OPVSCVLA OMNIA
THOMAE DE VIO
CAIETANI
CARDINALIS TITVLI
SANCTI XYSTI.

In tres diſtincta Tomos.

In hac vltima omnium editione diligentiſſimè recognita, locupletiſſimeque in marginibus illuſtrata.

Quorum ſeriem, & quę in eis continentur, ſequens index indicabit.

Pertinet ad loc. S. Francisci Transtiberim de Urbe.

204
20
22 1-4

VENETIIS,

Apud Iuntas.

M D LXXXVIII.

INDEX
OMNIVM TRACTATVVM
QVI IN HOC OPERE CONTINENTVR
IN TRES TOMOS DIGESTORVM.

204
20
D
22 1-4

TOMI PRIMI TRACTATVS.

1 DE Comparatione authoritatis Papæ & Concilij.
2 De comparata authoritate Papæ & Concilij apologiæ, pars prima & ſecunda.
3 De Romani pontificis inſtitutione & authoritate.
4 De Attritione & contritione.
5 De Confeſſione.
6 De Satiſfactione penitentiali.
7 De Miniſtro ſacramenti pęnitentiæ.
8 De Indulgentiarum theſauro.
9 De Cauſa indulgentiarum.
10 De Suſcipientibus indulgentias.
11 De Modo tradendi ſeu ſuſcipiendi ſacros ordines.
12 De contractu matrimonij.
13 De vſu matrimonij.
14 De delectatione moroſa.
15 De Indulgentijs.
16 De Indulgentijs quæſtiones ſex.
17 De Contentione quæſtio vnica.
18 De confeſſione quæſtiones quinque.
19 De Excommunicatione quæſtio vnica.
20 De Iniunctis pœnitentijs quæſtio.
21 De Sigillo confeſſionis quæſtio.
22 De Pollutione ex auditione confeſſionis proueniente quæſtio.
23 De Purgatorio quæſtiones duæ.
24 De pœnarum timore quæſtiones duæ.
25 De Obligatione & obſeruatione præceptorum, tam in religione, quàm extra quæſtiones duæ.
26 De Sacri ordinis collatione quæſtio.
27 De Diſpenſatione matrimonij cum Occidentali Eccleſia quæſtio.
28 De Matrimonio quæſtio.
29 De Reddendo debito inter coniuges, altero eorum exiſtente adultero quæſtio.
30 De uſu ſacrarum ſcripturarum ab Eccleſia.
31 De 17. Reſponſionibus ad diuerſos factis, pręcipuè ad quædam obiecta, quæ pro Martini Lutheri aſſertionibus facere videbantur.

TOMI SECVNDI TRACTATVS.

1 De Conceptione beatæ Virginis.
2 De Euchariſtiæ ſacramento, & erroribus in eo contingentibus.
3 De celebratione Miſſæ.
4 De Valore orationum dictarum ab audientibus Miſſam in die feſto.
5 De præcepto Eleemoſynæ.
6 De Monte Pietatis.
7 De Cambijs.
8 De uſura.
9 De Simonia.
10 De vſu ſpiritualium rerum in peccato mortali.
11 De voto.
12 De Solutione maleficij, opera malefici ad hoc parati.
13 De Spaſmo beatæ Virginis.

TOMI TERTII TRACTATVS.

1 De ſex orationibus Romæ habitis.
2 De Dei glorioſi infinitate intenſiua.
3 De Potentia neutra, & natura potentiæ receptiuæ.
4 De Subiecto naturalis Philoſophiæ.
5 De Nominum Analogia.
6 De conceptu Entis.
7 De Ente & Eſſentia.
8 De ſolutionibus quorumdam locorum ſibi inuicem aduerſantium in Commentarijs ſancti Thomæ contentorum.
9 De vinculo Obedientiæ.
10 De miſſæ ſacrificio & ritu aduerſus Lutheranos.
11 De Fide & operibus aduerſus Lutheranos.
12 De Communione ſub vtraque ſpecie, de Integritate confeſſionis, de Valore ſatiſfactionis, de Inuocatione ſanctorum.
13 De Coniugio cum Relicta fratris.
14 De eodem coniugio.
15 De quibuſdam Reſponſionibus ad quoſdam articulos nomine theologorum Pariſienſium editos.

INDEX
RERVM ET VERBORVM,
QVAE IN OPVSCVLIS
CAIETANI CONTINENTVR.

Primus numerus ſignificat paginam, ſecundus Columnam, tertius numerum intercolumnarem.

A

ABrahæ ex fide reputata eſt iuſtitia, & omnibus qui credunt reputabitur ad iuſtitiam. 51. col. 2. nu. 8.
Abſolutionis ſacramẽtalis effectus num ſit peccatorum remiſſio. 111. col. 1. n. 30. 40.
Abſolutionis ſacramentalis effectus rite factæ, & a debito miniſtro, debita forma, & ſuper debitã materiã, eſt remiſsio peccatorũ 3. col. 1. n. 50.
Abſtractio formalis & totalis quid ſint 221. col. 2. nu. 60.
Abſtractum & concretum ex modo ſignificandi important duo, nempe ſubiectum & formam. 282 col. 1. nu. 70.
Abſtractum & concretum quomodo ſunt in prædicamento, aliter Metaphyſicus. aliter logicus iudicat, 282. col. 2. nu. 40.
Abſtracti & concreti accidentium differentia 282. col. 2. n. 10.
Abſtracti & concreti in prędicamento ſubſtantiæ conuenientia. 282. col. 2. nu. 10.
Accidens an habeat aliquod ſubiectum proprium. 281. col. 1. nu. 40.
Accidens non poteſt complete definiri abſque additione ſubiecti 276. col 2. nu. 30.
Accidens habet propriam exiſtentiam diſtinctam ab exiſtentia ſubiecti. 177. col. 2. nu. 10 20.
Accidens quatuor modis corrumpitur. 279. col. 2. nu. 50.
Accidentia in concreto non ſunt in prædicamento. ſed in abſtracto proprie ſunt in prædicamento. 282. col. 1. nu. 1.
Accidentia habent eſſentiam incompletam. 275. col. 1. nu. 20.
Accidentia an habeant propriam exiſtentiam diſtinctam realiter ab exiſtentia ſubſtantiali. 276. nu. 10.
Accidentia ex principijs eſſentialibus cauſantur ſecundum actum perfectum. 280. col. 2. nu. 50.
Accidentia inſequentia materiam ſunt accidentia indiuidui: ĩ ſequẽtia uero formã, ſunt ꝓprie paſſiones. 280. col. 1. n. 50.
Accidentia an eadem ſint numero in genito & corrupto. 279. col. 1. nu. 70. col. 2. nu 40.
Accidentia accipiunt complementum ex agente exteriori. 280. col. 2 nu. 50.
Accidentium alia ſunt ſequentia formam ſubſtantialem, alia uerò materiam 278. col. 2. nu. 10.
Accidens quatuor modis generatur 279. col. 2. nu. 60.
Accidentium quædam formam ſequuntur, alia ſequuntur formam a materia dependentem, alia uerò a materia ſeparatam. 278. col. 2 nu 50. & 70.
Accidentium quæ ſequuntur materiam duplex genus. 279. col. 1. nu. 30.
Actus ſupernaturalis quis dicatur. 207. col. 1. nu. 40.
Actor ſequitur forum rei 32. col. 2. nu. 70.
Actus finit potentiam: potentia finit actum. 267. col. 1. nu. 20.
Actiones ſunt ſingularium 32. col. 2. nu. 70.
Adulter quamuis non ſit ipſo facto priuatus iure exigendi debitum a coniuge innocente, in foro tamen conſcientiæ, eo iure priuandus eſt 129. col. 1. nu. 50.
Alterius cauſa exiſtens poteſt ſecundum aliquid ſui ordinis eſſe ſine illo. 258. col. 2. nu. 40.
Amicitia conſiſtit in mutuo amore. 29. col. 1. nu. 30.
Amor ſui abſque peccato nunquam eſt. 118 col. 1. nu. 80.
Anima an fuerit prius natura. 269. col. 1. nu. 50.
Anima humana corpori coniuncta an poſſit quidditatiue cognoſcere ſubſtantias immateriales. 271 col. 2. nu. 20.
Anima humana an nata ſit, intelligere ſubſtantias ſeparatas per ſuam ſubſtantiam, aut per ſpeciem influxam, aut per ſpeciem cauſatam ex phantaſmate. 271. col. 2. nu 60.
Animæ an habeant inclinationem ad diuerſa corpora. 268. col. 2. nu. 10.
Animæ humanæ cum ex occaſione multiplicentur ad corpoream multiplicationem permanent deſtructis corporibus. 267. col 2 nu. 70.
Animæ defunctorum an liberentur a pœnis purgatorij per indulgentias. 103. col. 2. nu. 60. & ſequentibus.
Animæ in purgatorio exiſtentes an ſint certæ de ſua ſalute 117. col. 1. nu. 5. 50. 60 70.
Animæ eſſe num ſit etiam ipſius corporis. 261. col. 2. nu. 50.
Animæ in purgatorio exiſtentes extra ſtatum merendi & demerendi ſunt, non autem ſatisfaciendi. 116. col. 1. nu. 60.
Animæ intellectiuæ diſtinguuntur numero in eadem ſpecie. 254. col. 2. nu. 20.
Animæ intellectiuæ indiuiduatio. 268. col. 1. nu. 80.
Animę quomodo patiuntur ab igne corporeo, & de corporum cruciatu. 188. col. 1.
Animorum immortalitas. 186. col. 2.
Animabus in purgatorio an Papa authoritate clauium det indulgentiam. 105 col. 1. nu. 30. 40.
Analogi diuiſio & reſolutio qualis ſit. 217. col. 2. nu. 80.
Analogi comparatio qualis ſit 217. col. 1. nu. 70.
Analogi prædicatio de ſuis analogatis qualis ſit. 215. nu. 50.
Analogi abſtractio ab analogatis qualis ſi 215. col. 2. nu. 20.
Analogia ſecũdũ inæqualitatem quænã dicatur 212 col. n. 20.
Analogia proportionalitatis quid & quotuplex ſit, & quomodo proprie analogia dicatur, 213. col. 1. nu. 60.
Analogia quotuplex ſit, & quis ſit eius primus modus. 212. c. 2. nu. 1.
Analogia attributionis quid ſit, & quibus modis fiat, & quæ eius conditiones, 212. col. 1. 60.
Analogiæ nominis conceptus abſtrahit non ſicut unum ſimpliciter, ſed ſicut unum proportione, 215. col. 1. nu. 20.
Analogũ nomen quõ ab analogatis diſtinguatur, 213. c. 2. 60.
Analogum num a rerum naturis, de quibus dicitur abſolui poſſit, 220 col. 1.
Analogam unitatem nominis unitas aut diuerſitas obnubilat. 219. col. 1. nu. 60.
Analogum nomen utrum ſit uniuocum. 219. col. 1. nu. 20.
Analogata ſunt duplicia, 229. col. 2. nu. 10.
Analogatorum ſecundum analogi nomen diffinitio qualis. 216. col 2. nu. 30.
Analogatorum nominum circa intellectum cautelę neceſſarię 219. col. 1. nu. 30.
Angelos intercedere pro nobis teſtimonio Zachariæ comprobatur, 294. col 2. nu. 20.
Angeli an ſint a nobis inuocandi, 294. col. 2. nu. 30.
Antonij Trombetiæ impugnatio contra quinque dicta S. Tho. in prima parte, q. 85. ar. 4. 223. col. 1. nu. 70
Apoſtolica ſedes an abutatur in ſacris canonibus uerbis ſacræ ſcripturæ, 125. col. 1. nu. 40. & 70.
Apoſtoli, inquantum apoſtoli habuerunt non ſolum poteſtatẽ ordinis, ſed & iuriſdictionis 7. col. 1. nu. 10.
Apoſtoli quantum ad apoſtolatus authoritatem fuerunt ęquales ſimpliciter, fol. 7. col. 1 nu. 0.
Apoſtolis alijs non eſſe alias collatum quod Petro, 54. col. 2. nu. 30.
Apoſtolorum æqualitatem ex mille ſanctorum authoritatibus comprobari. 54. col. 2. nu. 50.
Attritio impœnitentium non poteſt fieri contritio. 68. col. 2. nu. 70.
Attritio an poſſit fieri contritio, 68. col. 1. nu. 30.
Aptitudinalis inhærentia num ſit de inhærentia accidentis, 276. col. 1. nu. 20.

B

BAriona idem quod filius columbæ, 49. col. 1. nu. 60.
Bariona cur Petrus dictus, 49 col. 1. nu. 60.
Baſilienſe concilium errauit ſequendo, Concilium Conſtantienſe, 39 col. 2. nu. 70.
Baſilienſe concilium quo tempore celebratum fuerit. 8. col. 2. nu. 50.
Beatus ille ſeruus quem dominus ſuper omnia bona ſua conſtituet, 28 col. 1. nu. 59.
Bedæ authoritas de Eccleſia Romana, 26. col. 2. nu. 70.
Bedæ expoſitio ſuper illa uerba, Tu es Petrus & ſuper hanc petram &c. 51. col. 1. nu. 70.

Bonofi-

Beneficiorum eccleſiaſticorum [illegible] ſolum [illegible] col.1.n.[illegible]

Beneficia eccleſiaſtica [illegible] col.1.n.30

Bona uſuratis per uſuram extorta, ſunt oblig[illegible] à quibus e[illegible] ſunt, [illegible] col.1.n.[illegible]

Ber[illegible] Chriſti [illegible] teſtimonium. 67. col.1.num.8

Bernar[illegible] ad Innocentium ſecundum ſcripta de præeminentia Romanæ eccleſiæ.27.col.1.nu.[illegible]

Bona in bel[illegible] [illegible] col.1.n.[illegible]

Bona uſurat[illegible] à quibus uſuræ extortæ [illegible] 170.col.2.nu.80.

Boniſ[illegible] Conſt[illegible] de Papa [illegible] n[illegible]

Bonifa[illegible] Papa [illegible] poſſit.23.col.1.nu.10.

C

Cãmbia dubia quæ [illegible] 16[illegible] 70.

Cambia [illegible] 3.nu.50.

Cambia iniuſta quæ [illegible] col.1.n.[illegible]

Ca[illegible]

Ca[illegible] col.1.n.[illegible] 30.

Cardinales non [illegible]

Cælum [illegible]

[illegible] ad omne pr[illegible] 13. col. 1.nu.10.

Cha[illegible] incidit in Simoniam [illegible] nu.60.

Chriſti [illegible] Pontifi[illegible] 6. col.1. nu.70.

Chriſti quod proprium eſt blaſphemum eſt [illegible] attribuere.189 co. 2.nu.40

Circunſtantia [illegible] per ſe neceſſ[illegible] non eſt confitenda.133.col.1. nu.1.

Clauibus [illegible] dantur, [illegible] regnũ [illegible]

Claues [illegible] Petri [illegible] eædem prorſus ſunt.56 col.1.nu.[illegible]

Claues regni cælorum [illegible] poteſtatio [illegible] col.1.n. [illegible] 1.

Claue[illegible]

C[illegible] poteſtas [illegible] atque [illegible]

Claues [illegible] quando eſt factus paſtor ouilis Chriſtiani.[illegible] nu.[illegible]

Clauium [illegible] Papæ [illegible] quatenus hæretici, ſunt [illegible]

Cogitatio [illegible] ſiue [illegible]

Com[illegible] tantum [illegible] eſt [illegible] 292.[illegible]

Communitas Ec[illegible] ecclæ regimen [illegible] intelligendum. 16.col.2.nu.60.

Commutatiua iuſtitia exigit, ut aliquid detur & accipiatur inter ſingulares perſonas ſecundum æqualitatem arithmeticam.156 col.1.nu.10.

C[illegible] quomodo indiuiduet animam intellectiuam. 168. col.2.nu.50.

Conceptionis perfecti[illegible] eſt duplex 213.nu.40

Con[illegible] Conſtantienſe quo tempore & ſub quo fuerit celebratum [illegible] 2.nu.30.

Conc[illegible] Conſtantienſe pro [illegible] tempore [illegible] quo fecit illa de[illegible] de poteſtate Synod[illegible] erat uerum concilium uniuerſale [illegible] col.1.nu.7[illegible]

Conc[illegible] Baſilienſe quo tempore celebratum, 8. columna 2. qu[illegible]

Concilium uniuerſale legitime congregatum errare poteſt definiẽdo Papa [illegible] & non conſentiente.43. columna ſecunda, numero 6[illegible] 70.

Concilium perfectũ [illegible] ſix ſtatum poteſt congregari ſine Papa, & in eo inuito [illegible] nõ uult illud cõ[illegible]

[illegible] & ſenio[illegible]

Co[illegible] quam [illegible]

Co[illegible] eſſe poteſt [illegible]

Conc[illegible] celebratum [illegible]

Conc[illegible] generale congr[illegible]

Con[illegible]

Co[illegible]

C[illegible] quomodo uerſ[illegible]

Con[illegible] & [illegible] num.9.

Con[illegible]

Con[illegible] peccatum [illegible] pontificatum [illegible]

Con[illegible] 40

Con[illegible] 43 col. 1.nu.40.

Con[illegible] 1.n.10.

Con[illegible] ſpecies & nu[illegible] peccatorum [illegible]

Con[illegible] in cõfeſſione ſequentiſe p[illegible] peccet mortal[illegible] 114.[illegible]

Confeſ[illegible] poſtquam [illegible] uoluntaria [illegible] 20.

Confiteri non ſolum Chriſti fideles debent peccata mortalia, ſed [illegible] quæ ſunt occulta ſunt, ut ſolo corde peccata ſint.72.colu.1. nu.30.

Confiteri tenentur Chriſti fideles nisi peccata mortalia ex ui ſacramenti & [illegible] 71.col.1.nu.60.70.

Confiteri peccata omnia quæ quis admiſit, Lutherani negant [illegible] neceſſarium.

Confiteri uenialia & omnia mortalia num ſit preſumptionis.108 col.1.num.40.

Confeſſio [illegible] ſit iteranda 76.col.1.n.10.

[illegible] diuina non adſit gratia, ſi ſece[illegible] non eſt infructuoſa, ſed ualida.75. colu.1.n.[illegible]

Con[illegible] reuelare peccatum [illegible] pontificem uoluntatem habẽtis 114.[illegible]

Confeſ[illegible] debeat eſſe ut quis mereatur fruĩ in [illegible] 1.n.[illegible]

Coniugi[illegible] eſt, & mortale peccatum. ſi aliqua turpitudini & ſcandali [illegible] autem ueniale eſſe poteſt 88.col.2.n.[illegible]

Coniugium clandeſtinum ſit [illegible] mortal[illegible] 88.col.2.n.30.

Coniugium [illegible] hæreſim [illegible] remanet, poſſit ad [illegible]

Confeſ[illegible] num.211.n.30.

[illegible] ſicut uotum ab[illegible]

[illegible] ſtatiõ confitendam, [illegible] 1.n.10.

[illegible] peccatorum mortalium. 69. col.1.num.20.

Contritio an remittat non ſolum culpam, ſed etiam pœnam debitã peccato.40.col.2.n.40.50

Contritio & attritio diſplicentiam, non dolorem ſignificant.68. col.1.num.40.

Contritio & attritio dupl[illegible] perfecta atque imperfecta.68.col.1.n.50.

Contritio non ſolo culpam, ſed pœnam damnationis delet, nõ autem pœnam ſenſus niſi æternam.[illegible] col.2.n.60

Contritionem quæ ad ſacramentum pœnitentiæ ordinatur non oportet terminari formaliter, ſed uirtualiter tantum ad omnia & ſingula peccata mortalia.69 col.1.n.40

Corpus non eſt perfectum, quod non poteſt à ſe putrida membra abſcjcere.1[illegible] col.1.n.40.

Concretũ & abſtractũ in prædicamento ſubſtantiæ conueniũt.131. col.2.nu.30.

Crapola [illegible] cauſa mortis multorum. 28.col.1.n.50

Credulitatis & fidei differentia.188.col.1.nu.4

Chriſtus [illegible] ſemetipſum in cruce cõſummauit omnes

omnes anteced[illegible]ter. 287. num. 30.
Cultus d[illegible] & orationis efficacia. 181. & ſeq. col. 1. & ſeq.

D

DAmaſus Papa accuſatus de adulterio. 16. col. 1. num. 50.
Delec[illegible] [illegible] de cogitato actu licito conditionaliter eſt pecca[illegible]m mortale, cum ſit de concubitu peccati mortalis. 89. col. 2. [illegible]
Delectatio uoluntar[illegible] de uiſa [illegible] muliere an ſit computanda inter pec[illegible] mortalia de[illegible] moroſæ. [illegible]
Delectat[illegible] [illegible] ſit [illegible]
De[illegible] actu coniug[illegible] non eſt peccatum m[illegible]
Deus ſecu[illegible] [illegible] & Auer[illegible] eſt [illegible] fini te intentio[illegible]
Deus an p[illegible]
Deu[illegible]
Deus [illegible] perfectio[illegible] [illegible] 264 [illegible]
Deus tamen [illegible] eſt [illegible] eſſe, [illegible] tamen in ipſo perfectiones habet. 264. col. 1. num. 30.
Deus utrum ſit cauſa acti[illegible] alicuius ſubſtantiæ. 22[illegible]
apud Deum non eſt differentia in uno, uel [illegible] ſaluare. 4[illegible] col. 2. num. 10
Deus non eſt uirtus in corpore. 193 [illegible]
Dei in Eccleſia eſt poteſtas authori[illegible] Petri & Papatus, non autem ſuper papam, quo modo [illegible] intelligenda. 46. c[illegible] & [illegible]
Deus unum ſit [illegible] 192. col. 1.
Deum orandum eſſe per merita ſanctorum, teſtimonio ſacræ ſcripturæ comprobatur. 295. col. [illegible] num. 10
Deus utrum ſit ipſum eſſe omnium quo res formaliter ſunt. 2[illegible] col. 2. num. [illegible] & ſeq.
D[illegible] non [illegible] ſaluare naturâ [illegible] 254 [illegible]
D[illegible] qua ſuppoſitaliter diſtincta eſt [illegible] contingit. 244 col. 1. num 50
Deus non eſt in genere. 263. col. 1. num. 50.
D[illegible] [illegible] præcedant formam [illegible] in materia. 276 col. 2. nu. 40.
Dementia erit cauſa quod Papa deponi poſſit. [illegible] 30
D[illegible] altaris & diaconi menſarū [illegible] n. 10
D[illegible] in ac[illegible] ſumma[illegible] ex [illegible] corporum 283. col. [illegible] nu. 20. & 60
Differentia [illegible] & [illegible] forma [illegible] n. 40.
Demonſtratio [illegible] quænam ſit [illegible] 2. n[illegible]
Differentia & genus [illegible]
Diſtantia accidentis [illegible] an poſſit [illegible] 277 col[illegible] nu[illegible] 40
D[illegible] iuſtitia ex [illegible] facta [illegible] ſecun[illegible] cam[illegible] 56. col. 1. [illegible]
Dominium transfer[illegible] 168. col. 1. nu. 70.

E

ECcleſia tripliciter accipitur [illegible] n. 20.
Eccleſia qu[illegible]
Eccleſia quom[illegible] domini continentur, an [illegible] ne partis. 34. col. [illegible]
Eccleſia Romana [illegible] poteſt [illegible] de ea uero nu[illegible] 2[illegible] 70
Eccleſia non aliquod membrum, [illegible] ſignificat. 32. col. 2. num. 14.
Eccleſia an ſit totum, & an authoritas eius ſit maior Papæ. 17. col. 2. num. 30.
Eccleſia ciuitas eſt Hieruſalem. 190 col. 2.
Eccleſia pro quo ſumatur, cum dicitur, Dic eccleſiæ. 12. col. [illegible] nu. [illegible]
Eccleſia Catholica dupliciter refertur ad [illegible] licet ut ſignificatam & inchoatam. 5[illegible] col. 2. nu. [illegible]
Eccleſia an Epiſcop[illegible] authoritatem habeat. [illegible] nu. 40.
Eccleſia uniuerſalis eſt commun[illegible] perfecta [illegible] n. 70.
Eccleſia uniuerſalis, ſeu concilium [illegible] poteſtatē ſupra Papā ſimpliciter, ita qd̄ Papa ſit [illegible] ſubiectus. 8. [illegible] 2. n. 10.
Eccleſia licet ſit [illegible] tamen ſubdita ſecundum iuriſdictionem Papæ. 29. [illegible] 2. num. 10.
Eccleſiæ diffinitio. 19 col. 2. nu. 69.
Eccleſia quid ſignificet, cum dicitur, Dic eccleſiæ. 33 col. [illegible] no. 10
Eccleſia nihil poteſt ſuper Papam abſolutè, nec etiam in cauſa hæreſis. 23. col. 2. num. 10
Eccl[illegible] px. & non econ[illegible] 29. col. [illegible] num. 20.
Eccleſia [illegible] ſtituta eſt a [illegible] Caliſto iudex papæ in caſu pe[illegible] col. num. 40.
Eccleſia eſt c[illegible] ſancta. 190. col[illegible]
Eccleſiæ [illegible] in Pet[illegible] per hæc uerba, [illegible] oues meas [illegible] 60 col. 2. num. 6[illegible]
Eccl[illegible] Petr[illegible] fuiſſe promiſſ[illegible] 8. col. 1. n. 40
Eccl[illegible] naturam ſumpta non eſt talis natu[illegible] inſtituere aut deſtituere [illegible]
E[illegible] poteſtatem iuriſdictio[illegible] [illegible] nu[illegible] 80.
[illegible] 191 col.
[illegible] Papa, [illegible] eſt data poteſtas Papalis, aut ſupe[illegible] 42. [illegible] num [illegible]
E[illegible] quæ eſt apoſtolatui propria ſine [illegible] ſt. [illegible] 1. 6. [illegible] num. 10.
E[illegible] Chriſt[illegible] num. 1
E[illegible] miniſtris. 49 co. 1. n. 20.
Ec[illegible] totalitat[illegible] poſſe, & quandoque habe[illegible] 4.
[illegible] Papa. 3[illegible]
[illegible] comparare totū [illegible] 14 [illegible] num 70.
E[illegible]
[illegible] & facis.
El[illegible] eam facere, ue[illegible] ad rē [illegible]
E[illegible] & ac[illegible] non [illegible] ſoluere promiſ[illegible] num[illegible]
E[illegible]
E[illegible] & [illegible] c. n 40
Eſſ[illegible] & [illegible] pars eſt [illegible] [illegible] 2. [illegible] &
Eſſ[illegible] non [illegible] eſt genus, uel ſpecies [illegible] 224 [illegible]
Eſſen[illegible] forma 231 co[illegible] n. 10
E[illegible] habet eſſ[illegible] 245
E[illegible] eſt [illegible] ut genus,
E[illegible]
E[illegible] eſt [illegible]
Eſſe[illegible] eſt [illegible] 24[illegible]
E[illegible] n. c
E[illegible] 60
E[illegible] conueniat eſſe genus, [illegible]
E[illegible] diſtinguunt [illegible] ſignat [illegible]
E[illegible] compoſita quidnam [illegible] 31. [illegible] 10
E[illegible] & quæ. 227. col. 2. nu. 5[illegible] & 70.
Ex[illegible] ſubſtantia, & exiſtentia accidentis eſt ac[illegible] 60. col. [illegible] 50
Ex[illegible] actualis ad nullum genus determinata, utrum ſit purū [illegible] n. 30
Ex[illegible] ſacros aliqua conſecratio [illegible] ſanctificatos in peccato [illegible] non con[illegible] tamen. 76. [illegible]
Ex[illegible] communionem fidei [illegible] quo ad communia [illegible] 31[illegible] col. 1. nu. 40
Ens & eſſen[illegible] immed[illegible] ſignificent ipſa prædicamēta, uel eorum naturas, an mediate. 22[illegible] 1. num [illegible]
Ens mobile an ſit ſubiectū [illegible] philoſophia naturali. 207. col. 2. n. [illegible]
Ens concretum qu[illegible] ſenſibile eſt primum cognitum cognitione actuali confuſa. 211. col. 2. num. 60
Ens mobile, non autem corpus mobile, aut ſubſtantia mobilis, uel naturalis, eſt ſubiectum adæquatum philoſophiæ naturalis. 208 co. [illegible] n. 50
Ens nū ſit primū cognitum ordine & uia originis. 220. co. [illegible] n. 60
Ens num per prius de ſubſtantia poſterius de accidente dicatur, an de utroque uniuoce. 28[illegible] nu 50
Ens formaliter quidnam ſit. 212. col. 2. n. 30

Ens

Ens ſignificante ueritatẽ propoſit[illegible] 225 [illegible] 2.n.70.
Ens dupliciter ac[illegible]pitur [illegible] 242. col. 1. [illegible] m.60.
Ens a[illegible] mpoſitum reſpectu eſſent[illegible] nu n. 10. & [illegible]
En[illegible] nceptus repræſentatiuus num ſit unus 219.col.1. n[illegible]0
Entis [illegible] 1,6. [illegible] 1.nu 60
Entis & eſſentiæ nomine q[illegible] ſignificetur 225.col 2.nu.40.
Entis in prædi[illegible]ento includuntur duo [illegible]
Eſſe animæ,& eſſe hominis quo inter ſe differant, 262. [illegible] n 10.
Eſſe hominis in morte corrumpitur, eſſe autem animæ non, 262. col 1.nu 10.
E[illegible] Dei eſt de conceptu quidditatiuo ipſius, 263 col. 2 num [illegible]
E[illegible] eſt [illegible] quidditatiui,& exiſte[illegible] actualis, 262. [illegible]
[illegible] exiſtentiæ, & eſſentia an diſtinguantur realiter, 256. col [illegible] nu.60.
Eſſe nu[illegible] one ſpecificatum eſt eſſe commune, 26[illegible] 2.nu[illegible]
Error [illegible] pio paruus, in fine efficitur magnus 21[illegible] 2.n.60.
Euchar[illegible] ex inſtitutio Chriſti imolari[illegible] 86.col.1 n [illegible]0.
Eucha[illegible] an ſit hoſtia pro peccatis, 2[illegible]7 [illegible] 1.nu.30.
Euchariſtiam ex inſtitutione Chriſti in remiſſionem peccatorum in[illegible] 286.col[illegible] nu.60
Ex[illegible] num p[illegible] a pa[illegible] patione inter[illegible] fidelium, [illegible] nu. 10

F

F[illegible] 2. col 1 nu. 10
[illegible] col. [illegible] 60
[illegible] non apparentium, 2[illegible] col [illegible] nu.
[illegible] gitur [illegible] gem, dilectio uero comprehen[illegible] lege, 289 col. 2.nu. 1
Fides, ſaltem in[illegible] nis, exigitur ad membrum Ieſu Chriſti, 23.col. 2.nu.20
Fide ſola ho[illegible] m [illegible] ſtificari aſſerunt Lutherani, 18[illegible] 1.n.50.
F[illegible] conſt[illegible] 6[illegible] nu. 10
[illegible] & [illegible], ſuſcipit influxum inter[illegible] Ieſu C[illegible] 23. [illegible] 1.2.nu [illegible]
[illegible]
[illegible] ex [illegible] fid[illegible], [illegible] 40
F[illegible] onem ſacramenta [illegible] 2.
F[illegible] quam Chriſtus expreſſit dicens, [illegible] & c[illegible] b[illegible] Tu es Chriſtus [illegible] fili[illegible] uiui, 49. [illegible]
F[illegible] confeſſio eccleſię fu[illegible] entum eſt, [illegible]
F[illegible] habens eſt ſimul fidel[illegible] & infidel[illegible] co[illegible] n [illegible] 6[illegible]
[illegible] eſt antiquorum [illegible] moderno [illegible]
[illegible] ad [illegible] dun[illegible] accedere [illegible] confeſſi, 27.col 2 nu.40
Fr[illegible] confe[illegible] tentium, non ex[illegible] ſed exe cut[illegible] ſe tenet [illegible]
[illegible] contemplatio[illegible] n[illegible]
F[illegible] ental [illegible] nu. 10.
F[illegible] p[illegible] diſtione[illegible] 40
F[illegible] ſtantialis & acciden[illegible] 2.nu.1
F[illegible] ſtantialis puræ potentiæ [illegible] 276 col.1. n m.10.
Forma multiplicata ad multiplic[illegible] corpo[illegible] deſtructis corpo[illegible] remaneat in ſua mu[illegible] nu [illegible]
Formæ ſubſtantialis & accidentalis [illegible] col. 31. & col. 2.n [illegible]
[illegible] triplici differentia, 2[illegible] nu.20
[illegible] diſtinctio quæ ſit, [illegible] nu.40
[illegible] diſtinctio quæ ſit, 26[illegible] nu.10

G

GEnus[illegible] & [illegible] finitio [illegible] dif[illegible] g[illegible] significatis, 236.col. [illegible] n. 70.& [illegible]
Genus & differen[illegible] 3.col 2 nu 20
Genus ſum[illegible] & p[illegible] 2[illegible] nu. 10.
Genus uerò vbi cu[illegible] oportet eſſe diuiſas ipſius generis & ſpecierum conſtitutiuas differentias, 274. cap. 2.nu.10
Genus [illegible] 1.nu.20
Genus [illegible] ut pars, 256. col. 1.n.40
Genus c[illegible] ad[illegible] cm non, ſicut eius pars, ſed ut totum, [illegible]0
Gen[illegible] ſunt d[illegible] ces, 2[illegible] 2 n[illegible] 30
Ge[illegible] ſignificat, eſſentia uerò a for[illegible] ſpecies uer[illegible] a [illegible] poſito ex utraque, [illegible] non ſignificat, 2[illegible]7. [illegible]
Ge[illegible] ex proprio modo [illegible] camentum ipſ[illegible] conſtituentis, 28 [illegible] 10 2[illegible]
Genus [illegible] differentia in accidentibus non ſumuntur a materia & f[illegible] 4[illegible] 1 nu. 10.20
Ge[illegible] & [illegible] in ſimplicibus ſumuntur a tota quidditate, [illegible]
Genus & [illegible] 274 [illegible] 1.nu.10
G[illegible] ſignificet unam eſſentiam, [illegible] tamen ſpecies diſt[illegible] 15[illegible] col. 1.nu 10
Græci [illegible] Romanum Pontificem ſucceſſorem Petri, & eum [illegible] ſunt, 66.col. [illegible] nu.40.

H

HÆreſis ſolus caſus efficit quod Papa ſubijciatur eccleſiæ, ita quod poſſit depo[illegible] 47. col. 2.nu. [illegible]
Hæreſis ſolus caſus ex ſacra ſcriptura excipitur ab impunibilitate Papæ reſpectu eccleſiæ, 47 col.1.nu.40
H[illegible] nſecrant [illegible] corpus Chriſti,& ordinant ueros ſacer[illegible] & intentione eccleſiæ hoc faciant, 2[illegible] col. [illegible]
[illegible] ſunt hæreti[illegible] ſo actu miſer[illegible] an ſint excommuni[illegible] [illegible]
Hæreticæ omnes ſunt [illegible] matres, 19.col. 2.nu.60
Hæret[illegible] hominem poſt unam & ſecundam correctionem eſſe deuitandum, 35.col. 1.nu.60
Hebræorum tranſitus per mare rubrū quid ſignificet, 52.col.1.n.70
Hieroſolymitana eccleſia an ſit mater omnium eccleſiarum, 64. col 1.nu.20
Horas canonicas in choro [illegible] cendi & exoluendi modus, 131.col.2. nu 10
H[illegible] n[illegible] neatur ſuperiori obedire in his, in quibus parendo [illegible] lo[illegible] ſe exponere, 284.col.[illegible] nu.40
H[illegible] creauit Deus liberum,& re[illegible] quit eum in manu conſilij ſ[illegible] 6[illegible] 1. 2.nu. 10
H[illegible] in gratia conſtitutos eſſe Chriſti capitis membra uiua, 290.col.2 nu.70
H[illegible] menta [illegible] dicatur, [illegible]7.col. [illegible] nu. 50
Hoſtia [illegible] fuit Chriſtus [illegible] in ara crucis ſe ſemel obtuliſſet p[illegible] col. 1 nu. [illegible]
Hoſtiæ [illegible] & incruentæ differentia, 28[illegible] 1.nu [illegible]
H[illegible] fall[illegible] poteſt, oratio autem eccleſiæ falli non poteſt, 4[illegible] col. 1.nu. [illegible]0

I

IN [illegible] dum omne diſtinguitur realiter a ſuo eſſe, habet plura prędicata quidditatiua, quorum ſucceſſu magis ac magis appropinquat ad ſuum eſſe 273.col.2.nu.60
Indiuiduationis principium non eſt materia nec forma, nec quantitas, ſed propri[illegible] indiuidualis, ſ. hecceitas [illegible] col.2.nu.60.
Indulgentia quid ſit, 91[illegible] 1.nu. 10.& ſeq.
Indulgentia [illegible] tum [illegible] ſam uiuos q[illegible] col 1 nu. 10 40.
Indulgentia an ſit abſolutio, an [illegible] penſatio, 92.col. 2.nu.70.80 & [illegible] ſeq.
Indulgentia an reſpi[illegible] at pœnitentiam iniunctam, 94.col. 1.& ſeq. [illegible] & ſeq.
Indulgentia abſ[illegible] penitentijs, an abſoluat à pœna debita peccato apud diuinam iuſtitiam, 102.col. 1.nu.70. & col.ſeq.nu.10.20
Indulgentia num ſit abſolutio ab iniuncta pœnitentia, 91.col.2 nu 80
Indulgentia num potius ſit abſolutio, quàm diſtributio, uel compe[illegible] 2.1[illegible] .50
Indulgentiam [illegible] quælibet rationabilis cauſa an ſit etiam ra[illegible] cauſa quantæcunque indulgentiæ, 93.col. 1.nu. 20.
I[illegible] nulla cauſa ſi exprimatur in bulla, an ſit rationabilis cauſa [illegible] indulgentię, 84.col.1.nu.60
Indulgentiæ debito modo collatæ fidelibus ad clauium poteſtatem & authoritatem [illegible] 105.co[illegible] 1.nu [illegible]0
Indulgentiæ num fiant de theſauro meritorum Chriſti & ſanctorum, 97.col. [illegible] nu.60 70.80
Indulgentiæ per modum ſuffragij proſunt defunctis ex diuina miſericordia & gratia, 104.col.1.nu.30

Indulgentiæ quo in pretio fuerint apud priſcos, & an apud illos de eis fiat mentio. 90. col. 1. nu. 10.
Indulgentię [illegible] ſecundum ſe, quam [illegible] ſuum quantitatem, non ſ[illegible] tempo[illegible] volunt[illegible] præ[illegible], niſi adſit ra[illegible] rationabilis diſpenſandi cauſa. 83. co[illegible] nu. [illegible] & ſeq.
Indulgentiarum cauſa [illegible] 3. nu. [illegible]
Indulgentiarum rationabilis cauſa an neceſſario requiratur. 83. co. 1. nu. [illegible]
Indulgentiarum theſaurus ſatisfactionum & meritorum Chriſti & ſanctorum theſaurus eſt 81. co. 2. nu. [illegible]
Indulgentiarum theſaurus merita ſunt Chriſti in ſanctorum. 98. col. 1. nu. 70. & ſeq.
Indulgentiarum theſaurus, ſatisfactionum theſaurus eſt ſuperfluarum, [illegible] per[illegible], & [illegible] ſunt, quę ſuperflua ſunt. 81.
In[illegible] gent[illegible] ſunt n[illegible] merita Chriſti. 27. col. 2. nu. 70.
Indulgentias a[illegible] ſequendas opera [illegible] are an ut imperfecte [illegible]. 10[illegible] co. 1. [illegible]
Indulgentiarum [illegible] num ſpectet ad iuriſdictionem. 91. col. 2. nu. 30.
Indulgentias ſtat[illegible] Gregorio. 90. col. [illegible] nu. [illegible]
Infidelitas [illegible] contrariari eſſe papæ. 46. col. 2. n. 60. 70.
Infinitum aliquid eſſe contingit [illegible] 266. col. 1. nu. 30. & ſeq.
Inſtitutio [illegible] monte Pietatis. 161. co. 2. nu. 20.
Iſrael [illegible] non dormitat neque dormitat. 29. col. 2. nu. 60.
Int[illegible] an poſſit cognoſcere ſubſtantias ſeparatas ex [illegible] 270. col. [illegible] nu. [illegible]
Intellectus [illegible] ſequitur q intelligat res ſecun[illegible] 270 [illegible] nu. 40.
Inqui[illegible] de crimine iuſi cuius publica infamia præceſſerit. [illegible] nu. [illegible]
Inquiſit[illegible] ne non tenetur complices in crimine no[illegible] & [illegible] uſare. 121. col. 1. nu. 6[illegible]
Intelligentia quælibet [illegible] uuam ſpeciem. 264. col. 2. nu. 50.
Intelligentia ſimplex eſt [illegible] materia corporal[illegible], non autem a materia, quia non [illegible] materia corporalis impedit intelligibilitatem [illegible] col. 2. nu. 60.
Intelligentiæ an ſint a [illegible] cognoſcibiles in hac uita. 269. col. [illegible] nu. 60.
Intelligentiæ cum non habeant materiam, an Deus poſſit eiuſdem ſpeciei facere plures. 25[illegible] col. 2. nu. 40.
Intelligentiæ num ſint a [illegible] prod[illegible]. 257. col. 1. nu. 80.
Intelligentiæ ſunt [illegible] prædicamento, [illegible] illatum [illegible] lateant. 269. col. 2. nu. 20.
Intelligentię ſunt compoſitæ ex actu & potentia, quo eſt, & quod eſt. 258. [illegible] 2. nu. 10. & 20.
Intelligentiarum numerum eſt facile inuenire, cum ſint compoſitę ex actu & potentia 260 col. 2. nu. 70.
Intelligentias [illegible] eſſe a [illegible] effectiuè 257. col. 1. nu. 30.
Intentionum infinitas an inueni[illegible] formis. 293. col. [illegible] nu. 40
Iudæis licet vendere ea [illegible] in ſuis ſacrificiis, dum[illegible] non ſint per ſe ſuperſti[illegible] 133. col. 2. nu. 60.
Iudex non poteſt [illegible] dicat [illegible] quem non [illegible] 130 [illegible] nu. [illegible] 60.
Iuſt[illegible] chari[illegible] quomodo inter ſe differant 289. col. [illegible] n. 40.
Iuſtus [illegible] non propterea deſerens qd rectum vſum [illegible] decat, nullatenus peccat. 318. c. 1. n. 50
Ius naturæ fundatum [illegible] ipſam eccleſiæ naturam, non inſtituit eccleſi[illegible] Chriſti uicarium. 18. col. 1. nu. 70.
Ius ſpeciale [illegible], non oportet ex iure communi procedere. 25. col. 2. nu. [illegible]
Iu[illegible] non ſunt intelligenda [illegible] formam uniu. 96. col. 2. nu. 60.
Iu[illegible] quis habet in ſe nemo renunciare poteſt 23. col. [illegible]
Iuriſdictionis actus an poſſit in [illegible] exerceri. 92. col. 2. nu. 10.

L

LEx ſecunda nouæ legis conuenit ex ui vocabuli dicitur. 41. co. 1. nu. [illegible]
Leges [illegible] cum promulgantur, firmantur autem cum mori[illegible] comprobantur. 14. col. 1. nu. [illegible]
L[illegible] nectum in [illegible] 258 col nu. 60.
L[illegible] circa [illegible] m[illegible] conuenientia [illegible] 28 col. 1. nu. 10.
L[illegible] quamuis [illegible] liceat petere, non tamen licet [illegible] minime [illegible] col 1. nu. 60.
Lucri [illegible] quando licet petere, an poſt [illegible] lucrum ceſſans. [illegible] 2. col. [illegible] nu. 40.

M

MAgis & minus non variant ſpeciem. 274. co. 1. nu. 80.
Magorum ad [illegible] Chriſtum aduentus quid ſignificet. 52. col. 1. nu. 70.
Maleficium an liceat ſoluere opera maleſi[illegible] parati vendere 18. col. 1
Mali cauſa & origo, & cur homines plura & maiora mala inualuerint, quam exerc[illegible] a.
Manus & pedis [illegible] & oculi eiectio [illegible] in Euangelio quid ſignificent 2[illegible] col. 2. nu. 30
Marcellinus papa hæreſis inſimulatus. 2[illegible] col. 1. nu. 60.
Materia an habeat propriam exiſtentiam [illegible] 2. [illegible] nu. 10.
Materia eſt pars quidditatis ſubſtantiæ naturalis. [illegible] nu. 70.
Martha & Maria figuram gerebant uitę actiua & contemplatiuæ [illegible] 5. col. 1. nu. 60.
Materia non eſt eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ. [illegible] col. 2. nu. 40.
Materia num poſſit eſſe ſine forma. [illegible] col. 1. nu. 10.
Materia nunquid ſit principium indiuiduationis. [illegible] 1. col. [illegible] nu. [illegible]
Materia nunquid ſit pars quidditatis naturalis. [illegible] 1. col. 2. nu. [illegible]
Materia ſignata eſt per ſe intrinſecum indiuiduationis [illegible], non autem quippiam aggregatum ex materia & quant[illegible] 2[illegible] col. 2. nu. [illegible]
Matrimonium contractum per procuratorem an ſit [illegible] 8[illegible] col. [illegible] nu. 30.
Matrimonium contractum a iuuene poſt religionis ingreſſum uel egreſſum quantum ualeat. 12[illegible] col. 1. nu. 10.
Matrimonium legitim[illegible] contractum per uerba de præſenti poteſt auctoritate papæ dirimi abſque religionis ingreſſu. [illegible] col. [illegible] nu. 4[illegible] 0.
Matrimonium per procuratorem contractum quanquam eccleſiæ ſacramentum [illegible] contractum, quod [illegible] omnem con[illegible] poſtea [illegible] ſumit [illegible] 87. col. [illegible] nu. [illegible]
Ma[illegible] clandeſtinus num [illegible] 8[illegible] col. [illegible] nu. [illegible]
Matrimonii a[illegible] con[illegible] & [illegible]
Matrimonii uſus ante [illegible]
Matrimonium [illegible] uis mortale peccatum non ſit, a uenialitate alienum non eſt. [illegible] nu. [illegible]
Matrimonium [illegible] lex [illegible] col. 2. nu. [illegible]
Matrimonium [illegible] factus clandeſtinus [illegible] eſt, ubi [illegible]
M[illegible]
M[illegible] 2[illegible]
Mercedem [illegible] cogitur reddere in cuius fauorem opus agitur. 156. col. 2. nu. 60.
Mercedem nemo cogitur reddere pro opere in alterius fauorẽ facto. 156. col. [illegible] nu. 6
Meritum an eſſe poſſit in purgatorio [illegible]
M[illegible]
Meritum [illegible] 2. nu. [illegible]
Merita [illegible] & [illegible] communi [illegible] 2. nu. 1[illegible]
Miſſæ & diuini officii [illegible] hodie [illegible] 30. col. [illegible] nu. 1
Miſſam non eſſe [illegible] 56. co. 1. nu. [illegible]
Mons pietatis quis uere & proprie [illegible] 161 [illegible] nu. 10
Mons Pietatis quid ſit, iuxta eius capitula, & quid diſcutiendum, 255. n. 20
Mortuorum trium reſuſcitationes à Chriſto factę figuram gerebant trium generum peccatorum [illegible] nu. 60
Mouens per ſe primo rem [illegible] oportet tale eſſe [illegible] 196. [illegible] nu. 10
Motor primus eſt [illegible] ſubſtantiarum, 193. colum. 1. num 30
Motor primus eſt [illegible] col. [illegible] nu. [illegible]
Mulier [illegible] prodere, eiſ[illegible] inde uel hæredes [illegible]
Mutuans ſub ſpe ultra ſortem aliquid habendi, non aliter mutuaturus, abſque tamen omni conuentione, num. ſit uſurarius iudicandus, 169. col. 2. nu. 10. & 40
Mutuantes in monte Pietatis quo modo nullam uſuræ, uel iniuſtitiæ maculam incurrant. 156. col. 1. nu. 60

N

NAtura abſolutè ſumpta habet unitatem quandam. 245. column. [illegible] nu. 80
Natura abſolute ſumpta num unitatem uel pluralitatem habeat 24[illegible] col. [illegible] nu. [illegible]
Natura abſolutè ſumpta num ſit illa quæ prædicatur de indiuiduis 345. col. 2. nu. [illegible]
Natura abſolute ſumpta nec eſt una, nec plures, 244. columna. 2. num. [illegible] 0

Natura

Natura humana tota ruerat, non autem angelica, per peccatū. 194. col. 2. num. 20
Natura per modū totius ſignificata ſecundum ſe ſumpta, eſt ea quę [illegible] catur de [illegible] 141. [illegible] 2. nu. 2
Natura per m[illegible] [illegible] ſecundum naturā, ſeu rōnem [illegible]
Natura ſecundū [illegible] ſumpta nul[illegible] eſſe ſibi ve[illegible] cat. 141. col. 1. n. 70
Natura ſecun[illegible] ſe vna eſt [illegible] 141. col. [illegible] nu. [illegible]
Negotiatio [illegible] ter fit, & quomodo [illegible] 164. [illegible] 1. nu. 70
Nocu[illegible] an[illegible] pet ſe peccat[illegible] & [illegible] annexū per accidens [illegible]
N[illegible] natu[illegible] ſtra [illegible] natos à ten pen [illegible] occu[illegible] non eſt pro[illegible] [illegible] 40
No[illegible] in vn[illegible] it notitia incompleta. 124. col. 1. nu. 20
Nu[illegible] in cambijs quadr[illegible] col. 2. nu. 50
Nu[illegible] nes quomodo oporteat fieri, vt tectu[illegible] do ſe[illegible] 265. col. [illegible] nu. 60

O

Obiectum ſcientiæ realis eſt ens extra animā, 147. col. 2. n. 80
[illegible] ſicut [illegible] ſa [illegible] 1. nu. 20
[illegible] & [illegible] mutuum [illegible] quan[illegible] & vſu[illegible] nocet illi qu[illegible] na[illegible] tuendum eſt [illegible]
[illegible] Dei, an [illegible] 28. col. 2. n. 10
[illegible] quo fit opus [illegible]
Operari [illegible] po [illegible] oportet eſſe in gratia, [illegible] indulgentiarum. 6. [illegible] nu. [illegible] & ſeq.
Opera bona ſanctorum tantū ut ſatisfactoria ſanctis ſuperfuerunt. 99. nu. 40
Opera [illegible] quare [illegible] eſſe facienda Lutheran. 189. col. 2. nu. 60
Opera [illegible]
Opera [illegible] & gratia [illegible] eſſe [illegible]
[illegible]
[illegible] 191. col. 1. nu. 40
[illegible] nu. 50
[illegible] nec eſſe [illegible] nu. 40.
Opera quæ [illegible] Pictavis [illegible] côminat uç iuſtitiæ [illegible] diſtribuiç. [illegible]
Opera vnorum Chriſti membrorum eſſe meritoria vitæ æternæ. 190. col. 1. nu. [illegible]
[illegible] ſectis & imperfecti in [illegible] pro peccatis ſu[illegible]
[illegible] humana quam canonica authorita[illegible]
[illegible] peccato mortali 191. col. [illegible] nu. 10.
[illegible] petuum duo genera [illegible] Chriſtus, propter duas in ſe natu[illegible] ras. 40. col. 1. nu. 10.
Operatio ſ[illegible] realis prim[illegible] & adæquatè [illegible] eſt vniverſa[illegible] 148. num. 10
O[illegible] eccleſiæ perſeveri[illegible] nec[illegible] ſaria, ad ſ[illegible] eccleſiæ [illegible] nu. 10
O[illegible] col. 1 nu. 40
Oratio vbi non eſt amor [illegible] auferetur miſericordia. [illegible] nu. 10
Or[illegible] oris & c[illegible] 181 col. [illegible]
Or[illegible] remedium contra malum Papam utendum, non depoſitio [illegible] 67. col. 2. nu. 60
Or[illegible] [illegible] prior ordine perfectionis. 152 col. 1. n. 60
Or[illegible] vniverſo, nempe intelligibilium, [illegible] 161. [illegible]
Or[illegible] facti [illegible] neceſſa[illegible] tactus corporalis, ut ſi[illegible] 130. col. [illegible] nu. 80
O[illegible] 86 [illegible] 2. nu. 10
[illegible] paſcente, [illegible] col. 2. nu. 70
O[illegible] 1. nu. 10
Oa[illegible] Ioan. [illegible] eccleſiam Catholicam, 10. c. 2. nu. 1

P

Papatus diffi[illegible] col. 1. nu. 20
Papa an pr[illegible] quam hæreſit poſſit deponi, 28. col. 2. nu. 40. 50
Papatus eſt poteſtas [illegible] poteſtatum, [illegible] 2. n. 60.
Papa [illegible] incidat in excommunica[illegible] 14. [illegible] 2. nu. [illegible]
Pa[illegible] concilio ſecundū ali[illegible] u. [illegible]
Pap[illegible] ec[illegible] & concili[illegible] genera[illegible]
Pa[illegible] Fiet unum [illegible] & unus paſtor, quod ſit paſtor [illegible] intelligendum, 37. col. 1. nu. 20. 30
Papa factus hæreticus ipſo facto eſt depoſitus iure divino, 2. col. 2. num. 10 & ſeq.
Papa factus hæreticus, ſubeſt poteſtati miniſteriali eccleſiæ, & non authoritatiuæ eccleſiæ ſuper papam, 21. col. 1. nu. 40.
Papa non poteſt errare [illegible] quia [illegible] error eſſet error vniverſalis eccleſiæ, 4. col. 1. nu. [illegible]
Papa non poteſt errare in hoc errore iudiciali, quamuis poſſit errare perſonaliter, 4. col. 1. nu. [illegible]
Papa non [illegible] in terris, 21. c[illegible] nu. 50. 60
Papa non poteſt multam ec[illegible] deſerere, quia non poteſt iuri [illegible] renunciare, 19. col. 2. nu. 1
Papa nulla lege humana deponi poteſt, 26. col. 2. nu. 70
Papa hæreticus eſt ipſo facto priuatus papatu, hæc propoſitio quomodo negatur, 20. col. 2. nu. [illegible]
Pa[illegible] hæreticus manens papa, habet iudicem vniverſalem eccleſiæ [illegible] col. [illegible] nu. [illegible]
Pa[illegible] unmodo ſit iudicandus, 21. col. 2. nu. 40.
Pa[illegible] hæreti[illegible] ipſo, paratotamen ſe corrigi, quomodo cū eo ſit agendum [illegible] 1. nu. 1[illegible]
Pap[illegible] eventu abſque ſua culpa ſubeſt eccleſiæ, ita q. depo[illegible] ni poſſit, [illegible] col. 2. nu. 50
Papa peſſimus, fidelis tamen, toleratus à Deo, non poteſt totum corpus eccleſiæ inficere, aut in perniciem inducere, 30. colum. 2. num. 50.
Papa propter crimen hæreſis ſubiicitur concilio, 19 col. 2. nu. 10. 20
Papa propter incorrigibilitatē in quacunque notorio crimine ſcandalizante eccleſiam, an ſubiiciatur concilij poteſtati, ita q. poſſit ab eo deponi, 25. col. [illegible] nu. 50 60
Papa quare pro infidelitate ſola poſſit deponi, 46. col. 2. nu. 60. 70
Papa quomodo ſit ſuper eccleſiam, 9 col. 1. nu. 40
Papa quod habeat ſupremam poteſtatem in eccleſia quomodo intelligendum, 37. col. 2. nu. 20. 30. 40
Papa quod non ſit epiſcopus Eccleſiæ catholicæ, quàm quilibet Epiſcopus ſuæ eccleſiæ, quomodo intelligendum, [illegible] col. 2 nu. 60
Papa quod poſſit committere poteſtatem depoſitiuam papæ hæretici collegio Cardinalium, 46. col. 2. nu. 5[illegible]
Papa quod ſit ſupra communitatem [illegible] ex illa authoritate, paſce oues meas & c. quomodo intelligendum, 36. col. 2. nu. [illegible] & ſeq. nu. 10
Papa quod ſit primus & immediatus vicarius Chriſti, quomodo intelligendum, 37. col. 4 nu. 60. [illegible]
Papa [illegible] eſtas [illegible] 16. c. 2. n. 10
Pap[illegible] in eccleſia non eſt papatus ſu[illegible] locus in regulante vſum [illegible] 15. col. 1. nu. 20
Papa quaeſtionibus modis poteſt amoveri à Pa[illegible] nu. 40
Papæ, & aliorum Pontificum dīa in quo conſiſtat, [illegible] 50
Papæ poteſtas directæ eſt reſpectu ſpiritualium ad ſ[illegible] finem hu[illegible] generis 141 col. 1. nu. [illegible]
P[illegible] in defu[illegible] co. 1. nu. [illegible]
Papæ p[illegible] futura eccleſiam vniverſale[illegible] & conc[illegible] generale, [illegible] intelligendum, [illegible] col. 1. nu. [illegible] & [illegible] col. ſeq.
Papæ quanta poteſtas à Chriſto data, [illegible] col. 1. nu. [illegible]
Papæ [illegible] fuerunt in conc[illegible] & Conſtantienſi, & alii in eorum ſubrogat, 15. col. 1. nu. [illegible]
Papæ poſſit per conci[illegible] deponi; quot caſus criminum ſint divina lege ſtatuti, 27. col. 1. nu. 70
Papam eſſe caput eccleſiæ vniverſalis non ſingulorum membrorū quomodo intelligatur, 76 col. 1. nu. 30. 40
Papam eſſe caput eccleſiæ ex authoritate Conſtantienſi concil. i cō ſtat, 9. col. 2. nu. 10
Papam non poſſe errare hanc vel [illegible] bendo, vel ipſi [illegible] col. 1. nu. [illegible]
Papam ſubeſſe iudicio [illegible] ad quam legem ſpectet determina [illegible] 16. nu. 80
Paſſiones generum ſunt duplices, 18[illegible] nu. 9
Pater [illegible] parem non habet [illegible] nu. 50
Paulus Apoſtolus cur in dignitate apoſtolatus cæteris fuerit dignior fol. 7. col. 1. nu. 20
Paulus cur à dex[illegible] Petrus vero à ſiniſtris in bullis Papæ imprimitur, fol. 7. col. 1. nu. 10.

Paulus

Paulus fuit par Petro in executione, non in authoritate regiminis, 7.col 2.nu [illegible]

Pauperum vniuerſitas ad extera ſoluenda tenetur, quæ pauperes ſoluere non poſſent, 57 c[illegible]. 2.nu.70

Peccare volenti non eſt admi[illegible]niſtrandus fomes, 233.col. 2 80

Peccator, an teneatur ad contritionem quando recordatur peccatorum ſuorum, 70.col. 2 nu.10

Peccator ex vi ſacr[illegible] maximam conſequitur vtilitatem ſi peccata ſemel conf[illegible] ſæpius confiteatur, 7[illegible] .nu.40

Pecca[illegible] mortalis [illegible] memoria ſecundum ſe non obligat ad contritionem pro t[illegible] tempore, ſed ſtatim, ſ. ſecundum ſu[illegible] m eſ ſectum, 105.col. 2.n[illegible]

Peccati actus unus eſt numero, quamuis interioris actus uoluntatis interrumpatur 136.col. 1.nu 30

Peccato procōtrito &[illegible] poſita ſatisfactio, ſi exoluatur in peccato mortal[illegible], an [illegible]tera[illegible] n[illegible]o

Peccato in veniali exiſtens [illegible] poteſt [illegible]naliter bonus eſſe, non [illegible]men mer[illegible] peccan[illegible] 134.co[illegible] 2.nu.60

Peccata an remittantur ante charitatis a[illegible]ctum, 2[illegible] [illegible] nu.m. [illegible]o

Peccata nemini remitt[illegible] nē niſi c[illegible] [illegible] quan[illegible] eſ hvtee remitt[illegible], 127. col.2 nu.1

Peccata mortalia totaliter occulta, v[illegible] peccat[illegible] [illegible]e. de neceſſatiō confitenda. [illegible]2 col 1.nu [illegible]60

Peccata ſeme[illegible] conf[illegible] [illegible]lutione & ſat[illegible]ne, an poſſint iterum[illegible] fructuoſe c[illegible]

Peccata ſua cōfeſſurus, [illegible] cere[illegible] non eſſet præ[illegible] [illegible], an [illegible] & exinde [illegible] .col. [illegible] nu. [illegible]

Peccatorum d[illegible] p[illegible]centiam quantam oporteat eſſe in con[illegible]one, 68.col.1.nu 40

Peccato[illegible] & quæ g[illegible]nere [illegible] confeſſori in ſalutari pœnitentia [illegible] cognoſcere 74 [illegible]

Peccatorum rem[illegible]ſſio nō fit per fidē informem, ſed per fidē formatam charitate, 189 c[illegible] nu.80

Peccatorum ſingulas ſpecies in [illegible] pœnitentiæ confiteri oportet, & [illegible] certum prout expedi[illegible] ad ſalutem [illegible]3.colom. 2.n[illegible] 4[illegible]0

Perfect[illegible] 264 [illegible] nu.

Perfect[illegible] 4. [illegible].nu.10

[illegible] Anſ[illegible] 210 [illegible] nu.70

[illegible]es exiſtentes in Deo n[illegible] modo diſtinctæ præ [illegible] 264 [illegible]

Pe[illegible] duplici[illegible] 264. c[illegible] 2.nu [illegible] &

Per[illegible] iſtentes in Deo, ſecundum [illegible] diſtinguuntur virtualiter, ſe[illegible] fundamenta[illegible] diſtinguuntur ratione, [illegible] 26[illegible] nu. [illegible]o

Pe[illegible] ec[illegible]

P[illegible] o[illegible]

Pe[illegible] canit ſecun[illegible] Auguſti n[illegible]

Pe[illegible] pendo, an eccleſiam ſignificauerit, 40.col. [illegible].nu[illegible]

Pe[illegible] paſtor vniuerſ[illegible] eccleſiæ, & an fue[illegible]

Pe[illegible]x, non Ioan[illegible]

ec[illegible] Chriſti, ergo [illegible] eccleſiæ collectiue, [illegible]

P[illegible] reuelat[illegible] beatitudinis [illegible]

P[illegible] & [illegible] 7.col [illegible]

[illegible] nu [illegible]

Pe[illegible] ſtate & [illegible] ſucceſſorix. [illegible] 80

Pet[illegible] poteſtas uſque ad conſumma[illegible] perſeuerat. 7.col. 2[illegible].10

Petro [illegible] ſunt claues regni cœlorum [illegible] nu.80

Pet[illegible] Chriſtus [illegible] fundamentū non abſ[illegible] ſed ut petr[illegible] col 2.

Petro ſoli [illegible] apo[illegible] 60.col. 1.n. [illegible]o

P[illegible] ſoli uniuerſam [illegible] Paſce oues meas, 60 [illegible]

Petrum [illegible] ex Chriſti [illegible] ec[illegible] 61 c[illegible]

Pet[illegible] claues, conſonat ei quod eſt eccleſiā accepiſſe claues, 57.col. 1.nu.70

Pietatis in monte nullum eſſe proprie mutuū, ſed ſocietatē potius quandam præſtitis capitulis ad commune bonū vnitam, 161.colum. 1.nu. [illegible]o

Philoſophiæ naturalis ſubiectum adæquatum quodnam, 61. 209.colum 2 nu.10

Pluralitas [illegible] eſt ſine n[illegible] confuſio. 22 [illegible] .20

Pœna can[illegible] pœnitentia[illegible] iniungenda [illegible]

Pœna[illegible] duo genera [illegible] [illegible]guntur [illegible]

Pœnitens num opus [illegible] de ſingulis pe[illegible] [illegible] ea[illegible] ſpecie, [illegible]

Pœ[illegible] contrita non [illegible] neceſſariū eſt, [illegible] autem eſt uenialia [illegible] 108 [illegible].nu.60

Pœnitent[illegible] iniuncta à con[illegible] non impleat[illegible] hac uita, nū exolu[illegible]

Pœn[illegible] eſt uſus in [illegible] genere, 9[illegible] 10.20

Pœn[illegible] quando [illegible] fru[illegible] 176. [illegible]

[illegible] & quando [illegible] a in[illegible] 9[illegible] nu.70

[illegible] ducere [illegible]

P[illegible] actu, [illegible] ab a[illegible]

[illegible] recept[illegible] ibilē [illegible] potuit a [illegible]

[illegible] potentia na[illegible]

[illegible] receptiuæ [illegible]

Po[illegible] p[illegible]

Po[illegible] eccleſiæ, [illegible] &

Pont[illegible] & [illegible] ppam [illegible] eccleſiæ [illegible] quæ[illegible] eccleſiæ p[illegible]

Poteſtas app[illegible] nō eſt in eccleſia [illegible]

Poteſtas elect[illegible] pæ non [illegible].70

Poteſtas elect[illegible] quā p[illegible] & [illegible] papa, non tamen poteſt ſibi eligere [illegible]

[illegible] papæ [illegible] 4[illegible]

[illegible] eſt p[illegible] ordi[illegible]

[illegible] nulla eſt [illegible] papa, 9[illegible]0

[illegible] & papæ in [illegible]

[illegible]

[illegible] & fun da[illegible] 14[illegible]

Præ[illegible] gē[illegible]

Prælatus eſt [illegible] eccleſia & [illegible]

Præ[illegible] pœna inflig[illegible]da [illegible]

Prælat[illegible] cora[illegible]

Procurat[illegible] caue[illegible]

Q

Qvant[illegible] intermina[illegible] num [illegible]

[illegible] no[illegible]

Q[illegible] ta [illegible] neeſt [illegible]

[illegible] ge[illegible]

Q[illegible] eſt [illegible] quia [illegible] eſt

[illegible] qui[illegible]tate

[illegible] [illegible]o

R

R[illegible] a neutra. 106 [illegible] n.68

R[illegible] amicum reconciliatum. 189 co[illegible] nu.30

Rel[illegible]

Re[illegible]

Re[illegible]

R[illegible]

Ro[illegible] potiti [illegible] n[illegible]m. 2

R[illegible]nus pont fex est [illegible] ficet [illegible] torum doctorū [illegible] pr[illegible] 6

R[illegible] est [illegible] potest u[illegible]

Ro[illegible] po[illegible] a [illegible] teneta [illegible] sunt [illegible] 6

Romanu[illegible] l[illegible]omi[illegible]

R[illegible]man[illegible] in [illegible] ecclesiæ 15.63 col. 2 [illegible] 40.

Respublica ecclesiastica melius instituta quam [illegible] 4 col. 2. numero 70.

S

T[illegible] est [illegible] sa[illegible] tamē [illegible]

Sa[illegible] pœ[illegible] esse [illegible] eiu[illegible]

Sa[illegible] & [illegible] pa[illegible]

[illegible] nthera [illegible]

Sa[illegible] testi[illegible] &[illegible]

Sa[illegible] dat [illegible]

Sati[illegible] per [illegible] bi[illegible] 10 [illegible]

Sa[illegible] est [illegible]

Sat[illegible] est [illegible] p[illegible]

Sa[illegible] co[illegible] nu 8.

Sat[illegible] ens [illegible]

S[illegible] in pro[illegible] tnega[illegible] 294 [illegible] 20.

Sa[illegible] fa[illegible] in [illegible] 81 [illegible]

Scot[illegible] 2 nu. 70

Se[illegible] 3.58. col. 1 n[illegible]

Se[illegible] tate famo[illegible] quæ est damnata 25[illegible]

Se[illegible] communius, quàm minus [illegible] nu 7.

Sp[illegible] & [illegible] de [illegible] pasino beatæ Mariæ [illegible].& 2.

Species spe[illegible] qua[illegible] 223 col. 1. numero.

Sp[illegible] procedat à patre & filio, an uero à patre solum. 40. col. 2.

Spiritualiu[illegible] est Deus. 157. col. 1 nu. 30.

Statutum uniuersal[illegible] integ[illegible] contem[illegible] consirma[illegible] tur 39. col. 2. nu. 40.

Substantia subiecta accidentia an possit intelligi esse absque omni accidente. 175. col. 1. nu. 1[illegible].

Substantia in communi quatuor requiruntur 273 colum. 5. numero 1[illegible].

Substantiæ compositæ & substantiæ [illegible] triplicis differentia. 2[illegible] col. 2. nu. 20.

Substantia [illegible] causa accidentium. 278. col. 2. nu. 60.

Substantiæ simpl[illegible] acquirentes [illegible] immateriales sunt. 250. col. 2. n[illegible]

Substa[illegible] separatarum quælibet species, num habeat tantū unum [illegible] 4[illegible] 1 nu. 50.

Substantiarum substanti[illegible] propriè dici, accidentium autē non nisi secundum [illegible] 2 col. [illegible] nu 20

Substantiæ [illegible] perfectiores sunt substantiis compositis 23[illegible]

Subdiaconi [illegible] ab uxoribus suis abstinere iussi. 40. co.

T

T[illegible]

T[illegible] sacramenta dispen[illegible]

The[illegible] gentiatū [illegible]

Th[illegible] posi[illegible]

[illegible] ent x. [illegible] 0.

Tra[illegible] denu[illegible] habeant ad naturas [illegible] 22 cadant. 24[illegible] col. [illegible]

V

VAcans cœnæ & uacans ebrietati, quomodo inter se differant. [illegible] 4. col. 1 n[illegible] 2

Verba [illegible] Petr[illegible] non in persona omnium apostolorum [illegible] sunt. 53. [illegible]

Verba [illegible] maior est urbe, qu[illegible] intelligenda. 42. [illegible]

Verba [illegible] Mat. [illegible] grauteritis, eaunt. & [illegible] impetrent [illegible] col. 1 & 2. [illegible]

Verb[illegible] cum [illegible] 283. col. 2.

Venditor uel [illegible] & nām, an nullū subsit peccatū [illegible] dat [illegible] aut mino [illegible] 3. co 1. n. 60. 70

Ve[illegible] ones a prin[illegible] possunt in damnum subditorum. 13. co[illegible] 2. [illegible] 10.

Ver[illegible] non [illegible] ex hostiis consecratis, quàm ex non consec[illegible]

Vi[illegible] tatur de cōiugali actu præterito, an peccet [illegible] 1. [illegible] 40.

V[illegible] est [illegible] & fo[illegible] mal[illegible] 2. 243. col. 1. nu. 50.

V[illegible] tates quæ [illegible] animas [illegible] sunt communes, sed p[illegible] iuxta numerum indi[illegible] 70.

V[illegible] an [illegible] fio. 243. col. 1. nu. 20.

[illegible] dditatem 33[illegible] 1. [illegible] 70.

V[illegible] quantitate cogn[illegible] 92. co. 1

V[illegible] est [illegible] de actu inferiori [illegible] autho[illegible] ue. 2[illegible] 1. [illegible] 8.

V[illegible] est, [illegible] per se [illegible] est sēpote [illegible] 2. n[illegible] 2

V[illegible] est [illegible] perfe[illegible] anim[illegible] perfection[illegible] ngulis [illegible] 29[illegible] col. 1. nu. 18.

Vitia occultissima tum iacent ec[illegible] 133 [illegible] 2. nu. 70.

Vniuoci & æquiuoci, puri & analogi differentia 229. col. [illegible] nu. 70.

Vnum pro multis respondere triplicitet contingit. 54 col. 1. nu. 10

Vniuersalia in actu num sint extra animam. 2[illegible] 2 n 10.

Vniuersale a[illegible] duplicitet, nempe formaliter & obiectiue. 247. col. 2. nu. 40.

Vniuersalia naturalia nō sunt diffinit[illegible] parte. 231. co. 2. n. [illegible]

Vniuersale in prædicando est id quod [illegible] intellectu non est impossibile prædicari de multis 24[illegible] col. 2 nu. [illegible]

Vniuersal[illegible] 247. col. 2 nu 20

Vouens aliquid alicui particulari imag[illegible] Mariæ [illegible] an per [illegible] uotum sit acquisitum ius ecclesiæ. 1[illegible] col. 1

V[illegible] natura an bo[illegible] super[illegible] 2. nu. 70

Votum non nubendi æquiualet [illegible] col. 2.

Votum professionis emissurus an possit absolutè renunciare propinqui[illegible] hereditatem, quam probabiliter dubitat male adeptos esse infectam. 178. col. 1.

in usura num transferatur dominium. 168. col. [illegible] nu. [illegible]

V[illegible] quinque pro centū quomodo se habeant. 1[illegible] n. [illegible] 80.

Vsura restituenda est accipienti pecunias mutuo [illegible] 131. col 2. nu. 60.

Vsuram quæ constituant. 169. col. 2. nu. 30.

Vsurarius mentalis an teneatur ad restitutionem. 170. c[illegible] 1. [illegible] 10

Vsurarii altero hærede non potente restituere alter minime tene[illegible] in solidum. 17[illegible] col. 2 [illegible] 4

Vsurarii altero hærede non potente restituere an alter teneatur in solidum. 171. col. 2. nu. 2[illegible]

Vxor in lege Mosis non [illegible] dare uiro libellum repudii. 39 col. 2. n[illegible]

[illegible] teneantur sub peccato mortali abstinere a carnali commercio uiri pu[illegible] 144. col. 2. nu. 4[illegible] 60.

FINIS INDICIS IN OPVSCVLA CAIETANI.

AD NICOLAVM A FLISCO EPISCOPVM, CARDINALEM SABINENSEM, THOMAE DE VIO CAIETANI.

Tunc ordinis Prædicatorum generalis Magiſtri, nunc ſancti Xyſti Cardinalis, In comparationem authoritatis Papæ & Concilij.

PRAEFATIO.

TAMETSI Puto, Pater ampliſſime Fliſce, eam comparationem quam nuper de Pontificis maximi Eccleſiæque totius authoritate ſcripſi, à multis hac tempeſtate, quemadmodum in diuerſa ſtudia ſcinduntur, ita diſſimili ratione eſſe legendam, acceptãdam, diiudicandam: omnibus tamen gratũ fore puto, uel minimarum rationum, quæ ad hanc rem inuſitatam, conſentaneam tamen, his temporibus afferuntur, fieri certiores. Aduerſarijs quidem & æmulis, vt impugnent: amicis, ut ea quę ueritatis ſunt, defendãt, cęteris autem, vt pręſto ad legendum habeant quid de tãta, his temporibus cõcurſatione maximaq; & olim ſępe & in præſentia contentione, ſit cõſtituendum. Ego prædicatorum ordinis (Romanæ Eccleſiæ ueritatisq; ſtudioſiſſimi) generalis Magiſter, hanc ſummę authoritatis comparationẽ, in defenſionem quidẽ ueritatis & ſedis Apoſtolicæ, non ut hominibus placeam (quanquàm ſi id quoque aſſecutus fuero, non aſpernabor) ſed ut Ieſu Chriſti ueritatiſque ſeruus ſim liberè ſcripſi, ibique impręſentiarum & dedico quidem rectè, & perquàm libenter inſcribo quòd ab illa ſede, quam defendo, & quam Fliſcorum ornatiſſima familia tua ornatiſſimis uiris, Epiſcopis, Cardinalibus, & ſummis Pontificibus ſemper ordinauit, ipſe ſis tandem ſummis honoribus exornatus. Quùmque te optimum prędicatorum ordinis protectorem & conciliandæ conſeruandæque eccleſiaſticę unitatis, & veritatis amplificandę uehementer cupidum eſſe ſciam, nil ambigo, quin ea quę pro ueritate, & tanta authoritatis unitate, atque concordia ex eo ordine à me tibi inſcripta dedicataque ſunt, grato ſis animo, & qua polles probitate & benignitate ſingulari ſuſcepturus, atque habiturus inter cętera ſempiternæ uoluntatis & obſeruantię erga te meę teſtimonia, In ęuum Vale.

TRACTATVS PRIMVS PRIMI TOMI

THOMÆ DE VIO CAIETANI, CARDINALIS SANCTI XYSTI,

De comparatione authoritatis Papæ & concilij, in uigintiocto capita diuiſus.

IN OCTO ET VIGINTI CAPITA de comparatione authoritatis Papæ & Concilii, Summaria.

1 *Quòd Papa habeat ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei.*
2 *Opiniones aliorum de comparatione poteſtatis Petri primi Papæ & Apoſtolorum.*
3 *Rationabilis ſententia, quod Petro ſubiecti erant cæteri Apoſtoli.*
4 *Solutio obiectionum contra determinationē factam de Petri primatu ſuper alios Apoſtolos.*
5 *Rationes tenentium quod Eccleſia uniuerſalis, ſiue Concilium uniuerſale habet poteſtatem ſupra Papam ſimpliciter, ita φ Papa eſt illi ſubiectus.*
6 *Quis ſit ſenſus, quo quæſtio de comparatione Concilij, & Papæ uertitur in dubium.*
7 *Quod Papa eſt ſupra poteſtatem & Eccleſiæ & Concilij uniuerſalis, ut diſtinguitur contra Papam.*
8 *Reſponſio ad obiectiones ſumptas ex authoritate concilij Conſtantienſis, & Baſilienſis.*
9 *Solutio reliquarum obiectionum contra authoritatem Papæ ſupra Concilium factarum.*
10 *De noua quadam fictione qua imaginātur aliqui Concilium eſſe ſupra Papam.*
11 *Quòd ſecluſo Papa non eſt in Eccleſia papatus ſuppletiuè, & ſicut in regulante uſum illius.*
12 *Quod ſecluſo Papa, non eſt in Eccleſia poteſtas legiſlatiua.*
13 *Quod ſecluſo Papa non eſt in Eccleſia poteſtas applicatiua eccleſiaſticæ poteſtatis ad perſonam, niſi in caſu.*
14 *Solutio rationum contra Papam ex eo quod Eccleſia eſt totum, & authoritas illius maior, in ſolo.*
15 *Opinio aliorum quod ſecluſo Papa, in Eccleſia eſt authoritas congregandi generale Concilium.*
16 *Quomodo uerificatur, quod generale Concilium poteſt, aut non poteſt ſine Papa congregari.*
17 *Initium comparationis poteſtatis Eccleſiæ & Papæ in caſu hæreſis, & primo de modo, quo Papa propter crimen hæreſis ſubijcitur Concilio, ſecundum unam opinionem.*
18 *De modo, quo Papa hæreticus ſubijcitur Concilio ſecundum aliā opinionem.*
19 *Examen illius propoſitionis, Papa hæreticus, eſt ipſo facto priuatus Papatu.*
20 *Rationabilis ſententia, φ Papa factus hæreticus, ſubeſt poteſtati miniſteriali Eccleſiæ, & non authoritatiuæ ſuper Papam.*
21 *Diſcuſſio praedictæ poteſtatis miniſterialis depoſitiuæ Papæ hæretici.*
22 *Reſponſio ad rationes & authoritates allatas in capitulo decimo ſeptimo ad probandum quod Papa hæreticus, eſt ipſo facto depoſitus iure diuino.*
23 *Quomodo cum Papa in hæreſim lapſo, parato corrigi, agendum eſt.*
24 *Opinio φ Papa propter incorrigibilitatem in quocunque notorio crimine ſcandalizantem Eccleſiam, ſubijcitur Concilij poteſtati, ita quod poteſt ab eo deponi.*
25 *Diſcuſſio & determinatio ad quam legem ſpectet determinare caſus in quibus Papa ſubeſt iudicio Concilij.*
26 *Quot caſus ſint diuina lege ſtatuti, ut poſſit Concilium Papam deponere.*
27 *Reſponſio ad obiectiones factas in cap. 24. ad probandum, quod Papa ex alio crimine quàm hæreſis poteſt deponi ab Eccleſia.*
28 *An in euentu aliquo Papa ſine culpa ſua ſubſit Eccleſiæ, ita φ poſſit deponi.*

CAPVT I.

Quòd Papa habeat ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei.

INTENDENS Reſolutè cōparare poteſtatem Papæ poteſtati Eccleſiæ & Cōcilij uniuerſalis, primò poteſtas Papæ ſuo loco ponenda eſt: deinde comparabitur ſpāliter Apoſtolorum authoritati: poſt Eccleſiæ & Concilij uniuerſali abſolutè: & deinceps in caſibus, primò hæreſis, ſecundò incorrigibilitatis, & demum in euentibus, ut ſic reſolutè habeat & ſimpliciter, & ſecundum quid. Et intendo pro ſolis uiris doctis abſque ulla paſſione rationabilia tantùm dicere: ſub iudicio tamen ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ.

¶Et ne qs putet ponere me falcem in meſſem alienā, præmiſſo φ quia authoritas Papæ immediatè eſt a Deo, & reuelata in ſacra Scriptura, & authoritas Eccleſiæ uniuerſalis immediatè dī eſſe a Deo: ut Conſtant. Concilium declarauit: ideo mā iſta primò & principaliter eſt theologorū, quorum eſt ſacram Scripturā & diuina oāa ſcrutari. Secundariò aūt, inquantum. ſ. eſt in ſacris canonibus declarata: ad Canoniſtas ſpectat. Propter quod grauiter errant in hac re, Canoniſtis primò deferentes. Oportet ergo uirum doctum, utroſque Theologos & Canoniſtas, in hac re pſpicere, & in ſuo quenque loco honorādo, theologiæ primatū dare: ut pote ꝙ ex proprijs pōt hoc determinare. Canonicum autem ius non niſi ad theologicā recurrat authoritatem, ſcilicet ſacræ Scripturæ: quæ uera theologia eſt.

¶A PRIMO igitur inchoando dicimus, quod certa eſt iſta ꝓpoſitio, Papa habet ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei: fundatur que ſuper inſtitutione Ieſu Chriſti, Matth. 16. & Ioā. ult. Saluator ſiquidem noſter, rex regum & dominus dominantiū quāuis potuiſſet Chriſtianam rempublicam in terris, diuerſis modis regendam diſponere: noluit tamen & ſtatuit, ut non populare, non diuitum, non potentum, non optimatum multorū aut paucorum eſſet regimen: ſed unius tantum promittens ſoli Petro, Matth. 16 Tib: dabo claues, &c. & eidem ſoli promiſſionem exhibens, curam omnium ouiū ſuarum committens, Io. ult. Paſce oues meas. Comparatiua ſiquidem interrogatio, à qua ſermo incepit dicens, Simon Ioānis, diligis me plus his? conuincit etiam proteruos quòd Petro ut diſtincto ab Apoſtolis præſentibus, ad quos refertur comparatio, & nō in perſona eorum loquebatur Dñs. Et licet hic textus ſufficere deberet, q̄m tunc factus eſt Petrus paſtor uniuerſalis, dum dictum eſt ei abſolutè, Paſce oues meas, non has uel illas, ſed indiſtinctè, ut omnes comprehenderet, ut Greg. notat. Non deſunt tamen gloſſæ Chryſoſtomi dicentis ibidem, prætereriens alios, Petro loquitur, Præpoſitus loco mei eſto, & caput fratrum tuorū: & Theophili dicentis, quod commiſſionem ouium mundi Petro commendat, non alij. Et Leo Papa in c. ita Dominus diſtinctione decimanona, & in ſexto de electionibus, c. fundamenta dicit, Ita Dominus huius muneris ſacramentum ad omniū Apoſtolorum officiū pertinere uoluit, ut in beatiſſimo petro Apoſtolorū oīum ſummo principaliter collocaret, ut ab ipſo quaſi a quodam capite dona ſua, uelut in corpus omne diffunderet. Et meritò, inquit diuus Thomas in quarto contra Gentiles c. 76. ſic Saluator nī inſtituit: quia regimen Eccleſiæ eſt optimū

ordi-

ordinarum: optimum autem regimen eſt unius, Quod ex fine regiminis apparet. eſt.n. finis pax, quæ in unitate conſiſtit, & cõſtat q̃ melius eſt cauſa unitatis, unus, quàm multi: qui non niſi in unum uenientes, eam cauſant. eſt ergo Eccleſiæ regimen inſtitutum, ut unus ſolus præſit uniuerſę reipublicæ. Et tr. ualde notabis aſſumptum, ſ. q̃ Ieſus Chriſtus inſtituit tale regimẽ, ut claudas ora opponentium de regali regimine inſtituto a ſenatu, ſeu populo libero. non.n. Eccleſia, aut populus Chriſtianus, aut Conciliũ aliqđ uniuerſale, ſed Chriſtus ipſe, qui uiuit & regnat, inſtituit tale regimen: ſic ut Petrus non Eccleſiæ, ſed Ieſu Chri uicarius eſſet, ut ex Concilio Lugduneñ in c. ubi periculum. de electionibus, li. ſexto, patet, ubi Papa dr̃ Ieſu Chri vicarius. Et in capitulo quamuis, diſtinctione vigeſimaprima, Pelagius Papa dicit, Sancta Rom. Eccleſia Catholica & apoſtolica nullis ſynodicis cõſtitutis cæteris eccleſiis plata eſt, ſed euangelica uoce Dñi & Saluatoris, primatũ obtinuit. Afferunt quoque in dicto capitulo contra Gẽtiles, multæ ad hoc propoſitum rões, de primatu Papæ & de neceſſitate eiuſdẽ ultra Ieſũ Chr̃m in cælis: quas poteris ibi uidere. Firmat ãt allata propoſitio authoritate Martini quinti in Cõcilio Cõſtantienſi, ubi diffinita eſt ut patet in bulla condẽnationis Ioãnis VVicleff. In Cõcilio quoq; Oecumenico Florentino, ſub Eugenio quarto (ubi unio Gręcorum & Armenorũ cũ Romana Eccleſia facta eſt) habent̃ hęc uerba, Diffinimus ſanctã apoſtolicã ſedẽ & Romanũ Pontificẽ in uniuerſũ orbẽ tenere primatũ, & ipſũ Romanũ Pontificẽ ſucceſſorẽ eſſe beati Petri principis Apoſtolorũ, & uerũ Chri uicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omniũ Chriſtianorũ patrẽ ac doctorẽ exiſtere, & ipſi in beato Petro paſcendi, & regendi & gubernandi uniuerſalẽ Eccleſiã a dño nr̃o Ieſu Chr̃o plenam p̃tãtem traditam eſſe. Hęc ibi. Ex quibus patet propoſitionem dictam non ſolum eſſe ueram, ſed contrariã eſſe erroneã, ut etiam ſanctus Tomas in tractatu contra errores Græcorũ, c. 65. & tribus ſequentibus, tangit, & pertinet ad errores Ioannis Huſs, damnatos in Concilio Conſtant. a Martino quinto.

CAP. II.

Opiniones aliorum de comparatione poteſtatis Petri primi Papæ & Apoſtolorum.

QVAMVIS Autem Papæ poteſtas Petro Apoſtolo primũ collata oſtenſa ſit ſuprema, non deſunt tamen qui Apoſtolos reliquos parem poteſtatem accepiſſe a Chriſto arguãt. Et ut ueritas clarius eluceſcat ſcito quòd in hac re duo dubia inuoluuntur, quæ ſi ſeparentur, perſpicuam magis ſortiẽtur ueritatem. Alterũ dubiũ eſt de æqualitate p̃tãtis Petri & aliorũ Apoſtolorũ. Alterũ, de mõ habendi p̃tãtem: an. ſ. omnes immediatè habuerint eam a Ieſu Chriſto, an ſolus Petrus immediatè à Chriſto, alii uerò ab eodem mediante Petro.

¶Et quo ad utrunque dubium, duæ ſunt opiniones extremæ, Prima eſt dicentium, q̃ omnes Apoſtoli parem poteſtatem a Ieſu Chriſto immediate habuerunt. Et hi utrunque ſimul multipliciter probant ex ſacra Scriptura. Primo ex eo, q̃ Mat. 18. Saluator omnibus Apoſtolis replicauit quòd ſoli Petro dixerat in c. 16. dicens: Quæcũque ſolueritis ſuper terram, &c. Et verbum illud Io. ult. dictum Petro, Paſce oues meas, omnibus Apoſtolis in ſententia dictum eſt: quoniam paſcere tripliciter fit, doctrina, uita, & correctione. Hęc autem omnia omnibus dicta ſunt Apoſtolis, Primum Mat. ultimo. Docete omnes gentes. Secundum Mat. 5. Vos eſtis lux mundi, ſic luceat lux ueſtra corã hominibus, &c. Tertium Ioan. ultimo, quorum remiſeritis peccata, &c. Secundò ea 2. ad Gal. vbi Paulus dicit, quòd Hieroſolymis, Petrus & alii Apoſtoli nil ſibi contulerunt, nec doctrinæ, nec poteſtatis, ut ibidem bis habet ſanct. Tho. ſed dederũt ei dextras ſocietatis, & quòd in Antiochia reſtitit petro in faciẽ quia reprehenſibilis erat. Hæc.n. non ſunt inter ſuperiorem & ſubditos, ſed potius inter ſocios. In Actibus Apoſtolorum, 8. ca. legimus, quòd Apoſtoli miſerunt Petrum & Ioannem in Samariam. Conſtat autem, quòd maior non eſt qui mittitur, mittente, iuxta illud, Non eſt ſeruus maior Domino ſuo, nec apoſtolus maior eo, qui miſit illum, Io. 13. Et confirmatur hoc authoritate ſanctorum canonum. Primò Anacleti Papæ, d. 21. c. in nouo. Cæteri Apoſtoli, inquit, cum beato petro pari conſortio prędici, & honorem & poteſtatem acceperunt. Secundò, Cypriani in c. loquitur Dñs. 24. q. prima. Hoc ceteri Apoſtoli erãt quod Petrus fuit, pari conſortio prædicti & honoris & poteſtatis. Tertiò Hieronymi ſuper epiſtolam ad Galatas, & habetur 2. quæſt. 7. canone, paulus petrum reprehendit quod non auderet. niſi ſe non imparem ſciret.

¶Altera extrema opinio eſt diſcordantium in utroque, & dicẽtium, q̃ nec parem poteſtatem, nec immediatè a Ieſu Chriſto oẽs Apoſtoli acceperunt p̃tãtẽ, ſed ſolus petrus immediatè a dño Ieſu Chriſto poteſtatem accepit, & omnes ei ſubiecti fuerunt ab ipſo p̃tãtem habentes. Et de modo quidem habẽdi poteſtatem, ſ. quòd ſolus petrus habuit eam à Domino Ieſu immediatè, probant in communi quidem ex textu Anacleti, di. 21. c. in nouo. Petro primo pontificatus in Eccleſia Chriſti datus eſt, In ſpeciali aũt quo ad poteſtatẽ ordinis, non ſacerdotalis, hanc.n. conſtat habuiſſe omnes immediate à Chriſto in cœna dicente, Hęc quotieſcũq; feceritis, in mei memoriam facietis, quo ad actũ celebrãdi miſſas: & poſt reſurrectionẽ, quo ad actum abſoluendi in ſacro pœnitentię, dicente, Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittũtur eis, &c.) ſed epiſcopalis, probant ex conſecratione Iacobi & Pauli aa Barnabæ. Iacobus.n. ordinatus fuit archiepiſcopus Hieroſolymitanus, Petro, & Iacobo & Ioanne: ut dicitur in can. porro. di. 66. Et Paulus & Barnabas ordinati ab aliis fuerunt. Dr.n. Actuum, 13. Dixit Spiritusſanctus, Segregate mihi Paulum & Barnabã, &c. Et ſubiungitur. Imponentes eis manus, dimiſerunt, gloſſa, in modũ ordinandorũ, & in c. q̃ die dominico. di. 75. Quoad poteſtatẽ uerò iuriſdictionis, cùm nuſquam clarius appareat, q̃ Mat. 18. ubi Apoſtolis dicit dñs Ieſus. Quæcũque ſolueritis ſuper terram &c. probant ex hoc, q̃ Chriſtus ſoli Petro dixerat, Quodcunque ſolueris, &c. Matth. 16. Ex ipſo, inquiunt ordine promiſſionum inſinuat, q̃ poteſtas ligandi & ſoluendi ordine quodam exhibenda erat, ut ſcilicet per Petrum ad alios deriuaretur: ut ſanct. Tho. in 4. contra Gent. c. 76. & in 4. ſenten. diſt. 24. q. ult. dicit. Affertur quoq; authoritas Leonis ſupra inducta ex can. ita Dominus, diſtinct. 19. clarè dicentis, q̃ Chriſtus hoc diſpoſuit, ut ab ipſo Petro quaſi à quodam capite dona ſua uelut in corpus omne diffunderet.

¶DE ÆQVALITATE Verò poteſtatis Apoſtolorum, quatuor inuenio expoſitiones, ſuſtinẽtes cũ hoc Petri authoritatẽ ſuper omnes. Prima diſtinguit poteſtatẽ ordinis & iuriſdictionis: & omnes dixit eſſe ęquales poteſtate ordinis, ſicut oẽs epiſcopi ſunt æquales tali poteſtate. Petrus aũt ſuper oẽs dr̃ poteſtate iuriſdictionis. Secunda dicit, q̃ omnes Apoſtoli fuerunt in poteſtate iuriſdictionis pares, id eſt, ſimiles. Probatque in Scriptura paritatẽ pro ſimilitudine ſumi: ex Leu. 18. Cauete ne uos ſimiliter euomat cũ paria feceritis gloſ. id eſt, ſimilia. Tertia declarat, & eſt ſanct. Th. in 2. 2. quæſt. 33. ar. 4 ad ſecundum, q̃ fuerunt pares aliquo modo quantum ad fidei defenſionem. Inquit enim ſic coram oibus Paulus Petrum non reprehendiſſet, niſi aliquo modo par eſſe quantum ad fidei defenſionem. Quarta eſt eiuſdem ſuper epiſtolam ad Gal. 2. c. q̃ Apoſtoli fuerunt æquales, quãtum ad exequutionem authoritatis. Ait.n. Apoſtolus, ſcilicet Paulus fuit par Petro in exequutione authoritatis, non autem in authoritate regiminis.

CAP. III.

Rationabilis ſententia, quid Petro ſubiecti erant cæteri Apoſtoli.

ALLATIS Duabus extremis opinionibus, media mihi via incedendum occurrit, & dicendum, quòd, Apoſtoli inter ſe poſſunt comparari dupliciter. Primò inquantum Apoſtoli: & ſic omnes fuerunt æquales Alio modo inquantũ oues Chriſti, ab eo hic corporali conuerſatione ſeparatæ: & ſic Petrus ſolus eſt paſtor, & reliqui Apoſtoli, oues, ſub illius cura. Sed quia non ſufficit dicere, ſed oportet declarare & probare ſic eſſe, ut dicimus, declaro primò dignitatẽ & poteſtatẽ apoſtolatus. Scribitur in primis Luc 9. c. q̃ conuocatis Ieſus duodecim Apoſtolis, dedit illis uirtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent: & miſit illos prædicare regnũ Dei, & ſanare infirmos. Matt. quoq; ult. legitur, q̃ eiſdem Dominus dixit, Euntes in mundum uniuerſum, docete oẽs gentes, & baptizantes & docentes ſeruare omnia quę mandaui uobis. In prima quoque epiſtola Pauli ad Corint. 12. c. legiſ, quod Deus poſuit in Eccleſia primum Apoſtolos. ubi gl. interlinearis in verbo primum, dicit dignitate & tempore. Et in uerbo Apoſtolos, dicit, omnium ordinatores & Iudices. In decre. di. 68. c. quorum vices, dicitur ex Aug. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii: patres miſſi ſunt Apoſtoli, pro Apoſtolis filii nati ſunt & cõſtituti Epiſcopi. Et in Cõcilio Oecumenico Florẽtino ſub Eugenio. 4 inter documẽta fidei de miniſtro cõfirmationis habent̃ hæc verba, Hanc. ſ. confirmationem non niſi Epiſcopus debet cõferre: q̃ de ſolis Apoſtolis legitur (quorũ vicẽ tenẽt Epiſcopi) q̃ per manus impoſitionẽ Spiritũ ſanctum dabant.

¶Diuus Th. ſuper p̃callatis uerbis ex prima epiſtola ad Cor. 12. c. dicit hæc uerba, Maiores autem miniſtri in Eccleſia ſunt Apoſtoli: ad quorũ officiũ tria ptinẽt. Quorũ primũ eſt authoritas gubernandi fidelẽ populũ, quę proprie pertinet ad officiũ apoſtolatus: Secundò facultas docendi: Tertio poteſtas miracula faciendi ad confirmationem doctrinæ. Hæc ille: Et poſtq̃ ſubiunxit, quod tertiũ horũ ordinatur ad ſm̃, & ſm̃ ad primũ, ſubdit, Deus poſuit primum Apoſtolos, quorũ regimini cõmiſſa ſit Eccleſiam. Et tripliciter probat. Primo per illud Luc. 22. Et ego diſpono uobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnũ. Secundo, p̃ illud Apoc. 21. Murus ciuitatis habens fundamẽta

duo-

duodecim & in ipſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorum. Tertio, per illud ad Rom 8. Nos ipſi primitias Spiritus habentes. maiori enim gradui maior datur gratia.

§ Ex his oibus facile eſt videre, q̄ Apoſtoli, inquantum Apoſtoli, habuerunt non ſolum poteſtatē ordinis, ſed iuriſdictionis. Authoritas. n. gubernandi Eccleſiam. quæ eſt apoſtolatui propria, ſine iuriſdictionis poteſtate non eſt. Et ſi huic adiunxeris, q̄ non habuerunt apoſtolatum à Chriſto mediante Petro, ſed immediatè ab ipſo Ieſu Chriſto, iuxta illud Ioan. 20. Sicut miſit me pater, & ego mitto vos: & Matth. 10. & Marci 3 & Luc. 6. patet, q̄ ipſe fecit eos Apoſtolos Et ad Galat. 1. Paulus probat ſe Apoſtolū quia neque ab hoībus, neque ab homine tā mittēte, quàm docente eſt Apoſtolus. Solues vtrunque dubium, ſ. & de poteſtatis æqualitate, & de modo habendi: q̄ ſcilicet Apoſtoli quantum ad apoſtolatus authoritatē fuerunt æquales ſimpliciter. & q̄ hanc poteſtatem habuerunt à Ieſu Chriſto immediatè, ſicut & apoſtolatum. Dixi autem ſimpliciter: quia ſecundum quid nihil prohibet, vnum Apoſtolum habere apoſtolatum digniorē altero, ut Paulus aliis: iuxta gloſſ. interlinearem ad Galat. 1. in verbo, Qui ſuſcitauit eum à mortuis, dicentē in perſona Pauli, Et ita dignius me conſtituit per immortalem Chriſtum, q̄ alios per mortalem: & gloſſ. marginalem ex Aug. in libro Retractationum ea eadem radice. Propter quod Diuus Thomas ibidem dicit, Paulum ad dexteram, & Petrum ad ſiniſtrā in bullis papalibus imprimi. Dignitas enim iſta ex parte ſtatus uocantis, qui ſcilicet eſt immortalis, non facit uocatum Apoſtolum maiorem ſimpliciter, ſed quo ad hoc.

§ SI AVTEM conſideremus, q̄ etiam ipſi Apoſtoli oues erant Chriſti, à quo ſtatutū eſt, ut ſit unū ouile & unus paſtor, ſic Petrus inuenitur ille unus paſtor, cui dictum eſt, Paſce oues meas nō has, uel illas: & reliqui inueniuntur unius ouilis oues. In cuius ſignū Petrus ſtatim factus paſtor, curā Ioan. ſuſcepit, interrogans de eo, Hic aūt quid: ut patet Ioannis ultimo. Quo modo autē uerificari poſſunt hęc duo ſimul, q̄ ſcilicet omnes Apoſtoli fuerunt pares in authoritate gubernandi Eccleſiā, atque à Ieſu Chriſto eam immediatè habuerunt, & q̄ Petrus ſolus fuit inſtitutus paſtor uniuerſalis Eccleſiæ, & maior authoritate ſuper alios Apoſtolos, ita q̄ ab ipſo capite in totū Eccleſiæ corpus poteſtas deriuata eſt, difficile apparet prima frōte: ſed ſi ſubtiliter contēplari fuerimus, uidebimus de facto omnia uera ſimul fuiſſe. Sciēdū eſt nanque, q̄ ſicut in natura dupliciter aliqua fiunt, ſ. naturaliter, ut cum homo generat hominem, & infirmus ex uirtute naturę ſanatur: & ſuperna uraliter ſicut cū homo creatus eſt à Deo, & infirmus miraculo ſanaſ. Ita in Eccleſia duplici quoque modo aliquid fit, ſ. ordinatie, ut cū ſeruato iuris ordine creatur Epiſcop⁹: & de ſpeciali gratia à principe, ut ſi ſtatim aliquis crearetur Epiſcopus: ut de Ambroſio contigit. Vtroque aūt modo princeps noſter Ieſus Chriſtus in primitiua Eccleſia uſus eſt. nā inſtitutione eccleſiaſtici regiminis ordinatio iura ꝑpetuo ſeruandū monarchicū, id eſt unius principatū inſtituit, & poſuit Petrū caput unū totius corporis Eccleſiæ: à quo in oēs poteſtas iuriſdictionis & ordinis ordinatie deriuaretur. Et hoc intendunt oēs ſacri authores, cū dependentiā omnium à Petro doctrinā tradunt. In erogando uerò ex ſpeciali gratia, ſicut præuenit Petrum in conferendo poteſtatem ordinis (dum ipſe Dñs per ſeipſum etiam alios Apoſtolos fecit ſacerdotes in ultima cœna, & confeſſores poſt reſurrectionē, & ſacramentum confirmationis in die Pentecoſtes) ita præuenit eundē in dando authoritatē gubernandi, ordinandi iudicandiq; Eccleſiā: ut ex allatis patet authoritatibus. Et quēadmodū nihil obſtat maioritati ipſius Petri capitis, q̄ alii nō habuerunt ab ipſo poteſtatē ordinis (quia hoc non fuit ex defectu poteſtatis in Petro, aut exemptione aliorum ab ipſo, ſed ex præuēſione ſuperioris, qui prius dedit id ſubditis Petri ex gratia, quod ordinariè dādum erat eiſdem à Petro) ita ēt, nihil officit excellentiæ poteſtatis iuriſdictionis Petri ſuper omnes q̄ eius ſubditis Saluator ſuperior oībus dedit illā poteſtatem ex gratia, quā à Petro per uiā ordinariā erant accepturi. Modus itaque uarius dandi & accipiendi poteſtatē clarificat ueritatē. In Petro. n. & à Petro inchoat omnis Eccleſiæ poteſtas, & deriuatur in totam Eccleſiam uia ordinaria: & rurſus aliqui Petro ſubditi plures poteſtates acceperūt à Chriſto immediatè, quas a Petro accepturi erant, uia præuentionis gratuitæ. Et ſic Eccleſia una ſub unico tm̄ capite, Petro, ſ. & habet Apoſtolos oēs, immediatè à Chriſto poteſtatē ordinis & iuriſdictionis habentes ex gratia præuenientē: & habet Petrum ſolū caput Apoſtolorum cæterorum & olim a quo in Apoſtolos aliquos, & in omnes ordinariè poteſtas ordinis & iuriſdictionis deriuanda eſt. Sunt ergo ſimul uera quæ aduerſari ſibiinuicem uidebantur.

§ ET VT Clarius eluceſcant dicta, ſcito quinque eſſe differētias inter poteſtatem Petri & aliorum Apoſtolorū. Prima eſt in modo dandi & accipiēdi: quia Petro data eſt ordinariè, aliis autem ex ſpeciali gratia: ut explanatū eſt, Secunda eſt in officio (& ſequitur ex prima) q̄ Petrus factus eſt vicarius generalis Ieſu Chriſti, alii uerò facti uelut legati ſeu delegati eius: iuxta illud Pauli 2. ad Corin. 5. Legatione ꝓ Chriſto fungimur, & ad Epheſ. ult. Legatione fungor in catena iſta. Et hoc ipſum Apoſtoli nomen importat a miſſione ſumptū: quāuis extenſo uocabulo in præfatione dicantur vicarii. Tertia eſt in obiecto poteſtatis, q̄ aliorū poteſtas iuriſdictionis non erat ſupra ſe inuicē, ſed ſuper alios: Petri uerò poteſtas erat, & ſuper alios, & ſup ipſos reliquos Apoſtolos dicente ſibi ſoli Chriſto, Paſce oues meas: in quarū numero ſine dubio erant Apoſtoli. Vbi Chryſ. dicit in perſona Chriſti ad Petrum, Loco mei præpoſitus eſto, & caput fratrū tuorū. Quarta eſt in perpetuitate poteſtatis: q̄ aliorū poteſtas finienda erat cum uita eorum: q̄m data eſt eis in perſonis propriis pro ſolis perſonis propriis, & non pro eorum ſucceſſoribus. Petri uerò poteſtas uſque ad conſummationem ſeculi perſeuerat: quia data eſt ſibi in perſona propria nō ſolū pro ſeipſo, ſed omnibus ſucceſſoribus ſuis: quod ſancti doctores exprimunt ſub aliis uerbis, dicendo, q̄ data eſt Petro in perſona Eccleſiæ. Et ex hac differentia oritur q̄ nullus eſt ſucceſſor Ioannis aut Iacobi, nec etiam Pauli Apoſtoli in authoritate Apoſtolatus uniuerſalis gubernationis Eccleſiæ ſicut Apoſtoli gubernabant ubique: ſed tm̄ in poteſtate ordinis & regiminis unius certę Eccleſiæ ſucceſſerunt Epiſcopi. ſed ſolus Petri ſucceſſor eſt & dr̄ Papa, ut patet in allegatis ſuperius. Quinta & ultima pro nunc eſt in ipſa eſſentia poteſtatis: q̄m authoritas cōmuniter Apoſtolis data, ea ui apoſtolatus fuit uelut potētia executiua. unde & a Sancto Thoma uocatur authoritas gubernandi gubernatio. n. executionem ſonat. Authoritas uerò data ſoli Petro quū factus eſt Papa, dicente Chriſto, Paſce oues meas, eſt potētia præceptiua: & propterea uocatur a S. Thoma authoritas regiminis Propter quod dixit S. Thomas Paul⁹ fuit par Petro in executione, non in authoritate regiminis, ad Gal. 2. & ad Cor. 12. Eccleſiæ regimen quod ſonat executionem, nō authoritatē regiminis, quod ſonat imperiū, commiſſum dicit Apoſtolis. Vnde & in præfatione non appellantur vicarii abſolutè, ſed uicarii operis, dicēte Eccleſia ad Deum de Apoſtolis, Quos operis tui uicarios, quaſi diceret uicarios ad exequendū. Verumtamen quia unū pro alio quandoque poni pōt, ſi etiam inueniretur paritas in authoritate regiminis, piè exponendū eſſet pro executiua potentia. dedit. n. Saluator omnibus Apoſtolis cōmuniter ut exequi poſſent in eis, ad quos mittebatur, omnia quæ poterat exequi Petrus: puta inſtituere Eccleſias & Epiſcopos, docere, excōmunicare, &c. Petro autem abſolutè dedit poteſtatem omnitū. Et ſi Paulus aliquo modo, id eſt executiuè erat par Petro quantum ad defenſionem fidei ut ex Secunda ſecundæ dictum eſt. Et ſi non penetras differentiam hanc inter poteſtatē executiuam & præceptiuam uide illam in exēplo: Epiſcopi habent officium prædicandi, & fratres prædicatores habent etiam officium prædicandi (cum ad hoc inſtituti ſint) ſed differenter: quia Epiſcopi ex propria authoritate hoc faciunt, fratres uerò prædicatores authoritate papæ delegantis eis id officium, hanc prædicationis exercendæ poteſtatem. Sic. n. proportionaliter de poteſtata gubernandi Eccleſiā in petro & aliis Apoſtolis fuit: petrus enim ex propria ſui pontificatus officii authoritate gubernabat, alii uerò Apoſtoli ex priuilegio domini delegantis eis gubernationis officium. Nūc ſupereſt reſpondere obiectis in ſequenti capitulo.

CAP. IIII.

In quo ſoluuntur obiectiones contra determinationem factam de Petri primatu ſuper alios Apoſtolos.

VT AVTEM Ordinatè ſatisfiat obiectis, primò ad primō inductas obiectiones: & ſic deinceps reſpondebitur.

§ Ad authoritatem ergo ex Matth. 18. dicimus, q̄ in uerbis dictis petro ſoli c. 16. & in uerbis dictis omnibus, cap. 18. perſpicienda ſunt duo, ſcilicet ordo & poteſtas data. Ordo fuit, quod prius petro ſoli eſt dictum, Quodcunque ſolueris: & deinde omnibus. Et ex hoc ordine inſinuat Dominus ordinariū progreſſum poteſtatis ſoluendi & ligandi, quod ſcilicet a petro ad cæteros deriuanda eſt propter unitatem capitis & corporis Eccleſiæ, ut ex authoritatibus ſancti Thomæ allatis ex 4. contra Gent. & 4. ſent. apparet. Poteſtas data fuit, ut dictum eſt, ad gubernatiuam Eccleſiæ poteſtatem pertinens, & æqualis modo dicto. et ex hoc oſtendit Dominus, quod ipſe ea gratuita præuentione dare uoluit Apoſtolis. Ambo igitur ſimul conſiderata oſtendunt magis quod dicimus eſſe uerum.

§ Ad illud Ioannis ultimo, quamuis male probetur, q̄ correctio iuriſdictionalis ſit commiſſa omnibus per illud, Quorum remiſeritis peccata: quoniam hæc uerba ad correctionem fori pœnitentiæ ſpectant: quia tamen poſſet probari per illud Matthæi

thæi decimo octauo, Quæcunq; ſolueritis: vbi Saluator loquitur de exteriori iuriſdictione, qua Eccleſiam non audiens ſit ethnicus & publicanus. Rñderet ꝙ in ueritate Saluator illa uerba ẽt quo ad ſenſum, Paſce oues meas, ſoli Petro dixit, ut probatū eſt. Et ꝙ ſi inuenitur aliquid ſimile cõmiſſum Apoſtolis (puta paſtorale officium) ut ex eodẽ fundamento dicat, ꝙ r alii cõmiſſæ ſunt oues Chriſti indiſtinctè, ut comprehendãt oẽs, niſi Petro: aliis uerò cõmiſſæ ſunt oues determinatè, ſaltẽ hac determinatione, ſ. aliæ ab ipſis Apoſtolis, ſaltẽ Petro. Et ꝑpea alii poſſunt dici delegati paſtores iuxta illud præfationis, Quos operis tui uicarios eidem contuliſti præeſſe paſtores, quaſi diceret, ꝙ gregi tuo contuliſti Apoſtolos præeſſe paſtores, ut uicarios operis tui id eſt miſſos, ut uice tua ad executionẽ operis tui. Petrus aũt creatus eſt paſtor ouium Chriſti abſolutè & uniuerſaliter dicente Chriſto ipſi ſoli, Paſce oues meas. Vñ (ut unico uerbo dicat) plus datũ eſt ꝑ hæc uerba Petro q̃ ꝑ quæcunque alia ſimul congregata cæteris: q̃a authoritas regiminis uniuerſalis ſimpliciter hic clauditur: quis totum paſtorale officium executiuè conceſſum ſit oĩbus Apoſtolis.

¶Ad authoritatẽ ex ſecundo cap. ad Galatiam patet, ꝙ nil doctrinæ aut poteſtatis accepit Paulus à Petro, non ex defectu poteſtatis in Petro, ſed ex præuentione gratuita, qua a Dño Ieſu habuit poteſtatẽ & ſcientiã, ut ipſemet I. t. c. dixerat, Dextras aũt ſocietatis propter unitatem fidei, quam docebant: non ſolum namque ſocij, ſed fratres in unitate fidei ſumus: iuxta illud Matt. 23. Omnes uos fratres eſtis. Quomodo uerò in faciẽ reſtitit, ut par, iam declaratum eſt, ꝙ de paritate in executione officii defenſiui fidei intelligitur.

¶At illud uerò, ꝙ in Actibus Apoſtolorum Petrus & Ioannes miſſi ſunt, facile patet ex Theologis in primo ſent. di. 15. reſponſio, ꝙ non oportet mittentem eſſe maiorem miſſo. Et nihilominus in propoſito miſſi dicuntur conſilio uel amore, nõ authoritate aliorum.

¶Ad authorita. Anacleti, Cypriani, & Hier. iam patet quid dicendum ex fundamento iã poſito. Vñ uix docte, quia non negando, ſed ex eadem radice oĩa ſoluuntur, teſtimoniũ habes ꝙ doctrina hæc uera eſt. Vero. n. oĩa conſonant: & oportet ex quo quid eſt rei, oẽs difficultates proprias ſoluere: ut Philoſophus dicit 4. Phy. Ex eadem quoque radice patet de poſitione aliorum, quam recitauimus circa modum habendi poteſtatẽ à Chriſto immediatè. Patet tñquã de poteſtate ordinis, ꝙ nihil refert an Dñs Ieſus præuenerit Petrũ in faciendo oẽs Apoſtolos epiſcopos, ut glo. in can. porrò. d. 66. ſentire uẽ contra textũ, an eos ordinandos Petro reliquerit: ut prællegata ſonant. Si. n. Petro hoc dimiſit, ordinatum progreſſum poteſtatis ordinis ie ſtatuto curſu non præuenit, & ſi ipſe ordinauit ꝑ ſeipſum, gratuita præuentione, nõ reuocatione ſtatuti ordinis hoc fecit. De poteſtate uerò iuriſdictionis, iã dictũ eſt ꝙ gratuita ꝑuentione ꝑ ſeipſum eã oĩbus exequẽdã dedit, qui in ordine dandi ſeu promouendi, ordinatũ progreſſum deriuationis, illius ad alios per Petrum fore ſtatuit: ut allatæ authoritates docent. Ex his oĩbus clare liquet, ꝙ Petrus ſolus princeps caput & Paſtor eſt Apoſtolorũ, & ꝙ ei ſubditi fuerũt Apoſtoli, ut oues paſtori, & ꝙ ordinatia uia ab ipſo poteſtatẽ ſortiri erant ordinis & iuriſdictionis, licet gratuita ꝑuentione poteſtatẽ iuriſdictionis executiuã æqualẽ a Dño immediate habuerint. Poteſtatem aũt ordinis epalem immediatè uel mediatè, oẽs ẽt a Dño habuerunt æqualem. Et ſi prædicta perſpicacier intuitus fueris, uidebis ꝙ Petrus licet Apoſtolus & Papa fuerit ſimpliciter maior cæteris: Linus tñ Cletus aut Clemens non ſic ſe habebat ad Ioannem Apoſtolũ & Euangeliſtã, qui uiuebat, ſed aliquo mõ ut par, & excedens, & exceſſus. Erant. n. pares in poteſtate executiua regiminis Eccleſiæ: pro quanto Ioannes poterat ex Apoſtolatu exequi q̃cquid poterat Papa. Erat Papa excedens in authoritate regiminis, ſicut de Petri authoritate dictũ eſt: q̃a illius erat ſucceſſor, & Ieſu Chri uicarius ipſe, nõ Ioãnes, Erat & exceſſus in dignitate Apoſtolatus: q̃a Ioãnes erat Apoſtolus, Linus aũt & Clemens nõ. Et q̃a Apoſtolis non Papæ cõdendi libros ſacræ ſcripturæ cõceſſum eſt, dicente illis Dño, ꝙ Spiritusſanctus doceret eos oĩa, & oẽm ueritatem: uñ Aug. de conſenſu Euange. Lucas & Marcus ſcripſerunt illo tpe quo ab ipſis in carne manentibus Apoſtolis probari meruerunt: nõ præualuiſſet ſententia Ioan. ſententiæ Clementis Papæ in doctrina fidei & morum: ſicut mõ præualet Euangeliũ Ioannis ſententiæ cuiuſcunque Papæ & totius Eccleſiæ. Nec obſtat illud Aug. Euangelio non crederem, niſi me authoritas Eccleſiæ admoneret: quia ipſe Ioannes, & ſimiliter quilibet Apoſtolus Eccleſia erat Ieſu Chriſti authoritate: teſtãte hoc ipſo Ioan. qui de ſeipſo loquens. c. ult. dicit in perſona Eccleſiæ, quã authoritate Chri gerebat: Et ſcimus q̃a uerũ eſt teſt. moniũ eius. Ex quõnõq; conſtat Apoſtolorũ aliquẽ ſcripſiſſe ad doctrinã Eccleſiæ, Eccleſiæ authoritatem habet.

¶Ex his aũt patet ꝙ duarum extremarum opinionum, ſ. dicentis, ꝙ omnes Apoſtoli eodem modo ſint inſtituti a Chriſto uicarij ſui: & dicẽtis, ꝙ Chriſtus immediate ſoli Petro dedit poteſtatẽ iuriſdictionis, neutra: q̃uis vĩ uera iſta ſecunda ſit non reprobanda, ſed exponenda. Media aũt uia ſola uera eſt, quam declarauimus, ſ. ꝙ ſolus Petrus habuit uicariatum Ieſu Chriſti, & ſolus immediatè poteſtatem iuriſdictionis ordinariè a Chriſto accepit: ita ꝙ ab eo alii ordinario iure accepturi erant, & ei ſunt ſubiecti: hoc enim modo uerificatur ſecunda opinio. Et cum hoc Ieſus Chriſtus dñs iuris præueniendo delegauit cæteris parem in exequendo poteſtatem, ut dictum eſt, & hoc ueritatis habet prima opinio. Sequere ergo mediũ.

CAP. V.

In quo ponuntur rationes recentium quod Eccleſia uniuerſalis ſeu Concilium uniuerſale habet poteſtatem ſupra Papam ſimpliciter, ita quod Papa eſt illi ſubditus.

EXAMINATA cõparatione poteſtatis Papæ ad Apoſtolos ratione ſui apoſtolatus, comparanda modo eſt Papæ poteſtas, Eccleſiæ uniuerſalis ſeu concilij uniuerſalis poteſtatis nunc quidem abſolutè, poſtmodum uerò in euentibus & caſibus, ut promiſimus. Et quoniam oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt, afferam primò rationes primarias, in quibus conſiſtit oĩs r quibus probatur Papam ſubeſſe Eccleſiæ, ſeu Concilij uniuerſalis iudicio. Et ne contingat ſæpius Eccleſiam & Concilium iungere, pro eodem ſumantur: quoniam non niſi ſicut repræſentans & repræſentatum diſtinguuntur.

¶ Fundant igitur hi concluſionem dictam primò in actis Concilij Conſtantienſis ſub Ioanne 23. anno Dñi 1415. ubi in ſeſſione quinta habita die 6. menſis Aprilis ſic legitur, Hęc ſancta ſynodus declarat, quod ipſa in Spiritu ſancto legitimè congregata, Concilium generale faciens, & Eccleſiam catholicam repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediatè habet cui quilibet cuiuſcunque ſtatus uel dignitatis, etiam ſi Papalis exiſtat, obedire tenetur, in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem dictæ Eccleſiæ in capite & in membris. Hæc ibi. Et ſubiungitur aliud decretum in hæc uerba, Item declarat, ꝙ quicunque cuiuſcunque conditionis, ſtatus, dignitatis, etiam ſi papalis, qui mandatis, ſtatutis ſeu ordinationibus aut præceptis huius ſacræ ſynodi, & cuiuſcunque alterius Concilii generalis legitimè congregati ſuper præmiſſis, ſeu ad ea pertinentibus factis, uel faciendis, obedire contumaciter contempſerit, niſi reſipuerit, cõdignæ pœnitentiæ ſubijciatur, & debitè puniatur, etiã ad alia iuris ſubſidia ſi opus fuerit, recurrendo. Hæc ibi. Ex quibus habentur tria Primò, ꝙ Concilium uniuerſale habet authoritatem a Ieſu Chõ immediatè. Secundò ꝙ Papa tenetur ei obedire. Tertiò ꝙ ipſa ſynodus habet poteſtatem coactiuam ſupra Papam, dum punitioni eum ſubijcit.

¶Confirmatur que eadem ſnia per Conciliũ Baſilienſe celebratũ anno Dñi 1431. ſub Eugenio quarto: ubi reſumpta ſunt hęc decreta in ſeſſione ſecunda & 18. Deinde in condemnatione errorum Ioannis Vuicleff, in eodem Concilio Cõſtantien. ſeſſione octaua, & poſtmodum per Bullam Martini quinti ſacro approbante Concilio firmata ibidem. Vbi inter alia ſic damnatus articulus iſte, ſ. Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias, error eſt ſi per Romanam Eccleſiam intelligatur uniuerſalis Eccleſia, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret primatum ſummi Pontificis ſuper alias Eccleſias particulares. Hæc ibi. Ex qua condemnatione habetur, ꝙ Concilium uniuerſale eſt ſuprema Eccleſiarum, & conſequenter eſt ſuperior Eccleſia Romana, quæ eſt una Eccleſiarum. Et confirmatur hanc eſſe intentionem Patrum: quia faciunt dĩam inter primatũ Concilij & ſummi Pontificis: q̃a de Concilio dicunt ſimpliciter, ꝙ eſt ſuprema inter alias Eccleſias. De ſummo uerò Pontifice dicunt ꝙ habet primatum reſpectu Eccleſiarum particularium.

¶ Fundant quoque hoc idem in Euangelio & doctoribus: ex eo ꝙ claues regni cęlorum, officium paſtorale & poteſtas ligandi atque ſoluendi, Eccleſiæ data ſunt dupliciter, ſ. authoritatiuè & finaliter. Et ꝙ authoritatiuè Eccleſia ipſa hæc habeat teſtatur in primis Matt. 18. c. ubi poſtquam Dominus dixerat, Dic Eccleſiæ: & ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus: ſtatim ſubdit, Amen dico uobis quęcunque ligaueritis ſuper terram: erunt ligata & in cęlo: & quęcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cęlo. Vbi manifeſtè Eccleſiæ hanc contulit poteſtatem uniuerſalem: ad hoc enim illa uerba ſubdidit Dominus, ut Hieronymus ibidem dicit cum Hilario, ne priuata authoritate reputaretur non audiens Eccleſiam ethnicus & publicanus, ſed diuina authoritate Eccleſiæ roborata.

¶Teſta

¶ Teſtatur deinde Aug. ſuper Ioan. (ut habetur 24. q. 1. c. quodcunque) ubi concludit, q. Petrus cum claues accepit, eccleſiam ſanctã ſignificauit. Et rurſus ſerm. 10. ſuper Io. loquens de poteſtate ligandi & ſoluendi, dicit: Hoc Petrus cum omnib. tanquam perſonã gerens ipſius unitatis accepit. Et iterum in ſermone Apoſtolorum Petri & Pauli, Petrus totius Eccleſię geſtabat perſonam: & propterea audire meruit, Tibi dabo claues regni cœlorum. Has enim claues non ipſe ut homo unus, ſed ut unitas accepit Eccleſiæ. Et in libro de Agone Chriſtiano, Non ſine cauſa inter Apoſtolos eccleſię catholicæ perſonam ſuſtinet Petrus. Huic enim eccleſiæ claues datæ ſunt, cum Petro datę ſunt. Et cum ei dicitur, ad omnes dicitur, Amas me? Paſce oues meas.

¶ Et confirmatur hoc rõe. Quia non minus iuris habet eccleſia in clauibus ſibi datis a Ieſu Chriſto, q̃ in rebus, ſed dñiũ rerum temporalium principaliter eſt in eccleſia: cum & Papa nõ ſit dominus, ſed diſpenſator rerũ Eccleſiæ, ut ſanctus Thomas dicit in 2a. 2æ. q. 100. ar. primo, ad ſeptimũ. ergo Eccleſia principalius habet claues quàm Papa. Et confirmatur hoc rurſus. Quia cum rectum ſit iudex ſui & obliqui, & Eccleſia vniuerſalis adeo ſit recta, ut errare non poſſit (ut patet) Papa autem errare poſſit etiam in fide (ut patet 40. diſtinctio. ca. ſi. Papa) conſequẽs ẽ, quòd eccleſia excellentius & prius habeat claues, quàm Papa: imo quòd habeat etiam ut iudex Papæ.

¶ Quod aũt finaliter Eccleſiæ datæ ſint claues, ut patet ex ſecũdo ad Cor. 13. Poteſtatem mihi Dominus dedit in ædificationẽ, & non deſtructionem. Et Sanct. Thomas in tract. contra impugnãtes religionem, expreſſe tenet quòd poteſtas iuriſdictionis prælatorum eſt propter bonum ſubditorum: & propterea nulla iniuria fit prælato inferiori puta Epiſcopo, quando eximitur ab eo Abbas propter bonum eccleſiæ. Ex quibus ſequitur, q. Papa eſt propter eccleſiam, & non e conuerſo: & conſequenter claues Papæ datę ſunt propter eccleſiam finaliter.

¶ Fundant & tertio idem ſuper principiis naturaliter per ſe notis. Omne, inquiunt, totum eſt maius ſua parte: Eccleſia vniuerſalis eſt totum, & papa pars: ergo Eccleſia vniuerſalis maior eſt papa. Proceſſus bonus. Et maior eſt principium per ſe notũ. Minor eſt Apoſtoli ad Ro. 12. Multi unum corpus ſumus, & ſinguli alterius membra. & Hiero. ad Euagrium in cap. legimus, diſtin. 93. Si authoritas quæritur, orbis maior eſt vrbe.

¶ Fundant demum hoc idem ſuper hoc, quod Eccleſia cõſtituta eſt a Dño Ieſu Chriſto iudex Papæ in caſu peccati: ut patet Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic Eccleſię, & ſi Eccleſiam nõ audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Ex qua authoritate licet loquatur in caſu peccati, quia incipit, Si peccauerit, & propterea non ſpectet ad præſens caſum, quo comparatur Papa eccleſiæ non in caſu, ſed abſolute: volunt tñ elicere & quod Eccleſia ſit abſolute ſupra Papam. Tum quia ordinarius iudex alicuius in puniendo eſt etiam ordinarius iudex illius abſolute: tum quia iudex & lex non differũt: utraque enim anima eſt animatum: ut patet quinto Ethi. Ad eandem ſit legis authoritatem cuius eſt vnus actus legis ſcilicet punire, ſpectant tres reliq. ſcilicet imperare, vetare, & permittere. Ad eũ idem ergo iudicis ordinarii authoritatem ſpectabunt omnes iudicis actus, ad quem ſpectat punire. Et ſic cum eccleſia ſit iudex ordinarius Papæ in puniendo, ſequitur quòd erit ſimpliciter iudex eiuſdem in imperando, vetando & permittendo. In eis enim quatuor actus ſunt legis, ut in 1a. 2æ. q. 92. art. 2. habes a diuo Thoma.

¶ Et confirmatur hoc ſacrorum authoritate canonum. vigeſimaquinta. n. q. one prima contra ſtatuta, dicit Zozimus Papa, Contra ſtatuta Patrum concedere aliquid vel mutare, nec huius quidem ſedis põt authoritas. Et in ca. ſedis iſtius, Prima ſalus eſt rectę fidei regulam cuſtodire, & a conſtitutis Patrũ nullatenus deuiare. Ex quibus habetur & quod Papa non eſt ſupra poteſtatem Concilii, & quòd ad primam ſalutem ſpectat ſtatuta Patrum, non Papæ. Multa quoque in eadem cauſa & quæſtione dicuntur ad hoc, quæ breuitatis cauſa omittuntur.

CAP. VI.

Quis ſit ſenſus quo quæſtio de comparatione authoritatis Concilii & Papæ uertitur in dubium.

AD euidentiam huius comparationis prædeclarandi ſunt termini, quid. ſ. nomine Eccleſiæ ſeu Concilii vniuerſalis intelligitur, ne in vanum tota diſputatio ſit. Eccleſia vniuerſalis duo ſignificare poteſt in propoſito, aut totum corpus eccleſiaſticum conſtans ex omnibus membris, comprehenſo etiam capite, id eſt papa: aut totum reſiduum corpus eccleſiæ diſtinctum contra caput, id eſt papam. Concilium quoque vniuerſale aut ſumitur cum capite, id eſt papa, uel perſonaliter, uel authoritate eius authorizatũ, aut ſine papa utroque modo. Et ſic tres comparationes examinandæ ſunt.

¶ Prima eſt inter papam & eccleſiam, ſeu Concilium ſine capite, id eſt papa omnino. Secunda eſt inter Papam & eccleſiã, ſeu Concilium cum capite perſonaliter. Tertia eſt inter Papam & eccleſiam, ſeu Concilium authorizatum a Papa.

¶ Et quũ omnes hæ comparationes ſupponunt papam eſſe caput eccleſiæ vniuerſalis, & non ſolum ſingulorum membrorum, ut inimici ueritatis gloſſant, hoc primo mõſtratur. Primo ex authoritate ipſius Conſtantienſis Cõcilii ante & poſt electionem Martini 5. ut patet in ſeſſione 15. eiuſdem, & in bulla Martini 5. ubi dãnatur propoſitio 1a Ioannis Huſs, Petrus nec ẽ, nec fuit caput eccleſiæ ſanctæ catholicæ. Et altera. ſ. Nõ eſt ſcintilla apparentiæ q. oportet eſſe unum caput in ſpiritualib. regens eccleſiam, q. ſemper cum ipſa militante eccleſia conuerſetur. Hic expreſſe damnatur, q. Petrus non fuit caput catholicæ eccleſiæ: catholicum enim idem eſt q. uniuerſale. Et ſimiliter damnatur q. non oporteat eſſe præter Chriſtum qui in cœlis eſt, unum caput quod regat eccleſiam, conuerſans cum ea, quod eſt Papa: ut latius oſtendit diuus Tho. hanc neceſſitatem in 4. contra Gẽt. ca. 76. Hieron. quoque in li. de ortu & obitu ſanctorum in nouo teſtamento, Petrus, inquit, in Chriſti eccleſia firmamentum eſt, Cephas corporis Chriſti, principatus & caput eſt. Si Petrus eſt caput corporis Chriſti, ergo totius eccleſię collectiue: iuxta illud Apoſtoli ad Rom. 12. Multi unum corpus ſumus in Chriſto. Et 25. quæſtio. 1. rogamus uos, Marcellus papa expreſſe dicit, q. Petrus eſt caput totius eccleſiæ. Et in Concilio Lug. Greg. 10. ut habetur in ca. ubi periculum, de elect. li. 6. Papam uicarium Ieſu Chriſti Petri ſucceſſorem, rectorem vniuerſalis eccleſię, & directorem gregis dominici uocat. Ritus quoque Ro. eccleſiæ habet, ut cum papa ſe ſubſcribit in aliqua vniuerſalis negotii bulla, dicit ſic, Ego N. catholicæ eccleſiæ ep̃s. ex quibus patet, q. cauillatio dicentium, q. papa eſt caput membrorum eccleſiæ, & non ipſius ſimul eccleſiæ, erronea eſt. Quo namque pacto debuit, aut potuit melius explicari a ſanctis, q̃ per nomina collectiua: & appoſita quandoque nomina vniuerſitatis expreſſerunt eccleſiam gregem, corpus Chriſti, explicando totam uniuerſalem catholicam. Dicant illi quomodo debet dici, & conuincantur ſaltem ex uerbis ipſius Conſtantienſis & Baſilienſis Concilii: ubi eiſdem uerbis ſignificatur eccleſia collectiue, quæ millies ibi replicatur. Hæc ſancta ſynodus vniuerſalem, ſeu catholicam eccleſiam repræſentans.

¶ De prima ergo comparatione (ſcilicet inter papam, & eccleſiam vniuerſalem ſine capite) aperte conſtat quid dicẽdum ſit, ſ. quòd papa ſit ſuper eam. Tum quia eſt corpus enormiter diminutum quia eſt truncum abſque principali membro: ac per hoc non eſt vniuerſalis eccleſię, quæ perfectum ſignificat: tum quia Dei perfecta ſunt opera, Deuteronom. trigeſimoſecundo, ac per hoc non conuenit diuinę prouidentiæ in tam imperfecto corpore ſupremã authoritatem locare, ſed magis ipſum a capite dependere. Et ſi inſtetur, q. apoſtolica ſede vacante inuenitur vniuerſalis eccleſia, & tamen ſine capite, quod eſt papa, reſpondetur, quod non inuenitur vniuerſalis eccleſia, niſi imperfecta: ita q. imperfectio iſta eſt conditio diminuens ly Vniuerſalis eccleſia, ſicut corpus truncum diminuit a corpore integro, vniuerſale enim vniuerſitatem claudit in ſe membrorum officialiũ, quorum præcipuum eſt caput. Vnde tunc eccleſia eſt acephala: & eſt abſque eius ſuprema parte & poteſtate. Et qui hoc negat, in errorem Ioannis Huſs, negantis neceſſitatem capitis eccleſiæ in terris (damnatum & a ſancto Thoma, & a Martino quinto, cum Concilio Conſtant. ut dictum eſt) incidit. Et ſi de eccleſia vniuerſali ſic ſumpta intelligatur, quod habet immediate poteſtatem a Chriſto, & quòd ipſa repræſentatur per vniuerſale Concilium errat errore intollerabili, ut patet ex allatis authoritatibus, & inferius magis eluceſcet.

¶ De ſecunda aũt comparatione in altero extremo, ſ. inter papã ex una parte, & eccleſiam totam, id eſt etiam cum papa ex altera parte, dĩ, q. papa et in reſiduo eccleſię non eſt maioris poteſtatis iuriſdictionis ſpiritualis, q̃ ipſe ſolus: quia poteſtas ſua cõtinet in ſe omnium reliquorum poteſtates, ut earum cauſa uniuerſalis. Nulla enim eſt poteſtas iuriſdictionis in eccleſia, quæ non ſit in papa: ut patet inductiue. Quinetiã poteſtas electiua ipſius papæ, in papæ poteſtate eſt. Quod patet tũ ex facto Petri, qui elegit ſibi ſucceſſorem (ut 8. q. eſt. 1. c. ſi Petrus, Dñs Ioannes tertius) tum ex eo, q. papa ordinat actum electiuæ poteſtatis, determinando qñ & qualiter debet fieri electio: & quòd plus eſt, determinando ſubiectum illius poteſtatis, dum conſtituit q. ad duas partes Cardinaliũ ad minus ſpectet electio. Probatur & ex c. ſi papa. diſt. 40. ubi dĩ, q. uniuerſitas fidelium ſuã ſalutem poſt Dominum ex papæ incolumitate animaduertit propenſius pendere. Et diſtin. 19. ca. Ita Dominus, Leo papa dicit. Huius muneris ſacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorũ officium pertinere uoluit, ut in beatiſſimo Petro omnium apoſtolorum ſummo principaliter collocaret: ut ab ipſo qua-

ſi à quodam capite dona ſua uelut in corpus omne diffunderet. Vbi manifeſte patet, à Papa omne reliquum corpus Eccleſiæ velut à capite poteſtatem ſortiri. Et ſic ſumendo eccleſiam uniuerſalem, conſtat q; habet immediate authoritatem à Ieſu Chrō, nihil. ſ. mediat inter ipſam & Ieſum Chriſtum. Sed ex hoc nõ habetur, q; comparando membra aliqua, puta corpus ſine capite, ad Chriſtum, quod habeant immediate poteſtatem ab ipſo: ſed ſufficit, q; totum habeat immediate à Ieſu Chriſto: partes aũt inter ſe ordine quodam, & ita in caput primo, q; per caput In corpus reliquum poteſtatem diffundit Saluator noſter, iuxta dicta & dicenda. Vnde patet, q; tota Eccleſia non habet poteſtatem ſupra Papam ſolum nec econuerſo: quia Papa cum Eccleſia reliqua non facit maius in poteſtate, ſed plures poteſtates.

¶ Decertia autem comparatione, quæ eſt media, & eſt inter Papam & Concilium authorizatum à Papa, ex antedictis facile ſumitur quid dicendum eſt, ſ. q; non eſt maior authoritatis, q̃ Papa, à quo ſolo authorizari poteſt, ut patet 17. diſtinctio per totum. & extra, de electio. c. ſignificaſti. ubi dicitur, quòd omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ authoritatem, & facta ſunt, & robur acceperunt.

¶ His tribus comparationibus ſecundum ueritatem præmiſſis, quarta ſuperadditur ſecundum opinionem: & eſt inter Eccleſiam uniuerſalem, & quandam communitatem, ſiue Papa prima pars eius, non caput totius authoritatis in ea uelit in eam cõuenire, ſiue non, ex una parte & Papam ex altera parte. Et quia comparatio inter diuerſa eſt, & eiuſdem ad ſeipſum ſubiectio non eſt, ſicut nec iuſtitia, proprie loquendo, cum dicunt hi, q; Eccleſia uniuerſalis eſt ſupra Papam, alterum duorũ intendũt: aut. n. intendunt per Eccleſiam vniuerſalem congregationem fidelium, velut quandam communitatem, ſiue Papa pars prima illius uelit intereſſe, ſiue non, aut intendunt ipſam fideliũ congregationẽ authoritate capitis. ſ. ſummi Pontificis factam: Ita q; ipſum congregari, ſolũ dependeat à Papa in Eccleſia uniuerſali, in Cõcilio uero duo dependeant à Papa, ſ. congregari, & repræſentare uniuerſalem Eccleſiam: ita q; in his intendũt, q; ſecluſa authoritate Papæ ex quo congregata eſt Eccleſia, uel Cõcilium, fit cõparatio prius Eccleſiæ, uel Concilij ex una parte, & Papæ ex altera. Totus ergo futurus ſermo de Eccleſia, ſeu Concilio vt diſtinguitur cõtra Papam, erit de Eccleſia & Concilio, ſecluſa Papę authoritate poſt cõgregationẽ legitima factã.

¶ Et contra hos dicentes Eccleſiã habere authoritatem ſupra Papam, ratio eſt, quia poſitio iſta peruertit ordinem regiminis Eccleſiæ oportet nanque ſecundum iſtos regimen Eccleſiæ eſſe democraticũ, ſeu populare: in quo tota authoritas apud nullũ reſidet. ſed in tota cõitate: ſicut in capitulo accidit: ut ſanctus Thomas in quarto ſenten. diſtinctione decimanona, quæſt. 1. art. 1. q. 3. ad tertium dicit. Et hoc ipſi uolunt, dum Eccleſiam uelut communitatem liberam, poteſtatem ſupra Papam quaſi Regem habere dicunt: ut Senatus populuſque Romanus habebat ſuper Imperatorem. Et q̃a hoc ipſi non reputant inconueniens, quantum ad rem, licet uocabula horrere uideantur: ideo circa rem inſiſtendo, monſtrandum eſt, quod non communitati Eccleſiæ, ſed uni ſoli in illa Chriſtus plenitudinem poteſtatis Eccleſiaſticæ dedit.

CAPVT VII.

Quod Papa ſit ſuper poteſtatem Eccleſiæ uniuerſalis, & concilij generalis, vt diſtinguitur contra Papam.

PRINCIPIVM. Huius ueritatis ex Domini noſtri Ieſu Chriſti authoritate ſumitur: ubi Ioan. ult. ſoli Petro, ut diſtincto ab alijs, dicit, Paſce oues meas, ut deductum in primo capitul. fuit: an hoc inſtituens regimen Eccleſiæ monarchicum. Et ſi ridiculoſa illa reſponſio detur quòd Chriſtus dicit Petro: paſce oues meas, non Eccleſiam meam: quaſi fecerit eum paſtorem ſingularum ouium: nõ ipſius Eccleſiæ, quæ ſignificat totum conſurgens ex omnibus ouibus: manifeſte excluditur hoc ex eo. quod in oratione dicitur, Deus omnium fidelium paſtor, & rector famulum tuum N. quem paſtorem Eccleſiæ tuæ preeſſe voluiſti. Et in Concilio Lugdunen. de elec. lib. 6. vbi periculum, Papa rector vniuerſalis Eccleſiæ, & gregis dominici director dicitur: vbi patet q; reſpectu Eccleſiæ & gregis, quæ collectiones ſignificant: & non ſolum reſpectu particularium paſtor & rector, & director eſt Papa. Et quia hoc eſt vltima fuga harum vulpecularum, v. neam Domini demolientium: ideo cum omnibus auferenda vigilandum eſt, vt de ipſa collatione, ſeu communitate concludamus non prælatam, ſed ſubditam eſſe Papæ.

¶ Amplius, Ioannis decimo, Saluator inquit, alias oues habeo, &c. & ſubdit, Et fiet unum ouile, & vnus paſtor. Certũ eſt, quod ouile non ſignificat oues, ſed unũ continens oues. Et ex gloſſa interlineari in principio illius capitu li, ubi dr, Qui intrat per oſtiũ in ouile, exponens in ouile, id eſt, in catholicã eccleſiã, hi q; per unum ouile intelligitur Eccleſia una ex Iudęis & Gentibus. Ex hac authoritate arguitur ſic, Eccleſia ut una ex Iudæis & Gentilibus, eſt ouile: & Petrus cui dictum eſt, Paſce oues meas, eſt paſtor unus ouilis: ergo Eccleſia, ut una non eſt ſuper Papam, ſed ſub eo, ut ouile ſub paſtore. Et confirmatur hoc. Quia Eccleſia, ſeu Concilium diſtinctum contra papam, aut eſt oues

1 aut ouile, aut paſtor, Non oues, quia ex utriſq. ouibus ouile unũ conſtituendum dicit ibi. Non paſtor, quia cũ Petrus ſit unus paſtor Eccleſiæ, ut monſtratum eſt, ſi Eccleſia eſſet alius paſtor, eſſent duo paſtores, contra Dñm dicentem, Fiet unus paſtor. Ergo ouile, & cum non ſit ouile nullius paſtoris. eſt ouile unius paſtoris qui eſt dñici gregis rector & director, papa, ſ. Et confirmatur q; de papa ſpecialiter loquatur, quia uerbo futuri tpis utitur ſignificante futurum fieri Fiet inquit ouile vnum utriſque conuenientibus, & unus paſtor. Et qm̃ quod eſt, fieri, nec fit, ipſe Dñs qui de ſeipſo præmiſit pluries ibidem,

2 Ego ſum paſtor bonus, non eſt poſtmodum factus paſtor unus, ſed dum ſoli Petro poſtmodum dictum eſt, Paſce oues meas, non hæc uel illas impletum eſt, Fiet unus paſtor, loco illius ſummi paſtoris, qui ſolus eſt paſtor bonus per efficaciam Eccleſiæ.

¶ Amplius, Non minus papa eſt Epiſcopus Catholicę quàm quilibet Epiſcopus ſuæ eccleſiæ: ſed quilibet epiſcopus eſt epiſcopus, & ſingularum perſonarum, & totius collectionis earum in unam communitatem. ergo & papa eſt epiſcopus ſingulorum, & uniuerſorum Chriſtianorum ut unam catholicam Eccleſiã

3 collectorum. Et confirmatur hoc, Quia cum eccleſia ſit nomen collectiuum, & ſignificet collectionem fidelium (ut dicitur de conſecratione diſtin. prima capitulo eccleſia.) & epiſcopus dicatur epiſcopus eccleſiæ talis, oportet ut primo ſit epiſcopus ipſius eccleſiæ, & ſecundario ſingularum perſonarum. ac per hoc papa qui intitulatur epiſcopus eccleſiæ catholicæ, & non illorum aut omnium Chriſtianorum. primo eſt epiſcopus ipſius eccleſiæ catholicæ, & ſecundario membrorum eius. Et uere ſic eſt: quia primo debet ſuperintendere bono proprio ipſius unius eccleſiæ catholicæ, & deinde bonis proprijs membrorum omnium.

4 ¶ Et ſi ſtudioſè quæratur quo pacto papa põt dici epũs, & caput eccleſiæ catholicæ, cum eccleſia catholica includat ipſum papam: patet reſponſio dupliciter. primo, q; hæc eſt diſtributio accommoda ſicut cum di. Cœlum continet omnia corpora: non quod contineat ſeipſum, ſed quia continet omnia poſſibilia contineri: pariformiter enim dicitur, quòd papa eſt caput & epiſcopus eccleſiæ catholicę, non quod ſit caput epiſcopus rector, &c. ſimpliciter: ſed quia eſt caput omnis poſſibilis habere caput, rectorem, & epiſcopum. Secundo dicitur, q; quia ſecundum Hilarium ſermoni res. & non res ſermoni debet eſſe

5 ſubiecta, ea ratione papa dicitur caput & epiſcopus Eccleſiæ catholicæ, quia in Eccleſia catholica ipſe capitis & epiſcopi locum tenet.

¶ Amplius, papa habet ſupremam poteſtatem in eccleſia Dei: ergo papa non ſubeſt eccleſię. Antecedens patet ex condemnatione iam dicta in Concilio Conſtantienſi, per Martinum 5. vbi de Papa loquendo dicitur, habens ſupremam poteſtatem in eccleſia Dei. Conſequentia probatur: quia ſupra ſupremã authoritatẽ in eccleſia Dei non põt maior intelligi in eadẽ eccleſia Dei, ét ſi fingendi detur licentia. In õ ex hoc ét ſequitur, q; tam ec-

6 cleſia q̃ Concilium papæ ſubditur: quia non ſunt duæ ſupremæ poteſtates in eccleſia Dei: principatuum enim pluralitas mala cum ſit (ut patet 12. Metaphy.) in Chriſto ſumme bono, qui uult eccleſiam ſuam optime diſponi, eſſe non poteſt. Et confirmatur hoc authoritate Innocentij 3. in Concilio gñali, extra, de pœn. & rem. cap. cum ex eo. ubi dicit, q; Romanus Pontifex plenitudinem obtinet poteſtatis. Et in c. capitulo, propoſuit. de conceſſ. præben. idem dicit. Nos ſm plenitudinem poteſtatis, de iure poſſumus ſupra ius diſpenſare. Et extra de electione, in capitulo, ſignificaſti, Paſchalis dicit, Aiunt in Concilijs

7 ſtatutum non inueniri, quaſi Romanæ Eccleſię legem Concilia ulla præfixerint: cum oĩa concilia per Romanæ eccleſiæ authoritatem, & facta ſint, & robur acceperint. Quæ oia pro plenitudine poteſtatis papæ ſupra Concilia, & cõſequenter uniuerſalem eccleſiam allata ſunt. Et confirmantur authoritate ſancti Thomę in tractatu contra impugnantes religionem: ubi dicit hęc uerba, Sancti patres in Concilijs congregati, nihil ſtatuere poſſunt niſi authoritate Ro. pont. ſicut inconueniente, ſine qua etiam nec Concilium congregari poteſt. Hęc ille.

¶ Amplius, papa eſt proximus, & immediatus uicarius Chriſti,

8 & Apoſtolorum: ergo nullam habet in terris poteſtatem priorem ſe. Antecedens patet in ſępe dicta cõdemnatione articulorum à Martino 5. in concilio Conſtantienſi. ubi unus ex reprobatis

tatis articulis eſt iſte. Eccleſia Ro. eſt ſynagoga ſatanæ, nec Papa eſt proximus & immediatus vicarius Chri & Apoſtolorum. Conſequentia patet: quia proximo & immediato nihil eſt propinquius & immediatius. Et ex hoc patet primo, quod erroneũ eſt dicere, quod Eccleſia, vt diſtinguitur contra Papam habet immediate authoritatem a Chriſto ſupra Papã: ſic.n. non Papa, ſed Eccleſia eſſet proxime & immediate Chri vicaria. impoſſibile eſt enim eſſe duo ſubordinata an hoc, quorũ proxima & immediata Chriſto. vt patet iſtos fingere. Et confirmatur authoritate S. Th. dicentis in trac. contra errores Græcorum. c. 69. Chri vicarius ſuo primatu & prudẽtia vniuerſalẽ eccleſiã tanquam fidelis miniſter Chriſto ſubiectam ſeruat, & oppoſitum ſentire dicit eſſe errorem. Poſtremo videatur, quæſo, diffinitio facta in Concilio Flor. quod quia ex Orientali & Occidentali ſimul eccleſia conflatum eſt, cæteris Occidentalibus tamen aufertur. Et ibi (vt in 1. c. verba adduximus) non ſolum dicitur, quod Papa eſt omnium Chriſtianorum pater & doctor: ſed quod eſt & vniuerſalis Eccleſiæ paſtor, gubernator & rector, cum plena poteſtate a Dño Ieſu Chriſto inſtitutus in beato Petro. Dicant ipſi quomodo potuerit clarius exprimi, quod non ſolum omnium membrorum, ſed ipſius vniuerſalis Eccleſiæ paſtor, rector & gubernator eſt, & quod non mediante Eccleſia ſed in Petro, cuius eſt ſucceſſor, plenã poteſtatem paſcendi, regendi, gubernandi vniuerſalem Eccleſiam a Dño Ieſu Chriſto accepit. Et uideant ſi tantum luminis eis conceſſum fuerit, quod hæreticorum more Scripturas & Sanctorum dicta oportet eos extorquere, ut eorũ proteruus error defendatur. forte nulla Scriptura tam clara in fide est, quam non poſſit extorta expoſitio ad ſuum trahere propoſitum, ſed veritas tunc inuenitur, cum planus Scripturæ ſenſus iuxta Sanctorum conſenſum quæritur.

CAPVT VIII.

In quo reſpondetur obiectionibus ſumptis ex authoritate Concilij Conſtantienſis & Baſilienſis.

VT ordinatæ autem obiectis diſtincte ſatisfiat, inchoãdum eſt a decretis Concilij Conſtantienſis, ad quæ reſpõſiones dantur.

¶Prima, negans illa eſſe authentica authoritate ueri Concilij facta: quoniam facta ſunt tempore ſchiſmatis, quo erant tres Papæ in Eccleſia Dei, ab una ſola obedientia, ſ. Ioann. 23. abſente etiam illo ſuo Papa. Quod conſtat ex eo, quod illa promulgata ſunt anno Dñi 1415. die 6. Aprilis in ſeſſione 5. & obediẽtia Gregorij 12. coniuncta eſt illi die 4. menſis Iulij eiuſdem anni in ſeſſ. 14. & obedientia Benedicti 13. iungi cœpit anno Domini 1416. die 4. Octobris in ſeſſione 22. Vnde dicere, quod illa obedientia conſtitueret Concilium generale, catholicam Eccleſiam repræſentans, nihil aliud eſt quam renouare antiquum ſchiſma, & damnare, vt ſchiſmaticas duas obedientias, & quod ſemper fuit, & eſt dubium, facere certum.

¶Et ſi dicatur, quod Martinus 5. approbauit illa decreta, & illam ſynodum, decreta quidem in ſeſſione vltima, vbi legitur, quod dixit quod oia & ſingula determinata, concluſa & decreta in materiis fidei per pñs Concilium, conciliariter tenere & inuiolabiliter obſeruare uolebant, & nunquam contraire quoquõ: ipſaque ſic conciliariter facta approbat & ratificat, & non aliter, nec alio mõ. Hæc ille. Conſtat autem quod Concilium eſſe ſupra Papã, uel Papã ſupra illud, mã fidei eſt: ergo decreta illa in ſeſſ. 5. facta ſuper ſuperioritate Concilij ſupra Papam, ſunt approbata. Synodum vero in bulla cõdẽnationis articulorum Ioannis Vuicleff, ſacro approbante Concilio, vbi interrogatoria ponens dicit, Vtrum credat quod condemnationes Ioannis Vuicleff, Ioãnis Hus, & Hieronymi de Praga factæ de perſonis eorum, libris & documentis per ſacrum generale Conſtantienſe Concilium, fuerint rectè, & iuſte factæ, & a quolibet catholico pro talibus tenedę & aſſerendæ? Hæc ibi. Et cum conſtet, quod contra Ioannem Vuicleff in ſeſſ. 8. contra Ioannem Hus in ſeſſ. 15. & contra Hier. de Praga in ſeſſ. 21. ſententia lata fuerit conſequens eſt, quod tunc ante unionem obedientiarum omnium Concilium generale fuerit, ſi Martinus in tali bulla verum dicit.

¶Rñdendum eſt quod tractari aliquid in mã fidei contingit dupliciter, ſ. mãliter & formaliter. Tunc tractatur formaliter mã fidei, quando tractantur ut credenda uel damnanda a fide. Tunc autem tractatur mã fidei mãliter, quando tractatur res quidem pertinens ad fidem, ſed nõ ut credenda, uel non credenda, ſed quacunque alia rõe: extra formale enim infinita cõtingit eſſe. Et quia an hic terminus intelligatur formaliter, perit certitudo, ideo uerba Martini V. in illa ultima ſeſſione formaliter ſunt intelligenda. In Concilio ſiquidem illo fuerat in mã fidei tractatum & deciſum formaliter, vt patet in ſeſſionibus allegatis contra illos tres ſupradictos, ut etiam in ſeſſ. 19. & fuerant multa alia tractata, ſed non ut mã fidei: inter quæ ſunt illa ſeſſ. 4. & 5. In cuius ſignum nulli fuerunt deputati ibi ad uidendum de fide: quin potius deputatio in mã fidei cœpit poſt hæc in ſeſſ. 6. ut patet ibi. nulla etiam fit ibi mentio de credendo uel non credendo. Martinus autem V. approbauit decreta in mã fidei formaliter tñ, & non illa alia. Et hoc euidenter ex patet: quia illa uerba dixit, reſpondens requiſitioni oratorum Regis Poloniæ exigentium, quod acta per Concilium contra illos prænominatos hæreticos firma eſſent, vt patet in ſeſſ. ult. & propterea bulla illa condemnationis ſubſecuta eſt. Ad inſtantiam uero de approbatione ſynodi dicitur, quod per illud & alia interrogatoria ibidem de Concilio Conſtantienſi poſita, totum a nobiliori parte Martinus notauit: congregatio ſiquidem Conſtantien. quæ inchoauit in ſola obedientia ſub Ioan. 23. & iterum poſt in coniuncta obedientia ſub Greg. 12. in coniunctione obedientiæ Benedicti 13. conſummata eſt, & poſt Martinum electum authorizata, facto præſidentiæ perſonalis in Concilium uniuerſale, ab hoc nobiliori & certiori ſtato tota Concilium uniuerſale vocatur & nuncupatiue in quolibet ſtatu Concilium uniuerſale appellatur, noibus utendo ut plures. Fundatur autem hæc declaratio ſuper eo, quod non eſt ſibi conſentaneum, Martinum uoluiſſe declarare alias obedientias fuiſſe extra Eccleſiam: ſed uerba proferre honoris: noibus utendo ut plures utuntur, abſque ueritatis ſui offenſa. Vñ in illa bulla bis oppoſitum declarauit, ſ. in articulo, Papa habet ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei: & in illo, Petrus fuit caput Eccleſiæ catholicæ. Et ut inſinuaretur, quod Conciliũ ab ultima parte appellabat, in præcedenti interrogatorio, præterito adiunxit præſens, dicens, quod Concilium approbauit & approbat, cõdemnauit & condemnat, quaſi præteritum non ſufficeret. Et quia iam ex iſto priore interrogatorio habitum erat, quod Concilium Conſtantienſe in pñti ſub Martino V. condemnat illos tres, non oportuit in ultimo interrogatorio præterito iungere præſens: iam enim præteritum ſupponebat pro Concilio ſub Martino quia iam damnauerat. & ſic etiam uerba ſaluantur uerbaliter. Hæc eſt prima reſponſio ad principale motiuum.

¶Scda autem eſt, dato quod decreta illa ualeant, intelligenda ſunt cum grano ſalis: quo autem dicendum eſt ad ſingula. In primis, cum dicitur quod Concilium poteſtatem a Chriſto immediate habet, poteſt dupliciter intelligi. primo de Concilio, ut diſtinguitur contra Papam. Et ſic eſt falſum, vt patet per inductas authoritates, extra de elect. c. ſignific. ubi dicitur quod robur hñt oia Cõcilia a Ro. ſedis authoritate, & diſt. 19. ita Dñs ubi Leo dicit, quod a Petro quaſi a quodam capite in corpus omne authoritas manat. & S. Th. in tractatu contra impugnantes religionem dicit, quod ſancti patres in Concilijs congregati nihil poſſunt ſtatuere ſine Ro. pontificis authoritate interueniente; ſine qua nec congregari Concilium poteſt. Hæc ille. Et nota quod dicit, ſancti Patres: quia patribus non ſanctis, ſed præſumptuoſis nulla lex poſita eſt, ſed præſumptio eorum ſibi ipſis eſt lex. Secundo poteſt intelligi de Concilio incluſo Papa. Et in hoc ſenſu eſt uerum, quod habet immediate authoritatẽ a Ieſu Chriſto. Et quod ſic interpretandum ſit, ex duobus uerbis illius decreti colligitur. Primum eſt, Legitime congregata: conſtat.n. quod legitima congregatio Concilij gñalis ad Papã ſpectat: ut ex tunc allatis teſtibus patet, & diſt. 17. per totum. ſcdm eſt, Eccleſiam catholicam repræſentans, corpus namque eccleſiaſticum uniuerſum (quod eccleſia catholica, i. uniuerſalis ſignificat) non eſt ipſum uniuerſum corpus eccleſiaſticum ſi ſine capite ſit uel intelligatur. Papam aũt ex dictis conſtat caput eſſe totius eccleſię catholicę, ac per hoc Concilij ipſam repręſentantis. Et ſi mundi conſtis oculo perſpiciatur, apparebit quod Concilium hẽt, quod repręſentet uniuerſalem eccleſiam a Papa qui habet plenitudinẽ curã uniuerſalis eccleſię. Quia.n. Cardinalibus, Epiſcopis, Abbatibus & prælatis paucis (ut cõſtet accedere vt) conſulit uota totius populi Chriſtiani, niſi Papa, oportet eũ aũt ipſos Chriſtianos hoc feciſſe, aut aliquem ſupplere potentem eorum uota. Et cum ipſos non tranſferre uota ſua in eos, experientia teſtetur: quia potius ſi requirerent Chriani ſoli non inuenirentur, qui releuarent transferre uota in alios & per ſeipſos intereſſe maluerint, aut Concilium non celebrandum ducerent. Relinquitur ergo, quod Papa qui ſolus eſt pater, paſtor, doctor, rector & gubernator oium, & ſingulorum Chriſtianorum cum plenitudine poteſtatis, uota totius eccleſię transfert in Concilium congregando & roborãdo, ut et vt. Propter quod ſine Papa Patres ſancti congregati nihil poſſ & diſſolui poteſt Concilium a Papa, auferendo ab eis quod amplius uniuerſalem eccleſiam non repræſentẽt authoritatiue. Nec eſt uerum ſi dicatur, quod eccleſia tacitũ habet Concilium, non reclamando: ideo.n. non reclamat, quia in ueris Concilio Papa ſupplet: in falſo autem quia contra præſumptuoſos præualere nõ ſperãt docti, ignorantes aũt neſcij ſilent. hoc autẽ nõn eſt approbari ab eccleſia, ſed non moleſtari ab illa.

¶Deinde cum dicitur, quod ipſi Concilio, ſeu eius decretis etiam Papa obedire tenetur, multis diſtinctionibus iuxta multos terminos opus eſt. Diſtinguendum eſt enim de Papa dubio, uel certo. ſicut enim quod neſcitur conſecratum, pro nõ conſecrato hĩ, & reconſecratur ſm ſacros canones ut patet extra de presbytero non baptizato inueniẽt & de conſecr. diſt. 1. c. ſolẽ. tanta.

ſic qui neſcit legitime electus papa, tanq̃ no ı papa obedire tenetur, & hoc directè pertinet ad illa decreta rōe ſchiſmatis, qñ erant tres papæ, & nullus in dubitatus ex ſua electione. De papa autem certo & indubitato diſtinguendum eſt, quia uel eſt ſermo de his q̃ a Concilio & decretis eis ſtatuuntur de iure diuino, ut ea q̃ ſunt fidei, vel nãlis iuris, ut ea quæ ſunt uirtutum & uitiorum moralium & ſic Papa tenetur obedire, nec pōt cōtra ea diſpenſare. Et ſic interpretanda ſunt decreta illa, ubi in trib. dicit debitum obedire, ſ. in his quæ ſunt fidei reformationis, & amotionis ſchiſmatis: hæc. n. cum ſpectātibus ad ea, aut ad ius diuinum, aut ad ius nãle ſpectant. Vel eſt ſermo de his, q̃ ſunt pure iuris poſitiui, & ſic diſtinguendum eſt de obediētia, ſ quo ad iudicium diuinum vel humanum: & dicendum quòd licet princeps ſit ſolutus legibus, nec Concilia legem ullam coactiuam in iudicio humano præfixerint Ro. ſedi, in iudicio tamen diuino tenetur papa obedire, vt S. Th. expreſſe habet in prima ſecundæ. q. 96. art, 5. ad tertium. Et in c. confidimus 25. q. 1, Gelaſius papa dicit vniuerſalis Eccleſiæ conſtitutum nullum magis exequi ſedem præ cœteris oportere, quàm primam.

¶ Demum cum ſubdit de punitione contumaciter contemnentium, pōt dupliciter intelligi. primò indifferenter, vt quilibet etiam indubitatus papa in quocunque peccato cōtra ius diuinū aut nãle contumax, punitioni humanæ ſubiiciatur. Et hic ſenſus eſt contra ſacros canones ut patet in c. ſi papa. diſ. 40. & diſ. 79. c. electionem, & in c. aliorum 9. q. 3. Nec eſt acceptandum q̃ id qđ infinito tpis ſpacio a tot eſt Patribus approbatum, vnico uerbo deſtruere uoluerunt conditores canonum. Secundo pōt intelligi diſcrete ſm proportionem materiæ & perſonæ, & ſic cum prælati cōtenti non ſint puniendi (exemplo Dei, qui non puniuit publice Aaron de idolatria: vt S. Th. dicit in 4. ſen. diſ. 46. q. 2. art. 2. q. 1. ad quintum.) & papa non ſit puniēdus facto, ſed uerbis reprehendendus publice (vt ex S. Thoma colligit in 4. ſent. diſt. 19. q. 2. art. 2. q. 2. ad ſm, & in Secunda ſecundæ. q. 33. art. 4. in caſu quo publice in periculum Eccleſiæ peccat: ut Petrus reprehenſus fuit a Paulo ad Gala. 2.) & in caſu quo pōt deponi, & facto depoſitionis puniri poſſit: conſequens eſt q̃ ſic diſcrete & proportionaliter intelligantur uerba illius decreti.

¶ Ex quibus omnis clare patet, q̃ nec ex illis decretis hr ſuperioritas Concilii, aut Eccleſiæ ſupra papam. Vnde non oportet aliter tēdere ad eandem ex Concilio Baſilieñ, in ſeſs. 2. & 18. De quo tñ ſciendum eſt, q̃ licet ab Eugenio 4. fuerit approbatum quo ad inchoationem & proſecutionem, & multa pro illo Concilio in bullis ſuis dixerit: nunquam tñ illius approbauit decreta: quin potius in Concilio Florentino ſtatim diffiniuit Rom. Pont. eſſe caput, paſtorem, doctorem, & rectorē uniuerſalis Eccleſiæ: vt ſuperius attulimus. Refert quoque · lib. Ioan. de Turre Crem. (qui fuit pñs utrique Concilio) in l. 3. de Eccleſia, c. 100. multos defectus q̃ in Concilio Baſil. in conflatione illorum decretorū interuenerunt, ſ. q̃ non fuerunt unanimiter concluſa nec cum cōſenſu pſidentium legatorum dñi Papæ, qui talibus intereſſe recuſarunt: nec expectatis oratoribus Angliæ & Caſtellæ quos in uia nouerāt cōſtitutos, nec auditi ſunt uiri multi ſapientes, videntes hæc eſſe cōtra doctrinā Sāctorū: ſed promulgata ſunt ad furorem hoſtiū apoſt. ſedis, cum multitudine populi nullius authoritatis. Vnde ex neutro Concilio admittuntur ut ualida.

¶ Nos tñ ex abundanti iuſtitia, illa gloſſauimus. Et ſi gloſſas cōtra intentionem authorū dixerit aliquis ex aliis actis eorū Cōciliorū hoc conuincens: rñdebo primo, q̃ ego liō ſum, & video quæ foris ſunt quo ad ipſa decretorum uerba: Deus aūt intuetur cor. Quo ad alia uero acta eorundem Conciliorum atteſtātium aliam fuiſſe authorum intentionem, dicam de Conſtan. q̃ ſicut errauit uſurpans in una ſola obedientia uniuerſalem Eccleſiam, ita errauit conſequenter in procedentibus ex ea: qm̃ tunc illa decreta fecit. De Baſilieñ. uero notorium eſt, q̃ errauit, cū contra unum uerum & indubitatum pontificem Eugenium 4. proceſſit. uſque ad depoſitionem incluſiue, qui tñ cum ſucceſſoribus ſuis uerus papa fuit. Dicam ſecundo q̃ ad hominem uerita ſunt recuſant, falſa, erronea, ac igni obnoxia ſunt.

CAPVT IX.

In quo ſoluuntur reliquæ obiectiones contra idem facte.

EXpeditis authoritatibus Conciliorum Conſtantienſis & Baſilienſis, quæ nullius authoritatis cenſentur, ſoluendæ conſequenter ſunt obiectiones, quæ ex vera ac certa authoritate procedunt, iuxta ordinem, quo inductæ ſunt.

¶ Ad declarationem igit̃ Martini quinti in cō lemnatione articulorum, ſ. quod error eſt non credere Rom. Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias, ſi per Rom. Eccleſiam intelligitur Eccleſia uniuerſalis uel Conciliū uniuerſale: aut ꝓ quanto negat primatū ſummi Pontificis ſuper particulares Eccleſias. Rñdetur, q̃ quia comparatio eſt inter diuerſa: & hæc tria, ſ. Eccleſia uniuerſalis, Concilium uniuerſale, & Eccleſia Romana, ſingula ſunt quædam corpora myſtica integra conſtantia ex capite & membris reliquis: & in capite non ſolum conueniunt, ſed identificant (papa ſiquidem caput proprium uniuerſalis Eccleſiæ & Concilii & Rom. Eccleſiæ eſt) in membris autem reliquis diſtinguuntur, vel ſicut repræſentans & repræſentatum, ut membra eccleſiæ & Concilii: vel ſicut pars & totum, ſicut membra reliqua Ro. Eccleſiæ partes ſunt membrorum reliquorum, Cōcilii & eccleſiæ vniuerſalis vt patet: ideireo cum ſit comparatio inter eccleſiam, ſeu Concilium uniuerſale, & eccleſiam Roma. non ſit comparatio ſm caput, ſed ſecundum reliqua utriuſque membra: ſecundum quæ rectè dr̃, quod tam eccleſia, q̃ ſynodus uniuerſalis eſt ſuperior Eccleſiæ Ro. vt ex illo articulo deducitur. Vnde ad mentem illius comparatiue nihil concludit cōtra Papæ authoritatem.

¶ Poſſet nihilominus dici, q̃ quia eſſe ſupremā inter eccleſias, conuenit eccleſiæ rōe capitis, & eccleſia Ro. rōne capitis eſt de eſſentia Concilii & eccleſiæ uniuerſalis: & nulla comparatio ēt cum dictione excluſiua excludit intrinſeca, ideireo non eſt admittenda comparatio Concilii ad eccleſiam Rom. quo ad hoc qđ eſt eſſe ſupremam inter eccleſias, ſicut nec quo ad caput: quia ſicut idem eſt caput, ita eadem eſt ſuperioritas, & negatur illa illatio, ergo Concilium eſt ſuprema inter alias eccleſias ēt Rom. Et ad probationem, quia Ro. eccleſia eſt vna eccleſiarum, videtur q̃ plus requiritur ad comparationem iſtam. oportet enim qđ ſit una, & diſtincta capite: propter ab eccleſia quæ eſt Concilium: qđ hic non eſt: Ex calce uero illius articuli, ſ. q̃ primatus papæ eſt ſuper eccleſias particulares, cum ſit ſermo affirmatiuꝰ de primatu ſuper particulares: & non negatiuus de primatu ſuper uniuerſalem Eccleſiam nihil hr̃ in oppoſitum: quod enim non fuit expreſſum ibi, eſt expreſſum alibi, ut additum eſt.

¶ Ad obiectionem ſumptā ex Euangelio Matth. 18. quæcunque ſolueritis, &c. dr̃, q̃ ad literam, hæc tria rña ad propoſitum habentur. Primum eſt, q̃ a Chriſto immediate Apoſtolis data eſt poteſtas ligandi & ſoluendi: quod ſuperius conceſſimus conformiter ad cap. in nouo: diſtinctione 21. Secundum eſt q̃ poteſtas data eſt uniuerſalis, iuxta illa uerba, Quæcunque ſolueritis. Sed tamen non eſt adeo uniuerſalis ut uerba ſonant: ſed ly. Quæcunque diſtribuit pro ſubiectis: ita q̃ ſenſus eſt, Quæcunque uobis ſubiecta ſolueritis, aut ligaueritis, &c. alioquin oporteret dicere, q̃ omnino occulta potuiſſent ſoluere uel ligare: contra illud Apoſtoli 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare, donec ueniat Dominus qui illuminabit abſcōdita, &c. Et quia Petrus non erat eis ſubiectus, ſed prælatus, cum factus fuit paſtor eccleſiæ, ideo ſub illa diſtributiua non concludebat Papa, vt pote non ſubiectus.

¶ Tertium autem eſt, qđ ex illo contextu inſinuatur, q̃ eccleſia quælibet habitura eſſet poteſtatem ita ligandi & ſoluendi, ut ſoluta & ligata ab ea, eſſent ſoluta & ligata in cœlo: & hoc in ſibi ſubiectis. Vñ ſicut ridiculum eſt ex hoc, q̃ eccleſia Bononienſis habet hanc authoritatem, inferri ergo pōt ligare aut ſoluere non ſubiecta: ita ex hoc, q̃ eccleſia uniuerſalis habet hāc authoritatem, non pōt inferri niſi q̃ pōt in ſubiecta. quamuis. n. multo plura ſint ſubiecta uniuerſali eccleſiæ q̃ Bononienſi, nihilominus in hoc formali conueniunt, q̃ nulla eccleſia poteſt niſi in ſibi ſubiectis. Ex hoc autem non hr̃, q̃ papa eſt ei ſubiectus: nec etiā habetur, ut ſuperius dictum eſt, q̃ habeat a Chriſto immediate poteſtatem: quia modus habendi, ſcil eet immediate a Chriſto, ex ſpeciali gratia ad pſonas ſuas fuit. Quòd autem alicui gratioſe conceditur, non debet ab aliis trahi in exemplum: a Chriſto enim habent omnes eccleſiæ hanc poteſtatem, ſed non immediate.

¶ Ad authoritates Aug. dicentis, q̃ Petrus in pſona eccleſiæ & unitatis, &c. claues accepit. Dicendum eſt, q̃ p hæc oīa intelligendum eſt hoc, ſ. q̃ non ſoli perſonæ Petri, ſed officio ſuo ꝑpetuo duraturo hęc collata ſunt. Et quia officium Petri eſt officium capitis, qđ habet influere in corpus reliquum: iō officio capitali data toti corpori data dr̃ & ſunt. Nō poteſt ſiquidem expers corpus remanere, ſi caput officium ſuum facit: vnde & Leo Papa diſt. 19. c. ita Dñs. ipſi Dño attribuit, q̃ a Petro in corpus omne pñs derivaretur. Quia ergo unitas officii cōicantis toti eccleſiæ claues accepit in perſona Petri, ideo dicitur quòd Petrus perſonam eccleſię gerebat, & q̃ unitas non unus claues accepit, & q̃ ad omnes dicitur, Amas me, paſce oues meas, & ſimilia: & non ꝓpterea dicitur quaſi communitas popularis, aut ſenatoria in pñtem acceperit. Hic enim ſenſus contra Auguſt. & Ieſum Chriſtum eſt, vt oſtenſum eſt. & ipſe Aug. in q. noui & veteris Teſtamenti aperit dicens, Saluator cum pro ſe & Petro dari iubet didragma, pro oībus ſoluiſſe uidetur: quia ſicut in Saluatore erāt omnes cauſæ magiſterii: ita & poſt Saluatorem in Petro omnes continentur: ipſum enim conſtituit caput eorum, ut eſſet paſtor gregis dominici. In quibus uerbis docet, q̃ in officio capitali Petri omnes ſubintelliguntur.

¶ Ad

¶Ad primam autem rationem dr, q licet non minus in his habeat eccleſia in poteſtate iuriſdictionis, quàm in bonis temporalibus, tamen non eodem, ſed alio modo habet. Nam prĩatem iuriſdictionis obtinet ut regimen monarchicum, Dñium autẽ temporalium, ut cõitas. Et ratio diuerſitatis eſt, quia poteſtas iuriſdictionis eſt a Ieſu Chriſto, qui tale ſtatuit regimẽ, Dñium autem rerum eſt a donatoribus hominibus transferentibus dominium, quod ipſi habebant in cõitatem eccleſiæ, & in unum aliquem. Et hoc apparet in eccleſiis particularibus, in quibus manifeſtè Eccleſiæ in Epiſcopo habent poteſtatem iuriſdictionis, non autem Dominium rerum.

¶Ad aliam vero rationem, q eccleſia non poteſt errare, diſtinguendum eſt de errore perſonali in credendo, & ſententialiter authoritatiuè definiendo, & tunc ſiue de Eccleſia uniuerſali claudendo in ſe Papam, & ut diſtinguitur contra eius authoritatẽ, & dicẽdum eſt, q errore perſonali certum eſt, q Papa, quia eſt una ſingularis perſona, magis pt in fide errare, q̃ tota reſidua eccleſiæ, ſed hoc non ſpectat ad propoſitum. Errore autem iudiciali in fide eſt econuerſo, quia magis pt errare cõitas Eccleſiæ ſine authoritate Papæ, q̃ Papa. Et ratio eſt, quia error Papæ in diffinitiua ſententia fidei eſt error totius Eccleſiæ, & veræ uniuerſalis eccleſiæ capitis & membrorum, quia ad ipſum ſpectat determinare finaliter de fide quid tenendum, & quid repellendum, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneatur, ut S. Th. in trac. contra errores Græcorum, cap. 67. authoritate & Cyrilli, & Maximi oſtendit, & in Secunda ſecundæ, q. 1. art. vlt. probat cõne. Impoſſibile eſt autem uniuerſalem Eccleſiam errare in fide, ergo impoſſibile eſt Papam in iudicio diffinitiuo authoritatiue errare in fide. Secus eſt in aliis, ut S. Th. in quolib. 8. art. vltimo oſtendit. Vnde argumentum militat ad oppoſitum, quia Papa in huiuſmodi iudicio eſt rectiſſimus propter aſſiſtentiam Spiritusſancti, in iudicio fidei propter uniuerſale bonum fidei, ſicut promiſit Io. 14. Spiritusſanctus docebit uos omnem ueritatem, & Petro dixit, Ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos. Iuxta quod etiam 24. q. 1. dicit Innocent. Papa cap. quoties, Quoties ratio fidei uentilatur, non niſi ad Petrum, i. ſui nominis honorem, ſeu authoritatem habentem, recurrendum eſt. Et ſe to, quòd cum dr̃ de errore iudiciali, quòd ſola uniuerſalis Eccleſia errare in fide non poteſt, non excluditur ſummus Pontifex, ſed includitur. quia authoritas determinandi de fide competens uniuerſali eccleſiæ, principaliter reſidet in Romano Pontifice, ut S. Th. in Secunda ſecundæ, q. 11. art. 3. ad tertium dicit. Immo ipſa authoritas, quæ uniuerſalis Eccleſiæ dicitur, non niſi illa Papæ eſt, ut ex inducta authoritate ex q. 1. Secunda ſecundæ, (ubi finalis ſententia de fide ad Papam ſpectare probatur) patet. Et propterea in allegato quolibet. Sanctus Thomas iudicio Eccleſiæ & Papæ ut ſynonimis utitur, aperiens expreſſe quòd ſententia Papæ per aſſiſtentiam diuinæ prouidentiæ ſtandum eſt. Et propterea oportet eſſe cautum, ne uocabulis aliter intellectis fallamur. Certi nanque ſumus, quòd nec papa, nec Eccleſia, aut ſynodus uniuerſalis integra, poteſt in fide errare, iudicãdo authoritatiue de fide. De Eccleſia aūt ac ſynodo accephala nihil inuenio: quia nihil authoritatis ſine capite in ea uideo: quamuis amerita multa. Et nõ aduertere ad iſtã diſtinctionem de fide perſonali uel in iudicio authoritatiue, eſt cauſa quare à multis ignorantet & in materia fidei eccleſia, immò doctores Papæ præferantur: conſiderant enim ipſum non officium cum aſſiſtentia diuina ad fidem in officio, etſi non in perſona.

¶Ad id uero quòd addit, quòd claues ſunt propter Eccleſiã finaliter, concedo ingenuè Papa ut poteſtate iuriſdictionis habens, eſt propter bonum fidei & pacis Eccleſiæ, ut ex capitulo ſeptuageſimo ſeptimo, quarti contra Gent. Sancti Thomæ apparet: & eſt ignobilior ipſa pace Chriſti, quæ exuperãt omnem ſenſum. & hoc eſt, quia Papa non eſt princeps niſi ut miniſter & uicarius naturalis principis, qui eſt ſummum bonum, ad qđ ordinatur bonum commune totius communitatis, ut ex 12. Metaphyſic. habeatur.

¶Ad rõem ex principio illo: Omne totum eſt maius ſua parte, dicimus conceſſo illo principio formaliter (ſcilicet de toto & parte ut ſic) quod licet papa quoad perſonã & merita, ſit pars Eccleſiæ uniuerſalis: ſecundum poteſtatem tamen iuriſdictionis (de qua eſt ſermo) non eſt pars, ita quòd poteſtas Eccleſiæ uniuerſalis non conſurgit ex poteſtate iuriſdictionis Papæ & aliorum ut totum ex partibus: ſed poteſtas Papæ eſt tota poteſtas Eccleſiæ uniuerſalis, & aliæ poteſtates ſunt participationis ipſius in partem ſolicitudinis datæ: iam enim dictum eſt quod non plus poteſt papa & Eccleſia quàm papa ſolus: licet plures poteſtates ſint poteſtates Papæ & Eccleſiæ, quàm Papæ ſolius. Et ſi ex ratione capitis, quod eſt membrum & pars corporis, inſtare uelis, reſpice ad Ieſum Chriſtum, qui caput uerum totius Eccleſiæ ſic eſt, ut non ſolùm quoad poteſtatem, ſed nec quoad nobilitatem & ſanctitatem ſit pars Eccleſiæ. Et unde quòd in his myſticis loqutionibus nõ oportet ea, quę imperfectionis ſunt (ut eſt eſſe partem) ſaluare in his quæ ſunt ſuperioris ordinis, quales ſunt Ieſus Chriſtus, & eius uicarius generalis, qui quoad nobilitatem & ſanctitatem & perſonam pars eſt Eccleſiæ.

¶Ad aliud vero Hieronymi, quòd orbis maior eſt urbe, reſpõdetur quòd uerum eſt quoad multa puta merita, uirtutes, ſcientiam, & in propoſito ſecundum rigorem conſuetudinis, non poteſtatis, id eſt conſuetudo orbis præualet conſuetudini urbis: ſed poteſtas urbis eſt ſupra poteſtatem orbis. Et quòd hęc ſit intentio Hieronymi, ex contextu patet: quia de conſuetudine Eccleſiarum, quia diaconi ſub presbyteris ſedent, loquitur.

¶Ad rationem formatam ſuper mandato Domini, Dic eccleſiæ quia adueerſarij ſanctas gloſſas refugiunt (ut pro Eccleſia p̃latus ut ſic intelligatur cum ſacris doctoribus eadem ſentẽtia) aliter dicitur, quòd Dominus in illo mandato affirmatiuo plura ordinate mandat. Primò actum charitatis, Corripe eum inter te & ipſum. Secundò actus iudiciales, Adhibe duos, ut in ore duorum uel trium ſtet omne uerbum, & Dic Eccleſiæ. Inter hos autem actus hæc eſt differentia, quod actus charitatis extendit ſe ad omne peccatum in proximum, & ad omnẽ fratrem, ut patet: actus uero iudiciales nõ extendunt ſe ad omne peccatum in proximum, nec ad omnem fratrem. Et quòd nõ ad omne peccatum in proximum, ex eo lucidiſſimè patet, quòd ſunt quædam peccata contra nos quibus conuincendis non poſſunt adhiberi teſtes. ut patet de peccato coniugis tractantis facto coniugem in lecto ad peccatum contra naturam, & de ſecretiſſimis ſermonibus. In his enim quia non poſſunt teſtes adhiberi: locum non habet præceptum hoc affirmatiuum, Adhiberi ſecum duos, ut in ore duorum uel trium ſtet omne uerbum. nec illud, Dic eccleſię: quia intelligitur in peccatis ſubiectis adhibitioni teſtium. Quòd etiam nõ ad omnem fratrem, ex eodem fundamento habetur: quia ſcilicet ſi eſt aliquis frater, qui non ſit ſubiectus alicui in terris, de illo non intelligitur præceptum Adhibe tecum: nec, Dic Eccleſiæ uanum enim hoc eſſet.

¶Et quia papa eſt talis frater, ideo præceptum hoc non habet locum ſimpliciter contra Papam. Dico autem ſimpliciter, ut præſeruem me à caſu in quo poteſt deponi.

Et quòd hæc ſit uera expoſitio ad literam probatur ratione & authoritate. Ratione quidem: quia Saluator in hoc pręcepto duo exprimit uniformiter, ſcilicet perſonam peccantem, Frater tuus, & peccatum, Peccauerit in te (utrunque enim abſque exceptione aliqua indefinite ponit) & ſi oportet quoad peccatum limitato ad peccatum capax adhibitionis teſtium: ergo quo ad fratrem limitate etiam oportet ad fratrem ſubiectum communicantem tecum in Patre in terris. Et hoc poteſt accipi ex illo uerbo, Frater tuus, id eſt, purè frater, id eſt, qui ita ſit tibi frater, ut non ſit plus quàm frater: cęteri nanque prælati tui non ſunt ſimpliciter plus quàm frater, ſed quo ad aliquid: papa uerò ſimpliciter. Qua ergo ratione limitatio admittitur peccati, admittenda eſt & limitatio peccantis fratris. Authoritas eſt Sancti Thomæ in quarto ſententiarum diſtinctio. decimanona, quæſtio. ij. artic. ſecundo quæſtionis tertiæ ad ſecundum, dicentis, quòd ſi prælatus non habet ſuperiorem, recurrendum eſt ad Deum, qui eum emendet, uel de medio ſubtrahat. hoc enim propter ſolum papam oportuit dici: quia cæteri prælati habent ſuperiorem. Nec ſolus eſt Sanctus Thomas, ſed inuocuntur infinitæ ferè authoritates, afferẽtur, oſtendentes Papã omnino non habere ſuperiorem: ac per hoc non claudi ſub appellatione fratris peccantis, quoad actus iudiciales.

¶Ex quo patet quàm temere quidam dicant, quòd ſuper hoc textu abſque omni calumnia, plenitudo poteſtatis gladij ſpiritualis, & executio eius in Eccleſia collegiata, ac per hoc in Concilio uniuerſali ſuper quemlibet Chriſtianum qui eſt frater noſter, etiam ſi Papa fuerit, fundatur: & quòd ſuper hoc fundatur poteſtas diffiniendi, determinandi, ſtatuendi, exercendi, conſtituendi leges, etiam ſupra perſonam papæ, & uſum poteſtatis eius.

¶Hæc enim ex dictis & dicendis patet eſſe erronea. & dicẽtes hæc, neſciunt diſcernere, quòd præcepta quæ dantur de actibus iuſtitiæ iudicialis, intelliguntur tam in factis, quàm in perſonis ſubiectis & non aliis: & quòd iſta præcepta non probant ſubiectionem talis facti, uel talis perſonæ ad Eccleſiam: ſed de ſubiectis illi quæcunque & quicunque ſint diſponit. Ignorantię ergo eſt ex hoc tex. ſubiectionem papę arguere. Et ut cognitum amplius ſit, præſtectur tex. iſte ſic. Primò tex. non magis loquitur de eccleſia uniuerſali, quàm particulari,

puta Mediolanenſi. Et hoc & conuincitur ex hoc ꝙ peccante i me fratre meo Mediolani, ſufficit dicere eccleſiæ illi, & ſi illã non audierit, erit ſicut ethnicus, & cætera, indiſtincte ergo de eccleſia loquitur. Tunc ultra cum dr, Dic eccleſię, aut ſumitur eccleſia communiter pro collectione fidelium quomodo libet, & hoc non, quia ſi non audiret totam collectionem Mediolanenſium abſque prælatis, non eſſet ſicut ethnicus & publicanus, ut patet. Aut ſumitur eccleſia pro collectione fidelium cum prælato, & ſi ſic ſumitur, ergo & eccleſia vniuerſalis, cum ſibi dicendum eſt, non ſumitur pro acephala, ſed cum capite qui eſt Papa. Ex hoc ipſo ergo præcepto Dñi intellecto proportionaliter de eccleſia vniuerſali, papa comprehendi oſtenditur non ſub appellatione fratris peccantis, ſed eccleſiæ iudicantis, qa eccleſiæ cum capite, & non acephalæ dicẽdum mandat pctm̃ fratris peccantis. Rurſus papa non eſt deterioris conditionis reſpectu eccleſiæ ſuæ, q̃ quilibet Epiſcopus reſpectu eccleſiæ ſuæ, ſed Epiſcopus peccans in fratrem ſuum, non denuntiatur eccleſiæ ſuæ acephalæ, ſed eccleſiæ, id eſt prælato ſuperiori, & ſufficienter impletur mandatum Domini, ergo papa non denuntiatur eccleſię Catholicæ, cuius eſt epiſcopus, acephalæ, ſed ſuperiori qui eſt Ieſus Chriſtus, clamando ad Deum, qui eſt paratus cito facere vindictam, clamantium ad ſe, multo magis q̃ iudex terreſtris, ut ipſe teſtatur Lucæ decimooctauo.

¶Negandum eſt igitur, ꝙ eccleſia vniuerſalis ſit iudex ordinarius papæ in puniendo, & conſequenter quòd ſit ſimpliciter & abſolute illius iudex, & conſequenter, quòd quemcunque legis actum poſſit ſuper eum. An autem in aliquo euentu uel caſu ſit illius iudex inferius examinabitur.

¶Repugnare quoque Sacris Canonibus, quòd eccleſia Vniuerſalis ſit iudex papæ in puniendo abſolute, manifeſte patet, qa ſic de quolibet peccato papæ in proximum poſſet denũtiari papa, iudicari & puniri ſi fraternam admonitionem nõ audiſſet, contra capitulum, ſi papa, diſtinctione quadrageſima, & capita multa, nona q̃one tertia ſcilicet patet, nemo, aliorum, facta, cũcta, & contra omnes canones Pontificum, ſ. Bonifacii, Nicolai, Innocentii, Symmachi, Anterii & Gelaſii. Et licet aliquod horum patiatur forte gloſſam ꝙ loquitur de particulari iudice, & non de Vniuerſali eccleſia, multa tamen capitula omne iudicium citra diuinũ excludunt, ut capitulum patet, ubi ſunt de ſede apoſtolica hæc uerba, Cuius authoritatine maius nõ eſt iudicium. Similiter capitulum aliorũ, ubi ſunt hæc uerba, Aliorũ cãs hominum Deus voluit per homines terminare, ſed ſedis iſtius pręſulem ſuo ſine q̃one reſeruauit arbitrio, ubi etiã papa excludit, proſequendo obiectiones in contrarium. Eſt & contra extrauagantem Bonifacii octaui unam ſanctam, ubi diffiniẽs, inquit, ſi deuiat terrena poteſtas iudicatur a ſpirituali; ſi deuiat ſpiritualis, ut dicatur minor a ſuperiori; ſi uero ſuprema, a ſolo Deo, & non ab homine poteſt iudicari. Hęc ille, Et eſt cõtra multos Doctores in Theologia quidem (ut refert dñs Ioãnes de Turre Cremata in libro ſecundo. de eccleſia, c. nonageſimoquarto, Hugonem de Sancto Victore, Albertũ Magnũ, Sanctum Thomam, Alexandrum de Ales, Sanctum Bonauenturã. Petrum de Tarantaſio, Vlricum, Ricardum, Petrum de Paludę Hemeum, Auguſtinum de Ancona, Alexandrum de Alpidio. In iure autem canonico Hoſtienſem, Ioannem Andreã. Guidonem, Archidiaconum, Innocentium. & Auerroim.)

¶Ad vltimo allata ex ſacris Canonibus, ex eo ꝙ papa non põt contra ſtatuta Patrum reſponſionem habet diui Thomæ I ſtatutu contra impugnantes religionem, quod intelligitur quo ad ea, quæ ſunt iuris diuini uel naturæ. Et hoc etiam habetur in gloſſa illius & præcedentis capituli, ſunt quidam.

¶Ad capitulum, prima ſalus eodem modo dicẽdum eſt aduertendum quòd Patrum appellatione uenit principaliter papa, qui eſt pater Patrum.

¶Quod & Ioannes Gerſon affert contra ſummos Pontifices illud Gratiani, diſtinctione quarta, Leges inſtituuntur cũ promulgantur, firmantur cum moribus vtentium comprobantur, quaſi examen ſupremũ legũ ſit, unde firmantur, niſi magis q̃ reſponſione dignũ eſt. Relinquitur igitur certum & indubie tenendũ, ꝙ papa eſt ſupra Vniuerſalem eccleſiam, non ſolum ſecundũ ſingulas perſonas & eccleſias, ſed ſecundum ipſam eccleſiæ communitatem, ſolum Deum ſuperiorem habens.

CAP. X.

De noua quadam fictione, qua imaginantur aliqui Concilium eſſe ſupra Papam.

HACTENVS ſimpliciter eſt diſputatum & concluſum, ꝙ papa habet poteſtatem ſuper Vniuerſali eccleſia & cõcilio, ut caput, paſtor, rector & directior illius Deinceps noua q̃dam imaginatio Ioannis Gerſon in tractatu de Poteſtate eccleſiaſtica, & in tractatu, de Auferibilitate ſponſi ſeu papæ, tractanda confutandaque eſt, quoniam periculoſa eſt valde, & ſanctæ Matri eccleſiæ plurimum nociua. Et ut melius obſeruare ſe ab his omnes poſſint, recitanda eſt ſua imaginatio.

¶Ponit in primis Poteſtatem Eccleſiaſticam uelut quoddã totum integrale diſtingui in ſuas partes integrales, Papatũ, Cardinalatum, Patriarchatum, Epiſcopatum, Sacerdotiumque, Eccleſiamque integrari ex his ita vult, ut ſublato non papa, ſed papatu, non ſit eccleſia Vniuerſalis. Vultque proinde in eccleſia & Concilio Vniuerſali ſiue papa ſit, ſiue non claudi authoritatẽ papalem, quam ſupremam Poteſtatem eccleſiaſticam & plenitudinem poteſtatis eccleſiaſticæ, formaliter poteſtatiue & originaliter reliquas continentem, & in ſolo Romano Pontifice formaliter & ſubiectiue eẽ fatetur, a Ieſu Chriſto Petro datam Fatetur quoque eccleſiæ regimen a Ieſu Chriſto inſtitutũ Monarchicum, ita quòd hoc non niſi a ſolo Deo mutabile eſt, & Monarcham eſſe Papam.

¶Cum his quoque diſtinguit & bene, & poteſtatem eccleſiaſticam tripliciter accipi, Primo, ſecundum ipſum, ut papatum, ſecundum ſe. Secundo, ſecundum applicationem ad hanc vel illam perſonam, ut quòd Papatus ſit in Ioann. uel Mart. Tertio, ſecundum exequutionem, ut quòd papa faciat uel non faciat hoc uel illud. Et appoſita, altera diſtinctione de multiplici modo eſſendi in aliquo, vult quòd licet quælibet eccleſiaſtica poteſtas ſit formaliter & ſubiectiue tantum in ſuppoſitis formaliter denominatis ab illa (puta papalis in papa, Cardinalitia in Cardinali, Epiſcopalis in Epiſcopo) nihilominus quælibet eccleſiaſtica poteſtas eſt in eccleſia Vniuerſali, ſeu Concilio Vniuerſali illam repræſentante tripliciter. Primo, ſicut in fine, qa data eſt in ędificationem corporis Chriſti. Secundo, ſicut in regulante applicationem ipſius ad perſonam. Tertio, ſicut in regulante vſum ſeu exequutionem poteſtatis in perſona exiſtentis. Et de primo ac ſecundo modo non eſſe dicit facultatem, de tertio autem ſimiliter dicit, ſi conſideretur quòd poteſtas papalis data eſt in ędificationem eccleſiæ. Et probat ſic, papa eſt peccabilis, & poteſt hac poteſtate in deſtructionem eccleſię abuti, ſimiliter Sacrum Collegium Cardinalium non eſt in gratia uel fide confirmatum, ergo oportet ut aliqua ſit reliqua inobliquabilis & indeuiabilis regula ab optimo legiſlatore Chriſto, ſecũdum quam poſſit abuſus huiuſmodi Poteſtatis reprimi, dirigi, atque moderari. Hæc autem eſt eccleſia ſeu Vniuerſale Concilium, ergo in eccleſia Vniuerſali eſt papatus, ut in regulatiuo exequutionis ipſius.

¶Et confirmatur, quia cum medium virtutis non habeatur niſi prout ſapiens iudicabit, & papa habeat Poteſtatem in ædificationem, prout ſapiens iudicabit, finalis reſolutio huius iudicii fiet ad eccleſiam ſeu Concilium, ubi eſt ſapientia indeuiabilis. Et hic inquit, fundantur multa, ut quòd papa iudicari poteſt & deponi Conciliũ, quòd cõcilio ſubiicitur quo ad vſum ſuę poteſtatis, & ſibi poteſt dici, Cur ita facis? & quod in concilio eſt etiam Poteſtas papalis quarto modo, ſcilicet ſuppletiue, quòd ſcilicet ſupplendo facere poteſt quicquid poteſt papa, ut Decreta & acta Concilii Conſtantienſis teſtantur.

¶Diſtinguit præterea poteſtatem papæ in eam, quæ ſibi a Ieſu Chriſto tributa eſt in Petro, tanquam ſuo Vicario & Monarchę, tam ordinis, q̃ iuriſdictionis in foro voluntario & inuito (& hanc vult eſſe ſupernaturalem) & in eam quę conuenit papæ ex iure naturæ & poſitiuo. Naturæ quidem, quia dictamen naturalis iuris vult, ut ſuperius in aliqua politia, gaudeat multis priuilegiis & honoribus ſuper alios. Poſitiuo uero multiplici, & in propoſito ipſius eccleſiæ ſeu generalem Conciliorum, ſicut communitas perfecta ſuo capiti dare poteſt. Et hãc vult eſſe authoritatem interpretandi, diſpenſandique in ſtatutis Concilii generalis, prout occurrens neceſſitas uel euidens vtilitas poſtulat, ubi pro tunc recurſus ad generale Cõcilium nõ patet. propter cuius diſtinctionis ignorantiam multam ortam putat ignorantiam in putantibus omnia poſſe Papam ex authoritate ſibi a Chriſto tradita.

¶Concilium igitur eſſe ſupra papam, habereque vim coactiuã ſuper illum, poſſeque illi leges imponere circa uſum pt̃atis, ſuſpendere ab exequutione, & deponere cum culpa & ſine culpa, infert. Comparare ꝑ rea, inquit, eccleſiam papæ, nihil aliud eſt q̃ comparare totum parti integrali, & quærere quid ſit maius: conſtat enim, ꝙ eccleſiæ ſeu Concilii Vniuerſalis authoritas maior eſt authoritate papæ in ſex. Primo, in amplitudine uel extenſione: ſecũdo, in infalibili directione: tertio, in modũ reformatione in capite, & in membris: quarto, in coactiua pt̃ate: quinto, in cauſarũ fidei difficilium vltimata deciſione: ſexto, quia copioſior: complectitur enim ſaltem virtualiter omnem poteſtatem & omne politicum regimen, Papale, Imperiale, Regale, Ariſtocraticum, & Timocraticum.

¶Cõfirmat dicta ſua ex Apoſtolorum Actibus pluribus: quia. ſ.

Iacobus

Iacobus, nõ Petrus diffiniuit in Concilio, Act. decimoquinto: & ibidem non Petri nomine, ſed cõmunicatis ſcribunt ad Antiochiã, Apoſtoli, & ſeniores, &c. & miſerunt Petrum & Ioannem tanquam ſubditos Eccleſiæ, Act. 8. & Petrus cõpulſus eſt rõnem reddere de ingreſſu ad Centurionem, Act. 11. Fundat aũt ſuper allatis prius ex Matthæi 18. authoritatibus, Dic Eccleſiæ, & Quęcunque ligaueritis ſuper terram: & Concilio Conſtantien. Et concludit q. hæc clarius ex principijs Theologiæ concluſa eſt ſubiectio Papæ ad Concilium. Et uſqueadeò progreditur, ut peſtiferam pernicioſiſſimamque doctrinam appellet, ponentem Papam ſupra Concilium, aut ſaltem non impare illi.

CAPVT XI.

Quòd ſecluſo Papa, in Eccleſia non eſt papatus ſuppletiuè, & ſecus in regulatiuo uſum ipſius.

PRINCIPIVM ueritatis uidendæ circa recitata à radice ſumendo declarabimus. Primò, id ſuper quod tota hæc eõſurgit fabrica, falſum eſſe, ſ. q. ſecluſo Papa, quomodolibet in Eccleſia Dei ſit Papatus, ſiue in regulatiuo ipſius quantum ad uſum & ſuppletiuè. Deinde oſtenditur falſum eſſe quòd Papa habeat aliquam poteſtatem ab Eccleſia: ſed omnem poteſt ex papatus authoritate. Et deinceps ſigillatim omnia examinãdo determinabuntur manifeſtata prius ueritate, circa poteſtatem applicandi poteſtates eccleſiaſticas ad perſonas, an ſit in Eccleſia ſecluſo Papa. Sic enim modo de Eccleſia ut diſtinguitur contra Papam, loquimur: & ſic uolumus intelligi dum de hac ſermo eſt. Si papatus igitur eſt ſic in Eccleſia cum Eccleſia nõ habeat ipſum ex ſe ipſa (ut aduerſarius fatetur) oportet quòd datus ſit ei à Deo. Et cum huiuſmodi donatã Deo neſciamus niſi per reuelationẽ in ſacra Scriptura, uel traditione Apoſtolorũ, uel in ſanctis doctoribus, aut determinatione apoſtolica contentam, aut per rõnem ex principijs theologicis efficaciter probãtem: ſi in nullo horum reuelatio hæc inuenitur, ſed oppoſitũ, ſi theologica ratio non conuincit, ſed potius abducit ad hoc ſentiendum eſt oppoſitum. Et quidem quod in ſacra Scriptura donatio iſta nõ reperiatur, ex antedictis patet: authoritates .n. ſumptæ ex Matthæi decimooctauo, nihil dant niſi ſupra ſubiecta Eccleſiæ indefinitè, ut prædeclaratum eſt. Vnde ex eis non poteſt hæc uel illius ſubiectio probari: ſed habent quam poteſtatem in ſubiecto habeat.

¶ Ex geſtis uerò ab Apoſtolis nihil tale habetur: quia Act. octauo, licet Petrus & Ioannes ſint miſſi, non tamen ut ſubiecti: Spiritus .n. ſanctus miſſus eſt à Filio iuxta illud Ioan. 16. Quem ego mittam uobis: & tamen non eſt ſubiectus. Male theologus eſt, q ex miſſum eſſe, infert ſubditum eſſe. Act. uerò 11. diſceptatio eorum qui erant ex circũciſione aduerſus Petrum, nullã ſuperioritatẽ, ſed ambiguã æmulationẽ legis Moyſi præ ſe fert. Et quod illa diſceptatio non ab Apoſtolis, ſed cõuerſis Iudæis, & præcipuè Phariſæis fuerit: textus ille iunctus cũ c. 15. (ubi illi de hæreſi Phariſæorum, dicebant legalia imponenda & gentilibus) inſinuat. Et rurſus reprehenſio non factis, ſed uerbis ſubditis quandoq; licita eſt aduerſus prælatos, ut de Petro & Paulo apparet ad Gal. 2. & ſuperius ex S. Thoma oſtendimus. Et idem Gregorius (ut hi ſecunda quæſtione 7. cap. Petrus) hoc ſoluit, q. Petrus noluit uti authoritate ſua. Act. uerò 15. non fuit Concilium uniuerſale, nec Iacobus dedit ſententiam: & ideo nihil facit ad propoſitum. Quòd nõ fuerit Conciliũ uniuerſale, patet ex hoc, quòd non fuerunt ibi niſi tres ex 12. Apoſtolis, ut ad Ga. 2. habetur, ſ. Petrus, Iacobus & Ioannes: Quòd .n. narratur Act. 15. tunc fuit, quando Paulus poſt annos 14. aſcendiſſe ſe Hieroſolymam, ad Gal. 2. refert, ut gloſſa ordinaria dicit Act. 15. Quòd Iacob⁹ ſententiam non dederit, ſed iudicium ſuum dixerit poſt Petrũ loquẽs, ex eo patet quod ſubditur, Tunc placuit Apoſtolis, & Senioribus cũ omni Eccleſia eligere & mittere, &c. ſcribentes per manus ipſorũ. Concluſio ergo in qua ſtat proculdubio ſententia diffinitiua, in cõi facta eſt, non à Petro nec Iacobo. Et ſcito quòd quia ſolutio quæſtionis petebatur non à Petro, ſed ab Apoſtolis & presbyteris præſentibus (Hieroſolymis) ut patet in eodem decimoquinto ca. id Petrus ſimplici apoſtolatu non papali authoritate uſus, exhibuit ſe ſicut unum ex alijs in tali cõuẽtu: & cõi noĩe Apoſtolorũ appellatione contentus fuit. Et bene, quia omnia tempus habent: nec dum aũt erat tempus utendi plenitudine poteſtatis ſuæ: in ſtatu illo præcipuè tranſitorio, qualis fuit propoſitum à Iacobo, cũ dicit, Ego iudico, id eſt, hoc eſt iudiciũ meũ, &c. Aduenit poſtmodum tempus, quo papa manifeſtauit ſuæ plenitudinem poteſtatis, ut patet legentibus geſta Patrũ & Eccleſiæ. Quãuis & hic Petrus primus inueniatur & in electione Matthiæ, & in condemnatione Ananiæ & Saphiræ & Simonis & ex traditione ſucceſſiua Apoſtolorum, Papam potius quàm Concilium primatum obtinere animis, uocibuſq. Chriſtianorum inhibitum eſt uſque ad Concilium Cõſtantienſe. ad quod uſque tempus ſancti doctores abſque dubio hoc docuerunt. Nec Concilium Conſtantienſe, aut Baſilienſe oppoſitum determinare potuit: qa ſi Hieronymi ſolius authoritas innixa ſacræ Scripturæ præualuit Concilio (ut patet 36. q. 2. c. ult. a. iuncto capitulo, placuit) quantomagis tanta lucida nubes teſtium inductorum innixa ſacræ Scripturæ apertæ, ut monſtratum eſt, & monſtrabitur, præualet congregationi Conſtantienſi, ante Martinum, & Baſilienſi Concilio? Omnia enim Concilia per

1 C Romanæ ſedis authoritatem robur acceperũt, & facta ſunt, ut c. ſignificaſti. de elect. allatum eſt. Quòd autem nec ratione ex theologicis principijs hoc habeatur, ſed potius in hoc, quòd ſummus prouiſor & legiſlator Dominus Ieſus Chriſtus non reliquit Eccleſiã dilectiſſimã ſine ſufficienti regula & inobliquabili in remedium concurrentium defectuum. ſed papa eſt peccabilis, Eccleſia uerò errare non poteſt: ergo. Hæc enim ratio ad hoc propoſitum non ſolum nõ procedit ex principijs theologiæ, ſed in hæreſim adducit damnatam, pro fundamento enim ſumitur, quòd Eccleſia poteſt non errare, & papa poteſt er-

2 C rare: aut loquuntur de errore perſonali in gratia gratum faciẽte, aut de errore iudiciali, definiendo in quacunque re Eccleſię, uel in fide. Si loquuntur de errore perſonali in gratia, in hæreſim incidunt damnatam: quòd poteſtas eccleſiaſtica fundatur ſuper charitate, & tamen hoc modo contra ſeipſum oportet, quid intendat iſte homo, quia expreſsè aſſert pro ratione, quia papa eſt peccabilis, & ſacrum collegium ei aſſiſtens non eſt confirmatum in fide & gratia. Ex hoc ergo quòd apud ipſum Eccleſia eſt firmata in fide & gratia, & propterea inobliquabilis oportet dicere quòd à Deo habeat regulatiuam poteſtatem uſus

3 C omnis eccleſiaſticæ poteſtatis. Et hoc qd aliud eſt dicere, quàm ſequi hæreſim illorum, qui, quoniam ubi ſunt duo uel tres congregati in nomine Domini, in medio eorum eſt Dominus, eccleſiaſticam poteſtatem in bonis Chriſtianis ponunt? Amplius, Quis reuelauit huic homini, quòd prælatorum congregatio in Concilio generali, ſecluſo papa, ſit confirmata magis in fide, & gratia perſonali, quàm collegium Cardinalium? quare nõ poſſunt omnes illi eſſe in peccato mortali ſicut iſti? Præterea, Quibus Eccleſiæ ſit promiſſa gratia perſonalis in aliquo ſuppoſito ſemper (iuxta illud Matth. ult. Ecce, ego uobiſcum ſum omni-

4 C bus diebus uſque ad conſummationem ſæculi) quis hoc promiſit prælatis iſtis ſic congregatis magis, quàm collegio Cardinalium cum papa: Quæcunque enim autoritas aſſ. ratur de cõgregatis, ſcilicet, Vbi duo uel tres, & cetera: &, Si duo ex uobis conſenſerint, & ſimilia, non magis habet locum in illa acephala congregatione, quàm in iſta non acephala, quæ uerè eſt in nomine Domini, ſaltem quo ad authoritatem. Nec poteſt dici, quòd hoc conueniat Concilio dicto ex repræſentata Eccleſia uniuerſali, quia gratiæ perſonales repræſentati non tranſeunt in repræſentantem, ut patet inductiuè.

5 C ¶ Si uerò loquuntur de errore iudicialiter diffiniẽdo de re quaslibet, conſtat & quòd papa, & quòd Concilium ſimul cum papa errare poteſt, malè iudicando de uno regno, quòd iſte habet ius eius, & non alter, aut quòd ille Epiſcopus ſit ſimoniacus, ut patet in c. à nobis de ſententia excomm. & in quol. Sancti Thomæ, ubi ſupra. Si autem de iudicio fidei ſit ſermo, aut comparatur papa & concilium ſecundum proprias naturas & uires: & ſic tam Papa, quàm Concilium poteſt errare: quia omnis homo mendax. Aut ſecundum aſſiſtentiam diuinæ prouidentiæ: & ſic falſum & erroneum eſt dicere quòd papa poſſit erra-

6 C re: quia hoc eſſet dicere, quod Eccleſia tota poteſt errare in fide: quia ad ipſum pertinet determinare de fide, ut habetur de baptiſmo & eius effectu, capit. maiores & 24. quæſt. 1. c. à recta. memor ſum. &, quoties. Et quicquid determinatum eſt ab ipſo de fide, omnes Chriſti fideles ſequi oportet, ut patet ex hoc, q. hæreticus cenſetur, qui damnatæ ab Apoſtolica ſede concluſioni in fide, adhæret pertinaciter: & ex hoc quod qui aliter docet & ſentit de fide, & ſacramentis Eccleſiæ, quàm Rom. Eccleſia hæreticus eſt, ut patet ex S. Thoma, in ſecunda ſecundæ, quæſtio. prima, art. ult. docente quod ad ſummi Pontificis au-

7 C thoritatem pertinet, finaliter determinare ea, quæ ſunt fidei, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur. & in quæſtione 11. articulo 2. ad tertium, q. cõtra papę authoritatem in materia fidei, nec Hieron. nec Auguſtinus, nec aliquis ſacrorum doctorum ſuam ſententiam defendit. & ex c. ſi papa, diſtin. 40. ubi dicitur quòd ex ipſo poſt Dominum uniuerſorum ſalus dependet: &

8 C per hoc infallabile papę iudicium, impletur illud Ioan. 14. quod Spiritus ſanctus docturus eſt nos omnia. Colligendo igitur rationis ſolutionem, dicitur q. ſemper altera præmiſſarum eſt erronea. Si enim eſt ſermo de obliquitate a gratia, illa uniuerſalis eſt erronea, ſ. q. obliquũ oportet regulari in re ira a recto, & eſt expreſsè dãnata ẽt a Concilio Conſtantienſi ſub Martino. Si aũt eſt ſermo de obliquitate a iudicio fidei, illa particula

puta Mediolanenſi. Et hoc ēt conuincitur ex hoc ꝙ peccante I me fratre meo Mediolani, ſufficit dicere eccleſiæ illi, & ſi illā non audierit, erit ſicut ethnicus, & cætera, indiſtinctè ergo de eccleſia loquitur. Tunc vltra cum dī, Dic eccleſię, aut ſumitur eccleſia communiter pro collectione fidelium quomodo libet, & hoc non, quia ſi non audiret totam collectionem Mediolanenſium abſque prælatis, non eſſet ſicut ethnicus & publicanus, ut patet. Aut ſumitur eccleſia pro collectione fidelium cum prælato, & ſi ſic ſumitur, ergo ēt eccleſia vniuerſalis, cum ſibi dicendum eſt, non ſumitur pro acephala, ſed cum capite qui eſt Papa. Ex hoc ipſo ergo præcepto Dñi intellecto proportionaliter de eccleſia vniuerſali, papa comprehendi oſtenditur non ſub appellatione fratris peccantis, ſed eccleſiæ iudicantis, qa eccleſiæ cum capite, & non acephalæ dicēdum mandat pctm̄ fratris peccantis. Rurſus papa non eſt deterioris conditionis reſpectu eccleſiæ ſuæ, q̄ quilibet Epiſcopus reſpectu eccleſiæ ſuæ, ſed Epiſcopus peccans in fratrem ſuum, non denunciatur eccleſiæ ſuæ acephalæ, ſed eccleſiæ, id eſt prælato ſuperiori, & ſufficienter Implctur mandatum Domini, ergo papa non denunciatur eccleſię Catholicæ, cuius eſt epiſcopus, acephalæ, ſed ſuperiori qui eſt Ieſus Chriſtus, clamando ad Deum, qui eſt paratus cito facere vindictam, clamantium ad ſe, multo magis q̄ iudex terreſtris, ut ipſe teſtatur Lucæ decimooctauo.

¶Negandum eſt igitur, ꝙ eccleſia vniuerſalis ſit iudex ordinarius papæ in puniendo, & conſequenter quòd ſit ſimpliciter & abſolute illius iudex, & conſequenter, quòd quemcunque legis actum poſſit ſuper eum. An autem in aliquo euentu uel caſu ſit illius iudex inferius examinabitur.

¶Repugnare quoque Sacris Canonibus, quòd eccleſia Vniuerſalis ſit iudex papæ in puniendo abſolute, manifeſte patet, qa ſic de quolibet peccato papæ in proximum poſſet denūciari papa, iudicari & puniri ſi fraternam admonitionem nō audiſſet, contra capitulum, ſi papa, diſtinctione quadrageſima, & capita multa, nona qōne tertia ſcilicet patet, nemo, aliorum, facta, cūcta, & contra omnes canones Pontificum, ſ. Bonifacii, Nicolai, Innocentii, Symmachi, Anterii & Gelaſii. Et licet aliquod horum patiatur forte gloſſam ꝙ loquitur de particulari iudice, & non de Vniuerſali eccleſia, multa tamen capitula omne iudicium citra diuinū excludunt, ut capitulum patet, ubi ſunt de ſede apoſtolica hæc uerba, Cuius authoritatiue maius nō eſt iudicium. Similiter capitulum aliorū, ubi ſunt hæc uerba, Aliorū cās hominum Deus voluit per homines terminare, ſed ſedis iſtius præſulem ſuo ſine qōne reſeruauit arbitrio, ubi etiā papa excludit, proſequendo obiectiones in contrarium. Eſt & contra extrauagantem Bonifacii octaui unam ſanctam, ubi diffiniēs, inquit, Si deuiat terrena poteſtas iudicatur a ſpirituali; ſi deuiat ſpiritualis, iudicatur minor a ſuperiori; ſi uero ſuprema, a ſolo Deo, & non ab homine poteſt iudicari. Hęc ille. Et eſt cōtra multos Doctores in Theologia quidem (ut refert dñs Ioānes de Turre Cremata in libro ſecundo, de eccleſia, c. nonageſimoquarto, Hugonem de Sancto Victore, Albertū Magnū, Sanctum Thomam, Alexandrum de Ales, Sanctum Bonauenturā, Petrum de Tarantaſio, Vlricum, Ricardum, Petrum de Paludē Heruęum, Auguſtinum de Ancona, Alexandrum de Alpidio. In iure autem canonico Hoſtienſem, Ioannem Andreā, Guidonem, Archidiaconum, Innocentium, & Auerroim.)

¶Ad vltimo allata ex ſacris Canonibus, ex eo ꝙ papa non pōt contra ſtatuta Patrum reſponſionem habet diui Thomæ 1 tractatu contra impugnantes religionem, quod intelligitur quo ad ea, quæ ſunt iuris diuini uel naturæ. Et hoc enim habetur in gl'oſā illius & præcedentis capituli, ſunt quidam.

¶Ad capitulum, prima ſalus eodem modo dicēdum eſt aduerſendum quòd Patrum appellatione uenit principaliter papa, qui eſt pater Patrum.

¶Quòd ſi Ioannes Gerſon affert contra ſummos Pontifices illud Gratiani, diſtinctione quarta, Leges inſtituunt cū promulgantur, firmant̄ cum moribus vtentium comprobant̄; quaſi examen ſupremū legū ſit, unde firmantur, nihil magis q̄ reſpōſione dignū eſt. Relinquit igitur certum & indubitē tenendū, ꝙ papa eſt ſupra Vniuerſalem eccleſiam, non ſolum ſecundū ſingulas perſonas & eccleſias, ſed ſecundum ipſam eccleſiæ communitatem, ſolum Deum ſuperiorem habens.

CAP. X.

De noua quadam fictione, qua imaginantur aliqui Concilium eſſe ſupra Papam.

HACTENVS ſimpliciter eſt diſputatum & concluſum, ꝙ papa habet poteſtatem ſuper Vniuerſalē eccleſia & cōcilio, ut caput, paſtor, rector & directoꝛ illius Deinceps noua q̄dam imaginatio Ioannis Gerſon in tractatu de Poteſtate eccleſiaſtica, & in tractatu, de Auferibilitate ſponſi ſeu papæ, tractanda confutandaque eſt, quoniam periculoſa eſt valde, & ſanctæ Matri eccleſiæ plurimum nociua. Et ut melius obſeruare ſe ab his omnes poſſint, recitanda eſt ſua imaginatio.

¶Ponit in primis Poteſtatem Eccleſiaſticam uelut quoddā totum integrale diſtingui in ſuas partes integrales, Papatū, Cardinalatum, Patriarchatum, Epiſcopatum, Sacerdotiumque, Eccleſiamque integram ex his ita vult, ut ſublato non papa, ſed papatu, non ſit eccleſia Vniuerſalis. Vultque proinde in eccleſia & Concilio Vniuerſali ſiue papa ſit, ſiue non claudi authoritatē papalem, quam ſupremam Poteſtatem eccleſiaſticam & plenitudinem poteſtatis eccleſiaſticæ, formaliter poteſtatiue & originaliter reliquas continentem, & in ſolo Romano Pontifice formaliter & ſubiectiue eē fatetur, a Ieſu Chriſto Petro datam. Fatetur quoque eccleſiæ regimen a Ieſu Chriſto inſtitutū Monarchicum, ita quòd hoc non niſi a ſolo Deo mutabile eſt, & Monarcham eſſe Papam.

¶Cum his quoque diſtinguit & bene, & poteſtatem eccleſiaſticam tripliciter accipi, Primo, ſecundum ipſum, ut papatum, ſecundum ſe. Secundo, ſecundum applicationem ad hanc vel illam perſonam, ut quòd Papatus ſit in Ioann. uel Marc. Tertio, ſecundum exequutionem, ut quòd papa faciat uel non faciat hoc uel illud. Et appoſita, altera diſtinctione de multiplici modo eſſendi in aliquo, vult quòd licet quælibet eccleſiaſtica poteſtas ſit formaliter & ſubiectiue tantum in ſuppoſitis formaliter denominatis ab illa (uta papalis in papa, Cardinalitia in Cardinali, Epiſcopalis in Epiſcopo) nihilominus quælibet eccleſiaſtica poteſtas eſt in eccleſia Vniuerſali, ſeu Concilio Vniuerſali illam repræſentante tripliciter. Primo, ſicut in fine, qa data eſt in ędificationem corporis Chriſti. Secundo, ſicut in regulante applicationem ipſius ad perſonam. Tertio, ſicut in regulante vſum ſeu exequutionem poteſtatis in perſona exiſtentis. Et de primo ac ſecundo modo non eſſe dicit ſaculitatem, de tertio autem ſimiliter dicit, ſi conſideretur quòd poteſtas papalis data eſt in ędificationem eccleſiæ. Et probat ſic, papa eſt peccabilis, & poteſt hac poteſtate in deſtructionem eccleſię abuti, ſimiliter Sacrum Collegium Cardinalium non eſt in gratia uel fide confirmatum, ergo oportet ut aliqua ſit reliqua inobliquabilis & indeuiabilis regula ab optimo legiſlatore Chriſto, ſecūdum quam poſſit abuſus huiuſmodi Poteſtatis reprimi, dirigi, atque moderari. Hæc autem eſt eccleſia ſeu Vniuerſale Concilium, ergo in eccleſia Vniuerſali eſt papatus, ut in regulatiuo exequutionis ipſius.

¶Et confirmatur, quia cum medium virtutis non habeatur niſi prout ſapiens iudicabit, & papa habeat Poteſtatem in ædificationem, prout ſapiens iudicabit, finalis reſolutio huius iudicii fiet ad eccleſiam ſeu Concilium, ubi eſt ſapientia indeuiabilis. Et hic inquit, fundantur multa, ut quòd papa iudicari poteſt & deponi Conciliō, quòd cōcilio ſubiicitur quo ad vſum ſuę poteſtatis, & ſibi poteſt dici, Cur ita facis? & quod in concilio eſt etiam Poteſtas papalis quarto modo, ſcilicet ſuppletiue, quòd ſcilicet ſupplendo facere poteſt quicquid poteſt papa, ut Decreta & acta Concilii Conſtantienſis teſtantur.

¶Diſtinguit præterea poteſtatem papæ in eam, quæ ſibi a Ieſu Chriſto tributa eſt in Petro, tanquam ſuo Vicario & Monarchę, ſanè ordinis, q̄ iuriſdictionis in foro voluntario & inuito (& hanc vult eſſe ſupernaturalem) & in eam quę conuenit papæ ex iure naturæ & poſitiuo. Naturæ quidem, quia dictamen naturalis iuris vult, ut ſuperiorius in aliqua politia, gaudeat multis priuilegiis & honoribus ſuper alios. Poſitiuo uero multiplici, & in propoſito ipſius eccleſiæ ſeu generalem Conciliorum, ſicut communitas perfecta ſuo capiti dare poteſt. Et hāc vult eſſe authoritatem interpretandi, diſpenſandique in ſtatutis Concilii generalis, prout occurrens neceſſitas uel euidens vtilitas poſtulat, ubi pro tunc recurſus ad generale Cōcilium nō patet. propter cuius diſtinctionis ignorantiam multam ortam putat ignorantiam in putantibus omnia poſſe Papam ex authoritate ſibi a Chriſto tradita.

¶Concilium igitur eſſe ſupra papam, habereque vim coactiuā ſuper illum, poſſeque illi leges imponere circa uſum ptātis, ſuſpendere ab exequutione, & deponere cum culpa & ſine culpa, infert. Comparare ꝑ pca, inquit, eccleſiam papæ, nihil aliud eſt q̄ comparare totum parti integrali, & quærere quid ſit maius: conſtat enim, ꝙ eccleſiæ ſeu Concilii Vniuerſalis authoritas maior eſt authoritate papæ in ſex. Primo, in amplitudine uel extentione: ſecūdo, in infallibili directione: tertio, in motū reformatione in capite, & in membris: quarto, in coactiua ptāte: quinto, in cauſarū fidei difficilium vltimata deciſione: ſexto, quia copioſior: complectitur enim ſaltem virtualiter omnem poteſtatem & omne politicum regimen, Papale, Imperiale, Regale, Ariſtocraticum, & Timocraticum.

¶Cōfirmat dicta ſua ex Apoſtolorum Actibus pluribus, quia. ſ.

Iacobus

Iacobus, nõ Petrus diffiniuit in Concilio, Act. decimoquinto: & ibidem non Petri nomine, ſed cõmunicatis ſcribunt ad Antiochiã, Apoſtoli, & ſeniores, &c. & miſerunt Petrum & Ioannem tanquam ſubditos Eccleſiæ, Act. 8. & Petrus cõpulſus eſt rõnem reddere de ingreſſu ad Centurionem, Act. 11. Fundat autẽ ſuper allatis prius ex Matthæi 18. authoritatibus, Dic Eccleſiæ, & Quæcunque ligaueritis ſuper terram: & Concilio Conſtantien. Et concludit, quòd luce clarius ex principijs Theologiæ concluſa eſt ſubiectio Papæ ad Concilium. Et vſque adeò progreditur, vt peſtiferam pernicioſiſſimamque doctrinam appellet, ponentem Papam ſupra Concilium, aut ſaltem non imparem illi.

CAPVT XI.

Quòd ſecluſo Papa, in Eccleſia non eſt papatus ſuppletiuè, & ſicut in regulante vſum ipſius.

PRINCIPIVM veritatis videndæ circa recitata à radice ſumendo declarabimus. Primò, id ſuper quod tota hæc cõſurgit fabrica; falſum eſſe. ſ. quòd ſecluſo Papa, quomodolibet in Eccleſia Dei ſit Papatus, ſicut in regulatiuo ipſius quantum ad vſum & suppletiuè. Deinde oſtendetur falſum eſſe quòd Papa habeat aliquam poteſtatem ab Eccleſia: ſed omnẽ poteſt ex papatus authoritate. Et deinceps ſigillatim omnia examinãdo determinabuntur manifeſtata prius veritate, circa poteſtatem applicandi poteſtates eccleſiaſticas ad perſonas, an ſit in Eccleſia ſecluſo Papa. Sic enim modo de Eccleſia ut diſtinguitur contra Papam, loquimur: & ſic volumus intelligi dum de hiis ſermo eſt. Si papatus igitur eſt ſic in Eccleſia cum Eccleſia nõ habeat ipſum ex ſeipſa (ut aduerſarius fatetur) oportet quòd donatus ſit ei à Deo. Et cum huiuſmodi donum Dei neſciamus niſi per reuelationẽ in ſacra Scriptura, uel traditione Apoſtolorũ, uel in ſanctis doctoribus, aut determinatione apoſtolica contentam, aut per rõnem ex principijs theologicis efficaciter probatam: ſi in nullo horum reuelatio hæc inuenitur, ſed oppoſitũ, ſi theologica ratio non conuincit, ſed potius abducit ad hoc ſentiendum eſt oppoſitum. Et quidem quod in ſacra Scriptura donatio iſta nõ reperiatur, ex antedictis patet: authoritates .n. ſumptæ ex Matthæi decimooctauo, nihil dant niſi ſupra ſubiecta Eccleſiæ indefinitè, ut prædeclaratum eſt. Vnde ex eis non poteſt huius uel illius ſubiectio probari: ſed habens quam poteſtatem in ſubiecto habeat.

¶ Ex geſtis uerò ab Apoſtolis nihil tale hĩ; quia Act. octauo, licet Petrus & Ioannes ſint miſſi, non tamen ut ſubiecti: Spiritus .n. ſanctus miſſus eſt à Filio iuxta illud Ioan. 16. Quem ego mittam vobis: & tamen non eſt ſubiectus. Male theologus eſt, qui ex miſſum eſſe, infert ſubditum eſſe. Act. uerò 11. diſceptatio eorum qui erant ex circunciſione aduerſus Petrum, nullã ſuperioritatẽ, ſed ambiguã æmulationẽ legis Moyſi præ ſe fert. Et quod illa diſceptatio non ab Apoſtolis, ſed cõuerſis Iudæis, & præcipuè Phariſæis fuerit: textus ille iunctus cũ c. 15. (ubi illi de hæreſi Phariſæorum, dicebant legalia imponenda & gentilibus) inſinuat. Et rurſus reprehenſio non factis, ſed uerbis ſubditis quandoq; licita eſt aduerſus prælatos, ut de Petro & Paulo apparet ad Gal. 2. & ſuperius ex S. Thoma oſtendimus. Et idem Gregorius (ut hĩ ſecunda quæſtione 7. cap. Petrus) hoc ſoluit, quòd Petrus noluit uti authoritate ſua. Act. uerò 15. non fuit Concilium uniuerſale, nec Iacobus dedit ſententiam: & ideo nihil facit ad propoſitum. Quòd nõ fuerit Conciliũ uniuerſale, patet ex hoc, quòd non fuerunt ibi niſi tres ex 12. Apoſtolis, vt ad Ga. 2. habetur, ſ. Petrus, Iacobus & Ioannes: Quod .n. narratur Act. 15. tunc fuit, quando Paulus poſt annos 14. aſcendiſſe ſe Hieroſolymam, ad Gal. 2. refert, ut gloſſa ordinaria dicit Act. 15. Quòd Iacobus ſententiam non dederit, ſed iudicium ſuum dixerit poſt Petrũ loquẽs, ex eo patet quod ſubditur, Tunc placuit Apoſtolis, & Senioribus cũ omni Eccleſia eligere & mittere, &c. ſcribentes per manus ipſorũ. Concluſio ergo in qua ſtat procul dubio ſententia diffinitiua, in cõi facta eſt, non à Petro nec Iacobo. Et ſcit quòd quia ſolutio quæſtionis petebatur non à Petro, ſed ab Apoſtolis & presbyteris præſentibus (Hieroſolymis) ut patet in eodem decimoquinto ca. 16. Petrus ſimplici apoſtolatu non papali authoritate uſus, exhibuit ſe ſicut unum ex aliis in tali cõuẽtu: & cõi nõie Apoſtolorũ appellatione contentus fuit. Et benè quia omnia tempus habent: nec dum aũt erat tempus utendi plenitudine poteſtatis ſuæ: in ſtatu illo præcipuè tranſitorio, qualis fuit propoſitum à Iacobo, cũ dicit, Ego iudico, id eſt, hoc eſt in dictũ meũ, &c. Adueniet poſtmodum tempus, quo papa manifeſtauit ſuæ plenitudinem poteſtatis, ut poteſt legentibus geſta Patrũ & Eccleſiæ. Quãuis & hic Petrus primus inueniatur & in electione Matthiæ, & in condẽnatione Ananiæ & Saphiræ & Simonis & ex traditione ſucceſſiua Apoſtolorum, Papam potius quàm Concilium primatum obtinere animis, vocibuſq. Chriſtiano-

rum inhibitum eſt uſque ad Concilium Cõſtantienſe. ad quod uſque tempus ſancti doctores abſque dubio hoc docuerunt. Nec Concilium Conſtantienſe, aut Baſilienſe oppoſitum determinare potuit. quaſi Hieronymi ſolius authoritas innixa ſacræ Scripturæ præualuit Concilio (ut patet 36. q. 2. c. ult. a. iuncto capitulo, placuit) quanto magis tanta lucida nubes teſtium doctorum innixa ſacræ Scripturæ apertæ, ut monſtratum eſt, & monſtrabitur, præualet congregationi Conſtantienſi, ante Martinum, & Baſilienſi Concilio? Omnia enim Concilia per
1C Romanæ ſedis authoritatem robur acceperũt, & facta ſunt, ut c. ſignificaſti. de elect. allatum eſt. Quòd autem nec ratione ex theologicis principiis hoc habeatur, ſed potius in hoc, quòd ſummus prouiſor & legiſlator Dominus Ieſus Chriſtus non reliquit Eccleſiã dilectiſſimã ſine ſufficienti regula & inobliquabili in remedium concurrentium defectuum. ſed papa eſt peccabilis, Eccleſia uerò errare non poteſt: ergo. Hæc enim ratio ad hoc propoſitum non ſolũ nõ procedit ex principiis theologiæ, ſed in hæreſim adducit damnatam, pro fundamento enim ſumitur, quòd Eccleſia poteſt non errare, & papa poteſt er-
2C rare: aut loquuntur de errore perſonali in gratia gratum faciẽte, aut de errore iudiciali, definiendo in quacunque re Eccleſiæ, uel in fide. Si loquuntur de errore perſonali in gratia, in hæreſim incidunt damnatam: quòd poteſtas eccleſiaſtica fundatur ſuper charitate, & tamen hoc modo contra ſeipſum oportet, quòd intendat iſte homo, quia capteſiæ aſſert pro ratione, quia papa eſt peccabilis, & ſacrum collegium ei aſſiſtens non eſt confirmatum in fide & gratia. Ex hoc ergo quòd apud ipſum Eccleſia eſt firmata in fide & gratia, & propterea inobliquabilis oportet dicere quòd à Deo habeat regulatiuam poteſtatem uſus
3C omnis eccleſiaſticæ poteſtatis. Et hoc quid aliud eſt dicere, quàm ſequi hæreſim illorum, qui, quoniam ubi ſunt duo uel tres congregati in nomine Domini, in medio eorum eſt Dominus, eccleſiaſticam poteſtatem in bonis Chriſtianis ponunt? Amplius, Quis reuelauit huic homini, quòd prælatorum congregatio in Concilio generali, ſecluſo papa, ſit confirmata magis in fide, & gratia perſonali, quàm collegium Cardinalium? quare nõ poſſunt omnes illi eſſe in peccato mortali ſicut iſti? Præterea, Quãuis Eccleſiæ ſit promiſſa gratia perſonalis in aliquo ſuppoſito ſemper (iuxta illud Matth. ult. Ecce, ego uobiſcum ſum omni-
4C bus diebus uſque ad conſummationem ſæculi) quis hoc promiſit prælatis iſtis ſic congregatis magis, quàm collegio Cardinalium cum papa: Quæcunque enim authoritas afferatur de cõgregatis; ſcilicet, Vbi duo uel tres, & cætera: &, Si duo ex uobis conſenſerint, & ſimilia, non magis habet locum in illa acephala congregatione, quàm in iſta non acephala, quæ uerè eſt in nomine Domini, ſaltem quo ad authoritatem. Nec poteſt dici, quòd hoc conueniat Concilio dicto ex repræſentata Eccleſia uniuerſali, quia gratiæ perſonales repræſentati non tranſeunt in repræſentantem, ut patet inductiuè.
5C ¶ Si uerò loquuntur de errore iudicialiter diffiniẽdo de re qualibet, conſtat & quòd papa, & quòd Concilium ſimul cum papa errare poteſt, malè iudicando de uno regno, quòd iſte habet ius eius, & non alter, aut quòd ille Epiſcopus ſit ſimoniacus, ut patet in c. à nobis de ſententia excomm. & in quol. Sancti Thomæ, ubi ſupra. Si autem de iudicio fidei ſit ſermo, aut comparatur papa & concilium ſecundum proprias naturas & uires: & ſic tam Papa, quàm Concilium poteſt errare, quia omnis homo mendax. Aut ſecundum aſſiſtentiam diuinæ prouidentiæ: & ſic falſum & erroneum eſt dicere quòd papa poſſit erra-
6C re: quia hoc eſſet dicere, quod Eccleſia tota poteſt errare in fide: quia ad ipſum pertinet determinare de fide, ut habetur de baptiſmo & eius effectu, capit. maiores & 24. quæſt. 1. c. à recta. memor ſum. &, quoties. Et quicquid determinatum eſt ab ipſo de fide, omnes Chriſti fideles ſequi oportet, ut patet ex hoc, quòd hæreticus cenſetur, qui damnatæ ab Apoſtolica ſede concluſioni in fide, adhæret pertinaciter: & ex hoc quod qui aliter docet & ſentit de fide, & ſacramentis Eccleſiæ, quàm Rom. Eccleſia hæreticus eſt, ut patet ex S. Thoma, in ſecunda ſecundæ, quæſtio. prima, art. ult. docente quod ad ſummi Pontificis au-
7C thoritatem pertinet, finaliter determinare ea, quæ ſunt fidei, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur. & in quæſtione 11. articulo 2. ad tertium, quòd cõtra papæ authoritatem in materia fidei, nec Hieron. nec Auguſtinus, nec aliquis ſacrorum doctorum ſuam ſententiam defendit, & ex c. ſi papa, diſtin. 40. ubi dicitur quòd ex ipſo poſt Dominum uniuerſorum ſalus dependet: &
8C per hoc ineffabile papæ iudicium, impletur illud Ioan. 14. quod Spiritus ſanctus docturus eſt nos omnia. Colligendo igitur rationis ſolutionem, dicitur quòd ſemper altera præmiſſarum eſt erronea. Si enim eſt ſermo de obliquitate a gratia, illa uniuerſalis eſt erronea, ſ. quòd obliquũ oportet regulari inf. recta a ſeſe, & eſt expreſſè dãnata et a Concilio Conſtantienſi ſub Martino. Si aũt eſt ſermo de obliquitate a iudicio fidei, illa pœc. opinio

eſt erronea, ſcilicet q Papa pōt errare, & reliquū Eccleſię non. Confirmatur hæc authoritatib. ſupra allatis. Et hæc ratio eſt rō ſumpta ex parte cauſæ materialis, ex hac.n. hr q non magis cōitas, q̄ vna perſona in officio uicariatus Chriſti poſita; quantum ad ea quæ ſunt fidei, habet q ſit ſubiectum, ſeu materia aſſiſtentiæ diuinæ, cùm non ſit differentia apud Deum in multis aut paucis, vno vel pluribus ſaluare, imo ex quo monarchicum inſtitutum eſt regimen, in vno ſolo conſtituta eſt ptās, ut S. Thomas in 4. ſent. diſt. 19. q. 1, dicit. Ex quo patet, q nolun tariè dicitur q papa habet poteſtatem in ædificationem: prout ſapiens, 1. Concilium determinabit. In his.n. quæ ſunt fidei ſecundum diuinā ſapientiam in Scripturis reuelatam & ſibi aſſiſtentem, in directione autem morum ſecundum prudentiam monaſticā & politicam, quæ in principe eſt, ædificare Eccleſiā debet. Et ad hæc multū adiuuatur ex Concilio ſanctorum Patrum. & propterea cum ueneratione à ſummis Pontificibus ſuſcipiuntur, oſtendunt ſiq iẽ ſtatuta ſint Papæ, qđ ſequi ſecundum Deum debet, quāuis cogere ipſum nequeant, ut ex prima ſecundæ S. Thomæ allatum eſt. Rationes autē quæ concernunt depoſitionem Papæ, inferius ſoluentur.

¶ Ex parte uerò cauſæ formalis, quia Papatus eſt ex formali ſua rōne ſuprema in Eccleſia Dei poteſtas, ut ex antedictis hr, & aduerſarij fatentur, ſuprema autem poteſtate in Eccleſia, repugnāt dari in Eccleſia ſuperiorem, quia iam non eſſet ſuprema in Eccleſia, ſed poteſtas in eccleſia, regulatiua Papatus quò ad uſum eſt ſuperior Papatus, ergo in Eccleſia Dei non eſt talis poteſtas, & conſequenter non eſt in illa Papatus, ſicut in regulatiuo uſus illius. Prima propoſitio aſſumpta (ut dictum eſt) patet ex determinatione etiam Concilij Conſtantienſis, ſub Martino quinto, ſecunda autē eſt nota terminis; tertia autē, & probatur, & eſt ab eo conceſſa. Probat quidem, quia cum par in parem non hēat imperium, & propterea unus Papa non poteſt ligare manus alterius, oportet ſi Eccleſia poteſt ligare manus papæ conſtituendo leges coactiuas circa uſum papatus & ſuſpendendo ab executione: q poteſtas Eccleſiæ non ſit par papam, ſed ſuperior papam. Conceſſa eſt autem ab hoc uiro quum loquens de diſpenſatione facta à Papa, dicit, Tenet, &c. Hæc diſpenſatio ſi non contineat errorem apertum, aut niſi fuerit ſuperiori lege prohibita, quòd dicitur propter ſtatuta fieri poſſibilia circa Papalis uſum poteſtatis per generale Concilium. Hæc ille.

¶ Et ut magis pateat horum fictio aduertendum eſt q quemadmodum in adunatione oium ſenſuum exteriorum in unum ſubiectum, non inueniretur aliquis unus iudex præter ſingulas ſenſuum poteſtates, niſi ſenſus ſuperior eis omnibus & communis oibus præiungeretur (& propterea oportet ponere ſenſum cōem, ut patet in ſecundo de Anima, unicum & communem, oium ſenſibilium in iudicem altiorem oibus, quo uno unum ſubiectum habēt plures ſenſuum poteſtates iudicat) ita poſito, ſed non conceſſo q in Eccleſia inuenirentur omnes poteſtates eccleſiaſticæ, ſ. papatus, cardinalatus, & cætera. ſi ex eis non reſultaret, aut quomodolibet eis iungeretur una alia poteſtas, nihil poſſet niſi q ſecundum ſingulas poteſtates papatus, cardinalatus, epiſcopatus, & cætera poſſet. Perinde enim eſt (ut dr̄ in 2. de Anima) duabus potētijs iudicare, ac ſi duo iudices eſſent. Ex concurſu igitur omnium poteſtatum in Eccleſia uniuerſali etiam cum Papa, non plus poteſt apud ſapientes tota eccleſia cum Papa, quàm poſſint ſingulæ poteſtates, ac per hoc cum papatus non poſſit ligare manus Papæ nec tota Eccleſia hoc poteſt, niſi fingatur ſuperior quædam poteſtas papatus, qua Eccleſię communitas utens iudicet de ſingularum poteſtatū actibus, & ſi no: fingatur, contradicitur ueritati & ſibiipſi, qui Eccleſiā ex papatu, cardinalatu, & cætera, componi uult.

¶ Ex cauſa demum finali probatur intētum quadrupliciter. Primo quia incidit in Scyllam, cupiens uitare Charibdim. Si.n. propter hunc finem, ut quilibet potens errare, habeat ſuperiorem in terris, oportet hanc in Eccleſia ſupra papam poteſtatem ponere, quis corriget Concilium ipſum potens errare? imo qđ de facto errauit in decretis illis Conſtantieñ ſi, & Baſilienſi, & in multis alijs errare poteſt propter quòd à Concilio ad Papam conceditur appellatio, ut S. Tho. in quæſt. de potentia Dei, q. 10. artic. 4. ad decimumtertium dicit. Et de Concilio Baſilienſi, quòd quamuis legitimè congregatum, errauerit notoriè, cō uincitur ex ipſius uerbis in ſecunda ſeſſione, ſcilicet, Synodus Baſilienſis, decernit & declarat, quòd ipſa pro hæreſum extirpatione, ac morum generali reformatione Eccleſiæ in capite, & in membris, nec non pace inter Chriſtianos procuranda, in Spiritu ſancto legitimè congregata per nullum quauis authoritate etiam ſi Papali dignitate præfulgeat, diſſolui, aut ad aliū locum transferri, ſeu ad aliud tempus prorogari debuit aut potuit, debet aut poteſt, debebit aut poterit in futurum, abſq; eiuſdem ſynodi Baſilienſis deliberatione & conſenſu. Hæc ibi. Vbi manifeſtiſſimè apparet, quòd et in his quæ ſunt iuris poſitiui (qualia ſunt tempus & locus Concilij) determinauerunt non habere poteſtatem ſummum pōtificem, etiam antequam ipſa ſynodus congregata ibi mne eſſet quod tam erroneū eſt, ut argumentatione non egeat. Et hoc unum ideo attuli, ut oſtendatur & quod Concilium ritè eſſet congregatum authoritate Romani Pontificis, ipſo abſente aut non conſciente decretis, errare poteſt, & errauit: & ut ex hoc uno manifeſte falſo in principio Concilij illius decreto omnium decretorū illius authoritas quanta ſit cognoſcatur. Inquit enim Auguſtinus, q ſi uel minimum mendacium; in ſacra Scriptura addmittitur, tota perit.

¶ Secundò, quia uerus finis poteſtatis eccleſiaſticæ, ſcilicet, unitas fidei, charitatis, & pacis, qua una eſt Eccleſia, & perueniturad patriam cœleſtem, melius cauſatur per unum, quàm per plures conuenientes in unum.

¶ Tertiò, quia nimis derogat dignitati ſupernaturalis ordinis poſitio iſta, quaſi ſicut Deus in naturalibus creauit hominē liberum & reliquit eum in manu conſilij ſui, (quo fit ut cōitas libera Regem conſtituat cum certis legibus tacitis, uel expreſſis) ſic diſpoſuerit Chriſtus in ſupernaturali regimine Eccleſię, dando communitati poteſtatem ſupra principem. Lōgè quippe aliter eſt, nam ſupernaturalis regiminis firmitas non ſuper humano concilio, ſed ſuper diuina aſſiſtentia ſupernaturali fundatur: ac per hoc ad infallibilitatem infallibiliter conſequendam, ipſa ſupernaturalis regiminis reſolutio reſpuit recurſum ad poteſtatem communitatis.

¶ Quartò, quia cū gratia perficiat naturam per modum eius, & diuina Sapientia diſponat oīa ſuauiter, oportet ut Ieſus Chriſtus diſponat regimen eccleſiæ ſuæ, ut uiuus non ut defunctus. ppq qđ non ante mortē, ſed poſt reſurrectionem in æternū non moriturus. Petrum inſtituit nō ſucceſſorem, ſed uicariū ſuum, Cōe eſt autē oibus principibus uiuentibus uicarios inſtituentibus, ut pŧātem Reſpub. ſuper uicarium non dent, ſed ſibi reſeruent iudicandum. Dominus igitur Ieſus Chriſtus communitati Eccleſiæ non dedit pŧātem ſup ſuo uicario, ſed illi ſuā aſſiſtentiam non defuturā aperiens Lucæ 22. Ego rogaui pro te, ut nō deficiat fides tua, ipſi cōfirmationē aliorū cōmiſit ſubdēs Cōfirma fratres tuos. Et hæc rō licet magis ex modo, quā fine regiminis ſumatur, oſtēdit tñ qđ ad conſequendū eccleſiæ finem ex eo modo regiminis non conuenit in eccleſia talem ponere pŧātem. Quia ergo poſita poteſtas iſta in eccleſia ſupra papā regimini eccleſiæ per uicarium ſub Ieſu Chriſto uiuente non cōſonat, & ſupernaturali reſolutioni eccleſiaſticī iudicij derogat, & ad uerum eccleſiæ finem inepta eſt, & intentum finem correctionis oium errare potentium non aſſequitur, rationi formali papatus repugnat, aſſiſtentiæ Chriſti ad papæ iudiciū in his, quæ ſunt fidei obſtat, & nulla authoritate authentica, aut ratione efficaci aſſeritur, totque ſanctorum teſtimonijs aduerſatur; concludendum eſt quòd fruſtra, ignoranter, temere atque impiè prædicatur, ſcribitur, & defenditur.

CAPVT XII.

Quod ſecluſo Papa, non ſit in Eccleſia poteſtas legiſlatiua.

QVONIAM autem præter dictam poteſtatē duas alias in Concilio locat ſecluſo papa (ſcilicet poteſtatē applicandi pŧates eccleſiaſticas ad perſonas, & poteſtatē condendi interpretandique authoritatiuè leges) de his aliquantiſper dicendum eſt. Authoritas Eccleſiæ in condendis legibus conuenit eccleſiæ ſecundum iſtum ex hoc, quòd eſt communitas perfecta. Vnde ſi quælibet communitas libera & perfecta poteſt condere leges, & ipſius ſolius authoritate poſſunt mutari conditæ ab ea leges: ſic in eccleſia etiam oportet.

¶ Sed ut breuiter error iſtius pateat, omiſſo q eccleſia abſq; papa non eſt cōitas perfecta (quia ſine capite) dicimus, quòd quia Eccleſia uniuerſa diſtincta contra papam eſt communitas ſubiectam à Ieſu Chriſto Papæ (ut patet ex authoritatibus inductis teſtantib. ipſum eſſe paſtorem, rectorem, epm̄, directorem q̄ ie oium Chriſtianorum, & uniuerſalis, ſeu catholicę eccleſię) conſequens eſt q eccleſia, etſi poſſit ordinare per modum ſocietatis cuiuſdā, nō tñ poteſt aliquid ſtatuere, habens uim coactiuam, non ſolum circa actus papæ, ſed nec circa quemcunque Chriſtianum, niſi ratione authoritatis prælatorum illius, ſi illi ad hoc concurrunt: & ſi fiat de facto, nō ualet, niſi authoritate Romani pōtificis implicitè uel explicitè roboreſ. Vnde S. Tho. (ut ſuperius adductū eſt) inquit, Sācti patres concilijs congregati nihil pñt ſtatuere, niſi interueniente authoritate Rom. Pōtificis. (ut ſupradictū eſt,) rectè dixit, ſancti patres: qa multi patres ex ſua temeritate pñt ſtatuere, etiā ligando manus, Pontifici ſummo. Et cōfirmaſ hoc ex diffinitione legis poſita à ſancto

Tho-

Thomas in prima ſecundę q. 90. ubi in vlt. ex prædeterminatis concluditur, ꝙ lex eſt ōis ordinatio ad bonum cōe ab eo qui curam habet cōitatis, promulgata. Ex hoc enim patet, ꝙ lex eccleſiæ nihil aliud eſt, q̄ ōis ordinatio ad eccleſiæ cōe bonum à papa (qui curam habet cōitatis eccleſiaſticę) promulgata: ac per hoc communitas eccleſiæ, cui ſupſius cura non eſt relicta a Ieſu Chriſto, ſed commiſſa papę non poteſt lege authoritatiue facere. Et hoc cognoſcentes, ſancti patres a papa robur decretorum ſuorum recognouerunt, ut ēs exorto hoc errore poſt electum Martinum papam quintum: ipſa requiſitio oratorum regis Poloniæ, q approbaretmur deciſa in materia fidei a Martino teſtatur, ut patet in ſeſſione vltima. Et Baſilienſes multum inſtiterunt apud Eugenium quartum, ut decreta Baſilienſis Cōcilii approbaret, & unquam obtinuerunt: ut dominus Ioannes de Turrecremata refert: & in geſtis Baſilienſis Cōcilii apparet.

¶ Amplius Authoritas eccleſiæ determinatiua de his, quę ſunt fidei, principaliter reſidet in ſummo Pontifice & nō ſolū principaliter ſed finaliter, ita ꝙ ad ipſū ſpectat finalis de fide determinatio: nec ſpectat ad Conciliū, ſed Concilii ſola a papa confirmat: & a Cōcilio, ad papā appellat: ut ſanctus Thomas in aliis locis, & Secunda ſecundæ, & q. 6. de potentia Dei, & contra errores Græcorū docet. ergo a fortiori ad papā principaliter & finaliter ſpectat cętera ſtatuere, & fruſtra a Concilio ad eum appellaretur, niſi iuſtitiam poſſet ſupra Concilium miniſtrare.

¶ Amplius Conſuetudo Eccleſiæ hēt & habuit, ut papa in oi bus quæ non ſunt de iure naturæ aut diuino, poſſit non ſolū diſpēſare, ſed mutare iura: non ergo ipſe a Concilio in interpretando dependet, ſed econuerſo. Et ex hoc patet ꝙ capitulum frequens in Concilio Conſtantienſi decretum niſi apoſtolica authoritate firmatum ſit non habet certam uim obligatiuā: quoniam in ſeſſione 39. ante electum Martinum factum eſt.

CAP. XIII.

Quod, poteſtas applicatiua eccleſiaſtica poteſtatis ad perſonam, non eſt in Eccleſia ſecluſo Papa niſi in caſu

De authoritate āt applicatiua papatus & aliarum eccleſiaſticarum ptātum ad hanc perſonam uel illam, ſciendum eſt, quòd poteſtas iſta regulariter & principaliter eſt in papa, & nō niſi in caſu in Concilio ſeu eccleſiā. Et in papa quidem eſſe poteſtatem hanc quoad applicationem poteſtatum inferiorū papatu, patet tum ex geſtis Apoſtolorum, dum ſingulos Epiſcopos per loca inſtituebant: tum eccleſiæ cōſuetudine, quæ quotidie hæc a papa faciente ſuſcipis abſque conſcientiæ ſcrupulo, tum ex rōe officii ſui, ad eundem namque ſpectat plena ptās ſupremi regiminis, & aſſumptio aliorum in partem ſolicitudinis, vt patet Exodi decimooctauo, ubi Moyſes dux populi ex conſilio Iethro elegit & conſtituit principes populi, & millenos, & centuriones & decanos. Quo ad applicationem uero papatus, & ex geſtis Beati Petri Apoſtoli, cum inſtituit Clementem papā (ut habetur octaua queſt. 1. ſi Petrus ex authoritate Ioannis tertii, q ſe fit anno Domini 600. ſpe Iuſtini Imperatoris) & ex continua obſeruatione liquet. Papa nāque inſtituit ad quos ſpectet electio, & mutat & limitat, & hc actum electionis aut oppoſitū mō ſit irritus. In eccleſia āt ſeu Cōcilio nō eſſe hanc authoritatē ſecluſo papa, ex hoc patet, ꝙ tota Eccleſia non poteſt authoritatiue mutare legem factam a papa: puta quod electio non ſpectet ad Cardinales ueros, & indubitatus, ꝙ electus a minus q̄ duab. partibus Cardinalium ſit papa, ſed bene econuerſo papa poſſet ſtatuere, ꝙ electus a minus, q̄ duabus partibus Cardinalium, ſit papa: & ꝙ electio ſpectaret ad tales & tot prælatos, & nō ad hos qui vocantur Cardinales: quia eiuſdem eſt deſtituere, cuius authoritatiue eſt conſtituere in his quæ ſunt iuris poſitiui: quale eſt, ꝙ electio ſpectet magis, ad preſbyteros & diaconos talium eccleſiarum Romæ, qui vocantur Cardinales, q̄ ad canonicos Lateranenſes, & ſancti Petri. magis ad Epiſcopos Hoſtienſē, Sabinenſem, Prænеſtinum, Tuſculanenſem, Albanenſem & Portuenſem q̄ ad alios epiſcopos. Hoc enim nec a diuino nec a naturali iure eſſe conſtat. Si n. poteſtas ipſa applicatiua eſſet in eccleſia, ſecluſo papa. poſſet eccleſia mutare ſtatuta papæ, circa applicationem hmō. Vnde ſm veritatem. Concilium, ſecluſo papa, quia nihil poteſt niſi quod p ſingulas poteſtates in eo contentas poteſt: nec vnum quidem, & illum minimorum poteſt cōſtituere Epiſcopum, ſi illi prælati ad quos ſpectat illum conſtituere defuerint. Papa autem poteſt & eligere, & cōſtituere epiſcopos: ubique terrarum ſua ſola authoritate: quę non ſua ſed illius eſt qui graditur in multitudine fortitudinis ſuæ.

¶ In caſu āt permiſſionis: puta quia papa nihil ſtatuit in oppoſitū) & ambiguitatis (quia neſcitur ſi aliquis eſt verus Cardinalis) & ſimiliū eueniat mortuo, uel incerto papa (ut tpe magni ſchiſmatis inchoati ſub Vrbano ſexto cōtigiſſe vt) in Eccleſia Dei eſſe poteſtatem applicatiuam papatus ad perſonam ſeruatis debitis requiſitionibus, ne perplexa ſit, aſſerendum eſt. Et tunc per uiam deuolutionis ad vniuerſalem Eccleſiam poteſtas hæc deuenire vr, tamquam non exiſtentibus electoribus determinatis a Papa ad repręſentandum illam in hoc actu pro bono ipſius Eccleſiæ. Iam. n. oſtenſum eſt, ꝙ Eccleſiae cura non ſibi ipſi, ſed Petro a Chriſto commiſſa eſt, & propterea determinatio Petri ad exercendum electionis actum nomine Eccleſiæ præualet tam determinationi quàm actui ipſius Eccleſiæ, cuius nomine, ſed non authoritate fiat.

¶ Quid aūt de poteſtate depoſitiua ſentiendum ſit, inferius tractabimus, Dño concedente. Hæc aūt dicta ſunt, vt pateat, Concilium ſecluſo Papa, nec regulatiuam vſus papalis, poteſtatis, nec legum conditiuam & interpretatiuam, nec applicatiuam omnis poteſtatis eccleſiaſticæ ad perſonam poteſtatem authoritatiue habere, ſed omnia à papa mendicare ipſum oportet.

¶ Et per hæc ēt ſatis clarum reſtat, ꝙ Concilium ſeu habet papalem poteſtatem ſuppleſiuè. Et ſi contra hęc aſſerantur geſta in Concilio Conſtantienſi, iam dictum eſt ꝙ pp incertitudinē Papæ & electorum in his quæ electionis actus exigebat, admitti poteſt congregatio illa poſt unionem trium obedientiarum. Verum perfectum ac indubitatum Concilium abſq; uero, & indubitato Papa, & uno eorum contradicente, eſſe non potuit, propter quod illius acta nō niſi ſub Martino quinto authentica ſunt, ſub quo nihil geſtum eſt à Concilio ſicut prius.

CAPVT. XIIII.

In quo ſoluuntur rationes contra Papam, quod Eccleſia ſit totum & authoritas eius maior in ſex.

QVOD uero Dr, ꝙ comparare Eccleſiam Papæ, eſt comparare totum parti integrali, de poteſtatibus eccleſiaſticis loquendo (quia de his eſt ſermo) facillimū eſt ſoluere: Imò ſophiſticum monſtrare, nam ſophiſma eſt. Nā ſicut unitas eſt pars numeri, & ſenarius numerus eſt maior iam unitate, q̄ dualitate: ita papatus, qui eſt unica poteſtas eccleſiaſtica, eſt pars totius numeri poteſtatis eccleſiaſticæ. Et hoc mō poteſtas eccleſię eſt maior poteſtate papæ: ſicut totū parte, & hoc eſt dicere, quia ſunt plures poteſtates quā poteſtas Papæ, quod gratis conceditur. Sed ex hoc non ſequit, ꝙ poteſtas eccleſiæ ſit maior, ut eſt plus poſſit quā papa: in quo ſenſu diſputatur. Vñ puerile eſt, quod ex diſtinctione poteſtatis eccleſiaſticę in papatum, cardinalatum, epiſcopatum, &c. inferatur, ꝙ quærere an eccleſia ſit maior papa eſt quærere an totum ſit maius parte integrali.

¶ Quod ēt dr ꝙ eccleſiæ authoritas eſt maior authoritate papæ in ſex, falſum & erroneum eſt: quia ſi ſummatur eccleſia ut diſtincta contra papam, nullo modo eſt maior papa, niſi amplitudine ſeu extēſione numeri, quia papa eſt una poteſtas, illa multę. Ex quo enim oſtenſum eſt, ꝙ papatus, ſecluſo papa, non eſt in eccleſia niſi potentia miniſterialiter electiua (quia ſ. pōt ſede uacante papā eligere per Cardinales, uel per ſeipſam in caſu) & papatus eſt poteſtas ſuprema, ad quam ſpectant cauſas fidei determinare, & qui certus eſt, non eget amplius certificari: erroneum eſt dicere, ꝙ ultima deciſio fidei non ad papam, ſed ad Concilium ſpectat: & tanto magis erroneum, quanto de Concilio dicitur diſtincto contra papam.

¶ Et quoniam ſola diuina aſſiſtentia cauſa eſt inobliquabilis directionis & iudicii in eccleſia, & hæc adeſt papę, & ſimiliter papatus eſt poteſtas omnium aliarum poteſtatum, coactiuam uim habens & omnem poteſtatem uirtualiter continens, conſequens eſt quòd authoritatiue eccleſia non ſit maior papa: ſed econtrario in cæteris quinque enumeratis capitulo 10. Et ſic patet quanta cæcitate percuſſus fuerit iſte Gerſon, dicens ꝙ luce clarius ex principiis Theologiæ deducta erat concluſio iſta, quam monſtrauimus erroneam. Et rurſus quàm præſumptuoſus fuerit, appellando doctrinam Sanctorum, anno 1440. approbatam, peſtiferam & perniciosiſſimam. Nec excuſatur niſi affecti forte ignorantia ex declaratione Concilii Conſtantienſis in una tantum obedientia ſub Ioanne 23 papa dubio, profugo etiam & reclamante, ut dicitur.

CAPVT XV.

Opinio aliorum, quod in Eccleſia ſecluſo Papa eſt authoritas congregandi generale Concilium.

ET quia inter ſingulares authoritates Romani Pontificis poteſtas congregandi gñale Concilium computatur, & hanc aliqui putant alius conuocare poſſe, idcirco in hac quoque Concilium papæ comparandum ſpecialiter eſt.

¶ Eſt igitur nonnullorum opinio, ꝙ quamuis regulariter cōgregatio Cōcilii ſpectet ad papā (ut in capit. ſignificaſti. de elect & diſt. 17. per totum in decretis patet) in caſu in aliquo congregari generale Concilium poteſt, papa non conſentiente, ac ēt inuito. Fundant hoc ſuper illo principio ſcilicet, Regulæ generales patiunt exceptiones præſertim vbi caſus particulares incidunt

varias

eſt erronea, ſcilicet q̃ Papa põt errare, & reliquũ Eccleſię non. Confirmatur hæc authoritatib. ſupra allatis. Et hæc ratio eſt tũ ſumpta ex parte cauſæ materialis, ex hac.n.hr q̃ non magis cõitas, q̃ vna perſona in officio uicariatus Chriſti poſita, quantum ad ea quæ ſunt fidei, habet q̃ ſit ſubiectum, ſeu materia aſſiſtentiæ diuinæ, cùm non ſit differentia apud Deum in multis aut paucis, vno vel pluribus ſaluare, imo ex quo monarchicum inſtitutum eſt regimen, in vno ſolo conſtituta eſt ptãs, ut S. Thomas in 4. ſent. diſt. 19. q. 1, dicit. Ex quo patet, q̃ uoluntariè dicitur q̃ papa habet poteſtatem in ædificationem: prout ſapiens, i. Concilium determinabit. In his.n. quæ ſunt fidei ſecundum diuinã ſapientiam in Scripturis reuelatam & ſibi aſſiſtentem, in directione autem motum ſecundum prudentiam monaſticã & politicam, quæ in principe eſt, ædificare Eccleſiã debet. Et ad hæc multũ adiuuatur ex Concilio ſanctorum Patrum. & propterea cum ueneratione à ſummis Pontificibus ſuſcipiuntur, oſtendunt ſiq̃ itẽ ſtatuta iter Papæ, qđ ſequi ſecundum Deum debet, quãuis cogere ipſum nequeant, ut ex prima ſecundæ S. Thomæ allatum eſt. Rationes autẽ quæ concernunt depoſitionem Papæ, inferius ſoluentur.

¶ Ex parte uerò cauſæ formalis, quia Papatus eſt ex formali ſua rõue ſuprema in Eccleſia Dei poteſtas, ut ex antedictis hr, & iſtemet fatetur, ſuprema autem poteſtate in Eccleſia, repugnãt dari in Eccleſia ſuperiorem, quia iam non eſſet ſuprema in Eccleſia, ſed poteſtas in eccleſia, regulatiua Papatus quò ad uſum eſt ſuperior Papatus, ergo in Eccleſia Dei non eſt talis poteſtas, & conſequenter non eſt in illa Papatus, ſicut in regulatiuo uſus illius. Prima propoſitio aſſumpta (ut dictum eſt) patet ex determinatione etiam Concilij Conſtantienſi, ſub Martino quinto, ſecunda aũt eſt nota terminis; tertia aũt, & probatur, & eſt ab eo confeſſa. Probatur quidem, quia cum par in parem non hẽat imperium, & propterea unus Papa non poteſt ligare manus alterius, oportet ſi Eccleſia poteſt ligare manus papæ conſtituendo leges coactiuas circa uſum papatus & ſuſpendendo ab executione: q̃ poteſtas Eccleſiæ non ſit par papatui, ſed ſuperior papam. Confeſſa eſt autem ab hoc uiro quum loquens de diſpenſatione facta à Papa, dicit, Tenet, &c. Hæc diſpenſatio ſi non contineat errorem apertum, aut niſi fuerit ſuperiori lege prohibita, quòd dicitur propter ſtatuta fieri poſſibilia circa Papalis uſum poteſtatis per generale Concilium. Hæc ille.

¶ Et ut magis pateat horum fictio aduertendum eſt q̃ quemadmodum in adunatione oĩum ſenſuum exteriorum in unum ſubiectum, non inueniretur aliquis unus iudex præter ſingulas ſenſiuum poteſtates, niſi ſenſus ſuperior eis omnibus & communis oĩbus præiungeretur (& propterea oportet ponere ſenſum cõem, ut patet in ſecundo de Anima, unicum & communem, oĩum ſenſibilium iudicem altiorem oĩbus, quo unum unum ſubiectum habẽs plures ſenſuum poteſtates iudicat) ita poſito, ſed non conceſſo q̃ in Eccleſia inuenirentur omnes poteſtates eccleſiaſticæ, ſ. papatus, cardinalatus, & cætera. ſi ex eis non reſultaret, aut quomodolibet eis iungeretur una alia poteſtas, nihil poſſet niſi q̃ ſecundum ſingulas poteſtates papatus, cardinalatus, epiſcopatus, & cætera poſſet. Perinde enim eſt (ut dr in 2. de Anima) duabus potẽtijs iudicare, ac ſi duo iudices eſſent. Ex concurſu igitur omnium poteſtatum in Eccleſia uniuerſali etiam cum Papa, non plus poteſt apud ſapientes tota eccleſia cum Papa, quàm poſſint ſingulæ poteſtates, ac per hoc cum papatus non poſſit ligare manus Papæ nec tota Eccleſia hoc poteſt, niſi iungatur ſuperior quædam poteſtas papatui, qua Eccleſię communitas utens iudicet de ſingularum poteſtatũ actibus, & ſi hoc fingitur, contradicitur ueritati & ſibiipſi, qui Eccleſiã ex papatu, cardinalatu, & cætera, componi uult.

¶ Ex cauſa demum finali probatur intentum quadrupliciter. Primo quia incidit in Scyllam, cupiens uitare Charibdim. Si .n. propter hunc finem, ut quilibet potens errare, habeat ſuperiorem in terris, oportet hanc in Eccleſia ſupra papam poteſtatem ponere, quis corriget Concilium ipſum potens errare? imò qđ de facto errauit in decretis ſ. Conſtantieñ, & Baſilienſi, & in multis alijs errare poteſt propter quòd à Concilio ad Papam conceditur appellatio, ut S. Tho. in quæſt. de potentia Dei, q. 10. artic. 4. ad decimumtertium dicit. Et de Concilio Baſilienſi, quòd quamuis legitimè congregatum, errauerit notoriè, cõuincitur ex ipſius uerbis in ſecunda ſeſſione, ſcilicet, Synodus Baſilienſis, decernit & declarat, quòd ipſa pro hæreſum extirpatione, ac morum generali reformatione Eccleſiæ in capite, & in membris, nec non pace inter Chriſtianos procuranda, in Spiritu ſancto legitimè congregata per nullum quauis authoritate etiam ſi Papali dignitate præfulgeat, diſſolui, aut ad aliũ locum transferri, ſeu ad aliud tempus prorogari debuit aut potuit, debet aut poteſt, debebit aut poterit in futurum, abſq; eiuſdem ſynodi Baſilienſis deliberatione & conſenſu. Hæc ibi. Vbi manifeſtiſſimè apparet, quòd ẽt in his quæ ſunt iuris poſitiui (qualia ſunt tempus & locus Concilij) determinauerunt non habere poteſtatem ſummum põtificem, etiam antequam ipſa ſynodus congregata ibi tunc eſſet: quod tam erroneũ eſt, ut argumentatione non egeat. Et hoc unum ideo attuli, ut oſtendatur & quod Concilium ritè eſſet congregatum authoritate Romani Pontificis, ipſo abſente aut non conſciente decretis, errare poteſt, & errauit: & ut ex hoc uno manifeſte falſo in principio Concilij illius decreto omnium decretorũ illius authoritas quanta ſit cognoſcatur. Inquit enim Auguſtinus, q̃ ſi uel minimum mendacium, in ſacra Scriptura admittitur, tota perit.

¶ Secundò, quia uerus finis poteſtatis eccleſiaſticæ, ſcilicet, unitas fidei, charitatis, & pacis, qua una eſt Eccleſia, & peruenitur ad patriam cęleſtem, melius cauſatur per unum, quàm per plures conuenientes in unum.

¶ Tertio, quia nimis derogat dignitati ſupernaturalis ordinis poſitio iſta, quaſi ſicut Deus in naturalibus creauit hominẽ liberum & reliquit eum in manu conſilij ſui, (quo fit ut cõitas libera Regem conſtituat cum certis legibus tacitis, uel expreſſis) ſic diſpoſuerit Chriſtus in ſupernaturali regimine Eccleſię, dando communitati poteſtatem ſupra principem. Lõgẽ quippe aliter eſt, nam ſupernaturalis regiminis firmitas non ſuper humano concilio, ſed ſuper diuina aſſiſtentia ſupernaturali fundatur: ac per hoc ad infallibilitatem infallibiliter conſequendam, ipſa ſupernaturalis regiminis reſolutio reſpuit recurſum ad poteſtatem communitatis.

¶ Quartò, quia cũ gratia perficiat naturam per modum eius, & diuina Sapientia diſponat oĩa ſuauiter, oportet ut Ieſus Chriſtus diſponat regimen eccleſiæ ſuæ, ut uiuus non ut defunctus. pp qđ non ante mortẽ, ſed poſt reſurrectionem iu æternũ non moriturus. Petrum inſtituit nõ ſucceſſorem, ſed uicariũ ſuum. Cõe eſt aũt oĩbus principibus uiuentibus uicarios inſtituentibus, ut pt̃atem Reſpub. ſuper uicarium non dent, ſed ſibi reſeruent iudicandum. Dominus igitur Ieſus Chriſtus communitati Eccleſiæ non dedit pt̃atem ſup ſuo uicario: ſed illi ſuã aſſiſtentiam non defuturã aperiens Lucæ 22. Ego rogaui pro te, ut nõ deficiat fides tua, ipſi cõfirmationẽ aliorũ cõmiſit ſubdẽs Cõfirma fratres tuos Et hæc rõ licet magis ex modo, quã fine regiminis ſumatur oñdit tñ qđ ad conſequendũ eccleſiæ finem ex eo modo regiminis non conuenit in eccleſia talem ponere pt̃atem. Quia ergo poſita poteſtas iſta in eccleſia ſupra papã regimini eccleſiæ per uicarium ſub Ieſu Chriſto uiuente non cõſonat, & ſupernaturali reſolutioni eccleſiaſtici iudicij derogat, & ad uerum eccleſiæ finem inepta eſt, & intentum finem correctionis oĩum errare potentium non aſſequitur, rationi formali papatus repugnat, aſſiſtentiæ Chriſti ad papæ iudiciũ in his, quæ ſunt fidei obſtat, & nulla authoritate authentica, aut ratione efficaci aſſeritur, totque ſanctorum teſtimonijs aduerſatur: concludendum eſt quòd fruſtra, ignoranter, temere atque impiè prædicatur, ſcribitur, & defenditur.

CAPVT XII.

Quod ſecluſo Papa, non ſit in Eccleſia poteſtas legiſlatiua.

QVONIAM autem præter dictam poteſtatẽ duas alias in Concilio locat ſecluſo papa (ſcilicet poteſtatẽ applicandi pt̃ates eccleſiaſticas ad perſonas, & poteſtatẽ condendi interpretandique authoritatiuè leges) de his aliquantiſper dicendum eſt. Authoritas Eccleſiæ in condendis legibus conuenit eccleſiæ ſecundum iſtum ex hoc, quòd eſt communitas perfecta. Vnde ſi quælibet communitas libera & perfecta poteſt condere leges, & ipſius ſolius authoritate poſſunt mutari conditæ ab ea leges: ſic in eccleſia etiam oportet.

¶ Sed ut breuiter error iſtius pateat, omiſſo q̃ eccleſia abſq; papa non eſt cõitas perfecta (quia ſine capite) dicimus, quòd quia Eccleſia uniuerſa diſtincta contra papam eſt communitas ſubiectam à Ieſu Chriſto Papæ (ut patet ex authoritatibus inductis teſtantib. ipſum eſſe paſtorem, rectorem, e p̃m, directorem q̃ ue oĩum Chriſtianorum, & uniuerſalis, ſeu catholicę eccleſię) conſequens eſt q̃ eccleſia, etſi poſſit ordinare per modum ſocietatis cuiuſdã, nõ tñ poteſt aliquid ſtatuere, habens uim coactiuam, non ſolum circa actus papæ, ſed nec circa quemcunque Chriſtianum, niſi ratione authoritatis prælatorum illius, ſi illi ad hoc concurrunt: & ſi fiat de facto, nõ ualet, niſi authoritate Romani põtificis implicitè uel explicitè roboretur. Vnde S. Tho. (ut ſuperius adinductũ eſt) inquit, Sãcti patres concilijs congregati nihil pñt ſtatuere, niſi interueniente authoritate Rom. Põtificis. (ut ſupradictũ eſt,) rectè dixit, ſancti patres: quia multi patres ex ſua temeritate pñt ſtatuere, eiuſ ligando manus, Pontifici ſummo. Et cõfirmatur hoc ex diffinitione legis poſita à ſancto

Tho-

Thoma in prima ſecundę q.90. ubi in ult. ex præ determinatis concluditur, ꝙ lex eſt rōis ordinatio ad bonum cōe ab eo qui curam habet cōitatis, promulgata, Ex hoc enim patet, ꝙ lex eccleſiæ nihil aliud eſt, q̃ rōis ordinatio ad eccleſiæ cōe bonum à papa (qui curam habet cōitatis eccleſiaſticę) promulgata: ac per hoc communitas eccleſiæ, cui ſuipſius cura non eſt relicta a Ieſu Chriſto, ſed commiſſa papę non poteſt lege authoritatiue facere. Et hoc cognoſcentes, ſancti patres a papa robur decretorum ſuorum recognouerunt, ut ēt exorto hoc errore poſt electum Martinum papam quintum: ipſa requiſitio oratorum regis Poloniæ, ꝙ approbarentur deciſa in materia fidei a Martino reſtatur, ut patet in ſeſſione ultima, Et Baſilienſes multum inſtiterunt apud Eugenium quartum, ut decreta Baſilienſis Cōcilii approbaret, & unquam obtinuerunt: ut dominus Ioannes de Turrecremata refert: & in geſtis Baſilienſis Cōcilii apparet.

¶Amplius Authoritas eccleſiæ determinatiua de his, quę ſunt fidei, principaliter reſidet in ſummo Pontifice & nō ſolū principaliter ſed finaliter, ita ꝙ ad ipſū ſpectat finalis de fide determinatio: nec ſpectat ad Conciliū, ſed Concilii ſnīa a papa confirmať: & a Cōcilio, ad papā appellaſſet ſanctus Thomas in aliis locis, & Secunda ſecundæ, & q6. de potentia Dei, & contra errores Græcorū docet. ergo a fortiori ad papā principaliter & finaliter ſpectat cętera ſtatuere, & fruſtra a Concilio ad eum appellaretur, niſi iuſtitiam poſſet ſupra Concilium miniſtrare.

¶Amplius Conſuetudo Eccleſiæ hēt & habuit, ut papa in oībus quæ non ſunt de iure naturæ aut diuino, poſſit non ſolū diſpēſare, ſed mutare iura: non ergo ipſe a Concilio in interpretando dependet, ſed econuerſo. Et ex hoc patet ꝙ capitulum frequens in Concilio Conſtantienſi decretum niſi apoſtolica authoritate firmatum ſit non habet certam uim obligatiuā: quoniam in ſeſſione 39. ante electum Martinum factum eſt.

CAP. XIII.

Quod, poteſtas applicatiua eccleſiaſtica poteſtatis ad perſonam, non eſt in Eccleſia ſecluſo Papa niſi in caſu

DE authoritate & applicatiua papatus & aliarum eccleſiaſticarum ptātum ad hanc perſonam uel illam, ſciendum eſt, quod poteſtas iſta regulariter & principaliter eſt in papa, & nō niſi in caſu in Concilio ſeu eccleſiā. Et in papa quidem eſſe poteſtatem hanc quoad applicationem poteſtatum inferiorū papam, patet tum ex geſtis Apoſtolorum, dum ſingulos Epiſcopos per loca inſtituebant, tum eccleſiæ cōſuetudine, quæ quotidie hæc a papa faciente ſuſcipit abſque conſcientiæ ſcrupulo, tum ex rōe officii ſui, ad eundem namque ſpectat plena ptās ſupremi regiminis, & aſſumptio aliorum in partem ſolicitudinis, vt patet Exodi decimooctauo, ubi Moyſes dux populi ex conſilio Iethro elegit & conſtituit principes populi, & millenos, & centuriones & decanos. Quo ad applicationem uero papatus, & ex geſtis Beati Petri Apoſtoli, cum inſtituit Clementem papā (ut habetur octaua queſt. 1. ſi Petrus ex authoritate Ioannis tertii, q̃ ſe fit anno Domini 600. tpe Iuſtini Imperatoris) & ex continua obſeruatione liquet. Papa nāque inſtituit ad quos ſpectet electio, & mutat & limitat hc actum electionis ut oppoſitū mō ſit irritus. In eccleſia āt ſeu Cōcilio nō eſſe hanc authoritatē ſecluſo papa, ex hoc patet, ꝙ tota Eccleſia non poteſt authoritatiue mutare legem factam a papa: puta quod electio non ſpectet ad Cardinales ueros, & indubitatos, ꝙ electus a minus q̃ duab. partibus Cardinalium ſit papa, ſed bene econuerſo papa poſſet ſtatuere, ꝙ electus a minus, q̃ duabus partibus Cardinalium, ſit papa: & ꝙ electio ſpectaret ad tales & tot prælatos, & nō ad hos qui vocantur Cardinales: quia euſdem eſt deſtituere, cuius authoritatiue eſt conſtituere in his quæ ſunt iuris poſitiui quale eſt, ꝙ electio ſpectet magis, ad preſbyteros & diaconos talium eccleſiarum Romæ, qui vocantur Cardinales, q̃ ad canonicos Lateranenſes, & ſancti Petri. magis ad Epiſcopos Hoſtienſē, Sabinenſem, Prænestinum, Tuſculanenſem, Albanenſem & Portuenſem q̃ ad alios epiſcopos. Hoc enim nec a diuino nec a naturali iure eſſe conſtat. Si. n. poteſtas ipſa applicatiua eſſet in eccleſia, ſecluſo papa. poſſet eccleſia mutare ſtatuta papæ, circa applicationem hmō.. Vnde ſin ueritatem. Concilium, ſecluſo papa, quia nihil poteſt niſi quod p ſingulas poteſtates in eo contentas poteſt: nec vnum quidem, & illum minimum poteſt cōſtituere Epiſcopum, ſi illi prælati ad quos ſpectat illum conſtituere defuerint. Papa autem poteſt & eligere, & cōſtituere epiſcopos: ubique terrarum ſua ſola authoritate: quę non ſua ſed illius eſt qui graditur in multitudine fortitudinis ſuæ.

¶In caſu āt permiſſionis: puta quia papa nihil ſtatuit in oppoſitū) & ambiguitatis (quia neſcitur ſi aliquis eſt verus Cardinalis) & ſimiliū euentuū mortuo, uel incerto ppē (ut tpē magni ſchiſmatis inchoati ſub Vrbano ſexto cōtigiſſe vr) in Eccleſia Dei eſſe poteſtatem applicatiuam papatus ad perſonam ſeruatis debitis requiſitionibus, ne perplexa ſit, aſſerendum eſt. Et tunc per uiam deuolutionis ad vniuerſalem Eccleſiam poteſtas hæc deuenire vr, tamquam non exiſtentibus electoribus determinatis a Papa ad repręſentandum illam in hoc actu pro bono ipſius Eccleſiæ. Iam. n. oſtenſum eſt, ꝙ Eccleſiæ cura non ſibi ipſi, ſed Petro a Chriſto commiſſa eſt, & propterea determinatio Petri ad exercendum electionis actum noīe Eccleſiæ prætulit tam determinationi quàm actui ipſius Eccleſiæ, cuius noīne, ſed non authoritate fiat.

¶Quid aūt de poteſtate depoſitiua ſentiendum ſit, inferius tractabimus, Dño concedente. Hæc aūt dicta ſunt, ut pateat, Concilium ſecluſo Papa, nec regulatiuam vſus papalis, poteſtatis, nec legum conditiuam & interpretatiuam, nec applicatiuam omnis poteſtatis eccleſiaſticæ ad perſonam poteſtatem authoritatiue habere, ſed omnia à papa mendicare ipſum oportet.

¶Et per hæc ēt ſatis clarum reſtat, ꝙ Concilium non habet papalem poteſtatem ſuppletiuē. Et ſi contra hęc affirmantur geſta in Concilio Conſtantienſi, iam dictum eſt ꝙ pp incertitudinē Papæ & electorum in his quæ electionis actus exigebat, admitti poteſt congregatio illa poſt unionem triū obedientiarum, Verum ñ perfectum ac indubitatum Concilium abſq; uero, & indubitato Papa, & uno eorum concurradicente, eſſe non potuit, propter quod illius acta nō niſi ſub Martino quinto authentica ſunt, ſub quo nihil geſtum eſt à Concilio ſicut prius.

CAPVT. XIIII.

In quo ſoluuntur rationes contra Papam, quod Eccleſia ſit totum & authoritas eius maior in ſex.

QVOD uero Dr, ꝙ comparare Eccleſiam Papæ, eſt comparare totum parti integrali, de poteſtatibus eccleſiaſticis loquendo (quia de his eſt ſermo) facillimū eſt ſoluere: imò ſophiſticum monſtrare, nam ſophiſma eſt. Nā ſicut unitas eſt pars numeri, & ſenarius numerus eſt maior tam unitate, q̃ dualitate: ita papatus, qui eſt unica poteſtas eccleſiaſtica, eſt pars totius numeri poteſtatis eccleſiaſticæ. Et hoc mō poteſtas eccleſię eſt maior poteſtate papæ: ſicut totū parte, & hoc eſt dicere, quia ſunt plures poteſtates quā poteſtas Papæ, quod gratis conceditur. Sed ex hoc non ſequiť, ꝙ poteſtas eccleſiæ ſit maior, id eſt plus poſſit quā papa: in quo ſenſu diſputatur. Vñ puerile eſt, quod ex diſtinctione poteſtatis eccleſiaſticę in papatum, cardinalatum, epiſcopatum, &c. inferatur, ꝙ quærere an eccleſia ſit maior papa eſt quærere an totum ſit maius parte integrali.

¶Quod ēt dr̄ ꝙ eccleſiæ authoritas eſt maior authoritate papæ in ſex, falſum & erroneum eſt: quia ſi ſumatur eccleſia ut diſtincta contra papam, nullo modo eſt maior papa, niſi amplitudine ſeu extenſione numeri, qa papa eſt una poteſtas, illa multę, Ex quo enim oſtenſum eſt, ꝙ papatus, ſecluſo papa, non eſt in eccleſia niſi potentia miniſterialiter electiua (quia. ſ. pōt ſede uacante papā eligere per Cardinales, uel per ſeipſam in caſu) & papatus eſt poteſtas ſuprema, ad quam ſpectant cauſas fidei determinare, & qui certus eſt, non eget amplius certificari: erroneum eſt dicere, ꝙ ultima deciſio fidei non ad papam, ſed ad Concilium ſpectat: & tanto magis erroneum, quanto de Concilio dicitur diſtincto contra papam.

¶Et quoniam ſola diuina aſſiſtentia cauſa eſt indeuiabilis directionis & iudicii in eccleſia, & hæc adeſt papę, & ſimiliter papatus eſt poteſtas omnium aliarum poteſtatum, coactiuam uim habens & omnem poteſtatem uirtualiter continens, conſequens eſt quòd authoritatiue eccleſia non ſit maior papa: ſed econtrario in ceteris quinque enumeratis capitulo 10. Et ſic patet quanta cæcitate percuſſus fuerit iſte Gerſon, dicens ꝙ locu clarius ex principiis Theologiæ deducta erat concluſio iſta, quam monſtrauimus erroneam. Et rurſus quàm præſumptuoſus fuerit, appellando doctrinam Sanctorum, anno 1440. approbatam, peſtiferam & pernicioſiſſimam. Nec excuſatur niſi affecta forte ignorantia ex declaratione Concilii Conſtantienſis in una tantum obedientia ſub Ioanne 23. papa dubio, profugo etiam & reclamante, ut dicitur.

CAPVT XV.

Opinio aliorum, quod in Eccleſia ſecluſo Papa eſt authoritas congregandi generale Concilium.

ET quia inter ſingulares authoritates Romani Pontificis poteſtas congregandi gñale Concilium computatur, & hanc aliqui putant aliis conuenire poſſe, idcirco in hac quoque Concilium papæ comparandum ſpecialiter eſt.

¶Eſt igitur nonnullorum opinio, ꝙ quamuis regulariter cōgregatio Cōcilii ſpectet ad papā (ut in capit. ſignificaſti. de elect & diſt. 17. per totum in decretis patet) in caſu tñ aliquo congregari generale Concilium poteſt, papa non conſentiente ac etiam inuito. Fundans hoc ſuper illo principio ſcilicet, Regulæ generales patiunť exceptiones præſertim ubi caſus particulares incidunt

variabiles modis infinitis: quod probat ex ἐπιείκεια in 5. Eth. & gnome in 6. Eth. virtutibus poſitis ab Ariſt. ad has exceptiones. Ex his namq; oportet dicere, quod quicunq; obſeruatio legis diſſiparet vnitatẽ quæ eſt finis legis, & obeſſet Reipub. non eſſet in illo caſu ſeruanda. Et ppterea ſi papa requiſitus nollet neceſſariũ congregare Conciliũ, non eſt ſeruanda pro tunc lex, q; ad ipſum ſpectat cõgregare, ſed ipſo inuito congregari põt. Explanat aũt dictus Ioannes Gerſon in ſpecie caſus, in quibus congregatio gñalis Concilii fit legitime ſine papa. Primus eſt dum deſiit eſſe: quod tripliciter accidere põt, ſ. vel per mortem naturalem, vel per mortem ciuilem: vt ſi cadat in perpetuã μανίαν, aut ſi ad eum captiuatum nõ pateat acceſſus: vel per mortem canonicam, puta depoſitionem. Secundus eſt, dum ſufficienter requiſitus papa de conuocando Concilium, renuit contumaciter in periculum Eccleſiæ, præſertim ſi tangat ipſum. Tertius eſt, ſi Concilium poſtquã à papa eſt legitime congregatum, ſtatuat certum tẽps & locum pro celebrando generali Concilio: puta intra quinquennium, vel de decennio in decennium, & vbi papa renueret. De authoritate aũt Cõcilii ſine papa, dici q; ſulcitur & vtitur authoritate primo Ieſu Chriſti indefectibilis capitis Eccleſiæ. Secundo legum ſuarum tam diuinæ, quàm naturalis: quæ hanc licentiam vel neceſſitati vel manifeſtæ charitati, vel religioſæ pietati conceduut. pro quo facit authoritas Domini Matth. 12. excuſantis diſcipulos a violatione Sabbati, exẽplo Dauid, propter neceſſitatem.

¶ Sunt & alii duo caſus poſiti à Felino in c. ſuper literis, colũna decima, in titulo de reſcriptis & ab Alexand. in 17. diſ. can. ſynodum. Primus eſt in caſu, quo papa põt legitime deponi: quia cum Concilio cõtra papã diſtincto, ineſt poteſtas deponendi papam, oportet q; poſſit ſeipſum diſperſum congregare vt deponat: alioquin cum papa deponendus nollet congregare Concilium, non poſſet deponi. Secundus eſt, cum dubia eſt electio facta de papa: alioquin perplexa eſſet Eccleſia, dum neſciret ſe habere papam, & non poſſet obuiare. Et hoc modo conſummata eſt congregatio Concilii Conſtantienſis, Benedicto 13. nolente Concilium autenticare, quantum ſua intererat.

CAP. XVI.

Quomodo verificetur, quod Concilium poteſt, aut non poteſt ſine Papa congregari.

AD EVIDENTIAM propoſitæ ambiguitatis ſcire oportet, q; aliud eſt loqui de conuocatione & congregatione perſonarum, ex quibus conſtitui poteſt concilium: & aliud eſt loqui de conuocatione ſeu congregatione Concilii. Primum enim ſignificat ſolummodo cõgregationem ad ſimul eſſe quo ad locum, tempus, collationem mutuam & huiuſmodi: ſecundum autem ſignificat congregationem ad authoritatiue diſponendum de vniuerſali Eccleſia.

¶ Et ſi de primo fiat quæſtio, dicendum eſt, quòd regulariter ſpectat ad papam: ſicut ad quemlibet principem ſpectat conuocatio procerum regni ſui: & ſi ipſo inuito huiuſmodi conuocatio fit: fit ſpreto ſeu ignorato conſiliatore eius. Hoc tamen non ſic ſpectat ad papam quin in multis caſibus poſſit & ſine ipſo & eo etiam inuito fieri. Et ſecundum hunc ſenſum verificari poteſt dictum aliquorum, q; Concilium põt congregari ſine papa, & q; Papæ poteſtas congregandi Concilium introducta eſt de iure poſitiuo, vt in cap. vlt. diſtinctionis decimæſeptimæ, Alexander dixit, pro quanto ad modum iuris poſitiui exceptiones patitur: & vana eſt quæſtio de poteſtate ſic congregãdi, quando ſunt vndecumque congregati patres.

¶ Sed ſi de ſecundo modo congregandi fiat quæſtio, diſtinguendum eſt, q; duplex eſt Concilium authoritatiuum: quoddã perfectum ſimpliciter: quoddam perfectum ſm præſentem ſtatũ Eccleſiæ. Vocant Concilium perfectum ſimpliciter, quod conſtat ex capite & membris, quod põt ſimpliciter ſtatuere & ordinare vniuerſalem ſtatum Eccleſiæ. Vocatur Concilium perfectum ſm præſentem ſtatum, quod conſtat ex membris poſſibilibus inueniri, Eccleſia in tali ſtatu exiſtente: & põt quo ad aliquid tñ de vniuerſali Eccleſia ſe impedire. Et vtrumq; horum licet habeat latitudinem: quia Concilium perfectum ſimpliciter ſit capite præſente perſonaliter & hoc eſt perfectum in ſummo modo quo non eſt dubium q; errare in his quæ ſunt fidei, nõ poteſt. Qñ aũt ſit per legatos, cum adhuc ſuperſit papa, ad quẽ finalis determinatio eorum quæ ſunt fidei, & conſequenter reliquarum cauſarum ſpectat, & a quo ſententia Concilii confirmatur, (ut patet ex dictis,) ſi erraret in aliquo, (vt de Concilio Baſilienſi patet,) habet correctorem papam: ſicut & alii habuerunt & habet. Concilium quoq; perfectum ſecundum præſentem ſtatum Eccleſiæ pluribus modis contingit: quia & cathedra vno papa hæretico deponendo, & exiſtentibus pluribus pontificibus ſummis dubiis: quale fuit concilium Conſtantienſe. Licet inquã latitudo ſit in vtroq; quoad congregationem tñ ſic ſe habent, q; concilium perfectum ſimpliciter ſolus papa põt congregare. Ita q; nec mortuo, nec hæretico, nec quomodolibet aliter ſe habente papa, põt Concilium perfectum ſimpliciter abſq; papæ conſenſu fieri: & ſi fiat, de facto nullius authoritatis eſt. Probatur hoc primò ex dictis: quia ſ. cõitas Eccleſiæ ſine Papa non habet poteſtatem papalem, niſi in potentia electiua, ut oſtenſum eſt. Concilium aũt perfectum ſimpliciter includit poteſtatem papalem in actu: ergo Concilium hoc non eſt perfectum ſimpliciter. Secundò, Quia ſi cõitas Eccleſiæ abſque papa conſtitueret Concilium perfectum ſimplr, cum ad tale Cõcilium ſpectet ordinare ſimplr vniuerſalem Eccleſiam, & hoc ſit proprium vicariatus Ieſu Chriſti (ut patet) ſequitur q; cõitas Eccleſiæ eſſet vicaria Chriſti, & ſic Ieſus Chriſtus haberet in terris duos vicarios ſuos: & papa non eſſet vicarius Ieſu Chriſti immediate, ſed eſſet vicarius vicarii, puta Concilii acephali in terris: quod non ſolum eſt erroneum, ſed fatuum.

¶ Tertiò quia cum Papa ex cura vniuerſalis Eccleſiæ habeat poteſtatẽ determinandi de fide, ordinandi ſymbolum, & congregandi Concilium (ut in quæſtione prædicta Sanctus Thomas probat ex ratione vnitatis fidei) ſicut cura vniuerſalis Eccleſiæ ex iure diuino conuenit ſoli Papæ, ita hæc ſpectantia immediate ad ipſam curam vniuerſalis Eccleſiæ. Et confirmat hæc ratio ex doctrina eiuſdem Sancti Thomæ in Prima ſecundæ quæſt. 100. art. 8. Quia ſcilicet ea quæ ſunt de iure diuino determinata ab ipſo Deo, non ſolum in communi ratione iuſtitiæ, ſed etiam quantum ad determinationem ad ſingulares actus, non ſunt diſpenſabilia à prælatis Eccleſiæ, ſed à ſolo Deo. V. g. quia a Deo prohibita eſt ſimplex fornicatio: quod eſt coniungi non ſuæ, non poteſt fieri ab Eccleſia, q; coniunctio cum hac non ſua ſit quoque licita, ſed ſolus Deus hoc põt. ſed Deus in ſolo Petro & ſucceſſoribus poſuit curam vniuerſalis Eccleſiæ: & non reliquit ipſi Eccleſiæ curam ſimpliciter: & ad curam vniuerſalis Eccleſiæ ſpectat Concilii congregatio & celebratio, ut patet ex eius officio principali, ergo ſolus Deus poteſt in hoc diſpenſare. Nec habet locũ in hoc ἐπιείκεια, aut gnome, q̃ ſunt expreſſe in 5. Eth. di q; eſt directio iuſtitiæ legalis, quam nos ius poſitiuum vocamus: quod quia ab homine eſt non potente prçuidere & prouidere ſingulis euentibus defectibile eſt in caſu: & eſt gnome in intellectu practico, & ἐπιείκεια in voluntate ſupplent non interpretando ambigua, ſed manifeſta ſpectando & eligendo, vt S. Thomas in ſecunda ſecundæ, quæſt. 120. artic. primo ad tertium, aperit. Non eſt ergo regula hæc, ut morales, grammaticales, ciuiles, aut canonicæ: ſed diuini iuris, à quo excipi nequit. Et ſic intelligenda ſunt quç dicuntur in diſtinctione decimaſeptima, & propterea dicit S. Thomas q; ſancti Patres nihil poſſunt in Conciliis congregati ſtatuere, niſi authoritate Romani pontificis interueniente.

¶ Concilium perfectum ſm pręſentem Eccleſiæ ſtatum poteſt congregari ſine papa, & eo inuito ſi requiſitus non vult ipſe illud congregare, ſed non habet poteſtatẽ ad ordinandũ vniuerſalem Eccleſiã, ſed ad prouidendũ illi caſui tunc concurrenti. Et licet caſus humani variabiles ſint infinitis modis, puta ſi cõtingeret mori oẽs electores Papæ, ſi contingeret tale quid (q; electores non poſſent eligere ſine conuocatione Concilii ad reprimendũ, diſcernendũ, vel pacificandũ, &c.) omiſſis his & ſimilibus duos, tñ certos caſus, & qui fuerunt quoq; & poſſunt eſſe, aſſero, in quibus Concilium tale congregandum eſt. Primus eſt, ſi Papa pp hæreſim eſt deponendus, tunc. n. ea quo requiſitus renuit, poſſunt Cardinales, põt Imperator, poſſunt Prælati congregationem vniuerſalem facere, in qua erit non vniuerſalis cura Eccleſiæ, ſed tñ depoſitiua poteſtas papæ: & electio ad ſolos Cardinales (ad quos de iure ſpectat) pertinebit. Probabit hoc, cum de depoſitione Papę inferius agetur. Secundus eſt qñ papa vnus uel plures incerta electione laborant, ut contigiſſet olim in magno ſchiſmate Vrbani ſexti, & aliorum. Tunc enim ne perplexa ſit eccleſia, illa membra eccleſiæ quæ inueniuntur, poteſtatem habent iudicandi verum, ſi poteſt ſciri. & ſi ſciri nequit, prouidendi, q; electores in vnum eorum uel alium conueniant: & ſi certi electores neſcirentur, cum electio ad eccleſiam deuoluta ſit, ex ipſo electorum defectu Concilium ſic imperfectum eliget, vt in Concilio Conſtantienſi factum eſt in electione Martini quinti. In aliis autem tertiaris caſibus nulla neceſſitas apparet talis Concilii, nam ſi non ſanç eſt mentis perpetuò, & hoc conſtat, alius eligi à Cardinalibus põt: quia mortuus eſt papa vita rationali nõ ſolũ in actu (ut dormiens, aut ebrius, aut phreneticus) ſed in potentia naturali. Conſtat aũt q; Papa eligitur in paſtorẽ eccleſię ſm vitam rationalem: & ppterea non eſt trepidandũ timore, ubi non eſt timor. Et ſi dubium eſſet de ſanitate recuperanda expectãdum eſt ſicut in diuturnis ægritudinibus. Poſſet quoque propter dubios euentus ſtatuto Pontificis ordinari huic caſui ſi ſtatueretur, quòd Papa inſanus

ſitas

factus, toto tēpe expectetur: & ſi poſt, nullum veſtigium ſanitatis recuperandæ appareat, & a collegio medicorum iudicatus incurabilis fuerit, cenſeatur mortuus, & Apoſtolica ſedes vacare. Ex quo nanque quilibet ſub iſta lege pontificatum acceptaret, & eam non reuocaret, tacito conſenſu renunciare, aut depoſitionem acceptare ſe profiteretur, adueniēte tali caſu: & ſic ſi poſt electum alium Pontificem ſanus fieret, Papatū repetere non poſſet, a quo ſemel ritè ceciditſet. Ex eo aūt q̃ Papa captus eſſet, & non pateret acceſſus ad eum, alter non eſſet creandus. Petrus namq; ſeruabatur in carcere nullo patente acceſſu (ut patet ex Act. Apoſt.) & tñ non eſt electus alter, ſed oratio facta ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deū pro eo, ipſum liberauit. Nunquid abbreuiata eſt manus Dñi, aut ſtatuendus eſt terminus Dño, intra quem debeat liberare Papam? vt fecit Ozias cū illis de Bethulia: & reprehenſi a Iudith ſunt, dicente, Poſuiſtis vos tempus miſerationis Dñi, & in arbitrium v'rm diem cōſtituiſtis ei: vt patet Iudith 7. & 8. Poſſet tñ in hoc, & in præcedenti ſtatu, pontificio ſtatuto prouideri, q̃ a Cardinalib. eligeretur vnus, qui vices pontificis in omnibus, & per omnia illo fatuo, aut iſto incarcerato diuturne obtineret. Et tunc ille electus poſſet omnia facere in vtroq; foro: ſicut modo poteſt ſummus pœnitentiarius in foro conſcientiæ abſoluere authoritate intus, mortuo Pontifice, vel fatuo, vel detento.

¶ In caſu autem, quo papa non hæreticus certus, & indubitatus, renuit requiſitus congregare Concilium, & ſtatutum eſſet concilij generalis cum omnib. clauſulis derogatoriis (ut Conſtantienſes cœperunt, & Baſilienſes appoſuerunt) neſcio ad quid congregatio iſta fieret: cum nihil poſſet facere, q̃ renitens papa non poſſet irritare. Pro erronea ergo habenda eſt omnis opinio, dicens Concilium perfectum, i. habens authoritatem diſponendi, & ſtatuendi ſimpliciter de uniuerſali Eccleſia, poſſet abſque Rom. pont. authoritate celebrari, ſeu congregari: quia derogat ſingulari priuilegio poteſtatis papalis: conceſſo ſibi a Chriſto immediate, ut patet ex dictis.

¶ Dicentib. autem, q̃ quia Conc. Conſtant. in ſeſſ. 39. & poſt Baſilien. in ſeſ. 11. conſtituit cap. frequens. ideo etiam inuito pontifice de decennio in decennium poteſt celebrari Concilium, etiam perfectum, ꝑp authoritatem ſtatuti: reſpondendum eſt, q̃ ſunt in magno errore, & q̃ in veritate ſchiſmati operam dant tales: & tanquā ſchiſmatici puniri pñt, ſi ſic exequerentur: quia rebelles ſunt Rom. pont. qui eſt ſupra totum ius poſitiuum, & conſtat q̃ determinatio tpis, & loci Concilij de iure eſt poſitiuo. Et ſi doctores aliqui inueniuntur ſentientes, q̃ quia tem. us interpellat, & authoritas deuoluitur ad alios, & huiuſmodi, aut ſunt ſectatores illius erroris, q̃ Concilium eſt ſupra papā: aut loquuntur ſtante ſtatuto in robore, ita q̃ papa non tollat, aut interpretetur, aut diſpenſet, aut prohibeat.

¶ Quoad negationem uero cōſenſus requiſiti papæ ad congregandum Concilium, quia tñ ponderatur, ſciendum eſt quòd oportet hic diſcretione vtendum ſi requiritur a uiris ꝓbis, quos præterita & perſeuerans vitæ, ac morum integritas cōmendat, & ſubeſt cauſa Concilij (puta hæreſis, uel ſchiſma) debet papa annuere, & nunquam credo q̃ fuerit papa, qui negauerit, ſic rebus ſe habentibus. Si autē requiritur a uiris, qui volunt alligare onera aliis, & digito ſuo nolunt mouere ea, qui Priſcorū Conciliorum ſtatuta non ſeruant ambitioſis inſatiabilib. ſuarum paſſionū ſectatoribus. & hmōi pro reformatione Eccleſię: nonne iſtis Chriſti conuenit? Hipocrita, eiice primum trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies vt educas feſtucam de oculo fratris tui: præſertim q̃ melius pōt Papa ſolus reformare Eccleſiā inchoando ſponte a ſeipſo & ſuis, q̃ per Concilium: oportet. n. primo ſeruare q̃ ſcripta ſunt, & deinde alia ſcribere ſtatuta. Sufficiens quoque eſt cā negandi conſenſum Concilio probabilis timor uſurpandæ authoritatis a Concilio ſupra papam, ut Baſilienſes mox oſtēderunt his, ſ. cum primum inchoatum eſt Concilium, ſeſſ. 11. & cum iterum redintegratum fuit ab Eugenio ſeſſ. 18. Finis. n. Concilij, eſt pax, quæ per iſtam vſurpationem perturbatur, vt experientia rerum magiſtra teſtatur.

¶ Ex his igitur patet, q̃ inter extraneas opiniones de congregatione, & celebratione Concilij abſque papa cōſenſu, media via ſola vera eſt, quam declarauimus, ſ. q̃ Concilium perfectum ſimpliciter, nunquam, perfectum vero Concilium ſm præſentem Eccleſiæ ſtatum quandoq; ſine papa, & contra ipſum congregari & celebrari poteſt. Et ſecundum hanc diſtinctionem potes diuerſa ſcitis, dicta doctorum ſaluare.

CAPVT XVII.

In quo incipiat comparatio poteſtatis Eccleſiæ, & Papæ in caſu hæreſis. Et primo de modo quo Papa propter crimen hæreſis ſubijcitur Concilio, ſecundum unam opinionem.

POST collatam poteſtatem papæ cum authoritate Eccleſiæ, & Concilij generalis ſimpliciter & abſoluta, & manifeſtationem ſuperioritatis papæ ſupra Eccleſiam vniuerſalem, & Concilium uniuerſale: conſequenter comparanda eſt authoritas Concilij ad papam in caſibus. Et primo in caſu hæreſis: deinde in caſu incorrigibilitatis, & aliis caſibus, & demum in errantibus.

¶ Et quoniam ignota eſt nobis via, vt ex certioribus nobis in minus certa progrediamur ſupponamus cum doctoribus, & cōmuni animi conceptione ex c. ſi papa. diſt. 40. q̃ papa propter crimen hæreſis poteſt deponi a Concilio generali: & inueſtigemus modum depoſitionis & poteſtatem depoſitiuam, vt ſic noſſe poſſimus an Papa in aliquo caſu ſit ſubditus Concilio, ſeu Eccleſiæ uniuerſali.

¶ DE modo quo papa propter crimen hæreſis deponitur, varia eſt opinio. Quidam dicunt quod hoc fit propter defectum ſubiecti. Subiectum namque papatus dicunt eſſe hominem fidelem: & per hoc ſicut deficiente uita corporali per mortem, deſtruit ſubiectum papatus: ita deficiente fide in illo homine q̃ eſt papa per hæreſim deſinit ſubiectum papatus. Fundatur hæc opinio ſuper hoc, quòd fides conſtituit viatorem in hoc, quod eſt eſſe membrum Eccleſię Chriſti. Huic enim adiuncta alia propoſitione, ſ. quòd negatio prioris inducit negationem poſterioris in eſſentialiter ordinatis ordine cauſæ formalis (quæ patet inductiue: ſi enim non eſt animal, non eſt homo, & ſi nō eſt color, non eſt albedo, & ſic de aliis) ſubiungunt, ſed eſſe mēbrum & eſſe caput, ſunt ſic eſſentialiter ordinata, q̃ eſſe membrum eſt prius quàm eſſe caput, ut patet, quia caput oportet eſſe membrum: ſed non econuerſo: quod igitur non eſt membrum, non eſt caput. Et ſic homo carens fide (qualis eſt hæreticus) non eſt membrum Eccleſiæ: igitur nō eſt caput eiuſdem, ac per hoc cùm Papa nihil aliud ſit, quàm caput Eccleſiæ, eo ipſo quo fit ſine fide, fit non papa. Et hoc eſt, quod ſub aliis uerbis ab aliis dicitur, quòd cum papa ſit hæreticus, ipſo facto iure diuino, quo fit diſtinctio fidelium ab infidelibus, eſt priuatus papatu. Et quando per Eccleſiam propterea deponitur, non iudicatur neque deponitur papa, ſed qui iam iudicatus eſt (quia non credit ſecundum verbum Domini Ioan. 3.) & qui iam depoſitus eſt, dum propria uoluntate tranſlatus eſt extra corpus Eccleſiæ factus infidelis, declaratur iudicatus, & depoſitus. Primam autem propoſitionem radicē huius propoſitionis (quæ ſola negari in hac ratione poteſt) fundant ſuper authoritatibus plurimis: quibuſdam directè ex ratione fidei, & Eccleſiæ quibuſdam ex conſequentibus ad eſſe extra fidem, & Eccleſiam teſtantibus. Ex ratione fidei quatuor afferuntur authoritates. Prima Saluatoris, Matth. 16. Super hanc petram ædificabo Eccleſiam: ſiue. n. per petram intelligatur Chrs, ſiue Petrus, ſiue confeſſio fidei in idem redit quo ad fidei rationem: ipſa. n. ſemper inuenitur fundare Eccleſiam. Secunda eſt Abac. 2. & Apoſt. ad Rom. 1. Heb. 10. Iuſtus ex fide uiuit. Sicut autem uiuere animalis eſt eſſe in naturalibus, ita in Eccleſia uiuere eſt eſſe in ea: bene uiuere autem eſt per charitatem. Tertia eſt Apoſtoli ad Heb. 11. Fides eſt ſperandarum ſubſtantia rerum. Subſtantia. n. primum locum tenet. Quarta ita eſt S. Th. in 3. ſent. diſt. 13. q. 2. art. 2. expreſſè dicentis, q̃ homines infideles non pertinent ad unionem corporis eccleſiæ, ſecundum quod eſt unum ſimpliciter, & ideo reſpectu horum Chriſtus non eſt caput niſi in potentia, ſecundum q̃ ſunt unibiles corpori.

¶ Ex ratione eccleſiæ affertur diffinitio Eccleſiæ, ſ. q̃ eſt collectio fidelium de conſ. diſt. 1. cap. Eccleſia. Ex conſequentibus uero ad eſſe extra fidem, & eccleſiam multæ afferri poſſunt authoritates, dicentes, ad ſtatum extra fidem & eccleſiam cognoſci qui extra cōionem fidelium, ſine clauibus, ſine poteſtate, ſine honore, ſine officio paſcendi oues fieri & eſſe procul a cōione fidelium hæreticos fac uari io primus Dñs Num. 16. Recedite, inquit, a tabernaculis impiorum Dathan. ſ. & Abiron, ſchiſmaticorum. Conſtat. n. omnes hæreticos eſſe ſchiſmaticos. Deinde Paulus Apoſto. ad Gal. 1. Si Angelus de cælo euangelizet uobis præter id quod euangelizauimus, vobis anathema ſit. Et 2. ad Theſſ. 3. Rogamus vos fratres in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non ſecundum doctrinam quam acceperunt. Et 2. ad Cor. 6. Nolite iugum ducere cum infidelibus: quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas lucis ad tenebras? quæ autem conuentio Chriſti ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? Demum Ioannes Euangeliſta 2. Ioan. 2. Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinam non affert: nolite eum recipere in domum, nec Aue ei dixeritis. Amiſſionem clauium Ambroſius in Paſto. (& habetur de pœn. diſt. 1. c. uerbum) explicat. Dominus par ius, q̃ ſoluendi eſſ. uoluit & ligandi, & ſubdit. Certum eſt quòd Eccleſiæ utrunque licet, hęreſis utrunque non habet. Honoris uero & poteſtatis perditionem Cyprianus promulgat: ut habetur 7. quæſt. 1. cap. Nouatianus. Qui nec unitatem Spiritus, nec communionem pacis obſeruat, & ſe ab Eccleſia

cleſiæ vinculo atq; ſacerdorum collegio ſeparat, nec Epiſcopi poteſtatem poſſe habere nec honorem. Et 24. q. 1. c. didicimus, dicit omnes omnino hæreticos & ſciſmaticos nihil habere poteſtatis & iuris. Ad idem eſt Gelaſius ibidem in c. Agathius. Ad idem eſt expreſſe S. Tho. in Secunda ſecundæ. q. 39. art. 3. volés ꝙ poteſtas ſpiritualis iuriſdictionis non maneat in hæreticis nec quo ad vſum, nec quo ad ſubſtãtiam: ita ꝙ ſi quid fecerint, nihil eſt actum. Officium paſcendi oues adimit Auguſtinus in ſermone de poſt. tractans illud Cant. c. 1. Paſce hædos tuos, & dicés. Manenti Petro dicitur, Paſce oues meas: exeunti hæretico, Paſce hędos tuos. Et hanc ſolam repetit in epiſtola ad Vincentium. ¶ Ex his omnibus clare patet radicalis illa propoſitio, ꝙ fides facit membrum Eccleſiæ. Si. n. ſecluſo iure poſitiuo (vt loquimur) cũ perditione fidei remanerent membra in locis ſuis, nõ eſſet eis ſubtracta cõio, non honor, non poteſtas, non officium: vt de ſe patet. imò ſubtractio ſola poteſtatis ſufficit ad propoſitum, quia Papa ſola pṫate iuriſdictionis conſtituitur. Confirmaturq; hæc poſitio, ex eo ꝙ papa hæreticus eſt excõicatus, vt patet ex gloſſa in ca. Agathius. 24. quæſtione, dicente, Hic eſt caſus, in quo papa papam ligare poteſt: in quo papa in canonem latæ ſniæ incidit. Nec huic obuiat illa regula, ꝙ par parem ſoluere vel ligare non poteſt: quia ſi papa eſt hæreticus, eſt minor quolibet catholico, vt hr̃ duodecima q. 1. cano. audiuimus. Hoc idé Hugo dicit in c. inferior. diſt. 21. Eſt ẽt accuſandus, adeo (vt gl. in ca. ſi papa diſtinctione quadrageſima, dicit) ꝙ Papa non poteſt ſtatuere, ꝙ non poſſit accuſari de hæreſi. Eſt ẽt iudicandus, vt in dicto cap. ſi Papa. hr̃. Quæ oĩa arguunt hæreticum non eſſe Papã, ſed minorem. Et ad hoc eſt S. Tho. in quarto, diſtinctione decimanona. q. 2. ar. 2. q. 3. ad primum: tractans illud ad Galat. 2. quo Paulus reſtitit in faciem Petro dicit, ꝙ non deberet prælati a ſubditis corã multitudine corripi, niſi immineret periculũ fidei: tunc. n. prælatus minor fieret, ſi in infidelitaté laberetur, & ſubditus fidelis maior. Conſtat. n. ꝙ non de maioritate & minoritate charitatis loquitur (qa hoc eſt cõe omni peccato mortali) ſed poteſtatis: quia prælatus præeſt ſubdito. ergo vt prius. ¶ Ex his aũt infertur, ꝙ in vtroq; modo quo certus papa viuens deſinit eſſe papa, eadem eſt cã deſitionis. ſ. propria voluntas illius qui eſt papa: nam renunciando propria voluntate, abdicat a ſe eſſe caput Eccleſiæ. hæreſim autem amplectendo propria voluntate aufert a ſe eſſe membrum Eccleſiæ, & conſequenter eſſe caput. Et ſic ex nullo certo modo deſitionis Papæ viuentis habetur ꝙ papa inuitus deponitur: propter quod remanere dicunt inconcuſſum, quòd papa manens papa non habet ſuperiorem in terris poteſtatem.

CAP. XVIII.

De modo quo Papa hæreticus ſubijcitur Concilio ſecundum aliam opinionem.

QVAMVIS autem dicta poſitio illuſtrium ſit virorum, & communis videatur eſſe: non placet tamen omnibus. contradicunt namque duobus ponẽtes duas propoſitiones. Prima eſt, ꝙ papa hæreticus non eſt ipſo facto depoſitus, ſed deponendus. Secunda eſt, quòd papa hæreticus manens papa, habet ſuperiorem iudicem in terris, Concilium vniuerſale. Primam propoſitionem licet multipliciter probent, quatuor tamen ſolum afferuntur, quia in his conſiſtit vis. Primo ex facto Marcellini, & glo. diſtinct. 21. cap. nunc autem. qui idololatra non fuit depoſitus, & fuit ſanctus. Et gloſſ. affert Hugonem dicentem, Quia paratus erat corrigi, non deponitur, vt in 24. q. 3. dicit Apoſtolus. Secundò ex capitu. audiuimus. 24. q. 1. vbi dicitur de Epiſcopo hæretico. Si autem in corde ſuo nouam hæreſim confinxit, ex quo talia prædicare cœpit neminem damnare potuit. Antequam igitur prædicaret hæreſim, damnare voluit: & ſic non erat depoſitus ipſo facto. Tertio, quia alij prælati non ſunt ipſo facto priuati, ſed perſeuerant in prælationibus ſuis redeuntes ad pœnitentiam. ergo nec papa, cum non ſit deterioris conditionis. Aſſumptum patet 1. quæſt. 7. maximum. Quarto, quia (vt patet extra de hæretic. cum ex iniuncto) ad eundẽ pertinet inſtitutio & deſtitutio: ſed inſtitutio Papæ pertinet ad electores: ergo & deſtitutio, abſque ergo iudicio electorum non deſtituitur papa.

¶ Secundam autem propoſitionem, ꝙ papa hæreticus, manens papa, habet iudicem in terris vniuerſalem Eccleſiam, probant quo ad primam partem ſic, papa hæreticus eſt accuſandus & iudicandus ſecundum omnes, vt habetur diſt. 40 ſi papa. & nõ eſt ipſo facto depoſitus, vt probatum eſt. ergo habet iudicem corã quo accuſetur, & a quo iudicetur. Quo ad ſecundam ex eo ꝙ Eccleſia vniuerſalis, ſeu vniuerſale Concilium eſt ſup. papam in hoc caſu, vt communiter tenetur.

CAP. XIX.

Examen illius propoſitionis, Papa hæreticus eſt ipſo facto priuatus papatu.

PRÆMISSIS duobus modis dicendi contrarijs, quo papa hæreticus deſinit eſſe papa: examinanda primo occurrit illa propoſitio, quę eſt fundũ primi modi An ſit vera. Et breuiter facile oſtenditur, ꝙ eſt falſa ſimpliciter, quãuis forte tracta ad aliquẽ ſenſum, ſit uera. Mõſtratur igitur ꝙ nec iure diuino, nec humano papa hæreticus, ẽ ipſo facto priuatus: tali ratione, Alij Ep̃i ſi ſint hæretici, non ſunt ipſo facto priuati iure diuino aut humano. ergo nec Papa. Sequela patet: quia papa nõ eſt deterioris conditionis quam alij Ep̃i. Aſſumptum probat ſic, Ep̃s diſcredens cõtra fidé ſolo actu interiori eſt vere, proprie & perfecte hæreticus, & non eſt priuatus pṫate iuriſdictionis ipſo facto ergo perfecte hæreticus Epiſco. non eſt priuatus ipſo facto. ¶ In hoc proceſſu ſunt duæ propoſitiones. Prima eſt, ꝙ ſolo actu interiori cõſtituatur perfecte hæreticus. Et hæc eſt manifeſta per ſe: qa hæreſis eſt peccatũ mortale oppoſitũ fidei, quæ pfecte cõſiſtit in ſolo actu interiori cuius effectus eſt cõfeſſio exterior, iuxta illud ad Ro. 10. Corde creditur ad iuſtitiã, ore aũt cõfeſſio fit ad ſalutem. Scda aũt probatur: quia poteſtas iuriſdictionis ineſt huic homini, qui eſt Ep̃s ex ſimplici commiſſione hominis, vt S. Th. expreſſe dicit in ſcda ſecundæ. q. 39. ar. 5. Ex hoc. n. deducitur inuentum ſic, Ep̃s hæreticus ſolo actu interiori nulli hominis iudicio ſubditur, ex hoc eſt, quia ſolius Dei eſt iudicare de interioribus puris: iuxta illud 1. Reg. 16. Homo videt quę foris ſunt, Deus aũt intuetur cor. Et 1. ad Cor. 4. Apoſt. dicit, Nolite ante tẽpus iudicare, donec veniat Dñs, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Propter quod talis hæreticus non eſt excõicatus: non. n. põt Eccleſia excõicare quod non poteſt iudicare. Ergo multo minus eſt priuatus iuriſdictionis poteſtate, q̃ eſt ab hominis cõmiſſione: vtrũq;. n. eſt humani iudicij, cõmittere. ſ. & auferre illam, & dixi multo minus, quia plus exigitur ad incurrendã priuationem ipſo facto, q̃ ad incurrendã excõicationem: quia incurſus cenſurarum nõ requirit declaratiõné, ſicut incurſus priuationis apud Iuriſtas. ¶ Ad hanc rationem non video reſponſionem, niſi dicatur ꝙ poteſtas iuriſdictionis non eſt ab homine, qđ eſt primo contra S. Tho. Eſt ſcđo contra ſniam omnium doctorum catholicorum ſentientium, ꝙ a Petro omnis iuriſdictio in totum reſiduũ Eccleſiæ corpus manauit & manat, iuxta illud Leonis papæ. c. ita Dñs. diſ. 19. Ita Dñs huius muneris ſacramentum ad omnium Apoſtolorum officiũ pertinere voluit, vt in beatiſſimo Petro Apoſtolorum omnium ſummo principaliter collocaret: vt ab ipſo quaſi à quodã capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet. Ad hoc idé ſunt tot authoritates & rationes, quot ſunt ad oſtendẽdũ vnitaté capitis & principis in Eccleſia militante: propterea nolo immorari, ſed pro conſtanti ſupponere. Et ſi dicatur, ꝙ nõ eſt par ratio de papa & alijs Epiſcopis in hoc caſu: quia pṫas iuriſdictionis in alijs Ep̃is eſt ab homine. in papa uero eſt a Deo immediate: & propterea merito accidit, vt Ep̃i, quorum pṫas eſt ab homine, non ſint ipſo facto priuati (quia homo videt q̃ foris ſunt) & papa, cuius poteſtas eſt a ſolo Deo, ſit ipſo facto priuatus: quia Deus intuetur cor. Hęc obiectio facile excluditur, diſcernendo inter opus Dei, & opus hominis. Quod. n. in papa ſit poteſtas iuriſdictionis eſt a Deo immediate: iuxta illud Matth. 16. Quodcunque ligaueris ſuper terram, &c. Quòd aũt papatui ipſe habens hanc poteſtatem, ſit in hoc hoĩe, ab homine eſt (ſola Petri perſona excepta, quẽ Deus ipſe papam fecit, Io. vlt. Paſce oues meas) nam ab homine eligitur hic homo, vt in eo ſit papatus. Et quoniam cum deponitur papa, non aufertur poteſtas iuriſdictionis a papatu, quod eſſet auferre opus Dei (quoniam, ut dicitur ad Rom. 11. ſine pœnitentia ſunt dona Dei) ſed aufertur poteſtas iuriſdictionis ab hoc homine, in quo non fuit poſita a Deo immediate, ſed mediante iudicio humano: ideo eadẽ ratio eſt de Papa & alijs Epiſcopis, quo ad perditionem poteſtatis iuriſdictionis a Deo, ſeu iure diuino, In vtriſque. n. a Deo cum ſit mediante iudicio humano, conſequens eſt quod nõ auferatur a Deo immediate, ſed mediante humano iudicio: ac per hoc non aufertur per id, ꝙ humano iudicio ſecundum ſe non ſubiacet. ſ. occultant in ſolo corde hæreſim.

¶ SI QVIS Aũt hæſitaret de illa altera propoſitione. ſ. ꝙ de hęreſi interiori Eccleſia non ſe poteſt impedire: propterea quia Doct. dicunt ꝙ hęretici etiam occulti, ſunt excommunicati: & quia in clem. de hęret. capit. multorum, excommunicantur inquiſitores qui odio vel amore omiſerint procedere. Vbi de interiori amore, vel odio Eccleſia iudicat. Facillime certior fieri poteſt ꝙ hęretici ut ſic foro eccleſiaſtico ſubditi, quantũcũque occulti, ſunt excommunicati & nõ hęretici ſolo actu interiori. Vnde ſi quis incidit in hęreſim interius, & ſolus ſecum loquen-

loquendo verbo exteriori profert ſubmiſſiſſime illã hæreſim, eſt excõicatus, quãuis ſit oĩno occultus: quia actus exterioris locutionis ſubiacet humano iudicio ſm ſe quãuis careat teſtibus. In clemen. aũt illa & ſimilibus non iudicantur actus interiores ſiſi ſe in ſua puritate manentes. ſed vt ſunt cũ exteriorum cõmiſſionum aut omiſſionum: ad idem nanq; genus pertinet cõmiſſio & omiſſio, ſicut affirmatio & negatio: ſermo autẽ noſter eſt de hæretico interiori puro. Et ex inaduertentia huius diſtinctionis. ſ. de occulto per ſe, & occulto per accidẽs multi in hac re errauerunt. Nec mirum: quia contingit in his quę ſunt per accidens ẽt ſapientes falli: vt Ariſt. dicit. Actus. n. interiores puri ſunt in gñe occultorum per ſe, quia ex propria natura habent q; ſint iudicio humano ignoti. Actus aũt exteriores ſunt de gñe occultorum per accidens, quia ex propria natura ſubſunt cognitioni humanæ: poſſunt nãq; ſenſibus percipi: ſed ex hoc, q; fiunt ſine teſte occulti ſunt, propter quod nunquam (vt dictum eſt,) ab Eccleſia actus interior punitur, ſed exteriori iunctus dicatur. Vñ, quia præſens ratio conuincit intellectum meũ: ſic concludo q; illa propoſitio, papa cum ſit hæreticus ipſo facto eſt iure diuino, ſeu humano depoſitus, eſt falſa.

¶Confirmatur aũt ſic eſſe vt dicimus, ẽt ex ipſis cõtrariam ſententiam tenentibus: qui dicunt, q; papa quamuis hæreticus, ſi eſt paratus corrigi, non deponitur: vt gl. in diſt. 21. ca. tunc autem adducit Hug. Si. n. hæreticus eſt ipſo facto depoſitus iure diuino a papatu, quomodo iterum ſit papa? imo quomodo ex ſola non depoſitione perſeuerat papa? imo quomodo nõ deponitur? Hæc. n. contradicunt poſitioni anteriori. ſ. q; ſit ipſo facto iure diuino depoſitus, vt patet. Nec ſufficienter dr̃ q; nondum Eccleſia deponit, reeligit: tum quia falſum eſt q; non depoſitio ſit reelectio vt patet: tum quia electores ad quos ſpectat, ſi peteretur, an velint ipſum reeligere, dicerent q; non, aut q; nollent meditari ſuper hoc: ſed non deponunt quia ius vr̃ habere, q; ſi eſt paratus corrigi non deponatur: Vnde nihil ei tribuunt non deponendo, ſed ſuſtinent quod habet: & ſi nihil habet (vt poſitio illa dixit) nihil ſuſtinent decepti. Et ſi quis eorum dictum ſuſcipiat vt verum, q; papa factus hæreticus, paratus poſtmodũ corrigi non deponitur, ſequitur manifeſte, q; papa manifeſtus hæreticus non eſt ipſo facto depoſitus, quia enim paratus corrigi non deponitur, ſequitur q; non erat prius depoſitus.

CAPVT XX.

Rationabilis ſententia, quod Papa factus hæreticus, ſubeſt poteſtati miniſteriali Eccleſiæ, & non authoritatiuæ ſuper Papam.

PRÆMISSA certitudine trium (ſcilicet q; Papa ex hoc q; factus eſt hæreticus, non eſt ipſo facto diuino, aut humano iure depoſitus. & q; papa manens papa, non habet ſuperiorem in terris. & q; papa, ſi a fide deuiat, deponendus eſt: vt in c. ſi papa 40. diſt.) Magna reſtat ambiguitas, quõ & a quo iudicabitur papa deponendus, q; ſit depoſitus: cum index inquãtum iudex, ſit ſuperior eo qui iudicatur. Vñ Apoſtolus ad Romanos decimoquarto. Tu inquit quis es, qui iudicas alienũ ſeruum? dño ſuo ſtat aut cadit, & S. Tho. in ſecunda ſecundæ. q. 67. determinat q; iudex non poteſt niſi ſubditum iudicare, & in decret. diſt. 21. c. Inferior. idem dicitur. Si nanq; a Concilio vniuerſali iudicandus deponendusque eſt, ſtatim ſequitur q; papa manens papa habet Concilium vniuerſale ſupra ſe, ſaltẽ in caſu hæreſis. Si autem nec Concilium nec Eccleſia eſt ſup. ipſum, ſtatim ſequitur q; papa deuius a fide ſit iudicandus & deponendus: & tamen a nullo eſt iudicandus & deponẽdus: quod eſt ridiculum. Quid ergo dicemus, vt euitemus vtrumq; extremum? non eſt quo diuertendum ſit, niſi ad medium, quod difficile attingitur: in cuius attinctione conſiſtit virtus, quod multas conſueuit ſoluere quæſtiones.

¶Dicamus igitur: quod hic ſunt duæ viæ extremæ, & ambæ falſæ: altera eſt, q; papa factus hæreticus eſt ipſo facto diuino iure abſque humano iudice depoſitus: altera eſt, q; papa manens papa habet ſupra ſe in terris ſuperiorem poteſtatem, a qua põt deponi. Media aũt uia eſt adhuc duplex: altera dicens, q; papa licet abſolute non habeat ſuperiorem in terris Eccleſiam, ipſe tñ in caſu hæreſis habet ſuperiorem in terris Eccleſiam vniuerſalem. Altera dicẽs q; papa nec ſimpliciter, nec in caſu habeat ſuperiorem in terris, ſed ſubeſt poteſtati miniſteriali vniuerſalis Eccleſiæ quo ad ſolam depoſitionem. Prima via fundatur in virtute coactiua & iudicatiua Eccleſiæ ſuper Petrum Papam in caſu hæreſis: oportet. n. ſubditum eſſe, qui iudicatur, & cogi poſſe. & hæc eſt via cõis quantum vidi hactenus. Contra rõ hanc viam eſt: quia cum papa diuino iure ſit ſupra Conciliũ, & Eccleſiam, (vt oſteſum eſt,) oportet ſi in aliquo caſu eſt illi ſubditus, q; ex diuino iure ſit facta exceptio iſta: nullum. n. aliud ius ferius ius põt exceptionem hanc facere, ut patet. In diuino aũt iure nõ exprimitur ſubiectio, ſed ſeparatio, cum caſus hæreſis excipitur, ut patet in ſingulis textibus ſacræ ſcripturæ inductis. Num. n. 16. di. Recedite. Ad Galat. primo, Anathema. i. ſeparatum, ſit. Secundæ ad Theſſal. tertio. Subtrahatis uos. Secdæ ad Corin. 6. Nolite iugum ducere. Secundæ Io. 2. Nolite recipere, nec ei Aue dixeritis. Ad Tit. 3. Deuita. Et breuiter nullibi inuenio ſuperioritatem & inferioritatem in caſu hæreſis ex diuino iure, ſed ſeparationem. conſtat aũt q; ſeparare ſe põt Eccleſia a papa ſola miniſteriali põte qua poteſt ipſum eligere. Nõ igitur ex hoc, q; diuino iure ſancitum eſt, ut habeatur hæreticus, uitetur, & procul ſit ab Eccleſia, maiori poteſtate opus eſt quã miniſteriali ex qua ipſa ſufficit, & eam cõſtat eſſe in Eccleſia. Et confirmatur hoc, quia non eſt iuri diuino tribuendum, qđ nec expreſſum eſt in eo, nec ex expreſſis neceſſario ſequitur. Poteſtas autem ſup. Papã in caſu hæreſis proprie loquendo, nõ hr̃ in diuino iure, nec ex ipſo neceſſario ſequitur: ergo probatur minor: q;. n. non hab. ator puto patere legenti. Dico autẽ, puto: quoniam imminens ſchiſma opuſculum hoc intra duos menſes fieri impulit ex improuiſo. Quod uero non ſequatur, patet ex eo, q; quia non oportet multiplicare entia ſine neceſſitate, melius eſt unum principium, quã in plura facere, ex quo igitur poteſtas miniſterialis ſufficit, alia opus non eſt.

¶ERIT ergo media & uera uia. q; papa factus hæreticus, & perſeuerans, habet in terris poteſtatem non ſuperiorem ſe, ſed miniſterialem ad ſui depoſitionem.

¶Ad cuius euidẽtiam altius ordiendo, tria pmittenda ſunt.

¶Primo q; in papa inueniuntur tria. ſ. papatus, perſona, quę eſt papa, puta Petrus, & coniunctio vtriuſque. ſ. papatus in Petro, ex qua coniunctione reſultat Petrus papa. Secundo, q; diſcernendo & applicando proprias cauſas ſuis proprijs effectib. inuenimus, q; papatus eſt a Deo immediate, Petrus eſt a Patre ſuo, &c. coniunctio autem papatus in Petro poſt Petrum primũ a Chriſto immediate inſtitutum, non eſt a Deo, ſed ab homine, vt patet: quia hoc fit per electionem hominum. Concurrit autem duplex cõſenſus humanus ad cauſandum hunc effectum, ſ. eligentium & electi oportet. n. electores, uoluntarie eligere & perſonam electam acceptare electionem, alioquin nihil fit. Eſt ergo coniunctio papatus in Petro non a Deo immediate ſed mediante miniſterio humano, tam ex parte electorum. q; ex parte electi: nec ſe habet hmõi miniſterium humanum in cauſando hanc coniunctionem, vt applicans actiuum paſſiuo, (ut applicans ignem ſtipulæ) uel applicans uirtutem paſſionis Chriſti ſubiecto ut facit baptizans, & ſacramenta miniſtrans, qm nullum eſt hic applicatum actiuum, ſed ſola uoluntas humana electorum, & electi: nõ facile. n. eſſet fingere aliqđ aliud actiuum Ex hoc aũt, q; coniunctio papatus ad Petro eſt effectus uoluntatis humanæ: cũ ipſa conſtituat Petrum papam, ſequitur. q; licet papa a ſolo Deo dependeat in eſſe & fieri, Petrus tñ papa dependet etiam ab hoĩe in fieri, fit. n. Petrus papa ab homine, dum ab hominibus electus ipſe homo acceptat, & ſic iungitur Petro papatus. Tertio. qđ quia iam nihil tam naturale eſt, ut unaquæque res per quaſcunque cãs fit, per eaſdem contrario modo diſſoluatur (ut dicit capitulo omnis, de regulis iuris.) idcirco Petrus papa qui ex conſenſu ſuo, & electorum cauſatus eſt, ex conſenſibus eiuſdem. ſ. ſuo & electorum ad contrarium diſſolui poteſt. Et hoc iam determinatum eſt facto Celeſtini, & decretalis Bonifacij 8. in 6. de renunc. c. 1.

¶EX HIS tribus pręmiſſis hr̃ primo abſque omni hæſitatione certum. q; Petrus papa, & in fieri & in corrumpi dependet a poteſtate humana, non ſuperiori nec æquali pt̃ati papæ, ſed minore, quia nec ad faciendũ de Petro non papa Petrum papam, nec ad faciendum de Petro papa Petrũ non papã, exigitur alia facultas, q̃ uoluntatis humanæ ſ. elect. & electorũ. Nec ſit curæ in propoſito, utrum bona, uel mala conſcientia ex bona, uel mala intenſione, uel cã moueantur: ſic eſt in propoſito q; facta tenent, ita, q; in ueritate Petrus ſit, aut non ſit papa. Quod etiam iſta poteſtas ſit minor poteſtate papæ, abſque alia probatione ex eo liquet, q; mortuo papa nullo etiam præſuppoſito ſtatuto iuris poſitiui, iſta poteſtas eſt in Eccleſia: & non ſe extendit ad ea, ad quæ ſe extendit ſummi Pontificis autoritas: alioquin eſſent duæ ſupremæ poteſtates in Eccleſia, & Chriſtus non inſtituiſſet eccleſiaſticum regimen monarchicũ. Et cum par in parem non habeat imperium, non potuiſſent Pontifices huic poteſtati executionis modũ imponere, per quos, quot. ſ. & quo debeat electio celebrari cũ irritatione actus, ſi ſecus factum fuerit. Hæc enim oſtendunt poteſtatem hanc, nec minorem, nec parem, ſed inferiorem poteſtatem papæ: ſuperioris nãq; uirtutis eſt diſponere de actu inferioris authoritatiue, ita qđ ſi ſecus fiat nihil ualeat, ut in propoſito inuenitur.

Habetur ſecundo certo certius, quod aliud eſt poſſe ſupra coniunctionem Petri & papatus conſtruendam ſeu deſtruendam, & aliud eſt poſſe ſupra Papam: ex eo namque quod potentia minor papatu, ſ. ſimplex voluntas electi & electorum pot conſtruere & deſtruere hanc coniunctionem, & huiuſmodi poteſtas, cum ſit minor papatu, non poteſt ſupra Papam, manifeſte conuincitur quod aliud eſt poſſe ſupra illam coniunctionem & aliud eſt poſſe ſupra Papam. Vnde poteſtas ſupra Papam non inuenitur niſi in I[e]ſu Chriſto, poteſtas autem ſupra coniunctionem papatus & Petri inuenitur in terris. Et merito, quia papatus opus Dei immediate eſt, coniunctio autem papatus & Petri opus noſtrum eſt.

¶ Nec mireris tu, qui philoſophiam profiteris, quod inueniatur poteſtas ſuper coniunctionem formæ cum materia, quæ non eſt ſuper formam, quia coniunctio formæ cum materia formam conſequitur. Ceſſabit admiratio tua, ſi contemplatus fueris, quod coniunctio formæ & materiæ vtrinque attingi poteſt, ſcilicet ex parte materiæ & ex parte formæ: & quod potens ſuper coniunctionem formæ & materiæ ex parte vtriuſque ſeu ex parte formæ, poteſt etiam ſupra formam, ſed potens ſuper coniunctionem illam ex parte materiæ non oportet quod poſſit ſuper formam, ut patet in generatione hominis. Sol enim & homo generant hominem, qui conſiſtit in coniunctione corporis & animæ intellectiuæ, aut reſultat ex illa coniunctione: & conſtat Solem & hominem non poſſe ſupra animam intellectiuam, quæ venit de foris, ſed ſupra coniunctionem illam ex parte corporis, quæ eſt materia. Sic enim accidit in propoſito: nam papatus & Petrus ſe habent ut materia & forma: & ſolus Dominus Ieſus Chriſtus poteſt ſuper coniunctionem totam ex parte papatus & conſequenter vtriuſque: & propterea ſolus poteſt limitare & ordinare poteſtatem Papæ. Eccleſia autem poteſt ſuper coniunctionem tantum ex parte Petri ſolum: & propterea nihil poteſt ſuper Papam, ſed ſuper coniunctionem tantum. Et quoniam amotio Papæ ſiue per renunciationem, ſiue per depoſitionem, ſiue per electionem non eſt corruptio papatus nec Petri, ſed coniunctionis papatus & Petri, idcirco diligentiſſime & cautiſſime oportet pro regula habere ante mentis oculos cum de amotione Papæ tractatur, quod non requiritur poteſtas ſuperior Papa, ſed ſuper coniunctione inter Petrum, & papatum.

¶ Quod ut clarius pateat, ſcito, quod certum eſt quod tribus modis poteſt Petrus Papa viuens amoueri a papatu, primo per electionem a Domino Ieſu Chriſto: ſecundo per renunciationem ſpontaneam a ſeipſo: tertio per depoſitionem inuitam propter incorrigibilem hæreſim ab eccleſia. In omnibus autem his modis non deſinit papatus nec Petrus, ſed ſola coniunctio vtriuſque, differenter tamen: quia in primo modo, ſcilicet per electionem a Domino Ieſu Chriſto coniunctio illa corrumpitur a poteſtate ſuperiori non ſolum reſpectu coniunctionis, ſed reſpectu papatus: eſt enim authoritas Domini ſupra coniunctionem illam etiam ex parte formæ. Et quia, (ut dictum eſt, nulla alia poteſtas eſt ſupra Papam, ac per hoc nulla alia poteſtas poteſt coniunctionem illam attingere ex parte formæ) conſequens eſt, ut nulla alia poteſtas poſſit amouere Papam, ut poteſtas ſuperior Papæ: ſed hoc proprium Saluatoris noſtri. Et hoc modo intelligendum eſt dictum Anacleti Papæ diſtinctionis ſeptuageſimaſecundæ can. electionem, dicentis, electionem ſummorum Pontificum ſibi Dominus reſeruauit. Differentia namque inter Papam & alios Pontifices in hoc conſiſtit, quod alii Pontifices poſſunt eligi tanquam a poteſtate ſuperiori ipſis poteſtatibus Pontificiis. Papa autem non: quia in Eccleſia terreſtri inuenitur poteſtas ſupra poteſtatem iuriſdictionalem Epiſcopi, non autem ſupra poteſtatem Papæ: & hoc enim habetur, quod aliorum electionem Dominus conceſſit Papæ concedendo poteſtatem ſuperiorem: Papæ vero electionem ſibi reſeruauit, nulli concedendo poteſtatem ſuperiorem papatu. Vnde ſi Papa ſolum Epiſcopus [illegible] plenitudine poteſtatis [illegible], electus eſſet, nec haberet amplius poteſtatem iuriſdictionis. Nulla autem poteſtas in eccleſia relicta eſt a Domino, quæ poſſit hæc facere in Petrum Papam. In ſecundo autem modo (ſcilicet per renunciationem, & tertio ſcilicet per depoſitionem) coniunctio illa corrumpitur, non a poteſtate ſupra papatum, ſed a poteſtate ſupra coniunctionem ſolam: quia non voluntas Petri, nec voluntas eccleſiæ eſt ſupra papatum, & ex ipſis cauſatur coniunctio illa, & corrumpitur [illegible], & corrumpitur a parte. Quia ergo certum eſt Papam hæreticum incorrigibilem factum nec eſſe ipſo facto depoſitum, & eſſe deponendum ab eccleſia, & eccleſiam non habere poteſtatem ſupra papatum, & eccleſiam habere poteſtatem ſupra coniunctionem inter Petrum & papatum in propoſito opus [illegible], oportet dicere, quod cum Petrus Papa fuerit hæreticus, incorrigibilis, deponitur ab eccleſia, iudicatur & deponitur a poteſtate ſuperiori, non papatu, ſed coniunctione inter papatum & Petrum.

CAP. XXI.

Diſſenſio prædicta poteſtatis miniſterialis depoſitiuæ Papæ hæretici.

QVAMVIS autem ex certificatis habeantur in Eccleſia reſpectu coniunctionis inter Petrum, & papatum duo poſſe, (ſcilicet poſſe coniunctionem talem conſtruere & deſtruere per conſenſi & poſſe coniunctionem eandem ipſo Papa eccleſiam [illegible], immo deſtruere) non tamen liquet quod hæc duo poſſe ſint vnius & eiuſdem poteſtatis. Quod tamen concluſum eſt in præcedenti capite, per vnam diuiſionem, propter identitatem obiecti quia vtrunque eſt circa ipſam coniunctionem papatus & Petri.

¶ Nec ſolum obſcurum, & falſum multipliciter apparet. Primo ex ipſius poteſtatis natura: nam, quando vna cauſa totalis ex duabus partialibus conſtans exigitur ad aliquem effectum, neutra illarum partialium ſine altera ſufficit ad talem effectum, ut patet in vinculo matrimonii. Quia enim ad vinculum matrimonii concurrunt duo, conſenſus, (ſcilicet viri, & mulieris,) & cauſa totalis eius conſtat ex vtroque conſenſu: neuter ſine altero ſufficit ad cauſandum vinculum matrimonii in altero. In propoſito autem ad coniunctionem Petri & papatus conſtruendam vel deſtruendam concurrunt duo, conſenſus, ſ. electorum ex una, & Petri electi ex alia parte, tanquam cauſæ partiales & uterque ſimul tanquam cauſa totalis. ergo conſenſus alter tantum non poteſt in talem effectum, ſ. dictam coniunctionem conſtruendam vel diſſoluendam. Et quia poteſtas depoſitiua Papæ inuiti propter hæreſim incorrigibiliter, includit alterum conſenſum tantum, ſequitur quod & ipſa non eſt idem quod illa potentia totalis, & quod ſi eſt pars eius non poteſt deponere, quod repugnat poteſtati depoſitiuæ. Male ergo dictum eſt, quod potentia depoſitiua Papæ eſt illa potentia, quæ euidenter eſt in Eccleſia ſuper coniunctione dicta. Et confirmatur hæc ratio: quia de quo magis videtur ineſſe & non ineſt, ergo nec de quo minus: magis autem videtur quod ſolus conſenſus Petri papæ poſſit ſe facere non Papam, quam ſolus conſenſus aliorum, quia poteſt renunciare, ſed hoc non poteſt Petrus ſolus: quia quantumcunque Petrus ipſe renunciet ſemper eſt Papa donec renuntiatio ſua acceptetur. ſicut e contrario quantumcunque Petrus ſit electus, nunquam eſt Papa quouſque electioni de ſe conſentiat. Hæc enim oſtendunt, quod cauſa totalis tam conſtructiua quam deſtructiua coniunctionis Petri & papatus, quæ eſt in eccleſia minor papatu, non eſt Eccleſiæ ſolius aut Petri ſolius, ſed vtriuſque ſimul conſenſus: ac per hoc per hanc non poteſt inuitus Papa deponi quacunque ex cauſa, quia implicat contradictionem.

¶ Secundo apparet falſum ex modo eundi in actum talis poteſtatis: quoniam Papa hæreticus, iudicandus eſt: iuxta cap. ſi Papa diſtinctione quadrageſima, & doctores. Poteſtas autem iſta minor papatu, non poteſt [illegible], compellere, & ſicut et non habet vim coactiuam ſupra Petrum Papam: repugnat ergo quod ſit poteſtas [illegible] quod ſit iudex ex ipſo modo. quia ſcilicet ut coactiua procedere poſſe debet.

¶ Tertio apparet falſum ex obiecto etiam iſtius partialis conſenſus: quia cum conſenſus iſte partialis ex parte Eccleſiæ ſit in electoribus papæ, qui [illegible] ſunt ſoli Cardinales [illegible] ſpectat eligere & renunciationem acceptare, ut patet in facto Cœleſtini ſequeretur, quod apud eoſdem ſolos reſideret poteſtas depoſitiua Petri papæ facti hæretici: cuius oppoſitum communiter tenetur.

¶ SED HORVM Solutio magis propoſitum confirmabit: Si namque conſenſus electi & electorum in hac cauſanda coniunctione concurrerent, ut conſenſus viri & mulieris ad cauſandum vinculum matrimonii, ratio procederet: quia vterque conſenſus ibi eſt ut partialis cauſa quaſi efficiens vinculum matrimonii. In propoſito autem iſti duo conſenſus diuerſimode concurrunt: nam conſenſus electorum [illegible] habet [illegible] facienti illam coniunctionem: conſenſus autem electi ſe habet ut reddens ſubiectum capax illius coniunctionis: non enim eſt capax niſi Chriſtianus voluntarius. Sicut enim fidelis non eſt cauſa illius coniunctionis effectiua: ita nec eſſe voluntarium ad illam. Et hoc patet in acquiſitione aliarum iuriſdictionum: cum enim alicui imponitur aliqua prælatio, certum eſt quod quouſque ipſe illam acceptet, non eſt prælatus: acceptatio tamen ſua non facit in ſe prælationem, ſed ſubiectum reddit capax prælationis: & ſic actio imponentis ſortitur effectum in ſubiecto capaci faciens iuriſdictionem, quam propter diſpoſitionem ſubiecti non poterat inde [illegible] facere in eo. Actus enim actiuorum ſunt in patiente diſpoſito, ut dicitur in ſecundo de Anima. Conſenſu igitur electi concurrente, reddente ſubiectum capax coniunctionis cum papatu, reſtat ut conſenſus eligentium ſit faciens coniunctionem illam. Conſenſum eſt enim, quod non eſt a Deo immediate, ſed mediante humano opere: quod eſt electio in ſubiecto diſpoſito. Et ſic ex hoc relinquitur, quod poteſtas faciens vel diſſoluens hanc coniunctionem eſt in electoribus, & non in electo ut

ſic

ſic nemo enim ſibi aſſumit honorem, ſed qui vocatur a Deo vt Aaron, vt dicitur ad Heb. 5.

¶ Ad confirmationem dr. q. ſi Papa ſola ſua renunciatione abſque acceptatione Eccleſiæ non poteſt a ſe abdicare papatũ: hoc magis confirmat propoſitum, quod eius conſenſus non fuit inter cauſas facientes. Rõ autem cur ad acceptatio requiratur eſt quia nemo poteſt renunciare iuri alterius, quod habet in ſe, nullus. n. qui ex pacto tenetur alicui ſolucre certum, pt renunciare huic vin[illegible]que voluntate eius, cui tenetur, q. quamuis ab initio voluntarie ſe o[illegible]auerit. Papa autem acceptando papatum, obligat ſe E[illegible]ix [illegible] regi[illegible]. vnde nisi Eccleſiæ, q. habet in Petrum papam, non poteſt ipſe renunciare contra Eccleſi[illegible] cui tenetur. Et confirmatur, quia papatus non coniungitur ſibi ratione ſui, ſed ratione Eccleſiæ dicente Dño in creatione Petri primi papæ, non aliud, quàm paſce oues meas. Vnde non eſt verum, q. magis videatur de conſenſu ſolo electi, q. poſſit diſſoluere, quoniam ipſe non eſt cauſa efficiens etiã partialis illius coniunctionis, ſed diſpoſitio tantum ſubiecti.

¶ Ad ſecundum in quo pendet tota vis huius rei, dr. q. poteſtas iſta minor papatu habet vim coactiuam, non ſuper Petrum papam, ſed ſuper coniunctionem papatus & Petri, non ſimpliciter, ſed in caſu hæreſis, ita q. poteſtas iſta relate ad Papam, eſt miniſterialis: relata ad coniunctionem Petri, & papatus in fieri vel diſſolui (ſubiecto exiſtente diſpoſito) eſt authoritatiua, ita q. ſententia diffinitiua ex hac authoritate procedens ſuper coniunctione talis materiæ Petri hæretici cũ papatu, diſſoluit authoritatiue coniunctionem illam. Sicut. n. electio Eccleſiæ authoritatiue ſuper coniunctionem, non ſuper Papam coniungit Petrum diſpoſitum, i. fidelem, & voluntarium cum papatu: ita talis ſententia di[illegible] per hæreſim. Exemplum horum habemus in naturalibus [illegible] in homo generatur, & corrumpitur ab agente non potente ſuper animã hominis, ſed ſuper coniunctionem animæ, & corporis ex parte materiæ. Et ſi quæratur quomodo præcedentia per ſententiam depoſitiuam fiant, cum vſque ad illam Petrus durat ſuperior: poſſet dici q. quia nec Deus, nec natura deficit in neceſſariis, q. eadem authoritas extendit ad ſe omnia præambula. Quorum nullum video oportere eſſe coactiuum Petri Papæ, ſed ſufficit, q. ſint intimatiua, reprehenſiua, & huiuſmodi, iudicium. n. hoc non ex confeſſione ſua extorta præcepto, cenſura, aut tormento, ſed ex euidenti facto uel verbo hæreſis incorrigibiliter expectantis, q. ſine eius coactione fit. Si quis autem diceret, q. nõ eſt inconueniens hanc minorem poteſtatem indirecte poſſe cogere Petrum ad præambula neceſſaria ad ſententiam non [illegible] quia tenderet, cum Petrus papa hæreticus incorrigibilis, iam ſit in corruptionis via: & Deus (cuius perfecta ſunt opera) poteſtatem depoſitiuam in caſu hæreſis abſque neceſſariis præambulis non dederit Eccleſiæ, quæ nunquam deficit in neceſſariis. Et hoc dico, ſi aliqua præambula coactiua ex neceſſitate iudicij eſſent neceſſaria: q. doctis diſcutiendum relinquo. Bene tñ aduertatur, q. non loquor niſi de neceſſ[illegible] ex neceſſitate huius iudi[illegible]j. & non loquor de neceſſariis ex occaſionibus euentuum, & aliorum extraneorum a ratione iudicij.

¶ Ad tertium dr. q. poteſtas iſta depoſitiua non eſt in Cardinalibus, quia in eis non eſt poteſtas ſuper coniunctione Petri & papatus niſi limitate, ſ. tempore quo papatus vacat. In eccleſia autem vniuerſali eſt poteſtas ſuper coniunctionem [illegible] abſque limitatione, ſi ſecluſo iure poſitiuo loquimur. & ideo Cardinales non poſſunt deponere papam hæreticum, ſed hoc ſpectat ad vniuerſalem Eccleſiam. Poſſet tñ hæc poteſtas committi Dominis Cardinalibus a tota Eccleſia poſt[illegible] ſicut eis [illegible] miſſa eſt eis poteſtas eligendi, ſ. [illegible] nominationis, q. ipſi repræſentarent vniuerſ[illegible]m Ec[illegible] eligendo, ita & in deponendo quando deponendus eſt. [illegible] manifeſtum autem exemplo fieri poteſt q. dictum eſt, ſi quis namque [illegible] Epiſcopus iturus in regionem longinquam inſtituat ſibi in genere [illegible] vicarium cum pleniſſima authoritate, ordinans, q. ſi inſtitutus vicarius moriatur aut publicus blaſphemus fiat, Canonici poſſint illũ amouere & aliũ nominare in vicarium abſq. alia confirmatione, &c. conſtat, q. canonici nullã authoritatem ſuper vicarium haberent, neq. ſimpliciter, neq; in hoc caſu: ſed ſuper coniunctione eius in illo caſu, quod eſt habere poteſtatẽ ſuper coniunctione vicariatus cum perſona in caſu, &c. Eodẽ. n. mõ eſt in propoſito, nam paſtor, & Epiſcopus animarum noſtrarum Dominus Ieſus Chriſtus abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum & reuerti, & inſtituit Petrum Apoſtolum in ſuum generalem vicarium cum pleniſſima authoritate, ante aſcenſionem dicens ei Paſce oues meas: & [illegible] effectu exhibens promiſſam ſibi prius poteſtatem [illegible] Tibi dabo claues: & quodcunq; ligaueris, &c. Et ordinauit vt ſi vnquam aliquis Petri ſucceſſor hæreticus fiat, Eccleſia eum poſſit amouere, & loco eius alium nominare 40. diſtinct. cap. ſi Papa.

¶ Ex hac igitur conceſſa poteſtate patet, q. Eccleſia nihil poteſt ſuper papã abſolute, nec in caſu hæreſis proprie loquendo, põt ſup. papã, ſed ſuper coniunctionem papatus cum Petro, quam diſſoluit auctoritatiue. Et ſic clare liquet, q. poteſtas Eccleſiæ eſt ſuper coniunctione papatus & Petri in fieri & in corrumpi, ſubiecto exiſtente diſpoſito ad fieri, per fidem & voluntatem: ad corrumpi vero per hæreſim vel voluntatem: & cum hoc poteſtas iſta eſt minor papatu: & ideo non poteſt limitare eius poteſtatem. Et ſic patet, q. papa nullam etiam in caſu hæreſis habet ſupra ſe poteſtatem: quod erat intentum.

CAP. XXII.

In quo reſpondetur rationibus & authoritatibus allatis in ca. 17. ad probandum, quod Papa hæreticus, ſit ipſo facto depoſitus iure diuino.

QVAMVIS autem ex determinatis manifeſta ſit rationabilis ſententia, quòd ſcilicet certus & indubitatus papa, nec ſimpliciter nec in caſu hæreſis eſt ſubditus, proprie loquendo Concilio, aut Eccleſiæ vniuerſali, quia eſt adhuc papa, ſed in caſu hæreſis connexio papatus cum perſona ipſa ſubdita eſt determinationi Eccleſiæ & Concilij vniuerſalis, ita q. poteſt deponi: oportet tamen ſatisfacere rationibus & authoritatibus tot illuſtrium virorum tenentium, Papam ipſo facto depoſitũ. & propterea ſubditum Concilio.

¶ Et quoniam vis principalis conſiſtit in hoc, quòd fides, ſaltem informis, exigitur ad membrum Ieſu Chriſti: ideo ſciendum eſt, quòd baptiſmus, quo primum regeneramur, & pertinemus ad Ieſu Chriſti corpus myſticum, quod eſt Eccleſia, tres quantum ad propoſitum ſpectat, facit in anima noſtra effectus. primo imprimit characterem indelebilem: ſecundo fidem: tertio charitatem. Et de tertio quidem effectu, ſcilicet charitate, manifeſtum eſt, quod licet conſtituat membrum viuum Chriſti, non tamẽ exigitur ad habendum iuriſdictionis, vel ordinis poteſtatem. oppoſitum enim ſpectat ad hæreſim pauperum de Lugduno.

¶ De ſecundo autem, (de quo tota eſt quæſtio) q. non exigatur ad poteſtatem ordinis, etiam clarum eſt: quoniam hæretici cõſeciant verũ corpus Chriſti: & faciunt veros ſacerdotes, ſi ſeruata forma & intentione Eccleſiæ hoc faciat. & ex hoc ipſo incohat ſplendor veritatis: q. ſ. licet fides informis cõſtituat membrum Chriſti ſm quid, vt dixit in tertia parte S. Tho. quæſtione 8. art. 3. ad [illegible] [illegible] datur [illegible] membrum Chriſti ſecundum quid, etiam ſine fide informi, ex ſolo charactere ſacramenti fidei cõſtitutus membrum Chriſti ſecundum quid, remotum a Chriſto: hæreticus enim niſi membrum ſecundum quid Chriſti eſſet, nec corpus Chriſti, nec miniſtros conſecraret, nec ſacramentorum cõfirmationis daret. Hæc. n. a ſolis Chriſti membris non quibuſcunq., ſed in magno ſacerdotij. ſ. vel epiſcopatus gradu conſtitutis facta tenent, &c. Alterum quoque contemplando videbimus, q. tanta eſt vis characteris baptiſmalis, vt etiã fides formata eius vices non ſuppleat, vt patet ex hoc q. presbyter non baptizatus reordinatur: vt patet ex presbyterorum [illegible] cap. ſi quis presbyter. Et q. ipſe character conſtituit membrum Chriſti dicente Inn. [illegible] venientis. Non ſolum per ſacramentum fidei, ſed per fidem ſacramenti efficitur quis procul dubio membrum Chriſti. Conſtat enim q. proprius & inſeparabilis effectus ſacramenti fidei, (quod conſtat eſſe baptiſma) eſt ſolus character, vt patet cum quis hæreticus baptizatur ſecundum formam & intentionẽ Eccleſiæ, nihil enim aliud recipit quàm characterem.

¶ Et ſi alium adhuc mentis oculos eleuauerimus, inueniemus, q. habens ſolum fidei characterem, eſt ſimul & fidelis, & infidelis membrum Chriſti & Eccleſiæ & extra membra Chriſti & Eccleſiæ, diuerſis reſpectibus, & propterea a doctoribus diuerſa & contraria dicuntur. Habens n. ſolum characterem fidei, quantum eſt ex parte ſua infidelis eſt & extra membra Chriſti & Eccleſiæ, q. voluntarie diſcredit: ex parte aũt Ieſu Chriſti, qui characterem fidei ſemel datum indelebilem conſeruat, eſt fidelis inuitus, & eſt membrũ Chriſti & Eccleſiæ velit nolit ipſe tempore non valens abdicare, aut abijcere a ſe ſuſceptũ ſemel fidei characterem. Propterea quod a diuo Thoma, in ſeda ſedæ, quæſtione decima, art. 3. ad tertium, cõputatur [illegible] inter [illegible] cum dr, q. pro adulterio grauius punitur fidelis, quã infidelis propter ſacramenta fidei, quibus eſt [illegible] [illegible] peccando contumeliã facit, & in eiſdem [illegible] numeratur inter infideles, dum ponit hæreſim ſpeciem infidelitatis. Differt autem habens ſolum characterem ab habente etiam fidem informem quoad officium membri Chriſti, quia habens characterem & fidẽ, ſuſcipit influxum [illegible] a Ieſu Chriſto, capite quoad hunc actũ vitalẽ, qui eſt credere: vt Sanctus Thomas dicit in tertia parte, quæſtione octaua, art. tertio

ad ſe

ad ſtn. Habens aũt characterem ſolum, non ſuſcipit influxum alicuius actus vitalis interius, ſed ſtn quo ad exteriorẽ operationem, ſicut brachio ar.do pôt uti ad alios percutiendos uel mouendo aliquid extra. Quia ergo character fidei eſt primum in cõpoſitione membri Chriſti: quod patet ex hoc, q ipſe à ſolo baptiſmo cũ ſit ſolus, eſt inſeparabilis ab eo: ac ꝑ hoc proprius effectus baptiſmi quo efficitur primo membrum Chriſti & Eccleſiæ: oportet q ſit ultimum in reſolutione membri Chriſti & Eccleſiæ: & conſequenter quãdiu character manet, non deſinit eſſe totaliter membrum Chriſti. Et q̃a nunquã deſinet character, iõ ſp erit intra latitudinem membrorum Chri, ẽt cum abſciſſum totaliter eſt ꝑ dãnationem in inferno. & ꝑ hoc differt à pure infidelibus dãnatis & magis cruciabitur, iuxta ſniam Apoſtoli ad Hebr. 10. Et hæc rõ ultra tot allata teſtimonia ex propria efficacia ſufficit: quia ſtn veram theologiã diuinam & humanã, attributum alicui cauſæ ut proprius effectus, intelligitur attribui ei ſtn id quod illi cauſæ proprium eſt: ut patet in cauſis naturalibus, moralibus & eccleſiaſticis inductiue, periret. n. aliter oĩs certitudo moralis. Ex quo ergo attribuitur baptiſmo ut proprius effectus, quod faciat membrum Chriſti. oportet qđ intelligatur attributum ei ſtn id quod huic ſacrali cauſæ, quæ eſt baptiſmus, eſt proprium, quod differt à cæteris. hoc aũt eſt pro quantò eſt cauſatiuus characteris fidei, hoc. n. ſolus habet hoc ſolum primo & infallibiliter cauſat ſolis eſſentialibus requiſitis ad facim concurrentibus. Quia ergo Papa factus hæreticus licet amiſerit fidem ẽt informem: quia tñ retinet facim fidei ẽt inuitus, quo conſtituitur primo quis in hoc quod eſt eſſe membrum Chriſti: Ideo rões & authoritates quæ fundantur ſuper hoc, q fides ſaltem informis requiritur ad eſſe membrum Chriſti, nõ ſunt efficaces ad inferendum ipſum non eſſe membrum Chriſti. ac per hoc ipſo facto iure diuino depoſitum: quã uis ex defectu fidei informis optime inferatur, q ipſe quantum eſt ex ſe, eſt extra latitudinem membrorum Chriſti: ac per hoc a membris Chriſti ſegregandus per depoſitionem ab officio capitis, & poſt per alias pœnas ab Eccleſia puniendus, & demum curiæ ſeculari tradendus.

¶SIGILLATIM ergo rñdẽdo, authoritas in primis Domini Ioan. 3. non eſt ad propoſitum, quia loquitur de iudicio æternæ damnationis, in quo qui non credit, iam iudicatus eſt: & ex parte Dei, quia nouit Dñs qui ſunt eius, ut gloſſa ex Aug. ſumpta exponit. & hoc ex parte meritorum: quia habet in ſe cauſam æternæ damnationis, vt Chryſ. dicit. & ex parte claræ condemnationis in ultimo iudicio abſq; examine, ut Greg. explicat.

¶Ad illud uerò, ſuper hanc Petram. id eſt fidem, dr q facim fidei, quod remanet in hæretico, non eſt extra fidem, ſed primus lapis fidei ædificandæ in quolibet, & propterea illo ſolo remanente lapide, ſuper petram fidei remanet eccleſiaſtica poteſtas in uia ad ruinam, quo ad illud ſuppoſitum.

Ad id aũt: q iuſtus ex fide uiuit, ſi de fide informi admittatur, dr q ſumitur uiuere pro operatione uitali, & non pro eſſe: ſicut ſumitur cum dicitur uiuere uiuentibus eſt eſſe.

¶Ad diffinitionem fidei. Fides eſt ſubſtãtia: ac ꝑ hoc primum dr, q fides habet rationem primi ſubſtantantis inter uirtutes pertinentes ad fideles: & iõ dr ſubſtantia. Cum quo ſtat, q ipſius fidei ſacramentum prius ſit ipſo ordine generationis.

¶Ad authoritatem allatam ex tert. ꝑ ſent. S. Thomæ dr, q doctrina S. Thom. ibidem eſt ita le intellecta, & eſt contra iſtos in propoſito: nam ibidem appellatione infidelium non ueniunt, niſi hi, qui nunquam actu fuerunt de eccleſia, ut patet ex hoc quod dicit, id eſt reſpectu horum Chriſtus non eſt caput niſi in potentia: ſtn q ſunt uniblies corpori. Conſtat namq; q reſpectu baptizatorum hæreticorum Chriſtus eſt caput aliter, q̃ in potentia: quia eſt actu caput eorum ſecundum ſacramenta fidei: non ergo appellatione infidelium ibi ueniunt hæretici.

¶Appellatione autem fidelium peccatorum ibi ueniunt hæretici, qui per fidei ſacramentum in uno numero obiecto, fidei unionem illam (quam unionem ſimpliciter autor nominat:) retinent uiue atque uelint nolint. Et hoc innuauit ex hoc qđ dicit, quod uel tamen illa aridа poſſunt non in ſe ſed alius ſacramenta miniſtrare & docere hæc enim omnia per hære- ticos non æquatim tales, ſed inquantum aliquid ipſius capitis parte participant, Chriſti faciunt.

¶Ad diffinitionem Eccleſiæ dr, quod quia hæreticus ex ipſo eſt infidelis, fit ſimpliciter eſt infidelis & extra Eccleſiam. Cum hoc tamen ſtat, quod ſecundum quid ſit in eccleſia ad tempus ut abiiciendus. ſic enim manet Papa hæreticus.

¶Authoritates autem teſti nouũ & uetere prohibentes cõmunionem cum hæreticis, non probant quod ſit depoſitus ipſo facto, ſed deponendus, ut non cõmunicemus cum eo. ſic enim ſufficienter ſatisfit præcepto diuino. Si etiam ipſo facto uitandus præciperetur à Deo hæreticus, non diceret Apoſtolus ad Titum 3. hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correctionem deuita. Amiſſio clauium apud hæreticos intelligitur quatenus hæretici ſunt, & quo ad licitum uſum.

¶Honoris & poteſtatis iuriſdictionalis perditio ipſo facto intelligitur quantum eſt ex eorum parte, & iuris diſpoſitione in his, qui ſubiunt iuri humano, & ſunt in Eccleſiæ foro hæretici, ſic. n. interpretanda ſunt Sanct. Thomæ, & aliorum in cõi loquentium dicta. Tales enim ſoli ſunt excommunicati, & cõſequenter priuati ipſo facto, ſaltem per ſuſpenſionem poteſtatis iuriſdictionis, ſi eſt crimen occultum, & declarandi priuati. Pa-
1 C pa autem ex diuini & humani iuris diſpoſitione: & hiſis ꝑpria exactione, eſt priuandus humano iudicio, à quo conſtitutus eſt papatus huic perſonæ, ut dictum eſt. Officium quoque paſtorale ab hæreticis, inquantum hæretici ſunt, Aug. adimit ipſo facto: quia impoſſibile eſt, ut hæreticus, inquantum hæretici officium exercet, paſcat oues Chriſti. Poſſibile tñ eſt, ut ille, qui eſt hæreticus, in ſeipſo ſit hæreticus, & oues Chriſti paſcat officiũ Petri non hæretici exercens. Sed quia periculoſum hoc eſt ualde, Ideo abiiciendus eſt ab officio paſcendi oues Chriſti.

¶Illud demum, quod ex gloſſa decreti affertur, q Papa cadens
2 C in hæreſim damnatã, incidit in excõmunicationẽ falſum eſt. nam, cum omnis excõmunicatio, quæ eſt eccleſiaſtica cẽſura (de hac. n. loquimur) ſit à iure poſitiuo & ius poſitiuum nõ habeat uim coactiuam in foro eccleſiaſtico ſupra Papam, & excommunicatio coactionem importet in foro eccleſiaſtico; oportet dicere, q Papa in nullã incidere cẽſuram pôt. Et uſqueadeo docent hoc doctores, ut dicit San. Thõmas, in 4. ſcaten. diſtin. 19. q. 2. art. 3. ad tertium, quod Papa non poteſt committere alicui, q excommunicet ipſum. Et in eadem ſententia ſunt Albertus Mag. & S. Bonauent. ut dominus Ioan. de Tur. Cre. de
3 C ſtus refert. Vade audiend. non ſunt illi, qui omnia hæreticorũ iura ad Papam hæreticum extendunt: dum Papa. n. eſt, ſoli depoſitioni ſubiicitur: depoſitus autem ſubiicitur iuri ſicut alii.

¶Ad probationẽ autem (. ſ. q ſi Papa fiat hæreticus, eſt minor quolibet catholico ſumptam ex c. audiuimus 24. q. 1. & S. Tho.) dicendum eſt, quòd cum hoc non poſſit intelligi de maioritate & minoritate meritorum ſeu charitatis (quia extra propoſitum eſſet, & prælatus non ſolum per infidelitatem, ſed quodcunque mortale crimen ſit minor, ſic omne exiſtente in charitate) nec de minore & maiore ſecundum iuriſdictionem de fa-
4 C cto perditam (quia ſecundum illud prælatus cadens in hæreſim ſit minor: ſecundum qđ quilibet catholicus eſt maior,) cũ iſta ſint correlatiua, ſed quilibet catholicus non eſt maior ſecundũ iuriſdictionem: non enim ex hoc q papa, uel prælatus minus ſit hæreticus, ergo unus catholicus cui nihil habeat iuriſdictionis iuriſdictionem acquirit ſuper eum, aut alios, oportet ſane uerba hæc intelligere & exponere tantò diligentius, quanto ſuper his uerbis ſancti Thomæ magna fabrica erigitur, & dicitur quòd Papa eſt depoſitus ipſo facto: dicendum eſt igitur aliter.

¶Ad cuius euidentiam ſcito primo, quòd cùm maior & minor
5 C ſint correlatiua, conſequens eſt, q oportet proportionaliter minorem maiori referre, ut & in quo prælatus ſit minor, ſubditus quilibet catholicus fiat maior.

¶Scito ſecundo, q cum ſermo ſit intelligendus ſecundum ſubiectam materiam, & ibidem ſit ſermo de correctione prælatorũ à ſubditis, manifeſte ſit comparatio inter prælatum & ſubditũ, nõ quo ad perſonas puras, ſed conſideratio prælationis officio. Poteſt igitur tripliciter dictum hoc uerificari, primò ut intelligatur de maiore & minore ſimpliciter, & eſt ſenſus, q prælatus ſi labitur in infidelitatem ſit minor ſimpliciter & abſolute,
6 C & quilibet ſubditus fidelis maior ſimpliciter & abſolute. Et hoc eſt uerum: quia quilibet catholicus, abſolute, & ſine limitatione aliqua loquendo, eſt in Eccleſia Dei maior infideli, cũ quo tamen ſtat, q prælatus donec deponatur aut declaretur, ſit maior ſecundum quid, ſcilicet ſecundum poteſtatem iuriſdictionis iam propè mortem. Secũdo (& ſequitur ex hoc iam dicto) poteſt intelligi, quod etiam quo ad poteſtatem iuriſdictionis prælatus infidelis eſt minor, & ſubditus fidelis maior quãtum eſt ex ſe, quia infidelis quantum eſt ex ſe, extra membra Chriſti eſt: ac per hoc quantum ex ipſo pendet, inhabilis, ad poteſta-
7 C tem iuriſdictionis ſpiritualis. fidelis autem quilibet ex ipſa ſpõtanea fide diſpoſitus, eſt habilis ad põtẽ ſpũalis iuriſdictionis in Eccleſia Chriſti. Et ſic prælatus ob infidelitatem ſit minor iſta poteſtatem iuriſdictionis, quantum eſt ex ſe, & catholicus ſubditus maior. Tertio, (& ſequitur ex dicta expoſitione) poteſt intelligi de maiore & minore in officio defendendi fidẽ, ex eo namque qđ prælatus a fide deuiat, & ſubditus permanet in fide minor ſit ille in officio executiue defendendi fidẽ, & ſubditus fidelis econtra maior ſit in officio fidei defendendæ. Et hoc totũ ſimul iunctũ ſatisfacit literæ decreti & intentioni S. Th. &
8. concordat cum dictis ſuis alibi. Actu ſanctũ denique eſſe & iudicandũ Petrum Papam hæreticum, nihil aliud concludit, niſi quòd iudicem habet ſuperiorem, non Papa (ve alii putant) ſed con.a.u.

coniunctione papam & Petri in caſu hæreſis: & conceditur Cõcilium eſſe iudicem in tali caſu. Et per hoc patet ſolutio allatorum etiam in ca. 18. pro quanto contra determinationem præſentem militant.

¶ Verum tantum ſupereſt declarandum, an ſcilicet ſolo hæreſis ſufficiat, an exigatur & incorrigibilitas, ſeu perſeuerantia obſtinata in hæreſi ad hoc ut deponatur papa, quod ſequẽti capite declarabit.

CAP. XXIII.

Quomodo cum Papa in hæreſim lapſo parato corrige, agendum ſit.

AD Abſoluendum demum totam hanc difficultatem de poteſtate concilii ad depoſitionem papæ in caſu hæreſis, ſcire conuenit quòd duæ ſunt hic extremæ opiniones. Altera q papa pp crimen hæreſis etiam confeſſum non poteſt deponi. Fundat hæc opinio primo ſuper facto Marcellini, & theſione Epiſcoporum, ut patet in vigeſimaſecunda diſtinctione, ca. nunc autem, & ſunt uerba Nicolai papæ. Cum enim idolatriæ crimen incurriſſet papa, congregatum Concilium uidens eum compũctum corde, dixit, Tu teipſum iudica, prima ſedes non iudicabitur a quoque, & ſic non depoſitus martyr effectus eſt poſtmodum. Secundo ſuper gloſſa in dicto ca. & in ca. ſi papa diſt. 40. & multis doctoribus. Tertio ſuper ratione: quia cum hæreticus nomen ſit vitii, & papa hæreticus ſit deponendus, tãdiu deponendus uenit quandiu hæreticus ſeu a fide deuius eſt: ac per hoc ſi peniteat cum ſui delicti, non eſt amplius hæreticus, aut a fide deuius, & conſequenter non ſubiacet amplius pœnæ depoſitionis. Et firmatur hæc ratio ſuper dictis Gratiani in Decretis trigeſimaſexta quæſtione prima, de matrimonio inter raptorem & raptam, ut patet ibi in ca. nullus. Quarto, ſuper authoritate Apoſtoli ad Titum tertio, hæreticum hominẽ poſt vnam & ſecundam correctionem deuita. Si enim deuitatio non ſequitur crimen hæreſis, ſed ſecundam correctionem, a fortiori nec depoſitio.

¶ Altera opinio eſt, q papa propter crimen hæreſis põt deponi. Et hæc fundatur ſuper hoc, quod reus eſt & obnoxius pœnæ criminis quicunque crimen illud admiſit, etiam ſi non perſeueret in illo: ut patet inductiue. Qui enim ſemel homicidiũ commiſit, reus eſt pœnæ homicidii: & ſimile eſt de adulterio, ſimonia, furto, blaphemia, periurio: & ſic de aliis, ſed papa pp hæreſis crimen pœnæ depoſitionis reus eſt, ut communiter doctores ex ca. ſi papa 40. diſt. mori dicunt. Non ergo exigitur perſeuerantia in hæreſi, ſed ſicut ſi pro adulterio deponendus foret, ſufficeret ipſum adulterium commiſiſſe, ita quia pro deuiatione, a fide deponendus dr, ſufficit q hæreſim incurreret. Et confirmatur, quia alii prælati puta Epiſcopi ex hoc ſolo, q dãnatam incurrunt hæreſim, in foro eccleſiæ ſunt ipſo facto excõmunicati, & poſſunt declarari priuati, conſtito de crimine. Et confirmatur iterum, quia ſi papa paratus corrigi non põt deponi, cum centies in ueritate poſſit relabi & reſurgere: ſequeretur q centies relapſus, paratus tamen corrigi non poſſet deponi: quod eſt fatuum.

¶ LICET Autem hæ duæ opiniones contrariæ videantur, ad medium tñ expoſitæ diſcordes non inueniuntur. Vnde media rõnabiliſque ſententia eſt, q papa hæreticus poſt duas monitiones deponendus eſt, ipſo Paulo apoſtolo hoc diffiniente ad Titum 3. Hæreticũ hoiem poſt vnam & ſecundam correctionẽ deuita. Et rõem quare non amplius ſuſtinendus eſt aſſignãs ſubdit, Sciens, quia ſubuerſus eſt, qui einſmodi eſt. Vbi gl. interlinearis in uerbo, Subuerſus, exponit, Perditus, & in uerbo, einſmodi exponit, Incorrigibilis. Et eſt intentio literæ, q quia iudicium humanum datur ſm id, quod ut in pluribus inuenitur & ſm communem curſum, qui ab ea, quam ueram ſponte profeſſus eſt, fide declinat primo, & poſt vnam correctionem ſecundo, & poſt ſecundam correctionem, tertio, abiiciendus tanq̃ incorrigibilis cenſetur, idcirco papa hæreticus poſt primã & ſecũdam monitionem delinquens in fide, deuitandus eſt depoſitione. Non enim poſſunt fideles euitare papam manentẽ, cum ex eo poſt Dñm Ieſum omnium ſalus dependeat, ut dr 40. di. ſi papa. Quia ergo Apoſtolus hæreticũ hoiem poſt duas correctiones delinquentem in fide, non ſuſtinendum, ſed deuitãdũ præcepit: conſequens eſt primo, q quantumcunque papa hæreticus poſt duas correctiones relapſus, paratus ſit corrigi, nõ ſolum pi, ſed dẽr deponi. Et merito, ne in infinitũ protrahatur humanum iudicium, ſed limite aliquo terminetur. Rõnabilis & terminus eſt ſtatutus itrãs error cum trina monitione prima, in profeſſione fidei, & duabus poſt deuiationem ſubiũctis, q tertius error monitiones cõtempſit. ſicut hæretici relapſi poſt profeſſionem, excommunicationem & adiurationem, non amplius admittunt ab eccleſia. Conſequens ſecundo eſt, q ante correctiones non eſt deponendus Papa hæreticus, q pp hæreſim non eſt excõicatus, ſed excõicandus depoſitione. Et ppea in eo ad literam ſeruandum eſt præceptum Apoſtoli de publica correctione: q in aliis inferioribus pp adiunctam excõicationem latæ ſnīæ quam tulit Eccleſia contra hæreticos, non ſeruatur. Alii.n. quia excõicati ſunt poſt, ab Eccleſia ſtatim euitantur. Papa aũt quia excõicatus non eſt, ſicut nec excõicati erant hoies hæretici tpe Pauli Apoſtoli, ſed excõicandi, poſt duas correctiones deuitandus eſt. Duplex enim correctio a Paulo conceſſa non abſtulit poteſtatẽ ab humano iure rigoroſius procedendi contra hæreticos ſubiectos humano iuri, ſicut concedendo iusdiuinum matrimonium e ni ſorore conſobrina, non ademit poteſtatem Eccleſiæ inhibendi tale coniugiũ, ſed oſtendit quid ſecluſo humano iure ſeruãdũ eſt. Propter quod, quia papa ut patebit, ſolo diuino iure iudicandus, deponenduſque venit, quia illi ſoli ſubiectus eſt, iõ in eo ſolo apoſtolica regula ſeruanda remanſit, cæteris pp hæreſim ab eccleſia excõicatis. Nec obſtat dictis, ſi dicatur q hæretici & tpe Pauli erant excõicati ab ipſo, ad Gal. 1. Cum enim ſnīa illa ſe extendat ad ſuperiores, ſ. Angelos de cœlo, & conſtet q nullus ſuperiorem ſub quacunque conditione excõicare poteſt: conſequens eſt, q non fuit excõicatio, ſed denunciatio, q a Deo anathema fieret quicunque & Angelus de cœlo, ſi contra Euangelium Chriſti prædicaret. Et hoc eſt denunciare ſeparatũ eſſe a Deo, & dignũ excõicatione Eccleſiæ quo ad hoies. Et confirmatur ex S. Tho. ibidem dicente, q ſententia illa an Apoſtolo data eſt authoritate euangelicæ doctrinæ promulgata Ioan. 10. ca. Sermo quem ſum locutus, ille iudicabit eum in nouiſſimo die. Conſtat namque q excommunicandos ab eccleſia non excommunicatos ab eadem cuiuſlibet ſermo diuinus contradicens ſibi.

¶ AD RATIONES igitur primæ opinionis unico uerbo dicitur, quòd papa poſt ſecundam correctionem deuius a fide, non admittitur vt paratus corrigi apud humanum iudicium, ſed tanquam incorrigibilis hæreticus cenſetur. Quanquam apud Deum ſemper poſſit corrigi, & forte in ueritate ſit correctus.

¶ Ad rõnes aũt alterius opinionis dr, q ubi eſt ſpeciale ius, non oportet ex cõi procedere iure. In hac aũt cauſa eſt ſpeciale ius apoſtoli, & ſatis rationi conſonum, & ſtylo Eccleſiæ in cõicandis perſonis, præſertim in perſona tam excellentis dignitatis. De aliis autem Epiſcopis iam reddita eſt ratio diſſimilitudinis, quia, ſ. non ſunt in illo ſtatu, in quo erant tempore Apoſtoli propter ſuperuenientem Eccleſiæ excommunicationem, qua hæretici ſunt ſtatim vitandi, & propterea poſſunt declarari priuati: propter tamen dignitatem eorum, & fragilitatem humanam unica correctio declarationem ſi præcederet, miſericordia æquitatis eſſet. Faciunt ad prædicta quæ ſcripſit Diuus Thomas in Secunda ſecundæ, quæſt. 11. art. 3. & quarto de receptione hæreticorum ab Eccleſia.

CAP. XXIIII.

Opinio, quod Papa propter incorrigibilitatem in quocumque notorio crimine ſcandalizante Eccleſiam ſubiiciatur Concilii poteſtati: ita quod poſſit ab eo deponi.

EXPEDITA relatione Papæ in caſu hæreſis ad Concilium, oportet in aliis extra hæreſim caſibus decernere, ſi papa ſubeſt poteſtati depoſitiuæ Concilii in alio caſu, quàm in caſu hæreſis. Et nunc quidem uere caſus, qui peccata ſunt, tractandi ſunt poſtmodum de euentuum caſibus ſermo erit. Eſt igitur nonnullorum opinio, quòd papa extra caſum hæreſis deponi à generali Concilio poteſt. Probaturque hoc ex ſeptem capitibus. Primò, ex ratione criminis papa poteſt deponi pro hæreſis crimine: ergo, & pro aliquo. Probatur ſequela, tum primò, quia aut hoc eſt ſingulare in hæreſi ratione grauitatis & hoc non, quia odium Dei eſt grauius peccatum hæreſi: ut patet in Secunda ſecundæ S. Tho. quæſt. 3. articulo ſecundo. Aut ratione damni Eccleſiæ: & hoc non, quia plus nocet Eccleſiæ papa omnia beneficia uendens, prauos extollens, bonos deprimens, tyrannidem exercens, uitiorum dux, blaſphemiæ, auaritiæ, &c. notorie plenus, quam ſi pertinaciter ſentiens, q Spiritusſanctus nõ procedat a filio, recte alias uiuat, & hanc hæreſim ſolus teneat. Tum ſecundò, quia in ſacra Scriptura non inuenitur ſpecifice expreſſum, q papa poſſit deponi magis pro hæreſi, q̃ alio crimine: relictum eſt ergo interpretationi doctorum, & canonum. Et ſicut Bonifacius papa & martyr expreſſit caſum hæreſis, diſtinctione 40. ſi papa: ita poteſt caſus incorrigibilis notorii & ſcandalizantis eccleſiam criminis, excipitur gloſ. ibidem ſentit. Tum tertio, quia qui poteſt in maius, poteſt in minus: ut dicitur in ca. ex parte, extra de decimis ſed Concilium poteſt iudicare papam de maiori crimine, puta hæreſia: ergo de minore, ſcilicet ſimonia notoria, &c.

§ Secundò, ex parte abuſus poteſtatis. conſtat namque, q gladius de manu furioſi poteſt, & debet auferri: inuaſor, & occiſor

eiſoc corporum detineri, & pertinax in propoſito in cuſtodiam poni, quãoio magis ſæuiẽs in perditionem animarũ papa gladio papalis poteſtatis abutens, illo priuandus eſt tanq̃ phreneticus & ebrius, ſuarum paſſionũ commotione actus. Cogit enim alios malefacere ſuo exemplo, & Apoſtolus teſtatur ad Gal. 2. dicens ad Petrum, Cogis Gentes iudaizare: glo. conuerſationis exemplo. Et confirmatur, quia ſi papa vellet mulierem opprimere, vel occidere, poſſet & repelli & percuti & occidi, cũ moderamine inculpatæ tutelæ: a fortiori ſi opprimit eccleſiã, ſi occidit alas, reſiſtendum primo: & ſi opus eſt, occidendus depoſitione eſt. Et confirmatur hoc ea rõe ſin's poteſtatis acceptæ: quia ſcilicet ad ædificationem eſt, & non in deſtructionem.

¶ Tertio ex parte obligationis ipſius papæ. tenetur n. papa ad purgationem ſui cum infamis eſt de crimine ſcandaloſo, vt patet de Damaſo accuſato de adulterio: teſte Hier. de vir. ill. & de Xyſto, Leone & Symmacho 2. q. 7. Et probatur rõe, q̃a tenetur paſcere oues ſuas: & conſtat q. ſcandalum depaſcit oues. Purgationi at ſubiectus ſi deficit, iudicandus eſt, igitur papa poteſt ab eccleſia de alio crimine, q̃ de hæreſi iudicari. Et confirmat authoritate C teg. in capit. ſi quis ſecunda q̃õne ſeptima, dicẽtis, Si quis ſuper hoc nos redarguere voluerit, uel extra authoritatem facere nos contenderit, veniat ad ſedem apoſtolicam, ut ibi ante confeſſionem beati Petri mecum iuſte diſceptet, quatenus vnus ibi ex nobis ſuſcipiat ſententiam ſuam. Nec hoc inquit Gerſon, ex humilitate, ſed ex debito Greg. fecit.

¶ Quarto, ex parte eccleſiæ: quia ſicut papa ſponſus pt dare libellum repudii eccleſię ſuæ ſponſæ, renuntiando papatui: ita econuerſo cũ nõ debeãt quo ad hoc impari iure cenſeri: & potios adducitur rõ pro ipſa contra ſponſum: uel quia proſtituere eam q̃rit quantum in ſe eſt, uel tyrannide ſæua laniãdo eã, uel placitando, bona ſua diſſipando, uel quia abuti conatur ea in perniciem filiorum. Et confirmatur hoc: quia ad communitatem totam ſpectãt principis correctio, uel deſtitutio, apud Ariſtotelem in 5. Politic. ſi inemendabilis perſeueret. Et hæc poteſtas inauferibilis uel inabdicabilis eſt a communitate libera: quanto magis hoc habebit eccleſia?

¶ Quinto, ex parte diuinæ prouidentiæ. Cum enim Dei perfecta ſint opera, & eccleſia opus ipſius immediate ſit (multo magis q̃ in ſynagoga, cui tamen dicit. Quid ultra tibi debui facere, & non feci? Eſa. 5.) oportet eccleſiæ regimini, & corpori perfecte prouiſum eſſe. Conſtat autem, q. perfectum nõ ẽ corpus, quod non poteſt putrida a ſe membra abiicere, uel ſanare, ſed cum totius damno euidenter emergente oportet ſuſtinere. Et ſimiliter non eſt perfecte diſpoſitum regimen, quod non põt commune bonum & neceſſarium conſeruare, abiiciẽdo manifeſte & notorie commune bonum vſurpantes, diripientes &c. Hæc enim omnia papa notorie ſcandalizans, ſimonia, luxuria, blaſphemiis, tyrannide, promotione indignorum, &c. manifeſte facit contra bonum charitatis commune eccleſiæ militantis, & triumphantis bonum.

¶ Sexto, ex parte decretorum & geſtorum Concilii Conſtantię. & Baſilien. In Concilio nanque Cõſtantieo. depoſitus fuit Ioã. 23. quem ipſi tenebant ut uerum papam, & Benedictus 13. de conſenſu ſuæ obedientię. In concilio quoque Baſilien. depoſitus fuit Eugenius 4. creatus Felix, Stephanus, Chriſtophorus, Benedictus: Greg. 6. Ioan 12. Et confirmatur locus iſte authoritate multorum doctorum ſententium idem quod Cõcilia iſta: ut patet de glo. in cap. ſi papa diſtin. 40. & ſi quacibus.

¶ Septimo, ex parte naturæ iudicii humani, ſ. ſecundum allegata & probata, uel præſumpta iudicantis. Quo fit rõne præſumptæ hęreſis papa non hæreticus pp contumaciam: iuxta c. cum contumacia, de hære. li. 6. Vel per manſionẽ in excõicatione per annum deficiente purgatione, iuxta ca. excommunicamus extra de here. Vel dum timore mortis actus hæreticales exercens tantum fecit ut de Marcellino dr̃ uel ſimili timore verba hereticalia abſque intentione protulit. uel ſi per falſos teſtes conuincitur hæreticus relapſus: uel, dum ſuam excuſationem in cauſa fidei probare non potuit. Ex his & ſimilibus creditur, papam in caſibus pluribus incorrigibilibus ſubeſſe iudicio Concilii generalis, ſic ut poſſit ab ipſo deponi.

CAP. XXV.

Diſcuſſio & determinatio, ad quam legem ſpectet determinare caſus, in quibus iudicio Concilii ſubeſt Papa.

DICTAE autem opinioni communis ſententia doctorum Theologorum & Canoniſtarum antiquorum obuiat, tenens, quòd ſi ſit catholicus papa non iudicatur a quocunque iudice in terris, iuxta capitul. ſi papa, quadrageſima diſtin. & cap. oues. ſecunda quæſtione ſeptima.

¶ Et quoniam hincinde multum diſputatur, oportet primo videre in quo conſiſtit hæc difficultas, unde ſcilicet quęſtionis veritas pendet: quo ignorato veritas huius latet, & quo cognito veritas liquet. Niſi enim hoc ſciatur, continget quidem aliquem verum aſſequi, ſed neſcire ſe uerum aſſecutum.

¶ Sciendum eſt igitur, quòd tota difficultas pendet ex hoc, An iure diuino uel humano papa in caſu criminis. quodcunque ſit illud, deponendus ſit poteſtate eccleſiæ, ſeu Concilii. Si enim lex diuina exigitur ad faciendam exceptionem hanc, ſ. q. in caſu criminis hæreſis poſſit ab eccleſia deponi, lex quoque diuina exigitur, ſtatuens q. propter tale crimen, puta notorium ſcandalizans & pertinax deponi poſſit. Et ſi ſolum ius humanum ſufficit ad ſtatuendum, quod papa in caſu hæreſis eſt deponendus, ſolum quoque ius humanum ſat eſt ad ſtatuendũ, quòd papa propter notorium crimen deponatur.

¶ Dicentes, quòd ius diuinum exigitur, fundant ſe ſupra hoc, quòd licet Petrus poteſtate miniſteriali eccleſiæ ſit iunctus papatui, factus iam papa diuina lege eſt ſupra eccleſiam & Concilium: ac per hoc nulla inferiori lege poteſt ſubiici, (nec ſimpliciter in caſu) Concilio, aut eccleſiæ, ſed ſola diuina lege. Et q̃a lex diuina in ſolo caſu hęreſis ſubdidit illum poteſtati eccleſię miniſteriali, uel ut aliis placet authoritatiuæ: ideo in ſolo hoc caſu iudicari deponique poteſt. Quod enim caſus hæreſis inueniatur exceptus in lege diuina, patet ex multis inductis textibus ſacrę ſcripturæ, expreſſe ſeparationem ab hæretico quocunque indicentibus. Quod autem ſolus ſit exceptus, patet ex ſententia Saluatoris, Mat. 23. Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi omnia ergo quæcunque dixerint facite, ſecundum autem opera eorum nolite facere. ubi Dominus aperte ſtatuit ſubditos debere audire Prælatos malæ uitæ, & bonæ doctrinæ. Conſtat autem quod doctrina ad fidem ſpectat: uita autem & opera ad malos mores aliorum criminum. ſecundum igitur ſententiam Domini, audiendi ſunt fideles prælati, quamuis mali. Confirmatur quoque eadem ſententia a Petro Apoſtolo in prima Epiſtol. 2. c. Obedite præpoſitis veſtris, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis.

¶ Dicentes autem q. ius diuinũ non exigitur, ſed Deus reliquit hoc in manu conſilii humani, ſicut & multa alia, fundãt ſe ſuper hoc, q. opus pure humanum, ſecundum ſe nec bonum nec malum moraliter, ſubiacet plenarie legi humanę: coniunctio ãt inter Petrum & papatum eſt opus pure humanum quandoque bonum, qñque malum, ergo ſubiacet plenarie legi humanæ: ac per hoc lex humana diſponere põt de illa coniunctione. q. qñ eſt bona, perſeueret, quãdo mala, diſſoluatur. Dixi, Opus pure humanum, ad differentiam operationum ſacramentaliũ quę non ſunt pure humanæ. In coniunctione autem Petri cũ papatu ſola humana actio interuenit, coniungens electionis actu ot inque, ſupponendo materiam formæ. ut patet ex hoc, quòd ſi ceſſat a papatu, (vt Celeſtinus fecit) nihil diuini operis in ſe reſtat, ſicut reſtat in Epiſcopo renuntiante, & in ſacerdote degradato ptãs ordinis a Deo data, ſine pœnitentia nanq; ſunt dona Dei: ut dr̃ ad Rom. 12. Dixi, Secũdum ſe nec bonum nec malum moraliter, ad differentiam actuum ſecundum ſe bonorum, (ut credere, amareque Deum &c.) & ſecũdũ ſe malorum: ut blaſphemia Dei, mendacium, & ſimilia: hęc enim naturali diuinoque iure regulantur. Coniunctio autem Petri cum papatu quandoque bona eſt ut patet in tot ſanctis Romanis pontificibus: & qñque mala, ut patet in multis eiſdem ſceleratis quos utinam neſcire licuiſſet. Et confirmatur: quia ptãs miniſterialis exiſtens in eccleſia ad coniunctionem Petri & papatus, regulatur humana lege, ut patet de actu electionis papæ, q. irritus & nullus ab humana lege ſi non ſeruatur, redditur. Vnde ſicut Bonifacius papa & martyr promulgauit quod in caſu hæreſis põt papa iudicari & deponi põt alia lege humana promulgari, q. pro ſimonia in beneficio poſſit deponi, & ſic de aliis maximis exceſſibus, obſeruata conſonantia legis humanę ad nãlẽ & diuinam. Et ẽt ſine noua lege (quia in defectu manifeſto humanę legis, locũ habent gnome & ἐπιείκεια,) poſſet papa ea notorio exceſſu ſcãdaloſo & incorrigibili deponi, ſicut p hæreſi.

¶ SI QVIS autem diligentius perſpiciat, uidebit, q. diuina lege opus eſt ſtatuente caſus depoſitionis papæ, nec ulla lege humana poteſt, aut potuit hoc fieri. Quod probatur ex ratione humanæ legis breuiſſime & clariſſime ſic. Omnis lex eccleſiaſtica poteſt tolli & mutari a papa: ergo nulla lege humana poteſt contra papam inuitum procedi. Antecedens conſtat ex eo q. eſt Dominus iuris poſitiui. Conſequentia eſt euidens: quia ex quo poteſt tollere legem & non uult ſubire ipſam, tollet eam: & ſic nihil contra eum fiet.

¶ Et licet hæc ratio ſufficiat: quia papa diuina authoritate hoc poteſt, & nulla deuolutione, interceptione, inchoatione, appellatione, ſuſpenſione, aut quouis alio termino poteſtas ſua minuitur, aut impeditur in his quæ ſunt poſitiui iuris, attamẽ

ex proprijs rationibus ptãtis eccleſiaſticæ concurrentis ad propoſitum, idem oſtenditur. Quadruplex nanque ptãs hic notatur, Primò ptãs Papalis, de qua cum par in parem non habeat imperium, non oportet ſolicitari. Secdò, ptãs eccleſiæ ſeu Concilij vniuerſalis, ſupra Papam ſimpliciter & abſolutè. Et hęc nihil eſt, ſed chimera: unde nullũ effectum in mille quingentis annis in Eccleſia Dei habuit: oĩa. n. iura poſitiua ſubiecta ſunt, & fuerunt ſemper Papæ, uelit nolit Concilium teſtante hoc vniuerſalis Eccleſiæ per orbem diffuſæ obſeruantia. Tertiò, ptãs authoritatiua Concilij ſupra Papam in caſu criminis, puta hæreſis. Et hæc ptãs licet minus rationabiliter poni videatur, veruntamen atteſtatur propoſito: quia ponens eam in ſolo caſu, à diuina lege ſtatuto dicunt eam poſſe exire in actum. Quartò, eſt poteſtas miniſterialis Eccleſiæ, quæ hẽt pro obiecto coniunctionem perſonæ cum papatu. Et hæc ẽt atteſtatur propoſito: quia cum ipſa non ſe directè extendat ſupra coniunctionẽ Petri & papatus in facto eſſe ſed in fieri (quia nihil põt ſupra coniunctum, ſ. Petrum papam, vtpote ſuperiorem iam nominatũ, ac per hoc miniſterialiter conſtitutum:) conſequens eſt, q ad ipſam non ſpectat determinare diſpoſitiones coniuncti, ſ. Petri papæ diſponentes ad diſſolutionem coniunctionis: nam diſpoſitiones tales adueniunt coniunctio iam facto, ad quod non ſe extendit ptãs iſta. Et propterea niſi diuino, aut naturali iure diſpoſitio Petri papæ ad diſſolutionem determinata ſit, ptãs iſta non poteſt exire in actum diſſoluendi, vtpote non habens patiens diſpoſitum, nec potens per ſeipſam, illud diſponere determinando, quæ eſt diſpoſitio ſubijciens ſubiectum, ſ. Petrum papam tali poteſtati. Et ex hac concluſione, ſ. q lex diuina exigitur ſtatuens caſum depoſitionis papæ, patet quàm ignoranter procedant quotquot ex ui canonici iuris procedũt ad oſtendendum, q papa ex crimine notorio ſcandaloſo, & incorrigibili deponi poteſt, ut gloſſa ſuper canone, ſi papa, diſtinctione quadrageſima & ſuper canone Agathius & uigeſimaquarta q. prima, neſciens quid dicat, errauit cum tota multitudine ſequacium. Oportet nanque ex iure diuino caſus inuenire ſubiectionis Papæ ad Concilium, ex quo iure diuino ipſe abſolutè eſt ſuprà Concilium, & uniuerſam Eccleſię communitatem. Et hic iacet Lepus: non eſt hac illacque amplius uagandum. Vnde ipſamet gloſſa ueritate inducta, dicit q Papa non poteſt ſtatuere, quòd non poſſit iudicari de hæreſi: hoc. n. ideo uerum eſt, quia diuino non humano iure iudicium hoc in caſu hæreſis ſtatutum eſt: nam iuris humani Papa eſt Dominus.

¶ RATIO Aũt in oppoſitũ allata non concludit oppoſitũ: qm opus humanũ indifferens ſubiici humanæ legi, poteſt intelligi dupliciter. primò quo ad modum fiendi: & ſic eſt uerũ. Sedò, quo ad ipſum fieri ſm ſuam ſubſtantiã. Et ſic eſt falſa: vt patet de abſciſſione ligni uel ferri, præcidi ſiquidem põt bene & male moraliter, & lege humana determinari põt, qñ bene, & qñ male: ſed non ſpectat ad humanam legem, ſi poteſt vel non poteſt præcidi, ſed ad naturalem potentiam præciſoris & diſpoſitionẽ ſubiecti cædendi. Vnde in propoſito humanæ legi ſubijcitur modus actionis, quo coniunctio Petri & papatus fit, aut diſſoluitur: ſed ſi poteſtas iſta poteſt exire in actum, ex altiori pendet principio. Nam non poteſt exire in actum coniunctionis niſi uacãte ſede: & tunc in ſubiectum diſpoſitum, ſ. Chriſtianum uoluntarium. Depoſitionis uerò. niſi diſpoſito ſubiecto, aut per receſſum à Chriſtianitate, aut per receſſum à voluntario, vt patet de Papa hæretico uel renuntiante. Propter quod non põt lex humana ſtatuere, q coniunctio papatus, & Petri, qñ eſt mala propter alia crimina ab hæreſi, diſſoluatur: nõ põt, dico efficaciter ſtatuere coactiue: quia Papa criminoſus poſſet illã legẽ tollere: cum par in parem non habeat imperium.

CAPVT XXVI.

Quot caſus criminum ſint diuina lege ſtatuti, vt poſſit Conſilium Papam deponere.

QVIA igitur ad ſolam diuinam legem ſpectat determinare caſus depoſitionis Papæ, in ipſa, & ex ipſa ſcrutari oportet, quot ſint caſus depoſitionis papæ. Et ut probabitur, ſolus caſus hæreſis eſt à lege diuina, in quo papa poteſt deponi ab Eccleſia, ſiue authoritatiua, ſiue miniſteriali poteſtate non curando in propoſito.

¶ Probatur hoc tripliciter, ſ. ratione ex principijs theologicis certis & authoritate ſacrorum doctorum, & diffinitione ſacræ ſcripturæ. Rõ eſt iſta, Conſtat, q ſecluſo Papa, In Eccleſia eſt poteſtas electiua papæ, ſeu applicatiua papatus ad Petrum, quocunque vocetur, habet pro obiecto coniunctionẽ perſonæ, & papatus in fieri & in diſſolui, vt patet de actu electionis, quo Petrus fit papa, & de actu depoſitionis, quo Petrus papa hæreticus incorrigibilis deponitur. Conſtat ẽt, q ad hoc q Petrus fiat papa efficaciter, ita quòd ſit papa, & conſequenter ad hoc q ptãs illa Eccleſiæ exerceat actum conſtructiuum coniunctionis efficaciter inter Petrum & papatum, aliquæ diſpoſitiones requiruntur in Petro de neceſſitate ſimpliciter, aliqua ad bene eſſe. Requiſitæ de neceſſitate ſimpliciter ſunt duæ, ſimpliciter eſſe uoluntariũ, & eſſe Chriſtianum. nunquam enim aliquis quantũcunque electus. eſt papa, niſi conſentiat: & ſimiliter non eſt papa, niſi ſit membrum Chriſti. Secunda diſpoſitio exigitur de iure diuino: & quia ordo gratię præſupponit ordinem naturę, prima diſpoſitio exigitur de iure naturæ. Requiſitę aũt diſpoſitiones ad bene eſſe, ſunt boni mores, ſcientia eccleſiaſtica, charitas, experientia regiminis, & hmõi, ſine his enim Petrus ſi eſt electus, & acceptat, eſt papa: quamuis ineptus & malus, Conſtat ẽt, q quia facilius eſt deſtruere q̃ conſtruere duabus ſimul requiſitis neceſſariò conditionibus ad conſtructionem, quæcunque earum deficiat, ſolui põt coniunctio iſta. Namque ſi Petrus nõ vult amplius eſſe papa, poteſt renuntiatione diſſolui coniũctio iſta: & diſſoluitur ſtatim acceptata renuntiatio, vt patet de Celeſtino. Et rurſus, ſi Petrus papa labit in hæreſim incorrigibiliter, poteſt deponi inuitus, ex quo deſiit quantum eſt ex ſe eſſe membrum Chriſti: ſicut in primo caſu deſijt eſſe uoluntarius. Hæc oĩa certa ſunt, ex quibus neceſſariò ſequitur, vt deficientibus in Petro conditionibus, quę nõ ſunt neceſſariæ ſimpliciter, ſed ad bene eſſe, non ppea ſit diſpoſitus, vt poſſit diſſolui coniunctio iſta, vt poſſit attingi Petrus à ptãte depoſitiua. Nã diſpoſitiones illæ, quæ non requiruntur in ſubiecto ad hoc q vniatur efficaciter formæ, ſed tã cum eis, q̃ cum ſuis cõtrarijs uniri poteſt formæ, & conſtituere compoſitum, non ſunt tales vt earũ contrariæ pertineant ad diſſolutionem compoſiti. Quod eſt dicere, q ſi Petrus ſceleratiſſimus & criminoſiſſimus, ſcandaloſus, & incorrigibilis, Chriſtianus tamen & conſentiens, ſit & eſt Papa, ſi eligatur uoluntate, q huiuſmodi crimina ſuperuenientia Petro iam papæ aut perſeuerantia, etſi reddant ipſum malum papam, & non ſolùm malum hominem, ut prius, non tamen reddũt ipſum deponibilem. Ex quo enim ad bene eſſe papæ requiritur bonitas, & non ad eſſe papam, conſequens eſt, q malitia ad malè eſſe papæ, & non ad non eſſe papæ ſpectet: ac per hoc ſicut non ſpectat bonitas ad eſſe, quod eſt effectus electionis, ita malitia non ſpectat ad non eſſe, quod eſt effectus depoſitionis. Ex his patet ratio, & põt formari breuiter ſic, Sola contraria conditionibus neceſſariò requiſitis ad eſſe papæ reddunt papam deponibilem: ſed inter crimina infidelitas contrariatur conditionibus neceſſariò requiſitis ad eſſe papæ: ergo ſola infidelitas inter crimina reddit papam deponibilem. prima propoſitio patet ex hoc, q depoſitio eſt non eſſe Papæ, & unũquodque in ſuo eſſe perſeuerat, ſi contrarium non ſuperuenit. Nunquam. n. homo deſineret eſſe, ſi non ſuperueniret aliquod contrarium illi eſſe: & ſimile eſt in alijs. Secunda aũt propoſitio probata eſt: quia cætera uitia contrariantur conditionibus requiſitis ad bene eſſe papæ. Hanc rationem vellem in ſtatera poni: & non friuolas & apparentes, per accidentia vagantes. Hæc de primo.

¶ AVTHORITATES Sanctorum ſunt in primis Anacleti papę & martyris: (& hẽ ſeptuageſimanona diſtinctio. can. electionẽ.) Si nanque papa poſſet propter crimina deponi, ſicut alij Epiſcopi, fruſtra dixiſſet, quòd electionem ſummorum Põtificum ſibi Dominus reſeruauit, Deinde Bonifacij papæ, & martyris (& habetur quadrageſima diſtinctio. c. ſi papa.) Niſi, inquit, à fide deuiauerit papa, redarguere eius culpas mortalium nullus præſumit. Vbi ſolùm infidelitatis crimen ſubijcit iudicio: à quo papa poteſt iudicari: quem conſtat eſſe uniuerſalem eccleſiam, ſeu Concilium generale: ab eodem enim excepit, à quo negat redarguendũ id fore. Sanctus quoque Euſebius papa, (& habetur ſecunda quæſt: ſeptima, in c. oues) dicit, Oues quæ ſuo Paſtori commiſſæ ſunt, eum nec reprehendere niſi à fide exorbitauerit, nec ullatenus accuſare poſſunt. Sanctus Anterus papa & martyr, (& habetur nona quæſtione tertia, in c. facta ſubditorum,) Facta ſubditorum iudicantur à nobis: noſtra uerò iudicantur à Domino. Et quòd loquatur de factis peccatorũ, patet ex eo quod ſubdit, Deteriores ſunt (qui vitam, moreſque bonorum corrumpunt) his qui ſubſtãtiam aliorum prędiaque diripiunt. Sanctus Beda (& habetur nona quæſtione tertia, canon. Epiſcopo) tractans de iudicio peccatorum, ait, Sola enim Romana Eccleſia ſua authoritate valet iudicare de oĩbus: de ea verò nulli iudicare permittitur. Sanctus Bernardus Innocẽtio ſecundo ſcribens, inquit. Quis faciet mihi iuſtitiam de nobis: ſi hẽm iudicem, ad quem uos trahere poſſem, iam nũc oſtenderem uobis, ut parturiens loquor quid mihi imminet. extat q dẽ tribunal Chriſti, ſed abſit ut ad illud appellem vos. San. Thomas in 4. ſent. diſtinctio. decimanona quæſtio. ſecunda, articulo 2. queſt. 3. ad ſecundum, dicit. Quamuis Prælati ſint corripiendi à ſubditis, nõ tamen eſt pęna indigẽdi, ſed recurrendũ eſt

eſt ad ſuperiorem denuntiando, vel ſi non habet ſuperiorē ad Deum, vt eum emendet, aut de medio tollat. Et ibidem ad primum exceperat crimē infidelitatis, cùm dicit, Prælatus minor fieret ſi in infidelitatem laberetur, & ſubditus fidelis maior.

¶ Et licet hæ authoritates deberent ſufficere ad promulgationem diuini iuris (quia tot ſanctorū ſunt, & Spirituſancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei hoies, ut dr, 2. Petri 1. c.) ad maiorem tñ firmitatem debilium adſunt. Symmachus papa in c. aliorum 9. q. 3. dicens, Aliorum hominum cauſas Deus voluit per hoies terminare: ſed ſedis iſtius præſulē ſuo ſine qōne reſeruauit arbitrio. Et q loquatur de cauſis peccatorum, patet ex eo qđ ſubdit, dicens, Voluit beati Petri Apoſtoli ſucceſſores cęlo tm̄ dēe innocentiam & ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inuiolatā hēe conſcientiam. Et excludens obiectionem ſubdit, Nolite æſtimare eas animas inquiſitionis non habere formidinē, quas Deus præ cæteris ſuo reſeruauit examini, &c. Innocen. 3. in ſermone conſecrationis papæ dicit, In tm̄ mihi fides eſt neceſſaria: vt cū de cæteris peccatis Deum iudicem habeam, pp ſolum peccatū qđ in fide committit, poſſem ab eccleſia iudicari. Bonifacius quoque 8. in extrauaganti, vnam ſanctam, dicit, Si deuiat ſuprema poteſtas, à ſolo Deo iudicatur: vt ſuperius allegatum eſt. Albertus Mag. Petrus de Pal. Herueus Vlricus Aug. de Anch. & alij quos refert dom. Ioan. de Tur. Cremat. in lib. de Eccleſia, hāc viam ſecuti ſunt quibus magis credendū eſt, q̄ canoniſtis multis: ad quos non ſpectat, niſi ſecundariò de iuris diuini reb. tractare, ſicut de uſura, ſacramentis Eccleſiæ, hæreſibus, & huiuſmodi. Hæc de ſecundo.

¶ DIVINA ſcriptura ſolùm caſum hæreſis apertè excipit, dum, (ut ſupra allatū eſt,) hæreticos ſeparandos ab eccleſia inſtituit, & ſanæ doctrinæ Prælatos, malorum aūt morum tolerādos conſtituit. Hoc. n. nihil aliud eſt, q̄ dicere, Pro ſolo hæreſis crimine deponendum inſtituimus, quātum eſt ex diuina lege, prælatum: ac per hoc iuri humano reliquas depoſitionis cauſas dimittimus, quo ad ſubditos iuri humano, de non ſubditis. n. nullus ſtatuit. Et de hæretici quidem ſeparatione extant textus Pauli Apoſt. & Ioan. Euangeliſtæ iam dicti. De toleratione verò, imò obedientia & audientia malorum Prelatorum fideliū, extat ſnīa Dñi, Matt. 23. Super cathedram Moyſi, &c. & Petri Apoſt. Obedite Præpoſitis diſcolis, qui iam inducti ſunt. Et nūc adiungitur ſententia Domini, Luc. 12. manifeſtans iudiciū Papæ mali in ſeipſum & in proximum, agendū per ipſum Dñum dum reſpondens Petro ait, Quis putas eſt fidelis diſpenſator, & prudens: quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuā, &c. Et ſubdit de eodem, Quòd ſi dixerit ſeruus ille in corde ſuo. Moram facit Dominus meus venire, & cęperit percutere ſeruos, & ancillas & edere & bibere & inebriari, veniet dominus ſerui illius in die qua non ſperat, & hora quam neſcit, & diuidet eum partemq; eius cum infidelibus ponet. Vbi notandum eſt primò, q ad literam loquitur de ſeruo cōſtituto ſuper familiam, id eſt Eccleſiam: vt glo. interlinearis exponit. Quod patet ex officio, ſ. vt det illis in tempore tritici menſuram: & ex præmio, Beatus ille ſeruus, qm̄ ſuper omnia bona ſua conſtituet eum. In quo apparet dr̄ia (vt glo. dicit) inter ſubditum & prælatū bene facientem: quia ſubdito promittitur q præcinget ſe Dñs & trāſiens miniſtrabit illi, prælato verò q ſuper oīa bona ſua eſt conſtituendus. Notandum eſt ſecundò, q diſtinguuntur manifeſtè crimina tria, in ſeipſum, in proximum, & in Deum: ac per hoc comprehendit omnia. In ſeipſum per gulā & ebrietatem. ſcriptum eſt. n. Propter crapulam multi obierunt: qui aūt abſtinēs eſt, adijciet uitam Eccleſiaſtici 37. In proximum, per percuſſionem ſuæ curæ commiſſorum utriuſque ſexus. In Deum per infidelitatem. Et non deſcribit diſpenſatorem crimínoſum in Deum per infidelitatem, ſed in ſeipſum & in proximum, & dicit ſeruum talem confidentem in mora Domini iudicandum à Domino per mortem, qua diuiditur à familia, & per damnationem æternam cùm infidelibus. Hæc manifeſta ſunt in lra, & clarè oſtenditur quod diximus, ſ. q quantum eſt ex lege diuina, prælati de criminibus cæteris à Domino iudicandi ſtatuuntur, de infidelitate autem Eccleſiæ iudicio dimiſſi intelliguntur, ac per hoc ſi alii prælati non ſubeſſent iuri humano q ſup appoſuit ſuis ſubditis alias cauſas criminum iudicandas, ab Eccleſia non eſſent iudicandi & deponendi niſi pro infidelitate, ſicut Papa: qui quia ſoli diuino iuri ſubeſt in caſibus à diuino iure toleratis nulli ſubiicitur. Quia. n. ſola negatio ſtatuti caſus à iure diuino quo ad papam ſoli diuino iuri ſubiectum: ſufficit ad conſtituendam legem, q non poteſt iudicari aut deponi, multo magis expreſſa toleratio caſuum in iure diuino conſtituit ipſum tolerandum: alios autem tolerabiles: ſi à ſuperueniente iure poſitiuo cui ſubiecti ex diuina lege ſunt permittatur. Vnde inter Papam & alios, quo ad caſum criminis iudicandi, & puniendi ab eccleſia, tantū intereſt, q in papa locus ab autoritate diuini iuris negatiuè efficaciſſimus eſt: qa ſoli illi iuri ſubiectus eſt. In aliis aūt nec toleratio, nec negatio diuinæ legis efficax eſt: quia quod ſuperius ius non ſtatuit, aut tolerat, inferius ius pōt & ſtatuere, & punire: ut manifeſtè patet in contrahēdis matrimoniis, & adminiſtratione ſacramētorum, in quib. multa permiſſa ex diuino iure ꝓhibita ſunt ab eccleſia in ſibi ſubditis. Et ſi abſque velamine aliquo obumbrante, ſnīa Dñi pſpiciatur, apparebit, q pp Prælatum, qui nullū habet ſupra ſe niſi Dominum (vtpote conſtitutum ſuper reliqua familia Domini abſentis.) promulgata eſt hæc ſnīa, Quod ēt ex eo hr̄, q conſtitutus ſuper familiam abſentis Domini neminem timere deſcribitur, niſi Domini aduentum: in cuius mora confiſus tanq̄ neminem habens ſupra ſe peccare cępit. De prælatis nanque hntibus ſuperiorem ꝓ ſtatem in hac vita, non conſonat, q in ſola mora Domini confidant: quia habent ſtatim ſuperiorē iudicem, quem timeant vltorem. Nōnihilquoque ad hoc confert, quòd Petro futuro Papæ hæc Dominus dicit.

¶ Ex his authoritatibus perſpicaciter intellectis hr̄, q pro reliquis criminibus manifeſtis non eſt Papa deponendus. Docens enim Dñs ſtā opēra malorum Prælatorum nolite facere, proculdubio de notis operibus loquebatur, de quibus dixit, à fructibus eorum cognoſcetis eos. Ne aūt propter adiunctam ſcandali rationem deponendum putares, docuit Matth. 18. qđ pes, manus vel oculus non tñ caput ſcandalizans amputaretur: inſtruens ad literam, q ſi aliquod nobis opportunum (vt manus, pes vel oculus) ſcandalizans occurreret, præſcindendum eſſet: ſecus autem de organo habente officium capitis ſentiebat, nūquam dicens, Si caput tuum ſcandalizat te, abſcinde illud, & proiice abs te. Hanc authoritatē qui credit, Ieſum Chriſtū Dei virtutem & ſapientiam oīa prouidentem, & cunctis prouidentem, non ſpernet, ſed reuerenter conſiderabit, non caſu nominaſſe Dominum manum, pedem & oculū membra ſummè neceſſaria, & tacuiſſe caput: ſed ideo non eſſe mandatam præciſionem capitis ſcandalizantis, qa nec propter ſcandalū caput ſimpliciter præcidendum eſt. Dico aūt ſimpliciter, ad differentiā capitis in hac vel illa Eccleſia, quia quantumcunque caput huius vel illius Eccleſiæ præcidatur, ſemper reſtat caput Eccleſiæ in terris, Papa. ¶ Patet igitur, q nullum extra infidelitatem crimen notorium ac ſcandalizans, depoſitionem Papæ inducit. Hæc de tertio.

CAPVT XXVII.

In quo reſpondetur rationibus factis in cap. 24. ad probandum, quod Papa ex alio crimine quàm hæreſis poteſt deponi ab Eccleſia.

MANIFESTATA ſufficienter veritate, q ſcilicet, ſi papa eſt fidelis nec iudicari, nec deponi poteſt ab eccleſia pro quacunque alio crimine quantumcunque notorio & ſcandaloſo, ſupereſt allatis in oppoſitum ſatisfacere.

¶ Ad primum ergo motiuum ex parte criminis neganda eſt ſequela. quia nec maior, nec par ratio eſt de hæreſi & aliis criminibus. Et ratio iam tacta eſt, quia ſcilicet infidelitas ſpectat ad non eſſe, alia autem crimina ad malè eſſe papæ. Cum ergo dicitur, aut hoc eſt ratione grauitatis, aut nocumenti, dico quod diuiſio non eſt ſufficiens: quia datur tertium, ſcilicet quòd eſt ratione ſtatus. Infidelitas enim mutat ſtatum hominis: quia facit quantum eſt ex parte hominis, de Chriſtiano non Chriſtianum. Odium autem Dei licet ſit grauius peccatum, ac per hoc faciat hominem peiorem, q̄ infidelitas faciat: non tamen facit de Chriſtiano non Chriſtianum. Nec obſtat, q hæreticus reſtat Chriſtianus inuitus ex charactere, quia quod non voluntate habetur, non eſt ab homine inquantum homo; ut in principio primæ ſecundæ S. Tho. dicitur. Propter quod fides informis ſaltem, & character non ſunt duo conſtituentia diſtinctos ſtatus humanos eccleſiaſticos, ſed unum & eundem ſtatū Chriſtianitatis conſtituunt complètè, concurrente utroque altero, vt humano: ſ. fide, quæ non eſt. ſi non eſt uoluntaria: & altero, ut hominis, ſ. charactere, qui & ſine uoluntate acquiritur, (ut patet in pueris,) & inuitè conſeruatur, ut patet in hæreticis. Propter quod ſublata fide mutatur ſtatus Chriſtianitatis, inquantum erat humanus: quod eſt mutari ipſum eo modo quo p hominem mutari poteſt. Mutatio autem ſtatus Chriſtianitatis, extra Chriſtianos hominem ponit ex propria natura: & propterea crimen hæreſis non ratione maioris grauitatis, ſed mutationis ſtatus deponendum conſtituit papam, alia autem crimina non. Et licet hæc reſponſio ſufficiat etiam ad alterum membrū de nocumento: ſciendū tñ eſt q aliud eſt loq de nocumento per ſe annexo peccato & aliud de nocumento annexo per accidens: qa. ſ. eſt in iſto homine ſic diſpoſito. Si. n. loquimur de nocumento per ſe, maius nocumentum eſt annexum hereſi ipſius papæ, q̄ cuicunque alteri crimini: quia hæreſi quātū eſt ex ſe, adhæret doctrina hæretica, quę in capite quantum ex ſe eſt,

indu-

adduceret hæreſim in eccleſiam vniuerſalem, quo maius nocumentũ inferri nequit. Si uero loquimur in iſto, qui non docet hæreſim, & bñ gubernat & diſpenſat, hoc eſt per accidens: & ideo deſpiciendũ. Ad aliam probationem, ſ. q non inuenit in Scriptura ſacra expreſſum, q magis ſit pro hæreſi papa deponẽdus q̃ pro alio crimine: iam patet reſponſio, quòd non inuenit q magis pro hoc q̃ pro alio, ſed inuenitur in ſacra Scriptura. q pro ſola hæreſi eſt deuitandus & declinandus, ut patet ex textibus inductis. Vnde non eſt verum quòd ſit hoc relictum interpretationi doctorũ, & canonũ, niſi ſicut explanantibus, quo ẽt articuli fidei ſunt relicti doctoribus & canonibus ſacris. Sed ſicut articulos fidei declarare non mutare poſſunt doctores & canones, ita legem hanc diuinam declarare non mutare, addendo aut ſubtrahendo poſſunt. Ad tertiam probationem dr, q illa maxima, qui poteſt in maius, poteſt in minus, ſi philoſophice diſcutienda eſt, inuenitur falſa, tam de actu, q̃ de obiecto, q̃ de effectu. Intellectus enim qui poteſt in actum maiorem, ſ. intelligere, non poteſt in actum minorem, puta adorare. Similiter uiſus qui poteſt in obiectum maius, puta lucidum, non poteſt in obiectum minus, puta ſonum. Virtus quoque generatiua hominis poteſt in effectum maiorem, ſ. hominem (homo enim generat hominem) & tamen non poteſt in effectum minorẽ, puta Leonem. Si autem politice diſcutienda eſt, (ut Innoce. 3. in dicto cap. ex parte inducit ſub aliis verbis: ſ. cui conceſſum eſt maius, minus quoq; cõceſſum eſſe vr) dr q intelligenda eſt cæteris paribus: modo autem cætera non ſunt paria, quia in crimine hęreſis (quòd eſt maius crimen) ſubiectum mutauit Chriſtianitatis ſtatum in aliis uero criminibus minoribus ſubiectũ permanet in eodem Chriſtianitatis ſtatu. Et hæc eſt uera reſpõſio ex parte criminis maioris & minoris. Ex parte autem maioris uel minoris effectus iudicii, negatur minor: quia maius eſt iudicare papam in ſtatu Chriſtianitatis de adulterio, quàm iudicare ipſum a Chriſtianitate ruente de hæreſi: quia in primo attingitur ſuperior ſtatus gradus, quàm in ſecundo, ut patet.

¶Ad ſecundã rõem (ex parte actus, ſ. actus) dicitur, quod fallacia conſiſtit in hoc, quod aliud eſt auferre gladium, reſiſtere, impedire, & huiuſmodi: & aliud eſt facere ipſamet authoritatiue. Auferre nanque gladium de manu furioſi, reſiſtere tyranno, impedire oppreſſorem, & huiuſmodi, cuilibet licet & debitum eſt ut actus uirtutis, ſed facere iſta authoritatiue, ſoli ſuperiori licitum eſt. Vnde licet cuilibet liceat uim in ſe & in proximum ui repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ: nõ tamen cuilibet licet punire eum qui uim infert. Et ſimiliter quãuis quilibet licite poſſit papam inuaſorem: ſe defendendo, occidere: nulli tamen licet papam propter homicidium punire pœna mortis. Vnde huiuſmodi argumenta & ſimilia non concludunt authoritatem iudicis ad puniendum. ſed cuiuſlibet priuati debitum ad reſiſtendum, impediendum, defendendũque: niſi quis adeo deſipiat, ut dicat quemlibet eſſe iudicẽ cuiuſlibet. Reſiſtendum eſt ergo etiam in faciem papæ publice dilaniãti eccleſiam: uerbi gratia, quia non uult dare beneficia eccleſiaſtica niſi pro pecunia, aut commutatione officii: & cum omni reuerentia & obedientia negando eſt poſſeſſio talium beneficiorum his, qui emerunt, & allegando eſt cã ſymoniæ ẽt cum papa commiſſæ: & ſine dubio principes ſeculi & clerus gladium de manu furioſi ſic cum modeſtia tollerent. Multæ quoque ſunt uię, quibus abſque rebellione principes mũdi & prælati eccleſiæ, ſi uellent uti, reſiſtentiam, impedimentumque abuſus poteſtatis afferrent. Sed quando principes & prælati non curant niſi quaſi ſomniando, cur conqueruntur q non poteſt deponi? cur opponunt, quòd poteſtas data eſt in ædificationem, & non in deſtructionem? Abuſui nanque poteſtatis, qui deſtruit obuiam eant congruis remediis, non obediendo, ſ. malis non adulando, non tacẽdo, arguendo, aduocandis illuſtres ad increpandum exemplo Pauli, & præcepto eiuſdem, (Dicite Archippo Vide miniſteriũ quod accepiſti in domino: ut illud impleas ad Col. vlt &c.) & parum aut nihil abuterentur præte.

¶In reſponſione tamen ad quintum habebis vltimam ſatiſfactionem huius argumenti.

¶Ad tertiam rõem ex parte ipſius papæ, dicitur, q ẽt eſt falſa: nam aliud eſt purgatio ad remouendum ſcandalum, & aliud eſt purgatio ipſa coram iudice. Ad primam tenetur papa de iure diuino, ad ſiã non: unde Damaſus non corã generali Concilio, ſed corã quadraginta Epiſcopis ſe purgauit, ut patet ſecũda qõne ſeptima: nos ſi competenter. Et Gregorius ipſe teſtatur, q ex humilitate exhibuit ſe ad iudicium: ut patet ſecunda qõne ſeptima. capitulo Petrus. vbi ipſe Gregorius dicit. Petrus poteſtatem regendi acceperat: & tamen idem Apoſtolorum primus quęrimoniæ contra eum a fidelibus factæ, cur ad Gentes intraſſet, non ex poteſtate officii (qua poſſet dicere, Oues paſtorem ſuum non accuſent nec reprehendant) ſed ex authoritate diuinæ virtutis, qua Gentiles acceperant Spiritum ſanctum, reſpondit. ubi apparet, quòd ipſe imitatus eſt Petrum Apoſtolũ, non utendo poteſtate ſua, & quòd potuiſſet illa uti.

¶Ad quartam ex parte Eccleſiæ ut ſponſæ, breuiter dr: primo, q papa non pt inuitam eccleſiã deſerere: quia nun pt inuitus Eccleſiæ renunciare: Prælatus enim eſt pp eccleſiam, & non econuerſo: ut ſuper Epiſtolam ad Col. in fine diuus Tho. dicit.

¶Secundò, q non eſt par ratio ex vtraque parte: quia eccleſia ẽ ſubdita papæ & non econuerſo. Nec ẽt in lege Moyſi vxor poterat dare libellũ repudii uiro. Nec ẽ periculũ de ipſius dilaniatione: quia ſcriptum eſt. Portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Ex parte uero eccleſiæ ut communitatis liberæ, breuiter dr, q licet ſit libera libertate gratiæ, eſt ſubdita tamen ſecundum iuriſdictionem papæ, Vnde ipſa eccleſia non abdicauit a ſe poteſtatẽ ſupra Principem: ſed Ieſus Chriſtus Dominus eccleſiæ non ſubiecit eam ipſi communitati eccleſiæ, ſed ſuo vicario: & propterea nihil poteſt ſupra ſuum principem. Non ſic eſt de aliis communitatibus, de quibus afferunt Ariſt.

¶Ad quintã, (ex parte diuinæ prudentiæ, & operõis immediate, & perfectæ operis, dr, q Deus perfecte eccleſiæ corpus fecit, diſpoſuit, ac ordinauit: ita ut ordinatiſſimum optime extet & nihil opportunum deſit illi. Et cum dr, ergo eſt relictum Eccleſiæ remedium contra papam fidelem criminoſum, &c. cõcedendum eſt. Sed cum infertur, Ergo eccleſia poteſt illum incorrigibilem deponere, membrum illud abſcindere & hmõi, reſpondetur, q eſt ſophiſma conſequentis a ſuperiori ad ſuũ inferius affirmatiue: a prouiſione & remedio cõi ad hanc prouiſionem, ſeu hoc remedium, ac ſi non eſſet alia prouiſio & aliud remedium. Dcãm eſt enim, quòd Ieſus Chriſtus altioris ordinis remedium reliquit in eccleſia ad repellendum ſui ppriĩ vicarii incorrigibile ſcandaloſumque regimen. Ad cuius euidentiã ſciendum eſt, q ſicut in naturalibus diuina ſapientia inferiora per media, & media per ſupremas cauſas ſecundas gubernat, ita in ſupernaturalibus. (inter quæ eſt ordo grã fidei & eccleſiæ ſuper illã fundatæ,) inferiora per media, & media per ſupremas cãs ſecundas ſupernaturales gubernat. Rurſus cum cauſæ effectib. pportionatæ ſint, ut ſuperiorib. effectibus ſuperiores cauſæ reſpõdeant, & inter cauſas ſecundas prouidentia humana eccleſiæ authoritate fulta, inferioris ordinis cã ſit, q̃ orõ quæ in ſupremo ordine ſecundarum cãrum locata eſt a Deo, (q ex eo patet, q tota creatura corporea & incorporea ſubiecta eſt illi) & prouiſio ſupra papam fidelem ſit inter ſupremos effectus in eccleſia: conſequens eſt, q ſapientiſſime Deus diſpoſuit remedium in eccleſia ſupra fidelem papam, non prouidentiam humanã, cui ſubiecit reliquum eccleſiæ. ſed orõem. Nec eſt minus efficax cã ſecunda orõ eccleſię pro ſe petens neceſſaria ad ſalutem pſeueranter, q̃ prouidentia humana: cum conſtet q cuiuſlibet particularis perſonæ orõ pia perſeuerans petens neceſſaria ad ſalutem pro ſe eſt cã efficaciſſima, & infallibilis: ut diffuſe habes in tertio contra Gent. a beato Thoma c. 95. & 96. Vnde ſi neceſſarium eſt ad ſalutem eccleſiæ, q papa talis auferatur, ſine dubio oratio ſic conditionata, auferret illum de medio. Et ſi non eſt neceſſarium, q auferatur, q̃d cauſamur bonum Dñi, qui negat quod uolumus, & tribuit quòd nollemus? Si eſt neceſſaria eius ablatio, non poteſt non auferri ab eo rogato, qui promiſit, q nihil deeſſet timẽtibus eũ. Si nõ eſt neceſſaria diuino iudicio, & tamen iudicio humano utilis, & neceſſaria creditur, cur præponis te Deo uolens illum deponere? Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? Dñõ ſuo ſtat, aut cadit Ieſu Chriſti vicarius. Non dico hoc ego, ſed Dominus, q Lucæ decimooctauo docet. q Deus multo magis quàm homo faciet cito uindictam electorum ſuorum clamãtium ad ſe. Cõſtat enim eccleſiam electos claudere, & uindictam hanc, quia ipſi ſoli Domino reſeruata eſt, ab ipſo præ cæteris faciendam. Non dormitat neque dormit, cuſtodiens Iſrael, qui nauiculæ fluctuanti quarta uigilia noctis ex orõne ſurgens ſubuenit: qui à Sennacherib exercitu Ezechiã liberauit. Aſſueri cor mutauit Nabuchodonoſor prędicatorem ſuum fecit: Anaſtaſium ſecundo, orõne eccleſiæ percuſſit. Leonem etiam papam (ſeu Liberiũ apud alios) Hilarii orationi ſubiecit: qui etiam omnia temporalia bona ſuperaducienda promiſit: qui denuum dedit nobis Filium, & omnia donauit cum illo. Sed heu impletum quaſi eſt illud, Putaſne Filius hoĩs ueniens: inueniet fidem in terra? nã prouiſio iſtius tam excelſæ, & tam efficacis cauſæ ſecundæ pro nihilo habetur. Oportet, inquiunt, prouidentia noſtra puniri papam, non diuinæ prouidentiæ ſoli, & orationibus relinqui. Quare hoc dicunt, niſi quia prouidentiam humanam pferunt orum efficaciæ? quare hoc dicunt, niſi quia animalis homo nõ percipit quę Dei ſunt? quare hoc dicunt, niſi quia didicerunt confidere in homine, & non in Domino, & ponere carnem brachium ſuum? Quo fit, ut ſi incorrigibilis exiſtimetur quandoque Papa in propriis uitiis, manentes ſubditi quotidie murmurent de malo regimine, nullum orationis remedium

adhiberi procurantes, niſi forte, ut ſummariter abſque fide, & facto ſuo adimpleat Scripturas (quod ſ. propter peccata populi regnat hypocrita, officio ſanctus, animo diabolus;) & dei ac conſeruet Rex in furore Domini iram n. & clementiam Dei in manibus orationum noſtrarum eſſe Spiritus ſanctus in Pſalmo teſtatur Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam & miſericordiam ſuam a me. glo. Quia non eſt amota oratio: ſecurus eſto, quia non auferetur miſericordia. Verum ita ſtolidi ſumus, ut nolimus orare ut debemus: & tamen velimus orationis fructum, nolimus ſeminare, & uelimus metere. Aut Chriſtiani nō nomine utuntur, aut Chriſti prouiſionem amplectamur: & ſic phreneticum, furioſum, tyrannum, dilaniatorem, dilapidatorē, corruptoremque Eccleſiæ (cum contingeret talem præeſſe, ſuperabimus. Sed qui noſmet non ſuperamus noſtris orationib. (quia eas non ut decet agimus) quomodo coquere poſſumus, quod aliorum malorum vitam non ſuperamus orationibus, quæ non ſolū tectum non tranſeunt, ſed necotantium capita propria penetrant? Et quod peius eſt olim conquerebatur Deus, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt a me. Tempore reuelatæ gratiæ, nec labiis honoratur: quoniam nihil dicitur minus intelligibiliter quàm diuinum officium, nihil tam celeriter perſoluitur quàm Miſſa. Tempus diuini officii & Miſſæ, onerſum eſt ualde: loci autem & negotia accommoda ſecularia diſtincte dicuntur & repetuntur, & abſque temporis menſura delectant. Vnde concluditur, quod aut abſciſſio papæ fidelis, & incorrigibilis poſt humana remedia eſt in ueritate neceſſaria ad ſalutem eccleſiæ: & oro fit ſine intermiſſione ab eccleſia: & ſic habetur certa, & multo celſior, ac efficacior prouiſio, quam ſi authoritas deponendi humanæ eſſet prouidentiæ delegata. Aut non eſt neceſſaria, uel non fit oratio ut debet; & tunc nullus eſt querelæ locus, ſi in nō neceſſitatis abeſt prouiſio exterminatiua: quoniam nec humana prouidentia extra ueram neceſſitatem deberet illa uti authoritate ſi eam haberet, uel ſi noſipſi conceſſo remedio efficaci nolumus uti. Quāmuis et non ſit abbreuiata manus Domini, ut non poſſit ſaluare citra omnimodam neceſſitatem: nec aggrauatæ ſint aures eius, ut non exaudiat citra neceſſitatem. ſed iniquitates noſtræ ſunt, quæ diuidunt inter nos & Deum noſtrum, & multas malas actiones in rectoribus noſtris procurant: ut Hier. in ca. audacter. 8. q. 1. & Greg. 7. q. 1. ex merito. dicunt. Et ſi contra hæc inſtent. Quia oratio cōe eſt remedium oib. occurrentib. malis: ſ hac ſit te proprium quæritur remedium, ſicut in cæteris rebus, vltra cōem cauſam propria aſſignanda eſt; ut, quod ſupremæ cauſæ quamuis ſint cauſæ communes reſpectu inferiorum, ſunt tamen propriæ reſpectu ſuperiorum effectuum. & propterea oratio quæ eſt inter ſupremas cauſas ſecundas ſupernaturales reſpectu inferiorum eſt cauſa communis reſpectu autem ſūmorum effectuum (qualis eſt exterminatio papæ infidelis, utpote effectus reſeruatus Deo) eſt cauſa propria & remedium proprium, vltra quod ſunt multa alia humana adminicula quæ ſcripſit Dñs Ioan. de Tur. Cre. in li. 2. de eccleſia. ca. 106. Cum his tñ oibus memento, quod peſſimus papa fidelis toleratus a Deo, non pōt totum corpus eccleſiæ inficere, aut in perniciem ducere & hmōi ut argumenta autumãt in ſimilitudinibus corporum & huiuſmodi. Nam Deus non poteſt ſeipſum negare: de quo ſcriptum eſt, Fidelis Deus, qui non permittit uos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed etiam cum tentatione prouentum.

¶ Ad ſextam, quantum ad geſta Concilii Conſtant. iam dictum eſt, quod Concilium perfectum ſibi præſentem ſtatum eccleſiæ potuit deponere incertum papā: nullus n. fuit illo tempore certus papa. Quantum ad geſta Concilii Baſilien. reſpondet uniuerſalis Eccleſia, quæ Eugenium a Concilio depoſitum adorauit, & adorat ut papam. olim in perſona ſua, & poſt in ſucceſſione Nicolao, quem ipſe eodem anno creauerat Cardinalem, & ſic deinceps. Et hæc reſponſio facto teſtatur quantum delirent, qui papam Concilio ſubmittunt. Ad priſcorum temporum geſta dicitur, quod licet multi legantur depoſiti Pontifices ſummi, aut non erāt indubitati Pontifices ſummi, aut de facto non legitime depoſiti ſunt, ut in cap. 103. ſecundi libri de eccleſia, domi. Ioā. de Tur. Cre manifeſtat diffuſe. Ad authoritatem gloſſæ, & plurimorum Canoniſtarū ſequentiū dicitur, quod gloſſa eſt contra textum, quia textus excipit ſolam hæreſim, & ipſa leui rōe mota, extendit ad omne crimen notorium ſcandalizans incorrigibile, quia. ſ. contumacia eſt hæreſis. Conſtat. n. quod lato vocabulo contumacia hæreſis dicitur, ſicut & ſymonia: nec æquiparanda eſt uere hæreſi, quæ mutat ſtatum Chriſtianitatis. Et quamuis gloſſa quia ſobrie loquitur dicens, Credo, &c. mereatur ueniam, aſſertores tñ illius documenti ſuper illam ſe fundantes, quia contra antiquam fidei doctrinā tam temere mouentur, neſcio excuſare. Canoniſtarum āt authoritas in hac, (quia principaliter eſt theologica) parua eſt, nec maior ratione ſuper qua ſe fundant: nō ſic eſt de authoritate Sanctorum, qui Spiritu ſancto inſpirati loquuti credantur. Rurſus ſecundum ipſoſmet Canoniſtas, in materia fidei magiſtrandum eſt antiquorum, quàm modernorum authoritati, licet in his quæ iuris ſunt quanto iuniores, tanto perſpicaciores. Cū igitur hæc ſit materia fidei (quæ immediatū opus Dei non rōe naturali, ſed ſola diuina reuelatione ſcibile, in qōne eſt) conſequens eſt, ut ſanctorum authoritas ſacræ Scripturæ innixa omnibus Conciliis & Theologorum vniuerſitatibus, ac Canoniſtis poſterioribus, imo quaſi modernis ponenda ſit.

¶ Ad ſeptimam ex parte iudicii humani dicitur, quod conditiones iudicii humani ſunt duplices: quædam ex naturali iure, vel diuino determinatæ, quædam a iure poſitiuo. Inter quas hæc ē differentia: quia illæ quæ ſunt ex iure poſitiuo non poſſunt in inuitū papam exerceri, quia non ſubeſt poſitiuo iuri, illæ vero, quæ ſunt a naturali uel diuino iure, habent ēs locum in papa. Ex iure autem diuino ſtatuta eſt forma iudicii humani circa hæreticū, vt poſt primā & ſecundā monitionem euitetur: ac per hoc (ut dictū eſt) pt contingere ut papa fidelis nunc: ſed bis relapſus deponi poſſit & debeat. Ex iure etiam naturæ eſt, ut hō uideat quæ foris ſunt: ac per hoc propter actus manifeſte hæreticales & uerba manifeſte ſetio hæretica cognita, &c. ſic facta & dicta vt humano iudicio corde conſentiente facta ſint & dicta, iudicet quis hæreticus. Ex ipſo quoque diuino iure eſt, ut in ore duorū uel triū ſtet oē uerbum, ut patet Matt. 18. Et ex iure naturæ vnicuique contra ſe creditur ſi eſt ſani capitis, &c. Vnde ex non ſuſpectis, &c. teſtibus conuictus quis de dānata & nota &c. hæreſi hæreticus iudicabitur. & ſimiliter ſi ſua ſponte ſe confitetur hæreticum quamuis coram Deo mentiatur, iudicabitur hæreticus. Ex iure āt poſitiuo contumax & perſeuerans per annum. ſi quis alius eſt eiuſmodi, præſumitur hæreticus. Vnde primi duo caſus non habent locum in papa, qui non poteſt excommunicari, nec iuri poſitiuo ſubiicitur: ſed ſeruanda eſt lex ab Apoſtolo Paulo in ſacra Scriptura tradita, ſimiliter ſi timore mortis certo uel probabili ſm humanum iudicium abſque interiori conſenſu geſta uel uerba hæreticalia habuit, non deponitur papa, unde Petrus Apoſtolus, qui ſolo uerbo negauit Chriſtū, quia fides eius non defecit. ſed charitas (teſte Ieſu Chriſto dicente, Ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua) conuerſus a peccato negationis cum periurio quo perdidit charitatem, cōfirmaturus inſtituit fratres ſuos, non deponendus. Et hoc imitati patres. Marcellinum (qui etiā ſolo exteriori actu peccaſſe uidetur) deponendū non cenſuerunt. diſt. 21. nunc autem. Ex caſib. autem in quibus propter conditiones humani iudicii iure diuino uel naturali determinatas Papa in corde fidelis, corā Eccleſia uerò infidelis deponitur, nō cōſtituitur alius caſus quàm caſus infidelitatis. Nam nihil refert eſſe & apparere ſufficienter quod ita ſit ſecundum humanum iudicium coram Eccleſia, quæ nō uidet niſi quæ foris ſunt: nec uerius iudicium ab Eccleſia exigit Deus, qui naturam hominis inſque diuinum condidit. Vnde ex his nulla alia ſubiectio Papæ ad Conciliū habetur, ſed illa ſola quæ dicta eſt, ſcilicet in caſu hæreſis, propriè ſumptæ. Et ſic, ut ut catholicus, Papam non iudicat ullus.

CAPVT XXVIII.

Sex caſuum ſolutio quod in nullo euentu Papa abſque ſua culpa, ſubeſt Eccleſia, ita quod deponi poſſit.

VT promiſſa perficiamus, ſupereſt diſcutere, an in aliquo euentu ſine culpa Papæ, ſubſit Papa eccleſiæ, ſeu Concilio uniuerſo, ita quod poſſit deponi. Inuenio ſiquidem notatos ſex caſus, in quibus eccleſia ſine culpa quidem papæ, ſed non ſine cauſa deponere poteſt papam.

¶ Primus eſt cūm coram uniuerſali eccleſia teſtibus comprobaretur, quòd papa, qui diu detētus erat à Saracenis, iam obiit, & Concilium determinat noui papæ electionem: & ſic fit, decernendo quòd pro bono eccleſiæ etiam ſi uiueret, iſte nouus ſit papa, poteſt enim ipſum captiuum ſine ſpe reditus deponere.

¶ Secundus eſt, cūm propter indiſpoſitionem corporalē, (puta dementiam,) eſſet inutilis, & Concilium per eum congregatū, dum ſanæ mentis eſſet, decerneret alterum papam creandum.

¶ Tertius eſt, quando cardinales omnes ſtatim poſt canonicam electionem Petri in papam morerentur: ita quòd non poſſent publicare electionem, tunc eccleſia cum non teneatur iſtum acceptare, alium eliget: & ſic iſtum deponet: quia duo ſimul eſſe non poſſunt.

¶ Quartus eſt, quando Cardinales etiā nientes non poſſunt facere fidem de electione ſua canonica in numinum ut uidetur accidiſſe in ſchiſmate magno ab Vrbano 6. uſque ad Marti. 5. tūc eccleſia deponit nolētes renūciare: ut in Cōcilio Cōſtan factum eſt.

¶ Quintus eſt, quando propter communem errorem, aut æſtimationem ſubditorum aut ipſorum malitiam generalem: præſumitur quod nunquam præſtabunt obedientiam tali qui fuit rite electus in papā, alteri tñ nouiter eligendo parati ſunt obedire: ut ſi forte ſi tæci uellent ad unitatē eccleſiæ redire, dummodo tolleretur.

tur Papa iã exiſtẽs,& nouus ritè canonicè crearetur. Et confert hoc ex authoritate Iuriſtarũ dicẽtiũ religioſum ꝓfeſſũ poſſe vxorẽ ducere ꝓ ſalute magnæ gentis,aut cõuerſione ad fidem.

¶Sextus eſt,qñ Papa verus iuꝛo, vel voto ſeipſum ad ceſſionem obligaſſet, ſed differret adimplere in ſcandalum populorũ putantium ex tali facto papæ, quod nec ipſi votis aut iuramentis proprijs obligantur: vt Ioan.23. contigiſſe uidetur in principio Concilij Conſtantienſis.

¶SED EX NVLLO euentu Conciliũ poſſe deponere Papam, quamuis ex hoc haberi poſſit, quod ſupra dictum eſt: ſ.q. euentus locum habent in his, quæ humani iuris determinationi ſubſunt, non in his, quæ ſolius diuini ſunt iuris, (qualis eſt authoritas immediatè à Chriſto tradita, quæ ad depoſitionem fidelis Pontificis exigitur) examinando tamen ſingulos, idem apparebit inconcuſſum permanere.

¶In primo itaque euentu de Papa captiuo, duo tanguntur. primum retrogrado ordine eſt, quod nulla exiſtente ſpe reditus, & nullo patente acceſſu, pôt ꝑ Concilium deponi. Quod primitiuæ Eccleſiæ geſtis non conſonat: q̄a Petro ſeruato in carcere, & ſine humana ſpe redit' ſ ac acceſſus ad eum (quia inter tot milites uinctus catenis. poſt tot cuſtodias erat) nõ depoſitio tractabat͂, ſed orõ fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deũ pro eo: & ſic ꝑ eccleſiæ orõnem liberatus eſt. Secũ m, q̄ conſtito ꝑ teſtes de morte, licet non ita fuerit, poteſt eligi alter. Et hoc non aliter verũ eſt, q̄ q. conſtito per teſtes, q. maritus Marthæ mortuus eſt, licitè ipſa Martha nubit alteri, filioſq; gñat, & tñ adueniente primo marito, q reuera non erat mortuus, ad primum maritum (qui ſolus eſt verè maritus) redire eã oportet, alioqn adultera eſſet. Sic nanque eſſet in caſu hoc, redderetur quippe papæ uiuo ſponſa ſua, etiam nõ uenienti (quia ubique præſens eſt) & ex humano errore electus papa ceſſaret.

¶In ſecundo euentu de dementia perpetua, dr̃ q. papa non pôt deponi: ſed ſi conſtat de dementia perpetua, cum ſit mortuus vita rationali, ſm̃ quam homo eſt ſubiectum papatus ſine Concilio generali poſſunt Cardinales procedere ad alterius electionem: vtpote ſede vacante in veritate non minus quàm cũ m ſedes uacat per renuntiationem.

¶In tertio euentu de morte omnium Cardinalium dr̃, q. cũ eccleſia uideat ſolum quæ foris ſunt, ſi electio papæ non conſtat eccleſiæ ſufficienter, tunc nullus eſt papa certus eccleſiæ, & ꝓpterea Eccleſia non deponit Papam in foro ſuo, licet deponat papã in foro conſcientiæ. Hoc autem non ſolùm poſſe ſed debere eccleſiam facere, ex eo patet, q. ille poſſet eam decipere dicendo ſe electum, & tamen non eſſet. Vnde euentus iſte & quartus de defectu probationis, nihil aliud inferunt niſi q. papa incertus eccleſiæ poteſt deponi: quod gratis conceditur. Sed non eſt quæſtio de hoc, ſed de papa certo: paria enim apud eccleſiam ſunt non eſſe & non apparere.

¶In quinto euentu rebellionis cõis, dr̃ q. quia non ſunt facienda mala vt eueniant bona, nec periculis humanis ſubueniendum eſt uſurpatione diuinæ authoritatis, nec cõẽ mali ex iniquitate reportare commodũ cũ iniuria innocentis, nõ pôt papa deponi. Si.n. boni faciant quod in ſe eſt: & orationi uacent ſine intermiſsione, omnem ſolicitudinem ſuam in eũ proijciẽtes, cui eſt cura de eccleſia, impoſſibile eſt ut deſit diuinum adiutoriũ: ſcriptum eſt.n. Timete Dominum omnes ſancti eius, quoniam nihil deeſt timentibus eum.

¶In ſexto euentu dilatæ ceſsionis poſt uotum & Iurm bf dr̃, q. licet ipſe teneatur ex voto & iuramento cedere: eccleſia tñ nõ poteſt ipſum ad hoc cogere inuitum, quia poteſtatem coactiuam ſuper fidelem papam non habet. Et bene hic caue: quia non valet argumentum papa tenetur ad hoc, ergo poteſt ad illud per eccleſiam cogi: patet namque q. tenetur ad ſolicitè uigilandum, ad non fornicandum & infinita alia, & tamen non pôt cogi ab eccleſia: ut in canone, ſi papa, diſtin. 40. patet. Quibus autem ſcandalum præbetur de ſuo periurio & uoto facto, & alijs huiuſmodi, præueniens Dominus dixit, Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & Phariſæi: quæ dicunt facite, ſecundùm verò opera eorum nolite facere.

¶Et ſic patet q. Papa ordinaria ꝑtãte à Ieſu Chriſto tanta donatus eſt cum ipſe eſt inſtitutus uicarius, ut ei Apoſtoli, Eccleſiæ ſingula mẽbra & cõitas ſubiecta ſit: ipſe uerò ſoli ipſi Ieſu Chriſto ſubiectus maneat, ſic ut in nullo caſu ni nulleque caſu niſi hæſis propriè ſumptæ iudicari aut deponi poſſit, niſi ab ipſo Dño Ieſu Chriſto. Pro cuius fide, eccleſia & apoſtolica ſede, hæc ipſo donante, ſcripſi. Ro. die 12. Octob. anno ſalutis milleſimo quingenteſimo undecimoq́, ætatis uerò meæ quadrageſimotertio. Rogoq́ue lectores omnes, ut ſoli ueritati intenti, paſſiones, ſectas, paternaſq́ue traditiones, caſus, voluntarias gloſſas oẽmq́. nebulam à mentis acie abijciant: & ſic cenſores ſe exhibeant rectos. Ad Dei, & glorioſæ uirginis Mariæ, & Apoſtolorũ Petri & Pauli laudem & honorem. Amen.

TRACTATVS SECVNDVS THOMÆ de Vio, Caietani Cardinalis S. Xyſti, de Comparata authoritate Papæ & Concilij. Apologiæ, Pars Prima, Ad eundem in Sex Capita diuiſa.

SVMMARIA.

1 *Examen fundamẽti iuris naturæ, quo cõmunitas Eccleſiæ ſupra Papam in poteſtate exponitur.*

2 *Examen fundamẽti iuris diuini, quo cõitas eccleſiæ papæ in poteſtate ꝑfertur, et ꝓ quo eccleſia ſumitur, cũ dicitur, Dic eccleſiæ.*

3 *Diſcuſsio quid ſignificet eccleſia, cum dicitur, Dic eccleſiæ.*

4 *An Dominus immediatè dederit poteſtatem iuriſdictionis Eccleſiæ, & quantam authoritatem eidem dederit.*

5 *Quomodo Eccleſia habeat ꝑtatem iuriſdictionis, q̄ in verbis Domini continetur: an ſ. ratione ſua totalitatis, an ratione partis.*

6 *Quomodo intelligi poſsit, quod Eccleſia ratione ſuæ totalitatis pôt habere & hẽt quandoque poteſtatem aliquam iuriſdictionis.*

IN SEX CAPITA APOLOGIÆ primæ de comparata auctoritate Papæ, & Concilij.

Prologus in quo ratio, intentio, ordoque operis eſt.

CHARITAS IESV CHRISTI, ſanctæque eius Eccleſiæ, reuerendiſs. in Chriſto pater, protector & domine, cogit me uiri periculoſum eneruatorem eccleſiaſticæ poteſtatis, falſariũ, adulatorẽ atque blaſphemum, ad hæc quidẽ exemplũ illius ſequi, qui cum malediceretur non maledicebat, ad obiecta aũt contra doctrinam in opuſculo de comparatione authoritatis papæ, & Concilij per me edito, tuæque reuerendiſsimæ dominationi dicato contentam pro ueritate reſpondere.

¶Et licet plura obiecta ſint, quæ a uiris doctis, (pro quibus ſolis opus illud ſcripſiſſe me ibi ſum conteſtatus,) facile ſoluerent. quia tñ ſapientibus & minus ſapientibus debitores ſumus, qui parati eſſe debemus oĩ poſcenti nos rõnem reddere de ea, quæ in nobis eſt fide: iõ rñſiones iuxta obiectorum amplitudinem extendendæ ſunt. Viſus eſt aũt conueniens ordo, ſi obiectiones iuxta ordinẽ capitulorum illius libelli afferantur, atque ſoluantur, erunt ſiquidem hæc velut commentaria illius. Rogo igitur in primis oẽs, ut meminerint ſermonis formalis, & ſubiectæ materiæ, mediténturq; diutius, anteq̄ ſniam proferant, ne multiplicatis argumentis pro gloria ingenij, res tanta de qua agitur, in diſputationem dialecticã, aut & ſophiſticam deducatur. Et quoniam communia ſingulis, & radices ramis præponi debent: iõ & latius ſm̃ uires repetenda ſunt rei huiuſmodi fundamenta. Sciendum itaque eſt, q. cum iura poſitiua ab eccleſiaſtica ſint condita poteſtate, & in quæſtionem uertatur ipſius authoritatis eccleſiaſticæ ſubiectum, non ex iure poſitiuo, ſed naturali uel diuino, aut utroque veritas pendet ut ex cauſa, à poſitiuo autẽ iure vt à teſte. Et ſm̃ luminis mihi conceſſi facultatem duo ſola ſunt fundamenta, alterum iuris naturalis, alterum iuris diuini: in quibus uniuerſa moles doctrinæ extollentis cõitatẽ Eccleſiæ ſupra Papam in poteſtate, ſic q. Papa ſit illi ſubditus, ſuſtinetur, quaſi euulſa fuerint, ruent omnia. Primo igitur hæc tractanda ſunt ſex capitulis, deinde ſigillatim ſingulis iuxta propoſitũ ordinem reſpondendum.

CAP. I.

In quo fundamentum iuris naturæ examinatur.

EX naturali igit͂ iure ſtabilitur authoritas cõitatis eccleſiæ ſupra papã in hoc, q. de iure naturæ eſt, q. cõitas perfecta, & libera eſt, ad quam ſpectat prouidere ſibi de principe, & tueri ſe contra eum qui in deſtructionẽ vtit͂ poteſtate, & cogere, punire, ac amouere illũ qñ demereť. Huic.n. principio ſi adiungatur, q. eccleſia uniuerſalis eſt cõitas perfecta & libera, & q. ordo gratiæ inſtitutus a Ieſu Chriſto non tollit, ſed perficit naturã: manifeſte concluditur, q. ad eccleſiam uniuerſalem ſpectat prouidere ſibi de papa, & tueri ſe contra eum; & punire, ac eũ deponere illum, & uniuerſaliter eſſe ſupra illum.

¶HÆC RATIO quamuis in c. 27. ſoluta ſit, ex eo q. Dñs eccleſiam non reliquit in hoc liberam: altius tñ eadem tractando dicimus, q. natura regiminis cum ſit multiplex ex ipſo naturæ fonte (nam quoddam naturaliter in uno: qui eſt naturale caput cõicationis illius, reſidet: ut patet in regimine domus: cuius authoritas, naturaliter in patrefamilias eſt, quoddam vero

naturaliter in ipſa cõitate multitudinis manet, ut patet in regimine ciuitatis, ſecluſo omni ſuperaddito dño) eccleſiaſticum regimen ea cũ domeſticum & ciuile cõplectatur (iuxta illud Apoſt. ad Epheſios quarto, Eſtis ciues Sanctorũ & domeſtici Dei) ac per hoc altius quid ſit, non ex diuinæ potentiæ immenſitate, nec ex diuinæ ſapientię, iuſtitiæ aut bonitatis decentia (quia non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum, nec dedecere Deum pōt quicquid vult) qualis naturæ ſit, ſed ex ipſa natura facti contemplandum eſt. Sicut. n. domeſticum regimen & politicum ex ipſis diffinimus, ita oportet eccleſiaſtici regiminis naturã ex ſeipſo ſpeculari. Et quoniam naturalis propagatio regiminis ſicut & aliarũ rerum, eius rei naturam oſtendit, libet intueri quòd eccleſia nõ a ſingularibus aut a cõitate, ſed a capite homogeneo Ieſu Chriſto initium ſumpſit originis, perfectionis & pñtis, pp quod eccleſiæ ſuæ dixit Io. 15. Non uos me elegiſtis, ſed ego elegi uos. Natura igitur eccleſiaſtici regiminis ab ipſa ſua natiuitate eſt: non ut in cõitate ſit, nec ut à cõitate ad unum, uel plures deriuetur (quemadmodum accidit in regimine ciuili humano,) ſed ut in uno certo principe ſuapte natura ſit. Et cum princeps iſte unus atq; idẽ dñs Ieſus heri, hodie, & in ſecula uiuat & regnet, ſecundum naturalis iuris conſequentiam oportet, ut ad ipſum principem non ad cõitatem eccleſiæ ſpectet in ſua abſentia ordinare de uicario, non cõitatis Eccleſiæ (quæ utpote ſerua nata, principandi iure caret,) ſed ipſius principis naturalis Dñi cõitatis eccleſiæ. Et hoc ipſum Saluator noſter per ſemetipſum exequi dignatus eſt, dum Petrum Apoſtolum ſolũ inſtituit ſuum vicarium poſt reſurrectionem, anteq̃ cęlos aſcenderet: ut patet Ioannis ultimo. Relinquitur igitur q́, ſicut princeps Eccleſiæ non a communitate eccleſię naturaliter authoritatem habet, ita illius uicarius non ab eccleſiæ communitate: ſed à Ieſu Chriſto authoritatem naturaliter habet.

¶ Patet ergo primò, q́, eccleſiæ cõitas ſm propriam naturam cõſiderata, non eſt talis naturæ, vt ad ipſam ſpectet prouidere ſibi de principe: ac per hoc nec ad ipſam ſpectat ſuapte natura punire, deponere, & alia huiuſmodi contra principem ſuum: quia ſerua (ut dictum eſt) nata eſt.

¶ Patet ſecundò, q́, Eccleſiæ cõitas ſm propriam naturam ſumpta non eſt talis naturæ, vt ad ipſam ſpectet inſtituere, aut deſtituere vicarium ſui principis, qui vocatur papa. Et ſi eccleſiæ cõmunitas poteſtatem aliquam habet in diſponendo de uicario principis, quæcunque ſit illa, non habet illam ex ſua natura, ſed aliunde.

¶ EX HIS autem facilè patet euulſum eſſe fundũ iuris naturalis pro pñte eccleſiæ ſupra papam, quia falſum aſſumit dicendo eccleſiam eſſe cõitatem liberam quo ad ius principandi: licet ſit ſummè libera libertate gratiæ, quin potius ex ipſo naturæ iure ſuppoſita eccleſiæ natura, quam Deus illi ſtatuit, oppoſitum ſequi monſtratum eſt: Vnde ordo gratię non tollit in eccleſia naturæ ordinem, qui ibi natus eſt eſſe. Non. n. in eccleſia natus eſt eſſe ordo talis, ut eius ſit ius principatus, & à gratiæ ordine tollatur: ſed in eccleſia ex ſua natura natus eſt ordo talis ut ius principatus ſit non in ſe, ſed in dño ſuo naturali. Et hũc naturæ ordinẽ in eccleſia, conſequens eſt q́, gratia non tollat, ſed perficiat, & Ieſu Chriſti ſapientia diſponens omnia ſuauiter complectatur.

¶ Facilè quoque patet ex hac radice prouenire, q́, oĩa, quæ inducuntur, conuenire alicui corpori myſtico ad ius principatus ſpectatoria, non ſpectant ad cõitatem Eccleſiæ ex ſua natura. Dico autẽ ad ius principatus ſpectantia, propterea quæ ad priuatas pſonas ſpectant: ut uim ui repellere cum moderamine inculpatę tutelæ, & auferre gladium de manu furioſi, & ſi quid eiuſmodi eſt, hæc ſiquidem diſcernendo non fallemur. Signum autẽ infallibile ſeruitutis eccleſiæ cõitatis, quo ad ius principatus eſt, q́, non pōt ſibi ipſi regimen retinere, nec duobus aut tribus cõmittere, hæc. n. poſſe cõitatem liberam, manifeſtum eſt. Poteſt. n. & per ſeipſam regere, poteſt & unum ordinarium inſtituere, & alia hmõi, et ſupra Regem quem eligunt, quod eccleſiam non poſſe manifeſtè liquet: alioquin poſſet aut in pluribus ſimul locare pñtem iuriſdictionis papæ, aut officium aliquod ſupra papam, quo ad iuriſdictionem & regimen Eccleſiæ inſtituere in uno, uel pluribus ſuppoſitis, & ſic à talibus nominandis, quod loco ipſius communitatis Eccleſiæ eccleſiam & papam regeret. Quia igitur naturale ius fundatum ſupra ipſam eccleſiæ naturam, nõ inſtituit eccleſiam ſupra Ieſu Chriſti uicarium: perſcrutandum eſt, an aliunde ex iure ſ. diuino eccleſię communitas hoc habeat ius.

CAPVT II.

In quo fundamentum iuris diuini examinatur, & pro quo Eccleſia ſumitur, cum dicitur, Dic Eccleſiæ.

ET LICET hoc à multis aſſumitur, & in Conſtantienſi atque Baſilienſi Concilijs diffinitum ſit, quod ab ipſo principe Ieſu Chriſto eccleſiæ cõitas habet immediatè poteſtatem ſupra papam ipſius principis uicarium, nullibi tamen in ſacra Scriptura, in qua ius diuinum promulgatur, hoc haberi aſſeritur: niſi Matth. 18. ubi Dominus ait, Si peccauerit in te frater tuus, &c. & ſubdit, Dic eccleſiæ: & ſi eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. amen dico uobis, quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo: & quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cęlo. In his etiã uerbis patet, q́, eccleſiæ non alicui eius membro (eccleſia enim non aliquod membrum, ſed collectionem eorum ſignificat) datum eſt ut audiat, excommunicet, liget, ſoluat omnem fratrem, & quæcunque ſuper terram. Pluraliter quippe ſubiectum eſt, Quæcunque ſolueritis, ad oſtendendam eccleſię authoritatem.

¶ Ex hoc textu apparet primò, q́, eccleſia habet immediatè authoritatẽ à dño Ieſu Chriſto. Per ſeipſum quippe hoc dixit eccleſiæ, non minus quàm Petro cùm dicit, Paſce oues meas: &, Quicquid ſolueris ſuper terram, &c. Apparet ſecundo, q́, quum uicarius principis huius ſit frater cuiuſque fidelis (iuxta illud Matth. 23. Omnes uos fratres eſtis) q́, ſi peccauerit in me, poteſt denunciari eccleſiæ, & procedit ſecundum ſubſequentia. Apparet tertio, quia eiuſdem poteſtatis eſt eſſe ordinarium iudicem uicarij principis, & aliorum ſingulorum membrorum eccleſiæ, & ordinare de illis, q́, ex hoc eodem textu Eccleſiæ communitas inſtituta eſt ſimpliciter ſuperior ad ordinandum de vicario Domini & alijs eccleſiæ membris.

¶ HÆC RATIO quamuis in cap. 9. illius libelli multipliciter tractata ac ſoluta ſit, altius tamen & latius (ſi fieri a me poteſt) repetenda eſt: quia hinc omnia pendent. Et quoniã principia cognoſcimus ex terminis: examinemus primo quomodo oporteat hic ſumi eccleſiam, quum dicitur, Dic eccleſiæ: & ſi Eccleſiam non audierit, &c. Oportet namque ſermonem hunc uerificari de eccleſia, aut uniuerſaliter, id eſt de omni eccleſia; aut ſingulariter de Eccleſia uniuerſali, ſeu de eccleſia ſimpliciter, aut de aliqua determinata eccleſia, aut de eccleſia indiſtinctè non determinando hanc uel illam. Cum enim ſermo ſit de eccleſia in actu audiendi & iudicandi, alius modus eſſe non poteſt, quo de eccleſia hoc uerificetur. Oportet enim aut omnibus aut alicui eccleſię, aut toti uniuerſali eccleſię cõpetere iudicium hoc à Domino traditum. Et quidem quòd non ſingulariter de ſola uniuerſali eccleſia ſermo ſit, ex hoc conuincitur quòd præceptum hoc Domini de denunciatione peccantis proximi in me, non me obligat ad recurrendum ad uniuerſalem eccleſiam. Non enim oportet ut peccante in me fratre meo, & poſt adhibitos teſtes incorrigibiliter pernicioſo, dicam Concilio uniuerſalis eccleſię, ut patet. Et tamen ſi ſermo iſte eſſet de ſola uniuerſali eccleſia, præceptum Domini ad hoc obligaret: quia obligat ad dicendum eccleſię uniuerſali iuxta hunc ſenſum. Eſſet enim ſenſus, Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic eccleſię uniuerſali.

¶ Amplius, Si in hoc tex. data eſt poteſtas eccleſię uniuerſali, cùm non ſit ei data maior intenſiuè poteſtas quàm Petro, utrique enim eadem poteſtas data eſt, dum utrique dicitur. Quodcunque ligaueris vel ſolueris ſuper terram, &c. quomodo eccleſię communitas maiorem ſibi quam Petro poteſtatem iuriſdictionis uſurpat? Quomodo rurſus Chriſtus ęterna ſapiẽtia duas æquales intenſiuè poteſtates in eccleſia abſque tertia ſupra ambas inſtituit? mutuò enim ſe impedient: cum par in parem non habeat imperium. Quomodo perplexat reliquit oues, uel liberas, ut aut obediant cui uolunt, aut neutri, aut utrique præcipienti contraria ſimul? Non igitur eſt ſermo præſentis textus de ſola eccleſia uniuerſali.

¶ Et per idem patet, quòd non eſt ſermo de eccleſia ſimpliciter: ut diſtinguitur contra eccleſiam talem (vt puta Mediolanenſẽ, Bononienſem, &c.) hoc. n. nihil aliud eſt dicere, quàm q́, eſt ſermo de eccleſia uniuerſali, quod excluſum eſt. Et quia non eſt maior ratio de una eccleſia quàm de alia: ideo patet q́, non eſt ſermo de aliqua eccleſia determinatè, nec de omni collectiuè, aut diſtributiuè propter prędictam rationem: quia non teneor denunciare omnibus eccleſijs, peccantem in me fratrem: ſed ſermo eſt de eccleſia indiſtinctè, ſeu indefinitè. Ita quod eccleſię datum eſt iudiciũ fratris peccantis, non determinando hanc uel illam. Et quoniam actiones ſunt ſingularium, & actor ſequitur forum rei, determinatur in qualibet eccleſia a fratre peccãte, ad eccleſiam, ſcilicet fratris peccantis. Ita quòd ſenſus literalis illius textus eſt, Si peccauerit in te frater tuus, dic eccleſiæ illius: & ſi illam non audierit, &c. Et ad hoc proculdubio obligat præceptum abſque ullo inconuenienti, & communi omnium conceptione ac conſuetudine eccleſiæ roboratur: diſponit namq; ſic intellecta doctrina Domini omnia ſuauiter. Nec fallaris male intelligendo eccleſiam peccantis fratris: quoniam eccleſia illius eſt non ſola ſua propria, ſed quęcunque alia iuriſdictionem habens ſuper illum, ut patet.

Cap.

CAP. III.

Quid ſignificat Eccleſia cum dicitur, Dic Eccleſiæ.

DE HOC rurſus vocabulo eccleſiæ videndum eſt quid ſignificet in hoc textu, quum dr, Dic eccleſiæ. Et ne in multitudine expoſitionum magis æſtimemur, admittatur eccleſiam proprie ſumi pro conuocatione, ſeu collectione fidelium. Aiunt aūt iſti ꝙ eccleſia hoc in loco ſignificat cōitatem fidelium non in ſeipſis, ſed in prælatis eorum, ſiue papa interſit, ſiue non.

¶Sed ꝙ hic non ſit ſenſus literalis, ex eo patet, ꝙ in una & eadē ſignificatione oportet intelligere in hoc textu Eccleſiæ nomen reſpectu cuiuſcunq; peccantis eccleſia ſit. Quum.n. vt ex d ctis patet, indiſtincte dictum ſit, Dic eccleſiæ peccātis fratris (quam ille tenetur audire) & non magis de uniuerſali quàm particulari, aut econtra oportet uniuoce ſignificare eccleſiam quum applicatur ad uniuerſalem, & quum applicatur ad particularem, ut patet. Conſtat aūt ꝙ non denunciandus eſt frater eccleſiæ illius, id eſt cōmunitati, ſiue Epiſcopus interſit, ſiue non. Ergo cū præcipitur dicendum eccleſiæ indiſtincte, non intelligitur communitas, ſiue caput velit eſſe, ſiue non.

¶Vñ ſciendū eſt, ꝙ licet ex ui uocabuli, Dic eccleſiæ ſignificet, Dic cōuocationi, procul dubio fideliū, ex contextu tñ literæ (qa ſubditur Amen dico vobis, quæcumq; ſolueritis ſuper terram, &c.) ſumitur quod non de quacumq; conuocatione fidelium, ſed de authoritatiua intelligitur: alioquin conuocatio fideliū Mediolan. ſine eius prælato haberet à Dño poteſtatem iudicandi. &c. Perinde ergo eſt, Dic eccleſiæ. & Dic authoritatiuæ conuocationi. Conſtat aūt inductiue in ſingulis eccleſijs ꝙ authoritatiua conuocatio non eſt, ubi Prælatus illius conuocationis deeſt: igr̄ nec authoritatiua cōuocatio oīm fideliū eſt, ubi oīum fideliū paſtor & rector, qui eſt papa, deeſt omnino, ſ. tam per ſe quàm per alium. Et eſt ſermo de authoritatiua conuocatione, ſeu eccleſia ſimpliciter & abſolute & non ſecundum quid, ſeu reſpectu huius: puta Papæ hæretici deponendi, uel electionis futuræ, &c. inquirimus uquidem nunc ſuperioritatem ſimpliciter. & abſolute.

¶Explanatur aūt amplius quod dicimus, ſ. ꝙ in nomine eccleſiæ in hoc textu clauditur illius eccleſiæ prælatus, Quia ſi non includitur prælatus illius, oportet alterum duorum dicere, aut ꝙ cōitas fidelium in eccleſia aliqua particulari habeat ēt inuito epiſcopo a Dño iuriſdictionis poteſtatem excōicandi, &c. aut ꝙ non de cōitate ſit dictum. Dic eccleſiæ, & ſimiliter ꝙ nō eſt ei dictum, Quæcumque ſolueritis ſuper terram &c. Sequela patet: quia eccleſię data eſt authoritas, & ſi nomine eccleſiæ intelligitur cōitas, ip a cōitas uelit nolit, Epiſcopi authoritatem habet: & ſi non habet, relinquitur ꝙ ipſa non ſignificatur eccleſiæ nomine, hoc in loco. Primum autem horum affirmari non poteſt: ſecundum igitur eſt uerum. In cuius ſignum, ſacrorum doctorum ei conſonat gloſſa, Dic eccleſiæ, id eſt Prælato vt capiti conuocationis. Iuxta hunc etenim ſenſum etiam ipſe, qui eſt papa, dicere poteſt crimen alterius eccleſiæ, id eſt authoritatiuæ conuocationi: vt Nicolaus papa 11. q. 3. c. præcipue, Lothario regi comminando ſcribit. Nec obſtat, ꝙ ipſemet ſit illius caput: quia hoc eſt per accidens, ſ. ꝙ denuncians. & prælatus conuocationis coincidant in unam & eādem perſonam. Et ſi bene contextus Euangelij notetur, ubi uult Dñs authoritatiuam conuocationem adhiberi, in qua ex pluralitate conuocatorum Concilij vigor, ex authoritate aūt Prælati authoritas iudicij inueniretur. Propter quod ēt conuertit ſermonem ab eccleſia ad Prælatos: cum enim prius de eccleſia dixiſſet, Dic eccleſiæ: & ſi illam non audierit, &c. non ſubdidit, Amē dico vobis, quicquid ſoluerit eccleſia ſup terrā: ſed ſubdidit, Amē dico uobis, qcqd ſolueritis, inſinuans per hoc cōi quidē conuocationis Cōcilio correctionem tractandam: Prælatorum autem authoritate ſoluendum ligandumque (iuxta concluſa) per eccleſiam eſſe. Pluraliter autem dixit Solueritis, uel propter pluralitatem conuocatorum ad tractandum, & cōcludendum, uel propter pluralitatem capitum in pluribus eccleſijs, de quibus indiſtincte dixerat, Dic eccleſiæ.

CAPVT IIII.

An Dominus per illa verba Matth. 18 dederit immediate poteſtatem Eccleſiæ, & quantum ei dederit.

QVAMVIS autē ex eccleſiæ in hoc textu ſuppoſitione, & ſignificatione manifeſtum ſit, ꝙ ad eccleſiam vniuerſalem non reſtringitur præſens litera, ſed ꝙ indiſtincte de eccleſia eſt ſermo: adhuc tñ obſcurum remanet: & ppea declarandum, an Dñs immediate dederit poteſtatem iuriſdictionis eccleſiæ indiſtincte, & quantam authoritatem eidem dederit. Eſt aūt tō obſcuritatis in primo: quia ſi dñs dedit immediate poteſtatem iuriſdictionis eccleſiæ fratris peccantis in me: quū quęlibet eccleſia ſit talis, ſequitur ꝙ quælibet eccleſia habeat immediate poteſtatem iuriſdictionis a Dño, quod non bene ſonat: ſi autem non dedit omni eccleſiæ fratris peccantis in me, quum non ſit maior ratio de una quàm de reliquis: nulli dedit in hoc textu: quod non admittitur. Ratio autem obſcuritatis in ſecundo eſt: quia ęqualem poteſtatem continent uerba dicta in hoc textu eccleſię: & uerba dicta Petro, ſcilicet, Quęcumque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcumq; ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Non conſonat autem ęquales eſſe in eccleſia Dei poteſtates iuriſdictionis non habentes in eadem aliquam tertiam ſupra ſe: principatuum enim pluralitas mala eſt.

¶PRINCIPIVM aūt huius claritatis ſumendum eſt a deſtructione ſenſus opinati, ut uel ſic veritas eluceſcat. Dcdm eſt ergo primo, ꝙ ipſum dſim dare immediate poteſtatem illam, Quęcumq; ſolueritis, cōitati vniuerſalis eccleſię repugnat ordini inter papam & eccleſiam: quia (ut dictū eſt,) ponit duas ęquales intenſiue poteſtates iuriſdictionis in eccleſia, non habentes tertiam ſupra ſe in eadem eccleſia, a Dño immediate ordinatas: ſ. cōitatis eccleſiæ uniuerſalis, & Papę. Patet ſequela. ex textu Matt. 16. & Matt. 18. ubi (vt dictum eſt) eadem uerba vtriq; dicta leguntur. Et licet hoc ſit ſiñ ſe inconueniens: magis tñ oſtenditur, ſi attendamus quō Chriſtus ęterna ſapientia, principatuum pluralitatem in eccleſia inſtituit, quō mutuo ſeſe impedirent duę poteſtates, quō perplexę eſſent oues Chriſti, vel liberę contraria pręcipientibus, ut aut obedirent alteri ad libitum, aut neutri, aut utrique ad contraria: quod eſt impoſſibile. Et quod amplius eſt, ſi hęc ēt poneretur data immediate poteſtas uniuerſali eccleſię unde ſibi poteſtatem ſupra papam habentem æqualem cōitas eccleſię uendicaret: cum par in parē non habeat imperium. Quum enim poteſtas intenſiue ęqua ſit qua ratione Eccleſia ſupra papam, quia membrum eius iuriſdictionem haberet, quia dictum eſt, Si peccauerit, &c. Dic eccleſiæ: eadem ratione quia eccleſia eſt ouile papę. quia dictum eſt. Fiet unum ouile, & uuus paſtor, papa ſupra eccleſię communitatem iuriſdictionem haberet, aut neuter ſuper alterum.

¶Dcdm eſt ſecundo, ꝙ ipſum dare immediate poteſtatem illā, Quęcumq; ſolueritis &c. cōitati cuiuſcumq; Eccleſię, repugnat conſuetudini eccleſię, & eſt ſemper ſermo de cōitate eccleſię, vt aduerſarij intelligunt: ſ. ſiue prælatus adſit, ſiue nō omnino. Patet hoc ex communi eccleſię conſuetudine, quia talis communitas inuito ſuo epiſcopo, & papa non poteſt abſoluere & ligare: quę tamen poſſet ſi a Domino immediate haberet poteſtatem communitas cuiuſque eccleſię.

¶Dicendum eſt tertio, ꝙ ipſum dare immediate poteſtatem, Quęcumq; ſolueritis ſuper terrā. erunt, &c. in ſua amplitudine, vt ſonat cuicūq; eccleſię authoritatę proprio capite, niſi cuius propriū caput eſt papa, repugnat eccleſiarum ordini eſſentiali, & earū profeſſioni. Ordini quidem: quia ſi ex hoc loco ſumma authoritas cuicūque eccleſię authoritatę proprio capite (ut Dñs loquitur) indiſtincte data aſſeritur a Dño immediate oportet dicere duo. Primo, ꝙ quęlibet eccleſia immediate habet authoritatem a Domino. Secundo, ꝙ quęlibet eccleſia habet ęqualē intenſiue a Domino poteſtatem iuriſdictionis: quamuis extenſiue una excedat alteram, & uniuerſali eccleſia omnes. Et conuincitur ſequela utriuſque. quia eccleſię indiſtincte, immediate & inęqualiter datum eſt, (ut patet in litera & ex dictis) & non magis uni quàm alteri: ut patet ibidem. Et ex hoc ſequitur ulterius vtraque pars contradictionis: ſcilicet, quòd una eccleſia eſt ſuperior ſimpliciter, & non eſt ſuperior ſimpliciter altera. Nam ex eo quòd quęlibet eccleſia habet a Domino in ſuos poteſtatem, ſequitur ꝙ eccleſia una, puta uniuerſalis, eſt ſuperior ſimpliciter qualibet eccleſia particulari utpote eius membra, ac per hoc poteſt diſponere, & ordinare de illa: & ordinare aliquid de illius poteſtate, irritādo ſi ſecus factum fuerit. Ex eo uerò quòd quęlibet eccleſia habet a Domino immediate poteſtatem ęqualem intenſiue, ſequitur quòd eccleſia uniuerſalis. non poteſt aliquid ſubtrahere poteſtati iuriſdictionis Eccleſię particularis: poteſtas enim data alicui a principe, non poteſt ab inferiori auferri. Et conſequenter ſequitur ꝙ eccleſia uniuerſalis non eſt ſimpliciter ſuperior ſecundum poteſtatem iuriſdictionis reſpectu eccleſię particularis: ſuperioris enim poteſtatis iuriſdictionis ſimpliciter eſt poſſe irritare inferioris actum, ſi hoc faciat. Reliqua inconuenientia quę ſequuntur ex ęqualitate intenſiua poteſtatis iuriſdictionis in qualibet eccleſia, (ut puta ꝙ ſubditus non tenetur magis uniuerſali quàm particulari obedire, ꝙ par in parem habet imperium, quòd quicquid ab una fit, a reliqua poteſt impediri, & reliqua) iuris mediocriter doctis relinquo deducenda. Profeſſioni autem eccleſiarum hoc repugnat: quia Papa reſeruante, uel prohibente, &c. Eccleſiæ reliquę poteſtatem iuriſdictionis in reſeruatis prohibitis &c. ſe non habere confitentur: quod non uere dicerent ſi illā pote-

poteſtatem à Domino immediate accepiſſent. Et eſt ſermo ſemper in huiuſmodi de dare ordinario iure poteſtatem.

¶ EX QVIBVS Omnibus collige, quòd hæc poteſtas tam ampla ſoli Petri Eccleſiæ conueniat, & hæc verba non ſoli Petri Eccleſiæ dicta ſint, ꝙ per hæc uerba aut nulla ordinaria poteſtas iuriſdictionis data eſt, aut non tam ampla ut eſt illa data Petro. Et uere ſic eſt uerba ſiquidem Dñi manifeſte continent poteſtatem iuriſdictionis in Eccleſia (nec hoc uertendum eſt in dubium) ſed non continent ꝙ per ipſa data ſit à Dño talis poteſtas, vt diſcurrendo per ſingula, & ſtatim manifeſtatur. Diſcurrendo quidem per ſingula: nam per illud verbum, Dic Eccleſiæ, nulla datur poteſtas, ſed præcipitur denunciatio. perinde.n.eſt, Dic Eccleſiæ, ac Dic iudici: ubi patet non dari iuriſdictionem, ſed præcipi denunciationem. Per illud verò, Si eccleſiam nõ audierit ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus: quum perinde ſit, ac ſi iudicem non audierit ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus, manifeſte patet nullam dari poteſtatem, ſed in caſu pertinaciæ euitationem illius a Dño iudici. Per illud demum, Amen dico uobis, quæcumq; ſolueritis, &c. nullam ẽt dari tunc poteſtatem ex eo patet, ꝙ nec Petro ex eiſdem uerbis ſ. Quicquid ſolueris, &c. vlla data eſt tunc poteſtas, ſed poſt reſurrectionem Dñi, quum dictum ei eſt Paſce oues meas. Ratione autem. Nam poteſtas iuriſdictionis contenta in his Dñi uerbis, aut eſt data tunc Eccleſiæ, cui Dñs loquitur, aut non eſt data tunc: inter hæc.n. cum contradictorie opponantur, non datur medium. Si non, ht [illegible]. Si eſt data tunc eccleſiæ, ergo cuilibet collationi ſeu conuocationi fidelium cui eccleſiæ nomen uere conuenit, data eſt a Dño immediate poteſtas illa iuriſdictionis: hoc autem ſpectat ad hæreſim pauperum de Lugduno, dicentium ꝙ vbi ſunt fideles congregati in nomine Dñi, ibi eſt poteſtas, eo ꝙ poteſtas ſequitur ſanctitatem perſonæ: ſolum enim differt ab ea ſignum & mnita. Sequela autem patet: quia Dñs indiſtincte de eccleſia loquens ad quamcunq; Eccleſiam peccantis fratris præceptum ſententiamq; extendit. Conſtat autem collectionem, ſeu conuocationem fidelium ſine prælato aliquo inter eos Eccleſiæ nomen vere habere. Et confirmatur, ꝙ de talium collectione oporteat iſtos concedere Eccleſiam ibi dici: quia quod eſt, non fit, & habenti non datur quod habet ſi ergo Eccleſia per hæc fit habens poteſtatem, ipſa non habet illam, ergo illa collectio in ſermone eſt quæ non habet authoritatem, ſed hinc accipit. Et cum non ſit maior ratio de una q̃ de alia: ſequitur idem quod prius, ſ. ꝙ quælibet fidelium collectio à Dño hinc habuerit authoritatem iuriſdictionis. Si dicatur, ꝙ Eccleſiæ nomine intelligitur hic collectio fidelium autorizata, tunc currit ratio prius dicta de ordine eſſentiali Eccleſiarum. Et obſtat ipſum dare: quia habenti non datur: & quod eſt poteſtatem habens, non fit poteſtatem habens.

¶ QVIA Igitur ex prædictis patet, ꝙ authoritas iuriſdictionis in verbis Dñi continetur: & non eſt per hæc uerba data, dicendum eſt, ꝙ per hæc verba, Dñs ultra præceptum de correctione fraterna, denunciatione illiuſq; ordine, efficaciam eccleſiaſticæ poteſtatis iuriſdictionis ad literam expreſſit per illa uerba, Si Eccleſiam non audierit, &c. &, Quæcumq; ſolueritis ſuper terram, &c. oſtendit.n. tantæ efficaciæ Eccleſiæ eſſe ſnſam, ut indubie a nobis ſeruanda, & in cœlo rata ſit. Et hoc ſolum per illa verba Dñs fecit: poteſtatem.n. eccleſiæ alias ſupponebat. Et poſt admitti, ꝙ promiſit illam per illa uerba, Quæcumq; ſolueritis, ſed ad utrumque horum. ſ. & poteſtas ſuppoſita eſt & promiſſa ſat eſt, ſi qñq; data eſt: & ſimiliter quo ad modum, ſi mediate, uel immediate data eſt. petro ſiquidem, ac per hoc eius eccleſiæ immediate poteſtatem dedit poſt reſurrectionem dicens, Paſce oues meas, reliquis uero Eccleſijs mediante Petro ſecundum curſum ordinarium: quamuis diſpenſatiue mediantibus alijs Apoſtolis, quibus poteſt concedi hoc eſſe permiſſum. Eſt ergo ſenſus literalis uerborum Dñi, ꝙ tanta eſſet futura eccleſiæ cuiuſque authoritatæ poteſtas in ſibi ſubditis ut ſic, ut ſententia eius & coram hominibus in cœlo eſſet valida. Et hic ſenſus eſt amplectendus: vtpote cui omnia conſonant, & ſeries textus, & ſenſus uerborum, vt authoritates Sanctorum, & conſuetudo eccleſiæ, & euitatio omnium inconuenientium: quæ omnia propter iam dicta hic & in libello illo proſequenda omitto. Satis enim patere puto hæc, & ꝙ promiſſioni Domini ſufficiat exhibitio quam mediante Petro ordinariæ, & mediantibus alijs Apoſtolis per uiam legationis omnibus Eccleſijs fecit.

CAP. V.

Quomodo Eccleſia habeat poteſtatem iuriſdictionis, quæ uerbis Domini continetur, an ſcilicet ratione ſuæ totalitatis an ratione partis.

QVIA Autem conſtat Eccleſiam, de qua Dñs loquitur, habere poteſtatem iuriſdictionis quantumcumque per illa uerba non ſit ei data & varijs modis intelligi hoc poteſt, oportunum uidetur diſcutere modum, quo poteſtas iuriſdictionis eſt in Eccleſia.

¶ Sciendum igitur eſt, ꝙ dupliciter põt intelligi Eccleſiam ad literam cui peccatum fratris peccantis dicendum mãdat Dñs habere poteſtatẽ iuriſdictionis in foro exteriori, (de quo eſt ſermo. iuxta duos modos, quibus de eccleſia, quæ quoddam totũ ſignificat, aliquid uerificatur. Primo, rõe partis: ſecundo rõne ipſius totalitatis ſeu totius: Sicut de hõie, qui ẽt quoddam totum eſt, dicimus ꝙ uidet, ꝙ audit, &c. & uerificatur ratione partis: quia uidet per oculum, audit per aurem, &c. & rurſus dicimus de eodem, ꝙ perfectiſſimum eſt aĩalium, quod eſt animal politicum, & hmõi: & uerificatur ratione ipſius totius, ut patet. Et quidem ꝙ de eccleſia ratione partis, ſ. puta capitis, uerificatur ꝙ habet poteſtatem iuriſdictionis ſoluendi & ligandi in foro exteriori, dubium nõ eſt: & ſic ſolum, (ut probabitur amplius,) ad literam uerificari põt ſermo Euangelij, ꝙ Eccleſia habeat poteſtatem. Quod autem de eccleſia ratione ipſius totius hoc uerificetur, multipliciter imaginari põt. Primo accipiendo eccleſiã quaſi totum homogeneum, id eſt ſimilis naturæ per totũ prout eccleſia eſt collectio fidelium: oẽs.n. fideles inquantum fideles, unius ſunt naturæ. Et ſic eſſet ſenſus, ꝙ Eccleſia, ideſt collectio fidelium, habet poteſtatem iuriſdictionis, &c. Et ſi in hoc ſenſu intelligatur, Dic eccleſiæ, ſequitur, ꝙ cum in fide non ſit dĩa ſexus & ſtatus, ꝙ eccleſia laicorum & fœminarum haberet iuriſdictionem in foro exteriori. Et tenet ſequela, tum quia oẽs fideles ſunt eiuſdem naturæ: tum quia ſi contingat in aliqua eccleſia mori clericos omnes remanet ibi uere eccleſia in hoc ſenſu, id eſt, collectio fidelium: & conſequenter ſm iſtam phantaſiam illa haberet poteſtatem excõicandi. Imo ſi bene cõſideretur ſumendo eccleſiam ut totum homogeneum, q̃m fides ſola eſt eius natura, accidit illi toti, ꝙ aliqua eius pars ſit ſtatus clericalis: quia in illo toto ut ſic poteſtas ponitur. Secundò ergo poteſt intelligi, ſumendo eccleſiam ut totum heterogeneum, id eſt diſſimilis naturæ, prout eccleſia cõſtat ex oĩbus membris officialibus (puta epiſcopo, Sacerdote, Diacono, uel alijs quolibet aſſignandis membris) hoc.n. totum eſt quaſi corpus conſtans ex oculis, manibus, &c. Et ſic eſſet ſenſus, Dic eccleſiæ, id eſt conuocationi integræ membrorum eccleſiæ. Et ſi in hoc ſenſu intelligatur, ꝙ ipſum totum ratione ſuæ totalitatis habet poteſtatem iuriſdictionis, obſtant tria. primo ꝙ æqualis poteſtas intenſiue poneretur in qualibet eccleſia: q̃m una tñ poteſtas Dño nominata eſt, & non magis de una q̃ de alia eccleſia, ut patet in litera, & ex antedictis. Secundo, ꝙ eſſet maior intenſiue poteſtas in eccleſia, q̃ illa, Quodcumq; ligaueris, &c. Et tenet ſequela, ꝙ poteſtas totius eccleſiæ ratione ſuæ totalitatis ponitur ſuperior, ẽt reſpectu papatus. Falſitatis autem conſequentis patet etiam ex uerbis Dñi eadem uerba replicantis, quæ Petro dixerat, ſ. Quæcumque ſolueritis, &c. Tertio, ꝙ non eſſet data a Chriſto immediate, Matt. 18. quod tñ eſt totum fundamentum iſtorum. Et tenet ſequela: quia tunc non erat inſtitutum ſacrum ordinis, quod conſtat eſſe inſtitutum ſimul cum Euchariſtiæ ſacro. Pridie q̃ Dñs pateretur, Non igitur dedit Dñs tũc eccleſiæ, id eſt cõitati Sacerdotum, Diaconorum & epiſcoporum (quæ integrant generale Concilium) poteſtatem iuriſdictionis: quia non erant Sacerdotes, nec Diaconi, nec epi. nec Clerici: non enim aũt nil datur. Et ſi dicatur, ꝙ Dñs tunc non dedit, ſed promiſit ſe daturum in illis uerbis, Quæcumque ligaueritis, &c. habeo intentum, ꝙ nullibi in ſacra Scriptura habetur, ꝙ Dñs per ſemetipſum immediate eccleſiæ communicati poteſtatem iuriſdictionis dedit. Et ſi inſtetur: quia quod promiſit ſeruauit: patet reſponſio, ꝙ non promiſit per ſemetipſum immediate ſe daturum (ut patet in litera & ideo non oportet, ꝙ hoc obſeruauerit: ſatis namque fecıſſet promiſſioni ſuæ ſicut in ueritate de facto uerificauit illa uerba ſua mediante Petro in uniuerſis eccleſijs. Quia igitur de eccleſiæ communitate quomodolibet ſumatur, non uerificantur ratione ſuæ totalitatis uerba Domini Matt. 18. in quibus totum ſit fundamentum ex authoritate Scripturæ, tota aduerſariorum opinio ſtat in hoc, ꝙ communitas eccleſiæ ratione ſuæ totalitatis habet poteſtatẽ immediate a domino, conſequens eſt ut uerba Dñi uerificentur de eccleſia ratione partis (puta capitis) ut prædictum eſt. Et propterea communis animi conceptio fidelium eſt, Dic eccleſiæ, id eſt, Prælato eccleſiaſtico, ratione cuius eccleſia ipſam poteſtatem habet.

CAPVT VI.

Quomodo poteſt (condeſcendendo multorum ſenſui) intelligi quod Eccleſia ratione ſuæ totalitatis habere poteſt & habet quandoque poteſtatem aliquam iuriſdictionis.

OBSERVANDVM Quoq; eſt, ne fallamur, videntes qñq; authoritatẽ iuriſdictionis eccleſiaſticæ in eccleſia ratione ſuæ totalitatis: & pp ea falſa iudicemus prædicta. Non.n. docuimus aut docemus non conuenire eccleſiæ poteſtatẽ qñq; ratione ſuæ totalitatis, ſed ſic non eſſe datam ei à Domino

Ieſu

Ieſu Chriſto immediatè per illa uerba Matt. 18. Nõ nego. n. q̃d Epiſcopi orientales conuenientes, poſſint ſimul quaſi unũ corpus & unam authoritatem ex ſuis conficere, ſed etiã ſingulos ſubiiciendo illi: & ſic illa poteſtas in toto illo corpore rõne ſuæ totalitatis exiſtens, ſtatuet ſupra illas Eccleſias, actuſque iuriſdictionis exercebit. Sed tamen nihil poterit illa poteſtas, niſi q̃d ex poteſtatibus ſingulis, & illarum ſubiectis cõſurgere põt. Propter quod ſi eſſet aliquid reſeruatum Romano pontifici, non poſſet poteſtas illa abſoluere ab illo.

¶ Et ſimiliter omnes uniuerſi orbis Prælati mortuo ſummo Põtifice, uel ſine illo ſi cõuenirent communicando in unum corpus, & unanimes in conſtituendo, conſtituerent in tota ſynodo illa poteſtatem unã ſuper omnes Eccleſias, his tamen exceptis, quæ ſumm. Pontificis ſunt propria. Simili quoq; modo, quum papa, cũ reliquis p̃latis orbis Cõcilium celebrãdo ſimul cum eis conſtituit, abſoluit, damnat, &c. communicando cum aliis, quaſi unus ex eis facere ut. In his enim omnibus, & ſimilibus non eſt aliqua poteſtas immediatè data à domino Ieſu Chriſto ipſi communitati primo: nec eſt aliqua extranea poteſtas à poteſtatibus partialibus, ſed uelut poteſtas totalis conſurgens ex partialibus. Quemadmodum enim in naturalibus inueniitur differre forma a forma dupliciter: ſ. ut una forma ſeparata ab alia, ut forma Solis à formis mixtorum, & ut forma totius a forma partis, ut humanitas ab anima hominis: ita poteſtas papæ differt ab aliis primo modo: & poteſtas ſynodi differt ab his ex quibus accumulatur, ſecundo modo. Et iſta p̃tas in tota ſynodo per uiam communionis ſeu accumulationis communi à ſingulis partibus liberalius, uel minus liberaliter, prout partibus & præcipue principi ut, qui nunquam tantam ſuam authoritatem accumulare in communi, intelligitur, ſed quantum ad illa tractanda expedit. In cuius ſignum non intelligitur, ſe ſubiicere ſynodi poteſtati coactiue, quantumcunque ſtatutis ſynodi conſentiat, communibus Eccleſiæ perſonis. Et ex hoc patet, q̃ ſi tota Eccleſia, ſecluſo papa, aliquem præficeret curæ Eccleſiæ: ille eſſet ſubditus papæ, nec poſſet à caſu papali abſoluere: quod nõ eſſet, ſi Eccleſia haberet uniuerſalem, & plenam poteſtatem immediatè à Chriſto ratione ſuæ totalitatis, ſecluſo Papa. Et ſimiliter papa poteſt quantum eſt ex poteſtatis authoritate tollere ſtatuta Concilii generalis, etiam de cõſenſu, & authoritate ſua facta: quod nõ eſſet ſi Eccleſia integra rõne ſuę totalitatis haberet poteſtatem uniuerſalem, & plenam à Domino Ieſu Chriſto. Ex omnibus autem dictis euulſam iam eſſe radicem ex iure diuino opinatam poteſtatis Eccleſiæ ſupra papam, liquido apparet.

TRACTATVS SECVNDVS.

Apologiæ ſecunda pars in nouem & uiginti capita diuiſa.

SVMMARIA.

1 *Reſponſio ad obiectionem contra illud, quod Dominus Eccleſiæ regimen ſic ordinauit, ut ſummum Pontificem inſtitueritis à quo uia ordinaria in reliquum Eccleſiæ p̃tas deriuaret: & quod Apoſtolis aliis uia præuentionis gratuita poteſtatem dedit.*

2 *Reſponſio ad obiectiones contra illud: quod Papa eſt caput uniuerſalis Eccleſiæ & non ſolum ſingulorum membrorum.*

3 *Reſponſio ad obiectiones contra illud: q̃d Concilium authorizatũ a Papa non eſt maioris authoritatis, quam ipſe Papa.*

4 *Reſponſio ad obiectiones contra illud. Si cõtas Eccleſia ſecluſo papa haberet poteſtatẽ ſupra Papam, Eccleſiæ regimẽ eſſet populare.*

5 *Reſponſio ad obiectiones contra illud. q̃d Papa eſt ſupra cõtatem totius Eccleſiæ ex illa authoritate, Paſce oues meas, & q̃d Papa eſt paſtor uniuerſalis Eccleſiæ, & non ſolum ſingularum ouium.*

6 *Reſpõſio ad obiectiones cõtra illud ex illa authoritate, fiet unũ ouile & unus paſtor, q̃d Papa eſt paſtor illius ouilis, & non ouium uerſus*

7 *Reſponſio ad obiectionem contra illud, Non minus Papa eſt paſtor Eccleſiæ catholicæ, quam quilibet Epiſcopus Eccleſiæ ſuæ inferẽdo ex hoc ſuperioritatem Papæ ad Eccleſiam.*

8 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, Papa habet ſupremã poteſtatem in Eccleſia, ergo eſt ſuper uniuerſalem Eccleſiam.*

9 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, Papa eſt proximus, & immediatus uicarius Chriſti, ergo nullam habet in terris poteſtatem priorem ſe &c.*

10 *Reſpõſio ad obiectiones ſeptẽ cõtra illud, Papa p̃tas ẽ ſupra Eccleſiam uniuerſalẽ, & Conciliũ generale, diſtinguitur cõtra Papam.*

11 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, q̃d Conſtan. Ciliũ pro ęſe, quo fecit decreta de poteſtate ſynodi, non erat uerũ conciliũ, uniuerſalis Eccleſiæ. & q̃d Baſil. Concilium errauit illud ſequendo.*

12 *Reſpõſio ad obiectiones cõtra gloſſã datã ad illa uerba Auguſtini, Quando Petrus claues accepit, Eccleſiam ſignificauit: q̃d per hoc intelligitur cl. uel officio capitis è Petro & ſucceſſorib. datas eſſe.*

13 *Reſponſio ad noui obiectiones contra illud q̃d papa nõ põt errare errore iudiciali in fide quia ad ipſum ſpectat finalis determinatio de fide*

14 *Reſponſio ad obiectiones contra illam rationem, quare Papa non poteſt errare in fide, quia. ſ. eſſet error uniuerſalis Eccleſiæ quia tenetur ſequi diffinitionem Papæ in fide.*

15 *Reſponſio ad obiectiones contra expoſitionem illius uerbi Hier. Si authoritas quæritur, orbis eſt maior urbe.*

16 *Reſponſio ad obiectionem contra multas authoritates ex libro Decretorũ, quibus probatur Papam non habere ſuperiorẽ in terris.*

17 *Reſponſio ad ſeptem obiectiones contra illud quod Eccleſia Dei ſecluſo Papa non eſt data p̃tas papalis, aut ſuperior papali in Euãgelio Matt. 18. & quod in Eccleſia huiuſmodi non eſt talis p̃tas.*

18 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quod Ex miſſum eſſe, non ſequitur eſſe ſubditum.*

19 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quod ex 36. q. 2. c. placuit. in illo c. traditur, quod Hier. authoritas innixa ſacra ſcriptura prævaluit Concilio.*

20 *Reſponſio ad obiectionem contra hoc, q̃d ex authoritate decr. de ele. l. in c. ſignificaſti. dicitur q̃d cõcilia a Papa habent authoritatẽ.*

21 *Reſpõſio ad obiectiões multas cõtra illud q̃d Conciliũ generale legitime congregatũ põt errare diffinẽdo, Papa abſente nõ conſentiente.*

22 *Reſponſio ad plures obiectiones contra illud, quod poteſtas applicatiua papatus ad perſonam, ſeu poteſtas electiua Papæ, eſt regulariter & principaliter in Papa, & non niſi in caſu in concilio.*

23 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quod in Eccleſia eſt poteſtas authoritatiua ſuper coniunctionẽ Petri, & papatus, nõ ẽt ſup papã.*

24 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quod papa poſſet committere poteſtatem depoſitiuam Papæ hæretici collegio Cardinalium.*

25 *Reſponſio ad obiectiones contra rationem datam quare pro infidelitate ſola poteſt Papa deponi: quia. ſ. ſola infidelitas inter crimina contrariatur ad eſſe Papæ.*

26 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quod ex Sacra ſcriptura ſolus caſus hæreſis excipitur ab ipunitate Papæ reſpectu Eccleſiæ.*

27 *Reſponſio ad obiectiones contra hoc, quod in ſolo caſu hæreſis Papa ſubiicitur Eccleſiæ, ita quod poſſit deponi.*

28 *Reſponſio ad obiectiones contra illud quod propter ſcandalum nõ eſt præſcindendum caput iuxta Domini ſententiam Matth. 18.*

29 *Reſponſio ad obiectiones contra illud, quod Deus optime prouidit Eccleſiæ, diſponens quod orationis remedio contra malum papam uteretur, non autem depoſitionis poteſtate.*

IN NOVEM ET VIGINTI

capita Apologię ſecundæ de comparata authoritate Papæ & Concilij.

ET ſic cum utriuſque iuris naturalis. ſ. & diuini fundamentũ ademptum ſit ad ſingula obiecta deſcendendum eſt.

CAP. I.

DIXI in capite tertio illius libelli Dominum ordinaſſe ſic Eccleſiæ regimen, ut Petrum ſummum Pontificem inſtitueret, à quo uia ordinaria in reliquum Eccleſiæ poteſtas deriuaret: & quod ipſe Dominus uia præuentionis gratuitæ Apoſtolis aliis poteſtatem dedit.

¶ OBIICITVR cõtra, ſ. Eccleſia fuit poteſtas electiua papæ antequam Petrus fuerit papa: ergo, cum maiori apparentia diceretur, Chriſtum cum fecit Petrum ſummum Pont. præueniſſe Eccleſiam: & id ex gratia Petro contuliſſe quod Eccleſia potuiſſet ordinare ex Chriſti inſtitutione, quam q̃ præuenerit Petrum, dando Apoſtolis poteſtatem. Antecedens probat: q̃a poteſtas electiua eſt in Eccleſia à Chriſto, Matt. 18. &c.

¶ RESPONDEO, Quod aſſumptum eſt falſum: nam, cũ electio Papæ ſit uicarii principis electio, & ordinariè electio uicarii nominiſcuiuſq; principis uiui & præſentis ſpectet ad ipſum principem: conſequens eſt, ut cum Dominus uſque in diem aſcenſionis, ut princeps præſens fuerit in eccleſia, ad ipſum ordinarie ſpectabat tunc electio ſui uicarii. Nec unquam inuenitur q̃ in Matt. 18. c. nec alibi Dominus dederit eccleſiæ ius eligendi ſuum uicarium ipſo præſente, Vnde Dominus non præueniẽdo, ſed inſtituendo & exequendo quod promiſerat Mat. 16. Tibi dabo claues regni cælorũ, &c. & Ioan. 10. Fiet unum ouile, & unus paſtor, Petrum papam, & papatum ſimul inſtituit. Reſiſte, (ut per antedicta patet,) Mat. 18 (poteſtas electiua papæ nõ eſt data eccleſiæ. Quomodo autem & unde poteſtas electiua papæ ſit in Eccleſia, inferius in c. 22. dicetur.

¶ Et aduerte, hic, q̃ præuentio, quam ego dixi ſuper ipſius eccleſiæ, & Sanctorum determinatione fundatur. Quod. n. à Petro ordinariè poteſtas in reliquũ eccleſiæ corpus deriuãda ſit, Leo in c. ita Dominus, diſt. 19 Manifeſtat. Quod ẽt Dominus. p ſuum ordinaria uia inſtituerit, ex hoc q̃ non ipſum ſolũ, ſed in ipſo oẽs ſucceſſores ſuos inſtituit habetur: hoc. n. ſtatuentis, nõ præuenientis eſt: ſicut per oppoſitum, quia reliquos Apoſtolos

los in proprijs tantū perſonis, & non in ſucceſſoribus ſuis legatos uniuerſales fecit, ad præuentionem gratuitā ſpectat. Hęc.n. eccleſia fatetur Petri ſolum ſucceſſorem uniuerſali poteſtate cognoſcens. Et per hoc etiam patet non fuiſſe in eccleſia ante inſtitutū Petrum papam, poteſtatem electiuā papæ. Nam tantam poteſtatem habet nunc quantam tunc: quum papa non poſſit illam auferre, & Dñs qui inſtituendo dederat, eam ſtatim non diminuerit præueniendo ſecundū illos in inſtitutione Petri. Quē admodum igitur poterat tunc quemlibet alium epūm in papā eligere, ita mortuo Petro qui ex gratia factus fuerat à principe, totius congregati, & ſuperior eo. Vnde arguere ab eſſe caput in potest alium episcopum, q̄ Romanum papam inſtituere. Et ſic Rom. pontifex recognoſcere debet ſe prælatum cæteris ab eccleſia, hoc illi concedente, non auferendo, ſaltem: cuius tamen oppoſitum docet Pelagius in cap. quamuis. diſtinct. 21. Sancta Rom. eccleſia catholica & apoſtolica, nullius ſynodicis conſtitutis cæteris eccleſiis prælata eſt, ſed euangelica voce Domini & Saluatoris primatum obtinuit.

¶ Amplius, Si Dominus immediatè dedit hanc poteſtatem electiuam papæ uniuerſali eccleſiæ, qua præſumptione clerus Romanus & populus eius, &c. vſurpauerunt ſibi hanc poteſtatē electiuam papæ tanto tempore antequam inſtitutum aut approbari fuerit per generale Conciliū de electoribus, qua cōſciētia tot ſancti uiri electionem toti eccleſiæ à Chriſto commiſſam irrequiſitis aliis à pauciſſimis tractauerunt, fecerunt, acceptauerunt, exercuerunt? Sed de his latior erit ſermo: hæc autē dicta ſunt ad oſtendendam falſitatem aſſumpti in hāc obiectione.

CAP. II.

Dixi in capit. 4. eiuſdem, quòd præualuiſſet ſententia Ioan. &c. Sed obiectio contradictionis propriè in capitu. 13. tractabitur.

Dixi in cap. 6. eiuſdem, papam eſſe caput eccleſiæ vniuerſalis non ſolum ſingulorum membrorum ut inimici ueritatis gloſſant.

¶ OBIICITVR Contra hoc dupliciter. Primò, Quia falſum eſt papam eſſe caput eccleſiæ uniuerſalis collectiuè ſumptæ, Tum quoniam eccleſia non eſt Petri, ſed Chriſti: iuxta illud Matth. 16. ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, non tuam. Tum quia papa eſt miniſter eccleſiæ, non Dominus. eccleſia autem eſt cui miniſtratur, ac per hoc maior: iuxta dictum Saluatoris, Maior eſt qui recumbit, quàm qui miniſtrat. Tum quia omnes authoritates dicentes papam eſſe caput eccleſiæ, intelliguntur de eccleſia pro ſingulis eccleſiis particularibus, reſpectu quorum eſt caput miniſteriale, & non pro tota eccleſia collectiuè.

¶ Secundo, Quia licet concedamus Petrum eſſe caput miniſteriale etiam totius eccleſiæ uniuerſalis: nō tamen oportet oēm proprietatem capitis in eo ſaluari: & ſpecialiter ſuperioritatē in authoritate reſpectu totius reſidui. Et hoc pcipue, quia tota eccleſia non dicitur corpus Petri, ſed corpus Chriſti vt patet ad Ro. 12. Et confirmatur hoc, quia rex dicitur caput regni, non tñ propterea eſt regno congregato ſuperior, ſed qualibet eius parte.

¶ RESPONDEO. Et ad primi quidem probationem primam, quòd eccleſiam non eſſe Petri, ſed Chriſti, non arguit Petrum non eſſe caput eius: ſed Petrum nō eſſe caput illius ex ſe, ſed loco Chriſti: ut patet. Ad ſecundam verò probationem, q̄ Petrum eſſe miniſtrum eccleſiæ, ut cui miniſtrat, non eſt eſſe inferiorem poteſtate, ſed exercitio: unde ipſe Dominus de ſeipſo dicit, quòd venit miniſtrare, & papa uocat ſe ſeruum ſeruorum Dei: & ſic eſt in ueritate. Eccleſiam autem eſſe maiorem papa, ut finis eſt maior eo quod eſt ad finem, uerificatur quòd eſt eſſe melius: in his enim, quę non mole magna ſunt idem eſt maius quod melius ſecundū Auguſt. papatus ſiquidem eſt propter eccleſiam, & non econtrario. Vnde ex hoc, quòd Papa non eſt Dominus, ſed miniſter, & eccleſia maior bonitate & nobilitate, nihil habetur contra poteſtatem capitis contra quem tenditur. Ad gloſſam demum communem, dicitur quòd licet multæ authoritates poſſent ſic gloſari, non omnes tamen ſunt illius capaces, ut in libro oſtenſum eſt.

¶ Ad ſecundum autem dicitur, quod eccleſiā nō eſſe corpus Petri, ſed Chriſti, verū eſt: quia Chriſtus non ſolū caput myſticum eius, ſed myſticum ſuppoſitum ipſius eſt, vt patet ad Eph. 1. Vbi de Chriſto duo dicitur q̄ eſt caput eccleſiæ, & quod eccleſia eſt corpus eius. Et primæ ad Corinth. 12. expreſsè dicitur. Sicut enim vnum corpus eſt, & multa membra habet. omnia autem membra corporis cūm ſint multa, vnum tamen corpus ſunt: Ita & Chriſtus. Ex hoc autem, quòd eccleſia eſt corpus Chriſti & nō Petri, non ſequitur q̄ Petrus nō ſit caput loco Chriſti, ſed q̄ Petrus non ille qui operatur per membra huius corporis, ſed Chriſtus, qui per Petrū & cæteros operatur. Et ſimiliter non ſequitur, quod illud caput loco Chriſti non ſit ſuperius autoritate reſidui in corporis Chriſti, vt manifeſte liquet. Ad confirmationē dicitur dupliciter. Primò quod nullus dicit, quòd ex eſſe qualitercunque caput alicuius multitudinis, ſequatur poteſtas iuriſdictionis ſup illa multitudine, cum multipliciter aliquid poſſit dici caput alterius metaphoricè: Papa autem eſt ſic caput, q̄d eſt Paſtor Epiſcopus, & rector totius Eccleſiæ, & non ſolum ſingularum: ut authoritatibus & ratione ibi probatum eſt. Dicitur ſecundo, quod ſicut Rex eſt caput regni, ita ſuperior eo, & ppea rex qui depēdet à regno collectiuè, non eſt caput illius: & ideo non eſt ſuperior eo, ſed ſingulis partibus. Rex autem qui etiam à regno collectiue non dependet (ut eſt Rex regum) eſt caput ēs totius congregati, & ſuperior eo. Vnde arguere ab eſſe caput in Rege dependente à regno, ad eſſe caput in papa, non eſt rectū: eo q̄d papa dependet à regno Eccleſiæ, nec uices Eccleſiæ gerit ſicut Rex talis uices regni: ſed ſolius Ieſu Chriſti uicarius eſt.

CAP. III.

DIXI in eodem capitulo ſexto quod poteſtas electiua ipſius papæ, in papę poteſtate eſt Sed quia in capitulo uigeſimoſecundo, latius tractatur, ibidem obiecta ſoluentur.

DIXI in eodem c. 6. quod non eſt maioris authoritatis Cōcilium authorizatum à papa, quàm ipſe papa.

¶ OBIICITVR Cōtra. Primò eſt gloſſa in c. legimus. 93. diſtin. Statuta Concilii generalis præiudicāt ſtatutis papæ, ſi contradicant.

¶ Secundò, quia conſtitutio Calcedonenſis Concilii præualuit reclamationi Leonis de Conſtantinopolitana ſede: ut patet in c. antiqua. de priuilegiis. & 22. diſt. renouantes.

¶ Tertiò, quia conſuetudo generalis Eccleſiæ pōtificale ſtatutum abrogat.

¶ RESPONDEO. Et de gloſſa primò dico, q̄d ipſemet nō aſſertiuè dicit illam ſententiam, ſed argumentum ad illā dicit, ut patet etiam ex ſeipſa in c. nemo. q. 9. ad quam ſe remittit.

¶ Secundò dī, q̄ uerificatur de ſtatuto Concilii ſuperueniente ſtatuto Papæ: quoniam quemadmodum ipſemet papa ſtatuendo priori contrarium, illud tollit (ut patet in capitu. licet, in ſexto) ita etiam Concilii authorizati à papa conſtitutio, Papæ conſtitutionem priorem contrariam tollit.

¶ De uigore autē Concilii circa ſedem Conſtantinopolitanam, dī q̄ non concludit ſuperioritatem Concilii ſupra papam ſed tolerantiam papæ. Videmus enim continue prælatos credere multitudini magnatū: quamuis ſi poteſtate uti uellet, cōpeſcere poſſent. Quāuis de reclamatione Leonis nihil in capitulis illis habeat, imò ibi humilis eſt loquutio dicentiū, Petimus, &c.

¶ De ui autem conſuetudinis uniuerſalis dī, quod ſi hoc cōcluderet eccleſiam ſupra Papam concluderet etiam eccleſiam ſupra ſeipſam eccleſiam: quoniam etiam ſtatutum uniuerſalis eccleſiæ, generalis conſuetudo abrogat: unde abrogatio iſtiuſmodi non fit poteſtatiuè, ſed executiuè ex parte eccleſiæ, & negatiuè ex parte principis: quia ſcilicet non cogit.

CAP. IIII.

DIXI in eodem tracto c. 9. ſi eccleſia, hoc eſt communitas eccleſiæ, ſecluſo Papa, haberet poteſtatem ſupra papam, q̄ eccleſiæ regimen eſſet democraticum, ſeu populare: in quo tota authoritas apud nullum reſidet, ſed in tota cōmunitate.

¶ OBIICITVR Contra ſequelam: quia non dicitur regimē regale, in quo ſit unicus toto reſiduo ſuperior: quia tunc non eſſet in ciuilibus aliquod regimen regale: ſed quia eſt unicus, qui totius populi uices gerit quolibet particulari ſuperior.

¶ RESPONDEO. Quod ſequela eſt optima formaliter intellectis terminis: quia, ſi in tota communitate ſola eſt authoritas: ergo ut ſic conſtituit regimen populare: quamuis inquātum aliquem unum præficit, conſtituat aliam ſpeciem regiminis. Rurſus ſequela eſt optima de ſupremo regimine eccleſiæ de quo eſt quæſtio: quoniam, ſi in tota communitate & ſola eſt uniuerſalis eccleſiæ poteſtas, ſummum regimen, ſummumq; tribunal eiuſdem, ad quod omnia reſoluenda ſunt, eſſet populare (ut patet) quicquid eſſet de regimine medio per unū. Vñ, ſi in regno aliquo populus eſt ſupra regem, manifeſte ſequitur, & quod communitas populi ut ſic regimen eſt populare, & q̄d ſummum tribunal eſt populare: quamuis exerceat per aliā regiminis ſpeciem, puta per regalē ſupra alios iuriſdictionē ſuā communiter. Nihil igitur obſtant obiecta dictis: quoniam cū regimine regali medio, ſtat ſupremum, populare, de quo eſt quæſtio, & formalis ſermo.

CAP. V.

DIXI in c. ſeptimo, probando q̄ papa eſſet ſupra communitatem totius reliquæ eccleſię, ex illa authoritate, Paſce oues meas, &c. q̄ papa eſt paſtor uniuerſalis eccleſiæ, & non ſolum ſingularum ouium.

¶ OBIICITVR Reſpondendo dupliciter. Primò per interemptionem negando ſcilicet hoc. Secundo per limitationē, quòd Papa eſt paſtor totius eccleſię quantum ad adminiſtrationem pabuli ſpiritualis uerbi Dei & ſacramentorum. Hæc.n. non exercentur per communitatem, ſicut actus iuridici.

¶ RES

¶RESPONDEO, Et negatio quidem irrationabilis inferius in ſeptuageſimo c. ratione monſtrabitur: nunc authoritate inductis oſtenditur. Quum Dominus dicit, Paſce oues meas, illimitate admittitur: ergo non eſt limitandum ad ſingulas & nõ omnes, ut negatio iſta limitat mam ſingulæ, & omnes ſuæ oues ſunt. Secunda autem reſponſio aut nihil dicit, aut ſeipſam interimit. Nam dupliciter poteſt intelligi cõceſſum: quòd Papa eſt paſtor totius Eccleſiæ quantum adminiſtrandum uerbum Dei & ſacramenta, primò authoritatiue, ſecũdo miniſterialiter, reſpectu totius Eccleſiæ. Si authoritatiue, ergo ipſe uere ſuperior tota Eccleſiæ communitate eſt: nam authoritatiue paſcere uerbo Dei & ſacramentis, eſt actus ſuperioris abſolute reſpectu illius, qui ſic paſcitur, ut patet inductiue: & ſic reſpõſio interimit ſeipſam. Si autem miniſterialiter, ergo non habet Papa ex ſe in paſcendo plus quàm in actibus iuridicis: poteſt ſiquidẽ, & actus iuridicos omnes ut miniſtet Eccleſiæ cõmunitatis apud iſtos: & ſic reſponſio nihil dicit. Eſt ergo papa verè paſtor authoritatiue uniuerſalis Eccleſię, & ſingularum perſonarum eius in iudicio, & iuſtitia & uerbo Dei, &c. uice illius qui paſcit omnes in innocentia cordis.

CAPVT VI.

DIXI in eodem ſeptimo c. ex illa authoritate, Fiet unum ouile & unus paſtor, quòd Papa eſt paſtor illius ouilis, & non econuerſo.

¶OBIICITVR, Quòd Chrus dixit Petro paſce oues meas, non tuas: & quod Chriſtus dedit poteſtatẽ ouili ſupra paſtorẽ.

¶RESPONDEO. Quod Petrum eſſe paſtorem ouium non ſuarum, ſed Chriſti concludit ipſum eſſe paſtorem non ex ſe, neque loco Eccleſię communitatis: ut obiicientes dicunt: quia oues, nec ſunt Petri, nec ſunt communitatis Eccleſiæ, ſed loco Ieſu Chriſti, cuius ſolius ſunt oues propriè. Vnde ex hoc nihil aliud habetur niſi q Petrus præeſt ouili non ſuo, ſed Chriſti: non ex ſe, ſed loco Chriſti. Quod autem additur, Chriſtum dediſſe authoritatem ouili ſupra paſtorem, uoluntarie dicitur, & ipſis uerbis Domini diſſonat & repugnat. Diſſonat quidem, quia ouile illius paſtoris Eccleſiam conſtituit, regulare autem ut paſtor præſit ouili, & non econtra. Repugnat autem, ut ibidẽ deductum eſt: quia non fieret unus paſtor iuxta uerbum Domini ſed duo: ſcilicet Petrus & ipſum ouile. Et quia de Petro uoce Domini conſtat dicentis, paſce oues meas, & q unus tantum ſit eiuſdem authoritate Domini patet: conſequens eſt ut alter paſtor fictus ſit contra Domini ſententiam.

CAP. VII.

DIXI in eodem ſeptimò c. quod non minus papa eſt Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ, q quilibet Epiſcopus ſuæ eccleſiæ: ex hac propoſitione inferendo ſuperioritatẽ eius ſuper eccleſiam catholicam, & non ſolum ſuper ſingula membra, ſicut eſt in aliis epiſcopis reſpectu ſuarum.

¶OBIICITVR contra ſimilitudinem. Tum quia epiſcopus particularis gerit uices uniuerſalis eccleſiæ, quæ eſt ſupra ſuam cõitatem. Tum quia eccleſia particularis, cui præficitur epiſcopus, habet ſuperiorem in terris, qui præficitur illum epiſcopũ.

¶RESPONDEO, Et primo, q ratio non fundatur ſuper ſimilitudine: ſed ſuper proprietate huius ſententiæ. papa eſt epiſcopus eccleſiæ catholicæ: quibus declaratur ex ſimili, imò eadem ratione in aliis epiſcopis, Amb. eſt epiſcopus eccleſię Mediolanen. &c. Vnde, cum ex iſta propoſitione formaliter intellecta, papa eſt epiſcopus eccleſiæ catholicæ, ſequatur ipſum eſſe epiſcopum communitatis eccleſię ſatis habetur intentum.

¶Obiecta aũt afferunt diſſimilitudinem, in nõ cauſa ut cauſa. nam in eo q eſt eſſe epiſcopum cathol. ec. uel talis eccleſiæ poteſt conſiderari quid importet eſſe epiſcopum, & poteſt conſiderari à quo ſit epiſcopus. Et obiecta quidem procedunt conſiderando, à quo fiat uel fieri debeat epiſcopus: ratio aũt procedit conſiderando quid eſt eſſe epiſcopum. Conſtat autem, q ad iudicandum de naturis rerũ, cauſa formalis, & quod quid eſt concludit efficaciter undecunque fiant effectiue: ſiue. n. homo fiat à Deo, ut Adam, ſiue ab alio homine, ut nos, unius naturæ ſumus. Et ſimiliter ſiue epiſcopus fit à papa, ſiue ab uniuerſali eccleſia, ſiue habeat ſuperiorem, ſiue non: unius naturæ eſt, inquantum epiſcopus: quamuis alterius naturæ, ſit inquantũ ſubditus. Vnde ut uniuoco uerbo dicamus, ratio de epiſcopo, ut ſic loquitur: obiectiones autem de epiſcopo inquantum ſubditus alteri & alterius & ab altero. Propter quod cum papa ſit uere epiſcopus eccleſiæ catholicæ, ſequitur, ut ibidem dixi: q eſt primo epiſcopus ipſius eccleſiæ catholicę, & ſecundario ſingulorũ. Tũ quia non minus eſt ipſe catholicæ eccleſiæ epiſcopus, quã Amb. epiſcopus eccleſiæ Medio. eſſet. n. longe minus, ſi nõ eſſet epiſcopus totius, ſed ſingulorum membrorum tñ. Tũ. quia actus proprius epiſcopi, qui eſt ſuperintendere, primo fertur ſuper bono ipſius catholicæ, & ſecundario ſuper bono ſingulorum: ut patet ex hoc, q papa ad hoc tenetur ſub peccato mortali, ex hoc q eſt papa: conſtat autem poteſtates per actus proprios cognoſci. Nec ad hoc uideo reſponſionem: niſi diceretur, q papa habet hunc actum, inquantum gerit uices uniuerſalis eccleſiæ, cui primo conuenit iſte actus, & ex eius commiſſione conuenit papæ. Sed hæc reſponſio põt dupliciter intelligi. Primò, quòd papa habeat hunc actum dependenter ab eccleſia: ſicut Rex creatus à regno, & in hoc ſẽſu falſa eſt: quia ſic papa eſſet uicarius eccleſię, & non immediate ipſius Ieſu Chriſti: qd demonſtratum eſt eſſe falſum, & amplius monſtrabitur. Secundo põt intelligi q papa habet hunc actum ex ſuo officio ſupplendo id, quod eccleſiæ cõueniret, ſi non eſſet ſubdita. Et in hoc ſenſu eſt uera concluſio: ſed nihil obſtat rationi, ut patet.

CAP. VIII.

DIXI in eodem ſeptimo c. q papa habet ſupremam poteſtatem in eccleſia Dei. & ex hoc deduxi ipſam eſſe ſupra uniuerſalem eccleſiam.

¶OBIICITVR gloſſando primo, q poteſtas papę dicitur ſuprema reſpectu poteſtatum particularium, non autem reſpectu poteſtatis cõitatis totius eccleſiæ.

¶Dicitur ſecundo, quòd ex hoc, quòd ponit ſuprema poteſtas in papa, & ſuprema poteſtas in eccleſia, nõ ſequitur, quòd ſint duæ ſupremæ poteſtates in eccleſia Dei: quia poteſtas papæ eſt propter eccleſiam: iuxta illud, Poſuit uos Deus regere eccleſiã, ubi autẽ unum pp alterum, ibi unum tñ: ut patet 10 Topicis.

¶RESPONDEO. Et gloſſa quidem allata repellitur ex magna differentia inter ſm quid & ſimpliciter. De papa aſſeritur ſimpliciter, quòd habet ſupremam poteſtatẽ in eccleſia Dei, ut patet in tex. allegato ibi, gloſſa autem ponit papam habere poteſtatem ſupremam ſecundũ quid, quia in reſpectu aliquas, & non ad omnes poteſtates in eccleſia Dei. Repellitur quoque ex literali expoſitione illius ſuperlatiui ſupremſum: põt enim ex poni negatiue & poſitiue, id eſt non habens ſuperiorem, & omni alia ſuperior, & utroque modo repugnat gloſſę illi.

¶Quod autem obiicitur ſequelæ, nihil eſt: quoniam ſi communitas eccleſiæ eſt tantæ poteſtatis, quòd papa ſubeſt ei, oportet q obiectum proprium poteſtatis eccleſię, & obiectum propriũ poteſtatis papæ ſe habeant ſecundum ſupra & ſub proportionaliter, ſicut ipſæ poteſtates. Et hoc etiam eſt manifeſtum ex eo, q commune bonum eccleſię totius eſt proprium obiectum poteſtatis communitatis eccleſiæ: bonum autem ſingulorũ eſt proprium obiectum poteſtatis papæ conſequenter loquendo, quia poteſtas ſua propria ſecundum illos eſt primo reſpectu ſingulorum: & reſpectu boni communis totius, papa non intromittit ſe, niſi ut utens poteſtate eccleſiæ, ut inſtrumentum illius eſſent ergo uetiſſimæ duæ poteſtates ſupremę, & ſubordinatæ ſimul: quod eſt ridiculum.

¶Ad id uero quod dicitur. Poteſtas papæ eſt propter eccleſiam, dicitur q ſm ueritatem eſt uerum: & nihil iuuat: ſed ſecundũ hypotheſim eorum non eſſet pp eccleſiam eodem modo formaliter ſumptam propter quam eſſet poteſtas illa eccleſiæ: quia iſta propter eccleſiam collectiuè, illa uero propter eccleſiam diſtributiue. Vnde cùm regula ex unitate obiecti non obſtet, & poteſtas non ſit propter poteſtatem, ſed ſub poteſtate non uideo quomodo obſtet regula Topica.

CAP. IX.

DIXI in eodem ſeptimo c. q papa eſt proximus & immediatus uicarius Chriſti: ergo nullã habet in terris poteſtatem priorem ſe: & inde intuli, eccleſiam non habere immediate ordinariam authoritatem à Chriſto, & papam non mediante eccleſia habere authoritatem, &c.

¶OBIICITVR Gloſſando, quòd papa dicitur immediatus uicarius Chriſti: quia poteſtas uicariatus ſui eſt immediata inſtituta à Chriſto & eccleſiæ collata: & non propterea quod habeat à Chriſto non mediante eccleſia, ita quod papa eſt immediatus uicarius Chriſti, ſicut apud Apoſtolum, Reges ſunt miniſtri Dei in uindictã malefactorũ: q tñ mediãte populo ſũt.

¶RESPONDEO. Et gloſſa quidẽ repellit ex differentia inter medium in inſtituendo principatum: & medium in principando: differunt. n. hæc ſicut cęlum & terra. Et eſſe immediatũ uel mediatum uicarium non attenditur ſm inſtitutionem ſolam, ſed ſm ipſum principaliter. Declaro ſingula breuitatis cã in exemplis, Chriſtus inſtituit abſque medio poteſtatem epiſcopalem & ſacerdotalem, inſtituit mediante eccleſia poteſtatem ordinũ minorũ, & ſubdiaconatus ſm aliquos: in iſtis eſt medium in inſtituendo, in illis non. papa inſtituit legatũ, qui cõmittit uices ſuas alteri: legatus principatur ſub papa abſque medio: uicarius aũt legati cum medio in principando dependet. n. principatu huius à principatu legati. & non ſola electio ipſius. Ex his aũt liquet quale mediũ negat, quum abſolute dr aliquis immediatus uicarius alicuius principis: q ſcilicet negatur medium in principando, ut patet inductiue. Vnde cum papa abſolute, & abſq; limitatione aliqua aſſeratur proxim⁹,

&cam-

& immediatus Chriſti vicarius, negatur medius principatus inter Chrm & papã inferior Chriſto & ſuperior papa, cuius vices gerit papa. Si.n. medius principatus talis eſt, vt iſti concedunt ponentes Eccleſiæ totius cõitatem eſſe talem principatum, licet Papa poſſet dici uicarius Chriſti: non tñ põt vere dici ſimpliciter & abſolutè immediatus uicarius Chriſti: ſed immediatè uicarius eccleſiæ, & mediate ipſius Chriſti. Immediatio aũt inſtitutionis poteſtatis papæ a Chriſto, nõ facit ipſum Papam Chriſti vicarium immediatum, niſi ſm quid, ſ. ſm poteſtatis inſtitutionem: ſic.n. quilibet Eps poteſt dici immediatus vicarius Chriſti: quia cuiuslibet poteſtas immediate eſt inſtituta a Chriſto. Conſtat autem q̃ aliud intendit determinatio eccleſiæ & Sancti patres, cum aſſeritur papam immediatum eſſe uicarium Chriſti. Vnde ratio ſtat in ſuo robore.

¶ Ad id uerò quod additur de ſimili in Regibus, dr, quod non dicuntur proximi & immediate miniſtri Dei: ſed vices multitudinis gerendo, Dei miniſtri proculdubio ſunt. Longe aũt aliter eſt de papa, qui non gerit vices multitudinis, ſed Ieſu Chri. Et ſecto, quod inter Rege creatũ a populo, vt Saul, (ut ſtãdo in iu naturali manſit) & Regem datum à Deo, ut David: & papã factum à Chro, ut Petrus: & papã electum ab eccleſia, ut reliqui tanta eſt in præſentando populum dria, q̃ Rex tam creatus a populo, q̃ datus a Deo, populum & eius poteſtatem repræſentat: licet namq; in fieri differant inter ſe, quia alter a populo, alter a Deo præficitur: in natura tñ officii & poteſtatis non diſtinguuntur. Nam quemadmodum organũ naturale (puta manus) ſit a Deo miraculosè, perinde eſt ac ſi eſſet a natura: ita organum politicũ, puta Rex, cum eſt a Deo perinde eſt ac ſi eſſet a populo, ppea eius poteſtatẽ utroq; mõ factus repræſentat & exercet: illiusque uices gerere dr, & non Dei immediate. Papa autem ſiue a Chriſto immediate, ſiue miniſterio eccleſię mediante factus, eiuſdem ẽt eſt naturæ & poteſtatis: & non repræſentat poteſtatem popul. eccleſiaſtici, nec ipſum: ſed Dñm Ieſum Chriſtum immediate, & illius ſolius uices gerit immediate. Et ratio diuerſitatis in Rege & papa eſt, quia poteſtas regia naturali iure eſt in populo primo, & ex populo deriuat̃ ad Regem: poteſtas aũt papalis ſupra naturam eſt, & diuino iure in pſona unica, non in cõitate primo eſt: ſtatuente Chro, Ioan. 10. formã ſupremi eccleſiaſtici Regis in unica perſona, cũ dixit. Alias oues habeo, & illas oportet me adducere: & fiet vnum ouile, & unus paſtor: & determinãte eodẽ talẽ formã ad pſonã Petri in ſua ppetua ſucceſſione, Ioannis ultimo, cũ dixit illi, Paſce oues meas. Vñ papa ſolius Chri vicarius eſt, & nõ eccleſię & ppea diffinitũ eſt per eccleſiã, q̃ papa in Beato Petro officium ſummi uniuerſale ſuſcepit, ut patet ex allatis in libello, &c.

CAP. X.

DIXI in eodem ſeptimo capitulo, concluſionem hanc, papæ poteſtas eſt ſupra eccleſiam vniuerſalem & Concilium generale, vt diſtinguitur contra papam.

OBIICITVR Primo authoritate Auguſtini in epiſtola ad Glorium Eleutium, Felicem, Grammaticum, &c. quæ inter Epiſtolas eſt 162. vbi loquens de depoſitione Cæcilliani Carthagi.nen. Epi, dicit, Ecce putemus illos Epiſcopos qui Romæ iudicarunt, non bonos iudices fuiſſe: reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ uniuerſale Concilium: vbi ẽt cum ipſis iudicibus cauſa poſſet agitari: ut ſi male iudicaſſe conuicti eſſent, eorum ſententiæ ſoluerentur, &c. & inter Epiſcopos Romæ iudicantes, compræhendit Melchiadem papam, ut patet ex epiſtola illa. Ex quibus uerbis manifeſtè ſequitur, q̃ a papa & Concilio ſimul particulari, poteſt appellari ad Concilium uniuerſale, & ſententia eiuſdem ſolui.

¶ Secundo, authoritate octauæ ſynodi, can. vigeſimoprimo, cuius pars hr uigeſimaſecunda diſtinctione, in capitulo diffinimus. vbi dr, Vniuerſalis ſynodus cum conuenienti reuerentia, quamlibet quæſtionem de Rom. ſede exortam audire tenet̃, & in ea proferre: non tñ audacter ſniam in Romanum Pontificem dicere. Ex quo patet q̃ licet omnem quæſtionem de Romana ſede diffinire habeat ſynodus: id tamen cum reuerentia propter illius eminentiam facere debet.

¶ Tertio, authoritate Damaſci papæ, quæ ponit̃ inter epiſtolas Ambroſii, epiſtola ſeptuageſimaſecũda, vbi Damaſus dicit rñdendo. Cum hmõi fuerit Concilii Capuenſis iudiciũ, ut finitimi Bonoſo atq; eius accuſatoribus iudices tribuerint, aduertimus q̃ nobis iudicãdi forma cõpetere nõ poſſet. nã ſi integra eſſet hodie ſynodus, recte de his quæ veſtrorũ ſcriptorum, cõprehendit ſeries, decerneremus. Veſtrũ eſt igit̃, qui hoc recepiſtis iudiciũ, ſniam ferre: uicem.n. ſynodi recepiſtis, quos ad examinandum ſynodus elegit. Et infra, Vos enim, ut ſcripſimus, totius ſynodi uice Dei decernitis: nos quaſi ex ſynodi authoritate iudicare nõ cõuenit. Ex qbus manifeſte patet primò q̃ papa dicit ſe non poſſe de illa cã cognoſcere: de qua poſſet ſi ſynodus adhuc eſſet integra, id eſt, nihil cõmiſiſſet. Scdò, q̃ papa cõfitet̃ nõ ſolũ Conciliũ eſſe in eo in iudicãdo ſuperius, ſed ẽt deputatos per Concilium, in ea cã in qua deputati ſunt.

¶ Quartò, authoritate canonis in capit. ſi duo, diſt. 79. vbi dr, q̃ ſi duo contendunt de papatu, Conſilium eſt iudex: ergo habet ſuperioritatẽ in utrumque nullus enim eſt alterius iudex ordinarius, quin ſit iuriſdictione ſuperior.

¶ Quintò, ratione, papa & reliqui prælati quidquid iudicãt, &c. faciunt ut miniſtri Eccleſiæ, non ſolũ finaliter (id eſt, pp eccleſiã) ſed effectiue authoritate eccleſiæ: ergo in eccleſia eſt primo authoritas. Añs probatur: quia agere dicuntur ſm intentionem eccleſiæ. Sequela aũt eſt manifeſta: & confirmatur, quia ſuffragia, quibus priuatur excõicatus, & indulgentiæ non ſunt prælatorum, ſed eccleſiæ. Et confirmatur iterum: quia ſicut Deus condens humanum genus, dedit poteſtatem regiminis ciuilis ad finem naturalem: non uni, ſed cõitati, &c. ita regenerans idem ad finem ſupernaturalem, dedit poteſtatem ſpiritualis regiminis ad illum finem cõitati eccleſiæ, &c. Et ſicut q̃ñq; prouidit populo, dando principem, ut Moyſem: ita prouidit eccleſiæ, dando Petrum. Et confirmatur tertio: quia aliter politia eccleſiaſtica non eſſet ita bene ordinata ſicut ciuilis: nã iſta põt prouidere ſibi, principe poteſtate abutente in deſtructionem: eccleſia aũt non poſſet ſi nõ eſſet ſuperior papa. Et confirmat̃ quarto: quia ipſe papa eſſet miſerabilior cæteris, ſi in malo cõpeſci non poſſet. Et confirmatur quinto: quia papa eſt eccleſiæ filius, ac per hoc ſubditus. Añs patet ex Ambroſio in libro de Symbolo, Nõ habebit ibi Deum patrem, q̃ noluit habere Eccleſiam matrem. Sequela patet Prou. 10. Stultus deſpicit matrem ſuã.

¶ Sextò etiã rõe, Si papa habet poteſtatem ſuper totum reſiduũ eccleſiæ collectiuè, ergo põt aliquem actum iuriſdictionis in illud totum etiam inuitũ exercere: ſed hoc eſt falſum: quia non poteſt illud totum excõicare aut interdicere: nec ad aliquid ipſo renitente obligare, ut patet per illud Aug. Leges inſtituuntur cum promulgantur: firmantur cum moribus utentium comprobantur. diſt. 4. c. in iſtis.

¶ Septimò: quia poteſtas eccleſiaſtica prius tpe eſt in eccleſia, quã in aliquo ſummo Pontifice: qa illa fuit inſtituta & Eccleſię collata Matt. 8. iſta aũt Ioan. ulti. Petro data eſt. Et iõ ſi Chriſtus Petrũ papã non inſtituiſſet, potuiſſet hoc eccleſia facere. cõmittendo ei ſuã poteſtatem: nec potuiſſet illam ab eo auferre niſi ex cauſa rationali: ſicut populus poteſt reſpectu Regis.

¶ RESPONDEO, Ex authoritate illa Auguſtini nõ ſequitur Cõcilium eſſe ſupra papã, ſed dupliciter argũ ex illa deficit. Primò: quia æquiuocat de cõcilio. nam qõ noſtra eſt de Cõcilio diſtincto cõtra papã, ſeu ſecluſo papa, quod eſt Concilium acephalũ. Auguſtinus aũt loquitur de uniuerſali concilio cum papa, ut patet ex hoc, q̃ ponit præſentiã iudicũ, id eſt Epor̃, qui iudicauerant. Conſtat aũt q̃ non licet arguere a concilio, ad conciliũ acephalum. Secundo deficit: quia ex hoc, q̃ reſtabat refugium concilij uniuerſalis, inferẽ ſuperioritas: eſt.n. hic ſophiſma conſequentis. Põt.n. recurſus iſte haberi pp multas cauſas, ſ. excluſionem ſuſpitionis, pleniorẽ diſcuſſionem, maiorem ſapientiã, pſonalem tractatũ, & quicquid eiuſmodi eſt: ut patet ex cõi noſtra conſuetudine appellantiũ ad eundem iudicem (puta papã) plenius informandum & cauſam per alios tractaturum iudices &c. Et hoc conſonat literali ſenſui Auguſtini: ubi pp præſentiã oĩm prælatorum potuiſſet cauſa ita diſcuti, ut etiã iudices q̃ primo in partibus, & qui ſecundo Romæ iudicarunt, pſonaliter præſentes rões iudicii cõferre potuiſſent, & uniuerſali oĩm iudicio decerni, & etiã diſſolui prius male iudicatum. Ad nihil.n. horum exigit̃ maior authoritas intenſiue, q̃ papæ: ſed ſua ſufficit cum maiori diſcuſſione ſapientia, &c. ut quotidie uidemus. Eſt ẽt cũ hic oĩbus in concilio vniuerſali maior authoritas extenſiue, & maior ſolennitas iudicii: q̃ oĩa ſniam eius omni exceptione maiorem reddere uidentur.

¶ Ad ſecundã ex authoritate octauæ ſynodi, dr q̃ male exponũtur uerba ſynodi, dicendo q̃ ſynodus negat modum iudicãdi papam (ſ. audacter) & non iudicium ipſum. Et q̃ hæc expoſitio ſit mala, probat̃: quia ly audacter, aut importat uitiũ audaciæ, aut importat authoritatẽ. Si primum, cum illud ſit uitãdum reſpectu cuiuſcumq;, & nõ ſolum reſpectu papæ, ridicula eſſet deciſio ſynodi, q̃ ipſa nõ debet uitioſe, uel ex paſſione iudicare papã, &c. ſi ſm haberet̃ contrarium expoſitionis allatæ. Vñ hic talis ſenſus eſt, q̃ dicere ſniam in Romanum pontificem eſt audaciæ uitium: illa ſiquidem negatio præſuppoſita nõ modũ ſolum, ſed totum negat. Dicendo igitur, Non tñ audacter dicere ſniam in Romanum Pontificem, ſignificat q̃ non niſi audacter dicere põt ſniam in Romanum Pontificem, Sicut cum dicimus, q̃ de manifeſtis licet nobis iudicare, de cordis aũt occultis non licet nobis temere diffinire (nõ intendimus negare modum diffiniendi tñ puta temere) ſed intendimus determinare, q̃ ipſa diffinitio de occultis cordis eſt temeritas: Determinat ergo ly Audacter, naturam iudicii in papam: ſicut ly Temere

mere, in exemplo dato naturam iudicij in cor. Et propterea ex hac authoritate hr oppoſitum eius quod arguentes intendunt. In cuius ſignum, ſynodus dicit ſibi competere audientiam & progreſſum in quæſtione de papa cum reuerentia, & de ſententia ſubdidit illam negatiuam, quam non ſubiunxiſſet, ſi ẽt ſententia cum reuerentia ſibi cõpeteret, ipſa quippe diſtinctio expoſitionis conſuiatæ defectum oſtendit. Cum aũt legeris hæc, memento q́ ſermones morales de his ſunt, quæ regulariter accidunt. In caſu quippe hæreſis pertinacis in papa, ſynodi iudicium depoſitiuum papæ abſque audacia eſſet.

¶ Ad tertiam ex autoritate Damaſi, dr̃, quod neutrum deductorum ex illa authoritate ſequitur. Nam in illis verbis nõ negat potentiam, ſed formam iudicandi ſibi competere poſſe. Et huius negationis cãm reddit, non impotentiam aut ſubiectionẽ ſuam, ſed indecentiam: vt patet in illis uerbis. hoc aũt familiare eſt principibus. Quin etiam ſi dixiſſet ſe non poſſe iudicare, verum dixiſſet, & a conſuetudine principum non receſſiſſet: qui ſe negant poſſe facere, quæ indecenter facerent ſi exaudirẽt. Conſtat autem, q́ indecens eſt determinationes Concilij etiã prouincialis ſoluere. quanto magis Concilij generalis, quorum decreta etiam papam in foro conſcientiæ ligant, non minus q̃ propria? vnde, & ſecundum ſacros canones ad Romanum Pontificem præcipue ſpectat ſeruare ſtatuta Patrum. Et ſi notaueris eandem authoritatem, contra arguentes facit: pro quanto inſinuat excellentiam ſuam tantam, q́ eum quaſi ex ſynodi authoritate iudicare non conuenit.

¶ Ad quartum ex authoritate Canonis, dr̃ quod gratis conceſſum eſt, q́ papa incertus ſubditur Concilio. Duobus. n. contendentibus incertis, iudicat Eccleſia: ſed ſi alter eſſet certus & indubitatus, Eccleſia non iudicaret, ſed adiuuaret certum obediendo, condemnando antipapam, &c.

¶ Ad quintum ex ratione, quia prælati ſunt miniſtri Eccleſiæ, dr̃ q́ prælati dicuntur miniſtri Chriſti & Eccleſiæ. Chriſti quidem & effectiue (quia ab illo habent ſuam poteſtatem effectiue) & ſuppoſitaliter, myſtice tñ quia omnes prælati ſunt velut membra Chriſti, iuxta illud Aug. ſuper io. Si præpoſiti Eccleſię paſtores ſunt, q̃do unus paſtor eſt, niſi quia ſunt illi oẽs unius membra paſtoris? Eccleſiæ aũt integræ) id eſt cum capite ſuo, quod Chriſtus eſt) miniſtri etiam dupliciter dici poſſunt. ſ. effectiue ratione partis. ſ. capitis, a quo habent prælati authoritatem & integraliter: quia ſunt membra Eccleſiæ reliquiæ a capite, non vt ſuppoſiti, ſed vt corporis myſtici partes integrales. Et hæc dicimus loquendo de prælatis Eccleſiæ abſolute, non de iſto ordinato & inſtituto ab illo: ſic. n. eſſet quæſtio de illo aho, & ſic de aliis. Ex quibus patet, q́ prælati Eccleſiæ proprie loquẽdo, non ſunt miniſtri Eccleſiæ effectiue, niſi ratione capitis. ſ. Chriſti: & conſequenter non ſunt miniſtri Eccleſiæ vt dominæ, niſi ratione capitis: propter q́ paulus dicit, Si quid ego donaui, in perſona Chriſti. & ruſus, Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti. Ex hoc aũt q́ miniſtri Eccleſiæ dicuntur agere ſm̃ intentionem Eccleſiæ, non plus hr̃ q̃ dictum eſt: quia. ſ. agunt ſm̃ intentionem Eccleſiæ in capite, & in corpore ab ipſo capite diffuſam. Quamuis hoc poſſit etiam intelligi ſm̃ intẽtionem Eccleſiæ. i. ſecundum intentionem Eccleſiaſtico oſtõ debitã: hac. n. intentione confici, & cõferri dñr ſacramẽta, &c.

¶ Ad primam confirmationem, quia ſuffragia ſunt non prælatorum, ſed Eccleſiæ, dr̃, q́ falſum eſt ſuffragia non eſſe prælatorum, vt diſpenſatorum: quamuis ſint Eccleſiæ integræ vt proprietas æ. ſed hoc nihil aliud concludit, niſi prælatos ab eccleſia integra rõne capitis poteſtatem habere. Vnde ola deficiunt ob æquiuocationem ad propoſitum ab eccleſia integra ad eccleſiam, vt diſtinctam contra caput. Ad ſecundam confirmationem de ſimilitudine conditionis, & regenerationis generis humanĩ, dr̃ q́ apertiſſime conſtat falſum aſſumi, & diſſimiliter Deum inſtituiſſe. Nam in ordine ad finem naturalem poteſtatem cõitati indidit, & non vni, in ordine aũt ad finem ſupernaturalem ptãtẽ dedit vni, & non cõitati, præfecit. n. ieſum Chriſtum, ſm̃ q́ homo eſt, in principem & caput oĩs Eccleſiæ, vt patet, & hoc non præueniendo ſicut in ciuilibus, ſed inſtituẽdo, vt patet. Ex ſexto, q́ argũ deficit ex eo, q́ non attendit ordinẽ primarium regenerationis humanæ, ſicut attendit primariũ ordinem conditionis humanæ: ſed declinat ad ordinem ſecũdarium eccleſiæ, qui eſt in tp̃e abſentiæ principis, qui abijt in regionem longinquã accipere ſibi regnũ & reuerti. Quæ declinatio manifeſte defectiua eſt: quia primariũ in uno, primariũ in altero reddendum proportionaliter eſt. Hic aũt ſecũdarius ordo in Eccleſia natiuã ſequitur principalis, abſq; omni contradictione optimus vr̃. Sic aũt ptãs in uno principis vicario non in cõitate locanda eſt, & locata ab ipſo principe in Petro. Vñ patet, q́ non præueniens princeps Eccleſiã, ſed ſuapte natura ordinem regiminis ſpiritualis proſecutus in Petro & eius ſucceſſoribus vicariatum ſuum locauit. Ad tertiã confirmationẽ iam patet, q́ optime prouiſum eſt politiæ ſpirituali in ſuo naturali principe, qui peccare non põt, in ordinatione aũt vicarij illius optime quoq; prouiſum eſt, dũ ſuauis diſpoſitio ſeruata eſt. Supernaturale nãq; regimen (quale eſt papatus) ſuapte natura ſupernaturalẽ defenſionem & remediũ ſibi vendicat: quale Dñs ieſus Chriſtus ſibi autoritatiue reſeruado electionẽ, & Eccleſiæ reliquæ miniſterio orationum inſtituit. Hoc. n. ſuaue, & efficax eſt remedium, ut in loco ſuo inferius amplius mõſtrabitur. Vñ falſum eſt Dñm Ieſum Chriſtũ minus bñ ordinaſſe politiã Eccleſiæ, etiã ſub ſuo uicario, q̃ Politiã ciuilem in humanis, qm̃ utrobique non idem, ſed proportionale remedium cõtra malum principem datum eſt. Ita q́ Eccleſia põt ſe & cõtra illũ tueri, & deponere uotis & opibus Eccleſiæ proportionatis. ſ. orationibus, ieiunijs, eleemoſynis, hæc. n. efficaciora ſunt ceteris cauſi. ſecundis quia ſuperiores ſunt reliquis, & ꝓpriæ uniuerſali ſaluti Eccleſiæ, ſed non omnes capiunt uerbũ iſtud.

Ad quartã confirmationem, dr̃ q́ immediate ſuſceptus ſub cura Chriſti viuentis. & ſpecialiter de ipſo curam habentis, nõ eſt miſerabilior cunctis, niſi rõne ſeruitutis uniuerſalis & periculi maximi, & hmõi, talis aũt eſt papa, qui non põt coactiua pęna puniri, ſed tenetur ex amore libere opari. Fęlicitatis. n. quædã inchoatio eſt non miſeriæ, eſſe in ſtatu in quo non ſicut ſeruus ſub lege, ſed ſicut liber in gratia conſtitutus hõ adhuc mortalis eſt poſitus: ut in Papatu contingit. Ad quintũ dr̃, q́ papa inquantũ ſingularis perſona eſt filius Eccleſiæ, quia regeneratus, nutritus & inſtructus ab Eccleſia ſicut cæteri, inquantum aũt papa, eſt filius eccleſiæ integræ, hoc eſt cum ſuo capite, & pater non filius reliquæ Eccleſiæ. ſed in his & ſimilibus aduerte tu, cum hæc & ſimilia obijciuntur, ne æquiuocatio de Eccleſiæ uocabulo te fallat, ut ea, quæ dicuntur de Eccleſia integra (ſiue cũ capite ſiue cum uices capitis habente) ad eccleſiæ cõitatem ſecluſo capite applicata ſuſcipias: hæc enim te deciperent.

¶ Ad ſextum argũ principale dr̃ cũ Apoſtolo. Quod oĩa mihi licent, ſed non oĩa expediunt: & rurſus: Oĩa poſſum, ſed non oĩa ędificant. Conceditur igitur, q́ papa poteſt quantum ex poteſtatis ſuę authoritate eſt, actum iuriſdictionis etiam in inuitã eccleſiam reliquã exercere: ſed non expediret, ſi nõ ędificaret. Nec ualet argũ. Non põt illam excõicare, ergo non poteſt aliquem actũ iuriſdictionis in inuitam exercere: ut patet. Ad probationem aũt ex autoritate Auguſtini dr̃, q́ potius probat oppoſitum. Si. n. leges inſtituuntur cũ promulgantur, papa promulgando legem in totã eccleſiam inſtituit abſque eccleſię cõſenſu: põt igitur ipſe ſolus inſtituere legem in illam. Firmitas aũt ex conſenſu utentium, non ex parte authoritatis, ſed exequutionis ſe tenet. Qđ conuincitur ex eo, q́ ſtatutũ vniuerſalis Cõcilij integri etiam conſenſu utentiũ firmatur, ita q́ non ligat qñ eſt a diſſenſu utentiũ in firmatum: & tñ nullus dubitat uniuerſale Cõciliũ integrum firmitatem autoritatis legib. ſuis dare. Prouenit aũt hæc legũ infirmitas ex diſſenſu utentiũ et ab ipſis legiſlatoribus negatiue, ꝓ quãto tolerando diſſimulãt, & implicite reuocant quod fecerunt. Et merito quia lex (ut dr̃ diſt. 4. c. erit) debet eſſe patrię, loco, temporique conueniens.

¶ Ad ſeptimũ dr̃, q́ falſum aſſumitur: nã ptãs eccleſiaſtica primo fuit in primo ſummo Pontifice dño Ieſu Chriſto, qui Põtifex aſſiſtens futurorũ bonorum, ęternam redemptionem inuenit. Falſum quoq; monſtratũ eſt alſ q́ Dñs ꝑ illa uerba q̃ habentur Matt. 18. ptãtem eccleſiaſticã dederit Eccleſię, quamuis ꝓmiſerit ei ſuper ſuos ſubditos: & ſuperius diffuſe diſcuſſum eſt. Aequiuocatio demum incidit iam dicta ab eccleſia, ad eccleſiã ſecluſo capite declinando. Reliqua aũt q̃ arguendo aſſeruntur (. ſ. q́ eccleſia potuiſſet inſtituere Petrum papam) q̃ falſa ſint, ex ſupradictis patet. quia ſi potuit eccleſia unquam inſtituere Papam in uno & eius ſucceſſore, ut Chriſtus fecit, poſſet quoq; illũ inſtituere in triumuiratu, uel aliquo hmõi: quia eiuſdem eſt inſtituere, & inſtituta mutare ꝓ loco & tempore.

CAP. XI.

DIXI in 8. ca. q́ Concilium Conſtantienſe pro illo tempore primo quo fecit illa decreta de poteſtate ſynodi, non erat uerum Concilium uniuerſalis eccleſię. Et q́ Baſilien. errauit illud ſequendo.

¶ OBIICITVR dupliciter. Primo q́ blaſphemaui. Secũdo, quia Concilium Conſtantienſe ſub obedientia Ioannis 23. erat uerum Concilium uniuerſale quia ſuccedebat Concilio Piſano, in quo fuerat unio Eccleſiæ, depoſito utroque papa (. ſ. Greg. 12. & Bened. 13.) & electus Alexander quintus, cui ſucceſſit Io. 23. qui congregauit illud Conſtantienſe Concilium.

¶ RESP. Et primo quo ad Conſtantienſe Concilium.

¶ Si ego blaſphemo, quare Grego. 12. qui expreſſe recuſauit in actis unionis Eccleſiæ recognoſcere Cõcilium illud ꝓ tunc, ut Cõciliũ illud, nõ blaſphemus, ſed uir pacis, & eccleſiæ amator

habi-

habitus eſt? vt patet in geſtis eiuſdẽ Concilij. ſeſſione. 43. Quare obedientia Benedicti 13. inter fœdera vnionis, & i actu vnionis Eccleſiæ recuſationẽ talis pro tunc Cõcilij volens & faciẽs, non blaſphemia, ſed catholicæ vnitatis ſtudioſa eſt habita? vt patet in ſeſſione 20. & 22. Quare Sigiſmundus Imperator, qui præſedit illi Concilio, vt ſatisfieret recuſationi illius Cõcilij, nõ blaſphemus, ſed defenſor Eccleſiæ fuit? Quare demũ ipſummet tunc Conſtantien. Conciliũ. eũ negauit facto ſeipſum eſſe Concilium non ſemel, ſed bis: primo in acceptando præſidentiam Imperatoris, & authorizari ſe in Conciliũ e Greg. 12. ſecundo in acceptando ſe cõuocari ab obedientia Benedicti 13. & conuocare illã: non blaſphemauit? Et ſi potius ſcandalum ꝑmitti dee a qualibet ſingulari perſona, quã veritas deſeratur, quõ Concilium vniuerſale a ſpiritu ſancto rectũ potius veritatẽ deſeruit ſeipſum facto negans, ꝙ ſcandalum permittere voluit iam natum? Ex his aũt recte conſideratis patet, ꝙ Cõciliũ illud non reputauit ſeipſum certum & indubitatum Conciliũ illo tpe: & propterea hmõi negationes admittebat dans operã vt vnum certum & indubitatum Concilium fieret cum indubitato capite, vt tandem fuit. In quo igitur ego erro, ſi dubia & incerta pro dubijs incertiſque habui? nihil. n. dixi aliud in ſententia. Nam dubia & incerta pro vera authoritate refutari conſtat, veritatiſque authoritatem eis tribuere nephas eſt.

¶Ad ſecundam obiectionẽ de ſucceſſione ad Conciliũ Piſanũ, di ꝙ nec illud Concilium conſtat fuiſſe certum & indubitatũ: vt cæteris omiſſis patet ex duobus. Primo: quia aſſertio iſta reuocaret antiquum ſchiſma: quid. n. aliud eſt dicere, Cõcilium illud Piſanum cũ Alexandro 5. certum & indubitatum, ꝙ certe & indubie damnare Gregorium 12. & Benedictum 13. cum ſuis obedientijs? Hoc aũt eſt redire ad illud ſchiſma. Scdo: quia ipſum Conſtan. Conciliũ ſub obedientia Io. 23. licet crederet ſe eſſe vniuerſale Conciliũ ſuccedẽs Piſano, non tñ hoc ꝓ certo & īdubitato tenere ſe cõteſtatũ ẽ facto ſuo: vt patet ex dictis.

¶Accedit ad hæc, ꝙ ſine papa diffiniuit: & propterea ſi fuiſſet ẽt tota reliqua Eccleſia repræſentatiue potuiſſet errare, nec fuiſſet Concilium gñale perfectum ſimpliciter: ut patet in libello.

¶Quoad Conciliũ vero Baſilien. vniuerſalis Eccleſiæ ſiſionẽ repono: quæ Eugenium adorauit, Concilium Florentiæ vniuerſale ex Orientali etiam Eccleſia celebrauit in materia fidei, &c. Si ego blaſphemaui, quis excuſet Eccleſiam a blaſphemia?

CAP. XII.

DIXI in ca. 9. gloſſando uerba Aug. Petrus quando claues accepit, Eccleſiam ſignificauit, & ſimilia quæ in hoc ſenſu dicta ſunt, quia officio capitis perpetuo, in Petro & ſucceſſoribus data hæc ſunt: & propterea in perſona Eccleſiæ dicitur Petrus ſuſcepiſſe hæc.

¶OBIICITVR, Quòd non ſit iſte ſenſus intentus ab Augu. quia ſequeretur, claues datas eſſe Eccleſiæ finaliter, & non formaliter: cuius oppoſitum vult ibi Aug.

¶RESP. Quòd ſequela non tenet: non ſequitur e a illo ſenſu claues eſſe datas Eccleſiæ formaliter: tũ quia quod datur capiti formaliter, vere ẽt datur corpori, cuius eſt illud caput formaliter: tum quia datum capiti & corpori formaliter: quãuis corpori mediante capite, conſtat datum eſſe toti formaliter: ſic aũt eſt in propoſito, ut patet. Sed ergo præter hoc fallitur in æquiuoco de Eccleſia: ab integra Eccleſia in terris, capite. ſ. & corpore, (de qua loquitur Aug.) ad Eccleſiam pro corpore tñ, ut quoddam unum integrum, cuius papa ſit uicarius: qđ eſt fictitium. Firmatur aũt ſenſus a me aſſignatus, ex eo ꝙ expoſui Aug. ex ipſomet Aug. inquit. n. in lib. de Agone Chriſtiano, Non ſine cauſa inter Apoſtolos, Eccleſiæ catholicæ perſonam ſuſtinet Petrus: huic. n. Eccleſiæ claues datæ ſunt cum Petro datæ ſunt, & cum ei dr̃, ad omnes dicitur, Amas me, Paſce oues meas. Hæc ille. Cõſtat. n. ꝙ Petro ut diſtincto ab alijs, & pro ſe & ſucceſſoribus datus eſt papatus, ꝑ illa uerba, Paſce oues meas, Io. ult. Et Aug. idem iudicat de hoc actu, & de acceptione clauium: ratione igitur officij capitalis & perpetui in Eccleſia diffuſi Aug. dicebat ꝙ perſonam Eccleſiæ gerebat.

CAP. XIII.

DIXI in eodem capit. 9. ꝙ Papa non poteſt errare errore iudiciali in fide, quamuis poſſit errare perſonaliter: quia ad ipſum ſpectat finalis determinatio de fide: ut decret. primo: & S. Thom. poſt dicit: & probat ratione & authoritate Cyrilli & Maximi.

¶OBIICITVR, Primo, quia duo ſummi Pontifices determinauerunt contraria in his, quæ fidem tangunt: ergo alter eorum errauit errore iudiciali in fide. Aſſumptum patet de Io. 22. & Nicolao 3. quorum vnus determinauit iudicialiter Chriſtum & Apoſtolos nihil habuiſſe in communi nec in particulari, alter oppoſitum, ut eſt uidere in eorũ extrauagãtibus.

¶Secundo. Quia Innocentius tertius, & Celeſtinus determinauerunt contraria ſuper illa propoſitione, Vno cõiugũ ad hæreſim tranſeunte alter qui remanet in fide, poteſt ad ſecunda uota tranſire: ut patet in c. quarto, de diuortijs & gloſſa ibidem.

¶Tertio, Quia aliqui ſtatuerunt contra Euangelium: ſiue Pelagius, qui conſtituit ut ſubdiaconi Siciliæ a ſuis uxoribus abſtinerent, quas in minoribus duxerant, aut ab officio ceſſarent: quàm conſtitutionem quia erat impia & contra Euangelium, retractauit beatus Gregorius primus eius ſucceſſor: ut patet in in diſt. 31. c. ante triennium. in textu & gl. ſicut. n. potuit iudicialiter ſtatuere contra Euangelium, ita & diffinire.

¶Quartò, Quia ſequeretur ꝙ ſummus Pontifex non poſſet fieri hæreticus circa propoſitiones nõdum determinatas, ut erat articulus de proceſſione Spiritusſancti a Filio. Et tenet conſequentia: quia non poſſet eſſe pertinax contra ſuperius determinationem. Sequeretur et ꝙ determinatio ẽt ſolius ſummi Pontificis ligaret ſuum ſucceſſorem. Sequeretur etiã, ꝙ papa uere hæreticus male iudicari poſſet: quia deciderct obiecta cõtra eũ eſſe intelligenda in aliquo ſenſu ſuæ aſſertioni cõſono.

¶Quinto, arguitur ad hominem. Quia ego contradico mihimet in hoc eodem libello, nam in fine quarti capituli dictum eſt, quod ſnia Ioannis Euangeliſtæ præualuiſſet ſniæ Clementis papæ in doctrina fidei, & nunc dicitur, ꝙ papa nõ poteſt errare in iudicio fidei, hæc. n. contradicunt, quia non præualuiſſet ſententia Ioannis, ſed tantum fuiſſet ſtandum ſententiæ Clementis papæ quantum ſententiæ Ioãnis, imo & plus: quia apud Clementem fuiſſet ultima deciſio fidei iuxta hic dicta, ſicut apud Petrum ſi adhuc ſuperuixiſſet.

¶Sexto, Quia fruſtra fuiſſent congregata quatuor Concilia generalia principalia cõtra quatuor hæreſiarchas, puta Nicænũ, Conſtantinopolitanum, Epheſinum & Calcedonen. Et tenet conſequentia: quia ſufficiſſet ſolius papæ deciſio: imo apud aduerſarium tantæ eſt poteſtatis ſolus papa in diffiniendo, ſicut aggregatum ex ipſo reſiduo.

¶Septimo ex Occham, Quia Innocentius tertius (ut habetur extra qui filij ſint legitimi in ca. per uenerabilem) dicit: Cum Deuteronomium ſecunda lex interpretetur, ex ui uocabuli cõprobatur, ut quod ibi decernitur, in nouo teſtamento debeat obſeruari. Quæ uerba ſi uniuerſaliter ſecundum literalem ſenſũ intelligantur, hæreſim ſapiunt: quia cæremonialia ibidem in c. 13. & 14. non ſunt ſeruanda. Si uero intelligãt, nihil ſpeciale de Deuteronomio dicunt: quia omnia myſtice ſeruanda ſunt: ut legitur diſtin. 6. c. his itaque.

¶Octauo ex eodem, Quia nonnulli ſummi Pontifices inueniuntur diffiniuiſſe ſe in temporalibus habere ſupremam poteſtatem, cæteri uerò oppoſitum.

Nonò, Quia non eſt ueriſimile, ꝙ homini potenti in iis quæ ſunt fidei errare, commiſerit Deus ultimam fidei deciſionem.

¶RESPONDEO, Et ad primum quidem dr ꝙ falſum aſſumitur, ſcilicet ꝙ unus papa ſcilicet Nicolaus determinauit iudicialiter Chriſtum & Apoſtolos nihil habuiſſe i cõmuni. Nam manifeſte Nicolaus (ut patet in 6. de uerborum ſignificatione exiit qui ſeminat) dicit, Egit namque Chriſtus & docuit perfectionis opera: egit etiam & infirma ſicut interdum in fuga patet & loculis, ſed utrunque perfecte perfectus exiſtens, ut perfectio, & imperfectis ſe uiã ſalutis oſtenderet. Hæc ille. Vbi manifeſte patet, ꝙ Nicolaus aſſerit Chriſtum habuiſſe aliquid: ualet. n. ſequela Nicolaus aſſerit Chriſtum habuiſſe aliquid, ut imperfectis ſe uiam ſalutis oſtenderet: ergo aſſerit Chriſtũ habuiſſe aliquid. Ioannes ergo 22. qui determinauit hæreticum eſſe, tenere ꝙ Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerunt in communi, quia contradicit ſacræ Scripturæ ueritatem fidei determinauit, cuius contrarium non determinauerat Nicolaus.

¶Ad ſecundum dicitur, ꝙ neuter illorum Pontificum diffiniuit ut determinauit. Nam de Celeſtino in c. quarto. de diuortiis, Innocentius dicit, Licet quidem prædeceſſor noſter ſenſiſſe aliter uideatur: & de ſeipſo ſubiungit, reſpondendo oppoſitũ, Nõ credimus ꝙ in hoc caſu is q relinquit, uiuente altero, poſſit ad ſecundas nuptias conuolare. Vbi uerba ipſa (uidelicet uidetur aliter ſenſiſſe, & Non credimus) oſtendunt ꝙ non diffiniendo in materia fidei loquuti ſunt.

¶Ad tertium dicitur ꝙ Pelagius, ſi ſtatuit illud, nihil contra, ſed ſupra Euangelium ſtatuit. Qđ manifeſte patet ex hoc, ꝙ ſtatutum illud ſuos obſeruatores aut in bono ſupererogationis locabat, ſi continerent: aut in nullo malo, ſi non continentes ſe ſuſpendebant ab officio: ut quidam ſubdiaconus fecit.

¶Et aũt hic aduertendum, quantũ creſcat infamia per diuerſa ora paulatim: nam ſanctus Greg. de hoc ſtatuto loquens dicit, & ꝙ diaconus authoritate tamen papæ hanc prohibitionem fecit (ut patet 27. q. 1. c. multorum) & quod ſibi durum ac incompetens uidetur, ut patet in c. ante triennium. diſt. 31. Gloſſa uero ibidem auget, dicens, ꝙ pelagius hoc fecit, & ꝙ illa conſtitutio fuit iniqua, arguens autem amplius, auget, dicens, quòd Romanus Pontifex ſtatuit contra Euangelium.

¶Ad

¶Ad quartum dicitur, Negando primam ſequelam, ſ. q́ papa non poſſit eſſe in non deciſis hæreticus. Nam ſi ille, qui eſt papa, tenuiſſet pertinaciter, Spiritum ſanctum non procedere a Filio, & ſi ab Eccleſia ſic determinaretur, fuiſſet hæreticus. Per accidens autem eſt, q́ ab ipſo vel alio determinatio Eccleſiæ fieret. ſtandum eſt enim in formalibus & per ſe, & non declinandum ad ea, quæ ſunt per accident in quacunque ſcientia. Ex hoc patet reſponſio ad ſecundam ſequelam. Nam determinatio vniꝰ papæ in materia fidei ligat per ſe oẽs perſonas Eccleſiæ, quarũ ſunt actus credendi, & ſic perſona propria & ſucceſſoris ligatur ad tenendam determinationem ſemel factam de fide. Ad tertiam aũt ſequelam dicitur, q́ cum id quod imputaretur papæ pro hæreſi, non eſſet deciſum adhuc per Eccleſiam, & ipſe non teneret hoc pertinaciter: ſed defenderet eſſe conſonum ſacræ Scripturæ & fidei Eccleſiæ, nõ eẽt hęreticus formaliter, & ſi materialiter erraret in his quæ ſunt fidei. Et propterea non ſequitur, quòd papa malè poſſet iudicari de hæreſi in caſo quo iudicandus eſt, ſ. de hæreſi formaliter: in his enim nõ habet locum interpretatio ad iſtum uel illum ſenſum.

¶Ad quintum dicitur, q́ nulla eſt contradictio in dictis meis alias. Nã bene ſimul ſtat, tam Ioannem q̃ Clementem non poſſe errare, & in alterum eſſe ſupra alterum: poſſunt enĩ eſſe duo oĩno recta ſubordinata: vt patet apud omnes de Eccleſia uniuerſali præſenti, & de ſacra Scriptura. Dicendo autem, q́ ſententia Ioannis præualuiſſet ſententia Clementis Papæ, nihil aliud dixi, niſi q́ Clementis ſententia ſubordinata erat ſententiæ Ioannis. Ad id uero, q́ adiungitur, q́ ſequeretur oppoſitũ huius, negatur ſequela. Nam cum dicitur, q́ ad Papam ſpectat finalis determinatio de fide, intelligitur in ordine & gradu ſuo ſ. ſub ſacra Scriptura, cuius autor eſt Spiritus ſanctus. Et, quia Ioannes Euangeliſta in doctrina fidei locum ſacræ Scripturæ tenebat (ſicut Euangelium ſuum hodie tenet) ideo non ſequitur q́ magis Clementis q̃ Ioannis eſſet ſtandum ſententię, ſed econtratio. Et ex hoc patet reſponſio ad ſimile allatum arguendo de Clemente & Petro, q́. ſ. non eſt eadem de vtroque ratio: quia Petrus non rõe papatus, ſed apoſtolatus, locum etiã ſacræ Scripturæ tenebat, ſicut nunc tenent Epiſtolę eius, & hunc ſenſum expreſsè aperui in libelli illius loco allegato dicens, Præualuiſſet ſententia Ioannis ſententiæ Clemẽtis Papæ in doctrina fidei, ſicut modo præualet Euangeliũ Ioannis ſententiæ cuiuſcunque papæ & totius eccleſiæ.

¶Ad ſextum negatur ſequela q́. ſ. fruſtra fuiſſent Concilia iſta principalia in materia fidei congregata. Concilia.n. non ꝑpter poteſtatem intenſiuam, ſed extenſiuam & ꝑꝑ diſcuſſionem & collationem cum multitudine uniuerſali ſapientum in fide, & ꝑꝑ indubitabiles & acceptatos ab omnibus iudices omni exceptione maiores, congregantur in materia fidei. Probatio autẽ ſequelæ procedit, ac ſi propter habendam ſolam authoritatem intenſiuam Concilium congregandum eſſet: quod falſum eſt. Nam licet papa ſolus tantæ intenſiuæ ſit authoritatis, quãtæ ipſa cum reſiduo: non tamen tantæ extenſiuæ, non ſi tantæ ſapientiæ, non tñ tantæ acceptationis indubitatæ ab omnib. (ut patet de ipſis oppoſitum ſentientibus) non tamen tantæ ſolennitatis (quæ animos homanos cõiter multum afficit) non demum tantæ bonitatis & gratiæ coram Deo: quæ apud multitudinem hominum multum valet ad perſuadendum q́ a Spiritu ſancto regitur, errare non poteſt. Oportet enim ea quæ totam Eccleſiam, in quo in ſingulis ſic fieri, ut acceptabilia faciliſſimè omnibus ſint. & ad hoc multum ualent uniuerſalia Concilia à probis præcipue prælatis celebrata.

¶Ad ſeptimum dicitur, q́ quia duæ ſunt leges diuinæ. ſ. (uetus & noua) noua eſt ſecunda ordine generationis, ꝑ uocabulũ illud, ſ. ſecunda lex, nouæ legi conuenire ex ui uocabuli dr: & argũ ex conuenientia uocabuli ſumpſit Innocentius. Ex hoc expreſſit, ne intelligeretur q́ abſolute concluderet, ſed quantũ eſt ex ui uocabuli. Et hoc diminuit argumentum, non auget, ut patet, qm̃ in uoce una latent multa. Vnde ex hac conuenientia quãdam perſuaſionem intendebat, quia mãdata in Deuteronomio, non ad literam, ſed proportionabiliter ſecundum conuenientiam ad tempus gratię ſeruanda erant, qñ, ubi, &c. expediret. Vnde ipſe mandatum omnium iudiciale ex Deuteronomio aſſument, & tractãs, nõ ad literã, ſed iuxta conuenientiã ad ſacerdotiũ Petri expoſuit. Nec obſtat q́ oĩa uetetis teſt. hoc modo ſeruari poſſunt, conceditur enim q́ nihil ſpeciale de Deuteronomio intendebat, niſi perſuaſionem ex conuenientia nominis.

¶Ad octauum dicitur, q́ quia poteſtas Papæ directe eſt reſpectu ſpiritualium ad ſupremum ſimpliciter finem humani generis: ideo ſuæ poteſtati duo conueniunt, primò, q́ non eſt directè reſpectu temporalium: ſecundũ, q́ eſt reſpectu temporalium in ordine ad ſpiritualia: hoc enim habet ex eo, quod ad ſupremum finem oĩa ordinari debent, & temporalia, ab eo procul dubio, cuius intereſt ad unum finem omnes dirigere. vt eſt Chriſti uicarius. primũ autem ex natura ſuæ poteſtatis conſequitur. Ex his autem ſequitur, q́ utrunque uerè poteſt determinari de papa, & quòd habet ſupremam poteſtatem in temporalibus: & quod non habet ſupremam poteſtatem in temporalibus: quia utrunque uerum eſt ad ſanũ intellectum. Affirmatio namque eſt uera in ordine ad ſpiritualia: negatio uerò eſt uera directè, ſeu ſecundum ſeipſa temporalia. Vnde nihil ex utraque deciſione erroris accidit. Aduerte tamen, q́ quia aliud eſt determinare de fide formaliter, & aliud de eo, quod eſt fidei materialiter: nam primum importat determinare quid credendum uel non credendum eſt: ſecundum autem determinare de quibus, quæ in rebus creditis accidunt, & conſtat, q́ cum determinauit quod aliqua ſecundo modo non determinari dicitur de fide, ſed de tali uel tali materia ideo, cum dr, q́ Papa non poteſt errare in iudicio fidei, non accipio dictum eſſe niſi de iudicio fidei formaliter, quando, ſcilicet determinatur quid credendum uel non credendum. Contra quod nulla harũ obiectionum procedebat, niſi prima apparenter: nec tamen fingere uideat, ſigillatim ſalute ſunt omnes.

¶Ad nonum dicitur, q́ non uetiſimile, ſed uerum & humanæ diuinæque rõni & authoritati conſentaneum eſt, ut hominẽ potentem errare ſecundum ſeipſum, nõ autem ut directo à Spiritu ſancto, Deus ultimam fidei deciſionẽ ſacra ſcriptura commiſerit. Cũ enim non ſit diſtantia apud Deum in uno & in multis ſaluare, & oẽs in Concilio præſentes ſecundum ſe & proprias uires conſiderati, poſſint errare, malè determinando de fide: ob ignorantiã uel aliquẽ alium defectum, ac ꝑ hoc ad aſſiſtentiam Spũſſancti recurrat, magis atteſtat aſſiſtentiæ Spiritusſancti. & eius uirtuti, ſalus fidei per unum quam per totum Cõcilium: hoc.n. humanæ ſapientiæ opus eſſe ui (ꝑꝑ omnium Patrum concurſum) illud autem ſolius Dei opus eſt & apparet. Vnitas quoque fidei unitatem quoque iudicis cui præeſt toti Eccleſiæ expoſcit: ut in Secunda ſecundę, q. 1. art. ult. diuus Th. affert.

CAPVT XIIII.

DIXI in eod. 9. c. rationem, quare Papa non poteſt errare in iudicio fidei, quia hic error eſſet error uniuerſalis Eccleſiæ: quia tenetur ſequi diffinitionẽ papę in fide, afferens ad hoc authoritatem ſancti Thomæ, & poſt Decretalis in c. maiores. & Ieſu Chriſti, Ego rogaui pro te, petre.

¶OBIICITVR Negandu, q́ eccleſia de neceſſitate teneatur credere ſententię diffinitiuę papæ in materia fidei: & dicendo quòd ſicut papæ pręcipiendi contra euangelium, non eſt obediendum, ita nec ſententię erroneę in fide. De authoritate S. Thomę, non eſt cura.

¶Ad capitulum maiores. dicitur dupliciter, primo, quòd non pro ultima & neceſſario credenda determinatione habenda ſed regulariter ad papã eſt recurrendum, quia regulariter non eſt eccleſia congregata. Secundũ & in eodem textu q́ referendę ſunt ſummo pontifici cauſæ fidei, ut conuocet Concilium; quia ad ipſum ſpectat congregare illud.

¶Ad Verbum Domini, Ego rogaui pro te, petre, dicitur q́ non pro ſola perſona petri, aut ſucceſſoribus orauit Chrs ne deficeret fides eius, ſed pro uniuerſali eccleſia ꝑ petrũ repręſentata.

¶RESPONDEO, Negationem illam cõſuetudo eccleſię authoritateſque ſanctorum confutant, & ignis experientia comprobaret, ſi quis non teneret, quod ſola Rom. eccleſia determinaretur, hęreticum eſſe, ut patet, extrà de hęreticis, ad abolendam in textu & gloſſa. Et hęc reſponſio manifeſtat, ad quid fateantur ipſimet ſe inclinare oportere, defendendo ſubiectionem papę reliquo corpori eccleſię, uel Concilii.

¶Quo autem additur, q́ ſententię erroneę, ſicut nec pręcepto diabolico adhęrendum eſſet uetiſſimum eſt, ſed nihil obſtat: quoniam ex his nihil aliud q̃ conditionalis ueritas habetur, ſ. ſi determinaret erroneè, ſi pręciperet contra euangelium, nõ audiretur. Hoc.n. non ſolum de papa, ſed de angelis ſanctis ueriſſimum eſt iuxta illud, Si angelus de cęlo euangelizaret aliud, &c. anathema ſit. Ex his enim conſequitur, quòd antecedens, aut conſequens poſſit eſſe uerum, ut patet.

¶Quòd authoritas ſancti Thomę paruifiat, nonnihil eſt; qm̃ eccleſia non paruifacit. Sed eſto, quod ſanctus thomas paruifiat, Cyrillus & Maximus ibidem allegati & paruifient. Hier. n. quoque dicens ad Damaſum (ut habetur 24. quęſtione. 1. cannone, hoc eſt fides) ſi hęc noſtra confeſſio apoſtolatus tui iudicio comprobatur, quicũque me culpare uoluerit, ſe imperitũ, uel maleuolum. uel ẽt non catholicũ, non me hęreticum comprobabit. manifeſteque in his uerbis conteſtatu, q́ ex approbata fidei cõfeſſione à papa aliqs obſtãs nõ catholicus ſit, patuit pẽdẽdꝰ eri.

¶Ad expoſitionem uero dictam de. c. maiores. dicitur, q́ literę contradicit. Nam textus cauſam quare ad petri ſedem ſit recurrendũ, aſſignat ueritatem petri in confitendo fidem & indefectibilitatẽ eius in eadem ꝑꝑ orationem Chriſti. Ex hac enim cauſa manifeſte ſequitur quod ideo ad papã referẽdas eſſe maiores cauſas dr, quia ipſe cõſtitutus eſt indefectibilis iudex fidei

Et quia eum, qui certus eſt, amplius certificari non oportet, ſequitur q; ſententia papæ in fide eſt finalis determinatio & neceſſariò credenda, ſin illã Decretalem. & ſic vtraque expoſitio ruit. Quòd autem de oratione Chriſti pro Petro dicitur, pōt bene & malè intelligi. Malè quidem ſi intelligatur quòd Chrs pro ecclesia, ſiue cũ papa ſiue ſine papa oraſſe ſe dixerit. quoniã expreſſe Chriſtus dixit hęc uerba Petro, vt diſtinctõ ab alijs, vt patet ex contextu, inquit enim Lucæ 22. Simon ecce Satan expetiuit uos, ut cribaret ſicut triticũ: ego aũt rogaui pro te, vt nõ deficiat fides tua: & tu aliquãdo conuerſus cõfirma fratres tuos Vbi manifeſtè patet, quòd diſtinguit tentationis actũ ab oratione quo ad hõc, q; communiter experiri erant, & tamen ipſe ſingulariter pro Petro rogauerat, dicens, Expetiuit uos, ego aũt pro te rogaui. Apparet quoque idem ex eo, q; Petro commiſit vt confirmaret alios. tãquã diceret, Ego tui, tu autem aliorũ curam habeas. Bene aũt ſi intelligatur Dominũ oraſſe pro Petro & alijs, diuerſimode tamẽ. Pro Petro quidem immediatè, pro alijs autem mediante Petro: pro Petro in ſeipſo Petro, pro alijs autem in Petro ipſorũ capite. Et in hoc ſenſu magis cõfirmat intentum noſtrum: vt patet. Et ut uno uerbo dicam, ſi hæc autoritas de Petro & ſucceſſoribus uerificatur (ut dictũ. c. maiores aſſert) ſatis habetur intentũ q; Petri ſedes non pōt errare in fide propter Chriſti orationem. Et cũm hoc non ſit uerum de errore perſonali, ſequitur q; verificatur de errore iudiciali.

CAP. XV.

DIXI in eodem 9. ca. exponendo illud Hiero. Si authoritas quæritur, orbis maior eſt urbe. quod uerum eſt quo ad multa: puta merita. uitturem, ſcientiam. & in propoſito uigorem conſuetudinis, &c.

¶ OBIICITVR, tu gloſſas de maioritate meritorum, & Hierony. non dicit, ſi merita quęrãtur, ſed ſi authoritas quærit̃ & ſic de maioritate poteſtatis, non meritorũ loquitur.

¶ RESPONDEO, ſatis diminutè gloſſa mea adducitur. nam (ut patet in libello) ego dixi q; dictum Hiero. uerum erat quo ad multa: puta, meritum. ſcientiam, &c. & q; in propoſito & ad literam Hiero. loquitur de uigore conſuetudinis: & obiectio in ſolis meritis ſe ponit. Propter quod etiam addo, quòd merita ad auctoritatem conſuetudinis plurimum ualent: qm̃ conſuetudo non uirorum malorum, ſed uirorum ſanctorum, maximæ eſt in Eccleſia Dei authoritatis, & proponit̃ imitãda Et propterea ſtando ẽt in meritis Hiero. textus optimè intelligitur: ut quia orbis maior eſt urbe in authoritate cõſuetudinis propter maiora merita orbis q̃ urbis. ideo conſuetudo orbis, qua diaconi ſubeſſe, non præeſſe conſueuerunt, imitanda eſt. Et ſic dicẽdo, ſi authoritas quæreretur ratione materiæ de qua erat ſermo. ſ. de loco diaconorum. maioritatem meritorũ nõ poteſtatis in cauſam authoritatis aſſerebat Facilè tamẽ cõtẽdentibus in uerbis dici poteſt, quòd orbis authoritas maior eſt extenſiuè, non intẽſiuè authoritate urbis. & ſimiliter poteſtas.

CAPVT XVI.

DIXI in eodem c. 9. multas authoritates ex li. decretorum quòd Papa non habet ſuperiorem in terris.

¶ OBIICITVR duabus gloſſis. Prima eſt, q; intelligitur hoc in criminibus non ſcandaloſis eccleſię. Secunda eſt, q; intelligitur hoc regulariter; quia regulariter ad ſuperiorem ſummi Pontificis Concilium, ſcilicet recurſus haberi non poteſt.

¶ RESPONDEO, q; prima gloſſa eſt uoluntaria & falſa. uoluntaria quidem, quia eccleſiæ Canonum, aut Sanctorum autoritate non roboratur: falſa autẽ, quia fit exceptio de ſolo crimine fidei: Conſtat enim q; ab uniuerſali cum una exceptione facta non niſi falſo alia exceptio fit. Cum ergo ſolũ infidelitatis crimen exceptum ab uniuerſali ſit, reſtat ut alia crimina omnia incluſa ſint. Secunda autem gloſ. manifeſtè falſa conuincitur ex eo, quòd etiam de crimine hæreſis papa diceretur nõ habere ſuperiorem: quoniam regulariter Concilium non eſt cõgregatum. Tertia autem gloſſa quòd authoritates iſtę ſunt ſummorum Pont. qui ut in pluribus fimbrias ſuas nimis extendentes, ſinu ſibi tribuerent quòd eccleſiæ eſt proprium: quia nõ procedit de Theologiæ aut ſacrorum Canonum, &c. autoritate, quã bene ſonet, aduertat qui notat in quanta ueneratione Decretales ſummorum Pontifi. in eccleſia ſunt. & tanto plus. quanto multorum ſanctorum Pontificum autoritates refutãdæ ſic eſſent: ut patet de Bonifacio, Antherio, Euſebio. & aliorum ſanctorum in libello allatorum. Taceo de tot doctoribus in Theologia & in iure illuſtribus ibi allatis.

CAPVT XVII.

DIXI in cap. 11. quòd eccleſiæ Dei, ſecluſo Papa non eſt data poteſtas papalis, aut ſuperior papali in euangelio Matth. 18. & quod in eccleſia, huiuſmodi non eſt talis poteſtas.

¶ OBIICITVR, quòd Dominus ibidem dixit, Si eccleſiam non audierit, &c. per hoc enim eccleſię iuriſdictionem oſtendit in effectu, ſcilicet in pœna excommunicationis, & ſubdidit in plurali numero, Quæcunque ſolueritis, &c. per hoc enim oſtendit, quòd pluribus in eccleſia nomine contentis, dabat illam poteſtatem.

¶ Affertur ẽt ad hoc uſus primitiuæ eccleſiæ, quando act. 15. diffinitum eſt ab eccleſia, Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis, nihil amplius oneris nobis imponere, &c.

¶ Affertur tertiò autoritas Gregorij, quæ ponitur in c. ſicut ſancti ubi Gregorius fatetur ſe quatuor Concilia illa, ſcilicet Nicenum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum & Calcedonen. tenere ſicut euangelium; & ſubdit cauſam, quia dum uniuerſali ſunt conſtituta conſenſu, & non illa deſtruit quiſquis præſumit abſoluere quos ligant, aut ligare quos abſoluunt. ecce, q; non dicit, q; ſummi Pont. ſed uniuerſali conſenſu: nec quos Pontifex ligat, ſed quos illa ligant.

¶ Quarto, ad hoc eſt canõ, decreuit 80. diſt. ubi dicitur, Decreuit ſancta ſynodus & non dicit, decreuit ſummus Pontifex.

¶ Quinto, capitulum nimis. de iureiurando: ubi authoritate ſãcti Concilij, non propria ſummus Pontifex præcipit.

¶ Sexto: eccleſia poteſt elargiri indulgentias. ergo habet claues iuriſdictionis. Probatur antecedens: quia dantur indulgentiæ de theſauro eccleſię & non Papæ: ergo à fortiori eccleſia poteſt diſpenſare.

¶ Septimo, eccleſia poteſt condere canones latæ ſententię, depoſitionis, excommunicationis: ergo Antecedens patet de Cõcilio Carthaginen. in c. placuit. 8. quæſt. 1. & habetur extrà de clericis non reſidentibus. in ea. ex geſtis.

¶ RESPONDEO, Et ut his & ſimilibus reſpondendi uia deſ, quatuor puncta pr̃ oculis ſemper habenda in hac materia & huiuſmodi authoritatibus aſſigno. Primum eſt, aliud eſt eccleſiã ſeu ſynodũ habere poteſtatẽ plenariam ratione partis (puta capitis, ſicut homo uidet, audit, &c.) & aliud eſt eccleſiam, ſeu ſynodum habere eandem ratione ſuæ totalitatis. Et propterea cauendum eſt, ne a primo in ſecundum oratio declinet Secundum eſt, Aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum habere poteſtatem plenariam, & aliud eſt eam habere immediatè à Domino Ieſu Chriſto. Et propterea cauendum eſt, ne à primo in ſecundum oratio declinet. Tertium eſt, Aliud eſt eccleſiã, ſeu ſynodum habere poteſtatem & aliud eſt eandem habere poteſtatem talem, ſcilicet coactiuam reſpectu talis, ſcilicet ulcarij principis ſui: potentia enim actiua, cũm dicatur non abſolutè, ſed reſpectu paſſiuæ, (ut patet 5. & 9 Meta.) plenaria poteſtas pleniſſimè eſt, quando reſpectu ſubiectorum omnia poteſt. Cauendum eſt propterea, ne à primo in ſecundum oratio declinet. Quartum eſt. Aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum habere poteſtatem plenariam, & aliud eſt eccleſiam, ſeu ſynodum acephalam ſeu truncam habere eandem Et propterea cauendum eſt ne à primo in ſecundum oratio declinet.

¶ Ex his ſiquidẽ quatuor ſapienter diſpenſatis, uniuerſa quæſtionis iſtius argumenta facilè eluceſcent: ſic, ut nullũ fortè obſcurum relinquatur. Ad ſingula tamen deſcendendo reſpõdet Et ad uerba Dñi, Ma. 8. dr̃ (vt iam probatum eſt) q; Dominus non dat ibi eccleſiæ authoritatem, ſed ſignificat eam habiturã poteſtatẽ: non explicando ibi quomodo habitura ſit. & an ſiue ſe totã primo, an ratione partis: hoc enim non negamus, ſed docemus. Verba quoque illa in numero plurali nõ cogunt ad auctoritatẽ eccleſiæ rõne ſuę totalitatis: imo abſque determinatione ad hunc uel illum modũ poteſtatis eccleſiæ. ſ. ratione totius uel partis oportere intelligi: ex hoc conuincit̃, q; utroq; modo uerificari poſſunt: ut patet ex dictis. conſtat enim eundem ter qd̃ cõe duobus abſtrahit ab utroq;. Poteſt igitur ille numerus pluralis referri ad pluralitatem eccleſiatũ futurã, & ad pluralitatẽ conuenientium in eccleſia, ad cõferendũ diſcutiẽdũ, probãdum, &c. & ad pluralitatẽ accumulãtiũ ſuas auctoritates in cõi: propter quod ex illa litera nihil habetur obſtãs dictis.

¶ Ad 2m̃ ex primitiua eccleſia, dicitur, quod gratis concedit̃ eccleſiam ſtatuiſſe, ſed an poteſtate partium (puta trium Apoſtolorum) an communitatis per accumulationẽ in cõmuni, an aliquo alio modo (puta a Chriſto immediate, ut iſti falſo putãt) nihil ibi exprimitur. Et propterea ex iſta auctoritate, & ceteris ſubiunctis, & ſimilibus, nec habetur iſta affirmatiua. ſ. eccleſia, ſeu ſynodus habet immediatè à Chriſto poteſtatẽ, nec h̃t iſta negatiua, Synodus non habet poteſtatem à Dño mediante papa. Et de affirmatiua quidẽ ex eo conſtat: quia, cum multipliciter poſſit uerificari ſynodum habere poteſtatem, ut patet ex dictis, & ex his nihil aliud habeatur. niſi q; ſynodus habet poteſtatẽ, oportet hoc ſic communiter intelligi, ut à ſingulis huiuſmodi ſenſibus determinare abſtrahat. De negatiua aũt ex eadẽ r. dicc conſtat: quia ſcilicet ſynodũ habere poteſtatem, non oportet q; intelligat̃ determinatè ad illũ modũ, quo excludatur habere poteſtatem à Domino mediante papa, ut cõtingit quando per accumulationem eccleſia habet poteſtatem, quia omnes partiales poteſtates ſunt à Petro, & communicatio poteſtatis

ſtatis ſuæ cum aliis ab eodem eſt, qui ſolus à Domino, ut pote eius uicarius immediate poteſtatem habet: & ratione eius ſolius ſynodus integra poteſt verè dici, quòd habet immediate poteſtatem à Chriſto domino.

¶Ad authoritatem Gregorii dr, ꝙ cauſa reddita à Gregorio manifeſtè fauet intentio noſtro: quia non reddit pro cauſa authoritatem immediatè datam à Chriſto, ſed uniuerſalem conſenſum: ac per hoc ēt ipſius ſummi Pontificis, qui caput eſt & propterea ſeipſum negaret Papa, illa negans: ut ibi dr. Ex hac quoque Gregorii ratione habetur quod diximus, ꝙ authoritas ſynodi includit caput: alioquin non faceret uniuerſali conſenſu quæ facit. Et innuitur ꝙ ptãtem habet à ſuis partibus, ad quarum negationem deducitur negant illam. Et rurſus ex hac authoritate nihil aliud habet, niſi ꝙ ſynodus habet poteſtatem diffiniendi, &c. Et per hoc patet reſponſio ad quartum.

¶Ad quintum verò dicitur: ꝙ cū ſynodus integra hēat ptãtem vniuerſalem, quocunque id modo contingat, & authoritas, quę eſt ipſius papę abſolutè, & vt propria ſit ipſius ſynodi pro rune, & vt communicata, quemadmodum quilibet alius poſſet uerè dicere authoritate ſacri Concilii, ſtatuto, &c. ita ipſe papa, cum nō ſit deterioris conditionis aliis. Neque. n. per hoc, ꝙ affirmat ſe ſynodi authoritate facere, negat ſua ſe authoritate facere: imò potius affirmat hoc, quia authoritas ſynodi de neceſſitate claudit in ſe authoritatem capitis. Neque rurſus per hoc, quod affirmat ſynodi authoritate ſe facere, affirmat ſe aliena authoritate facere: licet. n. ſynodus ſit aliud a papa, ſicut eccleſia alicuius epiſcopi differt ab epiſcopo: non tamen oportet, ꝙ ptãs eccleſiæ ſit aliud a ptãte epiſcopi, ſed una & eadem poteſt eſſe utriuſque diuerſimodè: epiſcopi vt propria, eccleſiæ ut cōicata. Et per hoc etiam patet, ꝙ per hoc, ꝙ affirmat ſe facere Concilii authoritate facere, non propterea affirmat ſe minorem in authoritate. Et quamuis hæc ſatisfaciant, uerùntamen condeſcendendo multorum ſenſui, ſcito ꝙ dupliciter papa poteſt dici minor ſynodo ſecundum poteſtatem, ſ. extenſiue, & quaſi intenſiue ſecundum quid: extenſiue quidem, quia ſynodus integra ut ex tot poteſtatibus tantæ multitudinis, intenſiuè uero ſecundū quid, hoc eſt ſecundum illam partem poteſtatis, quam communicat papa concilio, quaſi proportione ſua. Papa. n. præſens ſynodo non intelligitur, ut prędictum eſt, totam ſuam poteſtatem totaliter ſynodo communicare, ſed tantum ſuæ poteſtatis quātum ad decernendum, &c. oportet, & ſic ex eo poteſtatis papæ, & reliquis poteſtatum aliorum ſit una poteſtas, quaſi intenſiuè maior ꝗ id poteſtatis papalis ſolum eſſet. Et hæc maior poteſtas intelligitur eſſe in tota ſynodo tanquam in ſubiecto. Dixi autem quaſi intenſiue: quia poteſtas illa papalis, eo ꝙ cōicatur ut limitata ſic, ut cum aliis poteſtatibus poſſit uelut quædam ſingularis poteſtas accumulari: intelligitur & ſuperari a tota, pro quanto tota poteſt uniuerſale ſtatutū condere, diffinire, &c. ꝙ illa ut ſic non poteſt per ſeipſam ſolam. Sed quia tota poteſtas ſynodi non plus poteſt ꝗ ex ſingulis hmōi poteſtatibus habeat: ideo non ſimpliciter, ſed quaſi intenſiuè maiorem appellaui. Et ne putes me hanc opinionem papalem fingere, contemplare ptãtem legatorum papæ in ſynodo, quando per legatum papa ſynodum celebrat, & uidebis clarè, ꝙ quia papa tunc non erigit legatum illum in papam: ſed poteſtatem committit quantam oportet pro ſynodo habere, ex ſola præſentia papæ in ſynodo non hr ꝙ plus ſuæ ptãtis ſynodo impartiatur quam oportet, ꝗuis maior dignitas, & infallibilis aſſiſtentia Spiritusſancti in ſynodo quoad ea quæ ſunt fidei, præſentiam papæ per ſeipſum conſequantur. Vnde quamuis non cogamur, poſſumus tamē dicere ꝙ papa tanquam minor extenſiue & ſecundum quid intenſiue ſynodo, authoritate ſacri Concilii dicitur facere, quod ipſe de plenitudine ſuæ poteſtatis poſſet & facere & tollere. &, quia uerba prædicta (.ſ. facere authoritatę ſynodi uel Concilii) in papa hñt ſpeciem minorationis, ideo à ſacris Canonibus non ſūt extenſa: ſed more ſimilium locutionum ſunt piæ interpretationi relicta, & quaſi correcta, dum papa in Concilio dicit, Statuimus ſacro approbante Concilio: approbare. n. commune eſt poteſtati, ſapientiæ, conſenſui, nec ſuperioritatem, nec æqualitatem poteſtatis in approbantibus exigit, ut patet.

¶Ad ſextū dr, ꝙ licet eccleſia integra poſſit dare idulgētias, &c. & eius ſit theſaurus meritorum, unde fiunt indulgentiæ: ut ppetuus ueritatem eſt, non ſi eius ſunt ut dominæ: quia ipſa eſt ſerua Dñi Ieſu, & quicquid acquirit ſeruus acquirit domino ſuo: & ipſi dictum eſt, Cūm feceritis quæcunque mandaueo uobis, dicite, Quod debuimus fecimus, ſerui inutiles, ſumus. Vnde non magis ad eccleſiam, ſed ad uicarium Domini ſpectat diſpenſatio theſauri in utilitatem eccleſiæ, pro qua eſt.

¶Ad ultimum iam patet, ꝙ gratis concedimus, ſynodum quæ uerè ſynodus eſt, ſ. integram poteſtatem habere deponendi, excommunicandi, &c. De hoc enim non eſt quæſtio, ſed de modo habendi, ut patet ex dictis. Et hæc ſufficiant ad ſimilia.

CAP. XVIII.

DIXI in eodem cap. ꝙ ex hoc, ꝙ Apoſtoli miſerunt Petrum & Ioannem ad Samaritanos, non poteſt inferri eos ſubditos eſſe apoſtolis, quia ex Miſſum eſſe, non ſequitur, Subditum eſſe, ut patet de Spiritusſancto.

¶OBIICITVR, Iſta conſequentia eſt optima, Spiritusſanctus mittitur à Filio, ergo eſt ab eo, uel eo inferior: & ſic oportet fateri, ꝙ Petrus eſt ab eccleſia, ex quo non eſt inferior.

¶RESPONDEO, Quod conſequentia illa, quæ uocatur optima, non eſt uerè optima, cum non ſit bona gratia materię, quia Spiritusſanctus mittitur à ſeipſo, (ut patet in primo ſen. di. 16.) & tamen nō eſt à ſeipſo nec inferior ſeipſo. Et ſimiliter. Filius mittitur à ſeipſo, imò etiam Filius mittitur à Spiritusſancto, qui eſt a Filio: ut patet in eodem libro diſtin. 15. Et quia conſequentia non eſt bona de forma: ideo non infert, Ergo Petrus eſt inferior eccleſia, uel eſt ab eccleſia.

CAP. XIX.

DIXI in eodem cap. 11. ꝙ ex 36. q. 2. c. placuit. iuncto canone tria. habetur ꝙ Hieronymi authoritas intra ſacræ Scripturæ præualuit Concilio.

¶OBIICITVR, Quòd Hieronymus, & dictum Concilii intelliguntur pro diuerſis temporibus: & ꝙ uerba Gratiani ibidem inter paleas computanda ſunt.

¶RESPONDEO, Quòd licet certum ſit, ꝙ Hierony. abſolute & non ſecundum hoc uel illud Concilium futurum loquatus, & ꝙ Concilium generale poſſet prohibere quod non eſt abſolutè prohibitum, uerba tamen Concilii non tanquam conſtituentia, ſed declarantia ius, ſumpta Hieronymi authoritati non præiudicant, & hoc intendit Gratianus, & non ꝙ non poſſet ſtatuere. Veruntamen quicquid de hoc ſit, ſatis habeo intentum meum ibidem, dum ex illo loco habetur ſiue authoritate Gratiani, ſiue quacunque alia, ꝙ Hieronymi authoritas præualuit Concilio: & ita hodie iuxta Hieronymum, non iuxta Concilii authoritatem ſeruat eccleſia.

¶Quòd autē computentur uerba Gratiani inter paleas ab aſſignantibus nihil obſtat, quia oportet ꝙ ab aliis, & non ab ipſis ſolis inter paleas computentur.

CAP. XX.

DIXI in eodem ca. 11. ex authoritate Decretalis de electione in c. ſignificaſti, ꝙ Concilia a papa authoritatem habent.

¶OBIICITVR, Dicendo, ꝙ illud eſt intelligendum de concilio quantum ad ſuum congregari, quia regulariter authoritate Romani Pontificis congregatur, ſed ex quo congregatum eſt, ſiue authoritate Romani pontificis, ſiue alias habet immediatè authoritatem a Chriſto.

¶RESPONDEO, Quòd expoſitio iſta repugnat textui. Nam ibi dicuntur habere concilia à Rom. eccleſiæ authoritate, ꝙ facta ſunt, & ꝙ robur acceperunt. & primum, ut patet, refertur ad ipſum Congregari: ſecundum autem niſi ſuperfluat, ad authoritatem congregati. Et conuincitur hanc eſſe abſque omni ambiguitate intentionem literæ illius, quia reddit rationē, quare conciliorum legibus Apoſtolica ſedes non ſubeſt. Si. n. dependerent concilia tantum in congregari à papa, ex quo leges faciunt poſtquam congregata ſunt, nihil ualeret ratio aſſignata ad intentum inferendū. Patet nanque manifeſtè ꝙ ex hoc, ꝙ Concilia regulariter non congregantur niſi per papam, non ſequitur, Ergo non præfigunt legem papę: quia ſtat, ꝙ congregata præfigant legem, ſi congregata non pendent ab ipſo.

CAP. XXI.

DIXI in eodem 11. c. ꝙ concilium uniuerſale legitimè congregatum errare poteſt diffiniendo papa abſente, aut non conſentiente, & quaſi dixi ꝙ pōt errare eodem modo in his, quę ſunt fidei.

¶OBIICITVR, Quia ad concilium generale ſpectat determinatio eorum, quæ ſunt fidei, & ipſi promittitur, Quod docebit vos Spiritusſanctus omnem ueritatem.

¶In cuius ſignum act. 15. ponitur Spiritusſanctus præſidens concilio Apoſtolorum, cum dicitur, viſum eſt Spiritusſancto & nobis, & non dicitur, Viſum eſt Petro & nobis.

¶Hoc ſatis innuere uidetur Auguſt. euangelio non crederem niſi me authoritas eccleſię aduoneret.

¶Et in ſexta ſynodo (ut patet diſt. 16. c. placuit) dicitur. Placuit huic ſanctæ ſynodo, ut ammodo confirmata & rata ſint canonum Apoſt. 85. capitula. Hoc quoque deduci poteſt ex illo, Ecce, ego nobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi, hoc enim ſucceſſoribus Apoſtolorum dicitur. Concilium enim generale repræſentat Concilium Apoſtolorum & Seniorum.

¶Hoc idem patet ex eo: ꝙ quilibet fatetur ſe credere in unam ſanctā eccleſiam catholicam: ex hoc. n. ſequitur. ꝙ ad eā ultima deciſio eorū. quæ ſunt fidei, ſpectat. Cum. n. papa fateatur ſe credere in unā ſanctā eccleſiā, non dicit ſe credere in ſemetipſum.

¶Præterea, Eccleſia uniuerſalis non poteſt errare in fide: & Concilium gaudet eodẽ priuilegio, quo eccleſia repræſentata ſicut eadem poteſtate. imò cum eccleſia ut diſperſa nullũ actũ iuriſdictionis exercere poſſit, nec aliqd ſententialiter diffinire, infallibilitas in diffiniẽdo ei cõpetere dẽt, ut cõgregatę in Cõcilio.

¶Et ſi dicatur, q papa repræſentat eccleſiam ſicut Concilium, diceretur q papa repræſentat Eccleſiam remotè, Conciliũ aũt propinquiſſimè: quia in eo eſt aliquis de qualibet eccleſia ſaltẽ ſufficienter vocatus: & priuilegium eccleſiæ tranſit in concilium immediatè, eam repreſentans. non autem in ſummum Pontificem.

¶RESPONDEO, hæc obiecta dupliciter deficiunt. & primus defectus communis eſt omnibus, ſecundus autem quibuſdam obiectionibus cõis. Defectus omnium obiectionũ eſt, quia a cõcilio declinant ad concilium, ſecluſo Papa. Ex cuius proprio priuilegio (Concilium quippe gñale ſine papæ conſenſu nõ diffinit) conſtat q non uniuerſali cõſenſu diffinitio illa facta eſt, cum papa ſupremũ in eccleſia Dei teneat locum, officiũ, & regimen & uniuerſale. Quod aũt uniuerſali conſenſu diffinitũ non eſt, proculdubio à Concilio ut eccleſiam uniuerſalẽ repręſentant, diffinitũ nõ eſt. Dico igitur, q propoſitio dicens, q cõcilium generale non poteſt errare, in iudicio fidei, eſt uera ſimpliciter & abſolutè de concilio iudicante in fide cum papa, & non eſt vera de concilio Acephalo. Et hæc reſponſio ſufficit ad omnia obiecta q̃ antum ad totentam concluſionẽ: ſed quãtũ ad vim ſpãtũ obiectionũ, in ſpãli dẽ. Et ad primam qdem, q ad concilium gñale ſpectat vltima deciſio fidei dẽ quod hoc uerificatur de concilio ratione capitis, ſicut de homine q videt rõne oculi. Et q hoc ſit verum, patet de Concilio Ariminenſi, & Epheſino ſecundo, quorum primum errauit in fide cum Ario, ſecundum autem etiam errauit in fide cum Eutychete.

¶Et quod amplius eſt notandum, iſtud ſecundum fuit etiã authoritate apoſtolica congregatum: & in neutro conſenſit erroneæ diffinitioni Romanus Pontifex. Et de Epheſino quidẽ ſecũdo clarè patet ex multis epiſtolis Leonis, & geſtis Calcedon. ſynodi. De Arimin. verò patet ex Rufino in eccleſiaſt. hiſtoria, & in hiſtoria tripartita, li. 5. c. 39. Ex effectu igr̃ manifeſtũ eſt, q verbũ Domini, Spiritusſanctus docebit uos õem ueritatẽ, non dictũ eſt Concilio diſſentienti a papa, quamuis legitimè congregato. Hæc rectè examinent omnes, qui hac de re decertãt, ut caueant, & à ſenſatis non recedat iudicium.

Alias decertans.

¶Ad ſcdm dẽ, q ẽt ſi Concilium illud Apoſtolorũ, &c. fuiſſet Concilium generale, nihil aliud haberemus, niſi quod concilio integro cum Petro præſente & primo Spiritus ſanctus præſideret: quod gratis conceditur. Sed quare ibi in communi diffinitũ ſit, & quod non fuerit generale Concilium illud, in libello illo diximus.

¶Ad tertium patet etiam, q Aug. dixit. Niſi authoritas me admoneret Eccleſiæ: & non dixit eccleſiæ acephalæ.

¶Ad quartum fateor me non videre quid probet, niſi cõtra aſſerentes, quia canones Apoſtolorũ qñuis a ſynodo confirmati euanuerũt: hoc.n. non facit ad celſitudinem poteſtatis ſynodi quam illi intendunt.

¶Ad quintũ dẽ, q ad literam loquitur de eccleſia uniuerſali, quæ nunquam deficiet: hæc.n. eſt, q̃ ſuccedit Apoſtolis, & aliis quibus Dominus loquebat᷑. Ab eccleſia aũt uel etiam concilio eam repræſentante, ad Concilium acephalum, non ualet argumentum.

¶Ad ſextũ dẽ, q antecedens aſſumptũ ex articulo fidei de una Sancta Eccleſia põt dupliciter legi, ſ. cum præpoſitione: In (dicẽdo, Credo in vnam ſanctam eccleſiam catholicã) & ſine illa præpoſitione, q melius indicat diuus Thomas, dicendo, Credo unam ſanctam eccleſiam catholicam. Et ſiquidẽ dicatur, Credo in unam &c. ſumitur Eccleſia pro eccleſia integra, corpore, ſ. & capite, quod eſt Chriſtus dñs: ratione cuius in eccleſiam dicimur credere. Et tunc optimè ualet conſequentia: ergo ad huiuſmodi eccleſiã pertinet ultima deciſio fidei, & q papa non dicitur credere in ſemetipſum. Sumi quoque poteſt pro eccleſia in terris, ut iungitur Spirituiſancto, ratione cuius dicimur credere in eccleſiam, ut D. Thomæ placet. Et ſic etiam patet, q optimè ualet conſequentia, q ad eccleſiam catholicam iunctã Spirituiſancto, ut ſic ſpectat ultima deciſio fidei, & quòd papa non dicitur propterea credere in ſeipſum, ſed in Spiritumſanctum, ut eſt eccleſiæ rector, ſed non ualet ulterior cõſequentia, ergo eccleſiæ acephalæ. Si autem legatur ſine præpoſitione, tũc dicitur ut ſuprà, q creditur una ſancta catholica eccleſia: ſed non ualet, ergo eccleſia acephala. Et conceditur, quod ad unã ſanctam eccleſiam catholicam ſpectat ultima deciſio fidei, ſicut & poteſtas iuriſdictionis, quæ conuenit ei ratione partis. Nec Papa credendo eccleſiam dicitur credere ſeipſum, ſed dicitur credere officium ſuum & aliorum: in cuius ſignum à fide deuiaret, ſi non crederet officium ſuum.

¶Ad ſeptimum dicitur primò. q Concilium etiã integrum nõ admitto gaudere de neceſſitate priuilegio perſonali eccleſiæ, quale eſt eſſe ſemper in eccleſia fidem formatam. qm̃ de eccleſia hoc conſtat, de Concilio aũt nullibi inueniſſe me fateor authentica authoritate firmatum, quamuis rationabile ſit de facto ita eſſe, q. ſ. in aliqua perſona concilij ſit fides formata. Dẽ ſecundò, q non poſſe errare in fide, iudicialiter eſt priuilegiũ eccleſiæ ratione capitis, ad quod ſpectat iudicium. Et ideo non eſt priuilegium eccleſiæ acephalæ, nec eccleſiæ, id eſt collectionis fidelium, ad quã non ſpectat poteſtas iuriſdictionis, quam tamen eccleſiam pro collectione fidelium omnium tñ, conciliũ repræſentat, & cui promiſit Dñs q ſecum eſſet. & ex hoc patet quantum deficit argumentum illud. nam procedit, ac ſi eccleſiæ ratione communitatis conueniat priuilegium illud non poſſe errare iudicialiter: cum conſtet q ſicut iuriſdictio conuenit eccleſię ratione capitum, ita actus iuriſdictionis. Et quia actus iſte, ſ. iudicialiter diffinire de fide, concernit vniuerſalem eccleſiam, ideo conuenit eccleſiæ ratione capitis, cui commiſſa eſt cura uniuerſalis eccleſiæ: ſicut alii actus ratione aliorum capitum proportionaliter. Dẽ ergo tertiò formaliter, quod Cõcilium integrum gaudet eodem priuilegio officii non perſonę, quo gaudet eccleſia, & eodem modo, ſ. ratione partis, puta capitis: & ſimiliter gaudet eadem poteſtate, & eodem modo, ſed ex hoc magis habetur intentum. & concedo gratis, q infallibitas in diffiniendo de fide conuenit Concilio integro ratione capitis & non ab eccleſia: cui etiam hoc non conuenit niſi ratione capitis, ſed a Domino Ieſu, cuius caput uices gerit.

¶Quod aũt dẽ de repræſentatione immediata & remota duo importat, ſ. repræſentationem eccleſiæ per Papam & Conciliũ. & modum repræſentãdi. & quo ad repræſentationem dicitur, q inter Papam & Concilium tanta eſt in hoc differentia, quòd Concilium repræſentat uniuerſalem eccleſiam integrã, hoc eſt corpus cum capite, proportionaliter, ſic q caput Concilii repræſentat Chriſtũ caput eccleſiæ, & corpus Concilii corpus eccleſiæ. & hic eſt uetus & indubitatus ſenſus, quo Concilium uniuerſalem eccleſiam repræſentare dicitur, & à Domino immediate poteſtatem habere. eccleſiam autem in tertio poſitam Concilium integrum quo ad poteſtatem repræſentare dicitur, pro quanto omnis eccleſiæ poteſtas in eo inuenitur per ſeipſam, uel in ſua uicaria. quo ad uota uerò, quia intelligitur in ipſum conſenſu omnium perſonarum eccleſiæ uotaiut patet ex authorit. Gregorii ſupra inducta. papa autem uniuerſalẽ eccleſiam integrã, & in tertio eccleſiæ poteſtatem & vota diſformiter repræſentare inuenitur, nam caput Dñm, ſ. Ieſum Chriſtum participatiuè, papam in ſeipſo formaliter, reliquæ eccleſiæ poteſtatem & uota eminenter repræſentat. De dĩa autem obiiciendo tacta, totum oppoſitum eſt: quia dum ratione prælaturæ Concilium eccleſiam repræſentare dicitur, & ſolus papam immediatè a Chriſto prælatus eſt, reliquum autem eccleſiæ corpus a Domino mediante Petro munus hoc habet, oportet dicere q papa immediatius repræſentat eccleſiã, quàm Concilium: quia papa, mediante ſolo Chriſto, Concilium autẽ mediante Chriſto & Papa.

CAP. XXII.

DIXI in cap. 13. q poteſtas applicatiua papatus ad perſonã regulariter & principaliter eſt in Papa, & non niſi in caſu in concilio, ſeu eccleſia, & in cap. 6. idem ſub aliis uerbis, ſ. q poteſtas electiua Papæ in papæ poteſtate eſt. & articuli ad hoc utrobique, duo argumenta. Primum ex facto Petri 8 quæſtio. 1. capit. ſi Petrus. Secundum ex eo quòd papa determinat de actu electionis, ita quòd contrario modo factus ſit irritus.

¶OBIICITVR Contra quatuor, ſ. contra hoc, q talis poteſtas eſt in papa, & contra hoc, in caſu tantum eſt in eccleſia, ſeu concilio, & contra utrunque argumentum.

¶Primo ergo arguitur contra primum ex Ocham. Si poteſtas electiua papæ eſſet in poteſtate papæ, ſequeretur, q papa poſſet relinquere eccleſiam abſque poteſtate electiua: quod eſt impoſſibile. ergo. & tenet ſequela, ponendo q mortuis, uel priuatis electoribus papa non ordinare electores. & ſi dicatur, q in tali caſu deuoluitur ad eccleſiam: contra, quia tunc ſequeretur qđ eccleſia eſſet ſuperior papa, qđ tu negas. & tenet ſequela, quia nunquam poteſtas aliqua ex negligentia alterius deuoluit᷑ ad alterum, niſi ſit ſimpliciter & abſolute ſuperior. poteſtas.n. papalis non deuoluitur ad epiſcopum ex negligentia papæ nõ prouidentis alicui beneficio, ſed è conuerſo. Præterea, ſi eccleſia in illo caſu habet poteſtatem electiuam, quæritur a quo hẽt immediate: cum a ſeipſo non habeat. Si dicatur a Chriſto, difficile erit reperire in ſacris literis fundamentum, in quo poſſit ſtabiliri quod in illo caſu habeat, & non regulariter.

¶Scdò principaliter arguitur ex Armachano. Nõ eſt ueriſimile, q Dominus uoluntati unius hominis commiſiſſet poteſtatem electi-

electiuam ſummi Pontificis: quia poſſet euenire, ꝙ una progenies diceret, Hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei: dum quilibet in fine uitæ ſuum conſanguineum ſubrogaret.

¶Tertiò, quia ſequeretur ꝙ etiam poteſtas deſtitutiua Papæ in caſu hæreſis, quo deponi poteſt, eſſet in Papa: & ſic par in parẽ haberet imperium. Et rurſus quòd Papa poſſet conſtituere ꝙ Papa hæreticus a duobus uel tribus deponi poſſet. Et tenet ſequela: quia per eaſdem cauſas habent generari & deſtrui poteſtates iſtæ.

¶Quarto, ſi in Papa eſſet poteſtas electiua Papæ, uel ergo eſt in eo poteſtas illa ſic, ꝙ per ſemetipſum poteſt ſucceſſorem eligere uel ſolum, quia aliquibus poteſt illam poteſtatem communicare. Hoc tamen nihil habet apparentiæ. Ex primo autem ſi concedatur, ſequitur hoc inconueniens, ꝙ eſſet in poteſtate duorum facere quod alternatis uicibus quilibet per annum in ordine ſuo eſſet ſummus pontifex, more Annæ & Caiphæ. Et patet conſequentia: quia unus Papa pro ſua uoluntate poteſt eligere alterum in Papam, & in fine anni ille alter religet eundem, & ſic deinceps.

¶Quintò, Chriſtus non contulit Papæ aliquam poteſtatem perniciosam Eccleſiæ: ſed (ut habet gloſſa in ca. ſi Petrus) hoc eſt perniciosum, quod aliquis eligeret ſibi ſucceſſorem: ergo Chriſtus non contulit illam poteſtatem.

¶Contra rationem ex facto Petri allatam, dr̃ primò, ꝙ Petrus non inſtituit Clementem, ſed inſtituendum ordinauit. Dr̃ ſecundò, ꝙ hoc fecit inſtinctu Spiritusſancti: quo & præuidit mortem. Dr̃ tertiò, ꝙ Papa in caſu neceſſitatis, quo electores non poſſent congregari, & pro occurrenti periculo opus eſt paſtore, poteſt Papa moriens inſtituere ſucceſſorem.

¶Contra rationem autem circa hoc ꝙ Papa ſtatuit circa actum electionis & electores determinando, &c. dr̃ ꝙ Papa non dedit poteſtatem electiuam Cardinalibus, ſed Eccleſia uniuerſalis in ſacra ſynodo in c. in nomine Domini, ubi Nicolaus Papa non propria authoritate, ſed ſanctorum Patrum ſtatuit. Et propterea ubi Cardinales poteſtate ſibi tradita abuterentur manifeſte, uniuerſitas fidelium poſſet eos priuare poteſtate electiua Papæ, & aliis eam committere.

¶RESPONDEO, Et primò declaro ſenſum uerborũ meorum in libello illo: ſecundo quæ in hac materia mihi uidentur: tertio, rationibus ſatisfacere curabo obiectis.

¶Quo ad primum nunquam dixi, ꝙ Papa põt ſibi eligere ſucceſſorem, nec ꝙ poteſtas electiua Papæ ſit in Papa formaliter, nec ꝙ poteſtas applicatiua papatus ad perſonam ſit in Papa formaliter: ſed dixi ꝙ huiuſmodi poteſtas eſt in Papa regulariter: & principaliter. Conſtat namque apud uiros doctos ꝙ multa ſunt in poteſtate ſuperioris quæ non ſunt in illo & eius poteſtate formaliter: & quæ & non põt per ſeipſum immediate facere. Sunt .n. in intelligentiis, (quas Angelos dicimus) formæ inferiorũ & eorum poteſtates, non tñ formaliter, nec ſic ꝙ poſſint eaſdẽ actus per ſeipſas exercere, ſunt in corporum cœleſtium poteſtate formæ elementorum & eorum poteſtates, non tñ formaliter nec ſic ꝙ eorum opera poſſint per ſeipſa exercere. Stat igitur, ꝙ huiuſmodi electiua poteſtas ſit in Papa regulariter & principaliter: & non ſit in eo formaliter, nec poſſit per ſeipſum huiuſmodi poteſtatis actum exercere. Sumantur ergo uerba mea in hoc ſenſu, ꝙ poteſtas electiua eſt in poteſtate Papæ uirtualiter, ſeu eminenter, & hoc quo ad modum eligendi, & ꝙ eſt in poteſtate papæ regulariter, id eſt ordinario iure, ad dr̃am eccleſiæ uiduæ: in qua eſt eiuſmodi poteſtas in caſu, & principaliter ad differentiam eiuſdem Eccleſiæ, in qua eſt ſecundario: pro quanto in caſu poteſt non ſolum eligere, ſed facere electores & ordinare de modo electionis. Hæc de primo.

¶Quo ad ſcm: quia eius eſt potentia, cuius eſt actus, ut dr̃ in De Somno & uigilia, & electionis Papæ, actus ſimpliciter & abſolute non eſt papæ, ideo poteſtas electiua papæ non conuenit formaliter Papæ. Probatur minor, Electio Papæ eſt actus factiuus quantum ex ſe eſt tunc papæ: ergo repugnat ei, quod ſupponat pro tunc Papã. Et tenet conſequentia: quia quod ſit, nõ eſt ſi .n. eſſet, iã non fieret. Tunc ultra, Ergo elector papæ non eſt papa, & tenet ſequela: quia elector præſupponitur ſm̃ nãm electioni, & eſt ſimul tpe cum electione. Tunc ultra, Ergo actus electionis papæ, non eſt papæ & tenet ſequela: quia electio papę eſt actus electoris papæ. Ex hoc igĩ patet, ꝙ poteſtas electiua papę, cuius actus ſimpliciter & abſolute eſt electio factiua ex natura ſua, ſic papa, nõ eſt in poteſtate papæ formaliter. Et confirmatur authoritate cõſuetudinis eccleſiaſticæ, qua fit, ut electiones Paſtorũ non fiant niſi uacat omni tpe, nec non diuinæ ſapientiæ ſuauiter oĩa diſponentis: quæ dicit, Sufficit diei malitia ſua: craſtinus .n. dies ſolicitus erit ſibi ipſi. In ſubiecto igĩ oportuit ipſi, quo poteſtas electiua eligere debet, locata eſt formaliter, & non in Papa: qui ſolum præueniendo ſolicitudinẽ craſtinus dies eligere poſſet: ut patet. Subiectum huiuſmodi electiuæ poteſtatis formaliter, iuxta Peripateticam & Apoſtolicam ſimul authoritatẽ, quia inuiſibilia ex inuiſibilibus cognoſcenda a nobis ſunt, ex ipſiꝰ electionis actꝰ exercitatione inueſtigandũ eſt. Apparet autẽ abſque oĩ ambiguitate, ꝙ electio papæ ad Romanã Eccleſiam ſpectat cõputando intra Romanã eccleſiã Epõs & Cardinales, qui uelut ſuffraganei Romani Archiepiſcopi introducti ſunt. Et ꝓpterea ceſſante omni humano ſtatuto ceteriſque exiſtentibus Eccleſiæ Romanæ membris, in eadem regulariter eſt poteſtas electiua papæ, non minus ꝙ in ceteris Eccleſiis poteſtas electiua ſuorũ Epiſcoporum. Ex eo .n. ꝙ Chriſtus Dñs Romanam eccleſiam elegit in Petri eccleſiam propriam, dum ipſi ne ex Roma, ſicut ex Antiochia papatum transferret, inhibuit, dicens, Venio Romam iterũ crucifigi, Eccleſiæ Romanæ poteſtatem electiuam papæ non poſſumus, ſed negatiuè, hoc eſt oppoſitum non ordinando conceſſiſſe dr̃. In caſu aut incertorum electorum, Eccleſiæ uniuerſali eandem poteſtatem eadẽ ratione, quia ſ. eſt Epiſcopus uniuerſalis eccleſiæ, & eodem modo, ſ. negatiuè dediſſe intelligitur. Ex ſtatuto aut humano, apoſtolica authoritate contractum per uiam determinationis poſitiuè eſt ſubiectum poteſtatis electiuæ ad Cardinales Romanæ eccleſiæ ſolos. Papa enim ex eminentia poteſtatis, curæ ac regiminis uniuerſalis, poteſt de electiua poteſtate decernere: ipſamque ſic dirigere & ordinare, ut conſtanti modo faciendo, irrita ſit in ſuo opere & ſubiecto: ut patet in geſtis ipſorum Pontificum, & obſeruatione eccleſiæ. Hæc de ſecundo.

¶Quo ad tertium, ſi ideo obiectis pro quanto militant aduerſus hæc, di. ad primum, ꝙ impoſſibile eſt eccleſiam relinqui abſque papa & poteſtate electiua papæ: quia decedente papa abſque ullo decreto, de hoc negatiuè relinquit poteſtatẽ electiuã eccleſiæ Romanæ: ſicut Linus ſucceſſor Petri immediatus, electus reditur. Ratio quoque data, ꝙ per uiã deuolutionis poteſtas applicatiua papatus ad perſonã eſſet in eccleſia uniuerſali in caſu, pro quanto ex meo libello aſſumitur, non intelligitur de deuolutione ꝓpter negligentiam, contra quam obiicitur, ſed cõuer. & ꝓpterea nõ ſic arctatur Deuolutionis uocabulum, quin ſiue deuolutionis ſiue ſucceſſionis, ſiue ſuppletionis ſiue cuiuſcumque alterius modi in hac ſententia uiam includat. Vñ nõ ſuper negligentia electorum, ſed ſuper defectu ordinatorum electorum fundaui: & in tali non in alio caſu ibi dicta intelligo. Exiſtentibus ſiquidẽ certis electoribus, qui hodie ſunt Cardinales, non ſuccedit Romana eccleſia uniuerſalis: defunctis autẽ oĩbus Cardinalibus Romana eccleſia, a qua Linus eſt electus ante humana iura nobis nota, immediate ſuccedit. Quia tñ pars clauditur in toto, & in eccleſia uniuerſali clauditur eccleſia Romana, ſi Concilium gñale cum pace Romanæ eccleſiæ eligeret in tali caſu papã, uerus papa eſſet ille qui electus ſic eſſet. A quo autẽ eccleſia Romana, aut eccleſia uniuerſalis haberet in caſu ptãtẽ electiuã papæ, & non regulariter, facile patet. Nã cõſtat quod haberet a Chriſto, & eius uicario negatiuè: quia, ſ. neuter ordinauit oppoſitũ, & Chriſtus Dñs ſtatuit Petrum in ſucceſſoribus ꝑpetuũ. Stante ſiquidem hoc ſecundo, cũ ſucceſſio carnalis in nouo teſtamẽto concilio caſtitatis, maxime cõuenientis ꝑfectiſſimo ſtatui, qualis papæ eſt, diſſonet, uoluntaria quoque quaſi adoptio uel inſtitutio ſucceſſoris ſuaui eccleſiæ diſpoſitioni aduerſetur, uia electionis perpetuandus relinquitur ſucceſſor Petri, procul dubio ab eccleſia ſua quæ quia eſt Romana & uniuerſalis, niſi ipſe papa determinet, qui Romanã & uniuerſalẽ eccleſiã repręſentent in eligendo, determinationi ipſius Petri & Dñi, qua facto, morte ſ. Petri in Epiſcopatu Romano determinatũ eſt, ꝙ Eccleſia Romana repræſentet Eccleſiã uniuerſalẽ in electiua poteſtate, ut patet ſi ſecludamus oẽ ius poſitiuũ per intellectum, & aſpiciamus ad Eccleſię antiquę conſuetudinem, ſtandum eſt. Vnde non oportet ſolicitari de authore poteſtatis electiuæ in caſu, & non regulariter in Eccleſia.

¶Ad ſcm̃ dr̃, ꝙ non eſt contra ſenſum declaratum. Argũ tñ nõ eſt oſtenſiuum, nec ducens ad inconueniens ex natura poteſtatis: ſed ex abuſu: ex quo ſi liceret arguere, neſcio quæ poteſtas uniuerſalis recte committi poſſet uni homini.

¶Ad tertiũ dr̃, ꝙ quia quęlibet poteſtas Eccleſię eſt inferior poteſtate papę cui ſcil. quę ſubiacent poteſtates, nullum inconueniens uideo concedere, ꝙ in papę poteſtate eminenter contineatur poteſtas & depoſitiua papę hæretici, & ꝙ poſſet conſtituere & ꝙ a collegio Cardinalium poſſet deponi in caſu quo dr̃ ponendus eſt. Nec ſequitur ꝙ par in parem habeat imperium: quia non ſupra papam, ſed ſupra coniunctionem papatus cum perſona, exerceret imperium, in ſtatu in quo coniunctio illa eſt in corrumpi ex diuino iure.

¶Ad quartum dr̃, ꝙ proprie loquendo, neutro mõ eſt poteſtas electiua in papa: ſed quia poteſt determinare electores, & modum eligendi. Vnde non oportet ad inconueniens deductum reſpondere: quod tamen ex abuſu poteſtatis ſequeretur.

¶Ad quintum dicitur, ꝙ non poteſtas: ſed abuſus poteſtatis

ſi data eſſet à Chriſto eſſet pernicioſus. Ad obiecta uero cõtra rationem ex facto Petri dicitur, quòd prima gloſſe uidet̃ contrariam dicentẽ tradente ſibi Petro, & non dicit ordinãte, ꝙ ſibi traderetur. Secunda vero gloſſa acceptari poteſt quam uis non ſit authentica: præſertim quia mortem non inſtinctu Spiritusſancti, ſed Domini uoce agnouit, dicentis, Venio Romam iterum crucifigi. Tertia autem gloſſa ſi acceptatur, eminentiæ poteſtatis Papæ fauet, ut patet: ſed quomodo mne fuerit talis neceſſitas, deberet aperiri. Videtur tamen mihi, quod uel iuxta ſecundam gl. inſtinctu Spiritus ſancti Petrus hoc fecerit, uel de eminentia poteſtatis (propter quod diſſolutum à Spiritu ſancto dicitur factum Petri, nõ ſemper erunt Petrus & Clemens) uel potius quàm tanquam incertum factum, authoritatem firmam non faciat. Dico autem incertum, quia Eccleſia Linum & Cletum reputans ſummos Pontifices, computatur eninis quibus quilibet eorum rexit eccleſiam Romanam ante Clementem, teſtari uidetur, quod uerba illa Ioannis Papę tertij tã quam narratiua crediti facti accipienda ſint, & non ut authorizantia factum quod narratur propter quod authoritate illa vtimur. Vt ualeat quantum ualere poteſt, Accedit ad hoc uerſus in gloſſa ibidem de Clemente dicens.

Diſputat hoc mundus quartus fuerit ne ſecundus

¶ Ad obiecta demum contra rationem ea hoc, quod Papa ſtatuit de electoribus Papæ, dicitur ꝙ manifeſte conſtat ex illo can. in nomine Domini, quod propria authoritate papa illud ſtatuit in ſynodo: ut patet ex illis uerbis, Venerabilis Põtifex decernens authoritate apoſtolica, inquit. Mirũ eſt aũt, ꝙ arguẽtes non aduerterint grãmaticã conſtructionem in ſequentibus (ubi dicitur, Quapropter inſtructi prædeceſſorũ noſtrorũ, aliorũque ſanctorum Patrum authoritate, decernimus, et obedire, &c.) & dixerint propter uerba, ꝙ papa nõ propria, ſed sanctorum patrũ authoritate ſtatuit, cum ly Authoritate, determinet ly Inſtructi, & non ly Decernimus, unde ſolidum ſtat, ꝙ Papa authoritate propria ſtatuit illud fecit Quão s etoia ſtatuta de electione papæ, ꝙ ſummus Pontifex etiam in ſynodo fecit, propria authoritate fecerit: & ſancti Patres in ſynodo congregati nihil poſſunt ſine autoritate Rom. Pontificis ſtatuere. Hæc quoque ex authoritate papæ fieri cõprobant, dum ſtatutũ Gregorij decimi cum Concilio Lug. fune. qd ht in ſexto de elec. ubi periculum: diſponens de electione Papæ ſuſpenſũ p Adrianũ & Ioan. 22. ac deinde reaſſumptum Celeſtinum quintum & Bonifacium octauum, robur authoritatis habere: ut glo. in eodẽ c. dicit Clementinam quoque ne Romani, de electione Papæ, à Papa nõ à Cõcilio generali factum eſſe patet, in clemẽtinis de electione. Multa quoq; circa electionẽ Papę ſtatuta in di. 79. patet à Gratiano refecit. Et nouiſſime Iulius ſecundus & regnat. ſta tutum nouum edidit de electione Papæ abſque Concilio generali. Vñ negare huiuſmodi poteſtatẽ in Papa, eſt negare ſenſũ.

CAPVT XXIII.

DIXI in c. 20. 21. & 21. quod in eccleſia Dei eſt poteſtas authoritatiua ſuper coniunctionem Petri & Papatus, non en tem ſuper Papam.

¶ OBIICITVR cõtra triplicitet Primò, quia contrariantẽ dictis in libello illo Secundò, quia contradicuntur hæc duo inter ſe Tertio, quia falſum eſt, quòd poteſtas depoſitiua Papæ, quæ in Eccleſia, non ſit authoritatiua ſupra Papam.

¶ Primum oſtenditur ſic, in c. 6. & 13. dictum eſt, ꝙ poteſtas applicatiue eccleſiaſticæ poteſtatis ad hanc vel illam perſonam eſt in ſolo Papa, nunc dicitur, ꝙ poteſtas authoritatiua ſuper coniunctionem eſt in Eccleſia. ergo contradictio.

¶ Secundum autem oſtenditur exẽplo, quo utor retorquendo in me. Habere enim poteſtatem ſuper hominẽ, nõ eſt habere poteſtatẽ ſuper animam, nec ſuper corpus, ſed ſuper ſeparationem animæ à corpore, cũ nihil aliud faciat occidens hominẽ. Quid ergo aliud eſt habere poteſtatem authoritatiuam ſup Papam, quàm poſſe papatum ab ipſo authoritatiue ſeparare.

¶ Tertiũ aũt (ꝙ. ſ. Eccleſia authoritatiua ſuper papam ipſum deponit) probatur tripliciter. Primò, quia aliter Papa hæreticus citatus non teneretur comparere, nec reus contumax nõ cõparens: iudicabitur ergo inauditum, aut non obligatum reſpõdere. Secundò, Omnis actus punitiuus perſonæ ratione proprij peccati, eſt ab habente iuriſdictionem ſuper eum qui punitur. Tertio arguunt ad hominem, meipſum. ſ. Eccleſia poteſt excõmunicare Papam hæreticum antequam deponat: ergo habet authoritatem iuriſdictionis ſuper Papam. patet ſequela, & antecedens ex te eſt: quia quũ tu dicas hanc conſequentiã eſſe bonam, non eſt excommunicatus ipſo facto, ergo nõ eſt depoſitus & iſta eſt bona, Non poteſt excommunicare: ergo nõ põt deponere, & iſta, poteſt deponere. ergo põt excommunicare.

¶ RESPONDEO, & ad primum dr̃, ꝙ nulla eſt in dictis meis cõtrarietas: quia ſuperius de authoritate eminentiæ erat ſermo: ubi Eccleſiæ poteſtas Papæ poteſtati cõparabatur. Vnde dictum eſt ibi, ꝙ Papa eſt moderator & director poteſtatis Eccleſiæ, & non econuerſo: hoc enim ad eminentiam & non eminentiam poteſtatis ſpectat. Hic autem ſermo eſt de authoritate efficaciæ, dum dicimus, quòd poteſtas Eccleſiæ authoritatiua poteſt ſuper coniunctionem, &c. hoc enim nihil aliud ſonat, niſi quòd talis poteſtas tanquam ſuperior coniunctione illa poteſt efficere illam: agẽs enim ut ſic, præſtat eo ꝙ ſit ut ſic. Cum hoc nanque patet bene ſtare, ꝙ poteſtas applicatiua poteſtatis eccleſiaſticæ, ſecundum eminentiam eſt in ſolo Papa.

¶ Ad ſcm̃ vero dr̃, ꝙ hæc duo. ſ. poteſtas eſt ſuper coniunctionẽ & non ſuper Papam, in illo repugnant inter ſe, quia diuerſa ſunt. Et Papa ſignificat aliquid maius coniunctione, quĩ ſignificat formam Papatus, ſicut dominus formam dominij. Propter quod retorſio exempli de homine nihil ualet. nã nõ cõuenit papæ ſignificatũ æquiparare ſignificatio hominis & ſimile de utroque ferre iudicium: quia homo ſignificat formaliter compoſitum ex anima & corpore, Papa uero ſignificat formaliter purum Papatum, quamuis in cõcreto, ut patet. Sed hoc totum Petrus Papa ſe habet vt ly homo, & conceditur, ꝙ poteſtas illa poteſt ſuper Petrum Papam ratione ſubiecti, vt in libello dicitur, non autem ſuper Papam: quia non poteſt ea parte formæ. Vnde patet nullã eſſe repugnantiam, & ꝙ aliud eſt poſſe ſuper Papam & aliud ſuper Petrum Papam: ſicut aliud eſt poſſe ſuper compoſitum, & aliud ſuper formam.

¶ Ad primũ aũt cõtra tertium hoc. ſ. ꝙ poteſtas Eccleſiæ nõ eſt ſupra Papa, reſpondetur. ꝙ Petrus Papa hæreticus tenetur ad omnia quæ ſunt neceſſaria ad iudiciũ depoſitionis ipſius: vt in libello ca. 21. expreſſe dictum eſt, unde inſtantiũ, & de obiectionibus. Dico igitur, ꝙ Petrus Papa hæreticus ratione ſubiecti ſic diſpoſiti, ſubditur poteſtati depoſitiuę eccleſiæ, & in omnibus neceſſario præambulis & conſequentibus. Nec ex hoc ſequitur, ꝙ poteſtas eccleſiæ ſit ſupra Papam, ſed ſupra Petrum Papam, ut depoſitum in hoc tantum. Et per hoc patet ſolutio primi & ſecundi. Ad tertium uero dicitur, quod, vt patet in c. 19. libelli, unde impoſitũ eſt mihi ꝙ dicam illam conſequentiam bonam, nunquam ego dixi hoc, nunquam ſomniaui connexionẽ inter excommunicationem & depoſitionem: imo oppoſitum expreſſe ſenſi, Ego enim ex illa communi radicẽ, id quod inſligitur à iudicio humano, nõ incurritur ipſofacto ex ſolo peccato interiori pure intuli duo, ſcilicet negationẽ excõmunicationis, & negationem priuationis, & dixi ꝙ ſi ex hac radice ſequitur nõ eſſe excommunicatum, multo magis ſequitur nõ eſſe priuatũ: quia ibi non requiritur declaratio apud Iuriſtas, ſicut hic. Argumentum autẽ procedit contra ducentem illationem formalem à negatione excommunicationis ad negationem depoſitionis: & ideo non eſt ad propoſitum.

CAP. XXIIII.

DIXI in c. 21. ꝙ Papa poſſet committere poteſtatem depoſitiuam papæ hæretici collegio Cardinalium.

¶ OBIICITVR quod non poſſum hic dicendo ſuſtinere, quin par in parem habeat imperium.

¶ RESPONDEO, ꝙ facillimè patet ex hoc non ſequi parem in parẽ habere imperium: quia poteſtas depoſitiua uõ eſt ſupra papam, ſed ſupra coniunctionem petri cum papatu: quæ in coniunctio non eſt per papę. Quare autem huiuſmodi poteſtas depoſitiua papę, quamquam minor papam, nõ ſit auferibilis ab eccleſia & papa, in promptu eã eſt: quia diuino iure illi conuenit cõtra papam hæreticum, ut patet ex dictis in libello.

CAP. XXV.

DIXI in cap. 26. rationem, quare papa pro infidelitate ſola poteſt deponi, quia ſola infidelitas inter crimina contrariatur ad eſſe papæ.

¶ OBIICITVR dupliciter contra hanc rationem.

¶ Primo, quia falſum eſt ꝙ fides requiratur ad eſſe papæ, cum papa ſi fiat hæreticus, adhuc ſit papa apud me: ſufficit t. n. character baptiſmalis.

¶ Secundo, quia hæc ratio æquè fortiter probaret, ꝙ pro hæreſi deponi non poſſet: quia hæreſis non opponitur ad eſſe papę.

¶ RESPONDEO, ꝙ ratio mea non eſt intellecta ut eſt, ſtudioſè nãque nõ poſui inter cõditiones requiſitas ad eſſe papæ fidẽ, ſed Chriſtianitatẽ, ut excluderẽ hanc obiectionẽ. Nec eſſumpſi, ꝙ infidelitas ſola inter uitia cõtrariat fidei, ſed Chriſtianitati, ſeu conditioni requiſitæ ad eſſe papæ, ut patet in libello. Cõſtat. n. Chriſtianitatis ſtatui (qui mẽbrũ Chri conſtituit) ſolã infidelitatẽ inter uitia opponi, & ꝙ Chriſtianitas requiritur neceſſario ad eſſe papæ & in libello eodem, ca. 17. clare manifeſtaui differentiam inter Chriſtianitatem & fidẽ: & quod Chriſtianitas eſt ſtatus qdã Eccleſiaſticus ex charactere & fide conſtitutus. Sed ut melius uis rationis perſpiciatur ex concluſione intenta & directa oppoſitione infidelitatis, conſiderandum eſt, quod non eſt intenta, aut deducta concluſio

ex

ex illa ratione, ꝙ Papa habet non eſſe ꝑ infidelitatem, ſed ꝙ eſt diſpoſitus propinquiſſime ad non eſſe: quod ſignificat concluſio dicens, ꝙ eſt deponendus. Et propterea non oportet, ꝙ infidelitas ſic opponatur Chriſtianitati, ꝙ auferat totaliter eſſe Chriſtianum, ſi enim hoc tolleret, non deponendum, ſed depoſitum Papam inferret, ſed ſat eſt, ꝙ opponatur Chriſtianitati ſic, ꝙ conſtituat Chriſtianum hominem, quantum eſt ex parte hominis in non eſſe Chriſtianitatis. Per hoc ſiquidē non eſſe Chriſtianitatis in Petro Papa, conſtituit Petrum Papa in eſſe deponibili: quia ꝑ tale non eſſe eſt diſpoſitus ſicut deponi poſſit, vt patet ex dictis in libello. Et manifeſtat ex officio Papę cum. n. Papę officium ſit paſcere doctrina & opere, cum habet fidem formatā uelut ſanus uiuit in papatu: cum aūt habet fidē informem ob perditā charitatē, non paſcit amplius exemplo, ſed doctrina tantum: per hoc uelut æger in papatu eſt. Si demum ēt fidem omnino amiſerit, iam nec doctrina paſcere potens eſt, & quaſi mortuus ſicut in extremis uitæ conſtitutus, ad omne opus uitale diſpoſitus eſt, ut morte depoſitionis auferatur à uita papali. Vnde patet reſponſio ad primum: quia non obſtat rationi ꝙ infidelitas ſtat cum eſſe Papæ, ut patet ex dictis. Et potes eandem ſententiam unico uerbo dicere, ꝙ fides eſt neceſſaria ad eſſe Papæ ſimpliciter, quāuis non ſit neceſſaria ad eſſe Papæ ſic, ſ. quaſi mortui: imò ex hoc ꝙ conſtituit Papā in eſſe Papæ ſimpliciter, & eius oppoſitum conſtituit in eſſe Papæ quaſi mortui: manifeſte ſequitur, quòd conſtituat Papam in eſſe depoſibili.

¶Et per hoc patet ſolutio ſecundi: hæreſis enim non ſtat cum eſſe Chriſtianum ſimpliciter, nec cum eſſe Papam ſimpliciter: quamuis non auferat totaliter utriuſque eſſe. Sed quia conſtituit non eſſe Chriſtianū quantū eſt ex parte hoīs, idō conſtituit diſpoſitum ad non eſſe Papæ. quīa eſſe Papam ſimpliciter ſupponit eſſe Chriſtianum ſimpliciter. Sed argūm in hoc fallitur: quia accepit hanc rationem ac ſi inferret non eſſe Papæ ſic, ꝙ eſſet depoſitus: cum tamen contrarium patet in litera. Manet ergo ratio illa non inuenta adhuc minus habens, quamuis, in ſtatera poſita, ut deſiderare mediar.

CAP. XXVI.

DIXI in eodem 19. c. in ſecto 25. ꝙ ex ſacra Scriptura ſolus caſus hæreſis excipitur ab impunibilitate Papæ reſpectu Eccleſiæ.

¶OBIICITVR, quia in ſacra Scriptura inuenitur etiam alias Criminoſum eſſe ſeparandum, ut patet primæ ad Corinthios ſeptimo. Si is qui frater nominatur inter uos, eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Et Dominus Matt. 18 innuit hominem pro quolibet mortali, cui annexa eſt contumacia, eſſe excommunicandum. Et gloſſati fuerunt hi textus de ſubditis in terra, ſimiliter gloſſabuntur textus allegati per te de hæretico. Et ad dicta Saluatoris & Petri conceditur, ꝙ quādiu bene docent & remanent Prælati ſunt audiēdi.

¶RESPONDEO, ꝙ quum ſacra Scriptura tota ſit ab uno autore, qui eſt, Spiritus ſanctus, & uelut una integra doctrina legis diuinæ, non eſt gloſſis, ſed textui attribuendum quum ex coniunctione diuerſorum locorum Scripturæ, ſenſus unus colligitur: ſic aūt eſt in propoſito. Quum. n. ꝑ hæreſim maxime & propter alia etiam crimina ſint diuino iure uiciſſi multi ſeparandi ab Eccleſia, & exceptio fiat de ſolis prælatis ab ipſo diuino iure in criminibus aliis ab infidelitate: manifeſte colligitur abſque noſtris gloſſis, ꝙ reliqui pro multis criminibus: prælatus autem pro ſola infidelitate diuino iure ſeparandus ordinatur. Scriptura igitur loquens de hæretico, cōmunis eſt prælatis & ſubditis: quia nulla fit exceptio in ea de prælato, loquens autem de aliis criminibus, prælatum ſimpliciter non comprehendit: quia excipit eum.

¶ Ad reſponſionem uerò datam exceptioni Domini & Petri (quando exceptus eſt prælatus Matth. 23. Super cathedram Moyſi & 1. Pet. 2. Obedite præpoſitis dyſcolis) dicitur quòd reſponſio illa, ſcilicet quandiu bene docent & ſunt prælati, poteſt bene & male intelligi. Bene quidem, ſi ſit ſenſus, ꝙ quamdiu per ſe bene docent & ſunt prælati. Et ſic nihil obſtat propoſito, quoniam fides Chriſti eſt, qua fit doctrina, & quæ ſuſtinet prælatum in eſſe ſimpliciter, ac per hoc quamdiu habent fidem, habent vnde per ſe recte doceant, & ſint prælati, quantum eſt ex iure diuino: ut patet in libello. Male autem ſi ſit ſenſus, ꝙ non dicitur prælatus tolerandus, ſed ſi toleretur, audiendus: quoniā quum in maiori includatur minus, & plus ſit malos prælatos audire cum effectu, & obedire eiſdem quàm tollerare (ut patet) conſequens eſt, quod mandatum Domini & Petri de obedientia prælatis malæ uitæ & bonæ doctrinæ, claudat in ſe mandatum de toleratione ab eiſdem, quibus obedientiam indixit. Et ſic auctoritas iuris diuini alleta efficax ad propoſitum reſtat, ſupra firmam petram fundata.

CAPVT XXVII.

DIXI in eodem 26. cap. concluſiue, ꝙ in ſolo caſu hæreſis Papa ſubiicitur Eccleſiæ, ita ꝙ poſſit deponi.

¶OBIICITVR, primo, quia in epiſtola Clementis ad Iacobum ex ore Petri Apoſtoli ordinatur, ꝙ Clemens Papa deponatur propter negligentiam: Eccleſia ſiquidem non ſpernit illam epiſtolam, quod ſufficit.

¶Secundo, quia cum Eccleſia in caſu hæreſis ſit iudex Papæ, & talem poteſtatem non habeat niſi Matt. 18. & ibi non cōmemoretur magis peccatum hæreſis, quàm quodcunque aliud cū contumacia, ſequitur ꝙ non ſolum in caſu hæreſis Eccleſia ſit iudex Papæ.

¶Tertio, quia ſi uicarius regis abſentis tyrannicè regeret, communitas poſſet illum deponere: ergo Eccleſia poteſt deponere uicarium Chriſti Domini, ſi tyrannicè regat.

¶RESPONDEO, ꝙ epiſtola illa eadem facilitate reiicitur, qua recipitur: imò maiori reiicitur, ut patet ex oppoſito decreto 40. diſt. ſi Papa, ubi manifeſtè propter negligentiam Papa non iudicandus dicitur, quamuis perniciolam: unde non ſufficit illius auctoritas.

¶Auctoritas aūt Dñi ſecundo loco allata, poteſtatem Eccleſiæ ſupra ſubditos ſibi ut ſic manifeſtat. Et ꝑpa cum Papa ex aliis locis ſacræ Scripturæ non ſit ſubditus Eccleſiæ niſi in caſu hæreſis, conſequens eſt, ut ex illa ſnīa Domini non habeat Eccleſia poteſtatem ſuper eū, qui eſt Papa, niſi in caſu hæreſis: quod Domini ibi non eſt expreſſum, ſufficit alibi inueniri declaratum.

¶Ad tertium dr, ꝙ ſimilitudo illa deficit dupliciter. Primo, quia cōitas libera habet poteſtatem deponendi principem, & regē ſi tyrannice regat: & ideo non eſt mirum, ſi poteſt deponere etiam Vicarium illius. Eccleſia autem ſerua eſt principis ſui Ieſu Chriſti. Secundo, quia Rex purus hō abſens ſupponit, & ſolū per uicariū gubernaret Rex autem noſter ſic abſens eſt corpore, ut per ſeipſum audiat querelas contra Vicarium ſuum ab eccleſia & membris ſingulis: & propterea non eſt ab eccleſia eius uicarius deponendus, ſed recurrendum eſt ad principem auditorem, & optimum ut deponat.

CAP. XXVIII.

DIXI in eodem 26. c. ꝙ propter ſcandalum non eſt præſcindendum caput iuxta Domini ſententiam Matt. 18.

¶OBIICITVR, Quòd licet non ſit auferendum caput totaliter ſic, ꝙ nunquam in futurum aliquod caput tamen auferendum eſt illud caput: ſine quo in corpore remanet uita, imò quod corpus inficit inquantum eſt ex ſe.

¶RESPONDEO, Quòd ex uerbis Domini, negatiue tñ, ut in libello dictum eſt, tenetur ꝙ nec totaliter, nec hoc caput præſcindendū eſt: quia capiteſſe dr ſi manus tua, oculus tuus, pes tuus. Pronomen ſiquidem adiunctum oſtendit, ꝙ de membro hoc loquitur: & conſequenter de capite illo negatū accipimus ꝙ præſcindatur. Falſum quoque eſt, ꝙ ſine iſto capite ſit uita, quū ipſum loco Domini ſaluificet Eccleſiā, ut in c. ſi Papa d. 40. dſ. Nec inficit hoc caput, ſed recte docet: quāuis abuſus poteſtatis capitali in iſto inficiat quantum eſt ex ſe, Eccleſiam: non hoc caput: ſed abuſus illius in culpa eſt: & non eſt præſcindendum caput, ſed illius abuſui congruis remediis obuiandum.

CAPVT XXIX.

DIXI in c. 27. Quòd Deus optimè prouidit Eccleſiæ, diſponens, ꝙ orationis remedio contra Papam malum uteretur, non autem depoſitionis poteſtate.

¶OBIICITVR, tripliciter. Primò, quia minus bene inſtituta eſſet politia eccleſiaſtica, quàm ciuilis. Et tenet ſequela, quia ciuilis poteſt principem tyrannice regentem pertinaciter deponere, eccleſiaſtica autem non poſſet.

¶ Secundò, quia Deus ademiſſet cōitati Eccleſiæ poteſtatem ſibi naturaliter conuenientem, & neceſſariam ad pacificam conuerſationem, qualis eſt poteſtas depoſitiua principis in caſu tyrannidis. Et tenet ſequela: quia talis poteſtas naturaliter conuenit communitati perfectæ & liberæ.

¶Tertiò, quia quum Deus opportunius remedium, quàm orationem eccleſię potuerit inſtituere, ſcilicet poteſtatem depoſitiuam, dicere non aliud remedium quam orationes reliquiſſe, eſt dicere politiam eccleſiaſticam non bene inſtitutam, & eſt, ētiam ſeri amiſſiſſima ſeruitute.

¶RESPONDEO, Quòd Deus lōge melius & eminentius inſtituit eccleſiaſticā rempublicā, quàm ciuilem: quia illā inſtituit cū proximo & homogeneo capite uno in perpetuū ſine potentia errandi, præſente ſpūaliter uoris o:m, & ſingulos ubicunque. hęc n. eſt ..inſtitutio reipublicæ Chriſtianę ſimpliciter. De inſtitutione aūt ad tpſ, ſ. corporalis abſentię principis noſtri, dr ēt ꝙ optima eſt, qua conſonat primarię inſtitutioni. Et quia Reſpu. Chriſtiana ſm ſuam primariam inſtitutionem ſerua eſt nata: & tota poteſtas eſt in ſuo principe naturali: idō optimè conſona inſtitutio ad ꝑs eſt, ut non cōitati, ſed uicario principis poteſtas plena committatur, ut prędictum eſt, & quod

reſpublica quandiu Vicarius principis ſub principe eſt ſimpliciter quod ſi per eſſe Chriſtianum) ſimpliciter recognoſcat principē ſuū, & recurrat ad eum audientem & paratum exaudire. Ex ſecūdo q̄ contingit hoīes in hac re falli quaſi a negatione modi ad negationem rei. Quum enim deponere Papā contingat multis modis, ſ. per prouidentiam humanam, & per orationem Eccleſiæ perſeuerantem, & neutro modo opus ſit niſi ſ caſu ueræ neceſſitatis, ex hoc q̄ Eccleſiæ non eſt conceſſum q̄ poſſit deponere per uiam prouidentiæ humanæ: non ſequitur eccleſiæ non eſſe conceſſum, q̄ poſſit deponere Papam in quouiam alia uia. ſ. orationis perſeuerantis, infallibiliter pōtiquæ enim per amicos poſſumus, per nos aliqualiter poſſe teſtatur Philoſophus, quanto mag. quæ per patrem poſſumus.

¶ AD PRIMVM ergo negatur ſequela: & ad probationem dī, q̄ utraque politia, ſcilicet tam ciuilis q̄ eccleſiaſtica, poteſt deponere tyrannice regentem ipſam, ſed diuerſimode: quia ciuilis perfecta & libera poteſtatiuè & per prouidentiā humanam eccleſiaſtica aūt per poteſtatem ſui patris per orationis perſeuerentiam, quando uerè oportet. Et hic modus quidem excellentior, & non potens errare, licet primus, & melius, & propterea nō minus bene, ſed melius prouiſum eſt eccleſiaſticæ reip. de modo abiiciendi à ſe malum miniſtrum quàm ciuili.

¶ Ad ſm negatur etiam ſequela: quia communitas Chriſtiana nata eſt ſerua, ac per hoc naturali iure ſibi non competit poteſtas ſup principē ſuū: & conſequenter nec ſuper principis uicarium, niſi à principe ſibi concedatur. Vnde licet uerū ſit, q̄ eccleſiaſticas cōitas diſtincta contra principem non habeat ſup principem & eius vicariū tyrannizant em authoritatiuā poteſtatē, non tñ ad empta eſt ſibi à Chriſto, aut quocūq; alio mō, ſed ex natura ſua, quia ſerua nata eſt, cōtraxit hāc negationē. Ad tertium aūt dī, q̄ non fuiſſet opportunius remediū prouidentia humana, q̄ oratio eccleſię perſeuerans. Tū quia prouidētia humana falli poteſt (cogitationes ſiquidem mortalium timidæ & incertæ prouidentiæ noſtrę) oratio autem Eccleſiæ perſeuerans falli non poteſt. Deponeremus fortè, quando non oportet, non præuidentes futura, nec occulta ſcrutātes. Oratio autem Eccleſiæ perſeuerans non deponet quando non oportet: q̄a bonus dominus negat quod uolumus, ut tribuat q̄ mallemus. Tum quia facilior, minus impedibilis, & efficacior cauſa eſt oratio Eccleſiæ perſeuerans pro ſe in neceſſariis ad ſalutē Eccleſiæ, q̄ tota omnium hominum prouidētia. hæc.n. difficile conſonat, potentia impediri poteſt, & omnia ſubiecta nō habet: deſcripta aūt oratio facilè conſonat, non poteſt potentia aliqua humana impediri, & omnia ſub Deo ſubiecta habet. Mirū eſt aūt de ſubiunctis. ſ. q̄ dicere Deum ſolum orationis remedium reliquiſſe, &c. ſolum.n. hoc remediū tanq̄ ſupremum & efficax ſimpliciter relictū dicimus, exiſtentibus multis aliis remediis per uiam admonitionis, &c. Mirum aūt dico, quia quum naturaliter ex eiſdē tueamur, ex quibus ſumus & conſeruamur & Chriſtiana reſpub. ex oratione ſit adaucta, & in uno ouili conſtituta, dicente Patre ad Chriſtum, Poſtula à me & dabo tibi Gentes hæreditatem tuā, & ex oratione cōſeruet, dicente Chriſto ad Petrū, Ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua, naturali quoque ordine orōne defendenda eſt, cōtra tyrannice regentem. Mirū dico, niſi quis putet orationē Eccleſiæ perſeuerantē pro ſe in uera ſui neceſſitate poſſe deficere, q̄ propter infidelitatem eſſe, ſi infidelitas non eſt paruulo meo iudicio ut, diuinæ ſiquidem prouidentiæ, quam in ſpecie de Eccleſia ſua habet, derogare vr̄. Si.n. oratio non deficit in neceſſariis, quomodo Deus qui dedit ſemetipſum Eccleſię, deficiet illi in neceſſariis, ſeruatis ex parte Eccleſiæ ſeruādis, ut patet ex deſcriptis cōditionibus orationis: Mirū demū dico, qm̄ ſi efficax hoc orationis Eccleſiæ, &c. remediū indubiè credit, cur ſufficienter prouiſum eccleſiæ de de remedio oportuno & per hūc modū excludendi Papā tyrānū ab eccleſia ſatiſfit omnibus quæ obiiciuntur de corpore reſpectu mēbri cōtagioſi, & ſimilibus, ad omnia ſiquidē ſat eſt oratio perſeuerans eccleſiæ. Pro cuius zelo hanc reſpōdendi curam ſuſcepi: arbitratus q̄buſdā licet non oībus friuolis obiectis reſpondiſſe, uituperandū non eſſe hac uice. Rogo igitur lectores, ut æquos ſe præbeant interpretes aut cenſores: nihil.n. hic aut alibi aſſerui, ſed tōni, uel authoritati allatæ tribui uolo: hoc ēt ubiq; & ſemper ſub ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ correctione. Romæ die 26 Nouembr. 1512. Ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen.

AD LEONEM DECIMVM PONTIF. MAXIMVM

DE DIVINA INSTITVTIONE PONTIFICATVS TOTIVS ECCLESIAE IN PERSONA PETRI APOSTOLI,

libellus Thomæ de Vio Caietani Cardinalis ſancti Xyſti.

ILLVSTREM ſapiētibus ſniam in uulgarē quoq; lucē pferri exigūt, Pater beatiſſime, q ea, q̄ a ſeipſis manifeſta ſunt, ab his q̄ p alia nota fiūt, nō diſcernētes, nodū (ut aiūt) i ſcirpo q̄runt: & meridiana in luce cæcutiētes, offendūt. Obnubilādi ſiq̄dē euāgelicā clarilatē tāta eſt licētia his, q ſua nō ſūt ſorte cōtēti, ut Eccleſiæ uultus, licet ſereniſſimus, nouitatū inuolucris perturbēt, q̄ppe quorū ſtudiū eſt certa & lucida in q̄ſtionē uertere ac obſcura aliis reddere. Ea pp Petri, ſucceſſorūq; eius Romanorū Pōtificū principatus (tot ætates, tēpora, atq; æuitates trāq̄lla poſſeſſione obtēti) us euāgelico Sole fulgēs, impetitū argumētationib' inuoluētibus exercitatos parū i ſacris literis tueri, tenebris exuere atq; i mediū pferre ſic intendimus, ut ueritas hæc omnibus luceat. & propriis ſplendoribus uniuerſæ creaturæ penetralia attingat. Habeat igitur catholica Eccleſia tibi credita, Pater benigniſſime, lucubratiunculam hāc pro rudioribus, ne obſcuritatibus obruantur.

CAPVT I.

IN QVATVORDECIM CAPITA de Romani Pontificis inſtit. & authoritate.

SVMMARIA.

1 *Quid, quomodo, & quo ordine tractandum eſt.*
2 *Petri perſona & non dono reuelationis, aut beatitudinis promiſſa ſunt claues.*
3 *Perſona petro in ſe, & nō ſolū i pſona Eccleſia pmiſſas eſſe claues*
4 *Verba Chriſti Petro, Tibi dabo, non in perſona omnium Apoſtolorum dicta eſſe.*
5 *Apoſtolis aliis non eſſe aliud collatum quod Petro.*
6 *Solum Petrum accepiſſe claues, conſonat ei quod eſt, Eccleſiam accepiſſe claues.*
7 *Promiſſum eſſe Petro totius Eccleſia pontificatum in antedictis promiſſionibus.*
8 *Perſona Petri quamuis charitate qualificata dictum eſſe, Paſce oues meas.*
9 *Soli Petro ita quod non aliis Apoſtolis dictū eſt, Paſce oues meas.*
10 *Petro ſoli uniuerſam commiſſi Eccleſiā per hac uerba Chriſti, Paſce oues meas.*
11 *Petro per hac uerba, Paſce oues meas, commiſſum à Chriſto pontificatum totius Eccleſia.*
12 *Petrū habere ex Chriſti inſtitutione ſucceſſorem in Pontificatu Eccleſia catholica.*
13 *Romanū Pontificē ſuccedere Petro in pontificatu totius Eccleſia.*
14 *Authoritates ſanctorum antiquorum & Conciliorum affirmantes Romani Pontificem ſucceſſoris Petri pontificatum ſuper totam Eccleſiam a Chriſto inſtitutum à Petro.*

TRACTATVS TERTIVS THOMÆ de vio Caietani Cardinalis S. Xyſti, de Romani Pontificis inſtitutione, & authoritate in quatuordecim capita diuiſus.

Quid, quomodo, & quo ordine de Romani Pontificis inſtitutione tractandum eſt.

PRINCIPATVS Romani Pōtificis ſup uniuerſas Chri Eccleſias, quāuis q̄ſtionibus multis pulſatus fuerit, nō tñ ppoſito uoica inueſtigatione abſoluēdus occurit. Nō.n. uertit hic i dubiū an Ro. Pōt. ſit de facto caput Eccleſię: nec an idem poteſtatem habeat a Deo eo modo quo iuxta Apoſtolum Ro. 13. Non eſt poteſtas niſi à Deo, & quæ à Deo ſunt ordinata

ſunt

ſunt: & ſicut poteſtas regia in ueteri teſtã erat à Deo ſtatuta illud primi Reg. 8. Audi uocẽ eorũ, & cõſtitue ſuper eos regem. eiuſmodi .n. omnia aduerſariorũ multi affirmãt, ſed uertitur in quæſtionem, an à Chriſto inſtitutus ſit fuerit Rom. põtifex ſuper omnes Eccleſias principatus in beato Petro: ita q̃ inſtituerit Chriſtus Petrum tam eius ſucceſſoribus ſuũ uicarium ad gubernandum oẽs Chriſti Eccleſias. Quo fit ut loca rationibus & autoritatibus affirmantibus Petrum, ſeu Romanum Pontificẽ fuiſſe, ſeu eſſe caput omniũ Eccleſiarũ, à præſenti ſecreta ſint intentione: & ea duntaxat afferenda ſint ex quibus Chriſtũ Dominum cõtuliſſe huiuſmodi principatum Petro ſoli habetur.

¶QVIA uerò ex ſacris literis pendet oĩs quæſtionis huius ueritas, & duo ſunt præcipui textus, ſ. Matth. 16. & Ioan. ult. expreſſè de hoc myſterio loquentes: ideo primò iuxta utrunque textum inueſtigandũ eſt an ſoli Petro uerba Chriſti dicta ſint. Secũdò, an p̃ hæc ſoli Petro Põtificatus totius Eccleſię à Chriſto commiſſus ſit. Tertiò, an hic totius Eccleſiæ Põtificatus Petro à Deo cõmiſſus, ſit ab eodem Dño datus ſucceſſori Petri. Quarto an ſit à Chriſto hic Pontificatus datus Rom. Pontifici, ut Petri ſucceſſori. ut autẽ primi clara ſit ſolutio, Matthæi textus prius diſcutiendus ſic eſt: ut in primis tractetur opinio dicẽtium uerba Chriſti non Petro, ſed perſonæ qualificatæ, deinde dicentiũ non Petro, ſed Eccleſiæ: poſtea dicentiũ Petro & Apoſtolis aliis, demũ negantium ſoli petro, quia Eccleſiæ, dicta eſſe. Multifariã ſiquidem obnubilare conati ſunt dñicam promiſſionem Matth. 16. relatam, Tibi dabo claues, &c. Quidã nanque adeò teſti inacrunt uerba hæc, ut perſonã etiam Petri ab illis eximerent, & ad ſolum diuinũ donũ in Petro directa intelligerent. Alii etiam reſtringentes & eximentes Petri perſonã, ad ſolam Eccleſiam in Petro ſignificatam Chriſti uerba dirigũt. Multi autẽ extendunt Domini promiſſionẽ ad Alios Apoſtolos: ita quod Petro in perſona omniũ Apoſtolorum dicta accipiunt. Sed & nonnulli ſunt admittentes ſoli Petro hæc dicta: principatus tamen ſingularitatem collatam Petro negant: eò quod ſimilis poteſtas aliis Apoſtolis à Chriſto collata alibi legitur, puta Matth. 18. Quæcunque alligaueritis ſuper terrã: & alibi. Hæſitant denique aliqui, quo pacto ſoli Petro claues datas eſſe uerificatur, & tamen datas quoque Eccleſiæ eſſe claues omnes affirmamus. Quocirca ordine quo numerata ſunt quinque hæc, ſigillatim tractanda ſunt. Præponẽdo ubique rationes eludendi, ut oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcant.

CAP. II.

Petri perſona, & non dono reuelationis, aut beatitudinis promiſſa ſunt claues. &c.

NON deſunt dogmatizantes pontificiam poteſtatem homini non immediatè collatam, ſed dono uirtutis mediãte: ita quod [illegible] uirtutis dono perire ſimul pontificiam poteſtatem nec[illegible], tanquam uirtus glutinum quoddam ſit iungens homini pontificatum. Quo fit, ut horum iudicio claues non Petri perſonæ, ſed eius dono collatæ ſint in aliquo ſingulari miniſtro, puta ſacerdote, ſeu iuſto quocunque.

ARGVMENTANTVR autem hi ex huius Euangelij textu multipliciter.

¶Primo quia ante omnia Dominus beatitudinem Petri affirmat, dicens, Beatus es proculdubio in ſpe uera fidei, non inchoaſſet enim à Simonis beatitudine niſi ad ſubſequentem pontificatum ſpectaret huiuſmodi beatitudo: nihil enim impertinens dixiſſe Chriſtum decet.

¶ Secundò, ex eo quod Dñs adiungit, Simon Bariona, hoc eſt filius columbæ iuxta Hiero. exponit. Quorſum enim Petrus accepturus pontificatum, filius colũbæ prænominatur, niſi uel eius ſimplicitas columba ſignificata iuxta illud, Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ: uel Spiritusſanctus, qui columba deſignatur, eo quod in ſpecie apparuit in Chriſti baptiſmo: ad eccleſiaſticum principatum pertineret.

¶Tertio ex ratione ſubiuncta, Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus qui in cælis eſt. Monſtrant enim hæc non a carne & ſanguine, ſed diuina reuelatione inſtruendum eſſe qui aliis præficitur in Chriſtiana fide erudiendis.

¶ Quartò, ex eo quod Dominus addidit, Tu es Petrus: & non dixit, Tu uocaris Petrus, ut gloſſ. ibi notat, ob fortitudinem fidei, & confeſſionis conſtantiam. Hæc enim cum omnibus præcedentibus ad uirtutum munera ſpectant, quæ ut dictum eſt aut impertinenter præpoſita ſunt, aut ad principatum tunc ſubſequenter promiſſum opportuna media ſunt.

¶ Vnde & quinto arguunt ex ſubiũcta prima promiſſione, Super hanc Petrã ædificabo Eccleſiã meam. Quoniam .n. iſta ſit prima promiſſio Petro facta, q̃m ut Cypria. Hiero. & Aug. exponunt per hanc petram demonſtratur ipſe petrus: inquit enim Hier. ſuper Matth. ædificabo Eccleſiam meam ſuper te: & Auguſ. in lib. retract. refert ſeipſum dixiſſe, quod in Apoſtolo petro tanquam in petra ædificata eſt Eccleſia: nec retractat hanc ſententiam. Cypr. quoque ubi ſupra dicit, Loquitur Dominus ad Petrum, Ego dico tibi quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: ſuper unum ædificat Eccleſiam, &c. Quum inquam hæc ſit prima promiſſio facta Petro, & hæc promiſſio non immediatè, ſed mediante dono firmitatis, & ſoliditatis ad perſonam, etſi pertineat ut ipſa Domini uerba teſtantur, dum non dicit, Super te, ſed ſuper hanc petrã, hoc eſt, ſuper te petram ędificabo Eccleſiam meam: conſequens eſt, ut ſubſequentes quoque promiſſiones intelligantur factæ perſonæ Simonis, quatenus erat petrus & filius colũbę, & beatus, &c. Et confirmatur: quia iſta promiſſio non ſolum eſt prima, ſed principalis: nam præcipuum donum Petro collatum eſt eſſe fundamentum Eccleſiæ. Ex hoc autem quod hæc promiſſio eſt prima, & principalis: conſequens eſt, ut aliæ promiſſiones conſequentes ſequantur naturam principalis: ac per hoc nulla promiſſio eſt facta perſonæ humanæ, niſi mediante dono uirtutis: quod erat intentum manifeſtandum.

¶NON eſt difficilè catholico doctori mõſtrare falſam eſſe relatam ſententiã, dubitando ad damnata inconuenientia. Nihil .n. aliud eſt huiuſmodi dogma, q̃ hæreſis quorumcunque dicentium in malis miniſtris non inueniri eccleſiaſticã poteſtatem clauesque Eccleſiæ in ſolis, & omnibus iuſtis haberi, eccleſiamq; ex ſolis iuſtis conſtare: quę omnia reprobata, & dãnata eſſe conſtat. Verum, ne hæretici cauſentur ſe opprimi authoritate prælatorũ, & non euangelii, ex ipſo Euãgelii textu catholicę doctrinæ reddenda eſt ratio. Ad cuius euidentiã aduerte duas eſſe in hoc Dñi ſermone ad petrum partes: quarum prima ſm planum Euangelii contextum, ac ſenſum ad confeſſionem, quam petrus fecerat pertinet. Nam nihil aliud continet, niſi reuelatę confeſſionis actorẽ fructum ſeu pręmium: & perſonã, ſeu perſonę conditionẽ, cui reuelatio facta eſt. Dicendo Beatus es, fructũ, ſeu præmium pronunciat: dicẽdo, Simõ Bariona, perſonã ad literam, ſeu conditionem perſonæ myſticæ, puta ſimplicitatẽ, ſeu ſpiritualitatẽ aperit. & dicendo, Quia caro & ſanguis non reuelauit, ſed Pater meus, actorem reuelationis monſtrat: tota ergo prima pars ſermonis ad reuelatã confeſſionẽ ſpectat, & non ad futurum principatũ. Quod ut plenius intelligat, uide ſingula. Meritò ex accepta reuelatione Simon beatus dř: q̃m, ſi ſecundum philoſophiã beatus in hac uita eſt, qui ad cognitionem ſupernarum ſubſtantiarũ peruenit & ſm Euangelicam ueritatem beatitudo uiatorum in ſpe ueræ fidei conſiſtit (iuxta illud, Beati qui non uiderunt & crediderunt) longè magis Simon beatus fuit, quũ ad cognoſcendum Trinitatis myſterium peruenit, non in nilaus reuelationi aliis factę (ut nobis contingit) ſed reuelationi ſibiipſi interius factę. hãc enim cognitionẽ petrum perueniſſe teſtãtur uerba Petri: teſtatus eſt Dñs: confeſſus eſt enim Petrus, Tu es Chriſtus filius Dei uiui. confeſſus fuerat olim Nathanael, Tu es filius Dei, Ioannis primo. confeſſi fuerant qui erant in nauicula, Verè filius Dei es, Matthæi 14. confeſſus fuerat, & Petrus in perſona omnium, Et nos credimus & cognouimus, quia tu es Chriſtus filius Dei, Ioannis 6. Nunquam tamen Dominus beatitudinis pręmium appoſuit, niſi nunc: quia nunquam confeſſio facta fuerat q̃ eſſet filius Dei naturalis, qualem modo Petrus explicauit, adiũgendo illud adiectiuum, Viui, hoc enim dupliciter poteſt intelligi: primò, ut ſit adiectiuum determinans ſuũ ſubſtantiuum abſolutè: ut ita dictum ſit Dei uiui, tanquam dictũ fuiſſet, Dei ueri, aut Dei omnipotentis: & ſic per accidens adiungeretur Petri confeſſioni ad maiorem expreſſionem, Veri Dei, ac differentiam deorum lapideorum, ſeu mortuorum ut Saturni, Iouis, & reliquorum. Alio modo, ut determinet ſuum ſubſtantiuum, ſ. Dei in ordine ad filium, cuius enunciatur Pater, dum dř, Filius Dei uiui: & ſic per ſe, & eſſentialiter appoſitus confeſſioni petri, & conſtituit petri confeſſionem eſſe per ſe eſſentialiter, ac formaliter, ueram, & altiſſimi ſenſus: ſignificatur ſiquidem hinc pleniſſimè, & formaliter modus quo Chriſtus eſt filius Dei, ſcilicet quod eſt naturalis filius Dei. Et ne alitudo ſenſus ſententiam claram obumbret, manifeſtatur quod dicimus ea differenti filiatione noſtra & Chriſti: cõmune nanque eſt Chriſto & nobis, quod ſumus filii Dei, (ſecũdum quod de nobis ſcriptum eſt Ioannis primo, Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri) ſed nos ſumus filii Dei, quia uult, iuxta illud Iacobi primo, Voluntariè enim genuit nos uerbo ueritatis: Chriſtus autem eſt filius Dei, nõ quia uult, ſed quia eſt. Ratio ſiquidem quare Deus nos genuit filios, eſt ſua uoluntas, qua elegit nos: ratio autem quare Deus genuit Chriſtum, eſt ſua eſſentia, qua genuit unigenitum Deũ, qua & ipſe Deus eſt. ¶Hoc autem uocando ancillas ad theologicam artem (quia uiuere uiuentibus eſt eſſe: ut dicitur ſecundo de Anima) ſignificatum eſt per Deum uiuũ: ea eo nanque, quod uiuere uiuentibus eſt eſſe, idem eſt, Filius Dei uiui inquantum uiuit, & Filius Dei inquantum eſt. Meminit tamen petrus nõ Dei eſſe, neque De

Profundiſſima fidei petri expoſitio, quã Chriſtus expreſſit dicens: Beatus es: & ex his uerbis Tu es Chriſtus, tu es filius Dei uiui, id eſt, filius Dei naturalis & coeſſentialis patri & Spiritui ſãcto q̃ Chriſtus confeſſus eſt.

natura,

naturæ, ſed Dei viui: quoniã cuicunque eſt Filius, cõuenit generare filiũ non ea ratione, qua eſt, nec ea ratione qua res naturalis eſt, ſed ea ratione qua viuit. Quod ſi altius percipere cupis, iunge hæc ſimul, ſcilicet Filius Dei viui: quũ enim conſtat ex vna parte filium ſonare genitum talẽ qualis eius parens eſt, & ex altera parte patentẽ ſignificari Deum viuum: ſi cointellecta fuerit philoſophica tradi .. io. ſ. naturaliſſimũ operum eſſe omnibus viuentibus facere tale quale ipſum eſt (ut habetur ſecundo de Anima) manifeſtè videbis quod dicendo Filius Dei uiui, ſignificant naturalis Filius Dei: ex eo enim quod filius Dei ponitur genitur à Deo dicitur, ex eo autem quod Filius Dei, inquantũ eſt uiuus, ponitur quia naturaliſſimum opus uiuentis quatenus uiuens eſt, genitus ſignificatur. Acutiſſimè ergo & formaliſſimè, Petri confeſſio Chriſtũ non adoptiuũ Dei filium, ſed naturale Dei filium manifeſtat, dicendo Chriſtũ Filiũ Dei uiui. Et ſi altius adhuc intenti fuerimus, percipiemus in hac reſpõſione claudi non ſolum duas Trinitatis perſonas Filium. ſ. & Patrem, & rationem ac modum generationis, ſ. quod ille naturalis Pater & iſte naturalis Filius (ut declaratum eſt) ſed ſubſtãtialitatem, coæternitatem ac coæqualitatẽ utriuſq; nã ex eo quod naturalis filius eſt talis qualis eſt Pater, & Chriſtus dr Filius Dei uiui, ſignificatur quoque quod ipſe eſt Deus uiuus: & quum non ſint multi dii, conſignificatur quod eſt unus Deus cum Patre, ac per hoc conſubſtantialis, coæternus, & coæqualis. Nec Spiritusſancti perſona omiſſa eſt, Chriſtus.n. ſonat unctum Spiritu ſancto: ut ipſemet Petrus declarauit Act. 10. Quo fit ut hac cõfeſſione Petrus non minus diuinæ Trinitatis ac generationis myſteriũ docuerit, quã Ioannes dicendo, In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, &c. imò licet Ioannes ſpiritualius, dũ ad immaterialem, intelligibilemq; gradũ penetrauit, Petrus tamẽ perſonas nominibus proprijs Filii ac per hoc Patris & generationem naturalem cũ ratione generãdi clarius ſignificauit, dicens, Tu es Chriſtus filius Dei uiui: & ideo iure à Saluatore mundi beatus affirmatur. Ad hunc tã altum huius confeſſionis ſenſum intendiſſe inuenies Originem, Chryſoſt. atq; Hilar. hunc tã altum iſtius confeſſionis ſenſum teſtatur Eccleſia quotidiana ueneratione repetẽs prima diei hora Chriſte fili Dei uiui, &c. Meritò quoq; ad eundem reuelationem ſpectat Bariona. dupliciter ſiquidẽ ut Hieronymus dicit, põt intelligi uel legendo, Bariona: id eſt, filius Ionæ (Bar.n. idem ſonat quod filius) uel quod uitio ſcriptorum detracta ſit media ſyllaba: quam deberet legi Bar Ioanna: id eſt filius Ioannis: Simon ſiquidem creditur à multis filius Ioannis: ſecundum rei ueritatem filius fuit Ionæ: ut patet Ioan. primo. Simon filius Iona, tu uocaberis Cephas: licet uitio ſcriptorum Latinorum Latini codices ſint corrupti. Eſt ergo primus ſenſus, myſticus rñ, Tu es filius Iona, id eſt columbæ, ſecundus autẽ literalis, Tu es filius Iona ſeu Ioanna. Vterque autem ſenſus propoſitũ fouet: nã ſi filius exponitur columbæ, ſimplicitatem ac ſpiritualitatẽ perſonæ ipſius Petri tanquam habilis ad reuelationem ſuſcipiendam indicat ad reuelationem naq; diuinã ſuſcipiendã ſimplicitas & ſpiritualitas maximè præparant: Spiritus.n. ſanctus diſciplinæ effugiet fictum (ut dr Sapientiæ primo) & animalis homo non percipit quæ ſunt Spiritus Dei, primæ Corinthiorum ſecundo. Si autem filius Iona uel Ioanna intelligitur, ad confirmationem confeſſæ ueritatis ualde ſpectat: quia pertinet ad hæc, quod ideo Dñs naturalis patris ipſius non Petri, ſed Simonis meminit: ut ſubiungendo, Quia caro & ſanguis non reuelauit, ſed Pater meus: ex hoc ipſo quod patrem ſuum & naturalem Patrem Simonis è regione ponit, tanquã diceret, Beatus es Simon filius Ionæ ſeu Ioannis: quia non propterea tibi carnem & ſanguinem reuelauit tibi: ſed Pater meus, qui in cælis eſt: ex hoc inquam ipſo eruditus quiſq; intelligat patrem, qui in cælis eſt, ita eſſe naturaliter patrem meũ, ſicut Ionas eſt naturaliter pater tuus. Et hoc iam notauit Chryſoſt. dicens, Vandũ eſt dicere, Tu es filius Ionæ uel Ioanna, niſi ut oſtendat, quòd ita naturaliter Chriſtus eſt filius Dei, ſicut Petrus filius Ionæ eiuſdem ſubſtantiæ cũ eo qui genuit. Oportuit autẽ Saluatorem non ſtatim cõmendare Petri confeſſionem manifeſtando illius auctorem & præmiũ, &c. ut Petri cõfeſſio uera habeatur: & ſic ipſe uerus ac naturalis filius Dei credatur ex Petri confeſſione, nõ à carne & ſanguine, ſed à cæleſti patre deriuata, n. ſi. n. hoc manifeſtaſſet, confeſſionem Petri ut humanã uel hũ acciperem*, nunc autẽ ut à Deo prolatã ſententiã habemus. Ex quibus omnibus clarè patere põt, quod hucuſque nihil ad principatum Petri pertinens dictũ eſt. Tota igitur prima pars ſiue ad Petrum ſermo. ſ. circa illius confeſſionem uerſatur: & ad probationem huius receptæ Chriſto filiu Dei uiui pertinet: ſecunda autẽ ad Petru promittendum conuertitur, unde & inchoat à reddendo uices ipſi Simoni Petrũ, Et ego dico tibi: tanq̃ diceret (ut Hierony notauit) Tu mihi dixiſt., Tu es Chriſtus filius Dei uiui. & ego dico tibi, Tu es Petrus, & ſuper &c. Vbi aduerte non

Fuit petr* Ionæ non Ioannis filius.

ſolum diuerſas, uerum non unius, ſed diuerſorũ generũ promiſſiones Petro factas eſſe. nã prima promiſſio conſtructionẽ reſpicit Eccleſiæ, Aedificabo Eccleſiã meam: ſecunda autẽ auctoritatem, Dabo claues regni cælorũ. & quodcunque ſolueris &c. illa ad Eccleſiæ ſubſtantiã, iſta ad officium reſpicit: tantumq; inter ſe differunt, quantũ eſt inter ſubſtantiã & officiũ diſtantiæ. Et licet in prima promiſſione triplex inueniatur intellectus, exponendo per hanc petrã uel Chriſtum uel Petrum, uel confeſſionem Petri, ut Chryſoſt. exponit: ſi tñ ſubtilius perpexerimus, unicus eſt ſenſus literalis: hoc eſt, quod per hanc petrã demonſtratur Petrum. Aug. n. in lib. primo Retractationũ cap. 21. lectoris iud cio relinquit quæ duarum ſententiarũ ſit probabilior. Petrusue, an Chriſtus demonſtretur p hanc petrã. Vnde ac libertate freti, ex ipſo Euangelii textu dicimus, per hanc petrã Petrum demonſtrari: ut patet ex eo quod Dñs dixit, ſuper hanc petrã ædificabo. Si.n. ſeipſum demonſtraſſe, non dixiſſet Aedificabo, ſed ædifico: quia tunc uerè ſuper ſeipſum ædificabat faciendo de Simone Petrum: ſuper Petrum autẽ nõ tunc ſed poſt reſurrectionem ædificare cœpit. & propterea dixit in futuro, ædificabo: ac ſi apertè diceret, Te quem nunc facio Petrum, poſtea faciam fundamentum Eccleſiæ meæ. Confirmatur q; hic ſenſus, quia aliter impertinenter præmiſiſſet, Tu es Petrus, quum tñ pro maxima re hoc Petri dictum Euãgelium inſinuet: quum Dñs quaſi reddens uices Petro, ut prædictum eſt, dixerit, Tu es Petrus: quid. o rã magnum ſonaret eſſe Petrum, aut quorſum, Tu es Petrus, niſi ſubſequeretur demonſtratum, Et ſup hanc petrã ædificabo Eccleſiã meã: Vnde Hieron. exponens hunc locũ ait, Secundum autem metaphoram petræ, rectè di ei, ædificabo Eccleſiã meam ſuper te. Expoſitio autem Chryſoſt. de confeſſione Petri, in idem recidit: quia confeſſio fidei in idem redit cum ſoliditate ſeu firmitate fidei, quam denotat Petrus: non.n. differt ab ea niſi tanq̃ actus ab habitu, & rurſus conſtat quod Eccleſia magis habet pro fundamento fidem, q̃ fidei confeſſionem. Vnde relinquitur quod ad literã per hanc petram, demonſtratur Petrus. Exactius autem loquendo, dic hanc petram, id eſt, in te petram, in te ſoliditatem fidei, in te Chriſtum creditum, in te Chriſtũ confeſſum: ut cõplectaris omnes ſctõrum expoſitiones. nã ſinguli uerè quidem ſunt, ſed partem tñ ueritatis explicarunt: fidem ſeu fidei confeſſionem, aut Petrum, uel Chriſtum exponẽtes. Qui m autem utrunque ſimul iungit, ita quod & Petri perſonã & Chriſti ſeu fidem ſimul ſignificari exponit, integra ueritas, integer ſenſus habetur literæ dicentis non ſuper petrã, ſed ſuper hanc petrã. Indiuiduatur ſiquidem metaphorica petra, & fit hæc: quia eſt in hoc demõſtrato ſuppoſito: ſicut quod licet aliud ſit Petro exiſtens indiuiduat: & fit hoc quia eſt ipſa Petri pſona. ¶ Hoc igitur integro ſenſu literali patefa[illegible] admiſſo, & amplius aperiendo, inter ex Euãgelio oẽs promiſſiones Petro factas cõuenire in hoc quod omnes ſunt factæ unicæ perſonæ ipſius Simonis, qui dr Petrus: cui dictũ eſt, Tu es petrus. Manifeſtatur que ſic eſſe primò de prima promiſſione, & deinde de ſecunda. In prima promiſſione tria reſpice. Primò, Tu, ſecũdo, es petrus, tertiò, ſuper hanc petrã. Ex pronomine, Tu, demõſtratur perſona illa cui Chriſtus loquebatur: pſona, dico, nõ qualitas aliqua: nã conſtat pronomen, Tu, demonſtrare ſubſtantiã ſine qualitate etiã apud grammaticos. Rurſus ex pronomine, Tu, mõſtratur unica perſona, ut patet. Ex coniunctione propterea huius quod eſt eſſe petrũ ad ly, tu cùm dicit, Tu es petrus, ſignificatur apertè affirmari à Domino illã unicam perſonã eſſe petrum: & quia per hanc petram demonſtrat illã eandẽ petram quã tunc pronomine demonſtratiuo mõſtrabat, Tu es petrus. Significantiſſimè ſiquidẽ ille articulus hãc exprimit eãdẽ mõſtrari petrã, de qua tunc erat ſermo, quæ & p pronomẽ, Tu, es petrus, monſtrabat: & hoc tanto clarius, quãto nulla alia petra tunc monſtrata, aut nominata inuenit in Euangelio. Eſſe igit futurũ Chriſti Eccleſiæ fundamentũ, iungitur huic petræ, quæ quia iungitur perſonæ mõſtratæ pronomine, Tu: oportet intelligere, quod eſſe Chriſti Eccleſiæ fundamentũ promittitur vnicæ perſonæ demõſtratæ p, Tu: cui tunc datum eſt quod eſſet petrus. Et ut hoc magis ac magis notares, inchoauit Dñs. Et egò dico tibi, nõ beatitudini tuæ, non filio colũbæ, nõ filio reuelationis ſed tibi. De ſecunda autẽ promiſſione clariſſimè patet: quia exprimitur pronomen demonſtratiuũ ſubſtantiæ, dicendo, Et tibi dabo claues. Oportet nanque hæc ualdè notare: quia hinc commenta hæreticorũ ſchiſmaticorũ ſpecie ſcientiæ ſancta, ſed re uenenoſa confutantur: clamant.n. Super petram, id eſt, fides firmitatẽ Eccleſiam fundatam. Verum dicunt ſed diminutũ: quia Dominus dixit quidem, ſuper petram: ſed non hoc ſolũ dixit, ſed addidit articulum, hanc, dicens, ſuper hanc petrã, quã procul dubio tunc monſtrabat, dicẽs, Tu es petrus, ſi enim ſup fidei ſoliditatẽ abſolutè ædificaturus eſſet, nõ poſuiſſet articulũ: ſed ſoliditatẽ ad pſonã illã. Sed ſchiſmatici pſonalis fundamẽti

fides magis quã illius confeſſio Eccleſiæ fundamentũ eſt.

* omiſſe Chriſtus petrã illã eſſe futurum Eccl. fundamentum non abſolute, ſed ut petram.

vni-

vnitatem à Chri Eccleſia tollere, per hæc commenta. nituntur Dñs autem hos oẽs præueniens, ſermonem ad Simonem Petrũ ſub pronomine direxit, inchoans, Et ego tibi dico. & ſubdẽs, Tu es Petrus. tu, non beatitudo tua, aut aliquid eiuſmodi: tu, non uos, vt vnitas fundamenti Eccleſiæ, unitas quoque perſonalis à Chriſto affirmata intelligatur: dũ dr, Tu es petrus, tu unus eſt Petrus futurus poſtea fundamentum: qñ ſuper hanc petrã, id eſt te Petrum ædificabo Eccleſiã meam. Duplex ãt aduertenda eſt inter has promiſſiones differentia: prima eſt, q eſſe fundamentum Eccleſię non promittitur perſonæ Petri abſolutè, ſed quatenus eſt Petrus ſeu petra: claues aũt regni cælorũ promittuntur perſonæ Petri abſolutè. Et habemus hanc differentiã ex Euangelio: dum de primo dr, Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, non dicit, Super te ædificabo Eccleſiã meã: per hanc. n. petrã demonſtrauit totum qđ dixerat, Tu es Petrus: nam petrã reddidit ad ly Petrus, & articulum hanc reddidit ad pronomen, tu, tanquã ſi diceret. Tu es Petrus, & ſuper te Petrũ ædificabo Eccleſiam meam. De clauibus autem regni cælorum nõ dr, Et tibi Petro, neque huic petrę, ſed ſimpliciter & abſolutè, Tibi dabo claues, monſtrans per hoc, quod dixit, tibi, qđ perſonæ non qualitati per petrã ſignificatæ, puta fidei promittebat claues: perſonæ ergo qualificatæ promiſſum eſt fore Chri Eccleſiæ fundamentum: perſonæ uero nudæ promiſſæ ſunt claues regni cælorum. Altera differentia eſt, q in prima promiſſione Petro promittitur Eccleſiam ſuſtinendi officium, non ſe Petro, ſed Chro autore: nã non dixit, Et ſup hãc petram ædificabis Eccleſiam meam: ſed dicit, Super hanc petrã ædificabo Eccleſiam meam: tanquàm ſi diceret, Tu ſuſtinebis tanquã per a me ædificatã Eccleſiam meã ſup te petra. In promiſſione uero clauium aperiendi officium, & claudendi nõ ſibi reſeruauit Dñs, ſed ſe daturum claues promiſit: ut ille oſt daturus aga aperiendo, et claudendo regnum cælorum. Hæ ex Euangelii pleno ſenſu differentiæ conſtant, Ex quibus euidenter colligitur differentia inter officium Petri quoad poteſtatẽ utendi clauibus, & ſoluendi, atque ligandi, & officium eiuſdem ad ſuſtinendam Eccleſiam in fide: cum utrumque clauium homini committitur: ſicut neceſſe eſt ſuſtinendi Eccleſiam in fide ad Chriſtũ ipſum relatum, ad petram ut fundamentum ſuſtinendi, ad hominem verò Petrum, ut fundamentum ſuppoſitumque ſpectare dr: Oportet ſiquidem hęc diligentius contemplari, ut ſciamus hanc rationem reddere poſſe, nemo nos de ea, quæ in nobis eſt fide reddens rationem. Facile eſt perſpicere, q claues regni cælorum non fuiſſe datas ſanctitati ſeu iuſtitię huiuſmodi, ſed promiſſæ ſũt hoĩ futuro paſtori ouium Chri. Si quis aũt contra hmõi exactã expoſitionem uerborum Euangelii obiiciat, eo qđ Petrus non fuit ex tunc re, & nomine Petrus: quoniam nõ perſeuerauit ſolidus, ac firmus in fide: ter ſiquidem poſtea dominũ negauit: ac per hoc uerba Dñi ſonantia in præſenti, Tu es Petrus, non ſunt ſic exactè intelligenda: aduertat ſic obiiciens ſe falli confundendo firmitatẽ fidei & firmitatẽ charitatis: Petrus quidem ex tunc factus eſt firmus in fide, dicente Chro, Tu es Petrus. ut Hier. teſtatur exponens, Et ego tibi dico, non ſermone caſſo, & nullum opus habente, ſed dico tibi, quia meum dixiſſe feciſſe eſt, quia tu es Petrus. Nec defecit negando Dominũ in fide, quæ in corde eſt quamuis defecerit in confeſſione fidei: horũ. n. diſtinctio à Paulo Apoſtolo manifeſta eſt ad Rom. 10. Corde creditur ad iuſtitiam, ore confeſſio fit ad ſalutem. Teſtatur ſiquidẽ Dñs Petrũ non defeciſſe in fide, Luc. 22. dicens. Ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua, conſtat n. Chriſtum in omnibus exauditũ fuiſſe pro ſua reuerentia, ut dr Heb. ca. 5. Defeciſſe ãt ipſũ in charitate, & gratiã manifeſtat, & Dñs teſtatur ſubiungens, Et tu aliqñ cõuerſus cõfirma fratres tuos, auerſus. n. fuit a charitate Chriſti nõ a fide, perſeuerauit ergo ſemper Petrus.

Ad tres primas obiectiones.

¶HIS PRÆMISSIS Ad obiectiones in oppoſitum dicendũ eſt. Et circa tres primas non oportet inſiſtere, quia iam declaratum eſt, q impertinentes ſunt, nam ad confeſſionem Petri ſpectant omnia, q̃ in eis afferuntur.

Ad alias.

Ad alias verò obiectiones, ex illis uerbis, Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, dr qđ hęc quidẽ ſpectant ad pontificalem gradum, non ſm officium clauium, ſed ſm officium fundamenti. Et ex propoſito Dñs dixit, Nõ tu uocaberis Petrus, ſed tu es Petrus, vt affirmaret. tu es Petrus re & nomine, hoc eſt ſolidus, firmus, conſtans, &c. in fide tanquam petra, ut Leo, Greg. Bedaq; exponunt, Nec ex his aliud põt inferri, niſi q ſoli habenti fidẽ conuenit eſſe fundamentum ſuſtinendi Eccleſiã in fide, q gratis concedimus, nam ex hoc non habetr, q eſſe fundamentum mediante charitate, ſeu iuſtitia conueniat Petro, ſed mediante fide. Et rurſus hinc non habetur, q eſſe fundamentum promiſſum ſit fidei ſimpliciter & abſolutè, ac per hoc promiſſum ſit cuiuſcunque in quo inuenitur fides, qm Chrs non dicit, Et ſuper petram, ſed determinauit eam ad pronomen adiungens ly, hanc, dicendo, ſuper hanc petram proculdubio. n. petra tũc demonſtrata per præmiſſa uerba, Tu es Petrus, repetitur, ut q modo eſt Petrus futurum ſit fundamentum. Quocirca clare patet, q ſicut ſolus Simon demonſtratus eſt dicẽdo, Tu es Petrus, ſolus quoq; repetitus eſt Dño, Et ſuper hãc petrã ædificabo Eccleſiã meã. Nulla ergo promiſſio facta eſt dono uirtutis abſolutè, ſed ſola prima inter eas, ſ. ædificatio Eccleſię facta eſt dono fidei, nõ in quocunq;, ſed in perſona futuri paſtoris ouiũ Chri.

¶Ad confirmationem autem inferentem ſimile eſſe iudiciũ de officio clauium & officio fundamenti, reſpondetur, q ex differentibus uerbis Domini manifeſtè declaratum eſt non eſſe ſimile de utroque iudicium. Et licet acceſſorium ſequatur naturam principalis cęteris paribus, ubi tamen, ut in propoſito, maxima eſt in cęteris diſparitas, non oportet ſecundarium aſſimilari principali. Manifeſtatur autem maxima diſparitas in hoc, quod in officio fundamenti homo ſe habet quaſi totaliter paſſiuè, dicente Chriſto, Ego ædificabo ſuper te Petro, in officio ãt clauium non dicit, Ego aperiam, aut claudam, ſed abſolutè, Tibi dabo claues regni cęlorũ. Nõ eſt ppea mirũ, ſi alter promiſſum eſt fundamẽti officiũ & alter officiũ clauium, illud mediante firmitate fidei, illud homini abſolutè. Conſentanea eſt autẽ huiuſmodi differentia à Chriſto inſtituta humanę etiam rationi. nam uſus clauium ſiue rectus, ſiue abuſus fuerit, non in uniuerſalem redundat Eccleſiam, officium autem ſuſtinendi fidem ſi aberrauerit, Eccleſia uniuerſalis rueret, de qua tamen Dominus dicit, Et portæ inferi non præualebunt aduerſus eã. Promiſſæ ſunt ergo claues regni cęlorum non dono uirtutis (ut hæretici fingunt) ſed perſonę Simonis Petri, futuri paſtoris ouium & agnorum Chriſti.

Ad confirmationẽ.

CAPVT III.

Perſona Petri in ſe, & non ſolum in perſona Eccleſiæ promiſſas eſſe claues.

NON longè a prioribus recedũt affirmãtes claues regni cælorum non Petro, ſed Eccleſiæ a Chriſto promiſſas, dicente, Tibi dabo claues regni cælorum, tanquàm diceret, tibi, hoc eſt Eccleſię ſignificatę per te, non tibi dabo claues regni cęlorum. Nam illis cum prioribus commune eſt, & eximere Petrũ ab hac Domini promiſſione, & nulli ſingulari homini datas eſſe claues, ſed dono Dei promiſſas eſſe claues, ſolũ in hoc differunt, q priores dono Dei in quolibet uiro, aut ſaltem in quolibet ſacerdote, iſti dono Dei in Eccleſia inuento claues datas aſſeuerant, eo q petro non ut uni homini, ſed ut perſonam gerebat Eccleſię Chriſtum dixiſſe contendunt, Tibi dabo claues regni cælorum, nituntur que hoc multis argumentis aſtruere. Vnde primò arguunt, Chriſtus exponit ſeipſum in Euangelio, cui loquatur & cui tradat claues dicens, Beatus es Simon Bariona, caro & ſanguis non reuelauit, ſed pater meus qui eſt in cælis. Vbi apertè petrus in hac perſona non eſt petrus, non eſt caro, neque ſanguis, non Simon Bariona, omnino petrus extra hominem ponitur: & iam non eſt illa perſona per ſe, ſed reuelãtis patris auditor cui dantur claues. Nulli ergo priuato homini datæ ſunt claues, ſed ſoli Eccleſiæ, quia de nullo priuato homine certi ſumus habeat necne reuelationem patris. Eccleſia autem ipſa eſt de qua dubitare nõ licet, ipſa eſt ergo ille petrus auditor reuelationis, & acceptator clauium.

¶Secũdò, ex cohærentibus, Chriſtus enim poſt glorioſam iſtam petri commendationem quum ei petrus prohibuit ne moreretur reprehendit petrum, Vade poſt me Satana, non enim ſapis ea quæ Dei ſunt. Vt ex ſubſequuta poſt commẽdationem nuncupatione clauiũ ſtat illũ ſuperiorem petrum qui claues accepit non fuiſſe petrum filiũ Bariona, ſed Eccleſiam filiam Dei, quę verbo Dei genita, uerbum Dei audit & confitetur perſeuerantèr in finem: non aliquando non ſapiens quę Dei ſunt, nec unquam retro, abire iuſſa ſicut petrus.

¶Tertiò, et eo q Chriſtus dicit. Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meã, hoc eſt, ſuper fidem à petro totius Eccleſiæ perſona confeſſam, ac per hoc in qualibet Eccleſia, vbi eſt fidei petra, illic & claues. Firmatur autem hoc, quia nec ipſe petrus petra fuit in eadem perſeuerans confeſſione, quoniam mox poſt acceptas claues errauit, & tamen non ſunt ei claues rurſum ablatæ, quare non in ſua, ſed Eccleſię perſona eas accepit.

¶Quartò, Quãdo papa eligitur, an ſecum affert claues uel nõ? ſi affert, ergo erat papa antequam eligeretur, ſi non affert, a quo accepit? nunquid ab Angelo de cælo? nonne ab Eccleſia? Item, quando papa moritur cui relinquit claues, niſi Eccleſię a qua accepit? quid igitur poteſt dici contra hanc euidentiſſimã experientiam optimam Euangelii interpretem claues, nec petro nec ſucceſſori, ſed ſoli Eccleſię datas? à qua tanquam miniſter accepit uſum eius ſacerdos in qualibet Eccleſia.

¶Quintò, formatur argumentũ ſimilis formæ argumento, quo Paulus Ro. 4. & Gal. 4. utitur dicens, q ſicut Abrahę ex fide reputata eſt iuſtitia, ita & omnibus, qui credunt reputabitur ad iuſtitiã. Quare & hic ſimiliter, ſi petro habenti reuelationẽ patris & Chri.

& Chriſto confitenti claues dantur:ita neceſſe eſt homini ſimi liter confitenti & reuelationem habenti, claues donatas eſſe, q nulli niſi Eccleſiæ conuenire poteſt: quum nullus ſingularis fidelis conſtanter, certo, ac perſeuerantet habere poſſit hanc cõ feſſionem: ut etiam de ipſo Petro patet.

¶Sextò, quia non ſolũ (ut Aug primo li. de doct. Chriſtia. ca. 17. teſtatur) has claues Chri dedit Eccleſiæ ſiuę ut quæcunque ſolueret in terra ſoluta eſſent & in cœlis:ſed ẽt, ut ipſe teſtatur ſup Io. Petrus Apoſtolus pp apoſtolatus ſui primatũ Eccleſiæ gerebat figurata genaralitate perſonã, in perſona ergo nõ ſua, ſed Eccleſię claues accepit. Quod ex Aug. verbis ibidem amplius fit maiur quum dicit, Quod. n. ad ipſum Petrum propriè ptinet, (nam unus hõ erat gra unus Chriſtianus) abundãtiæ gra unus, idemque primus Apoſtolus:ſed qñ ei dictum eſt. Tibi dabo claues regni cælorum, uniuerſam ſignificabat Eccleſiam. Cõfirmatur qua eadem ſententia ex uerbis einſdem Aug. Pſal. 108. Sicut quædam dñr quę ad Apoſtolum Petrum pertinere vñt: neque tamen habent illuſtrem intellectum, niſi quum referuntur ad Eccleſiam:cuius ille agnoſcitur in figura geſſiſſe perſonam pp primatũ, quẽ in diſcipulis habuit, ſicut eſt, Tibi dabo claues regni cęlorum, ita Iudas perſonã ſuſtinet inimicorũ Chri. Ex his enim uerbis apparet Petrũ non in ſua, ſed Eccleſiæ figurata perſona claues ſuſcepiſſe, dum hic dr nõ habere illuſtrẽ intellectũ, niſi ad Eccleſiam referatſ:& ibi contra perſonales conditiones Petri aduerſatiua coniunctione ſubditur:ſed qñ ei dictũ eſt, Tibi dabo, Eccleſiam ſignificauit. Et confirmatr rurſus authoritate Euangeliſtæ deſcribẽtis interrogantẽ Chřo, Quẽ dicũt hoĩes eſſe filium hominis:nullũ certũ diſcipulũ reſpondiſſe opiniones, quę de eo erant, interrogãti uerò de ſe Apoſtolos, unũ certum Petrum reſpondere, & conſtanter abſoluere, aa pronũtiata fidei confeſſionem, ut ueram Chri cognitionam in unitate & firmitate conſiſtere:non multorum opinionibus uelut arundinẽ agitari doceret. Tenet ergo Petrus Eccleſiæ unitatis figuram. Accedit ad hæc Cypriani authoritas habita. 24. q6. 1. loquitur Dñs: dicentis, Quamuis apoſtolis omnibus poſt reſurrectionẽ ſuã parẽ tribuat ptãtem: tñ ut unitatem manifeſtaret, vnitatis eiuſdem originem ab uno incipientem authoritate ſua diſpoſuit hoc utique erãt cęteri Apoſtoli qđ Petrus fuit, pari cõſortio prædíti & honoris & poteſtatis: ſed exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia Chriſti una monſtraretur. Vnde non unus, ſed unitas claues accepit, ut atteſtantur & capitula, omnibus, & quodcunque. 24. q. 1 ex Hieronymo & Auguſtino.

¶AD EVIDENTIAM horũ conſiderandũ eſt, unum dici a ſanctis: ſ. Petrum ſignificaſſe Eccleſiam, quum claues accepit. Duo aũt exponi ſeu deduci: primum eſt, Eccleſia accepit claues, quum Petrus claues accepit: ſecundum eſt, q perſona Petri nõ accepit claues. Vnde dupliciter contingit hic errare, uel nagãdo primum, uel affirmando ſcđm. Et negare quidẽ Petrum Eccleſiam ſignificaſſe, eſt contradicere expoſitioni ſanctorum. Affirmare aũt Eccleſiam ſic accepiſſe claues, q perſona petri nõ acceperit, error eſt pluſquam hætericus, qm Euangelica per hoc negatur hiſtoria, & hiſtoria in parabolã uertitur. Parum dixi, qm omnis ẽt ueteris teſtamẽti hiſtoria in parabolam uerteret, Declaro ſingula: ſi. n. Petro non in perſona propria, ſed ſolummò in perſona ſignificatæ per eum eccleſię promiſſæ ſunt claues, quũ dictũ eſt ei, Et tibi dabo claues, &c. parabolicus Petrus inducitur, & non narratr hiſtoria, ſed parabola, quum dr, Venit Ieſus I partes Ceſareæ Philippi, & interrogauit Diſcipulos ſuos, cũ reliquis quæ ſequuntur Et eadem licentia qua hęc hiſtoria uertitur in parabolam, omnis alia hiſtoria non ſolum noui, ſed ẽt ueteris teſtamenti in parabolam uerti põt: ſcriptum eſt enim Omnia in figurã contingebant illis. Si. n. quia Petrus figuram gerebat eccleſiæ parabolicus ponitur, & non in propria perſona circa claues, parabolam quoq; neceſſa eſt fateri de Martha & Maria, quæ figurã gerebant uitę actiuę & contemplatiuæ, parabolæ quoque erũt reſuſcitationes trium mortuorum a Chro quia figuram gerebant trium generum peccatorum ſpiritualiter reſurgentium, quinimo & mors Chri & reſurrectio parabola erit: quia illa nos mortuos peccato, iſta nos in nouitate uitæ ſignificat, & breuiter uniuerſa tuit rerũ geſtarũ fides in ſacra Scriptura ex hac licentia. Vera aũt & probata ſententia eſt, dupliciter aliquid ſignificari, uno modo per modũ parabolæ, ſicut filius prodigus ſignificat peccatorẽ: & operarii conducti ad uineã, ſignificat cultores Dei in Chriſti eccleſia, & ſic de alijs, alio modo per modum rei geſtæ: ita quòd res uera geſta ſignificat rem aliam: ſicut tranſitus Hebræorũ per mare rubrũ ſignificat tranſitũ nrum de uitijs ad uirtutẽ, & aduentus Magorũ adorant. ũ Chrm, ſignificat uiatorũ progreſſum ad cęleſtem patriã. Inter hos aũt ſignificandi modos hęc eſt ad propoſitum diſparitas, q in parabolica ſignificatione nulla eſt cura de ſignificantibus perſonis ſecundum ſeipſas: qñ ad ſignificandũ tñ deſcribuntur, quemadmodum apud poetas ſit in comœdijs

clauis intelligendi ſcripturas diuinas.

& tragœdijs. Quum aũt res geſta ſignificat, oportet primo omnem curã adhibere ad rem quę geritur, & ad perſonas ſcđm ſeipſas, quia ſenſus literalis in hoc conſiſtit, ex quo ſolo ſcđm Diony. & Aug. efficax trahitur argumentum. Vnde oportet primò uerificare in hiſtorijs res geſtas & dictas da perſonis ſcđm ſeipſas ad ueritatẽ fidei, & deinde poteſt ſuperaddi ſenſus ſpiritualis, quo res geſta ſignificat aliam, quo perſona hiſtorica figurat aliquid aliud, & hoc ad ædificationem Chri fidelium, non ad cõprobandũ ea fidei, quæ in controuerſiã ueniunt. Quocirca oportet primò ad ueritatẽ fidei ſaluãdã ſenſum hiſtoricũ tenere, & perſonam Petri non uertere in perſonam parabolicam, quũ de fidei agitur hiſtoria,† & ſenſus literalis inueſtigatur Euãgelicæ hiſtorię, qñ venit Ieſus in partes Cęſareæ Philippi, & interrogauit primũ a ſecundò, audiuit reſponſiones primò Diſcipulorum, deinde Petri: reſpõdit Petro, dixit, promiſitq; claues regni cælorũ. Et firmata ueritate ſenſus literalis, q perſonæ Patri dictum promiſſumque eſt ſupperaddere licet ſenſum myſticũ quo Petrus figurat Eccleſiam, ſicut apparet in ſimilibus, puta in ſignificationa uitæ actiuæ per Martham (cui dictum eſt, Sollicita es & turbaris erga plurima) & contemplatiuæ per Mariã, de qua dictum eſt, Optimam partem elegit, quæ non auferet ab ea, & ſic de alijs. Patet ergo Petro in perſona Eccleſiæ promiſſas eſſe claues, ut rũ eſt ſic ut pſonę ipſius Patri primò, & ad literam promiſſæ ſunt: quia illud uerificatur ſecundum ſenſum myſticum. hoc autem ſecundum ſenſum litaralem.

†Alia de ſ[illegible] da agit h[illegible] ſtorię.

¶AD PRIMVM ergo in oppoſitum dicitur, clarum ex antedictis eſſe uerba illa Dñi, Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis non reuelauit, ſed Pater meus, non ad Petri primatũ, ſed ad ipſius confeſſionẽ, & confeſſionis fructum ſpectare, & propterea tanquam impertinentia longè ſunt à propoſito ſcđm literalam ſenſum. Has autem Patri conditiones trahere myſtica interpretatione ad Eccleſiam, quamuis ſuſtineri poſſit intolerabila tamen eſt, ut ſenſus myſticus excludat literalem, Petrus excludat ſeipſum, auditor excludat eum, qui audit, & Simon Ioãnes uertatur in parabolicam perſonam.

Myſtic⁹ ſenſus in literali, fundatur l ut per mo.

¶Ad ſecundum uero dr, falſo interpretari fidem, cur poſt tantam commẽdationem Petrus reprehenſus fuerit, nam ſcđm planum litaræ ſanſum commendatur primò perſona petri rõne diuini doni, dainde reprehenditur ratione proprię ſenſus, neutrum autem ſcđm hiſtorię fidem ſpectat ad alium quàm ad petrunt, qm tñ commendatio quàm reprehenſio perſonalis fuit. Secus autem eſt ſecundum ſenſum myſticum, quilibet proprij ſenſus & affectus in petro reprehenditur: & quilibet diuinæ reuelationis ſectator in petro commendatur.

¶Ad tertium dicitur, par hanc petram demonſtrari ad literã fidem in hoc, id eſt petro, ut ex dictis patet. Et propterea non ſequitur, q cuilibet partiali eccleſiæ, ubi eſt fides, æqualiter datæ ſunt claues, ſed ſufficit cuilibet fidẽli accleſię datas eſſe in totius eccleſiæ capite, quod eſt hæc petra, ſuper quã m Chriſtus ædificat eccleſiam ſuam. Et ad confirmationnem dr, q licet petrus errauerit, non tñ deſijt eſſe petra, tum quia per illa uerba, quę obijciuntur, Abſit à te Dñe, non erit tibi hoc, petrus nec fidem nec charitatem perdidit Vñ & Dominus non dixit ei, Vade Satana, ut tentatori dixerat, ſad modificauit dicẽs, Vada poſt me Satana, tanquam diceret, Sequi ut me debes, non ego affectũ tuum. Tum quia, ut prędictum, eſt quum poſtea Chriſtum negauit fidem non perdidit, ſed petra fidei perſeuerauit in corde. Et tamen, vt Theop Luc. 22. notauit, Chriſtus iterum ipſum in Apoſtolico gradu reſtituit, dicens, Confirma fratres tuos.

Vada poſt me Sathana, conuenienter dictum eſt petro, nõ vade Sathan

¶Ad quartum dicitur, quòd quum Papa eligitur, neque ſecum claues affert neque ab eccleſia illas accipit, ſed à Chriſto, nẽ noua traditione, ſed ante qua illa met, qua tradidit petro. Eccleſia ſiquidẽ miniſterio alectionis perſonam deputat, quę petro ſuccedat, Chriſtus ãt ipſe in beato petro cuilibet ſucceſſori claues tradidit, & propterea uana eſt quæſtio, a quo accipit, aut cui relinquit moriens, verbum. n. Chriſti ſemper unum dat claues cuilibet ſuccedenti, & non unus alteri relinquit.

¶Ad quintum, dicitur argumentum, eſſe ſimilis formæ, ſed diſſimilis materiæ, & propterea non tenere. Iuſtitia ſiquidem & fides bona ſunt animæ, ad utilitatem ipſius credentis & iuſti, claues aũt ptãtem ſignificant, ad aliorum regimen ordinatã, & tõ licet cuilibet credenti imitanti Abraham, reputetur fides ad iuſtitiam, ſicut Abrahę, non tñ cuilibet credenti & confitenti Chriſtum, imò nec cuilibet Petrum imitãti petrum in fide dari oportet claues, id eſt, poteſtatem aperiendi & claudendi alijs, ſicut nec cuilibet imitanti fide Abrahæ datur, q ſic pater multarum gentium, q in ſemine ſuo benedicantur omnes gentes, quę in Abrahæ credenti data ſunt. Quòd ãt additur, nulli Eccleſiæ conuenire poſſe conſtanter, certo ac perſeuerantet hãc Petri confeſſionem, ſi ad ſingulares perſonas refert paulus Apoſtolus ad Romanos octauo, confutat, dicens, Quis nos ſeparabit à charitate Chri, tribulatio, an anguſtia, &c. & ſubdit, Certus

ſum-

ſum.n.&c.loquens ad literam de electis. Quòd ſi non contra rem,ſed contra notitiam noſtram arguitur:quia nos neſcimus quis perſeuerabit, facile ſatisfit per hoc,ꝙ Deus ſuauiter diſponens omnia,non exigit ab homine maiorem certificationem ea,quæ eſt fidei & humani moris, à fructibus,ſ.eorum cognoſcendo homines.

¶Ad ſextū dr uerū eſſe & ꝙ Eccleſiæ datæ ſunt claues,& ꝙ Petrus perſonā Eccleſiæ figuratè gerebat, & ꝙ unitas Petri vnitatem Eccleſiæ ſignificauit. Sed in hoc fallantur argumenta ꝙ ex his ueritatibus in aliam ueritatem inſurgunt:hæ ſiquidem ueritates non contrariantur huic alii ueritati,quod Petrus in propria pſona accepit claues:ſunt hæc enim omnia ſimul uera. Et primum quidē & ultimum,ut ſexto patebit ca.ad ueritatē ſenſus literalis ſpectant:qm ad literam Petrus in propria perſona ſic accepit claues,ꝙ et Eccleſia accepit eaſdem. Reliqua aūt ad myſtici ſenſus ueritatem ſpectant:ſm ſpiritualē ſiquidem ſenſum,unus Petrus unitatem Eccleſiæ ſignificat, & uniuerſalem Eccleſiam repræſentat. Vnde Cypria. Hiero.& Aug.dicta, quæ obiiciendo allata ſunt,veriſſima ſunt,ſed iuxta ſenſum myſticum. Sed non aduerſantur ſenſui literali : quo(ut Euangelica teſtatur hyſtoria) ipſe Petrus in propria perſona,cui reuelatio facta est,ſidē,clauiumq; promiſſionē accepit. Ad clariorem tñ notitiā habendam uerborum Aug.ſcito duplicem Euangelij ſenſum:hoc eſt literalē(quo uerificatur,Tibi,id eſt Petro,dabo claues regni cælorum.)& myſticum quo uerificatur tibi, id eſt Eccleſiæ ſignificatæ per te dabo,claues regni cælorū eſſe ab Aug.comparatum non penes uerū uel falſum, ſed penes clarū uel minus clarum. Ad ſenſum ſiquidem myſticum ſpectat, ꝙ Petrus gerat in figura perſonā Eccleſiæ:ſicut ad ſenſum myſticum pertinet,ꝙ Iudas gerat perſonā inimicorum Chriſti : ad literam aūt ipſe Iudas erat Chriſti inimicus, & ipſe Petrus eſt cui promiſſæ ſunt claues. Vñ Aug.quia ſenſus myſticus altior eſt, q̃ ſenſus literalis, in propoſito (ut teſtantur tot q̃ones, quæ circa ſenſum literalem emergunt) & ſenſus myſticus eſt oibus manifeſtus ut et uulgares ſciant,claues eſſe Eccleſiæ, comparauit ſenſum literalem(iuxta quem claues promiſſæ ſunt perſonæ Petri futuri paſtoris totius Eccleſiæ)ad ſenſum myſticum iuxta quē claues promiſſæ ſunt Petro in figura Eccleſiæ: & dixit,qđ myſticus ſenſus eſt clarior: hoc.n.ſonant illa uerba: Nō habent illuſtrē intellectū,niſi ad Eccleſiam referantᷣ, cuius ille geſſit in figura perſonam. Negauit ſiquidem illuſtrem, & non negauit uerum intellectum niſi ad Eccleſiam referantur:conſtat.n.illuſtre ad claritatem pertinere. Et hoc intendere Auguſtinum patet ex contextu:uolens.n.exponere Pſalmum illum, Deus laudem meā,partim de Iuda,partim de populo Iudæorū inimico Chriſti,præmittit,ſi aūt de tali genere maiorū,i.inimicorum Chriſti ingratorum Iudæorum,oīa mihi videntᷣ poſſe clarius aperiri:& ſtatim ſubdit uerba allata,ubi clare videre quilibet pōt non derogari ueritati ſenſus literalis(quo perſonę Petri ſunt claues promiſſæ)ex hoc quod ſenſus iſte non eſt ita clarus ſicut myſt.cui:neq;.n.ſolus eſt tex,iſte talis,ſed innumeros habet in ſacra Scriptura cōſodales:quorum ſenſus illuſtris non n ſi myſticus eſt. Allata quoque uerba Aug.ſup Io. nō negant Petro in propriā perſonam dictum eſſe, Tibi dabo claues:ſed affirmant,Petro in perſona Eccleſię figuratiuè dictum eſſe, Tibi dabo claues. Ex hac aūt uera affirmatione non ſequi negationē illius alterius ueritatis ſatis patet. Ad uim aūt, quæ fit in coniunctione aduerſatiua,rñdetur ꝙ coniunctio illa augmētatiua,eſt iuxta frequentatiuum loquendi uſum, quo dicimus aliquem virtute bonū uirum,ſed officio bonum ciuē : & ſimilia. Tanquā enumeratis Aug.quibuſdam perſonalibus Petri conditionibus,auxerit conditionē Petri,tranſeundo ad extenſionē eius in uniuerſam Eccleſiā ſignificatiuè,cū qua ſignificatiua conditione ſtat, ꝙ per proprietatem paſtoralis officij idē Petrus ad uniuerſam ſe extendat Eccleſiam; quamuis hoc non ſit ibi ab Auguſtino explicatū,qui de Petro & Ioanne myſticè tractabat,ut ille actiuæ,iſte contemplatiuæ uitę perſonam gerebat. Vñ quum infertur,ꝙ non unus,ſed unitas claues accepit,pro quanto affirmatᷣ unitatem claues accepiſſe,uerū dr, ſicut uerum eſt eccleſiam accepiſſe claues quatenus uerò negatᷣ vnum Petrum accepiſſe claues,aut falſum dr,aut piè exponendum eſt. Nam ſi idō negatur unus,ut negetur Petrus, falſum dr contra Euangelicam hiſtoriam:ſi autem idō negatur unus, vt negetur ſolitudo perſonalis , hoc eſt,ut Petrus non acceperit claues ſecum ſepeliendas,ſed ut in ipſo Eccleſia uſque ad finē ſeculi duraturas claues acceperit, uerum dr : ſic.n.non unus,i.pro ſe tantum,ſed unitas Eccleſiæ in illo uno claues accepit. In nullo tamen citatorum locorum habetur negatiua iſta. Non unus claues accepit. Et ex iis quæ diximus , ſoluendæ ſimiles obiectiones relinquuntur: ut non ſit opus omnia , quæ obiici poſſunt, afferre. Reliqua ex Cypria.allata de paritate Apoſtolorum,inferius loco ſuo patebunt.

CAPVT IIII.

Verba Christi Tibi dabo claues, Petro non in perſona omnium Apoſtolorum dicta eſſe.

EXCLVSIS prioribus erroribus, tractanda eſt eorum opinio, qui Petro intelligunt in perſona omnium Apoſtolorum dictum a Chriſto, Tibi dabo claues, &c. Afferunt autem ad hoc argumenta quatuor. Primum ex interrogatione Domini:nam non Petrum ſolum,ſed communiter omnes interrogauit, Vos autem quem me eſſe dicitis?

¶Scđm ex perſona Petri , quia Petrus olim primus erat Apoſtolorum,& perſonam omnium induit,pro omnibus reſpondēdo. Vnde Chry.dicit omnibus diſcipulis interrogatis, Petrus tanquam os Apoſtolorum & caput pro omnibus reſpondet. Et confirmatur:quia niſi in perſona omnium Petrus reſpondiſſet, fuiſſet expectanda aliorum reſponſio:aut rei fuiſſent alij Apoſtoli omiſſæ reſponſionis ad interrogationem Domini, Vos autem quem me eſſe dicitis.

¶Tertium ex fructu:quia claues regni cælorum datæ ſunt omnibus Apoſtolis.

¶Quartum ex communibus,quia Chriſtus dixit,Quod uni dico,omnibus dico.

¶ANTEQVAM autem ad hæc reſpondeatur,ex plano ſenſu tex. Euang.monſtrandum eſt directa eſſe hæc domini uerba ad Petrum ſolum. Patet ſiquidem hoc primo ex principio ſermonis Dominici ad Petrum quum dixit, Beatus es Simon Bariona. hoc enim non poteſt referri uere ad omnes. Tum quia exprimitur proprium nomen Simonis: & explicatur cuius ſit ſecundum carnem filius,dicendo, Bariona, id eſt filius Ionæ. Tum quia falſum hoc fuiſſet de Iuda : quoniam non credidit in Chriſtum:ut teſtatur Io.6.ca.refert Dominum dixiſſe . Sed ſunt quidam ex uobis,qui non credunt:& ſtatim ſubdit rationem dicti, Sciebat.n.ab initio Ieſus qui eſſent credētes, & quis traditurus eſſet eum. Et rurſus in calce eiuſdem c. dicente Petro pro 12.apoſtolis:Et nos credimus & cognouimus, quia tu es Chriſtus filius Dei:reſpōdit ei Ieſus, Nonne ego uos 12.elegi & ex uobis unus diabolus eſt? non pōt ergo uerificari quod ad omnes Apoſtolos dictum ſit, Beatus es:quum unus eorum non crederet,& diabolus eſſet. Secundò ex ſubiuncta ratione : quia caro & ſanguis non reuelauit tibi ſed pater meus qui eſt in cœlis. Nam ex his Dñi uerbis conſtat, Petro reuelationem factam eſſe a cœleſti patre,ita ꝙ hoc negare eſſet cōtrarium fidei: ſed non propterea hinc conſtat aliis Apoſtolis huiuſmodi reuelationem eſſe factam:ſcriptura enim hoc non tradit,& propterea eandem facilitate contemnitur, qua affirmatur. Cōſtat igitur hinc quod ad Petrum uerba diriguntur, & non conſtat,qđ ad alios extendantur. Tertiò ,ex ſubiuncta affirmatione. Tu es Petrus monſtrat enim & pronomen,tu,& nomen ſibi prius impoſitum a Chriſto Io.1.Tu uocaberis Cephas,quod interpretatur Petrus,quod ad ſolum Petrum ſermo dirigitur. nam ſi per pronomen demōſtratiuū ad ſenſum,adiuncto & nomine proprio à natiuitate,ſcilicet Simon, & nomine patris carnalis , & nomine quo ſolus cognominatus eſt à Chriſto a principio diſcipulatus,ſ. Petrus & interiori dono reuelationis (quod non conſtat aliis fuiſſe conceſſum) non ſufficienter ſignatū eſt qđ ad ipſum ſolum eſt ſermo:quibus quæſo uerbis deſcribendum fuit ab Euangeliſta,ꝙ ad ſolum Petrum erat ſermo? Et confirmatur:quia eodem pronomine demonſtratiuo ad ſenſum vſus eſt Dñs ſubiungens, Et tibi dabo,&c. Et confirmatur ex eo,ꝙ nō pluribus nec maioribus circunſtantijs deſcribuntur & nominātur a notariis perſonæ hęredes,aut legatarię , q̃ perſona Petri in hoc textu deſcripta ac nominata eſt:ut patet colligendo,Simonem filium Ionæ Petrum ex interna reuelatione commendatum. Ex uerbis igitur & ex ſenſu uerborum clara luce patet, ſoli Petro dictum eſſe,Tibi dabo claues,&c.

¶AD PRIMAM aūt obiectionē in oppoſitū dr,ex hoc quod Dñs interrogauit oēs,non cogi reliquum ſermonem dirigi ad oēs:frequenter.n.diuertitur ſermo a pluribus ad unum,aut ecō uerſo. Mater ſiquidem filiorum Zebedæi petiit , ut ſederent duo filii ſui,unus ad dexterā,& alter ad ſiniſtram : Dñs aūt ad filios rñdendo,ſermonem dirigit,poteſtis bibere calicē,quem ego bibiturus ſum, Et ſi diligenter perſpectus fuerit euangelicus tex. ipſa conuerſio ſermonis atteſtatur,quod non omnem ſermonem ad omnes dirigebat:inquit enim Matthæus quod primò & ſecundò interrogauit diſcipulos cōiter, deinde ad Petrū ſermonē uertit:& rurſus ad diſcipulos ſermonē cōuertit cū ſubditᷣ, Tunc pcepit diſcipulis ſuis, ut nemini dicerēt quia ipſe eſſet Ieſus, &c, Si.n.ſiquis iſte ſermo ad oēs fuiſſet directus non narraſſet Euāgeliſta huiuſmodi uariā conuerſionē ſermonis. Nec efficit,qđ cōis Petro & aliis cauſa effecta Domini interrogatione ſit, cum hac enim cōmunitate ſtat,ꝙ appropriate ſit Petro, nam in maiori cauſa, cōmunis ſcilicet tentationis,ſolius Petri ratio habita eſt:vt ipſe Dñs teſtatur Lucæ 22.

dicens, Simon, ecce Satanas expetiuit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego aũt rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquã conuerſus confirma fratres tuos. Vbi patet oẽs expetitos a Satana: & tamen Dominum pro ſolo Petro oraſſe. Oraui, inquit, pro te, non pro vobis: imo alios Petro commendauit.

Vnum pro multis reſpondere tripliciter contingit.

¶ Ad ſecundam obiectionẽ ex perſona Petri dr̃, q̃ gerere perſonam eõem, ſeu reſpondere pro oĩbus Apoſtolis, põt intelligi tripliciter. Vel ex officio, puta quia habet curã eorum. Vel per viam commiſſionis, puta quia Apoſtoli commiſerunt Petro vt in perſona oĩm pro oĩbus rñderet. Vel per viam ratificationis: vt quia rñſio data à petro, grata fuit cõiter Apoſtolis, utpote congrua ac eximia. Ecce n. dem q̃ Petrus non gereret perſonam eõem ex officio, ex eo patet quod nondum erat conſtitutus paſtor eorum: neq; proprie erat cap. eorum, niſi ſicut primus inter canonicos poteſt dici caput canonicorum. Similiter q̃ non ex commiſſione Apoſtolorum reſponderet, non ſolum ex eo patet q̃ huiuſmõi commiſſio ſolũ temere affirmaretur, qm̃ ex Scriptura non habetur, ſed ex eo conuincitur, q̃ Dñs expreſſe teſtatur. Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus. Vbi excludit non ſolum oẽ humanum conſilium, ſed ẽt diſciplinam, & ex ſenſibili auditu doctrinæ ipſius Chriſti, dum interiori ſpirituali reuelationi Patris, qui in cælis eſt, Petri notitiã, qua Chriſtum Filium Dei viui confeſſus eſt, attribuit. Si. n. ex conſultatione cum alijs Apoſtolis reſponſum dediſſet, non ſibi dictum fuiſſet, Quia caro & ſanguis non reuelauit tibi: quum inter eos eſſet conſanguinitas & carnalis propinquitas. & ſimiliter non fuiſſet recurſum ad actorem oĩno ſpiritualem & deſignatum tam a remotis, ſ. in cœlis. Hæc. n. oĩa manifeſte teſtantur Petri confeſſionem non ex Apoſtolorum commiſſione, ſed ex interiori ipſi Petro facta reuelatione proceſſiſſe. Et confirmatur hoc ex contextu Evangelij, nam præmiſſa Dñi interrogatione prima diſcipulorum, quem dicunt homines eſſe filium hoĩs? quia reſponſio fuit cõis Euangeliſta dicit, at illi dixerunt: in ſecunda uero interrogatione eorundem (Vos aũt quẽ me eſſe dicitis?) quia reſponſio propria fuit Petro. Euangeliſta dicit: Reſpondens Simon Petrus dixit. Et confirmatur rurſus ex Ioan. 6. cap. Vbi dĩam aperte notare poſſumus inter Petrũ in perſona omnium loquentem vel in perſona propria: nam ibidem loquens Petrus in perſona omnium Chriſto Dño d. rẽ ti, Nunquid & uos uultis abire? rñdit e Simon Petrus in perſona oĩm, Dñe ad quem ibimus? uerba uitæ æternæ habes, & nos credimus & cognouimus quia tu es Chriſtus filius Dei. Et ſubdit Euangeliſta, Reſpondit ei Ieſus, Nonne ego uos duodecim elegi, & unus ex uobis diabolus eſt? Vbi, conferendo textũ Ioãnis textui Matthæi, aperte apparet, qñ tunc apud Ioanẽ in perſona oĩm Petrus rndit, loquutus eſt in numero plurali primæ perſonæ, dicens, ad quẽ ibimus? & nos credimus & cognouimus, & ſimiliter Dñs rñdit non Petro: ſed eis, hic uero apud Matth. oĩa ſunt in numero ſingulari cum pronominibus demonſtratiuis ſolius petri, tã in reſponſione petri, quã in replicatione Dñi, & promiſſionibus ac aſſertionibus, Tibi, inquit, dabo, non uobis: quodcunq; ligaueris nõ quodcunque ligaueritis: tu es petrus, non uos eſtis petrus, ut patet in litera. Huiuſmõi. n. dĩa manifeſtat q̃ petrus ex proprijs intuitus cæleſti patre habitis ſolus rñdet, ſoluſq; à Chriſto monſtratur. Nec putes propterea hanc eandem eſſe lectionẽ apud Matthæũ & Ioannem: qm̃ iſta Matthæi fuit poſtea, quæ referuntur a Ioanne. Quod ex multis patet. illa. n. Ioannis fuit poſt miraculũ de quinque panibus, & in Capernaum ut ibidẽ apparet: quod autem refert Matthæus, fuit non ſolum poſt miraculum de quinque panibus. ſed ẽt poſt aliud miraculũ de ſeptẽ panibus: ut patet Matt. 16. & fuit in partibus Cæſareæ Philippi. Dicendum eſt ergo, q̃ reſponſio petri tanquã grata & rata pro oĩbus, dr̃ fuiſſe in perſona oĩm, ſicut frequenter contingit, quod collegis pluribus interrogatis, primo bene rñdente, ab oĩbus, ut rata ht̃ reſponſio, & pro oĩbus reſpondiſſe primum frequentiſſimo uſu dicimus.

quomodo intelligatur Petrum reſpondiſſe primo pro omnibus Apoſtolis, cũ ipſum unum interrogaret Vos autẽ quem me eſſe dicitis?

Et ſic intelligenda ſunt verba Chry. & glo. interli. & quorumcunque aliorum dicentium, quod petrus reſpondet pro oĩbus: erat. n. os oĩm tanquã ratificatũ ab oĩbus. Vnde Chry. Homel. 55. ſuper Matt. ſubdit: Solus petrus reſpondet: & confeſtim præſiliens, ac præueniens ait, Tu es Chriſtus, &c. Vbi uides non conſilio aut commiſſione aliorum reſpondiſſe, ſed præueniſſe. & Aug. de uerbis Apoſt. ſerm. 31. ait, reſpõdit petrus unus pro oĩbus quia unitas in oĩb. Vbi uidere potes quare dr̃ Petrũ rñdiſſe p oĩbus, non ex commiſſione omnium, non ex officio, ſed ex unitate omnium: quia ſ. omnes erant fratres, & q̃ primus eorũ optime reſpondit omnibus placere fecit. Sicut inter fratres unitos, ac unanimes q̃ ab uno bene dr̃, ab omnibus tanquam habetur, & ut ab omnibus dictum ſumitur. Et hinc patet reſponſio ad confirmationem ſubiunctam, ex eo enim, q̃ Chriſtus petri reſponſionem approbauit & commendauit, Petrumque beauit, ac illi tot promiſit, uanum apparet expectationem ingerere, ut audiantur alij. quis enim aliud dicturus eſſet quã quod diuinitus reuelatum, & ſic remuneratum uidet. Vnde nec remanſerunt non reſpondentes alij: quia gratam eis eſſe petri reſponſionem ſuffecit. Inſinuatur aũt petri reſponſionem alijs Apoſtolis gratam fuiſſe non ſolum ex hoc, q̃ eſt rationi conſentaneum iuxta humanum morem: ſed ex ſubiunctis ſtatim Euangeliſtæ uerbis, Tunc præcepit Diſcipulis ſuis, ut nemini dicerent, quia ipſe eſſet Ieſus. Hoc ſiquidem præcepto monſtrantur Diſcipuli petri confeſſionem tenuiſſe: ideo enim ne alijs dicant inhibentur.

Ad tertiũ

¶ Ad tertiam aũt dr̃, quod ſi intendit arguens promiſſas per uerba hæc omnibus Apoſtolis claues, principium petit: hoc. n. eſt quod probandum erat. Si uero intendit: quod per alia uerba Dñs Apoſtolis alijs claues regni cœlorum tradiderit ad ſequẽs ſpectat capitulum, ubi hoc tractabitur.

Ad quartum.

¶ Ad quartam obiectionẽ dr̃, q̃ auctoritatem illam, Quod uni dico, nullibi inuenio in Euangelio. Verum tñ ubicunque inueniatur, dr̃ quod ad literam intelligitur de dicere doctrinaliter Marcus ſcilicet in ſimili c. 13. Quod uobis dico omnibus dico: vigilate: Poteſt nihilominus ad propoſitum dici, q̃ in hac auctoritate non habetur, quod uni do omnibus do: aliud eſt. n. dicere, & aliud dare: præſens aũt ſermo non de dicere, ſed de dare eſt: inquit. n. Dominus, Tibi dabo claues regni cœlorũ: & ppea auctoritas non eſt ad propoſitum. Ex quibus omnibus patere poteſt, quod ex his Domini uerbis Matth. 16. ſolus petrus promiſſionem accepit clauium regni cœlorum.

C A P. V.

¶ Apoſtolis alijs non eſſe alias collatum, quod Petro.

QVAMVIS fateantur multi præmiſſum textum Euangelij ad ſolum petrum pertinere, affirmant tñ nonnulli totũ hoc, quod petro promiſſum eſt, datum eſſe Chriſto aliis reliquis Apoſtolis, idque uerum eſſe multis affirmant argumentis ex ſacra Scriptura. Primo Matth. 18. Apoſtolis cõiter dicitur, Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram erunt ſoluta & in cœlo. Vbique apparet poteſtatem prius petro promiſſam, ad omnes extenſam eſſe.

¶ Secundo, Ioan. 20. Apoſtolis cõiter exhibentur claues petro promiſſæ dicendo, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.

¶ Tertio, Ioan. quoque ibi. Apoſtolis cõiter dicit Chriſtus, Sicut miſit me Pater, & ego mitto uos. Et ſimiliter Mar. ult. & Matt. ult. oẽs cõiter miſſi ad docendum, prædicandũ, &c. Deinde manifeſtatur idem ex factis: nã Act. 8. petrus miſſus cum Ioanne legitur in Samariã ab Apoſtolis, qui erant Hieroſolymis. Et Act. 15. in ſynodo de legaliũ obſeruatione, præſente petro Iacobus dedit ſententiã, dum dixit. Ego iudico non inquietari eos, &c. ad Gal. quoque 2. Petrus & Iacobus & Ioannes qui uidebantur columnæ eſſe, dextras dederũt Paulo Barnabæ ſocietatis. Ex quibus geſtis æqualitas cõprobatur petri & aliorũ Apoſtolorum.

¶ Afferuntur deinũ mille auctoritates ſanctorũ ſonantes æqualitatẽ petri & aliorum Apoſtolorũ, ut eſt illa Cypria. & habet 24. q. 1. loquitur Dominus, dicens, qđ parẽ poteſtatẽ oĩbus Apoſtolis tribuit: & hoc utique erant cæteri Apoſto. quod petrus fuit, pari conſortio prædit: & honoris & poteſtatis. Et illa Hierony. contra Iouin. li. 1. c. 14. At ſi tu dicis, Super petrum fundatur Eccleſia, licet id ipſum in alio loco ſuper oẽs poſt. fiat, & claues regni cælorũ cuncti accipiant, & ex æquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidetur. Et quæcunqua aliæ ſimiles.

¶ AD EVIDENTIAM horum, ſcito ex Euãgelico textu duo inueniri ſingulariter promiſſa petro, quibus Orig. addidit tertiũ. Primũ eſt, Super hanc petrã ædificabo Eccleſiã meã. hoc. n. ſoli petro promiſſũ legimus. Secundũ eſt, Tibi dabo claues regni cœlorũ, quod nulli alij inuenitur promiſſum. Tertiũ ab Orig. notandũ eſt, quod petro dr̃, Quodcunque ligaueris ſuper terra, erit & in cœlis, in numero plurali: & ſimiliter. Quodcunque ſolueritis ſuper terrã. &c. Apoſtolis aũt cõiter dr̃, q̃ erunt ligata, aut ſoluta in cœlo, in numero ſingulari. Et rationem ſubdit: quia non ſunt tantæ perfectionis, ſicut petrus.

¶ Inter quatuor ergo promiſſiones petro factas, primæ ab alijs dĩa clara eſt: nã cõſtat aliud ſignificari p fore Eccleſiæ fundãm quod explicat, Super hanc petrã ædificabo Eccleſiam meã, & aliud per habiturũ claues, & ſoluere & ligare. Sed dĩa inter ſecundã, id eſt inter claues regni cælorum, & tertiam ad quartã, hoc eſt ligare & ſoluere, non eſt uſquequaque nota, apparet ſiquidem iuxta literæ ſuperficiem per claues poteſtatem, per ligare aũt & ſoluere explicari eſſe actus poteſtatis, ut efficacia clauium declaratur, quo pacto ſ. ad cœlorum regnum peruenirent. Huiuſmõi enim efficacia manifeſtatur dicendo, Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, & quia pluraliter cœlorum regnum promiſerat, ideo pluraliter dixit in cœlis. Et iuxta hunc ſenſum promiſſio clauium a promiſſione ſoluen-

ſoluendi & ligandi differunt, ſicut promiſsio poteſtatis à promiſsione actuū illius explicatiua. Sunt hæc uerā quidē, ſed non totam continēt Euangelij ſententiam. Quod ut plenius intelligas, ſcito duplicis generis inueniri actus clauium, quidā enim ſunt actus adæquati ipſis clauibus: quidam uero minores ipſis. Illi ſunt ueluti actus totales, iſti actus partiales. Adæquati autē clauibus actus ſunt, aperire, & claudere: partiales autem ſunt, ligare, & ſoluere. Declaro ſingula. Qđ aperire, & claudere ſint actus adæquantes claues, & uoces ſonant & officiū clauiū clariſſimè teſtatur, claues. n. ſolummodo ad aperiendum & claudendum ſunt. Nec deſunt Scripturarum teſtimonia tam ex ueteri q̄ ex nouo Teſtamento. Eſa. 22. c. quū dictū eſſet: Et dabo clauem domus Dauid: ſubditur, Et aperiet, & claudet: & ſimiliter Apoc. 3. idem reperimr. Qđ uerò ſoluere, & ligare ſint actus clauium doctores omnes teſtantur. Quod autē ſint actus partiales, & non adæquati clauibus, ex hoc patet, quod ſoluere & ligare ſe habent ad aperire & claudere, ut partes ad totum omnis. n. qui ſoluit aliquem aperit illi regnum cælorum: ſed non oīs q aperit alicui regnum cælorum, ſoluit illum: & ſimiliter omnis qui ligat claudit, ſed non omnis qui claudit: ligat.

¶ Et ne per multa diutius uagemur, ſed ſolida ratio ſimul cum ueritate pateat, ſoluere, & ligare actus ſunt iudiciales. ſiue in ſacro pœnitentiæ, ſiue in foro eccleſiaſtico, aperire & claudere actus ſunt ſuperiores, comprehendentes ſub ſe & actus iudiciales & actus non iudiciales: utriſque enim clauditur & aperitur regnum cælorum. Et quidē, qđ cælorum regnum multi claudant aliis abſque uinculo iudiciali, teſtatur Dñs Lucæ 11. dicens, Væ uobis legiſperitis, qui tuliſtis clauem ſcientiæ, ipſi non introiſtis, & eos qui introibāt prohibuiſtis. Quod uero regnum cælorum aperiant abſque actu iudicii, magiſtra rerum experientia monſtrat: dum paſtoris prouidentia, gubernatione, doctrina, diſpenſatione, commutatione, &c. continue aperitur Eccleſiæ regnū cælorum. Differt ergo promiſsio clauium (Tibi dabo claues regni cælorū) à ſubiunctis duabus reliquis, Et quodcumque ligaueris, & quodcūque ſolueris, ſm rem promiſſam, non ſolū ſicut poteſtas ab actibus. ſed ſicut ptās ab actibus in adæquatis, ſeu minoribus & partialibus: ita q̄ quum promiſſæ ſunt claues Petro, promiſſa eſt ptās aperiendi & claudendi regnū cælorū: quū autē promiſſum eſt eidē, Et quodcunique ligaueris, Et qđcunque ſolueris explicata eſt clauium efficacia in actibus minoribus, ut perciperemus q̄ ſi partialium actuum tanta eſt efficacia, multo magis adæquatorū actuū efficacia pertinget ad cælos. Quocirca promittēdo claues, promittitur totū: promittendo autē actus ſoluendi ligandi, non promittitur totū, ſed promittūr actus partiales. Et ppterea ex hoc, q̄ ſoli Petro promiſſæ ſunt claues regni cælorū fateri oportet ſoli Petro promiſſam eſſe ptātem aperiendi & claudendi regnū cælorum: non q̄ ſolus aperire & claudere poſſit cælorū regnū: nā ut prędictū eſt, quicū que ſoluit aliquem, aperit illi regnū cælorū, ſed quia ſolus pt quicquid pertinet ad aperiendum & claudendum regnū cælorum, nō iſtis uel illis, ſed Eccleſiæ ædificatę ſup eum à Chriſto. Hunc ſenſum, hancque differentiā ad literam uerificari ex tribus ultra prædic. a declaratur: primò ex interpoſita ſemper cōiunctione copulatiua in textu euangelico: ait. n. Tu es Petrus & ſup hāc petrā, & tibi dabo claues, & quodcunque ligaueris, & quodcunque ſolueris diuerſitatē. n. promiſſarū rerum coniunctio copulatiua inſinuat. Scđo, quia Dñs nō dixit, & cuicūque aperueris, & cuicūque clauſeris, ſed dixit. quodcūque ſolueris, & quodcūque ligaueris. Si. n. claues exponere uoluiſſet per adæquatos procul dubio actus (qui ſunt aperire & claudere) exponēdæ erant: ſed ubi ad ligandum & ſoluendum deſcendit, manifeſtauit ſe non exponere claues, ſed ad minores actus clauium tranſire. Tertio, ex eo qđ numquā Apoſtolis promiſit, aut dedit claues regni cælorum, uel illarum adæquatos actus, ſ. aperire & claudere regnum cælorum: ſed de partialibus actibus clauium locutus legitur cum Apoſtolis: & dicendo, Quęcunque alligaueritis ſup terrā, &c. dicēdo, Quorū remiſeritis peccata, &c.

Inſtantia.

Et ſi inſtet, qđ nec & Petro Dñs actus adæquatos clauibus dedit, aut promiſit: quia claues quidem illi promiſit, ſed nunquā promiſit, q̄ aperiret & clauderet. Abſit à diuina ſapientia, ut ſilētio inuol. erit actus adæquatos clauiū: quū. n. explicauit cui° eſſent claues, ut aperiēdi, & claudēdi explanauit proculdubio actus adæquatos clauium, qui ſunt aperire & claudere. Conſtat autē ideo appoſuiſſe, regni cælorum, ut exponeretur, q̄ claues ſunt regni cælorum, ut aperiendi & claudendi. Eo ipſo igitur, q̄ promiſit ſoli petro claues regni cælorum, promiſit ſoli petro adæquatos actus clauium: ſeu, qđ idē eſt claues ſm actus adæquatos clauibus: & poſt hanc promiſſionem deſcendit ad actus iudiciarios, Et quodcunque ligaueris, Et quodcunque ſolueris ut prædictum eſt. Ex Euangelico igitur textu duæ euidēter reſtant ſoli petro promiſſiones: hoc eſt fore fundamentum Eccleſiæ, (ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam) & dandas ei claues regni cælorū: Et tibi dabo claues regni cælorum.

¶ Nec carent hæc obiectionibus. Nam contra primam promiſſionē opponitur aut ſolūm Chřm eſſe fundamentum eccleſiæ iuxta illud primæ ad Cor. 3. Fundamentum aliud nemo pōt ponere præter illud qđ poſitum eſt, qđ eſt Chriſtus Ieſus) aut ſi multiplex fundamentum admittitur, non ſolus petrus eſt eccleſiæ fundamētum, ſed & alii Apoſtoli: iuxta illud Ad Eph. 2. Superędificati ſuper fundamentum Apoſtolorum: & Apoca. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim & in ipſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorum.

Oppoſitio contra primam promiſſionē.

¶ Contra ſm uero opponitur primò, Si promiſſione clauium promittitur tota poteſtas. cur poſt totum promittuntur partes, Quodcunque ligaueris, &, Quodcunque ſolueris ſuffiſſet. n. hæc promiſſa in toto. Secundo, ſi ſoluere & ligare ſunt partiales actus clauium, cur theologi in 18. & 19. & di. 4. ſen. de clauibus tractando, diffiniunt eas p actus iudiciales, q ſunt ligare & ſoluere? diffinitio. n. per proprios & adæquatos actus dari debet.

Prima oppoſitio cōtra ſecundā promiſſionem.

Secunda.

¶ Tertiò, Cur claues Apoſtolicę in ordinatione præsbyterorum dari affirmant, ſi illis non conferunt niſi minores actus clauiū?

Tertia.

¶ Quartò, Cur claues dicuntur claues eccleſiæ, & non dicuntur claues petri, ſi ſoli petro primò datæ ſunt?

Quarta.

¶ Non eſt autē difficilè his ſatisfacere. Et obiectia quidē cōtra primam pmiſſionē petro factam vt foret fundamentum Eccleſię, rñdetur, q̄ eſſe eccleſiæ fundamentum ſimpliciter. id eſt totaliter proprium eſt Chřo: eſſe autem fundamentum eccleſiæ ſm aliquod tempus, uel ſm aliquam rōnem particularem, cōicatum eſt. Et ſanctis quidem quibus reuelata eſt doctrina fidei pro eccleſia, cōicatum eſt eſſe fundamentum ſub rōnibus Apoſtolorum & prophetarū, petro autem ultra prędictam rōnem promiſſum eſt fore fundamentum ſm rōnem paſtoris totius eccleſiæ Chriſti: ſecundum quam rationem non conuenit aliis Apoſtolis eſſe fundamentum. Et propterea diuerſimodè dicitur fundamentum de hoc triplici modo, de Chriſto enim dicitur cum excluſione aliorum (Fundamentum aliud nemo pōt ponere, &c.) de Apoſtolis uerò & prophetis dr cū additione fundamenti totalis, id eſt Chřidum & ad Eph. 2. adiungitur, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu. ubi Aug. dicit, Ne Apoſtoli uel prophetæ, in quibus fundata eſt ciuitas, ſe tenerētur in ſe, in Chriſto totum innititur primo fundamento: qđ fundamentum in ſummo eſt non imo, ut in corporali fabrica. Et Apo. 21. ſubiungitur. Et agni id eſt Chriſti. De petro uerò adiūgit ipſe Chriſtus, ædificabo eccleſiam meam, oſtendatur ex Chriſto principaliter pendere eccleſiæ ædificium.

Ad obiecta contra primā promiſſionē.

¶ Ad quæſita uerò circa promiſſas claues rñdēdo, dicitur ideo poſt promiſſum totum p claues. promiſſas quoque eſſe partes per, Quodcunque ligaueris, & quodcunque ſolueris, ut mōſtraretur diuerſitas rerum promiſſarum. Si. n. ſub vnica promiſſione omnia comprehenſa eſſent abſque coniunctionibus copulatiuis, aut ſolę claues promiſſæ fuiſſent, adæquatas putaſſes, & exhauſtas claues per hæc duo, Quodcunq; ligaueris, & quodcunque ſolueris. Nunc autem, quia tam aperte promiſſarum rerū diuerſitas monſtrata eſt, exprimendo ſingula cum cōiunctionibus copulatiuis, clarè intelligimus non totum quod promiſſū eſt petro, promitti aut exhiberi cuicunque alteri per hoc, quod promittitur aut datur, Quodcunque alligaueris, & quodcunq; ſolueris, &c. ſed per hoc promitti aut dari tantum qđ tertio & quarto loco promiſſum eſt & petro. Et inde uideres manere primas promiſſiones apud petrum ſolūm.

Ad primū contra ſecundā promiſſionē

¶ Ad ſm uerò quæſitum reſpondetur, ideo claues à Theologis pee actus iudicis diffinitas, quia de clauibus ordinis reactabant ut patet in tex. Magiſtri ſententiarum in principio di. 18. (ubi affertur Amb. dicens, ius. o. hoc ſolis permiſſum eſt ſacerdotibus) q̄ in principio diſt. 19. ut dr, Dantur claues per miniſterium epiſcopi in promotione ſacerdotii: quum enim ſacerdotalem recipit ordinem ſimul & has claues recipit. Et per hoc ſoluitur tertium quęſitum.

Ad ſecundam.

Ad tertiū

¶ Ad quartum, autem quod non de re, ſed de nomine, & propterea extraneum quodammodo eſt, reſpondetur quod claues dicuntur & eccleſię & petri: ſolus. n. petrus clauiger dr̄ regni cælorum. Et petri quidem ſunt capiti utentis, vt per quem ad eccleſiam deriuantur: eccleſiæ autem ſunt & finis, quia propter eccleſiam petrus habet claues, & ut utentis in ſuis epiſcopis & ſacerdotibus: ita tamen quod ſecundum earum totalitatem eccleſia vtitur illis in ſuo capite, ſecundum autem partiales vſus utitur in epiſcopis & aliis miniſtris. Remanet ergo ſolida ſententia dicta.

Ad quartū.

¶ AD PRIMVM eſt argumentorū in principio allatorū, dr̄ Dñm per illa uerba, Quęcūque alligaueritis ſuper terram, &c. non adęquaſſe promiſſiones quatuor factas Petro, ſed ſolas duas ultimas, vt litera ipſa teſtatur, Et propterea non dixit Dñs, Dabo uobis, aut eccleſię claues regni cælorum: quum tñ dixiſſet Petro coram eiſdē, Tibi dabo claues regni cælorum

Ad primū principale.

Vnde

Vnde ex hoc ipſo, quòd aliis Apoſtolis Dñs dixit, Quæcunque alligaueritis, &c. non facta mentione de clauibus manifeſte habetur quòd non totum quod promiſerat petro repetiit in poteſtate aliorum tanquam petro totum, aliis uerò partes cõmiſerunt.

Ad ſecundum.

¶ Ad ſecundum uero dr, quòd poſt reſurrectionem dicendo, Quorum remiſeritis peccata, &c. datæ ſunt quidẽ Apoſtolis claues, ſed in ſua totalitate: quia datæ ſunt tantum claues ordinis, ut communiter doct. dicunt, & bene. Vnde ad literam quum dr, Quorũ remiſeritis: cuſtituitur iudex eccleſiaſticus in ſacramẽto pœnitentię, quantum eſt ea parte ordinis: quum uero Matt. 18. dictũ fuit eiſdẽ, Quęcũque alligaueritis ſuper terrã, ſermo erat de iudicio eccleſiaſtico in foro iudiciali. Vnde & cõiter dr & bene, quòd tunc ſermo fuit de actibus clauiũ iuriſdictionis: poſtea aũt de actibus clauium ordinis. Et quia (ut declaratum eſt) neutrum iudicium & ſimul ſumptum adæquat claues petro promiſſas, ſed ſoluere & ligare in utroque foro partiales ſunt actus clauium petro promiſſarũ: ſed per utrũque præter ſimul nõ adæquatur præs petro promiſſa.

Claues eccleſia petro & cæteris collatæ nõ eodem penſus ſũt.

Vnde disputationibus uacantes, caueant à ſophiſtis opponentibus claues ordinis & claues iuriſdictionis adæquare claues Eccleſiæ. Venenũ latet hic: quia, proprie & formaliter loquendo, claues petro promiſſæ ſuperiores ſunt clauibus ordinis, & clauibus iuriſdictionis, & propterea Dñs non per actus ordinis aut iuriſdictionis eas expoſuit, ſed per regnũ cælorum procul dubio aperiẽdum uel claudendum, ita qđ perſpicacius intuẽdo (ut prędictum eſt) Domini uerba, Tibi dabo claues regni cęlorum: per illã particulam, regni cælorum, exposuit claues per actum adæquatum. ſ. aperire uel claudere: regnum. n. cælorum aperiendum uel claudendum, actum aperiendi uel claudendi ſecum fert: conſtat aũt, qđ aperire & claudere regnũ cælorum, actus ſunt lõgè ſuperiores omnibus actibus iudicialibus, tam clauium iuriſdictionis, quàm clauium ordinis. Importunè denique inſtantibus nouas nunc inferri Eccleſiæ claues: hactenus. n. non ſunt auditę niſi claues ordinis & claues iuriſdictionis. Vnde nunc tertiæ claues Chri eccleſiæ? Reſpondetur, me non inueniſſe, aut fingere nouas claues, aut nomine: ſed ſi æqua lance librare fas eſt, hęc obiectis inuenient obiicientes ſeipſos arguere. nã neque claues ordinis, neq; claues iuriſdictionis tradidit ſacra Scriptura, ſed doctores explicarunt: claues aũt regni cęlorum Chriſtus Dominus ore proprio conſecrauit. Ego de clauibus regni cælorum loquor non nouitates introduco: ex ipſis Domini uerbis iuxta ſenſum literalẽ perſpicatius intellectum manifeſto quę dico. Oportet aũt arguentes conſiderare ſubtilius Doctorum ſenſum, & uel ex hoc ipſo qđ doctores diſtinguunt regni cælorum claues in claues ordinis & claues iuriſdictionis, intelligere ſuperiores eſſe claues regni cælorum utriſque, & utraſque ſignificare partes clauium regni cęlorum, ac per hoc claues regni cęlorum ſignificare totum maius & ſuperius ſuis partibus, quum ſimpliciter & abſolutè dũr, ut petro promiſſæ ſunt: quia uerò ad partes applicantur ſignificare tam claues ordinis, quàm claues iuriſdictionis: utręque enim claues regni cælorum appellantur. Vnde acuti lectoris officiũ erit diſcernere quando doctores de clauibus regni cęlorum abſolutè, & quando de clauibus regni cælorum applicatis ad ordinem uel iuriſdictionem loquuntur.

Ad tertiũ.

¶ Ad tertium dr, quòd ipſa Domini uerba teſtãtur quod de apoſtolatus authoritate ſermo eſt, quum dr ſicut miſit me Pater, & ego mitto uos: mittere enim & mitti ad apoſtolatum ſpectat iuxta illud Ioannis. 13. Non eſt ſeruus maior domino ſuo neque Apoſtolus maior eſt eo, qui miſit illum: & propterea hinc non habetur niſi paritas apoſtolatus. Et ſimiliter per alios textus, quibus miſſi ſunt pariter ad docendum & prædicandum &c. non habetur niſi paritas, quo ad huiuſmodi commiſſiones: petro autem ſupra hæc oĩa promiſſum eſt, & quod foret eccleſiæ fundamentum, & quod ſibi darentur claues cælorum.

Ad authoritatẽ. act. 8.

¶ His autem quę ex geſtis Apoſtolorum adducunt, facillimè ſatisfit. Docent ſiquidem cõcorditer Theologi primo ſententiarum nõ oportere miſſum minorem eſſe mittente, neque etiam eſſe ab illo nam Filius miſſus eſt à Spirituſancto, quo non eſt minor, & à quo nõ eſt. Ad literam tamen dr, quòd petrus erat plenæ humilitatis, ut inter apoſtolos gereret, ut unus ex illis: & nõ uolebat uti poteſtate quam habebat: & propterea tanquam unus ex apoſtolis ab eiſdem cum Ioanne miſſus eſt. Patet autẽ manifeſte huiuſmodi Petri humilitas Act. 11. quum aduerſus illum diſceptabant alii fideles ex circunciſione: qđ & Gregorius, & habetur 2. q. 7. c. Petrus. notauit dicens, petrus poteſtatẽ regni acceperat & tñ idem apoſtolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gentes intraſſet, non ex poteſtate officii qua poſſet d cere, Oues paſtorem ſuum non accuſent, nec reprehendant, ſed ex authoritate diuinę uirtutis, qua Gentiles acceperant Spiritum ſanctum reſpondit.

¶ Et per hæc poſſet ſimiliter dici in ſynodo de obſeruatione legalium, petrum ſe habuiſſe ut unum apoſtolũ Veruntamen ſi res geſtę rectè notentur, non fuit Petrus conſultans, nec ſoli Apoſtoli: ſed Apoſtoli & presbyteri in Hieruſalem, & propterea concluſio nec à Petro, nec à Iacobo facta eſt, ſed ab Apoſtolis & Senioribus cum omni Eccleſia, ſcribentibus tamen nomine Apoſtolorum & ſeniorum. Vnde falſum eſt, quod Iacobus ſententiam protulerit: quoniam ſententia concluſio eſt quam conſtat ab omnibus factam, ſed dicit iam Iacobus dixit, Ego iudico perinde eſt ac ſi diceret. Hoc eſt iudicium meum. Vnde non introducitur Iacobus iudicans, ſed reſpondens: ſic enim legimus; Et poſtquam tacuerunt reſpondit Iacobus: imo Petrus paſtoris perſonam in principio geſſiſſe uidetur, quoniã ipſe primus ſurgens allegãs diuinã gratiã reprehẽdit eos, qui libertatẽ à legalibus uertebant in dubium. Legimus enim ſic, Quum autem conquiſitio fieret, ſurgens Petrus dicit, &c. ubi monſtratur Petri auctoritas. Quòd dexteras demum ſocietatis Petrus cum aliis dederit: hoc fecit quod quotidie pontifex facit, oẽs Epiſcopos non ſolum, ut ſocios, ſed ut fratres habens.

¶ Ad authoritates denique Doctorũ ſanctorum, ſonantes æqualitatẽ Petri & aliorũ Apoſtolorum, dicitur uerificari de paritate eorũ ſiũ apoſtolatũ: fuerunt. n. æquales omnes in authoritate apoſtolica. Et ſi inſtetur, ſub poteſtate apoſtolica comprehendi poſſe omnia, quę Petrus poterat: in promptu reſponſio eſt ſatiſfactiua, quod dato quod uera eſſet huiuſmodi comprehenſio, ex ea tamen non ſequeretur omnimoda æqualitas ad petrum: eſſent enim eorum poteſtates æquales quo ad res, quas facere poſſent: ſed non eſſent æquales extenſiuè, neque quo ad modum Apoſtoli ſiquidem poteſtatem à Chriſto acceperunt, ut Apoſtoli, hoc eſt, ut Legati: Petro autem, ſupra apoſtolatum, promiſſa eſt (ut infrà manifeſtabitur) poteſtas ut ordinario paſtori eccleſiæ. Et hinc patet tã ſuperior gradus atque unitas poteſtatis petri quàm maior extenſio: quia extendebat ſe ad ipſos etiam Apoſtolos utpote Chriſti oues. Nec paruifacias differentiã penes modũ habendi: magni ſiquidẽ lapſus periculũ eſt ſi confundantur. Aliud quippe eſt habere claues ut Apoſtolos, & aliud habere claues ut caput & paſtorem etiã ipſorum Apoſtolorum: illud nõ derogat petri ſingulari excellentię, hoc aũt ipſum petrum ſuper oẽs ſtatuit, omnibuſq; præficit Apoſtolis ac toti Eccleſiæ. Ad horum differentiam modorũ ſpectat, quòd Dominus ſoli petro claues promittit, aliis autem non dat claues, ſed ea quę ſunt clauium, legas aut tribuit: ſiue Matth. 18. ſiue Ioan. 20. ſiue Matth. & Mar. ult. mo, ſiue Luc. 22. Ego diſpono uobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum. Et ut allatæ primũ authoritates manifeſtentur, patet Cyprianum patet fateri Apoſtolos, ut ſi ſuper unũ petrũ ędificari dicat eccleſiam, ex uerbis Domini, Super hanc petram. & authoritate ſua Dominum diſpoſuiſſe dicat unitatem eccleſiaſticam ab uno petro originem habere. Hiero. quoq; uerba Chriſti apud Matth. Tu es petrus, &c. ſoli petro relinquens ad alium ſe transfert locũ, ubi ſimilia Apoſtolis data narrantur, tria numerãs. primo fundari eccleſiã ſup Apoſtolos oẽs: hoc. n. fieri promulgatũ eſt ad Epheſ. 2. Superædificati ſuper fundamentũ Apoſtolorũ: ſcdo uero quod. ſ. cuncti Apoſtoli claues regni cęlorum accipiant, Matth. 18. Quæcunque alligaueritis & Io. 20. Quorũ remiſeritis habetur, tertiũ autem. & ex ęquo ſuper eos Eccleſiæ fortitudo ſolidet, & ex relatis textibus: ſcilicet Mat. & Mar. ult. & Luc. 22. Ioan. 20. aut etiã ex aliis ſimilibus textibus ſumptum eſt unde patet ex iam dictis æqualitatẽ Apoſtolorum quatenus Apoſtoli ſunt, & in fundando Eccleſiã & in clauibus iuriſdictionis & ordinis & in robore doctrinę, miraculorũ & uitæ, Eccleſiæ fortitudinem ſolidantiũ, quã Hier. affirmat, nihil officere petri ſingulari authoritati. qua ſolus cunctæ præponitur Eccleſiæ. Vnde & Hier. ibi ſubiungit ſtatim, propterea ſñ unus inter 12. eligitur, ut capite cõſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio. Vbi manifeſtè uides ita ex æquo apoſtolatus pares dixiſſe Apoſtolos, ut tamẽ Petrus electus & conſtitutus à Chriſto ſit caput omniũ: hoc ſiquidẽ eſt quod tuemur. Hoc ad differentiã modi habendi ſpectat, quia hinc habes omnes hæc habuiſſe ut Apoſtolos, præter hunc aũt modũ, Petrum ſingulariter habuiſſe ut caput oĩum. Ex duabus autem his authoritatibus declaratis facilè eſſe putamus reliquas rectè interpretãdas iuxta ſenſum prędictarum. manifeſtat aũt hunc eſſe uerũ ſenſũ doctrinæ ſanctorũ tripliciter. Primo, ex eo, qđ patres dicũt Apoſtolos non ſolũ poteſtate, ſed honore qđ niſi ad Apoſtolatum referatur, conſtat eſſe falſum: quũ petrus primatũ honoris manifeſtè habuerit ſñ oẽs. Scđo ex textibus euãgelicis, quos Sancti afferũt ad probãdã huiuſmodi ęqualitatẽ afferunt. n. iſtos quos nunc diſcutimus ex quibus cõſtat nõ plus haberi, quã æqualitatẽ ſiñ Apoſtolatum. Tertio ex ratione, qua utuntur, quia, ſ. Petrus in pſona Eccleſiæ unus accepit claues, &c. ut unitas Eccleſię hinc probaretur. Vbi propter ſchiſmaticos ſiſte pedem. & ſcito duplicitẽ poſſe intelligi unitatem Eccleſiæ per petri unitatem commendatam, primo, ut ſignificata ſit Eccleſiæ unitas in Chriſto capite uno, unitatẽque articulorum fidei, ſacramẽtorũ

Eccle-

Eccleſiæ & ſpei ac charitatis. Secundò, ut ſignificata ſit Eccleſiæ unitas ſimpliciter & abſolutè unitæ in capite uno Chriſto & terreſtri uicario, Petro. Primum ſenſum eligunt ſchiſmatici ex Sanctorum uera ac ſancta doctrina ſæpe unitatem Eccleſiæ per ea q̃ in primo numerant, ſenſu explicante: uerè quidem, ſed non totaliter, niſi ſub unitate capitis ſcilicet Chriſti intelligatur ipſe Chriſtus in ſe & in ſuo in terris uicario, ipſe Chriſtus ut caput: Petrus autem ut uice caput. Quod propterea quandoque tacitum eſt: quia acceptato capite, intelligi conſueuit eſſe acceptatum ipſum in ſe & in ſuo uicario, dum abſens fuerit.

¶ Secundus autem ſenſus, in quo clauditur primus addita unitate capitis in terra, catholicis omnibus communis eſt, cõprobaturque quadrupliciter. Primò: quia ad deſignãdam unitatẽ Eccleſiæ in ſuo capite cæleſti, Ieſu Chriſto, non congruit unitas Petri, ſed & ſufficiebat & decentiſſimè congruebat unitas ipſius Chriſti: quam Dominus ille non tacuit, ſed expreſſit dicẽs, Ego dico tibi: & rurſus: Ædificabo Eccleſiam. & iterum, Dabo claues. diuinam autem, ſapientiam, quæ eſt Chriſtus, diſponentem omnia ſuauiter, conuenientiſſimè per unitatem petri unitatem Eccleſiæ in capite terreſtri loco Chriſti ſignificare nullam habet difficultatẽ. Secũdò, ex eo q̃ hiſtoriæ fides periclitatur: nam quaſi ſimilis eſſet Petrus in his paruulo, qui Mat. 18. aduocans ad ſe Dñs ſtatuit in medio diſcipulorũ dicens, Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, &c. ſicut enim paruulus ille aſſumptus eſt ad exemplum ſeu ſimilitudinẽ humilitatis, ita petrus nominatus eſſet ad exemplum, ſeu ſimilitudinem unitatis: ac per hoc ſicut ad fidem hiſtoriæ curæ non eſt, quis fuerit paruulus ille: ita nihil aut parum curandum Eccleſiæ eſſet, an fuerit Simon petrus, cui dictum eſt, Tibi dabo claues regni cælorum, &c. quod tamen Doctorum omnium & totius Eccleſiæ aures offendit. Sanctorum propterea ſenſus eſt, quod ſecundum hyſtoriæ fidem rei ita geſta eſt, quod uni Simoni petro claues ſunt promiſſę, ut rei re ſignificaret, ut unus petrus primò accepturus claues unitatẽ ſignificaret Eccleſiæ. Tertiò, ex eo quòd oportet ſaluare non ſolum ſignificationem ſed etiam deriuationem: hoc eſt non ſolum ut unitas Eccleſię ſignificetur per unitatem petri, ſed etiam ut unitas Eccleſiæ proficiſcatur ab unitate petri: ut Cyprian. in authoritate allata dicit, Loquitur Dñs ad petrum, Ego dico tibi, quia tu es petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiã meam: ſuper unum ædificat Eccleſiam. Et quamuis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuã parem poteſtatẽ tribuat: dicens, Sicut miſit me pater & ego mitto uos, accipite Spiritum ſanctum: tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis eiuſdem originem ab uno incipientem authoritate ſua diſpoſuit. Vbi manifeſte uides ex hoc, q̃ Dñs authoritate ſua diſpoſuit originem unitatis Eccleſiæ ab uno incipientẽ: nõ ſolam ſignificationem unitatis ab uno, ſed deriuationẽ unitatis ab uno aſſeriã. Nã ad ſignificandam authoritatẽ nõ erat opus: ſed ad hoc quod initiũ habeat Eccleſiæ unitas ab uno petro, authoritate Chri opus fuit, poterat n. ſi uniu eſſet inſtituere unitatem Eccleſiæ a multitudine Apoſtolorũ proficiſci. Quartò, quia unitas Eccleſiæ catholicæ nõ ſolũ opponitur hæreſi, ſed ſchiſmati. Si uero unitas Eccleſiæ attenderetur ſolũ penes unitatem cæleſtis capitis, illiuſque ſacramentorum, ac rei ſeparatę, credẽdę & amãdę, unitas Eccleſię non opponeretur ſchiſmati: nam cum huiuſmodi unitate ſtat ſchiſma: ut patet ex eo, qđ ſchiſmatici hĩt qui ab unitate Apoſtolicæ ſedis ſeparãtur. Ex hoc igitẽ, q̃ unitas eccleſię p petrũ unũ ſignificatur, non excluditur, imò magis ex modo quo per petrum ſignificatur, includitur, q̃ petrus unus claues accepit, ut Eccleſiæ unitatem non ſolum ſignificaret, ſed etiam inchoaret ac conſeruaret. Et ſi perſpectu acutius fuerit hoc, q̃ ſi Eccleſiæ unitatem accipere claues uerius perfectiuſque & ſignificatur accipiendo claues in ſuo uno capite petro, quàm ſi non in petro, ſed abſolute Eccleſia illas acciperet: quoniam unitas capitis claues accipiens, unitatem eccleſiæ non ſolum ſignificat, ſed conſtruit, ſicut & conſeruat: quibus oĩbus careret eccleſia, ſi de uno nõ fuiſſet illi capite proviſum à Chriſto Domino. Et hinc habes unde innumeras Sanctorum authoritates recte intelligere queas.

CAP. VI.

Solum Petrum accepiſſe claues, conſonat ei, quod eſt Eccleſiam accepiſſe claues.

Oppoſitio uni.

Confirmatio.

OCCVRRIT Poſt pręmiſſa ſatisfaciendũ his, qui quærũt quonam pacto ſtant hæc duo ſimul, Solus petrus accepit claues, & eccleſia accepit claues. Apparet enim, quòd ſi ſolus Petrus ergo non Eccleſia: & ſi eccleſia, ergo non ſolus petrus. Augeturque quæſtio ex Auguſtini uerbis ſuper Ioan. tractatu 24 quæſtione prima, quodcunque. Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis. ſi hoc petro tantum dictum eſt, nõ hoc facit eccleſia: ſi autẽ & in Eccleſia fit, Petrus, quando claues accepit, Eccleſiam ſanctam ſignificauit.

HVIC ENIM Quæſtioni ſatiſfieri, facilè põt ab exercitatis in ſacris literis: ac ſcientibus has duas ueritates ſic cõnexas q̃ ſecunda non ſolum conſentit primæ, ſed præſupponit & dependeat a prima, ſcdm Sanctorum doctrinam. Conſiderandum ſiquidem eſt eccleſiam catholicam dupliciter referri ad Petrũ ſcilicet ut ſignificatã & ut inchoatam: Petrus. n. & ſignificauit Eccleſiam uniuerſalem, & inchoauit eandem, quemadmodum caput principium eſt corporis. Inter has autem duas relationes duplex ad propoſitum eſt differentia. prima eſt, q̃ ſignificatio pertinet ad ſenſum myſticum, quo petrus ſignificat Eccleſiam: inchoatio autem pertinet ad ſenſum literalẽ, quo inſtitutus eſt petrus paſtor totius Eccleſiæ. Scđa eſt, qđ penes ſignificationem non attenditur dependentia rei à re, ſed dependentia ſignificationis à ſignificante: penes inchoationem autẽ attẽditur dependentia rei à re, hoc eſt corporis a capite. Vnde eccleſia dupliciter accepit claues in petro: nã & accepit eas ut ſignificata in petro. & accepit eas, ut inchoata in petro: & ſecundum utrumque accipiendi modum oportet præſupponere hãc priorem ueritatẽ ad literam, ſolum petrus accepit claues. Ad ſignificationem ſiquidem ſpectando, quum ſignificatio illa nõ ſit p modum parabolę, ſed per modum rei geſtæ, quia nõ petrus parabolicus, ſeu parabolicè accipiens claues: ſed petrus ſecundum rem geſtam ſignificat uniuerſam eccleſiã, oportet fateri unum ſolum petrum ſcdm hiſtoriam accepiſſe claues: ut ex re geſta ſignificetur unam ſolam eccleſiam catholicam habere claues iuxta illud Ambroſ. Certum eſt q̃ Eccleſiæ utrunque ius ſoluendi & ligandi licet hæreſis utrunque non habet. Si n. ſolus petrus ſecundum hiſtoriam non accepiſſet claues: nequaquam per modum rei geſtæ figurã gereret unius ac ſolius eccleſię uniuerſalis. Dependet ergo catholicæ eccleſiæ ſignificatio figurata in petro ex ueritate rei geſtę, q̃ ſolus petrus accepit claues: & non contrariatur illi. Si ad inchoationem quoq; ſpectetur: nulla eſt opus declaratione, quoniam manifeſtum ualde eſt corpus dependere à capite & quod conuenit capiti conuenire quoque corpori in ſuo capite: & ideo ſolũ petrũ accepiſſe claues eſt ſolam eccleſiam, cuius petrus eſt caput, accepiſſe claues in ſuo capite. Quocirca ſolũ petrum accepiſſe claues, non excludit, ſed infert uniuerſalem eccleſiam illas accepiſſe, ut ſignificatam & inchoatam in petro. Eſſe aũt hanc ſanctorũ doctrinam, perſpicere potes ex Cypriani uerbis in præcedẽti capitulo declaratis, ubi utrunque modum. ſ. ſignificationis p modum rei geſtæ, & originis eccleſię à petro docuit: dum dicit, Super unũ ædificat eccleſiã. & ſubdit, Et unitatis eiuſdem originẽ ab uno incipientẽ authoritate ſua diſpoſuit & iuſſit exordiũ ab unitate proficiſci, ut eccleſia Chriſtiana monſtretur: ut pręſeclaratum eſt. Auguſtini autem uerba inducta eundem confirmãt ſenſum patet ex duobus. primò ex eo q̃ adiecit hoc tantũ ut erat ad excludendam extenſionem petri ad eccleſiã ſignificandã. Dixit n. Si petro tantum, perinde ac ſi dixiſſet, ſi petro ſecundum ſeipſum tantum: & non ſecundum quòd ſe extendit ad eccleſiam ſignificandam uel figuratè uel connotatiuè, ut caput ſignificat corpus, cuius eſt caput. Vnde non intulit Aug. ex ſecunda ueritate. ſ. eccleſia habet claues, negationem primæ. ſ. ſolus petrus accepit claues, ſed expoſitionem ipſius. ſ. q̃ petrus accipiens claues ſignificauit eccleſiam: perinde ac ſi dixiſſet, q̃ non accepit ſecundum ſeipſum tantum, ſed ut extendit ad eccleſiam uniuerſam ſignificandam illam: hic. n. planus eſt ſenſus uerborum Auguſtini. Secundò, ex eo quod ſubiungit, Si ergo in perſona petri ſignificati ſunt in eccleſia boni, & in Iudæ p̃ ſona ſignificati ſunt mali in eccleſia. Hinc enim patet. quòd de ſignificatione per modum rei geſtæ loquitur: nam Iudã inter Apoſtolos ſignificare per modum rei geſtæ malos in eccleſia, dubium non eſt.

¶ Intendit ergo Auguſtinus petrum ſecundum rem geſtam accipientem claues, inferre eccleſiam quoque per ipſum ſignificatam accipere claues. Modus autem quo eccleſia per petrum uſque ad conſummationem ſeculi accepit claues, eſt ſuauiſſimè diſpoſitus a diuina ſapientia: nam uniuerſalis eccleſia ſicut diſtribuitur in caput & membra, ita diſtribuitur in ſuaui acceptione clauium, ut in capite quidem accipiat per ſucceſſionem, in membris autem per participationem. In capite nãque habet claues regni cælorum ſcdm actus clauibus adæquatos: in membris autem hoc eſt partialibus eccleſiis, claues habet ſecũdum actus ordinis, & partialis iuriſdictionis.

¶ VNDE PATET oppoſitum eſſe eius quod apparebat proponendo quæſtionem: quũ enim dicimus, Solus petrus accepit claues regni cælorũ, ſoc. ſ. cõpares excluduntur. non illius corpus eccleſia, non illius ſucceſſor excluditur. imò tam Eccleſia quã ſucceſſor in ſolo petro includitur, quia ex hoc quòd ſolus petrus accepit claues regni cælorum, infertur eaſdem accepiſſe eccleſiam inchoatã, ac ſignificatam in ſuo capite: ac propter eã eandem ſemper claues habere in capite quidem p ſucceſſionem

Accepit petrus claues uerè, & hiſtoricè, tanquam caput, eccleſia uero in Petro ut in capite corpus, & ut in quo inchoauit & ſignificata fuit.

Modus authoritatis clauiũ ſuſceptus ab Eccleſia ea Petro in capite p ſucceſſionem quam in membris p participationem.

Ad obiectionem.

nem, in membris autē per participationē: ut ſic uerè unum ſit corpus tota Eccleſia ſub uno capite. Nec fallat uos antiqua ſchiſmaticorum inuectione in catholicos, tanquā monſtra fingētes dum Eccleſiæ caput Petrū dicimus: quia quidē Chrs eſt caput corporis Eccleſię, ut dr ad Coloſ. 1. & ſi Petrus quoque caput Eccleſiæ ponitur, duo capita uni corpori non ſine monſtro iunguntur. Frigida ſunt hæc: quia Petrus alia ratione caput Eccleſiæ dicitur, ab ea ratione, qua Chrs eſt caput Eccleſiæ. Chrs.n. eſt caput ratione ſuiipſius, Petrus autem rōne Chriſti. Vnde Chriſtus eſt ſimpliciter & abſolute caput: Petrus autem ideo caput, quia eſt uicecaput: eſt.n. loco Chriſti in cęlis reſidentis, caput in terris. Vnde totius eccleſiaſtici corporis unum tm ponit caput ſimpliciter & abſolutè, id eſt Chriſtus, loco cuius in terris Petrus non aliud caput, ſed uicecaput conſtitutus eſt. Vnde nulla interuenit mōſtruoſitas in eccleſiaſtico corpore, niſi apud nolentes intelligere Eccleſiaſtica nomina in ſenſu, in quo dſr omnibus ferè manifeſto. Liber autem inueniri hoc in loco omnibus huiōi obuiationibus commune eſſe unam errandi iter: inter omnes ſiquidem diſcuſſas poſitiones prima ex affirmata iuſtitiæ qualitate, negauit ſubſtantiæ perſonam: ſcda ex affirmata Eccleſia ſignificata, negauit perſonam petri ſignificātem: tertia ex affirmata petri principalitate negauit eius ſingularitatem: quarta ex affirmato cōi paritą; Apoſtolatu negauit unitatem paſtoralis officii in petro. quinta ex affirmatis Eccleſiæ clauibus, negauit ſolum petrum accepiſſe claues. ſexta ex affirmato unico Eccleſiæ capite Chriſto, negauit petrum eſſe caput loco Chriſti. Et ſimila inueniēs inferius, quum ex affirmata charitate petri paſtoris, negabitur ex pſona paſtoris ſua charitate & ex affirmato paſcendi opere, negabitur paſtoris authoritas. Aperiantur itaque lectorum oculi, & laqueos deprehendant.

CAPVT VII.

Promiſſum eſſe Petro totius Eccleſiæ Pontificatum in antedictis promiſſionibus.

QVATVOR promiſſa eſſe petro e Dominus Matthæus Euangeliſta in ſupra allatis refert uerbis: quorum duo ultima, Quodcunque ligaueris, & quodcunque ſolueris, communicata quoq; a Domino aliis Apoſtolis idem teſtatur: prima uerò duo, Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum, propria petro perſeuerauerunt. In quibus promitti petro totius Eccleſiæ pontificatum declarandum eſt, poſtquā ambę pmiſſiones amplius dilucidatę fuerint.

Dixit Chriſtus Petro ędificabo eccleſiam meam, nō eccleſias meas, non aliquā, nō eccleſiam, non eccleſias, nō aliquid addēdo, ſed eccleſiā meā

¶ QVOCIRCA in prima promiſſione notanda ſunt ſex ſignificantius n. vide primò, Eccleſiā meā. nō, Eccleſias meas: ſecundò, eccleſiam meā, non aliquam Eccleſiā meam: tertiò, Eccleſiā meā, non oēm Eccleſiā meam: quartò, Eccleſiam meā non indefinitè: quintò, Eccleſiam meā, ſingulariter ſeu vnitā: ſextò, Eccleſiā meā, ſine additione aliqua. Attende ſigillatim, non dixit Eccleſias meas, ſed Eccleſiā meā, ut una eccleſia ſignificaretur quæ quis multas cōprehendat partiales eccleſias nō ppteà ſcinditur, diuiditur aut multiplicatur eccleſia: ſed unitate numerali retenta multas habet partes, ſicut unū corpus multa habet membra: iuxta uerbū Apoſtoli ad Col. ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ. & Cant. 6. Vna eſt colūba mea. Dixit non aliquā Eccleſiā meā, ſed Eccleſiā meā: ut non de parte Eccleſiæ, non de particulari aliqua Eccleſia, ſed de integra ſeu tota Eccleſia intelligeres, neq; n. decebat diuinā ſapientiā aliquā Eccleſiam ædificare ſuper unum Petrū & aliquā non: Dei ſiquidē perfecta ſunt opera. Non dixit, oēm Eccleſiā meā: tū quia multitudinem Eccleſiarū ſupponeret diſtributiuū ſignū, contra Dñi ſniam Ioan. 10 Alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet unū ouile, & unus paſtor. Tū quia ſingulare diſtribui uniuerſaliter, implicat contradictoria, niſi uniuerſalitas referatur ad partes integrātes ipſum, quod eſt extra propoſitū, & inferius nihilominus declarabitur, quō partes Eccleſiæ ædificatæ ſunt ſuper hanc Petrā. Dixit, Eccleſiam meā: non indefinitè, uagē relinquendo intellectū ad quærendū quæ eſſet eccleſia Chriſti ædificanda ſuper hanc Petrā: ſicut dubium reliquit intellectū, quū in cœna dixit, Vnus ueſtrum me traditurus eſt: certificati.n. ſumus per hęc uerba, q unica tota Chri eccleſia ędificata eſt ſuper hanc petrā, & nō ſumus ſuſpenſi relicti. Dixit ergo, Eccleſiā meā: ut ſingularem unicā ſolamque ſuā eccleſiam integrā, de qua in ſymbolo dī, q eſt una eccleſia catholica, intelligeres. Vñ p ſolum pronomē meam, determinauit illam: ut perciperemus, q de illa una eccleſia loquitur, quę eſt Chriſti eccleſia ſine additione aliqua, quęlibet namque partialis eccleſia uocatur Chriſti eccleſia cū aliqua additione, puta Romana, antiochena, Conſtantinopolitana, &c. Et hoc non ſolum ſecundum modernum uſum, ſed ſm ſacras Scripturas: ut patet in principio utriuſque Epiſtolę ad Corin. ubi dicitur eccleſię quę eſt Corinth. & in principio ad Gala. Eccleſiis Galatiæ: & ad Theſſal. eccleſiæ Theſſal. &c. Habes igiſ quid intelligere debeas per eccleſiā meā: idē.ſ. quod intelligis per unam eccleſiam catholicam. Nō deſunt tñ ſophiſticæ importunitates ex eo, q quælibet particularis eccleſia uerè eſt Chriſti eccleſia arguentes. De illa eccleſia Chriſtus loquitur, de qua uerificatur quod eſt eccleſia mea, id eſt Chri: ſed de qualibet particulari eccleſia uerificatur, q eſt eccleſia mea: ergo de qualibet particulari eccleſia Chriſtus loquitur, quum dixit, Super hanc petram ędificabo eccleſiā meā. Sōt ſiquidem facilè detegi fallacia argumenti ad rem ſpectando, & dicendo, q quælibet particularis eccleſia eſt quidē eccleſia Chri, ſed non tota, nec ſine additione aliqua, ſed talis, puta mediolanen. nec ita eſt eccleſia quin ſit pars eccleſiæ: Chriſtus aūt loquitur de eccleſia integra, quę non eſt eccleſia talis, nec eccleſia aliqua ſed eſt abſolute ipſius eccleſia. Nihilominus dicēdū eſt, q eo modo quo quęlibet eccleſia eſt eccleſia mea, i. Chri illo eodē modo uerificatur de ea q eſt ædificata ſup hāc petrā.

Obiectio.

Solutio.

¶ Quod ut plenius intelligas, perſpice differentiā in modo, quo eccleſia catholica eſt Chri, & quo quælibet particularis eccleſia eſt Chriſti: cōueniunt ſiquidē omnes partiales eccleſiæ cū eccleſia catholica in hoc, q ſunt Chriſti, nam quælibet partialis eſt Chriſti eccleſia & eccleſia catholica eſt Chriſti eccleſia, ſed differunt in modo: quia eccleſia catholica eſt Chriſti ut totū, quælibet aūt eccleſia eſt Chri ut pars. & propterea eccleſia catholica eſt ædificata vt totū ſuper hanc petrā: ąlibet aūt eccleſia particularis eſt ædificata ſuper hanc petrā ut pars. Illo igiſ modo, quo uerificatur de eccleſia particulari, qd eſt Eccleſia mea, eodemmet modo uerificatur de illa, q eſt ædificata ſuper hāc petrā, & pptea quia eſt eccleſia mea ut pars, eſt quoq; ædificata, ut pars ſup hāc petrā. eccleſia uerò catholica, qa eſt eccleſia mea ut tota, eſt quoque ædificata ut tota ſuper hanc petrā & quia totum comprehendit quamlibet partem, & ad partes ſe habet ut pfectū ad imperfecta & unitas & integritas eccleſię pari paſſu curruntideo uerbum Chri ad literam intelligiſ de eccleſia una catholica rōne cuius intelligitur quælibet particularis eccleſia, ut pars unius eccleſiæ catholicæ ædificata ſup Petrum, ſicut ratione unius eccleſię catholicæ quælibet partialis eccleſia uocari poteſt à Chro eccleſia mea, tanquā pars eccleſiæ catholicæ, nec aliter uerificaretur: quoniam ſi ab unitate eccleſiæ diuiſa eſſet, non eſſet eccleſia Chriſti. Nec putes aduerſari hęc ſacris canonibus, aut Sanctorum dictis: quæ ſonare uidentur eccleſiā. Rom. Ædificatā eſſe a Chriſto ſup hāc petrā. Appellatione ſiqdem Ro. eccleſię, ut multi putant, ex uerbis Concilii Conſtantien. in condemnatione articulorum Ioānis Vuiclef, intelligitur quoque eccleſia catholica: & ſm hunc ſenſum nulla eſſet in propoſito qſtio niſi de nomine. Sed qm ſenſus hic non conſonat intentioni ſcribentium de Ro. eccleſia, intelligentium ipſius nomine quandam particularem eccleſiam, diſtinctam cōtra alias particulares eccleſias: ideò aliter dicendum eſt Ro eccleſiam ædificatam eſſe à Chriſto ſuper hanc petram uerificari, non p proprietatem, ſed per appropriationem. Quod ex conuenientia & differentia inter eccleſiam Ro. & alias manifeſtatur: cōe ſiquidem eſt cuilibet particulari eccleſiæ eſſe partem. & hinc fit q nō per proprietatem uerificatur de quacunque particulari eccleſia, ſed tantūmodo de eccleſia catholica, q eſt ædificata ſup hāc petrā: de ipſa.n. ſola ad literā loquitur Chrs, dicens, Super hāc petrā ædificabo eccleſiam meā: in qua tñ omnes partiales Chriſti eccleſiæ claudūtur, ut partes in toto. Differt autem Ro. eccleſia ab aliis partialibus eccleſiis propinquitate ad caput eccleſiæ catholicæ: nā eccleſia Ro. in ſuo proprio capite non ſolū pxima, ſed eadem facta, eſt cum capite Eccleſiæ catholicæ: ex tūc.n. petri uerus atque idem factus eſt pontifex Ro. & pontifex Eccleſiæ catholicę: ſm ſeipſam uerò immediatè hæret pontifici eccleſiæ catholicę. Alia autem quęcunque partialis eccleſia nec ſm ſeipſam immediatè iungitur paſtori eccleſiæ catholicæ, nec ſm ſuū caput coincidit cum capite eccleſiæ catholicę. Ob hanc igiſ proximitatem & cōiunctionem Eccleſiæ Ro. ad paſtorem eccleſiæ catholicæ, appropriantur uerba Chriſti ad Ro. eccleſiā potius, q̃ ad alias: nō q illi ſint ppria, ſed eccleſiæ catholicæ: ut dictum eſt. Promiſit igitur Dominus petro prima promiſſione ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, futurum ipſum fundamentum eccleſiæ catholicę.

Claues regni cœlorum Petro promiſſæ. plena fuit eccleſię poteſtas in quatuor genera diuiſa: in eā, quæ eſt iuriſdictionis, gubernationem & eam, q ad purgatorium extenditur.

¶ PER SECVNDAM autem promiſſionem Tibi dabo claues regni cælorū, plenitudinē poteſtatis eccleſiaſticę eidē promiſit: q triplititer manifeſtatur. primò, ex ipſa re ſignificata per claues regni cælorū: poteſtatē.ſ. aperiendi & claudendi ex totū regnū, non his uel illis, ſed abſolutè: ut comprehendant omnes uiatores, quibus claudi uel aperiri regnū cælorū poteſt. Huiuſmodi ſiquidem poteſtas quadruplex poteſtatis genus ſub ſe cōprehendit: hoc eſt iudiciariā tā in foro pœnitentię, q̃ in foro eccleſiæ: quia ois eccleſiaſticus iudex utriuſque fori,

ſoluen-

ſoluẽdo, uel ligãdo aperit, uel claudit regnũ cœlorũ illi, qui ſoluitur uel ligatur. Poteſtatem quoque gubernatiuam Eccleſiæ catholicæ, nam prouidendo, gubernando, inſtituendo, diſponẽdo, & c. eiuſmodi faciẽdo, nihil aliud fit quàm aperitur uel clauditur regnum cælorum. Poteſtatẽ etiam ad purgatorium extẽſam comprehendit: ubi nota quod licet Chriſtus non dederit Petro iudiciariam poteſtatem ſuper purgatoriũ: dedit tamẽ illi claues regni cælorũ, aperiendi & uel claudendi his, q ſunt in purgatorio propterea de poteſtate iudiciaria loquens appoſuit locum: ſ. ſuper terram dicens, quodcũque ſolueris ſuper terrã, & quodcunque ligaueris ſuper terram: eximens per hoc eos, q ſuper terram amplius non ſunt à iudiciali poteſtate Petri. Loquens autem de clauibus regni cælorum: nullum exemit uiatorem, cui per Eccleſiã poteſt aperiri uel claudi regnum cælorũ: ſed abſoluiè & illimitate dixit, Tibi dabo claues regni cælorũ: ut poſſet Petrus cuicunque uiatori regnum cælorum aperire poſitiuè, claudere uerò ſaltem negatiuè. Hæc autem dicentes nequaquam Auguſtinum, ſacroſq; canones poteſtatẽ Petri ad excommunicandum etiam defunctos, tuentes oppugnamus imò hic quod dicimus, confirmamus, nam Eccleſiaſtica cenſura in defunctos quamuis ſoluit aut ligat, ad id reſpicit, quod ſuper terram eſt, hoc eſt uiuos qui ligantur ne communicent, aut claudit regnum cælorum: ad defunctorum animas reſpicit, quibus uerè hinc aperitur, aut clauditur regnum cælorum. Terminatur ergo iudiciaria poteſtas ſuper terram, claues autem regni cælorum ad omnes uiatores ſe extendunt. Poteſtatem demum imperatiuam uniuerſis ad Eccleſiam quomodolibet ſpectantibus in ordine tamen ad regnum cælorũ: exigit ſiquidem recta rõ, ut poteſtas, quæ ſupremum ſortita eſt finem, reliquis oĩbus imperet in ordine ad ſupremũ finem: ut facilè manifeſtatur inducendo tam in artibus q̃ in rectoribus, ducibus & principibus. Quilibet nẽpe artifex, rector, dux, Princeps, ſuperiorẽ ſortitus finem, ordinat alios artifices rectores, duces, principes ad ſuum finem, ac per hoc illis quatenus ad ſuum dirigunt finem, præcipit. Conſtat autem regnũ cælorum ſupremum eſſe finem, poteſtatique clauium Petro promiſſarum reſpondere: reliqua uerò oĩa temporalia ad hunc finem quandoque oportere diſponi. Sub hac igitur Petri poteſtate comprehenditur poſſe imperare regnis & principibus oĩbus in ordine ad regnum cęlorum: nec enim huiõi imperium aliud eſt quàm aperire & claudere regnum cælorum, ut de ſe patet. Ex re igitur promiſſa per claues regni cælorum, patet primo, q plenitudo poteſtatis Eccleſiaſticæ Petro promiſſa eſt a Chriſto dicẽte, Tibi dabo claues regni cælorum. Declaratur deinde idem ex modo loquendi ſacræ Scripturæ, Iſa. quidem 22. de Eliachim ſummi Sacerdotis plena põte dr, Et dabo clauem domus Dauid ſuper humerũ eius, & aperiet, & non erit qui claudat, & claudet, & non erit qui aperiat. In nouo quoque Teſtamento Apoc. 3. de Chriſti poteſtate dr, Qui habet clauem Dauid, aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit. Nec obſtat ſi obiiciatur, in textu Euangelii non haberi, q ſi Petrus aperiat, nemo claudit, & ſi claudat, nemo aperit: quia etſi non habentur hæc uerba, habetur tamen idem ſenſus. Ex eo ſiquidem q de minoribus actibus clauium in Euangelio habetur: Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutũ & in cælis: manifeſtè habetur, q ita Petrus ligat, q nemo ſoluit, & ita ſoluit, q nemo ligat: quod enim in terra ligatum, in cælo quoque ligatum eſt, conſtat ita eſſe ligatũ q nemo ſoluit: & ſimiliter quod in terra ſolutum: in cælis quoque ſolutũ eſt, conſtat ita eſſe ſolutum, q nemo ligat. ex hoc aũt ſufficienter habetur, q ita Petrus aperit regnum cælorum, quòd nemo claudit, & ita claudit, q nemo aperit: æquum eſt. n. ut non minus, ſed potiori modo poſſint claues Petri adæquatos ſibi actus quàm actus minores exercere. Et aduerte q uerba illa Iſa. 22. dicta ſunt de Eliachim in pſona Chriſti: ut glo. ibi dicit. In cuius ſignum Ioannes Euangeliſta eadem refert de Chriſto, tãquã monſtrans illum eſſe in Eliachim ſignificatum: q ipſemet Iſa. 10. c. de Chriſto ſcripſerat, & factus eſt principatus ſuper humerum eius: ut oſtendatur clauis ſuper humerum eius principatus ſuper humerum eius: ac per hoc undique percipiamus per claues regni cęlorum plenitudinem poteſtatis ſignificatam. Accedit autem ad hoc teſtimonium à conſuetudine: in ſignum enim ſummæ poteſtatis claues regni regi offeruntur. Quocirca iungẽdo ambas promiſſiones, quum ex prima Petrus futurus ſit fundamentum Eccleſiæ catholicæ (ubi in Petro officium ſuſtinendi Eccleſiam catholicã in fidei ſoliditate ſtatuitur, & pariter Eccleſiæ catholicæ authoritas inhærendi Petro ut fundamento imponitur: ædificationis enim rõ expoſcit, ut ædificiũ neceſſitatem habeat inhęrendi petræ, ſuper quam fundatũ eſt) ex altera uerò Petro Eccleſiæ poteſtatis plenitudo pollicita ſit, manifeſtè liquet promiſſum huiuſmodi uerbis Petro Eccleſiæ catholicæ põtificatũ eſſe: hæc enim duo præcipua eſſe in totius Chriſtianæ Eccleſiæ Pontifice conſtat. Ex Matthæi Euangeliſtæ igitur uerbis, Tu es Petrus, & c. collatis cum aliis Euangeliis, ac diſcuſſis, manifeſtatum credimus ſoli Petro Pontificatũ Eccleſiæ catholicæ eſſe promiſſum à Chriſto.

Exclusio obiectionis.

CAP. VIII.

Perſona Petri, quamuis charitate qualificata, dictum eſſe Paſce oues meas.

EXPEDITO Tractatu de promiſſionibus ſoli petro factis à Domino apud Matt. tractanda occurrit commiſſio quã Saluator petro fecit apud Ioannem, quum toties ei dixit, Paſce oues meas. Vbi ſicut in antedictis, quatuor dilucidanda occurunt, hoc eſt, quòd perſonæ Petri, q ſoli dicta hæc intelliguntur: ita quod nuſquam alias ceteris ſimilia dicta ſunt, q tota Eccleſia paſcenda commiſſa eſt Petro, & quòd per hęc pontificatus Eccleſiæ catholicę datus eſt Petro.

Quoniam autem ſoluere neſcit, qui nodum ignorat, quæ rẽ dubiam reddere poſſint: in horum ſingulis aſſerenda ſunt. Ex duobus in primis apparet, quòd non perſonæ, ſed qualificatę perſonę dictum eſt, Paſce oues meas. Primò ex cognominatione Petri: dum appellatus eſt Simon Ioannis, hoc eſt obediẽs gratię: neq; enim fruſtra (ut Beda dicit) ſic eum Dominus appellauit: ſed ad hoc myſterium inſinuandum. Deinde ex trina interrogatione, Diligis me? tibi manifeſte amanti dixit, Paſce oues meas. Ex his enim apparet, q non perſonę, ſed perſonæ qualificatę obedientia diuinę gratię & amore ipſius Chriſti dictum eſt, Paſce oues meas.

Primò

Secundò.

HOC In loco obſeruandum eſt ne in extremos declinemus errores, ſed media incedamus via: quum enim de qualificatæ perſonæ officio agitur, quatuor occurrunt, ſ. perſona, qualitas eius, uſus officii, & rectitudo eius. Quæ oĩa licet diuerſa ſunt, hęretici tamen nolentes diſcernere inter põtis uſum & rectitudinem uſus totum qualitati tribuunt: malos Chriſti miniſtros cognoſcere recuſantes: quia qualificati Chriſti charitate non ſunt, tanquam poteſtas & rectus poteſtatis uſus idem ſint, uel ſaltem utrunque qualitati, hoc eſt charitati commiſſum ſit, unde latius aberrãtes, cuilibet iuſto eccleſiaſticam arrogant poteſtatem. Stulti autem, quorum infinitus eſt numerus, rectitudinem uſus parnipendentes, ſi perſonę eccleſiaſticã tribuũt poteſtatem quicquid ſit de charitatis qualitate, feciſſe putãt ſatis. Recta uerò ac catholica rõ mediam amplectitur uiam, perſonæ qualificatæ datã & dari debere eccleſiaſticam poteſtatem cenſens: ea tamen ratione, ut perſonę poteſtas ſeu poteſtatis uſus, qualitati uero rectitudo uſus reſpondeat. Sic enim utterque uitatur error, dum ſapienter qualificatę perſonæ committitur. ut rectè utatur eccleſiaſtico miniſterio: & ſi contingit malos eſſe miniſtros, Eccleſia ambiguitati aut fallacię periculo non ſubſit, ſed per malos etiam bona ſuſcipiat. Et ſi ſapiens quęcunque qualificatę debet perſonę committere rectum uſum officii, hoc maxime decuit Sapientiam incarnatam. & propterea tertio à Petro exigit qualitatem charitatis, committendo ei actum optimum, ita quòd exacta charitatis bonitatem actus reſpicit & ipſa rectitudo ſeu bonitas actus charitati tribuitur: ut omnes communiter Docto. ſonant. Patet autem actum optimũ a Saluatore petro committi dicendo, Paſce oues meas, ex ſingulis trium dictionum: paſcere enim eſt conferre nutrimẽtum, quo oues nutriuntur, augentur, multiplicantur, & uiuũt. Oues dixit, non hœdos, non boues, non lupos, & id generis homines, luxurioſos, ſuperbos, rapaces, inuidos, maledicos, & c. Meas addidit, ut proprio amore ſubtracto, amor Chri rõ paſcendi oues ſignificata explicerer. Ex quibus tribus ſimul ſumptis perſpicuum fit, q actum optimũ cõmittebat Petro dicens, Paſce oues meas, & quia, ut dictũ eſt, actus optimus nõ põt niſi à charitate Chri prodire, ideo perſonę qualificatę charitate à Dño cõmiſſus eſt. Ex hoc aũt non ſequitur, ut hæretici fingunt, q qualitati commiſſum eſt paſtorale officiũ: ſed charitati quidẽ cõmiſſa intelligitur bonitas, ſeu rectitudo uſus officij paſtoralis: ipſe aũt uſus perſonę commiſſus intelligitur. Vñ & Dñs hoc in loco ter exacta charitate non Dixit, Charitas tua paſcat oues meas: ſed perſonam ter alloquitur dicẽs, Paſce tu agnos, ſeu oues meas. Et ſicut apud Matthæũ perſona petri deſcripta eſt noĩe proprio, & nomine proprio patris carnalis quoad corpus, & internę reuelationis gratia quoad animã, ut ex his ſingulariter petro conuenientibus perſonã eius intelligeremus: ita quoque hoc in loco non ſemel, ſed ter eodem nomine proprio & patris carnalis perſona Petri ſm eandem deſcribitur, Simon Ioannis ſeu Ionę, ut correctiores codices habent, & ſm animam ex ppria humiliatione, qua eor Chriſti ſcientię ſubmittit, ter repetens, Domine ſcis, quia amo te: & ex propria contriſtatione, cõtriſtatus eſt petrus, & c. ut ex his ſibi propriis, petri perſonam aperte intelligeremus eſſe illam, cui Chriſtus dixit, Paſce oues meas: ac proinde non dono charitatis, ſed perſonę commiſſum officium paſtorale percipeμemus: exacta autem charitate

Senſus huius capitis hic eſt.

Excluſio obiectionum.

intelligeremus charitati committi rectitudinem uſus officii paſtoralis: nemo enim ſine charitate poteſt officio paſtorali recte uti. Et hæc ſecundum literalem Euangelii ſenſum ſunt: ad myſticum uerò ſenſum (unde efficax non poteſt argumentũ trahi) ſpectat, q Simon Ioannis interpretatur, Obediens gratiæ. Vnde patet, quod Chriſtus nõ qualitati, ſed pſonæ Petri qualificatæ charitate dixit, Paſce oues meas: ac pinde ſi decidiſſet Petrus a charitate, non amiſiſſet paſtorale officium, ſed rectum uſum illius: quoniam à charitate pendet non officium, ſed rectitudo uſus: ut planum eſt apud quemlibet catholicum Doctorem, & ſolos habet hæreticos contradictores.

CAPVT IX.

Soli Petro ita, quod non alijs Apoſtolis, dictum eſſe, Paſce oues meas.

QVOD Autem ſoli Petro dictum ſit a Chriſto, Paſce oues meas, textus ipſe late manifeſtat, tũ ex nomine proprio ſuo & patris carnalis tertio repetito, tum ex comparatione appoſita ad alios, Diligis me plus his? comparatiuum enim diuerſitatem monſtrat ipſius ad alios Apoſtolos præſentes, quibus comparatur, tum ex propria petri paſſione qua contriſtatus deſcribitur ex tertia interrogatione memor negationis Chriſti prædictæ ſibi olim ipſo parato mori: ita ut locus dubitationi non relinquatur. Et quoniam hæc fuerunt Petro data poſt reſurrectionem Domini, & aliis Apoſtolis, nec antea nec poſteà inuenitur ſimile quid dictum, teſtat ut omnino ſoli Petro dictum ſit Paſce oues meas. Nec obſtet, q Eccleſia Apoſtolos omnes uocat paſtores dominici gregis præfatione (quos operis tui uicarios eidem contuliſti præeſſe paſtores) quando hoc ad Apoſtolatum manifeſtè refert: & ppea eo mõ dñr paſtores Dominici gregis, quo ad Apoſtolatũ ſpectat paſtoralis cura: ut aũt Apoſtoli nomen teſtatur, paſtorale exercitium ad Apoſtolos ſpectat, ut ad legatos Chri: & ſic hoc eſt, ut legati Chriſti dñr paſtores dominici gregis. Petrus ãt ut ex ſupradictis & dicẽdis patebit, conſtitutus eſt, ut ordinarius paſtor etiam ipſorũ Apoſtolorum: & hoc ſignificant Chriſti uerba, Paſce oues meas.

CAP. X.

Petro ſoli uniuerſam committi Eccleſiam, per hæc uerba Chriſti, Paſce oues meas.

VNIVERSAM autem committi Eccleſiam Petro per hęc uerba, Paſce oues meas, ſophiſtice in dubiũ uertit ex ſex.

¶Primò, Quia non dicitur, Paſce oues meas omnes: ſi enim tota Eccleſia cõprehenſa eſſet, dici debuiſſet, omnes oues meas: ſicut dictum eſt: Docete omnes gentes, Mat. ulti.

¶Secundò, Quia nihil impoſſibile commiſſum eſt à Chro, uniuerſam autem per orbem Eccleſiam paſci ab uno eſt impoſſibile. Et ſi dicatur, q unus per alios poſſet paſcere totum orbem: contra, quia Dominus dixit, Paſce, & nõ dicit fac paſcere oues meas: hoc enim etiam ethnicus poſſet facere, committere, ſ. aliis, ut paſcerent oues Chriſti.

¶Tertiò, Quia peccaſſet Petrus ſi non omnes ſolus pauiſſet, ſi omnes ſoli commiſſæ ſunt.

¶Quartò, Quia Petrus, nullum Apoſtolum miſit: & quilibet Apoſtolus ordinauit Epiſcopos abſque Petri authoritate.

¶Quintò, Quia conſpicimur Apoſtolos in diuerſas mundi partes tanquam ſuas portiones diſtributos.

¶Sextò, Quia Petrus circunciſionis tantum oues ſortitus, eſt ut patet ad Gal. 2. ubi dicit Paulus, Quum uidiſſent, q creditum eſt mihi Euangelium præputii, ſicut & Petro circunciſionis: q enim operatus eſt Petro in apoſtolatu circunciſionis, operatus eſt mihi inter Gentes.

¶QVOD Manifeſtè autem exorbitent hęc à uero Euangelii ſenſu, non eſt difficile aperire, dicendo ſiquidem, Paſce oues meas: oportet aut omnes, aut iſtas, aut nullas, uel uagè oues cõmitti paſcendas. Et quidem q non has uel illas determinate commiſerit, uerba ipſa teſtantur: q uerò nullas, ueritati aduerſatur, q aũt uagè reliquerit, & Chriſti ſapientiæ derogat, & ueritati pronominis adiuncti contrariatur, ſapienti enim gubernatoris & potentis diffinitè prouidere, non eſt uagam relinquere prouiſionem ſuam. Et conſtat q ex hoc ipſo, qd ſolo pronomine Meas demonſtrat oues, non uagè, ſeu indefinitè loquit, ſed ex hoc ipſo, q nullas ſuas eximit, omnes ſuas cõprehendit dicendo, Paſce oues meas. Et obſerua peruerſitatem exponẽdi, qñ apud Mat. dr, Super hanc Petram ędificabo Eccleſiã meã, de omni Eccleſia Chriſti intelligendum putant, ne unam ſolam Eccleſiam ſuper petram ædificatam fateantur: qñ uero apud Ioannem petro dr, Paſce oues meas, indefinitè exponũt, ne omnes Chri ſub uno paſtore comprehendant. Ibi tenẽt ſingularem, unam. ſ. Eccleſiam catholicam, contra oẽm rõnem diſtribuunt uniuerſaliter, hic res diuerſas, multas. ſ. oues diſtribuere uniuerſaliter recuſant, ut hinc uideas falſos eſſe eorum ſenſus: falſum enim etiam à ſeipſo diſſonat. Et per oppoſitum: quia uerò omnia conſonant, Eccleſiaſticus ſenſus ſicut habet, q ibi ita unica intelligitur Eccleſia catholica, ut cõprehendant oẽs Chri particulares Eccleſiæ in eã tanquã partes in toto: ita hic oues Chri ita intelligunt explicatæ p pnomen meas: ut nulla relinquat, q ſub pronõie, meas cõprehenditur.

Ad primã

¶ET propterea Non oportuit apponere oẽs: quia quæcunque oues, ad quas extendi ut pronomen, meas, comprehenduntur: quũ dr, Paſce oues meas: ſicut Io. 10. oẽs cõprehẽſæ ſunt Chri oues, quũ dixit Dñs. Animam meam pono pro ouibus meis: & rurſus, Oues meæ uocem meam audiunt, &c. Vnde ly meas, uniuerſalis ſigni ſupplere effectum altiori ratione neceſſariò appoſitum patet: & ppea non eſſe ſimile: iudicium de hoc tex. & illo, Docete oẽs gentes: ibi n. iã ſuas, q̃ nõ ſuas p electionẽ gẽtes docendas mandauit. hic uero, oues ſũt paſcẽdas cõmiſit ſufficienter, per ly meas, comprehendens oẽs: ut rõne & teſtimonio Scripturæ monſtratum eſt clariſſimè conſtare ex eodẽ Euãgelio. Et hinc confirmatur ſenſus catholicus: qm quod ibi Chriſtus: hic exhibuit: & propterea quia ibi totam Eccleſiã promiſit, hic oẽs oues commiſit. Et confirmatur rurſus ex uerbis dñi. Io. 10. Alias habeo, quę non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet unum ouile & unus paſtor: ſi enim ex ouibus omnibus ouile unum conſtare dẽt ſub uno paſtore, cõſequens eſt ut quum unus paſtor inſtituitur, & dr, Paſce oues meas: illius unius ouilis cura committatur. Dubitandum. n. forte fuiſſet ſi plura haberet Chrs ouilia, de quibus ſuis ouibus loqueretur: quum aũt unum tantum ouile ſe haberet teſtetur, dubitari non põt, quas ſuas oues cõmittat, niſi quis adeo deſipiat, ut de parte tm ouilis curam committat. Et confirmatur rurſus hic ſenſus ex Sanctorum expoſitione: quorum authoritates latius inferius afferentur. Vnde Theophilus hic dicit, finito prandio cõmiſſionem ouium mundi Petro cõmẽdat, nõ alii.

Ad ſecundam.

¶Ad ſecundam uero obiectionem dr, q non eſt impoſſibile, ſed neceſſariũ atque utile, oẽs Chriſti oues paſci ab uno, ut catholicæ Eccleſiæ capite in hoc autem paſcendi modo, ſ. ut à capite catholicæ Eccleſiæ, clauditur q Chriſti oues diuerſis coadiuuantibus membris paſcuntur à capite: ſicut totum corpus à capite regitur coadiuuantibus aliis membris. Vnde non eſt dicendum, q Petrus paſcit: id eſt facit paſcere: ſed q ipſe ut caput per alia commembra coadiuuantia paſcit omnes Chriſti oues, quod non poſſe per principem laicum, aut quemcunque alium, qui non eſt caput Eccleſiæ, fieri conſtat. Tantoque poſſibilius eſt à petro paſci omnes Chri oues, quanto petrus uicarius eſt Chriſti uiuentis regnantis & aſſiſtentis ad dirigẽdum, inſpirandum atque adiuuandum.

Ad tertiã.

¶Vnde patet ſolutio tertiæ obiectionis: commiſſum eſt enim petro ſoli, non ut ſolus omni modo, ſed ut ſolus tanquam caput catholicæ Eccleſiæ paſcat omnes Chriſti oues & propterea non peccat ſi per commembra adiuuatur ad paſcendum Chri oues, ſed peccaret ſi concaput Eccleſiæ catholicæ ſuſtineret.

Ad quartã

¶ad quartam dr, Petrum nullum miſiſſe Apoſtolum, quia præuentus eſt à Chro domino, qui miſit Apoſtolos, Io. 20. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Et propterea poterãt authoritate Apoſtolatus Epiſcopos ordinare abſq; habita a petro facultate.

Ad quintã

¶Ad quintam dicitur, q diſtributio Apoſtolorum ad apoſtolatus exequutionem ſpectat: & nihil penitus obſtat paſtorali officio petri. ſicut in nullo eius authoritas imminuta eſt ex hoc, q Chriſtus Apoſtolos miſit, hoc enim ad legationem, illud uerò ad exequutionem pertinet.

Ad ſextã.

¶Et per hoc etiam ſoluitur ſexta obiectio: nam quantum ad exequutionẽ apoſtolatus Paulus loquit: ut ipſa uerba clarè teſtant, Qui operatus eſt in apoſtolatu. Cũ his enim diuerſis exequutionibus euidenter ſtat unitas paſtoralis curæ apud petrũ.

CAPVT XI.

Petro per hæc uerba, Paſce oues meas, commiſſum à chriſto pontificatum totius Eccleſiæ eſſe.

ECCLESIÆ Totius pontificatum petro per hæc uerba collatum inficiantur aliqui.

Primò. Replicas

¶Primò. Quia paſcere nõ ſignificat principari aut eſſe primũ.

¶Secundò, Quia uerbum Chriſti eſt uel exhortatorium uel pręceptorium ad paſcendum, non ad ſubiiciendum oues. Et ſi dicatur, paſcere non poteſt niſi ſuperior, quid ad me? quęre locum ubi uerba ſunt conferentia petro poteſtatem ſuper Eccleſiam, hic enim ſolummodo paſcere committitur.

¶VERVM Difficile non eſt pontificatum monſtrare ſub his uerbis datum. Paſcere ſiquidem Chriſti oues, actus eſt authoritatis in paſcente, utilitatis in ouibus, finis in Chro. Eo nanq; ipſo q Chriſtus ſuos ut oues paſcendas petro commiſit, meridiana luce clarius patet, quòd ipſum præfecit aliis ut paſtorem ouibus.

Ad primã

¶Non oportet ergo aliũ quærere locũ, ubi petro poteſtas data eſt ſuper Eccleſiam: quoniam hic locus eam atteſtatur datã: niſi quis uſque adeo deſipiat, ut petro dictũ putet, Paſce oues meas non officio paſtoris, ſed officio mercenarii. Quæ et inſipientia confut-

Confutatur ex trina exactione charitatis Chriſti à Petro: cui.n. amore Chriſti paſcédæ oues cōmittuntur, procul abeſt amor mercenarius. Vnde etſi paſcere nō ſignificat principari, ſignificat tñ actum eccleſiaſtici principis, & rurſus ſi non ſignificat principari, præſupponit tñ principatū. quia præſupponit priorē. Vnde & benè reſpondebatur. q. paſcere non poteſt niſi ſuperior. Et quū dr, Quid ad me, reſpondetur multū pfectò ca ipſa tōne cōnexorū: habent.n. hoc ut altero collato reliquū uerbū intelligat. Quo fit ut ſi paſcere non poteſt niſi ſuperior, cui datū eſt paſcere, datū quoq; eſt eſſe ſuperiorē: unde ea hoc ēt tapiæ liquet, q. non eſt alius quærendus locus Scripturæ. vbi Petrus factus eſt ſup Eccleſiā; quoniam hic clarè habetur.

Ad ſin.

¶ Affirmamus autem Chri uerbum præceptorium eſſe: nam ſi Apoſtolo Paulo uæ eſt, ſi non euangelizauerit, multò magis Petro væ eſt, ſi non pauerit oues Chri. Sed non præceptoriū ſolūmodo eſt Chriſti uerbū, ſed inſtitutorium: nā, ſi in conditione primæ partis uniuerſi uerbū Dei inſtituit creaturas præcipuas, ſimul propriū earum opus præcepit (iuxta illud, Statuit ea in æternū, & in ſeculum ſeculi, pceptū poſuit, & non prçteribit) par eſt, ut in creatione Chriſtianæ Eccleſiæ primum eius mébrū eodem uerbo perfecerit, præcipiendo ſummi pontificatus opus, & inſtituendo ipſum pontificatū. Eo uerò ipſo, quo Petro, ut paſcat Chriſti oues, committitur, Chriſtianus populus, ut oues iubetur ſe habere ad Petrum. fruſtra enim cōmitterétur oues paſcédæ à Petro, niſi ut oues exhiberent eidē à cōmuni Domino, Vnde neceſſitas nō ſolū paſtus, ſed ſubiectionis in verbis Domini ſignificatur, quū dicitur, Paſce oues meas. Atteſtante etiam hoc Aug. hic exponente, paſcere non ſolū docere ſed regere, dum dicit, oues ipſas paſcendas, hoc eſt docendas regendasque cōmittit. & Chryſoſt. Paſce oues meas. fratrū curam ſuſcipe. & gloſſa ex Alchuino, Paſcere oues eſt credentes in Chriſto, ne à fide deficiant, confortare: terrena ſubſidia, ſi neceſſe eſt, ſubditis prouidere, & exempla uirtutis cum uerbo prædicationis impendere, aduerſariis obſiſtere, errantes ſubditos corrigere. Quocirca etſi paſcere non ſignificat principaris ſignificat tamen Chriſti oues regere, in quo clauditur principari. & ſi non ſignificat principari: trahit tamen ſecum principari: ſicut trahit ſecum requirere, reducere, alligare, conſolidare, cuſtodire & ſanare: quorum meminit Dominus Ezech. 34. unde & Petrus princeps Apoſtolorum, & princeps ſuper plebem Chriſti conſtitutus dicitur & iuxta Greg. uerba ad Mauritium, Cura totius Eccleſiæ & principatus committitur.

¶ Et ſi quæratur quare Dñs cōmiſit pōtificatū Petro non ſub uocabulo prælationis, ſeu authoritatis, uel dignitatis, ſed actus paſcendi ſuas oues? In promptu tō eſt, & ex parte rei, quia prçlatio, ſeu authoritas eſt propter paſcere oues Chri, & nō ecōtra Et ex parte appetitus regulādi qa nō locus ſuperior, nō dignitas, aut auctoritas ambienda eſt, ſed paſtus ouiū Chriſti appetēdus in pōtificatu, iuxta quod Apoſtolus poſtea dixit, Qui epiſcopatū deſiderat, bonū opus deſiderat. Et ex parte Scripturæ adimplendæ dixerat n. ante paſſionē, Lucæ uigeſimoſecūdo, Reges gētiū dominant eorū, & qui poteſtatē exercent in eos, benefici uocant: uos aūt nō ſic: ſed qui maior eſt in uobis, fiat ſicut minor. Hinc.n. à miniſteriali actu paſcendi Chri oues ſignificauit pōtificatū tacitū tāquā annexū qd, & nō æſtimādū niſi pp utilitatē ouium Chri: cuius oppoſitū cōtingit in regibus & dñis gentiū: qui ad hoc ut regnēt & dñi ſint, & oīa ordinant.

¶ Porrò cōmiſſum inter actus pōtificios opus præcipuū, Petri monſtrat pontificatum: paſcere ſiquidē electos præcipuus eſt Pontificis actus. Nam ſicut ad ſupremam diuinæ prouidentiæ partē ſpectat cura electorū, ad quorū fœlicitatem non ſolum cæli motum ordinauit: teſtante Ioan in Apoc. c. 6. Dictum eſt illis, ut requieſcerent adhuc modicū tēpus, donec impleatur numerus conſeruorum eorum. ſed etiam ipſemet deſcēdit de cçlis, & homo factus crucifixus, mortuus ſepultus, &c. oīa ſuſtinuit propter electos, ita ad ſummā eccleſiaſticā curā, quā pontificatum vocamus ſpectare oportet, paſcere electos. Cōſtat aūt ſolos electos ſignificari, quum dr, Paſce oues meas: teſtante hoc ipſo Domino Ioan. 10. dicente, Oues meæ uocem meā audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego uitā æternā do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquā de manu mea. Nec propterea Petri pōtificatus quaſi ad ſolos electos ſe extenda. reſtrictus eſt: ſed ſubordinatus electorū paſtui. hinc eſt omnis circa alias pontificatus actus. Sicut.n. ſm uniuerſi ordinē unicus cæli motus propter implendū numerū eſt electorū, & idē tñ ēt ad propagandos non dilectos ſe extendit: & ſm ordinē gratiæ ſummæ bonus paſtor Chriſtus animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis, hoc eſt electis, & tamen eamors pro totius mundi uita fuit: ita ſacris myſteriis ſummus pontificatus propter paſcendos eū electos, & idem non electos comprehendit. Nec immeritò: quoniam eiuſdem eſt cura finis & diſpoſitio eorum, quæ ſunt ad finem: uita autem electorum finis eſt gubernationis aliorū. Omnia, inquit Apoſtolus, ſecundæ Timo. 2. ſuſtineo propter electos, & ad Roma 8. Oīa electis donari teſtatur: & ſuper omnia bona Domini cōſtituēdi aſſirmatur electi Matth 22. Nec ſilentio inuolutos propterea dixerim præſcitos: quoniam ſub agnorum nomine cōprehendi aliquos præſcitorum non inconuenit: ſunt.n Chriani multi imperfecti ſemper diſcentes & nunquam ad perfectionem ouis peruenientes: quos Dominus paſcédos ſimul cum ouibus hoc eſt electis, cōmiſit Petro. Vnde bis cōmiſit agnos, & tertiò Oues: non ſolū qa imperfecti maiore agēt cura, ſed ut in pionamero diuerſitatē inſinuaret agnorū ſuorū, hoc eſt Chriſtianorū eōdem uitā ducentiū, dū alij reprobi, alij electi ſunt. oues aūt ſemel & ultimò committuntur: quia oēs Chri oues inter electos ſunt, & creſcens oratio ad ſummū terminatur. Et quum omnes paſtorali Petri curę committantur. ſoli agni & oues paſcendæ committuntur: lupi ſi quidem leones & urſi commiſſi intelliguntur cauendi, fugiendi, aut exterminādi. Vnde nullus à Petri pōtificatu exemptus relinquitur: etiam ſi ſolū fuiſſet illi cōmiſſum: Paſce oues meas, propter quas ſunt oīa, utpote quibus oīa cooperātur in bonum, vt Apoſtolus ad Rom 8. teſtatur. Fit autē verſus huius excellentia commiſſi operis manifeſtior, diſcurrendo per paſtoralia pontificiaque opera: nam ſex illos actus paſtorales Ezech. 34. poſitos. ſ. requirere q perierat, reducere quod abiectum erat, alligare quod confractum fuerat, cōſolidare quod erat infirmū, ſanare quod erat ægrotū, cuſtodire quod pingue & forte ad paſtum ouium ordinari, teſtatur Dñs, arguēs de his paſtores dicens, Vç paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos, nonne greges à paſtoribus paſcuntur lac comedebatis & lanis operiebamini, &c. ubi rationem omiſſionis manifeſtè reddit ex eo & non oues, ſemetipſos paſtores mali paſcēt tāquam oīum horum operū ratio ſit uacare ad paſcendum ipſas oues. Actus quoque iudiciales, qui in Eccleſia fiūt tam in foro pœnitentiæ, q̄ in foro contentioſo, ad paſcendas Chri oues ordinari non eſt dubiū. Aperire demū & claudere regnū cælorum ad paſtum ouium ſic ſpectant, q aperire regnū cçlorū eſt paſcere oues Chriſti, claudere autē illud, ad paſtum earūdem ordinatur: qui quidem ad bonum refertur electorum quibus omnia cooperantur in bonū. Conſtat igitur, ſi colligant cūcta ſignificata per hanc promiſſionē, Paſce oues meas cōmiſſum Petro eſſe totius Eccleſiæ pontificatum. Nec ut noua hæc cudimus, ſed à patribus, quæ didicimus, proferimus, eorundē atteſtatione Petri pontificatum firmantes: ut in ultimo patebit ca.

CAPVT XII.

Petrum habere ex Chriſti inſtitutione ſucceſſorem in pontificatu Eccleſia catholica.

FIRMATO Petri pontificatu Eccleſiæ catholicæ oportet de ſucceſſore eius tractare. Et ut intelligatur manifeſtè differētia inter catholicos & ſchiſmaticos, prænotandum eſt in quo conuenimus, & in quo diſſentimus. Concorditer ſiquidem fatemur Petrum Apoſtolorum principem, & fuiſſe Ro. Pōtificē ſicut Iacobus Apoſtolus fuit Pontifex Hieroſolymit. & propterea quemlibet Rom. Epiſcopum ſucceſſorem eſſe Petri in pōtificatu Rom. Eccleſię, ſicut quilibet Hieroſolymitanus Epiſcopus ſucceſſor eſt Iacobi in pontificatu Hieroſolymitanæ Eccleſię concorditer quoque affirmamus Hieroſolymitanū Epiſcopum non ſuccedere Iacobo niſi in Hieroſolymitanæ eccleſiæ epiſcopatu: non.n. ſuccedit Iacobo in authoritate apoſtolatus. Sed ſtatim diſſentimus, quum inferre conantur Ro. Pontificem non ſuccedere Petro niſi in Epiſcopatu Ro. eccleſię: fatētur.n. catholici Ro. pontificem ſuccedere petro non ſolum in epiſcopatu Rom. eccleſię, ſed etiam in pontificatu eccleſiæ catholicæ. Vbi ſi perſpicaciter ſcrutati fuerimus, uidebimus duo ſupereſſe tractanda: an ſcilicet. Petrus habeat diuino iure ſucceſſorē in pontificatu eccleſię catholicæ. & an huiuſmodi ſucceſſor ſit Ro. Pontifex. Schiſmatici.n. negant Ro. Pontificē epiſcopum eſſe eccleſię catholicæ: & pernegant oportere inſtitutione diuina al. quem unum ſuccedere Petro in regimine totius eccleſiæ: & ante omnia negant petrum inſtitutū à Chro pontificē eccleſiæ catholicę. Quum autem iam declarauerimus huiuſmodi petri pontificatum, ſupereſt ut primò an habeat aliquem ſucceſſorem, & demum an ille ſit Ro ponti. tractemus.

¶ ET IVXTA præfixum modum afferenda cenſura argumēta, quibus contra unicum petri ſucceſſorem in pontificatu eccleſiæ catholicæ inſurgitur.

Num. catholicę eccleſiæ ſit alqs Petri ſucceſſor? Primo.

¶ Arguitur ergo primò ea conſuetis. Si hęc uerba Chri ad petrū, Tibi dabo claues regni cçlorū, Matt. 16. & paſce oues meas Ioā. vel extenduntur ad ſucceſſorem, par eſt ut uerba antecedentia concomitantia, & ſubſequentia dicta petro à Chro, intelligantur quoq; dicta nō ſolū petro, ſed ſucceſſori. ſed hoc cōſtat eſſe falſū: ut patet ſigillatī diſcurrēdo. Nam apud Matt. Dominus præmittit, Tu es petrus: & poſt ſubiungit reprehēdēdo petrū, Vade poſt me Satana, quia nō ſapis quæ dei ſunt, ſimiliter

apud Ioan. præmittitur, Diligis me plus his; & ſimilia côcomitanter interponunſ cū Petri reſponſionibus: & poſtea ſubiūgit Quum eſſes iunior, cingebas te, &c. nihil autem horum ſpectat ad ſucceſſorem ſecundum literalem ſenſum: ergo nec illa verba, Tibi dabo, & Paſce oues meas, ſunt ad literā dicta Petro & ſucceſſori: ſed ſicut reliqua myſticè applicantur ad ſucceſſores, ita & hæc.

Secundo. ¶ Secūdò ex ſimilibus, Verba Chriſti Luc. 22. Ego rogaui pro te, &c. non ſunt ad literam dicta Petro & ſucceſſori: ergo nec iſta, Tibi dabo claues, & Paſce oues meas, &c. ſunt dicta Petro pro ſe & ſucceſſore. Conſequentia tenet à ſimili: præſertim quū iſte textus à ſacris Doctoribus afferatur pro ſoliditate ſucceſſionis Petri in fide. Antecedens uerò manifeſtatur ex eo, q ibi dr, Et tu aliqñ conuerſus confirma fratres tuos, ſi. n. de quolibet ſucceſſore hæc dicta ſint, oporteret ſucceſſorem quemlibet auerſum quandoque eſſe uel fuiſſe, ut de ipſo poſſit uerificari, & tu aliqñ conuerſus, ſicut Petrus auerſus fuit negando Chrm cum periurio, & poſtea conuerſus confirmauit fratres ſuos.

Tertio. ¶ Tertio ex aliis idem Petro à Dño dictis, puta, Antequā gallus cãtet, ter me negabis, Mat. 26. & Vade ad mare & mitte hamū, & c. Mat. 17. cur. n. huiuſmodi ſoli perſonæ Petri ita q nō ſucceſſoris dicta exponuntur: illa autem, Tibi dabo, & Paſce, ad ſucceſſorem referuntur, uoluntariè enim hoc fieri uidetur.

Quarto. ¶ Quartò ex omiſſis. Nullibi ſiquidē dixit Chriſtus ſe loqui in illis uerbis Petro pro ſe & ſucceſſore: quū tñ debuiſſet hoc docere, quum hoc ſit unū de neceſſario credibilibus proponatur Eccleſiæ: & ipſe Iſa. 5. dixerit, Quid eſt qđ debui ultra facere uineæ meæ, & nō feci ei, ſi. n. totū quod debitū erat, fecit ſynagogæ Iudæorū, multò magis eorum effecit Eccleſię Chriſtianę.

Confir. ¶ Et augetur hoc argumētū ex hoc, q Dñs Matth. ult. dicit, Ecce ego uobiſcū ſum oībus diebus uſq; ad conſummationē ſeculi. Vbi quia ſe fore in toto hoc tempore cum Eccleſia nos certificare uoluit, dicendo, Ecce ego uobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi, manifeſtauit q ad diſcipulos pro ſe & ſucceſſoribus eorum loquebatur. Hinc. n. arguitur, q ſi Petro & ſucceſſori intendiſſet hæc dicere: explicaſſet aut inſinuaſſet ſucceſſorem, ſicut inſinuauit ibi ſucceſſores diſcipulorum.

Quinto. ¶ Quintò ex coapoſtolis. Quænā ratio eſt, ut nullus aliorū Apoſtolorum habeat ſucceſſorem in Apoſtolatu, & ſolus Petrus habeat. Et rurſus quæ ratio eſt, ut Apoſtolorū ſucceſſores ſint, & dicantur Epiſcopi (quos cōſtat eſſe æquales: unde & fratres uocātur,) & unus tñ Epiſcopus ſucceſſor ſit Petri ſuper totam Eccleſiam, Et rurſus ut prætactū eſt, quæ ratio ſuffert, ut Epiſcopus Hieroſolymitanus ſuccedat Iacobo in Epiſcopatu illius Eccleſiæ, & nō in apoſtolatu: ſucceſſor aūt Petri ſuccedat I apoſtolatu ac pontificatu totius Eccleſiæ, hoc. n. non niſi humana rōne, aut uoluntate factū uī: quum Scripturæ deſit authoritas.

Primo ¶ Deinde arguitur ducendo ad inconuenientia multa. Et primò, Si ad ſoluū Petrum refertur Chriſti uerbum: ergo non ad

Secundo. ſucceſſorē: & iterū, ergo cum Petro claues uenerunt & abierūt.

Tertio. Et probantur ſequelæ: quia non poteſt ad plures pertinere qđ ad unū tantum dicitur. Secundò: Quia ſi ad ſucceſſorem extēditur, ergo neceſſaria ratione, & ad alios Apoſtolos: quia tunc erant præſentes, ſucceſſores autem Petri nondū erāt. Tertiò. quia ridiculum eſſet, q oīum Eccleſiarū idem Baptiſma. eadē Euchariſtia, eadem Confirmatio, idem uerbum Dei, idē Sacerdotium, eadem Pœnitentia, Vnctionis, Matrimonij & reliqua ſacra, eadē fides, ſpes, charitas, gratia, mors, uita, gloria eſſet, & una hæc ſpūalis potētia uni tributa eſſet ſucceſſori Petri p Ver-

Quarto. bū Dei quod cōe eſt oībus. Quartò: ſi unus Epiſcopus iure diuino cæteris præfertur, manifeſtè Hier. in epiſtola ad Euandrū: quę hr 93. di. c. legimus hæreſim docet, nō ſolū ipſe, ſed Petrus Paulus, Ioannes, Lucas, quos inducit irrefragabiles auctores. Patet. n. ibi Epiſcopos eoſdem eſſe cum presbyteris, & Epiſcopos

Quinto. æquales eſſe. Quintò: quia idē Hiero. ſuper epiſtolā ad Ti. & hr 95. diſt. c. olim dicit, Sicut ergo presbyteri ſciunt ſe ex Eccleſiæ cōſuetudine ei, q ſibi præpoſitus fuerit, eē ſubiectus: ita Epi nouerint ſe magis cōſuetudine, q̄ diſpenſationis dominicæ ueritate presbyteris eſſe maiores, & in cōi debere Eccleſiam regere. Nō ergo diuino iure unus Petri ſucceſſor Eps maior eſt aliis.

Non modo Petro ſed ſucceſſoribus dictum eſt. Paſce oues meas. ¶ ADHVIVS euidentiam conſiderandū, eſt triplici uia manifeſtum fieri hæc Chriſti uerba toties repetita Petro, non ſolū pro ſe, ſed pro ſucceſſore ſuo dicta eſſe. Prima uia ex ipſis uerbis Domini, quū dixit, Paſce oues meas, procedit. Nā dicendo, Paſce oues meas, unū ouiū ſuarū paſtorē inſtituit ut ipſa uerba teſtantur abſque ulteriori probatione, Paſtor aūt ſignificat ordinariū rectorē ouiū. tum ex ipſis nominibus Paſtoris & ouium, tum ex ipſa rōne paſcendi: tum quia oportet eū qui ordinariè gerit curā ouium, uel mercenarium uel paſtorē eſſe: ſed mercenarius non eſt. quia cūm uidet lupum uenientem fugit, & non pertinet ad eum de ouibus, quia mercenarius eſt: ut dicitur Ioan. 10. Relinquitur ergo q is, qui ordinariè curam ouium gerit, paſtor eſt. Cōſtat autem paſtorem ipſorū ordinarium officialem, non finiri morte illius, cui paſtorale officium exercebat, ſed per ſucceſſionē oportere durare. Et hinc fit, ut inſtitutio paſtoris ſit inſtitutio perpetui officii: ac p hoc q in prima inſtitutione paſtori tribuitur, pro quolibet ſucceſſore eidē dat. Vnde ex hoc ipſo, q Dñs dicēdo, Paſce oues meas, paſtorem totius Eccleſiæ inſtituit, paſtorale officiū Eccleſiæ ſtatuit, ex tunc & in ſeculum ſeculi. & conſequenter, q dedit tunc Petro, ſignificauit ſe dare cuilibet Petri ſucceſſori in Petro. Rurſus, dicendo, Paſce oues meas, perpetuitatē paſtoris intelligendam ex alio capite monſtrauit: nam oues ſuas duraturas ſciebat, & dixit, uſque ad conſummationem ſeculi in præſentis miſeriæ ouili uno: & propterea eo ipſo quo ouibus in uno ouili duraturis uſque ad conſummationem ſeculi prouidit de paſtore uno, dicēdo Petro, Paſce oues meas, ſignificauit ſe prouidere de uno paſtore uſq; ad cōſummationem ſeculi. Habemus ergo dupliciter ex ipſis Euangelii uerbis à Domino inſtitutū eſſe quemlibet Petri ſucceſſorem paſtorem totius Eccleſiæ in ipſo beato Petro.

¶ Secunda uia ex rationibus fundata ſemper ſacra ſcriptura procedit, tū quia deſipientis eſt putare Chrm prouidiſſe de paſtore ſuarū ouiū p parte tēporis & ea minima qua ſ. uixit Petrus: & nō p toto & tā prolixo tpe uſq; ad conſummationē ſeculi, quod durant ſuæ oues. Tū quia rationabile eſt, ut uniuerſalitas tēporis cointelligat uniuerſalitati locorū: & pinde quia dicendo, paſce oues meas, oues ſuas ubiq; terrarū cōprehendit, cōſequens eſt ut eaſdem q quocūq; futuro tpe cōprehēdat. Tū qa Chrs ſynagogæ dicens, Quid ultra debui facere uineæ meæ, & nō feci, inſuihærenter puidiſſet Chrianæ Eccleſiæ cōſtituēs eā unū ouile ſine uno paſtore eorū ouili: cōuerſante cū ouibus ſuauiter. hoc eſt ſenſibiliter ſm modū ipſarū ouiū: utpote, q ui nūi nō ſola ſpūali, ſed ſenſitiua natura quoq: & de ipſo ſcriptū ſit, Attigit à fine ad finē fortiter, & diſponit oīa ſuauiter, Sap 8.

¶ Tertia aūt & ea optima pariter & certiſſima uia pcedit ex expreſſa diuina reuelatione facta Eccl'iæ ſuę ſāctæ. Vt. n. ſeri de uerbo ad uerbū afferent auctoritates, manifeſtè hī, q i hoc ſenſu à Sanctis innumeris. & à ſacris Conciliis uniuerſalibus intellecta eſt inſtitutio pontificatus Petri ſuper totā eccleſiam à Chro facta. Certo autem certius eſt illum eſſe uerum Scripturę ſenſum, quem concorditer tradentibus Sanctis, uniuerſalis ſynodi diffinitione accedente habemus. Fatemur igitur abſq; omni hæſitatione quemlibet Petri ſucceſſorē inſtitutū in beato Petro eſſe paſtorem totius eccleſiæ.

¶ AD PRIMVM ergo argumentū in oppoſitum de concomitantibus dē, pcedentia cōcomitantia & ſubſequentia inueniri dupliciа, uel pertinentia ad paſtorale officium, uel nō pertinentia ad illud. & de non pertinentibus quidem ad paſtorale officium, qualc eſt illud, Vade poſt me Satana: ut patet in ipſo euangelii textu, nō oportet eſſe ſolicitū an ſpectēt ad ſucceſſorē: de ptinentibus autē dī, q eo mō, quo ptinēt ad officiū paſtorale, eodē mō ptinent ad ſucceſſorē. Vnde, ut ad ſingula deſcendatur, qa uerba præmiſſa apud Matt. Beatus es Simon Bariona, & c. non ſpectant ad pontificatum, ſed ad cōfeſſionē, quā fecerat petrus, ut declaratū eſt, nec ad ſucceſſorē pertinēt. Qđ uerò dr, Tu es petrus, & ſuper hanc petrā, &c. quia ad pontificatum totius eccleſiæ neceſſariò pertinent, ad ſucceſſorē quoque pertinere oportet: neceſſe eſt. n. ſucceſſorem petri eſſe petrū, id eſt in fide ſolidum, ut ſuper hanc petram Chrs ædificet eccleſiam ſuam. Difficultates aūt, quæ circa hoc ſunt, in ſequēti tractabuntur c. Qđ aūt dicitur apud Ioannem, diligis me & amas me? quodammodo ad paſtorale officium ſpectat, & quodammodo non. Nam rectitudo paſtoralis officii amorē Chri exigit, ipſum autem paſtorale officiū ſine Chriſti amore pōt & haberi & exerceri. & propterea amor Chriſti ad ſucceſſorē quoq; ſpectat quātū ad rectitudinē utēdi paſtorali officio: nō aūt quantū ad habēdum uel exercendū ipſum paſtorale officiū & ſimiliter quod adiungitur, Quum eſſes iunior, licet cum petro finitum ſit, quantum ad prophetiæ conſummationem quantū tñ ad inſinuatā præparationem animi paſtoralis ad ponendum animā pro ouibus Chriſti, & frequentem euentū perſecutionum, aut mortis pro Chriſti ouibus bono paſtori, ad ſucceſſoris rectitudinem atque fortitudinem pertinet.

Ad primū

¶ Ad ſm dr, q uerba illa dñi iuxta regulā de ptinentibus uel impertinētibus ad officiū paſtorale, quia ad paſtorale ſpectat officiū cōfirmare fratres, petro pro ſe & ſucceſſore dicta intelliguntur. Vñ Theo. hoc dicit, Hoc aūt petro dixit, eo q ſuperbire poterat in his, q promiſſa erāt à Chro. Et rurſus, poſtquā me negato ploraueris, ac pœnitueris, corrobora cæteros: quū te principē Apoſtolorū deputauerī: hoc. n. decet te, q mecū robur es & petra eccleſię. Cyrillus quoq; hoc dicit, omiſſis cæteris uenit ad petri cæterū p'atū. Nec ppa oportet quēlibet Petri ſucceſſorē, cadere à Chri charitate: hęc. n. Dñi uerba ſi neceſſitate

Ad ſm.

ſed

Ad poſſibilitatem auerſionis a charitate cū indeficientia fidei ſignificans, ſic ut in auerti cōtingat, cōuerſus cōfirmet fratres ſuos. Indeficiētia itaque fidei in Petro & ipſius ſucceſſione in petrata aſſeritur, cō firmatio fratrū imponitur, ac etſi o poſſibilis ſignificatur, conuerſio prædicitur. Et hoc inſinuat aduerbiū. Aliquando. ex hoc.n. q non ſemper, ſed aliquando conuerſus prædicitur, auerſio quoque, quod quandoque eſſe futura ſit, inſinuatur. Ad quod uerificandum non oportet q cuiuslibet ſucceſſorem auerti: ſed ſat eſt & nimis etiam, q quandoque ſucceſſor aliquis auertatur a Chriſti charitate.

Ad tertiū. ¶Ad tertiū patere pōt iā ſolutio. nā ſola ea quæ dicta ſunt Petro pertinentia ad paſtoralē officiū, dicta ſunt ſibi pro ſe & ſucceſſore ad literam: reliqua autē ad literam dicta ſunt ſibi ſoli.

Ad quartum. ¶Ad quartū (quod maximè urgebat) iam patet ſolutio: ſignificauit.n. Chriſtus ipſe in Petro, cuilibet eius ſucceſſori ſe loqui, eo ipſo q inſtituit eū paſtorē ouium ſuarum, tum ex parte officij paſtoralis, tū ex perpetuitate ouiū: ut prædeclaratū eſt. Vn non minus aperuit hic in Petro eius ſucceſſorem, q aperuerit apud Matt. in diſcipulis ſuis eorum ſucceſſores: ibi.n. ex uno tantum capite, ſcilicet diuturnitate ſucceſſorem ſignificauit, hic uerò ex duobus, ſ. & ex officio paſtorali, & ex perpetuitate ouium ſuarum: ut prædeclaratum eſt.

Ad quintum. ¶Ad quintū dī, q non eſt eadē ratio de ſucceſſione in apoſtolatu, & de ſucceſſione in pontificatu: Apoſtolus.n. ut ipſum nomē teſtatur, ſonat, ab alio miſſum, ſ. legatū (iuxta illud Apoſtoli 2. ad Cor. 5. Legatione pro Chrō fungimur: & ad Ephe. 6. Legatione fungor in catena iſta) nō eſt aūt legatorū vēdicare ſibi ſucceſſores: ſed finitur legatio cū legato, niſi a dño alius mittat. Paſtor aūt ordinariū officiū ſonat, cuius eſt habere ſucceſſorē, & ppterea Eccleſia non habet Apoſtolos, qui ſucceſſerint apoſtolatu Chriſti Apoſtolis, ſed habet Ēpos ſuccedentes Apoſtolis: non quo ad apoſtolatus authoritatem, ſed quo ad Ēpalem tam dignitatem, quā authoritatē. Vn ſi formaliter & exactiſſimè loquendū eſt, nec Petrus habet ſucceſſorē in apoſtolatu, tum quia apoſtolatum eūdem habebat cū reliquis apoſtolis, pareſque in apoſtolatu oēs fuerunt, ac per hoc par eſt rō in apoſtolatus ſucceſſione de oibus: tum quia experientia teſtatur nullius Petri ſucceſſoris libellos quantumcunq; ſanctos inter ſacras eſſe Scripturas. uſq; adeo, ut Epiſtola Pauli ad Philemonē, quamuis commendatitia unius ſerui, inter ſacras computetur Scripturas. Verum ſi quia ſucceſſor Petri ſuccedens ei in paſtorali officio ouium Chriſti (quod eſt pontificatus mundi) ex hoc ipſo ſuccedit in præcipuo apoſtolatus officio: quod, ut diuus Tho. dicit, erat gubernare catholicā Eccleſiā: hoc.n. cōiter Apoſtolis oibus a Chriſto delegatum fuit: hoc Petro ſingulariter paſtorali officio datum eſt, hoc ſolus Petri ſucceſſor hæreditat: ex hoc ipſo q ſuccedit Petro in pontificatu Eccleſiæ catholicæ. Hinc igitur ſola ſucceſſoris Petri ſedes uocatur, & eſt ſedes Apoſtolica: utpote ea, in qua ſola authoritas gubernandi eccleſiā catholicā (quæ inter facultates legatas Apoſtolis ſummū tenet locū) reſidet: hinc ſucceſſor Petri Apoſtolicus hinc eius dignitas ſeu officiū apoſtolatus, hinc eius authoritas apoſtolica uocat, utpote cōplectens ſupremā oibus Apoſtolis tributā authoritatē.

Solutio quæſitorum. Vn ſolutio patet oīum quæſitorū: & cur ſolus Petrus inter Apoſtolos habet ſucceſſorem in apoſtolica authoritate: quia ſ. ſolus inſtitutus eſt à Chriſto paſtor ouium ſuarum. Et quo pacto cum hoc ſtet, Ēpos oēs ſuccedere Apoſtolis in Ēpali dignitate & authoritate, & quatenus Ēpos eſſe oēs pares: hoc n. nihil oīno obſtat ueritati declaratæ. Et quare Ēpus Hieroſolym. nō ſuccedit Iacobo in authoritate Apoſtolica, Ēpos aūt Ro. ſuccedit Petro apoſtolica authoritate: quia. ſ. Petrus authoritatem apoſtolicam habuit, etiam ut ordinarius paſtor a Chriſto inſtitutus ſuper uniuerſo ouili ſuo: Iacobus autem eam habuit tantum ut Apoſtolus. Et hoc non ratione aut uoluntate humana factum, ſed Chriſti ueri Dei inſtitutione ordinatum eſſe monſtratum eſt: dum Petrum ſolum paſtorem ſuarum ouium inſtituit dicens, Paſce oues meas.

Ad primū & ultimo allatorum. ¶AD ARGVMENTA deinde allata ducendo ad inconueniens, rñdendo ad primum dī, ſequelas nihil ualere: Ad probationem autē (quia non pōt ad plures pertinere quod ad unum tñ dī) rñdetur ad innumeros ſucceſſores poſſe pertinere quod ad unum tñ officialem inſtituendo dī: qm quod ſibi dī, cuilibet ſuccedenti intelligitur dictum, & propterea dictum Petro primo paſtori Chriſti ouium inſtituto cuilibet ei ſuccedenti in huiuſmodi officio paſtorali dictum eſt. Et eadem eſt ratio de promiſſionibus eidem factis.

Ad ſecundum. ¶Ad ſm ſimiliter dī, ſequelā nihil ualere: nec eſſe maiorē aut parē rōnem, q extendant hæc uerba ad alios Apoſtolos, q erāt pſentes, q̄ ad ſucceſſorē Petri: qm quilibet ſucceſſor, licet in ſeipſo tunc non eſſet: erat tñ in ipſo Petro, ſed eadem officij forma: quo conſtat mō non fuiſſe alios Apoſtolos in Petro: qm nullus ſub eadem officij forma fuit aut futurus fuit.

Ad tertiū. Ad tertium dī, q non ridiculū, ſed diuinæ rōni cōſentaneū

eſt, ut ouiū Eccleſiarum cōcantium in eiſdem ſacris. &c. ſicut eſt unū numero ouile inſtitutū a uerbo Dei cōi oibus, ita ſit unus numero paſtor illius unius ouilis inſtitutus ab eodē uerbo Dei cōi oibus. Hoc ſiquidē diligenter perſpectum, non eſt uni particulari Eccleſiæ aut perſonę conſulere, ſed unitati ouilis prouidere, ac per hoc ſicut unitas ouilis cōis eſt Eccleſijs oibus particularibus, ita unitas paſtoris ad oīm eſt utilitatē Eccleſiarū. Et ſic optimè adimpletur quod Apoſtolus dicit 1. ad Corin. 3. Omnia ueſtra ſunt, ſiue Paulus ſiue Apollo, ſiue Cephas.

Ad quartū & quintum. ¶Ad quartum dī ſimul, & ad quintū, conſequentias nihil ualere, utpote ex impertinentibus ad propoſitum deductas. Dicta ſiquidem a Hiero. in utroque loco, impertinentia ſunt ad propoſitū: utpote quę de Ēpis & presbyteris quatenus Ēpi & presbyteri ſunt dīr: ęqualitas namque ſeu identitas diuino iure inter Ēpos & presbyteros, ſiue ſit, ſiue non ſit, nihil refert ad unitatem paſtoris totius Eccleſię: non.n. ideo unus eſt paſtor totius Eccleſię: quia Ēpus maior eſt presbytero: ſed ideo quia unus eſt ſucceſſor Petri, ſiue presbyteratus, ſiue Ēpatus ſit maximus in Eccleſia Dei ordo. Aequalitas aūt diuino iure Ēporum inter ſe quatenus Ēpi ſunt, non eget probatione: qm illam aſſerimus. ſed impertinens eſt propoſitio, qm non ideo unus eſt paſtor totius Eccleſię: quia unus Ēps eſt ſacratior altero (oēs.n. Ēpi ſunt ęquales in Ēpatus ordine, & non eſt magis aut plus Ēps ſucceſſor Petri quicunque alius Ēps: ſicut non eſt magis presbyter, q̄ quicunque alius presbyter) ſed ideo unus eſt paſtor totius Eccleſię, & reliquis prelatus Ēpis atque presbyteris, quia unus eſt ſucceſſor Petri. Vnde patet ex hoc, quod diuino iure a Chriſto inſtituto unus presbyter, ſiue epiſcopus Petri ſucceſſor cęteris Ēpis & presbyteris, imò toti eccleſię prefertur, nam ſequi Hier. & allatos a Hier. Petrum, Paulum, Ioannē, Lucā, hęreticum docere: ut arguentes audent inferre, ſed prudens lector intelligit dicta horū impertinenter deducta ad propoſitum.

CAPVT XIII.

Romanum Pontificem ſuccedere Petro in Pontificatu totius Eccleſiæ.

SVPPOSITA Petri ſucceſſione, oportet monſtrare quis ſit ille ſucceſſor Petri in paſtorali cura totius eccleſię, habet.n. proprias difficultates, an is ſit Ro. epiſcopus.

Primò. ¶OBIICITVR, igitur in primis ex parte tpis quia Ro. Ponti. natus eſt per multos annos poſt Petri pontificatum: quū prius Petrus ſederit Antiochię, & per multos annos ante, abſque particulari aliqua ſede fuerit.

¶Et confirmatur hęc ratio arguendo ſicut arguit apoſtolus ad Ro. 4. ubi probat ex circunſtantia tpis & facti Abraham non ex circūciſione, ſed ex fide iuſtificatum: nulla alia ratione uſus q̄ q Abraham ante circunciſionem fuerit iuſtus apud Deum per fidem: ſi hoc eius argumentum ualet neceſſe eſt ualere & hoc, ſcilicet Petrus quando claues accepit a Chriſto, nondum erat epiſcopus urbis Romę, ſed erat unus inter Apoſtolos ergo claues non ſunt ei datę, ſecundum quod poſtea, uel factus uel mutatus eſt, uel loco, uel officio, ſicut Abrahę non eſt iuſtitia reputata qualiſcunque poſt fidem factus fuerit, ſed prout fuit Apoſtolus tantum.

Secundò. ¶Secundò, Si Romanus Pontifex eſſet Petri ſucceſſor in cura totius eccleſię (de hac.n. ſucceſſione, ne contingat idem ſępius replicari, ſp loquimur niſi qñque explicemus de ſola ſucceſſione in epiſcopatu Romano nos loqui) oporteret de quolibet Romano Pontifice uerificari uerba Chriſti ſpectantia neceſſariò ad ſucceſſorem Petri, ſed non de quolibet Romano Pontifice hęc uerificari oportet: ergo Rom. pont. non eſt ſucceſſor Petri. Probatur autem deſtructio conſequentis, ex eo q Romanus Pontifex poteſt labi in hęreſim, & ſic non uerificabuntur de eo uerba Chriſti, Tu es Petrus id eſt in fide ſolidus: neque ſuper hanc petram ędificabo eccleſiam meam quoniam ſoliditas fidei in ipſo, ſuper quam ędificanda eſt eccleſia, non inueniretur: nec, Ego rogaui pro te, ut nō deficiat fides tua: quę oīa ad ſucceſſorem Petri dicta eſſe monſtratū eſt.

Tertiò. Tertiò, quia non oīs Ro. Ponti. habet Chriſti charitatem, quam tñ tertiò Chriſtus exegit in inſtitutione officij paſtoralis: non eſt ergo Petri ſucceſſor, qui exactę a Chriſto tunc in petro charitati non ſuccedit.

Quartò. Quartò, quia non oīs Romanus Pont. paſcit oues Chriſti, ſed multi eorum paſcunt oues ſuas dum ad propriā gloriā, authoritatem, utilitatem, & alia hmōi pontificatū exercent. Dicente aūt Dño, Paſce oues meas, ſignificauit Petri ſucceſſores, aut paſtores eſſe debere ouium Chriſti, ipſum amantes & illas paſcentes, doctrina, iuſtitia, & alijs hmōi: aut ſi non amant & docent, nihil hoc uerbum ad eos pertinere: ac per hoc non eſſe Petri ſucceſſores.

Quintò. Quintò, quia priſci Romani Ponti. recuſauerunt ſe uniuerſales appellari. Greg. n. ſenis epiſtolis hoc reprehēndit: & narrat prędeceſſores ſuos hoc renuiſſe. Si n. Greg. cum alijs noluit uocari ēps uniuerſalis, conſequens eſt q non erat aut non ſe credebat uniuerſalem epiſcopum, idem autem ſonat Pontifex uniuerſalis, & Pontifex totius eccleſię. Non

ſucce-

ſucceditergo Ro.Ponti.Petro in pontificatu totius Eccleſiæ.

Sextò.

Sextò concilium Nicenum(ut ſcribitur li.10.c.6.hiſto.eccleſiaſt.)ſtatuit ſic.Et apud Alexandriam vel in urbe Roma,vetuſta conſuetudo ſeruatur:ut uel ille Aegypti,uel hic ſuburbanarū Eccleſiarū ſolicitudinem gerat.Si.n.Ro.Pont.ſucceſſor eſſet Petri in pontificatu totius Eccleſię,non præſumpſiſſet Nicenū conciliū tiner ſuæ ſolicitudini decernere in ſuburbania Eccleſijs.

Septimò.

Septimò,Si Ro.Ponti.Chriſti inſtitutione præeſt toti Eccleſiæ,ut Chri vicarius generalis,ſequitur peccaſſe,& peccare oēs,qui non fuerunt,& qui non ſunt ſub Rom.Pon. obedientia.Et hinc ſequitur primò primitiuā Eccleſiā totā erraſſe:quū adhuc non eſſet Ro.Pon.Sequit deinde tot Sanctū & Martyres uſq; ad quadrigētos annos poſt Chriſtū,erraſſe:quū tunc non recognoſceret Ro.Pont.ut paſtor totius Eccleſię.Sequit poſtea Aſiā,Aphricā,atq; Græciā in dānationē fuiſſe:utpote nō recognoſcentes Ro.Pont.vt oīm caput.Sequit demū Chriſtianos,q hodie ſunt in Perſide,India,Scithia,totoque Oriente,dānari:eo q non ſubſunt Ro.Ponti.Manifeſtatur aūt hos non recognouiſſe Ro.Pon. eo q non ab ipſo ſeu eius authoritate eorū Epi ſunt inſtituti,eorū Concilia ſunt celebrata.

Octauò.

Octauò,Hiero.de uiris illuſt.ſcribit,q Acharius Eps Cęſarienſis diſcipulus Euſebij Pamphili,imperante Conſtantio,Liberium Papā depoſuerit,& Felicē conſtituerit.Conſtat autem hoc repugnare primatui Rom.Pont ſi totius Eccleſiæ Antiſtes eſſet.

Nonò.

Nonò.Si ulla eccleſia eſt prima & mater oīm Eccleſiarū & a Chriſto Dño immediatè fundata,non eſt alia niſi Eccleſia Hieroſolymitana,quę per multos annos fuit ante Romanā:ı vñ exierunt oēs Apoſtoli & Epi ad uniuerſum orbem terrarum.In cuius ſignum ab omnibus eccleſijs etiam Romana collectæ ſoluebantur Eccleſiæ Hieroſolymitanę.

Romanus pontifex non diuina institutione, sed facto petri caput eſt uniuerſalis Eccleſię:& petri uerè ſucceſſor.

¶AD HVIVS rei euidentiā conſidera ſunt duo,primū vñ eſt,ſm vñ ſeritur Rom.Pon.ſuccedere Petro.Circa primū aūt diſtinguendū eſt de ratione ſuccedendi & ratione ſuccedentis:nam ratio ſuccedendi eſt non Euangelica inſtitutio,ſed ſubſequutū factum Petri,quo Eccleſia Rom.Appropriata eſt Petro appropriatione firmata.Declaro ſingula,cautum reddendo lectorem in primis,q aliud eſt ſuccedere Petro,& aliud eſt ſuccedere Petro hunc,ſ.Rom.Pon.Ratio n.q Petrus habeat ſucceſſorem,inſtitutio eſt euangelica:quia Dñs in Petru paſtorale totius mundi inſtituit officiū,ut in præcedētibus manifeſtatū eſt.Rō uerò,q Petro ſuccedat hic,hoc eſt Rom.Pon.non eſt inſtitutio euangelica:tū quia euangelica uoce nō eſt Eccleſia Rom.appropriata Petro,ſed tota Eccleſia commiſſa ſibi,dum dr,Paſce oues meas:& ꝑpea ſi Petrus perſeueraſſet uſque ad finē vt incepit abſq; appropriatione alicuius particularis Eccleſię nec Rom.Pōt nec aliquis alius particularis Eps eſſet Petri ſucceſſor:ſed migrante ad cælum Petro,fuiſſet unus electus in Epm catholicæ Eccleſiæ,qui ſucceſſor fuiſſet Petri.Tū quia ſi Petrus in ſede Antiochena,quam ſibi prius appropriauit,perſeueraſſet uſque ad mortem,non Rom.Pontifex,ſed Antiochenus ſucceſſor eſſet Petri.Tū quia ſi Petrus diſceſſiſſet ex Roma non tm̄ loco,ſed ſede,ita q alibi ſedē elegiſſet,non ſucceſſiſſet Rom.Pontifex Petro,ſicut nec mō ſuccedit Petro Antiochenus:quia inde diſceſſit,mutando non ſolū locum ſed ſedem.Ex his n patet,non ex euāgelica inſtitutione ortū habere,q Rom.Pontifex ſuccedat Petro:euangelica ſiquidē inſtitutio de his mutationibus non ſe impediuit:ſed ſubſequentibus factis diſponendū hoc reliquit.Quocirca ex eo,q appropriatione firmata.Ro.Eccleſia Petri Pontificatui addicta eſt,inde ortum eſt,ut Rom.Pontifex Petro ſuccedat.Appropriationē aūt firmatā dicimus,quia Petri morte firmata eſt:& quia Chriſti authoritate robur firmitatis obtinuit.Nā(ut Eccleſia cantat,& Ambr.in oratione contra Auxentiū,de Baſilicis tradendis,quā habes in li.5.Epiſtolarū Amb poſt 32 Epiſtolam aſſerit,& ante ipſum in li.3.de excidio Hieroſolymitano,c.2.Egeſippus affirmat)uolenti Petro ex urbe Roma diſcedere obuians Chrs iuſſit,ut Romæ mortē pateret,eidē dicendo.Venio,Romā iterū crucifigi,ut nō nuda Petri mors Romæ:ſed mors iuſſa à Chro in urbe Roma,firmaret Romanā ſedē in Petri ſucceſſione.Si ad ortū itaque atque initiū ſucceſſionis Ro.Pontificis Petro ſpectes rōnē ſuccedendi inuenies fuiſſe Eccleſiæ Ro appropriationē ad pontificatum Petri,firmatam & Petri morte & Chriſti mandato.Q uū aūt dicimus,Petrum & Rom.Pontificem & Pontificē Eccleſię catholicę,non duos intelligas Pontificatus:non.n.ſunt duo in actu,ſed in potentia tm̄,hoc eſt,quia potuiſſent eſſe duo:ut patet ex dictis.Vñ non ſe habent ſicut duo Epatus uniti:non erat ſiquidem in Rom.Eccleſia Epatus ante Petrum:ſed ipſe petrus Rom.Eccleſiā euexit in pontificatū,non aliū,q̄ ſuum,quem ſecum uehebat:ita q pontificatus petri,quem à Chriſto habuit relatum ad Eccleſiam catholicam,retulit ipſe petrus ad eccleſiam Rom.appropriando ſibi illā.Confert aūt nonnihil hæc pontificatus unitas ad hoc,ut idē ſit:Romanus pontifex & pōtifex eccleſię catholicę:nō ſolū unitate pſonę,ſed identitate pōtificatus.In cuius ſignū nō danſ Romano pontifici duo pallia,ſed unum tm̄:quū in plura dari conſtet habenti plures pontificatus,quibus debentur pallia.Si aūt de rōne ſuccedentis eſt ſermo,euangelica inſtitutio,ratio inuenitur ſuccedētis.Rom.ſiquidem pont.petro ſuccedens authoritatem habet apoſtolicam ab euangelica Chriſti uoce,Paſce oues meas:nam cuilibet petri ſucceſſori,in petro dixit Chriſtus:paſce oues meas.Licet itaque Apoſtolicā ſedem Rom.eſſe pont.initium habuerit ex appropriatione Eccleſię Rom.ad petrū:ex quo tm̄ firmatum ſic eſt eo ipſo quo aliquis uerus eſt Rom. pont. uerus eſt pon.Eccleſię catholicę a Chriſto in beato petro inſtitutus.Manifeſtū eſt igit,Vñ Rom.pon.eſt petri ſucceſſor,ac totius Eccleſię paſtor.Sciat aūt hoc diuina reuelatione facta,tū uniuerſali eccleſię,tū ſanctis Doc.innumeris,tū ſacris Cōc lijs.Nullus ſiquidē Chriſtianus dubitare permittitur ex diuina prodire reuelatione quicquid ad fidei Chriſtianę rationem ſpectans(de quorū numero hoc conſtat per Decr.unam ſanctam eſſe)conteſtatum inuenitur a præfatis.Cōis Chriſtianorum & olim & nunc & ſp confeſſio fuit,eſt,& erit.Rom.pon.ſedem ſolā eſſe ſedem Apoſtolicam:hoc aūt nihil aliud eſt q̄ fateri Rom.pont.petri ſucceſſorem eſſe rectorem catholicę eccleſię,nam in apoſtolica ſede(niſi quis propriā ignoret uocem)clauditur apoſtolica authoritas:in apoſtolica aūt authoritate facultatem regēdi totā Eccleſiam includi,intelligunt exercitati in ſacris literis.Et hoc uſque adeò eſt clarū,ut concorditer dicatur Apoſtolicę authoritati a Chriſto orbē cōmiſſum terrarū:ſic ut quilibet Apoſtolus ubicunque contingeret ipſum fore,inſtituebat eccleſias,inſtituebat Epos,& id genus reliqua faciebat:ut eorū et geſta teſtanſ Vñ cū 1.ad Cor.12.dr,poſuit Deus in eccleſia primū Apoſtolos:dicit glo.inter li.oīm ordinatores & iudices:manifeſtans apoſtolicā authoritatē eſſe oīm ordinatricem & iudicem.Confitentes igitur apoſtolicę authoritatis ſedem,confitemur uelimus nolimus ſedem ordinatricem & iudicē oīm.Hanc aūt eſſe intentionem confitentiū ex eo ēt comperitur,q ſolam ſucceſſoris petri ſedem Apoſtolicā confitemur.Extat ſiquidem Hieroſolymi.ſedes,in qua Iacobus Apoſtolus ſedit,cuius ſucceſſor eſt epatus Hieroſ.cur ſedes illa,in qua Iacobus apoſtolus ſedit(quę prius tpe fuit q̄ quæcunque alia patriarchalis ſedes)non eſt ipſa quoque ſedes apoſtolica,niſi quia in illa nō eſt authoritas apoſtolica,& in iſta eſt?Nam ſi ex ſola ſucceſſione ad perſonam Apoſtoli affirmaretur,à Chriſti fidelibus ſedes apoſtolica,dubium non eſt,q multę eſſent ſedes apoſtolicę & Hieroſo.ſedes eſſet apoſtolica,& Rom.ſedes eſſet apoſtolica.mō aūt,q unicam tm̄ nouit Chriſtianus populus ſedem apoſtolicam,eamque Rom.ponti.ſedem eſſe plena uoce confitentur,clarum relinquitur,per ſedem apoſtolicam intelligi ſedē authoritatis apoſtolicę.Et confirmatur:quia ſicut in epali ſede clauditur pontificia authoritas,& in Archiepiſcopali ſede authoritas archiepiſcopalis,& in ſede patriarchali authoritas patriarchalis:ita in ſede apoſtolica clauditur authoritas apoſtolica,ac per hoc quemadmodum Chriſtianus populus ad huiuſmodi ſedes recurrens,ad dictas authoritates recurrere intendit:ita ad apoſtolicam ſedem recurrens,aut ipſam quomodolibet uenerans,authoritatem apoſtolicam confitetur.Porrò in profeſſione ſedis apoſtolicę clauditur eius diuinę inſtitutionis confeſſio:nam quia ſm̄ ueritatē,Apoſtolica tam ſedes,q̄ authoritas a ſolo Chriſto eſt uel eſſe poteſt,a quo ſolo poſſunt Apoſtoli fieri(neque n minus eſt apoſtolicam ſedem ac authoritatem,q̄ apoſtolum inſtituere:ſicut non minus eſt epiſcopalem authoritatem ac ſedem facere,q̄ epm)neceſſe eſt ut qui apoſtolicam confitentur ſedem,a Ieſu Chriſto immediate illius eſſe authoritatem fateantur,diuinaque proinde iure inſtitutam illam eſſe profiteantur.Et hinc habes q Doctores confitentes Rom.Pont.ſedem apoſtolicam aut apoſtolatum,aut authoritatem apoſtolicam,fatentur Rom.pontificem eſſe totius Eccleſię rectorem:quod notandum ualde eſt,& ſecundum ſe,& ut oporteat ſępe recepti in authoritatibus ſanctorum,&c.

Ad primū

¶ANTEQVAM aūt authoritates adferantur,ad obiecta rñdendū eſt.Ad primū ergo dr,nihil obſtare ſucceſſioni Ro.pon.petrum,quatenus Rom.pon.fuit,natum eſſe poſt acceptas claues:ſufficit.n.ſucceſſori natum eſſe ante mortem eius,cui ſuccedit.

Ad confirmationē.

Ad argm̄ autē formatum ad ſimilitudinem argumēti Pauli Apoſtoli de iuſtificatione Abrahę:rñdeſ militare illud non contra noſtram ſententiam,ſed potius contra arguentes.Manifeſtatur autem hoc diſtinguendo,ſicut in Abraham reputationem iuſtitię a iuſtitia reputata,ita proportionaliter in petro acceptationem clauium a clauibus acceptis.Nam quemadmodum reputatio ad iuſtitiā Abrahę conuenit ex fide,& nō ex circuncitione poſtea ſubſequuta:ita petro acceptio clauium conuenit ex pontificatu eccleſię catho.tunc.n.datę ſunt ei claues,quando factus eſt paſtor Chriſtiani ouilis,& non ex eccleſia Ro.ſeu pont.Rom.poſtea ſubſequuto.Et ſimiliter quemad-

modum

modum iuſtitia reputata Abrahæ, non eſt reſtricta ad ſtatũ præputij, ſed eſt extenſa ad ſubſequutum ſtatum circuncisionis (dicente Apoſtolo ibidem: ideo ex fide, ut ſecundũ gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt ſolũ, &c.) ita acceptæ claues extenſæ ſunt ad ſubſequutũ poſtea Petri pontificatũ Rom. Rurſus quemadmodũ Abrahæ iuſtitia reputata appropriata eſt ſubſequutæ circuncisioni, ſeu ipſi Abrahę, ut poſtea pater factus eſt circuncisionis, ſic ut eius ſemen ex circunciſione platum ſit omnibus in cõſummatione iuſtitiæ promiſſionũ, & benedictionum Abrahæ (dicente Apoſtolo ad Gal. 3. Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini eius, qui eſt Chriſtus quem cõſtat ex circunciſione natũ) ita acceptæ claues appropriatæ ſunt Eccleſiæ Rom. ſeu Petro, ut factus poſtea eſt Pon. Rom. ſic ut ꝑ ipſas aperiantur regnũ cœlorum omnibus cognationib. terræ. Vnde patet q̃ ex huiuſmodi argumẽto etiã habetur, quòd acceptio clauium nõ pertinet ad Petrum niſi ſecundum quod erat tunc quũ accepit claues, (erat autem non ſolum Apoſtolus, ſed paſtor ouiũ Chriſti) non tamen habetur, quod acceptæ claues reſtrictæ ſint & concluſæ ad ſtatũ illum præciſe: ſed ſubſequendo ſimilitudinem Abrahæ habetur, quod claues acceptæ & extenſæ & appropriatæ ſunt ad Pont. Rom. ſecundum mutationẽ, qua & loco & officio appropriata ẽ Petro Eccleſia Romana.

Ad ſecundum. ¶ Ad ſecundum dicitur, poſſe dupliciter intelligi ſucceſſorẽ Petri ſeu Rom. Pon. non poſſe eſſe infidelẽ ſeu hæreticum. Vel de ipſius perſona in ordine ad Eccleſiam catholicam: uel de ipſius perſona ſecundũ ſeipſam. Et utroque modo uerificat: & utrunque expreſſit Dominus in Euãgelio. Fidem.n. ſolidam in Petro & ſucceſſoribus ſuis ſecundum proprias perſonas, ſignificauit Dominus, dicens, Tu es Petrus & ſuper hanc petram &c. dicens, Ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua, in futuro. Fidem uerò eiuſdem in ordine ad eccleſiam ſignificauit Dominus, & dicẽs, Sup hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: & dicens, Confirma fratres tuos. Nec obſtat perſonæ Rom. Pontif. fidei ſecundum propriã perſonã, quod illa perſona poteſt eſſe hæretica: quoniam quamprimum deſinit eſſe fidelis, deſinit etiã eſſe Petri ſucceſſor ſecũdum rei ueritatem & apud Deum: apud cuius tribunal qui nõ credit, iã iudicatus eſt: ut dicitur Ioan. 3. quidquid ſit ſecundũ forũ eccleſiaſticum. Ex quo tamen idem habetur: nam ex hoc ipſo, q̃ ille homo qui uocatur Petri ſucceſſor, ex caſu a fide, iudicio etiã inuitus ſubijcitur eccleſiæ manifeſtatur ipſum non eſſe amplius Petri ſucceſſorem ſecũdum ueritatem. nã ſi uerè eſſet Petri ſucceſſor, iudex eſſet totius eccleſiæ, & non eſſet illi ſubiectus inuitus. Ex ſoliditate autẽ in fide perſonæ Romani Pontifi. in ordine ad eccleſiam, prouenit ut errare non poſſit ſententialiter diffiniendo de fide Chriſtiana: quoniã in huiuſmodi diffinitione conſtruitur fides uniuerſalis eccleſiæ, & per eam ædificatur eccleſia Chriſti ab ipſo Chriſto ſuper petrã ſedis apoſtolicæ. Impoſſibile autem eſſe conſtat uniuerſalem eccleſiam errare in fide. Liber autem intueri q̃ ſuauiter commendata ſit huiuſmodi fidei diffinitio uoce euãgelica. fide ſiquidem cõſtrui eccleſiam conſtat, quum ſit (ut ad Hebræos 10. dicitur) ſperãdarum ſubſtantia rerũ: & ideo ædificandi & confirmandi actus reſpondet. uterque enim ſubſtantiã ædificij reſpicit. Sed quoniã fides donum Dei eſt, idcirco Chriſtus ſibiipſi attribuit ædificationem Eccleſiæ ſuper ſedẽ Apoſtolicã dicens, Et ſuper hãc petrã ædificabo Eccleſiam meã, firmare uerò fideles fluctuãtes in ambiguitatibus & quæſtionibus, quæ circa fidem emergũt, quia miniſteriale opus eſt Petri & ſucceſſoris, ideo dicitur Petro & ſucceſſori, Confirma fratres tuos: quidquid enim agit ſedes Apoſtolica diffiniendo de fide, nihil aliud eſt quam declarare quid ſub fide a Chriſto data contineatur: ſic enim confirmat fratres ſuos. Vnde & in Calcedon. ſynodo dixerunt patres, q̃ congregati in Conſtantinopolitano Cõcilio doctrinã de Spũſancto tradiderunt: non quod minus eſſet in præcedentib. qui apud Nicæã congregati ſunt inferentes, ſed intelligẽdũ aduerſus hæreticos declarantes. Et hinc oritur ut diffinitis de fide ab apoſtolica ſede ſubſit & ipſe Rom. Pontif. ſicut ſubeſt fidei: non enim alicui propterea de nouo ſubijcitur, ſed quod implicitè credebat, tenetur explicitè credere, ex hoc quod fides ſufficienter explicata eſt, quo ad hæc, quæ prius explicata non erant fidei ueritati ſubeſſe. At ſi cuiquã mira in hac riſione dicta apparebunt: meminerit ſcriptum eſſe, Mirabilia teſtimonia tua, ſunt enim hæc Ieſu Chriſti teſtimonia. Sed quid mirari fidelis debet de tali tãtaque diuinæ gratiæ aſſiſtẽtia ſuo in terris Vicario: quũ Caiphæ Pont. ſynagogæ minus legitimo ac pſecutori ipſius Chriſti aſtiterit ad prophetandũ ratione pontificatus: teſtante Ioan. Euangeliſta, dum dicit, A ſemetipſo non dixit, ſed quũ eſſet Põtifex anni illius, prophetauit q̃ Ieſus erat moriturus pro gente. Ioannis 11. Cur enim Ioannes hoc docuit, cur hoc reuelauit, niſi ut diuinam aſſiſtendam peculiarem Pontifici eſſe ſeuelaret?

Ad tertiũ. ¶ Ad tertium dicitur, quod exacta trina dilectio a Petro rectitudinẽ reſpicit paſtoralis officij, & propterea qui nõ ſuccedit Petro in dilectione Chriſt., nequaquam ſuccedit eidem in bonitate paſtoralis exercitij: ſed paſtor eſt officio & nomine, mercenarius autem ſtudio & exercitatione.

Ad quartum. ¶ Ad quartum dicitur, quod amare, & paſcere oues Chri, ſpectat ad ſucceſſores Petri ſub ratione commiſſi & debiti: Chriſtus enim cõmiſit, ut paſceret oues ſuas. & ad hoc ſucceſſor tenetur, & ad hoc ſe obligauit ſuſcipiendo pontificatum. Vñ ſi nec amat nec paſcit, non propterea locus iſte ad ipſum non ſpectat: nã multũ ad eum ſpectat paſcere Chriſti oues: ad quem ſpectat ut præceptum & ex officio debitum. Exigit quippe locus iſte paſcentẽ & amantem, quia exigit, ut amare & paſcere debeat. Et quamuis non amans nec paſcens indignus ſit paſtorali officio, & mereretur illo priuari: non eſſe tamen propterea priuatum ex utroq; teſtamento dicimus. Ezechiel. ſiquidem 34. reprehendũtur mali paſtores, qui non Dei gregem: ſed ſemetipſos paſcebant, appoſitis propheticis minis priuationis paſtoralis officij per ipſum Deum exercendæ, paſtores tamen relinquuntur. Matth. quoq; 23. Super cathedram, inquit Dominus, Moyſi ſederunt Scribę & Pharitæi, quæcunque dixerint uobis ſeruate & facite, ſecundũ uerò opera eorum nolite facere.

Ad quintum. ¶ Ad quintum dicitur. Greg. prædeceſſorum ueſtigia imitatũ refutaſſe ſe uniuerſalem appellari, ea ratione, ut ipſe millies dicit, quia ſi unus uniuerſalis Epiſcopus dicitur, ſolus ipſe Epiſcopus uidetur dici: & ſic cæteris Epiſcopatus tolleretur. Non autẽ ea ratione, quod Rom. Pont. authoritas reſtricta ſit, & ad uniuerſalẽ non ſe extendat eccleſiam: ſuperbum enim uocabulũ, utpote reliquorum Epiſcoporum iniuriam pſeferens, horruit Greg. & non rem Apoſtolicæ authoritatis extendentis ſe ad uniuerſalem eccleſiam. Vnde poſt inferius ad Mauricium Imperatorem aſſerenda uerba de Petri authoritate ſuper totam eccleſiã, ſubiungit de Petro, Cura ei totius eccleſiæ & principatus committitur & tamen uniuerſalis Apoſtolus non uocatur. Vbi patet Grego. ſimul affirmare curam totius eccleſiæ, & negare uniuerſalis uocabulum. Prop. et quod poſteriores Pontifices Rom. rem tenentes, nec a Greg. humilitate diſcedentes, uniuerſalis nomen a recto in obliquum tranſtulerunt: & ſubſcribunt ſe in hodiernum diem, Ego enim Epiſcopus eccleſiæ catholicæ.

Ad ſextũ. ¶ Ad ſextũ dicitur, q̃ aliud eſt loqui de authoritate, & aliud de executione: cũ authoritate ſiquidem Rom. Pon. ſuper totam eccleſiam, mos fuit laudabilis, ut nõ exequeretur Papa ea, quæ ad particulares aliarũ eccleſiarum curas pertinebant, niſi caſus aliquis id exegiſſet. Et hinc mos fuit, ut Epiſcopi ab Archiepiſcopis confirmarentur, curati ab Epiſcopis darentur, & innumera ſimilia fiebant. Et hæc eſt illa uetuſta conſuetudo, cuius meminit Nicenum Concilium, quod annuente Rom. Pont. ibi ꝑ ſuos legatos præſente de obſeruatione huiuſmodi uetuſtæ conſuetudinis ſtatuit. Ex hoc autem non ſequitur ſtatutum eſſe de authoritate Rom. Põ. aut læſam fuiſſe illius auctoritatem: ſicut nec hodie minuitur, aut læditur Rom. Pont. auctoritas ex eo quod in multis prouincijs Ro. Pont. obedientibus, huiuſmodi executiones per prouinciales fiunt.

Ad ſeptimum. ¶ Ad ſeptimum dicitur, quod Rom. Pontif. Chriſti inſtitutione eſſe prælatum cæteris, põt dupliciter intelligi: uel quo ad tõtẽ initij: & ſic falſum eſt, iuxta ſuperius declarata. Vel pſuppoſita appropriatione eccleſiæ Romanæ ad Petrum, & ſic uerißimum eſt. & propterea conceditur ſequela, ſ. omnes peccare & peccaſſe, qui eũ non cognouerunt ut prælatum.

Ad primã illationẽ. Et quum infertur primo quod primitiua eccleſia erraſſet, negatur ſequela: quoniã tunc adhuc non fuerat appropriatio eccleſiæ Rom. ad Petrum: quæ præſuppoſita Pon. Rom. pręeſt omnibus. Sufficiebat ſiquidẽ tunc, quod tota eccleſia recognoſceret Petrũ, ut totius eccleſiæ paſtorem. poſt appropriatam autem Rom. eccleſiam, oportet recognoſcere Rom. Pon. ſucceſſorem Petri paſtorem totius eccleſiæ, non quatenus eſt Rom. Pont. ſed quatenus eſt ſucceſſor Petri per ſe, & formaliter loquendo.

Ad ſecundam. Quũ uerò infertur ſecundò, quod tot Martyres & Sancti ad quadringẽtos annos peccaſſent, quia non recognouerunt Rom. Pont. uidetur falſum eſſe, huiuſmodi Martyres & Sanctos non recognouiſſe Ro. Pont. a principio. n. eccleſiæ Petrus recognitus eſt, & ſucceßiuè Ro. Pon. ei ſuccedentes: ut ſubſequentes manifeſtẽt authoritates Sanctorũ.

Ad tertiã. Et ſimiliter quũ tertio infertur, Aſiam, Aphricã & Græciam erraſſe, quia non fuerunt ſubditæ Rom. eccleſiæ, manifeſtè erratur, & quæ falſiſſima cõprobantur, inducuntur: plenum ſiquidẽ regiſtrũ Greg. curis, Aſiæ, Aphricę, & Græcię, teſtatur oppoſitum.

Ad quartam. ¶ Quod demũ inducitur Chriſtianos hodie Orientales non ſubeſſe Ro. eccleſiæ (niſi de ſchiſmaticis ſit ſermo) falſum eſſe, ex geſtis in Concilio Floren. ſub Eugenio IIII. patere põt: ubi ſiquidẽ Iacobitæ Armeni, atque Græci Rom. Pontificem ut paſtorem totius eccleſiæ recognoſcere ſe confeſſi ſunt. Ad probationem autẽ ſubiunctã: quia nec Epiſcopi ibi a Papa inſtituuntur, nec Cõcilia eorũ Papæ fiũt authoritate, iam patet quid dicendũ eſt, ſcilicet, q̃ huiuſmodi exequutionũ conſuetudo in quibuſcunque prouin-

prouinciis, Papæ nec tollit, nec lædit authoritatem. Veruntamē pluties noſtra ætate uiſum eſt, ab Orientalibus miſſum ad Ro. Pon. pro ſurrogando Epiſcopo, ſeu confirmando electo: & tempore Alexandri VI. & Iulij II.

ad octauū ¶Ad octauū dicitur, nos de iure diuino loqui: arguentes autem obiiciūt damnatum uiolentiæ factum: ut ipſamet uerba Hier. teſtantur: ait n. Achatius in tantum claruit, ut in locum Liberij Felicem Arrianum ſubſtitueret, Vnde Felix ille in catalogo Pōtificū non eſt computandus: ut teſtatur Aug. in Epiſtola ad generoſum: & eſt Epiſtola 165. Ibi ſiquidem Aug. a Petro. uſq; ad tunc temporis Rom. Pon. Anaſtaſium ſingulos ſucceſſiuè recenſens, Liberio Damaſum ſucceſſorem ponit, non Felicem.

ad nonū. ¶Ad nonum dī Rom. Eccleſiæ appellatione intelligi poſſe, uel ipſum corpus Rom. Eccleſiæ ſecundum ſe, uel ſecundū ſuū caput: & ꝙ licet Rom. Eccleſia ſecūdū reliqua eius mēbra non ſit prima, nec mr̄ omnium Eccleſiarum, nec immediatè inſtituta a Chriſto: ipſa tñ eadem Eccleſia Rom. ſecundum ſuum caput Petrum ac Petri ſucceſſorem prima eſt ac mr̄ & magiſtra omniū Eccleſiarum: & immediatè a Chriſto euangelica voce authoritatē ac firmitatem habens: ut p̄declaratum eſt. Vnde tā Canonū q̄ Sanctorum ſententiæ Romanam Eccleſiam primā magiſtrā, matremq́ue Eccleſiarum omnium, aut a Chriſto Dño euangelica uoce fundatam firmatamque ſonantes, ueræ ſunt rōne capitis, Et hoc intendunt qui hæc ſcripſerūt: ut ex eo patet, quod eorum ſententia fundatur ſuper uerbis Dñi ad Petrum, qui caput fuit, & in ſuis ſucceſſoribus eſt Eccle. Rom. Vnde nihil obſtant huic primatui quæ de Hieroſolymitana Eccleſia afferentur: nā illa nō fuit prior Petro: ſed ſubdita fuit Petro. Collectæ aūt Eccleſiæ Hieroſolymitanæ ñ ut p̄latæ, ſed ut īdigēti ab aliis dabantur, ut patet ad Gal. 2. vnde impertinentes ſunt ad ꝓpoſitū.

CAPVT XIIII.

¶Authoritates Sanctorum antiquorum & Conciliorum, affirmantes, in Petro ac Rom. Pont ſucceſſore Petri, totius Eccleſiæ Pontificatum inſtitutum.

RELIQVVM EST, ut illis quoq; fiat ſatis qui neſciunt a priſcis Eccleſiæ Patribus in Aſia, aphrica, & Europa ueneratū eſſe Rom. Pont. ut totius Eccleſiæ patrē, nō humana, ſed diuina rōne, ſ. quia in Petro inſtitutus eſt rector Eccleſiæ uniuerſalis. Afferēdas propterea cenſui Græcorum ac Latinorū antiquorū Eccleſię Patrū ac Doctorum ſententias non oēs, nec omniū, ſed tot ut ſufficiant ad clarā notitiam, ꝙ Rom. Pont. Petri ſucceſſor eſt, & habitus eſt ſp in Petro inſtitutus Paſtor & rector totius Eccleſiæ.

Græci cognouerūt Romanū Pontificē Petri ſucceſſorē, & eū venerāti fuerūt Chryſ. Et a Græcis incipiēdo, Chryſ. homil. 55. ſuper Matt. exponens illud, Super hāc Petram: dicit, Petrum Eccleſiæ futuræ paſtorem conſtituit. Et infra, Deus concedere ſolus pōt peccatorū remiſſionē, & ut futura Eccleſia tot, tantiſque fluctibus impetu irrūpentibus immobilis maneat: cuius paſtor & caput piſcator hō, atque ignobilis terrarū orbe reluctante adamantis naturā firmitate ſuperet hæc inquam omnia, quæ ſolius Dei ſunt, ſe pollicetur daturum. Et infra, Hunc, ſ. Petrum, uniuerſo terrarū orbi Chriſtus præpoſuit. Et licet ſuperius gloſſauerit, ſup hāc Petram ædificabo Eccleſiam meam. i. fidem atque cōfeſſionē: inferius tñ ait, Ego dico tibi, Tu es Petrus, & ego ſuper te ædificabo Eccleſiam meam. Et homil. ult. ſuper Ioan. tractans illud, Simō Ioannis diligis me plus his, &c. dicit. Aliis omiſſis duntaxat Petrum affatur, fratrum ei curam committit: neque negociationis meminit, neque exprobrat: tm̄ dicit, Si amas me fratrum curam ſuſcipias. Et infra tractans illud, Sequere me, ait, Inquit ei, Sequere me, quibus uerbis iterum curam & familiarem in eum affectum oſtendit: Quod ſi percunctaretur quomodo Iacobus. Hieroſolymis ſedem acceperit, reſponderem hunc totius orbis magiſtrū ꝓpoſuiſſe. Et infra, tractās illud, Domine hic autem, quid dicit, Nā quū magna Dñs Petro cōmiſiſſet, orbis terrarum curam demandaſſet, martyrium prædixiſſet, & maiora &c.

Theophi. ¶Theophilus quoque Luc. 22. tractans illud, Et tu aliqñ conuerſus cōfirma fratres tuos, ait, Poſtquā me negato ploraueris ac pœnitueris, corrobora cæteros: quū te principē Apoſtolorū deputauerim: hoc. n. decet te, qui mecum robur es, & petra Eccleſiæ. Et infra, Quū eſſet Apoſtolus, denegauit ac iterum p pœnitentiā obtinuit ꝓrogatiuā, ut eſſet Antiſtes mundi. Et ſuper Io. ult. c. ſuper illud. Quū ergo prandiſſent, ait. Finito prandio cōmiſſionē ouium mūdi Petro cōmendabat nō alij. Et ſup illud, Sequere me, ait, In hoc ꝙ dicit Dñs Petro, Sequere me, cunctorum fideliū prælaturā ei inſtituit. Et infra, ſup illud, Donec veniā ait, Ideſt, dum hunc. ſ. Ioan. uolens dirigā ad prædicandū: te nanque nūc dirigo ad orbis pontificatū, & in hoc me ſeq̄re.

Cyrillus. ¶Cyrillus patriarcha Alexādrinus in lib. Theſau, Sicut Chriſtus accepit a Patre ſceptrum Eccleſiæ gentium, dux ex Iſrael egrediens ſuper omnē principatū & poteſtatem ſuper omne quodcunque eſt, ut ei cuncta curuentur: ſic & Petro & eius ſucceſſoribus pleniſſimè cōmiſit & nulli alij quam Petro Chriſtus quod ſuum eſt plenum, ſed ipſi ſoli dedit Et rurſus pedes Chriſti humanitas eſt. ſ. ipſe homo cui tota Trinitas pleniſſimā dedit poteſtatem: quem unus trium aſſumpſit in unitatem pſonæ trāſuexit ad patrē ſuper omnem principatum & poteſtatē, ut adorent eū omnes Angeli Dei, quē totum dimiſit per ſacramentū & poteſtatem Petro & Eccleſiæ eius. Et iterū, Petro omnes iure diuino caput inclinant: & primates mundi tanquā ipſi Domino Ieſu obediunt. Et iterū, ipſius Apoſtolici throni Romanorū Pontificum ſolius eſt reprehendere, corrigere, ſtatuere, ſoluere, diſponere, & loco illius ligare, qui ipſum ædificauit. Maximus in Epiſtola Orientalibus directa. Omnes fines orbis qui Dominum ſyncerè receperunt: & ubique terrarum catholici uerā fidem confitentes, in Eccleſiam Romanorum tanquā in Solē reſpiciunt, & ex ipſa lumē catholicæ & Apoſtolicæ fidei recipiūt. Maximus

Cyrillus ¶Cyrillus Patriarcha Hieroſolymitanus, ex perſona Chriſti loquens dicit Petro, Tu cum fine & ego ſine fine cum omnibus, quos loco tui ponam, plenè & perfectè ſacramento & authoritate ero ſicut ſum & tecum.

Cōcilium Chalcedonenſe. ¶Concilium Calcedon. (vt in eius geſtis legitur) tēpore ſancti Leonis & Martiani Imperatoris acclamauit Leoni Papæ: Leo ſanctiſſimus Apoſtolicus & uniuerſalis. Et prius tempore Diocletiani & Maximiani Imperatorum (ut habetur diſt. 21. nunc autem) quum Marcellinus Papa, & poſtea Martyr timore ductus thurificaſſet idolis, ſynodus Epiſcoporū collecta huius rei gratia dixit, Prima ſedes non iudicabitur a quoquam. Et longe ante Anacletus Martyr Traiani tempore natione Græcus, patria Athenien. ait Sacroſ. Rom. & Apoſtolica Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino & Saluatore noſtro primatū obtinuit: ſicut beato Petro Apoſtolo dixit: Tu es Petrus, & ſuper hāc petram ędificabo Eccleſiam meam: & tibi dabo claues, &c. ut habetur diſt. 22. Sacroſancta. Et rurſus, ut habetur di. 21. in nouo. idē dixit, In nouo teſtamento poſt Chriſtum dominum a Petro ſacerdotalis cœpit ordo, q̄ ita ipſi primo pontificatus in Eccleſia Chriſti datus eſt: Domino dicente ad eum, Tu es Petrus & ſup hanc Petram, &c. Et Iterum, Electionē ſummorum Pontificū ſibi Dominus reſeruauit. 79. diſt. electionem.

Marcell⁹. Marcellus Papa & Martyr tempore Diocletiani & Maximiani, ſeu Conſtantij & Galerij, qui imperij gubernacula ſuſceperunt, poſt Diocletianū & Maximianum in can. rogamus vos. 24. q. 1. ait de Petro, Ipſe eſt caput totius Eccleſiæ: cui Dominus ait, Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, &c.

Cyprian⁹ ¶Cyprianus quoque Martyr in tract. de ſimplicitate prælatorū dicit ea quæ referuntur. 24. q. 1. loquitur Dominus, quæ breuitatis cauſa non duxi repetenda. In illis ſiquidem Petri pontificatus ſatis patet, ut declaratum ſuperius eſt.

Ambroſius. ¶Amb. in ſermone 47 de fide Petri Apoſtoli, & habetur diſ. 50. can. fidelior. dicit de Petro, Tanquam bonus paſtor tuendū gregē accepit: ut qui ſibi infirmus ante fuerat, fieret omnibus firmamentū: & q̄ ipſe interrogationis tētatione nutauerat, cæteros fidei ſoliditate fundaret. Denique pro ſoliditate deuotionis Eccleſiarum petra dr̄: ſicut ait Dñs Tu es Petrus, & ſuper hāc petram ædific. Eccleſ. meam: petra. n. dicitur, eo ꝙ primus in nationibus fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagē molēque cōtineat. Et idē in hymno Dominicali Petrū petrā eccleſiæ appellat, dicēs, Hoc ipſa petra eccleſiæ canente, culpā diluit. Teſtatur ſiquidē Augu. in li. 1. Retrac. c. 21. hunc hymnū Amb. eſſe. Et in ſerm. 11. de mirabilibus: Hanc igitur ſolā eccleſię nauē aſcendit Dñs, in qua Petrus magiſter eſt conſtitutus: dicente dño, Super hanc petram ædific. eccleſiam meā. Quæ nauis in aliū ſeculi iſtius ita natat, ut pereunte mūdo, oēs quos ſuſcipit, ſeruet illæſos. Cuius figuram iam in ueteri uidemus Teſtamento. Sicut n. Noe arca, naufragāte mūdo, cūctos quos ſuſceperat incolumes reſeruauit: ita & Petri eccleſia cōflagrante ſeculo, oēs quos amplectitur repræſentabit illęſos. Et ſicut tunc trāſacto diluuio ad arcā Noe colūba lignū pacis detulit: ita & trāſacto iudicio ad eccleſiam Petri Chrs gaudiū pacis referet: qa ipſe colūba, uel pax eſt. Et idē ſup Epiſt. 1. ad Tim. c. 3. tractās illud, Vt ſcias quēadmodū oporteat te in domo Dei cōuerſari, quæ eſt eccleſia Dei uiui, &c. ait: Quū totus mundus Dei ſit eccleſia, tñ domus eius dicitur, cuius hodie rector eſt Damaſus: mundus. n. in p̄uaricatione eſt diuerſo turbatus errore: Ideo illic neceſſe eſt dicatur eſſe domus Dei & ueritas, ubi ſecundū uoluntatē ſuā timetur. Et in li. de exceſſu fratris ſui nomine Satyri, narrat, cōmēdat ac iuet cautelā ac ſapiētiā eiuſdē in peregrinis partibus percunctantis, ſi Eps eſſet catholicus, hoc eſt cū Ro. eccleſ. cōueniret: dicens ca. 7. Aduocauit ad ſe Epm̄ nec ullam putauit ueiā niſi ueræ fidei gratiā: percunctatuſq; ex eo eſt, utrū nam cum Epiſcopis catholicis, hoc eſt cū Ro. Ecc. cōueniret. Cū Rō. dixit nō Hyeroſolymitana, ñ Antiochena,

thena, nõ Cõſtãtinopolitana, &c. cur hoc, niſi quia Rõ cõis eſt oĩbus catholicis, proculdubio ut caput? Simile ſiquidem apud Hieron. refugiũ inuenies, ſcribentem ad Damaſum Epiſtola 7. Ego interim clamito, Si quis cathedræ Petri iungitur meus eſt.

Hiero. ¶Hieronymus ſuper Matth. ait, Simoni, qui credebat in petrã Chriſtum, Petri largitus eſt nomẽ. ac ſecundum metaphorã petræ rectè dicitur ei Ædificabo Eccleſiam meam ſuper te.

¶Rurſus ad Damaſum: & hẽ vigeſimaquarta quæſtione prima, c. quoniam uetus. Ego nullum primũ niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ. i. cathedræ Petri communionem conſocior, ſuper illam Petram ædificatam eccleſiam ſcito. Et infrà. Quicunque tecum non colligit, ſpargit: hoc eſt qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt. Vbi nota Hier. pro eodem cõputare Chriſtum & Papam quantum ad ea quæ ſunt fidei: de his. n. eum loqui clare patet uidenti Epiſtolam 4. Item quoq; 1. li. contra Iouinianũ ca. 14. ait, Inter 12. vnus eligitur, vt capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio, & loquitur proculdubio de electione Petri nõ ab Apoſtolis, ſed à Chriſto: vt patet ex ſolutione ſubiunctæ mox quæſtionis, ſed cur nõ Ioãnes uirgo electus eſt? ſoluit. n. Ne magiſter bonus, qui dixerat, Pacem meã do uobis, &c. in adoleſcentem, quem dilexerat cauſam præbere uideretur inuidiæ. Idẽ rurſus Epiſtola 2. ad Damaſum: & habetur 24. q. 1. Hæc eſt fides, ait, Si hæc noſtra cõfeſſio apoſtolatus tui iudicio cõprobatur quicunq; me culpare voluerit, ſe imperitum vel maleuolum, vel ẽt non catholicum, non me hæreticum comprobabit, vbi quia uides, ex ſedis apoſtolicæ iudicio pendere eſſe, uel non eſſe catholicũ, aut hæreticũ ſummum Chriſti in terris tribunal agnoſcere poteſt: ad quod de fide iudicium ſpectare conſtat.

Aug. ¶Aug. non ſolum Petrũ principẽ Apoſtolorũ affirmat: ſed quã conſulueret ſedes Apoſtolica de fide cõtra Pelagianã hæreſim à duobus Concilijs Chartagi. & Mileuitano ſubſcriptus inuenit, Et riſdente Innocentio Papa ad Carthaginẽſe quidẽ Conciliũ. Petrum inſtituta ſacerdotali cuſtodientes officio non cẽſeris eſſe calcanda, quod illi non humana, ſed diuina decreuere ſententia, vt quidquid de diſiunctis remotiſq; prouincijs ageretur nõ prius ducerẽt finiendũ, niſi ad huius ſedis notitiã perueniret: obi tota huius authoritate iuſta, quæ fuerit pronunciatio firmaretur. Ideq; ſumerẽt cæteræ Eccleſiæ, velut de naturali ſuo fonte aquæ cunctæ procederent, & per diuerſas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarẽt: quid præcipere, quos abluere, quos velut in cœno ineluendabili ſordidatos mũdis digna corporibus vnda vitaret? Conciliũ vero Mileuitanum, Quoties fidei rõ uẽtilatur arbitror oẽs fratres & coepiſcopos noſtros nõ niſi ad Petrum. i. ſui nominis & honoris authorem referre debere: uelut nunc retulit veſtra dilectio, quæ per totum mundum poſſit oĩbus Eccleſijs in communi prodeſſe. Et idem ad Paulinum Epiſtola 106. inferens hæc geſta, commendat Innocentij literas reſponſiuas, ſubiungẽs, Ad oĩa nobis ille reſcripſit eodem modo, quo fas erat atq; oportebat apoſtolicæ ſedis Antiſtitem. Rurſus ſecundo lib. de Baptiſmo cõtra Donatiſtas ca. 1. (& habetur 2. q. 7. puta) Petri cathedrã cuilibet præfert Epiſcopatui, quoũ comparando Cyprianũ Petro ait, Vereri debeo ne in Petrũ cõtumelioſus exiſtam: quis neſcit. n. illum apoſtolatus principatũ cuilibet Epiſcopatui præferendum? ſed & ſi diſtat cathedrarum gratia una tñ eſt Martyrium gloria. Idem in 2. li. de Doct. Chriſtia. nõ lõge uerſus principiũ, decretales Epiſtolas apoſtolicæ ſedis inter canonicas hñdas ſcripturas cenſet, dicens, In canonicis ſcripturis Eccleſiarum catholicarum quàm plurium diuinarũ ſcripturarum ſolertiſſimus indagator, authoritatẽ ſequatur: inter quas ſanè illæ ſint, quas apoſtolica ſedes habere, & ab ea alij meruerunt accipere Epiſtolas: Quid. n. Decretales fidei, quas apud ſe hñt, uel alijs miſis apoſtolica ſedes inter canonicas eſſe hñdas ſcripturas affirmat, ſupponit proculdubio apoſtolicã ſedẽ nõ ſolũ cunctis prælatã ſedibus: ſed diuinam atque fidei magiſtrã.

Greg. ¶Greg in regiſt. libro 4. Epiſtola 32. ad Mauricium Auguſtum ait: Cunctis Euangeliũ ſcientibus liquet, quòd uoce Dominica ſancto, & oĩum Apoſtolorum principi Petro Apoſtolo totius Eccleſiæ cura cõmiſſa eſt: ipſi quippe dĩ, Petre amas me? paſce oues meas. Ipſi dicitur, Ecce ſatanas expetijt cribrare vos ſicut triticũ: & ego pro te rogaui, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Ipſi dicitur, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædif. Eccleſiam meã, & portæ inferi nõ præualebunt aduerſus eã: & tibi dabo claues regni cœlorũ: & quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis. & quodcunq; ſolueris, ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis: Ecce claues regni cæleſtis accepit, poteſtas ei ligandi & ſoluendi tribuitur: cura ei totius Eccleſiæ & principatus committitur.

Leo primus ¶Sãctus Leo primus in ſermone 3. de anniuerſario ſuæ aſſumptionis die ait, De toto mũdo vnus Petrus eligitur quòd & vniuerſarum gentium vocationi, & oĩbus Apoſtolis cunctiſq; Eccleſiæ patribus præponatur, vt quamuis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, multiq; paſtores oẽs tamen regat Petrus quos principaliter regit & Chriſtus. Magnum & mirabile, dilectiſſimi, huic viro conſortium potentiæ ſuæ tribuit diuina dignatio: & ſi quid cum eo commune cæteris uoluit eſſe principibus nunquam niſi per ipſum dedit quicquid alijs non negauit.

Beda, ¶Venerabilis Beda ſuper illud Ioan. 1. Intuitus autem in eum Ieſus dicit Vidit cordis eius ſimplicitatem, animi ſublimitatẽ cuius merito cunctæ eſſet præferendus Eccleſiæ.

Bernardij. ¶Bernardus nõ ſolũ plures Ro. Pon. Ieſu Chriſti uicariũ & totius eccleſiæ caput appellat, ſed & Epiſtola prima ad Eugeniũ Papam 237. in ordine Epiſtolarũ ait Locus in quo ſtas, terra ſancta eſt, locus Petri eſt, locus principis Apoſtolorũ, ubi ſteterunt pedes eius: locus illius eſt, quẽ cõſtituit Dñs dñm domus ſuæ & principẽ oĩs poſſeſſionis ſuæ: merito tali paſtori, tali nutritori cõmiſſa eſt eccleſia, quã adhuc tenera adhuc incunabulis eſſet. Et in Epiſt. 243. ad Ro. quòd diſceſſerunt à Domino Papa ait, Cur regẽ terræ, cur dñm cœli furore tam intolerabili, quã irrationabili in vos pariter prouocans, dum ſacram & apoſtolicã ſedẽ diuinis regalibuſq; priuilegijs ſingulariter ſublimatã auſu ſacrilego inceſſere, ſuoq; minuere honore cõtenditis? Et in Epiſt. 131. ad Mediola. de plenitudine poteſtatis apoſtolicæ ait, Ro. Eccleſia ualde clemens eſt ſed nihilominus potẽs: fidele cõſiliũ & omni acceptione dignũ, noli abuti clementia, ne potẽtia opprimaris. Sed dicit aliq;, Debitã ei reuerẽtiã exhibebo, & nihil amplius, Eſto. Fac quod dicis: quaſi exhibeas debitã, & omnimodam. Plenitudo ſiquidẽ poteſtatis ſuper uniuerſas orbis Eccleſias ſingulari prærogatiua apoſtolicæ ſedi donata eſt: qui igitur huic poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Poteſt ſi utile iudicauerit nouos ordinare Epiſcopatus, vbi hactenus nõ fuerũt: poteſt eos, qui ſunt alios deprimere, alios ſublimare, prout ratio ſibi dictauerit, ita ut de Epiſcopis creare Archiepiſcopos liceat, & econuerſo ſi neceſſe uiſum fuerit. Poteſt à finibus terræ ſublimes quaſcunq; perſonas Eccleſiaſticas euocare, & cogere ad ſuã præſentiam: nõ ſemel aut bis, ſed quoties expedire uidebit. Porro in promptu eſt ei oẽm ulciſci inobediẽtiã, ſi quis forte reluctari conatus fuerit.

¶In geſtis concilij Conſtan. inter dãnatos articulos Io. VViclef, & Io. Huſs repertuntur hi duo, ſcilicet Petrus non eſt nec fuit caput ſanctæ Eccleſiæ catholicæ, nõ eſt de neceſſitate ſalutis credere Rom. Eccleſiam eſſe ſupremã inter alias Eccleſias. Et ſubditur, Error eſt, pro quanto negaret primatum ſummi Pont. ſuper alias Eccleſias particulares.

¶Sãctus Th. in 4. cõtra Gen. c. 76. poſtquã multipliciter probauit unũ Epm prælatũ à Chriſto, toti Eccleſiæ, ſubdit, per hoc autem excluditur quorundã præſumptuoſus error, qui ſe ſubducere nituntur ab obedientia & ſubiectione Petri, ſucceſſore eius Romanũ Pon. uniuerſalis Eccleſiæ paſtorem non recognoſcentes.

¶In cõcilio quoq; uniuerſali Floriẽtiæ ſub Eugenio 4. ubi Græcorum, Armenorũ, & Iacobitarũ cum Rom. Eccleſia facta legitur unio, habentur hæc uerba, Diffinimus ſanctã apoſtolicã ſedem & Ro. Pon. in uniuerſum orbem tenere primatũ, & ipſum Ro. Pont. ſucceſſorẽ eſſe beati Petri principis Apoſtolorũ, & uerum Chriſti vicarium, totiuſq; Eccleſiæ caput & omniũ Chriſtianorum patrem ac doctorem exiſtere: & ipſi in beato Petro paſcẽdi, regendi & gubernãdi uniuerſalem Eccleſiam à Dño noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodũ etiam in geſtis œcumenicorum Conciliorum & in ſacris canonibus continetur, hæc ibi. Vbi non nouiter ab hac ſynodo tunẽ ità fuiſſe hanc diffinitionem, ſed ipſam contineri in aliorũ uniuerſalium Conciliorum geſtis, & propterea hoc unũ Conciliũ ſufficit pro omnibus ad firmandã fidem huiuſmodi ueritatis.

¶Præterea turbã Canonum & doctorum (quoſ dinumerare nemo poteſt) idem ſententiã. Tã euidenter ſiquidẽ ex his, quæ attulimus, clarum eſt Ro. Pon. Petr. ſucceſſorẽ, à Chriſto in Petro inſtitutũ eſſe totius Eccleſiæ paſtorẽ, ut locus dubitationi nullus relictus ſit. Si quis aũt poſt hæc hæſitãs inuenitur aut rudis & ineptus, aut cũ hæreticis ſeu ſchiſmaticis ſapit, aut Chriſtianus nõ eſt, ferudirut quippe valde & indocilis eſt quiſq; certitudinẽ mathematicã in oĩbus quærit, ut Philoſophi tradunt Hæreticorũ atq; ſchiſmaticorũ propriũ eſt ſacra uo ſcriptura, ſecundum ſenſum tñ quo ipſi faciunt illã ſonare Chriſtianorũ autẽ, qui uere catholici ſunt ſapientia ſacrã ſcripturam intelligit ſecundum ſenſum, quẽ ſancti Doctores, quem ſacra Cõcilia, apoſtolica authoritate roborata interpretãtur. Hũc faciẽdi Chriſtianã ueritatẽ modũ quiſquis repellit Chriſtianus nõ eſt: ab hac vita qui recedit, infidelis inuenitur. Nã licentia exorbitãdi ab hac uia ſi admittitur, Trinitatis unã ſubſtantiã reuocare in dubiũ cum Arrio fas eſt Spiritum quoq; ſanctũ procedere à filio ambiguũ adhuc cum priſcis erit: panẽ in ſacro altaris conuerti in corpus Chriſti dubitatur. Hæc. n. oĩa nulla alia uia aut authoritate ſunt Chriſtianis reddita certa & indubia fide tenẽda, niſi interpretatione ſacræ ſcripturæ, iuxta Sanctorũ documẽta, & ſacrorum Cõciliorũ authoritate apoſtolica firmatorũ diffinitionẽ. Quocirca quum textus euangelici ad propoſitũ adſint, & Sanctorum

ctorum doctrina conformis in propoſito pateat, nullo penitus Sanctorum reluctante, ſacrorumq; Cōciliorum cū Apoſtolica authoritate inueniatur definitio, omniſq; Chriſtianorū ætas à Petro hucuſq; in ſancta Eccleſia catholica hoc cōfeſſa inueniatur, reliquorūq; Doctorū teſtimonia innumera ſint: certū ita ſedditur Ro. Pon. Petri ſucceſſorē in Petro à Chriſto inſtitutū totius Eccleſiæ paſtorem, ut certior fides haberi nō poſſit, Amen.

¶ Romæ, anno Chriſtianæ ſalutis, 1531. ætatis uerò, propriæ 52. die 17. Frebruarij.

F I N I S.

TRACTATVS QVARTVS, De Attritione & Contritione, in quatuor Quæſtiones diuiſus.

SVMMARIVM.

1 *Num Attritio poſſit fieri contritio.*
2 *Num contritio debeat eſſe ſingulorum peccatorum.*
3 *Num peccator teneatur ad contritionem quandocunque recordatur ſuorum peccatorum.*
4 *Num contritio non modo culpam, ſed pœnam debitam peccatis remittat.*

PROLOGVS.

INTENTIO Mea in ſubſequentibus, quæ ab authore tractanda erant ad perfectionem operis, eſt non aggredi ordinem per quæſtiones & articulos ſigillatim decidendo, quaſi complere uellem tertiam partem (imparem. n. me tanto negotio & cognoſco & fateor) ſed dubia aliqua uel nec nō diſcuſſione digna tractare, & iuxta ingenij uires diuina aſpirante gratia determinare ſeruato que ordinem ſacramentorum ſuprapoſitū.

¶De partibus igitur pœnitentiæ in ſpeciali tractando, primum occurrit de prima parte pœnitentiæ dubium circa quidditatē eius: quæ ex differentia inter attritionem & contritionem facilius cognoſcetur.

QVAESTIO I.

¶ An attritio poſſit fieri contritio.

ET PROPTEREA Quæritur primò an attritio poſſit fieri contritio. Videtur. o. q. non. Tum quia contritio & attritio differunt penes principia: quia contritio eſt à charitate, attritio autem eſt à voluntate ſine charitate. Tum quia imperfectio attritionis eſt de ratione eius: ac per hoc remota imperfectione non remanet attritionis actus, qui poſſit perfici per charitatem.

¶AD EVIDENTIAM Huius tria facienda ſunt, primo dicetur quid nominis: ſecundo manifeſtabitur quotuplex eſt tam attritio, quàm contritio, tertio reſpondebitur quæſito.

Cōtritio, & attritio diſplicentia, nō dolorem ſignificāt, illa perfectam, hæc imperfectam.

¶Quo ad primum attritio ſonat imperfectam diſplicētiā peccati: contritio autem ſonat diſplicentiam perfectam peccati. Et eſt de ſermo de peccato mortali. Notanter autem dico diſplicētiā, & non dico dolorem ſeu triſtitiā: quia contritio ꝓpriè ſignificat diſplicentiam quæ eſt cauſa triſtitiæ ſeu doloris, quāuis frequenti uſu dicatur, quod contritio eſt dolor, ſignificando cām ab effectu. Quanta autem differentia ſit inter diſplicentiā & triſtitiam, quæ eſt in uoluntate, manifeſtat ſtatus cœleſtis patriæ: in qua ſanctis diſplicebunt pctā olim ab eis cōmiſſa, nullam tñ triſtitiam de eis habebunt. Ex hoc. n. q. in patria erit diſplicentia, & non erit triſtitia, manifeſte patet, q. triſtitia ipſa, quæ eſt in uoluntate, non eſt eſſentialiter diſplicentia. ſed ad diſplicentiā ſequitur triſtitia in ijs qui ſunt triſtitiæ capaces. Et hanc doctrinam habes ſuperius ab Authore in q. 84. ar. 4. hæc de primo.

¶Quoad ſecundum, quia imperfectum dicit negationem pfecti, & negatio per affirmationem oppoſitā cognoſcitur: ideo inchoandum eſt à contritione, quæ eſt diſplicentia perfecta. Ex tribus ſiquidem conſtat hmōi perfecta diſplicentia: primum eſt ipſa diſplicentia peccati: ſecundū eſt propoſitum de cætero nō peccandi mortaliter: tertium eſt q. ſit charitate informata. Et ſiquidē primum defecerit totaliter, nec attritio, nec contritio eſt: quia diſplicentia cōis eſt utriq;. Si uero defecerit ſecundum quid (puta quia adeſt peccati diſplicentia modica: ſeu leuis) tūc attritio eſſe poteſt, uerum uſq; ad quem terminum quantitas diſplicentiæ limites habeat, ita q. ibi ſint confines attritio & contritio, in tertia conditione declarabitur. Si uero ſecunda defecerit conditio (. ſ. propoſitum de cætero non peccandi mortaliter) tripliciter hoc contingere poteſt. Vel p poſitionem contrarij propoſiti in actu: puta quia actualiter intendit peccare mortaliter: & tunc non hēt locum attritio. Vel per poſitionem contrarij habitualiter tñ: puta quia non intendit actualiter cōmittere pctm̄ mortale, nec intendit mutare ſtatum ſuum, quo detinetur in pctō mortali, ut patet in uſurarijs, cōcubinarijs, & alijs ſimilibus, qui cōfitentur peccata ſua, diſpliceťq; eis peccaſſe habentq; velleitatē relinquendi peccatum, non tñ deſerunt concubinatū, aut reſtituunt uſuras, &c. Et hæc diſplicentia cum hmōi velleitate attritio dici poteſt, uel per negationē propoſiti explicitī: puta quia pœnitens eſt ſic diſpoſitus q. diſplicent ei peccata præterita, & non intendit pctm̄ mortale aliquod cōmittere, & intendit tanquam in quodam confuſo cauere à peccatis: ita q. duo prima. ſ. affirmatio diſplicentiæ & negatio intentionis peccandi habent explicite: tertium autem. ſ. affirmatio propoſiti de cætero non peccandi mortaliter, non niſi in confuſo hēt: pro quanto in uoluntate non peccandi confunditur & tempus proximè futurum & totum tempus vitæ ſuæ: ad quod non explicite extendis ſe hoc debile propoſitum, de quo eſt ſermo. Et talis diſplicentia forte eſt valde cōis: & illa quæ cōiter uocatur attritio. Circa defectum uero tertiæ conditionis aduertendū, eſt quod in cōditione illa clauduntur duo, quorū unum eſt in poteſtate noſtra, & de eo certi eſſe poſſumus, alterum eſt ex diuina gratia, & nobis incertum. Horū primum eſt diligere Deum ſuper oīa. Secundum eſt, q. huiuſmodi diligere ſit informatum charitate diffuſa à Spiritu ſancto in cordibus filiorū Dei. Et ſiquidē defecerit primum (. ſ. dilectio Dei ſuper oīa) attritio non contritio eſt: ſi uero primum affuerit, cōtritio uocatur. Eſſe aūt hanc dilectionem in ptāte noſtra, ex eo patet: q. ſicut in poteſtate noſtra eſt conſtituere nobis pro ultimo fine delectationē uenereā, aut lucra, aut regnum: ita in poteſtate noſtra eſt habere Deum ēt ut beatitudo eſt Sanctorū, ꝑ ultimo fine: ita q. intendamus & deliberemus præferre ipſum in uoluntate noſtra omnibus, qui q. deſiderari haberi ue poſſint. Quòd ēt hmōi dilectio exigatur ad contritionem, & diſtinguit ab attritione, ex eo patet, q. hoc huiuſmodi dilectione nō pōt eſſe informatio charitatis: ſubſternitur. n. huiuſmodi dilectio acquiſita charitatis formationi, & tunc tam ſapientes, quā boni fideles, tā ſeipſos, q̄ alios hñt pro contritis, quum hæc dilectio teſtimoniū perhibet. Quod demum huiuſmodi tam dilectio, q̄ cōtritio poſſit eſſe ſine charitate, ex eo patet. quòd multi ſciunt ſe habere hanc dilectionem, & neſciūt ſe eſſe in charitate. Si. n. huiuſmodi tam contritio, quàm dilectio non poſſet eſſe informis manifeſte ſequeretur, q. ſcire poſſemus euidenter, nos eſſe in Dei gratia: quia euidenter certi ſumus de nobiſipſis q. habemus hanc uoluntatem deliberatā præferendi oībus Deum, &c. Et hæc eſt dilectio ſimilis charitati infuſæ in actum q. propter ſimilitudinē actuū cenſet diuus Thomas non diſcerni a nobis, an dilectio noſtra, qua Deū diligimus & proximū, ſit ex infuſa gratia, uel nō! Et ab hoc amore prouenire pōt q. Apoſtolus ait, Si diſtribuero facultates meas in cibū pauperum, & ſi tradidero corpus meum ita vt ardeam: charitatem aūt non habeam, &c. Et hinc habere potes terminos quātitatis tā diſplicentiæ peccati quam propoſiti non peccandi: quantificatur. n. utrunq; horū ex quātitate amoris Dei: ita q. ſicut amor Dei eſt ſuper oīa amabilia, ita propoſitū uitādi peccati dēt eſſe ſuper oīa euitabilia, & ſimiliter diſplicentia peccati ſuper oīa odibilia. Ac per hoc diſplicentia peccati modica, quæ non peruenit ad diſplicentiam contritionis, eſt illa qua minus odio habemus peccatum, q̄ aliquod aliud dānum, & ſimiliter propoſitum illud eſt debile ac deficiens à propoſito contritionis: quo plus proponimus cauere ab aliquo alio malo, q̄ à peccato mortali. Si poſtremo deficiat charitas ſtantibus reliquis conditionibus, contritio, ut dictum eſt uocatur, quamuis appelletur attritio ab illis, qui ſine charitate contritionem non nouerunt.

Quātum oportet eſſe peccatorū diſplicentiā in contritione.

¶Ex quibus oībus colligere poſſumus duplicē eſſe attritionem & duplicem contritionem. Prima attritio eſt, diſplicētia peccati cū uelleitate, nō peccādi, in ſtatutū peccati. & hæc eſt attritio meretricum, uſurariorum, & aliorum hmōi. & hæc uocatur attritio impœnitentium. Secunda attritio eſt diſplicentia peccati cum non uoluntate peccandi, & cū uoluntate non peccādi in confuſo: & hæc eſt attritio pœnitentiū, qui ſic in confuſo, tam totum tempus futurus, q̄ comparationem peccati ad alia odibilia, quam ēt comparationem Dei ad alia amabilia in uoluntate ſua hñt: & hæc uocatur attritio imperfectorum. Prima uero contritio eſt acquiſita diſplicentia peccati ſupra oē odibile, cum propoſito uitādi pctī ſupra omne uitabile. ex amore Dei ſupra omnia amabile: & hæc nocatur cōtritio informis. Secunda autem contritio eſt hæc eadem diſplicentia cum dicto tā propoſito, quàm amore, charitate informata: & hæc nocatur cōtritio formata. Hæc de ſecundo.

¶Quoad tertiū, prænotandum eſt, quòd aliud eſt quærere an de attritio fiat contritus, & an attritio fiat cōtritio. Prima. n. quæſtio clara eſt: quia conſtat multos peccatores paulatim ad pœnitentiam conuerti, & ex imperfecta diſplicētia ac ex imperfecto propoſito imperfectoq; Dei amore ad perfectionē cōtritionis deduci, ita ut uere contritionem charitate informatā aſſequantur. Secunda autē quæſtio (de qua eſt ſermo) non eſt uſq; quaque clara: quia permanentia actuum interiorum in idētitate numerali ſatis occulta uidetur. Veruntamen dicendum eſt, quòd attritio impœnitentiarum non pōt fieri contritio. Quod probat

non

non ſolum, ex eo quod uelleitas non eſt idem actus cū uolūtate deliberata: & ſimiliter diſplicentia proportionalis uelleitati non idē actus cum diſplicentia proportionali uoluntati deliberatæ, ſed pcipue ex eo quod actus unius ſpeciei non tranſit in actū alterius ſpeciei diſplicentia aūt ſummi odibilis, q̄ eſt contritio & diſplicentia odibilis, nō ſummi, q̄ eſt attritio, differūt ſpecie: quia ſummū odibile ex ſuo gñe ſpecie differt ab odibili non ſummo: & hoc tā in gñe mali, q̄ in gñe odibilis. Et hęc intellige formaliter, id eſt quia attritio eſt diſplicētia peccati ſub rōne non ſummè odibilis, contritio aūt ſub rōne ſummè odibilis. Cui.n. offenſa Dei eſt ſummè odibilis, illi Deus eſt ſummè amabilis: & à quo Deus nō ſummè amatur, illi offenſa Dei nō eſt ſumme odibilis. Attritio quoq; imperfectorū non fit cōtritio eadem rōne qua cognitio confuſa nō fit cognitio diſtincta: ſed ſicut cognitio cōfuſa approximat intellectū ad cognitionē diſtinctā: diſplicentia confuſa, quæ attritio dicitur, ducit & appropinquat uoluntatem ad diſplicentiam diſtinctam, quæ eſt contritio. De acquiſita aūt contritione, quę contritio informis dicitur dicendum eſt, quòd poteſt fieri contritio formata: quia pōt continuari idem numero actus acquiſitæ, contritionis uſque ad charitatis infuſionē incluſiue, & ſic charitate informari. Et quia huiuſmodi cōtritio antequam informetur charitate, uocatur etiā quandoque attritio: ideo hoc tertio modo ſumpta attritio poteſt fieri cōtritio. Et hoc iam habere potes a diuo Thom. ſuperius in q. 89. ubi dixit, quod contritio eſt ultima diſpoſitio ad charitatem.

¶ Sed occurrit hic non diſſimulandū dubiū, p quid, ſeu quomodo hmōi attritio ſeu contritio acquiſita ſit ultima diſpoſitio ad gratiam Eſt n. quandoq; non ultima diſpoſitio: ut patet ex eo quod poteſt eſſe informis. Si enim ſemper eſſet ultima diſpoſitio, quum Deus tam in naturalibus q̄ in gratuitis dat ſemper ultimo diſpoſitis formā, p qua ſunt ultimo diſpoſita, ſequeret᷑ q̄ homo hñs hmōi contritionem acquiſitā certus eſſet ſe eſſe in gratia Dei. Quandoq; autem eſt ultima diſpoſitio: ut diuus Th. dixit, & rō approbat: quia gratia perficit naturā, ac per hoc rōnabile eſt, ut à nobis acquiſita diſplicētia peccati ſuprema, perficiatur quādoq; gratuita charitate. Si dicatur, q̄ huiuſmodi tranſitus fit per motum intenſionis, ita quod acquiſita hmōi perfecta diſplicentia peccati, ſi eſt remiſſa, eſt attritio, & nō hēt rōnem ultimæ diſpoſitionis ad charitatem: ſi aūt intenditur & creſcit, eſt cōtritio & ultima diſpoſitio ad charitatem: ut ſic uerificemus quaſi cōe dictum. quod contritio & attritio differunt ſecundum magis & minus. Contra: Nam loquendo de attritione tam impœnitentium q̄ impefectorum. conſtat q̄ differt à cōtritione non penes obiectum materiale: quia utriuſq; materia eſt pctm̄ mortale, ſed penes obiectum formale: quia contritio attingit mortale peccatū ſub rōne ſumme odibilis: attritio aūt tam impœnitētium, q̄ impefectorum attingit mortale peccatū non ſub ratione formali ſumme odibili. Et propterea neutra differt à contritione penes magis & minus tum, quia differentia ſecundum magis & minus, non eſt differentia formalis: tū quia quantumcunq; creſceret diſplicentia mortalis peccati extra formalē rōnē ſummè odibilis nunquā eſſet contritio. Tertio uero modo ſumpta attritio nec penes materiam, nec penes rationē formalem obiecti differt à contritione acquiſita: quia ſunt reſpectu eiuſdē mortalis peccati, & ſub rōne ſumme odibilis. Et q̄ nec differens penes magis & minus, ex eo patet, quod minimus gradus huiuſmodi diſplicentiæ ſufficit ad charitatē operientē multitudinē pctōrum. Quod ex Eccleſiæ teſtimonio cōprobatur: credimus.n. omnes tam noſmetipſos quam alios eſſe in charitate, quum hmōi diſplicentiam quantumcunque remiſſam peruenimus. Unde nec eſt uerum contritionē & attritionem differre ſecundū magis & minus in eadem ſpecie, licet ſit uerū ſecundū magis & minus in diuerſis ſpeciebus: ſicut album hēt magis dulce, quam uiride. Nec allata reſpōſio ſatisfacit quæſito. Aliter ergo dicendum mihi uidetur, q̄ gratuita Dei motio eſt quæ hmōi acquiſitam cōtritionem efficit ultimā diſpoſitionem ad gratiā ſeu charitatem: ita q̄ ex hoc ipſo, q̄ Deus non per aliquod ſuperadditum donum habituale ſed per gratuitam dilectionē, qua dignatur in noſtra acquiſita cōtritione: ut diſpoſitione ultima ad ſuum propriū opus, quod eſt charitas quæ infunditur, trāſfertur noſtra cōtritio in ſore ultimā diſpoſitionem pro gratia habituali iuxta illud Hiere. Ad Deū poſtquam conuertiſti me, pęnitentiam egi. Hæc de tertio.

¶ AD ARGUMENTA in oppoſitum, pro quanto cōtra attritionem tertio modo dictam militat, reſpondendo dr̄. q̄ quidquid ſit de diuerſitate penes principia in eſſe naturæ, diuerſitas th̄ principiorū in genere moris, ſeu meriti non infert unum eūdēq; actū non poſſe eſſe ſine tali principio, & cū tali principio: unus nanq; & idem actus exterior qui à principio nō fuit bonus moraliter, pōt eſſe bonus moraliter in pſequutione. Et ſimiliter, in propoſito contritio acquiſita, q̄ à principio non eſt meritoria, poteſt in ſui proſequutione fieri meritoria, ſuperueniente charitate: nec oportet reinchoare actū, quo ad ſubſtātiā actus, ſed ſufficit q̄ inchoetur actus quo ad eſſe meritorium. Quum.n. dicitur actum meritorium inchoari à charitate, eſt ſermo formalis hoc eſt non de actu ſimpliciter, ſed inquantū eſt meritorius. & propterea ſtat actum eſſe ſimpliciter inchoatum ſine merito & charitate, & eundem continuari cū merito & inchoari à charitate ſecundum eſſe meritorium.

¶ Ad ſecundum dicitur, q̄ licet imperfectio attritionis tam impęnitentium, q̄ imperfectorum ſit de illius ratione, quia penes defectum obiecti formalis attēditur: imperfectio th̄ contritionis acquiſitæ, quæ attritio tertio modo uocatur non eſt de ratione illius, quoniam penes ſolam negationem potentis ſuperuenire diuini doni attenditur non. n. informitas hmōi contritionis, ſeu attritionis eſt magis de ratione ipſius, q̄ informitas fidei ſit de ratione fidei. Et propterea ſicut actus fidei informis poteſt in ſui proſequutione formari charitate, ita actus acquiſitę contritionis poteſt ſuperueniente charitate imperfectionem ſuæ informitatis deſerere, & formatus continuari.

QUAESTIO II.

¶ An exigatur ad contritionem, quod ſit ſingulorum peccatorum mortalium.

SECUNDO QUAERITUR de materia contritionis, an exigatur ad cōtritionem, q̄ ſit ſingulorū peccatorum mortalium. Videtur enim quòd ſic.

¶ Tum quia contritio debet adæquare cōfeſſionē confeſſio autem comprehendit omnia mortalia ut patet in cap. omnis utriuſque ſexus ergo.

¶ Tum quia hæc eſt differentia inter pęnitentiam mortalium, & pęnitentiam uenialium: quod ad remiſſionem uenialiū ſufficit: uirtualis diſplicentia: ad remiſſionem autem mortalium exigitur, ut homo actualiter peccatum mortale commiſſum deteſtetur. Et confirmatur hoc authoritate diui Tho. ſuperius in calce corporis primi ar. q. 87. dicentis quòd diſplicentia uirtualis non ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis, niſi quantum ad peccata oblita poſt diligentem inquiſitionem.

¶ AD HUIUS euidentiam ſciendum eſt, quæſtionem hanc poſſe intelligi tripliciter. Primò an exiget, q̄ ſingulis ſecundum numerum peccatis mortalibus reſpondeant totidē cōtritiones Et ſic intellecta quæſtio, facile ſoluitur negatiue: quia nec quo ad actum diſplicentiæ, nec quo ad actum cōfeſſionis, nec quo ad actū ſatisfactionis oportet multiplicari act⁹ pęnitētiæ iuxta multitudinem actuū pctōrum: unicus ſiquidem ſatisfactionis actus poteſt ſatisfacere pro multis mortalibus cōmiſſis. Et ſimiliter unica enunciatione poteſt quis ſimul confiteri mille mortalia: dicendo. Percuſſi millies. Et ſimiliter unica diſplicētia pōt radere mille peccata non minus q̄ cōfeſſio & ſatisfactio. Tum quia ridiculum eſt ita uelle adæquare numerum cōtritionum numero peccatorum, tanquam in multitudine actuum, & nō in perfectione potius actus conſiſtat uirtus: quaſi nō poſſit una perfecta diſplicentia æquiualere decem millibus imperfectis quum tamen etiam in ſenſibilibus uideamus, quòd unum numiſma aureum æquiualet mille æres.

¶ Secundo uero modo poteſt quæſtio intelligi, an ſingula pctā mortalia in ſeipſis, ſeu formaliter attingi debeant à cōtritione ita q̄ nō ſufficiat homini diſplicere ſibi in gñali quæcunq; cōmiſit contra Deum, ſed exigat, ut diſpliceat ſibi in ſpeciali peccata à ſe patrata: puta decem adulteria, centū furta mille blaſphemia, &c. & hoc quo ad peccata, quorum memoria ſubeſt.

¶ Et ſic intellecta quæſtio, dupliciter examinādē eſt. Primò, de cōtritione relata ad ſacrm pœnitentiæ: deinde de contritione abſolutæ. Multum.n. refert ſic uel ſic loqui, quoniam cōtritio relata ad ſacrm pęnitentiæ, ſub euangelica lege incæpit: contritio autem abſolute, poſt Adæ peccatum. & ante ſcriptam legē, & ſub lege Moyſi, omnibus peccatoribus neceſſaria fuit.

¶ Si igitur contritio relata ad ſacramentum pęnitentiæ, exigat quòd terminetur ad ſingula mortalia formaliter, ſeu in ſeipſis, oportet q̄ hoc habeat uel ex ſatisfactione, uel ex confeſſione, uel ex ſeipſa, uel ex abſolutione ſacerdotali: plura. n. in ſacto pœnitentiæ non inueniunt᷑. Sed nō cōuenire ſibi ex ſatisfactione, patet ex hoc q̄ una ſatisfactio uirtualiter poteſt adæquare multa mortalia. Quod nec ēt ex cōfeſſione, ex eo patet q̄ ratio quare confeſſio exigit ſingula mortalia, pro materia eſt: quia confeſſio fit humani iudicii, q̄ nō pōt iudicare, niſi de cognitis: incognita autem ſibi ut iudici remanerent q̄cunq; non eſſent a pœnitente in ſeipſis explicata. Quæ ratio non hēt locū in contritione, q̄ Deo offert cori qui non penſat quantū aut quot, ſed ex quanto offertur. Unde de Magdalena legitur. Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum: & non dixit quo-

niam diſplicuerunt ei multa. Quòd & hoc non proueniat ex abſolutione, manifeſtat vnica abſolutio: quæ ſimul fit abſq; explicatione ſingulorum. Quòd demum contritio nõ habeat hoc ex ſe ipſa, ex eo patet, ꝙ eius doctrina tenet ſufficere poſt ſingulorum peccatorum mortalium attritiones, vnam contritionem in generali. Ex hoc. n. dicto manifeſtè habetur quòd licet aggregatum ex contritione & attritione ſeu attritionibus terminetur ad ſingula mortalia in ſeipſis: ipſa tamen contritio non terminatur ad ſingula mortalia in ſeipſis, ſeu formaliter, ſed tãtum virtualiter.

¶Et ſi dicatur, ꝙ contritio ſequens tot attritiones, operatur in vt illarum, ac per hoc terminatur ad obiecta illarum formaliter, manifeſtè patet nihil valere illationẽ hanc, ſed deſtruere cõcedi ctum: quoniam hinc non ſequitur contritionem terminari formaliter ad obiecta attritionum, ſed virtualiter tñ. ſicut nõ formaliter, ſed virtualiter claudit in ſe attritiones. Et falſum eſſet ꝙ contritio ſequens eſſet vna contritio gñalis. Ex quibus omnibus apparet ꝙ pro proprie loquendo, contritio relata ad ſacramentũ pœnitentiæ, non exigit ꝙ terminetur formaliter ad ſingula mortalia, ſed ſufficit ꝙ terminet ad ea virtualiter. Si aũt ſpectemus ad cõtritionẽ ſimpliciter & abſolute, dicendum eſt, quod non exigit determinari formaliter ad ſingula mortalia peccata: ſed exigit virtualiter attingere ſingula mortalia & oblita & incognita. Dico aũt virtualiter attingere ſingula: quia per hoc ſimpliciter & abſolute differt cõtritio remittẽs pctã venialia à contritione remittente peccata mortalia. Ad remiſſionẽ ſiquidem pctõrum mortalium, exigitur ꝙ contritionis diſplicentia ſit adeo perfecta extenſiue, ꝙ formaliter, aut virtualiter attingat oĩa & ſingula mortalia, quorũ pœnitens eſt reus: & hoc manifeſtatur ex eo, ꝙ impiũ eſt dimidiã à Deo ſperare veniam mortalium pctõrum. Ad remiſſionem aũt venialium non exigitur hæc extenſiua perfectio: ſi quidem vnum peccatum veniale dimitti ſine alio, & illa tñ venialia remittuntur, ad q̃ diſplicẽtia virtualis ſe extendit. Probatur ergo declarata concluſio ex eo ꝙ contritio generalis virtualiter ſe extendens ad oĩa mortalia, ſufficit ad remiſſionẽ eorum concurrente charitate, &c. Probatur hoc: quia in inſtanti fit iuſtificatio impij, & conuerſi põt peccator ad Deum: ſcriptum eſt. n. In quacunq; hora ingemuerit peccator, &c. Et ſi forte obijciat contra hoc, dicendo, ꝙ huiuſmodi momentanea ac gñalis contritio fert ſecum ꝓpoſitũ ſpecialis cõtritionis de ſingulis mortalibus in ſeipſis, ſicut Baptiſmus fluminis fert ſecũ ꝓpoſitũ baptiſmi fluminis: & idẽ cõtritio illa generalis vtpote imperfecta, cõcurrit ad remiſſionem peccati, vt tẽdens ad cõtritionẽ ſpẽlem, q̃ eſt perfecta. Aduertat hæc obijciens, ꝙ voluntariè opponitur iſte ordo contritionis perfectæ virtualiter ad cõtritionẽ pfectã formaliter: tum quia nec ex ſacra ſcriptura, nec ex ſacris Doctoribus traditur, cõi ſententiæ ſuperius recitatæ aduerſatur: nã ſi contritio perfecta virtualiter remittit peccata, vt tendens in contritionẽ perfectã formaliter, ſequeretur ꝙ poſt oẽs attritiones in ſpeciali ſubſequuta vna contritio generalis perfecta virtualiter, nõ ſufficeret ad ſalutem: quĩ exigeretur, ꝙ poſt generalem contritionem perfectam virtualiter, ſequeretur cõtritio ſpecialis perfecta formaliter. Si. n. perfecta virtualiter, fert ſecum propoſitum perfectæ formaliter, oporteret poſt illã hanc exequi, cuius contrarium pro certo habemos. Et bene nota, ꝙ aliud eſt dicere cõtritionẽ gñalem perfectam virtualiter coexigere ante uel poſt deteſtationes ſpeciales pctõrum mortaliũ in ſeipſis: & aliud eſt dicere cõtritionem gñalem perfectam virtualiter coexigere ante uel poſt contritiones ſpeciales pctõrum in ſeipſis. Nos. n. hoc ſecundum dicimus eſſe falſum iam nunc, q̃ omnibus præteritis temporibus. primum aũt ſacri Doctores tradunt. Et uerũ procul dubio eſt tpe euangelicæ legis: in quo contritio fert ſecum propoſitum confeſſionis ſacramentalis, idõe coĩus exiguntur ſpeciales deteſtatione peccatorum: ſiue ut præcedentes contritionem gñalem virtualiter perfectã (ut contingit illis, qui ſuſcipiendo actualiter ſacrũ pœnitentiæ hunc de attriti contriti) ſiue ut conſequentes ſæpe dictã cõtritionem, ut cõtingit illis qui ex toto corde ſtatim conuertuntur ad Deum hñtes uirtualiter ſaltẽ propoſitum confitendi ſuo tpe peccata ſua. Verum autem hoc ſacrorum Doctorum dictum, uerum & ſit de contritione ſimpliciter & abſolutè ex dictis apparere poteſt, ꝙ non. Nulla ſiquidem apparet rõ cogens ad huiuſmodi deteſtationes ſpeciales ſecluſo ſacro pœnitentiæ: nam & uoluntas põt perfectè mutari & exercitari in neceſſarijs uirtutum actibus & pro peccatis põt perfectè ſatiſfieri abſq; huiuſmodi ſpecialibus deteſtationibus: ut patet ponendo peccatorum pœnitentem, qui totum ſe diuinæ dilectioni, eleemoſynis, ieiunijſque daret: hic enim, priſco tẽpore pfectè ſatiſfeciſſet pro peccatis abſq; tot deteſtationibus. Et hinc patet quid dicendũ ſit ad quæſtionẽ tertio modo intellectam. ſ. an contritio exigat quod terminetur ad omnia & ſingula peccata mortalia, non curando de modo terminandi. Ex dictis ſiquidem patet reſpondendum eſſe affirmatiuè. quĩ non curando de modo, hoc eſt an formaliter uel uirtualiter, certũ eſt oportere ſub contritione comprehẽdi omnia mortalia peccata commiſſa: ſiue ſint ſibi cognita, ſiue incognita: quoniam (vt dictum) impium eſt à Deo dimidiam ſperare ueniam.

¶AD PRIMVM Ergo in oppoſitũ dicitur, ꝙ propriiſſime loquendo, cõtritio reſpondet abſolutioni, & deteſtationes reſpõdent confeſſioni: & propterea deteſtationes ſunt æquales numero actibus confeſſionis: & ſæpe ſunt ſimul tempore, quando ſcilicet pœnitens ſimul recordatus peccati confitetur illud. Vnde contritio ſecundum annexas deteſtationes adæquat confeſſionem quo ad modum attingendi peccata, ſcilicet in ſpeciali, & non conuenit hoc contritioni ſecundum ſe.

¶Ad ſecundum dicitur, ꝙ aſſumptum uerũ eſt de pœnitentia ſeu contritione relata ad ſacramentum pœnitentiæ: & ſimiliter intelligenda ſunt uerba diui Thomæ.

¶Poteſt quoq; aliter dici iuxta dñam ultimo explicatam inter perfectionem diſplicentiæ requiſitam ad remiſſionem mortalium & requiſitam ad remiſſionẽ uenialium, ꝙ remiſſio mortalium exigit generalem contritionem perfectam uirtualiter, ſic ꝙ actualiter homo huiuſmodi diſplicentiam perfectam extenſiue ad omnia & ſingula mortalia habeat: remiſſio autem venialium non requirit huiuſmodi extenſiue perfectã diſplicentiã. Sed cum hoc quod aliquis in ſolis venialibus cõſtitutus nõ habuerit gñalem diſplicentiã de oĩbus ſuis uenialibus, ſtat quod ex aliquo feruore charitatis, in quo ſi occurrerent, diſplicerent contrariantia uenialia, conſequatur remiſſionem uenialium illorum, quæ diſplicerent: quod non ſufficere dicitur ad remiſſionem peccati mortalis, niſi obliti: quia (ut dictum eſt) oportet actualiter habere illam contritionem generalem perfectam uirtualiter, ad remiſſionem mortalium.

QVÆSTIO III.

¶An peccator teneatur ad contritionem quando recordatur peccatorum ſuorum.

TERTIO Quæritur circa tempus contritionis, An peccator teneatur ad contritionem quando recordatur peccatorum ſuorum. Et quia quæſtionẽ hãc diſcuſſimus in quolibetis noſtris, ideo quære ibi: ſat ſit hic ſcire partem negatiuam eſſe ueram.

QVÆSTIO IIII.

¶An contritio remittat non ſolum culpam, ſed pœnam debitam peccato.

QVARTO Quæritur circa effectum contritionis, An contritio remittat non ſolum culpam, ſed pœnam debitam peccato.

Videtur enim ꝙ non. Tum quia ad remiſſionem pœnæ ordinatur tertia pars pœnitentiæ, ſcilicet ſatiſfactio: non ergo ad illam ordinatur contritio, niſi quatenus forte habet ſatiſfactionem annexam.

¶Tum quia contritio ſufficiẽs ordinatur per ſe ad remiſſionẽ culpæ: nec apparet unde habeat quòd pœnam ſenſus remittat.

¶AD HVIVS Euidentiam ſciendum eſt, duplicem eſſe modum dicendi de hac re: quamuis omnium ſententia in idẽ tandem concurrat. Primus eſt, quòd alia eſt pœna, quæ debetur in contrito, & eſt alia, quæ debetur contrito: nam incontrito debetur pœna inferni, contrito autem pœna temporalis. Et ꝓpterea quum contritio tollat pœnam inferni (nunquam enim contritus perſeuerans, ad pœnam infernalem ibit) dici poteſt, ꝙ contritio tollit totam pœnam peccato mortali prius debitã. Alter uero dicendi modus eſt quod, contritio non tollit totam pœnam, ſed commutat pœnam æternam in temporalem: nam incontritus reus erat æternæ pœnæ, contritus autem reus eſt pœnæ tẽporalis. Sed uterque dicendi modus deficit. Primus quidem tripliciter, ſcilicet & dicendo pœnam deberi contrito, nam non niſi per accidẽs hoc uerificatur. Contritio enim ut ſic, non ponit reatum pœnæ: alioquin cuilibet cõtrito deberetur pœna: & dicendo alietatem pœnæ debitæ contrito & incontrito: nam, ut patebit, nõ alia pœna eſt quæ utrique, ſi qua contrito alicui debetur, & inferendo, quod dici poteſt totam pœnam incontrito prius debitam per contritionem remitti: nam, ut patebit, pars quædam pœnæ ſibi prius debitæ communiter remanet (ſcilicet pœna ſenſus) abſque æternitate tamen. Secundus autem modus deficit ponendo commutationem: nã idem eſt quòd Deus interius operatur in pœnitente, & quod Dei miniſter ſacramentum adhibendo ſignificat: exterior enim

ſacramentalis actus ſignificat interiorẽ Dei operationem. Sed ſacramentalis actio in ſacramento pœnitentiæ nõ ſignificat cõmutationẽ, ſed abſolutionem: ergo interior Dei operatio, quæ in contritione interuenit, non eſt commutatio, ſed abſolutio.

¶Ad cuius pleniorem intelligentiam aduertendum eſt, in pœna inferni inueniri tria: pœnam damni, pœnam ſenſus & æternitatem pœnæ: iuxta tria, quæ ſunt in peccato mortali. Per peccatum ſiquidem mortale fit auerſio ab incommutabili bono, cui reſpondet pœna damni, ſeparans animam a Deo, & fit conuerſio ad commutabile bonum, cui reſpondet pœna ſenſus: & cõſtituitur inimicus Dei, cui reſpondet æternitas pœnæ, inimicus enim quia eſt hoſtiliter exterminandus, eſt æternaliter puniendus. Quum autem peccator conteritur, quia charitate Deo coniungitur, tollit contritio pœnam damni, quæ ſeparationem à Deo ponebat, & quia per eandem charitatem amicus Dei conſtituitur, tollit contritio æternitatem pœnæ: amicus enim non eſt æternaliter puniendus. Et ſi nihil aliud efficiat contritio, remanet contritus obligatus ad pœnam ſenſus, ad quam prius tenebatur: ſed non æternaliter ſuſtinendam, ſicut prius tenebat. Et ſic licet contritus perſeuerans nunquam ad infernum iret, paſſurus totam pœnam inferni: nihil tamen prohibet obligatum eum remanere ad partem illius pœnæ quæ in inferno ſuſtinenda ab ipſo erat. ſ. ad pœnam ſenſus.

¶Vbi uides, quòd non eſt alia pœna, quæ debetur alicui contrito, ab illa, quæ ſibimet incontrito debebatur, ſed eſt illamet pœna ſenſus relicta, & hoc contra primum modũ dicendi. Nec interuenit cõmutatio pœnæ æternæ in tẽporalem: ſed expoliatio pœnæ ab æternitate, & hoc contra ſecundum modum dicẽdi.

¶Vt autem reſtans dubitatio (an, ſ. contritio remittat pœnam ſenſus) ſoluatur ſciendum eſt, quòd hic certa ſunt duo. Primũ eſt, quòd quantò contritio eſt maior, tantò plus tollit de pœna ſenſus peccato debita. Secundum eſt, quòd tanta poteſt eſſe contritio, quòd tolleret totam pœnam ſenſus. Ambiguum uerò eſt, an quantulacũque contritio charitate informata (de tali enim eſt ſermo) tollat aliquid de illa pœna ſenſus: multi enim uidentur de hoc dubitare, mihi autem apparet quòd pars affirmatiua eſt uera propter duas rationes: quarum quælibet uerificata ſufficiens eſt. Poteſt enim cõtritio ex duplici capite tollere in toto, uel in parte pœnam ſenſus. Primò ex pœnalitate ſibi annexa, diſplicentia enim commiſſi criminis non fert ſecum neceſſariò pœnalitatem: quum ſit in patria, vbi nulla eſt pœnalitas, ſed in ſubiecto ſuſceptiuo doloris ſeu pœnæ fert ſecum naturaliter diſplicentia pœnalitatem quandam, dolemus. n. communiter de noſtris, quæ nobis diſplicent. Et quoniam huiuſmodi pœnam pati, contritioni conuenit ſecluſa relatione ad ſacramentum pœnitentiæ: ideo ſecundum hoc caput dicendum eſt, quòd contritio quælibet ſimpliciter, & abſolutè ex annexa pœnalitate tollit aliquid pœnæ ſenſus: habet enim ſatisfactoriam uim pœna uolũtariè aſſumpta ſecundũ Deũ. Secundò ex merito paſſionis Chriſti: eſt. n. paſſionis Chriſti meritũ remiſſiuũ ſuis mẽbris pœnæ, pro peccatis debitæ, plus, & minus prout illis cõiungitur. Quod primò apparet in Baptiſmo: ubi quia paſſio Chriſti totaliter communicatur baptizato, quaſi ipſe baptizatus paſſus eſſet, tota pœna tollitur. Apparet deinde & in ſacramẽto pœnitẽtiæ actualiter ſuſcepto, dũ ex ui ſacramẽti cõicatur meritũ paſſionis Chriſti ad remiſſionẽ aliquantæ ſaltẽ pœnæ ſenſus. Et quia coniunctio ad meritum paſſionis Chriſti conuenit contritioni nõ ſimpliciter & abſolutè, ſed relatæ ad ſacrm pœnitentiæ: eo hoc quòd contritio fert ſecum uotum ſacramenti pœnitentiæ, coniũgit merito paſſionis Chriſti per ſacramenta nobis cõicato. Et ſecũdum hoc caput dicendum eſt, quòd quæcunque noſtra contritio tollit aliquid pœnæ ſenſus ex merito paſſionis Chriſti, nam rõnabile eſt, quòd plus pœnæ tollat charitas extenſa ad ſacramẽtum, quam non extenſa ad illud: ſed charitas non extenſa ad ſacramentũ (qualis erat antiquorũ pœnitentium charitas) tollebat ex vi quidẽ charitatis, & pœnã damni & æternitatẽ pœnæ. ex annexa aũt pœnalitate tollebat in toto, uel in parte pœnã ſenſus: ergo charitas pœnitentiũ in noua lege, quæ eſt charitas extenſa ad ſacramentũ pœnitentiæ, plus pœnæ tollit. Minor huius rõnis propoſitio clara eſt. Maior autem facile ſuadetur ex eo, quòd pœnitentiæ ſacramentum actualiter exhibitum, eſt proculdubio remiſſiuum pœnæ ſenſus in toto, uel in parte: ex hoc enim conſequens eſt, ut idem ipſum ſacramentum in uoto charitatis exiſtens apud contritũ, aliquid huiuſmodi pœnæ remittat. Simile. n. quid perſpicimus in baptiſmo: quòd ſ. id quod operatur Baptiſmus exhibitus, operatur ẽt in uoto charitatis habitus nõ ita copiosè. Nec excluditur maioris huius ueritas: ſi dicatur, quòd charitas extenſa ad ſacramentum, habet ea extenſione ad ſacramentum, quòd tollat illamet, quæ tollebat charitas antiquorum pœnitentium ſo abſolutè. Nam hoc non eſt charitatem extenſam ad ſacramentum efficere plus, ſed eſt efficere pluribus rationibus unum & idem extenſè ſiquidem charitas ad ſacramentum duplici rõne tollit pœnam damni, & æternitatem pœnæ, ſcilicet ex ui charitatis, & ex ui ſacramenti in uoto. Sed hæc ueritas non excludit quin uerum quoque eſſe debeat, quòd huiuſmodi extenſa charitas plus efficiat, plus pœnæ tollat: quia hoc ad uim ſacramenti ſpectat. Ex quibus omnibus patet dicendum eſſe ad quæſitum, quòd contritio ratione charitatis, qua formatur, nõ ſolum tollit culpam, ſed & pœnam damni, & æternitatem pœnæ: ratione verò annexæ pœnalitatis tollit aliquid pœnæ ſenſus: & ratione ſacramenti in uoto tollit rurſus aliquid pœnæ ſenſus. Et tam uehemens, inquit diuus Thomas in 27. cap. contra Gene. poteſt eſſe huiuſmodi coniunctio contriti ad meritum paſſionis Chriſti, quod tolleret totam pœnam ſenſus.

¶AD PRIMVM ergo argumentum in oppoſitum, dicitur quod ſatisfactio diſtincta eſt a contritione ſecundum ea, quæ communiter in humano genere inueniuntur: communiter. n. contriti non tam uehementer iunguntur paſſioni Chriſti, ut non ſit opus ſatisfactione ad arbitrium ſacerdotis. Traditur. n. tam doctrina, quam lex moralis ſecundum ea quæ vt in pluribus contingunt.

¶Ad ſecundum dicitur, quod iam ex dictis apparent duo capita, unde quantulacunque cõtritio tollat aliquid pœnæ ſenſus, inter quæ capita coniunctio ad meritum Chriſti præcipuè perſpici debet: quoniam illud eſt de ratione contritionis, annexus autem dolor quaſi uicem ſatisfactionis tenere uidetur.

TRACTATVS QVINTVS

De Confeſſione, in quinque quæſtiones diuiſus.

1 *Num omnis teneatur ad confeſſionem.*

2 *Num peccata mortalia totaliter occulta, vt in ſolo corde latentia ſint neceſſariò confitenda.*

3 *Num oporteat confiteri ſingulas ſpecies ſingulorum peccatorum.*

4 *Num peccata ſemel confeſſa ſubſecuta abſolutione, & ſatisfactione poſſint iterum fructuoſè confiteri.*

5 *Num in formis confeſſio ſit iteranda.*

QVAESTIO I.

¶ *An omnes teneantur ad confeſſionem.*

DE confeſſione. Quæ ſecunda eſt pars pœnitẽtiæ, quæritur primo circa eius neceſſitatẽ, an omnes teneantur ad confeſſionem. Et eſt rõ dubitandi: quia nonnulli ſunt uiuentes abſque peccato mortali: & propterea in dubium uertitur, an omnes teneantur confiteri.

¶Videtur enim quòd ſic: quia extra, de pœniten. & remiſ. cap. ſ. ſe dicitur, Omnis utriuſque ſexus quum ad annos diſcretionis peruenerit &c. Et confirmatur, quia quum nullus excipiatur, ſequeretur quòd Eccleſia in hoc ſtatuto præſupponeret omnes fideles ſingulis annis peccare mortaliter. Et patet ſequela, ſi ſola peccata mortalia præcipiuntur confitenda. Et rurſus confirmatur, ex hoc quod abſque diſtinctione aliqua omnis utriuſque ſexus ibidem obligatus eſt ſemel in anno ad confeſſionem, & ad communionem in Paſcha: ſed conſtat, quòd omnis utriuſque ſexus &c. ſiue peccauerit mortaliter, ſiue non, comprehẽditur ſub illo præcepto quoad communionem: ergo omnis ẽt vtriuſque ſexus, &c. ſiue peccauerit mortaliter, ſiue non, comprehenditur ſub illo præcepto quoad confeſſionem.

¶IN OPPOSITVM eſt, quòd nullus tenetur confiteri uenialia. Ad hanc quæſtionem reſpondetur diſtinguendo & bene, de neceſſitate, uel ſacramenti, uel præcepti eccleſiaſtici. Et dicitur, quòd de neceſſitate ſacramenti, nullus tenetur cõfiteri, niſi peccatum mortale certum, uel dubium: quia poſt Baptiſmum nõ poteſt aliter remitti mortale peccatum, niſi per ſacramentum pœnitentiæ in re uel in uoto. De neceſſitate autem præcepti Eccleſiæ duplex eſt opinio. Vna eſt, quod carens peccato mortali tenetur confiteri ſemel in anno aliquod ueniale, ut ſic impleat Eccleſiæ præceptum. Altera eſt, quòd carens peccato mortali, non tenetur confiteri aliquod ueniale: quia non comprehenditur ſub Eccleſiæ præcepto.

¶Et licet prima opinio ſit tutior, ſecunda tamen eſt uerior, imò ſola uera: quod probatur multipliciter. Primò ex ratione præceptionis. n. eccleſiaſtici præcepti non eſt præcipere confeſſionẽ, ſed præceptam diuino iure confeſſionem determinare, quoad tempus executionis: & propterea ſub Eccleſiæ præcepto nõ alia comprehenditur confeſſio, quàm illa, quæ à Chriſto eſt præcepta: ſed à Chriſto non eſt præcepta, niſi confeſſio mortalium: ergo ab Eccleſia ſola peccatorum mortalium, confeſſio præcepta

eſt. Secundò, & eſt confirmatio præcedentis, patet idẽ ex uerbis ipſius ſtatuti, dũ dicit, Omnia ſua peccata non enim hoc poteſt intelligi de peccatis uenialibus: quũ conſtet neminem quocunque præcepto teneri ad omniũ uenialium confeſſionem: oportet ergo intelligi de mortalibus. Et ꝓpterea ex explicata materia cõfeſſionis, ſcilicet quod ſunt omnia ſua peccata, claré patet quòd de ſola cõfeſſione præcepta ex diuino iure eccleſiaſticum ſtatutum loquitur: eſt. n. materia cõfeſſionis à Chriſto præcepta omnia pęnitentis peccata comprehendens: materia autem confeſſionis uenialiũ non cõprehendit omnia pęnitentis peccata.

¶ Tertiò patet idẽ ex pęna ſubiuncta. ſ. quòd uiuus arceatur ab ingreſſu Eccleſiæ & moriens Chriſtiana careat ſepultura. Hmôi enim pęnæ non ſunt a pia matre Eccleſia perfectioribus uiris, quales ſunt uiuentes ſine peccato mortali, pro omiſſione confeſſionis uenialium, ad quam alii non tenentur infligendæ: ꝙ nimmo ex hoc ſequeretur, quòd meliores eſſent deterioris conditionis. Quartò patet idem ex ſubiuncta cauſa frequentis publicationis dicti ſtatuti. ſ. ne quiſquam ignorantiæ cæcitate uelamen excuſationis aſſumat. Hoc. n. in huiuſmodi confeſſione uenialium locum habere non uidetur. Et confirmantur hæc omnia ex Clem. ne in agro dominico, de ſta. mona. ubi mẽſtrua confeſſio nigris monachis imponitur, abſque explicatione materiæ. non. n. dicitur quòd confiteantur omnia ſua peccata, ut ex hoc intelligatur aſtringi illos, etiã ſi mortali peccato careant ad confeſſionem ſemel in menſe, unde non ſupradicta, ſed pœna regularis diſciplinæ iniungitur imponenda temerario uiolatori: ſicut enim religioſi ex ſuis ſtatutis obligãtur ad alia quæ abſolutè ſunt bona ſupererogationis: ita obligantur ad confeſſiones ſtatutas, etiam ſi mortali careant peccato: In cuius ſignum puniuntur in religionibus qui ſtatutis diebus non confitentur: quantumcunque nullum habeant mortale.

¶ AD OBIECTIONEM Ergo primam dicitur, quòd materia confeſſionis explicata per ly, omnia ſua peccata, reſtringit ly, omnis utriuſque ſexus, ad indigentes confeſſiones: ac per hoc excipit omnes carẽtes mortali peccato: ita quòd ſenſus eſt, omnis utriuſque ſexus indigens confeſſione, &c. Et ad primam cõfirmationem dicitur quòd falſum aſſumit ſeu ſupponit. ſ. nullum excipi ab illa uniuerſali, omnis utriuſque ſexus, &c. immo ideo Eccleſia appoſuit omnia ſua peccata, ut exciperet multos, quos credit ſine peccato mortali uitam ducere. Ad ſecundã autem confirmationem dicitur, quòd quum duo prædicata exigãt duo ſubiecta, enunciatio illa, qua oĩs utriuſque ſexus cõfiteri & cõicare præcipitur, eſt enunciatio non una, ſed plures: licet ſecundum uocẽ ſit una. Vnde ſenſus primæ eſt, oĩs utriuſq; ſexus indigens confeſſione, omnia ſua peccata confiteatur, &c. Senſus uerò ſecundæ eſt, Omnis utriuſque ſexus communicet in Paſcha, &c. Et ratio diuerſitatis tam dicta eſt: quia ibi explicatur materia reſtringens ly omnis utriuſque ſexus reſpectu cõfeſſionis, & non reſtringens reſpectu communionis.

QVAESTIO II.

¶ *An peccata mortalia totaliter occulta (ut ſunt peccata in ſolo corde) ſint neceſſario confitenda.*

CIRCA materiã confeſſionis quæritur ſecundò, an peccata mortalia totaliter occulta (ut ſunt peccata in ſolo corde) ſint neceſſariò confitẽda. Vr n. ꝙ nõ. Tum quia nõ ſunt de neceſſitate eccleſiaſtici ꝑcepti: nõ pôt. n. Eccleſia de hmôi occultis ſecundũ ſe ꝑcipere aut iudicare. Et ſi datur, ꝙ occultorũ cõfeſſio cadit ſub ꝑcepto Eccleſiæ indirectẽ, ſ. rõne integritatis, pro quanto is, qui tenetur ſingulis annis alia peccata confiteri, tenetur quoque ex conſequenti peccata cordis ſingulis annis confiteri, ut confeſſio omni anno ſit integra. Hæc inſtãtia nihil ualet: quia poſito homine, qui ſola peccata cordis mortalia haberet aliquo anno, ſequeretur, ꝙ illo anno nõ teneretur confiteri: quoniam tunc non haberet locum ratio integritatis. ¶ Tum quia hmôi occultorum confeſſio non eſt de neceſſitate ſacri: quia ſola illa peccata ſunt de neceſſitate ſacri, quæ ſub iudicio homini commiſſo a Chriſto cõprehenduntur: ſed nullũ iudiciũ commiſſum homini a Chriſto extẽdit ſe ad hmôi occulta: ergo occulta hæc, non ſunt de neceſſitate confitenda. Maior patet, quia iudicium fori pœnitentialis homini eũmiſſum eſt a Chro, & non Angelis, aut quibuſcunq; aliis. Minor uerò ꝓbatur authoritate Apuſtoli, Nolite ante tẽps iudicare, &c. Si dicatur, ꝙ duplex iudiciũ commiſſum eſt: homini a Chriſto: alterũ ſecundũ poteſtatem iuriſdictionis (& hoc nõ ſe extendit ad hmôi occulta: & de hoc ſequitur Apoſtolus) Alterum ſecundum poteſtatem ordinis, & hoc extendit ſe ad occulta: & eſt iudicium quod exercet Eccleſia per ſuos miniſtros in foro pœnitentiali. contra dupliciter. Primo, quia iudicium pęnitentiale licet exigat poteſtatem ordinis, exigit quoque poteſtatẽ iuriſdictionis; quoniã ſolus ſacerdos ordinariã uel delegatam iuriſdictionem habẽs, eſt miniſter huius ſacri, ut patet in ca. omnis utriuſque ſexus, & alibi. Secundò, quia unumquodque recipitur in alio ſecũdum modum recipientis: ac per hoc iudicium ſecũdum poteſtatem ordinis e Chriſto commiſſum homini ex hoc ipſo, ꝙ homini commiſſum eſt, modificari oportet ſecundum conditionẽ ipſius hominis, quæ eſt non ſe extendere ad occulta cordiũ: hæc enim ſoli Deo ſunt reſeruata, non in minus iudicando, quàm in cognoſcendo. Et cõfirmatur hæc rõ ex hoc, quòd quũ apud ipſum Dominum Ieſum Chriſtum reſideat utraque poteſtas, ſ. ordinis & iuriſdictionis, non diminutè, ſed pleniſſimè: & utrãque inuenitur Eccleſiæ ſuæ commiſiſſe, non imperfectè, ſed latiſſimè (ut de poteſtate iuriſdictionis patet Matthæi decimooctano, & de poteſtate ordinis Ioannis uigeſimo) ſicut poteſtas iuriſdictionis ex hoc ipſo, ꝙ commiſſa eſt homini, non extendit ſe ad occulta omnino, ita poteſtas ordinis ex hoc ipſo, ꝙ cõmiſſa eſt homini, non debet ſe extendere ad totaliter occulta.

CONCLVSIO.

¶ *Non modo manifeſta peccata mortalia Chriſti fideles confiteri tenentur, ſed quæ ita occulta ſunt, ut ſolo corde peccata ſunt.*

¶ AD VERITATEM Dubij huius plenius percipiendã, ſciendum eſt, ꝙ licet quidam ex hmôi fortè rõnibus, aut melioribus mori opinati uideantur peccata omnino occulta non eſſe neceſſariò confitenda ſacerdoti, ſed ſoli Deo, eorum tñ error ex tribus patet. Primò ex formali rõne materiæ confeſſionis, ſeu (quod in idẽ erit) iudicij pęnitentialis, quũ. n. Dñs pęnitẽtiale iudicium inſtituerit ac commiſerit poſt reſurrectionẽ ſuam, dicens Ioannis uigeſimo Apoſtolis iam ſacerdotibus. Quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retẽta ſunt: & materiã iudicij explicauerit quo ad ſubſtantiam tñ, dum remittendo uel retinendo explicauit peccata: & non poſſit intelligi ita nudè, ut ſonat litera (quia certum eſt, quod ꝑ huiuſmodi commiſſionẽ non poſſunt nec potuerunt miniſtri noui Teſtamenti remittere. peccata eis totaliter incognita, inconfeſſa, obſtinata) oportet aliquas ſubintelligere conditiones peccatorum remittendorum: & quia iudicium præſupponit cognitionem, & modus iudicij modum cognitionis: rõ cõi catholicæ Eccleſiæ ſenſu ſubintelligitur, ſpontaneæ confeſſione ad uos delata ita ꝙ ſenſus eſt. Quorum remiſeritis peccata ſpontanea cõfeſſione reorum ad uos delata, remittuntur eis, &c. Vbi clarè patet materiam iudicij pęnitentialis eſſe peccata ſpontanea reorum cõfeſſione delata: hæc eſt. n. formalis ratio materiæ huius iudicij: ad quam totam ſe extendit, & extra quã non ſe extendit pęnitentiale iudicium: quia hæc omnia & ſola remittere uel retinere pôt. Ex hac aũt formali rõne materiæ huius iudicij, fit facile quod peccata quantumcunque occulta, ſunt materia huius iudicij: nam quantumcunque occulta peccata, comprehenduntur ſub iis, quæ ſunt ſpontanea confeſſione detegẽda: nullum. n. eſt ita latens, quod non poſſit eius, qui cõmiſit, confeſſione ſpontanea aperiri. Et confirmatur rõ hæc ex parte formalis materiæ ex ipſis uerbis Dñi. Differenter ſiquidẽ ſignificauit Dñs materiam iudicij pœnitentialis ſeu poteſtatis ordinis, & materiã iudicij ſecundũ poteſtatem iuriſdictionis: quia reſpectu poteſtatis ordinis explicauit pro materia peccata dicẽs: Quorũ remiſeritis peccata: reſpectu uerò poteſtatis iuriſdĩonis explicauit pro materia peccatũ in aliũ, dicens: Si peccauerit in te frater tuus, &c. Ex qua dña docuit nos diuina ſapientia a materia iudicij pœnitentialis nullũ peccatũ excipi: ac per hoc cõprehendi præcipue peccatum in ſua primaria ſede reſidẽs, hoc eſt peccatũ cordis: ſub materia uerò poteſtatis iuriſdictionis nõ cõprehendi peccatum niſi exterius tñ, quod ſolum pôt aliũ offendere. & propterea ab illa excipi peccatum cordis, niſi pro quanto eſſet ratio exterioris commiſſionis uel omiſſionis.

¶ Secundò, ex rõne proprij finis ipſius confeſſionis, ex quo fine ſumitur formalis ratio eiuſdem cõfeſſionis, quatenus eſt actus pœnitentiæ: ordinatur enim confeſſio ad ſubiiciendum uoluntariè reum miniſtro Dei offenſi: ut ad arbitrium ipſius recompenſet. Et hinc confeſſio ipſa, quæ eſt actus ueritatis, fit actus pęnitentiæ: dum reus ueraciter proponendo in quo offendit, ſeipſum accuſat ac ſubiicit ad recompenſandum, non de quibuſdam ſic, & de quibuſdam non: ſed omnes accuſando offenſas, ut de omnibus arbitrari poſſit miniſter offenſi. Hoc autem conſtat, ꝙ non fieret ſi omnino occulta peccata cordis non accuſarentur: ut igitur de peccatis cordis poſſit ad arbitrium offenſi recompenſare oportet peccatorem offenſas cordis ſubiicere ipſius Dei offenſi iudicio, in perſona ſui miniſtri.

¶ Tertiò, ex uſu Eccleſiæ. Nã cõmunis animi conceptio Chriſtianorum eſt peccata omnia, ſiue occulta, ſiue manifeſta oportere

in ſacra.

in ſacramento pœnitentię confiteri. Et ad hoc eſt determinatio generalis Cõcilij, primò Lateranenſis ſub Innocentio 3. Vbi dicitur, q omnis vtriuſq; ſexus cõfiteatur peccata ſua omnia nullum ergo excipitur peccatum. Et deinde in Concilio Florent. ſub Eug. 4. Vbi dicitur oĩa ſua peccata, quorum memoriam habet, confiteatur, vbi patet etiam peccatum cordis non excipi.

¶ AD PRIMAM autem obiectionem in oppoſitum dr, q Eccleſia poteſt præcipere & præcipit ſingulis annis cõfiteri omnia ſua peccata mortalia, etiam ſi ſolùm peccatum cordis occultiſſimum haberet: non quia ipſa habeat iudicare de occultis, ſed quia ipſius eſt determinare præcepta Chriſti ad certum tẽpus. Hinc enim fit, vt præcipiente Chriſto confeſſionẽ cuiuſcunq; mortalis peccati poſt Baptiſmum, ſiue peccatum ſit ſolũ in corde, ſiue ad extra prodierit, Eccleſia determinans tempus confeſſionis ad ſingulos annos, obligat ad confitendum ſingulis annis omnem, qui pro tunc habet aliquod peccatum mortale, ſiue occultum, ſiue non. Nam determinatio Eccleſiæ non minuit aut reſtringit materiam confeſſionis præceptæ à Chriſto: ſed tempus tantum confeſſione determinat, relinquens materiam in ſuis limitibus.

¶ Ad ſecundã verò dicitur, q reſponſio ibi data vera eſt. Et ad primam illius impugnationem dicitur, q concurſus poteſtatis ordinis & poteſtatis iuriſdictionis, nõ tollit aliquid à poteſtate ordinis: & ideo cum hoc q poteſtas ordinis extẽdit ſe ad occulta cordium peccata, ſtat q cum ea concurrat poteſtas iuriſdictionis, quæ ſecundum ſe ad huiuſmodi occulta nõ ſe extẽdit. Et ſi perſpicacius fueris intuitus, videbis q quo ad forum pœnitentiale poteſtas ordinis concurrit, directè reſpiciens ipſa peccata: poteſtas autem iuriſdictionis concurrit directè reſpiciens perſonã peccatoris: vt ſcilicet peccator ſit ſubditus ſacerdoti, vt habeat poteſtatẽ ordinis, in quẽ exerceat actũ ſuum remiſſionis, vel retentionis peccatorum. Ad ſecundam verò dicitur, q quia omne iudicium homini cõmiſſum intelligitur de cognitis, & diuerſus eſt inſtitutus à Deo modo cognoſcẽdi in vtroq; iudicio: ideo ex huiuſmodi inſtituta diuerſitate modi cognoſcendi, prouenit diuerſitas iſta: ſcilicet q iudicium pœnitentiale extendit ſe ad omnino occulta peccata, iudicium verò iuriſdictionis purè extendit ſe ad externa tm: ideo non eſt miranda diſparitas vtriuſq; poteſtatis in homine. Quod enim iudicium omne commiſſum homini à Chriſto intelligatur cũ cognitione cauſæ, probatione non eget: quum non ſit delegatum purũ miniſterium, ſed commiſſa ſit autoritas iudicandi, remittendo vel retinendo, abſoluendo vel ligando. Quòd etiã diuerſus modus cognoſcendi ſit vtrobiq; à Chriſto inſtitutus, patet: nã modus cognoſcendi in poteſtate iuriſdictionis eſt cognitio per teſtes: vt patet Matthæi 18. modus autem cognoſcendi in iudicio poteſtatis ordinis, eſt ſpontanea confeſſio ſecreta, &c. vt vniuerſalis Eccleſia teſtatur. Quòd demũ ex hac diuerſitate modi cognoſcendi, proueniat differẽtia dicta inter materiã, & materiã, ex ſupradictis clarè patet: qm ex hoc, q peccatum ſpontanea rei confeſſione accuſandum, eſt materia iudicij pœnitentialis, concluſum eſt ſub hac materia comprehendi peccatũ cordis quantumcunq; occultiſſimum: & per oppoſitum, quia ſolum peccatũ teſtificabile eſt materia iudicij exterioris, ideo peccata in ſolo corde manẽtia exempta remanent à materia eccleſiæ iuriſdictionis. Quum ergo obijcitur, vnumquodq; recipi in alio per modum recipientis: admittatur. Et quũ infertur, ergo iudiciũ ſecundum poteſtatẽ ordinis commiſſum homini, modificatur ſecundũ conditionem hominis, conceditur, formaliter loquendo, qm nullum actum commiſit Chriſtus miniſtro ſacramenti pœnitentiæ, qui non exerceatur ab eodem ſecundum conditionem humanam: & audire peccata, & diſcernere inter ea, & interrogare circunſtantias peccati & peccatoris, & retinere ſeu remittere, facit humano more, vtẽdo diuina poteſtate. Et ideo quum vlterius infertur, ergo non ſe extendit ad occulta, negatur illatio: qm aliunde prouenit, q iudicium ſe extendat, prouenit enim ex modo accuſandi quo reus tenetur ſe accuſare, ſ. ſpontanea confeſſione &c. & hoc quia Chriſtus ſic inſtituit. Cognoſcere autem & iudicare de occultiſſimis ſpontanea confeſſione accuſatos, non excedit modũ conditionis humanæ, vtentis poteſtate diuina. Vnde ad confirmationem & ſimili ratione in poteſtate iuriſdictionis, dupliciter dici poteſt (vt patet ex dictis) q non eſt ſimilis ratio de vtriuſq; poteſtatis iudicio. Primò, quia modus cognoſcendi in vtroq; iudicio eſt ex diuina inſtitutione diuerſus. Secundò, quia ipſe Dominus expreſſit diuerſimode vtriuſq; materiam, dum vnius materiam dixit peccata abſq; limitatione aliqua: alterius verò dixit peccatum in alium, limitando peccatum in alium.

QVÆSTIO III.

¶ *An oporteat confiteri in ſpeciali ſingulas ſpecies, & numerum certum peccatorum.*

CIRCA Materiam rurſus confeſſionis quæritur tertiò vtrùm oporteat confiteri in ſpeciali ſingulas ſpecies, & numerum certum peccatorum. Et eſt ratio dubii: quoniam pars affirmatiua cõmuni authoritate Doctorum firmata uidetur. Et ratione comprobatur. Tum quia circunſtantia uarians ſpeciem peccati mortalis, eſt neceſſariò confitenda: ergo à fortiori quælibet ſpecies mortalis peccati eſt exprimenda. Et ſimiliter numerus peccatorum, quum non ſit circunſtantia peccati, ſed multiplicatio eiuſdem, neceſſariò eſt exprimendus, prout memoriæ occurrit: quum non magis teneatur pœnitens accuſare ſe de decimo, quàm de uiceſimoſecundo peccato, uel econuerſo. Et confirmatur, quia ſi non omnes ſpecies & omnia ſingularia oportet exprimere, conſequens eſt quòd aut nulla ſpecies nullaque ſingularia, aut quaſdam ſpecies & quædam ſingularia, ſic & quoſdam ac quædam non, neceſſe eſt explicari: & quum non poſſit affirmari primum, oportet reddere rationem quare quædam ſic, & quædam non.

¶ Tum quia pœnitens tenetur explicare omnia quæ oportet cognoſci à confeſſore ad hoc, ut poſſit ſuo arbitrio adæquare pœnam culpæ: qm confitendo nihil aliud facit pœnitens quam q ſubmittit ſe ſacerdoti in perſona Chriſti ad recompenſandum ſecundum illius arbitrium. ſed confeſſor non poſſet arbitrari de æqualitate recompenſationis: niſi cognoſceret diuerſitatem offenſarum, quæ in diuerſitate ſpecifica conſiſtit, & numerum peccatorum: quoniam recompenſa adæquans centum offenſas, non adæquat mille. & ſic de alijs, ergo.

¶ PRO PARTE autem negatiua uidetur eſſe uſus maioris fortè partis confeſſorum, ac pœnitentium non curantiũ de huiuſmodi ſubtili diſcuſſione. Et confirmatur ratione: quia huiuſmodi diſcuſſio eſt moleſta, inutilis atq; melioris boni impeditiua. Et moleſta quidem ſatis patet expertis. Quòd uerò ſit inutilis, ex eo patet, quod tam cũ huiuſmodi diſcuſſione, quã ſine ea, pœnitentibus prouidetur eodem modo. Quòd autem ſit impeditiua maioris boni, teſtatur experientia: quoniam & confeſſores circa huiuſmodi diſcuſſionem ſoliciti impediuntur à multorum cõfitentium audientia, dum fortè totum tempus conſumunt circa unum: & pœnitentes minus deuotè confitentur implicati huiuſmodi diſcuſſionibus.

¶ AD HVIVS quæſtionis euidentiam ſciendum eſt, duplex eſſe iudicium: quoddã eſt cuius actus eſt propter ſeipſum intentus: quoddam uerò, cuius actus eſt propter aliud. Ad primum iudicium, quia ſpectat facere iuſtum abſolute, pertinet quoque cognoſcere ſingula peccata, ut ſingula poſſit adequare puniendo. Ad alterum uero iudicium, quia non tendit ad punitionem ſecundum ſe, ſed in ordine ad alium finem, puta bonum commune: ſicut ſufficit punire prout expedit illi fini, ita ſufficit cognoſcere quantum opus eſt ad illũ finem. Inter præſentis autem uitæ tempus & futuræ hoc intereſt, quantum ad iudicium, q nullum præſentis uitæ iudicium tendit ad punitionem ſecundum ſe, ſed ut medicinalem, eo quòd præſentis uitæ tempus non eſt tempus punitionis, ſed in quo pœnæ ſunt medicinæ: uel ipſius qui punitur, uel aliorum. Iudicium autem futuræ uitæ eſt id, quod ad punitionem ſecũdum ſeipſam tendet: quoniam adæquandam pœnam culpæ ordinatur: non ad bonum puniti, nec ad cautelam aliorum, ſed ut reus patiatur quod meretur.

¶ Nec aliquis iudicium quod in foro pœnitẽtiali exercetur, locare debere ſub iudicio primo modo, propterea quia iudiciũ hoc eſt magis diuinum, quàm humanũ, & confeſſor in tantum perſonã Dei in actu illo tenet, ut neſciat ipſe quod ſcit, ut Deus. Falſa eſt imaginatio iſta. Tum quia iudicium pœnitentiale ad præſentis uitæ tempus ſpectat, ac per hoc non eſt exemptum à cõmuniſſima ratione iudicij præſentis uitæ. Tum quia Saluator noſter hoc atteſtatur, dicens, Io. 3. Non. n. miſit Deus filiũ ſuum in mundũ, ut iudicet mundum, ſed ut ſaluetur mundus per ipſum. Hinc. n. apparet, q Chriſtus non uenit in primo aduentu ad iudicandum mundũ per miniſtros ſuos, hoc eſt ad iudicium ſecundum ſe exercendum, ſed ad ſaluandum, hoc eſt quantum ad pœnitentiæ ſacrum ſpectat, ad iudicium ſalutare p ſuos iudices exercendum: Idem eſt autem iudicium ſalutare & iudicium medicinale, & pœnitentiale iudicium ad primũ Domini aduentum ſpectat proculdubio, ad quem ſpectat ſacramẽtum pœnitentiæ. Eſt igitur pœnitentiale iudicium non iudiciũ abſolutè, ſed iudicium ſalutare, ſed medicinale: ac per hoc non tendit ad punitionem ſecundum ſe, ſed in ordine ad ſalutem, non aliorum, ſed ipſius rei ſolius.

¶ Et quia hoc propriè eſt officiũ cõfeſſoris, ideo hinc pſpicere oportet, quãta debet eſſe cognitio peccatorũ: oportet. n. tm manifeſtari peccata, quãtum exigit huiuſmodi ſalutare iudiciũ. Si enim ad hoc ſalutare iudiciũ exigitur manifeſtatio omniũ, & ſingularũ ſpecierum, & certi numeri ſingularum: conſequẽs eſt, quòd oportet pœnitentem hæc explicare iuxta poſſibilitatem

tem

tem ſuam: ſi verò huiuſmodi diſcuſſio non exigitur, conſequẽs eſt q̃ nõ oporteat pœnitentẽ hæc explicare. Et ſi hæc negatiua admittitur, conſequens eſt vt declaretur, quæ & quãta diſcuſſio exigitur ad hoc ſalutare iudiciũ. Dicamus igitur, q̃ iudiciũ huiuſmodi claudit in ſe duo, ſcilicet eſſe iudiciũ, & eſſe ſalutare: ita q̃ ſecundũ eſt finis primi: & propterea ex ſecũdo manifeſtãdo eſt primũ: tantum enim debet concurrere de eo quod eſt iudicij, quantum expedit vel ſaltem opus eſt hoc, vt iudicium ſit ſalutare pœnitenti. Et quia ſalutare pœnitenti iudicium à iudicio abſolutè differt (vt dictũ eſt) quantum ad punitionẽ, in hoc q̃ in iudicio abſolutè intẽditur ad punitionẽ ſecundũ ſe, in iudicio verò ſalutari intenditur punitio ſalutaris pœnitenti: conſequens eſt vt differentia quoque ſit quoad cognitionem. Nam quia punitio ſecũdum ſe cõſiſtit in adæquatione pœnæ ad culpam, oportet in iudicio abſolutè cognoſcere exactè culpas oẽs & ſingulas: vt æquari illis poſſit pœna. Et quia punitio medicinalis conſiſtit in cõmenſuratione pœnæ ad pœnitentẽ & illius ſalutẽ, (ſicut medicina cõſiſtit in cõmẽſuratione tã ad infirmũ, quàm ad ſanitatẽ acquirendã) & cõmenſurata pœna tam pœnitenti, quàm ipſius ſaluti abſq; exacta cognitione omnium & ſingularũ culparum rectè iudicatur, atq; imponitur (vt patet quoad ad peccatorũ ſpecies de ſuperſtitionis ſeu diuinationis, & ſimiliũ ſpeciebus) abſq; diſcuſſione harũ, commenſurata tã pœnitenti, quàm eius ſaluti punitio atq; prouiſio fit. Quantum verò ad peccatorum numerum, ex eo q̃ medicinalis tam punitio, quàm prouiſio idem habet iudicium, ſi certificatus fuerit numerus vicenarius, & ſi incertus relictus ſit an duobus dẽptis, vel adiunctis. & ſimiliter ſi certificatus fuerit octenarius, an dubiũ inter nonagenarium & decem ſupra centum: & ſic de alijs. Hæc enim & ſimilia manifeſtant q̃ ſalutare iudicium non exigit exactam omniũ, & ſingulorum culparum cognitionem: ſed ex ſua formali ratione exigit omnes & ſingulas mortales culpas cognoſci vſq; ad hoc, q̃ notum fiat confeſſori, quæ, qualis, & quãta pœna commenſurari debeat huic pœnitenti rectè diſpoſito, & illius ſaluti. Dico autẽ rectè diſpoſito: quia licet aliqs pœnitens ſit minus deuotè diſpoſitus, ac per hoc cõmenſurata ſit indiſpoſito, pœnitẽtia erit fortè oratio dominica ſemel: manifeſtatio tamen peccatorum in iudicio ſalutari debet perducere confeſſorem ad cognoſcendum, quanta, qualis, &c. pœna deberet tibi commenſurari, ſi eſſet rectè diſpoſitus: huiuſmodi.n. indiſpoſitio pœnitentis quia eſt per accidens, non variat id qđ per ſe exigit ſalutaris iudicij ratio. Notanter quoq; dixi, iudicium ſalutare non requirit cognitionẽ exactam omniũ & ſingulorum peccatorum mortalium, & non dixi q̃ requirit imperfectam eorum cognitionem: quoniam nec exigit nec excludit plenam eorum cognitionem. ſub formali nanq; ratione iudicij medicinalis poteſt materialiter quandoque contineri exacta notitia peccatorum.

¶ Et quoniam practica nimis eſt & valde communis notitia de confeſſione, idcirco ad particularia deſcẽdendo dicimus, q̃ ſpecies peccatorũ mortalium ſunt in duplici differentia. Nã quædam ſunt, quarũ diuerſitas diuerſitatẽ iudicij ſalutaris inducit: aliter enim iudicãdus eſt pro ſalute blaſphemus, aliter adulter, aliter homicida, &c. & tales ſunt ſpecies peccatorũ, quæ in communi habentur notitia: vt adulterium, fornicatio, furtum, rapina, contumelia detractio, &c. Quędã vero ſpecies ſunt quæ nullam videntur facere in ſalutari iudicio differentiã, vt ſunt ſpecies diuinationis: idẽ eſt enim iudicium pœnitentiale ſi quis aqua vel terra abuſus fuerit: & ſic de aliis, & huiuſmodi videntur eſſe ſpecies gulæ, & vniuerſaliter oẽs latentes: quas fortè vix doctores diſcernunt. Et propterea explicare primas peccatorũ ſpecies in confeſſione oportet: ſecundas vero ſufficit explicare in generibus ſubalternis: puta peccaui in necromãtia: & ſic de aliis.

¶ Circa numerum vero peccatorum ſciendum eſt, q̃ dupliciter accuſandus occurrit. primo ſecundũ ſe, ſecundò vt circunſtantia peccatoris. Et ſecundũ q̃ eſt circunſtantia peccatoris, differentiam quodammodo inducit in iudicio ſalutari: & quodam modo nõ inducit: nã aliter iudicandus eſt & medendus qui ſemel tñ, aut bis offendit, & aliter qui centies offendit. Sed qui toties quoties potuit offendit, eodẽ modo iudicatur ac medetur ſi millies, & ſi centies millies offendit: nec hoc eget probatione: qm experientia teſtatur. Secundum ſe autem numerus peccatorum accuſandus venit, non vt facit differentiam in iudicio abſolutè, ſed vt facit differentiam in iudicio ſalutari: & propterea ſi neſcitur, ſufficit explicare illũ craſſa quadã æſtimatione: nã ſalutaris iudicij ratio nõ variatur ex hoc. Verbi gratia, Cõmiſit quis furtum multoties: videtur ſibi q̃ parum plus aut minus fuerit, quàm vigeſies, non eſt opus ſolicitari, fortè fuerunt viginti duo, forte 19. ſed ſat eſt, ita confuſè numerum explicare vt occurrit. Quocirca numerum peccatorum tam vt circunſtantiam peccatoris, quàm ſecundũ ſe, ſi certus non eſt (nam ad certum numerũ occultandũ nulla conducit ratio) vel explicandus eſt ſub quodã veriſimili numero: vel quum conſuetudo peccãdi præceſſit, explicato tempore, puta q̃ per decenniũ fuit in hac mala conſuetudine & frequẽtia delinquendi, puta q̃ quotidie aut ferè: ſeu quouis alio modo multitudine maxima ſeu frequentia manifeſtata aperiẽdus eſt. Nec oportet in hmõi numeris pœnitentẽ aut confeſſorẽ multum ſolicitari: qm pat eſt ſalutaris iudicij ratio. Et qñq; vtriq; nocet ſolicitudo circa hoc: magis enim debet manifeſtari frequẽtia cum pronitate, quàm indagari veriſimilis certus numerus: puta ter centum, ſeu mille, &c. Vnde ſi meretrix audienda eſt ad pœnitentiã conuerſa, facillimè poteſt quoad hæc expediri, narrando diſcurſum vitę ſuæ in annis meretricijs: nec oportet ſolicitari quoties cum coniugatis, quoties cum clericis potuit peccare, ſed ex diſcurſu vitæ ſuæ diſcretè manifeſtato arbitretur & medeatur prudẽs cõfeſſor. Hæc ſunt quæ ex parte ſalutaris iudicij exprimenda videntur in confeſſione. Quibus ſi adiunxeris, q̃ ex parte pœnitentis tenetur reus ipſe accuſare ſe de omnibus, vt recõciliatio amicitiæ fiat dicendum eſt, q̃ pœnitens debet habere intentionẽ explicandi omnia mortalia, ac per hoc ſub quocunq; modo dicẽdi debet intendere cõprehẽdere omnia: ita q̃ explicare ſpecies, uel indiuidua tali, uel tali modo, non exigitur à pœnitente, aut confeſſore ad occultãdum aliquid, ſed ad faciliorem modum explicandi omnia. Et ſic dicendo euitatur error putantium, q̃ ſufficit explicare numerum in communi: puta dicendo q̃ pluries furatus ſum. hoc enim non ſufficere manifeſtè patet, ex eo, q̃ aliter iudicandus eſt & medendus qui bis tantum, & qui centies furatus eſt. Et uitatur moleſtia ac ſolicitudo reducendi incertum, numerum ad certum: media ſiquidem uia incedendũ eſt, ut ſalutaris iudicij ratio habeatur: quod medium eſt inter purum iudicium & certum iudicium. Et utraque pars quæſiti aliqualiter eſt uera: & autoritati Doctorum & uſui confeſſorũ ac pœnitentium ſimul defertur.

¶ AD OBIECTIONES Tamen primò allatas: pro quanto contra concluſa militant rñdendum eſt. Et ad autoritatem quidem Doctorum dicitur, q̃ intelligitur qñ certus eſt numerus peccatorum: ex quo enim pœnitens intendit omnia dicere, & certus eſt de numero peccatorũ, nulla apparet ratio quare non debeat numerũ illum explicare, de incerto autem numero in ſolis forte uerbis ab aliquo Doctore diſcordare credimus De ſpeciebus uerò dicitur, q̃ de communiter notis ſpeciebus uerificatur eorum dictum: alioquin non relinqueretur in Eccleſia Dei milleſimus quiſque confeſſor, non errans: quum huiuſmodi latentes ſpecies rariſſimis ſint manifeſtæ.

¶ Et per hoc patet ſolutio ſequentis obiectionis & ſuæ cõfirmationis: nã nõ dicimus quædã ſingularia eſſe cõfitẽda, & quędã non: nec dicimus quaſdam ſpecies peccatorum eſſe manifeſtandas, & quaſdã occultandas: ſed dicimus alio modo aperiẽdi quaſdã ſpecies, ſcilicet communiter notas: & alio modo aperiẽdi quaſdã alias ſpecies, ſcilicet quarum diuerſitas eſt latens: illas in ſpeciali, iſtas in una earũ, ſeu aliquo huiuſmodi. Et ſimiliter dicimus oĩa ſingularia confitenda: ſed non eodem modò, nã certa in numero certo, incerta autẽ non, exceſſiuæ in multitudinis in numero uerisimili (etiã ſi aliqualiter craſſa fuerit æſtimatio) ſeu ſi frequẽtia idẽ inſinuantis: incerta autẽ exceſſiuę multitudinis ſufficit in cõfuſo ſignificare, ut prudẽs cõfeſſor intelligat. Et rõ diuerſitatis eſt diuerſa habitudo ad ſalutare iudiciũ: hinc enim oĩa pendent. Et quia non omnes confeſſores ſunt æqualis perſpicacitatis ac prudẽtię: ideo aliquis applicandi modus ſufficit apud aliquẽ confeſſorẽ, perpendentem inde totum quantũ ſufficit ad iudiciũ ſalutare, qui alteri non ſufficeret. Similis quoq; accidit qñq; diſparitas ex parte pœnitentium, quibuſdam ſcientibus ante confeſſoris oculos breuiſſimè, & clarè omnia ſua peccata, ut ipſimet ſciunt proponere: quibuſdã autẽ inuoluentibus, aut laborantibus in ſingulorum explicatione.

¶ Ad rationem autẽ magis urgentem. dicitur q̃ ut iam dictum eſt, adequare pœnam culpæ cõtingit dupliciter. uel ſimpliciter propter ſe, uel quodãmodo in ordine ad aliud. Et q̃ primo modo exigit exactã cognitionẽ cuiuſq; tã culpæ, quàm pœnæ: quia in æqualitate pœnæ ad culpam conſiſtit: ſecundo autẽ modo non exigit exactã cognitione culpæ & pœnę: quia nõ conſiſtit in utriuſq; æqualitate, ſed exigit cognitionẽ cõmenſurationis pœnæ ad finẽ. Et qm̃ primo modo non eſt actus iudicij præſentis uitæ: ideo ad confeſſorẽ nõ ſpectat actus ille: & quum potentia ſit propter actum, non eſt opus ut confeſſori ſic exactè nota ſint peccata, ut poſſit pœnã culpæ adæquare ſimpliciter & abſolutè. Sed quia ad confeſſorẽ ſpectat cõmenſurare pœnam pœnitenti in ordine ad ſuã ſalutẽ (qm̃ hic eſt actus iudicij ſalutaris ſibi commiſſi) & huiuſmodi commẽſuratio in quadã proportione media inter pœnitentẽ & illius ſalutẽ conſiſtit: ſicut medicinã oportet eſſe proportionatam & ſanitati recuperãdæ & infirmo (ſunt enim medicinales pœnę præſentis ſpis) ideo & uera eſt doctorum ſententia dicentium, q̃ confeſſor debet poſſe

adæqua-

adæquatam pœnitentiam, arbitrari, ſaluatur enim cõmẽſuratiouis adæquatio: licet nõ interueniat æqualitas inter culpã & pœnam. Et verum eſt, ꝙ peccatorum notitia non exacta ſufficit ad adæquatam pœnitentiam arbitrandam à confeſſore.

QVÆSTIO IIII.

¶An peccata ſemel rite confeſſa ſubſequuta abſolutione & ſatisfactione poſſint iterum fructuoſe confiteri, &c.

QVÆRITVR Quartò adhuc circa materiam confeſſionis, an peccata ſemel ritè confeſſa, ſubſecuta abſolutione & ſatisfactione, poſſint iterum fructuoſè confiteri, &c. Videtur enim quod non.

¶Primò, quia nulla forma ſacramenti eſt iterabilis ſuper eadem numero materia: peccata autem ſunt materia in hoc ſacramento: ergo.

¶Secundò, quia oportet ſaluari veritatem efficacem in formis ſacramentorum, quæ in hoc caſu non ſaluaretur: falſum nanque diceret ſacerdos, dicendo, Abſoluo te à peccatis tuis, &c. quoniam non abſoluitur niſi ligatus: hic autem præſupponitur abſolutus.

¶Tertiò, quia hoc ſacramentum quum miniſtretur ꝑ modum iudicij, exigit cognitionẽ uinculi, quæ in propoſito non haberetur, ſi confitens denuò, peccata aliàs confeſſa ſolũmodo exprimeret: lateret enim confeſſorẽ iſtum eſſe aliàs ab his abſolutum: ac per hoc lateret ipſum pœnitentem hunc uinculis horũ peccatorum aſtringi uel non aſtringi: quod eſt inconueniens.

¶Quartò, quia ſi replicatio confeſſionis eorundẽ eſſet fructuoſa, ſequeretur ꝙ aliquis eidem confeſſori replicando ſolummodo in communi confeſſionem, puta, dico meam culpã de his, quæ aliàs dixi, &c. fructum ſacramenti perciperet: & ſic in vno die centies replicando, centies fructum ſacramenti perciperet: quod eſt ponere ſacramenta in ridiculum.

¶Quintò, quia iudiciũ ſemel latum ſine errore à cõfeſſore, Deus ſic ratificat, ꝙ eſt irreuocabile. Ergo rõnabile eſt, inquit Scotus, ꝙ etiam ſic ratificet quod ſit irreiterabile, quoad fructum.

¶Et confirmatur ex his, quæ uidemus in foro litigioſo: nã ſententia diffinitiua abſolutoria accuſati innocentis, non replicatur: nec ſi replicaretur, abſolueret: quia non eſt amplius obligatus, ut abſolui poſſit.

¶IN OPPOSITVM videtur eſſe communis opinio. Ad euidentiã huius ſciendũ eſt contineri hic duo quæſita, ſcilicet an iterare eorundẽ confeſſionem ſit licitum, & an ſit fructuoſum. Et eſt ſermo de confeſſione non mixta, q ſcilicet continet quædã peccata aliàs cõfeſſa, & quædã nunquam confeſſa: ſed de cõfeſſione continente ſolũmodo alias confeſſa. Et ſimiliter eſt ſermo de fructu ex parte ſacramenti, ſeu clauiũ, & non de fructu ex parte pœnitẽtis, ſcilicet erubeſcẽtia & ampliori ſatiſfactione & huiuſmodi. Nullus enim dubitat huiuſmodi erubeſcentiam ac ſatisfactionem eſſe fructuoſam: & ſimiliter nullus dubitat confeſſionem iſtam eſſe licitam & fructuoſam, ſaltem ea ratione, quia utile per inutile adiunctum non uitiatur.

¶De primo igitur quæſito non memini legiſſe me aliquem tenentem eſſe illicitum iterare eorundem puram confeſſionem. Et quæ circa hoc ingerere poſſent ambiguitatem, in primis argumentis tanguntur, ex quorum ſolutione manifeſtum erit, licitum eſſe eadem peccata pluries confiteri purè.

¶Et quia ratio, quam in ſecundo quæſito adducemus hoc idẽ concludit, ið, tranſeo ad ſecundũ quæſitũ. In quo inuenio Sco. in 4. ſent. di. 18. reſpondendo ad primum, tenere partẽ negatiuam eſſe probabiliorem: ita ꝙ ſentit iteratam confeſſionẽ nõ eſſe fructuoſam ex parte clauium, hoc eſt nec remittere culpã (quæ iam dimiſſa ſupponitur) nec remittere partem aliquam pœnæ. Mouetur autẽ ex argumento quinto loco allato cũ ſua cõfirmatione. Sed reuera non ſolũ minus probabilis, ſed falſa eſt eius opinio. Quod ſic patet: Quicunq; ſuſcipit quodcũq; Eccleſiæ ſacramẽtũ ritè ac dignè, cõcurrẽtibus omnibus requiſitis ad ſacramentũ (puta forma, materia, partibus omnibus, miniſtro idoneo, &c.) nõ ſolũ licitè recipit ſacramentum, ſed etiã recipit fructũ ſacramenti: ſed in caſu propoſito pœnitens ritè ac dignè ſuſcipit ſacramentũ, &c. ergo eſt illi fructuoſum ſacramentũ: quod eſt intẽtũ. Maior eſt per ſe nota: poſitis enim omnibus tã ex parte agentis, quàm ipſius ſacramenti, quàm ſuſcipientis, nõ eſt intelligibile, regulariter loquendo, non eſſe fructuoſum ſacramentũ. Et patet inductiuè in ſingulis ſacramentis. Minor autẽ facilè patet diſcurrẽti per ſingula requiſita ad ſacramentum pœnitentiæ, tam ex parte miniſtri, quàm ſuſcipiẽtis, quàm ipſius ſacramenti. Vnde dicendum eſt, ꝙ fructus iteratæ confeſſionis, ꝓſuppoſito fructu primæ, eſt augmentũ gratiæ & remiſſio aliquantæ pœnæ: ſi tota, prius nõ eſt remiſſa. Similẽ enim fructum habet prima confeſſio, ad quã heri contritus hodie acceſſit: augmẽtauit enim gratiã, & remiſit aliquantã partẽ temporalis pœnæ, ſi pœnitens adhuc debitor illius erat.

¶AD PRIMA ergo argumenta, quæ contra primũ militant quæſitum, reſpondendo dicitur, ꝙ materia ſacramẽti pœnitentiæ exiſtẽte duplici, ſcilicet remota, & propinqua (nam remota eſt peccatũ: propinqua verò eſt ipſe actus pœnitentis, ſcilicet confeſſio) nõ inconuenit ſuper eadem materia remota, diuerſa tamẽ exiſtente materia propinqua, iterari formam ſacramẽti. Et propterea quia confeſſio non eſt eadẽ: licet ſit eorundẽ peccatorum, poteſt licitè replicari forma, imò rectè loquendo, ſicut materia ꝓpinqua eſt alia numero, & nõ eſt replicatio eiuſdẽ: ita forma eſt alia numero, & non eſt replicatio eiuſdẽ.

¶Ad ſecundum dicitur, ꝙ hoc argumentum petit difficultatẽ communẽ huic q̃ſito, & alteri quæſito, quid ſcilicet ſoluit quãdo totaliter contritus & ſolutus à culpa & pœna accedit prima cõfeſſione ad ſacramentũ pœnitentiæ, eadẽ eſt enim utrobique difficultas. Et eadem reſponſione ſatisfit utriq;, dicendo, quòd quia ſacramẽtum eſt exterius ſenſibile ſignum, ſecundum ea, quæ exterius geruntur, ab Eccleſia iudicatur & miniſtratur, ac ꝑ hoc, quia pœnitens proponit peccata ſua, ut expiabilia, ac ut ea, quibus ſeipſum alligauit: ið Eccleſiæ miniſter abſoluit, id eſt ſacramẽtũ abſolutionis impẽdit licitè profitẽti alligationẽ. Et quia in ſacramẽto efficitur intus quod ſignificatur extra, ið intus cõmuniter fit abſolutio peccati, ſaltem quo ad aliquam partẽ pœnæ. Et licet hoc ſufficere uideatur, quia ad id quod cõmuniter inuenitur, leges reſpiciunt, ſubiungendũ tñ eſt ſtringentibus caſum ad immunes etiã à pœna, ꝙ ipſa gratia augmentata, quæ per ſacramentalem abſolutionem confertur, habet rationem magis abſolutorij. Quia enim ſacramentũ pœnitẽtiæ ex propria ratione habet ꝙ ſit medicinale, & curatiuum infirmitatis peccati actualis: & peccati actualis infirmitas conſiſtit non ſolum in culpa, & uocata pœna ſiue æterna, ſiue temporali, ſed in multis alijs malis (ut clarè patet in augmẽto vulnerũ originaliũ) ideo abſolutio ſacramentalis, non ſolũ extendit ſe ad culpã, & pœnam, ſed ad alia ex peccato actuali incurſa mala. Ita ꝙ gratia per ſacramentalem abſolutionẽ ſignificata & collata, quatenus eſt ſacramentalis huius ſacramenti, eo ipſo, ꝙ extenditur ad amplius ſanandum à morbo peccati actualis, habet rõnem magis abſolutorij à peccato, ſicut gratia baptiſmalis, ſi baptizaretur quis plene prius conſequutus baptiſmalem gratiã ex baptiſmo fluminis, eſſet magis ablutiua à peccato, dũ à peccati reliquijs magis mũdaret. Cuilibet ſiquidẽ Chriſtiano ſicut conuenit orare, Amplius laua me Domine ab iniquitate mea: ita cõuenit orare, Amplius, ſana Domine: & amplius, Abſolue Domine, &c. Nec putes nouã me introducere de effectu ſacramẽti pœnitẽtiæ doctrinã. Vide ſuper ista diuũ Tho. in articulo 1. quæſtione 65. dicentẽ, Extrema vnctio ordinatur cõtra reliquias peccatorũ, quæ ſcilicet non ſunt ſufficienter per pœnitentiam ſublatæ, aut ex negligentia, aut ex ignorantia. Et ꝓpe ex his, ſacramentum pœnitentiæ ad tollendas etiam reliquias peccatorum ſe extendere, ſi ignorantia, aut negligentia ex parte noſtra non impediat ſufficientem illarum ablationem.

¶Ad tertiũ dicitur, ꝙ quia confeſſio fit de actibus peccatorum, & nõ de eſſe ſub pctõ debemus enim confiteri, ꝙ fecimus talia & tale peccatũ: an autem adhuc detineamur illius peccati uinculo, uel ſub peccato nõ ſimus, ſub cõfeſſione nõ cadit) ideo ſatis eſt confeſſori cognoſcere pœnitentẽ confitẽtẽ ſe perpetraſſe tale peccatum, & paratũ ad pœnitentiã, &c. ſufficit enim ꝙ ſubijciat ſe iudicio, accuſando ſeipſum, &c. Et confirmatur: quia pœnitentiã egiſſe de talibus peccatis, pertinet ad circunſtantias alleuiantes ſententiã iudicis, quas cõſtat nõ eſſe opus confiteri.

¶Ad quartum dicitur, ꝙ quia præcipuus ſacramenti effectus eſt gratia prima uel eius augmentũ: ideo frequẽtia ſacramenti illis ſolis cõuenit, qui ſeipſos paratos reddũt ad gratiæ augmẽtum. Et propterea nõ ſequitur, ꝙ fructus ſacramentorum exponat ea ridiculo: non ſunt enim frequẽtãda quantumcunq; fructuoſa ſint, niſi à diſpoſitis ad præcipuũ eorum effectum: cõmuniter autem huiuſmodi diſpoſitio nõ tam frequenter inuenitur in hominibus, ut totiens expediat confiteri.

¶Ad quintum dicitur, ꝙ ſequela nihil ualet: quoniam irreuocabilitas ſententiæ pertinet ad firmitatẽ iudicis & iudicij, infructuoſitas autẽ ſuppoſita iterabilitate præ ſe fert, aut infirmitatem, aut minorẽ largitatem iudicis uel iudicij, iudicis quidem, ſi non vult, aut non poteſt uirtutem dare ſimilem iterato iudicio. iudicij autem ſi iudicium ipſum ſecundum ſe non eſt uirtuoſum, quale eſt humanum iudicium in foro litigioſo. Et per hoc patet reſponſio ad confirmationem. Notanter autem dixi, ſuppoſita iterabilitate: quoniam ex hoc ipſo, ꝙ Deus iterabile inſtituit ſacramentum pœnitentiæ ſuper eiſdem peccatis, conſequens eſt, ut fructuoſum replicet. Secus autem eſt in non iterabilibus ſacramentis; huiuſmodi enim eo ipſo quod ſunt non iterabilia, uana ſunt, ſi iterantur.

QVÆ

QVÆSTIO V.

¶ An confeſſio informis ſit iteranda.

CIRCA Qualitatẽ confeſſionis quæritur an cõfeſſio informis ſit iteranda? vr enim ꝙ ſic Primò quia inſtrumentum oportet moueri à principali agente, alioquin inſtrumẽti rõ non ſaluatur: ergo iudicium pœnitẽtiale oportet a miniſtro exerceri, prout mouetur à Deo: ſed confeſſione exiſtente informi non exercetur iudicium pœnitentiale ſecundum motionem diuinam: ergo oportet denuò confiteri ut exerceatur pœnitentiale iudiciũ, ut inſtrumentum motum à Deo principaliter abſoluente.

¶ Secundò, Confeſſione exiſtente informi, deeſt una pars ſacramenti, quæ eſt contritio: ergo ſacramentum non valet: ſed eſt iterandum, vt patet in alijs ſacramentis quando deficit aliqua pars.

¶ Tertiò, quia confeſſione exiſtente informi, neceſſe eſt peccatũ aliquod mortale ſubtrahi à materia abſolutionis, ac ꝑ hoc neceſſe eſt confeſſionẽ non eſſe integram, & cõſequenter eſſe reiterandam. Aſſumptum probatur, tum quia cõmuniter cõfeſſio informis accidit propter aliquid non explicatũ in cõfeſſione. Tum quia peccatũ illud, quod dum abſolutio fit à pœnitente committitur, irreuerenter ſuſcipiendo ſacramentum, nõ eſt materia abſolutionis: quoniam non poteſt ſimul pœnitens peccare & abſolui ab illo peccato.

¶ Quartò, quia fructus ſacramenti pœnitentiæ eſt remiſſio peccati ex coniunctione paſſionis Chriſti per ſacramentum ad pœnitentem: ſed confeſſione exiſtente informi non fit huiuſmodi coniunctio, nec habetur hic fructus: ergo uanum fuit huiuſmodi ſacramentum, & conſequenter iterandum eſt.

¶ IN OPPOSITVM eſt authoritas diui Tho. in 4. ſen. diſt. 17.

¶ Circa hanc difficultatẽ (quæ propter diuerſas opiniones adhuc ſub iudice vr eſſe) ſciendũ eſt, ꝙ uitandi ſunt duo extremi errores. Alter eſt, ꝙ omnis confeſſio informis eſt ualida, ita ut non ſit iteranda: clarè ſiquidem patet confeſſionem illius, qui propter verecundiã peccatum aliquod mortale tacuit, eſſe informem & reiterandam. Alter eſt, ꝙ nulla confeſſio informis eſt valida, ita ꝙ non ſit iteranda. Nam clarè conſtat neſcire nos an aliqua noſtra confeſſio fuerit formata, quia neſcimus nos eſſe in gratia, & cũ hoc dubio non curare nos amplius de memoria peccatorũ, ut denuo confitendorum: quum tamẽ oporteret nos eſſe ſolicitos ad pluries confitendum, ut quandoq; fieret cõfeſſio formata: & ſic nũquã finis imponẽdus eſſet confeſſioni, vt tutior pars eligeretur: quod conſtat uniuerſalis Eccleſiæ aures offendere. Ex vtroq; aũt errore ꝓſpiciẽdum eſt, ꝙ nõ ad ipſam informitatem, ſed ad informitatis cauſam reſoluere oportet validitatẽ uel non validitatem informis confeſſionis: ex eo enim, ꝙ aliqua informis cõfeſſio eſt ualida, & aliqua non eſt ualida, nõ ex ipſa informitate, ſed aliunde, puta ipſius informitatis cauſa prouenire debet, ꝙ aliqua ſit ualida, & aliqua nõ. Et quoniam cauſa hæc ſe tenet ex parte pœnitentis cuius duo ſunt actus vſq; ad abſolutionem, ſcilicet contritio & cõfeſſio: ideo hinc ſcrutandum eſt quid ueri appareat. Ex parte igiť confeſſionis certum eſt confeſſionem ex propoſito non integram propter verecundiam, aut aliquid huiuſmodi, eſſe inualidam ac reiterandam: & in hoc nulla eſt quæſtio.

¶ Ex defectu aũt cõtritionis tota oritur difficultas, quæ, ut clarius eluceſcat, diſtinguendus eſt cõtritionis defectus: hẽt enim multos gradus. Minimus aũt contritionis defectus eſt ipſa abſentia charitatis qui enim ſunt ita attriti, ꝙ dolent de præteritis omnibus, ut de ſummo odibili, & propoſitũ uitare mortale peccatũ ut ſummum uitabile, ſi confeſſionem ſubeunt informem non tenentur iterare confeſſionẽ, ſed eſt eorum confeſſio ualida. Nec alia hoc eget probatione, quàm ſuperius adducta ex uniuerſalis Eccleſiæ teſtimonio: oẽs enim ſapientes & timorati uiri ſic diſpoſitis mãdãt imponendũ eſſe cõfeſſioni finẽ. in inferiori aũt gradu cõtritionis, ſunt ſic attriti, ut doleant quidem de omnibus ꝑteritis: non tñ aſcendunt vſq; ad hoc, ut doleant de eis tanquã ſummo odibili: & ſimiliter proponũt cauere de futuro, non tñ tanquã à ſummo uitabili. Et hoc biſariã cõtingit. Primò ſine diſcuſſione talis defectus; quia ſcilicet non diſcutit pœnitens dolorẽ ſuum de cõmiſſo mortali, an ſit tanquã de ſummo uitabili, & ſimiliter propoſitũ ſuum uitãdi mortale, an intẽdat uitare tãquam ſummũ uitabile: ſed occurrit tñ ei dolere de peccato & cauere de futuro (ſicut ſi offendiſſet unũ hominẽ & doleret de offenſa præterita & intenderet amplius illum non offendere) in eius tamen animo nõ ita continuatur affectus tñ uitandi uffenſam in futuro, quàm deteſtandi commiſſam in præterito, ut pro ſummis malis hæc hẽat. De horum numero utinam non maxima pars Chriſtianorũ pœnitentium ſit, quos non ſicut primos puto uirtute clauiũ de attritis regulariter fieri cõtritos: ſed in ſua attritione abſolui & communicare. Cuius ſignum eſt, ꝙ charitas ſicut poſitiuè præfert Deũ omni amabili, ita facit apud habẽtẽ ipſam offenſam Dei odibiliorẽ omni odibili, & magis uitandã omni alio uitabili. operať enim hæc magna amor Dei, ſi eſt: & ſi hæc non operatur, nõ eſt charitas Dei. De iſtorũ confeſſione intelligo doctrinam diui Thomæ ꝙ confeſſio informis per defectum contritionis eſt ualida, ita ut non ſit iteranda: & erit eis fructuoſa quando aſcendet ad cor altum, ut habeant peccatum ꝓ ſummo odibili & ſummo uitabili, & confitebuntur fictionem ſuã hanc, qua ut contriti ſacramẽtũ ſuſceperunt; quum in ueritate contriti non eſſent. Quare autem hmõi confeſſio ſit ualida, inferius declarabitur. Si uerò hmõi attriti animaduerterint, ſe non eſſe contritos, ſimile eſt de eorum confeſſione iudiciũ & de confeſſione illorũ qui ſunt in tertio gradu: de quibus modo ſubiungimus, ꝙ in infimo loco attritorum ſunt, qui ambas contritionis partes, aut parum attingunt, aut ſaltem altera carent. Ad contritionẽ enim quum duo ſpectent: dolor de peccato, & propoſitũ cauendi de cætero, infimi proculdubio ſunt, qui de præteritis quidẽ aliqualiter dolent, & de futuro uelleitatem habent cauendi. Inter quos eſt etiam latitudo, non ſolum ſecundum gradus doloris & uelleitatis, ſed etiam ſecundum differẽtiam percipientis, uel non percipientis ſtatum proprium: & ſimiliter ſecundum differentiam explicantis, uel non explicãtis in confeſſione plenè ſeipſum. Nam qui huiuſmodi ſtatũ ſuum nõ percipit, ac per hoc non explicat cõfitendo, integrè quidem confitetur quantum eſt ex intentione: qui aũt percipit & confitetur, & integrè ex intentione confitetur: qui uerò percipit & non confitetur, quia non occurrit ſibi hoc quaſi peccatũ confitendũ, adhuc integrè ex intentione confitetur, ſecus aũt ſi nollet hoc cõfiteri: tunc enim ex propoſito dimidiaretur cõfeſſio. Et ſimiles diſtinctiones fieri poſſunt de attritis in ſecundo gradu poſitis. Quocirca de omnibus dr, ꝙ quorum ex propoſito tacetur pctm̃ ſacrilegij ex tali ſtatu pœnitẽtis conſurgens confeſſio non eſt ualida, ſed iteranda: idest ſi quidem confeſſioni nõ ſola contritio, ſed integritas ex propoſito. Quando uerò cõfeſſio ex propoſito eſt integra, omniũ confeſſio uidetur ualida: ita ꝙ non eſt neceſſariò iterãda. Quamuis differentia ſit inter eos, quoad uitandum ſacrilegij peccatum: quoniam percipientes ſtatum ſuum malum, & confitentes eundem, putantesq; non ſacrilegio, ſed bono operam dare, rogando confeſſorem, ut eos abſoluat, excuſanť, ſi bona fide cũ ſacerdote docto id tractent, à ſacrilegij peccato. Nec obſtat, ſi dicatur, ꝙ iſta eſt ignorantia iuris diuini quoniã in huiuſmodi, quæ ſunt iuris diuini poſitiui, excuſantur indocti, qñ à doctoribus iudicibus ſic erudiuntur: ſtatuit enim Deus leges ſuas ad infimos per medios peruenire. Vnde & Apoſtol⁹, mulierẽ à uiro ſuo interrogare iubet, ſi qd uoluerit ſcire. Illos autem qui non explicant, confitendo, huiuſmodi malum ſtatum ſuum, neſcio excuſare à nouo ſacrilegij peccato: deberent enim ſaltem ſacerdotis arbitrio iudicandos offerre ſeipſos in his, quæ communiter pœnitentes noſſe & confiteri conſueuerunt: communiſſimum autem eſt pœnitẽtibus omnibus confiteri uoluntatem ſuam de non cauẽdo de cætero: hoc enim etiam mulierculæ & ſciunt & ſeruant.

¶ Communis aũt rõ quare attritorum omnium integra quidem, ſed informis confeſſio eſt ualida, ita ꝙ non eſt iteranda, aſſignatur à diuo Tho. quia ſacramentum pœnitentiæ uerũ inuenitur & fructuoſum nõ tunc, ſed quãdo aderit contritio. Et quidem ꝙ uerum inueniatur ſacramentum, non ſolũ ſecundum illorum opinionẽ, qui negant contritionem eſſe partẽ ſacramẽti pœnitentiæ, apparet, quia nihil deeſt huic ſacramento niſi contritio: ſed & tenendo contritionem eſſe partem ſacramenti pœnitentiæ, manifeſtatur ex eo ꝙ contritio nõ ſecundũ ſe, ſed relata ad confeſſionem (hoc eſt ut eſt ſpontanea uoluntas recompenſandi ad arbitriũ ſacerdotis) pars ſacramenti eſt poſita ſuperius à diuo Thoma. Hæc aũt in propoſita confeſſione inuenitur, dum quilibet ſponte eligit ſubmittere ſe iudicandum ſacerdoti, &c. Quia concurrunt igitur ad ſacramentũ huiuſmodi, oẽs partes eius, quæ ſe tenent loco materiæ, & forma & miniſter debitus, conſequens eſt vt ſit uerũ eccleſiaſticum ſacramentũ. Quòd autem exiſtente uero ſacramento, informitas nõ pariat reiterationẽ, ſed fructum futuro tempore, à diuo Thoma probatur: quia ſic eſt in alijs ſacramentis, & verè ſic eſt de Baptiſmo, Confirmatione, Ordine, &c. Nec obſtat, dicere quòd hoc uerificatur in iſtis ſacramentis, quia non ſunt iterabilia, aut quia imprimunt characterem: vtrunque enim per accidens ſe habet ad fructum pro futuro tempore. Ex quo inferri poteſt, quòd non oportet iterari, etiam ſi eſſet iterabile: ex eo nanque quòd ſacramentum eſt propter fructum eius: & fructus eius poteſt in futurum haberi ſine ipſius iteratione. optimè ſequitur, quòd non oportet ſacramentum ipſum iterari. Amplius extrema vnctio eſt ſacramentum iterabile: & tamen

men

men, ſi incontritus ſuſcipit quis extremã vnctionem, & poſt horã conteratur, non reiterabitur extrema vnctio: nec carebit infirmus moriens illius fructu: quia ſi careret illius fructu, peteret infirmo iterari extremam vnctionem, ob ſuam incontritionẽ Eccleſia non negaret: quam tñ negat, dum ſuper eundem morbum, &c. ordinat non repetendam. Ex hoc ergo, q̃ informiter ſuſcipiens ſacramenta, ſiue iterabilia, ſiue non, ex ipſa informitate licet perdat fructum pro tunc, imò quandoq; addat nouũ peccatum mortale pro tunc, non tamen perdit fructum ſacramenti, pro quando erit contritus, habetur non oportere iterari ſacramentum. Nec oportet aliam huius rationem quærere, quàm ipſam ſacramenti vim ritumq́, Eccleſiæ. Auguſtinus.n. primus hoc docuiſſe videtur de Baptiſmi fructu: diuus Thomas ad alia ſacramenta hoc extendit: & Eccleſiæ ritus hoc videtur ſemper ſeruaſſe: fructu quoq; extremæ vnctionis atteſtante. Et proptereà concludendum videtur hoc loco, non plus ſapere quàm oportet.

¶ AD PRIMVM In oppoſitum dicitur, q̃ ſacerdote præſumente ſoluere impœnitentem, ſacramentale iudiciũ exercetur, vt Dei inſtrumentum quodammodo non, & quodãmodo ſic. Nã quo ad modum exercendi non procedit à Deo: quia ſacrilegè exercetur: quo quo ad ſubſtantiam verò ſacramenti, à Deo procedit ſimpliciter & abſolutè. Et quia ſacramẽtum ſecundũ ſe eſt fructuoſum, ideo à Deo procedit vt ſactũ fructuoſum ſortiturum effectum, quando ſuſcipiens eſt diſpoſitus. Et licet tempus diſpoſitionis ex parte recipientis arctetur ad tunc: tamen ex diuina largitate extenſum intelligimus ad tunc, vel poſtea, quando erit diſpoſitus: vt in Baptiſmo contingit, ideo non oportet ſacramentum repetere, vt Deo actore exerceatur.

¶ Ad ſecundum dicitur, q̃ in contritione duo ſunt: ſcilicet velle recõpenſare, & charitas informãs illud velle. Et reſpectu quidem ſacti pœnitentiæ abſolutè, ſufficit cõtritio quoad primũ, reſpectu autẽ eiuſdem fructuoſi in ipſius præſentia, cõcurrit cõtritio etiam quo ad ſecũdum: & hoc ſolũm deeſt in propoſito. Vnde nulla pars ſacti vt neceſſaria eſt ad ſacramentum, deficit: quamuis deficiat vt neceſſaria ad ſacramẽti effectum nunc.

¶ Ad tertium dicitur, q̃ quia actus morales ex per ſe obiecto iudicantur, illa ſolum dimidiat confeſſionẽ, quæ ex intentione integritatẽ violat: & proptereà quũ in propoſito ſupponatur, confeſſionem eſſe ex intentione integram, licet materialiter nõ ſit integra, non ſequitur, confeſſionẽ eſſe iterandam. Aduerte tñ hic, q̃ ſicut in alijs vitijs tam enormiter contingit errare materialiter, vt actus redeat ad naturam formalẽ ſui generis (vt patet in detractione, cõtumelia, & huiuſmodi: contingit enim tã grauiter abſq; intentione detrahẽdi detrahere famæ proximi, vt ipſa magna læſio incurſa minus æſtimata, detrahendi actũ in detractionis naturã reducat) ita poteſt contingere q̃ ex nulla aut tam craſſa & ſupina conſcientiæ diſcuſſione: aliquorum peccatorum mortalium confeſſio omittitur, vt materialis violatio integritatis in formalem reducatur, tanquam dimidiatio omnino incurſa ille, qui pro nihilo æſtimatur eſt, intentus fuerit. Vnde tales ad reiterandam confeſſionem inducendi ſunt. In quorum numero videntur eſſe illi, qui cum ſola voluntate abſtinendi à peccato confitentur & abſoluuntur, tacentes huiuſmodi peccatum & impedimentum, quod etiam mulierculæ nouarunt, & conſueuerunt explicare.

¶ Ad quartum dicitur proportionaliter ſicut ad primum, q̃ licet ſacrilegè, ſacramentum tñ contritionis fructuoſæ ſecundum ſe paſſionis Chriſti ad pœnitentẽ exercetur: cuius fructus etſi non tunc, quando tamen erit diſpoſitus pœnitens, percipietur, vnde non fuit ſacramentum vanum, q̃ Deus adeò acceptat, vt non exacta repetitione ſacramentalem gratiam conferat, quando primo pœnitens fuerit diſpoſitus, quam per ſacramentum præſens erat daturus, ſi tunc pœnitens fuiſſet diſpoſitus.

TRACTATVS SEXTVS, DE Satisfactione pœnitentiali, in duas Quæſtiones diuiſus.

1 *Num pœnitentialis ſatisfactio de alias debito fieri poſſit.*
2 *Num pro contrito & confeſſo peccato impoſita ſatisfactio, ſi exoluatur in peccato mortali ſit iteranda.*

QVÆSTIO I.

¶ An ſatisfactio pœnitentialis poſſit eſſe de alias debito.

CIRCA Satisfactionem pœnitentialem quæritur primò, an poſſit eſſe de alias debito. Et videtur q̃ non, primò ex ipſa ratione ſatisfactionis. Nam ſatisfacere eſt facere æquale debito: non fieret autem æqualitas, ſi aliás, id quod fit eſſet debitum. minus enim fieret quàm deberetur. Et confirmatur hoc ex ſimili in reliquis ſatisfactionibus.

¶ Secundò, quia ritus Eccleſiæ hoc habet vt pœnitentias iniungat non de ieiunijs & orationibus: quæ ſunt in præcepto.

¶ Tertiò, quia ſecundum Anſel. in lib. Cur Deus homo, per illa fit ſatisfactio, quæ non poſſent ab homine exigi ſi non peccaſſet: ſed præcepta poſſent ab homine exigi, etiam ſi non peccaſſet: ergo de præceptis non poteſt fieri ſatisfactio pœnitentialis.

¶ IN OPPOSITVM eſt, q̃ in caſu quo martyrium eſt in præcepto, ſatisfactio per illud fit: non derogat ergo ſatisfactioni pœnitentiali eſſe aliás debitum.

¶ Ad huius euidentiam ſciendũ eſt plus tenuiſſe doctores partem negatiuam quæſtionis propter argumenta inducta. Et quia pars affirmatiua mihi videtur vera, ideo eius veritas monſtranda eſt, aſſumẽdo pro fundamento, q̃ vnum & idem opus à diuerſis directum ſeu aſſumptum principijs, multiplicis eſt efficaciæ in his, quæ ſunt iuſtitiæ mixta, qualis eſt inter hominẽ & Deũ. Sub qua conſtat comprehendi ſatisfactionẽ pœnitentialem: quia nulla noſtra ſatisfactio eſt ſufficiens ſecundum æquiualentiam exactam à pura iuſtitia, ſed ſecundum diuinam acceptationem. probatur ergo primò intẽtum ſic: eadem pœna ſi à minori charitate procedit, eſt minus ſatisfactoria, & à maiore charitate procedens eſt magis ſatisfactoria: ergo pœna aliás debita, ſi procedat à maiore charitate, vel à virtute clauiũ, erit plus ſatisfactoria, quàm ipſa ſecundum ſe, vt erat aliás debita: ergo pœna aliás debita poteſt aſſumi in ſatisfactionem pœnitentialem. Aſſumptum eſt notum, & approbatum de excellẽtia ſatisfactionis in paſſione Chriſti propter excellẽtiſſimam illius charitatem, à qua procedebat. Conſequentia autem eſt per ſe euidens, & tantò euidentior, quantò in ſatisfactione pœnitentiali plus penſatur quantitas ex diuina acceptatione, quam ſecundum ſubſtantiam operis ſeu pœnæ, quam pura iuſtitia conſideraret.

¶ Præterea vnum & idem opus cum hoc q̃ eſt aliás debitum Deo, eſt meritorium de condigno æternæ vitæ: ergo poteſt eſſe etiam ſatiſfactorium pœnæ pro peccatis debitæ. Aſſumptũ patet: quia honorando parentes (q̃ eſt opus præceptum) mereor ſi ex charitate illos honoror, vitam æternam de condigno. Cõſequentia probatur, ex eo q̃ ratio aliás debiti nõ minus officit ad conſtituendum ius futuræ mercedis, quàm ad conſtituendum ius recõpenſandi peccatum debitũ: opus ſiquidem aliás debitum, ſi poteſt cũ hoc efficere, vt exigente iuſtitia merces ſibi debeatur, tam excellens qualis eſt æterna fœlicitas, multò magis ſufficiens eſt, vt conſtituat ius ſolui pretij debiti tam minimi quale eſt temporalis pœna. Et confirmatur: quia tribus exiſtentibus virtutibus, ſ. charitate, gratificatione & pœnitentia, & actus aliás debitus poteſt ex charitate efficaciam meritoriam, ex gratificatione efficaciam gratiarum actionis ſortiri: cur non aſſumptus à pœnitentia vim ſatisfactoriam ſortietur? nũquid diuina acceptatio tam larga in merito & gratificatione, manca eſt in ſatisfactione? an fortè plus iuſtitiæ locum habet in amico circa ſolutionem pœnæ, quam circa gratiarum actionem, aut meritum?

¶ Præterea, ad particularia deſcendendo, & diſcurrendo per cõſilia, quæ ſunt in præcepto, idem apparet: in caſu enim quo tenetur quis eleemoſynam facere, cur non poteſt pœnitens ordinare illam pro ſatisfactione pœnitentiali? & ſimiliter in caſu quo præbere alteram maxillam, vel angariari, uel eſurire, aut ſitire, penuriam pati, aut huiuſmodi aliquid, eſſet in præcepto, quis ſapiens prohibeat pœnitentem offerre hæc Deo in ſatisfactionem, aut neget ſolui per hæc pœnam debitam pro peccatis? an fortè huiuſmodi opera debita ex præcepto, poſſunt ab ipſo quidem pœnitente aſſumi in ſatisfactionem pœnitentialem: ſed per confeſſoris miniſterium non poſſunt hæc in pœnitentiam dari. Hoc enim Eccleſiæ clauibus eſt derogare, maioremque virtutem humanæ intentioni, quàm Chriſti clauibus tribuere: tanquam humana intentio, quædam poſſit pro ſatisfactione aſſumere, ad quæ claues non ſe extendunt: quod à fidelium æſtimatione longè ſit. In cuius ſignum laudabilis multorum confeſſorum conſuetudo antiqua, abſoluendo pœnitentem dicit, Quicquid boni feceris, & facere intendis, & mala quæ ſuſtines, & ſuſtinebis, ſint tibi in remiſſionem peccatorum, &c. & non dicit, Quicquid ſupererogationis boni feceris, aut mali, ſuſtinebis.

¶ AD PRIMVM ergo in oppoſitum dicitur, q̃ aliud eſt loqui de ſatisfactione infra limites puræ iuſtitiæ, & aliud eſt loqui de ſatisfactione ſapiente magis naturam amicitiæ quàm iuſtitiæ: argumentum enim procedit de ſatisfactione infra limites iuſtitiæ concluſa, de qua non eſt hic ſermo. Vnde & pœnitentia poſita eſt à diuo Thoma differens à iuſtitia vindicatiua: quia illa iram attendit, hæc autem voluntatem offenſi & offendentis, quòd amicitiæ magis eſt, quàm iuſtitiæ.

¶ Ad

¶ Ad ſecundum dicitur, quia eccleſiaſticus miniſter homo eſt, (qui non intuetur cor, quę latet pœnitentis charitas,) ideò prouidè ad tutiorem partem iudicium ſuum declinat: & id qđ eſt amicitiæ prætériens, ad id quod eſt iuſtitiæ ſe conuertit. Et quoniam ex parte iuſtitiæ ſatisfactio habet, ꝙ ſit de non alias debito, ideò confeſſores non imponunt ieiunia alias debita, ſed opera ad quæ aliàs pœnitens non tenetur: cum quo ſtat, ꝙ ſi opera, ad quæ aliàs pœnitens tenetur, imponeret in ſatisfactionẽ peccatorum, prodeſſet ſaltem virtute clauium pœnitenti ſatisfactio huiuſmodi ex charitate adimpleta.

¶ Ad tertium dr, ꝙ authoritas non videtur adduci ad propoſitum, quia ex illa nihil aliud habetur, niſi ꝙ ſatisfactio ſit per pœnalia: hæc enim ſunt quæ ſi homo non poſſet, ab eo non exigerentur. De hoc enim nulla eſt quæſtio: ſed an huiuſmodi pœnalia ſint ſatisfactoria, ſi ſint alias debita, de quo nihil dicit authoritas allegata. Veruntamen ſcito, ꝙ opus hoc, quod eſt honorare parentes (quod etiam ſi homo non peccaſſet, præceptũ fuiſſet) ſi in præſenti ſtatu exercendum cum pœnalitate aliqua occurrat, illud vnum opus præceptum, quatenus eſt pietatis, eſſet meritorium, vt eſt à charitate, & gratiarũ actio Deo, vt eſt à ſuperexcellenti gratitudine vocatur religio, & eſſet ſatisfactorium, quatenus eſſet pœnitentia: & ſimile eſt in alijs. Vnde habes, ꝙ etiam per ea quæ ſi homo non peccaſſet, eſſent exacta. alio tamen modo poſt peccatum exercita ſatisfactio ſit.

QVÆSTIO II.

¶ An pro contrito & confeſſo peccato impoſita ſatisfactio, ſi exoluatur in peccato mortali, ſit iteranda.

SECVNDO circa ſatisfactionem pœnitentialem quæritur, an pro contrito & confeſſo peccato impoſita ſatisfactio, ſi exoluatur in peccato mortali, ſit iteranda. Videtur enim quòd non.

¶ Primò ex ipſa ratione iuſtitiæ. Ex quo enim ſecũdum plenam iuſtitiam punitiuã ſemel impoſita eſt pœna temporalis pro peccato, de quo verè pœnituit, nunquam pro illo debebitur, niſi pœna temporalis: & illa ſoluta nulla. Et confirmatur hoc in actibus humanis. Si enim alicui culpę præciſè correſpondeat ſecundùm legem abſciſſio manus, non debet ſecundum iuſtitiam manu abſciſſa exigi maior punitio: ergo à ſimili ſi quis remanet debitor præciſè temporalis pœnæ (puta quatuor dierum) non debet ſecundum diuinam iuſtitiam illa ſoluta plus exigi.

¶ Præterea, Si huiuſmodi ſatisfactio extra charitatẽ dicatur nõ ſufficere ſententia nimis dura & occaſio peccandi videtur: quia pœnitens quum hoc audierit, poſt lapſum in peccatũ mortale non proſequetur executionem pœnitentiæ, vtpote inutiliter: & ſic incidet in nouum peccatum mortale, transgrediendo præceptum Eccleſiæ & vicarij Dei in illo actu. Et hinc formatur, inquit Scotus, talis ratio, Si poſt lapſum non exequatur quis ſatiſfactionem priſtinam ſibi impoſitam peccat mortaliter: ergo ſi exequatur, bene facit: quia actum obedientiæ facit: ſed non facit actum obediẽtiæ niſi in quantum illud eſt ſibi impoſitum, tanquam pars ſatisfactionis: ergo, &c.

¶ Præterea, Sequitur aliud inconueniens, ſcilicet ꝙ huiuſmodi peccator ſi damnaretur, æternaliter puniretur pro peccatis ſemel dimiſſis: ac per hoc dimiſſa peccata redirent ſimpliciter: quia redirent quo ad pœnam æternam. Et vlterius ſequitur, ꝙ ita æternaliter punitur quis pro peccatis dimiſſis, ſicut pro non dimiſſis.

¶ IN OPPOSITVM eſt, ꝙ ſatisfactio mortua non eſt ſatisfactio, ſicut nec homo mortuus eſt homo. Hęc quęſtio ſub iudice ab omnibus communiter videtur derelicta, quũ ipſe Scotus, qui partẽ negatiuam tenet (cuius ſunt argumẽta inducta) non audeat eã aſſerere: ſed dicat ſe abſq; præiudicio loqui in e. quæſtio. diſt. 15. 4. ſentent. & diuus Tho. varia videatur ſentire: Durandus ſoluat ad vtranq; partem, &c. Quocirca vt radicales rationes examinẽtur, & rationabilior pars eligatur, hæc mouimus. Et quia rectum, eſt index ſui & obliqui, hinc incipiendum reor, ꝙ ſecundum omnes nulla noſtra pœnitẽtialis ſatisfactio apud Deum eſt ſufficiens ſine charitate: quia nulla eſt ſufficiẽs ſecundum æquiualentiam ſimpliciter, ſed quæcunq; eſt ſufficiens, ex diuina acceptatione eſt ſufficiens: acceptabilem autem charitas reddit. Ex hoc communi principio oportet doctrinam procedere per ſe, abſq; diuerſione ad ea, quæ ſunt per accidens, aut extranea: alioquin doctrina magis erit voluntarium dogma, quàm vera doctrina. Ex hoc autem principio manifeſtè deducitur, nullã ſatisfactionẽ ſufficere niſi charitas reddat eã acceptabilem: nec oportet in hac deductione laborare: ſed tantũmodo ſub ſumere, ſed hæc eſt ſatisfactio: ergo. Vnde quum reliqua iſta de qua quęritur ſatisfactio, ſit verè ſatisfactio pro peccati pœna, & nullã habeat conditionem diminuentem rationẽ ſatisfactionis, mirum, vt non dicã voluntarium, videtur eximere huiuſmodi ſatisfactionem à communi regula ſatisfaciendi; aut enim oportet negare illud vniuerſale ac commune principiũ, aut illo conceſſo oportet vniuerſaliter dicere, nullam ſatisfactionem pœnitentialem ſufficere niſi ſecundũ acceptationem: quæ extra charitatẽ non inuenitur. Et cõfirmatur ex caſu ſimili, ponendo hominem poſt contritionẽ ſuorum peccatorum, & aliquot dies pœnitentiæ, citra tñ confeſſionem, relapſum & nihilominus proſequi actus pœnitentiales pro peccatis priſtinis. Hoc enim ſic ſe habente, quæratur an huiuſmodi actus pœnitentiales poſt relapſum ſint ſatisfactorij, an non. Si dr ꝙ ſunt ſatisfactorij, ſequitur ꝙ non oportet recurrere ad determinationem pœnæ factam per punitiuam iuſtitiam claue non errãte, &c. quum in hoc caſu huiuſmodi determinatio per claues non interuenerit: & vltra hoc videtur negari communis Doctorum ſententia. Si verò non ſunt ſatisfactorij, quũ ſola temporalis pœna pro priſtinis peccatis in vtroq; caſu remanſerit ſoluenda, nulla eſt ratio, quare ſolutio vnius extra charitatem valeat, & alterius non: ſi enim iniuſtum eſt plus exigere in primo caſu, iniuſtum quoque eſt plus exigere in ſecundo: quia ſecundũ diuinam iuſtitiam vtrobiq; debitum ſolius pœnæ temporalis remanet. Et ſi illa ſoluitur extra charitatem, nullius reſtat pœnæ debitum: ſi autẽ charitas exigitur ad hoc, vt ſolutio ſit ſufficiens, neutrius ſolutio aliquid valet. Concludendũ igitur ex cõmuni hoc principio videtur, ꝙ nulla ſatisfactio pœnitentialis eſt ſufficiens niſi ſecundum diuinam acceptationem, quã conſtat (vt ſæpe dictum eſt) extra charitatem non inueniri. Et confirmatur hoc ex ipſo modo remiſſionis peccatorũ. ſit enim remiſſio mortalis peccati per modũ amicabilis reconciliationis, ex hoc enim modo fit: peccator ex proprio demerito hoſtiliter puniendus, amicabiliter corripiẽdus reſtet: hoc eſt enim auferri reatum pœnæ æternæ, & tranſire in reatum pœnæ temporalis. Ex hoc autem ꝙ peccator de hoſtiliter puniendo, tranſit in amicabiliter puniendum hic, vel in purgatorio, ſequitur ꝙ niſi amicabiliter pœna exoluatur, nunquam ſoluetur: quia ꝙ amicè debeo nunquam exoluo niſi amicè tribuam.

¶ Ex eodẽ quoq; principio deducitur, exceptionem aliã de ſatisfactionibus relinquentibus poſt ſe effectũ, nõ eſſe vſquequaq; verã: ſed ex fauoris apparẽtia humanaq; compaſſione proceſſiſſe videtur diſtinctio inter ſatisfactiones relinquentes poſt ſe effectũ, & ſatisfactiones non relinquentes poſt ſe effectũ: ita ut licet utræq; extra charitatem factæ ſint mortuæ, effectus tñ primarũ remanens poteſt uiuificari per ſubſequentem charitatẽ: & ideo primæ non ſunt reiterandæ, ſecundæ autem quia totaliter tranſierunt, ſunt reiterandæ. Fauorabilis ſiquidem magis quàm uera uř interpretatio hæc. Nã opus ſatisfactorium relinquens poſt ſe effectũ (puta ieiuniũ, uel eleemoſynã extra charitatem) ſi eſt ſic per ſequentẽ charitatem uiuificabile, uel hoc habet ex ſacramentalitate ſola. & hoc nõ: quia ſic etiã conueniret ſatiſfactionibus non relinquentibus effectum: quia ipſæ etiã ſunt ſacramentales. Vel hoc habet ex relicto effectu ſolo: & hoc non: quia hoc conueniret ſimilibus ſatisfactionibus factis ante contritionem & confeſſionẽ: quod omnes negamus, dicẽtes cũ Auguſtin. ꝙ peccans non eſt dignus etiam pane quo veſcitur: & cum Apoſtolo, Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, &c. Vel hoc habet ex utroq; ſimul, ſcilicet ſacramentalitate & effectu relicto & hoc nõ: tum quia ad hoc, quòd opus ſacramentale ſortiatur effectum per ſequentem charitatem, non requiritur relictus effectus: ut de confeſſione informi patet. Tum quia huiuſmodi relictus effectus nõ eſt ſacramentalis: quia non eſt effectus operis ſatisfactorij, ut eſt ſacramentale, aut morale, ſed ſecũdum naturam operis, afflictio enim carnis nõ eſt effectus ieiunij, ut eſt actus moralis, aut ſacramentalis, ſed ut eſt ſubtractio cibi. Et ſimiliter diminutio boni exterioris non eſt effectus eleemoſynæ, niſi ſecũdum naturam operis: puta quia ſubtrahit illud à ſe: unde effectus iſte eſt ualde remotus à ſacramentalitate. Tum quia uacillans, aut claudicãs innititur hoc uerum: nã nõ eſſet uerum uniuerſaliter, ſed in ſolo illo caſu quo relictus effectus duraret uſq; ad aduentũ nouę charitatis: ut ſic inuentus poſſit à charitate uiuificari. Nã ſi nõ perduraret, nõ poſſet per illã uiuificari pluſquã tranſitoria quæ præterijt oratio. & ſic ſi quis extra charitatem ieiuniorũ iniunctam pœnitentiã peregiſſet, & debilitatis ſeu afflictionis derelictus effectus nõ duraret, poſt duos menſes (qui interim pœnitens bene ſe cõfortauit) & noua charitas non fuiſſet recuperata uſq; ad quartũ menſem, iteranda eſſent prædicta ieiunia.

¶ Quia igitur neutra uia ſolidè fundata uidetur, occurrit media uia incedendum, dicẽdo tria. Primũ eſt, ꝙ omnis pœnitentialis ſatisfactio à confeſſore impoſita etiã ſi extra charitatem fiat, ſufficiens eſt quo ad forum militantis Eccleſiæ. Probatur

hoc

hoc: quia ſatisfactio huiuſmodi eſt ſacramentalis: eſt enim tertia pars ſacramenti, ac per hoc ſatisfacit Eccleſiæ, ſi eſt informis, ſicut confeſſio informis. Ex hic oritur, ut non ſolum ieiunia & eleemoſynas, verum etiam orationes non ſit ſolita Eccleſia, iterum imponere pœnitentibus, qui eas ſemel ſoluerūt, quamuis iuniores non nulli trepidantes timore ubi non eſt timor, & adinuenerint quandam momentaneam ſatisfactiunculam pro pœnitentia ſacramentali: & deinde arbitrantur, quaſi condignam pœnitentiam, quæ aut non eſt pœnitentia ſacramentalis, aut ſi eſt, vanum monſtrat eorum timorem. Nec hoc facere ſunt edocti à ſancta catholica Eccleſia, & propterea reprehenſione magis dignum eſt, quàm uſu. Secūdum eſt, quòd quæcunque ſacramentalis ſatisfactio ſi extrà charitatem ſit, nihil tunc valet ad expiationem pœnæ pro peccato debitæ apud Deum. Hoc ex ſuprà dictis ſatis probatum eſt, & à Magiſtro ſen. multis authoritatibus in 15. diſ. 4. c. firmatur. Tertium eſt, quòd omnis ſatisfactio ſacramentalis ſi extra charitatē ſit, valere incipiet quando recuperata charitate pœnitens ad cor redibit, &c. Probatur hoc ex eo quòd regulariter opus ſacramētale vtpote opus Dei recedente fictione ſortitur effectum (ut de Baptiſmo, confeſſione, & extrema vnctione dictum eſt) ſatiſfactio autem ſacramentalis pars ſacramenti eſt, vimque habet ex clauibus: ergo, ſi eſt informis, ſortietur poſteà recedente fictione, effectum. An autem totum effectum ſortiatur poſtea quem ſortita fuiſſet, ſi in charitate peracta eſſet, non facilè dixerim. Videtur tamen mihi, quòd non totum ſatisfactionis effectum ſortiatur poſtea: quia ſacramentalis ſatisfactio plus ſe tenet ex parte humani operis, quàm ex parte diuini, hoc eſt ſacramēti. Cuius oppoſitum accidit in alijs: ut patet in Baptiſmo, in quo totum opus eſt Dei, & hominis eſt ſolum miniſterium: in ſatiſfactione verò ſacramentali opus eſt præcipuè pœnitentis, & ita parum habet ſacramenti, ut multi Doctores negent ipſam eſſe partem ſacramenti. Et propterea rationabile videtur, quòd ſatiſfactio ſacramentalis informis aliquem effectum poſtea ſortiatur ex illa parte qua ſacramentalis eſt: non totum autē ex illa præcipua ſui parte, qua humanum opus mortuum habuit.

¶ AD PRIMVM Ergo in oppoſitum dicitur, quòd obiectio confecta eſt ex lana & lino, quoniam orta eſt ex amicitia, & contexta eſt ex mera iuſtitia. Supponit enim pœnitentem ſecundum meram iuſtitiam debere pœnam ſolummodo temporalem, & eum hoc reconciliatum eſſe ex gratia, quaſi poſt recōciliationem ſatiſfactio ſit ſufficiens ſecundum æquiualentiam ſimpliciter, & non ſecundum acceptationem. Et quoniam ſatiſfactio ſecundum æquiualentiam ſimpliciter, non conſonat ſatiſfactioni amicabili & poſſibili inter hominem & Deum: ideo, ut prædictum eſt, repeditur dicendo ſatiſfactionem impoſitam temporalem pro pœna peccato ſiue impoſita ſit à ſacerdote, ſiue non, eſſe amicabiliter ſoluendam: & ſi amicabiliter, non ſoluitur, nunquam ſoluitur. Et propterea quæ de mera iuſtitia & humanis punitionibus adducuntur extra propoſitum ſunt: quoniam de vindicatiua loquuntur iuſtitia, in qua attenditur æqualitas rei ad rem: nos autem de ſatiſfactione pœnitentiali loquimur, in qua attenditur æqualitas ſecundum acceptationem Dei offenſi.

¶ Ad ſecundum dicitur, quòd ſententia hæc non eſt dura, ſed dulcedine amicitiæ diuinæ plena, nec eſt occaſio peccandi niſi fortè accepta. Et ad formam rationis dicitur primò, ipſam valde errare: ut patet applicando eam ad peccatorem communicaturum in paſchate, dicendo, Si non communicat peccat nouo peccato: ergo ſi communicat, bene facit obediendo. Quod patet eſſe ridiculum.

¶ Et quia multiplicare inconuenientia, non eſt ſoluere, dicitur ſecundò, quòd huiuſmodi rationi in quacunque materia fiat reſpondendum eſt ſic: Si non exequitur peccat, admittitur: ergo ſi exequitur condignè, bene facit: alioquin negetur ſequela: quoniam & communicando & non communicādo in Paſcha te peccat nouo peccato indignus. Dicitur tertiò quantū ad materiam quæ tangitur de nouo peccato mortali omittentis pœnitentiam iniunctam à confeſſore pro mortalibus quòd nulla ratione apparet omiſſionem huiuſmodi eſſe peccatum mortale, ut patet diſcurrendo per omnia concurrentia ad huiuſmodi actum, iniuncta ſiquidem à confeſſore pro mortalibus ſatiſfactio, quatuor habet capita. primum eſt, quòd eſt iudicata & præcepta à Chriſti vicario: & hinc ſatiſfactio fit actus iuſtitiæ cuiuſdam & obedientiæ: & hinc ſatiſfactionis omiſſio nō habet peccati mortalis rationem, ſi deſit contemptus, qui contrariatur præcepto: & abijceres gratiam iudicij facti. Secundum eſt ex parte pœnitentis, quod eſt actus pœnitentiæ & charitatis: & hinc nulla eſt in omiſſione ratio peccati mortalis, niſi actus iſta iuſtitiæ, pœnitentiæ & charitatis ſit neceſſarius ad ſalutē. Quod conſtat eſſe falſum: quia actus iſta non eſt neceſſarius ad dilectionem Dei, aut ſuijpſius, aut proximi: Quoniam verſatur circa ea, quæ ſunt ad finem ſcilicet ſolutionem pœnæ temporalis: quam poteſt pœnitens reſeruare ſibi in purgatorio abſque mortali offenſa Dei: tertium eſt ex parte finis, quod eſt expiatiua pœnæ pro peccato debitæ: & hinc, ut ſupra monſtratum eſt, nō habet omiſſio, quòd ſit mortale peccatum, ſed quod ſit reſeruatio luendæ pœnæ. Quartū eſt, quòd eſt pars ſacramenti: & hinc, quòd omiſſio non conſtituat ſacrilegium, ex eo apparet, quòd Eccleſia vtitur pœnitentiæ ſacramento quandoque abſq; hac tertia parte (ut patet de pœnitentibus in fine, quibus non imponitur ſecundum canones ſatiſfactio) & ex eo quòd ſi quis ſua ſponte ante confeſſionem ſatiſfeciſſet, non eſſet imponenda ſatiſfactio aliqua à confeſſore. Nec deſunt dicentes poſſe pœnitētem malè paratum ad ſuſcipiendam ſatiſfactionem in hac vita, abſolui, reſeruata ſatiſfactione in purgatorio: ex his enim omnibus habetur, quòd omiſſio huius partis ſacramenti non eſt peccatum mortale ex ſuo genere. Vnde quum ſatiſfactio à confeſſore non imponatur, niſi ut deſcripta eſt, & ut ſic illius omiſſio non habeat ex ſuo genere rationem peccati mortalis, concludendum eſt peccare quidem omittentem iniunctam ſatiſfactionem (quum agat præter obedientiam & alias virtutes) non tamen mortaliter, deficiente contemptu, quum nec contra obedientiam, charitatemve omittat.

¶ Ad tertium dicitur, quòd diſtinctio inter per ſe & per accidēs euitat hæc inconuenientia: pœnam ſiquidem temporalem fieri per ſe æternam eſt inconueniens: per accidens autem æternari non inconuenit. Sic autem eſt in propoſito: quoniam tēporalis pœna amicè ſoluenda propterea ordinatur in inferno, quia nunquam amicè ſoluitur. Vnde nec propterea redeunt ſimpliciter dimiſſa peccata, nec æquè punitur pro peccato dimiſſo & pro non dimiſſo: ſi enim redirent ſimpliciter deberetur per ſe pœna æterna: & ſimiliter peccato non dimiſſo deberetur per ſe pœna æterna. In propoſito autem æternitas pœnæ inuenitur per accidens: non tamen ſicut in pœna venialium: ratio enim proxima æternitatis pœnæ perſeuerantium venialium in inferno eſt æternitas culpæ: perſeuerante enim culpa ſemper debet perſeuerare pœna. Ratio autem æternitatis pœnæ in propoſito eſt defectus acceptabilitatis: quia ſcilicet ſolutio pœnæ nunquā eſt acceptabilis, quia nunquam ſoluitur amicè.

TRACTATVS SEPTIMVS DE Miniſtro ſacramenti pœnitentiæ, cuius vnicum eſt Quæſitum.

QVÆSTIO VNICA.

¶ An ſacramenti pœnitentiæ miniſter poſſit eſſe ſacerdos abſque iuriſdictione.

CIRCA Miniſtrum ſacramenti pœnitētiæ quæritur an poſſit eſſe ſacerdos abſq; iuriſdictione. Et eſt ſ dubij. Tū quia cōfeſſor ſummi pōtificis miniſtrat ei ſacramētū pœnitētiæ ſola poteſtate ordinis: quū poteſtatē iuriſdictionis ſup eū habere nequeat. Tū quia vſ cōſtet dici q ſola poteſtas ordinis ſufficit ad abſoluendum à peccatis venialibus. tum quia videtur etiam communiter dici, quòd poteſtas ordinis ex ſe, ſe extēderet ad omnes abſoluendos, niſi per Eccleſiam eſſent limitatæ iuriſdictiones.

¶ IN OPPOSITVM eſt decretum omnis vtriuſque lexus.

¶ Ad euidentiam huius ſciendum eſt, q licet multa Doctorum verba ſonare videantur, ſolā ordinis poteſtatem q̃q; ſufficere ad hoc ſacramentum, ſecundum tamen veritatem nunquā ſufficit, ſed ſemper exigitur vltra poteſtatem ordinis, authoritas iuriſdictionis aliquo modo. Et hoc quidem non ſolum per Eccleſiā determinatum eſt, ſed ex ipſa ſacramēti natura habetur, legimus enim in Concilio Floren. ſub Eugenio 4 q miniſter huius ſacramēti eſt ſacerdos habēs authoritatē ordinariā vel delegatam. Ex quo patet q ſacerdos ſola ordinis poteſtate fultus, non eſt miniſter huius ſacramenti. Et quum in propoſito non habeat locū diſtinctio illa de miniſtro ex officio vel in articulo neceſſitatis ſicut in Baptiſmo, oportet dicere, q ſi ſacerdos ſola ordinis poteſtate abſoluat, ſacramentum nullum eſt, quia deficit miniſter. Eſt quoq; ſacramentum hoc ex ſua natura iudiciale: quoniam forma eius conſiſtit in actu iudicis, ut ſic, actus autē iudicialis, etiam ſi fingendi detur licentia, non poteſt intelligi exerceri, niſi in ſubditum: igitur non ex Eccleſiæ conſtitutione, ſed ex ipſius ſacramēti iudicialis natura exigitur poteſtas iuriſdictionis in hoc ſacramento. Dupliciter autem contingit haberi poteſtatem iuriſdictionis: primò ex parte principij iudicandi, ita, quòd poteſtas ipſa iuriſdictionis, ſit

principium

principium iudicij: ſicut in naturalibus calor eſt principiũ calefaciendi, & in politicis poteſtas principis eſt principium puniendi, & in eccleſiaſticis poteſtas pontificia eſt principiũ excõmunicãdi, & huiuſmodi. Alio modo inuenitur iuriſdictio ex parte eius, q iudicandus eſt: ſicut contingit in iudicio arbitrorum, à partibus tantum poteſtatem habentium, ex hoc ipſo ꝙ illis ſe ſubmittunt in illa cauſa. In miniſtro uerò ſacramẽti pœnitẽtiæ quũ ordinaria uel delegata à ſuperiori poteſtate eſt miniſter, licet inueniatur poteſtas iuriſdictionis primo modo, ad miniſtrandũ tamen ſacramentum pœnitentiæ, ſufficit poteſtas iuriſdictionis ſecundo modo. Et ratio eſt: quia ſacramentalis abſolutionis principium non eſt poteſtas iuriſdictionis, ſed poteſtas ordinis: poteſtas autẽ iuriſdictionis concurrit quo ad hoc ſolum, quòd facit de peccatore ſubditum: uel ſimpliciter uel quo ad talia peccata. Et hinc fit, ut quicunque poteſt ſe ſubijcere in foro pœnitentiali cui vult; non egeat aliundè iuriſdictione in miniſtrante ei hoc ſacramentum.

¶ ET PER hoc patet reſpõſio ad primum: ex hoc enim ꝙ ſummus Pontifex nulli in terris ſubditus eſt, põt ſeipſum ſubdere in foro pœnitentiali cuilibet ſacerdoti, nec cõfeſſor ille habet, propriè loquendo, poteſtatem iuriſdictionis ſuper Papã pœnitente, à Chriſto, uel Eccleſia, uel ab ipſo Papa tanquam à ſuperiore: ſed ex hoc ipſo quòd Papa ſe ſubdit illi. Et hic modus iuriſdictionis reductiuè ſpectat ad iuriſdictionem delegatam: quamuis propriè non ſit delegata.

¶ Ad ſecundum dicitur, quòd quia quo ad peccata uenialia quilibet eſt liber reſpectu ſacramenti pœnitentiæ (eo quòd nullus tenetur confiteri uenialia) ideo ſatis rationabile eſt, ꝙ quilibet poteſt ſe ſubdere cui vult ſacerdoti pro ſacramento pœnitentiæ uenialium. Et ſic inuenitur hic non ſola poteſtas ordinis, ſed poteſtas iuriſdictionis reductiuè: quæ quia non eſt propriè delegata. tacita videtur à dicentibus. quòd ſola poteſtas ordinis miniſtrat ſacramentum uenialibus: quum tamen ſecundũ ueritatem ſi nullo modo iuriſdictio interueniret, nullum eſſet peccatum: ut dictum eſt. Caue tamen ne huiuſmodi iuriſdictionem extendas ad abſolutionem ab excommunicatione minori, etiam per peccatum ueniale incurſa: nam quia excommunicatio minor uinculum eſt introductum à poteſtate iuriſdictionis, quæ eſt principium iudicij, impoſſibile eſt quòd ſine huiuſmodi poteſtate iuriſdictionis, quæ eſt principium actuũ iudicialium, abſoluatur quis ab excommunicatione minori. Vnde quamuis habens uenialia tantum poſſit à quocunque ſacerdote pœnitentiæ ſacramentum ſuſcipere ex hoc ipſo, quòd ſe ſubdit illi: non poteſt tamen à quocunque ſacerdote abſolui ab excommunicatione minori: ſed ſi illam habet, oportet prius à proprio ſacerdote ab illa abſolui.

¶ Ad tertium dicitur, quòd illud dictum poteſt dupliciter intelligi: vel ut omnes ſacerdotes à principio ex hoc ipſo, quod erãt ſacerdotes poterant omnes abſoluere: uel quòd omnes ſacerdotes inſtituebantur non ſolũ ſacerdotes communes: ſed iudices communes in foro pœnitentiali. Primus ſenſus eſt falſus: quia de neceſſitate ſacramenti iudicialis eſt iuriſdictio. Secundus ſenſus eſt uerus, ſuppoſita ueritate dicti, quoniam ante diſtinctiones parochiarum, &c. ſacerdotes utrãq; poteſtatem accipiebant: ita quòd tunc erant & ſacerdotes communes & iudices communes, poſtea autem ordinantur quidam ſacerdotes communes, fiunt autem iudices proprij, aſſignando eis plebes proprias. Et multi relinquuntur ſacerdotes communes qui nũquam fiũt iudices, nec communes, nec proprij: ut patet de his qui non ſunt expoſiti ad audientiam confeſſionum, nec aliqs ſe ſubdit eis quo ad uenialia.

TRACTATVS OCTAVVS, DE Indulgentiarum, Theſauro, in quatuor Quæſtiones diuiſus.

1 *Num aliquis theſaurus ſit neceſſarius ad efficaciam indulgentiarum.*

2 *Num, & quibus ſatisfactionibus & meritis conſtet theſaurus indulgentiarum.*

3 *Num ſatisfactiones, ex quibus eſt theſaurus indulgentiarum, ſint Chriſti merita, & ſanctorum.*

4 *Num theſaurus indulgentiarum ſubdatur Papæ abſque ſacramentorum collatione.*

CIRCA Indulgentias poſt tractatum quendã aliàs editum, & plures q̃ſtiones in ſecũdo quolibet. poſitas, iã tertiò ſcribẽdũ occurrit tripartita cõſideratione. primò de theſauro. Scdò de cã. Tertiò de ſuſcipiẽtibus.

¶ Circa theſaurum occurrunt quatuor quærenda: primum, an aliquis theſaurus ſit neceſſarius ad efficaciam indulgentiarũ. Secundò, ex quibus conſtat dictus theſaurus. Tertiò quorũ ſint uel fuerint repoſita in dicto theſauro. Quartò, an dictus Theſaurus ſubſit diſpenſationi ſummi Pontificis.

QVÆSTIO I.

¶ *An theſaurus aliquis ſit neceſſarius ad efficaciam indulgentiarum.*

CIRCA Primum (an theſaurus aliquis ſit neceſſarius ad efficaciam indulgentiarum) ſciendum eſt, ꝙ ex duplici capite dubitatio hæc oritur. vel ex eo quòd creditur Papam poſſe facere effectum indulgẽtiæ authoritatiuè, ſicut poteſt abſoluere ab excommunicatione: ſic ꝙ ita poteſt abſoluere à debito pœnarum temporalium, quas pœnitentes pro ſuis debent peccatis, ſicut poteſt abſoluere à uinculis ſuſpẽſionis, interdicti & huiuſmodi. Vel ex eo ꝙ creditur effectum indulgentiarum non eſſe aliud, quàm ſolutionem eccleſiaſtici uinculi, quo pœnitens alligatus eſt ad iniunctas pœnitentias. Ex utraque ſiquidem opinione ſequitur nullo opus eſſe theſauro ad efficaciam indulgẽtiarum: ut manifeſtè patet. ¶ Prima autem opinio eſt Franciſci Maironis in 4. di. 19. Et fundatur ſuper verbo Chriſti, Quodcũq; ſolueris ſup terram, &c. Hinc enim vult Papã velut principem Chriſtianæ Reipub. cõſtitutũ: & poſtea ex regulari poteſtate principum, qua quilibet princeps habens plenariã poteſtatem, poteſt remittere debita peccatoribus in ſua politia, infert Papã poſſe remittere debita pœnarum temporalium, quas pœnitẽs tenetur in hac uita uel in purgatorio exoluere. Firmaturq; hoc, inducendo ꝙ ſacerdos abſoluendo trãsfert pœnã æternam in temporalem: ac per hoc de foro inferni in forum temporale, &c. Sed hic dicẽdi modus tripliciter errat. Primò in hoc, ꝙ non diſtinguit inter forũ pœnitentiale & forum extrinſecæ iuriſdictionis eccleſiaſticæ: Papa enim, licet ſit quaſi princeps in foro eccleſiaſticæ iuriſdictionis exterioris (cuius ſignũ eſt, ꝙ eſt ſolutus eccleſiaſticis pœnis & legibus, ut princeps) in foro tamen pœnitentiali eſt ſubditus: unde & põt ſolui & ligari à ſacerdote in foro pœnitẽtiali, & poteſt & debet ſibi negari abſolutio, ſicut & reliquis fictè accedẽtibus ad ſacramentum pœnitentiæ: pœna autem temporalis pro peccatis actualibus poſt contritionem & confeſſionem debitã non ſpectat ad extrinſecum forum, ſed ad forum pœnitentiale. Quod etiam ex eo patet, ꝙ eſt eiuſdẽ rationis cum ſuis alijs paribus, quæ remiſſæ ſunt ea uirtute clauium, uel per ſatisfactionẽ pœnitẽtialem, unde quo ad hoc non habet Papa à Chriſto poteſtatẽ tanquam princeps, ſed tanquam miniſter. Secundò errat in hoc ꝙ non diſcernit inter cauſas debitorum. nam ſi princeps non poſſet remittere cauſam debiti, nec ipſum debitũ remittere poſſet. Vnde quũ Papa non poſſit remittere cãm debiti (quoniam cã debiti eſt peccatum: Papa autem nõ poteſt etiam ueniale remittere peccatũ) non igitur ad poteſtatẽ principatus eius ſpectat remittere pœnã ex peccato debitam. Tertiò errat nõ diſcernẽs modũ potẽtiæ: aliud eſt enim papam poſſe remittere huiuſmodi pœnas. Dato enim, ꝙ Papa poſſit ſicut rei veritas eſt ꝙ poteſt ex illo Chriſti uerbo, Quódcumque ſolueris, &c. non tamẽ ſequitur, poteſt hoc tali modo, puta ſolo iuſſu: ſtat enim ꝙ poteſt hoc alio modo, puta per eccleſiaſtici theſauri diſpenſatione. Et hoc patet in ſimili: nã ſicut Chriſtus dixit Petro, Quodcunq; ſolueris, &c. ita dixit diſcipulis, Quorum remiſeritis peccata, &c. & ſicut nõ ualet, diſcipuli ſeu ſacerdotes poſſunt remittere pctã, ergo poſſunt ſolo iuſſu ſeu authoritate: (ſed ſtat, ꝙ poſſunt alio mõ, ſ. miniſtrando ſacramentum pœnitentiæ) ita non ualet, Papa poteſt quodcunq; ſoluere ſup terram: ergo ſolo iuſſu ſeu authoritate hoc poteſt: ſtat enim ꝙ hoc poſſit diuerſimode, quo ad exteriora quidẽ ſolo iuſſu, quo ad interiora uerò, peccata ſcilicet & eorũ pœnas, apud Deum mediante ſacramento, quo ad peccata: mediante uerò diſpẽſatione theſauri, quo ad dictas pœnas. Nec ſacerdos aliter quam per ſacramentum transfert pœnam æternam in temporalem.

¶ Secunda autẽ opinio verborũ ſonum habens pro ſe (pro quanto indulgentiæ, ſonant pro iniunctis pœnitentijs) fundatur ſup hoc, ꝙ pœna debita à pœnitente apud diuinã iuſtitiam eſt reſeruata ſuperiori tribunali, ſcilicet ipſius diuinæ iuſtitiæ: ac p hoc nõ poteſt ab inferiori (qualis eſt Papa) remitti. niſi Papa poſſet ſupra ius diuinũ: quod conſtat eſſe falſum. Et hæc opinio tripliciter errat. Primò diminutiſſimè exponendo remiſſionẽ iniunctarũ pœnitentiarũ, dũ exponit pro remiſſione ſolius uinculi: quum ẽt ipſa uerba ſonent remiſſionẽ ipſarum iniunctarũ pœnitentiarũ, & non ſolius uinculi iniunctionis: non enim dr, ꝙ relaxamus iniunctionem, ſed ꝙ relaxamus iniunctas pœnitentias. Secundò, quod impietatẽ tribuit Eccleſiæ: nam ſi indulgẽtia liberaret & à ſola iniunctione pœnitẽtiæ, impiè ageret Eccleſia dando indulgentias: qm abſoluendo à uinculo iniũctionis, trãſmitteret pœnitentes ad pœnas purgatorij, à quibus liberati

fuiſſent

fuiſſent exequendo iniunctas pœnitentias. Vnde magna impietas eſſet, dicere ſe facere gratiā dando indulgentiā. Tertiò errat in hoc, ꝙ non diſcernit inter poſſe remittere miniſterialiter, & poſſe remittere authoritatiuè. Licet enim Deo debita ſolus Deus authoritatiuè remittere poſſit: homo tñ miniſter Dei, diuina authoritate ſibi cōceſſa poteſt Deo debita remittere miniſterialiter, nec ſolùm debita pœnarum, ſed etiam debita culparum: vt patet in ſacramento pœnitentiæ. Nec hoc eſt poſſe ſupra ius diuinum: ſed eſt miniſterialiter fungi authoritate diuina.

¶ HIS IGITVR excluſis opinionibus, quia ex fine neceſſitas medij ſumitur, finis autē & effectus in huiuſmodi cōcidūt (ſanitas enim eſt finis, & effectus medicinæ) ideo ſtabiliendus eſt effectus indulgētiarū ex his quæ certa ſunt. Et qm̄ certū eſt omni hoc atteſtante Eccleſia, indulgētias ſuccedere loco iniunctarum pœnitentiarum, conſequens eſt, ꝙ idem eſt effectus indulgentiæ, qui erat futurus effectus iniunctæ ſatisfactionis pœnitentialis. Cōſtat autem ꝙ per iniunctam ſatisfactionem pœnitentialem dignè exequutam ſoluitur pœna temporalis pro actuali peccato debita apud diuinam iuſtitiam (hoc enim vniuerſalis credit Eccleſia) igitur per indulgentiam loco ſatisfactionis ſuccedentē, ſi veraciter ac dignè acquiſita fuerit, ſoluetur quoq; tm̄ de pœna tēporali pro actuali peccato debita apud diuinā iuſtitiā, quantum apud eandem æquiualet indulgentia acquiſita. Et hæc ratio non eget ampliori confirmatione: quum iam determinatum ſit per Eccleſiam Romanam id qđ communis doctorum opinio ſentiebat, ſ. effectum indulgentiarum eſſe remiſſionem pœnæ temporalis pro peccato actuali debitæ apud diuinam iuſtitiam: ſed hinc ſumenda eſt neceſſitas quæſiti theſauri. Vnde cōſiderandum eſt, ꝙ remiſſio peccatorum, vt tota clamat ſcriptura, effectus eſt paſſionis Chriſti: ita ꝙ cuicunque remittitur peccatum, ſiue quo ad culpam, ſiue quo ad pœnam, ex virtute paſſionis Chriſti remittitur. Credimus autem in huiuſmodi remiſſione ſicut & in vniuerſis viis Dñi non ſolùm miſericordiam, ſed etiam iuſtitiam inueniri: miſericordiā quidem in hoc, ꝙ miſericordiam peccatoris computat Chriſtus quaſi ſuam: iuſtitiam verò in hoc, ꝙ meritū ac paſſio Chriſti communicatur peccatori, quaſi peccator ipſe pateretur: vt ſic peccator debitū Deo ſoluat de ſuo, non per ſeipſum: ſed per Chriſti communionem acquiſito: vt patet in Baptiſmo: in quo propterea fit plenaria peccatorum remiſſio, quia pleniſſimè cōmoritur & conſepelitur Chriſto baptizatus. Ex quibus formatur talis ratio, Ad remiſſionem peccatorū, ſiue quo ad culpam, ſiue quo ad pœnam per ſacramenta habendā, exigitur theſaurus aliquis, puta meritorum paſſionis Chriſti remanentiū in diuina acceptatione: ergo à fortiori ad remiſſionem peccatorū quo ad pœnā tm̄ per indulgentiam, exigitur aliquis ſimilis theſaurus. Antecedens patet diſcurrendo per ſacramenta, & Eccleſiæ doctrinam, quam diximus. Conſequentia verò ex ſe eſt ſatis euidens: qm̄ omnis ratio expoſcit ꝙ diuina prouidentia ſi ſubūcientibus ſe ſacramentis ordinauit, non remitti pœnam peccatorum, niſi computando pœnam Chriſti pro his, quibus remittitur, multò magis ordinauit non remitti pœnas peccatorum per indulgentias, niſi computando alienas pœnas pro acquirentibus indulgentias: qñquidem ſubmittere ſe indulgentiis, multominus eſt, quàm ſubmittere ſe ſacramentis. Eſt igitur ad efficaciam indulgentiarum theſaurus aliquis neceſſarius, non minus quàm ad efficaciam ſacramentorum.

QVÆSTIO II.

¶ Ex quibus conſtet theſaurus, vnde fiunt indulgentiæ.

CIRCA ſecundum quæſitum (ex quibus conſtet theſaurus, vnde fiunt indulgentiæ) ratio dubitandi eſt: quoniam interdum merita, interdum paſſiones, interdū ſatisfactiones dicuntur eſſe ea, quæ ſunt in hoc theſauro repoſita. Veritas autem (vt patebit) formaliter explicatur per ſatisfactiones ſuperfluas.

¶ AD CVIVS euidentiam non aliunde quā ex fundamento prius poſito procedendum eſt, ex hoc, ſ. ꝙ indulgentiæ ſuccedunt loco pœnitētialium ſatisfactionum. Hoc. n. dictū oportet cum grano ſalis ſumere. In pœnitentiali ſiquidem ſatisfactione dignè exequuta (puta ieiunio) conſiderandum eſt quadruplex officiū. habet. n. huiuſmodi opus quatuor officia, ſ. bonificandi, medendi, merendi, & ſatisfaciendi. Nam ex eo ꝙ eſt opus bonum, bonificat operantem, & diſponit illum ad alia bona opera. ex eo verò ꝙ eſt tale opus (puta ieiunium) medicinā præbet contra carnis concupiſcentiam, ſicut eleemoſyna contra auaritiam, &c. ex eo autem ꝙ à charitate procedit meritorium eſt vitæ æternæ, & ex eo demum ꝙ pœnale ſatisfactoriū eſt pro pœna temporali pro peccato debita. ſoluitur enim pœna abſq; omni contradictione per opus pœnale vt ſic: indulgentia autē non ſuccedit loco ſatisfactionis pœnitentialis, niſi quo ad vltimum officium quod eſt ſatisfacere: nā ex vi indulgentiæ non fit homo bonus, nec medicatur, nec meretur, ſed ſolummodo ſoluit pœnam quam per pœnitentiam ſoluiſſet. Et propterea doctores conſulunt, aſſequentibus indulgentias, adimplere nihilominus ſuas pœnitentias: & meritum longè melius eſſe prædicant quàm indulgentiam. Nec propter hoc tñ vilipendendæ ſunt indulgentiæ: qm̄ ſalutares ſunt tollendo pœnam quæ impediret ingreſſum cæleſtis patriæ. Notanter autem dixi ex vi indulgentiæ, qm̄ ſi indulgentiæ mixtum cointelligatur opus ſanctum, quo acquiritur indulgentia, puta eleemoſyna, aut aliquid huiuſmodi, ſic mixta intellecta indulgentia melior eſſe poteſt, quàm ſatisfactio pœnitentialis. Nā nullū officiorum inuentorum in ſatisfactione pœnitentiali ſibi deficit: eſt. n. dignè data eleemoſyna pro acquirenda indulgentia, reddens bonum, & diſponens ad bona opera dantem illam, & præbet medicinam contra cupiditatē pecuniæ, & eſt meritoria vitæ æternæ, & eſt ſatisfactoria ex propria pœnalitate: & vltra hæc ſuperuenit ſibi ſolutio pœnæ, ſeu ſatisfactio per indulgētiam. Ex hoc igitur, ꝙ indulgentia pura ſuccedit ſatisfactioni pœnitentiali ſolummodo quo ad vim ſatisfactiuam, manifeſte ſequitur, ꝙ theſaurus indulgentiarū theſaurus eſt ſatisfactionū, quæ quia per opera pœnalia & meritoria fiunt, ideo idem dicitur theſaurus paſſionum & meritorum, quatenus ſatisfactoria ſunt. Rationabile autem, vltra dicta, in præcedenti articulo mōſtratur eſſe, debere eſſe theſaurum hunc theſaurum ſatisfactionū, ſeu meritorum, quatenus ſatisfactoria, ex eo ꝙ vnus pro alio & in temporalibus, & in ſpiritualibus ſatisfacere poteſt, non medicatur autem nec fit bonus, nec meretur vnus pro alio, ſunt igitur ea quæ ſunt repoſita in hoc theſauro, ſatisfactiones. Quòd autem non quæcunq; ſatisfactiones, ſed ſolæ ſuperfluæ in eodē reconditæ ſint, ex eo patet, quod ſatisfactiones illæ, quibus ſatisfacientes indiguerunt pro ſeipſis: iam ceſſerunt in ſolutionē pœnarum debitarum pro propriis peccatis: & propterea non poſſunt pro aliis ſoluere. Et ſimile eſt iudicium de ſatisfactionibus quæ pro quibuſdam determinatè oblatæ ſunt: ſunt enim & ipſæ ſortitæ ſuum effectum. Quia igitur oportet ſatisfactiones in theſauro repoſitas pro alienis pœnis ſoluēdis offerri poſſe, oportet huiuſmodi ſatisfactiones eſſe ſuperfluas, ita ꝙ nec pro his qui illas egerunt, nec pro aliis hactenus ſatisfecerint: hoc enim eſt merita ſeu opera eſſe ſuperflua, quo ad officium ſatisfaciendi.

¶ OBIECTIONES autem, quæ ingerere videtur plus requiri ad recondita in hoc theſauro, puta ꝙ non ſolùm ſint ſatisfactiones ſuperfluæ, ſed etiam non plenè remuneratæ, in ſequenti articulo monſtrabuntur vanæ. Et ideo concludendum eſt, theſaurum indulgentiarum eſſe theſaurum ſuperfluarum ſatisfactionum, ſeu meritorum, quatenus ſuperfluunt quo ad officium ſatisfaciendi pro pœna actualibus peccatis debita.

QVÆSTIO III.

¶ Quorum ſint ſatisfactiones, ex quibus conſtet theſaurus, vnde fiant indulgentiæ.

CIRCA tertium de theſauro quæſitum (ſcilicet quorum ſint huiuſmodi ſuperfluę ſatisfactiones) dubitādi ratio eſt: quia dicitur, ꝙ ſunt Chriſti & Sanctorū multis tñ doctoribus aduerſantibus. Dū quidam nec in Chriſto; nec in Sanctis ſuperfluas concedunt ſatisfactiones: quidam autem etſi in Chriſto concedunt, de Sanctis tñ dubitant. Franciſcus igitur Maironis in quarto diſtinct. 19. negans omni ex parte hunc theſaurum dicit nulla eſſe Chriſti ſuperflua merita: quoniam omnia ſunt plenè ſibi remunerata: iuxta illud: Exinaniuit ſemetipſum, factus obediens vſq; ad mortem, propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit ei nomen, &c. Durandus verò in quarto diſtinct. 20. Chriſti quidem ſuperflua merita in theſauro hoc aſſirmat, de ſanctorum verò ſuperfluis meritis dubitat duplici ratione. Prima communi ſibi & Franciſco: quia merita Sanctorum ſunt pleniſſimè remunerata, imò vltra condignum: quoniam non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam.

¶ Secūdò, quia ad hoc ꝙ ſatisfactio vnius valeat pro alio exigitur intentio dirigens, & applicans ſatisfactionē illā ad alium. de nullo autem ſanctorum authenticè conſtat ꝙ habuerit intentionem ſatisfaciendi pro nobis: non igitur ſanctorum ſunt merita ſatisfactoria, ex quorum theſauro fiunt indulgentiæ.

¶ Sed horū opinio tam in rationibus, quàm in concluſione, falſa & irrationabilis inuenitur. Et à Chriſto inchoādo, falſiſſimū eſt Chriſti merita eſſe remunerata: quum Chriſtus meruerit nobis, & continuè remuneretur in mēbris ſuis: vt patet in baptizatus, qui non proprio, ſed Chriſti merito ad cæleſtem peruenerūt

patriſ A. ratione quoq; hoc alienum eſt: q̄m Chriſtus eſt caput myſtici corporis, quod eſt Eccleſia, ac per hoc gratia eius eſt gratia capitalis, & proinde meritum eius ita ſe habet ad membra eius, ſicut meritum priuati hominis ſe habet ad corpus ſuum: & propterea ſicut quilibet homo meretur non ſolùm animæ, ſed etiam corpori ſuo: ita Chriſtus non ſolùm ſibi, ſed alijs meruit. Imo maius quid meruit nobis, quàm ſibi: quia nobis meruit beatitudinem, quam ſibi ipſi non meruit: ſed ſine merito à principio conceptionis ſuæ habuit. Authoritas aũt Apoſtoli nõ dicit merita Chriſti fuiſſe plenè remunerata in ſeipſo, ſed duo illius præmia narrat, ſ. exaltationem ipſius, & excellentiã ſui nominis, meruit enim præter hæc multa alia Chriſtus, vt patet ex ſupradictis à diuo Thoma. De Sanctorum autem remuneratione duo dicenda ſunt. Primum non curando de proprietate vocabuli: ſed communicando in vocabulis cũ arguentibus: deinde propriè loquendo de remuneratione. Loquendo ſiquidẽ de remuneratione cõmuniter, ſiue ſit ꝓpriè remuneratio, ſiue nõ, diſtinguendum eſt, ꝙ merita Sanctorũ quoad aliquid, ſunt totaliter remunerabilia in ipſis Sanctis: quoad aliquid verò non ſunt totaliter remunerabilia in ipſis ſanctis: & quoad hoc ſuperfluũt in ipſis Sãctis, & ponũtur in theſauro remanẽtia in diuina acceptatione, remuneranda in alijs. Merita ſiquidẽ Sanctorũ, licet ſecũdũ reliqua officia ſua poſſint remunerari in ipſis Sanctis: ſecundũ tñ hoc officium, quod eſt ſatiſfacere pro pœna tẽporali peccatis actualibus debita, remunerari non poſſunt in ipſo Sancto, ſi non eſt debitor alicuius temporalis pœnæ pro ſuo peccato actuali: ex hoc enim ipſo, ꝙ Sanctus ponitur non debitor talis pœnæ, neceſſariò ſequitur ꝙ non ſit capax talis remunerationis, ſ. ꝙ ſatiſfactio ſua valeat ſibi abſolutionem pœnæ pro ſe. Si ſupponamus ergo (quod poſtea probabitur) Sanctos plus ſatiſfeciſſe, quàm pro proprijs peccatis erãt debitores: oportet cõſequenter dicere, ꝙ ſatiſfactiones ſuæ inquantũ excedunt ſua debita, non ſunt remuneratæ in ipſis Sanctis: quia ipſi non indigebant ſolutione pœnarum: quæ eſt ſeu dicitur remuneratio ſatiſfactionis, abuſiue (vt dictum eſt) de remuneratione loquendo. At ſi propriè loquendum eſt de remuneratione, dicendũ eſt, ꝙ merita Sanctorum oĩa ſunt pleniſſimè remunerata ſibi: itaq; etiam ipſæ eis ſuperfluæ ſatiſfactiones ſunt pleniſſimè remuneratæ, vel remunerãdæ in ipſis Sanctis: q̄m quicquid inde meruerunt, totum eorum erit, ſiue ſit præmium eſſentiale ſiue accidentale. Sed pleniſſima remuneratio nõ minuit vim ſatiſfactiuam pro alijs: q̄m ſoluere pro ſe vel alio, nõ eſt meritũ aut merces, aut remuneratio quæcunq;: actus enim ſatiſfaciendi, qui à Sanctis proceſſit, pro quãto fuit meritorius remuneratur eſt vita æterna, &c. Et rurſus pro quanto fuit tale opus pœnale ſibi, remuneratus eſt gaudio accidentali: gaudebit enim de hoc, ꝙ plus paſſus eſt, quàm peccata ſua demeruerint: vnde & laureola datur quibuſdam generibus operum ex ipſa executione. Sed propter huiuſmodi & quaſcunq; alias remunerationes non perdit actus ille officium ſuum, quod eſt ſoluere pro pœna temporali actualis peccati proprij vel alieni: imò quum contingit ſuperfluã ſatiſfactionẽ Laurentij ſoluere pro pœna debita Ioanni pœnitenti, gaudium quoddã accidentale Laurentius in cœlo habebit de hoc ꝙ ſatiſfactio ſua ſoluit pro Ioanne. Interuenit igitur in huiuſmodi ratione ſuper plena remuneratione meritorũ fundata, error in hoc, ꝙ ſatiſfacere, ſeu ſoluere pœnam temporalem pro actuali peccato debitam, inter remunerationes, ſeu remunerabilia computatur: quũ longè ſit à genere tam meriti, quàm mercedis, vt etiam atteſtantur doctores, tenentes huiuſmodi reſiduas pœnas ſi contingat inueniri in damnatis, poſſe ſolui in inferno: vbi conſtat nõ inueniri meritum aut mercedem. Atteſtatur etiã & cõmunis doctrina, tenẽs in purgatorio ſolui huiuſmodi pœnas: & tñ in huiuſmodi ſolutione nõ mereri neq; remunerari. Quia ergo pleniſſima remuneratio quantũcunq; vltra condignũ, non tollit à meritis Sanctorũ ſuperfluens officium ſatiſfaciendi pro pœna temporali actualiũ peccatorũ: ſi conſtat Sanctorũ merita plus eſſe ſatiſfactoria, quã ipſi eſſent debitores, nihil obſtabit rõ de plena remuneratione. Quòd autẽ ſancti plus ſatiſfecerint, quã demeruerint, teſtatur Iob 6. c. dicens, Vtinã appenderentur peccata mea, quibus irã merui, & calamitas, quã patior in ſtatera: quaſi arena maris hæc grauior appareret. Vbi clarè liquet Iob plus paſſum fuiſſe, quã pro peccatis ſuis debuerit pati: in ſuperabundantia ſatiſfactionũ: vt patet ex antedictis. Simile autẽ eſſe de multis alijs iudicium, nemo dubitat. De intẽtione verò Sanctorum, ꝙ ſcilicet fuerit pati pro nobis, teſtatur Apoſtolus ad Coloſ. 1. dicens. Adimpleo ea quæ deſunt paſſionũ Chriſti, in carne mea pro corpore eius quod eſt Eccleſia. Vbi manifeſtè patet, diuinam prouidentiam diſpoſuiſſe paſſiones aliquas in carne Sanctorum, ſpectare ad complementum paſſionum Chriſti pro corpore eius quod eſt Eccleſia, & hanc diuinam ordinationem Sanctos adimplere ſuis paſſionibus ſuperabundantibus.

¶ EX QVIBVS omnibus patet, argumenta ſupradictorũ doctorũ falſa eſſe. De concluſione autem non eſt amplius dubitandum: q̄m iam per Romanã Eccleſiam determinatum eſt indulgentias fieri ex theſauro ſuperabundantiũ meritorũ, ſeu paſſionum Chriſti & Sanctorum. Quæ etiã concluſio quoad ſuperabundantiam paſſionũ Chriſti pro nobis fundamentũ habet in Scriptura primæ Ioan. 2. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: nõ pro noſtris aũt tm̃, ſed totius mundi. Ex qua authoritate patet paſſionẽ Chriſti ſufficienter ſatiſfacere pro toto mundo: ac per hoc quũ executiuè pro paucis tm̃ ſatiſfaciat, infinitũ theſaurũ ſatiſfactionũ Chriſti ſuperaſſe in ſacramentis: quibus eadẽ Chriſti paſſio ſatiſfacit. De ſanctorum autẽ ſuperabundãtibus meritis quoad officiũ ſatiſfaciendi pro nobis, fundamentum eſt in Scriptura in locis allegatis ex Iob & Apoſtolo. Vnde apparet q̄ rationabiliter Eccleſia Rom. determinauerit.

¶ Et ſi quæratur, ad quid vtilis erit tanta ſuperabũdãtia ſatiſfactionũ Chriſti & Sanctorũ, quanta ſecundũ prædicta ſupererit poſt vniuerſale iudicium, q̄n nulli amplius proderit, dum pro nullo amplius ſoluere poterit pœnã pro peccato debitã: dicendum eſt, ꝙ hoc ipſum qđ eſt merita Chriſti & Sanctorum vt ſatiſfactoria, tã excellẽter ſuperare oẽs quæ ſoluendæ fuerant, pœnas, non eſt vanum: ſed ad gloriã Chriſti & Sanctorũ, & ad commendandam libertatem ſaluationis electorum. Hæc enim ſuperabundantia meritorum atteſtatur ꝙ non ex inſufficientia ſatiſfactionum Chriſti & Sanctorum damnati ſunt reprobi, quaſi ſolis electis illa ſuffeciſſent, ſed ex propria iniquitate damnati ſunt reprobi, pro quibus ſufficiens remanet ſatiſfactio, ſi diuina miſericordia ad illos eam applicare vellet.

¶ Si autẽ quæritur, ad quid ſuperabũdant ſatiſfactio Sanctorũ ponitur quũ Chriſti ſatiſfactio ſufficiẽtiſſima ſit pro toto mundo: reſpondendũ eſt, hoc propterea eſſe, vt Chriſti membra ſimillima eſſent capiti: videmus. n. diuinam prouidentiã diſpoſuiſſe, ꝙ Chriſti membra præſertim præcipua, ſibi aſſimilarentur quantũ fas eſt. Vnde ſicut ſunt Sancti quidam aliorũ curatores, quidã aliorum doctores, quidã qui pro alijs merẽtur, de congruo tamen: quidam qui pro alijs impetrant: ita quidam ſunt alienarum pœnarum ſatiſfactores: ita vt aſſimilẽtur Chriſto etiam in hoc ꝙ pro alijs paſſus eſt, dum & ipſi qui patiuntur, plus quàm demerentur, pro alijs ſatiſfaciunt.

QVÆSTIO IIII.

¶ An hic theſaurus ſubditus ſit diſpenſationi Papæ aliter, quàm per ſacramentorum collationem.

CIRCA Quartum de theſauro quæſitum (an ſcilicet theſaurus hic ſubditus ſit diſpenſationi Papæ aliter, quàm per ſacramentorum collationem) ambiguitas magna eſt: q̄m conferre effectum ſacramenti ſine ſacramento, ſpectat ad claues excellentiæ, quas conſtat non eſſe communicatas Papæ, ſed reſeruatas ſoli Chriſto: remiſſio autẽ pœnæ temporalis pro actuali peccato debitæ, eſt effectus ſacramenti: quoniam hoc fit per Baptiſmum, & per tertiam partem ſacramenti pœnitentiæ, quæ eſt ſatiſfactio.

¶ IN HAC Quæſtione ſciendũ eſt, totam difficultatẽ conſiſtere non in hoc, an theſaurus iſte ſit diſpenſabilis per Papã, ſed in hoc, an aliter quã per ſacramentorũ collationẽ poſſit Papa theſaurũ iſtum cõmunicare: q̄m nulla authoritate Scripturæ, nulla ve ratione haberi videtur, ꝙ diſpenſatio talis ſit credita Petro. Authoritas ſi quidẽ illæ, Quodcũq; ſolueris ſuper terram, & quorũ remiſeritis peccata: intelliguntur procul dubio ſecundũ ſubiectã materiam, vt. ſ. quæ ſpectant ad remiſſionem peccatorũ cõmiſſorum ſint ſoluenda & remittenda mediantibus ſacramentis. Ratio quoq; cõmuniter allata, ſ. ꝙ communia bona Eccleſiæ ſunt diſpenſabilia per præſidentem Eccleſiæ: eandem patitur difficultatem. Declaratur enim, ꝙ cõmunia Eccleſiæ bona ſpectantia ad remiſſionem peccatorum, ſunt quidẽ diſpenſabilia per præſidentẽ Eccleſiæ, ſed non quomodolibet: ſed certo modo, hoc eſt per collationem ſacramẽtorum. Ratio demum ducens ad inconueniẽs, puta ꝙ ſuperfluæ ſatiſfactiones Sanctorum fruſtra repoſitæ eſſent in theſauro: quia illę nõ cõmunicantur per ſacramenta, ſicut ſatiſfactiones Chriſti, nec poſſunt diſpẽſari ſine ſacramentis: ergo vanè ſunt in theſauro Eccleſiæ. Hæc inquam ratio facilè ſoluitur, dicendo ꝙ ſunt in theſauro Eccleſiæ, vt à Chriſto diſpẽſentur mẽbris Eccleſiæ militantis, & ꝙ hoc fit quotidie, dum meritis Sanctorum petimus remiſſionem peccatorum, & exaudimur. Ita ꝙ ſecundum has difficultates, huius theſauri diſpenſatio aliter, quàm per ſacramentorum, reſeruata videtur ſummo Sacerdoti Chriſto, qui ſolus nouit merita cauſarum circa remiſſionem peccatorum.

¶ LICET Aũt difficilis ſit notitia quæſtionis huius: quia tñ vniuerſalis Eccleſia facto declarauit, Eccleſiæ prælatos poſſe huiuſmodi

huiuſmodi theſaurum, ſine ſacramentis diſpenſare (dum Epiſcopi indulgentias dant, nõ crudeliter loco ſolius uinculi iniunctionis tranſmittendo ad pęnas purgatorij: ſed gratioſè loco ipſarũ ſatisfactionũ iniunctarũ: ex hoc enim, ut in ſuperioribus manifeſtatũ eſt, oportet dicti theſauri diſpenſationem interuenire: quũ non poſſint aliter fructuoſæ huiuſmodi indulgẽtiæ ſuccedere pœnitẽtijs iniunctis) ideo abſque hæſitatione aliqua etiam, ſi nulla adeſſet ratio fatendũ eſt dicti theſauri diſpenſationem, non ſolum per ſacramenta, quo ad merita Xpi, ſed aliter quàm per ſacramenta quo ad merita Chriſti, & Sanctorum cõmiſſam eſſe prælatis Eccleſiæ: & præcipuè Papæ. Et hoc tantò magis fatẽdum eſt, quantò per Leonem 10. determinatum eſt. Suffragatur autẽ huic ueritati ratio, tantò acceptabilior, quantò magis, ſoluit omnes difficultates accidẽtes in hac re. Eſt autem ratio hæc, Cõmunia præſentis Eccleſiæ bona communicabilia aliter, quã per ſacramenta, ſunt à Præſidente Eccleſiæ diſpenſabilia aliter, quã per ſacramenta: ſed merita Chriſti & Sanctorum, ut ſuperabundãter ſatiſfactoria, ſunt communia bona præſentis Eccleſiæ communicabilia aliter, quã per ſacramẽta: ergo ſunt à Præſidente Eccleſiæ diſpenſabilia aliter, quàm per ſacramenta. Maior propoſitio nullam uidetur habere inſtãtiam. Minor aũt ex ſupradictis clara eſt, excepta ultima particula, ſcilicet, ꝙ hæc bona ſint cõmunicabilia aliter, quàm per ſacramẽta. Quæ particula manifeſtatur ex eo, ꝙ hęc eadem bona potuiſſent ſi uoluiſſent Sancti communicare, non per uiam ſacramenti alijs membris Eccleſiæ in particulari: ex hoc enim ꝙ ipſi potuiſſent hoc efficere aliter, quàm per ſacramenta, ſequitur, ꝙ ſatisfactiones iſtæ ſuapte natura ſunt communicabiles alijs aliter, quam per ſacramẽta. Hinc quoq; monſtratur ualidam eſſe ad propoſitum authoritatẽ illam, Quodcunq; ſolueris: nã uerus illius intellectus eſt, Quodcũq; ſolueris eo modo, quo illud eſt ſolubile, & ſic in omni materia currit, & ad ꝓpoſitũ efficax inuenitur. Eſt enim ſic practicanda, Quodcunq; per ſacramentum ſolubile, ſolueris, per ſacramentum: & ſimiliter. Quodcunque aliter, quam per ſacramẽtum ſolubile ſolueris etiam aliter, quàm per ſacramentum, &c. Et ſic ſubſumendo, quòd pœna temporis, pro actuali peccato debita, eſt ſolubilis & per ſacramentũ & per alienam ſatisfactionem ſine ſacramento applicatam, infertur quòd huiuſmodi pęna poteſt à Petro ſolui, non ſolum ꝑ ſacramentum, ſed etiam per alienam ſatisfactionem ſine ſacramento applicatã. Per hoc etiam ſaluatur ratio communis de poteſtate Præſidentis Eccleſiæ: quoniam uera eſt reſpectiuè intellecta, hoc eſt, quòd bona communicabilia per ſacramenta ſolùm poteſt per ſacramenta communicare: bona autem communicabilia etiam aliter, quàm per ſacramenta communicare. Illud uerò quod gloſſando, ſeu reſpondendo dicitur, ea quæ ſpectãt ad remiſſionem peccatorum cõmiſſa eſſe prælatis Eccleſiæ mediantibus ſolummodò ſacramentis. Verũ eſt de ſpectãtibus ad remiſſionem peccatorum ſimpliciter: non autem de his quæ ſpectant ad remiſſionem peccatorum ſecundum quid, de quorum numero eſt remiſſio pęnæ temporalis pro actuali peccato debitæ: præſupponit enim peccatum ſimpliciter remiſſum, & ſecundum minimum quid tantũ, puta temporalẽ pęnã remittendũ.

¶ ET PER hoc patet ſolutio principalis argumenti. Nã ſine ſacramento cõferre ſacramenti effectum ſimpliciter, ſeu totalẽ, ſpectat ad claues excellentiæ, conferre autem ſine ſacramẽto id, quod partialiter poteſt eſſe effectus ſacramenti, poteſt ꝑtinere, ad claues miniſterij. Sic autem eſt in ꝓpoſito: quoniã remiſſio pœnæ temporalis pro actuali peccato debitę nullius ſacramenti eſt ſimpliciter, ſeu totalis effectus: licet ſit partialis Baptiſmi effectus, & poſſit eſſe partialis aliorum ſacramẽtorũ effectus, & poſſit etiam ſine ſacramento effici, & ſine actu clauium. Quia conſtat, quòd poteſt, uel per proprios actus pęnitẽtis, uel p amicorum ſatisfacientium pro eo actus fieri: ut patet quum aliquis mortificat ſeipſum ieiunando, peregrinando, &c. pro peccatis ſuis: uel amicus ſimilia facit, ut pro amico ſatisfaciat.

TRACTATVS NONVS, DE cauſa indulgentiarum, in duas Quæſtiones diuiſus.

1 *Num neceſſaria ſit aliqua rationabilis cauſa indulgentiarum.*
2 *Num rationabilis indulgentiarum expreſſa ex hoc ipſo ſit rationabilis.*

QVÆSTIO I.

¶ *Vtrum neceſſario requiritur rationabilis cauſa indulgentiarum.*

CIRCA cauſam indulgentiarum dubium duplex occurrit primum, an neceſſario requiratur cauſa rationabilis. ſecundum, an cauſa expreſſa in bulla ex hoc ipſo, quòd eſt expreſſa, ſit rationabilis.

¶ CIRCA PRIMVM, uidetur pars negatiua uera quoniam indulgentiæ indiſcretę, licet peccet concedens, ſunt efficaces. Dicuntur autem indulgentiæ indiſcretę, quæ ex cauſa non rationabili procedunt.

¶ Præterea diſpenſatio miniſteriorum Dei in Eccleſia præſenti, eſt ualida & ſine cauſa rationabili facta: ergo diſpenſatio indulgentiarum etiam ſine cauſa rationabili facta, debet eſſe ualida. Antecedens patet in promotione indignorum: ſi enim indigni aliqui promoueantur ad epiſcopatũ, prioratũ, Abbatiam, &c. quamuis promotor peſſimè diſpenſet huiuſmodi miniſteria: ſacta tamen tenent. Conſequentia verò probatur: quia ſicut credita eſt Papæ diſpenſatio indulgentiarum, ita & diſpenſatio miniſteriorum Dei iuxta illud, Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum Dei.

¶ IN OPPOSITVM autem eſt, quòd indiſcretæ indulgentiæ eneruant ſatisfactionem pœnitentialem, ut dicitur extra, de pœnit. & remiſ. cap. quum ex eo. non eneruarent autẽ, ſi eſſent ualidæ, ſed ſuppleret, adimplentes in ueritate, quod ꝑ ſatisfactionem pœnitentialem agendum erat.

¶ IN hac quæſtione aliquid ſupponitur & aliquid quæritur, ſupponitur enim cum doctrina communi, ꝙ unum requiſitorum neceſſariò ad efficaciam indulgẽtię, eſt cã rationabilis. Quod etiam manifeſtatur, ex eo quòd ſi daretur indulgentia ob cauſam prophanã (puta pro eundo ad theatrum) cõſtat ꝙ indulgẽtia eſſet, nulla. Hoc autem ſuppoſito in quęſtionem uertitur, an quemadmodum ad collationem indulgentiæ requiritur rationabilis cauſa, ita neceſſariò quòd ſine illa indulgentia non eſt ualida, ita ad efficaciã tantæ indulgẽtię (puta centũ uel mille annorũ, &c.) Exigatur ſimili neceſſitate rationabilis cã tãtæ quantitatis indulgentiæ, ita quòd ſine huiuſmodi rationabili cauſa tanta quantitas indulgentiæ eſt inualida.

¶ Ex communibus autem applicatis ad hoc, non eſt difficile cõcludere partem affirmatiuam ueram, ſcilicet ad efficaciam tãtę indulgentię exigitur rationabilis cauſa quantitatis indulgentię, ita quod ſine illa non eſt ualida. Nam ſi ut ſupponit & communiter cõfitemur, rationabilis cauſa eſt ſic neceſſaria ad indulgẽtiam, neceſſariò, ſequitur, quod ad tantam indulgentiã eſt etiã ſic neceſſaria rationabilis cauſa illius quantitatis. Et probatur ſequela inductiuè.

Verum ad minus cõmunia deſcẽdẽdo cõſiderandũ eſt, quòd licet poteſtas Papæ ſuper cõmunia Eccleſię bona tam ſpiritualia quàm corporalia ſit diſpenſatiua: iuxta illud Apoſtoli, Diſpẽſatio mihi credita eſt: res tamẽ ſubiectæ huiuſmodi poteſtati, diuerſimodè illi ſubduntur, & diuerſimodè ab illa attinguntur. Et quantũ ad propoſitũ ſpectat, diſtinguenda ſunt in duo genera, ſcilicet ualidorũ ex ſolo imperio, uel non ualidorum ex ſolo imperio: ſunt enim quædam in Dei Eccleſia: quæ quãtũ ad hoc ꝙ rectè fiat ultra Pontificis imperium exigũt rectã regulã uoluntatis imperantis, ſi tamẽ abſq; recta regula ſolo Pontificis imperio fiũt, ualida ſunt, de quibus iura dicũt, ꝙ multa fieri prohibẽtur, quæ tamẽ facta tenẽt. De quorum numero ſunt diſtributiones beneficiorũ, diſpẽſationes matrimoniorũ in caſibus diſpenſabilibus & ſimilia. Secundum autẽ genus, ſcilicet inualidorum, ex ſolo imperio, adhuc ſubdiſtinguitur: nam quædã inualida ex ſolo imperio, attingi cũ hoc poſſunt à Põtifice uerbo & opere per uiã facti: quædam uerò ſunt inualida ex ſolo imperio, quæ cũ hoc ꝑ uiã facti attingi non poſſunt opere, ſed uerbo tantùm. In primo mẽbro huius ſubdiuiſionis continetur dilapidatio bonorũ eccleſiæ: ſi enim Pontifex ꝓ ſuo libito eccleſiæ terras, &c. donaret, donatio eſſet inualida: quoniã ipſe nõ eſt dominus bonorũ eccleſiæ, & ſi facto & bullis poneret eos, quibus donauit in poſſeſſionẽ, nõ ꝓpterea trãsferret dominiũ rerũ illarũ in illos. In ſecundo autẽ mẽbro continetur diſpẽſatio uotorum: ſi enim uotũ caſtitatis ſolo imperio à Papa diſpẽſetur: cõſtat diſpenſationẽ eſſe nullam. & circa uoti uinculũ, propterea per uiã facti nullũ effectũ Pontifex haberet niſi uerborũ: exequutio enim cuiuſcunq; operis Pontificij ex ſolo imperio emanans, non attingit aliquid circa uoti uinculũ. Tribus igitur exiſtentibus generibus rerũ ſubiectarum diſpenſatiuæ poteſtati Pontificis, facilè parere poteſt quòd primũ genus dupliciter à poteſtate põtificia attingitur, ſcilicet diſpenſatione regulata, & diſpenſatione nõ regulata. Secũdum autẽ à poteſtate quidem põtificia, unico modo attingitur, ſcilicet diſpenſatione, hoc eſt rationabili operatione: ſed ab ipſo Pontifice aliter de facto attingitur, puta diſſipatione, dilapidatione, &c. Tertiũ uerò ſola diſpenſatione, id eſt, rationabili operatione, (ſecluſis uerbis, ſicut & in ſecundo) attingi poteſt tã à poteſtate põtificia, quàm ipſo Pontifice. In quo autem horũ generum indulgentiæ contineantur, facile eſt diſcernere. Quod .n. nõ ſint ſub primo genere (quæ, ſcilicet ſunt ualida ex ſolo imperio) ex eo patet, quod Papa non poteſt dare indulgentias. hac ſola ratione, quia uult: & ſi pro ſolo libito daretur indulgentia, non eſſet ualida: ut ex communi doctrina ſupponimus, &

aliqualiter probatum eſt. Et iterum probatur, ex hoc quòd communia Eccleſiæ bona temporalia non poteſt Pōtifex donare donatione ualida, ex hoc ſolo quia uult: non minus enim pretioſa ac chara Eccleſię ſunt bona communia ſpiritualia quam temporalia: & propterea ſi illorum donatio ex ſolo imperio eſt inualida, multo magis inualida erit borū effuſio ex ſolo imperio. Nec ſoluitur hæc rō, dicēdo, q̄ donatio temporalium eſt cū damno Eccleſiæ: donatio uerò horum ſpiritualium eſt ſine damno Eccleſiæ: nam habere damnum annexū, uel carere annexo dāno, per accidens, ſe habet ad poteſtatem diſpenſatiuam: ut patet ex hoc, quòd etiam in quibuſdam habentibus annexum damnū Eccleſiæ, donatio ex ſolo imperio eſt ualida: ut atteſtatur diſtributio prælationum. Vnde non penes dānum, uel nō damnum attenditur uis poteſtatis diſpenſatiuæ.

¶ Quia igitur communia Eccleſiæ bona ex quibus efficaces ſunt indulgentiæ, non continentur ſub primo genere, & a ſecūdo genere in hoc diſtant, quòd per uiam facti nullū operis ſolius uerbi actum Papa habere poteſt circa illa (non enim poteſt trāsferre poſſeſſionum de facto horum bonorum ſicut poteſt reſpectu temporalium) reſtat, ut ſub tertio genere theſaurus cōtineatur indulgētiarum. Ex quibus poteſt formari talis ratio. Theſaurus indulgentiarum non poteſt ueraciter attingi à poteſtate pontificia, niſi actu ueræ diſpenſationis: ergo tam indulgentia, q̄ tanta indulgentia data ſine cauſa rationabili tantæ indulgentiæ eſt inualida. Antecedens probatum eſt, & ſupponitur ſecūdū communem doctrinam. Cōſequentia uerò quo ad ſecundam partē probatur: tum quia eiuſdem rationis eſt actus dans indulgentiā & dans indulgentiam tantam: ac per hoc ſi ſolus actus ueræ diſpenſationis poteſt attingere theſaurum indulgētię, ſolus etiam ueræ diſpenſationis actus poterit attingere theſaurū tantæ indulgentiæ: tum quia ſi quantitas indulgentiæ attingitur alter, quàm per ueram diſpenſationē, oportet aliū actum fingere, puta actum imperij ſeu liberæ donationis reſpectu talis quantitatis: & tunc aut iſte actus attingit theſaurū uia facti, aut uia iuris: non uia facti, quia ad iſtum theſaurum nullus eſt humanus acceſſus per uiam facti: nec uia iuris, quia de iure ſola diſpēſatio credita eſt Papæ. Sicut ſunt ergo inualidæ indulgētiæ ex cauſa rationabili non ſunt, ita non eſt ualida tanta indulgentia, puta mille annorum, niſi fiat ex cauſa rationabili tantæ quantitatis ſcilicet mille annorum.

¶ AD PRIMAM autem in oppoſitum dicitur, quòd ſententia illa, ſcilicet indulgētiæ indiſcretæ ſunt ualidæ uerificatur de indiſcretis quo ad euentū: non aūt de indiſcretis quo ad cauſā. ſunt enim indulgentiæ indiſcretæ ratione euentus, quando indulgentiæ alias bene cōceſſæ pariunt propter earum multitudinē quaſi cōtemptū, aut ipſarum, aut ſatiſfactionū pœnitētialiū: & tales ſunt ualidæ. Sed ſi ſunt indiſcretæ, quia carent rationabili cā, aut omnino, aut quoad tantam quantitatē, ſunt inualidæ.

¶ Ad ſecundum iam patet reſponſio ex dictis: nam miniſteria ſunt in alio genere diſpenſabilium, & indulgentiæ ſunt in alio diſpenſabilium genere: illorū enim efficacia ex ſolo pendet imperio, horum autem efficacia abſque uera diſpenſatione eſſe nequit. Et propterea non eſt ſimilis ratio.

QVÆSTIO II.

¶ An ex hoc ipſo, quod in bulla exprimitur aliquid pro cauſa indulgentiæ, ſit rationabilis cauſa tantæ indulgentiæ.

CIRCA Secundum de cauſa rationabili indulgentiarum quæſitū (an ex hoc ipſo quod in bulla exprimitur aliquid pro cauſa indulgentiæ, ſit rationabilis tātæ indulgentię) pro parte affirmatiua occurrit multiplex argumentum. Primo, quia aliter prædicatio Eccleſiæ eſſet falſa. Secundò, quia doctrina Romanæ Eccleſiæ periclitaretur. Tertiò, quia non eſſet uniuerſaliter uera illa communis ſententia, indulgentię tantum ualent quantum ſonant. Quartò, q̄a aliter deciperetur populus ab eccleſia: audiens tantam indulgētiam pro tali opere, & exequens illud, ut habeat indulgentiam, & tamen non acquireret illam in ueritate.

Quęcunque indulgentiarū cauſa in bulla expreſſa, niſi manifeſtus ſit error, ſit rationabilis: tamen indulgentiæ nō oportet in ueritate eſſe rationabilem.

¶ QVÆSTIO hæc non eſt mota propter difficultatem, quam in ſe ipſa habeat, ſed ad excitandos illos, qui ſciunt in uniuerſali, & deficiunt in ſingulari. Vnde diſtinguendo de rationabili præſumpto, uel uerò duo dicēda ſunt. Primum, Cauſa indulgentiæ expreſſa in bulla niſi manifeſtus ſit error, eſt ſemp rōnabilis, loquendo de rationabili præſumpto: nam ſicut ſententia à iudice lata, niſi errorē contineat manifeſtū, præſumitur iuſta: ita cauſa à principe expreſſa in diſpenſationibus præſumitur rationabilis, niſi ut dictum eſt, error ſit manifeſtus. Secundū eſt, Cāmq indulgentiæ tantæ expreſſam in bulla, nō oportet eſſe rōnabilem in ueritate. Et ratio in promptu eſt multiplex, tū quia Papa poteſt in iſtis errare, quum non ſit hæc ſententia iudicialis de his quæ ſunt fidei. Vbi ſcito, quòd licet acceſſus ad indulgentias & earū ſuſceptio ſit quædam Chriſtianæ fidei profeſſio, fides tñ Chriſtiana eo modo, quo eſt de indulgētijs, non eſt de hac uel illa indulgentia. Sed ſicut fides noſtra circa Euchariſtiæ ſacramētum eſt, quòd ſub hoſtia ritè conſecrata cōtinetur corpus Chriſti, nō autem eſt, quòd iſta hoſtia ſit ritè conſecrata, neque eſt q̄ ſub hac hoſtia, quæ proponitur adoranda, continetur corpus Chriſti (quia utrunque eorum poteſt eſſe falſum: fidei autem Chriſtianæ non poteſt ſubeſſe falſum) ita circa indulgētias non curādo pro nunc quomodo ſpectent ad fidem, fides noſtra eſt, quòd indulgentiæ ritè datæ ſunt ualidæ: & non ſpectat ad fidē, an iſta indulgētia ſit ritè data, an iſta cauſa eius ſit rationabilis, an iſta indulgentia ſit ualida. Et ſimile eſt de alijs ſingularibus: quoniā hæc omnia poſſunt eſſe falſa: & propterea non ſpectant ad fidē noſtram, ſed ad humanam opinionē ſeu credulitatem, quæ eſt de his ſingularibus, & poteſt falli. Et propterea acceſſus ad indulgentias, in communi quidem eſt quædam fidei profeſſio: ſed acceſſus ad iſtam indulgentiam, procedit ex fide tanquā ex cauſa remota, & humana credulitate huius indulgentię, huius cauſæ, & huiuſmodi tanquam ex cauſa proxima. Et quia effectus ſequitur conditionem cauſæ proximæ ſicut cōcluſio minorē ſeu deteriorem præmiſſam: ideo poteſt concurſus iſte falli abſq; Chriſtianæ fidei detrimento. Tum quia non ſolum poteſt Papa errare in huiuſmodi, ſed etiam facilè poteſt errare, ſicut & in alijs ſimilibus actibus. Dare ſiquidem indulgentias, conſiſtit in actibus abſolutionis & diſpenſationis: abſoluuntur enim per eas pœnitētes ab iniunctis pœnitentijs, & diſpenſatur theſaurus meritorū Chriſti, & ſanctorū: ſed tā in actu abſolutionis, q̄ in actu diſpenſationis facilè cōmitti poteſt error, etiam ex propoſito: ut patet in diſpēſatione uotorum, & in diſpenſatione bonorum temporalium Eccleſiæ, & miniſteriorū eccleſiaſticorū, & in abſolutionibus à cenſuris & iuramentis in præiudicium aliorum, &c. ergo in hoc quoque ſingulari facto quo dat indulgētiā, ſeu exprimit talē cām p̄ tanta indulgētia, errare, facilè poteſt. Nec eſt recurrēdum ad Spiritusſancti aſſiſtētiam, & proptereà piè deberet credi, q̄ non poteſt Papa in iſtis errare. Nam in maiori cauſa p̄miſit Spiritusſanctus Romanos Pontifices errare, ſcilicet in cā ſpectante ad ſacramentum matrimonij: in qua (ut habetur extra, de ſponſa duorū in c. licet) Alexāder. 4. dicit, quāuis aliter à quibuſdā p̄deceſſoribus noſtris ſit aliquando iudicatū q̄ longè plus eſt quàm dare indulgentiam indiſcretā ex cā: tum quia erat cauſa ſacramentalis: tum quia iudicialiter actū eſt: indulgētiæ autem poſſunt dari paſſim ſine cōſilio & ſine meditatione: ac p̄ hoc ſine diſcretione. Quāuis igitur nō ſpectet ad ſubditos, diſcutere & iudicare de pontificij indulgentijs, aut cauſarū meritis dubium tamen non eſt poſſe etiam per Papam dari indulgentias indiſcretas, & quo ad cauſam, & quo ad euentum.

¶ AD PRIMVM Ergo in oppoſitum dicitur, quòd prædicatio eccleſiæ quo ad indulgentias, tripliciter ſe habet: Primò narratiuè: prout ſcilicet narrat cōtenta in bulla: & hic nulla eſt falſitas qm̄ narratio eſt. Secundo doctrinaliter: & hic ſubdiſtinguitur. Vel docendo doctrinam fidei, & ſic etiā nullū eſt periculū falſitatis: quoniam ſicut fides non ſe extendit ad iſtā indulgētiā aut iſtā cauſam iſtius indulgētiæ, ita nec doctrina eccleſię extendit ſe ad hæc ſingularia. Vel docēdo opiniones doctorum: & ſic poteſt prædicare falſa, ſi opinio prædicata eſt falſa: & propterea ad præſeruādam prædicationem ab huiuſmodi falſitate, debēt prædicatores, aut opinatiuè, aut recitatiuè opiniones prędicare.

¶ Ad ſecundum dicitur, quòd aliud eſt loqui de doctrina Romanæ eccleſię, ſeu Romani Pontificis, & aliud eſt loqui de operibus eiuſdem. Docuerunt ſi quidem Romani Pontifices multis indulgentiarum cauſis rationabilibus dari: ſeq̄ qua doctrina cōtinetur, quòd etiā tanta indulgentia debet procedere ex cauſa rōnabili tantæ quantitatis, ut ſuperius deductū eſt. Factum autem, quod in bullis indulgentiarum continetur, ſi quandoque periclitaretur non propterea Romanæ eccleſiæ doctrina periclitaretur.

¶ Ad tertiū dicitur dupliciter. Primò quòd illa ſententia cōmunis intelligitur negatiuè, hoc eſt non plus ualent quàm ſonant: diuulgata enim eſt ſententia illa ad excludendas extenſiones indulgentiarum ad ea quæ ſub earum tenore nō continentur. Secundò dicitur quòd uera eſt de indulgentijs diſcretis: non autē de indiſcretis quò ad cauſam. Poteſt & tertiò dici, quòd uera eſt in foro exteriori in quo ſtatur præſumptionibus iuris.

¶ Ad quartum dicitur, quòd populus poteſt quidē decipi in huiuſmodi: ſed non decipitur ab eccleſia, ſicut etiam poteſt decipi adorādo hoſtiā propoſitā à ſacerdote in miſſa. Si contingeret autem huiuſmodi populū falli, falleretur aut à propria credulitate, aut ab humanis opinionibus, aut ab indiſcreto facto dātis indulgentiam, uel ab omnibus ſimul: & non ab eccleſia, ad cuius doctrinam non ſpectant hæc ſingularia, ſicut nec ad eius fidem.

TRACTATVS DECIMVS DE Suſcipientibus indulgentias, in duas queſtiones diuiſus.

1 ¶ *Num præter gratiam ex parte ſuſcipientis neceſſaria ſit aliqua diſpoſitio.*

2 ¶ *Num tempore, quo ſit opus pro indulgentia, oporteat operantem eſſe in gratia.*

QVÆSTIO I.

¶ *An præter gratiam requiratur ex parte ſuſcipientis indulgentias, aliqua alia diſpoſitio.*

CIRCA Suſcipientes indulgentias, dubium duplex occurrit. Primum, an præter gratiam requiratur ex parte ſuſcipientis aliqua alia diſpoſitio. Secundum eſt, an tempore quo ſit opus pro indulgentia, oporteat operantem eſſe in gratia.

¶ET IN PRIMO Quidem dubio pro parte negatiua eſt autoritas doctrinæ communis, tenentis ad indulgentiam ſufficere tria: autoritatem in dante, gratiam in ſuſcipiente, pietatem in cauſa.

¶ In oppoſitum eſt, quod ad plenariam remiſſionem pœnæ per viam ſacramenti pœnitentiæ, non ſufficit gratia ex parte ſuſcipientis: ergo nec ad plenariam huiuſmodi remiſſionem per viã indulgentiæ ſufficit gratia ex parte ſuſcipientis. Antecedens eſt clarum alioquin quilibet confeſſus in gratia, cõſequeretur plenariam remiſſionem pœnæ. Conſequentia verò probatur: tum quia ſacramentum eſt potius, quàm indulgentia: & diſtributor theſauri per ſacramentum eſt longè liberalior, quàm quilibet Pontifex: quoniam liberalitas diuina in infinitum excedit liberalitatem humanam.

¶IN HAC Quæſtione, quia difficile admittitur oppoſitũ eorum, quæ conſueuimus, cenſorem deſidero, intellectũ mundum ab opinionibus. Videtur ſiquidem mihi rationabiliter dici ꝙ nõ ſufficit ſola gratia ex parte ſuſcipientis ad veraciter cõſequendam indulgentiam coram Deo. Sunt ſiquidem confeſſi in gratia duplicis ordinis: quidã ſoliciti ad ſatisfaciendum per ſeipſos pro peccatis ſuis, quidam negligentes ſatisfacere per ſeipſos. Primi condignas pœnitentias vel petunt à confeſſoribus ſibi imponi, parati eas implere: vel ſponte illas aſſumunt, dum continuè ſtudent per ſua ſancta opera ſatisfacere, ieiunando, orando, eleemoſynas dando, &c. ad hoc Secundi verò paruiſſimam pœnitentiam aut rogant, aut læti ſuſcipiunt: & quũ illam impleuerint (quàm ſciunt eſſe minimam) nõ curant amplius de ſatisfaciendo, reputantes ſibi ſufficere, ꝙ non ibunt ad infernum. Et hi ſunt, quibus indulgentiæ nõ proſunt, iudicio meo. Et ratio quæ me mouet eſt: Nullus indignus aliena ſatisfactione pro pœna ſibi debita, conſequitur veraciter fructũ indulgentiæ: ſed quilibet in gratia conſtitutus negligens ſatisfacere per ſeipſum, eſt indignus aliena ſatisfactione pro pœna ꝓprijs peccatis debita: ergo nullus conſtitutus in gratia negligens ſatisfacere per ſeipſum, acquirit fructum Indulgentiæ. Maior propoſitio intelligentibus terminos eſt euidẽs: indulgentia enim per ſatisfactionem alienam (hoc eſt Chriſti, & Sanctorum) parit fructum, qui eſt remiſſio pœnæ temporalis pro actuali peccato debitæ: ac per hoc ſi eſt aliquis indignus aliena ſatisfactione, indignus eſt indulgentia. Indignos autem indulgentia non conſequi veraciter fructum illius, tam verum ac manifeſtum eſt, vt probatione non egeat, apud intelligentes, diſtributionem diuinorum donorum in ſolis diſpoſitis habere locum: conſtat autem indignos non eſſe diſpoſitos, & diuina operatione remiſſiones fieri pœnarum per indulgentias humano miniſterio ritè conceſſas.

¶ Ad euidentiam autem minoris prælibanda ſunt duo: primũ eſt, ꝙ ſatisfactio pro pœna temporali, actuali peccato debita, eſt onus perſonale: tenetur enim ipſe qui peccauit, facere ſatis. Secundum eſt, ꝙ licet tam contritio quam confeſſio ſit ita perſonalis, ꝙ non poſſit per amicum ſuppleri, ſatisfactio tñ quia per exteriora bona fit, inter quæ computantur amici, ita eſt onus perſonale, ꝙ capax eſt amicabilis adiutorij. Quibus præmiſſis probatur minor, primò ſic: Indignus amicabili adiutorio, eſt indignus aliena ſatisfactione, ſed conſtitutus in gratia, negligens ſatisfacere per ſeipſum indignus eſt amicabili adiutorio: qm̃ amicitiæ ratio poſcit, ꝙ amicorum ſit idem velle & idem nolle: & propterea, ſi ego pro meipſo nolo ſatisfacere: par eſt vt amicus quoq; hoc nolit, quin potius non amicè peterem vt me negligente ſatisfacere, ipſe pro me pateretur. Poſſentq; rectè huiuſmodi negligentes, quærenteſq; per indulgentias ſatisfacere, verbo Domini reprehendi. Alligant onera grauia & importabilia in humeros hominum, id eſt amicorum: digito autem ſuo nolunt mouere ea. Nec obſtat ꝙ Sancti iam paſſi ſunt: qm̃ ſimilis eſt ratio de paſſionibus præteritis & futuris, quia illis ſolis proſunt præteritæ, pro quibus patiendum fuerat: & ideo ſi pro huiuſmodi negligentibus non fuerat ab amicis patiendũ, nec poſtea ꝙ paſſi ſunt illis amicorum proſunt paſſiones. Secundò probatur eadem minor ſimiliter ex habitudine ad communẽ Eccleſiæ theſaurũ: quia in qualibet bene ordinata repub. quantumcunq; rationabilis adeſſet qñque cauſa diſpenſandi communem theſaurũ in ciues grauatos ære alieno, negligentes tamen ſoluere, indigni cenſerentur adiutorio theſauri: ex eo. n. ꝙ poſſunt de ſuo ſoluere, & non curant, indignos ſe reddunt tali ſubleuamine. Et niſi tales pro indignis haberentur, foueretur negligentia: qm̃ alij horum exemplo ad ſimilem negligentiam prouocarentur: legis autem eſt facere non negligentes, ſed virtuoſos. Quum igitur Eccleſia ſit à Deo ordinata, æquum non eſt, vt ſpiritualis diſpẽſatio theſauri, negligentes ſatisfacere pro dignis habeat: hoc enim verè eſſet eneruare ſatisfactiones pœnitentiales. Non proſunt igitur indulgentiæ conſtitutis in gratia negligentibus ſatisfacere per ſeipſos: quoniam indigni ſunt indulgentia, ſed oportet vltra gratiam diſpoſitos ipſos eſſe, vt digni ſint alienis ſatisfactionibus: fiunt autem digni per hoc, ꝙ ſunt parati per ſeipſos ſatisfacere: ſic enim ſunt digni amicabili adiutorio ad ſatisfaciendum: parati autem ad ſatisfaciendũ per ſeipſos ſunt, non qui negligunt per ſeipſos ſatisfacere, ſed illi ſoli, quorum voluntas ſic eſt ad ſatisfaciẽdum parata, ꝙ nõ retardat opus niſi impedita. Confirmatur autem hoc ex antiqua forma indulgentiæ, quum dicitur, Verè pœnitentibus. Pœnitens enim dupliciter dicitur, vel per excluſionem contrarij: quia ſcilicet nihil habet in ſuo animo contrarium pœnitentię: & hoc modo quilibet exiſtens in gratia, eſt pœnitens, etiã ſi ſit negligens ad ſatisfaciendum. Vel per poſitionem virtualis pœnitentiæ: quia ſcilicet vis affectus pœnitentialis in eo ſecundũ veritatem viget: & hoc modo pœnitens non eſt niſi ſolicitus ad per ſeipſum ſatisfaciendum. Quum ergo dicitur, Verè pœnitentibus, niſi ſuperfluè, ſed ad maiorem expreſſionem appoſitum ſit ly Verè, denotat indulgentias non conſequi pęnitentes negligentes, ſed pœnitentes ſolicitos, qui ſoli ſunt verè pœnitentes, ſignificante Participio actũ pœnitendi: qui nõ inuenitur apud negligentes, ſed apud ſolicitos. Manifeſtius quoq; ſuadetur hoc idem ex alio verbo eiuſdem formæ, quum dicitur, de iniunctis pœnitentijs: conſtat enim communiter, quemlibet pœnitentẽ paratum eſſe ad iniunctã pœnitentiam peragendam, alioquin non acceptaſſent illam. Et propterea ex hoc verbo duo habentur: alterum eſt, ꝙ indulgentia niſi noua forma detur, non abſoluit, niſi à pœnitentijs iniunctis. Alterum eſt, ꝙ indulgentia non prodeſt, niſi parato per ſe ſatisfacere, primum enim horũ explicitè, ſecundum autem implicitè (inquantum paratus ad ſatisfaciendum ſupponitur) ex eodem uerbo habetur.

¶ Et hinc ſequitur primò, ꝙ ſi uſtiã faceret quis ſibi iniũgi magnas pœnitẽtias à confeſſore, nõ ut ipſas adimpleret, ſed ut per indulgentias ipſas exolueret: qm̃ hoc non eſt eſſe paratũ ad ſatisfaciendum, ſed ad imponendum amicis iugum ſuum. Sequitur ſecũdò, ꝙ ſi forma indulgentiæ mutaretur, & ad nõ iniunctas extenderetur pœnitentias, diſpoſitio tñ ſuſcipientis non proptereà mutaretur, qm̃ ex natura rei exigitur ex parte ſuſcipientis eſſe paratum ad ſatisfaciendum ſecundũ uires per ſeipſum: ut declaratum eſt. Nec intelligo hanc præparationem ad ſatisfaciendũ ita ſtrictè, quin per aliquid æquiualẽs, aut maius ſuppleri poſſit, ut patet ex hoc ꝙ contingit qñque cauſam pro qua datur indulgentia tale, ac tm̃ exigere opus ut excedat præparationem ad ſatisfaciendum: puta ſi detur plenaria pro actu quo ſe exponit morti pro Chriſto, aut perpetuæ mancipationi alicuius pij ſeruitij, aut aliquo huiuſmodi: & tunc cauſa indulgentiæ ex parte concedentis tenet locũ cauſæ rationabilis tantæ indulgentiæ, & ex parte ſuſcipientis ſupplet locum diſpoſitionis reddentis dignum amicabili ſatisfactione. Secus autem eſt ſi detur plenaria pro uiſitante aliquam Eccleſiam: nam dato ꝙ cauſa eſſet rationabilis ex parte concedentis, uiſitatio tamen ipſa non ſupplet uicem præparationis ad ſatisfaciendum: quum nec illi æquiualeat, nec excedat.

¶AD OBIECTIONEM Autem in oppoſitum dicitur, quantũ ad diuum Tho. ſpectat, ꝙ aliorum opiniones ſequutus eſt, ut ipſemet tria illa colligẽdo explicat in 4. ſent. diſt. 20. q. 1. ar. 3. q. 2. Quantũ uerò ad cõmunẽ doctrinã, qa nõ niſi opinatiua eſt (cũ bona reuerẽtia dictũ ſit) nõ incõuenit ad inuentis ab ipſis aliquid noui ſuperaddi, qđ ſub forma indulgẽtiæ latebat, & ratione probabili roboratur. Et ſcito, ꝙ iuxta hunc dicendi modum ſoluuntur omnes quæſtiones, tã de nimis largo Dei foro, quàm de omittẽdis ſuffragijs pro plenariè abſolutis in morte, quã de admiratione ſapientũ, & de obloquutionibus detrahentium, & excitantur Chriſti fideles ad pœnitẽtiæ opera. Nec aliquid adimitur efficacię indulgentiarũ: ſicut nihil adimitur efficaciæ ſacramentorum ex hoc, ꝙ oportet accedentes ad illa

eſſe dig nè diſpoſitos, ſi fructuoſa ſibi eſſe volunt: ſoli ſi quidem indigni indulgentia, ab illius fructu iuxta hunc dicendi modum excluduntur.

QVÆSTIO II.

¶ *An tempore, quo fit opus pro indulgentia, oporteat operantem eſſe in gratia.*

CIRCA ſecundũ verò quæſitum de cauſa indulgentiarum, ſciendum eſt, q̃ dupliciter dantur indulgentiæ. Vel ita q̃ tempus indulgentiæ & tempus operis ſit vnum & idem, vt quum datur indulgentia viſitanti Eccleſiam. Et tunc non habet locum hæc quæſtio: quoniam conſtat tempus fructus indulgentiæ coexigere gratiam in percipiente illum. Vel ita q̃ aliud ſit tempus operis, & aliud ſit tempus percipiendi fructum indulgentiæ: vt quum datur indulgẽtia ſemel in vita & ſemel in morte ſuſcipientibus crucẽ. & tunc habet locum propoſita quæſtio, an exigatur gratia tunc, quum ſit opus pro quo datur indulgentia.

¶ Videtur etiam pars negatiua vera. Tum quia abſq; gratia tpe operis ſaluari poſſunt omnia requiſita ad fructum indulgentiæ: nam ſaluatur authoritas in dante, pietas in cauſa, gratia etiam ſolicita in ſuſcipiente tempore quo ſuſcipit illam: ergo, &c.

¶ Tum quia non minus valet huiuſmodi opus pro ſe, quã pro alio, ſed ſi pro alio (puta exiſtente in purgatorio) opus hoc qs faceret ſine gratia, indulgentia valeret pro illa anima, præſuppoſito, vt quandoque fit, q̃ poſſit quis accipere indulgentiam pro defuncto faciendo tale opus: ergo ad faciendum opus pro indulgentia non requiritur gratia.

¶ IN HAC quæſtione videtur mihi non ſolùm tutior ſed longè rationabilior pars affirmatiua, ſ. q̃ exigitur gratia etiam tempore operis. Probatur q; hoc dupliciter. Primo ex antiqua indulgentiarum forma, quum ordinatè vtrunq; exprimitur, ita q̃ primo loco exprimitur gratia, & ſecundo exprimit opus, non qualitercunq;, ſed vt ipſa gratia afficiat operantem: dicitur enim ſic omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui viſitauerint talẽ eccleſiã, ſeu qui manus porrexerint adiutrices, &c. Vbi manifeſtè patet, ex forma eccleſiæ conſueta haberi pœnitentiam ſeu gratiam coexigi ad tale opus, pro quo fit indulgentia. Deinde probatur hoc ratione, Sicut theſaurus ciuilis non niſi pro ciuili cauſa diſpenſatur: Ita theſaurus vitalis non niſi pro ſola vitali cauſa diſpenſatur, ſed theſaurus indulgentiarum eſt theſaurus vitalis, vtpote ex paſſionibus viuis Chriſti & Sanctorum conſtans, & vitæ æternæ impedimenta tollens: ergo pro ſola vitali cauſa communicatur, ſed opus extra gratiam non eſt viuum, ſed mortuum: ergo pro eo theſaurus indulgentiarũ non communicatur.

¶ Et confirmatur ex hoc, q̃ reliqua requiſita ad diſpenſationẽ theſauri indulgentiarum ſunt viua: viuunt enim qui paſſi ſunt Sancti, viuę ſunt & paſſiones eorum, viuit, & ſummus Sacerdos qui eſt principalis diſpẽſator indulgentiæ, viuit particeps indulgentiæ: ergo & viuam oportet eſſe cauſam indulgentiæ: quę eſt enim conuentio lucis ad tenebras, & vitæ ad mortem?

¶ Nec obſtat q̃ Pontifex dans indulgentiã, poſſit eſſe mortuus ſecundum uitam gratiæ: quoniam ipſe miniſter tantùm eſt, & uelut inſtrumentum Chriſti concurrit. Ad cauſam enim principalem reſpiciendum eſt, ut patet in ſimili: quum ſcilicet dominus in charitate exiſtens per reprobum diſpenſatorem eleemoſynas diſtribuit: eſt enim opus illud uiuum, non obſtante ſpirituali morte miniſtri. Oportet ergo uiuum eſſe opus pro quo datur indulgentia.

¶ AD PRIMAM ergo obiectionem in oppoſitum, dicitur falſum eſſe, quod ſine uiuo opere omnia requiſita ad indulgentiam ſaluantur: nam pietas in cauſa claudit in ſe uitam operis. Ex hoc enim q̃ exigitur pietas in cauſa, hoc eſt in opere, pro quo datur indulgentia: conſequens eſt q̃ exigatur etiam uita: nam pietas ipſa niſi ſit uiua pietas, non eſt quum nulla ſit Chriſtiana uirtus ſine charitate.

¶ Ad ſecundum dicitur: q̃ opus mortuum ſicut nõ ſufficit ad indulgentiam pro ſe pro tempore, quo erit in gratia: ita non ſufficit ad indulgentiã pro alio exiſtẽte in gratia. Et ſi inſtetur, q̃ eleemoſyna facta extra charitatem pro exiſtente in purgatorio, valet pro illo, ergo multò magis ualet mediante indulgentia: reſpondetur q̃ eleemoſyna talis nõ ualet pro defuncto per modum ſatiſfactionis, ſed per modum ſupplicationis: ſcriptũ eſt enim: Abſconde eleemoſynam in ſinu pauperis, & ipſe orabit pro te. Peccatorum autem ſupplicationes quandoque exaudiri Auguſt. teſtatur reprehendens uerbum cæci nati: Nos ſcimus quia peccatores Deus non exaudit. Ex hoc autem q̃ ualet per modum ſupplicationis mortuæ, non ſequitur q̃ ualet pro indulgentia acquirenda: quoniam indulgentia habet uim ſatiſfactionis uiuæ, ſupplicatio autem mortua, ſoli miſericordiæ innititur Dei, cui ſupplicatur.

TRACTATVS VNDECIMVS
De modo tradendi ſeu ſuſcipiendi ſacros ordines.

ARTICVLVS VNICVS.

¶ *Quomodo tradantur, vel ſuſcipiantur ſacri ordines.*

CIRCA Sacramenta tam extremæ unctionis, quàm ordinis nihil mihi ſcribendum occurrit, niſi circa ſacramentũ ordinis cautos reddere ne pertinax quiſquã, aut leuis ſit circa modum tradendi, aut recipiendi ordines. Nã, ſi collecta fuerint quæ pontificales codices, quorum ratio autoritaſque doctrinæ tradidit, incerta ualde apparebit presbyteratu excepto, reliquorum natura ordinum. Et de minoribus quidem ordinibus & ſubdiaconatu Magiſter ſententia. in 24. diſtinct. 4. ſentent. dicit inſtitutos eſſe ab eccleſia. De diaconatu uerò ambiguum magis eſt: quia non conſtat ex actibus Apoſtolorum Diaconos altaris, ſed Diaconos menſarum & uiduarũ inſtitutos eſſe ab Apoſtolis Actuũ ſexto, quin potius oppoſitũ ibi dicitur qm̃ Diaconi altaris ad orandum & prædicandum ordinantur (ut in pontificalibus patet) ibi uerò dicunt Apoſtoli nos uerò orationi & miniſterio uerbi inſtãtes erimus. Quocirca licet tunc nõ fuerint Diaconi altaria inſtituti, uidentur ab Apoſtolis inſtituti, licet neſciatur quando, & ubi. Iungit ſiquidẽ Diaconos Epiſcopis Paulus ad Philippenſes ſecũdo, dicẽs: omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis cũ Epiſcopis & Diaconibus: & primæ ad Timotheũ tertio, deſcripto Epiſcopo, deſcribit qualis debet eſſe Diaconus. Et quia ambę Eccleſię: ſcilicet Philippẽſis & Epheſina (cuius erat Timotheus Epiſcopus) erant Eccleſię Gentium, in quibus nõ legimus uixiſſe in communi Chriſtianos, ut Hieroſolymis, ac per hoc nõ egebant Diaconis menſarũ & uiduarũ: ideo Diaconi altaris uidẽtur eſſe iſti. Et confirmatur ex Dio. ponente diaconatus ordinem in primitiua Eccleſia: unde diaconatũ ab Apoſtolis credimus cępiſſe. Et quod magis urget, nulla uidetur certa forma in diaconatu: nã ſecundũ antiqua põtificalia impoſitio manuũ ſuper Diaconum non habet certam uerborũ formam, niſi orationem illã. Emitte, quæſumus, in eos Sanctum ſpiritum, &c. quæ ſecundũ noua põtificalia poſt impoſitionem manuum dicenda eſt. Datio autem libri Euangeliorum certam habet formã uerborum: ſed tunc non imprimi characterem ex eo uidetur, q̃ antequam Euangelium aliquod eſſet ſcriptũ, Diaconi ab Apoſtolis uidentur ordinari, non dicendo: Accipe poteſtatem legendi Euangelium, ſed ut creditur per impoſitionem manuum. Idem quoq; apparet in ſubdiaconatu, in quo nullũ põtificale habet niſi materiam ſine forma, ſ. traditionem calicis uacui, &c. Taceo de minoribus ordinibus, in quibus uarietas multiplex inuenitur inter antiqua pontificalia: ex quibus apparet q̃ huiuſmodi ordines ſacramentalia quædam uidentur magis quàm ſacramenta. Et ad hoc ducit ratio: quia per nullum dictorum ordinum poteſt ordinatus actum aliquem, qui ſi ſine illo ordine fieret, eſſet nullus: ut patet diſcurrendo per ſingulos actus Diaconi & inferiorum. Et per hanc rationem epiſcopatus uidetur ordo: quia aliquem actum poteſt Epiſcopus, qui a non Epiſcopo factus nullus eſt: ut confirmare, præſuppoſita ueritate decretalis extra de conſuetudine, cap. quanto.

¶ HÆC Autẽ ſunt collecta non ea ratione, ut nouã uelimus ingerere doctrinã de ſacramento ordinis: ſed ut doctus quiſq; percipiat incertitudinem materiæ, de qua eſt ſermo: & nõ uelit plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatẽ: hoc eſt, ut ſit contentus conſueto põtificali Eccleſiæ, in qua ordinatur. Et ſi aliquid fuerit omiſſum eorum, quæ ex nouis pontificalibus ſunt addita (puta quia non eſt datus ſubdiacono liber Epiſtolarum cum illis uerbis, Accipe librum, &c.) nõ propterea ſuppleri oportet in alia ordinatione huiuſmodi omiſſum: huiuſmodi enim noua additio non facit legem nouam. Nec mihi aliquis obijciat oppoſitum me alibi ſcripſiſſe, dum de ſimultate cõtractus in primo quolibeto ſcripſi. Hæc enim non aduerſantur illis: quoniam nõ niſi de his quorum contractus ſimul cum traditione in pontificali mandatur, loquutus ſum.

¶ Tutius tñ eſſe conſtat ſequi antiqua põtificalia in tribus infimis ordinibus, quàm modernũ, in quo oſtenſio materię prius mandatur cũ uerbis, & poſtea tactus materiæ. Et certe mirum eſt, quũ corrector ille mutauerit miniſtrum materię in acolytatu, ſ. Archidiaconũ in Epiſcopum, ut tutiorẽ uiam eligeret q̃ in præcedentibus ordinibus labori Epiſcopi nõ pepercit ut tutiorem uiam eligeret. In antiquis ſiquidem põtificalibus diuerſimode de minoribus ordinibus habetur: nã alicubi de oſtiario & lectore habetur, Tradit ſibi claues uel librũ Epiſcopus, dicẽs, de exorciſta uerò habetur: Accipiat librum de manu Epiſcopi dicentis.

dicentis ſibi: de acolyto autem accipiat candelabrũ, &c. da manu archidiaconi dicẽte ſibi Epiſcopo. Vbi apparet ſemp ſimultas formæ & materiæ: & ꝗ materia non eſt monſtratio, ſed traditio & acceptio. Alicubi uerò habetur, ut in nouo pontificali tempore Innocentij octaui impreſſo legis.

TRACTATVS DVODECIMUS de Contractu matrimonij in tres diuiſus quæſtiones.

1 *Num matrimonium contractum per procuratorem ſit ſacramentum.*
2 *Num contractus matrimonij clandeſtinus ſit quandoque licitus.*
3 *Num matrimonij contractus non propter prolem, nec propter uitandam fornicationem ſit licitus.*

¶*De ſacramento matrimonij Triplex quæſitum.*

CIRCA ſacramentũ matrimonij paucula tractanda occurrũt. Et primò circa ipſum matrimonij contractum tria occurrũt dubia. Primum eſt, an matrimoniũ contractum per procuratorem ſit ſacramentũ. Secundum, an contractus matrimonij clandeſtinus ſit quandoque licitus. Tertium eſt, an matrimonij contractus nõ propter prolem, nec propter uitandam fornicationem, ſit licitus.

QVÆSTIO I.

¶*An matrimonium contractum per procuratorem. ſit ſacramentum.*

CIRCA primum ratio dubij eſt, quia matrimonium inter fideles uerũ & ratũ eſt ſacramentũ: contractus autem huiuſmodi per procuratores efficit matrimonium uerum & ratum: ergo eſt ibi ſacramentum.

¶Præterea, Coniugium inter infideles eſt ſacramentum, ut dicitur extra de diuortijs cap. gaudemus: ergo à fortiori coniugium huiuſmodi quod eſt uerum & ratum eſt ſacramentum.

¶IN OPPOSITVM eſt, ꝗ nullum ſacramentum miniſtratur per procuratorem. Ad hoc dicuntur duo: primum directè reſpondendo quæſito, ꝗ matrimonium contractum tantummodo per procuratorem non eſt ſacramentum Eccleſiæ. Quod manifeſtatur dupliciter. Primò, quia nullum ſacramentum ſuſcipitur per procuratorem: quia receptio ſacramenti eſt paſſio pſonalis, quum ſit intus quidem receptio gratiæ ſacramẽtalis, foris uerò exigat aliquã in ſua perſona ſenſibilem actionẽ uel paſſionem, ut patet ex cõmuni ratione in omnibus ſacramentis. Et confirmatur ex hoc, ꝗ ſacramentum pœnitentiæ nõ poteſt ſuſcipi per procuratorem: nam ſicut ſacramentum matrimonij conſiſtit in contractibus, ita ſacramentum pœnitentiæ cõſiſtit in actibus iudicialibus: tã autem in iudicialibus quàm in contractibus nihil prohibet multa fieri per procuratorẽ, niſi ratio ſacramenti: poteſt enim quis iudicari, abſolui, ligari per procuratorem, ſed non ſacramentaliter: & ſimiliter poteſt qs contractũ facere de propria perſona per procuratorẽ, ſed non ſacramentaliter. Et confirmatur rurſus: quia ſi per procuratorẽ poſſet ſuſcipi ſacramentum, ſequeretur, ꝗ dormiẽtibus ambobus coniugibus dum procuratores contrahunt, coniuges ſacramentũ ſuſciperent, & nihil omnino à ſeipſis, aut miniſtro aliquo ſacramenti circa ipſos tunc fieret: quod nõ ſolũ eſt abſurdũ, ſed non intelligibile, ſtante conſtantia ſacramẽti ex materia & forma, &c. & ultra hoc ſequeretur, ꝗ dormiens peccaret mortaliter peccato ſacrilegij, ſuſcipiens ſacramentũ in peccato mortali, ſi contigiſſet ut fuiſſet tunc dormitũ in peccato mortali: non eſt ergo coniugium contractum inter fideles per procuratores ſacramentũ, donec coniuges ipſi corã ratificent contractum: quòd tunc fit, quum coram poſitis primò manifeſtant ſibi inuicem ſe habere ut coniuges.

¶ Secundum eſt, quod licet huiuſmodi coniugium per procuratorem contractum non ſit ſacramentum: eſt tamen uerum coniugium, dirimens quodcunque aliud poſteà contractũ conſummatum, multo magis quàm primum coniugium inter infideles dirimit ſecundum: ut dicitur extra de diuor. c. gaudemus. Poteſt tamen facilius diſſolui de conſenſu partium apoſtolica authoritate matrimonium per procuratorem contractum, quam per ſeipſos coniuges contractum: quoniam in illo deeſt ſacramentum, quod non deeſt huic.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem in oppoſitum, dicitur ꝗ coniugium dicitur ratum dupliciter, uel radicaliter, uel formaliter. Et ꝗ coniugium fidelium per procuratores contractum eſt ratum in radice Baptiſmi, non autem eſt ratum ex forma ipſius ſacramenti matrimonij: coniugium autem inter infideles neutro modo eſt ratum.

¶Ad ſecundam dicitur quòd uel eſt loquutio intranſitiua, ut dicatur ſacramentum coniugij pro coniugio: uel latiori uocabulo ſumitur ſacramentum: & non propriè, ut reſtringitur ad ſignificandum ſacramentum nouæ legis, de quo ſolo eſt noſtra quæſtio.

QVÆSTIO II.

¶*An matrimonij contractus clandeſtinus ſit quandoque licitus.*

CIRCA ſecundum (an matrimonij contractus clandeſtinus ſit quandoque licitus) abſque argumẽtis dicendum eſt, quòd quum contractus clãdeſtinus non ſit ſecundum ſe malus mortaliter, ſed ratione accidẽtium ex illo conſequentiũ: ideo in caſu, quo ceſſarent omnia inconuenientia, licitum eſſet cõtrahere clandeſtinè, quoniam tunc etiam ceſſaret obligatio iuris poſitiui, quod propter huiuſmodi inconuenientia conſtat emanaſſe. Contingit autẽ de facto pluries caſus iſte quando matrimonium contractũ eſt in facie Eccleſiæ & conſummatum, & tamen fuit in ueritate nullum propter aliquod occultum impedimentum dirimens: puta quia præcognouerat conſanguineam uxoris. Tunc enim habita diſpẽſatione per ſecretas uias poteſt & debet contrahi matrimonium ſine teſtibus ad euitandum ſcandalum, imò nec coniungi debet impedimentum manifeſtare, ſed dulciter rogare ut pro conſolatione ſua uelit ſe iterum acceptare in coniugem, & parte aſſentiente ſufficit. Sic enim euitatur omnis infamia, & intentum habetur: & nullum poteſt inconueniens ſequi ex huiuſmodi clandeſtino contractu.

¶AN VERO ante contractum in facie Eccleſiæ matrimoniũ accidere poſſit caſus, in quo licitus ſit contractus clandeſtinus, non mihi occurrit de clandeſtino per ſe, ſed poteſt contingere de clandeſtino per accidens, quòd ſit aut licitus, aut ſine mortali peccato. Licitus quidem, ſi contingeret carere teſtibus, & oporteret contrahere: ut ſi in bello ſeu direptione ciuitatis ſalui fierent coniuges, poſſent perſonæ habiles contrahere & conſummare: ut uel ſic euaderent opprobria, &c. ceſſant enim omnia inconuenientia, & præter intentionem eſt clandeſtinum matrimonium. Abſque mortali uerò, ut ſi puella ſub malignis tutoribus, ne tradatur uiro imprudenti cum damno debitæ ſibi dotis, aut hæreditatis propriæ, oblata commoditate non ualens habere teſtes præſentes, contraheret cum uiro grato, prudente, &c. ſciens quòd poſt factum publicabunt ipſa & uir contractum: & ſic præualebunt. Ex quo enim parati publicare, contrahunt præter intentum ex rationabili cauſa clam, excuſantur ſaltem a mortali.

QVÆSTIO III.

¶*An matrimonij contractus non propter prolem, aut uitandam fornicationem, ſit licitus.*

CIRCA tertium uerò an matrimonij contractus nõ propter prolem, aut uitandam fornicationem ſit licitus: ratio dubij eſt, quia uidetur ſacrilegium, ſacramentum non ordinari ad finem proprium: finis autem proprius ſacramenti coniugij eſt proles educanda ad cultum Dei, & remedium concupiſcentiæ.

¶In oppoſitum eſt coniugium inter beatam Virginẽ & Ioſeph quod naturalem finem habuit ex parte uirginis.

¶AD HOC DICITVR quòd in contrahendo matrimoniũ, multiplex finis poteſt inueniri: & quantum ad propoſitũ ſpectat, quintuplex finis poteſt conſiderari. Primus eſt finis iſtius contractus ratione actus: & hic eſt proles, uel remedium concupiſcentiæ: hic enim eſt finis coniugij mediante concubitu: ut patet. Secundus eſt ipſius contractus ratione ſui: & hinc eſt mutua poteſtas corporum; ad hoc enim fit hic contractus, ut neuter coniugũ habeat poteſtatem ſui corporis, ſeu alter alterius. Tertius eſt eiuſdem contractus ratione ſacramenti: & hic eſt ſanctificatio coniugum, ut unuſquiſque poſſit uas ſuum poſſidere in ſanctificationem. Quartus eſſet, ſi contractus iſte ordinaretur à contrahente ad aliud extraneum: puta ad aliquod maleficiũ. Quintus eſſet finis nõ cõtractus, ſed contrahẽtis tantummodo: hoc eſt ꝗ eſſet motiuum ut finis ad hoc, ut homo q alias nollet contrahere matrimonium applicaret ſe ad contrahendum matrimonium. Verbi gratia, quum Dauid contraxit cum Abiſach Sunamite, non ordinauit coniugium ad calefaciendum ſe, ſed applicauit ſe ad contrahendum coniugium ut per mulierem caleheret, quum non eſſet alias diſpoſitus ad cõtrahendum matrimonium.

¶Quibus præmiſſis dicẽda ſunt, ad quæſtionem motam, duo.

Primam directè reſpondendo quæſito, ꝙ contractus eſt licitus: quoniam ſufficit coniugio habere vtrumq; finem ſuum proximum, finis aũt proximus ipſius cõtractus ſecundũ ſe, eſt mutua poteſtas corporũ: quatenus uerò ſacramentũ, eſt ſanctificatio, & propterea, & ſi non intendant prolem, neq; remediũ concupiſcentiæ, ſed ſolummodò eſſe coniuges, ſecũdum Eccleſiã, contractus eſt licitus. Et ſic inter ſenes, & quoſcunq; non intẽdentes concumbere, poteſt licitè contrahi matrimonium.

¶Secũdum eſt, ꝙ communi et extranei, ſeu accidentes fines alsero duorum modorum contingunt: vel ut ratio nõ coniugij, ſed coniugij cum tali: uel ut ratio applicationis ad contrahendum coniugium. Ideo cõmuniter huiuſmodi contractus ſunt liciti: quoniam vterq; modus eſt licitus. Exemplum primi modi habetur inter Iacob & Rachelem: propter pulchritudinem enim ipſius, elegit contrahere potius cum Rachele, quàm cum Lia, dicens ſocero, Seruiã tibi pro Rachele filia tua minore, &c. Exemplum ſecundi habetur inter Dauid & Sunamitem. Et primus quidem ſæpe contingit, & clarus eſt omnibus: ſecũdus autem amplius manifeſtatur exemplo & ratione. Simile quidem eſt, ſi ſacerdos aliquis nollet hodie celebrare, ſuperueniẽte autem amico, ut illi morem gerat, applicat ſe ad celebrandũ: ita ſiquis non intenderet matrimonio coniungi, ſuperueniẽte autẽ uidua promittente maria & montes, ut ſibimet utile faciat, applicat ſe ad contrahendum matrimonium cũ illa, intendẽs illam habere coniugem, &c. vtrobique enim aduenientis finis non ponitur finis celebrationis aut coniugij, ſed applicationis ad celebrandum ſeu ad contrahendum. Et hæc eſt ratio quare contractus non redditur illicitus.

¶ET PER hoc patet reſponſio ad obiectionem in oppoſitũ. Nam ſicut ſacerdos aliàs non celebraturus hodie, ut morẽ gerat amico applicãs ſe ad celebrandum, non conſtituit per hoc amicum finẽ celebrationis, ſed applicationis ſuæ: ita qui propter bona temporalia aliàs non contracturus mouetur ad contrahendum coniugium, non conſtituit bonũ illud extrinſecũ finem coniugij, ſed mutationis ſuæ, qua de non uolẽte contrahere factus eſt uolens contrahere: cõiugiũ uerò ipſum ſuſcipit cũ fine ipſius coniugij, etiam ſi de fine ipſius nihil cogitet: ſicut dictus ſacerdos celebrationem ordinat in finem celebrationis, etiam ſi nihil cogitet de fine. Eo ipſo nanque quod intẽdit cõiugium, intendit ipſius finem, quamuis fortè ad illum non ſe diſponat: ſicut ſacerdos intendens celebrare, vult ex hoc ipſo finem celebrationis, quamuis fortè non ſe diſponat ad illum.

TRACTATVS DECIMVS TERtius de Vſu Matrimonij, in duas quæſtiones diuiſus.

1 *Num vſus matrimonij ante benedictionem ſit licitus.*
2 *Num vſus clandeſtini coniugij ſit illicitus mortaliter.*

QVÆSTIO I.

¶An vſus matrimonij ſit illicitus ante benedictionem.

CIRCA Vſum matrimonij, dubium primò occurrit, an ſit licitus ante benedictionem.

¶Videtur enim quòd non. Tum quia ſit contra ſtatutum ac conſuetudinem Eccleſiæ: ut patet 30. q. 5. in pluribus cap.

¶Tum quia quum ſine cauſa rationabili hoc ſit, non euaditur contemptus: quem conſtat conſtituere peccatum mortale.

¶AD HOC dicitur, ꝙ licet quibuſdã uiſum fuerit diſtinguendum de reddẽte, aut petente debitum: & ſimiliter de loco ubi eſt uel non eſt conſuetudo huiuſmodi benedictionis: & ſimiliter de cauſa an ſit rationabilis, uel nõ: Mihi tamen uidetur, ſimpliciter & abſolutè dicendũ, ꝙ huiuſmodi actus non eſt peccatum mortale. Et ratio eſt: quia nullũ apparet in iure præceptũ obligãs ad mortale: imò expreſſè in fine c. noſtrates. enumeratis cõcurrentibus ad nuptias, ſubditur, ꝙ oĩa non ſeruare non eſt peccatum. Conſuetudo quoq; non obligat ad mortale plus quàm ſtatutum, & tanto minus hæc conſuetudo obligat, quanto alicubi (vt in Germania) nobiles nocte præcedente benedictionem, conſummant matrimonium: alicubi uerò (ut in Italia) pœna appoſita ab Eccleſia maritis conſummantibus matrimonium ante benedictionẽ, tam leuis eſt, ut teſtetur minimũ aut nullum eſſe peccatum. Ex parte uero benedictionis quum nulla fiat ſibi iniuria (quoniam nec contemnitur, ſed ſuſcipitur etiam conſummato matrimonio) nec admiſcetur propterea aliquod falſum ſeu mendacium, quoniam nulla fit de uirginitate ibi mentio, nulla habetur rõ mortalis peccati. Nec obſtat ſi dicatur ꝙ canones præſupponunt uirginitatem in benedicendis ſaltem in ſponſa: ut patet ibidẽ, cap. ſponſus. Quoniã hoc de congruitate, & ſecundũ communiter accidentia intelligitur: ut patet ex hoc ꝙ puella corrupta ante coniugium ſecretè ab alio nihilominus licitè nuptialem benedictionem ſuſcipit. Ex parte demum finis ipſius benedictionis idẽ apparet: quia ad duo ordinatur, ſcilicet ad ſolemnem traductionem uxoris (quam conſtat propterea omitti) & ad diuinam obtinendã benedictionem ipſorum coniugum, quæ etiam nõ omittitur. Ex quibus omnibus põt formari talis ratio: Actus coniugij ante benedictionem, &c. quum non ſit illicitus niſi quia præuenit benedictionẽ autè debitam, non plus habet illiciti, quàm ex iniuria uel legis ſeu cõſuetudinis inhibẽtis, uel benedictionis ipſius ſeu eius finis contrahat: ſed ex nullo horum contrahit rationẽ peccati mortalis, ut declaratum eſt, ergo non eſt peccatũ mortale. A ueniali autem peccato non excuſari matrimonij cõſummationem ex parte tam petentis, quàm reddentis ex eo patet, ꝙ ordo ipſe ſtatutus lege uel conſuetudine non ſeruatur, dum ante benedictionẽ fit, quod poſt benedictionem agẽdum erat.

¶AD PRIMVM autem in oppoſitum, dicitur, quòd hoc argumentum nihil ualet, Statutum ſeu conſuetudo Eccleſiæ non ſeruatur, ergo eſt peccatum mortale: plus enim exigitur ad peccandum mortaliter, quàm uiolare ſtatutum, ſeu conſuetudinem Eccleſiæ: quoniam nec omne ſtatutum, nec omnis cõſuetudo Eccleſiæ obligat ad mortale.

¶Ad ſecũdum dicitur, falſum eſſe, quod ubi deeſt rationabilis cauſa uiolandi ſeu non ſeruandi ſtatutum & conſuetudinẽ Eccleſiæ ibi eſt contẽptus: ſtat enim ꝙ ex infirmitate ſeu concupiſcentia ueniali fiat tranſgreſſio. & ſic communiter uidetur accidere in huiuſmodi caſibus: Et propterea quia communiter ex contemptu non fit, communiter non eſt peccatũ mortale.

QVÆSTIO II.

¶An vſus clandeſtini coniugij ſit illicitus mortaliter.

SECVNDO Quæritur an vſus clandeſtini coniugij ſit illicitus mortaliter. Et eſt ratio dubij: quia ſi pars affirmatiua poneretur: aut hoc eſſet ratione annexi ſcandali, aut rõne inhibitionis Eccleſiæ: ſed ſcandalum tollitur, ſi uſus eſt occultus, inhibitio autem Eccleſiæ non facit peccatum mortale, quum in præcedenti art. concluſum ſit vſum coniugij ante benedictionem nõ eſſe peccatum mortale, quamuis ſit contra inhibitionem Eccleſiæ.

¶IN OPPOSITVM Eſt, quòd vſus coniugij non legitimi eſt peccatum mortale: clandeſtinum autem matrimoniũ quamuis ſit uerum & ratum, conſtat non eſſe legitimum: ergo.

¶AD HVIVS Euidentiam recolendum eſt, in coniugijs duplicitur inueniri illicitum & mortale, uel quia malum, ut coniugium cum parente: uel quia prohibitum, ut coniugiũ cum affinibus ſeu conſanguineis quarti gradus. Vſus autem coniugij clãdeſtini utroq; modo illicitus inuenitur, & quia malus & quia prohibitus. Eſt ſiquidem malus, non ſecundum ſe, ſed ſecundum ſibi annexa. Ad cuius pleniorem intelligentiam ſciendũ eſt, quod licet clandeſtinum coniugium cum ſuo uſu hẽat oĩa requiſita ad ſubſtantialia coniugij & eius actus, & propter hoc dicitur ꝙ neutrum eſt ſecũdum ſe malum: ex naturali tamen hominis proprietate, qua eſt animal ſociale atq; politicũ, prouenit turpido in clandeſtino coniugio & eius actu. Ex hoc nanq; ꝙ homo eſt animal ſociale & politicum, prouenit quòd coniugiũ & ipſius actus debeant ſic fieri ut ſint ſine offenſa, & periculo offendendi ſocietatẽ politicã: uſus aũt clandeſtini coniugij annexũ hẽt ſcandalum uitæ ſocialis dum ſcitur commiſceri pſonas quæ neſciuntur coniuges: nec ẽt ſine ſcandalo appareret mulier grauida, & proles fieret, &c. Ipſum uerò coniugiũ clandeſtinũ annexũ hẽt periculũ offendendi alteram ſocialem: quia poſſet alter coniugũ noua inire connubia, dum ignoratur ligatus altero cõiugio. Eſt igitur tã clandeſtinũ coniugiũ quã ipſius actus, etiam ſi prohibitio legis non eſſet de genere malorum moraliter, non ſecundum ſe, ſed ſecundũ ſibi annexa.

¶Verum autem ſit mortale peccatum, cõſiderandum reſtat ex vtroq; principio: ſcilicet annexæ moralis malitiæ & legalis inhibitionis. Ex parte ſiquidẽ moralis iniquitatis diſtinguẽdũ occurrit, & dicẽdum: ꝙ quãdo actus huiuſmodi habet annexam ſcandali turpitudinẽ, eſt peccatum mortale: quãdo uerò caret annexa turpitudine, non eſt pctm̃ mortale. Et horum ratio eſt in promptu: quia ex quo rõ peccati mortalis conſurgit ex annexa turpitudine extante, illa ſit pctm̃ mortale: & illa non extante, non eſt pctm̃ mortale. Notanter autem dixi actus huiuſmodi, ad differentiam uſus: quoniã frequẽns actus, qui uſum conſtituit, impoſſibile eſt, morabiliter loquendo, ꝙ careat ſcandalo: nã frequẽs ſecreta cõuẽtio perſonarũ, quæ poſſunt eſſe cõiuges, ſemper eſt ſuſpecta, & experientia teſte uidemus ſcandala

maxima

maxima ex huiuſmodi uſu prouenire. Ex parte autẽ inhibitionis Eccleſiaſticę mortale peccatum videtur: quia Euariſtus Papa (vt habetur 30 quæſtione 5. canone, aliter) damnat huiuſmodi coniugia: ita quod nõ coniugia, ſed adulteria, uel contubernia, vel ſtupra, aut fornicationes eſſe non dubitat. Quod quã verum eſſe conſtat in iudiciali foro, in quo clandeſtinũ matrimonium nõ eſt matrimoniũ ex authoritate Papæ promulgatum, dãnabilem conſtituit clandeſtini uſum matrimonij. Simpliciter igit̃ & abſolutè loquendo, vſus matrimonij clandeſtini peccatum mortale eſt utpote ſcandaloſus ſcandalo notabili, reddens te vtrunq; coniugẽ infamẽ, & à iure dãnatus vt adulteriũ, ſeu fornicatio. Quo circa caueant confeſſores uiduarum nobiliũ, ne conſulant fornicariè, vt contrahant clandeſtinum matrimonium, quaſi licite deinceps ſatisfacturæ uoluptati ſuæ cũ clandeſtino coniuge: tum quia non ſunt facienda mala, vt veniant bona, & multo minus ut euitentur priora: tũ quia per hoc non euadit peccatum mortale in uſu dicti coniugij: tum quia adiũgitur periculum homicidij utriuſq;, aut alterius coniugis: vt pluries uidimus noſtra ętate etcon ſanguinei. n. multo magis vindicant talia coniugia, quam ſi fornicatio ſola fuiſſet.

¶ AD OBIECTA Ergo in oppoſitum dicitur, quòd licet actus unus ſeu aliquis poſſit eſſe ita occultus, quòd careat ſecundũ ſe nunc turpitudine ſcandaloſa: frequens tamẽ actus, ut dictũ eſt eſſe non poteſt: & ille vnicus actus omnino occultus non caret periculo ſcandali: quia poſſet inde coniux concipere, & ſic ſcandalum ſequeretur. Inhibitio autem Eccleſiæ non ſimiliter ſe habet ad uſum cõiugij ante benedictionẽ, & ad uſum coniugij clandeſtini, quoniam primum ſimpliciter inhibet: ſecundũ autem non ſolum inhibet, ſed damnat ut ſtuprum, ſeu fornicationem. Et ratio eſt diſparitatis: quia actui cõiugali debetur torus publicus. hoc eſt, publicè præparabilis ſeu præparatus: vnde & coniuges contorales dicuntur: clandeſtini autem coniugij actui non poteſt plublice torus præparari, quum coniugium ipſum publice habeatur tanquam non ſit, quum probari non poſſit. Ante benedictionem uero plublicis coniugibus poteſt publice torus præparari, imò & de facto millies præparatur & ꝑpterea actus cõiugij clandeſtini merito reprobatur ac damnat: actus uero publici coniugij non reprobatur nec damnatur, ſed ſolius cæremoniæ defectu accuſatur: eſt enim præceptum cæremoniale de non præueniendo benedictionem, de non viendo vero clandeſtino, eſt præceptum propriè ſubſtantiale. Et hoc ſequitur, quòd non ſolum uſus ſed etiam actus unus coniugij per ſe clandeſtini, etiam cum ſterili ſeu vetula, quę non poteſt concipere, quantumcunq; occultus eſt mortale peccatum, ſicut & ipſe contractus clandeſtinus propter damnationem Eccleſię dãnantis omnem contractum & concubitum clandeſtinũ in ſua ſpecie: ac per hoc omnem concubitum & contractũ clandeſtinũ: & cõſequenter niſi rõnabilis cã ſubſit contrahendi clandeſtinè, aut clãdeſtine conſummãdi, dãnationẽ ſuæ ipſi incurrit.

TRACTATVS DECIMVS-quartus de Delectatione moroſa, in tria quæſita diuiſus.

1 *Num voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter ſit mortale peccatum.*

2 *Num vidua, quæ voluntarie delectatur de coniugali actu præterito, peccet mortaliter.*

3 *Num voluntaria delectatio de viſa pulchra muliere ſit computanda inter peccata mortalia delectationis moroſa.*

CIRCA Actum coniugij, quia multa ſcripſimus in commentarijs præcedentis libri in tractatu de luxuria, & quædam etiam in quolibetis, ideo ne eadẽ repetamus, pertranſeundum eſt. Incidenter tamen dubia aliqua, de delectatione moroſa ſoluendo.

DVBIVM I.

¶ An voluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter, ſit mortale peccatum.

EST AVTEM Primum dubium, an uoluntaria delectatio de cogitato actu licito conditionaliter, ſit mortale peccatũ. Verbi gratia cogitat quis de actu coniugali cum tali muliere ſi eſſet vxor ſua, & uolũtariè delectat̃ de actu cogitato, an in hoc & ſimilibus ſit peccatum mortale. Et eſt ratio dubij: quoniã pro parte negatiua eſt quòd delectatio eſt de actu licito, intantum quòd conſenſus in huiuſmodi actum non eſt peccatum ſi. n. conſenſus in actum nõ eſt peccatũ, à fortiori nec cogitatio de illo erit pctm̃. Pro parte uero affirmatiua eſt omnis religioſa conſcientia, cauens huiuſmodi delectationem ut peccatum mortale.

¶ AD HOC dicitur, quòd ſine dubio huiuſmodi delectatio uoluntaria eſt peccatum mortale, quia eſt ſimpliciter de concubitu peccati mortalis. Ad cuius euidẽtiam diſcernendũ eſt inter conſenſum & delectationem: quoniã tam conſenſus, quã deſiderium ferri poteſt in obiectum uel abſolutè uel conditionaliter, põt enim quis deſiderare cibum abſolute, & poteſt rurſus deſiderare ipſum ſub conditione: puta ſi non eſſet dies ieiunij. Et quod dicimus de actu, idem intellige de delectatione cõſequẽte actum exterius exercitum; nã põt quis deſiderare delectationem cibi & abſolutè & ſub conditione, puta uelle delectari in comedendo, ſi non eſſet dies ieiunij. Delectatio autẽ uolũtaria conſequens obiectum interius apprehenſum & concubitũ ſiue abſolute, ſiue conditionaliter, nõ poteſt diſtingui in delectationem conditionalem, uel abſolutam: ſed ex hoc ipſo quòd ineſt huiuſmodi delectatio uoluntarie, eſt ſimpliciter & abſolute delectatio. Vñ cũ aliquis deſiderat actum coniugij cũ aliqua conditionaliter. i. ſi eſſet ſua, non peccat, quoniam deſiderium obiectum habet rectæ rationi conſonum: ſed quum delectatur quis de huiuſmodi actu conditionali cogitato, delectatio ipſa non eſt conditionalis: quoniam cõditionalis nihil ponit in eſſe: huiuſmodi aũt delectatio ponitur in eſſe uolũtariè. Et ꝓpterea delectatio ipſa non ſpectat ad obiectum deſideratum & cogitatum, quatenus eſt cõditionale: ac per hoc reddit ad naturam ſui generis: ſcilicet delectationis moroſæ de illicito concubitu. Ex hoc namq; quòd actus ut conditionalis, non facit ipſam delectationem conditionalem: ſequitur quòd relinquat eam in gñe delectationis uoluntarię de concubitu ſecluſa conditione, quæ ſola faceret illum licitũ. Et hoc eſt nihil aliud dicere, quã relinquere illam in ſpecie delectationis uoluntariæ de concubitu, ac ſi illa conditio non eſſet cogitata: & hoc eſt quod timoratæ conſcientiæ utriuſque ſexus teſtantur.

¶ ET PER HOC patet ſolutio ad obiectum: quia non eſt idem iudicium de conſenſu, & deſiderio in actum exteriorem illiuſq; delectationẽ ſub conditione, & de præſenti delectatione uolũtaria de eodem actu eademq; delectatione cogitata. Nec eſt uerum, quòd præſens delectatio ſit de actu licito: quoniam non eſt de illo conditionaliter, actus autem non niſi conditionaliter eſt licitus.

DVBIVM II.

¶ An vidua, quæ voluntariè delectatur de coniugali actu præterito peccet mortaliter.

SECVNDVM Dubium eſt, an uidua quæ uoluntariè delectatur de actu coniugali pterito, peccet mortaliter. Et eſt ratio dubij ambiguitas ſcribentium.

¶ AD HOC Dicitur, quòd formaliter loquẽdo, uoluntaria delectatio de pterito actu coniugij non eſt pctm̃ mortale. Et rõ eſt, quia eiuſdẽ moris eſt delectari de pſenti, pterito, uel futuro: hmõi. n. dñæ non uariant ſpeciem moris de bono in malum: & propterea ſicut ſimpliciter, & abſolutè, uiduæ cõſenſu approbatiuo poteſt placere actus præteritus, ita poteſt delectari de illo. Et licet hæc ratio ſufficiat, manifeſtatur tamen ex ſimilitudine. n. functus officio, põt uoluntarie delectari de uindicta, quam exercuit occidendo perturbatores Reipublicæ: nec ſolum intus poteſt delectabiliter memorari, uerũ poteſt etiam delectabiliter hæc enarrare: ut patet. Idem autẽ eſt iudicium de uolũtaria delectatione in cogitatione, memoria, narratione & facto uindictæ, & cuiuſcunq; alterius actus: memoria enim de iuſtis ſeu licitis: eodẽ more eſt delectabilis, quo & ipſa iuſta & licita fuerunt delectabilia.

¶ Aduertendũ tamẽ eſt hic, quòd aliud eſt loqui de uoluntaria delectatione præteriti actus liciti, & aliud eſt loqui de concomitãtibus illam: nam ſtat quòd ipſa delectatio de actu præterito uoluntaria immunis ſit ſecundũ ſeipſam à peccato mortali: & tamen ipſam ei, ut annexum hẽt malum aliquod (puta pollutionem, uel delectationem interiorem, conſequentem uelleitatẽ actus ſimilis præterito, aut conſequentem inſurgentẽ concupiſcentiam) ſit peccatum mortale. Et quia uenerea quantũcunq; licita, quum cogitantur, annexam hñt concupiſcentiã carnis, motuſq; qui etiã non præcipiente intellectu inſurgunt (ut experientia teſtatur) ideo ſi uiduæ delectatio periculum hẽt annexum pollutionis aut ruinæ aĩæ ad aliquem prauum conſenſum huiuſmodi delectationum annexarum (ut communiter vñ accidere uoluntarie immorantibus in memorijs talibus) tenetur euitare hmõi memoriam, ſicut tenetur fugere huiuſmodi pericula. Sine his tamen huiuſmodi memoriæ communiter ſunt peccata uenialia: quia carent pia neceſſitate & vtilitate.

DVBIVM III.

¶ An voluntaria delectatio de viſa pulchra muliere ſit computanda inter peccata mortalia delectationis moroſa.

TER.

TERTIVM eſt, an uoluntaria delectatio de viſa pulchra muliere, ſit cõputanda inter peccata mortalia delectationis moroſę. Et eſt rõ dubij, quia ſimile vi͂ iudicium de delectatione oĩs ſenſus: ſed uolũtaria delectatio da muliere tacta, ſpectat ad delectationẽ moroſam, ergo & de viſa.

¶ AD HOC dicitur, q quum nulla ſenſatio naturalis ſit ſecũdum ſe peccatum (qm̃ eſt a natura ipſa, cum conſequente delectatione) procul dubio niſi mulieris uiſus aut tactus ſit mortaliter malus, delectatio uoluntaria de ipſa viſa aut tacta non eſt mala. Verum inter tactus & alios ſenſus eſt quo ad propoſitum differentia in hoc q uiſus mulieris pulchrę ſecundum ſeipſum delectabilis, non eſt libidinoſus niſi ex parte uidentis ad malũ ordinetur. tactus autem per oſcula & amplexus, ut eſt ſecundũ tactum talem delectabilis, eſt libidinoſus, ſicut & concubitus, niſi coniugij bono honeſtetur. Quoniam delectatio ſenſibilis ſecundum quendam tactum, ſcilicet oculorum, amplexuũ & huiuſmodi, eſt ſecundum ſe a natura ordinata ad uenerea: delectatio autem uiſus non eſt ſecundum ſe ad hoc ordinata. hinc enim fit, ut illa ob ſolam delectationem exercitata ſint libidinoſa: uiſus autem minimè. Et propterea ſicut ſenſibilis delectatio oſculorum, &c. extra coniugium illicita eſt, & ſecũdum ſe mortalis (ut in commentariis præcedentis libri diffuſè declaratum eſt) ita uoluntaria delectatio de huiuſmodi cogitatis, mortale peccatum eſt delectationis moroſæ. Et per oppoſitum, quia uidere mulierem pulchram, non eſt ſecundum ſe ordinatum ad uenerea, ideo delectabiliter uidere mulierem pulchram, ſi ex ſuo genere nullum eſt peccatum: ac per hoc delectabiliter cogitare de uiſa muliere pulchra niſi otioſè uel ob malum fiat, peccatum nullum eſt. Et hæc ſimiliter intelligeda huiuſmodi actibus ſecundum ſe: nam ſecundum annexa pericula iudicandũ eſt iuxta canones periculorum: multi enim ex aſpectu mulierũ corruerunt: ut patet de Dauid, &c.

¶ ET HAEC Sufficiant pro hoc libro ſuper tertia parte diui Tho. ac per hoc pro commentariis integris ſuper tota ſumma eiuſdẽ: ad gloriã in primis omnipotẽtis Dei, deinde ipſius diui Tho. utilitatẽ aũt Eccleſiæ. Sub correctione ſanctæ ſedis Apoſtolicæ (in qua nũc ſedet Leo decimus Põtifex Maximus) cui & ſcripta & ſcribenda omnia ſubmiſſa ſp eſſe uolo. Romæ die 19. Decembris. Anno Chriſtianę ſalutis milleſimo quingenteſimo vigeſimo, ætatis autem meæ quinquageſimoſecundo, Amen.

AD REVERENDISS. AC ILLVSTRISS. D. D. IVLIVM MEDICEM S. ROM. ECC. PRESBYTERVM CARDINALEM, AC VICECANCELLarium, *Tractatus de Indulgentijs, Thomæ de Vio Caietani, Cardinalis Sancti Xyſti.*

PROLOGVS.

SATIS conſtat, pater ampliſſime, inter eos theſauros qui ab apoſtolicæ poteſtatis throno ad animarum ſalutem per Eccleſiam diffũdũtur, nequaquã in extremo loco ponendas eſſe remiſſiones illas, quas trito iam nomine indulgentias appellamus. De quarum vi quum uarias & pontificij iuris & theologiæ profeſſorum opiniones eſſe animaduerterẽ, libuit mihi pro mea conſuetudine qui omnes meas lucubrationes ad Eccleſiæ utilitatem ſemper contuli, pro uirili mea: id quoque in ſummam compendiumque redigere: quid illud denique ſit quod tanquam ratum certumque de huiuſmodi remiſſionib. habeamus. Noſtrũ uerò de hac re opuſculum tibi iure optimò dedicandum cenſui, tum ſequutus illorum morem qui principib. uitis integritate, prudentia, fortitudine ac magnanimitate excultis (qualẽ te eſſe omnes gaudemus) libros ſuos nuncupare prægeſtiunt: ut ſub illorum auſpiciis honeſtati, gratiores in vulgus pdeant. Tum quia ſanctiſſimi Domini noſtri Leonis x. benignitate, in ſacrum Rom. Eccleſiæ Senatum aſcitus, inclytæ familiæ ueſtræ in uniuerſum, ac ſeorſum & ſingulis ueſtrum, tibique præſertim (quem præcipuum mihi patronum dominumque elegi) & meipſum, & omnes ingenij mei fœtus dedicandos eſſe cognoſco. Addo etiam q quum tu Rom. Eccleſiæ uicecãcellarius diuo ſuffectus ſis Laurentio, cuius eſt officium ſedis Apoſtolicæ tractare theſauros, ac diſpenſare; iure quodam ſuo noſtrũ hunc libellum, in quo agitur de ſpiritualib. Eccleſiæ theſauris, ut patronus ac præſes tibi vendicas & aſciſcis. Oro itaque amplitudinem tuam, ut ea benignitate munus hoc quoque meum accipias, qua & meipſum maximo tuo beneficio honeſtatum dignatus es in clientelam accipere.

TRACTATVS DECIMVSQVINTVS De Indulgentiis in Decem capita diuiſus.

1 *Quæ a Priſcis conſtant de indulgentijs.*
2 *Quid ſit indulgentia.*
3 *Obiectiones contra aſſignatam indulgentiæ definitionem.*
4 *Quæſtiones tres contra aſſignatam definitionem indulgentiæ.*
5 *Soluuntur obiectiones in tertio cap. poſitæ, num indulgentia ſpectẽt ad iuriſdictionem.*
6 *Solutio obiectionum 3. cap. num indulgentia ſit abſolutio.*
7 *Solutio obiectionis. 3. cap. qd indulgẽtiæ ſint de iniunctis pœnitẽtijs*
8 *Reſponſio ad quæſtionem de indulgentijs cauſa 4. cap. poſita.*
9 *Reſponſio ad ſecundam quæſtionem de tempore uitra pœnitentiæ cap. poſitam.*
10 *Reſponſio ad tertiam qõnem 4. ca. poſitam de tempore confeſſionis.*

CAP. I.

¶ *Quæ a priſcis conſtant de indulgentijs.*

DE ORTV Indulgẽtiarũ, ſi certitudo haberi poſſet, ueritati indagandæ opẽ ferret: uerũ quia nulla ſacræ Scripturæ, nulla priſcorũ doctorũ Græcorũ, aut Latinorũ authoritas ſcripta hũc ad nũam deduxit notitiã: ſed hoc ſolũ a trecẽtis annis Scripturæ cõmendatum eſt de uetuſtis Patribus, quod beatus Greg. indulgentias ſtationum inſtituit, ut in 4. ſen. diui Tho. hr̃. Longè ſiquidẽ poſt Greg. Legimus, q quidã indiſcretas & ſuperfluas indulgentias dabãtur Inno. 3. in c. quũ ex eo. extra de pę. & re. dicit. Et per 40. fortè annos añ ab Alex. 3. propoſitã de indulgẽtiis datis ab Epĩs qõnẽ ſolutã inuenimus ibidem in c. quod aũt. Ex uerbis quoq; Inn. 3. in c. excõicamus. extra de hære. §. catholici. apparet cõceſſam fuiſſe indulgentiã euntibus in ſubſidium terræ ſanctæ. Et quãuis non inueniatur in iure, indubie tñ tenetur cruciatæ expeditionẽ fultã fuiſſe indulgentia plenaria. & hoc haberi dicitur in parte deciſa decretalis ad liberandum extra de Iudæis.

¶ Ex his aũt textibus non ſolum hr̃, q indulgentiarũ gratia antiqua eſt in Chriſti Eccleſia, & nõ noua adinuentio, ſed hñr clarè quatuor. Primò, q dare indulgentiã alicui eſt illum abſoluere. Secũdò, q iſta abſolutio ſpectat ad forũ pœnitentiale. Tertiò, q iſta abſolutio eſt a pœnitẽtiis iniũctis. Quartò, q qñq; ſunt indiſcretæ. Et primũ quidẽ eorum hr̃ expreſsè in d. cap. quod aũtẽ, ab Alex. 3. rñdere Archiepiſcopo Cantuarien. q quia nullus põt ligari, aut ſolui a nõ ſuo iudice, ĩo indulgentiæ conceſſæ ab aliquo epõ, non ſe extendunt ad non ſubditos ſibi, niſi de cõſenſu propriorum iudicum. Hæc. n. rñſio clare docet q quia indulgẽtia eſt abſolutio, ĩo a proprio iudice uel de conſenſu proprij iudicis ab alieno põt fieri tantum. Reliqua verò tria habentur ex Concilio generali ſub Inn. 3. in cap. quum ex eo. extra de pœ. & re. Quòd. n. ſpectet ad forum pœnitentiale inde habetur: quia ibi dicitur, q eneruas pœnitentialem ſatisfactionem indiſcreta indulgentia. Quòd ab iniunctis liberet pœnitentiis, clarè ibi habetur: & ſimiliter, quòd ſuperfluè & indiſcretè quandoq; fiant.

Cap.

CAP. II.

¶ Quid eſt indulgentia.

PRINCIPIVM igitur inueſtigandæ quidditatis indulgentiæ ex his quæ cõſtãt ſumendo, ab illius ſtabilito ghe ex ſacris canonibus ordiamur. Et dicamus, quod Indulgentia eſt quædam abſolutio. niſi. n. per ſe & propriè indulgentia abſolutio eſſet non reddidiſſet per ſe rationem ius, quare indulgentia nõ prodeſt non ſubdito quia ligari abſolui ve non niſi ſubditus põt. Si. n. ratio eſt per ſe, oportet indulgentiam conſiſtere in abſoluendo aut ligando: conſtat autem quod indulgere non eſt ligare: igitur eſt abſoluere. Neceſſarium eſt autem aſſerere rationem canonis eſſe per ſe: quia ea quæ ſunt accidens, repelluntur à quælibet ſcientia. Eſt igitur Eccleſiaſtica indulgentia (colligendo oĩa certa ea ſacris canonibus) abſolutio ab iniuncta pœnitentia in foro pœnitentiali. Et quamuis prima facie uideantur hæc nõ ſufficere ad indulgentiæ diffinitionem: ſcrutando tñ ſingula ſubtilius apparebit ſufficiens. Differt ſiquidem imprimis indulgẽtia ab omnibus priuatis actionibus ex genere, ſub quo continetur abſolutio: eſt. n. abſoluere ſicut & ligare actus iuriſdictionis. Et ex hoc indulgentia differt tam ab actionibus priuatis (puta quum unus orat, aut facit pœnitentiam pro alio aut ſeipſo) quàm ab actionibus cõmunibus perſonis publicis & priuatis: puta compenſatione vnius ad alterum, aut ſubuentione dãdo alicui pretium, vnde ſoluat creditori. Nullus ſiquidem horum actuum eſt actus iuriſdictionis: quilibet enim abſq; quacunq; iuriſdictione põt huiuſmodi actus exercere, non ſolum in profanis, ſed ẽt in propoſita materia: ut. n. in 4. ſent. Theologi dicũt: Vnus homo exiſtens in charitate, põt facere pœnitentiã & ſatisfacere pro altero in charitate exiſtente. Quod Eccleſiæ cõſuetudine approbatur ieiunia aliaq; opera ſatisfactoria eſſe p pœnis debitis animabus in purgatorio exiſtentibus affirmante, ſi pro illis à pſonis in charitate exiſtentibus fiãt: ubi patet opera ſatisfactoria priuatarũ pſonarũ abſq; vlla iuriſdictione Eccleſiaſtica cõpenſari pro pœnis aĩarum q̃ purgant᷑, & pro pœnitentijs illis iniunctis ſatisfacere: & eſt quaſi pretiũ quod priuatæ pſonæ aĩabus donant, vnde quaſi ſoluant & liberentur. Differt deinde indulgentia ex hoc, quod non eſt quicũq; iuriſdictionis actus ſed talis, ſ. abſolutio, ab actu diſtributionis, quo curam hñs boni cõis diſtribuit illud partibus eiuſdem communitatis: ut quũ diſtribuit princeps, aut cõitas honores Reip. inter ciues. Abſolutio. n. eſt actus iudicis ad vnum ſubditum nulla habita rõne æqualitatis ad alterum. ut patet ẽt in hac materia. quum datur indulgentia alicui vni: quod quotidie per cõfeſſionale aut indultũ fit. Diſtributio aũt ut patet 5 Ethic. fit ſecũdũ æqualitatẽ proportionalem: quæ ſine ratione ad alterum fieri non poteſt omnino quum hoc intelligi non poſſit: unde quum unus tñ quandoq; honorat᷑ in Rep. ſi iuſta diſtributione honor talis illi defertur, rõnem illius hẽre ad alios eſt neceſſarium: & quanto alijs præſtat ſimpliciter uel tunc, quo ad hoc, tñ nunc honoratur. Monſtratur quoq; ex hoc, quod indulgentia eſt abſolutio, & effectiua illius cauſa. ſ. iudex, actus enim iuriſdictionis operatio eſt iudicis & per hoc monſtratur requiri tã authoritatẽ in dante indulgentiã (non. n. eſt iudex ſine authoritate) q̃ rationem: nõ enim ꝓhibito, ſed rõne ſuadente abſoluit, aut ligat iudex, niſi cuius volũtas lex eſt: quod ſoli Deo conuenit. Et materialis. ſ. ſubditus, in quem exercetur: non enim abſolui poteſt niſi ſubditus: vt Alex. 3. ad hoc ꝓpoſitum in allato canone dixit. Sed materia circa quã exercetur per ſubiectã particulã monſtratur quum ſubiungitur, ab iniuncta pœnitentia. Eſt ſiquidem indulgentia ſubditi abſolutio quo ad iniunctã ſibi pœnitentiã nõ in foro contentioſo, ſed pœnitentiali, ita quod ly, in foro pœnitẽtiali determinat duo ſ. abſolutionẽ & iniunctam pœnitentiam. Et eſt ſenſus quod indulgentia eſt abſolutio in foro pœnitentiali à pœnitentia iniuncta in foro pœnitentiali. Etenim indulgentia, quæ actus eſt iudicis, ad aliquẽ forũ ſpectat, liquet autem quod nõ contentioſi eſt fori, pœnitentialis igitur erit. Ex hinc patet qualitas iudicis: forum. n. pœnitentialis, ad eccleſiaſticũ tñ iudicem ſpectat: & propterea eccleſiaſticum oportet eſſe iudicẽ, qui indulgentiã concedit. Verum quũ pœnitentialis abſolutio fecetur in tam, quæ eſt ordinis, q̃ ſacramentalis eſt (vtpote ſacramentũ pœnitentiæ perficiens ſacerdotis miniſterio) & eã q̃ eſt iuriſdictionis tñ, quæ à legatis & electis tantum pontificibus exercetur illa direčte per ſe primo culpam reſpiciat (eſt. n. abſolutio ab ipſo peccato) iſta aũt culpæ remiſſionem præſuppona, & pœnam peccato debitã reſpiciat, non quamcunq; quia non pœnam æternam (non enim liberat indulgentia à pœna inferni) ſed temporalem: quæ hic, aut in purgatorio exoluenda pro cõmiſſo peccato eſt: ideo ad dñam ſacramentalis abſolutionis remittentis culpam & æternitatem pœnæ ſubiunctum eſt in diffinitione, ab iniuncta pœnitẽtia: iniuncta ſiquidem in foro pœnitentiali, pœnitentia non niſi tẽpalis eſſe põt, & remiſſionem culpæ præſuppponit. Monſtratur nihilominus ex eadem particula qualitas ſubditi, cui confertur indulgentia: quod ſcilicet ſit uerè pœnitens & confeſſus. Nam quia in ſacramento pœnitentiæ nõ ligat ad pœnam ſacerdos, iniungendo pœnitentiã. niſi abſoluẽdo à culpa: & prius natura abſoluit, quàm ligat (quia obligatio ad pœnam temporalem ſupponit remiſſionem culpæ, abſolui autẽ à culpa ab eccleſiaſtico iudice nullus poteſt niſi uere pœnitens & confeſſus) idem ex hoc ipſo, indulgentia eſt abſolutio à pœna iniuncta in foro pœnitentiali, mõſtratur quod recipiens indulgentiam debet eſſe uerè pœnitens & confeſſus: atteſtante conſueta forma indulgentiarũ: in qua dicitur uerè pœnitentibus & confeſſis. Differt demum indulgẽtia à remiſſione pœnarum iudicialem ad forum contentioſum ſpectantium p eandem particulam. ſ. iniuncta in foro pœnitentiali: indulgentia ſiquidem non liberat à pœnis iniunctis in foro contentioſo, & uſq; adeo illis elongatur, ut diuus Thomas propterea dicat, religioſos per indulgentiam non liberari à pœnitentijs ſibi iniunctis in capitulo, à ſuis prælatis. Ex quibus omnibus apparet, quòd diffinitio indulgentiæ collecta ex ſacris canonibus, cuncta complectitur quæ ad rationẽ indulgentiæ concurrunt. Eſt igitur Eccleſiaſtica (de qua eſt ſermo) indulgentia, abſolutio à pœnitentia iniuncta in foro pœnitentiali.

CAP. III.

¶ Obiectiones contra aſſignatam rationem indulgentiæ.

QVAESTIO.

¶ Num dare indulgentias ſpectet ad iuriſdictionem.

HABET Autem dicta diffinitio indulgentiæ difficultates multas & obiectiones, cõtra tria in illa cõtenta.

¶ Contra illud in primis dictum. ſ. dare indulgentias eſt actus iuriſdictionis, opponitur à Durãdo in quarto ſent. diſt. 20. Tum quia iuriſdictio exerceri poteſt in inuitum: indulgentiam aũt nullus conſequi poteſt inuitus. Tũ quia nullus põt uti actu iuriſdictionis, in ſeipſum: indulgentia aũt alijs data põt cõcedens uti ſicut alij. Ab alijs uero: tum quia Archiepiſcopus põt in tota ſua prouincia indulgentias dare ut patet, in cap. noſtra. extra de pœn. & re. & tñ conſtat Archiepiſcopum nõ hẽre oĩs ſ. articulis quibuſdam ptãtem in ſubditos ſuffraganeorum: extra de offi. or. ca. paſtoralis. Tũ quia indulgentiæ dãtur ẽt defunctis exiſtentibus in Purgatorio: quia iuriſdictione Eccleſiæ ſunt exẽpti, utpote extra hanc oĩã: & quos eccleſia nõ põt ligare, cui data eſt ptãs ligandi atq; ſoluendi ſup terrã tñ.

QVAESTIO.

¶ Num abſolutio potius quam diſtributio, vel compenſatio ſit indulgentia.

¶ CONTRA aliud deinde dictum, ſcilicet quod indulgentia eſt abſolutio, nõ compẽſatio, aut diſtributio, opponitur cõis tã theologorum, quàm canoniſtarum doctrina, canonizata à Clemente 6. in extrauagante, vnigenitus. de pœn. & re. decernentiũ indulgentias fieri per modum diſtributionis, & compenſationis, ſeu ſolutionis. Dicunt. n. quòd theſaurus Eccleſiæ, in quo ſunt recõdita merita Criſti & ſanctorum, quatenus ſatisfactoria ſunt non pro ſeipſis, diſtribuitur per indulgentias in Chriſti fideles, ita quòd pœnitentiæ noſtræ compenſantur p pœnas Chriſti & ſanctorum, dum ex theſauro illo conceditur cuique quaſi pretium pœnale. vñ ſoluat Deo debitam, pro ſuis peccatis pœnitentiam. Hæc autem patet contrauenire ſententiæ, qua dicitur, quod indulgentia eſt abſolutio: quũ longe diſtet actus abſolutionis iudicialis ab actibus his: qñ iſti actus omnes ſunt actus non iudicij proprij. ſed communes tam publicis q̃ priuatis perſonis, excepto diſtributionis actu cuius tamen differẽtia ab abſolutionis actu clare liquet. Opponitur quoq;. quòd ex illo canone Alexandri 3. non habetur niſi quòd dare indulgentiam eſt actus iuriſdictionis in ſubditum: quod quidem poteſt uerificari ponendo, quod eſt actus diſpenſationis, ſeu diſtributionis. Nam hic actus eſt iuriſdictionis, & ſuper theſaurũ diſpenſandũ & ſuper eum, cui cõicatur: quia commune bonum non niſi in partes communitatis diſtribuendum eſt: & ſi ruit tota diffinitio aſſignata. Poteſt quoq; & aliter exponi canon ille vt intelligatur cauſaliter indulgentiam eſſe abſolutionem, quia cauſat abſolutionem, diſpenſatio namq; theſauri dicti cauſat in illo, cui communicatur abſolutionem à pœna peccato debita, & à ſacerdote iniuncta. Et ſic redit ruina diffinitionis.

QVAESTIO.

¶ Num indulgentia ſit abſolutio ab iniuncta pœnitentia

¶ CONTRA tertium demum dictum (ſcilicet ab iniũcta pœnitentia) obijcitur. Tum quia diuus Thomas cũ multis theologis & canoniſtis dicit indulgẽtiam liberare hominem ab iniunctis, & non iniunctis pœnitentijs.

¶ Tum quia indulgentiæ tantum valent quantum ſonãt: vt cõmuniter tenetur: conſtat aũt, quòd in plenarijs indulgentijs non fit mentio de iniunctis. Tum quia indulgentiæ, q̃ dantur

pro.

pro defunctis, non dentur pro iniūctis; nā non præſupponitur iniunctas eis pœnitentias non perfeciſſe, eos qui ſunt in purgatorio. Tum quia quū pœnitentiarius Romæ iniungeret pœnitētiam plenariam indulgentiarum conſequutus, accepit mendatum à Papa, ut non iniungeret pœnitentiam: ut refert Petrus de Pal. in 4. ſent. diſt. 20. quæſt. 4. in calce. Tū quia in forma plenariæ abſolutionis, quæ conceditur in morte, continetur reſtitutio ad innocentiam baptiſmalem, quæ nō eſſet uerè efficax, ſi ab iniuncta tantum pœnitentiæ abſolueret.

CAP. IIII.

¶ Quæſtiones tres circa aſſignatam diffinitionem indulgentiæ.

QVAESTIO.

¶ Num quæuis cauſa indulgentiæ ſit etiam cauſa quantæcunque.

SVNT Præterea circa dicta in ſuprapoſita diffinitione indulgentiæ tres quæſtiones. Prima omnium difficillima eſt circa cauſam effectiuam indulgentiæ. Dictum eſt enim, ꝙ oportet dantem indulgentiam fultum eſſe authoritate & ratione. In dubium autem non paruum uertitur, an quælibet rationabilis cauſa dandi indulgentiam, ſit etiam rationabilis cauſa quantæcunq; indulgentiæ: an potius quædā ſit rationabilis cauſa tantæ indulgentiæ (puta unius anni) quæ non eſſet rationabilis cauſa multò maioris indulgentiæ, puta uiginti millium annorum. Eſt autem ratio ambiguitatis qa ꝓ prime Parte, hoc eſt ꝙ cā legitimæ indulgentiæ eſt etiam ſufficiens cā quantæcunq; indulgētiæ, extat authoritas diui Th. in 4. ſent. di. 20. expreſſe dicentis, ꝙ indulgētiæ ratio ſeu cauſa nō exigitur ad menſurandā indulgentiam. Et probat hoc: quia eadem ſtante rōne Eccleſia modo maiorem, modo minorem dat indulgentiā. Et tandem dicit, ꝙ licet dantur indiſcretè indulgentias, ita ut homines ꝓ nihilo ab operibus pœnitētiæ retrahantur, peccet, nihilominus cōſequuntur homines plenā indulgentiā datā. extat (& quā continua experientia Romæ docet) authoritas Eccleſiæ) dantis indulgentiā plenariam pro ſola uiſitatione alicuius Eccleſ. ſine manib. adiutricibus: & ī die ſancto Paſchę data benedictione à Papa ſup plateat S. Petri. pronunciant duo Cardinales indulgētiā plenariā omnibus præſentibus. Si enim hæ cāæ ſunt legitimæ cauſæ indulgentiæ plenariæ, nulla ceſſat cā pia tā parua, quæ nō ſit legitima cauſa quantæcunq; indulgentiæ. Extat & authoritas ueritatis eccleſiaſticæ: ſecundū quā oportet indulgētias tantū ualere quantum ſonant: cōſtat autē, ꝙ ſonant ex quacunque cauſa etiam plenariam indulgētiam.

¶ IN OPPOSITVM Autem eſt: quia à ratione diſſonat indulgentiam exigere vltrà authoritatem in dante & charitatem in recipiente, rationabilitatē in cauſa, ita quòd ſine legitima cauſa indulgentia eſt nulla, & tamen quantitatem indulgentię nō exigere aliquid ex parte legitimæ cauſæ.

¶ Contra quoq; rationem eſt, ꝙ poteſtas Eccleſiæ quæ non niſi miniſtri & diſpēſatoris eſt, nulla ratione diſpenſandi utatur in quātitate tā pretioſi theſauri. Et cōfirmatur: qa ſi in prophanis poſſunt Eccleſię miniſtri ita diſpēſare, ut diſpēſatio ſit nulla (ut ſi Papa donaret totū ſtatū tēporalē Eccleſiæ filio ſuo, quantus eſſet rationabilis cā donandi ſibi aliquid) multò magis uidetur ꝙ errare poſſit in diſpenſando theſaurū ſpiritualium bonorū, ita ut diſpēſatio ſit nulla. utriuſq; enim eſt diſpēſator nō dominus, in ædificationē corporis Chriſti myſtici, nō illius diſſipationē. Accedit ad hoc authoritas apoſtolica Clemētis 6. in dicta extrauagāte, unigenitus: de authoritate data à Chriſto diſpenſandi hūc theſaurū, dicētis, Quem quidem theſaurū ꝑ beatum Petrū cęli clauigerum, eiuſq; ſucceſſores ſuos in terris uicarios cōmiſit fidelibus ſalubriter diſpēſandū: & proprijs & rationabilibus cauſis, nūc ꝓ totali, nūc pro partiali remiſſione pęnæ tēporalis pro peccatis debitæ tam generaliter, quàm ſpecialiter prout cū Deo expedire cognoſceret, uerè pœnitentibus & confeſſis miſericorditer applicandū. Vbi patet ꝙ non ſolum rōnabiles, ſed ꝓprias oportet eſſe cauſas quātitatis indulgentiarum.

QVAESTIO.

¶ Num & quomodo. & quando pœnitentia ſit neceſſaria pro conſequenda indulgentia.

¶ SECVNDA Quæſtio eſt, an uera pœnitentia exigatur tempore, quo indulgētia cōceditur, aut opus exercetur, an ſufficiat ſi ad tēpus aliud, quo q; uult illa indulgētia uti. Verbi gratia quo ad cōceſſionē, dat Papa quinq; annos de indulgētia omnibus ꝓſentibus, quum infra miſſam in capella ſua ſingulis diebus dominicis aduētus & quadrageſimæ abſolutionē facit, ſi teneor tūc eſſe uerè pœnitens, an ſufficiat ꝙ intendo uerè pœnitere. & tunc, ut iſta indulgentię quinq; annorum: Et ſimiliter quo ad exercitiū operis, dat Papa ꝙ dicens ſeptem Pſalmos, uel dans tātam eleemoſynam, habeat plenariam remiſſionem ſemel in uita & ſemel in mortis articulo, an teneatur eſſe uerè pœnitens tēpore quo dicit ſeptem Pſalmos, aut dat eleemoſynam.

¶ TERTIA Quæſtio eſt, an oporteat eſſe confeſſum, ita ꝙ nullum ſit in conſcientia mortale peccatum commiſſum non cōfeſſum tēpore, quo acquirit quis, & utitur indulgētia, an ſufficiat eſſe confeſſum ſecundum ꝓceptū Eccleſiæ: hoc eſt ſemel in anno. Et eſt ratio dubij: quia hinc apparet ꝙ uerba iudicū ſunt ſecundum iura interpretanda, ac per hoc quòd ſunt illo anno confeſſi. Inde uerò apparet, ꝙ ſi non requireretur confeſſio, ne alia ſufficeret dicere pœnitentibus: quoniā in uera pœnitentia clauditur propoſitum obſeruandi præcepta Chriſti & Eccleſiæ.

CAP. V.

¶ Soluuntur obiectiones in 3. cap. poſita, contra hoc, quod dare indulgentiam, eſt actus iuriſdictionis.

NON EST Autē difficile ad obiecta, primò cōtra eſſignatā diffinitionē rūdere. Falſum nanq; eſt qđ Durādus dicit, oēm iuriſdictionis actū poſſe in inuitū exerceri, quū abſolutio ſacramētalis ſit actus non ſolū ordinis, ſed iuriſdictionis (utpote à non ꝓprio iudice ordinario, uel delegato facta nulla exiſtēs) & tñ nō pōt exerceri in inuitū. Sed ꝙ nullus poſſit exercere actū iuriſdictionis in ſeipſum abſoluēdo & ligādo ſe, uerū eſt: & ꝓpterea licet alij aliter ſentiāt, cōcedo ego, ꝙ dās indulgētiā alijs, nō acquirit illā: qa abſoluēs alios, nō abſoluit ſe. Nec tñ eſt deterioris cōditionis, q̄ alij, quia & ſi nō ꝑ iſtā uiā: ꝑ aliam uiam pōt eandem indulgentiā cōſequi, ſ. cōmittēdo cōfeſſori ſuo: ut ſic abſoluat ipſum, ſicut ipſe abſoluit alios: hoc enim mō Papa ſubijcit ſe abſolutioni ſacramētali, & ſimiliter indulgentiæ eadē rōne Archiepiſcopi quoq; poteſtas ſup totā prouinciā ex hoc ipſo, ꝙ in quibuſdā articulis affirmatur, manifeſtatur extēdi ad dādas indulgentias in tota ſua ꝓuincia: quū quidē ille eſt unus illorū articulorū, qui in iure numerantur: ut Palud. ibidē ſcripſit. Defunctos autē in purgatorio exiſtentes, extra iuriſdictionē Eccleſiæ quidā negant: eo ꝙ ſicut ſunt medij inter nos & beatos (dum nos uiatores ſumus quo ad meritū, uel demeritū, & quo ad pęnā & ꝓmiū, & beati extra uiā totaliter ſunt: q purgādi autē quoad meritū, uel demeritū extra uiā, ſed quo ad pœnā, uel ꝓmiū in uia adhuc ſunt) ita ſunt quodammodo ſubditi uicario Chriſti uiatoribus dimiſſo: ut ſicut quo ad pūnitionē adhuc ſunt in uia ita quo ad releuationē à pœna adhuc ſubſunt iudici uiatorū. Sed hęc opinio multa uideſe dicēs nō infert efficaciter in tñ: plus enim requirit ad ſubdiū iudici viatorū, quā adhuc participare aliqd de uia. Exigitur enim ꝙ poſſit cā ſua quātū ad illud qđ ſapit uiæ, cognoſci à iudice uiatorū: nullus. n. pōt eſſe iudex cauſæ omnino incognoſcibilis ab ipſo: cōſtat autē à Papæ cognitione omnino eſſe alienas cās exiſtētū in purgatorio: & rō patet Papā nō poſſe abſoluere, aut ligare exiſtētes in purgatorio. Manifeſtatur quoq; hoc idē ex uerbis Domini: limitātis Petri poteſtatē ſup terrā: ita ꝙ licet effectus poteſtatis Petri penetret cęlos, dicēte Domino, Erit ligatum aut ſolutū in cęlis: iuriſdictionis tñ actus terminatus ad hoc, ut ſit ſup terram dicente Domino, Quodcūq; ſolueris, aut ligaueris ſup terrā. Scriptura autem ſacra mortuos non eſſe ſuper terrā uocari ut patet Gen. 42. ubi de Ioſeph tanquā de mortuo loquētes fratres & pater, introducūtur dicētes, ꝙ non eſt ſuper. Purgatoriū rurſum nō ſup, ſed ſub terra eſſe ex eo patet ꝙ Chriſtus deſcendit ad inferos: ubi erat limbus Patrū neq; . n. fas eſt credere ꝙ purgatorio exeūtes alæ ante Chriſti mortem & ad limbū Patrum euntes, ad inferos à ſuperis deſcenderint: ſed econtra ex inferno inferiori ad infernū ſuperius aſcēderent, quū & ſecundum Philoſophos loca quantò ſuperiora, tantò nobiliora ſunt. Quocirca nō dat Papa defunctis indulgentiā authoritatiue abſoluendo, ſed ꝑ modū ſuffragij. quod etiā ipſę Apoſtolicæ literæ atteſtantur, clarè exponentes iſtā clauſulā, ꝑ modum ſuffragij, quum pro defunctis dantur indulgentię. Et potes uidere ꝙ ex hoc ipſo diuerſo modo dandi indulgentiam uiuis & defunctis, inſinuatur intentum. nā ex eo ꝙ non audens Eccleſia defunctis authoritatiuè remittere pęnas ſicut uiuis, ſuffragantis perſonam induit, concedendo defunctis indulgentiam, mōſtratur ꝙ indulgentia ſimpliciter & abſolutè remiſſio eſt authoritatiuè ab Eccleſia facta. Niſi enim eſſet authoritatiua remiſſio, ex applicatione eccleſiaſtici theſauri non oporteret ad ſuffragij modum deſcendere, quum ad defunctos extenderetur quibus Eccleſia non niſi ſuffragari poteſt.

CAPVT VI.

¶ Solutio obiectionum in tertio cap. contra hoc quod indulgentia eſt abſolutio.

AD EVIDENTIAM autē ſpecificæ naturæ ipſius indulgentiæ oportet noſſe duo cōcurrere ad indulgentiā, abſolutionē à pęnitentia iniunctā & diſpenſationē ſpiritualis theſauri, applicando pœnā Chriſti & ſanctorū ad hunc, cui datur indulgētia. Et primū quidē probatū eſt ex canone Alex. 3. ſecundū autē non ſolū ex cōi Sanctorum doctrina, ſed ex allata extrauagante Clementis ſexti patet. Verū multū intereſt ad naturam indulgentiæ cognoſcendā, an primū indulgētia ſit abſolutio, an diſpēſatio. Nā ſi indulgētia primò cōſiſtat in abſolutione, diſpenſatio theſauri acceſſio

acceſſoriè cócurrit ad indulgentiam: at quia Eccleſia non pót liberè relaxare debitá Deo pœná pro pctó in illum cómiſſo, ad hoc, ut remiſſio ſua ſit efficax, iungit abſolutioni diſpenſationem pœnarú ſolutarú à Chriſto & Sanctis, applicando aliquid earú huic, & aliquid illi: vt ſic & remiſſio fiat efficax ex adiuncta ſatisfactione Chriſti & Sanctorú pro iſtis qbus indulgentia datur, & Deo debita pro peccato pœna exoluta inueniatur. Si aút primú indulgentia ſit diſpenſatio pdicti theſauri, abſolutio ab iniuncta pœnitétia acceſſoriè cócurrit ad indulgétiá: ex eo namque q applicatur mihi per indulgentiá tantum de pœna recondita in theſauro, ſequit q ſum abſolutus ab æquiualéti pœna, quam habebam Deo pro peccatis meis exoluere. Quid aút horum uerius ſit, non ex róne, ſed ex facto pendet: nam róni conſentaneum eſt q Eccleſia utroq; modo pót indulgentias facere, ſed an facto indulgentia altero tñ, & quo an utroq; modo faciat, ſcire oportet ſi indulgentiæ natura cognoſcéda eſt. Apparat aút prima facie inſpicientibus doctores & dictá extrauagantem Clementis primú in indulgentia locú tenere, diſpenſationem Eccleſiaſtici theſauri, & abſolutioné acceſſoriè comitari. conferenti uero poſteriores indulgétias priſcis, apparet Eccleſiá olim feciſſe uiá indulgétijs principaliter p modú abſolutionis, quá neceſſario comitatur diſpenſatio theſauri: à tempora autè Bonifacij 8 primi authoris perennis Iubilæi vſum fuiſſe, principaliter indulgétijs, diſtributione theſauri: & comitáter abſolutione à pœnitétia: qm̃ táta abundátia indulgétiarú plenariarú quáta uix credi pót paſſim data, ſup hoc fundati vr. Et ſecundú hoc diffinitio indulgentiæ collecta ex ſacris canonibus, quá aſſignauimus, nó eſt diffinitio indulgentiæ q modo fit ab Eccleſia Ro. ſed illius q olim fiebat: qm̃ ſacri can. loquunt de indulgentia quæ erat conſueta in Eccleſia, & nó de illa, q poterat inueniri de nouo. Sunt. n. diuerſarum rónum iſtæ & illæ quo ad naturas, q̃uis ſint vnius & eiuſdé rónis quo ad vltimú effectú qui eſt remiſſio pœnæ temporalis debitæ pro peccato. Et ſic dicédo concordia fieret inter noua & uetera. Sed hæc opinio ponés de facto indulgétias diuerſarú rónú in Eccleſia, diſſonat abuſu Eccleſiæ & Doctorú. nã Bonifacius ipſe 8. indulgétiá Iubilæi inchoat ab indulgétijs magnis conceſſis à prioribus, manifeſtás p hoc ſe ſectari ueſtigia prædeceſſorú. Ro. quoq; Pont. in hodiernum vſq; dié indulgétias tot annorú, adiúctis tot quadragenis dando coram ſe in capella pótificia, teſtantur apertè ſe mó priſcorú dare indulgentias: & apponendo ſemp explicitè clauſulá illá. ſ. In forma Eccleſia cóſueta, nulli dubitationi relinquút locú q antiquá intendunt ſequi indulgentiæ formá, & nó inducere indulgentiá alterius rónis. Doctores quoq; oés ſiue Theologi, ſiue Canoniſtę, quátú hactenus meminí me uidiſſe, de Idulgétia, ut de una quadá eccleſiaſtica actione, & nó ut de actionibus diuerſarú rónú tractant. Vñ vnius rónis de facto eſſe indulgentiá nunc & olim colligimus: & ipſam primò eſſe abſolutioné comitatá applicatione theſauri ad húc, cui dat indulgentia, & nó ecótra: hoc eſt ipſam eſſe applicationé theſauri ad húc comitatá abſolutione: ipſius canó ſæpe dictus Alexádri 3. oſtéat & euincit. Ná ſi principaliter natura indulgétiæ cóſiſteret i diſpéſatione & applicatione theſauri eccleſiaſtici ad hunc poſſet Eps Bono. indulgentiá concedere alieno: qm̃ ad communicandú alicui theſaurum non exigitur aliquis actus iuriſdictionis ſup illú, ſed ſufficit authoritas ſup theſauri diſpenſatione: vt patet in diſpenſatione theſauri temporalis. Abſolutio aút à pœna. p uiá ſequelæ comitareť abſq; aliquo alio actu iuriſdictionis: quia iá exoluiſſet pœnam debitam, ex pœna Chriſti & ſanctorú ſibi cóicata, ac per hoc alienus, qui ſolum ad 40. dies pœnitentiæ teneretur ab Epiſcopo Bonó. per indulgentiá 40. dierum ſic abſolueretur, q ſaltem coram Deo ad nullam pro peccatis pœnam teneretur, cuius oppoſitum in canone hr̃, dum dicitur, q alieno nó prodeſt indulgentia niſi de conſenſu proprij iudicis. At ſi quis dixerit, q quia indulgentia liberat eum cui datur pœna & corá Deo & coram proprio iudice, quia liberat ab iniuncta pœnitentia: & alienus Epiſcopus licet cóicando pœnam theſauri non ſubdito pœnitentiam iniunctam pro illo exoluat coram Deo non tñ corá proprio iudice, & ideo remanet ille adhuc ad pœnitentiá iniunctam obligatus corá proprio iudice (ſicut ſi ſine indulgentia aliqua p alia opera ſatiſfactoria totam pœnam exoluiſſet peccatis ſuis debitá, pœnitentiá iniunctam à ſacerdote non peregiſſet, remaneret obligatus in foro Eccleſiæ ad pœnitentiam iniunctá peragendam) idcirco Alexander 3. dicit q indulgentia non ſubdito nó pdeſt. ſ. in foro Eccleſiaſtico, in quo ſuta ſunt. Aduertat ſic dicens q ſi indulgentiæ natura principaliter conſiſtit in communicatione theſauri exoluentis pœná corá Deo, & abſolutio iudicialis comes ponitur, non débat conſultus Alexander ſ[illegible]dere negatiuam ſimpliciter & abſolute, dicendo q non prodeſt niſi de licentia proprij iudicis. ex quo oppoſitú uerum eſt ſimpliciter & abſolute. quia vnaquæq; res ſimpliciter & abſolute iudicatur ſecundum ſuam naturá, & nó ſecundum concomitantia. Imo hæc ipſa ratio monſtrat intentú: quia duobus concurrentibus ad indulgentiam (altero pertinente ad Eccleſiam & Deum, ſcilicet diſpenſatione & communicatione theſauri pœnam debitam exoluentis coram Deo: altero pertinente ad Eccleſiam tantum. ſ. iniunctæ pœnitentię ſolutio in foro Eccleſiæ) ſi indulgentia eſt principaliter & eſſentialiter illa theſauri communicatio, debebat affirmari q prodeſt non ſubditis, ex quo illá quoad principale & eſſentiale conſequunt Et quia negatum eſt illis prodeſſe, dicimus inde q indulgentia principaliter & eſſentialiter eſt abſolutio. quá quia nó ſubditus cóſequi nequit, idó indulgentia ab alieno nó ſibi prodeſt tá quo ad Deum, q quo ad eccleſiá. Et hic eſt planus ſenſus illius decretalis abſque extorſione aliqua ut patet intuéti. Eſt igitur indulgentia q de facto olim uſa eſt, & nunc utitur eccleſia unius rationis, & eſt principaliter ac eſſentialiter abſolutio iudicialis in foro pœnitentiali, annexá habens cóionem theſauri paſſionum Chriſti & Sanctorum. Et confirmatur hoc ex forma plenariæ indulgentiæ, q̃ per uiam commiſſionis fit. Cóceditur ſiquidem q poſſit plenariè abſolui in uita & in morte: cóſtat enim quòd non eſt ſermo de abſolutione ſacramentali, ſed ſpectante ad indulgentias. & conſtat quòd per modum et uerbum abſolutionis confertur. Et conſtat q eiuſdem eſt rationis indulgentia collata ſine miniſtro medio abſoluente, cú Papa dat indulgétiam præſentibus, aut uiſitantibus &c. & quum per miniſtrú mediú concedit q ſemel in uita, & ſemel in morte plenariè abſoluat. Tenet igitur abſolutio primum in indulgentiæ ratione locú.

¶AD OBIECTA Igitur ex communi doctrina fulta authoritate multorum Rom. Pontificum, dicitur, q nó contrariatur doctrina hæc aſſignatæ diffinitioni: qm̃ non docet principaliter indulgétiá eſſe applicationé theſauri: ſed docet unde eſt ualor, & efficacia indulgentiæ ad remiſſioné pœnæ Deo debitæ p peccato, uidelicet ex theſauri ſpũalis diſpenſatione. Et ad hanc efficaciá ſpectat modus ſolutionis, cópéſationis, diſtributionis, communionis, diſpéſationis & ſimiliú, quum dr̃ quòd indulgétiæ ualent, aut dantur per modú diſpenſationis, & huiuſmodi, & non ſpectát hæc ad principalé actú indulgentiæ, q eſt iudicialis in foro pœnitentiali abſolutio: pp quem exigitur quòd indulgentia fiat a proprio iudice: & ſi eſt non a proprio iudice facta, nulla fit, ut ex ſępe dicti Alexandri 3. canone patet. Nec ſuſcepit canon ille obiectam prius expoſitionem. ſ. q indulgétia eſt diſtributio inter ſubditos: qm̃ diſtributio arctata ad ſubditos ut partes cóitatis, eſt actus iuſtitiæ diſtributiuæ, exigés æqualitaté proportionalé in ſua forma: ut patet in 5. Eth. quod alienum conſtat eſſe ab indulgentia ex ipſo eccleſiæ uſu tá moderno, q̃ antiquo. Refutat quoque alteram dictus canon, deinde obiectá expoſitionem, ſ. quòd ſat eſt illi, quòd indulgentia eſt abſolutio cauſaliter: hoc eſt, quòd eſt diſpenſatio theſauri cauſans abſolutionem: quoniá ſi ſic eſſet, nó eſſet opus proprio iudice ad conſequendá remiſſioné pœnæ, peccato debitæ ab alieno Epo indulgentiam concedente, qñquidé abſolutio per uiá ſequelæ comitaretur ex applicatione theſauri facta a potente diſpenſare theſaurum. Diſpenſatio ſiquidé theſauri nó exigit iuriſdiónem ſuper perſonis, quibus donatur. ſed ſup theſauro: ſat enim eſt perſonis illis, ut ſint capaces cóionis illius, quæ quidé capacitas in propoſito conſiſtit in hoc, q homo ſit uerè pœnitens & confeſſus. Vigetq; tanto magis canon iſte, quantú creditur indulgentiá ualere ad remittendas pœnitentias non iniunctas: conſtat. n. q reſpectu non iniunctarum pœnitentiarú nullus requireretur proprij iudicis conſenſus, ſi indulgentia eſſet eſſentialiter cóicatio theſauri. Cóicato ſiquidem mihi ab alieno Epiſcopo theſauro, corá Deo ſoluiſſem, & coram proprio iudice non remanerem ligatus, quippe qui non eram ab eo ligatus ad aliquam iniunctam pœnitentiá. Quia igitur hoc eſt falſum, reſtat ut indulgentia ſit eſſentialiter abſolutio: cui annectitur diſpenſatio Eccleſiaſtici theſauri ad hoc, ut abſolutio a pœna, ſit efficax nó ſolú, quo ad Eccleſiá, ſed ét corá Deo. Et ſi perſpicaciter intuiti fuerimus ordiné manifeſtati uſus theſauri ad uſú indulgentiæ, uidebimus ex eo intentum, ſ. q indulgentia eſt eſſentialiter abſolutio. Nam quum uiderent Doctores Eccleſiam abſq; ſacramétali medio remittere pœnas peccatis confeſſis debitas, nec ab eccleſia inſtructi eſſent quó huiuſmodi remiſſiones valerent, ſupponentes Eccleſiam abſoluere à uinculo pœnitentiarum, in uarias inciderunt opiniones de efficacia huiuſmodi remiſſionis, ſeu abſolutionis, quibuſdá neſciéntibus hunc Eccleſiæ militántis theſaurú: opinátibus abſolutiones iſtas in foro tñ militantis Eccleſiæ liberare à pœnitentijs, alijs non curantibus de hoc theſauro, putantibus ea ptáte data Petro poſſe Papá remittere liberaliter pœnas peccatis debitas, ita q nec hic, nec alibi oportet illas exoluere, alijs dicétibus, q abſolutio ſeu (quod idem eſt) remiſſio efficaciá hét ét coram Deo ea applicatione theſauro paſſionis Chriſti & Sanctorú: quorú dogma approbari meruit ab Apoſtolica ſede. Hæc ſi quidem manifeſtant, q

præ

pro certo ſuppoſebatur ab omnibus eſſentia indulgentiæ, ꝙ eſſet remiſſio, & ad inueſtigandũ ipſius efficaciam, tot cõcurrerunt opiniones multiplicatę ualde: quas nunc omitto, q̃a ſat eſt propoſito omnes conuenire in præſuppoſito genere indulgentiæ, ſcilicet quòd eſt abſolutio ſeu remiſſio.

CAPVT VII.

¶ Solutio obiectionum in 3. cap. contra hoc, quod indulgentia reſpicit pœnitentiam iniunctam.

NON Parua prætereà intelligentia opus eſt ad eiuſdem habendam de pœnitentia, à qua abſoluit indulgentia, dum ſacri canones non niſi de iniuncta mentionem faciunt: Doctores autem ad iniunctas & nõ iniunctas extendunt. Et licet Doctorum opinio, quam etiam ſequitur ſe dicit diuus Tho. magnifacienda ſit: quia tamen huiuſmodi rei ueritas ex facto pendet, & in facto conſiſtit, & ſacri canones ſolum de iniuncta faciunt mentionem, ideo tenendo certum, & dimittendo incertum, diffinita eſt indulgentia, ꝙ eſt abſolutio à pœnitentia iniuncta. In Concilio ſiquidem Lateran. ſub Innoc. 3. determinatur poteſtas epiſcopalis circa indulgentiam, & expreſſe poſt tempora indulgentiæ decreta, ſubiungitur, De iniunctis pœnitẽtijs indulta remiſſio nõ excedat, In ca. quum ex eo. de pœn. & re. Vbi ſecundum textum & oẽs Doctores epiſcopalis poteſtas dãdi indulgentias, limitatᷣ: quod non eſſet uerum, ſi indulgentia abſolueret à non iniunctis. Nã ſi indulgentia liberat ab iniunctis & non iniunctis pœnitentijs, & Epiſcopalis poteſtas eſt reſtricta ſolum quo ad iniunctas pœnitentias conſequens eſt, ꝙ reſpectu pœnitentiarũ non iniunctarũ non ſit limitata epiſcopalis poteſtas: quod contra textũ eſſe conſtat, obuiantẽ expreſſe indiſcretis indulgentijs ſimpliciter & abſolutè: & contra Doctores ex illo textu affirmãtes limitatam eſſe Epiſcoporum poteſtatem circa indulgentias abſolute. Quòd ẽt patet in cap. noſtro. eo ti. Vbi Archiepm dicit non poſſe excedere circa indulgentias ſtatutum illius capituli. Nec põt reſponderi ꝙ reſtricta poteſtate quo ad pœnitentias iniunctas intelligitur & reſtricta quo ad non iniunctas: quoniã reſtrictio poteſtatis quo ad maiora, non infert reſtrictionem eiuſdẽ quo ad minora, quãuis econtrario reſtrictio, quo ad minora, à fortiori refrænet à maiori. Sed plus eſt remittere iniunctas, q̃ non iniunctas: tum ꝑ uinculum duplex ibi, & ſimplum hic: tũ propter forum eccleſiaſticum ibi, qui nõ interuenit hic: igitur ex hoc, ꝙ limitata eſſet quo ad iniunctas, epiſcopalis poteſtas, non propterea limitata eſſet quo ad non iniunctas, ſi indulgentia reſpiceret iniunctas & nõ iniunctas. Nec poteſt rurſum dici, ꝙ quia pœnitentia iniuncta eſt principalis materia indulgẽtiæ, ideo prohibitio indulgentiæ de iniũctis infert prohibitionem ẽt de non iniunctis, quia acceſſorium ſequitᷣ principale: & ſic materia indulgentiæ principalis quidem, ſed nõ ſola eſt pœnitentia iniuncta. Nam hæc ſimiliter noſtrum infert intentum: & quòd rectè diffinita eſt indulgentia per iniunctam pœnitentiã, (vtpote principalem materiã) & ꝙ iniuncta pœnitentia ſic eſt principalis materia indulgentiæ, vt ipſa principali materia ſubtracta ſubtrahatur acceſſoria: ac ꝑ hoc ſi indulgẽtiæ nõ ſubſternitur iniuncta pœnitentia, intelligitᷣ nõ ſubſterni eidẽ pœnitentiã nõ iniunctam, quod eſſet voluntariũ: quum nullo canone, nulla rõne fultum inueniatur, ſi indulgentia liberat ab vtraq; pœnitentia, ꝙ non liberet ab vna ſine altera. Eſt ergo iniuncta pœnitentia & principalis & ſola materia indulgentiæ ſecundũ ſacros canones intellectæ. Seruauit quoq; Eccleſia multo tpe hunc ſtylũ, ut exprimeret in literis relaxationẽ ab iniunctis, pœnitentijs: intantũ ut Durandus cũ dixiſſet 4. ſenten. ꝙ indulgẽtiæ tñ ualent, quantum ſonant, ſubiunxit, Sonãt autem ꝙ ab iniunctis pœnitentijs liberant. Quocirca quando non exprimitur, an ab iniũcta uel non iniuncta pœnitentia liberat, intelligitᷣ de iniuncta: quia uerba iudicis ſunt intelligenda ſecundũ formam iuris: in iure aũt ſolum fit mentio de iniunctis: igitᷣ de iniunctis tñ pœnitentijs intelligenda eſt indulgentia data ſimpliciter & abſolutè. Expoſitio uero dicens ꝙ ly ab iniunctis pœnitentijs intelligitur ſubintellecta cõiunctione ẽt (ac ſi diceretur ẽt ab non iniunctis pœnitentijs) nõ eſt expoſitio, ſed diuinatio: nam ſi liceret in textibus apponere ly, etiam, infiniti text. ſubiecti eſſent diuinationi quandoq; etiam cõtra iura: ut facilè patet diſcurrenti. Atteſtatur aũt ſic eſſe intelligendum rõne Eccleſiæ conſuetudo in nitidi obſeruantia conſiſtens: dum Ro. Pon. ſingulis diebus Dominicis & Quadragesimæ & Aduentus, dat omnibus ꝑſentibus quinq; uel ſeptẽ annos & totidẽ quadragenas de uera indulgentia. Exprimẽdo ſiquidem tot annos, & totidẽ quadragenas, manifeſtat ſe loqui ut canones pœnitentiales loquuntᷣ, taxantes pœnitẽtias ꝑ annos & quadragenas. Cum nq; de iſtis taxatis ꝑ ſacros canones annis & quadragenis liberat illos procul dubio q̃d ad illos & illas ſint obligati, mõſtras ab iniũctis pœnitentijs dũmodo indulgentias datas liberare. Accedit ad hoc, ꝙ cõis forma indulgentiarum ſit per temporalia puta dies, quadragenas, anoũ uel annos: quia ſic taxatæ ſunt pœnitentiæ ĩ ſacris canonibus. Nec obſtat q̃ñ ſit plenaria ĩdulgẽtia: q̃m plenitudo etiam pleniſſima non mutat ſubſtantiã, ſed auget quãtitatẽ ipſius ſubſtãtiæ: vt patet. Et propterea ſi pœnitentia, à qua liberat indulgentia, eſt ſubſtantialiter pœnitẽtia iniuncta, quãtumcunq; indulgentia ſit pleniſſima, non liberat niſi ab iniuncta. Et aliæ quidẽ liberant ab iniuncta unius anni, vel tot annorum, aut dictũ: pleniſſima aũt liberat à tota iniuncta, ſicut per quo tñ data indulgentia eſt (puta remiſſionẽ tertiæ partis) liberat à tertia parte iniunctæ pœnitentiæ. Et ſi q̃ratur an intelligatᷣ hic de pœnitentia iniuncta tñ à iudice, q̃ à iure, an de iniuncta tantũ à iudice: rñdetur quòd quum à iure nulli ſit pœnitentia iniuncta, ſed taxata iniungenda, ideo dicendo quòd liberat ſolum ab iniuncta, ſoluta eſt quæſtio. Et probatur ꝙ dicitur, quia ad pœnitentiã iniunctã ille, cui iniuncta eſt, tenetᷣ: nullus autem tenetur ad pœnitentias taxatas in canonibus pœnitentialibus, niſi ſibi ſpecialiter imponãtur. igitur pœnitẽtiæ illę nõ ſunt iniunctæ. Sed eccleſia ſicut præſupponit hoĩes egere remiſſione pœnarũ debitarum pro ſuis peccatis, ita ꝑſupponit uetè pœnitentibus & cõfeſſis iniunctas eſſe pœnitẽtias ſecundũ ſacros canones, pẽſata tñ qualitate perſonarũ & alijs merito penſandis, & ſupponens illos eſſe obnoxios iniunctis pœnitentijs: dat illis indulgentiã ſeu remiſſionẽ iuxta formã canonũ pœnitẽtialiũ. Quocirca multum uerisimile ac rõni cõſentaneũ eſt, vt ortum habuerit indulgentia à pœnitentiũ uinculis q̃bus olim alligabantur a cõfeſſoribus iuxta canones pœnitentiales: hinc.n. perſeuerat uſq; hodie, ut dictum eſt, indulgẽtia tot annorũ & tot quadragenarũ: hinc indulgẽtia abſolutio eſt, quã à ꝓprio iudice fieri iura teſtantᷣ: hinc emanauit opinio illa, quãuis falſa, ꝙ indulgentiæ ſolũ ualent quo ad forum Eccleſiæ militantis: bimoium eſt conſonantia canonũ. Cum his tñ ſcito, ꝙ licet indulgentiæ tam pro uiuis q̃ defunctis ſic ſint ſecundũ iura interpretandæ quum non ſint melioris cõditionis defuncti, q̃ uiui, quo ad cõſequendas indulgentias (imo ſint deterioris, quia ad eos nõ perueniunt niſi ꝑ ſuffragia) ſi tñ Papa daret alio modo indulgentiã. ſ. non ſolũ ab iniunctis, ſed ẽt à quomodolibet debitis pœnis pro peccatis. dicendũ ſecus eſſet: põt.n. abſoluere à pœna debita licet non iniuncta, dummodo culpa remiſſa ſit. Vtrum aũt hactenus Pontifices ſic dederint indulgentiã, neſcio. Si.n. uerum eſt, ꝙ Petrus de Pal. refert (quod ẽt Ioannes Monachus in extrauaganti Bonifacij 8. de Iubilæi expoſitione refert) non ex litera, ſed ex intentione Papæ illius. ſ. Bonifacij 8. habetur, quòd non ſolum ab iniuncta, ſed iniungenda intendebat liberare ꝑ illam indulgentiam pleniſſimã. Sed uereor, ne Bonifacius nõ ut Pontifex, ſed ut doctor & illius opinionis ſectator, illa dixerit uerba. Nec inconuenit ipſum vt doctorem minus bñ dixiſſe: quum ẽt dixiſſe referatur ab eodem ibidẽ, quòd indulgentia illa liberabat ẽt à uotis. quod conſtat nõ niſi extortè poſſe bene intelligi, perſpecta illa Iubilæi extrauagante. Quo circa propter huiuſmodi, quæ ex literis non conſtant apoſtolicis, nõ eſt recedendum à iuris tramite recto, quo cõfeſſor iniungere debet pœnitentiam, etiam ſi ipſemet ut miniſter indulgentiæ ſtatim abſoluturus ſit eundem pœnitentem plenariè à pœna.

¶ Ad id uero quod ex forma plenariæ abſolutionis obijcitᷣ, dicẽdum ꝙ de authoritate talis formæ quicquid ſit, põt dupliciter exponi. Primò, vt intelligatur edita ſecundũ opinionẽ illã ualde, vt uidetur, communem. ſ. ꝙ indulgentia liberat ab iniunctis & non iniunctis pœnis. Nec mirũ alicui uideatᷣ ſi Eccleſiæ miniſtri informis huiuſmodi utantur opinionibus: quum in præfatione cõi vtatur eccleſia opinione dicentium cœlos eſſe animatos, dum inter creaturas intellectuales cœlos inſeruit dicens, Maieſtatẽ tuã laudant Angeli, adorantq; dominationes, tremunt poteſtates, cęli cęlorumq; uirtutes, ac beata Seraphim. Et ꝙ cũ formitudine aliqua utantur Eccleſiæ miniſtri opinione illã in hac forma, inſinuatᷣ ex eo, ꝙ ibi opponitᷣ, quantũ ſe extendunt claues Eccleſiæ: dubitantis.n. ſunt uerba hæc. Secũdo, ꝙ intelligatur ex meritis indulgentiæ: ita ꝙ reſtitutio ad puritatem baptiſmalẽ non intelligitur fieri ſimpliciter, & abſolutè, ſed quantum eſt ex parte indulgentiæ. Præſumit enim Eccleſia arbitratas ac iniunctas eſſe uerè pœnitentibus & confeſſis condignas pœnitentias: ac ꝑ hoc abſoluendo ab iniunctis, præſupponit ſe abſoluere ab oĩbus pœnis illi debitis, & conſequenter reſtituere innocentiæ baptiſmali. Et hoc ſic eſſe intelligendũ atteſtatur: q̃a proculdubio præſupponit in hac forma Eccleſia pœnitentẽ eſſe cõtritũ de oĩbus uenialibus: alioquin reſtitutio ad puritatẽ baptiſmalẽ locũ non haberet. Et q̃a utraq; ꝑſumptio eſt facti, & tenet ſe ex parte pœnitẽtis: idõ forma illa efficax quãtũ ex parte eſt indulgẽtiæ, ſi fiat in pœnitẽte bñ diſpoſito p iniũctas pœnitẽtias, efficax ſimpliciter & abſolutè inuenitᷣ. Et ab effectu ſuo deficere poteſt, ſi de facto pœnitẽs non requirit oĩa ad hoc, ut abſolutio ab oĩbus iniũctis, ſit abſolutio ab oĩbus ſimpliciter debitis pro peccatis pœnis hẽat: quod tũc accidit, q̃ñ non eſt ꝑ ſuſceptas cõdignas

gnas pœnitentias diſpoſitus. Quæ indiſpoſitio pœnitentib. meritò imputatur: quia ob communem pœnitentium imperfectionẽ, condignæ non dantur ſecundum ſacros canones pœnitentiæ. Nec debent pœnitentes ex imperfectione ſua reportare cõmodum indulgentiarũ: ut ſ. ualeant eis ac ſi iniunctas ſuſcepiſſent condignas pœnitentias: non enim debẽt æquiparari illis: qui condignas acceptarunt ſecundũ ſacros canones pœnitẽtias: quorũ miſerta mater Eccleſia indulgentiæ leuamẽ illis cõtulit. Et meritò, quia iam ſponte ſuſceperãt peragendas hic condignas pœnitentias: quod conſtat nõ amplecti a modernis pœnitentibus, quibus pro multis & magnis peccatis exigua pœnitẽtia ſufficit. Conſonat aũt hæc doctrina Eccle Rom. conſuetudini: quum in illa uiua uoce, indulgentiæ concedantur appoſita ſemp clauſula iſta, uidelicet in forma Eccleſiæ conſueta: cõſtat enim quòd forma eccleſiæ non poteſt melius interpretari quàm forma eccleſiaſtici iuris ſecundum quam clauſula hæc nõ ſolũ denotat ly, verè pœnitentibus & confeſſis, ſed & ly, ab iniunctis pœnitẽtijs. Et confirmatur: quia conſentaneũ rõni eſt, ut iudex eccleſiaſticus iudicet nõ niſi de delatis ad ſuũ iudicium, & nõ de relictis ab eodẽ ſe impediat, illa. n. quæ ad eccleſiaſticum forũ nõ ſunt delata (qualia ſunt peccata non cõfeſſa) rõnabiliter ab eccleſiaſtici iudicis abſolutione aliena ſunt: ut ſicut non ligat niſi pro cognitis in foro eccleſiæ: ita non abſoluit niſi à cognitis in eodẽ. Oblata præterea ad forũ eccleſiaſticũ per confeſſionem, & a iudice minori pœnitentia punita, tanquam derelicta quo ad reliquam partẽ pœnitentiæ in foro eccleſiaſtico uidentur, præſumit. n. eccleſia confeſſores ritè arbitratos iudicaſſe pœnitentes eſſe ſibiipſis relinquẽdos, quo ad reliquũ ſatiſfactionis, ac p hoc eccleſiaſtica cenſura pœnitentialis fori nõ ſe amplius impedit de illis. Quo fit, ut ſicut ad eccleſiaſticũ iudicium non redijt reliqua ſatiſfactio quo ad uinculũ, ita non redeat quo ad abſolutionẽ: ut par ligandi ſoluendiq; ritus paſſu currat. Ab iniunctis igitur tantum nõ pœnitentia eccleſiaſtica indulgentia de iure rõi liberat tam uiuos, quàm defunctos: idem eſt. n. quod per indulgentiã uiuis & defunctis datur: licet modus dandi ſit diuerſus, ut patet ex dictis. Et ſic ualet quantum ſonat ſanè intellecta ſecundum formam iuris: unde nulla fraus ab eccleſiæ miniſtris in his committitur, ſi aliter quàm ſecundum iura intelligant multi indulgentias, & ſic illis utantur, & conſeq ſe illas credãt: nulli ſiquidem noxiam opinionẽ permittere quid nocet? At ſi dixerit quiſpiam, cum hodie non iniungantur frequenter pœnitentiæ indigentes tanto tpe, uanus erit acceſſus ad indulgentias: reſpondetur quod propterea non eſt uanus quia per indulgentias relaxantur pœnitentiæ iniunctæ: quæ ſunt factę in peccato mortali: quæ etſi in foro eccleſiæ exolutæ erant; non tñ in foro Dei: & propterea per indulgentias remittuntur, utpote iniunctæ, & nõ adhuc Deo exolutæ. Doctrina igitur dicẽtiũ indulgentiã ad iniunctas & nõ iniunctas pœnitẽtias ſe extẽdere, vera eſt quãtũ eſt ex efficacia populi cõuenire indulgẽtiæ: nos aũt dicẽtes indulgentiã remittere pœnitẽtias iniunctas tñ, uerum quoque dicimus de indulgentia ſecundum iuris formam conceſſa.

Ab iniunctis tamen pœnitẽtiis liberat indulgẽtia tã defunctos, quã viuos.

CAP. VIII.

¶ Reſponſio ad quæſtionem de indulgentia cauſa, primò propoſitam in capite quarto.

AD difficillimam autem quæſt. de cã indulgentiæ propoſitam, riſdere quamuis temerarium forſan cenſebitur. dicendum tñ eſt rõne duce quid ſentiendum eſt de illa: oportet. n. & eccleſiæ prædicationẽ ſaluare, ut uera eſt, & fideles paſcere pane intellectus. Dicendũ eſt igitur ad qõnẽ, quod non quæcunque cã ſufficit ad indulgentiã dandam, ſufficit ẽt ad quãtacunq; indulgentiã dandã: ac p hoc indulgẽtia data ſine legitima cã ad dandã tantã indulgentiã non ualet quo ad quantitatẽ, in qua excedunt limites legitimę cauſæ. Probatur hoc multipliciter. Primò authoritate Concilij Latera. ſub Inn. 3. ut h bĩ extra, de pœ. & re. c. cũ ex eo. p indiſcretas & ſuperfluas indulgentias eneruatur pœnitẽtialis ſatisfactio. Ex hoc. n. habeo, quod indulgẽtiæ indiſcretæ & ſuperfluæ nõ adimplẽt ſatisfactionẽ pœnitentialẽ, ſed eneruãt: niſi quis adeò deſipiat, ut idem putet adimplere & eneruare, quæ cõſtat eſſe cõtraria. Et quũ cõſtet, quod proprius fructus indulgẽtiæ eſt adimpletio ſatiſfactionis pœnitentialis: cõſequẽs neceſſariò eſt, ut p indiſcretas ſuperfluasq; indulgẽtias (quæ procul dubio ſunt illæ quæ ex quacũq; pia cã ſiũt magnæ valde) nõ cõſequatur pœnitentialẽ ſatiſfactionẽ à nobis debitam, adimpletã eſſe pro nobis a Chro & Sanctis: nam ſi p indiſcretas hmõi indulgẽtias hoc cõſequeremur, nõ eneruaretur: ſed adimpleretur pœnitẽtialis ſatiſfactio. Sed dũ indiſcretẽ hmõi indulgentiæ infructuoſæ ſunt ſecundũ ueritatẽ ad ſatiſfactionẽ pœnitentialẽ adimplẽdã, & pœnitentes putãdo ſibi eas pdeſſe, omittunt ſatiſfactionẽ pœnitentialẽ, eneruatur in ueritate pœnitentialis ſatiſfactio: ut ſacer canõ dicit. Prob. eidẽ ſecũdo authoritate Clemẽ. 6. in dicta extrauagãte, Vnigenitus quũ dicit, Et pprijs & rõnabilibus cauſis nunc p totali, nũc p partiali remiſſione pœnæ tpalis, &c. ut allegatũ eſt in c. 4. Si. n. nõ ſolũ rõnabiles, ſed ppriæ ſunt cauſæ nũc totalis nũc partialis remiſſionis, ſequitur manifeſtè quod non ſunt cões oẽs cauſæ indulgentiæ ad totalẽ & partialẽ remiſſionẽ, ſed aliqua pia cã eſt propria & rõnabilis cã partialis remiſſionis, quæ non eſt totalis: alioquin non eſſet eã propria remiſſionis partialis, ſed cõis partiali & totali: cuius oppoſitum literæ Apoſtolicæ ſonant. Probatur tertiò rõne idem. Legitima cã in indulgentijs requiritur ſecundum oẽs ad ſaluandam intentionẽ Chriſti & Sanctorum: ut ſ. applicentur conſequentib. indulgentiã paſſiones Chriſti ac Sanctorũ: ac ſi pro iſtis ex intẽtione ſpecialiter illas ſuſtinuiſſent: ſed intentio Chri & Sanctorũ non ſaluatur ex quacunque pia cã quo ad quantamcunque quantitatẽ: ergo non quæcunq; pia cã ſufficit ad quantamcunque indulgentiã. Probatur minor: quia intentio Chri fuit pati p eccleſia in communi: eſt enim paſſio Chriſti cã uniuerſalis: intentio quoq; Sanctorum fuit pati ultra propriam expiationem p eccleſia. Eſt. n. eiuſdem rõnis quo ad hoc, quod eſt eſſe communẽ, paſſio Sanctorum cum paſſione Chriſti: quia paſſio Sanctorum eſt conſummatio paſſionũ Chriſti; teſtante hoc Apoſt. ad Col. 1. dicente, Adimpleo ea quæ deſunt paſſioni Chriſti in carne mea, p corpore eius quod eſt eccleſia. Ex hoc quippe loco ſumptus eſt theſaurus eccleſiæ quo ad paſſiones Chriſti & Sanctorũ ab Augu. ſuper Pſal. 61. dicẽte ex hoc loco: Tũ ergo paſſurus, quantũ ex paſſionibus eius inferendũ erat uniuerſæ paſſioni Chriſti: ad eõdem hãc quaſi temp. quiſq; pro modulo nro exoluimus quod debemus, & pro poſſe uirium noſtrarum, quaſi canonem paſſionũ inferimus: pauſatoria plena paſſionũ non erit, niſi quũ ſeculũ finitum fuerit. Quãuis quo ad paſſionẽ Chri ex infinitate pſonæ patientis ſumi probetur, & ex authoritate Ioã. in 2. c. primæ ſuæ can. dicẽtis: Ipſa eſt propitiatio p peccatis nris, non aũt pro noſtris tñ, ſed & pro totius mundi: conſtat. n. quod propitiatio pro peccatis totius mundi excedit oẽs pœnas debitas a conſequentibus indulgentias. Ex quibus haberi facile poteſt, intentionem Chriſti & ſanctorũ quo ad pœnas in theſauros reconditas eſſe, ſicut bonum cõe eccleſiæ: ac per quod currãt curſu boni cõis, cõſtat aũt quod bonum cõe diſpenſandum ſuaptè natura eſt: diſpenſatio vero, ſicut aduerſatur donationi ad libitum, ita contrariatur incommenſuratæ diſtributioni: diſpenſationis ſiquidem rõnem abſque menſura intelligere nequeo. Eſt igitur intentio Chriſti & Sanctorũ, ut paſſiones ſuæ nõ pro libito applicentur huic, uel illi, ſed iuxta mẽſurã opportunã ad fidẽ eccleſiæ diſpẽſentur huic, uel illi: ſicut in reliqs cõitatibus cõium bonorum diſpẽſatio ex menſura opportunorũ ad bonũ, quod eſt finis illius cõitatis, ſumitur. Conſtat aũt manifeſtè, quod nec omnia opportunum ad bonũ eccleſiæ eſt æquale, nec eccleſiæ finis exigit æqualiter quodcunq; opportunum & unum & idem diuerſis temporib. ut patet, niſi igitur iuxta menſurã opportunitatis, ſeu opportunorũ ad eccleſiæ bonũ applicentur paſſiones in theſauro eccleſiæ reconditæ, non ſaluatur intentio Chriſti, & Sanctorũ. Et ſi adiũctis, quod natiæ menſuræ opportunorũ ad eccleſiæ bonum, non oĩs pia cã reſpondet, per ſpect ſi quod non quælibet pia cã ſufficit ad quantamcunq; indulgentiam. Et confirmatur: quia diſpenſatio credita Petro, & ſucceſſoribus imitari debet diſpenſationem factã ab ipſo Chriſto: omnis. n. Chriſti actio, noſtra eſt inſtructio, immo ſic agendo formã inſtituit noſtrarum actionũ. Conſtat aũt, quod Chriſtus eundem theſaurum diſpenſat cõmenſuratẽ iuxta concurrentes cõditiones cãrum mediarũ: ut patet ex differẽti diſpẽſatione eiuſdẽ p ſacrum Baptiſmi, quo tota pœna exoluitur, & p ſacrum pœnitentiæ, quo nõ tota pœna ſoluitur: ergo ipſius uicario cõmenſurata à quoq; applicationẽ dicti theſauri credita eſſe, rõnabile eſt. Et eſt tãto probabilior hæc rõ, quãtò actio ſacralis eminẽtior, & efficacior cã media eſt, quã actio iuriſdictionalis, qua detur indulgentia. Et confirmatur rurſus: quia conſtat prælatos oẽs eccleſiæ nõ niſi miniſtros & diſpenſatores eſſe: tota igitur eorũ poteſtas ſupra theſaurũ eccleſiæ infra limites diſpenſatiuæ poteſtatis claudit. Ex quibus habemus, quod non ſaluatur intentio Chriſti, & Sanctorum in applicatione theſauri ſui, niſi diſpenſando applicent paſſiones in illo reconditæ huic uel illi.

¶ AD OBIECTA Autem in oppoſitum, dicimus, quòd inter duas extremas opiniones incedimus medij. Putantes enim efficaciam indulgentiæ quantificari ſecundum cauſam indulgentiæ extremi ſunt, cõtra quos diuus Thomas proceſſit: quia cauſa indulgentiæ nõ eſt propria cã remiſſionis pœnæ, quæ eſt fructus indulgentiæ: ſed propria cauſa remiſſionis pœnæ eſt paſſio Chriſti, & Sanctorum applicata huic. Exiſtimantes aũt omnem legitimam cauſam indulgentiæ, eſſe legitimã cãm quãtæcunque indulgentiæ, extremi quoq; ſunt, contra quos pcedimus. Media aũt uia eſt opinari, quod cauſam indulgentiæ oportet eſſe legitimam cãm tantæ diſpenſationis: ita quod cã indulgentiæ,

Quia

bibiliter & cõſequenter loqui dẽt, ideò cum bona tantorum Doctorum venia omittendę eſt. Et dicendum eſt cum ipſis indulgentiæ uerbis, & rigore, ut apparet mihi doctrina, q̃ tempus ueræ pœnitentiæ, & tpš confeſſionis eſt unum, & idem ad capeſcendam indulgentiam, quamuis diuerſa rõne neceſſariũ, quia uera pœnitentia exigitur ex diuino & humano ſimul iure, confeſſio uerò exigitur ex humana tantũ authoritate: quia ſ. ſtatuta eſt ſic indulgentiæ forma ab Eccleſia, unde Papa dare poſſet indulgentiam abſq; actuali confeſſione. Dicere aũt q̃ forma indulgentiæ intelligitur de confeſſis non ſecundum formam iuris, aut præceptum Eccleſiæ ſimpliciter & abſolute, ſed anno illo uolũtarium eſt, quia nec ex forma iuris, nec ex forma iudicis, nec ex rõne hoc emanat. Nec ſurda pertrãſeundi ſunt aure detrahentes huic, quæ mutis exiguæ vigiliæ, uanitati eam accuſantes, eo q̃ etas exiſtimantes, quaſtum pietatem, apoſtolicas pulſabunt aures, & indulgentias ad non iniunctas extendi pœnitentias, confeſſiſq; anno illo modo verè pœnitentes ſint conferri obtinebunt. Audiant hi primum, non fruſtra fuiſſe tantillum laborem, ſi occaſionem tanti fructus Chriano populo attulerit: neq; n. ea ſcripſimus rõne, ut alios dirigeremus, ſed inter certa ambiguaq; diſcernere ſat fuerit. Percipiant deinde, pias deuotasq; fidelium mentes, hinc potius excitandas ad petendas cõdignas ſecundum ſacros canones confeſſoribus pœnitentias, ut uel indulgentiæ gratia ex paſſione Chriſti: & Sanctorum ſoluãt Deo pœnitentias, quas prompto animo à ſe ipſis peragẽdas poſtulauerũt, atq; ſuſceperunt. Redirent ſiquidem hoc pacto aurea pœnitentium Patrum ſecula.

¶ Et hæc de indulgentijs dicta ſecundũ proprij ingenioli vires, ſaluo oĩum melius ſentientium iudicio, ſufficiant. Romæ anno ſalutis 1517. pontificatus S. D. M. Leonis X. quinto: ætatis uero meæ 48. die 8. Decembris.

Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Xyſti, vigintiſeptem Quæſtionum Opuſculum.

TRACTATVS DECIMVS SEXTVS, De indulgentijs, in ſex Quæſtiones diuiſus.

1 *Num indulgentiæ fiant de theſauro meritorũ Chriſti & Sanctorũ.*
2 *Num dare operam ad conſequendas indulgentias ſit imperfectionis.*
3 *Num occurrenti pauperi negans eleemoſynam, quã tamẽ dat pro indulgentia conſequenda peccet.*
4 *Num indulgentia abſoluendo ab iniunctis pœnitentijs abſoluat a pœna debita peccatis apud diuinam iuſtitiam.*
5 *Num indulgentijs liberentur defuncti a pœnis Purgatorij.*
6 *Num Papa authoritate clauium det indulgentiam animabus in Purgatorio.*

QVAESTIO. I.

¶ *De theſauro indulgentiarum.*

VTRVM Indulgentiæ Eccleſiæ fiãt de theſauro meritorũ Chriſti, & ſanctorum. Et videtur, quòd nõ. Primo, quia indulgentia non eſſet indulgentia ſeu remiſſio, ſed ſatiſfactio & perſolutio uſq; ad nouiſſimum quadrantem per aliorum opera.

¶ Et ſequitur ulterius, quod omnes negant, ſcilicet quod concedent oneret ſe ad ſatiſfactionem. Et probatur ſequela: quia ſic Papa non remitteret. ſed ſatisfeceret per alios.

Secundo, quia ſic uirtute clauiũ nõ fieret abſolutio, ſed trãſlatio operum contra uerbum Chriſti, Quodcunq; ſolueris. Et ulterius idem per claues ageretur, quod de facto fit: quia ſi ſunt opera Sanctorum in theſauro Eccleſię non permittuntur otioſa à Spiritu ſancto, ſed de facto ſuccurrerent quibus poſſunt.

¶ Tertio, Nulla Sãctorũ opera ſunt relicta irremunerata: ergo Antecedens probatur, tum quia non ſunt cõdignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam: tum quia ſecundum hoc ſuper erogationis non remunerarentur in Sãctis ſed in nobis: ac per hoc minora eſſent remunerata & maiora nõ. Et ſi dicat, quod eadem opera ſunt etiam in ipſis Sanctis remunerata: ergo nulla ſunt eorum opera irremunerata relicta.

¶ Quarto, Nullus ſanctorum ſufficienter impleuit in hac uita mandata Dei: ergo nihil fecerunt ſuperabundãs, ergo nihil reliquerunt pro indulgentijs. Antecedens probatur primo per illud Chriſti, Quũ feceritis omnia quæ ſcripta ſunt, dicite, Serui inutiles ſumus: ſed ſeruus inutilis nõ ultra, ſed citra feciſſe intelligitur. Secundo, per illud Matth. 25. quod ſapientes virgines noluerunt cõmunicare de oleo ſuo, timentes ne ipſis deficeret. Tertio, omnis Sanctus debitor eſt Dei diligendi quantum põt, imo ultra quam poteſt: ſed nullus id fecit aut potuit ergo. Quarto, Sancti per Martyrium (quod eſt opus perfectiſſimum) nõ faciunt ultra quàm debent, imo uix faciunt quod debent, ergo multo minus in alijs operibus plus fecerunt quàm debuerunt.

¶ Quinto, quia ſine ſcripturis, doctoribus atque rationibus oppoſitum dicitur.

¶ PROBATVR quoq; idẽ authoritate Sãctorum. Primo Auguſt. omnibus ſanctis conuenit dicere, Dimitte nobis debita noſtra, ſed qui confitentur debita, non ſuperabundant ergo.

¶ Secundò, authoritates Hieron. tractantis contra Pelag. illud, Beatus uir cui nõ imputauit Dñs peccatũ infra, pro hac orabit oĩs Sanctus in tpe opportuno. Quõ eſt Sanctus, ſi pro impietate ſua orat? Et ſi eſt impius, non ſanctus. Itaq; ſancti per orationem & confeſſionem ſuæ Impietatis merentur ſibi nõ imputari peccatũ.

¶ Tertiò, Aug. li. 2. retra. c. 19. Oĩa mandata implentur, qñ quicquid non implent, ignoſcitur. Negat enim ſanctos impleſſe perfectè mãdata Dei, dicens magis ignoſcente Deo quã implẽte.

¶ Quartò, Auguſt. confeſ. lib. 9. Væ hominum uitæ quantumcunq; laudabili, ſi remota miſericordia iudicetur: iuxta illud Iob: ſi etiam iuſtum quippiam habuero, iudicẽ meum deprecabor.

¶ Quintò, ſecundum Aug. nullus ſanctus in hac uita ſine peccato fuit: iuxta illud 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, &c. ergo merita ſanctorum nulla ſunt ſuperflua.

¶ Et ſi dicatur q̃ ſanctis habẽtibus aliquod ueniale potuerunt plura facere, q̃ debuerunt: contra, Opus bonum optimè factũ eſt ueniale peccatũ: ergo ſp̃ minus q̃ debuerunt fecerunt, & peccauerunt. Antecedẽs eſt ex Aug. ubi ſupra, Oĩa mãdata implent, &c.

¶ DEINDE arguitur, q̃ dato q̃ ſint ſuperflua ſanctorum merita, nõ prodeſſent: quia unuſquiſque propriã mercedẽ accipiet ſecundũ propriũ laborẽ, nõ ſecũdũ alienum, ut ad Rom. 3. dr. Nec digne ab eccleſia expenderent: quia ſolutio pœnæ eſt uiliſſimũ eccleſiæ dãnũ. Nec piè eccleſia ageret relaxãdo pœnas: caſtigare enim alios potius eſt pietatis, quam remittere pœnas.

¶ DENIQVE probatur, quòd merita Chriſti non ſint theſaurus indulgentiarum. Primò, quia aſſertio illa eſt ſine authoritate Scripturæ. Et ſi afferatur authoritas Ro. eccleſiæ remaneret periculũ exponendi eccleſiã hæreticorũ irriſioni: dum nõ poſſemus reddere rõnem de hac, quæ in nobis eſt fide, atque ſpe.

¶ Secundò, quia locum habent primò inductæ rõnes & hic, ſcilicet quod indulgentiæ non eſſent indulgẽtiæ, ſed ſatiſfactiones per alium: & tamen canon dicit, per indulgentias pœnitentiales ſatiſfactio eneruatur. de pœ. & re. cum ex eo. non dixit mutatur, ſed eneruatur. Et ſimiliter claues non ſoluerent, ſed transferrent pro alio: impium eſt autem dicere claues non ſoluere: ſi ſoluunt totum tollunt, non transferunt. Et ſimiliter merita Chriſti de facto idem operentur, quia non ſunt otioſa.

¶ Tertio, quia inſignis fieret irreuerẽtia meritis Chriſti, ſi ſolũ pro pœnæ relaxatione expenderẽtur, cũ ipſe per ea fuerit exemplũ omnium martyrum, uiliſſimum quippe eſt remiſſio pœnæ.

¶ Quarto, S. Tho. & Bonauen. dicunt opera noſtra bona meliora eſſe quàm indulgentias, & merita Chriſti expendi per indulgentias. Et merita Chriſti eſſe multo meliora bona, quàm opera noſtra bona, conſtat: ergo quod meliores ſunt indulgentiæ quam noſtra opera bona, quod eſt contrarium primæ propoſitioni. Aut ergo indulgentiæ non ſunt merita Chriſti: aut omiſſis omnibus indulgentiæ ſectandæ ſunt, ſ. Chriſti merita.

¶ Quinto, Conſulitur cõiter a doctorib. quod poſt indulgentias nihilominus ſit ieiunandũ: quia nemo ſcit utrũ odio, uel amore dignus ſit. Tunc ſic, aut iſta ſnĩa eſt impia in Deũ & eccleſiã: aut merita Chriſti non ſunt theſaurus indulgentiarũ. Primò, q̃ ſic claues eccleſiæ nihil faciunt certi: quod eſt blaſphemiæ & indulgẽtia eſſet incerta donatio: ac per hoc impia illuſio ab eccleſia fieret, aut poſt indulgẽtiã ex meritis Chri & ſctõrũ deberet quieſcere ab operibus ſuis. Secũdò, qa ſi per indulgẽtias impẽduntur merita Chri & adhuc incertus ſum de remiſſione peccatorũ, aut credo opera Chri applicata & donata mibi eſſe ſufficientia ad remiſſionẽ, aut dubito. Si credo, iã nõ eſt amplius ieiunãdũ: quia non debeo mea opera meliora putare, q̃ Chri opera. Si dubito, qd hoc dubio execrabilius? Et confirmatur: quia merita Chriſti nulla proportione bonitatis excedunt opera noſtra: ac per hoc aut ipſa nõ ſunt theſaurus indulgentiarũ, aut indulgentiæ præferendæ ſunt oĩbus operibus diuinorũ præceptorũ, niſi iniuria fiat meritis Chriſti. Sextò, quia ipſa expoſitio meritorũ & ſanctorũ minus cõſonet, quaſi merita Chriſti nõ ſufficiant.

¶ Septimò, Nulli dat ſe gratia contritionis, qn ſimul ei dẽtur merita Chriſti, ergo ſine indulgẽtiis hẽt quis theſaurum meritorũ.

¶ Octauò, Si meritũ Chriſti eſt theſaurus indulgẽtiarum: ergo remitteret mortẽ eiuſq; pœnas. Probatur ſequela: tum quia alioquin eſſet infirmus: tũ quia potens eſt remittere pœnã æternã.

¶ DEMVM arguitur, Si abſolutio in indulgentiis eſt diſpenſatio theſauri Chriſti, ergo aliæ etiam abſolutiones diſpenſabunt theſaurum Chriſti: & præcipuè ab excommunicatione, quando quis particeps fit meritorum Chriſti & eccleſiæ.

¶Præterea, Si abſoluere in indulgentijs eſt diſtribuere theſaurum Chriſti, ergo ligare eſt includere, vel colligere theſaurum Chriſti: quod tamen non ſpectat ad poteſtatem clauium, quia ſine omni indulgentiarum actu hoc fit.

CONCLVSIO.

¶ Indulgentiarum theſaurus merita ſunt Chriſti & Sanctorum.

¶IN OPPOSITVM Eſt ſententia ſacrorum doctorum. ¶Ad euidentiam huius quæſtionis monſtrādū eſt, merita Chriſti & Sanctorum eſſe theſaurum indulgentiarum: & quia idue hoc notum ſit, & quid ſit, & ꝓp quid ſit. Et quidē merita Chriſti & Sanctorū eſſe theſaurū & indulgentiarū, authoritate apoſtolica tenemus, in extrauagāti ſiquidē Clemētis ſexti de pœn. & re. un. genitus dī de theſauro meritorū Chriſti. Quē quidem theſaurum ꝑ beatum Petrum cœli clauigerum, eiuſq; ſucceſſores ſuos in terris uicarios cōmiſit fidelibus diſpenſandū: & ꝓprijs rōnabilibuſq; cauſis nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam gñaliter q̃ ſpecialiter prout cū Deo expedire cognoſcerent iuerè pœnitentibus & confeſſis miſericorditer applicandum: ad cuius quidē theſauri cumulum beatæ Dei genitricis & omnium electorum merita adminiculū pſtare noſcuntur. Hæc ibi: poſt multa de ſuperabundantia meritorum dicta. Eſt aūt ex duobus huius decretalis authoritas penſanda. Primò, ex decretis diſt. 19 in canonica. 1. ubi epiſtolis decretalibus Romanorū pōtificū primus authoritatis locus poſt ſacram ſcripturā decernit: & ibidem ca. e. ubi extrauagantes apoſtolicæ defendunt Secundò, ex eo, q̃ de vna parte ſacri pœnitentiæ. ſ. ſatisfactione docet: conſtat nanq; extra de hæreticis, ad abolendam nulli in materia ſacramentorum licere diſſentire ab eo quod Ro. Eccleſia facit & prædicat credendum eſt igitur, nec in dubium aut opinionem vertendum ſic eſſe. Nec ſomniauit aut finxit ſibi Ro. Eccleſia theſaurū iſtū indulgentiarū, ſed ex ſcripturę ſacrę authoritate, certaque inde rōne ſacrorum doctorum ſententia ꝓbata id habet. ¶Ad cuius clariorem notitiam dña inter meritum & ſatisfactionem præbibāda eſt. Meritum rōdigni (de hoc enim ſermo eſt) appellatur opus, ex quo operans dignus eſt æterna beatitudine, ita q̃ debet ſibi illa: iuxta illud Apoſtoli, Bonū certamen certaui, &c. & ſubditur, repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quā reddet mihi Dñs in illa die iuſtus iudex. Satisfactio aūt appellatur uoluntatis ſolutio pœnæ: tunc. n. debitor pœnæ facit ſatis iuſtitiæ, quando debitam pœnā exoluit: adæquando. n. ſolutionem debito, ſatis proculdubio facit. Nec meritum & ſatisfactio adeo a ſe inuicē elongantur, ut non contra ſępè in vnū idemq; opus: nā de operibus ex charitate ꝓcedentibus loquendo, quātum hēt opus bonitatis, tm̄ hēt meriti: & quantum hēt mali pœnæ, tm̄ habet ſatisfactionis. Verbi gratia, ieiunium ut opus bonum eſt meritorium: idemq; ut eſt pœnale eſt ſatisfactorium. Hæc eſt formalis dña inter meritum & ſatisfactionē. Eſt & alia differentia quo ad efficaciam ſeu fructum: nam meritum non excedit perſonam quæ meretur ſolo Chriſto excepto, nullus. n. pōt mereri fœlicitatē æternā alteri, ſed ſibi ſoli, excepto Chriſto, qui meruit ſuis electis. Et rō aſſignatur, quia gratia Chriſto data, eſt gratia capitalis ſeu uniuerſalis: gratia autem reliquorum, eſt gratia particularis: meritum. n. Chriſti, & non aliorum per ſacramenta cōicantur nobis & nos ſaluant. Propterea Paulus dicebat, nunquid Paulus crucifixus eſt ꝓ uobis aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Satisfacere autem poteſt unus pro altero, ut patet quum unus implet ſacralem pœnitentiam pro altero. Et ex hac dña prouenit, q̃ ſanctorum opera quatenus meritoria fuerunt, acceperunt mercedem ſuam in ipſis ſanctis: qm̄ ipſis ſolis profuerunt: quatenus uero ſatisfactoria fuerunt, primū quidem ſoluerunt debitā pro illorū peccatis pœnā: deinde ſi plus pœnalitatis habuerunt q̃ pœna ipſorū peccatis debita exigeret, remanſit illud plus tāquā ipſis ſanctis ſuperfluum. Et hoc plus eſt illud, quod à quibuſdam uocatur irremuneratum in ipſis Sāctis, non ꝓp defectum diuinæ largitatis, aut operis, aut ipſius Sancti, ſed propter excellentiā ipſius perſonæ, quæ ſuperabundanter paſſa eſt uoluntariè. Ex eo nanq;, perſona patiens non hēt propria pœnarum debita pro peccatis, prouenit q̃ ſatisfactiones ſuperfluæ non pñt in ipſis remunerari, ſeu rectius loquendo nō poſſunt in ipſis habere effectum ſolutionis. Et qm̄ cōſtat Sāctos multos multo plus paſſos, quā ex peccatis ſuis debuerint pati, cōſequens eſt, ut multa ſatisfactoria remāſerint ſuperflua ipſis Sanctis. Patet aūt Sāctos ſatisfactionē plus exoluiſſe quā debuerāt ꝓ peccatis ſuis. Tū quia beata Virgo nulla ſatisfactione pro ſuis peccatis eguit (qa nullū pctm̄ cōmiſit) & tamen ſatisfactoria multa ſubijt: cuius. n. uita conclas illuſtrauit Eccleſias: & de ipſius dolore ſcriptū eſt: Et tuā ipſius aīam pertranſibit gladius Ioh. quoq; teſtat c. 7. Vtinā appenderētur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior, in ſtatera, quaſi arena maris hæc grauior appareret. Et quis eſt tā mentis inops, ut dicat Laurentiū, Vincētiū, reliquoſq; tāta paſſos martyres, oibus illis pœnis indiguiſſe, ut ſatisfacerent ꝓ pœna peccatis ſuis debita? Superfluunt igit̄ multa ſatisfactoria Sāctis ultra ingens pelagus ſuperfluens ſatisfactionis Chriſti, qui pro totius mundi peccatis, ut Ioannes Euangeliſta teſtatur, ſatisfecit: ut etiā ex hoc patet, q̃ ſi totus mundus poſt oīum peccata commiſſa baptizaretur, ſtatim meritorum ſatisfactione Chriſti euolaret ad cœlum, & tñ conſtat, q̃ tāta hoīum multitudo damnata indignam ſe reddens Chriſti ſatisfactione, ſuperfluere illam teſtatur, quæ pro omnibus ſufficeret. Quocirca ex meritis Chriſti & Sanctorū quatenus ſatisfactoriis ſuperfluis, theſaurum indulgētiarum conſtitui intelligito, ſi non uis errare. Et quidem q̃ huiuſmodi opera Chriſti & Sāctorū ſatisfactoria remanſerint, declaratum eſt: q̃ uero remanſerint pro nobis, & quod remanſerint diſpenſanda ꝑ militantē Eccleſiam, manifeſtari oportet.

¶Et primum, ſcilicet q̃ ad hoc remanſerint huiuſmodi ſatiſfactoria, ut nobis cōicata, pro nobis ſatisfacerent tanq̃ ſi ipſi Sancti uiuentes ea intentione feciſſent, ut pęnas noſtris peccatis debitas ipſi exoluerent, monſtratur, tū ex eo q̃ nō inania aut inutilia huiuſmodi ſatisfactoria eſſe debeāt: eſſent aūt ut ſatiſfactoria infructuoſa, ſi proprio fructu (q eſt ſatisfacere) eſſent priuata, non per accidens, puta qa deſunt hi, in quibus fructificet ꝑ ſe: quia ſcilicet ſuapiē natura oīa ſatisfactoria ſupererogationis eſſe infructuoſa: quia nec in ipſis operātibus, nec in alijs effectū habere poſſent, eo ipſo q̃ ſatisfactoria ſupererogationis ſunt. Tum quia unitas Eccleſiæ exigit, ut quælibet ſuorum ciuiū, q̃ poſſunt eſſe utilia reipublicæ Chriſtianæ, ordinata à Spirituſancto Eccleſiā regente, ſint ad utilitatē ipſius Eccleſiæ. Cōſtat aūt ſatisfactoria ſupererogationis poſſe ad utilitatē Eccleſiæ cedere: ut patet ex eo, q̃ per propriā intentionē ipſorū Sāctorum potuiſſent applicari hæc ad ſatisfaciēdū ꝓ iſto uel illo Eccleſiæ mēbro debēte ſatisfacere pro ſuis peccatis. Conſentaneū igitur rōni eſt, q̃ hæc ſatisfactoria ſupererogatiuē facta à Sanctis, ad utilitatē aliorū membrorū Eccleſiæ ordinata ſunt. Vtilitas aūt propria eorū eſt ſatisfacere ꝓ alijs, ex quo pro his qui fecerūt, ſatisfacere non pñt, dixi aūt utilitas propria: quia non ex communibus, ſed proprijs iudicandū eſt de rebus. Tū maxime, qa Paolus Apoſtolus, ad Col. 1. hoc de ſuis ſatisfactorijs teſtatur dicens: Gaudeo in paſſionibus pro uobis, & impleo ea, q̃ deſunt paſſionū Chriſti in carne mea pro corpore eius, qđ eſt Eccleſia. Vbi clare uidere potes, intentionē adimplentis in ꝓpria carne paſſiones deficiētes paſſioni Chriſti ad cōficiēdā menſurā à Deo definitā ꝓ Eccleſia. Idē aūt eſt iudiciū de Paulo & alijs Sāctis, ut ex Aug. ſup Pſal. 68 afferēte dictā Apoſtoli ſentētiam, patet.

- multa merita Chriſti, & ſanctorū ſuperfluerūt q̃ nobis cōmunicata pro nobis ſatisfacere poſſūt

¶Secundū aūt. ſ. quòd theſaurus iſte meritorum, ut ſatisfactoria ſunt diſpēſandus ſit per ſumum Pontificem, facile manifeſtatur: qm̄ cōe omni Reip. eſt, ut illius princeps diſpenſator ſit communium bonorū illius Reip. nam ſine omni contradictione, cui cura credita eſt ipſius Reip eidē quoq; credita intelligit̄ diſpenſatio eorū, quæ ad cōe bonum illius ſpectant. Huiuſmodi ſūt ſatisfactoria conſtat eſſe uelut bona quędam communia ipſius Eccleſię: ut pote pro ipſa facta & relicta, ut patet ex dictis. Conſequens igitur eſt, ut ad eum qui totius eccleſiæ curam habet, ſpectet diſpenſatio dicti theſauri. Et quia ſolus Petri ſucceſſor præeſt toti eccleſiæ, ideo ad ſolum Rom. Pōtificem ſpectat diſpenſare, non pro libito donare theſaurum iſtum. Et qm̄ per indulgētias remittitur pœna temporalis debita pro ſatisfactione peccatorum (ut dicta extrauagans dicit) nec Papa poteſt illā remittere ſine ſacramento eccleſiaſtico, niſi applicando ſatiſfactoria aliorū ad iſtū, cui remittit, rō apoſtolica ſedes in dicta extrauagāte, & ſacri doctores theologi Spirituſſancti lumine illuſtrante concludunt, & rōnabiliter, dictum theſaurum diſpēſari per indulgentias Chriſti fidelibus, qui per charitatē Chriſti membra ſunt. Vnde euidentiſſimè ſequitur, q̃ indulgentia abſoluendo hunc à tanta pęna pro ſuo peccato debita, applicat illi tm̄ ex dicto theſauro, de ſatisfactoriis quantum æquiualet illæ pęnæ, quæ relaxatur, & ſimul hī opus miſericordiæ, remittēdo huic pęnam: & opus iuſtitiæ, applicando huic ſatisfactionē aliorum pro eo, ſic enim terreſtris Hieruſalem deſcendit de cœlo per imitationem: quoniam uniuerſæ uiæ Domini miſericordia & ueritas. Ex quibus patent omnia præmiſſa.

¶AD PRIMAM obiectionem in oppoſitum dicitur, quòd indulgētia ſecundum diuerſos ſuos actus diuerſis rationibus exprimitur: nā ſecundū q̃ eſt abſolutio & remiſſio pęnæ, ſic iudicis actus eſt, & dī, ſecundum uero q̃ eſt applicatio ſatisfactionis ad hūc, ſic diſpenſatio eſt & dicitur: & ſecundū q̃ efficit exolutionē pęnæ apud diuinā iuſtitiā per applicatam ſatisfactionē, ſic opus iuſtitiæ eſt & dicitur. Vnde breuiter reſpondetur: q̃ indulgentia, ut reſpicit hominē, cui conceditur, eſt remiſſio & relaxatio: quamuis ut reſpicit diuinā iuſtitiā, ſit ſolutio uſque ad minimū quadrantem. Eſt enim ſolutio, ſed nō ad hoc, & iſtud eſt maximæ gratiæ, quòd ſoluatur debitū meū non a me. Nec

hoc

- Meritū a ſatiſfactione diuerſū eſt.

hoc eſt mirum, aut nouum in myſterijs eccleſiæ: quum etiã in Baptiſmo omnia donari gratiosè concedamus, eodẽ modo, ſcilicet ut omnia ſoluantur, non per Baptiſmũ, ſed per Chriſti meritum, quod illi per Baptiſmũ communicatur. Celerens dicam. Tanto uinculo iunxit Deus iuſtitiam miſericordiæ, ut peccatis noſtris parcere ſic uoluerit, ut tñ per unigenitũ ſuũ Filiũ ſuæ iuſtitiæ ſatisfieret pro nobis, & hoc abũdantioris gratiæ fuit, ut non ſolùm debita remitteret, ſed ſatisfactorem daret. Nihil ergo ſecũdum diuinæ ſapientiæ ordinem adimitur indulgentiarum gratiæ, ac miſericordiæ, ex hoc quòd interuenit ibi etiam ſolutio per Chriſti & ſanctorũ merita ſatisfactoria. Argumentum uerò procedit, ac ſi hæc duo eſſent incompoſſibilia: quæ, ut dictũ eſt, ſe conſequuntur ſecundum ordinem diſpoſitionis diuinæ: ut ex dictis clarè patet. Ad ulteriorẽ uerò ſequelam (ſcilicet, ergo concedens obligat ſe ad ſatisfactionem) dicitur quòd nec apparentiam habet. Et quũ probatur, quia hoc modo ſatiſfacit per alios, reſpondetur quòd ad bonũ ſenſum admittẽdo, quòd Papa dando indulgentias ſatisfacit p alios, hoc eſt, applicat aliorum ſatisfactionem: hinc etiã nulla ratione apparẽt ſequitur, ergo Papa obligat ſe ad ſatisfactionem: aliud eſt.n. applicare huic alienam ſatisfactionem, & aliud eſt obligare ſe ad ſatisfaciendum pro illo, ſicut aliud eſt uolare, & aliud ſedere.

Bona ſanctorũ opera tãtum ut ſatisfactoria ſanctis ſupererogauerunt.

¶ Ad ſecundam negatur, quòd ſic uirtute clauium nihil fiat: fit nanque non ſolùm applicatio operum ſanctorum ad iſtũ, ſed & abſolutio iſtius a pœna pro peccatis ſuis debita: ſicunde & uerbũ Chriſti, quodcunque ſolueris, ad literam adimpletur. Et ſimiliter negatur, q ſic uirtute clauium nihil fieret: niſi quod de facto fit. Et ad probationem, quia merita ſanctorũ, ſi ſunt, nõ relinquuntur a Spirituſancto otioſa, reſpondetur, quòd huiuſmodi ſanctorum merita ſatisfactoria ſunt facta pro eccleſia, & nõ determinate pro hoc uel illo: & iõ non operantur in hoc uel illo particulari, niſi fuerint applicata ab ipſo Deo uel eius uicario ad hunc uel illum. Non ergo de facto operantur abſque applicatione: quia ſunt communia, nec ſunt otioſa: quia ad hoc ſua ptè natura ſunt ordinata, & applicata, ut non aliter operentur.

¶ Ad tertiam de operibus ſanctorũ irremuneratis, dicitur q cõmunicando in abuſu uocabulorũ, hoc eſt, accipiendo irremuneratũ, prout ſumitur a ſic dicentibus, hoc eſt nõ ſortita ſuum fructũ in ipſis ſanctis. Sic inquã loquendo reſpondendum eſt, q opera bona ſanctorũ dupliciter ſumi poſſunt. ſ. ut meritoria: & ſic omnia ſunt remunerata in ipſis ſanctis, uel ut ſatisfactoria: & ſic ea quæ ſupererogauerũt, nõ ſunt remunerata in ipſis ſanctis: ſed relicta ſunt remunerãda in nobis. Et contra hoc probationes non militant. Non prima. ſ. non ſunt condignæ paſſiones huius temporis: q a de paſſionibus noſtris ſecundum ſubſtãtiam operis, ſeu, ut ſunt, ex libero arbitrio intelligitur: remuneratio autem reſpicit opera & paſſiones ut ſunt ex charitate, ſeu gratia Dei. Non ſecunda, ſ. Deus præmiat ultra condignum, tũ quia de præmio operũ: ut ſunt meritoria, intelligitur ſnĩa illa: tũ quia non ex defectu largitatis p̃miãs, ſed ex excellentia ſanctitatis operantis prouenit, q opus ſuũ ut ſatisfactoriũ non remuneratur in ipſo Sancto, hoc eſt non ſatisfacit pro ipſo: q a ipſe non eſt debitor pœnæ pro qua ſatisfactio fit. Non tertia. ſ. quòd opera ſupererogationis nõ remunerarentur in ipſis ſanctis, ſed in nobis, &c. qm opera ſupererogationis ut ſunt meritoria, remunerantur in ipſis ſanctis iuxta uerbũ Samaritani, Quodcũque ſupererogaueris, ego cũ rediero, reddam tibi. Sed inquantum ſupererogans pœnalitates, ſic propter ipſorum ſanctorũ excellentiã non poſſunt in ipſis ſanctis remunerari. Vnde patet nullum inconueniens ſequi, ſed oĩa conſonare, habet. n. rectæ rationis ordo, ut quis prius pro ſe ſatisfaciat: & ſi ſupererogat ſoluendũ quod nõ dẽt, non pro ſe ſed pro alio ſoluat. Nec ex hoc, q diximus eadẽ opera eſſe remunerata in ſanctis & in nobis, ſequitur, ergo nulla ſunt ſanctorũ opera irremunerata in ipſis. Nã quũ dr quædam eſſe ſanctorum merita relicta irremunerata, nõ fit diſtinctio operũ, quaſi quædã fuerint eorũ opera remunerata, & quædã alia relicta irremunerata: ut aliqui interpretatur & male: ſed fit diſtinctio conditionum etiam unius & eiuſdẽ operis. Et eſt ſenſus, q opera ſanctorum inquantũ ſunt meritoria ſunt remunerata in ipſis ſanctis: inquantum uerò ſunt ſatisfactoria ſunt relicta irremunerata, quantũ ad illud pœnalitatis quod ſupererogauerũt. Vbi patet abſque cõtrouerſia omnia cõſonare.

¶ Ad quartã dr, quòd uir ſanctus poteſt iudicari dupliciter: primò inquantum operatur ex ſuo libero arbitrio, & ſic nullus ſanctorũ impleuit ſufficienter in hac uita mandata Dei. Alio mõ inquantum operatur ex gratia diuina, & inexiſtente & aſſiſtente: & ſic quilibet ſanctus ſufficiẽter impleuit mãdata Dei in his q̃ obſeruaſſe eos laudamus. Et ſi cõtra hoc probationes aſſiſtẽns afferantur, rñdetur & ad primam dicitur, quòd ſi uerba Domini integrè afferantur, monſtrant oppoſitum, nã Dominus dicit, Quũ feceritis omnia quæcunque præcepero uobis, dicite: Quod debuimus fecimus, ſerui inutiles ſumus. Vbi uides, q dicendo, Quod debuimus fecimus, mõſtrat eos impleſſe mãdata ſufficienter, alioqn nõ fecerũt quod debuerũt: nã debuerunt ſufficiẽter implere. Non eſt autem uerum, ſeruum qui fecit quod debuit inutilem citra feciſſe: quia ſi citra feciſſet, iã non feciſſet, quod debuiſſet: Sed uerũ eſt, q ut ſic nõ ſupererogauit: & propterea inutilis dicitur: qui. n. non facit niſi quod debet, inutilis dicit. Vnde ex iſta authoritate nihil aliud habetur niſi q ſancti ex hoc, q impleuerunt præcepta Chriſti, non ſupererogauerũt: cũ quo ſtat, & q ſufficienter mandata Chriſti implere potuerunt & ſupererogata, ut ſic non ſolum fecerint quod debuerunt, ſed eſſent ſerui inutiles in domo Dñi. Ad ſecundam dicitur q oleũ, quod ſapientes uirgines timuerunt ſibi non ſufficere, ad meriti conſortium ſpectat, & non ad pœnalitates. Ad tertiam dicitur, quod falſum eſſe conſtat præceptum de Deo diligẽdo obligare hominem plus q̃ poſſit: Maledictus, inquit Hieron. dicens Deũ, præcepiſſe aliquod impoſſibile. Falſum quoque eſt ſub præcepto de Deo diligendo, cadere q homo diligat quantum poteſt: intelligendo ſic, quòd ſi dilectionis aliquem actum poſſibilem ſibi omittat quis, peccet: ut patet ex hoc, quòd multi dilectionis actus ſpectant ad opera ſupererogationis: ut benè uelle, & benefacere inimicis in particulari extra neceſſitatis caſum, perfectionis ſiquidem eſt hoc, non præcepti. Sed præcipitur, quòd homo diligat Deũ ex toto corde, & ex omnibus uiribus, &c. ad hũc ſenſum, q nihil contrarium diuinæ dilectioni in corde ſuo, in mẽte ſua, in uiribus ſuis, &c. admittat. Intellectũ aũt præceptum illud de actuali dilectione, ut ſonat nõ quid agere hic debemus, ſed quo tendere debemus, monſtrat ſecundũ Augu. unde patet quòd ſancti impleuerunt hoc præceptum, & ſupererogauerũt. Ad quartam dicitur, q ſancti per martyrium extra neceſſitatis articulum faciunt plusquàm debent: quia ſupererogant. Et rurſus in articulo neceſſitante ad martyrium pro confeſſione fidei, ſupererogant ſæpe quo ad ſatisfactionem: dum plus patiũtur uoluntariè q̃ pro peccatis ſuis debeant. Ad quintam dicitur, q doctrina hæc, ſuper ſcripturas & rationes & authoritates Ro. eccleſiæ ſanctorumq́ue doctorum fundatur. Et non ſolum temerariæ præſumptionis eſt contrarium dicere, uerum indiſciplinatæ mẽtis eſt non acqueſcere tot allatis, ultra authoritatem ſctõrũ Tho. & Bonauenturæ, & infinitorũ doctorũ ſequacium: oportet. n. uirum docilẽ in morali uã theologia, q̃ philoſophia non quærere certitudinem mathematicam: ſed niſi rõni cõſentaneæ, ſimulque a communi doctorum ſententia probata in moralibus, ut certa habeamus, confundere neceſſe eſt omnia.

Ad ſctõrum.

¶ AD PROBATIONES Deinde ex authoritatibus ſanctorum reſpondendo dicitur, q cum hoc, q omnes ſancti aliquod peccati debitum habuerunt pro quo quandiu uiuunt orare poſſunt. non quòd oporteat eos ſemper peccatũ habuiſſe noxium, quãdoque enim ſine omni peccato fuerũt, ſed quia q̃ſque peccauerunt, ſtat q multa ſupererogationis & meritoria, & ſatisfactoria fecerint: qui. n. dimitti orat ſibi peccata, fatetur ſe debitorẽ. Et hoc in tota uita uerificatur, quantũ eſt ex parte noſtra; quãuis ſecus ſit ſi ſecundum adiunctam Dei gratiam ſancti iudicẽtur. Et ne ſæpius idem repetatur, diſtinguito, quòd ſancti & ſua opera dupliciter iudicari poſſunt. Primò ſecundum ſe, & ſecundum proprias uires: & ſic ſunt ſemper debitores, & damnabiles, non implentes mãdata Dei iuxta illud Iſaiæ. Vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ quaſi pannus menſtruatæ. Alio mõ ſecundũ gratiã Spiritusſancti in ipſis & operibus ſuis, tam informantem, quàm aſſiſtentẽ: & ſic implent mandata, & nõ ſunt debitores, ſed creditores, digni uita æterna ex ipſis ſanctis operibus ſuis, nihil dãnationis habentes, &c. iuxta illud, 1. Ioan. 3. Oĩs qui natus eſt ex Deo, non facit peccatum, qm ſemen ipſius in eo manet: & non põt peccare, quoniã ex Deo natus eſt. Et illud Apoſtoli ad Ro. 8. Nihil dãnationis eſt his, qui ſunt in Chriſto Ieſu. Et illud eiuſdẽ ad Tim. Bonũ certamẽ certaui, curſum cõſummaui, fidẽ ſeruaui, in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex. Vñ prudẽtis lectoris erit diſcernere, quando ſcriptura, uel ſanctorũ doctrina loquit de nobis aut operibus noſtris, ſecundũ q ſunt noſtra, & ſecũdũ q ſunt diuinæ gratiæ: omnia. n. mala uerificantur de nobis, & noſtris ſecundum q ſumus noſtri, uel ſunt noſtra: & rurſus ſimul infinita bona uerificantur de eiſdẽ, ut ſunt diuinæ miſericordiæ, ac gratiæ: ut patet ex his ſcripturæ locis & multis aliis, q̃ afferri poſſunt. Et hinc habes ſolutionẽ huius & ſequẽtiũ & ſimilium obiectionum: nã cum hoc, q omnes ſancti ſunt ex ſe debitores, ſtat q ex diuina gra operãdo, ſupererogant. Et ſimiliter, quòd ſunt impij ex ſe: & iuſtificando ex diuina gra merentur non imputari ſibi impietatẽ. Et ſimiliter Deo gratiã conferente, hoc eſt gratia dãte implent mandata: non homine ex ſeipſo implente. Et ſimiliter omnia mandata tunc implentur, quãdo quicquid nõ ex nobis impletur per gratiã impletur. Et ſimiliter uæ uitæ hominũ laudabili, ſi ſine gratia (diuinæ miſericordiæ effectu) iudicetur. Et ſimiliter ſi qui iuſti habuero ſecundũ humanã iuſtitiã iudicem

meum deprecabor. Et ſimiliter omne opus bonũ optime factũ, inquantum eſt ex nobis factũ peccatum eſt, ſicut pannus menſtruatæ: ſed quatenus ex Dei gratia eſt, nihil peccatũ, ſed meritorium & ſuperarogatiuum bonum eſt. Vnde ſi in quinta ꝓbatione intenditur, quòd ſimpliciter & abſolutè & nõ ſecundum ꝙ ex nobis eſt, omne opus bonum optimè ex charitate factũ eſt peccatum ueniale, nõ reſponſione, ſed ſenſu aut igne opus eſt: nam ſecundũ hoc beata uirgo in omni opere ſuo peccauit uenialiter, cui tamen Aug. dicit gratiam collatam eſſe ad peccatũ ex omni parte uincendum. Ex hoc ſequitur contra Apoſtolum, indignitas operum ſuorum ad coronam ſecundum iuſtitiã diuinam. Et ex hoc ſequitur contra Ioannem Euangeliſtam, ꝙ è natus ex Deo facit peccatum. Et ex his patet ſolutio omnium obiectorum ex authoritate Sanctorum.

¶ Ad obiecta autem contra naturalem utilitatem ea ſuperfluis Sanctorum meritis, rñdetur. Et ad primum, unuſquiſque propriã mercedem, & ſecundũ proprium laborem, dicitur, ꝙ ut patet, de mercede loquitur: merces aũt merito rñdet: & nos idẽ dicimus ꝙ quilibet ſibi ſoli meretur. Nos autem de pœnarũ remiſſione loquimur, dicẽtes ꝙ unus poteſt ſatisfacere per alium.

¶ Ad ſecundum (ꝙ non digne expenderet illa eccleſia) dicitur ꝙ digniſſimè expendit dum ſatisfactoria pro ſatisfactore expendit: neque enim poſſunt dignius expendi. Et licet remiſſio temporalis pœnæ in comparatione ad dona ſpiritualis gratiæ ſit uile donum: eſt tamen proportionatum & commenſuratum donum meritis Sanctorum, inquantum ſunt ſatisfactoria: quoniã ut ſic non niſi exolutiua temporalium pœnarum ſunt.

¶ Ad tertium (quòd non piè ageret eccleſia) dicitur, quòd piiſſimè mater eccleſia filiis ſuis remittit, quos Deus ex rationabili cã in adoptionis filios computauit: nõ enim omni actu debet mater caſtigare filium, ſed omnia tempus habent.

Ad eos, q obiiciunt cõtra merita Chriſti. ¶ AD OBIECTA Denique contra theſaurũ indulgentiarũ ex meritis Chriſti reſpondetur. Et ad primũ iã patet ex dictis, ꝙ cũ authoritate non ſolius Ro. eccleſiæ, ſed ſacræ ſcripturæ, Sanctorum & doctorum hoc dicitur. Et ſi ſolius Rom. eccleſiæ authoritate diffinitiua diceretur, ſufficeret ad fidem reddendam, dato ꝙ in nobis eſt, fide nõ minus, quã ſi authoritate gñalis concilij diffinitũ eſſet. Heretici aũt ſicut refutare poſſunt Ro. eccleſiam, ita & Conciliũ. Nec hoc ego ſomnio: ſed Hier. ad Damaſum Papã dicit, Si Apoſtolatus tui iudicio fuerit approbatũ, hereticũ ſe experietur qui cõtradixerit. Et in Concilio Flor. ſub Eugenio 4. acceptat profeſſio Armenorũ dicẽtiũ: approbamus quod approbat Ro. eccleſia, & reprobamus quicquid reprobat Ro. eccleſia.

¶ Ad ſecundũ iã dictũ eſt uti ad ſubiũctã ex canone authoritatẽ malè allatam: quia textus non de indulgentiis, ſed de indulgentiis indiſcretis dicit, ꝙ ſunt eneruationes ratione indiſcretionis.

¶ Ad tertiũ ſimiliter dictũ eſt & probatũ, ꝙ nulla ſit irreuerẽtia.

¶ Ad quartum dicitur, ꝙ opera bona dicuntur eſſe meliora indulgentiis, hoc eſt, effectibus indulgentiarum: & non meritis Chriſti & Sanctorũ quæ non ſunt indulgentiæ, ſed ex eorum ſatisfactoria ſupererogatione eſt efficacia indulgentiæ. Vnde proceſſus illius argumenti aſſumit tot falſas propoſitiones, nel uerãs tãliter & nõ formaliter, ut nõ ſit mirũ ſi ſeipſum interimit.

¶ Ad quintum dr, ꝙ Concilium illud pium eſt, quòd claues eccleſiæ, ſicut & alia ſacramenta, faciẽt aliquid certi uel nihil certi, põt intelligi dupliciter. Primò, quantũ ex ſe p̄ſt: & ſic dicit ꝙ faciũt certũ quid, & oppoſitũ eſt impium. Alio mõ p̄ accidẽs, puta propter indiſpoſitionẽ materiæ, uel ſubiecti, & ſic contingit non ſolũ claues eccleſiæ, ſed & baptiſmũ non habere certũ effectũ: puta, ſi adultus ſuſcipiat ablutionẽ occulto animo nõ ſuſcipiendi Baptiſmum: iſte. n. nec characterẽ recipit. Et ſi cũ animo ſolũ peccandi mortaliter accedat, licet characterẽ ſuſcipiat, gratiam tñ non ſuſcipit. Et ſic eſt in propoſito: quia propter ambiguitatem de diſpoſitione ſubiecti dubitamus de effectu clauiũ in iſto: & cum hoc ſumus certi ꝙ claues habẽt certiſſimum effectũ in ſubiecto diſpoſito ad eorũ effectũ: & ſimiliter indulgẽtia eſt certa donatio diſpoſitis ad illã. Vnde nulla eſt illuſio, ſi applicatur uerè pœnitentibus, nec inſufficiẽtia meritorũ Chri & Sctõrũ: ſed ex dubio de diſpoſitione ſubiecti, q̃ conſiſtit in facto nõ hominis ſolius, ſed Dei miſerẽtis, donãdo uerã contritionẽ prouenit ꝙ nõ q̃ſcimus a noſtris pœnitentiis poſt indulgẽtias. Et quũ ſecundò adiungitur, Aut credo mihi merita Chriſti applicata p̄ indulgentiã eſſe ſufficientia, aut dubito, rñdetur ꝙ plus oportet addere. ſ. ſuſcepta in me, ſeu participata a me. Credo. n. indubiè merita Chriſti applicata per indulgentiã mihi, & participata a me, ſeu ſuſcepta in me, eſſe ſufficienter exoluẽtia debitas a me pœnas tẽporales pro meis peccatis: ſed dubito an ſint a me participata, quia dubito an ego fuerim diſpoſitus pro participatione illorum, hoc autem dubium eſt ſanctum. Et rurſus ſi credo me participaſſe, uolo tamen addere meas ſatisfactiones non tanquam meliores ſatisfactione Chriſti: ſed quia melius eſt dupliciter ſatisfacere, quàm una tantũ; & plura bona ſunt ſatisfactio Chriſti & mea, quàm ſatisfactio Chriſti tantum. Ad confirmationem dicitur, quòd merita Chriſti non ſunt indulgentiæ, ſed cauſæ indulgentiarum efficaciæ: indulgentiæ enim, quas conſequuntur Chriſti fideles, nihil aliud ſunt quàm remiſſiones ſuarum pœnarum per merita Chriſti. Vnde ſicut remiſſiones pœnarum non ſunt præferendæ meritis Chriſti, nec p̄cepti Chriſti, aut eccleſiæ, ita nec indulgentiæ: & tamen cum hoc ſtare liquet, quod remiſſiones fiant per merita Chriſti.

¶ Ad ſextum dicitur, ꝙ appoſitio meritorum Sanctorum conſonat diuinæ diſpoſitioni, non quòd inſufficiens ſit Chriſti ſatisfactio, ſed ut plura ſint in Chriſti corpore myſtico ſatisfactoria. Sic enim docuit Apoſtolus: Adimpleo inquit ea quæ deſunt paſſioni Chriſti in carne mea ꝓ corpore eius, quòd eſt eccleſia.

¶ Ad ſeptimũ dr, ꝙ non eſt hæc eccleſiæ doctrina, ut theſaurus meritorũ Chriſti & Sanctorum ita cõmiſſus ſit eccleſiæ diſpenſationi p̄ indulgentias, ꝙ ſine ipſis nõ diſpẽſetur a Chriſto ſummo Sacerdote. Sed iſta conſequẽtia nõ ualet, Theſaurus ille põt haberi ſine indulgentiis, ergo non habetur per indulgentias: ſtat enim quod multis modis participari poſſit a Chriſti membris.

¶ Ad octauum dr negando ſequelam, non ex inſufficientia meritorum Chriſti: ſed pp diuinæ ſapientiæ diſpoſitionem ex parte Dei, q non ordinauit theſaurũ eccleſiæ ad remittendum pœnã mortis: & propter diſparitatẽ pœnarũ ex parte noſtri. Pœnarum ſiquidẽ noſtrarũ quædã ſunt pœnæ naturales, & quędã perſonales: hoc eſt, quædã conſequũtur nos pp peccatum naturæ, quod eſt peccatum originale, & quædam ſunt nobis debitæ propter actualia peccata noſtra. Illæ pœnæ quas incurrimus propter infectam naturam, reſeruantur uſque ad renouationẽ naturæ, quæ in reſurrectione fiet ex merito eiuſ paſſionis Chriſti: quoniam ipſe mortem noſtram utranque, ſcilicet animæ & corporis moriendo deſtruxit, & ideo non remittuntur p̄ indulgentias: quoniam ſpectant ad tempus naturę infectæ. Illæ uerò, ad quas tenemur ex propriis peccatis actualib. in hac uita remittuntur per indulgentias: præſens. n. uita tempus eſt purgandi non naturalia, ſed perſonalia: unde etiam in Baptiſmo pſona, non natura ſanatur. Et quia mors cum ſuis pœnalitatib. eſt pœna naturæ, ideo merita Chriſti per indulgẽtias applicata ad pœnam mortis non ſe extendunt. Vnde patet, quòd nõ ex infirmitate meritorũ Chriſti, ſed ex naturæ pœnæ & ſtatus præſentis prouenit, ꝙ pœna mortis non remittitur per illam in hac uita. Nec ex hoc quòd remittunt pœnam æternæ mortis ſequitur, ergo & temporalis mortis pœnam: tum quia æterna ſenſus pęna eſt de numero perſonalium pœnarum, mors autem de numero naturalium. Tum quia aliud eſt loqui de meritis Chriſti ſatisfactoriis abſolutè, & aliud de eiſdem, ut ſuperfluunt ſacramentis, ut per indulgentias diſpenſanda relinquuntur: ipſa. n. abſolutè in ſacramentis tollunt pœnam damni & ſenſus æternã, potius p̄ uiam concomitantiæ, q̃ per ſatisfactionis Reconciliando quippe hoſtem in Dei filium adoptiuum, ſequitur quòd non hoſtili pœna puniendus eſt, quòd eſt tollere pœnam æternam. Soli. n. hoſtes exterminatrice pœna digni ſunt. Filij enim caſtigandi, purgandi ſuapte natura relinquuntur. Theſaurus autem indulgentiarum Chriſti merita, ut ſatisfactoria exhibet.

¶ Ad demum obiecta contra hoc ꝙ abſolutioni, quæ fit per indulgentias annectitur diſpenſatio theſauri meritorũ Chriſti & Sanctorũ, rñdetur: Et ad primum dr, quòd non eſt par ratio de actu abſolutionis in indulgentiis, & de aliis abſolutionibus, ſiue cenſuris, ſine aliis, ſine ſacramenti exhibitione. Tum quia abſolutio iſta reſpicit tertiam ſacramenti pœnitentiæ partem. ſ. Pœnitentialẽ ſatiſfactionem (ſupplet. n. eam) Chriſti autem merita directè ad ſacramenta reſpiciunt: reliquæ autem abſolutiones non reſpiciunt partem aliquam ſacramenti alicuius. Tum quia abſolutio iſta eſt a pœna debita apud diuinam iuſtitiam in hac uita uel alia: aliæ uerò abſolutiones ſunt a pœnis in hac tantum uita debitis. Hinc. n. fit, quòd ad iſtas remittẽdas ſola poteſtas Papæ ſufficiat & efficiat: ad illas uerò ultra poteſtatem in Papa exigatur & diſpoſitio ſubiecti per ueram pœnitentiam, & meritorum Chriſti diſpenſatio, nõ ad libitum applicato: quia miniſtri non eſt remittere pœnas principali debitas, niſi diſpenſando Sic enim nos exiſtimet homo (inquit Apoſtolus) ut miniſtros Chriſti: & diſpenſatores miniſteriorum Dei.

¶ Ad ſecundum dicitur, quòd ſicut in ſacramento pœnitẽtiæ claues reſpectu peccatorũ actum quidem ſoluendi exercent poſitiuè, ligandi aũt negatiuè quoad clauem potentiæ, quãuis poſitiuè ad utrunque ſe habeat clauis ſciẽtiæ, ita in indulgẽtiis inueniuntur, quòd clauis ſcientiæ poſitiuè decernit ſolutionẽ & ligationem: clauis uerò poteſtatis poſitiuè quidẽ abſoluit, negatiuè aũt ligat: quia ligare hic ſicut & in peccatis non eſt aliud quàm nõ abſoluere ex iudicio & authoritate clauis ſciantię. Vñ nõ ſoluere abſolutè non eſt actus clauis, q eſt ligare: ſed ex iudicio clauis nõ ſoluere eſt ligare, qui actus eſt clauiũ. Et per hoc patet, ꝙ licet effectus ſolutionis & ligationis ſit ſine clauibus: ipſum

tamen

tamen ſoluere, uel ligare non eſt in militanti Eccleſia ſine clauium exercitio, Auguſtæ die, 7. Octob. 1518.

QVAESTIO. II.

Num dare operam ad conſequendas indulgentias ſit imperfectionis.

QVAERITVR vtrum dare operam ad acquirendas indulgentias ſit imperfectionis. Et vr̃ q̃ ſic. Primò, quia actus non meritorius eſt imperfectionis: ſed acquirere indulgentiam, non eſt meritorium: ergo, &c.

Secundò, quia indulgentiæ ſunt relaxationes pœnarũ debitarum: perfectorũ aũt eſt pœnas amplecti, nõ fugere: quĩ ſitiunt crucẽ Chriſti: vt de ſanctis Andrea, Laurẽtio, & Vincentio legitĩ.

Tertiò, quia ſecundum doctores ſacros his indulgentias melius facit ſi p ſeipſum adimplet iniunctã pœnitentiam, q̃ ſi propter indulgentias omittat illã: pfecti aũt æmulantur chariſmata meliora: imperfectorum igitur eſt indulgentijs incumbere.

Quartò, quia indulgentiæ non proſunt, niſi ad relaxationẽ pœnarũ canonicarũ; ſed nõ niſi criminoſis publicè imponunt̃ canonũ pœnæ, q̃a ſunt publicæ pniæ partes: ergo nõ eſt niſi imperfectorũ indulgẽtijs egere, ac p hoc dare operã ad eas acq̃rẽdas.

Ad huius euidentiam ſciendum, q̃ indulgentiarum fructus proprius eſt ſatisfacere diuinæ iuſtitiæ, quo ad pœnam temporalem proprijs peccatis debitã ex pœnis Chriſti & ſanctorum, ſecundum traditionem Eccleſiæ Rom. ut patet in extrauaganti Clem. 6 & multorum Romanorũ pon. apoſtolicis literis. Hac autem ſuppoſitione facta (in alia quæſtione adhuc magis probanda, q̃ in tractatu de indulgentijs firmauerimus) cõſequenter dicendum eſt, q̃ quum actus iſte, qui eſt ſatisfacere p aliũ, non ſit ex ſuo genere malus, nullam enim deordinationem importat, nec habet imperfectionẽ mortalẽ annexam, quĩ cũ feruenti charitate & promptiſſima voluntate per ſeipſum ſatiſfaciendi, ſtat q̃ tali modo, ſcilicet per ſanctorum pœnas uelit ſatisfacere, & nihilominus operibus ſanctiſſimis tanto magis intendere, quanto liberior à debita pœna, & gratior eſſe dẽt pp hoc cumulatum beneficij. Sed eſt actus de genere bonorũ moralium: eſt. n. appetitu recto appetibilis, utpote ablatiuus impedimentorum ad cœleſtem patriam. Pœnæ peccatis. n. debitæ impediunt ingreſſum ad æternam beatitudinem vnde ſtatuis oportet animas in purgatorio morari, donec exolutis pœnis oĩbus debitis pro ſuis peccatis, liberæ ab omni malo pœnæ, omnium bonorum aggregatione perfectum ſtatum aſſequantur. Nec ſolum eſt moraliter bonus, ſed etiam meritorius, ſi fructuoſus eſt: quoniam non niſi exiſtentibus in charitate indulgentiæ proſunt, ut ipſa conceſſionis forma monſtrat (dicendo verè pœnitentibus) oẽs aũt actus humanos ex charitate procedentes meritorios eſſe conſtat. Nec ſolum eſt meritorius æternæ uitæ, ſed conſonus ẽt perfectis uiris: qui continuè ſuſpirantibus ad cœleſtem patriam, & cupientibus diſſolui, & eſſe cum Chriſto conſonant oĩa recta acceleratiua cœleſtis ingreſſus: cõſtat aũt exolutionem pœnarum debitarum pro peccatis acceleratiuam eſſe cœleſtis itineris: quĩ impedimenta ingreſſus ad felicitatem tollit. Omni igitur ex parte apparet, q̃ dare operã indulgentijs, eſt actus cõis perfectis & imperfectis in charitate conſtitutis, ſi pœnis adhuc pro peccatis ſuis obnoxij ſunt. Et cõfirmatur, quia oĩbus quantumcunq; pfectis conuenit dicere quotidie, Dimitte nobis debita noſtra: in quorũ numero cõtineri eſſe debitũ pœnæ pro peccatis: quod aũt conſonat petere, cõſonat & q̃rere. Conſona igĩ ẽt pfectis q̃rere debitum pœnæ pro peccatis ſuis debitæ exolui p ſatisfactoria opera Chri & Sctõrũ.

AD PRIMAM autem obiectionem dicitur, quod ſermo doctorum dicentium indulgentias non eſſe meritorias, eſt formalis, & uerus formaliter intellectus: hoc eſt, q̃ indulgentia, vt ſatisfactoria, non eſt meritoria. Cõe eſt. n. ſatisfactorijs omnibus (ſiue per ſeipſum homo ſatiſfaciat, ſiue per alium viatorẽ, uel ſanctum) q̃ meritoria non ſunt formaliter ſumpta, hoc eſt ut ſatisfactoria. Et ratio eſt in promptu, quia ſatisfacere, nõ eſt aliud, quàm liberari à debito: ex hoc autem, quod aliquis à debito liberatur non meretur: uñ & in purgatorio quilibet ſatiſfacit, & nemo meretur. Cum hoc aũt, q̃ indulgẽtia, quo ad fructum, ſatisfactionem p alium, hoc eſt, Chriſtũ, & ſanctos ſonat, non eſt meritoria, ſtat q̃ aliquid facere pro indulgentia ſatiſfactoria, ſit meritorium, non ſolum ex gñe operis (puta ſubuenire Eccleſiæ, aut orare) ſed ex intentione facientis, qui mouetur ex charitate, ad hoc, ut impedimenta ſui ingreſſus ad æternam vitã tollantur. Et hoc conſonare perfectis manifeſtũ eſt.

Ad ſecundum dr̃ q̃ perfectorum eſt pœnas promotiuas ſui, uel aliorum ad æternam uitã amplecti. Pœnas autem ex propria culpa impeditiuas æternæ uitæ, non eſt perfectorũ iterare, ſed quam citius fieri poteſt, liberare ſe ab illis ut expeditius ſemper inueniatur pro cœleſtis patriæ ingreſſu. Conſtat aũt pœnas pro peccatis debitas eſſe ex propria culpa impeditiuas ingreſſus cœleſtis: & ideo pfectis per ſe, uel per alium citius ſunt exoluendæ.

Ad tertium dr̃ q̃ nihil obſtat dictis conſilium de meliori bono: q̃. ſ. melius facit conſequutus indulgentiam, ſi per ſeipſum ſatiſfacit. Nam procul dubio melius eſt duobus modis ſatiſfacere, q̃ uno. ſ. per alium, & per ſe, q̃ per alium tm̃. Et rurſus, per alium ſatiſfit ſolum, ſed per ſeipſum, & ſatiſfit & medela adhibetur: pœnitentia. n. per ſeipſum impleta eſt, nõ ſolũ ſatiſfactio, ſed medicina. Cũ his. n. ſtat, q̃ pfecti emulãdo chariſmata, meliora, ſectentẽ ẽt indulgentias, ut expediti ſint ad vitã æternam.

Ad quartum dicitur, quod multa falſa continet. Primum eſt, quod indulgentiæ nõ proſunt niſi ad relaxationem pœnarũ, q̃ per canones pœnitentiales impoſitæ ſunt: patet. n. hoc eſſe falſum ex ipſa forma conceptionis, ſonantis remiſſionem pœnarum iniunctarum, iniunctæ aũt ſunt ſiue ſecundum canones, ſiue ſecundum arbitrium confeſſoris. Aliud falſum eſt q̃ pœnæ canonum pro ſolis criminibus publicis imponi: quãquam cõſtet in foro pœnitentiali poſſe imponi, ut pro ſecretis ſecretã pœnitentiam agant. Aliud falſum ſubintelligitur, reprobatum in alia quæſtione. ſ. q̃ ſub pœna canonica non includatur eũ pœna ſimpliciter debita peccato. Quod ex eo petet ẽt eſſe falſum, q̃ nõ induceret Deus bis in id ipſum iudicaret aũt bis, ſi ſemel per ſeipſum, & ſemel per ſuum uicarium temporalem pœnam ſatiſfactoriam pro peccato exigeret, quod contingeret, ſi pœnitentia à ſacerdote ſecundum canones impoſita, non euacuaret pro ſua portione pœnam ſatiſfactoriam apud Deum. Et hinc eſt quartum falſum, ſcilicet, q̃ remiſſio pœnitentiæ iniunctæ adepta per indulgentias, non ſit remiſſio pœnæ debitæ p ſatiſfactione peccati apud Deum: ut in alia quæſtione manifeſtauimus. Quocirca cuicunq; obnoxio pœnæ temporali p ſatiſfactione cuiuſq; actualis peccati proſunt indulgentiæ, ſiue ſint iniunctæ ſecundum canones, ſiue cõfeſſores arbitrio. Et ẽt ſi non ſunt actu iniunctæ dummodo Eccleſia ſeruatis ſeruãdis in forma indulgentiæ ẽt ad non iniunctas pœnitentias extendat illam: vt alias hoc. ſ. de non iniunctis, manifeſtabitur. Et q̃a tam perfecti q̃ imperfecti, tam ſani, q̃ infirmi, tam morituri, q̃ diu uicturi, tam impediti, quàm non impediti in charitate cõſtituti, rei poſſunt eſſe alicuius pœnæ temporalis pro ſatiſfactione ſuorum actualium peccatorum: ideo nullus excipitur à fructu indulgentiarum qui uoluerit earum particeps fieri: raroque uidentur eſſe adeo ſatiſfacientes per ſeipſos, q̃ non egeãt indulgentijs: qui tamen tutius agunt ſi per indulgentias etiam à debitis ſe abſolui curent. Auguſtæ die 2. Octobris, 1518.

QVAESTIO III.

Num occurrenti pauperi negans eleemoſynam, quam tamen dat pro indulgentia conſequenda, peccet.

QVAERITVR Vtrum occurrẽti pauperi negans eleemoſynam, quã tamen dat pro indulgentia conſequẽda, peccet. Et uidetur quod ſic.

Primò, quia agit cõtra ordinẽ diuini præcepti: quoq; primo ſeruare tenetur pcepta, ſeu mandata Chriſti, quàm acquirendis uacare indulgentijs: utpote quia hoc non eſt mandatum, ſed uoluntarium.

Secundò, q̃a talis agit contra illud Ioã. Si quis uiderit fratrem ſuũ neceſſe habere, & clauſerit uiſcera ſua ab eo, quõ charitas Dei manet in illo? primæ Ioã. 3. Et ſi dicatur q̃ ſola extrema neceſſitas obligat ad mortale: contra, tũ q̃a ſecundũ hoc charitas nunquam uel rariſſime locũ haberet operãdi, tum q̃a quilibet in neceſſitate cõſtitutus, uellet nõ ſibi expectari neceſſitatẽ extremam, ſed prius ſubueniri: ergo hoc idem ſeruandũ eſt in alijs.

Ad euidentiã huius conſiderandũ eſt, q̃ ad hoc, q̃ aliquis actus humanus ſit pctm̃, non ſufficit negatio bonitatis maioris, alioqn non dareſ gradus in actibus bonis, ſed ſoli ſummè boni actus effugerẽt rõnẽ peccati: ſed exigiſ q̃ ſit inordinatus: niſi. n. a diuino ordine declinaret, peccatũ non eſſet. Deordinatio aũt actus effuſionis pecuniæ ſicut & cæterarum moralium actionũ, tunc tm̃ eſt, quum uel nõ ſua, uel ad id qđ non dẽt, uel quũ non dẽt, &c. impẽdiſ pecunia: niſi. n. aliqd quod debuerat adeſſe deſit, aut qđ debuerat abeſſe, adſit, peccati rõ nõ ſaluatſ: quocirca ad debiti rõnẽ oportet ſpectare peccati iudicium. Et hinc ſit, ut licet melius faceret q̃ pecunias ſuas in eleemoſynas daret, q̃ ſi expẽderet eas in humanis officijs defunctorũ, quæ ſunt cõſolationes uiuorũ: non tñ peccaret expendens has p honorabilibus exequijs, q̃a non tenet illas pecunias dare pauperibus: & actus exequiarũ humanus iuxta ſtatũ pſonæ & patriæ morẽ non eſt deordinatus. Vnde in propoſito, quũ dare eleemoſynã ſit preceptũ affirmatiuum, obligans tantum p loco & tẽpore: ſi in caſu loquimur, quo præceptũ de eleemoſyna obligat.

gat. non eſt dubium q negans illā, vt det pro indulgētia peccet, non .n. ſunt facienda mala, ut veniant bona. Si aūt ſumus extra caſum, in quo præceptum de eleemoſyna obligat: quamuis pauper occurrat petens eleemoſynā, licite pōt quis omittere eleemoſynam & dare pro indulgentia nō minus, quā poſſet illam ſimpliciter omittere, & quam poſſet pecuniā illam in vſus ſuos conuertere. Vnde Dominus Mariam a diſcipulis defendit, obijcientibus quòd pretioſum unguentum quo multis potuiſſet ſubueniri pauperibus in unum humanum opus perderet: affirmans q bonum opus operata eſt. Vbi ea ſubiuncta rōne, pauperes enim ſemper habebitis, &c. docuit, q concurrentibus duob. bonis, altero continuo, altero pro inſtante commoditate, licitū eſt omiſſo pro tunc maiori ex ſuo genere bono, dare operā minori illo tempore occurrenti: ad hoc enim ſpectat, quòd pauperes ſemper adſunt, ipſe autem non ſemper.

¶AD PRIMAM Aūt obiectionem dī q ordo præceptorum ad cōſimilia eſt in præcepto tunc tm̄, pro quanto præceptum affirmatiuum obligat extra tp̄s ſiquidē pro quo obligat, liberū eſt cuiq; conſilia ſequi. Si autem eſſe in propoſito ſupponitur.

¶Ad ſecundā negatur, q talis agat cōtra doctrinā Ioan. Euang. quia Ioānes loquitur pro quanto p̄ceptum affirmatiuū obligat: certo aūt certius cōſtat, q nō quilibet neceſſitas fratris uiſa cōſtituit tp̄s, pro quo præceptum eleemoſynæ obligat. Vñ gloſſa ibidē dicit in uerbo neceſſitatē victus uel ueſtitus. Nulli aūt ſunt pauperes hñtes uictū & ueſtitum: ſicut pater de Gabelo apud Thobiam. Et rurſus gloſſa ibidem de ſubſtantia ſuperflua exponit, dicens: Si ſuperflua non potes dare fratri, animam tuam non potes ponere pro fratre. Non loquitur ergo Ioannes de quali bet neceſſitate fratris, nec de quolibet habente ſubſtantiam huius mundi: ſed de ſuperfluam ſubſtantiā habente iuxta verbū Domini: Quod ſupereſt, eleemoſynam date, Luc. 11. Nec propterea ego abundans teneor huic pauperi dare, quamuis tenear dare eleemoſynam: ſi recta ratio moralium actuum regula eſt. Vtrum autem ſola extrema neceſſitas, tp̄s, pro quo præceptum obligat determinet, alia q̄ſtio eſt: & alibi memini me ſcripſiſſe poſt S. Thomam, q quātum ex parte neceſſitatis pauperis ſola extrema neceſſitas determinat tp̄s, pro quo præceptū de eleemoſyna obligat ad pctm̄ mortale. Sed extrema neceſſitas non intelligitur, qñ prope mortem homo eſt, tūc .n. non poteſt ſibi ſubueniri, ſed qñ eſt adhuc tp̄s utiliter ſubueniendi, nec apparet alia uia, qua illi ſubueniatur, ſi à me non ſibi ſuccurritur: tūc enim neceſſitas eſt extrema, licet longè ſit à morte. Rurſus licet neceſſitas non extrema nō obliget ad peccatum mortale omittentem eleemoſynam, magna tñ neceſſitas uiſa à potente ſine ſuo incommodo ſubuenire, rationabiliter tenetur, vt obliget ēt ad peccatum, quamuis non mortale. Sicut enim ſecundū Philoſophos in actibus bonis, quod eſt prope medium, ad virtutis actum ſpectat: ita in oppoſitis nō ſolum qui totaliter declinat peccat, ſed ēt qui prope ad uitium appropinquat, & ſecūdum Theologos non ſolum qui contra p̄ceptum: ſed qui præter p̄ceptum facit, peccat. Et p̄pter iſtam latitudinē, qua neceſſitas proximi uiſa uſq; ad mortale, quandoq; ad ueniale, quandoque ad nullum obligat peccatum: Ioan. Euang. dixit, Quō charitas Dei manet in illo? & non manifeſtè aſſerit charitatē Dei non manere in illo. Quamuis aſſerti ē intellecta uerba illa, ſecluſa ſuperfluitate bonorum, de extrema neceſſitate accipiēda ſint, quoniam tunc tantum debita negatur ſubuentio in notabile damnum proximi uergens: & propterea ſit contra charitatem proximo debitam. Extra hanc aūt neceſſitatem, aut ſubuētio non eſt ad hoc debita, aut non eſt illatiua damni notabilis proximo: & ſic non ſit contra charitatem debitam, ſed aut p̄ter eam, aut nec præter, nec contra illam. Et quum contra hoc arguitur: primo, quia ſecundum hoc charitas nunquam, aut raro haberet locū operandi, negatur ſequela, quia charitas ēt ſine præcepto operari poteſt & frequentiſſimè eleemoſynæ opus operatur. Et quod dr ſecundo, quia quilibet uellet ſibi extra neceſſitatem extremam ſubueniri: conceditur, ſed negatur ſequela, ergo ſubuentio eſt in præcepto. Non enim omne quòd uolumus, nobis fieri, cadit ſub præcepto, ut alij nobis faciant: quilibet enim vellet nunquam ſibi mendacium dici, non tamē propterea ſequitur, ergo quilibet mentiens facit contra præceptū & ſic de aliis. Auguſt. die 7 Octobris 1518.

QVAESTIO IIII.

¶ *Num indulgentia et ſtatuendo ab iniunctis pœnitentijs abſoluat a pœna debita peccato apud diuinam iuſtitiam.*

QVAERITVR Vtrum indulgentia abſoluendo ab iniunctis pœnitentiis abſoluat a pœna debita peccato apud diuinam iuſtitiam. Et uidetur quòd non.

¶Primò, quia iniunctæ pœnitentiæ ab homine, ſicut non obligant niſi in foro eccleſiaſtico, ita earum abſolutio non eſt niſi in foro eccleſiaſtico.

¶Secundò, quia pœnitentia uoluntaria, de qua Chriſtus dicit, Pœnitentiam agite, eſt de præcepto Chriſti & de eſſentia pœnitentiæ ſpiritualis, ac omnino de neceſſitate ſalutis: & conſequenter eſt in poteſtate ſacerdotis cuiuſque dimittere illam. Eſt .n. mortificatio paſſionum & crux portanda poſt Chriſtum.

¶Tertiò, quia poteſtas ligandi atque ſoluendi par eſt: ſed Papa non poteſt ligare niſi ad pœnam canonicam: ergo non poteſt abſoluere niſi a pœna canonica.

¶Quartò, Satisfactio ſacramentalis non dicitur ſatisfactio, quia ſatisfaciat pro culpa ſimpliciter, ſed quia ſatisfaciat ſecundum ſtatuta eccleſiæ: ergo abſolutio ab illa non eſt abſolutio a ſatisfactione ſimpliciter. Antecedens probatur: quia dicendo p culpa ſatisfit per pœnam non mortificationis propriè, & hmōi.

¶IN OPPOSITVM Autem eſt communis eccleſiæ ſenſus.

¶AD EVIDENTIAM Huius ſciendum eſt, quòd pœna canonica (hoc eſt iniuncta à ſacerdote in confeſſione ſacramentali) & pœna ſatisfactoria pro culpa ſecundum diuinam iuſtitiā, non ſe habent ſicut duæ pœnæ, ſed ſe habent ſicut pœna indeterminata & pœna determinata. Sicut ēt præceptum de cōfeſſione facienda editum a Deo & ab eccleſia, non præcipit duplicem confeſſionē, ſed ſe habet eccleſiæ præceptorum ad diuinū ut determinatum ad indeterminatum. Illud .n. idem quod p̄cipit Deus, præcipit eccleſia: ſed Deus præcipit, quòd confiteamur non determinando tempus, eccleſia idem præcipiendo determinat tempus, ſ. in ſingulis annis: unde una & eadem eſt cōfeſſio præcepta a Deo & eccleſia. Et proculdubio unica confeſſione implet, qui licet præceptum Dei & eccleſiæ: ridiculū q oporteret ſemel confiteri, ut obediatur Deo, & iterum ut obediatur eccleſiæ. Simile quid eſt uidere in propoſito: nam pro peccato commiſſo (puta periurio) tenetur ex diuino præcepto hō ſatisfacere, ſed non determinatè per iſtam uel illam pœnā: nā poteſt ſatisfacere per eleemoſynam, uel per ieiunium, uel orationē. Et pro eodē peccato tenetur ex iniunctione ſacerdotis imponentis ſatisfacere per determinatā pœnam, puta ieiunium ſeptem annorum. Nec tenetur pœnitens ad duas pœnas: alterā ſatisfactoriam apud Deum, & alteram ſatisfactoriam Eccleſiæ: ſed implēdo iniunctā ab Eccleſia, ſatisfecit Deo & Eccleſiæ: vel pro tota pœna debita illi peccato (ſi impoſita à ſacerdote adæquat debitā ſecundum diuinam iuſtitiam) uel pro parte illa q correſpondet impoſitæ, ſi pœna impoſita minor eſt illa q ſecundum diuinā iuſtitiā determinanda erat. Nec hæc voluntariè dicimus: ſed euidenter monſtramus diſcurrendo p oēs actus p̄cepto ab utriuſq; ſcilicet Deo & Eccleſia: ut patet i p̄cepto de obſeruatione feſtorum & præcepto de obſeruatione ieiuniorum. Vnum .n. atq; idē eſt quod a Deo Eccleſiaq; præcipitur ab illo indeterminatè, & ab iſta determinatè: & dum Eccleſiæ obeditur, non remanet hō obligatus ad Dei præceptū iterum implēdū circa illud. Et ſimile eſt in aliis. Quocirca Deo Eccleſiaq; idē p̄cipientibus, vnus atq; idem actus ſit debitus duplici vinculo, ſcilicet Dei & Eccleſiæ. Et propterea putari pōt, q ſi iniuncta pœnitentia relaxatur per indulgentiā, non remittitur pœna ſatiſfactoria ſimpliciter & abſolutè, ſed ſolū vt ē debita ex uinculo Eccleſiæ, & p̄pterea manet, ut eſt debita ex uinculo diuinæ iuſtitiæ. Sicut quum Papa relaxat ieiuniū alicui pſonæ, non cōcedit illi, q non impleat Dei, ſeu naturæ p̄ceptum de ieiunio, ſed q non artetur ex uinculo eccleſiaſtici præcepti ad ieiunium. Et ſecundum hanc uiā ſicut ligat ſacerdos ad pœnā nouum adijciendo uinculū determinandoq; p qualēquamuis pœnā ſatiſfacere dēt pœnitens: ita abſoluere p indulgentiam tollendo uinculū Eccleſiæ, & determinationē ad talē pœnā. Fallitur aūt opinio hæc in hoc q non diſcernit inter abſolutionē per uiam indulgentiæ & abſolutionē p uiā licentiæ. Abſolutio .n. per uiā licentiæ cōis eſt omnibus principibus eccleſiaſticis & ſecularibus: dum quilibet pōt ſoluere, quæ ligauit, licentiam præbendo, vt nō teneatur iuſſa à ſe implere: & de huiuſmodi abſolutione verificatur licentia ieiuniorum & ſimiliū. Sed q nō ſit talis abſolutio per indulgentiam patet ex eo, q innititur illi priuilegio Chriſti, Quodcunq; ſolueris ſuper terram: certum eſt .n. abſolutionem conceſſam per hoc priuilegium, non eſſe illam, quæ cōis omnibus principibus eſt: ad quā nō eſt opus priuilegio, ſed ſtatim ut quis eſt princeps habet illam. Amplius abſolutio per modū licentiæ, extendit ſe indifferenter ad ſingula poſitiui iuris: pōt .n. ita relaxare obſeruationem vnius p̄cepti iuris ſicut alterius: vt patet. Abſolutio aūt Petro conceſſa a priuilegio Chriſti habet pro materia ea, quæ regni cœlorū ſunt dicente Chriſto, Tibi dabo claues regni cœlorum) & ſpecialiter culpæ (vt patet ex uerbo Chriſti: quorū remiſeritis peccata remittuntur eis) & pœnas pro culpa, ut patet ex uerbo Chriſti Matth. 18. Vbi quū dixiſſet, Si Eccleſiā non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, ſubdit, Amen dico uobis, quęcunq; alligaueritis ſuper terram, &c. Amplius, ſi indulgentiæ nō eſſent niſi relaxationes uinculi à ſacerdote vel canone impoſiti, decepta eſſet vniuerſitas fidelium credentium nō ſolū uinculū, ſed ipſas pœnas remiſſas eſſe. Alio ergo modo

abſolut

abſolutionem p indulgentiã fieri, ex eo cõuincitur, ꝙ indulgentia verè acquiſita, tenet cõis Eccleſiæ & doctorum ſenſus ſatisfeciſſe hominem illum, ac ſi pœnitentiam correſpõdentem alle indulgentiæ perfeciſſet. Ex hoc enim manifeſtè ſequitur, ꝙ indulgentiæ abſoluẽdo ab iniũctis pœnitentijs abſoluunt non ſolũ à uinculo per ſacerdotem, aut canonẽ appoſito: ſed etiam a pęna tẽporali debita ſecundũ diuinã iuſtitiã peccato, quanta correſpondet illi acquiſitæ indulgentiæ. Nec eſt parui momẽti ratio ſumpta à cõmuni ſenſu Eccleſię & doctorum ſacrorum: ſed eſt tãtæ authoritatis, ut nõ niſi temerè liceat ſentire oppoſitum. Et cõfirmatur ſola hæc: quia ſic uerè relucet operatio priuilegij Petro conceſſi. Quodcunque ſolueris ſuper terram: abſoluere n. a pœnis peccato debitis in foro diuinæ iuſtitiæ, nõ principis, non iuris humani, ſed diuinæ eſt poteſtatis petro cõicatæ a Chriſto. Amplius, Clem. 6 tradidit expreſsè, ꝙ indulgentia remittit pœnã tẽporalẽ pro peccato debitã: ut patet in extrauagãte ab orbe acceptata de Iubilæo quinquageſimo quoque anno: & habetur in extrauagantium cõium titulo, de pœ. & re. cap. unigenitus. Non licet autem contra apoſtolicæ ſedis doctrinam ſentire.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem dr, ꝙ pęna iniuncta ab homine, ſeu canone eſt duplex: quædã ſimpliciter appoſita ab homine, uel canone ut excõicatio, carcer, & huiuſmodi, & hæ nõ ligant niſi in foro Eccleſiaſtico. Quædã uerò ſunt appoſitæ ab homine ſeu canone, & appoſitæ ſolùm quoad quantitatem & qualitatẽ, ut ſuppoſitas pœnas euacuent. Et iſtæ obligãt partim in ſolo foro Eccleſiæ, pro quanto nõ tenent niſi in hac uita implere illas qualitates: & partim ſimpliciter apud Deũ pro quãto ſi non ſecundũ iniunctas qualitates ſatisfecit, tenetur ſatisfacere apud diuinã iuſtitiã in alia uita de tota illa pœna, quæ euacuata fuiſſet, ſi ſecundum iniunctas ſatisfeciſſet. Vnde ſicut pœnitẽtia ſacramẽtalis obligat ĩ foro Dei; ita abſoluit in foro Dei.

¶Ad ſecundã dr, ꝙ eccleſia poteſt abſoluere per indulgentias a pœnis debitis ex præcepto & uinculo diuino. Nec hoc facit Eccleſia humana ſed diuina authoritate ſibi cõceſſa ex priuilegio Quodcunq; ſolueris: Petrus. n. ut uicarius, & miniſter Chri agit authoritate Chriſti. Nec mirum ſi poteſt abſoluere a pœna debita ex præcepto Chriſti, & ad quã obligat interior pœnitentia, & quæ eſt de neceſſitate ſalutis, quia poteſt abſoluere à culpa: quę tñ excedit pœnam ut Iudæi dixerint. Quis põt peccata dimittere, niſi ſolus Deus? Sacerdos. n. miniſterialiter abſoluit a culpa, & remittit peccata confitentium ſibi: dicẽte Chriſto: Quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis. Et multò magis põt Chriſti miniſter abſoluere a pœnis: quum. n. culpa & pœna impedimẽta ſint regni cęlorũ (quia & nihil coinquinatũ intrabit illud, & abſterget Deus oẽm lachrymã, nec dolor erit ultra, &c.) Ad claues regni cœlorũ ſpectare neceſſe eſt utrunque impedimẽtum tollere: alioquin aperiri regnum cœlorũ fidelibus non ſufficerent. Conſtat aũt ſufficere in patiente diſpoſito, & reliquis concurrentibus requiſitis. Quocirca pœna ad quã peccator ex Dei pcepto tenetur, & quam pœnitentia interior operatur erat pro peccato, & quæ de neceſſitate ſalutis æternæ habendæ implẽda erat per indulgentiæ abſolutionem uerè acquiſitam ſublata, & deſinit talis homo ad illã obligari, & ex diuino præcepto, & ex pœnitentia interiori, & ex fine ſalutis æternæ, quia iã ſatisfecit per aliam uiam. ſ. per abſolutionem indulgentiæ, & hoc Chriſti authoritate per ſuum miniſtrum uerè exequuta. Quod aũt dr, ꝙ pœnitentia, ad quam tenetur peccator, eſt crux Chri & mortificatio paſſionum iam à præfatis ſolutum doctoribus dicentib. quòd pœnæ inquantum ſunt medicinæ paſſionum, non ſupplẽtur per indulgentias: & propterea debemus etiam indulgẽtiis acquiſitis pęnitentiam agere, ut medicinam paſſionum noſtrarum: Inquantum uerò ſunt ſatisfactiuæ pro peccatis commiſſis, ſic ſupplentur per indulgentias. Et ſimiliter eſt diſtinguendum de cruce poſt Chriſtum portanda, & ſimilibus.

¶Ad tertiam dicitur, ꝙ propoſitio aſſumpta (.ſ. poteſtas ligandi atque ſoluendi par eſt) eſt cum grano ſalis intelligẽda: quia etſi eſt par quantũ ad materiã (quia utrobiq; Dñs dixit, Quodcunque, ſicut. n. dixit, Quodcunque ſolueris, ita dixit, Quodcunq; ligaueris) non tñ eſt par quoad modũ. Nã & peccata ſacerdos miniſterio authoritatiuo tollit, ita ꝙ abſoluendo facit de peccatore iuſtum: non põt tñ miniſterialiter ligando facere de iuſto peccatorem. Et hoc. n. patet, ꝙ alio mõ ſoluit quam liget Petrus quantum ad culpas: & ſimiliter fas eſt, ut alio mõ Põtifex liget, quã ſoluat a pœnas. Abſoluit. n. miniſterialiter & per ſacramentalem abſolutionẽ, & per indulgentias a pœnis ſecundũ diuinã iuſtitiã debitis: ligat aũt ad pœnam ſicut ad culpã. Nã ſicut ad culpã ligat, uel nõ remittendo, uel pcipiendo aliqd, cuius tranſgreſſio cõſtituit peccatorẽ: ita ligat ad pœnã, uel nõ remittẽdo, uel agendo, unde p ſeipſum quis incurrat debitum pœnæ apud diuinam iuſtitiam. Sub hac autẽ diſtinctione dicitur ad minorẽ, ꝙ ſi ſermo ſit de poſſe quibuſuis modis Papa poteſt ligare ad pœnam canonicam, & non canonicam, hoc eſt abſolute apud Deum, (ut patet ex dictis) & ſimiliter abſoluere. Si uerò ſermo ſit de poſſe tali modo, ſ. directè imponendo, uel tollẽdo, ſic minor eſt falſa: quia non æqualiter ſe habent quoad modum clauis in ligando & ſoluendo. Poteſt enim directè abſoluere quod non poteſt directè imponere: ut in culpa.

¶Poteſt & nihilominus ad minorem aliter reſponderi dicẽdo, ꝙ in canonica pœna quæ in foro pœnitentiæ iniungitur in ſatisfactionem, clauditur pœna debita peccato coram diuina iuſtitia: quia eadem eſt pœna ſuppoſita, & qualificata ab homine uel canone: ut patet ex dictis. Et propterea ſicut ſacerdos ligãdo ad pœnã canonicã, ligat ad pęnam ſimpliciter ueſtitam qualitatib. appoſitis ab hoĩe uel canone: ita abſoluendo ab hmõi pœna canonica, abſoluit & à pœna ſimpliciter. Nam abſoluendo a pœna qualificata per hominẽ uel canonẽ, abſoluit & a pœna, & a qualitate, qui. n. abſoluit a toto, abſoluit a qualibet illius parte, quia toto includitur pars. Et ſic dato ꝙ non liget niſi ad canonicam, nec abſoluat niſi a canonica, adhuc ht intentum. ꝙ ligat & abſoluit in pœnam ſimpliciter debitam in ſatisfactione pro pctõ. Põt & tertio dici ad eandem, ꝙ quia actus & potentia diuidũt ens, & quodlibet genus entis, & ad idem ꝓprie genus ſpectat hõ in potentia & hõ in actu & albũ in potentia & album in actu: & ſic de aliis: ideõ & pœna canonica diuiditur in canonicã in actu, uel in potentia, & utraque infra genus canonicæ pœnæ clauditur. Et ꝙ Eccleſia non ſolum põt ſuper pœnas canonicas in actu ſed & ſuper pęnas canonicas in potentia. Imo de facto Eccleſia per canones pœnitentiales, & per arbitrium confeſſorum, nihil aliud facit qȝ ꝙ pœnas debitas ſimpliciter pro peccatis, quæ ſunt canonicæ in potentia facit canonicas in actu adhibẽdo illis formam canonicam, puta tot dies ieiunij, &c. Ac per hoc Eccleſia ex hoc ipſo, ꝙ põt ſuper pęnas canonicas tam actu qȝ potẽtia, poteſt ſuper omnem temporalem debitam pro ſatisfactione peccatorum: quoniam oẽs tales pœnæ ſunt canonicæ aut in actu aut in potentia: hoc eſt ſunt aut determinatæ per canones, aut determinabiles, ſunt aut iniunctæ per ſacerdotem, aut poſſunt iniungi. Et propterea licet eccleſia in indulgentiis non conſueuerit, niſi iniunctas pęnas remittere, quia ita ſonant, poſſet tamen & non iniunctas remittere: ſequitur enim hoc ex nunc probatis, & fulcitur authoritate diui Thom. aliorumque doctorum.

¶Ad quartam dicitur, ꝙ ly ſimpliciter, in duobus ſenſibus ſumi conſueuit. Primò, ut æquiualeat ad ly totaliter, ſecundò, ut excludat additionem, ut Aethiops nõ dicitur albus ſimpliciter, ſed cum additione dr albus dentes, non aũt quia dicimus albũ ſine additione aliqua, dicimus albũ ſimpliciter. In propoſito ergo ſi ſimpliciter ſumitur, pro Totaliter, ſic ſatisfactio ſacramentalis quandoque ſatisfacit ſimpliciter, & quandoque non ſimpliciter, ſed partialiter, quia quandoque adæquat pœnam debitam peccatis, & quandoque non, & hoc eſt manifeſtum. Si autem ſumitur pro ſine additione, ſic ſatisfactio ſacramentalis ſemper ſatisfacit ſimpliciter, dummodo pœnitens agat illam rectè diſpoſitus: quia non ſolum ſatisfacit Eccleſiæ, ſed Deo pro tanta pœna debita peccans, quanta correſpondet illi ſatisfactioni ſacramentali. Nec hæc uoluntariè dicimus, ſed probata efficaciter ſunt ex ſupradictis. Auguſtæ die 29. Septembris 1518.

QVAESTIO V.

¶Num indulgentijs liberentur defuncti a pœnis purgatorij.

QVAERITVR utrum ob plenariã indulgentiã conceſſam pro defunctis & acceptatã a uiuis pro certis defunctis, animæ illorum defunctorum in purgatorio exiſtentes liberent̃ totaliter a pęnis purgatorij. Vr. n. ꝙ ſic: quia indulgentiæ tantum donãt quantum ſonant: ſed plenaria indulgentia ſonat remiſſionẽ omniũ pœnarum: ergo &c.

¶Præterea, Indulgentia ualet (ut dicunt doctores) per modũ ſolutionis: ac per hoc indulgentia plenaria ualet per modum ſolutionis plenariæ: ſed facta ſolutione integra alicuius debiti liber eſt debitor ab uniuerſo quod debebat: igitur habita indulgentia plenaria liberaretur anima a pęnis purgatorij.

¶Præterea, Doctorum ſententia eſt, quòd cõcurrentibus tribus, ſcilicet authoritate in dante, pietate in cauſa, & gratia in recipiente, indulgentia ualet: ſed hic concurrunt omnia: ergo. Et confirmatur ex authoritate prædicationis eccleſiaſticæ: multi enim prædicando hoc dicunt.

¶IN oppoſitum autem eſt, quia ex hoc ſequeretur, quòd per indulgentias poſſet Pontifex expoliare Purgatorium.

¶Ad euidentiam huius difficultatis ſuppoſito (prout rei ueritas eſt) indulgentias non niſi per modum ſuffragij prodeſſe defunctis, tria ſunt præmittenda: & poſtmodũ reſpondendũ quęſito. Primũ præmittendum eſt de illa indulgentia in ſe, qđ ſit plenaria indulgentia per modũ ſuffragij. Secundum eſt de modo ſeu uia, quo modo perducat̃ indulgentia ad animas in Purga-

torio. Tertium eſt de ipſarum animarum in Purgatorio diſpoſitione ad percipientem indulgentiæ fructum.

¶ Quo ad primum, a quid nominis inchoando, quã ſuffragium auxilium ſignificat, & in propoſito de eccleſiaſtico ſuffragio eſt ſermo modus ſuffragij modū eccleſiaſtici auxilij denotat: ita ꝙ indulgentia per modum ſuffragij ſignificat indulgentiam per modū eccleſiaſtici auxilij: hoc eſt per modum, quo nos per pia opera noſtra ſuffragamur, ſeu auxiliamur defunctis. Neq; autē intelligi modus iſte ſuffragij niſi eccleſiæ ſuffragia pſpecta fuerint: quoniā ad horū ſimilitudinem indulgentia ſuffragij modū induit. Et quū trifariam noſtris operibus ſuffragemur defunctis (uel merēdo bonis operibus, de congruo tñ, defuncti alicuius liberationem à Purgatorio, uel impetrando noſtris orationibus illā, uel ſatisfaciēdo noſtris paſſionibus, ſeu pœnalibus operibus p illis: & indulgētiam ſupponamus fieri ex theſauro ſuperabundantium in eccleſia paſſionum, ſeu pœnalium operū, conſequens eſt, ſi ſingula ſingulis reddenda ſunt, ut indulgentia quæ pœnarum ſolutionem eccleſiaſtica authoritate collatā ſonat, quū ad modū eccleſiaſtici ſuffragij determinatur, nō cuiuſcūq; eccleſiaſtici ſuffragij, ſed ſatiſfactorij ſuffragij modum induat. Nā quū indulgētia, inquātū indulgentia, nō ſit niſi meritoria, neq; impetratoria, ſed ſatiſfactoria: conſentaneū rationi eſt, ut nō īduat modū ſuffragij meritorij, neq; modū ſuffragij impetratorij, ſed modū ſuffragij ſatiſfactorij: ita ꝙ īdulgētia p modū ſuffragij, eſt cōceſſa ex theſauro eccleſiæ, opus ſatiſfactoriū per modū eccleſiaſtici ſuffragij ſatiſfactorij: hoc eſt p modū quo noſtra ſatiſfactoria ſuffragia opē ferūt. Hæc de primo.

Indulgentiæ p modū ſuffragij pſunt defunctis ex diuina miſericordia, & gratia.

¶ Quo ad ſecundum, qua ſ. uia indulgentia per modū ſuffragij perueniat ad animas in Purgatorio, in promptu eſt, unde manifeſtum fiat. Ex hoc. n. ipſo, ꝙ indulgentia modum Eccleſiaſtici ſuffragij ſatiſfactorij induit, una eadē eſt uia, per quā eccleſiæ ſuffragia ſatiſfactoria p defunctis facta (ut ieiunia, peregrinationes, & alia huiuſmodi) ad defunctorū animas pducuntur, & p quam indulgentia per modum ſuffragij ad illas peruenit. Et uia hæc nō eſt uia iuſtitiæ, ſed uia gratiæ ſeu miſericordiæ: quia uniuerſa eccleſiæ ſuffragia diuinā efflagitant gratiam: qua hęc accepta ſunt pro animabus illis purgādis, quibus ſuffragari intēdimus. Quod ex duobus ad propoſitum ſpectantibus declaratur. Primò ex hoc, ꝙ pœnæ noſtræ (ut diuus Tho. docuit) ſunt alterius & deficientis rōnis à pęnis animarum ſeparatarum: ſicut pœna pecuniaria eſt alterius ac deficientis rationis à pęna ſeruitutis. Hinc enim fit, ut ſicut ſeruitus pecunia nō redimitur ſecundū iuſtitiæ rigorem, ſed ſecūdū Domini acceptationem: ita pęnæ animę ſeparatæ pęnis noſtris non redimuntur ſecūdū iuſtitiæ rōnem, ſed ſecundū diuinæ miſericordiæ diſpenſationē. Secūdò ex hoc, ꝙ alter eſt forus noſter, in quo nos punimur, & alter eſt alius, in quo animæ ſeparatæ puniuntur: noſter eſt forus mitis, quaſi canonicus uel ciuilis, ille rigoroſus, quaſi ſanguinis & criminalis. Et propterea ſi quis hic ob debitū pecuniam in ſeruitutē redactus eſſet (ut olim habebat) aut clericus in forum ſanguinis decidiſſet: ſicut non ſufficeret amplius pecunia ad redimendū illū, nec pęnæ canonicæ ſufficerent ad redimendam clerici uitā: ita non ſufficiunt paſſiones noſtræ ad ſatiſfaciēdū pro pęnis animarum in Purgatorio, quæ tamen noſtræ paſſiones ſuffeciſſent ad ſatiſfaciendū pro eorundē delictorum pęnis in hac uita ſoluendis, antea. ſ. quam in pęnas alterius rationis eſſent tranſlatæ in foro iræ ac rigore diuinæ iuſtitiæ: qualis eſt forus, in quo puniunt animæ ſeparatæ: ſpectant. n. illarū pęnæ ad ſtatū pęnarum inferni. Nec putes propterea eccleſię ſuffragia ſatiſfactoria p defunctis eſſe uana, aut incerta, ſed certo eſſe utilia & certa: ſicut & utilia ſunt & certa ſuffragia orationū p illis: q conſtat diuinæ miſericordiæ innitī. Sic ſiquidē nobiſcū, & cū illis agitur, ſi diuina gra acceptatæ, eccleſiæ ſuffragia ſatiſfactoria ad releuamē animarū, quæ in alia uita puniunt, deducuntur. Nō eſt nobis uia iuſtitiæ aliqua adeūdi forū illum ad alicuius redemptionē, ſed gratia opus eſt. Manifeſtus quoque fit quod dicimus, locū habere in indulgentijs pro defunctis, ex differentia inter modū, quo cōceditur defunctis, & quo conceditur uiuis: nā defunctis conceditur per modum ſuffragij: uiuis autem per modū abſolutionis: ut patet extra de pę & re. cap. quod autem. Vbi uidere potes, ꝙ eccleſiaſticus princeps utrobiq; authoritatiuè hēt actu diſpēſandi theſaurū Eccleſiæ, ſed reſpē uiuorū ſuperaddit actum abſolutionis, reſpectu uerò defunctorum nullum addit propriè loquēdo, actū: largius tñ loquendo, addit actū modificatiuū ad ſuffragia eccleſiaſtica. Et merito ſic: tū quoniā nos, qui uiuimus, ſumus ſubditi Pōtifici, & pęnæ noſtræ ad forū pſitis uitæ ſpectant: & propterea ſeruatis ſeruādis: indulgētia ad uiuos defert uiam iuſtitiæ per iudicialē, ſ. abſolutionem. Exiſtentes autem in Purgatorio (utpote extra eccleſię præſentis ſorte ſitū) à Papa abſolui non pñt, ſicut nec ligari. & ideo indulgentia, quàm authoritatiuè ex theſauro eccleſiæ conferi illis per modum auxilij, ad eorum ſubleuationem mittit confidens in diuina miſericordia ꝙ acceptabitur ad ſubleuamen eorum, qui in foro iræ & furoris Dñi puniuntur purgandi. Et eſt ſimile ac ſi ſit princeps ciuitatis alicuius, ex ærario publico liberaturus ōes ciues ære alieno grauatos, quorum aliqui ſub ſuo dñio, alij in alieno ſūt propterea ſeruituti addicti eſſent. In hoc. n. caſu princeps ex publico ærario authoritatiuè nūmos diſpēſaret p iſtis & illis, ſed degētes ſub ſua iuriſdictione & iudicialiter abſolueret à debito: ad degentes aūt alibi ſeruos nō poſſet niſi per modum auxilij ſubuenire cū pecunia illa, & alterius gram ac abſolutionē expectare. Simili modo eccleſiaſticus princeps ex theſauro eccleſiæ uiuorū ac defunctorū penas pro peccatis debitas ſoluturus utriſq; theſauri opes diſpēſat: ſed uiuis applicat abſoluēdo illos, defunctis aūt applicat auxiliādo, hoc eſt ut eccleſiæ ſatiſfactiua ſuffragia ad defunctorū liberationē dirigēdo. Notāter autē dico, Eccleſiæ: quoniam ſatiſfactiones ex theſauro eccleſiæ diſpēſari intelliguntur, ſi propriè loquēdum eſt. nō ita ut ſint illorū, quibus conceduntur tanq̃ ipſimet opera illa feciſſent, aut illi, qui fecerūt feciſſent ſpecialiter pro illis: ſed tanquam eccleſię cōia ſuffragia appropriant ſingularibus perſonis. Eſt ſiquidē inter ſacramentorū & indulgentiarū efficaciā dñia ad propoſitū: in hoc ꝙ remiſſio pęnæ per ſacramentū fit ex intentione ipſius Chriſti, cuius eſt ſacri operatio: ita ꝙ iſte ſuſcipiens ſacramentū releuatur a tanta pęna, ac ſi ipſe paſſus fuerit patiente Chriſto: ut ſacramentū Baptiſmi teſtatur: docēte hoc Apoſtolo ad Ro. 6 & diuo Tho. in 3. par. q. 69. Per indulgentiā aūt, remeſſionē pœnæ conſequimur, tāquā eccleſia pro nobis illa paſſa fuerit, quoniā abundantia paſſionū Chriſti & Sanctorū eccleſiæ diſpenſationi credita, intelligitur dona eccleſię, ut cōe ipſius eccleſiæ bonū: ac per hoc per eccleſiæ rectores, ut ipſius eccleſiæ ſunt, ex intētione eccleſiæ applicanda his uel illis. Deuenerunt ſiquidem paſſiones iſtæ ad theſaurū eccleſiæ ex intētione Chri & Sanctorum ad cōe eccleſiæ bonum in gñali, & commiſſa ſunt, ut ex intentione eccleſiæ ad hos uel illos. Et hoc explicatur in forma indulgentiarum pro defunctis, quū p modū ſuffragij proculdubio eccleſiæ conceditur. Deducitur igitur indulgentia ad defunctos nō iuſtitia, ſed gfæ diuinæ acceptatione duce. Hæc de ſecdo.

¶ Quo ad tertiū prima fronte apparet ꝙ indulgētiæ ſicut & alia cōia eccleſiæ ſuffragia omnibus in Purgatorio exiſtentibus pro quibus fiunt, proſint, quoniā oēs tales inter ualde malos, & ualde bonos medij ſunt: quibus ſecundum Aug. doctrinam eccleſię proſunt ſuffragia. Si tñ diligentius perſpexerimus, oppoſitum apparebit, ſectando Auguſtini doctrinam in Enchiridio, & in lib. de Cura pro mor. agen. recitat a Gratiano 13. q. 2. Videtur. n. ꝙ eccleſiæ ſuffragia talitē ſpecialia, & ſimiliter indulgentiæ, quæ ut ſpecialia ſuffragia ſubrogantur, illis ſolis defunctis proſint qui in hac uita meruerunt, ut in Purgatorio hæc illis prodeſſent. Et quoniā fructus, quē ex ſuffragijs animæ quæ purgantur percipiunt, ad præmiū accidentale ſpectat, quū ſit pęnæ tēporalis remiſſio: cōſequens eſt ꝙ non ad eſſentiale, ſed accidentale meritum pertineat mereri in hac uita, ut ſuffragia proſint in alia uita. Et ſi his adiunxeris, ꝙ huiuſ accidentalia merita non ſunt omnibus in gratia decedentibus ad Purgatoriū ducendis perſpicuū erit, ꝙ non omnib. in Purgatorio indulgentiæ & alia ſpecialia ſuffragia proſunt: quia non oēs hic meruerunt, ut hæc illis poſſint prodeſſe: quamuis omnes hic meruerint, ut hæc illis poſſint prodeſſe: quia hoc ſpectat ad meritū eſſentiale. Eodem. n. merito, quo meruerunt uitam æternā tandem eis exhibendā, meruerunt, ut Sanctorum cōione iuuari interim, & tandem frui poſſint. Videntur autē ad accidentalia hæc merita ſpectare, deuotio magna ad claues Eccleſiæ indulgētiæ donatiuæ, miſericordia, ſollicitudo ad ſatiſfaciēdū pro peccatis, ſtudiū ad ſuffragandū defunctis, & ſimilia. Et cōfirmatur quod dicimus authoritate diui Tho dicēns in 3. par. q. 52. ar. 8. ad primū, ꝙ in deſcenſu Chriſti ad inferos non ſolū liberati ſunt illi, quorum ſpes purgationis aduenerat, ſed illi qui ob ſpecialē in hac uita deuotionē ad Chriſti aduentū, meruerunt, ut Chriſto uiſitante liberarentur. Vbi uidere potes accidentali merito in hac uita tributum, ut pęnæ remiſſio in Purgatorio acceleraretur. Dicendum ergo uidetur, ꝙ omnes, qui in purgatorio ſunt, poſſunt eccleſiæ ſuffragijs & indulgentijs iuuari: ſed de facto ſpecialibus ſuffragijs & indulgentijs non oēs iuuantur, ſed illi ſoli, qui hic meruerunt, ut illis iuuarentur. Communibus autem ſuffragijs piè puto oēs iuuari: plus tñ & minus ſecundum diuinæ diſpoſitionis gratiā. Nam qui in hac uita defunctos obliuioni dant, ſatiſfacereque proprijs peccatis negligunt, & ſui ita ſunt, ut uix cum gratia diſcedant, alieni a fructu omnium ſuffragantium ibi credidi ſunt: quamuis multa pro eis hic fiant, diuina ulciſcente iuſtitia huiuſmodi duritiam cordis atque incuriam. Hæc de tertio.

¶ Ex omnibus autē præmiſſis facile patet reſponſio ad quæſitum. Liquet nanique nō oēs animas in Purgatorio oportere liberari propter plenariam indulgentiam illis conceſſam: tū quia multæ earū ſunt fortē de illarum numero, quæ hic non meruerunt, ut huiuſmo-

huiuſmodi indulgentiæ illi prodeſſent: tum quia non conſtat, ſi huiuſmodi indulgentia per modum ſuffragij coram diuina acceptata ſit grata pro illa anima.

¶AD PRIMVM Ergo argumentum dicitur, quòd indulgentiæ tantùm donant, quantum ſonant: apud tamen aures doctas, apud quas indulgentia plenaria ſonat remiſſionem omnis pœnæ pro peccato actuali iniunctæ. Et ſi extêderetur ad nõ iniunctã, ſemper ſubintelligeretur modus ſuffragij, qui non minuit rationem plenariæ, ſed apponit modum, quo indulgentia plenaria ſic auxiliatis tantum.

¶Ad ſecundum dicitur, quòd indulgentia plenaria in præſenti foro eſt abſoluta indulgentia: & ideo ualet per modũ ſolutionis plenariæ. Sed indulgentia plenaria relata ad forum alterius uitæ, quia ut ſic induit modum ſuffragij, ualet per modũ ſolutionis plenariæ ſuffragando tantum: ac per hoc expectando diuinæ gratiæ acceptationẽ. Et propterea licet indulgentia plenaria ſolueret: nihil tñ fieret niſi abſolutio acceptet̃ à principe, cuius intereſt.

¶ Quantuis poſſit euidẽ dici ultra plenariã abſolutionem requiri, quòd ad debitorem perueniat fructus ſolutionis, qui poteſt impediri ex hoc, quod debitor nõ meruit in iſta uita quòd hæc plenaria ſolutio ei proſit, ut declaratum eſt.

¶Ad tertium dicitur, quòd concurſus illorũ tertium propoſito nihil officit: quia nõ eſt hic ſermo de indulgentia ſimpliciter, ſed de ipſa per modũ ſuffragij, qui modus licet nõ mutet indulgentiã, nec ipſius plenitudinem tollat: mutat tñ modum perueniendi ad eos, quibus prodeſt, quoniam ponit modum perueniendi per uiã gratiæ. Hoc enim, ut declaratum eſt importat modus ſuffragij.

¶Ad confirmationem autem de prædicatoribus dr̃, quòd prædicatores Eccleſiæ perſonam agunt dum prædicant Chriſti & Eccleſiæ doctrinam. Dum autem ex proprio ſenſu aut cupiditate dicunt ea quæ neſciunt, non agunt eccleſiæ perſonam: & ideo nõ eſt mirũ ſi in huiuſmodi uerbis errãt. Romæ 20. Nouẽbris 1519.

QVÆSTIO VI.

¶Num Papa authoritate clauium det indulgentiam animabus in Purgatorio.

VTRVM Papa authoritatè clauium det indulgentiam animabus in Purgatorio, & uidetur quòd non. Primò, quia poteſtas Petro data non niſi ſuper terram eſt: dicente Domino, Quodcunque ſolueris uel ligaueris ſuper terram.

¶Secundò, quia ipſe ſtylus literarum indulgentię pro defunctis expreſſè habet, quod per modum ſuffragij indulgentia animabus datur: conſtat autem ſuffragium non ſpectare ad poteſtatẽ clauium, ſed ad ſuffragantium auxilium.

¶Tertiò, quia hæc poteſtas non habetur ex ſacra Scriptura, nec ex ſacris canonibus: ergo, &c.

¶IN OPPOSITVM uidetur authoritas literarum apoſtolicarum.

¶Ad euidentiam huius ſciẽdum eſt, quòd quum actus clauium ſit aperire, conſequens eſt, ut actus clauium regni cęlorũ Petri conceſſarum ſit aperire regnum cęlorum, proculdubiò ingreſſuris in illud, quos conſtat oportere eſſe membra Chriſti. Aperiri ſiquidem regnum, quum nihil aliud ſit quam tolli impedimenta ingreſſus ad illud, ſicut duplicia ſunt impedimenta, ita dupliciter apertũ inuenit̃ regnũ cœlorũ: ſunt enim quædã impedimenta naturæ, hoc eſt ex peccato originali: & quædã impedimẽta perſonæ, ex peccato actuali. Et quo ad impedimenta peccati originalis, aperuit Chriſtus per ſeipſum regnũ cęlorum per paſſionem mortemq; ſuam (in qua etiam portas abſtulit, ut poſtẽ nunquam claudendas) & per Baptiſmum, in quo cęli aperti ſunt. Quo ad impedimenta uerò perſonalia (quæ, ſcilicet ea peccatis noſtris actualibus ſunt: ut culpa & pęna pro actualibus debita) per Petrũ aperire regnum cœlorũ ſtatuit. Et propterea ſicut ad poteſtatem clauium Petri ſpectat tollere perſonalẽ culpam per ſacramentum pœnitentiæ: dicẽte Domino, Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis: ita ad clauium Petri poteſtatem ſpectat tollere perſonalem pęnam, quæ ſcilicet, pro actuali culpa eſt debita. Vtraque enim impedit ingreſſum hominis ad regnũ cœlorum: alioquin claues non ſufficienter aperirent: dum non ſufficerent ad tollendum utrunq; genus perſonalis impedimẽti ad regni cœlorũ ingreſſum. Et perſtaretur illa uniuerſalis à Domino data authoritas, Quodcũq; ſolueris ſuper terram &c. ſi pœna exciperetur actuali peccato debita, tam non ad quodcũque ſoluendum extẽderetur clauium ſubiũctus actus per dicta uerba. Clauium igitur Petri actus, cum ſit aperire regnum cœlorum Chriſti membris, tollendo perſonalia culpę & pœnæ impedimẽta, conſequens eſt, ut quia indulgẽtiæ authoritate Eccleſiaſtica, datæ ſeruatis ſeruandis tollunt pœnam pro actualibus peccatis debitam, ad poteſtatẽ clauium pertineant. Et ſi iſtud dictum fuerit, quòd indulgentiæ omnes eiuſdẽ rationis ſunt quo ad cauſã & effectum (quia omnes ſunt ab Eccleſiaſtica poteſtate diſpenſante theſaurũ meritorum Chriſti & Sanctorum, quatenus ſatiſfactoria ſunt: & oẽs tollunt pœnam aliquam temporalem pro actualibus peccatis ſecundum diuinam iuſtitiam debitam) conſequens erit, quòd indulgentia quæ pro defunctis conceditur, ad poteſtatem clauium ſpectet: ad quam ſpectat concedere indulgentiã pro uiuis. Et confirmatur hoc ex ipſo Romanæ Eccleſiæ ſtylo in literis indulgentiarũ pro defunctis: duo enim ibi dicuntur, & quòd apoſtolica authoritate indulgẽtia pro animabus in purgatorio conceditur, & quòd indulgentia ipſa per modũ ſuffragij opitulatur animabus in remiſſionem ſuarum pœnarum. Docet enim per hoc Rom. Eccleſia, quòd apoſtolica ſedes theſaurum meritorum Chriſti, & Sanctorum pro animabus in purgatorio diſpẽſat authoritate clauium: ſola enim clauiũ poteſtas eſt apoſtolica authoritate ſuper aperiẽdo cœlorũ regno ex meritis Chriſti & ſanctorum animabus Purgatorij, tollendo earum pœnas impedientes illas ab ingreſſu regni cęlorum: ut patet. Et quòd ad animarum in purgatorio pęnas relaxandas indulgentiã conceſſam transfert per modum ſuffragij, & non per modum abſolutionis: quo ſcilicet abſolutionis modo indulgentiã impediti uiui ut patet extra de pę. & re. cap. quod autem. Vnde patet quod indulgentia conceſſa uiuis & defunctis, hoc habet commune, quòd utraque ex poteſtate clauium diſpenſante theſaurum meritorũ pœnalium Chriſti & ſanctorum in remiſſionem pœnæ temporalis pro actualibus peccatis debitæ conceditur. Sed modus, quo peruenit indulgentia ad utroſque diuerſus eſt: quia ad uiuos, qui illam conſequuntur ueraciter, per modum abſolutionis peruenit, ad defunctos autẽ, qui etiam illã ueraciter conſequuntur, per modum ſuffragij liberat.

¶ AD PRIMAM ergo obiectionem conceditur, quòd Papa non poteſt authoritatiuè abſoluere animas exiſtẽtes in purgatorio: ſed aliud eſt abſoluere authoritatiuè illas, & aliud eſt diſpenſare authoritatiuè theſaurũ Chriſti & ſanctorũ pro illis, ut per modũ ſuffragij abſoluantur illæ. hoc enim Papa faciẽs, nõ excedit fines iuriſdictionis ſuæ: quia nõ ſoluit authoritatiuè per hoc ſub terra.

¶Ad ſecundam dicitur, quòd ſtylus literarum apoſtolicarum continet quidem modum ſuffragij, ſed non tantum: quia coniungit cum hoc authoritatiuam cõceſſionẽ indulgẽtiæ. Et per utrũbo monſtrat & autoritatem diſpẽſandi, & modum ſuffragij in perueniendo ad animas in purgatorio.

¶Ad tertiam dicitur, quòd hæc poteſtas ſatis habet̃ ex ſacra ſcriptura, dum ex ea habentur claues Petri: & ex cõditrice canonũ Romana Eccleſia explicatum eſt, quòd modis diuerſis claues aperiunt regnum cęlorum Chriſti membris uiuis & defunctis: ut patet ex dictis Auguſtę die 15. Octob. 1518.

TRACTATVS DECIMVSSEPTIMVS de Contritione, unica quęſtione contentus.

QVÆSTIO I.

¶Num quando quis ſui peccatum mortalis recordatur, teneatur habere de eo contritionem.

QVÆRITVR utrum quoties recordatur quis ſui peccati mortalis, teneatur habere cõtritionem. Et eſt ratio dubij: tum quia partem affirmatiuam multi tenere uidentur ex uerbis S. Tho. in 4. ſen. di. 17 q. 13. art. 1, q. 4. dicentis: Ad contritionem tenetur homo quã peccata memoriæ occurriũt, quum præcipuè in periculo mortis exiſtit, aut in aliquo articulo.

¶Tum quia ſicut quoties occurrit peccatum mortale, ut à ſe cõmittendum, tenetur homo recuſare commiſſionem, ita quoties ut à ſe commiſſum tenetur illud deteſtari.

¶Tum quia nec per momentũ licitum eſt ſtare in peccato mortali: ac per hoc ſtatim ut occurrit tenetur illud fugere: iuxta illud Eccleſiaſtici 21. Quaſi à facie colubri fuge peccata.

¶IN oppoſitum autem eſt. Tum quia ſequeretur, quòd quotieſcunque aliquis de commiſſo peccato occurrente ſibi attereretur, peccaret mortaliter: quia non haberet cõtritionem. Tum quia efficax ratio non apparet præcepti ad cõtritionem pro tali tempore, ſcilicet memoriæ peccati.

¶AD euidentiam huius dubitationis præmittẽdum eſt, quòd nõ eſt hic quæſtio de peccato mortali ſemel contrito, quia hoc iam deletũ prima cõtritione eſt, & ſicut peccatum ſemel ritè confeſſum nõ tenetur homo iterũ cõfiteri, eadẽ ratione de peccato ſemel contrito non tenet̃ homo iterũ conteri. Non enim iudicat Deus bis in idipſum (ut dr̃ Naum primò) tam quo ad uindictã exteriorẽ, quã per confeſſorem exercet, quàm quo ad uindictã interiorẽ, quam per actũ ipſius pœnitentis conterendo peccata exercet: ſi ſufficienter ſemel contritio, quòd nõ placeat ſibi cõmiſſa à ſe peccata. Et hoc ſiue contritio fuerit de aliquo mortali, ſiue in generali.

mentis, non baptizari enim, & non cōmunicare, & huiuſmodi, nō ſunt mala, niſi quia prohibita ſunt à Deo poſt tot tēporum curricula, ſ. aduenie̊re Chriſto: vt de ſe patet. Vnde ſi præcepta hæc ſecundi ordinis non eſſent, ſicut ſtultè, inaniter, & ſuperſtitioſè ageret, ſi quis ad baptiſmū propter æternam ſalutē iret: ita ſi quis cōfiteretur, & alia quæ nūc ſunt ſacramēta ageret. Et ſi conditionalē reſtringat, ꝙ ſacramēta cōfeſſionis præſuppoſito, nullus eſſet obligatus ſub præcepto ad illud, tunc dicitur ꝙ inanis quoq; eſt iſta tentatio, qd tunc faceret: nā conſentiēs in hoc ꝙ nō confiteretur in nullo peccaret: quia non confiteri nō eſt prohibitum, quia malū, ſed malum, quia prohibitū: & ideo ſublata prohibitione non remaneret mali ratio in nolle confiteri. Non ſolū ergo confeſſurus peccata ſua non tenetur ad tentandū ſe tali propoſitione, quid faceret, ſi non eſſet præceptum confeſſionis: ſed debet alienus eſſe ab hac tētatione, & ſi fuerit ſibi ab alio illata, prudenter ſperare illam: vt prædictum eſt.

¶ AD obiectionē aūt in oppoſitū negatur ſequela: cū hoc .n. ꝙ ſecluſo præcepto, non cōfiterer, ſtat, ꝙ ex quo video Deū hoc præcipere, amo & præceptorē, & præceptū, & finē præcepti, & amore moueor ad implendum illud. Nec hoc eget probatione: qa ex ſe clarè patet, & experiētia teſtat multa nos paterno præcepto impoſita ex amore implere, quæ niſi præcepta eſſent, nō faceremus, vtpotè vel neſcientes Patris voluntatē, quæ per præceptū innotuit, vel ſcientes paternā amicitiā, nō offendi ſi illud omitteremus, vt eſſet in propoſito ſi cōfeſſio eſſet nō ſub præcepto ſed ſub cōſilio. Falſum ergo ſignū ad diſcuſſionē amoris aſſumeret ex hoc in ſimilibus, nō operaretur qs ſine præcepto: ſed & in his quæ ſunt ſecundū ſe bona vel mala, & ideo p̄cepta vel prohibita, nō eſt tali diſcuſſione ideo examinandū: qꝛ ſufficit homini habere cor paratū ad implendū diuina p̄cepta ex amore Dei: nō curādo ſi Deus nō præcepiſſet, & alia huiuſmodi incitamenta ad malū, plena eſt enim ſacra Scriptura. ꝙ eſt amandus, ꝙ præcepta ſunt ſeruanda: & nunquam in ea legi præceptum mandatum, aut conſultum, ſeruare præcepta Dei, ſi Deus non præciperet. Auguſtæ die 8. Octobris, Anno Domini, 1580.

QVÆSTIO II.

¶ Num præſumptionis ſit confiteri venialia, & omnia mortalia.

QVÆRITVR Vtrum ſit præſumptionis confiteri venialia & omnia mortalia. Et videtur ꝙ ſic. Primo, qꝛ impoſſibile eſt, vt quis omnia mortalia cognoſcat: ad impoſſibile autem nemo obligatur.

¶ Secundò: quia in primitiua Eccleſia ſolum manifeſta mortalia confitebantur, vt patet primæ ad Cor. 5. Si quis inter vos eſt fornicator, aut auarus, aut idololatra, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Et illud ad Galat. 5. manifeſta ſunt opera carnis, &c.

¶ Tertiò, quia nulla ſunt opera nīa etiā bona, quin ſint peccata dānabilia, ſi Deus in iudiciū intret nobiſcū: iuxta illud, Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Dñe: quia non iuſtificabitur in cōſpectu tuo omnis viuens. Itē, Omnis homo mēdax: ergo, &c.

¶ Quartò, quia dum volumus omnia peccata confiteri, nihil miſericordiæ Dei relinquere volumus ignoſcendum: quia non confidere in eo, ſed in confeſſione noſtra cupimus, & ſecuri eſſe volumus nec eius timere iudicium.

¶ AD EVIDENTIAM horum, ſcito duo hic verti in dubiū: & an oīa mortalia, & an oīa venialia confiteri, ſit præſumptionis. Et de primo quidē clarè patere poteſt, ꝙ non præſumptionis, ſed neceſſitatis ac virtutis eſt confiteri omnia ſua peccata mortalia. Nā ex ſexdecim conditionibus ad confeſſionē requiſitis ſecundū cōmunem doctorum ſententiam, vna conditio neceſſaria eſt, ꝙ ſit integra quo ad peccata mortalia: nō eſſet autē integra, ſi quædā mortalia eſſent confeſſa, & quædā non, eſt autē huius ratio: quia peccata mortalia quæcunq; ſimul in vno homine ſunt, ſic ſe habent, ꝙ ſunt cōnexa ex parte auerſionis à Deo, ita ꝙ vnū non poteſt remitti ſine reliquis omnibus: iuxta illud Auguſt. Impiū eſt à Deo, dimidiam ſperare veniam. Et propterea ſicut in prima pœnitentiæ parte, quę eſt contritio, neceſſarium eſt, vt omnia mortalia cōcludantur (oportet enim hominē cōteri de omnibus mortalibus, & nō de aliquo tantū) ita in ſecunda, quæ eſt confeſſio, oportet oīa connecti mortalia: ſic .n. integrè homo ſubmittit ſe miniſtro Chriſti in confeſſione, ſicut ſubmiſit ſe integrè Deo per contritionē. Et ne alicui liceat ſentire contrarium, aſſeru teatū rotundum de pœ. re oīs vtriuſque ſexus. Vbi expreſsè præcipitur ꝙ quilibet omnia ſua peccata ſolus confiteatur proprio ſacerdoti. Et quū ly oīa non diſtribuat pro venialibus (vt tota Eccleſia atteſtat) reſtat vt diſtribuat ꝓ mortalibus, quæ ſunt materia neceſſaria cōfeſſionis, vt etiā ibi gloſſa dicit. Reſtringere aūt ly omnia, ad manifeſta tm̄, temeritatis eſt, quia ſine ratione & ſine authoritate, & contrā communem ſententiam doctorum, rationiq; conſentaneā ſit reſtrictio iſta. Imò in Concilio Floren. ſub Eugenio 4. declarata eſt iſta particula, Omnia quorum memoriam habet.

¶ De ſecundo aūt, ſ. confeſſione venialium, cogitari vix poteſt ꝙ ſit actus præſumptionis: quū clarè liqueat, ꝙ accuſare ſe in confeſſione de venialibus, eſt actus & humilitatis, & iuſtitię vindicatiuæ in ſeipſum ſeu pœnitentiæ. Et licet non ſit actus præcepti, eſt tū conſilium: conſilium autem non datur de actibus præſumptioſis, ſed de actibus virtutum, ſ. de bonis ſupererogationis. Teſtatur autem ſic eſſe communis bonorum religioſorū conſuetudo: nam communiter de venialibus confitentur, & crebrò. magnæ autem præſumptionis eſt arguere approbatos mores tot religioſorum ac religioſarum. Laudabilis ſiquidem mos hic vltra vim ſatiſfactiuam, acquiſitiuam gratiæ ex virtute ſacramenti, habet vim conſeruatiuam hominis gratia Dei: nam qui minima negligunt, paulatim defluunt.

¶ AD PRIMAM autem obiectionē dr̄ primò ꝙ Eccleſia non præcipit, ꝙ quilibet cognoſcat, ſed ꝙ cōfiteatur omnia ſua peccata mortalia, quorum memoriā habet: hoc enim conſtat non eſſe impoſſibile. Dr̄ ſecundò negando, ꝙ ſit impoſſibile hominem oīa mortalia cognoſcere: peccatū quippe mortale, quū ſit voluntarium, nō ſecundū primos motus, ſed ſecundū rationē deliberatam, nullā habet in ſe cauſam quare ſit impoſſibile, vt cognoſcatur ab eo, qui cōmiſit illud. Si enim impoſſibile eſt, vt oīa cognoſcātur, aut hoc eſt, quia ſunt cognoſcibilia ſupernaturalis ordinis (vt de gratia & diuinis dicitur) & hoc non: aut quia ſunt adeò minimæ entitatis, vt cognoſci nō poſſint, & hoc nō: tū quia aliqua nos cognoſcere cōceditur: tū qa non eſt queſtio de cognitione, quid eſt, ſed de cognitione an eſt: qā ſufficit pœnitentē cognoſcere, ꝙ ipſe cōmiſit talē actum, puta rapinā, licet neſciat diffinitiuè quid ſit rapina, tū quia actus humani deliberati cōtra Dei legē non ſunt tam minimæ entitatis. Aut hoc eſt, qa ſunt in quolibet infinita peccata mortalia, & hoc eſſe falſum patet, ex eo ꝙ à primo die, quo qs habuit vſum liberali arbitrij, vſq; ad quēcunq; diē ſuæ cōfeſſionis, nō fuerunt exercitati à quocunq; infiniti actus deliberatiui: patet. Aut hoc eſt, qa ſunt infinita nō ſimpliciter, ſed illi qui cōmiſit: & hoc etiā non eſſe neceſſariū ex eo patet, ꝙ multi ſunt, qui diariū operū ſuorum ſcribūt: ac per hoc finita ſunt eis oīa deliberata opera ſua contra legē Dei. Non eſt ergo impoſſibile hominē cognoſcere omnia ſua peccata mortalia: vel ſic ꝙ ſciat hæc eſſe mortalia, vel in ambiguis, ꝙ ſciat ſe cōmiſiſſe tale, de quo dubiū eſt, an ſit mortale. Et ſcientia hæc ſufficit, & requiritur ad confitendum omnia mortalia, quorū memoriā habet: & cōmunis eſt omnibus pœnitētialibus bene inſtructis. Obligat enim Eccleſia ad cōfitendū omnia peccata mortalia, quorum memoriā qs habet, facta ſecundū humanas vires collectione omniū ſuorū mortalium, ſiue ſint manifeſtè mortalia, ſiue ſint ambiguè mortalia: tenetur enim oīa confiteri certa pro certis, & ambigua pro ambiguis. Sic .n. abſq; noſtra voluntaria gloſſa, ſanè patet planus ſenſus canonis omnis vtriuſq; ſexus. Sic teſtatur communis mos pœnitentiū atq; confeſſiones audientium: omnes enim ambigua pro ambiguis confitentur. Nec ſatisfacere credimus confeſſioni eum qui opinatur ſe conſenſiſſe in ſacrilegium, licet non ſit certus ſi non confitetur de illo conſenſu vt opinato.

¶ Ad ſecundam autem obiectionem dicitur, ꝙ ex neutro illorum textuum habetur, ꝙ in primitiua Eccleſia, ſola manifeſtè mortalia confiterentur homines: nam textus illi non loquuntur de confeſſione: vt clarè patet.

¶ Ad tertiam dicitur, ꝙ opera noſtra bona poſſunt dupliciter conſiderari. Primò, vt ex nobis ſunt: & ſic licet dicantur dānabilia, pro quanto indigna ſunt Deo & felicitate æterna: nō tū ſunt damnabilia vt peccata mortalia: qꝛ in veritate etiā, vt ex nobis ſunt, non ſunt peccata mortalia: ſed indigna diuina retributione. Et propterea dicitur, nō intres in iudicium cum ſeruo tuo Dñe: qa nō iuſtificabitur in cōſpectu tuo oīs viuēs, quantū eſt ex ſe. Et ad hūc ſenſum multa ſimilia inuenies ſcripta. Alio modo conſiderantur opera noſtra vt ſunt ex Deo in nobis, operāte per ſuā gratiā, & deſtināte in vitam æternā: & ſic ſunt merita ex cōdigno æternæ felicitatis. Nec ſunt dānabilia, ſed ſunt remunerabilia etiā ſecundū diuinā iuſtitiam, vt patet ex verbis Apoſtoli, Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ quā reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex: nō ſolū autē mihi, ſed & his, qui diligunt aduentū eius, vbi vides ſecundū iuſtitiā à Deo iuſto iudice reddendā coronā diligentibus ipſum Deū. Nō ſunt igitur ignota nobis oīa noſtra mortalia: quia opera noſtra ſunt dānabilia quantū eſt ex nobis. Oportet enim inſpicere ad opera nīa bona ſimpliciter, vt ſunt in veritate qualificata: puta à charitate & gratia informata, &c. nō ſecundū qd (puta vt ſunt ex nobis) qñ iudicari debēt, ſi ſint peccata, vel nō: quāuis ad beneficia diuinæ gratiæ, reuerentiam diuinam, gratiarum actiones, laudes q; diuinas exercendas conſiderata, omnia noſtra vt ſunt

ex

et nobis multum proſint:& nõ ſolũ in nobis ſed etiam in beatis cõſideratio hæc creaturæ utilitatem, ſeu nullitatem efficeret. Propterea enim de ſpiritibus beatis canit Eccleſia, Tremunt poteſtates. In Auguſta Vindelicorum, die 19. Septembris. 1518.

QVÆSTIO III.

Num circunſtantia diei feſti ſit neceſſario confitenda.

QVAERITVR Vtrum circunſtantia diei feſti ſit neceſſario confitenda. Et uidetur quòd ſic. Quia circũſtãtia repugnãs ſpeciali præcepto, eſt ſpecialiter explicanda ſecundum oẽs; ſed tempus feſtiuum repugnat præcepto de obſeruatione feſti: ergo. Minor probatur, tũ autoritate Ambr. ſup illud. Lucæ. 13. Archiſynagogus indignãs, quia ſabbato curaſſet. lex enim inquit, in ſabbato nõ hominem curare, ſed ſeruilia opera facere, id eſt peccatis grauari prohibet. Tũ authoritate. S. Tho. in Secunda ſecundæ. q. 122. art. 4. ad tertiũ. Magis, inquit, facit contra hoc præceptum qui peccat in die feſto, quam qui aliquod corporale opus licitum facit: affertque ad hoc autoritatem Auguſtini in lib. de Decem Chordis.

¶IN OPPOSITVM Eſt multorũ modernorum opinio, tenens circunſtantiam temporis feſtiui non eſſe neceſſario confitendam, niſi in contemptum feſti peccatum fuerit.

¶RESPONDEO. In hac q̃ſtione duæ ſunt opiniones. Vna eſt tenentium partem affirmatiuam, & hi mouẽtur ex ratione, quam tangit. S. Th. ſcilicet, quia quum in feſto prohibeatur omne opus ſeruile, & peccatũ mortale ſit magis opus ſeruile, quã opus corporale (puta arare) magiſquam cõtrarietur pctm̃ mortale ſanctificationi ad quam ordinatur feſtũ, quàm opus corporale: ut pote per ſe & directè excludens illam: conſequens eſt, q̃ utriuſq; prohibitio ſub præcepto cõprehendatur. Aliorũ uero opinio oppoſitũ ſentit: & hi mouent ex eo, q̃ ex ſolo ſenſu litterali ſcd̃m Dionyſ. & Aug. põt trahi efficax argumentum. Opera autem ſeruilia prohibita in feſto ad literã ſunt opera corporalia, quibus ſerui diſtinguũtur à liberis: & nõ peccata niſi myſtice: ut S. Thom. expreſſè dicit in 3. ſenten diſtinct. 37. art. 5. quæſt. 2. ad. 2.

¶ Et quoniam hæc opinio rationabilior eſt, ideo ad eius euidentiam ſciẽdum eſt, quòd quum obſeruatio feſti ad literã partim ſit moralis & partim ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiaſtico præcepto innaſci quicquid obligationis in ea eſt. Ex morali quidem præcepto q̃ obligatio talis non prouenit, patet propterea quia nulla certa temporis pars eſt, quam cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cenſeat: quãuis enim morale ſit in hoc p̃cepto: q̃ aliquod tp̃s Dei cultui exteriori deputetur: non tamen q̃ hoc uel illud tempus. Vnde quum ſingulæ partes temporis poſſint ab hac dedicatione abſolui, quandocunque peccatum committatur, nunquam tẽpus aliquod diuino dicatum cultui polluitur, aut impeditur à diuino cultu: põt ſiquidem alio tempore debitus cultus exolui. Et eadem ratio eſt de opere corporali: ſolum enim peccatum omiſſionis debiti cultus, ex præcepto morali accideret. Ex eccleſiaſtico autem mandato non prohiberi ſpecialiter peccata in die feſto, ex eo habetur, quòd eccleſia non plus prohibet, quam id quod ex literali ceremonia antiquæ legis in Sabbato prohibeatur: imò minus, ut S. Tho. placet. Ex præcepto autem hoc ad literam ceremoniale triplex erat, ſcilicet certũ tp̃s puta dies ſeptem, & certus cultus, ſcilicet memoria creationis mundi in ipſa quiete (quaſi quies ipſa eſſet profeſſio quædam diuinæ quietis àcreando) & determinatio operum, à quibus ceſſandum eſſet, ſcilicet ab operibus ſeruilibus. Ex nullo autem horũ pctm̃ ſpecialiter prohiberi conuincitur: ſed oppoſitum potius ratione ſuaderi poteſt. Tum quia, ut allegatum fuit ad literam opera ſeruilia tantum ſunt opera, ad quæ ſeruos deputatos habemus. Tum quia ex hoc, q̃ aliquod certum tp̃s dedicat cultui Dei exteriori, nihil aliud ſequitur prohiberi niſi id, quod repugnet tali cultui illo tempore exhibendo: & hoc aut ratione cultus, aut ratione tẽporis. Sed nec macula, nec actus peccati mortalis repugnat aliquo modo cultui exteriori exhibendo in die feſto: non ergo cadit ſub hoc ſpãli præcepto. Quòd enim macula, ei non contrarietur, patet, alioquin quilibet in peccato mortali exiſtens, tranſgrederetur præceptũ hoc ſingulis diebus feſtiuis: quod ſuperſtitioſa adinuẽtione non eſt inducendum, cum his qui credunt contritionem eſſe in præcepto in die feſto. Tum quia finis præcepti nõ cadit ſub præcepto. Tum quia præceptum de interiori cultu Dei (quo fide ſpe & charitate colitur) ſub hoc præcepto non cadit, ſub quo cultus exterior includit & determinat: ſed Eccleſia uidetur interioris cultus tp̃s determinaſſe, q̃ñ tempus ſacramenti pœnitentiæ & Euchariſtiæ decreuit. Tũ quia nec Doctorũ ſanctorũ nec Eccleſiaſtica doctrina aut cõſuetudo hoc habet: q̃ tamen ſi eſſet præceptum de iure eſſet poſitiuo: ut ex dictis patet.

¶Quòd uerò actus mortalis etiam non repugnet tali cultui, pbatur ex eo, quòd ſi cultui Dei exteriori certo tẽpore ſtatuto repugnaret, peccatum mortale illo tẽpore commiſſum, hoc non eſſet quandoq; ſic, & quandoque non, ſed uniuerſaliter, ſed aperte demus, quod ſub præcepto, quo Deus quotidie colendus à clericis horis canonicis ſtatuitur, non comprehenditur prohibitio ab actu peccati mortalis quocunque tempore, ergo nec in propoſito. Vterque ſiquidem cultus exterior eſt, & eundem habet finem. Et habens aliquid morale & aliquid ceremoniale, ſcilicet certum tempus & certum cultus modum: nec minus ſacer eſt ſecundus primo, aut minus ſub præcepto cadens. Nec obſtat ſi dicatur non eſſe aliquam certam horam diei ſub præcepto taxata ad horas canonicas, ſicut totus dies feſtus deputatus eſt cultui diuino. Hoc enim nihil adimit efficaciæ proceſſui facto: cuius uis non conſiſtit in determinatione temporis actu iam p̃cepta, ſed poſſibili, uel ſuppoſita, ac ſi eſſet. Si enim eccleſia certas horas ſub præcepto deputaret horis canonicis exoluendis, non ppterea abſtinere ab actu peccati mortalis ſub tali præcepto comprehenderetur, ſed ſatisfieret tẽporis debitis horas exoluẽdo: ſicut modo ſatisfit intra diem deputatum dicendo, quantumcunq; alias peccetur. Vnde quum eccleſia ceremoniale legis p̃ceptum mutando impleuerit, pro die ſeptimo Dominicum diem, & p cultu Miſſam, & quietem in memoria reſurrectionis Dominicæ determinando, & ab operibus ſeruilibus non ſic arctè conſueuerit abſtinere, conſequens eſt, quòd non indicat ſpeciali præcepto quietẽ à peccato in die feſto, ſed opere corporaliter ſeruili. Et confirmatur, quia quũ eccleſia nõ iudicet de actibus interioribus (in quibus ſolis plerunq; committitur peccatum mortale) ſat eſt ſub eius prohibitione comprehendi illorum impedimentorũ amotionẽ, quę Eccleſiaſtici fori ſunt: quia uniuerſaliter nõ ſunt niſi opera ſeruilia corporaliter. Et quãuis magis repugnet ſatisfactioni, quæ eſt finis huius pręcepti peccatũ mortale quã opus corporale licitum ſecundum ſe: quia tamen ſanctitas ipſa interior, quæ finis eſt, ſub præcepto hoc non cadit, cõſequẽs ẽ, q̃ nec excluſio ipſius, q̃ p pctm̃ mortale fit, ſub hoc præcepto cõprehẽdetur: ſi enim affirmatio nõ præcipitur, ex ipſe non conuincitur, q̃ eius oppoſita negatio phibeaſ, quamuis prohiberi poſſit.

¶AD EA uerò quæ in oppoſitum obijciuntur, reſpondetur. Et ad autoritatem Amb dicitur cum San. Thoma quod ſenſum myſticum, & non literalem tangit.

¶ Ad autoritatẽ ipſius S. Tho. dicitur dupliciter. Primò, q̃ loquiſ de præcepto quoad ſuũ finẽ, qui ſub præcepto nõ cadit, & non d ipſo p̃cepto abſolutè: in tñ enim dicit repugnare huic p̃cepto pctm̃ mortale, inquãtũ excludit ſanctitatẽ & applicationẽ ad diuine, quæ eſt finis præcepti. Secũdo, q̃ loquiſ de præcepto hoc indiſtinctè, ſ. & literaliter, & ſpũaliter intellecto, uñ eodẽ cõtextu de operibus ſeruilibus corporaliter & ſpũaliter. doctrina tradit. Et tñ cõſtat ibidẽ in reſponſione ad primũ ceſſationẽ à peccato ſub ſenſu ſpũali huius præcepti claudi: & ſic non numerari inter præcepta decalogi, ſed tñ ſecũdũ ſenſum literalẽ, quantum ad id qđ cõtinet de iure naturæ. Ex hoc aũt q̃ aliquid repugnat præcepto huic myſticè, nõ põt trahi efficax argumẽtũ, ſed cõnabilis exhortatio, ut & à peccando in feſtis abſtineatur (ne de nobis dicaſ, Populus hic Labijs me honorat cor autẽ eorũ lõgè eſt à me) & cõmiſſe cõfiteaſ in fine cõfeſſionis ppetrata p magna uel tanta parte in diebus feſtis quatenus reprehenſi tempora ſacra reuereantur. Mediolani, die uigeſimaquarta Aprilis M.D.

QVÆSTIO IIII.

¶Num fides ad fructuoſam abſolutionem ſacramentalẽ neceſſaria ſit.

QVAERITVR utrũ ad fructuoſam abſolutionem in ſacramento pęnitentia exigatur fides, qua pœnitens credat certiſſime ſe eſſe abſolutum à Deo. Videtur q̃ ſic. Primò, quia oportet fidem habere in uerbũ Chriſti, Quodcunque ſolueris ſuper terram.

¶ Secundò, quia ſi per impoſſibile cõfeſſus nõ ſit contritus, aut ſacerdos nõ ſeriò, ſed ioco abſoluat, ſi tñ credat ſe eſſe abſolutũ uerisſimè eſt abſolutus: tanta res eſt fides in uerbũ Xp̃i. Probaſ, aſſumptũ ex eccleſiaſtica hiſtoria, quia beatus Athanaſius ludẽs cũ pueris, baptizauit eos, ſicut uiderat fieri à ſacerdotibus: & baptizatos eos iudicauit beatus Alexander epiſcopus. Itẽ quidam mimus, ut placeret Imperatori, ludicro Baptiſmo eſt baptizatus.

¶Tertiò, quia nõ ſacramẽtũ, ſed fides ſacramenti iuſtificat ſecũdum illud Aug. Sacramẽtũ abluit, nõ quia fit, ſed quia creditur.

¶ Quartò, quia plus eſt à cõfitẽte requirẽdũ an credat ſeſe abſolui, q̃ an ſit uerè contritus: quia contritio nunquã eſt uera ſatis: quod ſi eſſet uera, nõ tñ certa, & ſi certa, non tñ ſatis: fides autẽ & uerbum Chriſti ſunt certiſſima uerisſima, & ſufficientiſſima.

¶Quintò, quia nõ ſolum attritus abſq; obice actualis peccati uel propoſiti, ſed etiam contritus accedens ad ſacramentũ, à gratia conſequenda eſt alienus, niſi crediderit in abſolutionẽ: q̃a ſacramenta eſſent in mortem, & damnationem etiam contrito.

¶Sextò, quia ad ſacramentum pœnitentiæ accedit homo petens à Deo remiſſionem peccatorum: ſcriptum eſt autem, Quicquid orãtes petitis, credite q̃ accipietis: & fiet uobis. Et Iacobus dicit: Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans: ergo.

¶ IN oppoſitum eſt communis Eccleſiæ ſenſus.

quia non eſt propria cã remiſſionis pœnæ, iõ non quantificat illã: & quia eſt propria cã diſpenſationis, iõ quantificat diſpenſationem: quantitas.n. effectus propriam cãm cõſequitur. Quòd aũt cã indulgentiæ ſit propria cã diſpenſationis, ex hoc patet, q actus applicandi indulgentiã carens legitima cã indulgẽtiæ, nõ eſt diſpenſatio, & ſecundũ cõem Doctorũ doctrinam nõ eſt indulgentia. Quia igiť concurrentibus reliqs ad indulgentiã req ſitis, ſola legitima cã deficiente actio dandi indulgentiam non eſt diſpenſatio: habemus q cã legitima conſtituit actum dandi indulgẽtiã in hoc q eſt eſſe diſpẽſationẽ. Et ſi ſubiunxeris, ut iã dictum eſt, q propria cã quantificat effectum, apparebit q ſicut diſpenſationẽ oportet cauſari a cã legitima, ita tantam diſpenſationem oportet ex cã legitima, tantæ diſpenſationis procedere: alioquin diſpenſatio ipſa depẽderet ex cã propria legitima, & quantitas diſpenſationis nõ dependeret ex propria cã legitima ipſius quantitatis. Quod ſecundum philoſophiæ proceſſus monſtrum eſſet: qm in reliquis magnitudo effectus magnitudini cauſæ illius rei innititur: magnus.n. calor ex magnitudine calefacientis procedit, & ſic de alijs. Non dicimus ergo quòd remiſſio pœnæ attendatur penes quantitatem cauſæ pro qua fit indulgentia: ſed dicimus, q actus dandi indulgentiã oportet q habeat cãm ſufficientem ad hoc, q tanta applicatio paſſionũ Chriſti & Sanctorum ad hos nunc, &c. ſit uerè diſpẽſatio earundem. Et quia diſpenſatio habet, ut propriam cãm, bonum eccleſiæ ſeu pietatem, dicimus conſequenter, q nõ quodlibet eccleſiæ bonum, ſeu non quęcunque pietas ſufficit ad minorẽ diſpẽſationem, ſufficiat ẽt ad quantumcunque maiorem: ſed quantitas diſpenſationis conſequitur ſuaptẽ natura magnitudinem ſuæ cauſæ. Magnitudinem aũt cauſæ dico non ſecundũ ſe, hoc eſt non ſecundũ quantitatẽ, quã in ſe hẽt, ſed ſecundũ relationẽ ad eccleſiæ bonũ, nã idẽ labor, eadẽ eleemoſyna, eadẽ deuotio, & hmõi eſt, qñque ut parua rõ indulgentiæ: & quandoque ut maxima rõ indulgentiæ. Et ideo quandoque ex cã eadem ſecundum ſe datur indulgentia parua & qñque maxima: & apparet quòd ſit eadem cauſa totaliter, & non eſt eadem in ueritate, ſed ſecundum ſe: eſt enim relata ualde maior ſeipſa abſolutè.

¶ Verbi gratia, uiſitatio eccleſiæ ſancti Petri æqualis eſt ſecundũ ſe hodie, & in anno iubilæi, ſed nõ eſt æqualis relata ad bonũ eccleſiæ: quoniã relata ad profeſſionem unitatis eccleſiæ ſub uno capite Petri ſucceſſore (ad quod in anno iubilęi refertur ab uniuerſo orbe terrarũ) eſt immenſa cauſa indulgentię. Et ſimiliter manere in platea ſancti Petri in die Paſchæ pro benedictione, non eſt abſolutè rõ magna indulgentiæ, ſed quod profiteamur unitatem eccleſiaſticam ſub uno capitẽ, & unam conſeruemus authoritatem uniuerſalem & pleniſſimam Rom. Pont. immenſa eſt rõ indulgentiæ, & ſic de alijs. Et ideo non eſt mirum, ſi ex eadem ex ſe cã, nunc maior, nunc minor ſit indulgentia. Quãuis ẽt hæc uarietas poſſit abunde prouenire: ex hoc. ſ. q cauſa legitima tantæ diſpenſationis non intelligitur ad modum pũcti indiuiſibilis, ſed in latitudine quadam conſiſtit, infra quam ẽt ſi indiſcretẽ prælatus indulgentiam det, ac propterea peccet, ualet tamen. Ac per hoc habes quomodo uerificare potes obiecta ex authoritate Doctorum & Rom. eccleſiæ.

¶ Ad id uerò q obijcitur ex authoritate ueritatis eccleſię (puta. ſ. non ualerent, ut ſonant) dĩ q quia cã indulgentiæ ſortitur magnitudinẽ ex relatione. & relationes hmõi diſcutere ac penſare nõ eſt cuiuſque, ſed dantis indulgentiam: iõ eccleſia rõnabiliter præſumit pro dante indulgentiam, utpote iudice. Præſumitur.n. de iure pro iudice ſp, niſi manifeſtẽ appareat error, & ſupponens ex cã legitima ſ datam tantam indulgentiam, ueritatem prædicat: ſicut abſque falſitate prædicat talẽ ſanctũ, ſupponens illum rite canonizatum. Ita quod dato, q iſte canonizatus nõ eſſet ſanctus. ſed damnatus, eccleſiæ doctrina aut pdicatio non eſſet mendax aut falſa: quia hæc non pertinẽtia ad fidẽ nõ intelliguntur aſſerta, nec prædicari niſi cũ grano ſalis hoc eſt ſlãtibus cõiter præſumptis. Præſumit.n. eccleſia canonizationẽ ritẽ factam, & ſimiliter indulgentiã ritẽ datã: & ſic prædicat indulgentias ualere quantum ſonant. Sed ſicut põt interuenire error humanus in canonizatione alicuius Sancti (ut S. Tho. dicit) ita põt interuenire error humanus in collatione indulgentiæ. Si qs aũt putet Ro. Pont. ſ non poſſe errare in illis particularibus actionibus (quales ſunt diſpẽſationes bonorũ, tam tẽporaliũ quam ſpũalium eccleſiæ) putet quoque ipſum non eſſe hominẽ. Verũ quia nulla foret cã tam parua ſecundũ ſe ipã cã, quæ non poſſit eſſe maxima ex aliqua relatione: ideo noli uelle iudicare, an iſta uel illa cã poſita in indulgentia ſit ſufficiens, ſi non uis errare. Habes autem ex his duo. Primum, quomodo intelligẽda ſit indulgentia, ſi fiat principaliter per modum diſpenſationis cõmunionis, aut applicationis theſauri eccleſiaſtici: quoniã hæc dicta ad huiuſmodi communicationem ſpectant. Deinde quare mentibus nonnullorum fidelium intra ſit ambiguitas non nulla de effectu indulgentiarum: quia enim latet eos rationabilitas cauſæ tantæ indulgentiæ, ideo ſcrupulum incurrũt, & admirari non deſinunt quomodo uerum ſit, quòd pro tam paruo actu conſequatur quis tam magnam indulgentiam.

CAP. IX.

¶ Reſponſio ad ſecundam quæſtionem de tempore ueræ pœnitentiæ propoſitam in quarto cap.

SECVNDA Quæſtio in 4. c. Propoſita de tpe ueræ pęnitentiæ, facilẽ ſoluitur dicendo q tpſ ueræ pœnitentię procul dubio eſt tpſ uſus indulgentiæ. Oportet.n. qñ quis utitur indulgentia, tunc eſſe uerẽ pęnitentẽ: alioquin non reciperet remiſſionẽ pęnæ peccato debitæ. Sed quũ ſint in propoſito tria tpa (. ſ. conceſſionis operis, & uſus) quæ patet diuerſa eſſe, quum Papa dat dantĩ eleemoſynã talẽ, ut ſemel in uita & ſemel in morte poſſit plenariẽ abſolui: tunc.n. hodie cõceſſio fit, & opus eleemoſynæ fit eras, & abſolutionis plenariæ uſus fiet fortẽ hinc ad annum, conſtat q hæc tpa concurrunt qñque ſimul, ut quũ pro actu pñti datur indulgentia abſolutẽ, ut quumda ẽ indulgentia oĩbus hic pñtibus. Et tunc qõ non habet locũ: nã non eſt in poteſtate ſuſcipientis indulgentiã differre uſum illius, quum abſolutẽ datur pro actu pñti: quia intelligitur dari tunc pro tunc, ut ſonãt uerba. Et ſimiliter dñt aliqui de tpe operis, qñ diuerſum eſt a tpe uſus eadem rõne: quia. ſ non abſoluitur a pœna. Sed ſalua eorũ reuerentia oppoſitũ eſt uerum. Tũ quia communis forma eccleſiæ quæ ſp in indulgentijs ſubintelligitur (ẽt ſi non exprimatur) continet expreſſẽ, q opus fiat a uere pęnitentibus. ait.n. omnibus igitur uerẽ pęnitentibus & confeſſis, q uiſitauerint, uel dederint, uel fuerint. Vbi clarẽ patet opus præſupponere uerẽ pęnitentẽ. Tum quia cã indulgentiæ ex hoc ipſo, q eſt rõ cõmunis paſſionum Chriſti & Sanctorum cũ membris uiuis, oportet q ſit infra latitudinẽ operũ uiuorũ: quę enim eſt conuentio tenebrarũ ad lucem, aut mortis ad uitam? conſtat aũt q opus factum a uerẽ pęnitente eſt opus mortuũ, non põt ergo eſſe legitima cã indulgentiæ: quã conſtat conſiſtere in cõione uitali Chriſti & membrorũ, non mortuorũ, ſed uiuorum. Vnde ſi datur indulgentia alicui, q dicendo 7. Pſal. uel uiſitando tot eccleſias, uel faciendo tale opus piũ ẽt ſi ſit eleemoſyna, niſi fiat in ſtatu charitatis, non acquiritur apud Deũ indulgentia. Nam licet tunc non fiat remiſſio ſp (puta quũ abſolutio futura eſt) ſit tñ tunc meritũ remiſſionis quãuis mediatę, hoc eſt mediante applicatione paſſionũ Chriſti & Sanctorũ. Ad impletionem.n. cauſæ indulgentiæ eſt meritũ cõionis remiſſiuę, ita q nihil aliud exigitur ad remiſſionẽ niſi mera executio: debetur.n. adimpletæ cauſam indulgẽtiæ communio remiſſiua pęnæ. Conſtat aũt q meritum remiſſionis pęnæ peccato debitæ eſt opus uiuũ: Oportet ergo uerẽ pęnitentẽ eſſe cõſequutum indulgentiam non ſolum tpe uſus, ſed ẽt tempore operis, quod eſt cauſa indulgentiæ: ut ipſa indulgentiæ uerba ſonant.

CAP. X.

¶ Reſponſio ad tertiam quæſtionem cap. quarto propoſitam de tempore confeſſionis.

TERTIA Quæſtio circa indulgentias propoſita de tpe confeſſionis, a multis ſoluitur dicendo, q ſufficit confeſſum eſſe illo anno: qa ſic intelligitur confeſſus ſecũdũ præceptum eccleſiæ. Et licet hæc ſolutio rõnabilis multum appareat pp dictam rõnẽ, quia uerba iuris nõ ſunt intelligenda ſecundũ formã iuris: duo tñ ſibi obſtãt. Primò: qa ſi iſta rõ eſſet in propoſito efficax, quũ in forma indulgẽtiæ cõtineantur duæ conditiones ſimul. ſ. pœnitentiæ & cõfeſſionis, ſi tpſ confeſſionis intelligitur ſecundũ formã iuris, tpſ quoque pęnitentiæ intelligendum eſt ſecundũ formã iuris. Cõſtat.n. præceptũ pęnitentiæ ſicut & confeſſionis affirmatiuũ eſſe, & nõ obligare, neceſſitatis articulo excepto, niſi pro loco & tpe: & eccleſiã iam determinaſſe tpſ utriuſque ad ſemel in anno. Non obligatur igitur ex forma indulgẽtiæ uolẽs particeps illius fieri ad uerã tunc pęnitentiam, ſi non obligatur tunc ad confeſſionem. Secundum quod magis urget eſt: quia ſi intelligitur confeſſus ſecundum formam iuris. uel quod idem eſt, ſecundum pceptũ eccleſiæ, ſequitur unum maximẽ abſurdum: hoc eſt, q indulgẽtiæ nõ dantur niſi cõfeſſis, ſingulis annis: qa ſoli illi ſunt confeſſi ſecundũ formã iuris, & ſoli iſti ſunt confeſſi ſecundum præceptũ eccleſiæ, ut patet. Et conſequenter quicunq; aliquo uno anno quãtumcunq; præterito uiolaſſet pceptum eccleſiæ de confeſſione annua, nõ cõprehenderetur ſub capacibus indulgẽtiæ datæ: conſtat.n. hoc eſſe contra cõem animi conceptionem omnium & ſapientum & fidelium. Quia igitur ſolutio iſta: ubi credidit cautẽ eſſe indulgentiam, reſtringit multum illam ſi rationabiliter

biliter & cõſequenter loqui dẽt, ideò cum bona tantorum Doctorum venia omittenda eſt. Et dicendum eſt cum ipſis indulgentiæ uerbis, & anugore, ut apparet mihi doctrina, q̃ tempus uere pœnitentiæ, & tps confeſſionis eſt unum, & idem ad capeſcendam indulgentiam, quamuis diuerſa rõne neceſſariũ, q̃a uera pœnitentia exigitur ex diuino & humano ſimul iure, cõfeſſio aũt exigitur ex humana tñ authoritate: q̃a. ſ. ſtatuta eſt ſic indulgentiæ forma ab Eccleſia, vñ Papa dare poſſet indulgẽtiam abſq; actuali confeſſione. Dicere aũt q̃ forma indulgentiæ intelligitur de confeſſis non ſecundum formam iuris, aut præceptum Eccleſiæ ſimpliciter & abſolute, ſed anno illo volũtarium eſt, quia nec ex forma iuris, nec ex forma iudicis, nec ex rõne hoc emanat. Nec ſurda pertrãſeundi ſunt aure detrahentes huic, quamuis exiguæ vigiliæ, uanitatis eam accuſantes, eo q̃ eras exiſtimaotes, quæſtum pietatem, apoſtolicas pulſabunt aures, & indulgentias ad non iniunctas extendi pœnitentias, confeſſiſq; anno illo modo verè pœnitentes ſint confecti obtinebunt. Audiant hi primum, non fruſtra fuiſſe noſtrum laborem, ſi occaſionem tanti fructus Chriano populo cõtulerit: neq;. n. ea ſcripſimus rõne, ut alios dirigeremus, ſed inter certa ambiguaq; diſcernere ſat fuerit. Percipiant deinde, pias deuotaſq; fidelium mentes, hinc potius excitandas ad petendas cõdignas ſecundum ſacros canones confeſſoribus pœnitentias, ve uel indulgentiæ gratia ex paſſione Chriſti. & Sanctorum ſoluãt Deo pœnitentias, quas prompto animo à ſeipſis peragẽdas poſtulauerint, atq; ſuſceperint. Redirent ſiquidem hoc pacto aurea pœnitentium Patrum ſecula.

¶Et hæc de indulgentijs dicta ſecundũ proprij ingenioli vires, ſaluo oĩum melius ſentientium iudicio, ſufficiant. Romæ anno ſalutis 1517. pontificatus S. D. M. Leonis X. quinto: ætatis vero meæ 48. die 8. Decembris.

Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Xyſti, vigintiſeptem Quæſtionum Opuſculum.

TRACTATVS DECIMVS SEXTVS, De indulgentijs, in ſex Quæſtiones diuiſus.

1 *Num indulgentiæ fiant de theſauro meritorũ Chriſt. & Sanctorũ.*
2 *Num dare operam ad conſequendas indulgentias ſit imperfecti.*
3 *Num occurrenti pauperi negans eleemoſynam, quã tamẽ dat pro indulgentia conſequenda peccet.*
4 *Num indulgentiæ abſoluentes ab iniunctis pœnitentijs abſoluant a pœnis debita peccatis apud diuinam iuſtitiam.*
5 *Num indulgentijs liberentur defuncti a pœnis Purgatorij.*
6 *Num Papa authoritate clauium det indulgentiam animabus in Purgatorio.*

QVAESTIO. I.

¶ *De theſauro indulgentiarum.*

VTRVM Indulgentiæ Eccleſiæ fiãt de theſauro meritorũ Chriſti, & ſanctorum. Et videtur, quòd nõ. Primo, quia indulgentia non eſſet indulgentia ſeu remiſſio, ſed ſatisfactio & persolutio uſq; ad nouiſſimum quadrantem per aliorum opera.

¶Et ſequitur vlterius, quod omnes negant, ſcilicet quod concedens uneret ſe ad ſatisfactionem. Et probatur ſequela: quia ſic Papa non remitteret. ſed ſatisfaceret per alios.

Secundo, quia ſic uirtute clauiũ nõ fieret abſolutio, ſed trãſlatio operum contra uerbum Chriſti, Quodcunq; ſolueris. Et vlterius idem per claues ageretur, quod de facto fit: quia ſi ſunt opera Sanctorum in theſauro Eccleſię non permittuntur otioſa à Spiritu ſancto, ſed de facto ſuccurrerent quibus poſſunt.

¶Tertio, Nulla Sãctorũ opera ſunt relicta irremunerata: ergo Antecedens probatur, tum quia non ſunt cõdignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam: tum quia ſecundum hoc ſuper erogationis non remunerarentur in Sãctis ſed in nobis: ac per hoc minora eſſent remunerata & maiora nõ. Et ſi dicat, quod eadem opera ſunt etiam in ipſis Sanctis remunerata: ergo nulla ſunt eorum opera irremunerata relicta.

¶Quarto, Nullus ſanctorum ſufficienter impleuit in hac uita mandata Dei: ergo nihil fecerunt ſuperabundãs, ergo nihil reliquerunt pro indulgentijs. Antecedens probatur primo p illud Chriſti, Quũ feceritis omnia quæ ſcripta ſunt, dicite, Serui inutiles ſumus: ſed ſeruus in nullis nõ ultra, ſed citra feciſſe intelligitur. Secundo, p illud Matth. 25. quod ſapientes virgines noluerunt cõicare de oleo ſuo, timentes ne ipſis deficeret. Tertio, omnis Sanctus debitor eſt Dei diligendi quantum põt, imo vltra quam poteſt: ſed nullus id fecit aut potuit ergo. Quarto, Sãcti per Martyrium (quod eſt opus perfectiſſimum) nõ faciunt vltra quàm debent, imo uix faciunt quod debent, ergo multo minus in alijs operibus plus fecerunt quàm debuerunt.

¶Quinto, quia ſine ſcripturis, doctoribus atque rationibus oppoſitum dicitur.

¶PROBATVR quoq; idẽ authoritate Sãctorum. Primo Auguſt. omnibus ſanctis conuenit dicere, Dimitte nobis debita noſtra, ſed qui confitentur debita, non ſuperabundant ergo.

¶Secundò, authoritates Hieron. tractantis contra Pelag. illud, Beatus uir cui nõ imputauit Dñs pctm̃ infra, pro hac orabit oĩs Sanctus in tpe opportuno. Quo eſt Sanctus, ſi pro impietate ſua orat? Et ſi eſt impius, non ſanctus. Itaq; ſancti p orationem & confeſſionem ſuæ impietatis merentur ſibi nõ imputari pctm̃.

¶Tertiò, Aug. li. 1. retra. c. 19. Oĩa mandata implentur, qñ quicquid non impletur, ignoſcitur. Negat enim ſanctos impleſſe pfectè mãdata Dei, dicens magis ignoſcente Deo quã implẽte.

¶Quartò, Auguſt. confeſ. lib. 9. Væ hominum uitæ quantumcunq; laudabili, ſi remota miſericordia iudicetur: iuxta illud Iob: ſi etiam iuſtum quippiam habuero, iudicẽ meum deprecabor.

¶Quintò, ſecundum Aug. nullus ſanctus in hac uita ſine peccato fuit: iuxta illud 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, &c. ergo merita ſanctorum nulla ſunt ſuperflua.

¶Et ſi dicatur q̃ ſanctis hñtibus aliquod ueniale potuerunt plura facere, q̃ debuerunt: contra, Opus bonum optimè factũ eſt veniale pctõ: ergo ſp minus q̃ debuerunt fecerunt, & peccauerunt. Antecedẽs eſt ex Aug. ubi ſupra, Oĩa mãdata implent, &c.

¶DEINDE arguitur, q̃ dato q̃ ſint ſuperflua ſanctorum merita, nõ prodeſſent: quia unuſquiſque propriã mercedẽ accipiet ſecundũ propriũ laborẽ, nõ ſecũdũ aliena, ut ad Rom. 3. dr. Nec digne ab eccleſia expenderent: quia ſolutio pœnæ eſt viliſſimũ eccleſiæ donũ. Nec piè eccleſia ageret relaxãdo pœnam: caſtigare enim alios potius eſt pietatis, quam remittere pœnas.

¶DENIQVE probatur, quòd merita Chriſti non ſint theſaurus indulgentiarum. Primò, quia aſſertio illa eſt ſine authoritate Scripturæ. Et ſi afferatur authoritas Ro. eccleſiæ remaneret periculũ exponendi eccleſiã hæreticorũ irriſioni: dum nõ poſſemus reddere rõnem de hac, quæ in nobis eſt fide, atque ſpe.

¶Secundò, quia locum habent primò inductæ rõnes & hic, ſcilicet quod indulgentiæ non eſſent indulgẽtiæ, ſed ſatisfactiones per alium: & tamen canon dicit, per indulgentias pœnitentiales ſatisfactio eneruatur. de pœ. & re. cum ex eo. non dixit mutatur, ſed eneruatur. Et ſimiliter claues non ſoluerent, ſed transferrent pro alio: impium eſt autem dicere claues non ſoluere: ſi ſoluunt totum tollunt, non transferunt. Et ſimiliter merita Chriſti de facto idem operantur, quia non ſunt otioſa.

¶Tertio, quia iniuria fieret irreuerẽtia meritis Chriſti, ſi ſolũ p pœnæ relaxatione expenderẽtur, cũ ipſe per ea fuerit exemplũ omnium martyrum, uiliſſimum quippe eſt remiſſio pœnæ.

¶Quarto, S. Tho. & Bonauen. dicunt opera noſtra bona meliora eſſe quàm indulgentias, & merita Chriſti expendi per indulgentias. Et merita Chriſti eſſe multo meliora bona, quàm opera noſtra bona, conſtat: ergo quod meliores ſunt indulgentiæ quam noſtra opera bona, quod eſt contrarium primæ propoſitioni. Aut ergo indulgentiæ non ſunt merita Chriſti: aut omiſſis omnibus indulgentiæ ſectandæ ſunt, ſ. Chriſti merita.

¶Quinto, Conſulitur cõiter a doctorib. quod poſt indulgentias nihilominus ſit ieiunandũ: quia nemo ſcit utrũ odio, uel amore dignus ſit. Tunc ſic, aut iſta ſnĩa eſt impia in Deũ & eccleſiã: aut merita Chriſti non ſunt theſaurus indulgentiarũ. Primò, q̃a ſic claues eccleſiæ nihil faciunt certi: quod eſt blaſphemia: & indulgẽtia eſſet incerta donatio: ac per hoc impia illuſio ab eccleſia fieret, aut poſt indulgẽtiã ex meritis Chri & ſctõrũ deberet qeſcere ab operibus ſuis. Secũdò, q̃a ſi p indulgẽtias impẽdunt merita Chri & adhuc incertus ſum de remiſſione peccatorũ, aut credo opera Chri applicata & donata mihi eſſe ſufficientia ad remiſſionẽ, aut dubito. Si credo, iã nõ eſt amplius ieiunandũ: quia non debeo mea opera meliora putare, q̃ Chri opera. Si dubito, qd hoc dubio execrabilius? Et confirmatur: quia merita Chriſti nulla propoſitione bonitatis excedunt opera noſtra: ac per hoc aut ipſa nõ ſunt theſaurus indulgentiarũ, aut indulgentiæ pferendæ ſunt oĩbus operibus diuinorũ pceptorũ, niſi iniuria fiat meritis Chriſti. Sextò, quia ipſa appoſitio meritorũ & ſanctorũ minus cõſonat, quaſi merita Chriſti nõ ſufficiant.

¶Septimò, Nulli dat̃ gratia contritionis, q̃n ſimul ei dẽtur merita Chriſti, ergo ſine indulgẽtijs hẽt quis theſaurum meritorũ.

¶Octauò, Si meritũ Chriſti eſt theſaurus indulgẽtiarum: ergo remittet mortẽ eiuſq; pœnas. Probatur ſequela: tum quia alioquin eſſet infirmus: tũ quia potens eſt remittere pœnã æternã.

¶DEMVM arguitur, Si abſoluere in indulgentijs eſt diſpenſare theſaurum Chriſti, ergo aliæ etiam abſolutiones diſpenſabunt theſaurum Chriſti: & præcipuè ab excommunicatione, quando quis particeps fit meritorum Chriſti & eccleſiæ.

¶Præterea, Si abſoluere in indulgentijs eſt diſtribuere theſaurum Chriſti, ergo ligare eſt includere, vel colligere theſaurum Chriſti: quod tamen non ſpectat ad poteſtatem clauium, quia ſine omni indulgentiarum actu hoc fit.

CONCLVSIO.

¶ *Indulgentiarum theſaurus merita ſunt Chriſti & Sanctorum.*

¶IN OPPOSITVM Eſt ſententia ſacrorum doctorum. ¶Ad euidentiam huius quæſtionis monſtrãdũ eſt, merita Chriſti & Sanctorum eſſe theſaurum indulgentiarum: & qua rõne hoc notum ſit, & quid ſit, & pp quid ſit. Et quidẽ merita Chriſti & Sanctorũ eſſe theſaurũ & indulgentiarũ, authoritate apoſtolica tenemus, in extrauagãti ſiquidẽ. Clemẽtis ſexti de pœn. & re. unigenitus dĩ de theſauro meritorũ Chriſti. Quẽ quidem theſaurum p̃ beatum Petrum cœli clauigerum, eiuſq; ſucceſſores ſuos in terris uicarios cõmiſit fidelibus diſpenſandũ: & ꝓprijs rõnabilibuſq; cauſis nunc pro totali, nunc pro partiali remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam gñaliter q̃ ſpecialiter prout cũ Deo expedire cognoſceret, uerè pœnitentibus & confeſſis miſericorditer applicandum: ad cuius quidẽ theſauri cumulum beatæ Dei genitricis & omnium electorum merita adminiculũ p̃ſtare noſcuntur. Hæc ibi: poſt multa de ſuperabundantia meritorum dicta. Eſt aũt ex duobus huius decretalis authoritas penſanda. Primò, ex decretis diſt. 19 in canonica, ubi epiſtolis decretalibus Romanorũ põtificũ primus authoritatis locus poſt ſacram ſcripturã decernit: & ibidem ca. t. ubi extrauagantes apoſtolicæ defendunt. Secundò, ex eo, q; de vna parte ſacri pœnitentiæ. ſ. ſatisfactione docet: conſtat nãq; extra de hæreticis, ad abolendam nulli in materia ſacramentorum licere diſſentire ab eo quod Ro. Eccleſia facit & prædicat credendum eſt igitur, nec in dubium aut opinionem vertendum ſic eſſe. Nec ſomniauit aut finxit ſibi Ro. Eccleſia theſaurũ iſtũ indulgentiarũ, ſed ex ſcripturę ſacrę authoritate, certaque inde rõne ſacrorum doctorum ſentent a ꝓbata id habet.

Meritũ a ſatiſfactione diuerſũ eſt.

¶Ad cuius clariorem notitiam dña inter meritum & ſatiſfactionem præblibãda eſt. Meritum cõdigni (de hoc enim ſermo eſt appellatur opus, ex quo operans dignus eſt æterna beatitudine, ita q; debet ſibi illa: iuxta illud Apoſtoli, Bonũ certamen certaui, &c. & ſubditur, repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quã reddet mihi Dñs in illa die iuſtus iudex. Satisfactio aũt appellatur uoluntaria ſolutio pœnæ: tunc. n. debitor pœnæ facit ſatis iuſtitiæ, quando debitam pœnã exoluit: adæquando. n. ſolutionem debito, ſatis proculdubio facit, Nec meritum & ſatisfactio adeo a ſe inuicẽ elongantur. vt non coeant ſępè in vnũ idemq; opus: nã de operibus ex charitate ꝓcedentibus loquendo, quãtum hẽt opus bonitatis, tñ hẽt meriti: & quantum hẽt mali pęnæ, tñ habet ſatisfactionis. Verbi gratia, Ieiunium vt opus bonum eſt meritorium: idemq; ut eſt pœnale eſt ſatisfactorium. Hæc eſt formale dña inter meritum & ſatisfactionẽ, Eſt & alia differentia quo ad efficaciam ſeu fructum: nam meritum. nõ excedit perſonam quæ meretur ſolo Chriſto excepto, nullus. n. põt mereri fęlicitatẽ æternã alteri, ſed ſibi ſoli, excepto Chriſto, qui meruit ſuis electis. Et iõ aſſignatur, quia gratia Chriſto data, eſt gratia capitalis ſeu uniuerſalis: gratia autem reliquorum, eſt gratia partialis: meritum. n. Chriſti, & non aliorum per ſacramenta cõicantur nobis & nos ſaluat. Propterea Paulus dicebat, nunquid Paulus crucifixus eſt ꝓ uobis aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Satisfacere autem poteſt unus pro altero, ut patet quum unus implet ſacralem pœnitentiam pro altero. Et ex hac dña prouenit, q; ſanctorum opera quatenus meritoria fuerunt, acceperunt mercem ſuam in ipſis ſanctis: quia ipſis ſolis profuerunt: quatenus uero ſatisfactoria fuerunt, primũ quidem ſoluerunt debitã pro illorũ peccatis pœnã: deinde ſi plus pœnalitatis habuerunt, q̃ pœna ipſorũ peccatis debita exigeret, remanſit illud plus tãquã ipſis ſanctis ſuperfluum. Et hoc plus eſt illud, quod à quibuſdam uocatur irremuneratum in ipſis Sãctis, non pp defectum diuinæ largitatis, aut operis, aut ipſius Sancti, ſed propter excellentiã ipſius perſonæ, quæ ſuperabundanter paſſa eſt uoluntariè. Ex eo nanq;, perſona patiens non hẽt propria pœnarum debita pro peccatis, prouenit q; ſatisfactiones ſuperfluæ non põt in ipſis remunerari, ſeu rectius loquendo nõ poſſunt in ipſis habere effectum ſolutionis. Et quia cõſtat Sãctos multos multo plus paſſos, quã ex peccatis ſuis debuerint pati, cõſequens eſt, ut multa ſatisfactoria remãſerint ſuperflua ipſis Sanctis. Patet aũt Sãctos ſatisfactionẽ plus exoluiſſe quã debuerãt ꝓ peccatis ſuis. Tũ quia beata Virgo nulla ſatisfactione pro ſuis peccatis eguit (qa nullũ pctm̃ cõmiſit) & tamen ſatisfactoria multa ſubijt: eius. n. uita cunctas illuſtrauit Eccleſias: & de ipſius dolore ſcriptũ eſt: Et tuã ipſius aĩam pertranſibit gladius Ioh. quoq; teſtat̃ c. 7. Vtinã appenderẽtur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior, in ſtatera, quaſi arena maris hæc grauior appareret. Et quis eſt tã mentis inops, ut dicat Laurentiũ, Vincẽtiũ, reliquoſq; tãta paſſos martyres, oĩbus illis pœnis indiguiſſe, ut ſatisfacerent ꝓ pœna peccatis ſuis debita? Superfluunt igit̃ multa ſatisfactoria Sãctis ultra ingent pelagus ſuperfluẽtis ſatisfactionis Chriſti, qui pro totius mundi peccatis, ut Ioannes Euangeliſta teſtatur, ſatisfecit: vt ẽt ex hoc patet, q; ſi totus mundus poſt oĩum peccata commiſſa baptizaretur, ſtatim meritorium ſatisfactione Chriſti euolaret ad cœlum, & tñ conſtat, q; tãta hoĩum multitudo damnata indignam ſe reddens Chriſti ſatisfactione, ſuperfluere illam teſtatur, quæ pro omnibus ſufficeret. Quocirca ex meritis Chriſti & Sanctorũ quatenus ſatisfactoris ſuperfluis, theſaurum indulgẽtiarum conſtitui intelligito, ſi non uis errare. Et quidem q; huiuſmodi opera Chriſti & Sãctorũ ſatisfactoria remanſerint. declaratum eſt: q; uero remanſerint pro nobis, & quod remanſerint diſpenſanda ꝑ militantẽ Eccleſiam. manifeſtari oportet.

multa merita Chriſti, & ſanctorũ ſuperfluerũt q̃ nobis cõmunicata pro nobis ſatisfacere poſſũt

¶Et primum, ſcilicet q; ad hoc remanſerint huiuſmodi ſatisfactoria, ut nobis cõicata, pro nobis ſatisfacerent tanq̃ ſi ipſi Sancti uiuentes ea intentione feciſſent, ut pęnas noſtris peccatis debitas ipſi exoluerent, monſtratur, tñ ex eo q; nõ inania aut inutilia huiuſmodi ſatisfactoria eſſe debeãt: eſſent aũt vt ſatisfactoria infructuoſa, ſi proprio fructu (q eſt ſatisfacere) eſſent priuata, non per accidens, puta qa deſunt hi, in quibus fructificet ꝑ ſe: quia ſcilicet ſuaprè natura oĩa ſatisfactoria ſupererogationis eſſe infructuoſa: quia nec in ipſis operãtibus, nec in alijs effectũ habere poſſent, eo ipſo q; ſatisfactoria ſupererogationis ſunt. Tum quia unitas Eccleſiæ exigit, ut q̃libet ſuorum ciuiũ, q̃ poſſunt eſſe utilia reipublicæ Chriſtianæ, ordinata à Spiritu ſancto Eccleſiã regente, ſint ad utilitatẽ ipſius Eccleſiæ. Cõſtat aũt ſatisfactoria ſupererogationis poſſe ad utilitatẽ Eccleſiæ cedere: ut patet ex eo, q; per propriã intentionẽ ipſorũ Sãctorum potuiſſent applicari hæc ad ſatisfaciẽdũ ꝓ iſto uel illo Eccleſiæ mẽbro debẽti ſatisfacere pro ſuis peccatis. Conſentaneũ igitur rõni eſt, q; hæc ſatisfactoria ſupererogatiuè facta à Sanctis, ad utilitatẽ aliorũ membrorũ Eccleſiæ ordinata ſunt. Vtilitas aũt propria eorũ eſt ſatisfacere ꝓ alijs, ex quo pro his. qui fecerũt, ſatisfacere non põt, dixit aũt utilitas propria: quia non ex communibus, ſed proprijs iudicandũ eſt de rebus. Tũ maxime, qa Paulus Apoſtolus, ad Col. 1. hoc de ſuis ſatisfactorijs teſtatur dicens: Gaudeo in paſſionibus pro uobis, & impleo ea, q̃ deſunt paſſionũ Chriſti in carne mea pro corpore eius, qđ eſt Eccleſia. Vbi clare uidere potes, intentionẽ adimplentis in ꝓpria carne paſſiones deficiẽtes paſſioni Chriſti ad cõficiẽdã mẽſurã à Deo definitã ꝓ Eccleſia. Idẽ aũt eſt iudiciũ de Paulo & alijs Sãctis. ut ex Aug ſup Pſal. 68 afferẽte dictã Apoſtoli ſententiam, patet. ¶Secundũ aũt. ſ. quòd theſaurus iſte meritorum, ut ſatisfactoria ſunt diſpẽſandus ſit per ſumum Pontificem, facile manifeſtatur: qm̃ cõe omni Reip. eſt, ut illius princeps diſpenſator ſit communium bonorũ illius Reip. nam ſine omni contradictione, cui cura credita eſt ipſius Reip eidẽ quoq; credita intelligit̃ diſpenſatio eorũ, quæ ad cõe bonum illius ſpectant. Huiuſmodi aũt ſatisfactoria conſtat eſſe veluti bona quędam communia ipſius Eccleſię: ut pote pro ipſa facta & relicta, ut patet ex dictis. Conſequens igitur eſt, ut ad eum qui totius eccleſiæ curam habet, ſpectet diſpenſatio dicti theſauri. Et quia ſolus Petri ſucceſſor præeſt toti eccleſiæ, ideo ad ſolum Rom. Põtificem ſpectat diſpenſare, non pro libito donare theſaurum iſtum. Et qm̃ per indulgẽtias remittitur pœna temporalis debita pro ſatisfactione peccatorum (ut dicta extrauagans dicit) nec Papa poteſt illã remittere ſine ſacramento eccleſiaſtico, niſi applicando ſatisfactoria aliorũ ad iſtũ, cui remittit, iõ apoſtolica ſedes in dicta extrauagãte, & ſacri doctores theologi Spiritusſancti lumine illuſtrante concludunt, & rõnabiliter, dictum theſaurum diſpẽſari per indulgentias Chriſti fidelibus, qui per charitatẽ Chriſti membra ſunt. Vnde euidentiſſimè ſequitur, q; indulgentia abſoluendo hunc à tanta pęna pro ſuo peccato debita, applicat illi tñ ex dicto theſauro, de ſatisfactoriis quantum æquiualet iſtæ pęnæ, quæ relaxatur, & ſimul fit opus miſericordiæ, remittẽdo huic pęnam: & opus iuſtitiæ, applicando huic ſatisfactionẽ aliorum pro eo, ſic enim terreſtris Hieruſalem deſcendit de cęlo per imitationem: quoniam uniuerſæ uiæ Domini miſericordia & ueritas. Ex quibus patent omnia præmiſſa.

¶AD PRIMAM obiectionem in oppoſitum dicitur, quòd indulgẽtia ſecundum diuerſos ſuos actus diuerſis rationibus exprimitur: nã ſecundũ q; eſt abſolutio & remiſſio pęnæ, ſic iudicis actus eſt, & dr̃, ſecundum uero q; eſt applicatio ſatisfactionis ad hũc, ſic diſpenſatio eſt & dicitur: & ſecundũ q; efficit exolutionẽ pęnæ apud diuinã iuſtitiã per applicatam ſatisfactionẽ, ſic opus iuſtitiæ eſt & dicitur. Vnde breuiter reſpondetur: q; indulgentia, ut reſpicit hunc, cui conceditur, eſt remiſſio & relaxatio: quamuis ut reſpicit diuinã iuſtitiã, ſit ſolutio uſque ad minimũ quadrantem. Eſt enim ſolutio, ſed nõ ad hoc, & iſtud eſt maximæ gratiæ, quòd ſoluatur debitũ meũ non a me. Nec

hoc

hoc eſt mirum, aut nouum in myſterijs eccleſiæ: quum etiã in Baptiſmo omnia donari gratioſè concedamus, eodẽ modo, ſcilicet ut omnia ſoluantur, non per Baptiſmũ, ſed per Chriſti meritum, quod illi per Baptiſmũ communicatur. Celerius dicam. Tanto uinculo iunxit Deus iuſtitiam miſericordiæ, ut peccatis noſtris parcere ſic uoluerit, ut tñ per unigenitũ ſuũ Filiũ ſuæ iuſtitiæ ſatisfieret pro nobis, & hoc abũdantioris gratiæ fuit, ut non ſolùm debita remitteret, ſed ſatisfactorem daret. Nihil ergo ſecũdum diuinæ ſapientiæ ordinem adimitur indulgentiarum gratiæ, ac miſericordiæ, ex hoc quòd interuenit ibi etiam ſolutio per Chriſti & ſanctorũ merita ſatisfactoria. Argumentum uerò procedit, ac ſi hæc duo eſſent incompoſſibilia: quæ, ut dictũ eſt, ſe conſequuntur ſecundum ordinem diſpoſitionis diuinæ: ut ex dictis clarè patet. Ad ulteriorẽ uerò ſequelam (ſcilicet, ergo concedens obligat ſe ad ſatisfactionem) dicitur quòd nec apparentiam habet. Et quũ probatur, quia hoc modo ſatiſfacit per alios, reſpondetur quòd ad bonũ ſenſum admittẽdo, quòd Papa dando indulgentias ſatisfacit p̃ alios, hoc eſt, applicat aliorum ſatisfactionem: hinc enĩ nulla ratione apparẽt ſequitur, ergo Papa obligat ſe ad ſatisfactionem: aliud eſt. n. applicare huic alienam ſatisfactionem, & aliud eſt obligare ſe ad ſatisfaciendum pro illo, ſicut aliud eſt uolare, & aliud ſedere.

Bona ſanctorũ opera eãrum ut ſatiſfactoria ſanctis ſupererogauerunt.

¶Ad ſecundam negatur, quòd ſic uirtute clauium nihil fiat: fit nãque non ſolum applicatio operum ſanctorum ad iſtũ, ſed & abſolutio iſtius a pœna pro peccatis ſuis debita fit: unde & uerbũ Chriſti, quodcunque ſolueris, ad literam adimpletur. Et ſimiliter negatur, q̃ ſic uirtute clauium nihil fieret: niſi quod de facto fit. Et ad probationem, quia merita ſanctorũ, ſi ſunt, nõ relinquuntur a Spiritu ſancto otioſa, reſpondetur, quòd huiuſmodi ſanctorum merita ſatiſfactoria ſunt facta pro eccleſia, & nõ determinate pro hoc uel illo: & id non operantur in hoc uel illo particulari, niſi fuerint applicata ab ipſo Deo uel eius uicario ad hunc uel illum. Non ergo de facto operantur abſque applicatione: quia ſunt communia, nec ſunt otioſa: quia ad hoc ſua ptè natura ſunt ordinata, & applicata, ut non aliter operentur.

¶Ad tertiam de operibus ſanctorũ irremuneratis, dicitur q̃ cõmunicando in abuſu uocabulũ, hoc eſt, accipiendo irremuneratũ, prout ſumitur a ſic dicentibus, hoc eſt nõ ſortita ſuum fructũ in ipſis ſanctis. Sic inquã loquendo reſpondendum eſt, q̃ opera bona ſanctorũ dupliciter ſumi poſſunt. ſ. ut meritoria: & ſic omnia ſunt remunerata in ipſis ſanctis, uel ut ſatiſfactoria: & ſic ea quæ ſupererogauerũt, nõ ſunt remunerata in ipſis ſanctis: ſed relicta ſunt remuneranda in nobis. Et contra hoc p̃bationes non militant. Non prima. ſ. non ſunt condignæ paſſiones huius temporis: qa de paſſionibus noſtris ſecundum ſubſtantiam operis, ſeu, ut ſunt, ex libero arbitrio intelligitur: remuneratio autem reſpicit opera & paſſiones ut ſunt ex charitate, ſeu gratia Dei: Non ſecunda, ſ. Deus præmiat ultra condignum, tũ quia de præmio operũ: ut ſunt meritoria, intelligitur ſnĩa illa: tũ quia non ex defectu largitatis p̃miãtis, ſed ex excellentia ſancti operantis prouenit, q̃ opus ſuũ ut ſatiſfactoriũ non remuneratur in ipſo Sancto, hoc eſt non ſatiſfacit pro ipſo: qa ipſe non eſt debitor pœnæ pro qua ſatiſfactio fit. Non tertia. ſ. quòd opera ſupererogationis nõ remunerantur in ipſis ſanctis, ſed in nobis, &c. qm̃ opera ſupererogationis ut ſunt meritoria, remunerantur in ipſis ſanctis: iuxta uerbũ Samaritani, Quodcũque ſupererogaueris, ego cũ rediero, reddam tibi. Sed inquantum ſupererogant pœnalitates, ſic propter ipſorum ſanctorũ excellentiã non poſſunt in ipſis ſanctis remunerari. Vnde patet nullum inconueniens ſequi, ſed oia conſonare, habet. n. rectæ rationis ordo, ut quis prius pro ſe ſatiſfaciat: & ſi ſupererogat ſoluendũ quod nõ dẽt, non pro ſe ſed pro alio ſoluat. Nec ex hoc, q̃ diximus eadẽ opera eſſe remunerata in ſanctis & in nobis, ſequitur, ergo nulla ſunt ſanctorũ opera irremunerata in ipſis. Nã quũ dr̃ quædam eſſe ſanctorum merita relicta irremunerata, nõ fit diſtinctio operũ, quaſi quædã fuerint eorũ opera remunerata, & quædã alia relicta irremunerata: ut ſignũ interpretatur & malè: ſed fit diſtinctio conditionum etiam unius & eiuſdẽ operis. Et eſt ſenſus, q̃ opera ſanctorum inquantũ ſunt meritoria ſunt remunerata in ipſis ſanctis: inquantum uerò ſunt ſatiſfactoria ſunt relicta irremunerata, quantũ ad illud pœnalitatis quod ſupererogauerũt. Vbi patet abſque cõtrouerſia omnia cõſonare.

¶Ad quartã dr̃, quòd uir ſanctus poteſt iudicari dupliciter: primò inquantum operatur ex ſuo libero arbitrio, & ſic nullus ſanctorũ impleuit ſufficienter in hac uita mandata Dei. Alio mõ inquantum operatur ex gratia diuina, & inexiſtente & aſſiſtente: & ſic quilibet ſanctus ſufficiẽter impleuit mãdata Dei in his q̃ obſeruaſſe eos laudamus. Et ſi cõtra hoc probationes aſſiſtẽns afferantur, ſ. dicitur & ad primam dicitur, quòd ſi uerba Domini integrè afferantur, monſtrant oppoſitum, nã Dominus dicit, Quũ feceritis omnia quæcunque præcepero uobis, dicite: Quod debuimus fecimus, ſerui inutiles ſumus. Vbi uides, q̃ dicendo Quod debuimus fecimus, mõſtrat eos impleſſe mãdata ſufficienter, alioqn nõ fecerũt quod debuerũt: nã debuerunt ſufficienter implere. Non eſt autem uerum, ſeruum qui fecit quod debuit inutilem eſſe: fecisſetq; ſi extra feciſſet, ſi non feciſſet, quod debuiſſet: Sed uerũ eſt, q̃ ut ſic nõ ſupererogauit: & propterea inutilis dicitur: qui. n. non facit niſi quod debet, inutilis dicit̃. Vnde ex iſta authoritate nihil aliud habetur niſi q̃ ſancti ex hoc, q̃ impleuerunt præcepta Chriſti, non ſupererogauerũt: cũ quis ſtat, & q̃ ſufficienter mandata Chriſti implere potuerunt & ſupererogare, ut ſic non ſolum fecerint quod debuerunt, ſed eſſent ſerui inutiles in domo Dñi. Ad ſecundam dicitur q̃ dictũ, quod ſapientes uirgines timuerunt ſibi non ſufficere, ad meritũ conſcientiã ſpectat, & non ad pœnalitates. Ad tertiam dicitur, quod falſum eſſe conſtat præceptum de Deo diligẽdo obligare hominem plus q̃ poſſit: Maledictus, inquit Hieron. dicens Deũ præcepiſſe aliquod impoſſibile. Falſum quoque eſt ſub præcepto de Deo diligendo, cadere q̃ homo diligat quantum poteſt: intelligendo ſic, quòd ſi dilectionis aliquem actum poſſibilem ſibi omittat quis, peccet: ut patet ex hoc, quòd multi dilectionis actus ſpectant ad opera ſupererogationis: ut benè uelle, & benefacere inimicis in particulari extra neceſſitatis caſum, pfectionis ſiquidem eſt hoc, non præcepti. Sed præcipitur, quòd homo diligat Deũ ex toto corde, & ex omnibus uiribus, &c. ad hũc ſenſum, q̃ nihil contrarium diuinæ dilectioni in corde ſuo, in mẽte ſua, in uiribus ſuis, &c. admittat. Intellectũ autẽ præceptum illud de actuali dilectione, ut ſonat nõ quid agere hic debemus, ſed quo tendere debemus, monſtrat ſecundũ Aug. unde patet quòd ſancti impleuerunt hoc præceptum, & ſupererogauerũt. Ad quartam dicitur, q̃ ſancti per martyrium extra neceſſitatis articulum fecerunt plusquàm debebant, quia ſupererogant. Et rurſus in articulo neceſſitatis ad martyrium pro confeſſione fidei, ſupererogant ſæpe quo ad ſatiſfactionem: dum plus patiuntur uoluntariè q̃ pro peccatis ſuis debeant. Ad quintam dicitur, q̃ doctrina hæc, ſuper ſcripturas & rationes & authoritates Ro. eccleſiæ ſanctorumque doctorum fundatur. Et non ſolum temerariæ præſumptionis eſt contrarium dicere, uerum indiſciplinatæ mẽtis eſt non acqeſcere tot allatis, ultra authoritatem ſctõrũ Tho. & Bonauenturæ, & infinitorũ doctorũ ſequacium: oportet. n. uirum docilẽ in morali tã theologia, q̃ philoſophia non quærere certitudinem mathematicam: ſed niſi rõni cõſentaneæ, ſimulque a communi doctorum ſententia probata in moralibus, ut certa habeamus, confundere neceſſe eſt omnia.

Ad ſanctorum.

¶AD PROBATIONES Deinde ex authoritatibus ſanctorum reſpondendo dicitur, q̃ cum hoc, q̃ omnes ſancti aliquod peccati debitum habuerunt pro quo quandiu uiuunt orare poſſunt. non quòd oporteat eos ſemper peccatũ habuiſſe coæuum, quãdoque enim ſine omni peccato fuerũt, ſed quia aliquãdo peccauerunt, ſtat q̃ multa ſupererogationis & meritoria, & ſatiſfactoria fecerint: qui. n. dimitti orat ſibi peccata, fatetur ſe debitorẽ. Et hoc in tota uita uerificatur, quantũ eſt ex parte noſtra; quãuis ſecus ſit ſi ſecundum adiunctam Dei gratiam ſancti iudicẽtur. Et ne ſæpius idem repetatur, diſtinguitur, quòd ſancti, & ſua opera dupliciter iudicari poſſunt. Primò ſecundum ſe, & ſecundum proprias uires: & ſic ſunt ſemper debitores, & damnabiles, non implentes mãdata Dei iuxta illud Iſaiæ. Vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ quaſi pannus menſtruatæ. Alio mõ ſecundũ gratiã Spiritusſancti in ipſis & operibus ſuis, tam informantem, quàm aſſiſtentẽ: & ſic implent mandata, & nõ ſunt debitores, ſed creditores, digni uita æterna ex ipſis ſanctis operibus ſuis, nihil dãnationis habentes, &c. iuxta illud, 1. Ioan. 3. Ois qui natus eſt ex Deo, non facit peccatum, quõ ſemen ipſius in eo manet: & non põt peccare, quoniã ex Deo natus eſt. Et illud Apoſtoli ad Ro. 8. Nihil dãnationis eis his, qui ſunt in Chriſto Ieſu. Et illud eiuſdẽ ad Tim. Bonũ certamẽ certaui, curſum cõſummaui, fidẽ ſeruaui, in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex. Vñ prudẽtis lectoris erit diſcernere, quando ſcriptura, uel ſanctorũ doctrina loquit̃ de nobis aut operibus noſtris, ſecundũ q̃ ſunt noſtra, & ſecũdũ q̃ ſunt diuinæ gratiæ: omnia. n. mala uerificantur de nobis, & noſtris ſecundum q̃ ſumus noſtri, uel ſunt noſtra: & rurſus ſimul infinita bona uerificãtur de eiſdẽ, ut ſunt diuinæ miſericordiæ ac gratiæ: ut patet ex his ſcripturæ locis & multis alijs, q̃ afferri poſſunt. Et hinc habes ſolutionẽ huius & ſequẽtis & ſimilium obiectionum: nã cum hoc, q̃ omnes ſancti ſunt ex ſe debitores, ſtat q̃ ex diuina gr̃a operãdo, ſupererogant. Et ſimiliter, quòd ſunt impij ex ſe, & orando ex diuina gr̃a merent non imputari ſibi impietatẽ. Et ſimiliter Deo gratiſicante, hoc eſt gratiam dãte implent mandata: non homine ex ſeipſo implente. Et ſimiliter omnia mandata tunc impleuntur, quãdo quicquid nõ ex nobis impletur per gratiã impletur. Et ſimiliter uæ uitæ hominũ laudabili, ſi ſine gratia (diuinæ miſericordiæ effectu) iudicetur. Et ſimiliter ſi qa iuſti habuero ſecundũ humanã iuſtitiã iudicem

meum deprecabor. Et ſimiliter omne opus bonũ optime factũ, inquantum eſt ex nobis factũ peccatum eſt, ſicut pannus menſtruatæ: ſed quatenus ex Dei gratia eſt, nullũ peccatũ, ſed meritorium & ſupererogatiuum bonum eſt. Vnde ſi in quinta ꝓbatione intenditur, quòd ſimpliciter & abſolutè & nõ ſecundum ꝙ ex nobis eſt, omne opus bonum optimè ex charitate factũ eſt peccatum ueniale, nõ reſponſione, ſed ſenſu aut igna opus eſt: nam ſecundũ hoc beata uirgo in omni opere ſuo peccauit uenialiter, cui tamen Aug. dicit gratiam collatam eſſe ad peccatũ ex omni parte uincendum. Ex hoc ſequitur contra Apoſtolum, indignitas operum ſuorum ad coronam ſecundum iuſtitiã diuinam. Et ex hoc ſequitur contra Ioannem Euangeliſtam, ꝙ è natus ex Deo facit peccatum. Et ex his patet ſolutio omnium obiectorum ex authoritate Sanctorum.

¶Ad obiecta autem contra naturalem utilitatem ex ſuperfluis Sanctorum meritis, ſidetur. Et ad primum, unuſquiſque propriã mercedem, & ſecundũ proprium laborem, dicitur, ꝙ ut patet, de mercede loquitur: merces autẽ merito rĕdet: & nos idẽ dicimus ꝙ quilibet ſibi ſoli meretur, Nos autem de pœnarũ remiſſione loquimur, dicẽtes ꝙ unus poteſt ſatisfacere per alium.

¶Ad ſecundum (ꝙ non digne expenderet illa eccleſia) dicitur ꝙ digniſſimè expendit dum ſatisfactoria pro ſatisfactore expendit: neque enim poſſunt dignius expendi. Et licet remiſſio temporalis pœnæ in comparatione ad dona ſpiritualis gratiæ ſit uile donum: eſt tamen proportionatum & commenſuratum donum meritis Sanctorum, inquantum ſunt ſatisfactoria: quoniã ut ſic non niſi exolutiua temporalium pœnarum ſunt.

¶Ad tertium (quòd non piè ageret eccleſia) dicitur, quòd piiſſimè mater eccleſia filiis ſuis remittit, quos Deus ex rationabili cã in adoptionis filios computauit: nõ enim omni actu debet mater caſtigare filium, ſed omnia tempus habent.

Ad eos, q obiiciunt cõtra merita Chriſti.

¶AD OBIECTA Denique contra theſaurũ indulgentiarũ ex meritis Chriſti reſpondetur. Et ad primũ iã patet ex dictis, ꝙ cũ authoritate non ſolius Ro. eccleſiæ, ſed ſacræ ſcripturæ, Sanctorum & doctorum hoc dicitur. Et ſi ſolius Rom. eccleſiæ authoritate diffinitiua diceretur, ſufficeret ad rõnem reddendam, de ea q̃ in nobis eſt, fide nõ minus, quã ſi authoritate ĝnalis concilij diffinitũ eſſet. Heretici aũt ſicut refutare poſſunt Ro eccleſiam, ita & Conciliũ, Nec hoc ego ſomnio: ſed Hier. ad Damaſum Papã dicit, Si Apoſtolatus tui iudicio fuerit approbatũ, hæreticũ ſe experietur qui cõtradixerit. Et in Concilio Flor. ſub Eugenio 4. acceptat profeſſio Armenorũ dicẽtiũ: approbamus quod approbat Ro. eccleſia, & reprobamus quicquid reprobat Ro. eccleſia.

¶Ad ſecundũ iã dictũ eſt niti ad ſubiũctã ex canone authoritatẽ malè allatam: quia textus non de indulgentiis, ſed de indulgentiis indiſcretis dicit, ꝙ ſunt eneruationes ratione indiſcretionis.

¶Ad tertiũ ſimiliter dictũ eſt & probatũ, ꝙ nulla ſit irreuerẽtia.

¶Ad quartum dicitur, ꝙ opera bona dicuntur eſſe meliora indulgentiis, hoc eſt, effectibus indulgentiarum: & non meritis Chriſti & Sanctorũ quæ non ſunt indulgentiæ, ſed ex eorum ſatisfactoria ſupererogatione eſt efficacia indulgentiæ. Vnde proceſſus illius argumenti aſſumit tot falſas propoſitiones, uel ueras căliter & nõ formaliter, ut nõ ſit mirũ ſi ſeipſum interimit.

¶Ad quintum dr, ꝙ Concilium illud pium eſt, quòd claues eccleſiæ, ſicut & alia ſacramenta, facere aliquid certi uel nihil certi, põt intelligi dupliciter. Primò, quantũ ex ſeipſis: & ſic dicitꝰ ꝙ faciũt certũ quid, & oppoſitũ eſt impium. Alio mõ ꝑ accidẽs, puta propter indiſpoſitionẽ materiæ, uel ſubiecti, & ſic contingit non ſolũ claues eccleſiæ, ſed & baptiſmũ non habere certũ effectũ: puta, ſi adultus ſuſcipiat ablutionẽ occulto animo nõ ſuſcipiendi Baptiſmum: tũc. n. nec characterẽ recipit. Et ſi cũ animo ſolũ peccandi mortaliter accedat, licet characterẽ ſuſcipiat, gratiam tñ non ſuſcipit. Et ſic eſt in propoſito: quia propter ambiguitatem de diſpoſitione ſubiecti dubitamus de effectu clauiũ in iſto: & cum hoc ſumus certi ꝙ claues habẽt certiſſimum effectũ in ſubiecto diſpoſito ad earũ effectũ: & ſimiliter indulgẽtia eſt certa donatio diſpoſitis ad illã. Vnde nulla eſt illuſio, ſi applicaſ uerè pœnitentibus, nec inſufficiẽtia meritorũ Chri & Sctorũ: ſed ex dubio de diſpoſitione ſubiecti, q̃ conſiſtit in facto nõ hominis ſolius, ſed Dei miſerẽtis, donãdo uerã contritionẽ proueniẽ ꝙ nõ gẽſeimus a noſtris pœnitentiis poſt indulgẽtias. Et quũ ſecundò adiungitur, Aut credo mihi merita Chriſti applicata ꝑ indulgentiã eſſe ſufficientia, aut dubito, uidetur ꝙ plus oportet addere. ſ. ſuſcepta in me, ſeu participata a me, Credo. n. indubiè merita Chriſti applicata per indulgentiã mihi, & participata a me, ſeu ſuſcepta in me, eſſe ſufficienter exoluẽtia debitas a me pœnas tẽporales pro meis peccatis: ſed dubito an ſint a me participata, quia dubito an ego fuerim diſpoſitus pro participatione illorum, hoc autem dubium eſt ſanctum. Et ruſus ſi credo me participaſſe, uolo etiam addere meas ſatiſfactiones non tanquam meliores ſatiſfactione Chriſti: ſed quia melius eſt duplici uia ſatiſfacere, quàm una tantũ; & plura bona ſunt ſatiſfactio Chriſti & mea, quàm ſatiſfactio Chriſti tantum. Ad confirmationem dicitur, quòd merita Chriſti non ſunt indulgentiæ, ſed cauſæ indulgentiarum efficaciæ: indulgentiæ enim, quas conſequunt Chriſti fideles, nihil aliud ſunt quàm remiſſiones ſuarum pœnarum per merita Chriſti. Vnde ſicut remiſſiones pœnarum non ſunt præferendæ meritis Chriſti, nec pceptis Chriſti, aut eccleſiæ, ita nec indulgentiæ: & tamen cum hoc ſtare liquet, quod remiſſiones fiant per merita Chriſti.

¶Ad ſextum dicitur, ꝙ appoſitio meritorum Sanctorum conſonat diuinæ diſpoſitioni, non quòd inſufficiens ſit Chriſti ſatisfactio, ſed ut plura ſint in Chriſti corpore myſtico ſatisfactoria. Sic enim docuit Apoſtolus: Adimpleo inquit ea quæ deſunt paſſioni Chriſti in carne mea ꝓ corpore eius, quòd eſt eccleſia.

¶Ad ſeptimũ dr, ꝙ non eſt hæc eccleſiæ doctrina, ut theſaurus meritorũ Chriſti & Sanctorum ita cõmiſſus ſit eccleſiæ diſpenſationi ꝑ indulgentias, ꝙ ſine ipſius nõ diſpẽſetur a Chriſto ſummo Sacerdote. Sed iſta conſequẽtia nõ ualet, Theſaurus ille põt haberi ſine indulgentiis, ergo non habetur per indulgentias: ſtat enim quod multis modis participari poſſit a Chriſti membris.

¶Ad octauum dr negando ſequelam, non ex inſufficientia meritorum Chriſti: ſed ꝑꝑ diuinæ ſapientiæ diſpoſitionem ex parte Dei, q non ordinauit theſaurũ eccleſiæ ad remittendum pœnã mortis: & propter diſparitatẽ pœnarũ ex parte noſtri. Pœnarum ſiquidẽ noſtrarũ quædã ſunt pœnæ naturales, & quędã perſonales: hoc eſt, quædã conſequũtur nos ꝑꝑ peccatum naturæ, quod eſt peccatum originale, & quædam ſunt nobis debitæ propter actualia peccata noſtra. Illæ pœnæ quas incurrimus propter infectam naturam, reſeruantur uſque ad renouationẽ naturæ, quæ in reſurrectione fiet ex merito etiã paſſionis Chriſti: quoniam ipſe mortem noſtram utranque, ſcilicet animæ & corporis moriendo deſtruxit, & ideo non remittuntur ꝑ indulgentias: quoniam ſpectant ad tempus naturę infectæ. Illæ uerò, ad quas tenemur ex propriis peccatis actualib. in hac uita remittuntur per indulgentias: præſens. n. uita tempus eſt purgandi non naturalia, ſed perſonalia: unde etiam in Baptiſmo pſona, non natura ſanatur. Et quia mors cum ſuis pœnalitatib. eſt pœna naturæ, ideo merita Chriſti per indulgẽtias applicata ad pœnam mortis non ſe extendunt. Vnde patet, quòd nõ ex infirmitate meritorũ Chriſti, ſed ex naturæ pœnæ & ſtatus præſentis prouenit, ꝙ pœna mortis non remittitur per illam in hac uita. Nec ex hoc quòd remittunt pœnam æternæ mortis ſequitur, ergo & temporalis mortis pœnam: tum quia æterna ſenſus pęna eſt de numero perſonalium pœnarum, mors autem de numero naturalium. Tum quia aliud eſt loqui de meritis Chriſti ſatisfactoriis abſolutè, & aliud de eiſdem, ut ſuperfluunt ſacramentis, ut per indulgentias diſpenſanda relinquuntur: ipſa. n. abſolutè in ſacramentis tollunt pœnam damni & ſenſus æternã, potius ꝑ uiam concomitantiæ, q̃ per ſatisfactionis Reconciliando q ppe hoſtem in Dei filium adoptiuum, ſequitur quòd non hoſtili pœna puniendus eſt, quòd eſt tollere etiam æternam. Soli. n. hoſtes exterminatrice pœna digni ſunt. Filij enim caſtigandi, purgandi ſuaptè natura relinquuntur. Theſaurus autem indulgentiarum Chriſti merita, ut ſatisfactoria exhibet.

¶Ad demum obiecta contra hoc ꝙ abſolutioni, quæ fit per indulgentias annectitur diſpenſatio theſauri meritorũ Chriſti & Sanctorũ, ſidetur: Et ad primum dr, quòd non eſt par ratio de actu abſolutionis in indulgentiis, & de aliis abſolutionibus, ſiue cenſuris, ſiue aliis, ſiue ſacramenti exhibitione. Tum quia abſolutio illa reſpicit tertiam ſacramenti pœnitentiæ partem. ſ. Pœnitentialẽ ſatisfactionem (ſupplet. n. eam) Chriſti autem merita directè ad ſacramenta reſpiciunt: reliquæ autem abſolutiones non reſpiciunt partem aliquam ſacramenti alicuius. Tum quia abſolutio illa eſt a pœna debita apud diuinam iuſtitiam in hac uita uel alia: aliæ uerò abſolutiones ſunt a pœnis in hac tantum uita debitis. Hinc. n. fit, quòd ad iſtas remittẽdas ſola poteſtas Papæ ſufficiat & efficiat: ad illas uerò ultra poteſtatem in Papa exigatur & diſpoſitio ſubiecti per ueram pœnitentiam, & meritorum Chriſti diſpenſatio, nõ ad libitum applicato: quia miniſtri non eſt remittere pœnas principali debitas, niſi diſpenſando Sic enim nos exiſtimet homo (inquit Apoſtolus) ut miniſtros Chriſti: & diſpenſatores miniſteriorum Dei.

¶Ad ſecundum dicitur, quòd ſicut in ſacramento pœnitẽtiæ claues reſpectu peccatorũ actum quidem ſoluendi exercent poſitiuè, ligandi aũt negatiuè quoad clauem potentiæ, quamuis poſitiuè ad utrunque ſe habeat clauis ſciẽtiæ, ita in indulgẽtiis inuenitur, quòd clauis ſcientiæ poſitiuè decernit ſolutionẽ & ligationem: clauis uerò poteſtatis poſitiuè quidẽ abſoluit, negatiuè aũt ligat: quia ligare hic ſicut & in peccatis, non eſt aliud quàm nõ abſoluere ex iudicio & authoritate clauis ſcientię. Vñ nõ ſoluere abſolutè non eſt actus clauis, q eſt ligare: ſed ex iudicio clauis nõ ſoluere eſt ligare, qui actus eſt clauiũ. Et per hoc patet, ꝙ licet effectus ſolutionis & ligationis ſit ſine clauibus: ipſum

tamen

tamen ſoluere, uel ligare non eſt in militanti Eccleſia ſine clauium exercitio, Auguſtæ die, 7. Octob. 1518.

QVAESTIO II.

¶ Num dare operam ad conſequendas indulgentias ſit imperfectionis.

QVAERITVR vtrum dare operam ad acquirendas indulgentias ſit imperfectionis. Et vr quod ſic. Primò, quia actus non meritorius eſt imperfectionis: ſed acquirere indulgentiam, non eſt meritorium: ergo, &c.

¶ Secundò, quia indulgentiæ ſunt relaxationes pœnarū debitarum: perfectorū aūt eſt pœnas amplecti, nō fugere: quia ſiciunt crucē Chriſti: vt de ſanctis Andrea, Laurētio, & Vincentio legit.

¶ Tertiò, quia ſecundum doctores ſacros hōs indulgentias melius facit ſi p ſeipſum adimplet iniunctā pœnitentiam, q̄ ſi propter indulgentias omittit illā: pfecti aūt æmulantur chariſmata meliora: imperfectorum igitur eſt indulgentijs incumbere.

¶ Quartò, quia indulgentiæ non proſunt, niſi ad relaxationē pœnarū canonicarū; ſed nō niſi criminoſis publicè imponunt canonū pœnæ, qa ſunt publicæ pniæ partes: ergo nō eſt niſi imperfectorū idulgētijs egere, ac p hoc dare operā ad eas acqrēdas.

¶ Ad huius euidentiam ſciendum, q indulgentiarum fructus proprius eſt ſatisfacere diuinæ iuſtitiæ, quo ad pœnam temporalem proprijs peccatis debitā ex pœnis Chriſti & ſanctorum, ſecundum traditionem Eccleſiæ. Rom. ut patet in extrauaganti Clem. 6 & multorum Romanorū pon. apoſtolicis literis. Hac autem ſuppoſitione facta (in alia quæſtione adhuc magis probanda, q̄ in tractatu de indulgentijs firmauerimus) cōſequenter dicendum eſt, q quum actus iſte, qui eſt ſatisfacere p aliū, non ſit ex ſuo genere malus, nullam enim deordinationem importat, nec habet imperfectionē mortalē annexam, quia cū feruenti charitate & promptiſſima voluntate per ſeipſum ſatiſfaciendi, ſtat q tali modo, ſcilicet per ſanctorum pœnas uelit ſatiſfacere, & nihilominus operibus ſanctiſſimis tanto magis intendere, quanto liberior à debita pœna, & gratior eſſe dēt pp hoc cumulatum beneficij. Sed eſt actus de genere bonorū moralium: eſt. n. appetitu recto appetibilis, utpote ablatiuus impedimentorum ad cœleſtem patriam. Pœnæ peccatis. n. debitę impediunt ingreſſum ad æternam beatitudinem: vnde tātum oportet animas in purgatorio morari, donec exoluis pœnis oībus debitis pro ſuis peccatis, liberæ ab omni malo pœnæ, omnium bonorum aggregatione perfectum ſtatum aſſequantur. Nec ſolum eſt moraliter bonus, ſed etiam meritorius, & fructuoſus eſt: quoniam non niſi exiſtentibus in charitate indulgentiæ proſunt, ut ipſa conceſſionis forma monſtrat (dicendo verè pœnitentibus) oēs aūt actus humanos ex charitate procedentes meritorios eſſe cōſtat. Nec ſolum eſt meritorius æternæ vitæ, ſed conſonus ēt perfectis uiris: qm̄ continuè ſuſpirantibus ad cœleſtem patriam, & cupientibus diſſolui, & eſſe cum Chriſto conſonant oīa recta acceleratiua cœleſtis ingreſſus: cōſtat aūt exolutionem pœnarum debitarum pro peccatis acceleratiuam eſſe cœleſtis itineris: qm̄ impedimenta ingreſſus ad felicitatem tollit. Omni igitur ex parte apparet, q dare operā indulgentijs, eſt actus cōis perfectis & imperfectis in charitate conſtitutis, ſi pœnis adhuc pro peccatis ſuis obnoxij ſunt. Et cōfirmatur, quia oībus quantumcunq; pfectis conuenit dicere quotidie, Dimitte nobis debita noſtra: in quorū numero cōſtet eſſe debitū pœnæ pro peccatis: quod aūt conſonat petere, cōſonat & quærere. Conſonat igit ēt pfectis quærere debitum pœnæ pro peccatis ſuis debitæ exolui p ſatiſfactoria opera Chri & Sctorū.

¶ AD PRIMAM autem obiectionem dicitur, quod ſermo doctorum dicentium indulgentias non eſſe meritorias, eſt formalis, & uerus formaliter intellectus: hoc eſt, q indulgentia, vt ſatiſfactoria, non eſt meritoria. Cōe eſt. n. ſatiſfactorijs omnibus (ſiue per ſeipſum homo ſatiſfaciat, ſiue per alium viatorē, uel ſanctum) q meritoria non ſunt formaliter ſumpta, hoc eſt ut ſatiſfactoria. Et ratio eſt in promptu, quia ſatiſfacere, nō eſt aliud, quàm liberari à debito: ex hoc autem, quod aliquis à debito liberatur non meretur: uñ & in purgatorio quilibet ſatiſfacit. & nemo meretur. Cum hoc aūt, q indulgētia, quo ad fructum, ſatiſfactionem p alium, hoc eſt, Chriſtū, & ſanctos ſonat, non eſt meritoria, ſtat q aliquid facere pro indulgentia ſatiſfactoria, ſit meritorium, non ſolum ex gñe operis (puta ſubuenire Eccleſiæ, aut orare) ſed ex intentione facientis, qui mouetur ex charitate, ad hoc, ut impedimenta ſui ingreſſus ad æternam vitā tollantur. Et hoc conſonare perfectis manifeſtū eſt.

¶ Ad ſecundum dr q perfectorum eſt pœnas promotiuas ſui, uel aliorum ad æternam uitā amplecti. Pœnas autem ex propria culpa impeditiuas æternæ uitæ, non eſt perfectorū tolerare, ſed quam citius fieri poteſt, liberare ſe ab illis ut expeditius ſemper innitantur pro cœleſtis patrię ingreſſu. Conſtat aūt pœnas pro peccatis debitas eſſe ex propria culpa impeditiuas ingreſſus cœleſtis: & ideo pfectis per ſe, uel per alium citius ſunt exoluendę.

¶ Ad tertiam dr q nihil obſtat dictis conſilium de meliori bono: q. ſ. melius facit conſequutus indulgentiam, ſi per ſeipſum ſatiſfacit. Nam proculdubio melius eſt duobus modis ſatiſfacere, q̄ uno. ſ. per alium, & per ſe, q̄ per alium tm̄. Et rurſus, per alium ſatiſfit ſolum, ſed per ſeipſum, & ſatiſfit & medela adhibetur: pœnitentia. n. per ſeipſum impleta eſt, nō ſolū ſatiſfactio, ſed medicina. Cū hīs. n. ſtat, q pfecti æmulādo chariſmata, meliora, ſectentur ēt indulgentias, ut expediti ſint ad vitā æternam.

¶ Ad quartam dicitur, quod multa falſa continet. Primum eſt, quod indulgentiæ nō proſint niſi ad relaxationem pœnarū, q̄ per canones pœnitentiales impoſitæ ſunt: patet. n. hoc eſſe falſum ex ipſa forma conceſſionis, ſonantis remiſſionem pœnarum iniunctarum: iniunctæ aūt ſunt ſiue ſecundum canones, ſiue ſecundum arbitrium confeſſoris. Aliud falſum eſt q pœnæ canonum pro ſolis criminibus publicis imponi p̄nunquam cōſtet in foro pœnitentiali poſſe imponi: ut pro ſecretis ſecretā pœnitentiam agant. Aliud falſum ſubintelligitur, reprobatum in alia quæſtione. ſ. q ſub pœna canonica non includatur etiā pœna ſimpliciter debita peccato, Quod ex eo patet ēt eſſe falſum: q nō inducat Deus bis in id ipſum iudicaret aūt bis, ſi ſemel per ſeipſum, & ſemel per ſuum uicarium temporalem pœnam ſatiſfactoriam pro peccato exigeret, quod contingeret, ſi pœnitentia à ſacerdote ſecundum canones impoſita, non euacuaret pro ſua portione pœnam ſatiſfactoriam apud Deum. Et hinc eſt quartum falſum, ſcilicet, q remiſſio pœnitentiæ iniunctæ adepta per indulgentias, non ſit remiſſio pœnæ debitæ p ſatiſfactione peccati apud Deum: ut in alia quæſtione manifeſtauimus. Quocirca cuicunq; obnoxio pœnæ temporali p ſatiſfactione cuiuſq; actualis peccati proſunt indulgentiæ, ſiue ſint iniunctæ ſecundum canones, ſiue cōfeſſores arbitrio. Et ēt ſi non ſunt actu iniunctæ dummodo Eccleſia ſeruatis ſeruādis in forma indulgentiæ ēt ad non iniunctas pœnitentias extendat illam: vt alias hoc. ſ. de non iniunctis, manifeſtabitur. Et q̄a tam perfecti q̄ imperfecti, tam ſani, q̄ infirmi, tam morituri, q̄ diu victuri, tam impediti, quàm non impediti in charitate cōſtituti, rei poſſunt eſſe alicuius pœnæ temporalis pro ſatiſfactione ſuorum actualium peccatorum: ideo nullus excipitur à fructu indulgentiarum qui uoluerit eorum particeps fieri ranque uidentur eſſe adeo ſatiſfacientes per ſeipſos, q non egeāt indulgentijs: qui tamen rutius agunt ſi per indulgentias etiam à debitis ſe abſolui curent. Auguſtæ die 2. Octobris, 1518.

QVAESTIO III.

¶ Num occurrenti pauperi negans eleemoſynam, quam tamen dat pro indulgentiis conſequendis, peccet.

QVAERITVR Vtrum occurrēti pauperi negans eleemoſynam, quā tamen dat pro indulgentijs conſequēda, peccet. Et uidetur quod ſic.

¶ Primò, quia agit cōtra ordinē diuini præcepti: quo qs primo ſeruare tenet pcepta, ſeu mandata Chriſti, quàm acquirendis uacare indulgentijs: utpote quia hoc non eſt mandatum, ſed uoluntarium.

¶ Secundò, q̄a talis agit contra illud Ioā. Si quis uiderit fratrem ſuū neceſſe habere, & clauſerit uiſcera ſua ab eo, quō charitas Dei manet in illo? primæ Ioā. 3. Et ſi dicatur q ſola extrema neceſſitas obligat ad mortale: contra, tū q̄a ſecundū hoc charitas nunquam uel rariſſimè locū haberet operādi, tum q̄a quilibet in neceſſitate cōſtitutus, uellet nō ſibi expectari neceſſitatē extremam, ſed prius ſubueniri: ergo hoc idem ſeruandū eſt in alijs.

¶ Ad euidentiā huius conſiderandū eſt, q ad hoc, q aliquis actus humanus ſit pctm̄, non ſufficit negatio bonitatis maioris, alioqn non daret gradus in actibus bonis, ſed ſoli ſummè boni actus effugerēt rōnē peccati: ſed exigit q ſit inordinatus: niſi. n. a diuino ordine declinaret, peccatū non eſſet. Deordinatio aūt actus effuſiuæ pecuniæ ſicut & cæterarum moralium actionū, tunc tm̄ eſt, quum uel nō ſua, uel ad id qđ non dēt, uel quū non dēt, &c. impēdit pecuniā: niſi. n. aliqd quod debuerat adeſſe deſit, aut qđ debuerat abeſſe, adſit, peccati rō nō ſaluatr quocirca ad debiti rōnē oportet ſpectare peccati iudicium. Et hinc fit, ut licet melius faceret q pecunias ſuas in eleemoſynas daret, q̄ ſi expēderet eas in humanis officijs defunctorū, quæ ſunt cōſolatio ex uiuorū. non tñ peccaret expendens has p honorabilibus exequijs, q̄a non tenet illas pecunias dare pauperibus: & actus exequiarū humanus iuxta ſtatū pſonæ & patriæ morē non eſt deordinatus. Vnde in propoſito, quū dare eleemoſynā ſit præceptū affirmatiuum, obligans tantum p loco & tēpore: ſi in caſu loquimur, quo præceptū de eleemoſyna obligat.

gat. non eſt dubium quod negans illam, ut det pro indulgentia peccet, non. n. ſunt facienda mala, ut veniant bona. Si aũt ſumma extra caſum, in quo præceptum de eleemoſyna obligat: quamuis pauper occurrat petens eleemoſynã, licite põt quis omittere eleemoſynam & dare pro indulgentia nõ minus, quã poſſet illam ſimpliciter omittere, & quam poſſet pecuniã illam in vſus ſuos conuertere. Vnde Dominus Mariam a diſcipulis defendit, obiicientibus quòd pretioſum unguentum quo multis potuiſſet ſubueniri pauperibus in unum humanum opus perderet: affirmans quod bonum opus operata eſt. Vbi ex ſubiuncta rõne, pauperes enim ſemper habebitis, &c. docuit, quod concurrentibus duobus bonis, altero continuo, altero pro inſtante commoditate, licitũ eſt omiſſo pro tunc maiori ex ſuo genere bono, dare operã minori illo tempore occurrenti: ad hoc enim ſpectat, quòd pauperes ſemper adſunt, ipſe autem non ſemper.

¶AD PRIMAM Aũt obiectionem dr quod ordo præceptorum ad cõſilia eſt in præcepto tunc tm̃, pro quanto præceptum affirmatiuum obligat extra tps ſiquidẽ pro quo obligat, liberũ eſt cuiq; conſilia ſequi. Si autem eſſe in propoſito ſupponitur.

¶Ad ſecundã negatur, quod talis agat cõtra doctrinã Ioan. Euang. quia Ioãnes loquitur pro quanto pceptum affirmatiuũ obligat: certo aũt certius cõſtat, quod nõ quælibet neceſſitas fratris uiſa cõſtituit tps, pro quo præceptum eleemoſynæ obligat. Vñ gloſſa ibidẽ dicit in uerbo neceſſitatẽ victus uel ueſtitus. Nulli aũt ſunt pauperes hñtes uictũ & ueſtitum: ut patet de Gabelo apud Thobiam. Et rurſus gloſſa ibidem de ſubſtantia ſuperflua exponit, dicens: Si ſuperflua non potes dare fratri, animam tuam non potes ponere pro fratre. Non loquitur ergo Ioannes de qualibet neceſſitate fratris, nec de quolibet habente ſubſtantiam huius mundi: ſed de ſuperfluam ſubſtantiã habente iuxta verbũ Domini: Quod ſupereſt, eleemoſynam date, Luc. 11. Nec propterea ego abundans teneor huic pauperi dare, quamuis teneat dare eleemoſynam: ſi recta ratio moralium actuum regula eſt. Verum autem ſola extrema neceſſitas, tps, pro quo præceptum obligat determinet, alia qſtio eſt: & alibi memini me ſcripſiſſe poſt S. Thomam, quod quãtum ex parte neceſſitatis pauperis ſola extrema neceſſitas determinat tps, pro quo præceptũ de eleemoſyna obligat ad pctm̃ mortale. Sed extrema neceſſitas non intelligitur, qñ prope mortem homo eſt, tũc. n. non poteſt ſibi ſubueniri, ſed qñ eſt adhuc ipſi utiliter ſubueniendi, nec apparet alia uia, qua ſibi ſubueniatur, ſi à me non ſibi ſuccurritur: tũc enim neceſſitas eſt extrema, licet longè ſit à morte. Rurſus licet neceſſitas non extrema uõ obliget ad peccatum mortale omittentem eleemoſynam, magna tñ neceſſitas uiſa à potente ſine ſuo incommodo ſubuenire, rationabiliter tenetur, vt obliget ẽt ad peccatum, quamuis non mortale. Sicut enim ſecundũ Philoſophum in actibus bonis, quod eſt prope medium, ad virtutis actum ſpectat: ita in oppoſitis nõ ſolum qui totaliter declinat peccat, ſed et qui prope ad uitium appropinquat, & ſecũdum Theologos non ſolum qui contra pceptum: ſed qui præter pceptum facit, peccat. Et pp̃ iſtam latitudinẽ, qua neceſſitas proximi uiſa uſq; ad mortale, quandoq; ad ueniale, quandoque ad nullum obligat peccatum: Ioan. Euang. dixit, Quõ charitas Dei manet in illo? & non manifeſtè aſſerit charitatẽ Dei non manere in illo. Quamuis aſſertiuè intellecta uerba illa, ſecluſa ſuperfluitate bonorum, de extrema neceſſitate accipiẽda ſint, quoniam tunc tantum debita negatur ſubuentio in notabile damnum proximi uergens: & propterea hic contra charitatem proximo debitam. Extra hanc aũt neceſſitatem, aut ſubuẽtio non eſt ad hoc debita, aut non eſt illatiua damni notabilis proximo: & ſic non fit contra charitatem debitam, ſed aut præter eam, aut nec præter, nec contra illam. Et quum contra hoc arguitur: primò, quia ſecundum hoc charitas nunquam aut raro haberet locũ operandi, negatur ſequela, quia charitas etiã ſine præcepto operari poteſt & frequentiſſime eleemoſynæ opus operatur. Et quũ dr ſecundo, quia quilibet uellet ſibi extra neceſſitatem extremam ſubueniri: conceditur, ſed negatur ſequela, ergo ſubuentio eſt in præcepto. Non enim omne quòd uolumus nobis fieri, cadit ſub præcepto, ut alij nobis faciant: quilibet enim uellet nunquam ſibi mendacium dici, non tamẽ propterea ſequitur, ergo quilibet mentiens facit contra præceptũ: & ſic de alijs. Auguſt. die 7 Octob. 1518.

QVAESTIO IIII.

¶ Num indulgentia abſoluendo ab iniunctis pœnitentijs abſoluat a pœna debita peccato apud diuinam iuſtitiam.

QVAERITVR Vtrum indulgentia abſoluendo ab iniunctis pœnitentijs abſoluat à pœna debita peccato apud diuinam iuſtitiam. Et uidetur quòd non.

¶Primò, quia iniunctæ pœnitentiæ ab homine, ſicut non ligant niſi in foro eccleſiaſtico, ita etiam abſolutio non eſt niſi in foro eccleſiaſtico.

¶Secundò, quia pœnitentia uoluntaria, de qua Chriſtus dicit, Pœnitentiam agite, eſt de præcepto Chriſti & de eſſentia pœnitentiæ ſpiritualis, ac omnino de neceſſitate ſalutis: & conſequenter eſt in poteſtate ſacerdotis cuiuſque dimittere illam. Eſt. n. mortificatio paſſionum & crux portanda poſt Chriſtum.

¶Tertiò, quia poteſtas ligandi atque ſoluendi par eſt: ſed Papa non poteſt ligare niſi ad pœnam canonicam: ergo non poteſt abſoluere niſi a pœna canonica.

¶Quartò, Satisfactio ſacramentalis non dicitur ſatisfactio, quia ſatisfaciat pro culpa ſimpliciter, ſed quia ſatisfaciat ſecundum ſtatuta eccleſiæ: ergo abſolutio ab illa non eſt abſolutio a ſatiſfactione ſimpliciter. Antecedens probatur: quia dicendo pro culpa ſatisfit per pœnam non mortificationis propriè, & huiuſmodi.

¶IN OPPOSITVM Autem eſt communis eccleſiæ ſenſus.

¶AD EVIDENTIAM Huius ſciendum eſt, quòd pœna canonica (hoc eſt iniuncta à ſacerdote in confeſſione ſacramentali) & pœna ſatisfactoria pro culpa ſecundum diuinam iuſtitiã, non ſe habent ſicut duæ pœnæ, ſed ſe habent ſicut pœna indeterminata & pœna determinata. Sicut ẽt præceptum de cõfeſſione facienda editum a Deo & ab eccleſia, non præcipit duplicem confeſſionẽ, ſed ſe habet eccleſiæ præceptum ad diuinũ ut determinatum ad indeterminatum. Illud. n. idem quod præcipit Deus, præcipit eccleſia: ſed Deus præcipit, quòd confiteamur non determinando tempus, eccleſia idem præcipiendo determinat tempus, ſ. in ſingulis annis: unde una & eadem eſt cõfeſſio præcepta a Deo & eccleſia, Et proculdubio unica confeſſione implet, qui licet præceptum Dei & eccleſiæ: ridiculũ quippe eſſet ſemel confiteri, ut obediatur Deo, & iterum ut obediatur eccleſiæ. Simile quid eſt uidere in propoſito: nam pro peccato commiſſo (puta periurio) tenetur ex diuino præcepto hõ ſatisfacere, ſed non determinatè per iſtam uel illam pœnã: nã poteſt ſatisfacere per eleemoſynam, uel per ieiunium, uel orationẽ. Et pro eodẽ peccato tenetur ea iniũctione ſacerdotis imponentis ſatisfacere per determinatã pœnam, puta ieiunium ſeptem annorum. Nec tenetur pœnitens ad duas pœnas: alterã ſatisfactoriam apud Deum, & alteram ſatisfactoriam Eccleſiæ: ſed implẽdo iniunctã ab Eccleſia, ſatisfecit Deo & Eccleſiæ: vel pro tota pœna debita illi peccato, ſi impoſita à ſacerdote adæquat debitã ſecundum diuinam iuſtitiam: uel pro parte illa quæ correſpondet impoſitæ, ſi pœna impoſita minor eſt illa quæ ſecundum diuinã iuſtitiã determinanda erat. Nec hæc voluntariè dicimus: ſed euidenter monſtrauimus diſcurrendo per oẽs actus præcepto ab utroſque, ſcilicet Deo & Eccleſia: ut patet in præcepto de obſeruatione feſtorum & præcepto de obſeruatione ieiuniorum. Vnum. n. atq; idẽ eſt quod à Deo Eccleſiaq; præcipitur ab illo indeterminatè, & ab iſta determinatè. & dum Eccleſiæ obeditur, non remanet hõ obligatus ad Dei præceptũ iterum implẽdũ circa illud. Et ſimile eſt in alijs. Quocirca Deo Eccleſiaq; idẽ præcipientibus, vnus atq; idem actus ſic debitus duplici vinculo, ſcilicet Dei & Eccleſiæ. Et propterea putari põt, quod ſi iniuncta pœnitentia relaxatur per indulgentiã, non remittitur pœna ſatisfactoria ſimpliciter & abſolute, ſed ſolũ vt ẽ debita ex uinculo Eccleſiæ, & pœna remanet, ut eſt debita ex uinculo diuinæ iuſtitiæ. Sicut quum Papa relaxat ieiuniũ alicui perſonæ, non cõceditur illi, quod non impleat Dei, ſeu naturæ præceptum de ieiunio, ſed quod non arctetur ex uinculo eccleſiaſtici præcepti ad ieiunium. Et ſecundum hanc uiã ſicut ligat ſacerdos ad pœnã nouum adijciendo uinculũ determinandoq; pro qualẽ quantamq; pœnã ſatisfacere dẽt pœnitens: ita abſolueret per indulgentiam tollendo uinculũ Eccleſiæ, & determinationẽ ad talẽ pœnã. Fallitur aũt opinio hæc in hoc quod non diſcernit inter abſolutionẽ per uiam indulgentiæ & abſolutionẽ per uiã licentiæ. Abſolutio. n. per uiã licentiæ cõis eſt omnibus principibus eccleſiaſticis & ſecularibus: dum quilibet põt ſoluere, quæ ligauit, licentiam præbendo, vt nõ teneatur iuſta à ſe impoſita implere: & de huiuſmodi abſolutione verificatur licentia ieiuniorum & ſimiliũ. Sed quod nõ ſit talis abſolutio per indulgentias patet ex eo, quod innititur illi priuilegio Chriſti, Quodcunq; ſolueris ſuper terram: certum eſt. n. abſolutionem conceſſam per hoc priuilegium, non eſſe illam, quæ cõis omnibus principibus eſt: ad quã nõ eſt opus priuilegio, ſed ſtatim ut quis eſt princeps habet illam. Amplius abſolutio per modũ licentiæ, extendit ſe indifferenter ad ſingula poſitiui iuris: ſic. n. relaxare obſeruationem vnius præcepti iuris ſicut alterius: vt patet. Abſolutio aũt Petro conceſſa ex priuilegio Chriſti habet pro materia ea, quæ regni cœlorũ ſunt dicente Chriſto, Tibi dabo claues regni cœlorum) & ſpecialiter culpæ (vt patet ex uerbo Chriſti: quorũ remiſeritis peccata remittũtur eis) & pœnas pro culpa, ut patet ex uerbo Chriſti. Math. 18. Vbi quũ dixiſſet, Si Eccleſiã non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, ſubdit, Amen dico uobis, quæcunq; alligaueritis ſuper terram, &c. Amplius, ſi indulgentiæ nõ eſſent niſi relaxationes uinculi à ſacerdote vel canone impoſiti, decepta eſſet vniuerſitas fidelium credẽtium nõ ſolũ uinculũ, ſed ipſas pœnas remiſſas eſſe. Alio ergo modo

abſolut

abſolutionem p indulgentiã fieri, ex eo cõuincit, ꝙ indulgentia verè acquiſita, tenet cõis Eccleſiæ & doctorum ſenſus ſatiſfeciſſe hominem illum, ac ſi pœnitentiam correſpõdentem illi indulgentiæ perfeciſſet. Ex hoc enim manifeſtè ſequitur, ꝙ indulgentiæ abſoluẽdo ab iniũctis pœnitentijs abſoluunt non ſolũ à uinculo per ſacerdotem, aut canonẽ appoſito: ſed etiam a pęna tẽporali debita ſecundũ diuinã iuſtitiã peccato, quanta correſpondet illi acquiſitæ indulgentiæ. Nec eſt parui momẽti ratio ſumpta à cõmuni ſenſu Eccleſię & doctorum ſacrorum: ſed eſt tãtæ authoritatis, ut nõ niſi temerè liceat ſentire oppoſitum. Et cõfirmatur ſnia hæc: qm̃ ſic uerè relucet operatio priuilegij Petro conceſſi. Quodcunque ſolueris ſuper terram: abſoluere n. a pœnis peccato debitis in foro diuinæ iuſtitiæ, nõ principis, non iuris humani, ſed diuinæ eſt poteſtatis petro cõicatæ a Chriſto. Amplius, Clem. 6 tradidit expreſſè, ꝙ indulgentia remittit pœnã tẽporalẽ pro peccato debitã: ut patet in extrauagãte ab orbe accepata de Iubilæo quinquageſimo quoque anno: & habetur in extrauagantium cõium titulo, de pœ. & re. cap. unigenitus. Non licet autem contra apoſtolicæ ſedis doctrinam ſentire.

¶ AD PRIMAM ergo obiectionem dr̃, ꝙ pęna iniuncta ab homine, ſeu canone eſt duplex: quædã ſimpliciter appoſita ab homine, uel canone. ut excõicatio, carcer, & huiuſmodi, & hæ nõ ligant niſi in foro Eccleſiaſtico. Quædã uerò ſunt appoſitæ ab homine ſeu canone, & appoſitæ ſolùm quoad quantitatem & qualitatẽ, ut ſuppoſitas pœnas euacuent. Et iſtæ obligãt partim in ſolo foro Eccleſiæ, pro quanto nõ tenent̃ niſi in hac uita implere illas qualitates: & partim ſimpliciter apud Deũ pro quãto ſi non ſecundũ iniunctas qualitates ſatisfecit, tenetur ſatisfacere apud diuinã iuſtitiã in alia uita de tota illa pœna, quæ euacuata fuiſſet, ſi ſecundum iniunctas ſatisfeciſſet. Vnde ſicut pęnitẽtia ſacramẽtalis obligat ĩ foro Dei; ita abſoluit in foro Dei.

¶ Ad ſecundã dr̃, ꝙ eccleſia poteſt abſoluere per indulgentias a pœnis debitis ex præcepto & uinculo diuino. Nec hoc facit Eccleſia humana ſed diuina authoritate ſibi cõceſſa ex priuilegio Quodcunq; ſolueris: Petrus. n. ut uicarius, & miniſter Chr̃i agit authoritate Chriſti. Nec mirum ſi poteſt abſoluere a pœna debita ex præcepto Chriſti, & ad quã obligat interior pœnitentia, & quæ eſt de neceſſitate ſalutis, quia poteſt abſoluere à culpa: quę tñ excedit pœnam ut Iudæi dixerint. Quis põt peccata dimittere, niſi ſolus Deus? Sacerdos. n. miniſterialiter abſoluit a culpa, & remittit peccata confitentium ſibi: dicẽte Chriſto: Quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis. Et multò magis põt Chriſti miniſter abſoluere a pœnis: quum. n. culpa & pœna impedimẽta ſint regni cęlorũ (quia & nihil coinquinatũ intrabit illud, & abſterget Deus oẽm lachrymã, nec dolor erit ultra, &c.) Ad claues regni cœlorũ ſpectare neceſſe eſt utrunque impedimẽtum tollere: alioquin aperiri regnum cœlorũ fidelibus non ſufficerent, Conſtat aũt ſufficere in patiente diſpoſito, & reliquis concurrentibus requiſitis. Quocirca pœna ad quã peccator ex Dei p̃cepto tenetur, & quam pœnitentia interior operatur erat pro peccato, & quæ de neceſſitate ſalutis æternæ habendæ implẽda erat per indulgentiæ abſolutionem uerè acquiſitam ſublata, & deſinit talis homo ad illã obligari, & ex diuino præcepto, & ex pœnitentia interiori, & ex fine ſalutis æternæ, quia iã ſatisfecit per aliam uiam. ſ. per abſolutionem indulgentiæ, & hoc Chriſti authoritate per ſuum miniſtrum ritè exequuta. Quod aũt dr̃, ꝙ pœnitentia, ad quam tenetur peccator, eſt crux Chr̃i & mortificatio paſſionum iam à priſcis ſolutum doctoribus dicentib. quòd pœnæ inquantum ſunt medicinæ paſſionum, non ſupplẽtur per indulgentias: & propterea debemus etiam indulgẽtiis acquiſitis pęnitentiam agere, ut medicinam paſſionum noſtrarum: Inquantum uerò ſunt ſatisfactiuæ pro peccatis commiſſis, ſic ſupplentur per indulgentias. Et ſimiliter eſt diſtinguendum de cruce poſt Chriſtum portanda, & ſimilibus.

¶ Ad tertiam dicitur, ꝙ propoſitio aſſumpta (. ſ. poteſtas ligandi atque ſoluendi par eſt) eſt cum grano ſalis intelligẽda: quia etſi eſt par quantũ ad materiã (quia utrobiq; Dñs dixit, Quodcunque, ſicut. n. dixit, Quodcunque ſolueris, ita dixit, Quodcunq; ligaueris) non tñ eſt par quoad modũ. Nã & peccata ſacerdos miniſterio authoritatiuo tollit, ita ꝙ abſoluendo facit de peccatore iuſtum: non põt tñ miniſterialiter ligando facere de iuſto peccatorem. Et hoc. n. patet, ꝙ alio mõ ſoluit quam liget Petrus quantum ad culpas: & ſimiliter fas eſt, ut alio mõ Põtifex liget, quã ſoluat pœnas. Abſoluit. n. miniſterialiter & per ſacramentalem abſolutionẽ, & per indulgentias a pœnis ſecundũ diuinã iuſtitiã debitis: ligat aũt ad pœnam ſicut ad culpã. Nã ſicut ad culpã ligat, uel nõ remittendo, uel p̃cipiendo aliqd, cuius tranſgreſſio cõſtituit peccatorẽ: ita ligat ad pœnã, uel nõ remittẽdo, uel agendo, unde p ſeipſum quis incurrat debitum pœnæ apud diuinam iuſtitiam. Sub hac autẽ diſtinctione dicitur ad minorẽ, ꝙ ſi ſermo ſit de poſſe quibuſuis modis Papa poteſt ligare ad pœnam canonicam, & non canonicam, hoc eſt abſolute apud Deum, (ut patet ex dictis) & ſimiliter abſoluere. Si uerò ſermo ſit de poſſe tali modo, ſ. directè imponendo, uel tollẽdo, ſic minor eſt falſa: quia non æqualiter ſe habent quoad modum claues in ligando & ſoluendo. Poteſt enim directè abſoluere quod non poteſt directè imponere: ut in culpa.

¶ Poteſt & nihilominus ad minorem aliter reſideri dicẽdo, ꝙ in canonica pœna quæ in foro pœnitentiæ iniungitur in ſatisfactionem, clauditur pœna debita peccato coram diuina iuſtitia: qm̃ eadem eſt pœna ſuppoſita, & qualificata ab homine uel canone: ut patet ex dictis. Et propterea ſicut ſacerdos ligãdo ad pęnã canonicã, ligat ad pęnam ſimpliciter ueſtitam qualitatib. appoſitis ab hoĩe uel canone: ita abſoluendo ab huiuſmõi pœna canonica, abſoluit & à pœna ſimpliciter. Nam abſoluendo a pœna qualificata per hominẽ uel canonẽ, abſoluit & a pœna, & a qualitate, qui. n. abſoluit a toto, abſoluit a qualibet illius parte, quia toto includitur pars. Et ſic dato ꝙ non liget niſi ad canonicam, nec abſoluat niſi a canonica, adhuc hr̃ intentum, ꝙ ligat & abſoluit in pœnam ſimpliciter debitam in ſatisfactione pro pc̃tõ. Põt & tertio dici ad eandem, ꝙ quia actus & potentia diuidũt ens, & quodlibet genus entis, & ad idem ppea genus ſpectat hõ in potentia & hõ in actu & albũ in potentia & album in actu: & ſic de aliis: idõ & pœna canonica diuiditur in canonicã in actu, uel in potentia, & utraque infra genus canonicæ pœnæ clauditur. Et ꝙ Eccleſia non ſolum põt ſuper pœnas canonicas in actu ſed & ſuper pęnas canonicas in potentia. Imò de facto Eccleſia per canones pœnitentiales, & per arbitrium confeſſorum, nihil aliud facit q̃ ꝙ pœnas debitas ſimpliciter pro peccatis, quæ ſunt canonicæ in potentia facit canonicas in actu adhibẽdo illis formam canonicam, puta tot dies ieiunij, &c. Ac per hoc Eccleſia ex hoc ipſo, ꝙ põt ſuper pęnas canonicas tam actu q̃ potẽtia, poteſt ſuper omnem temporalem debitam pro ſatisfactione peccatorum: quoniam oẽs tales pœnæ ſunt canonicæ aut in actu aut in potentia: hoc eſt ſunt aut determinatæ per canones, aut determinabiles, ſunt aut iniunctæ per ſacerdotem, aut pñt iniũgi. Et propterea licet eccleſia in indulgentiis non conſueuerit, niſi iniunctas pęnas remittere, quia ita ſonant, poſſet tamen & non iniunctas remittere: ſequitur enim hoc ex nunc probatis, & fulcitur authoritate diui Thom. aliorumque doctorum.

¶ Ad quartam dicitur, ꝙ ly ſimpliciter, in duobus ſenſibus ſumi conſũeuit Primò, ut æquiualeat ad ly totaliter, ſecundò, ut excludat adiunctionem, ut Aethiops nõ dicitur albus ſimpliciter, ſed cum additione dr̃ albus dentes, non aũt quia dicimus albi ſine additione aliqua, dicimur albi ſimpliciter. In propoſito ergo ſi ſimpliciter ſumitur, pro Totaliter, ſic ſatisfactio ſacramentalis quandoque ſatisfacit ſimpliciter, & quandoque non ſimpliciter, ſed partialiter, quia quandoque adæquat pœnam debitam peccatis, & quandoque non, & hoc eſt manifeſtum. Si autem ſumitur pro ſine additione, ſi ſatisfactio ſacramentalis ſemper ſatisfacit ſimpliciter, dummodo pœnitens agat illam rectè diſpoſitus: quia non ſolum ſatisfacit Eccleſiæ, ſed Deo pro tanta pœna debita peccatis, quanta correſpondet illi ſatisfactioni ſacramentali. Nec hæc uoluntarię dicimus, ſed probata efficaciter ſunt ex ſupradictis. Auguſtæ die 29. Septembris 1518.

QVAESTIO V.

¶ Num indulgentijs liberentur defuncti a pœnis purgatorij.

QVAERITVR vtrum ob plenariã indulgentiã conceſſam pro defunctis & acceptatã a uiuis pro certis defunctis, animæ illorum defunctorum in purgatorio exiſtentes liberent̃ totaliter a pęnis purgatorij. Vr̃. n. ꝙ ſic: quia indulgentiæ tantum donãt quantum ſonant: ſed plenaria indulgentia ſonat remiſſionẽ omniũ pœnarum: ergo &c.

¶ Præterea, Indulgentia ualet (ut dicunt doctores) per modũ ſolutionis: ac per hoc indulgentia plenaria ualet per modum ſolutionis plenariæ: ſed facta ſolutione integra alicuius debiti liber eſt debitor ab uniuerſo quod debebat: igitur habita indulgentia plenaria liberaretur anima a pęnis purgatorij.

¶ Præterea, Doctorum ſententia eſt, quòd cõcurrentibus tribus, ſcilicet authoritate in dante, pietate in cauſa, & gratia in recipiẽte, indulgentia ualet: ſed hic concurrunt omnia: ergo. Et confirmatur ex authoritate prædicationis eccleſiaſticæ: multi enim prædicando hoc dicunt.

¶ IN oppoſitum autem eſt, quia ex hoc ſequeretur, quòd per indulgentias poſſet Pontifex expoliare Purgatorium.

¶ Ad euidentiam huius difficultatis ſuppoſito (prout rei ueritas eſt) indulgentias non niſi per modum ſuffragij prodeſſe defunctis, tria ſunt præmittenda: & poſtmodũ reſpondendũ quęſito. Primũ præmittendum eſt de iſta indulgentia in ſe, qd ſit plenaria indulgentia per modũ ſuffragij. Secundum eſt de modo ſeu uia, quo modo perducat̃ indulgentia ad animas in Purga-

torio. Tertium eſt de ipſarum animarum in Purgatorio diſpoſitione ad percipientem indulgentiæ fructum.

¶ Quo ad primum, à quid nominis inchoando, quia ſuffragium auxilium ſignificat, & in propoſito de eccleſiaſtico ſuffragio eſt ſermo modus ſuffragij modũ eccleſiaſtici auxilij denotat: ita q indulgentia per modum ſuffragij ſignificat indulgentiam per modũ eccleſiaſtici auxilij: hoc eſt per modum, quo nos per pia opera noſtra ſuffragamur, ſeu auxiliamur defunctis. Neq; autẽ intelligi modus ille ſuffragij niſi eccleſiæ ſuffragia pſpecta fuerint: quoniã ad horũ ſimilitudinem indulgentia ſuffragij modũ induit. Et quũ trifariam noſtris operibus ſuffragemur defunctis (uel merẽdo bonis operibus, de congruo tñ, defuncti alicuius liberationem à Purgatorio, uel impetrando noſtris orationibus illã, uel ſatisfaciẽdo noſtris paſſionibus, ſeu pœnalibus opibus p illis: & indulgẽtiam ſupponamus fieri ex theſauro ſuperabundanti um in eccleſia paſſionum, ſeu pœnalium operũ, conſequens eſt, ſi ſingula ſingulis reddenda ſunt, ut indulgentia quæ pœnarum ſolutionem eccleſiaſtica authoritate collatã ſonat, quũ ad modũ eccleſiaſtici ſuffragij determinatur, nõ cuiuſcunq; eccleſiaſtici ſuffragij, ſed ſatisfactorij ſuffragij modum induat. Nã quũ indulgẽtia, inquãtũ indulgentia, nõ ſit uſli meritoria, neq; impetratoria, ſed ſatisfactoria: conſentaneũ rationi eſt, ut nõ induat modũ ſuffragij meritorij, neq; modũ ſuffragij impetratorij, ſed modũ ſuffragij ſatisfactorij: ita q indulgẽtia p modũ ſuffragij, eſt cõceſſa ex theſauro eccleſiæ. opus ſatisfactoriũ per modũ eccleſiaſtici ſuffragij ſatisfactorij: hoc eſt p modũ quo noſtra ſatisfactoria ſuffragia opẽ ferũt. Hæc de primo.

Indulgentiæ p modũ ſuffragij pſunt defunctis ex diuina miſericordia, & gratia.

¶ Quo ad ſecundum, qua ſ. uia indulgentia per modũ ſuffragij perueniat ad animas in Purgatorio, in promptu eſt, vnde manifeſtum fiat. Ex hoc. n. ipſo, q indulgentia modum Eccleſiaſtici ſuffragij ſatisfactorij induit, una eadẽ eſt uia, per quã eccleſiæ ſuffragia ſatisfactoria p defunctis facta (ut ieiunia, peregrinationes, & alia huiuſmodi) ad defunctorũ animas pducuntur, & p quam indulgentia per modum ſuffragij ad illas peruenit. Et uia hæc nõ eſt uia iuſtitiæ, ſed uia gratiæ ſeu miſericordiæ: quia uniuerſa eccleſiæ ſuffragia diuinã efflagitant gratiam: qua hæc accepta ſint pro animabus illis purgãdis, quibus ſuffragari intẽdimus. Quod ex duobus ad propoſitum ſpectantibus declaratur. Primo ex hoc, q pœnæ noſtræ (ut diuus Tho. docuit) ſunt alterius & deficientis rõnis à pœnis animarum ſeparatarum: ſicut pœna pecuniaria eſt alterius ac deficientis rationis a pœna ſeruitutis. Hinc enim fit, ut ſicut ſeruitus pecunia nõ redimitur ſecundũ iuſtitiæ rigorem, ſed ſecũdũ Domini acceptationem: ita pœnæ animæ ſeparatæ pœnis noſtris non redimuntur ſecũdũ iuſtitiæ rõnem, ſed ſecundũ diuinæ miſericordiæ diſpenſationẽ. Secũdò ex hoc, q alter eſt forus noſter, in quo nos patimur, & alter ac alius, in quo animæ ſeparatæ puniuntur: noſter eſt forus mitis, quaſi canonicus uel ciuilis, ille rigoroſus, quaſi ſanguinis & criminalis. Et propterea ſi quis hic ob debitã pecuniam in ſeruitutẽ redactus eſſet (ut olim fiebat) aut clericis in ſuium ſanguinis decidiſſet: ſicut non ſufficeret amplius pecunia ad redimendũ illũ, nec pœnæ canonicæ ſufficerent ad redimendam alarici uitã: ita non ſufficiunt paſſiones noſtræ ad ſatisfaciẽdũ pro pœnis animarum in Purgatorio, quæ tamen noſtræ paſſiones ſuffeciſſent ad ſatisfaciendũ pro eorundẽ delictorum pœnis in hac uita ſoluendis, antea. ſ. quam in pœnas alterius rationis eſſent tranſlatæ in foro iræ ac rigoris diuinæ iuſtitiæ: qualis eſt forus, in quo puniunt animæ ſeparatæ: ſpectant. n. illarũ pœnæ ad ſtatum pœnarum inferni. Nec putes propterea eccleſiæ ſuffragia ſatisfactoria p defunctis eſſe uana, aut incerta, ſed ſcito eſſe utilia & certa: ſicut & utilia ſunt & certa ſuffragia orationẽ p illis: q conſtat diuinæ miſericordiæ innixa. Bũ ſiquidẽ nobiſcũ, & cũ illis agitur, ſi diuina gr̃a acceptatæ, eccleſiæ ſuffragia ſatisfactoria ad releuamẽ animarũ, quæ in alia uita puniunt, deducentur. Nõ eſt uobis uia iuris aliqua adeũdi forũ illum ad alicuius redemptionẽ, ſed gratia opus eſt. Manifeſtus quoque fit quod dicimus, locũ habere in indulgentijs pro defunctis, ea differentia inter modũ, quo cõcedit defunctis, & quo conceditur uiuis: nã defunctis conceditur per modum ſuffragij: uiuis autem per modũ abſolutionis: ut patet extra de pœ. & re. ca. quod autem. Vbi uidere potes, q eccleſiaſticus princeps utrobiq; authoritatiuè ẽ hic actu diſpenſandi theſaurũ Eccleſiæ, ſed reſpũ uiuorũ ſuperaddit actum abſolutionis, reſpectu uerò defunctorum nullum addit proprẽ loquẽdo, actũ: latius tñ loquendo, addit actũ modificatiuũ ad ſuffragia eccleſiaſtica. Et merito ſic: ſiquidem nõ, q uiuimus, ſumus ſubditi Põtifici, & pœnæ noſtræ ad forũ ſpũs uiæ ſpectant: & propterea ſeruatis ſeruãdis: indulgẽtia ad viuos defert uiam iuſtitiæ per iudiciũ ſuũ, ſ. abſolutionem. Exiſtentes autem in Purgatorio (utpote extra eccleſiæ præſentis forũ) a Papa abſolui non põt, ſicut nec ligari. & ideo indulgentia, quam authoritatiuè ex theſauro eccleſiæ confert illis per modum auxilij, ad eorum ſubleuationem miſericordibus in diuina miſericordia q acceptabitur ad ſubleuamen eorum, qui in foro iræ & furoris Dñi ſpeniuntur purgandi. Et eſt ſimile ac ſi ſit princeps ciuitatis alicuius, ex ærario publico liberatus, oẽs ciues ære alieno grauatos, quorum aliquis ſub ſuo dñio, alij in alieno tñ propterea ſeruituti addicti eſſent. In hoc. n. caſu princeps ex publico ærario authoritatiuè nũmos diſpẽſaret p iſtis & illis, ſed degẽtes ſub ſua iuriſdictione & iudicialiter abſolueret à debito: ad degentes aũt alibi ſeruos nõ poſſet uti per modum auxilij ſubueniret cũ pecunia illa, & alterius grãm ac abſolutionẽ expectare. Simili modo eccleſiaſticus princeps ex theſauro eccleſiæ uiuorũ ac defunctorũ pœnas pro peccatis debitas ſoluturus utriſq; theſauri opes diſpẽſat: ſed uiuis applicat abſoluẽdo illos, defunctis aũt applicat auxiliãdo, hoc eſt ut eccleſiæ ſatisfactiua ſuffragia ad defunctorũ liberationẽ dirigẽdo. Notãter autẽ dico, Eccleſiæ: quoniam ſatisfactiones ex theſauro eccleſiæ diſpẽſari intelligũtur, ſi propriè loquẽdum eſt. nõ ita ut ſint iſtorũ, quibus conceduntur tanq ipſimet opera illa feciſſent, aut illi, qui fecerũt feciſſent ſpecialiter pro illis: ſed tanquam eccleſiæ cõia ſuffragia appropriant ſingularibus perſonis. Eſt ſiquidẽ inter ſacramentorũ & indulgentiarũ efficaciã diffa ad propoſitũ: in hoc q remiſſio pœnæ per ſacramentũ fit ex ordinatione ipſius Chriſti, cuius eſt ſacri operatio: ita q iſte ſuſcipiens ſacramentũ releuatur a tanta pœna, ac ſi ipſe paſſus fuerit paciente Chriſto: ut ſacramentũ Baptiſmi teſtatur: docẽte hoc Apoſtolo ad Ro. 6 & diuo Tho. in 3. par. q. 69. Per indulgentiã aũt, remiſſionẽ pœnæ conſequimur, tãquã eccleſia pro nobis illa paſſa fuerit, quoniã abundantia paſſionũ Chriſti & Sanctorũ eccleſiæ diſpenſationi credita, intelligitur dona eccleſiæ, ut cõe ipſius eccleſiæ bonũ: ac per hoc per eccleſiæ rectores, ut ipſius eccleſiæ ſunt, ex intẽtione eccleſiæ applicanda his uel illis. Deuenerunt ſiquidem paſſiones iſtæ ad theſaurũ eccleſiæ ex intẽtione Chri & Sanctorum ad cõe eccleſiæ bonum in gñali, & commiſſa ſunt, vt ex intentione eccleſiæ ad hos uel illos. Et hoc explicatur in forma indulgentiarum pro defunctis, quã p modũ ſuffragij proculdubio eccleſiæ concedit. Deducitur igitur indulgentia ad defunctos nõ iuſtitia, ſed grã diuinæ acceptatione duce. Hæc de ſcdo.

¶ Quo ad tertiũ prima fronte apparet q indulgẽtiæ ſicut & alia cõia eccleſiæ ſuffragia omnibus in Purgatorio exiſtentibus pro quibus fiunt, proſint, quia oẽs tales inter ualde malos, & ualde bonos medij ſunt, quibus ſecundum Aug. doctrinam eccleſiæ proſunt ſuffragia. Si tñ diligentius perſpexerimus, oppoſitum apparebit, ſectando Auguſtini doctrinam in Enchiridio, & in lib. de Cura pro mor. agen. recitatã a Gratiano 13. q. 2. Videtur. n. q eccleſiæ ſuffragia taliã ſpecialia, & ſimiliter indulgentiæ, quæ ut ſpecialia ſuffragia ſubrogantur, illis ſolis defunctis proſunt qui in hac uita meruerunt, ut in Purgatorio hæc illis prodeſſent. Et quia fructus, quẽ ex ſuffragiis animæ quæ purgantur percipiunt, ad præmiũ accidentale ſpectat, quũ ſit pœnæ tẽporalis remiſſiua: cõſequens eſt q non ad eſſentiale, ſed accidentale meritum pertineat mereri in hac uita, ut ſuffragia proſint in alia uita. Et ſi his adiunxeris, q huiuſ accidentalia merita non ſunt omnibus in gratia decedentibus ad Purgatoriũ ducendis perſpicuũ erit, q non omnibus in Purgatorio indulgentiæ & alia ſpecialia ſuffragia proſunt: quia non oẽs hic meruerunt, ut hæc illis poſſint prodeſſe: quamuis omnes hic meruerint, ut hæc illis poſſint pdeſſe: quia hoc ſpectat ad meritũ eſſentiale. Eodem. n. merito, quo meruerunt uitam æternã tandem eis exhibendã, meruerunt, ut Sanctorum cõione iuuari interim, & tandem frui poſſint. Videntur autẽ ad accidentalia hæc merita ſpectare, deuotio magna ad claues Eccleſiæ indulgẽtiæ donatiuas, miſericordia, ſolicitudo ad ſatisfaciẽdũ pro peccatis, ſtudiũ ad ſuffragandũ defunctis, & ſimilia. Et cõfirmatur quod dicimus authoritate diui Tho. dicẽtis in 3. par. q. 52. ar. 8. ad primũ, q in deſcenſu Chriſti ad inferos non ſolũ liberati ſunt illi, quorum ipſis purgationis aduenerat, ſed illi qui ob ſpecialẽ in hac uita deuotionẽ ad Chriſti aduentũ, meruerunt, ut Chriſto uiſitante liberarentur. Vbi uidere potes accidentali merito in hac uita tributum, ut pœnæ remiſſio in Purgatorio accelerata fuerit. Dicendum ergo uidetur, q omnes, qui in purgatorio ſunt, poſſunt eccleſiæ ſuffragijs & indulgentijs iuuari: ſed de facto ſpecialibus ſuffragijs & indulgentijs non oẽs iuuantur, ſed illi ſoli, qui hic meruerunt, ut illis iuuarentur. Communibus autem ſuffragijs piè puto oẽs iuuari: plus tñ & minus ſecundum diuinæ diſpoſitionis gratiã. Nam qui in hac uita defunctos obliuioni dant, ſatisfacereque proprijs peccatis negligunt, & ſui ita ſunt, ut uix cum gratia diſcedant, alienus a fructu omnium ſuffragantiorum ibi crediderim: quamuis multa pro eis hic fiant, diuina ulciſcente iuſtitia huiuſmodi duritiam cordis atque incuriam. Hæc de tertio.

¶ Ex omnibus autẽ præmiſſis facile patet reſponſio ad quæſitum. Liquet namque nõ oẽs animas in Purgatorio oportere liberari propter plenariam indulgentiam illis conceſſam: tũ quia multæ earũ ſunt fortè de illarum numero, quæ hic non meruerunt, ut huiuſmo-

huiuſmodi indulgentiæ illis prodeſſent:tum quia non conſtat, ſi huiuſmodi indulgentia per modum ſuffragij coram diuina acceptata ſit grata pro illa anima.

¶AD PRIMVM Ergo argumentum dicitur, q indulgentiæ animum donant, quantum ſonant: apud tamen aures doctas, apud quas indulgentia plenaria ſonat remiſſionem omnis pœnæ pro peccato actuali intendit. Et ſi extēderetur ad nō iniunctā, ſemper ſub intelligeretur modus ſuffragij: qui non minuit rationem plenariæ, ſed apponit modum, quo indulgentia plenaria fit auxiliaris tantum.

¶Ad ſecundum dicitur, q indulgentia plenaria in præſenti foro eſt abſoluta indulgentia: & ideo ualet p modū ſolutionis plenariæ. Sed indulgentia plenaria relata ad forum alterius uitæ, quia ut ſic induit modum ſuffragij, ualet per modū ſolutionis plenariæ ſuffragando tantum: ac per hoc expectando diuinæ gratiæ acceptationē. Et propterea licet indulgentia plenaria ſolueret: nihil tñ fieret niſi abſolutio accepter à principe, cui⁹ intereſt.

¶Quamuis poſſit etiā dici ultra plenariā abſolutionem requiri, quod ad debitorem perueniat fructus ſolutionis, qui poteſt impediri ex hoc, quod debitor nō meruit in iſta uita quòd hæc plenaria ſolutio ei proſit, ut declaratum eſt.

¶Ad tertium dicitur, q cōcurſus illorū trium propoſito nihil officit: quia nō eſt hic ſermo de indulgentia ſimpliciter, ſed de ipſa per modū ſuffragij, qui modus licet nō mutet indulgentiā, nec ipſius plenitudinem tollat: mutat tñ modum perueniendi ad eos, quibus prodeſt, quoniam ponit modum perueniendi p uiā gratiæ. Hoc enim, ut declaratum eſt importat modus ſuffragij.

¶Ad confirmationem autem de prædicatoribus di, q prædicatores Eccleſiæ perſonam agunt dum prædicant Chriſti & Eccleſiæ doctrinam. Dum autem ex proprio ſenſu aut cupiditate dicunt ea quæ neſciunt, non agunt eccleſiæ perſonam: & ideo nō eſt mirū ſi in huiuſmodi uerbis errāt. Romæ 20. Nouēbris 1519.

QVÆSTIO VI.

¶Num Papa authoritate clauium det indulgentiam animabus in Purgatorio.

VTRVM Papa authoritatè clauium det indulgentiam animabus in Purgatorio, & uidetur quòd non. Primò, quia poteſtas Petro data non niſi ſuper terram eſt: dicente Domino, Quodcunque ſolueris uel ligaueris ſuper terram.

¶Secundò, quia ipſe ſtylus literarum indulgentię pro defunctis expreſsè habet, quòd per modum ſuffragij indulgentia animalibus datur: conſtat autem ſuffragium non ſpectare ad poteſtatē clauium, ſed ad ſuffragantium auxilium.

¶Tertiò, quia hæc poteſtas non habetur ex ſacra Scriptura, nec ex ſacris canonibus: ergo, &c.

¶IN OPPOSITVM uidetur authoritas literarum apoſtolicarum.

¶Ad euidentiam huius ſciēdum eſt, quòd quum actus clauium ſit aperire, conſequens eſt, ut actus clauium regni cęlorū Petro cōceſſarum ſit aperire regnum cęlorum, proculdubio ingreſſuris in illud, quos conſtat oportere eſſe membra Chriſti. Aperiri ſiquidem regnum, quum nihil aliud ſit quam tolli impedimenta ingreſſus ad illud, ſicut duplicia ſunt impedimenta, ita dupliciter aperiri inuenit regnū cœlorū: ſunt enim quædā impedimenta naturæ, hoc eſt ex peccato originali: & quædā impedimēta perſonæ, ex peccato actuali. Et quo ad impedimenta peccati originalis, aperuit Chriſtus per ſeipſum regnū cęlorum p paſſionem mortemq; ſuam (in qua etiam portas abſtulit, utpotè nunquam claudendas) & per Baptiſmum, in quo cęli aperti ſunt. Quo ad impedimenta uero perſonalia (quæ, ſcilicet ex peccatis noſtris actualibus ſunt: ut culpa & pęna p actualibus debita) p Petrū aperire regnum cœlorū ſtatuit. Et propterea ſicut ad poteſtatem clauium Petri ſpectat tollere perſonalē culpam p ſacramentum pœnitentiæ: dicēte Domino, Quorum remiſeritis peccata remittuntur: ita ad clauium Petri poteſtatem ſpectat tollere perſonalem pęnam, quæ ſcilicet, pro actuali culpa eſt debita. Vtraque enim impedit ingreſſum hominis ad regnū cœlorum: alioquin claues non ſufficienter aperirent: dum non ſufficerent ad tollendum utrunq; genus perſonalis impedimēti ad regni cœlorū ingreſſum. Et periclitaretur illa uniuerſalis à Domino data authoritas, Quodcūq; ſolueris ſuper terram: ſi pęna exciperetur actuali peccato debita, iam non ad quodcūque ſoluendum extēderetur clauium ſubiectus actus per dicta uerba. Clauium igitur Petri actus, cum ſit aperire regnum cœlorum Chriſti membris, tollendo perſonalia culpę & pœnæ impedimēta, conſequens eſt, ut qa indulgētiæ authoritate Eccleſiaſtica, datæ ſeruatis ſeruandis tollunt pœnam pro actualibus peccatis debitam, ad poteſtatē clauium pertineant. Et ſi iam ſuctum fuerit, quòd indulgentiæ omnes eiuſdē rationis ſunt quo ad cauſā & effectum (quia omnes ſunt ab Eccleſiaſtica poteſtate diſpenſante theſaurū meritorum Chriſti & Sanctorum, quatenus ſatisfactoria ſunt: & oēs tollunt pœnam aliquam temporalem pro actualibus peccatis ſecundum diuinam iuſtitiam debitam) conſequens erit, quòd indulgentia quæ pro defunctis concedit, ad poteſtatem clauium ſpectet: ad quam ſpectat concedere indulgentiā pro uiuis. Et confirmatur hoc ex ipſo Romanæ Eccleſiæ ſtylo in literis indulgentiarū pro defunctis: duo enim ibi dicūtur, & q apoſtolica authoritate indulgētia p animabus in purgatorio concedit, & quòd indulgentia ipſa per modū ſuffragij opituletur animabus in remiſſionem ſuarum pœnarum. Docet enim per hoc Rom. Eccleſia, quòd apoſtolica ſedes theſaurum meritorum Chriſti, & Sanctorum pro animabus in purgatorio diſpēſat authoritate clauium: ſola enim clauium poteſtas eſt apoſtolica authoritate ſup aperiēdo cœlorū regno ex meritis Chriſti & ſanctorum animabus Purgatorij, tollendo earum pœnas impedientes illas ab ingreſſu regni cęlorum: ut patet. Et quòd ad animarum in purgatorio pęnas relaxandas indulgentiā conceſſam transfert per modum ſuffragij, & non per modum abſolutionis: quo ſcilicet abſolutionis modo indulgentiā impedire uiuit: ut patet extra de pę. & re cap. quod autem. Vnde patet quod indulgentia conceſſa uiuis & defunctis, hoc habet commune, q utraque ex poteſtate clauium diſpenſante theſaurum meritorū pœnalium Chriſti & ſanctorum in remiſſionem pœnæ temporalis pro actualibus peccatis debitæ conceditur. Sed modus, quo peruenit indulgentia ad utroſque diuerſus eſt: quia ad illos, qui illam conſequuntur ueraciter, per modum abſolutionis p uenit, ad defunctos autē, qui etiam illā ueraciter conſequuntur, per modum ſuffragij liberat.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem conceditur, q Papa non poteſt authoritatiuè abſoluere animas exiſtētes in purgatorio: ſed aliud eſt abſoluere authoritatiuè illas, & aliud eſt diſpenſare authoritatiuè theſaurū Chriſti & ſanctorū p illis, ut p modū ſuffragij abſoluantur illæ. hoc enim Papa faciēs, nō excedit fines iuriſdictionis ſuæ: quia nō ſoluit authoritatiuè per hoc ſub terra.

¶Ad ſecundam dicitur, quòd ſtylus literarum apoſtolicarum continet quidem modum ſuffragij, ſed non tantum: qm continet cum hoc authoritatiuam cōceſſionē indulgētiæ. Et per ambo monſtrat & autoritatem diſpēſandi, & modum ſuffragij in perueniendo ad animas in purgatorio.

¶Ad tertiam dicitur, quòd hæc poteſtas ſatis habetur ex ſacra ſcriptura, dum ex ea habentur claues Petri: & ex cōditrice canonū Romana Eccleſia explicatum eſt, q modis diuerſis claues aperiūt regnum cęlorum Chriſti membris uiuis & defunctis: ut patet ex dictis Auguſtę die 15. Octob. 1518.

TRACTATVS DECIMVSSEPTIMVS de Contritione, unica quęſtione contentus.

QVÆSTIO I.

¶Num quando quis ſui peccati mortalis recordatur, teneatur habere de eo contritionem.

QVÆRITVR utrum quoties recordatur quis ſui peccati mortalis, teneatur habere cōtritionem. Et eſt ratio dubij, quia partem affirmatiuam multi tenere uidentur ex uerbis S. Tho. in 4. ſen. di. 17 q. 13. art. 1. q. 4. dicentis: Ad contritionem tenetur homo qñ peccata memoriæ occurrūt, quum præcipuè in periculo mortis exiſtit, aut in aliquo artic. 4. c.

¶Tum quia ſicut quoties occurrit peccatum mortale, ut à ſe cōmittendum, tenetur homo recuſare commiſſionem, ita quoties ut à ſe commiſſum tenetur illud deteſtari.

¶Tum quia nec per momentū licitum eſt ſtare in peccato mortali: ac p hac ſtatim ut occurrit tenetur illud fugere: iuxta illud Eccleſiaſtici. Quaſi à facie colubri fuge peccata.

¶IN oppoſitum autem eſt. Tum quia ſequeretur, quòd quotieſcunque aliquis de commiſſo peccato occurrente ſibi attereretur, peccaret mortaliter: quia non haberet cōtritionem. Tum quia efficax ratio non apparet præcepti ad cōtritionem pro tali tempore, ſcilicet memoriæ peccati.

¶AD euidentiam huius dubitationis præmittēdum eſt, q nō eſt hic quæſtio de peccato mortali ſemel cōtrito, qm hoc iam deletū prima cōtritione eſt, & ſicut peccatum ſemel rītè confeſſum nō tenetur homo iterū cōfiteri, eadē ratione de peccato ſemel contrito non tenet homo iterū conteri. Non enim iudicat Deus bis in idipſum (ut dr Naum primò) iam quo ad iudiciū exteriorē, quā per confeſſorem exercet, quàm quo ad iudiciū interiorē, quam per actū ipſius pœnitentis conterendo ſeipſum, exercet. Sufficit enim ſemel cōtritio, q nō placeat ſibi cōmiſſa à ſe peccata. Et hoc una cōtritio fuerit d aliquo mortali, ſiue I generali.

ſali, dũmodo fuerit cõtritio illa ſufficiẽs ad ſalutem uſq; ad tẽpus confeſſionis, q̃ſi ſingula deteſtãdo in cõfeſſione contereret in ſpeciali. Eſt aũt cõtritio generalis ſufficiens ad ſalutẽ ad cõfeſſionẽ illa, qua homo dolẽs de oĩbus offenſis Dei mutat liberatẽ cor ad præponendũ Deũ omnibus, etiam propriæ uitæ intendens congruo tẽpore cõfiteri. Et eſt ſermo de cõtritione ipſius peccati ſecundũ ſe, non ſecundũ ſuum effectum, qui eſt retardatio à fœlicitate, rõne cuius totum tps præſentis uitæ eſt tempus contritionis: quia tẽpus peccato occupatũ irreparabile effectum eſt pro fœlicitate. Nec eſt hic quæſtio de cõtritione in ueritate, hoc eſt dolore charitate informato: quia, quũ nemo ſciat utrum amore, uel odio dignus ſit, ſi exigeretur certitudo ueræ cõtritionis ſemper eſſet homo perplexus, aut nunquam ceſſaret obligatio contritionis: quod eſt falſum. Sed eſt quæſtio de contritione quantũ eſt ex parte pœnitentis, hoc eſt quantũ eſt ex parte conatus omnẽ requiſitatũ ad contritionẽ ex parte pœnitentis eſt uera contritio, quãuis neſciatur, an ſit charitate informata: quia neſcitur pñſentia charitatis. Et ſimiliter eſt quæſtio de peccato mortali à ſe commiſſo nũquã cõtrito, ſiue ſcdm ueritatẽ, ſiue ſecũdũ æſtimationẽ.

¶ Quibus præmiſſis ſciendũ eſt, præceptum habendæ contritionis, & eſſe per ſe primò affirmatiuũ, & claudere in ſe præceptum negatiuum. Nam præcipit actum contritionis habendum, & per hoc eſt affirmatiuũ: & præcipit non eſſe remanendũ odiũ Dei, in quod ex peccato mortali incurritur. & per hoc eſt præceptũ negatiuũ. Et propterea primò tractãdum eſt de uinculo eius, quatenus eſt affirmatiuũ, & deinde quatenus eſt negatiuũ, & demũ quatenus eſt ex utroq; mixtum. Præceptorum igitur affirmatiuorũ natura quum ſit obligare quidẽ ſemp, ſed non ad ſemper, ſed ad determinatum tẽpus, hoc eſt tẽpus neceſſitatis (ut diuus Thom. in 4. ſen. diſt. 17. q. 3. ar. 1. q. 4. dicit) conſequens eſt ut præceptũ de cõtritione habenda nõ obliget niſi ad tps urgẽs ad cõtritionem, quod conſtat eſſe tempus mortis (quia ſumma eſt tunc neceſſitas cõtritionis: quoniam nõ remanet amplius tẽpus pœnitendi) q̃ tempus ante ſacramenti cuiuſq; ſuſceptionẽ aut adminiſtrationem: qm̃ niſi tunc eſſet contritus, mortaliter peccaret ſuſcipiens ſacramentum, aut exercens actum, quem ſine peccato mortali oportet exercere. Tempus autẽ occurſus, qñ ſcilicet memoriæ occurrit cõmiſſum pctm̃ ẽt practicẽ (puta ut deteſtãdum, ſeu conterendũ) nulla apparet ratione eſſe tempus neceſſitatis: qm̃ cũ tali occurſu ſtat hominem ſe habere circa commiſſum peccatũ neutraliter, ac ſi nõ meminiſſet, ac ſi dormiret. Nã occurrẽte peccato cõmiſſo, ut materia deteſtationis habẽdę à me, poſſum tripliciter me habere, uel conſentiendo in deteſtatione, uel aſpernando deteſtationẽ, uel nec amplectẽdo nec contẽnẽdo: ſed uel nullũ actu uoluntatis circa illã exercẽdo. & tũc eſſem neuter: uel habẽdo actu uelleitatis circa illã, puta qa uellẽ hẽre cõtritionẽ, quãuis in ueritatẽ nõ uelim: qa nõ intẽdo abſtinere, &c. Si occurrẽs ergo memoria nõ neceſſitat hoĩem ad aliculũ aliquẽ quo oporteat tp̃ꝰ actũ aliquẽ exercere (quo pacto tẽpus neceſſitatis cõſtituit) & ſi rõnem præceptorũ affirmatiuorũ perſpexerimus, apparebit occurſum nõ cõſtituere tp̃s neceſſitatis: nã in præcepto baptiſmi quãtũcunq; memoriæ occurrat baptiſmus, ut ſuſcipiẽdus cũ cõmoditate oblata, nõ propterea obligatio ſit pro tũc ad baptiſmũ. Et ſimiliter in p̃cepto cõfeſſiõis, & in præcepto eleemoſinæ de ſuperfluo, nõ tenet quis tũc confiteri, aut eleemoſyna dare, qñ memoriæ occurrit cũ commoditate parata. ut patet ibidẽ ea diuo Tho. Si ergo in alijs affirmatiuis præceptis occurſus exercendi actus cõmodẽ, nõ cõſtituit neceſſitatis tẽpus, cõſequẽs eſt, ut nec in præcepto cõtritionis habẽdę occurſus peccati, ut cõterẽdi cõſtituat tẽpus neceſſitatis: Oportet enim oppoſitum dicẽtẽ rõnem reddere, quare à cõmuni regula occurrẽtis actus & materiæ cũ reliquis paratis in præceptis affirmatiuis excipiatur occurrẽs cõtritionis cũ ſua materia actꝰ: ut, ſ. & ipſe ſolus habeat uim cõſtitutiuam temporis urgẽtis ad tẽpꝰ exercendũ reliquis hãc uim nõ habẽtibus. Et quia nulla apparet exceptiõis rõ, ſequamur gñalẽ regulã, tanquã cõmunẽ huic & alijs p̃ceptis affirmatiuis. Negatiua uerò præcepta obligãt ſemper & ad ſemp: prohibẽt enim mala, quæ nullatenꝰ cõmittẽda aut incurrẽda ſunt. Et licet oĩa negatiua præcepta cõueniãt in obligatione ad ſemp, quo ad eſſe illicitũ: ſunt tñ quædã inter ipſa p̃cepta extẽſo p̃cepti nomine eſt in obligatione ad ſemp quo ad actũ peccati. Nõ negatiua præcepta de actibus peccatorũ obligãt ad ſemp nõ ſolũ quo ad eſſe illicitũ, ſed ẽt quo ad actũ peccati: quia prohibẽt actũ peccati, puta mẽdaciũ, adulteriũ, blaſphemiã & ſimilia, quæ non ſolũ ſunt illicita, ſed quando adſunt peccati actus cõmittit. Nullꝰ enim trãſgredit p̃cepta hæc, Nõ mentieris, Nõ adulterabis, Nõ blaſphemabis, niſi qui mẽtitur, adulteratur aut blaſphemat actu exteriori, uel ſaltẽ interiori. Negatiua autẽ præcepta de habituali ſtatu peccati obligãt ſecũdũ ſe ad ſẽper ſolũ quo ad eſſe illicitũ, & non quo ad actu peccati: quia nõ prohibẽt actũ peccati, ſed pſeuerãtiã i ſtatu peccati talis uel ſimpliciter. Præceptũ ãt, uerbi gratia, de quo retinẽdo alienũ inuito Dño, dupliciter intelligi põt, primò, de detentione habituali, qui nõ eſt actus, ſed effectus peccati. & ſic nõ eſt p̃ceptũ prohibẽs actũ aliquẽ. Quod patet ex eo, q q abſtulit ẽt ſi dormiat, retinet alienũ inuito Dño: ſed prohibet pſeuerãtiã in ſtatu peccati talis. Similiter & p̃ceptũ nõ de retinẽdo habitualiter odiũ erga deũ, nõ p̃hibet aliquẽ actũ, puta actũ odij diuini, ſed ſuppoſito, q hõ peccãdo mortaliter odio habuerit Deũ, ac per hoc pſeueret uſque ad cõtritionẽ in ſtatu diuini odij, nõ ſolũ paſſiuẽ, q a Deo ſumus odio hẽt peccatores, ſed q peẽ ẽ actiuẽ, qa pſeuerat in ſtatu peccati mortalis includẽtis in ſe diuinũ odiũ pp cõtrarietatẽ ad dilectionẽ charitatis, prohibet perſeuerantiã in ſtatu peccati mortalis ſimpliciter: quo fit ut quia ſtatibus, ſicut habitibus, nõ meremur, nec demeremur, ſed actibus: nullũ nouũ pctm̃ cõtra hoc negatiuũ præceptũ incurratur, niſi ſtatus talis de nouo acceptetur: puta ſi de nouo conſentiatur in perſeuerãtiã talis ſtatus. Scdò, de detẽtiõe actuali, q nihil aliud eſt, quã cõſenſus efficax in detẽtionẽ habitualẽ, ſeu quæ, eſt effectꝰ peccati, & ſic p̃ceptũ eſt prohibẽs actũ peccati: & cõſtat q obligat ſemper, & ad ſemp, ſicut reliqua negatiua, & ſic p̃priẽ hẽt uim & nomen p̃cepti: qm̃ præcepta propriẽ de actibus ſunt. Diſcutiendo uerò p̃ceptũ contritionis, ut mixtũ ex affirmatiuo & negatiuo, ſicut p̃ceptũ de reſtitutiõe. Inuenimꝰ, q obligat ad ſtatim habẽdã cõtritionẽ, ſicut p̃ceptũ de reſtitutiõe obligat ad ſtatim reſtituendũ. Et ratio eſt: quia ipſi hmõi actuũ dilatũ annexã habet cõtrarietatẽ ad uirtutẽ. Reſtitutio enim dilata annexã habet retẽtionẽ alieni inuito Dño, quę contrariatur iuſtitię: & ſimiliter contritio dilata annexã habet retẽtionẽ diuini odij, quę cõtrariatur charitati: Nec propterea hmõi mixta p̃cepta exorbitant a cõmuni regula p̃ceptorũ affirmatiuorũ, ſed ſequũtur eã obligãdo tñ ad tẽpus neceſſitatis: nã implicatio inhibitę cõtrarietatis ad uirtutẽ, determinat tẽpus neceſſitatis ad ſtatim: tp̃s quippẽ neceſſitatis exercendę affirmationis eſt tẽpus ad actionẽ illã urgẽs ſic q niſi fiat, incurritur pctm̃. Sicut igitur p̃ceptũ de reſtitutione pp implicitã detentionẽ alieni obligat ad ſtatim reſtituẽdũ: ita p̃ceptũ de cõtritione pp implicitã detentionẽ odij contra Deũ obligat ad ſtatim cõterendũ. Et hęc p̃culdubiò, eſt ueritas.

¶ SED exurgit difficultas. Quando peccatur cõtra hoc p̃ceptũ? Dicere enim, ut prima facie apparet, q cõtra p̃cepta affirmatiua obligantia ad ſtatim peccetur ſtatim (puta cõſummato furto, ſi nõ ſtatim fiat reſtitutio, peccatur cõtra p̃ceptũ reſtitutionis, omittẽdo ſtatim reſtituere: & ſimiliter cõſummato peccato mortali, agitur contra p̃ceptũ cõtritionis, ſi nõ ſtatim cõtritio habetur) irrationabile uidetur: quia hmõi p̃cepta obligãt ad ſingula ſtatim, & non ad Primum ſtatim tñ, ut patet ex eo, q trãſacto primo, Statim, non abſoluitur à uinculo p̃cepti, ſed remanet ſemper obligatus ad ſtatim, donec adimpleat p̃ceptum. Si ãt obligãt ad ſingula, ſtatim, ſequitur quòd infinitas peccat mortaliter, non reſtituẽdo qui furatus eſt, & nõ reſtituit ſtatim, iuxta infinitas moras temporis intermedij inter furtum & reſtitutionem, ſi tandem fit. Magis autem rationi conſentaneũ eſt, ut contra hmõi p̃cepta tunc ſolùm peccetur ex p̃teritione temporis, quando non ſolum omittitur, ſed committitur actus peccati determinantis p̃ceptum affirmatiuũ ad ſtatim.

¶ Pro cuius clariori notitia aduertẽdũ eſt, quòd tripliciter inuenitur concurrere tp̃s urgens ad exercitiũ p̃cepti affirmatiui. Primò ut actus illius menſura ſimpliciter & abſolutẽ, ſicut tẽpus diei feſti determinat p̃ceptum de audiendo Miſsã, & Quadrageſimæ ieiunij p̃ceptũ. Secundò, ut actus illius menſura ex p̃paratione ad aliũ: ſicut tempus p̃cedens ſuſceptionẽ uel adminiſtrationẽ ſacramenti determinat p̃ceptum contritionis: nõ enim tempus illud urget abſolutẽ ad cõterendũ, ſed ſi ſuſcipiẽdum, aut adminiſtrandũ eſt ſacramentum: Tertiò ut actus illiꝰ mẽſura ex cõnexione alterius actus: ſicut tẽpus ſignificatum p ly ſtatim, determinat p̃ceptũ reſtitutionis, quia actus differẽdi reſtitutionẽ hẽs annexum actum uoluntariæ detẽtionis alieni interim. Inter hæc aũt tempora dĩa una ad p̃poſitum inuenitur: quòd ſi tempus urget ad actum, ut illius menſura abſolutẽ, adueniẽte illo tẽpore, ſi omittitur actus, ita q omiſſio, ut uolũtaria priuatẽ (quia ſcilicet potuit, & ſciuit exercere actum illum, puta audire Miſſam, & nõ audiuit) incurritur pctm̃ omiſſionis contra præceptum illud. Si uerò tempus urget ad actũ, ut menſura illius ex ordine ad alterum actũ, adueniente quocunque tempore, niſi ille alter actus, propter quẽ tempus urget exerceatur, non fit contra præceptum: quantumcunq; enim aliquis ſit adminiſtraturus ſacramentum niſi adminiſtret illud, aut p̃ponat adminiſtrare illud in contritione, nũquam agit p̃pterea contra præceptũ cõtritionis: ut patet: Et ſimili modo eadem ratione quantumcunq; aliquis nõ conteratur ſtatim niſi ad hoc deueniat q cõmiſſi unius peccato incurrat detentionẽ diuini odij, nõ peccat mortaliter quãuis pſeueret i ſtatu peccati mortalis: ſicut qui nõ ſtatim reſtituit, niſi ad hoc deueniat, q cõmiſſionis pctõ incurrat detẽtionẽ alieni, nõ peccat de nouo mortaliter. Cõtra

præce-

præcepta namq; hæc de non detinendo odium Dei, vel alienũ, quum ſint negatiua, commiſſionis peccato oportet φ agatur, ac per hoc ſi propterea peccatur contra præcepta affirmatiua de reſtituendo vel conterendo, quia contra hæc negatiua agitur, non eſt omiſſio affirmatiui, niſi adſit commiſſio contra negatiuum. Et hæc abſq; omni ſcrupulo veritas amplectenda eſt.

¶ Ex his autem patet quid dicendum ſit ad motam quæſtionẽ principalẽ: patet namq; φ præceptũ contritionis non determinatur ſecũdũ ſe ad tẽpus memoriæ, ſed ad ſlatum. Et propterea niſi memoria afferat vrgentẽ cauſam ad actũ actualis deteſtationis odij Dei, nõ occurrit noua omiſſio cõtritionis, ſed antiqua perſeuerat. Nulla aũt apparat ratio, quare memoria, aut occurſus cõmiſſi peccati vt deteſtãdi, cõſtituat tunc tẽpus neceſſariæ cõmiſſionis ad detinendũ odiũ Dei magis quàm ſi nõ occurreret, niſi fortè aut ad diuinæ inſpirationis ſequelã dicatur occurſũ obligare (ſed aliud eſt præceptũ de ſequela inſpirationis diuinæ, aliud de reſtitutionis aut cõtritionis tpe) aut occurſum, ſeu memoriã tanquam appropriãs materiã conſtituere dicatur tẽpus agendi: quia tẽpus agendi eſt, qñ materia eſt præſens: ſed aliud eſt loqui de neceſſitate agendi, aliud de cõmoditate, ſeu cõgruitate agendi. Approximatio.n. ad agens liberũ, non conſtituit tẽpus neceſſitatis, ſed cõmoditatis ad agendũ, nos aũt, vt patet ex dictis, tẽpus neceſſitatis agendi, ita φ niſi agatur, nouum peccatum incurritur: quærimus. Vnde teſtor, vt recordatio peccati cõmiſſi quantũcunq; practica non obliget ad contritionem, ſicut nec in præceptis alijs concurſus materiæ obligat ad actum. Et hoc loquendo de memoria ſecundũ ſe: nã ſi ſit ſermo de memoria ſecundũ ſuum effectum, quẽ vt in pluribus habet (quia ſcilicet parit aut deteſtationẽ: aut approbationem peccati commiſſi occurrentis) ſic obligat ad deteſtationẽ: quæ tamen poteſt eſſe attritio vel contritio, ne in approbationem lapſus fiet.

AD PRIMAM autem obiectionẽ in oppoſitum dicitur φ vox dicentium, φ homo tenetur cõteri, qñ recordatur, verificatur ſecundũ id quod vt in pluribus videtur accidere: quia ſ. communiter practica memoria in nõ doléte parere approbationem vĩ. Diui aũt Tho. verba ſi exactè librentur, nõ dicunt hominẽ teneri ad contritionẽ, qñ recordatur: ſed vnũ qñ determinãt per alterum qñ. Nam dicunt, qñ peccata memoriæ occurrunt quũ in periculo mortis exiſtit, aut aliquo articulo, vbi apparet φ tẽpus memoriæ determinetur per tẽpus periculi mortis, vel per tempus alicuius articuli, &c. Nec obſtat φ apponitur ly præcipuè: qm ly præcipuè, principalitatẽ denotet periculi mortis reſpectu alterius partis diſiunctiuæ. ſ. aut alicuius articuli, &c. periculoſius enim omittitur contritio in periculo mortis: quia non reſtat locus pœnitentiæ. Vel ly præcipuè denotat principalitatem rationis obligatiuæ ad contritionem, ita φ tempus memoriæ eſt quædam ratio conterendi: ſed quæ non eſt ſufficiẽs ratio obligandi ad conterendum, ideo additur principalis ratio obligandi, dicendo quum præcipuè periculum, aut articulus, &c & redit eadem concluſio. Approbat autẽ hanc doctrinã cõmunis peccatorum attritio, qui fatentur ſibi diſplicere commiſſa peccata, & dicunt, ſuam culpam & confitentur φ ſiq; circa abſolutionem, & velleitatem habent ſtatus ſine peccato. Hi enim actus ſunt boni & diſponunt ad pœnitentiam, adeo vt Eccleſia tales confeſſiones ſuſcipiendas dicit extra de pœ. & re. quod quidem & iſti ſemper peccarẽt mortaliter, omittẽdo contritionem, ſi tẽpus memoriæ eſſet tẽpus contritionis: quum iſti actus nõ ſint ſine memoria peccatorũ. Nec obſtat, φ iſti contriti nolunt ſuſcipere abſolutionem, dicentes ſe eſſe impœnitentes: qm narrare ſe habituali voluntate eſſe perſeuerantem in ſtatu peccati, non eſt peccatum: quoniam non approbatur: ſed narratur in pœnitentia, nec proponit tunc memoria peccare, ſed narrat tunc miſeriã ſtatus ſui cum voluntate illius. Nolle autẽ abſolui, actus bonus eſt in diſpoſito tunc ad abſolutionem.

¶ Ad ſecundam obiectionem dicitur, φ etiam quando peccatum occurrit vt committendum, ſufficit non ſentire: nec tenetur homo diſſentire.

¶ Ad tertiam dicitur, φ licet nunquam ſit licitum ſtare in ſtatu peccati: non tamen de nouo ſemper peccat perſeuerans in ſtatu peccati: vt patet ex dictis. Romæ, 4. Martij. 1518.

TRACTATVS DECIMVSOCTAuus de Confeſſione, in quinque quæſtiones diuiſus.

1 *Num confeſſurus peccata ſua, id potiſſimum debeat cogitare, quid faceret ſi non eſſet præceptum confitendi, an etiam vellet confiteri, & exinde iudicare cor ſuum.*
2 *Num præſumptionis ſit confiteri omnia venialia & mortalia.*
3 *Num circumſtantia diei feſti ſit neceſſariò confitenda.*
4 *Num fides ad fructuoſam abſolutionem neceſſaria ſit.*
5 *Num ſacramentalis abſolutionis effectus ſit remiſsio culpæ.*

QVÆSTIO I.

¶ *Num confeſſurus peccata ſua, id potiſſimum debeat cogitare, quid faceret ſi non eſſet præceptum confiteri an etiam vellet confiteri. & exinde iudicare cor ſuum.*

VTRVM cõfeſſurus peccata ſua, id potiſſimũ dẽat cogitare, quid faceret ſi nõ eſſet pceptũ cõfitẽdi: an etiã vellet cõfiteri, & exinde iudicare cor ſuũ. Et vĩ φ ſic: quia niſi paratus ſit confiteri ſecluſo præcepto, iam non ex amore nouæ vitæ, ſed ex timore præcepti confiteretur.

¶ AD EVIDENTIAM huius conſiderandũ eſt, φ actuũ humanorũ eligibilium duplex eſt differentia. Quidã.n. ſecundum ſe boni ſunt: & ideo eligibiles, & diligere Deũ, benefacere proximo, & alia huiuſmodi. Quidam verò ſunt propter aliud boni, & ſimiliter pp aliud eligibiles: vt ieiunare, peregrinari, & huiuſmodi, hæc enim nullus ſanæ mentis eligeret, niſi propter aliud puta mentis eleuationem, carnis edomationem, diuinũ cultum & huiuſmodi. Actus aũt iſta de quo eſt quæſtio (ſcilicet proponere ſibi ipſi quid faceret ſi nõ eſſet præceptũ de confeſſione) conſtat φ non eſt ſub primo genere bonorum. Tum quia actus iſte ad malum & bonũ eſt ſecundũ ſe: eſt.n. via ad bonũ, ſi ad voluntatẽ bonã terminatur: & eſt via ad malum, ſi ad voluntatem malã terminatur. Tum qm actus iſte non propter ſe, ſed propter dilucidationem præparationis perſonæ exercetur ad inueniendũ, an ſit impræparatus homo ad confitendũ etiam ſecluſo præcepto. Reſtat ergo, vt ſi eſt eligibilis: ſit propter aliud eligibilis. In his aũt, quę propter aliud eligenda certè ſunt, oportet duo cõſiderare, alterũ eſt, vt conſona ſint fini bono: alterum eſt, vt cõſonent eligenti. Videmus enim medicinas, vel quia nõ conſonant morbo pellendo, vel quia proportionatæ non ſunt complexionibus infirmorũ, ſecundum rectã rõnem repelli &c. Et quidem φ actus ille, ſ. proponere ſibiipſi quid facere ſi, &c. diſſonet à diſpoſitione infirmorũ (quales credimus communiter eſſe confeſſuros peccata ſua) ex eo patere poteſt, φ actus iſte nihil aliud eſt, quàm tẽtatio periculoſa. Multi.n. ſunt caſti, qui ſi tentarentur, virginitatẽ perderent: & multi abſtinent, qui ſi tentarentur, non abſtinerent, & ſic de alijs. Non cõuenit autem infirmis periculũ: ergo actus iſte non conſonat diſpoſitioni cõfitentiũ. Quòd diſſonet etiã à fine, ſ. bono conſcientiæ ex eo patet: φ licet tentatio vtila ſit ad bonum virtutis, tñ tentari à ſeipſo diſſonantiã importat ſecundum rectã ratione: quia eſt ſeipſum exponere abſq; neceſſitate periculo peccandi. Et confirmatur hoc, tum quia imitari debemus in actibus noſtris Deũ: Deus autem neminem tentat: vt Iacobus dixit, non ergo debeo meipſum tentare. Tum quia in cæteris vitioſum eſſe cõſtat tentare ſeipſum: ergo & in hoc. Antecedens patet: quia malè faceret, quis ſi proponeret ſibi quid faceret, ſi mulierẽ in lecto, &c haberet, & ſimiliter ſi regnum mundi uno mendacio poſſet cõparare, & alijs ſimilibus conditionalibus ſeipſum tentaret. Tũ qa officiũ Diaboli eſt tentare. & huiuſmodi cõditionalibus deijcere mentẽ humanã. Amplius tentare ſe huiuſmodi conditionalibus eſt ſuperfluũ: ergo peccatũ. Antecedens probatur: quia perfecti nõ egent hac ſe tentatione diſcutere: qm ipſorum charitas eſt adeò radicata, ut dicere cũ Paulo poſſint, Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? certus ſum.n. φ neq; mors neq; uita &c. Infirmis aũt ſufficit ſi teſtimoniũ habet conſcientiæ ſuæ φ Deum ſuper oĩa eligit opere & ueritate: hæc.n. notitia humano more ſufficit hominibus ad accedendum ad ſacramenta Eccleſiæ, quãuis non in hoc iuſtificẽtur. Et hęc in cõditiõa ſint da huiuſmodi tẽtationibus cõditionalibus: quas opera Diaboli eſſe teſtatus infinita multitudo peccatorũ, quę fierent, ſi huiuſmodi cõditionales ſibi hoĩes pponerẽt in uacuis & diuerſis materiis: incidererẽt.n. in uelleitates innumeras, quæ procul dubio eſſent peccata mortalia, ut de ſe patet. Vñ laudabiliter refertur prudens cuiuſdã reſponſum ad cõditionales huiuſmodi propoſites. Scio qđ facere deberẽ, ſed neſcio qđ facerem. Optime dixit, quia neſcimus, ſi diuina nobis tunc manus adeſſet ſuper caput noſtrum.

¶ Ad ppoſita aũt cõditionalẽ ſpecialiter deſcendendo, apparet φ multò uanior eſt. Tũ qa præceptũ de cõfeſſione facienda, eſt de ſecũdo ordine diuinorũ pręceptorũ, ſ. de bono, qa pręceptũ: ac per hoc ſublato pcepto, nõ teneretur qs cõfiteri. Sũt.n. diuina præcepta duplicis ordinis. Quędam de prohibitis, quia mala, & pręceptis, quia bona: ut ſunt præcepta de dilectione Dei & dilectione proximi: hæc.n. ſunt præcepta, quia bona ſunt. Et ſimiliter de furto & falſo teſtimonio: ſunt enim hæc de prohibitis, quia mala ſunt. Alia uerò ſunt de bonis, quia præcepta: ut præceptũ de Baptiſmo, Baptiſmus.n. niſi inſtitutus eſſet, nõ eſſet de genere bonorum: & poſtqđ inſtitutus à Deo, ita quod euoq. aliud ſicut Baptiſmus, ſed ex quo inſtitutus eſt, bonus eſt. Et ſimiliter ſunt præcepta de malis, quia prohibita: ut ſunt contrarie ſacramentis.

mandis, non baptizari enim, & non cõmunicare, & huiuſmodi, nõ ſunt mala, niſi quia prohibita ſunt à Deo poſt tot tẽporum curricula, ſ. adueniẽte Chriſto: vt de ſe patet. Vnde ſi præcepta hæc ſecundi ordinis non eſſent, ſicut ſtultè, inaniter, & ſuperſtitioſè ageret, ſi quis ad baptiſmũ propter æternam ſalutẽ iret: ita ſi quis cõfiteretur, & alia quæ nũc ſunt ſacramẽta ageret. Et ſi conditionalẽ reſtringat, ꝙ ſacramẽta cõfeſſionis præſuppoſito, nullus eſſet obligatus ſub præcepto ad illud, tunc dicitur ꝙ inanis quoq; eſt illa tentatio, qd tunc faceret: nã conſentiẽs in hoc ꝙ nõ confiteretur, in nullo peccaret: quia non confiteri nõ eſt prohibitum, quia malũ, ſed malum, quia prohibitũ: & ideo ſublata prohibitione non remaneret mali ratio in nolle confiteri. Non ſolũ ergo confeſſurus peccata ſua non tenetur ad tentandũ ſe tali propoſitione, quid faceret, ſi non eſſet præceptum confeſſionis: ſed debet alienus eſſe ab hac tẽtatione, & ſi fuerit ſibi ab alio illata, prudenter ſpernat illam: vt prædictum eſt.

¶ AD obiectionẽ autẽ in oppoſitũ negatur ſequela: cũ hoc. n. ꝙ ſecluſo præcepto, non cõfiterer, ſtat, ꝙ ex quo video Deũ hoc præcipere, amo & præceptorẽ, & præceptũ, & finẽ præcepti, & amore moueor ad implendum illud. Nec hoc eget probatione: quia ex ſe clarè patet, & experiẽtia teſtat multa nos paterno præcepto impoſita ex amore implere, quæ niſi præcepta eſſent, nõ faceremus, vtpotè vel neſcientes Patris voluntatẽ, quæ per præceptũ innotuit, vel ſcientes paternã amicitiã, nõ offendi ſi illud omitteremus, vt eſſet in propoſito ſi cõfeſſio eſſet nõ ſub præcepto ſed ſub cõſilio. Falſum ergo ſignũ ad diſcuſſionẽ amoris aſſumere eſt ex hoc in ſimilibus, nõ operarer, niſi ſine præcepto: ſed & in his quæ ſunt ſecundũ ſe bona vel mala, & ideo pcepta vel prohibita, nõ eſt tali diſcuſſione ideo examinandũ: quia ſufficit homini habere cor paratũ ad implendũ diuina pcepta ex amore Dei: nõ curãdo ſi Deus nõ præcepiſſet, & alia huiuſmodi incitamenta ad malũ, plena eſt enim ſacra Scriptura, ꝙ eſt amandus, ꝙ præcepta ſunt ſeruanda: & nunquam in ea legi præceptum mandatum, aut conſultum, ſeruate præcepta Dei, ſi Deus non præcipiſſet. Auguſtæ die 8. Octobris, Anno Domini, 1580.

QVÆSTIO II.

¶ *Num præſumptionis ſit confiteri venialia, & omnia mortalia.*

QVÆRITVR Vtrum ſit præſumptionis confiteri venialia & omnia mortalia. Et videtur ꝙ ſic. Primo, quia impoſſibile eſt, vt quis omnia mortalia cognoſcat: ad impoſſibila autem nemo obligatur.

¶ Secundo: quia in primitiua Eccleſia ſolùm manifeſta mortalia confitebantur, vt patet primæ ad Cor. 5. Si quis inter vos eſt fornicator, aut auarus, aut idololatria, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Et illud ad Galat. 5. manifeſta ſunt opera carnis, &c.

¶ Tertiò, quia nulla ſunt opera nõ ita bona, quin ſint peccata dãnabilia, ſi Deus in iudiciũ intret nobiſcũ iuxta illud, Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Dñe: quia non iuſtificabitur in cõſpectu tuo omnis viuens. Itẽ, Omnis homo mẽdax: ergo, &c.

¶ Quartò, quia dum volumus omnia peccata confiteri, nihil miſericordiæ Dei relinquere volumus ignoſcendum: quia non confidere in eo, ſed in confeſſione noſtra cupimus, & ſecuri eſſe volumus nec eius timere iudicium.

¶ AD EVIDENTIAM horum, ſcito duo hic verti in dubiũ, & an oĩa mortalia, & an oĩa venialia confiteri, ſit præſumptionis. Et de primo quidẽ clarè patere poteſt, ꝙ non præſumptionis, ſed neceſſitatis ac virtutis eſt confiteri omnia ſua peccata mortalia. Nã ex ſexdecim conditionibus ad confeſſionẽ requiſitis ſecundũ cõmunem doctorum ſententiam, vna conditio neceſſaria eſt, ꝙ ſit integra quo ad peccata mortalia: nõ eſſet autẽ integra, ſi quædã mortalia eſſent confeſſa, & quædã non, eſt autẽ huius ratio: quia peccata mortalia quæcunq; ſimul in vno homine ſunt, ſic ſe habent, ꝙ ſunt cõnexa ex parte auerſionis a Deo, ita ꝙ vnũ non poteſt remitti ſine reliquis omnibus: iuxta illud Auguſt. Impiũ eſt à Deo, dimidiam ſperare veniam. Et propterea ſicut in prima pœnitentiæ parte, quę eſt contritio, neceſſarium eſt, vt omnia mortalia cõcludantur (oportet enim hominẽ cõteri de omnibus mortalibus, & nõ de aliquo tantũ) ita in ſecunda, quæ eſt confeſſio, oportet oĩa contineri mortalia: ſic. n. integrè homo ſubmittit ſe miniſtro Chriſti in confeſſione, ſicut ſubmiſit ſe integrè Deo per contritionẽ. Et ne alicui liceat ſentire contrarium, aſſero textũ rotundum de pœ. re. oĩs vtriuſq; ſexus. Vbi expreſſè præcipitur ꝙ quilibet omnia ſua peccata ſolus confiteatur proprio ſacerdoti. Et quũ ly oĩa non diſtribuat pro venialibus (vt tota Eccleſia atteſtat) reſtat vt diſtribuat ꝓ mortalibus, quæ ſunt materia neceſſaria cõfeſſionis, vt etiã ibi gloſſa dicit. Reſtringere aũt ly omnia, ad manifeſta tñ, temerarium eſt, quia ſine ratione & ſine authoritate, & contra communem ſententiam doctorum, rationiq; conſentaneũ ſit reſtrictio iſta. Imò in Concilio Floren. ſub Eugenio 4. declarata eſt iſta particula, Omnia quorum memoriam habet.

¶ De ſecundo aũt, ſ. confeſſione venialium, cogitari non poteſt ꝙ ſit actus præſumptionis: quũ clarè liqueat, ꝙ accuſare ſe in confeſſione de venialibus, eſt actus & humilitatis, & iuſtitiæ vindicatiuæ in ſeipſum ſeu pœnitentiæ. Et licet non ſit actus præceptus, eſt tñ conſultus: conſilium autem non datur de actibus præſumptuoſis, ſed de actibus virtutum, ſ. de bonis ſupererogationis. Teſtatur autem ſic eſſe communis bonorum religioſorũ conſuetudo: nam communiter de venialibus confitentur, & crebrò. magnæ autem præſumptionis eſt arguere approbatos mores tot religioſorum ac religioſarum. Laudabilis ſiquidem mos hic vltra vim ſatisfactiuam, acquiſitiuam gratiæ ex vi huius ſacramenti, habet vim conſeruatiuam hominis gratia Dei: nam qui minima negligunt, paulatim defluunt.

¶ AD PRIMAM autem obiectionẽ dr primò ꝙ Eccleſia non præcipit, ꝙ quilibet cognoſcat, ſed ꝙ cõfiteatur omnia ſua peccata mortalia, quorum memoriã habet: hoc enim conſtat non eſſe impoſſibile. Dr ſecundò negando, ꝙ ſit impoſſibile hominem oĩa mortalia cognoſcere: peccatũ quippe mortale, quũ ſit voluntarium, nõ ſecundũ primos motus, ſed ſecundũ rationẽ deliberatam, nullã habet in ſe cauſam quare ſit impoſſibile, vt cognoſcatur ab eo, qui cõmiſit illud. Si enim impoſſibile eſt, vt oĩa cognoſcantur, aut hoc eſt, quia ſunt cognoſcibilia ſupernaturalis ordinis (vt de gratia & diuinis dicitur) & hoc non: aut quia ſunt adeò minimæ entitatis, vt cognoſci nõ poſſint, & hoc nõ: tũ quia aliqua nos cognoſcere cõceditur: tũ quia non eſt quęſtio de cognitione, quid eſt, ſed de cognitione an eſt: quã ſufficit pœnitenti cognoſcere, ꝙ ipſe cõmiſit malũ actum, puta rapinã, licet neſciat diffinitiuè quid ſit rapina, tũ quia actus humani deliberati cõtra Dei legẽ non ſunt tam minimæ entitatis. Aut hoc eſt, quia ſunt in quolibet infinita peccata mortalia, & hoc eſſe falſum patet, ex eo ꝙ à primo die, quo quis habuit vſum liberali arbitrij, vſq; ad quẽcunq; diẽ ſuæ cõfeſſionis, nõ fuerunt exercitati à quocunq; infiniti actus deliberatiui: ut patet. Aut hoc eſt, quia ſunt infinita nõ ſimpliciter, ſed illi qui cõmiſit: & hoc etiã non eſſe neceſſarium ex eo patet, ꝙ multi ſunt, qui diariũ operũ ſuorum ſcribũt: ac per hoc finita ſunt eis oĩa deliberata opera ſua contra legẽ Dei. Non eſt ergo impoſſibile hominẽ cognoſcere omnia ſua peccata mortalia: nã ſic ꝙ ſciat hæc eſſe mortalia, vel in ambiguis, ꝙ ſciat ſe cõmiſiſſe tale, de quo dubiũ eſt, an ſit mortale. Et ſcientia hæc ſufficit, & requiritur ad confitendum omnia mortalia, quorũ memoriã habet: & cõmunis eſt omnibus pœnitẽtialibus bene inſtructis. Obligat enim Eccleſia ad cõfitendũ omnia peccata mortalia, quorum memoriã qs habet, facta ſecundũ humanas vires collectione omniũ ſuorũ mortalium, ſiue ſint manifeſtè mortalia, ſiue ſint ambiguè mortalia: tenetur enim oĩa confiteri certa pro certis, & ambigua pro ambiguis. Sic. n. abſq; noſtra volũtaria gloſſa, ſanè patet planus ſenſus canonis omnis vtriuſq; ſexus. ſic teſtatur communis mos pœnitentiũ atq; confeſſiones audientium: omnes enim ambigua pro ambiguis confitentur. Nec ſatisfacere credimus confeſſioni eum qui opinatur ſe conſenſiſſe in ſacrilegium, licet non ſit certus ſi non confitetur de illo conſenſu vt opinato.

¶ Ad ſecundam autem obiectionem dicitur, ꝙ ex nullo illorum textuum habetur, ꝙ in primitiua Eccleſia, ſola manifeſtè mortalia confiterentur homines: nam textus illi non loquuntur de confeſſione. vt clarè patet.

¶ Ad tertiam dicitur, ꝙ opera noſtra bona poſſunt dupliciter conſiderari. Primò, vt ex nobis ſunt: & ſic licet dicantur dãnabilia, pro quanto indigna ſunt Deo & felicitate æterna: nõ tñ ſunt damnabilia vt peccata mortalia: quia in veritate etiã, vt ex nobis ſunt, non ſunt peccata mortalia: ſed indigna diuina retributione. Et propterea dicitur, nõ intres in iudicium cum ſeruo tuo Dñe: quia nõ iuſtificabitur in cõſpectu tuo oĩs viuẽs, quantũ eſt ex ſe. Et ad hũc ſenſum multa ſimilia inuenies ſcripta. Alio modo conſiderantur opera noſtra vt ſunt ex Deo in nobis, operãte per ſuã gratiã, & deſtinãte in vitam æternã: & ſic ſunt merita ex cõdigno æternæ felicitatis. Nec ſunt dãnabilia, ſed ſunt remunerabilia etiã ſecundũ diuinã iuſtitiam, vt patet ex verbis Apoſtoli, Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ quã reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex: nõ ſolũ autẽ mihi, ſed & his, qui diligunt aduentũ eius, vbi vides ſecundũ iuſtitiã à Deo iuſto iudice reddendã coronã diligentibus ipſum Deũ. Nõ ſunt igitur ignota nobis oĩa noſtra mortalia: quia opera noſtra ſunt dãnabilia quantũ eſt ex nobis. Oportet enim inſpicere ad opera noſtra bona ſimpliciter, vt ſunt in veritate qualificata, puta à charitate & gratia informata, &c. nõ ſecundũ qd (puta vt ſunt ex nobis) quia iudicari debẽt, ſi ſunt peccata, vel nõ: quãuis ad beneficia diuinæ gratiæ, reuerentiam diuinam, gratiarum actiones, laudeſq; diuinas exercendas conſiderata, omnia noſtra ſa ſunt

ex

er nobis multum proſint: & nõ ſolũ in nobis ſed etiam in beatis cõſideratiõ hæc creaturæ utilitatem, ſeu nullitatem efficiat. Propterea enim de ſpiritibus beatis canit Eccleſia, Tremunt poteſtates. In Auguſta Vindelicorum, die 29. Septembris. 1518.

QVÆSTIO III.

Num circunſtantia diei feſti ſit neceſſariò confitenda.

QVAERITVR Vtrum circunſtantia diei feſti ſit neceſſario confitenda. Et uidetur quòd ſic. Quia circũſtãtia repugnãs ſpeciali præcepto, eſt ſpecialiter explicanda ſecundum oẽs: ſed tempus feſtiuum repugnat præcepto de obſeruatione feſti: ergo. Minor probatur, tũ autoritate Ambr. ſup illud. Lucæ. 13. Archiſynagogus indignãs, quia ſabbato curaſſet. Iea enim inquit, in ſabbato nõ hominem curare, ſed ſeruilia opera facere, id eſt peccatis grauari prohibet. Tũ authoritate S. Tho. in Secunda ſecundæ q. 122. art. 4. ad tertiũ. Magis, inquit, facit contra hoc præceptum qui peccat in die feſto, quam qui aliquod corporale opus licitum facit: affertque ad hoc autoritatem Auguſtini in lib. de Decem Chordis.

¶IN OPPOSITVM Eſt multorũ modernorum opinio, tenens circunſtantiam temporis feſtiui non eſſe neceſſario confitendam, niſi in contemptum feſti peccatum fuerit.

¶RESPONDEO. In hac q̃ſtione duæ ſunt opiniones. Vna eſt tenentium partem affirmatiuam, & hi mouẽtur ex ratione, quam tangit S. Th. ſcilicet, quia quum in feſto prohibeatur omne opus ſeruile, & peccatũ mortale ſit magis opus ſeruile, quã opus corporale (puta arare) magiſquam cõtrarietur pctm̃ mortale ſanctificationi ad quam ordinatur feſtũ, quàm opus corporale: utpote per ſe & directè excludens illam: conſequens eſt, ꝙ utriuſq; prohibitio ſub præcepto cõprehendatur. Aliorũ uero opinio oppoſitũ ſentit: & hi mouent ex eo, ꝙ ex ſolo ſenſu literali ſcd̃m Dionyſ. & Aug. põt trahi efficax argumentum. Opera autem ſeruilia prohibita in feſto ad literã ſunt opera corporalia, quibus ſerui diſtinguũtur à liberis: & nõ peccata niſi myſtice: ut S. Thom. expreſſè dicit in 3. ſenten diſtinct. 37. art. 5. quæſt. 2. ad. 2.

¶ Et quoniam hæc opinio rationabilior eſt, ideo ad eius euidentiam ſciẽdum eſt, quòd quum obſeruatio feſti ad literã partim ſit moralis & partim ceremonialis, oportet aut ex morali, aut ecclesiaſtico præcepto innaſci quicquid obligationis in ea eſt. Ex morali quidem præcepto ꝙ obligatio talis non proueniat: patet propterea quia nulla certa temporis pars eſt, quam cultui diuino exteriori naturalis ratio dedicandam cenſeat: ſolũ enim morale ſit in hoc pcepto: ꝙ aliquod tp̃s Dei cultui exteriori deputetur: non tamen ꝙ hoc uel illud tempus. Vnde quum ſingulæ partes temporis poſſint ab hac dedicatione abſolui, quandocunque peccatum committatur, nunquam tẽpus aliquod diuino dicatum cultui polluitur, aut impeditur à diuino cultu: põt ſiquidem alio tempore debitus cultus exolui. Et eadem ratio eſt de opere corporali: ſolum enim peccatum omiſſionis debiti cultus, ex præcepto morali accideret. Ex eccleſiaſtico autem mandato non prohiberi ſpecialiter peccata in die feſto, ex eo habetur, quòd eccleſia non plus prohibet, quam id quod ex literali ceremonia antiquæ legis in Sabbato prohibebatur: imò minus, ut S. Tho. placet. Ex præcepto autem hoc ad literam ceremoniale triplex erat, ſcilicet certũ tp̃s puta dies ſeptem, & certus cultus, ſcilicet memoria creationis mundi in ipſa quiete (quaſi quies ipſa eſſet profeſſio quædam diuinæ quietis à creando) & determinatio operum, à quibus ceſſandum eſſet, ſcilicet ab operibus ſeruilibus. Ex nullo autem horũ pctm̃ ſpecialiter prohiberi continetur: ſed oppoſitum potius ratione ſuaderi poteſt. Tum quia, ut allegatum fuit ad literam opera ſeruilia tantum ſunt opera, ad quæ ſeruos deputatos habemus. Tum quia ex hoc, ꝙ aliquod certum tp̃s dedicat cultui Dei exteriori, nihil aliud ſequitur prohiberi niſi id, quod repugnat tali cultui illo tempore exhibendo: & hoc aut ratione cultus, aut ratione tẽporis. Sed nec macula, nec actus peccati mortalis repugnat aliquo modo cultui exteriori exhibendo in die feſto: non ergo cadit ſub hoc ſpãli præcepto. Quòd enim macula, ei non contrarietur, patet, alioquin q̃liber in peccato mortali exiſtens, tranſgrederetur præceptũ hoc ſingulis diebus feſtiuis: quod ſuperſtitioſa adinuẽtione non eſt inducendum, cum his qui credunt contritionem eſſe in præcepto in die feſto. Tum quia finis præcepti nõ cadit ſub præcepto. Tum quia præceptum de interiori cultu Dei (quo fide ſpe & charitate colitur) ſub hoc præcepto non cadit, ſub quo cultus exterior includitur & determinatur: ſed Eccleſia uidetur interioris cultus tp̃s determinaſſe, qñ tempus ſacramenti pœnitentiæ & Euchariſtiæ decreuit. Tũ quia nec Doctorũ ſanctorũ nec Eccleſiaſtica doctrina aut cõſuetudo hoc habet: ꝙ tamen ſi eſſet præceptum de iure eſſet poſitiuo: ut ex dictis patet.

¶Quòd uerò actus moralis etiam non repugnet tali cultui: ꝓbatur ex eo, quòd ſi cultui Dei exteriori certo tẽpore ſtatuto repugnaret, peccatum mortale illo tẽpore commiſſum, hoc non eſſet quandoq; ſic, & quandoque non, ſed uniuerſaliter, ſed agte in demur, quod ſub præcepto, quo Deus quotidie colendus à clericis horis canonicis ſtatuitur, non comprehenditur prohibitio ab actu peccati mortalis quocunque tempore, ergo nec in propoſito. Vterque ſiquidem cultus exterior eſt, & eundem habet finem. Et habens aliquid morale & aliquid ceremoniale, ſcilicet certum tempus & certum cultus modum: nec minus ſacer eſt ſecundus primo, aut minus ſub præcepto cadens. Nec obſtat ſi dicatur non eſſe aliquam certam horam diei ſub præcepto taxata ad horas canonicas, ſicut totus dies feſtus deputatus eſt cultui diuino. Hoc enim nihil adimit efficaciæ proceſſui facto: cuius uis non conſiſtit in determinatione temporis actu iam pcepta, ſed poſſibili, uel ſuppoſita, ac ſi eſſet. Si enim eccleſia certas horas ſub præcepto deputaret horis canonicis exoluendis, non ꝓpterea abſtinere ab actu peccati mortalis ſub tali præcepto comprehenderetur, ſed ſatisfieret tẽporis debitas horas exoluẽdo: ſicut modo ſatiſfit intra diem deputatum dicendo, quantumcunq; alias peccetur. Vnde quum eccleſia ceremoniale legis pceptum mutando impleuerit, pro die ſeptimo Dominicum diem, & ꝓ cultu Miſſam, & quietem in memoria reſurrectionis Dominicæ determinando, & ab operibus ſeruilibus non ſic arctè conſueuerit abſtinere, conſequens eſt, quòd non indicat ſpeciali præcepto quietẽ à peccato in die feſto, ſed opere corporaliter ſeruili. Et confirmatur, quia quũ eccleſia nõ iudicet de actibus interioribus (in quibus ſolis plerunq; committitur peccatum mortale) ſat eſt ſub eius prohibitione comprehendi illorum impedimentorũ amotionẽ, quę Eccleſiaſtici fori ſunt: quia uniuerſaliter nõ ſunt niſi opera ſeruilia corporaliter. Et quãuis magis repugnet ſatisfactioni, quæ eſt finis huius præcepti peccatũ mortale quã opus corporale licitum ſecundum ſe: quia tamen ſanctitas ipſa interior, quæ finis eſt, ſub præcepto hoc non cadit, cõſequẽs ẽ, ꝙ nec excluſio ipſius, q̃ p pctm̃ mortale ſit, ſub hoc præcepto cõprehẽdatur: ſi enim affirmatio nõ præcipitur, ex ipſa non conuincitur, ꝙ eius oppoſita negatio ꝓhibeaẛ, quamuis prohiberi poſſit.

¶AD EA uerò quæ in oppoſitum obijciuntur, reſpondetur, Et ad autoritatem Amb dicitur cum San. Thoma quod ſenſum myſticum, & non literalem tangit.

¶ Ad autoritatẽ ipſius S. Tho. dicitur dupliciter. Primò, ꝙ loquitur de præcepto quoad ſuũ finẽ, qui ſub præcepto nõ cadit, & non de ipſo pcepto abſolutè: in eo enim dicit repugnare huic pcepto pctm̃ mortale, inquãtũ excludit ſanctitatẽ & applicationẽ ad diuina, quæ eſt finis præcepti. Secũdo, ꝙ loquitur de præcepto hoc indiſtinctè, ſ. & literaliter, & ſpũaliter intellecto, ut eodẽ cõtextu de operibus ſeruilibus corporaliter & ſpũaliter, doctrina tradit. Et ita cõſtat ibidẽ in reſponſione ad primũ ceſſationẽ à peccato ſub ſenſu ſpũali huius præcepti claudi: & ſic non numerari inter præcepta decalogi, ſed tm̃ ſecũdũ ſenſum literalẽ, quantum ad id qđ cõuenit de iure naturæ. Ex hoc autẽ ꝙ aliquid repugnat præcepto huic myſticè, nõ põt trahi efficax argumẽtũ, ſed rõnabilis exhortatio, ut & à peccando in feſtis abſtineatur (ne de nobis dicaẛ, Populus hic labijs me honorat cor autẽ eorũ lõgè eſt à me) & cõmiſſa cõfiteaẛ in fine cõfeſſionis perpetrata ꝓ magna uel tanta parte in diebus feſtis quatenus reprehenſi tempora ſacra reuereantur. Mediolani, die uigeſima quarta Aprilis M. D.

QVÆSTIO IIII.

¶*Num fides ad fructuoſam abſolutionem ſacramentalẽ neceſſaria ſit.*

QVAERITVR utrũ ad fructuoſam abſolutionem in ſacramento pœnitentiæ exigatur fides, qua pœnitens credat certiſſime ſe eſſe abſolutum à Deo. Videtur ꝙ ſic. Primò, quia oportet fidem habere in uerbũ Chriſti, Quodcunque ſolueris ſuper terram.

¶ Secundò, quia ſi per impoſſibile cõfeſſus nõ ſit contritus, aut ſacerdos nõ ſeriò, ſed ioco abſoluat, ſi tñ credat ſe eſſe abſolutũ uerißimè eſt abſolutus: tanta res eſt fides in uerbũ Xp̃i. Probaẛ, aſſumptũ ex eccleſiaſtica hiſtoria, quia beatus Athanaſius ludẽs cũ pueris, baptizauit eos, ſicut uideat fieri à ſacerdotibus: & baptizatos eos iudicauit beatus Alexander epiſcopus. Itẽ quidam mimus, ut placeret Imperatori, ludicro Baptiſmo eſt baptizatus.

¶ Tertiò, quia nõ ſacramẽtũ, ſed fides ſacramenti iuſtificat: ſecũdum illud Aug. Sacramẽtũ abluit, nõ quia fit, ſed quia creditur.

¶ Quartò, quia plus eſt à cõfitẽte requirẽdũ an credat ſeſe abſolui, q̃ an ſit uerè contritus: quia contritio nunquã eſt uera ſatis: quod ſi eſſet uera, nõ tñ certa, & ſi certa, non in ſatis: fides autẽ & uerbum Chriſti ſunt certiſſima uerißima, & ſufficientiſſima.

¶ Quintò, quia nõ ſolum attritus abſq; obice actualis peccati uel propoſiti, ſed etiam contritus accedens ad ſacramentũ, à gratia conſequenda eſt alienus, niſi crediderit in abſolutionẽ: q̃a ſacramenta eſſe eorũ in mortem, & damnationem etiam contrito.

¶ Sextò, quia ad ſacramentum pœnitentiæ accedit homo petens à Deo remiſſionem peccatorum: ſcriptum eſt autem, Quicquid orãtes petitis, credite q̃a accipietis: & fiet uobis. Et Iacobus dicit: Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans: ergo.

¶ IN oppoſitum eſt communis Eccleſiæ ſenſus.

¶AD

¶AD EVIDENTIAM horum ſciendũ eſt nouitatẽ ſupereroſam eſſe, ꝙ huiuſmodi fides adeò exigatur, ut plus quam contritio requirenda ſit, & dãnandi ſint oẽs, qui nolunt confidere ſeſe abſolutos, donec certi ſunt ſe ſatis contritos. Fundatur autem phantaſie iſta, primò ſuper cõmuniſſimis Scripturæ autoritatibus de fide ac ſpe. in uerbo Dei: puta, Memor eſto uerbi tui, in quo ſpẽ dediſti; & ſimilia infinita. Secundò ſup cõmunibus de efficacia ſacramentorum, ſcilicet ꝙ fides eſt, quæ in ſacris operatur. Tertiò ſuper ſpecialis Christi uerbi ad propoſitũ punctis efficacia certiſſima, Quodcunq; ſolueris ſuper terrã, &c. Ex huiuſmodi ſiquidẽ efficaciæ certificatione deducitur oportere confitentem credere ſe abſolutum, ſi ſacerdos abſoluat, ſiue erret, ſiue nõ erret, ſicut tẽ certus eſt ſe eſſe baptizatum, etſi ſacerdos erraret, ipſum baptizando. Adiũgunt, ꝙ dicendo, Quodcunque ſolueris, dedit poteſtatem: dicẽdo, Erit ſolutũ, excitauit fidem de effectu.

¶Nouam autem hanc inuentionem alienã eſſe ab eccleſiaſtica doctrina, facilè patet diſtinguendo de duplici fide, quã hic poſſumus: ſcilicet uel acquiſitã, uel infuſam. Nã ſi ſermo eſt de fide infuſa (q̃ eſt una de theologalibus uirtutibus) cuius plena eſt ſacra Scriptura, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & p quã Sãcti uicerũt regna, operati ſũt iuſtitiã, cõſtat, ꝙ illa eſt neceſſaria ad ſacramentum pœnitentiæ: quũ ipſius non niſi Chriſti fideles baptizati capaces ſunt. Sed huiuſmodi fides, licet ad ſacramenta ſe extẽdat, ut patet in Symbolo: non tñ extendit ſe ad hæc ſingularia: puta quòd hoc ſit ſacramẽtum, & ꝙ in hoc ſit effectus ſacramenti. uerbi gratia, tenemur credere unum baptiſma in remiſſionem peccatorum: ſed nõ tenemur credere, ꝙ dum iſte ſacerdos abluit Ioſeph adultũ Iudæũ, dicens, Ego baptizo te in nomine Patris & filij & Spiritus ſancti, ſit Ioſeph uerè conſecutus gratiã Dei & characterem, quia ex intentione baptizantis uel baptizati poteſt occultè fuiſſe ſimulatio talis, ꝙ nõ intenderit tale facere, quod facit Eccleſia, aut Ioſeph nõ intenderit ſuſcipere Baptiſma, ut tẽporibus noſtris de facto cõtigiſſe ſibi quidam Iudæus coram me cõfeſſus eſt, & hæc quo ad characterẽ. Quo ad gratiã uerò, quię poteſt eſſe, quòd Ioſeph cum propoſito deliberato fornicationẽ cõmittendi Baptiſma ſuſceperit, ac per hoc gratię Dei obicem poſuerit. Similiter poſſet dari exemplum de Eucheriſtia: quãuis enim teneamur ex fide credere in hoſtia, ritè cõſecrata, eſſe uerum corpus Christi, non tamen ad fidem infuſam ſpectat credere, an iſte Hoſtię ſit ritè cõſecrata: tũ ꝓpter intentionem miniſtri, tum etiam ꝓpter incertitudinem materiæ, & ſimiles particulares defectus humanos. Ratio autem uniuerſalis, quare ſub fide infuſa nõ cadunt huiuſmodi particularia, eſt quia fidei infuſæ (utpote diuinæ ueritatis innixæ) nõ põt ſubeſſe falſũ. eſt enim non minus circa uerum, quàm quæcũq; ſcientia acquiſita, quæ non niſi uerorum eſt. Eſſet aũt aliq̃ circa falſum, ſi extenderet ſe ad hæc particularia, ut patet ex infinitis ſimilibus, quæ poſſunt afferri in medium. Non ſpectat igitur ad fidẽ infuſam credere abſolutionis effectum in hoc particulari, puta in meipſo, ſed ad fidẽ ipſam infuſam pertinet credere abſolutionem ab eccleſiaſtico miniſtro ritè factã, efficacẽ eſſe, & in ſuſcipiẽte dignè gratiam operari. Hac ſiquidem fide nullus poteſt errare, ſed credẽdo effectum in me, uel in illo determinatè, poſſum errare: quia põt adeſſe impedimentũ aliquod ex parte mei ſeu illius. Sicut in alijs ſacramentis credimus & uerbo Dei & ſacramẽtis: & ſpecialiter efficaciam certiſſimam illius uerbi, Quodcunque ſolueris ſuper terram in ſubiecto diſpoſito: ſed non habemus infuſã fidem, quid in me effectum ſortiatur, ꝙ ego ſim ſubiectũ diſpoſitũ: quię põt in me inueniri impedimentũ ignotum. Ex quo aũt non debet ſubeſſe falſum fidei (quæ non niſi uerorum certiſſimorum eſt) excitatur, imò certificatur fides infuſa per illud uerbum. Erit ſolutũ in cælis, de effectu abſolutionis in ſubiecto diſpoſito, & non in me, qui fortè non ſum diſpoſitus: & ſic fides eſſet falſi. Erronea igitur inuenit opinio dicta de fide infuſa intellecta: quia ſequitur, quòd infuſę fidei poſſet ſubeſſe falſum.

¶Si autẽ dicta opinio intelligatur de fide acquiſita, erronea quoque inuenitur: nã licet acquiſita fides circa huiuſmodi particularia uerſetur (tali nanq; fide credimus hanc Hoſtiã ritè conſecratã eſſe, & hunc ritè baptizatũ, & ſimilia) ſed hæc fides nõ eſt illa qua in uerbo Chriſti confidimus, q̃ in ſacramentis operatur, qua credimus efficax eſſe Christi uerbum, Quodcunq; ſolueris ſup terrã, & reliqua, quę fidei ſunt Chriſtianę. Et propterea ex illis autoritatibus, quæ de fide infuſa loquuntur, nõ pt acquiſita fides cõcludi: nec poteſt fides iſta de obiecto (ſcilicet me eſſe abſolutũ etiã p abſolutionẽ in effectu coram Deo) eſſe certa infallibiliter: quia quilibet eſt dubius in hac uita: ſecundum cõmunem legẽ neſcit, an ſit in gratia Dei. Nec aliquis eſt qui certus ſit ſe eſſe ſufficienter diſpoſitũ p gratiã Dei, quæ p abſolutionẽ conceditur: iuxta illud Iob. 10. Et ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea. Amplius, fides iſta põt eſſe in ſchiſmatico uel hæretico alias bene confitente: eſſet igitur iſte uerè abſolutus, ſi etiã ſacerdos ipſum abſolueret, & cõſequẽter iſte ſimul eſſet in gratia Dei (quia uerè abſolutus corã Deo) & in peccato mortali, q̃a hæreticus, uel ſchiſmaticus: quod eſt impoſſibile. Amplius, fides iſta eſt, qua quantum credis, tantũ habes, cum fides iſta ſit opus humanũ (quia iſta eſt acquiſita) conſequẽs eſt, ut in opere ſuæ fidei cõfidentia ſuę pœnitentię cõſiſteret: qđ eſt alienum à Chriſtiana ueritate. Amplius, Quum nec ex ſacra Scriptura, ſacris canonibus, eccleſiæ traditione, ſacriſq; doctoribus, diſpoſitionis iſtius neceſſitas in ſacramento pœnitentiæ habeatur, & rationi aduerſetur, non uidetur præſumptione, aut ignorantia iſta excuſari.

¶AD OBIECTIONES infinitas de fide, ut reſpondeas, habeto præ oculis hãc diſtinctionẽ, ſcilicet uel ex parte ſacramentorũ, uel ex parte ſuſcipiẽtis. Et dico, ꝙ fides certiſſima eſt, & eſſe debet etiam de effectu ſacramenti particulari in me, quantum eſt ex parte ſacramenti: ſed ex parte mei ſuſcipiẽtis licitũ eſt dubitare de illius effectu in me. Et hoc eſt quod Eccleſię docet dũ in orationibus poſt cõmunionẽ petit ſacerdos, ꝙ ſuſceptũ ſacramentũ nõ ſit ad reatus pœnã, nõ ad iudicium, &c. Conſequẽter etiam docet omnẽ quantumcunque credentẽ poſt confeſſionẽ & abſolutionem dicere, Domine non ſum dignus, &c. & nõ aduertere ad diſtinctionẽ hãc quæ eſt, ut puto, ſã dictę nouitatis.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem dicitur, quòd in uerbo Dei & Chriſti ſufficiens fides habetur, quum quis credit omnes articulos fidei. nec fides infuſa, qua credimus in Deum, &c. eſt da effectu horum uerborum in me, ut dictum eſt.

¶Ad ſecundã dicitur, ꝙ peccata argumentum ſecundũ nõ cauſam, ut cauſam, quo ad ſacramentum Baptiſmi. Nã non ideò illi fuerũt uerè baptizati, quia credebãt ſe baptizatos, imò credebãt fortè nihil recipere de gratia: ſed ideo Baptiſmus iocosè factus eſt uerè Baptiſmus, quia intentio iocoſa nõ ad Baptiſmũ, ſed ad exercitiũ Baptiſmi refert. Simile eſt. n. delectãdi cã Baptizare & Baptizari, ſicut ſi auaritię cã quis baptizaret, aut baptizaretur: utrobiq; enim eſt uerũ Baptiſma: quię delectatio & auaritia nõ Baptiſmi: ſed ꝙ ille exerceat, uel ſuſcipiat Baptiſmũ, cã eſt. Secus aũt eſſet, ſi intentio iocandi ad Baptiſmũ referretur, ſic ꝙ nõ Baptizare, ſed ſimilitudinẽ Baptiſmi exercere, aut ſuſcipere, intenderet ioci, aut auaritię gratia: tũc enim nullũ eſſet Baptiſma. Qđ aut aſſumit, ꝙ nõ cõtritus ſi abſoluitur credẽs ſe abſolui, eſt uerè abſolutus, niſi ſit ita contritus, ꝙ ſaltẽ uirtute clauiũ de attrito ſcdm quoſdã fiat cõtritus: impoſſibile eſt. Nã ex eo ꝙ ponit incõtritus, & uirtute clauiũ non factus de attrito cõtritus, oportet ꝙ ex ſua fide acquiſita ſit iuſtificatus, quod eſt erroneũ: aut ꝙ ſimul ſit incõtritus & abſolutus apud Deum, qđ eſt impoſſibile.

¶Ad tertiã dr̃, ꝙ ſacramentũ abluit. nõ quia fit, hoc eſt non ſecũdum ſubſtantiam facti: ſed quia creditur, hoc eſt ſecundum uirtutẽ creditã in eo, & nõ quia creditur à ſuſcipiente, effectus ſuus in eo certiſſimè ab hoc. Et nota ꝙ nõ dixit, quia credit miniſter aut ſuſcipiẽs, ſed impersonaliter, quia creditur, hoc eſt ꝓpter rẽ creditã: nã niſi intendat quis facere quod facit eccleſia, non baptizaret. In hoc autẽ quòd ẽ imitari in illo actu eccleſiã, includitur res credita: quã uis nec a ſuſcipiẽte, nec à baptizãte: ut patet, ſi fidelis baptizaret infantẽ aut adultum, dicentem, Valeat quantũ ualere poteſt.

¶Ad quartã dr̃, ꝙ aſſumptũ non ſolum falſum, ſed & præſumptuoſum eſt ualde, cõtra uniuerſalis eccleſiæ ritũ: cõtritio. n. eſt ſumma neceſſaria. Iſta aũt fides acquiſitæ de effectu ſacramenti in ſeipſa eſt impoſſibilis: qa ſemp eſt, & debet eſſe ambigua, nec eſt requirẽda à cõfitẽte: qui niſi crederet ſe abſolutũ, abſolutioni, ſe nõ ſubmitteret. Nec obſtat, ꝙ cõtritio ſit incerta: ſufficit. n. Deus ipſe, ut cũ noſtra hac incertitudine accedam⁹ ad ſacra. Qđ aũt dicit, ꝙ nũ quã eſt uera, ſatis falſum eſt: ut patet in multis eſt uera & ſufficiẽti cõtritione cõfitentibus, quãuis incerta eis. Et quũ ſubdit, ꝙ fides Chriſti eſt uetiſſima & certiſſime & ſufficientiſſima, reſpondet ꝙ talis eſt de reb⁹ ſubiectis fidei infuſæ, ſed nõ de ipertinentibus ad ipſam, ut ſunt ex parte noſtri ſingulares ſingulorũ effectus ſacrorum. De his enim nec certa, nec incerta eſt fides infuſæ; quia nõ eſt eorũ: eſt enim fides infuſa de gratia per ſacramenta certiſſimè conferende ſuſcipiẽtibus dignè illa ſ ut in Concilio Florẽt. ſub Eugenio IIII. determinatum eſt. Et ex Apoſtolo aſſumptũ eſt, dicere, Qui manducat, & bibit indignè, iudiciũ ſibi mãducat, & bibit. Vbi & Apoſtolus, ſecũdum quid ſeparare ſe homo debeat dignũ uel indignũ, promittit dicens, probet autẽ ſeipſum homo; & ſic de pane illo edat. Vbi ex ſubiunctũ, ꝙ ſi noſmetipſos iudicaremus, non utiq; à Domino iudicaremus, patet quod probare ſeipſum eſt, ſeipſum iudicare cõtra ſe uindictã exercere: quod uocatur contritio communi uſu Eccleſiæ & doctorũ: & ꝓpterea falſum ac temerarium eſſe conſtat, ꝙ plus eſt à pœnitente requirendũ ſi habeat credulitatẽ de effectu in ſe futuro ſacramẽti, q̃ de illius cõtritione: ꝓbare enim ſeipſum (quod eſt conteri) iuſſit Apoſtolus, iubet eccleſia, exigunt omnes communiter confeſſores. Credere autem ſe pœnitentem omnino effectum habiturum nouatorum eſt dogma.

¶Ad quintam dicitur, ꝙ duntaxat, quæ ibi tanguntur primũ, ꝙ attritus non ponẽs obicem, non conſequitur gratiã abſolutionis,

qui

niſi credat (vt iam patet ex dictis) ſoluitariè dr, apponendo nouellũ, & impertinẽs accidẽs pro diſpoſitione neceſſaria ad gratia Dei per abſolutionem ſacramentalẽ. Secundũ aũt, ꝙ contrito in damnationẽ ſunt ſacraméta, niſi credat ſe abſolui, nõ eſt rñſione, ſed correctione dignũ: qm̃ iacim pœnitentiæ ab Eccleſia ſufficienter traditum per confeſſionẽ, contritionẽ & ſatisfactionẽ, damnabile cõſtituit ſine quarto, ſcilicet certa fide effectus in ſuſcipiente: Hoc enim eſt nouam Eccleſiam conſtruere.

¶ Ad ſextũ de oratione dr primò, ꝙ tõ digreditur ad accidẽtia, quæ ſunt extra eſſentiã ſacti: oratio.n. cõſtat ꝙ à ſacramentis diſtinguitur, imò ponitur ſub ſatiſfactione, quæ eſt tertia pars ſacramenti pœnitentiæ. Veruntamen de õone ipſa etiã dicendũ eſt, ꝙ fides de effectu orationis dupliciter haberi poteſt. primò ex parte ipſius diuinæ miſericordiæ, gratiæ, & potentiæ, prouidẽtiæ, promiſſionis, &c. & ſic fides debet eſſe in oratione abſq; hæſitatione aliqua. Alio modo ex parte eius, qui orat, vel pro quo oratur: & ſic niſi piè qñq; dubitaret de effectu petito, pleruncq; fides inueniretur falſa, vt patet in Paulo orãte, qui abſq; hæſitatione credẽdo, ꝙ acciperet id qđ peteret, iuxta Dñi doctrinã, Rogauit ter, vt ſtimulus carnis à ſe diſcederet, & nõ eſt conſecutus effectum petitũ: vt patet 2. ad Cor. 12. Hic.n. patet qđ fides, ꝙ accipiamus quicquid petimus, non refertur ad rem petitam accipiendã ſimpliciter & abſolutè, ſed quantũ eſt ex parte diuinæ miſericordiæ, &c. alioquin eſſet qñq; falſa, & Pauli fides fuiſſet falſa: poteſt enim aliunde ex aliqua ex parte noſtri ratione fieri, vt illud non accipiamus. Vnde Saluator de hac fide docẽs præmittit, habẽte fidẽ Dei, & ſubdit, Amẽ dico vobis, &c. oſtendens per hoc, ꝙ firmitas noſtræ fidei de effectibus particularibus debet eſſe de illis, quantum eſt ex parte Dei & non ex parte noſtri. In Auguſta Vindelicorum 26. Septembris. 1518.

QVÆSTIO V.

¶ *Num ſacramentalis abſolutionis effectus ſit remiſſio peccatorum.*

QVÆRITVR Vtrum ſacramentalis abſolutionis effectus ſit remiſſio culpæ. Et videtur ꝙ non. Primò, quia ſolius Dei eſt remittere culpam: vt omnis Scriptura & Eccleſia fatetur.

¶ Secũdò, qa culpa eſt remiſſa à Deo proponẽti cõfiteri antequã pœnitẽs à ſacerdote abſoluatur, iuxta illud, Dixi, Cõfitebor aduerſum me iniuſtitiã meã, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.

¶ IN OPPOSITVM Eſt, ꝙ ſacramenta nouæ legis conferunt gratiam, ſecundum communem Eccleſiæ doctrinam.

¶ AD EVIDENTIAM huius quæſtionis, ſcito antiquã eſſe hanc quæſtionẽ: & in 18. diſtin. 4. ſenten. tractari. Vbi quia obſcuræ ſatis ſũt authoritates antiquorũ doctorũ applicatæ ad hoc, Magiſter ſent. cõcludit ſacerdotẽ euãgelicũ abſoluere, hoc eſt declarare abſolutũ à Deo, & ad Eccleſiæ cõmunionẽ admittere. Nouiſſima aũt quædã opinio addit ſuper hoc effectum pacem animi: qm̃ ante abſolutionẽ inquieta eſt anima de remiſſione ſuorum peccatorũ, accepta autem abſolutione cum fide, ꝙ verè abſoluatur, fit ſecura anima de remiſſione peccatorum percepta, & in pace quieſcit, tantũq; ſit fides de gratia præſenti miniſterio ſacerdotis, ꝙ peccatum maneret, niſi remiſſum crederet: non enim ſufficit remiſſio peccati & gratiæ donatio, ſed oportet etiam credere eſſe remiſſum.

¶ Verũm ſi dñi uerba diligẽtius perſpecta fuerint quum poteſtatẽ ſacramentalẽ dedit, aliter ſentiendũ eſt, nõ.n. dixit Quorũ declarauerítis remiſſa peccata, ſed dixit, Quorũ remiſeritis peccata: & ſimiliter dixit, Quodcunq; ſolueritis. neq; dixit, Remittuntur eis, aut ſolutũ erit, quo ad Eccleſiã: ſed ſolutũ erit, in cœlis, & remittũtur eis, ſimpliciter & abſolutè. Ideo ſi uerba Dñi ſunt uera in ſenſu proprio, conuincunt Eccleſiæ miniſtros habere poteſtatẽ remittendi peccata authoritate Chriſti. par.n. rõ eſt, ꝙ uerba hæc Dñi ad ſacm pœnitentiæ ſpectãtia in proprio ſenſu uerificẽtur, & ꝙ uerba eiuſdem ad ſacm Euchariſtiæ pertinentia (ſcilicet hoc eſt corpus meum) in proprio ſenſu uerificentur. Nulla n. eſt ratio quare iſta in proprio ſenſu uera eſſe fateamur, & illa à proprio ſenſu aliena faciamus: præſertim quum maius miraculũ ſit, ꝙ de pane fiat corpus Chriſti miniſterio ſacerdotis. Vnde ſi uerba Euchariſtiæ à ſacerdote prolata, ut uera ſint cõpulerunt ut fateamur hoc, id eſt cõtentũ ſub hac ſpecie, eſt corpus meum, ſ. Chriſti: non minus cõpellunt ad uerificandum hæc Dñi uerba, (Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & Quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutũ & in cœlis) in ſenſu proprio, credere ꝙ ſacerdotis miniſterio remittuntur peccata, abſoluuntur peccatores à culpis ſuis. Nec.n. minus operatorius eſſe debet ſermo Chriſti per os ſacerdotis, dicentis, Abſoluo te à peccatis, quàm eiuſdem Chriſti ſermo per os ſacerdotis dicentis, Hoc eſt corpus meum, uterq; igitur operatorius eſt eius, ꝙ ſignificat ſeruatis ſeruandis, ſ. concurrente ex parte miniſtri authoritate (nõ.n. quilibet hõ, ſed ſacerdos ordinariã uel delegatã authoritatẽ habẽs eſt miniſter ſacramentalis abſolutionis) & ex parte pœnitentis debita diſpoſitione, ut ſ. ſit abſolutione dignus. Alioquin extremus rediret error à Hierodianis: ut pro noſtro arbitrio damnare innocẽtes & abſoluere noxios poſſemus, ſicut etiã in ſacramento altaris non quãcunque materiã ſed panis tritici tm̃, conſecrari per illa uerba, non diaconi, ſed ſacerdotis miniſterio prolata cõceſſum credimus. In cuius ſignum Dñs quũ daret poteſtatẽ remittendi, retinendiq; peccata, præmiſit, Accipite Spiritũ ſanctum, ſubiungendo, Quorum remiſeritis peccata, &c. tanquã diceret, Spiritu ſancto dirigente, Quorũ remiſeritis peccata, remittũtur eis, & nõ ſpiritu ueſtro inſtigante. Mouet & dirigit procoldubio Spiritus ſanctus ad abſoluendum uel ligandũ, quum ſeruatis undiq; ſeruãdis miniſter Chriſti abſoluit, uel ligat. Credendũ eſt igitur & confitendũ, ꝙ effectus ſacramentalis abſolutionis ritè factæ (ſcilicet à debito miniſtro, debita forma, ſupra diſpoſitã materiam, ſcilicet peccatorẽ confitentẽ dignũ abſolutione) eſt peccatorũ remiſſio, quã authoritatiuè quidẽ ſolus Deus facit: miniſterialiter autem miniſter ipſe Chriſti ſacramento mediãte efficit. Sic enim ad literã impletur illud, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: non ꝙ prius Eccleſia remittat, quàm Deus, tanquã Deus Eccleſiæ iudicium ſequatur. Nõ.n. dicit, Quorũ remiſeritis peccata, remittẽtur eis, in futuro: ſed remittuntur in præſenti: ad denotandum, ꝙ ipſa per miniſtrum remiſſio eſt una atq; eadem cum remiſſione, quã facit Deus, Illam quippe unã & eandem remiſſionem peccati, quam ſacerdos miniſterialiter facit, & efficit Deus authoritatiuè: ſicut eandem conuerſionem panis in corpus Chriſti, quã ſermo Chriſti per os ſacerdotis operatur, efficit Deus authoritatiuè. Et licet olim dubia fuerit hæc quæſtio, hodie tñ determinata eſt in Concilio Florent. ſub Eugenio 4. Vbi dr, Effectus huius ſacramenti eſt abſolutio à peccatis. Abſolutio, inquit, nõ declaratio, non pax. Et rurſus, effectus ſacramenti huius, dixit, non effectus ſolius Dei. Et hinc patet, ꝙ ſacerdos abſoluendo ſeruatis ſeruandis, & in ueritate abſoluit à peccatis, & per uiã ſequelæ declaret pœnitentem abſolutum, & certificat (humana tñ coniectura) peccatorem de peccatorũ remiſſione. Remanet n. ſemper ſecundum cõmunem legẽ peccator ambiguus de conſecuta ad Deũ remiſſione: quia ſemper reſtat ambiguum nobis, an ex uel cum infuſa charitate ſacramentum ſuſceperit pœnitentiæ. Quocirca nouiſſima opinio relata, non opinio, ſed error eſt: pro quanto efficaciã adimit ſacramento pœnitentiæ ſine credulitate effectus in ſeipſo, & nulli cõferri ueniam remittente ſacerdote dicit, Niſi credat ſibi remitti: & qđ intolerabilius eſt, nec intelligibile, manere, ſ. peccatum etiã remiſſione facta, & gratia donata, niſi credat pœnitens peccatum remiſſum. Indigna nempe ſunt hæc non ſolũm eruditorum, ſed quorumlibet Chriſtianorum auribus. Et quo ad illorũ impugnationem ſeruandum eſt illud Philoſophi, Quolibet proferente contraria, ſollicitum eſſe, ſtultum eſt. Conſtat n. Baptiſmum remittere peccata abſq; tali ſuſcipientis credulitate: ut patet in infantibus. Conſtat omnes fere tempore Domini referros ſemper dubios de diuina in ſe gratia, & pœnitentiæ & Euchariſtiæ ſacramenta ſuſcipere, & ſic ambiguos perſeuerare. Imò & hoc ſacri doctores laudant: & eius oppoſitum præſumptioni communiter adſcribitur, aut ignorantiæ.

¶ AD PRIMAM ergo obiectionem dicitur, ꝙ diuerſus remittendi modus omnes huiuſmodi authoritates manifeſtat. Solus enim Deus peccata remittit authoritatiuè: cum quo ſtat, ꝙ miniſter euangelicus authoritate à Deo conceſſa, peccata remittat miniſterialiter, mediante Chriſti ſacramento ad hoc ab ipſo Chriſto inſtituto.

¶ Ad ſecundã dicitur, ꝙ ſacramentalis abſolutio dicitur operari remiſſionẽ peccatorum dupliciter, uel in uoto, uel in executione. Nã qui ante confeſſionẽ remiſſionẽ conſequitur, ex ſacramentali abſolutione in uoto conſequitur (iuxta illud, Dixi, confitebor, & tu remiſiſti) proculdubio mediãte cõfeſſione, ad quã tendens, Dixi, Confitebor: alioquin nõ oportuiſſet dicere, Dixi, confitebor: ſed ſat fuiſſet dicere, Dixi aduerſum me iniuſtitiam meam Dño. Etſi quidem ante abſolutionem conſequitur pœnitentes remiſſionem peccatorum, per ſequentem abſolutionem augetur gratia remiſſiua peccatorum: ſi verò nõ prius conſequutus eſt vt oram, conſequitur per abſolutionem, ſi tñ (vt dictum eſt) dignus abſolutione tũc eſt. Nec hæc ex proprio arbitrio dicimus, ſed ab vniuerſa Eccleſia accipimus, cõfitente vnũ Baptiſma in remiſſionem peccatorũ: per omnia ſimiliter intelligendo, ut diximus, ſ. ꝙ Baptiſma in executione remittit peccata in illo, in quo inuenit peccata non remiſſa ex Baptiſmo in uoto, & dignè ad Baptiſmum accedit: in quo autem remiſſa ex ſeipſo in uoto inuenit, gratiam auget. Hæc enim uarietas nõ ex defectu ſacramentorum, ſed ex uaria diſpoſitione participantium ſacramenta prouenit. Auguſtæ, die primo Octobris, 1518.

T. ARC.

TRACTATVS DECIMVSNONVS, de excommunicatione, cuius eſt vnica.

QVÆSTIO I.

¶ *Vtrum excõmunicatio priuet a participatione interiori fidelium.*

VTRVM excõicatio priuet à participatione interiori fidelium. Et videtur ꝙ non. Primò quia excommunicatio non tollit plus quàm Eccleſiaſtica authoritas iuriſdictionis poteſt cõferre: eſt enim excõmunicatio actus poteſtatis, non ordinis, ſed iuriſdictionis: quã non dedit Chriſtus maiorem in auferendo, quàm in concedendo, quum ipſe ſit magis pronus ad inferendum bona quàm mala. Sed Eccleſiaſtica huiuſmodi poteſtas non poteſt dare fidem, ſpem, & charitatem, per quas quilibet fidelis participat interius aliorum fidelium bona: ergo non poteſt tollere huiuſmodi participationem interiorem.

¶ Secundò, quia excõmunicatio cõiter ſe habet ad iuſtam & iniuſtam: eſt.n. vtraq; efficax ad ligandum: quia, vt Grego. dicit, & habetur 11.q.3. ſententia Paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta, eſt timenda. ſed excommunicatio iniuſta non priuat excõicatũ cõmunicatione interiori, ſed ſolum exteriori: ergo excommunicatio ſimpliciter non priuat niſi externa cõione fidelium. Et confirmatur: quia in ſacra Scriptura nunquam inuenitur excõmunicatio, niſi pro priuatione ab externis actibus, ſeu cũ ſola extrinſeca pœna, vt patet diſcurrẽti per epiſtolas Ioannis & Pauli, in quibus nihil aliud inuenitur prohibitum niſi extrinſeca communio: nam quum tradebantur Satanæ, ſolùm extrinſecè vexabantur, vt patet ex eo, quod ibi dicitur, Vt ſpiritus ſaluus fiat, primæ ad Corinth. 5. Non niſi voluntariè ergo dicitur, ꝙ excommunicatio priuet ſpiritualibus ſuffragijs Eccleſiæ.

¶ IN OPPOSITVM eſt Magiſter ſent. in 8. diſtin. 4. quem communiter doctores in hoc ſequi videntur.

¶ Ad euidentiã quæſt. huius ſciendum eſt, ꝙ oportet extremum vtrunq; vitare, ne in errorem incidamus. Tria ſiquidẽ inueniũtur in cõione fidelium, quatenus fideles ſunt. Vnum eſt cõmunio extrinſeca in ſimul orãdo, vt fit cõueniendo in eccleſia ad Miſſarum, aliorumq; diuinorũ officiorum ſolennia: & hoc eſt vnũ extremũ. Aliud eſt Sanctorũ communio, quæ fit per charitatem vnientẽ Chriſti membra ſecundum fidem formatam capiti Chriſto, & reliquis Chriſti mẽbris ſimilibus: & hoc eſt alterum extremum. Tertium eſt cõmunio fidelium ſecundũ cõmunia ſuffragia, quę in Eccleſia ex inſtitutione Eccleſiæ fiunt, vt patet in orationibus & Miſſis: & hoc eſt medium. Dupliciter ergo contingit in propoſito errare, vel dicẽdo ꝙ excõicatio auferr ſolam intrinſecam cõionem, vel dicendo ꝙ excõicatio tollit directè oẽm cõionem, vtrunq;.n. eſt falſum: vt patet. Veritas autẽ eſt, ꝙ excommunicatio tollit extrinſecam & intrinſecam quo ad cõmunia ſuffragia cõmunionem fidelium, & ſupponit ablatam communionẽ Sanctorum per charitatẽ. Pro quorum intellectu (quia de extrema cõmunione non eſt dubium) videnda eſt primò differentia inter dictas duas cõiones internas: & monſtrandum eſt deinde, ꝙ altera earum per excõicationem aufertur. Cõmunio fidelium quum conſiſtat in conferendo & recipiendo, oportet ꝙ interna etiam cõmunio conſtat in collationibus & receptionibus. Et collatio quidẽ fit meritis, orationibus, atq; ſuffragijs apud Deũ adiuuantibus & intercedentibus pro alijs. Receptio autẽ fit ſuſcipiendo ex aliorũ ope, vel gratiã, vel gratiæ augmentũ, vel protectionẽ diuinæ aſſiſtentię à malis pręſeruantis, vel ad bonum promouentis, & huiuſmodi. Verum collationes horum ſpiritualium auxiliorum ex duplici oriuntur cauſa, nam qñq; oriuntur ex charitate immediatè: vt quũ in charitate cõſtitutus ex priuata intentione orat, operatur, affligitq; ſe pro alio, & impetrat illi vel gratiã, vel gratiæ augmentum, vel adiutoriũ contra tentationes, & huiuſmodi. Vel ex charitate mediante inſtitutione, vel actione eccleſię, vt quũ ex Miſſis diuiniſq; officijs aliquis adiuuatur ad bonum operandum, vel ad malũ vitandũ: hæc enim ex charitate, ſancta matre Eccleſia inſtitutæ ſunt, & pro cõmuni eccleſiæ bono ordinata: & pro ſingulis eius mẽbris agit ea, iuxta ſingulorum fidem deuotionemq;, offerentiũ. Et ad hoc collationũ genus, ſpectat ſacramẽtorũ collatio, quæ Chriſti fidelibus diſpẽſantur: quia actione eccleſiaſtica conferuntur. Quocirca inter cõionem internam ſecundum charitatem immediatè & cõmunionem internã mediante eccleſiæ inſtitutione, ſeu actione, ex parte receptorum non eſt differentia ſecundũ ſubſtantiam: ſed ſecundũ magis & minus, niſi quo ad gratias ſacramentales: quia oĩa illa ſpiritualia dona, quæ ego poſſum recipere ex vna cõmunione, poſſum recipere ex alia, & ecõtra: excepta (vt dictũ eſt) ſacramentali gratia, vt puta charactere in ſacramento confirmationis, & ſimiliter in ſacramẽto ordinis; hæc.n. nõ põt quis accipere ex cõione ſolius charitatis: ſed oportet interuenire cõionem ſecundũ Eccleſiaſticã ſacramenti actualem ſuſceptionẽ. Communio ſiquidem in ſacramentis in voto tñ, ſtat infra limites cõionis charitatis: ſed communio in ſacramentis ſecundũ rem, ad cõionem actionis eccleſiaſticæ ſpectat. Et hinc patet, ꝙ recepta differunt ſecundũ magis & minus: quia conſtat, ꝙ maior gratia habetur, quum ſacramenta actualiter ſumuntur, quàm cum in voto tñ. Ex parte autẽ collationis inuenitur magna differentia ſecundum ſubſtantiam, quia interna cõmunio charitatis immediatè, in meritis, orationibus, ſuffragijſq; priuatis cõſiſtit. Cõmunio autem charitatis ad intima penetrans mediãte eccleſiæ actione, ſeu inſtitutione in meritis, orationibus, ſuffragijſq; cõibus (hoc eſt in ipſius Eccleſię & ſacramentis & ſacramentalibus) vt in actionibus conſiſtit. Orat.n. eccleſia, ſuffragatur, meretur, ſacramenta dat & ſacramentalia, ex charitate proculdubio: & his efficit apud Deũ, vt non ſolùm eccleſia, ſed ſinguli fideles bonũ gratiæ, aut augumentum protectionem & reliqua bona habeamus, niſi obicem ponamus. Ad primam cõionem ſpectat illud, Particeps ego ſum omniũ timentium te, ad vtranq; ſimul ſpectat articulus fidei, ſcilicet Sanctorum cõionem, quia ad illum ſpectat cõmunio in ſacramentis. Prima cõmunio non eſt propter niſi exiſtentis in charitate. ſecunda autẽ ad Chriſtianos etiã in peccato mortali exiſtentes ſe extendit: nam & pro peccatoribus eccleſia orat (& frequenter exauditur) etiam pro externis, ex hoc ꝙ miſſas celebramus pro conuerſione peccatorum. Hæc autem dicta ſunt adeò nota, vt nulla egeant probatione: quoniam ex ſitu Eccleſiæ apparet eorum veritas.

¶ His autem præmiſſis manifeſtũ eſt, ꝙ excõicatio: quia extra eccleſiæ communionẽ ponit, ab actionibus, in quibus eccleſiaſticæ charitatis cõmunio conſiſtit vt actionibus, ſeparat: & conſequẽter à receptionibus, quæ ex illis actionibus proueniũt, ſegregat. Et quia inter hæc multa ſunt interiora bona aĩæ: cõſequẽs eſt, ut excõicatio à cõione multorum interiorũ bonorũ ſeparet excõicatum. Quod autem excõicatio extra Eccleſiæ cõionem ponat, quo ad actionem eccleſiæ (ex qua cætera pẽdent) manifeſtatur ex eo, ꝙ Eccleſia non orat pro excõicatis. Conſtat.n. ꝙ nõ licet celebrare pro excõmunicatis: imò, vt Bernardus dicit, uide quàm mala ſit excõmunicatio, ꝙ in Paraſceue Eccleſia pro Iudæis & Paganis orat, ſed nõ pro excõmunicatis. Probatur q; hoc radicaliter ex euangelica doctrina: conſtat enim ꝙ eccleſia nõ orat ſecundum communem legem niſi pro fratribus noſtris: ſed excõmunicati non ſunt noſtri fratres: ergo, &c. Minor patet ex eo, ꝙ Saluator noſter Mat. 18. (ubi excommunicandi authoritatem eccleſiæ dedit) dicit de excommunicato, Sit tibi ſicut ethnicus.i. Gentilis. Vbi manifeſtè apparet, ꝙ excõicatio ex fratre facit nobis ſicut Gentilem: unde Aug. dicit: Noli illum iam reputare in numero fratrum tuorum: ergo. Amplius, Si excommunicatus extra eccleſiã ponitur quo ad exteriora tñ, ſequitur ꝙ excõmunicatio nõ egeret authoritate Chriſti: quia quilibet princeps, quælibet ciuitas, quælibet cõmunitas poteſt extra ſuã cõionem ponere. Conſtat autẽ Chriſti authoritate excommunicationẽ fieri, Mat. 18. ubi ſubiungit, Amẽ dico uobis, quæcunq; alligaueritis ſuper terrã (gloſ. uinculo anathematis) ubi Chryſoſ. dicit, Vide qualiter duplicibus colligauit neceſſitatibus: & pœna, hic eſt, ſcilicet proiectione ab eccleſia, ſit tibi ſicut ethnicus: & ſupplicio futuro, ꝙ eſt eſſe ligatũ ĩ cęlo. Amplius, eccleſia extra ſeipſã excõicatũ ejiciẽdo, ab oĩbus his ſeparat, q̃ ſuis mẽbris cõfert: ſed ipſa eccleſia ſua inſtitutione & actione cõfert mẽbris ſuis cõmunes orationes, ſuffragia, & huiuſmodi: ergo hæc tollit excõicando, & ad hæc admittit reconciliando. Maior patet ex eo, ꝙ excõicatio eſt ſuprema pœna Eccleſiæ: nõ eſſet autẽ ſuprema, ſi nõ tolleret totum qđ eccleſia dedit, quia adhuc maior ſupereſſet pœna, ſi adhuc reſtaret ſeparandus excõicatus ab his, quæ dedit & dat cõtinuè ipſa, ſuis mẽbris. Minor probatur. qa Eccleſia inſtituit Miſſas nõ ſolũ pro eccleſia in cõmuni, ſed pro ſingulis: ut patet in canone Miſſæ. ubi dicitur, pro eccleſia tua ſancta catholica, quo ad primum: & oĩbus orthodoxis, atq; catholicæ fidei cultoribus, quo ad ſecundum. Inſtituit etiam in Memento pro aliquibus ſingularibus orari, inſtituit horas canonicas & orationes pro fidelibus: ut patet. Hæc oĩa eſſe ſuffragia & ab eccleſia & in perſona eccleſiæ quis dubitat, non eget ratione, ſed ſenſu. Et ſic patet excõicatum eſſe alienum ab actionibus oĩbus, quibus eccleſia communicat ſuis fidelibus. Et patet cõſequenter alienum quoq; eſſe à fructu illarũ actionũ: hoc.n. manifeſtè ſequitur. Et quia fructus actionum illarũ ſunt adiuuare ad gratiã, uel gratiæ augmentũ, ad bene operandũ, ad declinãdũ à malo ad reſiſtẽdũ diabolo, &c. ideo patet ꝙ à multis internis bonis excõicatio ſeparet. Et confirmatur authoritate Aug. de uerbis Apoſtoli, ſermo. 68. Oĩs Chriſtianus qui à ſacerdotibus excõicatur, Satanæ traditur. Quõ? quia ſcilicet extra eccleſiã diabolus eſt, ſicut in eccleſia Chriſtus: ac per hoc quaſi diabolo traditur, qui ab eccleſiaſtica cõmunione remouetur. Vbi

habes

habes q̃d extra Eccleſiam intelligit Aug. non Eccleſiam materialem, non extrinſecam cõmunionem, ſed extra Chriſtum. Replicando autem dicit, quaſi Diabolo traditur: quia nõ traditur Diabolo poſſidendus, ſed corripiendus. Ad idem eſt authoritas Hiero. Quorum dimiſeritis peccata, &c. id eſt, quibus Eccleſiam interdixeritis, niſi reconciliati per ſatisfactionem fuerint, ipſis ianua regni cæleſtis clauſa erit. Et habentur 11. q. 3. ambę authoritates. Ex quibus patet ꝙ excommunicatio ab internibis bonis excludit (quæ regni cæleſtis ianuam aperiunt) pro quanto priuat excommunicatum à communibus Eccleſiæ ſuffragijs: per quæ interna bona à diuina miſericordia ſuauiter omnia diſponente ad nos deſcendunt.

¶ AD OBIECTIONEM ergo primam in oppoſitũ dr̃, ꝙ licet omnia ſuffragia ex charitate prodeant, non tñ omnia eodem modo à charitate ordinata procedunt. Sed quædam procedunt immediatè per ſolas priuatas inſctiones ſeu actiones fideliũ: & horum cõmunio ſpectat ad charitatem: & iſta non tolluntur directè per excõicationem, ſed pręſuppoſitiuè tolluntur per eam, quia excõicatio non incurritur abſq; mortali peccato tollente charitatem & conſequenter cõmunionem iſtam. Quędam autem ſuffragia procedũt ex charitate per Eccleſiæ actionem, vt ſunt cõmunia ſuffragia, quæ in perſona Eccleſiæ fiunt: & horum communio ſpectat ad fides omnes ab Eccleſia non præciſos: ſunt enim hæc communia fidelibus omnibus etiã exiſtentibus in peccato mortali, vt probatum eſt. Et hæc eſt differentia inter hominem fidelem exiſtentem in mortali peccato abſq; excõmunicatione, vel cũ excommunicatione ꝙ non excommunicatus adiuuatur à pia matre cõmunibus Eccleſiæ ſuffragiis: excommunicatus autem non adiuuatur per illa, ſed ſibiipſi relinquitur vt gentilis, iuxta dñi præceptum: non tñ omnino deſerit illos mater Eccleſia: q̃a requirit illos, vt reſipiſcant: nec ſalutem eorũ ſicut nec Paganorum negligit, vt Aug. vbi ſuprà ſubiungit. Et ad hanc ſolicitudinem vltra perſonale onus ſpectat, ꝙ Eccleſia obligat clericum excõmunicatum ad horas canonicas, ſicut & omnes excommunicatos ad ieiunium ab Eccleſia inſtitutum. conceditur igitur ꝙ excommunicatio nõ niſi præſuppoſitiuè tollit communionem charitatis,: ſed cum hoc ſtat, ꝙ directè tollit communionem ſuffragiorum communiũ Eccleſiæ: ac per hoc internorum bonorum, quæ ſunt illorũ ſuffragiorum fructus: quia iſta non ſpectant ad communionem charitatis immediatè: de qua ſola dictum eſt, Particeps ego ſum omnium timentium te: quamuis hæc verba verius intelligenga ſint in perſona veri membri Eccleſiæ non præciſi ab ea: hic enim verè dicit, Particeps ego ſum, &c. quia omnium ſimpliciter eſt particeps. Ad ſecundam dicitur, ꝙ propriè loquendo excommunicatio iniuſta quo ad ipſam, (puta pro crimine,) non eſt excommunicatio ſimpliciter & abſolutè, ſed ſecũdum quid tñ, hoc eſt in foro iudiciali. Et ꝙ non ſit ſimpliciter excommunicatio, patet ex illa vniuerſali, Iniuſtum iudicium non eſt iudicium: excommunicatio enim quoddam iudicium eſt. Et manifeſtatur facilè: quia excommunicatio actus iudicis eſt, actus autem iudicis eſt ius dicere: conſtat autem, ꝙ dicere iniuſtum nõ eſt dicere ius. Et ſimiliter excommunicare eſt ius tale dicere, iniuſta autem excommunicatio eſt iniuſtum tale dicere: non igitur eſt excommunicatio, ſi iniuſta eſt, ſecundum ſubſtantiam excommunicatio. Secus autem eſt de iniuſta ex parte motiui, puta, quia ille poteſt excommunicari ex ſuo crimine, ſed tñ ego non moueor niſi ex odio ad excommunicandum. Hæc enim excommunicatio eſt iniuſta ſecũdum ſe quamuis ſit iniuſta ex parte motiui: & ideo eſt verè excommunicatio, & omnes excõmunicationis effectus ſecum fert. Sed excommunicatio ſecundum ſe iniuſta, non fert ſecum excõmunicationis effectus, niſi in foro exteriori: non eſt enim ſic excommunicatus priuatus ſuffragiis Eccleſiæ ſecundum veritatẽ: quia non eſt verè excommunicatus in cęlo: quia nõ eſt Eccleſiæ non auditor, ac per hoc non ſicut ethnicus. Vnde Aug. de verbis Dñi Matth. 18. cœpiſti habere fratrem tuum tanquam publicanum, ligas illum in terra, ſed vt iuſtè alliges, vide: nam iniuſta vincula diſrumpit iuſtitia. Parere tñ excommunicationi debet, ab extrinſeca communione ſe abſtinendo: quia in foro extrinſeco ligat. Et hoc eſt q̃d Gregorius docet, dicens ꝙ ſententia paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta eſt timenda. Secus autem (vt communiter dicitur, & bene,) eſſet, ſi ſententia eſſet nulla, hoc eſt inualida etiam in foro exteriori: ita ꝙ inter excommunicationem iniuſtam, & nullam nõ eſt differentia, quia illa excommunicatio ſit, & iſta nõ, (neutra enim eſt excommunicatio abſolutè) ſed quia illa eſt excommunicatio in foro exteriori, hæc autem in nullo foro: & ideo nulla dicitur. Et eſt q̃ſi continet errorem intolerabilem vel in facto, puta ſi excommunicatur quis quia non tenet cõcubinam, vel in iure, vt ſit excõmunicetur poſt legitimam appellationem ab eodẽ, & huiuſmodi: ut habes in gloſſa dicti c. Non ergo communiter ſe habet excõmunicatio ad excommunicationem iuſtam & iniuſtã: ſed ly iniuſta eſt cõditio diminuens rationem excommunicationis: ſicut homo non ſe habet cõiter ad hominem uerum & pictum. Et propterea nõ eſt de natura excõicationis iudicandum, ſecundũ ꝙ ſaluatur iniuſta: ſed ſimpliciter & abſolutè, prout eſt in ſua integra rõne & efficacia quam ſolũ ſignificat excõicatio, propriè & formaliter loquendo, q̃m actus eſt iudicis dicentis eius. Ad confirmationem dicitur, ꝙ ex ſacra Scriptura habetur excommunicatum priuatum eſſe ſpiritualibus bonis & regno cęlorum, Matth 18. Ex eo enim, ꝙ Eccleſiæ ſit ut Gentilis, priuatur Eccleſiæ ſuffragiis: ſicut Gentilis expers eorum eſt. ex eo autem ꝙ ligatus eſt in cęlo, priuatur bonis ſoluentibus uincula cęleſtia. Habetur quoq; idem ex ipſa forma excommunicationis: nam ea, quæ extrà fiunt ab Eccleſia ſunt ſigna eorum quæ ſunt intus, ſi error non interuenit. Et propterea ex hoc ipſo, ꝙ Eccleſia ab eccleſiaſtica cõmunione exterius ſeparat hominem excommunicando, ſignificat illum ab interna communione Eccleſiæ ſeparari. In cuius ſignum in primitiua Eccleſia etiam ſenſibiliter poteſtati dæmonum excommunicati tradebantur, quaſi à Chriſto exciſi. Nec eſt uerum ꝙ in primitiua Eccleſia ſola externa pœna excommunicati mulctabantur: ſed ultra internas addebantur externæ pœnæ à Diabolo: ſicut ultra interna bona in primitiua Eccleſia boni uiſibiliter uiſitabãtur à Spiritu ſancto, Loquẽtes linguis, &c. Nec obſtat quod dicitur, Vt ſpiritus ſaluus fiat: q̃m hoc ſpectat ad finem. conſtat autem ꝙ excommunicatio priuat etiam ſuffragiis Eccleſiæ, & relinquit hominẽ ſibiipſi, ut reſipiſcat, ut ſpiritus ſaluus fiat: eſt enim uelut medicina quædam in cap. quum medicinalis. de excom. lib. 6. Auguſtæ, die 29. Octobris 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS DE Iniunctis pœnitentijs, vnica quæſtione contentus.

QVÆSTIO

¶ *Num pœnitentia iniuncta a confeſſore ſi non impleatur in hac vita, exoluenda ſit in alia.*

QVÆRITVR Vtrum pœnitentia ſecundum canones impoſita à cõfeſſore, ſi non impleatur in hac uita, exoluenda ſit in alia uita. Et uidetur ꝙ non: quia nec canones pœnitentiales, nec ſententiæ hominis intelliguntur imponi, niſi in hac uita, ut patet diſcurrendo. Et confirmatur, quia mortui ſunt extra territorium humani iuris: conſtat autẽ impunè poſſe non parere extra territoriũ ius dicenti.

¶ In oppoſitum enim eſt communis Eccleſiæ ſenſus.

¶ AD EVIDENTIAM Huius ſciendũ eſt, ꝙ pœna ritè impoſita, quæ in hac quæſtione nuncupatur pœna canonica duo in ſe continet. Alterũ eſt id q̃d pro culpæ ſatisfactione debetur: q̃m niſi pœnitens remaneret debitor ad ſatisfaciẽdum diuinæ iuſtitiæ nulla deberet ei pœna imponi. Claues enim Eccleſiæ ſicut non ſoluunt in ueritate niſi dignos abſolutione, ita non ligant ſecundũ rei ueritatem niſi alligatione dignos: ſi. n. & non aliter confeſſor exhibet ſe Chriſti miniſtrũ, utendo claue poteſtatis. Vnde ad diſcernendum dignos ab indignis, data eſt ei altera clauis, ſ. authoritas diſcretiuæ. Alterũ eſt id q̃d cõfeſſor apponit, ꝙ ſe habet ad primum ſicut determinatũ ad indeterminatum, & ſicut qualitas ad ſubſtantiã, ſeu accidẽtale ad ſubſtantiale. Nam ad ſatisfactionẽ pro peccato, ſubſtantialiter exigitur, ꝙ pœna ſufficiẽter exoluatur: an autẽ tali, uel tali pœna ſatisfactio fieri debeat pro indeterminato habetur donec à Deo uel homine determinetur: puta ꝙ ieiunet, peregrinetur, & huiuſmodi. Et q̃m poſſunt etiã hæ determinationes mutari (vt patet quum impoſita pœnitẽtia commutatur, & ſubſtantiale debitũ ſatisfactionis, quod erat quaſi ueſtitũ priori qualitate pœnitentiæ induit ex cõmutatione nouã qualitatem: puta, ſi prius erat ſub forma orationis, & poſtea mutatur in formã eleemoſynæ) ideo ut accidentale ad ſubſtantiale, & ut determinatio ad determinabile ſe habet q̃d apponitur à confeſſore ad id, q̃d pro peccati ſatisfactione exoluendũ reſtat. Importat ergo canonica pęna, non ſolas qualitates appoſitas ab homine ſecundũ canones, nec ſolam ſuppoſitam pœnam peccato debitam: ſed utrunq;. Ita ꝙ inter pœnam debitam pro ſatisfactione peccati ſimpliciter & abſolutè & pœnam canonicam, hæc eſt differentia, ꝙ illa primo modo ſignificatur nuda: ſecundo autem, hoc eſt per pęnam canonicam, ſignificatur ueſtita per determinationes à cõfeſſore canonicè appoſitas.

Pœna canonica pęnitẽtibus iniungenda.

¶ Quocirca ad oppoſitã quæſtionem reſpõdendũ cũ diſtinctione eſt, ut uterq; extremus error uitetur. Nã ſi dicatur, ꝙ pœnitens nõ remanet poſt hanc uitã obligatus, errabunt multi inferẽtes ex hoc ꝙ mors abſoluit omnes à pœnis debitis pro peccatis, dũmodo hic fuerint impoſitæ à confeſſoribus & acceptatæ, quãuis non exoluerint omnes: hoc. n. clarè cõſtat eſſe erroneũ. Et rurſus ſi dicatur, ꝙ pœnitens remanet obligatus poſt hanc

vtram errabunt fortè aliqui, ſumẽtes ex hoc alterum extremũ, ſcilicet, quod mortui tenentur ad ieiunia, peregrinationes, &c. quod eſt ridiculum.

¶ Dicatur ergo ſecundũ diſtinctionem iam dictam & probatã, q́ pœna canonica non remanet exoluenda quantum ad qualitatem ab homine appoſitam, & ex hoc ſequitur, q́ non tenẽtur ad ieiunia, & alia huius vitæ opera mortui. Remanet autem quo ad ſubſtantialem pœnã: & ideo ſequitur, q́ poſt mortem tenentur exoluere quod hic non ſoluerunt. Ratio autẽ quare remanet quo ad ſubſtantiale: eſt quia ſatisfactio ſubſtantialis erat debita ex ipſo peccato, ſecluſa impoſitione canonis & ſacerdotis: & nunq̃ fuit ſoluta in hac vita. Ex hoc.n. conuincitur primo, quod aut nunquã exoluerent: & ſic peccatũ remaneret abſq; ſatiſfactione (quod eſt impoſſibile in his q ſaluantur) aut q́ exoluerent poſt hanc vitã: quod eſt veriſſimum, & à catholica Eccleſia confeſſum. Conuincitur ſecundo, q́ non eſt eadem ratio de remanſione poſt hanc vitam pœnitentiæ ſacramentalis quo ad ſubſtantiale, & de alijs pœnis, vel operationibus impoſitis à iure humano, vel ab homine: puta q́ dicamus horas canonicas, q́ ieiunemus in Quadrageſima & huiuſmodi. Manifeſta ſiquidem eſt diuerſitatis ratio, ex hoc q́ pœnitentia ſacramentalis claudit in ſe pœnam debitam ſimpliciter pro ſatiſfactione peccati, ratione cuius remanet: quia pœna ſimpliciter debita peccato, nõ hic tantùm, ſed aut hic, aut in futuro exoluenda eſt, ſi in patriã cœleſtem ingreſſus patebit. pœnæ autem & opera alia ſolummodo præſentis vitæ exercitationes debitas continent: & ideo cum vita præſenti totaliter ſpirant.

¶ ET PER hoc patet reſpõſio tã ad primam obiectionem, quàm ad ſecundam: vtraq; enim loquitur de vinculo canonũ. quo ad id, quod ex ſolo humano vinculo pendet. Pœnitentiã autem ſacramentalem remanere conſtat non ex canonis vinculo, ſed ex eo q́ ipſa clauditur pœna ſimpliciter peccato debita hic, aut in futuro, tam hominis, quàm canonis arbitrio ſecluſo. Auguſtæ, die 30 Septembris. 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS PRIMVS de Sigillo Confeſſionis, vnica quæſtione contentus.

QVAESTIO.

¶ Num confeſſor teneatur occultam ſeruare deliberationem confitentis ſe omnino occiſurum regem, aut Pontificem ſummum.

QVÆRITVR Vtrum confeſſor teneatur occultam ſeruare deliberationem confitentis ſe omnino occiſurũ Regem, aut Pontificem ſummum.

¶ Videtur enim q́ non. Tũ quia confitens non habet contritionem, aut attritionẽ de tali deliberatione, & conſequenter non eſt occultanda à ſacerdote, ſicut nec à Deo occultatur. Tum quia peccatum cadens ſub ſigillo cõfeſſionis eſt commiſſum, non cõmittendum: cũ confeſſio non ſit de futuris. Sed homicidium eſt futurum: igitur licitum eſt reuelare, vt caueat.

¶ IN OPPOSITVM Autem eſt authoritas Theologorum in 4. diſt. 21. ibi enim communiter tenẽt, q́ in nullo caſu etiam infectionis hæreſis licet reuelare peccatum in confeſſione detectum: vt patet in S. Tho. Sco. & Petro de Palude.

¶ HÆC Quæſtio mota eſt occaſionaliter quidẽ propter quendam reuerendiſſimum dñm Cardinalem, qui hoc percontatus iuſſit, vt ſcriberem, complectiuè autem propter opinionem Panormit. in c. omnis vtriuſq; ſexus. de pœn. & remiſ. Vnde duo facienda ſunt. Primò fundabitur illius opinio. Secundo confutabitur, oſtendendo quid tenendum: & ſic ſatisfiet obiectis.

¶ QVO AD Primũ, Panormit. ex quibuſdã Innocẽtij verbis in eodẽ c. motus, dixit, quod confeſſor põt reuelare ne eueniat ũn malum: dixitq; hoc tenere Innocentiũ: fundatq; ſe ſuper rationibus in principio adductis. Sed vt melius veritas eluceſcat, fundatur opinio iſta ſic iuxta verba Innocentij. Illa ſunt cadẽtia ſub ſigillo cõfeſſionis, quæ à pœnitente, in quãtũ pœnitẽs eſt, dicũtur. Sed obſtinatio ſua ad occidendũ, non dicitur ab eo inquantum eſt pœnitens: quia implicat eſſe obſtinatũ & pœnitentẽ reſpectu eiuſdem: ergo. Præterea, ex parte peccati, & idẽ redit, illa ſunt cadẽtia ſub ſigillo cõfeſſionis: quæ reuelantur, vt occultabilia ſacramento cõfeſſionis. Sed obſtinatio ad futurũ homicidium non reuelatur, vt occultabilis per ſacrum: quia implicat proponere, vt abſoluibile, & pertinax. ergo. Et ſimiliter põt fundari ex parte confeſſionis. Quia ſ. ad illa tñ ſe extẽdit ſigillum, ad quæ ſe extendit miniſterium confeſſionis actu vel potentia: ſed ad obſtinationem nullo modo ſe extendit: ergo. Hæc de primo.

¶ QVO AD Secundũ. Iſta opinio triplicitet errat, primò à veritate: ex triplici enim capite oſtenditur, talẽ obſtinationem ſub ſigillo cadere cõfeſſionis. Primò, quia eiuſdẽ rationis eſt cõfiteri peccatũ vt abſoluẽdum, & confiteri impedimentum prohibens abſolutionẽ, vt patet ex eo, q́ ad eundẽ iudicẽ & in eodẽ foro ſpectat noſſe vtrunq;, quid abſoluendũ ſit, & an adſit impedimentũ aliquod, alioquin nõ poſſet niſi caſualiter rectè abſoluere. Sed obſtinatio in peccato, reuelatur & cognoſcitur vt impedimẽtũ prohibẽs abſolutionẽ: ergo eiuſdẽ rõnis fori & iudicis ſunt: ſed cõſtat peccatũ reuelari à pœnitẽte miniſtro Dei: ergo & obſtinationẽ. Et per hoc patet defectus fundamenti opinionis aduerſæ, q̃ñ pœnitens in quantũ pœniteat nõ ſolùm dicit ea, quorũ pœnitet, ſed impedimenta veræ pœnitentiæ, & ſic dicit ſe obſtinatũ. Et ſimiliter nõ ſolũ quod proponitur vt occultabile per abſolutionẽ, ſed quod apponitur vt impedimentũ abſolutionis, infra ordinẽ occultabiliũ clauditur. Et ſimiliter ad miniſteriũ confeſſionis pertinet nõ ſolũ abſoluere, ſed impedimẽta abſolutionis cognoſcere. Secundò, quia ſermones, circũſtantia, & vniuerſaliter quicquid dictũ pandit hoc peccatũ cõmiſſum & cõfeſſum huius perſonæ, cadit ſub ſigillo cõfeſſionis. Sed manifeſtare homicidiũ ab hoc cõmittendũ, pandit peccatũ iã cõmiſſum, ſ. voluntatẽ, qua deliberauit ſe homicidiũ cõmiſſurũ: ergo cadit ſub ſigillo cõfeſſionis. Et ex hoc ruit ſecunda rõ in principio adducta ex Panor. Nõ.n. vidit, q́ in confeſſione illius obſtinationis reuelãtur duo cõnexa, ſ. cõmiſſum, propoſitũ, & committendum factum: & q́ ſimiliter in reuelatione quã faceret confeſſor, nõ ſolũ reuelaret cõmittendũ factũ, ſed cõmiſſum propoſitũ. Tertiò, quia ſi obſtinatio huiuſmodi poſſet reuelari, ergo quantũ eſt ex natura facti, nulla obſtinatio de mortali caderet ſub ſigillo confeſſionis: & tunc ergo non eſſet reus violati ſigilli cõfeſſionis, quicũq; reuelaret aliquẽ obſtinatũ in odio, in luxuria, in ſuperbia, &c. quæ ſunt manifeſtè cõtra cõmunẽ Eccleſiæ doctrinam: ergo. Et propterea S. Tho. vbi ſupra hanc opinionẽ erroneã reputauit in reſponſione ad primum.

¶ Errat ſecundò à cõi Theologorũ doctrina in quarto vbi ſupra, vbi etiã ſi aliquis obſtinatus in hæreſi cũ periculo infectionis aliorũ cõfiteretur, occultãdus de neceſſitate ſacri dr. Et ratio eſt: quia cõfeſſio immũda nihilominus cõfeſſio eſt ſacralis, ſicut & Baptiſmus immundus verũ ſacrum eſt. Et tantò deteſtabilior eſt error ille, quãtò materia hæc theologalis nõ canonica eſt, niſi per accidẽs quia canoni inſerta: ſicut etiã materia de Trinitate. Errat tertiò ab ipſo Innocentio, cui hanc imponit opinionẽ: vt enim ex plana verborum Innocentij lectione apparet duæ ibi diſtinctiones ponuntur: altera de cõfeſſione, altera de fine confitentis. De confeſſione quidẽ: quia primò ponitur confeſſio ſacramentalis: ſecũdò cõfeſſio per modũ ſecreti, ſ. Dico tibi hoc in pœnitẽtia ſeu in cõfeſſione. De fine autẽ, quia aut propter partẽ pœnitentiæ ſuſcipiendã, & orationum ſuffragia & conſilia animæ ſuæ: aut propter auxiliũ, vel conſiliũ nõ animæ, ſed ad alia. Et dicit ibidem Innocentius de confeſſione primo modo propter finem ſpiritualem, q́ confeſſor tenetur occultare, & q́ non placet ſibi reſponſio dicentium, quòd non reuelantur vt miniſtro. Deinde addit de confeſſione ſecundo modo propter finem ſecularem & dicit q́ tenetur manifeſtare nõ obſtante confeſſione. Ex quibus apparet, q́ oppoſitum concludit eius, quod Panormitanus ſomniauit. Nec prima ratio in principio adducta de incontritione aliquid valet. Quia (vt patet ex dictis) & ſi theſis q́ manifeſtetur vt impedimentum contritionis, & confeſſio immunda verè ſacramentalis confeſſio eſt, &c. Vnde in ſimplex confeſſor errat à ſumma Angelica in hoc paſſu: quia neſciens quid diceret, ſcripſit ſibi placere opinionem Panormitani Romæ die 13. Septembris 1504.

TRACTATVS VIGESIMVS SECVNDVS de Pollutione ex auditione Confeſſionis proueniente, vnica Quæſtione contentus.

QVÆSTIO.

¶ Num confeſſor cognoſcens ex his quæ audit in confeſſione, ſe quãdoque in ſeipſo emiſſionem ſeminis ſibi diſplicentem, peccet mortaliter audiendo, vel proſequendo tales confeſſiones.

QVÆRITVR Vtrum confeſſor cognoſcens ex his quæ audit in confeſſione, ſequi in ſeipſo emiſſionẽ ſeminis ſibi diſplicentẽ, peccet mortaliter audiẽdo, vel proſequẽdo tales confeſſiones. Et videtur q́ ſic. Primo, quia omnis voluntaria ſeminatio extra matrimonium eſt peccatũ mortale: ſed hæc eſt huiuſmodi: ergo. Probatur minor, quia in poteſtate iſtius ſtat auferre cauſam pollutionis talis: voluntaria enim eſt auditio talium, vt patet.

¶ Secũdò, Quia ſicut tentatio carnis ex his proueniens, nõ excuſatur à peccato veniali (dicente Aug. q́ nonnullum peccatũ eſt cum caro concupiſcit aduerſus ſpiritum) ita ſeminatio ex eiſdem proueniens non excuſatur à mortali: eſt enim huiuſmodi ſeminatio ſecundum ſe mortalis, ſicut tentatio venialis.

¶ PRÆTEREA, Si excuſaretur à peccato mortali, hoc eſſet

quia

quia ſic eſſet uoluntaria cauſa, q nõ eſſet uoluntarius effectus. Sed hoc eſt impoſſibile in cauſis, ad quas naturaliter ſequit̃ effectus, & ſequela eſt cognita: quicunq; enim vult antecedẽs, uult conſequens neceſſariũ naturali neceſſitate & cognitũ: quãuis di uerſimode, quia antecedens directè conſequens uerò indirectè.

¶ IN OPPOSITVM uidetur & eſt multorũ opinio, quia ex retractione confeſſoris ab huiuſmodi, ſequeretur ſcãdalum cum pluribus incõuenientibus: puta quòd bonus confeſſor nõ poſſet uacare ſaluti animarum: imò quòd curatus, qui tenet̃ ad audiendas confeſſiones, teneretur omittere curam ouium: & quandoque (puta in Paſcha) eſſet perplexus audiendo, uel omittendo, propter præceptum, quo alligatur pœnitens, &c.

¶ AD EVIDENTIAM huius dubitationis, primò manu ducendus eſt intellectus ad concluſionem. Deinde inducta reſpõſio ratione firmanda eſt. Et ſic demum ſatisfiet obiectis.

¶ QVOAD Primum ſcito, q aliquid eſt dupliciter uoluntarium. Primò in ſeipſo: cum ſcilicet aliquis uult illud facere, puta dormire. Alio modo in ſua cauſa, puta cum aliquis uult bene comedere & bibere, quæ ſunt cauſa ſomni: quamuis nõ hoc uelit ut dormiat. Voluntarium autem tãtum in cauſa, nõ refert quo ad bonitatem uel malitiã moralem, an in ſomno, an in uigilia fiat: ex quo enim ſecundum cauſam tantum hẽt rationem uoluntarij, in ea quoq; tñ oportet habere rationẽ boni uel mali moralis: & ſi in cauſa tantum conſiſtit moralitas, cætera erunt per accidens & conſequẽter per accidens erit utrum in ſomno, uel in uigilia effectus applicatur. Ex hoc autẽ ſequitur q quũ pollutio eſt uoluntaria in ſua cauſa tantum, non refert utrũ pollutio ſequatur in uigilia, uel ſomno, ac per hoc, ſi talis pollutio in ſomno non eſſet pctm̃ mortale, nec auferret uirginitatem: ſi ẽt eueniat in uigilia non auferat uirginitatem, nec erit mortale peccatum. Cum autem in quæſtione propoſita ſeminatio nõ ſit uoluntaria ſecundum ſe ipſam, ſed in ſua tantum cauſa, idẽ eſt iudiciũ de tali pollutione, ſi cognoſcitur quòd ſequitur ſtatim & uigilando, & ſi cognoſcatur, quòd ſequeretur nocte ſequenti dormiendo. Ad hoc ergo quæſtio omnis uenit, quòd ſi talis pollutio in ſomno nõ eſſet peccatum mortale, nec in uigilia, & ſi in uigilia, quòd & in ſomno. Nec obſtat hic ſi dicatur q hoc non ſequitur, quia in ſomno homo nõ poteſt peccare, quia hoc non eſt uerum niſi de peccato uoluntario ſecundũ ſeipſum, & quo ad actum electionis ſeu imperij: quia ſcilicet non poteſt tunc aliud imperare uel eligere. Peccatum autem uolũtariũ in cã & in ſeipſo, poteſt homo committere in ſomno ut frequenter. Mulier enim quæ ideo obdormit, ut à cõſanguineo quaſi neſcia opprimatur, inceſtus rea eſt & uirginitatẽ utrãq; perdit, ſi ab eo dormiens cognoſcitur: electus eſt enim tũc ſomnus, ut medium cõueniens ad perpetrandum peccatum. Nec minus reus eſt utens ſeipſo dormiente ad peccandum, quàm utens miniſtri alicuius opera ad explendum homicidium, quod contingit cõpleri dormiente eo qui præcepit. Pari igitur, imò eadem exiſtente rõne boni, uel mali in ſomno uel uigilia in propoſito: cùm conſtet ex S. Tho. in 4 ſent. di. 9 q pollutio in ſomnis accidens, cum ſecundum ſe non eſt uoluntaria, ſecundum cauſam cõſiderãda iudicandaq; eſt, & quòd pollutio prouenięs in ſomno ex cogitatione diſputatoris, uel prædicatoris de materia uenerea nõ eſt peccatũ, prouenięs uero ex cogitatione tali, & delectatione abſq; conſenſu eſt peccatum ueniale: ſequitur quòd ſi pollutio ſecundum ſe non uoluntaria in uigilia ex eiſdem contingat cauſis, eodem quoq; modo, aut non ſit peccatum, aut ſit ueniale. Nec obſtat, ſi dicatur, quòd ſequela futura in ſomno, aut neſcitur, aut non conſideratur: ſequela autem, quæ tunc eſt, in uigilia, & ſcitur & conſideratur. Quoniam ſequela in ſomnis ſciri poteſt: tum quia naturalis cauſa eſt, ut in pluribus, multiplicata enim imaginatio uenereorum, naturalis eſt cauſa ſeminationis, ut experientia teſtatur: tũ propriè naturę cognitione, tũ quia ſi ſciret aliquis ſequelam futuram in ſomnis, non propterea peccaret. Et idem eſt iudicium de conſideratione: poteſt enim quis cõſiderare hoc actualiter: & ſi conſideraret, nõ propterea peccaret. Nõ enim eſt quare talis prædicator, aut diſputator nõ peccat aut nõ niſi uenialiter peccat, aſsignat̃: quia neſcit talem ſequelã, aut quia non aduertit, ſed quia cogitatio talis nullũ pctm̃ eſt, delectatio uerò ſine conſenſu ueniale. Et confirmatur hoc: quia aliter non redderetur ratio de diſputatore & prædicatore abſolutè: ſed tali ſcilicet ignorante aut inaduertente: cùm tamen de eis abſolutè ſit ſermo. Ex his igitur patet iam hoc demonſtratũ eſſe, q hmõi pollutiones, quæ ſecundũ ſe nõ ſunt uolitæ, ſed diſplicent, ſiue in ſomno, ſiue in uigilia, rõnẽ habẽt boni uel mali, quam in ſua cã ſortiuntur. Si ergo auditio talium in confeſſione uel extrà ſine peccato eſt, ipſa quoq; ſequẽs pollutio ſine peccato eſt: & ſimiliter ſi cũ pctõ ueniali ipſa quoq; uenialis eſt: & ſi cũ merito, ipſa quoq; cũ merito eſt. Cum igit̃ cõfeſſor non ſolùm qui tenetur, (ut curatus,) ſed quilibet uacans animarũ ſaluti, ſine peccato quandoque, & quandoque cum ueniali tantum, & quandoque cum merito audiat falſa interrogetq; reſpondeatq;: conſequens eſt, ut patiendo talem pollutionem quandoque non ſolum nõ peccet, ſed mereatur, ac per hoc nõ uirginitatem perdit, ſi uirgo eſt, nec Eccleſiam polluit, ſi in Eccleſia hoc accidit, quemadmodum nec perſonam ſacram polluit: ſicut nec ſi in ſomnis hoc pateretur. Hæc de primo.

¶ QVOAD Secundum: iam habetur ex dictis una ex communibus rationibus, ſcilicet q uoluntarium in cauſa tantum, menſuratur in bonitate & malitia moral. ſecundum bonitatem, uel malitiam cauſæ tantum: ſed hæc pollutio, (de qua eſt quæſtio) eſt uoluntaria in cã tñ, ergo, &c. Cum igitur cauſa quandoque non mala, quandoque bona ſit moraliter, reſtat ut pollutio ipſa mala moraliter non ſit ex proprijs autem probatur dicta concluſio, &c uoluntarium indirectè, id eſt quia eſt in poteſtate uoluntatis, non imputatur uoluntati ex eo quia poteſt facere & nõ facit, ſed ex eo, q poteſt & debet facere, & non facit: ut patet in Prima ſecundæ Sancti Thomæ quæſtione ſexta articulo tertio in cor art. ubi ſic dicit in forma uoluntarium dicitur quod eſt à uoluntate. Ab aliquo autem dicitur eſſe aliquid dupliciter, uno modo directè, quod ſcilicet procedit ab aliquo inquantum eſt agens, ſicut calefactio à calore alio modo indirectè, ex hoc ipſo quòd non agit, ſicut ſubmerſio nauis dicit eſſe à gubernatore, inquantum deſiſtit a gubernando. Sed ſciendum, q non ſemper id quod ſequitur ad defectum actionis, reducitur ſicut in cauſam in agentem ex eo, q non agit, ſed ſolum tunc enim poteſt & debet agere & non agit. Si enim gubernator non poſſet nauem dirigere, uel non eſſet ei commiſſa gubernatio nauis, non imputaret̃ ei nauis ſubmerſio, quæ per abſentiam gubernatoris contingeret, &c. Hæc ille in forma. Voluntarium igitur indirectè, id eſt quia eſt ei poteſtate uoluntatis, non imputatur uoluntati ex eo quia poteſt facere & nõ facit, ſed ex eo q põt & debet facere, & non facit. Sed in propoſito pollutio hæc non cadit ſub uoluntario niſi indirectè (quia ſcilicet uoluntas non diuertit ab auditione, quæ eſt eius cauſa) & uoluntas quamuis poſſit, nõ tamen debet diuertere à tali actu auditionis, cogitationis, & ſimilium: ergo hoc non imputatur uoluntati. Declaratur minor, quia nullus artifex debet omittere inchoationem, aut proſecutionẽ operis propter defectus conſequentes ex neceſſitate materiæ: ſtultè enim aliquis omitteret conſtructionem ſerræ aut gladij ex eo q rubiginem contrahent propterea quia ex ferro fiunt: & ſic de alijs. Pollutiones autem & ſtimuli carnis in propoſito contingunt ex neceſſitate materiæ: ex eo enim, quòd res uenerea eſt materia purganda, lauanda, diſputanda, prędicanda, cogitanda exinde naturali ſequela, ſequitur commotio carnis, &c. Teſtat̃ autem hoc non ſolum experientia, ſed doctrina tertij de anima ubi in cap. de motiuo principio uult Ariſt. quòd quandoq; intellectu nõ præcipiente, ex imaginatione moueatur pars aliqua corporis, &c. Non igitur debet homo propter defectus contingẽtes ex neceſſitate materiæ uenereæ, omittere non ſolum neceſſaria, ſed utiles cogitationes, locutiones, auditiones, &c. nam alioquin oporteret aut Angelos, aut uiros ualdè priuilegiatos tãtũ, de huiuſmodi diſputare, audire, &c. cuius oppoſitum eccleſiaſtica habet conſuetudo, & ratio docet.

¶ Animaduerte tamẽ in re hac quatuor, primum in mente, ſecũdum in imaginatione, tertiũ in ore, & quartum in corpore. In mẽte quidem, ne ex auditione huiuſmodi multiplicetur tentatio in mẽte, aliud eſt enim tẽtare in mẽte, & aliud in carne tantum, hæc enim (ut dictum eſt) ex neceſſitate prouenit materię, & cõtra uolũtatem ſuſtineri præſupponitur: illa autem ad uolũtatem currit, & ad conſenſum trahit. Si enim aliquis ex his periculo cõſenſus proximus ſit omittere debet tam inchoationem, q proſecutionem: quoniam ad mortale peccatũ nulla rõne properãdũ eſt. In imaginatione uerò, ne timeat cõmotiones carnis: quoniam ſicut imaginatio lapſus pedum, facit labi (quia excitat motum circa partes imaginatas) ita imaginatio huiuſmodi cõmotionum, quæ magna eſt in timẽtibus cauſat illas, eueniatq; actualiter timẽtibus: ut unde credũt obuiare cõmotionibus, inde excitẽt. Et hoc dico de timore habẽte pro obiecto huiuſmodi commotiones: timor autẽ habens pro obiecto Dei offenſam cum eleuatione ab imaginatione talium, uel iuuat cõtra huiuſmodi commotiones. Vnde huiuſmodi confeſſores et ſaluti animarũ uacare ſic debent, ut de hmõi cõmotionibus quas patiuntur quãtum poſſunt non cogitent, quamuis ſentiant: ipſa enim cogitatio in cã. In ore autẽ, ne ſuperfluas faciant interrogationes in hac materia: & quantum poſſunt celeriter hæc pertranſeant agentia uſq; naturalia magis uidentur agere ex mora, quàm ex magnitudine uirtutis. In corpore demum ne putẽt omnem effluxum humoris eſſe ſeminationem: eſt enim præter urinam & ſemen tertius quidam humor, qui ex calefactione ſeu ex inflammatione carnis fluit: de quo ſi cum rebellione carnis uenit non magis curandũ eſt quàm de ſudore uidetur. Nunc autem nõ ratione ſui ſed tentationes cauenda eſt non tñ tanquã

pollutio: vnde nõ excedis limites peccati venialis. Hæc de ſcdo.

¶ QVO AD Tertium. Pro ſolutione obiectorũ memor eſto duarũ diſtinctionũ iam poſitarũ, altera eſt de voluntario in ſe ipſo, & voluntario in ſua cauſa tãtum. Altera eſt de volũtario in ſua cauſa tantũ, aut quo ad conditionẽ electam in cauſa, aut ex neceſſitate materiæ eiuſdẽ. Seminatio enim uolũtaria in ſeipſa extra matrimoniũ eſt peccatũ mortale: uoluntaria autem ſecundum cauſam, & non quatenus eſt electa, ſed ex neceſſitate materiæ, non eſt peccatum, imò meritoria quandoque.

¶ Et per hoc patet reſponſio ad primum & tertium. Idem enim eſt iudicium de cauſa, & effectu, & antecedente, & cõſequente. Quamuis etiã poſſis ad utrunque argumẽtum aliter diſtinguere de voluntario in cauſa, ſeu indirectè: quia quoddã eſt, qđ uolũtas poteſt, & debet in ſua cauſa vitare, quoddam eſt quod poteſt quidem, ſed non debet, & ꝙ primum eſt peccatum, ſecundum non. Et quia pollutio in caſu propoſito eſt uoluntaria in cauſa tantùm ſecundo modo. ideo quamuis ſit quodammodo uolũtaria, non tamen eſt uoluntaria imputabilis.

¶ Ad ſecundũ verò dr̃, ꝙ licet omnis cõcupiſcentia carnis aduerſus ſpiritũ ſit cum peccato: nõ tamẽ hẽt rationẽ peccati ex hac parte, qua procedit ex cogitatione vtili, & quandoq; meritoria: vnde hæc cauſa excuſat quãtũ eſt ex parte ſui, & à mortali pollutione, & à veniali tentatione. Sed quia pollutio aliunde nõ habet rationem mortalis, ideo ſimpliciter reſtat ſine mortali, concupiſcentia aũt carnis aliunde poteſt habere ratonẽ venialis: & ideo non cõcluditur, quòd concupiſcentia carnis interueniens ſimpliciter nõ ſit veniale peccatũ. Et hæc de quæſtione hac dicta ſufficiant. Florentiæ in S. Marco, die 13. Octob. 1519.

TRACTATVS VIGESIMVSTERTIVS de Purgatorio in duas quæſtiones diuiſus.

1 *Num in purgatorio poſſit eſſe meritum.*

2 *Num omnes animæ in purgatorio exiſtẽtes ſint certæ de ſua ſalute.*

QVÆSTIO I.

An in purgatorio poſſit eſſe meritum, &c.

VTRVM in purgatorio poſſit eſſe meritũ, aut charitatis augmentum. Et videtur ꝙ ſic. Primò, quia vna ex pœnis Purgatorij eſt timor ex imperfecta charitate procedens, qui deſinere non poteſt niſi charitate perfecta, q̃ foras mittit timorẽ, 1. Io. 4. Probatur aſſumptum: quia horror mortis, q imperfectã annexus eſt charitati, peccatũ eſt: qa q volũtatiè nõ morit, nõ obedit Deo uocãti niſi inuitus: huiuſmodi aũt horror aĩam ſeqr̃ in Purgatorio ꝓportionaliter.

¶ Secundò, quia animę in Purgatorio ſunt in uia: impoſſibile he eſt eſſe ſtatũ in uia in qua nõ progredi reuerá eſt: vt Hier. dicit.

¶ Tertiò, quia virtus in infirmitate perficitur, primæ ad Cor. 12. in Purgatorio autem eſt maxima infirmitas.

¶ Quartò, quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ad Rom. 8. igitur & his qui ſunt in Purgatorio.

¶ Quintò, quia impoſſibilis eſt ulla viatoris perſeuerantia, niſi acciperet magis atque magis: igitur non perſeuerarent in charitate, qui ſunt in Purgatorio, niſi magis, ac magis acciperent.

¶ AD EVIDENTIAM huius ſciẽdum eſt, quod quia ſtatus Purgatorij eſt à nobis remotus, & parum de eo in ſcriptura ſacra habemus, oportet non ex opinatis, ſed ex certis inueſtigare quod quærimus. Certũ autem eſt in primis, quòd ſtatus ille medius eſt inter noſtrum & beatorum ſtatum, dũ nos omnino in uia, beati omnino in termino fœlici, illi verò, qui in Purgatorio ſunt, non totaliter in uia aut extra uiam, & ſimiliter non totaliter in termino, aut extra terminum ſunt. Et quidem ꝙ non totaliter in uia ſint, ex eo patet, quòd extra uiam cõmunem ad inferos, & ſuperos non poſſunt incurrere amplius ſupplicium æternum. Et ſimiliter quod nõ totaliter ſint extra uiam, ex eo patet, ꝙ adhuc non peruenerunt ad patriã cœleſtem, pro qua aſſequẽda purgantur. Et hinc patet quoque, ꝙ non ſunt totaliter in termino ad quem continua purgatione appropinquant, nec ſunt totaliter extra terminum, in quo ſunt ſic diuina cõfirmatione fixi, vt ab illo diuerti tere nequeãt. Hæc de Purgatorij ſtatu, ut certa communique Eccleſiæ ſenſu cõfeſſa habemus: ex quibus clare patet an Purgatorium ſit ut uia, uel ut terminus quo ad meritũ. Sed quia ſtatus Purgatorij nõ eſt per ſe, ſed per accidens medius inter noſtrũ & patriæ ſtatum (ut patet ex hoc ꝙ mediũ per ſe eſt in quod oportet ex altero procedente extremo) primò peruenire quam in extremũ: ut patet 5. Phy. & 10. Meta. cõſtat hi, ꝙ ex hac peregrinatione multi in cœleſtẽ patriã peruenerũt abſque tranſitu per Purgatorium (non igitur eſt purgatorij ſtatus per ſe medius inter noſtrũ & beatorum) & ꝓpterea ex ratione medij ſi proceſſerimus, facilè fallemur: contingit enim in his q̃ ſunt per accidens & ſapiẽtes falli. Quocirca oportet uidere penes quid eſt medium Purgatorium, ut ſic ueritatem qua ſiu ſc amus: inuenimus autẽ ab Eccleſia diffinitum Purgatorium eſſe mediũ quo ad ſatisfactionem pro actualibus peccatis, tunc eñ qñ homo in charitate decedẽs non plenè ſatisfecit pro illis in hac uita, ita ꝙ ſi homo in charitate decedens ſatisfecit hic, non trãſit per Purgatorium, & ſi non ſatisfecit hic tranſit per Purgatorium. Ex qua determinatione iuxta regulam non Topicorum, ſed Poſteriorũ Analyticorum: ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio negationis, & cõtra in cauſis proprijs habemus ꝙ Purgatorium per ſe & propriè nõ eſt niſi ad ſatisfactionem debitam pro actualibus peccatis exoluendã. Nã affirmatio ſatisfactionis adhuc debitæ in decedente in charitate, eſt cauſa affirmatiua tranſitus per Purgatoriũ: & negatio debitæ ſatisfactionis in decedẽte in charitate eſt cã negatiua tranſitus in purgatoriũ. Hr̃ autẽ hæc determinatio in Concilio Flo. ſub Eugenio 4. inter definita pro cõcordia Grecæ & Latinæ Eccleſiæ, ubi ſic legitur. Si uerò pœnitentes in Dei charitate deceſſerint, antequã dignis pœnitẽtiæ fructibus de cõmiſſis ſatisfecerint & omiſſis: eorum animas pœnis purgatorij a poſt mortẽ purgari. Vbi apparet affirmationẽ debitę pro actualibus peccatis ſatisfactionis eſſe cauſam purgatoriæ pœnæ: & ſubditur, Illorumq; animas, qui poſt Baptiſmũ ſuſceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illas etiam quæ poſt contractã peccati maculam, uel in ſuis corporibus, uel eiuſdẽ exutæ corporibus: prout ſuperius dictũ eſt, ſunt purgatæ, in cœlũ mox recipi & intueri clarè ipſum Deũ trinũ & unũ ſicuti eſt. Vbi patet negatione debitæ ſatisfactionis poni cauſam negationis purgatoriæ pœnę: dũ & baptizatos ſine adiũcta decedẽtes culpa: & eos, qui in ſuis corporibus ſatisfecerunt mox in cęlũ recipi & intueri clarè Deũ ſicuti eſt diffinitur. Ex his ſiquidẽ patet, ꝙ nec pro fomite purgando: (qui etiam in baptizatis remanet) nec pro reliquijs quibuſcunq;, niſi ſatisfactione debita pro commiſſis uel omiſſis: pœnæ ſunt purgatoriæ. Et ſimiliter nec per meritum augendo: quoniam ſatisfacere pro peccatis, nec meritũ, nec cũ nouo merito oportet eſſe qa nihil aliud eſt q̃ exoluere pęnas debitas. Credendum eſt igitur & pro determinato habendum, ꝙ animę in Purgatorio non ſunt in uia quo ad meritum. Et confirmatur authoritate Aug. in Enchi. c. 110. de purgatorio loquendo dicentis, quòd illis proſunt Eccleſiæ ſuffragia, qui hic meruerũt, ut eis prodeſſent. Et rurſus: hic omne meritum cõparatur. Et rurſus, nemo ſperet quod hic neglexerit, cum obierit à Domino ſe promereri, quo poſſit poſt hanc uitam releuari quiſpiam. Ex quibus abſque alia probatione patet: ꝙ ponere meritũ poſt hãc uitam, contradicit ſententiæ beati Aug. apertiſſimè. Et in literis apoſtolicis: ubi datur indulgentia pro defunctis, dicitur de illis, Quò magis aliorum egent ſuffragijs, & quò minus ſibiipſis proficere ualent. Conſonat autem hoc etiam rationi rectæ: quia ex eo quòd conſtat illos, qui in Purgatorio ſunt, nõ poſſe demereri (alioqui poſſent damnari) conſequens eſt, ut non poſſint mereri.

¶ Quocirca conſequenter ad determinationem Eccleſiæ loquendo, dicendum eſt ex ſimilitudine in naturalibus, ꝙ quemadmodum naturalia corpora extra propria loca genita (puta ſi lapis genitus ſit in loco ſuperiori) habent determinationẽ ſui ad proprium locum, à quo impediuntur propter aliquod ꝓhibẽs motum: ita decedantes in charitate habent determinatiuũ ſui ad cęleſtem patriam, ad quam ſtatim irent, niſi prohibẽs pœna debita temporalis pro peccatis adeſſet. Et propterea ſublata pœna, uel per propriã exolutionẽ, uel per aliorũ ſuffragia, ſtatim cælum adit: ſicut graue remoto prohibenti, tendit deorſum. Et ſicut nihil acquirit graue ex remotione prohibentis (ſed iuſta priſtinã grauitatẽ tendit ad proprium locum) ita aĩa ex remotione ꝓhibentis, iuxta iuſtitiã prius charitatẽ, in cæleſtis patriæ manſionẽ ſibi paratã intrat. Et hæc exemplariter ſint expoſita: & ut nouitij intelligere poſſint, qualiter aĩa in morte ſortitur diffinitionẽ ſui ſtatus quo ad meritũ & demeritũ: & cũ hoc ſtat ꝙ impeditur à cõſequutione regni cæleſtis pp debitã pęnã. quæ abſque merito exoluitur, & aufertur à ſuffragãtibus, uelut à remouente prohibens. Cõſonat ſiquidẽ diſcurſum hũc determinationi Eccleſiæ de purgatorio pro ſola ſatisfactione neceſſario, cuilibet exercitato facilè patere poteſt. Quod tantò magis approbãdũ eſt, quantò illi oĩa conſonare uidẽtur, quæ de purgatorio habentur: legitur enim 2. Mach. 12. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſoluãtur. Solui eñ uinculi abſolutionẽ importat: detinẽtur enim pœnalibus uinculis ſuorũ peccatorũ. Nec obſtat ſi in textu hoc non inuenitur: quia maior eſt Eccleſię authoritas, ex Hiero. hoc docentis. Purgatorij quoq; nomẽ id accidit, ꝙ à peccatorũ pœnalibus immũditijs aĩam purget: ut idonea ſit eius cęleſtis patrię. Et quia ſtatus augmẽti charitatis ad ſtatum meriti euidenter ſpectat (nam augmẽtũ charitatis terminat illius meritum) eadem ratione, qua charitas in Purgatorio extra ſtatum eſt meriti, à ſtatu quoque augmenti excluditur.

AD PRIMVM in oppoſitũ dr̃, ꝙ conceſſo in purgatorio timore nõ dãnationis, ſed durationis magnæ futuræ pęnæ (utpote, qa incerti ſunt de futuris ſuffragijs diminutionis pęnarũ) nõ propterea ſequitur ꝙ oporteat charitatẽ augeri ad excludendũ

umor

timorem: quia poteſt aliunde timor auferri, ſ. ex certificatione temporis & quantitatis pœnæ. Sed argumentũ falſum aſſumit, ſcilicet q timor omnis qui ille ex imperfecta procedat charitate: poteſt n. cum perfectiſſima charitate ſtare timor: vt patet de timore Chriſti. Nec obſtat, q perfecta charitas foras mittit timorem: quia non vniuerſaliter, ſed particulariter intelligitur ſecundum gloſ. de timore, ſ. ſeruili, vel initiali inquantum initiali. Falſum quoq; eſt, q horror mortis ſit peccatum: quia naturalis eſt: & ſi cum imperfecta charitate ſit, non tñ ex illa, ſed ex naturali fuga mortis. Et licitum eſt inuoluntariè voluntate naturali mori. Et ſimiliter voluntariè voluntate rationali mori dicendo cũ Chriſto: Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis. Vbi monſtrat ſe nolle mortem, & ſubmittere tñ ſe voluntati Dei: talis autem eſt diſpoſitionis quicunq; in charitate decedit. Huiuſmodi autẽ voluntas naturalis fugiens naturaliter pœnas, comitatur animã, ſi ad Purgatorium accedit & facit animam triſtari de pœnis: quia triſtitia eſt de his, quæ nobis nolentibus accidunt: ſecundum Aug. Nec vnquam ſeparatur ab anima, niſi ipſa poſſet ſeparari à ſeipſa: ſed actus eius (puta triſtari, timere) ceſſat, ceſſantibus eorũ materijs ſeu cauſis, ſcilicet malis pœnæ. Et ideo non oportet creſcere propterea charitatem: ſed deſinere obiecta triſtitiæ & timoris, quæ ſtante æquali charitate, tolli poſſe conſtat. Quinimo etiam ſi anima ſecum aliquod timoris, vel alterius paſſionis peccatum deferret, non propterea oporteret nouum in illa meritum ponere ad delendum illud peccatum, vt patet Matth. 12. in gloſſa ſuper illo verbo, Neque in futuro, dicente, Quædã culpæ paruæ, ſ. in futuro laxantur, quæ quidem poſt mortem grauant, ſed & dimittuntur, ſi homo bonis actibus in vita, vt ſibi dimittantur promeruit. Hæc ille.

¶ Ad ſecundum dicitur, q animæ in Purgatorio eo modo quo ſunt in via, progrediuntur: ſunt enim in via quo ad ſatiſfaciendum, & continuè progrediuntur exoluendo per ſe vel per aliũ.

¶ Ad tertium dicitur, q ad literam Apoſtolus loquitur in hac peregrinatione, in qua virtus in infirmitate perficitur, non directè (infirmitas enim non eſt virtus perfectiua) ſed occaſionaliter. Non eſt autem in purgatorio huiuſmodi occaſione opus, vbi non eſt ſtatus perficiendi.

¶ Ad quartum dicitur, q diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum cœleſtis beatitudinis: & ſic omnia in Purgatorio cooperantur animabus in bonum cæleſtis patriæ, quia in maiorem appropinquationem in illud.

¶ Ad quintum dicitur, q ly Magis ac magis poteſt referri, vel ad rem acceptam, vt ſit ſenſus, Niſi maiorem rem accipiat: & ſic falſum aſſumitur: conſeruatur enim res ſine augmento ſui. Vel ad acceptionem, vt ſit ſenſus, Niſi maior extenſiuè ſit acceptio: & ſic eſt verum: nam niſi conſeruatio continuè extendatur, deſineret res eſſe, omnia enim in nihilum redigerentur, niſi ea manus omnipotentis conſeruaret, inquit Gregorius. Vnde ex hoc non habetur augmentum charitatis, ſed conſeruatio eius. Auguſtæ die 17. Octobris, 1518.

QVÆSTIO II.

¶ Num omnes animæ in Purgatorio ſint certæ de ſua ſalute.

QVÆRITVR Vtrũ animæ omnes in Purgatorio ſint certæ de ſua ſalute æterna. Et uidetur quod non: Primò, quia pœnæ inferni, & Purgatorij ſunt eædem, ac per hoc tantus eſt pauor, & horror aliquarum animarum, ut impediat eas, ut neſciant in quo ſtatu ſint.

¶ Præterea, Quia multæ defunctorum animæ apparuerunt neſcientes ſtatum ſuum, tanquam Deus ſic eas iudicauerit, ſuſpenderit tamen promulgationem ſententiæ reſpectu illarum.

¶ Tertiò, Quia nulla ratione, aut authoritate Scripturæ, aut Eccleſiæ inuenitur; q omnes animæ in Purgatorio ſint certæ de ſua æterna ſalute, &c.

¶ In oppoſitum eſt communis Eccleſiæ doctrina.

¶ AD EVIDENTIAM huius quæſtionis ſciendum eſt, q quũ quælibet anima à corpore ſeparata uideat ſeipſam, & oẽs ſpecies ſeu habitus in ſeipſa exiſtentes (quia directè intuitus eius fertur in ſeipſam non impeditam à corpore, ut in hac uita contingit) conſequens eſt, ut anima exiſtens in Purgatorio uideat charitatẽ, ſeu gratiæ habitũ in ſeipſa exiſtentẽ, ac per hoc ſciat, q eſt in ſtatu gratiæ, & conſequenter eſt certa de ſua ſalute æterna. Et confirmatur, quia in omni anima ſeparata, quæ purgatur, remanet fides & certa cognitio, quam hic habuit, q omnes in Purgatorio ſunt de numero electorum: & ſcit ſe eſſe in Purgatorio: ergo eſt certa de ſua ſalute. Probatur q ſciat ſe eſſe in purgatorio: quia retinet certam fidẽ, quam hic habuit, ſecũdum q non datur quartus gradus animarum ſeparatarum baptizatarum, ſed aut beatæ, aut damnatæ, aut purgãdæ ſunt ſtatim poſt mortem: & ſcit ſe eſſe baptizatam, & extra hanc uitam corpoream, & non beatam nec damnatam: ergo purgari ad æternam ſalutem. Et cõfirmari idem poteſt ex parte ſpei: manet ſiquidem in omnibus animabus Purgatorij uirtus non ſolùm charitatis & fidei, ſed etiam ſpei, non otioſæ, ſed tunc maximè accenſæ ad ſuum obiectum, quod eſt beatitudo æterna. Et quum ſpes ſit certa expectatio futuræ beatitudinis, quam in damnatis impoſſibile eſt eſſe, ſequitur idem quod prius.

¶ AD PRIMAM ergo obiectionem dicitur primò, q licet aliquæ pœnæ ſint cõmunes inferno & Purgatorio, non tñ eodẽ modo ex parte patientiũ: quia patiẽtes in inferno, diuerſiſſimo modo ſunt diſpoſiti à patientibus purgatoriè, ut patet. Quia qui purgãtur habent uoluntatẽ rectã & cõformẽ Dei uoluntati, amãtes iuſtitiã Dei & ſperantes in Deo ac Ieſu Chriſti ſalutem: dãnati uero oppoſito modo ſe habent. Et propterea ignis cõmunis inferis & purgandis non eodẽ modo ſuſcipitur à dãnandis & purgandis, & ad modorũ diuerſitatẽ ſpectas horror: in Inferno. n. horror eſt & diuinæ iuſtitiæ & pœnarũ propter peruerſam uoluntatẽ eorum, in Purgatorio uerò dolor quidem pœnarũ, ſed non horror eſt: quia amant diuinã iuſtitiã, & libenter ſuſtinẽt pœnas propter diuinã iuſtitiã. Dicitur ſecundò, q ſicut horror maximè in damnatis non impedit eos à perceptione ſui ſtatus, multò minus impediret purgandos à perceptione ſui ſtatus: nõ enim horror maior in Purgatorio quàm in inferno eſt.

¶ Ad ſecundum dicendum, q doctrina Eccleſiæ non inhæret certis uiſionibus, quales ſunt iſtæ, quas Eccleſia non approbauit & fortè fuerunt ſomnia, aut extaſes, aut ſyncopæ, aut illuſiones dæmonum ad noua dogmata inducenda.

¶ Ad tertium patet ex dictis, q certa ratione habetur omnes animas in Purgatorio certas eſſe de ſua æterna ſalute. Auguſtæ, 25. Septembris, 1518.

TRACTATVS VIGESIMVSQVARTVS, De pœnarum timore, in duas quæſtiones diuiſus.

1 *¶ Num imperfecta charitas, neceſſariò deferat ſecum poſt mortem timorem pœnalem.*

2 *¶ Num iuſtus timendo pœnam peccet.*

QVÆSTIO I.

¶ An imperfecta charitas neceſſariò deferat ſecum poſt mortem, timorem pœnalem.

VTRVM imperfecta charitas neceſſariò deferat ſecũ poſt mortem, timorem pœnalem. Et uidetur q ſic: quia imperfecta charitas, quandiu homo eſt in hac uita, habet ſecum timorem, quia de ſola perfecta charitate ſcriptum eſt primæ Ioan. 4 Perfecta charitas foras mittit timorem, ſed ex ſola morte non perficitur, ergo neceſſario fert ſecũ timorem: ſed timor pœnã habet, ut ibidem dicitur: ergo.

¶ IN OPPOSITVM eſt: quia ſi ſic eſſet, oporteret ut quilibet imperfectæ charitatis tranſiret per purgatorium: quoniam nullus ingreditur cœlum cum timore pœnali, ſicut nec cum quacunque alia pœna.

¶ AD EVIDENTIAM huius ſciẽdum eſt, q quia de ſtatibus uitæ futuræ id tenere debemus, qđ Scripturæ ſacræ, aut Eccleſiæ authoritate didicimus, idcirco oportet hic ſupponere Eccleſiæ diffinitionẽ. ſ. q ſi aliquis baptizatus moriatur, antequã culpam aliquam cõmittat, ipſum in cęlum mox recipi, & intueri clarè ipſum Deum trinũ & unum, ſicut eſt: ut ſub Eugenio 4. in Concilio Flor. patet. Ex qua diffinitione ſequitur, q charitas imperfecta nõ neceſſario ferri ſecũ poſt mortem, timorem pœnalem. quia conſtat baptizatum hodie Ioãnem adultum, & ſtatim abſq; commiſſo peccato aliquo defunctum, nõ oportet habuiſſe charitatẽ perfectam. Imò cõmuniter baptizati ſortiuntur charitatem imperfectam, quia incipiunt, & deinde proficiunt, & demum ſunt perfecti: charitas enim meretur augeri, & aucta meretur perfici ſecundum Aug. Non conſonat igitur eccleſiaſticæ doctrinæ charitatem imperfectã ferre ſecum neceſſariò poſt mortẽ timorem pœnalem: à ratione quoq; diſſonat huiuſmodi neceſſaria cõnectio. Habes quoq; ex dicta diffinitione Florẽ. Concilij, animas non retardari à uiſione Dei & beatitudine, ex hoc q quãdiu uixerunt in corpore fomitem cum imperfecta charitate habuerũt: nã ſi retardarẽtur, nõ ſtatim baptizati, qui poſt non peccauerunt, beati migrantes eſſent. Nã quum timor ſeruilis, à quacũq; minima charitate excludatur (quia per charitatẽ filij ſumus Dei, & non per Spiritum ſeruitutis in timore: ſed Spiritum adoptionis filiorum Dei accepimus, in quo clamamus Abba pater ſecundum Apoſtolum) timor quicunq; alius compoſſibilis charitati non neceſſariò ponitur in actu ex ſola imperfecta charitate: ſed oportet aliam poſitiuã cauſam ponere: puta aliquod malum imminẽs. Sed ſtat q homini imperfectæ charitatis nihil imminentis mali occurrat poſt mortẽ: puta quia eſt in ſtatu, in quo ſatisfecit plenè pro omnibus peccatis ſuis: ergo charitas illius nullum pœnalẽ ſecum ducit timo-

rem:ſed ſtatim perficitur perfectione patriæ cœleſtis. Et ſic licet in toto tempore præcedente charitas compaſſa fuerit aliquem timorem: ratione tñ illius hominis (quia ſcilicet nulli culpæ nulliuſq; pœnæ malo pro peccato ſubiacere tunc inuenitur) in primo inſtanti quo non viuit hic, ſed ibi charitas illa perficitur perfectione patriæ: vt dictum eſt, & non niſi timorem illum ſecum retinet, qui permanet in ſeculum ſeculi.

¶ AD OBIECTIONEM dicitur, ꝙ gloſ. ibidem exponit de timore ſeruili, qui nec cum perfecta, nec cũ imperfecta charitate manet. In cuius ſignum textus dicit vtrunq;, & ꝙ timor nõ eſt in charitate, & quod perfecta charitas foras mittit timorẽ. Aliter exponitur primũ de timore ſeruili, & ſecũdũ de timore filiali. Aliter & altius poſſet exponi de timore ſimpliciter & charitate ſimpliciter: vt ſit ſenſus, Timor nõ eſt in charitate: quia ſcilicet nõ neceſſariò comitatur charitatẽ. Et ratio redditur, quia perfecta charitas (quæ ſcilicet eſt perfectio & perfecta ſimpliciter) foras mittit timorẽ: quia timor pœnã habet. Charitas autem ſimpliciter ſine omni etiam paſſibili malo & pœnæ & culpę eſt: charitas enim quũ ſit vna ex perfectionibus ſimpliciter, cõmunis eſt Deo, & creaturis: & in ſolo Deo inuenit perfecta, ſicut & ſapientia & bonitas: in quo nullum compati timorẽ ſiue naturalem, ſiue reuerentialem, manifeſtũ eſt. Et hæc expoſitio licet ſit quo ad textum illum noua: eſt tñ in ſe vera, & non aliena à textu illo incipiente ibi, Deus charitas eſt, &c. & ex charitate Dei perfectionẽ charitatis in nobis imitandã proponente & docente. Sed ad propoſitũ ſufficit expoſitio duplex inducta ex gloſ.

¶ Ad id verò qđ dicitur, ꝙ per ſolam mortem charitas nõ perficitur, videtur ꝙ ſola mors nõ perficit charitatẽ: ſed ſolus Deus glorioſus inueniens hominem in morte liberum à culpa, & pęna peccatis commiſſis debita perficit charitatem, lumen gloriæ illi infundendo, & ad viſionem fruitionemq́ue ſuæ maieſtatis illum admittendo. Auguſtæ die 14 Octobris, 1518.

QVÆSTIO II.

¶ An iuſtus timendo pœnam, peccet.

VTRVM Iuſtus timendo pœnam, peccet. Et videtur ꝙ ſic. Primò, quia iuſtus, nihil timere debet niſi ſolũ Deũ. Tum ſecundò, quia timor pœnæ eſt ex amore ſui, qui eſt peccatum: charitas enim non quærit quę ſua ſunt: primæ ad Corint. 13. & ab Apoſtolo vituperantur 2. ad Timot. 3 Homines ſeipſos amantes: & infinitæ ad hoc ſunt authoritates. Tũ tertiò, quia ratio ſuffragatur: quia odio habens pœnam plus amat ſuam quietem, quàm Dei iuſtitiam & voluntatem: hoc autem cõſtat eſſe iniquum. Quartò, quia timor omnis ex diffidentia eſt: iuxta illud, Confidite, nolite timere, & ſimilia: diffidentia autem eſt: ergo, &c.

¶ AD EVIDENTIAM huius quęſtionis ſciendum eſt, ꝙ timor & dolor conueniunt in materia hac, ſ. malo pœnæ, vt patet: & vtrunq; eſt de his, quæ nobis nolentibus accidũt (vt Aug. dicit) quãuis differenter: quia dolor de pręſenti, timor de futuro eſt malo. Vnde ſicut contingit rectè & nõ rectè dolere de præſenti malo pœnæ, ita contingit rectè & nõ rectè timere futurũ malũ pœnæ: nam ſi dolor, quantuſcunq; magnus ſit, voluntatẽ hominis à diuinis præceptis nõ auertit, rectè triſtamur & dolemus de malo, qđ patimur. Et vtrunq; clarè videmus in Dño Ieſu: qui ait, Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortẽ. Et rurſus, O vos oẽs qui tranſitis per viam, videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut meus. Et ſimiliter timor futuri mali pœnæ quãtuſcunq; ſit ſi nõ auertit hominẽ à diuinis præceptis, rectus eſt: & hoc etiam eſt videre in Dño Ieſu: qui cœpit pauere & tædere, Mar. 14. Tunc autẽ tñ tam dolor, quàm timor malus eſt, qñ hominem abducit à Dei mandatis: vt patet in his, qui dolore & timore fidẽ negant, vel quicquam aliud mandatorũ omittunt. Ex quibus clarè patet, ꝙ nec dolor de præſenti malo pœnæ, nec timor de futuro, eſt ſecundũ ſe malus: alioquin nunquam eſſet rectus. Nec diſſoluat ab homine mortali quantũcunq; perfectiſſimo, alioquin non inuentus fuiſſet in Chriſto omnium perfectionum fonte. Et hinc prouenit ꝙ timor pœnæ qñque vituperatur, & quandoque non, ſed naturæ teſtis eſt bonæ. Et propterea iuſtus timẽdo pœnam infra limites naturæ ac rectæ rationis, nullo modo peccat, niſi Chriſtus peccauerit, quod eſt blaſphemia.

¶ AD OBIECTIONEM primam in oppoſitum dicitur, ꝙ naturalis timor mali pœnæ infra limites rationis rectæ conſiſtens, non eſt timor, alterius quàm Dei ut infligentis pœnam: quoniam non eſt malum pœnæ in ciuitate, quod non fecerit Dominus. Timor enim ſolius Dei, ut punitoris, non excludit timorem rectum pœnarum, ut patet.

Amor ſui abſq; peccato nonnunquã eſt.

¶ Ad ſecundũ dicitur, ꝙ amor ſui duobus modis in ſacris literis ſumitur. Primò pro amore ſui ſecundũ id qđ eſt ex naturalibus, ſiue gratuitis Dei Donis: & ſic amor ſui eſt de præcepto naturæ. Et ad huius ſui amoris imitationẽ pręcepit Deus, Diliges proximũ tuũ ſicut teipſum: & ſecũdũ hoc Apoſtolus dicit, Nemo unquam carnem ſuam odio habuit: & Dñs, Dedi dilectam animam meam in manus, &c. Alio modo ſumitur pro amore ſui ſecundum id quod ex peccato habet: puta pronitatẽ ad malum, auerſionem à Deo, & huiuſmodi: & ſic amor ſui non eſt rectus: debet enim homo odiſſe in ſe quicquid mali habet, inquantum eſt malum: amor enim non niſi boni eſt.

¶ Quocirca ſi timor ex amore ſui ſecundũ Dei in ſe dona naturalia uel gratuita procedit, & infra rõnis rectæ limites ſiſtit, nullum peccatum eſt: ſed teſtis eſt bonæ naturę, bonitatiſq; diuinorum effectuũ amabiliũ. Si autem prouenit ex amore ſui ſecundo modo, ſic eſt peccatũ: ſicut & ipſe ſui amor, qui eſt fundamentũ ciuitatis diabolicæ. Vnde prudentis lectoris erit diſcernere qñ Scriptura catholica uel doctorum loquitur de amore uel odio ſui primo modo, & qñ ſecundo modo, & ſic non falletur. Quod enim dicitur, Erunt homines ſeipſos amantes, de amore ſui, quantum ad id quod peccati eſt refertur, & ſic de alijs uituperatis amoribus ſui. Quod autem dicitur, Charitas non quærit quæ ſua ſunt, multipliciter à gloſ. exponitur. Primò referendo cõiter ad ea quæ ipſius charitatis eſſe poſſunt materia: & exponit apponendo ly tñ: hoc eſt, charitas non tantum quærit quæ pro ipſa in habente ipſam ſunt: ſed etiam, quæ pro alijs ſunt: ſecundò exponendo de temporalibus bonis, & ſic uel non repetit ablata, uel non eſt amatrix pecuniarum. Augu. autem in regula exponit de eiuſdem temporalibus: quia communia proprijs, non propria communibus anteponit. Ex quibus omnibus patet, quod in nullo obſtat hæc authoritas dictis.

¶ Ad tertiã dr, ꝙ maior eſt uniuerſaliter falſa: Chriſtus. n. teſtatur & ſe nolle mortis pœnã, & ſe tñ plus uelle Dei uoluntatem quàm ſuam, quũ dixit, Veruntamen nõ ſicut ego uolo, quo ad primum: ſed ſicut tu uis, quo ad ſecundum. Et ſimiliter accidit, in omnibus rectè triſtibus & timẽtibus: habent enim ſimul nolle ſeu odium reſpectu malorũ ex amore naturali quietis, à malis (& quo ad hoc Auguſt. dixit, ꝙ ſunt de his quæ nobis nolentibus accidunt) & uelle reſpectu diuinæ uoluntatis, iuſtitiæ & præcepti: alioquin non ſiſteret triſtitia aut timor infra limites rectę rationis. Et propterea falſum eſſe liquet ꝙ odio habens pęnam & appetens non pati, plus amat ſe & ſuam quietem, quàm Dei iuſtitiam, præceptum aut uoluntatem.

¶ Ad quartam dicitur falſum eſſe, ꝙ omnis timor ſit ex diffidentia: quãuis enim timor, quia ſpei opponitur, minuatur ex confidentia, & ex diffidentia augeatur: non ſemper tñ ex diffidentia oritur: ut patet de timore Chriſti, in quo nulla fuit diffidentia, Et de timore Hiero. ad Euſtochium dicẽtis, Ego ille qui timore gehennæ tali me carceri damnaueram: & tñ tunc maximè confidebat de diuina gratia. Vnde autem oriatur uniuerſaliter timor, alterius eſt negotij: ſat eſt ꝙ non eſt opus culpabilem ſemper eſſe. Auguſtæ die 12. Octob. 1518.

TRACTATVS VIGESIMVSQVINTVS de Obligatione, & obſeruatione præceptorum tàm in Religione, quàm extra, in duas quęſtiones diuiſus.

1 *Num quodlibet præceptum obliget ad mortale.*
2 *Num religioſus factus epiſcopus ad obſeruantias regulares ex debito legali teneatur.*

QVÆSTIO I.

¶ Num quodlibet præceptum obliget ad mortale.

QVÆRITVR Vtrum omne præceptum obliget ad peccatum mortale. Et uidetur ꝙ ſic, quia communis animi conceptio eſt, quicquid ſub præcepto poſitum eſt, ad mortale peccatum obligare, intantum, quòd peccunt . . . anis de al. quo actu an cadat ſub pręcepto, ubi reſponſum eſt affirmatiuè, ſtatim intelligitur obligatio ad mortale peccatum.

¶ IN OPPOSITVM Autem eſt: quia ſequeretur omnem actum cuiuſcunque uitij eſſe peccatum mortale: quod conſtat eſſe falſum. Et patet ſequela: quia euitatio cuiuſcunque uitij cadit ſub præcepto.

¶ AD Euidentiã huius dubij ſciendum eſt, ꝙ præceptũ contra conſilium diſtinctũ in hoc à conſilio differt, ꝙ conſilium eſt de bonis, quorum oppoſita non ſunt mala: datur enim conſilium de Virginitate, quam ſi quis noluerit ſeruare, nec peccat: ut patet primæ ad Corint. 7. & ſimile eſt de alijs. Præceptũ autẽ de his bonis, quorũ omiſſio mala eſt mortaliter: ſoli enim illi uirtutum actus ſub præcepto cadunt, quorũ omiſſio peccatum eſt: ut patet diſcurrendo. Et propterea Apoſtolus ibidem dicit, de Virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, & ſubdit, quod ſi nupſerit uirgo, non peccat. Habet er-

go præceptum ꝓ materia actum bonum, cuius propoſitum eſt peccatum: & econtrario omne peccatum opponitur alicui commiſſioni uel omiſſioni præcepti. Quod ex eo patet, ꝙ et ſatiā diuiſis actibus (quia aut præcepti, aut cōſulti, aut differentes ſunt) neque contra indifferentia, neque contra conſulta agendo uel omittēdo peccatum incurritur: reſtat igitur, ut quod peccatum ſit, opponatur cōmiſſioni uel præcepto. Quo fit, ut euidēter hinc ſequatur, non quicquid clauditur ſub præcepto, uinculum hēre mortale: niſi quis potet omne peccatū eſſe mortale. Si enim omne peccatum opponatur alicui præcepto, & non omne peccatū eſt mortale, clare ſequitur, ꝙ aliquod peccatum eſt contra præceptum quod non eſt mortale. Sed quomodo hoc ſit, declarandum reſtat: Scito ergo ꝙ præceptorum moralium (de quibus ſolis eſt ſermo) quædā habēt pro materia bonos actus quorum cōtrarij contrariantur charitati: ut patet de præceptis fidei & iuſtitiæ. Sunt enim de credendo articulos fidei, & de tribuendo unicuiq; quod ſuū eſt: quorum cōtraria (ut infidelitas & iniuſtitia) contra charitatem ſunt, illa contra dilectionem Dei, iſta contra dilectionem proximi. Quædam uerò habent pro materia actus bonos, quorum contraria non contrariantur charitati: ut patet de præceptis abſtinentię, affabilitatis, urbanitatis, & ſimiliū. Sūt enim de obſeruandis modis debitis in ſumendo cibum, aut conuerſando, aut iocando: quorum contraria (ut ſpecies gulæ & ruſticitatis) nō ſunt contra charitatem Dei & proximi, quāuis mala & peccata in genere moris ſint. Spectandum eſt ergo ad charitatē, quū diſcernendum eſt ꝓ præcepti uinculum ad mortale peccatum: quia ſolùm per mortale peccatū charitas tollitur, ꝙ omne pctm mortale charitatē tollit. Si enim præcepti uiolatio charitatem tollit, ad mortale peccatum obligat: ſi autem non tollit charitatem, quamuis tollat quāruncq; aliam uirtutem, ad mortale peccatum non obligat. Charitas enim eſt animæ uita: quæ quia per peccatum mortale tantum tollitur, ideo peccatum tollens ipſam, mortale appellatur: tolli autem charitatem ſolùmmodo conſtat per id quod contrariatur dilectioni Dei, aut pximi. Et propterea duo ſunt genera moralium præceptorum, quædā habentium uinculum peccati mortalis: & ſunt illa ſola, q̃ præcipiunt aliquā cōmiſſionē, uel omiſſionē neceſſariā ad dilectionē Dei uel proximi. Neceſſariam aūt dico uel ſimpliciter: ut in quibuſdam præceptis naturalis iuris: ut Deū eſſe colēdum, nō eſſe adulterandum, & huiuſmodi. Vel ex ſuppoſitione: ut in quibuſdā ꝓceptis diuini, uel humani iuris: ut, ſuſcipiēdū eē Baptiſmū, obſeruandos eſſe tales dies feſtiuos, & hmōi: ſunt enim hæc neceſſaria ad ſalutē, quia ſic inſtituit Deus uel Eccleſia. Quædam habentium uinculū peccati uenialis tantum: & hæc ſunt, quorum uiolatio ſtat cum charitate Dei & proximi. Siue ſint de iure naturæ: ut, non eſſe mentiendum, eſſe affabilem & hmōi ſiue ſint de iure poſitiuo: ut, benedicēdam eſſe menſam à clericis, & huiuſmodi. Peccant enim uiolantes hæc præcepta, ſed non mortaliter. Vnde patet, ꝙ nō omne præceptum habet uinculum peccati mortalis. Et ſi ad hanc diſtinctionem aduertiſſent priores, nō concluſiſſent aliquid eſſe de conſilio, ex eo ꝙ non eſt in præcepto habente uinculū peccati mortalis. Crediderim quoq; ego multa nos habere hodie ſecundum aliqui cōmunem conceptionem pro præceptis habentibus uinculum peccati mortalis, quæ ſi à patribus cum hac diſtinctione fuiſſet interpretata, non haberemus hodie ſub præcepto uinculi mortalis: ut eſt præceptum de ieiunio, & multa enim ſunt opinione mea, & infinita poſitiui iuris præcepta moralia abſq; uinculo peccati mortalis. Sub huiuſmodi ſiquidem morali nō mortali præcepto cadit tota regula beati Auguſt. ex eo ꝙ in principio dicitur: Hæc ſunt quæ ut obſeruetis, præcipimus in monaſterio conſtituti: & quòd monachi carnes non comedant. de conſe. diſt. 5. carnem. &c.

¶ AD obiectionem ergo in oppoſitum dicitur, ꝙ quia nominibus utendum eſt, ut plures utuntur: præcepti nomen dupliciter inuenitur. Primò ſecundum proprietatē ſignificationis ſuę: & ſic præceptū in Politicis ſeu moralibus diſtinctum contra cōſilium in duo ſecatur genera, ut declaratum eſt. Alio modo per antonomaſiā: & ſic præceptum antonomaſticè dicitur ſolùm illud quod habet uinculum peccati mortalis. Et hinc orta uidetᷣ iſta communis uox. Romæ, die 14. Februarii, 1518.

QVÆSTIO II.

¶ Num religioſus factus Epiſcopus ad obſeruantias regulas ex debito legali teneatur.

QVÆRITVR an religioſus factus Epiſcopus teneatur ex debito legali ad obſeruātias regulares. Et uī quòd non: quia in Decretis, 18 q. 1. c. unico, dicitur, ꝙ monachus factus epiſcopus electione canonica, eſt abſolutus à iugo regulæ profeſſionis monaſticæ: conſtat enim abſolutum à iugo legis, non teneri debito legali ad legis obſeruationem. Et confirmatur ex glo. ibidem dicente, ꝙ non tenetur ad ieiunia: ſimilis enim ratio eſt de alijs.

¶ IN Oppoſitum autem eſt autoritas & ratio S. Th. in Secunda ſecundæ. q. 185. art. 8. dicentis, ꝙ tenetur ad omnia non repugnantia epiſcopo: quia diſpoſitio non tollitur adueniente perfectione, ſed magis perficitur. Et confirmatur hoc, quia aliter ſequeretur, ꝙ monachus epiſcopus gauderet beneficio capituli explicati, ex ti. de obſer. ieiu. ubi conceditur in die natalis Domini eſus carnium, etiam feria 6. eis, qui nec uoto, nec regulari obſeruantia ſunt aſtricti ad abſtinentiam à carnibus. Conſequens autem uidetur falſum: quia conſtat exceptionem illam comprehendere monachos, quibus regularis inſtitutio carnes inhibet, abſq; tamen peccati mortalis nota.

AD EVIDENTIAM huius dubitationis ſciēdū eſt, ꝙ dupliciter aliquis tenetur ad aliquid obſeruandum, uel ex debito legali, uel ex debito morali tantum. Dico aūt tantum: quia debitū legale claudit in ſe morale debitum, & addit ſupra illud legalitatē. Appellatur aūt, & eſt debitum morale uinculum ex recta ratione, debitum uerò legale eſt uinculū ex lege. Ita ꝙ uis obligatiua in debito morali, ex ſola recta ratione, ut à coactiua uirtute ꝓficiſcitur: ſiue habeat aliunde occaſionem, ſiue non. Tenetᷣ enim quilibet ex debito morali ad non mentiendum: quia naturalis ratio ſic dictat ueritatē ſectandā, ut contrariū ſecundū ſe prauū diffiniat: & ſimile eſt de uinculo ad uitāda quęlibet uitia. Tenetᷣ quoq; princeps ad obſeruationem legis communis ex debito morali (iuxta illud, Patere legem quam ipſe tuleris, extra de conſti. c. cum omnes: & Dominicā reprehenſionē, Matth. 23. Dicunt & non faciunt) quāuis non teneatᷣ ad legis obſeruationē ex debito legali. qm̃ lex non habet uim coactiuam ſupra principem. Verum huiuſmodi debitum morale ex naturali ratione ſola, ut à uirtute coactiua uim habēs, occaſionaliter ortum hēt à lege extrinſecam: niſi lex maneret in ſuo robore, rō naturalis non obligaret principem ad illius obſeruationē, ſicut nec ſubditos, quos lex primò, & recta ratio ſecūdò obligat, ut uis coactiua ad legis eiuſdē obſeruationē. Debitū āt legale eſt, quod à lege, ut à coactiua uirtute eſt: lex enim niſi habeat coactiuam uirtutem, lex non eſt, ac per hoc reſpectu illius ſupra quem non habet uirtutem coactiuam, lex nō eſt ſimpliciter & abſolutè, ſed ſecundū quid, ſcilicet ut directiua. Et propterea dicitur, & benè, ꝙ princeps ſolutus eſt legibus: quia ſcilicet lex ſimpliciter & abſolutè non eſt ſupra eum: quia nō ligatur coactiua uirtute legis, & quia uis coactiua legum per legis actum punitiuum exercetur, ut proprium actum: quia pęna eſt proprium legis mediū: ꝓ quod ad ſui obedientiā inducit: ut San. Tho. docuit in Prima ſecundæ. quæſ. 92. art. 2. ideo illi ſoli ſubſunt uirtuti coactiuæ legis, qui legū pœnas incurrunt cōtrafaciendo. Qui autem ſuapte natura non ex priuilegio legū pęnā non incurrunt, quantumcunque cōtra præcepta legum agāt uirtuti coactiuæ legis nō ſubijciuntᷣ. Quocirca quia religioſus factus epiſcopus nō ſubiacet pœnis regulæ, aut ſtatutorum regularium (qđ ex eo patet, ꝙ ſi puniendus eſt, non punitᷣ ſcdm regularia inſtituta, ſed ſecūdū ſacros canones, ſicut reliqui epiſcopi) cōſequens eſt, ut religioſus factus epiſcopus nō tenetur ex debito legali ad obſeruantias regulares. Et quia cenſurarū & peccati mortalis pœna ad uim coactiuā legis ſpectant, ideo non incurrit cēſuras, aut mortale peccatū, ſi huiuſmodi ex regula, aut conſtitutionibus tantum prohibeātur, oppoſitum faciēdo, quāuis peccet mortaliter aliquod trium eſſentialiū uotorum tranſgrediendo: quia ad illorū obſeruationē ex uoti uinculo, ceſſante lege tenetur. Tenetur tamen ex debito morali religioſus factus epiſcopus ad ſuę religionis regulares obſeruantias nō cōtrarias, aut diſſonas epiſcopo: quia ex aſcenſu ad perfectionis ſtatū non dēt deficere à fructu prioris uitæ: ut ratio ſancti Tho. monſtrat. Perderet aūt, ſi ea, quæ et nō conferūt ad perfectionē epiſcopalem, per quæ ad illā peruenit, deſereret: ſimile ſiquidē accidit iſtis regularibus bonis in epiſcopo, ꝙ accidit in naturalibus & diſciplinabilibus diſpoſitionibus. Videmus ēm ad generationē ignis peruenitᷣ per calorem diſponentem ad ignem: & ꝓpterea igne genito calor non minor, materialiter tamen: quia prius inerat per uirtutem quaſi coactiuam agentis: poſtea ineſt ut conſequens naturā geniti. Et ſimiliter frequens meditationis ſtudiū ad doctoratū ducit: & propterea doctor niſi cancri more retrocedat amplius meditatur, licet aliter quia prius quaſi pœdagogo cogente, poſtmodū tanquā actū cōnaturalē exercēs. Ita & religioſus proficiendo per regulares obſeruantias, ad epiſcopalem perfectionē deducitur: qua adueniente, regulares obſeruātię epiſcopū decentes magis adſunt: aliter tamē quia prius tenebatur ad illas ex uirtute coactiua legis: modò uerò ex recta ratione dictante laborem nię non debere perire in termino, & quòd per eadem bona perfectio conſeruari dēt, per quæ acquiſita eſt.

¶ Ex quibus patet, utranque opinionem uerum diuerſimodè dicere, & quòd tenetur ad regulares obſeruantias, & ꝙ non tenetur: nam tenetur ex debito morali, & non tenetur ex debitō legali. Et hinc patere poteſt, quòd monachus factus epiſcopus, licitè poteſt carnibus ueſci in ſexta feria, quando natiuitas Domini in illa euenit: quoniam à debito legali, quo ſub iugo prohiben-

Pōt monachus factus epiſcopus carnibus ueſci feria ſexta Natiuitate Dñi in ea aduenientē.

hibentis regulæ aſtringebatur, abſolutus eſt, & debitum morale tunc non hēt locum. Quia conuenientiſſimum eſt, inquit diuus Tho. in 3. parte q. 40. art. 3. ut qui cum aliquibus conuerſatur, ſe eis in conuerſatione conformet: ita quòd in cibo & potu conformiter ſe ſicut alij habeat: conſtat enim monachum epiſcopum ad conuerſandum cum eccleſia ſua, & ſpecialiter clericis tranſlatum. Et hoc præcipuè locum habet in tāta ſolennitate: in qua & ſancti uiri abſtinentiæ detrahunt: decet enim tantam internæ lætitiæ cauſam foris erumpere ad lætas menſas.

¶ AD PRIMAM ergo obiectionem pro parte negatiua ex decretis, dicitur, quòd monachus factus epiſcopus abſoluitur à regulari, iugo, quod coactionē importat, ſed nō abſoluitur à morali debito operis regularis. E ſimiliter glo. uerificāda eſt, quòd abſoluitur à iugo ieiunij, & nō à ieiunij debito morali. Ad obiectionē primam pro parte affirmatiua ex autoritate S. Thom. dicitur, quòd intelligēdus eſt de debito morali, & non de legali. Quod patet tū ex rōne ibi reddita, quæ non niſi debitū morale cōcludit: tū ex eo, quòd iuxta illam doctrinam religioſus factus epiſcopus ē Romanus, tenetur ad regulares obſeruantias dedecentes ipſum: & tñ cōſtat ipſum non teneri debito legali, ſed morali tantū ad huiuſmodi. Ratio enim literæ illius non magis militat pro alijs epiſcopis, quā pro Romano: quū iſte teneatur eſſe perfectior cæteris.

¶ Ad ſecundā obiectionem dicitur, quòd canon ille Honorij 3 explicando reſtringens eſum carnis in die natalis Domini ad eos, qui nec uoto nec regulari obſeruātia ſunt aſtricti, intelligit de aſtrictis ex debito legali ad regularem obſeruātiā, & nō de his, qui ex debito morali ſubſunt regulari obſeruantiæ: Et ratio eſt: quia in qualibet ſcientia nomina ſunt interpretanda ſecūdum uſum illius ſcientiæ conſtat autem ſolos aſtrictos debito legali appellari in iure aſtrictos lege, & non aſtrictos legali debito appellari ſolutos à lege, princeps enim ſolutus dicitur legibus, qui tamen ſecundum morale debitū ſubeſt legibus. Et quod magis urget ad propoſitum monachus epiſcopus à iugo regulæ monaſticæ profeſſionis abſolutos dicitur, ca. ſtatutum 18. q. 1. non cōprehēditur igitur monachus epiſcopus in iuris diſpoſitione inter aſtrictos regulari obſeruantia: ſed inter abſolutos à iugo regularis obſeruantiæ, ſi iuris textum unum ſecundum eiuſdem iuris textum alium intelligere debemus. Et tu lector memento ſcripta noſtra de huius quæſtionis materia in commentarijs, ſuper Secunda ſecundæ, ad hæc referre ſubtilius diſcuſſa. Romę 13. Februarij. 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS ſextus de Sacri ordinis Collatione, unica quæſtione contentus.

QVÆSTIO.

¶ *Vtrum in collatione ſacri ordinis ſufficiat tactus corporalis poſt completam prolationem uerborum, in quibus conſiſtit forma.*

QVAERITVR, an in collatione ordinis ſufficiat tactus corporalis poſt complectam prolationem uerborum, in quibus conſiſtit forma. Et uidetur quòd ſic. Primò, quia de facto ritus hic ſeruatur alicubi abſque reprehenſione, ut à fide dignis dicitur Porrigitur ſiquidem ab epiſcopo dicente ſemel tantum formæ uerba in numero plurali, Accipite poteſtatem, &c. calix præparatus: & quotquot ſunt ordinandi in ſacerdotes ſigillatim accedunt ad contactum calicis epiſcopo non repetente, neque continuante uerba, ſed deinceps ſilente: abſurdum eſt autem damnare tantam multitudinem: ergo, &c.

¶ Secundò, quia ubi eſt diuerſitas opinionū, non eſt diffinitiuè aſſerendum, niſi liquidè manifeſta ſit ueritas, ergo multò magis, ubi nihil inuenitur etiam opinatum, non eſt dānanda altera pars, ſed quilibet ſenſui ſuo relinquendus Sed de ſimultate contactus corporalis in ſacrorum ordinum ſuſceptione, nihil apparet etiam opinatum, quin potius de contactu ipſo corporali diuerſæ ſunt opiniones: ut S. Tho. in 4. ſent. di. 24. dicit, Non ſunt igitur damnandi, qui tetigerunt quidem calicem præparatum, &c. quamuis non ſimul cum prolatione uerborum.

¶ Tertiò, quia ſi contactus & uerborum prolatio deberent eſſe ſimul tempore, hoc eſſet quia uerba formæ aliter non uerificarentur. Sed hoc non accidit in propoſito, nam in uerbis imperatiui modi ſatisfit, ſi incontinenti obeditur ſecundum intentionem imperantis. Epiſcopo autem porrigenti & dicenti, tot ordinandis, Accipite, obeditur incōtinenti ſecundum eius intentionē: quoniam epiſcopus etiam explicitè dicit, Ego intendo omnibus conferre ordinem ſic ſucceſſiuè uenientibus: ergo, &c.

¶ RESPONDEO, In hac difficultate: primo declarabitur ueritas de neceſſitate contactus: ſecundò, de ſimultate cōtactus & uerborum, tertio ſatisfiet oppoſitis.

¶ QVO AD Primum ſcito, quòd nō opinatiuè, ſed aſſertiuè dicendum eſt, quòd contactus corporalis neceſſarius eſt in ſacramento ordinis, nō ſolū quia ſimile in cæteris ſacramentis, in quibus adhibetur extranea materia, & Baptiſmus enim ſine cōtactu aquæ, cōfirmatio ſine contactu manuū, uel chriſmatis, & extrema unctio ſine contactu olei nō fit, &c.) ſed quia propria ratio formę ſacramēti ordinis hoc exigit, ut diuus Tho. in præallegato loco docuit. Oportet ſiquidem uerba, in quibus conſiſtit forma ordinis uerificari ſic, quòd actus ſignificati impleantur: alioquin inefficacia uanaq; ſunt: ſed in uerbis formæ præcipitur actus ſuſceptionis corporalis: ergo oportet impleri tale imperium per corporalē acceptionem Probatur minor: quia cum dicitur, Accipe, aut imperatur ſolus actus interior, aut cum exteriori acceptione. Non interior ſolus, quia de interioribus ſolis Eccleſia non ſe impedit ergo iunctus exteriori acceptioni. Et confirmatur: quia cum ſacramenta conſiſtant in rebus & uerbis ſenſibilibus (ut patet in principio 4 Sentent.) demonſtrationes iuſſioneſq; ſacramentales ad ſenſum impleri oportet. Propter quod ſicut cum in forma Euchariſtiæ dicitur, Hoc eſt corpus meum, oportet fieri demonſtrationem nō ad intellectum tantū, ſed ad ſenſum: ita cū in forma ordinis dicitur, Accipe, oportet fieri iuſſionem ad ſenſum. Et ſicut ibi oportet monſtrare contentum ſub his ſenſibilibus ſpeciebus panis, &c. ita hic imperari acceptionem ſenſibilē, quæ contactu corporali perficitur, &c. Et hæc ratio non ſolū infert quòd oportet corporalem ſuſceptione interuenire in illis traditionibus, quibus imperatur explicitè exceptio alicuius rei corporalis (puta cum dicitur, Accipe librū uel claues, &c.) ſed etiam cum dicitur, Accipe poteſtatem, uel accipe Spiritum ſanctū: idē enim eſt utrobique iudicium, quia idē eſt in utriſq; imperatū. Meminiſſe enim, oportet, quòd ſicut in cōſecratione ſanguinis Ieſu Chriſti, non demonſtratur ex ui uerborū id quod continetur ſub ſpecie uini, quod tamen deberet demōſtrari, ſicut in cōſecratione corporis, ſed demonſtratur calix continens illas ſpēs dicendo, Hic eſt calix, &c. & iuxta tropum metonymiæ ponitur continens pro contento, ad inſinuandum, quòd cōuerſio fit in ſanguinem, ut potabilem: ita in ſacramento ordinis iubetur ex ui uerborum qnq; acceptio ſpiritualiter (quia poteſtatis ſeu Spiritus ſancti) & iuxta eundem tropum ponitur quod dicitur pro eo quòd fit, id eſt acceptio poteſtatis pro qua acceptio corporalis fit, loco ipſius acceptionis incorporalis, quæ in rei ueritate imperatur. Oportet enim (ut dictum eſt) iuſſionem ſicut & demonſtrationem ſacramentorum, ad ſenſum impleri, &c.

¶ Amplius non minus oportet impleri, quòd fit in ſacramento, quam quod dicitur. Sed in ſacramento ordinis ſi fit traditio calicis actiuè, & non accipitur, conſtat quòd nō impletur quod fit, nulla enim actio impletur ſine paſſione, unde epiſcopus & uerbo (ut dictum eſt) iuxta tropum prædictum, & facto, ipſa ſcilicet porrectione calicis, uel actiua manuū impoſitione, imperat corporalem ſuſceptionem. Propter quod ſicut non ſufficit epiſcopum manus imponere actiuè tantum: ſed oportet corporaliter tangi ordinandum, & obedire, contactum corporalem ſuſtinendo: quamuis ex ui uerborum Spiritus ſanctus accipiēdus iubeatur in illa impoſitione: ita non ſufficit calicem cum uerbis porrigere: ſed oportet ordinandum obedirē ad corporalē tactū accedendo, quamuis ex ui uerborū poteſtas accipienda dicatur imperatiuè, &c. confirmatur quoq; hoc autoritate decretalis de ſacramentis non iterandis cap. presbyter. Vbi expreſsè apoſtolica traditione tactū corporalem debere interuenire Greg. 9. dicit, &c. Non deeſt quoque autoritas S. Thomæ, & Petri de Pa. & rubricarum librorum pontificalium, &c. Hæc de primo.

¶ QVO AD Secundum ſcito, quòd oportet corporalem cōtactum fieri cum prolatione uerborum, in quibus conſiſtit forma ſimul tempore in toto, uel in parte, &c. quoniam nulla oratio uerificatur, aut adimpletur, niſi ſignificatum ponatur in tēpore conſignificato. Tempus autem conſignificatum per orationē, quæ eſt forma ſacramenti, non ſe extendit extra totum tempus prolationis eius: ergo intra tempus prolationis uerborum oportet acceptionē ſignificatā impleri, &c. Maior eſt per ſe euidens: minor autem continet duo: unum eſt, quòd ipſum conſignificatum ſit præſens: alterum uerò quòd tale tempus præſens nō extendatur extra tempus prolationis uerborū: his enim duobus euidenter habitis, tota rō clara eſt, ac efficaciter inferens intētū. Primū aūt horum euidens fit ex conditionibus uerbi imperatiui: nam inter præſens Idicatiui, & præſens imperatiui, & futurū eiuſdē (uerbi gratia, accipis, accipe, & accipito) cōuenientia eſt in ſignificatione ſingula enim acceptionem ſignificant. In modo āt ſignificandi diuerſa eſt, quoniam ly, accipis, ſignificat acceptionē indicatiuè, ly uerò, accipe, & accipite, ſignificant acceptionē imperatiuè. In tēpore uerò differentia eſt, ſed aliter, quoniam tam ly accipis, quàm ly accipe, ſignificant acceptionem in præſenti, ly uerò accipito, ſignificat acceptionem in futuro. Vnde inter ly accipis, & ly accipe, neq; in ſignificato, neque in tempore eſt differentia aliqua, ſed in modo tantum: quoniam dicendo, accipis, acceptionem præſentē in te indico: dicendo uerò, accipe, acceptionē præſen-

præſentem tibi impero,&c. Et ex hoc ſequitur,quod ſi non eſt uerũ non eſt dicere, accipis, te in præſenti nõ accipiente(indicat ſiquidem eſſe in præſenti quod non eſt)ita efficax nõ eſt dicere accipe, te nõ in præſenti accipiente, imperatur ſiquidẽ eſſe in præſenti quod non eſt. Ex proprietate igitur conſignificati temporis, ſi forma ſacramẽti ordinis conſiſtente in uerbo imperatiuo præſentis temporis, apparet q; oportet impleri quod iubet in præſenti tempore. Quòd autem tale præſens non extendat ultra tempus prolationis verborum probatur. Primò ex ipſa ratione temporis conſignificati.

¶ Ad cuius euidentiã aduerte tria. Primum eſt q; dña temporis verborum nõ tenet ſe ex parte prolationis, neq; ex parte proferentis, ſed ex parte ſignificati, nam ſi ad tempus prolationis inſpicias ita menſuratur tpe præſenti accipiam,& accepi, ſicut accipio,&c. ſimiliter ſi ad intentionem huius, uel illius proferentis aduerteris, ita poteſt intendere præſens tps vnius anni, mẽſis, uel diei,&c ſicut huius, nunc,&c. ſed ſi ſignificationẽ verbi pſpexeris, & menſurã durationis eius conſignificatam cõſideraueris, inuenies, q; tempus cõa ſignificatũ ut menſura ipſius actus ſignificati ex ut talis uerbi intelligitur. Secundũ eſt, q; conſignificatum tps eſt,& dicitur præſens præteritum, uel futurum in reſpectu ad tempus, quo uerbum ipſum ſignificãs pfertur quilibet.n. fatetur ſe falſum dicere ſi dicendo, credo, nõ habeat in ſe credulitatem qñ hoc dicis. Et ſimiliter ſi dicendo credidi, ſcit ſe nunquam niſi tunc, qñ dicit habuiſſe credulitatem, falſum dicit, &c. Et uerba igitur præſentis temporis ſignificant actum coexiſtentem ipſis uerbis qñ dicuntur, & præterita præteritum,& futura futurum. Tertium eſt, quòd licet ſecundum ueritatem nihil de tempore ſit vnquã præſens niſi inſtans, apud Grammaticos tñ tempus præſens dicitur & conſignificatur, quod cuicunq; parti orationis coexiſtit, pp quod in ſacrorum actionibus apud Theologos effectus quidem, quia in inſtanti fit, in fine prolationis verborum fit. Actus aũt ſacramẽtalis tam actiuè, q̃ paſſiuè in quacunq; parte menſurante prolationem uerborũ coexiſtat, ſufficit. Ex proprietate igitur conſignificati temporis euidenter patet, q; tempus præſens conſignificatum in forma ſacrorum non extenditur ultra menſurã prolationis eorũ. Et cõfirmatur, quia ſicut in Euchariſtiæ conſecratione cum dicitur, Hoc eſt corpus meũ, ly eſt non conſignificat tempus extra prolationẽ uerborũ, ita in ſacramento ordinis, cum dr, accipe nõ conſignificatur tẽpus extra menſuram prolationis verborum, utrobiq;.n. eſt uerbum præſentis temporis,& non differũt niſi in modo indicatiuo, ſcilicet, & imperatiuo. Menſura aũt non ex parte modi ſed tẽporis ſe tenet, & propterea eadem eſt utrobiq; rõ. Et ex hoc habes non ſolum, q; ex proprietate uerbi ſe tenet, ſed q; talis rigoroſa proprietas in ſacramentis Eccleſiaſticis ſeruatur, intenditur & exigitur, idem enim eſſe de omnibus iudicium debet. Et confirmatur, qa niſi tps præſens conſignificatum intelligatur preciſè terminari cũ prolatione verborum, nulla eſſet certitudo quãtum hoc pſens duraret,& ſic poſſet aliqs ſemel dicendo decẽ millibus hominum, Ego uos baptizo, &c & per totum diem effundere aquã ſup ſingulos,& eſſent baptizati, qđ cõſtat eſſe falſum. Hæc de ſedo.

¶ QVO AD Tertium, ad primum in oppoſitum dicendũ eſt, q; non eſt mirum, ſi Spiritusſanctus permittit aliquos Epiſcopos errare in iſtis, qñ manifeſta apparet in eis demeriti cauſa, quia ſcilicet non ſumitunt actus ſuos rubricis pontificalibus, ſed ſenſum proprium ſectantes, euaneſcunt in cogitationibus ſuis: & dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Epiſcopi tamen mutantes numerum ſingularem in pluralẽ,& dicentes, pluribus ſimul tãgentibus, accipite in nullo errant: ſicut nec baptizans plures ſicut aſpergẽdo & dicẽdo, Ego uos baptizo, &c. illi quoq; q inter dicendũ ſemel uerba formę pluribus ſucceſſiuè tãgentibus porrigunt, dicendo, accipite, ſatisfaciunt ſacro: quia ẽt ſi vni tñ tradant dicendo accipe: non exigitur q; à principio formæ uſq; ad finem ſemper adſit contactus: ſicut etiã in Baptiſmo, non oportet ablutionẽ vnius durare, quandiu dicuntur uerba formæ: ſed ſat eſt ſi in aliqua parte uerborũ durante fiat hic ablutio, fiat ibi contactus,&c. Illi autem qui ante uel poſt prolationem uerborum tangunt, nihil ſuſcipiunt: ſicut nec eſſent baptizati, qui ante uel poſt prolationem uerborum abluerent.

¶ Ad ſecundum uerò dicitur, quod authoritas rubricarũ pontificalium, expreſsè ſtatuentium contactum & eius ſimultatẽ cum prolatione & rationes authoritateſque ſupradictæ, excludunt huiuſmodi opiniones,& determinant.

¶Ad tertium aũt iã patet, q; nõ ſaluatur ueritas ſeu efficacia orationis imperatiui pñtis tps, niſi illo tpe pñti fiat quod imperatur. & q; ſacramentorũ efficacia certa exigit tps pñs, nõ ad libitũ miniſtri, ſed ſecundũ naturã ipſius ſacramẽti intelligi. Vñ intentio Epi etſi in his, quæ iuriſdictionis ſunt, poſſit pro ampliare: in his tñ, quæ ordinis ſunt nõ põt, ſed oportet ipſum in captiuitatẽ reducere intẽtionẽ ſuam in obſequiũ Chriſti,& eccleſiæ,&c. Nec obſtant his dicta doctorum ſentiẽtium, quòd ſacerdotes noui in ſua ordinatione formã conſecrationis Euchariſtiæ proferũt,& oẽs referũt intentionẽ ſuã ad inſtans quo terminatur prolatio formæ conſecrationis Euchariſtiæ ab Epiſcopo. Hoc.n. non eſt intelligendum, q; fiat ex intentionis nouorũ ſacerdotũ, quaſi ipſi poſſunt ſuſpendere effectum uerborum in aliud tempus. hoc.n. non minus poſſent perfecti ſacerdotes. Sed qa ſic fit in eccleſia a ſpiritu ſancto gubernata, ut omnium conſecratio efficax inueniri poſſit, humana rõ tentauit ſuadere, adhuc tñ nõ perſuaſit, ſed in captiuitatẽ ducto intellectu actus ſit. Et hæc ſufficiant. Piſis, Die 20. Nouembris. 1519.

TRACTATVS VIGESIMVS SEPTIMVS De diſpenſatione matrimonij in Occidentali eccleſia, Quæſtione vnica contentus.

QVAESTIO.

¶ Vtrum ſummus Pontifex poſſit diſpenſare cum ſacerdote Occidentalis Eccleſiæ, ut accipiat uxorem.

QVAERITVR Vtrũ ſummus Pont. poſſit diſpẽſare cũ ſacerdote Occidẽtalis eccleſiæ, ut accipiat uxorem. ¶Videtur.n. q; nõ. Primò, qa traditũ alteri non põt abſque iniuria ab eo tolli: ſed corpus ſacerdotis occidentalis traditum eſt diuinis obſequiis in caſtitate: ergo &c.

¶Præterea, Secundum S. Th. in ſecunda ſecundæ. q. 83. art. 2. dicitur, quòd ſummus Pontif. nõ poteſt diſpenſare religioſum ad contractum matrimonij: ergo nec ſacerdotem.

¶IN OPPOSITVM eſt, quia caſtitas annexa eſt ordini ſacerdotali ex ſtatuto eccleſiæ, ergo per eam poteſt tolli.

¶IN HAC quæſtione iuxta tria, quæ apparent in ſacerdote Occidentali, diſcutienda ſunt tria, ut plenius ſatisfiat, & cuiuſdam reuerendiſſimi domini Cardinalis uotis, & Pariſiis nuper exorta quæſtio clarius appareat.

¶Videndum eſt igitur primò de ſacerdotio abſolutè, quomodo ſe habeat ad matrimonium: ſecundò de annexo uoto continentiæ: tertiò de ſtatuto eccleſiæ. Ex his enim,& non aliunde impediri contingit ſacerdotem a matrimonio.

¶QVO AD primũ ergo duo dñs. Alterum affirmatiuum. ſ. q; ſacerdotium impedit matrimoniũ contrahendũ: alterũ negatiuũ. ſ. q; non dirimit contractũ. Et primũ quidẽ intelligẽdũ eſt de cõgruo: qñ nec rõne, nec authoritate probatur, q; abſolutè loquẽdo, ſacerdos peccet contrahendo matrimoniũ, qn potius & rõ ad oppoſitũ ducit: qñ, ut patet in 37. di. 4. ſen. nec ordo inquantũ ordo, nec ordo ſacer inquantum ſacer eſt impeditiuus matrimonii: & in eccleſia occidẽtali olim diaconi poterãt cõtrahere matrimonia, ut dr cap diaconi. diſt. 28. Manifeſtè quoque in 31. di. in canone, alter. dr, q; Orientales in ſacramentis conſtituti copulantur matrimoniis. Nec admittẽda eſt gloſſa exponens, copulantur. i. copulato utuntur: qñ manifeſtè ſeries textus de contractu matrimonij loquitur, ut confirmat ẽt aduerſatiua ſubiuncta, ſcilicet quòd Occidentales nõ ſortiũtur coniugia,& cætera. Secundum uero dictũ intelligendũ eſt, q; non dirimit mřmonium contractũ ſiue ante, ſiue poſt. Et hoc (ut dixit) ſeclusis oĩbus legibus Eccleſiaſticis, ſtando tñ in his quæ a Chriſto & Apoſtolis habemus. Et cõfirmatur ultimo utrunque horum rõne. Si ordo ſacerdotalis ex natura ſua impediret mřmonium contrahendum (ita q; contrahere eſſet pctm) aut dirimeret contractũ, ſequeretur q; in nullo caſu quãtacunq; neceſſitatis, aut utilitatis p Eccleſiã militantẽ poſſet diſpenſari cũ aliquo ſacerdote, q; contraheret mřmonium. Hoc conſequens eſt & contra Theologos,& cõtra Canoniſtas & contra authoritatẽ qua de facto utitur Ro. Eccleſia. Cõſequẽtia aũt manifeſtè patet exercitatis in Philoſophia ſaltẽ rõnali: qñ quod eſt ſecũdum ſe prauum, nulla rõne põt fieri licitum. Hęc de primo.

¶QVO AD ſecundum, duo diſcutienda occurrunt. Alterũ eſt, an ſecundũ ueritatẽ ſacerdos uoueat caſtitatẽ: alterũ eſt de efficacia illius uoti. Quidã putant ſacerdotes Occidentales in hoc differre à religioſis, quo ad debitũ ſeruãdi continentiã: q; religioſi aſtringunt uoto ſolẽni: ſacerdotes aũt nõ uoto, ſed ſtatuto eccleſiæ. Verum hi manifeſtè errant, qñ expreſſe mandatur epis, q; neminẽ ordinent, niſi uoueat caſtitatem, ut patet di. 28. in c. nullũ. ex quo formatur talis rõ. Aut omnes epiſcopi occidentales ſunt tranſgreſſores pcepti Apoſtolici, aut non. Non eſt dicẽdũ primũ: cũ cõſtet multos eſſe uiros timoratos & ſcĩos nec reprehendi ſe à conſcientijs proprijs, q; in actu ordinandi ſint tranſgreſſores huius pcepti, ergo obſeruant hoc pceptum, ergo ſuſcipientes ordines ſacros intelligunt uouere caſtitatem. ipſo facto, non uerbo, ſed facto ſuſcipientes ordinẽ ſacrũ Occidentalis

cidentali ritu. Nec putes Scotum, Durãdum, & Petrum de Pal. his aduerſari, eo quòd dicunt, q̃ non poteſt quacunque eccleſiaſtica authoritate annecti votũ ex facto extrinſeco, quia votũ eſt actus uoluntatis intrinſecus & liber. Stant. n. hæc ſimul cũ prædictis, quoniam ex antedictis hr̃, quòd ſuſcipientes ordines ſacros abſq; peccato fictionis uouent caſtitatẽ. Ex hoc autem hr̃: q̃ abſolutè loquendo poſſunt ſuſcipere ordinem ſacrum abſq; uoto caſtitatis, quia uoluntas non compellitur, ſed tñ (ut dictum eſt) cum peccato fictionis, mentiuntur enim facto profitentes ſe uouere, & interiori actu oppoſitũ intendentes.

¶De efficacia aũt ſolẽnis uoti diuerſa eſt Theologorũ opinio. Scot. nanq; & Pet. de Pal. in 4. diſt. q. 38. putant eandẽ uim habere ſimplex & ſolẽne uotum quoad Deum, ac per hoc nullũ, ex natura ſua dirimit matrimoniũ contractũ. Poteſtq; eorũ poſitio fundari ſup hoc q̃ ſi ſolẽne uotũ ex natura ſua dirimeret m̃rimonium poſt contractũ, nullo caſu poſſet diſpẽſari S. Thomas & Ricar. ubi ſupra tenent uotũ ſolẽne dirimere ex propria natura matrimoniũ ea rõne, quia ponit ipſum Deũ ſeu Eccleſiam in poſſeſſionem proprij corporis. Addit tñ in ſecunda ſecundæ. S. Tho. 88. aliã rõnem ex parte conſecrationis, quia. ſ. quod ſemel ſanctificatũ eſt Deo non põt in alios vſus conuerti. Nec ualet reſponſio Scoti ad primam rõnem, ſoluentis eam per interemptionẽ, dicendo q̃ non plus ponit in poſſeſſionem uotũ ſolẽne quã ſimplex, eo q̃ nihil intrinſecum uoto hẽt ſolẽne quo careat ſimplex vt patet in actu interiori uoluntatis, cuius eſt nouere. Hæc inquam deriſio deriſibilis eſt qm̃ manifeſtã patet, q̃ uouẽs votũ ſolẽne non ſolũ promittit, ſed mutat de facto ſtatũ, ac per hoc vouens ſolemniter vt ſic accepta interiori actu mutationẽ ſtatus, promittens uiuere de cætero in illo, &c.

¶Videtur aũt mihi rõnabilior uia S. Tho. ſi tñ recte intelligitur Puto enim quòd ad mentem eius, & ſecundum ueritatem diſtinguendum ſit cũ ipſo in Secunda ſecundæ ubi ſupra q̃ ſolẽne vo um eſt duplex: Quoddam per ſe ſolemne, vt profeſſio religioſorum, & quoddã per accidens ſolemne, ut uotũ caſtitatis annexum ordini ſacro Eſt aũt rõ huius diſæ, quia ſolemnitas ſiue cõſiſtat in exhibitione, ſiue in conſecratione, per accidens coniungitur uoto ſuſcipientis ordinẽ ſacrũ. Quoniã talis exhibet ſeipſum, & cõſecratur nõ ad caſtitatẽ ſed ad actus ordinis. Religioſus uero benedicitur, & exhibet ſe ad religionis ſtatũ, q̃ importat p ſe negationẽ propriæ voluntatis, corporis & bonorum. Hac uero diſtinctione ſtante duas dico ppoſitiones Altera eſt, q̃ uotũ annexum ordini ſacro, per ſe non dirimit matrimoniũ contractũ, & rõ eſt, quia eſt ſolẽne per accidens. Nec ẽt per accidẽs fit ibi exhibitio corporis proprij ad aliqd repugnãs matrimonio, ſed promiſſio tantum, vt patet in c. nulli diſt. 28. Altera eſt, q̃ uotum religionis per ſe dirimit matrimoniũ contractũ, tum quia in eo fit exhibitio corporis ad ſtatum repugnãtem matrimonio, tum quia tãta uis eſt, ut ſoluat m̃rimonium prius legitimè contractũ & non cõſummatũ, nõ ex ſtatuto Eccleſiæ, ſed ex propria natura. Et hãc rõnem bñ notabis contra Doct. diſcrepantes à S. Tho. ipſi met. n. vtuntur uoto profeſſionis quia morte ciuili, cũ, ad m̃rimonium prius contractum diſputatio trahitr̃, cum uero ad ſequens m̃rimonium dirimendũ ſermo conuertitur, dicunt profeſſionẽ non plus efficaciæ hẽre, q̃ uotum ſimplex, manifeſte inſinuantes uiris doctis doctrinæ ſuæ ruinoſum fundamẽtum. Eadem ſiquidẽ rõne & efficacia, qua profeſſionis votum dirimit prius contractũ, eadẽ dirimit poſt contractum, imo minor vis requiritur ad dirimẽdũ cõſequent matrimoniũ, q̃ antecedens, ut patet in ordine ſacro dirimente conſequens matrimonium, & non antecedens. Non. n. poſt contractũ matrimoniũ p uerba de præſenti, ſi quis inuita uel conſentiente illa Sacerdos fiat, ppterea ſolutũ eſt matrimonium, ſed illa non põt alteri nubere cum tñ conſtet, q̃ ſi religioſus fuiſſet factus, ſoluta eſſet à uinculo coniugali. Nec obſtat, q̃ in libro 6. de uoto & uoti redempt. dr̃, q̃ ſolemnitas uoti per ſolam Eccleſiæ conſtitutionem eſt adinuenta. Hoc. n. uerum eſt. quemadmodum ẽt conſecratio calicis per ſolam Eccleſiæ conſtitutionẽ adinuenta eſt. Cum hoc nanq; ſtat q̃ quẽadmodum nec conſecratio calicis in ſolo eccleſiæ ſtatuto, conſiſtit, ſed in diuina benedictione, ita ſolẽnitas quoq; uoti in diuina bñdictione cõſiſtit, ut in ſecunda ſecũdæ. qõ. 88. dr̃ iuxta illud Nume. 6. Inuocabit nomẽ meũ ſup filios Iſrael, & ego benedicã eis. Et rurſus, ſicut calix iã conſecratus ex propria natura repugnat profanis uſibus, ſic profeſſus ſolẽniter, ex propria natura repugnat proprietati rerũ, & actibus uenereis, & cæteris. Cum his tamen teneo, q̃ apud S. Tho. poteſt eccleſia diſpenſare in utroq; uoto, ſ. religionis & ordinis pro aliqua maxima neceſſitate. Et quòd eccleſia quidem poſſit, nolo aliter pbare, q̃ ex facto, quia ſ. ſummus Pont. Regẽ Aragonũ (ut Pet. de Palu. refert) diſpenſauit, imò cõpulit, ut religioſus dimiſſa uxorẽ duceret, & pp regni illius diſpoſitionẽ. Quod aũt hoc ſit de mẽte S. Th. manifeſtẽ cõcipi põt ex initio & fundamẽto poſitionis ſuæ in contrariũ in ſecunda ſecũdæ, loco allegato. Ibi ſiqdẽ uolẽs concludere, q̃ Papa nõ poſſit diſpẽſare cũ religioſo, pro radice poſitionis aſſumit authoritatẽ Decretalis, dicẽs, Sed qa Decretalis, cũ ad monaſteriũ manifeſtè dicit, &c. & deinde ut conformaret ſe decretali adinuenit illã adaptationẽ de cõſecratione, ut ibi patet Ex qbus omni paſſione ſemota, qlibet pſpicacis ingenij elicere põt, q̃ ſi tpe ſuo ſummus Pont. dixiſſet oppoſitũ uerbo uel facto (ut poſtmodũ fecit) quod ipſe quoq; accommodaſſet rõnẽ inobedientiæ ſedis apoſtolicæ. Et pptereà illa opinio nõ eſt ſua, niſi pro quãto ſuſtẽtabitur ab illa Decretali.

¶POTEST igitur ad rationes ſupra tactas, quæ uidentur concludere indiſpenſabilitatẽ uoti ſolẽnis religionis rñderi. Et ad illã quidem de conſecratione, poteſt cum aliis dici, q̃ ſemel ſanctificatum Deo, non poteſt in alios uſus paſſim conuerti. ſed bene in magnæ neceſſitatis articulo. Liceret ſiquidem bibere in calice conſecrato, ubi aliquis non poſſet aliter bibere, &c.

¶Ad aliã uerò de exhibitione, eodẽ modo dici poteſt, q̃ quãuis res alteri tradita dño, non poſſit regulariter ab eo auferri, põt in caſu neceſſitatis, quo ablato eſſet magis utilis, quam poſſeſſio propter cõe bonum, quod præeminet bono particulari.

¶Ad aliã uerò, q̃ adducta eſt pro fundamento poſitionis aliorũ doctorum, dici põt, q̃ magna dr̃a eſt inter aliqd eſſe per ſe tale, & poſſe per ſe tale quid. Quod. n. eſt per ſe tale, nullo caſu, nullaque diſpenſatione põt nõ eſſe tale, ſed quod põt per ſe in aliquid, contingit impediri, ut effectũ intentũ nõ producat, ut patet in agentibus naturalibus. Dico ergo in ppoſito, q̃ uotũ religionis eſt potẽs per ſe in hunc effectũ. ſ. dirimere matrimoniũ ſequens, contingit tñ (& hoc rariſſimè) ut intentum effectũ non habeat propter concurſum alterius cauſæ, ſ. eccleſię authoritatis, & publicæ utilitatis non paruæ. Hæc de ſecundo.

¶QVOAD Tertium (. ſ. de eccleſiæ ſtatuto) cõſtat iam, q̃ hodie ex eccleſiaſtico ſtatuto tam ordo Sacer, q̃ uotum profeſſionis in aliqua approbata religione, impedit matrimonium contrahendũ, atque dirimit contractũ. Et qm̃ ordo Sacer non dirimit poſt contractũ ex natura ſua, nec ex natura uoti implicitũ (quia non eſt ſolẽne niſi per accidẽs, ut patet ex dictis) ſed ex ſtatuto eccleſiaſtico, ideirco cũ ſummus Pont. poſſit ad libitũ relaxare ſtatuti uinculũ, ſequitur neceſſario, q̃ ſi Sacerdos Occidentalis cõtrahat matrimoniũ de licentia ſummi Ponti. abſq; ulla rõnabili cã, q̃ matrimoniũ ipſum eſt uerè matrimoniũ, & contrahentes ſunt uerè coniuges, & proles eſt uerè legitima. Quãuis contrahendo tale matrimonium ſic peccet mortaliter uterque cõtrahens, cõtra uotũ caſtitatis agens abſque rõnabili, aut dubia ſaltem cã licentiatus, & conſequẽter nec ipſe Pont a mortali excuſaretur, ſed ſi cã rõnabilis diſpenſandi in uoto caſtitatis abſit, contrahens diſpenſatus iurè contrahit, ac contracto utitur. Et hinc patet, q̃ cum rõnabilis cã diſpenſandi in uoto caſtitatis poſſit eſſe non ſola utilitas publica ciuilis aut eccleſiaſtica, ſed aliquod aliud maius bonũ nunc & hic, & ab hoc, & cætera, quã ſeruata caſtitas, conſequens eſt q̃ ſummus Pont. nõ ſolum põt, ſed ẽt ſalua conſcientia põt diſpenſare cum Sacerdote Occidentali, quòd contrahit etiã ceſſante cã publicæ utilitatis. Et propterea præſumptuoſa fuit quorundam determinatio dicens abſolutè, q̃ abſq; tali cauſa Papa nõ põt. Cum tñ, ut oſtendimus, Papa abſq; cauſa ulla poſſit, peccando tamẽ, & cum cauſa rationabili quacunque abſq; peccato, & utrobique matrimonium eſt ualidum. Romæ die 12. Aprilis. 1505.

TRACTATVS VIGESIMVS-octauus de Matrimonio, vnica quæſtione contentus.

QVAESTIO VNICA.

¶ Num matrimonium legitimè contractum inter Chriſtianos per verba de præſenti, poſſit ante carnalem copulam dirimi authoritate Papæ abſque religionis ingreſſu.

QVAERITVR utrum matrimonium legitimè contractum inter Chriſtianos per uerba de præſenti, poſſit ante carnalem copulam dirimi authoritate Papę abſque religionis ingreſſu. Et arguitur quòd non. Primò, ex ipſius natura, quandocunque eſt aliqua res tranſiens, ad cuius poſitionem pro ſe ponitur aliquid concomitans, impoſſibile eſt ponere illam tranſeuntem, & non poni illud concomitans, quia quod conuenit alicui per ſe, conuenit neceſſariò & inſeparabiliter. Sed facto matrimonij coniungitur indiuiſibilitas & inſeparabilitas perſonarum, quæ fiunt coniuges, quod probat, quia hoc ponit in diffinitione m̃rimonij. Ergo ſi matrimoniũ poſitũ eſt actu, & tranſit, impoſſibile eſt quin reſtet inſeparabilitas, ſed nulla diſpẽſatio poteſt ſuper impoſſibile, ergo.

¶ Secundo ex parte inſtitutionis, Matrimoniũ eſt de iure diuino, utpote inſtitutũ à Deo in paradiſo (dicẽte, Creſcite, & multiplicamini) ſecundũ quod eſt officium naturæ, & à Chriſto,

ſecundum

ſecundum quod eſt ſacramentum eccleſię ſicut cætera ſacramēta, unde Mat. 10. dicitur, Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet, & ad Ephe. 5. Sacramentum magnum in Chriſto & eccleſia. Papa autem non poteſt ſupra ius diuinum, ergo.

¶Tertiò ex parte ipſius ſacramenti. Nō minoris efficaciæ eſt ſanctificatio ueri ſacri ſanctificatione conſecrationis eccleſiaſticæ. Sed res conſecrata, puta calix non pōt diſpenſatione Papæ deſinere eſſe conſecratus, quādiu eſt calix, ergo uir & mulier ſanctificati coniuges ipſo ſacramento m̄trimonij, non poſſunt quandiu uiuūt deſinere eſſe coniuges. Et confirmatur quia ſicut Papa non pōt facere, ꝙ hoſtia ſemel conſecrata deſinat eſſe conſecrata, ita non pōt facere, ꝙ uinculum matrimonij ſemel contractum deſinat eſſe inter perſonas, inter quas eſt contractum.

¶Quartò ex parte talis ſacramenti, Matrimoniū inquantū ſacramentum ſignificat coniunctionē ſpiritualē Chriſti, & eccleſiæ, ut patet per magiſtrū ſent. in 4. di. 26. Sed cōiunctio ſpūalis inter Chriſtum & eccleſiam eſt inſeparabilis, qm̄ ſcriptum eſt Mat. vlt. Ecce ego uobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad cōſummationē ſęculi. Ergo matrimonium inquantum ſacramentum, eſt inſeparabile. Et confirmatur hæc ratio authoritate Sā. Tho. in 4. di. 33. q. 2. ar. 2. ad tertium, dicentis, ꝙ matrimonium ex quo inſtitutum eſt ut ſit ſacramentū eſt indiſpenſabile, niſi fortè a Deo. Et cōfirmatur, quia tria ſunt bona matrimonij fides, proles & ſacramentum, id eſt indiuiſibilitas.

¶Quintò ex authoritate. Quia iſta uidetur communis ſententia Theologorum.

¶IN OPPOSITVM eſt authoritas Canoniſtarum ut patet in cap. ex publico. de conuerſione coniugatorum.

¶IN HAC dubitatione intendo Theologaliter ueritatem inquirere & concludere præcipuè ſecundum doctrinam S. Tho. unde tria agenda ſunt. Primò oſtendetur in quo ſtat ratio ambiguitatis. Secundò ipſa ratio tractabitur. Tertiò ſatisfiet oppoſitis.

¶QVOAD primū, ſciendū eſt, ꝙ cū matrimoniū dupliciter conſideretur, (ſ. ut eſt officium naturæ, & ut eſt ſacramentū eccleſiæ) ſi attendamus in omnibus & ſingulis conditionibus, quas hēt, ſecundum ꝙ eſt naturæ officium, quæſtio hæc clara eſt, qa conſtat matrimoniū eſſe diſſolubile ēt poſt conſummationē, ut patet de coniugio infidelium. Vnde a præſenti diſputatione reſecanda ſunt quæcunque ſpectant ad matrimonium, inquātum eſt naturæ officium. Et propterea rōnes oēs ex inſtitutione in paradiſo, & ex traditione mutuæ poteſtatis in corpus proprium, & ex commixtione carnali, & ex inſeparabilitate hīc annexa, non conuincunt intellectum ad conſitendum indiſpenſabilitatem. hæc. n. omnia ad matrimonium, ſecundum ꝙ eſt naturæ officium, ſpectant, & de naturæ iure ſunt, recipere tñ diſpenſationem in aliquo caſu patet, & 1. ad Cor. 7. & a S. Thom. in 3. di. 33. q. 2. ar. 1. & 2. Si uerò conſideremus matrimoniū, ſecundum ꝙ eſt eccleſiæ ſacramentum, tunc diſtinguere oportet ſingulares eius conditiones. Sunt aūt hæ quatuor. ſ. ſacramentū tm̄, res & ſacramentum, res tm̄ ſignificata & contenta, & res ſignificata & non contenta: ut patet ex 4. ſent. Sacramentum tm̄, vocantur actus ſenſibiles quibus contrahitur matrimoniū, nō abſolutè (ſic. n. ſpectant ad naturæ officium) ſed ut ex diuina inſtitutione ſignum & cā ſunt inuiſibilis gratiæ. Res & ſacramentū uocatur ipſum uinculum coniugij, nō abſolutè, (quoniā ſic ſpectat ad naturæ officium) ſed ut ex inſtitutione ſignificat aliquid ſanctum (puta coniunctionē ſpiritualē inter Deum & animā) & diſponit ad gratiā. Res tm̄ ſignificata & contenta, eſt gratia gratum faciens, quæ in hoc ſacramento cōfertur ad ſanctè poſſe uel coniugio. Res aūt ſignificata & non contenta triplex aſſignatur. ſ. cōiunctio ſpūalis per charitatē inter Deum & animā, & coniunctio ēt per charitatem inter Chriſtum & eccleſiam, & coniunctio per unionē perſonalē inter uerbū & humanā naturā, quæ uocatur conformitas in natura Chriſti ad eccleſiam. Si igitur ex nullo horum hēt indiſpenſabilitas. diſſolubile erit: ſi autē ex his hēt inſeparabilitas, diſpenſari non pōt. Si diligenter aūt inſpiciamus, nihil inuenitur in omnibus his ſupra ea, q̄ ad naturæ officium ſpectāt, niſi ſignū & ſignatū, & cā & cauſatū: hæc enim tm̄ addit ſacramenti rō ſupra naturæ officium. Et ex parte quidem cauſæ & cauſati, manifeſtè patet non haberi omnimodam inſeparabilitatem matrimonij: qm̄ nihil in hoc ſacramento cauſatur indelebile, cum non imprimat characterē, ſed ſit iterabile ēt uiuentibus coniugibus: ut patet ſi alter religionē profiteatur: gra quoque hīc cauſata amitti pōt, immo quandoque hī ſacramentū hoc ſine gra, cum. ſ. celebratur in peccato mortali ſuſceptio. Ex rōne igitur ſigni & ſignati oportet inſeparabilitatē hanc eſſe, ſi ex ſacramenti ui ſit. Et ſiquidē ſacramentum hoc, primò ſignificatum habet inſeparabile, oportet inſeparabilitatē ſequi: ſi autem primarium eius ſignificatum, non eſt inſeparabile, ipſum quoque ſeparari pōt. Notanter aūt dixi primò ſeu primarium eius ſignificatum: quoniam didici a S. Tho. ubi ſupra, ꝙ contra prima præcepta ſacramenti, non admittitur diſpēſatio, niſi fortè a Deo. Prima aūt præcepta ſigni circa primarium ſignificatum conſtat attendi: ſicut uniuerſaliter prima præcepta cuiuſcunque gradus, uel officij circa principalem illius finē. Ad hoc igitur tota quæſtio hæc reducitur, an ſacramētū matrimonij ſignificat primò aliquid indiſſolubile. Et hæc de primo.

¶QVO AD SECVNDVM, Duos ergo in hāc rem inuenio dicendi modos, Magiſter ſiquidem ſenten. in 4. diſtin. 20. expreſsè tenet: ꝙ matrimonium contractum, eſt ſignum coniunctionis ſpiritualis inter Chriſtum & eccleſiam. Et quoniam coniunctionem hanc conſtat eſſe inſeparabilem, oportet ſecundum ipſum, & eius ſequaces, ꝙ matrimonium ratum ēt non cōſummatum, ſit omnino indiſpenſabile. Hanc opinionem uidentur ſequi omnes Theologi, qui partem negatiuā quęſtionis tenent, ponentes tertium bonum matrimonij (quod ſacramentum dicitur) indiſſolubilitatem coniugij, non abſolutè, ſed inquātum ſignum indiſſolubilitatis inter Chriſtum & eccleſiam ponit.

¶Sed hæc opinio ſalua tantorum uirorum reuerentia, falſa vr̄ ꝙ dupliciter oſtenditur Primò, Si matrimonium contractū ac ratum, ſacramentum eſſet coniunctionis inter Chriſtum & eccleſiam, ſequeretur ꝙ maritus relictæ ante conſummationē matrimonij eſſet uerè bigamus, hoc eſt falſum: ergo. probatur ſequela: quia rō bigamiæ eſt defectus ſacramenti: quia ſ. non eſt unicus unius: ſicut Chriſtus unus uni tantum unitus eſt eccleſiæ. Hic aūt defectus manifeſtè adeſt ſecundo coniugio, ſi m̄rimonium ex ſolo contractu, ſacramentū eſt coniunctionis Chri. & eccleſiæ. Falſitas conſequētis patet ex determinatione eccleſiæ, extra de bigamis, capitulo debitū. Et ſcito, quòd ſumpta eſt hęc rō ex illa decretali, & conuinceris me, qm̄ a deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis eſt optimus & neceſſarius proceſſus Et atteſtatur eidem ipſe Magiſter ſent. quoniam ſicut tenet antecedens, ita ēt affirmauit conſequens in 27. di. 4. Vnde a nobis ſicut non ſuſtinetur in conſequēte, ita nec in antecedente tenendum eſt, qm̄ ponens eccleſia determinando oppoſitū conſequentis, determinauit oppoſitū antecedentis: connexa quippe ſunt hæc: Vnde inaduertenter loqui uidentur, qui in materia bigamiæ dicunt bigamiā non fieri ante conſummationem plurium coniugiorum, & in materia matrimonij dicunt, matrimonium non conſummatum ſacramentum eſſe cōiunctionis Chriſti & eccleſiæ: hæc. n. (ut ſupra oſtenſum eſt) habent cōtradictionem implicitam. Secundò, ſi matrimonium ſolo contractu ſignificat coniunctionē inſeparabilē inter Chriſtū & eccleſiam, ſequeretur quòd nec ēt per ingreſſum religionis naturaliter ſolueretur, hoc eſt falſum, ergo. Conſequentia probatur, qa non ſunt facienda mala, ut ueniant bona. Violatio aūt ſacramenti coniunctionis inter Chriſtum & eccleſiā malum non eſt parum, cum ſacrilegium ſit. Et fieret p huiuſmodi ingreſſum: qm̄ ſolueretur matrimonium, & conſequenter ſacrum ſignū, & conſequenter daretur intelligi, quòd ſignificatum eſſet ſolubile. Falſitas aūt conſequentis ex eo patet, ꝙ non diſpenſatiuè, ſed regulariter licet cuilibet ante conſummatum matrimoniū ire ad religionē: immo ſecundū ſan. Thom. dantur coniugibus duo menſes ante conſummationem ad hoc: & (ut in c. ex publico de conuer. coniug. patet) Papa nō diſpenſando, ſed ſequēdo eccleſiæ morē determinat matrimoniū ſolui p religionis ingreſſum. Sunt ēt contra hoc authoritates, quæ infra afferentur.

¶Alij igitur ſequētes determinationē in prææallegato c. de bigamis factam, dicunt, ꝙ matrimonij ſacramētū, quo ad ſignificationē, non eſt completum vſque ad carnalē copulā incluſiuè: ita ꝙ matrimoniū contractū ſignificet coniunctionē Dei ad aīam p charitatē, conſummatū uerò coniunctionē Chriſti ad eccleſiā. Et inquātū prima cōiunctio eſt ſolubilis, ſecunda nō: ideo matrimoniū contractū tm̄ ſolui pōt, cōſummatū aūt minimè: vñ Dñs Mat. 19. nō dixit, Quos Deus cōiunxit hō non ſeparet, niſi poſt illa uerba, & erūt duo i carne una. Et Apoſtolus ad Eph. 5. non dixit, Hoc ſacramentū magnū in Chriſto & eccleſia, niſi poſt illa uerba. Et erunt duo in carne una. Et idō Leo Papa (ut referunt Magiſter. in 2. di. 1. & Gratianus 27. q. 2.) ait, Societas nuptialis ita eſt a principio inſtituta, ut præter commixtionē non habeat Chriſti, & eccleſiæ ſacramentū. Hæc ille. Vbi clare uideas aſſertū a tanto doctore, quod probare laboramus nos. S. Th. quoque in 4. di. 27. q. 1. ar. 3. q. 2. expreſsè dicit duo notanda ad ppoſitū. Primum eſt in reſponſione ad primum, ꝙ quia matrimoniū cōtractū ſignificat coniunctionē ſpiritualē inter Chriſtum & animam, & hæc eſt ſolubilis, ideo religionis ingreſſus aufert ſacramentum. Secundum eſt in reſponſione ad tertiū, ꝙ quia matrimoniū contractum tantum non eſt perfectum, ideo non habet omnimodam indiuiſibilitatē. Ex his enim confirmantur oīa dicta. Et colligere potes hanc rationē ſic, Si matrimonij ſacramentum non conſummatum eſſet indiſſolubile authoritate Papæ, hoc eſſet, qa omnimoda indiſſolubilitas eſſet de ratione eius, ſed hoc eſt falſum, ergo. Probat falſitas conſequentis, quia aut eſt de ratione eius, inquantū eſt officiū naturæ, aut inquantum

eſt

eſt ſacramentũ, ſed neutrũ eſt, ut probauimus, ergo. Põt quoq; idem probari ſic, De ſacramẽtis eccleſiæ illud tenendum eſt, qđ Rom. eccleſia tenet, ſed Rom. eccleſia diſpenſat de facto Apoſtolicis literis ſuper huiuſmodi matrimonia contracta, ergo. Minor patet in Martino 5. & Eugenio 4. quorum bullas ſuper hoc refert Archiepiſcopus Florentinus ſe uidiſſe, & noſtris tẽporib. pluries hoc factum uidetur. Non deeſt etiam naturalis ratio, quòd ſit diſpenſabile. Videmus. n. in uniuerſo tria genera rerum, quędam. n. ſunt neceſſariæ ſimpliciter, quas. ſ. impoſſibile eſt aliter ſe habere, ut ſunt motus cœleſtes: & quędam ſunt contingentes ſimpliciter, ut res uoluntariæ, & quædam neceſſariæ non ſimpliciter, ſed ut in pluribus, ut naturalia iſtorũ inferiorũ. Et inter hæc manifeſta eſt hæc differentia, quòd neceſſaria non põt impediri, contingentia põt fieri, ut libet: neceſſaria uerò ut in pluribus poſſunt quidẽ impediri, ſed rarò. Cum aũt indiſſolubilitas ſacramenti matrimonij non ſit de genere contingentiũ (ut patet, quia non põt ad libitũ diſſolui) nec ſit de gñe neceſſariorum ſimpliciter (quia poteſt quandoq; impediri, ut patet ſi alter coniugum ingrediatur religionem) reſtat ut ſit de gñe neceſſariorũ ut in pluribus. Et uerè ſic eſt, eſſentia nãq; matrimonij annexam habet indiuiſibilitatẽ poſſibilẽ impediri ex côcurſu alterius cauſæ. Et hoc dupliciter, uel cauſæ quaſi eiuſdẽ ordinis & hæc eſt ꝓfeſſio regularis, uel ſuperioris ordinis, & hæc eſt authoritas apoſtolica cum cã aliqua rationabili. Verum autem diſcordia orta inter cõiuges huiuſmodi ſine ſpe remedij, ſit rationabilis cã diſpenſandi, crediderim quòd ſic, conſenſu cõiugum accedente. Tum in fauorẽ animarũ, ne. ſ. in adulteria adoleſcẽtes ruant, aut permanere quaſi cogantur, dum ſeparati ꝑpetuò manerent. Tum ad euitanda homicidia, quæ a deſperatis coniugibus facilè procurari poſſunt, præſertim, cum hac de cauſa Moyſes libellum repudij permiſerit. Tum ad bonum pacis reſtituẽdum inter eos, ſublato hoc uinculo, quod cauſa diſcordiæ eſt præſertim quia coniugij finis unitas eſt. Et hæc de ſecundo.

¶QVO AD TERTIVM Reſpondetur ad primam obiectionẽ, & dicitur, quòd in diffinitione matrimonij non ponitur indiuiſibilitas ſimpliciter, id eſt omnino, ſed quantum eſt ex ſe, id eſt niſi impediatur. Et propterea poſito matrimonio, ponitur indiuiſibilitas perſonarum ſic non omnino, indiuiſibilitati autem ſic non repugnat impediri.

¶Ad ſecundum uerò iam patet ex dictis, quòd inſtitutio refertur ad ſacramentum perfectum in ſignificando, & nõ inchoatum tantum. Quamuis poſſe etiam dici & bene, quòd Deus non inſtituit matrimonium indiſſolubile omnino, ſed quãtum eſt ex ſe, ut dictum eſt. Et ideo Papa non diſpenſat contra inſtitutionem diuinã, ſed utitur poteſtate ſua, qua poteſt impedire aliã cauſam impedibilem inſtitutam etiam a Deo.

¶Ad tertium dí, quòd coniuges non aliter ſanctificantur hoc ſacro q̃ per gratiam grati facientẽ, & repræſentationẽ Chriſti & animæ per charitatẽ unitorũ. Vnde cũ utcunq; ſit ſeparabile, nulla eſt hic ſanctificatio hñs effectũ perpetuũ. Vnde quãuis nõ poſſit fieri quòd coniuges nõ fuerint ſanctificati, põt tñ auferri utraq; ſanctitas ab eis. Et propterea non eſt ſimile de eis & de calice cõſecrato, a quo non põt cõſecratio auferri. Nec eſt propterea minoris efficaciæ ſacramentũ q̃ ſacramentale, qm̃ longe maius eſt facere ſanctũ formaliter, etſi amitti poſſit illa ſanctitas, q̃ facere ſanctũ miniſterialiter, & ſecundum quaſcunq; alias hmõi denominationes. Vnde ſacramenta oĩa, quia gratiã conferunt, magis ſanctificant cæteris conſecrationibus, licet nõ ita diuturnos habeant effectus ꝑp uariam diſpoſitionẽ ſubiecti, effectus. n. cõſecrationum & benedictionũ non exigunt niſi conſtantiã ſubiecti, gratia aũt & ſignificatio ultra ſubſtantialem cõſtantiam ſubiecti, exigunt immutationẽ uoluntatis & ſtatus, & ꝓpterea mutatis his deſinunt. Ad confirmationem aũt di. quòd peccat ſupponẽdo id quod probare debet, & quod in dubium uertitur, hic. n. nihil aliud dubitatur, niſi an uinculum ex ſacramento matrimonij contractum ſemel, ſit inſeparabile a perſonis, quæ contraxerunt, & argumentum hoc ſupponit, quia ſupponit, quòd ſe habeat ad perſonas ſicut corpus Chriſti ad ſpẽs panis ſemel conſecrati, quod conſtat ſe habere inſeparabiliter. Vnde neganda eſt ſimilitudo, quia uinculum matrimonij non habet neceſſariam cõnexionem cum perſonis, ſicut corpus Chriſti ad Hoſtiã, neceſſaria namque connexio eſt, quę impedit diſpenſationem.

¶Ad quartũ patet reſponſio ex dictis, negando [illegible] ſignificari cõiunctionem Chriſti ad eccleſiam per contractum matrimonij. Poſſet quoque dici, quòd coniunctio ſpiritualis Chriſti ad eccleſiã poteſt conſiderari dupliciter. Primò ſecundum ſuam rõnem, & ſic eſt ſolubilis: quia eſt coniunctio per charitatem uię. Secũdo, ſecundum extrema, inter quæ eſt, ſ. Chriſtum & eccleſiam & ſic eſt inſolubilis. Et quia primo mõ unio ſpiritualis conſideratur ꝑ ſe, ſecundo per accidẽs, ideò põt dici, quòd unio illa eſt ſolubilis, unio aũt in cõformitate naturæ eſt omnino inſolubilis, qm̃ eſt ſecundum eſſe diuinum hypoſtaticum. Hæc ratio licet quo ad ſolubilitatem ſuſtineri poſſit, non tamen euadit inconuenientia de unitate, & propterea non eſt totaliter ei innitendum. Ad confirmationem uerò ex authoritate S. Th. dí, quòd loquitur de matrimonio conſummato, ut manifeſtè patet & ex articulo præcedente in rñſione ad ſecundum conuincitur. Ad alteram aũt cõfirmationem de bono ſacramenti dicitur, quòd proprie & formaliter loquendo, ſacramentum quod eſt tertium bonum matrimonij, conuenitur quidem in matrimonio contracto, ſed imperfectè, quia non niſi cauſaliter, inchoatiuè & impedibiliter, ut patet ex ſupradictis. In conſummato autem inter fideles inuenitur formaliter, completè, & ut neceſſarium ſimpliciter, & propterea conſummato repugnat diſpenſatio, ut San. Tho. docuit.

¶Ad authoritates tenentium oppoſitum neſcio quid dicam, niſi quòd ſi diligenter hæc animaduertiſſent, fortè ſententiã mutaſſent. Romæ, die 24. Ianuarij 1507.

TRACTATVS VIGESIMVS NONVS de reddendo debito inter coniuges, altero eorum exiſtente adultero, unica quæſtione contentus.

QVÆSTIO.

¶Num uxor teneatur ſub peccato mortali abſtinere a carnali commercio uiri publici concubinarij.

QVAERITVR An uxor teneatur ſub peccato mortali abſtinere a carnali commercio uiri publici concubinarij. Et uidetur quòd ſic. Vir tenetur ad abſtinendũ ſe ab uxore publicè adultera, ergo econtrario. Antecedens patet in Scriptura, quia patronus eſt turpitudinis, qui crimen celat uxoris, ut in c. quemadmodum de iureiurando dicitur, & in ſacris canonibus extra de adulte. c. ſi uir. & 32. q. 1. c. 1. & c. ſi quis uxorem & ſacris doctoribus in 35. di. quacu ſent. Conſequentia autem probatur, quia uir & uxor ad paria iudicantur circa fidem, libertatem, & debitum matrimonij.

¶IN OPPOSITVM Autem eſt, quia uxor non tenetur ad correctionem uiri, ſicut econtrario, quia uir eſt caput mulieris, ut dicitur primæ ad Corinth. 11.

¶AD EVIDENTIAM huius ſciendum eſt, quòd actus coniugij, quum ſecundum ſe licitus ſit, ad hoc quòd reddatur illicitus ex alterius crimine, oportet uinculũ aliquod nouũ in innocentẽ deriuari ad hoc: ut teneatur abſtinere. Crimẽ aũt mariti publici adulterij, quadrupliciter põt cõſiderari. primò inquantũ offenſiuũ uxoris, ſecundò inquantum emendabile pro bono ipſius mariti, tertiò inquantũ puniibile pro bono cõi, quartò inquantũ quandã mali ſpẽm in coniugẽ ducit. Si primo mõ ſumatur crimen propoſitum, ipſum quidẽ uitiũ in lege cõiugij errantẽ fidẽ uiolando priuat iure exigendi, non petendi actũ cõiugij. Iuſtũ quippe eſt. ut iniuriã faciens matrimonio, & a fide recedẽs, ius cogendi alterũ ad ſeruandũ ſibi promiſſum pdat, ſimplici tamen petitione actũ coniugij poſtulare non prohibetur a uolente ſibi conſentire, ſicut in alijs debitis, quibus ex iunctis iure poteſt creditor petere a uoluntario debitore, q non uult iuris rigore uti. Sed ex hac rõne uxorem offenſam in nullo ligat, non eſt enim addenda afflicto afflictio, ſat eſt quòd quatenus offenſiuum eſt, ipſam affligat. Si ſecundo mõ, uxor innocẽs non tenetur ad abſtinentiã actus coniugij, niſi ut habet rationem remedij curatiui criminis uiri, & hoc quia non tenetur ad hoc niſi rõne ꝑcepti de correctione fraterna, ac iuxta mandatũ Domini Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. ſi monitio uerbi facta per ſe, uel alios non ſufficit, (quũ ipſa non poſſit uerbere uirum adducere ad pœnitentiam, ſicut econtrario) tenetur adhibere pœnalem medicinã, abſtinẽdo ab eo, & denũciare eccleſiæ, ſi hoc nõ ſufficit. Sed, qm̃ pręceptum de correctione fraterna non habet locũ, ubi non eſt ſpes pœnitentiæ, (qm̃ finis eius eſt boni ipſius peccatoris,) idẽ, ſi uxor non ſperat pœnitentiam per hoc remediũ, nõ tenetur ad illud faciendũ, & tanto minus ſi credit quòd peior fiet. Si tertio modo, ſic quum procurare bonum commune in huiuſmodi fiat per uiam accuſationis, nõ tenetur uxor ex ſolo crimine adulterij uiri, quum hoc non ſit in corruptionem ſpũalẽ uel corporalem boni communis, niſi annexam haberet corruptelam fidei Chriſtianæ, uel proditionem patriæ, & huiuſmodi. Si quarto mõ, tunc pro tanto habet ſpeciẽ mali, (ut communiter affirmatur,) quòd innocens miſceatur adultero publico, ꝑ quanto uidetur illius peccato conſentire. correctionẽ debitam non apponendo. Conſtat autem, quòd ſi non eſt ſpes pœnitentiæ ꝑ huiuſmodi abſtinentiam, correctio hęc non eſt debita ſecundũ ueritatẽ, & quòd ſi notum eſt, quòd uxori hoc ualde diſplicet, & propterea ducit in amaritudine animam ſuam, (ut commu-

aliter accidere videtur) ceſſat ratio apparentis mali & ſcandali actiui in vxore. Ex oībus igitur conſiderationibus opportunis concluditur, q̃ vxor innocens, & in amaritudine animæ poſita dā uiri adulterio publico, non ſperans per abſtinentiam actus coniugij emendationem uiri, non tenetur ad abſtinendum ab eo, ſed licitè põt matrimonio uti tam petendo, q̃ reddendo.

¶ET AD Obiectiones in oppoſitū dr̄, q̃ nec uir tenetur ad abſtinendū, niſi ſubſit ſpes correctionis futuræ & rõne ſcādali. Sed quia ad uirū ſpectat corrigere uxorē ēt facto, iõ tenetur ad utendū omnibus remedijs utilibus, ſibi tñ conuenientibus, puta ad uerberandū eam, ſegregandūq; a practica, & hmōi, inter quę remedia computatur abſtinentia a thoro illius, qñ creditur expediens. Tenetur quoqꝫ magis ad euacuandū a ſe ſcandalū actiuum, quia non facile creditr̄ uxorē publicè adulterari ſine tacito cõſenſu uiri. Propter hæc namqꝫ duo oēs authoritates allatæ dānant uirū nõ ſeparantē ſe ab adultera, ut patronū turpitudinis. Nec ſacri canones itelligēdi ſunt cõdidiſſe nouū ius, ſed applicaſſe doctrinā diuini iuris ad materiā matrimonij. vñ & prouinciū pctī & patrocinat' turpitudinis, & hmōi q̃ diuini iuris ſunt, afferūt. Et hæc de q̃one hac ſufficiāt. Romę die 14. Martij, 1511.

TRACTATVS TRIGESIMVS

De vſu ſacrarum ſcripturarum ab Eccleſia, vnica quæſtione contentus.

QVÆSTIO VNICA.

¶An apoſtol. ſedes in ſacris canonib. abutatur uerbis ſacræ ſcripturæ.

CHARITATE ieſu Chriſti cogēte, q̃ritur an Apoſtolica ſedes in ſacris canonibus abutatur uerbis ſacræ Scripturæ. Et vr̄ q̃ ſic. Primò, qa Clemens ſextus in extrauagāti, unigenitus, de pœ. & re. abutitr̄ authoritate, Prouer. c. 7. dū ad theſaurū, ex quo fiunt indulgentiæ, applicat eam dicens, q̃ eſt theſaurus, quo q̃ uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei. Cõſtat. n. q̃ p indulgentiarū gratiam non fit hõ particeps amicitiæ Dei, ſed ſolummõ ſatiſfacit pro pœna debita.

¶Secundò qa Pelagius Papa in Decre. di. 21 c. quāuis, probat ſedē Apoſtolicā eſſe prælatam cunctis eccleſijs Euangelica uoce, Mat. 16. Tu es Petrus, & quodcunq; ſolueris, &c. Et tñ conſtat p illam Domini ſententiam non eſſe Petrum prælatum cæteris.

¶Tum quia uerba illa dicta ſunt Petro in perſona omniū, ſicut ipſe Petrus reſpondit pro omnib. Vnde & ſacri doctores intelligūt ibi non uni, ſed unitati æqualitatis omnium dictū. Quodcūque ligaueris, &c. Tum quia ipſe Dominus replicauit in plurali eandem ſententiam. Quæcunque alligaueritis. Matth 18. Tum quia Dominus dicit, Quod uni dico omnibus dico, Mar. 13.

¶Tertiò, qa extra de conſti. c. tranſlato. affertur authoritas Apoſtoli, Trāſlato ſacerdotio, neceſſe eſt ut trāſlatio legis fiat. Et decretalis ſnīa eſt, ſacerdotiū eſt tranſlatū a Moyſe in Chriſtum, & a Chriſto in Petrū, ſic interpretantur iuriſtæ: & Ponti. permittit ſeu approbat. Conſtat aūt impium eſſe dicere ſacerdotium tranſlatum a Chriſto in Petrū: abuſiuè ergo apoſtolica ſedes in ſuis decretalibus ſacram Scripturam affert, ut inque illi infert.

¶IN Oppoſitum eſt ipſius Apoſtolicæ authoritatis dignitas.

¶QVAESTIO Hæc mota eſt charitate urgēte, ne hi, q̃ minus eruditi ſunt legētes vulgatas has iniurias Apoſtolicæ ſedi illatas, putēt ueras eſſe. Et ſi fortè hi, q̃ nouitatib. iſtis ſtudēt, diſcāt ſapere ad ſobrietatē, aut ſaltē cohibeāt linguas ſuas. Dedecet ſiqdē paſtori & doctori uium Chrīanorū Ro. Pontifici, iā ſi quãq; tranſumptiuè uteretr̄ aliqua authoritate Scripturæ, ut crebro doctores ſacri faciūt, detrahere ſi nõ cõtumeliā irrogare publicè ſeribēdo, q̃ abutitr̄ ſacra Scriptura, q̃ñ nim infert ſacro eloquio. Nūquā hoc ab Aug. Hier. Ambr. alijſque ſanctiſſimis doctorib. didicimus, Si q̃s, inq̃t Iacobus Apoſtolus, putat ſe religioſum eſſe nõ refrænās linguā ſuā, &c. huius uana ē religio. Reducēdi q̃ppe eſt omnis aut intellectus, aut ſermo in captiuitatē I. obſequiū Chri in ſuo uicario, qñ vñr nobis minus cõſona eius uerba, mõ fides ſalua ſit: nec ponamus os ī cęlū, pſertim q̃ humanū ſępe fallitr̄ iudiciū, & q̃ unus puta abuſiuè dictū, alter intelligit ꝓpriè dictū. Et qa ſic accidit in ꝓpoſito, nulla ſiquidē inductarū authoritatū abutunt̄ ſacri canones, ſed in ꝓprio ſenſu illarū qualibet vtunt̄, vt ſigillatim manifeſtabit̄, iõ paruulū hūc laborē nõ ſubterfugi. Clementinis in primis. V l. nõ abuſiuè, ſed ꝓpriè utit̄ authoritate Scripturæ: q̃m theſaurus, de quo loqtr̄ Scriptura, eſt theſaurus diuinæ ſapientiæ: eſt. n. theſaurus meritorū Chriſti, q̃ eſt ipſa diuina ſapiētia, & fons ſapientiæ. Et quicunq; theſauro hoc uero vti ſunt, efficaciter cõſeqnendo indulgentias, cū pſeuerantia ſine qua quocūq; a theſauro oīa ēuiimur, uerò participes fiūt amicitiæ Dei cõſummatæ, Cuius nullus põt eſſe particeps, quandiu obnoxius eſt pœnæ alicui p quocūq; pctō: qm̄ Dei amicitia cõſummata nõ niſi in cęleſti patria ht̄, in quā nihil pęnæ ſubiectū ingredi põt. Qm̄ igit̄ indulgentiæ tollunt ab hoīa impedimēta diuinæ amicitiæ cõſummatæ, uerè & ꝓpriè dr̄ theſaurus indulgentiarum eſſe, quo qui utunt̄ participes fiūt amicitiæ Dei. Nec ualeat argūa, Theſaurus diuinæ ſapientiæ fuit ante indulgentias, & illo quit põt vti ſine indulgentijs: ergo indulgentiæ non ſpectant ad illū: qm̄ theſaurus diuerſæ ſapientiæ cõtinet multa in ſe diuinæ ſapientiæ opera: ut ſunt actus ſapiēdi ſcd̄m Deū, & merita Chriſti ut meritoria, & eadem ut ſatiſfactoria, & multa alia. Et ut theſaurus ipſe prior indulgentijs, nõ dependet ab indulgentijs: ſed econtra indulgentiæ dependent ab illo. Et põt aliquis uti theſauro illo diuerſimode, ꝓpea põt q̃s illo ſine indulgētijs, & p indulgētias. Et ſi ſimiliter põt aliq̃s fieri particeps diuinæ amicitiæ cõſummatæ, & ſine indulgētijs & p indulgētias. Nõ docat ſiqdē Romana eccleſia indulgētias eſſe mediū, ſine quo ſi poſſit diuina amicitia cõſūmata hri, ſed eſſe mediū, p qđ põt haberi tanq̃ā remouens prohibens: ut declaratum eſt.

¶Quod aūt ſcd̄o obijcit̄ de authoritate euangelica, pſpicaciter intentū Pelagio Põtifici abſq; abuſu ſuffragat̄: nā q̃ illa Dñs uerba ad ſolū Petrū dirigant̄, ex multis ht̄. Primò ex hoc, q̃ eidem facta eſt promiſſio, qui exhibita eſt promiſſa res: ſed ſolū Petrū à Dño conſtitutū caput Eccleſiæ, ut patet Ioan. ult. ubi Dñs poſt reſurrectionem Petro, ut diſtincto ab alijs Apoſtolis, dixit, Paſce oues meas. fecit. n. comparationem Petri ad alios, dicens, Diligis me plus his? & ſtatim ipſius, non ipſius & aliorum martyrum: paſtoralis officij fructum ſubdidit, Quum eſſes iunior, & cætera. Et hoc ibidē confirmat Chryſoſtom. Prætериens, inquit, Dñs alios Apoſtolos, ad Petrū dixit, Si amas me, &c. Scd̄o ex eo, q̃ Dñs dixit, Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis, &c. certum eſt. n. q̃ ex hoc Dñs non beatos dixit oēs Apoſtolos, nec q̃ ſingulis Pater reuelauerit quod Petro reuelatum eſt. Et cõfirmatur, quia inter diſcipulos erat tunc Iudas, qui nõ erat beatus nec in re, nec in ſpe, quum eſſet fur, ſicut Ioan. Euangeliſta teſtatur. Tertio patet ex hoc, q̃ Dñs inchoauit ſentētiam à Petro: ut ab alijs diſtincto dicendo, Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc, &c. conſtat autem quod nec de Andrea, nec de Ioanne, nec de Iacobo, &c. uerificatur, Tu es Petrus. Verba igit̄ textus Euangelij manifeſtant, Petro ſingulariter dictū eſt, Tibi dabo claues regni cęlorū: ac p hoc Pelagius Papa nõ abuſiuè ſed ꝓpriè uſus eſt authoritate illa ad probādū Petri ſedē à Dño uoce & ſenſu cæteris eſſe plātā. Nec fuit Pelagius primus, q̃ hac eadē authoritate uſus eſt ad idē ꝓbādū, qm̄ Anaclet' martyr ſub Traiano hoc idē dixerat, ut hēs in decreta. diſt cap. ſacroſanct. Ad primā obiectionē rñdetur, q̃ Petrus dr̄ rñdiſſe pro oībus, qa Dñs cõīter interrogauit, Vos aūt quem me eſſe dicitis? ſed ſicut reuelatio, teſte Dño, ſoli Petro ē facta: ita rñſio non ex conſilio aliorū, ſed ex diuina reuelatione à ſolo Petro facta eſt. Sed qa oībus placuit rñſio pro oībus rñdiſſe dr̄: frequentiſſime ſiquidē accidit q̃ multis collegis præſentibus quod unus optime dixit, tanquā ſi oībus fuerit dictum, ht̄: laus tñ ſolius ē illius qui ſapiēter rñdit. Sacri aūt doctores accipiētes hæc uerba nõ p uno, ſed p unitate nõ obſtāt: qa uera ſunt. Nec aduerſant̄ dictis, qa de unitate eccleſiaſtica loquunt̄, q̃ eſt unitas ordinis, caput unū hñs. Imò interpretatio hæc, Pelagij ſenſum cõfirmat, qm̄ uerba illa dū unitatē Eccleſiæ reſpiciūt, caput unū deſignāt. p qđ unitas Eccleſiæ claues hēat regni cœlorū, & ordine quodā à Petro ad alios in partē ſolicitudinis aſſumēdos pīās abſoluēdi atq; ligādi deriuet. Et ꝓpea nõ unus Petrus in pſona, ſed in oībus ſucceſſoribus ſuis, nec unus Petrus cū ſucceſſoribus ſolus ſuſcepit claues, ut ſolus retineat, ſed unitas Eccleſiæ p unū ſuſcepit, dū Petrus ſuſcepit eõ eandas in unitate Eccleſiæ. Quod aūt affert̄ in argumēto de unitate æqualitatis, falſum eſt, nec eſt Sctōrum ſententia de unitate æqualitatis ſed Eccleſiæ, quā conſtat eſſe unitatē ordinis. Et aduerte, q̃ non ſolum gloſſa ordinaria, ſed Cyrillus inter priſcos Patres Orientales nulli ſcd̄s in libro Theſau. de Petro & ſucceſſoribus in Rom. Eccl. hoc intelligit, ut in cath. au. Mat. 16. hēs. Ad ſecundam uero obiectionem dr̄, q̃ Dñs non replicauit de clauibus regni cœlorum, quum oībus cõīter dixit, Quæcunq; alligaueritis, in hoc diſcernendā relinquens excellentiā Petri ſuper alios. Et rurſus ordo ipſe, dum primo ſoli Petro, & deinde cõīter alijs loquitur, inſinuat quod prius Petro, deinde alijs Epiſcopis authoritas conueniret debebat abſoluendi atq; ligandi. Ad tertiam aūt, Quod uni dico, oībus dico, rñdetur, q̃ Dñs non dixit, Quod uni do, oībus do. (non enim omnibus diſcipulis dedit apoſtolatus dignitatem, nec enī omnibus dedit dignitatem Septuaginta duorum) in propoſito autem non eſt quæſtio de Dicere, ſed de Dare, Tibi inquit Dominus, Dabo claues, &c. Vnde patet extra propoſitum eſſe, quod uni dico, omnibus dico, q̃ de doctrinali dicere ad literā uoluit cœleſtis Magiſter intelligi, ut inſtructio quam uni impendebat omnibus impenſa nuncupetur.

¶Ad tertium argumentū principale de authoritate Pauli Apoſtoli dicitur, q̃ decretalis illa nec ſomniauit unquā quod ſacerdotium ſit tranſlatum à Chriſto in Petrum, quū Petrus nõ niſi Chriſti ſacerdotij miniſter ſit, & Chriſti uicariū eſſe decretalis clamet. Vñ nulla culpa eſt Pontificis ſi iuriſtæ malè eā intellexerunt.

ſũt, niſi q adeo deſipiat, ut Põtifici ĩputet oẽs errores doctorũ, q nõ reprobat eos. Admiratione pfectò dignũ eſſet, q in Papã, in decretalẽ, ſenſum alienũ retorquẽtes arguẽtes iſti, niſi manifeſtũ lapſus, teſtimoniũ eorũ ſtudio phiberet, ſubdũt n. pluſquã octingẽtorũ annorũ, Chriſtianos totius Oriẽtis, & Africæ nunquã ſub Romano Pont. fuiſſe. Nã ſi Chalcedonẽſem ſynodũ (unã ex quatuor quas ſicut ſctm Euãgeliũ Greg. excipis) plegiſſent, Patrũq; decreta ac geſta libraſſẽt, uidiſſent cõtigua oĩum ætatũ teſtimonia, primatũ Ro. eccleſiæ pferẽtia falſiſſimũq; eẽ Africæ Oriẽtisq; Chriſtianos Ro. eccl. ſubditos ñ fuiſſe. Ad qđ p nũc ſufficiãt duos teſtes añ annos mille ferè. Alter ẽ ex Græcis Cyrill⁹. ſ. I. libri Theſau. ut hẽs in cathena au. Mat. 16. dicẽs, Secundũ hãc Dñi pmiſſionẽ eccleſia apoſtolica Petri, ab oĩ ſeductione hæreticaq; cõuẽtione manet immaculata, ſup pploſitos Epos, & ſup oẽs primates eccleſiarũ & populorũ in ſuis põtificibus in fide pleniſſima & authoritate Petri. Alter ex Latinis, Gregorius. ſ. ad Ioãnẽ Epm Syracuſanũ ſcribẽs, Conſtantinopolitanã eccleſiã, quis eã dubitet ſedi apoſtolicæ eſſe ſubiectã, ut habes in Decr. diſtin. 22. ca. de Conſtantinopolitana Maguntiæ die 22. Martij. 1519.

TRACTATVS TRIGESIMVSPRIMVS

Ad Leonem decimum Pontificem maximum, de ſeptemdecim Reſponſionibus ad diuerſa præcipua obiecta, quæ per Martini Lutheri aſſertionibus facere uidebantur.

IN XVII. RESPONSIONES TRACTATVS trigeſimiprimi, Summaria.

De expoſitione quinque articulorũ Lutheri reprobatorũ. Primus articulus eſt, Verũ eſt prouerbiũ & oĩum omniũ doctrinis de contritione adhuc traditis præſtantius, quod ſumma pœnitentia eſt nõ amplius peccare, & qđ optima pœnitẽtia eſt noua uita. Secũdus nemini remittũtur peccata, niſi credat ſibi remiſſa eſſe, qñ presbyter remittit, &c. Tertius Error illorũ magnus eſt q uadũt ad cõmunis ſacramẽtũ ſub hac cõfidẽtia quod ſunt cõfeſſi, & quod cognoſcũt eſſe ſe ſine pctõ mortali pp pces & pparatoria pmiſſa, &c. Quartus, Theſaurus Eccleſiæ unde Papa dat indulgentias, nõ ſunt merita Chriſti & Sctõrum. Quintus, Si Papa cũ magna parte Eccleſiæ haberet hanc uel illã opinionẽ & non erraret, tamen nec peccatum eſt, nec hæreſis contra ſentire (præſente in re nihil ptinente ad animæ ſalutẽ) donec alterũ p gñale Conciliũ reprobetur uel approbetur.

2 *Quid ſentiẽdũ de ſex propoſitionib. in laudẽ beati Ioſeph a quodã Theologo pdicatis. Prima, qđ Ioſeph fuit magni meriti, & ſ r putatiuus Chri, qui Chrm ipſum palpauit, & eo familiariter uſus eſt. Secũda, qđ Ioſeph ſanctus fuit uerus uir uirginis Mariæ, iuxta illud, Iacob aũt genuit Ioſeph uirũ Mariæ. Tertia, qđ fuit uerũ mrimoniũ iter Virginẽ gloriſam, & ſanctũ Ioſeph, qđ nõ potuit eſſe niſi p mutuã corporis donationem, q fuit inter Ioſeph & Virginẽ. Quarta, qđ iſtud mrimonium fuit priuilegiatũ, qm in iſto mrimonio Virgo dedit uſum corporis, licet p mrimoniũ dederit corpus, edocta a Spũ ſctõ, ubi regulariter p cõtractũ mrimonij datur corpus et uſus copulæ carnalis. Quinta, qđ Virgo Maria dãdo corpus ſuũ Ioſeph dedit et ſanguinem totius corporis, ex quo ſanguine fuit cõpletum corpus Chriſti. Sexta quod hæc propoſitio eſt vera: Ex ſanguinibus Ioſeph fuit formatum corpus Chriſti, idest ex ſanguinibus proprijs Virginis Mariæ a Ioſeph ſancto datis per contractum matrimonij fuit formatum corpus Chriſti.*

3 *An matrimonium cõtractum a iuuene, poſtquam religionem poſt diſcretionis annos ingreſſus eſt animo mutandi omnino uitam, & intra nouitiatus tamen annum egreſſus eſt ad ſecularem uitam & habitum ſit validum.*

4 *An adulter ipſo facto ſit priuatus iure exigendi debitum a coniuge innocente.*

5 *Ad quatuor dubia primum, an iuridice inquiſitus de aliquo crimine, teneatur, & debeat noĩare cõplices, ſi nõ ſunt infamati, & ante correptionẽ fraternã. Secũdũ, an ſi ipſe tales nominauerit, poſſit iudex cõtra tales procedere ad inqſitionẽ. Tertium. An iudex ſciens defectũ alicuius a tribus, vel quatuor non p modum iudicij, poſſit ipſum cogere ad dicẽdum ueritatẽ. Quartum, an infamatus de aliquo, poſſit de omnibus inquiri.*

6 *An ij, q ex Iudæis originẽ ducunt, ſi in nullo culpabiles inueni, nec aliter ſuſpecti, niſi rõne originis ſunt, poſſit negari ingreſſus religionis, & ſi fuerint nouitij, negari poſſit profeſſio abſque peccato mortali: an ſit hoc contra præceptum charitatis.*

7 *An N. ingreſſus religionem quandã mendicantium, in quodam illius conuentu regularis uitæ, cum animo deliberato pſeuerandi uſq; ad mortem in illa particulari religione, & in illo particulari conuentu in ſeruitium Beatæ Virginis, cui eccleſia illa dicata eſt, poſtquã multos menſes ibidẽ degit, poſſit ob ſcelera ibidẽ impunita ad ſeculum ĩtra pbationis annũ redire.*

8 *An is q in choro ſic diuinum officium pſoluit, qđ ſui chori verſus ſubmiſſe ſibijpſi ſoli dicit alterius uero chori uerſus audit tñmõ ſatisfaciat pcepto eccleſiæ đ pſoluẽdis canonicis horis.*

9 *Ad tres qſtiunculas primum, an uſura ſoluta ab accipiẽte ſine neceſſitate pecunia mutuo, ſit reddenda illi, q ſoluit. Secundum, an pertinaci ẽt uſque ad mortem in aliquo ueniali, nõ ex contemptu, ſed quia eſt ueniale, ſit denegãda abſolutio de cæteris peccatis. Tertium, Quomodo intelligatur delictum publicum, ut ſine peccato poſſit reuelari, an quia poteſt probari, an qa fuit de eo conuictus coram iudice, aut quouis alio modo.*

10 *An poſſit annua pẽſio ex beneficio eccleſiaſtico debita, pro certa ſumma pecuniæ ſemel perſoluenda, vendi.*

11 *An Petrus conſignans cẽtum florenos apud Paulum mercatorem, ut ei pro parte lucri capitali ſaluo, aſſignet v. flo. reſiduo lucri ſibi reſeruato, licite contrahat, & reſtitutionem illorum in foro animæ non teneatur.*

12 *Ad v. dubia primũ, an ſit ſimpliciter de neceſſitate ſalutis pœnitentem confiteri de ſingulis peccatis numeraliter in eadem ſpecie, qñ põt ea ſigillatim ad memoriã reducere. Secundũ Qñ circunſtantia loci ſacri ſit neceſſario confitenda. Tertium, an ſi tam venditor, q emptor ſciat naturã rei & ualorem nullum ſubſit peccatum ſi res vendatur pro maiori vel minori pretio Quartum, an principes terrarum per conſuetudinem poſſint ſibi licite appropriare feras. Quintum, an dicti principes poſſint ita diſtricte phibere dictarum ferarum captionẽ, ut nullus ſubditus poſſit eas capere, qn graviſſime puniãt, etiã ſi capiat eas, ut ſe a dãno pſeruet, qđ inferunt in bladis, vel hmõi.*

13 *Ad vij. dubia, primũ, Qñ ſtent hæc ſimul, licet uendere Iudæis res qb. ipſi utuntur in ſuis ſacrificijs, & nõ licet cooperari ad reædificationẽ ſynagogæ Iudæorũ. Scdm Qño ſtent hæc ſimul occultiſſima per accñs ſubiacent eccleſiæ cenſuris, et author homicidij occultus nõ eſt ſub iudicio humano, qa pſona eſt occultiſſima. Tertiũ, an hæc ſibi inuicẽ repugnẽt nullo mõ licet inducere ad minus malũ ẽ paratos, & licet inducere, ut peccẽt minus. Quartũ, Qñ hæc ſe cõpatiãt, Excuſanĩ qui oĩno cœnaturis tpe ieiunij exhibent cœnã, & nõ licet exhibere vinũ uolẽtĩ oĩno ſe inebriare. Quintũ, Qñ hæc, Sicut in alijs iniurijs ſufficit reſtituere, & nõ oportet petere ueniã, ita nec ĩ cõtumelia, & qñ trãſlatio ũ eſt oĩno uoluntaria, oportet ũ ſolũ reddere pretiũ agri, ſed aliqđ correſpõdẽs illi cõditioni inuoluntarij, ſicut ſemper in reſtitutionibus faciendum eſt. Sextũ, Cur neq; ius extra, neq; in commento totius Secunda ſecundæ, tractatur de famoſo murmurationis vitio. Septimũ, Quid importet ſcrupulus conſcientiæ, quo ſtante licite operantur oppoſitũ.*

14 *Ad quinq; dubia. Primũ, Cur pmiſſũ ſimul ſtare bonitatẽ ſubã ẽ & ueniale pctm. Scdm. Qño uerificetur, qđ nõ oportet reſtituere cũ dãno in re ſuperioris ordinis, quum ex hoc uideatur ſeq mulierem, q ex adulterio ſuſcepit plem, non teneri ad ſe pdendum, quãtumcunq; ueri hæredes inde dãnificentur. Tertium, an hoc ſit ſolidum fundamentum uitentem malitia alterius ſp petere dñe aliqđ abſque pctõ præſtabile. Quartum, an ſicut uotum abſtinentiæ uxoris, ſic & uotũ cõtinentiæ uiri irritari poſſit, ſic ut uxor ſecura ſit atque tuta. Quintum, an ſit*

mentis diui Thomæ in 4. ſen. diſtin. 18 quæſt. 2. artic. 1. quæſ 4. quod excommunicatio iniuſta priuat ſuffragijs Eccleſiæ.

15 *Ad dua dubia. Primum quomodo ſuſtinetur, quod uotum eſt de meliori bono, id eſt bono ſupererogationis, & quod religioſæ perſonæ uenereis uacãtes agant cõtra uotum. Secundum, an qui ad accidendum hominem pergit, quoties interrupta cogitatione iterum eundum renouat uoluntatem peccandi, toties nouum peccatum cõmittat, an totum ſit unum numero pctm̃, &c.*

16 *Ad duo primum, Quomodo ſit unus conceptus mentalis entis. Secundum. Quomodo hæc ſtent ſimul, analogum non abſoluitur ab his, quibus analogum dicitur, & ens habet conceptum unum ſimplicem, ad quem omnia prædicamenta & tranſcendentia addunt in quē reſoluuntur, qui eſt primo notus.*

17 *Ad quinq; articulos circa emptionem rerum captarum in bello iniuſto. Primus eſt, An huiuſmodi rapta ẽs difficillimè reparabilia, ſint iudicanda tanquam habita pro derelicto.*

Secundus eſt, An capta à priuatis, poſſint licitè emi poſt diẽ ſeu certum tempus, ut nonnullæ leges admittunt.

Tertius eſt, An hmõi caſibus, in ementibus ſcienter tota reſolutio ſi meda ſit ex intẽtione utilitatis ꝓpriæ vel Dñi, &c.

Quartus eſt, An dictũ cuiuſdã doctoris dicentis ſic probabiliter credo, quod totaliter emens paratus reddere vero Dño ſi cõparuerit, credens tñ quod non cõparebit, & cõſequenter ſperans pro ſe habiturũ, nõ peccat, quia veriſimiliter põt de veri Dñi voluntate præſumere, ſit in conſcientia tutũ & alijs diuulgandum. Quintus eſt, an emat rectè quis ex pietate calices, & huiuſmodi ſacra dedignatus, quod manens apud infideles, daturus propria authoritate ea recurrens Eccleſiæ habito pretio & an Dominus talium ſit cenſendus omnino ignotus ſtante notitia regionis, puta Hungariæ.

PETRI Apoſtoli veſtigijs inhærentes, parati ſumus rationem reddere omni poſcẽti nos de ea, quę in nobis eſt fide. Quibuſdã proinde Chriſti fidelibus viris probis, piè trepidãtibus circa quoſq; articulos in apoſtolicis lr̃is cõtra Martinũ Lutherũ inter reprobatos contentos, opem luminis ferre volentes, aperire intendimus, quare reprobati meritò fuerint, ſubnectendo ſigillatim dictos articulos cũ dubitantiũ obiectionibus, prout ad nos delata ſunt, & cuiuſcunque rationem reddendo.

RESPONSIO I.

¶ *Super quinque Martini Lutheri articulos. Primus Lutheri articulus, Summa pœnitentia eſt non amplius peccare, & nouam prorſus ducere vitam.*

PRIMVS igitur articulus eſt. Verum eſt prouerbium, & omnium hominum doctrinis de contritione adhuc traditis præſtantius, quod ſumma pœnitentia eſt, non amplius peccare, & quod optima pœnitentia eſt noua uita.

¶ Obijcitur, in hoc articulo, uel ſancti Patres uidentur conſentire cum Luthero, & ideo nec error poteſt eſſe hic, nec hæreſis.

¶ RESPONDEMVS Hunc articulũ meritò reprobatũ tam ſecundum illius articuli ſenſum, quã ſecundum quod à Luthero prolatus eſt. Et quidem ſi ad proprium ſenſum verborũ ſpectetur, falſus comprobatur, nã nec ſumma, nec optima pœnitentia eſt, qua non fit remiſſio peccatorum, promulgauit.n. Saluator pœnitentiã Chriſtianam eſſe remiſſionem peccatorũ, Luc. ulti. Oportet, inquit, prædicari pœnitentiam in remiſſionem peccatorum. Hæc autẽ duo in articulo poſita (uidelicet, Non amplius peccare, & Noua uita) conſtat nõ ſufficere ad pœnitentiam in remiſſionem peccatorum, quandoquidem exigitur præter hæc & dolor de præterito peccato (Petrus.n. poſt pœnitẽ cõmiſſum fleuit amarè) & recurſus ad diuinam miam cum publicano, Deus propitius eſto mihi peccatori. Vñ Ecc. 21 dr̃, Fili peccaſti, ne adijcias iterum, ſed pro priſtinis deprecare ut dimittantur tibi. Vbi & ẽt Auguſt. notauit, non ſufficit dicere, Ne adijcias iterum, ſed adiuncta eſt deprecatio pro priſtinis remittendis. Non eſt igitur ſumma pœnitentia, non amplius peccare, nec eſt optima pœnitentia, noua uita, quæ dolorem pro peccatis & deprecationem pro priſtinis in ſe non claudit. Et uſ quæ præcipitem dares pœnitentem hic articulus, nã ſecundum eundem ſummè & optimè pœniteret auarũ, ſi ab auaritiæ actibus ceſſaret, & liberalem deinceps uitã ageret. Et ſimiliter accideret intemperato, ſi à paſſionibus intemperatiæ ceſſaret & deinceps continenter uiueret, & ſic de alijs, hoc.n. ſignificatum amplius peccare, & noua uita. Et ſi hæc ſummã, optimamq; pœnitentiam conſtituunt, inanis fides noſtra tam de neceſſario fletu pctõrum, quã de recurſu ad Deum pro remiſſione eorũdẽ euenit. Meritò igitur ſecũdum ipſius ſenſum articuli reprobatus eſt.

¶ Si autẽ idẽ ſpectetur articulus utà Luthero manauit, reprobatus quoq; rõnabiliter inuenitur, nam hmõi prouerbium aſſertum comprobatur a uiro negante duas partes pœnitentiæ, ſcꝫ contritionem & ſatiſfactionem, & ad hoc per hmõi prouerbium tendit ut tam neceſſitatẽ contritionis, quæ præcipuè conſiſtit in dolore pro peccatis, quã ſatiſfactionis tollat ut patet in libris ſuis & aliquot eius articulis damnatis. Non conſonat ergo dictus articulus ſanctis Patribus tam ſecundum ſeipſum, quã ut à Martino manauit, quãuis ſi in ſanctis Patribus hmõi ſententia inueniretur, piè eſſet interpretanda, & ad bonũ ſenſum reducenda.

ARTICVLVS II.

¶ *His procul dubio remitti peccata certum eſt qui ſibi remiſſa eſſe credunt presbytero illas remittente.*

SECVNDVS Articulus eſt nemini remittuntur peccata, niſi credat ſibi remiſſa eſſe, quando presbyter remittit.

¶ Obijcitur, Hic articulus ſynceram uidetur cõtinere ueritatem, utpote quæ ſtabilimento fidei innititur.

¶ RESPONDEMVS Credere ſibi eſſe remiſſa pctã abſoluente ſacerdote, contingit dupliciter, uel quãtum eſt ex parte ſacri, uel quantum eſt ex parte ipſius, qui abſoluitur. Credere primo modo neceſſarium eſt ad remiſſionem peccatorũ, nam hoc credere eſt actus fidei infuſæ, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo. Credere autẽ ſecundo mõ, non eſt neceſſariũ ad remiſſionem pctõrum, quia põt pœnitens, qui abſoluitur, piè dubitare de propria diſpoſitione, an ſit dignè ſuſcipiat illud ſacrm. Verebar, inquit Iob, oĩa opera mea, & Iſaiæ 64 dr̃ uniuerſæ iuſtitię noſtræ quaſi pãnus menſtruatæ. Et cum hac pia dubitatione, ſtat quod dignè ſuſcipiat ſacrm abſolutionis, & conſequatur remiſſionem peccatorum, quia hmõi pia dubitatio nõ contrariatur ſtabilimento fidei infuſæ, ſed firmitati fidei acquiſitæ, ad quã cõſtat quod ſpectat credere de ſeipſo an ſit, uel nõ ſit ſufficienter diſpoſitus. Sequitur igitur articulũ cõprobari falſum ex hoc, quod alicui remittuntur peccata, qui non credit, ſed piè dubitat ex parte ꝓpriæ diſpoſitionis remiſſa ſibi eſſe peccata abſq; præiudicio ſtabilimẽti fidei Chriſtianæ, quę nõ eſt de hoc obiecto .ſ. mihi eſſe remiſſa peccata, ſed de hoc, quod eſt, remiſſa eẽ peccata mihi dignè ſuſcipienti ſacrm̃ pœnitentiæ. Sicut nõ eſt fides Chriſtiana, quod ſub hac Hoſtia eſt corpus Chriſti, ſed quod ſub hac Hoſtia concurrentibus undiq; oĩbus requiſitis neceſſario ad ſacrm Euchariſtiæ, eſt corpus Chriſti. Non continet igitur hic articulus ſynceram ueritatem, ſed meritò reprobandus fuit, utpote falſus.

ARTICVLVS III.

¶ *Vana eſt illorum fiducia, qui ad communionis ſacramentum accedunt, innitentes ſe ſine peccato mortali accedere cum ſint confeſſi, & ceteris externis actibus diſpoſiti.*

TERTIVS eſt Error illorum magnus eſt, qui vadunt ad communionis ſacramenta ſub hac confidentia, quod ſunt confeſſi, & quod agnoſcunt eſſe ſe ſine peccato mortali propter preces & præparatoria præmiſſa, &c.

¶ Obijcitur, Et hic articulus nititur ſana fide, & ob id non uidetur erroneus, nedum hæreticus.

¶ RESPONDEMVS, Et ſi ad ſacrm cõionis accedere cum dicta fiducia tanquã iuſtificatrice magnus error eſt, cõtra apoſtolicam doctrinam dicẽtem. Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum, accedere tñ cum eadem confidentia tanquã præſeruatrice a peccato indignè acceſſus ad ſacrm Euchariſtiæ nullus eſt error, ſed conſilium apoſtolicũ. Docens ſiquidẽ idem Apoſtolus, quo pacto quiſ ad dictũ ſacrm nõ indignè accedat, nec ad iudiciũ ſibi manducet & bibat, inquit: Probet autẽ ſeipſũ hõ, & ſic de pane illo edat & de calice bibat. Vbi manifeſtat cũ qui probabit ſeipſum, ſecure ad ſacrm accedere, ita quod nõ eſt reus corporis & ſanguinis Dñi, nec ad iudiciũ ſibi manducat & bibit. Et quia populus Chriſtianus frequenter utraq; Apoſtoli doctrinã audit, & ut unuſquiſq; põt de ſeipſo teſtari, quilibet ad cõionis ſacrm probans ſeipſum cõtritione, cõfeſſione, oratione, &c. nititur hac fiducia tanquã præſeruatrice à pctõ indigni acceſſus, & non tanquã iuſtificatrice, idõ articulus iſte Lutheranus tãquã perniciosus ſanctæ fiduciæ Chriſtianæ plebis, & ſcandaloſus, & inimic9 apoſtolicæ doctrinæ reprobat9 eſt.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Indulgentiarum Theſaurus, non ſunt merita Chriſti.*

QVARTVS Articulus eſt, Theſaurus Eccleſiæ unde Papa dat indulgentias, non ſunt merita Chriſti, &c.

¶ Obijcitur, In hoc articulo nulla authoritate Luther9 ꝓbat contrarium, hoc tñ facere decreuit eſt, & nullã cõfirmare.

¶ RESPONDEMVS Prænotandum nõ omnia atq; eodem modo, nec æqualiter conuinci authoritate poſſe Chriſtianum hominem de eccleſiaſticis myſterijs, ſed licet quã plus, qđã minus explicata

explicata inueniant in ſacra Scriptura, conuinci tñ oĩa authoritate affirmamus. Exempli gratia. Sacr̃m Baptiſmi authoritate conuincitur, quia tam materia, q̃ forma eius in ſacra explicatur Scriptura, ſacr̃m uero confirmationis, quãuis nec materia, nec forma, nec inſtitutio illius in ſacra explicet Scriptura, conuincitur tñ ex authoritate, qua Apoſtoli imponebãt manus, & Eccleſia utit, & ſimile eſt in multis alijs. Proinde ſi in articulo de theſauro indulgentiarũ, Lutherũ non poſſe cõuinci authoritate dr̃, quia non ita explicite ſicut Baptiſmus in ſacra hr̃ Scriptura, uerũ dr̃, ſed deliratur, q̃rẽdo æqualẽ certitudinẽ in omnib. eccleſiæ myſteriis. Si aũt piè q̃ritur authoritas, qua Lutherus põt de theſauro indulgentiarũ conuinci, nõ eſt difficile rñdere, dicendo conuinci poſſe Lutherum authoritate ſacrę q̃dẽ Scripturæ radicaliter, uniuerſalis uerò eccleſiæ implicitè. Romanæ aũt eccleſiæ, & multorũ ſanctorũ Doctorum explicitè. Ex ſacra quidẽ Scriptura hr̃ theſaurus ſuper effluentium paſſionũ Chriſti & Sanctorum, quatenus ſatisfactorię ſunt. Et q̃ Chriſtus quidem plus patiendo ſatisfecerit, q̃ exigat ſatisfactio omnium illorũ, quibus qſque applicatur paſſio Chriſti, & ſecundũ ſe liquidum eſt, & ex ſententia Ioannis Euangeliſtæ hi, Ipſe eſt, inquit, propitiatio ꝓ peccatis noſtris, & nõ pro noſtris tm̃, ſed prò peccatis totius mundi. Conſtat. n. ex eo, q̃ paſſio Chriſti quo ad effectũ non ſatiſfacit pro peccatis totius mũdi, q̃ tota illa ſatiſfactionũ multitudo, quæ poſſet ſatiſfacere pro his, q̃ pereũt ſuperabundat. De paſſionibus uero Sanctorum q̃. ſ. plus paſſi ſunt multi eorum, q̃ ſatiſfacere pro propriis debuerint peccatis, teſtatur Beatus Iob dicens, Vtinã appenderent peccata mea, qbus irã merui, & calamitas, quã patior in ſtatera, quaſi arena maris hæc grauior appareret. Simile eſt aũt iudicium de Iob & multis aliis Sanctis, pcipuè martyrib qui tot ſuperauerunt tormẽta, & Beatiſſima Virgine, q̃ quũ pro nullo proprio ſatiſfactura eẽt peccato, ſuſtinuit tñ, iuxta Simeonis uerbũ, ut ſuam Chriſti gladius ptranſiret animã, vñ pluſquã martyr iure dr̃. Nec inueniri tñ theſaurũ iſtum ex ſacra habemus Scriptura, ſed ex eadẽ quoq; hẽmus theſaurũ iſtũ ea intentione a Chr̃o & Sanctis conditũ, ut eccleſiæ utilitati prodeſſet, teſtante hoc Apoſtolo ad Coloſſ. quũ ait, Adimpleo ea, q̃ deſunt paſſionũ Chriſti in carne mea ꝓ corpore eius, qd̃ eſt eccleſia. Simile eſt aũt iudiciũ de Paulo & aliis ſctis plus patiẽtib. quã ſatiſfacere dẽant ꝓ ꝓpriis peccatis. Nec huic tñ ſanctæ ſnĩæ obuiat alia eiuſdem Apoſtoli ſnĩa, qua ait, Nõ ſunt cõdignæ paſſiones huius tpis ad ſupuẽturã gloriã. Nã paſſiones Sctõrũ, quatenus meritoriæ ſunt, & ad pmium reſpiciũt, ſunt, pculdubio nõ cõdignę, & remunerant a Deo ſupra cõdignũ, & hoc explicat quũ dr̃, q̃ non ſunt cõdignæ ad gloriã ſupuenturã. Eædẽ tñ paſſiones Sctõrũ quatenus ſatiſfactoriæ ſunt, ſæpè ſupabundãt, quotieſcunq;. ſ. plus patiũtur pro Chr̃o ſancti, q̃ ſit pœna debita ꝓ propriis peccatis actualibus. Ex hoc enim ipſo, q̃ ipſimet incapaces ſunt hmõi ſuperabundantiũ ſatiſfactionum, ut ſatiſfactoriæ ſunt (quia carent peccato, ꝓ quo ſatiſfaciant) relinquuntur ſupabundantes, ac per hoc, ut Apoſtolus promulgauit, ꝓ corpore Chr̃o qd̃ eſt eccleſia, relinquunt.

¶Conuinci igitur põt Lutherus ex authoritate ſacræ Scripturę, & q̃ in eccleſia Dei eſt theſaurus meritorũ Chriſti & ſanctorũ, quatenus ſupabũdãter ſatiſfactoria fuerũt, & quod hic theſaurus eſt pro corpore Chriſti, quod eſt eccleſia. Si his adiũxeris, q̃ uniuerſalis eccleſia probat indulgẽtias, ut pia matris eccleſiæ dona ſuccedẽtia loco ſatiſfactionis pœnalitatis, q̃ eſt tertia pars ſacramẽti pœnitẽtiæ, pſpicuũ fiet, q̃ indulgentiæ inueniuntur apud diuinã iuſtitiã ſatiſfactriees pro pœna actualibus peccatis debita, quã exoluiſſet apud eandem diuinã iuſtitiã pœnitentialis ſatiſfactio. Ex hac aũt uniuerſalis eccleſię approbatione oportet alterũ horũ fateri, aut q̃ indulgentiæ ex ſola authoritate huiuſmodi uim ſatiſfactiuã habent, aut q̃ ex dicto theſauro hãt. Et primũ quidẽ horũ, qm̃ tanquã abſurdũ non admittit, reſtat ut ex dicto theſauro indulgẽtiæ uim ſatiſfactiuam hẽant, q̃ authoritate ſanctæ Romanæ eccleſiæ, olum eccleſiarũ magiſtræ, expſſum eſt pluries. Nec deſunt authoritates Sanctorum, Thomæ, Bonauẽturæ, &c. Intelligat ergo eruditus qſq;, falſum eẽ q̃ nulla pt̃ Lutherus authoritate cõuinci de theſauro indulgẽtiarũ

ARTICVLVS V.

¶Papam poſſe errare, hanc vel illam opinionem habendo, vel ipſum vel cum maiori parte Eccleſia, non eſt hæreſis.

QVINTVS Articulus eſt, Si Papa cũ magna parte eccleſię haberet hanc, uel illam opinionẽ, & erraret, tamẽ nec peccatum eſt, nec hæreſis contra ſentire (præſertim in re nihil pertinente ad animæ ſalutem,) donec alterum per generale Concilium reprobetur uel approbetur.

¶Obiicitur, Qui hunc damnatũ articulũ, ſentiunt Papam eſſe ſuper conciliũ generale, q̃ nunquã illa bonã authoritate Scripturæ probari põt, ut aperte declarat Patriarcha Antiochenus in libello de cõparatione Pont. maximi ad ſacroſanctũ Cõciliũ.

¶RESPONDEMVS, Falsò creditũ ab obiicientibus eſt dãnationẽ huius articuli procedere ex opinione ſuperioritatis Papæ ad Conciliũ, nulla ſiquidẽ cura huius qõnis habita, dãnatio huius articuli procedit aliunde ex hoc. ſ. q̃ ſummus Pontifex hẽt authoritatẽ determinãdi qõnes fidei. Quam authoritatem in ſummo reſidere Põtifice ſacri canones clamãt, Hiero. ad Damaſum teſtatur dicens, Quòd ſi hæc noſtra confeſſio apoſtolatus tui iudicio cõprobatur, qcunq; me culpare uoluerit, ſe imperitũ uel maleuolũ, uel ẽt nõ catholicũ, nõ me hæreticũ cõprobauit. Et Dñs apertè dicẽs Petro. Ego rogaui ꝓ te ut non deficiat fides tua, & tu aliqñ conuerſus confirma fratres tuos. Articulus ſiquidẽ iſte pp latens uenenũ in ly, donec alterũ per gñale Concilium, &c. reprobatus fuit, ut poiè dogmatizãs, ſummi Pontificis diffinitiuã in qõnibus fidei ſnĩam nõ ligare ſed contra ſentire nec peccatũ, nec hæreſim eſſe. hoc. n. refert ly, donec approbet, uel reprobet p Conciliũ gñale. Et qm̃ magiſtra rerũ experientia teſtatur, multas hæreſes damnatas à ſede eſſe apoſtolica ſine generali Concilio, icirco articulus iſte meritò reprobatus eſt.

¶Hæc ſunt pr̃ beatiſſime, quæ inter tot aduerſas corporis ualetudines obediẽtiæ tuæ gratia ex prõpto aĩo ſub apoſtolatus tui cẽſura ptotuli. Tacitis obiicientib. ut nemine accuſato, cuiuſq; inſpectus liberũ habeat ueritas aditũ. Romæ die 6. Iunij, 1521.

RESPONSIO II.

SVPER QVAEDAM DICTA IN LAVDEM S. Ioſeph, ad reuerendiſſimum Dominum Nicolaum de Fliſco S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalem.

¶Quidam Magiſter in Theologia in commendationem ſanctiſſimi Ioſeph & in laudem, dixit dum ſermonem haberet ad populum Latino ſermone, quæ ſequuntur.

¶Primò, quod Ioſeph fuit magni meriti, & pater putatiuus Chriſti, qui Chriſtum ipſum palpauit, & eo familiariter uſus eſt.

¶Secundò, quòd Ioſeph ſanctus fuit uerus vir Virginis Mariæ, iuxta illud, Iacob autem genuit Ioſeph uirum Mariæ.

¶Tertiò, quòd fuit uerum matrimonium inter uirginem glorioſam & ſanctum Ioſeph, quod non potuit eſſe niſi per mutuam corporis donationem, quæ donatio fuit inter Ioſeph & Virginem.

¶Quartò, quòd iſtud matrimonium fuit priuilegiatum: quoniam in iſto matrimonio, Virgo non dedit uſum corporis, licet per contractũ matrimonij dederit corpus, edocta a Spirituſancto, ubi regulariter per contractum matrimonij datur corpus & uſus copulæ carnalis.

¶Quintò, quòd Virgo Maria dando corpus ſuum Ioſeph, dedit & ſanguinem totius corporis, ex quo ſanguine fuit completum corpus Chriſti.

¶Sextò dixit, quod hæc propoſitio eſt uera, Ex ſanguinibus Ioſeph fuit formatum corpus Chriſti: quam propoſitionem ita expoſuit. Ex ſanguinibus proprijs Virginis Mariæ, Ioſeph ſancto datis per cõtractum matrimonij, fuit formatum corpus Chriſti.

REVERENDISSIME Dñe pr̃ector, uidi ſchedulã à dominatione ueſtra reuerẽdiſſima mihi trãſmiſſam, ſex dictorũ a quodã magiſtro in theologia in cõmẽdationẽ ſancti Ioſeph. Et rñdeo, q̃ in tertio, quarto, qnto, & ſexto unum eſt nõ pſpicaciſſimè dictũ, q nõ plene diſcuſſa eſt dña inter copulã cõiugalẽ & copulã carnalẽ. Si. n. hæc nota fuiſſet, nõ dictũ eſſet hic, q̃ uerũ mr̃imoniũ eſſe nõ potuit ſine mutua donatione corporis, nã p copulã cõiugalẽ nõ donat corpus cõiugi, ſed poteſtas utẽdi corpore cõiugis, iuxta illud Apoſtoli primæ ad Cor. 7. Vir non hẽt poteſtatẽ ſui corporis, &c. Vbi nota, q̃ dr̃ corporis ſui nõ alterius, dr̃ & pſãs in alio. Nõ datur ergo corpus quo ad uſum p cõiugalẽ copulã, ſed pſãs utendi tñ, ſed p copulã carnalẽ datur corpus quo ad uſum. Et ex hoc fundamẽto patet, q̃ minus pſpicaciter in quarto dr̃, q̃ regulariter per cõtractũ mr̃imonij datur cõiugi corpus, & uſus, & cætera. Conſtat. n. falſum eſſe, qa nõ p contractũ abſolutè, ſed adiũcta conſummatione datur corpus, & uſus, imò ſi puella contrahat uerẽ mr̃imonium aĩo ingrediẽdi religionẽ, ſi Deus dederit ſibi Spũm bonũ, uerũ cõtrahit mr̃imoniũ nec pdit ex hoc uirginitatẽ mẽtalẽ: qa cõſentire in copulã cõiugalẽ, nõ eſt cõſentire in copulã carnalẽ, niſi in potẽtia, q̃ eſt conditio diminuẽs, ut patet. Et propterea Beata Virgo nõ pdidit uirginitatẽ mentalẽ ex conſenſu in copulã coniugalẽ, nec expoſuit ſe periculo perdẽdi pp priuilegiũ diuinæ reuelationis, ſicut mõ pp ſtatutũ eccleſiæ cõcedẽtis duos menſes ſponſis ad conſummandum mr̃imoniũ: uel ingrediẽdũ religionẽ, contrahentes mr̃imonium niſi intendãt conſummare, nec ſe exponũt piculo pdendi uirginitatẽ, nec pdunt uirginitatẽ mentalẽ. Ex eodẽ fundamẽto patet minus pſpicaciter in qnto dictum eſſe, q̃ ſanguis Beatæ Virginis datus eſt Ioſeph, & ab iidẽ dictũ in ſexto, q̃ corpus Chriſti fuit formatum ex ſanguinibus Ioſeph, qm̃ ſanguinis Beatæ Virginis nõ fuit datus Ioſeph, ac per hoc non fuit Ioſeph ẽt ut datus, ut patet ex dictis. Quamuis habeat & aliam diſſonantiam ex hoc, quòd ſanguinis nõ dicitur alicuius ſimpliciter, niſi ſit ipſius, ut pars, q̃. ſ. eſt, aut fuit pars eius (eo modo, quo ſanguis dicitur pars animalis,) & non ex eo quod eſt alicuius poſſeſſiuè, ut ager, aut ſeruus,

aut quia poteſt uti eo, ſicut equus conductus. Videtur ergo mihi, quod ultimum dictum ſit ſimpliciter falſum : reliqua uero quo ad ſupra dicta minus perſpicacia, & breuiter quòd ſententiam teneat, linguam cohibeat, qui hæc dixit. Nihil tamen contra aut præter fidem hic apparet.

RESPONSIO III.

Quantum valeat matrimonium contractum a iuuene poſt religionis ingreſſum & egreſſum.

MAGNIFICE Domine ſalutem, & commendationem. Ad caſum mihi propoſitũ, An ſcilicet matrimonium contractum à iuuene, poſtquàm religionẽ poſt diſcretionis annos ingreſſus eſt animo mutandi omnino uitam, & intra nouitiatus tamen annum egreſſus eſt ad ſecularem uitam & habitum, ſit ualidum. Breuiter reſpondeo, quòd abſque dubio matrimonium illud eſt validum, quia ut expreſsè dicitur in 6. de uoto, cap. 1. ſolum uotum, uel ſacri ordinis, uel profeſſionis tacitæ uel expreſſæ, dirimit poſt contractum matrimonium. Conſtat autem ex capitulo nou ſolũm. de regularibus, libro ſexto, quòd iſte caſus diſtinguitur cõtra caſum profeſſionis tacitæ, uel expreſſæ per notam diſiūctionis. Vel, ergo iſte caſus non habet uim profeſſionis tacitæ uel expreſſæ, quo ad matrimonium dirimendum. Textus autem in oppoſitum ſoluuntur faciſè ad literam, quia capitulum non ſolum, & in fauorem animæ nouitij, & propter ius religionis noluit prohibere fratres ab impeditione iſtius, ne redeat ad ſeculum: cùm etiam ſi uotum ſimplex in ſeculo de ingreſſu religionis feciſſet, religio contra ipſum agere poſſet. Capitulum uerò beneficium. ibidem (quod tantum ponderatis) non obſtat: quia renunciatio beneficij, quam iſte nouitius ex facto ſuo præſumitur feciſſe dum manifeſtat omnino uitam uelle mutare, tunc ſufficit ad hoc ut beneficium poſſit alteri conferri: quæ tamen non ſufficit ad profeſſionem tacitam, uel expreſſam. iſta ergo duo non parificantur, nec æquiparantur in textu. Sed nec quo ad uacationem beneficij hi caſus æquiparantur: quia in profeſſione tacita, uel expreſſa, eſt uera renunciatio: hic autem eſt præſumpta, quare, &c. Bene uale Caietanæ, die 22. Octob. 1505.

RESPONSIO IIII.

De iure petendi debitum matrimonij ab adultero. Ad R. Patrem Fratrem Cherubinum de Florentia deum verbi concionatorem.

QVÆSTIO Propoſita eſt, an adulter ipſo facto ſit priuatus iure exigendi debitum a coniuge innocente.

Et eſt cõ dubij diuerſa, ut uidetur, ſententia doctorũ.

IN Hac dubitatione præaduertenda ſunt tria, Primũ eſt, ꝙ non eſt ambiguitas aliqua niſi in foro conſciẽtiæ: nam in foro iudiciali conſtat non ſtatim eſſe priuatum adulterantem coniugem. Secundum eſt, ꝙ ẽt in foro conſcientiæ tam quando adulterium unius publicum eſt, quàm quando occultũ eſt, notum tñ eſt certitudinaliter innocenti, abſolutus eſt, ſi vult innocens, a uinculo reddendi debitum : ac per hoc adulter nõ poteſt exigere actum matrimonij, quamuis poſſit petere illũ. Exigere ſiquidem importat coactionem, & eſt in propoſito petere actum matrimonij ut debitum, petere autem nudam petitionem actus ſignificat: petimus enim etiam quæ gratioſè concedẽda putamus. Tertium eſt, quòd tota hæc difficultas cõſiſtit, qñ adulterium commiſſum latet innocentem coniugem. Et eſt ratio pro parte affirmatiua: quia ſtatim quòd alter coniugum in adulterium declinat, reliquus innocens ſecundum rem eſt abſolutus a debito reddendo & ſolum deficit ſibi notitia facti perpetrati. ſ. adulterij. Si namque ſciret factum, conſtat quòd eſſet abſolutus: notitia enim non abſoluit, ſed factum ipſum ex notitia ſua, diſponente ſic iure naturali & diuino. Naturali quidẽ propter uiolatam fidem : diuino autem propter authoritatem Domini, Matth. 5. ubi excipitur fornicationis cã in præcepto de non dimittendo uxorem. Pro parte uerò negatiua eſt communis (ut uidetur) animi conceptio ſ. quòd adulter occultus poſt pœnitentiam poteſt exigere debitum ab innocente, ex hoc nãque arguitur, quòd non ſtatim innocens coniux fuerat abſolutus a debito, ac per hoc nec adulter priuatus iure exigendi. Manifeſtatur autem hoc ſic: Poſt pœnitentiã occulti adulterij, innocens in eodem ſtatu eſt, in quo erat ante pœnitentiam adulterij: quoniam pœnitentia alterius non fecit ipſum da abſoluto ligatum. Si ergo poſt pœnitentiam alterius tenetur ſecundũ rẽ reddere debitum, etiam ante tenebatur ſecundum rem : & ſic ante pœnitentiam non tenebatur ſecundum rem, ſequitur ꝙ etiam poſt pœnitentiam illius, non tenetur ſecundum rem.

HIS Præmiſſis narrandum eſt primò, quid appareat ueritatis pro altera parte, deinde inueſtiganda eſt cauſa. Quũ contingit ergo ſocietas q̃dã ſit, ex alijs natura vel voluntate cõtractis fœderibus, ſumere poſſumus negatiuam partem eſſe. ſ. ꝙ non ſit ſtatim priuatus, ſed priuandus iure exigendi. Inter patrẽ ſiquidem, & filiũ naturale ius eſt, ſic ut ſi filius patrem ẽt occultè offendat, non teneatur pater hæredẽ filium habere: ſimiliter inter patrem & filium adoptiuũ ſimile ius eſt: inter ſocios quoq; negotiatores violata ab altero fide reliquus non tenet. In his tñ oĩbus, & ſimilibus apparet, ꝙ licet cuilibet, qui fidem violauit, uti iuribus ſocietatis illius: filius ſiquidem tam naturali, q̃ adoptiuo iure poſt crimẽ in patrem grauiſſimum latens, Patris põt ẽt in foro conſcientiæ hæreditatem adire, & ſimiliter connegotiator, modo damnum non intulerit: quia obligaretur ad reſtitutionem. Quo fit ut adulter occultus, quamuis uiolati fœderis reus ſit, non ꝓhibeatꝰ à mr̃imonij iure: ſed ꝓhibendus: ſicut in ſupradictis ſimilibus priuandus eſt uiolator fidei iure illo.

¶ Et qr̃ hæc ita eſſe mihi uidentur, rõ reddenda eſt. Occurrit autem mihi vna oĩum horum ratio, & eſt quòd pœnæ illæ, quæ in poteſtate patris, uel iudicis ſunt ita conſtitutæ, ꝙ iudice uel parte ſciente & eodem modo ſe habente, ut prius aliquis nõ punitur, non incurruntur ipſo facto: conſtat aũt tales eſſe pœnas priuationum iurium, de quibus eſt ſermo: ergo. Maiorem ꝓpoſitionem dña pœnarum clarificat: pœnæ nanq; eccleſiaſticarum cenſurarum non ſunt ita in ptãte iudicis, aut patris, ut iudicis, vel patris, ut prior perſeuerantia excuſet cõtra facientem ab incurſu cenſuræ, pœnæ aũt aliæ, ſiue conuentionales, ſiue à iure: niſi patre, aut iudex ſciens velit non ligant. Minor aũt clara eſt. quia ſi innocens coniux ſciat adulterium alterius, & pater offenſam filij, &c. eodem modo ſe habeat cum eis, ut prius non ſunt priuati. Conſonat autem hæc ratio ſpecialitati pœnæ conſequentis inceſtum cum conſanguineis coniugis: ad hmõi. n. inceſtum comitatur ipſo facto priuatio iuris exigendi : nec eſt in ptãte patris non imputare crimen hoc ad hanc pœnam, nec etiam in ptãte iudicis, quamuis poſſit diſpenſare. Ad adulteriũ autem ſimplex priuatio conſequens eſt in poteſtate patris. ſ. offenſũ coniugis, ut patet. Dña igitur inter utrunq; adulteriũ eſt: quod ille ut inceſtuoſus eſt priuatus ipſo facto, iſte autem adulter eſt non priuatus, ſed priuandus : alioquin nihil ſpeciale de adulterio ſic inceſtuoſo diceretur. Et hæc poſitio non diſſonat forte ab aliquo doctorum: nam illi qui uidentur pro parte affirmatiua, ad hoc tendunt, ut. ſ. adulter priuandus ſit ab altero innocente in foro conſcientiæ, quum dicunt dignus eſt ut non ſeruetur fides ei, uel aliquid hmõi, alij autem pro parte negatiua uolunt, ꝙ nõ ipſo facto ſit priuatus & utrunq; eſt uerum.

¶ Ad rationem autem pro parte affirmatiua, negatur ꝙ ſecundum rem innocens ipſo facto ſit abſolutus : eſt enim ipſo facto habens ius, quo ſeipſum poſſet abſoluere in foro conſcientiæ, ſi ſibi conſtaret de facto Romæ, die. 20. Decembris, 1515.

RESPONSIO V.

Ad eundem.

De Nominandis Complicibus a Reo in aliquo iudicio & de eorum ſententia.

LITERIS Tuis frater chariſſime perlectis, in quibus quædam dubia ſoluenda mihi propoſuiſti, reſpõdere diſtuli aliquot diebus, occupatus in alijs: uerũ ne omnino charitati tuæ deeſſem, in hodiernum diem cenſui eximendum ab alijs.

AD Primum itaq; dubium, an iuridicè inquiſitus de aliquo crimine, teneatur & debeat nominare complices, ſi nõ ſunt infamati, & ante correctionem fraternam: & ſimiliter ad ſcdm, an ſi ipſe tales nominauerit, poſſit iudex contra tales procedere ad inquiſitionem: & eorum rõnem (quia conſuetudo ſecularium iudicium habet, quòd tormentis complices requirunt, & quòd contra nominatos procedunt in oppoſitum tamẽ eſt ordo fraternæ correctionis) & occultum complicis peccatum. Reſpondeti unico uerbo põt, quòd hæ quæſtiones decitæ uident extra de confeſſis. cap. cum monaſterium. Vbi dicitur, ꝙ ſecundum utriuſq; iuris ſtatuta de ſe confeſſi, ſuper aliorũ conſcientijs interrogari non debent, crimine læſæ maieſtatis excepto: & ꝓ ſi contingat aliquos nominari, tales nominati nulli ſunt pœnæ ſubdendi, ſi tñ infamia huiuſmodi nominati laborant, inducenda eſt purgatio tribus ſui ordinis adiunctis ſocijs. Quia tñ multæ fiunt exceptiones ab iſta regula, & multi multa dicunt ut diffuſè hẽs à Panor. ſup dicto capitulo, vl mihi in primo dubio, quòd triplici diſtinctione utendum ſit in propoſito, prima eſt, ſi nomen complicis eſt, uel non eſt circunſtantiã actus

proprij illius, qui inquiritur. Secunda, ſi crimen de quo inquiritur, pendet in perniciem publici boni, ſeu aliorum. Tertia eſt, ſi iudex ex ſolius illius cauſæ ritu, & meritis procedit, aut ex zelo proprij officij. Nam ſi nomen complicis eſſet circunſtantia proprij actus, quam quilibet iudex cognoſcens de aliquo actu habeat ex meritis illius cauſæ etiam iudicare de illius circunſtantiis, tunc iudex poteſt inquirere, & tenetur inquiſitus confiteri complicem, ſicut quando in foro pœnitentiali pœnitens non poteſt aliter exprimere peccatum ſuum niſi nominando complicem, debet reuelare complicem, puta cum quis cognouit propriam matrem. Conſtat autem inter circunſtantias annumerari, quibus auxiliis aliquis fecit. Difficile tamen apparet accidere caſum, in quo nomen complicis ſit circũſtantia proprij actus in foro iudiciali, niſi per accidens: puta quia probabiliter aliunde iudex dubitet, quòd reus fateatur id quòd non commiſit, ut euadat fortè tormenta, quoniam tunc ex nominatis complicibus cognoſcere poteſt, an uerum dicat: ſicut ex aliis circunſtantiis, puta loci, uel temporis. Sed hoc ex parte iudicis licitum uidetur: ſed ex parte rei, qui ſcis ſe uerum dicere, non debet infamia alterius occulti teſtari culpam ſuam, ex quo cõplicis nomen non eſt actus ſui circunſtantia, quãtum eſt ex parte ipſius actus perpetrati. Similiter ſi crimen pẽdet adhuc in perniciem Reipub Eccleſiæ, aut aliorum priuatorum: puta, quia ſunt multi corruptores fidei, aut conſpiratores, aut latrones, aut ſubuerſores aliorum, debet iudex ex officio inquirere, & reus huiuſmodi perſeuerantes in malo pernicioſo omnino occultos (de hic ſermo eſt) debet reuelare, niſi fortè probabiliter crederet correctione fraterna eos amplius non peccaturos, quòd non facilè credendum eſt de religioſis, præſertim huiuſmodi ſceleribus irretitis: ſed dubitandum potius uidetur, quòd fingent ſe emẽdare. Et propterea tenens in huiuſmodi caſibus prælatus potenti per ſe uel alium, & uolenti ſaluare, non perdere oues ſuas, & curam famæ priuatorum ſolito habere, ut paſtorẽ decet, complices ſiue non complices tales reo notos reuelare. Si autem crimen in detrimentum aliorum non pendet, non tenetur reus occultos alios reuelare, ſed ordinem fraternæ correctionis præponere. Illud præ oculis eſt ſemper habẽdum, quòd quemadmodum in communi præcepto inquiſitionis, ſi quis ſcit, &c. ſubintelligitur ſeruato iuris ordine: ita cum quis inquiritur in genere de complicibus, ſubintelligitur ſecundum iura reuelandi, quia non poteſt plus prælatus, ſeu iudex præcipere. Et propterea non peccant prælati, ſeu iudices de complicibus inquirendo, ſi intentio infra iuris limites conſiſtit. Et ſimiliter non peccant inquiſiti ſi omnino occultos tacent, aut dicunt ſe non habere complices aliquos, habendo occultos tantum: quia reſponſionum uerba intelligenda iuxta ſenſum interrogationum ſuorum: intentio tamen oportet, quod ſit infra iuris limites.

IN Secundo autem dubio, ſi alioqui de omnino occulti ſunt, qui nominati ſunt, non eſt procedendum contra eos: quoniam talis reuelatio non ſufficit ad accuſandum, nec ad denunciandũ, nec ad infamandum, ſeu clamoroſè inſimulandum: propterea omnis uia procedendi, quæ in tribus dictis inchoat, auſertur.

¶ Ad id uerò, quod de conſuetudine opponis ſeruari: quia conſuetudines partiarum conſulunt in facto, ipſi uideritis ſi ita eſt. Non tamen credo ita eſſe, niſi in quibuſdam criminibus exceptis: & hoc propter ſequaces Bartoli: & quòd nihilominus aliqua inteiuenirant iudicia contra ſic nominatos.

AD Tertium autem dubium utrum iudex ſciens defectum alicuius à tribus uel quatuor non per modum iudicij, poſſit ipſum cogere ad dicendum ueritatem, reſpondeo quòd quæſtio hæc deciſa eſt extra de accuſ. cap. inquiſitionis. Vbi expreſſè dicitur, quòd ſi non extat infamia, uel clamoroſa inſinuatio, non debet fieri inquiſitio, etiam ſi uel duo uel tres iurati dicant ſe uidiſſe delinquentem, aut alicui libellum ſecreto tradant. Vnde patet quòd non poteſt prælatus cogere talem ad dicendum ueritatem.

AD quartum dubium, utrum infamatus de aliquo poſſit de omnibus inquiri: ut tenet Petrus de Palud. in quarto ſententiarum, reſpondeo quòd non poteſt inquiri de illis de quibus non laborat aliqua infamia: iuxta dictam decretalem dicentem, Super illis ſolummodo fieri inquiſitio debet, de quibus clamores aliqui præceſſerunt. Dictum autem Petri de Palud. (cum bona reuerentia dictum ſit) tantum ualet, quantum ſua ratio, ſcilicet quia iudicare de occultis non propter peccatum ſed propter peccatorem prohibetur. Hæc enim ratio falſum aſſumit: quia occulta ex ipſa ratione, qua occulta ſunt, ab humano iudicio exempta ſunt: & proportionaliter, occulta in tali iudicio, ſeu proceſſu ab illo exempta ſunt ſuapte natura.

¶ Hæc ſunt pater uenerande, quæ mihi occurrerunt ſcribenda ad tua dubia: non plus authoritatis habitura ſunt nec extrema mea, quàm ratio eorum meretur. Bene uale, & Deum pro me ora. Romæ, die 5. Nouembris. 1518.

RESPONSIO XI.

De Negando religionis ingreſſu, & profeſſione Iudæis alias idoneis ad hoc. Ad R. Patrem F. Matthæum de pace ſacræ Theologiæ Salmaticenſem Regentem.

REVERENDE Pater ſalue: Humillimis paternitatis veſtræ literis perlectis, quibus petit an illis, qui ex Iudæis originem ducunt, ſi in nullo culpabiles inuentis nec aliter ſuſpecti niſi ratione originis ſint, poſſit negari ingreſſus religionis: & ſi fuerint nouitij, negari poſſit profeſſio abſque peccato mortali, an ſit hoc contra præceptum charitatis. Reſpondere, ut par eſt, uolens paucis me abſoluam: eò quod cum ſapiente ſit ſermo. Actus recipiendi ad religionis ſtatum, vt à prælatis ipſarum religionum egreditur, & terminatur ad aliquem indeterminatæ, licet habeat rationem debiti (quoniam religiones inſtitutæ ſunt non ſolum propter præſentes, ſed etiam futuros) ut tamen terminatur ad hanc uel illam conditionem perſonarum, uel hanc aut illam perſonam: caret debiti ratione, niſi neceſſitas aliqua debiti rationem indicat. Et de perſona quidem determinata, patet ex hoc, quòd charitas nõ arctat ad diligendum ſeu benefaciendum alicui particulari non alias coniunctio, niſi in articulo neceſſitatis, ut reſtantur præcepta charitatis tam in corporalibus de eleemoſyna, quàm in ſpiritualibus de correctione fraterna. Vnde & diuus Thom. in quolibetis, dicit, quòd habens de ſuperfluo, non tenetur obuianti pauperi, ac petenti eleemoſynam dare: & quia licet tenetur ſuperfluum elargiri, non tamen dare huic. Et in Secunda Secundæ de correctione fraterna dicit, quòd cadit ſub præcepto, ſecundũ quòd eſt neceſſaria ad fratris emendationem. Conſtat autem quemlibet idoneum ad religionis ſtatum communiter inuenire alibi gratiam, ſi ab una religione refutatur. De conditione uerò perſonarũ patet ex hoc, quòd religionis prælati ſtatuto põt cauere, ut genus aliquod hominum ſine eorũ culpa ad religionem non admittantur: ut recitatur ſtatutum de non recipiendis illegitimè natis. Nec multum refert inter recipere huiuſmodi ad habitum, & receptos ignorantes reijcere ante profeſſionẽ, quoniam non minus libera eſt religio intra annum probationis quàm nouitius: quum annus probationis in fauorẽ utriuſque datus ſit, nec ulla pollicitatio implicite fiat magis hinc quã inde. Cõſtat autem ex ſacris canonibus, ut patet extra de regul. cap. ſtatuimus nouitium poſſe liberè intra annum probationis redire ad priorem ſtatum: igitur religio poteſt nouitium liberè à ſe excludere. Et confirmatur, quia quemadmodum nouitius ſi perlectis nouiter cenſuris in iure latis contra religioſos, & inhabilitatibus mendicantium, quas tamẽ in ſeculo præſcire potuiſſet, relicta religione poteſt ad priorem ſtatum redire: ita religio cognita origine nouitij prius indiſcuſſa poteſt illũ refutare. Quum igitur natio eorum, qui ex Iudæorum gẽne ſunt, conditionem habeat quibuſdam minus gratẽ propter iot eiuſmodi publicam apoſtaſiam, in Hiſpania ſi religionis alicuius prælati ſtatuto, uel opere eos recuſent recipere ad habitũ, uel ignorantes receptos nolint ad profeſſionem admittere, nullum ex hoc mortale peccatum ex ſuo genere incurrunt.

¶ Et quamuis ita eſſe mihi uideatur: irrationabile tamen mihi uidetur, perpetuum ſtatutum aut opus huiuſmodi refutationis reſpectu illorũ, quia nulla alia ſuſceptionis nota ſunt affecti, niſi quod originem ex Iudæis traxerunt. Tum quia ſalus noſtra ex Iudæis eſt, ex quibus natus eſt Chriſtus ſecundum carnẽ, & Apoſtoli & plurimi patres fidei: & ingrati uideremur, ſui gẽnis filios repellendo. Tum quia occaſio daretur Iudæis, ut ad fidem non conuertantur, dũ intelligunt conuerſorum filios in generatione & generationum repulſos à religione. Tum quia religionis ſtatus eſt talis, ubi ipſi potius ſi in aliquo dubitaoi ſolidari in fide, quàm alios inficere poſſunt. Hæc tuoi Pater reuerende, quæ mihi occurrunt reſpondenda, 10 die ſancti Matthæi Apoſtoli, Senis. 1514.

RESPONSIO VII.

De Vinculo perſeuerandi in religione, cum quis hoc profeſſus fuerit.

CHARISSIME Fili, quæſtioni tuæ ob occurrentis de facto caſus neceſſitatem interpoſitis aliis reſpondendum duxi. In caſu ergo propoſito, cum ſcilicet N. ingreſſus eſt religionem quandam mendicantium, in quodam illius conuentu regularis uitæ, cum animo deliberato perſeuerandi uſque ad mortem illa particulari religione, & illo particulari conuentu in ſeruitium beatæ Virginis, cui Eccleſia illa dicata eſt: & poſtquàm multos menſes ibidem egit, ob quorundã ſcelera ibidem impunita, ad ſeculum intra annũ probationis

probationes rediit. Scito ex duobus capitibus procedi poſſe: primo, ex aſſumpto habitu cum deliberatione perſeuerandi vſq; ad mortem: ſecundò, ex intentione particulari ad hunc conuẽtum, fruſtrata ob inopinatum ſucceſſum malæ uitæ inuentæ in conuentu illo. Et ut a primo incipiamus, quæſtio iſta petita fuit ab Innocentio III. ut patet extra de regul. & tranſ. ad relig. in c. conſuli. & ab ipſo diſtincta, & poſtmodũ a Greg. 9. in c. ſtatuimus, magis explicata.

Eſt autem eorum ſcientia, quòd ſuſcipiens religionis habitum volens abſolutè vitam mutare, ad religionem tenet, Quod poteſt benè & malè intelligi. Si enim per uoluntatem abſolutè mutandi uitam intelligatur deliberatum propoſitum perſeuerandi uſque ad mortem, & nihil aliud, malè intelligitur: ſi autem per uoluntatem abſolutè mutandi uitam, intelligatur deliberatum propoſitum perſeuerandi uſque ad mortem cũ promiſſione implicita huiuſmodi perſeuerantiæ benè intelligitur. Quod patet dupliciter. Primò ex eo, quòd uotum requirit tria: propoſitum, deliberationem, & ſubmiſſionem: ita quòd abſq; promiſſione nullum eſt uotum. Secundò ex eo. quòd ratio quare talis uolens abſolutè mutare uitam, tenetur etiam ad religionem, expreſſè aſſignatur in dicto capitulo: quia ipſe renunciat anno probationis in fauorem ſuum, ſic ſuſcipiendo habitum. Ex hoc enim habetur, quòd uoluntas illa eſt uoluntas renunciantis probationi, & facientis hodie quod poſt probationem erat acturus, quod nihil aliud eſt quam promittere perſeuerãtiam uſque ad mortem, quod eſt uouere religionem. Et ſi hanc diſtinctionẽ uis plenius intelligere, finge in religione duos modos diſtinctos ſenſibiliter & notoriè omnibus eſſe regulariter inſtitutos ad ingreſſum religionis: alterum cũ anno probationis, & alterum ſine ulla probatione: & finge rurſus duos iuuenes ambos cum propoſito deliberato perſeuerãdi uſq; ad mortem, ingredi religionem illam. ſed alterum per illum modum, cui adiungitur annus probationis, & alterum per reliquũ modum, cui nulla adiungitur probatio. Et diſcernes uoluntatem unius e uoluntate alterius in hoc, quòd iſte ſecundus cum deliberatione promiſſionem immò exhibitionem ſui habuit, ille non: & uidebis, quòd de primo non uerificatur, quòd vult abſoluiè mutare uitam, ſed de ſecundo tantum. Suſcipere igitur habitum nouitiorum (ſiue ſola benedictione diſtinguatur ab habitu profeſſorum, ſiue aliter) cum deliberato propoſito perſeuerandi uſque ad mortem, ita etiam quod uellet hodie eſſe finem anni, ut poſſet tunc profiteri, non obligat hominem ad religionem in particulari, aut in communi: ſed liberum relinquit, ut redeat ad ſeculum. Dixi autem nouitiorum propter ſuſcipientem uoluntarie habitum profeſſorum, ſciẽdo quid hoc importat: talis enim facto exhibet ſeipſum religioſum profeſſum: & quia uoluntas conformis eſt facto ſuo uoluntario, in uoluntate non ſolum eſt deliberatio, ſed promiſſio ac exhibitio cum renunciatione probationis. Nihil tamen ſcrupuli in re hac accidit, ſi nouitius continuè geſtet habitum ueterem benedictum pro altero, etiam ſi libentius deuotionis cauſa: quia benedictus creditur, geſtetur: quoniam habitus profeſſorũ ubi ſola benedictio diſtinguit, penes benedictionem quæ fit propriè profeſſionis tempore, attenditur: ut eo dicto ca. ſtatuimus, ſumitur.

ET Licet hæc ad propoſiti caſus claritatem ſufficiant: ut tamen deſiderio tuo, an etiam ſi interceſſiſſet promiſſio, teneretur: reſpondebo iuxta ſecundum caput, Scito quòd ſi ſimplicis uoti promiſſio comes fuiſſet, duo conſidaranda eſſent. Primò ex parte intentionis, diſtinguendo in. et intẽtum & attractiuũ: quia ſtat quòd attractiuum alicuius ad particularem religionẽ & eccleſiam, ſit deuotio ad aliquam figuram beatæ Virginis cõuerſatio cum quibuſdam religioſis, grata amœnitas loci & huiuſmodi, intentum autem non ſit ad hoc limitatum: quum ſcilicet intẽdit eſſe ſicut ſunt illi religioſi, qui poſſunt ad arbitriũ prælati ſecundum regularia ſtatuta inde mitti ad alios conuentus: hoc enim teſtatur intentionem non eſſe limitatam ad hũc conuentum ſolum. Et ſi intentio alicuius fuiſſet limitata ad unum ſolum conuentum, euentus ille inuentorum ſcelerum conſiderandus eſt, an ſint crimina communia, an paucorũ, an cũ ſpe prouiſionis, an ſine ſpe prouiſionis. Si enim impunè ſcelera communiter licet committere, nec ſpes humano more ſit ſuperuenturæ prouiſionis, non obligatur iſte ad obſeruandam vani ſui legem, quam conſtat in tali euentu non eſſe inuẽtam. Votum enim religionis quaſi ad tutum portum tendens nõ debet eſſe uinculum detentiuum hominis in tali perenni periculo: ſcriptum eſt enim, Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris, &c.

¶ Hæc ſunt fili charissime, quæ mihi uidentur ad q̃ſtiones tuæ ſolutionẽ dicenda: tuum erit applicare ad particulare factũ, & meliori, ubi opus eſt, iudicio utendo, de N. caſu iudicare. Bene uale, & Deum pro me ora, Romæ die 11. Nouembris, 1512.

RESPONSIO VIII.

De modo excluendi & dicendi horas Canonicas in choro. Ad eundem.

QVÆSTIONI Tuæ frater chariſſime, an is qui in choro ſic diuinum officium perſoluit, q̃ ſui chori uerſus ſubmiſſè ſibi ipſi ſoli dicit, alterius uerò chori uerſus audit tantummodo, ſatisfaciat præcepto eccleſiæ de perſoluendis canonicis horis, reſpondere eo pacto propoſui, ut quia diuerſi diuerſa dicere uidentur, utriuſque partis rationes penſentur, & ſic ueritas eluceſcat.

¶ Opinio igitur dicentium, quòd in caſu propoſito ſatisfit eccleſiæ, fundatur ſuper hoc, quòd nullus in choro, uel conuentus ſoluens diuinum officium tenetur dicere totũ: ſed ſufficit medietatem dicere: & medietatem audire, ſecundum alternationem uerſuum hinc, & inde: ut cõſuetudo eccleſiæ teſtatur: ſic autem fit in propoſito, quia iſte unius partis uerſus dicit, & alterius audit: ergo ſatisfacit. Sed contra iſtam rationem militat: quia utitur eo, quòd eſt per accidens loco eius, quod eſt per ſe.

AD CVIVS Euidentiam claram ſcito, q̃ præceptum eccleſiæ eſt, ut quilibet dicat totũ officium, ut patet extra de celebratione miſſarum, ca. presbyter. Sed quia aliquem dicere totum officium contingit dupliciter. ſ. communicando cum alio in officio, & ſine cõione cum altero: ideo duob. modis ſatisfit diuino officio. ſ. perſoluendo ſine alterius cõione, & tunc, quia cum alio non cõicat, totum ſolus dicit, & cõicando cum altero: & tũc alternando, totum quilibet cõicans dicere cenſetur, dum qlibet cõicans in perſona cõicantis ſecum dicit id quod dicit. Vnde in hoc modo dicendi officium, ſ. alternatim, aliquid concurrit per ſe, ſ. communio dicentium, quo fit, ut quodlibet ab altero dictum ſit cõe alteri: & aliquid per accidens, ſ. quod iſte partem dicat, & partem audiat. Conſtat autem, q̃ quum aliquis ſic partem ſuam dicit, non ut communem, ſed ut propriam, non cõmunicat in ea cum altero: talis autem eſt dicẽs partem ſui chori ſic ſubmiſſè, quòd ſibi ſoli dicit. Nõ communicat igitur iſte in propoſito caſu cum altera parte chori: ac per hoc nõ ſatisfacit. Et confirmatur: quia etiam in choro dicere partem ſuã non qualitercunque, ſed ut communem, eſt pars chori. Dato ergo, q̃ eccleſia nõ præcepiſſet dicentibus officium cum aliquo, niſi dicere partem ſuam, adhuc ſequitur, quòd iſte non ſatiſfacit in propoſito: quia non dicit id officij, quod dicit, ut partẽ ex quo, id quòd dicit ut partem communis officij ſibi & alij, ſed ut propriam ſibi: quia non communicatur alij per audibilitatem. Et confirmatur: quia ſi ſufficit medium dicere & medium audire, poſſem medium matutinale officium ſolus in camera dicere, & deinde audire alium legentem reliquum: quod eſt ridiculum. Concludendum ergo mihi vr̃ abſque ambiguitate, quod in caſu propoſito iſte non ſatiſfacit officio. Et hæc intelligenda ſunt de toto officio: nam in aliquo particulari uerſu deficere, non eſt contra præceptum, Romæ die 3. Nouembris, 1514.

RESPONSIO IX.

De vſura, & in veniali pertinacia, & publico delicto.

RECEPTIS Literis ueſtris reuerẽde pater, inueni tria in illis dubia a me requiſita. Primũ eſt, an uſura ſoluta ab accipiente ſine neceſſitate pecunias mutuo, ſit reſtituenda illi, qui ſoluit. Et eſt rõ dubij, quia uidetur hic iniuſtitia eſſe ẽt ex parte dantis. Secundum eſt, an pertinaciter uſque ad mortem in aliquo ueniali, non ex contemptu, ſed quia eſt ueniale, ſit denegãda abſolutio de cæteris peccatis. Tertium eſt, quomodo intelligatur delictum publicum, ut ſine peccato poſſit reuelari, an quia poteſt probari, an quia fuit de eo conuictus coram iudice, an quouis alio modo.

AD Quæ prout paternitas ueſtra expoſcit, breuiter rñdẽdo, dr̃, q̃ uſura ſic ſoluta proculdubio reſtituẽda eſt ei, q̃ ſoluit: quia ex parte dantis non eſt iniuſtitia ſecundũ ipſam dationẽ, ſed ſecundum cãm tm̃, puta ſi propter pompas faciendas accepit mutuum ſub uſuris, datio. n. ipſa ſecundum ſe non habet unde ſit illicita. Liquidum quoque eſt, q̃ pertinaci propoſito, cũ uenialium ordinẽ non tranſcendat, nec uenialia remiſſionem mortaliũ impediant, nec unum ueniale connexionẽ cũ aliis uenialibus habeat, impendenda eſt abſolutio cæterorum peccatorũ. ¶ Ad id uerò, q̃ tertiò quæritur, dr̃ q̃ per ſe publicum (quod per accidens uerò infinitis modis inueniri põt) eſt, quod ex ſe hẽt, vnde in communem notitiam perueniat. Vnde non cenſendũ eſt publicum aliquid ex hoc, q̃ probari poteſt, cum hoc nõ adhuc habeat, unde ex ſe in communem notitiã ueniat, quãuis hoc habere poſſit: ſed bene conſtituitr̃ in eſſe publico ex hoc, q̃ confeſſus eſt iudicialiter, niſi per accidens a iudice inhibeatur

hibentis regulæ aſtringebatur, abſolutus eſt, & debitum morale tunc non habet locum. Quia conuenientiſſimum eſt, inquit diuus Tho. in 3. parte q. 40. art. 3. ut qui cum aliquibus conuerſatur, ſe eis in conuerſatione conformet: ita quòd in cibo & potu conformiter ſe ſicut alij habeat: conſtat enim monachum epiſcopum ad conuerſandum cum eccleſia ſua, & ſpecialiter clericis tranſlatum. Et hoc præcipuè locum habet in tanta ſolennitate: in qua & ſancti uiri abſtinentiæ detrahunt: decet enim tantam internæ lætitiæ cauſam foris erumpere ad lætas menſas.

¶AD PRIMAM ergo obiectionem pro parte negatiua ex decretis, dicitur, quòd monachus factus epiſcopus abſoluitur à regulari iugo, quod coactionem importat, ſed nõ abſoluitur à morali debito operis regularis. Et ſimiliter gloſ. uerificanda eſt, quòd abſoluitur à iugo ieiunij, & nõ à ieiunij debito morali. Ad obiectionẽ primam pro parte affirmatiua ex autoritate S. Thom. dicitur, quòd intelligẽdus eſt de debito morali, & non de legali. Quod patet tũ ex rõne ibi reddita, quæ non niſi debitũ morale cõcludit: tũ ex eo, quòd iuxta illam doctrinam religioſus factus epiſcopus & Romanus, tenetur ad regulares obſeruantias dedecentes ipſum: & cõſtat ipſum non teneri debito legali, ſed morali tantũ ad huiuſmodi. Ratio enim literæ illius non magis militat pro alijs epiſcopis, quã pro Romano utcunque iſte teneatur eſſe perfectiur cæteris. ¶Ad ſecundã obiectionem dicitur, quòd canon ille Honorij 3 explicando reſtringens eſum carnis in die natalis Domini ad eos, qui nec uoto nec regulari obſeruãtia ſunt aſtricti, intelligit de aſtrictis ex debito legali ad regularem obſeruãtiã: & nõ de his, qui ex debito morali ſubſunt regulari obſeruantiæ: Et ratio eſt: quia in qualibet ſcientia nomina ſunt interpretanda ſecũdum uſum illius ſcientiæ: conſtat autem ſolos aſtrictos debito legali appellari in iure aſtrictos lege, & non aſtrictos legali debito appellari ſolutos à lege, princeps enim ſolutus dicitur legibus, qui tamen ſecundum morale debitũ ſubeſt legibus. Et quod magis urget ad propoſitum monachus epiſcopus à iugo regulæ monaſticæ profeſſionis abſolutus dicitur, ca. ſtatutum 18. q. 1. non cõprehẽditur igitur monachus epiſcopus in iuris diſpoſitione inter aſtrictos regulari obſeruantiæ: ſed inter abſolutos à iugo regularis obſeruantiæ, ſi iuris textum unum ſecundum eiuſdem iuris textum alium intelligere debemus. Et tu lector memento ſcripta noſtra de huius quæſtionis materia in commentarijs, ſuper Secunda ſecundæ, ad hæc referre ſubtilius diſcuſſa. Romæ 13. Februarij. 1518.

TRACTATVS VIGESIMVS ſextus de Sacri ordinis Collatione, una ca quæſtione contentus.

QVÆSTIO.

¶Vtrum in collatione ſacri ordinis ſufficiat tactus corporalis poſt completam prolationem uerborum, in quibus conſiſtit forma.

QVAERITVR, an in collatione ordinis ſufficiat tactus corporalis poſt completam prolationem uerborum, in quibus conſiſtit forma. Et uidetur quòd ſic. Primò, quia de facto unus hic ſeruatur alicubi abſque reprehenſione, ut à fide dignis dicitur Porrigitur ſiquidem ab epiſcopo dicente ſemel tantum formæ uerba in numero plurali, Accipite poteſtatem, &c. calix præparatus. & quotquot ſunt ordinandi in ſacerdotes ſigillatim accedunt ad contactum calicis epiſcopo non repetente, neque continuante uerba, ſed deinceps ſilente: abſurdum eſt autem damnare tantam multitudinem: ergo, &c.

¶Secundo, quia ubi eſt diuerſitas opinionũ, non eſt diffinitiuè aſſerendum, niſi quidẽ manifeſtata ſit ueritas, ergo multò magis, ubi nihil inuenitur etiam opinatum, non eſt dãnanda altera pars, ſed quilibet ſenſui ſuo relinquendus Sed de ſimultate contactus corporalis in ſacrorum ordinum ſuſceptione, nihil apparet etiam opinatum, quin potius de contactu ipſo corporali diuerſæ ſunt opiniones: ut S. Tho. in 4. ſent. di. 24. dicit, Non ſunt igitur damnandi, qui tetigerunt quidem calicem præparatum, &c. quamuis non ſimul cum prolatione uerborum.

¶Tertiò, quia ſi contactus & uerborum prolatio deberent eſſe ſimul tempore, hoc eſſet quia uerba formæ aliter non uerificarentur. Sed hoc non accidit in propoſito, nam in uerbis imperatiui modi ſatisfit, ſi inconuenienti obeditur ſecundum intentionem imperantis. Epiſcopo autem porrigenti & dicenti, tot ordinandis, Accipite, obeditur incõtinenti ſecundum eius intentionẽ: quoniam epiſcopus etiam explicite dicit, Ego intendo omnibus conferre ordinem ſic ſucceſſiuè uenientibus: ergo, &c.

¶RESPONDEO, In hac difficultate: primo declarabitur ueritas de neceſſitate contactus: ſecundò, de ſimultate contactus & uerborum, tertio ſatisfiet oppoſitis.

¶QVO AD Primum ſcito, quòd nõ opinatiuè, ſed aſſertiuè dicendum eſt, quòd contactus corporalis neceſſarius eſt in ſacramento ordinis, nõ ſolũ quia ſimile in cæteris ſacramentis, in quibus adhibetur extranea materia, & Baptiſmus enim ſine cõtactu aquæ, cõfirmatio ſine contactu manuũ, uel chriſmatis, quòd extrema unctio ſine contactu olei nõ fit, &c.) ſed quia propria ratio formæ ſacramẽti ordinis hoc exigit, ut diuus Tho. in præallegato loco docuit. Oportet ſiquidem uerba, in quibus conſiſtit forma ordinis uerificari ſic, quòd actus ſignificati impleantur: alioquin inefficacia uanaque ſunt: ſed in uerbis formæ præcipitur actus ſuſceptionis corporalis: ergo oportet impleri tale imperium per corporalẽ acceptionem Probatur minor: quia cum dicitur, Accipe, aut imperatur ſolus actus interior, aut cum exteriori acceptione. Non interior ſolus, quia de interioribus ſolis Eccleſia non ſe impedit: ergo iunctus exteriori acceptioni. Et confirmatur: quia cum ſacramenta conſiſtant in rebus & uerbis ſenſibilibus (ut patet in principio 4 Sentent.) demonſtrationes iuſſioneſque ſacramentales ad ſenſum impleri oportet. Propter quod ſicut cum in forma Euchariſtiæ dicitur, Hoc eſt corpus meum, oportet fieri demonſtrationem nõ ad intellectum tantũ, ſed ad ſenſum: ita cũ in forma ordinis dicitur, Accipe, oportet fieri iuſſionem ad ſenſum. Et ſicut ibi oportet monſtrare contentum ſub his ſenſibilibus ſpeciebus panis, &c. ita hic imperari acceptionem ſenſibilẽ, quæ contactu corporali perficitur, &c. Et hæc ratio non ſolũ infert quòd oportet corporalem ſuſceptione interuenire in illis traditionibus, quibus imperatur explicitè exceptio alicuius rei corporalis (puta cum dicitur, Accipe librũ uel claues, &c.) ſed etiam cum dicitur, Accipe poteſtatem, uel accipe Spiritum ſanctũ: idẽ enim eſt utrobique iudicium, quia idẽ eſt in utriſque imperatũ. Meminiſſe enim, oportet, quòd ſicut in cõſecratione ſanguinis Ieſu Chriſti, non demonſtratur ex ui uerborũ id quod continetur ſub ſpecie uini, quod tamen deberet demõſtrari, ſicut in cõſecratione corporis, ſed demonſtratur calix continens illas ſpẽs dicendo, Hic eſt calix, &c. & iuxta tropum metonymiæ ponitur continens pro contento, ad inſinuandum, quòd cõuerſio fit in ſanguinem, ut potabilem: ita in ſacramento ordinis iubetur ex ui uerborum quoque acceptio ſpiritualiter (quia poteſtatis ſeu Spiritus ſancti) & iuxta eundem tropum ponitur quod dicitur pro eo quòd fit, id eſt acceptio poteſtatis pro qua acceptio corporalis fit, loco ipſius acceptionis incorporalis, quæ in rei ueritate imperatur. Oportet enim (ut dictum eſt) iuſſionem ſicut & demonſtrationem ſacramentorum, ad ſenſum impleri, &c.

¶Amplius non minus oportet impleri, quòd fit in ſacramento, quam quod dicitur. Sed in ſacramento ordinis ſi fit traditio calicis actiuè, & non accipitur, conſtat quòd nõ impletur quod fit, nulla enim actio impletur ſine paſſione, unde epiſcopus & uerbo (ut dictum eſt) iuxta tropum prædictum, & facto, ipſa ſcilicet porrectione calicis, uel actiua manuũ impoſitione, imperat corporalem ſuſceptionem. Propter quod ſicut non ſufficit epiſcopum manus imponere actiuè tantum: ſed oportet corporaliter tangi ordinandum, & obediſe, contactum corporalem ſuſtinendo: quamuis ex ui uerborum Spiritus ſanctus accipiẽdus iubeatur in illa impoſitione: ita non ſufficit calicem cum uerbis porrigere: ſed oportet ordinandum obediẽ ad corporalẽ tactũ accedendo, quamuis ex ui uerborũ poteſtas accipienda dicatur imperatiuè, &c. confirmatur quoque hoc autoritate decretalis de ſacramentis non iterandis cap. presbyter. Vbi expreſsè apoſtolica traditione tactũ corporalem debere interuenire Greg. 9. dicit, &c. Non deeſt quoque autoritas S. Thomæ, & Petri de Pa. & rubricarum librorum pontificalium, &c. Hæc de primo.

¶QVO AD Secundum ſcito, quòd oportet corporalem cõtactum fieri cum prolatione uerborum, in quibus conſiſtit forma ſimul tempore in toto, uel in parte, &c. quia nulla oratio uerificatur, aut adimpletur, niſi ſignificatum ponatur in tẽpore conſignificato. Tempus autem conſignificatum per orationẽ, quæ eſt forma ſacramenti, non ſe extendit extra totum tempus prolationis eius: ergo intra tempus prolationis uerborum oportet acceptionẽ ſignificatã impleri, &c. Maior eſt per ſe euidens: minor autem continet duo: unum eſt, quòd ipſum conſignificatum ſit præſens: alterum uero quòd tale tempus præſens nõ extendatur extra tempus prolationis uerborũ: his enim duobus euidenter habitis, tota ratio clara eſt, ac efficaciter inferens intẽtũ. Primũ autẽ horum euidens fit ex conditionibus uerbi imperatiui: nam inter præſens indicatiui, & præſens imperatiui, & futurũ euiſdẽ (uerbi gratia, accipis, accipe, & accipito) cõuenientia eſt in ſignificatione ſingula enim acceptionem ſignificant. In modo autẽ ſignificandi diuerſa eſt, quoniam ly, accipis, ſignificat acceptionẽ indicatiuè, ly uerò, accipe, & accipite, ſignificant acceptionẽ imperatiuè. In tẽpore uerò differentia eſt, ſed aliter, quoniam tam ly accipis, quàm ly accipe, ſignificant acceptionem in præſenti, ly uero accipito, ſignificat acceptionem in futuro. Vnde inter ly accipis, & ly accipe, neque in ſignificato, neque in tempore eſt differentia aliqua, ſed in modo tantum: quoniam dicendo, accipis, acceptionem præſentẽ in te indico: dicendo uerò, accipe, acceptionẽ præſen-

præſentem tibi impero,&c. Et ex hoc ſequitur, quod ſi eius verũ non eſt dicere, accipis, te in præſenti nõ accipiente (indicat ſiquidem eſſe in præſenti quod non eſt) ita efficax nõ eſt dicere accipe, te nõ in præſenti accipiente, imperatur ſiquidẽ eſſe in præſenti quod non eſt. Ex proprietate igitur conſignificati temporis in forma ſacramẽti ordinis conſiſtente in uerbo imperatiuo præſentis temporis, apparet q̃ oportet impleri quod iubet in præſenti tempore. Quòd autem tale præſens non extendat ultra tempus prolationis verborum probatur. Primò ex ipſa ratione temporis conſignificati.

¶Ad cuius euidentiã aduerte tria. Primum eſt q̃ differẽtia temporis verborum nõ tenet ſe ex parte prolationis, neq; ex parte proferentis, ſed ex parte ſignificati, nam ſi ad tempus prolationis inſpiciat ita menſuratur tẽpe præſenti accipiam, & accepi, ſicut accipio, &c. ſimiliter ſi ad intentionem huius, uel illius proferentis aduerteris, ita poteſt intendere præſens tp̃s unius anni, mẽſis, uel diei, &c ſicut horus, nunc, &c. ſed ſi ſignificationẽ verbi pſpexeris, & menſurã durationis eius conſignificatam cõſideraueris, inuenies, q̃ tempus conſignificatũ ut menſura ipſius actus ſignificati ea ui talis uerbi intelligitur. Secundũ eſt, q̃ conſignificatum tp̃s eſt, & dicitur præſens præteritum, uel futurum in reſpectu ad tempus, quo uerbum ipſum ſignificãs profertur quilibet.n. fatetur ſe falſum dicere ſi dicendo, credo, nõ habeat in ſe credulitatem qñ hoc dicit. Et ſimiliter ſi dicendo credidi, ſcit ſe nunquam niſi tunc, qñ dicit habuiſſe credulitatem. falſum dicit, &c. Et uerba igitur præſentis temporis ſignificant actum coexiſtentem ipſis uerbis qñ dicuntur, & præterita præteritum, & futura futurum. Tertium eſt, quòd licet ſecundum ueritatem nihil de tempore ſit vnquã præſens niſi inſtans, apud Grammaticos tñ tempus præſens dicitur & conſignificatur, quod cuicunq; parti orationis coexiſtit, pp̃ quod in ſacrorum actionibus apud Theologos effectus quidem, quia in inſtanti fit, in fine prolationis verborum fit. Actus aũt ſacramẽtalis tam actiuè, q̃ paſſiuè in quacunq; parte menſurante prolationem uerborũ coexiſtat, ſufficit. Ex proprietate igitur conſignificati temporis euidenter patet, q̃ tempus præſens conſignificatum in forma ſacrorum non extenditur ultra menſurã prolationis eorũ. Et cõfirmatur, quia ſicut in Euchariſtiæ conſecratione cum dicitur, Hoc eſt corpus meũ, ly eſt non conſignificat tempus extra prolationẽ uerborũ, ita in ſacramento ordinis, cum dr̃, accipe nõ conſignificatur tẽpus extra menſuram prolationis verborum, utrobiq;.n. eſt uerbum præſentis temporis, & non differũt niſi in modo indicatiuo, ſcilicet, & imperatiuo. Menſura aũt non ex parte modi ſed tẽporis ſe tenet, & propterea eadem eſt utrobiq; rõ. Et ex hoc habes non ſolum, q̃ ex proprietate uerbi ſe tenet, ſed q̃ talis, rigoroſa proprietas in ſacramentis Eccleſiaſticis ſeruatur, intenditur & exigitur, idem enim eſſe de omnibus iudicium debet. Et confirmatur, q̃a niſi tp̃s præſens conſignificatum intelligatur preciſè terminari cũ prolatione verborum, nulla eſſet certitudo quãtum hoc pñſens duraret, & ſic poſſet aliqs ſemel dicendo decẽ millibus hominum, Ego uos baptizo, &c & per totum diem effundere aquã ſup ſingulos, & eſſent baptizati, qđ cõſtat eſſe falſum. Hæc de ſcdo.

¶QVO AD Tertium, ad primum in oppoſitum dicendũ eſt, q̃ non eſt mirum, ſi Spiritus ſanctus permittit aliquos Epiſcopos errare in iſtis, qm̃ manifeſta apparet in eis demeritoria cauſa, quia ſcilicet non ſumiũt actus ſuos e rubricis pontificalibus, ſed ſenſum proprium ſectantes, euaneſcunt in cogitationibus ſuis: & dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Epiſcopi tamen mutantes numerum ſingularem in pluralẽ, & dicentes, pluribus ſimul tãgentibus, accipite in nullo errant: ſicut nec baptizans plures ſicut aſpergẽdo & dicẽdo, Ego uos baptizo, &c. illi quoq; q in inter dicendũ ſemel uerba formę pluribus ſucceſſiuè tãgentibus porrigunt, dicendo, accipite, ſatiſfaciunt ſacio: quia ẽt ſi vnũ tm̃ tradant dicendo accipe: non exigitur q̃ à principio formæ uſq; ad finem ſemper adſit contactus: ſicut etiã in Baptiſmo, non oportet ablutionẽ vnius durare, quandiu durãt uerba formæ: ſed ſat eſt ſi in aliqua parte uerborũ durante fiat hic ablutio, fiat ibi contactus, &c. Illi autem qui ante uel poſt prolationem uerborum tangunt, nihil ſuſcipiunt: ſicut nec eſſent baptizati, qui ante uel poſt prolationem uerborum abluerent.

¶Ad ſecundum uerò dicitur, quod authoritas rubricarũ pontificalium, expreſsè ſtatuentium contactum & eius ſimultatẽ cum prolatione & rationes authoritateſque ſupradictæ, excludunt huiuſmodi opiniones, & determinant.

¶Ad tertium aũt iã patet, q̃ nõ ſaluatur ueritas ſeu efficacia orationis imperatiui pñtis tp̃is, niſi illo tp̃e pñti fiat quod imperatur: & q̃ ſacramentorũ efficacia certa exigit tp̃s pñs, nõ ad libitũ miniſtri, ſed ſecundũ naturã ipſius ſacramẽti intelligi. Vñ licet enim Ep̃i etſi in his, quæ iuriſdictionis ſunt, poſſit pñs ampliare in his tñ, quæ ordinis ſunt nõ põt, ſed oportet ipſum in captiuitatẽ reducere intẽtionẽ ſuam in obſequiũ Chriſti, & eccleſiæ, &c. Nec obſtant his dicta doctorum ſentiẽtium, quòd ſacerdotes noui in ſua ordinatione formã conſecrationis Euchariſtiæ proferũt, & oẽs referũt intentionẽ ſuã ad inſtans quo terminatur prolatio formæ conſecrationis Euchariſtiæ ab Epiſcopo. Hoc.n. non eſt intelligendum, q̃ fiat ex ui intentionis nouorũ ſacerdotũ, quaſi ipſi poſſunt ſuſpendere effectum uerborum in aliud tempus. hoc.n. non minus poſſent perfecti ſacerdotes. Sed q̃a ſic fit in eccleſia a ſpiritu ſancto gubernata, ut omnium conſecratio efficax inueniri poſſit, humana rõ tentauit ſuadere, adhuc tñ nõ perſuaſit, ſed in captiuitatẽ ducto intellectu actus fit. Et hæc ſufficiant. Piſis, Die 20. Nouembris. 1519.

TRACTATVS VIGESIMVS SEPTIMVS De diſpenſatione matrimonij in Occidentali eccleſia, Quæſtione vnica contentus.

QVAESTIO.

¶Vtrum ſummus Pontifex poſſit diſpenſare cum ſacerdote Occidentalis Eccleſiæ, ut accipiat uxorem.

QVAERITVR Vtrũ ſummus Pont. poſſit diſpẽſare cũ ſacerdote Occidẽtalis eccleſiæ, ut accipiat uxorem.

¶Videtur.n. q̃ nõ. Primò, q̃a traditũ alteri non põt abſque iniuria ab eo tolli: ſed corpus ſacerdotis occidentalis traditum eſt diuinis obſequiis in caſtitate: ergo &c.

¶Præterea, Secundum S. Tho. in ſecunda ſecundæ. q. 88. art. 2. dicitur, quòd ſummus Pontif. nõ poteſt diſpenſare religioſum ad contractum matrimonij: ergo nec ſacerdotem.

¶IN OPPOSITVM eſt, quia caſtitas annexa eſt ordini ſacerdotali ex ſtatuto eccleſiæ, ergo per eam poteſt tolli.

¶IN HAC quæſtione iuxta tria, quæ apparent in ſacerdote Occidentali, diſcutienda ſunt tria, ut plenius ſatisfiat, & cuiuſdam reuerendiſſimi domini Cardinalis uotis, & Pariſiis nuper exorta quæſtio clarius appareat.

¶Videndum eſt igitur primò de ſacerdotio abſolutè, quomodo ſe habeat ad matrimonium: ſecundò de annexo uoto continentiæ: tertiò de ſtatuto eccleſiæ. Ex his enim, & non aliunde impediri contingit ſacerdotem a matrimonio.

¶QVO AD primũ ergo duo dñr. Alterum affirmatiuum. ſ. q̃ ſacerdotium impedit matrimoniũ contrahendũ: alterũ negatiuũ. ſ. q̃ non dirimit contractũ. Et primũ quidẽ intelligẽdũ eſt de cõgruo: qm̃ nec rõne, nec authoritate probatur, q̃ abſolutè loquẽdo, ſacerdos peccet contrahendo matrimoniũ, qn potius & rõ ad oppoſitũ ducit: qm̃, ut patet in 37. di. 4. ſen. nec ordo inquantũ ordo, nec ordo ſacer inquantum ſacer eſt impeditiuus matrimonij & in eccleſia occidẽtali olim diaconi poterãt cõtrahere matrimonia, ut dr̃ cap. diaconi. diſt. 28. Manifeſtè quoque in 31. di. in canone, alter. dr̃, q̃ Orientales in ſacramentis conſtituti copulantur matrimoniis. Nec admittẽda eſt gloſſa exponens, copulantur. i. copulato utuntur: qm̃ manifeſtè ſeries textus de contractu matrimonij loquitur, ut confirmet ẽt aduerſantia ſubiuncta, ſcilicet quòd Occidentales nõ ſortiunt̃ coniugia, & cætera. Secundum uero dictũ intelligendũ eſt, q̃ non dirimit matrimonium contractũ ſiue ante, ſiue poſt. Et hoc (ut dixi) ſeclusis oĩbus legibus Eccleſiaſticis, ſtando tñ in his quæ a Chriſto & Apoſtolis habemus. Et cõfirmat̃ ultimo utrunque horum rõne. Si ordo ſacerdotalis ex natura ſua impediret matrimonium contrahendum (ita q̃ contrahere eſſet pctm̃) aut dirimeret contractũ, ſequeret̃ q̃ in nullo caſu quãtacunq; neceſſitatis, aut utilitatis p̃ Eccleſiã militantẽ poſſet diſpenſari cũ aliquo ſacerdote, q̃ contraheret matrimonium. Hoc conſequens eſt & contra Theologos, & cõtra Canoniſtas & contra authoritatẽ qua de facto utitur Ro. Eccleſia. Cõſequẽtia aũt manifeſtè patet ex exercitatis in Philoſophia ſaltẽ rõnali: qm̃ quod eſt ſecũdum ſe prauum, nulla rõne põt fieri licitum. Hęc de primo.

¶QVO AD ſecundum, duo diſcutienda occurrunt. Alterũ eſt, an ſecundũ ueritatẽ ſacerdos uoueat caſtitatẽ: alterũ eſt de efficacia illius uoti. Quidã putant ſacerdotes Occidentales in hoc differre à religioſis, quo ad debitũ ſeruãdi continentiã: q̃ religioſi aſtringunt̃ uoto ſolẽni: ſacerdotes aũt nõ uoto, ſed ſtatuto eccleſiæ. Verum hi manifeſtè errant: q̃m expreſſe mandatur ep̃is, q̃ neminẽ ordinent, niſi uoueat caſtitatem, ut patet. di. 28. in c. nullũ. ex quo format̃ talis rõ. Aut omnes epiſcopi occidentales ſunt tranſgreſſores p̃cepti Apoſtolici, aut non. Non eſt dicẽdũ primũ: cũ cõſtet multos eſſe uiros timoratos & ſctõs nec reprehendi ſe à conſcientijs proprijs, q̃ in actu ordinãdi ſint tranſgreſſores huius p̃cepti, ergo obſeruant hoc p̃ceptum. ergo ſuſcipientes ordines ſacros intelligunt̃ uouere caſtitatem. ipſo facto, non uerbo, ſed facto ſuſcipientes ordinẽ ſacrũ Occidentalis

cidentali ritu. Nec putes Scotum, Durandum, & Petrum de Pal. hic aduerſari, eo quòd dicunt, q non poteſt quacunque eccleſiaſtica authoritate annecti votũ ex facto extrinſeco, quia votũ eſt actus uoluntatis intrinſecus & liber. Stant.n. hæc ſimul cũ prædictis, quoniam ex antedictis hr, quòd ſuſcipientes ordines ſacros abſq; peccato fictionis uouent caſtitatẽ. Ex hoc autem hr: q abſolutè loquendo poſſunt ſuſcipere ordinem ſacrum abſq; uoto caſtitatis, quia uoluntas non compellitur, ſed tñ (ut dictum eſt) cum peccato fictionis, mentiuntur enim facto profitentes ſe uouere, & interiori actu oppoſitũ intendentes.

¶De efficacia aũt ſolẽnis uoti diuerſa eſt Theologorũ opinio. Scot. nanq; & Pet. de Pal. in 4. diſt. q. 38. putant eandẽ uim habere ſimplex & ſolẽne uotum quoad Deum, ac per hoc nullũ, ex natura ſua dirimit matrimoniũ contractũ. Poteſtq; eorũ poſitio fundari ſup hoc q ſi ſolẽne uotũ ex natura ſua dirimeret matrimonium poſt contractũ, nullo caſu poſſet diſpẽſari. S. Thomas & Ricar. ubi ſupra tenent uotũ ſolẽne dirimerẽ ex propria natura matrimoniũ ea rõne, quia ponit ipſum Deũ ſeu Eccleſiam in poſſeſſionem proprij corporis. Addit tñ in ſecunda ſecundæ. S. Tho. 88. aliã rõnem ex parte conſecrationis, quia. ſ. quod ſemel ſanctificatũ eſt Deo non põt in alios uſus conuerti. Nec ualet reſponſio Scoti ad primam rõnem, ſoluentis eam per interemptionẽ, dicendo q non plus ponit in poſſeſſionem uotũ ſolẽne quã ſimplex, eo q nihil intrinſecum uoto hẽt ſolẽne quo careat ſimplex ut patet in actu interiori uoluntatis, cuius eſt uouere. Hæc inquam deriſio deriſibilis eſt qm manifeſtũ patet, q uniuẽs uotũ ſolẽne non ſolũ promittit, ſed mutat de facto ſtatũ, ac per hoc vouens ſolemniter ut ſic acceptat interiori actu mutationẽ ſtatus, promittens uiuere de cætero in illo, &c.

¶Videtur aũt mihi rõnabilior uia S. Tho. ſi tñ recte intelligitur. Puto enim quòd ad mentem eius, & ſecundum ueritatem diſtinguendum ſit cũ ipſo in Secunda ſecundæ ubi ſupra q ſolẽne vo tum eſt duplex: Quoddam per ſe ſolemne, ut profeſſio religioſorum, & quoddã per accidens ſolemne, ut uotũ caſtitatis annexum ordini ſacro. Eſt aũt rõ huius diũæ, quia ſolemnitas ſiue cõſiſtat in exhibitione, ſiue in conſecratione, per accidens coniungitur uoto ſuſcipientis ordinẽ ſacrũ. Quoniã talis exhibet ſeipſum, & cõſecratur nõ ad caſtitatẽ ſed ad actus ordinis. Religioſus uero bñdicitur, & exhibet ſe ad religionis ſtatũ, q importat p ſe negationẽ propriæ uoluntatis, corporis & bonorum. Hac uero diſtinctione ſtante duas dico ↄpoſitiones. Altera eſt, q uotũ annexum ordini ſacro, per ſe non dirimit matrimoniũ contractũ, & rõ eſt, quia eſt ſolẽne per accidens. Nec ẽt per accidẽs fit ibi exhibitio corporis proprij ad aliqd repugnãs matrimonio, ſed promiſſio tantum, ut patet in c. nullũ diſt. 28. Altera eſt, q uotum religionis per ſe dirimit matrimoniũ contractũ, tum quia in eo fit exhibitio corporis ad ſtatum repugnãtem matrimonio, tum quia tãta uis eſt, ut inſuper matrimonium prius legitimè contractũ & non cõſummatũ, nõ ex ſtatuto Eccleſiæ, ſed ex propria natura. Ex hac rõnem bñ notabis contra Doct. diſcrepantes à S. Tho. ipſi met.n. utuntur uoto profeſſionis quia morte ciuili, eũ, ad matrimonium prius contractum diſſoluendum trahit, eum uero ad ſequens matrimonium dirimendũ ſermo conuertunt, dicunt profeſſionẽ non plus efficaciæ hẽre, q̃ uotum ſimplex, manifeſte inſinuantes uerũ doctrinæ ſuæ ruinoſum fundamẽtum. Eadem ſiquidẽ rõne & efficacia, qua profeſſionis votum dirimit prius contractũ, eadẽ dirimit poſt contractum, imo minor uis requiritur ad dirimẽdũ cõſequens matrimoniũ, q̃ antecedens, ut patet in ordine ſacro dirimente conſequens matrimonium, & non antecedens. Non.n. poſt contractũ matrimoniũ p uerba de præſenti, ſi quis inuita uel conſentiente ſpõſa Sacerdos fiat, ↄpterea ſolutũ eſt matrimonium, ſed illa non põcaliter nubere cum tñ conſtet, q ſi religioſus fuiſſet factus, ſoluta eſſet à uinculo coniugali. Nec obſtat, q in libro 6. de uoto & uoti redempt. dr, q ſolemnitas uoti per ſolam Eccleſiæ conſtitutionem eſt adinuenta. Hoc.n. uerum eſt, quemadmodum ẽt conſecratio calicis per ſolam Eccleſiæ conſtitutionẽ adinuenta eſt. Cum hoc nanq; ſtat q quẽadmodum nec conſecratio calicis in ſolo eccleſiæ ſtatuto, conſiſtit, ſed in diuina benedictione, ita ſolẽnitas quoq; uoti in diuina bñdictione cõſiſtit, ut in ſecunda ſecũdæ. q. 88. dr iuxta illud Nume. 6. Inuocabit nomẽ meũ ſup filios Iſrael, & ego benedicã eis. Et rurſus, ſicut calix à conſecratus ex propria natura repugnat profanis uſibus, ſic profeſſus ſolẽniter, ex propria natura repugnat proprietati rerũ, & actibus venereis, & cæteris. Cum his tamen teneo, q apud S. Tho. poteſt eccleſia diſpenſare in utroq; uoto, ſ. religionis & ordinis pro aliqua maxima neceſſitate. Et quod eccleſia quidem poſſit, nolo aliter ↄbare, q̃ ex facto, quia ſummus Pont. Regẽ Aragonũ (ut Pet. de Palu. refert) diſpenſauit, imò cõpulit, ut religione dimiſſa uxorẽ duceret, &c pp regni illius diſpoſitionẽ. Quod aũt hoc ſit de mẽte S. Th. manifeſtè cõcipi põt ex ratio & fundamẽto poſitionis ſuæ in contrariũ in ſecunda ſecũdæ, loco allegato. Ibi ſiqdẽ uolẽs concludere, q Papa nõ poſſit diſpẽſare cũ religioſo, pro radice poſitionis aſſumit authoritatẽ Decretalis, dicẽs, Sed qa Decretalis, eũ ad monaſteriũ manifeſtè dicit, &c. & deinde ut conformaret ſe decretali adinuenit illã adaptationẽ de cõſecratione, ut ibi patet. Ex qbus omni paſſione ſemota, qlibet pſpicacis ingenij elicere põt, q ſi tpe ſuo ſummus Pont. dixiſſet oppoſitũ uerbo uel facto (ut poſtmodũ fecit) quod ipſa quoq; accommodaſſet rõnẽ inobedientiæ ſedis apoſtolicæ. Et ↄpterea illa opinio nõ eſt ſua, niſi pro quãto ſuſtẽtabitur ab illa Decretali.

¶POTEST igitur ad rationes ſupra tactas, quæ uidentur concludere indiſpenſabilitatẽ uoti ſolẽnis religionis rñderi. Et ad illã quidem de conſecratione, poteſt cum aliis dici, q ſemel ſanctificatum Deo, non poteſt in alios uſus paſſim conuerti. ſed bene in magnæ neceſſitatis articulo. Liceret ſiquidem bibere in calice conſecrato, ubi aliquis non poſſet aliter bibere, &c.

¶Ad aliã uerò de exhibitione, eodẽ modo dici poteſt, q quãuis res alteri tradita dono, non poſſit regulariter ab eo auferri, põt in caſu neceſſitatis, quo ablatio eſſet magis utilis, quam poſſeſſio propter cõe bonum, quod præeminet bono particulari.

¶Ad aliã uerò, q̃ adducta eſt pro fundamento poſitionis aliorũ doctorum, dici põt, q magna dĩa eſt inter aliqd eſſe per ſe tale, & poſſe per ſe tale quid. Quod.n. eſt per ſe tale, nullo caſu, nullaque diſpenſatione põt nõ eſſe tale, ſed quod põt per ſe in aliquid, contingit impediri, ut effectũ intentũ nõ producat, ut patet in agentibus naturalibus. Dico ergo in ↄpoſito, q uotũ religionis eſt potẽs per ſe in hunc effectũ. i. dirimere matrimoniũ ſequens, contingit tñ (& hoc rariſſimè) ut intentum effectũ non habeat propter concurſum alterius cauſæ, ſ. eccleſiæ authoritatis, & publicæ utilitatis non paruæ. Hæc de ſecundo.

¶QVO AD Tertium (. ſ. de eccleſiæ ſtatuto) cõſtat iam, q hodie ex eccleſiaſtico ſtatuto tam ordo Sacer, q̃ uotum profeſſionis in aliqua approbata religione, impedit matrimonium contrahendũ, atque dirimit contractũ. Et qm ordo Sacer non dirimit poſt contractũ ex natura ſua, nec ex natura uoti implicitĩ (quia non eſt ſolẽne niſi per accidẽs, ut patet ex dictis) ſed ex ſtatuto eccleſiaſtico, idcirco cũ ſummus Pont. poſſit ad libitũ relaxare ſtatuti uinculũ, ſequitur neceſſariò, q ſi Sacerdos Occidentalis cõtrahat matrimoniũ de licentia ſummi Pont. abſq; ulla rõnabili cã, q matrimoniũ ipſum eſt uerè matrimoniũ, & contrahentes ſunt uerè coniuges, & proles eſt uerè legitima. Quãuis contrahendo tale matrimonium ſic peccet mortaliter uterque cõtrahens, cõtra uotũ caſtitatis agens abſque rõnabili, aut dubia ſaltem cã licentiatus, & conſequẽter nec ipſe Pont a mortali excuſaretur, ſed ſi cã rõnabilis diſpenſandi in uoto caſtitatis adſit, contrahens diſpenſatus tutè contrahit, ac contracto utitur. Et hinc patet, q cum rõnabilis cã diſpenſandi in uoto caſtitatis poſſit eſſe non ſola utilitas publica ciuilis aut eccleſiaſtica. ſed aliquod aliud maius bonũ nunc & hic, & ab hoc, & cætera, quã ſeruata caſtitas, conſequens eſt q ſummus Pont. nõ ſolum põt, ſed ẽt ſalua conſcientia põt diſpenſare cum Sacerdote Occidentali, quòd contrahit etiã ceſſante cã publicæ utilitatis. Et propterea præſumptuoſa fuit quorundam determinatio dicens abſolutè, q abſq; tali cauſa Papa nõ põt. Cum tñ, ut oſtendimus, Papa abſq; cauſa ulla poſſit, peccando tamẽ, & cum cauſa rationabili quacunque abſq; peccato, & utrobique matrimonium eſt ualidum. Romæ die 12. Aprilis. 1505.

TRACTATVS VIGESIMVS-octauus de Matrimonio, vnica quæſtione contentus.

QVAESTIO VNICA.

¶ Num matrimonium legitime contractum inter Christianos per verba de præſenti, poſſit ante carnalem copulam dirimi authoritate Papæ abſque religionis ingreſſu.

QVAERITVR utrum matrimonium legitimè contractum inter Chriſtianos per uerba de præſenti, poſſit ante carnalem copulam dirimi authoritate papę abſque religionis ingreſſu. Et arguitur quòd non. Primò, ex ipſius natura, quandocunque eſt aliqua res tranſiens, ad cuius poſitionem pro ſe ponitur aliquid concomitans, impoſſibile eſt poni rem illam tranſeuntem, & non poni illud concomitans, quia quod conuenit alicui per ſe, conuenit neceſſariò & inſeparabiliter. Sed ſacro matrimonij coniungitur indiuiſibilitas & inſeparabilitas perſonarum, quæ fiunt coniuges, quod probatur, quia hoc ponitur in diffinitione matrimonij. Ergo ſi matrimoniũ poſitũ eſt actu, & tranſit, impoſſibile eſt quin reſtet inſeparabilitas, ſed nulla diſpẽſatio poteſt ſuper impoſſibile, ergo.

¶ Secundo ex parte inſtitutionis, Matrimoniũ eſt de iure diuino, utpote inſtitutũ à Deo in paradiſo (dicẽte, Creſcite, & multiplicamini) ſecundũ quod eſt officium naturæ, & à Chriſto.

ſecundum quod eſt ſacramentum eccleſiæ ſicut cætera ſacramẽta, unde Mat. 20. dicitur, Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet, & ad Ephe. 5. Sacramentum magnum in Chriſto & eccleſia. Papa autem non poteſt ſupra ius diuinum, ergo.

¶Tertiò ex parte ipſius ſacramenti. Nõ minoris efficaciæ eſt ſanctificatio ueri ſacri ſanctificatione conſecrationis eccleſiaſticæ. Sed res conſecrata, puta calix non põt diſpenſatione Papæ deſinere eſſe conſecratus, quãdiu eſt calix, ergo uir & mulier ſanctificati coniuges ipſo ſacramento mrimonij, non poſſunt quandiu uiuũt deſinere eſſe coniuges. Et confirmatur quia ſicut Papa non põt facere, ꝙ hoſtia ſemel conſecrata deſinat eſſe conſecrata, ita non põt facere, ꝙ uinculum matrimonij ſemel contractum deſinat eſſe inter perſonas, inter quas eſt contractum.

¶Quartò ex parte talis ſacramenti, Matrimoniũ inquantũ ſacramentum ſignificat coniunctionẽ ſpiritualẽ Chriſti, & eccleſiæ, ut patet per magiſtrũ ſent. in 4. di. 26. Sed cõiunctio ſpũalis inter Chriſtum & eccleſiam eſt inſeparabilis, qm̃ ſcriptum eſt Mat. vlt. Ecce ego uobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad cõſummationẽ ſęculi. Ergo matrimonium inquantum ſacramentum, eſt inſeparabile. Et confirmatur hæc ratio authoritate Sã. Tho. in 4. di. 33. q. 2. ar. 2. ad tertium, dicentis, ꝙ matrimonium ex quo inſtitutum eſt ut ſit ſacramentũ eſt indiſpenſabile, niſi fortè a Deo. Et cõfirmatur, quia tria ſunt bona matrimonij fides, proles & ſacramentum, id eſt indiuiſibilitas.

¶Quintò ex authoritate. Quia iſta uidetur communis ſententia Theologorum.

¶IN OPPOSITVM eſt authoritas Canoniſtarum ut patet in cap. ex publico. de conuerſione coniugatorum.

¶IN HAC dubitatione intendo Theologaliter ueritatem inquirere & concludere præcipuè ſecundum doctrinam S. Tho. unde tria agenda ſunt. Primò oſtendetur in quo ſtat ratio ambiguitatis. Secundò ipſa ratio tractabitur. Tertiò ſatisfiet oppoſitis.

¶QVO AD primũ, ſciendũ eſt, ꝙ cũ matrimoniũ dupliciter conſideretur, (ſ. ut eſt officium naturæ, & ut eſt ſacramentũ eccleſiæ) ſi attendamus in omnibus & ſingulis conditionibus, quas hẽt, ſecundum ꝙ eſt naturæ officium, quæſtio hæc clara eſt, qa conſtat matrimoniũ eſſe diſſolubile ẽt poſt conſummationẽ, ut patet de coniugio infidelium. Vnde a præſenti diſputatione reſecanda ſunt quæcunque ſpectant ad matrimonium, inquãtum eſt naturæ officium. Et propterea rõnes oẽs ex inſtitutione in paradiſo, & ex traditione mutuæ poteſtatis in corpus proprium, & ex commixtione carnali, & ex inſeparabilitate his annexa, non conuincunt intellectum ad confitendum indiſpenſabilitatem. hæc. n. omnia ad matrimonium, ſecundum ꝙ eſt naturæ officium, ſpectant, & de naturæ iure ſunt, recipere tñ diſpenſationem in aliquo caſu patet, & 1. ad Cor. 2. & a S. Thom. in 3. di. 33. q. 2. ar. 1. & 2. Si uerò conſideremus matrimoniũ, ſecundum ꝙ eſt eccleſiæ ſacramentum, tunc diſtinguere oportet ſingulas eius conditiones. Sunt aũt hæ quatuor. ſ. ſacramentũ tñ, res & ſacramentum, res tñ ſignificata & contenta, & res ſignificata & non contenta: ut patet ex 4. ſent. Sacramentum tñ, vocantur actus ſenſibiles quibus contrahitur matrimoniũ, nõ abſolutè (ſic. n. ſpectant ad naturæ officium) ſed ut ex diuina inſtitutione ſignum & cã ſunt inuiſibilis gratiæ. Res & ſacramentũ uocatur ipſum uinculum coniugij, nõ abſolutè, (quoniã ſic ſpectat ad naturæ officium) ſed ut ex inſtitutione ſignificat aliquid ſanctum (puta coniunctionẽ ſpiritualẽ inter Deum & animã) & diſponit ad gratiã. Res tñ ſignificata ꝙ contenta, eſt gr̃a gratum faciens, quæ in hoc ſacramento cõfertur ad ſanctè poſſe uti coniugio. Res aũt ſignificata & non contenta triplex aſſignatur. ſ. cõiunctio ſpũalis per charitatẽ inter Deum & animã, & coniunctio ẽt per charitatem inter Chriſtum & eccleſiam, & coniunctio per unionẽ perſonalẽ inter uerbũ & humanã naturã, quæ uocatur conformitas in natura Chriſti ad eccleſiam. Si igitur ex nullo horum hr̃ indiſpenſabilitas, diſſolubile erit: ſi autẽ ex his hr̃ inſeparabilitas, diſpenſari non põt. Si diligenter aũt inſpiciamus, nihil inuenitur in omnibus his ſupra ea, q̃ ad naturæ officium ſpectãt, niſi ſignũ & ſignatũ, & cã & cauſatũ: hæc enim tñ addit ſacramenti rõ ſupra naturæ officium. Et ex parte quidem cauſæ & cauſati, manifeſtè patet non haberi omnimodam inſeparabilitatem matrimonij: qm̃ nihil in hoc ſacramento cauſatur indelebile, cum non imprimat characterẽ, ſed ſit iterabile ẽt uiuentibus coniugibus: ut patet ſi alter religionẽ profiteatur: gr̃a quoque hic cauſata amitti põt, imò quãque fit ſacramentũ hoc ſine gr̃a, cum. ſ. celebratur in peccato mortali in contrito. Ex rõne igitur ſigni & ſignati oportet inſeparabilitatẽ hanc eſſe, ſi ex ſacramenti ui ſit. Et ſiquidẽ ſacramentum hoc, primò ſignificatum habet inſeparabile, oportet inſeparabilitatẽ ſequi: ſi autem primarium eius ſignificatum, non eſt inſeparabile, ipſum quoque ſeparari põt. Notanter aũt dixi primò ſeu primarium eius ſignificatum: quoniam didici a S. Tho. ubi ſupra, ꝙ contra prima pręcepta ſacramenti, non admittitur diſpẽſatio, niſi fortè a Deo. Prima aũt pręcepta ſigni circa primarium ſignificatum conſtata tendit ſicut uniuerſaliter prima præcepta cuiuſcunque gradus, uel officij circa principalem illius finẽ. Ad hoc igitur tota quæſtio hæc reducitur, an ſacramẽtũ matrimonij ſignificat primò aliquid indiſſolubile. Et hæc de primo.

¶QVO AD SECVNDVM, Duos ergo in hãc rem inuenio dicendi modos, Magiſter ſiquidem ſenten. in 4. diſtin. 20. expreſſè tenet: ꝙ matrimonium contractum, eſt ſignum coniunctionis ſpiritualis inter Chriſtum & eccleſiam. Et quoniam coniunctionem hanc conſtat eſſe inſeparabilem, oportet ſecundum ipſum, & eius ſequaces, ꝙ matrimonium ratum ẽt non cõſummatum, ſit omnino indiſpenſabile. Hanc opinionem uidentur ſequi omnes Theologi, qui partem negatiuã quęſtionis tenent, ponentes tertium bonum matrimonij (quod ſacramentum dicitur) indiſſolubilitatem coniugij, non abſolutè, ſed inquãtum ſignum indiſſolubilitatis inter Chriſtum & eccleſiam ponit.

¶Sed hæc opinio ſalua tantorum uirorum reuerentia, falſa vr̃: ꝙ dupliciter oſtenditur. Primò, Si matrimonium contractũ ac ratum, ſacramentum eſſet coniunctionis inter Chriſtum & eccleſiam, ſequeretur ꝙ maritus relictæ ante conſummationẽ matrimonij eſſet uerè bigamus, hoc eſt falſum: ergo. probat̃ ſequela: quia rõ bigamiæ eſt defectus ſacramenti: quia ſ. non eſt unicus unius: ſicut Chriſtus unus uni tantum unius eſt eccleſiæ. Hic aũt defectus manifeſtè adeſt ſecundo coniugio, ſi mr̃imonium ex ſolo contractu, ſacramentũ eſt coniunctionis Chr̃i, & eccleſiæ. Falſitas conſequẽtis patet ex determinatione eccleſiæ, extra de bigamis, capitulo debitũ. Et ſcito, quòd ſumpta eſt hęc rõ ex illa decretali, & conuincit me, qm̃ a deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis eſt optimus & neceſſarius proceſſus. Et atteſtatur eidem ipſe Magiſter ſent. quoniam ſicut tenet antecedens, ita ẽt aſſirmauit conſequens in 27. di. 4. Vnde a nobis ſicut non ſuſtinet̃ in conſequẽte, ita nec in añcedente tenendus eſt, qn potius eccleſia determinando oppoſitũ conſequentis, determinauit oppoſitũ añcedentis: connexa quippe ſunt hæc: Vnde inaduertenter loqui uidentur, qui in materia bigamiæ dicunt bigamiã non fieri ante conſummationem plurium coniugiorum, & in materia matrimonij dicunt, matrimonium non conſummatum ſacramentum eſſe cõiunctionis Chriſti & eccleſiæ: hæc. n. (ut ſupra oſtenſum eſt) habent cõtradictionem implicitam. Secundò, ſi matrimonium ſolo contractu ſignificat coniunctionẽ inſeparabilẽ inter Chriſtũ & eccleſiam, ſequeretur quòd nec ẽt per ingreſſum religionis naturaliter ſolueretur, hoc eſt falſum, ergo. Conſequentia probatur, qa non ſunt facienda mala, ut ueniant bona. Violatio aũt ſacramenti coniunctionis inter Chriſtum & eccleſiã malum non eſt parum, cum ſacrilegium ſit. Et fieret p huiuſmodi ingreſſum: qm̃ ſolueretur matrimonium, & conſequenter ſacrum ſignũ, & conſequenter daretur intelligi, quòd ſignificatum eſſet ſolubile. Falſitas aũt conſequentis ex eo patet, ꝙ non diſpenſatiuè, ſed regulariter licet cuilibet ante conſummatum matrimoniũ ire ad religionẽ: immo ſecundũ ſan. Thom. dantur coniugibus duos menſes ante conſummationem ad hoc: & (ut in c. ex publico de conuer. coniug. patet) Papa nõ diſpenſando, ſed ſequẽdo eccleſiæ morẽ determinat matrimoniũ ſolui p religionis ingreſſum. Sunt ẽt contra hoc authoritates, quæ infra afferentur.

¶Alij igitur ſequẽtes determinationẽ in præallegato c. de bigamis factam, dicunt, ꝙ matrimonij ſacramẽtũ, quo ad ſignificationẽ, non eſt completum vſque ad carnalẽ copulã incluſiuè: ita ꝙ matrimoniũ contractũ ſignificet coniunctionẽ Dei ad aĩam p charitatẽ, conſummatũ uerò coniunctionẽ Chriſti ad eccleſiã. Et inquãtũ prima cõiunctio eſt ſolubilis, ſecunda nõ: ideo matrimoniũ contractũ tñ ſolui põt, cõſummatũ aũt minime: vñ Dñs Mat. 19. nõ dixit, Quos Deus cõiunxit hõ non ſeparet, niſi poſt illa uerba, & erũt duo i carne una. Et Apoſtolus ad Eph. 5. non dixit, Hoc ſacramentũ magnũ in Chriſto & eccleſia, niſi poſt illa uerba. Et erunt duo in carne una. Et rõ Leo Papa (ut referunt Magiſter. in 2. di. 1. & Gratianus 27. q. 2.) ait, Societas nuptialis ita eſt a principio inſtituta, ut præter cõmixtionẽ non habeat Chriſti, & eccleſiæ ſacramentũ. Hæc ille. Vbi clare uideas aſſertũ a tanto doctore, quod probare laboramus nos. S. Th. quoque in 4. di. 27. q. 1. ar. 3. q. 2. expſſè dicit duo notanda ad ppoſitũ. Primum eſt in rñſione ad primum, ꝙ quia matrimoniũ cõtractũ ſignificat coniunctionẽ ſpiritualẽ inter Chriſtum & animam, & hæc eſt ſolubilis, ideo religionis ingreſſus aufert ſacramentum. Secundum eſt in reſponſione ad tertiũ, ꝙ quia matrimoniũ contractum tantum non eſt perfectum, ideo non habet omnimodam indiuiſibilitatẽ. Ex his enim confirmantur oĩa dicta. Et colligere potes hanc rationẽ ſic, Si matrimonij ſacramentum non conſummatum eſſet indiſſolubile authoritate Papæ, hoc eſſet, qa omnimoda indiſſolubilitas eſſet de ratione eius, ſed hoc eſt falſum, ergo. Probat̃ falſitas conſequentis, quia aut eſt de ratione eius, inquantũ eſt officiũ naturæ, aut inquantum

eſt ſacramentū, ſed neutrū eſt, ut probauimus, ergo. Pōt quoq; idem probari ſic, De ſacramētis eccleſiæ illud tenendum eſt, q̄d Rom. eccleſia tenet; ſed Rom. eccleſia diſpenſat de facto Apoſtolicis literis ſuper huiuſmodi matrimonia contracta, ergo. Minor patet in Martino 5. & Eugenio 4. quorum bullas ſuper hoc refert Archiepiſcopus Florentinus ſe uidiſſe, & noſtris tēporib. pluries hoc factum uidetur. Non deeſt etiam naturalis ratio, ꝙ ſit diſpenſabile. Videmus. n. in uniuerſo tria genera rerum, quędam. n. ſunt neceſſariæ ſimpliciter, quas. ſ. impoſſibile eſt aliter ſe habere, ut ſunt motus cœleſtes: & quędam ſunt contingenter ſimpliciter, ut res uoluntariæ, & quædam neceſſariæ non ſimpliciter, ſed ut in pluribus, ut naturalia iſtorū inferiorū. Et inter hæc manifeſta eſt hæc differentia, ꝙ neceſſaria non pñt impediri, contingentia pñt fieri, ut libet: neceſſaria uerò ut in pluribus poſſunt quidē impediri, ſed rarò. Cum aūt indiſſolubilitas ſacramenti matrimonij non ſit de genere contingentiū (ut patet, quia non pōt ad libitū diſſolui) nec ſit de gñe neceſſariorum ſimpliciter (quia poteſt quandoque impediri, ut patet ſi alter coniugum ingrediatur religionem) reſtat ut ſit de gñe neceſſariorū ut in pluribus. Et uerè ſic eſt, eſſentia nāq; matrimonij annexam habet indiuiſibilitatē poſſibilē impediri ex cōcurſu alterius cauſæ. Et hoc dupliciter, uel cauſæ quaſi eiuſdē ordinis & hæc eſt ꝓfeſſio regularis, uel ſuperioris ordinis, & hæc eſt authoritas apoſtolica cum cā aliqua rationabili. Verum autem diſcordia orta inter cōiuges huiuſmodi ſine ſpe remedij, ſit rationabilis cā diſpenſandi, crediderim ꝙ ſic, conſenſu cōiugum accedente. Tum in fauorē animarū, ne. ſ. in adulteria adoleſcētes ruant, aut permanere quaſi cogantur, dum ſeparati ꝑpetuò manerent. Tum ad euitanda homicidia, quæ a deſperatis coniugibus facilè procurari poſſunt, præſertim, cum hac de cauſa Moyſes libellum repudij permiſerit. Tum ad bonum pacis reſtituēdum inter eos, ſublato hoc uinculo, quod cauſa diſcordiæ eſt præſertim quia coniugij finis unitas eſt. Et hæc de ſecundo.

¶QVO AD TERTIVM Reſpondetur ad primam obiectionē, & dicitur, quòd in diffinitione matrimonij non ponitur indiuiſibilitas ſimpliciter, ideſt omnino, ſed quantum eſt ex ſe, id eſt niſi impediatur. Et propterea poſito matrimonio, ponitur indiuiſibilitas perſonarum ſic non omnino, indiuiſibilitati autem ſic non repugnat impediri.

¶Ad ſecundum uerò iam patet ex dictis, quòd inſtitutio refert ad ſacramentum perfectum in ſignificando, & nō inchoatum tantum. Quamuis poſſe etiam dici & bene, quòd Deus non inſtituit matrimonium indiſſolubile omnino, ſed quātum eſt ex ſe, ut dictum eſt. Et ideo Papa non diſpenſat contra inſtitutionem diuinā, ſed utitur poteſtate ſua, qua poteſt impedire aliā cauſam impedibilem inſtitutam etiam a Deo.

¶Ad tertium dī, ꝙ coniuges non aliter ſanctificantur hoc ſacro q̄ per gratiam gratū facientē, & repræſentationē Chriſti & animæ per charitatē unitorū. Vnde cū utrunq; ſit ſeparabile, nulla eſt hic ſanctificatio hñs effectū perpetuū. Vnde quāuis nō poſſit fieri ꝙ coniuges nō fuerint ſanctificati, pōt tñ auferri utraq; ſanctitas ab eis. Et propterea non eſt ſimile de eis & de calice cōſecrato, a quo non pōt cōſecratio auferri. Nec eſt propterea minoris efficaciæ ſacramentū q̄ ſacramentale, qm̄ longe maius eſt facere ſanctū formaliter, etſi amitti poſſit illa ſanctitas, q̄ facere ſanctū miniſterialiter, & ſecundum quaſcunq; alias huiōi denominationes. Vnde ſacramenta oīa, quia gratiā conferūt, magis ſanctificant cæteris conſecrationibus, licet nō ita diuturnos habeant effectus ꝑp uariam diſpoſitionē ſubiecti, effectus. n. cōſecrationum & benedictionū non exigunt niſi conſtantiā ſubiecti, gratia aūt & ſignificatio ultra ſubſtantialem cōſtantiam ſubiecti, exigunt immutationē uoluntatis & ſtatus, & ꝓpterea mutatis his deſinunt. Ad confirmationem aūt dī, ꝙ peccat ſupponēdo id quod probare debet, & quod in dubium uertitur, hic. n. nihil aliud dubitatur, niſi an uinculum ex ſacramento matrimonij contractum ſemel, ſit inſeparabile a perſonis, quæ contraxerunt, & argumentum hoc ſupponit, qa ſupponit, ꝙ ſe habeat ad perſonas ſicut corpus Chriſti ad ſpēs panis ſemel conſecrati. quod conſtat ſe habere inſeparabiliter. Vnde neganda eſt ſimilitudo, quia uinculum matrimonij non habet neceſſariam cōnexionem cum perſonis, ſicut corpus Chriſti ad Hoſtiā, neceſſaria namque connexio eſt, quę impedit diſpenſationem.

¶Ad quartū patet reſponſio ex dictis, nega[illegible] ſignificari cōiunctionem Chriſti ad eccleſiam per con[illegible] matrimonij. Poſſet quoque dici, ꝙ coniunctio ſpiritualis Chriſti ad eccleſiā poteſt conſiderari dupliciter. Primò ſecundum ſuam rōnem, & ſic eſt ſolubilis; quia eſt coniunctio per charitatem uię. Secūdò, ſecundum extrema, inter quæ eſt, ſ. Chriſtum & eccleſiam & ſic eſt indiſſolubilis. Et quia primo mō unio ſpiritualis conſideratur p ſe, ſecundo per accidēs, ideò pōt dici, ꝙ unio illa eſt ſolubilis, unio aūt in cōformitate naturæ eſt omnino inſolubilis, qm̄ eſt ſecundum eſſe diuinum hypoſtaticum. Hæc ratio licet quo ad ſolubilitatem ſuſtineri poſſit, non tamen euadit inconuenientia de unitate, & propterea non eſt totaliter ei innitendum. Ad confirmationem uerò ex authoritate S. Th. dī, ꝙ loquit de matrimonio conſummato, ut manifeſtè patet & ex articulo præcedente in rñſione ad ſecundum conuincitur. Ad alteram aūt cōfirmationem de bono ſacramenti dicitur, ꝙ propriè & formaliter loquendo, ſacramentum quod eſt tertiū bonum matrimonij, inuenitur quidem in matrimonio contracto, ſed imperfectè, quia non niſi cauſaliter, inchoatiuè & impedibiliter, ut patet ex ſupradictis. In conſummato autem inter fideles inuenit formaliter, completè, & ut neceſſarium ſimpliciter. & propterea conſummato repugnat diſpenſatio, ut San. Tho. docuit.

¶Ad authoritates tenentium oppoſitū neſcio quid dicam, niſi quòd ſi diligentius hæc animaduertiſſent, fortè ſententiā mutaſſent. Romæ, die 24. Ianuarij 1507.

TRACTATVS VIGESIMVS NONVS de reddendo debito inter coniuges, altero eorum exiſtente adultero, unica quæſtione contentus.

QVAESTIO.

¶Num uxor teneatur ſub peccato mortali abſtinere a carnali commercio uiri publici concubinarij.

QVAERITVR An uxor teneatur ſub peccato mortali abſtinere a carnali commercio uiri publici concubinatij. Et uidetur ꝙ ſic. Vir tenetur ad abſtinendū ſe ab uxore publicè adultera, ergo econtrario. Antecedens patet in Scriptura, quia patronus eſt turpitudinis, qui crimen celat uxoris, ut in c. quemadmodum de iureiurando dicitur, & in ſacris canonibus extra de adulte. c. ſi uir. & 32. q. 1. c. 1. & c. ſi quis uxorem & ſacris doctoribus in 35. di. quarti ſent. Conſequentia autem probatur, quia uir & uxor ad paria iudicātur circa fidem, libertatem, & debitum matrimonij.

¶IN OPPOSITVM Autem eſt, quia uxor non tenetur ad correctionem uiri, ſicut eccōtrario. quia uir eſt caput mulieris, ut dicitur primæ ad Corinth. 11.

¶AD EVIDENTIAM huius ſciendum eſt, ꝙ actus coniugij, quum ſecundum ſe licitus ſit, ad hoc ꝙ reddatur illicitus ex alterius crimine, oportet uinculū aliquod nouū in innocentē deriuari ad hoc ut teneatur abſtinere. Crimē aūt mariti publici adulterij, quadrupliciter pōt cōſiderari. primò inquantū offenſiuū uxoris. ſecundò inquantum emendabile pro bono ipſius mariti, tertiò inquantū punibile pro bono cōi, quartò inquantū quandā mali ſpēm in coniugē ducit. Si primo mō ſumatur crimen propoſitum, ipſum quidē uirū in lege cōiugij errantē fidē uiolando priuat iure exigendi, non petendi actū cōiugij. Iuſtū quippe eſt, ut iniuriā faciens matrimonio, & a fide recedēs, ius cogendi alterū ad ſeruandū ſibi promiſſum ꝑdat, ſimplici tamen petitione actū coniugij poſtulare non prohibetur a volente ſibi conſentire, ſicut in alijs debitis, quāuis extinctis iure poteſt creditor petere a uoluntario debitore, q non uult iuris rigore uti. Sed ex hac rōne uxorem offenſam in nullo ligat, non eſt enim addenda afflicto afflictio, ſat eſt ꝙ quatenus offenſiuum eſt, ipſam affligat. Si ſecundo mō, uxor innocēs non tenetur ad abſtinentiā actus coniugij, niſi ut habet rationem remedij curatiui criminis uiri, & hoc quia non tenetur ad hoc niſi rōne p̄cepti de correctione fraterna, ac iuxta mandatū Domini Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. ſi monitio uerbi facta per ſe, uel alios non ſufficit, (quū ipſa non poſſit uerbere uirum adducere ad pœnitentiam, ſicut e contrario) tenetur adhibere pœnalem medicinā, abſtinēdo ab eo, & denūciare eccleſiæ, ſi hoc nō ſufficit. Sed, qm̄ p̄ceptum de correctione fraterna non habet locū, ubi non eſt ſpes pœnitentiæ, (qm̄ finis eius eſt boni ipſius peccatoris,) iō, ſi uxor non ſperat pœnitentiam per hoc remediū, nō tenetur ad illud faciendū, & tanto minus ſi credit ꝙ peior fiet. Si tertio modo, ſic quum procurare bonum commune in huiuſmodi fiat per uiam accuſationis, nō tenetur uxor ex ſolo crimine adulterij uiri, quum hoc non ſit in corruptionem ſpūalē uel corporalem boni communis, niſi annexam haberet corruptelam fidei Chriſtianæ, uel proditionem patriæ, & huiuſmodi. Si quarto mō, tunc pro tanto habet ſpeciē mali, (ut communiter affirmatur,) quod innocens miſceatur adultero publico, ꝓ quanto uidetur illius peccato conſentire. correctionē debitam non apponendo. Conſtat autem, ꝙ ſi non eſt ſpes pœnitentiæ ꝑ huiuſmodi abſtinentiam, correctio hęc non eſt debita ſecundū ueritatē, & quod ſi notum eſt, quòd uxori hoc ualde diſplicet, & propterea ducit in amaritudine animam ſuam, (ut communiter

niter accidere videtur) ceſſat ratio apparentis mali & ſcandali activi in vxore. Ex oĩbus igitur conſiderationibus opportunis concluditur, ꝙ vxor innocens, & in amaritudine animæ poſita de viri adulterio publico, non ſperans per abſtinentiam actus coniugij emendationem viri, non tenetur ad abſtinendum ab eo, ſed licitè põt matrimonio uti tam petendo, q̃ reddendo.

¶ET AD Obiectiones in oppoſitũ dr̃, ꝙ nec uir tenetur ad abſtinendũ, niſi ſubſit ſpes correctionis futuræ & rõne ſcãdali. Sed quia ad uirũ ſpectat corrigere uxorẽ etiã facto, ideo tenetur ad utendũ omnibus remedijs utilibus, ſibi tñ conuenientibus, puta ad uerberandũ eam, ſegregandũq; a practica, & hmõi, inter quę remedia computatur abſtinentia a thoro illius, qñ creditur expediens. Tenetur quoque magis ad euacuandũ a ſe ſcandalũ actiuum, quia non facile creditur uxorẽ publicè adulterari ſine tacito cõſenſu uiri. Propter hæc namque duo oẽs authoritates allatæ dãnans uirũ nõ ſeparantẽ ſe ab adultera, ut patronũ turpitudinis. Nec ſacri canones intelligẽdi ſunt cõdidiſſe nouũ ius, ſed applicaſſe doctrinã diuini iuris ad materiã mrĩmonij. vñ & procinũ pctĩ & patrocinatꝰ turpitudinis, & hmõi q̃ diuini iuris ſunt, afferũt. Et hæc de q̃õne hac ſufficiãt. Romę die 14. Martij, 1513.

TRACTATVS TRIGESIMVS

De vſu ſacrarum ſcripturarum ab Eccleſia, vnica quæſtione contentus.

QVÆSTIO VNICA.

¶*An apoſtol. ſedes in ſacris canonib. abutatur uerbis ſacræ ſcripturæ.*

CHARITATE Ieſu Chriſti cogẽte, q̃ritur an Apoſtolica ſedes in ſacris canonibus abutatur uerbis ſacræ Scripturæ. Et vr ꝙ ſic. Primò, qa Clemens ſextus in extrauagãti, unigenitus, de pœ. & re. abutitur authoritate, Prouer. c. 7. dũ ad theſaurũ, ex quo fiunt indulgentiæ, applicat eam dicens, ꝙ eſt theſaurus, quo q̃ uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei. Cõſtat. n. ꝙ p indulgentiã uũ gratiam non fit hõ particeps amicitiæ Dei, ſed ſoluminõ ſatisfacit pro pœna debita.

¶Secundò qa Pelagius Papa in Decre. di. 21. c. quãuis, probat ſedẽ Apoſtolicã eſſe prælatam cunctis eccleſiis Euangelica uoce, Mat. 16 Tu es Petrus, & quodcunq; ſolueris, &c. Et tñ conſtat p illam Domini ſententiam non eſſe Petrum prælatum cæteris.

¶Tum quia uerba illa dicta ſunt Petro in perſona omniũ, ſicut ipſe Petrus reſpondit pro omnib. Vnde & ſacri doctores intelligũt ibi non uni, ſed unitati æqualitatis omnium dictũ. Quodcũque ligaueris, &c. Tum quia ipſe Dominus replicauit in plurali eandem ſententiam. Quæcunque alligaueritis. Matth 18. Tum quia Dominus dicit, Quod uni dico omnibus dico, Mat. 13.

¶Tertiò, qa extra de conſti. c. tranſlato. affertur authoritas Apoſtoli, Trãſlato ſacerdotio, neceſſe eſt ut trãſlatio legis fiat. Et decretalis ſnĩa eſt, ſacerdotiũ eſt tranſlatũ a Moyſe in Chriſtum, & a Chriſto in Petrũ, ſic interpretantur iuriſtæ & Pontifex permittis ſeu approbas. Conſtat aũt impium eſſe dicere ſacerdotium tranſlatum a Chriſto in Petrũ: abuſiuè ergo apoſtolica ſedes in ſuis decretalibus ſacram Scripturam affert, ut inque illi infert.

¶IN Oppoſitum eſt ipſius Apoſtolicæ authoritatis dignitas.

¶QVÆSTIO Hæc mota eſt charitate urgẽte, ne hi, q minus eruditi ſunt legẽtes vulgatas hac lituræ Apoſtolicæ ſedi illatas, putẽt uera eſſe. Et ſi fortè hi, q nouitatib. iſtis ſtudẽt, diſcãt ſapere ad ſobrietatẽ, aut ſaltẽ cohibeãt linguas ſuas. Dedecet ſiquidẽ paſtori & doctori oĩum Chrĩanorũ Ro. Pontifici iſtũ ſi qſq; tam ſumptuoſè mereſ aliqua authoritate Scripturæ, ut crebro doctores ſacri faciũt, detrahere ſi mõ cõtumeliã irrogare publicè ſcribẽdo. ꝙ abutitſ ſacra Scriptura, qd nim infert ſacro eloquio. Nũquã hoc ab Aug Hier. Ambr. aliiſque ſanctiſſimis doctorib. didicimus, Si qs, inqt Iacobus Apoſtolus, putat ſe religioſum eſſe nõ refrænãs linguã ſuã, &c. huius uana ẽ religio. Reducẽs quippe eſt potius aut intellectus, aut ſermo in captiuitatẽ I. obſequũ Chriſti in ſuo uicario, qñ vñt nobis minus cõſona eius uerba, mõ fides ſalua ſit: nec ponamus os i cęlũ, pſertim ꝙ humanũ ſępe fallitſ iudiũ, & ꝙ unus puta abuſiuè dictũ, alter intelligit ꝓpriè dictũ. Et qa ſic accidit in ꝓpoſito, nulla ſiquidẽ inductarũ authoritatũ abutunt ſacri canones, ſed in ꝓprio ſenſu illarũ qualibet vtunt, vt ſigillatim manifeſtabit, idõ paruulũ hũc laborẽ nõ ſubterfugi. Clementinis in primis. V I. nõ abuſiuè, ſed ꝓpriè unt authoritate Scripturæ: qm̃ theſaurus, de quo loquit Scriptura, eſt theſaurus diuinæ ſapientiæ. eſt. n. theſaurus meritorũ Chriſti, q eſt ipſa diuina ſapiẽtia, & fons ſapientiæ. Et quicunq; theſauro hoc uero vſi ſunt, efficaciter cõſequendo indulgentias, eũ pſenetantia ſine qua quocũq; theſauro vtuntur, uerè participes ſiũt amicitiæ Dei cõſummatæ, Cuius nullus põt eſſe particeps, quandiu obnoxius eſt pœnæ alicui ꝓ quocũq; pctõ: qm̃ Dei amicitia cõſummata nõ niſi in cęleſti patria ht, in quã nihil pęnæ ſubiectũ ingredi põt. Qñ igitſ indulgentiæ tollunt ab hoĩe impedimẽta diuinæ amicitiæ cõſummatæ, uerè & ꝓpriè dr̃ theſaurus indulgentiarum eſſe, quo qui utunt participes ſiũt amicitiæ Dei. Nec ualeat argm̃, Theſaurus diuinæ ſapientiæ fuit ante indulgentias, & illo quis põt uti ſine indulgentijs: ergo indulgentiæ nõ ſpectant ad illũ: qm̃ theſaurus diuerſæ ſapientiæ cõtinet multa in ſe diuinæ ſapientiæ opera: ut ſunt actus ſapiẽdi ſcdm Deũ, & merita Chriſti ut meritoria, & eadem ut ſatiſfactoria. & multa alia. Et ut theſaurus ipſe prior indulgentijs. nõ dependet ab indulgentijs: ſed econtra indulgentiæ dependent ab illo. Et põt aliquis uti theſauro illo diuerſimode, ꝓpterea põt qs illo ſine indulgẽtijs, & p indulgẽtias. Et ſi ſimiliter põt aliqs fieri particeps diuinæ amicitiæ cõſummatæ, & ſine indulgẽtijs & p indulgẽtias. Nõ docet ſiqdẽ Romana eccleſia indulgẽtias eſſe mediũ, ſine quo ñ poſſit diuina amicitia cõſũmata hri, ſed eſſe mediũ, p qd põt haberi tanquã remouens prohibens: ut declaratum eſt.

¶Quod aũt ſcdo obijcit de authoritate euangelica, pſpicaciter intuitũ Pelagio Põtifici abſq; abuſu ſuffragatr: nã q illa Dñs uerba ad ſolũ Petrũ dirigant, ea multis ht. Primò ex hoc, ꝙ eidem facta eſt promiſſio, cui exhibita eſt promiſſa res: ſed ſolũ Petrũ à Dño conſtitutũ caput Eccleſiæ, ut patet Ioan. ult. ubi Dñs poſt reſurrectionem Petro, ut diſtincto ab alijs Apoſtolis, dicit, Paſce oues meas. fecit. n. comparationem Petri ad alios, dicens, Diligis me plus his? & ſtatim ipſius, non ipſius & aliorum martyrum: paſtoralis officij fructum ſubdidit, Quum eſſes iunior, & cætera. Et hoc ibidẽ confirmat Chryſoſtom. Prætereuns, inquit, Dñs alios Apoſtolos, ad Petrũ dixit, Si amas me, &c. Scdo ex eo, ꝙ Dñs dicit, Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis, &c. certum eſt. n. ꝙ ex hoc Dñs non beatos dicit oẽs Apoſtolos, nec ꝙ ſingulis Pater reuelauerit quod Petro reuelatum eſt. Et cõfirmatur, quia inter diſcipulos erat tunc Iudas, qui nõ erat beatus nec in re, nec in ſpe, quum eſſet fur: ut Ioan. Euangeliſta teſtatur. Tertio patet ex hoc, ꝙ Dñs inchoauit ſentẽtiam à Petro: ut ab alijs diſtincto dicendo, Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc, &c. conſtat autem quod nec de Andræa, nec de Ioanne, nec de Iacobo, &c. uerificatur, Tu es Petrus. Verba igitur textus Euangelij manifeſtant, Petro ſingulariter dictũ eſt, Tibi dabo claues regni cęlorũ: ac p hoc Pelagius Papa nõ abuſiuè ſed ꝓpriè uſus eſt authoritate illa ad probãdũ Petri ſedẽ à Dño uoce & ſenſu cæteris eſſe plata. Nec fuit Pelagius primus, q hac eadẽ authoritate uſus eſt ad idẽ ꝓbãdũ, qm̃ Anacletꝰ martyr ſub Traiano hoc idẽ dixerat, ut hẽs in decreta. diſt. cap. ſacroſanct.

Ad primã obiectionẽ r̃ndetur, ꝙ Petrus dr̃ r̃ndiſſe pro oĩbus, qa Dñs cõiter interrogauit, Vos aũt quem me eſſe dicitis? ſed ſicut reuelatio, teſte Dño, ſoli Petro est facta: ita r̃nſio non ex cõſilio aliorũ, ſed ex diuina reuelatione à ſolo Petro facta eſt. Sed qa oĩbus placuit r̃nſio pro oĩbus r̃ndiſſe dr̃: frequentiſſime ſiquidẽ accidit ꝙ multis collegis præſentibus quod unus optime dixit, tanquã ũ oĩbus fuerit dictum, hẽt laus tñ ſolius eſt illius qui ſapiẽter r̃ndit. Sacri aũt doctores accipiẽtes hæc uerba nõ ꝓ uno, ſed ꝓ unitate uõ obſtãt: qa uera ſunt. Nec aduerſantr dictis, qa de unitate eccleſiaſtica loquunt, q̃ eſt unitas ordinis, caput unũ hñs. Imò interpretatio hæc, Pelagij ſenſum cõfirmat, qm̃ uerba illa dũ unitatẽ Eccleſiæ reſpiciũt, caput unũ deſignãt: p qd unitas Eccleſiæ claues hẽat regni cœlorũ, & ordine quodã à Petro ad alios in partẽ ſolicitudinis aſſumẽdos ptãs abſoluẽdi atq; ligãdi deriuetr. Et ꝓpterea nõ unus Petrus in pſona, ſed in oĩbus ſucceſſoribus ſuis, nec unus Petrus cũ ſucceſſoribus ſolus ſuſcepit claues, ut ſolus retineat, ſed unitas Eccleſiæ p unũ ſuſcepit, dũ Petrus ſuſcepit eõ candas in unitate Eccleſiæ. Quod aũt affert in argumẽto de unitate æqualitatis, falſum eſt, nec eſt Sctõrum ſententia de unitate æqualitatis ſed Eccleſiæ, quã conſtat eſſe unitatẽ ordinis. Et aduerte, ꝙ non ſolum gloſſa ordinaria, ſed Cyrillus inter priſcos Patres Orientales nulli ſecũs in libro Theſau de Petro & ſucceſſoribus in Rom. Eccl. hoc intelligit, ut in cath. au. Mat. 16. hẽs Ad ſecundam uero obiectionem dr̃, ꝙ Dñs non replicauit de clauibus regni cœlorum, quum oĩbus cõiter dicit, Quæcunq; alligaueritis, in hoc diſcernendã relinquens excellentia Petri ſuper alios. Et rurſus ordo ipſe, dum primo ſoli Petro, & deinde cõiter alijs loquitur, inſinuat quod prius Petro, deinde alijs Epiſcopis authoritas conuenire debebat abſoluendi atq; ligandi. Ad tertiam aũt, Quod uni dico, oĩbus dico, r̃ndetur, ꝙ Dñs non dixit, Quod uni do, oĩbus do. (non enim omnibus diſcipulis dedit apoſtolatus dignitatem, nec etiã omnibus dedit dignitatem Septuaginta duorum) in propoſito autem non eſt quæſtio de Dicere, ſed de Dare, Tibi inquit Dominus, Dabo claues, &c. Vnde patet extra propoſitum eſſe, quod uni dico, omnibus dico, ꝙ de doctrinali dicere ad literã uoluit cœleſtis Magiſter intelligi, ut inſtructio quam uni impendebat omnibus impenſa nuncupetur.

¶Ad tertium argumentũ principale de authoritate Pauli Apoſtoli dicitur, ꝙ decretalis illa nec ſummarit unquã quod ſacerdotium ſit tranſlatum à Chriſto in Petrum, quũ Petrus nõ niſi Chriſti ſacerdotij miniſter ſit, & Chriſti uicariũ eſſe decretales clamant. Vñ nulla culpa eſt Pontificis ſi iuriſtæ malè eã intellexerunt.

rũ, niſi quis adeo deſipiat, ut Põtifici imputet nõs errores du&torũ, q nõ reprobat eos. Admiratione pfecto dignũ eſſet, q in Papã, in decretalẽ, ſenſum alienũ retorquẽt arguẽtes iſti, niſi manifeſtius lapſus, teſtimoniũ eorũ ſtudiis pribueret, ſubdũt n. pluſquã octingẽtorũ annorũ, Chrianos totius Orientis, & Africæ nunquã ſub Romano Pont. fuiſſe. Nã ſi Chalcedonẽſem ſynodũ (unã ex quatuor quas ſicut ſcm̃ Euãgeliũ Greg. excipit) plegiſſent, Patrũq; decreta ac geſta librasſẽt, uidiſſent cõgiua olim xxxiii teſtimonia, primatũ Ro. eccleſiæ pfectio falliſſimũq; eẽ Africæ Oriẽtisq; Chrianos Ro. eccl. ſubditos ſi fuiſſe. Ad qd pnũc ſufficiãt duos teſtes aſi annos mille ferè. Alter ẽ ex Græcis Cyrill^9. ſ. ſ libro Theſau. ot hẽs in cathena au. Mat. 16. dicẽs, Secũdũ hãc Dñi pmiſſionẽ eccleſia apoſtolica Petri, ab oĩ ſeductione hæreticaq; cõuẽtione manet immacolata, ſup ppoſitos Ep̃os, & ſup oẽs primates eccleſiarũ & populorũ in ſuis põtificib. ſo fide pleniſſime & authoritate Petri. Alter ex Latinis, Gregorius. ſ. ad Ioãnẽ Ep̃m Syracuſanũ ſcribẽs, Cõſtantinopolitanã eccleſiã, quis eã dubitet ſedi apoſtolicæ eſſe ſubiectã, ut habes in Decr. diſtin. 22. ca. de Conſtantinopolitana Maguntiæ die 22. Martij. 1519.

TRACTATVS TRIGESIMVSPRIMVS

Ad Leonem decimum Pontificem maximum, de ſeptemdecim Reſponſionibus ad diuerſa præcipua obiecta, quæ pro Martini Lutheri aſſertionibus facere uidebantur.

IN XVII. RESPONSIONES TRACTATVS trigeſimiprimi, Summaria.

De expoſitione quinque articulorũ Lutheri reprobatorũ. Primus articulus eſt, Verũ eſt prouerbiũ & oĩum hominũ doctrinis de contritione adhuc traditis præſtantius, quod ſumma pœnitentia eſt nõ amplius peccare, & qd optima pœnitẽtia eſt noua uita. Secũdus nemini remittũtur peccata, niſi credat ſibi remiſſa eſſe, qñ presbyter remittit, &c. Tertius Error illorũ magnus eſt q nadũt ad cõmunionis ſacramẽtũ ſub hac cõfidẽtia quod ſunt cõfeſſi, & quod cognoſcũt eſſe ſe ſine pctõ mortali pp̃ p̃ces & p̃paratoria pmiſſa, &c. Quartus, Theſaurus Eccleſiæ unde Papa dat indulgentias, nõ ſunt merita Chriſti & Sctõrum. Quintus, Si Papa cũ magna parte Eccleſiæ haberet hanc vel illã opinionẽ & non erraret, tamen nec peccatum eſt, nec hæreſis contra ſentire (præſertim in re nihil ptinente ad animæ ſalutẽ) donec alterũ p gñale Conciliũ reprobetur uel approbetur.

2 *Quid ſentiẽdũ de ſex propoſitionib. in laudẽ beati Ioſeph a quodã Theologo p̃dicatis. Prima, qd Ioſeph fuit magni meriti, & ſr̃ putatiuus Chr̃i, qui Chr̃m ipſum palpauit, & eo familiariter uſus eſt. Secũda, qd Ioſeph ſanctus fuit verus uir virginis Mariæ, iuxta illud, Iacob aũt genuit Ioſeph uirũ Mariæ. Tertia, qd fuit verũ mr̃imoniũ iter Virginẽ gloriſam, & ſanctũ Ioſeph, qd nõ potuit eſſe niſi p mutuã corporis donationem, q̃ fuit inter Ioſeph & Virginẽ. Quarta, qd iſtud mr̃imonium fuit priuilegiatũ, qm̃ in iſto mr̃imonio Virgo dedit uſum corporis, licet p mr̃imoniũ dederit corpus, edocta a Spũ ſctõ, ubi regulariter p cõtractũ mr̃imonij datur corpus et uſus copulę carnalis. Quinta, qd Virgo Maria dãdo corpus ſuũ Ioſeph dedit et ſanguinem totius corporis, ex quo ſanguine fuit cõpletum corpus Chriſti. Sexta quod hæc propoſitio eſt vera: Ex ſanguinibus Ioſeph fuit formatum corpus Chriſti, id eſt ex ſanguinibus proprijs Virginis Mariæ a Ioſeph ſancto datis per contractum matrimonij fuit formatum corpus Chriſti.*

3 *An matrimonium cõtractum a iuuene, poſtquam religionem poſt diſcretionis annos ingreſſus eſt animo mutandi omnino vitam, & intra nouiciatus tamen annum egreſſus eſt ad ſecularem vitam & habitum ſit validum.*

4 *An adulter ipſo facto ſit priuatus iure exigendi debitum a coniuge innocente.*

5 *Ad quatuor dubia primum, an iuridice inquiſitus de aliquo crimine, teneatur, & debeat noĩare cõplices, ſi nõ ſunt infamati, & ante correptionẽ fraternã. Secũdũ, an ſi ipſe tales nominauerit, poſſit iudex cõtra tales procedere ad inq̃ſitionẽ. Tertium. An iudex ſciens defectũ alicuius a tribus, vel quatuor non p modum iudicij, poſſit ipſum cogere ad dicẽdum ueritatẽ. Quartum, an infamatus de aliquo, poſſit de omnibus inquiri.*

6 *An ijs, q ex Iudæis originẽ ducunt, ſi in nullo culpabiles inuenti, nec aliter ſuſpecti, niſi rõne originis ſuæ, poſſit negari ingreſſus religionis, & ſi fuerint nouitij, negari poſſit profeſſio abſque peccato mortali: an ſit hoc contra præceptum charitatis.*

7 *An N. ingreſſus religionem quandã mendicantium, in quodam illius conuentu regularis vitæ, cum animo deliberato pſeuerandi uſq; ad mortem in illa particulari religione, & in illo particulari conuentu in ſeruitium Beatæ Virginis, cui eccleſia illa dicata eſt, poſtquã multos menſes ibidẽ degit, poſſit ob ſcelera ibidẽ impunita ad ſeculum ĩtra pbationis annũ redire.*

8 *An is q in choro ſic diuinum officium pſoluit, qd ſui chori verſus ſubmiſſe ſibijpſi ſoli dicit alterius uero chori verſus audit tñmõ ſatisfaciat p̃cepto eccleſiæ d pſoluẽdis canonicis horis.*

9 *Ad tres q̃ſtiunculas primum, an uſura ſoluta ab accipiẽte ſine neceſſitate pecunia mutuo, ſit reddenda illi, q ſoluit. Secundum, an pertinaci ẽt uſque ad mortem in aliquo ueniali, nõ ex contemptu, ſed quia eſt veniale, ſit denegãda abſolutio de cæteris peccatis. Tertium, Quomodo intelligatur delictum publicum, ut ſine peccato poſſit reuelari, an quia poteſt probari, an qa fuit de eo conuictus coram iudice, aut quouis alio modo.*

10 *An poſſit annua pẽſio ex beneficio eccleſiaſtico debita, pro certa ſumma pecuniæ ſemel perſoluenda, vendi.*

11 *An Petrus conſignans cẽtum florenos apud Paulum mercatorem, ut eis pro parte lucri capitali ſaluo, aſſignet v. flo. reſiduo lucri ſibi reſeruato, licite contrahat, & reſtitutionem illorum in foro animæ non teneatur.*

12 *Ad v. dubia primũ, an ſit ſimpliciter de neceſſitate ſalutis pœnitentem confiteri de ſingulis peccatis numeraliter in eadem ſpecie, qñ põt ea ſigillatim ad memoriã reducere. Secundũ Qñ circunſtantia loci ſacri ſit neceſſario confitenda. Tertium, an ſi tam venditor, q̃ emptor ſciat naturã rei & ualorem nullum ſubſit peccatum ſi res vendatur pro maiori vel minori pretio. Quartum, an principes terrarum per conſuetudinem poſſint ſibi licite appropriare feras. Quintum, an dicti principes poſſint ita diſtricte phibere dictarum ferarum captionẽ, ut nullus ſubditus poſſit eas capere, qu grauiſſime puniat, etiã ſi capiat eas, ut ſe a dãno p̃ſeruet, qd inferunt in bladis, vel hmõi.*

13 *Ad vij. dubia, primũ, Qũ iſtem hæc ſimul, licet uendere Iudæis res qb. ipſi utuntur in ſuis ſacrificijs, & nõ licet cooperari ad reædificationẽ ſynagogæ Iudæorũ. Scdm Qũ ſtent hæc ſimul occultiſſima per accñs ſubiacent eccleſiæ cenſuris, et author homicidij occultus nõ eſt ſub iudicio humano, q a pſona eſt occultiſſima. Terũ, an hæc ſibi inuicẽ repugnẽt nullo mõ licet inducere ad minus malũ ẽt paratos, & licet inducere, ut peccẽt minus. Quarũ, Qũ hæc ſe cõpatiantur, Excuſantẽ qui oĩno cœnaturis tpe ieiunij exhibent cœnã, & nõ licet exhibere vinũ nolẽti oĩno ſe inebriare. Quintũ, Qũ hæc, Sicut in alijs iniurijs ſufficit reſtituere, & nõ oportet petere veniã, ita nec ĩ cõtumelia, & qñ trãſlatio nõ eſt oĩno uoluntaria, oportet nõ ſolũ reddere pretiũ agri, ſed aliqd correſpõdẽs illi cõditioni inuoluntarij, ſicut ſemper in reſtitutionibus faciendum eſt. Sextũ, Cur neq; int ex..., neq; in commento totius Secunda ſecundæ, tractatur de famoſo murmurationis vitio. Septimũ, Quid importet ſcrupulus conſcientiæ, quo ſtante licite operatur oppoſitũ.*

14 *Ad quinq; dubia. Primũ, Cur pmittit ſimul ſtare bonitatẽ ſubaltẽ & ueniale pctm̃. Scdm. Qũ uerificet, qd nõ oportet reſtituere cũ dãno in re ſuperioris ordinis, quum ex hoc uidentur ſeq mulierem, q̃ ex adulterio ſuſcepit plem, non teneri ad ſe pdendum, quãtumcunq; ueri hęredes inde dãnificentur. Tertium, an hoc ſit ſolidum fundamentum utentem malitia alterius ſp petere dñe aliqd abſque pctõ pręſtabile. Quartum, an ſicut uotum abſtinentiæ uxoris, ſic & uotũ cõtinentiæ uiri irritari poſſit, ſic ut uxor ſecura ſit atque tuta. Quintum, an ſit*

ment

mens diui Thomæ in 4. ſen. diſtin. 18 quæſt. 2. artic. 1. quæſ. 4. quod excommunicatio iniuſta priuat ſuffragijs Eccleſiæ.

15 *Ad duo dubia. Primum quomodo ſuſtinetur, quod uotum eſt de meliori bono, ideſt bono ſupererogationis, & quod religioſæ perſonæ non ereis uacantes agant contra uotum. Secundum, an qui ad occidendum hominem pergit, quaties interrupta cogitatione interueniendum renouat uoluntatem peccandi, toties nouum peccatum committat, an totum ſit unum numero peccatum, &c.*

16 *Ad duo primum, Quomodo ſit unus conceptus mentalis entis. Secundum. Quomodo hæc ſtent ſimul, analogum non abſoluitur ab his, quibus analogum dicitur, & ens habet conceptum unum ſimplicem, ad quem omnia prædicamenta & tranſcendentia adduntur in quem reſoluuntur, qui eſt primum notum.*

17 *Ad quinq; articulos circa emptionem rerum raptarum in bello iniuſto. Primus eſt, An huiuſmodi rapta ex difficillima reparabilitate, ſint iudicanda tanquam habita pro derelicto.*

Secundus eſt, An capta à priuatis, poſſint licite emi poſt diem ſeu certum tempus, ut nonnullæ leges admittunt.

Tertius eſt, An huiuſmodi caſibus, in emendibus ſcienter tota reſolutio ſit mode da ſit ex intentione utilitatis propriæ vel Domini, &c.

Quartus eſt, An dictum cuiuſdam doctoris dicentis ſic probabiliter credo, quod totaliter emens paratus reddere vero Domino ſi comparuerit, credens tamen quod non comparebit, & conſequenter ſperans pro ſe habiturum, non peccat, quia veriſimiliter poteſt de veri Domini voluntate præſumere, ſit in conſcientia tutum & alijs diuulgandum. Quintus eſt, an emat recte qui ex pietate calices, & huiuſmodi ſacra deſignata, quæ manent apud infideles, daturus propria authoritate ea occurrenti Eccleſiæ habito pretio & an Dominus talium ſit cenſendus omnino ignotus ſtante notitia regionis, puta Hungariæ.

PETRI Apoſtoli veſtigijs inhærentes, parati ſumus rationem reddere omni poſcenti nos de ea, quæ in nobis eſt fide. Quibuſdam proinde Chriſti fidelibus viris probis, pie trepidantibus circa quinque articulos in apoſtolicis literis contra Martinum Lutherum inter reprobatos contentos, opem luminis ferre volentes, aperire intendimus, quare reprobati merito fuerint, ſubnectendo ſigillatim dictos articulos cum dubitantium obiectionibus, prout ad nos delati ſunt, & cuiuſcunque rationem reddendo.

RESPONSIO I.

Super quinque Martini Lutheri articulos. Primus Lutheri articulus, Vera pœnitentia eſt non amplius peccare, & nouam prorſus ducere vitam.

PRIMVS igitur articulus eſt. Verum eſt prouerbium, & omnium hominum doctrinis de contritione adhuc traditis præſtantius, quod ſumma pœnitentia eſt, non amplius peccare, & quod optima pœnitentia eſt noua uita.

¶ Obijcitur, in hoc articulo, omnes ſancti Patres uidentur conſentire cum Luthero, & ideo nec error poteſt eſſe hic, nec hæreſis.

¶ RESPONDEMVS Hunc articulum merito reprobatum tam ſecundum illius articuli ſenſum, quam ſecundum quod à Luthero prolatus eſt. Et quidem ſi ad proprium ſenſum verborum ſpectetur, falſus enim probatur, nam nec ſumma, nec optima pœnitentia eſt, qua non fit remiſſio peccatorum, promulgauit.n. Saluator pœnitentiam Chriſtianam eſſe remiſſionem peccatorum, Luc. ulti. Oportet, inquit, prædicari pœnitentiam in remiſſionem peccatorum. Hæc autem duo in articulo poſita (videlicet, Non amplius peccare, & Noua uita) conſtat non ſufficere ad pœnitentiam in remiſſionem peccatorum, quandoquidem ea gitur præter hæc & dolor de præterito peccato (Petrus.n. poſt peccatum commiſſum fleuit amare) & recurſus ad diuinam miſericordiam cum publicano, Deus propitius eſto mihi peccatori. Vnde Eccl. 21. dicitur, Fili peccaſti, ne adijcias iterum, ſed pro priſtinis deprecare ut dimittantur tibi. Vbi & teſte Auguſt. notauit, non ſufficit dicere, Ne adijcias iterum, ſed adiuncta eſt deprecatio pro priſtinis remittendis. Non eſt igitur ſumma pœnitentia, non amplius peccare, nec eſt optima pœnitentia, noua uita, quæ dolorem pro peccatis & deprecationem pro priſtinis in ſe non claudit. Et ut perſpicue dicam pœnitentem hic articulus, nam ſecundum eundem ſumme & optime pœniteret auarus, ſi ab auaritiæ actibus ceſſaret, & liberaliter deinceps uita ageret. Et ſimiliter accideret intemperato, ſi à paſſionibus intemperatis ceſſaret & deinceps continenter uiueret, & ſic de alijs, hoc.n. ſignificat non amplius peccare, & noua uita. Et ſi hæc ſummam, optimamq; pœnitentiam conſtituunt, inanis fides noſtra tam de neceſſario fletu peccatorum, quam de recurſu ad Deum pro remiſſione conſidente inuenitur. Merito igitur ſecundum ipſius ſenſum articuli reprobatus eſt.

¶ Si autem idem ſpectetur articulus ut à Luthero manauit, reprobatus quoq; rationabiliter inuenitur, nam huiuſmodi prouerbium aliarum comprobatur à uiro negante duas partes pœnitentiæ, ſ. confeſſionem & ſatisfactionem, & ad hoc per huiuſmodi prouerbium tendit ut tam neceſſitatem contritionis, quæ præcipue conſiſtit in dolore pro peccatis, quam ſatisfactionis tollat, ut patet in libris ſuis & alijs eius articulis damnatis. Non conſonat ergo dictus articulus ſanctis Patribus tam ſecundum ſeipſum, quam ut à Martino manauit, quamuis ſi in ſanctis Patribus huiuſmodi ſententia inueniretur, pie eſſet interpretanda, & ad bonum ſenſum reducenda.

ARTICVLVS II.

Hæc procul dubio remitti peccata certum eſt qui ſibi remiſſa eſſe credunt presbytero illis remittente.

SECVNDVS Articulus eſt nemini remittuntur peccata, niſi credat ſibi remiſſa eſſe, quando presbyter remittit.

¶ Obijcitur, Hic articulus ſynceram uidetur continere ueritatem, utpote quæ ſtabilimento fidei innititur.

¶ RESPONDEMVS Credere ſibi eſſe remiſſa peccata abſoluente ſacerdote, contingit dupliciter, uel quantum eſt ex parte ſacri, uel quantum eſt ex parte ipſius, qui abſoluitur. Credere primo modo neceſſarium eſt ad remiſſionem peccatorum, nam hoc credere eſt actus fidei infuſæ, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo. Credere autem ſecundo modo, non eſt neceſſarium ad remiſſionem peccatorum, quoniam poteſt pœnitens, qui abſoluitur, pie dubitare de propria diſpoſitione, an ſ. digne ſuſcipiat illud ſacrum. Verebar, inquit Iob, omnia opera mea, & Iſaiæ 64 dicitur uniuerſæ iuſtitiæ noſtræ quaſi pannus menſtruatæ. Et cum hac pia dubitatione, ſtat quod digne ſuſcipiat ſacrum abſolutionis, & conſequenter remiſſionem peccatorum, quoniam huiuſmodi pia dubitatio non contrariatur ſtabilimento fidei infuſæ, ſed firmitati fidei acquiſitæ, ad quam conſtat quod ſpectat credere de ſeipſo an ſit, uel non ſit ſufficienter diſpoſitus. Sequitur igitur articulum comprobari falſum ex hoc, quod alicui remittuntur peccata, qui non credit, ſed pie dubitat ex parte propriæ diſpoſitionis remiſſa ſibi eſſe peccata abſque præiudicio ſtabilimentis fidei Chriſtianæ, quæ non eſt de hoc obiecto ſ. mihi eſſe remiſſa peccata, ſed de hoc, quod eſt, remiſſa eſſe peccata mihi digne ſuſcipienti ſacrum pœnitentiæ. Sicut non eſt fides Chriſtiana, quod ſub hac Hoſtia eſt corpus Chriſti, ſed quod ſub hac Hoſtia concurrentibus undique omnibus requiſitis neceſſario ad ſacrum Euchariſtiæ, eſt corpus Chriſti. Non continet igitur hic articulus ſynceram ueritatem, ſed merito reprobandus fuit, utpote falſus.

ARTICVLVS III.

Vana eſt illorum fiducia, qui ad communionis ſacramentum accedunt, putantes ſe ſine peccato mortali accedere cum ſint confeſſi, & cæteris externis actibus diſpoſiti.

TERTIVS eſt Error illorum magnus eſt, qui vadunt ad communionis ſacramenta ſub hac confidentia, quod ſunt confeſſi, & quod agnoſcunt eſſe ſe ſine peccato mortali propter preces & præparatoria præmiſſa, &c.

¶ Obijcitur, Et hic articulus nititur firma fide, & ob id non uidetur erroneus, nedum hæreticus.

¶ RESPONDEMVS, Et ſi ad ſacrum communionis accedere cum dicta fiducia tanquam iuſtificatrice magnus error eſt, contra apoſtolicam doctrinam dicentem. Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum, accedere tamen cum eadem confidentia tanquam præſeruatrice à peccato indigne acceſſus ad ſacrum Euchariſtiæ nullus eſt error, ſed conſilium apoſtolicum. Docens ſiquidem idem Apoſtolus, quo pacto quis ad dictum ſacrum non indigne accedat, nec ad iudicium ſibi manducet & bibat, inquit Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat & de calice bibat. Vbi manifeſtat eum qui probabit ſeipſum, licite ad ſacrum accedere, ita quod non eſt reus corporis & ſanguinis Domini, nec ad iudicium ſibi manducat & bibit. Et quoniam populus Chriſtianus frequenter utramque Apoſtoli doctrinam audit, & ut unuſquiſque poteſt de ſeipſo inſtari, quilibet ad communionis ſacrum probans ſeipſum contritione, confeſſione, oratione, &c. nititur hac fiducia tanquam præſeruatrice à peccato indigni acceſſus, & non tanquam iuſtificatrice, ideo articulus iſte Lutheranus tanquam perniciolus ſanctæ fiduciæ Chriſtianæ plebis, & ſcandaloſus, & inimicus apoſtolicæ doctrinæ reprobatus eſt.

ARTICVLVS IIII.

Indulgentiarum Theſaurus, non ſunt merita Chriſti.

QVARTVS Articulus eſt, Theſaurus Eccleſiæ unde Papa dat indulgentias, non ſunt merita Chriſti, &c.

¶ Obijcitur, In hoc articulo nulla authoritate Lutherus pugnat contra, hoc tamen tacere decreuit eſt, & bullam confirmare.

¶ RESPONDEMVS Prænotando non uno atque eodem modo, nec æqualiter conuinci authoritate poſſe Chriſtianum hominem de eccleſiaſticis myſterijs, ſed licet quædam plus, quædam minus explicata

explicita inueniant in ſacra Scriptura, conuinci tñ oĩa authoritate affirmamus. Exempli gratia. Sacrũ Baptiſmi authoritate conuincitur, quia tam materia, q̃ forma eius in ſacra explicatur Scriptura, ſacrũ uero confirmationis, cuius nec materia, nec forma, nec inſtitutio illius in ſacra explicet Scriptura, conuincitur tñ ea authoritate, qua Apoſtoli imponebãt manus, & Eccleſia nũc, & ſimile eſt in multis alijs. Proinde ſi in articulo de theſauro indulgentiarũ, Lutherũ non poſſe cõuinci authoritate dr, quia non ita explicite ſicut Baptiſmus in ſacra hr Scriptura, uerũ dr, ſed deliratur, q̃rẽdo æqualẽ certitudinẽ in omnib. eccleſiæ myſterijs. Si aũt piè q̃ritur authoritas, qua Lutherus põt de theſauro indulgentiarũ conuinci, nõ eſt difficile rñdere, dicendo conuinci poſſe Lutherum authoritate ſacræ q. dẽ Scripturæ radicaliter, uniuerſalis uerò eccleſiæ implicitè, Romanæ aũt eccleſiæ, & multorũ ſanctorũ Doctorum explicitè. Ex ſacra quidẽ Scriptura hr theſaurus ſuper effluentium paſſionũ Chriſti & Sanctorum, quatenus ſatisfactoriæ ſunt. Et q. Chriſtus quidem plus patiendo ſatisfecerit, q̃ exigat ſatisfactio omnium illorũ, quibus quiſque applicatur paſſio Chriſti, & ſecundũ ſe liquidum eſt, & ex ſententia Ioannis Euangeliſtæ hr, Ipſe eſt, inquit, propitiatio ꝓ peccatis noſtris, & nõ pro noſtris tñ, ſed pro peccatis totius mundi. Conſtat. n. ex eo, q. paſſio Chriſti quo ad effectũ non ſatisfacit pro peccatis totius mũdi, q. tota illa ſatisfactionũ multitudo, quæ poſſet ſatisfacere pro his, q pereũt ſuperabundat. De paſſionibus uero Sanctorum q. ſ. plus paſſi ſunt multi eorum, q̃ ſatisfacere pro proprijs debuerint peccatis, teſtatur Beatus Iob dicens, Vtinã appenderentur peccata mea, qbus irã merui, & calamitas, quã patior in ſtatera, quaſi arena maris hæc grauior appareret. Simile eſt aũt iudicium de Iob & multis alijs Sanctis, ꝓcipuè martyrib. qui tot ſuperauerunt tormẽta, & Beatiſſima Virgine, q̃ quũ pro nullo proprio ſatisfactura eẽt peccato, ſuſtinuit tñ, iuxta Simeonis uerbũ, ut ſuam Chriſti gladius ptranſiret animã, uñ pluſquã martyr iure dr. Nec inuenitur tñ theſaurũ iſtum ex ſacra habemus Scriptura, ſed ex eadẽ quoq; hẽmus theſaurũ iſtũ ea intentione a Chro & Sanctis conditũ, ut eccleſiæ utilitati prodeſſet, teſtante hoc Apoſtolo ad Coloſſ. quũ ait, Adimpleo ea, q̃ deſunt paſſionũ Chriſti: in carne mea ꝓ corpore eius, qd eſt eccleſia. Simile eſt aũt iudiciũ de Paulo & alijs ſctis plus patiẽtib. quã ſatisfacere dẽant ꝓ ꝓprijs peccatis. Nec huic rñ ſanctæ ſñiæ obuia talis eiuſdem Apoſtoli ſñia, qua ait, Nõ ſunt cõdignæ paſſiones huius tp̃is ad ſupuẽturã gloriã. Nã paſſiones Sctõrũ, quatenus meritoriæ ſunt, & ad p̃mium reſpiciũt, ſunt procul dubio nõ cõdignę, & remunerant a Deo ſupra cõdignũ, & hoc explicat quũ dr, q. non ſunt cõdignæ ad gloriã ſupuẽturã. Eædẽ tñ paſſiones Sctõrũ quatenus ſatisfactoriæ ſunt, ſæpè ſupabundãt, quotieſcunq; ſ. plus patiũtur pro Chro ſancti, q̃ ſit pœna debita ꝓ proprijs peccatis actualibus. Ex hoc enim ipſo, q. ipſimet incapaces ſunt hmõi ſuperabundantiũ ſatisfactionum, ut ſatisfactoriæ ſunt (quia carent peccato, ꝓ quo ſatiſfaciant) relinquuntur ſupabundantes, ac per hoc, ut Apoſtolus promulgauit, ꝓ corpore Chro qd eſt eccleſia, relinquunt. ¶Conuinci igitur põt Lutherus ex authoritate ſacræ Scripturę, & q. in eccleſia Dei eſt theſaurus meritorũ Chriſti & ſanctorũ, quatenus ſupabũdãter ſatisfactoria fuerũt, & quod hic theſaurus eſt pro corpore Chriſti, quod eſt eccleſia. Et ſi his adiũxeris, q. uniuerſalis eccleſia probat indulgẽtias, ut pia matris eccleſiæ dona ſuccedẽtia loco ſatisfactionis pœnalitatis, q̃ eſt tertia pars ſacramẽti pœnitẽtiæ, pſpicuũ fiet, q. indulgentiæ inueniuntur apud diuinã iuſtitiã ſatisfactrices pro pœna actualibus peccatis debita, quã exoluiſſet apud eandem diuinã iuſtitiã pœnitentialis ſatisfactio. Ex hac aũt uniuerſalis eccleſię approbatione oportet alterũ horũ fateri, aut q. indulgentiæ ex ſola authoritate huiuſmodi uim ſatisfactiuã habent, aut q. ex dicto theſauro fiãt. Et primũ quidẽ horũ, qũ tanquã abſurdũ non admittit, reſtat ut ex dicto theſauro indulgẽtiæ uim ſatisfactiuam hẽant, q. authoritate ſanctæ Romanæ eccleſiæ, oĩum eccleſiarũ magiſtræ, exp̃ſſum eſt pluries. Nec deſunt authoritates Sanctorum, Thomæ, Bonauẽturæ, &c. Intelligat ergo eruditus quiſq;, falſum eẽ q. nulla põt Lutherus authoritate cõuinci de theſauro indulgẽtiarũ.

ARTICVLVS V.

¶Papam poſſe errare, hanc vel illam opinionem habendo, vel ipſum vel cum maiori parte Eccleſia, non eſt hæreſis.

QVINTVS Articulus eſt, Si Papa cũ magna parte eccleſię haberet hanc, uel illam opinionẽ, & erraret, tamẽ nec peccatum eſt, nec hæreſis contra ſentire (præſertim in re nihil pertinente ad animæ ſalutem) donec alterum per generale Concilium reprobetur uel approbetur.

¶Obijcitur, Qui hunc damnarũt articulũ, ſentiunt Papam eſſe ſuper conciliũ generale, q. nunquã ulla bonã authoritate Scripturæ probari põt, ut apertè declarat Patriarcha Antiochenus in libello de cõparatione Pont. maximi ad ſacroſanctũ Cõciliũ.

¶RESPONDEMVS, Falsò creditũ ab obijcientibus eſt damnationẽ huius articuli procedere ex opinione ſuperioritatis Papæ ad Conciliũ, nulla ſiquidẽ cura huius q̃õnis habita, dãnatio huius articuli procedit aliunde ex hoc. ſ. q. ſummus Pontifex hẽt authoritatẽ determinãdi q̃õnes fidei. Quam authoritatem in ſummo reſidere Põtifice ſacri canones clamãt, Hiero. ad Damaſum teſtatur dicens, Quòd ſi hæc noſtra confeſſio apoſtolatus tui iudicio cõprobatur, qcunq; me culpare uoluerit, ſe imperitũ uel maleuolũ, uel ẽt nõ catholicũ, nõ me hæreticũ cõprobabit. Et Dñs aperuit dicẽs Petro. Ego rogaui ꝓ te ut non deficiat fides tua, & tu aliqñ conuerſus confirma fratres tuos. Articulus ſiquidẽ iſte ꝑ latens uenenũ in ly, donec alterũ per gñale Conciliũ, &c. reprobatus fuit. utpotè dogmatizãs, ſummi Pontificis diffinitiuã in q̃õnibus fidei ſñiam nõ ligare ſed contra ſentire nec peccatũ, nec hæreſim eſſe. hoc. n. refert ly, donec approbet, uel reprobet ꝑ Conciliũ gñale. Et qñ magiſtra rerũ experientia teſtatur, multas hæreſes damnatas à ſede eſſe apoſtolica ſine generali Concilio, iccirco articulus iſte meritò reprobatus eſt.

¶Hæc ſunt pr beatiſſime, quæ inter tot aduerſas corporis ualetudines obediẽtiæ tuæ gratia ex prõpto aĩo ſub apoſtolatus tui cẽſura protuli. Tacitus obijcientib. ut nemine accuſato, cuiuſq; in pectus liberũ habeat ueritas aditũ. Romæ die 6. Iunij, 1528.

RESPONSIO II.

SVPER QVAEDAM DICTA IN LAVDEM S. Ioſeph, ad reuerendiſſimum Dominum Nicolaum de Fliſco S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalem.

¶Quidam Magiſter in Theologia in commendationem ſanctiſſimi Ioſeph & in laudem, dixit dum ſermonem haberet ad populum Latino ſermone, quæ ſequuntur.

¶Primò, quod Ioſeph fuit magni meriti, & pater putatiuus Chriſti, qui Chriſtum ipſum palpauit, & eo familiariter uſus eſt.

¶Secundo, quod Ioſeph ſanctus fuit uerus vir Virginis Mariæ, iuxta illud, Iacob autem genuit Ioſeph uirum Mariæ.

¶Tertio, quòd fuit uerum matrimonium inter uirginem glorioſam & ſanctum Ioſeph, quod non potuit eſſe niſi per mutuamq; corporis donationem, quæ donatio fuit inter Ioſeph & Virginem.

¶Quartò, quòd iſtud matrimonium fuit priuilegiatum: quoniam in iſto matrimonio Virgo non dedit uſum corporis, licet per contractũ matrimonij dederit corpus, edocta a Spiritu ſancto, ubi regulariter per contractum matrimonij datur corpus & uſus copulæ carnalis.

¶Quintò, quòd Virgo Maria dando corpus ſuum Ioſeph, dedit & ſanguinem totius corporis, ex quo ſanguine fuit completum corpus Chriſti.

¶Sextò dixit, quòd hæc propoſitio eſt uera, Ex ſanguinibus Ioſeph fuiſſe formatum corpus Chriſti: quam propoſitionem ita expoſuit. Ex ſanguinibus proprijs Virginis Mariæ, Ioſeph ſancto datis per cõtractum matrimonij, fuit formatum corpus Chriſti.

REVERENDISSIME Dñe protector, uidi ſchedulã à dominatione ueſtra reuerẽdiſſima mihi trãſmiſſam, ſex dictorũ a quodã magiſtro in theologia in cõmẽdatione ſancti Ioſeph. Et rñdeo, q. in tertio, quarto, quinto, & ſexto unum eſt nõ pſpicaciſſimè dictũ, qa nõ plene diſcuſſa eſt dña inter copulã cõiugalẽ & copulã carnalẽ. Si. n. hæc nota fuiſſet, nõ dictũ eſſet hic, q. uerũ mrĩmoniũ eſſe nõ potuit ſine mutua donatione corporis, nã ꝑ copulã cõiugalẽ nõ donat corpus cõiugi, ſed poteſtas utẽdi corpore cõiugis, iuxta illud Apoſtoli primæ ad Cor. 7. Vir non hẽt poteſtatẽ ſui corporis, &c. Vbi nota, q. dr corporis ſui nõ alterius, dr & ptãs in alio. Nõ datur ergo corpus quo ad uſum ꝑ cõiugalẽ copulã, ſed ptãs utendi tñ, ſed ꝑ copulã carnalẽ datur corpus quo ad uſum. Et ex hoc fundamẽto patet, q. minus pſpicaciter in quarto dr, q. regulariter per cõtractũ mrĩmonij datur cõiugi corpus, & uſus, & cætera. Conſtat. n. falſum eſſe, qa nõ ꝑ contractũ abſolutè, ſed adiũcta conſummatione datur corpus, & uſus, imò ſi puella contrahat uerẽ mrĩmonium aĩo ingrediẽdi religionẽ, ſi Deus dederit ſibi Spũm bonũ, uerũ cõtrahit mrĩmoniũ nec pdit ex hoc uirginitatẽ mẽtalẽ: qa cõſentire in copulã cõiugalẽ, nõ eſt cõſentire in copulã carnalẽ, niſi in potẽtia, q̃ eſt conditio diminuẽs, ut patet. Et propterea Beata Virgo nõ pdidit uirginitatẽ mẽtalẽ ex conſenſu in copulã coniugalẽ, nec expoſuit ſe periculo perdẽdi ꝑ priuilegiũ diuinæ reuelationis, ſicut mõ ꝑ ſtatutũ eccleſiæ cõcedẽtis duos menſes ſponſis ad conſummandum mrĩmoniũ: uel ingrediẽdũ religionẽ, contrahentes mrĩmonium niſi intendãt conſummare, nec ſe exponũt pic̃lo pdendi uirginitatẽ, nec pdunt uirginitatẽ mentalẽ. Ex eodẽ fundamẽto patet minus pſpicaciter in quinto dictum eſſe, q. ſanguis Beatæ Virginis datus eſt Ioſeph, & ab eodẽ dictũ in ſexto, q. corpus Chriſti fuit formatum ex ſanguinibus Ioſeph, qm̃ ſanguinis Beatæ Virginis nõ fuit datus Ioſeph, ac per hoc non fuit Ioſeph ẽt ut datus, ut patet ex dictis. Quamuis habeat & aliam diſſonantiam ex hoc, quòd ſanguinis nõ dicitur alicuius ſimpliciter, niſi ſit ipſius, ut pars, q̃. ſ. eſt, aut fuit pars eius (eo modo, quo ſanguis dicitur pars animalis,) & non ex eo quod eſt alicuius poſſeſſiuè, ut ager, aut ſeruus,

aut

aut quia poteſt uti eo, ſicut equus conductus. Videtur ergo mihi, quod ultimum dictum ſit ſimpliciter falſum: reliqua uero quo ad ſupra dicta minus perſpicacia, & breuiter quòd ſententiam teneat, linguam cohibeat, qui hæc dixit. Nihil tamen contra aut præter fidem hic apparet.

RESPONSIO III.

Quantum valeat matrimonium contractum a iuuene poſt religionis ingreſſum & egreſſum.

MAGNIFICE Domine ſalutem, & commendationem. Ad caſum mihi propoſitũ, An ſcilicet matrimonium contractum à iuuene, poſtquàm religionẽ poſt diſcretionis annos ingreſſus eſt animo mutandi omnino uitam, & intra nouitiatus tamen annum egreſſus eſt ad ſecularem uitam & habitum, ſit ualidum. Breuiter reſpondeo, quòd abſque dubio matrimonium illud eſt validum, quia ut expreſſè dicitur in 6. de uoto, cap. 1. ſolum uotum, uel ſacri ordinis, uel profeſſionis tacitæ uel expreſſæ, dirimit poſt contractum matrimonium. Conſtat autem ex capitulo non ſolùm. de regularibus, libro ſexto, quòd iſte caſus diſtinguitur cõtra caſum profeſſionis tacitæ, uel expreſſæ per notam diſiũctionis. Vel, ergo iſte caſus non habet uim profeſſionis tacitæ uel expreſſæ, quo ad matrimonium dirimendum. Textus autem in oppoſitum ſoluuntur facilè ad literam, quia capitulum non ſolum, & in fauorem animæ nouitij, & propter ius religionis uoluit prohibere fratres ab impeditione iſtius, ne redeat ad ſeculum: cùm etiam ſi uotum ſimplex in ſeculo de ingreſſu religionis feciſſet, religio contra ipſum agere poſſet. Capitulum uerò beneficium. ibidem (quod tantum ponderatis) non obſtat: quia renunciatio beneficij, quam iſta nouitius ex facto ſuo præſumitur facere dum manifeſtat omnino uitam uelle mutare, tunc ſufficit ad hoc ut beneficium poſſit alteri conferri: quæ tamen non ſufficit ad profeſſionem tacitam, uel expreſſam. iſta ergo duo non parificantur, nec æquiparantur in textu. Sed nec quo ad uacationem beneficij hi caſus æquiparantur: quia in profeſſione tacita, uel expreſſa, eſt uera renunciatio: hic autem eſt præſumpta, quare, &c. Bene uale Caietanæ, die 22. Octob. 1505.

RESPONSIO IIII.

De iure petendi debitum matrimonij ab adultero. Ad R. Patrem Fratrem Cherubinum de Florentia diuini verbi concionatorem.

QVÆSTIO Propoſita eſt, an adulter ipſo facto ſit priuatus iure exigendi debitum a coniuge innocente.

Et eſt rõ dubij diuerſa, ut uidetur, ſententia doctorũ.

IN Hac dubitatione præaduertenda ſunt tria, Primũ eſt, ꝙ non eſt ambiguitas aliqua niſi in foro conſciẽtiæ: nam in foro iudiciali conſtat non ſtatim eſſe priuatum adulterantem coniugem. Secundum eſt, ꝙ & in foro conſcientiæ tam quando adulterium unius publicum eſt, quàm quando occultũ eſt, notum tñ aſt certitudinaliter innocenti, abſolutus eſt, ſi vult innocens, a uinculo reddendi debitum: ac per hoc adulter nõ poteſt exigere actum matrimonij, quamuis poſſit petere illũ. Exigere ſiquidem importat coactionem, & eſt in propoſito petere actum matrimonij ut debitum, petere autem nudam petitionem actus ſignificat: petimus enim etiam quæ gratioſè concedẽda putamus. Tertium eſt, quòd tota hæc difficultas cõſiſtit, quã adulterium commiſſum latet innocentem coniugem. Et eſt ratio pro parte affirmatiua: quia ſtatim quòd alter coniugum in adulterium declinat, reliquus innocens ſecundum rem eſt abſolutus a debito reddendo & ſolum deficit ſibi notitia facti perpetrati. ſ. adulterij. Si namque ſciret factum, conſtat quòd eſſet abſolutus: notitia enim non abſoluit, ſed factum ipſum ex notitia ſua, diſponente ſic iure naturali & diuino. Naturali quidẽ propter uiolatam fidem: diuino autem propter authoritatem Domini, Matth. 5. ubi excipitur fornicationis cã in præcepto de non dimittendo uxorem. Pro parte uero negatiua eſt communis (ut uidetur) animi conceptio ſ. quòd adulter occultus poſt pœnitentiam poteſt exigere debitum ab innocente, ex hoc nãque arguitur, quòd non ſtatim innocens coniux fuerat abſolutus a debito, ac per hoc nec adulter priuatus iure exigendi. Manifeſtatur autem hoc ſic: Poſt pœnitentiã occulti adulterij, innocens in eodem ſtatu eſt, in quo erat ante pœnitentiam adulterij: quoniam pœnitentia alterius non fecit ipſum de abſoluto ligatum. Si ergo poſt pœnitentiam alterius tenetur ſecundũ rẽ reddere debitum, etiam ante tenebatur ſecundum rem: & ſic ante pœnitentiam non tenebatur ſecundum rem, ſequitur ꝙ etiam poſt pœnitentiam illius, non tenetur ſecundum rem.

HIS Præmiſſis narrandum eſt primò, quid appareat ueritatis pro altera parte, deinde inueſtiganda eſt cauſa. Quũ coniugij ergo ſocietas qdã ſit, ex alijs natura vel voluntate cõtractis fœderibus, ſumere poſſumus negatiuam partem eſſe. ſ. ꝙ non ſit ſtatim priuatus, ſed priuandus iure exigendi. Inter patrẽ ſiquidem, & filiũ naturalem ius eſt, ſic ut ſi filius patrem etiã occultè offendat, non teneatur pater hæredẽ illum habere: ſimiliter inter patrem & filium adoptiuũ ſimile ius eſt: inter ſocios quoq; negociatores violata ab altero fide reliquus non tenet. In his tñ oĩbus, & ſimilibus apparet, ꝙ licet cuilibet, qui fidem violauit, vti iuribus ſocietatis illius: filius ſiquidem tam naturali, q̃ adoptiuo iura poſt crimẽ in patrem grauiſſimum latens, Patris põt & in foro conſcientiæ hæreditatem adire, & ſimiliter connegotiator, modo damnum non intulerit: quia obligaretur ad reſtitutionem. Quo fit ut adulter occultus, quamuis uiolati fœderis reus ſit, non ꝓhibeatũ a mꝛimonij iure: ſed ꝓhibendus: ſicut in ſupradictis ſimilibus priuandus eſt uiolator fidei iure illo.

¶ Et qm̃ hæc ita eſſe mihi uidentur, rõ reddenda eſt. Occurrit autem mihi vna oĩt horum ratio, & eſt quòd pœnæ illæ, quæ in poteſtate patris, uel iudicis ſunt ita conſtitutæ, ꝙ iudice uel patre ſciente & eodem modo ſe habente, ut prius aliquis nõ puniatur, non incurruntur ipſo facto: conſtat aũt tales eſſe pœnas priuationum iurium, de quibus eſt ſermo: ergo. Maiorem ꝓpoſitionem dña pœnarum clarificant pœnæ nanq; eccleſiaſticarum cenſurarum non ſunt ita in pt̃ate iudicis, aut patris, ut iudicis, vel patris, ut prior perſeuerantia excuſat cõtra facientem ab incurſu cenſuræ, pœnæ aũt aliæ, ſiue conuentionales, ſiue à iure: niſi parte, aut iudex ſciens velit non ligant. Minor aũt clara eſt. quia ſi innocens coniux ſciat adulterum alterius, & pater offenſam filij, &c. eodem modo ſe habeat cum eis, ut prius non ſunt priuati. Conſonat autem hæc ratio ſpecialitati pœnæ conſequentis inceſtum cum conſanguineis coniugis: ad hmõi. n. inceſtum comitatur ipſo facto priuatio iuris exigendi: nec eſt in pt̃ate patris non imputare crimen hoc ad hanc pœnam, nec etiam in pt̃ate iudicis, quamuis poſſit diſpenſare. Ad adulteriũ autem ſimplex priuatio conſequens eſt in poteſtate patris. ſ. offenſi coniugis, ut patet. Dña igitur inter utrunq; adulterũ eſt: quod ille ut inceſtuoſus eſt priuatus ipſo facto, iſte autem adulter eſt non priuatus, ſed priuandus: alioquin nihil ſpeciale de adulterio ſiue inceſtuoſo diceretur. Et hæc poſitio non diſſonat forte ab aliquo doctorum: nam illi qui uidentur pro parte affirmatiua, ad hoc tendunt, ut. ſ. adulter priuandus ſit ab altero innocente in foro conſcientiæ, quum dicunt dignus eſt ut non ſeruetur fides ei, uel aliquid hmõi, alij autem pro parte negatiua uolunt, ꝙ nõ ipſo facto ſit priuatus & utrunq; eſt uerum.

¶ Ad rationem autem pro parte affirmatiua, negatur ꝙ ſecundum rem innocens ipſo facto ſit abſolutus: eſt enim ipſo facto habens ius, quo ſeipſum poſſet abſoluere in foro conſcientiæ, ſi ſibi conſtaret de facto Romæ, die. 20. Decembris, 1513.

RESPONSIO V.

Ad eundem.

De Nominandis Complicibus a Reo in aliquo iudicio & de eorum ſententia.

LITERIS Tuis frater chariſſime perlectis, in quibus quædam dubia ſoluenda mihi propoſuiſti, reſpõdere diſtuli aliquot diebus, occupatus in alijs: uerũ ne omnino charitati tuæ deeſſem, in hodiernum diem cenſui eximandum ab alijs.

AD Primum itaq; dubium, an iuridicè inquiſitus de aliquo crimine, teneatur & debeat nominare complices, ſi nõ ſunt infamati, & ante correctionem fraternam: & ſimiliter ad ſcdm, an ſi ipſe tales nominauerit, poſſit iudex contra tales procedere ad inquiſitionem: & eorum rõnem (quia conſuetudo ſecularium iudicium habet, quòd tormentis complices requirunt, & quòd contra nominatos procedunt in oppoſitum tamẽ eſt ordo fraternæ correctionis) & occultum complicis peccatum. Reſpondere uno uerbo põt, quòd hæ quæſtiones deciſæ uidentur extra de confeſſis. cap. cum monaſterium. Vbi dicitur, ꝙ ſecundum utriuſq; iuris ſtatutis de ſe confeſſis, ſuper aliorũ conſcientija interrogari non debent, crimine læſæ maieſtatis excepto: & ꝓ ſi contingat aliquos nominari, tales nominati nulli ſunt pœnæ ſubdendi, ſi tñ infamia huiuſmodi nominati laborant, indicenda eſt purgatio tribus ſui ordinis adiunctis ſocijs. Quia tñ multæ ſunt exceptiones ab iſta regula, & multi multa dicunt, ut diffuſè hñs à Panor. ſup dicto capitulo, vĩ mihi in primo dubio, quòd triplici diſtinctione utendum ſit in propoſito, prima eſt, ſi nomen complicis eſt, uel non eſt circunſtantiã actus

probationes rediit. Scito ex duobus capitibus procedi poſſe: primo, ex aſſumpto habitu cum deliberatione perſeuerandi uſq; ad mortem: ſecundò, ex intentione particulari ad hunc conuentum, fruſtrata ob inopinatum ſucceſſum malæ uitæ inuentæ in conuentu illo. Et ut a primo incipiamus, quæſtio iſta petita fuit ab Innocentio III. ut patet extra de regul. & tranſ. ad relig. in c. conſuli. & ab ipſo diſtincta, & poſtmodũ a Greg. 9. in c. ſtatuimus, magis explicata.

Eſt autem eorum ſcientia, quòd ſuſcipiens religionis habitum volens abſolutè uitam mutare, ad religionem tenet. Quod poteſt benè & malè intelligi. Si enim per uoluntatem abſolutè mutandi uitam intelligatur deliberatum propoſitum perſeuerandi uſque ad mortem, & nihil aliud, malè intelligitur: ſi autem per uoluntatem abſolutè mutandi uitam, intelligatur deliberatum propoſitum perſeuerandi uſque ad mortem cũ promiſſione implicita huiuſmodi perſeuerantiæ benè intelligitur. Quod patet dupliciter. Primò ex eo, quòd uotum requirit tria: propoſitum, deliberationem, & ſubmiſſionem: ita quòd abſq; promiſſione nullum eſt uotum. Secundò ex eo, quòd ratio quare talis uolens abſolutè mutare uitam, tenetur etiam ad religionem, expreſſè aſſignatur in dicto capitulo: quia ipſe renunciat anno probationis in fauorem ſuum, ſic ſuſcipiendo habitum. Ex hoc enim habetur, quòd uoluntas illa eſt uoluntas renunciantis probationi, & facientis hodie quod poſt probationem erat acturus, quod nihil aliud eſt quam promittere perſeuerãtiam uſque ad mortem, quod eſt uouere religionem. Et ſi hanc diſtinctionẽ uis plenius intelligere, finge in religione duos modos diſtinctos ſenſibiliter & notoriè omnibus eſſe regulariter inſtitutos ad ingreſſum religionis: alterum cũ anno probationis, & alterum ſine ulla probatione: & finge rurſus duos iuuenes ambos cum propoſito deliberato perſeuerãdi uſq; ad mortem, ingredi religionem illam. ſed alterum per illum modum, cui adiungitur annus probationis, & alterum per reliquũ modum, cui nulla adiungitur probatio. Et diſcernes uoluntatem unius e uoluntate alterius in hoc, quòd iſte ſecundus cum deliberatione promiſſionem immò exhibitionem ſui habuit, ille non: & uidebis, quòd de primo non uerificatur, quòd vult abſolutè mutare uitam, ſed de ſecundo tantum. Suſcipere igitur habitum nouitiorum (ſiue ſola benedictione diſtinguatur ab habitu profeſſorum, ſiue aliter) cum deliberato propoſito perſeuerandi uſque ad mortem, ita etiam quod uellet hodie eſſe finem anni, ut poſſet tunc profiteri, non obligat hominem ad religionem in particulari, aut in communi: ſed liberum relinquit, ut redeat ad ſeculum. Dixi autem nouitiorum propter ſuſcipientem uoluntarie habitum profeſſorum, ſciẽdo quid hoc importat: talis enim facto exhibet ſeipſum religioſum profeſſum: & quia uoluntas conformis eſt facto ſuo uoluntario, in uoluntate non ſolum eſt deliberatio, ſed promiſſio ac exhibitio cum renunciatione probationis. Nihil tamen ſcrupuli in re hac accidit, ſi nouitius continuè geſtet habitum ueterem benedictum pro altero, etiam ſi libentius deuotionis cauſa: quia benedictus creditur, geſtetur: quoniam habitus profeſſorũ ubi ſola benedictio diſtinguit, penes benedictionem quæ fit propriè profeſſionis tempore, attenditur: ut eo dicto ca. ſtatuimus, ſumitur.

ET Licet hæc ad propoſiti caſus claritatem ſufficiant: ut tamen deſiderio tuo, an etiam ſi intereeſſiſſet promiſſio, teneretur: reſpondebo iuxta ſecundum caput, Scito quòd ſi ſimplicis uoti promiſſio comes fuiſſet, duo conſidaranda eſſent. Primò ex parte intentionis, diſtinguendo in. et intẽtum & attractiuũ: quia ſtat quòd attractiuum alicuius ad particularem religionẽ & eccleſiam, ſit deuotio ad aliquam figuram beatæ Virginis cõuerſatio cum quibuſdam religioſis, grata amœnitas loci & huiuſmodi, intentum autem non ſit ad hoc limitatum: quum ſcilicet intẽdit eſſe ſicut ſunt illi religioſi, qui poſſunt ad arbitriũ prælati ſecundum regularia ſtatuta inde mitti ad alios conuentus: hoc enim teſtatur intentionem non eſſe limitatam ad hũc conuentum ſolum. Et ſi intentio alicuius fuiſſet limitata ad unum ſolum conuentum, euentus ille inuentorum ſcelerum conſiderandus eſt, an ſint crimina communia, an paucorũ, an cũ ſpe prouiſionis, an ſine ſpe prouiſionis. Si enim impunè ſcelera communiter licet committere, nec ſpes humano more ſit ſuperuenturæ prouiſionis, non obligatur ille ad obſeruandam voti ſui legem, quam conſtat in tali euentu non eſſe inuẽtam. Votum enim religionis quaſi ad tutum portum tendens nõ debet eſſe uinculum detentiuum hominis in tali perenni periculo: ſcriptum eſt enim, Cum ſancto ſanctus eris, & cum peruerſo peruerteris, &c.

¶Hæc ſunt fili chariſſime, quæ mihi uidentur ad q̃ſtiones tuæ ſolutionẽ dicenda: tuum erit applicare ad particulare factũ, & meliori, ubi opus eſt, iudicio utendo, de N. caſu iudicare. Bene uale, & Deum pro me ora, Romæ die 11. Nouembris, 1512.

RESPONSIO VIII.

De modo excludendi & dicendi horas Canonicas in choro. Ad eundem.

QVÆSTIONI Tuæ frater chariſſime, an is qui in choro sic diuinum officium perſoluit, q̃ ſui chori uerſus ſubmiſſè ſibi ipſi ſoli dicit, alterius uerò chori uerſus audit tantummodo, ſatisfaciat præcepto eccleſiæ de perſoluendis canonicis horis, reſpondere eo pacto propoſui, ut q̃a diuerſi diuerſa dicere uidentur, utriuſque partis rationes penſentur, & ſic ueritas eluceſcat.

¶Opinio igitur dicentium, quòd in caſu propoſito ſatisfit eccleſiæ, fundatur ſuper hoc, quòd nullus in choro, uel communiter ſoluens diuinum officium tenetur dicere totũ: ſed ſufficit medietatem dicere: & medietatem audire, ſecundum alternationem uerſuum hinc, & inde: ut cõſuetudo eccleſiæ teſtatur: ſic autẽ fit in propoſito, q̃a iſte unius partis uerſus dicit, & alterius audit: ergo ſatisfacit. Sed contra iſtam rationem militat: quia vtitur eo, quòd eſt per accidens loco eius, quod eſt per ſe.

AD CVIVS Euidentiam claram ſcito, q̃ præceptum eccleſiæ eſt, ut quilibet dicat totũ officium, ut patet extra de celebratione miſſarum, ca. presbyter. Sed q̃r aliquem dicere totum officium contingit dupliciter. ſ. communicando cum alio in officio, & ſine cõione cum altero: ideo duob. modis ſatisfit diuino officio. ſ. perſoluendo ſine alterius cõione, & tunc, q̃a cum alio non cõicat, totum ſolus dicit, & cõicando cum altero & tũc alternando, totum quilibet cõicans dicere cenſetur, dum q̃libet cõicans in perſona cõicantis ſecum dicit id quod dicit. Vnde in hoc modo dicendi officium, ſ. alternatim, aliquid concurrit per ſe, ſ. communio dicentium, quo fit, ut quodlibet ab altero dictum ſit cõe alteri: & aliquid per accidens, ſ. quod iſte partem dicat, & partem audiat. Conſtat autem, q̃ quum aliquis ſic partem ſuam dicit, non ut communem, ſed ut propriam, non cõmunicat in ea cum altero: talis autem eſt dicẽs partem ſui chori ſic ſubmiſſè, quòd ſibi ſoli dicit. Nõ communicat igitur iſte in propoſito caſu cum altera parte chori: ac per hoc nõ ſatisfacit. Et confirmatur: quia etiam in choro dicere partem ſuã non qualitercunque, ſed ut communem, eſt pars chori. Dato ergo, q̃ eccleſia nõ præcepiſſet dicentibus officium cum aliquo, niſi dicere partem ſuam, adhuc ſequitur, quòd iſte non ſatisfacit in propoſito: quia non dicit id officij, quod dicit, ut partẽ ex quo, id quòd dicit ut partem communis officij ſibi & alij, ſed ut propriam ſibi: quia non communicatur alij per audibilitatem. Et confirmatur: quia ſi ſufficit medium dicere & medium audire, poſſem medium matutinale officium ſolus in camera dicere, & deinde audire alium legentem reliquum: quod eſt ridiculum. Concludendum ergo mihi vr̃ abſque ambiguitate, quod in caſu propoſito iſte non ſatisfacit officio. Et hæc intelligenda ſunt de toto officio: nam in aliquo particulari uerſu deficere, non eſt contra præceptum, Romæ die 3. Nouembris, 1514.

RESPONSIO IX.

De vſura, & in veniali pertinacia, & publico delicto.

RECEPTIS Literis ueſtris reuerẽde pater, inueni tria in illis dubia a me requiſita. Primũ eſt, an uſura ſoluta ab accipiente ſine neceſſitate pecunias mutuo, ſit reſtituenda illi, qui ſoluit. Et eſt rõ dubij, quia uidetur hic iniuſtitia eſſe ẽt ex parte dantis. Secundum eſt, an pertinaci ẽt uſque ad mortem in aliquo ueniali, non ex contemptu, ſed quia eſt ueniale, ſit denegãda abſolutio de cæteris peccatis. Tertium eſt, quomodo intelligatur delictum publicum, ut ſine peccato poſſit reuelari, an q̃a poteſt probari, an quia fuit de eo conuictus coram iudice, an quouis alio modo.

AD Quæ prout paternitas ueſtra expoſcit, breuiter rñdẽdo, dr̃. q̃ uſura ſic ſoluta proculdubio reſtituẽda eſt ei, q̃ ſoluit: q̃m ex parte dantis non eſt iniuſtitia ſecundũ ipſam dationẽ, ſed ſecundum cãm ũn, puta ſi propter pompas faciendas accepit mutuum ſub uſuris, datio.n. ipſa ſecundum ſe non habet unde ſit illicita. Liquidum quoque eſt, q̃ pertinaci propoſito, cũ uenialium ordinẽ non tranſcendat, nec uenialia remiſſionem mortaliũ impediant, nec unum ueniale connexionẽ cũ aliis uenialibus habeat, impendenda eſt abſolutio cæterorum peccatorũ.

¶Ad id uerò, q̃ tertiò quæritur, dr̃ q̃ per ſe publicum (quod per accidens uerò infinitis modis inueniri põt) eſt, quod ex ſe hẽt, vnde in communem notitiam perueniat. Vnde non cenſendũ eſt publicum aliquid ex hoc, q̃ probari poteſt, cum hoc nõ adhuc habeat, unde ex ſe in communem notitiã ueniat, quãuis hoc habere poſſit: ſed bene conſtituitur in eſſe publico ex hoc, q̃ confeſſus eſt iudicialiter, niſi per accidens a iudice inhibeatur

executio publicationis. Contingit enim nõ ſolum prædicto, ſed multis modis humana delicta deuenire ad prædictam publicationem, ut puta ſi delinquatur in communi hominum præſentia, loco, ſcriptura, & aliis huiuſmodi: quibus contingentib. hoc detractionis uitio poſſunt delicta hæc tanquam publica dici.

¶ Hæc ſunt doctiſſime pater, quæ pro reſponſione occurrunt: quæ tu ipſe optimè inuenire potuiſſes, ſi uoluiſſes. Bene uale, & ora Deum pro me. Florentiæ in S. Marco, 16. Octob. 1509.

RESPONSIO X.

De annua penſionis uenditione ex beneficio eccleſiaſtico debita.

AMANTISSIME Frater, quæſtioni tuæ an poſſis annuã penſionem tibi ex quodam beneficio eccleſiaſtico debitam abſque Symoniæ uitio pro certa ſumma pecuniæ ſemel pſoluenda uendere, reſpondendo dico nullam interuenire in hoc contractu Symoniæ labem: quia annuæ penſionis ius purè temporale eſt, nihil ſpiritualitatis habens. Quod ex duobus patet, eo q̃ ſolos fructus beneficij eccleſiaſtici reſpicit: nam annua penſio non eſt beneficium eccleſiaſticum, propriè loquendo: ſed beneficium ex quo tibi annua debet̃ penſio, illius eſt qui tibi dẽt annuam penſionem de fructibus: pp̃ q̃ ſolus ipſe beneficium hoc habens, tenetur ad diuinum officiũ horarum canonicarum: tu enim ex pẽſione hac non teneris ad diuinum officium, utpotè non propterea habẽs aliquod eccleſiaſticum beneficium. Et eo q̃ potẽt laicis concedi: ſicut & conceduntur eis decimæ eccleſiis debitæ. ¶ Vt enim D. Tho. in Secunda ſecundæ. q. 100. ar. 4. ad tertium dicit, cum concedit Papa decimas eccleſiarum laicis, non intelligitur concedere ius ſpũale decimarum, ſed temporalem actionem circa fructus decimarum. Et ſimiliter eſt dicendum in propoſito, q̃ conceſſio annuæ penſionis non eſt niſi purè temporalis rei donatio, ac per hoc poteſt licitè pro certa ſumma pecuniæ beneficium ab onere pẽſionis liberari. Nec obſtat, q̃ in bullis penſionis appoſitum eſt, q̃ ſi non annuam ſoluerit penſionem beneficium ſit uacuum ipſo facto: quia hæc & ſimilia non ad ipſius penſionis naturam, ſed ad pœnam non ſoluentis ſpectant: iudicium aũt de contractib. nõ ſecundũ adiunctas accidentes pœnas, ſed ſecundum eorũ naturas attẽditur. Et hæc accipe ceſſante fraude, quã ſcio in te non habere locũ. Nã ſi quis in fraudẽ Symoniæ, unico contextu renunciat bñficio, reſeruat ſibi penſionem & extinguit penſionẽ pro tanta ſumma, non ſolùm apud Deum (qui uenditionẽ beneficij palliatam inſpicit in corde) ſed ẽt in foro humani iuris ab æquo iudice damnaretur ſicut in ſimilibus dãnãtur contractus in fraudẽ uſurarũ. Bñ uale, Romæ die 16. Februarij, 1518.

RESPONSIO XI.

De recipientium & ſoluentium pro locatis pecunijs quinque pro centũ ſaluo capitali ad magiſtrum Conradum Koclim.

SOLICITVDINI Tuæ pater reuerende deeſſe nequaquam poſſum, cũ ex fonte pietatis illam procedere uideo. Quæſtionis igitur in qua meũ poſcis iudicium, propterea q̃ nuper in partibus Germaniæ eſt exorta eã, de uerbo ad uerbũ eſt ille: Virũ Petrus conſignans centũ florenos apud Paulũ mercatorem, ut ei pro parte lucri capitali ſaluo aſſignet p annum quinque florenos, reſiduo lucri ſibi reſeruato, licitè contrahat, & ad reſtitutionẽ illorum in foro animæ non teneatur. ¶ Et eſt rõ dubij: quia iſte contractus, ut proponitur: eſt manifeſtè illicitus, ſed ut exponitur, dicitur licitus. Exponitur autẽ, q̃ contractus iſte includit uirtualiter tres cõtractus: primò contractũ ſocietatis negociatiuæ inter Petrũ ponentẽ centũ florenos, & Paulũ ponentẽ induſtriã: ſecundo contractum aſſecurationis capitalis inter eoſdẽ Paulo aſſecurãte Petrum de ſuo capitali: nõ enim licet minus Paulo, q̃ cuicunque alteri aſſecurare Petrum: & propterea ponitur hic capitale ſaluũ, tertiò contractum uenditionis & emptionis lucri ſperati inter eoſdẽ, Petro uendente lucrũ ſperatũ Paulo pro certo pretio. ſ. quinque pro centum. Et iſte ſimiliter contractus non eſt minus licitus Petro cum Paulo, quam inter Petrum, & quemcunque tertium. & propterea determinatur hic certum lucrum, ſcilicet quinque pro centum.

¶ Hic eſt caſus ut proponitur & exponitur. in quo tria dicẽda occurrũt: primò q̃ cõtractus iſte falsò exponitur ita q̃ nõ eſt capax iſtius expoſitionis: ſecũdo qualiter deberẽt adiũgi alij duo contractus primò: tertio quid abſolutè reſpondendum eſt q̃oni.

QVO Ad primũ declaratur, q̃ contractus iſte falsò exponitur quia iſte contractus ſecundum ſuam formam manifeſtè eſt cõtractus ſocietatis: & ſi includit alios duos, aut includit eos ex natura ſua, aut ex conditionibus appoſitis. Non ex natura ſua: quia contractus ſocietatis eſt contractus diſparatus ab illis aliis: ſunt namque omnes iſti cõtractus uelut ſingulares quædam ſpecies nõ ordinatæ ſicut numeri aut figuræ, nec ſicut cauſa & effectus virtualiter incluſi in eã, ut patet ex hoc q̃ ſinguli ſeorſum ſine alio inueniri poſſunt, non includit ergo iſte ſocietatis cõtractus alios duos ex natura ſua. Nec ex conditionibus appoſitis, quia iſta conditio, Saluo capitali non infert contractum aſſecurationis. Probatur, quia contractus aſſecurationis capitalis eſt contractus commutationis: ac per hoc debet fieri dato aliquo honeſto pretio pro aſſecuratione: alioquin commutatio non eſt: in propoſito autem caſu nihil omnino datur, aut promittitur a Petro pro aſſecuratione: non igitur ex illa conditione appoſita, ſ. ſaluo capitali, habetur, contractus aſſecurationis capitalis, ut expoſitor fingit. Similiter altera conditio. ſ. aſſignet quinque florenos pro parte lucri, reſiduo lucri ſibi reſeruato, non infert cõtractum uenditionis & emptionis lucri, ſperati incerti: quoniã contractus uenditionis & emptionis lucri ſperati incerti eſt ẽe contractus commutationis, & debet ita fieri cũ Paulo ſicut fieret cum tertia perſona. Conſtat autẽ, q̃ tertia perſona non emeret a Petro lucrum ſperatum ex centum hoc modo, ſ. ut ipſa tertia perſona nihil in præſenti acciperet, ſed ſolam ſpem habendi lucrum ultra quinque pro centum: & ex iſta ſola ſpe obligaret ſe ad dandum Petro ſingulis annis quinque pro centum ex lucro illorum centum. Et circa hoc non oportet aliam probationem afferre: quoniã mercatores ipſi locupletiſſimi teſtes ſunt, quòd quilibet initurus hunc contractum, pretium aliquod ultra illam ſpem exigit pro ſua obligatione & periculo. Et quia in caſu propoſito iſta certificatio ſperati lucri abſque pretio aliquo imponitur Paulo, manifeſtè patet quod nõ interuenit hic contractus emptionis & uenditionis ſperati lucri, ſed ſolus contractus ſocietatis cum illis conditionibus, falsò ergo exponitur contractus iſte. hæc de primo.

¶ Quo ad ſecundũ, licet dicti tres contractus in ueritate in caſu poſito nec formaliter, nec uirtualiter ſint: quia tamen fieri poſſent diſtinctè & ſeorſum dicti contractus cum appoſitis pretiis dicendum occurrit quomodo licitè, uel illicitè fieri poſſunt.

¶ Dupliciter autem contractui ſocietatis poſſunt dicti duo contractus coniungi, ſ. ex pacto, & ſine pacto. Et ſiquidem cõtractus ſocietatis habeat hæc pacta annexa. ſ. ut Paulus teneatur aſſecurare capitale, & certificare lucrum ſine aliquo pretio manifeſta eſt iniquitas, nec eget declaratione aliqua: quoniam ex dictis ſatis patet, q̃ eſſet ſocietas hæc leonina. Si uerò contractus ſocietatis habeat ex pacto annexa. ſ. ut Paulus teneatur aſſecurare capitale, & certificare lucrum pro eodem pretio, quo tertia perſona aſſecuraret, & certificaret, adhuc Paulus iniuſtè aliquantulũ grauaretur, quantum eſt ex ratione iuſtitiæ: quoniam cõtractu ſocietate habente ſuam æqualitatem non debet ſecundum iuſtitiæ rationem ſuperadiungi Paulo hoc grauamen. ſ. q̃ teneat̃ aſſecurare capitale & certificare lucrum illo pretio, quo alius faceret: quoniam conſtat, quòd ex æqualitate ſocietatis ad hoc non tenetur, licet gratioſè poſſet hoc facere, ſicut non eſt licitũ ex pacto obligare accipientem mutuo, ut teneatur remutuare: quamuis hoc gratioſè poſſit & debeat facere. Dixi autem ſecundum iuſtitiæ rationem: quia ſi ex quaſi conditio communi pacto hæc in conſuetudinem deducta, ut licita eſſent (ſicut pactũ de retrouendendo introductum communiter eſt in derelictationem fraudis uſurarum) tolerari poſſent iſta pacta ratione huiuſmodi conſuetudinis, quæ tamen non eſſet introducenda: quia in fauorem eſt fraudis uſurarum. Aperitur enim per hæc pacta uia palliandi uſuras cum damno uirorum induſtriorum, quia hæc pacta ſubeunt, quia egent pecuniis, ut poſſint de ſuis induſtriis uiuere: & minus malum eſt eis hæc pacta ſubire, q̃ cum manifeſto intereſſe inuenire pecuniam eis opportunam.

¶ Sine pacto autem ſi dicti contractus ſuperueniant contractui ſocietatis, ita ut cõtractus ſocietatis ſit liberè ex omni parte cũ debitis conditionibus ſocietatis & ſociorum, ſed ſeorſum ac diſparatè ſuperaddantur illi contractus, ut Petrus a cura ſollicitudineque ſe exoneret, & a timore fraudis ſe liberet, dicẽdum occurrit, q̃ contractus aſſecurationis capitalis, & contractus certificationis lucri ita poſſunt licitè fieri inter Petrum & Paulũ ſocios ſicut inter Petrum & tertiam perſonam poſſent licitè fieri. adhibitis ſ. honeſtatis pretiis ſecundum iudicium ſapientum, in illa arte, illo tempore, in illo loco, cum tali perſona, & breuiter conſideratis indiuidualibus conditionibus, quæ ſcientificæ determinationi non ſubſunt. Conſtat nanque quòd tali tempore, uel propter talem perſonam, uel propter talem artem in tali loco uix inuenietur aſſecurator, aut certificator lucri non ſolũ quinque pro centum, ſed nec in minimo. Et propterea non uidetur abſque uſurarum fraude fieri, ſi promiſcuè præſupponatur cum qualibet perſona, aut in quolibet artificio lucrum certificandum quinque pro centum, aut capitale ſaluum. Experiẽtia ſiquidem teſtis eſt multos ex uitio perſonæ, multos ex tempore euentu, &c. deficere. Hæc de ſecundo.

QVO

QVO Ad tertium, ſatis patet ex dictis, quòd abſolutè loquendo in quæſtione caſus propoſiti, tam ut proponitur quàm ut exponitur, iniuſtum eſt ſocietatem hanc inire, & Petrum teneri in foro animæ, ad reſtitutionem, ſi huiuſmodi ſocietatem cũ Paulo de facto contraxit: quoniam eum iniquè grauauit, de facto conditiones uſurarias apponendo capitalis ſalui, & lucri certi: ut manifeſtum eſſe puto ex dictis.

¶ Hæc ſunt pater amantiſſime, quæ mihi occurrunt pro ſolutione quæſtionis propoſitæ. Rogo ut oretis Deum pro me. Romæ, die prima Aprilis, 1514.

RESPONSIO XII.

In quinque dubiorum ſolutiones diſtributa, ad eundem.

ACCEPI reuerende pater ſchedulam quinque dubiorum: neſcio cuius uiri notabilis ſcrupuloſæ conſcientiæ petentis a me ſatisfieri: quum tamen P. V. doctiſſima optimè illi ſatisfacere potuiſſet, ſi mihi hanc ſarcinam imponere noluiſſet. Vt ergo charitati ueſtræ & illius conſcientiæ non deſim, quamuis conualeſcens, reſpondere curabo repetente reuerſuro latore, reſponſionem breuem.

EST igitur primum dubium, an ſit ſimpliciter de neceſſitate ſalutis pœnitentem conteri de ſingulis peccatis numeraliter in eadem ſpecie, quando poteſt ea ſigillatim ad memoriam reducere. Et eſt ratio dubij: quia hoc uidentur communiter doctores in 4. ſentent. ſentire. Ad hoc dubium breuiter dicitur, quòd licet quidam uideantur hoc ſentire quantum ad integritatem ſatisfactionis (ita quòd ſicut ſigillatim in ſingulis peccatis mortalibus adimpleuit uoluntatem ſuam contra Deum, ita ſi integrè ſatisfacere debet oportet quòd ſigillatim toties deteſtetur crimina ſua) ſi quis tamen diligenter conſideret, nec ad contritionem, nec ad confeſſionem, nec ad ſatiſfactionem exigitur huiuſmodi numeralis de articulatio peccatorũ. Et de contritione quidem patet ex ueteri teſtamento (quia in quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor) & ex nouo: quia dimiſſa ſunt mulieri peccatrici peccata multa, quoniam dilexit multum. Impoſſibile ſiquidem eſt, in quacunque hora ingemiſcimus, relinquendo peccatorum multitudinem copioſam, omnia dinumerare: & ratio dimiſſionis peccatorum non deteſtatio multiplex, ſed multa dilectio redditur. Et utriuſque ratio eſt: quia momentanea contritio uirtualiter extendens ſe ad omnia crimina commiſſa, ſufficit ad ſalutem, & tanta poſſet eſſe quòd ſufficeret ad omnimodam ſatiſfactionem: ut de Latrone creditur. Non minus quidem ſatiſfacit debitor centum quadrãtum, ſi dat unum aureum ualentem centum quadrantes, quàm ſi daret centũ quadrantes numeraliter. De confeſſione uerò clarum eſt, quod uno uerbo poteſt confiteri centum millia peccatorum: nec oportet ſigillatim ſingula numeraliter dicere. De ſatiſfactione autẽ eadem eſt ratio, quæ de contritione dicta eſt: unum ſiquidem opus pœnale magnum multis paruis æquiualet, & tãto melius eſt, quanto maioris eſt uirtutis unum magnum opus quã multa parua facere: ut patet in Ethicis. Sententia igitur doctorum in quarto uerificatur in hoc, quod oportet de ſingulis, aut formaliter, aut uirtualiter, conteri.

Secundum dubium, quando circumſtantia loci ſacri eſt neceſſariò confitenda ſecundum doctrinam S. Tho. & ſecundum ueritatem. Ad hoc breuiter dicitur, quòd tunc tantum quãdo actus peccati commiſſus directè contrariatur ſanctitati loci, id eſt, ei ad quod ſanctificatus eſt locus, uerbi gratia: Locus conſecratus eſt ad ſepulturam, uel ad cultum diuinum, & ex conſequenti ad libertatem confugientium, & depoſitarum rerum, & huiuſmodi: quando fit ergo contra iſta, tunc & non aliter uenit confitenda circumſtantia loci ſacri neceſſariò.

Tertium dubium eſt, ſi tam uenditor, quam emptor ſciat naturam rei & ualorem, an ullum ſubſit peccatum ſi res uendatur pro maiori uel minori pretio. Et eſt ratio dubij, quia ſcienti & uolenti non fit iniuria, & ſi in caſu ſubſit peccatum, declaretur vnde oriatur peccatum illud. Ad hoc breuiter dicitur, quòd ſi res uẽditur pretio, quod eſt extra totam latitudinẽ iuſti pretij, nec aliqua hic interuenit donatio (ut præſupponendum eſt) ſine dubio peccatum eſt. Nec oportet quærere aliam originem huius peccati, quam inæqualitatem rei ad rem, ſcilicet pretij ad rem emptam: in hoc enim conſiſtit ipſa iniuſtitia oppoſita cõmutatiuæ iuſtitiæ. Occaſiones autem peccãdi, cum poſſunt eſſe diuerſæ & ſint per accidens, extra artem relinquantur. Cõmuniter tamen neceſſitate compellẽte id fieri uidetur, quæ cauſat, inuoluntarium mixtum. Nec eſt ſimile, quod pro ſimili adducitur de puella pauperrima, quæ nubit uiro ſeni diuiti nõ niſi neceſſitate paupertatis cogente ducta: matrimonium enim nõ eſt contractus in æqualitate rei ad rem conſiſtens, ſed ſocialis coniunctio: ad quam per accident ſe habent diuitiæ, & paupertas, & conſequenter metus, ſeu fuga paupertatis, & cætera ſpectantia ad id. Fit ergo ſatis iniuria caſu poſitiuo ſcienti, & uolenti uoluntario mixto.

Quartum dubium eſt, an principes terrarum per conſuetudinem poſſint ſibi licitè appropriare feras. Et eſt ratio dubij: quia authoritate legis naturæ, feræ durante earum naturali libertate appropriantur cuilibet occupanti: ut patet inſtitu. de re. diui. §. feræ. Et conſuetudo contra naturæ ius uidetur irrationabilis: & ſimiliter præſcriptio ab huiuſmodi introducta, non uidetur iuuare principes.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quum proprietas rerum ex iure ſit poſitiuo, & conſuetudo ad ea ſe extendat, quæ iuri ſubſunt poſitiuo, & conſequens eſt, quòd ſicut lege poſitiua appropriari poſſunt alicui feræ, & ita conſuetudine poteſt huiuſmodi appropriatio fieri. Et hoc manifeſtum eſt in piſcibus, dum venduntur a piſcandi. Et conſtat quod populus habens dominium alicuius ſyluæ, poſſet legem ferre, quod ſolus rector poſſit ibidem uenari. Nec in hoc præiudicium fit iuri naturæ: quoniam de iure naturæ non ſunt feræ cões, niſi negatiuè. hoc eſt quia nullus eas appropriauit. Cum quo clarè ſtat, quòd à ſuperueniente iure legis, uel conſuetudinis poteſt appropriatio fieri ſicut de reliquis. Nec eſt contra allatam legem, quę loquitur de feris, quę in nullius bonis aliquo iure ſunt: dictas enim feras conſuetudo in bonis principis poſuit.

Quintum dubium, an dicti principes poſſint ita diſtrictè prohibere dictarum ferarum captionem, ut nullus ſubditus poſſit eas capere, quin grauiſſimè puniatur. etiam ſi capiat eas, ut ſe à damno præſeruet, quòd inferunt ibi bladis uel huiuſmodi. Et huic annectitur aliud an confeſſores principũ poſſint eos abſoluere ſi volunt huiuſmodi ſtatuta reuocare.

¶ Ad hoc dicitur, quòd licet principes poſſint huiuſmodi venationes prohibere, non tñ poſſunt prohibere in damnum aliorum: imo tenentur ad reſtitutionem principes de damnis illatis à ſuis feris ex hoc, quòd non permittunt alios uenari: ſicut habens bouem cornupetam ſibi notum, & non prouidens, tenetur de dãnatis ſubſequutis. Et ex hoc patet quid debeant facere confeſſores talium principum: cum enim iniuſtitia ſit peccatũ mortale de genere ſuo, & ſtatutum hoc ſit iniquum, nõ debent ipſos abſoluere. niſi deſiſtant à peccato. Bene ualete, & pro me orate. Romæ, die 2. Maij, 1514.

RESPONSIO XIII.

In quorundam locorum contradictoriorum ſuper commentarium Secunda Secundæ explanationes diſtributa. Ad eundem.

LITERIS tuis, pater uenerande, petentibus quædam in commentarijs noſtris ſuper Secunda Secundæ tanquam dubia, ſeu obſcura declarari diſtuli hucuſque reſponſionem ob impedimenta imbecillitatis, & occupationem aliarum. Nactus uero nunc aliquid otij ſatiſfaciendum charitati tuæ duxi, vt nouitijs quibus hæc obſcura uidentur, magis eluceſcant: Breuiter tamen, quia res claræ ſunt.

Primum igitur dubium propoſitũ eſt: quia in quæſtione 10. articul. 4. dictum eſt, quòd licet uendere Iudæis res, quibus ipſi utuntur in ſuis ſacrificijs: in quæſtione autem 169. articul. 2. ad quartum dictum eſt non licere cooperari ad reædificationem ſynagogæ Iudæorum.

¶ Facile reſpondetur, In primo loco ſermonem fuiſſe de his rebus, quæ non per ſe ordinantur ad ſuperſtitionem Iudaicã: ſed de rebus indifferentibus, quibus tamen ipſi iudæi abutũtur ad ſuperſtitionem ſuam. In ſecundo autem loco ſermo eſt de ſynagoga, quæ præſupponitur per ſe ordinata ad ſuperſtitionẽ Iudaicam. Et propterea eadem utrobique ſeruata eſt ſententia, vt patet legenti utrunque.

Secundum eſt, In quæſtione undecima, articulo quarto, dicitur quòd occultiſſima per accidens ſubiacent Eccleſiæ cenſuris: in quæſtione uero ſexageſimanona, articulo primo, dicitur, quod author homicidij occultus, non eſt ſub iudicio humano: quia perſona eſt occultiſſima.

¶ Soluitur & hoc faciliime, remittendo ad locum ſecundo allegatum, ubi expreſſe dicitur, quòd occultiſſimus author notorij incendij non ſubeſt humano iudicio, quo ad hoc, ut teneatur ſe prodere: ſubeſt tamen humano iudicio, quia poteſt excommunicari humano iudicio.

Tertium eſt: In quæſtione ſeptuageſima octaua articulo 4 dicitur, Nullo modo licet inducere ad minus malum etiam pa-

ratur: in quæſtione autem 85. artic. 8. in 5. cauſa dubij, uidetur dici, quod licet inducere, ut peccent minus.

¶ Soluitur hoc dubium declarando ſententiam, quam non penetrarunt mouentes hoc dubium. Aliud eſt enim inducere ad totum hoc. ſ. minus peccandum: & aliud eſt inducere ſolummodo ad ly, minus. Primum nunquam eſt licitum, & hoc in primo loco dicitur. Secundum eſt nō ſolum licitum, ſed ſanctum, imo Angelorum officium & hoc in ſecundo loco dictum eſt. Et bene fit ut adulterum eum aliter non ualemus retrahere, ad ſimplicem fornicationem licitè prouocemus, non hortando, ut fornicetur, ſed ſi ſuæ uult ſatisfacere uoluptati, alieno non iniuretur toro. Nec tamen oportet huiuſmodi conditionales ſemper exprimere, ſed ſufficit quandoque eas mente retinere, pro loco & tempore ut ſapiens iudicabit: hoc enim nō eſt inducere ad malum maius, uel minus, ſed eſt ſecundum rem retrahere a malo maiori. Fitq; frequentiſſima exercitatione hoc a redimentibus uexationem ſuam: ut fecerunt illi decem uiri apud Hieremiā.

Quartum eſt: In q. 147. dicitur, Excuſatur qui omnino cœnaturis tempore ieiunij exhibet cœnā: & doctor ſanctus dicit non licere exhibere uinum uolenti omnino ſe inebriare.

¶ Soluitur hoc, dicendo, quòd exhibens cœnam, miniſtrat homini, non uitio: exhibens autem uinum, manifeſtè miniſtrat uitio. Quod patet ex differentia inter uacantem cœnæ & uacantem ebrietati: nam uacans cœnæ, uacat actui humano: & deformitatis uitij, ſolummodo ſe tenet ex parte circunſtantiæ cœnantis: puta quia quando non debet, cœnat: Vacans autem ebrietati, uacat actui per ſe deformi: ebrietas enim præſupponitur per ſe praua.

Quintum eſt: In q. 72. ar. 3. dicitur, Sicut in aliis iniurijs ſufficit reſtituere, & non oportet petere ueniam, ita nec in contumelia. In quol. autem q. illa an in uſura transferatur dominiū, contrarium uidetur dici. Vbi habetur, quando translatio non eſt omnino uoluntaria: oportet non ſolum reddere pretium agri, ſed aliquid correſpondens illi conditioni inuoluntarij: ſicut ſemper in reſtitutionibus faciendum eſt.

¶ Soluitur hoc, dicendo quòd petere ueniam dupliciter concurrere poteſt: uno modo, ut pars reſtitutionis. Et ſic ſi cōtingat ad reſtitutionē honoris oportere ueniam petere, ita neceſſaria eſt ueniæ petitio, ſicut neceſſarium eſt quodlibet aliquid requiſitū ad integritatem ſatisfactionis. Et hoc nunquam negatum eſt: quoniam ſemper affirmata eſt integra ſatiſfactio, quæ procul dubio intelligenda eſt cum omnibus requiſitis ad eius integritatē: ac per hoc cum petitione ueniæ ſi ex parte reſtitutionis honoris exigitur. Alio modo petitio ueniæ concurrit, ut res contra reſtitutionem diſtincta. Et ſic dictum eſt, quod non eſt neceſſaria: quoniam ſicut in cæteris iniurijs ſufficit integram exhibere ſatiſfactionem, & non oportet petere ueniam, ita & in cōtumelia: quia enim petitio ueniæ ultra reſtitutionē honoris annexā habet ſubmiſſionem petentis ueniam, ad quam ſubmiſſionem non facile quilibet flecti poteſt, ideo prudentis uiri conſilio relinquitur ſi caſus accidat. In quo integritas reſtitutionis honoris debiti contumeliam paſſo exigat petitionem ueniæ.

Sextum dubium eſt: cur neque in textu, neque in commento totius Secunda Secundæ Tractatur de famoſo murmurationis uitio.

¶ Ad quod dicitur, quòd murmuratio non eſt genus aut ſpecies alicuius uitij, ſed circuit multa uitia, ut imperfectum quid in multis ſpeciebus uitiorum: & propterea non debuit ſpecialis de murmuratione fieri tractatus. cum de generibus & ſpecieb. uitiorum tractatum eſt. Neque tamen ſilentio inuoluta eſt, quoniam murmuratio ut imperfectum quid ſonat in uitiis uerborum (puta contumelia detractione & ſuſurratione) tractata intelligitur inter imperfectas contumelias, ſuſurrationes, & detractiones & ſimiliter quatenus ſonat imperfectum quid in uitiis actionum uel paſſionum, intus uel extra (ut inobedientiæ, impatientiæ uel præſumptionis) tractata quoque intelligitur cum imperfecta inobedientia, impatientia, &c.

Septimum dubium eſt, quid importat ſcrupulus conſciētiæ, quo ſtante licitè operamur oppoſitum.

¶ Ad hoc quæſitum dupliciter uidetur ab aliis reſponderi. Quidam. n. diſtinguendam putant quantitatem ambiguitatis: ita quòd quum quis ſcrupulum habet de aliquo actu exercendo (puta an liceat pulſare in die feſto, ſi ſic fluctuat, q plus aut æquè credit eſſe illicitum (ſcrupulus eſt, quo ſtante non licet ſibi pulſare in die feſto: ſi uerò plus credit licitum eſſe, cum hæſitatione tñ illiciti, ſcrupulus (inquiunt) eſt quo ſtante licitū eſt illi pulſare in die feſto. Quibuſdam autem uidetur ad rationem licitæ operationis exigi fidem certam excludentem omnem hæſitationem: alioquin periculo peccandi contra conſcientiā exponeret ſe operans cum formidine alterius partis. Et apud iſtos ſcrupulus, contra quem licet agere, non eſt hæſitatio aliqua de oppoſito: ſed conſiſtit potius in quadam apparentia.

¶ Mihi autem occurrit dicendum, quòd ſiue ſcrupulus occurrat ex parte appetitus (vt contingit timentib. peccare in aliquo actu, & neſciunt quare) ſiue ex parte rationis, ut contingit ijs, qui ex aliqua ratione magna mediocri uel leui fluctuant, diſtinguere oportet de modo, an huiuſmodi hæſitatio ſeu vacillatio ſit modo ſpeculatiuo, uel modo practico: hoc eſt, an dubitet de licito, uel illicito ſecundum ſe, uel ut eſt ratio operis ſui hic & nunc. Nam ſi quis dubitaret, an pulſare in die feſto ſit licitum uel illicitum, & tamen non dubitaret ſibi tunc eſſe licitum pulſare, iſte non peccaret pulſando, quantumcunque magna eſſet dubitatio apud eundem de actu pulſandi ſecundum ſe, an ſit licitus uel illicitus, & ſimiliter quantumcunque eſſet maximus timor de eodem. Et per oppoſitum ſi quis eſſet certiſſimus de actu pulſandi ſecundum ſe, quòd eſt licitus in die feſto, & tamen fluctuaret de exercenda nunc à pulſatione, ita quòd ratio applicandi ſe ad pulſandum cum ambiguitate applicat, illicitè quis pulſaret: intellectus ſiquidem ſpeculatiuus nihil dicit de operando. Et ſi certitudo ſpeculatiua exigeretur non ſolum rudes, qui ſola certitudine adhæſionis alienæ doctrinæ ſunt contenti, ſed doctores aliorum paſſim periculo ſe exponerent: eo quòd innumera ſunt dubia, quorum alteram partem ſic amplectuntur, ut abſque ſcrupulo operentur, & tamen an ueritatem ſpeculatiuè euidenter habeant, non pertinaciter aſſerunt. Difficile enim, inquit Ariſtotel. eſt noſſe ſe ſcire: quia difficile eſt diſcernere ac ſcire an ex proprijs, &c. ſciatur. Et diuerſitas ipſa opinionum circa aliquod vnum nata eſt reddere intellectū ſpeculatiuum nutantem. Non eſt ergo in hoc quæſito ſpectandum ad hæſitationem magnam uel paruam, ad fidem certam uel incertam, de licito uel illicito abſolutè, ſed ad rationem operandi in ſingulari. Si enim applicatio ad operandum certa eſt, quicquid tam in ratione, quàm in appetitu fluctuet, ſcrupulus eſt, quo ſtante licitè oppoſitum operamur: ſi autem applicatio ipſa ad opus fluctuat circa rectum uel obliquum moris, ſcrupulus eſt conſcientiæ, contra quem illicitè agitur, & obliquitas mortalis, incurritur. Ratio autem horum eſt, quia in propoſito conſcientia non ſignificat ſcientiam, ſed applicationem cognitionis ad opus exercēdum: & propterea ſcrupulus conſcientiæ, qui per ſe opponitur conſcientiæ in ipſa applicatione conſiſtit, & eadem ratione ſcrupulus omnis ad ipſam applicationem non ſe extendens, conſcientiæ non opponitur. Hinc enim fit, ut vacillatio conſcientiæ in applicatione conſiſtens deformē reddat actionem, quoniam fit applicatio modo, quo nō debet, debet enim potentia rationalis determinari ad unum, ſi rectè exire debet in actum, alioquin diſcrimini exponitur utrinſq; oppoſiti, ſi fluctuante illa quis vtitur. Fluctuans enim quantum ſapit fluctuationis, tantum ſapit indeterminationis, ac per hoc indebiti modi operandi. Et hoc ambæ ſupradictæ opiniones forte intendebant. Prior enim ad hæſitationem intellectus in ſe uidetur reſpexiſſe: ſecunda autem de fidei certitudine, ut eſt ratio operis, intelligenda eſt. Bene uale, & ora pro me. Romæ. die 9. Februarij, anno ſalutis 1521.

RESPONSIO XIIII.

In quorundam locorum in Commento, Secunda Secundæ. ſibi inuicem oppugnantium conciliationes diſtributa ad eundem.

PVLSAS, uenerande Pater, frequenter me pijs dubitationibus, non ut diſcas qui alios glorioſè doces & uerbo & ſcripto, ſed ut explicem potius ſenſum meum. Vnde charitati tuæ ſatiſfacere cupiens, propoſitis quæſtionibus breuiter reſpondere curaui.

QVAERIS. Ergo primo, cur in commētarijs noſtris ſuper Secunda Secundæ, quæſtione trigeſimatertia, articulo ſecundo, reſponſione ad tertium, & quæſtione octuageſimatertia, articulo quinto, in finem permittitur ſimul ſtare bonitatem ſubſtantialem atque ueniale peccatum. Inde namq; conſurgere uidetur, ut iuſtus in bono quolibet opere ob aliquam accidentem imperfectionem ſimul mereatur, & peccet uenialiter: ut Lutetani nouiter dogmatizant.

¶ Huic quæſito reſpondeo primū, non eſſe in cōmentarijs noſtris ſcriptum unum atq; eūdem actum numero eſſe ſimul bonum bonitate eſſentiali & malū uenialiter, ut patet intuētu. Nā in primo loco allegatum pctm̄ ueniale dicitur omiſſio: bonitas aūt eſſentialis ſaluatur in animo ſeu in uirtutis habitu. In ſcdo quoq; loco bonitas ponitur in actu orationis. peccatum aūt ueniale in omiſſione. Deinde dicitur, ad rem potius ſpectādo quā ad uerba, q magna eſt dria inter has duas cōbinationes, ſcilicet bonitatem ſubſtantialem cum peccato ueniali, & meritum cum peccato ueniali. Nā prima combinatio frequēter ſimul cōcurritia

ſit in eodem numero actu, dum ſæpe facimus actus mortaliter bonos ex ſuo genere, cum aliqua circunſtantia moraliter mala: ut cũ quis reddit mutuũ, non tamen ea hilaritate qua debet, & ſic de aliis. Secunda autẽ combinatio nunquam ſimul inuenitur in eodẽ actu: quoniam nullus peccando meretur uitã æternam. Eſt.n. tantæ uis peccatum ueniale, ut tollat ab actu quem afficit meritum æternæ uitæ: quamuis non tollat æternæ uitæ meritum a perſona: multi.n. ſancti uiri abſque hoc ꝙ perdunt æternæ uitæ meritum, peccant uenialiter: uerũ per illos actus q peccata ſunt uenialia, non merentur uitam æternam. Hinc claſe patet, ex hac & ſana doctrina non ſequi, ꝙ iuſtus in quolibet ſuo bono opere peccet. Nam etſi poſſet in opere aliquo bono ex genere peccare, in nullo tamen opere meritorio poteſt peccare.

SECVNDO Quæris ex eiſdem commentariis quæſtione 62. articulo ſexto, circa reſponſionem ad tertium, ubi dicitur, Non oportet reſtituere cũ damno in re ſuperioris ordinis, &c. quod uidetur ex hoc ſequi mulierem, quæ ex adulterio ſuſcepit prolem, non teneri ad ſe prodendum quantumcunque ueri hæredes inde damnificentur: quod tamen ſententiæ notabilium uirorum refragatur.

¶ Huic obiectioni reſpondetur, mulierem quæ ex adulterio genuit, & propterea ueri hæredes damnificãtur, non teneri ad dãnificandum ſeipſam in fama, ut quantum in ſe eſt, ueros hæredes a damno hæreditatis præſeruet. Quoniam quemadmodũ ceſſante iudiciaria coactione non tenetur homo perdere uitam aut libertatem, ut ſatisfaciat debito pecuniario, ita nec tenetur mulier huiuſmodi perdere famam, aut uitam pro euitãdo dãno alieno in re pecuniaria. Et ſi hoc aliquibus (ut dicis) uiris notabilibus graue uidetur, mirandum potius mihi uidetur de ipſis: cum decretalis de pœniten. & remiſ. cap. officii expreſsè dicat, mulieri, quæ timet uiro ſuo hoc indicare, non eſſe denegãdam pœnitentiam. Conſtat enim quòd certitudo de perdenda fama penſanda eſt, ſicut timor, &c. cum non ſolum melius ſit nomen bonum, quam diuitiæ multæ: ſed tolerabilior ſit mulieris ſeruitus aut mors, quàm eius infamia, ſi communi conſanguineorum uoto creditur.

TERTIO quæris ex eiſdem comm. quæſt. 78. circa artic. 4 & neſcio quo opuſculo noſtro: ubi dicitur, utentem malitia alterius ſemper petere debere aliquid abſque peccato præſtabile, ſi ſolidum eſt hoc fundamentũ. Nam uidetur quibuſdã hoc non oportere, ob id quòd apud Augu. licitè petitur iuramentum ab eo, qui per falſos Deos iurat: ita quòd, ſi per uerum Deum iurare uellet, non admitteretur iuramentum: ut proinde petitur in quantum per falſos Deos iurat: ergo petitur, quòd ſine peccato fieri nequit: ergo poteſt etiam peccatum licitè peti, dummodo nullum agatur præiudicium ſalutis.

¶ Ad huiuſmodi obiecta reſpondetur, ſolidiſſimum eſſe illud fundamentum. ſ. nunquàm licitum eſſe petere peccatum, & implicare contradictoria: petere peccatum, & non agere in præiudicium ſalutis: quoniam ipſum petere peccatum, eſt peccatum. Quod ex eo patet, ꝙ quicquid licet petere, licet etiam appetere: cum petere actus humanus ſit ab appetitu rationali, qui uoluntas eſt, procedens. Sed conſtat quod non licet appetere peccatũ alterius quantumcunque paratum: ſcriptum eſt enim de charitate, quòd non gaudet ſuper iniquitate: ergo non licet petere peccatum alterius quantumcunque paratum. Auguſt. autem, ut patet in epiſt. ad Publicolam, non dicit Barbari iuramentum, ſi uellet iurare per unum Deum, non eſſe admittendum: ſed utentẽ fide Barbari firmata iuramento per falſos Deos, non communicare peccato illius, quo per falſos Deos iurat, ſed fidei, id eſt fidelitati, qua dicta ſunt. Unde petens iuramentum ab idolulatra, petit opus ſanctum quòd ille poteſt ſi uult, abſque peccato præſtare: quia nihil aliud petit niſi fidem iuramento firmatam: quod ille præſtare poteſt, ſi uult credendo in unum ſolum uerũ Deũ & iurando per illum, ſed ex ſua infidelitate apponit ipſe iniquitatem iurando per falſos Deos. Falſum ergo opponitur, dicendo quòd ſi uellet iurare per uerum Deum, iuramentum nõ admitteretur, niſi fortè obiicientes referant hoc ad irriſoriam iurationem, quaſi idolulatra non ut iuramento, ſed ut uana & ſuperſtitioſa iurandi adinuentione, illo uteretur iuramento per Ieſum Chriſtum. Iuxta hunc enim ſenſum, fateor quòd non admitteretur, non ex defectu Chriſtianorum, ſed ex defectu idololatratum exhibentium hoc non ut iuramentum. Sed ex iſta refutatione ſi accideret, non ſequitur, ergo petendum eſſet, ut iurarẽt per falſos Deos, ſed ergo petendum eſſet, ut iurarent, & non irriderent ueram fidem. Et tunc, ut prius dicebatur, non petitur niſi iuramentum: quamuis ſciatur, quòd iurans iniquitatẽ apponet iurando per falſos Deos.

QVARTO quæris ex eiſdem commen. q. 88. circa articul. 8 An ſicut uotum abſtinentiæ uxoris, ſic & uotum cõtinentiæ uiri irritare poſſit, ſic ut uxor ſecura atque tuta.

¶ Huic quæſtioni reſpondetur, non eſſe eandem rationem de uxoris uoto circa abſtinentiã: & circa continentiam quo ad irritationem a uiro: quoniam poteſtas irritandi uota uxoris, ſpectat ad uirum, quatenus gubernator eſt, & uxor eſt illi ſubdita. Circa actus autem continentiæ, uir & uxor ad paria cenſentur; & præterea non ſpectat ad poteſtatem uiri irritare uotum continentiæ uxoris, quod non potuit facere, niſi quantum ad petitionem debiti, ſecundum quam libera eſt, nec uiro ſubditur.

QVINTO quæris, an ſit mens S. Tho. in 4 ſent. diſt. 18. q. 2. artic. 1 q. 4. prout quidam ſibi imponunt, quòd excommunicatio iniuſta priuet ſuffragiis Eccleſiæ. cuius contrarium in quadam q. ſpeciali noſtra legiſſe dicis.

¶ Ad hanc ambiguitatem reſpondetur, duos eſſe modos, quibus communia eccleſiæ ſuffragia participantur a Chriſti fidelib. Primus eſt per communem eccleſiæ intentionem qua communia ſuffragia pro eccleſiæ membris communiter fiunt. Secundus eſt per ſpecialem alicuius fidelis, & præcipuè miniſtri eccleſiaſtici intentionem, qua cõmunia ſuffragia diriguntur pro iſto particulari, ut cum aliquis dicit, uel facit dici Miſſam pro iſta ſingulari perſona. Excommunicatio autem iniuſta habet ſuum effectum in priuando ſuffragiis eccleſiæ, hoc ſecundo modo: quia timenda eſt, non ſolum ab excommunicato, ſed ab aliis. ac per hoc alij prohibentur celebrare ſpeciali intẽtione pro illo, & pari ratione alia communia ſuffragiã pro illo ſpecialiter agere. Et iuxta hunc ſenſum intelligendum diuum Thomam dicentem excommunicationem iniuſtam habere effectum. Primo autem modo excommunicatio iniuſta non priuat excommunicatum ſuffragiis eccleſiæ, quia rationabiliter interpretamur communem eccleſiæ intentionem in ſuffragiis communibus eſſe conformem diuinæ diſpenſationi ſecundum ueritatem, & non ſecundum apparentiam, aut errorem humanum (deſcendit enim imitatiuè militans eccleſia a cœlo) conſtat autem quòd excommunicatio iniuſta ex errore humano procedit, ac per hoc ſub communi intentione eccleſiæ, qua excommunicati priuantur communibus ſuffragiis apud Deum, non comprehenditur priuatio excommunicatorum iniuſtè: non enim intendit addere afflictionem afflicto. & quos cogitur ex humano iudicio, excommunicando priuare uno modo, non propterea intendit priuare utroque modo. Et ſic intelligenda ſunt quæ alibi ſcripſimus, quòd excommunicatio iniuſta non priuat communis eccleſiæ ſuffragiis.

¶ Hæc mihi occurrerunt amantiſſime pater, ad quæſita tua ſcribenda: quæ ſi ſatisfecerint, gratiæ referantur Deo: ſin aliter, ſuppleat perſpicacia tua. Bene uale, & ora pro me. Romæ die 2. Iunij, 1522.

RESPONSIO XV.

De natura uoti, & unitate numerali peccati, actus exterioris. Ad priorem Sancti Miniatis.

CHARISSIME frater, accepi ſ literis tuis conſulentibus me de duobus, conſiderans ſolutionem huiuſmodi dubiorum multis profuturam, ſtatim reſpondere inter tot occupationes curaui.

¶ Primum igitur dubium natum ea ratione uoti eſt: Quomodo ſuſtinetur, quòd uotum eſt de meliori bono, id eſt bono ſupererogationis, & quòd religioſæ perſonæ uenereis uacantes agũt contra uotum: quandoquidem cognoſcere non ſuam, ſeu alienam ſecundum ſe malum eſt: & abſtinere ab huiuſmodi, bonũ eſt non ſupererogationis, ſed neceſſitatis.

¶ Alterum dubium eſt: An is qui ad occidendum hominẽ pergit, quoties interrupta cogitatione iterum renouat uolũtatem affectumque occidendi, toties nouum peccatum cõmittat, an totum ſit unum numero peccatum, an aliquanta mora, & quanta diſtinguat hæc peccata? Per quid enim, inquis, indiuiduantur uoluntatis actus.

AD primam dubitationem facilè dici poſſet, ꝙ propria quidem uoti materia eſt bonum ſupererogationis: communis tamen uoti materia eſt etiam bonum neceſſitatis, non quatenus neceſſarium, ſed quatenus uoluntarium eſt, unde & Iacob Gene. 28. legitur uouiſſe habiturum ſe dñm in Deũ. Et multi uouerunt ſe ſuſcepturos Baptiſma, ſeu Chriſti fidẽ: ut Gallicanus, & Clodoueus. Et ſi quis uoueret ſe non commiſſurum adulterium, ſi contrafaceret, non ſolum adulterij, ſed fracti uoti reus eſſet. Vnde religioſæ perſonæ non ſolum abſtinentiã a coniugio, ſed ab actu uenereo uouiſſe dici poſſunt: caſtitate hoc animi [illegible] niſque conceptu ac uſu credimus [illegible] que, [illegible] tatis uotum in omni eſſe religione [illegible] caſtitas continentiam non ſolum a [illegible] ſignificat: & ſic uotum caſtitatis [illegible] gationis, ſed omnem [illegible] cere poteſt [illegible]

¶Perſpicacius autem dici põt, q quia per uotum religionis perſona diuino cultui dicatur, ac per hoc fit alterius Dei, ſ. ſpecialiter quoad abdicationẽ illicitorum uenereorũ a ſe, ut cogitet quæ domini ſunt. ideo non ſolum ei coniugẽ de facto accipiat, ſed ẽt ſi ad alterius uxorẽ accedat, uel quomodolibet aliter venereis operam det, ſacrilegium committit: dum perſona diuina uiolatur. Et hoc in ſuo ſimili patet. Mulier cum nubit, nihil aliud ſibi illicitum coniugali fide reddit, niſi libertatem alterius coniugij. Cognoſci.n. a quocunque non ſuo, omnino ei illicitum erat: nupta tñ non ſolum alterum de facto coniugiũ contrahit, ſed ſi cuicunque alteri conſenſerit, adulterij rea eſt, pp dictam rõnem, quia.ſ. perſona ſua iam eſt alterius. Sicut igiẽ ſtat, q fines coniugij non reſpiciat ad propriam materiam niſi debitum coniugale huic & non alteri coniugi (alteri.n. perſonæ coniugi omnino illicitum ex ſe eſt) & tñ cum quacunque pſona alter coniunx coeat, adulterium committit: ita ſtat q uotũ religioſi, ut propriam materiam reſpiciat, abſtinentiam a cõiugio, & tñ quomodolibet religioſi coeat, ſacrilegium cõmittit. Et utrobique (ut dictum eſt) eadem eſt ratio: quia utrobiq; perſona fit alterius quoad partem generatiuam, ac iniuria ſemper fit illi alteri.ſ. Deo, uel coniugi. & ſic quemadmodum fides coniugalis redundat in omnes actus uenereos extra coniugium: ſic uotum religionis in omnes actus uenereos ſimpliciter.

AD SECVNDAM verò dubitationem dicitur, quòd ibi eſt unum tantum numero peccatum, tantò grauius, quanto pluries firmatum.

¶Ad cuius euidentiam non oportet inſpicere per quid uolũtatis actus indiuiduetur, ſed per quid peccatũ fit unum uel plura. Multi.n. actus uoluntatis ſunt unũ numero peccatũ: ut patet, cũ quis actũ intentionis, fruitionis, electionis &c. & ad delectabile unũ hẽt. Peccatũ adũ formaliter, cũ deordinationẽ actus uoluntarij importet, ubi eſt una numero deordinatio, ibi eſt unũ numero peccatum. Cum aũt aliquis actualiter pergit ad occidendum, conſtat q in eo eſt actualiter uoluntariũ deordinatum in ſpẽ homicidij, ita q & uerum eſt, quod hic actualiter peccat in ſpem homicidij, & q uoluntas eius eſt actualiter peccans tali peccato: alioquin non uoluntariũ iret ad occidendum. Interũpendo aũt interiores actus circa idem non fit noua deformitas: ſed multiplicantur actus uoluntarij: ita quòd prius erat voluntarium imperatum, mõ eſt imperatum & elicitum: ſed quot quot multiplicantur, in eandem incidunt deordinationẽ uoluntarij, quam inueniunt augendo illam. Ita quod quemadmodum lumen adueniens diaphano iam illuminato, non conſtituit aliud lumen, ſed cedit in identitatem cũ eo quod inuenit, quamuis ſecundũ ſe conſtitueret lumẽ nouuũ: ita qlibet actus alicuius circa homicidiũ in pergente ad illud, cedit in identitatẽ actualiter inuentæ uoluntatis homicidij, quãuis ſecundum ſe conſtitueret nouum peccatũ homicidij: regulare quippe eſt, qđ accidens eiuſdem ſpeciei in eodem identificatur inuento.

¶Hæc ſunt, amantiſſime frater, quæ mihi circa ueſtra dubia occurrunt. Supereſt, ut una cum fratribus tibi creditis ores pro me, & bene ualeas. Florentiæ, die 27. Auguſti. 1508.

RESPONSIO XVI.

De conceptu entis ad M. Franciſcum Ferrarienſem.

AMANTISSIME Pater ea acceptis ueſtræ ſolicitudinis literis percepi libellum noſtrũ de analogia nominũ uos perlegiſſe, duoque dubia de conceptu entis mentẽ ueſtram tenere, ſoluique a me familiariter flagitatis. Ego autem quamprimum compleui expoſitionẽ librorũ de Anima (cuius fini incumbebã, cum ueſtras recepi) reſpõdere curaui: ne pclaro ingenio tuo deeſſem. Primũ igiẽ dubium fuit ad hominẽ, me ipſum.ſ. quia in commentarijs de ente & eſſentia, ſuſtineo unũ conceptum mentalẽ repræſentatiuũ mentis: & in trac. de Analogia nominũ uideor hoc negare. Secũdum aũt eſt ad diuum Thomam: qm̃ ego in præfato libello ſuſtineo Analogum non abſolui ab his de quibus Analogum dr̃, & diuus Thom. in q. de veri. q. 1. ar. 1. docet ens habere conceptum unum ſimplicem, ad quẽ omnia prædicamenta & tranſcendentia addunt, in quem reſoluuntur, qui eſt primò notus. Hæc enim inuicem ſibi aduerſari uidentur: quandoquidẽ ſi ens abſolui non põt a naturis rerũ, non erit ſimpliciſſimus, nec primò notus, nec in quẽ ultima reſolutio fiat, & ad quẽ oẽs addunt.

AD Euidentiam horum, & ſpecialiter primi, reſoluo, q quicquid eſt imago alicuius ſimilis alteri, eſt etiam imago illius alterius, quatenus primo aſſimilatur: ac per hoc omnis cõceptus creaturæ eſt conceptus Dei, ſicut omnis creatura aliqua eſt ſimilitudo Dei. Hinc ergo fit, quod cũ unum proportionabilitate ut ſic, habeat ſingula membra ſimilia pportionabiliter, oportet quòd habeat etiam unum conceptũ mentalem repræſentatiuum illius unius proportionabiliter. Nec huius oppoſitum teneo in trac. de Analogia nominum, ſed conceptus iſte unus numero in mente ſecundum eſſe ſubiectiuum, eſt unus Analogia ſecundum eſſe repræſentatiuum: nec repræſentat unam ſolam naturam, ſed ultra unam, quam determinatè repræſentant (a qua eſt impreſſus) repræſentant implicitè cæteras ſimiles illi primo repreſentatæ ſecundum id, in quo proportionabiliter eis ſimilis eſt: idem enim eſt iudicium de ſimilitudine rerum inter ſe & cõceptus mentalis & rerum. Quemadmodum enim oſſis natura ſimilis eſt naturæ ſpinæ in ſuſtinendo carnes animalium (in quo analogantur) ita conceptus mentalis oſſis, ut ſuſtinens carnes, eſt ſimilis oſſi & ſpinæ: ſed oſſi determinatè, ſpinæ autem implicitè, ſicut etiam ipſum os non eſt ſimile ſpinæ determinatè, ſed quatenus ſpina ſuſtinet carnes, ſicut ipſum os. Hic eſt primus modus quo Analogum habet unum conceptum mentalem: ac per hoc ens, cum Analogum ſit, unum hoc pacto habet conceptum in mente a rebus impreſſum. Alter autem modus ſuper ipſius intellectus opere, quo natus eſt adunata diuidere, fundatur: & eſt tunc conceptus ſimilis unus numero in mente repræſentans Analogum quidẽ determinatè, nullum autem eorum quæ fundans Analogiam explicitè. Contingit autem hoc, cum intelligens mentalem conceptum quẽ paulo ante diximus, expoliat ab illa determinata natura, quàm repræſentabat, & loco illius naturæ concipit pronomen aliquod referens, naturas fundantes Analogia indeterminatè, uerbi gratia: Si conceptus oſſis, eſt os ſuſtinens carnes: intelligens loco oſſis ponat quid, & dicat quòd ſuſtinet carnes: tunc enim manifeſtè repræſentatur Analogum explicitè, implicitè autem tantum naturæ fundantes Analogiam. Eſt autem inter hos duos conceptus non ſolum dicta ex radicibus differentia: ſed etiam q primus ad quid rei ſpectat Analogi: ſecundus autem ad nominis: neuter tamen perfectè repræſentat Analogum. De quo ſcilicet perfecto, ſeu adæquato explicitè conceptu Analogi interpretandum eſt, cum a me uel ab alio ſcriptum inuenitur, quòd nõ poteſt Analogum, unum numero mentalem conceptum habere, ſed unum Analogia tantum. Et quoniam conceptus mentales ſunt imagines rerũ repræſentatarũ (niſi ſint fictitij,) quẽadmodum in mente conceptus adæquatus Analogi nõ eſt unus, ſed exigit repræſentationem omnium fundantiũ Analogiam: ita ſignificatũ Analogi adæquatũ & perfectum nõ poteſt ſic abſtrahi, ut obijciatur, repræſentetur aut concipiatur abſque fundantibus rebus. Et ſicut in mente duplex conceptus imperfectus reperitur, ita res ſignificata, extra poteſt obijci dupliciter, imperfectè.ſ. uel in uno explicitè, in quo cætera obijciuntur indeterminatè: uel in nullo explicitè, ſed omnia implicitè, in ſolo formaliſſimo ſignificato explicita. Nec prædicta contrariantur doctrinæ S. Tho. ens enim primò notum ordine generationis eſt ſecundum conceptum imperfectũ: ordine autem diſtinctæ cognitionis eſt ſecundum conceptum perfectum. Ens quoque habere conceptũ ſimpliciſſimum, conſonat dictis, quoniam cum ſimplicitas compoſitioni opponatur, & unum Analogia nõ ſit unum compoſitione aliqua, non habet ens ex hoc, quòd Analogum, compoſitionẽ admixtam. Et ut exercitatione reſolutio monſtretur, ſi ſubſtantiam in ens uis reſoluere, ſi in conceptũ diſtinctum entis reſolutio quæritur, reſoluetur in ipſam naturam ſubſtantiæ, quatenus eſſe fundat: quod eſt ſimpliciſſimũ, cui, & addit ipſa ſubſtantia, & addunt tranſcendentia. Et ſi in conceptũ confuſum, quod eſt, reſolues: quòd etiam eſt ſimpliciſſimum, cui ẽt prædicta addunt. Sed occaſio errãdi multis eſt, quia in reſolutione diſtincta quærunt reſoluere in unũ Analogia, ſicut conſueuit reſolui in unum uniuocatione. Ita q quærunt in Analogia, quaſi unum numero terminum, ſicut in unẽ uocis: cum tamen terminus in Analogia ſit unus proportionabiliter tantũ. Ita quòd q ſingula reſolubilia reſoluuntur in conceptus ſimplices obiectiuos & mentales, & omnia in conceptũ obiectiuum & mentalem, ſimplicem, & unum proportionabiliter. Ita quòd (ut unico uerbo rem abſoluam) ens eſſe primò notũ, in quod fit omnis reſolutio, in quod cæ̃ta addunt, per modum Analogi interpretandũ eſt: cũ quo ſtare poteſt, q ens ſecundum perfectum adequatumque cõceptum non abſtrahit a naturis prædicamentalibus: ſicut nec aliquod Analogum a fundantibus Analogiã. In hoc pẽdet tota uis claritatis rei huius: ut ſemper animaduertatur ſecundũ Analogorũ morem hic dici.

¶Plura nunc non mihi occurrunt ad propoſitum dicenda: ſed prolixior fui acutiſſimo ingenio tuo: quo ex unico uerbo concepiſſes cuncta. Bene uale, & pro me orate digneris. Romæ, die 27. Februarij, 1509.

RESPONSIO XVII.

De rebus in bello iniuſto raptis, ad Fratrem Thomam Raguſinum ordinis prædicatorum.

DILECTE

DILECTE Fili pijs precibus ſatiſfacere uolens, conſiderani in literis tuis quæſtionē diſtinctā in quinq; articulos circa emptionē raptarū rerū in bello iniuſto. Primus eſt an huiuſmodi rapta etiā difficillimè reparabilia, ſint iudicanda tāquā habita ꝓ derelicto. Ad quē reſpondetur negatiuè: quia nec ueri domini (quamuis non poſſint recuperare res ſuas) abdicauerūt à ſe dñium illarū: nec ex cōditione rei, loci aut tēporis derelicto hmōi cōſurgit, ut in theſauris, & ſimilibus. Diſtinguendū tñ eſſe inter rem & rē, uidemus Romæ: quia feræ, uectes, & id genus reliqua publicè expoſita, Romæ nullum inuenientia dominū, quia nullus ſcit diſcernere feras ſuas ab alienis (quum & uendentes lateat cuius fuerint) pro derelictis habentur per accidens & licitè emuntur publicè. Dixi per accidens: quia diſcernere nemo poteſt cuius fuerint: & publicè ac promiſcue quilibet emit, quamuis non dubitetur, quòd partis direptionis Romanæ fuerint: hæc enim ſigna derelictiones ſūt. ¶Secundus eſt, an rapta à prælatis, poſſint licitè emi poſt diē ſeu certum tempus: ut nonnullæ leges admittunt. Ad quē reſpondetur negatiuè in foro conſcientiæ, quamuis ciuiles leges impunitatē concedant ad euitandas lites. Et ratio illicitæ emptionis in utroque articulo eſt, quia emitur res aliena ſine conſenſu ueri dñi. ¶Tertius eſt, an in huiuſmodi caſibus in ementibus ſciēter tota reſolutio ſumēda ſit ex intentione utilitatis ꝓpriæ, uel dñi: ita quòd ementes pro ſua totaliter uel principaliter utilitate, ſint malæ fidei poſſeſſores: emētes aūt pro domini principaliter emolumēto rectè faciāt pretiūq; repetere poſſint. Ad quē reſpondetur, quòd per ſe loquendo nulli licet emere rem alienā ſine conſenſu ueri domini: & ſi quis emit, etiā bona fide, tenetur ad reſtituendum rē emptā, quā hēt, uerò domino: nec poteſt pretium ſolutū petere à uero domino: quia tenetur ad reſtitutionem nō rōne iniuſtæ adeptionis, ſed ratione rei alienę, quę apud ipſum eſt. Nec hoc eſt uertendū in dubiū loquendo per ſe, & propriè. Dico aūt propriè: quia magni refert emere uel redimere: nā emere huiuſmodi aliena nō licet: redimere autē licet: ſed redimit is ſolus, qui uice ueri domini redimit occupatā ab alijs rē illius: unde nō redimit, niſi qui perſonam ueri domini induēs, ſignificatus eſt uero domino, ut rem ſuam recuperet redēptionis pretio ſoluto. Nec ſolum licet, ſed piū eſt redimere uiliori pretio huiuſmodi res. Emere autem propriè & per ſe non licet. Dico autem per ſe quia per ſe accidēs poteſt eſſe licitum: ut ſi cognoſcam res raptas fuiſſe cōſanguinei mei, impotētis redimere & deſtituti omni ſpe recuperandi res ſuas, & præſumens gratū eſſe conſanguineo meo, quòd ego fruar rebus ſic irreparabilibus, emam illas. Sed eorum, quæ contingunt per accidens, non eſt certa regula.

¶Quartus eſt, an dictū cuiuſdā doctoris dicentis ſic probabiliter credo, quòd taliter emens paratus reddere uero domino, ſi cōparuerit, credēs tamē quòd nō cōparebit: & cōſequenter ſperans pro ſe rem habiturū, nō peccat: quia ueriſimiliter poteſt de ueri domini uoluntate præſumere, ſit in conſcientia tutū, & alijs diuulgandum. Ad quem patet ex dictis reſponſio, ſcilicet quòd nec per ſe explicitum (quoniā ratione rei alienæ tenetur ad reſtituendū uero domino ſine pretio quamdiu res eſt apud eū: nec ipſa adeptio caret iniuria, ex eo quòd notum emēti eſt, quòd res eſt aliena) nec per accidens apparet aliquid ſpeciale excuſans adeptionem: quoniam communia tantum proponuntur in articulo.

¶Quintus eſt an emat rectè quis ea pietate calices & huiuſmodi ſacra, dedignatus, quòd manent apud infideles, daturus propria authoritate ea occurrenti Eccleſiæ, habito pretio. Et huic adiungitur, an dñs talium ſit cenſendus omnino ignotus, ſtāte notitia regionis puta Vngarię. Ad quam reſpōdetur, quòd hoc eſt unum per accidens reddens licitam emptionem. Zelus enim Dei humanis omnibus præferendus efficit, ut licitè quis hæc redimat de manibus infidelium rediturus, etſi nō illi eccleſiæ calicis dominæ: quæ neſcitur, attamen Eccleſiæ Chriſti ſignificādo Eccleſiæ cui datur, ut quantum in ſe eſt, & publicet & teneat pro eccleſia cuius erat, & eſt reſtituto pretio redēptionis. Et quāuis non cenſenda ſit Eccleſia omnino ignota, cuius regio ſcitur: eſt tamen maior præſumptionis locus ex hac religioſa cauſa uni Eccleſiæ de alia quam mihi de conſanguineo meo: quoniā unica domus eſt uniuerſa per orbem ſparſa Chriſti Eccleſia. Hæc ſunt fili chariſſime, quæ mihi occurrerunt reſpondenda. Bene uale, & ora pro me. Romę die 27. Nouembris, 1529.

Primi Tomi opuſculorum Thomę de Vio Caietani Cardinalis S. Xyſti finis.

TOMVS SECVNDVS
OPVSCVLORVM THOMÆ DE VIO
CAIETANI, CARDINALIS SANCTI SIXTI,
cuius ſunt tredecim utiliſſimi Tractatus.

1 *De conceptione beatæ uirginis.*
2 *De Euchariſtia ſacramento.*
3 *De celebratione miſſæ.*
4 *De ualore orationum dictarum ab audientibus miſſam in die feſto.*
5 *De præcepto eleemoſynæ.*
6 *De monte pietatis.*
7 *De cambijs.*
8 *De uſura.*
9 *De ſymonia.*
10 *De uſu ſpiritualium rerum in peccato mortali.*
11 *De uoto.*
12 *De ſolutione maleficij opera maleficij ad hoc parati.*
13 *De ſpaſmo beatæ uirginis.*

TRACTATVS PRIMVS DE conceptione beatæ Mariæ uirginis, ad Leonem decimum pontif. maximum, in quinque capita diuiſus.

1 *De duplici uia diſcernendi ea quæ fidei ſunt, uel ei aduerſantur.*
2 *Quæſtio de conceptione, quomodo non ſit de neceſſario credendis.*
3 *Quæ de conceptione ſententia fidei aduerſetur.*
4 *Sententia tenens beatam Virginem fuiſſe in originali peccato conceptam quantum probabilis exiſtat.*
5 *Quantum ualeant argumenta quæ tenent oppoſitum.*

CAPVT I.
De duplici uia diſcernendi ea quæ fidei ſunt, uel ei aduerſantur.

FAVSTVM felixq; ſit, Leo. 10. Pont. Maxime, quòd de ſupremo pietatis tuæ opere prima offerendæ tuę beatitudini lucubratiūculę cā ſeſe obtulit: Definitio ſecretorū Xpianę fidei, quā noſſe ſoli Deo natura cōuenit in mediū uenit, ꝓpoſitū eſt, ut decernas in Lateranēſi ſynodo, utrū Deus beatiſſimā uirginē Mariā à pctō originali ꝓſeruauerit, an mūdauerit. Quocirca duo occurūt ſcribēda. Primò, uię decernendi ea quæ ſunt fidei, modiq; quibus aliquid huiuſmodi credendum decernitur, explicabuntur, deinde iuxta ſingulos modos per uias ipſas ſermonis egreſſus dirigentur.

¶Duę ſunt uię, quibus decerni poteſt religioni Chriſtianæ quid credendū ſit, altera ordinaria, altera extraordinaria. Ordinaria eſt diuina reuelatio facta in primis autorib⁹ ſacræ Scripturę cōtēta in canonicis libris Biblię, traditionibusq; Apoſtolorū ī ſymbolo & alijs, quę cōſtat eccleſiā ꝑ Apoſtolos ſuſcepiſſe: ut ſacramenta. Reuelatio deinde facta apoſtolicę ſedi, ſiue cū ſynodo, ſiue ſine ſynodo. Hęc enim diña ad ſolēnitatē & congruitatem ſpectat iudicij apoſtolici de his quę ſunt fidei, & nō ad neceſſitatē: ut uniuerſa teſtatur Eccleſia, Hęreticos ī dubiè tenēs, qui ab apoſtolica ſedē damnatā hæreſim ſectantur. Reuelatio demū facta ſacris doctoribus, his ꝓcipuè, quorū, & uita & doctrina approbata eſt ab Eccleſia. Sed eſt inter hæc diſtātia multa: quoniam reuelationi contentæ in ſacra Scriptura, & decretalibus fidei inhęremus tāquā neceſſarijs. ita quòd ſe hęreticum cōprobat quicūque pertinaciter alicui huiū aduerſatur: Reuelationi autē factę ſanctis uirorum doctrinam Eccleſia ſuſcipit, tanquam probabilibus inhæremus: ut diui Auguſt. Thomaſque ſcripſerunt, & magiſt.

magiſtra rerũ experientia continua teſtatur. Nec refert in ſacra Scriptura & alijs, an aliquid ſit reuelatũ explicitè (ut creatio mũdi, incarnatio Verbi Dei, & alia eiuſmodi) an implicitè, ut ſunt omnia illa quorũ oppoſita non poſſunt ſuſtineri cũ ueritate ſacræ Scripturæ & aliorũ quæ certa fide ſcimus: niſi quòd ingenio, labore, rõne, & intellectu opus eſt, ut manifeſtẽtur hæc quæ implicitè dicuntur cõtineri eſſe neceſſariò cõnexa illis in quibus cõtineri dicuntur. Quò fit, ut in iſtiuſmodi rebus antequã cõſtet quid neceſſariò cõnexũ ſit certis & indubitatis fidei traditionibus, unicuiq; liceat quod rationabilius ſibi uidetur amplecti ſine pertinaci ſẽ. Et hinc rõnibus locus dat ad ea, quæ ſunt fidei: ut .ſ. afferantur rationes oſtendentes cõſona, aut diſſona eſſe fidei, quæ in dubiũ uertuntur. Propter quod oportet omnes rõnes ad ea, quæ ſunt fidei non ex ſolo naturali lumine, ſed ex lumine diuinæ reuelationis in prædictis contentę procedere, & in diuinã reuelationẽ in prædictis contentã reſoluere. Et ideo non ratio, ſed diuina reuelatio, nõ quæuis, ſed prædictis facta eſt, fides nſa innitit: & & ſecundum eã oportet decernere quicquid in fide decernẽdũ eſt. Extraordinaria uerò uia, qua poteſt aliquid decerni in fide, eſſet, ſi miraculo, quod uerè miraculum eſſet, Deus atteſtaretur aliquid ad fidem ſpectans. Sed hic eſſet opus cautela magna: tũ ex parte operũ mirorũ: quia Angelus Satanæ transfert ſe in Angelum lucis: & ſigna & prodigia facere multa poteſt, quæ nõ uere miracula à ſolo Deo factibilia putaremus: ut opera ſtrigum, & elemẽtorũ, & ſimilium. Vnde & Antichriſtus facturus dr̃ tot miracula in oculis hominũ, ut ſi fieri poſſet, etiã electi fallerent. Tum ex parte illuſionum, ut contingit in præſtigijs, tum quia ſigna teſte Apoſtolo 1. ad Corin. 14. & beato Gregorio in homilia 30. data ſunt infidelibus, nõ fidelibus. Eccleſiæ uerò tanquã fideli, non infideli data eſt reuelatio prophetica & apoſtolica: Vnde uſus ſignorũ etſi aſſu Domino data Marci ult. ꝓpter infideles & ab Eccleſia approbata quo ad fidẽ perſonalem, ſcilicet dicentis ſe miſſum à Deo: ut in cap. ex iniuncto. extra de hære. tñ niſi coram Rom. Eccleſia euidentiſſimè fieret, notum & indubitatum non miſũ, ſed miraculũ, expreſsè ad teſtificandũ hoc eſſe uerũ, non deberet Romanus Põtifex determinare aliquã fidei ambiguitatem ex hac uia. Et ratio eſt, quia habemus à Deo ordinariã uiam decernendi fidei: in tãtum, ut ſi Angelus de cælo oppoſitũ huius ordinariæ uiæ diceret non eſſet ei credendum: ut Apoſtolus dicit ad Gal. 1. Accedit ad hæc, quòd miracula quæ ab Eccleſia ſuſcipiuntur in canonizationibus Sãctorum, quæ tamen maximè autentica ſunt, quum humano teſtimonio innitantur (eorũ ſcilicet qui teſtãtur) non omnino certa ſunt: quoniam ſcriptũ eſt: Omnis homo mendax: licet ſint certa more humanò, fidei autẽ Chriſtianæ certitudo non humano more certa eſſe dẽt, ſed infallibile omnino debet habere teſtimoniũ: quale nullus homo, ſed ſolus Deus præſtare põt. Vnde & Petrus Apoſtolus cæleſtis uocis in transfiguratione Domini à ſe auditæ proprio teſtimonio tanquam humano utens, ſubiungit: Et habemus firmiorem ꝓpheticum ſermonem: ſubiungendo, quod non uoluntate humana prophetia allata eſt. diuino ergo teſtimonio, non humano certitudo haberi debet in decernendo iudicialiter res fidei.

¶ Ex dictis aũt patet, nõ ſolum decernendi uia duplex: ſed & modus duplex, quo credẽdum eſſe decerni poteſt. Nã quędã decernuntur credenda tãquã neceſſario credenda, ita quòd cõtrariũ ſentiens eſt hæreticus, quædã uerò tanquam probabiliter & pię credenda, ita quòd contrarium ſentiens nõ eſt hæreticus: ut de aſſumptione beatæ Virginis cum corpore, & ſanctificatione eius in utero matris, & alijs huiuſmodi communis Eccleſię pietas probabiliter credit. Ratio aũt quare oĩs uia tam ordinaria, quàm extraordinaria decernẽdi ea, quæ ſunt fidei, ſola reuelatio diuina ẽ, in promptu eſt: quia ſcilicet ea, quæ ſunt fidei lõgè humanæ mẽtis excedunt, & ex ſolo diuinę uoluntatis beneplacito dependẽt iſtiuſmodi ſingularia. ſcriptum eſt autem, quòd quæ ſunt hominis nemo nouit niſi ſpiritus hominis, & quæ ſunt Dei, nemo nouit niſi ſpiritus Dei, & cui uoluerit Spiritus reuelare. Hęc de primo.

CAPVT II.

Quæſtio de conceptione quomodo non ſit de neceſſario credenda.

Beatã Virginẽ à peccato originali fuiſſe mũdatã, uel ab eo præſeruatã opinari, ſunt de neceſſario credẽda.

DICTIS autem uijs, incedendo, ut propoſitũ deinde fuit manifeſtatur primò, quòd neutra pars quæſiti, ut in dubium uertitur, eſt neceſſario credẽda. Et ratio eſt, quia neutra in ſacra Scriptura certiſq; fidei dogmatibus neceſſarijs explicitè habetur, & utraque pars ſuſtineri poteſt cũ ueritate ſacræ ſcripturæ reliquiſq; neceſſario creditis a Chriſti fidelibus. Et de parte quidem illa, quæ tenet beatam Virginẽ à peccato originali mundatã, certũ eſt quòd fidei conſonat, tum quoniam uniuerſales propoſitiones de peccato originali in omnibus purè hominibus, in ſacra Scriptura habentur: ut patet ad Ro. 5. & 5. & 2. ad Cor. 5. tum quoniã uniuerſali redemptioni Chriſti in ſacra Scriptura traditæ cõſonat, tũ quoniam in numera ſacrorum doctorũ & ſanctorũ multitudo hanc partẽ expreſſe tenuit, ut infra patebit. De parte autem altera credenda ſcilicet beatam Virginẽ præſeruatã à peccato originali, licet quidã ſcripſerint, quod contrariatur ſacræ ſcripturæ & determinationi Eccleſiæ, quidã ſit qđ nõ: mihi tamẽ theologorũ more diſtinguendum uidetur circa ſenſum huius opinionis: Nam poteſt dupliciter intelligi. Primò, ut beata Virgo ſit præſeruata totaliter à peccato originali, ita quòd fuit exẽpta ab omnibus ad dictũ peccatũ ſpectantibus. Secundò, ut beata Virgo ſit præſeruata à ſola macula peccati originalis per infuſionẽ grãæ perſonalis. Eſt autẽ inter iſtos duos ſenſus maior diſtantia, quã inter cęlum & terrã. Nam cũ anima alicuius hominis qui generatur, incurrit originale peccatum non ſolum macula originalis peccati contrahitur, ſed in primo inſtãti, in quo aĩa rõnalis creando infunditur, & infundendo creatur, prius ſcđm naturæ ordinẽ caro ſeu materia, cui anima infunditur eſt infecta, utpote genita ex commixtione utriuſq; parẽtis, & propterea anima, quæ infunditur illi carni contrahit maculã in ſeipſo originalis peccati: quia infundit carni infectæ: neq; ſolã maculã ex carnis infectione cõtrahit perſona in utero genita, ſed multa alia ſcilicet, reatũ clauſę cęli ianuæ, fomitẽ peccati, & pœnã mortis temporalis: ita quòd infecta caro cui infunditur anima eſt, in qua fundatur ratio non potentiæ contrahendi originale pctm̃, ſed ratio contracti in propria perſona debitis, quòd contrahatur in aĩa rationali ſua peccatum originale, & ſecundũ maculam, & ſecundum reatum pœnarum ſpiritualis & temporalis, imò eſt talis carnis infectio peccati originalis minera exiſtẽs in pſona, quæ tunc ſimul concipitur, & concepta eſt. Quocirca poſitio dicens beatam Virginẽ præſeruatã totaliter à peccato originali dicit ipſam nõ contraxiſſe carnẽ ſuã infectã: ac per hoc nõ ſolũ ſine macula peccati conceptã & reatibus & fomite: ſed etiam ſine debito in propria perſona habendi hæc. Poſitio uerò dicẽs beatã Virginẽ præſeruatã ſolum à macula peccati originalis, & ijs quę à macula ſunt inſeparabilia (ut eſt reatus æternæ pœnæ damni) non negat beatam uirginem carnẽ habuiſſe infectã: ac per hoc in propria perſona debitum contrahendi maculã originalis peccati, & quoad maculã, & quoad reatus omnes, & fomitem: ſed præſeruante Dei gratia, nõ redundauit in animam illius macula peccati originalis, licet redũdauerit & fomes ligatus tamen per gratiam & reatus clauſę ianuę uitæ æternæ & mortis temporalis: quia hæc pœna .ſ. mortis, erat naturæ ex parte carnis: illa .ſ. clauſæ ianuæ erat natura ex parte temporis: quia ſcilicet Chriſtus adhuc non aperuerat per ſuã mortem ianuas paradiſi clauſas per originale peccatum: & ſimiliter fomes ex parte carnis ſe tenet.

CAPVT III.

Quænam de conceptione ſententia fidei aduerſetur.

Opinio referẽs Beatã Virginẽ ab originali pctõ ſic fuiſſe præſeruatã ut nihil illi ſit reatus circa eã, & ab eccleſia dãnata, fuiſſe aũ tamen à peccato liberatã ut macula in carne, & pœnæ reatus incurrerit, nõ aduerſat fidei catholicæ.

INTER has igitur opiniones hæc mihi uidetur quo ad fidẽ differentia, qđ poſitio dicens beatam Virginem eſſe præſeruatã à peccato originali & reatibus &c. eſt cõtraria fidei catholicæ: quoniam repugnat his, quę in ſacra ſcriptura quòd alijs documentis fidei certis & neceſſarijs continentur. Oportet namque de beata Virgine firmiter credere, quòd Chriſtus eſt mortuus pro ipſa, & quòd ipſa eſt mortua morte peccati: quoniã in ſacra Scriptura habetur iſta conditionalis. Si Chriſtus eſt mortuus pro oĩbus, omnes mortui ſunt, ut patet ſecundæ ad Cor. 5. a. Cõſtat enim quòd omnis cõditionalis uera eſt neceſſaria: & quòd à deſtructione cõſequentis ad deſtructionem antecedentis ualet argumentum. Formata ergo ratione clarè apparebit, Scripturam eſſe falſam, & fidẽ noſtra procedendo ſic: Si Chriſtus mortuus eſt pro omnibus, omnes mortui ſunt, ſed per iſtam poſitionẽ, Non omnes mortui ſunt, quia beata Virgo nõ eſt mortua morte peccati: ergo Chriſtus nõ eſt mortuus pro omnibus: quod eſt manifeſta hæreſis. Non põt hic locus gloſſari, quod omnes, diſtribuat generaliter, & quòd patitur exceptionem, & ſimilia: quoniam conſtat quod in hanc propoſitionẽ illud ſignum, Omnes diſtribuit pro omnibus ſine ulla exceptione: quoniã hęreticum conſtat eſſe, dicentẽ Chriſtũ non eſſe mortuũ pro omnibus ſine ulla exceptione. Nec etiam poteſt negari, quin de morte peccati ſit ſermo in cõſequenti: unde Aug. in 6. cõtra Iulianũ, tractans hæc uerba Apoſtoli, concludendo dicit hæc uerba. Conſequẽs ergo eſſe ſolum, ut omnes intelligantur mortui, ſi pro omnibus mortuus eſt. Quia ergo non corpore, reſtat ut in peccato mortuos eſſe omnes, pro quibus mortuus eſt Chriſtus, nemo neget, nemo dubitet, niſi qui ſe negat, aut dubitat eſſe Chriſtianũ. Hæc ille. Vnde cũ opinio illa neget beatam Virginem mortuam morte peccati, ac per hoc Chriſtum non mortuum eſſe pro ipſa ſuſtineri iudicio meo nõ põt. Et ne lõgius protrahatur hoc, oportet ſummatim aũt oculos habere, quod iſtæ quinque propoſitiones ſunt omnino cõſitendę, ſcilicet, Chriſtus mortuus eſt primo beatæ Virgini: beata Virgo eſt aliquo modo mortua morte peccati: beata Virgo ẽ recõciliata Deo per Chriſtum: beata uirgo eſt redempta per mortẽ Chriſti: beata uirgo eſſet poſt ſanctificationem ſui nõ uſq; ad Chriſti mortem aditũ habuit paradiſi apertũ. Quibus adduntur aliæ ane

per

per ſe noſcẽ (ſcilicet q́ oẽs reconciliatus fuit inimicus, & q́ beata Virgo mortua eſt morte tẽporali) ant determinarẽ per Eccleſiã, ſ. oẽs homo redẽptus à Chriſto fuit verè captiuus, & in oẽs eſt pœna peccati originalis. Primam.n. hanc refert Aug. ad optatũ da origine animæ à Papa Zozimo decretã, dicens, In epiſtola Zozimi ſic legitur: Nullus, niſi qui peccati ſeruus eſt, liber efficitur: nec redẽptus dici poteſt, niſi qui verè per peccatũ fuit ante captiuus, ſicut ſcriptũ eſt, Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis. Et ſubdit, in his verbis Apoſtolicæ ſedis tam antiqua atq; fundata certa & clara eſt fides catholica, vt nefas ſit de illa dubitare Chriſtiano hæc ille. Secundam verò, ſ. q́ mors eſt pœna peccati originalis, conſtat decretã eſſe à Concilio Mileuitano vt patet de conſ. diſt. 4. c. placuit. Vnde patet q́ diſtinctio illa de redemptione præſeruatiua, vel liberatiua, quo ad homines reprobata eſt, per Rom. Eccleſiæ determinationem: quamuis ſanctus Bern. ſuper canticis ſermone 22. illam vſurpauerit quo ad Angelos. Sunt & aliæ vniuerſales propoſitiones certæ & indubitatæ, ſ. per vnũ hominẽ peccatum tranſiit in oẽs, & per peccatum mors, ad Ro. 5. & oẽs in Adã peccauerũt, ad Ro. 3. Et quiſquis hominẽ aliquẽ eſſe putat cui neceſſaria non fuerit remiſſio peccatorũ, excepto vno Mediatore, contrarius eſt ſacræ Scripturæ, inquit Aug. in lib. de perfectione iuſtitiæ. Et ſolus Chriſtus habuit ſimilitudinẽ carnis peccati. Et aliæ huiuſmodi, quæ aut nullo modo, aut vix poſſunt ſaluari ab huiuſmodi opinione, ſi tñ opinio nominãda eſt, quũ videatur manifeſtus error in fide. vnde Sixtus 4. in extrauaganti, graue nimis. de hac poſitione non ſe impedinit, ſed ſolũ de præſeruatione beatæ Virginis à macula peccati originalis: vt expreſsè patet legenti illã. Damnanda ergo videtur ſpecialiter poſitio, quæ aſſereret beatam Virginem totaliter præſeruatam à peccato originali, vt ſcilicet nihil eius incurrerit: quamuis neminem adhuc ſciam hoc tenuiſſe.

¶ In ſecũdo autẽ ſenſu intellecta opinio de præſeruatione beatæ Virginis, ſ. q́ præſeruata eſt à macula peccati originalis, & nõ ab infectione carnis, ac per hoc nec à debito in propria perſona illius maculæ, nec à fomite & pœnis, nõ eſt contraria ſacræ Scripturæ, nec determinationi Eccleſiæ, nec aliquibus neceſſario creditis, quũ beata Virgo præſeruata ex ſpeciali præuẽtione gratiæ à macula originalis peccati, & habẽs cætera quæ diximus, non eſt extra latitudinẽ mortuorũ inimicorũ, indigentiũ remiſſioni peccatorũ, captiuorũ, habentiũ carnem peccati, obnoxiorum morti & clauſuræ cœli. Et cõſequenter nõ eſt extra latitudinẽ eorũ pro quibus Chriſtus mortuus eſt, reconciliatorũ, liberatorũ, redẽptorum, mundatorũ, introductorũ deniq; pro Chriſti mortẽ in vitam æternã animæ & corporis. Et in promptu ratio eſt: quia ex eo q́ habuit carnẽ infectã cum fomite ligato & reatibus, egebat futuro remedio p incarnationẽ & mortẽ Ieſu Chriſti exhibendo. Et ex eo q́ in propria perſona habuit debitũ cõtrahendi maculã originalis peccati imo initiũ, vnde redundare in animã ſuam debebat originalis peccati macula, gratia illa quæ præueniendo ſanctificauit eã, ligãdo etiam fomitẽ habuit rationẽ gratiæ mundantis, reconciliantis, redẽptiuę, &c. Liberans nanq; aliani à macula nõ actualiter habita, ſed ex propria carne tunc debita, & in eadẽ carne tunc initiata, non extra latitudinẽ liberantiũ à peccato, mundantiũ à ſorde, redimentiũ à captiuitate. Neq;.n. vno modo tñ quodlibet horũ dicitur: ſed latitudinẽ habet. Dicitur nanq; captiuus nõ ſolũ qui totaliter in captiuitatẽ eſt redactus, ſed qui cœpit in ſui aliqua parte duci in captiuitatem & obnoxius eſt captiuitati. Et ſimiliter dr̃ mors peccati, non ſolum ipſa actualis mors, ſed debitũ & initium in propria perſona habendi illã. Et ſimiliter dicitur à peccato originali mũdatus, nõ ſolũ qui à contracta actuali macula mundatus eſt: ſed qui à macula quidẽ in debito & initio in propria perſona fundato, & reliquiis tot quaſi parubus peccati originalis actualiter cõtractis mũdatus eſt: & ſic de aliis. Nec putet quiſquã de mea hãc phantaſia me proferre: ſed videat me diuũ Tho. in Prima ſecundæ, quæſt. 81. art. 3. (ubi inter alia tractat etiã illud ad Rom. 5. Per unum hominẽ peccatũ tranſiit in oẽs, & per peccatũ mors) ſuſtinentẽ q́ per mortẽ ſufficis intelligere debitũ, ſeu reatũ in propria perſona mortis, quãuis nunquã actualiter aliquis moreretur. Ex quo habetur, q́ cùm Apoſtolus duo ſimul dicat, ſ. q́ in omnes peruenit peccatũ & mors, ſicut ſecundũ, ſ. mors ſufficienter ſaluatur, exponendo mortẽ uel in actu uel in debito in propria perſona, ita & primũ ſcilicet peccatũ, ſaluatur exponendo peccatũ in actu, uel in debito in propria perſona. Dicit autem tunc in propria perſona: quia ſi debitum aut initiũ peccati originalis nõ ponitur propriũ illius, qui concipitur, ſed cõmune, iã non ſaluaretur q́ illa perſona eſſet mortua, redempta, reconciliata, &c. Nec eſſet formalis differentia inter errorẽ Iuliani contra quẽ ſcribit Auguſt. ponentis per gratiam redẽptionis Chriſti filios Chriſtianorũ præſeruatos à peccato originali, qđ habebant in debito communi: ſed eſſet materialis differẽtia, quia ille gratiam præſeruationis cõmunẽ Chriſtianorum filiis poſuiſſet, hic autẽ poneretur propria uni. Saluatur quoq; mali ſecũdũ hanc poſitionem ſingularis prærogatiua Ieſu Chriſti, q́ ſolus conceptus eſt ſanctus, & non in carne peccati, ſed in ſimilitudine carnis peccati: nõ ſolũ ea ratione, quia ipſe ex ui, ſeu natiua ſuæ conceptionis, quæ natiuitas in utero uocatur, ſanctus naſcebatur (iuxta uerbũ Gabrielis ad beatã Virginem, Quod ex te naſcetur, ſanctũ) ſed etiã quia beata Virgo concepta eſt cũ carne infecta, ſed cũ anima ſancta ex gratia impediente redundantiã infectæ carnis in maculã animæ. Saluantur & oẽs uniuerſales propoſitiones in Scriptura & Eccleſię determinationibus ut facilè puto apparere exercitatis ingeniis ex dictis. Nec obſtat dictis ſi obiciatur q́ reatus & fomes dicti conſequuntur infectã carnẽ mediãte macula in anima: ac per hoc ſi macula nõ eſt ſubſecuta, nec iſta ſunt ſecuta, imo uidetur q́ ſine maculæ incurſu, iniuſtè anima rea remaneat, quum pœnę iuſte propriæ culpæ originalis tñ ſint pœnæ. Hoc inquã non obſtat: quia mediatio maculæ, licet ſit ordinaria, non tñ eſt ſic neceſſaria, ut impedita macula oporteat impeditã eſſe conſecutionem aliorũ ſufficit.n. q́ omnium horũ cõmunis radix, ſ. infecta caro, ſit in inſtanti illo, quo anima infunditur infectæ carni. Nec eſt iniuſtum q́ habentium culpam in proprio debito & initio, actualis culpæ incurſus impediatur & reatus pœnarum naturæ remaneant: quoniam extra propriam culpam originalem omnino non eſt qui in proprio debito & initio illã habet.

¶ Et quũ in hoc ſenſu prædicatur hodie beata Virgo præſeruata à peccato originali ab his q dicũt ipſam ſine originali peccato conceptã (ita q́ per peccatũ originale intelligunt maculam peccati originalis: ut patet ex prædicta bulla, ſeu extrauaganti Xyſti quarti edita in fauorẽ huius opinionis de præſeruatione à macula originalis peccati: & ex ſtudio Scoti in 3. ſen. di. 3. q. 1. ad hoc tẽdentis, ut à culpa, offenſa inimicitiaq; aĩam beatę Virginis in cõceptione p̃ſeruaret: à qua pueri nunc per Baptiſmũ, & olim per circũciſionẽ liberi ſunt effecti. Et ex defenſionibus Frãciſci de Maironis in 3. ſen. diſt. 3. q. 2. in quibus conat̃ ſaluare ſanctitatem formaliter, cuius ſola eſt aĩa ſuſceptiua in beatæ Virginis cõceptione præoccupantẽ peccatũ originale) idcirco, quũ de duabus opinionibus de cõceptione beatæ Virginis erit reliquus ſermo, an mũdata, an p̃ſeruata fuerit ab originali peccato, de ipſa macula originalis peccati intelligẽdus eſt. Quocirca coercẽdæ ſunt prædicatorũ linguæ, ſcriptorumq; manus in hac quæſtione: & neutrã debẽt dãnare partẽ ut erroneã, ut fidei, ut ſacræ ſcripturæ, aut Eccleſiæ determinationi contrariã: ſed ſobriè ſcribere & loqui debent, & nõ plus ſapere, q̃ oportet, iuxta apoſtolicæ ſedis præceptum à Xyſto quarto editum.

CAPVT IIII.

Sententia tenens beatam Virginem fuiſſe in originali peccato conceptam, quam probabilis exiſtat.

QVVM igitur neutra pars ſit neceſſariò cõcedẽda oportet uidere, an altera an utraq; ſit p̃babilis. Quòd.n. pars illa, quæ tenet beatam Virginẽ eſſe à peccato originali mũdatã, p̃babilis ſit, ex eo patet q́ tot ſancti Doctores, & tot illuſtres doctores in Theologia, & in iure canonico, q ſcripſerunt, hanc partẽ non in cõmuni, ſed in ſingulari nominatim de beatiſſima Virgine Maria loquentes docuerũt. Et ne ſingere uideat, nominatim ſanctos in ſuis locis afferre cenſui, ita ut eorum non ſolum nomina & loca, in quibus hæc ſcripſerũt, ſed uerba afferantur. Occurrunt ergo quindecim ſancti.

Sanctus Auguſt. ſuper Pſal. 34. dicit, Adã eſt mortuus propter peccatum, Maria ex Adam mortua eſt propter peccatum, caro autem Dñi ex Maria mortua eſt propter delenda peccata. Et in libro ſecundo de Baptiſmo paruulorum dicit, Solus ille homo factus manẽs Deus peccatũ nullum unquam habuit, nec ſumpſit carnem peccati, quãuis de materna carne peccati. Et in lib. 10. ſuper Geneſim ad literã dicit, Corpus Chriſti quãuis ex carne fœminæ aſſumptum ſit, quæ de illa carnis peccati propagatione concepta fuerat: tamẽ quia non ſic in ea conceptum fuit, quomodo fuerat illa concepta, ideo ipſum non fuit caro peccati, ſed ſimilitudo carnis peccati. Sanctus Ambroſius ſuper, Beati immaculati. dicit, Venit Dominus Ieſus, & in carne, quæ peccato in matre fuerat obnoxia, militiam uirtutis exercuit.

Sãctus Ioãnes Chryſoſt. ſuper Matthæũ dicit, Quãuis Chriſtus nõ eſſet peccator, naturam tñ humanam de peccatrice ſuſcepit.

Sanctus Euſebius Emiſſenus Ep̃s in ſecundo ſermone Natiuitatis Domini, qui incipit, Noſtis chariſſimi, ait. A peccati originalis nexu nullus immunis extitit, nec etiam ipſa genitrix Red.

Sanctus Remigius ſuper Pſal. Deus Deus meus reſpice, dicit, Beata Virgo Maria fuit ab omni macula peccati mundata, ita ut ex ea conciperetur ſine peccato homo Chriſtus Ieſus.

Sanctus Maximus in ſermone de Aſſumptione B. Virginis dicit, Beata Virgo glorioſa fuit in utero matris ſanctificata ab omni contagione originalis culpæ antequam naſceretur, & per

Spiri-

Spiritum ſanctum mundata.

Sanctus Beda in homilia ſuper Miſſus eſt, (& hr in gloſſa ordinaria) dicit, Spiritus ſanctus ſuperueniens in Virginem mentem eius ab omni vitiorum ſorde caſtificauit, & ab omni æſtu concupiſcentiæ carnalis cor eius temperauit atq; mundauit.

Sanctus Anſelmus in libro, Cur Deus homo, cap. 16. dicit, Licet ipſa Chriſti conceptio munda ſit, Virgo tamē ipſa vnde aſſumptus eſt, in iniquitatibus concepta eſt, & in peccatis concepit eam mater eius.

Sanctus Bernar. in Epiſtola ad Lugd dicit, Beata virgo poſt cōceptū in vtero iam exiſtens ſanctificationē accepiſſe creditur, quæ excluſo peccato ſanctā fecerit natiuitatē, nō conceptionē.

Sanctus Erardus Epiſcopus & martyr in ſermone natiuitatis beatæ Virginis dicit, O fœlix puella, quæ concepta in peccato purificatur ab omni peccato, & filium concipit ſine peccato.

Sanctus Antonius de Padua ordinis Minorum in ſermone de natiuitate beatæ Virginis dicit, Beata virgo fuit in vtero matris à peccato per gratiam ſanctificata, & ſine peccato nata.

Sanctus Thomas de Aquino in 3. parte. q. 27. artic. 2. dicit, Beata virgo Maria, quia fuit concepta ex commixtione parentum, originale peccatum contraxit.

Sanctus Bonauentura ordinis Minorū in 3. ſent. diſt. 3. q. 1. arg. 2. dicit, Dicendū eſt q. beata Virgo fuit concepta in peccato originali, & quod eius ſanctificatio ſubſecuta eſt peccati originalis contractionem. Hic modus dicendi eſt cōmunior, & rationabilior & ſecurior. Cōmunior, quia ferè omnes id tenent. Rationabilior quia eſſe naturæ præcedit eſſe gratiæ, &c. Securior quia magis conſonat fidei pietati, & ſanctorū authoritati, &c.

Sanctus Bernardinus ordinis Minorū in ſermonū ſuorū opere tertio incipiēte, Ignis à facie eius exarſit, in tractatu de beata Virgine, ſermone 4. incipiente, Sicut ſol oriens mūdo, dicit, Tertia fuit ſanctificatio maternalis, & iſta remouet culpam originalem, confert gratiam, & remouet pronitatem ad peccandū tam mortaliter, quam venialiter, & hæc fuit in Virgine matre.

Sanctus Vincentius confeſſor in ſermone de cōceptione Virginis dicit, Beata virgo Maria fuit in originali peccato concepta, ſed, eadem die & hora ſtatim poſt animationem fuit per ſanctificationem à peccato contracto mundata.

¶ Præter dictos autem Sanctos multitudo magna antiquorum doctorum conuenit dicens in indiuiduo beatam Virginē conceptam in peccato originali quorum dicta aut in fonte, aut in libris domini Ioannis de Turre Cremata, & magiſtri Vincentij de Caſtro nouo, de conceptione Beatæ Virginis compilatis, vnde ſumpta ſumpta ſunt inuenire quilibet poteſt.

¶ Hi ſancti atq; doctores probabilem valde reddunt fidem credentium, beatam Virginem in originali peccato conceptam.

ET Quia authoritates iſtæ, nō de humano genere, aut Chriſtianis in cōi. ſed de beata Virgine in indiuiduo expreſſè loquūtur, ideo gloſſa illa, qua Sanctorū authoritates intelligendæ, dicuntur de lege cōmuni, & non de priuilegio ſingulari, locū hic nullū habere, tū quia gloſſa huiuſmodi de lege cōmuni, aut priuilegio locum habere poteſt, qn̄ eſt ſermo in cōmuni, ſeu vniuerſali (propter qđ non attulit vniuerſales propoſitiones Sanctorū ſolū Chriſtum à peccato originali excipientiū) ſed qn̄ eſt ſermo de aliquo ſingulari indiuiduo nominato, locum non habet gloſſa, q. intelligatur de lege cōmuni: niſi hoc (ſcilicet ſermonem eſſe, quantum eſt ex lege cōmuni) ſpecificetur, vel ex ignorantia, aut maleuolentia, aut diſſimulatione hoc procedat, quæ omnia longe à Sanctis, & eorū authoritatibus aliaus eſſe cōſtat. Tum quia ex eo q. ſancti doctores beatā Virginem in particulari explicant, ſubiacere legi cōmuni in conceptione cū peccato originali, & excipiūt ipſam beatā Virginē à communi lege aliorum in ductione peccati originalis (quia dicunt ipſam ex priuilegio ſanctificatam in vtero) conſtat q. ſancti & doctores antiqui beatæ Virginis priuilegia ſeruant nullum de præſeruatione à macula originalis peccati priuilegium admiſerunt.

¶ Excludunt quoq; dictæ authoritates gloſſam aliā, ſ. de facto, vel ex debito, vel (& in idē red.) quantū eſt ex ſe, vel ex cauſa extrinſeca. Quaſi Sancti intenderent q. beata Virgo incurrerit peccatū originale nō de facto, ſed de debito: hoc eſt quia debuit cōtrahere originalē maculam, ſed non contraxit de facto, ſimiliter q. quantū eſt ex ſe, beata Virgo contraxiſſet peccatū originale: ſed de facto nō contraxit ex cauſa extrinſeca, ſ. Deo, ſ. piſter uāte per ſuā gratiā. Hanc, inquam, gloſſam excludunt, tū quia ly de debito. & ly quantū eſt ex ſe, eſt eundem ſecundū qđ aut diminuens: qn̄ habens aliquid quantū eſt ex ſe, vel de debito non habet illud ſimpliciter & abſolutè, ſed ſi ſolū ex debito habet, ſecundū quid habet: & ſi ſolū quantū eſt ex ſe habet, nō habet illud, ſed oppoſitum illius. Sancti autē & doctores dicunt q. beata Virgo habuit peccatū originale ſine vlla cōditione ſecundum quid, aut diminutione, ſed per hoc ſimpliciter & abſolutè. Tum quia, non deerant vocabula ſanctis & doctoribus, quibus debitum originalis peccati in beata Virgine, & non peccatum ipſum explicarent. Tum quia petendum eſt ab eis, ſi verba iſta, beata Virgo fuit concepta in peccato originali, & ſimilia, nō explicant quod ipſa de facto contraxit originale peccatum, quibus verbis uti debeant ſancti & doctores ad hoc explicandum. In his nanq; explicatur perſona beatæ Virginis nominatim, vt ſubiectum orig[illegible]lis peccati: explicatur tempus conceptionis, explicatur ori[illegible]le peccatum, explicatur factum per ly concepta eſt, contra[illegible] ſimilia: quid vltra debuit apponi? Et ſi ea iſta hic non ſigni[illegible], conſequens eſt, vt dicentes oppoſitū, ſ. beatam Virgin[illegible] eſſe concep[illegible]m in peccato originali, non ſignificant [illegible]od dicunt. F[illegible]uæ ergo atq; temerariæ ſunt huiuſmodi [illegible] torſiones, ſ[illegible] corruptiones authoritatum, locutionumq[illegible]inatum.

¶ Repellunt e[illegible]ctæ authorita[illegible] gloſſam de cōceptione ante infuſionē ani[illegible]el in ipſo inſt[illegible]ti infuſionis animę, quaſi Sācti & doctore[illegible]ndāt, q. beat[illegible] Virgo fuit concepta in peccato originali, [illegible] conceptione[illegible]nte infuſionē aīæ, & nō quo ad concepti[illegible] infuſione an[illegible]. Tum qn̄ ſancti & doctores iſta loquuntur [illegible] conceptione b[illegible]æ Virginis in peccato originali, ſicut de [illegible]ptione aliorū [illegible]minū per cōmixtionē ſeminum genitor[illegible] ſtat autē q. ſermo ſemper eſt de conceptu in infuſione ani[illegible]rgo. Tum qn̄ ante infuſionē animę non habet locum pecc[illegible] originale: qn̄ ſine anima rationali nō innenitur copula o[illegible]nalis Tum qn̄ loquuntur de beata Virgine, conſtat autem [illegible]te infuſionem animæ non erat beata Virgo. Reſtat ergo, [illegible]la illa ſtultitia pro gloſſa Sāctorum & antiquorū doctorū [illegible]iſſione digna ſit, ſ. ſi Sancti & priſci doctores nunc eſſent, [illegible]tent oppoſitum. Hanc ergo gloſſam ita veram putauerim, [illegible]uemadmodum verū puto, q. ſi Chriſtus nūc in terris conuerſaretur, mutaret doctrinam fidei ſuæ vt conformaret ſe populis, &c. Stant igitur ſolitæ allatæ Sanctorum & doctorum authoritates ad ſuſtinendum beatam Virginem conceptam eſſe in peccato originali: & propterea rationabilem probabilemque eſſe partem illam conſtat.

CAPVT V.

Quantum valeant argumenta tenentium Beatam Virginem ab originali peccato fuiſſe præſeruatam.

ALTERIVS autē partis (ſcilicet q. beata Virgo præſeruata eſt de ſpecialiſſima gratia à macula peccati originalis) probabilitas aſſeritur ex conuenit ex authoritate doctorum multorum, ex determinatione ſynodi, ex cultu eccleſiaſtico, ex indulgentia cōceſſa, ex commoditate ſequacium, ex ſcandalo piarum aurium, ex pietate opinionis, ex reuelationibus nouis, ex miraculis. Quæ ſigillatim examinanda ſunt pro veritatis honore.

DOCTORES tenentes beatā Virginem eſſe præſeruatam ſunt numero infiniti, ſi ad modernos ſpectemus. Paulo ante tamen aliqui, licet pauci fuerunt: vt Scotus, Franciſcus de Maironis. Et beatæ Brigidæ reuelatum dicitur beatam Virginem præſeruatam eſſe ab originali peccato.

Primū argumentū Sanctorū, & doctorū ſolutio.

¶ Sed hæc probabilitas valde exigua eſt: tum quia eſt contra tot Sanctos, & nullus eſt inter iſtos Sanctus. Sanctę autem Brigidę è regione ponitur ſancta Catherina Senis, quæ dixit ſibi reuelatū eſſe oppoſitum: vt refert Archiepiſcopus Florentinus in prima parte ſummæ ſuę titulo 7. c. 2. circa finem.

Et maiori fide digna videtur ſancta Catherina: quia canonizata eſt ſicut cæteri ſancti: ſancta vero Brigida canonizata eſt tēpore ſchiſmatis, quo nullus habebatur certus & indubitatus Papa, à Bonifacio in ſua obedientia nono. Tū quia in iis, quæ ſunt fidei, magis ſentiendum eſt cum antiquis, quàm cū modernis. Tum quia ipſe Scotus, qui primus doctor, aut inter primos introductor hanc opinionem, non videtur ſibimet hanc opinionem ſequi. Nam in 3. ſent. diſt. 3. q. 1. poſt tractatas de conceptione Virginis cum peccato aut ſine peccato originali opinionis dicit, Quod autē horum factorum ſit, Deus nouit: ſi authoritati Eccleſiæ, vel authoritati Scripturæ non repugnet, videtur probabile quod excellentius eſt attribuere Mariæ.

¶ Quod autē noui ſint oēs doctores, hanc opinionem tenentes patet ex eo q. Magiſter ſenten. de Sanctorū teſtimonio in re hac dicit in 3. diſt. 3. Sanè dici pōt, & credi oportet iuxta Sanctorum atteſtationis cōuenientiam, ipſam (ſcilicet carnē Chriſti) prius peccato fuiſſe obnoxiā ſicut & reliqua virginis caro: ſed ſancti Spiritus operatione ita mundatā, ut ab omni peccati cōtagione immunis uniretur verbo. Hęc ille. Et S. Bonauentura in 3. ſent. diſt. 3. q. 1. loquēs de authoritate ſanctorū dicit, Nullus autē inuenitur dixiſſe de iis, quos uidimus & audiuimus auribus noſtris beatā Virginē fuiſſe ab originali peccato immunē in ſui conceptione. Et Adā angelicus in 3. ſent. d. 3. dicit, Si credendum eſt dictis Sanctorū, tenendū eſt beatam Virginē fuiſſe conceptam in peccato originali: & nullus Sanctorū inuenitur dixiſſe contra-

ctum

tium. Hæc ille. Et ipſe Fräciſcus de Maironis, in 3. di. 3. q. 2. ar. 4. dicit, q non obſtante q B. Virgo fuerit præſeruata à peccato originali, propter dicta tñ Sãctorum poſſumus dicere q aliquomodo peccatum originale contraxit. In quibus uerbis ipſemet oſtẽdit, q dicta Sanctorum cogunt ad confitendum peccatũ originale in beata Virgine. Ipſe enim labos iſtorum ad gloſſandũ dicta Sãctorũ teſtat, q ſancti cõtraria ſuæ opinionis ſonãt. Quãuis uanus ſiſcorũ labor, niſi ad authoritates Sãctorũ, quæ in cõmuni de humani generis originali pctõ loquuntur, referatur. Illæ nãque quæ de originali peccato in beata Virgine in indiuiduo cõtracto loquũtur, gloſſari nequeunt ut patet ex dictis. Propterea non eſt mirũ, ſi nullus Sanctus, nullus illuſtris doctor antiquus p hac parte afferat niſi fortè à falſarijs. Vnde authoritates quorundã Sanctorum (.ſ. Aug. quũ de peccatis agitur de Maria propter honorẽ domini, nolo habere quæſtionem. Et Anſelmi, decuit, ut mater Domini ea puritate niteret: &c. Et S. Thom. in primo ſent. Immunis fuit ab omni pctõ, &c: & ſi quæ ſunt ſimiles q pro hac opinione afferũt (licet ſcholaſtica diſputatione nõ ſint indignæ: à iudicio tamen ueritatis procul eſſe debent: quoniã nõ dictis facilè ueras gloſſas & expoſitiones rationabile habentibus extorquere debet hæc ſingularis ueritas: ſed debẽs afferri authoritates Sanctorũ & antiquorũ nõ in genere, ſed in ſpecie peccati originalis maculã negãtes à beata Virgine, non tpe conceptionis Ieſu Chriſti, ſed tempore conceptionis propriæ: ut nos fecimus pro oppoſita opinione, prætermittendo communia. Cõſtat nihilominus allatos tres Sanctos expreſsè docuiſſe beatam Virginem cum pctõ originali conceptam: ut patet ex allegatis.

Arg. ab authoritate Baſilien. ſynodi.

DETERMINASSE quoq; dicitur Baſyliẽ. ſynodũ in ſeſſione 36. pro hac opinione in hæc uerba, Nos diligẽter inſpectis authoritatibus & rationibus, &c. doctrinam illam aſſerẽtẽ glorioſam Virginem præueniẽte & operante diuini numinis gra, ſingulari nunquam actualiter ſubiacuiſſe originali pctõ tanquã piam & conſonam cultui eccleſiaſtico, fidei catholicæ, rectæ rationi & ſacræ Scripturæ ab omnibus catholicis approbandam fore tenendam & amplectandam diffinimus & declaramus, nulliſque de cætero licitum eſſe in contrarium prædicare ſeu docere. Hæc ibi. Anno Domini. 1439. 15 Cal. Octobris.

¶Sed iſthęc determinatio multo minus prodeſt quam prima: tũ quoniam congregatio illa Baſil. tunc tẽporis nõ erat ſynodus, nec Cõciliũ, ſed erat ſchiſmatica. utpote ſciſſa à capite Eccleſiæ Eugenio quarto: ut patet ex ordine ſeſſionum: nam in 34 ſeſſione, 7. Cal. Iulij depoſuerunt de facto Eugenium, Et poſt in ſeſſione 36. 15. Cal. Octobris ſequentis determinarunt de cõceptione. Vnde hinc non niſi ſynagogę Satanæ authoritas afferri põt: q licet ẽt ipſa uerba allata contraria dictis Sanctorũ, ut in ſupià allegans patet manifeſtent uniuerſalis tñ Eccleſiæ adorans tunc & poſt continuè uſq; hodie dictum Eugeniũ: & Nicolaũ quintum eligens ac ſuſcipiens ſuperſtite antipapa Baſilien. cõciliabuli Amadeo locupletior teſtis eſt. Quocirca allegare Baſilienſem ſynodum pro tempore illo, quo fuit ſchiſmatica, perinde eſt ac ſi allegaremus Piſanũ nuperrimè contra Iuliũ ſecundũ celebratum conciliabulum: quod uidimus oẽs, & manibus tetigimus fuiſſe ſchiſmaticum. Tum quoniã dicto conciliabulo è regione opponitur uerum ac uenerandum Concilium ex Ferraria in Florentiã tranſlatũ Græcorũ & Latinorũ ſub prædicto Eugenio quarto: ubi inter dogmata fidei traditur hæc uerba firmiter credit, profitetur, & docet ſacroſancta Romana Eccleſia, neminem unquã ex uiro fœminaq; conceptum à Diaboli dominatu fuiſſe liberatũ, niſi per fidem Mediatoris Dei & hominũ Ieſu Chriſti domini noſtri: qui ſine peccato conceptus, natus, & mortuus humani generis peccata delẽdo, ſolus ſua morte proſtrauit, & regni cęleſtis introitum, quod primus homo peccato proprio cum omni ſua ſucceſſione perdiderat, reſeruauit. Hęc ibi. Quæ pro tanto inducta ſunt, ut appareat, quod illo tẽpore, quo res in quæſt. erat uniuerſalis Eccleſia ſolum Chriſtum excepit ab originali pctõ: quod nõ erat dicendum, ſi beata quoq; Virgo excipienda eſſet.

Arg. ab eccleſiaſtico cultu

ECCLESIASTICVS Deinde cultus affertur, q iam per omnes ferè Eccleſias Latinas feſtũ cõceptionis nõ ſanctificationis celebratur: inſinuando per hoc, quod nõ ſanctificata eſt à peccato originali, ſed concepta eſt ſine illo beatiſſima Virgo.

¶Sed hæc probabilitas dupliciter deficit. Primò quia, multæ Eccleſiæ ſunt per orbem diffuſæ celebrãtes in illo die ſanctificationẽ nõ conceptionẽ. Et in hoc Eccleſia unumquẽq; in ſuo ſenſu abundare permittit. Secundò, quia conſtat q quibuſcunque catholicis celebrantibus hoc feſtũ, celebratur ratione ſanctificationis beatæ Virginis in utero matris: ſiue illa ſanctificatio fuerit præueniens, & quaſi præoccupans peccatum originalis actualẽ incurſum ut opinio iſta dicit: ſiue fuerit mundans ab originali peccato iã contracto, ut altera dicit opinio. Quocirca omnes cõueniunt in ſanctificatione beatæ Virginis. & quòd fuit in utero & quod eſt ratio celebritatis iuxta illud, Tu ſolus ſanctus, Mariã ſanctificãs. Licet diſſẽtiant in effectu ſanctificationis an ſcilicet præſeruauerit, an mundauerit à maculã. Et propterea rationabiliter ab omnibus deberet celebrari dies conceptionis ſub nomine ſanctificationis, ut nomen conſonaret rei.

Arg. ab indulgẽtiis.

INDVLGENTIA uerò conceſſa nihil confert huic opinioni ſicut nec feſti celebritas: quia ad honorẽ beatæ Virginis ob gratiã propriæ ſanctificationis in utero fertur, relinquẽdo ambiguũ an præſeruãs à macula, an mũdãs fuerit gratia ut dictum eſt.

Arg. à frequentibus.

¶Quod autem iam communis facta ſit hodie iſta opinio (ita ut omnes ferè catholici Latinæ Eccleſiæ arbitrent obſequiũ ſe præſtare Deo in huiuſmodi ſequela opinionis) ex eo reddit opinionem probabilẽ, quia probabile eſt quod multis uidetur. Sed probabilitas hæc uulgarẽ authoritatem nõ excedit: & eiſdem cõtrapoſitus, quòd probabile in ueritate eſt, quod uidetur ſapientibus. qui ut patet ex ſupradictis, contrariam ſecuti ſunt opinionem. Vulgus autem probabile in apparentia non in ueritate cõſtituit.

Arg. à ſcand. lo.

¶Quia ſcandaloſa deinde dicitur oppoſita opinio & piarum aurium offenſiua à multis etiã uniuerſitatibus Theologorum, probabilis redditur iſta opinio. Sed quoniã uniuerſitates cõtra tot Sanctorum & communem priſcorum doctrinã in his, quæ ſũt fidei, præſumptuoſæ ſunt, & ſcandalum hoc nõ actiuũ, ſed paſſiuum inſipientium eſt potius quam piarum aurium, imò phariſæorum conuinceretur eſſe, declarata eis ueritate, ideo nihil ex hoc probabilitatis ſortitur opinio hæc niſi apud ignorantes.

Arg. ab aurium pietate.

¶Pietas denique huius opinionis magna eſſe dicitur: quoniam pium ualde eſt credere q beatæ Virgini quicquid gratiæ cõferri potuit ſub Chriſto tamẽ, totũ collatum eſt: quoniã illi dixit Angelus, q erat plena gratia, &c. Sed hęc radix zelo qdẽ innititur, ſed non ſecundũ ſcientiã: ꝓpter quod à fide ac deuia multa abduceret iuxta hanc ſiquidẽ uocatã pietatis regulam liceret etiam credere, q beata Virgo fuit cõcepta de ſpiritu ſancto, & tamen ſub Chriſto: quia propterea non eſſet Deus & homo. Poſſemus quoq; dicere, quod beata Virgo erat in hac uita ſimul uiatrix & cõprehendens: & tñ ſub Chriſto, quia non intã alto beatitudinis gradu. Poſſemus ẽt adhuc dicere, quòd ipſa fuit Deus & homo: & tamẽ ſub Chriſto, quia Chriſtus maſculus, & ipſa mulier: Chriſtus uniuerſalis redemptor per ſuam mortem, ipſa non. Et multa fortè alia erronea aliquis ex tali pietate deduceret. De ſolo nanque unigenito Dei credimus, quod non ad menſurã datus eſt ſpiritus: beatæ autem Virgini, & reliquis ſanctis ſecundũ mẽſurã donationis Chriſti plus & minus, prout uoluit, datũ credimus. Si tamen reſtringatur ad actualẽ mundiciã à peccati macula dicta propoſitio, & dicatur q pium eſt credere, quòd beatę Virgini quicquid gratię, ſub Chriſto tamen conferri potuit ad actualem munditiam à peccati macula collatũ eſt, fateor, quòd pia eſſet credulitas iſta, niſi Sanctorum authoritates obſtarent. Quod Scotus timuit: ſed minus docti non timent: propterea fortaſſis, quia ad pauca reſpicientes, de facili enunciant.

¶Nouæ autem reuelationes contra tot ſanctos, & antiquos doctores, Angelum ſatanæ in Angelum lucis transformatum, aut phantaſias, uel etiam figmenta ſapientibus ingerere uidentur. Hæ ſiquidem cum uocatis miraculis, quæ in hac cauſa afferunt pro muliereulis non pro ſacra ſunt ſynodo: unde nec cenſeo dignę de quibus uerba fiant.

EX OMNIBVS autem dictis facilè eſt colligere q neutra pars propoſitæ quæſtionis in ſenſu quo uertitur in dubium, eſt neceſſario credenda: & quod altera (ſcilicet dicens, beatam Virginem eſſe mundatam ab originali peccato) eſt probabilis: altera uerò (ſcilicet dicens, beatam uirginem eſſe præſeruatam à macula originalis peccati) eſt tolerabilis: & apud ſic affectos uel aſſuetos, aut uere Theologiæ ſanctorum patrum, aut nihil habentes probabilis.

¶Hęc ſunt, beatiſſime pater, quæ ſanctitati tuę, cuius correctioni atque iudicio hæc, & reliqua à me tam ſcripta, quam ſcribẽda ſubmitto, offerẽda occurrunt. Vnde euidẽter cernitur pars credens, beatiſſimam Virginem ab originali peccatò mundatam in ſinu Sanctorum & ſacrorum doctorum priſcorũ quieſcens, nihilque ſibi timens à ſacroſancta ſynodo (quandoq; quidẽ à Spiritu ſancto, quo inſpirati locuti ſunt ſancti Dei hoẽs cõtrariè in fide ſententię prodire nequeunt) quia potius ſperat, ſi decernendum aliquid eſt, ſeipſam tanquam probabiliorẽ, & ſanctorũ ac doctorũ dictis conſonã approbandam: exemplo Viennẽ. ſynodi ſub Clemente quinto, quę de Baptiſmi effectu decreuit partem probabiliorem, dictis ſanctorũ & doctorum conſonam. Pars uerò reliqua credẽs, beatã Virginem à macula originalis peccati ꝓſeruatam, multitudine ſequacium & fauoris amplitudine conſpicua apparet. Supereſt igitur. P. S. ut inter quindecim ſanctos (Auguſtinũ Ambroſium aliosque quorum expreſſa ſunt nota) ac non innumeros Doctores antiquos ex una, & paucioſ in cauſa hac Scotum, Franciſcum ex Maironis, Petrum Aureoli (cõtra tamen patres ſui ordinis) modernos, & promiſcui uulgi clamores ex alia, medius tu arbiter a Chriſto datus, in hac ſancta Lateranenſi ſynodo religionis Chriſtianæ uel ueritatẽ ſimiliter amplectãdi

tradere, uel à publicis ſeditionibus & ſcandalis conſulere digne ris memor illius oraculi, non in multitudine, nec in cõmotione Dominus. Vale fęlix ſemper Auguſte. Romæ anno ſalutis. 1515.

¶ Tractatus de conceptione beatæ Mariæ uirginis, editus per Thomam de Vio Caietanum Cardinalem Sancti Xyſti finis.

TRACTATVS SECVNDVS THOMÆ de Vio Caietani Card. S. Xyſti De Erroribus contingentibus in Euchariſt. Sacramento, in duodecim capita diuiſus.

1 *Quomodo Ioannis 6. Dominus non modo de fide formata in ipſum habenda, ſed de ipſius ſpirituali manducatione in Euchariſtia ſacramento locutus fuerit.*

2 *Quod Dominus Ioannis ſexto dicens, Caro non prodeſt quicquam, non excluſit ab Euchariſtia ſacramento carnem ſuam, nec ueram corporis ſui ſpiritualem manducationem.*

3 *Quod falſum ſit Theologos opinari in Euchariſtia ſacramento corporaliter & perceptibiliter ſumi corpus Chriſti.*

4 *Quomodo non falſò, ſed uere exiſtimant Theologi fidem uenire hominis iudicio & electione, & extendi uſque ad ſenſibilia.*

5 *Quod ſibi inuicem minime aduerſantur hæc, in Euchariſtia ſacramento uerũ Chriſti corpus eſſe, & ſpiritualiter tãtum mãducari.*

6 *Q̃ñ. nõ docuerũt Theologi nõ eſſe cogitãdũ de myſterio Euchariſtiæ.*

7 *Quomodo catholicè ſint exponenda uerba ipſa formæ Euchariſtiæ.*

8 *Quomodo non falſum, ſed uerum ſit deleri peccata per hoc ſacramentum Euchariſtiæ.*

9 *Quomodo Euchariſtiæ ſacramentum ſit ſacrificium & in miſſa oſſerri ſit inſtitutum à Chriſto uel Apoſtolis.*

10 *Q̃ñ nõ ſit idolatria adorare ſanctũ Euchariſtiæ ſacramentum.*

11 *Quod nullus unquam ſanctorum doctorum uerbis ſuis ſenſerit Chriſti corpus eſſe in Euchariſtia ſacramento ut in ſigno.*

12 *Quod non duæ, ſed una tantum ſit ſalutis uia his, qui fidem habent de Euchariſtiæ ſacramento.*

PRIMVM caput eſt, quòd Dominus Ioann. 6. non loquitur de Euchariſtia. Tum quia loquitur de fide & fiducia hominum in Chriſto, Tum quia ibidem dicitur, Qui manducat carnem meam & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Conſtat autem multos ſumere Euchariſtiæ ſacramẽtum, & non manere in Chriſto per fidem charitate formatam.

CIRCA hoc aduerte erudite lector, aliquid dici uerum, & aliquid falſum. Verum quidem eſt, quòd in cap. 6. Io. Dominus loquiť de fide formata charitate in ipſum habenda: vñ & prius loquitur de credenda diuinitate ſua, & deinde de credẽda morte ſua pro uita mundi. Falſum autem dicitur: pro quanto excluditur à ſermone illo fides ſacramenti Euchariſtiæ.

¶ Ad cuius euidentiam memento, q̃ tria inueniuntur in Euchariſtia: ſcilicet ipſum ſacramentũ, quod adoramus, & manducatio ſacramentalis, quæ eſt cõis, bonis & malis, dicente Apoſtolo. 1. ad Corint. 11 Qui manducat & bibit indignè, Vbi clare patet indignos manducare & bibere ſacramentali manducatione & potu: hoc eſt, ſumunt hoſtiam ſacram, ut ſacramentum, nõ ut panem, ſumunt enim credendo illud eſſe ſacramentum corporis Chriſti. Tertiò interuenit manducatio ſpiritualis, quæ eſt ꝓpria bonis, quæ fit per fidem formatã charitate: quæ eſt refectio animæ ſecundum uitam ſpiritualem, ſecundũ uitam, de qua diciť, Viuo ego, iam non ego, uiuit uerò in me Chriſtus. ad Gal. 2. His autem tribus inuentis circa ſacramentum Euchariſtiæ, ex eo q̃ in hoc capite Dominus non loquitur de uno eorum (ſcilicet de ſacramentali manducatione) non uerè infertur, quòd excludãtur reliqua duo, ſtat enim q̃d de reliquis duobus loquať, de ſacramento ipſo, & de manducatione ſpirituali ſacramenti. Et quidẽ quòd loquatur de mãducatione ſpirituali, uerba ipſa ſonant dicendo, Qui manducat meã carnem, & bibit meum ſanguinẽ, in me manet, & ego in illo, Manducare enim ſpiritualiter Euchariſtiæ ſacramentũ, eſt ꝑ fidẽ formatã charitate in Chriſto manere, & ecõuerſo Chriſtũ in ipſo manere. Quòd de ſacramẽto quoque ipſo loquať, apparet, tum quia in futuru loquitur, dicens, Panis, quẽ ego dabo nondũ ſiquidẽ inſtituerat ſacramẽtũ Euchariſtiæ, quũ hæc diceret in ſynagoga Capernaũ: & conſtat enim q̃ ſacramẽtũ Euchariſtiæ inſtitutũ eſt Hieroſolymis in nocte, qua tradebatur, Tum quia diſtinguit mãducare, & bibere, dicẽs, Niſi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinẽ, nõ habebitis uitã in uobis. Si nanq; de fide ſolius mortis ſuæ ꝓ uita mundi loqueretur, ſat fuiſſe explicare mortẽ ſuam ꝓ uita mundi per ſeparationẽ carnis à ſanguine, quæ in cruce facta eſt: ſed ubi non ſolũ carnis & ſanguinis ſeparationẽ pro uita mundi, ſed carnem præcepit manducãdã, & ſanguinẽ bibendũ, ſi uitam uellemus habere in nobis ipſis inſinuauiť, q̃ ſciẽs erat inſtituturus corporis & ſanguinis ſui per modũ cibi, & potus: ita q̃ niſi ſpiritualiter manducauerimus, & biberimus carnem, & ſanguinem in cruce immolandã, & in ſacramento continendã: nõ haberemus uitam in nobis. Significatur ſiquidem per hoc, q̃ de neceſſitate ſalutis tenemur credere & Euchariſtiæ ſacramẽtum.

¶ Accedit ad hæc q̃, Ioan. Euangeliſta (cuius ſtudium fuit ſcribere altiſſima Chriſti myſteria, minus ab alijs Euangeliſtis explicata) tractans cœnam Domini, nihil de ſacramento Euchariſtiæ ſcripſit: quia ſacramentalem vſum alij Euangeliſtæ expreſſerãt, ſpiritualem antẽ cum illius effectu, ipſa hic deſcripſerat dicens, Qui manducat meam carnẽ, & bibit meũ ſanguinem, habet vitam æternã, &c. Niſi enim tanti ſacramenti rationem Ioannes habuiſſet, non tanta fuiſſet vſus diligentia ad diſtinguendum actus mãducandi, & bibẽdi, ad declarandũ utrũq; coire in vnã in præſenti (ſcilicet manere in Chriſto, & ecõuerſo) ad declarandũ effectum perpetuum utriuſq; uitam æternam, ad declarandam utriuſq; neceſſitatem niſi manducaueritis, &c. Hęc enim omnia collecta præſeferunt, quòd de manducatione & potatione ſpirituali non ſolùm mortis Chriſti, ſed ſacramenti mortis Chriſti ſub ſpecie cibi & potus, Euangeliſta ſcribebat.

¶ Ex his omnibus collatis cum textu euangelico, uidere facilè potes, erudite lector, quòd licet uerum ſit, & quòd de fide formata Chriſti filij Dei ac mortis eius pro uita mundi, & quod non de manducatione ſacramentali eſt ſermo in cap. 6. Ioan non tamẽ uerum eſt excludi à capite illo fidem formatam ſeu mãducationem ſpiritualem ſacramenti Euchariſtiæ hæc primo.

CAPVT. II.

Quod Dominus Ioannis 6. dicens, Caro non prodeſt quicquam nullo modo excluſit ab Euchariſtia ſacramento corporis ſui ueram, ac ſpiritualem manducationem.

SECVNDVM caput eſt, quòd Dominus Ioann. quoque 6. Dicens, Caro non prodeſt quicquam, excluſit à ſacramento Euchariſtiæ ueram ſuam carnem: quia ſenſus ꝓprius eſt, Caro comeſta non prodeſt quicquam. Et hunc eſſe naturalem ſenſum, patet ex eo quòd Iudæis quærentibus, quomodo poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandum? Dominus dixit, Caro nõ prodeſt quicquam. Ex hoc enim, q̃ q̃ſtio & ſermo de manducatione erat, conſequẽs eſt, ut de carne relata ad manducationem dictum ſit, Caro nõ prodeſt quicquam: quod eſt dicere, Caro comeſta non prodeſt quicquam. Hinc enim ſequitur, quòd caro in hoc ſacramento non comeditur, quòd nulla ſit in hoc ſacramento caro (utpote quæ nihil prodeſt nulla debet in hoc ſacramento de carne quæſtio eſſe) quia caro non prodeſt quicquam.

CIRCA Hoc caput, quia pro fundamento firmiſſimo totus error aſſumitur, & millies repetitur, aduerte primò nõ eſſe naturalem ſenſum literæ Caro non prodeſt quicquam, gloſſare, Caro comeſta non prodeſt quicquam: quoniam expreſsè cõtradicit euangelico contextui: Nam ibidem, eodemque contextu Dominus dicit, carnem ſuam comeſtam dare uitã ęternam: ait enim, Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinẽ, habet uitam æternam. Non ſolum ergo cõtra ſenſum, ſed cõtra uerba domini eſt gloſſa illa, Caro comeſta nõ prodeſt quicquã. At ſi quiſpiam excuſet gloſſam dicendo, quòd mens gloſſatoris eſt de non comeſtione ſpirituali, ſed de comeſtione carnali gloſſare habens tunc intentum: quia uerba Domini ſic gloſſata non excludunt carnem Chriſti ab hoc ſacramẽto, quoniam Eccleſia non docet carnem Chriſti carnaliter manducari in hoc ſacramento. Si enim caro carnaliter comeſta excluditur à ſacramento. Si enim caro carnaliter comeſta excluditur à ſacramento, optimè excluditur: ſed non poteſt propterea inferri. Ergo uera Chriſti caro excluditur à ſacramento: quia caro Chriſti uera ſpiritualiter concludenda eſt in hoc ſacramento: comeſta ſpiritualiter in hoc ſacramento, dat uitam ęternam Et uſque adeo ſpirituali comeſtioni hoc tribuimus, ut fateamur, quòd quantũcunque caro Chriſti ſumatur in ſacramento, niſi ſpiritualiter manducetur, non prodeſt quicquam.

¶ Aduerte ſecundo, quòd germanus ſenſus dupliciter poteſt explicari: & utroque modo in unam & eandem ueritatis ſententiã redit. Vbi nota, quod Chriſtus non loquitur in iſtis uerbis plus de carne ſua, quam de aliena, ſed ſimpliciter abſolutè de carne, non enim dicit, Caro mea non prodeſt quicquam. ſed, Caro nõ prodeſt quicquam. Rurſus Chriſtus loquitur de carne, è regione ad diſtinguendo carnem à ſpiritu: ut contextus teſtatur euangelicus, dicens ſpiritus eſt qui uiuificat, caro non prodeſt quicquam, procul dubio ad uiuificandum.

¶ Alter itaq; modus intelligendi eſt, Caro ſola nõ prodeſt quicquã ita q̃ ly ſola excludat ſpiritu. Ac ſi dictũ ſit, Caro ſine ſpiritu non ꝓdeſt quicquam ad uitã æternã, quia ſpiritus eſt qui uiuificat. Et hæc gl. fundatur, tũ ſuper uerbũ, Caro, abſolutè, planũ: cõſtat enim carnẽ ſimpliciter & abſolutè ſine ſpiritu, nihil cõferre ad

uitam

vitam æternā, Tum ſuper diſtinctionem carnis cōtra ſpiritū à Dño inductā. Firmatur quoq; hæc gloſſa: quia applicata ad propoſitū inuenitur quadrare. Tum quia de carne Chriſti, quæ deſcripta eſt dans vitā æternā manducata, modo aperitur, ꝙ ſine ſpiritu nihil prodeſt ad vitā æternā. Et verè ſic eſt, quia caro Chriſti quantūcunq; crucifixa pro nobis, nihil prodeſt ſine ſpiritu adoptionis filiorū Dei. Tū quia Iudæis quærentibus, Quō poteſt hic nobis dare carnē ſuam ad manducandū, directè reſpōdetur, ꝙ nō de ſola carne fuit ſermo, quum dictū eſt, caro mea vere eſt cibus: & Niſi manducaueritis carnem filii hominis, &c. quia caro ſola nō prodeſt quicquam ad vitam æternam: ſed de carne comeſtata ſpiritu: quia Spiritus eſt qui viuificat: vt ſic intelligere poſſent, ꝙ eius caro quidem eſſet manducanda, ſed ſpiritu interueniente, ſed Spiritu faciente manducationem: nam efficiente Spiritu manducationem carnis meæ erit quod dixi, Qui manducat meam carnem, habet vitam æternam.

¶ Alter modus eſt, ꝙ caro non eſt nomen ſubſtātiale, ſed carnalis officii hoc in loco, & ſignificat cibū carnalē. Ita ꝙ ſenſus eſt, Cibus carnalis nō prodeſt quicquā. Et ſic ſenſus ex eodem procedit fonte: quia ſ. de carne abſolutè, nō de carne ſua ſpecialiter dicit, Caro nō prodeſt quicquā, & caro diſtinguitur cōtra ſpiritū: & vbi de mādducatione eſt ſermo, & dicitur, ſpiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquā: ſenſus eſt, ꝙ carnalis cibus non prodeſt quicquā, ſpiritualis autē cibus eſt qui viuificat. Et hoc directè reſpōdet quæſtioni Iudæorū, qui non de ſubſtantia, ſed de modo quærebant, Quō poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandū? Præſupponebant carnem, & quærebant modum. reſpondet Dñs ꝙ modus non eſt carnalis, ſed ſpiritualis: quia caro, id eſt cibus carnalis, nō prodeſt quicquam ad vitam æternam, ſpiritualis autem cibus eſt, qui viuificat animam.

¶ Quòd enim in ſcriptura ſacra caro ſumatur quādoq; nō pro ſubſtantia carnis, ſed pro officiis carnalibus, patet in Apoſtolo primæ ad Cor. 15. dicente, Caro & ſanguis regnum Dei poſſidere nō poſſunt. Cōſtat.n. ꝙ nō excluduntur à regno Dei ſubſtātia carnis & ſanguinis (Quū reſurgemus, ſicut Chriſtus, carnem & oſſa habentes) ſed carnalia officia. Quòd autē in hoc loco caro non ſumatur pro ſubſtantia carnis, ex ipſomet euāgelico cōtextu patet. Nam ibidem Dñs dixit de ſubſtantia carnis ſuæ, Qui manducat meā carnē, & bibit meū ſanguinē, habet vitā æternā. Hinc enim clarè patet, ꝙ ſubſtātia carnis eius ſpiritualiter manducata prodeſt multū, & viuificat: vt pote dans vitam æternā. Non ergo de ipſa ſubſtantia carnis dictū eſt, Caro non prodeſt quicquā. Quòd autē de carnali officio ad literā ſit intelligendū, patet tū ex eo, ꝙ Iudęis carnaliter quærentibus, quō poteſt hic nobis dare carnē ſuā ad manducandū, directè reſpondetur, ꝙ caro, id eſt carnalibus nō prodeſt quicquā, ſed ſpiritualis cibus facit vitam æternam, vt per hoc intelligere non poſſent ꝙ quum dictū eſt, Niſi manducaueritis carnē filii hominis, & Caro mea verè eſt cibus, &c. nō de carnali cibo, ſed de ſpirituali fuit ſermo. Tum quia ſicut Nicodemū alloquens Dñs de generatione ſpirituali, poſtquā dixerat, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu non poteſt introire in regnum Dei, ſtat in ſubiunxit ad excludendā generationē carnalē. Quod natum eſt ex carne caro eſt: & ꝙ natum eſt ex Spiritu, ſpiritus eſt: ita Iudæis quærētibus, Quō poteſt hic nobis dare carnē ſuā ad manducandum: dixit, ſpiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquā: ſignificans ꝙ cibus carnalis non prodeſt niſi carni, cibus autem ſpiritualis eſt qui viuificat. Et ſi vnico verbo vtrunque modum exponendi placet complecti, dic, Caro carnaliter non prodeſt quicquam ad vitam animæ, ſpiritu autem prædita viuificat.

¶ Ex his omnibus habes erudite lector, ꝙ licet verū ſit, quòd de carne relata ad manducationem Dominus loquatur, dicens, caro non prodeſt quicquam: falſum tamē eſt, quòd loquatur de carne comeſta: ſed loquitur de carne ut cibo carnali. Falſum quoque eſt, ꝙ hæc verba excludantur ab euchariſtia vera Chriſti caro. Et ſi proteruos ex euangelicis verbis uis conuincere, petito, an caro Chriſti manducata ſpiritualiter, proſit ad vitam æternam. ſi prodeſt, ergo uera Chriſti caro comeſta prodeſt: ergo ex hoc, ꝙ Dominus dixit, Caro non proſit quicquam, non excluditur quin caro Chriſti ſpiritualiter manducata proſit. ſi non prodeſt, quia caro nō prodeſt quicquam, ergo falſum eſt quod Dominus ibidem dicit, Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet uitam æternam. Hæc de ſecundo.

CAPVT III.

Quod falſum ſit Theologos opinari in Euchariſtia ſacramento corporaliter & perceptibiliter ſumi corpus Chriſti.

TERTIVM caput eſt, ꝙ Theologi prætendunt corporaliter & perceptibiliter in Euchariſtia ſumi corpus Chriſti: iuxta coactam confeſſionem Berengarii, de cōſecratione, diſtinct. 2. cap. Ego Berengarius.

CIRCA hoc caput conſtat falſiſſimum eſſe, ꝙ Theologi dicant corpus Chriſti corporaliter & perceptibiliter ſumi: quoniam & ſpiritualiter & non percipiendo (ſiue ſenſu, ſiue intellectu) ſed credendo dicunt corpus Chriſti ſumi in Euchariſtia: ſacramentales autē ſpecies corporaliter & perceptibiliter ſumunt.

Verba autem confeſſionis Berengarii ex ratione dicēdi interpretanda ſunt. Quia.n. Berengarius errorem, quem iſte ſuſcitare conatur, ſecutus eſt: (ſ. ꝙ in ſacro Caro Chriſti erat ſicut in ſigno tñ, & Eccleſia catholica fatetur carnem Chriſti nō ſolum ſignificari, ſed contineri in hoc ſacro) ideo Patres in cōcilio decreuerunt in deteſtationem talis erroris, ꝙ confiteretur Berengarius, corpus Chriſti ſenſibiliter ſumi manibus ſacerdotum, tractari, & dentibus conteri: ut intelligerent Chriſtiani per hæc uerba, ꝙ fideles ſumendo Euchariſtiam, ſumunt non ſolum ſacramentū (hoc eſt ſacrum ſignum carnis Chriſti) ſed ſumūt etiā ſpeciem continentē carnem Chriſti, quod hæretici illi negāt, & impugnant. Et non intelligebāt Patres, nec uolebant intelligi, ꝙ caro Chriſti in ſeipſa ſentitur, tangitur, cōteritur dentibus, hoc.n. nec ſomniant Chriſti fideles. Tota itaq; differentia in hoc cōſiſtit, ꝙ qui prius cōfitebatur Chriſtū mādducari in ſigno tñ, coactus eſt à fide catholica cōfiteri carnem Chriſti mādducari nō ſolū in ſigno, ſed in continente ſacro Euchariſtiæ. Hæc de tertio.

CAPVT IIII.

Quomodo non falſum, ſed vere exiſtimant Theologi Fidem venire ex hominis iudicio & electione, & uſque ad ſenſibilia extendi.

QVARTVM caput eſt, quaſi Theologi errēt in duobus. Primo ꝙ putant fidem ex hominis uenire iudicio atque electione. Secundo, quòd fidem ad res ſenſibiles extendunt: quum nullus credat quod ſentit, aut uidet.

CIRCA hoc caput ſcit erudite lector, falſum eſſe, ꝙ Theologi dicant primum: quū cum Paulo Apoſtolo ad Ephe. 2. fateantur fidem donum Dei eſſe, ꝙ quia non confertur inuito: ſed uolenti, ſed diſpoſito ad illud uoluntaria electione Chriſtianitatis, ideo diſpoſitiuè uerificāt fidem pendere ex hominis electione.

¶ Secundum autē dictū noſtri poſſe benè & malè intelligi. Nam ſi intelligeretur fidē extendi ad res ſenſatas tanquā ad res creditas, falſum eſſet: conſtat.n. ꝙ quæ creduntur, non ſentiunt. Sed in hoc ſenſu nō dicūt Theologi fidē extēdi ad ſenſibilia, nā fatentur cū Paulo ad Heb. c. 11. ꝙ fides eſt eorū quę nō apparēt. Si autē intelligitur, ꝙ fides extēditur ad res ſenſibiles tanquā ad extrema rerū creditarū, optimè dī, & peſſimè reprehēditur, nam multæ res creditæ conſiſtunt in coniunctione rerū ſenſibilium cū rebus inſenſibilibus: nam per hoc quū oporteat credere coniunctionē rei ſenſibilis cū re inſenſibili, neceſſe eſt tunc fidē extendi ad ſenſibilē tanquā ad alterum extremum coniunctionis creditæ. Et patet quod dicimus in myſterio incarnationis: Fide credimus, ꝙ Verbū caro factū eſt, & conſiſtit myſterium hoc in coniunctione Verbi ad carnem ſenſibilem: nec poteſt credi iſta coniunctio, niſi credulitas extendatur ad carnē. Ita ꝙ ſi uideremus Chriſtum hic præſentē, non crederemus carnē, quam uideremus, ſed crederemus coniunctionē diuinitatis cum carne: ac per hoc extenderetur fides noſtra ad carnē uiſam, non quatenus uidetur, ſed quatenus eſt extremū inuiſibilis coniunctionis cū Deitate. Vnde habes clarè, ꝙ qui negat fidem hic extendi ad ſenſibilia, negat fidem Chriſtianam eſſe de myſterio Verbi incarnati. Sic autē eſt in propoſito: quū non credimus, ſed uidemus ſpecies ſacri Euchariſtiæ, credimus autem præſentiam corporis Chriſti ſub illis ſpeciebus, ita ꝙ coniunctio ineffabilis illarum ſpecierum ad corpus Chriſti, ſub fide cadit: & non ſpecies ipſa, quæ palpatur, & uidetur. Hæc de quarto.

CAPVT V.

Quod ſibi inuicem minime aduerſantur hæc in Euchariſtiæ ſacramēto verum Chriſti corpus eſſe, & ſpiritualiter tantum manducari.

QVINTVM Caput eſt, ꝙ ſimul ſtare nō poſſunt hęc duo, in ſacramēto Euchariſtię eſſe uerū Chriſti corpus, & ſpiritualiter mādducari, quia ſpiritus & corpus adeò inſe diſtant, ut neutrum poſſit alterum eſſe: & dicere corporalem carnem ſpiritualiter manducari, nihil aliud eſt quam dicere ſpiritum eſſe corpus, & econuerſo.

CIRCA Hoc caput, quia ridiculū eſt argumentū, manifeſtè uidere potes, prudēs lector, ꝙ digreditur à re ad modū rei. Nullus ita inſanit, ut dicat ſpiritū eſſe corpus: ſed dicimus corpus Chriſti habere modū eſſendi ſpiritualem in hoc ſacramēto: quia eſt quidem in ſacramēto uerū corpus, ſed nō per modū corporis in ſacramento exiſtit, per modū, quidē corporis exiſtit in cœlo, in ſacramēto autē non exiſtit per modū corporis: nō enim exiſtit occupando locum: ſpirituali modo incōprehenſo ab intellectu humano: ſicut etiam incomprehenſus eſt modus unionis uerbi Dei ad humanitatem aſſumptam: ſicut etiam incomprehenſus eſt modus, quo unus Deus eſt trinus in pſonis. Credimus enim hæc omnia, quāuis nō cognoſcamus iſta. Et ſimiliter manducatur uerū Chriſti corpus in ſacramento, ſed non corporaliter, ſed ſpiritualiter. Et hoc eſt dictū, ꝙ manducatio corporalis non

maſticat

maſticat Chriſti corpus, quamuis conterat ſacramentales ſpecies corporis Chriſti, ſub quibus continetur vera caro Chriſti: ſed ſpiritualis manducatio, quæ per animam fit, ad Chriſti carnem, in ſacramento exiſtentem pertingit. Hæc de quinto.

CAPVT VI.

Quomodo non docuerunt Theologi non eſſe cogitandum de myſterio Euchariſtiæ.

SEXTVM caput eſt ꝙ Theologi docuerunt, vt non cogitent Chriſtiani in myſteriis Euchariſtiæ, vt eo pacto veritas non prodiret in lucem.

CIRCA hoc caput, ridiculum ferè eſt reſpondere. Quia conſtat Theologos iuxta qualitatem perſonarum conſilia dare: & idiotas ac ſimplices hortari, vt ſufficiat eis credere tam ea quæ ſunt Trinitatis, quàm ea quæ ſunt huius ſacramenti & prædeſtinationis & ſimilia: iuxta illud, Altiora te ne quæſieris: viros autem idoneos ad capiendum myſteria fidei hortari ad meditandum & ſciendum ex ſacris literis myſteria fidei & ſacramenti Euchariſtiæ. Hæc de ſexto.

CAPVT VII.

Quomodo Catholicè ſint exponenda verba in ipſa forma Euchariſtiæ.

SEPTIMVM caput eſt, ꝙ in verbis conſecrationis, Hoc eſt corpus meū: verbū, eſt, nō eſt intelligendum ſecundū propriā ſignificationē: ſed vſurpatur extra propriā ſignificationē, ita vt ſumatur Eſt, pro, Significat: & eſt ſenſus, Hoc ſignificat corpus meū, Vnde corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento niſi ſicut in ſigno. Vbi quatuor dicuntur. Primum ꝙ in ſacra Scriptura pluries vſurpatur Eſt, pro, ſignificat: vt patet Gen. 41. & Matth. 13. & Luc. 8. Secundo redditur ratio, quare cogimur intelligere in verbis conſecrationis Eſt, pro, Significat, quia oportet alterū duorū dicere: aut ꝙ Chriſtus falſum dixit, dicendo, Caro non prodeſt quicquam, ꝙ eſt impium: aut ꝙ eſt, ſumitur pro Significat. Et patet ſequela: quia ſi Eſt ſumatur propriè, eſſet in hoc ſacramento vera Chriſti caro vtilis ad vitam æternam, & ſic falſum dixiſſet Chriſtus, caro non prodeſt quicquā. Tertiò aſſignatur alia ratio ad idem ex fide: quia quicquid corpus eſt, vel ꝙ percipi aut tangi poteſt, nullo pacto ad fidē pertinet. Quarto aſſignatur ratio ad idem, quia omnia quadrant, intelligendo Eſt, pro, Significat, quadrat enim ꝙ Dominus dixit Hoc facite in mei commemorationem. Quadrat quod Paulus dixit, Quotieſcunq; manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, Quadrat & ꝙ in primitiua Eccleſia deſcribitur fieri, primæ ad Corinth. 11. de conuentu Chriſtianorum in Eccleſia ad cœnam Domini, &c.

CIRCA hoc caput, ſingula ſigillatim notāda sūt. Quod igitur imprimis dr, in Scriptura ſacra vſurpari qñq; eſt, pro, ſignificat, verū dicitur: ſed in hoc erratur, ꝙ non diſcernitur diuerſus loquēdi modus Scripturæ ſiquidē qñq; loquitur metaphoricè, & qñq; propriè. Et quum ſermones ſunt metaphorici, tunc Eſt æquiualet ad ſignificat: puta: Petra autem erat Chriſtus, Ego ſum vitis uera, Ego ſum oſtium, & ſimilia. In his enim ius ſermonis ſimilitudinarij cogit ad intelligendū eſſe, Eſt, erat, ſum, fui, non ſecundum proprietatem, ſed ſecundum ſimilitudinē. Et in hoc genere cōſtat contineri oēs textus ſcripturæ, quos iſte allegauit patet intuenti. Quū autem non ſecundum ſimilitudinem, ſed ſecundum proprietatem Scriptura loquitur nunquam Eſt, eſſe, erat, fuit, trahitur extra propriā ſignificationē, ſed ſecundum proprietatem ſuæ ſignificationis intelligitur. In propoſito autē conſtat, Chriſtum non loqui de corpore ſuo ſimilitudinarie, ſed de uerò & proprio corpore ſuo, dicēdo, Hoc eſt corpus meum: ut etiam ipſi aduerſarij cōfitentur. Erratur ergo uſurpando hic eſt, pro Significat, ex eo quod in locutionibus metaphoricis & parabolis Eſt uſurpatur, pro ſignificat.

¶ Quū autē ſecundū offertur rō, quia caro nō prodeſt quicquā, ampliore inſtructione nō eget. Monſtratū ſiquidē eſt in ſecundo cap. ꝙ per illa uerba. Caro non prodeſt quicquā. Dñs nihil aliud ſignificat, niſi ꝙ caro ſola, ſeu carnalis cibus, non prodeſt quicquam ad uitam æternam. Cum qua ueritate optimè quadrat hæc etiā ueritas, quod hoc, id eſt ſubſtantia ſub his accidentibus eſt corpus meum: quoniam corpus Chriſti in hoc ſacramento contentum, nec eſt cibus carnalis, nec prodeſt ſine ſpiritu.

¶ Quum uerò tertio loco affertur ratio ex parte fidei, dicendo, ꝙ quicquid eſt corpus, nullo pacto ſpectat ad fidem: mirum eſt tam manifeſtam falſitatē ingeri. Pſeudum eſt ſymbolum fidei, ꝙ credimus Chriſtum crucifixum, mortuum & ſepultum, quòd aſcendit in cęlum, credimus carnis reſurrectionem: hæc omnia corpora ſunt, Quomodo ergo dicitur, ꝙ ad fidem nullo pacto ſpectat quicquid corpus eſt?

¶ Quum demū quarto affertur, ꝙ omnia quadrant ſcripta de hoc ſacramento, &c. aduerte uenenū. Verū ſiquidē eſt, ꝙ ſacrm hoc eſt memoria recordatiuaque mortis Chriſti: imò quod plus eſt, ꝙ eſt ſignū corporis Chriſti. Scis enim plenis buccis Theologos in quarto ſent. ſonare, ꝙ ſpecies ſacramentalis eſt ſignū geminæ rei. ſ. corporis Chriſti naturalis, ut rei contentæ & ſignificatæ, & corporis Chriſti myſtici, ut rei non contentæ, ſed ſignificatæ. Hæc. n. omnia uera eſſe affirmamus, ſed iſte homo ab affirmatione ſigni, memoriæ & huiuſmodi, infert negationē carnis Chriſti contentæ. Quaſi non ſtent ſimul, qđ in ſacramento hoc ſint ambò, ſignū. ſ. & ſignatū: quæ tñ conſtat ueriſſimè ſtare ſimul: ſed iſte homo ex ueritate non integra excludit alteram ueritatē. Et per hoc patet, ꝙ conuentus Corinthiorum ad cœnam Domini & annūtiatio mortis Chriſti, & id genus reliqua, quæ uera ſunt, affirmant ꝙ uerum eſt: ſed non negant alteram ueritatem de exiſtentia corporis Chriſti in eodem ſacramento.

¶ Vbi etiam liber intueri, ꝙ conuentus Corinthiorū ad cœnam Dñi, ab Apoſtolo Paulo mōſtratur, ꝙ non erat cōuentus ad gratiarum actionē tñ, ad panē ſignificatiuū tñ, ſed ad uerū corpus Chriſti ſacramentaliter ſumendum: alioquin non dixiſſet, Qui manducat, & bibit indignè, iudiciū ſibi manducat, & bibit. Et quare ſubdit, Nō diiudicās corpus dñi, ſi ad ſignum tñ corporis Dñi conueniret ſumendum, non eſſet reus corporis & ſanguinis Dñi indignè ſumens: quia conſtat non eſt reum corporis & ſanguinis Dñi qui indignè panem in Eccleſia ſumit, qui panē benedictū (ut in multis Eccleſiis fit) comedit, qui diuinis intereſt officiis, ut Chriſtianus. Et tñ ad hæc oīa conuenientes in Eccleſia, profitemur nos eſſe Chriſtianos, nos pertinere ad corpus Chriſti myſticū: utpote Chriſtianos: ſicut apud illos hæreticos cōuenientes ad cœnā Dñi, profitentur ſe eſſe de corpore Chriſti myſtico. Vnde ex ipſa Apoſtoli doctrina circa illū conuentum, docemur conuentū ad cœnā Dñi plus importare, quā ad panē ſignificatiuū: dum inſtruimur, ꝙ reus erit corporis & ſanguinis Dñi, qui indignè ſumit. Quærātur ab iſtis, qbus uerbis debuiſſet uti Apoſtolus ad ſignificandū uerū Chriſti corpus, ſi hęc nō ſufficiūt: qbus uerbis Chriſtus uti debuit, ſi illa nō ſufficiunt, Hoc eſt corpus meū? Cōfunde demū iſtos quęrēdo ab eis, Si hęc Chriſti & Pauli uerba non ſatſunt ad docendū uerū Chriſti corpus eſſe in ſacro Euchariſtię, dicite, quæſo uos, quibus uerbis utendū erat, ut exprimeretur uerū Chriſti corpus eſſe in hoc ſacro? Si hæc Chriſti uerba (Hoc eſt corpus meum) propriè, imò propriiſſimè ſignificantia ſubſtantia demonſtrata ſub accidētibus panis eſſe corpus Chriſti, nō ſufficiūt, ſi locutio ſecundum proprietatem ſermonis nō ſufficit, nullus ſermo ſufficiet. Si metaphoricus fuiſſet ſermo, uarius eſſet ſenſus: ſi circūlocutiōe uſus fuiſſet, minor inueniretur certitudo, minor inueniretur ueritas explicatio: oīs enim ſermo alius à ꝓprio, minor eſt proprio. Dicite, quæſo, quibus uerbis Paulus manducationē ſacramentalem ueri Chriſti corporis debebat explicare ſic dicendo, Qui manducat, & bibit indignè, iudiciū ſibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Dñi, explicando, Reus erit corporis & ſanguinis Domini, non explicauit? Hęc enim tam clarè ſignificant, ut clarius explicari nequeat. Reus, inquit, erit corporis & ſanguinis: non ſigni corporis, aut ſanguinis. Erubeſcant ergo. Apoſt- mū ſat hoc exē- plum.

CIRCA claſā intelligentiā uerborū conſecrationis, Hoc eſt corpus meū, recolito primò, ꝙ uerba hæc ſortiūtur ueritatē ſuā in fine ꝓlationis, & non ante. Et hoc nō eſt ꝓpriū huic locutioni, ſed eſt cōmune eī & oībus locutionibus enūtiatiuis. Et rōo eſt, quia ueritas locutionis enūtiatiuæ comitatur ſignificationē eius: cōſtat. n. ꝙ non prius locutio enūtiatiua eſt uera, quā ſignificet: ac per hoc antequā habeat cōpletā ſignificationē, nec eſt uera, nec falſa. Conſtat quoq;, ꝙ uſq; ad finē prolationis nō cōpletur ſignificatio orōnis: & conſequenter nō eſt uera nec falſa ante finē prolationis. Et hinc eſt, ꝙ ſi ſacerdos nō finiret uerba hæc non conficeretur ſacramentū. Recolito ſecundo qđ uerba hæc non ſolū ſignificāt uerū, ſed etiā efficiunt ueritatē, quā ſignificant. Significant. n. hoc eſſe corpus Chriſti (quod eſt uerſſimū prolatis his uerbis in perſona Chriſti: in cuius perſona conſtat ſacerdotē affirmare, hoc eſt corpus meum) efficiuntq; hoc eſſe corpus Chriſti. Et ſignificationē quidem uerba ipſa ſonant (efficientiā autē exercere fides Chriſtiana confitetur: credimus enim uerba hæc eſſe conuerſiua panis in corpus Chriſti. Et ad hoc ſola fides ſufficit.) Collige conſequenter uerificari in fine prolationis horum uerborum duo ſimul. ſ. eſſe & fieri, id eſt hoc fieri & eſſe corpus Chriſti: Nam ſignificationi uere reſpondet eſſe, id eſt hoc eſſe corpus Chriſti, uel autē efficaciæ reſpondet fieri, id eſt hoc fieri corpus Chriſti, ita ꝙ ſimul & ſemel in eodem inſtanti uerificatur hoc fieri, & eſſe corpus Chriſti. Quod ſi quis philoſophiæ naturalis expers mirabile reputet aliquid ſimul in eodē inſtanti fieri, & eſſe, habes in propriis canonē philoſophicū de efficientis inſtantaneis: quibus idem ſimul in eodem inſtāti fit & eſt: ſicut patet de aere, qui inſtantanea illuminatione ſimul in uno inſtanti & fit, & eſt diaphanus actu.

HIS ꝓmiſſis patet primò, ꝙ ī iſtis uerbis, Hoc eſt corpꝰ meū, pronomē Hoc, neq; demōſtrat panem, neq; demōſtrat corpus Chriſti: qa demōſtrationi panis repugnat ueritas eſſendi: nam ſenſus eſſet, hoc, id eſt, iſte panis, eſt corpus meum: ꝙ cōſtat eſſe

falſū

falſiſſimum: nam nec in fine ſermonis, nec poſtea, nec antea iſte panis eſt corpus Chriſti: quia nunquam panis eſt corpus Chriſti. Quamuis enim ſacramento cõfecto, & ipſo durante, uerũ ſit ꝙ id ꝙ fuit panis eſt corpus Chriſti, nunquã tñ uerum eſt ꝙ panis eſt corpus Chriſti. Demõſtrationi aũt corporis Chriſti repugnat uerũ fieri, ſeu ueritas efficiẽtia: quia corpus Chriſti non fit corpus Chriſti. Si enim pronomen hoc demonſtraret corpus Chriſti eſſet ſenſus, Hoc, id eſt corpus meũ eſt corpus meũ: qđ cõſtat non fieri per hæc uerba, ſed eſſe uerißimè ante iſta uerba prolata. Veſè ergo ſignificationi uerborũ repugnat, ꝙ pronomẽ, Hoc demõſtret panem: quia panis nunquam eſt corpus Chriſti. Et uerè efficientię eorũdẽ uerborũ repugnat, ꝙ pronomen, hoc demonſtret corpus Chriſti: quia corpus Chriſti nõ fit corpus Chriſti, nõ cõuertitur in corpus Chriſti. Oportet igitur per pronomen, hoc demonſtrari id quod congruit utriq; ſcilicet & eſſe & fieri: ut illud demõſtratũ ſimul & ſemel fiat & ſit corpus Chriſti. Quod (ut priſci Patres docuerunt) eſt indiuiduum ſubſtãtiæ abſque determinatione naturæ tã panis quã corporis Chriſti. Nec hoc uolũtariè aſſeruntur: ſed quia pronomen, hoc, eſt demõſtratiuum ſubæ, proculdubio ſingularis, ideo affirmãt demõſtrari ſubſtantiã indiuiduã. Et quia nõ plus exigit uis pronominis (quod et apud grãmaticos ſignificet ſubam ſine qualitate: id eſt, ſine determinatione naturæ) & huiuſmodi demõſtratio quadrat tã reſpectu fieri, quam reſpectu eſſe: ideo concludũt ꝙ pronomẽ, hoc, in his uerbis demõſtrat ſubam, quæ ſub iſtis eſt accidentibus, non explicando naturã panis aut corporis Chriſti, Quadrare aũt hanc demonſtrationem tam ad fieri quã ad eſſe clariſſime patet. nã per hæc uerba in fine prolationis ſubſtantia cõtenta ſub his accidẽtibus fit corpus Chriſti: & rurſus uerißimũ eſt in fine prolationis, ꝙ ſubſtãtia cõtenta ſub his accidẽtib⁹ eſt corpus Chriſti. Vbi manifeſtè uidere potes iuxta hunc ſenſũ uerificari & uerã ſignificationẽ uerborũ, & eorundem uerã efficientiam: quia per hæc uerba in perſona Chriſti prolata (ſcilicet hoc, id eſt hæc ſubſtantia, eſt corpus meum) hæc ſubſtantia fit, & eſt corpus Chriſti.

¶ Ampliatio & magnificatio hæc, eo ꝙ nulla in hoc ſenſu interuenit extorſio, nulla improprietas, nulla mẽdicitas, ſed ſiſtitur intra ꝓprietatẽ uerborũ & fidei Xpianæ cõfeſſionẽ. Hæc de ſeptimo.

CAPVT VIII.

Quomodo falſum non ſit, ſed uerum, deleri & remitti peccata per hoc ſacramentum Euchariſtia.

OCTAVVM caput eſt quod falſa eſt fides ſacramentum hoc delere peccata: quia ſola mors Chriſti noſtra delet peccata.

CIRCA hoc caput errorem facilè deprehendes ſi uim rationis inſpicias. Ex hoc enim, ꝙ ſola mors Chriſti noſtra deleget peccata, non ſequitur, Ergo applicatio mortis Chriſti ad nos non delet pctã. Sicut nãq; ex hoc, ꝙ ſolus artifex facit ſphæram, non excluduntur inſtrumenta artificis, quibus ſphærã operatur: ita ex hoc ꝙ ſola mors Chriſti delet noſtra peccata nõ excluduntur ſacramenta Eccleſiæ, quæ ſunt inſtrumenta, quibus mors Chriſti Applicatur ad nos, alioquin delere oportet ex ſymbolo, Confiteor unum baptiſma in remiſſionem peccatorum. Si enim ex hoc, ꝙ ſola mors Chriſti delet noſtra pctã excluderentur ſacramenta, Baptiſmus quoq; excluditur à deletione peccatorum. Et ſicut ſecundum ueritatem nõ excluditur Baptiſmus, ita nec alia ſacramenta excluduntur à deletione peccatorum. Nihil ergo ualet inducta ratio. Hæc de octauo.

CAPVT IX.

Quomodo Euchariſtia ſacramentum ſit ſacrificium, & in miſſa offerri ſit inſtitutum a Chriſto, uel ab Apoſtolis.

NONVM caput eſt, Falſa eſt fides tenẽs, ꝙ Euchariſtia ſit ſacrificium. Tum quia ſacrificium Chriſti ſemel in cruce oblatum ſufficit in eternũ: ut patet ex doctrina Pauli Apoſtoli ad Hebr. 10. Vna enim ſanctificatione conſummauit in æternum ſanctificatos. Et cap. 6. Per proprium ſanguinem introiuit ſemel in Sancta æterna redemptione inuẽta. Tum quia falſum eſt Chriſtum offerri in Euchariſtia, nam Chriſtus nõ offertur in ſacrificium niſi moriatur, niſi ſanguine intercedente: ut patet ex doctrina Pauli Apoſtoli etiam ad Heb. 9. dicentis, neq; ut ſępè offerat ſemetipſum, alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi, &c. Conſtat autẽ Chriſtum in hoc ſacramento non mori, nec poſſe mori. Tũ quia nec à Chriſto, nec ab Apoſtolis inſtituta eſt miſſa.

CIRCA hoc caput, aduerte errari in hoc, ꝙ exiſtimatur ſacrificium altaris eſſe diuerſum ſacrificium à ſacrificio ꝙ obtulit Chriſtus in cruce: quum tamẽ in ueritate ſit illudmet ſicut eſt illudmet corpus Chriſti, & idemet ſanguis Xp̃i, in altari, & in cruce, & in cælo modo. Differentia autem eſt in modo offerẽdi: quia tunc oblatum eſt corporaliter, modo offertur ſpiritualiter: tunc eſt oblatum in re mortis, nũc offertur in myſterio mortis. Et hoc intellige referendo oblationem tam ad rem contentam quam ſignificatam in ſacrificio hoc, Quod dico: quia ſi ad ſpecies ſacramentales refertur, oblatio corporalis & ſenſibilis manifeſtè eſt. Nec propterea ſpiritualis hæc oblatio ſit, ꝙ inſufficiẽs fuerit ſacrificiũ Chriſti, ſed ut in ſacris myſterijs Chriſtus eiuſq; ſacrificium iugiter recolatur, iuxta Chriſti mandatũ. Hoc facite in mei commemorationẽ. Vnde patet rationes allatas ex doctrina Pauli ad Hebr. ad æquiuocum afferri, quoniã Paulus Apoſtolus loquitur de corporali oblatione Chriſti, quã fatemur eſſe unam & ſufficientiſſimã in æternum, quum autẽ de Euchariſtiæ ſacrificio eſt ſermo ad ſpiritualem oblationem Chriſti tranſimus. Et ſo bene nota, ꝙ non dicimus ſpirituale corpus Chriſti offerri in ſacrificio altaris: ſed dicimus ſpirituali oblatione offerri naturale Chriſti corpus in ſacrificio altaris.

¶ Et hæc erudite lector intellige ſpectando ad rem contentã in hoc ſacrificio, corpus, ſ. & ſanguinẽ Chriſti: nã ſi ad mortẽ Chriſti ſacrificiũ altaris referatur, ſignũ tantũ, & non res inuenitur: nam neque mors Chriſti, neque ſtatus mortis Chriſti eſt ſecundum ſe: ſed Chriſtus uiuit, & regnat in cælo, & conſequenter in ſacrificio hoc non cõtinetur, ſed ſignificatur mors Chriſti. Intellige ſanè iterũ duo: Chriſtus in hoc ſacrificio ſignificatur, & cõtinetur: mors uerò eius ſignificatur quidem, ſed nõ continetur. Vnde non oportet, & quoties hoc ſacrificiũ offertur, verificare, ꝙ Chriſtus moritur, ſicut oportet uerificare, ꝙ Chriſtus in eo cõtinetur, in eo offertur, in eo tanquã res exiſtens contenta, & oblata. Significatur autem Chriſti mors hoc ſacrificio nõ ſolũ quia verba conſecrationis illã explicant, (dicendo, Qui pro uobis, & pro multis effundetur,) ſed etiã quia ſanguis ſeorſum à corpore conſecratur: ipſa enim ſeparatio ſacramentalis ſignificat ſeparationem realem ſanguinis à corpore Chriſti in morte ipſius.

¶ Quum autem obijcitur, ſacrificiũ altaris nõ eſſe inſtitutum à Chriſto neque ab Apoſtolis, aduerte, ꝙ ex verbis Pauli Apoſtoli in epiſt. ad Corinth. 1. colligitur, Chriſtum inſtituiſſe hoc ſacrificium, & tempore Apoſtolorum fuiſſe in uſu nõ ſolum, vt ſacramentum, ſed ut ſacrificium. Inquit ſiquidem Apoſtolus: Ego. n. accepi à Domino, quod & tradidi uobis, quoniã dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, &c. Ex hoc enim Paulus dicit ſe tradidiſſe Corinthijs, antequam ſcriberet eis primam Epiſtolã, quod accepit à Domino de Euchariſtia, duo dicimus. Alterum eſt, ꝙ multa Apoſtoli tradiderunt Eccleſijs ſeruãda, quæ tradita fuiſſe ab Apoſtolis nõ eſt ſcriptũ in ſacræ Scripturæ libris. Ecce uides hic ꝙ niſi ſubſecuta fuiſſet hæc epiſtola, neſciremus Paulum tradidiſſe Corinthijs id, qđ accepit à Domino de Euchariſtia, & tamẽ in rei ueritate ipſe tradiderat Corinthiis, ante Epiſtolam doctrinam Euchariſtiæ, quam acceperat à Domino: ut ipſe teſtatur. Alterũ eſt, ꝙ id quod acceperat à Domino, tradiderat Corinthiis, de Euchariſtia, eſt illud cuius in p̃cedenti capitulo meminerat tanquam ritus iam in Eccleſia Corinthiorum uſitati dicendo, Fugite ab idolorum cultura: calix benedictionis cui benedicimus: nonne cõmunicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis, quẽ frangimus, nõne participatio corporis Domini eſt? quia unus panis, & unũ corpus multi ſumus: omnes q de uno pane & uno calice participamus. uidete Iſrael ſecundum carnem, nonne qui edunt hoſtias participes ſunt altaris? Quid ergo, dico quòd idolis immolatum ſit aliquid, aut ꝙ idolum ſit aliquid? ſed ꝙ quæ Immolant Gẽtes demonijs immolãt, & nõ Deo. nolo autem uos ſocios fieri dęmoniorum, nõ poteſtis calicem Domini bibere, & calicẽ dæmoniorũ, non poteſtis menſę Domini participes eſſe, & menſę dæmoniorũ. In quibus uerbis, in quo textu & cõtextu clariſſimè patet, quòd Apoſtolus ſupponit ritũ Eccleſiæ, q tunc & non ſeruatur: ſcilicet ꝙ ſumentes Euchariſtiam, ſumũt de ſacrificio altaris, & ex hoc ipſo quòd ſumunt de ſacrificio, de immolatis Deo, monet Corinthios ut fugiant culturam idolorum, afferens ex ueteris ritu legis, quòd edentes hoſtias, erant altaris participes, & ſimiliter Gentiles dęmonijs immolantes, menſæ dæmoniorum ſunt participes, &c. habes ergo ex hoc ſingulari textu, ꝙ calix, & panis Dñi tempore Apoſtolorũ in ſacrificij uſu erant: niſi quis adeò deſipiat, ut impertinenter hæc omnia ab Apoſtolo tam accuratè allata putet. Et hic textus iunctus ei, qđ dixit Apoſtolus, Ego enim accepi à Domino, qđ & tradidi uobis, ſufficit ad teſtimonium perhibẽdũ quod Chriſtus inſtituit non ſolùm hoc ſacramentum, ſed etiam hoc ſacrificium, & ꝙ Apoſtoli docti à Chriſto tradiderunt Eccleſię hoc ſacrificium.

¶ Si extra ſacram ſcripturam alijs ſcriptoribus credendum eſt, inuenimus Iac. fratrem Dñi Miſſæ celebrationem addidiſſe, ut ſexta ſynodus refert de conſec. d. 1. c. Iacobus. Inuenitur tpe Teleſphori Papæ (qui VIII. computatur Papa à B. Petro) Miſſas celebrandas eſſe nocte natiuitatis Domini: ut patet de conſec. d. 1. c. nocte. Nota hic non inſtitutionem, ſed teſtimonium ſextæ ſynodi de additione facta à Iacobo fratre Domini circa Miſſam: quia non Romanus Pontif. non Latina Eccleſia, ſeu Græca, ſed Orientalis tempore Agathonis Papæ, & Conſtantini Iunioris Imp. Conſtantinopoli congregata cẽtum quinquaginta Patrum, teſtatur Miſſam à Iacobo Apoſt. ordinatam: ſi unius hiſtorici ſcriptoris

teſtimonio creditur, certè indubia deberet fides centū quinquaginta Patrum teſtimonio. Taceo quòd etiam ut dictum eſt tēpore Teleſphori Papæ qui octauus à B. Petro Papa recenſetur (quando Eccleſia Romana nullo temporali gloriabatur imperio, ſed triumpho martyrum) inuenitur ſacrificium miſſæ in nocte natalis Dñi offerendum: ut patet de conſec. d. 1. c. nocte. Et ſi geſtis martyrum authenticis apud Eccleſiam fides ab iſtis datur, habes ante Conſtantini tempora (quum Eccleſia Romana non gloria temporali, ſed martyrio floreret) ſacrificium Euchariſtiæ uiguiſſe: ut patet ex uerbis Laurētij ad Xyſtum. Quo ſacerdos ſancte ſine diacono properas? tu nunquam ſine miniſtro ſacrificiū offerre conſueueras. Ecce quod Xyſtus ſacrificium offerre conſueuerat, proculdubio Euchariſtiæ, Vnde de ſe diacono ſubdit: Experire utrū idoneum miniſtrum elegeris: cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem.

¶ Aduerte hic demum quòd etiā ſi nihil eſſet ſcriptum, ipſa ſucceſſiua traditio non unius partis mundi, ſed uniuerſalis Eccleſiæ toto orbe diffuſæ ſufficiens teſtimoniū præberet, ſacrificium hoc inſtitutum eſſe à Chriſto, & traditum ab Apoſtolis, ut patet ex eo, quòd authoritas Eccleſiæ ſufficit ad maiora. Ex authoritate ſiquidem Eccleſiæ habemus omnes libros ſacræ Scripturæ: nā Euangelium Ioannis neſcirem magis, quā Bartholomei niſi me authoritas Eccleſiæ admoneret: & ſic de alijs. Si ſacrificium hoc Latina tantum Eccleſia haberet, aut de nouo in Eccleſia Dei eēt introductum, eſſet fortè locus ſuſpitioni, quòd adinuentio fuit Romana: ſed ubi Græci, Latini, Barbari, &c. hoc ſemper habuerunt ſine initio alicuius medij temporis: etiam ſi Scripturæ teſtimonium deeſſet, ſufficere deberet: quantò ergo magis, cum tot ſcriptos teſtimonijs. Hæc de nono.

CAPVT X.

Quomodo non ſit idolatria, adorare ſanctum Euchariſtiæ ſacramentū.

DEcimum caput eſt, quòd idolatria eſt adorare Euchariſtiæ ſacramentum, Tum quia pura Chriſti humanitas nō eſt adoranda. Tum quia ſolus Deus, quem nemo uidit unquam, adorandus eſt, adorantes autem Euchariſtiam, adorant quod uident. Tum quia non legitur Apoſtolos adoraſſe Euchariſtiam in cœna.

CIRCA Hoc caput, facilè patet error primæ rationis: quia in ſacramento hoc non adoratur humanitas Chriſti pura, ſed adoratur Chriſtus uerus Deus, & uerè habens carnem aſſumptā. Et per hoc idem patet error ſecundæ rationis, quia non adoramus accidentia illa panis & uini, quæ uidemus, ſed Chriſtum contentum ſub accidentibus illis.

¶ Circa id uerò quod tertio affertur: quia non legit Apoſtolos adoraſſe Euchariſtiam in cœna, duo dicito. Primū quòd nō legitur eos adoraſſe Chriſtum præſentem in cœna, quid mirum ſi non legitur, adoraſſe ſacramentum ipſius Chriſti? Si propterea quòd nō legitur, Apoſtolos Chriſtum adoraſſe in cœna argumentum ualet, ergo nec à nobis Chriſtus eſt adorandus. Deinde dicito, non ualere argumentū uniuerſaliter: nō legitur hoc factū ab Apoſtolis, ergo non eſt faciēdū. Nuſquam enim in ſacra Scriptura legimus, eos condidiſſe ſymbolum fidei, & tamen fecerunt illud: nuſquā enim legitur in ſacra ſcriptura approbaſſe eos Euāgelium Lucæ & Marci, & tamen ab illis credimus approbatū. Hæc de decimo.

CAPVT XI.

Quòd nullus unquam Doctorum ac ſanctorum uerbis ſuis fouet Chriſti corpus eſſe in Euchariſtia ſacramento ut in ſigno.

VNdecimum caput eſt, quòd Tertullianus, Auguſtinus, Origenes, Hilariusq́; fouent, quòd in Euchariſtia corpus Chriſti eſt, ut in ſigno, &c.

CIRCA hoc caput (in quo iſte homo multa affert, quæ facilè ab erudito quoque ex ſupradictis comprobātur inutilia ad errorem iſtius) aduerte, quòd autores iſti ubi quandoque affirmant ſacramentum eſſe figuram, aut ſignum corporis Chriſti, aut aliquid huiuſmodi, uera dicunt: non tamen propterea negant cum hoc ſigno inueniri etiam rem ſignatam figuratam, & contentam Chriſti carnem. Ratione ſiquidem ſpecierum ſacramentalium appellauerunt, & appellant doctores ſacramentum hoc ſignum, figuram, & id genus reliqua: non tamē propterea negant rem contentam ſub tali ſigno.

Vbi etiam aduerte, quòd ſapientes ſacri doctores frequentiā ſacramentorum poſtponunt uirtutibus: quia uirtutes ſunt bona propria bonis hominibus, ſacramenta uerò communia ſunt bonis, & malis. Hæc de vndecimo.

CAPVT XII.

Quòd non dua, ſed una tantum ſit ſalutifera his, qui fidem habent de Euchariſtia ſacramento.

DVodecimum caput eſt, quòd ſi fides eſſet de Euchariſtia, eſſent duæ uiæ ſalutis: vna fides in Chriſtum, altera fidei in ſacramentum.

CIRCA hoc caput ſcis erudite lector, ridiculum eſſe. Non enim duæ ſunt artes in aurifice, altera operādi aurea, altera utendi inſtrumentis ad faciendum aurea opera. Nō ſunt duæ fides: altera ad Chriſtum, altera ad inſtrumenta Chriſti, quibus mediantibus nobis ſuam uirtutem ſaluiferam applicat. Sacramenta ſiquidem Eccleſiæ inſtrumenta ſunt Chriſti ad noſtram ſalutem ab ipſo inſtituta. Et qui fidem ſacramentorum negat, deleat ex Euangelio, Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu, non pōt introire in regnū Dei. Hęc de XII. anno 1525.

TRACTATVS TERTIVS DE MISSÆ celebratione, in duas quæſtiones diuiſus.

QVÆSTIO I.

Vtrum ſacerdos ſumpta ablutione, licitè poſſit ſumere reliquias Euchariſtiæ in calice vel extra remanentes.

QVÆRITVR utrum ſacerdos ſumpta ablutione, licèt poſſit ſumere reliquias Euchariſtiæ, in calice, uel extra remanēntes. Et uidetur quod non. Primò, quia uerè non eſt ieiunus ieiunio naturæ: quoniam ſumpta ablutio uinum uel aqua eſt, quorum utrumque ſoluit ieiunium naturæ.

¶ Secūdò, quia ſi hoc liceret, cum ita ſit perfectè corpus Chriſti in qualibet particula relicta, ſicut in tota hoſtia, pari ratione poſſet unā aliā hoſtiā cōſecratā ſumere: quod cōſtat eſſe illicitū. Et rurſus pari ratione poſſet aliam miſſam celebrare. quòd non eſſe licitum, patet ex ritu Eccleſiæ in nocte natalis Domini, &c.

¶ Tertiò. Si liceret ſacerdoti poſt ablutionem ſumere reliquias Euchariſtiæ, liceret quoque communicantibus: ſed hoc non licet, ut patet: ergo. &c.

IN Hac dubitatione ſcito primò diuerſas eē opiniones. Quidam enim (de quorum numero eſt Scotus, in 4. ſent. d. 8) putāt non licere poſt ſumptā ablutionem reliquias Euchariſtiæ ſumere propter primam rationem: quidam autem ſenſerūt oppoſitū.

¶ Et quòd hęc opinio rationabilior atq; Eccleſiæ ritui conformior eſt, ideo declarāda firmādaq; eſt. Scito ergo, quòd unū (ut patet 5. Met.) cum multipliciter dicatur, quantum ad propoſitū ſpectat dicitur dupliciter. ſ. ſimplicitate & perfectione. Quod nō ſolū eſt uerū in rebus, ſed in actibus: nā non ſolū aliqua res eſt una ſimplicitate (ut albedo) & aliqua perfectione (ut calceus conſtans ex omnibus ad ipſum requiſitis) ſed aliqua operatio eſt una ſimplicitate, ut uiſio: & aliqua perfectione, ut prādere cōſtās ex multis operationibus requiſitis ad prādiū: ut ſumere panē, carnē, uinū, &c. Qui igitur examināt actus ſacerdotis ſacrificiū uiſicētis & ſumētis, ſecundū naturā actuū ſimpliciū, cogūtur cōſequēter dicere quòd ſūpta ablutione nō pōſſunt ſacerdotes ſumere reliquias. Qui autē actus ſacerdotis ſecundū naturā actuū perfectorū cōſtantium ex pluribus ad ſui pfectionē diſcutiūt, dicunt quòd ſicut oblatio corporis & ſanguinis eſt unū perfectū ſacrificiū, & ſumptio eorundem ſub ſpeciebus panis & uini eſt una perfecta refectio conſtās ex cibo & potu: ita tota ſumptio Euchariſtiæ, reliquiarum, & ablutionis eſt unus cōſumatus actus: ac per hoc reliquiæ tunc ſumptæ ad eundem numero actum perfectum ſpectant, non ut neceſſariò requiſitæ ad integritatem illius, ſed ut partes materiæ.

¶ Quòd autē actus ſumptionis Euchariſtiæ, & actus ablutionis, cōputari debeāt, nō tāquā diuerſi ſimplices actus, ſed pro unico actu ritus Eccleſiæ cogit omnes confiteri, et hoc, quòd non ſaluari rectè aliter poſſunt difficultates accidentes in huiuſmodi ſumptionibus, & ſic optimè ſaluātur. In primis nō poteſt aliter ſaluari, quomodo reliquiæ Euchariſtiæ adhærētes palato, uel dētibus poſſint licitè poſt ablutionē deglutiri. Et patet ratio, quia ſumptio cibi uel potus, quoad ieiuniū naturæ, & quoad ueram comeſtionē & potationē, nō eſt abſq; deglutione. Cū igitur in caſu hoc non ſit ieiunus, quō hoc ſaluabis, niſi dicēdo quòd totū pro unico actu computatur? Nec officit in ſēio, ſi quis dicat, quòd non eſt ſimile de reliquiis in calice, patena, & in ore: quia illæ ſunt ſemel ſumptæ, illæ nō. Nā ſatis eſt in propoſito, quòd oportet acceptari ab omnibus hoc, quòd actus iſti non iudicātur ut diuerſi ſecūdū, ſed cōputantur pro unico, adhuc enim Euchariſtiā etiā totā remanente in ore, etiam ablutione ſumpta, licitè ſumitur abſq; diſpēſatione ieiunij non alia ratione, niſi quia totum pro unico actu cōputatur. Nam ſi ſinguli actus ſeorſum acciperentur nō poſſet ille ieiunus Euchariſtiam uerè ſumere, id eſt deglutire: ſumptio enim in ore ſolū, non eſt ſumptio, ſed inchoatio eius: quia non eſt cōmeſtio, neq; potatio. Nō poteſt quoque deinde aliter ſaluari quō in paraſceue, quādo hoſtiæ pars in uino poſita remaneret in calice, ſumpto uino, ſumi à ieiuno rectè poteſt, niſi totū pro unico actu cōputādo: ſecundū enim ſimplices actus iā nō ieiunus ſumeret. Non pōt quoq; ſaluari, quō diſtinctis hauſtibus ſumpta etiā prima ablutione, licitè ſumitur à non ieiuno (quod tñ oportet) niſi totū pro unico actu cōputādo. Quod aūt oporteat primam ablutionē, ſi ſtatim ſumit, ſumi à non ieiuno, ex eo patet, quòd ſtatim adhuc eſt ibi uerus ſanguis Chriſti. Cū enim ſemper in calice maneat aliquid humiditatis poſt ſumptū ſanguinē, & illud

non

non ſint ſoe ſubiecto ſi vinū fuiſſet, proculdubio retinet adhuc vini ſpeciem: & cùm nō tā cito corrumpatur, reſtat vt in ſecundo hauſtu ſanguis Chriſti adhuc ſumatur mixtus vino: qui nō niſi à ieiuno ſumēdus eſt, ſicut nec pars hoſtiæ mixta vino, &c. Non poteſt quoque aliter reddi ratio, quare liceat ablutionem ſanguini mixtā ſtatim duobus hauſtibus ſumere, & particulam hoſtiæ poſt primū hauſtū in calice remanentem oporteat relinquere: quare.n. magis licet ſanguinis reliquias vino mixtas, q̄ hoſtiæ poſt primū ablutionis hauſtū ſumere? Non poteſt aliter ſaluari differentia in præfatis caſibus inter hominē ſumpta ablutione, & hominē, qui prius tantundē bibiſſet. Et tñ qui bibiſſet, ab omnibus iudicatur inhabilis ad ſumendas etiā reliquias: hic autem, qui ablutionē ſumpſit, in omnibus prædictis caſibus abſque diſpenſatione excuſatur. Nec hoc eſt aliunde, quàm ex hoc, q̄ ablutio non computatur contra reliquias.

¶ Quod verò reliquiæ Euchariſtiæ vt partes materiæ ſe habeāt, ex ritu Eccleſię, & ratione apparet. Ex ritu quidē: quia non dicitur bis cōicare, qui poſt ſumptā hoſtiā ſacrā particulas reliquas ſumit, etiā ſi credens ſe nihil amplius accepturum, adoratū fuit ante ablutionem: vt in religione fit. Et tñ ſi aliam hoſtiā ſumeret, quantúcunque ieiunus, iterū cōmunicaret, niſi fortè vt reliquias cōmunionis ſuſciperet: quod confirmaret intentū: quia ſcilicet ratio reliquiarū haberetur. Ex ratione autem: quia ſicut in alijs rebus duplices aſſignantur partes, ſcilicet ſpeciei & materiæ, ita in Euchariſtia vt partes ſpeciei ſunt ſpecies ſacramentales panis & vini: hæc enim in diffinitione cadunt: vt partes verò materiæ ſunt particulæ ſpecierū panis & vini, quę etſi in diffinitione non ponerentur, ſicut nec ſemicirculus in diffinitione circuli, ad integritatem tñ materiæ ſpectant. Vnde quāuis Euchariſtiæ ſacrificium ſumpta hoſtia & ſanguine, perfectū ſit aſſentialiter, adhuc tñ perficiendum reſtat quoad partes materiæ: quæ reliquæ ſunt. Et quoniam ablutio neceſſariò immiſcetur his partibus, ideo ſumptio ablutionis & partium huiuſmodi pro vnico actu rationabiliter computantur.

¶ Ex prædictis igitur, tu ſtudioſè colliga quid eſt in hac difficultate, ſuper qđ rōnes fundari & difficultates ſolui poſſint: & eſt q̄ ſumptio reliquiarū Euchariſtiæ & ablutionis earū pro vnico actu cōputatur. Oportet.n. hęc duo ſimul cōcurrere. ſ. rationem reliquiarū, & rationē ablutionis earū ad hoc, vt ad vnum ſpectent actū: propter qđ non eſt idē iudicium de alia hoſtia, & de reliquijs, nec de potatione præcedente & de ablutione: nec de ablutione quā pro reuerentia ſumunt cōicantes ſub ſpecie panis, & ablutione ſacerdotali: quia iſta eſt ablutio reliquiarū extra manentium, illa non, ſed aut pro ſtatus tñ manētibus, aut pro reuerentia. Et qm̄ ablutio ſacerdotalis non eſt ablutio ſpecierū ſanguinis tñ, ſed corporis: idcirco reliquiæ corporis & ſanguinis poſt ſumi poſſunt. Et qm̄ particulæ hoſtiæ remanentes in patena vel corporali de numero reliquiarum ſunt, quamuis non ablutæ, ſumi ſicut ablutæ poſſunt: alioquin particula hoſtiæ ex rigore frigoris fortè parietibus interioribus calicis inhęrens nō abluta ſumi nō poſſet cum ablutis: quod eſt ridiculum. Ex quo enim ſaluatur ratio tam reliquiarum quàm ablutionis reliquiarum, quamuis non omnes ſint actu ablutæ, omnium ſumptio pro eodem actu computatur, &c.

EX His patet reſponſio ad obiecta. Nā ad primum dicitur, q̄ ieiunium naturæ debet præcedere totum actum ſumptionis ſacramenti, & non ſingulas eius partes, &c. reputatur enim ieiunus totum ſumere, qui ieiunus cœpit: vt dictum eſt.

¶ Ad ſecundū patet reſponſio: quia licet quoad rem ſacramenti, ſ. corpus & ſanguinē Chriſti, idē ſit de toto & partibus iudicium: non tamen quoad ſpecies ipſas, quæ ſunt ſacramentum tantum, ut ritus Eccleſiæ conuincit.

¶ Ad tertiū autem dr̄, q̄ cōmunicans ſtatim ut ablutionem ſacerdotalem acceperit, refectionē ſuam compleuit. Nec eſt amplius de numero diſcumbentiū: unde eſt mirum, ſi non poteſt ſumere reliquias. Sacerdos autē qui ablutionis reliquiarum ſumendis uacat, adhuc eſt in actu refectionis: propter quod nō eſt mirū ſi licet ſibi reliquias ſumere. Et ſimile eſt iudicium de ſumentibus particulas hoſtiarum ſacratū in uino calicis: poteſt enim poſt primū hauſtum remanentes reliquias ſecundo & tertio hauſtu aſſumere, & hærentem ſacerdotis digitis particulam ſugere: quandiu ſumendis uacat reliquiis & ablutioni earum. Et hæc dicta ſufficiant. Piſis, die 20. Nouembris, 1509.

CAPVT II.

Vtrum ſacerdos celebrans pro pluribus, ſatisfaciat pro ſingulis.

QVERITVR, Vtrū ſacerdos obligatus ad celebrandum pro aliquo, & accipiens eleemoſynam ab altero ut celebret pro eo, ſatisfaciat dicendo unam tantum Miſſam pro utroque.

¶ Et ... q̄ non. Primò quia effectus Miſſæ, pro quo habendo Miſſa petitur & promittitur, eſt finis. Finitum autē diuiſum, minus habetur à ſingulis, quia ſi totū haberetur ab uno. Quod igitur datur ſecundo, adimitur à primo, & ſic neutri ſatisfit. Aſſumptum: ſcilicet q̄ effectus Miſſæ ſit finitus. Probatur ex eo, quòd pro eodem dicuntur plures Miſſæ.

¶ Præterea, cùm idē ſit iudicium de duobus & de ualde multis, imò de omnibus, ſi poteſt Miſſa promiſſa uni ſatisfacere pro altero, ſatisfactiua ergo eſt pro omnibus: & ſic Eccleſia non bene inſtitui ſſet Miſſas pro aliquibus determinatè, ſed debuit omnes pro omnibus offerre: ut bonum commune ſine detrimento particularium procuraret, communis mater omnium.

¶ Præterea, Si ſatisfacit hic ſacerdos unica Miſſa pro pluribus, pari rōne ſatisfacit etiā unica miſſa pro quatuor miſſis promiſſis eidē, accepta ab illo eleemoſyna pro quatuor miſſis. Hæc aūt cōſtat eſſe falſa: dānaretur.n. ab Eccleſia, q̄ unica miſſa dixiſſet ſe ſatisfeciſſe pro miſſis B. Gregorij, quæ ſunt triginta: ergo, &c.

IN Oppoſitū eſt: quia uirtus miſſæ eſt infinita: qa eſt uirtus Ieſu Chriſti in ſeipſo. Infinitū aūt pōt quibuſcūque applicari, & ab eis participari abſque ullo ſingulorum damno: ergo, &c.

IN Hac quęſtione, quia miſſa cōtinet duo. ſ. orationem & ſacrificiū Euchariſtię, primò de ſacrificio (quod eſt præcipuū in miſſa) deinde de oratione dicendum eſt. Rurſus, quia effectus utriuſque eſt multiplex: ſcilicet meritum, impetratio & ſatisfactio ſigillatim definiendum eſt. Rurſus, quia effectus dupliciter oritur, ſ. ex opere operato, & ex opere operantis ut perfecta habeatur de quæſito notitia, ſingularis examinatis decernetur quid ſimpliciter reſpondendum ſit quæſito.

¶ Sacrificiū igitur miſſæ dicit duo. Eſt nanque ſacrm̄ & ſacrificium: & inquantum ſacrm̄, non eſt ad propoſitum quia effectus eius eſt reſpectu ſumentis tñ. Inquantum uerò ſacrificiū eſt ad propoſitum, & diſtinguitur ex parte operis operantis, & ex parte operis operati. Et ſumptum hoc ſacrificium ſecūdum opus operatum conſideratur dupliciter, ſ. ſecundū ſeipſum abſolutè: & ſecundū ſeipſum applicatum huic: ſi enim conſideratur hoc ſacrificium ſecundū opus operatum abſolutè, ſic eſt immolatio Ieſu Chriſti, ita q̄ res oblata eſt Ieſus Chriſtus. Et quantitas huius ſacrificii eſt infinita, ita q̄ eſt impetratiuum, meritorium, & ſatisfactiuum infinitè: unde effectus eius infinitus eſt ſicut & paſſionis Chriſti: eſt enim Deo acceptius, quā ſint cunctorū peccatores, &c. Veruntamen ſicut infinitas effectus Chriſti crucifixi eſt ſecundum ſufficientiam, & non ſecundū efficientiam, & ſecundū naturā cauſæ uniuerſalis, indeterminatæ, ſ. & non determinatæ ad hunc aut illum: ita hoc ſacrificium eſt ex ſuipſius natura infinitæ ſufficientiæ, & indeterminatæ efficaciæ. Et ſicut efficacia paſſionis Chriſti determinatur ad hunc per hoc uel illud ſacramentū: ita efficacia huius ſacrificii per hanc uel illam deuotionem. Et qm̄ deuotio pertinet ad applicationē ſacrificij, ideo loquendo de effectu huius ſacrificii ex ſolo opere operato ſecundū ſe patet nullum habere particularem effectum in quocunque homine, ſed tñ in ordine ad Deum habet acceptabilitatem gratiarum actiones, commemorationem, & ſi quid eſt huiuſmodi. Vnde tu hoc uidetur communis multorum error, q̄ putant hoc ſacrificium ex ſolo opere operato habere certum meritum, uel certam ſatisfactionem, quæ applicetur huic uel illi: hoc enim non eſſe uerum, iam patet. Et confirmatur: quia cum ex opere operato ſit infinitę uirtutis, etiam in ſatisfaciendo non eſſet maior ratio ex ſe, quare magis tantam & non maiorem ſatisfactionem daret.

¶ Si autē ſumatur hoc ſacrificiū ut applicatū iſti uel illi, ſic effectus eius eſt finitus, iuxta quantitatē deuotionis offerentiū, uel eorū, pro quibus offertur: ita q̄ quia in applicatione huius ſacrificii duo ſunt. ſ. applicatio ipſa ad hunc uel illum, & effectus particularis in hoc uel in illo, duo quoque actus concurrunt ad hanc determinationē: intentio, ſ. & deuotio: intentio enim applicat hoc ſacrificiū huic uel illi, deuotio autem effectus reſpondet: unde intentio propria eſt ſacerdoti, deuotio autē cōis eſt ei & alijs. Vnde & in canone Miſſę ſacerdos actū intentionis applicatiuę huius ſacrificii exercens, dicit, Tibi offerimus pro Eccleſia tua ſancta Papa noſtro, &c. &, Memento Dñe famulorū famularumque, &c. & omnium circunſtantium. Deinde actum deuotionis ſubiungit, Quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio. Hoc.n. non ſolum ad circunſtantes, ſed alios refertur: ex his inſinuans applicationē huius ſacrificii non ſolum intentione, ſed deuotione adiuncta perfici: ita q̄ quanta eſt horum deuotio, tanta applicatur eis ex illa infinitate ſatisfactio.

¶ Ratio eſt: quia in ſacrificiis & oblationibus quātitas deuotionis magis penſatur, quā quātitas rei oblatæ. Vt patet de uetulę oblatione Luc. 21 & ex authoritate Greg in hom. Amb. illās ſeſus in ara mate Galilęę dicēus, Non perpendit Deus quantū in eius ſacrificio, ſed ex quanto proferatur. Et qm̄ ex parte rei oblatæ eſt infinitas in hoc ſacrificio, & per unicā deuotionē nō exhauritur, nec minuitur, cōſequens eſt ut non ſolū pluribus, ſed infinitis deuotionibus unicū ſacrificiū ſufficiēter reſpōdeat, cuilibet certam pariendo ſatiſfactionē. Nihil igitur adimitur alicui

facienti ſe offerri hoc ſacrificiũ, ex quãtitate effectus huius ſacrificij ſecundũ ſe & applicari ad ipſum, ex hoc, ꝙ aliter procurat eandem pro ſe dici, nec econuerſo: ſed vnicuiq; reſpondet tandem, quantum ſi pro ſe ſolo diceretur: quia vnicuiq; ſufficienter, & efficienter iuxtà quantitatem deuotionis ſuæ.

¶ Et cõfirmatur hoc ex ipſo canone Miſſæ, in quo nõ ſolũ generaliter pro Eccleſia, pro principibus & oĩbus Chriſtianis: ſed ſpecialiter pro his qui in Memẽto cogitatur, & oĩbus circunſtantibus offerri dr̃ hoc ſacrificiũ. Cõſtat nanq; ꝙ nõ eſt determinatus numerus cogitandorũ in Memento: & multò minus determinatus eſt numerus circunſtantiũ: & ꝙ nullus ex alterius conſortio minus habet de effectu miſſæ: & ꝙ hæc nõ referuntur ad orationẽ, ſed ſacrificiũ: qm̃ ibi expreſſè dr̃, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificiũ laudis. Et ꝙ nõ ſolum pro impetratione, ſed pro ſatisfactione offertur, qm̃ expreſſè dicitur, pro redẽptione aĩarum ſuarũ: redẽptio.n. à malis eſt, & vt ipſum nomen teſtatur, ſatisfactio per modũ ſolutionis eſt: ſicut Chriſtus redemit nos ſoluendo pretiũ Deo patri. Poteſt igitur ſine cuiuſquam detrimento pro infinitis ſacrificium hoc offerri, & ſatisfacere iuxta ſingulorum deuotiones.

Caue tñ hic ne fallaris: putãs ex hoc ſequi, ꝙ vna Miſſa tm̃ ſatisfacit ſi dicatur pro vno quantũ pro pluribus. Hoc.n. nõ ſequitur ex dictis: qm̃ nõ diximus, ꝙ effectus huius ſacri reſpõdet intẽtioni, ſed deuotioni. Nõ.n. quantũ intẽdo ex hoc ſacrificio ſatisfacere tm̃ ſatiſfacio, ſed quãtã deuotionẽ habeo, tm̃, ex illo haurio. Vnde ſi ego offerẽs hoc ſacrificiũ, habeo deuotionẽ tantã, ꝙ ei reſpõdet in hoc ſacrificio ſatisfactio vnius anni & intẽdo celebrare pro ſatisfactione vnius, ille releuabitur ſatisfactione vnius anni. Si autẽ intẽdo ſatisfacere pro duobus æqualiter quilibet releuabitur pro medio anno tm̃, ſi pro tribus, pro tertia parte anni: & ſic de ſingulis. Et ſimiliter & dico de ſatisfactione rñdente deuotioni Martini, qui facit celebrari eãdẽ Miſſam, ꝙ ſi pro vno fit, totã ſortitur ille: ſi pro pluribus, diuidit̃ inter eos. Et ſimiliter dico de quotcũq; aliis faciẽtibus eandẽ Miſſam celebrari. Sẽper.n. ſatisfactio cuilibet deuotioni reſpõdẽs eſt finita, & ſi ad plures per intẽtionẽ applicetur, diuiditur, & minus à ſingulis participatur. Et ſic verificat̃ Theologorũ ſententia, dicentiũ effectũ huius ſacrificii finitũ & diuiſum minorari in eis quibus applicatur. Intelligitur enim (vt patet ex dictis) nõ in ordine ad pluriũ deuotiones: ſed vti participatũ ab hac vel illa deuotione.

¶ Ex his ergo patet, ꝙ Miſſa rogata à pluribus, plus ſatiſfacit, cæteris paribus, quã rogata à paucioribus: qa ex pluribus deuotionibus offertur: & ſimiliter Miſſa rogata, ꝑ aliquibus, plus valet illis, quã ſi ex ſola deuotione ſacerdotis ꝑ illis diceret̃: quia ibi effectus eſt iuxta deuotionẽ etiã rogantiũ, hic nõ. Et ex hac doctrina (quã accepi ex tertia parte diui Th. q. 79. ar. 5.) ſoluuntur oẽs difficultates accidentes in hac materia, quoad valorẽ ſacrificii. Hinc ſaluatur infinitas ſacrificii ſecundũ ſe, & finitas effectus in vnoquoq;, & authoritas doctorũ & ritus Eccleſiæ in celebrãdo ꝑ particulari, & maior fructus in vno, quã in pluribus & cõſuetudo tã offerentiũ pro vna Miſſa (vt in parochiis accidit) quã celebrantiũ pro pluribus petẽtibus eandẽ ſine fraude, vt in ſolẽnitatibus accidit. Si autẽ cõſideretur hoc ſacrificiũ ea parte operis operantis, ſic etiã quãntitas effectus eius attenditur ſecundũ quantitatẽ deuotionis offerentiũ. Sed qm̃ ea hac parte non eſt quæſtio, nec ex iſta parte petita, aut promiſſa intelligitur. Miſſa (ſola enim intẽtio ſacerdotis applicatiua ſacrificii ad hũc petitur & promittitur communiter) ideò pertranſeo.

ET Ad ſecundam partẽ Miſſæ, quæ eſt oratio, deſcendẽdo, dicendũ occurrit, ꝙ oĩo cũ ſit actus religionis, cuius eſt cultum Deo exhibere (vt ex Secunda Secundæ, q. 83. patet: per orationẽ enim mens ipſa Deo offertur: vt Diony. Greg. & S. Th. dicũt) ex proprio genere infrà latitudinẽ ſacrificii cõtinetur: iuxta illud Oſeæ vlt. Reddemus vitulos labiorũ noſtrorũ. & ad Heb. vlt. Per ipſum ergo offeramus hoſtiã laudis ſemper Deo, id eſt fructum labiorũ confitentium nomini eius. Addit tñ aliquid ſpeciale ex propria ratione, inquãtum eſt petitio: ꝓꝑ quod diſtinguitur de oĩone, inquantũ eſt meritoria, vel ſatiſfactoria, vel impetratoria, vel conſolatoria. Et quia nullus meretur de cõdigno niſi ſibi, & ſimiliter, quia cõſolatio ſpiritualis eſt effectus in ipſo orãte, ex attẽtione & meditatione propria procedens, nulla eſt hic difficultas de oratione, inquantũ meritoria & cõſolatoria, vbi de oratione ſecundũ eius cõmunicabilem effectum eſt quæſtio. Imperatoria aũt vis, fidei principaliter innititur ex parte noſtra: iuxta illud Marc. 11. Quicquid orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis, ex parte verò Dei innititur ſuæ miſericordię. Et qm̃ nec fides de vno petito minuit fidem de alio obtinendo, nec liberalitas diuina circa vnũ minuitur ex alterius largitione: ideo oratio, inquantũ imperatoria, non minus, ſi pro pluribus, ꝙ̃ pro vno fiat, valet: ſed magis pro quãto ex maiori fiducia diuinæ largitatis & ampliori charitate procedit. Inquantũ autẽ ſatiſfactoria, vim habet ex duobus, ſ. ex deuotione (ſicut & alia ſacrificia) & ex pœnalitate orantis ſicut cætera opera pœnalia. Et qm̃ de omni ſacrificio verũ eſt, ꝙ ſatiſfacit iuxta quantitatẽ deuotionis offerentiũ (ut patet ex authoritatibus adductis) vel eorũ, pro quibus offertur (ut patet ex reſponſione ad ſecundũ, in q. ſupradicta tertiæ par.) ideo idẽ eſt proportionaliter iudiciũ de ſatiſfactione orationis & ſacrificii Euchariſtię, nõ quoad quantitatẽ oblati, ſed quoad quantitatẽ deuotionis & ſatiſfactionis illi reſpondentis, & propterea ſicut dictũ eſt, iſtud poſſe pro pluribus offerri, ita & orationẽ. Quoad pœnalitatẽ autẽ reſultantem in orãte, cũ ſit perſonalis, & oratio de genere ſuo nõ ſit opus pœnale, nulla etiã apparet difficultas in propoſito: quia nõ petitur propriè à ſacerdote afflictio (ut in ieiunio) ſed intẽtio applicãdi orõnes ad impetrãdũ pro ſe primò, & ad ſatiſfaciendũ: qm̃ dũ petitur oĩo, tale ſacrificiũ, ſ. petitoriũ poſtulatur. Ex his aũt patet qđ dicendũ ſit etiã de ipſo ſacrificio Miſſæ, inquantũ impetratoriũ vel meritoriũ. Nec reſtes dubius ꝓpter meritũ cõgrui, qm̃ cũ conſiſtat in quadã condecentia (vt. ſ. nobis facientibus ꝙ in nobis eſt, Deus faciat ꝙ ipſum decet) vis meritorio de congruo in ſacrificiis & poſtulationibus attenditur ſecundũ deuotionẽ & fidẽ offerentium, vel eorũ, pro quibus offertur. Et ideo multitudo nihil nocet ſingulis ex hac parte: ſicut de aliis dictũ eſt. Et per hæc patet ꝙ affirmatiuè reſpondendum eſt quæſito.

Vnũ tñ dubiũ reſtat in prædictis, an appellatione deuotionis eorũ, pro quibus offertur, veniãt defuncti & remoti, nihil ſcientes de hac Miſſa, quæ offertur pro oĩbus ſecundũ eorum deuotionẽ: qm̃ ſi oẽs intelliguntur, par erit conditio procurantis, & nõ procurantis Miſſam: omnino.n. ſecundũ ſuam deuotionẽ erit eius particeps. Si verò non oẽs intelliguntur, non erit vniuerſaliter verum, ꝙ hoc ſacrificium valeat ſecundum deuotionem eorum pro quibus offertur: pro oĩbus enim offertur. Sed hæc ambiguitas ex ipſo concurſu deuotionis ad ſacrificia, ſoluitur. Concurrit nanq; deuotio, vt cauſa quædam determinatiua ſacrificii ad hunc effectũ: vnde Greg. in authoritate allegata, affectus deuotionem ponit in cauſam, dicens ꝙ perpendit Deus ex quanto profertur. Vnde deuotio quantificans effectũ ſacrificii non ſe tenet ex parte accipientiũ effectum, quamuis indiſpoſitio talium ad impediẽdam receptionẽ talis effectus ſufficiat: ſacrificium.n. non operatur per modũ agentis vt ſacramenta, ſed per modũ oblationis: ſed tenet ſe ex parte cõcurrentium ad tale ſacrificiũ cauſaliter, quomodolibet ſit cauſalitas iſta, puta petendo, miniſtrando, conſulendo, adiuuando, fauẽdo, &c. Quo fit, vt defunctis ſecundũ præcedentẽ eorum deuotionẽ in communibus vel in ſpecialibus, & ſecundũ deuotionem viuentium pro eis offerentium, viuentibus verò circunſtantibus tanquam ſeruitoribus ad minus: vniuerſis autẽ tanquam communicantibus in tali oblatione iuxta eorũ deuotionem proſit. Quum.n. ſacerdos oret, & offerat in perſona Eccleſiæ, & quilibet fidelis ſit membrum Eccleſiæ, conſequens eſt, ut quilibet per ſacerdotis actus oret, & offerat: & ſic cauſaliter concurrat ad ſacrificiũ ac per hoc quælibet Miſſa ſingulis fidelibus prodeſt etiam ſatiſfactionẽ iuxta eorũ deuotionem, quam habent in communibus Eccleſiæ orationibus & ſacrificiis: ſicut habentes deuotionem in orationibus & Miſſis alicuius perſonæ participes fiunt illarũ iuxta ſuam deuotionem ex generali communione Sanctorum. Nec propterea æqua eſt rogantis & non rogantis conditio: ſicut non eſt magis & minus deuoti æqua conditio: ſicut non eſt æqua uno tantum & uno & altero modo facientis ſibi aliquid debitum conditio. Rogare enim & eleemoſynam pro hoc retribuere, corporaliter venerari, & huiuſmodi, &c. meioris ſunt deuotionis, & faciunt ut non ex communione ſanctorum tantũm, ſed ex tali actu etiam hoc aſſequatur.

AD Primũ argumentum oppoſitum iam patet reſponſio ex dictis, ꝙ effectus, ſ. Miſſæ eſt finitus cuilibet ſecundum ſuam fidem, quoad impetrationem, & ſecundum ſuam deuotionem, quoad ſatiſfactionem propterea vtrunque dicitur in canone, Quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio. Eſt tamen infinitus in multitudine: quia infinitis poteſt reſpõdere, ſingulis ſuas ſatiſfactiones finitas, & impetrationes partiendo.

¶ Ad ſecundũ dicitur, ꝙ canon Miſſæ teſtatur Miſſas ita ab Eccleſia ordinatas pro particularibus, ut tñ ſemper pro omnibus viuis & defunctis explicitè celebrentur: vt patet intuenti. Vnde prouida ſimul & pia Mater voluit, ut ex deuotione ſua oĩbus ſacrificium prodeſſet, & ſpecialiter capitibus: & ex deuotionibus priuatis his vel illis prodeſſet, & ſic ſine fraude, & ſine cuiuſcunque dãno excitat priuatas deuotiones pro ſe vel aliis, ut iuxta eorũ deuotiones fructus referant ſpeciales. Eſt etiã alius fructus ex ſpecialibus Miſſis, quoniam enim naturaliter unicuiq; amabile eſt proprium bonum, & ꝙ commune eſt negligitur, excitamur magis. Adiungitur quoq; non paruipendendus effectus in ſacerdote: qui & de propria deuotione offert pro particularibus à quibus ſuſcepit eleemoſynas, vel quibus afficitur.

¶ Ad tertium dicitur, ꝙ ſi offerentes & pro quibus offertur haberent

berent tantam deuotionem in vna Miſſa quantã habent in triginta, vna Miſſa ſatisfaceret pro triginta, Sed quia non eſt ſic (manifeſtè.n. patet petentem habere maiorem deuotionem in triginta & meritò, quia maior honor exhibetur Deo in pluribus quàm in vna cæteris paribus) ideò qui promittit dicere triginta, tenetur dicere triginta. Et hęc de hac quęſtione dicta ſufficiant. Romæ, 1510. die primo Decembris.

TRACTATVS QVARTVS DE VALORE orationum dictarum ab audientibus Miſſam in die feſto, vnica quæſtione contentus.

Num ad Canonicas horas obligatus, aliquam earum, infra Miſſam exoluens ad quam ex die feſto obligatur, ſatisfaciat vtrique.

QVÆRITVR an obligatus ad canonicas horas exoluens earum aliquã infrà Miſſam ad quam in die feſto obligatur, ſatisfaciat vtriq;. Videtur nanq; quod non. Primò ex numero cultus: quia cultus Miſſæ diſtinguitur contra cultum horarum canonicarum. Nam ſicut tenetur quis ad Primam & Tertiam, vt duos cultus, ita tenetur ad Miſſam & horas vt diuerſos cultus, ac per hoc ſicut non poteſt ſimul duas horas exoluere, ita nec Miſſam & horam. Et confirmatur, quia homo tenetur intereſſe Miſſæ attentè, ſicut tenetur exoluere horas attentè. Cuius ſignum eſt, q; ſi quis ex propoſito per notabilem partem Miſſæ non curaret attendere ſecundum ſuum modum, ſed mentem ad alia diuerteret, non ſatiſfaceret præcepto de Miſſa: quia non diceretur intereſſe Miſſæ plusquàm dormiens.

¶ Secundò ex tempore, quia ſicut Eccleſia totum diem feſtum determinauit ad cultum Dei per ceſſationem à ſeruilibus, ita partem temporis, ſ. qua Miſſa celebratur: determinaſſe videtur ad cultum Dei poſitiuum, ac per hoc non licet occupare hoc Miſſę tempus ad quemcunque alium cultum proprium exigentem tempus, vt eſt quælibet canonica hora.

IN Oppoſitum autem eſt, quia obligationes iſtæ ſunt de compoſſibilibus ſimul, quia Miſſa exigit ſolam præſentiam, & hora exigit q; attentè dicatur: conſtat autem q; vtrunq; poteſt ſimul fieri. Quod autem ad Miſſam ſufficiat præſentia, patet ex eo q; aliter tam ſurdus & cæcus, quàm multitudo maxima vni præſens Miſſæ, & vbi ſacerdos ſubmiſsè dicit (vt in Germania) non ſatisfaceret præcepto Miſſæ: quod falſum reputatur.

¶ Præterea in huiuſmodi Miſſa, præſentibus licitũ eſt orationes vocales priuatas dicere, ſaltem quũ ſacerdos nõ auditur, iniuncta pœnitentia eſt, quã quis non poſſit dicere, vt priuatam orationẽ: ergo pari ratione vtrunq; licet. Et cõfirmatur, quia duobus dicentibus in Miſſam Tertiã, aut Pſalmos pœnitentiales, altero pro debito horę, ſeu pœnitentiæ, altero ex ſua deuotione, & vtroq; pari attentione dicente, aut neuter minuit debitum Miſſæ, & habetur intentum, aut vterq; violauit debitum Miſſę, quod oẽs negant: aut alter tñ, qui debitor erat horę, aut pœnitentiæ: & tunc niſi voluntariè hoc dicatur, oportet reddere rationem differentiæ, quũ conueniat ambo in oratione dicta, & illius quantitate, & in attentione: Si dicatur, q; quia differunt in ratione debiti, quia alter debet, alter non ideo ille non ſatisfacit, & iſte ſic: hæc differentia nihil facit ad propoſitum, quia ratio debiti per accidens ſe habet ad impediendum, vel non impediendum cultum Miſſæ. Si enim huiuſmodi oratio impedit cultum Miſſæ, ita impendit, ſi ſponte, quàm ſi ex debito dicatur: & ſi non impedit ita, poteſt ſolui ex debito ſicut ſponte: tota enim ratio illicitũ ſi eſt, pendet ex hoc, q; vnum impedit ſeu tollit aliud tanquam ſibi incompoſſibile.

¶ Præterea, Quum de hoc ſint contrariæ opiniones, & contingit aliquem de facto exoluiſſe infra Miſſam in feſto horam, aut pœnitentiam, ſi non licet, erit iſte reus omiſſionis aut Miſſæ (& hic erraũt irreparabiliter) aut tot horarum: & ſic commiſit tot peccata mortalia omiſſionis: quod eſt durum. Et propterea quę eſt maior ratio, q; ſit reus omiſſionis horarum, quàm Miſſarum aut econuerſo, quum alterum impedierit.

AD Euidentiam huius quæſtionis primo præmittendũ eſt, quid ſub præcepto cultus Miſſæ comprehenditur quantum ad populum. Secundò declarandum eſt in quo ſtat difficultas. Tertiò reſpondendum quæſito.

¶ Quo ad primũ, quia Miſſa principaliter importat ſacrificiũ & ſecũdariò doctrinã (vnde pars doctrinalis vocatur Miſſa catechumenorũ, pota ad eruditionẽ ordinatur: ſacrificiũ vero vocatur miſſa ſine additione aliqua) ideo ſicut miniſtris præcipitur vt ſacrificiũ offerant: ita populo præcipitur, vt interſit corpore & mente. Si.n. ſola corporalis præſentia ſufficeret, poſſet quis ſe præſentem ſacrificio facere & voluntariè dormire & rurſus poſſet mentem ad quæcunq; volũtariè diuertere: quorum vtrunq; eſt abſurdũ. Præceptum.n. Eccleſiæ hominibus factum de intereſſendo ſacrificio, intelligendũ eſt more humano, vt.ſ. interſit ut rationales. Ita q; ſicut clericos præceptum de horis canonicis dicendis obligat ut dicant ore & mente. hoc eſt propoſito, ſeu animo uacandi Deo, quia præcipitur cultus diuinus homini, ut homo, hoc eſt ut rationalis: non colit autẽ rationabiliter, qui animum ad alia ſponte diuertit, quia ratio ipſa dictat oppoſitum: ita populus ex hoc, q; obligatur ad Miſſæ cultui intereſſendum tenetur corpore & mente intereſſe: hoc eſt cum animo uacandi Deo: quantum Deus dederit.

¶ Eſt autẽ in Miſſæ cultu inter ſacerdotem & populum conuenientia & differentia. Conueniunt ſiquidẽ in duobus, ſ. in attentione & materia, ſ. Miſſa: nam vterq; tenetur attendere Miſſæ, & de ſacerdote quidem clarum eſt. De populo autẽ ultra dicta, declaratur ex quatuor. Primò ex eo, q; ipſi dicitur, Orate fratres, &c. ubi mandatur petitio: vt pateat, ſ. ſacrificii acceptationem. Secundò ex eo q; eidem dicitur, Surſum corda: ubi indicatur oratio: hoc eſt mentis eleuatio ad inſtans ſacrificium. Tertiò, ex eo q; idem dicitur, Gratias agamus, &c. ubi inuitatur ad gratiarum actionem. Quartò, ex eo q; inſtitutio Miſſæ habet, us populus & audiat quæ doctrinæ ſunt, & dicat quæ laudis ſunt: ad populum enim (iuxta Patrum inſtituta) ſpectat hymnum cantare, Sanctus, Sanctus, &c. dum ſacerdos agit ſacra myſteria. Cõmunis eſt igitur utriq; attentio ad Miſſam. Sed differunt in exteriori occupatione: quia ſacerdos eſt exteriori operatione occupatus circa Miſſam tam dicendo quam faciendo: populus autem ſecluſo auditu eorum, quę aliàs dicuntur, cum intelligũtur, ab exteriori occupatione uacat, & in ſola attẽtione ad Miſſam relinquitur. Et quia imperfectorum, (qui ſola mente circa Miſſam occupari non ſufficiunt,) magna eſt multitudo, inde fit ut licitè populus aliquam uocalem orationẽ, dum ſacerdos diuina facit, aut ſecretò dicit, & pari ratione dũ altè dicit, ſi nõ intelliguntur quæ dicũtur, aſſumat ad excitandã, aut conſeruandã mentẽ attentã ſeu uacantẽ Deo durãte ſacrificii tẽpore. Hæc enim in adminiculũ humanæ imperfectionis ad uacandũ mẽte tanto ſacrificio, fieri piè intelliguntur: melius.n. imò recta uia eſſet ut ſola mente aut quaſi ſola mente circa tñ ſacrificiũ occuparentur præſentes, petendo ut ſacrificium gratũ ſit pro Eccleſia, pro ſe, pro defunctis, &c. gratias agendo De tanto beneficio paſſionis Chriſti & pręſentię ibi, &c. Nec propterea laqueũ inicimus animabus: quoniam ſicut clericus obligatus ad horas & ſacerdos celebrans, ſi præter intentionem euagatur, excuſatur ab intentione: ita & populus: ſatisfit enim huic præcepto ex propoſito, quo quilibet uadit ad Miſſam, ut faciat q; Eccleſia ordinauit, dummodo uoluntariè poſtea non ponat obicem, diuertendo aduertenter mentem ad alia notabiliter: quia modicum pro nihilo reputatur. Hæc de primo.

QVO Ad ſecundum difficultas conſurgit ex eo, q; hinc licitum eſt populo aſſumere quamcunq; orationẽ ad habendã mentem Deo uacantẽ tempore ſacrificii: ac per hoc nõ prohibetur ad hoc aſſumere orationẽ uotiuã, ante pœnitentialẽ, aut etiam horam canonicã: quum nihil horum habeat aliquid in ſe repugnans ad finẽ, ad quem aſſumitur: imò quodlibet horum ad ſacrificium Miſſæ optimè ordinatur. Inde autem obſtat, quia ſi ſic fieret, ex duobus cultibus debitis non ſolueretur niſi unus tam quo ad attentionem, quàm quo ad tempus: nam, quum in Miſſa dicuntur Pſalmi pœnitentiales, licet dicatur Miſſa & dicantur Pſalmi: unica tamen attentio eſt, qua quis attendit Miſſæ & Pſalmis: & ſimiliter unicum tempus eſt, quo perſoluitur utrunque: quum tamen duo diſparati cultus (quales ſunt propoſiti) expoſcant ſuas duas attentiones (ſicut quælibet duæ diſparatæ materiæ exigunt ſuas duas diſparatas formas) & ſimiliter exigant duo ſua tempora. Vnde fraus cõmitti uidetur quoad numerum cultus, ſecundum attentionem & tempus, ex duabus debitis attentionibus perſoluendo unam, & ex duobus temporibus ſoluendo unum. Hæc de ſecundo.

QVO Ad tertiũ duo occurrunt pro reſponſione ad quæſitũ dicenda. Primũ eſt. Non licet in miſſa præcepta dicere orationes aliàs præceptas. Probatur, tũ quia diſparati cultus debiti ſunt in ſua diſparatione exoluẽdi, alioquin nõ ſuauiter exoluũtur. Tum quia oppoſitũ faciẽdo interuenit cõfuſio attentionum & tẽporum dũ duæ attentiones cõfunduntur in unã, & duo tempora in unũ. Tũ quia minus ſoluitur, quia pro duabus attentionibus ſoluitur una, & pro duabus tẽporibus dicatur Deo unũ. Tũ quo ad horas, quia priuata authoritate nõ licet unũ publicum cultũ ſubordinare alteri publico cultui diſparato, q; tñ fieret, ſi una hora canonica diceretur infrà Miſſam: quia aſſumeretur ad habendã mentẽ uacantem Deo tẽpore ſacrificii. Et ſic uerificatur opinio tenens, quòd non poſſunt hęc infra Miſſam præceptam dici. Non tñ per hæc intelligas, quin dum cantatur Kyrie, poſſit licitè ſacerdos lectis legendis dicere horas canonicas: quoniam tunc non tam Miſſa quàm Miſſæ ſolẽnitas agi-

tur: & ipſe nihil omittit Miſſæ, ſed eſt tempus, & per accidens vacans, & idem eſt iudicium de miniſtris & alijs in choro, qui gradnali lecto, dum cantatur, horam perſoluunt reſiduam.

¶ Secundũ eſt. Si infra præceptã Miſſam aliqua orõ aliàs præcepta dr, vtriq; ſatiſfit: quàmuis minus bene, vt dictũ eſt. Et loquor qñ ſecreta dñr, vel qñ ſacerdos non auditur, aut nõ intelligitur. Et ſimiliter loquor de ſatiſfacere, quantũ ad vitandũ peccatum mortale omiſſionis vtriuſq; nõ autẽ quantũ ad meritũ: qa nullus peccãdo venialiter, meretur vitã æternã. Et proptereà ſi peccatũ eſt dicere hæc infra præceptã Miſſam, tollitur meritũ, qđ haberetur per talẽ actũ, ſi rectè fieret. Hãc itaq; cõcluſionẽ non pono, eo q̃ illius rõnem affirmatiuã videã, ſed qa nõ video vnde ſit falſa: & patet diſcurrẽdo per ſingula. Rõnes.n. quę inferũt præcedentẽ concluſionẽ, quãuis ſufficere videãtur ad cõcludendũ eſſe illicitũ exoluere vtrũq; debitũ ſimul, nõ tñ ſufficiunt ad cõcludendũ, nõ valere ſolutionẽ vtriuſq; ſi de facto fiat. Quod enim multa debita ex diuerſis pceptis poſſint ſimul & vnico actu Deo exolui, nõ eſt dubiũ: nã ſi qs voluiſſet exponere ſe martyrio, & antequã impleuit votũ tẽpus tranſeat, occurrit caſus, in quo quis ex præcepto cõfitendæ fidei tenetur exponere ſe martyrio, nõ eſt dubiũ, q̃ exponẽs ſatisfacit & præcepto voti reddẽdi, & precepto Chriſti de martyrio, & præcepto de ſatiſfactione pro peccatis cõmiſſis. Potiſſima igitur rõ in oppoſitũ eſt, quia diſparati debiti cultus nõ exoluuntur vt ſunt (vt. ſ. diuerſi & diſpari ſunt) ſi ſimul exoluũtur. Sed hæc recipit diſtinctionẽ: qm̃ diſparati cultus ſunt duplices. Quidã, quorum materiæ ſunt ſimul incõpoſſibiles, vt duæ horæ canonicæ, & ſimiles, quorũ. ſ. vterq; exigit occupationẽ exteriorem, & hos oportet diſparatos ſolui vt ſunt. Quidã verò quorũ materiæ ſunt ſimul cõpoſſibiles: qa alter requirit occupationẽ exteriorẽ: & poſſũt vtroq; modo exolui: & diſparatẽ, & ſimul ſubordinãdo vnũ alteri. Et tunc licet nõ exoluantur, vt ſunt totaliter diſparati, exoluũtur tñ diſparata materia: quia vtraq; materia. Miſſa. ſ. & pœnitentialis orõ, exoluitur. Et hoc ſufficit: quia nullibi hoc præceptũ inuenitur vt non valeant, niſi exoluantur, vt totaliter diſparati. Et ſic qñ populus nõ occupatur exterius circa Miſſam, & poteſt orõnẽ pœnitentialẽ vel vonuã aſſumere ad mentẽ Deo vacantẽ habendã tẽpore ſacrificij: ſicut põt quãcunq; aliã aſſumere: & ſic cultui vtriq; faciet ſatis. Quòd verò de duabus attentionibus & tẽporibus obſtare apparet, euaditur ex eo q̃ licet præceptũ ſit, q̃ quilibet cultus exoluatur attentè: nõ tñ inuenitur præceptũ, q̃ oẽs duo cultus duabus attentionibus exoluantur. Et propterea ſi duo cultus poſſunt ſub vnica attentione exolui, nulla cõuincitur præcepti tranſgreſſio, ſat. n. eſt, q̃ quilibet exoluitur attẽtè. Et idẽ dicitur de duobus tẽporibus, nullum. n. inuenitur præceptũ de duobus tẽporibus: propterea ſi multi poſſunt ſub eodẽ exolui tẽpore, nullũ præceptum uiolatur. Et ſimiliter dicitur, q̃ licet minus quantũ ad numerũ attentionum & temporum exoluatur, non tñ huiuſmodi minoratio deſtruit ualorẽ cultuum debitorom. Et ſimiliter licet male faciat aliquis ſubordinando priuata authoritate horam canonicam Miſſæ, non tamen propterea euacuat alterum cultum. Et ſic uerificatur altera opinio.

Vnde patet reſponſio ad primum argumentum. Conceditur enim, q̃ peccatum eſt ſimul hæc exoluere: ſi tamen fiat, ualet.

¶ Et idẽ dr ad ſecundũ, addendo q̃ nõ eſt ſimile præceptũ de feſto præcepto de Miſſa: qa illud datur directè de tẽpore: & ideo tẽpus oportet in illo præceptũ conſecrare, in quo nõ licet dicere nonas & pœnitentiales orationes: quia tẽpus feſtiuũ habet indeterminatã materiã poſitiuã, in qua homo occupari debet: & libertati Chriſtianæ relinquitur in quo ſancto opere, ſiue alias debito, ſiue non, quis ſe in illo occupet. Iſtud uero datur directè de cultu Miſſæ, & tempus Miſſam menſurans per accidens reſpicitur. Si enim tẽpus Miſſæ per ſe præciperetur, quum habeat materiam determinatam, ſc. licet Miſſam, non ſatisfieret utrique cultui: quia nõ ſatisfaceret utrique tempori, ut patet.

¶ Rationes autem ad alteram partẽ allatæ non concludunt, q̃ liceat utrunq; ſimul exoluere. Prima enim ſoluitur, quia ſuauis exolutio exigit duas diſparatas attentiones in duobus diſparatis cultibus. Miſſa enim exigit ſolam præſentiam, ſed non ſolius corporis, ſed etiam mentis: ut declaratum eſt.

¶ Ad ſecũdã dr, q̃ nõ eſt par ratio: quia hic ſunt duo cultus diſpari debitu, ut ſunt: non ſic aũt eſt in ſpõtaneis orationibus. Et per hoc reſpõdetur ad cõfirmationẽ. Et quũ inſtatur, quia ratio debiti eſt per accidens ad impediendũ, reſpõdetur, q̃ nõ ideo illicitũ interuenit in hoc caſu, quia unus impedit alium, ſed quia unus occupat attentionẽ & tẽpus & ſuauitatem alterius: quod per ſe oritur ex hoc, q̃ uterque eſt debitus ſeorſum ſuauiter.

¶ Ad ultimam dicitur, q̃ non interueniret mortale peccatum: & ſi reatus omiſſionis eſſet, omiſſa eſſe oratio aſſumpta: qa principale quod eſt Miſſa, intelligeretur non ſimulatè per adiunctam orationem aliàs debitam quia ad uacandum Deo ſacrificij tempore aſſumpta intelligitur.

TRACTATVS QVINTVS DE PRAEcepto eleemoſynæ ad mentem S. Thomæ, in ſex capita diuiſus.

1 *Operis ratio ac intentio, atq; falſa quorundã opinionis ſuper mentem diui Thomæ circa neceſſitatem largitionis eleemoſynarũ relatio, & poſſibilis origo.*

2 *Quam falſa fuerit aſſertio eorum qui imponunt D. Thom. quod negauerit neceſſitatem eleemoſynæ.*

3 *Verborũ D. Tho. ex quibus reprobata opinio pullulauit explanatio.*

4 *Quarundam obiectionum ſolutio ponitur, quæ falſam ſententiam D. Thomæ impoſitam confirmare videbantur.*

5 *Solutio obiectionum in primo capite poſitarum pro fundamento dictæ falſæ opinionis.*

6 *Expoſita opinionis S. Thomæ ex Sanctorum, & illuſtrium virorũ authoritate confirmatio.*

CAPVT I.

Operis ratio ac intentio: atq; falſa quorundam opinionis ſuper mentem D. Thom. circa eleemoſynarum largitionis neceſſitatem relatio & poſſibilis origo.

CHARITAS Chriſti urget me, ut ppter fratres meos & proximos meos loquar pacem: hoc eſt, ordinatã tranquillitatem in eleemoſynarũ largitione neceſſariò ſeruandam: intuitus ſiquidem ſum ob quorundam ſæpius minus bene doctrinam S. Tho. intelligentium, multos facilè periclitari. Et quamuis omnis quæſtio de peccato mortali, periculoſam habeat à uero deuiationem, & ea maximè deuitanda ac cauenda ſit à ueritate declinatio, qua latiori quis ſe credit uiæ: tum quia proni ſunt ſenſus hominis ad aſſenſum præbendum his, quę libenter ſequuntur: tum quia facile eſt uiam latam ingredi quum multorum ſit, & peccati expers uix eſſe poteſt: in hac ſpecialiter quæſtione tantò maius imminet periculum, quantò ultra prædictas cauſas uiri celebres, quorum conſilio confeſſores reguntur, S. Thom. docuiſſe id quod in re hac falſum eſſe oſtendetur, aſſerunt. Sane Abbas Siculus in iure Canonico doctor famoſus ſuper ſecundo Decretalium de iureiurando cap. ſi uerò & frater Antoninus Archiepiſcopus Florentinus ueteribus Chriſtiani gregis paſtoribus non minor, in ſecunda parte ſuæ ſummæ titulo primo, cap. 24. de inhumanitate, ſcilicet: & quidam frater ordinis Minorum qui Summulam fecit Roſellam nomine, in de eleemoſyna & mortuo: non malitia ſed minus perſpicaci intellectu in hac reducti imponunt ſancto doctori ex Secunda Secundæ. quæſt. 32. erroneam & procul ab humanis finibus opinionem circa eleemoſynarum largitionis neceſſitatem. Aiunt, quod ſecundum S. Tho. ibidem homo non tenetur de neceſſitate ſalutis facere eleemoſynam, niſi cõcurrentibus his duabus conditionibus ſimul, ſcilicet q̃ dans habeat aliquid ſuperfluum, nedum naturæ, id eſt uitæ, ſed perſonæ, id eſt decentiæ ſtatus, tam ſibi, quàm ſuis (quorum ſcilicet ei cura incumbit) & quod appareat pauper patiens extremam neceſſitatem, aliàs licet bene faciat quis eleemoſynam faciendo, non tamen tenetur.

Cõcipere autẽ potuerunt hunc ſenſum ex ſancto doctore propter duo. Primò ex eo, q̃ art. 5. 32. q. ubi diſputat, an dare eleemoſynã ſit ſub præcepto, in corpore articuli determinans hanc quæſtionem, dicit hæc uerba. Quia præcepta dantur de actibus uirtutum, neceſſe eſt, q̃ hoc modo donum eleemoſynæ cadat ſub præcepto, ſecundum q̃ actus eſt de neceſſitate uirtutis. ſ. ſecundum q̃ recta ratio requirit: ſecũdum quam eſt aliquid conſiderãdum ex parte dantis, & aliquid ex parte eius, cui eſt eleemoſyna danda. Deinde ſubdit, quæ ſunt iſta conſideranda: & dicit, quòd ſunt ſuperfluitas, non ſolùm naturæ, ſed perſonæ ex parte dantis, & extrema neceſſitas ex parte pauperis, & ſubdit deinde: aliàs autem eleemoſynas dare eſt in conſilio. Ex his enim uidetur haberi, quòd ad hoc quòd eleemoſyna cadat ſub præcepto, oportet ſimul concurrere aliquid ex parte dantis ſcilicet ſuperfluitatem, & aliquid ex parte recipientis, ſcilicet extremam neceſſitatem.

Secundò, ex eo q̃ in ſequenti articulo determinando dicit, q̃ qñ occurrit extrema neceſſitas alicuius priuatæ perſonæ, uel etiã aliqua magna neceſſitas reipublicæ, laudabiliter aliquis prætermitteret id, quod ad decentiam ſui ſtatus pertinere uidetur, ut maiori neceſſitati ſubueniret. In his enim uerbis expreſſe dicit, q̃ concurrente altero prædictorum tñ, ſcilicet extrema neceſſitate alicuius, non habens de ſuperfluo perſonæ, id eſt decentiæ ſtatus ſui laudabiliter eleemoſynam facit. Quod ſi laudabiliter, igitur non de præcepto, ſed de cõſilio eſt eleemoſynam dare, niſi utraque ſupradicta conditio concurrat. Confirmatur hoc

quia

quia ante hæc uerba loquens de neceſſario perſonæ præmittit hæc uerba: De huiuſmodi ergo dare eleemoſynam eſt bonum & non cadit ſub præcepto, ſed ſub conſilio. Hæc ille.

CAPVT II.

Quam falſa fuerit eorum æſtimatio, qui imponunt D. Tho. quòd negauerit largitionem eleemoſynarum neceſſitatem.

QVOD autem prædicta expoſitio non ſit ſecundū mentē & doctrinā S. Th. liquet primò ex eo, q̄ S. Th. in 4. ſent. d. 15. q. 2. ar. 1. q. 4. expreſſè determinat oppoſitū. Tenet enim has duas concluſiones. Prima eſt, Habens ſuperfluum naturæ & perſonæ tenet de præcepto erogare pauperibus illud ſuperfluum, et ſi non patiatur extremam neceſſitatem. Secunda eſt, Patienti extremam neceſſitatem tenetur de præcepto habens ſuperfluū naturæ, licet non pſonæ ſubuenire. Superfluum naturæ & perſonæ dicitur, q̄ ſecundum ſtatum præſentem non eſt neceſſarium ſibi, uel his quorū ſibi cura incūbit craſſa penſatione attētis iā futuris caſibus, qui probabiliter futuri æſtimabuntur & non oībus, qui poſſunt contingere: hoc enim ad conſilium nō pertinet, ut dicitur 3. Ethic. Extrema autē neceſſitas uocatur, non quando aliquis iam ſpiritum efflare cer nimi, & ſubſidiū recipere non poteſt: ſed cùm apparent ſigna probabilia futuræ neceſſitatis extremæ, niſi ſubueniatur, nec apparet, nec ro promptus eſt, qui ei ſubueniat. Determinat autē has concluſiones adeò clarè, ut inficiari impoſſibile ſit. Sunt ſiquidē uerba eius ibidē iſta, Quum eleemoſyna ſit actus uirtutis, oportet, quod aliquo modo cadat ſub præcepto: quia præcepta legiſlatoris ad uirtutē inducere intēdūt: ut dicitur 2. Ethi. reducitur autem ad hoc præceptum, Honora parentes. Honor autem ille ſecundum Aug. ad reuerentiam, & ſubuentionē in neceſſariis pertinet, & nomine parentum omnis proximus intelligitur: ſed præcepta affirmatiua nō obligāt ad ſemp quamuis ſemper obligent, ſed obligant pro loco, & tēpore, & ſecūdum alias determinatas cōditiones. Quū autem uſus diuitiarum ſit ordinatus ad ſubueniendū neceſſitatibus præſentis uitæ q̄ quidem ſubuētio debet eſſe ordinata, patet q̄ qui diuitijs non utitur ad ſubueniēdum neceſſitatibus præſentis uitę, uel inordinatè utit, à uirtute recedit. Ordo autē ſubuentionis talis debet attendi, quātum ad duo. Primò ex parte eorū, quibus ſubuenit, ut primò ſibi poſtea ſibi coniunctis ſubueniat, deinde extraneis. Secūdò, ex parte neceſſitatis talis debet eſſe ordo: ut prius abſolutis neceſſitatibus ſubueniatur, q̄ alteri neceſſitati conditionatæ, quæ eſt quum qs indiget aliquo ad ſui ſtatus decentem conſeruationem. Et ideo præceptū legis ad hoc obligat, ut illud quod ſupereſt alteri poſt ſubuentionē perfectā ſibi & ſibi cōiunctis, puta familiæ, quam gubernare debet, reſpectu utriuſq; neceſſitatis in eleemoſynas expendat ad ſubueniendum alijs reſpectu utriuſq; iſtarum neceſſitatum: ſicut etiā natura id quod ſibi de alimento ſuperfluit ab actu nutritiuæ, in quo attenditur neceſſitas abſoluta, & actu augmētatiuæ in quo attenditur quaſi neceſſitas cōditionata parat ad conſeruationem ſpeciei, generatiuæ uirtuti ſubminiſtrāt. Et ſimiliter præceptū legis obligat, q̄ & neceſſitati extraneorum abſolutæ, primò ſubueniatur, quā propriæ uel propinquorum cōditionatæ: & ideo dicitur cōiter, q̄ dare eleemoſynā de ſuperfluo cadit in pcepto, & ſimiliter dare eleemoſynam ei, qui eſt in extrema neceſſitate. Dare autem de eo q̄ eſt neceſſarium neceſſitate ſecunda, non autem de eo, q̄ eſt neceſſarium neceſſitate prima: quia hoc eſſet contra ordinem charitatis. Hæc ille. Vbi apparet, q̄ apertè ſupradictas concluſiones aſſerat atque confirmet: & conſequenter manifeſtè cuique liquere poteſt, q̄ doctrinę ſuę cōſona nō eſt opinio illa ſibi impoſita ex Secūda Secūdę. Quod ſi aliquis dixerit hoc, q̄ dixi in 4. ſent. retractata ab ipſo. S. Thom. in Secunda Secūdæ, aduertat ſe in errorem lapſum ꝓpter ſeptem. Primò, quia non eſt conſuetudinis ſuę, ut opinionē quam alibi non ſolùm ſequutus eſt, ſed probauit retractet abſq; memoria, uel ſuæ olim opinionis, uel illorum, q ſequuntur eā, uel ipſius opinionis. Secūdò, ex eo, q̄ iſta ſententia nō ſolū ſua, ſed cōmunis quorū ſuit, ut ipſe refert in ſupradictis uerbis. Quis autē unquā inuenit S. doc. reprobare ſuā olim, & cōem aliorum opinionē, ſi nō illius opinionis meminerit, ac aliqua ea ratione refellerit. In hac ſiquidem Secūda Secūdæ, q. 88. ar. 2 opinionē, quam in 4. ſen. d. 38. q. 1. ar. 4. ſecutus fuerat circa diſpenſationē non per profeſſionē ſolēnizatu reprehendens, expreſſè eius minit. In tertia quoque parte, q. 9. ar. 4 opinionem, quam tenuit, in 4. ſen. di. 14. ar. 3. circa ſcientiam animæ Chriſti retractās explicitè ſeipſum reprehendit. In tertia ſimiliter parte. q. 70. ar. 4. opinionem, quam in 4. ſen. d. 1. q. 2. ar. 4. circa gratiam circumciſionis ſecutus eſt, reprehendens, expreſſè eum ſeipſum mutaſſe opinionem affert. Alibi quoque ſimiliter facit: ſed ſufficiat hæc tria adduxiſſe, ut oſtendatur mos eius. Si ergo hęc eſt eius cōſuetudo, quomodo hoc in loco ſuam & cōem ipſo teſte ſententiam reuocat nullam penitus inuiens illius memoriam. Tertiò, patet hoc idem ex eo, q̄ non ſine ſuę gloriæ macula potuit intendere retractationem ſuæ olim & cōis opinionis uerbis adeò obſcuris & extortè exponendis, abſque, ut dictum eſt, ſuę intētionis populatione. Hoc ſiquidem & eſt contra promiſſionē à ſe factam in proœmio totius Sūmæ: ubi dilucide ſecūdum q̄ materia patiet, ſe proſequi cuncta uelle ſpondet. Et eſt cōtra tanti doctoris prouidentiam: quis enim (niſi deſiperet) in re tam ardua uerbis oppoſitum pręſeferentibus uteretur, potens claris uti: Nūquid umbabat hic ſeipſum ac alios reprehendere & alibi æquanimior factus eſt? An ſe ueritatem odio habebat, ut ueritatē eos celare uellet? Quartò: oſtenditur hoc idē ex uerbis S. Th. in Secunda Secundę ibidē concludendo enim ait, Si ergo dare eleemoſynam de ſuperfluo eſt in præcepto, & dare eleemoſynam ei q̄ eſt in extrema neceſſitate, aliàs autem eleemoſynas dare eſt in conſilio. Quum enim S. Th. Latina ſcripſerit lingua, & dilucidè, is ſenſus eſſe iſte eſt ſumendus uerbis, quem uerba ipſa ſignificant. Accerſito autē quemcūq; optimum grāmaticum, & proponas ſibi quid intelligendum ſit ex iſtis uerbis, Pręceptum eſt, ut fiat hoc, & fiat illud, reſpondebit certè, q̄ duo pręcipiuntur: & q̄ ſcilicet hoc fiat, & q̄ illud fiat. Quum autem uerba S. Th. talia ſint, quare non talis ſumendus eſt ſenſus. Dixit enim, In præcepto eſt dare eleemoſynā de ſuperfluo, & dare eleemoſynā ei q̄ eſt in extrema neceſſitate. Duo ergo grammaticaliter intelligendo præcipit, cū dicit, & q̄ detur eleemoſyna de ſuperfluo, & quod detur eleemoſyna patienti extremā neceſſitatē. Quintò, cōfirmat hoc idē ex uerbis S. Th. in eadem Secunda Secundę, q. 66. art. 7. in cor. ubi ait, Res, quas aliqui ſuperabundanter habent, ex naturali iure debētur pauperum ſuſtētationi: unde dicit Amb. & habetur in Decretis d. 47. Eſurientium panis eſt, quem tu detines: nudorum indumentū eſt, q̄ tu recludis: miſerorum redēptio & abſolutio, eſt pecunia quā tu in terra effodis. Sed quia multi ſunt neceſſitatē patientes, & non poteſt ex eadē re omnibus ſubueniri, cōmittitur arbitrio uniuſcuiuſq; diſpēſatio propriarum rerum, ut ex eis ſubueniat neceſſitatem patiētibus. Hęc ille. Vbi cernere potes primam concluſionem. Secunda autem ex his quę addit ibi in corpore, & in reſponſione argumētorum, elici poteſt. Sextò cōfirmat hoc idē ex uerbis S. Th. in eadem Secūda Secundę, q. 87. art. 1 ad quartū: ubi ait, Tertię uerò decimę, quas cū pauperibus comedere debebant, ſ. in ueteri teſtamento, in noua lege augentur, per hoc, q̄ Dominus non ſolum decimā partem, ſed omnia ſuperflua pauperibus iubet exhiberi, ſecūdū illud Luc. 11. Quod ſupereſt date eleemoſynam. Hęc ille. Vbi apertè cernis iuſſiſſe, nō conſuluiſſe Dominū Ieſum ſuperflua erogari pauperibus ſecūdū doctrinā S. Tho. Septimò confirmatur hoc idem ex uerbis S. Th. in eadem Secunda Secundę, q. 118. ar. 4 ad ſecundum: inquirens enim ibi an auaritia ſemp ſit pctm̄ mortale, arguit ſecundo loco ad partē affirmatiuam ſic, Nimium in auaritia eſt, q̄ aliquis retinet ſua inordinatè: ſed hoc uidetur eſſe peccatum mortale, dicit n. Baſilius, Eſt panis famelici, quem tu tenes, nudi tunica, quam tu conſeruas, indigentis argentum, quod tu poſſides: quo circa tot iniuriaris, quot exhibere ualeres: ſed iniuriari alteri eſt peccatū mortale, quia cōtrariatur dilectioni proximi: ergo multo magis omnis alia auaritia eſt pctm̄ mortale. Deinde reſpōdendo huic argumēto ait. Ad ſecūdū dicendū, q̄ Baſilius loquitur in illo caſu, in quo aliquis tenetur ex debito legali bona ſua pauperibus erogare, uel propter periculū neceſſitatis, uel propter ſuperfluitatē habitorū. Hęc ille. In quibus uerbis clariſſimè utramq; cōcluſionē poſuit, quō ergo in Secunda Secundę retractauit qđ dixit, in 4. ſen. ſi in tot locis in Secūda Secūdę expreſſè cōfirmat qđ determinauit in 4. Caue ergo ne de cætera talia S. doctori imponas.

CAPVT III.

Verborū D. Thomæ ex quibus reprobata opinio pullulauit, explanatio.

VERVM Quia non ſat eſt falſam expoſitionē deſtruere, niſi uera apponatur, ideo declarāda ſunt uerba eius, quę illi minus bene intellexerunt. Verba eius in loco allegato (ſcilicet in Secunda Secūdę, q. 32. ar. 5. ubi inquirit, an dare eleemoſynam ſit in præcepto) ſunt iſta: Quū dilectio proximi ſit in præcepto, neceſſe eſt omnia cadere ſub pręcepto, ſine quibus dilectio proximi non cōſeruatur. Ad dilectionē autem proximi pertinet: ut proximum non ſolum uelimus bonū, ſed & operemur: ſecūdū illud, 1. Ioan. 3. nō diligamus uerbo neq; lingua, ſed opere & ueritate. Ad hoc autem ut uelimus & operemur bonū alicuius, requiritur q̄ eius neceſſitati ſubueniamus: q̄ fit p largitionem eleemoſynarū: & ideo eleemoſynarū largitio eſt in pręcepto. Sed quia pręcepta dantur de actibus uirtutum: neceſſe eſt q̄ modo donū eleemoſynę cadat ſub pcepto, ſecūdū q̄ actus eſt de neceſſitate uirtutis, ſ. q̄ recta ratio requirit, ſecundum quam eſt aliquid conſiderandum ex parte dantis, & aliquid ex parte eius, cui eſt eleemoſyna danda. Ex parte quidē dantis conſiderandum eſt, ut id quod in eleemoſynas eſt erogādum, ſit ſuperfluum: ſecūdum illud Luc. 11. Quod ſupereſt, eleemoſynam date. Et dico ſuperfluum non ſolū reſpectu ſuipſius (quod eſt ſupra id, quod eſt neceſſarium indiuiduo) ſed etiam

reſpectu aliorum, quorũ cura ſibi incumbit, quia prius oportet q́ unuſquiſq; ſibi prouideat, & his quorum cura ſibi incumbit, & poſtea de reſiduo aliorũ neceſſitatibus ſubueniatur: reſpectu quorum dicitur neceſſarium perſonæ, ſecũdũ q́ perſona dignitatẽ importat: ſicut & natura primò accipit ſibi, q́ eſt neceſſariũ miniſterio nutritiuæ: ſuperfluum autẽ erogat ad generationẽ alterius per uirtutem generatiuam. Ex parte autem recipientis requiritur, q́ neceſſitatem habeat: alioquin non eſſet ratio, quare ei eleemoſyna daretur. Sed cum non poſſit ab aliquo uno oĩbus neceſſitatem habentibus ſubueniri, non oĩs neceſſitas obligat ad præceptũ, ſed illa ſola, ſine qua is, qui neceſſitatem patiť ſuſtentari non poteſt: in illo enim caſu locũ hẽt q́ Amb. dicit: paſce fame morientẽ: ſi non paueris, occidiſti. Sic ergo dare eleemoſynam de ſuperfluo eſt in præcepto, & dare eleemoſynã ei, quia eſt in extrema neceſſitate: aliàs autem eleemoſynas dare in conſilio eſt ſicut & de quolibet meliori bono dãtur cõſilia. Hæc ille. Ex quibus taliť eſt accipienda ſententia. Eleemoſynarũ largitio eſt in præcepto: quia dilectio proximi non ſolũ ſecundum affectum: ſed effectum, eſt in præcepto. Tunc autẽ eſt in præcepto, quando eſt neceſſaria uirtute charitatis, ita q́ ſine tali eleemoſynæ donatione charitas manere non poteſt: quia eſt actus eius. Tunc aũt de neceſſitate charitatis, qñ recta ratio ad hoc neceſſitat. Neceſſitantia autem ſecundũ rectam rationem ad eleemoſynæ actum ſunt duo: aliquid, ſ. ex parte dantis & aliquid ex parte eius cui eleemoſyna eſt danda. Ex parte quidem dãtis neceſſitans ad eleemoſynæ actum eſt ſuperfluitas bonorum nõ ſolum naturæ, ſed perſonæ, iuxta Chriſti præceptum, & naturæ proceſſum. Ex parte autem eius: cui eleemoſyna eſt danda neceſſitant ad eleemoſynæ actũ eſt neceſſitas, ſeu indigentia, non quæcunq; (quia ab uno ẽt habente ſuperflua non põt oĩbus neceſſitatibus apparẽtibus ſubueniri) ſed extrema, iuxta uerba Ambroſij. Vnde & dare eleemoſynã de ſuperfluo eſt in præcepto rõne ſuperfluitatis: & dare eleemoſynã ei, q eſt in extrema neceſſitate, eſt in præcepto ratione neceſſitatis extremæ: aliàs autẽ eſt in conſilio. Quod autem iſte ſit uerus ſenſus, patet ex eo, q́ ſecũdũ iſtum ſenſum nulla extorſio eſt literæ, nullum ſequitur inconueniens, nulla diſcordia inter principia & concluſiones, nulla cõtradictio inter dicta eius hic & in alijs locis ſuprà allegatis: ſed oĩa inueniuntur cõſona, non ſolùm ſupradictis, ſed ẽt alijs dictis S. Th. in quæſtionibus ſiquidẽ de malo, q. 13. ar. 2. ad quartũ exponẽs ſupradictã authoritatẽ Baſilij ait, Baſilius loquiť in caſu illo, qñ aliquis tenetur bona ſua pauperibus erogare: puta ſi ſit ei ſuperfluum ſecundum illud Luc. 11. Quod ſupereſt, date eleemoſynam. In quolibetis quoq;, quolibeto 7. uel 8. apud aliquos codices, q. 6. ar. 2. ubi quærit utrũ ille, qui nõ dat pauperi petẽti, ſi habeat de ſuperfluo, peccet ponit eãdem primã cõcluſionẽ in hæc uerba: Circa hoc diſtinguendũ eſt ſuppoſito enim, q́ aliquis habeat de ſuperfluo & reſpectu indiuidui, & reſpectu pſonæ, q́ tenetur pauperibus erogare, aut uidet in paupere petẽte euidentia ſigna extremę neceſſitatis, aut nõ: ſi uidet, certũ eſt, q́ tenetur dare, & peccat non dãdo: in hoc enim caſu loquitur Amb. Paſce fame morientem: ſi non paueris, occidiſti. Si uerò nõ apparẽt, tũc non tenetur dare pauperi petẽti: quia quãuis teneať dare ſuperfluũ pauperibus, nõ tamẽ tenetur omnibus dare, nec huic dare, ſed tenetur diſtribuere, ſecũdum quòd ſibi uiſum fuerit opportunum. Hæc ille. Ex qbus prima cõcluſio euidẽter apparet.

¶ Fundãtur aũt hæ concluſiones ſuper rationes multas. Quum enim bonum cõſurgat ex cauſa integra, malum aũt ex particularibus defectibus (ut Dion. dicit 4. c. de Diui. nomi.) charitas ipſa erga proximũ indigentẽ cõſeruari non poteſt, niſi ex parte vtriuſque omne corruptiuum tollatur: cõtrariatur aũt dilectioni proximi (vt ex dictis, & dicendis patet) ex parte dantis ſuperfluum perſonæ indigentibus negare, ex parte uerò pauperis extrema neceſſitas non adiuta: & ideò quodcunq; illorum inueniatur, charitas non ſaluatur, & cõſequẽter malũ culpæ mortalis cõſurgit: & hæc eſt ratio quã tetigit S. Th. in q. 32. loco ſpallegato cũ dixit, q́ actus eleemoſynæ eſt de neceſſitate uirtutis, ſecundũ q́ recta ratio requirit, ſecundum quã aliquid eſt cõſiderandum ex parte dãtis, & aliquid ex parte eius, cui dãda eſt eleemoſyna. Amplius: Quũ ordo charitatis ſit in pcepto (ut teſtatur S. Th. in Secunda Secundæ, q. 44. ar. vlt.) & ex charitate diligenda ſit uita corporalis proximi: ſecundum omnes plus tenemur diligere vitã proximi, quã bona noſtra exteriora, ſicut plus animã proximi, quã corpus noſtrũ: Sed decentia ſtatus eſt, quoddã bonum exterius: igitur tenemur de neceſſarijs ad decẽtiã ſtatus noſtri ſubuenire vitæ corporali illius, q eſt in extrema neceſſitate. Et ſimiliter cum charitatis ordo exigat, vt decentiam ſtatus proximi ſuperfluitatibus noſtris pponamus (quoniã tale bonũ charitas proximo vult) hoc autẽ malum abhorret, tenemur ex ſuperfluo naturæ & pſonæ aliorũ neceſſitatibus ſubuenire. Et hęc eſt ratio, quã adduxit S. Th. in 4. ſen. ubi ſupra. Amplius: Cũ uirtuti duo ſint extrema cõtraria, ſ. ſuperabundãtia, & defectus, (ut dicitur 2. Ethic.) charitas aũt licet ſecundũ ſe extremo ſuperabũdãtiæ careat (quia, ut inquit Bern. Charitatis modus eſt abſque modo eſſe: ex eo, q́ obiectum non poteſt tantũ amari, quantum eſt amabile) utrumque tamẽ extremum habet ſecundum exteriores operationes: vt ex Secunda Secundæ, q. 26. ar. 7. habetur: vnde ex ſuperabundantia, & defectu exteriorũ operum corrumpitur. Ad exceſſum autem in propoſito pertinet plus de corporalibus bonis, quã oporteat attribuere, tã ſibi, quã alijs: quia amicabilia quæ ſunt ad alios, ſunt ex amicabilibus, q ſunt ad ſe, vt dicitur 8. Ethic. Defectus uerò eſt minus corporalibus bonis uti, q̃ oporteat, & ad ſui, & aliorum ſuſtentationem. Quum autem ſuperflua naturæ, & perſonę hñs, nec indigentibus diſpenſans, plus ſibi, quàm oporteat hmõi bonorum applicet (aliter ſuperflua nõ ſunt) manifeſtũ eſt, q́ in charitatis extremum cõtrariũ ſecundũ ſuperabundãtiam incidit: ſicut & ille, q in ſuperfluis, & voluptuoſis conuiuijs plus alijs, q̃ deceat, tribuit, & conſequẽter uterque peccat mortaliter. Similiter quum negans neceſſarium perſonæ patienti extremam neceſſitatem, minus alijs, quã oporteat, cõicet hmõi bona (qa debẽmr exteriora bona ordinare naturali ſuſtentationi uitæ humanę primò, deinde cæteris cõmoditatibus) patet q́ in extremum ſecundum defectum declinat, ſicut & ille, q ſui ipſius ob ſuã miſeriã corporali ſaluti ſubuenire negligit: vñ & uterq; à charitate recedit: & conſequenter mortaliter peccat. Et hęc eſt ratio, q̃ tetigit S. Th. in quolibeto 6. q. 7. Amplius: Quum de iure naturali omnia ſint cõia, & ius gentium res appropriauerit quo ad uſum, procurationem & diſpẽſationem (ut dicit S. Tho. in Secunda Secundæ, q. 66. ar. 2.) conſtet quoq; q́ iure gentiũ nihil inordinatum uim ſumit (quoniam à natura ut rationali eſt, ortũ) impoſſibile eſt ea, quæ huic ſuperfluunt, quo ad naturam & perſonam, eius eſſe quo ad uſũ (uſus enim ſuperfluorum inordinatus eſt, aliter ſuperflua non ſunt) licet iſtius ſint quo ad procurationẽ, & diſpoſitionẽ. Si aũt ex iure gentium eius non ſunt, quo ad uſum, indigẽtibus ex iure naturali debentur: diſpenſanda tñ ſecundum arbitrium poſſidentis, cui (ut dictum eſt) diſpenſationẽ ius gentiũ appropriat. Contra ius ergo naturale eſt ſuperflua naturæ & perſonæ indigentibus non largiri. Similiter licet neceſſarium pſonę ſit habẽtis, ẽt quo ad uſum, ſimpliciter loquendo: in caſu tñ, quo extrema neceſſitas alterius appropriat, ut ſuperfluum cenſetur eius uſus reſpectu iſtius patientis extremã neceſſitatem, & iuris naturalis uis exigitur, ut tanquam ſuperfluũ patienti debeatur. Non enim ratio, a qua ius gẽtium deriuatur, ita neceſſariũ pſonæ appropriat huic quo ad uſum, quin iudicet in caſu neceſſitatis alteri deberi ob iuris naturalis uim cuius ſignũ eſt: quia ſi ab iſto poſſidente neceſſarium perſonæ in tali caſu non diſpenſetur patienti extremam neceſſitatem, laudabiliter ab eo auferri poteſt, ut extremis neceſſitatibus ſubueniatur. Eſt igitur & cõtra ius naturale, non ſubuenire extremæ neceſſitati de neceſſario perſonæ. Et hęc eſt ratio, quã tetigit S. Th. in Secũda Secundæ, q. 32. in hoc ar. in reſponſione ad ſecundum: & eſt ſumpta ex uerbis Baſilij, & Ambr. Ille enim exponens uerba Diuitis, Luc. 12. dicentis, Congregabo omnia, quæ nata ſunt mihi, & bona mea: ait, Dic mihi q̃ tua, vnde ea ſumens in uitã tuliſti? ſicut qui præuenẽs ſpectacula, prohiberet aduenientes ſibi, appropriando, q́ ad cõem uſum ordinatur, ſimiles ſunt diuites q́ cõia, quæ præoccupauerũt, æſtimãt ſua eſſe. Si enim quilibet ſuę neceſſitatis ſufficientiam recipiens, relinqueret ſuperfluum indigenti, nõ eſſet diues, nec pauper. Cęterum ſi fateris ea tibi diuinitus prouenire, an iniuſtus eſt Deus inæqualiter res nobis diſtribuens? cur tu abundas, ille uerò mendicat, niſi ut tu bonę diſpẽſationis merita cõſequaris, ille uerò patientię brauijs decoretur? Nõne ſpoliator es, quæ diſpenſanda ſuſcepiſti, propria reputando? Eſt panis famelici, quẽ tu tenes, nudi tunica, quam in cõclaui cõſeruas: diſcalceati calceus, qui penes te marceſcit: indigentis argentum, q́ tu poſſides inhumatum: quo circa tot iniuriaris, quot dare ualeres. Amb. autem eandem parabolam tractans: ut in Decretis habetur d. 47. ſicut Hi. ait, Proprium nemo dicat quòd eſt commune: q́ plus q̃ ſufficeret ſumptui, etiam uiolenter obtentum eſt, & ſubdit, Quia enim tam iniuſtus, quàm qui tam multorum alimenta non ſuum uſum, ſed abundantiam & delitias facit? neque .n. minus eſt criminis habenti tollere, q̃ quum poſſis & abundas indigentibus denegare. Concludendo igitur ſecundũ ueritatem & S. Th. doctrinã, duas diuiſini radices neceſſitatis ad eleemoſynę opus producendum dicimus, ſuperfluitatem ſcilicet naturę & pſonę ex parte dantis, & extremam neceſſitatem ex parte indigentis.

CAPVT IIII.

Quarundam obiectionum ſolutio ponitur, quæ falſum D. Thom. impoſitam ſententiam confirmare uidebantur.

ANTEQVAM Autem ſatiſfiat motiuis unde orta creditur illa falſa expoſitio, alias quaſdam obiectiones contra determinatam ueritatem ad illius falſæ expoſitionis robur afferenda cenſui.

¶Quadru-

¶Quadrupliciter igitur inſtat, primò ſic: Quādo eleemoſyna ſit ad alterū oportet coniunctim utriuſq; conditiones cōſiderata, & non diuiſim: ſicut & de iuſtitia dicitur 5. Ethi. unde & S. Tho. in hoc ar. ait, ꝙ nulla eſt rō, quare eleemoſyna alicui detur, quātūcunque alias habeat ſuperflua niſi iſte egeat: ergo copulatum oportet intelligere, ꝙ duo ſunt conſideranda ad pceptū eleemoſynæ. ſ. ſuperfluitas: & extrema neceſſitas. Secundo, quia ſi non cōiunctim intelligatur, ſequitur deficiens doctrina, & quodammodo impoſſibilis adimpleri. Deficiēs quidē: quia dicit, quod hñs ſuperflua, tenetur largiri eleemoſynaliter, & nō dicit cui, & ſimiliter ꝙ patienti extremā neceſſitatē ſub pcepto ſubueniendum eſt, & non dicit a quo, impoſſibilis uerò quãq;, quia in aliqua patria nullus eſt pauper, & tñ aliquis habebit de ſuperfluo. Tertio, quia poſt articulum illum quærit S. Tho. utrum corporalis eleemoſyna ſit danda de neceſſario: ex hoc enim arguitur ſic: Si præcedēti ar. iam determinatum eſt, quòd patienti extremā neceſſitatē tenemur dare de neceſſario perſonæ, quid opus erat dubitare utrum ſit danda eleemoſyna de neceſſario? Quarto, quia S. Th. in quolib. 6. q. 7. ſeu ar. 12. in reſponſione ad primum, dicit hęc uerba, Non ſemper peccat mortaliter quotieſcūque nō dat pauperi: qui ſuperfluū habet, ſed quando neceſſitas imminet. Quādo autē ſit talis neceſſitas, quòd obliget ad mortale, nō poteſt ratione determinari: ſed cōmittitur prudentiæ. Et in rñſione ad ſecundum dicit, Dare oĩa ſua pauperibus, cadit ſub præcepto ſecundum animi præparationem: ut ſ. homo ſit paratus hoc facere, ſi neceſſitas immineat. Minor tñ neceſſitas requiritur ad ſuperflua eroganda, quàm ad omnia exhibenda tñ, hoc totū rõne uniuerſali determinari non poteſt, ſed committitur prudentię ut dictum eſt. Ex his. n. uerbis vr ꝙ ſuperflua eroganda ſecūdum S. Thom. non ſit in præcepto niſi tempore neceſſitatis.

AD HÆC Reſpondetur. Et ad primum dicitur, ꝙ aliud eſt loqui de executione præcepti eleemoſynæ, & aliud de obligatione eius. Licet. n. ad exequendum eleemoſynæ præceptū exigantur duo, ſ. ſuperfluitas naturæ & perſonæ ex parte dantis, & indigentia naturæ uel perſonæ ex parte eius cui eſt eleemoſyna danda: ſed ſuperfluitas naturæ ex parte dantis, & indigētiæ naturæ. i. extrema neceſſitas ex parte patientis (quia aliter non eſt ratio, quare danda ſit eleemoſyna) obligatur tamen quis per ſe loquendo, ex hoc ſolo ꝙ ſuperfluum naturæ & perſonæ habet aliud diſtribuere. Solo autē dico, excludendo non oēm ſed extremam alterius neceſſitatē, quam hic S. Th. ſuperfluitati cōbinat, oportet. n. ꝙ ſi uni ſupereſt, alteri deficiat, ut Baſilius dicit. Et ſimiliter ipſa extrema neceſſitas alicuius quantū eſt ex ſe, obligatiua eſt ad hoc ut ſibi ſubueniatur. Per accidens autē eſt, ꝙ hic, uel, nunc quis non teneatur, puta quia latent eum indigentes. Vnde quia S. Tho. radices præcepti inueſtigabat, & non executionem, iō diuiſim intelligendum eſt (ut probatum fuit) aliter in maximos incideretur errores. Et ſubtiliter aſpiciat quis, uidebit quod & ad ipſam obligationem præcepto duo concurrunt. ſ. ſuperfluitas naturæ, uel perſonæ ex parte dantis, & neceſſitas naturæ uel perſonæ ex parte patientis: quoniam præcepta moralia dantur de his, quæ utplurimum eueniunt: ut pluries Ariſ. in Eth. dicit, Communiter autem imò potius ſemper, ſuperfluitas unius, eſt indigentia alterius: ſed quia nō ex parte indigētiæ eſt obligatio ad mortale, niſi ſit extrema, neq; ex parte ſuperfluitatis eſt præceptum, niſi ſit ultra perſonæ dignitatem iō ſummariè loquens S. Th. ea quæ complent rationes præceptorum aſſumens, ad aliaque loca tanquā ad commentaria, quæ ſe ſcripſiſſe nouerat remittendo, aſſumpſit, & concludit dicens duo præcepta, & dare de ſuperfluo, & dare extremam neceſſitatē patienti.

¶Ad ſecundum dicitur, ꝙ doctrina ſufficiēs eſt, & quia ſummariè tradita, & quia alibi explicata eſt, & quia facilè ſubintelligi pōt, cui danda ſunt ſuperflua (indigenti. ſ. & patienti extremā neceſſitatem) & a quo ſubueniendum eſt, ab eo. ſ. q̃ occurrit & poteſt. Poſſe aūt quemlibet ſuperfluum naturę habentem, clarum eſt. Nec eſt uerum, ꝙ quandoque impoſſibile ſit hoc obſeruare, quia ſecundum Euangelicam doctrinam pauperes ſp hēbimus nobiſcum, & dato quòd non appareret aliquis indigens obſeruaretur præceptum, futuris pauperibus theſaurizando. Dicitur ſecundo ꝙ quia (ut dictum eſt) ſermones morales ſunt ſecūdū ſubiectam materiam, quæ ut in pluribus hoc habet, iō ſi in aliquo particulari caſu aliquid occurrat quòd impedire uidetur obſeruationem præcepti, nihil rigoris ipſi præcepto adimitur.

¶Ad tertium ſufficienter rñdetur quantū ad propoſitum ſpectat, quærendo ab obiicientibus ad quid ſanctus doctor in 4. ſent. diſt. 15. poſt articulum adductū, in quo expreſſè has cōcluſiões determinauit, mouet illā eandem dubitationem (an ſ. eleemoſyna danda ſit de neceſſario) in eadē q. art. 4. Cauſa. n. quā reddituri ſunt, quare hoc fecit in 4. eſt illa quare hoc fecit in ſecunda ſecundæ, & quū in 4. uideant, ꝙ tal. articuli q̃ non repugnet ueritati huius prioris determinationis, nec ſuperfluè addita ſit, fateantur fallax aſſumpſiſſe ſignū in ſecunda ſecundæ ad ſuā expoſitionem probandā. Eſt aūt in promptu cā, quare utrobiq; ne talē articulum adiecerit, quia ſpecialem. ſ. præſefert difficultatem neceſſariorum diſtributio, quam enim audit neceſſarium, diſtribuendum non uidetur. Vnde licet ex præcedenti articulo facilè deduci potuiſſet concluſio iſta, ꝙ neceſſarium perſonæ erogandum eſt patienti extremam neceſſitatem, tamen tota q̃ſtio, an ſcilicet liceat neceſſarium erogare, nota non erat, quare, &c.

¶Ad quartum dicitur, ꝙ oportet intelligere reſponſionū terminos ſecundum ꝙ in argumentis oppoſitis aſſumpti ſunt. In illis aūt argumentis non eſt ſermo niſi de neceſſario naturæ & ſuperfluo naturæ, ut patet in primo ex pcepto Ioānis Baptiſtæ Luc. 3. quod inducitur. ſ. Qui habet duas tunicas, det unam non habenti, duæ. n. tunicæ ſunt ſuperfluum naturæ, non perſonæ: ut gloſſa ibid. dicit, & Petrus de Palude in 4. di. 15. & ratio conuincit, tum propter temporū uariationem naturalē ſecundum calidum & frigidum, ſerenitatem & intemperiē, tum propter cōmunem humani generis morem. Vnde uerba illa, quæ in ſolutione primi dicit, confirmant ſecundā concluſionē ſupra determinatam, quia neceſſarium pſonę quod eſt naturę ſuperfluū, in articulo neceſſitatis extremæ erogandū dicit ſub pctō mortali.

¶Secundū aūt argūm replicā eſt contra hanc rñſionem hoc modo. Dare oĩa ēt neceſſaria naturæ, eſt in præcepto in articulo neceſſitatis, quod tñ ſimpliciter eſt in conſilio, ergo dare ſuperflua naturæ quod eſt in præcepto, obligat extra articulum neceſſitatis. Tenet conſequentia, quia præceptum obligat plus quā conſilium, ergo male reſponſum eſt, ꝙ præceptum illud de duabus tunicis ſimilia intelliguntur in articulo neceſſitatis. Et ad hoc reſpondet, quod utrunque eſt in præcepto ſecundum præparationem animi pro articulo neceſſitatis: ſed articulus neceſſitatis habet latitudinem. Neceſſitatis enim obligatus ad neceſſaria naturæ communicanda, eſt non quęcunque extrema neceſſitas pauperis, ſed illa, qua quis etiam uitam propriã tenetur diſcrimini exponere propter illum. ſi n. pro fratribus mori aliqñ eſt in pręcepto conſequens eſt ꝙ priuare ſe neceſſarijs uitæ adminiculis, committendo ſe diuinæ prouidentiæ in aliquo caſu pceptum ſit. Neceſſitas aūt ad ſuperflua obligãs naturæ communicanda, eſt minor: ſufficit. n. ad hoc, ꝙ pauper non habeat vñ ſuſtentari queat. Vnde ex hac reſponſione ſecunda concluſio iterum confirmatur, ſicut & per corpus illius articuli.

CAPVT. V.

Solutio obiectionum pro fundamento illius opinionis in primo cap adductarum.

AD ea uero, q̃ in principio pro fundamento illius expoſitionis adducta ſunt rñdetur. Et ad primū quidē reſpōſio ex dictis aperta eſt. Iam. n. declarauimus & probauimus, ꝙ duo conſideranda ſunt ſecundū rectam rationem ad neceſſitatem uirtutis eleemoſynarię.

¶Ad ſcdm uerò dr, ꝙ ly laudabiliter, pōt dupliciter ſumi. Vno mō ut diſtinguitur contra Neceſſariò, & ſic idē ſonat laudabiliter q̃d bñ, ſed nō de pcepto, ſed de concilio. Alio mō ut diſtinguitur cōtra uituperabiliter: & ſic idē ſonat quod uirtuoſè. in propoſito S. Tho. accepit laudabiliter ſcdo modo, & non primo. Et nihil aliud uoluit dicere, niſi ꝙ in illis caſibus tribus quos enumerat nō inordinatè, ſed uirtuoſè quis neceſſaria pſonæ largiretur. Ex hoc autē ꝙ uirtuoſè hoc fieri dr non ſequitur, ergo non de pcepto: quoniā actus uirtutis communis eſt præceptis & cōſilijs. Et quia hoc uerbū arbitror fuiſſe occaſionē erroris alijs & falſæ fouiſſe expoſitionē, ppea ꝙ creditū eſt ꝙ S. Tho. uſus eſt ly Laudabiliter, primo mō: iō oñdo ꝙ ſecūdo mō accepit Laudabiliter ex quatuor. Primo ex arti. ac S. Th. more. Quū n cōſueuerit diuinū eius ingenium q̃ſtionibus rñdere ſermone formali: pp q̃d uniuerſaliter pfundæ ſunt eius ſententiæ, & occultæ minus pſpicacibus: & in art. nō ſit, an de neceſſario fieri eleemoſyna dēat ſub pcepto uel conſilio, ſed an de neceſſario dare liceat eleemoſynā, ſua nō intererat rñdendo differere, ꝙ hoc ſit in cōſilio uel pcepto. ſed ꝙ hoc ſit cōtra uirtutē uel ſcdm uirtutē, licet ad pfectionē doctrinā potuiſſet poſt ſubiungere: & hoc nō ſolū eſt ſcdm uirtutē, ſed ēt in præcepto. Quod dicit. Ergo laudabiliter uirtuoſè exponendū eſt, ſi difficultati motæ formaliter rñſum eſſe fateri uolumus. Scdo. ex prima parte corporis illius articuli, ait n. ibi, ꝙ non liceat dare de neceſſario naturæ, niſi ad ſuſtentationē reipublicæ, uel Eccleſiæ in aliquo caſu neceſſitatis. Tūc enim laudabiliter, inquit, ſeipſum, & ſuos mortis exponeret periculo: quia bonū cōe pponendū eſt pprio. Ex hoc arguitur ſic: Certū eſt, ꝙ in aliquo caſu tenetur q̃s de pcepto, non ſolū mortis periculo ſe exponere, ſed ēt mori pro fratribus: ergo quum S. Tho. dixit laudabiliter hoc fieri in aliquo caſu, nō accepit, Laudabiliter, ut diſtinguitur contra neceſſario, ſeu de pcepto, quia falſum dixiſſet, quū ī pcepto hoc eſſet, nō ſit dubiū ī aliquo caſu: accepit igitur, Laudabiliter. i. uirtuoſè. Quod ſi hæc hanc acceptus gloſſam quare non in ſtra in propoſito noſtro? nulla liquidē eſt q̃ſtionis aut ſtyli diſparitas. Tertio, ex regula generali, ex qua

excipiens

excipiens profert hęc uerba, Quũ.n. diſtinxiſſet neceſſarium in neceſſariũ naturæ & perſonæ, & de neceſſario naturæ regulam tradidiſſet, ꝙ nõ licet dare ex eo eleemoſynã, & exceptionẽ feciſſet ad neceſſariũ perſonæ trãſiens, ipſum abſolutè cõſiderãs (ut quæſt. exigebat) duas regulas tradidit. Prima eſt, ꝙ dare de neceſſario pſonæ, ſimpliciter, ſ. & abſolutè conſiderãdo ipſum, eſt bonũ ſub conſilio tñ, non pcepto. Secunda aũt quaſi aduerſatiuè addita eſt, ꝙ inordinatũ eſt dare tñ de neceſſariò perſonæ, ꝙ de reſiduo nõ poſſit conuenienter uita peragi. Et ab hac ſecũda regula excipit tres caſus, ingreſſum religionis, facilẽ reparationẽ, & extremã neceſſitatẽ priuatæ perſonæ, uel magnam reip. quia in his laudabiliter neceſſaria perſonæ erogantur. Ex his uerbis uidere quiſpiã poteſt clara luce, ꝙ laudabiliter poſuit contra inordinatũ. Regula.n. erat, ꝙ neceſſariũ pſonæ nimis a ſeipſo ſubtrahere eſt inordinatũ. Exceptio aũt eſt, ꝙ in trib. caſibus hoc fit laudabiliter, id aũt eſt dictum laudabiliter, ut diſtinguitur contra inordinatè & contra uituperabiliter. Quartò patet hoc idẽ ex 4. ſen. di. 15. q. 2. ar. 4. q. 1. ibi.n. tractãs hũc articulũ, eandẽ regulã tradit, & eoſdẽ tres caſus excipit ab illis ctis. Conſtat aũt ꝙ ibi iã determinauerat, quod nõ ſolũ licitũ, ſed præceptũ erat dare de neceſſario pſonæ ultimã neceſſitatẽ patiẽti, nihil ergo obſtat pdeterminatæ ſniæ, ꝙ id quod præceptum dixerat poſt laudabile aut licitũ dicat, exigẽte hoc noua difficultate, quia formaliter ſibi uult rñderi. Laudabiliter igitur ideſt uirtuoſè dixit dari eleemoſynam de neceſſario in articulo neceſſitatis.

¶ Et per hæc patet, qualiter intelligẽda ſint uerba illa, q̃ ad cõfirmationẽ dicebantur, ſ. dare eleemoſynã de neceſſario pſonæ, eſt bonũ, & nõ cadit ſub præcepto, ſed conſilio, Quũ.n. hæc verba in eodẽ ſint articulo, accipienda ſunt, ut quæſitũ formaliter determinat. Quæritur aũt ibi, an non liceat de neceſſario dare eleemoſynam in tali uel tali caſu, ſed ut dictum eſt, quia ipſum Neceſſarij nomẽ erogationẽ excludere vr̃, quæritur an cõſiderãdo id quod neceſſariũ eſt alicui abſolutè & ſimpliciter, liceat eleemoſynã de eo dare. Ad hoc aũt quæſitũ facta diſtinctione de neceſſario naturę & perſonæ, ſubtiliter & optimè quoad neceſſariũ perſonæ dictũ eſt, ꝙ licet ſeu bonum eſt de conſilio, tñ nõ de præcepto. Ex hac tñ rñſione non ſequitur, ergo in nullo caſu uel in caſu extremæ neceſſitatis hoc non cadit ſub præcepto, quæſita.n. aliter a ſapientibus determinãtur ſolitariè ſumpta, & aliter coniuncta alicui caſui, ſiue fini. Si.n. quæras, an occidere hominẽ ſit bonũ, optimè reſpondebitur ꝙ non, ſi addas in caſu, quo iuſtitia exigit, reſpondebitur quod hoc eſt in pcepto. Similiter ſi quæras an exponere ſe mortis periculo, ſit bonũ, optimè reſpondebitur ꝙ non, ꝙ ſi addas propter actum uirtutis, dicetur quòd hoc quandoque cadit ſub præcepto, & ſimiliter de aliis euidenter apparet, ꝙ aliam reſponſionem ſibi uendicant ſolitariè quæſita, & alia coniuncta cum aliquo alio. Vñ ad inſinuandum S. Tho quòd dare de neceſſario perſonæ ſolitariè ſumptum bonæ affectionis eſt dixit, ꝙ ſub conſilio nõ pcepto cadit. Ad inſinuandum aũt, quod hoc in aliquo caſu ſub præcepto cadit ſupra dixerat, & infra dicit, & alibi, ut eſt allegatũ, ꝙ de neceſſario perſonæ extremæ neceſſitatis ſub pcepto tenetur quis ſubuenire. Patet igitur ex dictis, ꝙ S. Tho. ſententia eſt, ꝙ duo ſunt præcepta circa eleemoſynam faciendam. ſ. dare de ſuperfluo naturæ & perſonæ indigentibus quibuſuis, & dare de neceſſario perſonę patienti extremam neceſſitatem.

CAP. VI.

Expoſita opinione S. Thomæ ex multis illuſtribus doctoribus antiquis & modernis, confirmatio.

ET Quia hoc vr̃ multis forte nimis graue, & S. Tho. quẽ prius imitabantur ſequendum, non putabunt, & coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes aurib. ut oĩno inexcuſabiles reddantur, apponendos cenſui multos illuſtres doctores eandẽ tenẽtes ſñiam, licet nõ paruipẽdendũ ſit uerbũ illud S. Tho. in 4. qũ ait eſſe hanc communem ſententiã.

¶ Primam ergo concluſionem. ſ. ꝙ habens ſuperfluũ naturæ & perſonæ, tenetur alijs ſubuenire rõne ſuperfluitatis, licet paup nõ appareat in extrema neceſſitate, tenẽt in primis Ba. & Ambr. in uerbis ſupra adductis. Auguſt. quoq; ad Macedonium ut hr̃ 14. q6. 4. c. quid dicam, idem ſentit in his uerbis, Nonne oẽs qui ſibi uidentur gaudere conquiſitis, eiſq; uti neſciunt alienum poſſidere conuincimus? hoc.n. certe alienum non eſt, ꝙ iure poſſidetur, hoc autem iure quod iuſtè, & hoc iuſtè, ꝙ bene, omne igitur quod male poſſidetur, alienum eſt, malè autẽ poſſidet, qui male vtitur. Hæc ille. Vbi apparet ſuperfluum naturæ & pſonę alienum eſſe quo ad uſum, & conſequenter diſpenſandũ, aliter iniuſtè poſſidetur, quia hñs non rectè utitur illo. Eandem confirmat ſententiam Hier. diſt. 42 c. hoſpitalitatẽ, dicens Aliena rapere conuincitur, qui ſibi ultra neceſſaria retinere probatur. Hæc ille Theophilus quoq; ſup illa uerba Luc. 18. Facilius eſt cameliũ, tractans an hæc dñi ſententia impoſſibilitatẽ oñdat circa diuitũ ſalutẽ: affirmanſq; impoſſibilitatẽ, ait, Reuera ita eſt, aliud.n. eſt diues, & aliud œconomus, nã diues eſt, q ſibi reſeruat diuitias, œconomus uero ſiue diſpenſator, q ad opus aliorũ has tenet. Porrò attendat, ꝙ diuitẽ quidẽ impoſſibile dicit ſaluari, poſſidentẽ uerò diuitias difficile, quaſi dicat, Diues, q captus eſt à diuitijs, & famulatur eis, nõ ſaluabit̃, hñs uero illas qui. ſ. eis dominatur, uix ſaluabit̃, cũ humanę fragilitatis. Hęc ille. Vbi manifeſtè dãnantur oẽs reſeruantes ſibi diuitias, i. ſuperflua, & qui eis famulantur. Quod aũt talis famulatus excludens uita æterna, ſit ipſa cuſtodia ſuperfluorũ, apparet ex uerbis Chry. ibidẽ dicentis. Non prohibet ditari, ſed opibus famulari, vult ut in neceſſarijs, utamur eis, non ut cuſtodiamus, nã famuli eſt cuſtodire, ſed dñi diſpenſari. Si conſeruari eas uellet nõ tradidiſſet eas hoĩbus, ſed ſineret eas in terra iacere. Apparet ẽt ex uerbis Dñi, Matt. 6. Non poteſtis Deo ſeruire & Mãmonæ, ubi Hieron. exponẽs quid ſit ſeruitus diuitiarũ, ait, Audiat hic auarus, audiat q cenſetur uocabulo Chriſtianus, non poſſe ſimul diuitijs, Chriſtoq; ſeruiri, & tñ nõ dixit, Qui habet diuitias, ſed qui ſeruit diuitijs, q.n. diuitiarũ ſeruus eſt diuitias cuſtodit, ut ſeruus, q aũt ſeruitus excuſſit iugum, diſtribuit eas ut dñs. Hęc ille. Vbi expreſſe apparet, ꝙ eſt impoſſibile ſuperflua cuſtodire, non diſpenſando, & Chriſtum amare, diuitijs.n. amatis, ſe odio haberi neceſſarium eſſe ibidem dicit Dñs. Beda quoque ſuper illud Luc. 11. Quod ſupereſt, date eleemoſynam, ait, Neq;.n. ita facienda iubetur eleemoſyna, ut teipſum conſumas inopia, ſed ut cui cura corporis expleta, inopem quãrum uales, ſuſtentes. Hæc ille. Vbi iuberi expoſuit ſuſtentationem inopum poſt neceſſaria nobis.

¶ Inter poſteriores uero doctores Petrus de Palude in 4. diſt. 15. q6. 3. expreſsè ponit hoc cadere ſub præcepto. Richardus quoq; in 4. diſt. 15. quæſt. 2. hoc idem confirmat. Durandus autem & Romanus ibidem, quaſi mortale pauidi timent.

¶ Secundam aut concluſionẽ (ꝙ. ſ. dare eleemoſynam exiſtenti in extrema neceſſitate de neceſſario perſonæ ſit in præcepto) Ambr. diſt. 86. cap. paſce. confirmat dicens, Paſce fame morientẽ, ſi nõ pauiſti, occidiſti. Greg. quoq; in homilijs ſuis ait, Quia enim in lege ſcriptũ eſt, Diliges proximum tuũ ſicut teipſum, minus proximũ amare conuincitur, qui non eo in neceſſitate illius ẽt ea quæ ſunt ſibi neceſſaria, partitur, idcirco de diuidẽdis cũ proximo duabus tunicis datur præceptũ. Hæc ille. Vbi euidenter apparet, ꝙ neceſſaria, non rõcata neceſſitatibus abſque dubio extremis minorem debito dilectionẽ Chriſti cõuincũt, & conſequenter charitatis extinctionem, quæ diminutionẽ nõ patitur. Baſilius ẽt ſup illud Luc. 3. Qui habet duas tunicas, ait, Hic aũt docemur, ꝙ ex omni eo quod affluit ſupra proprij uictus neceſſitatem, tenemur erogare illi, qui non hẽt, pp Deum qui quæcunq; poſſidemus, largitus eſt. Hæc ille. Vbi clare ſonat intẽta ſententia. Iuniores quoq;. ſ. Petrus de Palude, Ricardus, Duran. & Romanus in 4. ſen. diſt. 15. intrepide aſſerunt teneri quẽlibet de neceſſario perſonæ ſubuenire extremæ neceſſitati pauperis. Nõ abſq; temeritate ergo à tot doctoribus ac rõnibus ſubtraher ſe quiſpiam, uolens magis hoĩbus placere, q̃ ueritatẽ ſequi. Quòd ſi m hi illud Roſellæ obieceris, ꝙ. ſ. diuitum confeſſiones audiri non poſſent, & confeſſores damnationem incurrerent, audi Dominum Ieſum Chriſtum in Euangelio, diuitibus dicentem, Facilius eſt camelum trãſire per foramen acus, q̃ diuitem intrare in regnum cœlorum. Confeſſoribus autem, Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadunt.

¶ Et ſic patet regula gñalis, circa eleemoſynatũ neceſſariã largitionem, applicatio aũt eius ad particularia ſcientificæ determinationi non ſubeſt, prudentiæ cõmittitur, q̃ circa particularia uerſant. Et eſt magna opus circũſpectione, ut cõcludat hũc hẽre ſupflua, oportet ſiquidẽ cõſiderare ſtatũ, filios, filias ſeruos, alũnos, hoſpites, cõuiuas, diuiſionẽ, munificẽtiã, magnificentiã, & ſi qua ſunt hmõi, & hẽre ſemp præ oculis, ꝙ neceſſariũ pſonæ nõ conſiſtit in indiuiſibili, multis.n. adiunctis, nõ apparebit ſuperfluũ, & multis ſubtractis, non cenſebit̃ quis indigens. Et hęc de eleemoſynæ pcepto dicta ſufficiant. Anno Dñi, 1496. Finis.

TRACTATVS SEXTVS.

De monte pietatis in quindecim capita diuiſus.

1 *Quid ſit Mons pietatis, quæ eius capitula, & quid diſcutiendum.*
2 *Ex quibus & quõ procedẽdũ eſt ad huius veritatis inueſtigationẽ.*
3 *In quo genere, & in qua ſpecie virtutis, vel vitij operationes iſtæ locentur.*
4 *Conditiones iuſti commutatiui & diſtributiui.*
5 *Prima opinio dicentium, nihil uſuræ aut iniuſtitiæ inueniri in contractibus.*
Montis pietatis ſtando infra limites iuſtitiæ commutatiuæ.
6 *Examinatio prædictæ opinionis cum determinatione quòd in his cõtractibus committatur multiplex iniuſtitia.*

Secunda

7 *Secunda opinio examinatur ſoluendo duo dubia concernentia dicta in præcedenti capitulo.*
8 *Solutio rationum argumentum, quod contractus prædicti ſecundum commutatiuam iuſtitiam ſint iuſti.*
9 *Determinatio, quod in prædictis contractibus committitur uſura.*
10 *Opinio dicentium talia eſſe capitula montis pietatis ſecundum formam iuſtitiæ diſtributiuæ.*
11 *Examen prædictæ opinionis determinans, quo hic ſit diſtributio.*
12 *Determinatio quod ſecundum iuſtitiæ diſtributiuæ formam multiplex in hoc Monte iniuſtitia committatur.*
13 *Opinio dicentium in Monte hoc nullum eſſe proprie mutuum, ſed ſocietatem potius quandam præſtitutis capitulis ad commune bonum initam.*
14 *Examen prædictæ opinionis determinans iniuſtitiam nihil minus inueniri in capitulis Montis ſecundum hanc uiam, quam ſecundum alias ſupradictas.*
15 *Excluſio quorundam extraneorum dictorum concludens ultimam intentam ſententiam.*

CAPUT PRIMUM.

Quid ſit Mons pietatis, quæ eius Capitula, & quid diſcutiendum.

q̄d mons pietatis.

MONS Pietatis in multis iā Italiæ populis erectꝰ, & nūc dicendus, uocatur ſumma quædā pecuniæ ad perpetuū uſum pauperū deputata, hoc modo. Cōpatiētes diuini uerbi prædicatores aliquæ inopiæ multorū pauperū quantitaculitates (quia non ſp in prōptu habere cōtingit, unde ſuis prouideant neceſſitatib.) ab Hebræorū uſuris uocant, induxerūt populū, ut pietatis tantum oblatione uolūtaria quiſquis quod ſibi placeret, offerre quatenus ex multis oblatis una quædā fieret numerorū ſumma cōſeruanda integrè ad hoc, ut pauperi cuique mutuari poſſit, unde ſibi prouideat. Et quia charitate plena res eſt hæc, fructuoſa fuit prædicatio, adunataque eſt pecunia multa ſub certis cuſtodibus repoſita, quæ Mōs pietatis dr. Quūque modum obueniētē & perpetuū humano more rectores ciuitatis ſtatuere uellent, quo pauperib. prædicta pecunia diſtributione perpetua & æquali mutuari poſſit, ſtatuerunt bonos ciues ad hoc exequendum cum his capitulis.

¶Primò, q. cuſtodiāt dictā pecuniā, & ſtēt parati ad mutuādum egenub. tot aureos (puta tres ad ſummum) & intra tēpus nō plus tpis (puta anoū) reſtituēdos, & hoc ut bonum poſſit eſſe cōius.

¶Secundò, q. pignora ab accipientibus mutuū ſumant, & ſuo periculo cuſtodiāt in domo ad hoc cōducta, & reſtituētibus intra annum reddant, non reſtituentiū uerò publicè uendāt, & ex uēditione pecuniā exigerent reddendam domino uenditi pignoris, deducto prius eo, quod Monti dēt, & horū oīum & totalis ſuæ adminiſtrationis rationes ſcriberent, & redderent. Et hoc totū fit, ut perpetuari poſſit Mons, & futuris pauperibus prodeſſe.

¶Tertiò, q. ultra pecuniā mutuatā exigāt ſecūdū numerū librarū ſingulis mēſib. tot denarios a prædictis debitorib. ita quotquot libras aliquis mutuo ſuſceperit a Mōte, tot denarios ſingulis mēſibus, quibus illas retinet, dare teneat. Et hoc nō ut aliquid ultra ſortē Mōti accedat, ſed pro recōpēſatione operatū cuſtodū & miniſtrorū, qui publico pauperū bono in ſupradictis cū ſuo periculo & labore deſeruiūt, & expēſarū quæ pro penſione domus, & emptione librorū, & cæteris ab eiſdē fiūt. Hæc ſunt capitula Mōtis pietatis. Quorū duo prima quia per ſe nota eſt eſſe ſctā, tertiū, examinādū reſtat, an ſit licitū aut illicitū: & ſic illatū, an uſurā ſapiat.

CAPUT. II.

Ex quibus & quomodo procedendum eſt ad huius ueritatis inueſtigationem.

Nō ex ſiēni literis uel ſūmi Pontificis authoritate ſed ex na hæc ē uentilanda, ſed ex principiis moralis philoſophiæ, naturali lumine nota.

OPORTET Aūt huius dubitationis, ſicut & cuiuſq; alterius uerā ſolutionē ex eius proprijs principijs inidagare. Quoniā aūt quæ hæc moralis ſit, & ab hoie naturaliter ſcibilis, nō eſt ex authoritate diuina aut humana, ſed moralis philoſophiæ principiis tm̄ procedēdū. Ex authoritate ſiquidē diuina in canonicis ſacræ Scripturæ libris contenta quædā per ſe ponūtur credēda: & hæc ſunt quæ humani excedūt uires ingenij (quia fides eſt argūm rerū nō apparētiū) ut puta q. Deus ſit trinus, & alia hmōi. Quædā quaſi per accidēs: & hæc ſunt multa rōne naturali cognoſcibilia tā credēda, quā operāda, ut citius, certius, & tutius ueritas humano generi innoteſcat, ut puta quòd Deus ſit & q. ſit unus, q. adulteriū eſt malū, &c. In neutro hōrū gñe pñs cōtinetur quæſtio, ſcibilis ſiquidē naturaliter eſt, & nullibi in ſacra Scriptura deciſa inuenit. Ex traditis aūt in ea ſi ſolui dēt, oportet ad morales ueniri propoſitiones: niſi inquantū creduntur ſed lumine naturali notas. Hoc aūt eſt ex principiis moralibus nō ex diuina procedere authoritate. Authoritas uerò humana tā canonica, quā ciuilis duo ſimiliter tradit operū gñā. Quædā ſ. bona, quia mādata: uel mala, quia phibita, & quædā nō præcepta, quia bona, uel phibita, quia mala. In horū primo ordine cōſtat hoc, de quibus agimus, actus nō contineri: in ſecūdo aūt claudi, nullibi explicitè hr: implicitè aūt probari non poteſt ex iuris principiis, inquantum humana ſunt authoritate firmata: ſed oportet recurrere ad philoſophiā moralem, ut ex eius rōnibus naturali lumine ſcitis oſtēdatur, an hoc ſit ſecundū ſe malū, aut bonum.

¶Ex hoc aūt, q. nulla authoritas quæſtionē hāc propriā ſibi uēdicat, euidēter quatuor patet ēpñt. Primò, q. pñtis quæſtionis deciſio, nec canoniſti, nec ciuilis iuris doctores, nec purū Theologū ſecundū q. Theologia ultra philoſophicas diſciplinas eſt ſimpliciter neceſſaria, expoſcit, ſed moralē philoſophū. Secundò, q. ſapientes in hac parte nec habēdi nec uocādi ſunt doctores prædicti: ſed ponentes potius falcē in meſſem alienā. Gratiæ tñ ſunt eis habēdæ, q. ſecūdū iura, quantū licuit, quæſtionē hāc uentilatūt. Tertiò, q. non eſt mirū, ſi tot hmōi hoīes in re hac minus bene dixerint: quia tractant fabrilia fabri. Quartò, q. ex eo quod tot & tales dixerint uel dicturi ſint in re hac ſuas opiniones, aut deciſiones nemo hæc intelligens dēt, aut pōt conſcientiā ſuā eis credere: ſicut nec corporeæ infirmitatis periculū aromatarijs, niſi ſtultè cōmitteret.

¶Nec obſtat q. agere de contractibus & uſura, ad iura ſpectet, & ad Papā & principē decernere: hoc, n. uerū eſt quoad cōtētioſa fori exercitia & humana iudicia. Inter hæc ſiquidē ſummi Pōtificis eſt aſtutarum ambiguitates determinare, & nō ſimpliciter. Dupliciter. n. aliquid ad eccleſiaſticū iudiciū ſpectat. ſ. per ſe, & ſimpliciter. Et ſic ſummi Pōtificis iudicio ſubſunt ea tñ, quæ ſunt fidei: eo q. ipſe eſt cōſtitutus a Chriſto doctor & rector fideliū, inquantū fideles ſunt, & nō hominū, inquātum hoīes ſunt, & ſibi promiſſa eſt oīs ueritas de neceſſariis ad ſalutē fideliū: & nō oīs ueritas naturaliter ſcibilis, aut moralis. Aliquid uerò ſubditur eccleſiæ iudicio per accidēs, & ſecundū quid: ſi. ſ. illud neceſſarium certa rōne neſcit, aut ſi nō uerè ſcita ab aliquibus, non capitur ab aliis, &c. & de horū numero cōſtat ex dictis quæſtionem hanc eſſe. Et propterea ſicut in his, quæ ſunt fidei ſummi Pontificis authoritas oībus præeſt cōſtituitur, ita in his ſcibilibus ſupra ſe ipſum, quam quēcunque alium iudicem, tō naturali lumine roborata locū obtinet: contra quam ſola authoris naturæ authoritas ſtatuere, aut decidere aliquid pōt. Et quia ſolius ueritatis amore opus hoc agitur, & materia moralis, eſt ut oībus amabilibus ueritas reddatur: nemo opinans nominabitur, aut mordebitur quouis mō: ſed opiniones diſcutiemus, bñ dicta ſuſcipiētes, minus aūt bene, ordināntes, & ſecundū uires fraternitate & charitate emendantes.

CAPUT III.

In quo genere, & in qua ſpecie uirtutis, aut uitij operationes iſtæ locentur.

HUMANA Opera uirtutis, aut uitij ſuſceptiua, in duo ſecantur gñā. Quædā. n. ſunt, quorū bonitas uel malitia in ordine ad operātē cōſiſtit: ut concupiſcere, iraſci, timere, audere & uniuerſaliter humanæ paſſiones. Talū ſiquidē rectitudo ſufficiēter hr, ſi ipſe operās in ſe ipſo aliqualiter ſe hēt, puta ſi paſſio ſecundū rōnē refrenet, &c. Alia aūt ſunt, quorū propria & per ſe primo bonitas aut malitia conſiſtit in ordine ad alterū, licet ad cōpletā uirtutis bonitatē etiā in ordine ad operātē bona eſſe oporteat: ut reddere depoſitū, reſtituere accōmodatū, & uniuerſaliter operationes, quæ iuſtitiæ ſubiacent. Ad horū ſiquidē rectitudinē propriā. i. ad hoc ut iuſta opera ſint ſufficit, q. alteri æqualiter cōmenſurata ſint, puta q. reſtitutio acceptioni æquetur. Nō. n. refert qua quis intentione depoſitū reddat, aut debitū perſoluat, ſi operis iuſtitiam inſpicimus: licet plurimū interſit, ſi iuſtitiæ uirtutē operāti attribuere uolumus. Propter quod hoc eſt ſingulare iniuſtitiæ operib. q. iuſta operari poſſint carentes iuſtitiæ uirtute, cæterarū aūt uirtutū opera nemo abſq; uirtute illa explere ſufficit. Quod idō (ut ex dictis patet) accidit, quia cæteræ uirtutes perficiant hoīem in his, quæ ſunt ad ſe, iuſtitia uero in his, quæ ſunt ad alterum, ut in quinto dr Ethic.

¶Quum autem clara luce liqueat opera hæc, de quibus præſens agitur quæſtio, in numero eorū, quæ ad alterū ſunt cum æqualitatis ciuilis debito contineri, eorū bonitatem, uel malitiam ex ipſa ratione iuſti, quo ad alterū eſt, ſecundum æqualitatem ciuiliter debitā, conſiderare oportet. Et ob hoc omnes rationeſq; in ſe hac adducētur, ex rectitudine uolūtatis & pietate intētionis communitatis & miniſtrantum deſectuæ ſunt, non. n. attingunt ad opus ſecundū ſe, an iuſtū uel iniuſtū ſit. Et quia iuſtum non humana lege poſitum (quia illud non eſt ad propoſitum, eo q. non habet locum niſi in differentibus) ſed naturale. i. ex ipſa rei natura æqualitate aliqua alter commenſuratum in duas ſecatur ſpecies. ſ. ſecundū iuſtitiam commutatiuam & ſecūdū iuſtitiam diſtributiuam, oportet non latere, ſecundum quā iuſtā

ſpeciem

ſpeciem opera hæc examinata oportet. nō. n. eodē mō iuſti rōē vtraque inuenitur. Quãuis aũt primo aſpectu ad cõmutatiuam iuſtitiã oĩa hmōi opera ſpectare uideãtur (quia uel reſtōnis, vel recõpenſationis, uel locationis actus ſunt) qa tñ ſecundũ multos diſtributiua admiſcetur iuſtitia, idcirco primo ſecundũ formam iuſtitiæ cõmutatiuæ, deinde ſecundũ admixtã diſtributiuã, & demũ quãdã ſingularē opinionē examinãdo ꝓcedemus.

CAPVT IIII.

Conditiones iuſti commutatiui & diſtributiui.

QVIA Verò ignoratis rõnibus terminorũ, Impoſſibile eſt intelligere cætera, prælibãdũ eſt quid rō iuſti in cõmutationib. exigat, & ſimiliter qd rō iuſti in diſtributionibus requirat, ad hæc. n. aſpiciētes, oportet reliqua examinare. In ciuitate, quũ totũ quoddã ſit triplex debiti rō, ſine qua iuſtũ non inuenitur cõſiderari põt. ſ. partis ad partē, totius ad partes & partiũ ad totũ. Primus ordo dirigitur a iuſtitia cõmutatiua, ſecundus a diſtributiua, tertius a gñali, quæ legalis alio nomine dr, de qua in quinto Ethicorum dr, ꝙ neque Heſperus neque Lucifer eſt ita fulgens, aut admirabilis. Partes ſiquidē ciuitatis ſunt ſingulares perſonæ, quarum & res & opera & perſonas commutare adinuicem oportet, ut quod uni deeſt, abſque damni dãno ab altera habeatur. Bonum ſimiliter uel malũ commune neceſſe eſt ſingulis proportionaliter diſtribuere, ſingulorũque bona ad cõe bonum ordinanda eſſe nemo dubitat.

Commutatiua iuſtitia exigit ut aliquid det, & accipiatur inter ſigulares pſonas ſecundum æqualitatē arithmeticã: diſtributiua uero exigit diſtributionē a principibus uel ciuitate factã ſingulis perſonis ſecundũ equalitatē geometricã.

¶ Sed omiſſa pro nũc tertia hac iuſtitia (qm ut poſt patebit, non eſt ad propoſitũ) ſciendũ eſt, ꝙ iuſtũ ſecundũ iuſtitiã commutatiuã requirit tres cõditiones. Prima eſt, ꝙ ibi ſit datio & acceptio ex parte utrinſq; extremi, aliter cõmutatio nõ eſſet, & cõmutatiuæ iuſtitiæ (q directiua cõmutationũ eſt) propria deeſſet materia. Secunda eſt, ꝙ ſit inter partē, & partē. i. ſingulares pſonas, aliter a diſtributiua, aut gñali iuſtitia nõ diſtingueretur, vñ ſeruitiũ cõitati exhibitum, recõpenſat ab ea, ut ſingularē perſonã induens, ſicut & uendit & emit, ut perſona ſingularis. Tertia eſt, ꝙ ſeruetur æqualitas arithmetica. i. quantitatiua, ut ſ. quantum fuit ſeruitium, tanta ſit merces, ꝙ quãta læſio, tãta uindicta, &c. aliter commutationes iuſtæ non eſſent. Mutuãti enim quatuor niſi quatuor reſtitueretur, iniuſtitia eſſet, & ſimile eſt in alijs.

¶ Iuſtum aũt ſecundũ iuſtitiã diſtributiuã, tria ſimiliter exigit. Primò, ꝙ ibi ſit diſtributio, q propria iuſtitiæ diſtributiuæ materia, ut ex eius nomine patet. Secundò, ꝙ ſit inter totũ & partes, ita ꝙ a toto ad partes terminetur, aliter debiti rō & diſtributio in unũ non coirent. Diſtributio nãque petitionē ſonat alicuius, ꝙ niſi totius eſſet, partib. debitũ, ut diſtribueretur, nõ eſſet. Vocamus aũt totum cõitatem uel principē ut ſic, partes aũt ipſos ciues. Tertio, ꝙ ſeruetur æqualitas geometrica. i. proportionalis, ut ſ. talis ſit proportio eius quod datur de cõibus bonis uni perſonæ ad id quod datur alteri, qualis eſt inter perſonas ipſas. i. ut quantum una perſona præcedit alteram in illa repub. tantum quod uni datur excedat id, quod datur alteri. Aliter æqua non eſſet diſtributio, quia boni totius partibus debiti, tantò plus alicui parti debetur, quanto pars illa principalior eſt in illo toto, q principalitas in diuerſis politijs ſecundum diuerſa attenditur, ſcilicet ſecundum uirtutem aut diuitias, aut aliquid hmōi.

CAPVT V.

Prima opinio dicentium nihil uſura aut iniuſtitia inueniri in cõtractib. Montis pietatis, ſtando infra limites iuſtitiæ commutatiuæ.

Mutuantes in Mõte pietatis qđu nullã uſurã, uel iniuſtitiæ maculam incurrant.

HIS Igitur præmiſſis illorũ occurrit opinio, qui terminos commutatiuæ iuſtitiæ non egrediendo, contractus oẽs huius Montis, nec uſuræ nec iniuſtitiæ aliquid ſapere credunt, Et qm hi duabus incedũt uiis, illa primo adducẽda eſt, q hos cõtractus adeo nõ ſecundũ ſe iuſtos dicit, ut ſi de cuiuſq; priuatæ pſonæ intẽtione recta conſtaret, ſicut de pia cõitatis & Mõtis intẽtione mō cõſtat, cuilibet liceret pecunias ſuas cũ ſupradictis cõtractib. pauperib. mutuare.

¶ Vt autē huius ambiguitatis ueritas clarius eluceſcat, ex quo non refert ſecundum hanc uiã, quis mutuet, publica ſcilicet an priuata perſona, nec refert cuius ſit quod mutuo dat, an ſ. mutuantis ſit an alterius, ponamus in terminis caſum diſcutiẽdũ, præſuppoſita recta intentione mutuantis, quam tñ præſupponere non eſt opus, quia contractus ſecundum ſe iuſtitiam quæ ſumus, quæ in æqualitate commutationis conſiſtit, quacunque id intentione fiat. Sit ergo Petrus mutuãs indigentiũ exponens 10000. ducatos, conducatq; miniſtros ſcriptores, & cuſtodes pignorũ, ſine quib. mutuum nulli dare vult, exigatq; unũ denariũ pro qualibet libra ſingulis mẽſibus, a ſingulis accipientib. & retinentibus mutuum, ſuppoſito ꝙ tanta quantitas pecuniæ requiratur ad mercedem reddẽdam debitã miniſtris, & cuſtodibus, &c. Dicis itaque his ſtãtibus hæc prima opinio tria. Primò, quod hic ſunt tres contractus, ſecundò quod in his nulla interuenit uſura, tertiò quod in his nulla inuenitur iniuſtitia.

¶ Primum horũ declarant diſtinguendo contractus. Eſt ſiquidē hic primò contractus mutui inter Petrum mutuantē & Ioãnē pauperē. Eſt deinde contractus pignoris inter Ioannē pauperē & ipſum Petrum, ſeu miniſtros eius quod idem eſt, quia in mutuantis perſona pignus ſuſcipiunt. Eſt & tertio cõtractus locationis, quo miniſtri operas ſuas locant ad ſcribendum, cuſtodiendum & excutiendum pignora, &c. & pauperes mercedem eis debitam retribuunt, unum denarium pro libra ſoluendo.

¶ Secundum uerò. ſ. ꝙ hic nulla ſit uſura, probant ex ipſius uſuræ rõne dupliciter. Primò quia uſura eſt qñ aliquid ultra ſortē ex mutuo quærit̃, ita quod mutuum ſit non occaſio aut cã ſine qua nõ, ſed rō & cã pp quam aliquid pecunia æſtimabile ultra ſortē percipitur. Conſtat aũt ex diſtinctione contractuũ. qđ hic nihil pp mutuũ ultra ſortē quæritur, ſed tñ pp locatas operas miniſtrorum, cuius euidens ſignum eſt, quòd ſi miniſtri gratis hæc facere uoluiſſent dimittentes ſingulis illos denarios, nemo turbabitur. Secundo, Quia ſi iſta miniſtrorũ merces eſſet uſuraria, a quocunq; redderetur, eſſet uſuraria, non. n. refert, an fœneratori uſuræ dentur ab accipiente mutuũ uel a principe uel a quocunq; alio, Sed cõſtat quòd pdictis miniſtris abſq; ullo ſcrupulo põt tanta merces pro iſtis laboribus a cõitate uel principe ſedi, & Mediolani, & Brixiæ, & Veronæ ſit, ergo non eſt uſura.

¶ Tertium aũt, ſ. qđ hic nulla ſit iniuſtitia, declaratur ſic, Si hic eſſet iniuſtitia, aut eſſet iniuſtitia iſta ex parte miniſtrorum, ut iō iniuſta ſit exactio iſta, qa ipſi gratis tenent̃ operas ſuas impẽdere, & hoc non, quia nõ ſumus in caſu extremæ neceſſitatis, aut ſuperfluitatis tãtæ ꝙ teneãtur ad hoc. Aut ex parte modi accipiẽdi, ut iō iniuſta ſit acceptio, quia taxat̃ unus denarius pro libra ſingulo mẽſe, & hoc nõ, tum quia multorũ ſapientũ & bonorũ uirorũ ſnia conſiderans particularibus circunſtantiis iſta hæc æquiſſima iudicata eſt; particulariũ aũt iudicium prudentibus uiris cõmittendũ eſt ſecundũ moralē philoſophiã. ¶ Tũ qa huic mō rō ſuffragat̃, cõmẽſurat̃. n. hoc mō ſoluto periculo & labori miniſtrorum. Quanto maioris pretij pignus, aut maiore tpe retinetur, tantò plus periculi cuſtodes ſubeunt & curæ & labori, ſi excutiẽda (ut ſæpe accidit) pignora ſunt. Aut ex parte pauperũ, ut iniuſta ſit hęc exactio quia a non debẽte ſoluere exigitur, & hoc non, pp duo. Primò, quia ſi pauper non tenetur ad hoc cũ aliquis ad hoc teneatur, dẽt aſſignari quis eſt, qui ad hoc obligetur. Ipſe Petrus mutuãs non tenetur, niſi dãnũ incurrere non tenetur ex hoc, ꝙ bñficiũ mutui impẽdit, quinimo ſi aliquod dãnũ ex hoc incurreret, poſſet a paupere accipiente mutuũ illius recõpenſationē exigere, ut ab oĩbus doctorib. concorditer dr. Princeps quoq; aut cõitas ad hoc nõ tenetur, tum quia ſumus extra caſus extremæ neceſſitatis & ſuperfluitatis, extra quos eleemoſyna nõ eſt in pcepto: tum quia principes, etſi teneãtur pauperũ curã habere, & eis ſubuenire, non tñ tenentur hoc mō ſubuenire, ut de ſe patet. Si ergo nullus inuenitur, qui ad hoc teneatur, reſtat ꝙ pauper ipſe teneatur. Secũdò. quia morale principiũ eſt ꝙ illa dẽt onera rei ſuſtinere, in cuius fauorē res agitur, cum aũt cõſtet quòd miniſtrorũ opera pp pauperes fiãt, ut hẽant unde ſuis prouideãt neceſſitatib. conſequens eſt, quod ipſi pauperes hẽant miniſtrorum operas recompenſare.

CAP. VI.

Examinatio prapoſita opinionis cum determinatione, quod in his contractibus committatur multiplex iniuſtitia.

Non niſi iuſtè exigit̃ a pauperib. pro ſibi mutuata pecunia aliquid pro mercede illorũ qui in monte pietatis laborãt, pręterquã ad ſoluẽdam cõnuã, & obligatã mutuã præparationem.

QVOD aũt prædicta opinio in multis a ueritate deficiat, non ex opinabilibus, ſed ex p ſe notis principiis moralibus deducẽdum eſt. Aſſumamus itaq; duo principia in cõmutationis contractib. per ſe euidentia. Alterũ affirmatiuũ, ſ. ille tenetur mercedē reddere, in cuius fauorē opus agitur. Alterum negatiuum. ſ. nullus tenetur mercedē reddere pro opere facto in alterius fauorem. Hæc principia itãda infra limites iuſtitiæ cõmutatiuæ per ſe nota ſunt, qm in ſeipſis ęqualitatē iuſtitiæ clarè continet, & iō indiſciplinati eſſet quærere eorũ probationem. Sub his aũt principiis oportet ſubſumere ꝓpoſitiones minores, quas difficilē eſſet intellectu penetrare niſi prius operationes miniſtrorum interuenientes in contractibus iſtis diſtinguerentur, & ſigillatim diſcuterentur quæ in cuius fauorem fiat, hac. n. deciſione habita, ſtatim tota ratio integrè patebit. Sed ad hanc deciſionem abſque errore habendam, oportet ex his, quę per ſe inueniuntur in operatione qualibet, & non ex his, quæ per accidēs inſunt, & ex propriis & immediatis cuiuſque conditionibus, & non ex communibus & remotis ſententiam proferre. Propter quod non eſt, in hac conſideratione immiſcen-

miſcendum, q hoc, uel illud opus in fauorē boni cōis aut aliud huiuſmodi, finis ſiquidem cōis & remotus eſt uniuerſitatis bonum in particularibus commutationibus. Iam enim ſtabilitū ſuperius eſt, q iuſtum ſecūdum iuſtitiæ cōmutatiuæ formam attendi ſecundū æqualitatē cōmutationis huius perſonæ ad illam perſonam, & nō ſecundum ordinem ad communitatem.

¶ Ea per ſe ergo & proximis conſideraturi, diſtinguamus in primis operas has miniſtrorū, dicētes q harū operarū qdam ſunt quaſi per ſe cōmuniter intentæ: & hæ ſunt illæ, q uſq; ad venditionē pignorū interueniunt. Quædā uero ſunt ſpecialiter, & pro accidēs intētæ: & hę ſunt ſubhaſtratio & uēditio pignorū, & his annexa, q ex mora quorundā debitorū accidunt. Diſtinguēdo aūt ſigillatī prima opera, dicimus ea eſſe hæc. ſ. cuſtodiam pecuniæ, præparationē ad mutuandum actum mutuandi, ſumere pignus ſcribere hæc, cui annectunt expenſæ pro libris, &c. cuſtodiā pignorū: cui cōiungi cōductio domus pro eorū cōſeruatione, & tandē reſtituere pignora. Horū aūt pars maior & periculoſior in fauorē ſit Petri mutuātis, aut uniuerſitatis pauperū: cuſtodia. n. pecuniæ, acceptio pignorū, eorū cuſtodia, ſcribere hæc expenſa pro libris conductioq; domus (in quibus totū periculū eſt) ad alterius uel utriuſq; ordinant ſecuritatē. Reliqua aūt paucula, ſ. pparatio ad mutuandum, & ipſe actus mutuādi & reſtitutio pignoris ad huius pauperis ordinant ſe utilitatem.

ET Vt clarius eluceſcant hæc, uideamus ſingula. Cuſtodia in primis pecuniæ, in illius fauorem proximè fit, cui cuſtodienda reponitur: pecunia aūt hæc cuſtodit duobus. ſ. Petro mutuāti, cuius eſt directum dominiū huius pecuniæ: & uniuerſitati pauperum, cuius eſt quaſi dominium utile eiuſdem. Nulla. n. alia ratione hanc pecuniam oportet conſeruari, niſi vt Petrus ſit ſecurus, ſi quando uellet rehabere pecuniam ſuam, & uniuerſitas pauperum ſit certa, q cōis ſit etiam futuris pauperibus utilitas iſta. Acceptio ſimiliter pignorum, quum ad conſeruationē & ſecuritatē capitalis proximè ordinetur, conſtat q in fauorem ipſius Petri & uniuerſitatis pauperum fit. Et ſimile omnino eſt de ipſo actu ſcribendi, & expenſis pro libris. Hæc enim oia nulla alia ratio fieri cogit, niſi ob integritatē & ſecuritatem pecuniæ. Ioannes enim pauper mutuum accipiens, non curat quòd hæc reſcribantur aut quòd pignus ab eo exigatur: ſed hæc omnia pecuniæ dominus ſecuritati ſuæ conſulens fieri vult.

¶ In cuſtodia aūt pignorum cōſiderandū eſt, q ſicut pignus habet in ſe duo. ſ. q ſit pignus, & q ſit talis res, (puta ueſtis) ita in ipſa pignorum cuſtodia diſtinguendū eſt, q ipſa eſt cuſtodia pignoris, & q eſt cura talis rei. Si conſideretur formaliter pignorū cuſtodia, manifeſtè patet q in fauorem Petri mutuantis, & uniuerſitatis pauperum ſit, quia proximè ordinat ad ſecuritatē pecuniæ rehabendæ. Vñ quia cōtractus pignoris ſcdm ueritatem eſt in fauorem accipientis, ideo accipiens ipſum tenetur ad reſtitutionem eius, ſi ēt perdidit illud, ut conuincitur ex illo morali principio reſtitutionū poſito à S. Thoma in Secunda Secundę q. 62. q aliquis tenetur ad reſtitutionē non ſolum rōne rei acceptæ, ſed etiam ratione acceptionis tenetur reſtituere, etiam pdita re. Et in hoc differt accipiēs depoſitum ab accipiente pignus, q ille depoſito perdito, non tenetur ad reſtitutionem, quia obligatur ad reddendū depoſitū rōne rei acceptæ, & non rōne acceptionis, quia depoſitum datur in fauorem deponentis: iſte aūt ſcilicet accipiens pignus, quia tenetur & ratione pignoris accepti, & rōne acceptionis (quia pignus datur in ſecuritatē petentis ipſum) obligatur ad reſtitutionē non ſolum quādiu pignus habet, ſed ēt ſi non habet, ſuo. n. periculo tenetur naturali iure illud cuſtodire, ſicut qui accommodatum accipit eadē rōne, &c. Si autem conſideretur cura talis rei quæ eſt pignus (puta excuſſio ueſtium & huiuſmodi ſolicitudo) ſic quia hoc accidit pignori, de iure rōne non exigitur, q ſit in tali materia, ſed ſufficit ſibi q ſit tanti pretij, ut ſecura ſit pecunia rehabēda, ideo nō eſt eadem ratio de ſolicitudine exercenda, & de ipſa cuſtodia. Hæc namq; cura quamuis in fauorem utriuſq; danus ſcilicet & accipientis cedat (dum pignoris dño res ſua illæſa ſeruatur, & huic creditori pignoris pretium conſeruatur, vñ poſſit mutuatam rehabere pecuniā) ſimpliciter tñ & per ſe ſit in fauorem domini pignoris, quia mutuans licet exigat pignus, non tñ exigit qualitatem pignoris, imo hanc oneroſam conditionē refugit naturaliter. Vnde paciſci poſſet cum dño pignoris talis, q ipſe nō vult ſolicitudinem hanc, ſed q Dñs ipſe mittat tempore curæ rehabendæ ad excutiendas ueſtes ſuas, & alias hmōi. Nec obſtant, q ſi nullo interueniēte pacto ueſtes in pignus acceptas cōtingit lædi, retinens ipſas tenet ad ſatiſfaciendum domino pignoris. Hoc. n. non prouenit ex eo q retinens tale pignus teneatur p ſe ad curam eius, ſed ex eo q p accidens iſte tenebatur ad hoc, quia ſcilicet nō fuit proteſtatus, manifeſtando domino pignoris, q talis pignoris curam refutaret. Implicite. n. obligatur quilibet ſumens pignus qualecunq; ad eius curā, (expenſis tamen dñi) niſi aliud proteſtetur. Domus autem cōductio inquantum deſeruit cuſtodiæ pecuniæ & pignorum, & in fauorem eſt Petri mutuantis, uniuerſitatis pauperum. Inquantum aūt pignorū expenſioni & curæ utilis eſt, in horum pauperum fauorē ſit. Reliqua aūt tria opera, ſ. actus mutuandi, & pignora reſtituendi, & paratum eſſe ad mutuandum: in fauorē manifeſtè fiunt Ioānis pauperis. Sed prima horum. ſ. actus mutuandi, & reſtituendi pignus, ſub mercede non cadunt, qm actui mutuandi rñdet actus reſtituendi acceptum mutuum, & actus reſtituēdi pignus rñdet actui dandi ipſum pignus ſicque par pari refertur. Tertiū autem ſub mercede eſſe per ſe patet, pecunia ſiquidem æſtimabilis eſt obligatio ad paratum eſſe mutuandum. Opera uerò in altero diuiſionis membro poſita. ſ. quæ ſpecialiter reſpectu quorundam accidunt, (ut uenditio pignoris, & cætera annexa,) nō opus eſt diſcutere, in cuius fiant fauorem, quoniā propter moram debitoris ab ipſo ſoluenda ſicut & expenſæ, quæ poſt eius moram fierent in citationa coram iudice & litibus, &c.

EX OMNIBVS igitur his colligendo, eum pateat unum tñ actum mercenarium propriè, & per ſe ordinari uniuerſaliter in fauorem cuiuſq; ſingularis pauperis. ſ. obligatam præparationem ad mutuandum, ex ſupradictis principijs facile ueritas intenta deduci poteſt conſiſtens in quinq; concluſionibus. Prima eſt negatiua, ſcilicet, Nullus pauper tenetur ad reddēdā mercedem debitā miniſtris huiuſmodi pro cuſtodia pecuniæ uel pignoris, pro opere ſcribendi libros rōcinij, aut pro domo ad hæc cōducta. Patet iſta ex illo principio negatiuo, quod dr, q nullus tenetur mercedem reddere pro opere facto in alterius fauorem. Ex dictis. n. iam conſtat iſta opera nō eſſe facta in fauorē Ioannis pauperis, ſed alterius, puta Petri mutuantis uel uniuerſitatis pauperum, uel utriuſq;. Secūda eſt etiam negatiua. ſ. Non omnis pauper accipiēns mutuum, tenetur ad reddendam mercedē miniſtris pro cura pignorum, aut domo ad hæc utili. Patet iſta ex eodē principio: quia non omnis pauper offert pignus tale. i. oneroſum, & conſequenter non omni pauperi exhibetur hoc ſeruitium, ac per hoc nec à quolibet reddēdam eſſe mercedem iuſtitia exigit cōmutatiua. Nec obſtat, ſi quis fingat omnes teneri ad hoc: quia licet hic: nō det mihi pignus excutiēdum: ego tñ qui ignorabam quale pignus eſſet allaturus, rā conduxi excuſſorem in ſeruitium eius & aliorum paratum. Ignorantia ſiquidem hæc non ſuffragatur, qm probabilem cognitionem (quæ in huiuſmodi certitudini par eſt) Mons habet, quod pauperum indigentiū mutuo alij afferēt pignora excutienda, & alij non: ut quotidiana experientia teſtatur. Et conſequenter conducendus eſt ſibi excuſſor pro quibuſdam, ab illis mercedē recepturus, ſi iuſtitiæ commutatiuæ æqualitas ſeruari dēt. Tertia eſt affirmatiua, ſ. Petrus mutuans, ſiue uniuerſitas pauperū tenetur ad ſatiſfaciendum miniſtris pro operibus in prima cōcluſione poſitis. ſ. cuſtodia pecuniæ & pignoris &c. Patet iſta ex affirmatiuo principio, quo dr, quod ille tenetur mercedē reddere, in cuius fauorem opus agitur. Patet equidem ex dictis, q opera iſta in utriuſq; uel alterius horum fauorem per ſe fiunt, non Ioannis pauperis. Quarta etiam eſt affirmatiua, i. Quilibet pauper mutuum ſumens tenetur ſatiſfacere pro obligata præparatione miniſtri ad mutuandum, & illi pauperes tenentur ad ſatiſfaciendum pro cura pignorum oneroſorum & particula penſionis domus inquantum deſeruit ad hoc qui pignora talia afferunt. Patet iſta ex eodem principio: patet enim ex dictis obligatam præparationem ad mutuandum in fauorem ſingulorum pauperum eſſe, & excuſſionem pignorum in fauorem Dominorum. Quinta concluſio principaliter intenta, (quæ ex pdictis aperte ſequitur) eſt iſta: Iniuſte exigitur à quolibet paupere unus denarius pro libra ſingulis menſibus, pro mercede reddenda ſupradictis miniſtris, & cætera. Clariſſima eſt iſta: qa cū iniuſte exigatur ab aliquo id, ad quod non tenetur, & ex dictis conſtet, quod pauper quilibet non tenetur ad oia ſoluenda (ſed ad unum, ſcilicet obligatam præparationem ad mutuandum) conſequens eſt, quòd iniuſte exigatur à quolibet merces pro omnibus miniſtrorum operibus reddenda.

CAPVT. VII.

Secunda opinio examinatur, ſoluendo duo dubia concernentia dicta in præcedenti capite.

ANTEQVAM Soluantur obiectiones ad oppoſitum factæ & examinetur, an uſura hic inueniat, duo circa ſupra dicta relicta ſoluēda ſunt: inſerēdaq; horū ſolutioni eſt ſcda opinio, qa eius deciſio ſimul apparet. Reſtat igitur dubium primò, an Petrus mutuans an uniuerſitas pauperū, an uterq; ſimul teneatur ad ſatiſfaciendum miniſtris pro illis operibus pro qbus Ioannes pauper non obligatur. Sed ſi pdicta diligenter inſpiciant, patere, pōrq non Petrus mutuans, ſed uniuerſitas pauperū tenet ad hoc. Adductū. n. iā eſt principiū, dicēs q ille, in cuius fauorē rei agit tenet ad mercedē reddēdā: cōſtat aūt, q cuſtodia ſeu cōſeruatio pecuniæ integræ (ad quā cætera hæc opera ordinant) nō Petri fauorē, ſed

Pauperū uniuerſitas ad cæteras ſoluēda tenet, quæ pauper iniuſta ſolueret.

pauper

pauperum uniuerſitatis ſit, quia Petrus non pro ſe cuſtodiendam pecuniam deponit, ipſe.n. per ſeipſum cuſtodiret pecuniã propriã niſi pauperũ utilitas exponendi pecuniã ſuam cuſtodibus expoſceret. Patet etiã hoc idẽ ex eo, quod pecunia hæc nõ cuſtoditur periculo Petri offerentis, quoniam reſtituenda eſt ſibi non ſolùm ratione rei acceptæ, ſed ratione acceptionis, & iam dictum eſt, quod quando aliquis tenetur ad reſtituendum ratione acceptionis, etiam re perdita tenetur, Petrus igitur gratis offerẽs pecuniam mutuis, licet nõ donet, non tenetur, ſed pauperum uniuerſitas.

ET Tunc ſurgit ſecundum dubium, cur iniuſtè dicatur exigi à Ioanne paupere particula quædã eius, ad quod uniuerſitas pauperũ tenetur, cũ Ioannes ſit pars totius pauperũ uniuerſitatis: ſicut autẽ uniuerſitas tenetur ad integrã ſatiſfactionem, ſic pars eius ad partem. Quinimo impoſſibile eſt, quòd aliter uniuerſitas pauperum ſatiſfaciat, quoniam præter pauperum res nihil habet. ¶Sed ad hoc quoq; dubiũ ex dictis ſtatim facilè haberi poteſt. Iniuſtam ſiquidem eſſe huiuſmodi exactionem ſolũ indicat cõmutatiuæ iuſtitiæ, infra cuius latitudinem ſtando a parte exigi nõ poteſt id, ad quod totũ tenetur, eo quod totũ ut extremũ eſt cõmutatiui iuſti partis rõnem habet, idemque eſt a parte exigere ſecũdum iuſtitiã cõmutatiuã id ad quod totũ ſecũdum eam tenetur, ac ſi exigeretur ab una parte id, ad quod pars alia tenetur, quod iniuſtiſſimũ eſſe conſtat. Ex prædictis autẽ ſufficienter hr, quod omnes huiuſmodi operationes ſecundum iuſtitiæ commutatiuæ formã modo examinantur. Quid autẽ dicendum ſi ſecundum iuſtitiã diſtributiuã, ſi locum in hac re habet, proprio loco dicetur. Sat ſit nunc ſcire, quod iniuſtè exiguntur hæc a Ioanne paupere, ſi infra iuſtitiæ cõmutatiuæ limites res agatur ut opinio prima dicit.

EX Præmiſſis autẽ patere põt defectus alterius opinionis defendentis contractus ſecundũ iuſtitiã cõmutatiuã, licet nõ ita amplè ſicut prior. Propius ſiquidẽ accedẽs ſecunda hæc opinio ad caſum Montis pietatis, & nõ curãs an ſingulari perſonæ liceret pecuniã propriã tali mutuo exponere, caſum ſ terminis ponens, licẽt in cæteris cõcordet cũ præcedenti, in hoc tamen differt, quod Petrum ponit abdicantem a ſe proprietatem & dñiũ pecuniæ mutuandæ, ſicut & illi qui Mõti pietatis pecunias offerunt, donant. Et ſic caſus omnino idẽ cũ Monte pietatis eſt iſte. Petrus uocato populo cum eius rectorib. offert donatione libera & irreuocabili 1000. ducatos, ad hoc ut inde perpetuo pauperibus mutuetur, hac donatione facta ſtatuuntur poſtmodũ a populo & rectoribus miniſtri, &c. ut ſupra in iſto dicit caſu, cũ dñium pecuniæ nec Petri, nec alicuius alterius ſit (cuius ſignum eſt, quod abſolutè loquendo, quicunque eã diſtraheret, iniuſtè hoc faceret, utpotè contra expreſſam intentionem piã donãtis, qui non niſi ad hoc donauit) conſequens eſt, quod obligatio ad mercedẽ reddendã miniſtris, ad ſingulos deriuetur pauperes. Cõitas enim ad hoc nõ tenetur, cum extra caſum neceſſitatis extremæ & ſuperfluitatis res hæc agatur, & ut dictum eſt, non tenetur ad habendũ determinatũ modũ ſubueniendi. Patet ſiquidẽ huius opinionis defectus ex cõſideratione principiorũ ſupradictorũ, nihil.n. minus iuſtitiæ in hoc accidit caſu, q in præcedẽti. Tum quia Ioannes pauper et hic non tenetur ad mercedem reddendam, quia non fit opus in ſuum fauorem, & nihil refert, an hoc opus fiat in fauorem Petri mutuantis, an cõitatis, an uniuerſitatis pauperum, an etiã ipſius Dei. Sufficit namque Ioanni pauperi ad hoc, quod ipſe non teneatur, iſta negatio.ſ. quòd opus hoc non fiat in ſuum fauorem, quia in hoc caſu inueni probatum fuit. Principium enim negatiuum adductum eſt, quòd nullus ſecundũ iuſtitiam commutatiuã tenetur ad mercedem reddendam pro ſeruitio alteri impenſo. Alterum autẽ eſſe et ipſum pauperũ collegium a ſingulis pauperum, in primo Politicorum patet, & infra iuſtitiam commutatiuam ſtando, probatum eſt prius. ¶Tum quoniam uniuerſitas, ſiue collegiũ pauperũ ad hoc tenetur etiã iſto caſu, & cõſequẽter iniuſtè a ſingulis pauperib. mutuũ accipientibus hoc exigitur. Eadẽ ſiquidẽ rõ, qua uniuerſitatẽ pauperũ ad hoc teneri prius dicebatur, hic locũ hẽt, quoniam non rõne dominij ipſius pecuniæ ad hoc tenebatur, ſed rõne quaſi unius dominij.i. quia pecuniæ ſecuritas, & integritas in ſuũ per ſe & proxima fiebat fauorẽ quod in hoc caſu manifeſtiùs fieri apparet. Et rõ uniuerſitas ipſa pauperũ ad ſatiſfaciendũ miniſtris pro operibus illis, q non ſunt in fauorẽ Ioan. pauperis, tenetur. Eſt igitur multiplex ſecundũ iſtam uiã in contractibus hic iuſtitia.

CAPVT VIII.

Solutio rationum argumentium quod contractus prædicti ſecundum commutatiuam iuſtitiam ſint iuſti.

OBIECTIONVM nũc in oppoſitũ adductarũ prius conuenit illas ſoluere, q iniuſtitiã ab his cõtractib. auferre conabãtur, & poſtmodũ illos examinare, q de vitra eorũ agebãt. Dupliciter igitur hic inuenitur iniuſtitiã ex dictis patere põt.ſ. ex parte modi exigẽdi, & ex parte pauperũ a quib. exigitur. Ex parte ſiquidem pauperum, quia ipſi non tenentur ad ſatiſfaciendũ miniſtris, niſi quo ad aliquid tñ. Nec eſt inter modica deputandum id, in quo aggrauatur, quoniam ut ex dictis liquet, non tenetur forte quilibet pauper ad tertiã partẽ ſoluendam eorum, quæ ab ipſo modo exiguntur, uniuerſaliter enim non tenetur niſi ad ſatiſfaciendum pro obligata præparatione ad mutuandum, quod cũ omnib. ſuis appendiciis ſi mercedis nunc exactè tertiam partem ſibi uendicat, ſufficientẽ recompenſationem habet, unde cum grauetur Ioannes pauper in duabus partib. non in modico grauatur. Immo ſi immediatè, uel tertia, uel quarta, uel decima parte grauari eum neceſſe eſſet, iniuſtitia eſſet non inter modica reputanda, tum quia decima pars aliquid notabile eſſe poteſt, incerta ſiquidem eſt eius quantitate, quoniam ſecundum Montis diuitias plus & minus poterit mutuari, &c. tũ quia iniuſtitia modica non reputatur, niſi quando per accidens incurritur: in propoſito autem ex intẽtione committitur, unde iniuſtitiæ mortale peccatũ nõ euitatur.

AD id autẽ quod obiiciendo quæritur, quis teneatur ad hoc ſi Ioannes pauper non tenetur, dico duo. Primò quod de iuris rigore tenetur uniuerſitas pauperũ, cui pecunia cõſeruatur p pignora, &c. Et teneretur ipſe Petrus mutuans ſi non in fauorẽ uniuerſitatis pauperũ pecuniã cuſtodiendam exponeret, aut donaret. Et ad id, quod in contrarium adducitur, ſ. quòd nullus mutuãs tenetur aliquod damnũ incurrere ex hoc, quod beneficium mutui impendit, quinimmò põt ſi quod dãnũ ex hoc incurrit, ſecũdũ oẽs doctores exigere, dico quod hoc cõe dictum eſt ſummè uerum, ſed male applicatur ad propoſitum, quoniam expenſæ iſtæ non cauſantur ex beneficio mutui, licet occaſionaliter & remotè ex mutuo proueniant, ſed cauſantur ex contractu pignorũ, quod formaliter eſt in fauorẽ mutuantis. Dixi notabiliter, quòd occaſionantur, & remotè proueniunt expenſæ iſtæ ex cõtractu mutui, & non dixi, ex beneficio mutui cauſantur, quia mutuũ nõ eſt cã, ſed occaſio harũ expenſarũ, non proximè, ſed remotè, nec hẽt rõnem occaſionis huiuſmodi, inquantũ eſt in fauorẽ accipiẽtis mutuum. Propter quod rõ iſta concludit oppoſitũ ſui intenti, eo quod ſicut iniquum eſt mutuantẽ ex hoc, quod mutuat damnificari, ita iniquum eſt dantẽ pignus ex hoc lædi, æqua.n. eſt utriuſq; conditio per ſe loquendo. Vnde exemplum quod adducunt, quod opinionem hanc plurimũ fouiſſe vr, ad propoſitum non eſt. Dicunt.n. Si Petrus Mediolani exiſtens Ioanni petenti ibidẽ pecuniã mutuo, ſtaret dicat, Pecuniã quam petis Genuæ hẽo, mittamus tuis expenſis pro illa, & ſic mutuũ gratis accipito, cõſtat quod Petrus nõ exigit iniuſtè a petente mutuũ expenſas illas, quia non tenetur incurrere damnum hoc ex hoc quod mutuat: ergo a ſimili, neque in his contractibus iniuſtum eſt expenſas exigere. Ad propoſitũ, inquã, non eſt exẽplum hoc, quia clarè patet quòd expẽſæ iſtæ fiunt ad hoc ut pecunia ad mutuũ petentem perueniat, & cõſequẽter in eius fauorẽ per ſe & proximè ordinantur, in propoſito autẽ nr̃o expenſas iſtas non ordinari p ſe in fauorẽ Ioannis pauperis mutuũ accipientis, ex dictis clariſſimè cõſtat. ¶Propter quod aduertant cuiuſq; ordinis uiri, ut exemplis nõ fallantur, quoniam multa in eis diſſimilia inueniuntur, quorũ quodlibet, quia non facile eſt cuilibet diſcernere, duo ſubiungenda duximus ex quib. extera facilius diiudicari poſſint. Creditur.n. primo, quòd ſicut Martinus qui mutuat Bernardo indigenti, accepit pecunias a fœneratore, & expenſas fecit, ut pignora per famulos ritè deueharitur, licitè poteſt a Bernardo paupere exigere nomine intereſſe huiuſmodi expenſas, & uſuram, quam ſoluit, ſic in propoſito fieri poſſit a Petro, ſeu cõitate qui ad has expenſas cogitur ex alio opere facto in fauorem Ioannis pauperis.ſ. mutuo. Creditur quoque ſecundò, quòd ſicut a petente mutuum licitè poteſt mutuans exigere ſecuritatem, & ſi accipiens mutuũ, chirographo eum facere tutum eligat, notarioque mercedem reddat, non iniuſtè grauatur, & tamẽ chirographum fit in fauorẽ mutuantis, ita in propoſito petens pignus non iniuſtè grauat Ioannem pauperem circa expenſas, ex quibus nihil ſibi utilitatis accreſcit, ſed ſola indemnitas Montis ſeruatur. ¶Sed in his & huiuſmodi plurima eſt diſſimilitudo. Et primũ quidẽ exemplũ a Mõtis natura differt, quòd expẽſas illas Martinus facit, & Bernardi pſonã induit indigẽtis ſubſidio tali, quanti ſibi pignora accõmodas, ut mutuũ inueniat, & ideo nõ eſt mirũ, ſi expẽſas tales Bern. tenetur ſubire: nihil.n. minus tenetur q ſi ipſe per ſe ipſum a fœneratore mutuũ ſumẽs, expenſas illas feciſſet, propter illa accidentia. In caſu uerò Montis, nec Petrus, nec cõitas in pſona Ioan. pauperis expẽſas has fecit, ſed collegij pauperum, ut ex dictis patet, & ideo Io. pauper. iniuſtè grauatur in huiuſmodi expẽſis. Circa ſecũdũ uerò exẽplũ ſciẽdum eſt, quod ut dr, in 4. Met. niſi cuiuſq; quæſito uideatur formaliter omnis certitudo deſtruetur eo, quod extra rõnẽ formalẽ uagãtib. infinita occurrũt circa quodlibet. Vnde in propoſito ſolicitè ſp attendendũ eſt quod formaliter grauatur, aut rõcinãdo adducatur. Aliud enim eſt petere ſecuritatẽ

rehaben-

re habendæ pecuniæ, & aliud eſt petere talem ſecuritatem, ſ. habentem expenſas annexas, puta Chirographum: quemadmodũ & ſuperius diſtinctũ eſt, q aliud eſt loqui de pignore, & aliud de tali pignore. Petens aũt ſecuritatẽ nihil petit in ſui fauorẽ, habens annexum damnũ eius, à quo petit illã. ſicut nec petens pignus. Vnde ſi accidat, q petitam ſecuritatẽ aut pignus ego dare non poſſim, niſi cum aliqua expenſa, quã qualitas ſecuritatis, aut pignoris à me electa petit ergo ipſe damnũ mihi hoc infero: ſicut in exemplo adducto cõtingit. Non.n. ex ſecuritate petita, ſed ex qualitate ſecuritatis à me oblata expenſæ iſtæ p ſe proueniunt. Et iõ teneor ego notario mercedẽ reddere: ſicut & expenſas illas ſubire, q̃ ex pignoris emanãt accidentibus. Petens uerò ſecuritatẽ talẽ (puta chirographũ) cũ in fauorem ſui petat eã hñtem expenſas annexas, & iniquũ ſit ex eo, q in fauorẽ ſui agit, alterũ dãnificari iniuſtè grauat eũ à quo illã petit, ad reddendã mercedẽ notario debitã. Vñ euidẽter patet, q Mõtis natura ab hoc exẽplo diſtat in hoc, q hic petẽs ſecuritatẽ, nihil petit, ex quo ipſe onerat expenſa aliqua: in Mõte aũt uolẽs pignus vult ſibi à Ioann. paupere ſolui pro cuſtodia alijs, ad q̃ ipſe tenet᷑ naturali iure, aut q̃ ipſe fieri vult nõ in Ioannis pauperis fauorẽ, ut ex dictis patet. Oẽs ergo iterum atq; iterũ monitos eſſe rogo, quatenus caueant in exemplis inbeneant: qm̃ multa latent in eis accidentia, ex quibus etiam ſapientes contingit falli.

¶ Secundò dico, q non ſufficienter arguendo probatur. cõitatẽ uel principẽ non teneri ad ſoluendã miniſtris mercedem. Licet enim rectè concludatur, q nõ teneantur ſimpliciter: nõ tamen ex hoc cõcluditur, quin teneantur ex ſuppoſitione. i. ſuppoſito q hunc modũ mutuãdi ſtatuant. Et licet, ut dictum eſt, vniuerſitas pauperũ de iuris rigore, nõ cõitas aut princeps ad hoc teneatur, quia hæc oĩa ad commutatiuã iuſtitiã ſpectãt, & abſq; publica authoritate facta iniuſta non eſſent: æquitas tñ à iuſtitia nõ multum remota exigit, quod princeps aut communitas ex publico ærario pauperibus etiam hoc modo ſubueniat.

¶ Modus aũt accipiendi, q ẽt iniuſtitiam contineat, manifeſtat᷑. Cum duo gña operum ſint, pro quibus hæc a paupere exigunt᷑ (ſcilicet illa, pro quibus nõ tenetur) uel quia nullus pauper ad hoc tenetur, puta pro cuſtodia pignorum) uel quia hic non tenetur, puta pro excuſſione pignorum (quia ferreas uirgas in pignus dedit,) de modo exigendi mercedẽ, pro illis nõ oportet pbare, q ſit iniuſtus: quia ſi exactio eſt iniuſta. modus eius iuſtus eſſe nõ põt. Sed & modus exigendi pro his, ad quę Ioan. pauper tenetur. ſ. pro obligata pparatione ad mutuandũ, iniuſtus oſtẽditur ex eo q obligare præparationi miniſtri ad mutuandum, nec rõne periculi, nec rõne laboris, aut cuiuſuis occupationis aut damni commenſuratur diuturnitas tpis, quo mutuum acceptũ tenetur, aut quãtitas acceptæ mutuo ipſius pecuniæ. Niſi quis dicat et dãnum inceriũ ex eo, q nõ põt iam frequenter mutuum iterari: ac pro hoc ceſſat miniſtri merces à pluribus ſuſcipienda. Sed ſubtiliter conſideranti apparebit, q ex hoc non hẽt, q oportet mercedem iſtam quantitati mutui & tempori quo retinetur cõmenſurare: ſed quod oportet conſiderat. ſolibus, certum ſalariũ ſibi ſtatuere, & aliud ſummariè ac uerisimiliter, calculans prudentiũ arbitrio pauperibus venturis ad ſuſcipiẽdum mutuũ, ſoluendũ æqualiter taxare, eo q æqualiter ad oẽs huiuſ re obligat: ſic enim merces miniſtris debita reddetur abſque ambiguitate & iniuſtitia aliqua. Nec inconueniẽs contingere pauperẽ pluries indigẽtem plus ſoluere minus paupere, qm̃ merces hæc redditur non mutuo, aut quãtitati pecuniæ mutuatæ ſed obligatæ præparationi ad mutuandum, quæ æqualiter oẽs reſpicit, & pauper pluries ſumens, duorum rationẽ hẽt. Nec eſt opus prudentiũ uirorũ iudicio iſta tñ ſubmittere, quia ſciẽtiæ ſubiacent. ſed eorũ arbitrio, ut dictũ eſt relinquitur quantitatis ſtipendij miniſtris debiti, & taxatio quantitatis pecuniæ à ſingulis ſoluendę æqualitate ſuppoſita, & alia hmõi ſingularia.

CAPVT IX.

Determinatio, quod in prædictis contractibus committitur vſura.

RELIQVVM quo ad hanc partem eſt, vt videamus, an iniuſtitia, quæ in his inuenitur contractibus, uſuræ rationem habeat, quod ex duobus conſiderandũ eſt.

¶ Primo ex eo, q uſura duobus modis committit᷑, ſ. augendo ex mutuo capitale, & exigendo recompenſationem damni, quod non propter mutui beneficium incurritur. Neq; enim minus uſuram ſapit uelle ab accipiente mutuum recompẽſationem damni quod ab hoſtibus uel latronibus paſſus eſt, quam uelle ad augendas opes aliquid ultra ſortem. In propoſito aũt, cum iam pateat, Montem pietatis, ſiue vniuerſitatis pauperum, & breuiter volentẽ ſibi pecuniam Montis integrè & ſecure ſaluari quicunq; ſit ille, exigere à Ioanne paupere mutuũ petente expenſas q̃ non in illius fauorem fiunt conſequens eſt q exigit recompenſationem damni, quod nõ ex mutui bñficio incurritur, ſed pp pecuniæ rehabendæ ſecuritatem. Nec obſtat aliqualiter, quod damnum ex hoc mutuo emergit, ſaltem occaſionaliter, nihil ſiquidem refert, vñ damnum hoc proueniat, aut à quo inferat᷑, dũmodo ex eo, q ſit in fauorẽ Ioann. pauperis ut ſic, nõ cauſet᷑, iſta n. negatio ſufficit ad q iniuſtẽ exigat᷑ ab eo, & cõſequẽter q uſurari è, ex quo ut dictũ eſt, n refert ad vſurã, dãnũ indebitũ à quo pẽdẽre mutuũ exigere aut lucrũ q̃rera.

¶ Secundò ex eo, q non minus uſurariũ eſt, mercedẽ alteri debitam non ex ſeruitio impenſo ad mutui bñficium ut ſic, ab accipiente mutuũ exigere, q̃ quodcunq; aliud lucrũ ultra ſortẽ petere, neq;. n. ab uſura remotius eſt grauare iniuſtè accipiẽtẽ mutuum ad ſoluendũ aliquid ultra ſortẽ alteri, quacunq; ex cauſa quã ſibi ipſi mutuãti. Conſtat aũt, q hic grauat᷑ iniuſtẽ Ioannes pauper dum accipit mutuũ ad ſoluendum miniſtris pro operibus, pro quibus nõ tenet᷑ quanquã nihil ad Montis mutuantis augmentũ exigat᷑. Nulli igitur ſubterfugij põt quin uſuraria ſit exactio iſta, ſecundum iuſtitiæ cõmutatiuæ formam loquẽdo.

AD Euidentiam verò ſolutionis obiectionũ in oppoſitũ diligenter attendendũ eſt, q hic ſunt duo, ſ. reddere mercedẽ miniſtris, ſeu (quod idem eſt) ipſos miniſtros accipere mercedẽ p locatis operibus, & hoc eſt iuſtiſſimũ & omni æquitate plenũ. quia eius cã eſt locatio operũ ſolũ. Alterum eſt exigere hmõi mercedẽ à Ioanne paupere, & hoc iniuſtum & uſurariũ eſt, qa eius nulla cã alia eſt, niſi mutuum, qm̃ operæ illæ collatæ non ſunt Ioanni pauperi, ut propter illas ab eo exigi merces poſſit.

¶ Vnde prima ratio peccat, aſſumendo q hic nihil vltra ſortẽ quæritur pp mutuum, ſed tantum pp locatas operas, qm̃ ſecũdum ueritatem ex mutuo, exactio iſta cauſatur, ut ex dictis patet. Vel (& in idem redit) uerbaliter reſpondendo dicatur, quòd exigere propter locatas operas poteſt contingere dupliciter. Vno modo pp locatas operas in fauorẽ accipientis mutuum: & tunc qñ ſequitur, ergo non pp mutuum: quia locatio operarũ in huius accipientis mutuum fauorẽ facta, cã proxima eſt, q ab eo iuſtè merces hæc exigat᷑. Alio modo pp locatas operas nõ in fauore huius accipiẽtis mutuũ, ſed alterius quicunq; ſit ille, & tunc male infertur: ergo non pp mutuũ: qm̃ cã proxima huius exactionis eſt uel mutuum, uel locatio operarũ: ſed locatio operarum cã ſcdm̃ iuſtitiam eſſe non põt, eo q operæ nõ ſint in fauorem huius accipientis mutuum locatæ, igitur mutuũ huius exactionis cã proxima eſt, ac p hoc uſura cõmittitur. Nec obſtat id quod confirmando ſubdebatur, ſ. q ſi miniſtri donare hoc nolunt. Mons non turbabitur. Ex hoc. n. nihil aliud haberi põt, niſi q Mons lucrum ex hoc non q̃rit, ſed non hẽ quin Ioannes pauper grauetur ex accepto mutuo ad mercedem reddendam miniſtris, ad quã nõ tenetur, ſicut ſi pauper ab aliquo mutuũ ſumat, tam onere, q ruſtico cultori uineæ mutuantis mercedẽ reddat, uſura non deficit ex eo quòd ruſticus poteſt illi pauperi abſque mutuantis turbatione donare mercedem propriam.

¶ Secunda aũt rõ concludit, mercedem miniſtrorum non eſſe uſurariam, & hoc pculdubio uerum eſt: qm̃ iuſta & ſancta eſt, ſed non probat quin mercedis exactio à Ioan. paupere, qui non tenetur, ſit uſuaria: dẽt. n. merces illa exigi ab eo, qui tenetur, dare illã & non ab hoc paupere. Et iõ ſi reddatur merces talis ab eo q tenet᷑ iuſtitia eſt uel charitas ſi pietatis intuitu ab aliquo, qui nõ tenetur. Si aũt exigatur ab eo, qui nõ tenet᷑ clare cõſtat, q quãtis merces ſibi debeatur, iniuſta tñ exactio eſt, quia hic tenetur. Et ſi adiunxerit, quod exactio nõ niſi pp mutuum mandatur, uſuraria manifeſte apparebit: quod in caſu illo contigere iam patet. Eſt igitur infra iuſtitiæ commutatiuæ terminos loquendo, multiplex iniuſtitia & uſura in capitulis Montis pietatis.

CAPVT X.

Opinio dicentium, iuſta eſſe capitula Montis pietatis ſecundum formam iuſtitiæ diſtributiuæ.

SVNT Igitur alij ſubtilius naturã Montis huius ſpeculãtes, q infra iuſtitiæ cõmutatiuæ limites ſtãdũ nõ credũt, ſed iuſtitiam diſtributiuã inſertã dicentes ſcdm eius formã iuſtitiã in his capitulis ſaluari defendunt. Hi caſum Mõtis pietatis illũ eſſe approbãtes, q in c. 7. poſitus eſt: in quo. ſ. Petrus uocato populo donat 1000. ducatos nõ cõſumendos, ſed mutuãdos, ppetuo tpe pauperibus, &c. ut ſupra obĩoferũt iuſtitiã diſtributiuã ipſis cõtractibus mutui, uel, pignoris, uel locationis operarũ, ſed in uẽtiuni mercedis reddẽdę operarijs. Si nãq; ſuperius dicta aduenent, adhoc deuentũ eſt q pauperũ uniuerſitas tenet᷑ reddere mercedẽ miniſtris Mõtis: & iõ ipſa uniuerſitas pauperũ ex quo in cõi nihil poſſidet, inuenire uolẽs, vñ ſoluere poſſit mercedẽ hãc miniſtris ſibi deſeruiẽtibus, onus hoc diſtribuendũ eſſe in ſuas partes pauperes. ſ. ſtatuit. Vñ ipſa mercedis reddendæ iuſtitiæ commutatiuæ terminis relinquit, ſed inſtru-

tio mercedis reddendæ ſecundum iuſtitiæ diſtributiuæ formã fieri ſecundũ hãc opinionẽ põt, & de facto in Monte hoc fit.

¶Dicit igitur duo hæc opinio. Primò, quòd ſecundum diſtributiuam iuſtitiæ formam in uniuerſitate pauperum inuenienda eſt merces reddenda miniſtris: Secundò, quòd inuentio iſta iuſte ſecundum iuſtitiæ diſtributiuæ æqualitatem in capitulis huius Montis ordinatur, ita quòd nullus pauper iniuſtè grauetur.

¶Primum probatur dupliciter. Primò, quia cũ uniuerſitas pauperũ teneatur de ſuo ſatisfacere his miniſtris, ſuũ aũt nõ ſit niſi altero mõ, uel quia in cõi aliquid hẽt, vel quia ſuatũ eſt partiũ, & in propoſito uniuerſitas nõ poſſideat aliqd in cõi, reſtat ut de his, q̃ partiũ ſunt, ſatisfacere dẽat, partes aũt pauperũ eſſe patet inter eos igit oportet pecuniã hanc inueniri. Et cum conſtet, q̃ cõia onera iuſtè diſtribuenda ſunt, conſequẽs eſt q̃ ſecundũ iuſtitiã diſtributiuã inuentio hæc fieri dẽt. Secundò, quia ſicut bonũ totius partib. eſt debitũ, & iõ proportionaliter eis diſtribuendum, ita & malũ totius partes quoq; proportionaliter ſuſtinere tenentur, onera aũt oĩa inter mala computantur, onus igit huius mercedis ſoluẽdæ partes uniuerſitatis pauperũ proportionaliter ſufferre tenentur. Hoc aũt eſt inueniri pecuniã iſtam in uniuerſitate pauperũ ſecundũ iuſtitiæ diſtributiuæ formã, qđ erat probandum. Secundum aũt. ſ. q̃ de facto nulla iuſtitia in mõ diſtribuendi hæc onera inueniatur, probatur ẽt dupliciter. Primò, quia in hac uniuerſitate bonũ eſt ipſa ſubuẽtio & releuatio pauperũ, malũ uerò eſt onus ſoluendi mercedẽ, æquũ aũt eſt, ut qui plus boni percipit, plus ẽt mali ſentiat: cui igit maior ſit ſubuentio, is magis onus ſolutionis ſubire dẽt. Et ſic ſtatutũ eſt in hoc Monte, ut ſ. cui plus & maiori tpe mutuat, plus onus ſoluendi miniſtris ſentiat. Secundò, quia æquum eſt, ut cõium onerum illis plus imponatur, qui maiorẽ occaſionẽ ſubeũdi talia onera uniuerſitati præbent. Illi aũt quorũ pignora maiori tpe & periculo cuſtodiuntur, ſunt hmõi, qm maiorem mercedẽ tenetur reddere uniuerſitas miniſtris ꝓ cuſtodia illorũ, quã aliorũ, ergo illi, q illi diutius pignora ibi tenent, & ſimiliter illi, qui ꝓtioſiora offerunt pignora, ex hoc quod maius mutuũ ſumũt, debẽt amplius grauari, q̃ in capitulis Montis pietatis continetur. Non eſt ergo iuſtitiæ diſtributiuæ uiolatio in capitulis iſtis.

CAP. XI.

Examen prædictæ opinionis determinans quomodo hic ſit diſtributio.

Conſiſtit hęc diſtributio in inuentione mercedis reddẽdæ operariis, a quocũq; hæc diſtributio mandetur.

VT Eodem aũt ordine oſtendatur opinionẽ hanc deficere, Primũ dictũ examinando oportet ex cõibus animi conceptionib. incipere, & oſtendere qũo rõ diſtributionis hic ſaluatur. Quia ergo ut dr in 5. Eth. Iuſtũ in diſtributionibus cõfitentur oẽs ſecundũ dignitatẽ quãdã oportere eſſe, ita q̃ ſicut iuſtitia cõmutatiua dignitatẽ perſonæ non conſiderat niſi inquantum in quantitatẽ rei redundat, ut puta cũ conſiderat dignitatẽ principis percuſſi, qa percuſſio ex hoc criminoſior eſt, ita iuſtitia diſtributiua quantitatem rei nõ ponderat, niſi inquantum redundat in dignitatem perſonæ, ut puta cum magnificæ uirtutis egregium actũ, ex hoc q̃ dignior ꝑſona illa ex tali opere redditur, ex hoc inquã conſequens eſt q̃ diſtributionis ratio abſque dignitate non inueniatur. Dignitatem autem dicimus non quodcunque bonum hominis, ſed illud, ex quo homines ſortiuntur, quód partes ſint totius uniuerſitatis, ſiue illud, ſit virtus, vt politia, ariſtocratia, ſiue rerum abundantia, aut nobilitas, ut in olicratia, ſiue libertas, ut in democratia, ſiue quodcunque aliud. Et cũ talis partiũ dignitas ad cõe aliquod opus, quod totius proprium eſt, ordinetur, oportet ſi hanc pauperũ uniuerſitatẽ in cõitatem quandam erigere uelimus, inuenire & quid ſit totius opus, & ſecundum quid partiũ dignitas attendatur: eſt aũt hic opus totius perpetua cõmoditas mutui inueniendi, ꝑp hoc. n. omnia fiunt, & hoc ſeqtur mediatè pecuniæ mutuandæ (quæ Mons dr) integra conſeruatione. Dignitas uerò indigentia eſt: id. n. in qualibet cõicatione dignitas dr ꝑp quod aliquis debet admitti, & iniuſtè repelli putatur, ut diſcurrendo per oẽs ſupradictas politias apparet. Sola aũt indigentia exiſtente, meretur quis de hoc eſſe collegio, & iniuſtè expelleretur, ſuppoſitis ſp his quæ ſecundum legẽ ordinata eſſent, puta q̃ tm̃ pauperes ciuitatis admittantur, igitur indigẽtia pro dignitate in hac uniuerſitate hr. Indigentiam aũt dicimus non quãcunq;, ſed talẽ qua ſit. ſ. de pignorib. poſſit ſecurũ facere Montem. Hic eſt modus, quo uniuerſitas pauperũ uelut cõitas quædam diſtributionis eſt auctrix & capax. Qui licet ſit ſuſtentabilis, clarius tñ & uerius diſtributionis forma in ea ſaluatur, dicendo q̃ ſicut ſi militib. ultra debita ſtipendia propter res bene geſtas pro republica diſtribuenda ſtatuatur quædã pecuniæ ſumma, diſtributionis iuſtus modus erit, ut quãto meli' hic illo egit, tãto maius ſit quod huic, eo quod illi daẽ, & ſic modus & forma diſtributiuæ iuſtitiæ ſeruatur abſq; tot difficultatibus. Ita ſi pauperibus multis onera diſtribuenda ſunt, ut hic accidit, ſufficit q̃ diſtributionis iuſtæ forma ſeruetur, quæ exigit æqualitatẽ proportionis, ut dictũ eſt, q̃ tunc tñ ſeruatur cũ æqualibus æqualia, & inæqualibus inæqualia imponuntur.

†Alias, oligocratia, ſeu oligarcia.

¶Et quoniam ſiue hoc, ſiue primo modo ponatur diſtributio ĩ pauperũ uniuerſitate, nõ refert quo ad pñtem queſt. idcirco eõ cedatur diſtributionẽ inueniri in inuentione mercedis reddendæ operariis Montis, a quocunq; diſtributio iſta mandet, ſiue a principe, ſiue a cõmunitate, ſiue ab ipſa pauperũ uniuerſitate.

CAPVT XII.

Determinatio, quod ſecundum iuſtitiæ diſtributiuæ formam multiplex in hoc Monte iniuſtitia committatur.

RESTAT ergo conſiderandum ſecundũ. ſ. an diſtributio iſto mõ facta iuſta ſit. Vbi præmittendũ eſt, quòd licet in diſtributionib. cõiter minus ſeruetur iuſtum ẽt abſq; conſcientiæ periculo, quã in cõmutationib. eo quod cõparationes perſonarũ ſunt odioſæ, & pacis bonum tollunt quod cæteris bonis communibus præſtat, ſtatuta tamẽ diſtributionum diſpoſitiua tanto iuſtiora eſſe oportet, quãto facilius ab eis declinare quodãmodo cogimur. Si. n. ipſa ſtatuta a iuſto declinare inciperent nimia poſtmodum in diſtribuendo elongatio a medio fieret, ſicque iuſtitia corrumperet. Et ideo diligenter oportet diſtributionis huius ſtatuta examinare, ne lex iniuſta ſui obſeruatores ad iniuſtitiam deducat.

¶Sciendũ eſt igitur, q̃ aliter bonũ, aliter malũ diſtribuendũ eſt inæqualib. partibus alicuius totius. Bonũ ſiquidẽ diſtribuendũ eſt ſic, ut digniori maius bonũ det. Et rõ eſt, quia bonum totius quod eſt debitum alicui parti, tãto maius eſt, quãto pars illa maiorẽ principalitatẽ habet in toto, & tanto minus quãto pars minorẽ hẽt dignitatẽ in toto. Malũ aũt e conuerſo diſtribuendum eſt ut ſ. digniori parti minus malũ, & minus dignę maius malũ imponatur. Et huius rõ eſt, qa ex quo minus malũ hẽt rõnẽ boni, ut dr in 5. Ethic. quia eligibilius eſt, q̃ malus malum, eiuſdẽ rõ eſt, q̃ alicui debeatur plus boni, & minus mali, & conſequenter parti principaliori, cui debetur maius bonum, debetur ẽt minus malum & proportionaliter parti uiliori, cui minus bonum debetur, plus malorum imponendum eſt. Et loquimur ſp de bono & malo totius quod partibus diſtribuendum eſt.

Secundũ diſtributiuę iuſtitię rigorẽ ſicut maius bonũ melioribus & dignioribus diſtribuendum eſt, ita eiſdem minus malũ infeſẽdũ eſt.

¶Suadet quoq; hanc diſtributionis eſſe æqualitatẽ naturæ operatio, q̃ alimentũ diſtributura mẽbris ad principaliã mẽbra digniores partes, & ad uiliora viliores trãſmittit: infirmitatẽ aũt ſi põt a principalib. mẽbris ad uiliora propelli, experientia continuè docet. Vñ ſi in pauperũ uniuerſitate, q̃ ſuper indigẽtia fundat, bona diſtribuẽda eſſent, quãto aliquis eſſet magis indigẽs, tãto maius bonũ ſibi deberetur, eo q̃ maiorẽ principalitatẽ hẽt in tali toto, ſicut magis diues maiorẽ principalitatem hẽt in politia, q̃ fundat ſupra diuitias, q̃ olicratia uocatur. Et conſequenter quãto aliquis eſt magis indigens tanto minus mali cõis ſuſtinere dẽt. Et quia onus hoc mercedis ſoluendæ inter mala cõnumeratur, oportet q̃ ſecundũ iuſtitiæ diſtributiuæ formã magis indigens minus ſoluat. Magis aũt indigentẽ inter pauperes eſſe conſtat, qui maiori eget mutuo, & minus cito põt ſoluere. Non ergo iuſtè ſtatutum eſt, q̃ plus mutui ſumentes & maiori tpe retinentes, plus teneãtur ſoluere. Nec impedit concluſio huius proceſſus, ſi qs cauillationib. fortè adinuentis nõ ſuſcipiat id quod tñ probatum eſt. ſ. uniuerſitatem hanc ſuper indigentia fundari, aut q̃ iſta non ſit uere cõitas quædam. Stat. n. uis rationis in hoc q̃ diſtributio oneroſa non dẽt commenſurari indigentiæ, ita q̃ quanto quis plus eget, tanto plus cõis oneris ſuſtineat, hoc. n. probatione non eget. Sub hoc aũt principio, ſiue uera diſtributio ſiue modus diſtributionis hic ſaluetur, ſubſumitur q̃ iſta diſtributio eſt oneroſa, q̃ manifeſte patet, ergo nõ dẽt quanto quis magis eget, tantò plus grauari. Sed ſecundũ capitula huius Montis quanto pauper magis eget magis grauat q̃ manifeſtè patet, quia magis grauatur diutius plus mutui retinens, hic aũt eſt magis egens. ergo. Committitur ẽt ultra hæc iniuſtitia hic dupliciter & ea. ſ. ad quæ aliqui tm ſecundum iuſtitiam commutatiuam tenentur, omnibus imponendo, ſ. mercedem pro excuſſione pignorum, & ea, ad quæ omnes æqualiter tenentur. ſ. mercedem pro obligata pręparatione ad mutuandum, imponendo inæqualiter, quoniam omnia in unum adunando, ad formam ſeu modũ diſtributionis, & q̃ commutatiuę iuſtitię ſunt confunduntur, & quæ diſtributiuæ ſunt uiolãtur.

EX his aũt facile eſt ſoluere rõnes in oppoſitum. Prima ſiquidem peccat, primo in medio termino, in quo tota uis rationis conſiſtit. Aſſumit. n. æquum eſſe, ut qui plus boni totius percipit, plus ẽt eius mali ſentiat: hoc aũt falſum eſſe monſtratũ eſt. Iniquũ quippe ſecundum iuſtitiæ diſtributiuæ formam eſt, ut is plus cõmunis mali ſuſtineat, q̃ plus boni ſuſcipere debet, qa

vt dictum

vt dictum eſt minus malū quoddā bonum eſt. Sed aduerte diligenter, q dicentes plus, aut minus boni, uel mali, de quantitate abſoluta ipſius boni, uel mali loquūtur, & nō de quantitate proportionali. De hac .n. loquendo æquale malū, & æquale bonum omnibus partibus de cōibus dandum eſt: quia iuſtum in diſtributionibus in æqualitate proportionali cōſiſtit: ut ſuperius ex 5. Ethi. diximus. Et quia paruū malū magis lædit nobilem partē, quā magnum uilem, ut patet in membris corporis: & in propoſito plus pauperculus læditur ex ſolutione duorū ſolidorū, quam artifex minus egens ex ſolutione quatuor: ideo non uſquequaq; falſum eſt illud aſſumptū, ſ. æquū eſt, ut qui plus percipit boni, plus ſentiat mali: ſed ut iam patet, & ſic non eſt pro opinione illa. Secundò peccat in eo quod ſubſumit, ſ. ſubuentio mutui eſt bonum commune huius uniuerſitatis pauperum. Releuatio nāque pauperis ex accepto mutuo ex ipſo mutui beneficio cātur. Mutuum aūt ad iuſtitiam commutatiuā adeo ſpectat, ut id iuſtitiæ diſtributiuæ attribuere ridiculum ſit, niſi fortè diſtributio mutui ſtatueretur: qd hic non fit. Iniuſta deinde lex eſſet, ſi qua ſtatueret, q ex ſubuentione, quam ex mutui beneficio qs percipit, aliquid pecunia æſtimabile mutuandi daret, & ſimiliter cuicunque alteri, cui ex ulla cā non tenetur. Ex hac ſiquidē cā nulli ciuiliter obligatur, quamuis amicabiliter debeat. Si mutaretur quoq; argumentū, & eſſet ſermo nō de ſubuentione p mutuū, ſed de commoditate ppetua mutui inueniendi, quam totius cōe bonū eſſe dictum eſt, non poteſt adhuc concludi iuſtitiā ſeruari: qm ſi penes cōmoditatē illam, diſtributio oneris agenda eſt, eū cōmoditas illa omnibus mutuū ſumentib. æqualiter reſpōdeat, inæqualiter diſtribui ſolutionis onus nequaquam deberet: licet, ut ex dictis patet, iniquum ſit, malum diſtribui, ſicut & bonum. Secunda uero rō, quæ metitur onus ſoluendi iuxta datam ſoluendi occaſionem, facilè ſoluitur, dicendo, q aut occaſionis uocabulo proprie utitur, aut cōiter, ut & cām occaſionem uulgariter dicimus. Si proprie loquaꝛ falſum eſt, q hmōi occaſionibus commenſurandæ ſint diſtributiones boni aut mali cōis, quod debetur partibus ut patet in omni politia: ſecus autem de gratuitis dicendum eſſet remunerationib. Si aūt occaſionē pro cā ponis, tunc falſum ſubſumitur: cā .n. harū expenſarū eſt uniuerſitas ipſa, q pignoribus tutè uult pecuniæ Mōtē ſaluari. Et ex hoc clarius patet ueritas primi mēbri: quia pauper ipſe occaſio ualde remota eſt, & non niſi ipſa mediante, & cauſante uniuerſitate q ſoluere tenetur, utpote nō concurrens ad hoc niſi pp mutui petitionē, ex qua occaſionē ſumit mutuās, q pignus uult, ex quo deinde prouenit, q uniuerſitas teneatur ſoluere. Patet igitur q occaſionibus hmōi nulla iuſtitia diſtributiones æquari debent. Ex his atāt formari alia pōt rō ad principale intentum talis. In hac pauperum uniuerſitate quatuor ſunt, commoditas perpetui mutui habendi, releuatio ex mutuo ſuſcepto, remota occaſio nō data, ſed ſumpta alicuius expenſæ & indigentia: nulli horū diſtributio oneris huius iuſte cōmenſurat in hoc Mōte: ut patet ex dictis: ergo in capitulis Montis iuſtitia diſtributiua non ſaluatur.

CAPVT XIII.

Opinio dicens, in Monte hoc nullum eſſe propriū mutuum, ſed ſocietatem potius quandam, pijſſimis capitulis ad commune bonum unitam.

SVrrexit pp has fortè rōnum anguſtias opinio alia nedum hæc capitula: ſed alia quæ ab oibus repulſa uidentur cōitatibus pietate plena defendere volēs. Hæc quantū ad ppoſitū ſpectat, ita dicit. Primò, q hic eſt cōtractus ſocietatis poſitiuæ & ppetuo conſeruatiuæ. Scdō, q non eſt hic cōtractus mutui propriè, ſed tpalis vſus cōis depoſiti. Tertiò, q hic eſt contractus locationis operatū ad cuſtodiā pignorum, &c. cui à pauperibus merces reddenda iuſtè exigit, &c. Primū declaratur explanando naturā huius Montis ſic: Pauperes ciues cōuenientes media interceſſione pdicatorum, &c. à diuitibus & à ſeipſis quādam pecuniæ ſummā dono obtinēt, nō diſtribuendā, ſed ppetuo vſui eorū p modū mutui conſeruandā, eiuſq; cuſtodiæ ac pdicto vſus diſpenſationi. & pignorū cuſtodiæ curæ & cæteris, vt ſuprà, pro ſecuritate cōis pecuniæ miniſtris quidā à pauperū partibus pponuntur, reddēdaq; ſtatuitur eorū operibus merces à ſingulis pauperibus, vt ſuprà ſ. vnus denarius p libra ſingulis mēſibus, &c. Hæc eſt pauperū ciuiū ſocietas deponens ſummā illā ſub cōibus cuſtodibus p modū mutui eius pauperibus diſpenſandā, & reddens mercedē cuſtodibus debitā & c. Et quia in ſocietate iſta nunquā intendit diuiſio capitalis cōis ſ. depoſiti, nec ſecundū totū, nec ſcdm partē, ſed potius procurat augmentū, & pro conſeruatione illius tuta quilibet aliqd ſoluit puta duos denarios pro libra, &c. id hic eſt cōtractus ſocietatis non diuiſiuè, ſed poſitiuè, ppetuo conſeruatiuè. Secundum uero ſ. q nō ſit hic contractus mutui: probatur ex parte rei: quæ mutuari dr & ex parte extremorū, inter quæ mutuum dr. Vbicunq, nāq; eſt proprie mutuū, ibi & res mutuata aliena eſt à iure petentis mutuū: & mutuans oīno à petente mutuū diſtinguitur. Sed hic neutrū iſtorū inuenitur: qa pecunia q mutuatur cōis eſt eis quibus mutuatur, & mutuans eſt ipſum cōe depoſitū, ſeu ipſa ſocietas, q à pauperibus ſocietatis mēbris non oīno diſtinguitur: ergo nō eſt hic proprie mutuū. Maior propoſita, quo ad vtranq; ſuā partē ex rōne iuſtitiæ cōmutatiuæ in mutuis patet: quia iuſtitia cōmutatiua nō eſt inter totū, & partes: & mutuū nō eſt, niſi de eo q alterius partis .i. ſingularis pſonæ eſt, & conſequenter oīno alienū ab hoc petente mutuū: vñ qñ pauper à Monte mutuum pp penuriā vocabulorum petit, tpalem vſum cōis depoſiti ſecundum ueritatē petit nō mutuū. Et ex hoc ulterius manifeſtè ſequitur, vſura, hic non eſt, quæ mutuum explicitè uel implicitè comitatur. Tertium autem, q, ſcilicet hic ſit, contractus mercenarius inter miniſtros, & pauperes, & conſequenter, q paupres iuſtè teneātur reddere eis mercedem, &c. vt per ſe notum relinquitur.

CAP. XIIII.

Examen prædictæ opinionis determinans iniuſtitiam nihil minus inueniri in capitulis Montis ſecundum hanc viam, quam ſecundum alias ſupradictas.

QVoniam aūt opinio hæc tanquā ſingularis cōiter dereliċta vī, duo in eis examine facienda occurrunt, vt .ſ. primo oſtdamus male formatū eſſe ab ea caſum Mōtis pietatis: & propterea cōiter minus eius dicta recipi. Deinde admiſſo caſu, q iniuſtitiā non euiter, manifeſtandū eſt, q contractus iſte non ſit ſocialis: vt ex Pauli ſecundi Pōtificis Maximi literis ad Peruſinum legatū hr: vbi monet ne vltra ſtipendia miniſtris debita aliquid accreſcens habeatur, ne forte vſuræ labes aliqua incurratur. In contractu .n. ſocialiter hoc, q ſocij ad cōis boni augmentum tendunt, ridiculum eſt, in dubium apud ſedē maximè apoſtolicā uerti, an ſit vſura. Quòd ēt ſit cōtractus mutui, ex literis pluribus plurimum Romanorum Pontificū patet. Semper .n. mutuari dicunt pecuniam pauperibus à miniſtris Montis: & diſtributionē mutuo ſic annectunt, vt uere mutuum reſtet: qm mutuari ſcdm quandam diſtributionem dicunt, vt .ſ. plus egentibus, ſi conſtat, plus mutuetur, infra tñ ſtatuti latitudinem. Nec ſufficit fugiendo dicere, q penuria uocabulorū huius cā eſt. Tum quia in promptu vocabulorum tēporalis vſus, cōis depoſiti vel boni erat. Tū quia expreſſe in literis hmōi pecuniā collectam, Montem pietatis uocari dr: & depoſita pecunia apud eos, qui mutuaturi pauperibus ſunt, appellatur. Si .n. mutuum uere non interueniret, mutui nomen quandoq; mutatum quoque eſſet, & ſaltem circunlocutione aliqua non eſſe mutuū inſinuatum eſſet: præſertim quia omnes fortè huiuſmodi literæ emanauerunt ad inſtantiam eorum, qui uſuram in hoc Monte non eſſe contendunt. Qua .n. faciliore & magis apparente via excludi vſura potuiſſet, quam mutuum non interuenire declarando? Sed quid in probabilibus moror? probatur rōne, non eſſe huiuſmodi cōtractum facilem abſq; mutuo, vt dr: Vbicunq; iuſtū eſt ſcdm æqualitatem ſimpliciter rei acceptæ ad datam, ibi uere eſt iuſtitia cōmutatiua: ſed cōtractus ille, qui mutui uocatur, inter Montem & Ioannē pauperē eſt iuſtus ſecundum æqualitatē ſimpliciter pecuniæ redditæ ad acceptam: ergo eſt contractus iuſtitiæ commutatiuæ. Sed iuſtitia commutatiua nō uertitur inter totum, ſeu totius bonū ut ſic, & partē, ſed inter partē & partem, ita q ēt totum, ut extremum commutatiuæ iuſtitiæ partis rōnem hēt: ut ex dictis patet, quæ ex S. Th. expreſſe habentur: ergo contractus iſte non eſt inter Montem inquantum eſt totū, ue cōe bonum, & Ioannem pauperem inquantum totius partē: ſed eſt inter totū inquantum partis rōnem habet, & Ioannem pauperem vnum de populo, &c. & conſequenter eſt uere contractus mutui. Admiſſo aūt talis ſocietatis contractu, quæ ſi nō eſt poſſet tñ fieri: iniuſtitiam omnino ibi commiti ſic delaratur. In contractibus iſtis, de quibus eſt ſermo, aut ſtandum eſt infra limites cōmutatiuæ iuſtitiæ, aut infra limites iuſtitiæ diſtributiuæ, aut vtriuſq;, aut neutrius. Si ſecūdum iuſtitiæ commutatiuę puræ formam agimus, cum conſtet, q totum apud eam, vt pars reputatur, id ad quod totum tenetur, à parte exigi non pōt: & cōſequenter quāuis ſocietas pauperum teneatur ſoluere mercedem miniſtris, iniuſte tñ ab hoc paupere exigituꝛ quia non in eius fauorē fit. Et breuiter eodē modo hic cōuincitur iniuſtitia uſura, & quo ſuperius infra iuſtitiæ cōmutatiuæ terminos probauimus inueniri. Si ſecundum iuſtitiā diſtributiuā putā pcedendū eſſe creditur: qm contractus locationis operarum nō eſt inter miniſtros & ſingulos pauperes, ſed inter miniſtros & ſocietatē pauperū, vt ſuperius dicebaꝛ: manifeſtus error ſtatum patet: qm locatio operarum & eius merces, & ſimiliter acceptio pecuniæ, quæ mutuata dicitur, & eius reſtitutio, fingi nō pōt, quin æqualitatem commutatiuæ iuſtitiæ requirant. Si autem vtriuſq; iuſt

iuſtitiæ forma miſcetur, ſecundum ueritatē idem eſt caſus iſte cum eo, quē ſuperius ſecundum diſtributiuæ iuſtitiæ modū diſputauimus & cōcluſimus iniuſtū eſſe. In hac ſiquidē ſocietate diſtributio nō aliter, quàm ibi miſcetur: niſi quòd iſta opinio ponit ipſam pecuniā per modum mutui diſtribui in uſum, &c. Sed hoc nihil penitus uariat caſum quo ad rōnē iuſti uel iniuſti: quia in ſocietate iſta aut oēs habentur æquales: aut non: ſi oēs æquales, ergo iniuſte vnus plus alio grauatur onere ſoluēdis, ad quā ſocietas tenetur: quia ſecundum dignitatem iuſtum in diſtributionibus attenditur. Si inæqualitas inter eos ponitur, cum non niſi rōne indigentiæ ponit, quia plus egenti plus mutuandū ſtatuitur, infra latitudinē tñ aliquam, putà 10 ducatorum: tunc manifeſtè redit iniquitas illa in diſtributionibus, quia plus accipiens cōmunis boni, plus cogitur ſentire cōis mali: & diſtributio cōis oneris cōmenſuratur ſingulorū indigētiæ. Et manifeſtius accidit hic iniuſtitia, quàm in gabellis pro rebus quæ deferuntur ad uſum, inuenitur. Vtrobiq; n. iniuſtum ex natura rei inuenitur ea eadem rōe: quia. ſ. ſupportatio cōis oneris commenſuratur neceſſario uſui, uſus aūt neceſſarius commenſuratur indigētiæ, & ſic de primo ad ultimum æqualitate ſeruata oneris cōis diſtributio indigentiæ ciuiū, & pauperū commenſuratur quod eſt iniquum. Reſugit.n. omnis ratio, quòd tanto quiſq; cōmunibus grauetur, quantū magis proprijs indiget. In hac. n. ſocietate quanto quis magis eget, vt proprijs poſſit ꝓuidere neceſſitatibus, tanto maius mutuum ſumit, & diutius retinere cogitur, & tantò plus exigitur ab eo pecuniæ debitæ à ſocietate pro ſeruitijs ſibi impēſis: vt patet. Et ne iterum dicta repetantur, eadem eſt mō hic iniuſtitia diſtributiua, ſicut ſuperius eiſdē rōnibus. Si aūt neutrius iuſtitiæ formā introduci oportere quis putet, ſed iuſtitiā legalē tñ, quæ cōe bonū per ſe reſpicit, & ad illud omnia dirigit, cum fraterna quadā ſocietate erat in primis, ad fraternā ſocietatem confugiens: quia operationes hic interuenientes ſecundum genus ſuum ad iuſtitiam non ad amicitiam, ſpectāt, quoniam ſunt operationes ad alterum cum ciuili debito æqualitatis, in quibus rō iuſti conſiſtit. Nec fraterna voluntas oīa cōia nolens, hic apparet, niſi apud mentis propriæ parum compotes: qui omne voluntarium iudicant ſimpliciter voluntarium. Errat deinde, quia ſub iuſtitia legali ſeu generali non cadunt niſi indifferentia, & quæ aliarum ſunt uirtutum & vitiorū. Expreſſe nanq; in 5. Eth. hr̄, quòd omnis particularis bonitas aut malitia ſub iuſtitia legali cadens, ſua aliqua alia uirtute aut uitio neceſſe eſt cōtineatur. cū ergo conſtet, quòd actus hi indifferentes nō ſint, & nō ſint oē bonū aut omne malū oportet quòd ſub alia virtute aut uitio cōprehendantur. Et ſi huic iunxerimus ſupradicta, quòd. ſ. ſpectant ad iuſtitiam, oportet ad commutatiuam vel diſtributiuam deſcendere, ut fecimus ſecundum quaſiam partem, iniuſtitiam euitari in capitulis huius Montis non poſſe.

AD Rationes ergo, quibus probatur quòd hic non interuenit mutuū, dicendū eſt, quòd inter aſſumpta & caſum eſt implicatio cōtradictionis. repugnat. n. quòd ſit contractus rei inter totū ut ſic, & eius partem: & quòd ſit ſecundum æqualitatem rei ad rem. Si nanq; eſt ſecundum æqualitatem rei ad rem, ergo eſt iuſtitia cōmutatiua ergo inter partem & partē: ergo non inter totum ut ſic, & partē. Et ſimiliter ſi eſt inter totum ut ſic, & partē: ergo eſt ſecūdū dignitatem partiū in toto: ergo non ſecundum æqualitatem rei acceptæ aut datæ, conſtat aūt, quòd hic ſeruatur æqualitas rei ad rem, dum à paupere mutuū reſtituitur, & tñ ſecundum iſtā opinionem inter totū vt ſic, & partem cōtractus eſt implicatio igitur accidit. Eſt aūt cauſa defectus in huiuſmodi rōne, quia non diſcernitur inter per ſe & per accidens. Accidit. n. Monti, inquantum pecuniā reddendam tribuit pauperi, ut ſuis prouideat neceſſitatibus, quòd totum ſit hoc. n. ſub partis rōne faciat. Ideo mutuans hic eſt omnino alius à mutuum ſumente, ſi formaliter conſiderentur: quia ſingularium perſonarum quo ad hoc locū tenent. Et ſimiliter accidit pecuniæ inquantum ſic loanti pauperi mutuantur, quòd cōitatis, aut cōis ſocietatis, aut cuiuſq; alterius aut nullius ſit: ſufficit. n. quòd loantis pauperis dic nō ſit, quòd ad eius reſtitutionem integrè teneatur. Accidit quoq; defectus: quia in totum & partes neceſſaria diſcretio omittitur: huiuſmodi enim totum ſpecie à parte differt: & quòd toti debetur, parti non debetur. Et ſimiliter ad quod totum tenetur, pars non tenetur, loquendo ſemper ſecundum æqualitatem rei ad rem, quæ hic eſt quoniam pro ſeruitijs ſocietati impenſis, non in fauorem huius, qui accipit mutuum ut ſic: ſed totius perpetuæ ſocietatis tenetur ipſa ad mercedem reddendam miniſtris (ut ſupra patuit) & reſtituis ſic ac conſeruari pecuniam vult.

¶Accidit & tertio defectus in hac uia: quia non diſtinguit inter aliquid fieri in fauorem pauperis mutuum ſumentis proximè & remote. Quod enim in fauorem communis perpetuæq; ſocietatis fit, non niſi remote fit in huius pauperis fauorem: ut ex dictis patet. Nullo igitur modo capitula huius Montis pietatis iniuſtitiam ſubterfugere poſſunt.

CAPVT XV.

Excluſio quorundam extraneorum dictorum concludens vltimo intentam ſententiam.

PEragratis nſbus his opinionibus, quæ aliquid ad propoſitū ex moralibus rōnibus adduxerunt, reſtat primo nominanda mō opinio dicens. Mōtē hunc pietatis cū ſuis capitulis non mutuū facere, ſed rē quandā diuinā eſſe, & hoibus ineffabilē. & ꝓpterea rōnibus hmōi, quæ humanos ſcrutantur actus, non nino cōmittendum eſſe iudicium huius Mōtis, &c. Nos. n. cum ſua diuinitate velut loquētes, in ea relinquere oporteret. Remanet deinde eis ſatisfaciendū, qui cōtractus huius Montis ab apoſtolica ſede approbatos dicūt, aut audiūt rationes ꝓ hoc rōnes ſophiſticas putant, & ſi ſoluere neſciant. Sciant igitur hi Montē quidē pietatis ab apoſtolica ſede approbatū, ſed non illius capitula vt exēplo literarum approbationis conijcere potui. Appellatur aūt Mons pietatis (ut in eiſdem dr̄) ſumma illa pecuniæ piè collecta, & ſub cuſtodibus depoſita, ad perpetuā releuationē pauperū mutuo mediante. Vbi nota quòd Mons ipſe eſt ſimpliciter approbatur & erectus ab ipſo ſummo Pōtifice. Eius aūt capitula ſupradicta ſunt approbata cū hoc adiuncto, ſ. ſacris cannnibus nō cōtraria: vñ ſi qua capitula ſunt ſacris canonibus contraria, approbata non ſunt. Hæc aūt eſſe ea, quæ iniuſtitiā cōtinet, nullus dubitat. Non ſunt igitur approbata capitula illa, quæ iniuſta eſſe ſuperius monſtratū eſt: ꝓpter quod ſi ita eſt, nō paruū. pētim fuit, facere imprimi ſummi Pōt. bullas reuocatas abſq; illa particula. ſ. ſacris canonibus non contraria. Laqueus ſiquidem eſt aiatum in quē ego incidiſſem, uel ſaltem abſque ſuſpenſione nō fuiſſem, niſi uiua uoce audiſſem ſic hēri in originalibus, & calamo ſcriptā particulā illam in bullæ Mantuanæ copia uidiſſem. Ex hac quoq; eadem radice ſatiſfit illis, qui ex priuilegijs & indulgētijs cōceſſis à Romano Pontifice illis, qui ad Montis conſeruationē, aut augmentū manus porrigūt adiutrices arguunt. Iam. n. patet quòd Mons ipſe ſanctus eſt, in ordine ad illum hæc oīa conceduntur. Annexa tñ mala ea hoc non approbantur: ſed potius tolerantur ad euitationem maioris mali, quo per publicos uſurarios res pauperum uorantur.

EX Rōnibus ergo ꝓprijs iuſtitiæ cōmutatiuæ, & iuſtitiæ diſtributiuæ, clarū iā eſſe cuilibet patet, non ſolū quòd nulla prædictorū modorū iniuſtitiæ macula abeſt à capitulis Mōtis huius, ſed & quòd quocunq; illo mō caſus formet, iuſtitiæ æqualitas nō ſeruat. Nec oportet nōm ſigillatim obiectionē excludere: quia ex ſtis prædictis, quæ ex Ethicis Ariſtotelis & doctrina S. Tho. adeo ſumpta ſunt, ut ſi ſigillatim allegatio fieret, oīa plena allegationibus eſſent) cuilibet in moralibus exercitato facilè eſt nobis ſatiſfacere, ut oēs ueritatē agnoſcant, quæ à prima eſt ueritate. Cui honor & gloria ſit ea hoc opuſculo. Papiæ in ſcō Apollinare cōpletū hodie, i. die 13. Iulij 1498. per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Tractatus Thomæ de vio Caietani ſancti Xyſti de Monte Pietatis finis.

TRACTATVS SEPTIMVS DE Cambijs in octo capita diuiſus: ad Dominum Andream Brixienſem Brixiæ priorem.

1 *De tribus generibus cambiorum.*
2 *De opinionibus dicentium in cambijs realibus eſſe mutuum.*
3 *De opinionibus dicentium in cambijs realibus eſſe contractum permutationis.*
4 *De opinione ſingularis circa cambia.*
5 *De natura artis campſoria.*
6 *Quomodo oporteat numiſmatum commutationes fieri ad hoc, vt rectitudo ſeruetur.*
7 *An talia cambia propoſita ſint verè cambia, & iuſtificata.*
8 *De alijs cambijs propoſitis ex parte accipientium cambia.*

CONCESSVM Mihi his diebus otium, venerande amantiſſimeq; pr. ad edendū promiſſum paternitati tuæ tractatū de cābijs, inuitans poſt auditos campſores, plerſq; † diuerſitatē de his opiniones, ac diurnā meditationē, ad ſcribendū tandē impulit. Tāta ſiquidē eſt rei huius obſcuritas & inuolutio, ut hinc cōſuetudine nō abſq; fautoribus, & inde doctoribus plurimis, modernis tñ ſiſtenobus (antiquis ſiquidē ꝓpoſita difficultas hæc nō fuit) tacendū uideretur. Verū ubi plures dies lectioni meditationiq; iā dediſſem, & infidelis promiſſionis reatus occurreret, diuina fretus ope. tria de cābijs tractanda cenſui. Diſcernenda ſunt primò dubia à certis. Adducēdæ ſunt deinde opiniones aliorū de dubijs. Firmandū eſt demum quid mihi vſ de his ſentiendum.

† Alias lectas q.

Mons pietatis quare & ꝓpriè appellatur.

CAP.

CAPVT I.

De tribus generibus Cambiorum.

CAMBIORVM modi quamuis multi ſint, quo ad dñiã tñ certi uel dubij, trifariam eã diuidere ſufficit. Quædam ſiquidem ſunt quorũ iuſtitia clara eſt. Quædam verò, quorum iniuſtitia ſimiliter aperta eſt. Et quædam: quæ an ſint iuſta, uel iniuſta in dubium inter doctores uertitur. ¶ Iuſtificata ſiquidẽ ſunt, quæ fiũt his tribus modis. Primò, quũ in cambio minuto cãpſor moderatè lucratur ſecundum patriæ conſuetudinem. Vocatur aũt cambiũ minutum, cum campſor pro aureo ducato monetã dat conſuetam in patria illa expẽdi, uel econuerſo, aliquid minus dando, quam recipiat. Hoc.n. conſtitit naturalem æquitatẽ, ex eo q̃ induſtriæ & operæ campſoris rõ habenda eſt. Quum.n. cæterarum artium miniſtros licet in commutationib. proprij laboris induſtriæque mercedem componere, campſoribus qui commutationibus numiſmatũ deſeruiunt, id quoque licere non eſt dubium. Propter quod nõ irrationabiliter id dicunt opinantes, tale lucrum campſoribus tñ licitũ: ita q̃ priuatus homo ſi cambire debet ducatũ aureum, nihil debet lucrari. Commutatio namque numiſmatum patriæ non uagatur quo ad ualorẽ (quemadmodũ cætera cõmutationes) ſed determinata eſt: puta q̃ ducatus aureus ualet duodecim marcellos. Et ſicut in cæteris cõmutationib. æqualitatẽ uiolare iniuſtũ eſt, ita in cõmutationa numiſmatũ. Vnde niſi vel pp mercedẽ ſeruitij, non in numerando pecuniã, ut quidã putant (quã conntingit ſæpe minus numerare cãpſorem, q̃ accipiẽtẽ, & actus numerandi non eſt propriè mercenarius, ſed ſolitus gratis concedi, ut uſus libri, & numerationi campſoris reſpondet numeratio dãtis alia moneta) ſed in arte cãpſoria Reipublicæ miniſtrando, uel pp incommodũ, quod quis incurreret ex ablatione talis gñis pecuniæ a ſe, vel qualitatẽ numiſmatũ (vt infra declarabitur) non licet plus in cãbio minuto accipere, quã detur. Quorũ nullum locũ hẽt uniuerſaliter in ſingularib. hominib. non campſoribus. Secundò quum campſor moderatè lucratur, ex eo q̃ Petrus hñs certã ſummã pecuniæ Mediolani, dat eã cãpſori, q̃ faciat æqualẽ ſummã Romæ dari ſibi uel alteri. Si.n. ex hoc campſor mercedẽ exigit, iuſta eſt exactio: cãpſor enim tranſlatoris in hac parte locũ tenet, nec eſt æquũ, ut merces ſuo ſeruitio ſubtrahatur. Tertiò, quando campſor lucratur, ex eo q̃ monetam alicui minus ualentem congregatã trãsfert in locũ, ubi plus ualet. Hæc.n. eſt negatio numiſmatum: ex qua primo ortũ habuiſſe vi ars cãpſoria, ut vñ in primo Politicorũ. Et eſt licita, ſicut cæteræ negotiationes ad augendas opes licẽt.

Cambia iniuſta.

¶ Iniuſta uerò abſque dubio cãbia illa ſunt, q̃ his duob. modis fiunt. Primò, cum campſor lucratur, aut lucrari intendit, ex eo q̃ Petro egẽti Mediolani dat certam ſummam pecuniæ ſub nomine cambij de *Lugduno* uel *Londris*. & tñ ſecundum ueritatẽ ibidem reſtitutio facienda utrinque ſcitur, ſiue fiant literæ cambij, & non præſententur, ſiue non fiant literæ. Interuenit ſiquidẽ hic manifeſtè ſolo nomine cambium, & ſecundum rem mutuum cum lucro, aut ſpe lucri, ſecundũ quod diuerſimodè fit. ¶ Secundò (& in idẽ redit) cum campſor, ut lucretur, dat Mediolani Petro egenti centum ducatos, recepturus ab ipſo Petro ibidem hinc ad menſem tñ, quantum ualebunt, tunc Venetiis ſecundum curſum cambiorũ decẽ libræ groſſorũ, quæ æquiualent centũ ducatis regulariter, ſed in curſu cambiorum Venetiis q̃que excedunt, & quandoque exceduntur. Hic.n. ſecundũ ueritatem eſt cõtractus mutui, Cambij nomine palliatus: & tñ cum ſpe lucri cõtra illud Luc. 6. Mutuum date nihil inde ſperãtes. Et celebrantur communiter cum probabili coniectura, q̃ erit ibi lucrum: qui communiter ſolẽt tunc ualere plus decem libræ groſſorum, quamuis quandoque, ſed raro minus ualeãt: & propterea eſt hic uſura. Nec põt excuſari, niſi in caſu in quo Petrus egeret illis centum ducatis, & campſor haberet in próprio verum cambiũ agendum cum illis centum pro Venetijs illo modo, & ad inſtantiam Petri illos, ſibi eo pacto daret. Et hoc ſi contractus talis uerè cãbij eſt licitus, de quo infra erit ſermo.

Dubia aũt cambia, quædam ſunt ex parte campſorum, quædam ex parte accipiẽtium cambia. Ex parte quidẽ campſorum ſunt, quæ dupliciter fiunt, aut ſ. appretiando numiſma extraneum, de quo reſtitutio fienda eſt, minus q̃ ualeat communiter in loco ubi debet fieri reſtitutio: aut appretiando numiſma propriũ quod datur magis, q̃ ualeat communiter in loco, ubi reſtitutio dẽt fieri: ad hos.n. duos modos, qui valde propinq̃ ſunt: & in idem redeunt omnia cambia ſicca reducuntur pro q̃buſcunque locis fiant. Ad primum.n. modum ſpectat cambiũ Lugduni, in quo Petro indigenti marca auri, quæ communiter ualet ibi 60. ſcutos, campſor Mediolani dat 60. ſcutos, non ſecũdũ ualorem ſcuti Lugduni, ſed ibi cõiter ualeat ſcutus 30. groſſos, appretiatur hic 28. & ſic dat ſibi tãtam ſummam pecuniæ, quæ aſcendat ad 60. ſcutos ad rationem 28 groſſorum pro ſcuto. ¶ Ad ſecundũ uero modũ ſpectat cãbium tam Londrenſe, q̃ Brugenſe, in quo Petro egenti Ianuæ dat campſor Ianuæ 1000. ducatos, non ſecundum ualorem ducati currentẽ Brugis aut Londres, ſed cũ ibi ualeat ducatos 50. groſſos, appretiatur Ianuæ 54. ita q̃ pro quolibet ducato tenetur accipiens cambiũ reſtituere Brugis, uel Londres 52. groſſos. Cætera aũt cambia ex parte cãpſorũ ſimilia ſunt. Nec ſtatuis ſi in iſtis exẽplis uera quantitas monetarũ non recitatur: quoniam exempla ponimus, ut addiſcentes intelligant. Auget aũt cambiorum prædictorum ambiguitatem in certa temporis ratio: fatentur.n. campſores, q̃ quãto tempus reſtitutionis eſt diſtantius, tanto minus appretiatur moneta in primo modo, & tanto magis in ſecundo modo. ¶ Ex parte aũt accipientiũ cãbia, ſex modis variantur cãbia ſecũdũ diam eiuſdẽ, uel diuerſæ monetæ, & diam certi uel dubij, aut accidentis lucri: hæc.n. vñt aliquam p̃ ſadiam in cãbiis facere. Contingit primo modo, q̃ Petrus dat Mediolani cãpſori centũ ducatos Florẽtinos aureos, & vult totidẽ Florẽtinos Florẽtiæ. Contingit ſecũdò, q̃ Petrus p̃ dictis ducatis uult Florẽtiæ monetam argenteã: puta groſſos Florẽtinos, ſed tot q̃d æquiualeãt Florentiæ ducatis 100. florẽtinis aureis. Cõtingit tertiò, q̃ Petrus p̃ dictis ducatis uult bonã monetã auream, uel argenteã Florentiæ, ſecundã q̃ tpe ſolutionis (puta in nundinis) cãbia ualebunt Florẽtiæ. Et quolibet horũ contingit dupliciter fieri. ſ. ſimpliciter, ut propoſitum eſt: & cũ adiuncto aliquo certo lucro, ita. ſ. quòd Petrus uult non ſolũ prædictos 100. ducatos Florentiæ mõ dicto, ſed ultra hoc uult ſibi dari quatuor alios ducatos. Et qm̃ de his non principalis eſt q̃ő, ſed de illis quæ ſe tenẽt ex parte campſoris communiter: iõ de illis erit ſermo diffuſus, de iſtis autem in fine tract. dicetur. Et ne nugatio, aut æquiuocatio accidat legentibus, uocentur in ſequentib. cambia nũc diſcutienda, cambia realia: quãuis a multis cambia ſicca, aut per literas nuncupentur.

CAPVT II.

De opinionibus dicentium in cambijs realibus eſſe mutuum.

QVONIAM Aũt ſecundũ diuerſa p̃ſuppoſita diuerſimodè inueniuntur doctores locuti de hmõi cãbiis, & ex aliis principiis p̃cedunt ſupponentes hmõi cãbia mutui cõtractũ ſapere, & ex aliis procedunt negãtes hic mutuũ interuenire: iõ ſigillatim diſcutiendæ ſunt ſingulorum rõnes. ¶ Vnde eorũ occurrũt primò opiniones, q̃ aſſerũt aut ſuſcipiũt contractus cambiorũ realiũ ſecundum ueritatẽ eſſe contractus mutui, licet cãbia uocentur. Sunt aũt cõtrariæ horum opiniones: dũ quidã dñt talia cãbia eſſe iniuſta & uſuraria, quidã uerò q̃ ſunt licita. Et illi quidẽ, q̃ aſſerunt uſuraria, licet multis rationibus moueantur, hoc tñ habent pro fundamento: quia uſurarium eſt mutuare ſub ſpe & pactu ueriſimilis lucri, ut patet: cõſtat aũt omnes campſores ſpe lucrandi hæc cambia exercere: & iõ pacta ſupradicta adducere, ut ueriſimiliter lucrũ euenire poſſit, quamuis non ſemper eueniat, ut ipſimet fatentur. Vſurariũ eſt igitur hæc cambia facere. Quòd aũt uerè ſupponatur hic eſſe mutuũ, probant ex eo, q̃ contractus iſte dat pecuniã, quæ eſt inuendibilis cum tranſlatione Dominij, & recipit pecuniam: has aũt eſſe conſtat conditiones ad mutui contractum ſufficientes: muniturque primo hæc authoritate Gof. & Hoſ. in ſumma de uſuris: & Archiepiſcopi Florẽ. in 2. & 3. parte Summæ, ubi ẽt dicit multos uiros doctos & timoratos fuiſſe huius opinionis. ¶ Acceptantes aũt mutuũ hic eſſe, & tñ abſque uſura cãbia fieri, fundantur ſup rõne intereſſe, & operarũ locatarum. Et quo ad intereſſe quidẽ: qa ẽt in contractu mutui licet ſeruare ſe indẽnẽ: conſtat aũt, q̃ mutuans Ianuæ 100. ducatos aureos, damnũ incurreret ſi Brugis reſtituuntur ſibi totidẽ aurei, uel eis æquales ibi p̃ciſè. Tũ qa plus daret, quã reciperet: ex eo q̃ ducatus aureus plus ualet Ianuæ, q̃ Brugis. Tũ qa oportet ipſum ſubire expenſas delatorũ pecuniæ, ut Ianuæ rehabeat, ubi contractus mutui celebratus eſt: ergo licitũ eſt æſtimare ducatũ aliq̃d plus, ut mutuãs nullũ dãnũ incurrat: & hoc, in iſtis cãbiis accidit. Quo ad locatas uerò operas. qa quũ nullus dẽat p̃priis ſtipẽdiis militare, & cãpſor & miniſtri publicæ utilitati deſeruiãt in opere licito, ſ. mutuis faciẽdis p̃dictis, cõſequẽs eſt q̃ propriã mercedem reportare debent: quẽadmodũ miniſtri Montis pietatis. Et quia induſtriæ accedentis operi licito, iõ eſt hñda, aliq̃d p̃ mercedis eſdari: dẽ quo fit, ut oĩbus penſatis talis excreſcentia ſit licita.

SED reuera neutra harum opinionum ueritatẽ aſſequitur. Prima.n. fundamentum ruit: quoniam (ut infra patebit) hic nõ eſt contractus mutui. Secunda autem & falſum aſſumit, & conſequenter non loquitur. Falſum quidẽ aſſumit, dum dicit in his cambiis illud plus ſumi, ut uitet intereſſe: hoc.n. campſores teſtantur eſſe falſum, & dicunt q̃ non ut damnum euitẽt, ſed ut lucrẽtur huiuſmodi cãbia inſtituũt: & quòd ſi accipientes cam-

bia obligarent ſe ad reſtituendũ ꝓciſe quantũ accipiunt in loco ubi accipiũt, ipſi nõ mutuarẽt, q̃a lucri cã artẽ hanc exercẽt. Et ea hoc patet, ꝙ nec ꝓ ſtare ſſẽ ſtipendii miniſtrorũ plus ſumũt. Si. n. cãpſores ex cãbiis nihil aliud q̃rerent, q̃ ſe ſeruare indẽnes, cãbia non aggrederent̃, ſed pecunias ſuas ſecũ tenerẽt, aut aliter exponerẽt, ut ipſimet teſtãtur. Cõſequenter etiã nõ loquntur: qm̃ nõ eſt licitũ artẽ mutuatiuã in ciuitatibus exigere & miniſtros ſtatuere, & laborũ induſtriæq; rõne habita, inde et ſuſtẽtatorũ lucrum q̃rere: qm̃ hoc eſſet uſurariã artẽ facere moderatã, ut patet. Miniſtris aũt Montis pietatis q̃ñ & qualiter liceat mercedẽ reddi & a quibus oportet reddi in tractatu ſpeciali de hinc diffuſè dicimus. Hic aũt ſatis ſit noſſe, ꝙ non eſt ſimile: q̃a in cãbiis intenditur lucrũ, & ꝙ experiẽtia teſte non licet artem facere mutuatiuã, ut operarũ periculorũ, & induſtriæ rõnẽ habendo, plus forte recipiatur, unde ipſe cũ familia ſuſtentetur: ſicut in artibus & negotiationibus licet. Eſt igitur uſura in his cãbiis, ſi contractum mutui implicãt. Propter ꝙ Goſ. & Hoſ. ſub mutui nõie caſum tractantes (cum. ſ. mutuatur, ut reſtituatur alterius generis moneta cum ſpe lucri) uſuram eſſe dixerunt.

CAP. III.

De opinionibus dicentium in cambijs realibus eſſe contractum permutationis.

EMERSIT ergo pp prædicta fortè aliorũ opinio, dicẽtiũ in his cãbiis nõ eſſe contractũ mutui, ſed innominatũ, ſ. do ut des: uel ſi nominari dẽt eſſe cõtractũ pmutationis. Et horũ cõtrariæ quoq; ſunt opiniones, aliis aſſerentibus hæc cãbia licita, & aliis illicita. Et illi quidẽ, q dicũt eſſe licita, ſtudiũ ſuum adhibent, nõ tam ad probandã eorũ iuſtificationẽ, quã eorũ naturã extra mutui rõnẽ eſſe. Et quamuis multiplicent rõnes, ex tribus tñ conditionibus ſeparant cãbia hæc a mutuis. Primò ex periculo. Mutui n. natura periculũ mutuatæ ſortis in accipientẽ mutuũ trãsfert: cambiũ uerò reale, dãni periculũ cãpſori relinquit, ſi minus forte contigat accipere: ut q̃nque (licet raro) cõtingit. Secũdo, ex diuerſitate rei reſtituẽdæ & loci: nã mutui rõ exigit, ut eiuſdẽ gñis & bonitatis res reſtituatur, & ibidẽ. Nec ſufficit reddere æquiualẽs: aurũ. n. pro auro & triticũ pro tritico reſtituẽdũ eſt, & adducit ad hoc textus iuris ciuilis. ff. de ſol. l. Paulus. In cãbiis aũt realibus fit pmutatio monetarũ diuerſorũ generum & in diuerſis locis. Tertiò ex mõ contractus: q̃a in cãbiis realibus eſt uenditio uel contractus ſimilis uenditioni, dũ ducatus uendit̃ 72. groſſis Flandrenſibus: & æſtimatur una moneta cũ alia ꝙ licere patet extra de cẽſi. cap. olim cãm. & c. cũ canonicis, in mutuo aũt nihil horũ fit. Quũ igitur contractus mutui nõ ſit, ſed pmutationis & negotiatiuus, ꝓ licito relinquitur, ſpes. n. lucri in his nõ dãnat̃, & induſtriæ laborũ, & periculorũ, expẽſarũq; ratio habenda eſt. ¶ Dicentes uerò cãbia hæc nullo mõ licere, & tñ mutuũ nõ implicare, quãuis nõ inuenerim: ex dictis tñ ab his, q abſoluiẽ cãbia hæc dãnant: aut dubitant illicita eſſe, triplex rõ colligitur. Prima ex eo, ꝙ cãbia hæc in fraudẽ uſurarũ introducta uidentur, cũ pmutationẽ monetarũ cãpſor nõ intendat, ſed neceſſitatib. indigentis nolens gratias mutuare, nomine permutationis monetæ mutuũ palliat, ut lucretur: præſertim cũ plerunq; contingat in eadẽ fieri moneta reſtitutiones, & hoc in cãbiis infra Italiam: & periculũ, quod raro accidit, ponderandũ non ſit in cõmutationibus, quæ regulãdæ ſunt ſecundum cõiter eueniẽtia. Secundò, ex eo, ꝙ rõ tpis in contractu emptionis & uẽditionis haberi non põt, in huiuſmodi aũt cambiis, ut patet in caſu poſito, quãto diſtantius eſt ſolutionis tp̃s, tanto plus ſibi ſolui paciſcitur cãpſor. Tertiò, quia ẽt in contractu uenditionis, uendere plus q̃ nunc aut hic ualet, non eſt licitum, niſi uendens intendebat uſque ad tp̃s illud ſeruare, ut in c. nauiganti. extra de uſuris. aut intendebat ad illum locum deferre: ut dicit Ray. Inno. & Ioan. And. & Ioan. Cald. campſores aũt non intendũt ſeruare, aut transferre pecuniã: ſed paratam ad huiuſmodi cãbia tenent. Quid aũt de his ſentiendum ſit, in deciſione manifeſtũ erit. Nunc autem ad aliam properandum eſt opinionem.

CAPVT. IIII.

De opinione ſingulari circa cambia.

POST prædictas opiniones egregij cuiuſdam doctoris in Theologia opinio ſingularis occurrit: tenens huiuſmodi cambia eſſe licita, & tria ſingulariter dicens.

Primum eſt, ꝙ contractus iſte, quẽ innominatum uocant, nomẽ habet: qm̃ ut S. Th. dicit in ſecunda ſecundæ, q. 77. negotiatio tripliciter fit, aut cõmutando res pro reb. ut uinũ ꝓ tritico, aut res ꝓ pecunia, aut pecunia ꝓ pecunia. Et quum primus cõtractus uocetur uulgo baratto, ſecũdus uocet̃ uendõ, &c. & tertius cãbiũ, ita ꝙ cãbiũ eſt pmutatio pecuniæ pro pecunia.

¶ Secundũ eſt, ꝙ in cãbiis nõ conſideratur pecunia, ut pecunia, ſeu ut menſura eſt, ſed ut res q̃dã eſt. Conſtat. n. ſecundum oẽs utroq; mõ poſſe accipi pecuniã, ut patet de locantibus pecuniã ad oſtentationẽ. Et ꝙ cãpſores pecuniã ut rẽ conſiderẽt, ex S. Th. authoritate probat in ſecũdo de regi. prin. dicẽtis, ꝙ numiſma põt accipi, & ut menſura, & ut quedã res eſt: & hoc mõ utũtur eo cãpſores. Fabricatq; ſup hoc fundamẽto doctor ille uẽdibilẽ eſſe pecuniã a cãpſoribus, ut pote rẽ quãdã, & eius ꝓtia uariari ſicut aliarũ rerũ, iuxta temporum locorũq; diuerſitates, &c.

¶ Tertiũ eſt ſingulariſſimũ, ꝙ licitũ eſt cãpſoribus plus accipere, q̃ñ tp̃s ſolutionis diſtantius eſt. Diſtinguit ſiquidẽ accipere plus rõne tpis dilati dupliciter uno mõ, ꝙ ſola tpis dilatio exceſſum ꝓtij operetur, & hoc dicit eſſe uſurariũ. Alio mõ, ꝙ res in dilato tpe conſiderata pretiũ augeat in cõmutationibus: & hoc dicis eſſe licitum. Et dat exẽplum in emptionibus rerũ in futuro aſſignandarũ. Si q̃s n. hyeme emit lanas aſſignãdas ſibi in uere, minus quã ualeant in hyeme, eo ꝙ lanæ tpe ueris credũtur minus ualituræ. iuſte emit, eo ꝙ res in tpe illo ſumpta pretiũ minuit. Si aũt minus emeret, quia nunc anticipat ſolutionẽ, uſurã committeret: quia pp ſolam tpis morã pretiũ uariatur. Subditque, cãpſores nõ plus accipere rõne dilati tpis, ſed rõne rei in dilato tpe cõſideratæ. Qm̃ uerbi gratia, marcha auri ſoluẽda in nũdinis Ianuarij, non ideo minus emitur a cãpſoribus Mediolani menſe Octobri, quã Nouẽbri, quia longius diſtat ſecundũ tp̃s: ſed quia marcha illa conſiderata in tali tpe, minus æſtimatur cõiter a negotiatoribus & magis in tpe ꝓximiori. Et meritò, ut dicit: quia cum negotiatoris finis ſit cõmutando lucrari, nec id emat, ut empta habeat, ſed ut iterũ cõmutet cũ lucro: licitũ eſt ſibi conſiderare quanto tpe pecuniã occupatã in ea empta tenere oportet, carius n. emitur quod cito diſtrahitur, q̃ qđ lõgo oportet tpe retinere, ne pecuniæ mortuæ teneantur. Signũ autẽ, ꝙ campſores non rõnem temporis dilati, ſed rei in tempore habeant, eſt ꝙ non ſemper ſecundum temporis approximationẽ pretium creſcit: ſed quandoq; inſtantibus nundinis contingit pretium minui, adeo ut minus uendatur tunc marcha auri in proximo aſſignanda q̃ fuerit uendita tribus menſibus ante.

Sed hæc opinio (cũ bona uenia) multipliciter a ueritate deficit, quãuis bono zelo ad ueritatẽ accedere conetur. Primum in primis dictũ ſecũdo nõ conſonat: qm̃ nõia formaliter ſumpta intelligi oportet, ut 4. Met. tradit Ariſ. alioqn periret certitudo a locutione: qm̃ extra formale ſignificatũ infinita ſunt, ut ibidẽ dr̃. Vñ ſi in cãbiis pecunia cõſideratur ut res, nõ ut pecunia, ut dicit cõtractus iſte, non dẽt pmutatiuus pecuniarũ uocari: nec dẽt in tertio loco cõtractuũ a S. Th. dictorum reponi, ſed primo. ¶ Secundũ deinde dictũ uerũ nõ ſonat, & S. Th. uerba malè interpretatur. Verba ſiquidẽ eius in ſecũdo de Reg. prin. c. 14. ſunt iſta: Numiſma quãuis ſit mẽſura & inſtrũm in permutationibus, tñ per ſe aliquid eſſe põt: puta ſi conſtetur ex aliq̃ re, uidelicet aurũ uel argentũ: ergo ſp nõ ordinatur ad pmutationes. Et hoc ẽt habet uarietatẽ in aliis ſpeciebus pecuniarũ: immò amplius, ut in cãpſoria, quæ non ꝓpriè ordinatur, ut ſit menſura rerum uenalium: ſed magis ad pmutationẽ numiſmatis. Ex quib. uerbis non hr̃, quod pecunia conſideretur a cãpſoribus, nõ ut menſura, ſed ut res: ſed hr̃, ꝙ pecunia non utuntur campſores uſu primario pp quem eſt inuenta. ſ. ut menſura ſeu pretium ſit rerum uenalium: ſed uſu ſecundario, ad quem eſt tranſlata, inquantum tamen pecunia. ſ. ut permutetur cum alia pecunia: uterque ſiquidem uſus conuenit pecuniæ per ſe: & ſecundus campſoribus conuenit: ut infra patebit ex primo Politicorum. ¶ Quid autem de tertio dicto ſentiendum ſit, in deciſione dicetur. Hæc igitur ſunt quæ hactenus de cambiis dicta ſunt.

CAPVT V.

De natura artis campſoriæ.

VT Autem natura cambiorum uniuerſaliter & faciliter percipi poſſit, tali ordine procedendũ credimus, ut ſ. primò de ipſa arte campſoria dicatur, & quid ſit, & quàm licita ſit: deinde de conditionibus requiſitis ad eius actus rectitudinem tractetur: & demum ad cambia prædicta deſcendendo uideatur, an artis ſint cãpſoriæ, & quid in eis licitum, aut illicitum eſt, obiectiones factas ſoluendo. Sic enim de huiuſmodi cambiis ſermone completo, ad alia propoſita ꝓcedi libere poterit. Principiũ aũt ad declarandã campſoriã, oportet ſumere ex primo politicorũ, eius ueſtigia ſequẽdo. ¶ Sciendum igitur inde eſt, ꝙ rei uſus per ſe eſt duplex. ſ. ꝓprius & communis. ſeu primarius & ſecũdarius. Eſt autem proprius cuiuſque, ſiue naturalis ſiue artificialis rei uſus ille, ad quem ex ipſa rei natura primò ordinatur, ut veſtis ad ueſtitum, panis ad eſum.

ſum, uinũ ad potum, &c. Cõis aũt finis ſecundarius eſt, quo res inquantum talis alteri, tñ a primo fine applicatur, ut commutatio reſpũ calcei aut tritici, & aliorũ hmõi. Calceus.n. cum uenditur, inquantum calceus conſideratur: non.n. pro ſimplici pelle uenditur: non tñ pp venditionem eſt calceus, ſed pp calceationem: & ſic de aliis. Quemadmodum ergo cæterorum, ſic & numiſmatis duplex eſt uſus: vt ibidem dr. Primus eſt commutatio pro rebus uenalibus neceſſariis .ſ. ad uitam humanam .ſ. tritico, panno, aromatibus: &c. pp hmõi.n. commutationes numiſma inuentum eſſe conſtat, dum ea quæ uni patriæ deſunt, aliũ da haberi non poſſent, niſi datis pro eis æquiualentibus: & multũ incommodi eſſet, res ſp transferre æquales) ob hoc.n. aurũ, argentum, æs, & quicquid hmõi eſt facile portatile & utile ſtatuerunt cõmutandis rebus adæquatum iri) & propterea numiſma dr menſura rerum uenalium. Refertur.n. ad naturalia, ad vſum neceſſaria, ut menſura ad menſurata: pp quod charactere inſignitum eſt, in teſtimoniũ qualitatis & põderis: ſicut & cæteris menſuris publicis conſueuit ſignum imprimi, teſtans earũ iuſtificationem. Secundus aũt numiſmatis uſus eſt commutatio pro alio numiſmate, ut ducati aurei pro carlinis. Non.n. pp hoc factum eſt: & tñ hanc commutationem ſubit, non inquantum aurũ aut æs abſolutè, ſed inquantũ numiſma, ut continua experientia docet. Orta aũt vr hæc cõmutatio ex inæqualitate numiſmatũ, dum uel ad ſupplendam rei naturalis æqualitatem, ad numiſma maius parvula numiſmata addebantur, uel habenti maius minora erant commodiora, aut econuerſo. Lucrum aũt ex numiſmatum commutatione primo quidẽ, ut Philoſophus quidẽ dicit, caſu eueniſſe vr, dum accidit aliqd pu ta aereũ numiſma, plus alicubi æſtimari, ſicque pro illo plura æra dari ibi, q̃ detur ibi, vnde ductum fuit. Humana deinde induſtria artificioſẽ circa hmõi numiſmatũ commutationes lucri uias cõpoſuit: ſicq; ars cãpſoria contexta eſt. Vñ nihil cãpſoria eſt, q̃ negotiatio in cõmutatione numiſmatum: materia ſiquidẽ & actus & finis eius ſufficiẽter in hoc explicant, ut patet.

¶ Quamuis aũt a Philoſopho cãpſoria uituperet, & rõne materiæ: quia tñ numiſmata tractat, a proprio numiſmatis uſu diuertens, & rõne finis: qa lucri gratia, quod fine caret, & utriuſque ſimul: quia pecuniæ, ut inſtrumenta œconomicæ & politicæ, habendæ quærendæque ſunt non pp ſe, ſicut nec quodcunque aliud organũ per ſe appetitur. Si tñ ex hominis campſoris fine honeſtetur (utpote ad familiæ, & ſtatus ſui decentẽ ſuſtentationẽ ordinata) licita eſt, quẽadmodũ & aliæ negotiationes. Poteſt.n. id quod ſolitariẽ conſideratũ, conſonum non videtur ex adiunctio fine honeſtũ reddi: ut patet de hominis occiſione, quæ abſolutè repellenda eſt: ſi tñ addatur pp iuſtitiam, &c præcipienda eſt: ſicut econuerſo ars ea ſe honeſtiſſimũ finẽ habẽs, ut medicina ſanitatẽ, uituperabilis ex fine medicantium reddi põt, dum lucri cã medentur. Quũ ergo experiẽtia teſte pateat, q̃ multa neceſſaria ciuitatibus plurimis deeſſent, niſi mercatores eſſent: & ipſi non cõmodẽ poſſint abſq; cãbiis negotia ſua exercere, neceſſariũ & honeſtũ eſt cãpſoriã in ciuitatib. eſſe: nõ quatenus purẽ campſoria eſt, ſed quatenus œconomicæ politicæque miniſtra eſt, ut ex dictis patet. Et ſic cãpſores nedum põt ſeruare ſe indemnes, ſed ẽt lucrari, & induſtriæ rationem habere, quum negotiationi licitæ & utili Reipublicæ illã apponant.

CAP. VI.

Quomodo oporteat numiſmatum commutationes fieri, ut rectitudo ſeruetur.

NON ſolũ aũt oportet declarare quid rectitudo cãbiorũ in cõi exigit, ſed in ſpãli quõ in hoc, uel illo mõ re. ctitudo ſaruãda ſit, dicẽdũ eſt: omiſſis tñ ſingularib. q̃ ſcientificæ determinationi nõ ſubſunt. Quũ ergo cãpſoria circa cõmutationẽ numiſmatũ uerſetur, neceſſe ẽ ut iuſtitiæ cõmutatiuæ canones ĩ ea ſeruari, ſicut & ĩ cæteris cõmutationib.

¶ Ex quinto uerò Ethi patet q̃ uniuerſalis regula cõmutationũ eſt, ut ſeruetur æqualitas rei ad rem: ut .ſ. æquale ſit datũ accepto & econuerſo: vñ ſi cõmutatio numiſmatum iuſta eſſe debet, æqualis ualoris oportet eſſe cõmutanda numiſmata. Et quoniã hoc pluribus modis contingit ſeruari, ſecũdũ diuerſam numiſmatũ, & locorũ & tẽporũ, iõ põt æqualitate ſalua lucrũ prouenire cãpſoribus. Quod quõ contingat, uidari põt, ſi prædictas diuerſitates ſcrutati fuerimus. Numiſma igitur cũ ibiq; duplex eſſe conſueuit .ſ. expendibile ibidẽ, & non expendibile ibidẽ, cõtingit duplicitet cãbiũ fieri. Aut dãdo numiſma expẽdibile, p non expendibili, aut pro expendibili. Et utrunq; horũ cõtingit dupliciter, aut dando numiſma melius cõmodius, & magis amatũ cõiter, p minus bono, cõmodo & amato, ut aureũ pro argenteo nili, uel æreo, &c. aut econuerſo. Et quodlibet iſtorũ horũ põt fieri pro eodẽ uel alio loco, & ſimiliter pro eodem uel alio tempore.

¶ Et quia ſimplicia priora, & certiora cõpoſitis ſunt, a primis inchoandũ eſt, nulla locorum aut temporũ diuerſitate admixta: ſed in ſola talium numiſmatũ commutatione ſiſtendo. Si igitur commutandum aſt unum numiſma expendibile cũ alio expẽdibili, quantũ eſt ex parte cõmutationis oportet numiſmata cõmutanda æqualis ualoris eſſe: qm̃ utrunq; lege aut conſuetudine certũ habet pretium. Nec ſaluaretur in cõmutatione æqualitas, ſi ex aliqua parte exceſſus eſſet. Cõtingit tñ ex parte æqualitatis numiſmatum in ſe uel in ordine ad campſorẽ, q̃ ſic hæc commutatio ſit, numiſma minoris pretij abſolutè dãdo. Ex hoc eſt qñ campſor dat bonã monetam pro mala non falſa, aut defectiua: ut ducatos aureos pro argenteis, q̃ uix argenti nomẽ merentur, Tunc.n. licet campſor det minus in aurea pecunia q̃ accipiens det in illa moneta: æqualitas tamen ſeruatur ex eo, q̃ centum ducati in moneta ſia bona & portauli, æquiualent centũ & duobus. Verbi gratia, in moneta ĩ uili, ut patet, ſi conflanda eſſent numiſmata & ea utilitate, quæ põt ex illis percipi in faciendo ex eis uaſa, & ex utilitate expenſionis ſecundũ locũ & tẽpus: bona.n. numiſmata quãuis antiqua aut extranea, libẽter acceptantur: & ex periculo qm̃ malæ monetæ, utpote exoſæ facilè poſſunt a principibus inexpendibiles reddi, & de facto in prouinciis bene ordinatis & non urbanis redduntur. Nec obſtat determinatio ualoris monetarum p legem: qm̃ illa reſpicit numiſma, quoad p ſe primũ uſum eius, qui aſt commutatio pro uenalibus. Lege ſiquidẽ uel conſuetudine ſtatuitur, q̃ aureus ducatus & nonaginta ſolidi in cõmutationibus œconomicis & politicis æquiualeant: in quibus pecuniæ pro rebus commutantur. Commutatio aũt numiſmatum, arbitrio ſapientum iuxta eorũ qualitatẽ, aut abundantiã, &c dimittitur: ut experiẽtia teſtatur. Similiter quoq; ſeruatur æqualitas, ſi qs cõmutans numiſmata minus dat pro eo q̃ danda a ſe numiſmata commodiora ſibi erant: ſicut ẽt licet uendere rem carius, q̃ abſolutè ualeat, ex eo q̃ uendenti cõmodior eſt. Vnde hñs ducatũ aureũ, ſi a uolente cõmutare paruam monetam pro illo, ſolidum unũ exigat, quia ille ſibi cõmodior, non peccat. Qui tñ non uult abſque lucro cõmutare ducatos Ianuenſes pro aliis ducatis æquẽ pretioſis, & ſibi cõmodis, quia petens cõmutationẽ cõmodiores ſunt Ianuenſes ad deaurãda ſua uaſa, peccare vr, eo q̃ uendit alterius commodum. Et quia in iſtis non ex campſorum expenſis aliqd plus accipitur, ſed aliunde (ut patet) ideo cuilibet ex iſtis cauſis licet in huiuſmodi cambiis minus pecuniæ dare, q̃ accipere. Cãpſori autem ultra hæc, licitum eſt in cambio minuto (etiam ſi meliorem & commodiorem, quam det accipiat) aliquid plus accipere propter expenſas, &c. ut ſuperius dictum eſt.

¶ Si aũt fiat cõmutatio numiſmatis expẽdibilis pro non expendibili, notabile põt inde lucrũ prouenire: ex eo quod non ſolum habere põt rõ materiæ & commodi, ſed ẽt extraneitatis: qua fit, ut tales pecuniæ in tali cõmutatione multũ a numiſmatis rõne declinãtes quaſi ut res q̃dã cõmutentur. Duplici.n. exiſtẽte pretio numiſmatis (.ſ. inquantũ eſt talis res, puta aurũ, & inquãtũ numiſma) & ſecundo excedente primũ, ex hoc q̃ aliqua pecunia alicubi inexpẽdibilis eſt numiſmatis pretiũ ibi pdit, magiſq; ut res quædã cõmutanda uenit: quã tñ campſor in locis, vbi numiſmatis pretiũ obtinet, procurãs habere ipſam cõmutãdo, multũ lucrari põt. Et qm̃ pretia rerum prudentis arbitrio relinquũtur, erit in hac cõmutatione æqualitas ſeruanda, penſata quãtitate extraneitatis, & aliis cõditionib. ut ſapiens determinabit.

Loci aũt differentia tripliciter põt omnibus prædictis cõmutationibus admiſceri. Campſore.n. exiſtente & dante ſuas pecunias Mediolani, & recipiente alias alibi, aut contractus commutationis fit pro Mediolano aut pro alio loco, ubi accipiens cambium habet pecunias (puta Lugduno) aut pro utroque ſimul.

¶ Si cõtractus fit primo modo, .ſ. Mediolani & pro Mediolano, tunc cũ accipiẽs cãbium ex ui talis contractus teneatur Mediolani dare pecunias, quas cõmutat, nulla diuerſitatis locorũ rõ hñda eſt, ſed tãquã cãbiũ manuale agendũ eſt, eorũ, q̃ ſupra dicta ſunt, rõnem habendo. Ex eo tñ q̃ accipiens cambiũ uult ſe liberare ab obligatione, & onere & periculo deuehẽdæ pecuniæ ea loco ubi habet, Mediolanũ, & cãpſor vult hæc ſubire, licitũ eſt mercedem exigere. Sed hoc potius ad cõtractus locationis, & conductionis ſpectat, quã cãbij, & iõ iuxta eorũ canones reguletur, ſi accidat. Quod tñ raro credo euenire. Si uerò cõtractus fit ſecundo mõ, .ſ. Mediolani quidem, ſed pro Lugduno, tunc nulla Mediolani rõ habenda eſt: ſicut nec in contractu emptionis, quo abſentes merces p loco, in quo ſunt emũtur. Oportet.n. loci ſicut & tpis pro quo contractus fit, rationem habere, non in quo fit, a pro alio loco aut tpe tantum contractus fit, ut nunc ꝓponitur. Et hoc ſiue certificetur Mediolani commutatio cõiectando uerìſimile pretium loci, pro quo fit. Et quãuis talis modus cãbij nũquã forte fiat: fieri tñ poſſet hoc modo, q̃ Petro habenti Venetiis Venetã monetã, & egenti Mediolani centũ ducatis, campſor Mediol. det 100. ducatos aureos recepturus de illa

moneta Venetiis tantum, quantum Venetiis pro illis cõmutat in cambio manuali, & non in curſu cambiorum quæ fiunt pro locis diſtantibus: Sicut enim triticum exiſtens in uilla emitur ab his qui ſunt in ciuitate tanti quanti uenditur in uilla, ubi aſſignatur, & non quanti uenderetur aſſignandum Mediolani.

¶Si aũt contractus fiat tertio mõ (ut ſæpe accidit, ſ. Mediolani pro Mediolano & Lugduno ſimul) tunc utriuſq; loci ſimul, ac per hoc diſtantiæ eorũ periculorum expenſarumq; inde procedẽtiũ adhibenda eſt rõ: ſicut & in contractu emptionis. Conſtat.n. q aromata Alexandriæ aſſignanda Ianuæ empta atq; ſoluta uſq; Ianuã deuehẽtur, lõgẽ minus ualẽt, q̃ ſi manualiter Ianuæ aſſignarẽtur, qa res conducẽda a tãta diſtãtia, cũ tot periculis & expenſis, &c. lõge minus eſt Ianuẽſib. ſeipſa cõducta, & tot periculis expẽſiſq; libera. Et hoc mõ in cõtractu cõmutationis numiſmatũ p locis diuerſis celebrato, numiſmata ipſa ſic capiendit & oportet adequate iat loci condõnes in ordine ad aliũ locum a una parte cõputẽtur. Sicq; fiet, ut ſicẽtũ ducatis aureis Mediolani, trecẽti argẽtei Lugdunẽſes adæquarẽtur, Lugduni aſſignari dicẽti & nonaginta forſè adæquant, cõcurrẽtib. ẽt aliis ſupra dictis rõnibus: & fortè pauciores. Viliora ſiquidẽ ſunt cõducenda cũ periculis & expẽſis, q̃ manualiter habita. Nec obſtat q accipiẽs Mediolanẽſis hẽt fratrẽ, aut factorẽ Lugduni, aut omnino erat Lugduni tãtã ſummã pecuniæ expẽſurus p aliis ſuis negotiis, hæc n. oĩa p accidẽs ſe hñt ad cõtractus naturã, ſ. cuius æqualitate iuſtitia cõſiſtit. Quid.n. ad contractus cõmutatiuos in quibus æqualitatẽ rei ad rem fieri oportet, ſi ea induſtria mea, aut caſu ego affines habeo in diuerſis locis, aut miniſtros ferè gratis inuenio, & eorundẽ uiarũ miniſtrorũq; expẽſas lucrãs diues fio, dummodo rerũ conditionib. penſatis æqua fiat commutatio?

DE Temporis aũt differẽtia, bimembris tñ diſtinctio conſideranda eſt, ſi pñtis tñ, aut futuri tñ, aut eiuſque.n. ſimul rõ habita nullam iuſtam diuerſitatem pretij in commutationibus facit, ut infra patebit. Põt ergo in commutatione numiſmatum in ratione ipſa contractus æqualitas ſumi. Et hoc, ſiue fiat manuale cambium, ſiue non, & ſiue in eodẽ loco ſit æquiualens reddẽdũ, ſiue alibi, locorũ tñ rõne habita. Vñ põt campſor dãs aureos & recepturus aliã monetã uel e cõuerſo, certificare quantitatẽ reddendæ pecuniæ, ac ſi tunc manualis cõmutatio fieret. Põt & futuri tẽpis, quo ſ. aſſignatio reddendæ pecuniæ erit, rõnem habere. Et hoc dupliciter: aut incertè commutationem relinquendo: ut ſ. p centum aureis nunc datis teneatur accipiens poſt duos menſes dare tot argenteos, quot poſt illos duos mẽſes æquiualebũt centũ aureis, aut certificando cõmutationem, ut habito reſpẽ ad futuras commutationes poſt duos mẽſes ſtabiliatur nũc cõmutatio cõmenſurata illis, ita q paru plus aut parũ minus uerisimiliter credãtur commutanda eſſe talia numiſmata. Vt ſi credit q hinc ad duos mẽſes, cũ aſſignanda erit pecunia ab accipiẽte cãbiũ 100. aureis æquiualebũt 1000. argentei uel 1000 & 20. fit ex nunc certificata commutatio q p cẽtũ aureis dans teneaſ accipiens aſſignare nũc 1000 & 10. argenteos, ſiue plus ſiue minus, tunc cõtingat cõmer aſſignari. Patẽt aũt hæc ex aliis commutationib. ut in contractu emptionis rei aſſignandæ futuro tẽpe manifeſtum eſt: & hr expreſsè extra de uſuris. ca. nauiganti. In ſecundo caſu non iſta.n commutatione numiſmatum tẽpus aſſignandi numiſmata attenditur. Nec aliquid plus aut minus ſumi dicimus, ex eo quòd prius campſor ſua numiſmata dat.

¶Vtriuſq; aũt tẽpis ſimul diuerſitas nullam diuerſitatem rẽ in quibuſcũq; commutationibus facere, ſicut utriuſq; loci, qm res in tẽpe futuro danda non eſt deterioris conditionis ex hoc, q abſens à pñti, & reducenda ad præſens, ſicut res in loco diſtãn ex hoc q reducenda ad locũ præſentẽ. Nec ſubiacet periculis, q expenſis, induſtriæ aut miniſtris, ut ad pñs ſecundum tps fiat, ſicut ſecundũ locum. Niſi quis dicat, q ſubiacet periculo perditionis, quia põt mori debitor, aut inciderit pauper effici, &c. Sed hæc pericula p oĩbus in cõmutatiõib. reputari patet tũ ex eo q a tãta tam ſunt, q continuè nõ ſubſunt (ut de ſtatus defectione dẽ intra tã breue tps) aut talia ſunt q ẽt ſi acciderent adhuc tuti eſſent creditores: ut de morte, & huiuſ patet. Tum quia ex mutuis & aliis cõmutationib. experiẽtia teſte patet, hmõi pericula non conſideranda eſſe: nõ n. qui mutuat, aut uendit licitè aliqd, plus exigit pp hmõi pericula quæ in tpis dilatione poſſunt accidere uẽdendo ad tps, aut mutuando. Et quia breuitas & prolixitas tpis differentiæ ſunt temporalis diſtantiæ, cõſequẽs eſt q nec in cãbiis nec in aliis cõmutationib. ex quantitate tpis aliqua conditio rei commutandæ accedat per ſe ex qua poſſit uilior aut pciosior iuſtè æſtimari. Notãter aũt dico per ſe qm p accidẽs contingit res æquali bonitatis eodem tpe aſſignanda diuerſa notabiliter habere pcia & iuſtè, ut ſi triticũ aſſignandũ forte menſe Iulij, Ianuario pcedẽte emat iuxta æſtimationẽ cõem pcij aſſignationis tpis futuri, & deinde mẽſe Maij ſubitis exortis bellis etc da (multo plus vẽdetur, fiet aliud pciũ p eodẽ tpe ab aliis cuiẽtibus & ſi 1 mẽſe Maij cõtingat bella augeri, aut ſpicas grãdinibus percuti &c. augebitur preciũ p illo met tpe. Sed hoc non operatur tps prolixitas, aut breuitas: ſed euẽtus incidentes, ex quibus res æſtimatur uilior aut pcioſior, ut de ſe patet. Vñ ſingularis illa opinio, dicẽs in cõmutationibus plixitatis tpis rõnẽ haberi poſſe non rõne tpis: ſed quia res in tpe prolixiore conſiderata minus ualet, &c. a ueritate deuiat: ĩ hoc nãm res nec ex eo q in tpe nec ex eo q in tanto tpe ſumpta cõmutatur, æſtimatur uilior aut pcioſior, ſed ex tali euẽtu in tpe, puta bello, penuria aut abundantia, &c. Ex hoc uerò q pecuniæ diutius occupatæ ſunt tenendæ in hac cõmutatione, res cõmutãda nec pcioſior, nec uilior rõ pcio redditur: ut S. Tho. expreſſè dicit in ſecunda ſecundæ. q.78. ar. 2. ad primũ, aſſerens q mercator uendens rẽ aliquam ad tps, non põt uendere plus cõi pretio ex hoc, q pecunias ſuas mortuas tãto tpe tenebit. Et ſi hoc licitũ dicerẽt: iã uſura nõ eſſet dãnata in vẽditiõe ad tps, &c. Quod aũt merces carius emãtur quã citius cõmutãdæ ſunt, ppoſito nõ obſtat: qm celerior uenalitas æſtimata, a maiori uſu aut neceſſitate rei pcedit. Res aũt quãto magis neceſſaria aut optata alicubi, tãto ibi eſt pcioſior, & iõ merito ibi carius a primò vẽditur, & a me mercator emitur rei ẽdẽda in rẽ igitur cõmutãdã redũdãtẽ conditionẽ aliquã ſub tpe, ex qua res cõiter pcioſior aut uilior æſtimatur, & nõ quanto tpe pecunia occupetur, cõmutationũ natura pẽſata: q æqualitatẽ rei ad rẽ exigit ſic lõgiſſimo adiecto tpe, ac ſi manualiter cõmutatio pficeretur. Propter q cãpſorib. non licet mẽſurare tps mediũ inter dationẽ & acceptionẽ, aut rẽ ſeu pecuniã prolixiori tpe dandã uiliùs æſtimare, quãuis liceat in dãdo æqualitatẽ cõmutationi ſtatuere, iuxta pñtẽ æſtimationẽ de futuri tpis cõmutationib. quæ ſecundum diuerſos euentus tpibus diuerſis uaria eſt ſicut & in cæteris commutationibus.

CAPVT VII.

An cambia præſcripta ſint vere cambia & iuſtificata.

FAcile aũt eſt ex pdictis uidere, an pdicti cõtractus a cãpſoribus nuper inuenti, de quibus qõ pñs eſt, ſint uerè cãbia, & iuſtè fiãt. Qũ ñ.n. cãbij contractus conſiſtat in cõmutatione numiſmatũ, & in ppoſitis caſibus nulla alia cõmutatio niſi numiſmatũ fiat, cõſequẽs eſt q pdicti contractus ex ſua forma uerè cãbia ſint, diuerſorũ tñ graduũ. Quadrifariã namq; numiſmatũ cõmutatio in hmõi cãbiis fit. Aut totaliter, ut fit in cãbio Burgenſi, & Londrenſi, in quo totaliter alia eſt moneta data ab accipiẽda. Aut paraliter, ut fieri contingit, quãuis non ſp in cãbio Lugdunenſi, in quo marcha auri accipitur in tribus monetis. ſ. ſcutis, aureis & argenteis, &c. & contingit q dans dat ẽt ſcuta. Aut quaſi nihil, ut fieri contingit in cãbiis infra Italiam, in quibus numiſma datum ab accipiendo parum, aut nihil q̃q; differt pp proximitatem locorum & cõmunicationem in nummis. Aut omnino nihil ut fieri contingit & in Italia, & forte extra, qñ nulla ratione habita qualitatis numiſmatum, ſed ſola quantitate datę & accipiendæ pecuniæ in alio loco pẽſata cãbiũ dr fieri, ut cũ petro habenti Romæ pecunias ſuas, & egenti Mediolani 1000. ducatis, campſor dat Mediol. mille ducat. p 1000 & 10. uerbi gra, aſſignandis ſibi Romæ.

¶Et in primis quidẽ trib. modis, cũ cõmutatio numiſmatũ ſp interueniat, licet plus & minus cõtractus cãbij ſaluatur. In quarto aũt mõ cambij nomen nõ niſi æquiuoce ſaluari vr: nulla ſiquidẽ ibi numiſmatũ cõmutatio in pactum ducitur, & manifeſtè patet, q contractus cõmutationis numiſmatũ non eſt, qui ſi manualiter fieret, nullã numiſmatũ cõmutationẽ requireret, ſicut nec cõtractus uenditionis eſt rerũ diſtantiũ, ille qui ſi manualis cõmutatio fieret, uenditio non eſſet ut patet. Cõſtat aũt q ſi campſori Mediolani pro datis 1000. ducatis dabẽtur 1000. & 10. ducat. nulla eſſet cõmutatio numiſmatũ, niſi quia alij numero eſſent dati ab acceptis quod eſt extra propoſitũ. Propter quod vr q contractus iſte mutui ſit, ſed cãbij nomine palliatus, ac p hoc nõ licet lucrari cãpſori ex eo: ſed ſe tñ ſeruare indemnẽ, ut ſuperius de mutuantibus pro locis remotis declaratũ eſt.

¶Si quis tñ diligentius contractum cõſideret, uidebit nec mutui, nec cãbij proprię cõtractũ eſſe: ſed cõtractũ quaſi emptionis & vẽditionis p quãdã analogiã ad cãbia ptinentẽ. Quãuis.n. in cõtractu hoc numiſma pro numiſmate non commutetur: commutatur tñ numiſma præſens cum numiſmate diſtante localiter. Et numiſma in hac cõmutatione materialiter, & ut res quæ accipitur commutatur.n. ut res tanti pretij pñs cum re æquali diſtante, habita utriuſq; rõne loci. Conſtat aũt quòd res diſtans a Mediolano uilior eſt Mediolanẽſibus ſeipſa Mediolani ſita, pp expenſas & pericula, & cætera ad uendendũ ipſam requiſita. Vñ quẽadmodum emitur pecunia in naui fluctuãte cõſtituta minus, q̃ abſolutè ualeat, qa non emitur in quantũ pecunia, ſed in quantũ res tanti pcij ſub tali periculo conſtituta: & ſicut pecunia debita Ioãni a malo debitore, emitur a Petro minus quã valeat

leat, q̄a eſt res ſub tali labore poſſidendi conſtituta: ſic pecunia abſens in quantũ res ſubiacens periculo, & expenſis declarationis emit minus, q̄ abſolutè in ſe ualet. Et propterea nec mutui, nec cambij contractus iſte eſt propriè: ſed ad cambiũ quodammodo reducitur, pro quanto res præſens, & res abſens quæ commutantur, numiſmata ſunt. Et quia contractus per modũ conditionis omnibus ſupradictis adeſt, ideo penſandus eſt in cęteris. ¶ Iuſtitia uerò in his cābijs tunc erit quã nec exceſſus fiet in ęſtimando, ſed penſatis conditionibus numiſmatũ ex qualitate & diſtātia & alijs ad rẽ facientibus & induſtriæ rõnabilis, æqua fiet cõmutatio. Seruabitur aũt hoc, quã ſecundum eorum æſtimationem commutatio regulabitur, aut ſapientum in hoc arbitrium imitati fuerint: nec tpis prolixitas aut breuitas pẽſabitur: ſed ſemper in ueri æſtimatione pretij ſtabitur, ſiue cito ſiue tardè pecunia aſſignanda ſit. Si.n. hoc defuerit, uſura eſt ſõne implicati mutui: ſicut in uẽditione plus iuſto pretio ad tempus. Si autem primum deeſſe contigerit, uſura quidem non eſt, ſed iniuſtum lucrum, & reſtitutioni obnoxium: ſicut quã res plus iuſto pretio uenditur. Vnde propoſita cambia ſi ſeruatis his duabus conditionibus neceſſarijs ad iuſtificationem etiam cęterarum commutationum celebrantur, iuſtè fieri poſſunt.

¶ Ex his autem patet nõ licere campſoribus, aduenientibus nundinis Brugenſibus, uel Londrenſibus, debitori tunc ex accepto prius cābio dilationem ſolutionis concedere uſq; ad ſequentes nundinas, & ex hoc plus recipere, q̄ prius deberet, aut paciſci ſibi deberi ſicut ſi ſequentibus nundinis cābia current: hic.n. eſt contractus mutui cum ſpe lucri ſolo cābij nõie fultus: & prolixitatis temporis ratio manifeſtè habetur. Campſoribus quoq; pro Lugduno, uel alio loco iuxta prolixitatem, aut breuitatem temporis medij inter dationem. & acceptionem marcham auri, ad reddendam quamcunq; monetam plus & minus æſtimantibus, æternas ex hoc paratur damnatio tanquam uſurarijs.

¶ Nota tñ diligenter hoc in loco, q̃ ſufficiens ſignum iniuſti cõtractus, nõ eſt minus dare pro cābio multo interiacente tẽpore uſq; ad nundinas, & plus dare quã proximæ ſunt nundinæ, quia conſuetudo hæc quãuis prima facie introducta uideat̃ pro habẽda ratione temporis medij, quo accipiẽs pecunias Mediolani redditurus in nundinis Lugduni uſu illis pecunijs acceptis: propterea tñ ſcrutantibus occurrit, & cõſuetudo hæc introduci potuit pp inuentionẽ, aut nõ inuentionem campſorum tenentiũ loca quaſi venditorum: uel pp multitudinem, aut paucitatem eorum. Propter quod ſciendum eſt, q̃ in huiuſmodi cambijs accipientes Mediolani pecunias pro aſſignanda marcha auri Lugduni in nundinis, quaſi ſunt quaſi venditores marchę auri abſentis, loco & tẽpe cõiter cum ſuo damno cambium hoc faciũt: ſcientes ſemper quantũ dãni ex tali uenditione incurrent. Ex hoc aũt puenit conſequenter, q̃ nullus, ſimpliciter loquendo, inueniatur quaſi uenditor in hmõi cābijs: ſicut nec in quacunq; alia cõmutatione, in qua certũ eſt & uenditorẽ dãnificari. Nec propterea cenſenda eſt illicita cõmutatio: q̄a, ſ. uẽditor nocumẽtũ incurrit: q̄a dũmodo res abſens, uel pſens uendatur iſto pretio, cõtractus eſt licitus, q̄cunq; pars inde nocumentũ incurrat. Ex hac quoq; eadẽ radice puenit, q̃ tunc tñ inueniunt̃ quaſi vẽditores in iſtis cābijs, qñ mercatores egẽt pecunijs, & volunt potius tales inire venditionis contractus cũ aliquali dãno, quã a maiori lucro uel cõmodo abſtinere, q̃ ex accepta pecunia paratum, uel acquirẽdũ ſperant. Vñ niſi eſſet hmõi indigentia pecuniarum cũ intermedio tẽpe quo, negotiationibus ſuis puidere ex acceptis pecunijs poſſent illi qui ſunt quaſi uenditores, nullus unquã inueniretur quaſi vẽditor in iſtis cābijs. Quẽadmodũ ergo tẽps intermediũ eſt occaſio, & q̃ inueniant̃ quaſi vẽditores, ita multũ tẽps intermediũ eſt occaſio multorũ venditorum obiter, & paucũ tẽpus multorũ emptorum. Ac p hoc multo interiacente tẽpe pp abũdantiã uenditorum rõnabiliter minus datur a ſoluentibus, qui ſunt quaſi ementes marchas abſentes. & modo interiacente tẽpe, pp abundantiã emptorũ plus ab eiſdem quaſi ementibus ſoluit̃. Adeoq; dicuntur abundare qñq; emptores pp nundinas, ut nihil lucrentur, imò cũ dãno ſuo cãbium faciant, quia nõ inueniuntur venditores: & hoc cõtingit qñ friget negotiatoria ars. Vñ cum contractus cābiorum hmõi abſtracta ipſa temporis dẽta liciti ſint (ut ex dictis & dicendis patere põt) & hæc tẽpis dẽta dãnari nõ poſſit: q̄a pdicto modo ſaluari põt, ſeſtat q̃ ſit pẽſata loci abſentia, & c. alias iuſtè fiat talis numiſmatũ cõmutatio iniuſti iudicari nõ debẽt contractus tales. Quod ſi plenius vis conſpicere, finge lanas vel quãlibet aliã rẽ abſentẽ loco vendi, & emi in hmõi contractibus. uidebis.n. clarius veritatẽ: quia cum numiſmatũ cõmutatio tractatur inter nummos hinc & inde mens poſita, ſemp ad mutui contractus declinare conſueuit. Verũ aũt de facto moderatum ſit lucrum, q̃ ex hmõi cābijs reportat̃, ſciẽtia ſic e non ſubeſt deciſioni, quæ ad ſingularia non deſcendit. Illud tñ ſõui conſentaneum vt, q̃ moderatum cenſendũ ſit lucrum, q̃ cõis conſuetudo approbat vt ſ. cambia fiant, ſecundum quia tunc currunt pro locis illis communiter. Penſanda autem diligentes & applicanda ſubtiliter hæc ſunt pro cambijs Bruges, & Londres, & c.

Nec obſtant pdictis rõnes ad propoſitum in tertio cap. adductæ. Falſum ſiquidẽ ſupponit prima, q̃ cãbia hæc ſint in fraudẽ vſurarũ: imò p cõi bono mercatorũ ſunt introducta. Nec ex eo q̃ Petrus nõ mutuare pecuniã q̃ cõmutare pp ſpẽ lucri eſt paratus, peccat: quia nec opus, nec intentio deformitatem cõtinet: quia non tenetur ad mutuũ, & iuſtis commutationibus vacat. ¶ Scdã uerò rõ cõcludit tñ illicitos cõtractus, ſed illã tpis cõditionẽ nõ poſſe apponi ſine vſuræ vitio, ſicut etiã vẽditione ad tps. ¶ Tertia aũt cãbia hæc nõ ſubtiliter ſcrutat̃: q̄ campſor emẽns rẽ in futuro aſſignandã magis, q̄ vendẽns rẽ cõmutandã, aut transferẽdã locũ tenet in utroq; mõ cãbij: quia etiã in ſcdo mõ videat̃ vẽdere ducatũ ex hoc, q̃ æſtimat ipſũ 72 groſſis, ſcdm tñ veritatẽ emit tot groſſos Flãdrenſes Brugis aſſignãdos uno ducato. Illa ſiquidẽ æſtimatio ducati cõcurrit ibi, ut modus cõputandi facilius quãtitatẽ ducatorũ, & groſſorũ cõmutando, & nõ vt ducati venalis pretiũ. Eſt aũt interpretatio hæc mecũ admittenda, ex eo q̃ ipſi cõtractũ realis, ſe a uero cābij dicunt ſe facere, q̃ tali modo interpretandum eſt, ut cõmutatiõ cõtineat: cābij ſiquidẽ nomen ſenſum hunc admittit. Quid ergo de cābijs his & de recitatis opinionibus ſentiendũ ſit, ex dictis manifeſtũ eſt. Nunc ad reliqua cambia ex parte accipientiũ propoſita tranſeamus.

CAPVT VIII.

De alijs cambijs propoſitis ex parte accipientium cambia.

RELIQVA igitur in fine primi capituli propoſita cãbia examinanda, diſtinguendum vt: & dicendũ quid de facto ſit, & quid poſſit fieri. Aliter ſiquidem hæc cãbia fieri ex eorũ uerbis percipitur, aliter fieri poſſe. ¶ Cõſiderando ergo q̃ fit, oĩa illa cãbia ex parte nõ campſorũ, ſed Petri dãtis pecuniã campſori alibi ſibi aſſignandam, iniuſta eſſe uident̃, p ſe loquendo: cum.n. campſor non accipiat pecuniã à Petro in fauorẽ ſui, ſed Petri cui aſſignãda eſt alibi, nulla ęquitas cenſet campſorem ex hoc damnum aliquod pati. Pateretur aũt in his cãbijs damnum ad minus duplex. Primum eſt q̃ ſeruitium ſuum, quo pecunias Mediolani acceptas Florentiæ, pecuniæ actuto delatas aſſignat, irremuneratum remanet, & tñ ſeruitium mercenarium. Secũdum eſt, q̃ plus ducatos dabit campſor, vt ſperat Petrus, q̃ acceperit quia ducati Florentini minus valẽt Mediolani, ubi dantur campſori, q̄ Florentię, ubi aſſignantur. Vñ campſor, ſi ſe indẽnem quo ad hoc ſeruare debet, deberet mittere eos Florentiã, & ſic expenſarũ dãnũ maius incurreret: alioquin expendendo eos extra Florentiã, cõſtat q̃ plus dat q̄ acceperit. Et hæc duo in tribus primis modis locũ habent: in alijs aũt tribus, in quibus vltra pdicta Petrus vult quatuor ducatos ultra illos centum. Tertiũ damnum campſori adiungitur. Dixi aũt hæc eſſe illicita ſecũdum q̃ fiunt: quia hmõi hoĩes exigunt hæc à campſoribus, ut dicitur propter uſum pecuniæ, cum dant, in tempore medio à datione uſq; ad aſſignationem. Dicunt.n. campſori, Tu lucrabẽris cum his pecunijs interim, & negotijs tuis eas accommodabis, & propterea uolo, & ego aliquid commodi. Sicq; lucrum ex induſtria campſoris non ex pecunijs proueniens iniuſtè pẽſando lucrari volũt nõ abſq; uſura. Dixi aũt, per ſe loquendo: quia per accidens contingit, abſq; culpa hæc fieri ut in tertio caſu quibuſdam vt, ſi Petrus ex abuſione mercatorum & campſorum neſciret põt quanti ducati ſui Florentiæ ualent, & ſic egẽs pecunijs aſſuis ibi, contectat ſuttum prout cambia ualebunt tuc, non ex ſpe lucri: & ſic cõſueuerint ad primã petentium uocem campſores ſeruitium ſuũ gratis impendere, ne forte volentes trãsferre pecunias cãbij cõtractũ ſecũ nolle inire depoſitẽ, & ſic æqualem promittunt Florentiæ ſummã pecuniæ vt poſſe tranſire. Quamuis.n. hoc faciant campſores propter vſum pecuniæ: quia tamen eorum ſeruitium in his onerosum non eſt, quia omnino mittunt pro alijs negotijs, & cambijs, & mercatoris ſoluunt. paruum & conſuetum pro nihil haberi uidetur, ſicut de uſu libri in pignus dati, ſanctus Thomas dicit.

SI Autem de cambijs his loquamur, ut fieri poſſunt, quia. ſ. Petrus poſſet emere Mediolani à campſore 100. ducatos Florentinos aſſignandos Florentiæ, uel cõmutare numiſmata, attenta qualitate numiſmatum, & diſtãtia locorum (vt de cõtractibus campſorum diximus) tunc oĩa cambia prædicta iuſtificari poſſent: quia contingit interdum 100. & duos emi alibi cõ. vt ex dictis patet. Nec obſtat, q̃ Petrus non intendat pecuniæ abſentem præſentem facere: ſed potius præſentem abſentare. quoniam ex induſtria Petri hoc prouenit, q̃ abſentaturus pecuniã ſuam, exponit eam tali cõmutationi numiſmatũ, aut contractus emptionis rei aſſignãdæ in illo loco, ut ſic ubi cũ dãno ſuo tranſtuliſſet eã ſimpliciter, p talem negotiationem tranſferre, cum

lucro Nec eſt hæc induſtria dânabilis tanquã in fraudê innêta ſed laudabilis, tanquã adinuêta via tû iuſtarû & ntiliû ſimul, vnde Prouer. c. 11. dr̃. Simulator decipit amicû ſuû, iuſti aũt liberabunt̃ ſcîetia. Et qm̃ multos cõtingit eſſe uolêtes trãſferre pecunias ſuas de loco ad locû, & audiêtes alios ex hmõi tranſlatione lucrari ſaltem pp varietatê monetarû, & neſcientes diſtinguere contractum ſimplicis tranſlationis ab hmõi cõtractibus cõmutationû: & cõfusè intendentes licitè lucrari nõ ex uſu pecuniæ quã dant câpſori, ſed ex câbio, ex quo credût alios lucrari, non vr̃, q̃ iſti ſint dânandi, ſed in meliorem partê eorû potius contractus ſint interpretandi. Ex hoc n. q̃ ex câbio dicunt velle lucrã, iã contractû, quê neſciunt ſe velle inire, inſinuare uidentur: pſertim ſi arguant, ideo ſe hoc lucrû uelle: quia ſi ipſi câpſores econuerſo contractû talem cum eis facerent, maius lucrum exigerent. Ex hoc. n. iã manifeſtè patet, q̃ cõtractus câpſorios ſupradictos inire intendunt: & tanto iuſtius, quãtò minus q̃ câpſores. Accidit ad hæc, q̃ non vr̃ verum, q̃ de facto cõiter uolentes ſuas pecunias transferre cum lucro, dicant ſe hoc pro vſu pecuniæ uelle: ſed fortè aliqui mali ſunt hoc dicentes uel (q̃ certius puto) verba illa ignoranter à quibuſdam dicunt̃, credentibus ſe rõnabilê câm aſſignare. Et ſiquidê ignorãter aſſignãtes hmõi rõnem, intendant contractû câbij inire & pp hoc lucrû referre, quãuis in rõne aſſignanda errent, ĩ iniuſtû tñ nõ faciût. Sicut ſi quis crederet ſe in contractu uenditionis & emptionis licite lucrari pp tp̃s, quo pecunias ſuas occupatas tenet: & tñ non uendit, aut emit, niſi iuſto pretio. Signum aũt ad cognoſcendû, qui ſunt qui hoc intendant põt accipi duplex. Primum eſt, ſi in aĩo hñt, nullo pacto uſurarijs contractibus ſe immiſcere: ſcdm uero eſt ſi aſſignant aliam rationem tangentem contractum licitum, puta q̃ ita eis licere credunt ſicut campſoribus. Et hæc de cambijs dicta ſint. Mediolani in cõuentu ſanctę Mariæ Gratiarum, Anno Salutis 1499. die 9. Decembris.

¶Hæc ſunt pr̃ uenerande q̃ mihi de câbijs ſentienda uident̃, ſaluo ſp oĩum melius ſentiẽtiû iudicio, Tu ergo pſpicaci ingenio, quo polles, dicta ſeruando p lege, & ſi nous tê parê feci, oĩpotê tu Deo, diuoq; Thomę grates inferant̃. Si autê, da ueniã: ego. n. ſcdm ingenioli mihi pſiti uires, qđ potui, feci. Bñ uale. Finis.

TRACTATVS OCTAVVS DE De Vſura, in ſex quæſtiones diuiſus.

1 *Num in vſura transferatur dominium.*

2 *Num mutuans ſub ſpe aliquid vltra ſortem habendi, nõ aliter mutuaturus, abſq; omni tamen conuentione, ſit vſurarius mentalis.*

3 *Num vſurarius mentalis teneatur ad reſtitutionem.*

4 *Nũ oĩa bona vſurarij. ſint obligata eis a quibus vſura extorta ſũt.*

5 *Num altero herede vſurarij non petente reſtituere, alter teneatur inſolidum.*

6 *Num quando licet petere damnum lucri ceſſantis, poſſit peti totũ lucrum ceſſans.*

QVAESTIO I.

Vtrum in vſura transferatur dominium.

QVAERITVR Vtrum in vſura transferat̃ dñium. Et vr̃ q̃ ſic. Primo, quia cû hõ ſit dñs rerû exteriorû p uoluntatê ex uoluntaria trãſlatione rei ſuæ in alterû trãſfert̃ dñium, ſed accipiens mutuû ſub uſuris, uoluntariè transfert plus ſorte in alterû, ergo. Si dicat̃ q̃ uſuræ ſolutio nõ eſt ſimpliciter uoluntaria, & iõ nõ trãfert dñium. Cõtra uoluntariû mixtû: quale eſt in uſura, eſt uoluntariû ſimpliciter, quãuis nõ ſit oĩno uolũtariû: q̃a hẽt aliquid inuoluntarij admixtû: ut patet ex tertio Ethi. & ex eo q̃ ſi q̃s tota licet nolũtarie cõſentiret pcti (puta ſtupro) nõ excuſaret̃ à pctõ mortali quod non põt niſi uoluntariè cõmitti: quamuis enim male libenter, omnibus tamen cõſideratis uolũtariè hoc eligit.

¶Præterea, In his quæ tradũtur metu mortis, transfert̃ dñium. ergo & in uſura. Cõſequẽtia pbat̃: q̃a ibi tantò minus eſt de uoluntario, quãto metus mortis maior omiſſione, uel defectu rerum exteriorû inducente ad accipiêdû mutuû ſub uſuris Titulus quoq; hñdi & poſſidendi iniuſtior eſt in extorquente aliqđ metu mortis, quam in extorquente per uſurarium mutuum. Si ergo ibi transfertur dñium, neceſſe eſt hic quoq; transferri.

IN Oppoſitum eſt S. Thom. in ſecunda ſecundæ q. 77.

RESPONDEO, In hac dubitatione ſunt tres opiniones. Prima eſt tenentiû in uſura transferri dñium: & hi mouent̃ rõnibus adductis. Hẽt q; opinio hæc antiquos ſectatores: ut S. Tb. in 4. diſt. 15. dicit. Sequitq; eã uidet̃ Sco in 4. diſt. 15. q. 2. ar. 3. & Pet. de Palu. ibidê & glo. 14. q. 4. ſi quis uſurã. Scđa eſt tenẽtium in uſura transferri dñium aliquorû, ſ. eorû quorû uſus nõ eſt eorû cõſumptio. Sed quia hæc diſtinctio nulla rõne fulcit̃, iõ dimittêda eſt nouitas hæc. Nõ. n. ex qualitate rei p uſurã extortæ, oriri põt rõ transferendi uel non tranſferendi dñium cû res data, materialiter concurrat in hmõi cõtractibus, & tranſlatio dominij ex uolũtate & iuſtitia depêdeat. Tertia aũt opinio eſt dicentiû in uſura non transferri dñium: & hæc hẽt oĩs generis ſectatores. Tenent aũt eam S. Tho. & Bonauentura, hic quidem in 4 diſt. 15. ille uerò in Secunda ſecundæ, q. 77. ar. 3. ubi in calce corporis articuli dicit hæc uerba. Si quis domum uel agrum alterius per uſuram extorſiſſet, nõ ſolum tenetur reſtituere domum uel agrum, ſed etiam fructus inde perceptos: quia ſunt fructus rerum, quarum alijs eſt dominus: & ideo ei debentur.

ET Quia hæc opinio iudicio meo rõnabilior eſt iõ intendo probare eius ueritatem tripliciter. Prænotando. Primò q̃ traditio rei & trãſlatio dñij illius rei nõ ſunt inſeparabiliter connexę: Contingit. n. rem puta ueſtem alteri tradere uſq; trãſlatione dñij: quia põt multis rõnibus tradi in depoſitum. ſ. uel in pignus, &c. Cõtingit & dñium rei, puta ueſtis alteri tradere abſq; ipſius ueſtis traditione: ut patet cû donatur alteri res à tertio occupata Ex hac aũt ſeparabilitate manifeſtè hr̃, q̃ ad uolũtariã traditionê rei non ſequit̃ neceſſariò uoluntaria translatio dñij illius rei. Ad q̃. n. non ſequitur tranſlatio dñij, fieri non poteſt, ut ſequatur tranſlatio dominij uoluntaria. Conſtat aũt q̃ uoluntariã traditionê rei, dñij tranſlatio non ſequitur: ut patet cû traditur in depoſitû. Non comitatur igitur neceſſario uoluntaria trãſlatio dominij uoluntariã traditionê rei. Hoc ergo ſtante arguitur ſic: In uſura aut transfertur dñium ex ipſa uoluntaria uſuræ exhibitione, aut ex adiuncta uoluntaria tranſlatione dñij, aut ex utroq; ſimul: ſed nihil horû hoc efficit: ergo. Diuiſio eſt ſufficiens, qm̃ hõ eſt dñs rerû exteriorum p uoluntatê: & in propoſito neceſſe eſt ſi dñium transfert̃, uoluntate ſoluentis uſuras hoc fieri: qm̃ conſtat lege, aut quacunq; aliena uolũtate hoc nõ cauſari. Voluntate aũt ſoluentis hoc fieri, duplici tñ uia põt, aut per exhibitionê rei, aut per ipſam tranſlationê dñij. Aut enim transfert̃ dñium eo q̃ ſoluens uſuras uoluntariè dat uſurario plus ſorte, aut quia intendit transferre dñium illius excreſcentiæ à ſe in uſurariû, uel propter utrunq;. Sed q̃ dominiû nõ transfertur ex ui uoluntariæ traditionis illius excreſcentiæ, ex dictis patere põt: iam. n. patet, q̃ ad hoc non ſequitur neceſſario tranſlatio dominij. Ex hoc enim q̃ uſurario do unum ducatum pro uſura, nihil aliud neceſſario conuinci põt, niſi q̃ uoluntariè illum ei aſſigno: nec põt ex hoc conuinci, q̃ trado illum ad hoc, ut ſit ſuus. Et ſi q̃ratur. Ad quid ergo das ducatû illi: in promptu reſponſio eſt: ego quidem do, quia mutuare aliter non uult Et confirmatur: quia ſicut ſoluens uſuras, conſentit in ſolutionê ducati: & tñ nõ conſentit in eadem, inquãtum iniuſta eſt, q̃a nullus patitur iniuſtum uolẽs: (ut dr̃ in 5. Ethi.) ita cõſentit in nudã traditionê ducati abſq; hoc q̃ conſentiat in trãſlationê dominij illius. Quòd uerò in ſoluente uſuras nõ ſit intentio transferendi dominium, patet ex eo, q̃ in hmõi partim inuoluntarijs traditionibus quãtò minor abdicatio iuris proprij ſaluari põt, tanta cenſenda eſt & nõ maior: ut patet de projiciente merces proprias in mare, orta tempeſtate. Quãuis enim projectio talis ſit uoluntaria, nõ tñ habentur res projectę pro derelictis: ſed intendit projiciês ſi res caſu ſaluẽtur, ut ſuas hẽre. Vñ & delatas a maris impetu in terrã ſi quis acciperet, teneretur domino petenti & oſtêdenti ſuas eſſe, libere tradere. Cõſtat autê q̃ minus abdicat à ſe ius quod hẽt in re: dans eam retinendo ſibi dominium, q̃ transferendo dominium, & reſeruando ſibi tñ ius repetendi: qm̃ primum claudit ſecundum, & non econuerſo Conſtat quoq; ex dictis, q̃ uſuræ ſolutio uoluntaria ſaluari põt abſq; intenta abdicatione dominij: quia aliud eſt uoluntariè dare, & aliud eſt uoluntariè dare ad hoc, ut ſit ſuum. Nõ igitur eſt intentio, aut uoluntas trãsferêdi dominiû in ſoluête uſurã. Et cõfirmatur: quia cum contra uſurarios oĩa iura clament, interpretanda ſunt oĩa, quantum ueritas patitur in odium eorû: & ſi res hæc penderet ſub dubio, cõtra uſurarios declinandum eſſet: Liquet autê q̃ tranſlatio dominij multum fauet uſurarijs: ergo non eſt cenſenda, niſi rõ ad hoc cogat, ex ſupradictis autê apparet rõnem ad oppoſitum eſſe ergo. Et per hæc ſufficienter patet tertium membrum, q̃. ſ. in uſura non transfertur dominium propter utrunq; ſimul ſcilicet uoluntariã aſſignationem rei, & intentionem tranferendi dominium.

¶Secundo principaliter probatur idê ſic: Si in uſura transferret̃ dñium extorquês agrû uſurariè nõ teneretur ad reſtitutionem oĩum fructuû, ſed ſatisfaceret reſtituêdo agrum, uel eius pretiû, ſed hoc eſt falſum, & cõtra oẽs: ergo in uſura nõ transfertur dominiû. Cõſequentia (in qua ſola cõſiſtit tota difficultas) declaratur ex dña, q̃ eſt inter æqualitatê ſeruandã in recõpenſatione rei fructificantis, quando tranſlatum eſt dominium, & æqualitatem ſeruandum in recõpenſatione eiuſdem, quando non eſt tranſlatum dominium, Cum. n. ager tranſit de domino in dominum

num, quocunq; titulo fiat, ſufficienter ſatisfit primo domino, ſi datur ſibi tantum, quantum valet ſubſtantia agri, penſata uirtute fructificatiua, & alijs conditionibus quæ in contractu uenditionis eius penſandæ fuiſſent: nec plus exigit iuſtitia cõmutatiua, quũ ſeruata æqualitate rei ad rem completa eſt rõ iuſtitiæ. Quã uerò ager mutat quidẽ poſſeſſorẽ, ſed non dominũ ſecundum ueritatem, nõ ſufficienter ſatisfit domino eius, dãdo preciũ agri, ſed oportet oẽs fructus perceptos, & quos potuiſſent a diligenti cultore pcipi, reſtituere, quia ſunt fructus agri cuius alter eſt dñs. Si ergo in uſura tranſlatũ eſt dñium agri per uſuram extorti ſufficienter fiaret reſtitutio dando agrum tantum, uel precium æquale, pẽſata ſubſtãtia agri & eius uirtute fructificatiua, non aũt fructibus perceptos, quũ uſurarius percepit fructus de re ſua. Et confirmatur hoc ex ratione, qua cõſtat, quod fructus perceptos ex agro empto ex pecunia uſuraria nõ tenetur quis reſtituere, quia ſunt fructus agri ſui. Hæc enim eadẽ ratio cũ efficax ſit, in uniuerſalis tenet, nullus tenetur reſtituere alteri fructus agri ſui proprij, niſi aliam uel is hæc uerificaratur, rõ ex particularibus cõficeretur, & cõſequenter ruet. Si ergo agri p uſuram extorti trãſfertur dominium in uſurarium, ſequitur q nõ tenebitur ad reſtitutionem fructuũ, quos p uiginti forte annos percepit, q erat deducendum. Si dicatur q in trãſlatione dñij omnino uolũtaria (qualis eſt uẽditio, &c.) uerũ eſt, quod ſufficit reddere æquiualens agro: ſed in trãſlatione inuoluntaria aliqualiter (qualis eſt vſuræ ſolutio) non ſufficit reddere pretiũ agri, ſed oportet fructus quoq; pceptos reſtituere. Hoc non euadit quũ tota differẽtia ex hac ratione aſſignatur pp omnino uolũtariũ, & uolũtariũ mixtũ. Ex hac aũt differẽtia nihil aliud oritur niſi quod ubi trãſlatio non fuit omnino uoluntaria, oportet nõ ſolũ reddere pretiũ agri, ſed aliquid correſpõdens illi cõditioni inuoluntarij: ſicut ſemper in reſtitutionibus faciẽdũ eſt. Nec habetur ex eo, q teneatur reſtituere fructus: qua enim rõne poteſt vnquam conuinci, q teneatur aliquis reſtituere alteri fructus agri proprij? Si dicatur, q reſtitutio fructuũ facienda eſt nõ ratione dominij, ſed ratione dãni, qđ patiť ille, à quo ager extortus eſt p uſurã, dãnificatus ſiquidẽ eſt nõ ſolũ in agro, ſed in fructibus pcipiendis, & ideò quámuis utrorumq; trãſlatum ſit dominiũ a ſe, cõpetit tñ repetitio. Hæc reſpõſio falſo innititur fundamẽto. ſ. q dãnificatus in agro ſit dãnificatus in oĩbus fructibus pcipiẽdis: ſit q reſtitutio debet adæquare, & agrum, & fructus. Tum quia hoc non habet locum, quñ transfertur rei fructificantis dominiũ: quia ſtatim tranſlato dominio rei, omne dãnum, aut emolumentũ futurũ domino rei cedit. Tum quia & quũ non transfertur dominium uniuerſaliter uerum non eſt.

¶ Ad cuius euidentiam, ſubtiliter & breuiter, tangendũ eſt, quare, & quñ aliquis teneatur ad reſtitutionẽ fructuum, & quñ & quare nõ. Hoc autẽ ex duobus principijs regulãtibus reſtitutiones hri pt. Primũ eſt, q ſufficit reſtituere ſimpliciter: ſcđm eſt, q aliter reſtituendũ eſt dãnificato in his q erãt eius in actu, & aliter in his, quæ erant eius in potẽtia. Ex his enim habetur, q ſi ponatur q Petrus rapuerit agrum Martini, quẽ ſubitò cõbuſſerit ac inutilem totaliter reddiderit, & idem Petrus rapuerit ſimilẽ, & æqualem agrum Ioannis, quẽ conſeruauerit fertilem: & elapſis 10. annis Petrus utriq; ſatiſfacere uelit, nõ tenetur tñ dare Martino, quantũ Ioanni: ſed Martino ſufficit reddere tantũ quantũ ualebat ager tẽpore rapinæ, & cõbuſtionis (ſubintellecta ſemper ſatiſfactione iniuriæ, & intereſſe) Ioanni verò oportet reddere, & agrũ, & fructus per decennium pceptos. Quia quum ſufficiat reddere ſimplum, q ſimplũ ablatũ eſt, & à Martino ſit ablatus tantũ ager cũ fructibus in potentia, qui in potẽtia fructificatiua agri pẽſaretur, quñ venderetur ager, ſat eſt reddere quñ ualebat ager fructificatiuus. Quia uerò a Ioãne non tantum ablatus eſt ager, ſed fructus actu producti per decẽnium occupati ſunt, quoniã fructus agri naſcuntur domino agri, nõ ſatisfieret Ioanni, ſi æquale agro & potẽtiæ fructificatiuæ reſtitueretur: ſed oportet æquale fructibus actu perceptis reddere. Statim enim, vt producuntur fructus, ſunt actualiter ſub dominio eius, qui eſt agri dominus, quamuis non poſſideat: & ideo oportet tanquam res, quæ fuerunt actu alterius reſtituendo recompenſare.

¶ Ex his autem omnibus id quod intendimus euidenter habeť: q. ſ. fructus reſtitutioni obnoxij non ſunt, niſi quia ſunt fructꝰ rerũ quarũ alius eſt dñs: ita quod dominium fructuũ nõ quodcunq;, ſed actuale exigitur ad hoc, q fructus agri ſint ſibi reſtituendi. Sed ſi in uſura transfertur dominiũ, nec actuale nec potentiale proximè dominiũ fructuũ remanet apud eũ, à quo extortus eſt ager: quia nõ remanet actu dñs agri, qui eſt dominus in potentia proxima fructuũ producendorũ. Nulla igitur ratione uſurarius tenebitur ei de omnibus fructibꝰ pceptis: ſed ſat erit, ſi uel precium agri tantũ reddet, uel ſecundũ hæc ultimo tractata ſi ſatiſfaciet quo ad tractatus perceptos ad arbitriũ boni uiri: ſicut damnificans aliquem in his quæ habet in potẽtia. Verũ quę aũt horum eſt contra omnes doctores & ueritatem. Fatendum eſt ergo abſolutè, quòd in uſura non trãſfertur dominiũ.

ET PER hęc patet reſponſio ad obiecta. Ex dictis ſiquidẽ in prima ratione patet ſolutio utriuſq; primi quidẽ, qa plus requiriť ad trãſlationẽ dominij, quã uoluntaria traditio illius rei: exigiť enim, quod uolũtariè tradat eã alteri ad hoc ut ſit ſua: quod ſoluẽs uſuram non facit. Et per hoc idem negatur aſſumptum ſecũdi: meticuloſus enim quãuis uoluntariè det pecuniã propriã inuaſori: non tñ ad hoc, ut ſit ſua, ſed ipſe uideret. Et ideo non trãſfert dominium illius à ſe. Mediolani, die 2. Aprilis. 1560.

QVÆSTIO II.

Vtrum mutuans ſub ſpe aliquid ultra ſortem habendi, non aliter mutuaturus abſque omni tamen conuentione, ſit uſurarius mentalis.

QVÆRITVR utrum mutuãs, ſub ſpe aliquid ultra ſortem habendi non mutuaturus abſq; omni tamen conuentione, ſit uſurarius mentalis.

¶ Et uidetur q ſic. Primò, quia ſpes principalis alicuius munerꝭ habendi, ex mutuo uſuram parit: iuxta illud Luc. 6. Mutuum date, nihil inde ſperantes. & communem ſententiam doctorum: ſed in caſu propoſito inuenitur talis ſpes: ergo.

¶ Præterea, Taliter mutuãs, malè agit: ut patet extra de uſuris, c. conſuluit: ut ibi dicitur, tenetur ad reſtitutionem. Cõſtat autem quod nulla alia prauitas hic interuenit, niſi ꝓpter aliquid ultra ſortem ſperatum ex mutuo, quod pertinet ad uſurariam prauitatem: ergo talis mutuans eſt uſurarius mentalis.

IN OPPOSITVM eſt commune hominum iudicium, excuſans eum, qui non vult amplius mutuare amico, qui noluit ſibi remutuare, ſed vult mutuare alteri amico, à quo ſperat, q accidẽte caſu remutuabit ſibi. Talis enim manifeſte ſperat obſequium à manu mutuando: & niſi crederet illud futurum non mutuaret, ut patet ex eo q non vult priori amico amplius mutuare, qa noluit ſibi remutuare, & tamen ſecundum communem ſententiam non peccat. Non eſt ergo uſurarium mutuare ſub ſpe aliquid ultra ſortem conſequendi.

RESPONDEO, iſta quæſtio mota fuit corã Vrbano 3. (ut in decretali allegata patet) nec fuit aperte deciſa: ſed gl. ibidẽ diſtinguit de duplici ſpe (principali ſcilicet, & ſecundaria) & dicit, qđ ſpes principalis conſtituit uſuram, non autem ſecundaria.

¶ Subtilius aũt dicẽdo, occurrit ex dictis S. Th. in q. de malo, q. 13. ar. 4. ad decimũtertiũ; notãdũ q dupliciter aliquid põt à mutuante ſperari. Vno mõ quaſi debitũ ex aliqua obligatione tacita uel expreſſa, & ſic quodcunq; munus ſpereť, illicitè ſperať. Alio modo, ut gratuitũ & abſq; aliqua obligatione præſtãdum: & ſic quodcunq; munus ſpereť, licitè ſperať. Licite aũt ſperari a mutuante dico, quodlibet munus gratuitè & amicabiliter retribuendum ſibi ab eo, cui mutuat, etiam ſi alias nollet mutuare. Et hoc probatur dupliciter: rõne, ſ. & authoritate. Rõ ſiquidẽ huius eſt: quia licitum eſt ex mutuo affectu beneuolentiæ ſpe ẽt principaliter intendere. Ex uero autẽ amore, & ſolo ipſo ſufficienter emanat gratuita, & amicabilis recompenſatio: & propterea eiuſdem rationis eſt ſperare amicitiam, & ſperare gratuitam remunerationẽ. Vnde ſi mutuans ſpe principali affectus beneuolentiæ, nihil illicitè ſperat, cõſequẽs eſt, quod mutuans ſpe gratuitæ remunerationis nihil illicitè ſperet. Et cõfirmatur: quia quum gratuita remuneratio ſit mutuanti debita ſecũdum naturale ius, & ipſa ſola ſperetur in propoſito, nec in ciuile deducatur, conſequẽs eſt, quod nihil ultra ſortẽ, & debitum ſperetur: & quod ſicut rationabiliter à mutuãdo deſiſtit deſperans de reſtitutione mutuandæ ſortis, ita rationabiliter quoque deſiſtit deſperans de amicabili affectu. Vtrunque autem mutuanti naturali iure debetur, quamuis difformiter: quia primum ciuili etiam obligatione reddendum eſt, ſecundum naturali gratitudine tantum.

Authoritas aũt ad hoc habetur, ex differentia aſſignata ibidẽ à S. Th. inter ſpẽ in uſura & ſymonia, ſ. quod qa in ſymonia ad quod dať, eſt Chriſti nõ dantis: ideo nullum munus debet ſperari. In uſura uero mutuans dat id quod ſuũ eſt, ideo poteſt ſperare aliquã amicabilem recõpenſationem. Ex hac ſiquidẽ differentia patet, quod de ſpe principali loquitur, ſine qua, ſcilicet res nõ fieret: aliter differentia nulla eſſet: nam cõſtat quod etiam in traditione ſpiritualium, oculus ſiniſter ſeu ſpes ſecundaria poteſt dirigi circa aliquam remunerationem temporalem.

¶ Quũ ergo quæriť an mutuans ſub ſpe aliqđ ultra ſortẽ habẽdi aliter nõ mutuaturus, omni tñ cõuẽtiõe & petitione ceſſante ſit corã Deo uſurarius. Abſolute qdẽ reſpõdeń põt q. uſurarius eſt: quia q. talis ſic præſuppoſita, ſonat ſpẽ mutuãti ineſſe, ut ex mutuo aliquid habeat ultra ſortẽ q eſt illicitũ. Sed ſi addať in quæſtione ly amicabiliter, aut gratuitè (ut. ſ. quæratť, an mutuãs ſub ſpe alicuius muneris amicabiliter cõſequẽdi, alias non mutuaturus, &c. ſit uſurarius) dicẽdũ eſt q nõ, qa nihil ſperať ex mutuo ultra ſortẽ, ſed ex affectu amicabili. Vnde breuiter poſſet eum diſtinctione ad quæſtionẽ motã dici, quod, aut talis mutuãs ſperat

aliquid

aliquid ultra ſortem ex mutuo: & ſic uſuram committit, aut ex affectu amicabili eius cui mutuat: & ſic non peccat.

ET PER HÆC patet reſponſio ad obiecta: quoniam mutuũ dantes iubentur nihil inde, id eſt ex mutuo ſperare. Et in decretali illa dicunt malè egere: quia niſi ex mutuo aliquid ſperarent emolumenti, non mutuarent. Ex dictis autem patet hoc eſſe uerũ, nec obſtare determinationi, qua dictũ eſt licitũ eſſe ſperare aliquid gratuitè cõſequẽdũ. Mediolani, die 6. Aprilis. 1500.

CAPVT III.

Vtrum uſurarius mentalis teneatur ad reſtitutionem.

QVÆRITVR utrum uſurarius mentalis teneatur ad reſtitutionem.

¶ Et uidetur quod ſic. Omne alienum reſtitutioni eſt obnoxium, ſed omne lucrum uſurarium eſt alienũ, uel quia non eſt tranſlatum dominium, uel ſaltem quia competit repetitio: ergo.

¶ Præterea, Extra, de uſuris cap. conſuluit dicitur, quod uſurarij mentales ad ea, quæ taliter ſunt recepta reſtituendum in animarum iudicio efficaciter ſunt inducendi: ergo ad reſtitutioné tenẽtur.

IN OPPOSITVM autem eſt, quia nullus tenetur ad reſtitutionem eius, quod nullo modo occultè aut manifeſtè extorſit per ſe uel alium, quamuis intendat extorquere: ſed uſurarius purè mentalis nihil directè, uel indirectè extorquet, quamuis hoc intendat: ergo non tenetur ad reſtitutionem eius, quod ſibi ultra ſortem datum eſt ſecundum ſpem ſuam.

RESPONDEO, in hac dubitatione præmittendum eſt, quis & quotuplex ſit uſurarius mentalis: deinde reſpondendũ eſt quæſito. Ad uſurarium mentalem tria requiruntur. primò quod intendat præter mutuatam ſortem aliquid lucri: aliter uſuræ ratio non ſaluaretur. Secundò, quod talis intentio ſit talis quod ſine ipſa non mutuaret: ſpes enim ſecundaria uſurarium non facit.

Tertiò, quod illud lucrum non intendatur quaſi gratuitè & amicabiliter habendum, ſed ut ex obligatione propter mutuo præſtitum dandum: ut enim in alia quæſt. ex doctrina S. Tho. diffinitum eſt, ſpes habendi aliquid ultra ſortem gratuitè & amicabiliter uſuram non facit, ſed licita eſt. Et ſic uſurarius mentalis eſt qui intendit ex mutuo aliquid ultra ſortem non gratuitè dandum aliter non mutuaturus.

¶ Quamuis autem propriè loquendo duplex tantũ ſit uſurarius mentalis (de quo eſt quæſtio) extenſo in uocabulo triplex inuenitur. Primus eſt, cui lucrum ſperatum ſuccedit modo ſperato: id eſt nõ gratuitè, ſicut & ipſe ſperabat non gratuitè ſibi dãdũ. Secundus eſt cui lucrũ ſperatũ ſuccedit nõ modo ſperato, ſed meliori: quia. ſ. lucrũ quod ſperabat ex obligatione dãdũ, ĩ gratuitè ſibi datum eſt. Tertius eſt cui lucrum ſperatũ datur propter aliquã tacitã eius petitioné. Et quia uſurarius tertio modo, eſt nõ purè mentalis pp exteriora ſigna, quibus tacitè petit aliquid ultra ſortem ex mutuo, & hoc pactum deficit è perfecta uſuræ rõne quo pacto aliquid plus exigitur: & ideo de hoc non eſt præſens quæſtio, cõſtat enim talem teneri ad reſtitutioné. Quia ét uſurario mentali primo modo lucrũ, quod datur, non detur omnino uoluntariè, & praua intentione ab eo ſperatur, cõiter & bene dicitur etiam talé teneri ad reſtitutionem. Sed de uſurario ſecundo modo (cui. ſ. gratuitè donatur quod praue intentione ſperatur) diuerſa doctorum uidetur eſſe opinio Io. An. in Mercurialibus, regula, pactũ, Inn. Hoſt. & Panor. in c. cõſuluit de uſuris. & gl. in c. mandato de ſymonia. dicẽtibus talem obnoxium reſtitutioni. Richardo uerò & Scoto in 4. d. 15. cũ ſequacibus hoc negãtibus. Et illorũ quidem ratio duplex eſt. Prima, quia omne lucrũ uſurarium eſt lege utriuſq; teſtamenti prohibitũ, & reſtituẽdũ indirectè à Theologis dicitur. Conſtat autem tale lucrum, quãuis dono datum, eſſe uſurarium ex eo quod mutuum fuit uſurariũ ex prauitate intentionis. Secunda: quia cõtractus à principio uitioſus effectũ ſortitur uitioſũ, cõtractus aũt talis mutui eſt uitio uſuræ deprauatus, ex intentione lucri cõſequẽdi: ergo effectum inde ſecutũ, ſcilicet lucrũ dono datũ, uitioſum oportet eſt eſſe, & conſequenter reſtitutioni obnoxium. Aliorum autem rõ ſuper donatione libera illius lucri fundatur, adſtruũtq; hoc exẽplo furti mentalis, dicentes, Si alicui intendẽti furari aliquid, illud à dño donetur, licitè accipitur abſq; obligatione ad reſtituẽdum. Simile enim quod patet accidere in uſurario mẽtali: intẽdit nanq; iniuſte habere lucrum, melius tñ ſibi ſuccedit quia donatur. Dicentium quoq; uſurarium mentalem teneri ad reſtitutioné, alij aſſerunt reſtituendũ eſſe ei, qui donauit: quia regula eſt, quod lucrũ uſurariũ reddendũ eſt ei à quo habitũ eſt. Alij aũt affirmant dandum eſſe tale lucrum pauperibus, non illi qui dedit: quoniam ex quo ſponte dedit, repetitionis ius à ſe abdicauit: ex quo uerò uſurarius iniuſtè accepit retinere illud non poteſt, ac per hoc pauperes Chriſti ſuccedunt.

¶ Et quia (ut ea inferius dicendis patet) opinio dicẽs talem uſurarium non teneri ad reſtitutionem, ueritaté aſſequitur: iden declarãda ſunt tria. Primò quod nõ tenetur reſtituere illi, qui dedit: ſecundò, quod tenetur reſtituere pauperibus: tertiò quod abſolutè non tenetur reſtituere. Primũ declarat ſic: Reſtitutio ſecundum cõem Theologorum doctrinam, non ideo eſt neceſſaria: ut ab illo qui lucratus eſt, lucrum auferatur: ſed in cõmutationibus inuoluntarijs, ut damnum paſſo ſatisfiat, & in commutationibus uolũtarijs, ut illi qui minus hẽt, quam debet habere, reddatur quod eſt ſibi debitum. Sed in caſu propoſito ille qui dedit nec eſt dãnum paſſus, quia nullus patitur iniuſtũ uolẽs, nec minus habet quam ſibi debeatur, quia libere donauit: donum autem, eſt dato irreddibile: ergo ſibi nõ eſt reſtitutio facienda. Secũdũ declarat dupliciter. Primò, quia (ut patet ex Theologis in 4. ſen. d. 15.) duo ſunt genera lucri illiciti, pauperibus erogãdi. Alterũ prohibitũ ſcdm ſe ut ſymoniacũ, &c. Alterũ prohibitũ ſecundũ ſuam cauſam tñ, ut meretriciũ. Conſtat aũt lucrum propoſitum nec eſſe prohibitum ſecundum ſe (quia datio non eſt iniuſta quum ſit libera donatio) nec ſecundum ſuam cauſam: quia ſupponit liberè & ſpõte hoc donari & nõ ex obligatione mutui accepti, ergo nulla ratione pauperibus eſt erogandum. Secũdo ſi pauperibus erogandum eſſet, hoc nõ eſſet ob aliud, niſi propter iniuſtã accipiẽtis intentionem: ſed ex hoc non ſequitur obligatio ad reſtituendum: ergo, declaratur minor: quia ſuſcipiẽdo illud lucrũ ſecundum ueritatem dono datũ, aut credit illud donari, & tũc patet etiam receptionem eſſe iuſtã, quãuis prima mutuãtis intentio fuerit praua, & adhuc perſeueret, ſicut quod ét ſi non donaretur, uellet aliquid lucri. Aut credit illud nõ donari, ſed malè libenter ſibi dari: & tunc cum ſecundũ ueritatem illud donet, & donũ licitè accipi poſſit, iſte iniuſte accipit nõ ideo, quia agat contra aliquod ius, ſed quia agit contra conſcientiam dictãtem ſibi quod receptio hæc ſit iniuſta: quum (ut dictũ eſt) ſecundum ueritatem ſit iuſta ſecũdum ſe, & in promptu ſit, unde poſſit diſcerni, quod iuſta ſit ex eo nãq; quod nec directè, nec indirectè ipſe aliquid petit, & ille ſponte offert, conijcere poterat, quod libera donatio erat: Ex hoc aũt ſolo, quod acceptio eſt contra cõſcientiam, nulla ratio ſuadet naſci obligationé ad non retinendũ illud acceptũ, niſi durante tali cõſcientia: poteſt nãq; poſtmodũ cõſcientia erronea deponi & incipere iuſte poſſideri, quod cũ peccato retinebatur. Si autem talis cõſcientia deponi nõ poſſet ab aliquo reddẽdum eſſet nõ pauperibus, ſed illi qui dedit: quia non eſt acceptata donatio, quã non credit eſſe. Aut neutrũ credit, uel quia nõ cogitat, uel dubius eſt: & tũc quicquid ſit de peccato, eiſdẽ rationibus habetur, quod ad reſtitutioné nõ tenetur quum nõ ſit deterioris cõditionis in hoc tertio caſu, quam in ſecũdo. Tertiò autem declaratur ſoluendo ſimul, rationes alteri⁹ opinionis. Vbi ſcito, quod aliquod eſſe lucrum uſurarium dupliciter cõtigit, ſcilicet p ſe, & p accidens. Vſurariũ p ſe integratur ex duobus: quorum ſecundum ſequitur ex primo, ſcilicet ex eo quod eſt pretiũ rei tam ſoluta, uel nõ extantis, & quod eſt aliquo modo inuoluntariũ, hæc enim eſt natura uſuræ, ut patet exercitatis. Vſurariũ aũt per accidens eſt, quod ſecundũ ſe has nõ habet cõditiones, ſed ſecundũ quod ſtat ſub intẽtione, uel opinione alicuius, & propterea contingit eſſe uoluntarium ac per hoc non eſſet uſurarium, ſecundum quod uſurariũ lucrum ſpecies eſt lucri inuoluntarij. Quũ aũt reſtitutio ex natura lucri naſcatur, quod ſecundum ſe alteri debitũ eſt, ut reddatur (quia eſt actus iuſtitiæ cõmutatiuæ, cuius terminus & obiectum eſt, id quod ſecundum ſe eſt iuſtum, quod opponitur iniuſto ſecundum ſe, non ſecundum accidens) conſequens eſt, quod lucrum uſurarium per accidens non eſt reſtitutioni obnoxium, ſed tantum lucrum ſecundũ ſe uſurariũ. Et quia in caſu propoſito lucrũ perceptũ non eſt uſurarium per ſe (quia nec datur pro mutuo nec inuoluntariè, ſed ex affectu gratuito ſponte donetur) ſed eſt uſurarium p accidẽs pp intẽtioné ſcilicet corruptam ſuſcipientis: conſequẽs eſt quod tale lucrum non ſit reſtitutioni obnoxium. Et quoniã ſcientia eſt de his, quæ ſunt per ſe: ideo ſermo Theologorum dicens indiſtinctè uſuram eſſe reſtituendam intelligitur de uſura per ſe, non per accidens, qualis eſt in propoſito. Lucrum ſiquidẽ uſurarium per ſe eſt effectus ipſius prauæ intentionis adiunctæ mutuo, & datur non omnino uoluntariè. Quod autẽ ſponte donatur, quamuis ex praua intentione ſuſcipientis uſurarium p accidẽs ſit, nõ illius prauæ intentionis effectus eſt, ſed ex gratuito affectu donantis procedit, & ideo reſtitui non oportet.

lucrũ meretriciũ, ac ſymoniacũ pauperib. diſtribuẽda ſunt.

ET per hoc idem fundamentum patet reſponſio ad obiecta in principio, quia licet uſurarium per ſe ſit alienum, non tamen uſurarium per accidens, quale eſt illud. Decretalis quoq; illa de luxo uſurerio per ſe intelligenda eſt, non de eo quod eſt per accidens. Mediolani, die 8. Aprilis, 1500.

QVÆSTIO IIII.

Vtrũ omnia bona uſurarij ſint obligata eis a quibus uſuræ extortæ ſũt.

QVÆRITVR utrum omnia bona uſurarij ſint obligata eis è quibus uſuræ extortæ ſunt.

¶ Et uĩ qd nõ. Quia obligatio realis tranſit cum re: ſed multæ res uſurariorũ poſſunt alienari abſq; aliqua obligatione

gatione eas concomitante: vt patet de bonis patrimonialibus: non ergo omnia bona vſurarii ſunt obnoxia vſuris reddendis.

¶ Præterea, Si omnia vſurarii bona eſſent obligata, nec gener vſurarii poſſet accipere dotem ab eo qui habet alias, vnde poſſet reſtituere, nec aliquis poſſet aliquid ab eo emere ſimpliciter: & creditoribus competeret actio ſuper illis rebus: & ſic multi illaquearentur etiam bona fide inducentes. Hæc autem omnia abſurde ſunt: ergo &c.

IN OPPOSITVM Eſt gloſſa, extra de vſuris in c. tue nos. & in 6. in c. quanquam.

RESPONDEO In hac quæſtione ſunt duæ opiniones: vt refert Panor. extra de vſuris in c. quum tu. & in c. tua nos. Communis ſiquidem antiquorum canoniſtarum opinio fuit, quod omnia bona vſurarii ſunt tacitè obligata eis, à quibus vſuræ extortæ ſunt. Ioannes autem And. & Hoſt. & ipſe Panor. & moderni tenent oppoſitum: quia nullo iure probatur talis obligatio, & quia alias multi illaquearentur.

¶ Sed ſi diligenter conſideremus, inueniemus vtranque opinionem aliquo modo verum dicere. Sciendum eſt ergo triplicia bona poſſe habere vſurarium, ſ. extorta per vſuram, & empta ex pecunia vſuraria, & alia quæ omnia munda ſunt ab vſuris, puta patrimonialia. Obligatio quoque alicuius rei eſt duplex, realis & perſonalis. Obligatio realis eſt, quæ conuenit rei ex iure, quod habetur ſuper re illa particulari. Obligatio verò perſonalis in propoſito eſt quæ conuenit rei, non ratione ſui, ſed ratione perſonæ cuius eſt. Differunt autem hæ obligationes tripliciter. Primò in ratione iam tacta: quia, ſ. realis oritur ex ipſa re, quæ alteri obnoxia eſt, vt patet de re furto ablata. Perſonalis verò redundat in rem ex perſona domini obligati ad ſatisfaciendum, puta ad reddendum creditoribus 1000 ducatos, quos accepit. Secundo: quia realis ſemper comitatur rem ad quemcunque & quodcunque transeat, vt patet de re rapta: perſonalis verò non ſemper comes eſt rei, ſed quandoque res liberatur ab illa obligatione, perſeuerante tamen obligatione in domino eius. Quum n. dominus, verbi gratia, non eſt obligata creditori, inquantum hæc res, ſed inquantum eſt debitoris, ſtatim vt deſinit eſſe debitoris, deſinit eſſe obligata: ceſſat enim obligationis ratio. Ex hoc autem differunt tertiò, quia res obligationem realem habens annexam, nec vendi, nec emi, nec quocunque alio modo alienari liberè poteſt, obligata autem ratione perſonæ, alienari liberè poteſt, quandiu apud perſonam illam remanet vnde creditori ſatisfacere poſſit. Patet hæc in bonis furtis, non tamen furto ablatis, & in re certis debitis.

¶ His igitur ſtantibus deduco duo. Primò, quod bona per vſuram extorta ſunt obligata eis, à quibus extorta ſunt obligatione reali. Secundò, quod bona cætera ſiue empta ex pecunia vſuraria, ſiue non, ſunt obligata vſuraria obligatione perſonali, & non reali. Primum patet ex eo, quod vnaquæque res occupata ab altero habet realem obligationem ad dominum ſuum: ſed res per vſuram extortæ occupantur ab vſurario abſque translatione dominii, vt alias diffinitum eſt: ergo ſunt reali obligatione obnoxiæ eis, à quibus extortæ ſunt. Confirmatur quoque hoc ex iure ſuo Quum. n. Res. n. ſui natura non fructificant poſſeſſori, ſed alteri, illius alterius actioni reali ſubiecta eſt: alioquin enim ea ſui natura fructificaret illi: ſed res per vſuram extortæ ſi fructificant non vſurario, ſed illis, à quibus extortæ ſunt, fructificant, non ex aliquo pacto aut contractu ſuperaddito, ſed ex natura rerum: vt patet: ergo. Secundum verò quo ad omnes partes à S. Tho. quoque in Secunda ſecundæ, quæſtio. 78. art. 3. ad ſecundum, habetur, & ratio probatur. Quod enim non ſint eis obligatio realis patet ex eiſdem mediis negatiuè ſumptis: quia ſ. talium bonorum vſurarii ſunt uere domini, & eis fructificant. Quòd verò perſonalem habeant obligationem annexam, patet & ex eo quod paſſi vſuram habent actionem ſuper omnibus bonis vſurarii ad vſurarias ſoluere tenetur, ſicut quilibet alius creditor: non enim deterioris eſt conditionis, cui aliena reſtituenda eſt aliis creditoribus. Et ex eo quod ſecundum Theologorum ſententiam, filius illius, cuius bona non excedunt vſuras reddendas, nullus poteſt tuta conſcientia vxorem accipere cum dote: hoc autem nulla alia ratione dicitur, niſi quia ſupponitur omnia bona illius obligata eſſe eis à quibus vſuræ extortæ ſunt. Et ſic tam antiquorum quam modernorum opinio ſaluari poteſt, vt illorum ſermo de perſonali, horum verò de reali obligatione accipiatur.

AD OBIECTA verò, quamuis ex dictis poſſit patere reſponſio, quidam tamen vnicam diſtinctionem addendam cenſentur, ſcilicet de titulo lucratiuo & oneroſo, dicentes quod ſi bona vſurarii tranſeunt ad alterum titulo oneroſo (puta emptione ac dote, &c.) quod tranſeunt abſque obligatione aliqua. Si verò tranſeunt titulo lucratiuo quod remanent obligata. Alii verò huic diſtinctioni aliam ſuperaddunt de bonis emptis ex pecunia vſuraria, & bonis aliter habitis: & credunt diſtinctionem illam de duplici titulo locum habere in bonis emptis ex pecunia vſuraria: & hoc ex officio radicis, & non in aliis bonis.

¶ Et quia nulla neceſſaria ratione hæc firmare videntur, dicendum eſt ſequendo Theologos (quorum eſt de vſura determinare) quod loquendo de bonis non per vſuram extortis, ſola temporis diſtinctio conſideranda eſt. ſ. quod aut tempore, quo res vſurarii ad me deuenit, quocunque titulo, vſurarius remanebat potens, ad reſtituendum aut non. Si remanebat potens, res tranſit abſque aliqua obligatione: ſi remanebat impotens, tranſit cum obligatione. Et ſic ego teneor ad ſatisfactionem pro illa parte, quocunque titulo ad me res deuenerit: & mihi imputandum eſt, ſi ab illo emi, vel dotem accepi, cuius erant tot debita, quod æquabant vel excedebant bona propria. Nec diſtinguo inter empta ex pecunia vſuraria & alia bona, quia idem eſſe iudicium de eis & de aliis ratio ſuadet, ex quo vere habet eorum dominium & fructus: & S. Tho. vbi ſupra dicit hæc ſicut alia bona obligata eſſe. Et ideo in decre. cum tu, extra de vſuris. Alex. 3. non mandat ipſa reſtitui, ſed vendi ut pretium habeatur, ex quo poſſint vſuræ reddi. Mediolani die 4 Aprilis, 1500.

QVÆSTIO V.

Vtrum altero hærede vſurarii non potente reſtituere, alter teneatur inſolidum.

QVÆRITVR utrum altero hærede uſurarii non potente reſtituere, alter teneatur inſolidum.

¶ Et videtur quod ſic. Primò quia hoc ſentit gloſſ. in cap. tue nos. de uſu. & eam communiter ſequuntur doctores: & Panor. ibidem dicit.

¶ Secundo, quia filii tenentur ad reſtitutionem ſicut parentes ſui ſi uiuerent: vt in prædicta decre. dicitur: ſed parentes tenentur ſecundum totam facultatem ſuam: ergo filii tenentur ſecundum totam hæreditatem: ſed abſque conſumptione mediæ hæreditatis quandoque reſtitutio integra fieri poteſt: ut patet in magna hæreditate, & paruis paruiſque uſuris, ergo altero hærede non ſoluendo alter tenetur inſolidum.

IN oppoſitum eſt generalis regula ſoluendorum debitorum. ſ. quod hæredes tenentur ſecundum hæreditarias portiones tantum.

RESPONDEO quod canoniſtæ (ut allegatum eſt) tenent partem affirmatiuam aut quia credunt omnia bona uſurarii eſſe tacitè obligata eis, à quibus uſuræ extortæ ſunt, et per hoc quilibet hæres tenetur ratione hæreditatis obligatæ: aut quia putant hoc eſſe practicandum in fauorem defuncti, ut eius anima citius liberetur, quamuis non credant de iuris rigore eſſe neceſſarium. Mihi autem ſecundum Theologalia principia uidetur oppoſitum: & ratio eſt, quia ſufficit reſtituere ſimplum, quod ſimplum ablatum eſt. Conſtat autem, quod in diuiſione hæreditatis admiſtæ uſuris diuiditur ſimul & æs alienum: et per hoc ſecundum portiones hæreditarias ſiunt, & uſurarii, ut ſ. ſuccedens in duabus partibus hæreditatis, ſuſcipiat eſſe duas partes lucri uſurarii, &c. Si igitur unus reſtituere uult, ſat eſt quod tantum reddat quantum hæreditauit: uel ut melius loquar quantum hæreditaſſet ſecundum propriam portionem hæreditatis. Dico autem hoc, quia etiam ſi nihil uſurarum ad hæredem perueniſſet, nihilominus tenetur ſecundum portionem hæreditariam, quia perſonam patris induit ſecundum ſuam portionem, & conſequenter eius obligationem participat. Et confirmatur quia nullus tenetur ad reſtituendum pluſquam obligetur: ſed obligatio paterna diuiditur in hæredibus proportionaliter, ſicut hæreditas: quemadmodum & ius exigendorum: non ergo tota obligatio ad alterum tranſit hæredem, & conſequenter non tenetur inſolidum.

Nec obſtat ſi dicatur quod regulariter hæredes uſurarii tenentur ſecundum hæreditarias portiones: ſed in caſu, quod alter efficitur impotens ad ſoluendum, & utrer hæreditariæ in altero ſufficiunt, alter tenetur inſolidum. Hoc. n. eſſe uoluntarium ex eo patet, quod quum ex iure ſucceſſionis, & hæreditatis perceptæ manifeſtum ſit, non teneri niſi ſecundum portionem hæreditariam, ex hoc quod alter in mora reſtituendi fuit, non debet alter grauari: alioquin ſequeretur, quod ſi alter hæres in principio ſucceſſionis, ſecundum portionem ſuam reſtituiſſet, altero nolente ſatisfacere, & poſtmodum impotente reddito, quod ille innocens tunc teneretur ſatisfacere etiam pro portione cohæredis: quod eſt manifeſtè abſurdum & contra rationem: quia quum hæreditas ſecundum iuſtitiam adaequata ſit, deducto ære alieno, conſequens eſt quod ille, qui portionem hæreditarium ſibi debitam percipit, proportionaliter ſatisfaciat, ut quo ad quod alterum, etiam ſecundum iuris rigorem nullo reatu aſtrictus remaneat. Non ergo tenetur alter inſolidum cohærede impotente effecto: & hoc per ſe loquendo: poſſet enim per accidens contingere, quod teneretur inſolidum, ſi ua diuiſione, aut ſucceſſione hæreditatis induxiſſet cohæredem ad retentionem uſurarum.

¶ Rationes autem alterius opinionis facilè ſoluuntur: quia enim obligatio omnium bonorum uſurarii, ad uſuras reſtituendas non

ſit. ſed

ſit realis, ſed rõne perſonæ (vt ſuperius dictum eſt) conſequens eſt quod diuiſa perſona vſurarii in hæredes, diuiſa quoq; proportionaliter tranſeat ad hæredes obligatio illa, ac per hoc nullus hæres tenetur ex hoc, niſi ſecundũ ſuã portionem. Et nota ꝙ obligatio illa bonorũ quodammodo augetur, & quodãmodo minuitur in diuiſione hæreditatis. Minuitur quidẽ pro quanto diuiditur ſicut hæreditas. Augetur verò pro quanto ſingulæ partes illius obligationis ſingulos hæredes ſic afficiunt, vt tranſeant in omnia eorum bona etiã aliunde habita: ita qd omnia bona cuiuſq; hæredis vndecunq; illa aduenerint, ſunt obligata ratione perſonæ ad ſatisfaciendum pro illa parte obligationis, ex quo illã obligationem in ſe ſemel hic hæres ſuſcepit, hæreditatem adeundo. Hæc.n. eſt natura tacitæ obligationis bonorum ratione perſonæ, vt omnia bona illius inquantum illius ſunt, non abſolutè afficiat. Practica autem quæ in fauorem animæ creditur exercenda, nullum fundamentum iuſtitiæ habet ſed eleemoſynariæ largitatis tantùm: non enim debet cogi aliquis ad id, ad quod non tenetur.

AD PRIMVM ergo horũ, quæ in principio obiecta ſunt, dr quod quũ glo. fundetur ſuper obligatione totius hæreditatis ad reſtitutionẽ vſurarum, & ex hoc non ſequatur concluſio ſua, ſ. quod alter teneatur inſolidũ, admittẽda nõ eſt gloſſæ authoritas, nulla ſufficienti ratione fulta, ſed ſola turba ſequacũ. De qua non eſt curandum: quia voluntariè ſequuntur gloſſam, negando eius fundamentũ (vt moderni) vel errãt in fundamẽto, vt antiquiores quemadmodũ in præcedenti quæſt. dictũ eſt.

¶ Ad ſecundũ verò dr, ꝙ filii tenentur, ſicut & pater, obligatione, ſ. perſonali omniũ bonorũ ſuorũ. Sed in hoc eſt differẽtia, ꝙ pater eſt tota illa perſona, ac per hoc habet totam obligationẽ: quilibet autem hæres eſt pars illius perſonæ & conſequẽter partem tantum obligationis ſubit: & ideo quemadmodum viuente patre omnia ſua bona erant tacitè obnoxia ratione perſonæ eis à quibus extortæ ſunt vſuræ, quo ad omnes vſuras extortas: ſic diuiſa hæreditate cuiuſque hæredis bona omnia ſunt tacitè obligata ratione perſonæ eiſdem quo ad partem vſurarum iuxta portionem hæreditariam. Nec aliud poteſt concludi ex decretali illa. Mediolani die 18. Aprilis. 1500.

DE PETITIONE LVCRI ceſſantis.

QVÆSTIO VI.

Vtrum quando licet petere damnum lucri ceſſantis, poſſit peti totum lucrum ceſſans.

QVÆRITVR vtrum quando licet petere damnum lucri ceſſantis, poſſit peti totum lucrum ceſſans.

¶ Et videtur quod ſic. Primo, quia hoc videtur deciſum in ca. nauiganti, de vſuris in fine, vbi excuſatur uenditor rem ſeruandam tanti, quanti uendenda creditur tempore ſtatuto: hoc enim nihil aliud eſt, quàm totum lucrum ſperatum in futuro ex nunc percipere.

¶ Præterea. Secundũ doct. creditor pp morã debitoris poteſt petere intereſſe lucri ceſſantis: ſic quod poteſt petere tm quantũ uerisimiliter ille lucraturus fuiſſet cũ illa pecunia, ſi eſt mercator induſtrius. Hoc autem eſt totum lucrum ceſſans petere, ergo.

IN OPPOSITVM eſt differentia inter intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis: quia illud eſt æqualiter compenſandum, hoc autem non.

RESPONDEO. Quòd quia cõtingit ſcire in uniuerſali, & ignorare in particulari, & poſſe ideò quũ cõmunis animi conceptio & Theologorũ & Canoniſtarum ſit, ꝙ inter habere aliquid in actu & habere illud in potẽtia multũ refert, ſic magna debet eſſe differẽtia inter recõpenſationem eius, qd ht in actu, & illius quod poſſidetur in potentia. Cõtingit tñ, quoſdã nõ aduertentes, quod lucrũ ceſſans ſit de numero eorũ, quæ habentur in potẽtia, & uertiari, & ſibi ipſis cõtradicere, dũ aſſerũt poſſe peti totum lucrũ ceſſans, qñ damnũ lucri ceſſantis recompenſandum uenit. Manifeſtè ſiquidem patet lucrum ceſſans nondum actu haberi, ſed in potentia tñ eſſe, uel fuiſſe, ac per hoc multipliciter poſſibile impediri, unde abſque dubio quamuis licitum ſit qñque petere damnum lucri ceſſantis, non tamen eſt licitũ petere totum lucrum ceſſans, ſed ſecundum propinquitatem & elongationem potentiæ ab actu, & alias particulares circunſtantias ad arbitrium boni uiri recompenſatio facienda eſt.

AD PRIMVM ergo in oppoſitum dicendũ, ꝙ decretalis illa non habet rationẽ lucri ceſſantis, ſed temporis, pro quo res uenditur. Q.ũ.n. regulare ſit, quod pretiũ rei uenalis ſtatuitur ſecundũ tẽpus, pro quo fit uenditio, nõ in quo ille, qui erat ſeruaturus ſuas merces: & tñ nunc uendit, ſupponitur quod uendat pro tempore, pro quo uendebat uendere tunc: nunc uerò contractum celebrare cum rei exhibitione: & ideo poteſt uendere quanti creditur tunc uendenda. Quamuis autem etiam Decretalis hoc non dicat: ſed ſolum ꝙ poteſt uendere amplius quàm tempore contractus ualeat.

¶ Ad ſecundũ dicitur, ꝙ doctores illi imitandi in hoc non ſunt, quia ſibi ipſis etiam contradicunt. Vnde in multis particularibus caſibus (quos hic non oportet enumerari) quando doctores dicunt, ꝙ licet plus ſorte accipere ratione intereſſe, quia negotiationibus licitis aut agris emendis pecunia expoſita eſſet, non intelligas, quod liceat petere tantum, ſed aliquid ad arbitrium ſapientum. Mediolani die 24. Aprilis. 1500.

TRACTATVS NONVS DE SIMONIA in tres quæſtiones diuiſus.

1 *Num emptio eccleſiaſticorũ beneficiorum ſit ſimoniaca, quia prohibita: vel prohibita, quia ſimoniaca: hoc eſt, vtrum ſit in eorum emptione ſimonia de iure diuino aut poſitiuo.*

2 *Num emens & acquirens epiſcopatum, non intẽdendo ſoluere promiſſam pecuniam, ſit ſimoniacus.*

3 *Num vacante ſede, & quærentibus omnibus pontificatum per fas & nefas ambitionem & auaritiam, & Eccleſiæ ruinam, liceat viro probo & digno quærere pontificatum adhibendo promiſſiones & exhibendo temporalia & beneficia, &c. pro ſuffragiis propter hũc finem vt in ſede poſitus Eccleſiæ proſit, & illã reformet.*

QVÆSTIO I.

Vtrum emptio beneficiorum eccleſiaſticorum ſit ſimoniaca, quia prohibita: vel prohibita, quia ſimoniaca, hoc eſt, vtrum ſit in eorum emptione ſimonia de iure diuino, aut poſitiuo.

QVÆRITVR vtrum emptio beneficiorum eccleſiaſticorum ſit ſimoniaca, quia prohibita: uel prohibita, quia ſimoniaca: hoc eſt, utrum ſit in eorum emptione ſimonia de iure diuino, aut poſitiuo.

¶ Videtur enim ꝙ ſit iuris poſitiui. Primo: quia nullus præbendæ annexus eſt eccleſiaſticis ordinibus à iure poſitiuo, ut patet ex eo quod in primitiua eccleſia erant paſtores & ordines abſque præbendis: imo uſque ad Vrbanum primum Eccleſia Romana dicitur abſque reditibus uixiſſe.

¶ Secundò: quia quãcunque ſunt duo coniuncta alterum ſpirituale & alterũ temporale: emere illud totum ratione temporalis non eſt illicitum ſecundũ ſe, ut patet de uaſis ſacris, & decimis, &c. ſed in beneficiis eſt unum ſpirituale (puta ordo aut cura animarum) & alterum temporale, ſ. præbenda: ergo licet hęc emere ratione præbendæ: ſed omnes, qui emunt, non niſi ratione præbendæ emunt: ergo nullus committit ſimoniam, niſi forte agat contra ius poſitiuum.

IN OPPOSITVM uidetur communis Theologorum ſententia.

IN HAC QVÆSTIONE tria agenda ſunt. Primò ponentur opiniones. Secundò, examinabuntur. Tertiò, reſpondebitur obiectis.

QVO AD PRIMVM tres ſunt hic opiniones, duæ extremæ, & una media. Prima extrema eſt, qd ſimonia in beneficiis uniuerſis eſt tñ prohibita iure poſitiuo. Et conſequẽter quũ Papa ſit ſupra ius poſitiuũ, ipſe non ſolũ cẽſuras, ſed peccatũ euadit ſimoniæ uendendo eccleſiaſtica beneficia: quãuis non euitet peccatũ ſcandali & acceptionis perſonarũ in huiuſmodi. Et hanc opinionẽ ſequuntur gloſſ. in c. ex parte de officio deleg. & ibidem Anto. de But. Imo & Cardinalis in c. 1. de ſimonia. Secunda opinio extrema eſt, quod ſimonia in omnibus beneficiis eccleſiaſticis eſt prohibita iure diuino, ac per hoc quũ Papa diuino ſubdatur iuri, peccatum ſimoniæ incurrit hæc uendendo quãuis iuris poſitiui pœnas euadat. Et hanc uidentur communiter Theol. ſequi. Ratio huius opinionis ponitur à S. Tho. in ſecunda ſecundæ. q. 100. art. 4. quia ſcilicet beneficia eccleſiaſtica non poſſunt eſſe ſine ſpiritualibus antecedentibus & cauſantibus ipſa. Ex hoc. n. ſequitur, quod uenditis præbendis etiam ſpiritualia uenditioni ſubiiciantur. Tertia autẽ opinio media eſt, quod ſimonia in beneficiis quibuſdam eſt prohibita iure diuino, & in quibuſdam iure humano. In habentibus ſiquidem adminiſtrationem ordinis, uel executionem clauium, ſimonia prohibetur diuino iure: in nõ habentibus autẽ horum (ut ſunt adminiſtrationes hoſpitalium, &c.) ſimonia iure tñ humano committitur. Et conſequenter in illis Papa inuoluitur uitio ſimoniæ ſi uẽdit, & in aliis non. Et hæc eſt opinio Panor. in. c. 1. de ſimonia. & in repetitio: quia uero in cap. extirpandæ de præben. Et fundatur hæc opinio ſuper duobus. Vnum eſt quod ordo eſt de iure diuino: quod probat, qui erat in ueteri teſtamento. Alterum eſt, quod in connexis uendito uno, uenditur reliquum

ſignum, quod probatur infra, q. 3. ſi quis obiecerit. Ex his enim arguit, quod in horũ venditione uenditur executio ordinis: ac per hoc quodãmodo ordo ipſe, quod eſt in ſe ſymoniacum. Nec poteſt dici, quod annexum temporale tantùm uendatur: quia neutrum inuenditum relinquitur. Hæc de primo.

QVO AD SECVNDVM, Quia omnium opinionum rationes ex duobus pendent, ſcilicet diſtinctione eius, quod eſt ex iure poſitiuo ab eo, quod eſt ex iure diuino, & ex connexione eorum: ideo tria ſunt perſcrutãda. Primò, quid in his eccleſiaſticis beneficijs ſit ex iure diuino, & quid ex iure poſitiuo. Secundò, an id quòd eſt in eis ex iure poſitiuo, ſit uenale. Tertio, an connexio talis efficiat, ut uno uẽdito, utrunque neceſſariò uendatur. his. n. elucidatis, opiniones omnes radicitus examinatæ erunt, & ueritas ſimul totius quæſtionis apparebit.

¶ In eccleſiaſtico beneficio duo ſunt: clericatus ad minus & præbendæ titulus. Clericatũ eſſe ex iure diuino cõſtat, tũ ex eo clericatus nihil aliud eſt, quã additio ad miniſtrandum ſacrificijs diuinis: unde & à ſacerdote nomẽ accepit quia in ſortem Dñi, q̃ clerici ſunt, electi ſunt. Fuerũt omni tpe clerici. Ante legem quidẽ primogeniti clerici erant: unde & primogenituræ ius ſacrũ erat. Sub lege autem tota tribus Leui ſanctificata eſt ad diuina officia. Tum ex eo ſpirituale quoddam eſt omnis enim clericatus officium in ſpiritualibus actibus cõſiſtit, ut patet diſcurrenti. Vnde in prima tõſura ex utraq; parte præciſio corporalis in capite fit, ſ. ſecundum partem ſuperiorẽ, in qua fit tonſura: & ſecũdum partẽ inferiorẽ, per quatuor angulos, in qua inciduntur capilli, ad ſignificandũ, quod à tẽporalibus undiq; præciſi ad ſuperna, quæ ſpiritualia ſunt, miniſtri deputantur. Tum authoritate S. Th. in ſecunda ſecundæ: ar. 4. qui officium clericale non ſpirituali annexum, ſed ſpirituale eſſe à Deo dicit, ut ideo beneficium eccleſiaſticum ſpirituali annexum, cenſeatur, quia clericali officio cõiunctũ eſt. Spiritualiũ aũt autor Deus eſt quãuis ex inſtitutione eccleſiæ ſit modus faciendi clericos. Et ex hoc patet opinio Panormitani diminuta eſt, enumerãdo executionẽ ordinis clauiũ, & prætermittẽdo officiũ clericale. Quãuis enim in ſpiritualib. ſint grad⁹, & ordo ſit ſpũalior clericatu: & claues ſint magis ſpũales multis ordinibus, oĩa tñ in ſpiritualiũ genere ſũt & omnia inuendibilia ſunt: quia totũ genus ſpiritualiũ eſt materia repugnans uenalitati. ut pulchre in eadẽ quæſt. ar. 4. oſtendit S. Th. Eſt ergo in omnibus eccleſiaſticis beneficijs unũ ſpirituale & omnino inuendibile, ſcilicet officium clericale.

¶ Alterum uerò, ſcilicet p̃bendæ titulus multa in ſe cõtinet. Præbenda enim duo dicit. ſ. ſtipẽdiũ clericale, & certã determinationem talis ſtipendij ſecundum quantitatem (puta 1000. ducatorum) ſecundũ tps (puta annum) ſecundũ locũ: puta ex fructibus talis territorij. &c. Et cõſequenter in præbendæ titulo poſſunt cõſiderari quatuor: primò ius ſtipendij: ſecũdò ſtipendiũ. tertiò ius talis, & tanti ſtipendij in tali loco, &c. & quartò ipſum tale & tñ ſtipendiũ ibi, &c. De quibus ſigillatim eſt dicendũ. Ius ſtipendij proculdubio ex diuino eſt iure, & ſpirituale, qa eo ipſo eſt, quo officiũ clericale. Ex hoc. n. aliquis diuinis eſt addictus miniſterijs, ius hẽt, ut ſuſtentetur à populo, pro quo Deo miniſtrat. Vnde ſi ſacerdotibus Ægypti ea publico prouideatur, ut dicitur Gen. 47. & tribus Leui, quia ius hoc habebat, partem inter fratres ſuos non accepit, & ut dicitur. 1. Cor. 9. Qui altari deſeruiunt de altari participant: & rurſus, Quis militat ſuis ſtipẽdijs unquã? Stipendiũ uero ipſum tẽporalis res eſt, ſed diuino iure debitũ, ut probatũ eſt: iniquũ quippe eſſet, ut aſſiſtentibus Deo nobis, & oportuna nõ daremus. Ius aũt talis, aut tãti ſtipẽdij, ex iure prouenit poſitiuo, ſi tale ius à primo iure aliud eſt: ſi. n. idẽ eſt cũ primo, quum primum ſit ex diuino iure, & ſpirituale, hoc quoq; erit ex diuino iure, & ſpirituale. Quod autem nõ ſint duo iura (unũ ſcilicet reſpectu ſtipendij, & alterũ reſpectu quãtitatis, & qualitatis ſtipendij) ſed unũ tantum, probatur dupliciter: ratione ſcilicet, & authoritate. Ratio eſt: quia ita ſe habet ius clericale ad beneficium eccleſiaſticum, quemadmodũ ius ſacerdotis ad curã habendã animarum: imò magis & arctius contingitur ius clericale cũ præbẽda, quã ius ſacerdotis, cũ animarũ cura: quia ibi eſt ratio debiti: hic non. clerico enim debetur ſtipendiũ, ſacerdoti autẽ nõ debetur cura animarum. Sed ſic eſt, quòd per hoc, quod ſacerdoti ex iure poſitiuo datur cura talis Eccleſiæ, aut authoritas audiendi cõfeſſiones, nõ cõfertur ei nouum ius, ſed iuri, habet à Deo, determinatur ab Eccleſia materia, circa quã operatur. Nõ enim ſacerdos parochialis hẽt duas authoritates (alterã a Chriſto, & alterã ab Eccleſia) ſed unã tñ à Chriſto, qua ſacerdos põt abſoluere, & ligare indeterminatè. Et quũ ab Eccleſia determinatur, perſonæ talis loci, aut uoluntariè ſubijciantur ei, poteſtas illa determinata iã habens materiã poteſt exerceri, quæ prius ex defectu propriæ materiæ exerceri non poterat: ergo a fortiori p hoc, quod clerico confertur certa præbenda, non confertur ei nouum ius, ſed determinatur iuri, q̃ à Deo habet certa poſſeſſio. Ita q; ius clerici à Deo eſt indeterminatum, nec magis exigit hoc quã illud ſtipendium: ſed Eccleſia dando certos reditus, determinat illud aſſignando illi propriam materiã. Vnde non ſunt duo iura in clerico reſpectu beneficij: ſed unũ tantũ, & à Deo indeterminatè datũ quo ad materiã, & ab Eccleſia poſtmodũ determinatũ. Et cõfirmatur hæc ratio ex multis ſimilibus: ſcilicet præcepto de ſanctificatione feſtorum & de conceſſione faciẽda, & decimis ſoluendis, &c. Hæc enim omnia ex iure diuino ſunt indeterminate, & ab eccleſia ſunt quo ad determinationem tẽporis, quãtitatis, modi, &c. Et tamen nõ ſunt duo præcepta de cuſtodiendis feſtis (unũ ex iure diuino & alterum ex iure poſitiuo) ſed unum tñ de iure diuino indeterminate, & ab eccleſia determinatum, & ſimiliter eſt de alijs. Quẽadmodum ergo in præceptis indeterminate datis à Deo & determinatis ab Eccleſia, non multiplicamus præcepta: ita in iure indeterminate à Deo, & determinato ab Eccleſia, nõ multiplicatur ius, ſed unũ reſtat in ſeipſo. Authoritas eſt S. Tho. in q. præfata ad tertiũ: ubi dicit, quod ius accipiendi decimas eſt ſpirituale. Conſtat enim idẽ eſſe iudicium quoad propoſitum de iure decimarum & præbendarum: quia utrobiq; eſt aliquid ex iure diuino, ſcilicet quod aliquid indeterminatè detur, & aliquid ex iure poſitiuo: ſcilicet quod illud aliquid ſit decima pars aut quod ſit tale uel tñ, hic uel ibi, &c. Si ergo ius decimarum eſt ſpirituale, & tamen decima eſt de iure poſitiuo, quoad determinationem (ut patet, & S. Tho. expreſſe dicit in ſecunda ſecundę, quæſtio. 87. articul. 1.) conſequens eſt, quod ius prębendæ eſt ſpirituale, & de iure poſitiuo non ſit, niſi quoad determinationem tẽporis quantitatis, &c. Eorum igitur, quæ in clerico beneficiato ſunt, omnia de iure diuino ſunt, niſi quartum, ſcilicet determinatio ſtipendij. Ex iure ſiquidem poſitiuo à prælatis Eccleſiæ actum eſt, ut annua ſtipendia, et tantæ quantitatis, &c. in illa aut illa Eccleſia, & tali miniſtro applicata ſint, &c. Et ſic patet primum quod diſcutiendum erat.

¶ Secundum autem (quid, ſ. ſit hic uenale, & quid non) ex his facile haberi poteſt. Quũ enim ſpirituale uenditionis materia eſſe non poſſit, & ius omne clericale, tã reſpectu ſtipendij indeterminatè, quam reſpectu talis & tanti ſtipendij ſpirituale ſit, ſequit̃ neceſſariò quod ius præbendæ uenale non ſit: & ſi uenditur, ſymoniacum eſt, non quia prohibitum, ſed quia in ſe eſt ſymoniacum: Ipſum autem ſtipendium, ſeu ipſa præbenda, quum ſit purè tẽporalis res uendi pt. Vnde ſanctus Thomas in pręfata quæſt. 100. dicit, quòd quum Papa concedit decimas militibus, nõ cõcedit eis ius ſpirituale accipiendi decimas: ſed tãtum modo res temporales, quę decimę appellantur.

¶ Ex his autem patet tertiũ propoſitorũ, an. ſcilicet cõnexio iſta excludat uenalitatem. Eſt enim hic duplex connexio, ſ. iuris prębendæ ad clericatũ: & ipſius præbẽdæ ad hunc clericũ. Et prima quidem connexio uenalitatem omnino excludit: tamẽ ex natura cõnexorũ, quia utrunq; eſt ſpirituale, ut patet ex dictis: tũ ex natura connexionis: tam enim patet, quòd ius prębendę nõ eſt cõnexũ, quaſi aliena res cõiuncta, ſed eſt connexum p idẽtitatem aut quaſi identitatem cum ipſo clericali officio. Notanter autem dixi, aut quaſi identitatem, quoniã fortè ius prębẽdæ ſe habet ad clericatum, ut paſſio ad ſubiectum, & nõ ut omnino idẽ. Vnde S. Th. in quęſt. pręfata beneficium eccleſiaſticum annexũ clericatui, & pendere ab eo dixit. Sed in propoſito nihil refert: eiuſdem enim rationis eſt obiectũ & paſſionem uendere, ut lapidem & proprietatem eius. Secunda autem eſt connexio uenalitatem & compatitur, & excludit diuerſimode. Cõpatitur quidẽ reſpectu ipſius clerici actiue, quia poteſt ipſe uendere, & locare fructus beneficij ſui. Excludit autẽ reſpectu eiuſdẽ paſſiuè: qa ſcilicet non poteſt ſibi uendi propter duo. Primò quia uẽdi non poteſt res a non domino: nullus aũt pręlatus, nec ſummus Põtifex eſt dñs fructuum percipiendorum: reditus enim omnium eccleſiarũ quãuis ſint Papæ, ut principalis diſpẽſatoris: non tñ ſunt eius, ut domini & poſſeſſoris: inquit S. Tho. ubi ſupra art. 1. ad ſeptimum. Secundò, quia conferendo alicui clerico beneficium & uendendo ſibi fructus percipiendos, nihil aliud eſt quã uendere illi executionem proprij, & ſpiritualis iuris parta autẽ ſunt uendere ius & illius executionem. Vnde & duo peccata hic concurrunt, iniuſtitiæ, quia uenditur clerico quod eſt ſuũ: per enim intelligitur habere titulum, qui dicitur gratis dari, & deinde executionem, quę habẽtis iam titulum ipſo iure eſt. Et ſymonię, quia uendi conuincitur executio temporalis iuris.

¶ Ex prædictis autẽ patet ſolutio quęſtionis. Liquet ſiquidem ex rationibus adductis, quod emptio eccleſiaſticorũ beneficiorum quę clericatui ſunt annexa, & non ſolum illorum, quæ habẽt ad miniſtrationem clauiũ, aut executionem ordinis, eſt prohibita, qa ſymoniaca, & non ſymoniaca: qa prohibita: quia emptionis materia eſt res ſpiritualis, quę uenalitati omnino repugnat. qđ quia non aduerterunt alij domini Canoniſtæ, errauerunt.

Et confirmatur hæc concluſio, qa emens beneficium procul dubio intẽdit emere ius talis præbendę. Vnde, ſi Papa nollet ſibi

uendere

vendere fructus abſque iure præbendæ, aut non emeret multò minus ſolueret. Sed ius talis præbendæ eſt ſpirituale, ſicut & ius decimarum ergo uelint nolint res ſpiritualis eſt, quę uēditur & emitur. Et conſequenter ſymonia, non quia prohibita, ſed in ſe committitur. Hæc de ſecundo.

QVO AD tertium ſatisfaciendum eſt obiectis. Et ad primum (quod eſt fundamētum totius erroris) dicitur primò, qđ peccat ſecundum non cauſam ut cām. Dependentia nāque ex iure poſitiuo non eſt cauſa uenalitatis, ſed negatio ſpiritualitatis, unde ſpiritualia, quæ ex iure poſitiuo pēdent, uenalia non ſunt, ut patet de conſecratione ſacrorum uaſorum & ueſtiū, & de benedictione nuptiarū, &c. oportet ergo pro fundamento aſſumere ꝙ titulus p̄bēdæ eſt res tēporalis, & nō quia eſt de iure poſitiuo ut poſſit ſcđm ſe materia uēditionis eſſe. Secundò dř, quod aliquid eſſe de iure poſitiuo cōtingit dupliciter. Vno modo quo ad ſubſtantiam rei: ut ſunt officia temporalia, & alia hmōi. Alio modo quo ad determinationem tantum. Prima quia ſunt totaliter ab homine, uenalia ſunt: alia uerò, quia ſecundum ſpirituale eorū ſubām ſunt, & ab Eccleſia tm̄ modificationē & determinationē recipiunt, uenalitati repugnāt. Rurſus, prima Eccleſia poteſt annullare, utpote totaliter ſua opera: ſecunda uerò poteſt mutare, & aliter determinare. Vnde quamuis in poteſtate Eccleſiæ ſit ſeparare à iure clericali determinationem præbendæ, quā acceptauit & ſtatuit: ſi tamen ſuſtinet, ex quo ſpiritualis iuris determinatio eſt, uendi non poteſt. Quemadmodum in poteſtate Eccleſiæ eſt, ſubtrahere conſecrationem uirginum quam determinauit: ſi tamen ſuſtinet, uendi non poteſt niſi ſymoniacè

¶ Ad ſecundum ēt dico duo. Primò, ꝙ loquendo de iure præbēdæ, falſum ſupponitur, quod ſit res tēporalis. Secundū, quod loquendo de ipſa præbenda tēporali, diſtinguendū de connexione, quia cōnexio rei tēporalis cū ſpūali (ut ſanctus Tho. ibidem dicit) contingit dupliciter. Vno modo, quod tēporale ſe habeat ad ſpirituale ut ad conſequens, ita quod temporale ordinať ad ſpirituale ad quod exercitium, & in his connexum pōt uendi ratione temporalis: ut patet de calice. Alio modo ut temporale ſe habeat ad ſpirituale ut ad præcedens, ita quod temporale oriť & conſeruatur ex ſpirituali, & in his connexum non poteſt uendi ratione temporalis. Tale autem eſt beneficium eccleſiaſticū: qm̄ ex clericatus gradu, quo addictus qs eſt miniſterijs diuinis, ius innaſcitur præbendæ: & ſtante illo, præbendæ ſtipendium debetur diuino naturalique iure. Ratio autem diuerſitatis huius inter hæc duo cōnexorum genera aſſignatur ibidem: quia in illis in quibus temporale dependet ex ſpirituali, intelligitur uendi ſpirituale, in ijs non. Et ratio eſt: quia paria ſunt uendere effectum, & uendere cauſam eius in fieri & conſeruari (quum ex tali cauſa omnino pendeat effectus) ſed non eſt par uendere rem & ordinem ad uſum illius, modo præbenda (ut dictum eſt) pendet ex ſpirituali in fieri & eſſe: calix autem & ſimilia non pendent ex ſpirituali uſu ad quem ſunt ſacrata Romæ die 28. Decembris 1504. inchoante.

QVÆSTIO II.

¶ Vtrum emens & acquirens epiſcopatum non intendendo ſoluere promiſſam pecuniam, ſit ſymoniacus.

QVÆRITVR Vtrum emens & acquirens epiſcopatum, non intendendo ſoluere promiſſam pecuniam, ſit ſymoniacus.

¶ Et uidetur quòd non. Tum quia peccatum principaliter conſiſtit in uoluntate: uoluntas autem illius non fertur ad ſymoniam. Tum quia non ſequitur actus completus, traditio ſcilicet temporalis pro ſpirituali.

IN OPPOSITVM autem eſt: quia hic interuenit acceptio ſpiritualis, ſcilicet epiſcopatus ex pactione procedens, & conſequenter ſymonia: ut patet ex diffinitione ſymoniæ aſſignata per Hoſ. in titulo de ſymonia.

AD EVIDENTIAM huius dubitationis duo ſunt uidenda. Primò, an ſecundū rem ſit hic ſymonia. Secundò, an ſecundum Eccleſiæ iudicium ſit hic ſymonia, ſacris canonibus punita & excommunicata.

QVO AD PRIMVM, quum actus exterior ad genus moris nō niſi propter actum interiorem ſpectet, quum ſymonia uitium mortale ſit, oportet primò ipſam intus inuenire. Et quum non circa paſſiones, ſed actiones liberas uerſetur, in uoluntate oportet eā primo īquirere. Vnde & in eius diffinitione dicitur, quòd eſt emptoſa uoluntas, &c. ubi igitur deeſt omnino emendi uolūtas, ibi emptio ſecūdū ueritatem non eſt. Sed in propoſito caſu, hic non intendit emere: nulla ergo eſt ſecundū rem emptio, ſed emptionis tantummodo ſimulatio. Et quia emptio & uenditio correlatiua ſunt nec claudicare poſſunt, conſequens eſt qđ nulla ſit hic uenditio ſecundum rei ueritatem, quamuis ſit uenditionis affectus, cum opere ſubſequuto, ijs quantum eſt ex parte uēdētis. Neque enim intelligi pōt, ut uendat quis nulli ementi: quāuis fieri poſſit, ut uelit & credat quis ſe uendere emere ſimulanti. Vbi autem nec emptio nec uenditio ſecundum ueritatem eſt, & ſecundum apparentiam, ibi nec ſymonia ſecūdum ueritatem eſt, ſed ſecundum apparentiam tantum, ſi de ſpiritualibus agitur, ut in propoſito. Et quoniam pœnæ iuris inſtitutæ ſunt contra ipſa uitia ſecundum ueritatem, non ſecundum apparentiam tantum (non enim apparētes ſymoniaci, ſed ſymoniaci ſuſpenduntur & excommunicantur: apparentia enim eſt cōditio diminuens, ſicut pictura: non autem homo pictus eſt homo, & ita nec apparēs ſymoniacus) ideirco in hoc caſu nulla incurritur cenſura. Niſi quis dicat pp affectum intentionis cum opere ſubſequuto, uenditorem tāquam ſimoniacū punitū cenſuris iuris iuxta dicta extra de biga. nuper, &c. à nobis. Sed illud uidetur ſingulare ius: non enim qui facit aliquid quod credit prohibitum cenſuris excommunicationis & irregularitatis, &c. contēnens illas, incurrit eaſdem: & tamē in eo eſt affectus intentionis cum opere ſubſequuto. Quamuis aūt ſimulator hic à propria ſimonia & pęnis illius excuſetur: non excuſatur tamē à peccato mortali multiplici. Primò participationis cum ſymonia mentali uēdentis, dando ad hoc operam efficacem. Secundò infamię propriè: ſufficienter ſiquidem mentitur ſymoniacum: quòd ſi contra proximum ageret detractionis uitio non careret: quāto magis contra ſeipſum, quem plus proximo diligere tenetur? Tertiò ſcandali manifeſtè ſiquidem dat occaſionē ſcandali alijs: ut patet. Quartò mendacij, dum fingit, quod non habet in corde: qđ ſecundum ſe prauum (ut dicitur Ethi.) nec ulla poteſt intētione rectè fieri. Quod quamuis ueritati perniciosè opponatur, ac per hoc officioſum uideatur: ſecundum tamen ueritatem propter prędicta pernicioſum eſt. Hæc de primo.

QVO AD SECVNDVM, Sciendum eſt, qđ nō uertitur hic in dubium, an in iudicio Eccleſiæ ſtaretur teſtibus, & nō excuſationi iſtius ſimulatoris, qua diceret ſe finxiſſe, quoniā liquidum eſt quod ſecundū ea quæ exterius acta ſunt, Eccleſia iudicaret. Sed qđ multis ingerit dubitationē, eſt quia non eſt cōſummate perfectus actus exterior. Interuenit ſiquidem hic vltra pactionē datio, & acceptio ſpiritualis, ſed deficit datio, & acceptio temporalis. ſ. pecuniæ præmiſſæ pro ſpirituali. Videntur enim Canoniſtæ omnes dicere ꝙ ad hoc ut incurratur ſymonia punita ab Eccleſia, requiritur actus exterior, nō tantū interior, aut pactio, ſed cū intentione, & pactione executio: an autem completa vel incompleta: non dicunt quantū vidiſſe me memini. Sciendū eſt igitur, quod tria numerata (. ſ. intētio, pactio, & executio) ita ſe habent ad ſymoniā punita ab Eccleſia, ꝙ quodcunque horū defecerit, non incurritur uerè ſymonia punita. Si enim intētio deficit, vera ſymonia non eſt. Et ſi intentio eſt abſque alijs, mētalis tantùm eſt. Et ſi intentio cū pactione abſq; executione eſt ſecundum Tancre. (vt refert gl. in c. tua nos. de ſymonia) uideť iſta ſymonia punita: quia ſola pactio apud ipſum facit ſymoniā. Et ſatis rationabiliter videtur hoc dici: quia ubi eſt intētio cum pactione, ibi eſt uera uēditio: & uera emptio ſpiritualis, &c. & cōſequenter vera ſymonia: & eſt exterius ſubiacens iudicio Eccleſiæ. Vnde nulla apparet ratio, quare pœnas iuris ſtatim pactione facta ſymoniaci incurrere nō debeāt. Et cōfirmať, qa ſymonia in cōtractu emptionis, & uēditionis cōſiſtit in rei veritate: executio. n. nihil aliud eſt, quā ponere in poſſeſſionē rei iam emptę & promiſſi pretij. Vnde nulla ratione cogēte: ſed ſola authoritate ueterū, crediť requiri tertium, ſ. executionē. Quod ex Hoſt. diffinitione apparet: inquit enim quod ſymonia eſt acceptio uel datio ſpiritualis ex pacto tēporalis, &c. proueniens. Vbi manifeſtè patet, quòd in ſymonia punita ab Eccleſia pactum locatur, ut cā: ipſa uero executio locatur ut ſuba ſimonię. Fatendo ergo quod hæc tria requirantur, reſtat uidere, an executio incōpleta & claudicās ex altera parte. ſ. temporalium ſufficiat. Et breuiter ex tribus colligo quod ſic. Primo ex prædicta diffinitione Hoſt. quę communiter acceptatur: in ea enim dicitur, quod acceptio ſiue datio ſpiritualis ex pactione rei temporalis, eſt ſymonia punita ab Eccleſia: ergo. Secundò ex cōi dictorum. ſcilicet quod quando cōcurrit ex pacto, collatio ſpiritualis, eſt ſymonia punita: nec ullus unquam addit, quod requiratur acceptio etiam tēporalis. Tertiò ex c. ſi quis. de ſymonia, ubi expreſſe iudicatur ſymoniacus conferens ordinem ex pacto rei futuræ.

¶ Sed tunc inſurgit dubitatio, an ēt ſymonia punita, ſi claudicat executio ex pte ſpiritualis: puta ille dedit ex pacto temporale (puta pecuniam) & hic accepit: ſed non dedit adhuc ſpirituale, puta epiſcopatū In hoc ſiquidem caſu nulla interuenit datio aut acceptio ſpūalis: ſed intētio & pactio utriuſq;, executio autē ſolius tēporalis. Audirem libenter deciſionē. Crediderim tñ ego, ꝙ nō incurrātur cēſuræ ex defectu executionis. Nec eſt eadem ratio de claudicatione ex hac parte & ex illa: quia ſpūale tenet principalem locum, & eſt ratio & radix totius repugnantiæ ad uenalitatem: & ideo penes illius executionem uidētur attendi executio ſimoniaca. Quia ergo in caſu noſtro Eccleſia præſupponit ſymoniacam intentionem, & cōſtat de pactione & de acquiſitione

ſpiri-

ſpiritualis & deficit ubi executio temporalis pro ſpirituali iudicabit Eccleſia ſymoniam eſſe ſacris canonibus vetitam & punitam: & vtranq; partem excommunicatam. Hæc de ſecundo.

¶ Nec oportet aliter reſpondere ad in principio obiecta: quia ſatis patent ex dictis. Romæ die 4. Ianuarij. 1504.

QVAESTIO. III.

Vtrum vacante ſede, & quærentibus omnibus pontificatum, per fas & nefas propter ambitionem & auaritiam ac Eccleſiæ ruinam, liceat viro probo & digno quærere pontificatum, adhibendo promiſſiones & exhibendo temporalia & beneficia, & cætera pro ſuffragijs propter hunc finem, vt in ſede poſitus Eccleſiæ proſit & illam reformet.

QVÆRITVR Vtrum vacante ſede, & quærentibus omnibus pontificatum per fas, & nefas propter ambitionē & auaritiam, ac Eccleſiæ ruinam: liceat viro probo, & digno quærere pontificatum, adhibēdo promiſſiones, & exhibendo temporalia, & beneficia, &c. pro ſuffragijs, propter hunc finem, vt in ſede poſitus Eccleſiæ proſit, & illam reformet. Eſt autē ratio dubitandi: quia utrinque rationes ſunt.

¶ Quòd enim hoc ſit licitum, quadruplici ratione uidetur. Primò: quia cuius finis bonus eſt, ipſum quoque bonum: conſtat autem finem huius operis ſanctum eſſe: ergo.

¶ Secundò: quia non magis obligant iura prohibentia huiuſmodi promiſſiones, & emptiones, quàm uotum & iuramentum: ſed conſtat quod quando uotum & iuramentum ſeruata in publicæ utilitatis damnum redundant, ſeruanda non ſunt quamuis iuſta, & ſancta eſſent, ergo nec huiuſmodi leges ſeruari debent in tali caſu: in quo eccleſiaſticæ reip. ruina imminet manifeſtè.

¶ Tertiò. Quia ſi hic interueniret aliquod peccatū hoc nō eſſet niſi ſymonia: ſed ſymonia hic non eſt, probatur quia in beneficijs eccleſiaſticis ſymonia eſt de iure poſitiuo: ut multi canoniſtæ aſſerunt. Conſtat autem quòd nullum ius poſitiuum contra communem Eccleſiæ vtilitatem ad eiuſque ruinam ſeruandum eſt: quoniam omnia (ut Bernardus inquit) ſtatuta tandiu ſeruanda ſunt, quandiu contra charitatē non militant: ergo, &c.

¶ Quartò. Quia unicuiq; licet redimere uexationem ſuā, & proximi, & præcipuè publicā: ſed in hoc caſu nihil aliud fit, niſi q redimitur vexatio propria, & publica totius eccleſiæ: ergo licet.

PRO OPPOSITA autem parte eſt, quia non ſunt facienda mala, vt veniant bona: ſed emere ſpirituale eſt malum: ergo non eſt faciendum propter quodcunque bonum.

AD EVIDENTIAM huius quæſtionis quatuor agam. Primo oſtendam diſtinctè in quo ſtat difficultas. Secundò, quia difficultas ſtat in duobus, reſpondebitur quo ad unū illorū. Tertio, quò ad alterū. Et quartò ſatisfiet rationibus in contrariū.

QVO AD PRIMVM, Sciendum eſt, quod operationum humanarum quinque ſunt genera. Nā prima diuiſione diſtinguuntur in bonas, malas & differētes. Et rurſus bonæ diſtinguūtur in omnino bonas, & in bonas non omnino: & malæ quoq; diſtinguuntur in ſecundum ſe prauas, & in ſolitariè malas. Vnde ſunt quinq; genera: duo bonarum, & duo malarum, & unū indifferentium. Omnino bona opera ſunt, quæ non ſolū bona ſunt, ſed non poſſunt malè fieri, ut interior charitatis actus proximus: non enim poteſt quis Deum amare ex charitate, & tamē malè: vt patet. Bona autem nō totaliter ſunt, quę licet in ſeipſis bona ſint, poſſunt tamē mala intentione fieri: vt dare eleemoſynam, colere Deum exterioribus ſacrificiis, &c. poſſunt enim hęc propter inanem gloriam fieri. Mala uerò ſecundum ſe praua ſunt, q nulla poſſunt intentione bene fieri: vt mentiri, adulterari: & alia huiuſmodi. Mala aūt ſolitariè uocantur illa opera, q ſi ſola nudaq; conſiderantur, nocumentum aliquod important: quæ tamen poſſunt ſic circunſtantiis ueſtiri, ut bona & ſancta ſint: ut occidere mutilare aut priuare hominem rebus ſuis. Hęc enim ſi ſola conſiderantur, cum vnde bona ſint non habeant, mali rationē pręcendunt, pro quāto mala proximorum aſſerūt: & tamen ſi hæc fiant propter bonum publicū ab habēte authoritatem, ſeruato iuris ordine, &c. iuſta & ſancta redduntur. Indifferentia demum opera ſunt, quę ſecundum ſuā ſpeciem, nec boni, nec mali rationē habent: leuare feſtucam de terra. His autem ſtantibus liquet, quod actus iſte, de quo diſputauimus, ſcilicet dare aliquid temporale pro epiſcopali ſede habēda, ſecundum ſe non eſt in genere bonorum, nec indifferentium quū ſit prohibitus. Sed dubium eſt, an continuatur in genere malorū quæ ſunt ſecundum ſe praua, an inter ea, q ſunt mala ſolitariè. Si enim eſt ſecundum ſe prauus: nulla intentione, nullaq; circunſtantia poterit fieri licitus, de talibus enim malis intelligitur illud Apoſtoli, Non ſunt facienda mala, vt veniant bona. Si autem nudè ſumptus, ſpeciē habet mali honeſtabilem per adiunctas circunſtantias, poterit aliqua intentione, & ratione rectus reddi: quamuis ſit prohibitus, quia ut plurimū malè fit. Vt autē manifeſtetur, in quo genere cōtineatur, prius diſtinguere oportet in quot ſpeciebus locari poteſt operatio propoſita. Poteſt ſiquidē reponi in ſpecie duplici, ſcilicet emptionis, vel quaſi emptionis, & in ſpecie redemptionis. In ſpecie quidem emptionis, aut quaſi, inquantū datur uel promittitur pecunia pro ſuffragiis habendis. In ſpecie verò redemptionis, inquātū promittitur, vel datur pecunia pro redimenda uexatione Eccleſiæ, aut ppria. Vnde ad hæc duo uniuerſa quæſtio ducit: an ſcilicet emptio talium ſuffragiorū aliquo caſu ſit licita, vel an hic habeat locum redemptio vexationum: altero enim horum modorum oportet ſaluare actum iſtū, ſi licitus eſt. Vnde ſi emptio eſt illicita, redemptio non haberet locum, non uideo tertium modū quo quis fingeret actum iſtum bonificari poſſe. Hæc de primo.

QVO AD ſecundum dico, quòd actus iſte eſt ſymoniacus. Quod probo ſic: In epiſcopatu ſunt multa appetibilia: ut habes S. Tho. in ſecunda ſecundæ. quæſt. 185. puta cura animarum, excellentia gradus, ſufficientia temporalium, &c. quæ quantū ad propoſitum ſpectat, ad duo reducuntur, ſ. ad titulum paſtoralem, & titulum præbendæ computando cum præbenda oīa temporalia, honorem, gloriā, &c. Aut iſte vir probus, & dignus pontificatu, intendit directā ad acquiſitionē authoritatis paſtoralis, aut ad titulum præbendæ. Si intendit directè emere ſuffragia pro titulo pbendæ, tunc inſurgunt diuerſæ Canoniſtarum opiniones credētibus quibuſdā hoc eſſe ſymoniacū, qa prohibitum: alii uero prohibitum, quia ſymoniacū. De qua difficultate erit qſtio ſpecialis poſt: quia in ppoſito conſtat, quod non refert, quæ harum opinionū ſit uera. Ex caſu nanque propoſito patet, q iſte non directè intendit ad acquiſitionem tēporalium ſed directa, & principalis intentio eius eſt acquirere epiſcopalē poteſtatem, quæ poſſit reformare Eccleſiam. Si ergo intēdit directè ad paſtoralem authoritatē, manifeſtè & ſtatim liquet, q intendit directè emere ſuffragia pro ſpirituali authoritate habēda: & conſequenter ſecundum oēs committit ſymoniam, non iuris poſitiui, ſed diuini. Authoritas nanq; qua cura hīt animarum, qua præſul populo prodeſt, quave cōſeruari, ac reformari eccleſiaſticum corpus pōt, eſt ſpiritualis, & à Chriſto data Petro: quum dixit, Paſce oues meas. Et cōfirmatur, quia iſta duo obiecta. ſ. paſtorale officium, & titulus pbendæ oppoſito modo ſe habeant reſpectu intentionis, & reſpectu emptionis. Reſpectu nanq; intentionis vituperatur titulus præbendę quia auaritiæ, aut ambitionis eſſe uidetur affectus epiſcopatus ppter annexa temporalia. Commendatur aūt paſtorale officiū: qa charitatis eſt uelle aliorū incūbere ſaluti. Sed reſpectu emptionis magis vituperatur paſtorale officium, quam præbenda: qm illud eſt materia nullo modo vēdibilis, hęc aūt aut eſt aliquo modo vēdibilis, aut magis appropinquat ad naturā rerū venaliū. Vnde emptio in caſu propoſito, quāuis uideatur habere in ſe quandā pietatis ſpeciē ex intentione bene utendi paſtorali authoritate, eſt tamen ſecundum genus ſuum grauius ſymoniæ peccatum, quam intēdētis emere ſuffragia propter annexa temporalia: quia actus emptionis cadit ſuper materia magis repugnante. Et quia omnis actus moralis tranſiens ſuper materia ſibi repugnante, eſt ſecundum ſe prauus, conſequens eſt, ut actus iſte ſit ſecundum ſe prauus: ac per hoc nulla poſſit rectitudine intentionis bene fieri. Hæc de ſecundo

QVO ad tertiū, an ſcilicet redēptio uexationis hic habeat locū, diſtinguo: qa aut eſt ſermo de redēptione vexationis ppriæ. Et de hac dico, quòd non habet locū: quoniam ſecundū S. Tho. & communiter doctores, in conſequutione beneficiorū redemptio uexationis proprie non habet locū, ante ius acquiſitū: conſtat autē q hic non eſt acquiſitum pontificatus ius. Aut eſt ſermo de redēptione uexationis Eccleſiæ. Et de hac dico, q poſſet habere locum in propoſito, ſi una circunſtātia amoueretur: qa Eccleſiæ debetur bonus, & dignus paſtor: nec eſt dubiū, q ſit illius quæſitum de hoc, & q electores tenentur ſibi prouidere de tali capite, & excellentis eſſet charitas: ſi uolentibus electoribus caput pernicioſum eligere, pecuniā quis eis daret, ne tā immane ſacrilegium committerent, ſicut uolentibus materiale templū ſpoliare, pecunia laudabiliter datur, ne hoc faciant, & incidētes in latrones: licitè offerunt pro uita, aut libertate redimēda pecunias, & ſi iuramēto ſe obligēt ad aliquid eis dandū, tenētur ſeruare promiſſum. Tantò aūt magis in caſu noſtro licitū, & laudabile eſt pecuniā dare & promittere, quanto uita ouiū Chriſti oībus rebus tēporalibus pro ponenda eſt: quū pro his dominus animā poſuerit, ac cuiuſq; pontificis mādauerit nō ſolū exteriorē ſubſtantiā, ſed ut ſi quum oporteret. Circunſtantia autem auferenda eſt uelle ſedē epiſcopalem pro ſeipſo, ſiue pro quocunq; alio in particulari, cui iuſtum non eſt. Hæc nanq; circunſtantia reliqua polluit. Et ratio eſt, quia redēptio uexationis (ut eius nomē innuit) nō importat acquiſitionē boni, ſibi iure debiti, & excluſionem mali iniuſtè illati, aut intentati. Eccleſiæ autē vexatio ſatis redimitur, ſi malū nō eligunt, ſi bonum, & dignum, non autem hic, uel ille eligetur. Quocirca quamuis liceat, & ſanctum ſit, auaris electoribus aliquid dare, & bonum, & dignum

in ſecun-

in communi eligant (quia einſdē rationis eſt dare, ne malus eligatur, & vt bonus eligatur, propterea ꝙ minus bonū quā opus ſit, mali rationē habet) non tamen dare licet, vt iſte vel ille bonus & dignus eligatur. Et propterea quū in caſu propoſito quæratur pontificatus à viro digno pro ſeipſo, conſequens eſt ꝙ hic non quærit redimere vexationem Eccleſiæ, ſed ſuam: & quia hoc non licet, igitur caſus iſte nunquam eſt licitus.

¶ Sed inſurgit tunc dubium: quia dicere quiſpiam poteſt, ꝙ in tali caſu ſunt duo actus diſparati: ſcilicet datio pecuniæ, & petitio pontificatus pro ſe: & ꝙ pecunia datur pro redimenda vexatione Eccleſiæ non propria, & ſeorſum petitur pontificatus pro ſe digno propter vtilitatem Eccleſiæ & paſtum ouium Chriſti. Fateor ingenuè, ꝙ ſi ſic fieret, ꝙ liceret, & excellentiſſima hoc charitate procederet.

¶ Aduertenda tñ ſunt hic tria. Primò ꝙ in caſu propoſito non eſt ſic: quia acquiſitio pontificatus pro ſe ꝓponitur cadere ſub conuentione pecuniæ datæ aut dandæ, qñ autem actus iſti ſunt diuiſi, oportet ꝙ ſeorſum fiat redemptio vexationis Eccleſiæ & ſeorſum petitio pontificatus fiat rogando abſq; omni conuentione. Vinculum tñ iuramenti addere liceret, ſi tñ in æquè bonum & dignum, aut meliorem non mutaretur ſententia: non enim licet ponere obicem Spiritui ſancto & Eccleſiæ libertati ad æque bonum, aut ſaltē ad meliorem. Secundò, ꝙ quia ſæpe mens ſibi ipſi mentitur (vt Greg. dicit in paſtorali) & fingit ſibiipſi de bono opere amare ꝙ non amat, ſolertiſſime, ſolicitiſſimè & cautiſſimè ſcrutandū eſt, quo quis animo mouetur. & vt idē Greg. (in hom. Pentecoſtes dicit) de dilectione Conditoris & proximorum propter eū non mens tñ, ſed manus requiratur Si. n. quis in minoribus cōſtitutus coaceruauit diuitias, nec proximis egentibus diſtribuit, quō nunc tam repente tanta affluit charitate, vt pro ſola Eccleſiæ vexatione redimenda omnia dare velit? Signum autē infallibile ad ſciendum quid ipſum moueat, eſt, ſi in veritate daret omnia illa quæ dat pro redimenda Eccleſiæ vexatione, etiā ſi alius fieret Pontifex æquè bonus aut melior. Nam ſi non daret, conuincitur ꝙ pro ſeipſo aut illo ſublimando ſoluit, & non tñ pro Eccleſiæ redemptione. Tertiò ꝙ in caſu propoſito fit mentio non ſolùm de pecunia, ſed de beneficiis eccleſiaſticis. Non. n. etiam pro ſola redemptione vexationis Eccleſiæ licet dare beneficia eccleſiaſtica indignis: quales ſupponuntur eſſe auari electores. Dare enim eccleſiaſticum beneficium indigno, eſt actus ſecundum ſe prauus: & nulla poteſt excuſatione, aut intentione rectè fieri. Vnde ſicut non licet dicere mendacium pro ſaluanda Eccleſia, ita non licet dare eccleſiaſticum beneficium indigno. Quare concludendo caſus iſte, vt proponitur, omnino eſt illicitus: poteſt tamen, diuidendo actum redemptionis ab actu petitionis, licitè fieri, pecuniam nō eccleſiaſtica beneficia dando. Hæc de tertio.

QVO AD quartū rñdendū eſt obiectis. Et ad primū dī, ꝙ illa maxima tenet in nō malis: ita quod cuius finis bonus eſt, ipſum quoq; bonum eſt, ſi non ſit de genere ſecundum ſe prauorum. Non enim furari eſt bonum, ſi fiat propter eleemoſynam largiendā: quia eſt ſecundum ſe prauum. Sic autem eſt in propoſito quia talis emptio eſt ſecundū ſe praua: vt patet ex dictis.

¶ Ad ſecundum dicitur, ꝙ ratio illa deficit in duobus. Primò quia hic loquimur de actu ſecundum ſe malo: iuramentū autem & votum tunc non ſunt implenda, quando ſunt reſpectu minus boni: aliud eſt enim prætermittere minus bonū, & aliud eſt committere ſe malum. Sed quia ſymonia iſta (vt patet ex dictis) eſt directè reſpectu ſpiritualium ac per hoc totaliter ſub iuriſdictione tantum. Vota autem & iuramenta partim ex iure diuino, partim humano pendent: & ideo maius eſt vinculum huius prohibitionis, quàm voti & iuramenti.

¶ Ad tertium dicitur, ꝙ hic non eſt ſermo de ſymonia reſpectu tituli præbendæ, de qua eſt dubiū inter Canoniſtas: ſed reſpectu ſpiritualis poteſtatis directæ, quæ non vertitur in dubium.

¶ Ad quartum iam ex dictis patet, quomodo liceat Eccleſiæ vexationem redimere: quomodo poteſt hic interuenire, & quomodo non. Romæ die 26. Decembris, 1504. inchoante.

TRACTATVS DECIMVS DE VSV ſpiritualium, cuius eſt vnica quæſtio.

QVÆSTIO.

¶ *Nū quilibet vtens ſpirituali in peccato mortali, peccet mortaliter.*

QVÆRITVR Vtrum quilibet vtens ſpirituali in peccato mortali peccet mortaliter.

¶ Videtur quod ſic. Primò, quia indigne exequens officium prælaticum, peccat, ergo pari eſt de aliis ſpiritualibus officiis ratio.

¶ Secūdò, quia miniſter debet conformis eſſe principali agenti, Deus autem & Eccleſia, cuius ſunt miniſtri Officiales ſpirituales, ſancti ſunt. ergo, &c.

¶ Tertiò, quia docere ſacram Scripturam ex officio, ſiue prædicando, ſiue legendo, ſiue corrigendo, ſiue, &c. peccatum mortale dicitur, ergo, &c.

IN OPPOSITVM eſt, quia ſequeretur ꝙ qui tenentur ad horas canonicas, & cantores in choro, & prælati dando licentiam vni fratri aunti ad emendum panem, ſi eſſent in peccato mortali, peccarent mortaliter: quod non ſolùm durum, ſed abſurdiſſonum ſatis eſt.

IN HAC QVÆSTIONE quæ propter uerba diui Thomę mota eſt, primo rem tractabo: Secundo ad verba ſancti Thomæ deſcendam.

QVO AD primū ſciendum eſt, ꝙ ex duplici capite pendere põt, quod peccator exercens ſpiritualē actum ſecundū ſe licitum, propter finē debitū, &c. peccet. Primò ex parte ſanctitatis ipſius actus. Secundo ex parte ſanctitatis officii, ſeu poteſtatis qua vtitur. Et ſiquidē actus ſanctitatem attendamus, cū conſtet quod non quilibet ſanctus actus male agitur à peccatore (vt patet de oratione, voto, iuro, eleemoſyna, &c.) diſtinguere oportet. Similiter cū conſtat, ꝙ non quodlibet ſacrū officium malè exercetur à peccatore (vt patet de officio clericali oſficiādo eccleſiam, & in exactione decimarū: ius decimarum ſpirituale eſſe conſtat à S. Tho. in ſecunda ſecundæ. q. 87 ar. 3.) diſtinguere quoq; hic oportet. Etenim qm̃ potentia eſt propter actum diſtinguatur cū S. Tho. ex 3. parte q. 64. ar. 3. actus ſanctus in duo genera. Quidam. n. ſancti ſunt, quia conſecratione aliqua ſanctificant: & hi propriè ſunt actus ſacramentorum. Quidam vero ſunt ſancti: quia ſunt ſecundum ſe mundi, & ad Deum ordinati: & hi ſunt omnes actus virtutum. Et proportionabiliter officia, ſeu poteſtates duplicis generis ſunt: nam quædam in conſecratione conſiſtunt, vt patet de poteſtate ordinis: & quædam non, vt patet de poteſtate iuriſdictionis Eccleſiæ.

¶ His præmiſſis pono duas concluſiones. Prima eſt. Quilibet exiſtens in peccato mortali vtens ſacro officio ſecundū actum ſanctum id eſt conſecratione aliqua ſanctificatū, peccat mortaliter peccato ſacrilegii. Et ratio eſt: qa quantū eſt in ſe, polluit ſancta, quãuis incontaminabilia ſecundum ſe ſint ſacramenta. Et hæc concluſio cōmuniter conceditur, habeturque in 4. ſen. diſt. 5. & in tertia parte. q. 64. art. 6. Secunda eſt. Exercens in peccato mortali actus ſanctos, id eſt iuſtos, quoſcunq;, non cōſecratos tñ, nō peccat mortaliter, per ſe loquendo. Et probatur hęc concluſio: primò, quia ſi hoc eſſet peccatum eſſet ſacrilegium: ſed hic ſacrilegium eſſe non poteſt, cū ſacrum propriè nullum ſit. Et ſi dicatur quod licet non ſit ſacrū aliquod ex parte actus, eſt tñ hic ſacrum aliquod ex parte officii: puta prælationis, vel miniſterii Chriſti & Eccleſiæ. Nihil obſtat: quia cum potentia ſit propter actum, nullus potentia, vt ſacra, vtitur: qui ſacrum actum non exercet, ſacrilegium autem tunc tantum committitur, qñ contra ſacrum, vt ſacrum eſt, agitur. Secundò, quia ſi in huiuſmodi exequutionibus peccatoris eſſet per ſe peccatum mortale, non eſſet in quibuſdam ſic & in quibuſdam non: ſed aliquod vniuerſale oportet inuenire, cui hoc per ſe conueniat.

¶ Et ſi diligēter attendamus diſtinctionibus factis, ad hęc oportet venire: oportet namq; aut ex ſanctitate actus tñ (puta tangere corpus Chriſti) aut ex ſanctitate officii tñ (vt exigere ſuas decimas) aut ex ſanctitate vtriuſq; peccatum mortale oriri. Sed ex ſanctitate actus tñ hoc non eſt etiam ſi conſiſtat in ſanctitate conſecrata quia licet peccatori tangere corpus Chriſti, leuando ipſum de luto. & baptizare in caſu neceſſitatis ſine ſolemnitate. Nec ex ſanctitate officii tantum quia oportet actum ipſum eſſe ſanctum alioquin Epiſcopus aut Curatus exigendo debita ſubſidia, ſi eſſet in peccato mortali, de nouo peccaret: quia officii ſui actum exequitur: hoc autē eſt ridiculum. Ergo eſt ex ſanctitate vtriuſq;. Et cum non ex ſanctitate large ſumpta (quoniā ſic non liceret peccatorem clericum orare: quoniam officii ſancti opus eſt ſanctum) relinquitur ꝙ ex ſanctitate ſtrictè in conſecratione conſiſtente ratio peccati ſumatur. Dixi autem, per ſe loquendo, quoniam etiam orare in peccato mortali, eſt peccatum mortale per accidens vt patet in celebrando Miſſam in peccato mortali. Hæc de primo.

QVO AD ſecundū uerba diui Tho. in 4. di. 5 & di. 19. art. 1. q. 2. & in ſecunda ſecundæ. q. 33. art. 5. & q. 60. art. 2. ad tertiū: & in tertia parte. q. 64. ar. 6. & ſpecialiter ad primum conſona non uidentur. Nam in ſententiis durè nimis loqui uidetur, & prælatū expreſsè dicit peccare corripiendo, & omne aliud proprii officii exequendo, ſi eſt in peccato mortali. In ſumma expreſſe dicit peccatorem corrigere abſq; nouo peccato, ſi humiliter hoc facit: & ſimiliter iudicem nō peccare arguendo & iudicando: & utrunq; ſuper eadem Aug. authoritate fundat. Si. n. peccatorē prælatū iſta facere eſſe ſecundū ſe peccatū mortale nulla humilitas ſtās cū peccato mortali, faceret, ut eſſet licitum

vt hic docemur. Et in tertia parte vbi ſuprà docuit nos illā diſtinctionē de duplici ſanctitate, ſ. actus, quā miniſtri. Et p illā oſtendit, q peccatores miniſtrātes Deo in opibus charitatis nō peccāt: & tamen eā facit, vt vtatur ipſa iuxta illā regulā: Si affirmatio eſt cā affirmationis, negatio eſt cā negationis, & e cõuerſo: dū ex negatione ſanctitatis cõſecratę, infert negationē pctī in miniſtro pctōre: & ex affirmatione cõſecratæ ſanctitatis, infert affirmationē peccati in miniſtro peccatore. Et quia ſuper hoc tota hæc deciſio fundatur, optima cēſenda eſt: procedit. n. ex p ſa cauſa.

¶ Ex quibus credo ego q dicta in ſententiis ad doctrinā in ſumma traditā tanquā reſolutionē ſint reducenda & non econuerſo. Vnde cum oēs actus in arguendo allati ſint ſancti: quia ſunt actus virtutū, & non conſecrati (vt patet diſcurrendo in ſingulis) eos in peccato mortali exercens: per ſe loquendo, nō mortaliter peccat, niſi prædicatio excipiatur: quia eſt actus Sacerdotis, aut Diaconi: quāuis hæc exceptio nō neceſſaria videatur: quia prædicatio nō eſt actus ordinis, per ſe loquendo: & conſequenter talis non ſit niſi ſecūdo modo actus ſanctus: idē vt de ipſo & aliis iudiciū: non tū ex æquo: quia præcipuus eſt paſtoris actus: dicente Chriſto in inſtitutione pontificatus Petro: Paſce oues meas. Et cõfirmatur hoc de prædicationis miniſtro, quia in ſynagogis Iudæorū & tēplo etiā non Sacerdotes, aut Leuitæ prædicabant: alioquin non fuiſſet Chriſto permiſſum prædicare: & Act. 13. nō fuiſſet à principibus Synagogæ requiſitū, & conceſſum, q Paulus prædicaſſet in ſynagoga. Cùm hoc tū ſtat q forte prædicare ex officio (ſicut epiſcopus prædicat) cum ſolennitate, ſit mortale: ſicut baptizare ex officio, vt S. Tho. dixit.

¶ Ad rationē ergo primā (quæ in 4. ſen. mouit authorē) dī q indignè pro nunc ſumitur dupliciter. ſ. priuatiuè, & contrariè & q indignè priuatiuè exequēs nō ſemper peccat: ſed nō meretur id q priuata dignitas adimit. Indignè autē cõtrariè faciens aliquid peccat: ſed tunc hoc reſtat probandū, q prælatus exequēs officiū ſuum quo ad actus charitatis & iuſtitiæ, ſ. corrigere, docere, &c. indignè agat contrariè. Quid. n. contra ſanctitatem horum actuū facit perſonæ macula non dico manifeſta aut ſcandaloſa, ſed abſolutè ipſa macula peccati? Certè nihil video, niſi q priuat illos actus bonitate meritoria: quod non eſt de nouo peccare mortaliter. Nec autor ibidem ex hac ratione concludit peccatū mortale, ſed peccatum tm̄, vt patet intuenti. Hanc autē rationem ipſe modificauit, in tertia parte quaſi addens, q tunc eſt indignus contrariè, qñ eſt reſpectu actus ſancti: id eſt conſecratione myſtica ſanctificati. Et in Secunda Secundæ ad propoſitum idem, ſ. de correctione fraterna, explanauit q reddit ipſum correctorē indignum, ſic q quoddam impedimentum correctioni proximi confert, non tū tale, q per humilitatē peccatoris non poſſit ſuppleri ſeu honeſtari. Vnde actus iuriſdictionis quorumcunq; prælatorum & ſuperiorum, & actus per accidens miniſtrorum ordinis & vniuerſaliter non conſiſtentes in conſecratione aliqua à peccatoribus exercitati non pariunt per ſe nouum peccatum mortale. Miniſtratio autem ſacramentorum, & eorum ſuſceptio puritatem à mortali crimine exigit. Verùm ſcito q nec verè contritus nec credens ſe contritum, quia diligenter & ſi non ſufficienter diſcuſſit ſeipſum cenſetur in peccato mortali quo ad hæc exiſtere: alioquin quilibet qui peccauit mortaliter, exponeret ſe periculo peccandi mortaliter, cū ad miniſtrandum, aut ad ſuſcipiendum ſacramenta accedit: cum nemo ſciat, vtrum odio vel amore dignus ſit: & hoc expreſſe ſentit S. Thomas, in 4. diſtinctione 9. &c.

¶ Et per hæc patet reſponſio ad obiecta. Ro. die 24. Aug. 1506.

TRACTATVS VNDECIMVS DE voto non nubendi, & de nouitijs, in tres quæſtiones diuiſus.

1 *Num votum non nubendi æquiualeat voto caſtitatis.*
2 *Num emiſſurus pfeſſionis votū poſſit abſolute renunciare propinquis hæreditatē, quam probabiliter dubitat male adeptæ acc infectā.*
3 *Num per votum, quo quis promittit offerre aliquid alicui particulari imagini B. Virginis ſit acquiſitum ius illi Eccleſiæ.*

QVÆSTIO I.

Num votum non nubendi æquiualeat voto caſtitatis.

QVÆRITVR vtrum votum non nubendi æquiualeat voto caſtitatis.

¶ Et videtur q non. Primò, Quia minus non æquiualet maiori. Sed votum caſtitatis maius eſt, quàm ab ... ſicut ſeruare caſtitatē plus eſt quā non nubere, ergo.

¶ Præterea, duorum conuertibilium quicunque deſtruit unū, deſtruit & reliquum: ſed committens fornicationem, agit contra uotum caſtitatis, & non contra uotum nubendi: ergo hæc duo non conuertuntur.

RESPONDEO, Quòd hæc quæſtio duplicem ſenſum habere poteſt. Primò, utrum hæc duo uota ſimpliciter æquiualeant. Secundò utrum æquiualeant quo ad diſpenſabilitatem aut incommutabilitatem: ita q nulla authoritas poſſit in alterum, quę non poteſt in reliquum.

¶ Et in primo quidē ſenſu licet prima fronte propter argumenta adducta uideatur q non æquiualeant: attentius tū conſiderantibus apparet, q diſtinguendum eſt de uoto. Poteſt enim dupliciter ſumi: ut placet Theologis, in 38. diſt. 1. Vno modo propriè: alio modo communiter. Voti ſiquidē propriè ſumpti materia tantummodo eſt bonum ſupererogationis, eo q de ratione uoti eſt, q ſit de meliori bono. Voti uerò communiter materia eſt etiam bonum, ad quod quis aliàs tenetur, non inquantum huiuſmodi, ſed inquantum uoluntarium ut patet de uoto in Baptiſmo emiſſo. Si ergo loquamur de uoto caſtitatis propriè, cum ſub tali uoto non cadat, niſi caſtitas ſupererogationis, quæ nihil aliud excludit niſi coitum matrimonialē (quia ad ſeruandam extra matrimonium caſtitatem quilibet ex præcepto tenetur) conſequens eſt tale uotum & uotum non nubendi æquiualent. Si uerò loquamur de uoto caſtitatis communiter, cùm ſub tali uoto claudatur omnis caſtitas, conſequens eſt q tale uotum, & uotum non nubendi non æquiualent, ſed longè maius eſt uotum caſtitatis.

¶ In ſecundo uerò ſenſu quid tenēdum ſit, ex modò dictis concludendum eſt. Quidam enim, quia ſedi apoſtolicæ ultra illa tria uota peregrinationis, duo tantùm inueniuntur reſeruata, ſcilicet religionis & caſtitatis, & reſeruationes nō ſunt amplian dæ, ſed potius reſtringendæ (quaſi odioſa prælatis, quorum authoritas reſtringitur) & uotum caſtitatis omnem coitum ſecundum communem loquentium uſum excludere intelligitur, credunt hæc uota non eſſe æquè incommutabilia: ſed in uoto non nubendi Epiſcopum, in uoto uerò caſtitatis, ſolùm Papam diſpenſare poſſe.

¶ Sed opinio hæc à ueritate longè eſt: q tripliciter probatur. Primò: quia hæc duo uota æquiualent quo ad id q per ſe & ſimpliciter in uoto caſtitatis, abſolutè loquendo, inueniunt. ſub uoto enim caſtitatis, abſolutè loquendo, cadit caſtitas ſupererogationis per ſe & ſimpliciter: utpote tanquàm ad quod inſtitutū eſt: caſtitas autem ad quàm oēs neceſſariò tenetur, non cadit, niſi fortè ſecundum quid: conſtat autem q in uoto non nubendi clauditur tota caſtitas ſupererogationis. Relinquitur igitur, q eiuſdem rationis eſt diſpenſare utrunq;. Secundò: quia uotum caſtitatis intantum eſt reſeruatum Papæ, inquantum eſt ab eo diſpenſabile. Non eſt autem diſpenſabile, niſi quoad caſtitatē ſupererogationis: in qua eiuſdem rationis eſt cū uoto non nubendi. Ergo hęc duo uota inquantum diſpenſabilia non ſolùm æquiualent, ſed ſunt idem: nihil enim aliud diſpenſando in uoto caſtitatis concedit Papa, niſi nubere, & pro nullo alio obtinendo uult ſe adiri ſedes apoſtolica ab habentibus uotum caſtitatis niſi pro coniugio. Vnde dicere, uotum non nubendi non eſſe reſeruatum, ut uotum caſtitatis, eſt propriam ignorare uocem. Tertiò, quia niſi aliunde ad oppoſitum quandoq; cogamur, uerba iuris ꝓpriè intelligenda ſunt. Alioquin nulla poſſet ea poſitio certa haberi: ſed omnia ambigua eſſent, dum propriè uel impropriè intelligi dubitaretur. Voti autē nomen (ut ex dictis, & ea ſuo proprio fine, ad quē inuentum eſt, patet) obligationem ad ea, quæ ſupererogationis ſunt, propriè importat: nulla enim eſt neceſſitas uotiuæ obligationis ad ea, ad quæ ex præcepto tenemur. Vnde applicatum ad materiam ueneream, dicendo uotū caſtitatis, obligationem ad abſtinendū à uenereis, quæ licitè eſſent, propria ſignificatione inſinuat. Quū ergo reſeruatū apoſtolicæ ſedi dicitur, propriè ſumitur. Sit autem ęquiualere, imò idem eſſe q uotum non nubendi, oſtenſum eſt. Relinquitur ergo quod utrumq; apoſtolicæ ſedi eadem ratione & reſeruatione reſeruatum eſt. Nec fit hic aliqua reſeruationis ampliatio: nec uocabula extra communem uſum doctorum trahuntur, quamuis uulgares largius loquantur.

AD Vtranq; autem rationem in oppoſitum ſimul dicitur, q nihil aliud cõcludunt, niſi quod uotum caſtitatis largè ſumptum, & uotum non nubendi, non æquiualent ſimpliciter: qđ (ut ex dictis patet) non contrariatur determinationi noſtræ qua diximus, q uotum caſtitatis propriæ, & uotum non nubendi, ſimpliciter æquiualent: & quod uotum caſtitatis, abſolute loquendo, & uotum non nubendi, quoad diſpenſabilitatem uel indiſpenſabilitatem æquiualent. Mediolani, die 18. Decemb. 1500. In ſancta Maria Gratiarum.

DE NOVITIIS.

QVÆSTIO II.

Num emiſſurus profeſſionis votū poſſit abſolute renunciare propinquis hæreditatē, quam probabiliter dubitat male adeptæ are infectam.

QVÆRITVR vtrum emiſſurus profeſſionis votū, poſſit abſolutè renunciare propinquis hæreditatem, quam probabiliter dubitat malè adepto ære infectam.

¶ Et videtur ꝙ ſic. Primò, quia vnuſquiſq; poteſt liberè vti iure ſuo, etiam ſi inde alterius damnum ſequatur. Ius autem renunciandi competere conſtat tali nouitio, qui nondum adiit hæreditatem: poteſt igitur iure huiuſmodi vti.

¶ Præterea, nullus tenetur conſtituere ſe debitorem alteri, niſi propter aliquam acceptionem, aut rem acceptam. Conſtat autē quod in hoc caſu nouitius adhuc nullo modo concurrit ad aliquem acceptionis modū, nec res peruenit ad eum, quamuis ſit in potentia proxima ad perueniendum ad ipſum. Et adeundo hæreditatem infectam, conſtitueret ſe debitorem his, à quibus res iniuſtæ extortæ ſunt: ergo non tenetur ipſam acceptare.

¶ Et confirmatur, quia hæreditati grauatæ debitis nouitius indubiè poſſet renuntiare, & non ſe conſtituere debitorem: ergo hæreditate noxia, multis reſtitutionibus idem poterit: neque enim magis ad hæc, quàm ad illa tenetur: imò ſecundum quoſdam ſolutio debitorum mutuo vel emptione, &c. præcedit reſtitutionem malè ablatorum.

¶ Præterea in profeſſione religionis homo moritur mundo, ac per hoc debet abdicatis omnibus ſolicitudinibus ſeculi huius in nouitatem ſe vitæ transferre. Conſtat autem ꝙ reſtituendi in ſe onus ſuſcipit, contingeret multa opus eſſe ſolicitudine, rebus præſertim dubiis extantibus: tum videndo, & examinando ratiocinia multa antiqua & difformia: tum in rerum venditione, vt poſſit ex pretio ſingulis ſatisfieri: tum in creditorum infinitorum inueſtigatione, & aliis quamplurimis, quæ cum religioſi animi quiete non ſtant.

¶ Oportet ergo, ſi renuntiare non poteſt aut profeſſum ſolicitari circa ea, quæ mundi huius ſunt, multo tempore, aut paternā obligationem obicem ſibi eſſe ad profeſſionis holocauſtum offerendum. Quorum vtrunq; videtur inconueniens: quum beatus Matthæus, qui rapere ſolebat aliena, teſte Beda, relictis omnibus ſecutus legitur Dominum, Luc. 5. ſic ꝙ vt gloſ. dicit, etiam rationes incompoſitas dereliquit: ergo.

IN OPPOSITVM eſt, ꝙ ius naturæ expreſſum à Domino, Matt. 7. Quæcunque vultis vt faciant vobis homines hæc eadem illis faciatis, inuiolabiliter ſeruandum eſt. Conſtat autem, quòd ipſe nouitius ſi eſſet in ſtatu creditorum, à quibus res iniuſtè extortæ ſunt, vellet regulata voluntate ſibi ſatisfieri à bene diſpoſitis ad reſtituendum, & non remitti ad mundanos, qui naturaliter abhorrent reſtituere: ergo & ipſe debet hoc facere aliis.

RESPONDEO Cum diſtinctione: & dico quatuor. Primò, ꝙ ſi propinqui, ad quos poſt renuntiationem perueniret hæreditas, ſunt tales ꝙ indubiè credantur reſtituturi, quando, quantum, quibus, &c. debetur, poteſt nouitius abſolutè renuntiare, inſinuando illis propinquis dubitationem, quam habet, & vnde eam concepit, &c. Secundò, quòd ſi propinqui prædicti ſunt tales, quòd indubiè credantur, nunquam, aut quaſi nunquam reſtituturi, non poteſt nouitius abſolutè renunciare. Tertiò, quòd ſi propinqui medio modo ſe habent, ſcilicet quod dubitetur, an reſtituent vel ne, non poteſt nouitius abſolutè renuntiare. Quartò, quòd in his duobus vltimis caſibus, & vniuerſaliter in omnibus caſibus extra primum, tenetur nouitius ſic prouidere, vt abſque dubio credatur reſtitutio futura tempore debito, &c.

¶ Ad quorum euidentiam aduertendum eſt, ꝙ renuntiare hæreditati duo importat: vnū explicitè, ſ. nolitionem hæreditatis: & alterum implicitè, ſcilicet diuerſionem hæreditatis ad aliū, vel alios. Renuntiante enim aliquo, hæc duo ſemper ſe inſeparabiliter comitantur: ſic ꝙ renuntians, directè hæreditatem nolle ſe fatetur: & ex hoc naturali neceſſitate ſequitur, ꝙ ad alterū hæreditas declinet. Et ſi in renūtiationis quidem actu ſola notio conſideretur hæreditatis, difficile & forte impoſſibile eſt, impedimentum aliquod afferre vetans talem nouitium à libera & abſoluta renuntiatione: qm̄ nec præcepta reſtitutionis ad hoc ipſum cogunt, quum ad ipſum adhuc ſe non extēdant: quia nō comprehenditur ſub aliquo nouem generum perſonarum ad reſtitutionem obligatarum ſecundū doctores in illis verſibus. Iuſſio, conſilium, &c. vt patet diſcurrenti per ſingula. Niſi quis crederet, ꝙ nolendo hæreditatem, fieret non obſtans detentioni rei alienæ, quum poſſit non renuntiando obſtare: ac per hoc obnoxius fieret reſtitutioni. Sed hoc non videtur neceſſarium: quia vt S. Tho. in Secunda Secūdæ q. 62. art. 7. ad tertium dicit, tunc ſolum non obſtare obligat aliquem ad reſtitutionem, qñ præſupponit obligationem ad obſtandum in eo, qui non obſtat: in hoc autem nouitio nulla præſupponitur obligatio, ſed quæritur an in eo ſit. Nec apparet aliquod præceptum charitatis ad hoc obligans. ſed (vt obiiciendo tactum eſt) apparet oppoſitum ex eo, ꝙ cuilibet licitum eſt vti iure ſuo: & nullus oīno expers tam facti, quàm rei tenetur ſe inuoluere nouis quæſtionibus & obligationibus, vt alteri ſatisfiat. Si verò in renuntiationis actu conſideretur declinatio hæreditatis ad alium vel alios, quauis prima facie videtur, ꝙ quicquid hinc ſequatur, ponderandum non ſit: eo ꝙ renuntians non eſt author talis diuerſionis, nec intendit eam, ſed ordinario concomitatur intentum à renuntiante, ſ. nolitionem hæreditatis: diligēter tn̄ conſideranti videri facilè poteſt, declinationem iſtam eſſe, etſi non principaliter: ſecundariò tn̄ intentam à renūciante: qm̄ ſcit principali ſuum intento annecti declinationem hæreditatis ad tales, & & poteſt impedire connexionem talis declinationis, renuntiando aliis, vel modificando, &c. Attenta ergo in renuntiationis actu diuerſione hæreditatis ad tales propinquos, verificandi habetur via per quatuor ſupradictas concluſiones. Quum enim huiuſmodi hæreditatis declinatio ex voluntate libera renuntiantis procedat, non vt caſualis, ſed vt per ſe ſecundò intentus effectus (vt patet ex ſe & ex dictis) & ex hac dependeat detentio aut reſtitutio alieni æris hæreditati immixti (qm̄ ex iſta declinatione ius hæreditatis acquiritur, & dominiū facti reſpectu æris alieni etſi ad auaros diuerſio fit, perſeuerabit detentio alieni: ſi verò ad bonos viros, fiet reſtitutio) conſequens eſt, ꝙ talis diuerſio debeat ſic à renuntiante eius authore modificari, quatenus nullius ius ex illa uioletur: alioquin ipſe reatum iniuſtitiæ euadere non poteſt. Et confirmatur: quia renuntians, inquantum eſt author talis deuolutionis, quamuis implicite, depoſitiue tn̄ diſponit de hæreditate infecta. Conſtat autem, ꝙ ordinans & diſponens de hæreditate infecta, immunē ab iniuſtitia non ſe ſeruat niſi prudēter & fideliter diſponat de ære alieno reſtituendo: nec proteſtatione aut renuntiatione aliqua excuſari poteſt. Tenetur igitur huiuſmodi nouitius ad ſic prouidendum, ut reſtitutio fiat: alioquin ut mutus ſubtractione præcepti, ad qđ tenetur in diſpoſitione hæreditatis infectæ, ad reſtituendū ipſe tenebitur. Nec refert in propoſito, an certum aut dubiū uetiſimile ſit de infectione hæreditatis: qm̄ quemadmodum diſponens de hæreditate tenetur, quæ conſtat aliena eſſe ordinare, ut omnino inſtituantur: ſic tenetur de dubiis bonis ordinare, ut certitudo habeatur, etſi aliena cōperiantur reddantur: quia ad hoc teneretur ipſe ſi hæreditatem in ſe ſuſciperet. Quia igitur huiuſmodi liberæ renuntiationi nihil obſtat, niſi reſtitutio alieni quā ante profeſſionem fieri non poſſe ſupponitur ob ſui intricationē: conſequens eſt ꝙ renuntiatio licita ſit, ſi annexam habet debitā prouiſionē reſtitutionis agendæ: ſiue hoc fit propter cognitam fidelitatem bonorum propinquorum ſuccedētium poſt liberam renuntiationem, ut prima cōcluſio dixit: ſiue hoc fit propter multas cautelas & fideles executores electos, & alias huiuſmodi circunſtantias in modificata renūtiatione, ut quarta concluſio propoſuit. Et quia oppoſitorum eadem eſt diſciplina, ex eiſdem principiis patet illicitum eſſe abſolutè renunciare, quando ex hoc ſcitur, aut dubitatur ad tales reſtitutio æris alieni deuoluenda, quibus exoſa eſt reſtitutio: ut ſecunda & tertia concluſione dictum eſt. Nec eſt in dubium uertendum, an fideliter reſtituent cohæredes, qui proportione ſua infecta non curant ſatisfacere: uoce etenim Domini dicitur Matth. 7. A fructibus eorum cognoſcetis eos.

AD Argumenta ergo in oppoſitum pro quanto inferre intendunt licitum eſſe abſq; diſtinctione aliqua abſolute renuntiare, reſpondendum eſt.

¶ Ad primum ergo dicitur, ꝙ nouitio non competit ius abſolute & libere renunciandi hæreditati infectæ in omni caſu: ſed tunc tantum quando ex tali renuntiatione hæreditas deuoluitur ad non detentores alieni: ut ex dictis patet.

¶ Ad ſecundum dicitur, ꝙ quum in renuntiatione interueniat diſpoſitio quædam rei alienæ hæreditati immixtæ, niſi talis diſpoſitio debitis circunſtantiis fulta ſit, dānificarentur ex hoc illi, quibus res debet reſtitui: ac per hoc acceptio quædam alienæ rei ſuboriretur in ipſo renunciante, obligans ipſum ad reſtitutionem acceptionis, ſiquidem nomine omnis damnificatio intelligitur in hac materia. Vnde tenetur nouitius non debitorē ſe conſtituere, ſed ſic ordinare, ut ſatisfiat: non propter aliquam præcedentē acceptionem, ſed ne in ipſa diſpoſitione alienę rei, acceptio interueniat. Ad confirmationem uerò dicitur, ꝙ ideo grauamen debitorū paruipenditur, quia creditoribus conſueuit etiam à detentoribus alieni ſatisfieri, & propter cōtractuum cautiones, & propter ſuorum quinternorum fidē ſeruandam, & alia huiuſmodi. Vnde ſi contingeret ex renuntiatione ad tales hæredes deuoluendam eſſe hæreditatem grauatam debitis, quos crederetur non ſoluturos, & propter potentiam, uel aliquid aliud non poſſe cogi (ut pluries contingit circa grauamen legatorum ad pias cauſas) eadem eſſet regula ſeruanda, quæ circa reſtitutionem malè ablatorum dicta eſt.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ nouitius perplexus non remanet in

hoc

hoc caſu:ſed abſoluere ſe abſq; multa difficultate poteſt ab huiuſmodi ſolicitudinibus, & quando habet propinquos auaros adhibendo neceſſarias cautelas in renunciatione. quod pt multipliciter fieri uel renunciando aliis quos nouit non detenturos alienum, uel renunciando quidem auaris propinquis, ſed ſubſtituendo alios hæredes, niſi intra certum terminum ſub certis iudicibus diſcuſſum ſit, quid reſtituendum ſit, & reſtitutum: uel renunciando quidem auaris propinquis, ſed ordinando, quòd hæreditas ad eorum manus peruenire nullatenus poſſit, quouſq; tales electi ab ipſo redundent, num inquiſierint, examinauerint, iudicauerint & reſtituerint quicquid reſtituendũ eſt. Et quoniam nemo militat proprijs ſtipẽdiis, legare debet huiuſmodi iudicibus & executoribus condignam & honorabilem mercedem, ut accendantur ad fideliter cuncta peragẽda. Et ſic horum aliquo, uel quouis alio modo rectè diſpoſita renunciatione, Chriſtũ nudum nudus ſequi profitendo poterit. Matthæus enim non ante reſtitutionem pauperem Chriſtum pauper ſequutus eſt quum Zachæus Luc. 19. legatur reſtitutionem pollicitus. Nec Euangeliſta de uſu rerũ ſimpliciter, ſed de affectu qdẽ ſimpliciter de uſu uerò pro tunc dixit, Relictis omnibus ſequutus eſt eum: nã poſtea conuiuium magnum fecit in domo ſua ſumptibus proprijs: gloſſa quoque illa eodem eſt intelligenda modo. Mediolani, die 29. Septemb. 1500.

QVÆSTIO III.

Vtrum per uotum quo quis promittit offerre aliquid alicui particulari imagini B. Virginis, ſit acquiſitum ius illi Eccleſiæ.

QVÆRITVR utrum per uotum, quo quis promittit offerre aliquid alicui particulari imagini B. Virginis ſit acquiſitum ius illi Eccleſiæ.

¶ Et uidetur quòd ſic. Primo, quia per promiſſionem acquiritur ius illi, cui ſit promiſſio. unde poteſt agere cõtra eũ, qui promiſit, ſi non ſeruauit promiſſum, ſed in talibus uotis ſit promiſſio non ſoli Deo, ſed etiam tali Eccleſiæ implicitè, uel explicite, ergo per tale uotum acquiritur ius illi Eccleſiæ. Minor patet ex eo, quod ſic uouens intendit ſe obligare nõ ſolùm ad uſſe rendem Deo tale quid, ſed ad offerendum tali Eccleſiæ uel imagini. Si dicatur, quòd illa promiſſio nõ eſt acceptata à prælatis illius Eccleſiæ, & ideo non acquiritur illis ius. Contra hoc eſt: Tũ quia eſt acceptata implicitè: quoniam quemadmodum conſtat Deum acceptare promiſſionem ſibi factam, ita Eccleſiam. Tum quia acceptatio non exigitur ad hoc quod acquiratur ius in huiuſmodi: ut patet in legatis factis Eccleſiis. Præterea, Si per tale uotum nõ eſſet acquiſitum ius Eccleſiæ, non poſſet Eccleſia ipſa agere contra uouentem: ſed Eccleſia agit contra non ſeruantes talia uota: ut patet extra de cenſibus, cap. ex parte. & ab Inno. & ab abba. ibi, & ex gloſ. 12. q. 1. c. ſcimus. & Archiep. ibi. Ergo.

IN OPPOSITVM Eſt Gulielmi, & Summæ Piſanæ ſequacium que opinio.

RESPONDEO, quidam tenent uel abſque ratione aliqua uel propter rationes adductas, quod tali uoto acquiritur ius illi Eccleſiæ, cui res offerenda nouendo decreta eſt: & propterea talia uota eſſe incommutabilia, ac per hoc mortaliter peccare cõmutantes huiuſmodi uota. Alij uero oppoſitum ſentiunt, dicentes hæc uota eſſe commutabilia, ſicut cætera: quando ſcilicet neceſſitas uel utilitas id expoſcit.

¶ Et horum, iudicio meo, opinio uera eſt, & conformis Theologorum antiquorum ſententiæ. Vera quidem: quia cum ex uoto nulli ius aliquod acquiratur, niſi ex obligatione uouentis: obligatio autem uouentis ex ſola eius promiſſione, oritur, ſecundũ quòd in uoto inuenitur promiſſio, iudicanda eſt obligatio & iuris acquiſitio. Cum autem in uoto ſint duo, ſcilicet promiſſio, & res promiſſa, & contingat quandoque rem promiſſam unã aliam promiſſionem eſſe (ut patet in uoto profeſſionis) neceſſe eſt duo eſſe genera uotorum: quædam una promiſſione cõtenta; qdã duplici promiſſione munita. Et uota quidem illa quæ unicam tñ continent promiſſionem ſoli Deo, cui promiſſio illa neceſſariò ſit, ius acquirunt: talia autem ſunt omnia uota, quibus Deo tantum aliquid promittimus. Vota autem quæ duplicem implicãt promiſſionem (altera ut materiam uoti, altera ut eſſentiam uoti) duobus ius acquirũt, & creaturis illis qbus aliqua boni promiſſio ſit, & creatori eius uouetur implenda promiſſio creaturis illis facta. Talia autem ſunt uota, quibus ſanctis aut prælatis aliquid pollicemur, ut S. Tho. in Secunda Secundæ, q. 78. ar. 5. docet. In eiuſmodi ſiquidem uotis, promiſſio obedientiæ prælato tanquam quoddam ſupererogationis bonũ eſt res pmiſſa Deo, & materia uoti, promiſſio autem, qua Deo, ad id nos ſeruãdum obligamus, eſſentia uoti eſt, & actus latriæ. & quoniam promiſſio rationis actus eſt, expectationem pariens in eo, cui ſit promiſſio, non poteſt fieri niſi rationem habentibus: & conſequenter nulla promiſſio ſub uoto cadere poteſt, niſi quæ Creatori aut rationali creaturæ fiat. Ac per hoc ex uoto nulli poteſt ius acquiri, niſi Creatori aut creaturæ rationali: ſola enim pmiſſio in uoto ius parit. Cum ergo in huiuſmodi uotis quæ ſiunt alicui imagini Crucifixi aut B. Virginis, &c. nulli ſiat pmiſſio niſi Deo, & Sancto alicui, nulli conſequenter acquiritur ius niſi Deo & Sãctis. Eiuſdem autem authoritatis eſt diſpẽſare, uel commutare promiſſiones factas Deo & ſuæ curiæ cæleſti: cum non ſit minor authoritas Eccleſiæ in cõcernentibus cæleſtem curiã, quam in ſpectantibus ad eius principem, nec aliquod damnum ciuibus cæleſtibus prouenire poſſit, quibus Deus ipſe eſt omnia: unde omnia huiuſmodi uota cõmutabilia ſunt habita ratione gloriæ illorũ Sanctorum, quibus promiſſum aliquid erat. Nec contendat aliquis implicari in his uotis promiſſionem prælatis illius Eccleſiæ, ex eo quòd res, quam uouens promittit offerre illi Eccleſiæ, intelligitur prælatis Eccleſiæ promiſſa. Hoc enim falſum eſſe ex eo conſtat, quod in huiuſmodi uotis locus, in quo implendum eſt uotum non cadit ſub uoto, ut perſona, cui ſit promiſſio, ſed ut circunſtantia rei promiſſæ ſicut tempus & quantitas & alia huiuſmodi. Nihil enim aliud huiuſmodi uotis agitur: niſi q promittitur Deo talis res tali tempore, & in tali loco offerenda. ubi patet nullam promiſſionem prælatis Eccleſiæ eſſe materiã uoti, ſed tantummodo rem talibus circunſtantiis ueſtitã. Nec refert an tales circunſtantiæ ſint locus, tempus, quantitas, &c. an ſint perſonæ humanæ. Si quis enim uouerit nutriturum ſe tales pauperes Chriſti uno die, quãuis teneatur hoc facere, poteſt tamen eius commutationem procurare & obtinere, ſicut, & aliorũ ſupradictorum: quia perſonæ illæ non concurrunt in illo uoto, ut quibus ſit promiſſio aliqua, ſed ut circũſtãtia eleemoſynæ offerendæ Deo, ut dicit S. Th. in 4. d. 38. q. 1. ar. 1. q. 1. ad quintum.

¶ Nec oportet in huiuſmodi uotis obliquos nominũ caſus ponderare: an ſcilicet uouens dixerit ſecum, Promitto Deo & B. Mariæ offerre cereum in tali Eccleſia, an dixerit, Promitto Deo & tibi B. Mariæ talis Eccleſiæ offerre cereum, ut credatur per hanc diuerſitatem in ſecundo caſu acquiri ius illi Eccleſiæ, quia imago illius Eccleſiæ ſignificatur ibi cõcurrere, ut perſona, cui ſit pmiſſio. Hoc enim friuolũ eſſe ex duobus patet. Primò quia imaginem uouens nõ alloquitur, niſi ſecundũ id quòd repræſentat ſcilicet B. Virginem in cælo regnantem, & cum non promittat, niſi ei, cui loquitur: ipſi ſoli promittitur: & ſic cætera concurrunt, ut circunſtantiæ rei promiſſæ. Secundò, quia omnia, q implicitè, in uoto inueniũtur infrà uoti limites, ſecundum uoti rationem interpretanda ſunt, niſi ex intentione uouentium aliud habeatur, uoti autem ratio Deo promiſſionem fieri exigit. Aliã autem promiſſionem ut materiam habere tunc tantũ promittitur, quando alicui creaturæ rationali promiſſio ſeruanda, uoto uel promiſſioni adiungitur, ut ex dictis patet. Conſtat autem ex intentione uouentium, qui non niſi uouere intendunt (q promiſſioné ſupernæ curiæ creditur importare) quòd talis promiſſio non adiungitur uoto. Relinquitur quòd omnia ut circunſtantiæ rei promiſſæ, intelligantur, & ſola ſuperna curia concurrit ut perſona cui ſit promiſſio.

¶ Conformis autem Theologis opinio iſta eſt: quia indiſtinctè communiter Theologi ſcripſerunt, omne uotum eſſe cõmutabile in uotum religionis. Cõſtat autem id de quo eſt ius acquiſitum alicui Eccleſiæ, non poſſe commutari in uotum religionis. Non enim ſatisfit penſioni debitæ Eccleſiæ cathedrali, ſi debitor ingredi tur religionem, nec ab obligatione ſoluendi legati, aut contractus, ingreſſus religionis abſoluit. Nec acceptanda eſt cuiuſdam gloſſa, dicentis hoc intelligi de uotis perſonalis, non autem de uotis realibus: uolũtaria enim eſt. Admirandum quippe eſt ualde, ſi reſtringendum dictum commune foret, cur eorũ aliquis explicitè uel implicitè non reſtrinxerit. Imò Richardus omnia ad realia uota extendit, unum tantum excipiens: ſcilicet de notabili ſubſidio Terræ ſanctæ: in quo Papam conſulendum dicit. S. Thomas quoque in Secunda Secundæ, quæ. ult. expreſsè ſenſit quòd obligatus uoto ſimplici religioni imperfectiori, reus fracti uoti non eſt, ſi perfectiorem religionem ingreditur: quia in maiori clauditur minus. Ex hoc apertè inſinuans, per uotum nõ eſſe acquiſitũ ius religioni illi imperfectiori: ſi enim acquiſitum ius alteri religioni eſſet, non poſſet abſq; uiolatione uoti proprio motu aliam religionẽ perfectiorem ingredi: quoniam in his, quæ alterius ius concernunt, locum non habet ppoſitio dicens, quòd in maiori clauditur minus. Non enim qui debet centum alicui Eccleſiæ, ſi ſoluat centum quinquaginta alteri Eccleſiæ, ubi ſanctius uiuitur, &c. abſoluitur eſt à debito. Si igitur ex uoto ſimplici non acquiritur religioni ius perſonæ uoto promiſſæ, conſequens eſt, q nec aliarum rerum. Non acquirit igitur ius aliquod Eccleſiæ ex eo, q aliquid ibi ad offerendum uouetur (ſiue ad ornatũ, ſiue ad ſubſidiũ, ſiue ad quodcũq; aliud cõmodũ Eccleſiæ ſpectet) tenetur tñ uouens implere q uouit, & ibi offerre, ubi ſe oblaturũ uouit: alioquin ſi abſq; diſpenſatione uel commutatione uotũ integrè nõ ſeruaret, mortaliter peccaret.

ET per hæc patet reſponſio ad primum. Falſum eſt enim, qđ in his uotis ſiat aliqua promiſſio prælatis Eccleſiæ: ut enim patet,

quòd cum dupliciter promiſſio poſſit in uoto inueniri, ſcilicet formaliter & materialiter, de illa, quæ eſt eſſentia uoti, conſtat quòd creatori tantùm ſit materia autem uoti, ſi promiſſio eſſe debet, oportet quod creaturę rationali fiat. Et ſi indiſpenſabilis uoti incommutabilis, oportet quòd fiat creaturæ rationali militantis Eccleſiæ, cui ea commutatione damnum & præiudicium fieret, quod hic non accidere ex dictis liquet.

¶Ad ſecundũ dr ſecundũ Theologiam loquendo (ad quam ſpectat de uotis tractare) φ Eccleſiam poſſe agere cõtra uota huiuſmodi non ſeruantes poteſt dupliciter intelligi. Vno modo, ut Eccleſia, agat pro iure ſuo contra eum qui uouit: & ſic nec iure probatur, nec rationi conſonat φ agere poſſit: quia nullam ſibi pollicitationem factã nullum ſibi exigendi ius congruit. Et Decretalis ſiquidem illa hoc nec habetur: quoniam ibi agitur cõtra eos qui iam antiqua obſeruatione ſe debitores Eccleſiæ conſtituerũt ex uotis emiſſis concurritque ibi obligatio uotiua quaſi per accidens: ex quacunque ſiquidem cauſa longis temporibus continuè perſoluiſſent certam frumenti menſuram, eadem quæſtio emerſiſſet. Autoritas ãt Innocentij, Abbatis, Archidiaconi & gl. non eſt maior rationibus ſuper quibus fundantur quas conſtat non concludere acquiſitũ eſſe ius eccleſiæ alicui. Innocentius enim opinans monaſterium poſſe agere contra eum, qui uouit ingredi illud: fundat ſe ſuper hoc, φ uotũ eſt obligatorium. Ex hoc autem non ſequitur, φ illud poſſit agere: ſed illa cui promiſſio facta eſt, Deus ſ. Abbas uerò ſuper uerbis illius Decretalis: ſcilicet cogendi, Exigenda. Sed ex his nihil habetur ad ꝓpoſitũ: quia, vt patet, textus loquitur qñ Eccleſiæ erat ius acquiſitũ ex ipſa uouentium antiqua obſeruatione. Gloſſa uerò illa, quia uniuerſaliter, abſolutè & imperialiter loquitur, dicens, φ ea nulla pollicitatione pôt quis conueniri, nihil obſtat. Quãuis ſup nulla ratione fundetur, ſi adhoc adducatur propoſitũ. Archidiaconus verò prædicta ſequitur. Poſſet quoq; & fortè melius dici, φ doctores illi, licet dicant, φ Eccleſia poſſit agere: non tñ ideo, qa habeat ius acquiſitum, ſed potius propter obligationẽ uouẽtiũ: ut patet ex rationibus ſuis. Alio modo contingit eccleſiã agere, vt vices Dei gerit, cui eſt facta promiſſio. Et hoc modo Epiſcopus quidẽ ex officio agere pôt cõtra nõ ſeruantes talia uota: alię verò eccleſiaſticæ perſonę poſſunt indirectè agere, ſuggerẽdo in fauorẽ diuini cultus. Et quia hoc mediũ eſt inter poſſe cõueniri ab Eccleſia, ut illi dicebant, & nõ poſſe cõueniri, ut alij ſentiebant: ideo non eſt mirum, ſi diuerſa ſenſerunt: ad mediũ enim ex extremis uenitur. Mantuæ, die 13. Martij, 1500.

TRACTATVS DVODECIMVS de Maleficijs, cuius eſt unica quæſtio.

QVÆSTIO.

Num liceat maleficium ſoluere opera malefici adhoc parati utendo.

QVÆRITVR utrum liceat maleficium ſoluere opera malefici ad hoc parati utendo.

¶Et vr φ ſic. Quia neceſſitate exigẽte, licet uti iniquitate alterius ad cõmodum propriũ: ut patet in petente mutuũ ab uſurario. Sed hic nihil aliud interuenit, niſi uti iniquitate alterius parati, &c. ergo eſt licitũ. Et confirmatur: quia non minus malum eſt iurare per idola: quam ſimplex maleficium: ſed ſecundum Aug. ad Publicolã, licitum eſt uti iuramento alterius per idola in pacis fœdere componendo: ergo licitum quoque erit neceſſitate urgente uti maleficio alterius.

IN OPPOSITVM eſt cõmunis ſententia Theologorum.

RESPONDEO, Quamuis præſumptuoſa quædam ac temeraria opinio ſenſerit licitum eſſe non inducere ad maleficium faciendum: ſed neceſſitate exiſtente uti iniquitate parati ad maleficium faciendum propter rationem ſupradictam: indubiè tamen ab omnibus fidelibus oppoſitum tenendum eſt. Tum propter diuinũ pręceptum promulgatum, Leuit. 19 & 20. & Deut. 18. Prohibetur ſiquidem in his locis recurſus ad magos, ariolos, diuinos, &c. Conſtat autem φ tales ſunt parati ad huiuſmodi ſacrilegia & homines, ut plurimum neceſſitate aliqua conſueuerunt declinare ad eos. Autoritate ergo diuina damnantur recurrentes ad eos, qui parati ſunt maleficia agere: & mortis pœna puniendi dicuntur & abominabiles Domino. Illicitum eſt igitur uti iniquitate ſortilegorum maleficorum, & aliorum huiuſmodi ad ſuum commodum, quacunque id neceſſitate, uoluntariè tamen fiat. Tum propter rationem.

AD Cuius euidentiam ſciendum eſt, nõ ſemper licere uti iniquitate alterius parati ad peccandum, ſed tunc ſolùm qñ poteſt hoc fieri abſque participatione in criminе: quando autem hoc contingat, hic ſumendum eſt. Duo ſunt genera operum, φ malè exerceri poſſunt à paratis ad peccandum. Quędam ſunt quæ deformitatem peccati habent neceſſario annexã: ſic quòd ab his non poſſunt, etiam ſi uellent, abſq; peccato fieri: ut patet de meretricio actu. Quædam uerò ſunt, quę ſecundum ſe bona uel nõ mala ſunt, quæ tamen ex uoluntate operantium habent annexum peccatum: ut patet de mutuo uſurarij: mutuare enim non exigit peccatum, ſed uſurarius paratus eſt annectere ſemper mutuo uſuræ uitium. Ex hoc autem ſequitur alia differentia, φ primos actus nullus poteſt petere aut conſentire, ut ab alio fiant: quia ſunt ſecundũ ſe mali: & Rom. 1. dicitur. Digni ſunt morte non ſolùm qui talia agunt, ſed etiam qui cõſentiunt facientibus. Secundi uerò generis actus licitè poteſt quis petere, & eis conſentire: quoniam deformitatem peccati non ex ſe trahunt: ſed uoluntatem alterius adiunctam ſuſtinent. Ex hoc autem ſequitur tertia differentia, φ ſcilicet in primis actibus non licet uti iniquitate alterius, quia hoc fieri non poteſt abſque propria. In ſecundis uerò licitè pôt quis uti iniquitate parati ad hoc: quia ipſe petit actũ bonũ, puta mutuũ, ſed ille adiungit iniquitatẽ ſibi ipſi.

¶Duobus quoque modis contingit maleficium à maleficis ſolui. Primò, per ſimplicem diſſolutionẽ ſeu deſtructionem maleficij prius facti: puta diſſoluẽdo ligaturam capillorum cũ annulo ligneo, &c. Et hoc abſq; dubio licitum eſt, nec eſt opus malefici, ut maleficus eſt, ſed hominis ſcientis impedimentum boni proximi ſui. Quoniam hic nulla euenit dæmonũ inuocatio, ſed ſola diſſolutio ſigni, quo durante, diabolus ſtatuerat malum conſeruare alterius. Secũdò, per inuocationẽ dęmonum, ſeu aliud maleficium, Et hoc eſt abſq; dubio peccatũ mortale: & eſt opus malefici, inquantum maleficus. Et quia tale opus non ex uoluntate malefici, ſed ex neceſſitate deformitatem peccati ſibi coniungit, ideo non ſolum agentes, ſed petentes & conſentientes, peccato ſe ſubijciunt. Et ideo quamuis liceat debita prudentia adhibita, ire ad maleficum, & rogare ut factũ maleficium deſtruat ſimplici diſſolutione: non tamen licet ire ad eum petendo ut alio maleficio aut inuocatione dæmonũ priniũ deſtruat. Nec etiam licet abſolutè ire ad maleficiũ, & abſolutè petere, ut ſuccurrat maleficiato. Tũ quia malefici opus, ut ſic petitur, quãdo abſolute petitur, ſicut cum quilibet alius artifex expoſcitur. Tum quia particulare opus neceſſe eſt petere, & non uagè relinquere arbitrio uiri Diabolici petitionem propriam.

ET Per hæc patere poteſt reſponſio ad obiecta. Tunc enim tãtum licet uti iniquitate alterius ad proprium commodum, &c. quando petens petit actum bonum, uel non malum, ſic quòd poteſt à rogato fieri abſque peccato: quẽadmodum cõtingit & in acceptione mutui ſub uſuris, & in poſtulatione pacti pacis cum infidelibus. Ille enim petit mutuum, quod poteſt gratis cõcedi: & hic petit fœdus pacis, quod poteſt ab illis principibus fieri, & ſtabiliri abſque peccato, ueniendo ad fidem, & iurãdo per uerũ Deum, quamuis ſciatur neutrum id uelle facere abſque peccato quia parati ſunt ex bonis petitis ſumere occaſionem peccãdi. Sed à malefico id quod petitur, fieri non poteſt abſque peccato: quoniam ſubuentio dæmoniaca petitur neceſſario ab his, qui non poſſunt aliter ſubuenire, quàm per dæmonum inuocationem. Mediolani die 16. Martij, 1500.

TRACTATVS DECIMVSTERTIVS de Spaſmo beatæ Virginis Mariæ, cuius eſt unica quæſtio.

QVÆSTIO

Num quod de ſpaſmo glorioſiſſima uirginis Maria matris Dei dicitur ſit canonicum.

SVPPLICANTIBVS Quibuſdã, Indulgentiamque petentibus in feſto ſpaſmi B. Mariæ, & eius octauis (quod celebratur à dominica in paſſione uſque ad dominicam palmarum incluſiuè) iuſſum eſt, ut ego conſulerem, ſi id, quod dicitur de ſpaſmo ſit canonicum, cui præcepto pro eo ac debui confeſtim obtemperãs: quid mihi uidetur, & qua ratione, ſcribere curaui, quatuor dicturus. Primò, quid intelligatur ratione ſpaſmi B. Mariæ. Secũdò, ſi illud fuit ſpaſmus propriè dictus. Tertiò, ſi fuit ſpaſmus uulgariter. Quartò, reſpondebitur directè quæſito.

QVO Ad primum, cũ Saluator noſter tempore paſſionis exiuit à domo Pilati in Caluariç locum, baiulans ſibi crucem (ut dicitur Ioã. 19.) & tres alij euãgeliſtæ (ut patet Matt. 27. & Marc. 15. & Luc. 23.) narrãt Simonẽ quẽdã Cyrenenſem angariatum, ut portaret crucem Domini, euidẽter elicitur quòd Saluator noſter adeo debilitatus erat quòd crucem ſolus toto itinere portare nequiuit. Sed præter hæc, quæ ex Euãgelio habentur: ſcriptũ inuenimus, nõ tamen authentice, quòd Saluator noſter ante angariatum Simonẽ, ſub cruce cecidit: & quòd beata uirgo mater eius compatiens, etiam cecidit ſpaſmata, & quòd ad perpetuam memoriã ædificata eſt Eccleſia ibi, uocata S. Maria de ſpaſmo. Feſtum igitur ſpaſmi B. Mariæ ſignificat feſtũ illius, triſtitiæ in illo caſu habitæ, & tãtæ afflictionis φ fuerit ſpaſmus. Hæc de primo.

QVO

QVO Ad ſecundū, Spaſmi nomen dupliciter ſumitur. Vno modo propriè, vt ſumitur à Phyſicis. Alio modo vulgariter, vt ſbiter idiotæ cōſueuerunt dicere aliquem cecidiſſe in ſpaſmo. Prius ergo de ſpaſmo propriè dicto videamus, ſi in beata Virgine fuit. Videtur.n. ꝙ in ea fuit vel eſſe potuit: quia poſita cauſa, ponitur effectus: ſed excellens dolor qñque eſt cauſa ſpaſmi ſecundum Auic. in tract. de Spaſmo. igitur cum dolor Chriſti beatæ Virgini fuerit maximus: vt patet per Damaſcenū in libro tertio, dicente ꝙ dolores, quos mater Dñi euitauit in partu, paſſa eſt in paſſione filii: tunc enim impletum eſt illud Simeonis, Lucæ 2. Et tuam ipſius animā pertranſibit gladius: ergo potuit cauſare ſpaſmum propriè dictum. Sed ſi diligentius conſideretur, neq; literæ, neq; rationi hoc conſonat. Diſſonat quidem rationi beatam Virginem ægritudinem aliquā paſſam fuiſſe. Tum quia ſimilis debeat credi filio per omnia quantum fas eſt: de filio autem teſtatur Chryſoſtomus, ꝙ non fuit cōueniens ipſum aliquo morbo langueſcere. Tum quia hoc præſtitum videtur Ioanni Euangeliſtæ, dicente Hieronymo in prologo Euangelij Ioannis, ꝙ potitus eſt ad patres noſtros tam extraneus à dolore mortis, quam à corruptione carnis inuenitur alienus: ſpaſmum autem propriè conſtat eſſe morbum contrahentem neruos: nō igitur conuenit ipſum aſſerere in beata Virgine. Diſſonat quoque à litera Euangelii: nam Ioan. 19. dicitur, ꝙ beata Virgo ſtabat iuxta crucem: & ſi ſpaſmum (id eſt neruorum tam diram contractionem) in itinere paſſa eſt, quomodo tam citò liberata ad crucem venit, nec ſedet, ſed ſtat, præſertim non ſubtracta, ſed potius creſcente cauſa doloris ſpaſmatis. Nec currendū eſt ad miracula, ſed ꝙ veriſimile ac rationi conſonum dicendum. Nec largè putes Euangeliſtam dicere ſtantem, quaſi dixiſſet manentem. Tum quia Euangeliſta replicat, ſubdens: cum vidiſſet Ieſus matrem & diſcipulum ſtantem. Tum quia conſuetudo literæ euangelicæ eſt qñ rem geſtam narrat, proprietatem ſitus deſignare: vt patet Ioannis primo de Ioanne Baptiſta, Stabat Ioannes, &c. & Ioan. 4. Ieſus ergo fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem. hora autem erat quaſi ſexta, &c. & Luc. 18. Duo homines aſcenderunt in templum, vt orarent, vnus Phariſæus & alter Publicanus. Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat &c. & infrà Et publicanus à longe ſtans: & infrà. Stans autem Ieſus iuſſit illum adduci ad ſe. Et niſi nomina propriè interpretemur, omnia confuſa erunt: vt Philoſophus docet in 4. Met. Tenendū igitur indubiè mihi videtur, ꝙ nec neruorum cōtractio, nec morbus alius in beata Virgine fuerit. Et quamuis dolor ingens ſpaſmum cauſare poſſit, non tamen neceſſario cauſat. poteſt.n. & non cauſare ſpaſmum: vt patet in Saluatore noſtro: cuius dolor fuit maximus abſque ſpaſmo. Hæc de ſecundo.

QVO Ad tertium: quia nominibus eſt vtendum, vt plures vtuntur ſecundum Philoſophum, 2. Topi. non inconuen. tertiū de ſpaſmo, vt vulgus loquitur, tractare Dr̄ igitur vulgo ſpaſmatus aliquis cecidiſſe cum præ doloris magnitudine ſyncopem ſeu ecſtaſim patiens cadit: occurritur.n. tunc ad ſuſtinendū, & aqua in vultū aſpergitur. Et iuxta hūc ſenſum, crediderim ego dici B. Mariæ ſpaſmum. Huiuſmodi autem doloris modum in beata Virgine fuiſſe ex magnitudine ſuæ triſtitiæ credi poteſt. Sed reuera neq; iſto modo ſpaſmus in beata Virgine fuit: cum enim fuerit gratia plena, Lucæ 1. oportet corporales defectus de ea negare, qui plenitudinem perfectionemq; gratiæ impediſſet. Conſtat autem ꝙ dolor extra ſe perſonam faciens, exercitium rationis impedit pro tunc: & tunc erat tempus maximè actualiter ſecundum rationem conſiderandi paſſionem Chriſti. Igitur huiuſmodi dolor, gratiæ perfectionem ſecūdum actualem conſiderationem rationis turbaſſet, quod eſt ualde inconueniens: non fuit igitur huiuſmodi caſus in beata Virgine. Et confirmatur, quia gratius erat Deo, ꝙ beata Virgo compateretur ei ſecundum rationem, quàm ſecūdum partem ſenſitiuam: quia illa pars eſt nobilior, & proprie meritoria, & per ſe grata. Oportuit ergo, vt dolor beatæ Virginis ita eſſet ſummus, quod tamē tota pars ſenſitiua regularetur, & ſubderetur rationi eius vigilanti: ſtante autem rationis exercitio, ac dominio actuali ſuper partem inferiorem non accidit dolor extra ſe faciens perſonā & caſum. Quare ſpaſmus uulgariter dictus longe à beata Virgine uidetur fuiſſe. Hæc de tertio.

QVO Ad quartū ex ſupradictis motus, dico ad quæſitū id, quod de ſpaſmo dicitur, non eſſe canonicum dupliciter. Tum quo ad radicem: quia non eſt autentica. Tum quo ad ueritatē ſignificatam per nomen: quia Spaſmi nomen nec proprie propter dignitatem corporis, neq; uulgariter ſumptum propter dignitatē animæ uerificatur. Tum quo ad tempus: quia ueſtigiis ſanctorū Patrum inhærendo Dominica in Paſſione, & Dominica in Ramis palmarum etiam ſi feſtum Annunciationis B. Virginis euenit, non celebratur, ſed transfertur: ſunt enim priuilegiatæ Dominicæ illę Et tñ iſti non quandoq;, ſed perpetuò, pręfatis diebus uolunt noua feſta celebrare, & conſequenter antiqua delere. Octauæ quoq; ſi iuges illo tempore permittuntur, Miſſæ Quadrageſimales aliaq; uetuſta officia ceſſare poſſunt. Accedit ad hæc, ꝙ cum in cœna Domini ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti inſtituta naſcantur, Eccleſia tñ tranſtulit feſtum corporis Chriſti in aliud tēpus quoniam circa corporis Chriſti uenerationem illo tempore occupata, diſtrahi in alia quamuis bona non debet. Vnde ſi feſtum doloris beatæ Virginis celebrandum eſt, in aliud, iudicio meo, tempus & nomen mutamdum eſt. Hęc ſunt reuerendiſſime domine, quæ mihi uiſa ſunt in re hac dicenda. Apoſtolicæ tamen ſedis cenſuræ omnia ſubmitto. Romæ, die 17. Iulij 1506.

¶ Secundi Tomi opuſculorum Thomæ de Vio Caietani, Cardinalis ſancti Xyſti, Finis.

TOMVS TERTIVS OPVSCVLORVM D. THOMAE DE VIO CAIETANI, S. R. E. CARDINALIS DIGNISS.

tituli Sancti Xisti, cuius ſunt quindecim vtiliſſimi Tractatus.

TRACTATVS PRIMVS, IN ſex orationes diuiſus.

ORATIO PRIMA.

De vi cultus diuini, & orationis efficacia, corā Alexandro ſexto Pont. Max. Dominic. prima Aduentus, Anno ſalutis, 1501. habita.

RESPICITE Et leuate capita ueſtra. Luc. 21. cap. Ingenii mei uires menſus. S. ac B. pater, mihi ipſi ſatis eſſe ad dicēdum coram maieſtate tua, pollicitus non ſum. Noui ſiquidem quanta mētis acie, quāta orandi arte & conſuetudine, quanta diſciplinarum omniū ubertate opus ſit, ut in hoc celeberrimo orbis Senatu dignus quis ad orandum habeatur. Nec adduci potui, ut mea hunc ſpōte conſcenderē, ſed malo parēdo tanto me diſcrimini credere, quàm minus auſcultādo in tuto ſilentii portu me cōmorari: præſertim ꝙ non aduentitium, ſed proprio annexū officio munus explendū eſt. Verum quia etiam ignorantibus quid agere debeamus, hoc ſupereſt refugii, ut oculos noſtros ad partem luminum dirigamus, eius opem quo uberius impetremus, reginam cęli una, precor adeamus. Aue Maria, &c.

EXCITATVRVS Torpētiū corda fideliū Dominus ac Redēptor noſter prodigia illa tremenda commemorauit, quibus uniuerſus conquatietur orbis: & ubi cunctorū animos ingenti pauore ſoluendos reſpexit, tremefactis diſcipulis, orōnis protinus patefecit auxiliū Reſpicite, inquit, mentis proculdubio lumine, ad quā maxime ſpectat oratio, & leuate capita ueſtra, intellectum & affectū ad ſuperiora erigite: his nāq; partibus ſuis, duabus ueluti librata alis, tribunal Altiſſimi mens petit humana: cuius nimirū aſcenſum proprie orationem appellamus. Ea de re à Dominicæ exhortationis inſtituto nequaquam diuertens, de ui orationis aliquid in medium afferendum cenſui quod & tanto conſenſu indignū non ſit: & mentis utranque partem uel mediocriter oblectet.

¶ Apud maiores noſtros, eoſdē ſtudioſiſſimos uiros, non negli-

genda illa ambiguitas excitata iampridem fuit: quis uotorum mortalium precumue ad Deum proprius fructus ſit, quorſum orationes, obſecrationes, cęremoniæ, ſacrificia, omniſq; Dei optimi maximi cultus, Epicurei ſi quidem, Stoici, Peripateticorumq; nonnulli (diuerſo quamuis calle) contra Deum hominumq; commercia progreſſi ſuorum eam ſententiam conuenere, vt eorum, qui diuinis rebus operam dant, ſpem omnem deludant. fruſtrati namq; expectatione lacrymarum, oblationum, venerationum, & id genus humanorum officiorum omnium aſſeuerant. Ægyptii verò, ſupplicationibus, proceſſionibus, reliquoue diuinarum rerum cultui eam tribuere poteſtatem, quo ipſum mundi rectorem mouere, atq; in alterutram partem flectere poſſe crediderint. Chriſtiana autem religione Spiritusſancti virtute fundata, & ſplendore partes illuſtrata, orationum effectus tam pulchrè moderata eſt, vt neq; diuinæ prouidentiæ quippiam ademptum autumet, neque mobilem eam quouis pacto fateatur. Quocirca pro huius tantę difficultatis veritate diſputanda, prouinciam ſuſcipiens, primum, quod oratio in numero cauſarum, deinde quòd in effectiuarum ordine, demum quòd in ſuprema earum ſede locanda ſit, diſſerere conſtitui.

¶ Omnipotens Deus etſi ſolus quæcunq; facta infectaue ſimul non implicent, efficere poteſt: quemadmodum tamen diffundendę bonitatis ſuæ gratiæ, res omnes, quæcunq; ſunt, exiſtentia donauit: ita res ferè cunctas omni relegata inuidia ad ſupremam deitatis participationem aſciuit, dum agendi eis virtutes liberali largitione conceſſit: & tanto fœdere ſecundas ſibi cauſas deuinxit, vt nec illius immenſitas quantulamcunq; efficaciam abſorbendo conſumeret, aut præueniendo impediret, nec harum interuentus, illius ad vltima quæq; aditum obſtineret. illapſus enim quidam diuini numinis adeo intimè ſit, vt cęlum ac terras camposq; liquentes, Lucentemq; globum Lunæ, Titaniaq; aſtra, Spiritus intus alat: totamq; infuſa per artus, Mens agitet molem, & magno ſe corpore fundat. Diſtribuit quoq; ea lege totam agentium ſeriem in tres ordines (corruptibilium, cęleſtium & immaterialium,) vt & inferior ſuperiori obtemperet, atq; extrà, quin potius ſupra omnes, ipſe totius orbis princeps moderator prouideat: neq; enim fas eſt alius primam connumerare cauſam, quaſi parem cuiuſdam naturam locum teneat: quia totius bonitatis fons, origo cuſtodia, conſummatioq; ſola ipſa exiſtit. Quamobrem præclarè Ariſtoteles glorioſum Deum ſummum bonum vniuerſi, non in ipſo clauſum, ſed extra ipſum tradidit. Nec ipſius ſola natura, cuiuſcunq; naturalis ordinis legibus eſt abſoluta: verum diuinas etiam quaſdam participationes fatemur exemptas. Credimus modum quendam rerum eſſe, quas etſi impartiri pleriq; intellectu præditus non ambigimus, connaturales tamen alicui nulla authoritate fieri poſſe prædicamus, docemur, demonſtramus: ſunt autem gratia, charitas, lumen gloriæ, & id genus multa. Quæ idcirco ſuper omnem eleuant naturam & creaturam, quæ creari potleſt: quę diuinum aſſequuntur ordinem, velut deitatis (ſi fas eſt dicere) proprietates. Eodem quippe naturæ vinculo, quo vltimæ præparationes conſequentes; vires propriæ connexę ſunt formis, & parem eſſe oportet naturę cuiuſq, & comitum communicationem, eodem inquam uinculo, quę memorauimus, excellentiſſimæ illi naturę coniunguntur diuinæ: nec minus uis omnia ſeipſam excedens illius fieri conſors poteſt eſſentiæ, quam rerum herum ſine participatio inſignis, nec deitatis capax eſſe quiſquam magis poteſt, quam eandem perfuſione reddat. Has itaq; creaturarum eminentiſſimas qualitates naturalium cauſarum ordines tranſcendere ea fatendum eſt ratione, ut inter cauſas ſecundas annumeratę, primatum obtineant. Vniuerſo itaq; agentium principiorum ambitu, quo diſſeruimus modo diſpoſito, quam promiſimus orationum cauſandi uim, diuerſos cauſarum gradus inueſtigando perſcrutemur. Familiaribus quidem nobis rerum principiis producendum ſi quid eſt: calore reſolui, frigore comprimi, humido fluere, ariditate ſiſti, raritate extendi, denſitate conſtringi, affectionibus reliquis ſubijci, fluxa atq; oppreſſa pugnantium inter ſe uiribus exigit. Mens autem, cuius orare proprium eſt, quamuis hęc aſpernetur, his propter hominum infra ſe ſubiecerit poteſtatem, nec illos quidem latet, quibus Philoſophia, ſenſuum, quoq; opera ab his libera eſſe noſtri autem, ſed quibus in ſemetipſis nei hoc aduertere datum eſt, quod immutari contemplemus. Paulò ſuperiue earum genus, organorum ſeries ſecreto uenit nexu: hiſq; adeptis ouoſi redduntur opifices. At qui optimam elegerunt Mariæ partem, exterioribus ſeſe negantes, publicas priuataſq; actiones ſollicitudineſq; recuſant. Bonorum deinde uſui horum uirtutis, morum, totiuſue animi ornatus, quę in dita à natura termina ſunt intra ſingulos quoſq; continentur: neq; fieri poteſt, ut alter ab alio uoluptates à ſe abdicere, parſimoniam ſectare, ira moderare, timorem depellere, ius unicuiq; reddere, diſciplinæ cuiuſuis operam dare, emq; quolibet excolere, continens, temperatus, manſuetus, fortis, iuſtus, doctuſue efficiatur alius. Diuinarum uerò obſecrationum uis, in anguſto orbis angulo non arctatur, ſed ad extrema quæq; diffunditur, omnia perluſtrat cunctorum fines attingit, penetrat, pertranſit. Syderea quoq; poteſtas quintæ integratur eſſentiæ à terminis aſtrorum, curſu, luce, occultoue influxu perficitur. Supplicationes uerò factas cœleſtis naturæ, motus, luminis influxuſq, expertes utroq; patet eſſe modo: agere enim noſtra iſthæc cæleſtium more nemo (niſi deſipiat) credit. Agi autem ſuperiorum corporum afflatu opinantes intellectiuam animæ portionem (ut princeps Phyſicorum ait) à ſenſitiua ſeparate neſcierunt. intelligentiæ denique (quas Angelos appellamus) aut abſq; orbis motu efficere poſſunt nihil, aut certè ſolis localibus (ut Theologis placuit) præſunt mutationibus. At precibus puto de pectore emanantibus hominum ſubdi omnis obſequii, ſubter fugereq; nihil earum imperium, ueritas reſtatur: Quęcquid orantes petitis, credite inquit, quia accipietis, & eueniet uobis. Quapropter ſi naturales, factiuæ, actiuę, cæleſtes ſpiritualeſq; cauſæ noſtrarum intra ſe non claudunt orationum potentiam, ſoluſq; ſupernaturalium diuinarumq; ordo ſuperſit, in hoc rerum faſtigio humanarum precum ſi cauſę ſunt, reponendam eſſe dignitatem mentemq; quis non uidet? Verum cum altiſſima ſit illa hæc rerum ſeries, Creatoriq; ſoli cognata, fieri quo pacto poteſt, ut obſeruantiæ huiuſmodi (humana quidem facta) noſtro ſubditæ arbitrio, in tam excelſo rerum cacumine locandæ credantur? Incredibile autem diſſonumq; ne cuipiam hoc eſſe uideatur, humana uota bifariam perſpicienda ſunt: ut hominis nuda opera, atq; iterum ut cęleſtis gratiæ afflatu decorata. Noſtra ſi conſpecta fuerint, congenitam boni cupiditatem ad bene beateq; uiuendi facultatem præſeferunt, & uelut ſemina terræ commendata, Sole, imbre, rore, cultuq; reliquo pullulant, creſcunt, floreſcunt atque fructificant: non ſecus latens in homine ſpiritus, frequenti officio, diſciplina, ſtudio, diligentiaq; excultus quicquid uirtutis excipi poteſt, proferet, fouebit, alet, atque perficiet.

¶ Et quia natura ſuperuacanea abhorret, nec ratio ſuadet alterius opem quærere ubi poſſis ipſe perficere, nulla, ad hanc ſupplicandi neceſſitas, nulla tot precum utilitas apparet. Quo fit, ut poſt habendi penitus non ſint magno excellentiq; ingenio præditi Philoſophi, qui ad uulgares compeſcendas inſolentias, ad effrænem moderandam audaciam, ad bonos inferendos mores, cultum iſthunc adhibendum tradiderunt. Inſitas ſecuritati uires, ſingularem de hominis ſalute clementiſſimi Dei ſolicitudinem, ex qua ſtarum petitionum oritur efficacia promiſſamq, æternæ uitæ beatitudinem, quæ eiſdem fructum præbet, ignorarunt: abſcondit enim hęc Deus pater arcana à ſapientibus & prudentibus huius ſæculi, quæ ſuis erat paruulis cunq; reuelaturus: Ornata autem humana mens gratia, fide, ſpe, charitate, cęteriſq. perfuſa cęleſtibus habitibus, primæ ſummæq; bonitatis amore rapta, illius intuitum concupiſcit, inhiat, anhelat. Et quia oculus non uidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non aſcendit, quod præparauit Deus diligentibus ſe: & non modò debilis, infimus, deficiens omnium hominum & Angelorum conatus, uerum etiam nullus tore comprobatur: hinc potens diuini Dei inuocanda eſt manus, hinc implorandum auxilium, hinc expetendus ducatus, hinc mirus quidem nexus tamen modis, & immoto conſilio diuina exoratur clementia & orationum noſtrarum non perit efficacia. Quemadmodum enim generi animantium inanimarumq; rerum omnium eſt à natura tributus appetitus quidam inquirendi boni: id tamen aſſequi nequaquam poteſt, niſi ſecretis adhibitis adminiculis ab eo qui operatur omnia in omnibus, eiuſq; ducatur: ita ſanè concitata in nobis per Spiritum ſanctum ſummi boni deſideria, expleri ut humili intercedente poſtulatione congruit. Ea poſcit namq; diuinitatis perſpecta lex ab optimo omnia nedum propria ad bonum fieri, ſed opem ſortiri, qua ſeſe ad id diuerſo ferant gradu: ſi enim effuſa diuinę bonitatis quantulacunq; ſimilitudo res omnes conſtituerit, atq; decorarit ſecundum afferre, niſi contingens quippiam præpediat innati cuiuſq; appetitus finem uoluptatemq; naturæ, quanto magis impreſſa ſanctiſſimæ Trinitatis imago ineffabili gratiæ ſplendore coruſcans conferet, ut quem à facie Domini concepimus, & parturiuimus Spiritum ſalutis, proprius nexibuſq; pariamus. Commonentis præterea officium eſt, ſi quos ad opitandum, aggrediendum, agendumq; impleuit eorundem electione, aggreſſu, actione uti, cœpiaq;, quoad eius fieri poteſt, perficere: propterea quidem quia ratione mouentur ſingula, eadem & quieſcunt. Natura etenim lata, natura aſſequuntur, natura manent, ui autem ea pulſa ui trahuntur ui, conſiſtunt. Fecit autem ſapientiſſimus Deus nos ad ſe, & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit, & intra noſmetipſos gemimus adoptionem filiorum Dei, expectantes redemptionem corporis noſtri. Sui igitur erit pios, quos inſeruit affectus, quibus ad eum ſuſpiramus, quos petendo accedimus, non excludere, ſed admittere, fouere, beare. Cur rationalis creaturæ ſublimitas ſcribitur, prædicatur, extollitur, ut diuinæ naturæ conſortes, ut filii Dei nominemur & ſimus, ſi Dei cooperatores non ſumus? Si ad capeſſendum paratum nobis ab origine mundi æternitatis regnum opera noſtra efficiunt nihil, miſerabiliores profectò non modò nationibus, ſed uiliſſimis etiam quibuſq; rebus filii Dei ſunt, ſi reliquorum formę, actiones & fines propriæ congaudent, eis uerò acceptę naturæ ad quietem obtinendam omnis actio ſubtracta ſit. Quorſum diuinę amicitię munus humano collatum eſt generi, ſi amicorum iura ſeruare non poſſumus, ſi cuiuſq; hominis apud Deum nulle eſt autoritas, ſi quod optat is optimum, potentiſſimi Dei amicus efficere nequit? ſi quia eſt petentis atq; non petentis conditio, & par utriuſq; facultas? Precatarem ſæpe obſecrans non

nõ id infert, ut aliquid uelit aut malit immutabilis Deus: ſed ut opera nõſtra fiant, quæ alias factum nõ fuiſſet, ſed ut accõmodè cauſæ efficiendis adhibeantur rebus. Secundarũ quippe cauſarum leges, quas norunt: nõ ideo negant uanas eſſe, quòd ſummi opificis potentiã augeãt, aut uoluntatem mutent: ſed quia ſtatus ordo ſeruatur, quia effectus cognatas et habent cauſas, qui à ſummo bono deſcendunt cõſono gradu rerũ perfectiones. Ita nanque ſapientia attingit à fine uſque ad finẽ fortiter, & diſponit oĩa ſuauiter. Proinde quæ ſeruorum Dei paupertatem, cœlibatum, ſeruitutẽ, ieiunia, uigilias, ſolicitudinẽ, orationes, cæteroſq; ſupernæ uitæ graues ſuſceptos labores deſpiciunt, & cauſate nihil contendunt, defendant uana eſſe ſingula hominũ ſtudia accuſent andos agricolas, arguãt ſolicitos negotiatores milites, omniũ artiũ opifices, & uarijs literarum diſciplinis operã dãtes, dẽs ipſam denique naturã: quæ ſicut ad uitæ ſtatus gloriæq; cõmoda poſſidenda, laborandum eſſe ſuggerit, ſi ad fęlicitatem, habendam orandum eſſe docuit fideliſſimo naturæ teſtimonio, oĩum nationũ oĩum prorſus ſeculorũ ritu cõprobãte, neq; enim uel noua uel ſingularis obſecrationũ eſt religio: ſed ætates, tẽpora, æuitateſq; ſi recenſeas, uetuſtiſſimam hanc obſeruationem totoq; orbe terrarũ diffuſam, tametſi diuerſo cultu, ſemper inuenies. Quod autẽ indeficiens apud oẽs perſeuerat, à natura inditum, aut immobiliori aliqua cã inſtitutũ eſſe, omnium philoſophãtiũ ſchola confirmat. Non uana itaq; nec parua poteſtate donati ſumus, qñ interpellendæ nobis diuinæ maieſtatis facultas conceſſa eſt, qñ noſtræ orationes, noſtri exẽpli efficiunt cauſæ deſiderij: hoc de primo quidem diuiſionis membro diximus.

In ordine hoc quarũ cauſarũ locãda eſt orõ, & in ordine ſupra prima cauſa

Deinceps nobis erat ꝓpoſitum, ad quod genus cauſarum referenda ſit oratio, paucioribus abſoluam. Quamuis P.B. arguta dicta, quæ diſſeruimus, ſcioli pleriq; putent: retundere tñ quàm aſſentire malunt. Cauſarum inquiunt, genus quadrifariam diuiſum cũ ſit, ueſtra iſthæc religio, ſi earũ continetur ambitu, quã denique ſubdit cauſandi rõnẽ, finis, forma & materia eorum, q̃ in ſacrificijs obtenta creduntur, ab humana lõgè ſunt opera: efficiẽs uerò cũ oporteat rem aliquẽ dare factis, & hominum uota nil orationibus tribuãt impetratis, procul eſſe ab agẽtium finibus fatẽdum eſt. Deficiunt præterea nunquã aut certè rarò, rerum ꝑ ſe actiua: oratur autẽ plerunque expectatione uana: fortuita igitur, aut nulla huiuſmodi cultus uis eſt. Animaduertiſſent profectò hi argumentationũ ſuarũ, q̃ friuola ſit ratio, ſi mẽtis oculos ad geminam cõiecissent ſectionẽ. Alteram agentis in diſponẽs adſuos, conſulens, & perficiẽs: alteram modi agendi in imperiũ, ſuffragiũ, atq; miniſteriũ. Relucet in his agentis nomine etiam ſuffragãtem admitti, nec enim duntaxat dicitur dare qui tribuit, ſed & qui interpellat, vt detur. Nec ab re: ut enim ꝑcipiens effectiuum eſſe conſtat (quia obtemperantem executorẽ ad agendum promouet) ſic & petens qui actorẽ ad faciendũ flectit: quã & apud grammaticos idẽ imperatiuus, & deprecatiuus eſt modus. Nec indignũ rõnali cenſeas creaturã, quòd reliquis quietum eſſe ex proprijs uiribus ſit à natura collatũ, ipſi autem tã humili actione alienã opẽ implorare neceſſe ſit. Meminiſſe enim oportet, quam in ardua difficultate de cęleſtibus motibus diſſerẽs autor Peripateticorum protulit ſentẽtiã: Meliorẽ inquit fore ęgrotantis fortunam cõpluribus auxilijs perfectã aſſequi ſperãtis ualetudinẽ, quã paucioribus exiguã. Libandas rerum naturas ex hoc uoluit, nõ quia potiundi boni potentia eſt maior, ſed quia, bonũ potiundũ eſt maius. Non minor itaq; rõnalis eſt creatura quòd externo deſtituta auxilio optimũ in tota natura conſequi nõ valet: ſed eo altiorẽ cõſcendit gradũ, quo excellẽtior & omni cogitatu ſuperior illi fœlicitas ꝓpoſita atq; parata eſt. Non officit etſi quòd noſtris optans plerunq; oratio nõ reſpõdeat cauſarũ. n. nõ quouis modo: ſed ritè diſpoſitarũ lex eſt nunq, aut rarò deficere. Vegetabilium quippe ſemina nõ aliter, quam udis mandata ſulcis ſuo tẽpore oportunaq; diligentia exculta obtinent: vt ſæpe fructus afferãt. Sol cum homine hoĩem, cum Leone Leonẽ cũ ſingulis animãtibus ſingulorũ genera ſemp ferè generat, modo q̃ illi nõ deſint præparationes. Quocirca ſi Dñm precantes, nulla affectio cauſarũ more, efficaces talẽ frequentes redderet, meritò cauſalis eos ordo à ſe abdicaret: ſed cum eorũ tãtus ſit uigor, vt totus aſſit orationis effectus, non ſine quo incaſſum ligat, ſed eũ quo fructũ referãt expectatum: iure inter effectiuas cauſas locũ ſibi vendicant. Accepimus uero petẽtes ꝑſeueranter, ꝓ ſe neceſſaria ad ſalutẽ obtinere: nõ ſæpe, ſed ſemper efficere, quod cupiũt. Piè quidẽ petẽdum eſt: alioquin licet multiplicauerimus orationes, petimus, & nõ accipimus, eo quòd male petamus: qui. n. declinat aurẽ ſuã, ne audiat legẽ, oratio eius erit execrabilis: & cum is qui diſplicet ad impetrandũ mittitur, irati animus ad deteriora ꝓuocat. Dedit equidẽ pullulãtibus regẽ in furore ſuo: & reſpexit in orationem humiliũ, qui uoluntatẽ timẽtiũ ſe facit, & deprecationẽ eorũ exaudit. Perſeueranter ẽt, qm̃ pater miſericordiarum & Deus totius cõſolationis rogari inſtantiſſimè uult, ne oblata aut illico ſpectata uileſcãt: & noſipſos ad ꝑcipiẽda promiſſa deuotionis igne ardẽtiores præparemus. Clauſis oſtijs intẽpeſta nocte ſe pueriſq; ſuis ſomnũ capiẽtib⁹ euãgelicus amic⁹ poſt negatũ mutuum, poſt interceptã moleſtiã improbitate pulſantis uictus quotquot opportuni fuerat panes elargit⁹ ẽ. Pro ſe uerò qñquidem obſtare eius, cui petimus aut oramus ſcelera, ne & Sanctorũ preces admittãtur, Hieremię cõteſtatus eſt Dñs: Tu, inq̃t, noli orare ꝓ populo hoc nec aſſumas pro eis laudem, & orõnẽ, & nõ obſiſtas mihi quia nõ exaudiã te. Et rurſus: Si ſteterint Moyſes, Iob & Samuel corã me, nõ eſt aĩa mea ad populum iſtũ. Neceſſaria demũ ad ſalutẽ eternam petenda ſunt, quid enim reliquorum oremus, ſicut oportet neſcimus, nouit autẽ cęleſtis Medicus, quid ægris ſalubre ſit: & idcirco ſępe nõ tribuit quod uolumus, ac tribuat, quod mallemus. Si enim nos cum ſimus mali, nouimus bona data dare filijs noſtris, nec credentibus ſe petere panem, ouum, aut piſcẽ, lapidẽ, ſcorpionẽ, aut ſerpẽtẽ porrigim⁹, quãtò magis pater noſter cæleſtis quæ obfutura uidet, clemẽtius negat, quã indulgeat: Iacobus & Ioannes indiuidui Chriſti comites, dextrã læuamq; regni ſedẽ petẽtiũ matrẽ mittunt, & audiũt, Neſcitis quid petatis. Paulus uas electionis ſtimulũ carnis ſuæ angelũ Sathanæ ęgrè ferẽs, ter Dño rogato, ꝓ illius ablatione exauditus nõ eſt, quia ſi illo caruiſſet ſaluus eſſe nõ potuiſſet. Efficit ergo ſemper optatum, modò ſuis partibus cõſtet oratio: reliquũ eſt, ut in ſuprema ſicut præmiſimus, reponatur. Tanti nos fecit munificẽtiſſimus Deus, ut ex infimo genere uota hoĩm in altiſſimo poſt ſe cauſarũ ſolio, omni ei creatura ſubiecta ſtatueret, declararet, factiſq; cõprobaret. Oratione nãq; terra aperta eſt & deglutiuit Dathã, & operta cõgregatione Abirõ rurſus clauſa eſt. Iordanis unda ꝑpetem ſuũ meatũ retorſit: aer menſibus ſex & annis trib⁹ ſerenitatem ſeruauit: ignis à caſtrorũ cõbuſtione ceſſauit. Oratione grãdo, tonitrua, pluuia, muſcę, ranę, locuſtę fugatę ſunt, Rebecca à ſterilitate ſoluta, Maria à lepra mũdata, execati & rurſus illuminati Syri, Ezechię ter qui adiuncti ſunt anni, uita functi pueri reuixerunt oratione Moyſes Amalecitarum ꝓfligationẽ, Sanſon extremum robur, Salomõ ſapiẽtiã, Daniel uiſorum reuelationẽ, Heſter Aſſueri gratiã, Mardochæus populi liberationem, Suſanna intẽtatæ mortis ultorẽ obtinuit. Oratione ſol cõmoratus in cęlo longiorem triumphãti populo diẽ ꝓſtitit, ſolis receſſus in decimũ præterieræ uię gradũ, Eſaię uaticinio teſtis affuit. Orõne immaniſſim⁹ draco, cui ꝑmiſſum eſt aĩas ſeducere in angullum deſerti carcere detẽtus eſt, dæmonum genus apoſtolicę authoritati reſiſtẽs eijcitur. Angelus Dñi cẽtũ octaginta quinq; uirorum millia interemit, Michael Iudęis præſidium tulit, Gabriel Danielem ſolatur, Raphael Tobiæ lacrymis affuit: ſed quid ꝑ creaturas uagor? Creator nẽpe ipſe humillimi famuli ſui orõne detẽtũ ſe fatetur. Dimitte, inquit, me, ut iraſcatur furor meus. O humilis lacryma, qñta eſt potẽtia tua, uincis inuincibilẽ & ſuperas Omnipotẽtẽ. Tua ſunt hęc Deus optime opa, qui ſeruos ſuos tam ineffabiliter magnificas: quippe cum eorũ interpellationib⁹ deſiderijſq; uniuerſã ſubieceris creaturã, tu amicos tuos tã admirabili gloria decoraſti, ut quicquid à natura uirtute, fortuna, ſpiritu, atq; à temetipſo expectãdum eſt, hoc totum illorũ uotis cõmiſeris. Verè miſereris omnium Dñe, & nihil odiſti eorum, q̃ feciſti: qñ quidẽ cęci illius in Chriſtum tuum adhuc caligãtis ſentẽtiã (qua dicit, Nos ſcimus quòd peccatores De⁹ nõ exaudit) dum Nabuchodonoſor, Achab, Publicani, Petriq; preces admittis, cõfutaſti & ad flagitioſos quouſq; exorãdi munus oſtendiſti. Hẽt itaq; Eccleſia tua B.P. ſacrũ cultũ nõ uanum, aut fortuitum, ſed inter cãs effectiuas ſupremi ordinis oĩa ſua dilectione cõcludẽte. Nec in uacuum obſecro tantã Dei gratiã, largitatemque recipiamus, regnum tuum Dñe Ieſu eſt oratione comparatum, dicente ad illum Patre, Poſtula à me, & dabo tibi Gẽtes hæreditatẽ tuã, & poſſeſſionẽ tuã terminos terræ. idẽ eſt eiuſdẽ orõne confirmatum, dicẽte ipſo ad Petrũ. Ego rogaui ꝓ te, ut non deficiat fides tua: ꝓpterea quòd Romana Eccleſia immaculata fide perſeuerat. Collapſum ergo idem præceps ad prope ruinam eum uideamus, expectamus, ſentiamuſq;, ſurſum reſpiciam⁹, & leuem⁹ capita noſtra. Oremus mente, oremus & ſpiritu, ne uox illa repetatur, populus hic labijs me honorat: cor autẽ eorum longe eſt à me: cui debetur omnis honor & in ſecula ſeculorum, Amen.

ORATIO II.

De unione uerbi cum natura humana coram eodem Alex. 6. dominica prima Aduentus, anno Salutis 1502 habita.

VIDEBUNT filium hominis cũ poteſtate magna & maieſtate. Lucæ 21. cap. Admirabile ſacramentũ, quo filius Dei ſe noſtra cum humanitate coniunxit, Dionyſius Areopagita B.P. profundius ſenſit, quàm à nobis explicari poſſit. Silentium tamen ob hoc nobis non indixit, ſed myſterij altitudinem commẽdauit. Quamobrem ſtudioſas mentes, quæ ad difficillima quęque perſcrutanda ſeſe rapiunt, prouocauit ad huius tantæ rei contemplationem non minus ſalutarem, quàm difficilem. Tali concitatus deſiderio ſtatui apud me ipſa unione uerbi cum natura hominis aliquid tam ſubtili

tes, tamq; modeſtè differere, ut tanto loco dignum quippiā afferrem, & profeſſioni meæ uideretur apoſſimum. Attamen primū Mariæ numen, ut præſens nobis adſit, humiliter imploremus, dicentes, Aue Maria, &c.

CVM Ad ædificationem perpetui templi ſolius atq; omnipotentis Dei, in quo uos B. P. & reuerendiſſimi Domini tanquam columnæ poſiti ſtatis, illud immutabile fundamentum iaceretur. Verbum quod in principio erat Deus, caro factū eſt, admiratione pariter & ſtupore commoti ſunt plurimi, ſubtiliuſque inueſtigare molientes, quō unus atq; idem uerus Deus & uerus homo eſſe poſſit, ad philoſophiam ſeſe cōtulere. Cumq; in illa proſpexiſſent, q omnis unio aut ſecundum ſubſtantiā, aut ſecundū accidens ſit, utraq; pſcrutati, diuerſa, utrioq; obſtacula offenderunt. Etenim ſi ſubſtantialis eſt ipſa Dei hominiſq; cōiunctio, aut diuinitas erit humanitatis forma, & perinde, ut Apollinaris ſomniauit, tertia quædā natura ex utriuſq; commixtione cōflata eſt. Si uero accidētalis affirmatur ſiue diuinam dicamus, Verbū habitare in illo homine ueluti in tēplo, ſiue ut indumēto connexum (quemadmodum duas hypoſtaſes in eandē perſonā componentes) concedere oportet Neſtorianam impietatem à finibus Eccleſiæ iampridem à Patribus exploſam ultro reuocaremus. Quo fit, ut nodoſa nimis q̄ſtio Chriſtianæ religionis profeſſoribus obiecta uideatur. An fortè ſatis erit nobis peruaſiſſe craſſa (ut aiunt) Minerua: & rudit er arbitrari talem fuiſſe illam unionem, qualē Deus uoluit aut qualem Eccleſia credit. Sed ſi hæc fides ſufficit, uana eſt admonitio principis Apoſtolorū, qua nos paratos eſſe iubet de ea, quæ apud nos eſt inconcuſſa fide, omni poſcēti nos rationem reddere. Quo itaque fœdere Verbū caro factū ſit quantum à ſanctis Patribus accepimus, & nobis tribuere dignatus eſt q omnē hominem ad ſe humiliter properantem adiuuat & illuminat, pauca mihi proſequendum reſtat. Et qm̄ omnis de aliqua re inſtitutio à diffinitione debet proficiſci, ut intelligatur quid ſit id de quo diſputatur, in primis prælibandū erit, quid ſit uniri in natura, quidue in pſona. Vniri in natura dicuntur, quæcunq; è diuerſo uenientia ad unius naturæ integritatem perficiendā concurrunt, ſiue informatione quadam, ut anima & corpus hominē integrant: ſiue cōtinuatione qualibet à natura inſtituta, qualem animalis mēbra præſeferunt, ſiue quauis alia enaſcentiū conuerſatione rerū id euenire contingat. Cùm aūt ex philoſophia, nedum à ſacris literis, didicerimus diuinitatem & ſeipſa omnis cōpoſitionis expertem: & in cuiuſuis alterius concretionem uenire nō poſſe (utpote, cuiuslibet imperfectionis ratione illi repugnāte) aſſumptio hominis à Dei uerbo unionem in natura rapellit. Vniri uerò in pſona illa dicuntur, quorum una eademque exiſtit à Græcis hypoſtaſis appellata, à nobis autē ſubſtātia indiuidua. Addidi autem indiuidua: qm̄ cōſuetudo Latinorum, & quæ communis eſt ſubſtantiā uſurpat. At unio ſecundum perſonā non uno tātummodo intelligi poteſt: nā quodlibet accidens ab eo, in quo eſt, cōſtat ſecundum perſonam indiſtinctum eſſe partes uel integritatis uel eſſentiæ cuiuſcunque hominis quātum ad perſonā attinet, eædē ſunt cū eo, cuius partes eſſe dicūtur. Verū cum diuino uerbo fas non ſit quippiā accidere, & ordo rerum nequaquā patiatur humanitatem, quæ ad ſubſtantiā ſpectat accidentis eſſentiā ſubire, intelligi nullo modo poteſt, ut humana natura diuinitati Deo pſonaliter ſit: quēadmodū accidens ſubiecto ſuo inhæreſcit. Quòd ſi ad alterum modum recurras, quo partes atque membra perſonæ copulātur, incidis in Scyllā cupiens uitare Charybdim. Deum enim aut hominem partem definitionem ſubintrare fatendū erit: quorū utrunq; ridērēt philoſophi, alterū orthodoxa deteſtaretur Eccleſia. Quid ergo? ſuccumbendūmne nobis erit? minimè gentium. Perſpicacius quidem intuentibus uideri poteſt quód membra cuiuſq; hominis & partes ſunt & organa: partes quidē, quoniā totum integrant: organa uerò quia ad officia muneraque propria accōmodantur. Organa autē dixerim non quæcunque, ſed connexa. Habent ſiquidē artifices & alia inſtrumenta à ſeipſis abiuncta, quæ à prioribus tātum diſtant, ut nequaq̄ ualeat alter alteri manum aut oculos, quemadmodū enſem aut calamū cōmodare, propterea q noſtra iſthæc mēbra nobiſcum ſubſiſtunt, illa uerò remota à nobis ſunt, & exiſtunt per ſeipſa. Nec partes & quæ diximus coniuncta organa, tam mutuo inter ſe connectunt uinculo, ut neutra poſſit ab altera ratione ſeparari: ſiquidem & ſi nullū intelligatur genus partium: poſſunt nihilominus huiuſmodi inſtrumenta remanere. Nā & ſenſoriæ quæq; partes non eo quod partes compares hīt, ſed organa ſunt, ſed quoniam ad ſuas aptæ ſunt functiones: unde ſi ſenex oculū iutū iuuenis aſſumeret, uideret utique ſicut iuuenis, & ſi quis præterea corpus totum animæ organum dixerit, nullus erit error. Quocirca modus quidam relinquitur, quo perſonalis aliqua coniunctio definiri poteſt, nulla ſe uel partiū, uel accidentiū natura commiſcente, qui organum implicitum aſſeuerauimus cuip. am tributum eſſe perſonæ, atq; hoc utriuſque pacto noſtram naturā Dei uerbo unitam eſſe conſitemur dubitationē cōfitemur. Et qm̄ in tota earum, quæ apud nos ſunt uniuerſitate rerū, nihil tā ſimile Seruo Dei, Quam intellectiua anima reperit, ab ipſa exēplo qualicunq; ſumpto, ea quæ diximus, fortaſſe ſubobſcura pendantur. Cernere libet noſtrā aīam, præter q corporis eſt forma, utroque potiri inſtrumento genere: dum & ſui corporis eiuſq; partiū pinde ac cōgenitorū organorū utit miniſterio, & externa adminicula pficiēdis adhibet operibus: hominis enim corpus cōiunctū intellectiuæ animæ organū putandum eſt non ob id eſſe, quia ipſa illud informat, & pficit ſed ob eā potius cauſam, quod idē cū ipſa ſortitū eſt ſubſiſtere. Enim uerò ſi ſola uis intelligētiç admeretur animæ, hoc ipſum, q corporis pfectio eſt, retineret nihilominus ſecū illud idē corpus, quatenus inſtrumentū coniunctū: ut Platonici omnes. Peripateticorū uerò illi, q̄ uoū hoſbus dedere intellectū, affirmant. At ſi incredibile, aut ambiguū adhuc cuiquā uidetur, ut ſpiritualis aliqua ſubſtātia corporeū habeat quippiā eiuſdē ſecum eſſe participās, non proprias abſoluat actiones, & cū eius forma non ſit, ad ſeipſum redeat, ſeipſum intueatur, de ſeipſo dubitet. Nōne intellectus hominis ad explicandos eorū q̄ intelligit, conceptus lingua utitur, quæ corporalis eſt, & eadē omnino perſona cū illo cōſiſtit, & cū intellectus nullius corporis eſt actus? Quemadmodū itaq; intellectiua anima miſsis quidem, ueris tamen, modis geminū habet inſtrumentū iunctū & abiunctū: nō ſecus profectò glorioſus Deus uniuerſo creaturarū genere ueluti organo utitur ſeparato, dum per ſecretū, innumumq; illapſum ſe rebus immiſcēs ad ſuæ uolūtatis arbitriū deducit omnia, & cuncta in ſingulis, & ſingula in cunctis operatur. Illā aūt humanitatē, quæ in Chriſto permanet, tanquā organū coniunctum aſſumpſit: atque ad illa magnifica & excellētiſſima ſolius Dei opera, redēptionem generis humani, ſanctificationē peccatorū, æterni regni aditū, & id genus multa accōmodat, agit, exercet. Quare pclarè Athanaſius unionem animæ ad corpus, nō ut materiā, ſed ut inſtrumentū pprium intuitus dixit, ſicut aīa rōnalis, & caro unus eſt homo, ita Deus & homo unus eſt Chriſtus. Cū igitur unio omnis, ut primo loco eā dicebamus, vel ſecundū pſonā ſit, uel ſcdm eſſentiā, & eſſentialē pcul à pposito repulerim, ſupereſt ut pſonalē unionē hīc aſſeramus. Rurſus cū perſonalis unio interdū penes ſubſtātiā conſtare poſſit, interdum āt penes accidens, & quæ accidentis eſt ſimiliter pmiſſa ſit, utiq; ſubſtātialis remanebit. Poſtremò, quia & hæc in eam, quæ aſſeſſit partes: & in eā quæ organis contenta eſt diſtincta reperitur, cōſtet uerò partium pprietates utrique repugnare naturæ: conſentaneum eſt, ut diuinitas atque humanitas Chriſti in unā coeāt non naturā, ſed perſonā: non accidentaliter (ut ita loqui liceat) ſed ſubſtantialiter: non ut partes, ſed ut altera humanitas, q ueluti inſtrumentum quoddā (ut ſæpe dictum eſt) adiunctū diuinç perſonæ ſit atq; ita ſanè adiunctū, ut corpus illud uerū Dei corpus, & aīa illa uera Dei aīa uerè atque conſtāter poſſit appellari. Nec officit quicquā nobis, q cōiuncta organa ad integritatem naturæ eius, cuius ſunt, ſpectare uidentur, nō enim oportet id continuè uerum eſſe, ut ſexti digiti quæcunque extrā rōgeniti exemplo pbari pōt: is enim de ſpecies humanæ integritate nō eſt, & tñ organū cōnexum eſt hominis habentis illum. Cęterum quo nullus hæſitandi locus excellenti cuiquā ingenio relinquatur, nihil obeſſe ſentio, q ipſum Dei uerbū ſola ui intelligētiç ad aſſumptā naturā refertur: hoc enim minoris refert quam curādum ſit. Relatio nāq; ſola non tātum habet momenti, ut hominē Deū faciat verum ſuū inſpiciēdū eſt, ex quo oriṫ fundamētū. Qđ hoc in loco ſi attēderis, in eo cōſiſtit, q filius Dei ad idē omnino eſſe perſonæ ſubſiſtere ſuç naturā hominis cōplexus eſt: hæc enim eiuſdē indiuiſio eſt, qua Deus homo eſt. Quę & tāta tanque ſingularis habetur, ut in tā numeroſa rerum cōditarū multitudine nullā diuus Bernardus repertit, quā nō fateretur ab ea excedi: cū docēte Au. didicerimus potiorē unionē obtinuiſſe hominē in filio Dei, quā (mirabile dictu) ipſemet filius in Patre, cū quo tā ſingulariter vnus Deus. Hęc eſt q̄ pdigiis oībus adeò pſtat, ut ne dicam cętera mirabilia Dei opera (quç uel tenuiter inſpecta laudamus, miramur & obſtupeſcimus) ſed miraculo uniuerſa q̄ fieri poſſe credimus lōgo ſupereminente interuallo: q̄ſquidē homo, qui natus eſt in ciuitate carnis noſtrç idem ipſe eſt Altiſſimus, qui fundauit eam. Hoc eſt magnū illud, atque apoſtolicū ſacramentum: quo ſecundus Adam tāquā ſponſus procedens patrē reliquit & matrem, qm̄ forma ſuſcepta ſeruilis ſplēdorē maieſtatis obtexit, & ſynagoga dimiſſa nouæ ſponſæ inhęſit factique ſunt duo Deus inquam & homo in carne una. Hęc eſt ardētiſſimus ille incombuſti rubi flagrātia: qua Deus noſter (qui ignis cōſumens appellari uoluit) quā aſciuit humanitatē, abſq; cōſumptione cōtinet atq; illuſtrat. Nec ſecus quā ros in uellere abditur, & tanquā lapis ſine manibus humani operis de mōte uirgineç altitudinis abſciſſus creuit in montē maximum, omnia implentē qm̄ uniuerſa & quç in terris: & quç in cœlis ſunt inſtaurat: magnificat, beat. Hęc demum eſt quç mortalitatem noſtram obiectam atque proſtratam ſupra ne dicam ſydera: ſed Angelorum quoque altitudinem efferens

ferens diuinitatis conſortium adeo nobis impartiuit, vt nũc quidem eſſemus & appellaremur genus electũ, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis eius qui de tenebris nos in admirabile lumẽ ſuũ vocauit, & demum qñ apparuit, ſimiles ei ſimus immortales, impaſſibiles, nullius egẽtes, ſancti, glorioſi, beati. Agnoſce ergo quiſquis Chriſtianæ profeſſionis cẽſeris, dignitatem tuam & diuinæ iã cõſors factus naturæ noli in veterẽ vilitatem degeneri conſeruatione redire. Nomẽ cuius capitis, corporiſq; membrum ſis. Etenim ſi præ oculis noſtris hanc tantũ præſtantiam in promptu haberemus, & ad illam mores noſtros metiremur & cogitatus, quam parata & expedita eſſe nobis via ad bene beateq; viuendum. Quicunq; nẽpe ſalutis ſuæ curam nõ negligit, in vnionis gratia, qua Chriſto inſitus eſt, ſtãdũ, aut ad eã redeũdem ſibi fore faciles proſpicit. Nã quia nos inſani per impietatum noſtrarũ iniquitates ab vno uerò ſummoq; bono reſilientes euanueramus, in multa diſciſſi, p multa inhærentes multis, tum denique Dei noſtræ pditionis miſerentis, veniens Emanuel vnus & ſe nobiſcũ effecit vnũ à multis exonerati, applicaremur, ad vnũ, amaremus vnũ, fueremur vno, pſiſteremus in vno, q cũ Patre & ſancto ſpũ viuit & regnat Deus. Amen.

ORATIO III.

De cauſa & origine Mali, & cur homines plura & maiora mala inuaſerint magis quam cætera animalia coram Alex. 6. Dominica I. xl. anno ſalutis 1502 habita.

DVCTVS Eſt Ieſus in deſertũ à ſpiritu vt tentaretur à Diabolo. Propoſitũ hodie ſingulare duellũ, S. ac B. P. admirãdũ vniuerſæ creaturæ ſpectaculũ exhibet. Vnigenitus nanq; omnipotẽtis Dei idẽq; Deus omnipotẽs tr. bea noſtræ mortalitatis indutus, nõ in carne peccati, ſed in ſimilitudine carnis peccati pgrediens, alter pugilũ mediã velut in arenam, & totius orbis theatrũ pſilijt, cõtra principẽ tenebrarũ pugnaturus. Quis nõ miretur, quis nõ ſtupeat? qr nõ oĩbus ppe ſenſibus deficiat? Magnitudo rei & ſextuplex tenuũ multitudo myſteriorũ rõnis virture cẽm circũfundit. Cũ aũt cuncta mens non valeat humana cõprehendere, & q pcipere datũ eſt enumerata ſingula orationis modus non libenter ſinat, ad vnũ illud oculos inieci meos nõ aliorũ potiſſimũ, ſed q exilibus ingenijs (quale meũ fateor) & tractatu facilius, ad noſtrã maximè aſpiciat naturã. Cum. n. intueor Saluatori noſtro, eidemq; Deo optimo, creaturã ſuã, quã bonã ſanctamq; condiderat, obuiã fieri, culpam ſuadere, & nequitiæ venenum ad fontẽ uſq; bonitatis extendere tentare, id modo verſatur in animo Deus oĩpotens maximus author oĩum eorundemq; & ſingula bona, & cuncta valde ſunt bona, vñ igitur malũ rebus adiunctũ eſt? quis malũ mũdo inſeruit? Operæ pretiũ itaq; eſſe arbitror, quã breuiſſimè diſcutere primus vñ malũ in vniuerſo ſit deinde q̃ ob cauſam hominũ genus p̃ cæteris plus mali occupauit. Verũtñ noſtro ut aſpiret inſtituto, Mariã ſummi boni parẽtẽ ademus. Aue. Ma.

MALI Originem inueſtigare tentantibus ille q̃ primũ occurrit gõnis nodus, Malũ ab alio productũ, an vero ex ſeipſo ſubortũ ſit. Si ab alio, à bono igit, aliud nẽpe à malo, nõ niſi bonũ eſt. Quo aũt pacto à bono malũ manare põt cũ pugnent inter ſe, nec ſolũ cõtraria, ſed cõtrariorũ quoq; cauſæ ſint? Si ex ſemetipſo malũ eſt, Manichæi redit error, nec vnus vniuerſi eſt princeps (ut Stoici & Peripatetici rõnibus affirmarũt) ſed duo rerũ principia, alterũ quidẽ bonorũ, alterũ uerò malorũ (vt Pythagorici finxiſſe uidi ſunt) cõſiteri neceſſariũ eſſet. Implicitẽ aũt huius difficultatis nexũ, q ſibi abſolui applicariq; deſideret, eorũ q ſunt geminã aduertat eſſe naturã. Altera quidẽ ad propriũ boni ita diſpoñ, ut tñ ab eius cõſecutione deficere poſſit, qualia ſunt ex oĩa, q in hoc ultimo orbe frequenti & alterna gñatione atq; corruptione uariãtur. Altera uero (ad quorũ numerũ cœleſtia punent corpora) infallibili rõne propriũ bonũ conſequunt. Naſcitur aũt hæc rerũ diſparitas ex ea, q pcedit diuerſitate mutabilitatis atq; cõſtãtiæ. Illud quippe rerũ genus, cui opportuna quęq; principia ad vltimũ ſuæ naturæ adipiſcẽdũ mutabilia ſunt fraudari pfecto ſuo bono põt. Cur autẽ uel obtentu uel obtinẽdi neceſſaria oĩa pſto certoq; aſſunt, hoc à ſuo deſiderio decidere (ſi rẽ fingere liceat) impoſſibile eſſe vr. Plantæ etenim & ſemina idcirco ab initio germine inueniunt qdẽ defeciſſe, q p impedimẽta obuiantia naturalis eorũ pfectus interceptus eſt, Sol uerò ab inſtituto nunquã diuertit ob eã cãm, q innariabili ordine natus eſt moueri. Nũ & hęc diuerſitas ea priore dĩta ſcdm potẽtiã, & eã quã Græci endelechiã, nos verò actũ atq; pfectionẽ appellamus: uariabilitas quippe connexionis cuiuſq; ex potẽtia ſurgit, inſecabilitas uerò ex illa rei cõſummatione hi mat. q potentiã oẽm ad quoduis repugnans procul abegit. Nunquã. n. obtinent aĩalia: ſi tanta eſſet pfectio uitæ: q oẽm moriendi potentiã excludere. Sunt tñ nõ pari rõne tantæ inæqualitatis prima principia actu & potentia. Ille. n. primã ſedẽ tanta ſibi authoritate uendicat, vt antecedens oẽ ſcdm quodcunq; genus abijciat. Hæc aũt & prius ſe fundamentum conſequi nõ recuſat: poſſibilitatis nanq; cuiuſque radix cẽſet ex nihilo eſſe (ut noſtri) uel nõ ex ſe eſſe (ut Philoſophi tradunt) cum potentia mater eſt defectus. Quem non ex ſe eſſe pullulare ab aere proferamus exemplum, quẽadmodum. n. aer, quia non ex ſe lucet, quidquid luminis hẽt, alio utiq; illuſtrante hẽt: quantumcunq; uero fulgoris gradus illi defuerit, ex hoc ipſo prouenit, q nullum ex ſeipſo aſpirat lumen. Haud aliter creatura quælibet: quia nõ ex ſe exiſtit quidquid pfectionis poſſidet, alio largiente quocunq; ſortitur. defectus autẽ oĩs, qui affuerit, ppea aduenit, q nihil ex ſe eſt. Quãuis autẽ cuiuſlibet poſſibilitatis ipſum nihilum radix ſit, non oĩa tamen, quæ in nihilum reuertentur, niſi illa manus omnipotentis tueretur, huiuſmodi hñt potentias: ſed ſua cuiq; pro naturæ atq; proprij finis rõne accommodata eſt. Quocirca licet ex, quæ ſuaptè natura ad ſingulare aliquod bonum prona ſunt, diuerſo calle ex nihilo prodierint (dum aĩa id boni tãto ſibi fœdere copularunt, ut nullus ſit relictus contrario aditus) alia uerò ab illo nihilo, vñ ueniunt, tã paruum diſceſſerunt, q non modo ad deſtinatũ finẽ tendere: ſed in contrarium poſſunt inter ex remeare, quęcunq; tñ ad vniuerſale bonum capeſſendum facta ſunt (qualia ſunt cuncta intellectu p̃dita) vno eodemq; interuallo ex nihilo proficiſcuntur: qñquidẽ eorum nullum ad finẽ proprium neceſſariò pertingit, ſed oĩa ingenito pñt arbitrio & ad proprium ſe agere bonum, & in aduerſam partẽ reniti, pergere, peruenire. Diuinitatis nanq; cum proprium ſit, vniuerſum bonum eſſe, ipſamque met ſibi legẽ exiſtere, & habere deniq; rõnem eandem, quã & uolũtatẽ, reliqua natura q intellectus rõnis eſt particeps, libertate donata haud alia ualuit quã q ex nihilo potuit exiſtere: hæc autẽ cum particulare quoddã bonum aſſequit, & alterius legi, cui uniuerſum bonum eſt naturale ſubijcit, & uoluntatẽ ex ſe defectricẽ efficit. Eiuſdẽ. n. rõnis eſt, eſſe creaturã liberã abſq; potentia diuertẽdi ab eo, ad q deſtinata eſt, vniuerſum bonum, & creaturã uniuerſum bonum eſſe: quod profecto non ſolum non fieri, ſed ne cogitari põt. Quid. n. tanta quidem viget libertate, ut à bono diſcedere nequeat (cum bonum omne uoluntas poſſit appetere) totã bonitatis naturã, eandemq; immobilẽ in ſemetipſo habeat neceſſe eſt, nam aliter pro ex parte, qua minus habet, aut mutabilis eſt, poſſit plana decedere, Quamobrẽ Areopagita Dionyſius, malum particulari bono comitẽ alligauit indiuiduum. Quum igitur malũ ex naturali, boni defectu, ex mutabilitate, mutabilitas, ex poſſibilitate, poſſibilitas ex finitate, finitas demũ ſuboriatur ex nihilo: cõſequens eſt, ut quæcũq; mala ſunt, idcirco ſint, qm illa, quæ malis ſubijciunt, ex nihilo ueniũt Et cũ poteſtati non ſubiaceat diuinæ, ut creaturæ ſint, & nõ ex nihilo ineuitabile eſt quin malum ſit: ſi tamen ſubſiſtere mundus dẽt. Verũ inter malũ naturæ atque moris tñ intereſt, ut illud quidẽ & poſſe & eſſe neceſſarium ſit: hoc aũt poſſe ſimiliter neceſſarium, facere ſũ libertatis fuerit. Percunctantibus itaq; unde malum, ex ſe, an ab alio, iam liquet malum quidem poſſe quatenus in malum tendit, nec ex ſe (quia ex nihilo exurgit) nec ab agẽte authoreq; aliquo, ſiue uolẽte, ſiue nolẽte, aut p ſe, aut p accidens prouenire. Quemadmodũ nõ frigeſcere, ignẽ inſeparabiliter comitatur: nulla tñ cã petenda eſt, quæ ignem efficiat non frigidum. Malum uerò ipſum à bono naſcitur, ſed per accidens: dum quædam bona appetuntur, quibus mala implicita ſunt aliorum. Nullus. n. operatur aſpiciens ad malum, ſed ad bonum ipſum, aut ſaltẽ apparẽs bonũ agentis oĩs ſtudiũ contendit. Nemo profecto lacеſſitur tanto unquã furore ultionem expetit ut alterius malũ primaria uptione eligeret, ſed dũ bonis quibuſq; noſtris (utilia, delectabilia, honeſtave ſunt) acquirendis tuendiſque operã damus, aduerſa quęque declinanda, refellenda, deſtruendaque occurrunt, Hæc eſt origo atque uia, qua malum mũdo obrepere cœpit, extremaſque eius partes ambas iam penetrat, luſtrat, occupat. Sed de mali origine hactenus.

origo mali.

Deinceps ut pmiſimus, quare tãta mali inũdatio hoĩes præ cęteris inuaſerit paucioribus abſoluamus. Singularis humanæ naturæ miſeria atq; calamitas S. P. flẽda potius q̃ diſputãda eſſet. Cęlũ. n & terras & maria atque cõſpiciẽs, intueor rerum oĩum ſpẽs ad proprios certum fine cõtendere, inſitis bonis potiri, uel in nullis, aut certè in paucis ſingularib. deſiderium falli, & impedimentũ perpeti. Humanũ aũt genus oẽ, terra uorago uitiorũ (q uerè mala ſunt) ſic cõplexa eſt atque abſorbuit, ut Rara auis in terris, & nigro ſimillima cygno uir bonus & ſapiẽs, qualem nia reperit ullũ Millib. è cũctis holum cõſulitur Apollo. Cur ſolũ humanũ genus Deus optimè tot ac tãtis malis reſperſiſti, aut certè inuolui paſſus es? Nũqd oĩa certo fine gubernas hominũq; ſolos deſpicis act? nũqd totius operis abiectiſſima pars homines ſumus? Heccine eſt imago tua Domine? Vbinam illud prophetę tui de tua erga nos miſericordia admirantis: & tantũ homines

Cur hominẽ magis quàm opera, mala plura inuaſerunt.

fecerit

feceris, ꝙ eorum pedibus cũcta ſubieceris, oues & boues uniuerſas, quin & pecora cãpi? Si cæteris animantibus præſtamus, quanta obſecro, & qualis excellentia hæc ſi, cõem nobis, & illis optimi appetitionem congeneraſti, & illa ferè omnia finem aſſequũtur, noſtrum autem pauciſſimi tuoi compotes euadunt.

¶ Bifariã aliqd accidere rebus factis ex philoſophia didicimus, ex electione ipſius artificis, vt accommodum quippiã ſit ad bonũ aliquid rurſus ex materiæ neceſſitate, q̃ conſtat veluti ex purpura, cinea, & ex ferrametis quibuſq; corrodẽs emergit rubigo. Qua pp ſicut faber ſerram facturus durã ferri eligit materiã & ad ſecandum idoneam, ꝙ aũt rubiginem cõtrahat, tm̃ abeſt, vt optetur quo ad poſſit, ſtudeat propulſare, haud aliter plaſmator ſuus Deus hoĩem, qñ aĩæ actiones inſtro indigebant pro tangendi ſenſu nobiliſſimo (obidq; moles carnes bñ aptos mente docileſq; videmus) oportuit tale affigere corpus quod earũ qualitatum, quæ tactu percipiuntur, medium temperamentum haberet. Compoſitum proinde oportuit fieri hoĩem ex intellectuali & ſenſiti ua natura, & ſpiritu & carne, ex rõnali appetitu atq; ſenſibili. Electa nimirum ſunt ambo, vt ſenſibilibus bonis pariter & intelligibilibus certa quadam rõne frueremur. Nunc aũt eum ſimulatq; editi in lucem & ſuſcepti ſumus, ſenſibilibus aſſueſcimus bonis, cũ vtilibus, tũ delectabilibus, atq; itaq; hæc ſenſuum blandimenta naturali nobis neceſſitudinẽ iuncta frequenti vſu adeo familiari fiunt, & tam vehementer nos impellunt, vt & ingnem mẽtis nobilitatem obnubilent, & putemus nos ſenſitiua natura primò conſtare, conſectamur propterea blandientem libidinẽ, nullum hñtem modũ nullumq; finẽ, & toto impetu paulatim ferimur. imò rapimur in iſtas ſenſuũ oblectationes. Delecta hæc non ſunt, ut in hoĩe eſſent, ſed ex connexione partium, pullularũt: hinc ſiquidẽ caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpũs aduerſus carnes, hinc Apoſtolus queritur, Video ẽt legẽ in mẽbris meis repugnantẽ legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati. & rurſus, Nõ quod volo bonũ, ſed quod nolo malũ hoc ago. Hinc manifeſta carnis opera fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, ueneficia, inimicitiæ, æmulationes contentiones, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & id genus multa, qbus nõ ſat eſt animũ inficere, niſi ẽt corporis mala tot tantaq; ſecũ ferãt, ut in nobis ipſis experiamur nullã fere hoĩbus ægritudinẽ accidere, q̃ animi hmõi perturbationibus originẽ nõ traxerit ob eamq; cãm cæteris aĩalibus, crebrioribus & grauioribus moleſtijs, infirmitatibus, morbis & ærũnis infeſtatur, & quauĩs genus hoĩum. In ſola igit̃ noſtra natura. mirũ nõ eſt ſi tanta vtriuſq; mali rubigo reſidet, qñ ſola ex ſenſu & intellectu conſtat, & eo vinculo, vt ſenſus, & q̃ illius ſunt manifeſta, facilia domeſticaq; nobiſcum coaleſcãt, intellectus aũt & eius bona obſcura, ardua, alienaq; appareant. Accedit ad hæc, ꝙ ſicut à ſanctis Patribus accepimus, aduerſarius noſter Diabolus circuit quæritans quem deuoret, & menti falſa ſuggerere, & ſuas delicias ſenſibus ſuadere, & ſi qua ſunt ſpũaliũ bonorum deſideria vel extinguere, vel inficere non deſiſtit. An nobis fortaſſe longius aut ignota exempla petẽda? audaciſſimã enim beſtiã & illã & infenſam, Dñm Ieſum paulo ante audiuimus, quã importuniſſimè aggreſſam. Et primò quidẽ eſurientẽ ad ea q̃ carnis erant ſola, tñ externa ſuaſione inuitauit, non. n. decebat immaculatũ agnũ, qui uenerat tollere peccata mundi, interna carnis pugna tentari, cum (vt diuus ait Aug.) nonnullũ pctm̃ ſit cũ caro concupiſcit aduerſus ſpiritũ. Deinde religionis ſanctimonia ad egregiã popularis famæ extẽſionem prouocans, ſi illæſus p aera deſcenderet quæ mundi ſunt ſubminiſtrauit. Demum tatus, ꝙ ſi peccare liceat, repugnandi grauia maxime liceat, oĩa regna terrarum pollicitus eſt. Et ſic dum res geſta geminatos hoſtes (intimos ſcilicet & externos) habere nos admonet, cauſam ſimul affert quare rempublicam humanam malis crebreſcẽtibus labefactam ſingulariter videmus.

¶ Nec ppra virtutis nomẽ tãquã impoſſibile pauendũ nobis eſt, & uia diſparanda ſalutis, bonorũ. n. officiorum omniũ ſemina à natura nobis indita ſunt, & aduerſantia quæq; ualemus pro noſtro integro arbitrio ſuperare. Adijce ꝙ intus & extra ad utriuſque generis inimicos ſupplantandos, magna & munitiſſima pſidia poſuit. Conditor omnipotens & glorioſus uictor noſter. Exteriora quidẽ arma illa met, quibus ipſe uſus eſt, ad utendũ conſuluit, ſacrorũ nẽpe librorũ doctrinã, nulla ſiquidẽ rõne alia quã ſola ſcripturæ authoritate certamen totum ad uictoriã uſq; perduxit, cõpertum ſuo experimento id eſſe monens, ut quicquid credendũ, agendũ, omittendumq; occurrit, hoc ſacri eloquij lãce librandũ eſſe cenſeamus. Interius uerò auxilium tribuit, qn quidẽ antequã duceretur à Spiritu ſancto, ut tentaretur à Diabolo, aquarũ fluẽta benedictione, proprij Baptiſmatis cõſecrauit, & deinceps cum primũ in nouã creaturã ſacro fonte regeneramur, ſuæ gratiæ & charitatis aliarumq; oium uirtutum muneribus ſic protegit, ut oĩa nequiſſimi tela igneo ueneno armata, facile poſſimus abrumpere, retorquere, & extinguere. Minimam nanq; charitatẽ diuus Tho. edocet ad omnium generũ exquiſita tẽtata ſufficere. Quis nos inq̃t Apoſtolus, ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio an anguſtia, an gladius, an fames? certus ſũ, ꝙ neq; mors, neq; uita, neq; angeli, neq; principatus, neq; creatura alia poterit nos ſeparare à charitate, q̃ eſt in Chriſto Ieſu, q cum Patre & ſpiritu ſancto uiuit & regnat in ſecula. Amen.

ORATIO IIII.

De immortalitate animorum coram Iulio 2. Pontifice maximo Dominica prima Aduentus anno Salut. 1503 habita.

PROPE EST Regnũ Dei, Lucæ 21. Poſtquã rerum humanarũ atq; earũ, q̃ intra nos ſunt, diuinarũ, culmine, potita eſt beatitudo tua, ſanctiſſime Pater, agnoſco hoc orandi munus eadẽ ſpectãte felicitate mihi ſorte obtigiſſe. Eapp oẽs ant expectare catalogũ quendã laudũ tuarum à me recenſitũ iri, aut inuidere arbitror mihi fortunã meã. Magnorum. n. oratorũ animi excelſa uirtutũ tuarũ faſtigia cõmendare geſtiẽtes optaſſent uehementius hunc ſibi locũ dari, quò tã in latũ cãpum riuos tonus effundere liceret eloquentiæ. Hos ego tm̃ abeſt ut reprehendã, ut ingẽtes quoq; gratias pijs eorũ affectibus, ſanctitatis tuæ nomine, agendas putauerim. Attñ ab iſta procul ualde ſnīa meũ conſiliũ diſtraxit, ſpectans. n. ad magnanimitatem, tuã, quam pclara facinora luculentius oſtendunt q̃ve mortales oẽs pleno ore congratulantes pdicant, auram illam popularẽ uẽtoſamq; orationem quam animi magnitudo vt cætera quæq, caduca atq; fluxa ſpernit, omittendam cenſui. Verũtñ maximã de immortalitate animorum difficultatem, & eã penitus explicatam (ſi tamen ita dici ſine arrogãtia licet) maieſtati tuæ offerendam attuli. Ad primum ſiquidem mortalium principẽ, paſtoremq; animarũ, prima oratio à prima religione, prima de hominum re inire hĩ. Verum quo tam arduum negotium dignius tractemus, diuæ Mariæ numen imploremus, Aue Maria, &c.

PRINCIPIO veluti baſim quãdã atq; totius oronis fundamentũ id firmiter ab oĩbus teneri velim, ad cognitionẽ latentiũ ſubſtantiarũ, occultarũq; rerum, proprijs earũ effectibus deducentibus, nos rite ſaneq; peruenire. Effecta oĩaq; ſi tollas, nullus notitiæ de arcanis delinquitur locus, cũ (ut inuiſibilia mittamus) de corporibus cœleſtibus, de Sole, de Luna, deq; reliquis aſtris, ſublatis officiorũ ſuorum actionibus q; uel tenuẽ cõiectura caperet? Quis ignẽ leuẽ, terrã grauẽ, illũ calidũ, hanc frigidã dignoſceret ſi aſcenſus atq; deſcenſus, ſi calefactio frigefactione nunquã fuiſſent ſenſibus exploratæ? Hinc igit̃ maximi ut ille philoſophiæ parens Ariſt. exorſus, Si aĩs inquit, aliquã hẽt operationẽ propriã, fieri poterit eundẽ à corpore quoq; ſeparatũ nihilominus manere atq; uiuere, ſi nullã ſibi uendicat, ſed omnem (vt ita dixerim) ſupplectilẽ hẽt cum corpore cõem cum ipſo quoq; corpore intereat opus eſt. Hoc itaq; iacto fundamento, ſubtilius ad inquirendum, an aĩs per ſe ſolum agat quicquã. Et qm̃ ſi quippiam ſolus perficit, id præcipuẽ eſt contemplationis opus, ad hoc uniuerſa deducit quæſtio, nunquid intelligere ſolius animi ſit, an uero animi ſimul atq; corporis? Vt aũt quod quærimus, clarius, facilius, tutiuſq; inueſtigemus, rebus, oĩbus diſtributa pariter & accommodata officia legere atq; accuratius diſtinguere operæ pretium duxi. Quatuor eſſe actionũ gña philoſophi tradidere, quarum duæ extremæ ſunt, reliquæ aũt mediæ. Et illarum quidẽ unũ genus eſt, quod in ſolo corpore materiaq; verſatur, quales ſunt affectiones, q̃ à calido frigidoq;, humido, ſicco duro, leni, atq; his ſimilibus pficiſcunt̃. Alterũ uero eſt, ꝙ à rerum ſenſibiliũ mole eleuatum, ad ſpiritualium naturã ſolummodo infertur. Noſtrã autẽ intellectionẽ ad neutrum horum generum ponere facile conſtat, nec. n. cum intelligimus affectus (quos modo dicebã) patimur corporales, quin potius ſi intenta mentis acies nimis fuerit, quanquã extrinſecus illa nobis admoueantur non ſentimus. Neq; tur. us tã alta petimus, ut corporeis imaginibus nõ immiſceamur. oportet. n. intelligentẽ phãtaſmata ſpeculari. Inter mediorum uero generum alterum, qd mali eſt propinquius (in quo & actiones ſenſuum connumerantur) ab eiuſmodi actionibus liberum eſt, ſed corporeo organo expletur, audientes nẽpe uel uidentes, & ſi nõ frigemus aut æſtuamus, quibuſdã tñ corporeis intercedentibus portionibus ſonos, colores, odores, cæteraq; ſenſata pcipimus. Reliquum aũt ſpũalibus actionibus affine, qđ ſolum ab elementaribus qualitatibus ſed à corporea quoq; materia ſeſe eleuat, obiectis tñ nõ corporibus, ſed corporum imaginibus (quæ phantaſmata philoſophi appellãt) naturali quadam neceſſitudine deuinctum eſt. In hoc profecto actionum gña noſtram intellectionem locari quiſquis uerè iudicis naturam nouit, nequaquã ambigit, experimur nanq; noſmetipſos intelligere dicere uereq; non genus hoc aut illud, ſed uniuerſam corporum naturam. Decernere autem recte non contingit aliter, quam ſi is qui arbitratur, omni uacet affectu.

Probant

Probant hoc quotidianæ controuerſiæ: quib ſedãdis iudicem ad neutrã partẽ propenſum exquirimus atque laudamus. Probant interne mores, affectus paſſioneſq; quibus manifeſtũ fit neminẽ omni hora ſapere, ſed qualis unuſquiſq; inuenitur, talis & finis ui. Probant naturæ experimenta: ut.n. uere diſcernamus quid amarũ, quidve dulce, ſit nullo affectũ ſapore guſtũ ſeruare oportet: ægro namq; iã cuncta uidentur amariora, quia cholerica amaritudo ſenſoriũ infecit. Nec diſſimile reliquis ſenſib. accidit una ſiquidẽ omnis iudicij cõis eſt rõ, ut ſit qui iudicat, a rebus iudicandis alienus: nã ſi illarum aliqua inhæſerit, aut totũ ſibi iudiciũ inflectit, aut falſum facit aliarũ afferre cẽſurã. Quo circa cũ uniuerſa ac ſingula q̃ materiæ cõcreta ſunt intellectu nos diſcernere, atque hæc ipſa ſpũalibus diſtinguere experimẽto comprobamus, neceſſe eſt ut noſter hic animus uniuerſæ naturæ corporeæ natus arbiter, ab oi ſit corpore alienus. Vñ ꝓclamat Anaxagoras. Atque Ariſt. intellectũ oportere eſſe immixtum dixere, tametſi diuerſis rationibus ducerentur, ille enim ut libero expeditoque imperio cũcta diſponat: hic aũt ut recto ſanoq; iudicio oĩa decernat. Nec audiẽdi ſunt nobis q acriori ſe ingenio ꝓ alios exiſtimãtes, organum quidẽ (hoc eſt quãdã corporis portionẽ) menti nõ aſſignãt ab uniuerſo tñ hoĩs corpore eadem adiungi rõne, quam attulimus, aiunt nõ ſatis probatũ iri. Tã irrationabilis eſt iſtorũ cauillatio, ut niſi uelim eos noſſe eã me ſcire, atque a ſnia ea dimotum, referendã putaſſem minimè. Dicite obſecro iſti, ſi intellectum ab oĩ parte corporis oportet eſſe liberum, ut oẽ poſſit corpus diiudicare, quo pacto uni toti corpori merſus, uniuerſæ rei corporeæ æquus erit iudex: ſiue.n. pars ſiue totũ, mõ corpus aut corporeũ aliquid ſit, cui intellectiuã uim q̃ ipſã aſtraxerit ad certã trahit, flectit definitq; cognoſcẽdorum corporum ſpẽm: q non ſolum ampliſſimã illã de oĩ mole corporea cognitione ꝓhibet, impedit, atq; obſtruit, uerum intellectũ quoq; ipſum cum ſenſu miſcet, ſolaq; uocabuli diũa alterum ſecernit ab altero. Quod ſi abſonum ualde eſt (quandoquidẽ nihil diſtaremus ab animalib.) oportet, ut intellectus exercitium ſoliuſ animi eẽ fateamur, & nõ aoĩm corporiſq. cõe rõmodũ ſenſus. Quæcunque aũt ſpẽe operationum quippiã, ſola efficit, retinetac ſuſſert ſuſtinẽne alius alicuius adminiculo non eget. Alteri nãq; ſi inniteretur, eoq; ſub moto labaſceret, nequaquã ſola eã actionem contineret: ſed cõem magis reciperet cum eo, ſine quo ſubſiſtere non poſſet. Quòd ſi alieno fulcimento diuinæ huic formæ opus nõ ſit, ſua tñ uirtute ſubſiſtere q̃s dubitabit? Alterum.n. ex duobus fateri oportet aut illã per ſeipſum ſtare, aut hærere, & ſiquidẽ per ſe conſtat, in portu (ut aiunt) nauigamus. Si autem ſubuenitur, quo contemplationem ſuã in ſuo tñ ſinu complecti, fouere, gerereque ualet? Si ſpecies itaq; omnis, quæ propriam ſibi uel unam uendicat operationem, communi Philoſophorum ſententia conſtans atque perennis eſt, inficiari profecto, nemo poterit, quin noſtra mens (quam dũ contemplatur, per ſe ſolam agere comprobauimus) per ſe quoq; ſolam eſſe manereque poſſit ac uiuere. Immortalem ergo animum eſſe hactenus a propria actione probauimus.

Argumẽtũ a naturali deſiderio.

DEINCEPS Eiuſdẽ ſempiternitatẽ a naturali eius deſiderio monſtrandã curabo. Si cuiquã P. B. a natura inditum eſt, ut ſp eſſe deſideret, rem hanc Philoſophi pariter & Theologi ꝑpetuã fore, ea potiſſimum rõna ſunt arbitrati, q̃ naturę appetitus inanis eſſe non poteſt, quare ſi noſter animus ſuapte natura ſempiternam cupit uitam, eum immortalitate uigere nemo dubitabit. Quod aũt ita ſit a natura inſtitutum ut optet ſe ſp fore, manifeſtum ſic fiet. Appetitionum duo ſunt genera, alterũ reb. omnibus cõe, quo unumquodque ad accommodum tuitioni profuturumque fertur. Alterum eorum quæ cognitione pollent proprium quo metuunt, cupiuntque, dolent gaudentque & mille aliis uariantur affectibus. Vtrunq; tñ pro tuendo eſſe conſẽdit, quandoquidem nulla penitus res eſt, quæ ſe eſſe non amet.

¶ Quemadmodum aũt cõis ille appetitus, non uno tñ inuenitur mõ in his, quæ certis finiuntur ætatibus, & in his quæ nunquã deſinunt (quandoquidem quæ ſeneſcunt, effundere deſideriũ in omne tps non audent, quorum aut uigor tpis diuturnitate non lenietur, perſeuerare ſp eadem magnopere concupiſcunt) haud ſecus appetitus alter, quem cognoſcentium diximus eſſe proprium, diuerſa ratione reperitur in his, quæ ſenſu tantum mouentur, atq; his, quæ intellectu præſtant. Illa.n. qm ſolũ quod adeſt, aut imminet, apprehendunt, in longum appetitiones nõ ſuſpendunt, quia uniuerſa uarietatũ, mutationum, temporũq; uolumina contemplatione pariter & prouidentia excellant, reliquum eſt, ut parem uim appetendi ſortita non hoc tñ aut illo tpe, ſed in æuum deducere uitã cupiant. At ſi anib gentem, ſubobſcurum, aut leue teſtimonium hoc ſit, & obſcurum, noſmetipſos intellectu quidẽ præditos non dubitamus, ſp tñ uiuere, aut natura appetitionis minimè, aut morientes fallimur. Eleuate obſecro paulisper mentis oculos, conſtantiſſimas uniuerſalis naturæ leges intẽdite, ſanctiones ſpectare duas. Alterã qua æqualia pariter congenerantur omnibus, durandi deſideriũ & ꝑmanendi robur, ita quandiu quodq; durat itum eſt, tãdiu eſſe deſideret, & quanto tpe expetit exiſtere, tantiſper ꝑmanſurum ſit. Altera, qua appetitus oĩs quo unumquodque eſſe perſeuerareque ſubinde concupiſcit, aut ad quandam tpis menſurã clauditur, aut ultra quãcunq; tpis longitudinem ſe extẽdit, cõparata ſunt hæc in his, q̃ de cœlo naturæ ſcripſit interpres. His aũt iunctum fuerit, q̃ intellectualis ſpũs deſiderium tendat ad eſſe nõ hac aut illa ætate concluſum, ſed ab oĩ tpe eleuatum (qm intellectu apprehenſum ſolummodo cupit bonum, q̃ ab omnium temporum differentiis, quia uniuerſale eſt, conſtat eſſe, abſolutum) conſequens eſt ut is, quo intelligimus & ſapimus, animũ in uniuerſum tps effuſum habeat uiuendi deſiderium cum pari robore, euadere quippe quia nõ poteſt, quin aut certo tempore, aut ſp eſſe deſideret, cum definito non ſubſit tempori, reliquũ eſt, ut ad ſempiternum ſe extendat. Immortalem perinde eſſe non hominem, ſed ſeipſum noſter animus propria appetitione (quę praua falſaque eſſe nequit) teſtatur, clamat, demonſtrat, ipſius quippe animi propria eſt cupido hęc, uel nũ ipſius cupidinis parent intellectiua cognitio, nos autem ſp uiuere nequaquã optamus, niſi quemadmodum uolare interdũ cupimus. Sed qd diutius quæ domi ſunt uerſamus? nõne, & quæ extra a nobis ſunt, cœleſtem hunc timorem, & diuinum noſtrum proſſientes animum? Ex illa quippe naturæ uniuſ, quẽ dicere chaos, rudẽ, indigeſtamq; molem, res oẽs eo ordine propagatas, eo fœdere diſpoſitas atque connexas eſſe perſpicimus, ut ab imis ad ſuperiora conſcendentibus perfectionum incrementa ſenſim appareant ſuccreſcere, & quæ coniuncta ſunt, alterum alteri paulũ admodũ ꝑſtare. Cõſurgunt ſiquidẽ ueluti depreſſi quidã gradus aut numeri rerũ ſpẽs, & ab his, q̃ ſingulis proximè ſunt nullo diſtãt interuallo: atque idcirco adeo ſimiles cognataſqua habent habitudines, naturas, actiones atque figuras, quæ ſibi mutuo contiguæ ſunt, ut non facilè plerunq; ſit illas diſtinguere. Peragrãs aũt uniuerſæ corporũ, plantarum, animaliumq; naturis, ad hoĩem cum uenitur idẽ grauis aſcenſus, quo ſenſim pedetẽtimque procedebat, nequaquã ſeruat ſed ſurſum repẽtè natura trahitur, & ad alterã, eãq; remotiſſimã contiguationẽ eleuat. Maiori namque interuallo hõ a ſuprema animantium ſpecie quam ſummũ animal ab infimo non mõ uiuẽtium, ſed abiectiſſimorum quoque corporum ꝑhẽ diſtat. Ne autem hoc abſque rõne dicere uideamur, citentur noſtra, alienaq; genera conditiones actioneſque. Genera in primis, quandoquidem cætera omnia, ex materiæ transmutatione proueſcuntur, noſtra autem mens deforis uenit. Conditiones deinde: illa.n. tenui ſupellectile contenta, pauca quibus indigent, ab ipſa natura ſimulatq; eduntur in lucẽ, accipiunt. Indumentorum uice cortices, teſtas coria, ſpinas, uillos, ſetas, pilos, plumam pennas, ſquamas, uellera: pro armis aũt cornua, ungues, dẽtes, rictus, roſtra, aculeos, morſus, calces uenena. Homo aũt pro uniuerſis his, & aliis quàm plurimis & uariis & magnificis ſtudioſas facileſqua ſolas manus accepit. Actiones demum, quia ſingulis ſpeciebus aliis, definitus eſt agẽdi modus: homo aũt tot tamque diſſimilibus utitur uiis, ut hic ſolus ſit hominibus operandi modus, ſine ullo certo agere mõ. Alia, ſola ſalus iuuat: hominẽ uerò iam ſenſu quam rõne apprehenſa, etiam ſi nil aliud utilitatis acceſſurum ſit, delectãt. Alia, de prole ciboque ſolicita pugnant: homo aũt famam extendere factus auidus nomẽ & gloriam ſoboli, ſaluti, utriq; antepoſuit. Alia poſtremo a conſono illis bono raro deficiunt: homo autẽ (proh dolor) ſuũ uerè bonum ſæpiſſimè amittit. Vnde igitur tãta diſtantia inter hominẽ cæteraſque naturas? unde ſolitæ pedatentim ſcandere, tantus repẽtè naturæ ſaltus? unde quæ conſueuerat per ſimiliora in ſimilia duci, in tam diſparia ſtatim eleuata conſpicitur? Nullam profecto cãm aliã reddidiſſe ſaceris, niſi animũ e ſummo rerũ faſtigio ueniſſe dixerimus: qui in alterũ rerum ordinem naturã trãsferẽ ſupremis infima iungit, caduca immortalibus inſerit, orizonta æternitatis & temporis conſtituit: ſic nẽpe oĩs admiratio diſparitatis cedit, ſi ex duab. naturis ſpiritu & corpore, intellectu & ſenſu, immortali & corruptibili hominem conſtare nõ dubitamus. Quas ob res ſi animi noſtri (de quo agimus,) facultas certi aliquid cõpertũ põt, & ueritatis quippiã de ſeipſo perſpicere, ſi fortiſſimis argumentis fides ulla adhibenda eſt, ſi rõne inueſtigata & ad ſenſuũ uſq; explorationẽ deducta humanę ſententiæ quietẽ tribuunt, ineruditi, indocilis, tardi, hebetis, ſtupidiq; eſt immortalitatẽ animorũ in problema reuocare neutrum. O quã ſibi melius conſulerent illi qui ſe rerũ occultarum ſcrutatores profitẽtes, quæ natura in ſole expoſuit, offendunt atque obiurgant, ſi ſuã cæcitatem ſilentio opprimarent, meliores namque haberentur Philoſophi, dum tacerent, quam imperitiores, dum tam ineptè garriunt.

¶ Sed quid nobis cum re temeraria, animum P. B. fortiſſimum mundum, purum, ſplendidũ, diuinũ theſaurũ perfecto pretioſiſſimũ in uaſis illis fictilibus reconditum? Mundum inquam accipi-

accepimus, quandoquidem non ob merita (ut Origenes fabulatur) corporeis uinculis eſt addictus, neque ut luteũ nutrificando corpus einſdẽ ſordes contrahat, ſed ut naturæ fœdere uitam influat, cupiditates, libidines, reliquoſq; aut tollat, aut moderetur affectus, humana quantũ par eſt, diſponat, æterna intendat, ad ea cuncta dirigat, & ſe totum dedat. Accepimus præterea purum pariter & ſplendidum, ut quia illuſtriũ ſpirituũ ultimus, fulgorẽ micantiſſimæ lucis cũ aliis non ſuſferr, obumbratum materiæ tenebris lumẽ uel oculo noctuæ ſimilis inſpiceret, intelligibilia colligeret, atque uniuerſa natura a ſcita ſeipſum oĩa faceret. Accepimus deniq; diuinũ, ut ſummũ bonũ intelligeret, intelligẽdo amaret, amãdo poſſideret, poſſidendo frueret. Seruemus igitur obſecro, ſeruemus depoſitũ quale accepimus, curemus ne tẽporaliũ contagione polluatur. Timeamus propheticum illud, Homo cũ in honore eſſet, nõ intellexit, cõparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Excolamus uirtutum ſemina nobis indita, tenebrarumque operibus procul reiectis, induamur Dominum Ieſum Chriſtum quo fœlici immortalitate, atque immortali fœlicitate tandem perfruamur. Dixi.

ORATIO V.

De modo quo anima patiuntur ob igne corporeo & de corporum cruciatu, coram Iulio II. Dominica prima Aduentus, anno 1504. habita.

ARESCENTIBVS Hominibus præ timore & expectatione eorũ, q̃ ſupueniẽt uniuerſo orbi. Lucæ 21. Si humanæ mẽtis imbecillitatẽ & abyſſum caliginis, quas ſe retũ uarietas recõdit, aĩo reuoluerimus, B. P. nihil feſe eit, ne cuius explorata cognitione placere nobis, & gloriari ualeamus. Nõ n. ea ſolũ, q̃ proeul a nobis natura repoſuit, ſed illa quoque q̃ in prõptu habemus, quæ ipſi ſentimus, ambiguitatis nebula offuſa ſunt. Hoc qui aduertit & ſapit, ſic difficillima q̃que cũctabũdo ingenio ſtiloq; attingit, ni p claré ſecũ actũ putet, ubi de occultis reb. probabile potuit quippiã attuliſſe. De ſubterraneis igitur pœnis reproborũ, dæmonum, hominumque ſiue animas, ſiue corpora poſtremò cruciaturis, dicturum hodie me eo animo ũto, audite, ut cum rationi maximè conſentanea pateſecero, malitis utcũq; cõcipere, quã uelle ſenſu uel certa demonſtratione callere. Quod ſi uires ſiue corporis ſiue animæ huic pnũciationi ſucuũbẽt, aut ſpares erũt date pcor ueniã ualetudinario. Diuæ itaq; Mariæ tribunal ſolita pce ueneremur. Aue Maria

EXCELLENTISSIMVM illud genus rerum quæ ſolo ſpiritu conſtant, & intellectu uigent, an pœnas aliquas ſubire dignum ſit, quoque pœnarum genere affligi poſſit, diuerſos autores uarias legimus attuliſſe ſentẽtias. Quoru opiniones recenſere & a fide aut ueritate diſcrepãtes ſine interuallo refellere ea rõne conſtitui, ut purgatis erroribus credibilis magis ueritas fiat appareatque. Plurimi Philoſophorum intellectualis naturæ præſtantiã mentientet, ab uniuerſo pœnarum genere tã humanas animas, quam angelicas oẽs ſubſtãtias liberarunt, ea potiſſimũ ratione perſuaſi, q̃ malum omne citra orbẽ Lunæ (infra quem duntaxat poteſt aliquid præter intẽtionem obuiare) concluſum eſt, neutrãq; proinde illarũ naturarũ poteſt inuoluere, quæ a corporib. uniuerſi ſunt ſegregatæ. Horũ error facilè depræhenditur, ſi recti operis rõ, ſi creatæ uoluntatis natura in mediũ deducta fuerit. Rectũ quippe opus, & opus eſt & rectũ, quare a duobus neceſſe eſt proficiſcatur principijs, quorũ altero opus, altero rectum ſit, illud uoluntas, hoc lex eſt. Quocirca illa quidem uoluntas, quæ ſimul uoluntas & lex eſt, errare põt minimè, quæ uerò uoluntas ũi eſt, non lex, nec legi immobiliter hærens, a rectitudine declinare ſuapte natura ualet. Cũ autem liberi arbitrij uniuerſa lex, perfectam omnis bonitatem in ſe claudat (quandoquidem ad oĩa liberi arbitrij appetitio extenditur) & nec fieri nec cogitari ualeat, ut creata uoluntas oẽ bonum ſit, aut congenita natura poſſideat, cõſequens eſt, ut ipſo ſummo bono excepto, reliqua libertatẽ ſint flexibilẽ ad bonũ & malum fortita. Poteſt igitur in ſeparatis ab uniuerſa corporea mole ſpiritibus malũ culpa ineſſe, & quoniã iuſſiſti Dñe, & ſic eſt, ut omnis inordinatus animus ſibipſi ſit pœna, oportet malum quoque pœnæ eis ineſſe. Ex propria igit officina cõfutatis Philoſophis, aliis pœnis affici poſſe autumãt Angelos, uerũ oẽm eorum ærumnam in mœrore amiſſæ fœlicitatis conſiſtere arbitrati ſunt. Hos gemina peccati malitia ſtatim arguit. Vt n. peccantes duo mala faciunt (dum Deum reſpuunt, fontẽ aquæ uiuæ, & ciſternas propriarum affectionũ ſibi fodiunt diſſipatas) par eſt duplici ẽt ut in pœna dolore conterantur, & dãno cõtemptæ fœlicitatis & ſupplicio inuoluẽtis calamitatis. Alij animatũ ſupplicia aſſeuerãtes, finxerũt naſci ea ex terribilibus corporũ quorundam imaginibus, quas aſpicientes, perinde aiũt pauore concuti ac dormientes, aut phreneticos, quos inania uel in ſomnia terret, uel phãtaſmata alligãt, tribuunt ſiquidẽ ſeparatis animis organum quoddã cęleſtis naturæ, quo terrificas formas concipiãt ad ſe cruciãdas. Fabula quippe hæc eſt quaſi te-ditũ animis ad cõpares ſtellas pollicita. Et quanonã tam ineptè cõpoſita ſit, ut digna non habeatur, quã ut philoſophia nedum diuina ſapiẽtia coarguat, dedit tamen quibuſdã ex noſtratibus occaſionem, etſi non ſtultius cogitandi, a ueritate tamen nihilo errandi minus. Quantum. n. puduit peritos uiros has ineptias ſectari, tñ de nouo ſuo commento gloriati ſunt, aſſerentes non ſenſibilibus, ſed intelligibilibus corporũ figuris mentes torqueri. Verũ hoc Philoſophorum Theologorumque ſchola confutat eo, quòd intelligere omne per ſeipſum delectabile eſt. Argutos autem eorum intellectus decipi, ut triſtitia putent quæ uerè non ſunt triſtitia, aperta fictio eſt. Nonnihil denique eorum coigne cremari mentes aſtruere conantur, uerum ne puerilis ſnĩa uideretur, neſcio quem habitum illas induerunt, quo fieret, ut ignis uſtionem perſentiſcent. Voluntariè profectò ſunt hęc conficta & uana, nulla ratione, nullaque authoritate conſtantia.

¶ At qui in Philoſophiæ gymnaſio, ſacrarũque literarũ ornatiſſimo domicilio uerſati ſunt, duo pœnarum genera ſpiritibus infligẽda docuerũt, alterũ iacturæ ſummæ beatitudinis, alterũ detruſionis teterrimo ignis carceri. Et qm̃ damnum in aperto eſt, de igneo ergaſtulo libet paruumque differere. Detruſum iri dicimus abiectiſſimo loco non mõ illuſtres dæmonũ animarumq; ſubſtantias, ſed in ſignes quaſque earũ uires, intellectũ, liberũ arbitrium, actiuamq; poteſtatẽ. Coercentur aũt uinculis, catenisq; igneis, non eo quidem mõ, quo corpus corporeis nexibus præpenditur, ſed quemadmodum humanus animus terraceo huic corpori tanto fœdere implicitus eſt, ut ſuo arbitrio inde emigrare non poſſit, & tñ illum ſpiritum eſſe, hoc aũt corpus nemo dubitat, non ſecus ſpiritus illi tartareo deuinciuntur igni. Sed ũt refert, q̃ noſter animus hoc, in quo tenetur, corpus uiuificat, illi uero ſpũs, quibus alligantur corporibus, uirtũ minime pbent. Perſpicua aũt detruſio hæc nobis fiet, ſi modũ ordinemq;, quo corpori ſpũs iungitur ac deuincitur, in medium deduxerimus. Spiritus omnis præter Deum certo loco ſuapte natura communi phyſicorum conſenſu põt definiri. Definitum aũt ẽt nolentẽ detineri naturæ uigore noſter animus teſtatur. Quòd ſi tãta eſt naturæ uis, ut iunctum corpori ſpiritum manere cogat, quantò magis omnipotens conditoris naturæ authoritas addictum loco ſpiritum detinere etiam inuitum poteſt? Definitus igitur nõ natura, ſed ui detentus in loco ſpiritus, naturalem libertatẽ ac dignitatem, qua nulli ſubiicitur corpori, qua oẽ corpus eminet, qua omni corpori præeminet pſidetque infœliciſſimus pdidit, & perdidiſſe miſerrimè mœret, atque mœrẽdo ineffabiliter cruciatur. Affligatur intellectus, qñ ſuæ captiuationis ærumnam non recogitare ſubinde non põt. Cumque ſimul multa meditari nequeat, ab aliorũ oĩum, quæ lauamẽ afferre poſſent, conſideratione prohibetur. Et quamquã meditatio pœna non ſit, cum liber quis meditatur ſolũ nihil aduerſi ſentiens aut metuens, at tamen ubi præſens eſt doloris obiectũ, ubi ſuam uim exercet in mediantẽ, ubi denique meditatio ipſa coacta eſt, nihil acerbius animum quam eiuſmodi conſideratio afficere põt. Affligitur uoluntas, quippe ab omni delectabili depulſa id ferre compellit, quod dedignatur, reſpuit, abhorret, quam maxime odit Dei iuſtitiã, cui præcipuè inuidet diuinam celſitudinẽ magnificari in propria & ea abiectiſſima pœna, dolet, gemit, corrodit. Affligitur deniq; actiuæ potentiæ, ſiquidẽ dire igni addictæ nulla aut certè modica poſſunt exercitatione ſeſe ſubiectis admonere rebus. Quòd eo intolerabilius eſt, quò tanta eis uis ineſt, ut commouere nutu ſingula poſſent. Accidit ad hæc, q̃ iugis perẽnisq; eſt eis definitus carcer & dolor, ita ut nulla ualeat minuere aut molire aduentans conditio, ſed ſp uti ab initio acerbiſſimè mœrere opus eſt, neque. n. detruſi ſpiritus obliuione mederi, nec ratione uacare, affectũ deponere, ſe adhortari, facere (ut aiũt) de neceſſitate uirtutem uſquequaque ualẽt. Nulla eis clementię aut uarietatis ſpes, nulla in prætereuntis temporis euentu expectatio, ſed quas luunt pœnas, nunquam terminandas aut minuendas certiſſimè ſciunt, imò intuitu ad mœroris culmen clara luce uident. Hæc pauciſſima de ſpirituum pœnis attigerimus.

DEINCEPS de corporũ cruciatu aliquid afferamus. Corporeum ignẽ eſſe, P. S. apud inferos corporibus infeſtũ ex noſtris quidam imprudenter negarunt, ſcripturas autem ſacras, quæ illius meminerũt, metaphoricẽ aſſerũt interpretãdas, nõ minus quàm cum tineam, uermen, fletũque ad terrendos flagitioſos minantur, quemadmodum econtra cibum, potumque, & humanas mille delitias iuſtis & ſanctis in beatitudine pollicentur.

¶ Quidã uero opinionẽ hanc tanquã abſonã reſpuentes, in aliã uulgatem magis quã ſapientẽ inciderunt. Verum. n. affirmãtes ibi ignem fore, falſo tamen æſtimauerunt eius incendio corpora ipſa affici, calore æſtruare, citra conſumptionem ardere, & nihil tandem a noſtro, quo utimur, igne, in actione differre.

¶ At hi, qui & ui rationis, & lumine cęleſti pfuſi ſecreta rerũ diuinaq; myſteria indagarunt, mediã uiã ſecuti ſunt. Aiũt nàque corporeũ uerumque illic ignem flagrare, citra corporis tamen

calefa-

calefactionẽ eius uim atque incendiũ irrepere in neruos, in medullaſque ſæuire, fibraſq; illas arripere ac torquere, è qb. dolor naſcit. Corporeũ quippe ignẽ credimus, tũ quia corporalis pęna nullo aptius mõ, quã p corpus infligitur. Tum quia in exponẽdis ſacris eloquiis ea eſt lex, ut q̃ ꝓpriè intelligi põt, ad metaphoricũ ſenſum a literali expoſitione minimè transferatur, nã ſecus nulla definiri poſſet Scripturæ certa interꝓ̃tatio. Cum aũt in pœnã reproborum paratum ignem Saluator noſter fuerit cõminatus, poſſimusq; eum aptiſſimè ſic accipere, tanquam perſpicuè locutũ, ut quid parabolicè dictũ putamus, & modũ ĩ ſcirpo quærimus? Ignẽ Saluator noſter cõminatus eſt, uerũ ignem intelligere prohibet nihil, corporeũ ergo ignem fateri oportet. Non calefactum aũt iri illic corpora, ſed ignẽ illum ſpũali pariter, & ſenſibili afflictione corpora uexaturum rõne dicimus. Primi orbis motu iuxta Euangelicã lectionẽ trãſeunte, reliqua omnis corporalis affectio atq; alteratio ab illo utique dependẽs deſinet, & quẽadmodum cœleſtis corporis, cui primus ille inerat motus ſenſibilis, q̃dam ſuperit actio qua lucet, illuminat, atque vĩ (quam noſtro uocabulo intentionalem appellamus) haud ſecus in cæteris quoq; corporib. eas aptitudines atque affectiones æſtimandũ eſt remanſuras, quibus uideri, tãgi, audiriq; poſſint. Duo.n. hæc genera actionũ corporibus ineſſe, neutrumq; ab altero pẽdere, in his quæ de anima ꝓclarè ſcripſit Ariſ. didicimus. Quocirca ignis oĩs geminã in corpora nunc exercet actionem. Alterã, qua calefaciẽdo urit, & id a cœli motu pẽdet. Alteram, qua ſpẽm nõ calidã tactui imprimẽdo ſentit, quemadmodum annulus aureus figurã non aureã ceræ imprimit, & hæc ab altero actionis gñe, q̃ paulo añ cœlo ineſſe dicebamus, pendet. Proinde nunc utraq; actione & agit & offendit, quieſcente aũt cęlo illa duntaxat uacabit, quæ a motu proficiſcitur. Reliqua uerò ꝑpetua remanebit, hæc nimirũ poſterior in reproborũ corpora exercebitur, ſæuiet, affliget. Nec eſt doloris hmõi rõ quærenda alia, quam excellẽtia ſenſibilis ſenſus organo admota, habet.n. quilibet ſenſus ex his, quæ in rerum natura ſenſibilia cõſiſtunt, unũ aliquod ſibi propriũ ac peculiare, quod Philoſophi obiectum appellant ut uiſus colorẽ, auditus ſonũ, olfactus odorem, quo cũ tãta cõciliatione atq; neceſſariæ cõiũctionis uinculo deuincit, ut ſine eo agere poſſit nihil, ut quandiu ſuæ facultati, & potẽtiæ aptè cõgruit, eſtq; maximè accõmodatũ, iucũdiſſimos fructus carpat naturalis amicitiæ. Vbi uerò ſenſibile in immenſum excedit quaſi diſſoluta amicitia, q̃ mutua quadã ꝓportione certæque rõnis tẽperamento poſita erat, ſenſum ipſum ꝓtinus irritat, laceſſit, uexat, torquet. Stridens.n. ſonus turbat auditũ, uiſus aciẽ, lux immenſa retundit ac diſſipat, & ſi rigentẽ manũ præ algoris magnitudine, ad ignẽ uehementẽ ꝓpius admoueris, protinus intimũ irrepit atq; cruciat incendiũ, ut hoĩem prope conficere uideatur. Vñ quæſo tunc ille dolor? nũ ex calore? nequaquam, tã.n. nihil aut parum admodum caloris inhæſit, ut ſi altera manu attẽtes, plus frigere ſentias, q̃ calefacere, immoderata itaq; uis ſenſibilis, huiuſce doloris relinquitur cã. Patimur igitur atq; ſummo dolore ſenſibili cruciamur, cũ uehementer calida abſq; eo, q̃ caleamus tãgẽdo ſentimus cũ ſenſus ſuſcipit excellentis ſenſibilis ſpeciẽ ſine materia. Talẽ fatemur eſſe apud inferos corporũ cruciatum. Hoc tñ pacto credimus reproborũ corpora ab igne pati, & tñ non calefieri, nec conſumi. Nec quicquã obeſt id quod rectè dici ſolet, ſenſuum paſſiones eos perficere, non offendere, ſed eo educere, quo maximè euadere poſtremo ualeãt. Volebat ſane authoritas illa oſtẽdere quantũ hæc ſpũales ſenſuum paſſiones ab his, quæ circa corpus fiunt, alterationib. differãt. Tanta ſiquidẽ eſt inter eas diſtãtia, q̃ hæ ſp imperfectionis aliquid ſecum uehunt, illas aũt puras atque ſyncetas contingit aduenire, quamuis non ſp ab omni ſeſe eximant admixtione mali. Obiectorum.n. incompactiones ac incongruæ diſparitates, ſenſibus ipſis (ut dicebamus) maximè aduerſantur atque officiunt. Quocirca in promptu cauſa eſt, cur glorificato corpori dolorem excellens ſenſibile non infert. Dote namque impoſſibilitatis protectum uehemẽtiã obiecti nequaquam admittit. Corporalis itaque cruciatus nulla deeſt cauſa apud inferos, ſubtracta uulgari hoc uſtione, quam calẽtes experimur. Et ut ſummam rei uno uerbo cõplectar, corporeũ ſupplicium in hoc completur, q̃ malũ & id corpori admotũ paſſibili ſenſu percipitur. hæc ubi ſunt, dolere opus eſt ſecundum ſenſitiuæ animæ partẽ, quam affectiuam dicimus, Ea ꝓpͤ rã ingens tangibilis exceſſus, quantus in igne eſt, malus eũm ſit corporei temperamento: dum paſſibilem reproborum ſenſum inuadit, acerbiſſimo dolore afficit, vexat, cruciat. Neque audiẽdi ſunt, qui neſcio quam turbationem ſenſoriæ harmoniæ addere, atque interponere uoluerunt. Temporalis.n. eſt commotio omnis, ſentire autem omne ſiue accommodatum, ſiue excedens, abſque mora contingit. Quare intẽperatum immẽſumq; ſenſibile ſuapte natura ſenſui non aduerſaretur, niſi ſimul atq; coniunctis alterum alteri officeret: neque unigentia contrarietas foret, ſi in momento non cõſummaretur. Atteſtat planè his, quæ diximus diſſimilium pœnarũ alteratio: etenim qm̃ alio pacto ab aquis niuium ad calorẽ nimium, rurſusque ex hoc in illas ſine dolore interſtitio aut mitigatione tranſibunt? Si.n. æſtũ atque algorem corporaliter ſentirent, non ſolas ſpirituales uexationes excipientes, ſæpiſſimè dolore uacarent. Perennis autẽ atque continuus erit dolor: quoniam iuges ac uiuaces aderũt cauſæ, & homo ipſe ſine morte poſſibilis erit alterum reparata natura, alterum culpa exigente. Si igitur ignem illum tartareũ uere corporeũ eſſe non ambigimus, ſi vnum atque eundẽ Dæmonibus hominibuſq; reprobis paratum credimus, cõſequens eſt, ut utriq; corporeo addicti ſint igni. Sed tãti refert quod ſpũs cęteris afflictione: corpora aũt ſenſibus quoq; intentionis effuſione continue, ꝑpetuo, acerbiſſimæque torquebuntur. Areſcẽtib. itaq; hominib. præ timore: iã diræ gehennæ manifeſtãdæ uniuerſo orbi, nobiſcũ bñ actũ erit, ſi timor Dñi initium fuerit ſapiẽtiæ, ſiceu ſeta filũ amorẽ honeſti bonarũ actiũ, optimorũq; officiorum introduxerit. Nõ.n. accepimus ſpũm timoris in ſeruitute, ſed Spũm filiorum, in quo clamamus, Abba. pater. Sit redemptoris nři læua ſub capite noſtrarum actionum, ut demũ dextera amoris illius amplexetur nos, cum tradiderit regnum Deo & Patri, qui uiuit & regnat glorioſus in ſecula. Amẽ. Dixit.

ORATIO VI.

De Eccleſia & Synodorum differentia coram Iulio ſecundo, in ſecunda ſeſſione Concilij Lateranen. 17. Calen. Iunij 1512.

CVM ANIMADVERTAM, Iuli ſecunde Pontifex maxime, reliquas oẽs eccleſiaſticę reipublicæ cõſuetudines actioneſq; ſingulas eſſe ſingulis eccleſiaſticæ partibus accõmodatas: gñales uerò ſynodos uniuerſalẽ eccleſiã penitus reſpicere, eãque tanquã finẽ ſibi ꝓpriũ attẽdere: exiſtimaui me facturũ rẽ & utilẽ & oibus gratam, ſi hodierno die primũ de eccleſia ipſa, deinde de ſynodis huius tpis, illarumq; dña ac diuerſitate dicerẽ. Sed cũ his dieb. ex hoc loco uiri doctiſſimi (qui hoc oratorio munere magna cũ laude perfuncti ſunt) de his ferè rebus uerba grauiter ſapienterq; fecerint: ego qui ingenio illis & doctrina inferior ſum quo meis uirib. minus cõfido, Pr ſancte, eo humilius atq; propenſius tuã humanitatem & clementiã mihi propitiã eſſe, & ſummiſſe oro, & ſuppliciter peto. Sed qm̃ nihil eſt, quod homo de ſemetipſo ſine auxilio opeque diuina poſſit polliceri, ad glorioſam ipſam uirginẽ Dei matrem, primum conuertam orationem meam. Aue Maria &c.

CVM Dilectus Chriſti diſcipulus & Euangeliſta, multa nobis ex prophetica illa myſticaque uiſione nuntiare inſtituiſſet, de Deo, de agno, de Dei agnique gloria, deque uẽturis præteritiſque temporibus ac rebus diuinitus retulit: atque iſ etiam Chriſtianam rempublicam & eccleſiam contemplatus, in hunc modum ipſe aut per ipſum potius ſanctus Spiritus locutus eſt. Vidi ciuitatem ſanctam Hieruſalem, nouã deſcendentem de cęlo. Magna profectò & diuina maximaque inſuper atque omnem humanę rationis terminum exuperantia Ioannes vidit. Vidi, inquit, ciuitatem, uidi ſanctam, uidi Hieruſalem, uidi illam nouam, ac de cœlo deſcendentem. Quæ eſt iſta ciuitas, quam Ioã. uid. t? quæ eſt iſta, quam magiſter diſcipulo, Chriſtus Apoſtolo, Spiritusſanctus Euangeliſtæ ac uati figuris & allegatoriis reuelauit? Certè ciuitas hæc Chriſtianæ reipu. urbs eſt q̃ nõ uallo aliquo terreno, nõ caduco murorũ mœniumq; ambitu cincta eſt, ſed multitudine copiaque innumerabili clauſa eſt ac ꝑmunita. Quãuis.n. huius mundanæ ſapiẽtiæ antiſtes, certo quodã & præſcriptociuium numero ciuitates cõſtitui oportere arbitrati ſint, nimiamq; & nimis late diffuſam multitudinem ſummouerint, neq; inter cẽties cẽtena millia (ut ipſi aiunt) cõmerciũ fieri poſſe ullũ exiſtimauerint, ſolum tñ Chriſtianũ genus tanta, tamque mirabili à Deo optimo max. cognitionis, neceſſitudinis, ſocietatiſq; copula deuinctum aut coniunctũ eſt, ut in unitate maximã multitudinẽ, unius urbis ambitu ſpatiũ ampliſſimum, in una denique ciuitate totũ orbem cõplectatur. Nã cum in condenda & conſtituenda qualibet ciuitate duo in primis requirantur (primũ ut partib. ſuis omnibus ipſa cõſtituat reſpub. Deinde ut hæ partes inter ſeſe ciuili amicitia quadã & conſenſione cõſpirẽt) licet cognoſcere, quõ priuatis publiciſq; in reb ambabus his partib. nřa hæc Chriſtiana ciuitas excellat. Quòd.n. ea partes omnes perfectiſſimæ reipu habeat atque contineat ea in primis ſacra, q̃ ſacramẽta appellamus, oſtendunt: q̃ tantæ ſunt efficaciæ & uirtutis, partim ut hominum gñationes matrimonio ꝓpagent, partim ut Deo filios Baptiſmate gignat, tum genitos communicatione corporis Chriſti alant & vegetẽt, deinde diuina Chriſmatis uirtute corroborent: ubi corroborauerint, poteſtate atq; authoritate eccleſiaſticis ordinib. augeat,

mox

mox aliquo errore lapſos cõfeſſione reſtituant, & poſtremò humanis culpis abluẽdis ſancti olei unctione perungãt. Præter hęc autẽ diuina & præclara munera multa habet alta hæc ciuitas emulatiſſimè, habet namq; Apoſtolos, habet Euangeliſtas, habet Prophetas, habet paſtores, Doctores, Martyres, habet ſermones ſcientiæ, ſermones ſapientiæ, genera linguarũ, interpretationes ſermonũ, diſcretionẽ ſpirituũ, gratiã ſanitatũ, fidem, uaticinia, miracula, & cũ cœlũ claudendi, rurſum aperiendi poteſtatẽ, ut quidquid in terris ligauerit, quidquid ſoluerit, deniq; id continuò in cœlo diſſolutũ uel ligatũ ſit. Et quãquã hæc magna maximaque ſunt, ſatis tñ non fuit tot tãtaque eccleſiam habuiſſe, niſi & Angelorũ reuelationes, illuminationes, defenſioneſq; habuiſſet. Quibus omnibus actiones noſtræ cõtẽplationiſq; ſtudia non tueri mõ ac defendere, ſed propenſius etiã & augere, & ornare, & perficere conatur. Ciuitas igitur hæc diuina illis reipu. partibus illuſtratur, quibus nulla unquam alia uel melioribus uel ornatioribus illuſtrata eſt. Quod aũt ciues ipſi artius in hac copulatiuſ; quam in ciuili alia communitate deuinciãtur, uel hic patet manifeſtè, q hi iã nõ ciues ſunt aut aduenæ, ſed ciues ſanctorum, ſed domeſtici Dei, ſed mẽbra Chriſti, & ita unius eiuſdẽque myſtici corporis membra, ut alij aliis & membra ſint, & quemadmodũ ſunt, mutua ſeſe communicatione ac ſocietate confoueãt. Cũ igitur hæc ciuitas ex perfectiſſimæ reip. partibus pfectiſſimis conſtituatur, ipſiuſque ciues interiore & cognatione, quam omnes aliæ ſocietates genere colligentur, patet certè, hanc urbẽ aliis eſſe digniorem, perfectiorem, excellentiorẽ, ipſamq; præſtare omnibus honore, decore, & (quod maximum eſt) humana beatitudine ac fœlicitate. Quanquã.n. cuiuſuis ciuitatis proprium eſſe vĩ, ſufficienter ea ſe beneque ac beatè uiuere, nulla tamen alia niſi hæc noſtra hoc ipſum habere cumulatè ac largiter poteſt, ſed nec imitari quidẽ. In aliis namq; finis ciuilis amicitiæ, & ſocietatis eſt optima inter ſe hoĩum cõiũctio, in hac uerò noſtra, in qua hæredes Dei oẽs, cohæredes aũt Chriſti ſunt, ad Deũ ipſum, ut proprium Chriſtiani generis finẽ cuncta referunt. Hæc cũ ita ſint, rectè Chriſti eccleſia, non tã ciuitas ab Apoſt. Chri, quã ciuitas ſancta a viro ſanctiſſimo cõmemorat.

Eccleſia ciuitas eſt ſancta.

ID autẽ Patres (vt nunc uos alloquar) mox extrema oratione ad hunc ſummũ Pontificẽ caput omniũ reuerſurus, id inquam patres qua & ego quoq; rõne demonſtrauero, quæſo intelligite. Sanctitas ipſa (ut a diffinitione incipiam is, utq; Dionyſio Areopagitæ placet) immaculata, libera, perfectaque mũditia eſt. Proinde tametſi hoc ſummis antiquorũ noſtrorumq; rõnibus firmatũ ſit, in Deo uniuerſorũ authore & gubernatore, omnium rerum naturas, excellentias, dignitateſque conſiſtere: Deus tñ ipſe præ his omnib. propriã ita ſibi uendicat ſanctitatem, ut et ſummi philoſophi Dei ſubſtantiã mũditia & ſanctitate definirent. Nã cum inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt ſempiternã quoq; eius uirtutẽ ac diuinitatẽ intellectu conſpicerent uellẽtq; Dei naturã & uoluntatẽ, ac quidquid in Deo eſt, unica aliiſque rebus incommunicabili proprietate exprimere, non uirtutis quidem, non diuinitatis aut reliquis tantæ maieſtati conſentaneis nominibus uſi ſunt, ſed munditiæ & ſanctitatis ſignificationib. ſolam.n. deitatis ſubſtantiam, a totius potentiæ macula & labe liberam remotamque eſſe perpendentes illamque ob id eſſe dicentes actũ purũ, eandem certè ipſam diffinitione hac mũdiſſimã eſſe ſanctiſſimamq; dixerunt. Nec mirũ ſi talis tantaq; ſanctitas tñ in mentibus hominũ & numinis habuit & maieſtatis, quandoquidem intelligentiis et beatis (quas Angelos dicimus) hymnum carmenque Deo proprium conſtituit, Angeli namque atque Archangeli. Cherubin quoque & Seraphin repetitis ingeminatiſque uocibus, Sanctus, Sanctus, Sanctus proclamãt, quo fit, ut Dei quoq; ciuitatẽ (in qua magnus Dominus eſt) deceat ſanctitudo. Atque hanc partẽ (quæ paucis demonſtrari põt) breuiſſimè oſtendam. Omnibus rebus, tũ natura, tum arte conſtitutis hoc principio attributũ ingeneratumque eſt, ut cũ aliæ aliis iũgendæ ſint, pari mutuaq; diſpoſitione ac ſimilitudine conueniãt, hoc ipſæ formæ ſecundũ materiæ recipiẽns merita diſtributæ teſtantur, hoc ad propria peculiariaq; munera obeunda aptè appoſiteque noſtrorũ mẽbrorũ habitudines manifeſtant, deniq; hoc cõfirmant innatæ materiis ipſis (ut ita dicã) patientiæ, quib. ipſe res hominũ artificio ſubiectæ obtẽperãt. Hæc nãque oĩa & reliqua id gen⁹, ſiue natura ſiue arte cõponẽda ſint, niſi primũ amica inter ſe cõſenſione cõueniãt, cõponi cõiũgive non põt. Cum igitur ſanctitas & munditia propria Deo ſit, illique conueniat maxime, cumque cõiungendas res ipſas habiles inter ſeſe ad cõiunctionẽ eſſe oporteat, nemini dubiũ eſſe puto eccleſiaſticã ciuitatẽ, q̃ Deo coniunctiſſima eſt, puram, mundam, ſanctam, immaculatamque exiſtere. Veritate etenim prima, qua confirmatur, ac in qua fundatur, & errorum omni ex parte pura mente perſeuerat, & dilectione ppetua, qua ipſa in Chriſto, & Chriſtus in ipſa manet uſq; ad ſeculi cõſummationẽ ab omni uitiorũ ſorde & contagione remota eſt, atque ita uirtute bonitateque pficitur ac uallatur, ut neq; mors, neque vita, neq; inſtantia, neq; futura, neque altitudo, neque pfundũ, neq; creatura alia illã poſſit a Chriſti amore ſeparare. Rectè igitur ciuitas hæc noſtra (quandoquidem oĩum cœleſtiũ uirtutũ pcipua) adeo pollet ſanctificate oĩbus ac cæteris mundi dignitatib. poteſtatibus imperiis antecellit, ſatis eſſe arbitror ciuitatis demõſtratã ſanctitatẽ. Quæ ciuitas, qa ſancta eſt, iure optimo a Sctõ Spiritu nomen illi impoſitũ eſt præclariſſimum, is.n. hanc ſanctã ciuitatẽ Hieruſalem appellauit, quod profectò nomen ob hanc cãm adeptũ eſt, q Hieruſalem non mõ pacem ipſam, ſed ea et quæ pacis ſunt, innuere, ſanctorũ interpretatione tradatur. Tria igitur in hoc ſunt, nã & hoc Hieruſalẽ atque pacis optimum eſt, & id uerũ huius ciuitatis nomen, & poſtremò huic ciuitati ita propriũ, ut nulli præterea alteri uerè conuenire poſſit. Optimũ certè eſt, nã optima res pax eſt, adeoque magna & diuina, ut uniuerſa creatura hanc appetere, & per quã deſiderare uideatur. Cum.n. pax ipſa (Auguſt. teſte) trãquillitas ordinis ſit, & trãquillitas ordinis tunc ſit, cũ ſecluſis contrariis quibuſq; ordo cõquieſcit, conſtat res oẽs (ſiquidẽ naturaliter fines ſuos appetant, & impedienta cũcta ſummopere cõtendãt) pacẽ appetere, paciſq; & quietis fructus, ut adipiſcant, ſumma ope laborare. Quod aũt Hieruſalẽ paciſque nomẽ uerum noſtræ ciuitatis nomẽ ſit, is teſtis bon⁹ eſt, q dixit. Et factus eſt in pace locus eius Dei ſci. qui & huiuſce urbis fines pacem poſuit, & tantam in ea uoluit propagari abũdantia pacis, ut ciues ipſi non mõ cũ Deo pacis authore & principe: non mõ inter ſe omnes pacẽ haberent, ſed ſinguli et pacis tranquillitatiſque abundantia, & intelligendo in ueritate, & appetendo in ipſa bonitate conquieſcerẽt. Ea uerò pax, hæc urbs Hieruſalẽ, hoc ſanctiſſimum Dei hominũq; domiciliũ, nõ quidẽ impiorũ hominum eſt (q quõ nõ uere bona ſectãtur, ita nec uerã pacẽ inquirunt) ſed illorum eſt, Patres, q pacifici ſunt, q pacis domũ unanimes inhabitant, q pacẽ his q prope & his qui longè ſunt, annuntiant, q his, ad quos diuertũt, pacẽ deferũt, & cũ hoſpitio recepti nõ ſunt, redeuntẽ ad ſe pacẽ ipſi recipiunt. Illorum eſt hæc ſanctiſſima Hieruſalem, quæ ex uiuis lapidibus cõſtruitur, de qua Dauid loquitur, & cuius portarum feræ ac clauſtra a Dño confortantur. Hæc eſt illa Hieruſalem, Patres, in qua ſicut paulo ante inter diuinas res perfectũ eſt, rex pacificus pacẽ relinquit nobis, pacẽ ſuã dat nobis. Sed non quõ huius mundi hoĩes dant, ipſe dat nobis, hi.n. pacem dant, ut moleſtia careãt, ſed pax ibi uera non eſt, ubi nec uera concordia eſt, nec corda hominum coniuncta, ſed diſiuncta ſunt. Ea aũt pax, quam Chriſtus dat, & quæ in tectõ pacis & in Hieruſalem inuenitur, ea eſt, Patres amoris uinculũ tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, conſortium diuinitatis. Quis unquam uidit uel audiuit talia? quid fuit tã ſingulare, tã nouum, tã inuſitatum? Pax Chriſti nõ mõ noſtra corda & nr̃as intelligentias cuſtodit, ſed oẽm etiã & humanum & angelicũ ſenſum exuperat, omniſque hõ ſanctus uocauit, q ſcriptus, & q relictus, & q reſiduus fuerit in Hieruſalẽ. Hanc itaq; præclarã in mutatione mundi rerum nouitatem uidẽs Ioãnes ciuitatẽ hanc nõ ſolum ſanctã, nõ ſolum Hieruſalẽ, ſed nouam etiam Hieruſalem Spiritu ſancto dictante appellauit. Noua eſt.n. nam qui in throno ſedebat, & qui de theſauro ſuo noua & uetera profert, noua in ea fecit omnia. Fecit nãque ut neq; langueſceret aut ueteraſceret unquã, neq; ſenio cõficeretur. Ex quo fit, ut hæc lõgè ſit, origine, dignitate atque authoritate eminẽtior Hebræorũ ſynagoga, q̃ per annoſæ legis uetuſtatẽ cõſumpta cultum & notitiã ueri olimq; pmiſſi Dei filij ſolita pertinacia atque animi obſtinatione repudiauit. Nã cũ in ſynagoga ipſa in hodiernum uſq; diẽ uetus hõ ſit, uetus lex, uetus fermẽtũ, priſtina cõuerſatio, in nr̃a certè hac Hieruſalẽ oĩa noua ſunt, nouũ cor, noua lex, nouus hõ, noua conſperſio. Quæ enim maior nouitas eſſe poteſt, q̃ Deum hoĩem eſſe, & rurſus hoĩem Deũ, eundẽq, uerum Deum hoĩem, clauis cõfixũ, ſpinis coronatũ, & innumeris affectum cõtumeliis, nõ aliis ipſum armis, quã cruce, quam morte, quam uulneribus infernum uiciſſe, cœlos aſcendiſſe, ad Patris dexterã conſediſſe, propterq; ſuũ nomen ac legem trucidatos, & gloria & honore & fœlicitate ppetua affeciſſe? Quid? q illius diſcipuli rudes, pauperes, abiecti, obſcuriq; hoĩes, cum uniuerſus ferè terrarũ orbis ignorãtiæ tenebris inuolueret. & errorib. ac ſuperſtitionib. ſceleribuſq: obtẽperaret (totatq; tanos ut dæmones omnium gẽtiũ dominarent, ac ſummopere ab hoib. colerent) hunc tñ ipſum mũdum immundũ Chriſti diſcipuli hi ex infima plebe uiri cõtra ſynagogæ Põtifices, cõtra mũdi Imperatores, cõtra humani gñis hoſtes, cõtra leges, cõſuetudines, opiniones, nõ armis, nõ opib⁹, nõ ui aut ferro uicerunt, ſed fide tñ, ſpe, & charitate ſuperarunt, purgauerũt, illuminauerunt. Tã aũt propria eſt noſtræ eccleſiæ diuina atque ſempiterna nouitas hæc, ut nulla hoĩum ætas fuerit nulla unquã ciuitas aut reſpu. q̃ non ab hac Chr̃iana eccleſia cuncta acceperit. q̃ filiorũ Dei adoptionis ppetuæ exiſtunt. Nã (ut a diuo Thoma præclare ſcribitur) ſummũ illud Dei bñficiũ quod

Eccleſia ciuitas eſt Hieruſalem.

Eccleſia quõ é noua ciuitas

quod noſtri gratiã appellant, & quo Dei filij efficimur, id à Deo noui teſtamenti eſt, ut à mundi creatione ſancti ſanctæque oẽs quatenus naturæ diuinæ participes fuerũt, eatenus ſub nouo teſtamento cõprehẽdantur, ad quod ueteris oĩa ſunt referenda. Verum cũ hoc fieri nequiuerit, ut excellẽs hæc diuini humaniq́ue cõſortij nouitas ex terra terrenisque rebus oriretur (quod.n. natũ eſt ex carne, caro eſt, & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpũs eſt) par certe & conſentaneum rationi fuit, ut de cœlo ciuitas hæc ſancta & noua Hieruſalẽ deſcẽderet. Deſcẽdit nãq; de cœlo urbs hęc noua, cuius fundamenta nec in poetarũ figmentis, nec in humanæ ſapientiæ perſuaſibilibus uerbis, neque in cuiuſuis mortalis aut creatæ uoluntatis appetitu ſeu opinione iacta ſunt, ſed q̃ in montibus ſanctis, hoc eſt in patriarcharũ figuris, in prophetarũ teſtimonijs, in præconijs Apoſtolorũ, in ſupplicijs martyrũ, in admirãdis Chriſti operibus, in ſanctorũ proborumq; hominũ purgatiſſimis mẽtibus, in uirtutis denique & Spũs oſtenſione inconcuſſa ac firma pſeuerant. Deſcendit aũt de cœlo nõ greſſib. corporis, ſed imitatione ac ſimilitudine. Illius nãque exemplo, q̃ in cœlis eſt reip. beatiſſimæ, huius, quæ in terris eſt, regimẽ cõſtituit Deus, ut illud nõ penes oẽs aut multos, ſed penes unũ Chriſti uicariũ & Dominici gregis paſtorẽ conſiſtat. Nã ſicut in Hieruſalẽ illa quæ in cœlis eſt mater noſtra, unus tantum Dominus eſt Ieſus Chriſtus, ita in hac Hieruſalẽ illius filia, quæ Chriſti ſanguine irrigata & matris eſt illuſtrata ſplendoribus, unus tãtum princeps eſt uicarius Chriſti, & Pontifex maximus, cui oẽs deſcẽdentis Hieruſalem ciues & incolæ, non ſolum ut ſeparatim ſinguli, ſed ẽt ut ſimul uniuerſi obedire debeant. quemadmodum q in ſuperna ſunt Hieruſalem ſancti, cũ ſingulatim, tum uniuerſè diuiſimque ac ſimul omnes uni omniũ creatori ſubſunt, pareant & optemperant. Vt verò præclariſſima hæc ſunt? At dicet fortè quis, Cũ his temporibus duæ nobis Eccleſiæ & duæ ſynodi pponantur (una Romana, Piſana altera) uti ũ ambæ de cęlo deſcẽderũt? Alterã.n. earũ tãtummõ deſcendiſſe neceſſe eſt, ſiquidẽ Chriſti ſponſa una eſt. Sinite me hoc in loco Patres, reſpirare paulisper, ut quid a nobis in hac re cõſtituẽdum ſit, paucis dicã.

QVINQVE CHRISTI eccleſię conditiones, nobis (vt audiſtis) ſanctus Euangeliſta propoſuit, illam.n. in primis eſſe ciuitatem, deinde ſanctam Hieruſalem poſt, tum nouam eſſe, & de cœlo poſtremò deſcẽdiſſe affirmauit. Illam igitur ſynodum & in terris Eccleſiã militantẽ, quam de cœlo credimus deſcendiſſe conſentaneã eſſe præſcriptis conditionibus, & in cœlo triumphantis eccleſiæ formalis, proculdubio reperiemus. Eam uero, quæ à ſupernorũ imitatione prolapſa in præceps, ab illis deflectit viã, non utique de cęlo deſcendiſſe, quin potius ab inferis aſcẽdiſſe iudicabimus. Hoc quando ita ſe habet, non deſcendit de cęlo, Patres, Piſana nuper Patrum ſolorum Eccleſia, non deſcendit de cęlo infauſtus ubique & inuiſus cœtus, non tantũ è cœlo facinus. Non deſcẽdit inquã, ſed ruit. Quamobrem, quia nõ obſeruat ea, quæ cœli ſunt, non imitatur quæ cœlorum regni eſſe traduntur. At quare hoc rurſus? quia prorſus aliter eſt a reuelatis Apoſtolo conditionib. Vt aũt eas congruo ordine percurramus, quis ueſtrũ putabit, Patres illũ conuentũ, qui unius tantummõ nationis eſt (ſi tamen unius eſt, & non dimidiatæ, uel nullius potius gentis legitima contio) quis putabit illum uniuerſam egiſſe ſynodum ciuitatis, ad quã fortitudo gentiũ uenit, ad quã multitudo maris conuertetur, ad quã oẽs per circuitum orbis terrarum cõgregantur, cuius minimus in mille eſt, & paruulus in gentẽ fortiſſimã? Tm.n. abeſt, ut Eccleſia in illa Piſana vera Dei ciuitas ſit, quantũ abeſt vt ſancta & legitima ſit tantumq; recedit a candore ſanctitatis, quantum ad errorum ſordes accedit, accedit autẽ plus tanto, quanto magis & Petrum Eccleſiæ, & Papã Concilio, & ſuo conciliabulo ſummum, verum certumq; Chriſtum ſubijcere conatur. Quod tñ nil aliud eſt, mea ſententia, quam naturę ipſius ratione ſq; ordinem peruertere, & filios patri, & membra capiti, paſtoreq; ipſi ſuarũ greges ouium præficere. Sed & illud perſpicuum eſt, Hieruſalem nomen illi eccleſiæ nequaquã conuenire: propterea q nec pacem habet nec ordinis tranquillitatẽ, quodq; tam excellentem Eccleſiæ ordinem ſubuertere conniteretur vtpote quæ contra Romanam Eccleſiam togata armataq; bella commouerit: quæq; ad quæcunq; diuerterit, non modo pacem illis nõ attulerit, ſed ſpem oẽm pacis funditus euerterit, quæ ſingulatim oĩa commemorarem niſi intelligerẽ nimis ẽt plus quam uellem eſſe manifeſta. Non igitur Piſanum ſynodus, ſynodus Hieruſalem eſt, ſed ciuitas ac turris Babel potius: quæ in terra Senaar confuſionẽ fecit, & concordiam ædificantium diſiecit. At dicent nõ nulli? Saltẽ vna ex multis, & quarta ex quinque pſcriptis conditionibus Piſano cœtui conuenit: nouitas ſcilicet. Quid.n. tam nouum & inuſitatũ ac mirabile eſt, quam eſſe q conetur efficere, vt miles duci, & filius patri, domino ſeruus imperet, oues paſtori: denique pedes & cætera membra capiti? Fateor equidẽ & ego quoq; noua hęc eſſe, ſed tñ aliena prorſus ab illa ſempiternæ ſanctiſſimæque ciuitatis nouitate. Multũ enim inter hanc illamq; intereſt nouitatem nomen vtriuſque cõe eſt, ſed res & ſignificatio diuerſa. Hæc enim Hieruſalem nouitas à ſpiritu ſancto & æterna eſt: at illam Piſanam unica tantum obedientia & Eccleſiæ pars tunc efficit, cum ſciſmaticis illius tẽpestatis maximi Pontifices habebantur, nullus eorũ aut certus quidem, aut abſq; ambiguitate verus Petri ſucceſſor exiſtimaretur. Hæc itaque nunc Piſana nouitas Conſtantiæ tunc ortum habuit, & euanuit, Baſileæ repullulauit, & exploſa eſt, atque his etiam temporibus, (ũ uos uiri eritis) interibit quemadmodum ſub Eugenio quarto ſummo maximoq; huiuſce ſedis Pontifice repreſſa eſt. Neq;.n. de cœlo deſcendit, atq; ob id diuturna nõ eſt, neq; vnius principatum amplectitur, qui & in illa triumphante Eccleſia eſt. & hanc militantẽ conſeruat: quẽq; ſynodus Piſana amplecti deberet, ſi è cœlo deſcendiſſet, & nũquã multitudinis regimini (vt facit) inniti. Longe igitur ab hac Chriſti Piſanum Eccleſia diſcrepat, hæc.n. fidelium eſt, illa cauillantium; hæc domeſticorũ Dei, illa abertantiũ: hæc Chriſtianorũ hoĩm, illa uero eorũ, qui Chriſti ueſtem conſcindere, & à myſtico Chriſti corpore myſtica Chriſti mẽbra ſeiungere nõ uerentur. Habetis Patres, quid de Piſana ſynodo cõiter conſtituendũ ſit: nunc de noſtra Laterana & de ſenſu animi mei pauca dicam.

CVM Eccleſia Piſana de cęlo non deſcenderit (vti iã vidimus) & alterã ex propoſitis deſcendiſſe neceſſarium ſit (hoc.n. poſuimus paulo ante) patet Eccleſiam noſtram, quam Lateranen. ſynodus perfecta refert, diuinam illã eſſe ciuitatem, q̃ habet ſanctitatẽ propriam, paciſq; abundantiã, & æternæ nouitatis azymos & ſynceritatis panes, quæq; cum vno ſummo vnius Chriſti uicarij principatu, de cœlo deſcendit. Hæc tametſi magno nobis eſſe debeant argumento, Conciliũ noſtrũ rectũ, ſanctum atq; legitimũ eſſe: huc accedit tñ primum, q concilium hoc à Rom. Pontifice indictum, inchoatumq; eſt deinde q præclara noſtrorum maiorum Concilia non imitatur modo, ſed eorum ẽt multa Apoſtolici ſplendoris præſentia exuperat, quodq; eidem poſtremò propterea quia præſentia hac illuſtratur. Dñs pmiſit Spiritum ueritatis omnem illi ueritatem eſſe patefacturum. Quæ cum ita ſint, nequaquam illis aſſentior, Patres qui ſe in Concilij nomine audito, rem ſanctam & ſolem cõtinuum arbitrabantur effectã eſſe. propterea q qui aptius & calidius fallere conſueuerunt, hi prauis rebus honeſta vocabula prætendere ſunt ſoliti. Et † tñ Concilium illud probo, q ſuit partibus omnibus abſolutum perfectumq; eſt, quodq; illa habet quę & neceſſaria conſilij ſunt: & à ſacroſanctis requiruntur atq; expectantur. Expectantur autem multa hoc tempore, & requiruntur: atque hæc potiſſimum Eccleſiæ uidelicet informatio, morũ prolabentium reſtitutio, exorti iam ſchiſmatis oppreſſio, conuerſio infidelium, reuocatio hæreticorum roboratio optimarum legũ atq; ſanctionum quæ ad ſalutem uniuerſæ fidei Chriſtianæ pertineat, Atq; illa ẽt quæ paſſim deprauata & deformata cernimus, vt eccleſiaſticæ dignitates bene meritis tribuantur, virtutes pmijs honorentur, uitia aut ſeuere puniantur, aut ſaltẽ ab honoribus. & præmijs arceantur. Hoc.n. noſtrum Lateranenſe Concilium, q pia origine & ab authore ſuo ſancte & legitime inchoatum eſt, ſi ad propriũ quoq; & cognatum finẽ corrigendi atq; emendandi q̃ detorta ſunt pienderit, nulla erit rõ, quare q contradicere, aut vllo pacto opponere ſe uoluerit, temerarij, amentes, ſcelerati inſup & nefarij hoĩes nõ meritò exiſtimentur. Quare ſi Conciliũ hoc noſtrũ eũ finẽ exitũq; habere deſideratis, quem ſanctiſſima ſemp florentiſſimaq; Concilia habuerunt, de his Patres (quæ iã dixi) prouidendũ eſt diligenter, atq; de hoc celeriter oĩ cura diligentiaq; cõſtituendũ, q neq; hodierno die diſſimulare poſſum, neq; ſilentio vllo pacto pterire. Iactantur.n. voces (quæ ẽt ad aures meas peruenerunt,) pcuſſum paſtorẽ, oues diſperſas, Piſanã ſynodũ ſummo Pontifice & in terris Deo põte auctoritateq; interdixiſſe, Maximis Eccleſiã, Patres, & diſſenſionib. inuolui & nouis qbuſdã vexari & perturbari malis iampridẽ uidimus. ſed hæc tãta, tam exitioſa, tã perículoſa haberi Cõcilia à Patribus illis, quis q̃ſo vnquã putauiſſet? Nũc quicqd eſt, quantũ ad uos delatũ dedecus, & facinus admiſſum ſi cuideris, memoria tenetis Patres: legiſtis.n. quã plurima. Quid aliqñ uiri clariſſimi & ſapientiſſimi in Calcedonenſi ſynodo cõtra Epheſinam ſedem & illius principẽ Dioſcorũ: qd in Cõſtantinopolitana (q octaua fuiſſe dr) cõtra Photiũ olim diſcordiatũ ſatorẽ decreuerunt, ppea q Epheſinus cœtus grauiter errauerit, Dioſcorus in Leonẽ vrbis Epm ſententiã inſcripſerit: Forius aũt uõ ſolũ abſq; Romani Pontificis authoritate Cõciliũ cõgregauerit (q quidem alienũ eſt ab hoĩe Chriſtiano) ſed in Nicolaum ẽt ſummũ Pontificẽ anathema protulerit. Quemadmodũ igit conuentus Piſanus Fotiũ & Dioſcorũ eſt ſecutus delinquendo, ita vos cõſulendo atq; animaduertendo, celeriter ſynodũ Calcedonenſem illamq; Conſtantinopolitanam imitemini incumbite, Patres, ad ouium gregem, ad paſtoris authoritatem, ſalutemque Eccleſiarum omnium reſpicite, prouidere (quod ipſum & facile factũ eſt,

† Alias tãtum.

eſt, & fieri debet prouidere, Patres, ne quis talia poſthac vnquã nõ modo perpetrare, ſed ne cogitare quidẽ, aut deſiderare poſſit.

VERVM in ſanctiſſimo Cõcilio noſtro in tot aduerſis rebus ad cõem ſalutẽ & cõſeruandã & amplificandã legitima pſidia deſint, quis potius (quod oĩum uotis experitur, deſiderijſq; poſtulantur) ad debitum finem perueniat, ad te conuertor. Iuli pontifex maxime, q̃ ea abs te peto, q̃ tuę virtutis, tuę dignitatis, tuæ pſtãtis propria ſunt, Antea.n.cum in ſingulis rebus inſiſtebamur, alios ordines Eccleſiæ inferiores ſumus alloquuti, nunc de ſumma rerum dicturi breuiter, ſummum principem, & caput oĩum appellamus. Te itaq;, Pater beatiſſime, obſecro atq; obteſtor (tua.n. poſt Deum maxima eſt poteſtas, tuum eſt imperium, tua rei gubernatio, Chriſtianæ fidei defenſio) (obſecro inquam & obteſtor, hoc omni ſtudio cures atq; efficias, ut hæc ſynodus Lateranenſis per te cõgregata, quẽadmodũ Eccleſia quã refert de cœlo deſcendit (vti Ioãnes uidit) ita cũ illa rurſus aſcendat in cœlum, hoc.n. vniuerſi totis deuotiſque animis deprecamur. Aſſequemur aũt hoc, te volente, teq; imperante, ſi tu ipſe Pater ſancte, omnipotentis Dei (cuius uices in terris nõ ſolũ honore dignitatis, ſed ẽt ſtudio voluntatis gerere debes) potentiã, pfectionem, ſapiẽtiamq; imitaberis. Atqui vt in primis potentiã imiteris, accingere, Pater ſancte, gladio tuo, tuo inquã accingere, binos.n. hẽs, alterũ tibi reliquiſq; huiuſmodi principibus cõem alterum tibi proprium, atq; ita vnum, ut illũ alius nemo niſi à te habere poſſit. Hoc itaq; gladio tuo (qui eccleſiaſticæ poteſtatis eſt) accingere potẽtiſſime. & accingere ſuper femur tuũ, id eſt ſuper vniuerſas humani gñis poteſtates. Cumq; accinctus fueris, tum intende contra errores, contra hæreſes, contra diſſentiones, denique contra inferni portas, errorum, hæreſum, & diſſentionum authores, nec intende ſolum, ſed ẽt procede & regna. Procede in primis, & proſpere procede, gentes quę bella volunt, diſſipando, tum regna ſacerdos & rex, quæ pacis ſunt cogitando, inquirendo, proſequendo, is nanq; idẽ quẽ imitari dẽs, & Rex regũ eſt paciſq; princeps & Dñs dominantium, rexq; pacificus. Hanc aũt ſummã potentiã tuã, diuina perfectio comitetur, perfectio hæc mĩa eſt, qua Pater ille cœleſtis & perfectus, ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, pluitq; ſuper iuſtos & peccatores, Nam ſi tanta vbiq; mĩa præſtabis, ut non modo amicos, ſed inimicos ẽt ac hoſtes ad tui nominis reuerentiam, ad Apoſtolicæ ſedis cultum, ad Chriſti Eccleſiæ voluntatem, ad huius Concilij manifeſtam profeſſionem venire compellas, recte pater ſancte, Dei profeſſionem imitaberis humano more. Nulla enim de uirtutibus omnibus, nec admirabilior, nec excellentior mĩa eſt, nulla magis principi propria, nulla potẽtiæ ſummæ cognata magis atq; amica eſt. Hæc te præ regibus terræ excellentiſſimum, hæc te uniuerſis populis adorandum, Deoq; in ſuperis te & gratum & amicum & ſimillimum reddet. Verum cum multos multarum nationum gentiumq; uiros clariſſimos per Dei namq; mĩam ad hanc ſynodum venturos acceſſuroſq; exiſtimemus, una ſe tibi ad hanc rem offert diuina ſapientia, quæ à fine ad finem fortiter attingit, & diſponit oĩa ſuauiter, Huius nuper exemplo, à fine finẽ tum attingiſti fortiter Pater ſancte, cum indicto Concilio hoc atq; inchoato, uniuerſos ad bene de Chriſtiana reip. ſperandũ excitaſti. Diſpones aũt ſuauiter, prouidendo ſapienter, ne uocati à te iuſtè queri poſſint, ſe ut par erat, in re tanta expectatos non fuiſſe. Quare poſtquã hodierno die (quod bonum, fauſtum, felixq; ſit) de ſingulis, quæ ad huiuſce ſanctiſſimæ ſynodi conſeruationem & ſtatum ſpectare uidebũtur, conſtitutum fuerit, tum de his quoq; conſtituatur nationibus, quæ quom intellexerint Romæ & à Romano Pontifice Cõcilium ſynodumq; haberi & deſiderari ſe atq; expectari, cũctæ pculdubio nobiſcum una ad Chriſtianæ religionis diſciplinã, ad apoſtolicæ authoritatis maieſtatem, ad cõem fidelis populi ſalutem, ad habẽtium rerum reſtitutionem, ad totius præterea Eccleſiæ defenſionem & tẽ, conuertentur. Sic nanq; hoc ſacroſanctum Conciliũ in cœlum aſcendit, cum catholica Eccleſia, quã refert, & quã Ioãnes ciuitatem eſſe ſanctã eſſe Hieruſalem nouamq; eſſe, atque de cęlo deſcendiſſe contemplatus eſt. Dixi.

¶ Sex orationum Thomæ de Vio Caietani Cardinalis Sancti Xyſti, finis.

TRACTATVS SECVNDVS de Dei glorioſi infinitate intenſiua, vnica quæſtione contentus.

Thomæ de Vio Caietani, Cardinalis Sancti Xyſti ſubtiliſſima de Dei glorioſi infinitate intenſiua.

Vtrum Deus glorioſus ſit infinitæ virtutis.

QVARITVR vtrũ Deus glorioſus ſit infinitæ uirtutis. ¶ Et arguitur q̃ nõ. Primò, Quia aut Deus mouet cęlũ effectiuè & immediatè, aut nõ effectiuè, ſed vt finis oĩum, uel effectiuè & mediate. Si primo mõ, & eſt infinitæ uirtutis, ergo motus cœli eſſet in non tpe, quod eſt contra ſenſum. Conſequentia patet ex 8. phy. tex. 79. & primo cœli, tex. 52. & ſecundo cœli, com 58. & alibi, &c. Si ſecundo modo aut tertio & eſt infinitæ uirtutis, ergo hr̃ in rerũ natura vna uirtus, q̃ ſi moueret effectiuè, & immediatè, motus fieret in non tempore. Tunc vltra, ſed poſſibile eſt uirtutem illam infinitã mouere effectiuè & immediatè: ergo poſſibile eſt ex ea ſequi motũ in nõ tpe, quod eſt impoſſibile ſimpliciter. Prima conſequentia ex antedictis eſt euidens. Aſſirmatio uero vltimi antecedẽtis patet ex eo q̃ virtus infinita nec eſt alligata cauſalitati finali motus, nec mediatè cauſalitati effectiuè eiuſdẽ quin poſſibile ſit ipſã ab his abſolui, alioqn infinita virtus non eſſet. ¶ Si dicatur q̃ hæc rõ ſupponit Deũ agere naturaliter.ſ. nõ quãtum vult, ſed quãtũ põt & quod hoc non eſt neceſſarium, quia Deus eſt natura intellectualis cuius pprium eſt agere, ſecundũ intellectus ſui diffinitionem, vt artifices facere uidemus, & cõſequenter Deus tanta velocitate mouet, non quin plus poſſit, ſed quia ſic explicandæ ſuæ arti expedire uidet. Cõtra hoc primò. Quia ſaltem hr̃ intentum ſcdm Ariſt. & Auer. cæteroſq; Philoſophos, tenentes Deum, licet intellectualem naturali tñ neceſſitate agere. Demonſtratio ſiquidẽ poſita in primo cœli text. 90. ad oſtendandã unitatẽ mundi, manifeſte ſupponit hoc, vt patet ex dubio ibidẽ moto ab Alex. & Auer. & S.Tho. & cæteris. Venatio ẽt numeri intelligentiarum iuxta numerũ motuũ cœleſtiũ in 12. Meta. tex. 43. hoc idem ponit, Numerus.n. motorum non adæquatorum, non põt ex motuum numero efficaciter cõcludi, cum poſſet facilè quiſpiã dicere, plures motus ab eodẽ excedente motore fieri inconueniens quoq; reputatur ab Ariſto. 8. Phy. tex. 70. q̃ virtus finita & infinita poſſint æqual. tẽpore mouere, q̃ tamen ex hac reſponſione ſequeretur. Auer. quoque 8. phy. com. 15. & primo cœli, com. 21. & Auer. 6. Meta. hoc idẽ ſentire uidẽtur, Secũdò. Quia ut dr̃ primo Priorum, & primo cœli, textu centeſimo decimonono, id ad quod ſequitur falſum impoſſibile, eſt ſimpliciter impoſſibile, ſed ad uirtutem infinitã poſitam in rerum natura, licet agẽtẽ liberè ſequit̃ falſum impoſſibile.ſ. poſſe fieri ab ea motum in nõ tempore, ergo ipſam eſſe in rerum natura, eſt ſimpliciter impoſſibile. Probatur minor. Tum quia non eſt impoſſibile. Deum velle uti tota uirtute ſua, ut inductiuè patet in omnib. agentibus. Et ut dr̃ in primo cœli. tex. 101. ab uniuerſali manifeſtata per inductionẽ in oĩbus ſenſibilibus, non eſt reſiliendum. Tum quia conſiderata tñ virtute diuina infinita, nõ conſiderato modo agendi, qui eſt poſterior, ſcilicet agere per libertatem, ſequitur motum fieri in non tpe, quãuis non de facto, tñ quantum eſt ex rõne potentiæ motiuæ. Conſtat aũt non ſolum eſſe impoſſibile illud ad quod ſequitur de facto poni aliquod impoſſibile in rerum natura, ſed ẽt illud ad quod ſequitur aliquod impoſſibile ſimpliciter. Vñ hoc poſſet exemplificari ſic. Quẽadmodũ poſitio tua duo dicit.ſ. quod eſt uirtus infinita, & q̃ agit libere, ſic conſequenter ego deduco duo Ex primo quidem, quòd fieret motus in non tempore, ex ſecundo autem quòd facto hoc falſum eſt.

¶ Ex quibus ſimul infertur quòd ad infinitam virtutẽ licet agentem liberè, ſequitur aliquod falſum impoſſibile, & cõſequenter ipſam inueniri eſt impoſſibile.

¶ Secundò, arguitur ſic, Omni potentiæ actiuæ in natura rñdet aliquod poſſibile ex potentia paſſiua, & econuerſo, ut dr̃ in primo cœli com. 124. uel ſaltem rñdet aliquod poſſibile manifeſtatiuum totius illius uirtutis actiuæ ut ſic, alias fruſtra eſſet, cum potentia ſit pp opus 2. cœli, tex. 17. Sed uirtus diuina motiua eſt infinita per ſe, ergo ſibi reſpõdet ſaltem poſſibiliter aliquis motus manifeſtatiuus infinitatis illius, hoc autem eſt impoſſibile, quia aut ille motus eſſet corporis infiniti, quod impoſſibile eſt inueniri, aut corporis finiti in non tempore, quod eſt impoſſibilius, aut eſſet corporis finiti in tempore æterno, ut eſt motus cęli & hic non concludit infinitam uirtutem motoris, ſed immutabilẽ & immaterialem. alioquin oẽs motores cœlorum eſſent infinitæ uirtutis. Et confirmatur, quia quantitas uirtutis actiuę ex effectus quantitate cognoſcitur, ut dr̃ in primo cœli, tex. 116. Vnde cum Deus non poſſit producere effectum infinitum, ut cõiter tenetur, & à Philoſophis & à Theologis, conſequens eſt q̃ uirtus diuina infinita non ſit. Et confirmatur ſecundo ex quarto Phyſicorum tex. centeſimotrigeſimoptimo ſic, Si impoſſibile eſt eſſe mobile, impoſſibile eſt eſſe motiuum, & econuerſo, & ſimiliter, ſi impoſſibile eſt eſſe mobile velocitate infinita, impoſſibile eſt eſſe motiuum uelocitate infinita, ſed impoſſibile eſt tale mobile inueniri, ergo & motiuum infinitæ uirtutis.

¶ Tertio arguitur à recedentibus ſe arguere ex commentario 38. ſcdi de cęlo ubi Auer. dicit, q̃ ſi motor non haberet potentiam terminatam, ergo neq; naturam terminatam, & ſic intelligerẽtur ex ſua natura motores infiniti, & non intelligerent ex ſuo eſſe res propriæ ei, & cætera. Ex illo enim commento arguunt, quòd infinita uirtus eſt ens impoſſibile inueniri in rerum ordine, quia ſi ponatur, ſequeretur, inquiũt, quiddam, quòd totum

non

non eſſet maius ſua parte: accepta n. uirtute illa infinita, & diuiſa ſecundũ intellectum in duas quaſi partes: ex quo quanta eſt uirtualiter, cũ quælibet pars infiniti ſit infinita, & unum infinitũ non ſit maius alio, conſequens eſt ꝙ tota uirtus infinita eſt æqualis cuilibet ſuarũ partium: quod eſt impoſſibile. Et ad hoc deducit ibi Auer. cũ dicit, ꝙ ſi eſſet motor infinitus, intelligeretur ex ſua natura motores infiniti. Alij uerò eandẽ inde uolentes deducere concluſionẽ, dicunt ideo eſſe impoſſibile ens habens uirtutẽ infinitam: quia infiniti proprium eſt occupare totũ: & ideo ſi daretur infinitũ ſecundum uirtutem, occuparet omnem uirtutem: nec cõpateretur ſecum aliquã aliam uirtutem: & ſic periret ordo uniuerſi. Et quia infinita natura contineret, & occuparet infinitas naturas, natura aũt eſt primũ principium motus, ideo dixit, ꝙ intelligerentur ex ſua natura infiniti motores. Poteſt tñ difficilius, & ad mentem Auerrois ibidem argui ſic: Cã finitatis intenſiuæ eſt diſtinctio formarũ: & hæc eſt communis formis materialibus, & immaterialibus: ergo finitas illa eſt communis omnibus formis. Antecedens probatur tum quia diſtinctio formarũ mouentiũ eſt cauſa finitarũ proportionũ ad mobilia: niſi enim eſſet diuerſa natura mouentis Solẽ, à natura mouentis Saturnũ, non poſſet reddi cõ ſuarũ cõmenſurationũ ad mobilia propria. Tum quia conſtitutiua formarum, ex quibus oritur earum diſtinctio, ſic ſe habere neceſſe eſt, quòd unum aliquid claudit poſitiuum, quod reliquum nõ claudit, & econuerſo. Ab infinito autem nullum poſitiuum excluditur: ac per hoc periret multitudo, & differentia motorũ.

4. argum. ¶Quartò arguitur ſic. Si Deus eſſet infinitæ eſſentiæ, ſequeretur, quòd nullum ens eſſet perfectius alio: hoc eſt falſum, ergo. Conſequentia probatur ſupponendo, quòd perfectio attendatur penes acceſſum ad ſummum: quod etiam habetur in propoſito ex decimo Metaphyſicorum commento ſeptimo, ubi dicitur, ꝙ primus motor eſt menſura omnium ſubſtantiarum. Hoc. n. ſtãte deducitur conſequentia ſic: Eorum quorum nullum eſt alio propinquius ſummo, nullum eſt alio perfectius: ſed ſi Deus eſt infinitus, nullum aliorum entium eſt ſibi propinquius alio: quia à quolibet diſtat in infinitum: ergo inter entia alia a Deo non datur perfectius, & minus perfectum.

5. argum. ¶Quintò arguitur authoritatibus. Et primò Auer. octauo Phyſicorum com. ſeptuageſimonono. ubi negat primum motorem eſſe infinitum. Secundò, in ſecundo cæli, commento allegato trigeſimooctauo, & trigeſimonono, ubi ſubdit quod infinitas intenſionis impoſſibile eſt quod inueniatur in formis, inquantum ſunt formæ. Et confirmatur hoc idem in commento ſeptuageſimoprimo: & in de ſubſtantia orbis, cap. tertio, &c.

Ariſtoteles quoque in ſecundo cæli, textu ſeptuageſimoprimo. teſtimoniũ huic parti perhibet, dũ dicit, ꝙ ſi adderetur ſtella orbi erratico, ultimus orbis eſſet in labore. Conſtat. n. ut ibidẽ, & in cõmento 58. declarat Auer. quòd ultimum orbẽ reuoluere alios, eſt motorem eius hoc facere, quem omnia deſiderant: quem conſtat eſſe Deum. & cõſequenter nihil aliud eſt dicere, ultimus orbis eſt in labore, quàm Deus eſt in labore. Hoc autem non ſequeretur, ſi Deus eſſet infiniti uigoris, ergo.

IN oppoſitum eſt authoritas Ariſt. octauo Phyſ. textu commen. ult. utentis infinitate pro medio termino, ad concludendum Deum eſſe incorporeum.

IN HAC quæſtione tria ſunt agenda. Primò declarabitur titulus. Secundò probabitur pars affirmatiua. Tertiò reſpondebitur rationibus in oppoſitum.

Quæſtio eſt de quãtitate dimẽſiuæ perfectionis. QVOAD primum, Cũ finiti & infiniti ratio quantitati congruat, ut dicitur primo Phy. tex. 15. & quãtitas diuidatur in ſucceſſiuã & permanentẽ, & hæc in quantitatẽ molis & perfectionis, ſupponamuſq; Deũ eſſe incorporeum, & immortalem, &c. cõſequens eſt, ꝙ nec de quãtitate durationis, nec molis quæſtio præſens ſit ſed de quantitate perfectionis, an infinita ſit. Quia uerò infiniti negationẽ claudit, non eſt putandũ priuatiue teneri, ſed, negatiuè, & uerè dr̃, negatiuè: quoniam non quærit, utrũ Deus non habeat perfectionis terminos, quos ſua uel alicuius alterius natura nata eſt habere, ſed ſimpliciter quæritur utrum nullos habeat perfectionis terminos. Et licet mutuo ſe conſequantur infinitas uirtutis, & infinitas eſſentiæ: diuerſa tñ quæſita formaliter ſunt: & diuerſa habent propria media. Propterea diuus Thomas in ſeptima q̃one primæ partis, tractat infinitatẽ eſſentiæ Dei: & in q. 25. infinitatẽ ſuæ potentiæ: unde quæſtio noſtra de infinitate uirtutis ingrens, ſi infinitatẽ eſſentiæ quaſi præanſibile, arguẽda inſufficientiæ. non eſt. Vertitur ergo hoc in loco in dubiũ: an uirtus, ſeu potentia Dei glorioſi ſit tantæ perfectionis, ꝙ nullis perfectionis limitibus anguſtetur, an nõ. Verbigratia, applicando quæſtionẽ ad uirtutẽ motiuã, an uirtus motiua Dei glorioſi ſit tãtæ perfectionis, quòd quantum ex ſe, nullo limite claudatur: ſed quacũq; uelocitate data poſſit facere maiorẽ: an cõcludatur aliquo termino: puta ꝙ ultra uelocitatẽ uigintiquatuor horarũ nõ poſſit facere maiorẽ. Et hęc de primo.

QVOD ſecundum, quia non eſt intentionis præſentis diſcutere difficultatem hanc, niſi inter Peripateticos: & horũ duos tñ, principem. ſ. eorum, & Auer. a quibus Metaphyſicalia media propria ad infinitatem ſubſtantiæ diuinæ, aut non hẽmus, aut ſi, ut nefas uideatur mordaci multorum imperitiæ exponere: ideo duabus tantum uiis propoſitum oſtendetur. Vnũ tamen de ipſa diuina eſſentia præmittendo. ſ. quod eſt ipſum eſſe per eſſentiam, & totam eſſendi uirtutem præhabens, ſuper ea cedenſq; nobilitates omnium rerũ, quæ fuerunt, & quæ ſunt, & quæ poſſunt eſſe, etiã ſimul ſumptum. Quòd. n. ſit ipſum eſſe per eſſentiã, Ariſt. 2. Met. tex. 4 & Auer. 12. Meta. cõ. 51. teſtantur. Quòd uerò ipſum eſſe per eſſentiã, totã eſſendi uirtutẽ præhabeat, apud ſapientes penetrantes terminos, in dubium uerti non poteſt: ſed communis animi conceptio eſt, quemadmodũ incorporalia non eſſe in loco. Exprimitur quoque ab Auer. in commento. 21. 5. Meta. ubi dicitur, in Deo contineri nobilitates omnium generum: cuiuſque ſiquidem rei nobilitas, ſecundum aliquam eſſendi rationem eſt.

Primum ſupplementũ Deus ẽ ipſum eẽ per eſſentiã, & omniũ rerũ perfectiones eminẽter cõtinens, &c ſimul ſũptarum.

Confirmaturque ab eodẽ in 12. Met. com. 18. & 30. ubi dicit, in primo motore omnia cõtineri actu, & in cõ. 51. Quòd autẽ omniũ nobilitates ſimul ſumptæ deficiant a nobilitate primæ ex eo patet, quòd cũm ipſa ita ſit ſummũ ens, quòd cæterorum nobilitates claudat in ſe nobiliſſimo modo, tanto omnib. præſtat, quanto eorum in ſe naturas nobiliori habet modo. Habet enim omnia in ſe per modũ ſui, qui eſt purus actus omnino. Vnde ridiculum eſt, ꝙ quidam nõ ſunt ueriti ſcribere, ſcilicet, ꝙ cum dupliciter poſſit intelligi, Deũ habere in ſe perfectiones omnium, uno modo ſic, ut habeat in ſe unam ſimplicem eſſentiã præhabentem omnia, ut puta actualitas: alio modo ſic, ut habeat in ſe gradus perfectionales correſpondentes ſingulis perfectionibus contentis. Si ſecũdo modo uerificaretur, tunc Deus eſſet perfectior cæteris ſimul ſumptis: ſi uero primo modo, non concluditur, Deum eſſe perfectiorem omnibus ſimul, ſed ſingulis. Et quia primo modo uerificatur, ideo ex his nõ habetur, Deũ eſſe perfectiorem omnibus ſimul ſumptis. Ridiculum inquam eſt: quia puerile eſt in philoſophia, æquare perfectiones particulares perfectionibus uniuerſalibus. Non enim eſt poſſibile ſecundum rem, neq; ſecundum intellectum, etiam data fingendi licentia, ut aliquid ſit melius ipſa bonitate per eſſentiã, aut magis ens ipſo iure per eſſentiam, aut magis uiuens, aut intelligens, &c. quàm ipſa uita, & ipſe intellectus per eſſentiam. Si ergo Deus ſecundum unitatem † eſt huiuſmodi, quomodo põt aliquid eo perfectius fingi? Vnde Ariſt. 12. Meta. tex. 39. notãter concludit Deum eſſe uiuũ, & ſapientem, &c. ut Platoni attributum dogma cõfutaret, quòd nobilitates entium diuiſit, ponens, aliud eſſe per ſe unum, & aliud per ſe ens, & aliud per ſe uitam &c. Vnde ſicut Leo Platonicus eſſet perfectior non ſolum ſingulis, ſed omnibus Leonibus, ſimul quatenus Leones ſunt, etſi infiniti Leones particulares eſſent, omnes per ſe a Leonis nobilitate deficerent: ſic omnia entia per participationem, a primo per eſſentiam ente neceſſe eſt deficere. Quod etiam ex cauſalitate æquiuoca primi ſuper omnia. manifeſte patet.

† Aliàs ueritatem.

¶Hac igitur prima entis nobilitate præhabita, oſtendendum eſt, an uirtus eius ſit infinita intenſiue.

PRIMA ergo uia ex fine. 8. Phyſi. ſumitur ſic: Ariſto. ut Auer. com. ult. inquit, concludit in ſecunda figura, Deum non eſſe uirtutem in corpore. ſic: Nullum corpus aut uirtus in corpore eſt infinitum: primus motor eſt infinitus: ergo primus motor non eſt corpus, nec uirtus in corpore. Probatur maior, quia uirtus infinita aut eſſet in corpore infinito, & hoc non datur: aut in corpore finito, & hoc oſtenſum eſt eſſe impoſſibile. Minor uerò quia mouens tempore infinito eſt uirtutis infinitę: primus motor eſt huiuſmodi. ergo. Iſte eſt proceſſus Ariſt. in quo manifeſtè utitur infinitate uirtutis pro medio termino. Nec refert ſiue ſic, ſiue aliter formetur proceſſus Ariſto. quoniam quocunque modo formetur, in idem redit, ut patet in textu.

¶Quidam autem peruertentes textũ, dicũt, quòd Ariſto. ſumit hic pro medio infinitam uirtutem, ſed uirtus infinita põt eſſe dupliciter. Vno mõ intenſiuè: & ſic non accepit Ariſto. Alio modo ſecundum durationem: & ſic intellexit, ita quòd maior eſt, Nulla uirtus in corpore eſt infinita ſecundum tempus, &c. Sed contra hos ex hoc proceſſu arguitur ſic. Præmiſſæ alicuius ſyllogiſmi probatæ anterioribus ſyllogiſmis, in eo ſenſu ſunt ſumendæ, in quo fuerunt cõcluſæ in præcedentibus rationibus, iſta patet de ſe. Sed præmiſſæ ſyllogiſmi facti in tex. ulti. fuerũt probatæ per alias rationes factas: ut ibidẽ fatetur etiam Ariſtoteles: ergo accipiendæ ſunt in ſenſu, in quo probatæ ſunt. Conſtat autẽ quòd præmiſſæ illæ probatæ ſunt loquendo de infinitate intenſiua, ergo accipiendæ ſunt, ut loquuntur de infinitate intenſiua. Dictus ſus bonus & ultima tantum propoſitio reſtat declaranda. Quæ ſic declaratur. Maior huius ſyllogiſmi fuit concluſio probata in tex. ſeptuageſimonono: quo ad hoc

q virtus infinita non poteſt eſſe in magnitudine finita, & fuit cõcluſio probata in 8. Phyſ. lõgo pceſſu, quo ad hoc, q magnitudo infinita nõ datur. Sed in tex. 79. non põt inficiari, quin loquatur de uirtute infinita intẽſiuè, ergo prima præmiſſa loquitur de uirtute infinita intẽſiuè. Minor uero eſt cõcluſio probata ab Ariſtot. in hoc textu ex concluſione text. 78. Probat.n. hic primum motorẽ eſſe virtutis infinitæ quia mouens tpe infinito eſt virtutis infinitæ: ut ibi probatum fuit. Ad illam.n. textum expreſſe in hoc loco ſe remittit Ariſt. dicens, q impoſſibile eſt à finito moueri aliquid ſecundũ tps infinitũ, mõſtratum eſt nunc. Conſtat.n. q nuſq̃ probatũ eſt niſi in tex. 79 apertiſſime autem liquet etiam ex eis q in tex. 78. non eſt ſermo niſi de finita & infinita uirtute intenſiuè, ergo altera etiam præmiſſa loquitur de infinitate intenſiua. Superfluum autẽ eſſ aduxi adducere demõſtrationes Ariſt. in tex. 78. & 79. ut oſtendam ibi ſermonẽ haberi de finitate & infinitate intenſiua. Rõnes.n. adeò apertæ ſunt, ut oſtenſione hac non egeant, exigitur tamen ad hoc, ut uideantur. Et ne ſuſpenſum quempiam reddamus, donec librũ Phyſi. uiderit, fideliter ipſas demonſtrationes adiungimus. Demõſtratio ergo habita tex. 78. ad oſtendandum quòd motus in tempore infinito non põt fieri a uirtute finita, eſt ducens ad impoſſibile. Et accepit primo ab aduerſario eius poſitionem. ſ. quòd ſit ita quòd A uirtute ut centũ, moueat B mobile centum cubitorũ in C, tempore infinito. Deinde adiũgit huic propoſitionẽ poſſibilem. ſ. quòd D uirtus ut decẽ, quæ eſt decima pars uirtutis, ut centum moueat E mobile decem cubitorũ, quod eſt etiam decima pars primi mobilis, in tpe Z. Et tunc arguitur ſic: Hoc tempus, in quo mobile decẽ cubitorũ mouetur a uirtute ut decem, nõ eſt æquale tẽpori illi, in quo mobile cẽtum cubitorũ moueturà uirtute ut centũ, ſed minus eo. Quia demonſtratũ eſt in 6. q cæteris partibus totũ mobile, ſeu mobile maius, maiori tempore eget ad pertranſeundũ aliquod certũ ſignũ, quã pars eius ſeu mobile minus ad ſenſum patet. Vel ſecundũ Auer. (& in idẽ redit) quia maior potẽtia mouet maiori tpe. ſ. maius mobile reſpectu alicuius ſigni pertranſeundi, ſeu quod idẽ eſt, condiuidẽdo tempus mobili, aliter non eſſet uerum: quia ut dicitur in 7. Phy. tex. 36. media potẽtia mouet mediũ mobile in æquali tpe p æquale ſpatiũ. Cum ergo illud tp. ſit infinitum, reſtat quòd hoc ſit finitum. Sit ergo tps Z decem horũ. Et tunc arguitur ſic, ſi augeatur uirtus ut decẽ, donec cõſumat, aut adæquet uirtutem ut centũ, & ſimiliter augeatur mobile 10. cubitorum, donec conſumat uel æquet mobile centũ cubitorũ, neceſſe eſt proportionaliter augeri tps Z decẽ horarũ, donec cõſumat aut adæquet tps, in quo uirtus ut centũ mouet mobile centũ cubitorũ, qa neceſſe eſt æquales uirtutes mouere æqualia mobilia tpe æquali. Sed infinitum non põt conſumi, nec aliquid poteſt ei multiplicatũ æquari, ergo tps quo uirtus ut centũ mouet, impoſſibile eſt eſſe infinitum: quod erat probandũ. Demõſtratio aũt poſita in tex. 79 probans q in magnitudine finita non poteſt eſſe uirtus infinita, eſt etiam ad impoſſibile. Et primo ſupponit tria. Primum eſt quòd maior uirtus motrix facit æqualẽ motũ in minori tẽpore. Secundũ (quod ex primo ſequitur) eſt, q infinita uirtus facit plus in æquali tẽpore, q̃ finita. Tertium eſt q omnis motus eſt in tpe. Quibus ſtantibus arguitur ſic. Si in magnitudine finita eſſet uirtus motiua infinita, ſequeretur q in æquali tpe æqualiter mouerent uirtus finita & uirtus infinita: hoc aũt eſt impoſſibile, ergo. Cõſequentia declaratur ibidẽ ſic: Sit A tempus unius horæ in quo uirtus infinita mouet: & ſit B tẽpus mille horarũ, in quo uirtus finita, puta ut centum, mouet. Tunc cũ quãto uirtus motiua fit maior, tantò tempus in quo mouet, fiat minus p ſuppoſitiones, augeatur uirtus motiua, ut centũ, in tanta proportione, quanta tps unius horæ exceditur à tempore mille horarũ & tunc manifeſtẽ patet, q in æquali tpe æqualiter mouebit uirtus illa finita in mille dupla proportione ad uirtutem ut cẽtũ, & uirtus infinita, quod erat impoſſibile deducendũ. Ex his iam manifeſtẽ patet, q nunq̃ fit ſermo de infinitate durationis, ſed ſp de infinitate & finitate intenſiua: ut q his oblatis hoc non uidet, nõ egeat medio, ſed ſenſu intellectuali. Et confirmat, Præmiſſæ iſtius ultimi ſyllogiſmi intellectæ, ut dicunt, de infinitate durationis, aut aſſumuntur ab Ariſt. ut per ſe notæ, aut probatæ. Non ut p ſe notæ, qm ſunt aut falſæ, aut maximẽ dubitabiles: tũ quia Sol hẽt uirtutẽ motiuã tpe infinito motu alterationis: tũ quia totum corpus cæleſte mouet actiuẽ motu locali ſphæram ignis, & ſuperiorẽ aeris tpe infinito: & tamen conſtat quòd hæc ſunt corpora: nec ſecundũ ueritatẽ apparet aliquid cogẽs, niſi loquentes ad dicẽdum, q uirtus corporea actiua eſt neceſſario finita ſecundũ durationem. Vnde Ari. aſſumẽs ut per ſe nota ea, quę ſenſus perhibent eſſe falſa, plurimum peccaſſet. Nec vt probatæ quia nullibi inuenimus in hoc ſenſu probatæ: ergo.

¶ Et quo. iã quæſtionem hanc non agredimur ea rõne, ut ſciamus quid ſenſerit Ariſt. qm hoc à philoſophia extraneũ eſt: ſed ut ſciamus, qua rõne hoc cõcluſum ſit, & in proceſſu prædicto ambiguitas magna eſt circa probationẽ minoris (quæ eſt q̃ſtionis huius in obiectũ) õ uidendũ hic eſt q̃ efficaciter minor illa probetur. Eſt autem ratio dubitandi, quia cõ. tex. 78. ſ. mouens tpe infinito eſt infinitũ, ex qua probatur minor tex. vlt. ſ. primus motor eſt infinitus: loquitur de mouente tempore infinito ex parte mobilis. vt patet ex rõne probante ipſam: condiuidit n. tẽpus mobili. Minor aũt iſta loquitur de mouente tpe infinito ex parte magnitudinis, ſeu ſpatij ſuper quod fit motus: vt patet in motu cœli. Primus.n. motor nõ aliter mouet tempore infinito, niſi quia mouet cœlum tam pte infinito. Conſtat aũt quod nec tps, nec motus cœli habet infinitatem ex parte mobilis: ſed ex parte ſpatij infiniti pertranſeundi. Cõſtat aũt, q ad mouẽdũ tpe infinito primo modo, requiritur virtus infinita: vt patet ex demonſtratione Ariſt. tex. 78 & hoc ſiue uirtus illa ſit corporea ſiue incorporea, permanet verũ, & q ad mouendum tpe infinito ſecundo modo, non requiritur uirtus infinita; vt patet de motrice orbis Lunæ, quæ eſt uirtutis finitæ, & ſufficiens eſt mouere motu æterno. Eodem ſiquidẽ uigore, quo ſemel põt mouere ſuũ orbẽ, põt infinities iterare motum illũ: quia eſt inalterabilis & immutabilis uirtutis: & ut dr̃ in 8. Phyſ. textu 85. ſemper ſimiliter ſe habens in ſe & ad mobile, ſemper idem faciet.

¶ Et vt clarius percipiatur modus quæſtionis, ſciendum eſt ex 6. Phyſ. longo proceſſu, q tps motus conducitur mobili, & condiuiditur magnitudini, ſup quã eſt motus. Et ſimiliter dupliciter infinitũ eſſe cõtingit, vno mõ ex parte quantitatis mobilis, alio modo ex parte quantitatis ſpatij. Mobili quidẽ cõdiuiditur tps, & ex eo infinitatur: quia ſi aliquod certũ ſignum in aliquo ſpatio deſignatum ſit pertranſeundũ prius pertranſitur ab una parte mobilis, quã ab alia: & ſi pertrãſeundũ eſt à pluribus mobilibus inæqualibus vno decẽ cubitorũ, & altero viginti, &c. & cæteris partibus detur quantum erit tps menſurãs tranſitus iſtos: manifeſte patet q ſi mobile decẽ cubitorũ trãſit illud ſignũ in vna hora, q mobile viginti cubitorũ pertranſibit illud in duabus: ſicut ẽt illud mediũ ſignũ prius trãſit medietas mobilis, quã totũ. Oportet.n. ſeruata æqualitate motus, quanto mobile eſt maius, tardius pertranſire ſignum illud. Verbi gratia. Si primus Orbis & orbis Lunæ æqualiter mouerentur, ſignatũ pũctum Orientis orbis Lunæ citio citius ptranſiret, quanto minor eſt primo orbe. Ita q qñ orbis Lunæ peregiſſet ſuũ tranſitum, forte ad huc nec milleſima pars primi orbis punctum illũ orientis tranſiſſet: & idẽ eſt in motu recto. Vñ ſi infinitũ eſt mobile, infinitũ neceſſe eſt eſſe tempus, in quo aliquod ſignum ptranſeundum eſt. Magnitudini uero condiuiditur tps, & ex ea ſimiliter infinitatẽ: qa totũ mobile prius tranſit unam partem magnitudinis q̃ aliã. & ſic cæteris paribus quanto maior fuerit magnitudo ptrãſeũda, tanto maius erit tps menſurãs motũ: & ſi infinita infinitũ, in motibus poſſiuus manifeſtum eſt. Nec refert in propoſito, an magnitudo ſeu ſpatium coincidat rõne materiæ in idem realiter cũ quãtitate mobilis: vt in motu cœli cõtingit. Non.n. eſt aliud ſpatiũ ptranſeundum a primo corpore, quã quantitas ipſius. ut Auer. dicit in 2. cœli. cõ. 46. Patet.n. q cœlum prius ptranſiret partẽ ſpatij q̃ eſt ab Oriẽte ad Meridie, q̃ illam, quæ eſt à Meridie ad Occidens, nihilominus q̃ ſi ibi eſſet realis diſtinctio quantitatis ſpacij & quantitatis mobilis. Similiter non refert in propoſito, an quantitas ſpatij quantitatẽ tẽporis augeat, ex quantitate ſuarũ partiũ nunquã ab illo mobili pertrãſitarũ: vt contingit in motu recto & prima reuolutione circulari, an ex quantitate earundẽ partium, q̃ pluries pertranſeundæ ſunt: vt cõtingit in reflexione motus recti, & in ſecunda reuolutione circulari, & deinceps. Spatiũ.n. idẽ ſecundo pertranſeundũ, alterius ſpatij æqualis primo rationẽ habet: & pariter quantificat & extendit tps, ac ſi alterum æquale primo eſſet, ſeu (vt melius loquatur) ac ſi eſſet altera pars totalis ſpatij æqualis primæ parti: & ſimiliter eſt de omnibus reuolutionibus circularibus.

¶ Ex his igitur patere poſſunt tria. Primum, q tps, quo mouetur cœlũ ppetuò, eſt infinitũ nõ ex parte mobilis, ſed magnitudinis ſeu ſpatij: quia cœlum corpus finitũ eſt & ideo tpe infinito mouetur, quia ſpatium ab Oriente in Occidens infinities peragit.

Secundum, q tempus, quo probauit Ariſtot. in tex. 78. nõ poſſe fieri motũ a uirtute finita, eſt infinitum ex parte mobilis: qm manifeſtẽ ibi fit diuiſio tpis ſcdm diuiſionem mobilis: dum augendum proportionaliter dr̃ ſecundum augmentationem mobilis & motoris: utitur contra proteruos ſyllogiſmo ſic. Quantitas temporis aucta & diminuta proportionaliter ſecundum augmentationem & diminutionem potentiæ motoris & quantitatẽ ipſius mobil. eſt quantitas ſe tenens ex parte mobilis. patet iſta ex terminis. & ex ſeptimo Phyſ. tex. 36. ſed quantitas hæc tpis, de qua loquitur Ariſt. eſt huiuſmodi, ut patet de ſe & Auerrois in com. expreſſẽ aſſerit cum cæteris expoſitoribus: ergo.

Ex his autem liquet tantum principaliter intentum, q. ſ. pceſſus Ariſt. non ſufficienter vt probatẽ minorem ſcilicet primus motor eſt uirtutis infinitæ: ſed æquiuocationem uidetur

commiſſa

commiſiſſe in medio termino, qui eſt mouens, tpe infinito: dũ in maiore proſyllogiſmi, quæ fuit concluſio tex. 78. ſumitur ꝑ tpe infinito infinitate ſe tenente ex parte mobilis: cum dicitur Omne mouens tempore infinito eſt uirtutis infinitæ: & in minore ſumitur pro tẽpore infinito infinitate ſe tenente ex parte ſpatij, cùm dicitur, Sed primum motor mouet tempore infinito, Reſtat igitur ambiguitas non parua in hoc proceſſu.

¶ Omiſſis aũt opinionibus pluribus, quæ a diuerſis de ui huius demõſtrationis dictæ ſunt. Sco. n. in quolibet. q. 7. ad primum credẽs ſecundũ Ari. primũ motorẽ infiniti uigoris inteſiuè, dixit hoc concludi ex eo, ꝙ mouet a ſe, quia quod mouet à ſe, eſt a ſe: & cõſequẽter hẽt plenitudinẽ actualitatis, & entitatis, quę abſque infinitate intenſiua non eſt, Aegidius uerò in 8. Phyſ. cre dẽs idẽ, dixit hoc cõcludi ex eo quod totus motus infinitus eſt proprius effectus Dei: qa quod poteſt in infinitũ motũ, quo ad ſuam totalitatẽ, poteſt nihil minus in ipſum, tã ſi ſit unus mobilis abſolutè, q̃ ſi ſit unius mobilis infinities iterari, & conſequenter eſt uirtutis infinitę: quia a propria cã effectus recipit menſuram, ſpeciem. His inquam omiſſis, qa abſq; ꝓbatione dicta ſunt, quod mihi uidetur, ſcribendum eſt. Mirum enim & (ut melius dicamus) extraneum ualde eſt, quòd Ariſt. medium terminum tacuerit, & tantum ſtudium appoſuerit circa id, ſine quo ſua rõ ex tacito medio tenet: ut Sco. dixit. Non. n. in 8. Phyſic. aliud medium aſſumitur: niſi mouere tempore infinito. & de hoc magna ſolicitudo fuit, quòd exigat uirtutem infinitã. Conſtat aũt quòd hoc abſtrahit a mouere a ſe, uel non a ſe: & ꝙ motoni a ſe accidit, ꝙ ſit in infinito tempore: nihil. n. minus concluderetur, ſi eſſet in tempore finito, ut ipſemet fatetur.

Nec ualet ratio dicens, ꝙ infinitas non dependens, ſed prima eſt propriam medium ad uirtutem infinitam: quia ſecundum hoc primitas motus eſſet propriũ medium, ſiue ille motus ſit finitus, ſiue infinitus: & ſic idẽ quod prius. Vnde finitas, & infinitas motus undique per accidens concurrant, & ſic Ariſt. ſ. ſcientiarum artifex, tacuiſſet ea quæ ſunt per ſe in medio termino. ſ. primitatem motus: & ſolicitus fuiſſet circa ea, quæ ſunt in eo ꝑ accidens. ſ. infinitatem temporis, cuius oppoſitum ubique docuit faciendum. Aegidij uero deductio quamuis ueritatem a longè tangere uideatur (ut in ſequentibus patebit) ueritatem tamen aſſequuta non eſt: quia ex eo quòd totus motus cęli ponitur effectus alicuius cauſæ per ſe, non eſt ab eo niſi ſequax deducta infinitas intenſiua illius cauſæ, ſed aſſumptæ ſunt ꝓportiones uoluntatiæ uel remotæ: ut porte ꝙ proprius effectus a per ſe cã recipit ſpeciem, & menſuram Ex hac. n. non habetur, ꝙ totalitas infinitatis extenſiuæ neceſſariò fiat per ſe ab infinitate intenſiua: ſicut nec ex hac effectus infinitus ſit à cauſa infinita, cũ nõ appareat, quare ipſa totalitas, quòd unitas infiniti motus non poſſit per ſa iterãs, & fieri a uirtute finita immobili ad cõtinuandã & conſeruandã perpetuo inferiorũ ſucceſſionũ &c. ut dr̃ in ſecundo de generatione, tex. 57. & 12. Met. com 306. Latius igitur quod mihi in re hac apparet, proſequendum eſt: eo ꝙ difficultatem motam directè diſcutis, & ad principale propoſitum propriã uiã docet, & Ariſ. tam menti quàm uerbis conſona uidetur. Præmittendũ eſt ergo primò, ꝙ perpetuitas motus, ſicut & alia quantitas, dupliciter imaginari poteſt, quòd fiat ab aliqua uirtute. Vno mõ per ſe primò: ſecundo modo nõ per ſe primò. Et ne in æquiuoco laboremus, illud dicitur fieri ꝑ ſe primò ab aliqua uirtute, in quod poteſt uirtus illa ex ꝓpria rõne: in illud autem dr̃ poſſe aliqua uirtus ex propria rõne, in quod poteſt ex perfectione clauſa infra latitudinem propriã illius uirtutis. Et per oppoſitum illud debet fieri non per ſe primò ab aliqua uirtute, quod quidem fit ab illa uirtute ex aliqua conditione annexa illi uirtuti, q̃ eſt extra latitudinẽ illius uirtutis formaliter ſumptæ. Verbi gratia (& eſt exẽplũ deſeruiẽs propoſito) Virtus calefactiua ut octo B ignis durantis centum annis, poteſt in duos effectus, ſ. & calefacare, ut octo: & centum annis cõtinuare hanc calefactionis motum: ſed primum põt ex ratione propria, inquantum eſt uirtus calefactiua tantæ perfectionis, ſcilicet ut octo: hæc. n. perfectio intra latitudinem uirtutis calefactiuæ clauditur. Secundum uerò non poteſt ex propria rõne, alioquin omnis uirtus calefactiua ut hoc octo poſſet. quod patet eſſe falſum in D. igne durante per diem tantum: ſed põt ex annexa ſibi duratione cẽtũ annorũ: quam patet eſſe extra rationem uirtutis calefactiuæ, & cuiuſcunq; alterius uirtutis motiuæ formaliter ſumptæ. Ideo. n. B. ignis poteſt continuare calefactionẽ per centum annos, quia uirtus eius durat centũ annis: ut de ſe patet. Tũc ergo perpetuitas motus dr̃ fieri per ſe primò ab aliquo, qñ ex perfectione infra latitudinẽ potẽtiæ agẽtis clauſa cauſatur, tunc aũt non ꝑ ſe primò, qñ non ex rõne propriæ potentiæ agentis, ſed ex conditione illius fit. Ex hac autem diſtinctione ex parte effectus manifeſte patere põt alia diſtinctio ex parte cauſæ. Poteſt ſiquidem dupliciter imaginari aliquam uirtutem eſſe continuatiuam motus tempore infinito. Vno modo per ſe primò. idest ex ratione propria, ut expoſuimus, & alio modo non per ſe primò, ſed ex annexa eius conditione: ut etiã ex poſitiuis. Differunt autem uis perpetuatiua motus per ſe primò, & uis perpetuatiua non per ſe primò, ex aſſignatis rationibus adhuc dupliciter. Primò in hoc quòd uis perpetuatiua per ſe primò reſpicit infinitatem durationis, ut per ſe primò effectum, & per ſe primũ terminum: quia ex propria latitudine in illam poteſt: ſicut uis calefactiua reſpicit calefactionem, ſeu calorem, ut per ſe primò effectum & terminum. Vis autem perpetuatiua non per ſe primò reſpicit infinitatem durationis, non ut per ſe primò effectum, ſed ut conditionem proprij effectus.

¶ Secundò in hoc, quod illa reſpicit quantitatẽ durationis ut ꝑ ſe proprium effectum: quia infinitas durationis quædam quantitas durationis eſſentialiter eſt, oẽm quãtitatẽ durationẽ in ſe claudens. Iſta aũt non niſi per accidens quãtitatẽ durationis reſpicit. ſ. ut conditionem neceſſariò comitẽ ſui proprij effectus: quia non ex propria ratione, ſed ex annexa conditione hoc facere ſupponitur. His uerò prælibatis, oportet ſecũdò tres conditionales ſtabilire: ex quarũ ueritate propoſita ratio habebitur.

PRIMA cõditionalis eſt: Si A per ſe primò mouet tpe infinito: A eſt uirtutis infinitæ intenſiuè declaratur iſta: quia ſtando infra latitudinẽ uirtutis per ſe reſpicientis quantitatẽ durationis ut proprium effectũ, q̃ põt uocari uirtus quãtificatiua motus, intelligendo de quantitate durationis: ualet argumentum. Ad continuandum aliquo tpe requiritur aliquanta uirtus, ergo ad maius tpe, maior uirtus, ergo ad infinitum infinita. Et fundatur hæc conſequentia ſuper illã regulã. Sicut ſimpliciter ad ſimpliciter: ita magis ad magis, & maximũ ad maximũ. Quare abſque dubio uniuerſaliter & neceſſariò tenet in his, quæ ſe reſpiciũt per ſe primò, ut S. Tho. in 3. contra Gen. c. 139. dicit. Fundat̃ ẽt ſuper illud principiũ Metaphyſicũ: Cuiuſq; potentiæ ꝓpria latitudo proportionabiliter rñdet propriæ latitudini ſui per ſe primo effectus. Quod patet inductiuè in omnib. ergo uirtutis quantificatiuæ motus, ſi eſſet propria latitudo, rñderet ꝓpriæ latitudini quantitatis durationis: ſed propria latitudo quãtitatis durationis attenditur penes extenſionẽ durationis: qa duratio non augetur per intenſionem, ut qualitas, ſed extenſionẽ, ut quantitas, ergo uirtus quantificatiua quãtò maiorẽ poſſet quãtitatẽ durationis ꝓducere, tãto maior eſſet, ergo ſi infinitã infinita. Vnde proportio uirtutis quantificatiuæ, ſeu continuatiuæ motus, ad quantitatẽ per ſe durationis eſt, ſicut proportio uirtutis calefactiuæ ad quantitatẽ ꝑ ſe caloris. Et nulla eſt dña proportionũ: quamuis ſit dña rerum ſubtractarum proportionib. quia quantitas per ſe caloris eſt quantitas intenſiua, quantitas uerò durationis eſt extenſiua Quod tñ, ut ex dictis patet, ꝓportionẽ non variat: eo ꝙ hoc eſt materiale, & per accidens. Formale. n. eſt, uniuerſaliter loquendo, quod latitudo cuiuſque potentiæ actiuæ rñdeat latitudini propriè ſui per ſe primò effectus. An uerò latitudo propria effectus attẽdatur ſecundũ extenſionẽ, uel intenſionem, accidens eſſe cognoſcitur ab exercitatis in metaphyſica, & ideo eadem ratione proportionis tenet conſequentia ſupradicta, qua tenet iſta. Ad producendum aliquantum calorem requiritur aliquanta uirtus calefactiua, ergo ad maiorẽ maior, ergo ad infinitã infinita. Si quis aũt dixerit, ſupradicta principia non habere locũ, niſi qñ quantitas per ſe effectus eſt quantitas intenſiua: cum Philoſophia abhorreat uoluntarium, oportet huius reſtrictionis rõnem reddere. Nulla aũt ratione fulta apparet hæc reſponſio, niſi fortè dicatur, quòd quia magnitudo uirtutis non eſt, niſi ſecundum quantitatem perfectionalem, ideo non reſpondet niſi quantitati perfectionali effectus: quantitas aũt perfectionalis non eſt quantitas durationis. Non. n. quanto maior duratio, tantò perfectior effectus fit: ſed æqualis perfectionis eſt ignis durans per horam, & per duas horas, & per tempus infinitum, ut dicitur primò Ethi. ca. 7. Sed hæc ratio in hoc deficit, & quaſi æquiuocat: quoniam dupliciter contingit loqui de quantitate durationis, uno modo ſecundum ſe, alio modo ut eſt conditio aliarum rerum. Si conſideretur ut eſt conditio rerum, puta hominis, aut albedinis: ſic cum ſit extra rationes formales rerum, non auget propriam perfectionem alicuius rei: non enim eſt perfectior calor durans centum annis, quàm durans uno die. Et hoc modo eſt ſermo de quantitate durationis in primo Eth. ut patet ibi ex comment. Auer. & S. Tho. & conſequenter hoc modo uerificatur, ꝙ quantitas durationis non eſt quantitas perfectionalis, nec ſibi proportionatur uirtus actiua alterius effectus.

¶ Si uerò conſideretur primo modo. ſ. ſecundũ ſe: ſic cũ bonum diuidatur in decẽ prædicamẽta, ſicut ens, ut in 1. Ethi ibidẽ dicitur: & quãtitas durationis ſit quædam entis ſpecies: quandam ẽt bonitatẽ ſecundũ ſe neceſſe eſt ponat. Ac per hoc manifeſtè patet: quòd ſi duratio aliquã perfectionem ſecundum ſe ponat, maior maiorẽ ponet, & infinita infinitam: ſicut etiam quãtitas molis aliquã perfectionẽ dicit, alioquin inter entis ſpecies non

eſſet: & maior maiorē: & infinita infinitā: nō minus in ſuo ordine, quā calor infinitus, & tamen quantitas molis maior & infinita dicitur ſecundū extenſionem. Quòd ergo quantitas durationis ſit quantitas perfectionalis, poteſt dupliciter intelligi, ſcilicet ut conditio aliorū, & ſic eſt falſum: quia eſt extra latitudinē rationis formalis cuiuſque alterius rei. Alio modo ſecundū ſe, & ſic ipſa quantitas durationis eſt quædam perfectio uendicans ſibi quantitatē perfectionalem ſecundum ſuam extenſionem: quemadmodum calor uēdicat ſibi eā ſecundū ſuam intenſionē. Vnde ad rationē in oppoſitum dicenda ſunt duo. Primò, quòd non oportet quātitatē durationis eſſe quātitatem perfectionis: ſed habere illā infra ſuā latitudinem: ſicut nec calor eſt quantitas perfectionis, ſed habet illā. Secundò quòd falſum eſt, quòd quantitas durationis ſecundū ſe non ponat quanto maior maiorem perfectionē, quamuis nō ponat maiorem perfectionem huius, puta caloris uel hominis. Et quia ſermo in prædicta conditionali habitus, non eſt niſi de quantitate durationis ſecūdū ſe: cōſequens eſt quòd firma ſtet ueritas illorum principiorum etiam in his effectibus, quorum propria quantitas eſt quantitas extenſiua. Talia enim maiorem ſemper ponūt ex augmentata extēſione perfectionē ſuæ ſpeciei. Manifeſtè autē patere poſſunt omnia quæ de perfectione quantitatis durationis diximus in hac ſolutione ex quantitate molis: applicando diſtinctiones factas & cætera dicta ad ipſam: ut facile eſt cuique exercitato deducere. Vnde poteſt formari ad principale propoſitum rō talis. Magnitudo uirtutis reſpondet proportionaliter magnitudini per ſe effectus: ſic quòd aliquanta uirtus, ad effectum aliquātæ perfectionis requiritur, & maior ad effectum aliquantæ perfectionis, & infinita ad infinitæ perfectionis effectum: ſed duratio eſt effectus aliquantæ perfectionis: ergo ad faciendum per ſe primò aliquantam durationem requiritur aliquanta uirtus, & ad maiorem maior, & ad infinitam infinita: cum maior duratio maiorem dicat perfectionem, & infinita infinitam.

Rogoque omnes iterū atque iterum, ne auertendo mētis intuitum ab eo quod eſt per ſe, ad id, quod eſt accidens, fallantur, innitentes ſupra adductæ gloſſæ: abſque ratione dicēdo quòd ſi ad effectū aliquantæ perfectionis requiratur aliquanta uirtus: ad effectū maioris perfectionis intenſiuæ requiritur maior uirtus: non autē ad effectum maioris perfectionis extenſiuæ, qualis eſt maior & minor duratio. Hæc enim gloſſa, ut ex dictis patet, optima eſt, loquendo de eā per ſe primò illius effectus, cui utraque quantitas conuenit, intēſiua intra propriā latitudinē, & extenſiua extra: ſicut eſt calor, &c. Vniuerſaliter autē loquendo de quātitate cauſæ in ordine ad proprium effectum, & eius quantitatem infra latitudinis ſuæ limites clauſa, nulla opus eſt diſtinctione: eo quòd eadē ratio ſaluatur in proportione cauſe & effectus, ſiue ſecundū propriam rationem augeatur intenſiuè, ſiue extenſiuè: ratio. n. maioris perfectionis ſecūdum propriam rōnem ſuæ ſpeciei. Non. n. tenet illa regula in effectibus quantitatis intenſiuæ alia ratione, niſi quia quando effectus per ſe primò alicuius eſt perfectior infra latitudinē propriā, tantò perfectiorē cauſam exigit. Propter hoc enim ex maiore quātitate extenſiua caloris producti non concluditur maior uirtus calefactiua, ſed intenſiua ſic. Illa enim auget perfectionem caloris extra propriam latitudinem caloris: iſta autem intra. Hæc autem mea ratio ſaluatur in affectibus quantitatis præciſè quantitate extēſiua: quoniā eorum propria perfectio augetur intra propriā latitudinem ſecundum extenſiuam augmentationem, unde uniuerſaliter loquendo, effectum eſſe perfectiorē intenſiuè uel extēſiuè, accidit effectui perfectiori ſecundum propriam latitudinē ſuæ rōnis formalis: quòd per ſe conſideratur in hac ratione, & eſt ratio utriuſq; eorum, quòd perfectionem cauſam exigat & cōcludat: ſicut eſſe album uel nigrum accidit colorato: & eſt ratio eorum quòd ſint uiſibilia. Falli autem multos cōtingit in re hac ex eo, quòd in cæteris cauſis a quātitate manifeſtè uidemus, quòd ſola augmentatio intenſiua effectus per ſe cōcludit maiorem ratiem uirtutis per ſe primò actiua illius: & nulla perhibent ſenſus uirtutem actiuam per ſe primò quātitatis: propter quod nunquā intellectus oblata apparet augmētatio uirtutis ex intenſiuo eiuſmanato effectu. Quidquid enim ſit de uirtute actiua per ſe primò quantitatis, ſiue permanentis, ſiue ſucceſſiuè, diſcernendū eſt intellectus acumine, ut dictum eſt inter entia, quorum propria perfectio conſiſtit in intenſione, & quorum propria perfectio conſiſtit in extenſione: quia in illis extendi eſt extra limites rōnum formalium ſuarum: & propterea non concludit maiorem perfectionem uirtutum actiuarum illorum entiū. In illis autē extendi eſt infra rōnes formales eorum, & eſt ipſum eorū intendi: & ideo id extendi & concludit in uirtute eorū actiua per ſe primò, quod in illis infert intendi, ſi inuenitur uirtus per ſe primò actiua quantitatis. Vñ nō obſtat propoſito ſi quis dicat nō dari in rerum natura huiuſmodi uirtutē quantificatiuam motus: nobis enim ſat eſt ueritas conditionalis quæ permanet etiam antecedente & conſequente impoſſibili. Similiter puerile eſt, ſi quis putet dictum proceſſum ideo non tenere in effectibus quantitatis extenſiuæ, ſed intenſiuæ: quia in extenſo id quod additur licet perfectio quædā ſit, non includit in ſe minus extenſum, & aliquid ultra: intēſius autē incluſit in ſe remiſſium, & aliquid ultra perfectionis addit. & ideo hoc requirit maiorem uirtutem, illud uero æqualem. Puerile inquā dixi, quia ſic habet maius ſecundum extenſionem ad minus, puta ſpatium duarum horarū, ad ſpacium unius, aut bicubitum ad cubitū: ſic maius intenſiuè ad minus: puta color ut quatuor ad colorē ut duo. utrobiq; ſiquidē maius claudit minus, & aliquid perfectionis propriæ rōnis formalis addit. Conſtat autē ex dictis, quòd in prædicto proceſſu nulla eſt rō exigens aut ſupponens aliam ſimilitudinem proportionum inter intenſum & extenſum, niſi maioris ad minus. Argumentum. n. ſemper eſt hoc modo. Potēs per ſe primò in aliquātum, eſt aliquantæ uirtutis, ergo qui poteſt in maius, eſt maioris: ergo in infinitum, eſt infinitę. Nihilominus diligēter aduertenti apparebit quòd quemadmodum in extenſo pars addita priori non includit priorem, & ideo ſeorſum non infert maiorem uirtutem: ita in extenſo gradus, uerbi gratia, additus nō includit priores, nec eſt maioris pfectionis gradus quartus albedinis, quam ſit primus: nec ex perfectione maiore quarti gradus ſeorſum infertur maior uis calefactiua: ſed ex eo quòd totum calidū puta habens quatuor gradus caloris, eſt perfectius, quam calidum ut duo, quemadmodum etiam arguitur ex eo, quòd totum extenſum eſt perfectius.

¶ Friuolū quoq; oīno eſt, ſi quis admittat prædictū proceſſum tenere quoad affectus quantos, quantitate permanente, nō autem ſucceſſiua. Oportere. n. abradere principia tradita in ſexto & ſeptimo & octauo Phyſ. de uirtutibus motiuis & earum proportione: cum motus & tempus. & de quibus eſt ibi ſermo, ſucceſſiua entia ſint. Stat ergo ueritas primæ conditionalis.

SECVNDA autem cōditionalis eſt illa. Si A mouet tpe infinito unum motum continuum, &c. A eſt mouens immobile. & accipimus mouere propriè, ut diſtinguitur cōtra mutare. Et rurſus accipimus, mouet, ut motor, non ut inſtrm motoris. primum propter diuinationem, ſecūdum propter corpus cœleſte trahens ſecum ignem: quem nihil minus traheret, ſi idem ignis numero perpetuo conſeruaretur, ſecundum totū & partes: & cū propter primum orbē trahētem ſecum alios ut multis placuit, quātū non ſufficienter. Probatur iſta cōſequentia octauo Phyſ. tex. 85. ex propoſito: & 12. Metaphyſ. tex 43. ex hoc quòd motor motus non ſemper eodem modo ſe habet aut in ſe, aut in ordine ad mobile: id autem, à quo ſemper prouenit idem eodē modo ſe habere neceſſe eſt utroque modo: ut patet. ergo.

¶ Ex his autē duabus conditionalibus uerificatis antequā ueniamus ad tertiam, iam patere poteſt diſtinctio ſuperius præmiſſa cum ſuis membris in ſpeciali. Liquet. n. iam quòd perpetuitas motus duabus atteſtatur cauſis, ſ. infinitate uirtutis per ſe primò cauſantis ipſam, aut immobilitate motoris: & conſequenter quòd diuerſimodè ab illis dependet, & illas infert: quia infinitatem non infert niſi uirtute per ſe primò ſeu ex propriæ latitudinis perfectione illam cauſante. Immobilitatem uero uirtuti infert in omni uirtute cauſante ipſam. Et merito: quia immobilitas eſt extra latitudinem perfectionis uirtutis tam motiuæ quàm quantificatiuæ motus. Infinitas autem rationis formalis cuiuſq; intra ipſius latitudinē clauditur. Gradualitas. n. alicuius ſpeciei (puta caloris) & ſi in infinitum creſcat, caloris naturam nō exit. Immobilitas uerò conditio eſt extra totam latitudinem caloris. Siue. n. intelligatur calor ut quatuor, ſiue ut mille, ſiue ut infinitus, nunquam peruenietur ad hoc, quòd ſit immobilis intra limites caloris ſtando. Et quod de calore exēplificauimus, de cæteris uirtutibus actiuis, formaliter ſumptis ſiue ſcdm rē ſint in materia, ſiue non intelligi uolumus. oportet. n. Philoſophum formaliter loqui. Vñ diſtinctio iam probata in terminis ſpecialibus repeti poteſt ſic. Perpetuitas motus dupliciter poteſt imaginari. Vno modo à uirtute per ſe primò ipſam cauſante: & ſic oportet, quòd fiat à uirtute infinita intenſiuè: ut patet ex prima conditionali. Alio modo uirtute non per ſe primò ipſam cauſante, ſed per ſe primò cauſante talem motum, & ſecundario cauſante eius perpetuitatem, uirtute conditionem: & ſic oportet quòd fiat à uirtute motiua immobili, quæ ex perfectione ſuæ uirtutis cauſat talē motum, puta Saturni: & ex immobilitate eiuſdem ſemp perſeuerat idem faciens. Vt ſic conditio uirtutis ſit cā conditionis effectus, ſicut in primo modo propria perfectio ipſius uirtutis eſt cauſa propriæ perfectionis effectus. & propter hoc Ariſ. 8. Phyſ. in tex. 78. infinitate temporis motus ad ſcripſit infinitam uirtutis, & in tex. 85. adſcripſit immobilitatem motoris: ut iaceret fundamenta & ad primum motorē, & ad alias intelligentias inueſtigandum: ut ibidem D. T. notauit. Ex primo enim primum motorē octauo Phyſ. tex. vlt. & 12. Metaph. tex. 41 concluſit. Ex ſecundo uero numerum intelligentiarum text. 43. & 44. Non enim ibi

inuenit

inueſtigantur numerus infiniti motoris (ut quidā credunt & certa dicit) ſed numerus motoris inalterabilis & immobilis: ut patet ex fine textu 41. & ex ipſo textu 43. ubi ſemper eſt ſermo de immobilitate motoris tempore æterno, &c.

TERTIA igitur cōditionalis, cuius antecedens ſupponit Ariſt. cū ſuis ſequacibus, eſt iſta, Si cęlum mouetur tempore infinito, primū mouens ipſum eſt infinitæ uirtutis intenſiuè. Et aduerte difformitatē inter hanc conſequentiam & priores. In prioribus enim inferebatur, A mouet, &c. ergo, A eſt infinitæ uirtutis uel prima: vel, ergo A eſt uirtutis immobilis: ut in ſecūda. In hac vero nō inferimus, ergo mouēs cęlū: nec, ergo quilibet motor cęleſtis: ſed, ergo primū mouens eſt uirtutis infinitæ intenſiuè. Probatur iſta ſic. Cœlū mouetur tempore perpetuo: ergo ab aliqua uirtute per ſe primò & directè potente in ſempiternitatem motus, talis eſt infinita intēſiuè: ut patet ex ueritate primæ cōditionalis probatæ: ergo inuenitur aliqua uirtus infinita itēſiuè. Aut igitur iſta uirtus eſt in quolibet motore cęleſti, aut in primo tantū. Non in quolibet: tum quia non oportet, tum quia neuter ab altero dependeret in ſempiternè mouere: fatuū enim eſt ponere infinitū ut ſic dependere: tum quia aliquid cōueniret pluribus primo, ſ. mouere ſempiternè: quod eſt impoſſibile, ut monſtratur primo Poſter. ergo in primo motore tantum. Totus proceſſus clarus eſt & firmus, ſi prima conſequentia probabitur. Cuius uis conſiſtit in iſta categorica, Sempiternitas motus cauſatur ab aliqua uirtute, per ſe primo intendente & potēte in ipſam. Hac igitur propoſitione probata, nihil remanebit huius rationis probādū. Probatur ergo primò, quod hoc ſit poſſibile: deinde quod ſit de facto. Primum probatur: quia ſi eſſet incōueniens aut impoſſibile, ſempiternitatem motus cauſari ab aliqua uirtute actiua per ſe primò, hoc non eſſet, niſi uel quia duratio motus, cuius ſpecies eſt ſempiternitas, non eſt res ſeparabilis a motu, ſed ſimul eſt & non eſt, & fit & nō fit cū motu: ac per hoc ſufficienter fit à quolibet mouēte, ſicut & motus: uel quia duratio motus paſſio motus eſt, eo quod tēpus, ut dicitur in 4. Phyſ. tex. 130. & 12. Meta. texto 39. aut eſt idem motus, aut eius paſſio. Paſſionis autem non debent aliud agens quam productiuum ſubiecti: ut patet inductiuè. Vel quia, ut ſuperius tactum eſt, duratio motus non eſt niſi conditio eius: conditionibus autē rerū non debetur propriè uirtus actiua: ſed ſat eſt cōditiones actiuas ſequi. Præter. n. hæc tria non apparet ratio, quare impoſſibile, aut inconueniens, ſit ſempiternitatem uendicare ſibi uirtutem per ſe primò eius actiuā: ſed nihil horum impedit. Inſeparabilitas ſiquidem duarum rationum formalium, etſi concludat, quòd producens unā in rerum natura producat alteram: non tamen concludit, quod a quocūque producatur per ſe primò una, ab eodem producatur per ſe primò & altera. Quamuis. n. eſſe ens ſit inſeparabile ab eſſe tale uel tale ens: & per hoc habeatur, quòd cauſans tale ens cauſet & ens: non tñ ſequitur, ergo ſi eſt cauſa per ſe talis entis, inquantum tale, ergo & inquantū ens: unde Ari. in 6. Metaphy. in principio uenatur principia, & cauſas entium, inquantum entia. Durationem aūt paſſionem eſſe motus etſi uerum ſit quo ad aliquid: puta quia ſub rōne temporis diffinitur per motum, & inſeparabiliter eū comitatur ipſum tanquā poſterius ſuū prius: non tñ eſt uerum ſimpliciter: quia conſtat quod uerè, & ſimpliciter paſſio alicuius ſic producitur conſecutiuè ad productionem ſubiecti, ut e uirtute per ſe primò productiua ſubiecti, ſecluſo quocunque extrinſeco, ſufficienter emanet. Duratio autē ſiue ſempiternitas motus nō emanat a uirtute motiua, ut ſic ratione ipſius uirtutis, ſed cōſequitur conditionem extrinſecam ipſius uirtutis, ſcilicet durationem eius, ut patet inductiuè. Non eſt igitur paſſio propriè loquendo, ſed potius conditio inſeparabilis. Nec ex hoc quod talis conditio poteſt poni in eſſe ex conditione uirtutis motiuæ, concludi poteſt, ergo ſuperfluè quæritur alia cauſa: quoniam non quæritur cauſa ad hoc, ut fiat abſolutè. ſed ad hoc ut per ſe primò fiat.

¶Non. n. ſuperfluè quæritur a quo per ſe primo fiat animal, quāuis ſciamus ipſum fieri e generante homine & boue. Nec inconueniens aliquod ſequitur, ſi tā nobilis conditionis motus, qualis eſt ſempiternitas, ſpecialis cā quæreretur, & non ſat fit credere, quod fiat ut conditio præciſè: nihil. n. cōtra principia naturalia, aut metaphyſica, aut quæcunque alia apparet ſequi: imò inueſtigatio hæc conſequens eſt proceſſibus Ariſt. in 6. & 7. & 8. Phyſi. ubi cauſas motus aptauit ſecundum diuerſas proportiones ad eius durationē. Non eſt igitur impoſſibile aut inconueniens, ſempiternitatē motus talē eſſe effectū: quod poſſit produci ab aliqua uirtute per ſe primò. Quod aūt hoc ſit de facto probatur primò: quia ſecundū Ariſt. in 2. Phy. tex. 26. & 8. tex. 30. ſupponendum eſt id quod eſt aut cauſat per ſe ente id quod eſt aut cauſet per aliud. Conſtat aūt quod cauſans ſempiternitatē motus, quia immobile cauſat eā per eã dē, ſeu per aliud a uirtute ſua actiua, ergo debet præcedi ab eo quod ex propè a perfectione ſuæ uirtutis actiuæ ſempiternitatē facit: hoc enim tantū eſt quod per ſe primò illā cauſare poteſt.

¶Secūdò, quod ſempiternitas motus cęleſtis eſt effectus digniſſimus: ut eius effectus oſtendit, ſ. perpetuitas omnium generabiliū & corruptibilium, ad quam tota ſphęra actiuorū & paſſiuorum & ſingula in ea contēta ſecūdū uires conantur, & pro ea agunt, quicquid agūt: ut Auer. dicit 2. Cęli, cō. 17. & Alber. Mag. ibid. confirmat. Irrationabile eſt autem effectū adeo nobilem in rerū natura eſſe abſque per ſe primò cauſa actiua fieri. Et confirmatur: Quia cum in motu cœleſti ſint conditiones, ſ. ſempiternitas, & determinata uelocitas, quæ in ſui ratione claudit tempus: ut patet in 4. Phyſic. text. 96. & ſempiternitas eius ſit nobilior determinata uelocitate, ut ex effectibus, & de ſe patet, & 12. Meth. com. 41. habetur: ubi certa uelocitas finitati uirtutis, ſempiternitas uero infinitati attribuitur motoris abſque potentia omnino. ſecundo quoque cœli tex. 17. dicitur quòd ſempiternitas eſt proprium diuinitatis opus, & Platonicis cōfirmantibus, ibidem a S. Thoma cognouimus entia tantū ſempiternitatis, quantum diuinitatis ſapere: & determinata uelocitas abſque dubio habet cauſam per ſe primò ipſam cauſantē apud omnes Philoſophos: quæ dementia eſſet ſempiternitatē cœleſtis motus cauſa per ſe primò priuare? Relinquitur igitur ratio tota, & ſtabilis & efficax: cum etiam fugiendi uia conceſſa nō ſit. Duobus. n. modis poterat quis tantū laborē ſine priuare. Vel dicendo quod ſempiternitas motus non habet cauſam per ſe primò actiuā quod eſſe neſcit aſſēſum eſt. Vel dicendo, quod habet quidem, ſed illa eſt uirtus infinita, immobilis. Et hoc oſtenſum eſt eſſe ignorantiam propriæ uocis: quia nulla uirtus per ſe primò actiua alicuius, eſt actiua illius ex aliquo extra eius propriam rōnē formalē, alioquin eſſet actiua illius, circumſcripto ui alio, & non circumſcripto omni alio quod implicat. Impaſſibilitas aūt & uniuerſaliter immobilitas, ut de ſe patet, & ſuperius declaratū eſt: extra latitudinem eſt cuiuſque rationis formalis uirtutis actiuæ formaliter ſumptæ: unde dicere quòd uirtus A ſit per ſe primò actiua ſempiternitatis, & dicere quòd ideo eſt actiua ſempiternitatis: quia eſt immobilis: & ſemper manet eodem modo, eſt ignorare propriam uocem.

¶His ergo præmiſſis ad motū dubium contra proceſſum Ariſt. redeundo, dicimus quod quia ſempiternitas motus exigit per ſe in primo motore ſeu in eius propria potētia actiua infinitatem intenſiuā: & hoc non habet ex eo, quod ponitur in motu infinito ex parte mobilis, nec ex eo quòd ponitur in motu infinito ex parte ſpatij infinities iterati, ſed inquantū eſt ſecundū ſe effectus quidem, cui accidit quod hoc uel illo modo ſoluetur: ideò ex propria ratione ſempiternitatis motus ſiue ſaluetur in motu infinito per ſe, ſiue infinito per accidens, concludi optimè pōt abſque æquiuocatione infinitas intēſiua primi motoris potētis per ſe primò in ſempiternitatem. Vnde attenta ſempiternitate motus formaliter, & relata ad uirtutem actiuam per ſe primo illam reſpicientem, quamuis æquè bene concludatur infinitas intenſiua illius uirtutis, ſiue hoc ſiue illo modo ponatur. Ariſ. tñ a notioribus doctrinam ſubtiliſſimam tradens deduxit in tex. 78. ex ſempiternitate motus poſita in motu infinito ex parte mobilis, infinitatē intenſiuam potentiæ: & in textu ultimo ex eadem ſempiternitate motus poſita in motu infinito ex parte ſpatij concluſit infinitatem primi motoris. Inſinuans nihil obſtare rōni ſumptæ ex ſempiternitate formaliter accepta in quouis motu ſaluari ponatur. propter quod in tex. 78. nō poſuit mobile infinitum, ſed tempus tantum: ut doceret, quòd non concludebat ſibi infinitatem potentiæ ex infinitate mobilis, ſed ex propria rōne infinitatis temporis, & in tex. vltimo ſecundum utraque tranſlationem non fecit Ariſ. ſubſumere, quòd primum mouens mouet motu perpetuo, aut tempore infinito, ſed ſubſumpſit utrūque ſimul: ut oſtenderet, quod non arguit abſolutè ex hoc quod mouet perpetuo (cum hoc ſit commune omnibus motoribus cęli) ſed ex eo, quod ſic mouet tempore perpetuo, ut ipſam infinitatem temporis per ſe primò cauſet: alioquin nugatio commiſſa eſſet in illa minore: quam nefas eſt Ariſtoteli imponere.

¶Formaliter ergo dubium ſoluendo dicimus, quod mediū ad probandam illā minorem, ſ. primus motor eſt uirtutis infinitæ, & hic, mouens per ſe primò tempore infinito: ita quòd maior ſyllogiſmi ſumpta ex tex. 78. eſt iſta, Mouens per ſe primò tēpore infinito, eſt uirtutis infinitæ. Minor uerò ſupra in textu ultimo eſt iſta. Primus motor mouet per ſe primo tēpore infinito, ergo primus motor uirtutis infinitæ, ubi nulla æquiuocatio interuenit. Et maioris probatio ex infinitate tēpis ſaluati in motu infinito ex parte mobilis, non obſtat, ſed magis atteſtatur proceſſui: quia proportio uirtutis per ſe primo reſpiciētis durationem motus, ad infinitatē, & infinitatē tēpis, abſolutè declarata, & cōcluſa eſt ibi in materia clarius eam repræſentante, ſ. in motu infinito per ſe: ut ex notioribus fieret doctrina. Differt autem deductio hæc a ſubtiliſſima deductione, quā D. Thomas. 8. Phyſi. docuit in duobus. Primo in medio termino. Cūm enim medium Ariſ. ſit mouens tempore infinito, ille appoſuit ly per ſe ſupra ly infinito, nos vero ſupra ly mouēs. Secūdo in minore. quia apud nos, minor eſt vera

de facto quo ad operationẽ primi motoris: apud illũ uero minor eſt uera quo ad uirtutẽ primi motoris. Non enim de facto primus motor mouet tpe infinito per ſe: ſed oportet eum eſſe tãtæ uirtutis, quòd quantum ex parte uirtutis ſuæ, poſſet mouere tpe infinito per ſe: quia cauſæ per ſe oportet rñdere effectum p ſe. Primus aũt motor eſt cã per ſe infinitatis motus, ergo ſiue ſit poſſibile tps infinitum per ſe inueniri, ſiue nõ oportet primum motorem tãtæ uirtutis eſſe ſi eſt per ſe cauſa infinitatis motus. Conueniunt tñ hæ deductiones in concluſione (quia utrobiq; concluditur infinitas intẽſiua primi motoris) & in radice: quia uterq; proceſſus ponit primũ motorẽ eſſe p ſe cãm durationis infinitæ ipſius motus. Sed ille proceſſit ex eo q cauſæ p ſe oportet eſſe tantã uirtutẽ ut poſſit in effectũ per ſe: quod fundatur ſn per ſecundo Phyſ. tex. 36. Iſte uerò, quòd cauſam per ſe primò alicuius, oportet proportionaliter augeri ſecundum augmentũ proprium effectus ſui, cuius fundamenta ſuperius dicta ſunt.

¶ Et ut multis philoſophantib. cõplaceamus qui nolunt potius cũ Auer. errare q̃ cum aliis uerũ ſequi: oſtendendũ ſupereſt hoc idẽ Auer. docuiſſe. In 12. ſiquidem Metaph. com. 41. poſtquã cõcluſit iuxta demonſtrationẽ 8. Phyſ. q uirtus infinita reqſita ad mouendũ tempore infinito corpus cœleſte, non eſt in magnitudine quia moueret in non tempore: mouet ſtatim dubiũ communiter tactũ a doctorib. 8. Phyſic. ſcilicet, cur ſi ponitur uirtus infinita in magnitudine: ſequitur motus in non tpe: & ſi ponatur extra magnitudinẽ, non ſeqtur motus in non tempore, quæ eſt rõ difformitatis? Et ſtatim rñdet, q hoc ideo eſt, quia motus cœli fit a duobus motoribus: quorũ alter eſt finitæ motionis, & eſt anima cœli: & alter infinitæ, & eſt potentia oĩno ſine materia: & q motus cœli a motore finito habet, q ſit in non tempore, & a motore infinito, q ſit tpe perpetuo. Vbi a plano ſenſu literæ nõ diuertendo, manifeſtè patet, q ipſe eſt opinatus primum motorẽ eſſe infinitæ uirtutis intenſiuæ, & propter iſta infinitatẽ cauſare per ſe primo ſempiternitatẽ motus cœli, & in hoc differre à cæteris intelligentiis: quæ cum ſint immobiles, poſſunt uirtute ꝓpria cauſare perpetuitatem motus, per accidens tñ: ut ex dictis patet. Et quia prædicta uerba Auer. Aliis locis eiuſdẽ cõtradicere uidentur (ut adduximus arguendo ad oppoſitũ) & a diuerſis diuerſimodè expoſita, uel potius extorta ſunt: prout qlibet uoluit non ſe Auerroiſtã, ſed Auerroim ſuũ facere, ideo oportet expoſitiones eorũ afferre, ut firmetur ueritas. Quidã igit̃ dixerũt, q Auerrois intendit q ſit finitus intenſiuè primus motor, infinitus aũt in duratione: non tñ formaliter, ſicut alij motores: ſed ẽt cauſaliter: quia ſempiternitas motus aſcribitur fini ipſius motus, q eſt purus actus omnino, & per hoc differt a cæteris motorib. Et hi diuiſi ſunt in duas uias. Nã quidã eorũ dicunt q illa diſtinctio motoris infinitũ & infinitũ, eſt diſtinctio realis: qdã uero qd eſt diſtinctio rõnis in primũ motorẽ ſecũdũ q eſt finis & ipſummet ſecũdũ q eſt agẽs, & ſecundũ quod agẽs mouet in tpe: qa eſt uigoris finiti intenſiuè. ſecũdũ uero quod finis perpetuat motũ: & iõ dr̃ infinitus in duratione cauſaliter. Alij uerò dixerunt, q primus motor non eſt uirtutis finitæ nec infinitæ intẽſiuè: quia non eſt uirtutis actiuæ, ſed dr̃ infinitæ cauſaliter, cauſalitate finali: ut dictum eſt. Alij autẽ dixerunt, q illa uerba Auerrois examinãda & gloſſanda ſunt ſecũdũ determinationes factas in de ſubſtãtia orbis, &c. ubi magis ex propoſito tractauit rẽ hanc, ubi manifeſtè negauit infinitatẽ intenſiuam. Sed quòd oẽs huiuſ reſpõſiones errãt manifeſtatur. Et primo q loquatur de infinitate intenſiua probat̃ primo ſic. Quãdocumque fit aliqua diſtinctio propoſita habens plures ſignificationes, & alterũ oppoſitorũ declaratur ab ipſo diſtinguente quo ad quid nominis, ſecundũ quã intẽtionẽ ſumit̃, reliquũ dẽt ſumi ſecundũ oppoſitã intẽtionẽ. Patet iſta: alioq periret omnis certitudo diuiſionũ & ſyllogiſmi diuiſim, &c. ſed Auer. diuiſit motorẽ cœli in motorẽ finitæ motionis, & infinitæ motionis: & deſcripſit alterũ mẽbrũ. ſ. motorẽ finitæ motionis p finitatẽ intenſiuè, ut patet: qa ibi expreſsè ſubdit, Dicere finitatẽ, eſt dicere ꝓportionẽ motoris ad motũ iẽ: ergo reliquũ mẽbrũ. ſ. motor infinitæ motionis, eſt deſcribẽdũ ſecũdũ intẽſionẽ oppoſitã, ſc q dicere infinitatẽ eſt dicere in proportionẽ: & ſic erit motor infinitus intẽſiuè. Secundo ſic: Termini qõnis & rõnis ſecundũ artẽ demõſtratiuã non differunt, ſicut nec quæſtio differt a concluſione in terminis, ſed in modo. Conſtat autẽ quòd motor infinitus de quo eſt ſermo in quæſtione, eſt infinitus intenſiuè: quoniam eſt ille, de quo dicitur in 8. Phyſ. tex. 79. q mouet in non tempore: ergo finitas & infinitas de qua eſt ſermo in reſponſione, eſt ẽt intenſiua. Tertio ſic, Quælibet reſponſio a ſapiente data, debet ſumi in ſenſu in quo quæſt. motæ reſpondet: ſed iſta non reſpondet quæſt. motæ, niſi intelligatur de infinitate intẽſiua: ergo, &c. Declaratur minor: quæſt. uirtus infinita requiſita ad mouendũ tẽpore infinito, poſita in magnitudine, infert motũ in nõ tpe, & poſita extra magnitudinem, non. Huic autẽ quæſito nõ ſatisfit dicendo, q hoc iõ eſt, qa ibi ſunt duo motores ſeparati & ambo finiti, ſed alter actiuè, & alter ut finis: & ex motore ut finis eſt ſempiternitas, ex motore uero ut agens eſt q motus ſit in tempore. Hoc. n. ſiue uerum, ſiue falſum ſit, eſt impertinens quæſito: & ſolicitudo ſuperflua. Tota. n. quæſtio eſt quare a uirtute ſeparata non ſequitur motus in non tempore, ſicut a uirtute poſita in magnitudine. Et conſtat q eſt ſermo de uirtute actiua. Hæc aũt quæſtio ut nouitij poſſint percipere (ſicut & quælibet alia) aliquid certũ ſupponit ſ. infinitatem uirtutis ſiue in magnitudine, ſiue extra. Et quærit dubium, quare ſi illa ſit infinita uirtus ponitur in magnitudine, mouet in non tpe: & extra non. Quæratur ergo ab illis primò: Qualis eſt illa infinitas uirtutis, q̃ ſupponitur, intenſiua, an durationis? ſi intenſiua, hr̃ intẽtum: ſi durationis, quæſt. & nulla & ridiculoſa eſt. Nulla quidẽ, quia a uirtute actiua infinita in duratione poſita in magnitudine, non ſequitur motus in non tpe: ut patet de uirtute alteratiua ſolis a qua res aliqua alteratur, & tñ in tempore. Nec poteſt dici quòd illud eſt uerum tñ de uirtute motiua unico motu locali tantũ: q̃ñ expreſsè Ariſ. in 8. Phy. tex. 69. unde hoc ſumptum eſt, dicit hoc uerificari in omnib. uirtutibus motiuis quocunq; motu. Ridiculoſa aũt: quia puerile eſt quærere, quare à uirtute finita in vigore, infinita aũt duratione ſeparata materia, prouenit motus in tempore, & non in toto tpe. Quis. n. eſt adeo rudis, ut ignoret finitatẽ & infinitatem intenſiuã uirtutis, ſequi uelocitatẽ certã uel incertã motus, & non finitatem & infinitatẽ durationis? Vltimũ igitur refugiũ horum eſt, q quõ illa neutram infinitatem determinatè ſupponit, ſed infinitatẽ in cõi: qñ ex motu perpetuo neutra infinita determinatè concluditur, ſed in cõi concluditur, q oportet uirtutẽ motiuã tempore perpetuo eſſe infinitã. Vnde dicunt q quæſtio Auerrois eſt, cũ ſit q uirtus motiua tẽpore infinito ſit infinita, abſtrahendo ab hac & illa infinitate, quare poſita in magnitudine infert motũ in nõ tempore, & extra magnitudinẽ, non. Et rñſio eſt ſupponẽdo q ſi aliqua uirtus poſita in magnitudine, debet mouere tpe perpetuo, oportet q ſit infinita intenſiue, ex 8. Phyſicorum, textu 78. & conſequẽter moueret in tempore, ex textu 79 & addendo quòd ſi aliqua uirtus motiua tẽpore perpetuo ponatur extra magnitudinem: & illa eſt neceſſariò infinita ſecundũ durationẽ, & diſtinguitur in motorẽ & agens: & ſic eſt finitæ motionis. i. mouet in tempore, & motorẽ ut finis, & ſic eſt infinitæ motionis. i. mouet infinito tẽpore, quod uirtuti poſitæ in magnitudine conuenire non poteſt. Non. n. poteſt diſtingui in motorem ut agens & ut finis: & ideo oportet, q uirtus motiua tempore infinito, ſi eſt in magnitudine, moueat in non tempore, extra magnitudinem, nõ. Sed uerè iſti innituntur telis aranearum. Deficiunt enim dupliciter. ſ. in re ipſa, & in expoſitione Auer. In re ipſa quidẽ, quia falſum eſt, q uirtus motiua tempore infinito, ſi ponitur in magnitudine, eſt infinita intenſiuè: ſi extra magnitudinẽ, non. Quæratur. n. ab ipſis (ne in æquiuoco laboremus) de quali infinitate tẽporis eſt ſermo. Diſtincta eſt. n. ſuperius ex 6. Phy. quia eſt duplex: ex parte mobilis. & ex parte ſpatij: ſiue per ſe & per accidens. Si eſt ſermo de uirtute motiua tempore infinito ex parte mobilis, nulli dubium eſt, q illam oportet eſſe infinitam intenſiuè: in tex. n. 78. non eſt ſermo de tali uirtute, ſed de prima, ut ex dictis patet. Amplius: Cũ Philoſophus obedire debeat rationi. oportet reddere cãm, quare cum ad mouendum B. mobile certa uelocitate, puta motu unius horæ: requiratur tanta uirtus intenſiuè, puta ut centũ: & ad continuandum illum motum tempore perpetuo ſufficiat ex parte uirtutis motiuæ, q ſemper perſeueret in eodẽ uigore: quare, inquã, eſt quòd uirtus talis ſi ponatur ex magnitudine, ſequitur q ſit infinita intenſiuè? Hoc. n. neq; ex parte perfectionis virtutis, nec ex natura magnitudinis oritur: & tamen hoc eſt ſuper q iſti fundãtur. Quòd ſi dicatur q hoc oritur ex hoc, q illa uirtus actiua ſemper remanere dẽt in eodẽ uigore, hoc puerile eſt: quia ex hoc nihil aliud ſequitur, niſi q illa uirtus oportet q ponatur in magnitudine inalterabili & incorruptibili. Ex hoc aũt, q uirtus actiua ponitur inalterabilis & incorruptibilis, infinitæq; durationis ſiue in quãto, ſiue extra, non hr̃ maior ꝑfectio intenſiua ut de ſe patet in primo Eth. c. 7. ab Ariſt. & Auer. dr̃. Et datur exemplum de albo: q ex hoc, q ponitur ꝑpetuũ, nõ ſequitur, ergo eſt albius: quia dr̃iam maioris & minoris rõnis non infert dr̃iam ſecundũ magis & minus. Vnde ridiculũ eſt, q quidem inter Philoſophos ſe locatos dicant, quòd ideo non poteſt eſſe uirtus motiua actiuè tpe perpetuo in magnitudine, quia oportet ipſam eſſe durationis infinitæ, & per hoc infinitatem intenſiuè. Deberẽt. n. inferre, ac per hoc inalterabilem, & incorruptibilem: ad quod ſequitur infinitas intenſiua.

Pudet aũt adducere quorũdã fatuitatem dicentium, q proceſſus non ſit ab Auer. & Ariſt. ad concludẽdũ, primum motorẽ eſſe incorporeũ abſolutè, ſed ad concludendum, ipſum eſſe incorporeum. i. non immenſum materiæ, ad eſſe: quæ eſt tantum apud eos in generabilib. & corruptibilibus. Rationis ſiquidem Ariſt. a tex. 78. ubi inchoat, teſte ipſo Ariſt. ibi cũ Auer. tractatus

intendentis

intendentis oſtendere impartibilitatẽ primi motoris:nã eſt ex natura quãti & extenſi ſiue corruptibilis ſiue nõ:ut patet:& in tex. vlt. rõnem formãs ex efficacia probatorũ, & non aliter concludit primũ motorẽ impartibilem: unde hoc eſt ſimpliciter error nimis fatuus. Amplius, Hoc dictũ.ſ. ꝙ uirtus motiua actiuè tempore perpetuo ſi eſt in magnitudine, eſt infinita intẽſiuè, ſi ratta, nõ oportet uel ex rationibus formalib. terminorum intelligibiliter deducere, uel ſenſibilibus aſſumere. Sed iã oſtenſum eſt ex rationibus terminorũ hoc non deduci: ſed oppoſitũ quo ad primã partẽ, & ſenſibilia idẽ teſtantur: ergo hoc eſt uoluntariè dictũ. Ex ſenſibilibus enim habemus, ꝙ uirtus alteratiua Solis eſt motiua actiuè, & eſt in magnitudine:& tñ non eſt infinita intẽſiuè, nec alterat in non tempore. Nec põt dici, ꝙ quia ſermo eſt de uirtute actiua motus localis, ĩõ inſtantia nõ militat. Tum quia eadẽ eſt ratio quo ad mouere in nõ tempore, & infinitatem intenſiuã de uirtute alteratiua & motiua ſecũdũ locũ, & uniuerſaliter motiua ſi ponantur in magnitudine, ut dicit 8. Phyſ. text. 79. ut cã adductũ iterũ eſt. Tum quia ſi idem alterabile ſemper ſupponeretur alterationi Solis, tũc Sol unũ numero motũ perpetuũ poſſet continuare, nulla facta augmentatione ſuæ uirtutis quicquid ſit de antecedente huius cõditionalis: & ſic uirtus finita intẽſiuè, infinita duratione, moueret in tpe infinito vnũ motũ cõtinuũ, & non in non tpe: unde ꝙ de facto non ſit hoc, eſt per accidens, quãtũ eſt efficacia uirtutis. Accidit.n. tantæ uirtuti, ꝙ non in ad plura ſubijciuntur, &c. & nihil minus poſſet in unum ſemper, q̃ plura. In expoſitione autem uerborum Auerrois errant: quia ex huiuſmodi ſenſu non hr̃ reſponſio ad quæſitum: eſſet.n. reſponſio, quòd ideo uirtus motiua tempore infinito poſita in magnitudine moueret in non tempore, & poſita extra magnitudinẽ, non: quia uirtus extra magnitudinem diſtinguitur in motorem ut agens, & motorem ut finis: in magnitudine autem, non. Ex hoc autem quomodo haberi poſſit quæſita differentia, centum iuga boum non deducerent.

¶ Quod iõ principaliter probatur, quòd de infinitate intẽſiua ſit ſermo Auer. ibidem: ex eo, quòd ibi dicit, quòd motus cœli inquantũ eſt ab anima cœli, ſortitur determinatam uelocitatem, inquantum uerò eſt a primo motore, ſortitur ſempiternitatẽ. Ex hoc.n. arguitur ſic: Aut intendit, ꝙ motus cœli habeat ſempiternitatem à primo motore effectiuè, aut finaliter. Si effectiuè, cum in hoc ponat differentiam inter primum motorem, & animam cœli, tripliciter poteſt hoc imaginari.

Primò, ꝙ aĩa cœli, aut non efficiat aut non ſufficienter poſſit efficere ſempiternitatẽ motus, & iõ attribuatur primo motori tanquã cauſæ ſufficienti, & hoc conuincitur demonſtratiuè eſſe falſum ſupponendo aĩam cœli eſſe uirtutẽ motiuã immobilẽ: vt patet ex 8. Phyſ. tex. 85. & ex ſupradictis. Secundò ꝙ anima cœli dependenter illã faciat, primus aũt motor independenter, & iõ attribuit primo motori, ut eius cauſę actiuę independẽter. Et hoc conuincitur eſſe contra Auerroim ibi: aut loquimur de cõi dependentia, qua oĩa entia alia à primo, & actiones eorum dependent à primo: & ſic non ſaluatur cõmentũ, ponens differentiam inter ſempiternitatẽ & determinatã uelocitatẽ motus cœli in hoc, ꝙ illa eſt à primo motore, hæc ab aĩa cœli. tali.n. dependentia communis tam ſempiternitas, q̃ determinata uelocitas eſt à primo motore mediante anima cœli. Aut loquimur de ſingulari dependentia: qua in faciendo talem effectum, ſ. ſempiternitatẽ motus, anima cœli dependet à primo motore. Et hoc conuincitur eſſe impoſſibile, tenẽdo primũ motorem finitum intenſiuè: & deducitur ſic. Motore ſufficiente ex his quæ in ſe & intrinſecè ſunt applicatio mobili diſpoſito, circunſcripto quocunq; alio, excepta cõi dependentia ad primum, neceſſario ꝓuenit effectus ꝓprius illius motoris. Patet iſta ex terminis: alioquin nulla eſſet via ad probandã cõſecutionẽ cauſæ ad effectũ, & econuerſo. Sed aĩa cœli eſt actiuũ ſe ex ſuis intrinſecis reſpectu motus æterni: ergo circũſcripto quocunq; alio excepto cõi influxu primi, poteſt in motũ æternũ, ergo nulla eſt opus ſpeciali dependentia. Probatur minor ex eo, ꝙ anima cœli habet ex ſuis intrinſecis duo requiſita ad faciendum ſempiternitatem motus. ſ. certã uirtutem intenſiuè (puta ut mille) & immobilitatem: quolibet enim motor habens hæc duo, poteſt ſempiternum facere motum, quãuis non ꝑ ſe, ut dictum pluries eſt. Tertio, quòd anima cœli licet ſufficienter, tñ per accidẽs facit ſempiternitatem motus, primus aũt motor facit eã per ſe: & ideo attribuitur primo motori, ut eius cauſæ actiuæ per ſe primo intẽdenti illam. Et ſic hr̃ intentum: quia, ut ea prima conditionali probata patet, ex hoc ſequitur, ergo primus motor eſt virtutis infinitæ intenſiuæ. Et io rei ueritate iſta vr̃ mens Auer. in illo loco. Loquitur.n. de actiua cauſalitate, ut quæſtio noſtra oſtendit, & nõ intendit ſubtrahere ab anima cœli cauſalitatẽ actiuã ſempiternitatis, ſed perſeitatem cauſalitatis: cuius nulla virtus finita eſt capax, ut patet ex dictis. Vñ cauſam actiuã per ſe determinatæ uelocitatis poſuit aĩam, ſempiternitatis uero primũ motorẽ. Si finaliter, hoc põt dupliciter imaginari. Primò, ut ſit ſermo de dependentia cõi: quia oĩa cauſantur in gñe cauſæ finalis à primo. Et hoc eſt cõtra Auer. ibidẽ: quia hoc modo non ſaluat ſua dĩa inter terminatã uelocitatẽ motus & eius ſempiternitatẽ: hoc etenim mõ uterq; effectus depẽdes finaliter à primo motore. Scdò, ut ſit ſermo de aliquo ſpeciali mõ dependendi, in genere tñ cauſæ finalis. Et quantũ uerba eorũ ſonãt, uidentur dicere, ꝙ quodã ſingulari mõ ſempiternitas eſt à primo fine quo nõ eſt determinata uelocitas: ſic ꝙ ſempiternitas motus in hoc differt ab eius velocitate: ꝙ iſta ſufficienter fiat ab agente, illa aũt nõ niſi adiuncta cauſalitate finali primi motoris. Sed quia facile eſt dicere diſtinctionẽ in quaslibet re q̃uis ardua, & inexercitatum eſt admittere illam in aere: ideo quærimus ab iſtis, quæ ſit iſta dĩa. Hoc.n. non poteſt niſi tripliciter imaginari. ſ. aut ſic, ꝙ ſempiternitas careat cã actiua & finali tñ attribuatur. Et hoc eſt ridiculum: quia non eſt intelligibile, ꝙ aliquid effectiuè producat motũ, & nõ producat eius durationem, maximè cum ipſa quod eſt duratio illa (vt 12. Met. tex. 29 dr̃) aut eſt ipſe motus, aut eius paſſio. Conſtat aũt ꝙ hæc ab eodẽ fiunt actiuè ſecundũ ſe, q̃uis non eodẽ modo: põt.n. eorum, quæ ſunt, idẽ realiter unum per accidẽs, produci ab agẽte inferiori, & alterũ per ſe: ut patet cum Socrates gñat Platonẽ: tunc.n. licet fiat Plato per ſe: fit tñ corpus vel miſtum per accidens ut dr̃ in primo Phyſ. tex. 76. aut ſic ꝙ ad determinatam velocitatem cã actiua ſufficit abſq; finali, ad ſempiternitatem aũt, nõ. Et hoc etiam eſt ridiculum: quia finis eſt cã cæterarum cauſarum: nulluſq; eſt effectus naturæ aut agens abſq; fine. Aut ſic, ꝙ ad determinatã uelocitatem cauſa actiua cum fine cõi ſufficit, ad ſempiternitatem aũt non, ſed requiritur ſpecialis rõ dependentiæ ad primum motorẽ ut finem. Et hoc eſt iterũ loqui in aere: niſi hmõi rõ aſſignetur. Nec apparet alia rõ, q̃ illa, quæ tñ eodẽ com. 41. ex intentione Themiſtij ſubditur. ſ. q̃ motor qui mouet ad conſequendũ aliquid, uel conſeruandũ aliquid tranſmutabile neceſſe eſt ꝙ qñq; ceſſet. Motor aũt qui mouet ꝑꝑ aliquid ſemper in actu immutabile, qua rõne mouet vno tpe, mouet ſemper. Et ſic hr̃ ſpecialis ratio dependentiæ ſempiternitatis ex fine, q̃ non hr̃ in uelocitate motus. Sed adducere hoc ad propoſitũ, notiorũ eſt. Cum.n. oẽs aĩæ cœleſtes prima intentione operentur ꝓpter ſe (vt dicitur 12. Meta. com. 36 & ſecundo Cœli, com. 17. & 21.) & ipſarum natura ſit immutabilis in actu: & earũ opera ſint ſicut opera artiũ (vt dr̃ 12. Meta. cõ. 44.) & finis ſit principium in operabilibus: vt dr̃ in 2. Phyſ. tex. 88. Quemadmodum ex actualitate immutabilis finis ſumunt aĩæ illę rõnem ſempiternitatis in ſuis operibus ita ex alijs conditionibus nobis ignotis ſumunt rõnem tantæ uelocitatis: & quare magis ab Oriente moueãt uerſus hemiſphęrium ſuperius, & alia hmõi.n. oĩa fiunt ꝑꝑ melius: ut ex ſecundo Cœli, tex. & cõ 34. hr̃. Et ea fine neceſſe eſt bonitatem eorum fieri, cum naturalia agantur ꝑꝑ finem, ut dicitur 2. Phy. tex. Vñ ex hoc non magis habet, quòd ſempiternitas ſpecialiter dependeat à primo, q̃ certa uelocitas: vtrumque.n. eorum habet hoc modo ſpecialem rationem dependentiæ ex fine. Amplius. Cum rõ ſempiternitatis motus ſufficiẽter ſumatur ex his finis conditionibus. i. ꝙ ſit in ſe actu, & habitu & mouẽte immutabilis: & hę ſint cõia illis motoribus cęlorũ reſpectu propriarum eſſentiarũ: nihil ꝓprium primo motori dixiſſet Auer. ſed totũ ꝙ dixit cõuenit oĩbus animabus cœlorũ in rõne finis: nec põt dici, ꝙ dictũ Auer. cõe quidem eſt omni motori ſeparato in rõne finis, ſed appropriatur primo ꝑꝑ dependentiã aliorum à primo & in rõne finis: quia ſic non ſaluatur dĩa inter ſempiternitatẽ & uelocitatẽ: vtraq; n. ꝑꝑ independẽtes à primo eſt attribuenda fini. Quòd ſi tanquam ad ultimum refugium recurrendo dicatur, ꝙ ſempiternitas motus dependet à primo fine quodã ſingulari modo ignoto nobis: & hoc cognoſcitur ex hoc ꝙ oẽs motores cœleſtes cõueniũt in ſempiterne mouere nõ aũt in uelocitate motus (hoc enĩ iõ eſſe credendũ eſt, quia rõnẽ ſempiternitatis hñt reſpiciẽdo primũ: uelocitatẽ uero reſpiciendo propria.) Hoc eſt contra Auer. qui expreſſe dixit in ſcdo Cœli com. 58. ꝙ motores inferiores ſumũt rõnes ſuarũ uelocitatũ ſcdm ꝙ magis deſiderãt aſſimilari primo. Eloquitũ nõ ſolũ de motu diurno, ſed ẽt io circulo obliquo. Deinde hoc nõ eſt ſufficiẽti rõne firmatũ. ꝙ.n. conueniant oẽs ſempiternitate motus: ut dicit Auer. in ſcdo Cœli, com. 38. & 71. & alibi, eſt quia cõueniũt oẽs in hoc ꝙ ſunt motores immateriales. Et ideo hoc non oportet cõijcere, ꝙ fit ex ſingulari modo dependendi à fine: cũ clare pateat, ꝙ non cõis cũ immaterialitate motoris ſufficiat, nec locus eſt cõiecturis in manifeſtis. Amplius. Velocitas de qua ibi loquitur Auer. ut patet in cõmen. nihil aliud eſt quã tẽporalitas. in qua oẽs motores cœli cõueniũt, ſicut, & in ſempiternitate, nullus.n. mouet in nõ tpe. Reſtat ergo, ꝙ de infinitate intenſiua ſermo Auer. ibidẽ ſit. Et licet euidentiores ſint prædictæ rõnes ſi duo motores ſcdm rẽ in primo orbe ponuntur, efficaces tñ ſunt ẽt ſi duo ſecundũ rationem, vnus autem ſecũdum rem ponitur, ut patere põt cuilibet

tar explicare ſcienti. Vnde omnes expoſitiones cōmēti prædicti falſæ apparent. Vltima aūt ordinē librorum Auer. non pēſauit. Cum .n. conſtet ex ſecundo cœli t. 3. quòd tunc iā fecerat libellū de ſubſtātia orbis: & ex pluribus cōmentis, quæ tunc etiam fecerat ſuper libros Phy. & ex 12. Met. com. 65. ꝙ iuuenis erat quando fecit ſuper lib. de Cęlo & ſperabat in com. 352. ſe perfecturū Aſtrologiā: & ꝙ ſenex ſcripſit ſuper Metaphy. manifeſtè liquet, quòd omnia dicta Auer. ſunt examinanda ad 12. Meta. eius, & non econuerſo: quoniam opus illud teſtamentum eius eſt.

Secundus modus oſtendēdi infinitatē intenſiuā primi motoris.

SECVNDA autem uia ad oſtendendam infinitatem uirtutis Dei glorioſi ſumpta ex S. Th. breuior eſt. Et ſupponit Deum eſſe cām actiuam alicuius ſubſtantiæ, ſiue mundi, ſiue primæ intelligentiæ, ſiue oīum incorruptibiliū, ſiue ab æterno, ſiue in tempore: nihil .n. horum refert, dummō concedatur per ſimplicē emanationē (quā nos creationē dicimus) Deum aliquid produxiſſe. Hoc aūt nunc ſupponatur: Tū quia cōiter excellentes uiri hoc concedunt ēt de mente Ariſt. & Auer. Tum quia expreſsè cōtra Algazelē pluries Auer. hoc dicit. Tum quia hoc exigeret ſpecialē quæſtionem, quā alibi tetigimus. Acquieſcentibus ergo huic ſuppoſito, hæc uia paratur: iuxta quā arguitur prælibādo rōnes terminorū. ſ. ꝙ uirtus creatiua eſt uirtus actiua effectus ex nulla potentia paſſiua: ſiue ſit creatiua ab æterno, ut Plato, & Ariſt. cū ſequacibus poſuerunt: ſiue in tpe ut fides Chriſtiana determinat. Cæteræ aūt uirtutes actiuæ ſunt effectiuum ex aliqua potētia paſſiua p̄ſuppoſita, ut patet in naturalibus & artificialib. Arguitur ergo ſic, loquendo ſp de quātitate uirtutis ſeu perfectionis: Oē quantū excedens aliud quantum, ſic ꝙ quātumcunque exceſſum creſcat, nunquā inter ipſa eſt aliqua proportio, eſt neceſſario infinitū intenſiuè. Iſta patet ex terminis, qm̄, ut dr̄ in 8. Phyſi. t. 79. ſi excedens eſt finitum addendo ſp quantum ad exceſſum, qñque æquabitur & excedetur. Sed uirtus creatiua eſt aliquātæ pfectionis, & ſic excedit uirtutē factiuā rerū ex potentia ſubiecti, ꝙ quantūcunq; augeatur nō eſt inter eas ꝓportio: ergo uirtus creatiua eſt infinita intenſiuè. Probatur minor quo ad ultimā partē (quæ ſola eget probatione) ducēdo ad impoſſibile: quia ſequeretur ꝙ uirtus nō actiua ex aliqua potētia, & uirtus actiua ex nulla potentia poſſent eſſe æquales: quod eſt manifeſtè impoſſibile. Tenet cōſequētia ſupponēdo unū, quod ꝓbatione non eget. ſ. ꝙ quantò aliquod actiuum poteſt educere rē de remotiori potentia ad actū, tanto eſt uirtuoſius. Ad ſenſum enim patet ꝙ ad educendum calorem de potentia aquę, maior uirtus requiritur, quā ad educēdū ipſum de potētia aeris: hoc igitur ſuppoſito arguitur more Ariſtotelico ſic. Sumatur uirtus ꝓductiua alicuius (puta Bouis) ex nulla potētia, & ſit A. Sumatur quoq; uirtus ꝓductiua Bouis ex aliqua potētia, puta C. & ſit uirtus illa B. Tunc ſic. Iſtæ duæ uirtutes. ſ. A & B per te hñt aliquam ꝓportionē, ſit ergo ꝓportio cētupla: ita ꝙ A excedat C nō plus, quā in cētuplo. Et tūc ſumatur potentia paſſiua in centuplo magis elōgata ab actu q̄ ſit C. & ſit illa D. Cū ergo oporteat tāto uirtuoſius eſſe agens quāto elongatior eſt potētia ab actu, neceſſe erit uirtutē actiuā Bouis de potentia D, eſſe in ꝓportione centupla ad B, ac p hoc eſſe æqualē ipſi A. Et ſic uirtus ꝓductiua ex aliqua potentia, & uirtus ꝓductiua ex nulla erunt æquales, qd eſt impoſſibile. Imo ēt eodē proceſſu pōt deduci, quòd illa ſit ēt maior: qd eſt impoſſibilius. Nec pōs inficiari quēpiā hūc proceſſum ex eo, ꝙ non pōt ſumi in rerū natura potētia remotior ab actu quocunq; potentia data: oporteret .n. ſic dicentes negare proceſſum Ari. 4. Phy. tex. 72. ubi aſſumit plenum ſubtilius quocunq; pleno. & 6. Phy. tex. 15. ubi aſſumit modū uelocitatē quocunq; motu: & breuiter deſtruere doctrinā traditā in li. Phy. Saluatur enim efficacia horū & ſimiliū ꝓceſſuū ex rōnibus formalib. terminorū, & ex ueritate conditionaliū: quicquid .n. repugnat ueritati cōditionalis, eſt falſum & impoſſibile: ut Auer. dicit in 8. Phy. tex. 78. Vñ propoſito ſufficit ueritas cōditionaliū. puta ſi uirtus aliqua ꝓduceret ex potētia in cētuplo remotori, eſſet in cētupla ꝓportione. &c. Stat ergo rō firma, quāuis qdā neſcientes. aut nō uolētes eā formare, ſoluiſſe ſe arbitrati ſunt, ut de Scoto patet prima diſt. quarti qui ideo credidit ſe ſoluiſſe, quia S. Th. nō ſolicitus circa terminos, q in authēticis rōnibus ſolēt ſubintelligi, fecerat maiorem hmōi. Eorū, inter quæ nulla eſt ꝓportio, alterū eſt infinitum: ſoluit Scotus, ꝙ hæc nō eſt uera, vt patet de puncto & linea: & tñ punctum non eſt infinitum. Propter quod notanter nos poſuimus in maiore utrunq; eſſe quantū: vt has pueriles cauillationes effugeremus. Et hæc de ſecundo.

QVÆSTIO

Num Deus moueat vt finis, vel vt agens.

RESTAT igitur argumentis in oppoſitum reſpondere. ¶Ad primū ergo (qd̄ tres difficultates tangit, vnā principaliter & duas ex cōſequenti) talis eſt ordine dicendū, ꝙ duas annexas difficultates, ſ. an Deus mouet vt finis tñ, vel vt finis & agēs, & ſi vt agens, an mediatè vel īmediatè: prius ſoluimus dicēdo, qa eſt.

Tertiam uero principalem, ſ. an expoſitione virtutis infinitę intēſiuæ in rerum natura neceſſario ſequatur motus in nō tpe, pertractabimus dupliciter, ſ. ſecundū Auer. & ſimpliciter. Quāuis igit multi ex ſcdo cœli. tex. 64. Vbi in ſummo gradu pfectionis vniuerſi locatur id, quod ſine actione optimum poſſidet: & ex 12. Metaph. tex. 30. vbi dr̄, ꝙ Deus mouet ſicut amatū & deſideratū: credāt Deum non eſſe cām agētem, ſed finalē: & uerius tñ dicunt ſentientes vtroq; modo Deum cām: vt Simplicius arguit ex primo cœli tex. 30. ubi Ariſt. dicit, Deum nihil agere fruſtra. Si .n. ad hoc inconueniens ſolicitus fuit Ariſt. deducere, ꝙ Deus nihil agit fruſtra, ergo ſupponebat Deum agere pp finē: ridiculum .n. eſſet deducere ad hoc incōueniens de cauſa actiua. Auerrois quoq; in de ſubſtantia orbis, manifeſtè reprehendit dicentes oppoſitum eſſe de intentione Ariſt & in 10. Metaph. com. 7. expreſſè dicit, ꝙ Deus mouet non tñ ut finis, ſed ut motor. Quod ēt firmat in 12. com. 7. & in com. 44. ubi ēt poſtmodum Auicennam ponentem Deum eſſe tñ finem, arguit, quòd ſit ſibi propria, ſit cōis cęteris: qualis eſt motus diurnus. Et in ſecundo cœli, com. 17. dicit quòd omne habens actionem in ſe, habet actionem in alio: & com. 21. dicit, quod omne quod inuenitur propter ſe prima intentione, inuenitur propter aliud ſecunda intentione: niſi illic eſſet natura non innata largiendū. Et breuiter totus Auerrois plenus eſt hac ſententia, uel formaliter, uel radicaliter, ut puta ꝙ in ſeparatis à materia cauſalitas finalis & ſufficiens eidē cōueniunt: ut dr̄ 12. cō. & 35. & 38 & 55.

Nec obſtat ꝙ Ariſt. dixit, Deum mouere ut amatum: non .n. dixit hoc cū dictione excluſiua: imò ex hoc magis hr̄ propoſitū, ſuppoſita illa vniuerſali Auer. quā modo diximus. Id uero qd̄ ex ſecundo cœli adducitur admiratione dignū eſt, qua fronte ab Auerroiſtis adducatur, cū Auerrois ipſe ibidē in cōſilio 46. expreſſe dicat, ꝙ in illo ſummo gradu hñte optimū ſine actione, daſ latitudo includēs oēs intelligētias: ita ꝙ apud ipſum oēs intelligētiæ ſunt in illo primo gradu, & non tñ Deus: & tñ cōſtat apud eos ēt ꝙ cæteræ intelligentiæ agūt ad extra. intēdit .n. ibi Ariſtoteles apud Auerroim intelligentias quatenus intelligentiæ ſunt hr̄e optimū (qd̄ eſt fœlicitas ſpeculatiua) ſine oī dependentia exteriori actione, non ſicut in nobis iuxta illud 12. Met. tex. 39. deductiū aūt qualis optima, &c. & eſſe in primo gradu. Quatenus uerò aīæ ſunt, optimū aſſequi p motum: & in ſecundo locari ordine ſimul cū corporibus, quorum ſunt aīæ. Vnde Deū mouere nō ſolū finaliter, ſed actiuè dicimus. Et quāuis ex multis cōmentis uideatur haberi, ꝙ Deus mouet immediatè: qa in com. 44. & 12. Met. reprehēduntur ponentes Deū eſſe priorē motore primi orbis: & in com. 38. expreſſe dr̄, ꝙ primus motor mouet ſine medio: & in com. 38. numerantur ſubſtantiæ immateriales ſcd̄m numerū motuū cœleſtiū expreſſe, ſupponēdo nullā eſſe, q non mouet: ut tñ ex dictis ſuperius patere pōt. in com. 41. & 12. expreſſe dicit motū cœli cōpoſitū ex duobus motoribus. Et ideo ſciendum eſt ꝙ iſta ſibi inuicē nō cōtradicunt: qm̄ autem ſunt in hac re opiniones extremæ: vna Auicennæ, dicētis Deum nihil agere ad motū cœli, niſi ſecundum, ꝙ prima cā operatur p ſecundas primum motorem eſſe primā intelligentiā productā à Deo, quæ cum aīa cœli mouet. Alia eorū, qui dicunt Deum ſolum mouere primum cœlū. Auerrois uia inceſſit media, utrunque declinans extremū: & ideo nunc hoc nunc illud excludit extremum, quamuis pluries Auicennā impugnauerit. Eſt igitur apud eum primus motor Deus glorioſus, non tñ mouet ſolus.

Sed qa in motu primi cęli ſunt duo (ſempiternitas motus, & certa uelocitas: puta 24. horarū) poſuit vtrunq; horū hr̄e p ſe primò cām actiuā & propriā: ſempiternitatis quidē Deū, certæ uero velocitatis aīam cœli. Et hic ſenſus rñdet plane expoſitioni illius commenti abſq; extorſione. Et ſic Deus nō eſt prior motore totius: imò facit p ſe motū totius quo ad nobiliſſimā eius cōnem, q eſt ſempiternitas: & hoc mō Deus non eſt aīa alicuius orbis. Et iō dicit ibi Auer ꝙ eſt potētia nō in materia: & p hoc uolebat ꝙ differret ab aīa cęli. Et hoc mō ſaluatur qd̄ com. 44. dr̄, ꝙ illud qd̄ intelligit motor corporis cęli de primo motore, eſt aliud ab eo qd̄ intelligit motor orbis Saturni. Et ſic numerus immaterialiū ſubſtantiarū ſecundū numerū motuū ſaluatur. qa ex motuū numero inuētus eſt numerus motorum aliorū à primo: qa iā ex infinitate motus ſtabilitus erat. Nullā .n. ſubſtātiā immaterialē ponimus niſi ex motu cōcluſam: ſed primā ex infinitate motus, cæteras ex numero motuū & regularium & perpetuorum exigentium motores immobiles. Et hoc conſonat textui Ariſt. expreſſè quærenti numerum motorum immobilium, non numerum motorum infinitorum: inſinuat p hoc inſinuatoret ꝙ de alijs primo loquebatur. quamuis primus quoq; ſit immobilis. Eſt ſiquidē ſermo Ari. & Auer. & ibidem contra ponentes ſubſtantias immateriales abſq; aliqua ꝓpria motione alicuius corporis, vt patet ibidē: quod nos non dicimus. Et breuiter hoc

modo omnia dicta Auer. inuenidmus cõſona, & meritò quia ne ro omnia conſonãt. Vnde Helix Hebræi labor, quod nanus fuerit patet. Putauit enim, quòd ex hoc q Deus dicitur motor eſſe actiuè primi cœli ſequeretur, ergo mouet ſolus primum cœlum. Iam enim liquet, Deum proprium & motorem primi orbis, quo ad ſempiternitatẽ ſui motus actiuè cauſandã. Mouet ergo Deus cœlum effectiuè ut motor proprius, & mediante anima cœli: ſic ut utriuſque proprius effectus motus cœli ſit diuerſimodè: & ſic quo ad duo prima patet quid tenendum ſit.

Nõ data uirtute infinita intenſiuè, ſequatur motus in non tempore.

¶ De tertio autẽ (in quo tota ſtat difficultas præſens) ambiguitas magna uidetur: diuiſi ſiquidem ſunt Peripatetici circa id quibuſdã em apparet, q ex hoc antecedente, datur uirtus infinita in natura, ſequitur neceſſariò, ergo motus in nõ tpe. Quibuſdã uerò uidetur, q diſtinctione opus ſit in re hac. & hi in tres diſtinctiones uias alij putant q diſtinctio modi agendi. ſ. libere uel neceſſariò opus ſit. Alij uerò q diſtinctio modi eſſendi illius uirtutis infinitæ. ſ. an habeat eſſe materiale, an immateriale, ad hoc ſufficiat. Alij aũt duas diſtinctiones neceſſarias credũt ad ſaluãdam infinitã uirtutẽ in rerũ natura, ſcilicet modi eſſendi (quæ modò dicta ſunt) & modi agendi, ſ. mediationẽ uel immediationẽ, ita q oẽs huiuſmõi opiniones ſunt quatuor. Et primam quidẽ poſtponentes (quia ex diſcuſſione aliarum quid ueritatis habeat patebit: & eius fundamẽta ſunt quæ arguendo adduximus) ad ſecundã nos transferamus, opinionẽ, quia tria dicit. Primò, q ex hoc antecedẽte, uirtus infinita eſt in magnitudine: neceſſariò ſequit, ergo mouet in nõ tpe, qd implicat cõtradictionẽ. Et in hoc conueniunt cũ Ariſt. 8. Phy. tex. 29. omnes Peripatetici: licet differant in modũ deducendi conſequentiam. Scot. enim in primo ſent. diſt. 2 q. ad ult. dicit, quòd ex eo q in antecedente aſſumitur uirtus infinita ſubintelligendo agat neceſſariò ſequit ergo actio ſua eſt in non tpe: alioquin in æquali tẽpore agere cõtingeret uirtutẽ infinitã & finitã, iuxta deductionẽ Ariſt. ibi. Ex eo uerò, quod in antecedente additur ly in magnitudine (id eſt extenſa) ſequit quòd ſi agit, agat circa corpus: & cõſequenter q ſit ibi aliqua reſiſtentia & ſit etiã diuerſa approximatio partiũ paſſi ad agẽs: ac per hoc ſequtur, ergo actio illius uirtutis eſt motus: qm hæ duæ cauſæ, ſcilicet diuerſa approximatio partiũ & reſiſtentia, faciunt ſucceſſionẽ eſſe in motu, & ſic ex toto antecedente ſimul, ſcilicet uirtus infinita in magnitudine ſequiſ mot' in non tempore. Sed hæc deductio manifeſtè peccat: quia ex hoc q aliqua uirtus eſt extẽſa, & agit in corpus, nõ ſequnt illæ duæ cauſæ ſucceſſionis ſed una tãtũ, ſ. diuerſa approximatio partiũ paſſi ad agens: ſed ex omnibus his abſq; reſiſtẽtia nõ ſequit, ergo illa actio eſt motus. Et hæc omnia nõ egent probatione: quia manifeſtè patent de uirtute illuminatiua. Hæc enim eſt extenſa, & agit in corpus, &c. & tamen non eſt motus propriè (de quo loquimur) ut diſtinguitur contra mutationem S. Thom. autem, quia Ariſt. non fuit ſolicitus ibi de utraque parte cõſequẽtis deducenda, ſupponit cum Auerroe & cæteris expoſitoribus (quantum uidiſſe me recolo) q ſubiectum illius antecedentis, ſ. ly uirtus ſeu potẽtia ſupponit pro uirtute motiua, propriè ſumendo motum, ita q antecedẽs illius cõſequẽtiæ ſecũdũ ueritatem eſt hoc uirtus motiua infinita eſt in magnitudine. ergo. Et q hæc ſit mens Ariſt patet ibi, ex eo, q probãdo ſuppoſitionem vnam. ſ. q maior uirtus facit æquale in minori tẽpore, dicit vt calefaciens, aut dulcefaciens: aut proijciens, & omnino mouens. Vbi manifeſte patet, q de uirtute motiua loquimur. Patet etiã ex fine intento: ad nihil enim aliud inducebat demonſtrationẽ illã, niſi ad inueſtigandã impartibilitatem primi motoris quem conſtat mouere propriè. Vnde impertinẽs erat propoſito tractare de omni uirtute extenſa: quãuis ex iſta negatiua, non poteſt dari uirtus motiua infinita in magnitudine, habeatur ex cõſequenti, q nulla uirtus in magnitudine eſt infinita: quia quũ ſit uirtus, aut ſubſtantialis, aut accidentalis, & accidentalis infinitas inferat infinitatẽ ſubſtãtialẽ, & omnis uirtus ſubſtantialis in magnitudine, ſi eſt ſimplex, ſit principium alicuius motus naturalis (ut patet in primo cœli texto ſeptimo) & ſimplicibus exiſtentibus finitis, impoſſibile ſit mixtum fieri infinitũ, manifeſtè deduci põt ex negatione infinitatis uirtutis motiuæ in magnitudine, negatio infinitatis omnis uirtutis extenſæ.

¶ Facit tamen uim S. Tho. in ly magnitudine: ex hoc q uirtus extenſa non eſt intelligens, virtus autem extra magnitudinem eſt intelligens: vt patet 3. de Anima, commen. 5. virtus autem motiua non intelligens mouet tantum quantum poteſt. Ac per hoc tenet conſequentia Ariſt. Quia ſi eſt uirtus motiua infinita, & cum hoc mouet tantum quantum poteſt, ſequitur, ergo mouet in non tempore: vt patet ex deductione Ariſt. ibidem. Secundò dicit, q ex hoc antecedente, uirtus infinita eſt (etiam loquendo de motiua) non ſequitur neceſſariò, ergo mouet in non tempore: quia poteſt illa uirtus eſſe agens liberum cuius poteſtate eſt actio, & modus agendi. Et quum hoc arguitur eſſe contra Ariſtot. & Auer. & omnes Philoſophos, Scot. cum ſequacibus non reputat hoc inconueniens: imò dicit in 2 ſent. diſt. 1. q. 3. eos ſibimetipſis contradicere, ponendo Deum agere neceſſariò.

¶ Mihi autem uidetur hoc non eſſe cõtra Ariſt. eo q nulli imponendum eſt, q nec dixit, nec neceſſariò ſequitur ex dictis eius. Deum autem non eſſe agens liberum, nullibi dixit Ariſt. nec ex dictis eius ſequitur neceſſariò. Demonſtratio ſiquidem poſita in primo cœli, tex. . u. ſufficienter ſaluatur ſupponendo omnes intelligentias differre ſpecie, q mouere quantũ poſſunt, ut aſſimilẽtur deo glorioſo: cuius proprius effectus eſt ſempiternitas, ſiue liberè, ſiue neceſſariò illã cauſet. Numerus quoq; intelligentiarum eiſdem ſuppoſitionibus ſtantibus optimè inueſtigatur ex numero motuũ: ſunt enim omnes motores adæquati. Incõueniens etiã eſt quod dicitur in texto 79. ſcilicet uirtutẽ finitam & infinitam mouere æqualiter manifeſtè ibidẽ adſcribitur uirtutibus mouentibus naturaliter: & breuiter quæcunque alia ad hoc adduci poſſunt, facilè ſaluari uidentur abſq; hoc. Nolo tamen propterea Ariſt. attribuere, quòd poſuerit Deum agere libere, ſed opinionem ſuam ad nos perueniſſe tantum: cõtra Auer. tamen illam reſponſionem eſſe non dubito: ut ex commento quarto duodecimi Metaph deducere facile eſſet: & commento nigeſimoprimo 2. de cœlo manifeſtè habetur.

¶ Sed qm ex principijs philoſophiæ non neceſſariò ſequitur, Deum agere neceſſariò idcirco quũ ſoli rationi obediendũ ſit, quod ſecundo loco contra hoc obijcitur, ſoluendũ eſt. Quũ ergo dr, id ad qd ſequitur falſum, impoſſibile eſt ſimpliciter impoſſibile: &c. negatur minor. Et ad primam probationem dicit, q quamuis non ſit impoſſibile, Deũ uelle uti tota uirtute ſua: eſt tamen impoſſibile, Deum uelle uti tota uirtute ſua, in hoc effectu, q eſt uelocitas motus. Nec hoc eſt ex defectu uirtutis, aut uoluntatis: ſed quia hoc non eſt factibile: unde Deus utitur tota uirtute ſua per ſe cauſando ſempiternitatem motus, & creãdo, &c.

¶ Ad ſecundam uerò dicitur præmittendo quatuor. Notãdũ eſt enim primo, quòd aliud eſt arguere ex potẽtia motiua infinita, & aliud eſt arguere ex potentia motiua infinita habente talem modum eſſendi, ſ. in magnitudine, uel extra, uel modũ operandi, ſ. neceſſariò, uel liberè. Primũ ſiquidẽ antecedẽs abſtrahit ab omni modo eſſendi & operãdi: ſcdm uero modũ eſſendi uel operãdi coaſſumit. Conſtat autem quòd multa poſſunt deduci ex aliqua ratione formali, & modo eſſendi uel operandi ſimul: quæ non poſſent deduci ex illa ratione formali abſolutè. Notandum eſt ſecundo, quòd ex aliqua ratione abſtractè† ſeu abſolutè ſumpta, dupliciter aliqd deducere cõſueuerũt Philoſophi. Vno modo neceſſariò, ſicut ex rõne motus deducit, q oportet eſſe in tempore. alio modo nõ repugnãter, ſicut ex ratione mot' deducitur, quòd quocunq; motu dato, poteſt dari uelocior, &c. Et inter hęc tantum refert, quod conſequens aliquid neceſſariò comitatur ipſum, in quocunque ponatur ſecundum omnem modum eſſendi illius: conſequẽs uero aliquid nõ repugnanter, nõ oportet comitari illud in aliquo: imo ſtat quod repugnet ei in quocunque modo eſſendi: ut patet in exemplis adductis.

† Alias abſtrahẽte.

¶ Notãdũ eſt tertio, q tripliciter poteſt imaginari q potentia motiua infinita exeat in actum ſecundum, uel quod moueat A mobile certa uelocitate, ita quod non poſſit uelocius illud mouere: ſed illud mouere ſibi adæquatum.

¶ Vel q moueat infinita uelocitate. i. in nõ tempore: nõ eſt enim intelligibile, q aliquid actualiter moueat infinitè uelociter: & tamen in tẽpore: quia ex quo actualiter mouet tẽpus illius motus certũ eſt ſecundum ſe ſigne ſ ergo, & tũc procedat' ratio tex. 79. octaui Phyſic. & ueniretur ad hoc, quod motus infinitæ uelocitatis erit in æquali tẽpore cum motu finitæ uelocitatis (utpote à uirtute finita facto) qd eſt impoſſibile. Idẽ eſt ergo mouere actu infinitè uelociter, & mouere in nõ tpe. Vel in medio modo, ſ. q nunquã moueat tanta uelocitate A mobile, quin poſſit illud uelocius mouere hæc aũt tria aliter ſe habẽt ad potẽtiã motiuã infinitã abſolutè, & aliter ad eã in magnitudine. Ad potentiam ſiquidem motiuam infinitã in magnitudine, duo extrema cõparãtur immediatè, ita q reſpectu talis uirtutis nõ daſ medium inter mouere in non tempore, & mouere certa uelocitate.

¶ Ad potẽtiã uero motiuam infinitã abſolutè, extrema hæc ſunt mediata, ita q ſtat q moueat ſic uelociter, q tñ ſemper uelocius mouere poſſit. Et ratio diſformitatis eſt: qa uirtutis extẽſæ quãtum eſt poſſe, tñ neceſſariò eſt facere: ut patet inductiuè, & conſequẽter ſi eſt infiniti poſſe, ergo hẽt adæquatũ facere: aut ergo hoc eſt certa uelocitate mouere, aut in non tempore: mouere enim ſic q uelocius poſſit, nõ eſſe adæquatũ uirtuti patet. Virtutis uero motiuę infinitę abſolutè nõ oportet quãtũ ẽ poſſe, tm̃ eſſẽ facere: quia abſtrahit ab omni modo operãdi, & eſſendi, & conſequẽter abſtrãhit ab hoc, q faciat ſcdm totum poſſe, aut partẽ & tantum uel tantum: & ideo non neceſſariò, ſequitur, quod ſi exeat in actum, q exeat in opus adæquatũ. Notandum eſt quartò, quòd aliter agẽdum eſt ex infinita uelocitate ad infinitã potẽtiã motiuæ abſolutè, & aliter econuerſo. Ex infinita ſiquidem

ueloc

uelocitate determinatè, infertur, ergo potentia motiua eſt actu infinita: quia impoſſibile eſt aliter talē effectū ſaluare. Ex infinita uerò potētia motiua nihil aliud pt̄ inferri, niſi, ergo pōt infinita uelocitate mouere: quia ſi aliquāta uirtus motiua pt̄ mouere aliquāta uelocitate, maior pōt maiore, & infinita, infinita. Sed quia poſſe mouere infinita uelocitate contingit dupliciter, uno modo ſic, ꝙ poſſit facere motū infinitæ uelocitatis in actu: alio modo ſic, ꝙ poſſit ſemper facere maiorē uelocitatē quacunq; facta uelocitate, ideo nō pōt ex infinitate potentiæ motiuæ abſolutè inferri determinatè, ergo ē actu infinita uelocitas, ſicut è cōuerſo.

¶His aūt præmiſſis, dico quatuor. Primò ꝙ ex hoc antecedēte, A eſt uirtus motiua infinita in magnitudine, optimè ſequitur, ergo mouet in nō tpe: quia ſi non, ergo mouet, adæquate certo tpe ex tertio notādo: & tunc ſequitur iuxta deductionem Ariſt. ergo uirtus finita & infinita ſcdm totum poſſe mouent æqualiter. Secūdò dico ꝙ ex hoc antecedēte, A eſt uirtus motiua infinita non ſequitur neceſſariò, ergo, A mouet in nō tpe: dicentibus enim ꝙ non ſubinferri nō pōt ergo mouet adæquatè in certo tēpore: datur ſiquidē mediū, ſ. ꝙ permittitur mouere A mobile tāta uelocitate (puta decem horarū) nō tam adæquatè, ſed poteſt ſemper uelocius: ut patet ex tertio notando. Quod nō pōt dici, ſi uirtus illa eſt in magnitudine: & ideo Ariſt. fundans demōſtrationem ſuam ſuper illa diſtinctione, aut mouet in non tēpore, aut certo tempore: loquēdo de adæquata operatione aſſumit ab aduerſario uirtutem motiuam eſſe in magnitudine: quia de tali conſtat, ꝙ oportet ſupponere aliquam uelocitatē eſſe illi adæquatā: quod non oportet uerificari de uirtute motiua abſolutè, quia abſtrahit ab his. Tertiò dico, quòd ex hoc antecedēte. A eſt potentia motiua infinita, non ſequitur nō repugnātem, ergo motus in nō tempore. Probatur hoc ex illo principio: impoſſibile in ſe ex rationibus terminorum, ex nullo deducitur poſſibiliter, ex quo non ſequatur neceſſariò. Hæc enim eſt differentia inter cōſequēs poſſibile & impoſſibile ex terminis: ꝙ poſſibile ex aliquo antecedēte oritur poſſibiliter, ex quo nō oritur neceſſariò: ut patet de uelocitate motus reſpectu motus & mobilis. Impoſſibile uerò niſi habeat cōnexionē neceſſariā cū antecedente ex illo oriri non poteſt: & hoc ideo eſt, quia impoſſibile ex terminis eſt impoſſibile ſimpliciter & omnino. Tale aūt ex nullo oriri poteſt, niſi ex alio impoſſibili, ad qđ cōditionaliter ſequatur, quòd ſine neceſſaria connexione fieri nequit. Cōſtat aūt, quòd motus in non tempore claudit cōtradictionē ex terminis: ſi eſt enim motus, ergo in tempore: & ſi in non tempore, ergo non eſt motus. Et ex antedictis patet, quòd hoc impoſſibile non ſequitur neceſſariò ex infinita potētia motiua: ergo nec ſequitur impoſſibiliter.

¶Sed accidit hic dubiū ex triplici capite. Primò, quia id qđ ſequitur neceſſariò ad aliquid cū aliquo ſpeciali modo eſſendi, ſequitur permiſſiue & poſſibiliter ad illud abſolutè, uerbi gratia: quod ſequitur neceſſariò ad animal, ratione ſequitur poſſibiliter ad animal: ſed motus in non tempore ſequitur neceſſariò ad uirtutē motiuam infinitā habētē eſſe in magnitudine: ut patet, ergo ſequitur impoſſibiliter ad uirtutem motiuā abſolutè. Secūdò, quia quum hoc argumentum ualeat, Si aliquanta uirtus motiua pōt mouere aliquanta uelocitate, ergo maior pōt maiore, & infinita infinita: & ulterius ualeat, aliquanta uirtus motiua poteſt mouere tanta uelocitate, ergo poteſt facere tātam uelocitatē actualiter & maior ſimiliter maiorē: quare non ualet, ergo ſi eſt infinita pt̄ infinitā facere actualiter. Nulla enim tūc apparet difformitatis: & tū oportet, ſi tenēda ſunt prædicta, negare illā ultimā conſequētiā: quia ut patet ex dictis, poſſe facere uelocitatem infinitam actualiter eſt idem ꝙ poſſe mouere in nō tempore. Tertio quia etſi aſſignata ſit ratio quare infinitæ potentiæ abſolutè non oportet aſſignare adæquatum facere: quia, ſ. abſtrahit à modis operandi: non tamen habetur, quare infinitæ potentiæ motiuæ abſolutè repugnet mouere ſecundū totū poſſe. Si enim non repugnat dato ꝙ ex ea nō ſequatur neceſſariò nec poſſibiliter, habetur intentū, quia ſi hoc ſibi non repugnat, ergo eſt ſibi poſſibile: poſſibili aūt poſito, nullum ſequitur impoſſibile. Ex hoc autem ſequeretur quod moueret in non tempore, ut patet: ergo.

¶Ad primū horū dicitur ꝙ maior eſt ſic modificanda: Illud qđ ſequitur neceſſariò ad aliquid cum aliquo ſpeciali modo eſſendi cōpoſſibili illi primo, ſequitur permiſſiuè ad illud abſolutè: ſic enim eſt uera, & non aliter. Si enim aliquid iungatur cū aliquo ſibi impoſſibili ex terminis, id quod ſequitur ad cōiunctū, utriq; parti repugnat: uerbi gratia. Ad hominē æreum ſequitur habere perfectiſſimum ſenſum tactus, nō medium inter contraria: quod ut patet non ſequitur, ex ratione hominis abſolute, nec æris. Sic autem eſt in propoſito: quia uirtutem motiuam infinitam eſſe in magnitudine, implicat contradictionē, parteſq; coniuncti non ſunt compoſſibiles: ut ex iam dictis patet, & effectus neceſſariò ſequens monſtrat: ſcilicet motum in nō tempore.

¶Ad ſecūdū dicitur, ꝙ ratio difformitatis inter ultimam conſequentiā & priores eſt: quia in omnibus prioribus ꝓportionaliter adaptatur propria cauſa proprio effectui. In ultima autē nō ſecundū ueritatē ſed ſolā apparentiā: enim proprius effectus uirtutis potentis infinita uelocitate mouere, eſt actualiter mouere infinita uelocitate: ſed nulli certæ uelocitati obligatum eſſe ſuū mouere quantum eſt ex parte motiuæ potentiæ. Hoc autē ſaluatur, ſi ſic poſſit in mouere actualiter, ut ſemp poſſit uelocius mouere: ut patet. Et ſi quæratur quū uirtuti potēti mouere uelocitate unius horæ ꝓprio effectu aſſigneṯ mouere actualiter in una hora & duplæ potentię potenti mouere in medietate horæ, proprius effectus dicaṯ mouere actualiter in medietate horę: quare uirtuti potēti mouere infinita uelocitate proprius effectus nō aſſignetur mouere actualiter infinita uelocitate. Reſpōdeṯ, ꝙ hoc ideo eſt, quia quandocunq; quātitati uirtutis pōt dupliciter attribui quantitas operis, & altero modo eſt impoſſibile propter implicationē cōtradictionis in ipſo opere, altero uerò eſt poſſibile, dicēdū eſt, ꝙ effectus ꝓprius illius eſt ille, in quo ſoluatur modus poſſibilis. Verbi gratia, & eſt exemplū theologicū: dicimus quòd uirtus creatiua Dei eſt infinita, non ſolum ex parte modi agendi, ſed ex parte creabilium, non tamen ſaluatur infinitas in creabilibus, ſic Deus poſſit creare aliquod infinitū ens, ſed ſic quia quatūq; creatura facta pt̄ facere perfectiorem. Quum ergo in propoſito inter uirtutem motiuā quamcunq;, finitā & infinitā reſpectu uelocitatis motus hęc ſit differentia, quod finitæ uirtutis quātitati uno modo & illo poſſibili, reſpondet quātitas uelocitatis in effectu, ſcilicet faciendo illam actu: infinitæ uerò uirtutis quantitati duobus modis quātitas uelocitatis reſpondere uꝫ: ſcilicet faciēdo infinitā in actu, uel mouēdo abſq; obligatione ad certam uelocitatem: & primo modo infinita uelocitas effectiuationem habere non pōt, quum ſit in genere impoſſibilū ex terminis, ſecundo modo infinitæ potētiæ proprius effectus eſt.

¶Ad tertiū dicitur, ꝙ infinitæ potentiæ motiuæ abſolutè, repugnat mouere actualiter ſecūdū totū ſuū poſſe quo ad uelocitatē motus, non autē quo ad durationē eius: quia operatio talis eſt de genere operationum impoſſibilium ex terminis. Et id, ꝙ multos in materia iſta decipit, eſt, quia aſſumitur talis motiui operatio quædā, & quare infinitæ potētiæ motiuæ repugnet, quum quum tamen, ut ex dictis patet, non ſit de genere operationum. ſicut nec albitate cœlum. Nec ex his imponas mihi, ꝙ dicam infinito poſſe non poſſe attribui adæquatum operari actualiter. Hoc enim ex dictis noſtris diligenter inſpectis non habetur: ſed ſolū quòd infinito poſſe motiuo, non poteſt reſpondere adequatum operari actualiter, quo ad uelocitatē motus. Ex hoc enim non ſequitur uniuerſalis negatiua, ergo non poteſt reſpondere adæquatum operari: ſtat nanque quòd reſpōdeat infinitū operari quo ad durationem motus, & quo ad operationes immanētes, ſ. intelligere & amare. Vnde ad quæſitum cum diſtinctione dicēdū eſt, ꝙ infinita potentia motiua pōt referri ad motus uelocitatem, & ad eius durationem. Et primo modo repugnat ſibi mouere ſecundum totum ſuum poſſe, quia illa nō eſt operatio, ſed quiddam plus quàm chimæricum. Secundo modo non repugnat, imò de facto conuenit, ut ex dictis patet.

¶Quartò dico ꝙ ex hoc antecedēte, A eſt uirtus motiua infinita agētis liberi, non pōt inferri, ergo mouet, aut pōt mouere in nō tēpore: dicā enim in illo tēpore mouere pōt tanq̃ adæquato effectu, ſed mouet ſemper certo tēpore ſicut eligit: non tū ſic quin quātū eſt ex ratione uirtutis, poſſit uelocius mouere. Quū enim ex ratione potētiæ motiuę infinitæ abſolutè, nihil aliud ſequaṯ, niſi ꝙ qā iſta potētia pōt mouere tanta uelocitate, & maior maiore, infinita pōt infinita uelocitate mouere: & hoc cōtingat dupliciter, ſ. aut ꝙ poſſit exire in actū ſecūdū faciēdo infinitā uelocitatē aut ꝙ ſic ſemp poſſit, ut nunquā exeat in actū ſcdm, faciendo aliquā uelocitatē, quin poſſit adhuc facere maiorē: & ex rōne potētiæ motiuæ infinitę abſolutè nō neceſſariò ſequaṯ ꝙ poſſit exire in actū primo modo: & ex hoc ꝙ eſt agentis liberi, neceſſariò ſequaṯ ꝙ exeat in actū ſecundo modo. ſi debet exire in actū, cōſequēs eſt, quòd non ex infinita potentia motiua agentis liberi abſolutè conſiderata, nec ex ipſa ſumpta cum tali modo agendi deducatur neceſſariò, ergo motus in non tpe. Et conſequenter quū omnis cōditionalis non uera ſit neceſſaria iſta conditionalis eſt uera: ſi datur uirtus motiua infinita agentis liberi, poſſet dari motus in nō tpe. Et ſic patet ad ſecundā ꝓbationem illius minoris, qđ dicēdū ſit, ſ. ꝙ falſum eſt, ꝙ ex ratione infinitę potentię motiuę, abſolutè ſequatur, ergo motus in non tempore, Tertium, quod habet hæc ſecunda opinio eſt quod non poteſt aliter ſaluari infinita potentia in rerum natura, niſi ponendo, ipſam agere liberè, eo ꝙ aliter ſequeretur motus in non tempore. Sed hoc non eſt dictum cōe, unde non uidetur tutum ſequi illud: præſertim, quia (ut ex dictis & dicēdis apparet) à multis illuſtribus uiris ſaluatur, etiam ſi Deus non ageret liberè.

¶Tertia uerò opinio quā S. Th. 8. Phy. protulit in lucem: dicit, ꝙ ſola diſtinctio modi eſſēdi, ſ. in magnitudine, uel extra, ſufficit ad ſaluādā uirtutē motiuā infinitā abſq; motu in non tempore,

quicquid ſit de modo operādi. Ita q́ ſecundū eſt qualis iſta cō-
ditionalis ſit vera, ſi virtus motiua infinita eſt in magnitudine,
daretur motus in tpe: iſta tñ eſt vera, ſi motiua virtus infinita
eſt extra magnitudinē, daretur motus in nō tpe. Et fundamen-
tū huius eſt: quia veritas primæ cōditionalis fundatur ſuper tri-
bus. Primò, ſuper infinitate motiuæ potētiæ, ex qua habetur q́
poſſit mouere infinita velocitate. Secūdò, ſuper modo eſſendi
eius in magnitudine, ex eo q́ hī q́ quantū eſt poſſe, tm̄ eſt ope
rari. Tertiò, ſuper hoc qd̄ effectus non eſt dignior ſua cauſa: ex
quo hr̄, ſi aliqua virtus eſt in magnitudine, eius adæquatū opus
pōt recipi in magnitudine. Ex his.n. tribus cōſurgere veritatē il-
lius cōditionalis patet ex eo, q́ ſi quodcūq; horū triū deſit, cōdi
tionalis nō eſt vera. Si.n. deeſt infinitas potētiæ motiuæ, nunquā
deduceretur motus in nō tpe: ſimiliter ſi nō ponitur in magnitu
dine, ſeu operari tñ quantū pōt, nūquā deduceretur motus in nō
tpe: & nihilminus, ſi nō ponitur q́ operetur in paſſo capaci ad
æquatæ operationis illius potētiæ, nūquā ſequeretur motus in nō
tpe: quē cōſtat nō ſequi niſi ex motione adæquata potētiæ mo-
tiuæ infinitæ. In operationibus ſiquidē transeuntibus non ſolū
impeditur operatio, & eius quātitas ex parte potētiæ actiuæ, ſed
ex parte paſſi. Cōſtat aūt q́ propriū paſſiuū motiuæ virtutis, eſt
mobile in actu: q́ oportet eſſe actu quantū & corpus, &c. vt pa-
tet 6. Phyſ. tex. 32. & ideo niſi ponatur q́ adæquata motio virtu
tis motiuæ infinitæ aſſumptæ in antecedēte poſſit recipi in cor
pore in actu, ſeu in magnitudine (idē.n. ſunt in propoſito) nō
pōt deduci, ergo mouet in nō tpe: & quia hoc nō poni pōt abſo
lutè, quia eſt impoſſibile: ideo oportet poni vt ſequens ex ante-
cedēte aduerſarij: hr̄ aūt, vt iā diximus ex illo, quia cauſa non
eſt indignior effectu. Ex his aūt patet, quare ſecunda cōditiona
lis. ſ. ſi virtus motiua infinita eſſet extra magnitudinē, daretur
motus in nō tēpore, nō eſt vera: quia deficit ſibi tertia conditio-
ne. non.n. oportet virtutis exiſtentis extra magnitudinem dari
adæquatū opus in magnitudine, & ratio eſt: quia virtus imma
terialis cōparatur ad oīa quāta, vt vniuerſale ad particulare nō
in prædicādo, ſed potius in eſſendo & cauſando: nec eſt ratio-
nabile vt materiale poſſit totā immaterialiū virtutē adæquare.
Vnde ad maiorē horū euidentiā conſiderandū eſt, q́ motus re
latus ad infinitā potentiā motiuā in magnitudine & extra, di-
uerſimodè cōparatur: illi quidē vt effectus proprius cauſæ par-
ticularis & propriæ, huic verò vt effectus particularis cauſæ vni-
uerſali (quemadmodū liquefactio ceræ virtuti Solari) quia mo
tus eſt effectus in corpore. & conſequenter fit à virtute corpo-
rea, ſicut ab vniuoco: à virtute verò immateriali, ſicut ab æqui-
uoco & vniuerſali: & ideo ſicut ridiculū eſſet ex quantitate vir
tutis Solaris inferre quātitatē huius particularis effectus, vt adę
quantē virtutē ſolis, ita rōnabile eſt ex quātitate virtutis imma
terialis inferre quantitatē huius effectus particularis, qui eſt ve
locitas motus tanquā effectū adæquatū. Conſiderandū rurſus
eſt, q́ inter potētiā motiuā infinitā in magnitudine ſeu abſolu
tè: & potētiā motiuā infinitā incorporeā hoc intereſt, q́ illa aūt
nihil aliud per ſe dicit: niſi principiū motus, vt patet ſi ſumatur
abſolutè. aut ſi aliquid aliud addit, nihil addit eleuās ipſam ſu
pra rōnē proprij principij motus: vt patet ſi ſumatur in magni
tudine. Iſta aūt eſt hoc, q́ immaterialis ordinis ponit̃, ſupra ra-
tionē proprij principij motus eleuatur, ſicut & ſupra corpora-
lia. Propter q́ ex hoc ipſo, q́ ponit̃ extra magnitudinē, ſequitur
q́ nō per ſe primò reſpiciat motus velocitatē, qui eſt corporeus
effectus quemadmodum faciunt virtutes corporales, ſed aliquid
qd per ſe primò aſpiciat, & ſecundariò & quaſi per accidēs mo
tū. Vnde hī, vt infinitas virtutis motiuæ ſi eſſet in magnitudine
motus, velocitate neceſſariò manifeſtaretur. Infinitas aūt virtu
tis motiuæ exiſtētis extra magnitudinē nō: quia. ſ. infinitas po-
tētiæ in magnitudine eſt per ſe primò particularis principij mo
tiui: infinitas verò potētiæ extra, eſt per ſe primò rei eleuatæ ſu-
pra ordinē principiorum motiuorū particulariū. ac per hoc la-
tius quid reſpicit vt adæquatū motū quā velocitatē motus ima
ginandū eſt.n. q́ res illa infinita extra magnitudinē, quāuis ha
beat in ſe vnde poſſit mouere: hoc tñ opus nō per ſe primo re-
ſpicit ad illa, ſed aliquid aliud: quia vt pluries dictū eſt, motus
per ſe primo eſt actus corporis, virtus aūt illa eleuata eſt ſicut ſu
pra corpora, ita ſuper oīa corporalia per ſe primò: quod dico
pp ens & bonū, & alia huiuſmodi, quæ etſi ſint corporalia, non
tñ per ſe primo: & ideo non oportet ſi virtus iſta eſt infinita, ve
locitatē infinitā poſſe ab ea prouenire. Ex duobus ergo falſifica
tur ſecundū S. Tho. cōditionalis iſta. Primò ex eo q́ virtutē ex-
tra magnitudinē non oportet habere adæquatū factorē ſuæ vir
tuti, quū agat per intellectū: vt dictū eſt in ſecūda opinione. Se-
cundò ex eo q́ conſiderata virtute infinita extra magnitudinē
non conſiderato modo operādi, ſequeretur, ergo daretur mo
tus in nō tēpore: quia non poſſet fieri motio quo ad velocitatē
adæquatā virtuti motiuæ: quia moueret corpus in actu, puta cę
li, quod non eſſet capax motionis adæquatę illi virtuti, nec ab-
ſolutæ, quia hoc implicat: nec ex hypotheſi datæ, quia infinita
potentia non eſt conceſſa in magnitudine, ſed extra.

¶ Contra hāc aūt opinionē dupliciter obijcitur. Primò, quia ſi
ex ſola incorporeitate virtutis motiuæ infinitæ hī ſufficiēs ra-
tio falſitatis ſecundæ cōditionalis, manifeſtè ſequitur q́ nō re-
fert, ſi ponatur, virtutē illā eſſe motiuā neceſſariò, dummodo
ponatur incorporea: ſtāt enim iſta duo ſimul, nō enim eſt im-
poſſibile virtutē immaterialē eſſe neceſſariò motiuā, ut Ariſt. &
Philoſophi tenent de animabus orbiū. Ex hoc aūt quæratur in
quanto tēpore moueret virtus infinita extra magnitudinē mo
uens ſecundū totum poſſe, & ſignetur illud tēpus, & tunc pro-
cedatur iuxta tex. 79. octaui Phyſic. deducendo ad impoſſibile,
q́ æqualiter moueāt virtus finita & infinita. Secundò, quia hoc
eſt expreſſè contra Auer. in ſecundo cœli, com. 18. & 71.

¶ Ad primū horum dr̄, q́ iſtæ duæ conditionales diſtant ſicut
cœlū & terra. Si infinita potentia motiua eſſet extra magnitu-
dinē, moueret in nō tēpore, & ſi infinita potētia motiua exiſtēs
extra magnitudinē, moueret ſecundū totū ſuū poſſe, moueret
in non tēpore. Secunda.n. eſt uera: quia in antecedēte eius iam
ponitur ipſam ſecundū totū poſſe actualiter mouere, & conſe-
quēter habere mobile talis motionis ſubiectū: quum motus ſit
actus mobilis, ac per hoc in hac cōditionali ſaluātur tres ante-
dictę cōditiones. In alia uero nō habetur ex hypotheſi antece-
dentis, mobile capax totius poſſe, & ideo eſt falſa ex defectu ter
tiæ conditionis. De illa antē cōditionali ſuper quā firmatur ar-
gumentū, ſ. ſi eſſet extra magnitudinē infinita uirtus motiua,
neceſſariò daretur motus in non tēpore: dicenda ſunt duo. Pri-
mò, q́ eſt impertinēs propoſito: quia nō habetur ex dictis S. Th.
Multū.n. refert, poſita uirtute infinita incorporea, loqui de ip-
ſa, & cōſequentibus ad ipſam ut ſic, abſtrahendo à quibuſcunq;
alijs, quæ nō neceſſariò ipſam infinitā & incorporeā comitan-
tur: & loqui de ipſa, addendo ſibi ſpecialē modū agendi. ſ. ne-
ceſſariò. Primo.n. modo eſt ſermo S. Th. & nō ſecundo, & pri-
mus nihilominus modus nihil ponit incōpoſſibile, ſecūdus ue-
rò fortè adunat incōpoſſibilia: quia quāuis uirtuti incorporeæ
nō repugnat eſſe neceſſariò motiuā, & uelocitatiuā motus, re-
pugnat tñ ſutte uirtuti incorporeę, infinitæ, unde non oportet
ad illā cōditionali ſolicitū hic eſſe. Si tñ de ueritate eius quæra-
tur, dicendū ſecūdò uidetur, q́ eſt falſa eadē ratione, qa. ſ. ex hy
potheſi antecedētis hī q́ in mobili poſſet recipi adæquatus effe
ctus illi uirtuti. Vt.n. iam infinities tactū eſt, motus in non tem
pore eſt quoddā impoſſibile ex terminis, & non ſequitur niſi ex
aliqua hypotheſi impoſſibili: quā requirere illa ratio monſtratū
eſt. Et quū cōtra arguebatur, ergo moueret in aliquo certo tem
pore, ſignetur illud, &c. & reſpondetur, q́ quia ex parte motoris
nulla poſſet certitudo uelocitatis determinari, quia nec ex li-
bertate, nec ex finitate potentiæ, & in non tēpore mouere non
ſequitur ex hypotheſi: oportet dicere q́ ſi moueret, moueret ea
uelocitate, cuius mobile eſſet capax, puta ſi eſſet mobile nō uo
lentabile & capax motus 24. horarū, tanto tēpore moueret il-
lud, & non minore. Et ſi cōtra hoc dicatur, ſignetur tēpus illud:
intrepidè aſſignetur, puta una hora uel decē: hoc enim non re-
fert. Et ſi procedatur deinde ad hoc q́ eodē tēpore mouebit idē
mobile uirtus finita, & infinita, dicitur hoc nō eſſe incōueniēs,
quā aliūde prouenit. q̄ ex uirtute motiua. Inconueniens ſiquidē
eſt, q́ uirtus finita & infinita ex proprijs meritis cōſideratæ mo
ueātur æqualiter: ſed q̄ aliūdè hoc prouenit, puta ex libertate
agentis (ut ſecunda opinio dicit) uel ex parte mobilis: ut modo
dicitur, uel ex mediatione alterius motoris, ut ultima opinio
Auer dicit, nullum inconueniens eſt.

¶ Sed ſunt in hac reſpōſione adhuc duo dubia. Primū eſt, quia
ex eo q́ in antecedēte ponitur uirtus infinita motiua, ponitur
conſequenter mobile adæquatum. Motiuum enim ad mobile
refertur: ut dicitur quinto Meta. cap. de ad aliquid: & ſic tertia
conditionalis eſt uera. Secundum eſt, quia licet tale uel tale mo
bile certam uelocitatem ſibi determinet: non tamen mobile in
communi: & ideo comparando illam uirtutem infinitam ſe-
paratam neceſſariò agente ad mobile in communi, reſtat du-
bium, an moueret in non tempore, an certo tempore.

¶ Ad primum horū dicitur: q́ ratio illa tenet, quā uis motiua eſt
eiuſdem ordinis cum mobili: tunc enim ex ſuppoſitione tantæ
actiuæ, neceſſariò ſupponitur adæquatum proportionaliter paſ-
ſiuum. Quādo aūt ſupponitur uis actiuā altioris ordinis, non
oportet tñ paſſiuū ſupponere: quia quum paſſiuū nō reſpiciat
niſi mediante actione tranſeunte (quā facit, uel facere poteſt
in eo) & virtus alterius ordinis, ſ. uniuerſalis immaterialis, non
oportet q́ habeat, aut habere poſſit aliquam actionem in paſſo
corporeo ſibi adæquatam: cōſequens eſt, q́ non neceſſario ſup-
poſita tanta uirtute motiua immateriali ſupponatur mobile
adæquatū proportionaliter. Vnde licet motiuū dicatur ad mobi-
le uniuerſaliter, tñ eſt non dicitur ad tantum mobile uniuer-
ſaliter: ſed quando motiuum eſt eiuſdem ordinis cum mobili.

¶ Ad ſe-

¶ Ad ſecundum dicitur, ꝙ quamuis docuerit Ariſt. in Phyſicis motorem in cõmuni mobili in cõmuni cõparare, & quicquid contradicit talibus in proportionibus eſſe impoſſibile: non tñ didicimus cõparare mobili in cõmuni motorẽ contractũ: qualis eſt iſte, de quo loquimur, motor.n. eſt ſeparatus à materia. Vnde tali motori attribuendũ eſt tale mobile: puta cœlũ, & non mobile in cõmuni. Conſtat autem ꝙ tale mobile aliquam ſibi certam velocitatem determinat: vt dicitur ſecundo cœli, tex. 39. Et ſi curioſe quæratur quid dicendum ſit ad aliud quæſitum, dicendum eſt, ꝙ ſi ille motor applicaretur corpori mobili abſolutè, ꝙ moueret nulla certa velocitate. Et ſi dicatur, hoc eſt impoſſibile, concedatur: quia etiam antecedẽs eſt impoſſibile: nec eſt à nobis vnquam conceſſum.

¶ Ad alterã obiectionẽ, qua dicebatur hãc tertiã opinionem eſſe cõtra Auer. dicitur dupliciter. Primò ꝙ non eſt verũ niſi per accidens. Auerrois.n. ideo dixit, ꝙ ſi anima cœli eſſet infinitæ virtutis, moueret in non tẽpore: quia ſupponebat ipſam neceſſariò mouere: vnde ex modo agendi ſuppoſito tenet apud ipſum cõſequentia. S. Tho. aũt loquitur de virtute infinita incorporea, abſtrahẽdo à modo operãdi: ideo in hac opinione non ſunt cõtrarij per ſe. Et ſi dicatur, ſaltẽ hr̃, ꝙ ſecundũ Auerroim illa tertia conditionalis eſt vera. Dicitur ſecundò ꝙ hoc eſt verum: non tñ propterea eſt relinquenda: quia maior eſt authoritas rationis, quàm ſit Auerrois & omnium philoſophorum ſimul. Et puerorum non philoſophorum eſt ſequi dicta alicuius, credendo ꝙ non dixit hoc abſq; magna & ſufficienti ratione: & relinquere argumenta ad oppoſitum neceſſaria aut prope.

¶ Quarta opinio ab Auerroe duodecimo Metaphyſicorũ, com. 41. explanata: duabus diſtinctionibus cẽſet agere poſitionẽ, dicentem virtutem motiuã infinitam abſq; motu in non tempore. Prima eſt modi eſſendi: vt, ſ. ponatur immaterialis, & non in magnitudine. Secunda eſt modi operandi: vt ſcilicet moueat mediatè, & immediatè. Supponit enim omnia immaterialia agere naturali neceſſitate: & ſic dicit, ꝙ ideo non ſequitur motus in tempore, ſi ponatur primus motor virtutis infinitæ: quia ille mouet mediante anima cœli, modificante in effectu velocitate: ſcilicet motus, infinitatem primi.

¶ Sed hæc opinio à S. Tho. & Ægidio octauo Phyſic. arguitur inſufficientiæ: è Scoto aũt in primo ſententiarum diſtinct. octaua, q. vlt. ratione vlt. arguitur falſitatis. Inſufficiẽs quidẽ dicitur à S. Tho. quia quum Ariſt. ſexto Phyſic. duos effectus attribuerit infinitati virtutis, ſ. mouere tempore infinito, in tex. 78. & mouere in non tempore, in textu ſeptuageſimonono. & Auer. ponendo infinitam virtutem, ex mediatione motoris finiti dicat impedire motum in non tempore, & non impediri motum in infinito tẽpore: imò dicit ꝙ quia ille primus motor eſt infinitæ motionis, ideo mouet tẽpore infinito: & quia ibi eſt alius motor finitus, ideo mouet in certa uelocitate. Reſtat aſſignanda ratio quare mediatè mouere nõ impedit infinitatẽ temporis ſicut impedit infinitatẽ uelocitatis: qđ Auer. nõ fecit. Ab Ægidio uerò qa ſi Deus moueret immediatè, non propterea moueret in nõ tpe: quia motus in non tẽpore eſt de genere impoſſibiliũ. Falſa aũt dr̃, quia uirtus infinita habet oẽm perfectionẽ cauſæ efficientis, quã habet ipſa cum cauſa ſecunda proxima: & ideo ſequitur ꝙ immediatè poteſt cauſare omnẽ illum effectum in cœlo per ſe, quẽ põt cũ anima, ergo & cauſat, ſi neceſſariò agit quicquid poteſt: ut ſupponitur: & ultra, ſi cauſat illud immediatè, ergo in non tempore: quia uirtus infinita agens ſecundum ultimum uirtutis ſuæ & immediatè non poteſt agere in tempore.

¶ Ad horũ autem primũ dici põt, ꝙ quamuis difficile ſit reddere illius quæſiti rationẽ: non tñ eſt impoſſibile. Difficile quidẽ: quia ratio eius nõ põt ſumi ex eo, ꝙ infinitas tẽporis ſit effectus poſſibilis, infinitas uerò uelocitatis impoſſibilis. Ex hoc.n. non habetur quare mediatio impediat ſequelã huius, & non illius, licet habeatur quare illud poſſit fieri, & non hoc. Nec poteſt ſumi ex eo ꝙ aliter attribuitur infinitæ potentiæ infinitas tẽporis, & aliter infinitas uelocitatis, ſ. q̃ illa attribuitur infinitæ potentiæ, ſiue in magnitudine, ſiue extra: hæc aũt in magnitudine tñ, quia dato ꝙ hoc ſit uerum, apud Auerroim reputatur falſum, ut patet ex dictis: & ideo ſolicitus fuit de uirtute immateriali infinita, quare nõ mouet in non tempore, & poſuit mediationẽ motoris. Nec põt ſumi ex eo ꝙ uirtus uelocitatiua in infinitũ non eſt cõmunicabilis, uirtus autẽ cõntinuatiua in infinitũ eſt cõmunicabilis. quia hoc eſt falſum loquendo de uirtute per ſe continuatiua in infinitum: qualis eſt uirtus primi motoris.

¶ Impoſſibilis autem non eſt: quia poteſt ſumi ratio ex eo, ꝙ ad hoc ut infinitas temporis perueniat ab infinita uirtute, ſufficit per ſe primò reſpici ab illa, qđ mediatio motoris nõ aufert: mediatio enim cauſarum non aufert perſeitatem cauſalitatis.

¶ Nõ.n. ex hoc, ꝙ Sol & homo generãt hominẽ tollitur perſeitas cauſalitatis Solis reſpectu proprij effectus, quẽ habet in homine, ad hoc autem ꝙ infinitas uelocitatis proueniat à uirtute infinita, exigitur ꝙ uirtus illa abſq; ulla modificatione attingat motũ. Hoc aũt motoris mediatio tollit: qa uirtus primi motoris modificata in ſecũdo, & nõ in ſua illuminatione attingit motũ. Et ſic ex ui mediationis ſatiſfieri uꝛ quæſito, & ſufficiens reddi rñſio data. Ad Ægidiũ uerò dr̃, ꝙ illa ratio non excludit, quin illa cõditionalis ſit uera, Si Deus uirtutis infinitæ moueret immediatè, moueret in nõ tpe, ſuppoſito eo quod ſupponit Auerrois, ſ. agat ſecundũ totũ ſuũ poſſe: unde impoſſibilitas cõſequẽtis nihil aliud cõcludit, niſi ꝙ antecedens eſt impoſſibile: totum oppoſitum probandũ erat ab Ægidio, ſi ex impoſſibilitate conſequentis reprehenſione dignus cenſebatur Auerrois.

¶ Ad ſecũdũ aũt dr̃, ꝙ aliud eſt loqui de pfectione cauſæ, aliud de modo cauſandi: nec licet ex pfectione cauſæ ad modũ cauſandi inferẽdo digredi, ſed cõmittitur ſophiſma figuræ dictionis. Vñ ex hoc ꝙ primus motor eſt nõ minus perfectæ uirtutis quã ipſe cũ anima cœli ſimul, non licet inferre, ergo eodẽ modo põt ſolus facere, ꝙ facit cũ anima cœli: quia aliud eſt poſſe, aliud poſſe tali modo. Et ſimiliter nõ licet inferre, ergo poteſt immediate facere quicquid poteſt facere cũ medio: quia immediatè agere ad modũ agendi pertinet. Et ſi quæratur ut arguẽdo dicebamr, unde põt reddi ratio, ꝙ uirtus infinita ſit alligata tali modo mouẽdi, ſ. mediatè: diceret Auer. ꝙ hoc nõ eſt ex defectu potẽtiæ, ſed ex eſſentiali ordine cõnexioneq; cauſatũ & effectuũ uniuerſi, ut in eo ſaluetur utrũq; ſ. & perſeitas cauſalitatis primi, depẽdentiaq; aliorũ ab eo, & diſtinctio cauſatũ effectuũq; cũ illarũ efficacia & iſtorũ depẽdentia ab illis. Nihil.n. horũ neceſſariò ſaluaretur in uniuerſo, ordoq; uniuerſi neceſſitate careret, ſi primus motor infinitæ uirtutis nõ eſſet neceſſaria connexione cõnnectus medijs cauſis in cauſando. Et ſi cõtra hoc inſtetur, quia, ut dr̃ in prima ꝑpoſitione libri de cauſis, cauſa prima plus influit & prius in effectũ quã ſecũda, ergo ſi eſt infinita & agitur naturaliter, in primo ſigno totũ effectũ totaliter cauſat, ꝙ ſic non remanet ad quid actio cauſæ ſecundæ terminetur. Reſponderi poteſt, ꝙ ex hoc ꝙ cauſa prima plus & prius natura influit, quã ſecũda, nõ habetur, ergo totaliter cauſat ipſum quantũcunq; ponatur infinita & naturaliter agens, accipiẽdo ly totaliter, ex parte cauſalitatis. Tũ quia non cauſat ipſum omni modo, quẽ effectus exigit ad ſui factionẽ naturalem, nec ex eo ꝙ totus effectus cauſatur ab una cauſa, habetur, aliæ cauſæ nihil faciunt, quia faciunt idẽ realiter alio modo. Non.n. ideo dãtur plures cauſæ eſſentialiter ordinatè eidẽ qua aliquid eius fiat ab una, & aliquid ab alia: ſed ut totus effectus ſecundũ quãlibet ſui rationẽ habeat propriã, & per ſe primò cauſam, quãuis totus à qualibet fiat ſecundũ rẽ: ut ſuperius dictũ eſt. Tũ quia infinitas cauſæ primæ non largitur neceſſariò niſi efficaciam cauſalitatis eius in ſuo ordine. uerbi gratia, Quantũcunq; ponatur Solis uirtus infinita, ex hoc non habetur, ꝙ ipſe abſq; homine poſſet producere hominẽ: ſed ꝙ effectũ proprium in homine efficaciſſime ſortietur: ita quantũcunq; ponatur diuina uirtus infinita & neceſſariò agens, ex hoc nõ ſubtrahuntur actiones ſecundorũ agentiũ, ſed ponitur ipſam omnibus coagere ad omnia, quæ illa agunt alio modo, & ſaluatur aliquẽ effectũ (puta ſempiternitatẽ) habere per ſe cauſam, & ꝑpriũ effectũ primi eſſe intimũ & primũ in quolibet effectu. Illud aũt ꝙ ibi dr̃, ꝙ in primo ſigno effectus totaliter eſt à prima cauſa, &c. imaginariũ magis, quã philoſophicũ quid ſonat: non.n. alia rõne Philoſophi (ſecundũ quorum intentionẽ loquimur) dicũt primã cauſam plus & prius influere in effectũ cauſæ ſecũdæ, quã ſecundã, niſi quia per ſe primò effectus primę cauſæ cõmunioris & intimioris, ac prioris rationẽ habet in effectu, ut patet in ꝑpoſitione adducta & eius cõmento. ſicut uerbi gratia cauſans per ſe uitã in homine, magis & prius dr̃ influere in hominem quã cauſans per ſe animalitatem in eodẽ: quia illud eſt intimius prius & cõmunius. Ex hoc aũt nõ habetur, quia in illo priori totus effectus ſecũdũ omnẽ rõnem habet ſufficientẽ cauſam per ſe, & ꝙ aliæ ſuperfluant: etiã ſi dans uitam, eſſet uirtutis infinitæ, dato etiã ꝙ ſpeciali cauſalitate attingeret hominẽ, ꝙ tñ eſt erroneũ in philoſophia: quia cauſa prima non attingit effectũ cauſæ ſecundæ, niſi media actione cauſæ ſecundæ: quãuis magis & prius propter rationẽ dictam. Colligẽdo ergo reſponſionem ad primũ argumentũ principale, dicimus tripliciter ſtãdere poſſe, uel tenẽdo, primũ motorẽ mouere libere, uel nõ conſiderando, hoc tenendo, ipſum eſſe immaterialem, uel tenendo ipſum mouere mediatè. Et quòd nulla harum Ariſt. repugnat. Auer. autem ſola prima, quamuis tertia ab ipſo habeatur.

¶ Ad ſecũdũ argumẽtũ principale dr̃, ꝙ tenẽdo uiã Auer. de neceſſaria cõnexione uirtutũ agẽtiũ, &c. manifeſta patet, ꝙ nõ ponitur in rerũ natura aliqd poſſibile ſecũdũ potẽtiã actiuã, quin ponatur ſecundũ potẽtiã paſſiuã, & ꝙ infinitati potẽtię diuinę ſtãdet potẽtia paſſiua cœli ad ſẽpiternitatẽ motus: nec eſt aliꝰ effectꝰ in motu poſſibilis ex illa uirtute accepta, ſecũdũ oẽs cõditiones neceſſar ò ipſã comitãtes I rerũ natura. Tenẽdo aũt alias rñſiones *Ad ſecundũ principale.*

iam

patet reſponſio dupliciter. Primò admittendo, ꝙ omnipotētiæ actiuæ reſpondet paſſiua, ſed nō quoad omne ꝙ eſſet abſolutè poſſibile ex illa virtute fieri, & ſic potētię infinitę motiuæ reſpōdet potētia cœli quoad ſempiternitatē motus: non autē quoad omnē gradū velocitatis, qui poſſet fieri ex illa virtute abſolutè. Et huius ratio ex dictis haberi poteſt: quia potentię actiuæ vniuerſali altioris ordinis, nō oportet reſpōdere paſſiuam corporeā capax totius eius virtutis quoad omnia: quia nō per ſe primò reſpicit effectum particularē: vt dictum eſt, & eſt philoſophiæ principiis ſatis conſonū. Secūdo poteſt dici, ꝙ licet omnipotentiæ actiuæ reſpondeat poſſibile, non tñ potētia paſſiua, vt patet de productione intelligentiarū à Deo: ſiue ab æterno, ſiue in tēpore. Et hoc propter rationē dictā. Nec tñ oportet reſpondere aliquod vnum poſſibile adæquatū: ſed, vt ex dictis patet, virtuti infinitæ reſpondet infinitū poſſibile, non ſic ꝙ poſſit produci aliquod infinitū niſi duratione: ſed ſic ꝙ nullis finibus poſſibiliū producibile ab ipſa arctatur: ſed quocunq; producto poteſt perfectius producere, quantū eſt ex ratione virtutis actiuæ. Et hoc modo quantitas virtutis in effectu manifeſtatur: & nō primo modo tñ. Quod verò in vltima confirmatione dr, proportionaliter intellectū propoſitum magis confirmat, quàm impugnat: quia quēadmodū mobile infinita velocitate pōt dupliciter intelligi (vno modo ꝙ poſſit actualiter infinita velocitate moueri, alio mō ſic ꝙ quacunq; velocitate motum pōt velocius moueri) & primo modo impoſſibile eſt ponere mobile, ſecūdo verò eſt poſſibile: ita eſt de motiuo: ꝙ ſcilicet impoſſibile eſt dare motiuū infinita velocitate primo modo, ſed ſecundo tñ: ꝙ tñ oportet eſſe infinitæ virtutis. Et aduerte, ꝙ de facto ſecundū philoſophos huic argumēto dicēdū eſt, ꝙ potentiæ infinitæ reſpondet in rerū natura effectus infinitus, ſ. tēpus infinitū motus cœli per ſe productum: & potentia paſſiua cœli ad hoc. Et ꝙ hoc eſt ſufficiens manifeſtatiuum infinitatis: vt patet ex dictis. Cætera autem prouatè philoſophantium quiete dicta ſint.

Ad tertiũ principale.

¶ Ad tertiū principale dr, ꝙ licet ſolo tertio modo arguatur ibi ſecundū mentē Auer. & nec etiā in illo modo habeatur intentū, attamen ſingulis ordinatè reſpondendū eſt, præmiſſa prius intentione illorū verborū ſecundū veritatē. Intendit igitur ibi Auer. loquens de proximis motoribus orbiū, non excludere infinitatē vigoris à Deo, qui nullius orbis eſt aīa, ſed concludere infinitatē vigoris nō ſequi ad motorem tēpore infinito: ex hoc ꝙ motor infiniti vigoris habet neceſſariò infinitā potentiā, & conſequenter infinitam naturā. Ex hoc enim ſequitur ꝙ ſi motor tēpore infinito neceſſariò eſſet infiniti vigoris, & haberet & potentiā & naturā infinitā. Et quia plures ſunt motores tēpore infinito, ſequeretur vlterius, ꝙ ex poſitione pluriū motorū cœleſtiū tēpore infinito, non haberētur propria naturis motorū: ſed hoc tantū, ꝙ ſunt motores infiniti. Et ſic vlterius ſequeretur, ꝙ nō eſſet ibi multitudo motorū, nec diuerſitas proportionum motorū ad mobilia, ſed motus in non tempore, &c. Et tenēt cōſequentiæ vtrobiq; quia tunc illi motores cōuenirent in natura & potētia infinita intēſiuè, quēadmodum modo de facto conueniunt in immobilitate: ex qua habēt ꝙ poſſint cōtinuare motum tempore infinito. Et ſic nō eſſet vnde differēt ad inuicem. Hæc eſt ſententia Auer. ibidē: vt patere poteſt cuilibet exercitato, ex qua non habetur primū motorē eſſe vigoris finiti. Ad primū ergo modū arguendi ibi tactū, dr ꝙ non ſunt in eo tot verba quot errores. Cōſequentia primò nihil valet. Propoſitio deinde dicens, ꝙ quælibet pars infiniti eſt infinita, licet ſit vera de parte aliquota, non tñ iuuat cum alia coaſſumpta, ſ. infinitū non eſt maius alio infinito. Patet enim in quantitate permanēte, ꝙ ſi ponatur linea infinita vtrinq; verſus oriēs & occidens, & ſecetur in directo puncti meridiei, ꝙ vtraq; pars eſt infinita, & tota eſt maior vtraq; parte. Et ſimiliter in quantitate ſucceſſiua, ſi ſecetur in termino decimæ horę huius diei totū tempus æternum: vtraq; pars eſt infinita: & tñ totum tempus eſt maius qualibet earū. Falſum eſt ergo cōparādo infinitū ſimpliciter infinito ſecundū quid, quale eſt pars aliquota infiniti, ꝙ vnū nō ſit maius alio: & quia talis eſt cōparatio in ppoſito noſtro, patet nihil cōcludi. Et vt oſtēdatur quantus error in hoc ſophiſmate lateat, adhuc declaratur, ꝙ etiā cōparādo infinitū ſimpliciter ſtat vnū eſſe maius alio. Numerus. n. reuolutionum Lunæ eſt maior numero reuolutionū Saturni (& loquimur de motu proprio, & tñ vterq; eſt infinitus ſecundum ponentes motum æternum. Antecedens patet, quia ſingulis reuolutionibus Saturni reſpōdent amplius trecentæ ſexaginta reuolutiones lunares: quia ille ſingulis triginta annis vnā complet: illa verò uigeſimo octauo quoq; die uel circa ſuā peragit. Vnde diuus Tho. pra cia rēdocet in tertia parte, q. 10. ar. 3. ad tertiū, ꝙ non eſt proptereà infinitū non excedi ſimpliciter, ſed non excedi in illo ordine, in quo ponitur. Et fundat hoc ſup tex. 37 & 38. tertij Phyſi. ubi dr, ꝙ infinitum non eſt ut ſubſtantia, ſed ut accidens quærendū: accidentis autē propriū eſt qualificare id, cuius eſt accidēs.

Et propterea quemadmodū infinitas adueniēs alicui, puta diebus, nō infinitat niſi numerū dierū: ita impoſſibilitat infinitatem conſequenter non ponitur niſi ordine dierū. Et propterea infinitis diebus ſimpliciter, non poſſunt dari plures dies: ſunt tñ multo plures horæ illorū dierū quā ipſi dies. Et ſimiliter infinitis horis non dantur plures horæ: ſunt tñ multo plura minuta illarū horarū quā horæ ipſæ. Nefas quoq; eſſe uidetur, cōditiones totius & partis in partibili & ſumme pfecto, ac per hoc uocato quanto uirtualiter, requirere, quū non maius quid ſit totū hoc: Deus bonus, ſapiens, &c. uniuſquam hoc ſolū, ſ. Deus: aut econuerſo: ſiue ponatur finitæ uirtutis ſiue infinitæ: quia nō eſt æqualis: ſed eadē eſt perfectio rei illius, & omniū quæ eius ſunt. Ad ſecundū uerò modū arguendi dr, ꝙ ſicut tactus quātitatiuus, quia ſecūdū extrema eſt expellit id, in qd fertur, tactus autē uirtualis, quia interiora penetrat, magis conſeruat & firmat ſi contrarius non eſt tactui: ita infiniti corporei propriū eſt ſic oīa occupare, ut omnia excludat, nihil ſecū cōpatiens: infiniti uerò uirtualiter, & propriū eſt ſic omnia implere, ut ea faciat uirtuoſa & cooperātia, & modificātia illuminationē ſuā in effectibus. Vnde ex infinitate uirtutis nō excluduntur alia actiua, ſed magis ponuntur: ut ſuperius quoq; dictū fuit. Ad ultimū autē dr, ꝙ dupliciter poteſt poni diſtinctio formalis. Vno modo ſicut aliqua participātia aliquid, propriis conſtitutiuis diuerſificantur: ſicut homo differt ab equo, & albedo à nigredine. Alio modo ſicut aliquid per eſſentiam diſtinguitur ab aliis, quæ ſunt talia per participationem: ſicut homo ſeparatus diſtingueretur à ſingulis hominibus. Diſtinctio primo modo eſt cauſa finitatis utriuſq; extremi: & de hac eſt ſermo Auer. ibidē. Secundo modo non infert finitatē niſi unius extremi, ſ. participantis tñ. Illud autem quod eſt per eſſentiā, ex hoc ipſo ꝙ puta eſt ab aliis diſtinguitur abſq; aliquo finitante & contrahente. Et licet ab infinito nullum propoſitū excludatur uirtualiter, multa tamē excluduntur formaliter: quibus participantia ipſum ab ipſo diſtinguuntur, excellentiori modo omnia præhabente.

Ad quartum principale.

¶ Ad quartum principale dr, ꝙ conſequentia nihil ualet. Et ad probationē, cōceſſa ſuppoſitione, negatur minor: ſ. quod diſtātium ab aliquo in infinitū, alterū nō ſit altero propinquius illi: ut patet manifeſte, & in quantitate permanente, & ſucceſſiua. In permanēte quidē, ſi ponatur linea infinita ex parte Septētrionis, cōſtat ꝙ tam pars intercepta ſub Tropico Cancri, & circulo Æquinoctiali, quā pars intercepta inter circulū Æquinoctialē & Tropicū Capricorni, in infinitū diſtat à quantitate lineæ infinitæ uerſus Septentrionē: & tñ dubiū non eſt quin pars ſub Tropico Cancri ſit propinquior: quia minorē uiam actura eſſet, ſi ad infinitā attingendā moueretur. In ſucceſſiua uerò, quum tā dies heſternus q̄ hodiernus in infinitū diſtet ab æterno tempore præterito, conſtat tñ ꝙ propinquior heſternus ſuit q̄ hodiernus, & hodiernus q̄ craſtinus. Alioquin mundus quotidie non eſſet maioris durationis, nec aliqd antiquius altero ſimpliciter: quæ ſunt cōtra ſenſum. Eſt autem ratio quare ſtat inter aliqua eſſe diſtantiā infinitā: & tñ unū altero magis diſtare, qa diſtantia illa non eſt infinita utrinq;, ſed ex una parte tñ, ſicut contingit in propoſito, & in diſtantiis adductis. Tunc enim & ex parte infiniti habetur ratio infinitæ diſtantiæ cæterorum illo, & ex parte finitorū habetur ratio maioris appropinquationis ad primum, ut patet in exemplis adductis; quia enim tempus præteritū eſt infinitū, ideo infinita diſtantia eſt à parte ante inter ſingulos dies & ipſum: qa uerò hodiernus dies finit hinc tēpus elapſum, ideo eſt finita diſtantia à parte poſt. Et cōſequēter ex iſta parte poteſt accipi tō, quare eſt propinquior æterno elapſo, quàm dies craſtinus. Et ſimiliter eſt de diſtantia inter Deū & creaturas. Ex parte ſiquidē Dei infinitæ diſtantiæ ratio habetur: ex parte uerò creaturæ diſtātia finitur. Et ideo hinc ſumitur, ꝙ una eſt propinquior altera primo enti infinito. Vnde poſſet cū diſtinctione dici ad minorē, ꝙ diſtātia infinita eſt duplex: ſ. infinita utrinq;, ſeu ſimpliciter, & infinita ſecundum quid, ſeu ex altera parte tantum: & ꝙ quamuis primo modo ſit uera, & ſecundo tamen eſt falſa: & ſic eſt ad propoſitum.

Ad quintum principale.

¶ Ad quintum principale dr breuiter, ꝙ omnes authoritates Auer. in hac re, excepta illa octaui Phyſic. quia dicitur non eſſe uirtutis finitę nec infinitæ: loquuntur de motoribus proximis, id eſt animabus cœlorū, ut ipſemet Auer. in cōmento 41. duodecimi dicit: quū poſt diſtinctionē infiniti à finito ſubdit ꝙ proportio inter motorē, & mobile in cœleſtibus, eſt propter motorem finitū: & quod propter ipſum dixit Ariſtoteles in ſecundo Cœli, ꝙ primus orbis eſſet in labore, &c. Vel & clarius (licet in idē redeat) dicendum, ꝙ ideo ſæpe Auer. negat dari motorem infiniti uigoris, ſic ꝙ poſſit ſemper uelocius mouere: nō ex defectu potentiæ primi motoris, ſed ex ordine eſſentiali cauſarum & effectuum, & finitate motorum proximorū. Ex his enim fit, ut quēadmodum negatur nono Metaphy. com. 7. Deum poſſe producere muſicam, non ex defectu potentiæ, ſed ex ordine eſſent.

eſſentia'i cauſarũ effectuum exigeret talem effectum fieri medianre corpore cœleſti mobiliſsimo nihil minus negari ſimpliciter ab ipſo põt, q motor aliquis poſsit ſemper velocius mouere. Non ex defectu potẽtiæ primi motoris, ſed quia nõ poteſt mouere niſi mediãte anima cœli, in qua modificatur virtus eius. Et ſic nullus motor reſtat potens maiorem velocitatem facere: quãuis primus ſit vigoris infiniti. Illud verò quod in cõmen. 69. octaui Phyſicorum dicitur, ſ. q motor immaterialis, nec infinitus dici poteſt: quamuis ſonet quid falſum & ridiculoſum, & propterea reprehenſum ſit à multis. Quidam extorquentes intelligunt ex ratione dictum de ſolo Deo, quia non eſt virtutis actiuæ, ſed tantum mouet vt finis. Quidam verò, quia non eſt virtutis actiuæ reſpectu velocitatis motus, de qua ibi eſt quæſtio: ſed tantum ſempiternitatis motus.

¶ Ego autem nolens Auerroim Thomiſtã facere, neq; me Auerroiſtã, ſed veritatẽ ſolã ſequi (quãtũ cognoſcere potero Deo cõcedente) puto id tũc voluiſſe Auer. q ſæpe mentẽ meã pulſauit, tanquã de Ariſt. officina venientẽ, ſ. q virtutes immateriales nõ ſunt quantæ virtualiter, & conſequenter nec finitæ nec infinitæ. Non ſimpliciter, ſed eo modo, quo ſunt quantæ virtutes corporales, ſ. q nõ ſunt proportionales motibus, vt. ſ. quantò maior motus, tãtò virtus immaterialis maior: quẽadmodũ eſt in corporalibus, ſed ſunt altioris ordinis virtutes. Et hoc modo ſaluari vĩ proceſſus Ariſt. 8. Phyſic. quia quum ſufficienter excludatur ex tex. 78. & 79. q nulla virtus corporea poteſt mouere tẽpore infinito ex eo q talẽ virtutẽ oportet eſſe infinitam, & ad hoc ſequeretur motus in non tempore, & de facto ſupponatur virtutem motiuam cœli mouere tempore infinito: reſtat q virtus illa ſit extra ordinem virtutum corporearum, quarum nulla poteſt hoc facere: quia nec finita, nec infinita. Et conſequenter habetur q ſit impoſsibilis, & nec finita, nec infinita: etiam de virtuali quantitate loquendo, eo modo quo virtutes corporeæ: alioquin eo modo poſſet argui de virtute corporea, ſicut de incorporea. Et ſecundum hoc quum in textu vltimo octaui Phyſicorum dicitur motorem cœli eſſe potentiæ infinitæ, ly infinitæ, purè negatiuè teneri debet, id eſt, nõ finitè. Hanc credo fuiſſe tunc mentẽ Auer. quã tñ quia vidit poſtmodũ non eſſe veram (vt ex ſupradictis examinando rationem Ariſt. & commentum 41. deduci ab exercitatis poteſt ex medio termino Ariſt.) ideo in 12. Metaph. commutauit in melius, admittendo ſibi finitatem & infinitatem virtutis & proportionis.

Et ſic ſit finis præſentis quæſtionis, anno Salutis, 1499. die 10. Septembris, Papiæ, in conuentu ſancti Appollinaris: ad Dei glorioſi laudem & honorem, & eorum temeritatem retundendã, qui philoſophiam ſuo ingenio metiri præſumentes, nõ verẽtur dicere virtutem infinitã non eſſe in rerum natura, quia eſt ens impoſsibile ſecundum principia philoſophiæ. Iam enim patet, q nullo philoſophiæ principio negato, non ſolùm ſuſtentatur, ſed etiam ex ſenſibilibus probatur. Erubeſcant ergo.

TRACTATVS TERTIVS, DE POTENtia neutra, & de natura potentiæ receptiuæ, in duas quæſtiones diuiſus.

1 *Num in rebus naturalibus detur potentia neutra.*
2 *Num potentia receptiua actuum ſupernaturalium ſit naturalis.*

QVÆSTIO I.

Vtrum in rebus naturalibus detur potentia neutra.

IVXTA PRIMVM articulũ primæ quæſtionis remanſit tractanda quæſtio de potentia neutra. Vnde quæritur, Vtrum in rebus naturalibus detur potentia neutra.

¶ Circa quam difficultatem quatuor agenda ſunt. Primo declarabitur titulus quæſtionis. Secundò ponetur opinio Scoti. Tertiò probabitur oppoſita opinio. Quartò reſpondebitur obiectis.

QVO AD PRIMVM, res naturalis ſumitur hic vt diſtinguitur cõtra artificiales. Inueniri verò in rebus naturalibus, ſumitur pro intẽtiona reali in ſingularibus naturalibus ſimpliciter, Et hoc ad differentiã eorũ quę dicũtur in abſtractione: ſicut cõtingit de ꝓprietatibus quãtitatis vt ſic, & aliis ſimilibus: quæ in rerũ natura actualiter nõ inueniũtur. Potẽtia in propoſito ſumitur pro potentia receptiua. Neutralitas inclinationẽ naturalẽ reſpectu vtriuſq; actus, ſ. huius & oppoſiti negat, non ſimpliciter, ſed in potentia receptiua utriuſq;. Dico autem hoc quoniam dupliciter contingit imaginari potentiã aliquã neutrã. Primo per negationem potentialitatis ad vtrunque, quemadmodum colorabile, nec ad graue, nec ad acutum ſonum eſt in potentia. Et ſic non vocatur potentia neutra, ſed potentia nulla: colorabile enim non eſt receptiuum ſonorũ. Alio modo per negationẽ inclinationis in potẽtia receptiua vtriuſq;: ſicut ſi poneremus aliquam ſuperficiem receptiuam albi & nigri, & tamen ad neutrum inclinatam: & hæc propriè vocatur potentia neutra. eſt ergo ſenſus quæſtionis, an inueniatur aliqua ſingularis potentia in rebus naturalibus, receptiua alicuius actus, & tamen nec ad illum nec ad oppoſitum inclinetur. Hæc de primo.

QVO AD ſecundũ, Scotus in prologo pri. ſent. q. 1. & in 2. diſt. 2. q. 6. tenet dari potentiã neutram, ponens q potentia receptiua relata ad actũ, aut eſt naturalis, aut violenta, aut neutra. Naturalis quidẽ ſi naturaliter inclinetur in illam: violenta verò, ſi ille ſit contra eius inclinationẽ naturalem: neutra verò, ſi neq; inclinetur ad illã formã, quam recipit, neq; ad oppoſitã. Exemplũ primi: vt motus deorſum lapidis. Exemplum ſecũdi, motus ſurſum eiuſdẽ. Exẽplum tertii, ſuperficies reſpectu albedinis & nigredinis. Etenim manifeſtè patet inueniri in angelis talẽ potentiã, eo q potentia paſsiua quæ eſt in angelo ad eſſendum in loco neutra eſt. Quod probatur dupliciter: tũ quia tale paſſum nõ inclinatur naturaliter ad iſtam formã vel oppoſitã: tũ quia ſi eſſet in aliquo loco naturaliter, eſſet in alio loco violenter. Et probatur ſequela per Auicennã, 9. Meta. volentẽ q ſi motus cœli eſſet naturalis, terminaretur ad quietem naturalẽ, & motus ab illa eſſet uiolentus. Poſſet quoq; multipliciter argui pro hac opinione: ſed quoniam ſtabiliendo oppoſitam, habetur ſolutio omnium, ideo hæc ſufficiant de ſecundo.

QVO AD tertiũ, propono unã propoſitionẽ, & unã diſtinctionem: ex quibus probabitur intentum. Propoſitio igitur eſt hæc: Omnis potẽtia rei naturalis reſpicit per ſe primò & naturaliter aliquẽ actũ. Probatur quo ad primã partẽ: quia, ut dĩ 9. Metaph. tex. 13. potentia diffinitur per actum. Actus namq; diffiniens potentiã, proculdubio eſt per ſe primo reſpectu ab illa: quoniam neq; actus per accidens, neq; actus per ſe ſecundo, illi æquiualet. Quo ad ſecundam verò partẽ. ſ. naturaliter, probatur: quia ex ſecundo Phyſi. tex. 78. unũquodq; ſicut agitur, ita aptum & natũ eſt agi, & econtra: ſed potẽtia ſit à natura, & eſt ꝓp actũ: ut patet 9. Metaphy. tex. 15. & 16. ergo potẽtia naturaliter ſit, & eſt propter actũ, ergo propter actũ, quẽ per ſe primo reſpicit: & ſic omnis potentia naturaliter reſpicit ſuum per ſe primo actum. Totus proceſſus clarus eſt ex allegatis & traditis in 2. Phyſi. quo natura agit ꝓp finẽ: & quo pacto ea quę à natura aguntur ꝓp finẽ naturaliter inclinantur in finem &c. Diſtinctio uerò eſt, q potẽtia receptiua poteſt cõparari quatuor modis ad actum. Poteſt. n. colorabile, uerbi gratia cõparari ad colorẽ, ad ſpecies coloris, ad contrarium coloris, & ad diſparata, ſ. ſonos. Si comparetur ad colorẽ, ſic cõparatur naturaliter & per ſe primò: ſi ad ſpeciem eius, naturaliter quidem, ſed nõ per ſe primò: ſi ad cõtrariũ uiolenter: ſi ad diſparata, nulliter, niſi fortè per accidens. Nec hæc egent probatione: quia per ſe ſunt nota ex terminis, niſi quis obiiciat actus, ad quos potẽtia ſe habet obedientialiter. Sed quoniam, de hoc erit ſequens quæſtio nec hi locãtur à Scoto ſub potentia neutra, ideo nihil propoſito obſtãt. Ex his autẽ deducitur oppoſita opinio: ſ. q omnis potentia in rerum natura relata ad actum receptibilem in ea, aut eſt naturalis, aut uiolenta: ergo q nulla eſt neutra. Omiſſa pro nũc potẽtia obedientiali: ut pote non ſpectãte ad præſens propoſitũ. Probatur autẽ hæc concluſio ſic: Omnis potentia receptiua alicuius actus, aut reſpicit illum per ſe primò, aut per ſe ſecundò, aut cõtrarium his: ſed tam actum per ſe primò reſpectũ, quàm per ſe ſecundo, reſpicit naturaliter, & contrariũ eius reſpicit uiolenter: ergo omnis potentia receptiua alicuius actus aut eſt naturalis, aut uiolẽta. Minor eſt per ſe nota. Et maior probatur ſic: Si daretur quartum genus actuũ receptibiliũ in aliqua potentia, illud eſſet actus diſparatus ab eo, quem per ſe primò reſpicit illa potentia: ſed hoc eſſe nõ poteſt: ergo potentia non poteſt recipere niſi illa tria numerata. Quòd autem hoc ſit impoſsibile patet inductiuè. Colorabile. n. nullam habet potentiam ad ſonos, neque calefactibile ad colores: & ſic de aliis. Et probatur ratione: quia potentia unius generis non eſt ad actus alterius: ut patet 12. Metaphy. in tractatu de principiis prædicamentorum. Et quoniam rationi hæc conſonans, ideo hanc ſequamur uiam. Et hæc de tertio.

QVO AD quartũ reſpõdetur, q diſtinctio illa trimẽbris eſt uolũtaria quo ad tertiũ membrũ. Nec id q adducitur de ſuperficie, iuuat: quoniam aliud eſt ſuperficie abſolutè, & aliud de ſuperficie phyſica tali in rerũ natura inuenta. Superficies. n. abſoluta non ſolum abſtrahit ab albo & nigro, ſed etiã ab omni ſenſibili: & rurſus aliqua ſuperficies eſt quæ repugnat colori omni ut patet de ſuperficie cœli. itaq; loquendo de ſuperficie tali, id eſt colorabili, dicitur q ut ſic nõ eſt indifferens ad album & nigrũ per excluſionẽ inclinationis naturalis, ſed per excluſionem maioris ad unũ quàm ad aliud: quoniam huiuſmodi ſuperficies reſpicit naturaliter colorem, & omnes ſpecies eius, ſed colorem per ſe primò, ſpeciem uerò per ſe ſecundò. Et ſimile eſt de materia prima reſpectu diuerſarum formarum ſubſtantialiũ, ipſa quidem per ſe primò reſpicit formam per motum, aut mutationem

tionem

tionem acquiſibilem quouis modo: per ſe autem ſecundo raſpi cit hãc & illam formam. Et ſic naturaliter inclinatur in omnes: & indifferens eſt ad oẽs aut multas, non per excluſionem inclinationis naturalis ad eas, ſed per excluſionẽ maioris inclinationis ad unam, q̃ ad aliam. Ad id uerò quod adducitur de potentia locabili in Angelo, dicitur, quòd falſum ſupponit, ſcilicet in Angelo eſſe potentiam paſſiuam, reſpectu ipſius ubi. Vt enim in tractatu de Angelis dictum eſt, Angelum eſſe in loco, non eſt ipſum recipere aut pati, ſed uirtualiter tangere locum. Vnde non oportet ſolicitari niſi de actiua potentia Angeli: quam cõſtat eſſe naturalem, liberè tamen exercitam. Quantum ea quę adducũtur a Scoto ad probandum ſuum intentum de Angelo, non cogunt: quoniam hæc conſequentia formaliter non ualet, A eſt naturaliter in uno loco, ergo eſt uiolẽter in aliquo alio: ut patet de ſingulis partibus orbis lunę. Quælibet enim eſt naturaliter in Occidente, & ſimiliter in Oriente, & tamẽ nullibi uiolenter: & mutat locum ſubiecto & ratione. Nec confirmatio ex Auic. conuincit: quoniam nõ niſi de motu rectè naturali uerificatur dictum eius. Motus enim cęli naturaliſſimus eſt ex parte principij paſſiui: ita quod ex hac naturalitate reducitur ratio, quare in eo nullus eſt labor mouentis: ut patet ſecundo cœli: text. 5. quamuis ex parte principij actiui ſit aīalis. Vnde hoc magis ad oppoſitum intentu Scoti uidetur: quoniam ſic motus Angelis eſſet naturalis ex parte principij paſſiui abſque ſequela inconuenientium, ſicut de motu cœli dicimus. Hæc de quarto, & de tota quæſtione.

QVÆSTIO II.

Vtrum potentia receptiua actuum ſupernaturalium ſit potentia naturalis.

IVXTA eundem articulum quærendum erat, utrũ potentia receptiua actuum ſupernaturalium, ſit potentia naturalis.

¶ In qua quæſtione quatuor agenda ſunt. Primò declarabitur titulus. Secundò recitabitur opinio Scoti. Tertiò examinabitur. Quartò reſpondebitur quæſito.

QVOAD Primum, potentia receptiua hic ſumitur formaliter ut receptiua eſt, quicquid ſit de ipſa, ut eſt actiua actus. Actus ſupernaturalis dicitur, quem non poteſt ſecundũ naturæ curſum adipiſci: ut gratia, charitas, uiſio Dei, & reliqua huiuſmodi. Potentia naturalis uocatur non ſubiectiuè, id eſt potentia naturæ: ſed formaliter, id eſt, potentia naturaliter inclinata. Ita quod ſẽſus quæſtionis eſt. Vtrum potentiæ in rebus naturalibus inuentæ, in quibus recipiuntur actus ſupernaturales, naturaliter inclinentur ad illos. Hæc de primo.

QVOAD Secundum, Scotus in primo, q. 1. prolog: & in q. 4. diſt 49. in pluribus locis tenet affirmatiuam partem quæſtionis putat nanque, quòd potentia comparari poteſt ad actum recipiendum, & agens impreſſiuum actus & quòd in prima comparatione nulla eſt ſupernaturalitas, ſed potentia eſt, uel naturalis, uel uiolenta, uel neutra. In ſecunda autem comparatione eſt differentia naturalitatis à ſupernaturalitate: quoniam ſi comparatur ad agens naturaliter impreſſiuũ eſt naturalitas: ſi nõ naturaliter impreſſiuũ eſt ſupernaturalitas. Confirmatque poſitionem ſuam ex hoc, quod potẽtia receptiua actus ſupernaturalis, ipſa eſt receptiuè capax illius: & naturaliter perficitur per illũ, cũ habet, & naturaliter appetit illum. Ex his manifeſtè ſequitur, ergo naturaliter inclinatur in illum: ergo eſt potentia naturalis reſpectu illius. Singula ãt aſſumpta probant. Primum quidẽ: quia nullo eget potentia animæ medio ad recipiendum charitatem: & ſimiliter intellectus reſpectu luminis gloriæ &c. Secundũ uerò, quia potentia naturaliter perficitur per actum, qui eſt eius perfectio. Tertium autem: quia unumquodque appetit naturaliter ſuam perfectionem, ſed maximè naturaliter appetit maximam perfectionem, ex principio Metaphyſicæ. ſed actus ſupernaturalis, ut uiſio Dei, &c. maxima eſt perfectio. ergo, &c. Sumus igitur ſecundũ hæc in naturali potentia ad ſupernaturales perfectiones: non poſſumus tamen acquirere eas niſi ſupernaturaliter: quia oportet acquiſitionem hanc ab agente ſupernaturali, ſcilicet Deo glorioſo cauſari. Hæc de ſecundo.

QVOAD Tertiũ, ita minus benedicta in præfata opinione uidentur. principalis cõcluſio, & eius probatio, & uſus uocabulorũ. Malè in primis utitur ly ſupernaturale, dum omnẽ actionẽ Dei ad extra ſupernaturalem uocat: quia Deus eſt agens nõ naturale, ſed liberũ. Cõſtat nãq; q̃ alia eſt diſtinctio naturalis contra ſupernaturale, & alia naturalis cõtra liberum. Primo nanque modo anima Scoti producitur naturaliter: ſecũdo uerò, nõ. Vnde niſi uocabulis abuti uelimus ad placitũ cuiuſq;, ſupernaturale eſt quod ſupra facultatẽ ordinis creaturis debiti in eis eſt. Omnes enim naturalia à ſupernaturalib⁹ diſtinguimus ſic quẽ tu niſi per hæc q̃ aliquid ſit ſecundũ debitũ naturæ ordinẽ, & aliquid ſit ſupra illũ. Ratio deinde aſſumpta manifeſte aut fal ſa ẽ, aut petit principiũ. Qui enim dicit, q̃ potẽtia naturaliter perficitur per ſuum actum: & ſimiliter appetit ſuam perfectionem: aut ly ſuum ſignificat ſuum per informationem actu uel potentia, aut per ſuum naturalem proportionem ſeu inclinationem. Si primo mõ, falſa eſt maior: graue enim eſt exiſtẽs ſurſum, non naturaliter, ſed uiolenter perficitur per eſſe ſurſum, & tamẽ eſſe ſurſum eſt actus & perfectio eius per informationem. Si uerò ſecundo modo, petitio eſt principij in minore. hoc enim eſt probandum, ſcilicet quòd potẽtia naturalis habeat actum ſupernaturalem, ut ſuum hoc modo. Quod quoque dicitur de immediata receptione, ad propoſitum nihil infert: æs enim immediatè eſt receptiuum figuræ Mercurii, & tamen non naturaliter. Concluſio demum principalis uoluntaria relinquitur: & irrationabilis oſtenditur probando oppoſitam. Hæc de tertio.

QVOAD quartum, concluſio reſponſiua quæſito eſt, quòd potentia ad actus ſuper naturales, non eſt naturalis, ſed obediẽtialis. Et probatur tripliciter. Primò ex parte actus, ſic: Actus ſupernaturalis dupliciter inuenitur. ſ. ſecundum ſe, ut gratia: & ſecũdum talem modum ſciendi, ut uiſus cæco datus. Viſus enim ſecundũ ſe eſt naturalis actus hominis: ſed q̃ cæco in inſtanti detur, ſupernaturale eſt. Charitas uero, & talia, ſunt ſecundum ſe actus ſupnaturales: adeò ut implicet cõtradictionẽ cõnaturales eſſe, aut fieri alicui creaturæ factæ uel factibili, ut & ipſe Scotus in ſecundo d. 23 fatetur. Si ergo in natura nulla eſt naturalis potentia ad actũ ſupernaturalẽ ratione modi ut ſic, à fortiori nulla eſt naturalis potẽtia ad actus ſupernaturales ſimpliciter. Sed in natura nullam eſſe naturalem potentiam ad illos actus, patet ex frequenti uſu quo naturalem potentiam ad miracula negamus. Et ex hoc ſequitur, q̃ ſupernaturalitas inuenitur, non ſolum comparando potentiam ad agens, propter ſupernaturalem acquiſitionem actus, ſed etiam comparando potentiam ad actum propter ſupernaturalitatem actus in ſe.

¶ Secundò, ex parte potentiæ ſic. omni potentiæ paſſiuæ naturali reſpõdet aliqua potẽtia actiua proxima: ergo reſpondeat potentia actiua naturalis. Antecedens eſt maxima aſſumpta ab Ariſ. 3. de anima tex. 17. ad probandum dari intellectũ agentẽ. Fũdatur enim ſuper hoc, q̃ in omni natura, ubi eſt patiens, oportet ponere agens. Et certum eſt q̃ de proximo, non de primo agẽte loquitur: alioquin diſtributiuã nõ feciſſet, dicens in omni natura, &c. Et per hoc excluditur reſpõſio Scoti, dicẽtis, q̃ ſufficit q̃ detur primum agens. Cõſequẽtia aũt probatur: quia potẽtia ſupernaturalis non eſt proximum actiuum naturalis potentiæ, ut ex terminis patet: naturale enim ſoli naturali cognatum eſt.

¶ Tertio ex parte ſubiecti. Quũ enim qdditatiua cognitio alicuius ſit ſufficiens ratio omniũ proprietatũ eius, & ex ea ſoluãtur omnes difficultates cõtingẽtes rei, ut in quarto Phyſ. dicitur: cõſequẽs eſt, q̃ cognita quidditatiua re aliqua, cognoſci ex ea poſſint omnes naturales potentiæ: & quum potentiæ cognitio ex actu pendeat, ut dicit 9. Met. cõſequens eſt, q̃ actu ad quos ſunt naturales potentiæ, cognoſcãtur, & cum hm̃õi actus ſint ſupernaturales apud Scotum, ſequitur de primo ad ultimum, q̃ ex cognitione quidditatiua alicuius naturalis cognoſcãtur ſupernaturalia: q̃ eſt manifeſte falſum. Et confirmatur: quia certo ſcimus hanc maiorem, q̃ naturalis potẽtia eſt fruſtra: ergo ſcimus hãc minorem, q̃ in materia uel anima, uel quacunq; alia re eſt naturalis potentia ad actum ſupernaturalem, oportet cõcedere q̃ ſcimus ſupernaturalia illa debere eſſe: & ſic ſcimus reſurrectionẽ mortuorũ futurã, & gratiam iuſtificantẽ impium, &c. qđ eſt ridiculum. Nec euacuat hanc rõnem reſponſio Scotica, dicens, q̃ anima ſecundũ illã rõnem eſt ignota. Cognitio namq; quidditatiua alicuius, nihil naturale illius incognitum relinquit: quoniam continet formaliter, vel uirtualiter omnẽ illius notitiam. Nec euadit ſic dicendo q̃ ſubſtantia non põt à nobis pro ſtatu iſto quidditatiuè & propriè cognoſci: quia quicquid ſit de hoc, hic intentum, ſ. q̃ ex quidditatiua talium naturalium cognitione, ſiue habeatur pro ſtatu iſto, ſiue non, poſſit ſcientia haberi de ſupernaturalibus: & ſic reuelato de gratia, beatitudine pollicita, reſurrectione, & aliis huiuſmodi, ad quæ naturalis ponitur potentia receptiua non fruſtra, erit neceſſaria ſecundum quid, ſcilicet pro ſtatu iſto, & non ſimpliciter: quod eſt manifeſte falſum. Hæc de quarto. Finis.

TRACTATVS QVARTVS, DE Subiecto naturali Philoſophię, vnica quęſtione contentus.

QVÆSTIO

An ens mobile ſit ſubiectum in Philoſophia naturali.

QVÆRITVR an ens mobile ſit ſubiectum in Philoſophia naturali.

Et uidetur q̃ non. Primò, quia aut ens mobile, ſignificat ſubſtantiã mobilem, aut accidẽs mobile aut aggregatum conſtituens utrunque. Si primum, cum ſubſtantia mobilis, &

corpus mobile ſint idem cõuertibiliter, ſequitur quòd poneret ſecundum rem corpus mobile ſubiectum philoſophię, quod eſt contra tenentes ens mobile. Si ſecundum, hoc eſt manifeſtè contra omnes, & ueritatem. Si tertium, tunc ſequeretur, quòd ens diceret ternum conceptum abſtrahibilem a ſubſtantia & accidẽte, quod eſt contra Thomiſtas.

¶ Secundò ſic: Subiectum ſcientiæ debet eſſe unius rationis formalis, alioquin non haberet quod quid eſt, & conſequenter nec eſſet principium ſciẽtiæ: quia, ut dicitur in 1. de anima in textu 11. principium omnis demõſtrationis eſt quod quid eſt. Nec haberet aliquam per ſe primo paſſionem: quia ei, quod non eſt in ſe natura una, quicquid per ſe unum cõuenit, conuenit ratione partium, & conſequenter nulla paſſio conuenit ei primò: ens autem mobile dicit aggregatũ ex duabus rationibus formalibus: ergo non eſt ſubiectum. Si dicatur, quòd illa duo ponuntur ad circumloquendum unam rationem formalem, quemadmodũ mos eſt ponere paſſiones loco differentiarum: contra, Ratio ſubiecti in ſcientia debet eſſe primo & maximè nota in ſcientia: eo quòd tota ſcientifica cognitio ex illa dependet: ſed ſi circumlocutione eget, non eſſet huiuſmodi: implicatio ſiquidem eſt in adiecto, dicere quòd eſt ratio formalis in ſcientia, & quòd circumloquitur illam paſſionis nomine utpote occultã, ergo, &c.

¶ Tertiò: Si ens mobile eſſet ſubiectũ philoſophiæ naturalis, aut philoſophia naturalis eſſet pars Metaphyſicæ, aut eſſet ſubalternata illi: utrunque eſt falſum: ergo. Tenet conſequẽtia: quia aut ens mobile addit ſupra ens conditionem per ſe diuidẽtem ens, aut accidentalem enti. Si primo modo, ſequitur q́ ens mobile à Metaphyſico conſiderandum eſt: quia in primo Poſteriorum c. 12. dicitur, quod eiuſdem ſcientiæ eſt conſiderare, ſubiectum aliquod & partes ſubiectiuas per ſe: & cõſequenter eſſet philoſophia naturalis: cui aſcribitur ens mobile, pars metaphyſicæ. Si ſecundo modo, ſequitur q́d Philoſophia naturalis Metaphyſicæ ſubalternaretur: eo quod dicitur in primo poſteriorum, ca. 8. deſcendere de genere in genus ſecundum quid, id eſt, ſecundum conditionem accidentalem (ut communiter exponitur) eſt ſolius ſcientiæ ſubalternatæ conditio ab Ariſtotele tradita.

¶ Quartò ſic: Subiectum in ſcientia debet eſſe illud, ad cuius rationẽ formalẽ omnes reſoluuntur paſſiones, & cõcluſiones illius ſcientiæ, ut de ſe patet: ſed paſſiones & conſequenter cõcluſiones Phyſicæ reſoluuntur ultimo in Philoſophia naturali ad q́d quid eſt ſubſtantiæ, ſeu corporis naturalis: eo quod omnia accidentia Phyſica cauſantur ex ſubſtãtia naturali: ergo ſubſtantia naturalis, ſeu corpus naturales ponendum eſt ſubiectum.

IN HAC dubitatione primò diſtinguam opiniones. Secundò declarabitur opinio ſancti Thomæ. Tertiò ſimul ipſa confirmabitur & contra alias opponetur. Quartò reſpondebitur argumẽtis in oppoſitum.

QVO ad primum, ſciendũ eſt de ſubiecto adæquato Philoſophiæ naturalis (de quo hic eſt ſermo) quoſdam loqui in re hac naturaliter, quoſdã uerò innaturaliter: ꝓpter q́d hi à noſtra reſecãdi ſunt diſputatione, quã inter Philoſophos agimus. Supponũt enim intelligentias mobiles eſſe, & Philoſophiam naturalẽ iſta ſenſibilia non attãgere, commune aliquid ſenſibilibus & ſeparatis à materia, quatenus mobilia ſunt, ſubiectum Philoſophiæ dicunt: operiuntque errorem ſuum Theologiæ pietatis nomine.

¶ Contra hos enim non oportet naturalem diſputare: apud quẽ indubitatũ principium eſt, ſubſtantias abſtractas immobiles eſſe & terminum conſiderationis philoſophicæ eſſe animam humanam, partim abſtractam, partim nõ: ut dicitur ſecundo phyſicorum, textu uigeſimo ſexto & ultimũ, q́ pòt naturalis de intelligẽtiis attingere, & declarare quia ſunt: ut Aue. dicit 1. Phyſicorũ, commento ultimo. Quanta tamen ſit quorundam horum temeritas, ſilẽtio inuoluendum nõ eſt, cum præſumant propriam opinionem Theologiæ ſententiam aſſerere, ſicq; theologicæ facultatis expertibus, in philoſophia tamen nutritis, deridendi Theologiam occaſionem præbent. Non eſt enim ex ſacra Scriptura, nec ex Theologis ſanctis ab Eccleſia approbatis traditum, quòd Angeli ſic mouerentur, ut motus cõmunis ſubiectum ſint ſed potius oppoſitum, ut in Theologia diſcuſſum à ſanctis eſt. Vnde ſi Peripateticos arguendos cenſens glorietur ex Scotica officina hos ſe errores deprehendere non ex Theologia.

Auerroiſtæ aliq; Alberti, & Ægidii ſequaces. Quinque opiniões naturales de ſubiecto philoſophiæ naturalis adæquato.

¶ His ergo omiſſis, ad naturales trãſeamus. Quorũ opinio nõ eſt una, dũ alii mobile, alij ens, alij utrũq; ex ſubiecto phyſicæ ratiõ cadũ ponũt. Et illi quidẽ q́ neutrius nomẽ recipiũt, ſecũda & quarta ratione ad oppoſitũ facta mouent: & ſenſibilẽ ſeu naturalem ſubſtantiam ſubiectum fore cenſent. Qui uero ens tantum abiiciunt, corpus mobile ſubiectum philoſophiæ ponũt. Et hi ad huc diuiſi ſunt, dũ quidã mobile, paſſionem ſignificare concedunt: quidã aũt datiuinẽ formalẽ corporis phyſici ſupponere cõtẽdũt. Mobile autem tantum abiicientes, illi qui ens naturale ſubiectum dicunt. Sunt ergo quinque opiniones naturaliter loquentium, ſcilicet, Thomiſtarum tenentium ens mobile: & Albertiſtarum, dicentium corpus mobile: & modernorum multorum, dicentium ſubſtantiam naturalem ſeu ſenſibilem: & quorundã etiam modernorum aſſerentium corpus phyſicum ſeu naturale: & eorum qui ens naturale ſubiectum credunt.

QVO AD ſecundum: Cum ens mobile complexionem quandam nominum contineat, ſingula diſtinguenda ſunt. Et primò quidem circa mobile triplici opus eſt diſtinctione.

¶ Prima eſt quòd cum mobile motum reſpiciat, ſicut motus ſumitur dupliciter, ſcilicet propriè, ut diſtinguitur contra mutationem in 5. Phyſi. & ad tria tantum genera eſſe dicitur & communiter, ut continet in ſe & motum propriè dictum, & mutationem, ſcilicet generationem & corruptionem mobile dupliciter ſumi poteſt. In quæſtione tamen iſta ſumitur communiter prout idem eſt quod mutabile phyſica mutatione.

¶ Secunda eſt, quòd aliquid poteſt dici mobile, dupliciter, ſ. ſubiectiuè, quòd ſ. eſt ſubiectum motus: & terminatiuè: quòd. ſ. eſt terminus alicuius mutationis. Et quamuis prima facie mobile ſonet ſubiectum motus, ſi tamen reſtringendum eſt in propoſito, magis tenendum eſt terminatiuè quã ſubiectiuè, ut ex dicendis apparet: iudicio tamen meo indiſtinctè tenendum eſt non ea ratione, ut ſi cõe ad omnia quòcunq; mobilia: contineatque ut partes ſubiectiuas materiam, & formã &c. quia hoc eſt contra S. Tho. in primo Phyſi. ſuper tex. com. 6. ubi in diuiſione literæ expreſsè dicit, quòd in primò libro Phyſic. agitur de principiis intrinſecis entis mobilis. ſ. de materia & forma: ex hoc aperte inſinuans ens mobile, quod eſt ſubiectum philoſophiæ, non eſſet totum uniuerſale reſpectu materiæ & formæ, ſed totum integrale ſeu eſſentiale, ſed ea potius ratione ut. ſ. illa notiſſima ſui acceptio ſupponatur, quã ex ſenſu ſupponere oportet perhibẽt enim nobis ſenſus mobilia eſſe: an autem ſubiectiuè an terminatiuè mutentur ea quæ moueri uidemus, ratione magis diſcernitur, quam ex ſenſu habetur.

¶ Tertia eſt quòd mobile æquiuocum eſt nomen ad aptitudinẽ ad motum & ad fundamentum illius aptitudinis: ſicut ſi riſibile ſignificat & aptitudinem ad ridendum, & rationalitatem, quę eſt eius fundamentum. Quid aũt mobile in propoſito ſignificet difficile eſt hac ſola queſtione elucidare. Quamuis enim impoſſibile ſit ſubiectum, & paſſionẽ ſimul accipi pro ſubiecto in aliqua ſciẽtia, ſic quòd totum aggregatum ſubiectũ ſit (quia oportet ſubiectum uni eſſe rationẽ formalẽ, & ex quod quid eſt ſubiecti, & quid eſt paſſionis una ratio formalis conſtitui nequit) nihil tamẽ prohibet aggregatũ ex ſubiecto & paſſione, ſubiectum ſic cõſtitui, ut paſſionis q́d quid eſt, ſit ratio formalis ſubiecti in illa ſciẽtia. Et hoc modo intelligi poteſt mobile paſſionem ſignificare in propoſito: ita quòd mobilitas quæ eſt paſſio, ſit ratio formalis entis uel corporis, quod ſit ſubiectum philoſophiæ naturalis: unã ſolet fieri reduplicatio ſupra mobile, dicendo ens aut corpus mobile inquantũ mobile eſt ſubiectũ Phyſicæ. Suadetur ãt in propoſito ſic ſumi mobile ex ſubiecto Mathematicæ, ſicut enim Phyſica eſt de entibus in eo quòd mobilia, ita Mathematica eſt de corporibus in eo quòd quanta. Conſtat autem Mathematicæ ſic eſſe ſubiectũ ens quãtũ: ut quãtitas ipſa quæ ſubſtantiæ materialis paſſio ſeu propriũ accidẽs eſt, rõ formalis ſubiecti Mathematicæ ſit. Erit ergo Phyſicæ ſubiectũ ens aptũ moueri, ſic q́ aptitudo ad motũ, rõ formalis ſubiecti ſit. Et cõfirmat hoc magni Alberti authoritate: qui in 1. Phy. ſic diſtinguens corpus in Metaphyſicũ, Mathematicũ, & Phyſicũ mobilitatẽ quã rationẽ formalẽ ſubiecti dicit poſteriorẽ corpore quãto, naturaliter dicit. Nec obſtat q́ eiuſdem ſciẽtiæ eſt conſiderare de paſſione & ſubiecto eius, quia hoc intelligitur quando tractatur de paſſione ut paſſio eſt: nõ ãt quando paſſio primũ ſubiecti locũ tenet: ut patet de quantitate in Mathematica, quæ de ſubſtantialibus principiis ſubiecti à quò fluit, non ſe impedit. Similiter non obſtat q́ perfecta cognitio de re non habetur abſque quòd quid eſt ſubiecti: hoc enim non eſt ſic accipiendum, ut omnis cognitio circa illam ſit imperfecta, ita quòd non ſit euidens & ſcientifica: ſed ut abſq; quod quid eſt ſubiecti, conſummata omnimodaq; notitia de re haberi non poſſit. Quod Phyſicę accidere non inconuenit: quoniam Mathematicæ hoc conuenire certum eſt. Mathematicus enim ignorat, an quantum ſi ſubſtantia uel accidens, & quantitas ſubiectum, &c. & tamen certiſſimum eſt omnium: ut dicitur in ſecundo Metaphy. textu & commento ultimo.

¶ Sed contra hanc uiã eſt, quòd ſecũdũ eã ad Philoſophũ naturalem non pertineret conſiderare aliquod prædicatũ quidditatiuum cuiuſcunque ſubſtantiæ, niſi forte aliqua ſubſtãtia ſit, de qua quidditatiuè prędicaretur aptitudo ad motum & cõſequẽter philoſophia naturalis non eſſet de ſubſtantia, ſed eſſet de accidente, quemadmodũ Mathematica. Si enim mobilitas (id eſt aptitudo ad motũ) q́ paſſio ponitur entiũ naturaliũ, ratio formalis ſubiecti Phyſicæ accipiatur, non licebit Phyſico de rõne adæquati ſubiecti eius diſſerere: quia illa prior eſt, ac per hoc deſcẽdendo à mobilitate in communi ad talem uel talem mobilitatem

tem

tem in ſpecialibus partibus philoſophiæ naturalis, nõ licebit ad qđ quid eſt talis vel talis ſubiecti deſcendere, ſed queadmodũ adequati ſubiecti mobilitatis qđ quis eſt omiſſum fuerat, pari rõne ſpecialia quod quid erat eſſe ſubiectũ taliũ mobilitatum omittenda ſunt: qm̃ nulla pars alicuius ſcientiæ tractat de aliquo priori propria ratione formali. Nec video quõ poſſit huic rationi ſatisfieri, niſi tenendo ꝙ Metaphy. eſt cõſiderare quod quid eſt in particulari. Quod quia non credo verũ, idcirco puto melius tenere, ꝙ mobile in propoſito nõ ſignificat ipſam aptitudinẽ ad motũ ſi eſt paſſio: ſed eius fundamentũ. Cùm enim iſta aptitudo, quam mobilitatis nomẽ ſonat, quibuſdã entibus repugnet. ſ. ſeparatis à materia: & quibuſdã nõ. ſ. materialibus, & de entibus materialibus (puta homine & boue) non reputetur prædicari ſubſtantialiter: conſequens eſt, ꝙ aliquid præcedat in eis, ex quo ipſã aptitudinẽ hanc ſortiantur: & hoc fundamentũ mobilitatis eſt. Notanter autẽ dixi nõ reputetur: quia communi voci ſatisfacere volens diſtinctionem hanc mobilitatis pertractaui: 10. ſiquidem Metaphyſicorũ textu vltimo ſub dubio relinquitur, an corruptibile ſit ſubſtantia, an in ſubſtantia, id eſt an ſit de ſubſtãtia rei, aut eã ſequatur: vt exponit Auerrois. Corruptibilitas autẽ quædã mobilitatis ſpecies eſt, vel mobilitas ipſa: ſecundũ illud octaui Phy. tex. com. 25. in omni motu corruptio eſt. S. Thomas etiam ibidẽ inter ſubſtantialia prædicata corruptibile ponere videtur. Ariſt. quoq; in primo Phy. tex. 8. idem ſentire videtur: dum dicit ꝙ ad naturalem non ſpectat probare mobilitatem: hoc enim non eſſet verum, ſi mobilitas eſſet paſſio præuenta à formali ratione ſubiecti philoſophiæ naturalis: poſſet enim per illam rationem à naturali Philoſopho probari. Niſi fortè quis dicat dictum Ariſt. non eſſe verum per ſe, ſed per accidẽs: quia ſcilicet eſt paſſio notiſſima. Sed hoc non eſt tutum: tum quia non eſt ſermo per accidens conſuetus Ariſt. tum quia ſaltem defendere mobilitatem pertinet ad Philoſophum naturalem, & non ad Metaphyſicum. ſicut & quamlibet paſſionẽ ſubiecti proprii quilibet artifex defendere debet. Nec obſtat, ꝙ ſit paſſio per ſe nota de adæquato ſubiecto: quoniam per ſe notum, & non per ſe notum, faciunt quidem differentiam quo ad probari vel nõn probari poſſe aliquid, vt patet in ſecundo Phy. tex. com. 6. non tamen faciũt differentiã quoad defendere vel nõ defendere: qm̃ ſi occulta tuenda ſunt, manifeſta magis ſunt tuenda, modò non ſint principia, ſed ex principiis: qualis eſt mobilitas, ſi paſſio ponitur. Quicquid autem de hoc ſit mobilitas, quæ eſt ratio formalis ſubiecti phyſicæ, non paſſio, ſed quod quid erat eſſe eſt entium naturalium: & præuenit naturalitatem & mobilitatem paſſionum eorum ſi concedatur: illam quidem, quia relatiua proprietas eſt: iſtam verò, quia paſſio dicitur.

¶ Circa verò ly ens, hoc tñ diſtinguere oportet, ꝙ dupliciter entis nomine vti conſueuimus. Primò, pro omni eo quod habet eſſe quocunq; modo: & ſic hic non capitur. Secundò, pro eo qđ propriè eſſe dicitur: hoc autẽ in his, quæ fiunt, eſt id quod propriè fit: eius ſiquidem eſt eſſe propriè, cuius eſt fieri. Id autẽ qđ propriè fit, vt 7. Metaph. tex. com. 28. patet, eſt compoſitum: ſiue ſubſtantiale, vt homo: ſiue accidentale, vt homo muſicus. Et ſic ſumitur in propoſito. Vnde colligendo dicta ad hoc ꝙ aliquid ſit pars ſubiectiua entis mobilis, qđ ſubiectũ Phyſicæ dicimus, exigitur & ꝙ ſit propriè ens, & ꝙ ſit mutabile phyſica mutatione. Et propterea nec materia prima, nec forma ſubſtantialis aut accidentalis ens mobile eſt: ſed entis mobilis principia hæc omnia ſunt. Eſt ergo ens mobile cõmunius quã ſit corpus mobile, & quàm ſubſtãtia naturalis ſiue ſenſibilis: quia continet ſub ſe omnia materialia cõpoſita, quę ſolum mutabilia ſunt ſiue ſint ſubſtãtialia, ſiue accidentalia, ſiue ſecundũ formã abſoluta, ſiue ſecundũ vbi. Et eſt ens mobile abſtractius quid quocunq; prædictorũ, quãto ens aliquẽ gradũ concomitans, prius eſt illo: dato ẽt ꝙ ad cõpoſita accidentalia ſe non extenderet. Nec obſtat contradictio per ly mobile: qm̃ ſicut ſubſtãtia rationalis abſtractius quid eſt, quã animal rationale: ſic ens mobile abſtractius & prius quid eſt, quàm ſubſtantia mobilis: quãuis enim ex parte ly mobile æqua ſit abſtractio, ex parte tñ ly ens, & ly ſubſtantia, abſtractius eſt ens mobile. Vnde queadmodum concedens ſubſtantiam rationalẽ, adhuc diſputãdi locum haberet, an illa rationalis ſubſtãtia eſſet corpus an animal, & cætera & cõtinuè ab abſtractiori ad minus abſtractũ quæſtio deſcendere, dum à ſubſtãtia rationali ad corpus rationale, & à corpore ad corpus animatũ, & cętera veniretur. ſic ſub ente mobili quæſtio remanet, an illud ſit ſubſtantia, an corpus, & cætera. Cùm igitur in re mutabili cõſiderari poſſit, & ꝙ ſit corpus mutabile, & ꝙ ſit ſubſtantia mutabilis, & ꝙ ſit ens mutabile, diui Thomæ ſententia eſt naturalia rationẽ ſubiecti Philoſophiæ naturalis induere primò, nõ quatenus ſunt corpora mutabilia, aut ſubſtantię mutabiles, ſed quatenus ſunt entia mutabilia: ita ꝙ ens mobile licet complexionem nominũ contineat, incomplexum tñ & per ſe vnum quod quid eſt ſignificat, ſicut ens per ſe. Quemadmodum enim diuiſo ente in per ſe & in alio, ſi ſimplicibus vocabulis careremus, ſubſtantiã ens per ſe nominaremus, & accidens ens in alio, & tñ vnam formalem rationem ſignificaremus, nõ aggregatam ex pluribus: ita diuiſo ente in tranſmutabile & intranſmutabile, carentes ſimplici vocabulo, ens tranſmutabile ſeu mobile vocamus alterum membrum quod vnius eſt quidditatis, & illud philoſophiæ naturalis ſubiectum eſſe adæquatum dicimus. Hæc de ſecundo.

QVO AD Tertium, cùm ens mobile duo nomina complectatur, & vnum ſignificet, primò oſtendendum eſt, ꝙ eius ſignificatum eſt adæquatum Philoſophiæ ſubiectum; deinde ꝙ his nominibus conuenientiſſimè ſignificatur.

¶ Primò ꝓbatur ſimpliciter. Primò ſic: Adęquatũ ſubiectũ primarũ paſſionũ naturaliũ eſt adæquatũ ſubiectum Philoſophiæ naturalis: ſed ens mobile, & non ſubſtantia aut corpus naturale ſeu mobile, eſt adæquatũ ſubiectum primarum paſſionũ naturalium: ergo, &c. maior eſt per ſe nota. Minor verò probatur accipiendo tranſmutabilitatem, ſeu, quod idẽ eſt, mutabilitatem pro prima paſſione Phyſica, uel ſaltẽ una de primis, aut eis ęquiualente: vt ab omnibus ſupponitur. Tunc ſic: Adæquatum ſubiectũ tranſmutabilitatis habet materiam, formam, & priuationem pro adæquatis principiis: ſed tñ ens mobile habet hæc pro adæquatis principiis: ergo nihil aliud ab ente mobili eſt ſubiectum adæquatũ trãſmutabilitatis, & conſequenter primarum paſſionũ naturaliũ: quod erat probandũ. Maior huius proſyllogiſmi eſt ex eo euidens, ꝙ oportet iſta tria in omni materia eſſe adæquata ſibi inuicẽ, ſ. paſſionẽ & ſubiectum & propria paſſionis principia: vt patet de riſibilitate, & homine, & animali rationali: conſtat autẽ ex primo Phyſicorum per longũ proceſſum, tranſmutabilitatis principia prima eſſe materiam, formã, & priuationẽ: oportet igitur eius, ad quod tanquam adæquatũ ſubiectum primò ſequitur trãſmutabilitas, eſſe adæquata principia, materiam, formam, & priuationem. Minor patet ex his, quæ in 12. Metaph. à textu 19. vſq; ad tex. 29. dicuntur, ſcilicet ꝙ materia, forma, & priuatio ad genus ſubſtantiæ non arctantur, ſed materia, forma, & priuatio generis ſubſtantiæ ſunt principia propria ſubſtantiæ mutabilis: & materia, forma, & priuatio in genere quantitatis ſunt propria principia quanti mutabilis & materia, forma, & priuatio in genere qualitatis ſunt ꝓprincipia propria qualis mutabilis.

¶ Si dicatur ꝙ quemadmodũ principia propria ſubſtantiæ continẽt ꝓpria principia cæterorũ generũ, quia ſunt cauſæ eorum (vt ibidẽ docet Ariſt.) ſic ſubſtãtia mutabilis cõtinet omne quãtũ & quale mobile, & tranſmutabilitas ſubſtantiæ omnem aliã. Et ꝓpterea licet materia, forma, & priuatio excedant ſubſtantiã mobilẽ formaliter, non tñ virtualiter. Hoc licet ſit ſubtiliter dictum, vim tñ rationis nõ excludit propter duo. Primò: quia falſum eſt, ꝙ principia propria ſubſtãtiæ mutabilis ſint principia principiorũ cæterorũ generũ mutabiliũ. Quãuis. n. ſit verum & expreſſum in 12. Meta. c. ſuprà dicto, ꝙ per ſe principia eſſendi in genere ſubſtãtię ſunt principia principiorũ eſſendi in cæteris generibus: id eſt, ꝙ materia & forma ſubſtãtiæ ſunt cauſæ materiæ & formæ in quãtitate & qualitate, &c. Veritati tñ aduerſatur, ꝙ per ſe principia tranſmutabilitatis ſubſtãtialis ſint principia principiorũ tranſmutabilitatis aliorũ generum. Priuatio. n. in genere ſubſtãtiæ, quæ eſt per ſe principiũ non ſubſtantiæ, ſed trãſmutationis ſubſtãtialis, non eſt vniuerſaliter, & conſequenter nec per ſe principiũ priuationis, quę eſt principiũ trãſmutationis accidentalis, vt in corpore cęleſti patet: vbi ens mobile ſecundũ locũ habet oĩa propria principia, ſ. materiã, formam & priuationem: cęlum autem ſubſtantialiter non habet niſi duo principia, quæ ſunt eſſendi per ſe principia. ſiue ibi ſit materia, quæ eſt pura potentia: ſiue ſimplex corporeitas pro materia, & intelligentia & forma: nullo. n. modo eſt ens mobile ſubſtãtialiter. Secundò: quia dato, ꝙ eſſet talis incluſio virtualis, adęquatũ tñ ſubiectũ tranſmutabilitatis, & ſimiliter adæquatũ principiatum ex materia, forma & priuatione, non ſubſtãtia mobilis, ſed ens mobile: qm̃ qñ aliqua proprietas vniuerſalis ſecundum prędicationẽ habet ſubiectum adæquatũ ſecundũ prædicationẽ, in quo reperitur cauſa, ſecundum quã ineſt quibuſcunq; proprietas illa, illud tale eſt eius ſubiectum ſecundũ quod ipſum. Nec eſt requirendum pro primo ſubiecto illius illud ad quod per viã reſolutionis proprietas illa & eius principia reducũtur: alioquin periret doctrina tradita in libro Poſt. capitulo de vniuerſali. Docemur enim ibi ſiſtere, quando adęquatum ſubiectum ſecundum prædicationem inuenimus, & cauſam in eo, per quã ſibi cæteriſq; illa paſſio ineſt. Nulla etiam poſſet poni proprietas cõis alicui analogo ad ſubſtantias & accidentia: cùm accidentia & eorum proprietates & principia in ſubſtantiis virtualiter includantur. Niſi ergo velimus abuti vocabulis & rationibus eorum, quod in ſe eſt ſubiectum adæquatum tranſ-

mutabilitatis in ſeipſo adæquatè, claudit propria principia tráſmutabilitatis. Sed nec ſubſtátia mobilis, nec corp⁹ mobile claudit in ſe illa: quia propria principia tráſmutabilitatis vniuerſalis ſeu in cõmuni, ſunt materia, forma, & priuatio in cõmuni, quę genus ſubſtátiæ tranſcendunt. Ens autem mobili adæquatur: quicquid enim ex materia, forma, & priuatione cõſtat, ens mutabile eſt, & econuerſo, eo q priuatio machinatur ad malũ. Ens igitur mobile eſt proprium, & primum mobilitatis ſubiectum.

¶ Secũdò probatur propoſitũ, & directè arguitur cõtra ponẽtes corpus mobile ſic: Cõiunctio omnis mobilis cũ ratione corporeitatis, nõ ſupponitur in naturali Philoſophia, ſed in 6. Phy. probatur, ergo nõ corpus mobile, ſed ens mobile eſt ſubiectũ Philoſophię naturalis. Antecedẽs patet in tex. 32. ſexti Phy. vbi probatur q omne mobile eſt corpus. Conſequentia verò patet, tũ ex eo q ſi corpus mobile ponitur adęquatũ ſubiectũ, oportet ſupponi mobilitatẽ coniunctã eſſe corpori, aut vt rõnem mobilẽ, aut vt paſſionẽ: tum ex eo q oportet ſupponi corpus coextẽdi ipſi mobili: alioquin nõ ſupponeretur ſubiectum adæquatũ ſcientiæ. Vtrũq; autẽ horũ impoſſibile eſt ſupponi, ignorata vniuerſal. cõiunctione ipſius mobilis cũ corpore: vt de ſe patet. ergo. Et hæc eſt rõ S. Tho. in primo Phyſ. nunquã n. dixit ipſe, quod Philoſophus naturalis probet corpus mobile eſſe: vt cõiter ſibi imponitur, quia non intelligitur (corpus enim mobile eſſe, qui dubitãt, nõ egent medio, ſed ſenſu, quo vel ſeipſos moueri percipiant) ſed dixit q probat omnẽ mobile eſſe corpus. Et vt plenius huius rõnis vis percipiatur, aduertendũ eſt primò, q ſubiectũ adęquatũ ſciẽtiæ reſoluẽtis ſuas cõcluſiones in principia per ſe nota (qualis eſt Philoſophia naturalis) oportet & q ſit ſubiectũ primarũ paſſionũ, ac per hoc q ſit principiũ eſſendi, & conſequenter cognoſcendi ſecundũ naturã cęterorũ, & q ſit principiũ cognitionis in nobis, ſiue ad latentes proprietates & occulta principia à poſteriori, ſiue à priori procedatur: quia ſubiecti cognitio omnibus pſupponitur. &, vt dicit Auer. in 2. Phy. com. 29. nec à priori, nec à poſteriori probari poteſt in ſcientia: & innatum eſt nobis, q oportet ſemper à notioribus nobis procedere, vt in primo Phy. co. 4. dicitur. Sicut ergo prima ratio ſuperius facta procedit ex ordine naturæ, ſic iſta pcedit ex noſtro ordine cognoſcẽdi. Et Propterea S. Tho. dixit, q ad audientes probatur, omne mobile eſſe corpus, inſinuãs per hoc, cognitionis magis quàm rei ordinẽ. Aduertendũ eſt ſecundò, q quãuis aliud ſit omnẽ mobilitatẽ eſſe cõiunctã corpori, & aliud cognoſci omnẽ mobilitatem eſſe coniunctã corpori: ad hoc tñ q corpus mobile ponatur ſubiectũ adæquatum, nihil refert q horũ deficiat: quia ſicut deficiente coniunctione illa ſecundũ rem, corpus mobile prohiberetur ex parte rei eſſe ſubiectũ: ita deficiẽte coniunctione illa in eſſe cognito, ex parte cognitionis, quę prehaberi debet, impeditur. Non ſufficit autẽ præſupponi aliquod mobile eſſe corpus (quod ad ſenſum patet) ſed oportet ſupponere omne mobile eſſe corpus: tũ quia ad hoc, q complexũ aliquod, vel cõplexè ſignificatũ induat rationẽ ſubiecti adæquati in ſciẽtia, oportet id quod eſt vt formale, & ſic ſupponatur per ſe coniunctũ alteri, vt paſſio vel ratio formalis: alioquin fruſtra de materiali parte complexi illius quæſtio fieret: etiam ea quæ ſunt per accidẽs, variabilia & extra quæſtiones ſcibiles ſunt. Hoc autẽ ſicut impoſſibile eſt eſſe, niſi omne tale illi inſit: ita eſt impoſſibile ſupponi niſi omne tale ineſſe illi ſupponatur: quia oĩa hęc, ſicut in naturę ordine præexigunt de omni, ita & in cognitionis ordine. Vnde ſi naturalis ſcientiæ ſubiectũ eſt corpus mobile, oportet in hac ſcientia quæ de mobili in eo qđ mobile tractat, ſupponere mobile, qđ vt formale ſe habet, coniunctũ eſſe corpori per ſe, vel vt paſſionẽ, vel vt rõnem formalẽ. Neutrũ autẽ horũ fieri põt, niſi ſupponatur omne mobile corpori connexũ eſſe: imaginari. n. nõ põt, vt propria paſſio aut rõ formalis credatur eſſe alicuius, id qđ cõmunius illo dubitat. Tũ quia ad hoc vt aliquod cõplexũ, vel cõplexè ſignificatũ habeat rationẽ adæquati ſubiecti alicuius ſciẽtiæ, non minus oportet id quod vt formale ponitur adæquari ſciẽtiæ, q̃ ſtã id quod vt materiale ſumitur coextẽdi illi formali: alioquin ſi materiale rationẽ formalis contraheret, ſcientia, quæ adæquatè rationẽ formalẽ reſpicit, ſubiectũ ſuũ excederet: nihil autẽ refert, vt dictũ eſt, coextentionem talẽ nõ eſſe, aut non ſupponi. Si igitur corpus mobile in eo q mobile, adæquatũ ſubiectũ ponatur Philoſophiæ naturalis oportet Philoſophiã, quæ de mobili, in eo quod mobile eſt, ſupponere, corpus euacuare mobile: alioquin adæquatũ ſibi ſubiectũ, quãuis haberet, non tñ ſupponeret: & conſequenter ſubiecti rationem nõ haberet. Hoc autẽ impoſſibile eſt ſupponi, quãdiu neſcitur, an omne mobile ſit corpus: vt de ſe patet. Poteſt autẽ rationem hanc iuxta S. Thomam, ſic colligendo formari. Nulla ſcientia habens ſubiectum cõplexum, aut complexè ſignificatum, probat rẽ coniunctionẽ partiũ ſubiecti, ſine qua complexum illud ſubiecti rationẽ induere non poteſt: alioquin ſciẽtia conſtitueret ſibiipſi ſubiectũ, quod de nulla ſcientia ſpeciali dicere licet. Hæc. n. maior æquiualet maiori S. Tho breuius aſſumentis, nulla ſcientia probat: id eſt, conſtruit, vel cõponit ſibipſi ſubiectũ: loquẽdo. n. de ſubiecto cõplexo, æquiualet dicere, nulla ſciẽtia cõponit aliquid, vt ſit ſuũ ſubiectũ: & dicere, nulla ſcientia probat ſuũ ſubiectũ, apud formaliter ſeraſlaos ſpeculãtes. Sed Philoſophia naturalis, ſi corpus mobile ponitur ſubiectũ, cõſtrueret ſubiectũ ſuũ: ergo, &c. Patet minor ex dictis: quia pbat vniuerſalẽ coniunctionẽ mobilitatis cũ corpore, ſine qua corpus mobile ſubiecti rationẽ habere non põt. Omiſſa autẽ verborũ ſollicitudine, directè ſyllogizãdũ eſt ſic: Nullũ cõiunctũ, cuius de omni cõiunctio probatur in aliqua ſcientia, eſt ſubiectũ adæquatũ illius: corpus mobile eſt coniunctũ, cuius de omni coniunctio probatur in Philoſophia naturali, ergo corpus mobile nõ eſt ſubiectũ in Philoſophia naturali. Maior iã patet ex eo q omne cõiunctũ, quod ponitur adæquatũ ſubiectũ, ſupponitur & per ſe coniunctũ ſaltẽ ex parte formalis, & coextenſum rationi formali adæquãti ſcientiã: ſed cuius cõiunctio dubitatur de omni, nõ ſupponitur cõiunctũ per ſe, nec coextẽſum rationi formali: ergo. Minor ex ſexto Phy. patet tex. com. 32. vbi probatur vniuerſalis cõiũctio mobilis cũ corpore & proceſſu Philoſophiæ naturalis, maximẽ in ſecundo Phy. & ſecũdo tractatu primi de cælo, vnde habetur vniuerſalis coniunctio corporis cum mobili.

¶ Sed remanẽt duæ cõtra rationẽ hãc obiectiones excludendæ. Prima eſt, quia non videtur verum, q in 6. Phy. probetur, omne mobile eſſe corpus: eo q in tex. 32. probatur tñ omne mobile eſſe diuiſibile. Cõſtat autẽ, q ſi probatur paſſio alicuius de mobili, nõ propterea probatur ratio formalis ſubiecti illius paſſionis: ſic autẽ ſe habent diuiſibilitas & corporeitas, vt patet. Secunda eſt: quia videtur hæc ſecunda ratio aduerſari primæ: in hac ſiquidẽ dicitur omne mobile eſſe corpus: in illa verò dr ens mobile cõmunius eſſe, & corpore & ſubſtãtia mobili. Ad primũ horũ dr, q quia nõ cadit in intellectu humano, q aliquid ſupponatur eſſe corpus de quo dubitetur eſſe diuiſibile, niſi apud antiquos attributos errores, ponẽtes corpora indiuiſibilia, quia diuiſibilitas ipſa ſic comes eſt corporeitatis & in eſſe, & in cognoſci, vt prius abſq; poſteriori nũquã cognoſcatur: experimur. n. nõ aliter nos cognoſcere aut ſupponere corpus, niſi vt quantum quoddã quãtitate molis: ideo ſi in Philoſophia nõ ſupponatur omne mobile eſſe diuiſibile, à fortiori ſupponi nõ põt eſſe corpus: quia cõiunctio mobilis cũ corporeitate, dũ dubitatur, eſt diuiſibilitate nõ põt cognoſci niſi rõne aut ſenſu. Ex ſenſu autẽ cõſtat, qđ nõ habetur, ratio autẽ ad illã nulla inuenitur. Et ſic ex demonſtratione illa 6. Phy. non acceptatur probatũ, ſaltẽ tanquã neceſſariò cõſequens concluſionẽ formaliter concluſam, relinquitur magis inconueniens, q ſcilicet omne mobile eſſe corpus, longè remotius eſt à Philoſophiæ principio: vt põt 3. cæli, & 1. de generatione. Peripatetici tñ ibidẽ vtranq; concludi propoſitionẽ indirectè intelligunt. vnde Auer. in primo cæli tex. com. 5. dicit, Probatũ eſt in ſexto Phy. q omne mobile eſt corpus, &c. Ad ſecundũ verò dr, q licet ens ſit cõmunius corpore (quia de multis prædicatur quidditatiuè, de quibus corpus non prædicatur quidditatiuè) non tñ eſt ſic cõmunius q alicui inſit, cui corporeitas cõiuncta non ſit, omne enim ens mobile eſt corpus, vel claudit in ſe corpus. Poteſt & ſecũdo dici (licet in idẽ redeat) q in ſexto Phy. probatur omne mobile eſſe corpus: id eſt corporeum aliquid. Probando. n. mobile eſſe diuiſibile, nihil aliud probatur, quam mobile eſſe ens corporeũ, ſiue illud ſit corpus, ſiue corporeũ aliquid. Corporeũ autem cõuertitur cũ ente mobili, dato q corpus cũ eo non cõuertatur. Et eodẽ modo põt argui contra ponẽtes ſubſtãtiam naturalem aut mobilem. Omne enim naturale aut mobile eſſe ſubſtantiã, cũm oporteat ſupponi, aut haberetur ex ſenſibus, aut ex naturali Philoſophia, aut ex Metaph. Ex ſenſu quidẽ non habetur. Ex naturali autẽ Philoſophia ſi haberetur, concluderet hoc nõ poſſe ſupponi in ipſa: ſi autẽ à Metaph. tractatur, vt Auer. dicit ſecũdo Phy. com. 4. hoc rurſũ concludit illud non poſſe eſſe ſubiectũ in Philoſophia naturali: quæ ſcientia ex ſe eſt euidens abſq; Metaphyſica. Habet enim ſubiectum & principia propria ex ſenſibus per ſe nota: & non accipit ea poſitione: quamuis à Metaphyſico defendi habeant ſi impugnentur: vt in primo Phy. tex. com. 12. dicitur.

¶ Tertiò pbatur idẽ authoritate: & primò Ariſt. in 3. Phy. vbi in diffinitiõe mot⁹ nõ poſuit corp⁹ aut ſubſtãtiã, ſed ens in potẽtia, &c. Ex quo arguit ſic: Id eſt ſubiectũ Philoſophiæ, qđ ponitur in diffinitiõe primorũ accidẽtiũ naturaliũ: quia tale eſt ppriũ ſubiectũ eorũ, vt patet in 7. Metaph. tex. 15. ſed non corpus nec ſubſtãtia, ſed ens in potẽtia ſecũdũ qđ in potẽtia (qđ idẽ eſt q ens mobile, vt patet in 3. Phy. tex. 6. & 9.) ponitur in diffinitione primorũ accidentiũ naturaliũ: ſ. motus &c. ergo ens mobile eſt ſubiectũ Philoſophiæ naturalis. Et Themiſtius hoc idem ex 1. Phy. tex. 11. vbi ſupponendũ dicitur in Philoſophia omnia aut quædã moueri, & non oĩa aut quædã corpora, &c. Secundò authoritate Auer. q. ſ. non ſolicitus de vocabulis in 3. Metaphy-

taphyſic. com. primo, ens mobile, & in 12. eiuſdē com. 5. corpus mobile. & in procemio Phy. res ſenſibiles ſubiectū Philoſophię nominauerit, & propterea non uerba ſua in hac re, ſed ſenſum ponderari uoluerit: in ſecundo tamen Phyſic. expreſſe docet ab eo quod prius corpore ſubiectum eſſe Philoſophiæ naturalis: dum dicit com. 3. Et ſciendum eſt, quod ſubiectum iſtius libri eſt natura & principia naturalia, cum ſint cōmunia omnibus rebus naturalibus: & ideo in hoc libro non diffinitur corpus neq; alia de quibus cōſiderat naturalis, ſicut fecit in primo cæli & mūdi. Ex quo habetur quod apud ipſum conſideratio de corpore mobili differtur uſq; ad librum de cælo & mūdo, ubi ab eius diffinitione inchoatur: ut patet in textu com. 2. Et rurſus habetur ſubiectū Phyſicæ eſſe cōe corpori & alijs, de quibus cōſiderat naturalis: ut prima ratione aſſumpſimus. Non ergo corpus mobile, ſed aliquid prius eo cōe naturalibus omnib. eſt ſubiectū Philoſophiæ: quod ens mobile eſſe ex prima ratione liquet. Eſt ergo ſignificata ratio per ens mobile ſubiectū philoſophię naturalis: non autem ſignificata per ſubſtātiam, aut corpus naturale, uel mobile, uel ſenſibile.

Quòd aūt illis uocabulis conuenientiſſimè ſignificetur, ſic patet. Mobilis uocabulū in prima cōuenientius ſumitur, quam ſenſibilis: quia admiſſo ente ſenſibili, adhuc nō eſt naturalis Philoſophus liber à Parmenidis & Meliſſi inuectione: concedētes enim ens ſenſibile, negabant mobile. ſuppoſito autē ente mobili, Philoſophiæ principia inconcuſſa manēt. Similiter conuenientius eſt, quàm naturalis nomen: tum quia redit idem incōueniēs. Nā ſuppoſito ente naturali, adhuc Philoſophus naturalis liber nō incedit, niſi mobile addat: ut ipſe Ariſt. teſtatur in primo phyſi. tex. 11. contra Parmen. & Meliſ. cōcedentes ens naturale, ſubdens, Nobis aūt ſubijciat. oīa aut quædā naturalia moueri. Tū quia ſubiectū notiſſimè debet ſupponi, & conſtat diffinientia notiora eſſe diffinito: unde cum motu naturā diffiniat, quòd clarè ſignificatur per ens mobile, obſcure importatur per ens naturale: hoc enim ſi declarandum eſt, ad motū oportet uenire. Tū quia nominibus utēdū eſt ut plures, 2. Topic. uſitatiſſimum aūt eſt naturæ nomen ad cuiuſcunque rei quod quid eſt, & naturale ad omne non artificiale, ſiue de genere mobilium ſint, ſiue non. Et propterea ſi ens naturale ſupponeretur, ens nō artificiale intelligeretur ſubiectum in Philoſophia naturali: quod eſt falſum. Et ſic ſofiſticationi locū daret uocabuli æquiuocatio: quod ſi diſtinguendū eſſet, & ens naturale, id eſt, habēs in ſe principiū motus ſupponendum, cur nō potius abſq; gloſſa & diſtinctione ens mobile ū principio dictum eſt, præſertim quod ſecundi Phyſ. principium anticipandum eſſet, ut gloſſa illa intelligeret. Et nus ſit nomen clarius propoſitus, ex dictis patet. Hæc de tertio.

NVNC Quarto ſupereſt argumentis in oppoſitum ſatisfacere. Et ad primum quidem dicitur, quòd ens ſignificare tertiū quid commune ſecundum analogiam ſubſtantiæ & accidētis, non eſt contra S. Thomam, niſi ſecūdum analogiæ naturā ignorantes. Vnde nullum inconueniens eſt, ens mobile commune eſſe ſecundum rationē formalē, non unā ſimpliciter, ſed unam analogice entibus mobilibus omnibus, ſcilicet ſubſtātijs, quantis, & qualibus, & cæteris. Quamuis & ratio ad oppoſitum non concludat contra tenentes, ens mobile extra ſubſtantiam non inueniri: quia homo ipſe inquantū eſt ens mobile, aliud eſt à ſeipſo, inquantum eſt ſubſtantia mobilis. Et propterea nō ſequeretur, ergo ponendo ens mobile ſubiectum, ponitur ſubſtantia, aut corpus mobile: quoniam differunt formali ratione.

¶ Ad ſecundum dicitur dupliciter. Primò, quòd mobilitas cōiter ſumpta, (ut de ea in hac loquimur quęſtione) non eſt paſſio, ſed ſubſtantiale prædicatum: ſicut & materiale & poſſibile, iuxta ea quę ſupra adducta ſunt. Quæ poſſunt & ratione confirmari, ex eo quod poſſibile ſubſtātiale prædicatū eſt eatum, à materia ſumptum. nō enim homo eſt ens poſſibile per aliquam proprietatē ipſum cōſequentem, ſed per intrinſeca ſua. Mobilitas autē apud naturalē idem ſonat quod poſſibilitas apud Phyſ. ut exercitatis illis ſcientijs, nō authoritatibus notum eſt. Sed quia hoc nō eſt à prædeceſſoribus diſcuſſum, & ut nouum nō facilè acceptabitur, ſic debiliter & immaturum, ideo ſecundo dicitur, quod ſi mobilitas ſit paſſio, adhuc ſubiectū Philoſophiæ cōcedit eſſe unius rōnis formalis circūlocutæ per ly ens mobile. Et ad inſtātiā contra hanc reſponſionē reſpondetur tripliciter. Primò, quòd quāuis in ſcientijs à priori procedentibus ſubiectum debeat eſſe primò & maximè notum, quoad quid rei, non tamen hoc oportet in ſcientia à poſteriori doctrinā faciēntibus, qualis eſt naturalis Philoſophia: ut commentator dicit in procmio, & in commentarijs primi Phyſicorum com. 2. Sufficit enim quòd ſit primò & maximè notum, quo ad an eſt, & quid nominis: ut ex primò Poſter. patet. Huic autem nihil obſtat talis circumlocutio. Secundò dicitur, quòd notitiā ſubiecti debere eſſe maximam, poteſt dupliciter intelligi. Vno modo reſpectu cognitionum poſſibilium haberi de illo. poteſt enim idem cognoſci probabiliter & demonſtratiuè, per communia & propria, & cætera. Et hoc modo de ſubiecto nō oportet ſupponi à nobis maximam cognitionem, ut patet in ... ctiuè & in Mathematicis. Alio modo reſpectu aliarum cognitionum, quæ in illa ſcientia acquirūtur. Et hoc modo eſt uerū: & conceditur quòd cognitio iſta, quam habemus de illa ratione formali in iſto circūlocuto, eſt maior omni cognitione, quā acquirimus in Philoſophia naturali. Et ſi contra hoc inſtetur: quia multarum notitiam acquirimus in philoſophia naturali quæ per intima eorum cognoſcimus & nominamus (perfectior autem eſt cognitio per intima, quàm per paſſionem, ſicut ratio illa cognoſcitur) reſpōdetur, quòd perfectio cognitionis, de qua eſt ſer... o in primo Poſter. unde, ſumitur, quòd ſubiecti cognitio debet eſſe maxima, nō attenditur penes aliud quàm euidentiam. Vnde maius & minus in cognitione in propoſito, penes euidentię latitudinem attendere oportet. & propterea aliud eſt cognoſci intimius, & aliud euidentius. Cum enim omnis cognitio acquiſita in ſcientia, ſiue pertingat ad intima alicuius quæſiti, ſiue non, habet euidētiā ex cognitione ſubiecti ſicut ex principio necesse eſt cognitionem ſubiecti eſſe euidentiorem, & conſequēter maiorem cæteris. Et uere ſic eſt in propoſito: quia cognitio entis mobilis, quam circumloquendo ſupponimus, eſt ea ſenſibus euidēs: quæcunq; autem alia acquiſita eſt diſcurſu ſyllogiſtico, eſt ex illius euidentia certa: propter quod autem unūquodque & illud magis eſt: ut dicitur in primò Poſter. Tertiò dicitur, quòd ſi Philoſophia haberetur à nobis ſub perfecta ratione ſciētiæ, qua eſt in ſe, proculdubio ſubiectū oporteret omnino eſſe primò & maximè notum, ut arguendo dicitur. Quia autem nō ſic eſt, tantum imperfectionis ſcientię noſtrę admiſcetur, quantum ſubiecti cognitio comparatur: ex hac enim incompleta cognitione ſubiecti, minus plena eſt cognitio ſubſequentium, difficultaſque in ſoluendis quæſtionibus non parua.

¶ Ad tertium dicitur negando conſequentiam, quæcunque uia teneatur. Non enim eiuſdē ſcientiæ eſt conſiderare aliquod ſubiectum, & per ſe partes eius ſubiectiuas, aut per ſe modos quoſcunque: ſed eos tantum, qui genus, ſcilicet illius ſubiecti, nō egrediuntur. Mobile autem extra genus ſcibile Metaphyſicæ eſt: quoniā à materia ſenſibili non abſtrahit accidentalem autem conditionem entis mobilitatem eſſe, ut ſubalternatio requirit nullo modo eſt poſſibile: ut ex his, quæ ſcripſimus ſuper cap. 13. primi Poſter. patet: quia accidentalitas illa per ſeitatem & extraneitatem ſimul reſpectu illius ſubiecti exigit, quod reſpectu entis non eſt poſſibile: cum nihil extraneum ſit ab ente: ut dicitur tertio Metaphyſicorum textu undecimo. Nec mihi obuiat quòd ſanctus Thomas in tractatu de natura generis dicit, Philoſophiam naturalem propter accidētalitatem huiuſmodi ſubalternari Metaphyſicæ: qui tractatum illum fortè nunquā uidit ſanctus Thomas. Stylus enim eius non eſt: & multa ibi ſunt, quæ doctrinæ eius non conſonant.

¶ Ad quartum dicitur, quòd plus requiritur ad hoc, quòd aliquid ſit ſubiectū, quā quòd ad ipſum fiat reſolutio: alioquin principia ſubiecti, ad quæ ultimò fit reſolutio, eſſet ſubiectum. Oportet ergo quod ad eius rationem formalem fiat reſolutio, tanquā adæquatum primarum paſſionum ſubiectum: ad ſubſtantiam autem mobilem non fit mobilium reſolutio, ſicut ad adæquatum mobilitatis ſubiectū, ſed ſicut ad primum clauſum in adæquato mobilitatis ſubiecto, quod eſt ens mobile. Poſt reſolutionem ſiquidem paſſionum communium in analogum ſubiectū, poteſt analogum ipſum in ſe reſolui, poſterius in prius reducendo, ut in tractatu de nominum analogia diffuſè diximus.

¶ Et hic ſit finis huius quæſtionis in conuentu ſanctę Mariæ gratiarū in Mediolani ſuburbio, anno Salutis 1499. die 6. Nouemb. Sume igitur amantiſſime mi frater Vincenti, ſolicitudinis hoſpitalitatiſq; tuę fructum: & quo præſtas ingenij acumine, diſcute, dans ueniam minus conſentaneis, memor quòd nihil in ullo unquam genere cultum repente inuentumque ſit. Vale.

TRACTATVS QVINTVS, de nominum analogiam, in undecim capita diuiſus.

1 *Quotuplex ſit analogia: & quis ſit eius primus modus.*
2 *Analogia attributionis quid ſit: & quibus modis fiat, & quæ eius conditiones.*
3 *Analogia proportionalitatis quid & quotuplex ſit: & quomodo propriè analogia dicatur.*
4 *Quomodo analogum nomen ab analogatis diſtinguatur.*
5 *Qualis ſit abſtractio analogi ab analogatis.*
6 *Qualis ſit prædicatio analogi de ſuis analogatis.*
7 *Qualis ſit analogatorum ſecundum analogi nomen definitio.*
8 *Qualis ſit in analogo comparatio.*
9 *Qualis ſit analogi diuiſio & reſolutio.*
10 *Qualiter de analogo ſit ſcientia.*
11 *De cautelis neceſſarijs circa analogorum nominum intellectum & uſum.*

CAPVT PRIMVM.

Quotuplex ſit analogia & quis ſit eius primus modus.

INVITATVS Et ab ipſius rei obſcuritate, & à noſtri ſęui flebili profundarum literarum penuria, de nominum analogia in his uacationibus tractatum edere intendo. Eſt ſiquidem eius notitia neceſſaria, adeò, ut ſine illa non poſſit Metaphyſicam quiſpiam diſcere, & multi in alijs ſcientijs ex eius ignorantia errores procedant. Quod ſi nullo uſquam tempore accidit, hac ætate id euenire clara luce uidemus: dum analogiã, uel indiſtinctionis, uel ordinis, uel conceptus præciſi unitate, cũ inæquali participatione conſtituunt. Ex dicendis namque patebit opiniones huiuſmodi à ueritate (quæ ultro ſe offerebat) per abrupta deuiaſſe.

¶ Analogiæ igitur uocabulum proportionem ſeu proportionalitatem (ut à Græcis accepimus) in propoſito ſonat. adeò tamẽ extenſum diſtinctũq; eſt, ut multa nomina analoga abuſiuè dicamus: & multarum diſtinctionum adunatio ſi fieret cõfuſionẽ pareret. Ne tñ rectũ, obliqui iudicio priuetur, & ſingularitas in loquendo accuſetur, unica diuiſione trimẽbri oĩa comprehendemus, & à minus propriè analogis ad uerè analoga ꝓcedemus.

¶ Ad tres ergo modos analogiæ analoga omnia reducuntur: ſcilicet ad analogiã inæqualitatis, & analogiã attributionis, & analogiam proportionalitatis. Quamuis ſecundum uerã uocabuli ꝓprietatem & uſum Ariſt. ultimus modus tantum analogiam cõſtituat primus autem alienus ab analogia omnino ſit.

¶ Analoga ſecundum inæqualitatem uocantur, quorum nomen eſt commune, & ratio ſecundum illud nomen eſt omnino eadẽ inæqualiter tñ participata. Et loquimur de inæqualitate perfectionis: ut corpus nomẽ cõmune eſt corporibus inferioribus & ſuperioribus huiuſmodi autem analoga logicus uniuoca appellat, Philoſophus æquiuoca: eo quòd ille intẽtiones cõſiderat nominum, iſte autem naturas. unde & in 10. Metaphy. tex. com. ul. Ariſt. dicit quòd corruptibili & incorruptibili nihil eſt commune uniuocũ, deſpiciens unitatẽ rationis, ſeu conceptus uñ. Et in 7. Phyſi. tex. com. 13. dicitur iuxta genus latere æquiuocationes: quia huiuſmodi analogia cum unitate conceptus non dicit unã naturam ſimpliciter, ſed multas cõplectitur ſub ſe naturas ordinem inter ſe habentes. ut patet inter ſpecies cuiuſcunque generis ſpecialiſſimas, & ſubalternas magis. Omne enim genus analogum hoc modo appellari poteſt: licet non multũ cõſueuerint niſi generaliſſima & his propinqua, ſic uocari: ut patet de quantitate, & qualitate in prædicamentis & corpore, &c. Hãc analogiã S. Tho. in primo ſent. d. 19. uocat analogiam ſecundum eſſe tantùm, eo quòd analogata parificantur in oratione ſignificata ꝑ illud nomen commune, ſed nõ parificantur in eſſe illius rõnis. Perfectius ſiquidem eſſe habet in uno, quã in alio cuiuſcunque generis ratio, ut in Metaphyſica pluries patet. Non ſolùm enim planta eſt nobilior minera, ſed corporeitas in planta eſt nobilior corporeitate in minera: & ſic de alijs. Perhibet quoq; huic analogiæ teſtimonium Auer. in com. 2. 12. Metaph. dicens, cũ unitate generis prioritatẽ & poſterioritatẽ eorum, quę ſub genere ſunt. Hæc pro tanto analoga uocantur: quia conſiderata inæquali perfectione inferiorum per prius & poſterius ordine perfectionis, de illis dicitur nomen illud commune. Etiam in uſum uenit, ut quaſi ſynonymè dicamus aliquid dici analogicè, & dici per prius & poſterius. Abuſio tamen uocabulorũ hæc eſt: quoniam dici ꝑ prius & poſterius, ſuperius eſt ad dici analogicè. In huiuſmodi autem analogis quomodo inueniantur unitas, abſtractio, prędicatio, comparatio, demõſtratio, & alia huiuſmodi, non oportet determinare: quoniam uniuoca ſunt ſecundum ueritatem, & uniuocorum canones in eis ſeruandi ſunt.

CAPVT II.

Analogia attributionis quid ſit, & quibus modis fiat, & quę eius conditiones.

Analogia attributionis qd ſit.

ANALOGA Autem ſecundum attributionem ſunt quorum nomen eſt commune: ratio autem ſecundum illud nomen eſt eadem ſecũdum terminum, & diuerſa ſecundum habitudines ad illud. Vt Sanum commune nomen eſt medicinæ, & urinæ, & animali, & ratio omnium inquantum ſana ſunt, ad unum terminum ſanitatem ſcilicet, diuerſas dicit habitudines. Si quis enim aſſignet quid eſt animal, inquantum ſanum, ſubiectum dicet ſanitatis: urinam uerò inquantum ſanam, ſignum ſanitatis medicinam autem, inquantum ſanam, cauſam ſanitatis proferet. Vbi clarè patet, rationem ſani eſſe nec omnino eandem, nec omnino diuerſam: ſed eãdẽ ſecundum quid, & diuerſam ſecundum quid: eſt enim diuerſitas habitudinum, & identitas termini illarum habitudinum.

¶ Quadrupliciter autẽ fieri poteſt huiuſmodi analogia ſecundũ quatuor genera cauſarũ: uocãdo pro nũc cauſam exẽplarẽ, cauſam formalem. Contingit ſiquidẽ multa ad unũ finẽ, & ad unũ efficiens, & ad unũ exẽplar, & ad unum ſubiectum ſecundũ aliquam unam denominationem, attributionem, diuerſimodè habere: ut patet ex exemplis ipſius Ariſt. Ad cauſam enim finalẽ pertinet exemplum de ſano in 3. Metaph. tex. com. 2. ad efficientem uerò exemplum de medicinali ibidem poſitũ ad materialẽ autem analogia entis ibidem ſubiuncta: ad exemplarem demũ analogia boni poſita in prima Ethic. c. 7. Attribuuntur aũt analogiæ huic multæ conditiones, ordinatẽ ſe conſequentes: ſcilicet quod analogia iſta ſit ſecundũ denominationẽ extrinſecã tantũ: ita quòd primũ analogatorũ tãtum eſt tale formaliter, cætera autem talia denominantur extrinſecè. Sanũ enim ipſum animal formaliter eſt: urina uerò & medicina & alia huiuſmodi ſana denominantur nõ à ſanitate eis inhærente, ſed extrinſecè ab illa animalis ſanitate ſignificatiuè uel cauſaliter, &c. medicatiuũ quoq;, à medicinali arte deriuatum, medicum formaliter denominat. Inſtrumenta uerò & quæcunq; alia medicatiua dicunẽ, extrinſeca denominatione ab illa arte dicuntur. Sola et ſubſtantia formaliter eſt ens, quaſi eſſet ſubiectum, & habens eſſe: cætera aũt entia ideo dicunẽ, quia illius entis mẽſuræ, diſpoſitiones, actiua, &c. ſunt. Boni quoq; ratio in bono ꝑ eſſentiã ſaluata quo exemplariter cætera denominanẽ bona in ſolo primo bono formaliter inuenitẽ, reliqua aũt extrinſeca denominatione ſecũdũ illud bonũ bona dicũtur. Sed diligẽter aduertẽdũ eſt, ꝙ huiuſmodi analogiæ cõditio, ſ. ꝙ non ſit ſecundum genus cauſæ formalis inhęrentis, ſed ſemper ſecundum aliquid extrinſecum, eſt formaliter intelligenda, & non materialiter: id eſt, non eſt intelligendũ per hoc quòd omne nomen quod eſt analogũ ꝑ attributionem, eſt cõmune analogatis, ſic ꝙ primò tantũ conuenit formaliter cæteris autem extrinſeca denominatione (ut de ſano & medicabili accidit) iſta eñ uniuerſalis eſt falſa: & ut patet de ente & bono, nec haberi põt ex dictis, niſi materialiter intellectis. Sed eſt ex hoc intelligẽdũ, ꝙ omne nomen analogum per attributionem ut ſic, uel inquantũ ſic analogũ cõe eſt analogatis ſic, ꝙ primo conuenit formaliter, reliquis autem extrinſeca denominatione. Hoc ſiquidem uerum eſt, & ex formali intellectu p̃cedentium manifeſtè ſequitur. Ens enim quamuis formaliter cõueniat omnibus ſubſtãtijs accidẽtibus. &c. inquãtum tamen entia omnia dicuntur ab ente ſubiectiuè ut ſic, ſola ſubſtantia eſt ens formaliter: cætera autem entia dicuntur, quia entis paſſiones, uel generatione, &c. ſunt licet entia formaliter alia ratione dici poſſint. Et ſimile eſt de bono. Licet enim omnia entiã bona ſint bonitatibus ſibi formaliter inhærentibus: inquantum tñ bona dicuntur bonitate prima effectiuè aut finaliter, aut exẽplariter omnia alia non niſi extrinſeca denominatione bona dicũtur illamet bonitate, qua Deus ipſe bonus formaliter in ſe eſt.

Primum analogatorũ hac analogia oportet eſſe tale formaliter, cætera uerò nõ niſi denominatiõe extrinſeca.

¶ Et ex hac conditione ſtatim infertur alia. ſ. ꝙ illum unum ad quod diuerſę habitudines terminantur in hmõi analogis, eſt unum non ſolum ratione ſed numero. Quod dupliciter intelligi poteſt ſecũdũ ꝙ analogata dupliciter ſumi poſſunt, ſcilicet uniuerſaliter & particulariter. Si enim ſumũtur analogata particulariter, illud unum neceſſariò eſt non numero uerè & poſitiuè. Si autem ſumatur uniuerſaliter illud unum neceſſariò eſt unũ numero negatiuè, id eſt nõ numeratur in illis analogatis ut ſic, q̃ is in ſe ſit uniuerſale quoddã & nõ unũ numero. Verbi gratia: ſi ſumantur hæc urina ſana hæc medicina ſana, & hoc aĩal ſanum hæc oĩa dicuntur ſana ſanitate exiſtente in hoc animali, quã cõſtat una numero uere eſſe. Socrates enim dicitẽ ſanus, quia hanc habet ſanitatẽ: medicina, q̃a illam facit: urina quia eãdem ſignificat, &c. Si uerò ſumantur animal ſanum in cõmuni & urina ſana in cõi, & medicina ſana in communi: ſic formaliter loquẽdo, ſanitas à qua huiuſmodi ſana dicunẽ, non eſt una numero in ſe: eo ꝙ cauſæ uniuerſales effectibus uniuerſalibus comparandæ ſunt, Et ſimile eſt de ſignis, & inſtrumentis cõſeruatiuis, & alijs huiuſmodi, ſed ẽ una numero in iſtis analogatis. Nõ enim numeratur ſanitas in animali, urina & diæta: quoniã nõ eſt alia ſanitas in urina, & alia in diæta, & alia in animali. Et ſequitur conditio iſta ex præcedenti, quoniã cõe ſecundũ denominationẽ extrinſecã non numerat id à quo denominatio ſumitur, in denominatis, ſicut uniuocũ multiplicatur in ſuis uniuocatis: & propter hoc, dicitur unum ratione tãtum, & non numero, in ſuis uniuocatis. Alia eñ eſt aĩalitas hominis, & alia eq; & alia boni animalis nomine adunante in una ratione.

Analogiã eſt unum numero in omnibus analogatis poſitiue ſi ſumatur particulariter negatiue, non ſi ſumatur uniuerſaliter.

¶ Ex hac aũt conditione infertur alia: ſcilicet ꝙ primũ analogatum ponitur in ratione cæterorũ ſecũdũ illud nomẽ analogũ: quoniam cętera non ſuſcipiunt illud nomen niſi per attributionem ad primum in quo formaliter ſaluatur eius rõ. Cadit ſiquidem in ratione medicinæ, & diætæ, & urinæ, &c. inquantũ ſana ſunt animalis ſanitas: ſine qua intelligi cætera ſana non poſſũt & ſimile eſt de alijs iudiciũ. Ex hoc aũt ſequitur ulterius, quòd nomen ſic analogum unum certum ſignificatum cõmune omnibus partialibus eius modis, ſeu omnibus analogatis nõ hẽt, Et cõſequẽter, ꝙ nec cõceptũ obiectiuum, nec conceptũ formalem abſtrahentẽ à conceptibus analogatorum habet: ſed ſola uox cũ identitate termini diuerſimode reſpecti communis eſt. Ita quòd

Primũ analogatũ ponitur ĩ cæterorũ rõnibus.

cum

Cũ in hac analogia ſint tria: vox.ſ. terminus reſpectus diuerſi ad illũ, nomē analogum terminum quidē diſtinctè ſignificat (vt ſanũ ſanitatem) reſpectus autem diuerſos ita indeterminatè & confuſè importat, vt primum diſtinctè vel quaſi diſtinctè oſtēdat: cæteros aũt cōfuſè, & per reductionē ad primũ. Sanum enim reſpectus multos ad ſanitatē, puta habentis, ſignificantis, cauſantis, &c. ſic in vna voce ſanitatē diſtinctè importante confundit: vt reſpectũ primũ, ſ. habētis ſeu ſubiecti diſtinctè ſignificet. Sanũ.n. abſolutè dicimus ſanitatē habentem, vt ſubiectũ: cæteros autē reſpectus indeterminatè importat & per attributionē ad primũ: vt patet ex dictis. Et propter hoc tria de huiuſmodi analogo dicitur, ſ. ꝙ commune eſt omnibus analogatis non ſecundum vocem tñ: & ꝙ ſimpliciter prolatum ſtat pro primo: quod non eſt prius primo analogato, in quod tota ratio formaliter ſaluatur. Primum quidem peculiarius ſignificat, & ſupra omnia analogata ſuperius ſignificatum non habet.

¶ Diuiditur autē à S. Tho. analogia hæc in analogiā duorum ad tertiũ: vt vrinę & medicinę ad animal ſanũ: & in analogiā vnius ad alterũ: vt vrinæ vel medicinæ ad animal ſanum. Nec habet diuiſio iſta alia membra à ſupradictis: qm̃ hoc circuit analogiā ſecundũ omnia genera cauſarum: ſed ad hoc facta eſt, vt oſtendatur differenter ſuſcipi nomen analogum, qñ ponitur primũ analogatum ex vna parte, & cætera ex alia parte: & qñ ſecundorum analogatorum vnũ hinc & alterũ inde ponitur, ſecundum quodcunq; genus cauſæ analogiæ fiat. Primo enim & cæteris ſic cōmune eſt analogũ, vt nihil eis prius ponat aut ſignificet: & propterea vocatur analogia vnius ad alterũ, ponēdo omnia alia à primo loco vnius. Secundis autē analogatis ſic cōmune eſt nomen analogum, vt aliquid eis prius ponat: primum.ſ. ad quod oīa ſecūda attribuuntur. Et vocatur analogia duorũ ad tertium, vel multorũ ad vnum, quia non inter ſe eſt attributio, ſed ad primũ. Appellantur autē analoga ſecundum attributionem à Logico æquiuoca: vt in principio Prædicamentorum patet: vbi animal æquiuocũ dicitur ad animal uerũ & pictum. Animal enim pictũ nō putè æquiuocè, ſed per attributionem ad animal verũ animal dicitur: & in ratione eius inquantũ animal manifeſtè patet verũ animal eccipi. Quærēti enim, quid animal pictũ in eo ꝙ animal? reſpōdebitur, imago animalis veri. A Philoſophis verò Græcis, nomina ex vno, vel ad vnum aut in vno & media inter æquiuoca & vniuoca dicuntur: vt plecies in Metaphyſi. patet & expreſſè in 1. Ethic. huiuſmodi nomina cōtra analoga diſtinguuntur, vt infrà amplius dicetur. A Latinis autē vocatur analoga vel æquiuoca à cōſilio. Hāc analogiam S. Tho. in primo ſent. diſt. 19. vocat analogiā ſecundũ intētionē, & nō ſecundũ eſſe, eo ꝙ nomē analogũ nō ſit hic cōmune ſecūdũ eſſe, id eſt formaliter: ſed ſecundũ intētionē, id eſt, ſecundũ denominationē: vt.n. ex dictis patet in hac analogia nomen cōe non ſaluatur formaliter niſi in primo, de cæteris autē extrinſeca denominatione dicitur. Hæc ideò analoga apud Latinos dicũtur quia proportiones diuerſas ad vnũ dicunt extenſo proportionis nomine ad oēm habitudinē: abuſiua tñ locutio hęc eſt, quamuis longè minor, quàm prima. Quomodo autē de huiuſmodi analogis ſit ſcientia, & contradictiones, & demonſtrationes, & conſequentiæ & alia huiuſmodi de eis fiant, ex dictis & Ariſtotelis conſuetudine patet. Oportet enim ſignificationes diuerſas prius diſtinguere (propter quod ambigua apud Arabes hæc dicuntur) & deinde à primo ad alia procedere: ſicut à centro ad circunferentiam diuerſis proceditur viis.

CAPVT III.

Analogia proportionalitatis quid & quotuplex ſit, & quomodo propriè analogia dicatur.

EX abuſiue igitur analogis ad propriè analoga aſcendendo, dicimus analoga ſecundũ proportionalitatem dici, quorũ nomen eſt cōmune, & ratio ſecundum illud nomen eſt proportionaliter eadē. Vel ſic, Analoga ſecundum proportionalitatē dicuntur, quorũ nomen cōe eſt, & ratio ſecundũ illud nomen eſt ſimilis ſecundũ proportionē: vt videre corporali viſione, & videre intellectualiter, communi nomine vocantur videre: quia ſicut intelligere ſē animæ offert, vt uidere corpori animato. Quemuis autē proportio vocetur certa habitudo unius quantitatis ad aliā (ſecundum quod dicimus quatuor duplam proportionē habere ad duo) & proportionalitas dicatur ſimilitudo duarũ proportionũ: ſecundũ quod dicimus ita ſe habere octo ad quatuor, quemadmodũ ſex ad tria. utrobiq; enim dupla proportio eſt, &c. Tranſtulerunt tamen Philoſophi proportionis nomen ad omnē habitudinem conformitatis commenſurationis, capacitatis, &c. Et cōſequenter proportionalitatem extenderunt ad omnem ſimilitudinē habitudinum. Et ſic in propoſito uocabulis iſtis utimur.

¶ Fit autē duobus modis analogia hęc, ſ. metaphoricè & propriè. Metaphoricè quidē, qñ nomen illud commune abſolutè unā habet rationē formalē, quæ in uno analogatorum ſaluatur, & per metaphorā de alio dicitur: ut ridere, unā ſecundũ ſe rationē habet, analogum tñ metaphoricè eſt uero riſui, & prato florenti, aut fortunæ ſucceſſui. ſic.n. ſignificamus hæc ſe habere, quēadmodum homo ridēs. Et huiuſmodi analogia ſacra Scriptura plena eſt, de Deo metaphoricè notitiā tradēs. Propriè uerò fit qñ nomen illud cōe in utroq; analogatorum abſq; metaphoris dicitur: ut principium in corde reſpectu animalis, & in fundamento reſpectu domus ſaluatur. Quod ut Auerrois in com. ſeptimo primi Ethic. ait, proportionaliter de eis dicitur.

¶ Proponitur autē analogia hæc cæteris antedictis dignitate & nomine. Dignitate quidē: quia hæc fit ſecundũ genus cauſę formalis inhærētis: qm̃ prædicat ea, quæ ſingulis inhærent. Altera uerò ſecundũ extrinſecā denominationē fit. Nomine autē: quia analoga nomina apud Græcos (à quibus analogiæ uocabulũ habemus) hæc tñ dicuntur: ut ex Ariſt. etiā colligitur, qui in Metaphyſica, nomina quæ dicimus analoga per attributionem, ex uno, uel ad unũ, uel in uno uocat: ut patet in principio 4 & in 7. tex. com. 15. In quinto autē Metaph. c. de uno, in tex. 12. diſtinguēs unũ ſecundũ analogiā, ut ſynonymis utitur unum analogia & unum proportione: & diffinit eſſe ea, quæcunque ſe habent ut aliud ad aliud, apertè inſinuans illā eſſe propriè analogorũ diffinitionē, quā diximus. Quod tñ clarius in Arabica habetur tranſlatione, dicente, Illa quæ ſunt unũ ſecundum æqualitatem, ſ. proportionalē, ſunt quorum proportio eſt una ſicut proportio alicuius rei ad aliā rem. ubi Auer. exponēs ait, Et illa dicuntur unũ, quæ ſunt unum ſecundũ proportionalitatē: ſicut dicitur, ꝙ proportio rectoris ad ciuitatē & gubernatoris ad nauem, eſt una. In ſecūdo quoq; Poſte. c. 13. huiuſmodi nomine proportionalia analoga uocat. Et qd̃ plus eſt, in primo Ethic. 7. diſtinguit ſupradicta nomina ad unũ aut ex uno, cōtra analoga, dũ loquens de cōmunitate boni ad ea quæ bona dicuntur, ait, Non aſſimilantur à caſu æquiuocis, ſed certe ei, quod eſt ab uno eſſe, uel ad unum omnia cōtendere, uel magis ſecundũ analogiā. Et ſubdens exēplum analogiæ dicit: Sicut enim in corpore uiſus, in anima intellectus. In quibus nobis lectori non ſolum nomen analogiæ hoc, qd̃ diximus, ſonare docuit, ſed præferēda eſſe in prædicationibus metaphyſicis hanc inſinuauit analogiā in ly magis: ut S. Tho. ibidē propter ſupradictā rationem optimè exponit. Scimus ſiquidē ſecundũ hanc analogiam, rerũ intrinſecas entitates, bonitates, ueritates, &c. quod ex priori analogia non ſcitur. Vnde ſine huiuſmodi analogiæ notitia metaphyſicales proceſſus abſq; arte diſcuntur. Accidit q; huiuſmodi ignorātibus, quod antiquis neſciētibus logicā: ut in 1. Elenchorum dicitur. Nec fuit fortè ab Ariſt. tempore tam periculoſus caſus iſte, ſicut modò apud nos eſt: qm̃ blaſphemare fere uidetur, qui metaphyſicales terminos analogos dicens ſecundum proportionalitatem cōmunes exponit. Cum tñ Auer. dicat ſuper prædicto textu, Et dignius his tribus modis eſt, ut ſit nomen boni dictum de eis ſecundum uiam, quæ dicitur de proportionalibus. Vocatur quoq; à S. Thoma in primo Sent. diſt. 19. analogia hæc analogia ſecundum eſſe & ſecundum intentionem: eo quod analogata illa nec in ratione cōmunis nominis nec in eſſe illius rationis paritficantur, & tamen tam in ratione illius nominis, quā in eſſe eiuſdem † proportionaliter conueniunt. Sed quoniam, ut dictum eſt, obſcura & neceſſaria ualde res hæc eſt, accuratè diſtinctèque dilucidanda eſt per plura capitula.

Analogia hęc cęteris omnibus antecellit.

† Alias proportionalitate.

CAPVT IIII.

Quomodo analogum nomen ab analogatis diſtinguatur.

QVoniam autem analogia media eſt inter æquiuocationem puram & uniuocationē, ex extremis mediũ natura declaranda eſt. Et quia in nominibus tria inueniuntur, ſ. uox, conceptus in anima, & res extra ſeu conceptus obiectiuus, ideo ſingula perluſtrando, dicendũ eſt quo analogũ ab analogatis diſtinguitur. Et à rebus incipiendo (quia priores conceptibus & nominibus ſunt) dicimus ꝙ nomine æquiuoco diuerſæ res ſignificantur, ꝙ ut ſic non niſi uoce adunantur. Vniuoco uerò diuerſæ res ita ſignificantur, ꝙ ut ſic ad rem in ſe ſimpliciter, unam, abſtractam & præciſam in eſſe cognitio ab eis adunatur. Analogo autem nomine res diuerſæ ita ſignificantur, quod ut ſic ad res diuerſas ſecundum proportionem unā uniuntur. Vocatur autem in propoſito res non ſolùm natura aliqua: ſed quicunq; gradus, quæcunq; realitas, & quodcunque reale in rebus inuentum. Vnde inter uniuocationē & analogiam hæc eſt differentia ꝙ res fundātes uniuocationem ſunt ſic adinuicem ſimiles, ꝙ fundamentum ſimilitudinis in una eſt eiuſdem rationis omnino cum fundamēto ſimilitudinis in alia: ita ꝙ nihil claudit in ſe unius ratio, ꝙ nō claudat alterius ratio. Ac per hoc fundamentũ uniuocæ ſimilitudinis, in utroq; extremorũ æque abſtrahit ab ipſis extremis. Res autem fundantes analogiā, ſic ſunt ſimiles, ꝙ fundamentũ ſimilitudinis in una diuerſæ eſt rationis ſimpliciter à fundamento illius in alia: ita quòd unius ratio non claudit id quod

claudit ratio alterius. At per hoc fundamentũ analogę ſimilitudinis in neutro extremorũ oportet eſſe abſtractũ ab ipſis extremis: ſed remanent fundamenta diſtincta, ſimilia tñ ſecundum proportioné: propter quod eadé proportionaliter vel analogicè dicũtur. Et vt omnibus poſſint prædicta patere, declarantur exemplariter in vniuocatione huius nominis animal & analogia huius nominis, ens, hõ, bos, leo & cætera animalia: quia habent in ſe ſingulas naturas ſenſitiuas ſeu proprias animalitates: quas cõſtat diuerſas ſecundũ ré eſſe, & mutuo ſimiles: ſic q in quocũq; extremo (puta homine, aut leone) cõſideratur ſecũdũ ſe animalitas, q eſt ſimilitudinis fundamentũ, inuenitq quãlibet abſtrahẽ ab eo, in quo eſt, & nihil includẽs in vno qd nõ in alio & ideo & in rerũ natura fundãt ſecundũ ſuas animalitates ſimilitudiné vniuocã: q identitas generica vocatur: & in eſſe cognito adunãtur nõ ad duas vel tres animalitates, ſed vnã tñ: quæ animalis nomine in concreto per ſe primo ſignificatur, & vniuocè vocatur cõi nomine animal. Oñum ſiquidé eorũ, ſecundũ q naturas ſenſitiuas habent, indiſtincta oĩno eſt ratio: quæ illius rei quã animalitaté vocauimus, adæquata eſt diffinitio. Subſtantia aũt, qualitas, quantitas, &c. quia non habent in ſuis quidditatibus aliquid prædicto modo abſtrahibile (puta entitatem) qñ ſupra ſubſtantialitaté nihil amplius reſtat: ideo nullã ſubſtantialitaté vniuocanté inter ſe cõpatiuntur. Et quia cũ hoc, q non ſolũm eorũ quidditates ſunt diuerſæ, ſed et primò diuerſę retinẽt ſimilitudiné, in hoc, q vnũquodq; eorũ ſecundũ ſuã proportioné habet eſſe: ideo & in rerũ natura nõ ſecundum aliquã eiuſdem rationis in extremis, ſed ſecundum proprias quidditates, vt commenſuratas hic propriis eſſe fundant analogiã, id eſt, proportionalem ſimilitudiné. Et in intellectu adunantur ad tot res quot ſunt fundamenta, proportionis ſimilitudine vnitas, ſignificatas propter illam ſimilitudiné, entis nomine, & analogicè cõmuni nomine vocantur ens. Differenter ergo res adunantur ſub nomine Analogo & Vniuoco.

¶ Conceptus quoq; mentalis nõ eodé modo inuenitur in vniuocis & analogis: qm nomen vniuocũ & omnia vniuocata vt ſic vnũ tñ conceptũ in mente habent perfectè & adæquatè eis correſpondenté: quia fundamentũ vniuocæ ſimilitudinis (qd ſignificatũ formale eſt nominis vniuoci) vnius omnino rationis eſt in omnibus vniuocatis: ac per hoc in uno repræſentatio, omnia repræſentari neceſſe eſt. In analogis uerò, qm fundamenta analogæ ſimilitudinis diuerſarũ ſunt rationũ ſimpliciter, & eiuſdem ſecundũ quid (id eſt, ſecundum proportioné) oportet duplicem analogi mentalem conceptum diſtinguere: perfectum & imperfectũ: & dicere q analogo & ſuis analogatis reſpondet unus conceptus mentalis imperfectus & tot perfecti, quot ſunt analogata. Quia.n. unum analogatorum ut ſic, ſimile eſt alteri, conſequens eſt, q conceptus repræſentans unũ, repræſentet alterum: iuxta illam maximam, Quicquid aſſimilatur ſimili ut ſic, aſſimilatur etiam illi, cui illud tale eſt ſimile.

¶ Quia verò talis ſimilitudo ſecundũ proportionem tñ eſt, quę diuerſam rõnem in altero fundamento hẽt: cõceptus perfectè repræſentans unũ analogatorũ à perfecta repræſentatione alterius deficit: & conſequenter oportet alterius analogati alterũ adæquatũ conceptũ eſſe. Vnde & analogũ unũ habere mentalé conceptũ & plures habere cõceptus mẽtales, uerũ eſt diuerſimodè: quãuis, ſimpliciter loquendo, magis debeat dici, analogi eſſe plures cõceptus, niſi loquẽdo occaſio aliud exigat. Dico autẽ hoc, qm eũ contradicendus analoga oĩno carere uno conceptu mẽtali ſermo eſt, unũ eorũ conceptũ abſolute dicere non eſt reprehẽdendũ. Propter qđ oportet ſolertẽ diſcretione lectorẽ uti: qñ inuenitur ſcriptũ, q analogata conueniunt in una rõne, & qñ inuenitur alibi, q analoga nõ conueniunt in una rõne. Eſt ergo differentia inter analogũ & uniuocat onẽ quũ ad conceptum mentalé, ita qđ uniuoci & uniuocatorũ, ut ſic unus eſt cõceptus perfectè & adæquatè eis reſpondens: ut de conceptu animalis patet. Analogi uero & analogatorũ ut ſic, ut plures neceſſariò ſunt conceptus perfectè ea repræſentantes, & unus eſt conceptus imperfectè repræſentans. Non ita q ſit unus conceptus adæquatè reſpondens nomini analogo, & inadæquatè analogatis: qm ſecundum ueritatem nomen illud uniuocum eſſet, ſed ita q conceptus unus repræſentans perfectè alterum analogatum ut ſic, imperfectè repræſentat reliquum. Quo ad uocem autem, non eſt inter analoga & uniuoca differentia.

Nota diſtinctioné Analogi ab analogatat.

¶ His aũt prælibatis, inuentũ facilè patere põt, quõ ſcilicet diſtinguitur analogũ, puta, ens ab analogatis: puta, ſubſtãtia, quantitate & qualitate. Vniuocũ enim, puta animal, diſtinguitur ab uniuocatis (puta homine & leone) quo ad ré ſignificatã ſeu cõceptũ obiectiuũ, & quo ad conceptũ mentalé ſicut unum ſimpliciter abſtractũ, &c. à multis ſimpliciter, &c. Analogũ uerò quò ad ré ſeu obiectiuũ conceptũ diſtinguitur ſicut unum proportione à multis ſimpliciter, uel (& idé eſt) ſicut multa & ſimilia ſecũdũ proportiones à multis abſolutè: uerbi gratia, Ens diſtinguitur à ſubſtantia & quãtitate: nõ quia ſignificat ré quandam eis cõmunem, ſed quia ſubſtantiæ quidditaté tñ ſubſtantiæ importat, & ſimiliter quantitas quidditatem quantitatis abſolutè ſignificat: ens autem ſignificat ambas quidditates ut ſimiles ſecundũ proportiones ad ſua eſſe: & hoc eſt dicere ut eaſdé proportionabiliter. Quo ad conceptũ auté mentalé adæquatũ hoc quoq; eodé omnino modo diſtinguitur. Secundum conceptũ uerò mentalé imperfectũ, quamuis diſtinguatur ſicut unũ ſimpliciter à multis ſimpliciter, nõ tñ ſicut unum abſtrahens in repræſentando ab illis multis, quẽadmodum in uniuocis contingat. Quoniam, ut ex dictis patet, conceptus ille, puta, qualitatis, inquantum ens, alterius analogati, id eſt ipſius qualitatis, ſecundum q ſe habet ad ſuum eſſe, eſt adæquatè repræſentatiuus, & à qualitatis quidditate non abſtrahens, cæterorum uerò (puta quantitatis & ſubſtantiæ) imperfectè tantùm eſt repræſentatiuus, inquantum eis ſimilis proportionabiliter eſt.

QVÆSTIO V.

Qualis ſit abſtractio analogi ab analogatis.

OPORTET autem ex præmiſſis oſtendere, qualiter analogũ abſtrahat ab his, quibus cõmune ſecundũ analogiam dicitur: puta, qualiter ens abſtrahit à ſubſtãtia & quãtitate. Inſurgit ſiquidé difficultas quædam circa hæc, & ex parte rerum, & ex parte conceptus. Ex parte ſiquidem rerum: quia uidentur analogi nominis res ſignificatæ eodem, abſtrahibilis & abſtracta modo quo res uniuoco nomine ſignificatæ. Qm cum (ut in 5. Meta. dicitur) unũ in qualitate faciat ſimile, nulla apparet ratio cur à quibuſdam ſimilibus ſit una res abſtrahibilis, & à quibuſdã non, licet euidens ſit, cur ab his ſimilibus, puta Socrate & Platone, abſtrahibilis ſit res magis una & ab illis, puta homine & lapide, minus una. Vnde ſi ſubſtãtia & quãtitas aſſimilantur in hoc q utraq; eſt ens, & cõſequẽter in eis eſt aliqd unũ, qd eſt fundamentũ illius ſimilitudinis, quid uetat ab eis abſtrahi rem unam utriq; cõmunẽ? Ex parte uerò cõceptus, quia uidetur eodẽ modo cõceptus analogi abſtrahere ab analogatis, ſicut uniuoci ab uniuocatis, eo q analogũ nomẽ importat in cõfuſo ſingulas proportiones analogatorũ, & diſtinctè non ſignificat niſi proportioné in communi: uerbi gratia, ens non ſignificat habẽs ſe ad eſſe ſic, puta ut ſubſtantia aut ut quantitas: ſed ſi proportionale nomen eſt, ſignificare uidetur habens ſe ad eſſe ſecundũ aliquã proportionem, quæcunque ſit illa. Hoc autem conſtat eſſe æquè abſtractum à ſubſtantia, & à quantitate: & conſequenter per modum uniuoci in analogis abſtractio conceptus apparet.

VT Auté euidẽs fiat huius ambiguitatis determinatio, ſciendum eſt, q licet abſtrahere diuerſa ſignificet, cũ dicimus intellectũ abſtrahere animal ab homine & equo, & cũ dicimus animal abſtrahere ab homine & equo: eo q tunc ſignificat ipſam intellectus operationé attingenté in eis unũ & nõ aliud: nunc uerò ſignificat extrinſecã denominationé ab illa intellectus operatione, qua res cognita abſtracta denominatur. In unum tñ & idé ſemper redit: qm ſemper ſonat intelligi unũ, non intellecto altero. Ideoq; nihil aliud eſt agere de abſtractione analogi ab analogatis, quàm inquirere & determinare, quõ res ſignificata analogo nomine intelligi poſſit, nõ cointellectis analogatis: & quõ conceptus illius habeatur abſq; conceptibus iſtorũ. Cùm igitur ex ſupradictis, & ex ipſo analogiæ uocabulo pateat, q analogo nomine non ſimpliciter una res, ſed res proportione una ſignificatur: tale aũt idé eſt quod res diuerſæ, ut ſimiles proportionaliter, facilè deduci poteſt, q res analoga poteſt quidé intelligi non cointellectis analogatis, & conſequenter abſtrahere ab eis. Sed non ſicut in uniuocis res una (puta natura ſenſitiua, ſeu animal intelligitur non cointellectis omni natura humana & equina, ut ſic) ſed ſicut duæ res ut proportionaliter ſimiles intelligũtur, nõ cointellectis ipſis met duabus rebus ſecundũ ſuas proprias naturas abſolutè. Ita q analogi abſtractio non cõſiſtit in cognitione unius, & non in cognitione alterius: ſed in unius & eiuſdé intellectione ut ſic, & nõ in intellectione abſolutè. uerbi gratia, entis abſtractio non cõſiſtit in hoc, q entitas apprehẽditur, & ſubſtãtia aut quãtitas non: ſed in hoc q ſubſtantia, aut quantitas apprehẽditur, ut ſic ſe habet ad propriũ eſſe: ſecundũ hoc.n. ſimilitudo proportionaliter attenditur: & nõ apprehenditur ſubſtantia, aut quantitas abſolutè. Et ſimile eſt de aliis rebus analogis, quales ſunt ferè omnes Metaphyſicales. Vnde cõcedi poteſt, ré analogã abſtrahere, & non abſtrahere ab analogatis diuerſimodè. Abſtrahere quidé, pro quanto abſtrahitur ab eis, quemadmodũ res ut ſic, id eſt res ſimilis alteri proportionaliter abſtrahit à ſe abſolutè ſumpta. Nõ abſtrahere uerò pro quãto res ut ſic accepta ſeipſã neceſſariò includit, & abſq; ſeipſa intelligi non põt. Quod de uniuocis dici non poteſt: quia res uniuoca, abſq; aliis, quibus eſt uniuocè communis, intelligitur, ſic q eas in ſuo intellectu nullo modo actualiter includit: ut patet.

OBIECTIONI Auté ad propoſitũ adductæ ex analogiæ ſimilitu-

Vnam propor-

tione, non unũ ſimpliciter oportet eſſe ſimilis.

ſimilitudinis natura, facilè ſatisfit, dicendo, qđ cum unum multipliciter dicatur, non oportet omnem ſimilitudinem attendi ſecundum unum ſimpliciter, ſed quandoque ſufficit, quòd unũ ſecũdum proportionem faciat ſimile. Vnum autem proportionaliter non eſt ſimpliciter unum, ſed multa ſimilia ſecũdum ꝓportiones, à quibus ideo nõ poteſt abſtrahi res una ſimpliciter: quia ſimilitudo ipſa proportionalis tantum eſt, & fundamentũ non eſt niſi proportionaliter. De ratione ſiquidem unius proportionaliter, eſt habere quatuor terminos: ut in quinto Ethic. dicitur. Quoniã proportionalitas, qua ſimilitudo proportionũ eſt inter quatuor ad minus (quæ duarum proportionum extrema ſunt) neceſſariò eſt, & cõſequẽter unũ proportione non unificator ſimpliciter, ſed diſtinctionẽ retinens, unũ pro tanto eſt, & dicitur, pro quanto proportionibus diſſimilibus diuiſum nõ eſt. Vnde ſicut nõ eſt alia ratio quare unum proportionaliter nõ eſt unũ abſolutè, niſi quia iſta eſt eius ratio formalis: ita non eſt quærenda alia ratio, cur à ſimilibus proportionaliter non poteſt abſtrahi res una, hoc enim ideo eſt, quia ſimilitudo proportionalis talem in ſua ratione diuerſitatem claudit. Et accidit ulteri⁹ procedentibus, ut quærant id, quod ſub quæſtione non cadit: ut quare homo eſt animal rationale, &c.

Concept⁹ nominis analogæ abſtrahit, non ſicut unũ ſimpliciter, ſed ſicut unum ꝓportione.

DE Abſtractione quoq; conceptus eodem dicendum eſt modo, abſtrahit eñ conceptus analogi nominis non ſicut unũ ſimpliciter, ſed ſicut unum proportione: ſeu ſimile ſecundum proportiones à multis abſolutè. Sed quia obijciendo tãgitur de abſtractione cõceptus analogi à ſpecialibus conceptibus illius analogiæ, & abuſiuè analogata ibidem uocãtur partiales analogi rationes: ideo diligenter cauendũ eſt, ne apparentia in obiectione tacta in illum errorẽ ducat, qui ibi tangitur. Sciendũ ſiquidẽ eſt, ꝙ licet in analogis ſecũdũ attributionẽ in hoc omnia analogata conueniãt, ꝙ eandẽ formã omnino reſpiciunt: ita ꝙ nõ ſolũ conueniũt in uno termino, ſed in hoc qđ eſt reſpicere illum. Erroneum tñ eſt, analogo per attributionem conceptum unũ reſpectus in communi ad illum terminum ꝑ abſtractionẽ à tali & tali reſpectu attribuere: uerbi gratia, Animal inquantum ſanũ, urina inquãtũ ſana, & medicina inquantũ ſana, licet cõueniant & in ſanitate tanquam termino, cuius animal eſt ſubiectum, urina ſignum, & medicina cauſa, & conueniant in hoc, ꝙ reſpiciant ſanitatem: quodlibet enim eorum ſanitatem reſpicit, licet diuerſimode. Ab his tñ ſpecialibus reſpectibus nõ abſtrahitur reſpectus in communi ad ſanitatẽ, importatus ſani nomine: in cuius reſpectu omnes ſpeciales reſpectus ad ſanitatem, confuſè & in potentia claudantur. Falſum enim eſt, quod ſanum ſignificet hoc qđ dico, reſpiciẽs, uel aliqualiter ſe habẽs ad ſanitatẽ. Tũ quia ſic ſanũ nomen uniuocum uerè eſſet ad urinam & animal, &c. ut patet ex uniuocorũ diffinitione. Tũ quia hoc eſt cõtra intentionẽ dicentium, urinã aut dietã ſanã. Percunctãtibus ſiquidem, qđ eſt urina inquantũ ſana, non reſpondetur, reſpiciẽs ſanitatem: ſed oẽs reſpectum illum ſpecificant, reſpondentes ſignũ ſanitatis, & ſimiliter de diæta reſpondetur, ꝙ eſt conſeruatiua ſanitatis, &c. Tum quia contra omnes & Philoſophos & Logicos hucuſq; à me uiſos hoc eſt. Sicut autem in prædictis analogis prædictus cauẽdus eſt error: ita in analogis ſecundum proportionẽ (quæ ſola ſimpliciter analoga ſunt) ſimilis cauendus eſt error, ex ſimili eũ apparentiæ firmitatẽ trahens. Quia enim analogata conueniunt in hoc, quòd unumquodq; eorum commenſuratũ ſeu proportionatum eſt, licet diuerſimodè, credi poteſt ꝙ ab his ſpecialibus proportionibus abſtrahatur proportionatum in cõmuni, & nomine analogo ſignificetur. An per hoc analogum habeat conceptum unum, in quo confuſe & in potentia claudantur omnes ſpeciales ꝓportiones analogatorum: uerbi gratia, ut quia ſubſtãtia proportionata eſt ſuo eſſe, & ſimiliter quãtitas & qualitas, licet diuerſimodè: ideo à ſubſtantia, quantitate & qualitate, diuerſimodè proportionatis ſuis eſſe, abſtrahatur res, ſiue quidditas proportionem habens ad eſſe: qualiſcunque ſit illa ꝓportio, & hoc ſit entis primarium ſignificatũ, in quo omnes ſpeciales proportiones ſubſtantiæ, quantitatis & qualitatis, &c. ad ſua eſſe confuſe claudantur & in potentia.

¶Sed hoc falſiſſimum eſt. Tũ quia hoc quod dicitur, ſcilicet res proportionata ad hoc ꝙ ſit, non eſt res una ſimpliciter etiam in eſſe obiectiuo, niſi chimericè. Tum quia ꝓportionalia nomina uniuoca eſſent (ut ex uniuocorũ diffinitione patet, & conſequẽter periret ꝓportionalitatis ratio, quæ cãrentia unũ ſimpliciter eſſe non cõpatitur, & ſic eſſent proportionalia & nõ proportionalia: quod intellectus capere nõ pt. Tũ quia cõtra Ariſt. autoritatem in ſecundo poſt inſ. nus adducendã, & adductã ex primo Ethi. & S. Th. & Auer. & Alberti expreſſè eſt. Vnde confuſio, quæ analogũ tã ſecundũ attributionẽ quã ſecundũ proportionẽ importat ſpeciales habitudines aut proportiones, nõ ẽ cõfuſio plurium cõceptuũ in uno cõi conceptu: ſed eſt confuſio ſignificationũ in una uoce, licet difformiter. Quoniã in analogia attributionis uox analoga primũ diſtinctè ſignificat, cætera uerò cõfuſè. In analogia uerò proportionis, nomen analogum ad omnes ſuas ſignificationes indiſtinctè ſe habere permittitur.

¶Cautum tamen & attentũ oportet hic eſſe: quia cum analogi rationes dupliciter ſumi poſſint, & ſcilicet ſecundũ ſe, & ut eadẽ & ipſe ut eadem propter idẽtitatis proportionalis naturã nõ abſtrahãt à ſeipſis: & tñ aliquid conueniat eis ratione identitatis, ſeu inquantum eadem ſunt, quod non conuenit eis rõne diuerſitatis (ut patet de communibus eis) uidetur quòd duo incõpoſſibilia ſecundum apparentiam, analogi rationibus cõueniant. ſcilicet quòd ipſæ ut eadem non abſtrahantur à ſeipſis, & quòd ipſæ, ut eadem aliquid cauſent, & habeãt, & quod nõ ut diuerſæ, reduplicariq; poſſint ut eadem: non reduplicatis, ut diuerſæ ſunt. Hæc. n. nõ ſolũ cõpoſſibiliter, ſed neceſſariò ſimul ſibi uendicat identitas proportionalis: quoniam & extrema unit omnino non patiens, ab eis omnino abſtrahi non permittit: & extrema aliqualiter indiuiſa & eadem ponens, ut eadem ea conſiderabilia & reduplicabilia exigit. Sicq; fit, ut analogo ſecundum identitatẽ in ſe clauſam, ad diuerſitatem rationem in ſe quoq; clauſam comparato, abſtractio quædam (quæ non tam abſtractio, quàm quidam abſtractionis modus eſt) inueniatur: propter quam non ſolum ab analogantis (puta ſubſtãtia & quantitate) analogum, puta ens, abſtrahere dicitur, ut ſuprà diximus. Sed ab ipſis eius rationi bene. ſeu à diuerſitate ipſarum rationũ eius, puta rationis entis in ſubſtantia, & rationis entis in quantitate. Non quia quãdam rationem eis communẽ dicat: quia hoc eſt fatuum, nec quia illæ rationes omnino ſint eædẽ, aut eas omnino uniat: quia tũ non eſſet analogum, ſed uniuocum: ſed quia eas proportionaliter adunans, & ut eaſdem proportionaliter ſignificans, ut eaſdẽ conſiderandas offert, an neca inſeparabiliter diuerſitate quaſi ſeclusa, & identitate proportionali unit, & confundis quodãmodo diuerſitatem rationum. Sicque non ſola ſignificationum in uoce confuſio, analogo conuenit, ſed confuſio quædam conceptuum, ſeu rationum fit in identitate eorum ꝓportionali, ſic tamen ut non tam conceptus, quàm eorum diuerſitas confundatur. Et quoniam analogum talem identitatem præcipuè importat: & tali cõfuſione freqũẽter utimur, analoga nomina ab omni rationum eius diuerſitate abſtrahere dicentes (dum cõfuſè ꝓ omnibus ſupponere ipſum pluries exponimus) ideo nõ mediocri opus eſt uigilantia, ne in uniuocationem labi contingat. Abſtrahit igitur analogum à ſuis analogatis (puta ens à ſubſtantia & quantitate) ſicut unum proportione à multis, ſeu ſicut ſimilia proportionaliter à ſe ipſis abſolute tã quo ad conceptũ obiectiuum, quàm mentalem, ſiue ſit ſermo de abſtractione totali, ſiue de formali. Hæ enim abſtractiones nõ differunt in eodem, niſi ſecundum præciſionem, & non præciſionem: ut alibi declarauimus. Vnde nihil aliud eſt dicere ens abſtractum à naturis ꝑdicamentorum abſtractione formali, quam dicere naturas prædicamentales ꝓportionales ad ſua eſſe, ut præciſè à ſpecialibus autem ſeu ſingulis analogiæ rationalibus extremis, non tertio conceptu ſimplici, ſed uoce communi & identitate proportionali earundem, quodammodo abſtrahi.

CAPVT VI.

Qualis ſit prædicatio analogi de ſuis analogatis.

VIdebitur autem fortè alicui ex his quòd prædicatio analogi de ſuis analogatis (puta entis de ſubſtantia, & quantitate, aut formæ de anima & albedine, &c.) ſit, ſicut prædicatio æquiuoci de ſuis æquiuocatis, ita quòd non ſit prædicatio ſuperioris de inferioribus, nec communioris de minus cõmuni, niſi ſola uoce, ſed eiuſdem de ſeipſo. Non eſt enim analogo res una ſignificata quæ in utroque analogatorum ſaluetur. abſque hoc autem prædicatio communioris aut ſuperioris non inuenitur ſecundum intrinſecam denominationem, ſeu exiſtentiam. Sic enim analogum ſecundum proportionalitatem commune eſſe dictum eſt. Fouere quoque poteſt non parum opinionem hanc proceſſus iuxta primum Topic. Aut ſcilicet analogum eſt prædicatum conuertibile, aut inconuertibile ſecluſa uocis communitate. Et cum cõſtet non eſſe conuertibile (quoniam ſubſtantia, ut ſic ſe habens ad ſuum eſſe, quod ens de ſubſtantia dictum prædicat, conuertitur cum ſubſtantia & ſimiliter quantitas ſic commenſurata ſuo eſſe, cũ quantitate conuertitur & ſic de aliis) conſequens eſt, quòd analogum tanquam ſuperius analogatis prædicari non poſſit. Superioris enim intentionem ſuſcipere non poteſt, quod conuertibile eſſe comprobatur. Et quoniam ſecundum ueritatem analogum, ut ſuperius prædicatur de analogans, & non ſola uoca commune eſt eis, ſed conceptu unico proportionaliter: cuius unitas ad hoc, quod prædicatum aliquod ſuperioribus ratione habeat, ſufficit quia ſuperius nihil aliud ſonat, quàm unum prædicatũ ad plura ſe extẽdens: unum autem non per accidens, aut congregatione (ſicut aceruus lapidem) ſed per ſe, conſtat eſſe etiã unũ proportione: ideo ad huius ueritatis claritatẽ ex extremis procedendo, ſciendum eſt, quòd quia analogũ mediũ eſt inter

uoco

uniuocum & purè æquiuocum, conſequēs eſt, quòd analogum idem aliquo modo, & non idem aliquo modo de ſuis prędicet analogatis. Et quia prædicat aliquod abſtrahens aliquo modo à ſuis analogatis (ut ex præmiſſo patet cap.) cōſequens eſt, q̧ cōparetur ad ſua analogata ut maius ad minora, ſeu ſuperius ad inferiora: licet non omnino unū ſecūdū rationem ſit, quod eis imponit. Quod ut clarius pateat, figuraliter declaratur ſic. Tā in æquiuocis quā uniuocis & analogatis, quatuor inueniuntur, ſcilicet duæ res ad minus, æquiuocatæ, uniuocatę, aut analogatę: & duæ res, ſeu rerum rationes æquiuocationem, uniuocationē, aut analogiā fundantes. uerbi gratia, In æquiuocatione canis inueniuntur hæc quatuor, canis marinus, & canis terreſtris, & ratio illius, & ratio illius ſecundū nomen canis. In uniuocatione quoque aīalis inueniuntur quatuor, ſcilicet homo & Bos, & natura ſenſitiua hominis, & natura ſenſitiua Bouis: quæ animalis uniuocationem fundāt. In analogia ſimiliter entis quatuor ſunt. ſ. ſubſtantia & quātitas, & ſubā inquantū cōmenſurata ſuo eſſe, & quantitas ſecundum quod ſuo eſſe proportionatur. Et licet prima duo. ſ. ęquiuocata & uniuocata, & analogata eodem modo quantum ad propoſitum ſpectat in omnibus his diſtinguantur, quia ubilibet ex oppoſito condiſtincta ſunt: altera tñ duo uniuocationem, æquiuocationē & analogiā fundantia, diuerſimodè unita aut diſtincta sūt. In æquiuocis nāq; rationes illæ, puta canis marini & terreſtris, ſunt omnino diuerſæ ſecundū rōnē: & ꝓpter hoc id quod prædicat canis de marino cane, nullo modo prædicat de terreſtri, & econuerſo: & ideo ſola uoce communius aut maius æquiuocatis dicitur, & eſt. In uniuocis uerò res illæ (puta animalitas in Boue & animalitas in Leone) licet numero & ſpecie diuerſę ſint ratione tamen omnino eædem ſunt: rō enim unius eſt omnino eadem q̧ ratio alterius, & econuerſo: & propter hoc id q̧ prædicat animal de homine, idem omnino p̄dicat de Boue, & uniuocū dicitur & ſuperius homine & Boue.

In analogis autem res analogiam fundantes (puta quātitas ut ſic ſe habens ad eſſe: & ſubā ut ſic ſe habēs ad eſſe) licet diuerſæ ſint & numero, & ſpecie, & genere, ratione tamē eędem ſunt nō omnino, ſed proportionaliter: qm̃ unius ratio proportionaliter eadem eſt alteri. Et propter hoc id quod prędicat analogū, puta ens de quantitate, illudmet proportionaliter prædicat de ſubā, & econuerſo. Eſt enim illudmet proportionaliter id, quod in ſubſtantia ponit, & ecōuerſo: & propter hoc analogum (puta ens) non ſola uoce cōmunius, maius aut ſuperius analogatis eſt: ſed conceptu (ut dictū eſt) proportionaliter uno. Ita q̧ analogū & uniuocū cōueniunt in hoc, q̧ utrunq; communioris & ſuperioris rōnē hēt. Differūt autē in hoc quod illud eſt ſuperius analogicè ſeu proportionaliter, hoc uerò uniuocè. Et merito: quia fundamentū ſuperioritatis utrobique ſaluatur uniuocationis āt non: fundatur enim ſuperioritas ſuper identitate rationis rei ſignificatę, id eſt ſuper hoc q̧ res ſignificata inuenitur non in hoc tm̃, ſed illamet non numero, ſed ratione inuenitur in alio. Vniuocatio autē ſuper modo idētitatis omnimodę, ſcilicet identitate rationis rei ſignificatę, id eſt ſuper hoc quod rō rei ſignificatę in illo, & in iſto eſt eadē omnino. Quāuis enim in analogis hic identitatis modus nō inueniatur, quē in uniuocis inueniri pluries dictum eſt: identitas tamē ipſa rationis rationem inuenit, eſt nanque identitas proportionalis, identitas quędā. Et ideo nō minus analogum (puta ens) eſt prędicatum ſuperius, quam uniuocum, puta animal, ſed alio modo: analogum enim eſt ſuperius proportionaliter: quia fundatur ſupra identitatem proportionalis rationis rei ſignificatę, uniuocum autem pręcisè, & ſimpliciter: quia ſemper omnimoda idētitate rationis rei ſignificatę eius ſuperioritas fundatur. Propter quod S. Tho. ſuperioritatis fundamētum aſpiciens in quinto Metaph. dicit, quòd ens eſt ſuperius ad omnia, ſicut animal ad hominem & Bouem.

¶ Vnde obiectiones ad oppoſitum adductę, in hoc peccāt, q̧ inter identitatem & modum identitatis non diſtinguunt. Fatendum eſt enim, quòd ad hoc, q̧ aliquis terminus denominetur ſupior, aut communior, oportet ut rem unam & eandem in utroq; ponat: ſed ſophiſma cōſequentis cōmittitur inferēdo ex hoc, ergo oportet, q̧ dicat rem unam & eandem omnino. Et eſt ſemper ſermo de identitate ſecundū ratiunē ſeu diffinitionem. Identitas enim & unitas cōtinent ſub ſe non ſolum unitatē & identitatē omnimodā, ſed proportionalem, quę in analogi nominis rōne ſaluātur. Negandū eſt igitur quòd in analogis non prędicatur idem de uno & alio analogato: quoniam unum & idem proportionaliter de omnibus analogatis dicitur: & ꝓpterea inter p̄dicata nō conuertibilia numerandū eſt. Quantitas enim licet adæquet ens de quantitate uerificatum ſecundum rationē omnino eandem, non tamen ſecūdum rationem illā proportionaliter: quoniam entis ratio non alia proportionaliter ad ſubſtantiā & qualitatem ſe extendit. Verū quia analogum ſonat idētitatem proportionalem, ideo huiuſmodi rationibus formaliter reſpondendo, nullo pacto concedendum eſt analogū cōuerti cum aliquo analogato. Ad materiam tamen deſcendendo, pōt intrepidè dici, q̧ quia analogum rationem unam proportionaliter tantum prędicat, & unum ꝓportionaliter plura eſſe proportionibus ſimilia manifeſtum eſt duplititer poteſt ſecundum ſingulas rationes ad analogata cōparari. Vno modo abſolutè: & ſic ſecundum ſingulas rationes cum ſingulis analogatis cōuertitur: quia nulla omnino analogi ratio in duobus analogatis inuenit. Alio modo ſecundum idētitatem proportionalem, quam habet una cum altera, & ſic cum nullo analogato conuertitur quoniam omnes analogi rationes indiuiſę ſunt proportionaliter, & una eſt altera ꝓportionaliter. Et quia, ut dictū eſt analogum hāc ſonat identitatem, ideo formaliter & ſimpliciter loquēdo, analogū inconuertibile & cōmunius prędicatū cōcedendū eſt eſſe. Non tamen genus, aut ſpecies, aut propriū, aut diffinitio, aut differentia, aut accidēs uniuerſaliter eſt. Nec propterea diminutus Ariſ. aut Porphy. fuit: qm̃ prędicabile, quod ſimpliciter unū eſt, docebant, ac per hoc inter ęquiuoca analoga numerauerunt.

¶ Ex prędictis autem manifeſtè patet, quòd analogum non conceptum disiunctum, nec unum pręciſum inęqualiter participatum, nec unum ordine, ſed conceptum unum proportione dicit, & p̄dicat. De ordine tñ in analogis incluſo infrà tractabitur. Vnde cum dicitur de homine, aut albedine, aut quocunq; alio quod eſt ens, non eſt ſenſus, quòd ſit ſubſtantia uel accidens: ſed ſic ſe habens ad eſſe. Vtor autem ly, ſic, quoniam de propriis nominibus proportionum ad eſſe in actu exercito ens importantibus, diſputare nolo ad pręſens: quoniam Metaphyſici negotii opus hoc eſt, & exemplariter hic de ente loquimur. Simile ſiquidem eſt de actu potentia, forma, materia, principio cauſa, & aliis huiuſmodi iudicium.

CAPVT VII.

Qualis analogatorum ſecundum analogi nomen diffinitio.

APparere quoque poterit alicui, quòd in ratione unius analogati (puta qualitatis) ſecundum analogi, puta entis nomen alterius analogati, puta ſubſtantiæ, uel quantitatis ratio ſecundū idem analogi nomen cadere debeat: ſicut in analogia attributionis contingere dictū eſt. Fundamentum autem inde apparentia hęc ſumit: quia ratio unius analogati, ut eadem proportionaliter eſt alteri, abſq; illa altera exprimi completè nequit. Dictum eſt autem, quòd analogo nomine rationes hę importantur, ut eadem proportionaliter ſunt. Et confirmat hoc expoſitio ipſa analogę ab Ariſtotele, Auerroe & S. Thoma in primo Ethicorū poſita. Exponunt enim, quòd bonum ſeu perfectio analogicè dicitur de uiſu & intellectu: quia ſicut uiſus in corpore, ita intellectus in anima perfectio eſt. Conſtat autem, quòd non eſt intelligibile hoc ſe habere ſicut illud, niſi utrunque extremorum pręcipiatur. Neceſſario igitur uidetur, unum analogatorum ſecundum analogi nomen per aliud diffiniendum eſſe.

VT Autem liqueat huius ambiguitatis ſolutio recolendū eſt analoga hæc dupliciter inueniri, ſcilicet propriè & metaphoricè. Diuerſimodè enim hęc ſe habent ad propoſitā quęſtionē. In analogia ſiquidem ſecūdum metaphoram, oportet unum in alterius ratione poni: non indifferenter, ſed propriè ſumptum, in ratione ſui metaphoricè ſumpti claudi neceſſe eſt: quoniam impoſſibile eſt intelligere quid ſit aliquid ſecundum metaphoricū nomen non cognito illo, ad cuius metaphoram dicitur. Neque enim fieri poteſt, ut intelligam quid ſit pratum in eo, quòd ridens, niſi ſciam quid ſignificet riſus nomen propriè ſumptum, ad cuius ſimilitudinem dicitur pratū ridere. Eſt autem huius ratio radicalis, quia analogū metaphoricè ſumptum, nihil aliud prędicat, q̄ hoc ſe habere ad ſimilitudinem illius, quod abſque altero extremo intelligi nequit. Et propter hoc huiuſmodi analoga prius dicuntur de his, in quibus propriè ſaluantur, & poſterius de his, in quibus metaphoricè inueniuntur, & habēt in hoc affinitatem cum analogis ſecundum attributionem, ut patet. In analogia uerò in qua nominis ſaluatur proprietas, nullum analogi membrum per alterum diffiniri oportet, niſi fortè gratia materiæ: ut S. Th. in ſecunda quęſt. de Verit. articulo undecimo docuit. Sunt enim analogatorum rationes ſecundum analogi nomen quodammodo medię inter analoga ſecundum attributionem, & uniuocata. In analogis enim ſecūdum attributionem primum diffinit reliqua. In uniuocis uerò neutrum alterum diffinit, ſed unius diffinitio eſt completa alterius diffinitio: & econuerſo. In analogis autem neutrum alterum diffinit, ſed unius diffinitio eſt ꝓportionaliter alterius diffinitio. Et loquimur ſemper de ratione ſecundum nomen commune, uerbi gratia in diffinitione cordis, ſecundum quod principium animalis, non ponitur fundamentum, ſecundum quod principium domus: nec econuerſo: ſed eadem proportionaliter eſt principij ratio, utrobique, ut comment. ubi ſupra dicit.

¶ Duabus autē opus eſt diſtinctionibus uti in re hac: ea ſcilicet, q̄ in logica trad. ẽ de actu ſignato & exercito, & ea quę à Metaphyſico

phyſico ut plurimum tractatur, de ordine rerum ex nomine, ex parte rei, & parte impoſitionis nominis. Ex prima ſiquidē diſtinctione ſcimus duo. Primò, quod ſicut animal dictū de homine & equo importans uniuocationem in actu exercito, non prædicat de homine totū hoc, ſ. naturam ſenſitiuam eandem ſecundum rationē naturæ ſenſitiuæ equi & bouis, ſed naturam ſenſitiuā ſimpliciter, quā tamē ad hoc, quod uniuoca ſit prædicatio, oportet eſſe omnino eandē ſecūdū rōnem naturæ ſenſitiuæ eq; & bouis, ita ens importat proportionalitatē in actu exercito, nō prædicat de quantitate totū hoc, ſ. habens ſe ad eſſe ſic proportionaliter ut ſubſtātia, aut qualitas ad ſuum eſſe, ſed habens ſe ad eſſe ſic abſque alia additione: quod ſi oportet ad hoc, quod analoga ſit prædicatio, idem proportionaliter eſſe cū altero, ſic ſe habere ad eſſe qđ de ſubſtantia aut qualitate ens prædicat. Secūdū, quod ſicut ea declaratione, qua manifeſtatur animal eſſe uniuocū, quia dicit unam & eandem omnino rōnem in omnibus, nō fallimur, nec confundimur, nec uagamur circa hominis, & bouis ſecundū animalis nomē rōnem, ſed quieſcimus, intuētes quod animal exercet, quod uniuocorum diſtinctio & expoſitio ſignificat. Ita ea hac, quod declaratur ens, aut bonū, aut quocunque aliud eſſe analogum: quia dicit rōnes plures eaſdē proportionaliter, & importat hoc ſe habere quēadmodū proportionaliter ſe habet illud ad eſſe uel appetitum, &c. non debemus turbari, & inquirere in analogi nominis (puta boni) ratione ſignificationem aliā, ſed ſat ſit, diſtinguēdo inter actum ſignatum & exercitum inſpicere quod analogi nominis ratio id exercet, quod analogi ratio & declaratio ſignificat. Ex his autē duobus patere iam poteſt intentum, quod ſ. non oportet unum analogiæ membrum per alterum diffinire, ex eo quod analogum ſignificat ea eſſe eadem proportionaliter: quoniam hoc in actu exercito ſignificat.

¶ Ex ſecunda uerò diſtinctione ſcimus, non ſolū quod præpoſterus eſt ordo rerū & ſignificationū quandoque ſuo nomine analogo, ita quod prior ſecundū rem rō, poſterior interdum ſignificatione eſt (ut de ente & bono, & aliis huiuſmodi communibus Deo & creaturis accidit: rō n. quam in Deo quodlibet horum ponit, ſignificatione quidē poſterior, re autē prior eſt) & propter alterum horum dicitur analogum prædicare de ſuis analogatis ſecundum prius & poſterius, ipſam † analogi rōnem. Sed etiam ſcimus quòd quando rō, quam ponit analogum in uno, ex ratione, quā in altero ponit, exponitur, non ideo fit, quia unum in alterius ratione cadat: ſed quia unius ratio poſterior altera eſt ſignificatione, & per priorem utpote notiorem declaratur, ut S. Tho. in ſecundo articulo quæſtionis decimætertiæ primæ partis facit, declarans, quòd dicendo, Deus eſt bonus, ſenſus eſt, id quod bonitatem in creaturis dicimus, præexiſtit in Deo proportionaliter, &c. Et eadē intelligendum eſt ratione fieri, ſi poſterior ſecundum rem per priorem declaretur. Non diffinit ergo analogum ſecundum unam rōnem ſeipſum ſecundum alteram, licet exponat & declaret.

¶ Alias ſpdiemus de ſuis analogatis ſecundum prius, & poſterius, ſecundum ipſā analogi ratione.

OBIICIENTIBVS Autem propoſitū, quāuis ex dictis ſatisfactum ſit, formaliter reſpōderi pōt, quod cognoſci aliqua ut eadē proportionaliter, ſeu hoc ſe habere ſicut illud, dupliciter cōtingit. Vno modo formaliter, quod ad relationem identitatis & ſimilitudinis: & ſic abſque extremis cognitio hæc haberi nō pōt. Alio mō fundamētaliter: & ſic in rōne unius nō cadit reliquū, ſed rō unius eſt alterius rō, omnino, vel proportionaliter. Conſtat autē quod analogum nomen (puta ens, aut bonū) non relationē identitatis aut ſimilitudinis ſignificat, ſed fundamentum: & ideo obiectiones, quæ iuxta primum ſenſum procedunt, nihil cōcludunt contra intentum. patet autē facillimè hæc eſſe uera exempla de uniuocis, ponendo & applicando ad identitatē uniuocationis. Significat namque nomē uniuocū plura, inquantum eadē ſunt uniuocè, ſeu ſecundum rationem omnino. Et idētitatis relatio in nullo extremorum abſque altero intelligibilis eſt, &c.

CAPVT VIII.

Qualis ſit in analogo comparatio.

DIFFICVLTAS Etiam non parua (quæ multos inuaſit ac ſuperauit) de cōparatione in analogo dilucidāda eſt. Creditum n. à quibuſdā eſt quod nō poſſet analogia poſita, ſermo ille niſi erroneè exponi, quo vnum analogatum magis aut perfectius tale ſcđm analogi nomen diceretur. verbi gratia: Subſtantia eſt magis, aut perfectius ens quā quantitas. Moti ſunt autē ex eo, quod comparatio in uno cōi, vtrinque facienda eſt etiā ſecundum grammaticos: quod in analogo non inuenitur vt. Et pōt formari rō pro eis talis: Aut comparātur analogata in una cōi eis rōne, aut in ſuis rōnibus: non in rōne cōi, quia illa analogum caret: nec in rōnibus proprijs: quia tunc falſum eſt ſubſtantiam eſſe magis ens, quā quantitatem. Nō enim minus aut imperfectius quantitas eſt ſua rō, quam ens in genere, quàm ſubſtantia ſua, & cætera. Nullo igitur modo videtur comparationem cum analogia ſaluari poſſe.

¶ Succumbitur autem difficultati huic, quia proprium comparationis fundamentum nō conſideratur. Fundatur. n. ſuper identitate ſeu unitate rei, in qua fit comparatio, & non ſuper modo identitatis aut vnitatis: ſicut de intentione ſuperioritatis prædictum eſt. Vnde cum analogum ex dictis conſtet, rem vnam licet proportionaliter, dicere: nihil prohibet, in ipſo comparari analogata, licet non eo modo, quo vniuoca fit comparatio. Ad cōparationem ſiquidem cum requirantur, & ſufficiāt hæc tria, ſ. diſtinctio extremorum, & identitas eius, in quo fit cōparatio, & modus eſſendi illius in extremis, ſ. æquè uel magis, aut minus perfectè: ſub identitate autem ſeu unitate proportionalis unitas ſeu identitas contineatur, conſequens eſt, quod ſi in diuerſis idē proportionaliter æquè uel magis, aut minus perfectè eſſe habet, comparatio ſecundum illud proportionale fieri poſſit, comparatione non uniuoca, ſed analoga. Sicut enim quia natura ſenſitiua eſt in Boue, & illa met omnino ſecundum rationem eſt in homine, & perfectius eſſe habet in homine, quā in Boue, homo perfectius animal Boue dicitur vniuoca comparatione, ſic quia ſic ſe habere ad eſſe eſt in ſubſtantia: & hoc idem proportionaliter eſt in quantitate, & imperfectius eſſe habet in quantitate quā in ſubſtantia dī ſubſtantia magis ſeu perfectius ens, quam quantitas analoga comparatione. Vnde S. Tho. in ſeptimo articulo quæſtione ſeptima de potentia Dei, tripliciter comparationem fieri docens, duos modos analogicæ comparationis ponit, apertè ex hoc inſinuans comparationem non ſolum ſuper identitate numerali ſpecifica, aut generica fundari, ſed etiā proportionali. Modi autē cōparationis ibidem traditi ſunt hi, ſ. ſecundum ſolam quātitatem rei participatæ, & ſic vnum album dicitur altero albius. Vel extendendo propter præſens propoſitum, hunc modū ad omnem comparationem vniuocam, dicetur quod primus attenditur ſecundum quantitatem rei participatæ eiuſdē omnino ſecundum rōnem, ſiue illa ratio ſit ſpecifica ſiue generica, vt calidum magis calidum altero dī, & homo perfectius animal Leone eſt. Secundus uero modus attenditur ſecundum quod res aliqua in vno inuenitur participatiue, alterum uerò eſt per eſſentiam, quemadmodum homo Platonicus lōge perfectior homo eſſet nobis. Et abſtractione intellectus vtendo quemadmodum bonitas lōge melior eſt quocunque bono quod participatiuè bonum dicitur. Tertius autem modus attenditur ſecundum quod res aliqua in vno inuenitur formaliter, & ſecundum ſe, in altero autē virtualiter & † eleuatum ad rem ſuperioris ordinis. Quēadmodum dicimus, quod Sol eſt magis calidus quam ignis, uel quod calor perfectius eſſe habet in Sole, quam in igne. Nec eſt dubium hos duos modos vniuocam comparationem impedire: vt S. Th. ibidem dicit, & Ariſtoteles in primo Ethicorum, de primo modo teſtatur. ubi bonum cōe non vniuoce, ſecundum proportionalitatem dicendum docet, bonitati ſeparatæ & bonis cæteris per participationem. Patet igitur ex his, eadem proportionaliter vt ſic eſſe comparabilia, quamuis Phyſicè loquendo in ſola ſpecie, aut genere comparatio fiat.

† Alias eleuata.

AD OBIECTIONEM autem in oppoſitū, dicitur quod vtroque modo in analogis comparatio fit. Comparantur ſiquidem analogata (puta ſubſtantia & quantitas) in ratione vna & communi proportionaliter, quam analogi nomen (puta ens) dicit & addit ſupra analogata, ut ex dictis patet. Et comparātur ſecundum ſuas rationes, ſecundum tamen analogi nomē, quæ earum ſit perfectior, ſecundum quod dicimus ſubſtantia eſt perfectius ens quantitate, quia ratio entis in ſubſtantia perfectior eſt ratione entis in quātitate. Ita quod iuxta iſtam comparationem eſt ſenſus, ſubſtantia habet perfectionem ſecundum entis nomen rationem, quàm quantitas, & non quod ſubſtantia eſt magis aut perfectius ſubſtantia, quàm quantitas ſit quantitas, vt quidam ſomniare videntur. Vnde comparatio iſta extendit uſque ad analoga ſecundum attributionem, licet in tali analogia non niſi ebuſiuè comparatio fieri poſſit. Dicimus enim quod ens reale eſt magis & perfectius ens ente rationis, quod per attributionem ad illud, ens dicitur in quarto Metaphyſicorum, textu ſecundo, quia ens reale habet perfectiorem ſecundum entis nomen rationem. Iuxta quem modum ſi uſus admitteret, diceremus, animal eſt magis ſanum vrina, quia perfectiorem, ſecūdum ſani nomen rationem habet.

CAP. IX.

Qualis ſit analogi diuiſio & reſolutio.

QVALITER AVTEM analogum diuidendum ſit, ex dicendis manifeſtum eſt. Poteſt ſiquidem trifariam analogi diuiſio intelligi. Primò, ut diuidatur vox in ſuas ſignificationes. Dictū eſt enim quòd analogū plures rōnes ſignificat immediatè, & hæc diuiſio cōuenit

ſibi

ſibi, inquantum æquiuocũ quoddam eſt. Secundò, ut diuidatur ſignificatũ eius in quaſi membra eius, eo modo quo eius, quod proportionaliter unum eſt, ſic: & ſic proportionatum mẽbra dici poſſunt. Dictũ eſt enim ꝙ analogum non ita diuerſas rationes ſignificat, quin ſignificet unam rationem proportionaliter. Omnes namque rõnes analogo nomine immediatè ſignificatæ, eadẽ proportionaliter ſunt. Ratio autem una proportionaliter, cũ conſtituatur ex pluribus rationibus proportionalibus, in eas ſecari poteſt. Hæc autem non eſt diuiſio analogi in ſua analogata, quoniam rationes hæ in ipſius analogi ratione intrinſecè concludũtur, & analogata ea ſunt, in quibus rationes illæ ſaluanẽ, & non ipſæ rationes. Entis enim analogata ſunt ſubſtantia & quantitas, & non rationes entis in ſubſtantia & quantitate. Rõnes enim (ut dictũ eſt) analogæ ſunt. Vnde tertio modo poteſt diuidi analogum diuidendo ſignificatum eius in ſua analogata per diuerſos modos, quibus analogi rõnẽ proportionalẽ analogata ipſa diuerſimodè ſuſcipiunt. Ita ꝙ diuiſum eſt ſignificatũ unũ proportionaliter, diuidentia ſunt modi fundantes, & facientes in analogatis propria proportione, ſecundũ quas fit analogia: conſtituta autẽ per diuiſionem, ut partes ſubiectiuæ, ſunt analogata ipſa. uerbi gratia, Quando ens diuiditur in ſubſtãtiã & quantitatẽ, diuiſum eſt ratio entis nomine ſignificata, quæ omnes in ſe entis nomine ſignificatas rationes claudit, utpote una proportionaliter, diuidẽtia ſunt ſubſtantiuũ & menſuratiuum ſeu per ſe & in alio, ſicut ex quib. ſubſtantia & quãtitas habent quòd diuerſas entis rationes ſubirẽt, partes autẽ ſubiectiuę ſunt ſubſtantia & quantitas, quæ entis ratione analogantur.

¶ Et quia hæc eſt propria analogi diuiſio, idcirco diſtinctè explicandum eſt, quomodo differat diuiſio hæc ab uniuoca. Tripliciter ſiquidem differunt. Primo ex parte diuiſi, quia diuiſione uniuòca unum omnino ſecundum rationem ſecatur, hic autẽ unum proportionaliter.

¶ Secundò ex parte diuidentiũ quia differentiæ ſecantes genus ſunt extra genus, modi autem ſecantes analogum, in ipſius analogi ratione clauduntur, quemadmodum ipſa analogata (ut in capitulo de abſtractione declaratum eſt) propter quod in tertio Metaph. tex. 10. ens genus eſſe negatur.

¶ Tertiò ex parte ipſarum per eũ ſubiectiuarũ, in quæ per diuiſionẽ fiunt, quia partes diuiſionis uniuocæ licet ordinem hẽant ſecundũ ſe (& originis & quali ut eſt prior trinitate, & pfectionis, ut albedo eſt perfectior nigredine) tamen ſecundum diuiſi rationẽ, puta numeri aut coloris, neutra altera prior, aut poſterior eſt, ſed omnes æqualiter in diuiſi rõne communicant. Analogata uero, quæ analogata diuiſione conſtituuntur, non ſolũ ſecundũ ſe, ſed ẽt in ipſius analogi, quod diuiditur rõne, ordinẽ habent & aliud prius, aliud poſterius eſt, adeo ut in uno eorũ tota rõ diuiſi ſaluari dicatur, alio aũt imperfectè & ſecundũ quid. Quod non eſt ſic intelligendũ, quaſi analogũ habeat unã rationem quæ tota ſaluetur in uno, & parcius ſaluetur in alio, quoniam puerile eſt hoc. Sed cum totum idem ſit quòd perfectũ, & analogo nomine multæ importentur rationes, quarum una ſimpliciter & perfectè conſtituit tale ſecundũ illud nomẽ, & aliæ imperfectè & ſecundũ quid, ideo dicitur, ꝙ analogũ ſic diuiditur, ꝙ non tota ratio eius in omnibus analogatis ſaluatẽ, nec æqualiter participant analogi rationẽ, ſed ſecundum prius & poſterius. Cum grano tamen ſalis accipiendũ eſt analogum ſimpliciter ſaluari in uno, ſecundũ quid in alio. Sufficit.n. hoc uerificari, uel abſolutè (ut patet in diuiſione entis in ſubſtantiã & accidens, illa enim abſolutè loquẽdo dicitur ens ſimpliciter, hoc autẽ ſecundum quid) uel in reſpectu, ut patet in diuiſione entis in Deum & creaturam. Vtrunque enim, licet ens ſimpliciter ſit, & dicatur abſolutè loquẽdo de creatura, tamen in reſpectu ad Deũ, ens ſecundum quid & quaſi non ens & dicitur.

CIRCA RESOLVTIONEM autem analogatorum ſciendum eſt, quòd cùm uniuerſaliter primum in compoſitione ſit ultimum in reſolutione, & per diuiſionẽ in ea, quæ actu in aliquo ſunt reſolutio fiat, eodem modo reſoluenda ſunt analogata in analogum, quo cætera reſoluuntur, ſcilicet utendo diuiſione prædicta (quæ uocatur diuiſio in partes eſſentiæ uel rationis) & à poſterioribus ſecundum conſequentiam ad priora procedendo, ſi longa eſſet reſolutio facienda. Ad rationem autem analogi, cum deuentum fuerit, ſingulis analogatis in ſua ratione ſecundum analogi nomen reſolutionis, cum illa analogi rõ multis conſtituatur rõnibus, ordinẽ inter ſe & proportionalem ſimilitudinem habentibus uel ordinatè ad primã reſolutio fiet, vniendo ſemper ad ſimilius & propinquius, primũ & id, in quo diſſimilitudo eſt, relinquendo. Vel ſi non ſic ordinatas inter ſe coniungit eſſe rationes illas, ad primam omnes modo prædicto deducendæ ſunt. Ordinem enim ad primã nulla ſubterfugere poteſt. Nec refert in propoſito, an fiat reſolutio ad rationem primam ſignificatione, uel ſecundum rem. Intelligẽda enim ſunt hæc in ſuo ordine, ſcilicet ſignificationum aut rerum.

CAPVT X.

Qualiter de analogo ſit ſcientia.

VISVM EST autem quibuſdã de analogo ſcientiã eſſe non poſſe, niſi quemadmodum de æquocis ſcientia hẽ, eo ꝙ plures rõnes dicit, licet ſimiles. Immo fallaciam æquiuocationis committi in ſyllogiſmis in quibus analogo pro medio ſumpto, certum analogatum ſubſumitur, niſi forte gratia materiæ bonus eſſet proceſſus, aſſerunt eadem ratione. Nec poſſe ex unius analogati ratione ſecundũ analogi nomen concludi alterum analogatum tale formaliter eſſe, ſed ſemper prædictum incidere uitium rõne prædicta confirmatum. verbi gratia, Si ponamus ſapientiã eſſe analogicè cõmunẽ Deo & homini, ex hoc ꝙ ſapiẽtia in hoĩe inuenta ſecũdũ formalẽ rõnem præciſè ſumpta, dicit perfectionẽ ſimpliciter, nõ concludere poſſum, ergo Deus eſt formaliter ſapiens. ſic arguendo. Oĩs perfectio ſimpliciter eſt in Deo ſapientia eſt perfectio ſimpliciter, ergo. Minor.n. diſtinguenda eſt, & ſi ly ſapiẽtia pro rõne ſapientiæ, quæ eſt in hoĩe ſtat argumentũ erit ex quatuor terminis, quia in concluſione ſapientiæ ſtat pro rõne ſapientiæ, quam ponit in Deo, cum concluditur, ergo ſapiẽtia eſt in Deo. Si autem pro rõne ſapientiæ in Deo ſtat in minore, non concluditur ex perfectione ſapientiæ creatæ Deũ eſſe ſapientẽ, cuius oppoſitum, & Philoſophi & Theologi omnes clamant.

¶ Decipiuntur autẽ iſti, Scotum (cuius eſt rõ hæc in quæſtione prima diſtinctione 3. primi libri) ſequẽtes, quia in analogo diuerſitatem rõnum ſuſcipientes, id quod in eo unitatis & identitatis patet, non conſiderant rõnes enim, analogi ut ſuperius ẽt diximus, pñt dupliciter accipi. Vno modo ſcdm ſe, inquantũ abinuicem diſtinguuntur, & ea ꝗ conueniunt eis ut ſic, ſeu ex hoc. Alio modo, inquantũ eadẽ ſunt proportionaliter. Primo modo acceptæ vitium æquiuocationis inducerent, ſi quis eis vteretur, vt patet. Secundo aũt modo eis utendo, peccatum nullum incurrit eo ꝙ quicquid conuenit vni, conuenit ẽt alteri proportionaliter, quicquid negatur de una, negatur ꝓportionaliter de alia, quia quicquid conuenit ſimili in eo, quod ſimile, conuenit ẽt illi, cuius eſt ſimile, proportionalitate ſemper ſeruata. Vñ ſi ex immaterialitate aĩæ concluditur eã eſſe intellectualem ex immaterialitate proportionaliter poſita in Deo, optime concluderet Deũ eſſe intellectualẽ proportionaliter, ut quãtũ immaterialitas illa excedit iſtã, tñ intellectualitas excedat illa iſtã, &c. Propter qd S. Tho. in qõne ſcda de potentia Dei articulo quinto, analogata oĩa ſub una analogi diſtributione cadere dicit. Et meritò, quia unitas analogi nõ eſſet in coordinatione vnitatũ numeranda, niſi vnũ ꝓportionaliter, vnũ eſſet affirmabile, & negabile, & cõſequẽter diſtribuibile & ſcibile, ut ſubiectũ & mediũ & paſſio.

¶ Vnde ad obiecta in oppoſitum dr̃, ꝙ quia ut in ſecundo Elenchorum, capitulo decimo dr̃, æquiuocatio latens in huiuſmodi proportionalibus peritiſſimos ẽt latet, ideo oportet huiuſmodi analogis nominibus vtendo ex parte vnitatis, ſemper modum proportionalitatis. ſ. ſubintelligi, aliter in uniuocationẽ lapſus fieret. Niſi enim præ oculis haberetur proportionalitas, cum dr̃ immateriale omne eſſe intellectuale, tanquam uniuocè dictum acciperetur, & latens æquiuocatio non viſa obreperet.

¶ Proportionalitate aũt ſeruata analogis ſcientiam eſſe, & diui. Tho. proceſſus de bono & uero, & alijs huiuſmodi, & quotidianum conuincit exercitium. Teſtatur quoq; demõſtratiuæ artis pater Ariſt. in ſcdo Poſterio. capitulo vndecimo incipiente, Ve habeamus aũt propoſita, vel problemata analogũ cauſam adæquatam eſſe alicuius paſſionis, & in medium oportere quãq; à demonſtratore aſſumi, dum rationem ꝓpter quid docens, inquit, Amplius, alius modus eſt ſecundũ analogiam eligere vnũ. idem.n. nõ eſt accipere. quod oportet uocare ſepiã, & os, & ſpinam. Sunt aũt quæ ſequuntur, & hoc tanquã natura una huiuſmodi exiſtente. Et in ſequenti cap. ait, Secundum aũt analog. ã eiuſdẽ, & medium ſe hẽt ſecundum analogiam. In quibus verbis non ſolum docuit analogũ ut medium aſſumi quãq; in demonſtrationibus, ſed ẽt ipſum non eſſe vnum in ſe expreſſe, & eum hoc habere paſſionem adæquatã, ac ſi unius eſſet naturæ.

¶ Nec impedit analogia hæc proceſſum formalẽ ad concludendum de Deo & creaturis prædicatum aliquod eis cõe quoniam accepta ſapientiæ rõne, & ſegregatis ab ea per intellectum eis, quæ ſunt imperfectionis, ex hoc quòd id, quod eſt ſibi ꝓprium formaliter ſumptum, perfectionem abſq; imperfectione claudit: concluditur ergo oĩa pientię ratio non omnino alia, nec omnino ba e, ſed hæc proportionaliter eſt in Deo, quia ſimilitudo inter Deum & creaturam non eſt uniuoca, ſed analoga. Nec pari rõne põt concludi, Deum eſſe lapidem proportionaliter: quia rõ lapidis formaliter ſumpta quantumcunq; expoliata, imperfectionem aliquam claudit, quæ prohibet iam ipſam ſecundum ſe, quã ipſam proportionaliter in Deu reperiri, niſi metaphoricè quemadmodum dictum eſt, Petra autem erat Chriſtus. Vñ dum ſit huiuſmodi proceſſus, oĩs pfectio ſimpliciter eſt in Deo,

ſapientia eſt pfectio ſimpliciter, ergo &c. in minore ly ſapientia non ſtat pro hac uel illa rõne ſapientiæ, ſed pro ſapiẽtia una ꝓportionaliter .i. pro utraq; rõne non cõiunctim uel diſiunctim: ſed inquantũ ſunt indiuiſæ proportionaliter, & una eſt altera ꝓportionaliter: & ambæ unã proportionaliter conſtituunt rõnẽ. Significantur. n. analogo nomine, inquantum eadem ſunt: unde non oportet analogũ diſtinguere, ad hoc q̃ cõtradictionem faciat, & enũciationis ſubiectũ, aut pdicatũ haſt ſed rõne ideo tutans ꝓportionaliter ſe clauſæ, & quã principaliter dicit ex ſe, ad hoc ſufficit. Contradictio n. dr conſiſtere in affirmatione, & negatione eiuſdem de eodẽ. &c. & non in affirmatione & negatione uniuoci de eodẽ uniuoco: identitas ſiquidẽ tam terbi quã rõnum (ut pluries replicatũ eſt) ad identitatẽ proportionalem ſe extendit. Ex hoc aũt apparet, Sco. in primo ſen. diſt. 3 q. 2. uel male expoſuiſſe conceptum uniuocum, uel ſibi contradicere, dum uolens uniuocationem entis fingere ait, Conceptum uniuocum uoco, qui ita eſt unus, q̃ eius unitas ſufficit ad contradictionem affirmando, & negando ipſum de eodem: & ſic uniuocũ uult eſſe, ens. Si. n. identitas ſufficiens ad contradictionem uniuocatio dr, conſtat q̃ ponendo ens eſſe analogũ, & ſecundũ proportionalitatem unum ſatisfiet uniuocationi, quod Scoticæ doctrinæ aduerſatur, tenenti ens habere conceptum unum ſimpliciter, & omnino indiuiſum: ut de uniuocis diximus: Si autẽ non oĩs talis identitas ſufficit ad uniuocationem, non rectè igr̃ uniuocatio conceptus declarata eſt eſſe ea quæ ad cõtradictionẽ ſufficit, quaſi proportionalis identitas ad hoc non ſufficiat.

CAPVT XI.

De cautelis neceſſarijs circa analogorum nominum intellectum & uſum.

QVIA VERO Ariſtotel. in pdicta ex celebri authoritate, doctiſſimos uiros circa horũ nominũ cõceptus errare dicit ob latẽtẽ eorũ unitatis modũ: idcirco neceſſariũ fore duximus in fine huius tractatus cautelas quaſdam tradere, quibus poſſit ſe quis ab errore multiplici in re hac præſeruare.

Primus error. CAVENDVM Eſt igitur in primis, ne ex uniuocatione ipſius nominis analogi reſpũ quorũdã, credamus ſimpliciter ipſum eſſe uniuocũ: oĩa n. ferè analoga propriè fuerunt prius uniuoca, & deinde extenſione, analoga cõia proportionaliter illis, q̃b. ſunt uniuoca & alijs uel alij facta ſunt. Sapientiæ. n. nomen primò impoſitum eſt humanæ ſapientiæ, & uniuocũ, omnium humanã ſapientiũ erat. Deinde ad diuinæ naturæ cognitionẽ aſcendentes, proportionalẽq; ſimilitudinẽ inter nos ut ſapientes & Deũ cõtẽplantes Sapientiæ nomẽ extenderũt ad id in Deo ſignificãdũ, cui noſtra ſapientia proportionalis eſt: ſicq; uniuocũ nobis analogũ factũ eſt nobis & Deo. & ſimiliter de alijs accidit. Falli aũt contingit faciliter ex hoc, quia illa rõ prior, utpote notior, & familiarior, & prior quo ad nos, ſp profertur ab illuſtrib. uiris & eorum ſequacibus, qñ analogi ſignificatio quæritur, & dicitur eſſe tota analogi ratio pro qua ſimpliciter prolatũ ſtat, & omnia analogata illam participare: ut patet cùm ſapientiæ ratio redditur. Aſſignatur. n. differentialis eius conceptus pro ratione, ſecundum quam communis ponitur Deo & creaturæ, & ſimile eſt in alijs. Creditur. n. ex hoc, quod ſit ipſa analogi rõ, & ſic cautè uniuocatio acceptatur. non enim illa ratio eſt ratio analogi, ſed eius origo quo ad nos, quoniam non illa, ſed proportionaliter in altero analogato inuenitur, ut ex dictis patet.

Secundus error. CAVENDVM ſecũdò eſt, ne oĩs uocis uniformitas rõnũ, analogã unitatẽ obnubilet. hoc. n. tãquã quoddã accidens, in ea hac ſuſcipiẽdũ eſt. Nihil. n. minus analogicè idẽ ſunt ſcepion, os, & ſpina, unũ non habentia nomen, q̃ ſi unũ nomẽ habeiẽt, nec magis idẽ eſſent, ſi unũ nomen haberent, & ſi ſi cõi nomine oĩa uocarentur, ita q̃ defectu uocabulorũm, uel rerũ proportionali ſimilitudine oĩbus nomẽ ad cætera extenſum eſſet, crederemus eiuſdem eſſe naturæ, & rationis oſſa, & ſpina &c. Præſertim quia (ut dictũ fuit) ad ea quæ ſunt proportionaliter eadem conſequuntur paſſiones, tanquam ſi eorum eſſet natura unã.

Tertius error. CAVENDVM tertio eſt, ne uocalis unitas rõnis analogi ouis, mentẽ reuoluat. Ex eo oĩq; (uerbi gra) q̃ principiũ, dr eſſe id ex quo res fit aut eſt, aut cognoſcit, & hæc rõ in oĩbus, q̃ principia dñr, ſaluat. Principij nomẽ uniuocũ creditur. Errat aũt, quia rõ ipſa non eſt una ſimpliciter, ſed ꝓportione & uoce, uocabula enim ex q̃b. integratur. analoga ſunt, ut patet: neq; n. fieri, neq; eſſe, neq; cognoſci, neq; ly ex unius oĩno eſt rõnis, ſed ꝓportionalis. Et propterea rõ illa in omnibus, utpote proportionaliter ſaluatur, ſicut & principij nomen proportionaliter rõe dicitur.

Quartus error. SECVNDVM demũ eſt, ne diuerſa doctrinũ dicta de analogis, nos perturbent. Conſiderandum quippe eſt, quod quia analogum medium inter æquiuocum & uniuocum eſt, & medium extremorum naturã ſapient, ad alterũ cõparatũ, alterũ indo. ſ, adeo ut qò medio ſecundũ id qd̃ de uno extremo hẽt, uti uſ, illius extremi condõnes ei attribuamus (vt in 7 Phy. tex cõ. 6. & 31. patet) rõ plerunq; doctores utentes analogo ex parte unitatis, quã ex uniuocis participat, uniuocorũ non ſolum conditiones (puta abſtractionẽ &c.) ſed et nomen ei attribuunt utentes uero analogo ex parte diuerſitatis, q̃ ex æquiuocis trahit, cõdõnes quoq; ſupradictis oppoſitas, & nomẽ illi imponunt æquiuoci. Et ut de multis pauca dicãtur, Ari. in 2. Meta. tex. 4. ens & uerũ uniuoca uocat, q̃a ex parte identitatis illis utitur, ut proceſſus ſuus apertè oſtendit. S. Th. quoq; pluries dicis in rõne alterius analogi (puta paternitatis cõis diuinæ & humanæ paternitati) oĩa cõtẽta eſſe indiuiſa & indiſtincta, & q̃ paternitas (uerbi gratia) abſtrahit a paternitate humana & diuina, quia utit analogo ex parte identitatis. Nec tñ falſæ ſunt abuſiuæ prædictæ locutiones & ſimiles, ſed ampliæ potius & largæ, quemadmodum pallidũ nigro contrarium eſt, & dr. Saluatur ſiquidẽ in analogis identitas nominis & rõnis, in qua (ut ex dictis patet) non ſolum analogica, ſed et ſingulæ analogi rõnes uniũtur, & quodammodò cõfunduntur, utpote abſtrahẽtes aliqualiter ab earũ diuerſitate. Ariſt. rurſus in 1. Phy. ex parte diuerſitatis, ente uſes cõtra Parmenidem, multiplex ſeu æquiuocũ (ut ipſemet illũ tex. ſic exponendũ ſpecialiter in ſecũdo Elenchorũ tradit) uocauit, uñ & Porphyrius Ari. dicere ens eſſe æquiuocũ accepiſſe vĩ, utente ente ex parte diuerſitatis. Quod tñ Scot. in primo di. 3. q. 3. In Logica Ari. nõ inueniri rõ dixit, q̃a prædictos tex. nõ cõiugauit. Propter qd̃ ibidẽ quoq; contra textũ gloſſauit principiũ Ariſ. contra Parmenidẽ In primo Phy. tex. 13. ut in Elenchis (ut dictũ eſt) clarè patet. S. Th. et ens prius non eſſe primo analogato, nihilq; Deo prius ſecundũ intellectũ eſſe dicit pluries utẽs analogo ex parte diuerſitatis rõnum. Quælibet ſiquidẽ eius rõ ſecundũ ſe, q̃a priorum analogatũ in ſe claudit, & in ſui abſtractione illud ſecundũ ita hẽt cũ illo cõuertitur (ut ſupra diximus) rõ prior ſecundũ cõſequentiã, aut abſtractior ſuo analogato negatur: ac ꝑ hoc primo analogato & Deo nihil eſt prius: q̃a eius rõ ſecundum analogi nomẽ, q̃ ipſo prior ſecundũ ſe non eſt, ſed conuertitur cæteris prior rõnibus. Cum his tñ ſtat, q̃ rõ illa in Deo ut eadẽ eſt proportionaliter alteri rõni, ſecundũ idẽ nomen ſuperior, ſecũdũ conſequentiã prior logicè loquendo, ſit, ut ex dictis patet. Dico analogicè: quia phyſicè loquendo analogum nec eſt prius ſecundum conſequentiã omnibus analogatis (quia ab eorũ proprijs abſtrahere nõ põt: quamuis ut ſaluatur in uno ſit prius altero) nec põt eſſe ſine primo analogato, ubi analogata conſequẽter ſe habent. Vnde ſi quis falli non vult, ſolertè ſermonis cãm conſectet, & extremorum conditiones medio applicaturum ſe recolat: ſic enim facile erit omnia ſanè exponere, & ueritatẽ aſſequi quæ a prima eſt ueritate. Cuius cognitio ex hoc exaltetur & hmetur opuſculum, completo in conuentu ſancti Apollinaris, Papiæ ſuburbio die primo Septembris. 1498.

¶ Præclariſſimus reuerendiſſimi Domini, Domini Thomæ de Vio Caietani, Cardinalis ſancti Xyſti, de nominũ analogia tractatus explicit.

TRACTATVS SEXTVS, DE Conceptu entis, in duo diuiſus quæſita, ad Fratrem Franciſcum de Ferraria.

1 *Num ſit unus conceptus mentalis entis repræſentatiuus.*
2 *Num analogum a rerum naturis, de quibus dicitur, abſolui poſſit.*

AMANTISSIME FRATER, ea accepi ex ueſtræ ſolicitudinis literis percepi libellum noſtrum de analogia nominum uos perlegiſſe, duoq; dubia de conceptu entis mentẽ ueſtrã tenere, ſolui q. a me familiariter flagitaſtis. Ego autem quam primum compleui expoſitionẽ librorum de anima (cuius fini incombebam, cum ueſtras recepi) reſpõdere curaui, ne ꝑclaro ingenio tuo deeſſem. Primũ igitur dubium fuit ad hominem me ipſum: ſ. quia in cõmentarijs de ente & eſſentia, ſuſtineo unũ conceptum mentalem repræſentatiuũ entis, & in tractatu de analogia nominũ uideor hoc negare. Secundum aũt eſt ad diuum Thomam, quoniam ego in pręfato libello ſuſtineo analogũ nõ abſolui ab his, quibus analogũ dr, & diuus Tho. in q. de Veri. q. 1. ar. 1. ens habere conceptũ unũ ſimplicem, ad quem omnia prædicamenta, & tranſcendẽtia adducit, in quẽ reſoluitur, qui eſt primũ motus. Hæc enim inuicem ſibi aduerſari uidẽtur: quãdoquidẽ ſi ens ab ſe ui non põt a naturis rerũ, non erit ſimpliciſſimus, nec primo motiu, nec in quẽ ultima reſolutio fiat, & ad quẽ oẽs adducit.

AD EVIDENTIAM HORVM, & ſpecialiter primi recolito, quod quicquid eſt imago alicuius ſimilis alteri, etiam imago illius alterius, quatenus primo aſſimilatur: ac per hoc omnis conceptus

ceptus creaturæ eſt conceptus Dei, ſicut omnis creatura aliq̃ua eſt ſimilitudo Dei. Hinc ergo fit, q̃ cũ unum proportionalitate vt ſic habeat ſingula mẽbra ſimilia proportionabiliter, oportet q̃ habeat ẽt unum conceptũ mentalẽ repñtatiuum illius unius proportionabiliter. Nec huius oppoſitũ teneo in tractatu de analogia nominũ, ſed conceptus iſte unus numero in mente ſecundũ eſſe repręſentatiuũ, nec repræſentat unã ſolum naturã, ſed vltra unã quam determinate repræſentat (à qua eſt impreſſus) repræſentat implicitè cæteras ſimiles illi primò repræſentatæ ſecundũ id, in quo proportionabiliter eis ſimilis eſt, idem.n.eſt iudiciũ de ſimilitudine rerũ inter ſe & conceptus mentalis & rerũ. Quemadmodum.n. oſſis natura ſimilis eſt naturæ ſpinæ in ſuſtinendo carnes animaliũ (in quo analogantur) ita cõceptus mentalis oſſis, ut ſuſtinens carnis, eſt ſimilis oſſi & ſpinę, ſed oſſi determinatæ, ſpinæ aũt implicitè, ſicut ẽt ipſum os non eſt ſimile ſpinæ determinatæ, ſed quatenus ſpina ſuſtinet carnes, ſicut ipſum os. Hic eſt primus modus, quo analogũ hẽt unum conceptũ mentalem, ac per hoc ens, cũ analogũ ſit, unũ hoc pacto hẽt conceptũ à mente in rebus impreſſum. Aliter aũt modus ſuper ipſius intellectus opere, quo natus adunata diuidere fundat, & eſt tunc conceptus ſimilis unus numero in mente, repñtans analogũ quidem determinatè, nullum aũt eorũ quæ fundat analogiã explicitè. Contingit aũt hoc, cum intelligens mentalẽ conceptũ quẽ pauloante diximus, expoliat ab illa determinata natura, quã repñtabat, & loco illius naturæ concipit pronomẽ aliqđ referens naturas fundantes analogiã indeterminatè, uerbi gratia, ſi conceptus oſſis eſt os ſuſtinens carnes, intelligẽs loco oſſis ponat q̃, & dicatur q̃ ſuſtinet carnes, tunc.n. manifeſtè repñſentatur analogũ explicitè, implicitè aũt tñ naturæ fundãtes analogiam. Eſt aũt inter hos duos conceptus non ſolũ dicta ex radicibus differentia, ſed ẽt quia primus ad quid rei ſpectat analogi. Secundus aũt ad quid nominis: neuter tñ perfectè repræſentat analogũ. De quo, ſ. perfecto, ſeu adæquato explicitè cõceptu analogi interpretandũ eſt, cum à me uel ab alio ſcriptum inuenitur, q̃ non põt analogũ, vnũ numero mentalẽ conceptũ habere, ſed unum analogia tñ. Et quoniam conceptus mẽtales ſunt imagines rerum repræſentatarũ (niſi ſint fictiuj) quẽadmodũ in mente conceptus adæquatus analogi non eſt unus, ſed exigit repræſentationem oĩum fundantiũ analogiam, ita ſignificatum analogi adæquatũ & perfectũ nõ põt ſic abſtrahi, ut obiiciatř, repræſentetur, aut concipiatur abſq; fundantibus rebus. Et ſicut in mente duplex conceptus imperfectus reperitur, ita res ſignificata, extra põt obiici dupliciter, imperfectè, ſ. uel in uno explicitè, in quo cætera obiiciuntur indeterminatè, uel nullo explicitè, ſed omnia ĩplicite, in ſolo formaliſſimo ſignificato explicitè.

¶ Nec prædicta cõtrariantř doctrinæ S. Th ens.n. primo notũ ordine gñationis eſt ſecũdũ cõceptũ imperfectũ, ordine aũt diſtinctè cognitionis eſt ſecũdũ cõceptũ pfectũ. Ens quoq; habere cõceptũ ſimpliciſſimum, conſonat dictis, qm̃ cum ſimplicitas cõpoſitioni opponatur, & unũ analogia non ſit unũ compoſitione aliqua, non habet ens ex hoc, q̃ analogũ compoſitionẽ admixtã. Et ut exercitatione reſolutio monſtretur, ſi ſubſtantiam in ens uis reſoluere, ſi in conceptũ diſtinctum entis reſolutio quæritur, reſoluetur in ipſam naturam ſubſtãtiæ quatenus eſſe fundat, q̃ eſt ſimpliciſſimum eius, & addit ipſa ſubſtantia & addunt tranſcendentia. Et ſi in conceptum confuſum, quod eſt reſoluens, q̃ ẽt eſt ſimpliciſſimum, cui ẽt pdicta addunt. Sed occaſio errandi multis eſt, quia in reſolutione diſtincta quærunt reſoluere in unũ analogia, ſicut cõſueuit reſolui in unũ uniuocatione. Ita q̃ quærunt in analogia quaſi unũ numero terminum, ſicut in uniuocis, cum tñ terminus in analogia ſit unũ proportionabiliter tñ. Ita quod & ſingula reſolubilia reſoluuntur in conceptus ſimplices obiectiuos & mentales, & oĩa in conceptũ obiectiuum & mentalem ſimplicem, & unum proportionabiliter: ita q̃ (vt unico uerbo tẽ abſoluam) ens eſſe primò notum in q̃ ſit oĩs reſolutio, in quod omnia addunt per modũ analogi interpretandum eſt, cum quo ſtare põt, q̃ ens ſecundum pfectum adæquatumque conceptum non abſtrahitur à naturis prædicamẽtalibus, ſicut nec aliquod analogum à fundãtibus analogiã. In hoc pendet tota uis claritatis rei huius, ut ſemper animaduertas ſecundum analogorũ morem hæc dici. Plura nunc nõ mihi occurrunt ad propoſitum dicenda, immo prolixior fui acutiſſimo ingenio tuo, quo ex unico uerbo concepiſſes omnia. Bene uale, & pro me orate digneris. Romæ die 27. Februarij, 1509.

TRACTATVS SEPTIMVS
Super librum de ente & Eſſentia Sancti Thomæ Aquinatis, in ſeptem capita diuiſus.

1 *Entis & eſſentiæ nomine quidnam ſignificatur oſtendit, nomina itẽ uaria ponit, quæ eſſentiam ſignificant.*

2 *Subſtantiarum eſſentiam propriè dici, accidentium autem, non niſi ſecundum quid oſtendit. Nobiliores item ſimplicium eſſentias quã compoſitarum ſubſtantiarum probat. Quod demum eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ non materia, non forma, uel inter ea aliqua excogitata relatio, uel quippiam ipſi compoſito ſuperadditum: ſed ipſum ſit compoſitum uarijs rationibus demonſtrat.*

3 *Eſſentia generis, ſpecies, indiuiduorũ quomodo tam abſolutè, quã primæ impoſitionis nominib. ac cepta diſtinguantur: quomodo uẽ genus, ſpecies, differentia, diffinitio differant, exponit. Deinde quomodo eſſentia ſpecies ipſis indiuiduis comparentur declarat.*

4 *Quanam ratione compoſitorum eſſentia conueniat eſſe genus, ſpeciem & differentiam oſtendit.*

5 *Quod ſimplicium ſubſtantiarum eſſentia minime ſit ex materia et forma, quod compoſitum, ſed tantum forma: quomodo item comparetur compoſitorum eſſentia, & quòd eſt eſſe & eſſentia ſit compoſita, quod denique intelligentiæ effectiuæ ſint a Deo, ex actu & potentia compoſita multipliciter oſtendit.*

6 *Qualiſnam ſit eſſentia Dei, quanam item ratione in ſimplicibus ſubſtantijs ſeparatis, & a quo genus & differentia ſumendum ſit, & quomodo multiplicari eas contingit, exponit.*

7 *Quod accidentia habeant eſſentiam incompletam, oſtendit, varia item accidentia diſtinguit, & quomodo in ipſis ſumatur genus & differentia, exponit.*

PROOEMIVM.

Eorum, quæ dicenda ſunt, vtilitatem ac neceſſitatem ponit, difficultatẽ item illorum, & ordinem ea exponendi, edocet.

QVIA PARVVS error in principio magnus eſt in fine, ſecundum Philoſophum primo Cęli & Mundi: ens autem & eſſentia ſunt, quæ primo in intellectu concipiuntur, vt dicit Auicenna in Metaphyſica: ideo primo, ne ex eorum ignorantia errare contingat, ad horum difficultatem aperiendam, dicendum eſt quid nomine Eſſentiæ & Entis ſignificetur, & quomodo in diuerſis inueniantur, & quomodo ſe habeant ad intentiones logicas, ſcilicet genera, ſpecies, & differentias.

OPVS ISTVD inſigne in duas partes diuiditur principales, in proœmium, ſ. & tractatum incipientem ibi, Sciendum eſt, &c. in proœmio artem Rhetoricæ ſeruando tria agit. Primò reddit additores beneuolos, utilitatem & neceſſitatem dicẽdorũ oſtendens tali rõne. Oĩs errans circa principia oĩum intelligibiliũ magis errabit circa alia: oĩs errãs circa eſſentiã & ens, errat circa principia oĩum intelligibiliũ, ergo oĩs errans circa eſſentiã & ens magis errabit circa alia. Vtile igitur & neceſſariũ eſt tradere notitiã de eſſentia & ente ad uitandos multiplices errores, qui ex eorũ ignorantia accidunt. huius rõnis Maioris ſubintellectæ probatio ponitur in litera ſumpta ex primo cęli tex. Commento 33. Minor aũt probatř authoritate Auicen. primo ſuæ Metaph. capite ſeptimo. Ad euidentiã Maioris & ſuæ pbationis ſcito, qđ quia principiũ eſt paruum in quantitate, ĩõ error in principio paruus appellatř, & q̃a principiũ eſt magnũ in uirtute (utpote uirtualiter continẽs oĩa principiata) ideo error in principio paruus, in fine efficitur magnus. Creſcit.n. error, ſicut & dilatatur principium in ſuis principiatis, ut manifeſtè patet in principio biuij, in quo modica deuiatio ad magnam diſtantiam deducit in proceſſu.

QVÆSTIO.

Num ens ſit primum cognitum ordine & uia originis.

AD EVIDENTIAM minoris occurrit dubitatio ĩ hoc ſtudio trita, an. ſ. ens ſit primo cognitũ ordine originis ab ĩtellectu nño. ¶ In hac qõne quinq; agam. Primò declarabitur in quo ſtat difficultas quæſtionis. Secundo ponetur opinio Scoti cum fundamẽtis ſuis. Tertiò ponetur opinio Sancti Thomæ, & impugnabitur ſimul opinio Scoti. Quartò arguetř contra dicta Sancti Thomæ & reſpondebitur. Quintò ſatisfiet argumẽtis principalib.

QVO AD primum notandum eſt quod uniuerſale (quod iñ ab intellectu directè cognoſci ſupponimus) duplicẽ hẽt totalitatẽ, eſt.n. totũ diffinibile, & eſt totũ uniuerſale, differunt aũt hæ totalitates tripliciter. Primò, quia totalitas diffinitiua fundatur ſupra actualitates rei, totalitas aũt uniuerſalis ſupra uirtutẽ ſeu poteſtatem. Secundò, quia illa eſt in ordine ad ſuperiora, ſi habet ea, illa uerò eſt in ordine ad inferiora. Tertiò, quia illa naturaliter eſt ĩſta prior. Et ſicut habet duplicem totalitatem ipſum uniuerſale, ita habet duplicem cognitionem confuſam, & duplicem

duplicem diſtinctam. Prima cognitio confuſa eſt, qua cognoſcitur ut totum diffinibile, non reſoluendo in partes diffinitiuas. Secunda cognitio confuſa eſt, qua cognoſcitur, ut totũ uniuerſale non cõponendo ipſum cum partibus ſubiectiuis. Prima diſtincta eſt, qua cognoſcitur totũ diffinitum, reſoluẽdo ipſum in ſingulas partes diffinitiuas: & hæc reſpondet primæ confuſę. Secunda diſtincta eſt, qua cognoſcitur totũ uniuerſale, cõponẽdo ipſum cũ ſuis partibus ſubiectiuis: & hæc reſpondet ſecundæ confuſè: differunt autẽ illæ duæ cognitiones cõfuſę inter ſe tripliciter. Primò, quia prima cognitio reſpicit obiectũ, ut totũ diffinibile, ſecunda uerò ut totũ uniuerſale. Tertiò, quia prima nullã notitiã diſtinctã eiuſdẽ obiecti ſecũ compatitur. Secunda verò cõpatitur ſecum notitiã diſtinctã eiuſdẽ obiecti: in eo quod totũ diffinibile, utpote non ſibi oppoſitam. Similiter enim ignoro animal in ſuis ſpeciebus, & noui quid ſit animal. Tertio, quia prima naturaliter eſt prior ſecũda: ex quibus pono uerbalẽ differẽtiã. Et prima uocetur cognitio confuſa actualis: ſecũda uerò nominetur uirtualis confuſa. Et meritò: eo quod prima cognitione cognoſcitur cõfuſè, id quod actualiter in obiecto reperitur: ſecũda uerò cognoſcitur confuſè, id quod uirtualiter in obiecto includitur. ¶Illæ uerò duæ diſtinctæ cognitiones differunt etiã tripliciter. Primò quia prima cognitione penetratur res, ut totum diffinibile: ſecunda uerò ut totũ uniuerſale. Secundò, quia prima cõpatitur ſecũ eiuſdem obiecti aliquam cognitionem confuſam uniuerſalẽ, ſ. utpote ſibi non oppoſitam, ſecunda uerò nullam confuſam ſecũ compatitur: cum notitia enim animalis cũ ſuis ſpeciebus non ſtat ignorantia animalis in ſe: & ex hac ſequitur tertia differentia, quod ſecunda diſtincta infert primam, & nõ ecõuerſò. Ex quibus pono etiam hic uerbalem differentiam: & prima quidem uocetur notitia diſtincta actualis, ſecunda uerò uocetur diſtincta uirtualis. & meritò: quia prima penetratur res, ſecundum id, quod actualiter in ea inuenitur, ſecunda autem cognoſcitur res ſecundum id quod uirtualiter in ea includitur.

EX HIS Elicio primò diffinitiones iſtarum quatuor cognitionum: deinde coordinationes quatuor earundem. Et quia per naturã cognoſcitur & diffinitur per ſuum habitum: ideo a diſtinctis incipiendo dicitur quod cognitio diſtincta actualis eſt, qua penetratur id, quod actualiter in obiecto inuenitur. Cognitio confuſa actualis eſt qua circa penetrationem cognoſcitur id, quod actualiter in obiecto inuenitur. Cognitio diſtincta uirtualis eſt, qua obiectũ penetratur ſecundum id quod uirtualiter in ipſo includitur. Cognitio confuſa uirtualis eſt, qua obiectum ſecũdũ id quod uirtualiter in ipſo includitur, nõ perfectè cognoſcitur.

COORDINATIONES Harum cognitionũ ſunt iſtæ. prima eſt cognitionum confuſarum actualium: ſecunda cõfuſarũ uirtualium: tertia diſtinctarum actualiũ: quarta diſtinctarũ uirtualiũ. In prima eſt cognitio, qua cognoſcitur ſubſtãtia in ſeipſa, nõ penetrãdo tñ, & cognitio, qua cognoſcitur corpus: & qua corpus animatum ut ſic, & qua animal ut ſic, & qua homo ut ſic: ſemper abſque penetratione, id eſt abſque hoc quod habeatur ratio formalis clara & reſoluta. In ſecunda ſunt cognitiones oppoſitæ ſupradictis. ſ. qua ſubſtantia, & qua corpus, & qua animal, & qua homo quidditatiuè cognoſcuntur. In tertia ſunt cognitiones, quibus ſubſtantia corpus, corpus animatũ, & animal cognoſcũtur, non componendo cum inferioribus ſuis. In quarta ſunt cognitiones his oppoſitæ. ſ. qua ſubſtantia iam cũ ſuis inferiorib. perfecta cognitione cõponitur totũ uniuerſale, ſ. cum ſuis partib. & qua corpus ſimiliter cum ſuis partibus ſubiectiuis penetrat, & ſic de aliis. Cum aũt, ut ex dictis patet, ordo cognitionũ confuſarum actualiũ ſit uia originis prior cæteris primũ cognitũ ſimpliciter: & ſic cum hic quæramus, quid ſit primũ cognitum in ordine cognitionis confuſæ actualis, erit primum cognitum ſimpliciter ab intellectu noſtro uia origini, nihil aliud dubitamus niſi quid ſit primũ cognitũ in ordine cognitionis confuſæ actualis. Stat ergo inter nos, & Scotũ difficultas in hoc, an in ordine cognitionis cõfuſę actualis via originis primũ cognitũ ſit ens, an ſpecies ſpecialiſſima. Ex quo patet defectus Antonij Trõbetæ, qui hanc q̃ſtionẽ mouendo adducit opinionẽ S. Thom. ex prima par. q. 85. ar. 3. etenim à S. Tho. nulla ibi facta eſt cõparatio inter cognitiones confuſas actuales, de quibus eſt hic mia quæ, ſed comparauit ibi cognitiones diſtinctas actuales inter ſe comparauit quoq; diſtinctam actualem ſuperioris diſtinctæ virtuali eiuſdem, comparauit & confuſam virtualem ſuperioris diſtinctæ virtuali eiuſdem, comparauit & confuſam actualem diſtinctæ actualis eiuſdẽ obiecti, vt patet intuẽti. Et hæc de primo.

Infra q. 5. q. 85. ar. 3 ſubtiliſſime indagatur mõte dator ſubiect ex poſitor.

QVOD AD SECVNDVM Scotus primo ſen. di. 3. q. 2. ponit hanc concluſionem. Primum cognitum cognitione cõfuſa actuali eſt ſpecies ſpecialiſſima, cuius ſingulare efficacius primò mouet ſenſum. Et probat tribus rationibus. Scot. d. 3. q. 2.

¶Prima eſt, cauſæ naturales non impeditæ producũt primò perfectiſſimũ effectũ, quem poſſunt primo producere. patet iſta quia agunt ſecundum vltimum potentiæ ſuæ, ſed agentia ad primũ actũ intellectus ſunt cauſæ naturales non impeditæ, ergo producunt primò perfectiſſimum effectum, quem poſſunt primũ producere: talis effectus non eſt niſi conceptus actualis cõfuſus ſpeciei ſpecialiſſimæ, ergo & cætera. Probatur hoc ultimo aſſumptum, quia ſi talis conceptus, ſcilicet perfectiſſimus ſit cõceptus communioris, ſequitur quod nunquam illa agentia poterunt producere conceptum ſpeciei ſpecialiſſimæ. Tenet conſequentia, quia nunquam aliqua potentia poteſt in effectum perfectiorẽ ſuo perfectiſſimo effectu, conceptus autem ſpeciei ſpecialiſſimę eſt perfectior conceptu communiori, ſicut totum ſua parte. Et confirmatur, inquit Ant. Trombeta, quãdocunque ſunt aliqua duo naturalia agentia æquè approximata paſſo debite diſpoſito, id quod eſt actualius, præuenit id quod eſt minus actuale in agendo erga paſſum, ſed rationes obiectiuæ ſpeciei ſpecialiſſimę, & cuiuſcunque ſuperioris ſunt huiuſmodi, ſcilicet quod ſpecies ſpecialiſſima eſt actualior ergo ſpecies ſpecialiſſima prius producit effectum ſuum quam genus.

¶Secunda ratio eſt iſta. Termini metaphyſicales, vel uniuerſaliſſimi, ſunt ultimo actualiter noti uia doctrinæ. Patet iſta ex Auicen. 1. Metaph. cap. tertio dicente, quòd Metaphyſica eſt vltima ordine doctrinæ, ſed termini illi ſunt vniuerſaliſſimi, ergo vniuerſaliora non ſunt prius nota actualiter. Et confirmatur, uit Ant. Trõbeta, quia ordo ſcientiarum quo ad nos attenditur penes ordinem cognoſcibilium quo ad nos, ſic ergo Metaphyſica eſt vltima quo ad nos, ergo termini ſui erunt etiam vltimo noti quo ad nos. c. 3. circa medium.

¶Tertia ratio eſt iſta, Si oporteret ante ſpeciei conceptum concipere vniuerſaliora, tunc ſuppoſito ſenſu in actu & intellectu ſoluto magnum temporis interuallum accideret antequã intellectus cognoſceret ſpeciẽ. Tenet conſequentia, quia multa ſunt prædicata media inter ſupremum & infimum.

¶Quartò ad idem arguit Antonius Trombeta ſic. Id prius cognoſcitur quod eſt facilioris abſtractionis, ſed ſpecies ſpecialiſſima eſt facillimæ abſtractionis, ergo ſpecies ſpecialiſſima prius cognoſcitur. Probatur Maior: quia cum intellectus non intelligat niſi abſtrahendo: ſicut ſe habet ad abſtrahendum, ita ſe habet ad intelligendũ. Minor patet, quia à ſimilioribus facilior eſt abſtractio, quàm à diſſimilioribus: indiuidua autem vnius ſpeciei, à quibus abſtrahitur genus: ſeu quoduis ſuperius.

¶Quintò, Id vniuerſale prius cognoſcitur ab intellectu, cuius ſingulare fortius mouet ſenſum, ſed ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ fortius mouet ſenſum, quàm cuiuſcunq; ſuperioris ſingulare: ergo ſpecies ſpecialiſſima primo cognoſcitur ab intellectu. Maior patet, quia noſtra cognitio intellectiua naſcitur ex ſenſitiua. Minor probatur dupliciter. Primò, Sẽſus mouetur à ſingulari, ergo maximè mouetur à maximè ſingulari (per regulam Topicam, ſicut ſimpliciter ad ſimpliciter) ſed maximà ſingulare eſt ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ: quia eſt determinatum non ſolum determinatione ſingularitatis, ſed etiam naturæ determinatæ, nõ amplius determinabilis, per aliam naturam, quod indiuiduis ſuperiorum nõ conuenit: ergo, & cætera. Secundò probatur eadem minor ſic, Singulare actualius fortius mouet ſenſum, ſed ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ eſt actualius, cum ſit perfectius cum ad alia ſingularia addat, ergo ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ fortius mouet. 1. Top.

¶Sexto ſic, Compoſitius eſt prius notum: ſpecies ſpecialiſſima eſt cõpoſitior omnibus ſuperioribus: ergo ſpecies ſpecialiſſima eſt prius nota omnibus ſuperioribus. Maior habetur à Commẽtatore primo Phyſicorũ commento tertio. Minor à Porphyrio dicente, quod ſpecies abundat à genere. Et hoc de ſecundo.

QVOD AD TERTIVM ponuntur duæ concluſiones. Prima eſt, Ens cõcretum quidditati ſenſibili eſt primum cognitum cognitione confuſa actuali.

¶Antequam hæc concluſio probetur, duo præmittã. Primò declarabo quid nominis ſubiecti concluſionis, ſcilicet quid ſit dicere ens concretum quidditati ſenſibili. Secundo declarabitur quoddam, quod præſupponit ipſa concluſio.

Circa primum ſcito, quod ens ſub triplici conditione poteſt terminare actum intellectus. Primò vt habet conditionem iſtam, quæ eſt abſtractio totalis, non dico à ſingularibus: ſed à ſpeciebus & generibus. Secundò modo, vt habet conditionem iſtam quę eſt abſtractio formalis ſimiliter à ſpeciebus & generibus. Tertio modo vt neutram iſtarum conditionum habens: abſtractum tamẽ à ſingularibus primo modo ens non eſt pertinens ad hanc quęſtionem quia ipſum vt ſic eſt totum uniuerſale, nos autem loquimur de cognitione confuſa actuali non virtuali. Secundò modo, ens eſt terminus metaphyſicalis: & fortè adhuc viris doctiſſimis non innotuit. Tertio modo, ens eſt primum cognitũ, & nuncupatum eſt ens concretum quidditati ſenſibili: quia nõ eſt ſeparatum aliqua dictarum abſtractionum à quidditate ſpecifica, vel generica. Abſtractio formalis & totalis quid ſint.

¶Ad horum pleniorem intelligentiam nota quod ſicut eſt duplex compoſitio, Abſtractio.

compoſiti.ſ. formæ cũ materia, & totius cum partibus, ita duplex eſt abſtractio per intellectũ, ſ. qua formale abſtrahitᷣ a materiali, & qua totũ vniuerſale abſtrahitur a partib. ſubiectiuis. ſecundũ primã quantitas abſtrahitur à materia ſenſibili, iuxta ſecũdã animal abſtrahitur à Boue & Leone, primã uoco abſtractionem formalem, ſecundam uerò uoco abſtractionem totalem, eo quod quia abſtrahitur prima abſtractione, eſt ut forma eius, a quo abſtrahitur. Quod uero abſtrahitur ſecunda abſtractione, eſt ut totum uniuerſale reſpectu eius, a quo abſtrahitur.

¶Differunt autẽ hæ duæ abſtractiones quadrupliciter. Primò quia in abſtractione formali ſeorſum uterque cõceptus completus habetur, eius, ſ. q̃ abſtrahitur, & eius a quo abſtrahitur. ſ. formalis & materialis, ita q̃ conceptus alter alterũ non includit. Linea enim in eo q̃ linea, habet cõpletè ſuam diffinitionem non includentẽ materiam ſenſibilem, & econuerſo, materia ſenſibilis lineæ habet cõpletè ſuam diffinitionẽ non includentẽ aliqd lineæ, in eo q̃ linea: alitẽ diffinitiones naturales, abſtraherẽtur a materia ſenſibili. In abſtractione uero totali nõ remanet ſeorſum uterque conceptus cõpletus, ita q̃ alter alterum non includit, ſed unus tãtum, eius ſcilicet q̃ abſtrahitur. Quãdo.n. abſtraho animal ab homine, non præcidunt ſe inuicem cõceptus hominis & animalis, ſed tantũ conceptus animalis non includit cõceptum hominis, homo enim non eſt intelligibilis ſine animali. Fundamẽtũ huius differentiæ eſt, q̃ illa abſtractio fit p conſiderationẽ alicuius quod ſit de rõne illius materiæ & per conſiderationẽ alicuius, quod eſt de rõne inferioris, & per remotionem.i. non cõſiderationẽ alicuius, q̃ eſt de ratione illius inferioris, abſtrahitur.n. animal ab homine per hoc, q̃ intellectus conſiderat in homine animal, & nõ rationale, quorũ vtrũque eſt de ratione hominis. Illa autem abſtractio non fit p conſiderationem alicuius quod ſit de illius rõne, ſed potius fit per ſeparationẽ eorũ, quæ ſunt de rõne formalis, ab his quæ ſunt de ratione materialis. & econuerſo, ut exemplũ datũ oſtendit.

¶Secundò, differunt, quia per abſtractionẽ formalẽ oritur in eo q̃ abſtrahitur actualitas, diſtinctio & intelligibilitas. In abſtractione uerò totali oritur in eo q̃ abſtrahitur potẽtialitatis cõfuſio, & minor intelligibilitas. Tertiò differunt, quia in abſtractione formali quãto aliquid eſt abſtractius, tãtò eſt notius naturę. In abſtractione uerò totali quãto eſt abſtractius, tãto eſt notius nobis. Fundamentũ harũ differentiarũ eſt qa abſtractio formalis fit per ſeparationẽ a materialib. potentialib. & huiuſmodi. Abſtractio aũt totalis fit per ſeparationem a ſpecificis actualitatibus, a quibus quanto aliquid eſt abſtractius, tanto eſt potẽtialius, cum genus poteſtate contineat inferiora, & tanto eſt minus intelligibile, cum actum ſecundum ſe ſit notior potentia, ſexto Meta. tex. Cõmẽ. 2. Quartò, differunt, qa penes diuerſos modos abſtractionis formalis ſcientiæ ſpeculatiuæ diuerſificanť, ut patet ſexto Metaph. in principio. Abſtractio aũt totalis cõis eſt omni ſcientiæ. Propter quod metaphyſicalia ut ſic nõ cõparantur ad naturalia per modum totius uniuerſalis ad partes ſubiectiuas, ſed ut formalia ad materialia, ſicut & mathematicalia, licet enim gradus metaphyſicales ſint uniuerſaliores aliis, & comparati poſſint ad alia ut ad partes ſubiectiuas, eo quòd eidem põt utraque abſtractio conuenire, inquantum ſtant ſub conſideratione metaphyſicali. non ſunt uniuerſalia reſpũ naturaliũ, ſed formæ, & naturalia ſunt earum materia, hoc eſt ualde notãdũ. Patet ergo quõ ens quandoque habet abſtractionem formalẽ, quando.ſ. cum præciſiona cæterarum rationum genericarum & ſpecificarum accipimr, & quomodo quandoque hẽt abſtractionem totalem, quando ſcilicet ut totum uniuerſale poteſtate includens cætera genera & ſpecies, conſideratur. Patere etiã poteſt quòd nunc intendimus, quomodo ens ſit concretum quidditati ſenſibili, cum ſcilicet neutra illarum abſtractionum fulcitur, ſed in quidditate ſenſibili abſtracta a ſingularibus abſque aliqua ſeparatione inſpicitur, & ſic eſt manifeſtum quid ſignificetur nomine entis concreti quidditati ſenſibili.

Supplementum in concluſione.

¶Id uero quod p̃ſupponit concluſio eſt, ens poſſe cognoſci cognitione actuali cõfuſa, qd Scotiſtæ negãt, tenẽtes ens non poſſe cognoſci cognitione actuali cõfuſa, ſed diſtincta tñ. Et probant ſic, Id quod habet conceptum ſimpliciter ſimplicem, non poteſt cognoſci cognitione confuſa actuali, ens habet conceptum ſimplicem, ergo. Maior patet ex eo, q̃ cognitio confuſa actualis, fit cũm intellectus fertur in obiectũ ſecundũ id qd actualiter in eo includitur, neſciendo reſoluere in partes rõnis illius obiecti. In id aũt, q̃ habet conceptũ ſimpliciter ſimplicẽ, non contingit intellectum ferri ſcdm aliquid, & ſcdm aliquid non aliter conceptus eius eſſet cõpoſitus. Minor patet, quia cõceptus entis eſt irreſolubilis. Vt aũt uideatur, q̃ concluſio non præſupponit aliquid falſum ut patet inſufficientia huius rõnis, aduertas, quòd ſicut de ratione cognitionis diſtinctæ actualis non eſt, q̃ obiectũ cognoſcatur per reſolutionem in partes rationis, vt patet, cum diſtinctè cognoſcitur ens, ſed eius ratio ſtat in hoc quòd obiectum penetretur ab intellectu ſcdm omne, quod actualiter in illo inuenitur, ſiue hoc fiat p reſolutionẽ obiecti in partes rõnis, ſiue fiat ex claro intuitu obiecti ſimplicis, ita non eſt de ratione cognitionis confuſæ actualis, q̃ intellectus intelligat obiectũ ſecundũ aliquid, & ſecundũ aliquid ignoret, ſed ſufficit q̃ intellectus feratur in obiectũ ipſum actualiter, & nõ penetret eius actualitatẽ, ita q̃ in hoc ſtat rõ cognitionis confuſæ actualis, q̃ intellectus feratur in obiectũ ſcdm id q̃ actualiter in eo eſt, non penetrando ipſum. Siue aũt id contingat ex eo, q̃ obiectum eſt reſolubile in plures conceptus, ſiue ex alio per accidens, hoc ſe habet ad cognitionẽ confuſam actualem, & ſic rõ Scoti aſſumit maiorem falſam, & probationem peccantem falſum conſequẽtis, ab inferiori ad ſuum ſuperius negatiuè, à negatiua vnius modi cognitionis confuſæ ad negatiuam vnius modi.

¶Et q̃ ita ſit, & q̃ ens & quodlibet ſimpliciter ſimplex poſſit cognoſci cognitione confuſa actuali, probo ſic, Quandocunq; intellectus fertur in ens, actualiter ipſum cõcipiendo, & neſciẽdo ſeparare ens à ſubſtantia & accidente, hẽt de ente cognitionem cõfuſam actualem, ſed multorum hoĩum intellectus eſt hmõi, ergo, &c. Maior ſic manifeſtatur, quia cum intellectus actualiter fertur in ens, & tñ neſcit ſeparare propriã eius rõnem à rõnibus proprijs ſubſtantiæ & accidentis, aut hẽt cognitionem cõfuſam aut diſtinctam. Non diſtinctã, quia effectus inſeparabilis cognitionis diſtinctæ, eſt ſcire illius obiecti differẽtiam ab alijs, ergo confuſam, & cum poſitum ſit q̃ ſit cognitio actualis, ſequitur, quòd ſit cognitio cõfuſa actualis. Minorem experientia docet, uidemus.n. multos per plures annos exercitatos in ſtudijs adhuc neſcire diſtinguere rõnem propriam entis à ſubſtantia & accidente, quos neſcire habere conceptum actualem entis fatuum eſt dicere, & contra ſenſum, conſiderant.n. ens ſecundũ id quod actualiter in ſe habet, & tatum attingunt, ſed quia nõ totaliter comprehẽdunt, ideo neſciunt ipſum ab alijs ſeparare. reſtat igitur præſuppoſitum in noſtra concluſione ſolidũ, & falſum eſſe, q̃ ens ſola cognitione actuali diſtincta cognoſcať. Nũc ſupereſt probare concluſionem, quam habes qua ad primã partem à S. Th. & Auicen. dicentibus, q̃ ens eſt id q̃ intellectui noſtro primo imprimitur. probatur ergo ſic concluſio, Conceptus imperfectiſſimus omnium eſt primus uia originis, ſed conceptus actualis confuſus entis eſt cõceptus imperfectiſſimus omnium, ergo eſt primus, via originis. Maior patet, quia imperfectiora ſunt priora via generationis, 9. Metaphy. tex. com. 15 Minor etiam eſt de ſe euidens, quia oẽs alius conceptus cum addat ad entis conceptum eſt perfectior illo, ſicut totum ſua parte.

¶Reſpondet Antonius Trõbeta, q̃ pfectio cõceptus eſt duplex, perfectior obiectalis & perfectior euidentiæ ille conceptus eſt perfectior obiectalis, qui habet obiectum perfectius poſitiuè, ille autem eſt perfectior euidenter, qui habet obiectum pauciora includens ex Ariſt. in proœ. Meta.) Vnde ſi in argumento ſit ſermo de perfectione obiectali, maior eſt falſa: & minor uera: ſi de perfectione euidentiæ, maior eſt uera. & minor falſa.

¶Contra, & probo q̃ minor ſit uera de perfectione euidentiæ loquendo, ita q̃ conceptus actualis cõfuſus entis ſic impfectiſſimus, quo ad euidentiã. Ille cõceptus eſt oĩum ineuidentiſſimus ſub quo intellectus poſitus magis remotus eſt à cognitione aliorum oĩum: q̃ ſub quocunq; alio conceptu, conceptus actualis cõfuſus entis eſt hmõi. ſ. q̃ intellectus hñs ipſum, magis diſtat ab aliorum cognitione, q̃ habens quemcunq; alium conceptum, ergo conceptus actualis confuſus entis eſt euidentiſſimus omniũ. Maior patet ex eo q̃ euidentia conceptus, cum ſit propria perfectio intellectus, quãto maior eſt, tantò intellectum magis propinquum reddit ad aliorũ cognitionem, præſertim cũ intellectus ex euidentibus ad ineuidẽtia naturaliter procedat. Minor uero probať ſic, Qñcunq; ſint aliqui duo conceptus, quorũ vnus actualiter alterũ includit, & non econuerſo intellectus habẽs illũ, qui actualiter includit alterũ, eſt in proximiori diſpoſitione ad cognoſcendũ reliquũ, q̃ econuerſo, modo conceptus entis ita ſe hẽt ad alios, q̃ ipſe alios non includit, alij uero actualiter ipſum includũt, ergo intellectus hñs cõceptũ entis magis diſtat ab aliorũ cognitione, q̃ hñs quẽcunq; aliũ cõceptũ. Et cõfirmatur p Sco. dicentẽ, q̃ pars rõnis actualiter intellectæ eſt ſatis proxima intellectui, Adeo ut proximius eſſe nõ poſſit. Illud aũt q̃ adducitur ex proœ. Metaph q̃ euidentia attendǐ penes obiectum, pauciora actu includens, ad propoſitũ non eſt, qm̃ certitudo illa eſt certitudo obiectalis, ſermo aũt noſter eſt de euidentia ſe tenente ex parte intellectus. ex talibus enim euidentibus & certis procedit intellectus ad ſibi ineuidentia & incerta.

¶Scdo probať eadẽ cõcluſio ſic, Cognitio primorũ principiorũ eſt prima cognitio cõplexa, ergo cognitio entis eſt prima cognitio incõplexa, Antecedens patet ex eo q̃ cognitio q̃ eſt à natura dẽt p̃cedere eã, quæ eſt ex induſtria, & ex eo q̃ ita cũm ſunt nota etiã in pueritia, & ex eo q̃ præſupponunť ad qlibet diſcere, vt hẽ primo Poſter. Conſequentia uero probatur, quia cũ ens ſit

terminus

terminatiſſe, ex quo conficitur principiũ primum : ſi ens non eſſet primum cognitum, ſed aliquid aliud, poſſet tunc fieri alia cõplexio ab intellectu, adhuc non habita notitia principij, &c.

contra Scoti poſitionem.

¶Contra ipſam poſitionẽ Scoti arguitur. Species ſpecialiſſima nõ eſt obiectũ confuſiſſimũ ſimpliciter, ergo cognitio eius actualis confuſa non eſt primò ſimpliciter, & conſequenter ipſa non eſt primũ cognitũ. Conſequẽtia tenet ex poſitione aduerſa dicẽte, q̃ id ſpecies ſpecialiſſima eſt primũ cognitũ: q̃a eſt cõfuſiſſima. Antecedẽs probatur ſic. Genus eſt cõfuſius ſpecie: ergo ipſa non eſt confuſiſſima. Conſequentia iterũ eſt nota. Antecedens probatur, Quod plura continet eſt confuſius, genus plura cõtinet q̃ ſpes: animal.n. continet plura, quàm homo. ergo &c.

¶Reſpondent, quòd continentia eſt duplex, quædam actualis, quædam potentialis: & quòd id eſt confuſius, quod plura continet actualiter, non potentialiter, modò genus continet plura in potentia: ſpecies autem in actu, & ideo ſpecies eſt confuſior.

¶Contra confuſius eſt quod continet plura ſine ordine, quam quod continet plura cum ordine: ſed continens actualiter continet plura ordinatè. ſpecies enim ordinatè continet partes diffinitiuas. continens autem in potentia continet plura ſine ordine ergo continens plura potentialiter eſt confuſius.

¶Reſpondet Anto. Trombeta, quòd genus continet ſpecies ordinatè & non ſine ordine, eo quod non reſpicit eas niſi medijs differentijs, quæ ſunt ualde ordinatæ.

ad de differentia.

¶Contra, Genus continet ſpecies & differẽtias nõ actu: ſed in potentia (ut dicit Porphyrius) ergo continet eas indiſtinctè. Tenet conſequentia: quia actus eſt qui diſtinguit ſeptimo Metaphy. tex cõ. 45. tunc ultima continens indiſtinctè: ergo non ordinatè. Tenet conſequentia: quia ordo abſq; diſtinctione non eſt imaginabilis (etiã ſi fingendi detur licentia) Quòd autẽ dixit, genus. ſ. non reſpicere ſpecies niſi medijs differentijs ordinatis, nõ iuuat: eo quod non ſolum ſpecies, ſed etiam differentias inter ſe ordinatas genus abſque ordine continet: ut probatum eſt.

¶Aduertas hic, quod confuſio non ſequitur continentiam plurium (ut Scotiſtæ fingunt) ſic enim uniuerſum eſſet maximè confuſum: ſed continentiam plurium ſine ordine. Vnde prouerbium eſt, Vbi pluralitas ſine ordine, ibi confuſio, &c.

SECVNDA Concluſio eſt iſta. Inter cõceptus actuales confuſos prædicatorũ quidditatiuorũ non eſt eſſentialis ordo originis, probatur ſic. Quæcunque ſunt aliqui conceptus eſſentialiter ordinati ordine originis, impoſſibile eſt extremos ſ̃hari nõ genitis intermedijs. Iſta patet de ſe: alioquin non eſſet ordo eſſentialis originis inter illos: ſed de facto habemus conceptus cõfuſos actuales extremorum abſque intermediorũ conceptibus: ergo non eſt inter eos eſſentialis ordo originis. Minor experientia declarat: experimur namq; nos cõcipere hominẽ, & ſubſtantiã, & tñ intermedia ignoramus non ſolũ diſtinctè, ſed cõfuſe: caremus .n. cõceptibus proprijs eorũ, quibus actualiter in ipſa diſtincta intellectus acies. & nõ ſolũ ignoramus reſoluere ipſa in partes diffinitiuas. Et quia hæc rõ conuincit me, ideo ſolã adduco. Ex hoc patet defectus Scotiſtarũ dicentiũ, q̃ eſt ordo eſſentialis inter conceptus confuſos: non.n. poſſunt ſoluere hanc rationem.

¶Sed immediatè contra hæc obijcitus ſic, inter cõceptus confuſos actuales ſuperioris & inferioris non eſt ordo eſſentialis originis, ergo iſta põt primò generari conceptus ſpeciei ſpecialiſſimæ, ſicut entis: qđ eſt contra primã concluſionẽ. Tenet cõſequẽtia: q̃a ordo non eſſentialis non eſt neceſſarius, & uariari põt.

¶Ad hoc dicẽ negando cõſequentiam, licet.n. ſic ordo eſſentialis inter omnes conceptus confuſos, eſt tñ talis ordo inter conceptus entis, & quæcunque alij. Nec hoc eſt uoluntariũ, eo q̃ conceptus entis eſt quædã forma gñaliſſima ipſius intellectus, ſicut forma corporeitatis eſt forma gñaliſſima ipſius materiæ, unde ſicut inter formã corporeitatis & alias eſt ordo eſſentialis, nõ autem inter alias formas inter ſe, ita inter conceptũ entis & alios, non autem inter alios ſe, poteſt.n. poſt conceptum entis quodcunq, aliud concipi, ſiue ſubſtantia, ſiue accidens, ſiue ſpẽs, ſiue genus. Eſt etiam conceptus entis quaſi naturalis ipſi intellectui, ſicut & cognitio primi principij; ſtatim.n. præſentatum ens ab omnibus cognoſcitur, & id ipſum oportet eſſe prius alijs eſſentia .... ſicut uniuerſaliter actus naturalis præcedit cæteros qui penitus ab extra ſunt. non eſt autem ſimilis ratio de alijs conceptibus inter ſe. Et hæc de tertio.

Quinq; dictorũ S. Thomæ defenſio.

QVO AD QVARTVM, quia Anto. Trõbeta impugnat quædã dicta S. Doc. in 1. parte, q. 85. ar. 4. vbi tradit ordinẽ intellectualis cognitionis ſecũdũ uiã Peripateticam, ideo adduco eius impugnationes, & ſoluo. Quinque autem ſunt dicta, contra quę arguit. Primum eſt, intellectus eſt uniuerſaliũ & prius magis uniuerſalium. Secundum, Intellectus noſter procedit de potentia ad actum. Tertium, Notitia rerum in uniuerſali eſt notitia incõpleta. Quartum, Notitia in uniuerſali eſt notitia ſecundũ quid, & in potentia. Quintum, Senſus exiens de potentia ad actum prius communius, quam minus commune cognoſcit.

Primum intellectus è uniuerſalium, & prius magis vniuerſalium.

¶Contra primũ arguit ſic, S. Th. tenet, q̃ quicquid eſt in re, & ex natura rei ſit ſingulare, addo huic aliã propoſitionẽ, ſ. illud q̃d pcedit actũ intelligendi eſt reale, tunc ſic, quicquid eſt in re eſt ſingulare, q̃cquid prima intellectione intelligitur, eſt in re, ergo quicquid prima intellectione intelligitur, eſt ſingulare, ergo non põt intelligere magis uniuerſaliter. Maior ẽ S. Tho. Minor ex ſecũdo ſuppoſito patet, qđ quadrupliciter pbat. Tum q̃a ens rõnis, eſt poſterius actu collationis intellectus. Tum quia tale obiectũ eſt cã entis realis, ſ. primi actus intelligendi. Tũ q̃a talis primus actus refert ad obiectũ relatione reali, q̃ non eſt niſi ad terminũ realẽ. Tũ quia talis primus actus dependet ab obiecto, ut a menſura, ens aũt reale non dependet ab ente rationis.

¶Ad hæc patet tãſio, q̃ maior põt habere duplicem ſenſum. Primus eſt, q̃ quidqđ eſt in re, eſt ſingulare. i. quicquid eſt in re eſt ſingularitas, & ſic eſt falſa. eſt.n. in Sorte non ſolum ſingularitas, ſed humanitas & animalitas. Secũdus ſenſus eſt, quicquid eſt in re, eſt ſingulare. i. quicquid eſt in re. habet eſſe ſingularitatum, & hoc mõ eſt apud Peripateticos uẽriſſima, onde argumẽtum ſic debet eſſe tribus terminis. Maior eſt falſa in primo ſenſu: in ſecũdo autem conceditur totum argumentum, ens ſiquidem primo cognitum non habet eſſe reale niſi in ſingularibus. Quæ aũt addit, quantum ueritatem habeant infra patebit.

Secundus intellect⁹ human⁹ procedit ex potentia ad actum.

¶Contra ſecundũ dictũ, ſ. intellectus nr̃ procedit de potentia ad actũ, arguitur ſic. Iſta propoſitio aſſumitur a S. Th. ad probãdũ illã concluſionem, ſ. magis uniuerſale prius intelligitur, aut iſta propoſitio concludit nihil ad propoſitum, aut ipſa eſt ſimpliciter falſa. Quia ſi intelligit quòd intellectus prius intelligat aliquid in potentia quàm in actu, ipſa eſt uera, ſed non ad propoſitum concedo.n. q̃ intellectus prius intelligit ſpeciem ſpecialiſſimã in potentia, quam in actu: ſed hoc non habetur, q̃ prius genus, q̃ ſpeciem intelligat. Si autem intelligat, quod intellectus procedit de potentia ad actum. i. de notitia imperfecta ad perfectam, ipſa non eſt uniuerſaliter uera, ut patet cum proceditur a notitia præmiſſarum ad concluſiones, & a notitia cauſæ ad effectus non tamẽ: & per hoc patet etiam illud eſſe falſum, ſcilicet quòd intellectus proprius peruenit ad actum imperfectum quàm pfectum. nam aer illuminatus non prius imperfectè: deinde perfectè illuminatur a Sole, ſimiliter intellectus prius recipit actum quam habitum: & tamen actus eſt perfectior habitu, unde ad hoc quod propoſitio ſit uera, oportet probare ordinem eſſentialem actus incompleti ad actum completum.

¶Ad hoc reſpondeo q̃ S. Tho. intelligit illam propoſitionẽ neutro illorum modorum præciſè, ſed hoc mõ. Intellectus exiẽs de potentia ad actũ ultimate perfectum tranſitũ per multos actus medios, prius peruenit ad actum imperfectum, quam perfectũ: & habetur iſta propoſitio ex octauo Phy. text. com. 58. & nono Meta. text. commento. 14. & in lib. 2. de Partibus animalium, q̃ priora uia generationis ſunt imperfectiora. Sub illa ergo Maiore ſubſumatur Minor, ſ. intellectus nr̃ eſt exiens de potentia ad actũ ultimate perfectum, puta cognitionem diſtinctam ſpeciei ſpecialiſſimæ tranſiturus per multos actus intermedios, ergo prius peruenit ad actũ imperfectũ, q̃ perfectũ: minor eſt euidẽs eo quòd cognitiones generũ ab omnibus conceduntur actus intermedij: & ſic ratio concludit q̃ prius magis uniuerſale q̃ minus uniuerſale diſtinctè cognoſcamus: quod intendebat beatus Thomas, ſed ille deceptus eſt, q̃a credidit S. Tho. loqui de cognitionibus cõfuſis actualibus, cũ. ſicut ſupra dictũ eſt, loquatur de cognitione confuſa uirtuali ipſius ſpeciali & diſtincta eiuſdẽ & generis, cognitio.n. diſtincta actualis generis appellatur ibi confuſa ipſius generis & ſpecierum eo, q̃ cõfuſe in illa ſpẽs & generis poteſtas cognoſcantur. Ad id quod additur contra hãc propoſitionem, intellectus pcedit de notitia imperfecta ad perfectã dicit q̃; hæc ppoſitio eſt uera uniuerſaliſſime ſi ſic intelligatur.

¶Pro cuius intellectu & omnium inſtantiarum ſolutione aduerte primò, quòd proceſſus naturæ & intellectus eſt duplex, alter ſecundùm ordinem generationis tantum, alter ſecundũ ordinem generationis & cauſalitatis effectiuæ, uel finalis. Primus proceſſus eſt quando inter terminus & media non cadit niſi prioritas & poſterioritas ſecundum generationem. Secundus eſt quãdo ultra iſtam prioritatem inuenitur in illo quod eſt prius etiam prioritas cauſæ effectiuæ uel finalis.

¶Secundò aduerte q̃ aliud eſt perfectius altero dupliciter, ſcilicet ſimpliciter uel ſecundũ quid. illa enim quod aliqđ ſit ſimpliciter, i. ſecundum ſuam naturam altero perfectius: quod tamen ſecundum aliquam conditionem eſt imperfectius illo, ſicut ſubſtãtia materialis eſt ſimpliciter pfectior accidẽte, quo tñ eſt imperfectior ſecundum quid inquantũ actuatur per illud. Dicit ergo quòd tam natura, quã intellectus in pceſſu generationis tantu ſemper procedit de imperfecto ſimpliciter ad perfectũ ſimpliciter: eo quod ordo generationis attenditur penes genus cauſæ materialis: ſicut animal prius generatur quàm homo ut dicitur in libro de animalibus. In proceſſu autem ſecundo

proce-

proceditur de imperfecto non ſimpliciter, ſed ſecundũ quid, ad perfectius ſecundum quid, ſicut ſubſtantia eſt prior generatione accidente, & ultra hoc eſt prior cauſalitate finali, eo quod eſt finis eius, & quandoque agens, conſtat autem ipſam eſſe ſecundum quid imperfectiorem accidente, inquantum eſt in potentia reſpectu eius, & cauſalitatem materialem participat.

¶ Ad primã igitur inſtantiarũ dicitur ꝙ præmiſſæ nõ ſunt priores concluſione via generationis tñ, ſed etiam ordine cauſalitatis effectiuæ (ut dicitur ſecundo Phy. tex. com. 31.) In alta litera ut teſtatus ibi S. Tho. & colligi poteſt ex primo Poſteriorum, & iõ ſufficit ꝙ notitia earũ ſit imperfectior ſecũdũ quid, unde ẽt in genere cauſæ materialis collocãtur, ſecundo Phyſ. ibidem & quinto Metaph. tex. com. 3. Idem dico ad ſecundam de proceſſu notitiæ cauſæ ad effectũ: De aere illuminato nõ eſt ad propoſitũ, quia illuminatio non eſt ſucceſſiua, conceptus uerò generis & ſpeciei ſibi ſuccedunt. Falſum quoq; eſt quòd actus præcedens habitum ſit ſimpliciter habitu perfectior, licet hoc ſit uerum de actu elicito ab ipſo habitu, ut habes primo Ethic. talis autem eſt poſterior habitu. Ordo quoque eſſentialis conceptus generici ad ſpecificum ſatis ſufficienter notus in notitia diſtincta eſt ex dictis ibidem: unde non oportebit aliter laborare.

Tertium, notitia in uniuerſali eſt notitia incõpleta.

¶ Contra tertium, ſ. quod notitia in uniuerſali eſt notitia incõpleta arguit ſic, Demonſtratio uniuerſalis eſt potior demonſtratione particulari, ergo notitia in uniuerſali, quæ acquiritur per demonſtrationem uniuerſalem, eſt potior notitia particulari.

¶ Ad hæc dico, ꝙ argumentũ peccat per fallaciã æquiuocationis illius termini uniuerſale. Ariſto. enim uocat demonſtrationem uniuerſalẽ illã, qua paſſio de ſuo proprio ſubiecto ſcitur, & hoc tã in paſſionibus genericis quàm ſpecificis, & uult dicere quòd potior eſt notitia illa, quam acquirimus per demonſtrationem demonſtrantem paſſionẽ de ſuo ſubiecto primo: quam illa quæ fit per demõſtrationẽ, qa illa paſſio demõſtratur de parte ſubiecta primi ſubiecti. Nos autem dicimus quod cognoſcere hominẽ in animali, eſt cognoſcere hominẽ imperfectius, quam cognoſcere hominẽ in ſeipſo, & hanc uocamus cognitionẽ in uniuerſali. Manifeſtum igitur eſt omni habenti ingeniũ, ꝙ noſtra dicta Ari. non repugnãt. Aliud eſt n. dicere, A cognoſcit in uniuerſali, &c. A demonſtratur demonſtratione uniuerſali. primo modo A nõ cognoſcitur in ſemetipſo, ſed in ſuo ſuperiori, ſecũdo modo A in ſeipſo cognoſcitur ineſſe ſuo primo ſubiecto.

Quartũ notitia in uniuerſali, eſt notitia ſecundum qd, & in potẽtia, ac cõfuſa.

¶ Contra quartum. i. notitia in uniuerſali eſt notitia ſecundum quid & in potentia, propterea quòd in ipſo uniuerſali intelligũtur particularia ſub quadam confuſione, ex quo infertur, ergo notitia in uniuerſali eſt notitia confuſa.

¶ Contra, illa ꝓbatio nulla eſt q procedit ſecũdũ fallaciã æquiuocationis iſta eſt huiuſmodi: ergo, &c. Declarat Minor, quia aliud eſt loq de notitia actuali obiecti, & aliud de notitia uirtuali eorũ, q in ipſo includuntur. licet enim notitia uirtualis particularium in uniuerſali ſit cõfuſa, tamen notitia actualis ipſius uniuerſalis eſt diſtincta, & quia ab his, q actualiter cõfunduntur in obiecto, attendit cõfuſio notitiæ cũ notitia ſpecificetur ab obiecto, & his, q ſunt intrinſeca non dẽt dici notitia cõfuſa, ſed diſtincta.

Quintũ, ſenſus exiẽs de potentia ad actũ magis cõmune priꝰ attingit, q̃ minus cõmune.

¶ Ad hæc dico ꝙ iſte nõ intelligit S. Th. qui vult, ꝙ notitia diſtincta animalis, ut eſt totũ diffinibile, ſit notitia confuſa animalis, ut eſt totũ uniuerſale, & cõſequenter notitia cõfuſa ſpecierum. & ideo non accidit æquiuocatio. Fatemur n. quòd notitia qua actualiter fertur intellectus in ipſum animal, ut uniuerſale, & non in ſuas ſpẽs eſt notitia cõfuſa animalis, ut totũ uniuerſale eſt & nõ ſolum ſpecierũ eius, ut expreſsè dicit ibi S. Th. unde contingit animal ſimul eſſe notũ diſtinctè & cõfusè diuerſimodè, ut ſupra dictũ eſt. Nec oportet q, ſi iſtæ duæ notitiæ ſimul inueniãtur, ſint eædem, cum ẽt ſeparentur, puta cũm & actualiter & virtualiter animal diſtinctè cognoſcitur. Quod autẽ addit quòd talis notitia non debet dici confuſa, falſum eſſe oſtendit, ex eo ꝙ minor eſt confuſio actualis q̃ potẽtialis. Quod ultimo addit, ꝙ notitia ſpecificatur ab obiecto eius intrinſecis, ad propoſitũ non eſt, confuſio enim & diſtinctio non ſunt ſpecies cognitionũ, alioquin cognitio confuſa & diſtincta eiuſdem obiecti non eſſent eiuſdẽ ſpeciei: & ſic notitia non ſpecificaretur ab obiecto, unde aſſumptum eius implicat contradictionem in propoſito.

¶ Contra quintũ. ſ. ꝙ ſenſus exiẽs de potentia ad actũ prius cõmunius q̃ minus cõe cognoſcit, arguitur ſic. Senſus non cognoſcit niſi ſingulare, ergo non prius cognoſcit magis commune. Quòd ſi dicas ſenſum non cognoſcere magis commune in ſe, ſed pro cognoſcere ſingulare magis communius, cõtra aut cognoſcit ſingulare magis cõius, ita ꝙ ſingularitas eſt ratio cognoſcendi, aut ita ꝙ natura communis ſit ratio cognoſcẽdi, primũ nõ eſt dicendũ, ut de ſe patet, nec ſecũdũ põt dici a Thomiſtis, qa hoc ideo eſſet, quia natura illa eſſet ratio mouendi ſenſum.

¶ Contra ꝙ arguitur ſic, illud non eſt rõ mouendi, quod eſt idẽ re & ratione ei, cui repugnat rõ mouendi. ſed natura cõmunis eſt eadẽ re & ratione ſingularitati, cui repugnat ratio mouẽdi, ergo, &c. probatur minor, qa natura & ſingulare nõ diſtinguuntur realiter, non ex natura rei apud rẽ, nec ratione, ꝙ probo, qa diſtinctio rationis ſequitur actum intellectus, in illo aũt priori nullus actus eſt intellectus. Et confirmatur, quia actus realis nõ dependet ab ente rõnis, ſed ſenſatio eſt actus realis, ergo non depẽdet ab ente rõnis: ſed obiectum ſenſibile habens in ſe diſtinctionẽ rationis eſt ens rõnis, uel aggregatũ ex ente reali & rõnis: ergo, &c. & confirmatur ratio principalis ſic, Quæcunque ſunt indiſtincta omnino ſecundum rẽ, ſi unum terminat aliquã actionẽ realẽ, & reliquũ terminabit eandẽ, ſed natura magis cõmunis & minus cõis ſunt hmõi, ergo &c. & hoc ſuppoſita debita approximatione ad ſenſum. Confirmatur ſecũdo, idẽ ſenſus primo cognoſcit ꝙ ſpecies ſenſibilis primo repręſentat, ſed ſpecies ſenſibilis primo repræſentat ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ poſita debita diſtãtia, ergo, &c. Minor probatur, Spẽs ſenſibilis primò repræſentat obiectum ſub ea ratione, qua imprimitur ſenſui, ſed imprimitur ab obiecto ſub rõne naturæ ſpecificæ. Tum quia eſt actualior & perfectior. Tum quia ſpecies ſenſibilis eſt naturalis ſimilitudo cauſata ab obiecto repræſentans ipſum adæquatè ſecundũ rõnem ſibi eſſentialius competentẽ, ergo magis repſentat ipſum rõne, quæ ſibi eſſentialius & perfectius cõpetit, quam ſub ea rõne, quæ ſibi remotè & minus principaliter competit.

¶ Ad hæc reſpondetur, ꝙ reſponſio ibi recitata eſt bona & recta. Ad impugnationẽ dico, ꝙ natura talis, puta color & non natura cõis. i. color communis eſt rõ mouendi. Ad improbationem negatur Minor pro utraque ſui parte. nam apud S. Tho. in prima parte q. 2. ar. 3 in rebus materialibus natura & ſingularitas diſtinguuntur realiter, & diſtinctio rationis, licet actualiter ſit poſt ſenſationẽ, fundamentaliter tamen præuenit ipſam, & hoc ſufficit. Ad confirmationem dr̃ primò, ꝙ obiectum ſenſibile habens diſtinctionem rõnis fundamentaliter, non eſt ens rõnis, nec aggregatum ex ente reali & ente rõnis. Diſtinctio. n. rõnis fundamentaliter nihil addit ſupra rem. Dr̃ ſecundò, quòd ſenſatio non cauſatur a diſtinctione naturæ, ſed a natura ipſa habente talẽ conditionem, & iõ dato ꝙ diſtinctio illa eſſet ens rationis, adhuc nihil cõcluderet, non. n. color inquantum diſtinctus a ſua ſingularitate mouet, ſed hic color inquãtũ color, de cuius rõne nec diſtinctio nec adunatio eſt. Ad aliã confirmationem dr̃, ꝙ maior eſt falſa quo ad actiones nihil reale ponẽtes in ſuis terminis, quales ſunt actiones immanentes, poſſunt. n. intelligere Dei ſapientiam non intelligendo eius bonitatem. Ad alias cõfirmationes præmitto, quòd non dicit S. Tho. ꝙ ſemper ſenſus prius cognoſcat magis cõe, quam minus cõe: uerba. n. ſua ſunt iſta. Et quia ſenſus exit de potentia ad actum, ſicut & intellectus idem etiam ordo cognitionis apparet in ſenſu. nam primo ſecundum ſenſum diiudicamus magis cõe, quam minus cõe, & ſecundum locum, & ſecundum tps. Ex quib. uerbis nõ hr̃ niſi ꝙ ſenſus primò ſecundum locum & tps cognoſcat ſingulare magis communis, & non hr̃, ꝙ ſemper ita ſit, unde argumenta illa non ſunt contra S. Th. licet non concludant, falſum. n. eſt, ꝙ ſpecies ſenſibilis primo repręſentet ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ, & eius probatio falſa eſt, ſ. quòd ſpecies ſenſibilis ſit primò impreſſa a natura ſpecifica, nam ſpecies ſenſibilis primo imprimitur a per ſe primo obiecto ſenſus, nullius aũt ſenſus obiectũ primum eſt ſpecies ſpecialiſſima, ut patet diſcurrendo, ꝓpterea ſpecies uiſibilis imprimitur primò a uiſibili in eo, ꝙ coloratũ, & nõ ab ipſo, in eo, ꝙ eſt album uel nigrum. Nec obſtat, quòd albedo ſit actualior colore, quia hoc non ſufficit, ſed requiritur quòd ſit primũ obiectum potentiæ. Nec eſt uerũ quod aſſumit. ſ. ꝙ ſenſualius inſit ſenſibili natura ſpecialiſſima, quam natura gñis imò huic uiſibili, ut ſic eſſentialior eſt color, q̃ albedo ſiue nigredo, quod patet ex hoc, quòd ſublata albedine ſiue nigredine uiſibile remanet, non autem econuerſò. Et hæc de quarto.

QVO AD quintum rñdetur ordinatè argumentis factis, & ad primũ negatur illud ultimo aſſumptum, ſ. quòd perfectiſſimus effectus, quẽ pñt primo producere agẽtia ad intellectionem, ſit conceptus ſpecificus. Dico. n. quòd perfectiſſimus, quẽ pro tunc pñt: eſt conceptus, imò nullũ alium poſſunt pro tunc. Et cũ contra hoc arguitur, quia ſic nunquam produceretur conceptus ſpecificus, non ualet conſequentia. Ad cuius probationem dicitur, quòd nulla uirtus põt in perfectiorẽ effectũ ſuo effectu perfectiſſimo ſimpliciter, quælibet tñ uirtus poteſt in effectum perfectiorem ſuo perfectiſſimo effectu, in quẽ pñt pro aliquo priori, quia ille non eſt pfectiſſimus, niſi ſecundũ quid. Exemplum. Virtus generatiua Leonis non põt in perfectiorẽ effectũ, quã ſit Leo, qa hmõi eſt eius effectus perfectiſſimus ſimpliciter, põt tñ in effectũ perfectiorẽ illo, quẽ producit in principio actionis, qa tñ iſ. ctus fuit perfectiſſimus, quem pro tũc poſſet producere. Ad confirmationem dr̃, quòd minor eſt falſa, nã intellectus exiſtẽs in pura potentia nõ eſt æquè diſpoſitus ad cõceptũ ſpecificũ, ſicut entis, nõ ꝑ poſitionẽ alicuius cõtrariæ diſpoſitionis, ſed ꝑ ordinem conceptus generaliſſimi ad ſpeciales, ſicut materiæ

prima

prima omni contraria diſpoſitione inconſiderata, nõ eſt æquè diſpoſita ad formas ſpecificas, & ad formam corporeitatis: ſed oportet primo recipe formam corporeitatis propter ordinẽ formæ generalis ad ſpeciales: propter quod cõſueuit dici, quòd eſt indiſpoſitens priuatiuè, & non contrariè.

¶ Ad ſecundum patet reſponſio ex dictis: nam termini metaphyſicales ut ſic, non ponuntur à nobis primò cognoſci: ſunt. n. termini metaphyſicales abſtracti abſtractione formali: ſed dicimus ꝙ ſignificatum huius termini ens concretum quidditatis ſenſibilis eſt primo cognitum.

¶ Ad tertium dico, ꝙ non oportet in quacunque formatione cõceptus ſpecifici ſemper ſigillatim præformare conceptum confuſum entis: ſed ſufficit ens primò omnium fuiſſe cognitũ: in illo. n. omnia virtualiter concipiuntur. Vlterius dicitur, quòd cum apud nos non ponatur ordo eſſentialis inter iſtos conceptus cõfuſos, non oportet tantum temporis interſſe.

¶ Ad quartũ dr. ꝙ ſpecies ſpecialiſſima non eſt facilioris abſtractionis ꝙ̃ ens, loquendo de abſtractione ad propoſitũ requiſita ſicut. n. ad conceptum confuſum ſpeciei ſpecialiſſimæ requirit, & ſufficit duplex abſtractio: altera p actũ intellectus agentis. ſ. ſeparatio à ſingularibus: altera per actum intellectus poſſibilis ſcilicet actualiter intueri ſpeciẽ, & nõ actualiter intueri genus: ita ad cõceptũ cõfuſum actualẽ entis duplex eſt abſtractio neceſſaria: prima eſt à particularibus, quę quidẽ ſit, cũ ſpecies quunque abſtrahitur ab intellectu agente: altera fit ab intellectu poſſibili p hoc, ꝙ in quidditate quacunque ſibi primò præſentata actualiter, primo concipit ens non cõcipiendo actualiter cætera quæ in illo ſunt: vñ tanta & tam facilis eſt abſtractio illa entis, quã facilis eſt abſtractio ſpẽi ſpecialiſſimæ: imo abſtractio iſta entis eſt facilior quia facilius eſt actualiter cõcipere prius ſine poſteriori, quã è cõuerſo: ex quo patet, ꝙ abſtractio illa de qua loquitur argumentũ, non eſt neceſſaria ad cognitionẽ cõfuſam.

¶ Ad quintũ dico, ꝙ Minor eſt falſa: & ad eius ꝓbationem negatur cõſequentia, eo ꝙ ſenſus nõ mouetur à ſingulari in eo ꝙ ſingulare. Ille. n. modus arguendi ſcdm regulã Topicã non tenet, niſi cum ꝓdicatum conuenit ſubiecto, ſecundũ ꝙ ipſum, ut habes à S. Thom. in tertio contra Gentiles, cap 139. quod in propoſito non reperitur: non. n. calor, inquantum hic mouet ſenſum: ſed inquantum calor. Ad aliã probationem dr, ꝙ Maior aſſumpta nõ eſt uera vniuerſaliter: eo ꝙ coloratũ magis mouet uiſum, ꝙ̃ hoc nigro: tũ quia à remotioribus mouet. Agens nãq; corporale quãto in remotius agit, tanto fortius vĩ. Secundo dicitur, ꝙ fortius mouet ſenſum multa ſingularia imperfecta, ꝙ̃ vnum actualius & perfectius: & quia oĩa ſingularia ſunt ſingularia entis, ĩo cogitatiua potentia, in quo noua cognitio oritur debet magis moueri à ſingularibus entis, ꝙ̃ à ſingularibus huius ſpeciei, & cum intellectus accipiat uniuerſale ex multis ſingularibus, ut dicitur 2. Poſter. & in proœmio Meta. ideo prius cognoſcit, ens ꝙ̃ ſpecies: & ſecundum hoc dicitur ad argumentum, ꝙ maior eſt uera cæteris paribus: non aũt ubi aliqua imparitas, ſicut in propoſito accedit, præponderans inuenitur: multo. n. plura ſingularia entis ꝑponderãt paucioribus ſingularibus ſpeciei: ſicut plus trahunt mille homines non nimis fortes, quàm decem fortes.

¶ Ad ſextum dr, ꝙ Maior ſimpliciter eſt falſa. Ad authoritatem Philoſophi dr primò, ꝙ textus Commẽtatoris eſt corruptus: debet. n. legi confuſa, & non compoſita. Dicimus ſecundo, ut ſaluemus Commentatorem, quod compoſitum eſt notius ſuis componentibus, ut ſic, non autem abſolute: unde prius confuſe cognoſco hominem, quàm partes eius diffinitiuas, ut ſic: abſolutè tamen prius cognoſco magis vniuerſale. Ex his apparet veritas Minoris authoritate Auicennæ approbatæ.

DEINDE reddit auditores attentos dicendorũ difficultatem aperiens, tria proponendo, quid noĩe Eſſentiæ & Entis ſignificetur, & quomodo in diuerſis diuerſimodè inueniatur, & quomodo ſe habeant ad intentiones Logicas. Horum. n. difficultas non modica eſt, ut diuerſitas opinionum circa ipſa teſtatur. ſunt enim maximè vniuerſalia, quæ ſunt difficillima ad cognoſcendum: ut dicitur primo Metaphyſicorum.

Quid rei & qd nominis intellectus. CIRCA hanc particulam nota, ꝙ ſicut quid rei eſt quidditas rei, ita quid nominis eſt quidditas nominis: nomen aũt cũ eſſentialiter ſit nota earum, q̃ ſunt obiectiue in aĩa paſſionũ (ex primo Perihermenias) non hẽt aliam quidditatem niſi hanc, quod eſt ſignũ alicuius rei intellectæ ſeu cogitatæ: ſignum autẽ ut ſic, relatiuũ eſt ad ſignatũ: vñ cognoſcere quid nominis nihil eſt aliud, ꝙ̃ cognoſcere ad quid tale nomẽ hẽt relationem: ut ſignum ad ſignatum. Talis aũt cognitio põt acquiri per accidentalia illius ſignati, per cõia, per eſſentialia, per nutus, & quibuſuis alijs modis, ſicut à Græco quærentibus nobis quid noĩs anthropos, ſi digito oſtendatur homo, iam percipimus quid noĩs: & ſimiliter de alijs. Interrogantibus uero quid rei, oportet aſſignare id qd cõuenit rei ſignificatæ in primo mõ ꝑſeitatis adæquatæ. Et hæc eſt eſſentialis differentia inter quid nominis, & qd rei, ſ. ꝙ quid nominis eſt relatio nominis ad ſignatum: quid rei verò eſt rei relatæ ſeu ſignificatæ eſſentia: & ex hac dña ſequuntur oẽs aliæ quæ dici ſolent, quia quod quid nominis ſit nõ entium complexorum per accidentalia, per cõia, per extranea: qd rei uero eſt entiũ incomplexorum p propria & eſſentialia: relatio. n. uocis põt terminari ad non entia in rerum natura, & cõplexa, & declarari per accidentalia, & huiuſmodi: eſſentia autẽ rei non niſi per propria eſſentialia habet de entibus incõplexis.

Quia uero ex cõpoſitis cognitionem ſimplicium accipere debemus, & ex poſterioribus deuenire in priora, ut à facilioribus incipientibus cõuenientior fiat diſciplina: ideo ex ſignificatione entis ad ſignificationem eſſentiæ procedendum eſt.

¶ In hac tertia parte proœmij reddit auditores dociles ordine dicẽdorũ proponẽs tali cõcluſione, Ab ente ad eſſentiã procedẽdũ eſt: quã probat duplici medio Primo ſic, Ex cõpoſitis ad ſimplicia procedendum eſt: ſed ens eſt uelut cõpoſitũ, & eſſentia uelut ſimplex: ergo ab ente ad eſſentiã procedendũ. Secundo ſic, Ex poſterioribus in priora procedendũ eſt: ſed ens eſt poſterius eſſentia: ergo ab ente ad eſſentiã procedendũ eſt. Maior utriuſque rationis probatur: quia ex facilioribus eſt inchoandũ: compoſita autem & poſteriora ſunt faciliora nobis ſimplicibus.

¶ Circa minorẽ primæ rõnis nota, ꝙ ens, ut infra dicetur, ſignificat id quod habet eſſe: id autem quod habet eſſe comprehendit in ſe eſſentiã: eſſentia uerò ſignificat id quod importat diffinitio, ut dicetur: q̃ nõ dicit eſſe uel non eſſe, ex primo Poſteriorum: ens ergo ita ſe habet ad eſſentiam, quod cõplectitur in ſe vtrumq;, eſſentiam ſcilicet & eſſe: eſſentiam uero alterum tantum, ꝙ ideo ens appellatur compoſitum reſpectu eſſentiæ. Cap. 1. in princ. c. 2. q. 2. in fi.

¶ Circa maiorem ſecundæ rationis ſcito, quòd quando dicimus Ex poſterioribus procedendum eſt, intelligitur ex poſterioribus ſecundum naturam prioribus quo ad nos: innata enim eſt nobis via ex notioribus nobis in ignotiora naturæ, ut dicit primo Phyſic. tex. cõ. 2. Minor ſecundæ rationis probatur ex eo, quod compoſitum eſt poſterius componentibus: & ens (ut dictũ eſt) compoſitum eſt reſpectu eſſentiæ.

CAPVT I.

Entis & eſſentiæ nomine quidnam ſignificetur, oſtendit. Nomina item varia ponit, quæ eſſentiam ſignificant.

SCiendum eſt, quòd ſicut in quinto Metaphyſicæ philoſophus dicit, ens per ſe dicitur dupliciter. Vno modo, quod diuiditur per decem genera. Alio modo, quod ſignificat propoſitionum ueritatem. Horum autem differentia eſt, quia ſecundo modo poteſt dici ens omne illud, de quo affirmatiua ꝓpoſitio formari poteſt, etiam ſi illud in re nihil ponat. per quem modum priuationes & negationes entia dicuntur: dicimus enim quòd affirmatio eſt oppoſita negationi, & quòd cæcitas eſt in oculo. Sed primo modo non poteſt dici aliquid quod ſit ens, niſi quòd in re aliquid ponat. Vnde primo modo cæcitas & huiuſmodi non ſunt eſſentia: Nomen igitur Eſſentiæ non ſumitur ab ente ſecundo modo dicto: aliqua enim dicuntur hoc modo entia, quæ eſſentiam non habent, ut patet in priuationibus: ſed ſumitur eſſentia ab ente primo modo dicto. Vnde Com. in eodem loco dicit, Ens primo modo dictum eſt, quod ſignificat ſubſtantiam rei.

¶ Hic incipit tractatus diuiſus in duas partes In quarum prima declaratur quid nomine Entis & eſſentiæ ſignificet, In ſecũda uero quõ eſſentia in diuerſis diuerſimodè inueniatur: pars prima unico abſoluitur cap. pars ſecunda ſex: & ſic totũ integrãt tractatũ capitula ſeptẽ. Quorum primum, quod præ manibus habemus, tres partes cõtinet: in prima declaratur quid noĩe entis ſignificetur, in ſecunda quid noĩe eſſentiæ, in tertia dña nominum ipſius eſſentiæ deſignatur. Primũ tali diuiſione declaratur, ens per ſe dupliciter dicitur: uno modo, ut diuiditur p decẽ genera: alio modo ut ſignificat ueritatem propoſitionum: quemadmodum dicit Ariſt. 5. Met t. com. 14. Dixit ens per ſe ad dñam entis per accidẽs aggregati ex rebus diuerſorũ gñum, ut hõ albus: de quo hẽs quinto Met. tex. com. 13. Et innuit, ꝙ tripliciter differũt ens primo modo, & ens ſcdo modo, Primo, q2 ens primo modo prædicatus nõ niſi de rebus exiſtẽtibus in decem gñibus, ens aũt ſecundo modo ꝑdicatur de omni eo, quod põt eſſe ſubiectum propoſitionis affirmatiuè Secundo differũt: qa ens primo modo eſt illud cõpoſitum, de quo ſupra diximus, ꝙ aliqualiter cõplectitur in ſe eſſentiã & eſſe: ens aũt ſecundo mõ non eſt hmõi: q2 aliquid eſt hoc modo ens (puta negatio aut chimæra) quod non habet eſſentiã aliquã. Et ex hoc ſequitur tertia differẽtia, ꝙ ab ente primo modo tanquam à compoſito notiori Eſſentiæ, nomen ſumitur: non autem ſecundo modo.

CIRCA Primam differentiã aduerte primo, quòd veritas

propoſitionis, quæ eſt entis ſecundo modo ſignificati nihil aliud eſt quàm compoſitio facta in ſecunda operatione intellectus mediante copulatiua. Verbi gratia, Sortes eſt cæcus, ly eſt nõ ſignificat inhærentiam cæcitatis in Sorte, eo quod cæcitas omni inhærentia caret, cum inhærere realiter accidentium ſit: ſed ſignificat compoſitionem factam ab intellectu adæquate ſeipſum per illam obiecto Sorti. ſ. carẽte virtute viſiua. vnde 5. Met. in alia litera dicitur, quod ens ſignificans ueritatem propoſitionis ſignificat, quoniam propoſitio eſt uera. Prima autem ſignificatio entis quid ſit, infra uidebitur.

Ens ſignificare veritatẽ propoſitionis quãdam.

ADVERTE Secundo quod licet nullo intellectu cõſiderante Sortem ſit cæcus, & per cõſiderationem intellectus nõ fiat magis uel minus cæcus: in cæcitas nullo intellectu conſiderante nullũ habet eſſe in Sorte, ſtante nihilominus dum ſimul. Quod ſic declaratur. Sortẽ eſſe cæcũ, ut ſic, nõ eſt Sortẽ habere aliquod eſſe ſubſtantiale, ut patet, nec accidẽtale, quia Sortes ſit cæcus ſola abſentia uiſiuæ uirtutis, quæ nihil ſupra Sortẽ addit: vnde cæcitas nullũ eſſe omnino ponit in Sorte, ac per hoc quod abſq; omni cõſideratione intellectus uirtus uiſiua Sorti nõ ineſt, oportet Sortẽ nullo intellectu cõſiderãte eſſe cæcũ. Dubitatio autem in hac re accidit, quia non rectè inſpicitur quod eſſe cæcum nõ eſt eſſe aliquid: ſed carere virtute uiſiua. Exẽplum, Nauis caret gubernatore nullo intellectu cõſiderante, abſentia tamen gubernãtis nullum eſſe ſubſtãtiale aut accidentale ponit in naue, vñ nauẽ eſſe ſine gubernatore extra animã nõ eſt eſſe aliquod, ſed nõ eſſe gubernatã. Acquirũt autem eſſe & fiũt entia priuationes & negationes, ex hoc quod intellectus intelligẽs priuationes per habitus, & negationes per affirmationes format in ſeipſo rei carẽtis aliquo modo idolũ quoddã. Verbi gratia, cũ intellectus format in ſe idolũ quoddã nauis gubernatore carẽtis: quod eſt illa propoſitio mẽtalis. Nauis eſt ſine gubernatore nõ pſtita gubernaturis, quæ extra animã nihil ponit in anima, fit ens: per hoc quod intellectus fecit ipſum propoſitionis terminũ aliquem, & cum hoc eſſe ſit in anima, & nullũ aliud eſſe habeat: conſequens eſt, quod negationes huiuſmodi & priuationes nõ ſint entia niſi in anima obiectiuè. & ſic earum eſſe nihil aliud eſt, quàm intelligi quomodo tantum omnia entia rationis habent eſſe.

T. com. 14. & 1. q. 2. in fin. c. 4. circa medium.

CIRCA Tertiam differentiam aduertendum eſt, quòd cum nomina ſint ſigna conceptuũ, ſecundum ordinem concipiendi eſt ordo nominandi: propterea ſicut ab ente primo modo, itaquam a compoſito nobis notiori eſſentiæ notitiã ſumpſimus: ſic eſſentia ab ente originem habet.

Et quia, ut dictum eſt, ens hoc modo dictum diuiditur per decem genera, oportet quòd eſſentia ſignificet aliquod commune omnibus naturis, per quas diuerſa entia in diuerſis generibus & ſpeciebus collocantur, ſicut humanitas eſt eſſentia hominis: & ſic de alijs.

¶ In hac ſecunda particula declaratur quid nominis Eſſentiæ importetur tali cõcluſione. Eſſentia ſignificat quoddam cõmune omnib. naturis omniũ entiũ. Cuius talẽ declaratione inuuat: ſicut ens ſignificat aliquod commune omnibus exiſtẽtibus, ita eſſentia, cum ab illo ſumatur, ſignificat aliquod commune omnibus generibus & ſpeciebus: & ſicut ens ſignificat id quod eſt in quolibet genere & qualibet ſpecie, ita eſſentia oportet quod ſignificet id quo aliquid eſt in quocunque genere, & quauis ſpecie. habent. n. ſe ens & eſſentia ut quod & quo. cum autem naturæ rerum ſint illæ, quibus res reponuntur in generibus & ſpeciebus. ſequitur quod eſſentia ſignificet aliquod commune omnibus naturis rerum: unde quemadmodũ ens prædicatur de homine, boue, & ſimilibus, quæ ſunt in generibus: ita eſſentia prædicatur de humanitate & bonitate, quæ in generibus reponuntur. per nomen ergo Eſſentiæ intelligitur natura rei, ſicut per nomen Entis, id quod habet naturam illam.

QVÆSTIO. II.

Num Ens & Eſſentia ſignificent immediate ipſa prædicamenta, vel aliorum naturas, an immediatè.

CIRCA hanc particulam inſurgit dubitatio ualde difficilis an ens & eſſentia ſignificent immediate ipſa prædicamenta ſeu naturas eorum, an mediatè: in hac dubitatione ita agã. Primò declarabitur titulus quæſtionis: ſecundo adducetur opinio Scoti, & impugnabitur: tertiò ponetur opinio ſancti Thomæ.

Pro primo ſcito, quod ſignificare mediatè in propoſito eſt ſignificare aliquid mediante aliquo ſuperiori: ſicut aĩal ſignificat ſpẽs ſuas mediatè (mediãte. ſ. natura ſenſibili) non. n. aĩal ſignificat hoĩem: niſi quia hõ eſt ſubſtãtia aĩata ſenſibilis. Significare immediatè eſt ſignificare aliquid non per aliquã naturã, ſeu realitatem ſuperiorẽ, ſed per ipſam primò: ſicut aĩal ſignificat gradum ſenſitiuũ immediatè: ut patet. Vertit ergo in dubiũ hoc, an ens ſignificet aliquẽ gradũ ſeu aliquã realitatẽ abſtrahibilẽ à naturis prædicamentalibus cõem eis, ſicut ſuperius eſſentiale ſuis inferioribus: & ſic immediatè ſignificet prædicamenta, an immediatè ſignificet ipſas naturas prædicamentales. Hæc de primo.

QVO ad ſcdm, Sco. vt colligitur ex primo ſen. di. 3. q. 1. & 3. & diſt. 8. q. 2. opinatur quod ens ſignificet decẽ prædicamenta mediatè imaginatur. n. quod à quibuſcunq; ſimilibus ſit abſtrahibilis una realitas obiectiua vtriuſq; cõis & prior utroq;: & ſic cũ ſubſtãtia & accidens habeãt ſimilitudinẽ in ente, & ab eis eſt abſtrahibilis vna rõ obiectalis vtriuſq. cõis & prior tã ſubſtantia, quàm accidẽte quæ nõie entis ſignificatur. Quod ut melius intelligatus pono proceſſum iſtarũ abſtractionũ diffuſè. Cum. n. Socrates cõueniat cum Platone in humanitate & nõ cũ brunello, ab eis põt abſtrahi humanitas cõis & prior eis. & inde cũ hõ cõueniat cũ Brunello ſenſibilitate & nõ cũ planta ab eis põt abſtrahi aĩalitas cõis & prior eis: & inde cũ aĩal conueniat cũ planta vegetabilitate, & non cũ lapide, ab eis põt abſtrahi vita cõis & prior eis inde cum viuũ cõueniat cũ lapide in corporeitate & nõ cũ intelligentijs, ab eis põt abſtrahi corporeitas cõis, & prior eis: inde cũ corpus conueniat intelligentijs in ſubſtantialitate, & nõ cũ accidentibus, ab eis põt abſtrahi ſubſtantialitas cõis & prior eis: inde cũ ſubſtãtia cõueniat cũ accidente in entitate reali, & nõ cũ entibus rõnis. ab eis abſtrahibilis entitatis cõis & prior eis, & cũ hec realitas ultimò abſtrahibilis ſit illa, quam ſignificat ens immediatè, oportet quòd prædicamentales realitates, ſeu naturæ mediatè ſub ens ſignificatione collocantur.

Sco. 1. di. 3. q. 1. & 3 & d. 8. q. 2.

¶ Ad hãc poſitionẽ confirmandã multa poſſent adduci media, quæ ne digrediamus ad analogiã entis & cõparationẽ tranſcẽdentium ad prædicamẽta, an. ſ. ſint entiũ prædicata quidditatiua vel nõ, omittemus pro nunc: quia infra ſpeciales erunt de his quæſtiones.

¶ Cõtra hãc opinionẽ arguo dupliciter. Primò authoritate Ariſto. 8 Met. tex. 16. ſoluentis quæſtionem, Quare quidditas ſit una, dicit quod in ſubſtãtijs ſeparatis nõ eſt quærenda alia rõ quare eis nõ eſt niſi forma quæ ſtatim ſeipſa eſt ens & unũ: quẽadmodum ens ſtatim ſeipſo eſt ſubſtãtia & quantitas, & cætera prædicamenta, non expectans aliud faciens ipſum naturas prædicamentales. ex qua authoritate arguitur ſic. ens ſignificat quandam realitatẽ priorẽ prædicamentis: ergo expectat aliquid contrahens ipſum ad prædicamenta con ſequentia nota: conſequens autem eſt contra Ariſt. ergo à deſtructione conſequentis ad deſtructionẽ antecedẽtis. ens non ſignificat realitatem priorem prædicamentis.

Ca. 2. q. 4. circa med. in quod dubio. T. co. 16.

¶ Secũdo arguit authoritate Cõment. in Met. com. 18. dicentis, quod hoc nomen ens, vnũ, ſignificat id quod ſignificat in prædicamẽto ſubſtantiæ, & quãtitatis & qualitatis prima ſignificatione ſine medio & non mediante aliqua cõmuni quidditatius? Ratione non arguo: quia oporteret egredi limites. Hæc de ſecundo.

QVO AD Tertium, pono opinionẽ S. Thomæ ex duabus concluſionibus eliciendam. Quarum prima eſt iſta. Ens ſignificat vnum conceptum formalem communem repræſentando ſubſtantiæ & accidenti Deo & creaturæ.

cõcluſiones duæ.

SECVNDA EST iſta Ens ſignificat ut conceptũ obiectalẽ aliquod reale inuenſum in oĩbus diſtinctum ſecundum rõnem à proprijs conceptibus obiectalibus illorum generum: nullum gradũ ſupra naturas genericas ſpecificas & indiuiduales exprimens.

¶ Pro intelligentia terminorum nota, quod conceptus eſt duplex, formalis & obiectalis. Conceptus formalis eſt idolum quoddã, quod intellectus poſſibilis format in ſeipſo repræſentatiuũ obiectaliter rei intellectæ: quod à philoſophis uocatur interior conceptus: à Theologis uerò uerbũ. Cõceptus autem obiectalis eſt res per conceptũ formalẽ repræſentatã in illo terminãs actũ intelligẽdi. Verbi gratia, conceptus formalis leonis, eſt imago illa, quam intellectus poſſibilis format de quidditate leonina, cum vult ipſam intelligere: conceptus uerò obiectalis eiuſdem, eſt natura ipſa leonina repræſentata & intellecta. Nec putandum eſt cum dicitur nomen ſignificare conceptum quod ſignificet alterum tantum: ſignificat. n. leonis nomen conceptum vtrunq;, licet diuerſimode. eſt nanq; ſignum conceptus formalis, ut medij, ſeu quo, & eſt ſignum conceptus obiectalis, ut ultimi, ſeu quod. Vnde idẽ eſt loqui de conceptu entis & de ſignificatione eius.

¶ Probo ergo concluſionẽ primã tali medio, oĩa ſimilia quacunque ſimilitudine ſiue analoga ſeu imitatiua ſcdm id in quo aſſimilantur, poſſunt per eandem imaginem repræſentari: ſed Deus & creaturæ ſubſtantia & accidens hñt ſimilitudinẽ inter ſe, ſaltẽ analogam: ergo ſecundum id in quo aſſimilantur, poſſunt per eandẽ ſimilitudinem repræſentari. Sed aſſimilantur in eſſe: ergo eadẽ ſimilitudine poterunt repræſentari inquantum hñt eſſe ſimilitudo illa eſt conceptus formalis entis: ergo, & c. Proceſſus clarus eſt, & propoſitiones ab omnibus ſunt conceſſæ: cũ Maior fuerit dilucidata, quã ſic ex nonnullis ſuademus. Vbicunq; inuenitur agẽs producere ſui ſimilitudinẽ in alio, ſi id aliud producat aliud ſimile ſibi ſcdm id, quo ipſum aſſimilatur primo: oportet tertiũ aſſimilari vtriq; ea ratione: quia quicquid eſt ſimile alicui in eo, quod illud eſt alteri ſimile eſt ſimile vtriq; ſicut Spẽs Socratis in oculo meo producta ab imagine Socratis in ſpeculo eſt ſimilitudo repræſentatiua.

repreſentatiua utriuſq;, & figuræ Solis: in ſpeculo a qua īmediatè eſt cauſata: & figuræ Socratis in ſeipſo a qua eſt mediatè cauſata. Sed ita eſt mō, q̄ inter hmōi analogā ſimilitudinē Deū & creaturā, ſubſtātiā & accidēs, reperitur hmōi ſimilitudo in ordine ad cōceptū formalē: igitur, &c. Fit aūt hoc ſic manifeſtū exēplariter, Sapientia diuina pducit ſapientiā humanam, quæ eſt q̄dā ſui ſimilitudo (imperfecta tñ) ſapientia aūt humana producit ſimilitudinem ſui in intellectu noſtro, quæ nil aliud eſt, q̄ ſapiētia in eſſe intentionali: ſicut ſapientia extra eſt ſapiētia in eſſe naturali. Cum aūt ſimilitudo iſta ſapientiæ in intellectu repræſentet ſapiētiā humanā ſecundū id quo illa aſſimilat̃ ſapiētiæ diuinæ: quia repñtat eā ſecundū propriā rōnē formalē, ſeqt̃ur de neceſſitate, q̄ hic unica ſimilitudo repræſentat utrāq;, humanā ſ. & diuinā: utpote quæ ſimilis eſt utrique: licet ab humana ſit immediatè exēplata, a diuina mediatè. Ex hoc exēplo in terminis ſpecialibus intuere propoſitū noſtrū in terminis trāſcendētib. qualis eſt ens. Cū.n. eſſe creaturæ aſſimiletur eſſe diuino a quo exēplatum eſt, & eſſe accidentale aſſimiletur eſſe ſubſtantiali a quo emanat: ſimilitudo pducta in intellectu ab eſſe ſubſtātiali ſiue accidentali inquantū aſſimilatur, erit oīum repræſentatiua imago, & cū conceptus non requirat̃ ad intellectionē, niſi ut obiectaliter repñtet rē unico cōceptu intellectus in Deū & creaturā in quo ens fatetur: & ſimiliter in ſubſtātiā, & accidēs. Nec oportet ponere plures conceptus, & multiplicare entia ſine neceſſitate. Quòd aūt hic ſint nō ſolū ſecūdū mētē S. Th. dicta, ſed ēt ſecundū expreſſam ſnīam patet in q. de diu potētia Dei. q. 7. ar. 5. in corpore. unde hanc rōnē accepi: & in eadē q. ar. 6. ubi circa ſinē corporis q adducit exemplū de ſpeculo: & dicit expreſſè, q̄ ſic ſe habet conceptus nr̄ ad Deū & creaturas ſicut ſpecies rei viſæ in ſpeculo: ita q̄ Deus ſe habet ut res producens ſimilitudinē ſuam in ſpeculo: creatura ut ſpecies in ſpeculo: conceptus noſter ut ſimilitudo extracta a ſpecie in ſpeculo utriuſq; repreſentatiua. Vnde nullus mentis cōpos poteſt hoc negare in eius uia.

CONCLVSIO ſecunda habet tres partes. Quo ad primam declaratur, ſic. Conceptus obiectalis entis eſt id qd̄ repñtatur p eius conceptū formalē: ſed eius cōceptus formalis repræſentat id, in quo aſſimilantur oīa entia realia, qd̄ oportet in eis eſſe, ergo conceptus obiectalis entis eſt aliquid reale inuentū in omnibus. Secunda propoſitio aſſumpta licet patere poſſit ex dictis, tñ declaratur adhuc ſicut cōceptus formalis aīalis repñtat fundamētū ſimilitudinis genericæ: & conceptus formalis hominis repñtat fundamētū ſimilitudinis ſpecificæ: & uniuerſaliter q̄libet imago cōis pluribus in repræſentando repñtat fundamentum ſimilitudinis inter illa plura: ut patet in exēplo ſupra poſito de ſpecie in oculo cauſata a ſpecie Socratis in ſpeculo: q̄m illa repſentat nō ſimilitudinē inter ſpeciē in ſpeculo, & Socratis: cum ſit relatio, ſed fundamentū illius ſimilitudinis puta qualitates & lineamēta q̄ ſunt in utroq;: ſic conceptus entis formalis repræſentat fundamentum analogicæ ſimilitudinis in eſſe inter oīa entia realia exiſtentis quod in omnibus eſſe abſque opere intellectus ex eo patet, unde q̄ ſimilia ſunt extra animam: cū hoc fundamentū repræſentatum ſit conceptus obiectalis entis, ut dictū eſt, patet conceptū obiectalem entis eſſe aliquid reale inuentum in omnibus: quod erat in prima parte concluſionis poſitū. Secūda pars concluſionis ſequitur ex iſta, ſi.n. conceptus obiectalis entis inuenitur in omnibus: & nullus conceptus obiectalis proprius ſubſtantiæ, aut accidentis inuenitur in omnib. cōſequens eſt, quòd non omnino ſunt idem & quòd ſaltem rōne diſtinguatur conceptus entis a proprijs omnium cōceptibus obiectalibus: quòd erat ſecunda pars concluſionis.

¶Tertia pars eiuſdē ſic declaratur, Si cōceptus obiectalis entis eſſet aliqs gradus ſupra gradus ſpecificos & genericos: tunc conſideratis pciſè gradibus ſpecificis & genericis, cū eorum præciſè paſſionib. non eſſet in eis, ut ſic, inuenire paſſiones entis: hoc eſt falſum: ergo a deſtructione cōſequētis, &c. cōſequentia declaratur: quia.n. animal dicit aliū gradū ab homine, iō homini ſecūdū differentialē conceptū pciſe nō inſunt paſſiones animalis, ut oſtēdit falſitas iſtius reduplicatiuæ, hō inquantum rōnalis, eſt bipes, circūloquendo p ly, bipes, paſſionē animali propriā & ſimiliter ſi ens dicit aliū gradū à ſubſtantia, ſequitur q̄ conſiderata præciſè rōne conſtitutiua ſubſtantiæ ſubſtātia non eſt una, nec uera, nec bona, &c. quæ nomināt paſſiones entis, &c. Falſitas conſequentis probatur ſic, Homo inquantum rationalis præciſè eſt unum quid unitate, quæ eſt paſſio entis: homo inquātum rōnalis dicit alium gradum ab ente, ſecūdum te, contra quem arguo: ergo paſſio entis conuenit alijs gradibus ab ente præciſè, ut ſic acceptis: quod eſt oppoſitum conſequētis. Prima propoſitio aſſumpta hr̄ ex Scot. in ſecundo ſen. di. 3. q. 1. tenente unitatē mediā minorē unitate numerali, & maiorē generica eſſe paſſionē entis, & ſequi naturā ſpecificā ſatione ultimæ differētiæ. Manifeſta quoque fit ſic pro nunc eadem propoſitio. Homo inquantum rationalis eſt indiuiſib lis formaliter ſuppoſito q̄ rationale ſit ultima differentia: ergo hō inquantum rationalis eſt unus formaliter, unitas.n. nihil aliud eſt quā indiuiſio. Sed de hoc, cum de unitate naturæ agetur, amplior erit ſermo. Nūc autē ſufficiat q̄ in gradibus ſpecificis pciſe acceptis, & ſimiliter genericis eſt inuenire paſſiones entis: qd̄ erat probandum, & conſequenter, q̄ ens non ſignificat diſtinctū gradum a naturis ſpecificis & genericis: quod erat tertia pars concluſionis.

SED tunc ex quo res ſignificata per hoc nomen ens eſt aliqd inuētū in omnib. & nō eſt gradus diſtinctus cōtra ſpecificos & genericos: declarandū ſupereſt quid ſit. Quod ſic declaratur, Gradus quicunq; genericus uel ſpecificus, uel differentialis, uel indiuidualis, hēt in ſe unū qd̄ multis modis concipi poſſit. & ſecundū quod quilibet gradus eſt habens eſſe, nomine Entis importatur, & ad conceptū obiectalē entis pertinet: ſecūdum uerò quod abſolutè talis gradus cōſideratur, nomine proprio ſignificatur, & conceptus obiectalis illius eſt. uerbi gratia, humanitas ex ſua propria perfectione formali, qua diſtinguitur contra reliquas uniuerſi pfectiones, habet q̄ per conceptum formalē humanitatis repræſentetur & cognoſcatur & ſignificetur humanitatis nomine humanitas: ut ſic ēt habes quod ſibi debeatur, ſeu conueniat eſſe quidditatiuū, & actualis exiſtentiæ: & ſic repræſentatur conceptu formali entis tāquam pars ſui obiectalis. Cōceptus, & Entis nomine ſignificatur. Similiter animal hæc duo in ſe hēt, & ſic de alijs. Vnde conceptus obiectalis entis ſunt naturæ genericæ & ſpecificæ, ut habentes eſſe, ſic.n. fundant analogam ſimilitudinem, de qua loquimus. & propterea ens et paſſiones eius in quolibet gradu præciſe accepto ſaluātur: quilibet enim gradus ut ſic habet in ſe unde ſit, & indiuiſus ſit & conformabilis intellectui & appetitui, &c. quod a ponentib. ens abſtrahibile a gradibus ſpecificis, & genericis ſaluari nō poteſt. Quod aūt hæc ſint ſecundum doctrinam S. Tho. diligentes intuētem eius doctrinam cenſorem conſtituo. Infra tamen enim de analogia entis agetur, hoc oſtendemus: pro nunc ſatisfaciant hæc dicta, præſertim, q̄ tam prima, quam ſecunda pars cōcluſionis ex præcedente concluſione ſequitur, quam conſtat eſſe S. Tho.

¶Tertia autem pars omnibus Thomiſtis aſſeritur unanimiter. Sic ergo patet qualiter ab omnibus entibus, utpote ſimilibus abſtrahibilis eſt conceptus entis, non modo Scotiſtico, & patet, qualiter ſit uerum quod hic S. Tho. dicit ſcilicet eſſentia ſignificat aliquid commune omnibus naturis omnium generum, & ſpecierum: non enim intendit quod eſſentia ſignificet aliquam naturam communem omnib. naturis, ſed quod ſignificet omnes naturas, ut aſſimilantur in hoc, quòd entia ſunt: quælibet enim naturæ ut ſunt (quibus res ſunt) eſſentiæ rationem habēt ſicut quælibet res habent rationem entis, ut ſunt habentes eſſe, ſeu quæ ſunt.

Et quia illud, p quod res conſtituitur in proprio genere uel ſpecie, eſt quod ſignificamus per diffinitionem indicantem quid eſt res: inde eſt q̄ nomen Eſſentia a Philoſophis in nomē quidditatis mutatur. Et hoc eſt quod Philoſophus in ſeptimo Metaphyſicæ frequenter nominat, quod quid erat eſſe, id eſt hoc, p quod aliquid habet eſſe quid. Dicitur etiam forma, ſecundum quod per formā ſignificatur perfectio, uel certitudo uniuſcuiuſque rei, ſicut dicit Auic. in ſecundo Metaphyſicæ ſuæ. Hoc ē. alio nomine natura dicitur, accipiendo naturam ſecundum primum modum illorum quatuor modorum, quos Boetius de duabus naturis aſſignat, ſecundum. ſ. quod natura dicitur eſſe illud, quod quocunque modo intellectu capi poteſt: non.n. res intelligibilis eſt niſi per ſuam diffinitionem & eſſentiam. Et ſic ē. dicit Philoſophus in quinto Metaphyſicæ, quòd omnis ſubſtantia eſt natura: Nomen autem Naturæ hoc modo ſumpta uidetur ſignificare eſſentiam rei ſecundum quod habet ordinem, uel ordinationem ad propriam operationem rei, cum nulla res propria deſtituatur operatione. Qualitatis uerò nomē ſumitur ex hoc, quod per diffinitionem ſignificatur: ſed eſſentia dicitur ſecundum quod per eam, & in ea res habet eſſe.

Quinque nomina q̄ ad Eſſentiam ſpectant.

¶In hac tertia parte huius capituli declaraturus, quomodo differant nomina Eſſentiæ inter ſe, enumerat quinque eius nomina: primò. ſ. eſſentia, quidditas, quod qd̄ erat eſſe, forma, & natura: quorum ratio & differentia ſatis clarè, ac manifeſto ſermone in litera traditur, adeo ut addere non ſit opus.

Parū poſt principiū

¶Nota tamen circa id quod de Boetio aſſeritur, q̄ Boetius in libro de duab. naturis, & una perſona Chriſti, naturā quadrupliciter accipi dicit. Primò omne intelligibile. ſecundò oīs ſubſtantia: tertiò principium intrinſecū motus: quartò ſpecifica eſſentia ſeu differentia: quos modos (ſi Boetiū non habes) vide ſi pla-

eet in ſecundo ſen. S. Tho. di. 7. q. 1. artic. 1. primo modo accipit hic naturam S. Tho. quoniam ſic communis eſt eſſentiis ſubſtantialibus & accidentalibus genericis & ſpecificis, &c.

CAPVT II.

Subſtantiarum eſſentiam propriè dici, accidentium autem non, niſi ſecundum quid, oſtendit: nobiliores item eſſe ſimplicium eſſentias, quam compoſitarum ſubſtantiarum probat, quòd demum eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ non materia, non forma, vel inter ea aliqua excogitata relatio, vel quippiam ipſi compoſito ſuperadditum, ſed ipſum ſit compoſitum, varijs rationibus demonſtrat.

SED quia ens abſolutè & primò dicitur de ſubſtantijs, & poſterius, ſecundum quid de accidentibus. inde eſt quod eſſentia propriè & verè eſt in ſubſtantijs: ſed in accidentibus eſt quodammodo & ſecundum quid &c.

¶Expedito primo propoſitorum exequens in hac ſecunda parte tractatus, quomodo eſſentia in diuerſis diuerſimodè inueniatur, qđ ſecūdo loco propoſitū erat. Primò declarat, quō eſſentia inuenitur in ſubſtantiis cōpoſitis in tribus capitulis, ſecundò in ſubſtātiis ſeparatis duobus capitulis: tertiò in accidentib. unico capitulo. Circa ſubſtātias cōpoſitas tria declarātur in illis tribus capitulis. In primo, quid ſit eſſentia ſubſtātiarū cōpoſitarum: in ſecundo, quō differant inter ſe eſſentiæ ſubſtantiarū cōpoſitarū. In tertio quō ſe habeant ad intentiones Logicas. Incipiens autē exequi in hoc cap. quō eſſentia in diuerſis diuerſimodè inueniatur: primò hoc declarat in cōi, omnes eſſentias uniuerſaliter inuicē comparando in duabus comparationibus. Secundò, quid ſit eſſentia ſubſtantiarū compoſitarū tribus concluſionibus negatiuis, & quarta affirmatiua. Tertiò mouet dubitationē quandam circa concluſionē affirmatiuā, & ſoluit eā. Facit primo cōparationē primā inter eſſentias ſubſtantiarū & accidentiū tali concluſione. Subſtantia uerè & propriè hēt eſſentiam: accidens autē ſecundū quid, quæ ſic probat. Vnūquodque ſicut eſt ens, ita hēt eſſentiā: ſed ſubſtātia eſt ens ſimpliciter, accidēs uerò eſt ens ſecundū quid: ergo ſubſtantia habet eſſentiā ſimpliciter, accidens autē ſecundum quid. Maior ex dictis in præcedenti capitulo patet. Minor licet habeatur ſeptimo Meta. in principio, tū ſic probatur in litera: illud eſt ens ſimpliciter de quo ens abſolutè, & primò prædicatur, & illud eſt ens ſecundū quid, de quo ens poſterius, & ſecundū quid dī: ſed de ſubſtantia ens dī abſolutè, & primò, de accidente autem poſterius & ſecundum quid: ergo ſubſtantia eſt ens ſimpliciter, accidens verò ſecundum quid.

QVÆSTIO III.

Num ens per prius de ſubſtantia, poſterius de accidente dicatur, an de vtroque uniuocè.

CIRCA Hanc particulam dubitatur, an ens per prius dicatur de ſubſtantia & poſterius de accidente, an uniuocè de utroque. In hac q̄ōne, quinq; agēda ſunt. Primò declarabitur titulus. Secūdo ponetur opinio Sco. Tertio arguetur contra illam. Quartò ponetur opinio S. Th. Quintò ſoluētur argumēta in oppoſitū.

¶Quo ad primū ſciendum eſt, q̄ aliquid dupliciter cōtingit de aliquibus p̄dicari per prius & poſterius. Vno mō ſecūdū eſſe illius prædicati. Alio mō ſecundū propriā rōnē eiuſdē. Illud dicitur prædicari analogicè (ſecūdū eſſe) qđ perfectius habet eſſe in uno: & ſic omne genus prædicatur per prius & poſterius de ſuis ſpeciebus: eo q̄ perfectius eſſe neceſſariò habet in una ſpē, quā in alia: unde Commentator 12. Met. commen. 2. dicit q̄ prioritas & poſterioritas ſpecierum nō impedit unitatem generis. & hoc modo nō quæritur hic: per ſe enim notum eſt omnibus, quòd ens perfectiori modo eſt in ſubſtantia, quam in accidentibus, & quod hoc modo prædicatur per prius & poſterius.

¶Illud verò dī prædicari analogicè, ſeu per prius & poſterius ſecundū rōnē propriā, quod de uno prædicat. ut ſine reſpectu ad aliud, de altero uero non niſi in reſpectu ad aliud. Verbi gra. Sanū prædicatur de animali ſine reſpectu ad diætā, medicinam & urinā, de iſtis uerò prædicatur nō ōīno ſine reſp̄ū ad animal, ſ. o. animal ſanū abſq; additione aliqua: urina uerò nō dī ſana, niſi q̄a eſt ſignū ſanitatis exiſtentis in animali: & diæta ſimiliter nō eſt ſana, niſi q̄a eſt cōſeruatiua ſanitatis: & ſic de alijs. Cum. n. diffinies ſanū p̄dicatū de animali, nō pones in eius diffinitione reſpectū ad aliquid borū. Cū autē diffinies ſanū p̄dicatum de urina, in diffinitione eius ponetur reſpectus ad ſanitatē animalis cum ipſa animalis ſanitate: & ſimiliter in diffinitione diætæ, & medicinæ in eo q̄ ſanæ ſunt dicēdæ eum, (ut iam dictum) quod urina eſt ſana, in eo q̄ ſignum eſt ſanitatis: diæta in eo quòd cōſeruatiua: & medicina in eo quòd cā eſt illius: & hoc mō uertitur hic in dubium an ens prædicetur analogicè: ita q̄ abſolutè prædicetur de ſubſtantia: de accidentibus uerò non niſi relatiuè ad ſubſtantiā: quod idē eſt q̄ quærere, utrū ſubſtātia in eo, q̄ ens nō includat accidens, accidens uerò in eo q̄ ens includat ſubſtantiā: & in hoc pendet tota quæſt. inter nos & Scotum: q̄n accidens in eo, q̄ accidens includere ſubſtantiam ab omnibus conceditur: ſed non accidens in eo, quòd ens. Hæc de primo.

QVO ad ſecundum Scotus 1. ſen. di. 3. q. 1. & 3. d. 8. qō. 2. ponit hanc concluſionem: Ens eſt uniuocum ſubſtantiæ & accidenti, Deo & creaturæ: & probat eā ſic: Omnis Intellectus certus de uno conceptu, & dubius de diuerſis, habet cōceptum, de quo eſt certus, alium a cōceptu de quo dubius: intellectus quiſque pōt eſſe certus de Deo, ſeu de ꝓpria paſſione, q̄ ſit ens, dubitando an ſit ens finitū, uel infinitū: ſiue an ſit ſubſtantia uel accidens: ergo conceptus entis eſt alius a cōceptibus iſtis, & ita neutrū eſt ex ſe: ſed in utroq; illorum includitur: igitur uniuocus: prima propoſitio patet ex terminis. Minorem uero experientia docet.

¶Secundo ſic, Ens non eſt uniuocū, ergo Deus nō eſt a nobis naturaliter cognoſcibilis aliquo cōceptu ſimplici: hoc eſt falſum: ergo a deſtructione conſequentis, &c. Conſequentia probatur. Nullus cōceptus eſt producibilis in intellectu nro, qui non contineatur eſſentialiter, uel uirtualiter in obiecto relucēte in phātaſmate: ſed conceptus non uniuocus Deo & obiecto relucente in phātaſmate eſt nō cōtentus tā eſſentialiter q̄ uirtualiter in obiecto relucēte in phātaſmate: ergo nullus cōceptus eſt producibilis in intellectu noſtro, niſi ſit uniuocus obiecto relucēti in phātaſmate hoc aūt eſt creatura: ergo omnis cōceptus ſimplex, quē habemus de Deo, eſt uniuocus creaturæ: & cōſequēter cōceptus entis Maior patet, Minor declaratur: q̄a obiectū creatū cōtinet eſſentialiter cōceptū increatū, ut de ſe notū eſt, nec uirtualiter: q̄a prius non includitur uirtualiter in poſteriori, ſed ecō uerſo.

¶Tertiò ſic, Oīs inquiſitio Metaphyſicalis de Deo procedit, conſiderādo rationē formalē alicuius: & auferēdo ab ea imperfectionē quā hēt in creaturis, & reſeruando illā rōnē formalem, & attribuendo ſibi omnino ſummā pfectionē: & ſic ponēdo illā in Deo. ergo omnis inquiſitio de Deo ſupponit intellectum habere conceptum eundē uniuocum, quem accipit ex creaturis.

¶Quartò ſic, Ens non eſt uniuocū ſubſtantiæ & accidenti: ergo ſubſtantia non eſt a nobis naturaliter cognoſcibilis. hoc eſt falſum: ergo, &c. Tenet cōſequentia, eo q̄ cū ſubſtantia non immutet immediatè intellectū noſtrū ad aliquā intellectionē ſui: ſed ſub accidente ſenſibili: ſequitur, q̄ nullum conceptum quidditatiuum habere poterimus de ea, niſi aliquis talis poſſit abſtrahi a conceptu accidētis: ſed nullus talis quidditatiuus abſtrahibilis eſt a conceptu accidentis, niſi ens uniuocū accidenti & ſubſtantiæ. Hoc autem quod in iſta rōne aſſumit. ſ. q̄ ſubſtantia nō immutet intellectum noſtrum ad aliquam ſui intellectionem, probatur ſic, Quicquid ſua præſentia immutat intellectum, abſentia illius pōt naturaliter cognoſci ab intellectu qū immutatur (ſicut apparet ex ſecundo de Anima) quod uiſus eſt tenebras cognoſcimus, qū lux non eſt p̄ns, eo q̄ tunc uiſus non immutatur igitur, ſi intellectus naturaliter immutatur a ſubſtantia immediatè ad actum circa ipſam, ſequeretur quod quando ſubſtantia non eſſet præſens, poſſet naturaliter cognoſci non eſſe præſens: & ita naturaliter cognoſci poſſet in hoſtia conſecrata non eſſe ſubſtantiam panis: quod eſt manifeſtè falſum.

¶Quintò arguitur authoritatibus ſecundi Meta. tex. com. 4. Probans Ariſt. cam entitatis & ueritatis, maximè entia & uera, aſſumit hāc propoſitionē Vnumquodque maximè ipſum aliorum dr, ſecundum quod alijs ineſt uniuocatio. cōſ ergo uniuocū dē apud Ariſt. de cā entitatis. ſ. Deo & alijs: aliter proceſſus Ariſto. nullus eſſet. arguit. n. ſic, Cauſa uniuoca entitatis & ueritatis eſt maximè ens: & uerè Deus eſt huiuſmodi. ergo. Auicenna quoq; primo Meta. c. 2. dicit, Subſtantia & quantitas non habet intentionem communem niſi entis, cuius quædam ſunt quaſi ſpēs: & quædam quaſi accidentia propria. Et capitulo quinto facit argumentum, quod adductū eſt de conceptu certo, & dubio, Omnes, inquit, imaginantur incertitudinem entis. dubitant autē utrum ſit agens uel patiens. Algazel in Metaphyſica ſua tractatu primo habet, quòd quidam homines putauerunt, quòd ens non prædicat alium conceptum a ſuis inferioribus, dicentes q̄ eſſe accidentis nihil aliud ſit, quàm eſſe ſubſtantiæ. Multa alia argumenta adducuntur ad hoc: ſed quia (ut patebit) non probant uniuocationem, ſed alietatem conceptus entis, omitto: & etiam quia ex dicendis cuilibet ingenioſo patebit reſponſio ad omnia. Hæc de ſecundo.

QVO Ad tertium arguo primo ſic. Nullū uniuocatum in ratione ſui uniuoci habet aliquid plus quàm reliquū uniuocatū: Prima
ſubſtantia & accidens ſunt uniuocata per ſe in eſſe: ergo accidens non habet aliquid plus in ratione ſui uniuoci, ſ. entis, quā ſubſtantia: diſcurſus bonus: concluſio uerò eſt falſa. ergo altera præmiſſarum, non Maior, quia illa habetur ex antepredicamētis: ergo Minor, quæ eſt concluſio aduerſæ partis. Falſitas cōcluſionis habetur ſeptimo Meta. textibus & commentis ſecundo & tertio, ubi dicitur quod in ratione accidentis inquantū ens ponitur ſubſtantia, unde Commen. dicit in commento tertio, quod ſedēs & ſtans non dicunt eſſe entia ſine ſubſtātia. patet autē quod in diffinitione ſubſtātiæ, inquantū ens nō ponitur accidens

dens, nec ſubſtantia, eo quòd abſtrahit apud eos ab illis. Patet ſecundò falſitas illius concluſionis ex dictis Antonij Trombetæ, qui in hac quæſtione fatetur in diffinitione accidentis, inquantum ens, cadere ſubſtantiam. Vnde etſi ratio poſſit a Scoto ſecundum apparentiam ſolui gloſſando Ariſtotelem (gloſſa deſtruente textum) nullo tamen pacto poteſt ab Antonio Trombeta ſolui: eo quòd ab ipſa ueritate coactus conceſſit in Quolibeto ſuo falſitatem concluſionis, quam Scotus negaret.

¶ Secundo arguitur ſic. Ens eſt uniuocum prædicatū in quid de pluribus differentibus ſpecie, in nulla differentia quidditatiue incluſum: ergo eſt genus. Tenet cōſequētia ex diffinitione gñis, & conditione appoſita a Scoto in primo ſen. di. 3. q. 3. ultimam .n. particulam aſſumptam exigi dicit ad genus, & bñ ſecundū Ariſto. quarto Topi. Aſcēdēs quo ad primā partē & ſecundā Scoti ibidē eſt. Quo ad tertiā aūt probatur ſic: Si ens eſſet incluſum in aliqua differentia non ultima, ſequeretur quòd addendo differentiam nō ultimam gñi, eſſet nugatio: hoc eſt falſum: ergo, &c. Tenet conſequentia: quia bis ens poneretur eodem mō, ſemel rōne gñis, & ſemel rōne differentiæ. Verbi gratia, Si ens includitur quidditatiuè in rōne animalis, & rōnalis, dicēdo animal rationale, erit nugatio: cū .n. prima pars rōnis animalis ſit ens, erit rō propria animalis ens, A, B, C. Similiter cum prima pars rōnis ſit ens, erit rō rationalis ens, D, E, F. & ſic dicendo animal rōnale, dicens ens, A, B, C, ens, D, E, F, & conſequenter pones ens bis & expreſſè nugationem committes. Nec eſt opus impugnare reſponſionem Scoti, ubi ſupra ad hoc argumentum, quia non eſt ad propoſitum: ait enim q. ſicut dicimus, animal album abſque nugatione, eo q. ens clauſum in rōne albedinis denominat accidentaliter ens clauſum in rōne animalis: ita in propoſito dicimus animal rationale, eo quòd ens clauſum in rationali denominat eſſentialiter ens clauſum in animali abſque nugatione.

Fd. 3. q. 3 ſolutio- ne quæſti ōtra uni uocatio- nē entis.

¶ Hoc enim non eſt ad propoſitum: aliud .n. eſt loqui de ente in ſua rōne cōi, in qua indiſtinctè uniuocatur ſupradicta: & aliud eſt loqui de ente particulariter accepto. Licet .n. palliari poſſit, q. ens particulatum ad album & rōnale denominet ens particulatum ad animal: non tamen poteſt intelligi, quòd prima pars rōnis albi formaliter ſumpti, denominet primam partē rationis animalis. Ea .n. eſt ens eodem modo ſumptum, eū uniuocū. Remanet ergo, quòd nugatio eſt dicere apud Scot. animal rationale: immo animal album eodem modo arguendo, ut prius ponendo loco nominum eorum rationibus quidditatiuis.

¶ Quòd ſi aliquis uim faciendo in uerbis Scoti, fortè dixerit, ens nō claudi in rōnali quidditatiuè & albo, ſed in rōnalitate & albedine, tunc interim ſequitur principale intentum noſtrum: q. ſcilicet ens in nulla differentia includatur quidditatiuè: q̃a rationalitas non eſt differentia, ſed differentiæ principium, ſecundum ueram Auicennæ doctrinam: differentia enim prædicatur de ſpecie: rationalitas autem non: quare &c.

¶ Tertio arguitur ſic. Ens eſt uniuocū ſubſtātiæ & accidētis: ergo in rōne ſubſtantiæ expreſſè cadit ens: ergo in diffinitione hominis explicitè cadit ens: hoc eſt inconueniens & contra Ariſtotelem & uiam communem: ergo &c. Prima conſequentia probatur ex eo, q. omne ſuperius uniuocum explicitè cadit in ratione ſui eſſentialis inferioris: ſicut animal cadit explicitè in rōne hominis. Secunda conſequentia probatur ex authoritate Ariſtotelis poſita in ſecundo libro Topicorum illa .ſ. quando aliquid ponitur in diffinitione alicuius loco illius: ſi ponatur eius rō, clarior erit intellectus. Cum ergo ſubſtantia ponat in diffinitione hominis, & loco ſubſtantiæ liceat ponere eius rōnem, in qua explicitè cadit ens, ut clarior ſit diffinitio, ſequitur quòd ens debeat poni in diffinitione hominis explicitè: ut clarior reddat. Nec prohibet hoc communiſſimus ambitus ipſius entis, aut carentia differentiarum. Sicut nec ex his prohibetur ens tanquam prædicatum uniuocum & quidditatiuum cadere in rōne ſubſtantiæ. Et confirmatur hoc per Scotum, qui in primo ſentent. di. 3. ponit ens eſſe primum cognitum cognitione diſtincta, eo quòd ens cadat in conceptu quidditatiuo omnium tanquā primum prædicatum quidditatiuum. Hæc de tertio.

1 Met. te. com. 16.

Cap. 5.

QVO ad quartum principale prænoto differentiā inter uniuocū & æquiuocū, purum & analogum. Vniuocata ſunt, quorū nomen eſt cōe: & rō ſecundum illud nomen eſt eadem ſimpliciter. Pura æquiuocata ſunt, quorū nomen eſt cōe, & rō ſecūdū illud nomē eſt diuerſa ſimpliciter. Analogata ſunt quorum nomen eſt cōe, & rō ſecundum illud nomen eſt aliquo mō eadem: & aliquo modo diuerſa, ſeu ſecundum quid eadem, & ſecundum quid diuerſa. Verbi gratia, Animal & medicina ſunt analogata ſub ſano: unde habent illud nomē cōe: utrunque .n. illorū dicimus ſanū: diffinitio aūt eorum inquātum ſana ſunt, eſt aliquo mō eadem, & aliquo modo diuerſa: animal .n. inquātum ſanum, eſt habens ſanitatem: medicina, inquantum ſana, eſt cauſa ſanitatis: ſunt enim eædem aliquo modo iſtæ diffinitiones: q̃a in omnibus includitur ſanitas: & ſunt diuerſæ aliquo modo: quia diuerſis modis ſanitatem reſpiciunt: unde analogum eſt medium inter purum æquiuocum & uniuocum: ſicut inter idem ſimpliciter, & diuerſum ſimpliciter cadit medium idem ſecundum quid, & diuerſum ſecundum quid: & ſicut medium ſapit naturam utriuſque extremi, dicit .n. quodammodo plures rationes, & quodammodo unam, propter quod inuenitur q̃tque apud illuſtres Philoſophos, quod analogum dicit plures rationes, & quandoque quòd dicit unam rationem.

¶ Nota ſecundò, q. duplicia ſunt analogata. Quædam ſecūdum determinatam habitudinē unius ad alterū. Quædam ſecundū proportionalitatem. Exemplū: Subſtantia & accidens ſunt analogata primo mō ſub ente: Deus aūt & creatura ſecundo mō: infinita .n. eſt diſtantia inter Deum & creaturā. Differunt autem hæc pluribus: tum q̃a analogata primo mō ita ſe habent, q. poſterius ſecundū nomē analogū diffinitur per ſuū prius: puta accidens inquantū ens per ſubſtantiā. Analogata uero ſecundo mō non: creatura .n. inquantum ens non diffinitur per Deum: unde analogata primo mō habent nomen cōe: & rōnem ſecundū illud nomen ſecundum quid eandem, & ſecūdum quid diuerſam: per hoc q. analogum illud ſimpliciter .i. ſine additione aliqua de primo dī: de alijs uerò non niſi diuerſimodè, reſpiciendo primum, quod cadit in eorum rationibus: ſicut in exemplo de ſano manifeſtum eſt. Analogata uerò ſecundo modo habēt nomen cōe, & rōnem ſecundum illud nomen aliquo mō eandem & aliquo mō diuerſam: non propter hoc, q. illud ſimpliciter dicatur de primo & de alijs relatiuè ad primum, ſed habent rōnem eandem ſecundum quid propter identitatē proportionis, q̃ in eis inuenitur, & ſecundum quid diuerſam pp diuerſitatem naturarū ſuppoſitarū illis proportionibus. Exemplū, Forma & materia ſubſtātialis, & forma, & materia accidentiū ſunt analogata quædā ſub nominibus formæ & materiæ: habent .n. nomen cōe, puta formā & materiā & rōnem ſecundum nomē formæ ſiue materiæ eandem, & diuerſam hoc mō: quia forma ſubſtantialis ita ſe habet ad ſubſtantiam, ſicut forma accidentalis ad accidens: ſimiliter materia ſubſtantiæ ita ſe hēt ad ſubſtantiā, ſicut materia accidentis ad accidens. utrobique .n. ſaluatur identitas proportionum cum diuerſitate naturarum & unitate nominis: huuc modum analogiæ exprimit Commentator 12 Metaph. com. 28. & clarius cum Ariſt. primo Ethic. c. 7.

Cō. 8. & 5. Met. cō. 12. circa med. c. 7.

QVIBVS ſic prælibatis, pono duas concluſiones. Prima eſt, Ens analogicè utroq; mō analogiæ dī de ſubſtantia & accidente. Secunda concluſio, Ens dī de Deo & creatura ſecūdo modo tñ. Prima concluſio probari poteſt rationibus factis contra Scotum, & maxime prima. Authoritatibus autem Ariſt. 4. Meta. tex. com. 3. & Commentatoris ibidē: expreſſe .n. ibi dicitur q. ens non eſt unum, ſed ad unū. Duodecimo quoque Meta. textu com. 28 expreſſe dī, q. principia prædicamentorum nō ſunt aliquo mō eadem niſi ſecundum proportionem. Super qua authoritate pōt argui ſic, Illa non ſunt uniuoca, quæ nullā identitatem habent niſi proportionis: ſed principia propria ſubſtantiæ, & accidentium ſunt hmōi: ergo &c. Minor expreſſe eſt in litera Ariſt. Maior eſt nota ex terminis: ſi .n. nullam aliam identitatem hñt niſi proportionis: oportet quòd careant unitate uniuoca. Et hęc authoritas eſt notanda contra Scotiſtas, quia ſi concedant ens habere entitatē analogā, dicunt cum hoc, q. habet ēt identitatē uniuocam: cuius oppoſitum Ariſt. dicit ſolam identitatem proportionis inter principia prędicamentorum ponens.

Cōcluſiones duæ.

¶ Secunda concluſio nun aliter pro nunc probetur, q̃ authoritate S. Tho. in quæſtionib. de ueritate, q. 2. artic. 11. ubi examinans quomodo ſcientia ſit analoga ſcientiæ diuinæ & ſcientiæ creaturæ, expreſſè fatetur, q. ſecundo modo ſit analoga, & non primo modo. Vnde cum ens dī de Deo, & creatura, hoc modo dicitur pportionabiliter, qui exprimitur, quòd ſicut Deus ſe habet ad ſuum eſſe, ita creatura ad ſuū: ſed de his aliàs, cū ex propoſito tractabitur, diffuſius loq temur: mō ſufficiant hæc pauca dixiſſe, ex quibus innoteſcere poteſt, q. conceptus entis formalis eſt unus inæqualiter repræſentans eſſe ſubſtantiæ & accidētis Dei & creaturæ: & q. conceptus obiectalis non habet niſi unitatem proportionis determinatæ ex identitate termini, uel unitate pportionabilitatis & identitate proportionum. Ex quibus elici poteſt, quòd cum talis unitas apud Ariſt. quarto Meta. tex. com. 2. ſufficiat ad obiectum ſcientiæ, ens non oportet poni uniuocum ad hoc, quod paſſiones habeat: & contradictionem fundet, & reliqua huiuſmodi habeant ſibi conuenientia. Hæc de quarto.

1. trac. de analogia.

QVO ad quintum reſpondetur ordinatè ad argumenta.

¶ Et ad primum dicitur, q. argumentum illud ſi aliquid probat alietatem conceptus non uniuocationem probat, ſicut ipſemet Scotus dicit. * & ideò grauiter concedimus illud, ſicut etiam Auic. q̃ tenet ens non eſſe prædicatum quidditatiuum, concedit ens dicere alium conceptum, non tamen uniuocum & quidditatiuū.

1. diſt. 3. q. 8.

¶ Ad ſecundū negatur cōſequētia. Ad cuius probationem dico, quod aliquod continere uirtualiter aliud, pōt intelligi dupliciter.

Vno modo ſicut cauſa uirtute ſua cõtinet effectum. Alio modo ſicut effectus cõtinet uirtutẽ cãæ, participando illã ſic: hoc ſtante Minor eſt falſa, etenim effectus quilibet uirtualiter cõtinet ſecundo mõ Deum. Nec oportet q̃ continens iſto mõ ſit prius, imò neceſſariò eſt poſterius. Quòd ſi mihi dixeris, q̃ hoc eſt abuti uocabulis, quia apud oẽs continere uirtualiter nõ attribuitur niſi cauſæ, dico q̃ ſi ſiat uis in uerbo, falſa eſt Maior, eo q̃ datur triplex modus continendi, ſcilicet eſſentialiter, uirtualiter, & participatiuè: ſicut effectus continet in ſe cauſam.

¶Ad tertium, conceſſo toto antecedenti, negatur conſequẽtia: ſufficit enim analogia illius rationis formalis.

¶Ad quartũ negatur conſequentia. Ad probationem dr̃, q̃ falſum ſupponit. ſ. q̃ ſubſtantia non immutet intellectum p propriam ſpẽm, Vnde ad eius probationẽ dico, q̃ quantitas & accidentia in Euchariſtia agunt & patiuntur totũ, quod ageret & pateretur ſubſtantia, ſi eſſet: ſicut .n. acceperunt modũ eſſendi ſubſtantiæ. ſ. abſque ſubiecto: ita ẽt agere & pati eius: & iõ ex multis hoſtiis ſenſatis gñatur in intellectu ſpecies intelligibilis ſubſtãtiæ panis; & eius quidditatiua cognitio, ſicut ad nutritionem agunt, acſi eſſet ibi panis: non .n. minus ex illis accidentibus nutrimur, q̃ ex aliis hoſtijs non cõſecratis: ſicut non minus ex conſecratis generantur uermes & cineres, quã ex nõ cõſecratis. Vñ ad argm̃ dico, q̃ panis abſens immutat, qm̃ non eſt omnino abſens: remanſit .n. ibi accidens ſuum, quod eſt uice panis: quare non eſt ſimile de uiſu reſpectu tenebræ. Nec eſt contra nos authoritas Ariſt. cũ hæc omnia habeant locum, ubi eſt ſimpliciter abſentia obiecti: quam hic nõ concedimus quoad operationes.

¶Ad quintum dico, q̃ quia mediũ cõparatum uni extremorũ, vt oppoſitũ induit alterũ extremũ, ut dr̃ quinto Phy. tex. cõ. 6. ideo analogum comparatũ æquiuoco, quod diuerſas rõnes ſimpliciter ſonat, uniuocum appellatum eſt ab Ariſt. ibi: & meritò, eo q̃ utebatur analogu ſecundum id, quod hẽt de unitate: oportet .n. ad uerificandam illam maximam, q̃ cauſa & effectus nõ in ſola uoce conueniant, ſed in ratione aliqua formali eadem aliquo modo in illis: unde textus non eſt contra nos.

Ad uicimum.

¶Ad A[illegible] & Algazelem dico quòd nihil contradicunt: quia aliter ratem nun uniuocationem conceptus entis inſinuant.

Subſtantiarum uerò quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ, & in utriſque eſt eſſentia: ſed in ſimplicioribus ueriori & nobiliori modo, ſecundum etiam quod habent eſſe nobilius, ſunt etiam cauſa eorum, quæ compoſita ſunt, ad minus ſubſtantia prima, & ſimplex, quæ Deus eſt.

¶Hic ponitur ſecunda c[illegible]atio, qua ſubſtantias inter ſe cõparat cum concluſione: Subſtantiæ ſimplices nobiliori & ueriori modo habent eſſentiam, quàm compoſitæ, quam probat dupliciter primò ſic. Quorum eſſe eſt nobilius, eorum eſſentia eſt nobilior: ſubſtantiarum ſimplicium eſſe eſt nobilius, quam compoſitarum: ergo eſſentia ſubſtãtiarum ſimplicium eſt nobilior. Secundo ſic, Cauſa, ſupple effectiua, non uniuoca habet nobiliorem eſſentiam ſuo effectu: ſubſtantia ſimplex ſaltem prima eſt huiuſmodi cauſa compoſitarum: ergo ſubſtantia ſimplex eſt perfectioris eſſentiæ quàm compoſita.

Subſtantiæ Simplices ſubſiſtentes perfectiores ſunt ſubſtãtijs compoſitis.

Ad euidentiam huius partis nota, q̃ ut habet a S. Th. quarto ſen. di. 2. q. 2. ar. 1. ad primũ, ſimplicitas nec perfectionẽ ſimpliciter nec imperfectionẽ ſonat, res .n. ex eo quod ſimplex, non habet perfectionẽ maiorẽ ſed ex eo q̃ taliter ſimplex. i. ſimplicitatem ſubſiſtẽtẽ habet. Vnde materia prima eſt ſimpliciſſima, & formæ accidentales ſunt ſimplices, & tamen non ſunt perfectiores ſubſtantiis compoſitis. Et ideo cum dicimus ſubſtantias ſimplices eſſe perfectiores compoſitis, intelligas non de quibuſcunque ſimplicibus ſubſtantiis, ſed de ſimplicibus ſubſiſtentibus in ſua ſimplicitate, quales ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ omnes.

Sco. 1. di. 8. q. 1. ad primum quol. q. 1.

PROPTEREA caueto hic opinionem Scoti in primo ſentẽ. diſt. 8. q. 1. dicentis ſimplicitatem eſſe perfectionem ſimpliciter. Vt autem ueritatem tutari ac falſum impugnare ſcias, nutato quid ſit perfectio ſimpliciter.

Diffinitio perfectionis ſimpliciter.

Perfectio ſimpliciter, apud Anſelmũ Monologiõ. 15. eſt q̃ in vnoquoq; melior eſt ipſa, quã nõ ipſa. Gloſſa ſic, in vnoquoque ſquantũ eſt indiuiduũ entis, i. hoc ens nõ inquantum eſt indiuiduum huius vel illius naturæ, puta, hic hõ, aut hic Angelus, melior eſt, &c. q̃a cõparatiuũ includit ſuũ poſitiuũ: cõ n. eſt ut eſt. i. bonitatẽ ſeu perfectionẽ meliorem ponit, quã non ipſa, i. quam quolibet ſibi icõpoſſibile: ita q̃ ly non ipſa. non teneatur contradictoriè, ſed incompoſſibiliter. Vnde perfectio ſimpliciter exigit duas cõditiones: primo, q̃ dicat pfectionẽ: ſecũdò, q̃ illa perfectio in indiuiduo entis ſit melior, quã quolibet ſibi in eo icõpoſſibile. Propter defectum n. primæ cõditionis tã relatio, quã negatio à perfectionibus ſimpliciter excluditur. Propter verò defectum ſecũdæ, rõcinari, ridere, latrare, & hmõi pfectiones ſimpliciter nõ ſunt: quia iſta etſi ſint meliora in indiuiduo huius vel illius naturæ, non tamen entis. Dicimus quòd ly non ipſa, tenetur incompoſſibiliter & non contradictoriè q̃a aliter omne poſitiuũ eſſet pfectio ſimpliciter, quia in indiuiduo entis melius eſt poſitiuũ quodlibet quolibet contradictorio formaliter ſumpto. Nec ſufficienter cõſideres primã conditionẽ: q̃a pp defectũ eius ſimplicitas non dicit pfectionẽ ſimpliciter. Simplicitas .n. nihil aliud eſt quã negatio compoſitionis: vnde non eſt perfectio, ſed negatio imperfectionis. Propterea deficit talis modus arguendi. in indiuiduo entis quodlibet incompoſſibile ſimplicitati dicit imperfectionem: ergo ipſa ſimplicitas eſt melior in vnoquoq; quam nõ ipſa: & conſequenter perfectio ſimpliciter. Oporteret enim addere in antecedente: & ipſa dicit perfectionem, quod falſum eſt: quia negatiuum prædicatum eſt.

¶Potes autem contra Scoti poſitionem arguere ſic. Nulla perfectio ſimpliciter ſaluatur in relatione, ut relatio eſt: ſimplicitas aũt ſaluatur in relatione, vt relatio eſt ad, ſiquidem eſt ſimpliciſſimum, nullam enim compoſitionem includit. & vniuerſaliter ſecundum Scotum omnis differẽtia vltima relationis, ergo, &c. maior patet, ex eo quòd relatio vt relatio nec perfectionem nec imperfectionem ſonat apud nos & Scotum.

¶Præterea, Quod diuiditur per quantũ, & non quantũ, non eſt pfectio ſimpliciter. patet iſta, q̃a implicat q̃ aliquid ſit nõ quãtũ & pfectio ſimpliciter. Sed ſimplicitas diuiditur p quantũ & non quantũ. ergo, &c. Patet minor, quia diuiditur in ſimplicitatẽ relatiuam & abſolutã: ſimplicitas autẽ relatiua eſt non quanta.

¶Si dicatur ad iſta, q̃ relatio formaliter ſumpta nõ eſt ſimplex, ſed ſimpliciter prædicatur de ea denominatiuè: hoc nõ euadit argumenta: q̃a ſimplicitas relatiua eſt paſſio relationis ſcdm̃ hoc, aut modus intrinſecus. Impoſſibile eſt aũt q̃ alterũ horũ ſit pfectius eo, cuius eſt vt arguatur ſic: Nulla paſſio eſt maioris entitatis ſubiecto ſuo: ſimplicitas denominans relationẽ eſt eius paſſio, ſicut vniuerſaliter paſſio ſuperioris eſt paſſio inferioris, licet nõ primo: ergo ſimplicitas relationẽ denominans nõ eſt maioris entitatis relatione, ſed relatio nõ eſt quãta. ergo ſimplicitas relatiua nõ eſt quãta: ergo nec pfectio ſimpliciter. Stat ergo aſũptũ uerũ. ſ. q̃ ſimplicitas diuidit̃ p quantum & non quantum.

¶Similiter arguere potes, ſi dicãt q̃ ſimplicitas ſit modus, qd̃ tñ minus cõſonum ueritati eſt. Subſtantiæ ergo immateriales (nõ rõne ſimplicitatis ſunt pfectiores eſſentijs ſubſtantiarum compoſitarum) ſed ratione ſimplicitatis ſubſiſtentis, & adunantis in ſe tantam perfectionem, ita indiuiſè, qua gaudent.

Sed quia illarum ſubſtantiarũ eſſentiæ ſunt nobis magis occultæ, ideo ab eſſentijs compoſitorum incipiendũ eſt: ut à facilioribus conuenientior fiat diſciplina. In ſubſtantijs igitur cõpoſitis forma & materia notæ ſunt, ut in homine anima & corpus. Non autem poteſt dici, q̃ alterum eorum tantum eſſentia dicatur eſſentia. Quod enim materia ſola non ſit eſſentia, planũ eſt: quia res per ſuam eſſentiam cognoſcibilis eſt, & in ſpecie ordinatur vel in genere: materia autem nõ eſt cognitionis principium: nec ſecundum cauſam aliquid ſpeciem vel ad genus determinatur. ſed ſecundum id ſolum, quo in actu aliquid eſt.

Materia nõ eſt eſſentia cõpoſitæ.

¶In hac ſecunda parte capituli quid ſit eſſentia in ſubſtãtiis cõpoſitis, declaraturus (q̃a à notioribus inchoandũ eſt) cõcluſionẽ hãc negatiuã ponit, Materia ſola nõ eſt eſſentia ſubſtãtiæ cõpoſitæ: quã duplici rõne pbat: Prima eſt talis, Illud qđ eſt eſſentia ſubſtãtiæ cõpoſitæ eſt principiũ cognoſcẽdi illã: ſed materia ſola nõ eſt principiũ cognoſcẽdi illã: ergo materia ſola non eſt eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ. Maior patet ex eo, quod vnũquodq; per ſuã eſſentiã cognoſcit̃ quidditatiuè: vñ oẽs aliæ cognitiones oriũtur. Minor habetur ex 9. Meta. text. com. 20. ubi dicitur, quod principium cognoſcendi eſt actus & non potentia.

¶Secũda sõ eſt. Eſſentia ſubſtãtiæ cõpoſitæ eſt id, quo res ponitur in gñe & ſpecie: ſed materia ſola non eſt id quo res ponitur in genere & ſpecie, ergo materia ſola non eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ. Maior eſt euidẽs inducendo in ſingulis: Socrates. n. per ſuã naturã in ſpecie humana collocatur: ſimiliter in genere animalis: & ſic de alijs. Minor probatur: quia id, quo aliquid in ſpecie reponit̃, oportet quod actuale ſit, eo quod eſt principium, diſtinguendi ipſum ab alijs ſpeciebus: & collocandi ipſum in tali gradu vniuerſi: materia autem ſola actualitatem non includit.

Com. 7. Met. 1. 28 et com. 34.

Neque etiam forma tantum ſubſtantiæ compoſitæ eſſentia dici poteſt, quamuis quidam hoc aſſerere conentur. Ex his enim, quæ dicta ſunt, patet, quòd eſſentia eſt id, quod per diffinitionem res ſignificatur: diffinitio autem ſubſtantiarum naturalium non tantum formam, ſed & materiam continet. aliter enim diffinitiones naturales & Mathematicæ non differrent. Nec enim poteſt dici, quòd materia in diffinitione ſubſtantiæ naturalis ponatur, ſicut additum eſſentiæ eius. vel

Eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ nõ eſt ſola forma.

eas

ens extra illam naturam, vel eſſentiam eius: quietè hic modus proprius eſt accidentibus, quæ eſſentiam perfectæ non habent: unde oportet, quòd in diffinitione ſua ſubſtantiam, uel ſubiectum recipiant, quod eſt extra genus eorum: patet ergo quòd eſſentia comprehendit materiam, & formam.

¶Hic ponitur ſecũda concluſio negatiua talis, Eſſentia ſubſtãtiæ cõpoſitæ non eſt ſola forma, quã unica rõne probat ſic, Illud eſt eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ, quod p eius diffinitionẽ ſignificatur: ſed ſola forma p eius diffinitionẽ nõ ſignificatur: ergo ſola forma nõ eſt eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ. Maior eſt de ſe nota: minor pbatur: quia diffinitiones naturales p hoc differũt a Mathematicis: qa iſtæ ſignificãt ſolã formã. i. formã abſq; materia ſenſibili: naturales uerò ſignificat formã, & materiã ſenſibilẽ.

¶Sed ad hanc rationem poteſt dici, quòd eum ſignificari p diffinitionem contingat dupliciter. Vno modo, ut pars rei diffinitæ, alio modo, ut ſubiectum rei diffinitæ: ſeu ut deferens rẽ diffinitam, per diffinitionem naturalem ſignificatur ſola forma ut res diffinita: & ideo quidditas eſt ſola forma: materia autem ſignificatur, ut quidditatem deferens.

¶Contra hanc reſponſionem ſubiungitur in litera talis ratio, Illud quod eſt propriũ accidẽtibus ex imperfectione ſuæ eſſentiæ, nõ cõuenit ſpeciebus ſubſtãtiis: ſed recipere in diffinitione aliquid extra eſſentiã ſuam eſt propriũ accidẽtibus ex impfectione ſuæ eſſentiæ: ergo hoc nõ conuenit ſubſtãtiis ſpecieis. Maior patet ex terminis: quod.n. eſt proprium alicui ex ſua imperfectione, non conuenit alteri habenti perfectionem oppoſitam illi impfectioni. Minor habetur ex ſeptimo Met. tex. com. 13. 5. & 16.

CIRCA Maiorem nota, ꝙ licet formæ partis, puta animæ, cõueniãt et diffiniri per aliquid extra eſſentiã eius: ac p hoc iſtud uideatur eſſe nõ propriũ accidẽtib. ſed cõe eis & formis partiũ, in rei tñ ueritate propriũ eſt accidentium, eo ꝙ diffinitio nõ eſt niſi rerũ exiſtentiũ in recta linea prædicamẽtali habẽtium ſpeciẽ completã, cũ diffinitio cõponatur ex genere, & differẽtia, ſola aũt accidentia inter entia, & ſpecie completa ſunt p additamentum diffinibilia: & ideo proprium accidentibus dixit eſſe tali modo diffiniri: unde & anima diffinitur per aliud extra eſſentiã ſuã, pro quãto participat de accidentis natura eſſe in alio.

Eſſentia ſubſtãtiæ cõpoſitæ nõ eſt relatio inter materiã, & formã, aut aliqd ſuperadditum compoſito.

Non etiam poteſt dici, quod eſſentia ſignificet relationem, quæ eſt inter materiam & formam, uel aliquid ſuperadditum illis, quia hoc de neceſſitate eſſet accidens extraneum a re, nec per eã res cognoſceretur: quæ omnia eſſentiæ conueniunt. per formam.n. quæ eſt actus materiæ, materia efficitur ens actu, & hoc aliquid: unde illud, quod ſuperaduenit, nõ dat eſſe actu ſimpliciter materiæ, ſed eſſe actu talis, ſicut accidentia faciũt: ut albedo facit actu album, unde quando talis forma acquiritur, non dicitur generari ſimpliciter, ſed ſecundum quid.

¶Hic ponitur tertia concluſio negatiua, Eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ, non eſt aliqua relatio inter materiã, & formam, aut aliquid additũ compoſito ex materia, & forma: quam probat ex duabus rõnibus. Primo ſic, Omnis relatio media inter materiã, & formã, & ſimiliter omne additum cõpoſito ex materia & forma eſt accidens extraneũ ſubſtantiæ: nulla eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ eſt accidens extraneũ, ergo. Minor eſt de ſe nota. Maior uerò probatur, Omne aduenicns enti ſimpliciter faciẽs formaliter ens tale eſt accidens extraneæ naturæ a ſubſtãtia: ois relatio media inter materiã & formã, & omne additũ cõpoſito ad ueniunt enti ſimpliciter, & faciunt ens tale: ergo omnia hmõi ſunt accidentia extraneæ naturæ a ſubſtantia cõpoſita. Huius p ſyllogiſmi Minor declaratur: primò ex eo. ꝙ forma ſubſtãtialis adueniens materiæ facit eſſe ſimpliciter, & hoc aliquid, ut dr̃ ſecũdo de Anima, tex. com. 2. Declarabitur ſecundo ex eo, ꝙ generatio terminata ad formã ſubſtantialẽ eſt generatio ſimpliciter: terminata uerò ad formã accidentalẽ, eſt gñatio ſecundũ quid, ut dr̃ 5. Phy. tex. cõ. 7. cum.n. materia Socratis acquirit formam ſubſtantialem, tunc ſine additione dicitur Socrates fieri: acquiſita aũt forma ſubſtantiali, cum magnitudinẽ acquirit, non dicit̃ Socrates fieri ſimpliciter, & ſine additione, ſed fieri magnus.

¶Secunda ratio eſt iſta nullum additum ut relatio illa media, aut ut quomodolibet ſequẽs compoſitum ex materia & forma eſt proprium principium a priori perfectæ notitiæ ſubſtantiæ compoſitæ: eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ eſt proprium principium a priori completæ notitiæ eius: ergo. &c.

Boetius l. de duabus naturis, & una perſona Chriſti.

Relinquitur ergo quòd nomen eſſentiæ in ſubſtantijs compoſitis ſignificat illud quod eſt ex materia & forma compoſitũ: & huic poſitioni ſonat uerbum Boetij in commento Prædicamentorum, ubi dicit ꝙ Ouſia ſignificat compoſitum. Ouſia.n. apud Græcos idem eſt, quod eſſentia apud nos, ut ipſemet in lib. de Duabus naturis fatetur. Auicenna autem dicit, quod quidditas ſubſtantiarum compoſitarum eſt ipſa compoſitio formæ, & materiæ. Commentator autem dicit ſuper ſeptimo Metaphyſicæ, natura quam habent ſpecies in rebus generalibus eſt aliquod medium. i. compoſitum, ex materia, & forma. Huic etiam ratio concordat, quia eſſe ſubſtantiæ compoſitæ non eſt tantum formæ, nec tantum materiæ, ſed ipſius compoſiti: eſſentia autem eſt ſecundum quam res dicitur eſſe. Vnde oportet ut eſſentia, qua res denominatur ens, non tantum ſit forma, nec tantũ materia, ſed utrumque: quamuis huiuſmodi eſſe, ſiue eſſentiæ ſola forma ſuo modo ſit cauſa. Sicut.n. in alijs uidemus, quæ ex pluribus principijs conſtituuntur, quòd res denominantur ex altero illorum principiorum tantum, ſed ab eo quod utrumque complectitur, ut patet in ſaporibus, quia ex actione calidi digerentis humidum cauſatur dulcedo: & quamuis hoc modo calor ſit cauſa dulcedinis, non tamen denominatur corpus dulce à calore, ſed à ſapore, qui calidum & humidum complectitur. 7.Met.c. com.27.

¶Hic ponitur quarta concluſio affirmatiua: Eſſentia in ſubſtantiis cõpoſitis ſignificat cõpoſitũ ex materia & forma, quã p locũ a diuiſione concludit ex authoritate Boetij, Auic. & Commentatoris, ſeptimo Met. com. 27. & rõne tali probat, Id quo tanqñ principio cõpleto denominãte, ſubſtantia compoſita eſt ens, eſt compoſitũ: ſed eſſentia ipſius ſubſtantiæ compoſitæ eſt id, quo tanquã principio completo denominante ſubſtantia compoſita eſt ens: ergo eſſentia ipſius ſubſtantiæ cõpoſitæ eſt compoſita. Minor de ſe eſt clara. dicitur.n. & eſt Socrates ens propter ſuam eſſentiam, quam habet: Maior uerò declaratur ſic, Quandocunque aliqua res ex pluribus principiis cõſtituitur, non eſt talis ex altero eorũ, ut cõpleto principio, ſed ex complectente utrũq;, ſed ſubſtãtia cõpoſita eſt ens ex pluribus principijs cõſtitutũ. ſ. materia & forma: ergo nõ ex altero tãquã cõpleto principio, ſed eõ plectẽte utrunq; eſt, & dr̃ ens: ſed id qđ cõplectitur utrunq; eſt cõpoſitũ: ergo id, quod ſubſtãtia cõpoſito tanquã cõpleto principio, denominãte eſſe, oportet eſſe cõpoſitũ, quod erat probandũ: Maior huius p ſyllogiſmi exẽplariter in ſaporibus declaratur in litera tãquã ex notioribus: & declaratio eſt manifeſta per ſe: quod aũt dicit̃, ꝙ ſola forma eſt cauſa eſſendi, infra patebit.

QVÆSTIO IIII.

Num materia ſit pars quidditatis naturalis.

CIRCA prædicta dubitatur, an materia ſit pars quidditatis naturalis. In hac dubitatione tria faciam: primò ponẽ opinionẽ com 2 opin. S. Tho. tertiò reſpondebitur argumentis oppoſitis.

QVO ad primũ Cõmentator 6. Met. cõ. 2t. & 34. opinat̃, materiã non eſſe partẽ quidditatis naturalis, ſed cadere in diffinitione rei naturalis, ut deferẽs illã quidditatem: adducit aũt in 34. cõ. ad hæc rõnẽ talẽ: Eſſentia rei eſt ſubſtãtia declarans rẽ quidditatiuẽ: materia nõ eſt ſubſtãtia declarãs quidditatem rei: ergo materia non ptinet ad eſſentiã rei: minor colligitur ex primo Phy. tex. cõ. 69. ubi dr̃, ꝙ materia ſecũdũ ſe eſt ignota: & per conſequẽs alterius declaratiua non eſt. Ex cõ verò 2t. põt elici talis rõ ad hoc: ſi quidditas hominis eſſet hõ cõpoſitus ex materia & forma, tũc quidditas hominis haberet quidditatẽ: & ſic quidditatis eſſet quidditas: qđ eſt falſum. Tenet cõſequẽtia, quia quæcunq; ſunt idẽ, quicquid habet unũ, habet reliquũ. ſi ergo quidditas hominis & homo cõpoſitus ſunt idẽ, cum homo cõpoſitus habeat quidditatẽ, ſequitur ꝙ quidditas hominis habeat quidditatẽ. Hanc eandẽ poſit onẽ vr docere Ariſt. 7. Meta. tex. cõ. 34. expreſſè dicens materiam non eſſe partem quidditatis: & ſecundo Phy tex. com. 28. partes diffinitionis in genere cauſæ formalis collocans. Vnde & 10. Met tex. com. 25 dicit quòd mas & fœmina non uariant ſpeciem, quia ſunt differentiæ materiales. Commẽ. ſecundo opinionẽ

¶Idem etiam perſuaderi poteſt ex conſequentibus materiam: materia enim eſt cauſa corruptionis, diſtinctionis, ſuppoſiti à natura, ſenſibilitatis & ſimilium, quorum oppoſita conueniunt quidditatibus: ſunt enim eſſentiæ rerum ingenerabiles, incorruptibiles, inſenſibiles, & huiuſmodi. Hæc de primo.

QVO ad ſecundum S. Tho. 6. Met. ſupra tex. com. 3;. & prima parte q. 75. art. 4. & hic tenet materiam eſſe partem quidditatis ſubſtantiæ naturalis probat hanc concluſionem tribus rationibus quarum duæ in litera poſitæ ſunt. Tertia uerò eſt iſta. Quicquid de eſſentia omnium indiuiduorum contentorum ſub ſpecie, uniuerſaliter conceptum eſt de eſſentia ſpeciei: iſta eſt uera pro tanto, quia aliter eſſentia ſpecifica non prædicaretur eſſentialiter totam eſſentiam indiuidui: ſed materia eſt de eſſentia omnium indiuiduorum naturalium; ergo materia uniuerſaliter accepta eſt de eſſentia ſpeciei, & ſic non cadit in ſpecie, ut deferens ipſam, ſed vt pars eſſentialis. Lect.9.

¶Ad primã rõnem in litera factã dicunt aduerſarij, q́ propriũ eſt accidentibus diffiniri p additamentum alterius gñis: & hoc nõ conuenit ſubſtantijs: ſed diffiniunt ſubſtantiæ p additũ ſui generis: materia.n.eſt in eo genere, in quo eſt quidditas delata. ¶ Contra ergo nulla eſt dĩa inter diffinitionem formæ partis, & diffinitionẽ formæ totius, niſi fortè ſecundum modũ ſignificandi, cum vtraq; per additum ſui gñis diffiniatur: & ſic eadẽ erit diffinitio aĩæ & uiui: & tunc ſicut nullum genus prædicamenti ſubſtantiæ ponitur in diffinitione aĩæ: ita nullum ponetur in diffinitione viui, & ſic de alijs: quod eſt manifeſtè falſũ. ¶Confirmaſ S.Th. poſitio adhuc tripliciter. Primo ſic, In omni obiecto quidditatiuè ſumpto, cui cõuenit aliqua paſſio adęquata, oportet inueniri intrinſecæ cãm illis paſſionis: ſed corpus contrarietati ſubiectũ quidditatiuè ſumptum eſt ſubiectũ, cui cõuenit corruptibilitas p modum paſſionis adæquatæ: ergo in corpore cõtrarietati ſubiecto quidditatiuè ſumpto oportet intrinſecè Inenire cãm corruptibilitatis: & talis eã ñ eſt niſi materia: ergo, &c. Maior eſt de ſe nota: quia paſſio fluit ab intrinſecis principijs quidditatis: aliter nõ conueniret ei ſecundũ quod ipſa. Minor ex eo manifeſtatur, q́ corruptibilitas primò cõcluditur de corpore cõtrarietati ſubiecto. Quod aũt cã corruptibilitatis ſit materia, clarum eſt, apud Commentatorem maximè. ¶ Secundò ſic, Id quod eſt pars humanæ naturæ eſt pars qdditatis humanæ: quia natura & quidditas ſunt idẽ: ſed materia eſt pars naturæ humanæ: ergo, &c. probatur Minor, ex eo q́ materia eſt natura ſecundo Phy.tex.com.1. Et ſi nõ eſt pars, oportet q́ in Socrate ſint duæ naturæ nõ partiales: quia nõ ſunt partes alicuius naturæ: quod eſt impoſſibile. Tertio declaraſ hãc fuiſſe mentẽ Ariſt. primò & octauo Met.tex.com.15 & 16 ubi aſſignat cãm, quare diffinitio cõpoſitorũ eſt una: quia ex actu & potentia natũ eſt fieri vnũ: quidditates aũt ſimplices ſeipſis, inquit, hñt vnitatẽ ſtatim, eo q́ formæ ẽẽ ſint: ex quibus hĩ. q́ ſi eſſentia ſubſtantię cõpoſitæ eſſet ſola forma, non oporteret Ariſt. aſſignare cauſam pp quid ſit una: forma.n. ſeipſa eſt una: ſed quia eſt cõpoſita ideo dixit q́ unitatem hẽt, ex eo q́ altera pars eſt actus, altera potentia. Similiter 9.Met.tex. vltimorum commentorum dicit, q́ in quidditatibus compoſitorum accidit eẽ error, non autem in quidditatibus ſimplicium propter multitudinem partium: ex quibus ſunt cõpoſitæ illæ quidditates, vnde ex earum compoſitione error accidere põtqui in ſimplicibus, cum careant partibus, locum non hẽt: ex quibus apparet ipſum opinari eſſentiam compoſiti eſſe compoſitam, & non ſimplicẽ: & quòd quidditas ſubſtantię materialis differt à quidditate ſeparata, ex eo quòd illa eſt eſſentialiter ſimplex: illa verò eſt eſſentialiter compoſita. Hæc de ſecundo.

QVO ad tertium dicendum eſt ad rõnes in oppoſitum: ad quarum primã negatur Minor: licet enim materia ſecundum ſe, id eſt, ſolitariè ſumpta ſit ignota: adiuncta tamen & ſubtracta tali formæ ſpecificæ, ſiue genericæ declaratiua eſt alterius.

¶ Ad ſecundã negatur conſequentia: Ad cuius probationẽ dĩ, q́ Maior illa põt intelligi dupliciter. Vno modo ſic. Quæcunq; ſunt idem realiter, quicquid realiter cõiunctũ eſt uni, eſt & realiter coniunctum alteri, & ſic conceditur: ſed non eſt cõtra nos Alio modo ſic, quæcunq; ſunt idem realiter. quicquid prędicatur de uno, prædicatur de altero: & hoc modo, eſt falſa. Aliqd enim cõuenit vni ut diſtincto ſcdm rõnem ab altero, qđ non conuenit alteri, ſicut in propoſito habere quidditatẽ conuenit homini, vt diſtincto à ſua quidditate ſecundũ rõnem: diſtinguitur n. ab illa, ut habens ab habito: & quia ſic oportet diſtingui illam Maiorẽ in propoſito, ideo argumentum non procedit.

T.c.34. & 37.

¶Ad id quod additur ex Ariſt. dr q́ ſeptimo Metaph. non remouet materiã à quidditate: ſed materiã particularem & eas partes, quæ p accidens ſe hñt ad ſpeciei intellectũ, ut manus & pedes: uel ſi gratia ab hoĩs rõne: & has carnes & hæc oſſa. Quod autem partes diffinitionis in genere cauſæ formalis collocentſ, nõ eſt cõtra id qđ diximus. Meminiſſe.n. oportet, qđ oĩ ſuperiꝰ ſe hẽt, ut formale reſpectu inferiorũ: ut ibid. ab Ariſt. hĩ. Maſculus quoq; & fœmina etſi nõ differãt ſpecie in gñe aĩalis, ſicut albũ & nigrũ, differunt tñ ſpecie in genere ſexus, cuius dĩæ ad genus animalis p accidens ſe habent, & ex parte materiæ: & propterea in illo genere non cauſant diuerſitatem ſpecificam.

Secundo phy. T.c. 28.

¶Ad vlt. confirmationẽ de paſſionibus materiæ dr. q́ illa ſequũtur materiã particulariter exiſtentẽ: & non ſequunt materiã abſtractã a ſingularib. q́ eſt pars qdditatis ſpecificæ: & iõ nõ oportet illa ineſſe quidditati, nec oportet materiã remoueri à quidditate propter hoc quod illorum oppoſita quidditati inſunt.

Sed quia indiuiduationis principiũ eſt materia, ex hoc fortè videtur ſequi, quòd eſſentia, quæ complectitur in ſe ſimul & formam, ſit tantum particularis & non vniuerſalis: ex quo ſequeretur vniuerſalia diffinitionem non habere, ſi eſſentia eſt id, quod per diffinitionem ſignificatur.

¶ In hac tertia parte huius capituli obijcit cõtra quartã concluſionẽ ſic, Id quod cõprehendit in ſe materiã intrinſece eſt particulare: eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ cõprehendit in ſe materiã intrinſecè: ergo eſſentia ſubſtantiæ eſt particularis: ergo nõ datur eſſentia ſubſtantię cõpoſitæ uniuerſalis: quod eſt falſum. Et vlterius ſequitur, q́ uniuerſalia naturalia nõ ſunt diffinibilia: quia rerum naturalium nõ niſi eſſentiæ ſunt diffinibiles: eo q́ diffinitio ſignificat eſſentiam rei: eſſentiæ aũt naturalium, vt deductum eſt, particulares ſunt Maior probatur ſic. Quod hẽt in ſe actu intrinſecè principium indiuiduationis, eſt particulare: hñs intrinſecè materiã, habet in ſe principium indiuiduationis, quia materia eſt principium indiuiduationis: ergo, &c.

Et ideo ſciendum eſt quòd materia non quomodolibet accepta eſt principiũ indiuiduationis, ſed ſolum materia ſignata. Et dico materiam ſignatam, quæ ſub certis dimenſionibus conſideratur. hæc autem materia in diffinitione hominis, inquantum homo non ponitur, ſed poneretur in diffinitione Socratis, ſi Socrates diffinitionem haberet: in diffinitione autem hominis ponitur materia non ſignata: non enim in diffinitione hominis ponitur hoc os, & hæc caro, ſed os & caro abſolute, quæ ſunt materia hominis non ſignata.

Hic reſpondet obiectioni, deſtruendo Maiorẽ cũ ſua probatione, dicens, q́ materia dupliciter accipitur: ſignata ſcilicet & nõ ſignata: ſignata eſt principium indiuiduationis, nõ ſignata ponitur pars eſſentiæ ſpecificæ: ſignata poneretur in diffinitione Socratis ſi diffiniretur: nõ ſignata poniſ in diffinitione uniuerſalium, unde & patet uniuerſalia diffiniri, & tamen materiã includere: ſed non ſignatur, quæ particularitatis eſt principium.

QVÆSTIO. V.

Num materia ſit principium indiuiduationis.

CIRGA hanc partem dubitatur an materia ſit principium indiuiduationis. In hac qſtione ſunt ſex agenda. Primò declarabitur titulus: ſecundò ponetur opinio Scoti: tertio impugnabitur. quartò ponetur opinio S.Th. quintò arguetur contra illam: ſexto reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

QVO Ad primum nota, q́ cum de principio indiuiduationis agitur, cum indiuiduum duo dicat. ſ. diſtinctum à ſe & diſtinctum ab alijs: nihil aliud quęritur niſi p quid primò natura ſpecifica reddatur incommunicabilis: ita q́ repugnet ſibi cõicari pluribus: ut ſuperius inferioribus cõicatur, atq; p quid hoc indiuiduum primò diſtinguitur realiter ab alijs eiuſdem ſpeciei. Duo ergo quæruntur cõcurrentia ad indiuiduationem, ſ. quo (primo) natura ſpecifica reddatur incommunicabilis, & quo (primo) realiter diſtinguatur ab alijs eiuſdem ſpeciei. Et aduertat bene ſingulas partes tituli, quas declarauimus, qm̃ aliquos in hac parte errare inueni. Agitur.n. hic de incõmunicabilitate, q́ opponitur cõicationi reali, & non de incõicabilitate, quæ opponitur cõicationi formæ, hanc.n. nullus dubitat primò cõuenire materiæ. Et ſimiliter agitur hic de diſtinctione reali indiuiduorum ſub eadem ſpecie, quæ non eſt niſi inter entia realia, & non de diſtinctione qua Socrates viuus & Plato mortuus diſtinguũtur. Aduertendo ſemper, q́ non loquimur nunc niſi de indiuiduatione ſubſtantiarum materialium. Hęc de primo.

QVO Ad ſecundum, Scotus ſecundo ſen. diſt. 3. q. 6. opinatur, q́ natura ſpecifica indiuiduatur per quoddam poſitiuũ p ſe contrahens illam, & faciens unum cum illa: ita q́ illud poſitiuum nec eſt materia, nec forma, nec cõpoſitum: ſed eſt modus omnium, ſeu vltima realitas materiæ, formæ & cõpoſiti, eadem illis realiter: & ſic apud eũ de principio indiuiduationis poniſ talis cõcluſio. Principiũ indiuiduationis nõ eſt materia, nec forma, nec quantitas: ſed proprietas indiuidualis. ſ. hecheitas.

¶Huius concluſionis pbationes, quo ad tres primas partes nũc omitto, poſtmodũ quantũ ad poſitiũ ſpectat adducendas. Pro quarta arguitur ſic. Vnitas ſequitur entitatẽ, & pportionaliter loquendo, eodem modo res eſt ens & una. igitur unitas ſimpliciter vltima, ſ. numeralis ſeu indiuidualis ſequitur entitatẽ indiuidualem, ſed clarum eſt, q́ entitas illa indiuidualis nõ eſt aliquod eorum, quæ ſunt actu in ſpecie, nec aliquod accidens: cum oĩa accidentia ſint poſt. ergo eſt proprietas indiuidualis, indiuiduorũ ſcilicet cõſtitutiua: & arguatur ſic, Illud ad quod primò ſequiſ vnitas numeralis, eſt principiũ indiuiduationis: proprietas illa ſeu hecheitas eſt id, ad quod primò ſequiſ vnitas numeralis, ergo hecheitas eſt principiũ indiuiduationis. Maior patet: qa vnitas pportionaliter ſequiſ ens. Minor probaſ: qa vnitas numeralis non ſequitur quidditatem, vt patet: nec ad aliquod accidens, cum præcedat totum genus accidentium.

¶Secun-

¶ Secūdò ſic, Oīs differētia differentiū reducitur ad aliqua primo diuerſa: alioquin nō eſſet ſtatus in differētibus: ſed indiuidua ꝓpriè differūt, ergo eorū differētia reducit̃ ad aliqua primò diuerſa, hæc nō ſunt naturæ ipſorū, nec priuationes, nec accidētia aliqua, ergo ſunt hecceitates. ꝓbatio huius vltimi aſſumpti quo ad tertiā partē, qa ſi differētia īdiuiduorū reducit̃ ad aliqđ accidēs, maximè reducit̃ ad quātitatē: ſed hoc nō. Qđ ſic patet, quær. n. per qđ hæc quātitas & illa quātitas differāt, aut ſeipſis, ſic. n. ſpecifice diſtinguerētur aliquo alio, puta ſitibus. Sed hoc nō pōt eſſe, qa aut diſtinguūtur ſitu, qui eſt ſpecialē pdicamentū, & hoc nō, qa ille eſt poſterior, quātitate aut ſitibus, qa eſt differētia quātitatis, & hoc non: quia quæritur per quid illi ſitus diſtinguūtur, aut ſeipſis, & hoc nō pōt dici: quia ſeipſis non ſunt hi, aut aliquo alio, & ſic in infinitū. Et propterea eum ſitus, qui eſt differētia quātitatis integretur ex cōtinuatione & permanētia partiū, idē eſt dicere, hæc quātitas differt ab illa propter aliū ſitū, & quod hæc quantitas differt ab illa quantitate ſeipſa.

¶ Tertio ſic, Id qđ ſe toto primò cōſtituit aliqđ ſingulare in ſua entitate ſingulari, & vnitate cōſequēte talē entitatē, ei ſe toto primo repugnat diuidi diuiſiona oppoſita illi vnitati: & cōſequēter eſt principium indiuiduationis, ſed ſola proprietas indiuidualis ſeu hecceitas eſt huiuſmodi. ergo, &c. Maior patet ex terminis: Minor eodē modo probatur, vt ſupra. Hæc de ſecundo.

Contra Sco. confirmationē.

QVO Ad tertiū arguitur cōtra opinionē Sco. dupliciter. Primò ſic: Oīs actus ſingularis præexigit potentiā ſingularē, quam actuat: ſed hecceitas eſt actus ſingularis, ergo præexigit potentiā ſingularē, quā actuat: ſed illa potētia eſt natura ſeu in natura ipſius indiuidui, ergo natura indiuidui eſt ſingularis ante aduētū hecceitatis: & ſic hecceitas nō eſt principiū indiuiduationis ꝓpoſitiones aſſumptæ oēs ſunt Sco. in hac materia, etiā maior: quæ tñ probatur ex doctrina Ariſt. 2. Phyſ. tex. com. 38. vbi docet cōparationes cauſarū, vnde ſicut forma particularis ꝑexigit materiā particularē. & ſic actus potētiā. Si dicatur, ꝙ hoc eſt verū, vbi actus potētia diſtinguunt̃ realiter, eo ꝙ tūc potētia realiter recipit actū: hoc nō obſtat: eo ꝙ ſecūdū Sco. qñ aliqua duo adunantur realiter, eundē ordinē ex natura rei retinēt, quē haberent ſi eſſent diſtincta realiter. cūm ergo actus ſingularis ſi diſtinctus eſſet realiter, ex natura ſua præexigeret potētiā ſingularē: oportet ꝙ & nūc hoc idem exigat, cùm ordo idem ſeruetur.

¶ Secūdo ſic, illa q̃ ſunt principia indiuiduationis, ſunt ſeipſis primò diuerſa: hecceitas Socratis & Platonis nō ſūt hmōi: ergo. Maior eſt Scoti, minor ꝓbatur, id ꝙ conuenit magis cū vno quā cū alio, nō eſt primo diuerſum ab eo, cū quo magis conuenit: ſed hecceitas Platonis magis cōuenit cū hecceitate Socratis quā cū hecceitate albedinis: ergo hecceitates Platonis & Socratis nō ſunt primo diuerſæ. Maior pro ſyllogiſmi patet ex terminis. primo. n. diuerſum ab alio nō cōuenit cū illo, Minor ꝓbat̃ dupliciter: primò qa hecceitas Socratis & Platonis cōuenit in ſpecie: hecceitates Socratis & albedinis differūt genere. Secūdo, quia illa magis cōueniūt quæ magis aſſimilātur: magis aūt aſſimilātur quæ ſunt magis cōparabilia: hecceitates aūt Socratis & Platonis ſunt cōparabiles magis quā hecceitates Socratis & albedinis: ſicut vniuerſaliter res eiuſdē prædicamenti ſunt magis cōparabiles, quā res diuerſorum prædicamentorū.

¶ Tertio ſic, Quod cōuenit & repugnat alteri indiuiduo eiuſdē ſpeciei præexigit neceſſario ipſorū diſtinctionē: proprietas indiuidualis, puta Sorteitas, cōuenit Socrati, & repugnat Platoni eiuſdē ſpeciei indiuiduo: ergo proprietas indiuidualis ꝑexigit diſtōnē Socratis à Plat. & ſic ꝓprietas indiuidualis nō eſt id, quo primò Socrates diſtinguit̃ à Plat. Concluſio eſt falſa ſecūdū Sco. proceſſus eſt bonus, ergo altera ꝓmiſſarū eſt falſa: vtraq; aūt eſt ſua. ergo oīno falſus cōuincit. & Maior quidē hi à Scoto in quolibet. q. 2. Minor aūt eſt ſua cōcluſio quam nunc impugnamus.

¶ Quarto oñdo hāc poſitionē cōtradicere Peripateticis. Ab Ariſ. & Com. 12. enim Metaph. tex. com. 42. fit hæc cōſequētia, primū cælū, id eſt primū principiū eſt vnū ſpecie & plura numero: ergo habet materiā, quæ conſequentia nulla eſſet, ſi proprietas indiuidualis poneretur diſtinguere indiuidua eiuſdem ſpeciei.

¶ Gloſſam aūt Sco. intelligētis per materiā indiuidualē ꝓprietatē, deſtructiuā eſſe textus, apparet ex Cōmentatore ibi dicēte, Omne qđ eſt vnū in ſpecie & plura in numero, habet materiā: ſed iam declaratum eſt ꝙ principiū cæli nō habet materiam. ex quibus verbis apparet, ꝙ de illa materia loquitur, quā declarauit non eſſe in primu principio. Apparet autē in tex. com. 30. expreſſe declaraſſe motorem cœli non habere materiam ad vbi & ad eſſe, & nullam feciſſe mentionem de proprietate indiuiduali. Apparet quoque fictio illius gloſſę ca 3. Metaph. tex. com. 11. vbi dicitur ꝙ omnis multitudo, aut eſt rerum differentium ſecundum formam, aut ſecundum quantitatem, quod idem habes in commentatore in primo Phyſic. com. 6.

Tex. c6. 9. & 93.

¶ Nec admittēda eſt gloſſa Antonii Tröbetę, ꝙ intelligitur cōcomitāter. Eodē enim modo & vniformiter debet teneri (ly ſecundum) in primo membro & in ſecundo: in primo aūt notat cauſalitatē, ergo & in reliquo. Deprehendi quoq; poteſt eſſe puram fictionē nouam hanc de hecceitatibus inuentionem, ex primo cœli textu com. 92. & 93. vbi vnitatem & pluralitatem indiuiduorum in eadem ſpecie, in rebus materialibus non niſi ex materia, aſſignant Ariſt. & Com. Hæc de tertio.

QVO ad quartum opinio S. Tho. poſita ab eo hic & in multis aliis locis eſt ꝙ materia ſignata eſt principium indiuiduationis.

Circa hanc concluſionē aduertendum eſt, ꝙ Thomiſtę inter ſe differunt & conueniunt. Conueniunt in hoc omnes, ꝙ ad indiuiduationem duo concurrere debent, materia & quantitas. Differunt autē quia aliqui tenent, ꝙ aggregatum ex materia & quantitate ſit intrinſecū indiuiduationis principium materia dante incōmunicabilitatem, ſiue in diſtinctione in ſe, quātitate dante diſtinctionē ab aliis: & tal aggregatū dicunt eſſe materiam ſignatam. Alii verò longè melius ſentiunt dicētes, ꝙ principium intrinſecū indiuiduationis & quo ad incōmunicabilitatem, & quo ad diſtinctionem ab aliis eſt materia ſignata nō materia quanta: ſeu aggregatum ex materia & quantitate. Et cum hoc iudicio meo ſit doctrina S. Th. vera vt oſtendatur, ideo hāc declarata volumus & tueri: declarando primò quid importet materia ſignata, ſecundò excludendo primā expoſitionē Thomiſtarum: tertiò probando concluſionem intentam.

¶ Materia ſignata nihil aliud eſt quā materia capax huius quātitatis, ita ꝙ non iſtius: hæc namq; materia eſt pars intrinſeca Socratis de diffinitione eius ſi diffiniretur. Imaginandū eſt. n. ꝙ agēs particulare, puta hoc ſemen cōtinua appropriat materiam ad formā inducendam hoc modo, ꝙ ſicut ſemen humanum appropriat materiam ad animam: ita hoc ſemen ad hanc animā: vnde cū in primo inſtāti generationis Socratis, quod eſt primū eſſe Socratis, & primū nō eſſe formæ præcedētis, & accidentiū primo ordine naturæ fiat particulare compoſitū: deinde naturali ordine ſequūtur oīa accidētia (in via noſtra) in illo priori ſcdm naturā: quo cōpoſitū particulare terminat ꝑ ſe primò generationē: materia q̃ eſt pars intrinſeca eius, ſ. Socratis, ita eſt appropriata ipſi Socrati ab agēte particulari, ꝙ nō eſt capax alterius quātitatis quā eius quā Socrates ſibi determinat: oīum enim natura conſtantiū determinata eſt ratio magnitudinis & augmēti, vt dī ſecundo de Anima ex com. 4. & talis materia vocatur materia ſignata. Nihil ergo addit materia ſignata ſupra materiā, niſi capacitatem huius quātitatis: ita ꝙ non illius. Capacitas autem materiæ reſpectu huius quantitatis nihil aliud eſt quā potētia receptiua huius quātitatis: ita quod nō illius, potētia aūt receptiua nihil realiter diſtinctū in recto dicit: ſed addit aliquid reale diſtinctū ſecundū rationē tantum à materia. Sicut materia propria nihil addit ſupra materiā realiter diſtinctū ab ipſa: dicit tñ aliquid reale in materia quod non explicat materia ſecundū ſe: materia enim ſignata non eſt diffinibilis, niſi per hāc quantitatē ſi diffiniretur: ſicut propria potētia non niſi per propriū actū diffinitur, vt dī tertio Phyſicorū, textu cō. 10. Materia autē ſecundū ſe hanc quantitatem in ſua diffinitione non exigit: vnde materia propria indiuidui, & materia ſignata, & materia ſub certis dimenſionibus idem importāt: & propterea S. Tho. non dixit materiā ſignatam materiam cū certis dimenſionibus, ſ. ſub certis dimētionibus: & alibi dicit, ꝙ ſicut materia in ordine ad formas generales, puta formam totalem & partialē diſtinguit genericè corpora cœleſtia ab inferioribus: ita materia in ordine ad hanc vel illam quantitatē diſtinguit numeraliter in rebus materialibus. Materia igitur ſignata nō dicit aggregatum ex materia & quantitate, ſed materiam in recto ſignificat, quantitatem vero in obliquo: ſicut potētia materiæ ſignificat materiam in recto: in obliquo verò actum, quē reſpicit, eo ꝙ non niſi per actum eſt diffinibilis. Et ſic manifeſtum eſt quid importet materia ſignata.

¶ Quod aūt Thomiſtę alii nō cōuenienter exponant, ſic declaratur, Idem eſt principiū diſtinctiuū indiuidui à ſpecie & ab altero indiuiduo eiuſdē ſpeciei: ſed materia non quanta, ſed ſic ſignata modo prius expoſito eſt principiū intrinſece diſtinctiuū indiuidui à ſpecie: ergo nō materia quāta: ſed materia ſignata eſt principiū intrinſecū diſtinctiuū indiuidui ab altero eiuſdē ſpeciei indiuiduo. Minor ab eis cōceditur: & eſt S. Tho. expreſſè in tractatu q de principio indiuiduationis vocatur, q ſcdm veritatē & antiquū titulū uocatur de Potētiis cognoſcitiuis ut habetur in Bibliotheca ſummi Pontificis, in qua ſola tractatū illum completū uidi: eſt. n. truncatus ille, qui cōmuniter habetur. Maior uerò nō niſi uoce a proteruis negari poſſe vī: uniuerſaliter namq; uerū uidemus, ꝙ quicunq; aliquod cōmune diuiditur in plures partes ſubiectiuas, per idē differunt inferiora inter ſe, & à ſuperiori: ſicut per idē homo differt ab animali, & à Leone, ſ. differentia propria: unde & Porphyrius tres actus differentiæ dat, diuidere ſuperius, conſtituere inferius, & diſtinguere.

Tract. de principio īdiuiduationis.

c. de differentia.

guere cõſtitutũ à ſuperiori, & aliis comparibus. Probatur ergo hæc cõcluſio mõ præexpoſito, ſ. materia ſignata eſt intrinſecum indiuiduationis principiũ: illud eſt intrinſecũ principiũ indiuiduationis, cui primò repugnat cõicari pluribus per modũ, quo vniuerſale cõmunicatur particulari: ſed materia ſignata eſt id, cui primò repugnat cõmunicari, vt vniuerſale particulari, ergo, &c. Maior ab oĩbus conceditur. Minor vero probatur: ſed nota ꝙ minor duo includit in ſe, ꝙ materiæ ſignatæ repugnat cõmunicari pluribus: & quod primò ei repugnat: primũ horũ ex ſe patet: materiã enim capacẽ huius quãtitatis tm̃, impoſſibile eſt pluriſicari. Secundũ autẽ probatur, illud cõpetit primò materiæ ſignatæ, ꝙ circũſcripto quocunq; alio ſibi conuenit: & ipſa circunſcripta nulla alteri cõuenit (ex primo Poſteriorũ) ſed nõ cõmunicari pluribus vt vniuerſale particulari circunſcripto quocũq; alio exiſtẽte in ſubſtãtia ſenſibili conuenit materiæ ſignatæ: & ipſa circunſcripta nulla alteri conuenit: ergo non cõmunicari pluribus primò conuenit materiæ ſignatæ inter oĩa, quæ in ſubſtãtia ſenſibili inueniuntur. Probatur minor, quo ad vtrãq; ſui partẽ, quo ad primã ſic. Id qđ materia ſignata præciſe ſumpta ſibi vendicat, ita quod ſub eius oppoſito nõ eſt intelligibilis, cõuenit ſibi circunſcripto quocunq; alio: patet iſta ex terminis, ſed incõicabilitas cõuenit materiæ ſignatæ præciſè vt ſic acceptæ: ita ꝙ ſub eius oppoſito materia ſignata nõ eſt intelligibilis: non. n. poteſt intelligi materia propria indiuidui cõicabilis: ergo incõmunicabilitas conuenit materiæ ſignatæ circunſcripto quocunq; alio. Secunda pars minoris patet exemplariter: qa circũſcripta Socratis materia ſignata, ſeu materia ꝓpria ꝙ idẽ eſt, certũ eſt ꝙ non remanet hic, neq; forma eius remanebit hic, neq; ipſa materia, ſi enim materiã propriam non habet per quid, erit per ordinem communiũ. Secundo probatur eãdem cõcluſio ſic: Fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora, & æquè bene, ſed abſq; quibuſq; aliis ex materia ſignata ſufficienter ſaluatur indiuiduatio ſubſtantiæ cõpoſitę: ergo fruſtra adduntur quæcunq; minor ex dicendis apparebit: vbi ſolutis aduerſariorũ rationibus, ſtabilis ac firma remanebit poſitio noſtra. Et cõfirmatur, quia cũ in ſubſtãtia cõpoſita nõ ſint niſi materia & forma & cõpoſitum ex his, & accidẽtia quæcũq; in indiuiduo accidunt, nullã aliã intrinſecã cauſam habent, niſi aliquid horũ: & ſic ad inueſtigandã indiuiduationis cãm nõ oportet extra hoc vagari. Probatur tertio eadẽ concluſio authoritatibus Ariſt. & Com. ſupra inductis, quas nõ opus eſt repetere. Apparet quidẽ apud eos euidenter oẽm diſtinctionem aut ea formis, aut à quantitate oriri. Eſt igitur materia ſignata intrinſecũ indiuiduationis principiũ: quo intrinſecè (licet particulariter) Socrates eſt hic. Dico aũt particulariter: quia non arbitror materiã ſignatã eſſe ipſam indiuidualẽ ꝓprietatẽ ſeu differẽtiã: ſed potius differentiæ indiuidualis eſſentiale principiũ. Opinor. n. ꝙ proportio materiæ ſignatæ ad proprietatẽ, ſeu differentiã indiuidualẽ ſit, ſicut proportio animę humanę ad differentiã hominis cõſtitutiuã, ſicut. n. anima intellectiua nõ eſt ipſa differentia, puta rationale: ſed id vnde ſumitur, ita materia ſignata non eſt ipſa differẽtia indiuidualis: ſed id vnde ſumitur, & qđ cauſat ipſã intrinſecè. Et ſicut homo eſt homo, & per rõnale tãquã per principiũ formale totale, & per animã intellectiuã tanquã per principiũ partiale intrinſecũ formale, à quo rationale mẽdicat & cauſatur: ita Socrates eſt hic per differentiã indiuidualẽ, tãquã per totale quoddã denominans, qđ nihil aliud eſt, quã gradus indiuidualis: ſicut differẽtia ſpecifica eſt gradus ſpecificus & per materiã ſignificatã per priorẽ cauſam intrinſecam à qua ipſa indiuidualis differentia mendicat. Vt ſic inter nos & Sco. in hoc ſit diuerſitas, ꝙ ipſi differẽtias indiuiduales abſq; eſſentiali depẽdentia à materia ſignata multiplicãt: nos autẽ ſicut animal cõtrahere neſciremus ad hominẽ & bouẽ ſine formis particulãrib9 qbus differẽtię cõtrahẽtes animal cauſant, ſic ſpeciẽ, puta hominẽ cõtrahere ad indiuiduũ nõ nouimus ſine materia ſignata quę eſt cauſa indiuidualiũ differẽtiarũ: & cõſequẽter primò principiũ indiuiduationis intrinſecũ. Moueor ad hoc dicendũ, qm̃ teneo Socratẽ ſubſtãtialiter ſumptũ in recta, ſ. linea prædicamẽtali ſub ſpecie eſſe vnũ numero: non vnitate de prædicamẽto quãtitatis, ſed ſubſtantiali, quã neceſſe eſt anteceді, cũ ſit eius paſſio ab indiuiduali gradu: quẽ ipſa indiuidualis differẽtia importat. Et hoc an ſit de mẽte S. Doct. nõ cenſeat quiſquam, priuſquã legerit eptum: & in cõpendio Theologiæ, c. 157. vbi vult Socratem eodem numero eſſe poſt reſurrectionem eius quantitate numerata, & in tractatu ſupradicto.

cap. 157. de principio indiuiduationis & d. 3. q. 7. QVO ad quintũ arguitur cõtra concluſionẽ & dicta in ea à Sco. vbi ſupra. Primò ſic, Impoſſibile eſt aliquid dependens à poſteriori naturaliter, eſſe idem priori naturaliter: quia tunc eſſet prius, & nõ prius, ſed ſubſtantia eſt prior naturaliter quãtitate, igitur nihil cauſatũ à quãtitate ſiue qualitercũq; prærexigẽs naturã quãtitatis põt eſſe idẽ ſubſtãtiæ, nõ igitur ſignatio iſta à quãtitate cauſata eſt eadẽ ſubſtãtiæ. ꝓbatio Maioris, vbi eſt vera & realis identitas, licet non ſit formalis, ibi impoſſibile eſt hoc eſſe, & illud non eſſe: quia tunc idẽ realiter eſſet & nõ eſſet: ſed poſſibile ẽ pri9 naturaliter eſſe ſine poſteriori naturaliter: ergo multo magis abſq; eo ꝙ derelictũ ẽ, uel cauſatũ à poſteriori naturaliter.

¶ Præterea, Id quod eſt neceſſaria conditio cauſæ in cauſando, non põt habere eſſe à cauſato: quia tũc cauſa, inquantũ ſufficiens ad cauſandũ, eſſet cauſata à cauſato: & illud cauſatũ eſſet cauſa ſui ipſius: ſed ſingularitas ſiue ſignatio ſubſtantiæ eſt neceſſaria conditio in ſubſtantia ad cauſandã quãtitatẽ: quia cauſatum ſingulare requirit cauſam ſingularem, ergo impoſſibile eſt iſtam ſignationem ſeu ſingularitatem eſſe à quantitate.

¶ Præterea, Quæro quid eſt quantitatẽ cauſare vel derelinquere talẽ modũ ſeu ſignationem in ſubſtantia, ſi nihil ex hoc eſt, niſi ꝙ præfuit quantitati, tunc non modo ſignatio eſt per quantitatem: quia tunc ſignatio ſubſtantiæ naturaliter præcedit ipſam quantitatem. Si autem aliquid aliud, quæro quomodo cauſetur à quantitate, & in quo genere cauſæ.

¶ Præterea, Quare quantitas potius relinquat talẽ modũ in ſubſtãtia, quã qualitas: nõ videtur ratio: qa ſicut qualitas in ſeipſa informat ſuperficiẽ, nihil relinquẽdo in ea: ita quãtitas informat ſubſtantiã in ſeipſa, & non per aliam formam derelictam.

¶ Præterea, Quãtitas iſta, quæ ad indiuiduationẽ concurrit, aut eſt quãtitas terminata, aut interminata: nõ terminata, quia illa ſequitur formã in materia, & per conſequens ſingularitatẽ ſubſtãtiæ: quia ſicut ſubſtãtia eſt cauſa eius, ut eſt terminata, ita hęc ſubſtãtia eſt cauſa eius, ut eſt hic terminata. Et cõfirmatur hoc quia cũ quãtitas terminata uarietur ſola rarefactione, idẽ indiuiduũ erit multis ſingularitatibus idẽ: qđ eſt impoſſibile. Si autẽ interminata, contra: illa manet eadem in genito & corrupto.

¶ Præterea, Si quãtitas cõcurrit ad indiuiduationẽ, ut primò diſtinguẽs, oportet ꝙ in ſeipſa ſit primo diſtincta numeraliter ab alia: ſed ſm̃ tua ꝓpoſitio nõ eſt vera illa. ſ. omnis differẽtia formalis ẽ ſpecifica. quãtitas. n. hæc & illa cũ ſint formæ, differũt ſpecifice. Quod ſi quantitatẽ excipias ab illa portione fundamẽtali ædificii tui noſi, unde probabitur, ꝙ differentia formalis ſit ſpecifica? quæcunque enim ratio fuerit adducta de forma, habebit locum in quantitata, cùm quantitas forma ſit.

¶ Præterea, Tota latitudo prædicamẽti ſubſtãtię eſt prior cæteris prædicamẽtis, ergo cũ indiuiduũ ſubſtãtiæ claudatur in iſta latitudine, oportet ꝙ ſit intrinſecè cõpletũ abſq; dependentia à quãtitate, q̃ eſt poſterior. Et cõfirmatur quia nihil reponitur in aliquo genere per aliqd, qđ ſit extra illud genus. Multa alia argumẽta hĩc à Sco. & aliis: ſed qa cõcludit materiã ſolã uel quãntitatẽ ſolã, uel aggregatũ ex materia & quãntitate nõ eſſe principiũ indiuiduationis, omitti, nihil. n. cõtra nos. Omiſi p̄terea q̃ indirectè cõtra poſitionẽ nr̃am eſſent, breuitati ſtudẽs. Hęc de quinto.

QVO Ad ſextum reſpondendum eſt argumentis factis nũc deinde aliis pro opinione contra inductis.

¶ Ad primũ igitur iſtorũ dr̃, ꝙ falſa eſt Maior. Ad enim euidentiam eſt notandum, ꝙ proportio materiæ ſignificatæ ad hanc quantitatẽ eſt proportio potentię ad propriũ actum: vnde ſicut potentia materiæ eſt eadẽ realiter ipſi materiæ: & tñ dependet à forma: ita potẽtia ſeu capacitas materiæ reſpectu huius quãtitatis, quæ uocatur eius ſignatio, dependet à quantitate: & tñ eſt eadem materia. Et quia potentia eſt prior & poſterior, & naturaliter actu, prior eſt in genere cauſæ materialis: poſterior in ordine cauſæ formalis, ideo ſignatio materiæ eſt prior quãtitate ordine cauſæ materialis: poſterior autẽ in ordine cauſæ formalis. vnde vtroq; modo Maior eſt falſa: tam ſi intelligatur de priori & poſteriori ſecundũ genus cauſæ materialis, quàm intelligatur de priori & poſteriori in ordine cauſę formalis. Aliquid. n. depẽdens à forma eſt idem realiter materię: & aliquid dependens à materia eſt idem realiter formę, vt patet. Ad probationem primã qua dicitur: quia tunc eſſet prius, & nõ prius, dico ꝙ non eſt incõueniens in conuerſis generibus cauſarum. Ad aliam probationem, qua dicitur, Vbi eſt vera & realis identitas, &c. negatur ſecunda propoſitio aſſumpta. non enim omne prius poteſt eſſe ſine poſteriori: vt alias oſtendetur.

¶ Ad ſecundũ negatur Maior, cùm cauſatũ eſt cauſa ſuæ cauſæ in alio genere cauſæ: ſicut in propoſito accidit: materia. n. ſignata eſt cauſa quãtitatis in genere cauſæ materialis: quantitas eſt cauſa materiæ ſignatæ in genere cãæ formalis, vt actus potentiæ. Et patet fallitas Maioris in exẽplo ſupra poſito: potentia. n. materiæ eſt neceſſaria conditio materię ad cauſandũ formã: & tñ depẽdet à forma in genere cauſæ formalis. Ad ꝓbationẽ dr̃, ꝙ cauſa materialis ſecũdũ cauſalitatẽ ſuã depẽdet à ſuo effectu. ſ. forma: ſed nõ inquantũ eſt effectus eius, ſed in eo ꝙ eſt cauſa materiæ: cauſæ. n. ſunt ſibi inuicẽ cauſæ, ut dicitur ſecũdo Phy. tex. com. 30. nõ ergo inconuenit cauſam in cauſando depẽdere à cauſato: nõ ut cauſato, ſed ut cauſa eſt ſecundũ aliud genus.

¶ Ad tertium dicitur, quod quantitatẽ cauſare talem ſignationẽ in materia nihil aliud eſt, quã materiam eſſe ſub hoc agẽte

factam

Te. co. 14. — Secunda ratio.

factam capacem adeo huius quantitatis: quod non illius, & ſic quantitas concurrit ad ſignationem materiæ ut actus: propter quem talis capacitas ſit. Agens uero ut efficiens illam: & talis ſignatio ſeu capacitas præeſt ipſi quantitati in genere cauſæ materialis: & non poteſt ex hoc inferri, ergo non ſit per quantitatẽ: eo quòd ſit quantitate in genere cauſæ formalis, quæ ſicut & finis inter cauſas poſteriores ineſſe numeratur.

¶ Ad quartum dicitur, quòd non ſolum quantitas tali modo ſignat materiam, ſed etiam qualitates proprie. Materia enim Socratis ita eſt capax harum qualitatũ, quòd non aliarum: ſed quia ſola quantitas immediatè recipitur in ſubſtantia, & ex ſola quantitate oritur radicaliter diſtinctio materialis, ideo ad propoſitũ, materiam ſignatam, materiam ſub certis dimenſionibus & nõ ſub certis qualitatibus dicimus.

¶ Ad quintũ dicitur, q̃ quantitas illa quæ ad indiuiduationẽ ut originalem nõ intrinſecum indiuiduationis principium cõcurrit, eſt quãtitas terminata. Nec obſtat, q̃ ſequatur formã: quia etiam forma ſequitur potentiã materiæ, à qua tamen cauſatur: & concedimus hanc ſubãm eſſe cauſam materialẽ huius quantitatis: ſed econuerſo in genere cauſæ formalis hanc quantitatẽ eſſe cauſam huius ſignationis materiæ modo præexpoſito. Ad cõfirmationẽ Antonij Trõbetæ dicitur, quòd quantitas terminata ad indiuiduationẽ cõcurrẽs nõ ſtat in indiuiſibili, ſed latitudinẽ habet. ſicut enim quælibet ſpecies naturalis determinat ſibi quantitatem maximam & minima infra quandã latitudinem: ita & quodlibet indiuiduum determinat ſibi hanc quantitatẽ infra tales limites, & non indiuiſibili unde poteſt fieri rarefactio ſine eius (ut indiuiduatiua eſt) uariatione. nõ enim hic accipitur quãtitas terminata punctualiter: ſed cũ certa latitudine.

¶ Ad ſextum dicitur cõcedendo conſequẽtiã primam: ſed negãdo q̃ ex hoc ſequatur falſitas illius propoſitionis fundamẽtalis firmiſſimi ędificij. Peccauit enim arguens peccato maximo nõ diſtinguẽs inter differentiã formalem & formarũ: omnis enim differentia formalis eſt ſpecifica, nõ aũt omnis dña formarum, ut dicit S. Tho. ſecundo contra Gentiles c. Si alioquin forma huius ignis & forma illius ignis diſtinguerentur ſpecifice cum ſint formæ, & differant, unde linea mathematica diuiſa in partes, habet duo indiuidua quælibet enim pars lineæ eſt linea, & illa indiuidua ſunt formæ, & differunt, ſed nõ dña formali. Appellatur aũt differentia formalis, quæ eſt per principia quidditatiua. hæc enim ſemper oritur à forma ideo q̃ forma qualis non eſt inter hanc lineã & illã: cũ ſit eadem utriuſq; q̃dditas. ueiũ arguẽtis error eſt ualde puerilis, ſunt formæ, & differũt: ergo differũt formaliter: eſt monachus, & eſt alb⁹ ergo eſt monach⁹ alb⁹.

¶ Ad ultimũ negatur cõſequẽtia: licet enim id q̃d eſt in prædicamẽto ſubſtãtiæ ſit prius ſimpliciter quodlibet alio prędicamento, tamen aliqua conditio (ſine qua indiuiduũ ut ſic non eſt in prædicamẽto) põt eſſe poſterior in genere cauſæ formalis, & alterius prædicamenti, eo quòd cã formalis eſt poſterior in eſſe.

¶ Ad confirmationem dicitur q̃ quodlibet prædicamentũ completur per res ſui generis, ſi loquamur de his quæ ponuntur in prædicamentis, & de ratione reponendi ea in illis non ãt ſi loquamur de conditione rei repoſitæ in prædicamento. Socrates enim non eſt niſi ſubſtantia, & ratio ponens ipſum in prædicamento eſt ſubſtantia: conditio autem indiuiduationis, ſine qua non eſt ratio reponendi ipſum in prædicamento, non inconuenit quod coexigat aliquod accidens, puta quantitatem.

¶ Ad primum uero eorum, quæ pro oppoſita concluſione adductã ſunt, dicitur quod Minor eſt falſa, ad materiam namq; ſignatam primo ſequitur unitas numeralis.

¶ Ad ſecundum dicitur, q̃ differentia indiuiduorũ reducitur ad quantitates: quantitates autem differunt ſitibus proprijs q̃ ſunt differentię quantitatis. ſitus autem nõ ſolum integratur ex illis duobus. ſ. permanentia & continuatione partiũ: ſed ex his duobus cũ tertio ordine, ſ. partium in toto: ut docet Albertus in pdicamẽtis, c. de quantitate: per hoc enim differt à ſitu ſpeciali pdicamento qui dicit ordinem partiũ in locos unde ſitus in propoſito diſtinguuntur ſuis ordinibus partium in toto, qui ſunt de eorum rõne ordines aũt ſerpſit in diffinitione enim ordinis cadit diſtinctio: & ſic patet, q̃ non eſt æque dubium de his, ad quę facimus reductionem, & de quantitatibus, & quòd non oportet quantitates propter hoc diſtingui formaliter: talis enim ordo partium in toto ut materiale quid, eſt in ipſa quantitate: quod in nulla alia forma inuenitur.

¶ Ad tertiũ Antonij Trombetæ dicitur q̃ minor eſt falſa: materia enim ſignata, ut ꝓbatum eſt, eſt id, cui primo repugnat diuidi, ut uniuerſale in particularia: rõne enim repugnat eſſentiæ.

CAPVT III.

Eſſentia generis, Speciei, & indiuiduorum quomodo tã abſolute quã ex prima impoſitione nominibus concretæ diſtinguantur: quomodo itẽ Genus, Species, Differentiæ. Diffinitio [illegible] eam exprimit: deinde quomodo Eſſentia ipſis indiuiduis comparetur declarat.

PATET ergo, q̃ eſſentia hominis & Socr. non differũt, niſi ſecũdũ ſignatũ & nõ ſignatum: unde Cõmentator dicit ſuper 8. Met. quod Socrates nõ aliud eſt, quã aĩalitas & rationalitas, quæ ſunt quidditas eius. Sicut ẽt eſſentia generis & eſſentia ſpeciei ſecundũ ſignatũ & nõ ſignatũ differunt. quamuis alius modus deſignationis ſit utrobique, quia deſignatio indiuidui reſpectu ſpeciei eſt per materiam determinatã dimenſionibus: deſignatio autem ſpeciei reſpectu generis eſt per differentiam conſtitutiuam, quæ ex forma rei ſequitur. Com. 10. Eſſentiæ gñris ſpeciei, & indiuidui diſtinguunt abſolute cõſideratę penes ſignatũ, & non ſignatum.

POSTQVAM determinatum eſt quid ſit eſſentia ſubſtantiarum cõpoſitarũ in communi, in hoc tertio capite intendẽs agere de differentia eſſentiarũ cõpoſitarũ inter ſe: cum eſſentię cõpoſitæ ſint tres, ſ. generica, ſpecifica, & indiuidualis, quinque facit. Primò loquitur de differentia earũ abſolutè. Secũdò determinat de dña earũ, ut ſubſunt primis intentionibus, & illarũ nominibus, oſtendit quõ eſſent a generica differat à ſpecifica. Tertiò genus, ſpecies, differentia, diffinitio qualiter inter ſe differãt declarat. Quartò excludit quandam dubitationem. Quintò aſſignat differentiã inter eſſentiam ſpecificam & indiuidualem.

AD euidentiam dicendorum prænotandum eſt q̃d de eſſentiis poſſumus tripliciter loqui: primò de eis abſolutè abſq; habitudine ad primas, uel ſecũdas intẽtiones. Secundò de eis, ut ſubſunt nominib. primæ intẽtionis. Tertiò, ut ſubſunt nominibus ſecundę intentionis: uerbi gratia, De natura humana cõtingit loqui ſecũdũ ſe, id eſt ſecundũ ea q̃ conueniunt ſibi rõne ſui, contingit loqui de ipſa, ut ſtat ſub hoc nomine, humanitas, & hoc nomine, hõ & ſimilibus: cõtingit & tertiò loq; de ipſa, ut ſtat ſub hoc nomine ſpecies. S. Th. ergo in prima hui⁹ c. parte loquitur de eſſentijs rerũ primo mõ: in toto uerò reſiduo loquitur de eis ſecundo mõ ſumptis, in ſequenti ãt c. de eis tertio mõ acceptis ſermonẽ faciet: & hoc, ſi nõ uis decipi in hoc c. diligẽtiſſime notato ponit igitur aſſignãdo differẽtiã inter eſſẽtiã genericã, ſpecificã, & indiuidualẽ ſecundũ ſe ſumptas hanc concluſionẽ: eſſentiæ prædictæ non differunt, niſi ſecundũ ſignatũ & nõ ſignatũ: hoc ſic declaratur, animalis hominis, & Socratis eſſentiæ ꝓprie nõ differũt, niſi ꝑ hoc: q̃a rõne in rõne aĩalis cadit ſubã aĩata ſenſibilis abſq; determinatiõe eius ꝑ rõnale: in tunc aĩlis hominis ponit ſubã animata ſẽſibilis rõnalis: & ſic addit ea deſignatio per dñã: rõ uerò Socratis ponit ſubſtãtiã animatã, ſẽſibilẽ: rationalẽ in iſtis carnibus, & illis oſſib⁹: & ſic in ea addit deſignatio materię q̃ nõ ponebat in rõne hominis: uñ abſolute loquẽdo, & ſcdm ſuas rõnes ꝓprias apparet, has eſſẽtias, nõ niſi ſcdm ſignatũ, & nõ ſignatũ differre, i. ſecũdũ explicitã incluſionẽ alicui⁹ dñignationis, ſiue determinationis: & ñ explicitã incluſionẽ ill⁹. licet talis dñignatio ñ uniformiter ſit in natura ſpecifica, & in natura indiuidui. determinatio enim quã addit natura ſpecifica ſupra genericã, eſt formalis eſſentialiter ſpecificãs gen⁹: utpote à forma in eo, q̃ forma ſumpta: determinatio ãt, quã natura indiuidualis ſupra ſpecificã addit, ẽ materialis, ñ formaliter, ſed materialiter tñ diuerſitatẽ in ſpecie, faciẽs utpote ſũpta a materialis cõditionibus rei. Ex his habes q̃ homo & humanitas: anima & animalitas ſcdm ſe, i. naturas ſignificatas, nullo modo differũt eadẽ õino eſt rõ naturæ ſignificatæ ꝑ hominẽ, & humanitatẽ, ita q̃ nulla deſignatione differũt, ſed ut poſt dicet, differũt ut ſubſunt nominibus primæ intẽtioni Quia uerò diſtinctio ꝑ ſignatũ, & nõ ſignatũ, nõ eſt diſtinctio realis: uñ dicit cõ. 7. Met. cõ. 10. q̃ Socrates ſubſtãtialiter ſumptus, nil aliud eſt quã animalitas, & rationalitas, quæ ſunt quidditas eius. Socreitas enim quę naturam Socratis nominat, eadem realiter eſt animalitati, & rationalitati.

Hæc autem determinatio uel deſignatio, quæ eſt in ſpecie reſpectu generis, non eſt per aliquid in eſſentia ſpeciei exiſtens, q̃d nullo modo in eſſentia generis ſit: imo quicquid eſt in ſpecie, eſt etiam in genere, ut non determinatum, ſi enim animal non eſſet totum, quod eſt homo, ſed pars eius, non prædicaretur de eo: cum nulla pars integralis prędicetur de ſuo toto. Genus cõparatur ad ſpeciẽ nõ ſicut eius pars, ſed ut totum.

¶ In hac ſecunda parte capituli determinatur quomodo eſſentia generica differt à ſpecifica, ſecundum quòd ambę ſtant ſub nominibus primę intentionis, puta quomodo differãt eſſentia hominis, & eſſentia animalis ſub his nominibus, homo & animal, & intendit, quod eſſentia ſignificata per nomen genericũ, puta animal & eſſentia ſignificata per nomen ſpecificũ, puta homo, non differunt per hoc quod eſſentia ſignificata ꝑ nomen ſpecificum includat aliquam determinationem, quę oĩno ſit extra rem ſignificatam per nomen genericum, ſed per hoc, quod eſſentia per ſpeciei nomen importata includit actu deſignationem ſpecificam, quæ fit per differentiam eius conſtitutiuam, ſicut homo actu includit rationale: ponitur nãq; in eius diffinitione. Eſſentia uerò nomine generico ſignata cõfuſe, & indeterminata

In gr. de differētia.

minate importat deſignationē illam: ſicut animal in potentia includit rationale, ut dicit Porphyrius: unde aīal & uniuerſaliter omnis eſſentia generico nomine importata ut ſic, totū includit qđ includit ſpecies: licet non eodē modo. Et propterea ad poſitę differentiæ declarationē ponit talē cōcluſionē: Genus dicit totū eſſe ſpeciei: quā ſic probat: Omne prædicatum dicit totū eſſe ei⁹, de quo pdicatur: genus prædicat de ipſa ſpecie, ergo natura generica, puta animal, dicit totū eſſe ſpeciei. Maiorē pbat p hoc: quia nulla pars prędicatur de ſuo toto. Vbi aduertēdū eſt ꝙ hic ſermo non eſt de prędicatione in rectu & directo, ſiue eſſentiali, ſiue denominatiua, & de parte, in eo ꝙ pars, & nō de parte ut ſignificat per modū totius: pōt enim pars utroque modo ſignificari ſicut materia ſignificatur ut pars rei (per ly materia) ſignificatur autē ut totū (per ly materiale) his enim modificata conditionibus propoſitio illa, ſ. nulla pars prædicat de ſuo toto nullam patitur inſtantiā: cūm enim dico, Homo eſt albus, ly albus, cōfundit in ſe totū qđ eſt in homine: & ſimiliter cū dico, Homo eſt materialis, ly materialis, comprehendit, in ſe implicite totū ꝙ eſt homo: & ſic cūm dicitur: Homo eſt animal, ly aīal cōtinet implicite totum ꝙ eſt homo, modo qui infra declarabitur: & ſic probandum eſt, ꝙ eſſentia generico nomine importata includit deſignationem ſpecificam: extra totum enim nihil eſt.

Genus cō paratū ad ſpeciē cō cipitur ut pars.

Hoc aūt quomodo contingat, uideri poteſt, ſi inſpiciatur corpus ſecundum quod ponitur pars animalis, & ſecundum quod ponitur genus: non enim poteſt dici eo modo eſſe genus, quo eſt pars integralis: hoc igitur nomē, quod eſt corpus, multipliciter accipi poteſt: corpus enim ſecundum quod eſt in prædicamento ſubſtantiæ, dicitur ex eo quod habet talem naturam, ut in eo deſignari poſſint tres dimenſiones: ipſæ autem tres dimēſiones deſignatæ ſunt corpus, quod eſt in genere quantitatis. Contingit autem in rebus, quod habet unam perfectionem ad ulteriorē perfectionem pertingat: ſicut patet in homine, qui naturam ſenſitiuā habet, & ulterius intellectiuam ſimiliter ēt & ſuper hanc pfectionem, quæ eſt habere talem formam: & ut in ea poſſint tres dimenſiones deſignari, poteſt alia perfectio adiungi, ut uita uel aliquid huiuſmodi, poteſt ergo hoc nomen corpus rem quandā deſignare: quæ habet talem formam, ex qua ſequitur in ipſa deſignabilitas trium dimenſionū cum præciſione, ut ſcilicet ex illa forma nulla ulterius perfectio ſequatur, ſed ſi aliquid aliud ſuperadditur, ſit præter ſignificationem corporis ſic dicti, & hoc modo corpus erit materialis & integralis pars animalis: qa ſic anima erit pręter id quod ſignificatum eſt nomine Corporis, & ſuperuenīēs ipſi corpori, ita ꝙ ex ipſis duob⁹, ſcilicet ex anima & corpore ſicut ex partibus conſtituitur animal. Pōt etiā hoc nomen Corpus hoc modo accipi: ut ſignificet rem quandā, quæ habet talem formam, ex qua poſſint in ea tres dimenſiones deſignari quæcunq; forma ſit illa, ſiue ex ea poſſit prouenire alia ulterior pfectio, ſiue non: & hoc mō corpus erit genus animalis: qa in animali nihil eſt accipere, qđ in corpore implicitè non contineatur: non enim aīa eſt alia ab illa forma per quam in re illa poterant deſignari tres dimenſione: ideo, qū dicebā, quod corpus, eſt quod habēt talem formā, ex qua poſſunt deſignari tres dimenſiones, in eo intelligebam quæcunque forma eſſet illa ſiue anima eſſet, ſiue lapideitas, ſiue quæcunque alia forma, & ſic forma animalis implicitè in corpore, ſiue in corporis forma continetur: prout corpus eſt genus eius.

¶ Quoniam declaratū eſt, genus cōparati ad ſpeciē, non ut eius partē, ſed ut totū: aperire intendit hoc quomodo res per generis nomen ſignificata poſſit utroque modo accipi, ut pars ſ. & totum: & primo in corpore tanquā notiori. deinde in animali, dicens quod ex quo non poteſt eodē modo ſumpta res eſſe pars rei & genus eiuſdē (ut oſtenſum eſt) ſcire debes, ꝙ hoc nomen Corpus accipitur dupliciter: eſt enim æquiuocum ad corpus qđ eſt res prædicamenti Subſtantiæ, & ad corpus quod eſt res prædicamēti quantitatis. Corpus ut ſignificat rem prędicamenti Subſtantię importat naturam, ex qua nata eſt fluere trina dimenſio. Corpus uero ut ſignificat rem prędicamenti quantitatis importat ipſam trinam dimenſionem.

Immediate ſupra.

¶ Iterū corpus ꝙ ſignificat rē prędicamēti Subſtātię, de quo nūc eſt ſermo accipitur dupliciter. Vno mō, ut ſignificat naturā illam ex qua nata eſt fluere trina dimēſio, cū pręciſione omnis ſubalis pfectionis ulterioris. Alio mō, ut ſignificat illā eādem naturā abſq; pręciſione ulterioris perfectionis ſubſtantialis. Cauſam huius & ſimiliū diſtinctionū aſſignat in litera, ex eo ꝙ res habēs aliquā pfectionē ſubſtantialē, non excludit à ſe aliquā aliā ulteriorē ſubſtātialē perfectionē, ſicut hō ex eo ꝙ habet perfectionem ſēſitiuā, nō excludit à ſe perfectionē intellectiuā: & ſimiliter corpus ex eo, ꝙ hēt pfectionē corporeā, nō excludit à ſe perfectionē uitalē: & ſic de alijs: cū enim prior perfectio ſubſtātialis nō excludat ſecundam & tertiā & manifeſtū ſit ēt ꝙ non includit eas in actu: pōt prior pfectio cōcipi & ſignificari, & cū præciſione ſeu excluſione aliarū, & cū incluſione confuſa earū. Ex eo nanque ꝙ formaliter nō includit alias, pōt præciſè cōcipi & ſignificari. Ex eo uerò, ꝙ coniunctionē cū alijs nō excludit pōt cū aliarū confuſa, & potētiali incluſione concipi & ſignificari: unde natura ſignificata per hoc nomen Corpus, quia nō formaliter includit perfectionē uitalē, nec ſenſitiuā, nec intellectiuā pōt cū pręciſione horū cōcipi & ſignificari: & quia non excludit adunationē eſſentialē ſui cū illis: ideo pōt abſq; eorum pręciſione cōcipi & ſignificari, ut confuſè & determinatè includēs omnia illa: colligitur aūt ex textu triplex differentia inter hęc: differunt enim primò in hoc, quia corpus primo modo dicit corporeitatē ſolā, ex qua nata eſt fluere trina dimenſio, & nulla ulterior pfectio: corpus uero ſecundo modo dicit formā quacunq;, à qua fit corporeitas: ex qua nata eſt fluere trina dimenſio cū quacunq; alia perfectione. Secundo differunt, quia corpus primo mō eſt pars ſpeciei, eo ꝙ ſignificatum formale eſt præter & extra ſignificatū eius: ſicut anima rōnalis eſt extra corporeitatem: ſunt enim in homine duo, pfectio. ſ. corporalis, quam pręciſè acceptā patet non includere aliquo modo intellectualitatem: & perfectio intellectualis, quæ eſt altera pars: corpus uerò ſecundo modo eſt totū reſpectu ſpeciei, eo quod perfectio, ſeu forma formaliter importata per ſpeciem includitur in ſignificato corporis ſic accepti: ſignificat enim quācunque formam, à qua ſit perfectio corporea, & ſic anima intellectiua includitur, in ly quacunq;. Tertio differunt, quia corpus primo modo non eſt in recta linea prædicamentali, ſicut nec quæcunque pars: corpus uerò ſecūdo mō eſt directè in pdicamēto ſubſtātię, ſicut & quodlibet aliud genus.

Ad idem.

Et etiā talis eſt animalis habitudo ad hominem. Si enim animal nominares tantum rem talem, quæ habet quandam perfectionem, ut poſſit ſentire & moueri per principium in ipſo exiſtens, cum præciſione alterius perfectionis. tunc quęcunq; alia perfectio ulterius ſuperueniret, haberet ſe ad animal per modū partis, & non ſicut implicite contenta in ratione animalis: & animal non eſſet genus, ſed eſt genus ſecundum ꝙ ſignificat rem quādam: ex cuius forma poteſt prouenire ſenſus, et motus. quæcunque ſit illa forma: ſiue ſit anima ſenſibilis tantum, ſiue ſit anima ſenſibilis & rationalis ſimul.

¶ Declarat hoc quoque in hoc genere, ꝙ eſt animal poteſt enim animal accipi ut ſignificat formā, ex qua pręciſè oriantur ſenſ⁹ & motus, quibus animal à non animali diſcernitur ut dicitur primo de Anima, text. cō. 19 poteſt etiā accipi animal, ut dicit formam quamcunque, ex qua oriantur ſenſus & motus non pręciſe. & ſic eſt genus: primo aūt modo eſt pars ſpeciei: unde homo eſt compoſitus ex animali & intellectiuo principio tamquam ex ſuis partibus eſſentialibus, accipiendo animal primo mō, ſic enim extra ſignificatum eius eſt intellectiua natura, animal uero ſecundo modo eſt totum reſpectu hominis implicitè includens ſpecificas pfectiones: cum enim ſic dico, animal dico, habēs naturā ſenſitiuā indeterminatè relinquendo per quā formā habeat ſenſitiuam naturam: & ſic implicite includuntur omnes formę ſpecificę: habetur enim natura ſenſitiua non niſi per formam hominis, leonis uel bouis, &c. Ex his patet differētia inter eſſentiam genericam & ſpecificam, ut ſubſunt nominibus generico & ſpecifico primæ intentionis: quia ſcilicet differunt ſicut includens implicite & includens explicite illa met.

Vide Auicen. 5. metaph. c. 8 totum.

Genus, ſpecies, differētia ac diffinitio idem realiter ſūt, diſtinguuntur at formalibus eorū ſignatis.

Si igitur genus ſignificat īdeterminate id totum, quod eſt in ſpecie (non enim ſignificat tantum materiam) ſimiliter etiā differentia ſignificat id totum, quod eſt in ſpecie, & non tantum formam: & etiam diffinitio ſignificat totum, & etiā ſpecies, ſed diuerſimode. Quia genus ſignificat totum, ut quædam denominatio determinās id qđ eſt materiale in re ſine determinatione propriæ formæ: unde genus ſumitur à materia patet ex hoc quòd corpus dicitur ex hoc, quòd habet talem perfectionem, ut poſſint in eo deſignari tres dimenſiones. quę quidem perfectio eſt, ut materialis ſe habens ad ulteriorem perfectionem. Differentia uero e conuerſo eſt, ſicut quadam determinatio à forma determinata ſumpta præter hoc, quòd de intellectu primo ſit materia determinata: ut patet cum dicitur animatum, ſcilicet

illud

5. Met. l. 5. circa med.

illud, quod habet animã, non determinatur quid ſit, utrum corpus, vel aliquid aliud. unde dicit Auicen. ꝙ genus non eſt in differẽtia, ſicut pars eſſentiæ eius, ſed ſolũ ſicut ens extra quidditatẽ, ſiue eſſentiã, ſicut etiã ſubiectum eſt de intellectu paſſionum. & ideo genus non prædicatur de differentia per ſe loquendo, vt dicit Ariſt. in tertio de anima, & quarto Topicorum: niſi fortè ſicut ſubiectum prædicatur de paſſione. Sed diffinitio ſiue ſpecies comprehendit vtrunq;, ſcilicet determinatam formam, quam deſignat nomen Generis, & determinatam formam, quam deſignat nomen differentiæ.

In hac tertia parte capituli cõparat genus, ſpeciẽ, differentiã & diffinitionẽ inter ſe quoad cõuenientiã & differentiã. Cõueniunt autẽ hæc oĩa in hoc ꝙ quodlibet eorũ ſignificat totũ ꝙ eſt in ſpecie. Quod ex prædictis immediate ſequitur: ſi n. genus ſignificat totũ, quia verè & propriè prædicatur de ſpecie, & continet in ſe oĩa, ad quæ ſe extẽdit: pari ratione differẽtia tũ verè & propriè prædicetur de ſpecie, & cõfundat in ſe oĩa, ad quę ſe extẽdit vt prędicabile, totũ ſignificabit. Differentiã autẽ duplicem ponit inter ea. Differũt primò quo ad formalia ſignificata eorũ: quia formale ſignificatũ generis eſt perfectio materialis: formale autẽ ſignificatũ differẽtiæ eſt perfectio formalis: formale verò ſignificatũ ſpeciei eſt aggregatũ ex vtraq; perfectione nõ diſtinguẽdo eas: formale autẽ ſignificatũ diffinitionis eſt ſimiliter aggregatũ ex vtraq; pfectione: ſed diuidẽdo in ſingulas. verbi gratia. formale ſignificatũ animalis eſt natura ſenſitiua quæ ſe habet vt materialis ad perfectionẽ intellectualẽ, quæ formaliter importatur per rõnale: & cõſequẽter perfectio intellectualis ſe habet vt formalis: ſimiliter formale ſignificatũ hominis & animalis rõnale eſt aggregatũ ex natura ſẽſitiua & intellectiua: ſed animal rõnale ſeparatim explicat vtrunq;, homo verò nõ.

PRO intellectu horũ nota ꝙ ſignificatũ formale nominis ad præſens eſt pfectio ſeu forma determinate: & primo explicata p illud nomẽ. Materiale verò eſt illud qd ſub nominis ſignificatione cadit nõ primò: vnde cõſideratio omni eo ꝙ tã formaliter quàm materialiter importatur p genus, ſpeciẽ, differẽtiã & diffinitionẽ, dicit, ꝙ idẽ ſignificãt, & ꝙ cõueniunt: conſideratis autẽ formalibus eorũ ſignificatis, dicimus, qd differunt & quod nõ ſignificãt idẽ. Sed ne vageris, quærẽdo differentiã inter ſignificatũ formale ſpeciei & diffinitionis: quia nulla eſt, ſed in modo tñ exprimẽdi idẽ formale ſignificatũ differunt: ſpecies. n. in diſtinctè actu tñ explicat totũ: diffinitio verò diuidit in ſingula, vt dr̃ 1. Phy. tex. com. 5. Genericũ ergo nomen, puta animal, formaliter & determinatè explicat materialẽ hominis pfectionẽ, ſ. ſenſitiuã: & ideo genus ſumitur à materia, 8. Met. tex. com. 9. Differentię verò nomẽ, puta rõnale, formaliter & determinatè explicat formalẽ rei perfectionẽ: ideo dicitur ibidem ſumi à forma. Et ſicut in formali ſignificato generis nõ perfectio per differentiã importata, quia indeterminate in illo includitur: ita in formali cõceptu differẽtiæ nõ cadit genus eadẽ rõne: q̃a ſ. perfectio generica indeterminate cadit in nomine Differentiæ. Sicut. n. ex eo ꝙ animal ſignificat habens naturã ſenſitiuã, duo ſignificat, naturã ſenſitiuã formaliter, & primò, & ꝙ habet illam indeterminate: nõ. n. explicat an id ſit homo vel Bos: ſic rationale, ex eo ꝙ ſignificat habẽs rationalitatẽ, duo ſignificat, ſ. rationalitatẽ formaliter & primò, & habens illã ſecundario & indeterminate. nõ enim determinat quid ſit id habẽs, an homo, vel animal, & ideo dicit Auic. ꝙ genus nõ eſt in differẽtia, ſicut pars eſſentiæ eius: id eſt ſicut pars ſui formalis ſignificati, ſed eſt extra formale ſignificatũ eius: ſicut ſubiectũ eſt extra formale ſignificatũ ſuæ paſſionis. Albũ enim pure à qualitate ſignificat: ut dicitur in prædicamẽtis. Et licet genus nõ ſit de intellectu differẽtiæ tali modo, ſ. vt formaliter ſignificatũ per illã: eſt tñ de intellectu eius alio modo: vt ſubiectũ, ſ. de intellectu paſſionis. Dupliciter enim, vt ſupra dictũ eſt, aliquid cadit in ratione alicuius. Vno modo vt pars quidditatis. Alio modo vt ſubiectũ eius: quo ſubiectũ intrat diffinitionẽ paſſionis. vt habes 7. Meta. tex. cõ 19. & ideo dicit Aui. 5. Meta. tex. cõ. 10. & 4. Topi. ca. 3. ꝙ genus ꝑ ſe nõ prædicatur de differẽtia, niſi forte ſubiectũ prædicatur de paſſione. Ratio primi dicti eſt, quia genus in nullo modo dicẽdi per ſe prędicatur de differẽtia: nõ quidẽ in quarto, q̃a differentia nõ explicat cauſam generis: nec in ſecũdo, quia differẽtia nõ ponitur in generis diffinitiõe, nec etiã in primo propriè, quia prædicata primi modi in ſecũdo, quæ propriè prædicantur, ſunt ea quæ intrinſece in ratione cadunt, & nõ ea quæ per additamẽtũ in ea ſunt. homo. n. nõ prædicatur propriè de riſibili in primo modo, qd patet ex eo ꝙ iſta, Riſibile eſt homo, eſt ꝑ accidẽs, vt dr̃ 1. Poſte. c. 18 Ratio ſecũdi eſt, quia ſi genus eſt de intellectu differẽtiæ, ſicut ſubiectũ eſt de intellectu paſſionis: cõſequens eſt ꝙ genus prædicetur de differentia, ſicut ſubiectũ de paſſione. quod dicit forte non dubitantis eſt, ſed non determinantis. conſueuit enim apud ipſum res non deciſa ſub dubitantis verborum forma poni.

¶ Aduerte ꝙ licet in intellectu differentiæ cadat genus determinate: nomen tñ differentiæ genus illud non explicat determinate, rationale enim non explicat animal cum rationalitate, ſed habens rationalitatem, ſicut & in diffinitione riſibilis cadit homo: & tamen hoc nomen riſibile non explicat hominem determinate. ſignificat enim habens riſibilitatem. — Vide Aui. 5. met. c. 5

Ex hoc patet ratio, quare genus & ſpecies & differentia ſe habeant proportionaliter ad materiam, formam & compoſitũ in natura: quamuis nõ ſint idẽ cum illis, quia neq; genus eſt materia: ſed ſumitur à materia vt ſignificans totũ: nec differentia eſt forma, ſed ſumitur à forma, vt ſignificans totum. unde dicimus hominẽ eſſe animal rationale, & non ex animali & rationali, ſicut dicimus eum eſſe ex corpore & anima. Ex corpore enim & anima dicitur eſſe homo, ſicut ex duabus rebus quædam tertia res conſtituta, quæ neutra illarũ eſt, homo enim nec eſt anima neq; corpus: ſed ſi homo aliquo modo ex animali & rationali dicatur eſſe, non erit ſicut res tertia ex duabus rebus, ſed ſicut intellectus tertius ex duabus intellectibus. Intellectus enim animalis eſt ſine determinatione formæ ſpecialis naturam exprimens rei ex eo quod eſt materiale reſpectu ultimę perfectionis. Intellectus autem huius differentiæ rationalis conſiſtit in determinatione formæ ſpecialis, ex quibus duobus intellectibus conſtituitur intellectus ſpeciei, vel diffinitionis: & ideo ſicut res conſtituta ex aliquibus, non recipit prædicationem earũ rerũ, ex quibus conſtituitur: ita nec intellectus recipit prædicationem eorum intellectuũ, ex quibus cõſtituitur: non enim dicimus, quod diffinitio ſit genus, vel differentia.

Genus ſumitur à materia ꝙ non ſignificat, differẽtia uero à forma, quã nõ importat, ſpecies uero à cõpoſito ex utroque, quẽ tñ non ſignificat.

¶ Correlarie cõcludit ſecundã differẽtiã inter genus & ſpeciẽ & differẽtiã: q̃a ſ. genus ꝓportionaliter ſe hẽt ad materiã, q̃ eſt pars cõpoſiti, & nõ ſignificat ipſam: differẽtia ꝓportionaliter ſe hẽt ad formã, & nõ ſignificat ipſam: ſpecies proportionaliter ſe hẽt ad cõpoſitũ ex materia & forma: & vt ſic non ſignificat cõpoſitũ ex materia & forma, ſed aliquid cõplectẽs genus & differentiã. In aſſignatione huius differẽtiæ ſecũdũ quodlibet mẽbrum ponũtur duæ particulæ: puta in primo mẽbro prima particula eſt, ꝙ genus proportionaliter ſe habet ad materiã, ſecunda verò eſt, ꝙ genus non ſignificat materiã: ſimiliter in ſecũdo & tertio mẽbris. Prima particula omniũ ſequitur ex ſupradictis. Si. n. perfectio generica q̃ formaliter importatur p genus, eſt materialis reſpectu pfectionis differẽtialis, quę formaliter importatur per differẽtiã, oportet ꝙ ſicut ſe hẽt materia reſpectu formæ in cõpoſito naturali, puta Socrate: ita genus reſpũ differẽtiæ in cõpoſito rõnali, ſ. ſpeciei: vt ſicut materia eſt potẽtialis, & pficitur ac ſpecificat p formã, ſic generica pfectio eſt potẽtialis pfectibilis & ſpecificabilis p differẽtiã. Secũda vero particula, licet ſequatur ẽt ex ſupradictis, q̃a ex eo ꝙ genꝰ, differẽtia & ſpecies ſignificat totũ, ſequitur immediate ꝙ genus nõ ſignificet materiã q̃a materia nõ eſt totũ: & ꝙ differẽtia nõ ſignificet forma, q̃a forma nõ eſt totũ, & ꝙ ſpecies vt ſic non dicat cõpoſitũ ex materia & forma, eo ꝙ partes eius vt ſic nõ ſunt materia & forma, ſed genus & differẽtia. Attñ S. Th. pbat eã tali rõne, Materia & forma ſunt partes ſui totius, ſicut duæ res tertiæ rei: genus & differẽtia nõ ſunt partes ſui totius, ſ. ſpeciei, ut duæ res tertiæ rei: ergo genus & differẽtia nõ ſunt materia & forma ſpeciei. Maior patet ex ſe, homo. n. eſt alia res à materia ſua, & alia à ſua forma. Nec eſt curæ modo vtrũ ſit res diſtincta realiter, vel ſecundũ rationem ab illis duabus cõiunctis: ſufficit. n. nobis, ꝙ ſit tertia res realiter diſtincta à qualibet parte. Minor vero declaratur hoc modo: Si genus & differẽtia cõponerẽt ſpeciẽ, vt duæ res tertiã, tũc homo eſſet cõpoſitus ex animali & rationali: hoc eſt falſum: ergo à deſtructione cõſequẽtis genus & differẽtia nõ cõponunt ſpeciem, vt duæ res tertiã: quod erat probandũ. Conſequentia patet ex ſe: falſitas vero cõſequẽtis ꝓbatur, ex eo ꝙ nulla pars prædicatur de ſuo toto, vt ſuprà dictũ eſt. Habetur quarto Topic. c. 11. Animal autem prædicatur de homine: ſimiliter rationale dicimus enim, quod homo eſt animal, & quod eſt rationalis.

ADVERTENDVM eſt ꝙ S. Th. in tex. explicãdo Maiorẽ exẽplariter dicit, ꝙ hõ dr̃ eſſe ex aĩa & corpore, ſicut ex duabus rebus tertia res. Circa q̃ verba dubitatur, utrũ hoc ſit verũ, eius doctrinã ſuſtinẽdo ponẽtis vnicã formã ſubſtãtialẽ. In cõpoſito q̃racũq; n. ſunt idẽ realiter, nõ cõſtituunt tal . . . d, ut duæ res tertiã: perfectiũ autẽ corporea, & anima ſunt idem realiter, ſi unica forma ponitur: q̃o ergo cõſtituent hominẽ, ut duæ res tertiã?

¶ Hanc

¶ Hanc dubitationē propter eius magnā difficultatem diuerſimodè ſoluunt. Quidā dicunt, corpus & anima non ſunt ſecundum rē partes hominis, ſed ſecundū rōnem tm̄: licet enim anima ſit verè pars, corpus autem ſecundū rem eſt totum, dicit. n. cōpoſitum ex materia & forma, quæ eſt anima: ideo non eſt cōpoſitus ex anima & corpore tanquam ex duabus partibus ſecundum rem, ſed ſecundum rationem, ſed bene eſt cōpoſitus ex eis tanquam ex duabus rebus: eo modo, quo totū & pars ſunt duæ res, vt tertia res ſecundum rationem diſtinctam ab altera, ſcilicet corpore: & ſecundum rem ab altera, ſcilicet anima.

¶ Alij dicit, & in idē redit, quod homo eſt cōpoſitus ex anima & corpore, ſicut ex cauſa formali, & eo cuius eſt cauſa formalis. Diuerſæ. n. res ſunt ſecūdū Auic. cauſa formalis, & id cuius eſt cauſa formalis: ſicut lucidū eſt cōpoſitū ex luce & lucido. vnde & iſti dicunt, q̄ eſt compoſitus homo ex duabus rebus, ſcilicet ex toto & ex parte: ſed non ex duabus partibus ſecundum rem.

¶ Alij dicūt, q̄ locutio iſta eſt intelligēda per ſynecdochen: Homo eſt cōpoſitus ex anima & corpore rōne ſuæ partis, ſ. materiæ. Mihi aūt pro nunc videtur dicendū, q̄ homo eſt cōpoſitus ex anima & corpore, non ſolū tanquam ex duabus rebus tertia res: ſed tanquā ex duabus partibus ſecundū rem totū, accipiendo corpus, non vt eſt genus, ſed vt ſignificat partē, & accipiēdo animā præciſè, vt diffinitur ſecūdo de Anima. Significat autem corpus ſic acceptū cōpoſitū ex materia & perfectione corporea præciſè. Anima verò perfectionē vitalem præciſè. Probatur intentum ſic: Corpus differt realiter ab anima, & non vt totum à parte, ergo vt pars à parte. Probatur media: quia totū cōfuſè ſaltem includit partē, corpus autem ſic acceptū excludit animā: vnde in diffinitione animæ ponitur corpus, vt ſubiectū deferēs animā: vt ibi dicit S. Tho. Prima propoſitio eſt ex ſe euidens, & ab omnibus concessa. Conſequētia autē ex ſufficienti diuiſione robur trahit: oportet. n. vel ut totum à parte, vel vt pars à parte, corpus realiter differre ab anima: ſi realiter differūt: homo igitur eſt cōpoſitus ex corpore & anima tanquā ex partibus realiter diſtinctis: qd̄ erat intentū. Et aduerte q̄ corpus, pars eū importat corporeitatē præciſè extra ipſum, eſt idētitas perfectionis corporeæ ad animā, ſeu perfectionē vitalē: accidit. n. accidente extraneo corpori præciſē, q̄ eius perfectio ſit idem cum anima: per ſe enim præſcindit animā: & ideo per ſe loquēdo ſubtiliter dictū eſt, hominē componi realiter ex anima & corpore. Vnde ſecundū hoc ad obiectionē deductā, dic q̄ licet perfectio corporea, ſeu forma corporeitatis ſit eadē realiter animæ: corpus tñ aliud eſt realiter ab anima, & ipſa perfectio corporea, per ſe loquendo, nō eſt eadē realiter ipſi animæ: imo ipſam excludit præciſè accepta: & ideo corpus & anima cū præciſione, per ſe loquēdo realiter partes ipſius hominis conceditur eſſe. Huic reſponſioni fauent verba text. vbi aſſignatur pro cauſa dicti præciſio animæ à ſignificato corporis. Quod dicimus de corpore eſt anima reſpectu animalis, dicere poteris de animali & anima intellectiua reſpectu hominis, de corpore & forma lapidis reſpectu lapidis: & ſic de aliis, ſemper accipiēdo terminos præciſè ꝓ partibus, licet nō conſuetū ſit dici inanimata cōponi ex corpore & forma ſpecifica, ſicut animata ex anima & corpore, ꝓp latentē differentiā inter corporeitatē & formā inanimatorū: & ēt quia forma animatorū eleuat cōpoſitū ad hoc q̄ moueat ſeipſum oportuit in ipſo diſtinguere partē mouentē, & partē motā: animā ſcilicet & corpus: qd nō inuenitur in formis inanimatorū.

ADVERTE ſecundò, q̄ S. Th. ad clarificandā minorē dicit, q̄ homo nō eſt ex animali & rationali, ſicut ex duabus rebus tertia res: ſed ſicut intellectus tertius ex duobus itellectibus. Vbi ſciendū, q̄ genus, ſpecies & differētia poſſunt accipi tripliciter. Primò modò pro re ſignificata per nomē genericū, ſpecificū, & differentiale primæ intētionis. Secūdo modo pro cōceptu formali taliū nominū. Tertiò modo pro re ſignificata per eorū nomina ſecundæ intētionis: verbi gratia, Anima, homo, & rōnale poſſunt accipi primò pro ſe ſignificata per hæc nomina: ſecundo pro cōceptibus eorū formalibus: tertio ꝓ relationibus generis, ſpeciei & differētiæ: primo modo nec ſpecies nec diffinitio eſt cōpoſita ex genere & differentia, eo q̄ res ſignificata per ſpeciē & diffinitionē eſt eadē realiter cū re ſignificata per genus & differentiā: idē. n. nō cōponitur ex ſeipſo. Tertio modo ſimiliter nec ſpecies nec diffinitio eſt cōpoſita ex genere & differentia, eo q̄ relatio ſpeciei relatiuè apponitur relationi generis, vt dicitur à Porphyrio. Nullū autē correlatiuum componitur ex ſuo correlatiuo, & vniuerſaliter non apparet quomodo relatio poſſit cōponi ex aliis relationibus: vnde ſicut relatio quā ſignificat hic nomen Propoſitio, nō eſt compoſita ex relatione prædicati ad ſubiectum: ſed eſt relatio attributa ab intellectu ipſi cōplexo ex prædicato & ſubiecto: ita relatio diffinitionis eſt relatio attributa tali formato conceptui in prima operatione intellectus explicanti diſtinctè genus & differentiam.

¶ Secūdo verò modo tā ſpecies, q̄ diffinitio eſt cōpoſita ex genere & differētia: cōceptus. n. formalis ſpeciei integratur ex cōceptu formali generis & cōceptu formali differētiæ tanq̄ ex duabꝰ partibus: verbi gratia, Cōceptus formalis hoīs eſt aggregatū ꝗd ex cōceptu formali animalis, & cōceptu formali rōnalis. Qd ex ſupradictis ſic deducitur: ex eo. n. q̄ oſtēdimus genus & differētiā & ſpeciē differre in ſignificato formali, liqꝫ q̄ cōceptus formalis aīalis eſt cōceptus pfectionis ſenſitiuæ, & cōceptus formalis rōnalis eſt cōceptus pfectionis intellectiuæ, & cōceptus formalis hoīs eſt cōceptus vtraſq; pfectionē cōplectens ex illis tanq̄ cōceptus 3. illorū adunatione formatur: & ſic hō eſt ex aīali & rōnali tanq̄ intellectus 3. ex duobus intellectibus: id eſt tanq̄ cōceptꝰ tertius ex duobus cōceptibus & nō tanquā res ex duabus rebus: & qa nulla pars ut pars ꝓdicatur in recto de ſuo toto: ideo intellectus, ſiue cōceptus formalis aīalis nō ꝓdicatur in recto de intellectu, id eſt cōceptu formali hoīs. Iſta. n. eſt falſa, Cōceptus formalis hominis eſt conceptus formalis animalis: quia cōceptus formalis hominis aggregat totū ex intellectiua & ſenſitiua perfectionis cōiunctū: conceptus verò formalis animalis non niſi partē, ſ. perfectionē ſenſitiuā dicit: licet, ut ſuprà dictū eſt, ſecūdū cōceptū ſeu ſignificatū materiale & formale ſimul totū dicat. hō ergo ſecūdū ſuū formalē intellectū ſeu conceptū acceptus nō eſt animal, neq; rōnale: ſed ex aīali & rōnali. Et ſicut dictū eſt de homine, qui eſt ſpecies, ita dicito de animali q̄ eſt diffinitio: animal enim rationale ſecūdū ſuū formalē conceptum nō eſt animal neq; rationale, ſed ex animali & rationali: differt nanq; formalis cōceptus animalis rationalis à cōceptu formali animalis, & à conceptu rationalis, ſicut totum à partibus.

HOC AVTEM q̄ dictū eſt, conceptū formalē, ſ. ſpeciei & diffinitionis cōponi ex cōceptibus formalibus generis & differētiæ pōt dupliciter intelligi, uno mō de cōceptu mētali, alio mō de cōceptu obiectali formaliter ſūpto. Si primo mō, adhuc dupliciter intelligi pōt. Vno mō de cōceptu mētali ſecūdū eſſe ſubiectiuū, ſeu ſecūdū id qd̄ eſt. Alio modo de illo ſecūdū eſſe repſentatiuū: cōceptus mētalis ſpeciei, ſecūdū id qd̄ eſt, nō eſt cōpoſitus ex cōceptibus mētalibus generis & differētiæ ſecūdū id q̄ ſunt, eo q̄ oēs ſunt qualitates ſimplices, nec poſſunt diſtingui in plures partes cōponētes. Nō. n. eſt imaginādū, cū intellectus format conceptū diffinitionis hoīs, ſ. animal rōnale, q̄ formet plures cōceptus, ſed vnū tm̄: qui eſt quædā ſimplex qualitas, diſtinctè ſingulas repræſentātē, ſicut & in re extra, res diffinita eſt habēs rē generis & differētiæ abſq; cōpoſitione reali. vñ hoc primo mō dictū noſtrū nō eſt verū: cōceptus verò mētalis ſpeciei ſecūdū eſſe repreſentatiuū formaliter acceptus eſt cōpoſitus ex cōceptibus mētalibus generis & differētiæ ſecūdū eſſe repreſentatiuū formaliter acceptis, ſicut idolū repreſentās totū ex idolis partiū: homo. n. in mēte repræſentat aggregatū ex pfectione ſēſitiua & intellectiua: animal verò in mēte formaliter nō repreſentat niſi pfectionē ſenſitiuā, rationale aūt nō niſi intellectiuā: unde hoc mō verificatur dictū nrm̄. Cōceptus autē obiectalis ſpeciei formaliter ſūptus, cū nihil aliud ſit, quā ſignificatum formale, cōceptus mētalis eiuſdē eſt cōpoſitus ſecūdū rōnē ex cōceptibus obiectalibꝰ generis & differētiæ formaliter acceptis ſicut ſignificatū formale ſpeciei eſt cōpoſitū ſecūdū rōnē ex ſignificatis formalibus generis & differētiæ, ut ſupra oſtēſum eſt: vñ hō acceptus ut eſt obiectus conceptui mētali ſuo. ſ. ſpecifico nō eſt animal neq; rōnale: ſed ex aīali & rōnali, accipiēdo ēt animal & rōnale, ſecūdū q̄ obiecta ſunt ſuis mētalibus cōceptibꝰ: ut oſtēdit falſitas huius ꝓpoſitionis, Obiectū formale ſpecificū eſt obiectū formale genericū, ſiue differētiale: dicit. n. hō ut ſic aggregatū ex pfectiōe ſenſitiua & intellectiua: animal verò ut ſic non niſi unā partē aggregati, ſ. ſenſitiuā naturā & rōnalē, ut ſit nō niſi alterā partē, ſ. intellectiuā perfectionē. Manifeſtū eſt autē q̄ aggregatū nō eſt aliqd̄ aggregatorū: vñ & hoc modo dictū noſtrū veritatē continet: & eſt maxime ad propoſitū. Et ſic animal quo ad rē importatā, nec eſt pars nec totū reſpectu hoīs & animalis rationalis, quoad ſignificatū verò materiale & formale ſimul eſt totū: quo ad ſignificatū formale aūt eſt pars tam obiectaliter q̄ repræſentatiue ſumpto. Vnde cū dico, Homo eſt animal rōnale, ſi res ipſa ſolū attēdatur, nec partis, nec totiꝰ rō ſaluabitur. ſi verò res ipſa ut ſignificata, ſ. implicite includēs inferiora inſpicitur. totius rōnē hēt: ſi aūt res ipſa ſit ſignificata attendatur ſecundū id, qd̄ explicite includit ut ſic: partis rationē ſortitur, propter quod animal ponitur in diffinitione hominis, ut res: res enim de re prædicatur ut totum, quia prædicatur in recto, & ut pars, quia additur differentia, quæ aliud explicat, &c.

¶ Quod ſuprà diximus de ſpecie, dicito de diffinitione, ſeruato ſemper eo q̄ dr̄ 1. Phyſic. tex. com. .ſ. q̄ diffinitio diuiditur in ſingula: non autē ſpecies. Nec fallaris, noſtra dicta in hac materia legēs, & ſuprà (quoniā ſuprà) nec conceptū formalē conceptum mentalem diſtinctū contra obiectalem accepimus, in hac materia vero per intellectū ſeu cōceptū formalē tā mentalem conceptum, quam obiectalē formaliter ſumptū intelligi volumus.

Quamuis

Quamuis autem genus ſignificet totã eſſentiam ſpeciei, non tamen oportet ut diuerſarum ſpecierum, quã eſt i. ẽ genus, ſit una eſſentia: quia unitas generis ex ipſa indeterminatione, uel indifferentia procedit: non autem ita quod id quod ſignificatur p genus, ſit una natura numero in diuerſis ſpeciebus, cui ſuperueniat res alia, quæ ſit differentia determinans ipſum: ſicut forma determinat materiam, quæ eſt una numero: ſed quia genus ſignificat quandam formam, tamen non determinate hanc uel illã, quam determinate differentia exprimit, quæ non eſt alia quam illa, quæ indeterminate ſignificabatur per genus: & ideo dicit Cõmentator in 11. Metaphyſico. quod materia prima dr̃ una per remotionem omnium formarum, ſed genus dicitur unum p communitatem formæ ſignatæ: unde patet, quod per additionẽ differentiæ remota illa indeterminatione, quæ erat cauſa unitatis generis, remanent ſpecies diuerſæ per eſſentiam.

Tamet ſi genus ſignificet totã eſſentiã plurium ſpecie. eſſentialiter diſtinguuntur.

¶ In quarta parte capituli huius intendit excludere talem obiectionem, Quæcunq; habẽt unum genus, hñt unã eſſentiam; diuerſæ ſpecies habẽt unũ genus: ergo diuerſæ ſpecies habẽt unã eſſentiã, qđ eſt falſum, quum ſpecies differũt eſſẽtialiter. Maior probatur ex eo, q genus ſecundum pdicta dicit totã eſſentiã ſpecierũ. Et licet iſta obiectio faciliter ſolui poſſet, dicẽdo q ſpecies habẽt eandem eſſentiã genericẽ, non tamen ſpecificẽ: quia tamẽ argumentum altiorem difficultatem parit, ex altiori principio reſpondere oportuit. Inducta eſt enim hæc obiectio ad concludendum diuerſas ſpecies habere eandem eſſentiam ſimpliciter, & non genericè: ut patet ex medio aſſumpto ſic arguendo, Ea quorum tota eſſentia eſt una, habent eandem eſſentiã ſimpliciter: diuerſarum ſpecierum eiuſdẽ generis, tota eſſentia eſt una: ergo diuerſæ ſpecies eiuſdem generis habent eandem eſſentiam ſimpliciter. Minor patet ex eo, quod genus dicit totam eſſentiã ſpecierum, & eſt unum in eis.

¶ Ad huius obiectionis excluſionẽ declarat quomodo genus eſt unũ & innuit talẽ diſtinctionẽ. Aliquid ſignificat unum dupliciter: uno modo p poſitionem unius determinatæ rei ſignificatæ: alio modo per indifferentiã ſeu indeterminationẽ pluriũ rerũ importatarum. Primo modo genus non ſignificat unũ, ſed ſecundo modo. Illud enim primo mõ ſignificat unũ, cuius ſignificatũ ſecũdũ ſe acceptũ eſt una aliqua natura & determinata: ſicut homo ſignificat humanitatẽ, quæ eſt certa & determinata natura. ſ. humana. Illud autẽ, qđ ſignificat unũ ſecũdo mõ, hẽt ſignificatum, non aliquam determinatã naturã, ſed plures naturas indeterminate: ſicut animal ſignificat perfectionẽ ſeu naturã ſenſitiuã non ſignificat aliquã certã & determinatã naturã ſiue formã: nulla enim eſt in uniuerſo forma, quæ ſit anima ſenſitiua, ſed quælibet eſt uel bouina, uel leonina, uel humana, &c. vñ dicitur 7 Phyſ. tex. com. 31. quòd iuxta genus latent multa. & 10 Meta. tex. com. 34. q natura generis diuerſa eſt in ſpeciebus. & 1. de Anima, tex. com. 9. ſ. animalis ſecundũ unũquodque animal eſt altera: eſt igitur genus unũ ſecundo modo. vñ ad formam rationis dicitur, ſecundum præmiſſam diſtinctionem: q quorum eſt tota eſſentia una primo modo, eorũ eſt eſſentia eadẽ ſimpliciter. nõ autem quorum tota eſſentia eſt una ſecundo modo: ſicut eſt in propoſito. ſpecierum enim totam eſſentiã non adunat genus niſi unitate indeterminationis.

ADVERTENDVM autem eſt in litera appoſitã fuiſſe differentiã inter unitatẽ generis & unitatem materiæ primæ ad maiorem prædictorum euidentiam: quam etiam differentiã ponit Commen. 12. Metaphy. Commen. 14. ubi nota quòd de materia contingit loqui dupliciter. Vno modo, ut eſt quoddam totũ uniuerſale reſpiciens hanc materiã, uel illam, ut partes ſubiectiuas: & hoc de ipſa modo non eſt ſermo. idem enim eſt iudicium de eius unitate & de unitate cuiuſq; uniuerſalis. Alio modo cõtingit loqui de ea ſolitarie ſumpta ſecundũ ſe: nõ prout eſt uniuerſalis, aut particularis, neq; prout eſt in hac ſpecie uel illa: & ſic de ea loquitur Commen. ibi, & S. Th. hic. differunt ergo unitas materiæ ſic accepta & unitas generis in hoc, quòd unitas materiæ eſt unitas numeralis fundata ſupra determinatã: & unitas uerò generica eſt unitas non numeralis, ſed indeterminationis fundata ſupra diuerſas naturas indeterminate. Cũ autẽ audis unitatem materiæ primæ eſſe unitatem numeralem intellige negatiue, non poſitiue. Dicitur enim aliquod unum numero dupliciter: poſitiue. ſ. & negatiue, illud eſt unũ numero poſitiue qđ eſt unum per poſitionem proprietatis ſeu differentiæ numeralis ſicut Sor. & hoc modo materia prima ſecundum ſe non eſt una numero: quia nullã proprietatem indiuidualem includit. Illud eſt unum numero negatiue, quod uniuerſale cũ non ſit, eſt non plura numero. hoc autem eſt illud, quod nullum diſtinctiuum includit in ſe: unde pluralitatem & numerum habere nequit: & hoc modo materia prima ſecundum ſe eſt una numero: & talis unitas numeralis fundata ſupra determinatã entitatẽ illã. ſ. q eſt materia: q nullum diſtinctiuũ includit cum ab oĩ denudata ſit actu, cuius eſt diſtinguere: ideo dicit Cõ. q materia eſt una per remotionẽ oĩum formarũ: q unitatẽ ſuã negatiuẽ habet, ex hoc qđ nõ hẽt diſtinctiuas formas. Genus aũt non eſſe unũ numero neq; poſitiuẽ, neq; negatiuẽ fundatur ſupra certã & determinatã ſed in genere non inuenitur, dicit enim genus plures naturas & res, ex quibus numerari põt. Sed & quod genus ſit unũ unitate indeterminationis, ex eo patet q naturæ plures p genus importatæ non adunant in eius ſignatione, niſi pp hoc, quod indeterminate ſignat eas: aĩal enim ideo adunat in ſe equũ, bouẽ, leonẽ &c. quia nõ determinate explicat qđ eorũ ſit habẽs pfectionẽ ſenſitiuã, & ideo dicit Cõ. ibi, q genꝰ eſt unũ p cõitatẽ formæ ſignatæ, id eſt ex eo q cõiter, ſ. nõ determinate formas ſignat. Vñ & patet quo propoſito S. Th. deſeruit inducta authoritas. Si enim materia & genus in hoc differũt qđ materiæ unitas eſt p negationẽ formarũ ſupra entitatẽ determinatam fundata & genꝰ nõ eſt unũ, niſi pp hoc qđ ſignat cõiter plura, conſequens eſt qđ genus non ſit unum niſi ex indeterminatione: quod erat propoſitum.

Et quia, ut dictũ eſt, natura ſpeciei eſt indeterminata reſpectu indiuidui, ſicut natura generis reſpectu ſpeciei, inde eſt qđ ſicut id, quod eſt genus, prout prædicatur de ſpecie implicite in ſua ſignificatione, quamuis indiſtincte: totum id quod determinate eſt in ſpecie, ita id quod eſt ſpecies ſecũdum quod pdicat̃ de indiuiduo: oportet q ſignificet totũ, quod eſſentialiter eſt ĩ indiuiduo, licet indiſtincte, & hoc modo eſſẽtia ſpeciei ſignificatur nomine Hominis: unde homo de Socrate prædicatur. Si autem ſignificatur natura ſpeciei cũ præciſione materiæ ſignatæ quæ eſt principium indiuiduationis, ſic ſe habebit per modũ partis & hoc modo ſignificat nomen humanitatis humanitas enim ſignificat id unde homo eſt homo. Materia autem ſignata nõ eſt illud, unde homo eſt homo: & ita nullo modo continetur inter illa, ex quibus homo habet quod ſit homo: cũ igitur humanitas in ſuo intellectu includat tantum ea, ex quibus homo habet, q ſit homo, patet quòd a ſignificatione eius excluditur, uel pſcinditur materia determinata uel ſignata. Et quia pars non prædicatur de toto, inde eſt, q humanitas nec de homine, nec de Socrate prædicatur: unde dicit Auicenna, quod quidditas cõpoſiti non eſt ipſum cõpoſitũ, cuius eſt quidditas, quamuis etiã ipſa quidditas ſit cõpoſita, ſicut humanitas, licet ſit cõpoſita, non tamen eſt homo, imo oportet quòd ſit recepta in aliquo, qđ eſt materia ſignata. Sed quia, ut dictum eſt deſignatio ſpeciei reſpectu generis eſt per formas: deſignatio autem indiuidui reſpectu ſpeciei eſt per materiam: ideo oportet ut nomen ſignificãs id, unde natura generis ſumitur, cum præciſione formæ determinatæ perficientis ſignificet partẽ materialem totius: ſicut corpus eſt pars materialis hominis nomen autem ſignificans id, unde ſumitur natura ſpeciei cum præciſione materiæ deſignatæ, ſignificat partem formalẽ: & ideo humanitas ſignificatur ut forma quædam. Et dicitur quòd eſt forma totius, non quidem quaſi ſit ſuperaddita partibus eſſentialibus materiæ & formæ, ſicut forma domus ſuperaddit̃ partibus integralibus eius, ſed magis eſt forma, quæ eſt totum, ſcilicet forma complectens & materiam: cũ præciſione tamẽ eorũ, per quæ materia eſt nata deſignari. Sic ergo patet, quòd eſſentia hominis ſignificatur hoc nomine, homo, & hoc nomine, humanitas: ſed diuerſimode, ut dictum eſt: quia nomẽ homo ſignat eam ut totũ: inquãtũ ſcilicet nõ præcindit deſignationem materiæ, ſed implicite cõtinet eam, & indiſtincte, ſicut dictũ eſt, q genus continet drĩam: & ideo prædicatur hoc nomẽ homo de indiuiduis: ſed hoc nomen humanitas ſignificat eam ut partem: nec continet ſua ſignificatione niſi id quod eſt hominis, inquãtum homo: & præſcindit omnem deſignationem materiæ, unde de indiuiduis hominis non pdicaretur: & propter hoc quandoque hoc nomen eſſentia inuenitur prædicatum de re, dicitur enim Socratis eſſentia quædam: & quandoque negatur, ſicut dicitur quod eſſentia Socratis non eſt Socrates.

Eſſentia ſpeciei in diuiduis cõparata totũ connotat eẽ & pt̃e, ut ſit pars eſt d illis minime pdicatur, ut ſit totũ ẽ, & in cõcreto nomine ſignata de illis prædicatur.

¶ In hac quinta & ultima parte huius capituli cõparat eſſentiã ſpecificã ad indiuiduũ ſecũdũ totalitatẽ partialitatẽ, prædicabilita-

bilitatem & formalitatem.

¶ Ad quorũ euidentiã aduertendũ eſt, ꝙ ſicut ſuprà de eſſentia generica dictũ eſt, ꝙ poteſt ſignificari per modum totius & per modum partis, ita nũc dicitur, ꝙ eſſentia ſpecifica poteſt accipi ut ſignificata nomine primæ intentionis per modũ totius, & ꝑ modũ partis. Per modum quidem totius ſicut eſſentia humana ſignificatur per ly homo: per modum uero partis, ſicut illam et ſignificatur, per ly humanitas. Differt autem ipſa à ſe altero modo ſignificata in hoc quòd ſignificata per modũ totius implicitè includit indiuidua: ſignificata uero per modum partis excludit illa à ſui ſignificatione. Quod ſic declaratur exemplariter, Homo cũ ſignificet habens naturã humanã, implicitè includit ſub ly habens omnia indiuidua humana: habens enim naturã humanã eſt quodcunq; indiuiduũ humanũ humanitas aũt cum ſignificet quo homo eſt homo, omne aliud ab humanitate excludit à ly: quo nullũ enim aliud ab humanitate eſt, quo homo eſt homo: & ideo cũ principia indiuiduantia ſint aliud ab humanitate, ut ſupra dictũ eſt, ſequitur ꝙ humanitas excludit principia indiuiduantia à ſui ſignatione: & conſequenter Indiuidua, quæ ſine indiuiduatione intelligibilia non ſunt: ſicut nec ſpecies abſque dña intelligi poteſt, & cum pars ut pars non prædicetur de ſuo toto: omne autẽ prædicatum in recto habet rationẽ totius, ideo eſſentia primo modo, id eſt per modũ totius ſignificata de indiuiduis in recto prædicatur: ſignificata uerò per modũ partis nequaquã, & pp hoc illa eſt uera, Socrates eſt homo, illa autem falſa, propriè loquẽdo: Socrates eſt humanitas (ut Auic. teſtatur) & ſic iam patet proportio eſſentiæ ſpecificæ ad indiuiduũ ſecundũ tria, ſcilicet totalitatem, & partialitatẽ, & prædicabilitatem.

¶ Quoad formalitatẽ uerò declaratur appoſita differentia inter eſſentiã genericã per modũ partis ſignificatã reſpectu ſpeciei, & eſſentiã ſpecificã per modum partis ſignificatã reſpectu indiuidui. Differũt enim in hoc, ꝙ illa eſt pars materialis ſpeciei, iſta uero eſt pars formalis indiuidui. Et ratio eſt, qa illa, ſ. eſſentia generica cõparatur ad alterã partem ſpeciei, ut materia ad formã & perfectibile ad ſuam perfectionem, cũ deſignatio, ſeu determinatio generis ad ſpeciem fiat per differẽtiã, quæ ſumitur a ſpecifica forma, quę perficit & complet perfectionem genericam: iſta uerò, ſcilicet ſpecifica eſſentia comparatur ad alteram partem indiuidui, ut forma ad materiã, & perfectio ad perfectibile, cùm deſignatio, ſeu determinatio ſpeciei ad indiuidua fiat ꝑ materiam ſignatam, quam imperfectiorẽ eſſe ſpecifica forma, qua eſſentia ſpecifica ſumitur, cõſtat: ideo animalitas eſt pars materialis hominis, humanitas uerò eſt pars formalis Socratis, & dicitur quod eſt forma totius non quaſi ſuperaddita, &c.

AD euidentiam horum uerborum eſt notandum, quòd forma totius & forma partis, ut in 2. c. uiſum fuit differunt realiter: non ſicut una forma differt ab alia forma, puta albedo à dulcedine, ſed ſicut totum & pars, & ideo dicitur hic, ꝙ forma totius nõ eſt quaſi ſuperaddita partibus, id eſt, nõ eſt forma addita materiæ & formæ, ſicut forma domus eſt forma addita lignis, lapidibus, cęmẽto, & cæteris partibus: ſed magis eſt forma, quæ eſt totum, id eſt ipſum compoſitum reſultans ex partibus. Quod cũ per modum partis formalis ſignificatur, forma totius appellatꝰ, eo quòd totius eſt completè certificatiuum & diſtinctiuum & determinatiuum: hæ enim ſunt conditiones formæ. Et reſiduũ ſermonis epilogus per ſe patens eſt.

CAPVT IIII.

Quanam ratione eſſentia conueniat eſſe genus, ſpeciem, uel differentiam oſtendit.

Nulla eſſẽtia ſubæ cõpoſitæ ſignata ꝑ modũ partis ẽ genꝰ uel ſpẽs cũ differẽtia. 5. Met. cõ. in prin.

VISO quid ſignificetur nomine eſſentiæ in ſubſtantijs compoſitis, uidendum eſt quomodo ſe habeat ad rationem generis, ſpeciei, & differentiæ: quia autem cui conuenit ratio generis, ſpeciei uel differentiæ, prædicatur de hoc ſingulari ſignato, impoſſibile eſt quòd ratio generis uel ſpeciei, uel differentiæ conueniat eſſentiæ, ſecundum quod per modum partis ſignificatur, ut nomine humanitatis uel animalitatis: & ideo dicit Auic. quod rationalitas non eſt differentia, ſed differentiæ principium, & eadem ratione humanitas non eſt ſpecies, nec animalitas genus.

IN hoc quarto c. intendens determinare quomodo eſſentia ſubſtãtiarũ cõpoſitarũ ſe habeat ad intentiones logicas, ſ. genus ſpeciẽ, differẽtiã, quatuor facit, primò ſex concluſionib. determinat intẽtũ: ſecũdo excludit quẽdam Auer. errorẽ: tertio excludit quãdã aliã obiectionẽ: quartò reſpõdet cuidã tacitæ obiectioni.

¶ Pro intellectu primæ partis notãdæ ſunt duæ diſtinctiones. Prima eſt iſta. Natura ſeu eſſentia ſubſtãtiæ cõpoſitæ põt tripliciter accipi: primò, ut ſignificata ꝑ modũ partis: ſcdò, ut ꝑ ſe exiſtens ſeparata à ſingularibus: tertiò, ut ſignata ꝑ modũ totius. Secũda diſtinctio, quæ eſt ſubdiuiſio tertij mẽbri eſt iſta. Natura ſubſtãtiæ compoſitæ ſignata per modũ totius põt accipi tripliciter: primò, ſecundũ ſe, ſecundò, ſecũdum eſſe quod habet in ſingularibus: tertiò, ſecundum eſſe quod habet in intellectu.

¶ His ꝓlibatis, ſcias ꝙ ſecundũ ſingula mẽbra harũ diuiſionũ ponit ſingulas cõcluſiones: ſcdm prima duo mẽbra utriuſq; diuiſionis ponit quatuor negatiuas: ſecũdũ uerò ultima utriuſq; ponit duas affirmatiuas, ita ꝙ ſcdm quãlibet diuiſionẽ primò ponit duas negatiuas, deinde tertiam affirmatiuam: & ſic fiunt ſex concluſiones.

¶ Prima ergo cõcluſio negatiua eſt, Eſſentia ſubæ cõpoſitæ ſignata ꝑ modũ ptis, ſicut aĩalitas, humanitas, rationalitas, nõ eſt genꝰ neq; ſpecies neq; dña. Quã ꝓbat ſic, Tã genus, quã ſpẽs, quã dña prædicatꝰ in recto de hoc particulari ſuppoſito, puta Socrate: eſſẽtia ſubæ cõpoſitæ ſignata per modũ partis non prædicatur in recto, de hoc particulari ſuppoſito: ergo eſſentia taliter ſignata nõ eſt genus, nec ſpecies, nec dña. Oẽs propoſitiones patent ex præcedenti c. & ideo dicit Auic. ꝙ rationalitas, quę ſignificat per modum partis, nõ eſt differentia, ſed principium differentiæ: & ſimiliter animalitas non eſt genus, ſed generis principium: & humanitas non eſt ſpecies, ſed ſpeciei principium, ſicut albedo eſt principium albi, & pars eſt principium eius, cuius eſt pars.

Similiter etiam non poteſt dici, quod ratio generis, ſpeciei, differentiæ conueniat eſſentiæ, ſecundũ quod eſt quædã res exiſtens extra ſingularia, ut Platonici ponebant: quia genus & ſpecies non prædicarentur de hoc indiuiduo: non enim poteſt dici quòd Socrates ſit hoc, quod ab eo ſeperatum eſt. Nec ſeparatum illud proficit in cognitione huius ſingularis ſignati.

Eſſentia ꝑ ſe ſubſiſtẽs nõ in ſingularibus eſt genꝰ uel ſpecies, uel differẽtia.

¶ Hic ponitꝰ ſecũda concluſio negatiua. Eſſentia ſubæ cõpoſitæ ꝑ ſe nõ in ſingularibus exiſtẽs nõ eſt ſpẽs ſiue genꝰ. Et ꝓbat eã duplici rõne. Primo ſic, Genus ſeu ſpẽs prædicatur de hoc particulari eſſentia ꝑ ſe ſubſiſtẽs nõ in ſingularibus, nõ prędicatur de hoc particulari: ergo eſſentia ꝑ ſe ſubſiſtens nõ in ſingularibus non eſt genus ſeu ſpẽs. Maior patet, Minor probatur ſic, Subiectũ. i. qd in recto de eo prædicatꝰ: Sortes nõ eſt homo ſeparatus ergo Sortes non eſt ſubiectum reſpectu hominis ſeparati: ergo homo ſeparatus non prædicatur de Sorte: quod erat aſſumptũ in Minore. Secũdò ſic, Genus ſeu ſpecies eſt id, quo indiuidua cognoſcũtur: eſſentia ꝑ ſe ſubſiſtẽs nõ in ſingularib. nõ eſt id, quo indiuidua cognoſcuntꝰ: ergo eſſentia ꝑ ſe ſubſiſtẽs nõ ẽ genꝰ neq; ſpẽs. Maior patet ex eo ꝙ unũquodq; ꝑ ſuũ genus ſpeciẽ, differentiã cognoſcitur. Minor uerò ex eo, ꝙ unũquodq; cognoſcitur quidditatiuè per id quod eſt in eo: & non per id quod nõ eſt in eo.

Et ideo relinquitur, quod ratio generis, uel ſpeciei, uel differentię conueniat eſſentię, ſecundum quod ſignificat per modum totius, ut nomine Hominis, uel animalis prout implicite & indiſtinctè continet totum hoc quod in indiuiduo eſt.

Eſſentia ſubę cõpoſitæ, ut ꝑ modũ totius ſignatur, ſiue nomine cõcreto & genus, ſpecies uel differentia ...

¶ Hic ponitꝰ 3. cõcluſio affirmatiua: eſſentia ſubę cõpoſitæ ſignata ꝑ modũ totius eſt ſpẽs. genus uel dña, &c. probatꝰ ſic, Genꝰ, ſpecies ſeu dña ſubaliter cõtinet & implicitè totũ, qd eſt in indiuiduis: eſſentia ſubæ cõpoſitæ nõ niſi ſignata per modũ totius cõtinet implicitè totũ eſſe indiuiduorum: ergo eſſentia ſubæ compoſitæ ſignificata per motum totius eſt genus uel ſpecies uel differẽtia. Propoſitiones omnes ex præcedenti c. patent: ubi dicimꝰ genus, ſpeciẽ, differẽtiã, cõuenire in hoc ꝙ ſignificat totum qd eſt in inferioribus & ſua abſtracta excludere ea quæ ſunt in inferioribus: eſt igitꝰ animal genus, homo ſpecies, rõnale differẽtia.

Natura autem uel eſſentia ſic accepta poteſt dupliciter conſiderari. uno modo ſecundũ naturam & rationem propriam: & hæc eſt abſoluta conſideratio ipſius: & hoc modo nihil eſt uerũ de ea dicere, niſi quod conueniat ſibi, ſecundũ quod huiuſmodi. Vnde quicquid aliorũ ſibi attribuitur, falſa eſt attributio: uerbi gratia, Homini in eo, quod eſt homo conuenit rationale & animal, & alia quæ in eius diffinitione cadũt, albũ uerò uel nigrũ uel quodcunq; huiuſmodi, quod nõ eſt de ratione humanitatis, non conuenit homini in eo, quòd eſt homo. Ideo ſi quæratꝰ utrũ iſta natura poſſit dici una uel plures neutrum concedendũ eſt. quia utrunque eſt extra intellectum humanitatis, & utrunq; poteſt ſibi accidere. Si enim pluralitas eſſet de ratione eius, nũquã poſſet eẽ una: tñ ĩñ una fit ſecundũ ꝙ eſt in Socrate: Similiter ſi unitas eſſet de intellectu & ratione eius: tunc eſſet una & eadẽ natura Socratis et Platonis, nec poſſet in plurib. plurificari. Alio mõ cõſideratꝰ, ſcdm ꝙ h̃ eẽ in ſe in hoc uel in illo: & ſic de ipſa prædicatur aliquid per accidens ratione eius in quo eſt ſicut dicitur quod homo eſt albus, quia Socrates eſt albus, quã

Eſſẽtię uel naturæ ꝑ ſe. i. abſolute acceptę nõ niſi ꝑdicata qđ ditatiua cõuenit ... ſuper ... ro ut hẽc eſſe in ſingularibus uel in a... cõuenit ... prædicat ꝑ accide... & dnom... natiua, ... abſolute ſumpe ... q ꝑdic... de indi... duis.

tis ho.

nis hominis albedo differat eo, quòd eſt homo. Hæc autē natura habet duplex eſſe, unū in ſingularibus, aliud in anima: & ſecundū utrunque conſequuntur accidentia dicta naturam: & ſic in ſingularibus hēt multiplex eſſe ſecundū diuerſitatē ſingulariū: & tamen ipſi naturæ ſecundum propriam conſiderationem, ſcilicet abſolutam, nullum iſtorum eſſe debet, falſum.n. eſt dicere, quòd natura hominis, inquantum huiuſmodi, hēat eſſe in hoc ſingulari. ſi enim eſſe in hoc ſingulari conueniret homini inquantum eſt homo, non eſſet unquam extra hoc ſingulare. ſimiliter ſi conueniret homini inquantum eſt homo, nō eſſe in ſingulari, nūquam eſſet in eo. Sed uerum eſt dicere, quòd homo, inquantum eſt homo, non habet quòd ſit in hoc ſingulari uel in illo. patet ergo quòd natura hominis abſolutè conſiderata abſtrahit à quolibet eſſe: ita q non fiat præciſio alicuius eorū: & hæc natura ſic conſiderata eſt quę prędicatur de oībus indiuiduis.

¶ Hic antequam ponatur quarta cōcluſio, inchoatur ſecūda diuiſio ſuprà poſita cuius terminos oportet pōderare ad intellectū cōcluſionū. natura per modū totius ſignata, ſecūdū naturā ſeu rōnē ppriā, uel ſecūdū ſe, idē ſunt q natura cōſiderata ſecūdū eas cōditiones, ſiue ea prædicata, quæ cōueniunt ſibi ex ſua diffinitione, ſeu in primo modo dicēdi per ſe. Natura uerò ſecūdū eſſe in ſingularibus idem ſonat quod natura conſiderata ſecūdum eas cōditiones: ſiue ſecūdū ea prædicata, q̄ cōueniūt ſibi ex hoc, q in ſingulari uel in ſingularibus eſſe hēt. Natura aūt ſecundū eſſe in intellectu idē ſonat quod natura conſiderata ſecūdū eas cōditiones ſiue illa prædicata quæ conueniunt ſibi, ex hoc, quòd habet eſſe in intellectu. Differunt aūt quadrupliciter, ut ex textu colligitur. conditiones conuenientes naturæ ſecundū has diuerſas acceptiones, eo q conditiones debitæ naturæ ſecūdū ſe ſumptę ſunt pdicata eſſentialia. homo enī ſecūdū ſe nō eſt niſi aīal rationale, cōditiones uerò debitæ naturæ reliquis duobus modis ſunt prædicata denominatiua: homo enī nō eſt res illa, q̄ cōuenit oēx eſſe ſingularibus ſed ab ea denominatur: non enī homo eſt albedo q̄ cōuenit ei ex hoc q eſt in Socrate, ſed ab ea denominatur albus. Similiter homo nō eſt res illa quæ cōuenit ei eſſe in intellectu, puta relatio uniuerſalitatis, aut ſpeciei, ſed nolatur ab ea uniuerſalis, & ſpecies. Et licet hæc duo ul. mēbra in hoc cōueniāt q attendunt penes pdicata denominatiua: differūt tn̄ qa pdicata denominatiua, quæ cōueniūt naturæ ſecūdū eſſe in ſingularibus, aliquid ponunt reale ſupra ipſam ſicut albū addit ſuprà hominē, naturā albedinis quæ ē eius realis: prædicata uerò denoīatiua, quæ cōueniūt ei ſcdm eē in intellectu nihil ponunt reale ſuprà naturā ipſam: ſed denominationē negatiuā, aut relatiuā ſecūdū aliquā relationē rōnis. Cū enī dico, Homo eſt ſpecies, ly ſpecies, nihil reale addit ſuprà hominē, ſed ſolā relationem rationis qua reſpicit ſuum genus: ſpecies enim generis eſt ſpecies.

¶ Secūdò differūt illius diuiſionis poſitæ mēbra in hoc q natura abſolutè ſumpta nec eſt una numero, nec plures numerò. ſi enī eēt una numero, nō poſſet reperiri in pluribus numerò. q patet eſſe falſum, eo q natura humana eſt in Socrate & Platone. Cōſequētia pbatur ſic natura ſecundū ſe eſt una numero: ergo ſi pōt eſſe diſtincta numero: ergo nō pōt reperiri i plurib. numero: q erat intētū. Prima cōſequentia patū ex eo eſt clara, qa impoſſibile eſt alicui conuenire oppoſitū eius quod cōuenit ei ſecundū ſe: ſicut impoſſibile eſt homini conuenire irrationale, diſtinctio āt numeralis eſt oppoſita unitati numerali, & ideo ſi natura ſecundū ſe habet unitatē numeralē, nūquā habere pōt diſtinctionē numeralē. Similiter pbatur, q natura ſecūdū ſe non ſit plures numero: ſequeretur enī naturā humanā nō eſſe in Socrate, quia ſi poſſet habere unitatē numeralē, ex quo uēdicat ſibi ſecundū ſe diſtinctionē numeralē. Natura āt ſecūdū eē in ſingularib. unitatē & diſtinctionē numeralē ſortitur, ppterea uſq; homo eſt unꝰ numero, qa Socrates eſt unꝰ numero: & ppterea hō eſt diſtinctꝰ numero in pluribus, qa Socrates & Plato ſunt diſtincti numero.

¶ Tertiò differunt in hoc, quia natura ſecūdū ſe ſumpta nullum eſſe ſibi uēdicat. ſ. nec eſſe in ſingulari aut ſingularibus, nec eſſe in intellectu: nec ēt uendicat ſibi non eſſe in ſingulari, & ſingularibus, aut non eſſe in intellectu, qd̄ patet ex eiſdē fundamētis. ſi enim eſſe in ſingulari eſſet de rōne ſua, nunquā extra illud inueniretur: cum nihil inueniatur extra id quod eſt de eius rōne. ſimiliter ſi eſſe in ſingularibꝰ eſſet de eius rōne, nō poſſet in uno inueniri, qa in uno natura exiſtēs nō eſt in plurib. ſimiliter ſi eēſ in intellectu eſſet de rōne eius, nunquā poſſet extra intellectū reperiri, eodē mō ſi non eſſe in ſingularibus, aut ſingulari eſſet de eius rōne, nūquā poſſet ble eſſe in aliquo ſingulari: & ſi nō eſſe in intellectu eſſet de eius ratione, nūquam poſſet habere eſſe in intellectu ex illo fundamento. Nulli pōt cōuenire oppoſitū, q eſt de rōne ſua: unū natura abſolute ſumpta ab utraq; ſ. & nō eſſe abſtrahit ſine præciſione. i. nec includit nec excludit aliud horū eſſe uel nō eſſe: natura āt tā ſecundo quā tertio modo accepta alterū illorū eſſe includit, & alterum excludit. ut de ſe patet, homo enī ſecūdū quòd eſt in ſingularibus, nō eſt in intellectu: & econtra, ſecūdū quòd eſt in intellectu, non eſt in ſingularibus.

¶ Quartò differūt: quia natura per modū totius ſignificata ſecūdū ſe ſumpta eſt ea, quę prędicatur de indiuiduis, cū dr. Socrates eſt homo. Natura aūt ſumpta tā prout eſt in ſingularibus, quā prout in intellectu, non prędicatur de indiuiduis, quod declaratur ſic, Id prędicatur de indiuiduis, quod attribuitur illis in propoſitione: ſed natura abſolutè accepta & nō ſecundum eſſe in ſingularibus neque ſecūdū eſſe in intellectu attribuitur indiuiduis in propoſitione: ergo natura abſolutè ſumpta & non ſecundum eſſe in ſingulari, uel intellectu pdicatur de indiuiduis. Maior eſt nota ex terminis. Minor declaratur exēplariter, cū dico, Socrates ē homo, ſenſus propoſitionis eſt, Socrates eſt animal rationale: ita q in iſta propoſitione nihil attribuitur Socrati niſi eſſe animal rōnale: quę ſunt naturæ humanæ abſolute acceptę: ut patet. nō enim cū dico, Socrates eſt homo, attribuo Socrati aliqd̄ debitū naturæ humanę ex eſſe ſingularibus, aut ex eſſe in intellectu: neque attribuo Socrati habere naturā humanā cum aliquo addito: ſed tātū attribuo Socrati habere naturā humanā, ſeu eſſe animal rationale: quæ ſunt, ut dictū eſt, cōditiones naturę humanę ſecundum ſe acceptę. Natura igitur primo modo ſumpta ē, quę prædicatur de indiuiduis, & non natura ſecundo & tertio mō.

IN hoc loco antequam ulterius procedatur dubia quędam examinanda ſunt. Circa prędicta dubium eſt. Primo circa primam differentiam aſſignatam in eo, quod dictum eſt q naturæ ſecundum ſe ſumptæ non inſunt niſi prędicata quidditatiua, hoc. n. patitur difficultatem tum propter tranſcendentia, tum propter quędam prędicata negatiua. ſi enim tranſcendentia, quę ſunt, ens, res, unum, aliquid, uerum, & bonum, conuenire aſſerantur naturę abſolutè ſūptę erunt prędicata quidditatiua, & ſi ſic ponantur in diffinitione nulla enim diffinitio eſt completa, niſi omnia prædicata quidditatiua includat: tranſcendentia autem in diffinitione poni omnes negant. Dubitatio.

¶ Confirmatur conſequētia ex dictis S. Th. in litera, ubi habetur q quę inſunt naturę abſolutè ſunt de diffinitione illius. ſi ēt trāſcēdētia dicātur nō cōuenire naturę abſolutè, tūc hō ſecūdum ſe ſumptus nō eſt aliqd, nec res, nec unū quid: qd omnino negatur.

DE Prædicatis uerò negatiuis occurrit difficultas talis: qa negationes naturarum diſparatarū ſi cōueniūt naturæ abſolutæ erunt prędicata quidditatiua: & ſic negatio erit de diffinitione ſubſtantię. Si autem conueniunt naturę ſecundum eſſe in ſingularibus uel in intellectu, tūc accipiendo hominem abſolutè, iſta erit falſa, homo non eſt Leo: quod uidetur irrationabile.

AD horum diſſolutionem conſiderādum eſt primò, quomodo tranſcendentia ſe habeāt ad naturas rerū, ſuper quas cadūt. Sicut autem ſuprà in quęſtione de ſignificatione entis tactum fuit, nullum trāſcēdētiū importat aliū gradū, ſeu aliam naturam à gradibus ſeu naturis eorum quibus apponuntur. cum enim dico, ens homo, unus homo, res homo, uerus homo, bonus homo, aliquid homo, nullum alium gradum ab humanitate ſignifico, ſed ipſam humanitatē diuerſis modis, ly enim ens ſignificat humanitatē, prout habet eſſe: ly unus, illā prout non eſt diuiſa formaliter: ly res, illam prout latitudinem habet, utpote non ex intellectu fabricata: ly bonū, ipſam, prout perfectiua eſt appetitus: ly uerū ipſam ut pfectiua eſt intellectus: ly aliquid ipſam, ut aliud quid eſt ab alijs. Simili modo eſt dicendum accepto quocunque gradu generico: ut faciliter exemplo manifeſtari poteſt.

Conſiderandū eſt ſecundò, quòd cum primū inter tranſcendētia ſit ens (eo quòd eius ratio cęterorū rationes pręuenit) & omnia conuertantur cum ente, tanquam eius paſſiones, cum declaratum fuerit, quomodo ens conueniat naturis rerum, planū erit de cęteris. Scotus ergo primo ſen. d. 3. q. 3. opinatur ens eſſe uniuocum & prędicari inquid de omnibus inferioribus, exceptis ultimis differentijs. Et primum quidem horum, tanquam per ſe notum ſupponens, ſecundi duplicem rationem reddit. Sco. 1. d. 3. q. 3. & ſup. q. 3. ut ſu. dictum ē c. 2. q. 3. prima ratio.

¶ Primò, quia ſi differentię includāt ens uniuocè dictum de eis, & non ſunt omnino idem: oportet q ſint diuerſa aliquid idem entia, & conſequēter ſequitur, quòd dfīæ ultimæ ſint propriè differentes, & ſic habent alias differentias, & non ſunt ultimę.

¶ Secūdò, quia ſicut ens compoſitū in re eſt compoſitū ex actu & potentia: ita cōceptus compoſitus per ſe unus eſt cōpoſitus ex conceptu actuali & potentiali determinabili & determinante. Sicut ergo reſolutio cōpoſiti in re ſtat ad ſimpliciter ſimplicia, ſcilicet actum ultimū & potentiam ultimā: ita q actus nihil potentię, & potentia nihil actus includat: ita reſolutio cōceptus debet ſtare ad cōceptus ſimpliciter ſimplices actualē & potentiā determinabilē unū, ita quòd nihil determinātis includat: & determinātē unū, q nihil determinabilis includat. tales ſunt cōceptus entis & ult. differētię: ergo ult. differētia nō includit formaliter ens.

T. c. 16. CONTRA primum arguitur: quia ſequeretur, quòd ens poneretur in diuiſione, contra Ariſt. octauo Meta. tex. com. 16.

¶ Præterea ſequitur, quòd eſſet negatio in diffinitione, ut ſupra in quæſt. de uniuocatione entis deduximus.

Ca. 1. q. 3. ratione 2. ¶ Contra ſecundũ dictum arguo ſic. Omne id de quo formaliter ſumpto pdicantur in ſecundo mõ paſſiones entis includit in ſe formaliter ens: ſed de ultima differẽtia formaliter ſumpta pdicantur in ſecũdo modo paſſiones entis: ergo ult. differẽtia includit in ſe formaliter ens. Minor patet, quia ult. differentia eſt per ſe una & intelligibilis. Maior probatur ſic, Omne formaliter includens medium proprium à priori, per quod demonſtrant' paſſiones eius, includit in ſe formaliter ens patet iſta: quia entis cõceptus eſt illud mediũ. Sed omne id, de quo formaliter ſumpto prædicantur in ſecũdo mõ paſſiones entis, includit in ſe formaliter mediũ, p quod tales paſſiones de eo ſunt demonſtrabiles: ergo oẽ tale includit formaliter ens. Patet iſta Minor, quia implicat oppoſitum. Si enim formaliter A nõ includit propriũ mediũ concludẽdi B, quomodo de A formaliter ſumpto erit à priori demõſtrabile B? Secũdo arguo, & in idem redit: Omnis paſſio conueniens pluribus formaliter ſumptis, cõuenit eis rõne alicuius communis in eis formaliter incluſi, cui illa paſſio primò cõuenit: ſed unitas uel intelligibilitas eſt paſſio conueniens omnibus ultimis differentijs formaliter ſumptis: ergo cõuenit eis rõne alicuius communis formaliter incluſi in eis cui primò cõuenit: tale aũt eſt ens: ergo omnes differentiæ ultimæ includũt ens. Minor eſt per ſe nota. Maior eſt Ariſt. primo Poſteriorum. Nec põt dici ad Maiorẽ, quod ſufficit ſubiectũ denominatiuè includi in eis, quibus formaliter ſumptis cõuenit paſſio illius ſubiecti. Quia cũ tota ratio quare paſſio alicuius ineſt alteri, ſit, quia ei parũ illius ſubiecti primiſsimè alicui formaliter ſumpto ineſt paſſio, eidẽ formaliter ſumpto ineſt & ſubiectum: & ſi formaliter ſumptũ ſubiecti expers eſt, quomodo formaliter ſumptum illius paſſionẽ habere poteſt? Vt arguat' ſic, Id quod' formaliter ſumptũ à ſe ſubiectum excludit, etiã à ſe paſſionem excludit: ſed ultimæ differẽtiæ formaliter ſumptæ non excludunt à ſe paſſiones entis in ſecundo modo: ergo nec excludũt ens in primo modo. Nec placeant autem tuæ audite reſponſionẽ Franc. de Mayronis dicentis regulã adductã Poſteriori ſticã Ariſt. non tenere in tranſcẽdentibus. Voluntaria enim & deſtructiua totius Metaphyſicæ gloſſa eſt.

Primo ſent. q. 6. qua qũ t, utrum a ſimpliciter ſimplicibus poſ ſit abſtrahi aliquis conceptus cõis in fine. ¶ Ad rationes àt Scoti dicitur, quod cum tam prima, quã ſecunda ſupponant ens habere conceptum obiectũ unũ ſimpliciter, nihil concludũt. Dicitur ſecundò ad ſecundam quod argumentum à ſimili claudicat: licet enim ſit ſimilitudo quoad aliquid inter cõpoſitũ naturale & intellectuale: diſſimilitudo tñ eſt magna in propoſito, quia partes cõpoſiti naturalis mutuò ſe excludunt: quia quædã res ſpeciales ſunt, partes autem compoſiti intellectualis non poſſunt mutuò ſe excludere; quia altera (puta ens) eſt adeo uniuerſalis ut nihil poſſit eam ſubterfugere.

AVICENNA Autem, Alpharabius & Algazel, ut teſtatur Albertus in Poſtpræd camentis, c. 9. opinantur, q. ens non conueniat naturæ abſolutæ ſumptæ. Vnde dicunt hanc conſequentiã nõ ualere, Homo eſt ſubſtantia: ergo homo eſt ens: eo quòd ens ſignificat aliquid additum eſſentiæ rei, quod non eſt de eius ratione, quod expreſſè etiam de Auicenna refert Commentator 4. Met. com. 3. & 10. Meta com. 8.

S. THO. autem cuius eſt opus, quod exponendum ſuſcepimus ſuper quarto Meta lectio. 2. ſuper tex. cõ. 3. & ſuper lectio. ſupra tex. com. 8. expreſſè in hoc reprehendit Auic. unde ſententia ei' nunc eſt cenſenda eadem opinioni Auicen. licet difficile ſit uidere in quo differat ab ea, cùm ipſe teneat nullum aliud à Deo eſſe ens per ſuam eſſentiam, ſed per aliquid additum ſuę eſſentię: & expreſſè dicat in quolibeto ſecundo, q. 2. ar. 1. ens non eſſe prædicatum eſſentiale: & in primo contra Gen. c. 39. dicat ens nõ cadere in conceptu ſubſtantiæ: quod eſt genus generaliſſimũ.

Quol. 2. q. 2. a. 1. & cõt. gen. c. 26. ¶ Propter quod à quibuſdam dicitur, q ens dupliciter ſumitur ſcilicet nominaliter & participaliter. Et quod ens nominaliter quidditatiuè & intrinſecè de omnibus prædicatur: ſic enim unũquodq; eſt ens per eſſentiã ſuam. Ens uerò participaliter, cùm idem ſonet quod exiſtens, non eſt prædicatũ quidditatiuum: ſic enim nihil aliud à Deo eſt ens per eſſentiam ſuam: unde ſecundum iſtos ens nominaliter conuenit naturę abſolutè, non autẽ ens participaliter. Addunt quoque, q ens nominaliter eſt diuiſum in decem prędicamenta, & eſt tranſcendens conuertum cũ aliis propriè loquendo, non ens ſecundo modo. Et ideo reprehẽſibilis erat Auic. qui hanc diſtinct. omnino prætermiſit.

1. p. q. 5. a. 1. ad primũ & uer. q. 21. c. 7. unde cõhu' doc. 2. poſt. c. 6. in prin. & circa medium. ¶ Mihi autem aliter dicẽdum occurrit, dico enim, quòd ens participaliter eſt id quod eſt tranſcendens, diuiſum in decem prædicamenta. Quod ex eo patere poteſt, quòd S. Tho. prima parte, q. 5. & 6. & in quæſtione de ueritate, q. 21. oſtendit bonum, quod etiam diuiditur in decem prædicamenta (ut dicitur primo Ethicorum) conuerti cum ente participaliter, non nominaliter, ut clarè patet ex duobus.

¶ Primò ex eo quòd dicit, quòd cum bonum & ens conuertantur, ſicut res eſt ens, ita bona: ſed non eſt ens per eſſentiam ſuam; ergo nec bona: in quo proceſſu, ut fallaciã æquiuocationis uiſetur non nisi de ente participali eſt ſermo. Secundò, ex eo quòd dicit, id, quo res formaliter eſt bona, non eſſe ens: quod dictum de ente nominaliter falſum eſt: q̃a eſſe actualis exiſtentiæ, quo res eſt ens & bona, eſt ens nominaliter. Ens igitur quod conuertitur cum bono, quod eſt tranſcendens, diuiſum in decem prædicamenta, eſt ens participaliter.

Hoc modo ſecũdũ õia pdicamenta Entis c. 1. & prin. D. c. 13. ¶ Sed in Entis nomine duo aſpici poſſunt, ſ. id à quo nomen Entis ſumitur: ſcilicet ipſum eſſe, quo res eſt. Et id ad quod nomen Entis impoſitum eſt, ſcilicet id quod eſt. Supra enim, in principio operis dictũ eſt, ens ſignificare id q eſt in quolibet prædicamẽto: & in hoc differre ab eſſentia, quæ ſignificat id quo res in prædicamẽto reponit'. Vnde primo Phyſi. tex. commen. decimi tertij, Ariſt. loco ſy ens, poſuit ſy quo eſt. Auicen. ergo attendẽs ad id, quo res eſt, unde nomen entis ſumptũ eſt, dixit ſimpliciter ens eſſe præd catum extra eſſentiam rei: S. Tho. uerò intuens id q eſt, id quod nomen Entis impoſitum eſt, Auicennæ nõ adhæſit. Naque ipſum quod eſt non prædicat aliquid extra eſſentiã rei. Inſuper aduertens, quod ipſum, quo res eſt, ſcilicet actualis eſſentia, non eſt extraneæ naturæ ab ipſo, quod eſt, ſed per principia propria ipſius, quod eſt, cõſtituitur inter prædicata accidentalia, ens annumerare noluit: hoc enim non põt aſſeri de quocunq; alio extra eſſentiam rei. Nihil enim extra eſſentiã rei, p propria principia ipſius rei cõſtituitur, niſi rei exiſtentia. Quodcũq; n. aliud per principia propria alterius generis conſtituitur, ſ. gen' proprium, & differentiam propriam, & uniuerſaliter propria illius prędicamenti principia. Ipſum autem exiſtere, nõ niſi p genus & differẽtiã & principia ipſius, quod eſt conſtituitur. Et hæc eſt ratio, qua S. Tho. arguit Auicen. quarto Metaph. ubi ſupra, unde ens prædicatum de aliquo puta homine, cũ nõ trahat hominem extra proprium genus & propriam differentiã: nec rõne ipſius quod eſt ſubſtantiale, prædicatum eſſe relinquitur cum Ariſtotele & Commentatore, ubi ſupra, licet nõ ſit omnino eodem modo ſubſtantiale, quo prædicata illa, quæ in diffinitione cadũt. His prælibatis, ad dubium dico q tranſcẽdentia nõ ſunt prædicata propria naturæ ſecundũ ſe abſolutã cõſiderationẽ, neque ſecundũ eſſe in ſingularibus, neq; ſecũdũ eſſe in intellectu: ſed ſunt prædicata communia naturę quomodolibet acceptæ, cõuenientia nõ ſolũ cõcomitatiuè, ſed & cauſaliter. Et de natura quidẽ iã ſecundo & tertio modo accepta, patet: ex hoc enim quod homo in ſingularibus inuenitur entis unius rei, & reliquorum rationem habet. Similiter ex hoc quod habet eſſe in intellectu eius eſt aliquo modo indiuiſum, &c. debent enim ſic ſibi aliquod eſſe, licet rationis. De natura aũt primo modo ſumpta, ex dictis patere põt: & ex eo q in quocunq; inuenitur, poſterius inueniuntur, inuenitur & prius. Manifeſtum eſt autem de poſterioribus tranſcendentibus, quę ſunt unum, res, aliquid, &c. q conueniunt naturę abſolutè. Vnde de homine, abſolute loquendo, iſta eſt uera, Homo eſt ens. Vnde & S. Tho. dicit ſuper 10. Meta. ubi ſupra, q ens prędicat naturas decem generũ, ſecundum q ſunt actu, uel potentia, & non tantum ſecundum q ſunt actu.

Circa T. c. 3. T. & 4. 3.

Immediate ſup. ¶ Ad rationem in dubio tactam, qua dicebatur, Si ſic ergo tranſcẽdentia eſſent ponenda in diffinitione, dicitur primò, q nõ oportet omnia prædicata eſſentialia poni in diffinitione, ſed ea tantum quæ explicant aliquem gradum eſſentialem diffiniti: qualia non ſunt tranſcendentia, de quibus dictũ eſt, quod eundẽ gradũ prędicant, quẽ genus uel differentia importãt. Vnde 8. Meta. tex. cõ. 19. dicit Ariſt. quod ideo nec ens ponitur in diffinitionibus, nec unũ: quia ens ſtatim eſt unum quodq; in diffinitio enim cõpleta tunc eſt, cùm omnes rei gradus explicantur à prima potentia uſque ad ultimum actum intrinſecum, quod ſine traſcendentibus, quę nullum gradum addunt, fit. Dicitur ſecundo de ente, quod quia ens importat aliquo modo ipſum eſſe: quod ptinet ad quęſtionem, An eſt: & non ad quæſtionem, Quid eſt: ideo à prædicatis quidditatiuis aliqualiter declinat.

¶ Ad dictũ S. Tho. dicitur, quod tranſcendentia duo habent: & q in nulla diffinitione ponatur ratio dicta, & quòd in quolibet conceptu includantur, ut dicitur de ente, 3. Metaph. tex. com. 10. quod ſecundum ideo dictum arbitror: quia tranſcendentia quemlibet gradum comitantur: & ideo conceptui nulli deſunt. Et ſic dico, quod ea quæ naturæ abſolutè cõueniunt: in cuius ratione cadunt, conueniunt ei in eo, q talis. homo enim in eo q homo, eſt ens, res, aliquid, &c. Ex his diligens lector, habes unde diuerſa dicta S. Thomæ ſane intelligere debeas.

¶ Quoad prędicata negatiua uerò dicitur breuiter, q negationes illę poſſunt dupliciter accipi, formaliter ſ. & fundamentaliter. Si formaliter, talſum eſt, q cõueniant naturę abſolutè. p op' enim intellectus attribuũtur ei, cũ negationes entia rõnis ſint. Si fundamẽtaliter, cũ negatio ſuper affirmatione fundetur, cõcedimus eſſe prędicata quidditatiua, ſed ſic ſumptę nihil aliud ſũt, q

genus

genus & differentia propria. fundamentum enim negationum naturarum diſparatarum de homine nihil aliud eſt quàm natura hominis: ea hoc non quòd homo eſt animal rationale, non eſt Leo neque Bos, &c.

QVÆSTIO VI.

Num natura abſolutè ſumpta unitatem vel pluralitatem habeat.

DVBIVM Secundò eſt circa dictum S. Tho. in litera in aſſignatione ſecundæ differentiæ, quo dicitur, quòd natura abſolutè ſumpta nec unitatem, nec pluralitatem habet.

¶ Videtur.n. hoc eſſe impoſſibile, cum id, quod unum non eſt diffinibile non ſit: vt dicitur 7. Met. tex. com. 13. imò nec intelligibile vt dicitur quartò Met. cō. 10. Et ſi unitatem naturæ abſolutè habere concedatur: qualis ſit illa vnitas non eſt facilè aſſignare: cū non numeralis ſit, vt declaratū eſt nec ſpecifica, nec generica, cū hæ ex intellectu fiat. nec analogica, ut de ſe patet, hō.n. nō eſt unum analogicè. Nec eſt facilè quis dicet, an unitas illa ſit realis, an nō.

In expoſitione literæ.

¶ Ad euidentiam huius dubitationis quinq; facienda ſunt. Primò videndum eſt quid ſit unitas quælibet. Secundò, vnde hēat unitas realitatem. Tertiò, quomodo unitas quælibet ſit extra animam. Quartò reſpondendum eſt dubitationi motæ. Quintò, quædam obiectiones excludendæ ſunt.

Vnitas qlibet rei eſt indiuiſio.

QVO ad primum ſciēdum eſt, quòd cùm vnum nihil addat ſupra ens, niſi priuationem diuiſionis: ita quòd vnū nihil aliud eſt q̃ ens indiuiſum: vt dicitur 4. Met. tex. com 3. Vnitas quælibet nihil aliud eſt, q̃ rei indiuiſio. Et quia quælibet priuatio per ſuum habitum cognoſcitur: ideo vnitas quæ indiuiſioné ſonat, ex natura diuiſionis, quam priuat, cognoſci debet: & ſecundū diuiſionis multiplicitatem, multiplicitatem unitatis accipere oportet.

¶ Conſiderandū eſt igitur quòd diuiſio eſt duplex, quædā eſt materialis per principia Indiuiduationis cauſata, quædā eſt formalis, q̄ p eſſentialia fit. Et hæc hēt latitudinem, quia quædā eſt per eſſentialia principia ꝓpria. Quedā uerò p principia eſſentialia cōia. & hoc iterū habet latitudinem, ſecundum quòd principia eſſentialia cōia ſunt magis & minus communia, uerbi gratia, inter Socratem & Platonem eſt diuiſio numeralis & non formalis: quia non cauſatur diſtinctio eorū ex eſſentialibus, ſed indiuidualibus principijs. Inter Socratē uerò & hunc Leonem, dato quòd Leo & hō eſſent ſub eodē genere proximo, eſt diuiſio formalis p eſſentialia principia propria, vltimas. ſ. differentias tantū. Inter Socratem uerò & hanc plantam eſt maior diuiſio formalis per principia. ſ. eſſentialia communia Socrati, & multis alijs ſpeciebus. ſ. ſenſibile & inſenſibile. Inter Socratem uerò & hunc lapidem eſt diuiſio formalis adhuc maior per communiora principia. ſ. per animatum & inanimatum. Et ſic ſemper aſcendendo attenditur diuiſio formalis: adeò quòd inter Socratem & hanc albedinem eſt maxima diuiſio formalis: vtpote per propria & communiſſima principia eſſentialia. ſ. ſubſtantiuum & diſpoſitiuum modus entis prædicamentorum conſtitutiuos.

¶ Similiter proportionaliter de unitate dicendum eſt. Vnitas.n. eſt duplex. Quædam numeralis, & quædam formalis. Vnitas numeralis attenditur penes priuationē diuiſionis numeralis. Vnitas autē formalis attēditur penes priuationē diuiſionis formalis: & hæc hēt latitudinē. Quædā.n. priuat diuiſione formali omnino cauſabili p principia ꝓpria cōia: & hæc eſt unitas formalis ſimpliciter. Quædam uerò priuat diuiſione formali non ſimpliciter, ſed taliter cauſabili. ſ. per principia cōia: & hæc eſt unitas formalis ſecūdū quid. & habet latitudinē ſecūdū quòd diuiſio priuata cauſabilis ē à magis & minus cōibus principijs eſſentialibus. v. g. Socrates eſt vnus numero: quia non eſt per materiales differentias in ſe diſtinctus. Homo eſt ſimpliciter vnus formaliter: quia non cōpatitur ſecum diuiſionem formalem quācunque. Animal verò eſt vnū formaliter, inquantū non cōpatitur ſecū diuiſionē per ſenſibile & inſenſibile, non tñ hēt unitatē ſimpliciter, quia cōpatitur ſecū diuiſionē per rationale & irrationale. Corpus uerò eſt minus unū formaliter: eſt.n. unum, quia non eſt in ſe diuiſum per corporeū & incorporeū. Eſt autē minus unū, quia compatitur ſecū diuiſionē formalē maiorem. ſ. per animatum & inanimatū. Ens autem minimè eſt unum, unum quidem eſt pro quanto nō eſt in ſe diuiſum proportionaliter: minime uerò pro quanto iſtam diuerſitatē formalē cum ſua unitate cōpatitur. Ex his patet primum quid. ſ. ſit unitas quælibet: quia. ſ. unitas eſt indiuiſio, & talis unitas eſt talis indiuiſio. i. diuiſionis priuatio: ita quòd nihil aliud eſt dicere, Socrates eſt unus numero. i. Socrates eſt ens carens diuiſione numerali, Homo eſt unus formaliter. i. homo eſt ens carens diuiſione formali. Hæc de primo.

Vnitas eſt ens reale, ſicut ext. ſic extra ſuas cās.

QVO ad ſecundum eſt ſciendum quòd ens reale dupliciter accipitur. Vno modo ut diſtinguitur contra ens ab intellectu fabricatū. Alio mō ut diſtinguitur cōtra nō exiſtens actu. Primo modo oēs res prædicamentales eſt ens reale ſiue ſit, ſiue non. Secundo modo tm̄ illud quod realiter exiſtit extra cauſas ſuas, ē ens reale. Et quia hoc propriè ē ens reale apud S. Thomam dicentem in q̄onibus de potentia Dei, q. 3 art. 5. ad ſecundum, quod res an-

Inq. 3 a. 5. in p. ad ſcōm de creatiōe ſubſtātiæ.

tequam exiſtat, eſt nihil, & eſt ſententia hæc conformis Ariſtoteli in prædicamentis dicenti, quòd deſtructis primis ſubſtantijs, impoſſibile eſt aliquid remanere: ideo vnitas ſicut & cætera realitatem habet propriè loquendo: pro quanto ipſa exiſtit actu extra animam & cauſas ſuas.

QVO ad tertium propono tres propoſitiones. Prima eſt. Quælibet unitas ſupradicta, tam. ſ. numeralis, quàm formalis exiſtit extra animā. Secunda eſt. Nulla unitas cōis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis exiſtit in rerum natura. Tertia eſt. Omnis unitas formalis exiſtens extra animam multiplicatur realiter ad multiplicationem ipſarum rerum. Prima propoſitio eſt adeò manifeſta, quòd nullus ſanæ mentis poteſt eā negare. In Socrate.n. præter omnem intellectus operationem apparet vtraque unitas. Caret.n. in ſeipſo diuiſione numerali & formali cauſabili per principia propria & cōia: & ſic indiuiſionē numeralē & formalē habet. Vnde in Socrate nō eſt ſola unitas numeralis, ſed formalis multiplex ſecundū multitudinē prædicatorū quidditatiuorū: & ſicut nō ſola indiuidualitas Socratis eſt extra animā, ſed quodlibet eius prædicatū qdditatiuū: ita nō ſola unitas numeralis, ſed qlibet eius unitas formalis extra aīam dicēda ē eē.

Probatur prima ꝓpoſitio.

AD intelligentiam uerò ſecundæ eſt notandum qđ res poteſt intelligi cōis extra animam dupliciter. Vno modo poſitiuè, alio modo negatiuè. Illa res eſt communis poſitiuè, quæ indiuiſa manens in pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis inuenitur. Illa uerò eſt communis negatiuè, quæ nulli ſuppoſito eſt propria. Primo modo rem communem nullam rerolo aſſerente dari extra animam, niſi eſſentiam diuinam ſecundum fidem Chriſtianā. Secundo modo uidetur a quibuſdam poni res extra animam communis, de quibus ſermo erit infrà: & quia hoc alienum a ueritate mihi uidetur: ideo de tali communitate intelligendo ſecundam propoſitionem probo dupliciter.

Probatur ſecunda ꝓpoſitio.

¶ Primo ſic, Nulla res exigens quidditatem ſolitariè inueniri extrà animā exiſtit in rerū natura: ſed unitas cōis extra animā, negatiuè pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis eſt res exigens quidditatem ſolitariè inueniri extra animam. ergo nulla unitas communis extra animā pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis exiſtit in rerū natura. Maior ſic probatur: Nullum exigens ad ſuum exiſtere aliquod impoſſibile inuenitur: ſed quidditatem extra animam ſolitariè inueniri eſt impoſſibile. oportet.n. ipſam eſſe in aliquo ſuppoſito. ergo id quod exigit ipſam ſolitariè inueniri, nunquā exiſtit in rerum natura. Minor autē probatur ſic: Id, quod exigit quidditatem non propriā alicui ſuppoſito extra animā, exigit ipſam ſolitariè exiſtentem. Sed unitas hoīs extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis exigit quidditatem non propriā alicui ſuppoſito: ergo unitas cōis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis exigit quidditatem ſolitariè inueniri in rerum natura. Huius prætallegati præmiſſæ notæ ſunt ex terminis. Maior quidē: quia quidditas nō propriè alicui ſuppoſito neceſſariò eſt ſolitariè. ſi.n. nō eſt ſolitarie, eſt in aliquo ſuppoſito: & ſi eſt in aliquo ſuppoſito, eſt propria illi. Minor verò patet: quia cōe & proprium ſunt oppoſita: commune.n. includit negationem proprij, & ecōuerſo. Statim.n. vt res appropriata eſt alicui cōis negatiuè, eſſe deſinit, eo quod negatione appropriationis caret: & ſtatim ut communis negatiuè eſt appropriata alicui, non eſt, eo quòd negationem appropriationis habet. Oppoſitum ergo prædicati infert oppoſitum ſubiecti in utraque præmiſſa.

In hac q.

¶ Præterea ſecundo probo ſic: Oīs res exiſtens in rerum natura eſt res particularis. Nulla unitas cōis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis eſt res particularis: ergo nulla talis unitas ē in rerum natura. Maior eſt nota ex cōi Peripateticorū ſententia. Minor probatur ſic: Omnis res particularis eſt alicui uni ſuppoſito propria: aliter non eſſet particularis. Nulla unitas cōis extra animā pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis eſt alicui uni ſuppoſito ꝓpria. Hoc patet ex terīs, ergo nulla talis unitas eſt particularis.

¶ Tertia propoſitio probatur ſic: Quotieſcūq; aliqua duo ſunt conuertibiliter idē realiter, multiplicato realiter uno, multiplicatur & reliquū: ſed ens unū & unū ſunt cōuertibiliter idē realiter: ergo multiplicata re realiter multiplicabitur realiter & eius unitas. Sed pluralitas numeralis ē realis ergo pluraficata re numeraliter plurificabitur & eius unitas. vñ in Socrate & Platone ſicut ſunt duæ corporeitates, animalitates & humanitates: ita ſunt duæ unitates formales ſequētes corporeitates & duæ ſequētes aīalitates, & duæ ſequētes humanitates. Oportet.n. ſecūdū numerū p̄dicatorū eſſentialiū eſſe numerū unitatū formaliū in quolibet indiuiduo. Sicut.n. qlibet p̄dicatū qdditatiuū dat alicui qđ eſſe ita dare oportet al q̄ unitatē, unū.n. & ens idē ſunt, ut dr 4 Met. tex. cō 3.

Probatur tertia propoſitio.

¶ Ex his patet tertium, quō ſ. unitates habeant eſſe extra animā: quià ſunt non cōes, ſed particulares & multiplicatæ numeraliter iuxta numerū indiuiduorum quorum ſunt. Hæc de tertio.

QVO ad quartum dico, quòd natura abſolute ſumpta habet unitatem quandam: & efficaciter concludit ratio adducta, quæ eſt ſancti Thomæ, in tract. de Natura generis.

Natura abſoluiè ſūpta hēt unitatem formalē, & & genericam, uel ſpecificā hēt ſ. qdē formaliter.

Sed q̄ ratalis unitatis fundamentū ē, nullo adū mō unitatē, uel pluralitatem numeralē habere dī

¶ Et quando quæritur, aut illa vnitas eſt numeralis, aut ſpecifica, dico, q̄ eſt unitas formalis, q̄ alia eſt à numerali. ſicut diuiſio formalis alia eſt à materiali. Nec illa vnitas formalis eſt ſpecifica aut genericæ formaliter: ſed eſt fundamentū unitatis ſpecificæ & unitatis genericæ. Hæ.n. unitates formaliter ab intellectu fiunt: illa uerò omnē actū intellectus præuenit. Quod aūt in litera dicitur, quod natura abſolutè ſumpta, nec eſt una, nec eſt plures: intelligendum eſt de unitate & pluralitate numerali.

¶ Ad id verò, quòd dubitationi additur, an iſta vnitas ſit realis, aut non, dico q̄ ſecundum ſe eſt realis primò illorum modorū, quos ſuprà poſuimus, accipiendo ens reale ſicut & natura ipſa abſolutè ſumpta: & ſicut natura ſecundum eſſe in ſingularibus aſt ens reale ſecundo modo, ita unitas illa, quæ ſemper naturā comitatur, in particularibus, poſita eſt realis verè & propriè. Idē enim eſt iudicium de natura & eius unitate. Hæc de quarto.

In hac q.

QVO ad Quintum duo dubia propria occurrunt. Primum eſt circa ſecundam propoſitionem, in qua dictum eſt, quòd nulla aſt unitas communis extra animam. Secundum eſt circa id quod nunc dictum eſt: quia ſcilicet alietate ſit alia vnitas formalis a numerali in Socrate.

¶ Contrà primum enim inſtatur ſic. Quæcunq; ſuppoſitaliter diſtincta ſunt unū formaliter extrà animā, habent aliquā vnitatem communem eis extra animam, Socrates & Plato ſunt unū formaliter extra animā: ergo Socrates & Plato habent aliquam vnitatem ſibi cōem extrà animam. Maior ex eo uidetur manifeſta, q̄ ſi aliqua ſuppoſitaliter diſtincta ſunt unum ī. eo, quo ſunt vnum in eo, quo ſunt unum, nō diſtinguuntur: & ſic illud vnū eſt commune utrique extra animam, ex quo ſic ſunt vnū.

¶ Præterea, Humanitas quæ eſt in Socrate, quantum eſt ex ſe, nō eſt determinata ad Socratem vel Platonem: ergo unitas formalis humanitatis, q̄ eſt in Socrate quantū eſt ex ſe, eſt cōis negatiuè Socrati & Platoni. Conſequentia eſt nota: quia etiam vnitas formalis non eſt determinata quantū eſt ex ſe ad Socratē & Platonē. Antecedens aūt de ſe eſt manifeſtū: datur ergo extra animā aliqua unitas cōis negatiuè pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis.

1. CIRCA Secundum dubium ut, q̄ inter vnitatem formalē, & vnitatem numeralem in Socrate exiſtentem ſit alietas realis: quia quandocunque priuationum habitus diſtinguuntur realiter, ipſæ quoq; diſtinguuntur: ſicut quia viſus & auditus diſtinguuntur realiter, cæcitas etiam & ſurditas realiter differunt: ſed unitatis formalis numeralis habitus diſtinguntur realiter: ergo, &c. Patet iſta: quia diuiſio formalis & diuiſio numeralis adeò diſtinguuntur, quòd in rebus ſeparatis à materia formalis ſine numerali inuenitur: & in illis inferioribus indiuidua eiuſdem ſpeciei numeralem diuiſionem abſque formali habeant.

¶ Ad oppoſita uerò reſpicienti apparebit, q̄ ſit alietas rationis tm̄: quia ſicut ſe habet natura formalis ad naturam indiuidualē, ita unitas formalis ad unitatem numeralem: ſed natura formaliter ſumpta eſt eadem naturæ numeraliter ſumptæ, & non niſi ratione ab ea diſtinguitur: ergo unitas formalis eſt eadē realiter unitati numerali, & non niſi ratione ab illa eſt alia.

PRO Diſſolutione primi dubij nota, q̄ aliqua duo ſuppoſitaliter diſtincta eſſe unum formaliter contingit dupliciter. Vno mō per hoc, q̄ illa duo adunentur in aliquo extra animam communi utriq; indiuiſo in utroq; illorū. Alio mō per hoc, q̄ illa duo habent mutuam negationem inter ſe diuiſionis formalis. Exemplū primi non inuenio in rerū natura, niſi (vt dictum eſt) ſecundum fidem Chriſtianā in Trinitate. Exemplū ſecundi inuenitur in omnibus indiuiduis eiuſdē ſpēi. Socrates.n. nullo intellectu conſiderante, hēt hanc negationem. ſ. q̄ non eſt diuiſus à Platone formaliter, & Plato ſimiliter non eſt diuiſus à Socrate formaliter. Et quia ad hoc eſſe vnum formaliter, nihil aliud requiritur, quā eſſe indiſtinctos formaliter: ideo ſimpliciter uarum eſt Socratem & Platonem eſſe unū formaliter extra alam. Cōmittitur ergo fallacia Cōſequentis in argumento à ſuperiori ad ſuum inferius affirmatiuè, eſſe.n. unum formaliter eſt ſuperius ad habentia aliquod commune indiuiſum in eis extra animam, & ad habentia duas naturas cum mutua negatione diuiſionis formalis. Non.n. eſt imaginandum Socratem & Platonē eſſe unū formaliter, quia conueniunt in aliquo, in quo diſtinguuntur extra animā: ſed ideo, quia vterq; negatione diuiſionis formalis ab altero gaudet. Vnū.n. formaliter nihil aliud eſt, quā non diuiſum formaliter. Et quod dicimus de vnitate formali ſimpliciter inter Socratem & Platonem, intellige de unitate formali ſecundum quid inter Socratē & hunc Leonē, & hunc lapidē, & hanc intelligentiā, &c. Sicut.n. quia Socrates & Plato habēt duas naturas, inter quas non cadit diuiſio formalis: ideo ſunt indiſtincti formaliter ſimpliciter extra animā: ita quia inter Socratis & huius Leonis naturas non cadit diuiſio formalis talis qualis nata ē cāri per ſenſibile & inſenſibile. ideo Socrates & hic Leo ſunt indiſtincti formaliter ſecundū quid. Ita ēt quia inter Socratē & hunc lapidem non eſt diuiſio formalis p̄ corporeum & incorporeū, ideo Socrates & hic lapis ſunt indiſtincti formaliter ſecundum quid: ita quoq; quia inter Socratē & Gabrielē nō eſt diuiſio formalis, quia nata eſt cāri p̄ modos entis. ſ. per ſe & in alio: ideo Socrates & Gabriel ſunt indiſtincti formaliter ſecundū quid: & cōſequenter ſunt vnū formaliter abſq; oī opere intellectus: iā.n. pluries dictū eſt, vnū idē ſonare q̄ ens indiuiſum.

¶ Ad ſecundū d eo, q̄ aliud eſt dicere, natura humana exiſtens extra animā ſecūdū ſe eſt cōis pluribus negatiuè, ſeu indifferēs negatiuè. Et aliud eſt dicere, natura humana exiſtens extra animā eſt cōis pluribus, ſeu indifferens negatiuè. prima.n. eſt uera. ſecunda verò eſt falſa. Et ueritas primæ patet ex ſupradictis, vbi diximus q̄ natura, quæ eſt extra animam, puta natura Socratis, ſecundum ſe. ſ. ſolitariè ſumpta, non eſt determinata, neque appropriata alicui, & conſequenter eſt indifferens, ſeu cōis negatiuè. Falſitas autem ſecundæ patet ex eo, q̄ omnis propoſitio eſt ſimpliciter falſa, in qua prædicatum repugnet ſubiecto ratione conditionis explicitè importatæ in illo: ſicut iſta eſt ſimpliciter falſa. Ignis non approximatus combuſtibili comburit: quia cōburere repugnat igni non approximato paſſo. Sed illa propoſitio ſecunda. ſ. natura exiſtens extra animam eſt communis pluribus negatiuè, eſt huiuſmodi: ergo iſta eſt falſa.

AD euidentiam minoris ſcito, q̄ cùm dico natura ſecundū ſe, ſeu natura abſolutè, dico duo. ſ. naturam & ſolitudinē, & eius conditionem. Similiter cū dico, natura exiſtens extra animam, dico duo. ſ. naturam & particularem exiſtentiam ſibi coniunctā, & eius conditionē. Vñ aliquid conuenit ſiue repugnat naturæ abſolutè rōne naturæ, & aliquid ratione ſolitudinis. Similiter aliquid conuenit ſiue repugnat naturæ exiſtenti extra, rōne naturæ & aliquid ratione aſſociationis eius ad particulare. Cū igitur cōitas negatiuæ, quæ eſt prædicatū in præpoſitione nr̄a, non conueniat naturæ abſolutè ratione ſui. ſ. naturæ, quia non eſt eius prædicatum quidditatiuum, ſed conueniat ei rōne explicitè conditionis per ly ſecundū ſe, ſeu ly abſolutè, quæ eſt ſolitudo (ex hoc.n. natura eſt cōis negatiuè, quia ſolitariè accipitur abſq; determinatione ad hoc, vel illud) oportet q̄ repugnat naturæ ſub oppoſita conditione ſumpta rōne illius oppoſitæ cōditionis. Explicat aūt conditionē oppoſitā ſolitudini natura exiſtens extra eo q̄ explicat coniunctionē eius ad particularē exiſtētiā quæ ſolitudinē illius tollit. Et ideo cōitas negatiue repugnat naturæ exiſtenti extra: non ratione naturæ, ſed rōne conditionis explicitæ per ly exiſtenti extra animā. & conſequenter propoſitio illa. in qua ſubiectum erat natura exiſtens extra, & prædicatū erat cōitas negatiuè, eſt ſimpliciter falſa. Statim enim, ut natura perdit ſolitudinem, communitatem quoque perdere cogitur. Amittit autem ſolitudinem, quàm primum in alio eſt.

¶ Vnde apparet reſponſio ad argm̄, quod licet tam natura quā unitas formalis, quantum eſt ex ſe. ſ. ſolitariè, ſit communis negatiuè: ipſa tamen exiſtens extra, non eſt communis: ſicut ipſa, quantum eſt ex ſe, non eſt cum alio: ipſa tamen exiſtens extra neceſſario eſt cū alio. & ſic non licet inferre, ipſa quantū eſt ex ſe nō ē cū alio, ergo ipſa exiſtens extrà nō ē cū alio: ita non licet inferre, ipſa quantū eſt ex ſe, ē cōis negatiuè, ergo ipſa exiſtens extrà, eſt cōis negatiuè. Vtrobique.n. idem peccatum accidit, & eſt ſecundum fallaciam accidentis. Et ſi hoc intuitus fueris, uidebis in quo differt poſitio Scoti in ſecundo ſen. diſ. 3. q. 1. à poſitione noſtra: & unde in talem opinionem incidit. Dicit.n. ipſe naturā ſpecificā, puta humanitatē ratione ſui ſequi hæc duo. ſ. unitatem formalem & cōitatem negatiuam, ſeu indifferentiam ad plura numero. Dicit namque in ſimilibus q̄nis, q̄ non oportet quærere cauſam, quare natura ſit cōis: quia natura ipſa eſt cauſa ſufficiens ſuæ cōitatis. ſed bene oportat quærere cauſam, quare ſit ſingularis: quia non ex ſe eſt ſingularis: & ideo ſicut extra animam inuenitur natura una formaliter. ita inuenitur natura cōis pluribus. Nos autem in primo non diſſentimus, ſed in ſecundo. Dicimus.n. naturam ratione ſui ſequi unitatem formalem: ſed cōitatem negatiuam fatemur non ſequi eā ratione ſui, ſed ratione ſolitudinis ſuæ: ſicut ſingularitatē ſequi eā diximus rōne aſſociationis eius ad exiſtentiā. Et quia conditio ſolitudinis nō conuenit naturæ rōne ſui. nec rōne ipſius eſſe: q̄ habet extra animā, ſed rōne intellectus quia natus eſt ad eam diuidere: adeo ante omnē actū intellectus nulla cōitas naturæ inuenitur. Et ſicut quærenda eſt cauſa, unde habeat natura eſſe ſolitariè, & eſſe extra quia de ſe neutrum habet: ita quærēda ē cā. vñ hēat natura cōitatē & ſingularitatē: de ſe.n. neutrum habet.

Sco. 2. ſen. d. 3. q. 1.

¶ Cā aūt unde fallitur in hoc Scotica proceſſit opinione, videtur duplex. Prima eſt æquiuocatio illius termini, ex ſe, ſiue, de ſe. Poteſt enim utrunque eorum accipi dupliciter. Vno mō poſitiuè: & ſic nō dicit aliquā habitudinem cauſæ. Alio modo negatiuè. & ſic dicit ſolitudinem. ſ. non cum alio, & primo modo intellexit naturam eſſe cōem ex ſe, ita q̄ ipſa eſt ſibi ſufficiens cauſa ſuæ communitatis, vt ex uerbis eius ibi patet: cum tū debuiſſet intelligere ſecundo modo. natura.n. ex ſe, id eſt non cū alio, eſt indif-

Cū duplex erroris p... ſimi Scotiſtarum.

indifferens & communis: ſicut quãdo dicitur natura ex ſe eſt ſo la, ly ex ſe, non dicit aliquam cauſalitatem, ſed tantum negationem coniunctionis cum alio.

¶ Secunda cauſa eſt diſtantia inter propoſitionem negatiuam & affirmatiuam de prędicato infinito reduplicatione audita. Licet enim ex affirmatiua de prædicato infinito ſequatur negatiua, & econuerſo, ut dicitur in ſecũdo Perihermenias, quando non ſunt replicatiua, cum reduplicatione: tamen licet ex affirmatiua de p̄dicato infinito, ſequatur negatiua de prædicato finito: non ſit econuerſa. Hanc enim, Homo in eo ꝙ hõ nõ eſt albus, nõ ſequitur iſta, Homo in eo ꝙ homo, eſt nõ albus. Si enim homo in eo ꝙ homo eſſet nõ albus, nunquã homini coniungi poſſet albedo; quia quod conuenit alicui: ſecundũ ꝙ ipſum, conuenit ei ſemper neceſſario & per ſe. Apparet aũt in hoc defeciſſe manifeſtè proceſſum Scoticum: cum enim cõe negatiuè idem ſonet quod nõ propriũ argumentatus eſt ſic, Natura puta humanitas, inquantum talis, non eſt propria alicui: ergo humanitas, inquantum humanitas eſt nõ propria: ubi expreſſè pates defectus prædictus. Et quòd ſic ꝓceſſerit, patet ex ſuo ꝓceſſu. Cõcluſio enim ſua eſt affirmatiua de prędicato infinito. cũ cõcludat, ergo natura ex ſe eſt communis, id eſt nõ propria antecedens uero eſt negatiuum ſcilicet natura nõ eſt de ſe hic, id eſt ꝓpria alicui. Similiter patet ex alio proceſſu, quẽ ibi inducit, ſcilicet humanitati Socratis rõne ſui nõ repugnat eſſe laio, ergo humanitas Socratis ex ſe eſt cõmunis: ubi apertè patet prædictus defectus reduplicationẽ enim in primo proceſſu ſonat ly ex ſe ſeu de ſe, in ſecũdo ly ratione ſui, &c. Et hoc eſt ualde notandum in hac materia, & in materia, de uniuerſalibus eo quòd hinc omnia pendẽt. Attentũ ergo oportet eſſe, quòd hæc propoſitio, Natura ex ſe eſt communis, ſi dẽt eſſe uera, oportet quòd tam ly ex ſe, q̃ ly communis teneatur negatiuè ſecundum uiam noſtrã & ueritatem: & tunc idem eſt, ac ſi dicatur, Natura non cum alio ſumpta, eſt non propria alicui: quod patet eſſe uerum. Secundum uerò Scotum, ly ex ſe tenet poſitiuè & malè: & ſenſus eſt, Natura ratione ſui, ſiue inquantũ talis eſt non propria alicui: quòd eſt manifeſtè falſum.

¶ Attentior adhuc ſis, quòd aliud eſt dicere, naturã, puta humanitas inquantum huiuſmodi, non eſt propria alicui. Et aliud eſt dicere humanitas, inquantum huiuſmodi, eſt nõ propria ſeu cõmunis, quòd idem ſonat in propoſito. Prima enim eſt uera: quia humanitati in eo, ꝙ humanitas non conuenit ꝙ ſit appropriata alicui. Secũdũ uerò patet eſſe falſum ex eadem radice: quia humanitati in eo quòd humanitas non conuenit, quòd ſit non appropriata alicui. Abſtrahit enim ab utroq;, ſcilicet ab eſſe proprio & ab eſſe non proprio. Si enĩ humanitas in eo quòd humanitas, eſſet non appropriata nunquã humanitas eſſet appropriata alicui, quia ut dictũ eſt ex primo Poſteriorũ, quod conuenit alicui ſecundum quod ipſum p̄ſupponit de omni, neceſſariũ & ꝑ ſe. Quod ſi naturæ rõne ſui nõ cõueniat illa cõmunitas. ſ. ſupra indirectè probatũ fuerit, ubi duabus rationibus deducta eſt falſitas iſtius propoſitionis. Vnitas exiſtens extra animam eſt communis pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis: ad falſitatem enim huius ſequit̃ falſitas illius: quia quod non conuenit rei extra animã, non conuenit ei ratione ſui. Directè tamen nunc ꝓbo ſic, Omne quod ſequitur aliquã naturã ratione ſui p̄dicatur ſimpliciter, id eſt ſine aliqua additione de ſuppoſito illius naturæ: ſed communitas ſequitur naturam humanam per te ratione ſui, ergo communitas prædicatur ſimpliciter, id eſt ſine aliqua additione de ſuppoſito naturæ humanæ. Proceſſus bonus in tertio primæ: cõcluſio ſit eſt falſa, ergo altera præmiſſarũ: nõ Maior, ut declarabitur: ergo Minor quæ eſt poſitio tua. Falſitas concluſionis patet: quia iſta eſt ſimpliciter falſa, Socrates eſt cõis pluribus, & ſi addatur ly ex ſe, adhuc eſt falſum dicere. Socrates ex ſe eſt cõmunis pluribus. Veritas maioris declaratur ſic. Quod ſequit̃ naturã ratione ſui, aut eſt paſſio, aut modus, aut prædicabile per ſe, aut per accidens, aut ſeparabile, aut inſeparabile. Modo omnia iſta, ſi cõmitãtur naturã rõne ſui, ita ſe habent ꝙ ſicut natura prædicatur eſſentialiter de indiuiduo, puta homo de Socrate, ita iſta prædicant̃ denominatiuè in ſuo ordine de ipſomet indiuiduo: ut patet diſcurrendo. ¶ Et confirmatur hoc, quia in ꝓpoſito noſtro naturã humanã ſequuntur unitas formalis & cõmunitas rõne ſui ſecũdũ te. Vnde neutrum eſt alia cã quẽda niſi natura ipſa. ergo ſicut unitas formalis prædicatur ſimpliciter de Socrate: iſta enĩ ſimpliciter uera. Socrates eſt unus formaliter, ita communitas prædicatur de Socrate ſimpliciter dicendo, Socrates eſt communis, Hoc eſt falſum. ergo, &c. Quæ nã eſt maior ratio de unitate q̃ de communitate, & quare eorum, quæ ſequunt̃ naturã ratione ſui, alia prædicentur de indiuiduis, alia nõ. Nõ enĩ erit facile fingere rationes Scoti, quas ibi facit: quia non concludunt cõmunitatẽ dari extrã animã, ſed unitatẽ: idẽ ſuperfluũ iudicaui adducere. Si quę aũt ex eis aut expoſitis ab eodẽ in ſeptimo Met. ad communitatem probãdã adducerent̃, non erit difficile ſumere reſponſionẽ ex dictis ad duas illarũ hic inductas.

AD ſecundi dubij euidentiã ſciendum, ꝙ unũ, cũm dicat ens indiuiſum importat aliquid poſitiuum, & aliquid priuatiuũ. Si loquamur de unitate formali & unitate numerali ſubali, quo ad ſuppoſitum quod important. ſic ſunt idem realiter, & diſtinguunt̃ ſola ratione. Sic idem realiter ſunt Socrates & homo: non diſtinguuntur: eo ꝙ eadem res eſt quæ eſt una formaliter & numeraliter. Si autem loquamur de his unitatibus, quo ad priuationes diuiſionũ importatas, ſic dico ꝙ diſtinguuntur realiter: dũmõ nõ fiat uis in hoc ꝙ diſtinctio realis ſit paſſio entis realis, eo ꝙ alia priuatio eſt priuatio diuiſionis formalis, & alia eſt priuatio diuiſionis numeralis. Sicut alia eſt diuiſio formalis, & alia eſt diuiſio numeralis. Nec inconuenit in uno eſſe plures unitates ſubales realiter diſtinctas: quo ad priuationes importatas: eſſet ſi impoſſibile in uno eſſe plures unitates ſubales realiter diſtinctas quo ad res poſitiuas, quas importãt. Vnde utriuſq; rõnis adductæ concluſio concedenda eſt diuerſimode loquendo: nec aliter reſpondere eſt opus.

QVÆSTIO.

Num Natura abſolute ſumpta ſit illa, quæ prædicetur de indiuiduis.

DVBIVM eſt tertiò circa aſſignationem quartæ differentiæ: non enim uidetur uerũ, ꝙ natura abſoluè ſit illa quæ prædicat̃ de indiuiduis: quia natura abſoluè ſumpta nõ eſt uniuerſalis, neq; communis. In huiuſmodi aũt ꝓpoſitionibus. Socrates eſt homo, & Socrates eſt animal, & ſimilibus p̄dicatur uniuerſale, & ſuperius de particulari & inferiori. Similiter etiã cũ quæritur, an iſta prædicatio, Socrates eſt homo, ſit ęqualis de ęquali, uel inferioris de inferiori, nõ uĩ poſſe reſponderi, tenendo ꝙ natura abſolutè prædicatur, cum illa nec æqualis, nec ſuperior ſit.

Ad hoc dicendum eſt ꝙ ſicut in natura extra eſt conſiderare ipſam rõnẽ agẽdi: & eſt cõſiderare conditionẽ eius ſine qua nõ operatur. Verbi gratia, in colore cõſideratur natura eius, ex qua eſt uiſibilis: & cõſiderat̃ particularitas, q̃ eſt cõditio, ſine que nõ eſt uiſibilis. Ita in natura predicabili eſt conſiderare duo. ſ. id ꝙ p̄dicatur & attribuit̃ ſubiecto, & cõditionẽ ſine qua nõ attribuitur illi. Sicut in hac propoſitione, Socrates eſt homo, id quod attribuitur ſubiecto, eſt ipſe natura humana: & nihil aliud. Cõditio uerò ſine qua ly homo, nõ p̄dicatur de Socrate, eſt eſſe uniuerſale ſuperius cõe, uel aliud hmõi: ut enim infra patebit, & habetur ab Ari. 7. Met. tex. com. 46. Nulla res prędicatur, niſi ut hẽt eſſe in intellectu, eo ꝙ prædicatio ab intellectu dependet. Vnde ad dubiũ dico, ꝙ natura ſecundum ſuã rõnẽ eſt id quod prędicatur de ipſo indiuiduo. Eſſe. n. prædicationis de re ſuperioritas & uniuerſalitas &c. huiuſmodi, ſunt cõditiones eius. Et ideo ad interrogationẽ, an in illis p̄dicationibus ſit prędicatio ęqualis uel ſuperioris, dico quòd eſt prędicatio ſuperioris. — In fine huius te. cõ. 46.

¶ Nec obſtat ꝙ ſuperioritas non inſit naturę abſolutę q̃ prędicatur: quoniam non dicit S. Tho ꝙ naturę abſolutę, prius abſtrahit ab omni eſſe cõueniat hęc conditio, ſcilicet p̄dicatio de indiuiduis: ſed dicit ꝙ res cui conuenit illa conditio, eſt natura abſolutè, & non aggregatum ex natura & eſſe in intellectu, ſeu in ſingulari. Non enim cum dico, Socrates eſt homo, eſt ſenſus, Socrates eſt homo ſecundum eſſe in intellectu, aut in ſingulari: aut ſuperiori, aut ęquali: Socrates eſt habens humanitatem.

¶ Vnde ualde attendenda eſt diſtinctio inter id ꝙ prędicatur & conditionẽ prędicati: qua non attenta forte decepti ſunt dicentes abſoluiè ex hoc textu haberi, ꝙ iſta, Hõ eſt aĩal nec eſt prædicatio ſuperioris, nec inferioris, nec ęqualis. Senſus ergo literę eſt, Natura abſoluiè q̃ eſt p̄dicat̃ id eſt natura, ſecundum conditiones ſibi debitas ratione ſui eſt id quod attribuit̃ ſingularibus: & nõ ſecũdũ cõditiones ſibi debitas ex eſſe in intellectu, uel ſingulari. cũ quo ſtat, ꝙ eſſe in intellectu uniuerſalitas & ſuperioritas ſunt cõditiones, ſine quib. natura ipſa nõ p̄dicat̃ de ſingularib.

Non tamen poteſt dici, quod ratio uniuerſalis conueniat naturæ ſic acceptæ, quia de ratione uniuerſalis eſt unitas & communitas. Naturæ autem humanæ neutrum eorum conuenit ſecundum ſuam abſolutam conſiderationem. Si enim communitas eſſet de intellectu hominis, tunc in quocunque inueniret̃ humanitas, inueniretur cõitas, & hoc falſum eſt: quia in Socrate nõ inueniretur cõitas aliqua, ſed quicquid eſt in eo indiuiduatũ eſt. — Eſſentia abſolute ſumpta ñ eſt uniuerſalis.

¶ Hic iam ponitur quarta concluſio negatiua, eſſentia ſubſtãtię cõpoſitę abſolutè ſumpta nõ eſt uniuerſalis, ut ſpecies, &c. Probat̃ ſic. Vniuerſale eſt unum cõe multis eſſentia ſubſtãtię compoſitę ſecũdũ ſe nõ eſt una cõis multis: ergo eſſentia ſubę compoſitę ſecundũ ſe non eſt uniuerſalis, &c. Maior eſt Ariſ. Secũdo Poſterior. Minor uero probat̃ ex eo ꝙ ſi ſecũdũ ſe eſſentia ſubſtantię cõpoſitę eſſet una & cõis, in quocunque inueniretur illa eſſentia, eſſet una & communis multis, quod eſt impoſſibile. Cõſequentia patet ex eo, ꝙ omne quod conuenit alicui ſecundum ſe, conuenit ei in quocunq; ponatur, ut ex primo Poſteriorũ apparet. Impoſſibilitas autẽ conſequentis adeo eſt manifeſta, ut

Auic. dicat ſecundo ſuæ Metaphyſicę, quod nullus ſanæ mentis poteſt oppoſitú illius opinari. Quis enim eſt adeo fatuus, qui dicat eſſentiam Socratis ſibi communem eſſe & Platoni?

SED hic occurrit dubium circa propoſitioné illá, ſuprà quá fundat' totus proceſſus, ſcilicet, Omne quod conuenit alicui ſecundú ſe conuenit ei, in quocunq; ponatur: uidetur enim multas habere inſtátias. Motus enim ſecúdú ſe eſt uelocitabilis in infinitum: ex ſexto Phyſi. tex. Com. 15. Motus autē in cælo poſitus, nequaquam, ſed eſt uelocitas ut dicitur ſecúdo Cæli, tex. Cō. 28. Similiter continuum ſecundú ſe eſt diuiſibile in infinitú ex ſexto Phy. tex. Com. 3. Continuum autē in re naturali poſitú, nō tú omniú natura conſtātium determinata ſit ratio magnitudinis: ut dicitur ſecundo de anima: tex. Cō. 41. Similiter motus ſecundum ſe habet contrarium, ex 5. Phy. tex. Com. 8. & 14 motus aút in cælo poſitus caret contrario: primo Cæli, tex. Com. 20.

AD hæc & ſimilia dicitur ꝑnotando quòd aliud eſt dicere, A conueniat aliquid ſecundum ſe: & aliud eſt dicere, A non repugnat aliquid ſecundú ſe. Ad ueritatem enim primi exigitur, q̄ A uendicet ſibi illud in primo, uel ſecundo, uel quarto modo ꝑ ſeitatis. Ad ueritatem ſecundi ſufficit, q̄ ipſi A ut ſic, non repugnat illud. Ad ueritatem quoq; primi ſequitur illud conuenire ſibi in quocunq; ponatur: ad ueritaté ſecundi, non. Multa enim ſunt quæ non repugnant animali in eo q̄ animal: quæ tamen nō inueniuntur in quolibet animali. Quicquid aút cōuenit aiali in primo, uel ſecundo, uel quarto modo dicendi ꝑ ſe, inuenitur in omni animali. Vnde ꝓpoſito dico, q̄ nulla inſtātiarú adductarum eſt contra propoſitionem aſſumptá, eo q̄ omnia, quæ in illis dicuntur, intelligenda ſunt ꝑ non repugnantiá & cōuenientiá. Cú enim dr̄ motum eſſe uelocitabilem in infinitum, intelligimus motui ut ſic, non repugnare uelocitatem in infinitum. Similiter cum dicitur, continuum eſſe diuiſibile in infinitum, intelligitur continuo ut ſic, nō repugnare diuiſibilitatem in infinitum. Similiter cùm dicitur, motum habere contrariú, intelligimus motui, ut ſic, non repugnat habere contrarium.

¶Quod ſi hoc non placet, dicito, q̄ aliud eſt dicere, A in eo q̄, A cōuenit aliquid: & aliud eſt dicere, A in eo quòd, A nō cōuenit aliquid: ut patet. Et q̄ quicquid conuenit A, in eo, q̄ A conuenit omni: A quicquid aút non conuenit A, in eo quod A, non oportet negari ab omni A. Riſibile enim nō cōuenit animali in eo, q̄ animal: & tñ non negatur ab omni animali. Conuenit enim animali in homine. Et ſubiungito, q̄ omnes propoſitiones in inſtantijs adductæ ſunt intelligendę negatiuè, ut ſit ſenſus: Motus eſt uelocitabilis in infinitú, id eſt motus ut ſic eſt determinatæ uelocitatis. Similiter continuú eſt diuiſibile in infinitum, id eſt cōtinuum ut ſic, non eſt determinatę diuiſionis. Similiter motus hēt contrariú id eſt motus ut ſic, non determinat ſibi eſſe abſq; contrario: & ſic ſecundum utrunque modum reſpondendi, remanet propoſitio aſſumpta uniuerſaliter uera.

Poſſet tamen & aliter dici ad has inſtátias: ſed quia magis ad formam propoſitionis attendo, quam ad materiam, ideo impręſentiarum pertranſeo.

Eſſentia abſolutè accepta ſi eſt uniuerſalis, ut habet eſſe in ſingularibus.

Similiter etiam non poteſt dici: quòd ratio generis accidat naturæ humanę ſecúdum illud eſſe, quòd habet in indiuiduis, quia non inuenitur in indiuiduis natura humana ſecundum unitatem, ut ſit unum quid conueniens cuilibet, quod ratio uniuerſalis exigit.

¶Hic ponitur quinta concluſio negatiua, ſ. eſſentia ſubę cōpoſitæ ſecúdú eſſe quod habet in ſingularibus, nō eſt uniuerſalis, ꝓbatur ſic, Vniuerſale eſt in multis eſſentia ſubæ cōpoſitæ ſecundú eſſe quod habet in indiuiduis, nō eſt una in multis, ſed diuerſa in multis, ergo eſſentia ſubſtantię compoſitę ſecundum eſſe, quod habet in indiuiduis, non eſt uniuerſalis: & cōſequenter, nec ſpecies, nec genus nec dr̄a quę uniuerſalitatem ſupponunt.

Eſſentia ut hēt eē in intellectu eſt uniuerſalis, uel genus, uel ut ſpecies, ut differentia.

Relinquitur ergo quòd ratio ſpeciei accidat naturæ humanæ ſecundum illud eſſe: quod habet in intellectu. Ipſa enim natura hūs eſſe in intellectu abſtractum ab omnibus indiuidualibus, & hēt rōnē uniformē ad oīa indiuidua, quæ ſunt extra animam: prout eſſentialiter eſt imago omnium et inducens in cognitionem omnium, in quantum ſunt homines, & ex hoc, q̄ talem relationē habet ad omnia indiuidua intellectus adinuenit rationem ſpeciei: & attribuit ſibi, unde dicit Commentator primo de Anima, quòd intellectus eſt, qui facit uniuerſalitatem in rebus: hoc etiam Auicen. in ſuę Metaphiſicæ octauo dicit.

Com. 8. in medio.

¶Hic per locú à diuiſione concludit textus cōcluſio affirmatiua determinatiua quæſitæ difficultatis, ſcilicet eſſentia ſecúdú eē in intellectu eſt uniuerſalis, genus ſpēs, dr̄a, &c. ꝓbatur ſic. Vnú in multis & de multis eſt uniuerſale natura ſecúdú eſſe in intellectu eſt una in multis & de multis: ergo eſt uniuerſale. Probatio Minoris, Vniformiter ſe habens ad multa, ut eſſentialis eorú imago, eſt unú in multis & de multis natura ſecundú eſſe in intellectu eſt huiuſmodi, quia habet eſſe abſtractú ab omni difformitate indiuiduorú eſſentialiter eorú cognitionem gignēs: ergo, &c.

AD euidentiam huius concluſionis & rationis: quia termini multipliciter dicti ſecúdum Ariſto. doctriná diſtinguendi ſunt. Nota primò diſtinctiones terminorum in concluſione poſitorú. Eſſe in intellectu contingit dupliciter, ſubiectiuè, & obiectiuè. Eſſe in intellectu ſubiectiuè eſt inhærere ipſi, ſicut accidēs, ſuo ſubiecto, ut albedo ſuperficiei. Eſſe in intellectu obiectiuè, eſt terminare actum intellectus. Intellectus eſt duplex in nobis, agens & poſſibilis, ut dicitur tertio de Anima. tex. Commen. 17. Intellectus agēs eſt ille, qui abſtrahit ſpeciem intelligibilem à phantaſmatibus. intellectus poſſibilis eſt ille, qui intellectionem recipit in ſe. Vniuerſale duplex, repræſentando & in prædicando. Vniuerſale in repræſentando in propoſito eſt, quod repræſentat rem, non repręſentando conditiones eius indiuiduales. Vniuerſale in prędicando eſt illud quòd prædicatur de multis differentibus ſecundum eſſe.

¶His uiſis, ſcito concluſionem illá, ſcilicet natura ſecundú eſſe in intellectu eſt uniuerſalis trifariam uerificari. Primò ſic, Natura ſcdm eē obiectiuú in intellectu agente eſt uniuerſalis in ꝑdicando. Secundò ſic natura ſcdm eſſe ſubiectiuú in intellectu poſſibili eſt uniuerſalis in repręſentádo. Tertiò ſic, Natura ſcdm eſſe obiectiuú in intellectu poſſibili eſt uniuerſalis in prędicādo.

Sciendum eſt ſecundo, quòd res extra, ſecúdum q̄ eſt actu intelligibilis eſt obiectiuè ī intellectu agēte: ſic enim terminat eius actionem, quia ad hoc poſitus ab Ariſt. intellectus agēs. Vt faciat rem intelligibilem in potentia intelligibilem in actu, ut Com. dicit tertio de Anima. Cō. 18. Fit aút actu intelligibilis res extra ab intellectu agente, nō per hoc q̄ recipiat, aut perdat aliquid ſecundum eſſe per illius actionem, ſed ex hoc quòd eius ſpecies intelligibilis producitur ab intellectu agente. Per hoc enim res extra repræſentatur nō repręſentans cōditionibus indiuidualibus: cú quibus in potētia intelligibilis erat nō in actu. Vñ ipſa productio ſpeciei intelligibilis eſt factio rei extra, intelligibilis in actu. Habet enim tãto illa duos terminos. Vnú intra animam, ſ. ſpeciem intelligibilē, quæ realiter ꝓducitur de nouo in intellectu poſſibili. Et aliú extra, ſ. rē cuius eſt illa ſpecies, quæ nihil reale ex hoc acquirit, ſed tantum denominationē extrinſecam, ſcilicet quòd eſt abſtracta ab hoc, & nunc. quod eſt actu intelligibilis, &c.

¶Natura autem extra, ſecundum, q̄ eſt actu intellecta, eſt obiectiuè in intellectu poſſibili: ſic enim terminat eius actionem, quæ eſt intelligere. Fit autem & eſt actu intellecta res extra, non ꝑ hoc quòd aliquid accipiat aut amittat per actionem intellectus poſſibilis, ſed ex hoc quòd conceptus eius formatur ab intellectu poſſibili: tunc enim res intelligitur, quando eius conceptum formamus. Vnde ipſa conceptus formatio eſt factio rei extra actu intellectę: habet enim & hęc actio duos terminos. Vnum intra animam, ſcilicet conceptum, qui realiter fit, qui nihil aliud eſt quàm expreſſa ſimilitudo rei, rem pręſentem obiectaliter faciēs intellectui poſſibili. Et alterum extra, ſcilicet rem quæ ex productio conceptu extrinſecè denominatur actu intellecta.

¶Ex his patet, quæ ſit differentia, & quę ſit conuenientia inter rē obiectiuè in intellectu agente & intellectu poſſibili. Differentia ſiquidem eſt quia ex hoc quod obiectiuè in intellectu agente ſit & eſt actu intelligibilis, non autem actu intellecta. Ex hoc uerò quòd eſt obiectiue in intellectu poſſibili, quæ tantū erat actu intelligibilis, fit actu intellecta. Conuenientia autem eſt, quia tam ex hoc quòd eſt obiectiuè in intellectu agente, quàm ex hoc quòd hoc eſt obiectiuè in intellectu poſſibili, habet quòd ſit repręſentata abſque indiuidualibus conditionibus: & cōſequenter quòd ſit abſtracta ab hoc & nunc, &c.

Sciendum eſt tertio ex Auic. 5. Meta. c. 1. qđ uniuerſale in prędicando, eſt id quòd in intellectu non eſt impoſſibile prędicari de multis. Et hoc tripliciter poteſt ſe habere.

¶Primò, quòd illa multa ſint actu in rerum natura: ſicut homo obiectus intellectui eſt uniuerſale reſpectu Socratis & Platonis.

¶Secundò, quod illa multa non ſunt: poſſint tamen eſſe, ſicut domus heptangula obiecta intellectui, eſt uniuerſale reſpectu plurium heptangularum, quæ non ſunt, poſſunt tamen eſſe.

¶Tertiò, q̄ illa multa nec ſint eſſe ſicut Luna obiecta intellectui eſt uniuerſale reſpectu plurium Lunarú, quas impoſſibile eſt eē. Et Gabriel obiectus intellectui eſt uniuerſale reſpectu pluriú Gabrieliú, quos implicat cōtradictioné, eſſe. Vniuerſale primo modo uocatur à S. Thom. prima parte. q. 13. uniuerſale ſecúdú rē & ſecúdú rōnē: quia res illa realiter eſt in pluribus, & non ſolum ut obiecta intellectui. Vniuerſale tertio modo uocatur ibidē uniuerſale, ſeu rōe ſecundú rationē tantú: quia res illa non inuenitur realiter in pluribus, ſed ut obiecta intellectui tantum. Vniuerſale ſecundo mō ibi diſtinguitur cōtra uniuerſale primo modo. Poſſet tamen nomine proprio dici uniuerſale ſecundú rōnē, &

ſecun-

ſecundum rem in potentia tamen. Nec ſolùm nomina ibi imponuntur à S.Tho. ſed & dictorum ratio aſſignatur valde ſubtilis. quæ ſuper quatuor propoſitiones fundatur.

In hoc c. ¶ Prima eſt Vniuerſalitas & prædicabilitas non conueniunt rei ſecundum ſe: nec ſecundum eſſe, quod habens extra animam. patet illa ex dictis.

¶ Secũda eſt, Res materialis, q̃ ſola p̃ ꝓpriã ſpeciẽ cognoſcitur à nobis: ſecundũ q̄ eſt in intellectu noſtro, obiectiuè repræſentatur abſq; cõditionibus indiuidualibus patet illa etiã ex dictis.

¶ Tertia eſt, Res immaterialis etiã Deus ipſe ſecundũ quod eſt in intellectu noſtro, obiectiuè repræſentatur per modum rerũ materialiũ, ſcilicet non repræſentatis proprietatibus indiuidualibus. Patet illa: quia res illæ non cognoſcuntur à nobis ſecundũ q̄ in ſeipſis ſunt, ſed per modum rerum materialium: nec per proprias ſpecies, ſed per ſpecies rerum materialium.

¶ Quarta eſt, Res oĩs vt repræſentata abſq; cõditionibus indiuidualibus, nõ magis reſpicit vnũ q̃ plura indiuidua. Patet illa: qa vt abſtracta eſt, æqualiter ad vnũ & multa ſe habet, Nihil.n.fingi põt, vnde abſtractũ vt abſtractũ vnum magis reſpiciat, q̃ plura, vel econtra. Vnde & notanter Auic. appoſuit in diffinitione vniuerſalis illã particulã, ſecũdũ q̄d eſt in intellectu. Multa.n. ſunt vniuerſalia, quibus tã ſecũdũ eſſe extrà, quàm ſecũdũ propriã rationẽ repugnat prædicari de pluribus, vt de intelligentiis dicetur. Nulli aũt vniuerſali, ſecũdũ q̄ eſt in intellectu repręſentatũ, abſq; propria & particulari exiſtẽtia proprietate & hypoſtatica repugnat prędicari de pluribus. Ex qbus formatur talis rõ. Res quælibet & ſola æqualiter ſe habẽs ad vnũ & plura indiuidua eſt vniuerſalis in actu prædicando res q̃libet ſola vt repræſentata intellectui noſtro, eſt æqualiter ſe habẽs ad vnũ & plura inferiora: ergo res quælibet & ſola vt repręſentata intellectui noſtro, eſt vniuerſalis in actu in prædicãdo. Maior patet ex diffinitione vniuerſalis aſſignata ab Ariſt. primo Perihermenias. Minor verò quo ad ſecundam partem patet ex prima propoſi- c. ſ. circa prin. tione: quo ad primam autem partem ex reliquis tribus.

EX his corrolariè elicio, q̄ ad hoc q̄ aliqd ſit vniuerſale in actu in prædicãdo, nõ exigitur actualis relatio naturæ obiectæ ad particularia: ſed ſufficit q̄ res ipſa ſit in ea diſpoſitione, ſecũdum quã intellectus ad libitum poſſit illã relationem ſibi vere attribuere, nihil addendo præter ipſam actualem relationem.

¶ Iſtis prælibatis, iam patere põteſt concluſio intenta ſecundũ 1. ſenſus. omnes tres ſenſus aſſignatos.

¶ Et pro primo quidẽ ſenſu argui poteſt ſic. Id quod in intellectu non eſt impoſſibile prædicari de multis, ſeu (vt Ariſt. verbis vtar) aptũ natũ eſt prædicari de multis, eſt vniuerſale in p̃dicando. ſed res ſecũdũ eſſe obiectiuũ in intellectu agẽte eſt huiuſmodi. ergo res ſecundũ eſſe obiectiuũ in intellectu agente eſt vniuerſalis in prædicãdo Maior patet ex Auic & Ariſt. Minor verò probatur ſic, res abſtracta à cõditionibus indiuidualibus vt ſic, eſt apta nata prędicari de pluribus: res ſecundum eſſe obiectiuũ in intellectu agẽte, eſt abſtracta à cõditionibus indiuidualibus: ergo &c. Præmiſſæ omnes ex dictis ſunt manifeſtæ.

EX his habes quàm malè dixerit Sco. ſecũdo ſen. diſt. 3. q. 1. in reſponſione ad primũ, dicendo, q̄ natura ante actum intellectus poſſibilis nihil habet, niſi quod conuenit ſibi extra animã, patet enim iam q̄ ſecundum ſententiam Ariſt. eſt actu intelligibilis abſtracta ab hic & nunc: & conſequenter uniuerſalis in actu ante actum intellectus poſſibilis.

¶ Pro tertio ſenſu arguere aliter non eſt opus: eo q̄ eodem modo procedendum eſſet.

2. ſenſus. ¶ Secundus autem ſenſus Intelligentibus terminos ex rõnibus terminorũ clarus eſt. Natura nãq; ſecũdũ eſſe ſubiectiuũ in intellectu poſſibili: nihil aliud eſt q̃ ſimilitudo immaterialis ſui repręſentatiua in illo exiſtẽs. Similitudo aũt immaterialis à ſingularibus abſtracta, rẽ uniuerſaliter neceſſe eſt repſentet: eo ipſo q̄ abſtracta eſt. Si enim rẽ uniuerſaliter nõ repræſentet: ſed particularibus conditionibus immiſtã: & nõ à materialibus cõditionibus abſtractã, non eſſet uniuerſalis: ergo in repræſentãdo ipſam eſt uniuerſalis res, ſecũdũ q̄ eſt ſubiectiua in intellectu poſſibili, id eſt ſpecies ſeu ſimilitudo ipſius naturæ ꝓ quãto repſentat naturã ipſã nõ repræſentatis cõditionibus indiuidualibus.

¶ Et nota q̄ quia natura ipſa hẽt duas ſimilitudines in anima. ſ. ſpeciẽ intelligibilẽ & cõceptus: ſiue ſpeciẽ impreſſam & ſpeciẽ expreſſam: ideo ſecundũ utrãq; ſpeciẽ eſt uniuerſalis in repræſentãdo. Quare aũt oporteat duas ſpecies ponere, & quõ ſi Deus conceſſerit nobis uitã alibi dicetur. Quãuis autẽ cõcluſio ſecunda poſſit omnibus modis dictis uerificari: attamẽ primus & tertius ſunt ad propoſitum literę. Intendimus enim hic de uniuerſali in prædicãdo q̄ intentionem logicã ſonat, & non de uniuerſali in repræſentãdo quod nulla intẽtione ſecũda logica dicitur uniuerſale, ſed ex eſſe proprio quod ſecundũ rẽ ſortitur.

¶ Literã ſic gloſſare potes. Ipſa.n. natura habet eſſe in intellectu agẽte, uel poſſibili tã obiectiuè, quã ſubiectiuè abſtractũ ab omnibus indiuidualibus conditionibus. Et habet rationẽ uniformẽ obiectiuè in prædicãdo, ſubiectiuè in repræſentãdo, ad oĩa indiuidua quæ ſunt extrà, prout eſſentialiter eſt ſimilitudo omnium obiectiuè in eſſendo, ſubiectiuè in repræſentando. inducens cognitionẽ omnium inquantũ ſunt homines: quia ut ſic aſſimilãtur. Et ex hoc q̄ talem relationẽ: ſcilicet uniformitatis & ſimilitudinis eſſentialis, uel repræſentatiuæ habet natura ad omnia indiuidua intellectus, adinuenit rationẽ ſpeciei, id eſt ſecundam intentionem, quæ eſt ſpecies, & attribuit ipſi naturæ uniformiter ſe habenti ad indiuidua ex hoc. q̄ repræſentatur abſque omni indiuiduantium difformitate.

QVÆSTIO VII.

Num uniuerſalia in actu ſint extra animam.

CIRCA dicta eſt quæſtio nõ modica, An uniuerſalia in actu ſint extra animã, an fiant per opus intellectus, quemadmodum dictum eſt. In hac quæſtione primò declarabitur titulus. Secundo ponetur opinio Scoti. Tertiò ponetur opinio S.Tho. Quartò reſpondebitur ad argumenta in oppoſitum.

QVO ad primũ: quia hæc quæſtio diuerſimodè intellecta, diuerſis modis à Philoſophis determinata eſt, in præſentiarũ Peripateticã ſententiã ſupponẽdo, ſcilicet q̄ uniuerſalia nõ ſubſiſtant extra ſingularia, declaranda eſt quomodo intelligatur.

¶ In nomine uniuerſalis tria intelligimus. Primò uniuerſalitatẽ, quæ eſt relatio rõnis. Secundò rẽ, quæ denominatur uniuerſalis ab illa uniuerſalitate. Tertio, aptitudinẽ ad eſſendũ in multis, quæ eſt q̄d mediũ inter illa duo, & eſt fundamentũ proximũ quare res ſuſcipiat illã relatiuã denominationẽ: ideo enim rei intellectus attribuit relationẽ uniuerſalitatis, quia res illa apta nata eſt eſſe in pluribus: non uertitur in dubiũ an illa relatio, q̃ uocatur uniuerſale formaliter ſit extra animã: eã enim oẽs ab intellectu fieri dĩt. Nec quæritur an illa res, quæ denominatur uniuerſalis, q̃ uocatur uniuerſale obiectiuè in potẽtia, ſit extra animã. Cõis enim ſentẽtia eſt q̄ q̃nq; res illa eſt extra animam, q̃nq; nõ. Si enim res illa eſt res realis, puta homo, bos & huiuſmodi ponitur extra animã Si autem res illa ſit ens rationis, nõ ponitur extrà, ut ſubiectũ, prædicatũ, propoſitio, ſyllogiſmus, & ſimilia. Sed dubitatio eſt an aptitudo ad eſſendum in multis ſit extra animã: ita q̄ abſq; omni tẽpore intellectus inueniatur res apta nata eſſe in multis, quæ uocatur uniuerſale in actu obiectiuè. an ſolum extra animã ſit res. Aptitudo autem ad eſſendũ in multis ineſt rei per opus intellectus. Et quia aptitudo illa cõplet rõnem uniuerſalis in actu obiectiuè ſumẽdo uniuerſale, licet non formaliter: ideo quærere an extra animã inueniatur totum hoc, ſcilicet res apta nata eſſe in pluribus: eſt quærere, an ſit extra animam uniuerſale in actu obiectiuè.

ET debes ſcire ad euidentiã terminorũ, q̄ ſicut albũ accipitur dupliciter. ſ. formaliter & ſubiectiuè: ita uniuerſale accipitur dupliciter, ſ. formaliter & ſubiectiuè. Subiectiuè.n. accipi nõ poteſt, eo q̄ uniuerſalitas in nullo eſt ſubiectiuè cùm ſit ens rationis. Vniuerſale formaliter eſt ipſa uniuerſalitas q̃ relationis eſt. Vniuerſale obiectiuè ſubdiuiditur in uniuerſale obiectiuè in actu, & uniuerſale obiectiuè in potẽtia. Vniuerſale obiectiuè in actu eſt totũ hoc, ſ. res una apta nata eſſe in pluribus. Vniuerſale obiectiuè in potentia eſt res ipſa una formaliter. non adiungendo ſibi aptitudinẽ ad eſſendum in pluribus. Ex his patet, in quo ſtat difficultas: & patet in quo quid nominis terminorum in titulo quæſtionis poſitorum. Intendimus enim non de uniuerſali formaliter, nec de uniuerſali obiectiuè in potentia: quia in his conuenimus, ſed de uniuerſali obiectiuè in actu. Propterea cum loquimur de uniuerſali in actu abſq; additione obiectiuè intelligi uolumus ne in ęquoco laborem. Hęc de primo.

Vniuerſale dupliciter ſequi

QVO ad ſecũdũ Sco. ſupra. 7. Me. q. 16. ſequẽdo fundamẽta ſua: q̄. ſ. naturã extra aĩam ſequatur unitas formalis & cõitas, opinat rẽ unã aptã natã eſſe in pluribus dari extra aĩam: ac hoc dicit uniuerſale in actu eſſe in rerũ natura abſq; omni ope intellectus. Adducit quoq; ad hoc multas rationes, quas in mediũ afferre, eſſet limites intentionis noſtræ excedere: propterea afferã, eas ex quarũ ſolutione reliquarũ debilitas innoteſcit.

Sco. 7. Metah. q. 16. & 2. q. 3. d. 1.

¶ Arguit primò per locũ à diffinitione ad diffinitũ ſic: Circũſcripto quocunq; actu intellectus res eſt apta nata eſſe in pluribus: ergo datur uniuerſale in actu extra animã. Tenet cõſequẽtia, quia uniuerſale obiectiuè in actu, ut diſtinguitur contra ſingulare & prædicabile diffinitur, primo. Perihermenias uniuerſale eſt quod aptum natum eſt eſſe in pluribus. Anteccedẽs probatur: quia ſi nõ, ergo aptitudo ad eſſendum in pluribus repugnat ſibi, nec conferri ſibi poſſet ſaltem ab intellectu: quia tunc pari ratione poſſet dare Sorti talem aptitudinem.

c. 15. lec. 10.

¶ Præterea, Vniuerſale in actu eſt proprium obiectũ intellectus: igitur præcedit actum intellectus. Tenet conſequentia ex ſecundo de anima, ubi dicitur q̄ obiectum eſt prius actu.

T. c. 35.

¶ Pręterea, Obiectũ ſcientiæ realis eſt ens extra animã, uniuerſale in actu eſt obiectũ ſcientiæ realis: igitur uniuerſale in actu eſt

ens extra animam.

¶ Præterea, Relatio menſuræ eſt realis, quinto Meta. ſed illa fundatur in aliquo vniuerſali. Probatur: quia oportet eſſe aliquod vnum menſuram aliarum ſpecierum: ſed non vnum numero ſecundum Ariſt. ergo vniuerſale.

T.c.10.

¶ Præterea: Operatio ſeu paſſio realis primo & adæquatè ineſt vniuerſali, vt intelligere homini ex primo Poſteriorum. igitur datur vniuerſale extra animam.

T.c.39. ¶ Præterea, cõtrarietas eſt oppoſitio realis: & eius extrema ſunt vniuerſalia non ſingularia: ergo dantur vniuerſalia extra animã.

¶ Præterea, Si vniuerſale fit ab intellectu, quomodo res prædicatur de re? & quomodo vniuerſale eſt vbiq; & ſemper incorruptibile & æternum? & quomodo materia & forma pertinent ad quidditatem vniuerſalis Phyſici? & quomodo vniuerſalium tantum eſt diffinitio? & quomodo genera & ſpecies, vniuerſaliter prædicamenta ſunt entia extra animam?

¶ Præterea, ſi nihil eſſet in re niſi ſingulare: nulla eſſet vnitas realis: niſi numeralis, quæ eſt propria ſingulari: conſequens eſt falſum: ergo, &c. Hæc de ſecundo.

opi. S.Th. QVO ad Tertium ſcito nos ſequẽtes S. Th. ac per hoc communẽ Peripateticorũ doctrinã oppoſitã in hac re proferre ſententiã. Dicimus nanq; ꝙ illorum trium, quæ in Vniuerſalis nomine intelliguntur, vnũ tantùm quandoque eſt extra animã, ſcilicet res ipſa una formaliter reliquis duobus opus intellectus conſequentibus: quod & probatur ſimili modo arguendo, quo ſuprà argutum eſt. Quicquid ſequitur naturã ratione ſui, ſimpliciter prædicatur de indiuiduo illius naturæ. ſed aptitudo ad eſſendum in pluribus apertè ſequitur naturam: puta humanitatem ratione ſui. ergo aptitudo ad eſſendum in pluribus prædicatur ſimpliciter de indiuiduo humanæ naturæ: igitur iſta eſt uera, Socrates ẽ aptus natus eſſe in pluribus: quod eſt impoſſibile. Maior manifeſta fuit ſuprà, ex eo ꝙ omnia, quæ comitantur naturam ratione ſui, non ſeparantur ab ea poſita in indiuiduo: & cõſequẽter pdicantur de eo: quia (eſſe in) fundat dici de.

¶ Præterea, Omnis aptitudo fluens ab aliqua natura, inuenitur in qualibet ſingulari natura inferiori ad illã: ſed aptitudo iſta. ſ. ad eſſendum in pluribus fluit ab aliqua natura: puta ab humanitate, ergo aptitudo ad eſſendũ in pluribus inuenitur in qualibet natura humana. proceſſus bonus, & concluſio falſa: ergo altera præmiſſarũ, non Maior. quæ ex terminis patet: ergo Minor, quæ eſt concluſio aduerſariorũ. Falſitas concluſionis probatur ſic, Illa aptitudo attribuenda nõ eſt cuilibet humanitati, quæ in qualibet humanitate impoſſibilis eſt reduci ad actum. Patet iſta: quia aliter ocioſè data eſſet talis aptitudo. Aptitudo. n. eſt pp actum. ſed aptitudo ad eſſendum in pluribus eſt huiuſmodi. i. ꝙ in qualibet humanitate poſita impoſſibilis eſt reduci ad actum: quia impoſſibile eſt, vt humanitas Socratis actu ſit in Socrate & Platone, aut migret de Socrate in Platonẽ: ergo aptitudo ad eſſendum in pluribus non eſt attribuenda cuilibet ſingulariter humanitati. Dicamus igitur rẽ vniuerſalem eſſe extra animam. Aptitudinem autem ad eſſendũ in pluribus conuenire rei ſecundũ eſſe, quod habet in intellectu: quia conuenit ei ſub ſolitudinis conditione poſitæ. Solitariè. n. accepta natura apta nata eſt in multis, ſaltem ſecundum rationem eſſe. Solitudo autem cùm importet ſeparationem naturæ à proprietatibus indiuidualibus, non conuenit rei niſi in intellectu agente, vel poſſibili obiectiuè.

Hoc en c. q. 5. cat. 6. ET aduertas ad maiorem noſtræ poſitionis euidentiam ꝙ hic accidit ſimilis defectus Scoto illi, qui poſitus eſt ſuprà. Cum .n. aptitudo ad eſſendum in pluribus ſit idem, quod non repugnãtia ad eſſendum in pluribus, arguit ſic. Naturæ, puta humanitati inquantum humanitas non repugnat eſſe in pluribus: ergo humanitati, inquantũ humanitas, conuenit aptitudo, ſeu non repugnantia ad eſſendũ in pluribus: & conſequenter humanitas eſt vniuerſalis abſq; opere intellectus. Apparet aũt manifeſtè peccatũ in hoc proceſſu, cũ ex negatiua infertur affirmatiua de prædicato infinito reduplicatione addita. Prima. n. propoſitio, quæ eſt negatiua ueritatẽ hẽt. Secunda uerò ꝙ affirmatiua eſt, eſt impoſſibilis: quod patet ex eo, ꝙ humanitas inquantũ humanitas abſtrahit à repugnantia ad eſſendũ in pluribus, & non à repugnantia ad eſſendũ in pluribus ſicut abſtrahit ab albo & non albo. Si. n. humanitas uendicaret ſibi inquantũ humanitas, nõ repugnantiã ad eſſendum in pluribus, nullo pacto humanitati poſſet conuenire repugnantia ad eſſendũ in pluribus: & ſic nec per ſe, nec per accidẽs poſſet repugnare humanitati eſſe in pluribus: ꝙ eſt manifeſte falſum. Humanitati. n. Socratis ratione adiunctæ haccheitatis repugnat eſſe in pluribus: Conſequẽtia tenet: quia oppoſitũ eius, quod conuenit alicui, ſecundũ ꝙ ipſum nullo mõ poteſt inueniri in illo: vt habes ex primo Poſteriorũ. Cũ igitur naturæ rõne ſui nõ repugnet eſſe in pluribus: non ui vendicat ſibi ratione ſui non repugnantiam ad eſſendum in pluribus: & cum eã non vendicet ſibi ſecundũ

T.c.12. eſſe, quod habet in ſingularibus, relinquitur quòd uendicabit eã ſibi ſecundũ eſſe qđ in intellectu ſortiť. Et quia ad hoc ꝙ aliquid ſit uniuerſale in actu, exigitur ꝙ uendicet ſibi non repugnantiam ad eſſendum in pluribus cum in diffinitione eiꝰ ponatur: quod. n. ponitur in diffinitione per ſe cõpetit diffinito: ideo res ratione ſui non poteſt eſſe vniuerſalis in actu, ſed quã primum eſt obiecta intellectui agenti uel poſſibili, fit uniuerſalis in actu, quæ vniuerſalis erat in potentia. Quomodo aũt fiat

In hoc c. cap. huiuſmodi reductio potẽtiæ ad actum, iam dictum eſt. ſ. quòd ab intellectu agente fit per productionem ſpeciei intelligibilis, ab intellectu uero poſſibili per formationem conceptus.

¶ Quod ſi aliquis finxerit, vniuerſale in actu conſtitui per negationem repugnantiæ ad eſſendum in pluribus: & non exigere affirmationem non repugnantiæ aduertat ſe errare pp tria.

¶ Primò, pp hoc, quòd in diffinitione vniuerſalis affirmatiuæ cadit ipſa aptitudo, ſeu nõ repugnãtia ad eſſendũ in pluribus.

¶ Secundò, quia ſi ad vniuerſale ſufficit negatio repugnãtiæ ad eſſendum in pluribus, ad ſingulare quoque ſufficiet negatio repugnantiæ ad eſſendum in vno ſolo. Sicut. n. uniuerſale ſe habet ad multa: ita ſingulare ad vnum tantum: & ſi ſic eſt tunc humanitas, inquantum humanitas, erit vniuerſalis & ſingularis: de ea enim vt ſic negatur vtraque repugnantia.

¶ Tertiò, quia cũ vniuerſale in actu diſtinguatur cõtra ſingulare: ſicut ſingulari repugnat eſſe in pluribus, ita vniuerſali ĩ vno

2. diſ. art. tex. cõ. 13 tantum: humanitati autem, de qua negatur repugnantia ad eſſendum in pluribus, non repugnat eſſe in vno tñ, ergo negatio talis repugnantiæ nõ ſufficit ad cõſtituendũ vniuerſale ĩ actu. Et poteſt hæc ratio formari cõtra principale ſic: Vniuerſale in actu repugnat eſſe in vno tñ: humanitati inquantum humanitas nõ repugnat eſſe in vno tñ, aliter non poſſet ſaluari in uno uero tñ indiuiduo: ergo humanitas vt ſic, non eſt uniuerſalis in actu. Similiter dicas de quacunq; alia natura. Hæc de tertio.

QVO ad quartum reſpondendum eſt argumentis in oppoſitum. Et primi quidem negatur antecedens, ad cuius probationem dicitur negando conſequentiam. Non. n. valet res circumſcripto actu intellectus, non eſt genus. ergo ſibi repugnat eſſe genus. Stat. n. ꝙ abſtrahat ab vtroque. ſic autem eſt in propoſito. Natura enim ipſa circumſcripto actu intellectus abſtrahit ab aptitudine ad eſſendum in pluribus, & à repugnantia ad eſſendum in pluribus: vt ex dictis patet.

¶ Ad ſecundum dupliciter reſpondetur, & vtroq; modo bene. Primò negatur conſequentia, ſi ſermo ſit de intellectu agente: quia potẽtia actiua nõ præſupponit obiectũ ſuũ, ſed facit illud. Si aũt ſermo ſit de intellectu poſſibili, conceſſa conſequẽtia prima, non ſequitur, ergo uniuerſale in actu eſt extra animã: quia fit per actũ intellectus agentis. Secundò dr. quòd cùm uniuerſale in actu nominet duo, ſ. rem & aptitudinem, &c. res ipſa eſt obiectum, aptitudo aũt eſt modus obiecti ſeu conditio, ſine qua res non eſt obiecta. Sufficit autem, ꝙ res ipſa, quæ eſt obiectum

2. diſ. art. tex. cõ. 13 præcedat actum intellectus: & non oportet quòd modus eius præcedat. Obiectum enim, ait Ariſto. eſt prius actu non modus obiecti. Vnde ad formam argumenti negetur conſequentia, quia & ſi poſterioritas antecedentis non obſtet aptitudinem eſſe modum obiecti. obſtat tamen illationi conſequentis ex eo, prioritas enim modi non poteſt inferri ex poſterioritate obiecti.

¶ Per hoc idem reſpondetur ad tertium, quòd. ſ. res obiecta ſcientiæ realis eſt extra animam, non modus rei obiectæ: uniuerſale autem in actu nominat vtrunque, ſcilicet rem & modum: & ideo uniuerſale in actu non ſequitur eſſe extra animam, ex eo quòd res, de qua eſt ſcientia eſt extrà.

¶ Ad formam argumenti dicitur, quòd vera exiſtente maiore committitur fallacia figuræ dictionis: mutatur enim res obiecta in modum rei, ſeu in rem cum modo.

2. diſ 3. q. 1. in quæſt. ta uaa c. tra ad. SED contra illas reſponſiones inſtat Sco. ibi: & primo cõtra primam ſic, Quicquid eſt per intellectum agentẽ eſt prima intentio: ergo nullum vniuerſale eſt in genere ſubſtantiæ: conſequẽs eſt nulla eſt prædicatio in quid ſuper totum de inferioribus.

¶ Præterea, Vniuerſale præcedit ſenſum, vt aliàs probatum eſt, ergo præcedit intellectum agentem.

¶ Præterea, Intellectus agens & poſſibilis ſunt vna potẽtia: aliàs quilibet homo haberet duos intellectus: ſed vnius potẽtiæ ẽ unũ obiectum quare ſi pcedit actum unius, pcedit actum alterius.

T.c.2. ¶ Præterea, Secundum hoc non eſſet generatio vniuoca ſine actione intellectus agentis. Dicet fortè ꝙ non hẽat aliquã unitatẽ realem generans & genitum, ſed ſimilitudinem. Cõtrà, quia proximum, fundamentũ ſimilitudinis eſt unũ quinto Metaphyſicæ: ſed non generans neque genitũ, ergo aliquid cõmune utriq;.

CONTRA ſecundam vero reſponſionem arguit: quia nullo intellectu conſiderante non erit uniuerſale in actu: & ita ſcientia habitualis non eſſet obiecti uniuerſalis in actu.

¶ Præterea, Obiectum, inquantum eſt prius actu, non intelligitur ſub hoc modo: ergo uel ſub nullo, uel ſub oppoſito modo: ſed non ſub nullo: ergo, &c.

¶ Præter.

¶Præterea, Aut ille modus eſt factus ab ītellectu, aut nō, ſi nō hr intētū: ſi ſic ergo nō eſt neceſſarius in obiecto: quia prius obiectū eſt intellectū ſine illo modo cauſato per intellectionē obiecti.

ADHAS Inſtantias reſpondetur, præſupponendo ſæpe iā dictū, quod uniuerſale duo dicit, rem & aptitudinem, ſeu uniuerſalitatem. Vniuerſale pro re poſita in prædicamentis eſt prædicabile, ſcibile eſt obiectum intellectus, diffinibile, & huiuſmodi. Vniuerſale aūt pro aptitudine eſt modus: ſeu conditio rei prædicamentalis prædicabilis, ſcibilis, diffinibilis: &c. neque intellectus agens, aut poſſibilis facit rem, ſed modum tantum.

¶Ad primam ergo conceditur, quòd uniuerſale pro eo quod fit ab intellectu agente, non eſt in prædicamento ſubſtantiæ, ulterior autem conſequentia nullam habet apparentiam.

¶Ad ſecundam negatur antecedens, uiſus enim etſi ſit coloris uniuerſaliter, ut habes, a S. Tho Prima ſecundæ, q. 26. art. 6. non tamen eſt coloris uniuerſalis.

¶Ad tertiā ſimiliter negatur antecedēs: neceſſarium. n. eſt ut dicitur 3. de Anima, tex. Com. 19. in anima noſtra eſſe duos intellectus, ſ. agentē & poſſibilē: quæ non poſſunt eſſe eadem potentia cū potentia actiua & potētia paſſiua non ſint eędem apud Ariſt.

¶Ad quartā negatur cōſequentia, & dicitur quòd reſpōſio illa ibi data eſt optima ſanè intellecta, Ad improbationem eius dicitur quòd ſimilitudo fundatur ſupra res ipſas, puta duas albedines: uel humanitates, tanquam fundamentum, & quòd unitas non eſt fundamentum ſimilitudinis, ſed cōditio fundamenti: fundatur n. ſimilitudo propriè dicta ſupra duas res habentes illam cōditionem. ſ. mutuā negationem diſtinctionis formalis, puta duas albedines: & hoc modo intelligendus eſt Ariſt. 5. Meta. Et dato (T.c.10.) quòd unitas eſſet fundamentum, adhuc non ſequeretur, dari aliquid commune unum utrique: dicam enim quòd ſimilitudo non fundatur ſupra unum, quòd eſt generans, neque ſupra unum quod eſt genitum ſed ſupra unum, quòd ſunt generans & genitum, iam autē declaratum eſt ſupra quòd cōmittit fallaciā (In hoc. c. q. 5.) conſequentis, ſi ſic procedatur, Generans & genitum ſunt unū formaliter, ergo habent aliquid unum commune utrique.

ADPRIMVM Eorum, quæ contra ſecundā reſponſionē adducuntur, dicitur quòd præciſè loquendo, de intellectu poſſibili, ſequitur uniuerſale, quemadmodū ſcientia: ita quòd ſcientia in actu eſt uniuerſalis in actu: ſcientia in potentia eſt uniuerſalis in potentia, & ſciētia in habitu eſt uniuerſalis in habitu, quod tūc accidit, quando cum uolumus ipſum, in actu facimus. Egrediendo aūt ad intellectum agentem, dicitur quòd nullo intellectu conſiderāte, dummodo producta ſit ſpecies intelligibilis, datur uniuerſale in actu: eo quod Philoſopho dormiente, roſa, cuius ſpecies intelligibilis in illius intellectu cōſeruatur, denominatur repræſentata abſque hoc, & nunc actu intelligibilis, &c.

¶Ad ſecundum dicitur, quòd obiectum ut prius actu nullum ſibi uendicat modū abſtrahit enim ab omni eſſe & mō quidditas.

¶Ad tertium dicitur, quòd modus iſte fit ab intellectu agente: & cū infertur, ergo non eſt neceſſarium, negatur conſequentia: quia potentia actiua non præſupponit conditionem ſui obiecti, ſed facit. Dicitur ſecundo, quòd dato quòd non fieret ab intellectu agēte, ſed ab intellectu poſſibili. & ſimiliter negatur illa conſequentia. Ad probationem dicitur, quòd eſt falſum. ſ. quòd prius intellectus intelligit rem, deinde facit eius modum; ſimul enim utrunque fit, intellectus enim formando conceptum rem abſque hoc & nunc apud ſe facit, neque poteſt imaginari, quòd prius faciat rem, deinde abſque hoc, & nūc ſicut Socrates ſimul generat hominem nunc, & non prius hominem, deinde hunc.

¶Ad quartum negatur, quòd relatio menſuræ fundetur in aliquo uniuerſali fundatur. n. neque in uniuerſali, neque in ſingulari, ut ſic, ſed in natura una formaliter quæ in ſingulari reperit, & ſic nō eſt unū numero, ut ſic mēſura aliorū, ſed unū formaliter.

¶Ad quintum dicitur, quòd nihil aliud cōcludit, niſi quod uniuerſale pro re eſt extra animam, ſic enim accepto uniuerſali in eſt primo paſſio ſeu realis operatio, homo enim eſt cui primò conuenit ridere, non homo uniuerſalis alioquin riſibile nō inueniretur in homine non uniuerſali, puta Socrate.

¶Ad ſextum dicitur ſimiliter, quòd extrema contrarietatis ſunt res ipſæ non res particulares ut ſic, neque uniuerſales, aliter res nō uniuerſales, ſ. hæc albedo & hæc nigredo, nō eſſent cōtrariæ.

¶Ad ſeptimū dicitur, quòd ſtant iſta duo ſimul, Vniuerſale prædicatur de rebus, &, Vniuerſale fit ab intellectu, eo quòd uniuerſale pro re eſt id quòd prædicatur, & quo ad hoc non fit ab intellectu. Vniuerſale autem pro aptitudine eſt conditio rei, quæ prædicatur, & talis fit ab intellectu, prædicatio. n. nō debetur rebus niſi habentibus conditionem aliquam intentionalem. Vnde & Ariſt. 7. Met. tex. Commen. 46. ait, quòd ſubſtātia nō dicitur de ſubiecto, quia loquebatur de ea ſecundum ſuam naturam: in prædicamentis uero ubi de ſubſtantia induta accidentia intentionalia loquebatur, dixit ſubſtantiam dici de ſubiecto.

¶Ad id uero, quòd ibi additur, dicitur quòd omnia illa uerificātur de uniuerſali pro re, ſed exponēda eſt affirmatiua propoſita negatiuè, ut ſit ſenſus, Vniuerſalia ſunt ubique, &c. id eſt naturæ ipſæ denominatæ uniuerſales non determinant ſibi locum neque tempus. Similiter dicitur, ad quod ſubiungitur, quòd forma & materia pertinent ad quantitatem uniuerſalis. ſ. rei phyſicæ, quæ denominatur uniuerſalis. Similiter uniuerſalium tantum eſt diffinitio. ſ. rerum quæ denominatæ ſunt uniuerſales. Similiter res denominatæ genera, ſpecies, & differentiæ ſunt extra animam, cōditiones autem earum ſunt per opus intellectus.

¶Ad octauum dr quòd per ly ſingulare, duo intelligere poſſumus, quandoque intelligitur ipſa ſingularitas, quandoque totū. ſ. res ſingularis. Primò mō accipiendo ſingulare conceditur conſequentia, ſed antecedens non eſt uerū. Secundò modo antecedens Peripateticū eſt ſed conſequentia nihil ualet. ſupra enim iam diximus, in ſingulari multas unitates exiſtere, & non tantum numeralem. (hoc. c. q. 4)

Et quamuis hæc natura intellecta habeat rationē uniuerſalis, ſecundum quòd cōparatur ad res, quæ ſunt extra animam, quia eſt una ſimilitudo omnium, tamen ſecundum quod h. ē. eſſe in hoc intellectu, uel in illo, eſt ſpecies quædā intellecta particularis, & ideo patet defectus Commentatoris in tertio de anima, qui uoluit, ex uniuerſalitate formæ intellectæ unitatē intellectus concludere, quia non eſt uniuerſalitas illius formæ ſecundum hoc eſſe, quod habet intellectum, ſed ſecundū quod ad res refertur, ut ſimilitudo rerum. Sicut etiā, ſi eſſet una ſtatua corporea repræſentans multos homines, conſtat quod illa imago, uel ſpecies ſtatuæ haberet eſſe ſingulare & propriū, ſecundum quod eſſet in hac materia. ſed haberet rōnem cōitatis, ſecundum quod eſſet commune repræſentatiuum plurium.

¶Ex hac ſecūda parte capituli huius Auer. errorē remouere contendit, qui in tertio de anima cō. 5. ex uniuerſalitate formæ intellectæ uoluit declarare unitatē intellectus hoc mō. Quod eſt uniuerſale, ſuam uniuerſalitatē retinēs eſt indiſtinctū numero: forma intellecta. ſ. natura ſecundū eſſe in intellectu ſubiectiuè eſt uniuerſalis ſuā uniuerſalitatē retinens: ergo eſt indiſtincta numero: igitur ſubiectū eius, quòd eſt intellectus poſſibilis non eſt diſtinctū numero: & ſic unus intellectus in omnibus hominibus concluditur. Maior uſ ex ſe nota, quia uniuerſalitati opponitur diſtinctio numeralis. Minor uerò ex eo patet quòd ſpecies intelligibilis repræſentat uniuerſale. Hæc rō etſi alterius principium exigat pro ſui diſſolutione, & pro ſui probatione: attamen quantū præſentis intentionis eſt ex dictis ſic deſtruitur, uniuerſale eſt aliquod duplex, ſ. in eſſendo & in repræſentādo. Vniuerſale in eſſendo eſſet, ſi daretur natura hominis ſeparata, ut idea Platonis. & de tali uniuerſali uera eſt maior: ſed falſa minor. Vera quidē maior, quia tali uniuerſali cū ſecundū eſſe uniuerſalitatem ſortiatur, ſecundū eſſe quoque repugnabit diſtinctio numeralis: unde impoſſibile eſt imaginari: plures homines uniuerſales. Falſa aūt eſt minor: quia ſpēs intelligibilis nō eſt uniuerſalis in eſſendo, cū ſit in ſingulari ſubiecto. ſ. intellectu poſſibili, qui indiuiduū quoddam eſt, licet immateriale. Vniuerſale uerò in repræſentādo (ut dictum fuit) eſt quòd rem uniuerſalem repræſentat: & tali uniuerſali falſa eſt maior: licet minor ſit uera & maioris quidem falſitas ex eo cognoſci poteſt, quòd tale uniuerſale uniuerſalitatem non habet ſecundum ſuum eſſe, quo reſpicit ſubiectū, unde unitas uel pluralitas numeralis in accidentibus oritur: ſed habet uniuerſalitatem ſecundum repræſentationem, quæ reſpicit obiectum: unde non repræſentat obiecta diſtincta numero: ſed unum & idem obiectum omnium repræſentat omnes ſpecies cuiuſdam rei puta ſpecies humanitatis in te & in me: ſicut eadem Socratis facies a pluribus per plures ſpecies idem omnino repræſentantes uidetur. Minoris autem ſic intellectæ ueritas ex ſupradictis liquet: ſpecies enim intelligibilis repræſentat naturam, non repræſentando conditiones particulares eius, ut dictum eſt: hæc eſt ſententia literæ in hac parte. (hoc eo capitulo.)

Et quia natura humanæ ſecundū ſuam abſolutā conſiderationem conuenit, quòd prædicetur de Socrate: & rō ſpeciei non cōuenit ſibi ſecundum ſuam abſolutam. ſ. humanæ naturæ conſiderationem, ſed eſt de accidentib quæ conſequuntur eam, ſ. ſecundum quoddam eſſe, quod habet in intellectu, ideo nomen Speciei non prædicatur de Socrate, ut dicatur, Socrates eſt ſpēs, quod de neceſſitate accideret, ſi rō ſpeciei conueniret homini ſecundū eſſe, quod h. ē. in Socrate, uel ſecundū ſuā abſolutam conſiderationem. ſ. inquantum eſt homo, quicquid enim conuenit homini, inquantum eſt homo, prædicatur de Socrate.

¶In hac parte tertia capituli hu. tale obiectionē ex ſupradictis

excita-

excludere intendit, quia quòd prædicatur de prædicato pdicatur & de ſubiecto, ſed ſpecies prædicatur de homine, quòd eſt prædicatum reſpectu Socratis, ergo ſpecies prædicatur de Socrate. & ſic Socrates erit ſpecies. Concluſio eſt falſa, maior uera ex ante prædicamentis habetur. Huius obiectionis peccatum vnde oriatur ex ſuprà poſita diſtinctione eorum quæ cõueniunt naturæ, manifeſtat ſimul ex hoc inſinuans quàm cõueniens tradita fuerit doctrina, cũ ex ea difficultates accidentales diſſoluuntur, Cùm enim dictũ ſit, quòd triplicia ſunt quæ de natura prædicantur, quædã, ſ. abſolutè, & quędã ſecundũ eſſe in intellectu, & qdã ſecundũ eſſe in ſingulari, ea quæ conueniunt naturæ ſecundũ eſſe in intellectu, nõ cõueniunt ei abſolutè, neque ſecundũ eſſe in ſingulari cùm oppoſita ſint, & ideo prædicato pceſſu error accidit, qa denominatio ſpecifica homini ſecũdũ eſſe in intellectu cõuenit, & concluditur de homine ſecundũ eſſe in ſingulari, dũ infertur, ergo Socrates eſt ſpecies. Vt autem ad formã argumẽti dici poſſit, innuit talem diſtinctionẽ. Prædicari de prædicato contingit dupliciter. Vno modo ut prædicato. i. ſecũdum quòd illud prædicatur de altero, ſicut animal prædicatur de prædicato Socratis. ſ. homine, ſecundum id ſecundum q homo prædicatur de Socrate ſecundum idem enim homo recipit prædicationem animalis & prædicatur de Socrate, ſecundũ ſuã naturã, & hoc modo maior eſt uera, minor autẽ falſa. Alio modo cõtingit prædicari de prædicato, non ut prædicato. i. non ſecundùm illam rationẽ, quia illud prædicatum de ſuo ſubiecto prædicatur, ſicut in propoſito ſpecies non prædicatur de homine in quantũ homo eſt prædicatum Socratis. i. non prædicatur de homine ſecundũ illud eſſe, quo homo prædicatur de Socrate, eo quòd homo prædicatur de Socrate ſecundũ ſuũ eſſe qdditatiuũ abſolute, ſpecies autẽ prædicatur de homine nõ ſecũdũ eius eſſe quidditatiuũ, ſed ſecundũ eſſe q in intellectu habet, & hoc modo maior eſt falſa, minor autẽ uera ſemper, ergo altera præmiſſarũ eſt falſa. Et hoc eſt q in litera dicitur, q rõ ſpeciei non conuenit homini ſecundũ ſuã abſolutã conſiderationem, ſecundũ quã conuenit tibi pdicari de Socrate, quia ſic oporteret conuenire Socrati (ut ſupra dictũ fuit) ſed cõuenit ei ſecundũ eſſe in intellectu ſecundum quod eſſe prædicatur de Socrate.

In hoc c. q. 5. fin.

Et tamen prædicari conuenit generi per ſe, cũ in eius diffinitione ponatur. Prædicatio. n. eſt quoddam, quod completur per actionem intellectus componentis & diuidentis, habens tamen fundamentũ in re, ipſam unitatem eorũ, quorum unum de altero dicitur. Vnde ratio prædicabilitatis poteſt claudi in ratione huius intentionis, quę eſt genus quæ ſimiliter per actionem intellectus completur, nihilominus id, cui intellectus intentionem prædicabilitatis attribuit, componens id cum altero, non eſt ipſa intentio generis, ſed potius id, cui intellectus intentionem generis attribuit, ſicut quòd ſignificatur hoc nomine Animal, ſic ergo patet qualiter eſſentia, uel natura ſe habet ratione ſpeciei, quia ratio ſpeciei non eſt de illis, quæ conueniunt ei ſecundum ſuam abſolutam conſiderationem, neque de accidentibus quæ conſequuntur ipſam ſecundum eſſe, quòd habet extra animam, ut albedo uel nigredo, ſed eſt de accidentibus, quæ conſequuntur eam ſecundum eſſe, quod habet in intellectu, & per hunc modum conuenit ſibi ratio generis, uel differentię.

¶ In hac quarta parte capituli huius reſpondere intendit cuidã tacitæ obiectioni, q talis eſt. Quod per ſe prædicatur de ſpeciebus conuenit ipſis ſpeciebus, ſed ly genus, per ſe prædicatur de ſpeciebus, puta homine & boue, ergo ly genus, cõuenit ipſis ſpeciebus, & ſic homo erit genus & ſimiliter bos. Maior eſt ex terminis nota, implicat enim quòd aliquid per ſe prædicatur de aliquo in quocunque modo perſeitatis & nõ conueniat illi. Minor probatur ſic, Illud in cuius diffinitione ponitur prædicari de ſpeciebus, per ſe prædicatur de illis, ſed ly genus eſt, in cuius diffinitione ponitur prædicari de ſpeciebus. ergo genus per ſe prędicatur de ſpeciebus. Maior ſyllogiſmi huius patet ex eo, q quælibet pars diffinitionis in recto primo modo perſeitatis cõuenit diffinito. Minor autem in Porphyrio patet ſic dicente, Genus eſt prædicabile de pluribus ſpecie differentibus.

c. de gñe.

¶ Similiter omnino põt argui de ſpecie reſpectu indiuiduorum, cum ẽt in diffinitione ſpeciei ponatur prędicari de indiuiduis, & ſic vtiq. malè dictũ ſit, Socratẽ nõ eſſe ſpeciẽ. Huius obiectionis in litera motiuum tantum tangitur. cũ dicitur, Et tamen prædicari per ſe conuenit generi, cum in eius diffinitione ponatur.

¶ Reſponſio autẽ in reſiduo ponitur, in quo ad plenam materię huius diſcuſſionẽ duas diſtinctiones innuit. Prima eſt, pdicari dupliciter capitur. ſ. formaliter, & fundamẽtaliter, ſeu materialiter. Secũda eſt, genus dupliciter accipi. ſ. formaliter, & fundamẽtaliter, ſeu materialiter. Et debes ſcire, ut terminos intelligas, q in hac propoſitione. Hõ eſt animal, ſunt tria, ſ. ly homo, ly eſt, & ly animal, q extra animã nihil aliud ſunt, quã natura humana importata per ly hõ, & natura ſenſitiua importata p ly aĩa, & unitas ſeu cõiunctio earũ inter ſe importata p ly eſt: hæc. n. tria intellectus apprehendẽs in ſecunda ſua operatione format hanc propoſitionẽ, Hõ eſt animal qua formata reflectẽdo ſe ſuper illa tria, ut terminãt actũ ſui cõponentis adinuenit & attribuit eis quaſdã relationes, & ly hõ, attribuit relationẽ ſubiecti, & ly animal, relationẽ prædicati, & ly eſt, relationẽ prædicationis. Vñ prædicatio formaliter eſt illa relatio adinuenta ab intellectu: fundamentaliter uerò ſeu materialiter eſt coniunctio rei prædicatæ cũ re ſubiecta. Similiter cũ intellectus apprehẽdit naturã ſenſitiuam, & reflexerit ſe ſuper illã, ut ſtat ſub actu eius, uideritq; eam ut ſic indifferenter ſe habere ad ſpecies in quib. primo inſpexerat naturam illã ſaluari, attribuit naturæ ſenſitiuæ, ſeu animali obiecto relationem gñis, & ſic genus formaliter eſt illa relatio, genus aũt fundamentaliter, ſeu materialiter eſt natura ipſa, puta ſenſitiua, & ſic patent termini diſtinctionum.

EX HIS tria deducuntur. Primum eſt, q cum genus fundamentaliter, puta animal, non includat in diffinitione ſua pdicationẽ fundamentalem, quia in diffinitione animalis non ponitur coniunctio eius cum homine, uel Boue, neque pdicationẽ formalẽ, qa in diffinitione rei nõ ponitur res ſecũdæ intẽtionis, cõſequens eſt q genus formaliter ſumatur, qñ diffinitur a Porphyrio.

c. de gñe.

SECVNDVM eſt, q in diffinitione gñis formaliter non cadat prædicatio fundamentalis de ſpecie, puta homine, quia relatio generica non eſt coniuncta realiter rei, quæ denominatur ſpecies, conſequens eſt, q prædicari de pluribus poſitum in diffinitione generis, ſit accipiendum formaliter, ſ. pro relatione prædicationis: una. n. relatio poteſt cadere in diffinitione alterius, ita ut conceptus relationis, quæ eſt de prædicatio de pluribus, &c. cadat in conceptu relationis, quæ eſt genus. Et hinc habes: quam conformiter S. Tho. dicant aſſerentes genus & ſpeciem diffiniri pro ſecundis intentionibus in concreto.

TERTIVM deducẽdum eſt, q aliquid dr pdicari de ſpecie dupliciter. Vno mõ, ut res denominata prædicabilis de ſpecieb. & ſic animal prædicatur de hoĩe & Boue. Alio mõ, ut id, quo res denominatur pdicabilis de ſpeciebus, & ſic genus, in cuius diffinitione ponitur pdicari de ſpeciebus. pdicatur de ipſis ſpeciebus. Sicut aliquid dr diſgregatiuũ uiſus dupliciter. Vno mõ ut res denominata diſgregatiua uiſus: hoc. n. modo nix dr diſgregatiua uiſus. Alio mõ, ut id, quo res denominatur diſgregatiua uiſus quemadmodũ albedo dr diſgregatiua uiſus. cum in diffinitione eius ponatur, diſgregare uiſum. Et ſicut ſtãt iſta duo ſimul. ſ. q res diffinita per diſgregare uiſum eſt albedo, & non nix, res aũt denominata diſgregatiua uiſus eſt nix & non albedo, ita pciſè in propoſito ſtant iſta duo ſimul. ſ. q res diffinita per prædicati de ſpeciebus eſt relatio generica, res aũt denominata prædicabilis de ſpeciebus eſt natura, quæ ſubeſt illi relationi, puta animal, ita q res diffinita per prædicari, &c. eſt genus formaliter non materialiter, res aũt denominata prædicabilis eſt genus materialiter, nõ formaliter. Vnde in litera dr, q rõ prædicabilitatis clauditur in hac intentione. quæ eſt genus, id tamen, cui intellectus intentionẽ prædicabilitatis attribuit non eſt ipſa intentio generis, ſed res, cui ẽt intentio generis attribuitur.

De hoc ri de cõ. hu ius doc. ſup Porph. i. de genere. ca pri.

¶ Ex quib. patet reſponſio ad obiectionem, quia loquẽdo de eo, q per ſe prædicatur de ſpeciebus, ut res denominata prædicari. uera eſt Maior, ſed falſa Minor: loquendo autem de eo quòd p ſe prædicatur, ut ratio denominãdi falſa eſt Maior, licet Minor ſit uera. Vnde cum ſemper altera præmiſſarum ſit falſa nihil concluditur. Hac diſtinctione nunc aſſignata in terminis ſimplicibus ſic uti poteritis, prædicabile de ſpeciebus dupliciter, formaliter & denominatiuè, q prædicatur de homine & Boue denominatiuè eſt animal: q autem prædicatur formaliter de homine & Boue, ẽ genus, de pdicabili denominatiuè falſa eſt Minor de pdicabili formaliter falſa eſt Maior. Hæc dicta cum applicaueris ad ſpeciẽ reſpectu indiuiduorũ ad differentiam, proprium & accidens, & reliqua hmõi, ſolues multas obiectiones, & illuceſcet tibi ueritas multarũ propoſitionum, quæ obſcure apparent. Reſiduum capituli eſt Epilogus, de ſe patent, & cætera.

CAPVT V.

Quod ſimplicium ſubſtantiarum eſſentia minime ſit ex materia & forma quid compoſitum, ſed tantum forma, non item comparatur compoſitorum eſſentia, & quod ex eſſe & eſſentia ſit compoſita. Quid denique intelligentia efficiue ſint a Deo ex actu & potentia compoſita, multipliciter oſtendit.

Subſtãtiæ ſimplicium atq; eſſentię immaterialium ſunt.

NVNC reſtat uidere ſecundum quem modum eſſentia ſit in ſubſtantijs ſeparatis ſcilicet in anima, intelligentijs & cauſa prima. Quamuis autem cauſæ primam ſimplicitatem omnes Philoſophi concedant, tamen compoſitionem

poſitionem materiæ & formæ in intelligentiis et animabus quidam uiuuntur ponere. cuius poſitionis fuiſſe dicitur Auicebron Author libri, Fontis uitæ. Hoc autem dictis philoſophorum reperitur eſſe contrarium, quia eas ſubſtantias a materia ſeparatas nominant, & abſque omni materia eſſe probant, cuius demonſtratio potiſſima eſt ex uirtute intelligendi, quæ in eis eſt: Videmus enim formas non eſſe intelligibiles in actu, niſi ſecundum quod ſeparantur a materia, & a conditionibus eius: nec efficiuntur intelligibiles in actu, niſi per uirtutem ſubſtantiæ intelligentis, ſecundum quod recipiuntur in ea, & ſecundum quod aguntur per eam: unde oportet, quod in qualibet ſubſtantia intelligente ſit omnimoda immunitas a materia, ita quod nec habeat materiam partem ſui, neque etiam ſit ſicut forma impreſſa materiæ, ut eſt de formis materialibus.

¶ Hic incipit tractatus ſecundus huius operis, intendens in duobus capitulis tradere notitiam de eſſentiis ſubſtantiarū ſimplicium, quemadmodū tradita eſt de eſſentiis ſubſtantiarum compoſitarum. Facit autē ſex in præſenti capitulo. Primò declarat, q eſſentia in ſimplicibus non ſignificat compoſitum quid ex materia, ſed formā tantum. Secundo comparat illas eſſentias eſſentiis ſubſtantiarum compoſitarum. Tertio oſtendit tales ſubſtantias eſſe compoſitas ex eſſe & eſſentia. Quarto declarat intelligentias habere eſſe effectiue a Deo. Quinto oſtendit eas eſſe compoſitas ex actu & potentia. Sextò de multitudine earū agit. Præmiſſa igitur primo concordi ſententia Philoſophorum de ſimplicitate omnimoda primæ cauſæ, & quibuſdā diſſentientibus circa immaterialitatem intelligentiarū adductis. Cōtra hos talē concluſionem ponit, Omnis ſubſtantia intellectualis eſt immaterialis, id eſt compoſita ex materia & forma, & independens a materia: quā ſic probat, Omne patiens, uel agens, uel recipiēs, uel habens in ſe intelligibile in actu eſt immateriale: omnis ſubſtantia intellectualis eſt patiens, uel agens, uel recipiens, uel hñs in ſe intelligibile in actu, ergo omnis ſubſtantia intellectualis eſt immaterialis. Maior quo ad tres ſui partes ex eodē medio probatur. ſ. ex hoc q intelligibile in actu oportet eſſe immateriale, tertio de Anima tex. Com. 18. & 15. agens autem rem immaterialem oportet eſſe immateriale, eo quod agens non pōt eſſe ignobilius ſuo effectu, ut dicitur 3. de Anima tex. Com. 18. & tex. Cō. 40. recipere quoque immateriale non poteſt res immaterialis, ut patet 3. de Anima, Com. unumquodque recipitur per modū recipientis. & per idem innoteſcit, quòd habere non poteſt res immaterialis immateriale cognoſcibile in ſeipſa. Minor autem ab omnibus conceditur. Fruſtra enim eſſet ſubſtantia intellectualis niſi aliquid intelligeret: cum unumquodque ſit propter ſuam operationem, ut dicitur 2. Cœli tex. Commento. 17.

Intell. gē-tia ſimplex immunis eſt non mō à corporalis ſed ab omni materia & forma tā tum eſt.

Nec poteſt dicere aliquis quod intelligibilitatem non impediat materia qualibet, ſed materia corporalis tātum: Si. n. hoc eſſet ratione materię corporalis tantum, cum materia non dicatur corporalis, niſi ſecundum quod ſtat ſub forma corporea, tunc oporteret, quod hoc haberet materia à forma corporali, ſcilicet impedire intelligibilitatem. Et hoc non poteſt eſſe: quia & ipſa forma corporalis actu intelligibilis eſt, ſicut & aliæ formæ, ſed quod a materia abſtrahuntur. Vnde in anima intelligentia nullo modo eſt compoſitio ex materia & forma, ut hoc modo accipiatur materia in eis ſicut in ſubſtantiis corporalibus, ſed eſt ibi compoſitio forma & eſſe. Vnde in commento nonæ propoſitionis libri de cauſis dicitur, quod intelligentia eſt habens formam & eſſe, et accipitur ibi forma pro ipſa quidditate, uel eſſentia ſimplici.

¶ Quia poſſet aliquis credere rationem factam recipere reſponſionē, ideo intēdit hic excludere reſponſionem: quæ poſſet imaginari ſufficiens. Ad hoc poſſet aliquis diſtinguere de materia corporali & materia ſimpliciter & dicere q maior eſt uera de materia corporali, non autem de materia ſimpliciter, & conſequenter concedere, q omnis ſubſtantia intellectualis eſt immunis à materia corporali, non autem a materia, quia non materia, ſed materia corporalis impedit intelligibilitatem in actu.

¶ Contra hāc fugā inſtatur ratione ducente ad impoſſibile ſic, Materia corporalis impedit intelligibilitatē per ſe, ergo forma corporalis eſt id unde materia hēt, q impediat intelligibilitatē, hoc eſt impoſſibile, ergo à deſtructione cōſequētis, &c. cōſequētia eſt nota ex terminis. Cum. n. materia corporalis duo dicat, ſ. ly materia, & corporalis, & ex ly materia ſecundum aduerſarium non impedit intelligibilitas in actu, reſtat q hoc impedimentū ſit ex ly corporali, ſed ly corporalis nihil addit ſupra materiam, niſi formā corpoream, ergo ex forma corporali, ſeu corporea erit, q materia impediat intelligibilitatē in actu. Falſitas aūt cōſequētis probatur: Quia forma nō concepta cum materia eſt actu intelligibilis, patet iſta ex 3. de anima. tex. com. 15. Forma corporea eſt forma ſcdm ſe nō cōcepta cū materia, accipitur enim diſtincta contra materiam, ergo forma corporea ſcdm ſe eſt actu intelligibilis. Tūc ultra, Nihil ſcdm ſe actu intelligibile ex ſe impedimentum præſtat intelligibilitatis, forma corporea eſt hmōi, ergo forma corporalis non eſt id vñ materia impedimētū intelligibilitatis ſumat, q erat ꝓbandū. Eſt igitur tā anima intellectiua q̄ intelligentia qlibet nō cōpoſita ex materia & forma. Si accipiamus cōpoſitionē ex materia & forma vniuocè prout, ſ. materia & forma nominant partes eſſentiales rei, quēadmodum dictū eſt, ſubſtātias aliquas eſſe compoſitas, in pręcedētibus, ſed eſt in eis aliud genus compoſitionis. ſ. ex forma eſſe de quo infra erit ſermo, & ſic hēt prima pars intenti, ſ. q eſſentia in ſubſtantiis intellectualibus non ſignificat compoſitum quid ex materia & forma. Remanet ergo modo declarandum, quomodo ſignificet formam tantum, propter ea ſubiungit.

In c. 2. hic ec. c. dubio ſeq. poſt. q. 10

Eſſentia ſimplicii tantū forma eſt.

Et quomodo hoc ſit, planum eſt uidere. Quæcunque. n. ita ſe habent ad inuicē, quod unum eſt cā eſſe alterius, illud quod habet rōnem cauſæ, poteſt habere eſſe ſine altero, ſed non conuertitur. Talis aūt inuenitur habitudo materiæ & formæ, q forma dat eſſe materiæ & iō impoſſibile eſt eſſe aliquam materiam ſine forma: tamen non eſt impoſſibile eſſe aliquam formam ſine materia, forma. n. non habet in eo, quòd forma dependentiam ad materiam, ſed ſi inueniantur aliquæ formæ, quæ non poſſunt eſſe niſi in materia, hoc accidit eis ſecundum q ſunt diſtantes a primo principio, qd̄ eſt actus primus & purus. Vnde illæ formæ, quæ ſunt ꝓpinquiſſimæ primo principio, ſunt formæ per ſe ſine materia ſubſiſtentes. non enim forma ſecundum totū genus ſuum materia indiget, ut dictū eſt & huiuſmodi formæ ſunt intelligentiæ: & ideo non oportet ut eſſentia uel quidditates harum ſubſtantiarum ſint aliud, quam ipſa forma.

¶ Intendēs in his uerbis declarare, quomodo eſſentia in ſubſtātiis ſimplicibus ſignificet formam tantum tali ratione hoc ꝓbat: Quæcunq; ita ſe habent, q unum eſt cauſa eſſe alterius, & non econuerſo: illud quòd habet rationem cauſæ, poteſt eſſe ſine altero: ſed forma & materia ita ſe hñt, quòd forma cauſat eſſe materiæ, & non econuerſo, ergo forma pōt eſſe ſine materia, & materia non ſine forma. Tunc vltra, eſſentia intelligentiarum non eſt compoſita ex materia & forma, & non poteſt eſſe materia tantum, ergo eſt forma tantum.

Alterius cauſa exiſtens pōt ſecūdum aliqd ſui ordinis eſſe ſine illo.

ET nota quod maior propoſitio poteſt dupliciter intelligi. Vno modo ſic, q id quod eſt cauſa alterius, & e. idē numero poſſit eſſe ſine altero. & ſic nō aſſumit ſa nobis, q̄a eſt falſa & extra propoſitum. Falſa quidem, quia ſubiectum cauſat eſſe ꝓpriæ paſſionis, & non econtra. & tamen ſubiectum non pōt eſſe ſine propria paſſione. Extra propoſitum vero, quia volumus cōcludere, q forma, q̄ eſt in materia, ſit ſine materia: ſed q aliqua forma nō exigit materiā. Alio modo intelligit maior, q id q hēt rationē cauſę ſecundum ſuum ordinem, poteſt eſſe ſine altero, id eſt ſcdm aliquod ſui ordinis poteſt reperiri ſine altero, & ſic eſt uera, & ad propoſitum. Vera quidem, quia cauſa cū independens ſit à cauſato, conſequens eſt, vt aliquod pertinens ad ſuū ordinem poſſit habere eſſe extra cauſatum. Ad propoſitū uerò, quia intendimus concludere, q forma ſcdm ſuū genus non dependet à materia, ita q aliqua forma pōt inueniri ſeparata, Vo & in minori notanter non aſſumit forma materialis, ſeu hñs eſſe in materia: ſed forma ſine additione aliqua ad inſinuandū q loquimur de forma, ut forma, eſt, non ut talis uel talis. Patet autem minor illa ex nono Metaphy. tex. com. 13. & 15. ubi hī q actus eſt prior potentia ſimpliciter, & independens ab ea. Ex eo enim q forma eſſentialiter eſt actus, materia ſit eſſentialiter potentia, ſi actus ſcdm totam ſuā latitudinem non dependet à potentia, conſequens eſt, q forma ſcdm totum ſuū ordinē nō dependet à materia. Materiā autem cum eſſentialiter ſit potentia, neceſſe eſt dependere à forma ſine qua actualitas nō inuenitur: & ſic patet minor: q̄a à forma abſolutè in eo q forma, depēdet à materia in ſuo eſſe, ſicut potentia ab actu, & non econuerſo. Quod uero alicui actui cōueniat, q non inueniat niſi receptus in aliqua potentia, hoc eſt ex eius imperfectione, & non habet hoc in eo, q actus: & ſimiliter quod aliquæ non ſint niſi in materia, hoc ſunt ex ſua imperfectione formæ, quæ attenditur penes diſtantiā à primo principio Deo glorioſo, & propinquitatē

ad pri-

ad primã materiam, vñ tales formæ non ſolũ cauſant eſſe materiæ, ſed & ipſæ cauſatæ ſunt quodãmõ à materia. Cauſæ.n. ſunt ſibi inuicem cauſæ, vt dr ſecundo Ph. tex. com. 30. Eſſentia igitur ſubſtãtiarũ intellectualiũ eſt immaterialis & forma tñ.

QVÆSTIO VIII.

Nummateria poſſit eſſe ſine forma.

CIRCA hanc partem occurrit quæſtio, & hæc eſt octaua, an materia poſſit eſſe ſine forma. In hac quæſtione tria faciẽda ſunt primò ponetur Scoti opinio. ſecundo ponetur opinio S. Th. tertiò reſpondebitur rationibus in oppoſitum.

QVO ad primum Scotus in 2. ſent. diſt. 2. opinatur poſſe materiã eſſe ſine forma arguitq; ad hoc probandũ multipliciter. ¶Primò ſic, Nõ minus dependet accidens à ſubſtantia qua materia à forma, ſed accidens põt eſſe ſine ſubſtantia, ut patet in Sacramento altaris. Ergo materia poteſt eſſe ſine forma.

Secundo. ¶2 Præterea, Abſolutum diſtinctum & prius alio abſoluto põt eſſe ſine illo abſq; contradictione, materia reſpectu formæ eſt huiuſmodi, ergo põt eſſe ſine forma, minor eſt euidens, maior probatur quia prius in eo quod prius, non dependet à poſteriori. & accipitur hoc ex 5. Meta tex com. 16. priora ſunt, q̃ poſſunt eſſe ſine alijs, alia non ſine ipſis.

Tertio. ¶3 Præterea, Quicquid abſolutũ facit Deus in creaturis mediate cã ſecunda, quæ non eſt de eſſentia cauſati, poteſt facere ſine illa, ſed materiam Deus facit mediante forma, quæ non eſt de eſſentia eius ergo poteſt facere ſine illa.

Quarto. ¶4 Præterea, Quicquid Deus immediatè creat, immediate cõſeruat vel conſeruare poteſt, ſed materiam Deus immediatè creat ergo immediatè conſeruare poteſt, ergo ſine omni forma.

Quinto. ¶5 Præterea. Cum nihil Deus extra ſe neceſſario velit ex hoc q velit materiam eſſe, non eſt neceſſe q velit materiã eſſe, niſi pp neceſſariam connexionem utriuſq;, ſed inter materiam & formam non eſſe talis neceſſaria connexio, ergo &c. Quod autem non ſit talis neceſſaria connexio inter materiã & formã, probatur, quia tunc ſequeretur, q materia determinaret ſibi neceſſariò aliquã determinatam formã. Probatio cõſequentiæ, Quod determinat ſibi genus formæ determinat ſibi aliquã ſpeciẽ in gñe illo, & q determinat ſibi ſpeciẽ, determinat ſibi eẽ i aliquo indiuiduo illius ſpeciei, omne. n. q de neceſſitate eſt homo, neceſſariò eſt hic vel ille homo, conſequens autem eſt falſum materia.n. nullam ſibi determinat formam, ergo relinquitur, q materia non determinat ſibi genus formæ ad hoc quod ſit. Cõfirmatur, Quidqd cõtingenter ſe hẽt ad qdlibet generis abſoluti, contingenter ſe habet ad id genus abſolutum, ſed materia cõtingenter ſe habet ad quamlibet formam, ergo materia contingenter ſe habet ad genus formæ. Probatur adhuc, quòd ſi materia ſibi determinat de neceſſitate genus formæ, q etiam de neceſſitate determinat ſibi unum indiuiduum ſolum illius generis, quia unum eſſentiale, & unum ſingulare eſt impoſſibile depẽdere a plurib. eſſentialiter eiuſdem gñis materia aũt eſt una eſſentialis & ſingularis ergo impoſſibile eſt, quòd dependeat à pluribus formis eiuſdem gñis, & ſic ſi neceſſario determinat ſibi genus formę neceſſario quoque determinabit ſibi aliquam vnam formam, quod falſum eſt. Hæc de primo.

QVO ad ſecundũ. S. Th. in prima parte. q. 96. ar. 1. & in q̃onibus de potẽtia Dei, q. 4. ar. 1. & in quolib. q. 3. ar. 1. cõfirmat hoc qđ hic dicit, ſ. materiã nõ poſſe eſſe ſine forma duab⁹ rõnibus. Prima eſt ducens ad impoſſibile ſic, Si materia exiſteret abſque omni forma, materia, ſimul eſſet, & nõ eſſet hoc implicat contradictionem, ergo probat cõſequentia quo ad ſecundã partem, quia quo ad primã ab aduerſarijs cõceditur. impoſſibile eſt effectũ formalẽ ſeparari à forma, ſed exiſtere eſt effectus formalis formæ, ſic.n. diffinitur: Forma eſt q̃ dat eſſe rei, ergo impoſſibile eſt ponere exiſtentiam ſine forma. Sicut.n. impoſſibile eſt eſſe album ſine albedine, ita eſſe in actu ſine actu, actus aũt primus, cuius eſt dare eſſe, idẽ eſt q forma. Ex illa ergo ꝓpoſitione, Materia exiſtit abſq; omni forma ſequuntur duo cõtradictoria ſimul uera, ex eo.n. q materia exiſtit ſequitur q ſit in actu, ex eo ãt q eſt abſq; omni forma, ſequitur q non ſit in actu. Huic rõni dat Sco. quandam riſionem, quæ quia non niſi chimerica, & tanquam indigna, de qua uerba fiant, omittatur, quolibet.n. proferente contraria ſolicitum eſſe ſtultum eſt, ait Ariſt. à quo didicimus in libro nono Metaph. quid ſit actus & quotuplex.

1. Top. ca. 9. tex. c. 1. ¶Secunda rõ S. Th. ad hoc idem eſt iſta, Oẽ indiuiduum determinatũ ad genus completum, vel incõpletum in rerum natura p ſe exiſtẽs ẽ in aliqua certa ſpecie per ſe uel reductiuè, materia ſola neq; p ſe neq; reductiue eſt in aliqua certa ſpecie, ergo materia ſola nõ põt eſſe indiuiduũ quodcunq; in rerum natura. Minor eſt ex ſe clara, nõ.n. facile eſſet fingere, in qua determinata ſpecie eſſet materia ſola. Maior probatur ex eo q indiuiduum omne tam completum, q̃ incompletum, ſi per ſe exiſtit in rerum natura ſeparatum (q dico propter indiuiduum generis, ut hæc ſubſtantia, hæc anima, &c.) nõ continetur ſub genere per ſe, vel reductiue immediate: ſed mediante ſpecie, inter genera.n. & indiuidua mediat ſpecies, & inter principia generis & principia indiuidui mediant principia ſpeciei pariformiter. Inſuper hæc Maior poteſt probari ad hoiem aſſumendo dicta Sco. 6. arg. ibi.n. ipſe expreſſe aſſumit, q qui determinat ſibi genus aliquod, determinat ſibi aliquam certam ſpeciem illius generis. Et poteſt ẽt ex dictis Sco. ibi arguere ad hominem, & ꝓbare oppoſitũ intenti ſui ſic, Quicquid determinat aliquod genus determinat ſibi aliquam certam ſpeciem illius generis, materia ſola determinat ſibi genus ſubſtantiæ ergo determinat ſibi aliquam certam ſpeciem ſubſtantiæ ſaltem reductiue, ergo materia ſola eſſet in aliqua certa ſpẽ, hoc eſt falſum, Minor eſt omnium, & proceſſus bonus ergo, &c.

¶Hanc ueritatẽ approbat Ariſt. (ut ipſe Sco. confitetur) loco allegato. Sed quia dicit ex falſo fundamẽto Ariſt. hanc cõcluſionẽ tenuiſſe. ſ. ex hoc, q Deus non poteſt agere ſine cauſis ſecundis, oſtendo in hoc, Scotum errare ex dictis Commen. ſecundo. Phyſico. Commen. 12. Auer. ex eodem præciſè fundamento q S. Tho. adduxit in prima ratione, tenet iſtam cõcluſionem. Vbi nullam fieri mentionem de connexione cauſalitatis primę cauſæ apparet, ſed tantum de actu & potentia, ita quòd ex natura actu & natura primæ materię, quæ eſt pura potentia, concludit Auer. q duo cõtradictoria eſſent ſimul vera, ut deductũ eſt &c. Auicenna quoq; in ſecundo Metaphyſicæ ſuæ, capitulo tertio tenet cõcluſionem Scoti eſſe impoſſibilem, & tñ poſuit expreſſe materiam eſſe creatam. Vnde hæc tanquam deſtructiua Metaphyſicalium principiorum uitanda eſt. Hæc de ſecundo. 2. d. 3. q. 2. Com. 18 1. Phyſi. c. 56. & 70.

QVOAD tertium reſpondeo. Ad primum negatur antecedens, plus enim depẽdet potentia pura ab actu, quam actus imperfectus ab actu perfecto. Ad 1.

¶Sed contra hoc inſtat Antonius Thrombeta ſic, Magis depẽdet poſterius à priori, quam prius à poſteriori, ſed accidens eſt poſterius ſubſtantia, materia aũt eſt prior forma, ergo magis dependet accidens à ſubiecto, q̃ materia a forma. Forte dicerent (ait) quòd materia non eſt prior, ſed poſterior forma. Contra: nam licet materia ſit poſterior forma ordine pfectionis, eſt tñ prior ordine generationis. & conſequenter prior ſimpliciter, ut arguatur ſic, Quandocunq; ſunt aliqui duo ordines, quorum vnus ſimpliciter eſt prior altero, quicqd eſt i ordine priori eſt ſimpliciter prius quocunq; exiſtẽte in ordine poſteriore, ſed ordo originis & ordo perfectionis ita ſe hñt, q ordo originis eſt ſimpliciter prior ordine perfectionis (& hoc in natura limitata) ergo quicquid eſt prius origine, eſt prius ſimpliciter quocunq; priore ordine pfectionis, ſed ita eſt. q materia eſt prior origine forma, licet forma ſit prior ꝑfectione, ergo materia ẽ ſimpliciter prior forma. Proceſſus bonus, & Maior probatur quod. ſ. ordo originis eſt ſimpliciter prior ordine pfectionis, nam priora generatione ſunt poſteriora perfectione, natura.n. ſemper procedit de imperfecto ad pfectum, ergo quicquid eſt imperfectius, eſt ſimpliciter prius quocunq; perfectiori, ſed materia prima eſt impfectior forma. ergo materia prima eſt ſimpliciter prior forma. Tunc ultra, eſt ſimpliciter prior forma, & omne prius in ſuo priori poteſt eſſe ſine poſteriori, ergo &c.

¶Ad hoc reſpondetur triplici reſponſione, ad inſinuandum argumenti multiplicem defectum.

¶Primo dr, q forma, licet ſit poſterior materia ordine gñationis eſt tñ prior etiam ordine generationis materia exiſtente. Magni.n. refert dicere materiam, & materiam exiſtentem, ſicut ſuperficies eſt prior albedine albedo tñ eſt prior ſuperficie habente eſſe album, vnde in propoſito cum ſermo ſit de materia exiſtẽte (ſi enim poneretur materia ſola in rerum natura oporteret ipſam exiſtere) patet falſum aſſumi.

¶Secundò dr q aliud falſum ibi aſſumitur, ſ. q ordo gñationis ſit ſimpliciter prior ordine perfectionis, ſtando infra limites naturæ finitæ. cum.n. actus ſit prior potẽtia ſimpliciter, tam ſi ponatur Deus finitus, q̃ infinitus, ut patet ex nono Metaphyſi. tex. Com. 15 & 12. & tex. Cõ. 30. & prioritas actus ſit prioritas perfectionis conſequens eſt q ſecundum Ariſt. & veritatẽ ordo perfectionis ſit ſimpliciter prior ordine gñationis. Amplius. Id q eſt prius natura rõne & tempore, eſt ſimpliciter prius. ordo perfectionis eſt prior natura rõne & tẽpore ordine impfectionis, qualis eſt ordo gñationis, qui ſe tenet ex parte cauſæ materialis, ordo igitur pfectionis eſt prior ſimpliciter, media quoq; ꝓpoſitio eſt Ariſt. octauo Phyſic. tex. Com. 75. vbi expreſſe loquitur in natura finita ad probandum, ſ. motũ circularẽ eſſe primum. Vnde ad probationem, conceſſo, quod priora generatione ſunt imperfectiora, & quòd natura procedit de imperfecto ad pfectum, negatur conſequentia. ergo ordo generationis eſt ſimpliciter prior, licet enim agẽs naturale prius attingit impfectum.

oportet

oportet ꝙ primũ agens in ſe perfectum eſſe, ut dr in 12 Metaph. tex. Com. 40. Hic aduerte tu, ꝙ oportet mendacem eſſe memorem: in quæſtione de primo cognito. Anto. Trombeta, quas impugnat propoſitiones, ha aſſumit. &c.

¶ Tertio dicitur, ꝙ dato toto proceſſu, vltima conſequentia nihil valet, falſum eſt. n. quod omnia prius poſſit ſecundum rem abſolui à poſteriori quolibet (ut ad ſecundum dicetur.)

¶ Sed contra primam reſponſionem, quæ ponit materiam nõ habere propriã exiſtentiã: ſed eã mendicare à forma, inſtatur ſic. Cuicunq; cõuenit actu cauſare pro aliquo ſigno conuenit & exiſtere pro eodem ſigno: ſed materiæ primæ in primo ſigno, quo recipit formã, conuenit cauſare, ergo pro tunc ſibi cõuenit exiſtere: ſed pro illo ſigno non hẽt exiſtentiam formæ, ergo propriã. Et confirmatur quia materia aut cauſat compoſitũ, & recipit formã, qñ exiſtit, aut quando non exiſtit: non quando non exiſtit: ergo quãdo exiſtit, ergo pro tunc, conuenit ſibi ꝓpria exiſtentia, quia exiſtentia formæ ſequitur, totum compoſitum. Et confirmatur ſecundo, quia cauſa non mendicat, à ſuo effectu materia autem cauſat exiſtentiam compoſiti & formæ: ergo non mendicat exiſtentiam ab eis, &c.

¶ Ad hæc dr, quod ſufficit cauſæ pro quolibet inſtanti temporis, quo actu cauſat habere exiſtentiã: nec apparet neceſſarium, ꝙ pro quolibet ſigno naturæ inſit exiſtentia ſibi, quo ineſt cauſalitas: ordo. n. naturæ talis eſt in eodem inſtanti temporis, ꝙ ſcilicet materia recipit formam: ex quibus reſultat compoſitũ, cui iam eſſe actualis exiſtẽtiæ aduenit: quo ipſum compoſitum primo, forma ſecundo, & materia tertio exiſtunt. Ad formam autem primæ inſtantiæ negatur Maior. Ad primam confirmationem dicitur, quod materia cauſat, quando exiſtit: quia pro omni inſtanti quo cauſat, exiſtit: quando enim eſt terminus temporalis. Ad ſecundam cõfirmationem dicitur, quod licet eã ut cauſa non mendicet à ſuo effectu: tamen cauſa materialis mendicat à ſuo effectu, quæ eſt eius cauſa in altero genere cauſæ: eo quod cauſæ ſunt ſibi inuicem cauſæ, quinto Metap. tex. com. 2. Oportet aũt has reſponſiones à Scotiſtis admitti: quia cũ Scot. ponat ſecundo ſent. diſt. 3. q. 3. exiſtentiam eſſe vltimum actũ poſteriorem tota coordinatione prædicamentali, licet nõ diſtinctum realiter à re cuius eſt, oportet eſſentiã materiæ ex natura rei habere habitudinem ad ſuam euidẽtiã, ut potentiã ad actũ. Et tunc poteſt argui ſic, Eſſentia materiæ, ut diſtincta cõtra ſuã exiſtentiam, cauſat ex natura rei in genere cauſæ materialis ſuam exiſtentiam, recipiendo eam: ergo ſibi pro illo ſigno conuenit exiſtentia, & ſic habet exiſtentiam antequam recipiat eã. ſimiliter ſtando in illo ſigno: aut eſſentia materiæ recipit ex natura rei ſuam exiſtentiam, quando eſt, aut quando non, &c.

Ad 2. ¶ Ad ſecundum principale negatur Maior. Ad eius probationẽ dicitur, ꝙ non ſola depẽdentia ſed neceſſaria connexio aliquorum poteſt eſſe cauſa inſeparabilitatis eorum. Ad id quod adducitur ex quinto Metaphy. dicitur ꝙ uniuerſalis affirmatiua non conuertitur ſimpliciter: iſta. n. eſt uera, Quæcunq; poſſunt eſſe ſine alijs & alia, non ſine ipſis ſunt priora, ſed non conuertitur, quæcunq; ſunt priora poſſunt eſſe ſine alijs, & alia ſine ipſis.

¶ Et nota ꝙ maxima illa Scotica, Omne prius abſolutũ, &c. non poteſt ſaluari, etiam ſequendo viam Sco. ꝙ pro nũc ex duobus manifeſtatur. Primo ex eo, ꝙ partes eſſentiales ſimul ſumptæ ſunt priores toto, & tamen apud Sco. non poſſunt eſſe ſine toto ¶ Secundo ex eo, quod prædicamentum quãtitatis eſt abſolutè prius prædicamento qualitatis, præſertim quo ad quartam ſpeciem eius, & tñ non poteſt fieri quantitas continua ſine figura. Si enim quantitas ſine figura fieri dicatur, aut finita aut infinita, non infinita, quia illa nõ dabilis, & ſi forte imaginetur dari adhuc cum oporteat eſſe lineatam, aut ergo linea recta aut curua, & ſic eſſet figura, ſi finita, ergo figurata, figura. n. eſt quæ termino, vel terminis clauditur, & ſimiliter aut habes lineas rectas, aut curuas, aut circulares.

Ad 3. ¶ Ad tertiũ quicquid ſit de Maiori, negatur Minor, forma. n. etſi non ſit de eſſentia materiæ eſt tñ de eſſentia materiæ exiſtẽtis.

Ad 4. ¶ Ad quartum dicitur, ꝙ cum medium ſit duplex effectiuum. & formale quicquid immediatè Deus cauſat effectiuè, põt abſque media cauſa effectiua conſeruare, nõ autem abſq; media cauſa formali, quale medium eſt forma reſpectu materiæ.

Ad 5. ¶ Ad quintum negatur quòd inter materiam & formã non ſit neceſſaria connexio. Ad cuius probationem negatur conſequentia. cuius probationis falſa eſt Maior, per id autem ꝙ additur, ſcilicet ſecundum ꝙ neceſſario eſt homo, neceſſario eſt hic, vel ille homo, nil aliud habetur, niſi ꝙ quia materia neceſſario determinat ſibi genus formæ, ideo materia non põt eſſe ſine hac, vel illa forma, quod eſt intentum noſtrum. Non. n. valet conſequentia, A neceſſariò eſt homo, ergo A neceſſariò eſt hic uel ille determinatè, ſed vage & ſic conceditur, materia neceſſariò determinat ſibi formam, ergo neceſſariò determinat ſibi hãc uel illam formam, non determinatè, ſed uage.

¶ Ad confirmationem, cum dr, Quicquid cõtingenter ſe hẽt ad quodlibet generis abſolui, cõtingenter ſe hẽt ad genus ipſum, eodem modo dicetur, diſtinguendo cõtingenter ſe habere ad qdlibet determinatè, uel uage. primò. n. modo falſũ eſt maior. Secundo vero falſa eſt minor, materia. n. non contingenter, ſed neceſſario ſe hẽt ad quamlibet formã indeterminatè, & uage.

¶ Ad aliam probationẽ dicitur, ꝙ vnum eſſentialiter vnum & ſingulare negatiuè, ſicut eſt materia prima, poteſt eſſentialiter dependere ineſſe à pluribus eiuſdem gñis indeterminatè & uage, ſecundum ꝙ illa plura habent vnam rationem communẽ, ſicut in propoſito omnes formæ conueniunt in hoc, quòd dãt eſſe actuale. Reflecte hoc argumentum contra Sco. de quantitate & figura, & forte perſuadebis infirmitatem eius, quantitas enim continua determinat ſibi genus figuræ, nullam tamen ſibi figuram vendicat. Hæc de quarto.

In hoc ergo differt eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ & ſubſtantiæ ſimplicis, quòd eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ non tantum formam, nec tantum materiam, ſed complectitur formam & materiam, eſſentia vero ſubſtantiæ ſimplicis eſt forma tantum. Et ex hoc cauſantur duæ aliæ differentiæ, & una eſt, ꝙ eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ poteſt ſignificari ut totum, vel ut pars, ꝙ accidit ꝑ materiæ deſignationem, ut dictum eſt, & ideo non quomodolibet prædicatur eſſentia rei compoſitæ de ipſa re compoſita. Non. n. poteſt dici, quod homo ſit quidditas ſua. Sed eſſentia rei ſimplicis, quæ eſt ſua forma, non poteſt ſignificari niſi ut totum, cum nihil ſit ibi præter formã, quia formam recipiens. Et 5. Met. c. 5 post medium. *ideo quocunq; modo ſumatur eſſentia ſubſtantiæ ſimplicis, de ea prædicatur. Vñ Auicenna dicit, ꝙ quidditas ſubſtãtiæ ſimplicis eſt ipſummet ſimplex, qa nõ eſt aliquod recipiens ipſam.*

¶ In hac ſecunda parte capituli cõparat eſſentias ſubſtantiarũ ſimplicium eſſentijs ſubſtantiarum cõpoſitarũ, triplicẽ drĩam inter eas aſſignando. Prima differentia eſt, ꝙ eſſentia ſubſtantiæ ſimplicis ſignificat formam tantum: eſſentia autem ſubſtãtię compoſitę ſignificat cõpoſitum quid ex materia & forma: vtraq; pars differentiæ patet ex ſupradictis, Secunda differentia eſt, quòd eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ poteſt ſignificari ut totum & pars, non autem eſſentia ſubſtantiæ ſimplicis. Vnde oritur, ꝙ quia prædicatum non debet habere rationem partis, quòd eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ quãdoque prædicatur de ea: & quandoque non cum ſcilicet ſignificatur ut pars. Eſſentia autem ſubſtantiæ ſimplicis, quia ut pars denotabilis non eſt, ſemper prædicatur de eo, cuius eſt.

AD euidentiam huius drĩæ notandum, quia primo aſpectu apparet falſa ex eo quòd patet, quòd impoſita nominibus ſubſtantijs ſeparatis poſſunt ſignificari earũ eſſentiæ in abſtracto & in concreto, & conſequenter ut totum & pars poſſum enim dicere Gabriel & Gabrielitas, Deus & Deitas, &c. Sed licet ita appareat diligenter tñ inſpicienti oppoſitum illuceſcit. Conſiderandum enim, quòd loquimur de eſſentijs rerum & cõditionibus earũ quæ eas ſequuntur, & non de illis q̃ ex ſolo opere intellectus ſiunt eſſentiæ. n. ſubſtantiarum cõpoſitarum ex eo, ꝙ duas partes realiter hñt, ſiue ex eo, ꝙ ſunt formæ in materia, ex ſe hñt vnde intellectus fundet in eis ſignificationem per modum partis & per modum totius. Cum. n. ſignificat formam illam in habente ſeu deferente, ſignificatur ut totum & cõcretũ, vt homo: cum autem ſignificat illam, nõ vt in habente, ſeu deferente, ſed per ſe ſignificat in abſtracto & per modũ partis, vt humanitas. Eſſentiæ autem ſubſtantiarum immaterialiũ, qa dicunt formas non receptas in materia: ideo ex ſe non hñt, ꝙ ſignificentur in concreto & in abſtracto, vt totum ꝙ pars & cætera. nõ enim eſt ibi deferens nec delatum. Sed quia intellectus noſter intelligit res ſimplices & altiſſimas ꝑ modũ rerum compoſitarum: ut dicunt Com. 12. Metap. com. 39. S. Th. prima parte. q. 13. fuit neceſſe, ꝙ in illis formaret abſtractũ & concretum, & intelligeret eas per modum totius & partis. Differentia ergo poſita hic eſt cum additione intelligenda: ſic ꝙ eſſentia ſubſtantiarum compoſitarum ex ſe habet, quòd ſignificabilis ſit ꝑ modum totius, & partis, eſſentia autem ſimplicium ea ſa non habet, ꝙ ſignificetur per modum totius & partis, ſed ab intellectu tantum: & ideo diuerſitas, quæ inter abſtractum & concretũ in ſubſtantijs cõpoſitis eſt ex parte rei, & reducitur ad diſtinctionem, quæ eſt inter ſubiectum deferens & formã delatã. Diuerſitas autẽ, quæ eſt inter abſtractum & concretum in ſubſtãtijs ſeparatis, non eſt niſi ex parte intellectus: vt Com. ibi dicit. & ꝓpter hoc dicit Auicen. ꝙ quidditas ſimplicis eſt ipſum ſimplex, c. p. q. ſi. 5. Met. c. 5. & quidditas compoſiti non eſt ipſum compoſitum.

CIRCA hanc particulam eſt unum dubium, An uerum eſt quòd in ſubſtantijs ſeparatis idem ſit quidditas, & id cuius eſt.

idest

idest natura & ſuppoſitũ. Eſt autẽ rõ dubitãdi, quia S. Th. in quolib 2. q. 2. dicit, quod cum apud Ariſt. 7. Met. tex. com. 20 & 21. in his quibus admiſcetur aliquod accidens, natura & ſuppoſitũ diſtinguũtur, & intelligẽtijs alijs à prima aliquod accidẽs ſit in oĩbus exceptu prima, natura ſuppoſitũ diſtinguuntᷣ ſiue quidditas, & id cuius eſt. Ex alia parte. 3. de ani. cõ 9. dicit in ſeparatis à materia idẽ eſt, ꝙ qd eſt & id cuius eſt. Et in prima parte S. Th. q. 3. ar. 3. expreſſè dicit, ꝙ & apparet hic authoritate Auicennæ.

AD intellectũ huius difficultatis eſt notandũ, ꝙ cũ noĩe Naturæ intelligatᷣ id quod p diffinitionẽ ſignificatur: nomine autem ſuppoſiti indiuiduum habens illam quidditatem ſecundum triplicem gradum ſubſtantiarum, in uniuerſo tripliciter inuenitur differentia ſuppoſiti à natura.

¶ In ſubſtantijs ſiquidem materialibus ſuppoſitũ differt à natura dupliciter ſecundum rem, & ultra hoc ſecundũ rõnem. Differt primo modo intrinſece, quia aliquod reale ſuppoſitũ ſibi intrinſecũ includit, quod nõ includit natura, ſ. principia indiuiduationis. Si. n. Socrates diffiniretᷣ, in eius diffinitione poneretᷣ hæc materia, quæ nõ ponitᷣ in diffinitione naturæ humanę. Differt ſecundo extrinſece, &, quia aliquid reale extrinſecũ ſibi includit ſuppoſitum, ſ. eſſe actuale exiſtentiæ, ꝙ nõ includit natura exiſtentia enim primo eſt actus ſuppoſiti, cuius eſt fieri, ꝗ tamẽ caderet in diffinitione Socratis, ſi diffiniretur. Differt tertio ſecundum rationem, ut patet.

¶ In ſubſtantijs aũt ſeparatis alijs à primo ſuppoſitum differt à natura duobus modis tantum, ſcilicet extrinſece ſecundum rẽ & ſecundum rõnem, nihil enim reale intrinſecum ſibi includit ſuppoſitum in eis, ꝙ non includat natura, quia non indiuiduatᷣ per aliquod poſitiuum contrahens naturam ſpecificã, ꝙ ſit uelut differẽtia indiuidualis ſuppoſito intrinſeca ſicut eſt in ſubſtantijs materialibus. Sed quia in eis, ut patebit, exiſtẽtia differt realiter à natura, quæ primò, ut dictũ eſt, eſt actus ſuppoſiti, iõ ſuppoſitum in eis differt extrinſecè à natura, addit. n. extrinſecè realitatẽ exiſtentiæ. Differt ſecunda ſecundũ rõnẽ, ut patet. In Deo vero glorioſo ſuppoſitum vno modo tantũ differt, ſcilicet ſecundũ rõnem, quia nec natura diuina indiuiduatur p aliquid, nec exiſtentia ſua diſtincta eſt realiter ab eius eſſentia, vnde patet, ꝙ vtraq; pars dubij eſt uera aliquo modo, & ꝙ in ſubſtantijs ſeparatis differunt ſecundum rẽ ꝙ quid eſt, & id cuius eſt, quia extrinſeca differentia differunt ſecundum rem, & quod ſint idem, quia non differunt per aliquam intrinſecã differentiam realem, hanc autem eſſe mentem S. Tho. diligenter intuenti dicta eius locis allegatis facile cognoſcere poteſt.

Eſſentiæ ſimplicium non plurificantur in eadem ſpecie, ſicut compoſitorũ.

Secunda differentia eſt, quia eſſentiæ rerum compoſitarum ex eo quòd recipiuntur in materia ſignata, vel multiplicantur ſecundum diuiſionem eius contingit quòd aliqua ſint idẽ ſpecie, & diuerſa numero. Sed cum eſſentia ſimplicium non ſit recepta in materia, nẽ poteſt ibi eſſe talis multiplicatio. Et ideo non oportet, quòd inueniantur plura indiuidua vnius ſpeciei in illis ſubſtantijs. Sed quotquot ſunt indiuidua, tot ſunt ſpecies, vt Auicenna dicit expreſſè.

¶ Hic ponitur tertia differentia in ordine vocata ſecundũ inter eas, q̃ oriuntur ex prima, & dicitur ꝙ differentia ẽt in hoc eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ, & eſſentia ſubſtantiæ ſimplicis, ꝙ eſſentia ſubſtantiæ cõpoſitæ eſt plurificabilis numero in eadem ſpecie, ſicut eſſentia humana diſtinguitᷣ numero in Socrate & Platone. Eſſentia aũt ſubſtantiæ ſimplicis, ideſt ſeparatæ à materia, non eſt plurificabilis in plura indiuidua eiuſdẽ ſpeciei, ſed qdlibet indiuiduum conſtituit vnã ſpeciem & diſtinguitur ſpecificẽ ab alio. Et fundamentũ eius eſt in duabus propoſitionibus: quarum prima eſt Cõmẽtatoris, quod diuidit & ſeparat 7. Meta. tex. com. 49 omnis diuiſio aut eſt formalis, aut quantitatiua, ut Ariſt. inquit 3. Met. tex. com. 31. & Commentator primo Phyſic. cõ. 6. Secunda eſt, Formę ſpecificę ſunt indiuiſibiles formaliter. Ex his. n. deducitur ꝙ formæ ſpecificæ quæ recipiuntur in materia diuiduntur ad diuiſionem materiæ per quãtitatem, & ſic fiunt multa indiuidua eiuſdem ſpeciei, & formali quidem. Forma autẽ ſpecifica non recepta in materia omni diuiſione caret & formali quidem ex eo, ꝙ ſpecies ſpecialiſſima eſt quãtitatiua autem ex eo, quòd non eſt recepta in materia, quam ſequitur quantitas, & ideo non poſſunt eſſe multa indiuidua in eadem ſpecie multitudo enim diuiſionem ſequitur.

QVÆSTIO IX.

Num qualibet ſpecies ſubſtantiarum ſeparatarum, vnum tantum habeat indiuiduum.

CIRCA hanc partem occurrit quæſtio, An quælibet ſpecies ſubſtantiarum ſeparatarum vnum tantum habeat indiuiduũ. In hac quæſtione tria ſunt facienda. Primò ponitur opinio Scoti cum fundamentis. Secundò ponetur veritas Peripatetica, tertio reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

QVO AD primum Scotus ſecundo ſententiarum diſt. 3. q. 7. opinatur plures eſſe intelligẽtias eiuſdẽ ſpeciei talibus medijs.

¶ Primò ſic, Omnis quidditas quãtũ eſt de ſe eſt cõmunicabilis, intelligentia eſt aliqua quidditas, ergo qdditas intelligentiæ eſt de ſe cõicabilis, ergo poteſt inueniri in pluribus. Maior probatᷣ, quia ſi quidditas omnis non eſſet communicabilis, uel communicabilitas repugnaret ei ratione perfectionis quidditatiuæ aut imperfectionis, non ratione perfectionis, quia communicabilitas ſecundum fidẽ catholicã, conuenit quidditati diuinæ q̃ ſumme perfecta eſt. Nec rõne imperfectionis, qa communicabilitas conuenit quidditatibus ſubſtantiarũ cõpoſitarũ, q̃ ſunt imperfectæ, Cum ergo rõne neutrius repugnet ſibi reſtat Maior uera. Prima.

¶ 2 Præterea, Omnis quidditas intelligibilis ſub rõne uniuerſalis, abſq; cõtradictione eſt plurificabilis numero, quidditas ſeparata eſt intelligibilis ſub rõne uniuerſalis abſq; contradictione, ergo eſt plurificabilis numero. Maior probatur ex eo, quòd implicat intelligi ſub ratione vniuerſalis, & eſſe de ſe hoc eſt enim vniuerſalitas oppoſita hæccheitati: ſicut implicat intelligere eſſentiam diuinam ſub ratione vniuerſalis, quia eſt de ſe hoc. Secunda.

¶ 3 Præterea, Deus poteſt hoc Angelũ in hac ſpecie annichilare iſto annichilato, Deus poteſt ſpeciem hanc reparare in aliquo alio indiuiduo, non in eodem, ſecundum iſtam opinionẽ, quia ſecundum iſtos homo non poſſet reſurgere idem numero, niſi anima intellectiua remanente eadem numero, ergo in eadem ſpecie erunt plura indiuidua ſaltem ſucceſſiuè. Tertia.

¶ 4 Præterea, Animæ intellectiuæ diſtinguuntur numero in eadem ſpecie, & tamen ſunt immateriales, ergo &c. Quarta.

¶ 5 Præterea, Aug. in Enchiridio cap 29. dicit quòd quia tota natura ſeu ſpecies humana ruerat, ideo miſertus Deus ad eã ſaluandam uenit: non uenit ad ſaluandam naturam angelicã, quia tota non ruit. Ecce, ꝙ Aug. dicit totam naturam angelicam nõ lapſam eſſe per peccatũ, ꝙ nõ põt eſſe uerum, ſi tot ſunt ſpecies, quot ſunt indiuidua, ſic. n. multæ naturæ angelicæ lapſæ totaliter eſſent, humana autem iſt una, cũ humana non ſit niſi vna. Quinta.

¶ 6 Præterea, Damaſcenus in Elementario cap. 12. dicit, quod ſecundum vnumquenque ſpeciem fecit Deus angelos. Sexta.

¶ 7 Præterea, Argẽtinas idem in quolibet. q. 2. ꝙ prædicta opinio eſt damnata Pariſijs in pluribus articulis. Primus eſt, Si quis dixerit Deum non poſſe multiplicare formas ſine materia, error. Secundus, Si quis dixerit formã non recipere diuiſionẽ niſi per materiam, error. Tertius, Quòd quia intelligentiæ non habent materiam, Deus non poſſit eiuſdem ſpeciei facere plures, error. Septima. quol. q. 2. ar. paſſiſſi.

¶ Quod ſi dicatur, inquit Antonius Trombeta, quod iſta ſententia non eſt damnata ubique, dato ꝙ Pariſijs ſic ſit, contra, nam ſententia damnata in aliqua Vniuerſitate famoſa vbiq; eſt dãnata, aut ſuſpecta de hæreſi, non ſolum authoritate dioceſani, ſed etiã authoritate domini Papæ, ut patet ext. de hæreticis, capitulo ad abolendam. Hæc de primo.

CONCLVSIO.

Quæuis intelligentia conſtituit vnam ſpeciem.

QVO AD ſecundum, ueritas per patetica ab Ariſt. Cõmentatore & S. Th. accepta eſt, quod quælibet intelligentia cõſtituat vnã ſpeciem, ita quod nõ poſſunt ibi inueniri plura indiuidua eiuſdem ſpeciei. Et San. Thomas quidẽ in q̃ſtionibus diſputatis de ſpiritualibus creaturis, articu 8. & in ſecundo contra Gentiles cap 93. & in prima parte, q. 50. art. 4. & alibi probat hoc multis rationibus, quarum duabus nunc vtendum eſt.

¶ Prima ex earum immaterialitate ſumitur, unde omni principio diſtinctiuo numeraliter carent, & formatur rõ ſic. Oĩs ſpecies habens plura indiuidua, habet in ſe diſtinctiuũ numerale, intelligentia nõ hẽt tale principium diſtinctiuum ergo. Minoris probationem hẽs ſupra immediate ante quæſtionem. Et nota, quòd hæc ratio eſt ſumpta ex 12. Metaph. tex. Comm. 49. vbi fit hæc cõſequentia, Cœlum, ideſt primum principium eſt vnũ ſpecie & plura numero, ergo eſt materiale. unde expreſſè datur intelligi, quòd immaterialitas eſt ſufficiens cauſa nõ plurificationis numeralis. Sed quia Sco. expreſſe dixit loco præallegato, quòd opinio ſua eſt contra Ariſt. ideo omittam authoritates.

¶ Secunda ratio S. Th. eſt ſumpta ex ordine uniuerſi fundata ſuper tres propoſitiones, quarum primũ eſt, Vniuerſum iſtas tres partes, ſ. ſphæram generabiliũ & corruptibilium, corpora cœleſtia, & ſubſtantias immateriales habet pro bono intrinſeco ordinem, hæc habetur 12 Metaph. tex. Com. 2.

¶ Secunda propoſitio eſt, ꝙ ordo eſt duplex, ſ. per ſe & per accidens. Ordo per ſe inter eſſentialiter ordinata, ut ſpecies q̃ ſunt ſicut numeri. 8 Met. tex. Com 10. Ordo per accidens eſt inter indiuidua eiuſdem ſpeciei, ut dicitur tertio Meta tex. Com. 11.

¶ Tertia ꝓpoſitio eſt, ꝙ ea pars uniuerſi, in qua eſt ordo p ſe purus, eſt potior ea, in qua eſt ordo p ſe admixtus ordini per accidens ex 12. Met. tex com. 5. ubi comparatur prima pars uniuerſi filijs familias, quibus nihil ordinatũ per accidens ineſt. Sup his ꝓpoſitionibus fundatur talis ratio, Id quod caret ordine p accidens

eidens nõ habet plura indiuidua eiuſdem ſpeciei, ſuprema pars vniuerſi caret ordine per accidens, ergo nõ habet plura indiuidua eiuſdẽ ſpeciei. Maior ex terminis patet: Minor licet ex Ariſt. habeatur loco allegato: quia iſti tamen negant Ariſt. in hac parte ſicut & alibi, ratione probatur ſic. Nõ minus excludit ordinem per accidens ſuprema pars vniuerſi, quã media pars: tum ſuprema ſit perfectior, & bonitas vniuerſi in ordine conſiſtat, & mõdo per accidens ſit imperfectum, quod & deficiens ab ordine per ſe, imo ordinatũ per accidens eſt inordinatum, eo quòd per accidens eſt conditio diminuens rationem ordinis: ſed media pars excludit ordinem per accidens, ut patet: corpora n. cœleſtia nõ habent plura indiuidua eiuſdem ſpeciei, non enim eſt niſi unus Sol, una Luna, &c. ergo ſuprema pars vniuerſi a fortiori excludit ordinem per accidens. Hæc de ſecundo.

Reſpõ. ad argu. ad primum. QVO AD Tertium ſtadetur argumẽtis Sco. Et ad primũ quidẽ, ut terminos Theologicos admiſceamus: quia argumentum theologicũ eſt, dicitur quòd cõmunicabilitas eſt triplex. Quædam cũ diuiſione eſſentiæ, ſicut uniuerſale communicabile eſt particularibus. Quædã uero abſque diuiſione aliqua eſſentiæ & eſſe per identitaté, ſicut eſſentia diuina cõmunis eſt tribus ſuppoſitis. Quædã per aſſumptibilitaté ad hypoſtaticã vnionem, ſicut natura humana cõmunicabilis eſt omnibus ſuppoſitis diuinis. Si in præmiſſis Sco aſſumit cõmunicabile primo modo, falſa eſt Maior, patet in eſſentia diuina. Si ſecundo mõ, falſa etiam eſt Maior: nulla enim eſſentia creata eſt illo modo communicabilis. Si tertio modo, falſa quoq; eſt Maior, ut patet de eſſentia diuina. Si autem accipiatur cõicabile neutro illorum modorum: ſed pro communicabili in communi non deſcendẽdo determinate ad hoc, uel illud communicabile conceſſo toto argumento, nõ cõcluditur quòd quidditas ãngelica ſit communicabilis, ſicut uniuerſale particularibus. Cõmittitur enim fallacia conſequentis à ſuperiori ad inferius affirmatiuè. Vnde probatio adducta nihil contra nos facit. Cõmunicabilitas primo modo repugnat intelligentijs propter earũ perfectionem. Communicabilitas ſecundo modo repugnat intelligẽtijs propter earũ imperfectionem. Communicabilitas tertio modo conuenit eis ex earum imperfectione, quia eſſe diſtinguitur realiter ab earum eſſentia.

ad ſecundum. ¶Ad ſecundum dĩ diſtinguẽdo maiorẽ. Aliquid. n. eſſe intelligibile ſub ratione vniuerſalis cõuenit dupliciter. Vno mõ ex parte rei & intellectus, ut uerbis S. Tho. utar. Alio mõ ex parte intellectus tantũ. Primo modo Maior eſt uera, & Minor falſa. Secũdo

1. cõ. c. 1. ſup. 9. c. modo Maior eſt falſa, licet Minor ſit uera: tum. n. uniuerſalitatis fundamentũ ex parte rei ſit, inuẽtio illius quidditatis in pluribus indiuiduis ſimul uel ſucceſſiue. Fundamentũ uero ex parte intellectus ſit præſentatio illius quidditatis non repræſentatis conditionibus indiuiduationis, ut ſic, illud eſt uniuerſale utroq; modo, ſ. ex parte rei & intellectus: quòd utroq; fulcitur fundamento, ſicut humana eſſentia eſt intelligibilis ſub rõne uniuerſalis ex parte rei: quia ipſa eſt realiter diuiſa & inuẽta in multis, & ex parte intellectus: quia repræſentatur abſque hic & nũc. Illud aũt eſt uniuerſale ex parte intellectus tñ, quod altero tñ fulcitur fundamento, ſ. repræſentatione, &c. ita quòd eius uniuerſalitas ex hoc ſolo habetur, quòd obiectiue in intellectu ponitur: cui obiectiue ſecundum conditiones quidditatiuas nõ indiuiduales ut ſit. & hoc modo quidditas intelligentiæ eſt uniuerſalis, licet. n. indiuiduale & ſpecificũ eſſe ibidem habeat principium, quia tamen repræſentatur ut talis res non ut hæc: quia non repræſentatur ſecundũ quòd in ſe eſt, ſed ſecundũ modum rerum compoſitarum, in quibus aliud eſt natura, & aliud eſt indiuiduũ illius naturæ, õ eſt uniuerſale, ut obiecta eſt tñ. Ex hoc eodem modo eſt prædicabile quidditas intelligentiæ de pluribus, ſ. nec aptitu

7. Metap. 2. dine. ſed ut obiecta eſt intellectui, ut ex Auicen. habes 5. Metaphy. quinimmo ipſa quidditas diuina hoc modo communis & uniuerſalis ſecundũ rõnem eſt, unde & numerũ pluralẽ apud grammaticos habet. Ad probationẽ autem Maioris ſic negatæ patet reſponſio: cum. n. dicitur quod implicat quidditatem eſſe de ſe hanc & uniuerſalem & prædicabilem de pluribus. hoc eſt uerum, accipiendo uniuerſale ex parte rei: & ſimiliter prædicabile. Vniuerſale enim ſecundum rationem tãtum eſt unum in multis & de multis, ut obiectum eſt tantum. Vniuerſale tantum ex

Sup. ca. 4. q. 7. parte rei eſt in multis ſecundum rem, licet unitatem habeat, ut obiectum eſt. Hæc ſi uis plene intelligere, memento eorum quæ dicta ſunt 10 quæſt. de Vniuerſalibus.

ad tertiũ uid S. Th. quo. 5. q. 3. ¶Ad tertiũ dicitur quod in eãn illo separaretur neceſſariò idẽ numero Angelus: ex eodem enim Gabriel eſt hic & Gabriel. Nec eſt, uerũ quòd apud nos Deus non poſſit idem numero ſeparate, licet dicamus quòd ſi in reſurrectione non reſumeretur ea-

Ad quartum. dem anima numero, quæ non annihilata eſſe debet: ubi ratio & unitatis ſaluanda eſt, non eſſet idem homo numero cum quo ſtat idem numero poſſe ſeparari a Deo.

¶Ad quartũ dicitur, quòd non eſt ſimile de intelligentiis & animabus intellectiuis quoad hoc quia animæ ſunt partes ſpeciei. cõrporibus unibiles: non autẽ intelligentia: ſed de his infra erit amplior ſermo.

Ad quintum. ¶Ad quintum reſpondet S. Tho quòd natura humana & angelica poſſunt dupliciter accip. Vno modo ſecundũ eſſe naturæ: & ſic natura humana eſt una, angelica uerò plures. Alio mõ accipiũtur ſecundum eſſe in ordine. ſ. ut inclinatæ ad beatitudinem ſupernaturalem: & ſic ſicut natura humana eſt una, ita tota latitudo

c. 6. q. 1. in de ſpiri. creaturis. q. oni. ſu. 8. ad 1. angelicarum ſpecierum eſt una natura, eo quòd ſicut omnes homines uno modo tendũt ad patriam. ſ. per liberum arbitriũ flexibile remediabiliter: ſic omnes Angeli uno modo tendunt ad beatitudinem, ſ. per liberum arbitrium flexibile irremediabiliter: ſemel enim flexum reuerti amplius non poteſt: apprehendunt enim immobiliter. Et propterea Augu. ut Theologus loquens ad quem pertinet conſideratio de homine & Angelis in eſſe uiæ & patriæ, uocauit omnes Angelos unius naturæ.

ad ſextũ. ¶Ad ſextum dĩ, quod Dama. forte opinionem illorum quos io hoc non ſequitur imitans dixit illa uerba: uel per ſpecié intellexit ſpeciem ſubalternã non ſpecialiſſimam: & hoc mihi placet magis, cũ non conſtet ipſum contrariæ opiniones eſſe: & nunc large ſpeciei nomen accipiendũ eſt, ſi ueritaté habere debet.

Ad ſeptimum. ¶Ad ſeptimũ dicitur primo quòd argumentum procedit ex malo intellectu articulorum Pariſienſium. illi enim ſunt cõtra Auerroiſtas, qui animam intellectiuam, non multiplicabilẽ numero dicunt: quia eſt forma immaterialis: uñ ſenſus primi articuli eſt,

De ar. Pariſienſib. Si quis dixerit Deũ non poſſe multiplicare formas ſine materia, idest ſine dependentia a materia, error. Similiter ſecundi, Si quis dixerit formas non recipere diuiſionem ſine materia, idest ſine dependentia a materia, error. Similiter tertij, quòd quia intelligentiæ non habent materiã, Deus non poſſet eiuſdem ſpeciei facere plures, error: non habent materiam, idest dependentiã a materia, uel non poſſet, idest ex impotentia Dei procedere.

Renocati ſunt articuli Pariſienſes ut tãgũt Do ctõ S. Th. uid diſto art. c. 2. d. 2. q. 2. ad 8. contra primã cõcluſionẽ. ¶Vel dicatur ſecundò, quòd articuli Pariſienſes, in quantum tãgũt, uel tangere uidentur doctrinam S. Tho. reuocati ſunt per dñm Stephanũ ẽpm Pariſienſem apud Aertelhacum anno Dñi 1325. Die Iouis ante ſacras Cineres, ut patet in literis, quæ incipiunt, Magiſtra rerũ experientia certis indiciis euidenter demonſtrat. ¶Dicitur tertiò, quòd cum ſanctiſſimus Vrbanus Papa doctrinã S. Th. approbauerit in extrauagãti quæ incipit, Laudabilis Deus in Sanctis ſuis & in ſui maieſtate mirabilis, mirum eſt quomodo iſti audeant contra Romanæ eccleſiæ approbationem reducere articulos Pariſienſes. Sunt autem uerba domini Papæ in calce Extrauagantis ad uniuerſitatem Tholoſanam, iſta, Volumus inſuper, & tenore præſentium uobis iniungimus, ut dicti Beati Tho. doctrinam tanquam ueridicam & catholicam ſectemini: eamque ſtudeatis totis uiribus ampliare. Datum apud montem Flaſconem, &c. Hæc uerba attendant aduerſarij, & uideãt quanta temeritate contra mandatum ſummi Pontificis catholicam S. Tho doctrinam impugnare nituntur.

Eſſentiæ ſimplicium cõpoſitæ ſunt ex eſſe, & eſſentia. *Huiuſmodi ergo ſubſtantiæ quamuis ſint formæ ſine materia, non tamen in eis eſt omnimoda ſimplicitas, nec ſunt actus puri, ſed habent permixtionem potentiæ, & hoc ſic patet: Quicquid. n. non eſt de intellectu eſſentiæ uel quidditatis, hoc eſt adueniens extra & faciens compoſitionem cum eſſentia, quia nulla eſſentia ſine his quæ ſunt partes eſſentiæ intelligi poteſt. Omnis aũt eſſentia, uel quidditas intelligi poteſt ſine hoc quod aliquid intelligatur de ſuo facto. Poſſum. n. intelligere quid eſt homo uel phœnix, & tamen ignorare, an eſſe habeant in rerũ natura, ergo patet quod eſſe eſt aliud ab eſſentia, uel quidditate.*

¶In hac tertia parte capituli huius probatur ſubſtantias ſeparatas eſſe cõpoſitas ex eſſe, & eſſentia. Sed antequã ad probationẽ accedatur, prænotandũ eſt in ſubſtantijs materialibus inueniri quatuor realiter diſtincta, ſ. materiam, formam, eſſentiam compoſitam ex eis, & eſſentiam. In homine enim eſt cõſiderare materiem, in qua recipitur eius forma, & formam ipſam, quæ eſt illius materiæ actus, & eſſentiam humanam, quæ nec eſt materia nec forma, & eſſe actualiter exiſtentiæ, quo homo formaliter exiſtit in rerum natura, unde fit, ut in iſtis ſubſtantiis duæ cõpoſitiones pertinentes ad genus ſubſtantiæ reperiantur. Quarum prima eſt ex materia & forma, ſecunda eſt ex eſſentia, & exiſtentia, quæ uocatur compoſitio ex eſſe & eſſentia.

Cõuenientia & differentia inter cõpoſitioné ex materia, & forma, & compoſitioné ex eſſe, & eſſentia. ¶Conueniunt autẽ inter ſe, & differunt hæ cõpoſitiones. Cõueniunt quidem in duobus: Primò in hoc, quòd utraque conſtat ex actu & potentia: materiam enim & formam clarũ eſt ſe habere ut potentiam & actum, eſſentia autem, & eſſe ex eo liquet, quòd ſe habent, ut potentia & actus, quia quidditas quælibet ex hoc ponitur in rerum natura quod exiſtentiam acquirit. ¶Secundò cõueniũt in hoc, quòd utriuſq. extrema ſunt in eodem genere, tã enim materia & forma hominis, quàm eſſentia, & eſſe eius in genere ſubſtantiæ, & ſpecie humana reponuntur.

Di-

Differunt primò. ¶Differunt aſſequo ad decem. Primò, quia extrema primæ cõpoſitionis ſunt partes ſubſtãtiæ: & non ſunt ſubſtantiæ, propriè loquendo, ut patet. Materia. n. & forma non ſunt in genere ſubſtantiæ, niſi reductiuè, unde prædicationẽ ſubſtãtiæ, quæ eſt genus generaliſſimum non niſi in obliquo ſuſcipiunt. Extremorũ vero ſecundæ compoſitionis neutrũ eſt pars ſubſtantiæ, ſed alterum eſt ſubſtantia, eſſentia. ſ. quæ eſt in recta linea prædicamentali, alterum uero extra ſubſtantiam, ſcilicet exiſtentia.

Secundò. ¶Secundò differunt, quia extremum illud quod ſe habet ut potentia in prima compoſitione, eſt ens purè potentiale, materia ſcilicet extremum uerò illud quod ſe habet in potentia, in ſecũde compoſitione non eſt pure potentia, ſed ens in aliqua ſpecie quidditatiue completum, eſſentia ſcilicet.

Tertiò. ¶Tertiò differunt, quia extremũ illud, quod ſe habet ut potẽtia in prima cõpoſitione, nõ eſt id qđ eſt, nec qđ fit, propriè loquendo. Materia. n. non fit, ut dicitur 7. Met. tex. com 27. eiuſdẽ eſt

T. c. 26 & 12 Me. T. c. 12. eſt eſſe cuius eſt fieri, cũ fieri ad eſſe terminetur. Extremum uerò id quod in ſecunda cõpoſitione ſe hẽt, ut potẽtia eſt id quod eſt & fit, cũ omnis factio ad cõpoſitũ terminetur, ſicut ibidẽ dicitur.

Quartò. 7. Me. t. c. 27. ¶Quartò differunt, quia extremũ illud quod in prima compoſitione ſe habet ut actus, non eſt ultima actualitas rei, ſed cauſat alium ulteriorem actum: forma. n. hominis, quæ eius materiã informat, cauſando totum compoſitum, complet proprium receptiuum ipſius exiſtẽtiæ, & ſic eam cauſat, quæ eſt ulterior actus. Extremum uerò illud quod in ſecunda compoſitione ſe habet, vt actus eſt ultima actualitas illius generis, poſt exiſtentiã enim Socratis nihil ſibi ſubſtantiale amplius aduenit.

Quintò. ¶Quintò differunt: quia extremũ illud, qđ in prima cõpoſitione ſe habet, ut actus, eſt ita actus, quod tñ comparatur ad aliud, ut potentia. Extremũ uerò illud qđ in ſecunda cõpoſitione ſe habet ut actus, eſt ita actus, quod ad nihil ipſius rei cõparetur ut potentia. Quod patere nõ põt aduertẽdo proportionem, quæ eſt inter formam & exiſtentiam. Eſt. n. proportio formæ ad eſſe actuale,

No. optime bene utiliſs. dicti. ſicut proportio diaphaneitatis ad lumẽ, forma ſiquidẽ recipit exiſtentiam & cauſat eam, ſicut diaphaneitas lumen. Sicut neq; aer in eo quod aer, nõ eſt capax luminis, ſed oportet ipſum diaphaneitate informari, ut proprium ſuſceptiuũ luminis fiat, ideoque neque aer nec diaphaneitas, ſed aer diaphanus eſt qui primò luminoſus eſt, licet ſecũdariò tñ aer quã diaphaneitas lumine careat, ita in propoſito materia ſola nõ eſt capax exiſtẽtiæ, quæ actus in propria ſuſcipi debet potentia, ſed oportet in ipſa formã recipi, ut proprium receptiuũ exiſtentia fiat, nõ materia nec forma, ſed cõpoſitũ ex eis. Id enim quod primò exiſtit, eſt cõpoſitũ cuius primò eſt eſſe fieri, tamẽ tñ materia, quã forma ſecũdariò actuatur illamet exiſtentia. Vnde ſicut diaphaneitas eſt cauſa formalis aeri diaphano, & eius cõplementũ formale ad hoc ut proprium ſuſceptiuum luminis ſit, & cũ hoc comparatur ad lumẽ aduenitẽs, ut potentia recipiens, licet ſecundariò ad actũ: ita forma eſt cauſa formalis cõpoſito, & cõplementũ eius formale ad hoc: ut proprium receptiuũ exiſtẽtiæ ſit, ac per hoc cõparatur ad ipſam exiſtẽtiam ſubſequẽtem ut potẽtia recipiẽs, ſecundariò tñ ad actũ receptũ, vñ fit ut ipſũ eſſe actualis exiſtẽtiæ ad nihil aliud cõparetur, ut potẽtia ad actũ, ſed ſit ultima actualitas omnis rei & ipſius formæ.

Sextò. ¶Sextò differunt, quia extremum illud, quod in prima cõpoſitione ſe hẽt, ut actus eſt de intellectu, ſeu diffinitione rei extra ſecẽ, forma enim ſecundũ omnes extra ſecẽ, in diffinitione cõcipitur. Extremum uerò illud, quod in ſecunda cõpoſitione ſe habet ut actus, eſt extra quidditatem rei: diffinitio enim non

T. c. 25. ſignificat eſſe, uel non eſſe, ut dicitur 1. Poſter.

Septimò. ¶Septimò differũt, quia ex extremis primæ cõpoſitionis fit unũ tertium per ſe unũ. Ex extremis uero ſecundæ cõpoſitionis non fit unũ tertiũ per ſe unũ neq; per accidens, propriè loquẽdo. Et colligitur ratio huius differentiæ ex ſupradictis, unum enim per ſe non fit niſi ex duobus, quorũ utrunq; eſt pars ſubſtãtiæ, nulla enim ſubſtãtia complete facit vnũ per ſe cũ quocũq; alio, & quorũ alterũ eſt pura potẽtia, ex duobus enim actibus nõ fit tertiũ per ſe unũ, & quorũ alterum eſt ita actus, ut poſſit cõparari ad aliquid aliud, ut potẽtia: partes. n. ſunt materia totius, quinto Met. tex. cõ 3. Cùm autẽ in prima cõpoſitione oẽs iſtæ compoſitiones ſaluentur, in ſecunda uerò nulla, ſequitur quod in ſecunda compoſitione nõ fiat unũ tertium per ſe, neq; etiam unum per accidens fit, quia unũ per accidens aggregat res diuerſorum generum, cum his tñ ſtat, quod eſſentia per ſe adunetur cum eſſe.

Octauò. ¶Octauò differunt, quia prima compoſitio eſt cõpoſitio ex his, & ideo fit ibi unum tertiũ. Secunda uerò eſt cõpoſitio cum his. Nulla. n. res datur, quæ conſtet ex eſſentia, & exiſtentia, propriè loquendo, ſicut datur res conſtans ex materia, & forma, ſed eſſentia componit cum exiſtentia & econuerſo, & ideo dictũ eſt, quod adunantur per ſe, non tamen componendo tertium.

Nonò. ¶Nono differũt, quia prima cõpoſitio ad pauciora ſe extẽdit, quã ſecũda. Extrema enim primæ compoſitionis non inueniuntur niſi in rebus ſenſibilibus, eã namq; ſolã ex materia & forma conſtare ſupra concluſum eſt. Extrema vero ſecũdæ compoſitionis reperiuntur & in rebus ſenſibilibus, & in rebus immaterialibus; hñt enim intelligentiæ quidditatẽ & exiſtẽtiã. Vnde prima cõpoſitio infert ſecundã, & nõ e cõuerſo, omne n. compoſitũ ex materia, & forma eſt cõpoſitũ ex eſſentia & eſſe, ſed nõ conuertitur. T. 2. c. 5. in prim.

Decimò. ¶Decimò differunt quo ad paſſiones ſuas, cõpoſitionem enim primã quantitas, accidentia ſenſibilia & tranſmutatio ſeltẽ localis ſequitur. Compoſitionem autẽ ſecundam neque generatio, neq; corruptio, neq; tranſmutatio aliqua phiſica ſequitur: ſed tñ recipere, & recipi, perficere & perfici, quia hæc ſequuntur actũ & potentiam, illa uero materiã & formam. In litera igitur hãc ſecundã cõpoſitionem in omni ente citra primum inueniri probat tali cõcluſione propoſita, Omne ens aliud à primo eſt

Format rationem literæ in textu poſitam. cõpoſitũ ex eſſe & eſſentia. Ratio talis eſt: Omne habens aliquid realiter ſuæ quidditati coniunctũ, quod eſt extra eſſentiã eius, eſt cõpoſitum ex quidditate & illo additamẽto, id eſt eſſentia & eſſe: omne ens aliud à Deo hẽt aliquid reale ſuæ quidditati realiter coniunctum extra eſſentiam eius. ſ. eſſe, ergo oẽ ens aliud à Deo eſt cõpoſitũ ex eſſe & eſſentia. Maior relinquitur à S. Thom. pro manifeſta. Et eſt modificanda ita, quod illud additũ ſit extra eſſentiã rei particulariter ſumptã (quod dico propter inferius quod licet ſit extra eſſentiã ſuperioris, non tamẽ componit cum illo) & etiã deſeruit ſic modifica propoſitio, quia eſſe eſt extra eſſentiam Socratis, non enim poneretur in eius diffinitione ſi diffiniret. Relinquitur igitur manifeſta Maior, quia duo aduneta, quorũ neutrũ eſt cõtrahens alterum, & alterum ſe habet ut actus, & alterum ut potẽtia, nõ niſi per compoſitionẽ realiter ſunt cõiuncta. Minor autem patet ex ſexta differentia, & Ariſtotele 1. Poſterior. dicente, quod nulla diffinitio ſignificat eſſe. T. c. 25.

Niſi forte ſit aliqua res, cuius quidditas ſit ſuum eſſe, & hæc res non poteſt eſſe niſi una & prima, quia impoſſibile eſt ut fiat plurificatio alicuius, niſi per additionem alicuius differentiæ, ſicut multiplicatur natura generis in ſpeciebus. Vel per hoc, quod forma recipitur in diuerſis materijs, ſicut multiplicatur natura ſpeciei in diuerſis indiuiduis. Vel per hoc, quod unum eſt abſtractum, & aliud in aliquo receptum, ſicut ſi eſſet quidam color ſeparatus, eſſet alius a colore non ſeparato, ex ipſa ſua ſeparatione. Si autem ponatur aliqua res, quæ ſit eſſe tantum, ita ipſum eſſe ſit ſubſiſtens, hoc eſſe non recipiet additionem differentiæ, quia iam non eſſet tantum, ſed eſſe, & præter hoc forma aliqua. Et multo minus recipiet additionem materiæ, quia iam eſſet eſſe non ſubſiſtens, ſed materiale, unde relinquitur, quod talis res, quæ ſit ſuum eſſe, non poteſt eſſe niſi una, unde oportet, quod in qualibet alia re præter eam ſit aliud eſſe ſuum, & aliud quidditas uel natura, ſeu forma ſua. Vnde in intelligentijs oportet quod eſſe formam: & ideo dictum eſt quod intelligentia eſt forma & eſſe.

¶Hic ponitur ſecunda ratio ad idẽ quæ inducitur per modũ excluſionis tacitæ reſpõſionis, quia aliquis poſſet dicere ad rõnẽ factã, quod aliqua res eſt cuius quidditas eſt ſuũ eſſe: & illius diffinitio non abſtrahit ab exiſtere. Contra hoc itaquã inducitur ſecũda ratio probans, quod in uno ſolo ente. ſ. primo, eſſentia eſt idẽ, quod exiſtentia, & conſequẽter in quolibet alio, eſſe & eſſentia diſtinguuntur realiter. Ratiocinatur ergo ſic, Omne plurificabile ſeu plurificatũ altero trium modorum multiplicatur, uel per additionẽ differẽtiæ formalis, uel per receptionẽ utriuſq; in materia, uel per receptionẽ unius in materia & alterius ſeparationẽ: ſed quidditas quæ eſt ſuum exiſtere, nullo iſtorũ modorũ eſt multiplicabilis, ergo quidditas, quæ eſt ſuum eſſe, nec plurificabilis, nec plurificata eſt: ergo eſt una tñ, & ſic omne aliud ab ea non eſt ſua exiſtẽtia. Proceſſus clarus, Maior uero declaratur, quoniam cũ pluralitas ſequatur diuiſionem, diuiſio alicuius fit per differẽtias formales, ſicut natura generica animalis multiplicatur in hoĩe & Leone. Vel per differentias Indiuiduales, ſicut natura ſpecifica multiplicatur in Socrate & Platone propter hoc quod humanitas Socratis eſt in alia materia ſignata ab illa, in qua eſt humanitas Platonis. Vel tertio modo põt imaginari diuiſio inter aliqua duo eiuſdẽ naturæ propter hoc, quod alterũ eſt omnino ſeparatum, à materialibus cõditionibus, alterũ uerò cõcretũ eſt illis, ſicut homo ſeparatus apud Platonẽ, diſtinguitur ab hoĩe particulariter propter hoc, quod nõ ſeparatus eſt immaterialis, natura uerò Socratis eſt recepta in hac materia. Nec apparebit diſcurrẽti per oĩa Prædicamẽta aliquis alius modus realis multiplicationis in uniuerſo, Nec aliquis mihi obiiciat, quod quãtitas & ſubſtãtia diſtinguuntur realiter, & tñ non per differentias formales, nec, &c. Quoniã ſiue modis ſiue differẽtijs fiat diuiſio, nõ refert, dũmodo cõtrahẽs ad aliquã limita-

ſimilitatam naturã trahat contractũ. Minor aũt declarat quãd oẽs eius particulas. Primò, ꝙ non ſit multiplicabilis p modum gñis, patet ex eo, ꝙ genus recipit additionẽ drĩæ, p quam trahit natura gñis ad determinatã naturã ſpecificam: & ſic pdit genus puritatẽ propriam: animal.n.contractũ ad humanã ſpeciẽ, nõ eſt purum animal, ſed animal humanum: quidditas uerò, quæ eſt ſua exiſtentia, eſt ipſum eſſe purũ & non coarctatũ: ſtatim.n. quod contraheretur, pderet puritatẽ, & eſſent ibi duo: eſſe, ſ. & quidditas, ad quã contractum eſſet. Secũda pars Minoris clarius patet: quod.n. recipitur in alio, nõ eſt eſſe purũ & p ſe ſubſiſtẽs, ſed ſuſtẽtatur: in aliis qdditas aũt, q eſt ſuũ eſſe, eſt pura: & conſequẽter per ſe ſubſiſtẽs, & nõ alteri admixta, in quo ſuſtentet. Per idẽ quoque patet tertia pars Minoris: ſi.n. una quidditas, q eſt ſuũ eſſe, eſt ſeparata, altera quæ eſt recepta ex hoc, ꝙ eſt recepta, non poterit eſſe eadem ſuæ exiſtentiæ: ut n. dictum eſt, eſſe acceptũ non põt eſſe idem quidditati: & ſic concluditur, quòd quidditas, quæ eſt ſuum eſſe, eſt una tantum, quæ eſt prima cã oĩum, ac per hoc cætera habent diſtinctum eſſe a ſuis eſſentiis.

Intelligẽtiæ ſunt effectiuè productæ a Deo.

Omne autem quod conuenit alicui, uel eſt cauſatũ ex principiis naturæ ſuæ, ſicut riſibile in homine, uel aduenit ab aliquo principio extrinſeco, ſicut lumen in aere ex influentia Solis. Non autem poteſt eſſe, quòd ipſum eſſe ſit cauſatum ab ipſa forma, uel quidditate rei: dico ſicut a cauſa efficiente: quia ſic aliqua res eſſet cauſa ſuiipſius, & aliqua res ſeipſam in eſſe produceret, quod eſt impoſſibile: ergo oportet, quòd omnis talis res, cuius eſſe eſt aliud a natura ſua, habeat eſſe ab alio.

¶In hac parte quarta huius capituli declarat, intelligẽtias habere eſſe a Deo effectiue, in quo oĩno idẽ eſt eſſe cum eſſentia: primũ horũ ſ ſua uniuarſali cõcluſione hoc, ſ. oẽ aliud a prima cã, eſt productum ab ipſa, probatur ſic, Oẽ hñs eſſe diſtinctum a ſua qdditate, eſt productũ effectiuè a prima cã: oẽ ens aliud à cã prima hẽt eſſe diſtinctum a ſua quidditate: ergo oẽ ens aliud a prima eſt effectiuè productum a prima cã. Minor ſupponit ex dictis & dicendis. Maior probatur ſic, Oẽ aliud, cui conuenit aliqd diſtinctũ a ſua quidditate, ita ſe hẽt ꝙ uel ipſum eſt cã effectiua illius, aut hẽt illud ab alio effectiuè, non.n.põt imaginari tertiũ: riſibilitas ſiquidẽ & albedo, & quicquid aliud cõuenit homini, uel cauſatur ab ipſo homine effectiuè, aut ab aliquo alio, quod non eſt hominis quidditas: ſed impoſſibile eſt, ut aliquod ens efficiat ſuã propriã exiſtentiam, ut dr 2. de Anima textu, com.47. ergo oportet, ꝙ illam habeat ab alio effectiuè. Quod aũt ſit impoſſibile, ut aliquid ens efficiat ſuã propriam exiſtentiam, patet ex eo, ꝙ ſequeretur, ꝙ illud eſſet antequam eſſet, ex eo enim ꝙ efficeret, eſſet: omne enim efficiens exiſtit. 3. Phy. tex. com. 17. ex eo uerò quòd ſuum proprium eſſe cauſaret ſuum exiſtere, eius cauſalitatem ſequeretur: & ſic eſſet, antequam eſſet.

Eſſentia primæ cauſæ eſt ſuũ exiſtere.

Et quia omne, quod eſt per aliud, reducitur ad id, quod eſt per ſe, ſicut ad cauſam primam: ideo oportet quod ſit aliqua res quæ ſit cauſa eſſendi omnibus rebus, eo quòd ipſa eſt eſſe tantũ, aliàs iretur ad infinitum in cauſis, cum omnis res, quæ non eſt eſſe tantum habeat cauſam ſui eſſe, ut dictum eſt. Patet ergo, quòd intelligentia eſt forma & eſſe, & quòd eſſe habeat a primo eſſe, quod eſt eſſe tantum: & hoc eſt prima cã, quæ Deus eſt.

¶Hic declaratur ſecundum propoſitorum, hęc concluſio.ſ. eſſentia primæ cauſæ eſt ſuum exiſtere, tali ratione, Omne quod eſt per aliud tale, præceditur ab eo, quod eſt p ſe tale: omne ens aliud a prima cauſa eſt per aliud tale, ideſt ens, ergo præceditur ab eo quod eſt per ſe ens, cauſa eſt omnibus ut entia ſint: ut dicitur 2. Met. tex. com. 4. prima ergo cauſa eſt ex ſe ens, ſeu per ſe ens, & conſequenter ſua quidditas eſt ipſum eſſe, aliter non eſſet per ſe ſed per aliud a ſua quidditate ens: & cõſequenter dependeret ab alio, ut ante poſita ratione deductum eſt. Maior propoſitio etiã habeatur ſecundo Phy tex. com. 66 & 8. tex. com. 39. tamen in litera probatur ex eo, quòd aliter ſequeretur proceſſus in infinitum in cauſis: ſi enim nõ eſſet deuentre ad unũ per ſe tale, ſed omnia eſſent p aliud talia: qua ratione aut unũ eſt aliud, eadem ratione ante illud erit aliud: & ſic in infinitũ. Minor uerò eſt concluſio præcedentis rationis.

QVÆSTIO X.

Num intelligentia ſint a Deo effectiuè productæ.

CIRCA hanc partem dubitatur, an intelligẽtiæ effectiuè ſint productæ a Deo.

¶Et pro parte quidem negatiua arguitur ſic, Oẽ agens aliquid, agit illud per motum: nulla cauſa ſubſtantiarũ immaterialium agit eas p motũ; ergo nulla cã earũ eſt agẽs eas. Maior eſt Ariſt. 1. de Generatione tex. com. 45. Et confirmatur: qa apud Ari. 12. Me. tex. cõ 12. omnis productio exigit tria, a quo, ex quo, & ad quod: quæ in ſubſtantiis immaterialibus ſaluari non poſſunt.

¶Præterea, In 1. Phy. tex. com. 33. communis conceptio Philoſophorum eſt, quòd ex nihilo nihil fit, ſed ſi intelligentiæ ſunt effectiuæ a Deo, ſunt ex nihilo, &c.

¶Præterea, Quarto Cœli, com. 1. nullum æternum, inquit Auer. habet efficient uerè, niſi per modum formæ & finis. Similiter 12. Meta com. 44 reprehendit modernorum morem, dicens, ꝙ in ſeparatis a materia non eſt uere agere.

¶Præterea, Nullum poſſibile ex ſe eſt neceſſarium ex alio, apud commentatorem 12. Met. com 41. niſi motus: ſed intelligentiæ, ſi ſunt effectiuè a Deo, ſunt poſſibiles ex ſe, ergo non ſunt neceſſariæ ex alio, ergo corruptibiles.

Poſtmo. ſecũda rõ com. 41.

In hac dubitatione, qm̃ noſtra ætate in hoc Patauino ſtudio non uertitur in dubium, an ita ſit, ꝙ Deus creauerit intelligentias, ſed an hoc ſit ſecundũ mentẽ Ariſ. & commentatoris: ideo breuiter & incidenter perſuadere uolumus, ꝙ oẽs intelligentiæ ſunt a Deo effectiuè, ſecundũ cõmentatorem: & conſequenter Ari. omnes.n. admittunt in hac re conſequentiam iſtam. Deinde quoniam multi in hac re quærunt modum, quo apud commentatorẽ productio iſta ſit, declarabit & modus productionis.

Primum declarabitur ſic, Id quod eſt maximè ens & uerũ eſt cã entitatis & ueritatis in cæteris, 2. Met. tex. comm. 4. Deus eſt maximè ens & uerũ: ergo Deus eſt cauſa entitatis in cæteris. Si dicatur ꝙ eſt cauſa finalis & non effectiua, contra 12. Met. com. 36. & 44. quælibet res ſeparata a materia, cuiuſcũque eſt principiũ finale, eſt principium efficiens: ergo ſi Deus eſt principium finale intelligentiarũ, erit & principium efficiẽs earum. Dicitur fortè ꝙ commentator non ponit iſtam propoſitionem uniuerſaliter, ſicut aſſumpta eſt, ſed indefinitã: cõtra, Cõmẽtator ex ſeparatione a materia, ſeu immaterialitate rei ponit cãlitatẽ effectiuam concomitari cauſalitatem finalẽ reſpectu eiuſdem effectus: ut patet ibi: ergo ubicunque reperitur immaterialitas cum cauſalitate finali reſpectu alicuius, oportet ẽt reperiri cauſalitatẽ effectiuam reſpectu eiuſdem. Confirmatur ex uerbis commẽtatoris in de ſubſtantia orbis, capitulo ſecundo: ubi expreſſè dicit cœlũ egere intelligentia nõ ſolũ mouente, ſed largiẽte in ſua ſubſtãtia permanentiã æternã: par autem eſt rõ de intelligentiis. Quòd ſi dicatur ꝙ loquitur de cauſa finali & formali exemplari, replica facta eſt: & adde quòd ibi dicit cõmentator, ꝙ finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria: & ſunt uerba ualde notanda. Confirmatur adhuc, quia Auer. in 12. Met. & nunc declarabitur, non ſolũ ponit ipſas produci, ſed etiam modum quo a prima cã omnes producuntur, aſſignat. Modũ autẽ productionis ab ipſomet ponitur 44 comm. 12. Meta. reprehendit Auic. non quia ponebat intelligentias produci a Deo: ſed qa ponebat, quòd Deus cauſaret eas per modum naturæ, ſ. ꝙ ab uno unum tantum procedat. Poſuit enim Auicenna Deum glorioſum, qui pura actualitas eſt, intelligendo ſe, producere primã intelligentiam, quæ producta intelligendo Deũ, producebat ſecundã intelligentiam: intelligendo autem ſe ſecundũ id, quod habet de actualitate, producebat animã primi orbis: intelligendo autem ſe ſecundũ id, quod habet de potentialitate, producebat orbem primũ, & ſimiliter ſecunda intelligentia faciebat uſque ad ultimã, quæ præſidat ſphæræ actiuorum & paſſiuorum. Reprehenditur ergo Auic. de hoc, quòd unum tantum procedere a Deo immediatè dicebat. Vnde dicit, Non n. eſt illic prouentus, neque conſecutio, neque actio: ita quòd dicamus, quod una actio ſequitur unum agentem. Vbi apparet quòd propterea appoſuit ly. Ita quòd una actio, ut declararet modũ productionis ſe impugnare. Vñ & ueræ productionis modum ſubiũgit in uerbis ſequentib. dicens, Tantum.n. eſt illic cã & cauſatum, ſecũdũ quod dicimus, intellectum eſt cã intelligẽtis. Vbi ſcito ex Alberto 12. Meta. quòd contemplatio intelligentiarum, ſi ueritatem inuenire quærit, in eas, ut operatiuas non ſpeculatiuas tendant ſunt.n. eſſentialiter opifices, ut earum inſtrumenta corpora, ſ. & cœleſtia præ ſe ferunt. Inter artes. n. talis inuenitur pceſſus, quòd ars communis & principalis ſpeciales artes ſubſeruientes cauſat exemplariter & effectiuè (partialiter ſaltem) prout diuerſis modis eſt imitabilis. Verbi gratia, ars militaris cauſat equeſtrẽ et frenefactiuam, & alias huiuſmodi, ut ſic, & ſic & aliter imitabilis: omnes.n. inferiores artifices intuendo artẽ principalẽ, & cõem, ad eius imitationem formãt operationes ſuas proportionatas illi: Deus aũt glorioſus eſt ars prima & cõmuniſſima imitabilis ab omnibus artificibus ſpecialibus, quales ſunt omnes intelligentiæ. Vnde ipſa ars diuina, ut ſic imitabilis, puta p modũ talẽ, qualis eſt motus Saturni, cauſat artẽ intelligẽtiæ Saturni, & ut alio mõ imitabilis, puta per operationes tales, quales ſunt Iouis, cauſat artẽ intelligẽtiæ Iouis, et ſic de aliis: cauſat dico nõ ſolũ exẽplariter, ſed effectiuè, et totaliter. Ars.n. uniuerſalis in humanis iõ non cauſat, niſi partialiter et exẽplariter artes ſpẽales

Ibidẽ de forma bal neí &c.

Vbi ſupra c.44 parũ poſt principium.

Nota hic diuinã declarationem.

quia nõ põt niſi cõcurrente lumine intellectus agentis in alterius intellectu fieri. Si nanq; ars vniuerſalis eſſet ſeparata à materia p ſe ſubſiſtens ex ſe, nõ phiberetur, quin poſſet artes ſpeciales ſui imitatiuas effectiuè producere. Vñ cũ ars diuina ſit p ſe ſubſiſtens, & ſũmè efficax, nõ requirit coagẽs: ſed ſola intelligendo ſe ut pluribus nobis imitabilẽ, artes ſpeciales orbiũ motiuas tãquam propriorũ iſtorum produxit: & quia artes illæ non ſunt receptæ in aliquo, oportet q̃ ſint ſubſiſtentes, & quod ſint nõ ſolum formæ intelligibiles, ſed intelligentes. Omnis.n. res immaterialis, ſi eſt ſubſiſtẽs, eſt intelligens, ſcdm doctrinam Ari. 3. de Aia tex. com. 16. Vnde cum Deus immediate producat plures artes ſpeciales ſubſiſtentes, ſequit̃ q̃ immediate pducat plures intelligentias, ipſæ.n. ſunt eſſentialiter artes: & hic ibi eſt tantum cauſa & cauſatum, ſicut intellectum, ideſt ars communia intellecta, eſt cauſa intelligentiis artificia ſubſeruientis.

¶Confirmant hunc ſenſum verba ſequẽtia, qbus ait, nõ eſt impoſſibile, ut id qđ eſt p ſe intelligentia & intellectum, ſit cã plurium entium, ſecundum q̃ ea eo intelliguntur multi modi. Ars enim diuina, quæ eſt pura intelligentia & purum intellectũ, ſecundum quod intelligit̃ ſe practicè pluribus modis imitabilis, plures artes producit. Quarũ cuilibet, quia quod cõcipit de arte cõmuni, eſt ratio operandi, cum ſumat principia ſua ab illa: ideo ſubdit, q̃ aliud eſt quod concipit de primo motore motor orbis Iouis: & aliud quod concipit motor orbis Saturni: & eſt cauſa in anima, eius ſcilicet quòd operetur.

In eodem com. ¶Confirmat quoq; hoc idem proportio inter intelligentias aſſignata ab ipſo Commentatore. ait.n. in com. 44. quod habitudo intelligẽtiarum aliarum ad primã, eſt habitudo artium ſpecialium ad cõmunem: ita quòd ſicut artes ſpeciales perficiuntur et cauſantur à communi in humanis: ita pportionabiliter intelligentiæ aliæ perficiuntur & cauſantur à prima.

ad primũ AD primum in oppoſitum dicitur, quòd agens dupliciter ſumitur. Vnõ proptiè pro illo, quod ex ſua actione infert paſſionẽ, quæ magis facta abijcit à ſubſtantia: & ſic ſumitſibi ab Ariſt. agens, ſic.n. opponuntur agens & patiens. Alio modo pro omni eo, quod in genere cauſæ efficientis cauſat: & ſic agens communius eſt mouente, ut patet ex ſeptimo Met. com. 31.

ad confirmationẽ. ¶Ad confirmationem primã dicitur, quòd & illud & ſimilia intelligenda ſunt de productione Phy. ſcilicet per totum & mutationem. Similiter dicitur ad ſecundum.

com. 31. ad primã rationem ad ſecundam rationem. ¶Ad authoritates Cõmentatoris adductas & ſimiles ſibi dicit̃, quòd loquuntur de agente propriè dicto & productione Phyſica: uel contra poſitionem Auic. quod unum ab uno emanat.

¶Ad rationem ſecundã, conceſſa Maiore, negatur Minor: ſtat enim apud Ariſt. Cõmentatorem, & S. Th. & ueritatem aliquid eſſe ab alio effectiuè, & tamen eſſe neceſſarium ex ſe.

AD cuius euidẽtiam notandæ ſunt quatuor propoſitiones. Prima eſt, Poſſibile ex ſe eſt id, quod hẽt in ſeipſo potentiam ad nõ eſſe. Patet iſta ex extremis. ideo.n. aliquid eſt in ordine poſſibilium, & non in ordine neceſſariorum: quia habet in ſeipſo potentiã ad non eſſe. Si.n. careret potentia ad non eſſe, impoſſibile eſt ipſum non eſſe: & ſic neceſſarium eſſet illud eſſe.

Secunda propoſitio eſt, Id ſolum habet in ſeipſo potentiã ad nõ eſſe: cuius aliquid habet potentiã ad aliud eſſe. Patet iſta ex eo, quòd nulla potentia per ſe primo appetit nõ eſſe: omnis.n. appetitus per ſe tendit ad aliquod eſſe, ſed quia cum illo ad qđ tendit non põt ſtare eſſe quod habet: nõ ex conſequenti appetit non eſſe, quod eſt priuatio formæ, quã habet. Sicut materia aquæ per ſe primo appetit formã ignis: ſed quia cũ forma ignis non põt ſimul ſtare aquæ forma, ideo ex conſequenti appetit priuationem formæ aquæ, quã habet. Potentia ergo omnis appetens nõ eſſe priuatiuè appetit aliquod aliud eſſe. Notãter autem dixit in hac propoſitione, cuius aliquid habet potentiã: quoniam non totum appetit aliud eſſe, ſed pars potentialis: nõ enim tota aqua appetit eſſe ignis, ſed eius materia.

Tertia propoſitio eſt, Neceſſariũ ex ſe eſt illud quod caret potentia ad eſſe & nõ eſſe. Patet iſta ex terminis, & quinto Metaphyſicæ, textu cõmenti ſexti. Neceſſarium.n. eſt quod impoſſibile eſt aliter ſe habere. quod aũt caret potentia ad eſſe, & non eſſe, impoſſibile eſt aliter ſe habere. oĩs.n. ſucceſſio, quæ dr̃ ſic ad aliter ſe habere, ſit per poſſe hoc eſſe perdere, & aliud acquirere.

Quarta ppoſitio eſt, q̃ nec intelligentiæ, nec corpora cœleſtia hñt aliquid ſui, quod ſit in potentia ad aliud eſſe. Iſta quo ad intelligẽtias eſt p ſe nota: quia ſunt ſimplices formæ, quo ad corpora cœleſtia uerò, ſecundum Auerroim ſimiliter dicendũ eſt, quia ſunt ſubſtantiæ ſimplices apud ipſum: ſecundũ autem ſanctum Thomam ex eo eſt uera, quod materia cuiuſq; eorum non eſt capax niſi formæ, quam habet.

¶Ex quibus quatuor ppoſitionibus ſuccinctè declaratis, patere poteſt, q̃ ſecundũ ueritatẽ intelligentiæ & corpora cœleſtia ſunt neceſſaria ex ſe, arguendo ſic, Oẽ carens potentia ad eſſe & non eſſe eſt neceſſarium ex ſe: intelligentiæ & corpora cœleſtia carẽt potentia ad eſſe & non eſſe: ergo, &c. Cum hoc tñ ſtat, quòd ſint effectiuè ab alio: poteſt enim unum neceſſarium eſſe effectiuè ab alio neceſſario vt dicitur octauo Phy. tex. com. 15. & quinto Met. tex. cõ. 9. Vnde intelligentiæ & corpora cœleſtia dupliciter ſunt neceſſaria, & ex ſe & ab alio. ex ſe quidẽ formaliter & extrinſecè, ab alio uero effectiuè & extrinſecè. Vnde Commentator 12. Met. Com. 41. dicit, q̃ non poteſt eſſe aliquid poſſibile ex ſe, neceſſarium uero ex alio niſi motus: & non dixit, impoſſibile eſt aliquid neceſſarium eſſe ex ſe & ex alio. Et cum hoc inſpexeris, fugabuntur oẽs dubitationes. inter dicta eius in de ſubſtantia orbis, & hic. reputauit enim impoſſibile niſi in motu aliqđ eſſe neceſſarium ex alio pxeuiè. pro nunc ſufficiant hæc. Nota uera hæc & optima.

Omne autem quod recipit aliquid ab alio, eſt in potentia reſpectu illius: & hoc quod receptum eſt in eo, eſt actus eius, ergo oportet, quòd ipſa forma vel quidditas, quæ eſt intelligentia ſit in potentia reſpectu eſſe, quod à Deo recipit. & illud eſſe receptum eſt per modum actus, & ita inueniuntur actus & potentia in intelligentijs. non tamen forma & materia, niſi æquiuocè. unde etiam pati, recipere, ſubiectum eſſe, & omnia huiuſmodi, quæ uidentur rebus ratione materiæ conuenire, æquiuocè conueniunt ſubſtantijs intellectualibus & corporalibus, ut in tertio de Anima Commentator dicit. Intelligẽtiæ ſunt cõpoſitæ ex actu, & potentia quo eſt & quod eſt. Cap. 14. circa pri. c. magno circa pri.

¶In hac quinta particula declaratur talis cõcluſio, Intelligẽtiæ ſunt cõpoſitæ ex actu & potentia, quo eſt & quod eſt: ſic omne quod recipit aliquid ab alio effectiuè, eſt cõpoſitum ex recipiente potentia & actu recepto: intelligentiæ recipiũt aliqd ab alio, ſcilicet eſſe à Deo: ergo intelligentiæ ſunt cõpoſitæ ex potentia & actu. Maior ex eo patet, q̃ nihil eſt in ſeipſo. Minor aũt ex p̃cedentibus nota eſt. Et quamuis ſic ſit, q̃ in intelligentijs inueniatur actus & potentia: non tñ habent formam & materiam. In plus.n. ſe habent actus & potentia, q̃ forma & materia. Vnde pati, recipere, & ſubijci, & ſimilia, quæ ſunt paſſiones materiæ æquiuocè in inferioribus, & ſuperioribus reperiuntur. Alia.n. eſt ratio recipiendi, ibi & hic: ibi abſq; omni motu & materiali conditione, in iſtis uero non niſi cum motu & indiuidualibus conditionibus, ut & Commentator teſtatur 3. de Anima, cõ. 14.

Et quia, ut dictum eſt, intelligentiæ quidditas eſt ipſamet intelligentia, ideo quidditas, vel eſſentia eius eſt ipſum quod eſt ipſa, & eſſe ſuum receptum à Deo eſt id, quo ſubſiſtit in rerum natura, & propter hoc à quibuſdam huiuſmodi ſubſtantiæ dicuntur componi ex quo eſt, & quod eſt, uel ex quo eſt, & eſſentia, ut Boetius dicit. In lib. de Heb. c. 1.

¶Aſſignat rationem, quare intelligentiæ dicuntur compoſitæ ex quo eſt, & quod eſt: Omne compoſitum ex quidditate, quæ eſt ipſum ſuppoſitũ & eſſe eſt compoſitum ex quo eſt, & quod eſt: intelligentiæ ſunt compoſitæ ex quidditate, quæ eſt ipſa intelligentia, & eſſe quo ſubſiſtunt, ergo ſunt compoſitæ ex quo eſt & quod eſt. Omnia aſſumpta ex prædictis ſunt manifeſta.

QVÆSTIO XI.

Num eſſe actualis exiſtentia & eſſentia diſtinguantur realiter.

CIRCA ſupradicta duæ dubitationes ſunt. Prima eſt, an eſſe actualis exiſtentiæ & eſſentia diſtinguantur realiter. Secũda eſt, an intelligentiæ ſint compoſitæ ex actu & potentia.

¶Circa primam tria agenda ſunt: Primò ponetur opinio Scoti. Secundo ponetur opinio Sancti Thomæ. Tertiò reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

QVO ad primum, Scotus in tertio ſententiarum, diſtinctione ſexta quõne prima, opinatur eſſe actualis exiſtẽtiæ & eſſentiã rei eſſe idẽ realiter: licet diſtinguant̃ ex natura rei, ſicut modus intrinſecus & quidditas cuius eſt: ſicut nec albedo diſtinguitur à ſuo modo intrinſeco gradu, ſ. ut tria uel quatuor. Ad probãdũ aũt hoc, licet adduci poſſent rõnes Scoti, quia tñ unionẽ naturæ humanæ cũ ſuppoſito diuino cõcernũt, derẽ rõnes adductas ab Antonio Trõbeta in quolibeto ſuo nunc recitandas primò cenſui.

¶Primo arguit, ut ipſe dicit, cõtra fundamentũ Thomæ ſic, manẽte eadẽ ratione, manet idem effectus: ſed tota ratio quare ponitur ab illis eſſentiã differre ab eſſe eſt propter indifferentiam eſſentiæ ad eſſe & non eſſe: nã ut dicunt, lapis eſt in potentia, vt ſit, & non ſit. ergo ubi talis indifferẽtia inuenitur, ibi ponẽda eſt talis diſtinctio: ſed ita eſt, q̃ eſt cõſimilis indifferẽtia eſſe ad eſſe & non eſſe (eſſe enim roſæ in hyeme non eſt, in uere autem eſt) conſimilis ẽt indifferentia eſt eſſentiæ ad eſſentiã & non eſſentiã. eſſentia namque creaturæ ab æterno nõ eſt, ergo eſſe differt realiter ab eſſe, & eſſentia differt ab eſſentia, quod eſt ridiculũ.

¶Præte-

¶ 2 Præterea, Quæcūque ſunt aliqua duo eſſentialiter ordinata, & realiter diſtincta, prius pōt ſine contradictione fieri abſque poſteriori: ſed eſſentia nō poteſt fieri ſine exiſtētia. ergo Minor patet: quia eſſentia particularis, quæ ſola fit, neceſſario eſt exiſtēs.

¶ 3 Præterea, Quæcunque diſtinguuntur, realiter ſe habent ſicut res, & res: ſed eſſentia & exiſtentia non ſe habent ſicut res, & res: ergo, &c. Patet iſta: quia res, propriè loquendo, conuertitur cum ente in actu actualitate exiſtentiæ.

¶ 4 Præterea, Nulla res cōponit cū ſua realitate, ergo nulla quidditas differt realiter a ſua exiſtētia. Tenet cōſequentia: quia exiſtentia eſt ipſa realitas rei, nihil. n. aliud eſt dicere rem eſſe realiter, quam exiſtere, & econuerſo. Antecedens eſt de ſe notum, ridiculū eſt enim dicere quòd aliquid cōponat cū ſua realitate.

¶ 5 Præterea, Homo uerus nō cōponit cum ſua ueritate: nec homo affirmans cū ſua affirmatione: ergo quidditas non componit cū ſua exiſtētia. Conſequentia patet ex eo, quòd rei exiſtentia nihil aliud eſt, quam poſitio ueritatis & affirmatio huius. Antecedens autem oppoſitum non uidetur bene intelligibile.

¶ 6 Præterea, Exiſtentia & eſſentia habent idē contradictorium, ergo non diſtinguuntur realiter. Conſequētia eſt nota ancedēs uerò manifeſtatur ex eo, q nihil eſt q priuet eſſe, quin priuet eſſentia: nec eſt aliud nihil priuās eē: & aliud nihil priuās eſſentia.

¶ 7 Præterea, Hō in potentia non cōponit cū homine in actu: ergo eſſentia & exiſtentia non cōponunt: & cōſequēter non realiter diſtinguuntur. Conſequētia relinquitur per ſe nota: quia eſſentia eſt in potentia, exiſtentia uerò eſt actualitas eius. Antecedens uerò patet ex eo, q actus, & potentia diuidūt ens, ut cōditio diminuens, & perficiens: ſicut uerū & pictum diuidunt animal, ut Commentator dicit nono Meta. com. 7. homo ergo in potentia cum non ſit homo ſimpliciter, cū ſit homo in actu, ſolam cōditionem diſtrahentem perdit poſitum ſub conditione perficiente: & ſic nullam compoſitionem habet cum homine in actu.

¶ 8 Præterea, eſſe exiſtentiæ ſi eſt diſtinctū realiter a quidditate, non eſt ſubſtantia, nec accidens: ergo probatur antecedens: qđ enim non ſit accidens ut conceſſum ponatur. Quod autem nō ſit ſubſtantia, probatur: quia aut eſt materia, aut forma, aut cōpoſitum: nullum illorum eſt apud Thomiſtam: ergo, &c.

¶ 9 Præterea, Exiſtentia & eſſentia diſtinguuntur realiter: ergo in qualibet gñatione ſubſtantiali ſunt duo termini totales, & duo termini formales. Cōſequens eſt impoſſibile: ergo, &c. Cōſequētia probatur quo ad utranque partē, ſupponendo duo. Primum eſt, q compoſitum per ſe unum fit ex per ſe actu, & p ſe potentia, ex octauo Metaphyſicæ, ubi nullā cauſam nouit Ariſt. quare

T. c. 15.

cōpoſitum ſubſtātiale eſt per ſe unum, niſi quia materia eſt p ſe potentia, forma uerò per ſe actus. Secundò ſupponitur, q eſſentia eſt per ſe potentia: exiſtentia uerò per ſe actus. Ex quib. concluditur, q id quod reſultat ex eſſe & eſſentia, eſt p ſe unū, quo dato, ſequitur q erunt duo cōpoſita per ſe unitatem habentia: quorū alterum erit cōpoſitum ex materia, & forma, alterum ex eſſe & eſſentia: & cum unumquodque per ſe unū natum ſit terminare gñationē, ergo in generatione erūt duo termini totales: & ſic patet prima pars. Erūt ēt duo termini formales, ſ. exiſtētia & forma ſubſtantialis: quod ēt probatur ſic, Terminus formalis generationis eſt id, quo aliquid generatur: ſed tam exiſtentia, quā forma eſt id, quo aliquid generatur: ergo, &c. probatur Minor ſic, Eo modo, quo aliquid eſt rō eſſendi, eſt rō generādi: ſed exiſtentia eſt rō eſſendi: ergo eſt ratio generandi. Vel formetur ſic ratio, Eo modo quo aliquid generatur, eo modo eſt: ſed p teipſum compoſitum non generatur per eſſe ſic, quòd eſſe ſit terminus generationis, ergo non habet eſſe per ipſum eſſe. Conſequēs eſt falſum, ergo altera præmiſſarū: nō maior ergo minor.

¶ 10 Præterea, Ex exiſtētia & eſſentia fit per ſe unū: ergo daſ proceſſus in infinitū in eſſentijs. Cōſequēs eſt impoſſibile: ergo, &c. Antecedens patet ex præcedenti ratione: & probatur ſic, Nam ſicut ex materia & forma reſultat tertiū per ſe unū, quia illa eſt p ſe potentia, hæc per ſe actus: ita ex exiſtentia & eſſentia, cum etiā exiſtentia ſit per ſe actus, & eſſentia, per ſe potentia: eadē. n. ratio eſt. Conſequētia aūt probatur: quia ſi ex eſſe & eſſentia fit tertium per ſe unum, cum illud iterū diſtinguatur a ſua exiſtentia, componet cum ea, & ex eis fiet aliquod per ſe unū: & iterum arguitur eodē modo de illo: & ſic in infinitum. Hæc de primo.

opi. S. Th. 2. cont. c. 52.

QVO ad ſecundum opinio S. Thomæ ab eo poſita in ſecūdo contra Gentiles, cap. 52. eſt quòd in omni creatura quidditas, & eius eſſe actualis exiſtentiæ diſtinguuntur realiter: & licet hæc

Prima rō

concluſio nuna in textu probata ſit, attamen ad pleniorem declarationem deducam tres probationes ex S. Tho. ibi.

¶ Prima eſt, Omnis eſſentia creata habet aliquid ſibi realiter cōiunctū, præter ſuū eſſe: nullū eſſe receptū habet aliquid ſibi annexū præter ſe: ergo nullum eſſe irreceptum eſt eſſentia creaturæ, & conſequēter eſſe & eſſentia nō ſunt idē. eſſet. n. ipſum eſſe irreceptum ſi eſſet idem eſſentiæ ſicut & ipſa eſſentia irrecepta eſt, de ſubſtātijs loquēdo. Maior eſt nota per ſe: Socrates. n. præter ſuum eſſe habet quantitatē, albedinem & ſimilia: ſimiliter ſubſtantiæ ſeparatæ, ut nunc ſupponimus, habent aliquod accidens, puta actū intelligendi ſaltē. Minor uerò declaratur ex eo, quòd ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio erit rā negationis: ſed præciſa cauſa, quare eſſe habeat aliquid præter ſe annexū, eſt, q eſſe eſt receptū in alio, in quo poteſt recipi aliud: qđ patet ex hoc, q eſſe ſubſtantiala Socratis & eſſe albū eiuſdē nulla alia rōne adunatur, niſi quia utrūq; recipitur in Socrate: ſunt enim ubi unum ſubiecto. Cum ergo eſſe non ſit receptum, nō remanebit aliquis modus, quo poteſt habere aliquid ſibi annexum.

¶ Confirmatur hoc: quia eſſe ſubſtātiale Socratis, aut adunatur cū aliq præter ſua identitē, & hoc eſt manifeſte falſum eſſe: eſſe enim ſubſtātiale Socratis, nō ē eē albū. Aut ſicut potētia & actus: ita q eſſe ſubſtantiale ſit potentia, & accidētale actus eius: & hoc non, quia nullum eſſe actualis exiſtentiæ poteſt poni ſubiectum alterius, cum ſit ultima actualitas. Remanet igitur, quòd ea ratione adunentur, quia ambo recipiuntur in tertio: & ideo ſublato hoc ab ipſo eſſe actualis exiſtentiæ, quòd ſit. ſ. receptum, auferetur etiam, quòd poſſit habere aliquid ſibi annexū: & hoc eſt quod Boetius dicit in Hebdomadibus, quod ipſum quod eſt aliquid, habet ſibi præter ſe coniunctum: ipſum uerò eſſe nihil.

Cap. 1. propoſitione 4.

¶ Secunda ratio ad idē eſt, Omne eſſe irreceptum eſt infinitum ſimpliciter: nullū eſſe creaturæ eſt infinitū ſimpliciter, ergo nullū eſſe creaturæ eſt eſſe irreceptum: ergo diſtinguitur ab eſſentia, &c. Minor eſt per ſe nota. Maior probatur ſic, Omne purum eſſe eſt infinitum ſimpliciter: omne eſſe irreceptū eſt purū eſſe: ergo omne eſſe irreceptū eſt infinitum ſimpliciter. Maior eſt nota ex terminis (eſſe. n. ideo eſt limitatum, quia nō eſt purum, ſed prædicamentis mixtum) eſſe. n. limitatur per naturas prædicamentales: a quibus ſi deputetur, omne finitate carēs, infinitum omnino reſtabit. Minor uerò etiam patet ex præcedēti rōne, & ex ratione facta ſupra in textu. Et adhuc exemplariter declaratur. Albedo ſi ponatur non recepta in aliquo, eſt pura albedo: & nihil haberet niſi ſe tantum, & eſſe infinita in ſpecie albedinis, ut de ſe clarum eſt: non enim poteſt a ſano intellectu imaginari albedo ſeparata definita ad aliquem modum albedinis: omne. n. quod eſt per ſe tale, habet omnem perfectionem poſſibilem illi naturæ. ſicut homo ſeparatus apud Platonem, habet omnē perfectionem poſſibilem naturæ humanæ.

Secunda ratio.

Nec ualet id quod Antonius Trōbeta contra hoc dicit ſumpium ex Scoto, ſecūdò ſententiarum, diſt. 3. q. vi. quòd ſi albedo eſſet ſeparata, & haberet omnem perfectionem poſſibilē tali ſpecie, ſequeretur quòd albedo eſſet infinita ſimpliciter: qa haberet perfectionem infinitorum indiuiduorum poſſibilium eſſe ſub ſpecie albedinis. Hoc inquam nihil ualet: quoniam ſicut infinita indiuidua albedinis, etiam ſimul poſita non ſunt perfectionis infinitæ ſimpliciter, cum ſint limitata ad ſpeciem albedinis, ita nec albedo ſeparata eorū perfectiones habens erit infinita ſimpliciter, ſed in tali ſpecie.

Tertia rō

¶ Tertia ratio eſt iſta, Id quod conuenit naturæ ſpecificæ abſque omni cā effectiua, diſtinguitur realiter ab eo, q conuenit illi, nō niſi per aliquam cām effectiuam: ſed prædicata quidditatiua cōueniunt rei abſque omni cauſa effectiua: exiſtētia aūt non conuenit rei, niſi per aliquod efficient: ergo prædicata quidditatiua, & exiſtētia rei diſtinguunt realiter. Maior eſt per ſe nota: Minor ēt quo ad ſecundam partem eſt clariſſima: quo ad primam uerò declaratur ſic, Secluſa omni cauſalitate effectiua reſpū roſæ, quæro an iſta ſit uera, Roſa eſt ſubſtantia corporea: ſi ſic, habeo intentū: ſi non, ergo roſa abſoluta ſumpta non eſt in præd. & pdicata primi modi poſſunt intelligi nō ad eſſe rei, & diffinitio ſeparatur a diffinito: quæ oīa non ſunt imaginabilia, &c. Vñ ēt hæc opinio ab antiquis deriuata, Platone. ſ. Alpharabio, Auicenna, Algazele, Boetio, Hilario, Alberto, & eorū ſequacib. licet ab Ariſt. nihil manifeſti in hac re habeamus. Hæc de ſecundo.

QVO ad tertium, reſpondetur argumentis in oppoſitum. Et ad primum dicitur præmittēdo, quòd arguens non uidit S. Tho. in fonte: ut n. apparet ex ſecundo contra Gentiles, ubi ex intentione ſeptem rationibus fundat ſuam opinionem, ſeu poſitionem: ratio aſſumpta ab arguente non nominatur inter illas: unde peccauit imponendo nobis hoc eſſe totum fundamentum poſitionis noſtræ, licet illa ratio ex dictis S. Th. primo ſententiarū, diſtinctione octaua, quæſtio 4. artic. 2. elici poſſit (ubi tamen de hac re non tractat) & eſt formanda ſic ratio illa, Eſſentia particulariter ſumpta eſt indifferens ad eſſe & non eſſe: ergo diſtinguitur realiter a ſuo eſſe. Nec ualet reſpōſio ſua dicens, quòd in antecedente oportet addere, quod eſſentia habeat propriam realitatem aliam a realitate exiſtentiæ, quia hoc eſt uoluntarium Diſtinctio autem realis eſt inter materiam & formam quas Philoſophi non dubitant habere eandem realitatem exiſtentiæ, cum ex eis ponant unum per ſe fieri.

¶ Ad argumētū ergo rōtra hac rōnē factū dicitur, q falſum eſt, q eſſe ſit indifferēs ad eſſe, & nō eſſe, et eſſentia ad eſſētiā, et nō

eſſentiam: nihil enim eſt indifferẽs ad aliqua duo quorũ alterũ ſibi determinat in ſua diffinitione: cõſtat aũt q̃ eſſe eſt de intellectu eſſe, & eſſentia de intellectu eſſentiæ. Quod aũt eſſe roſę in hyeme nõ ſit ſed in natet hoc ideo eſt, q̃a eſſentia roſæ cui ſemper ſua pdicata quidditatiua adſunt, ad actũ eſſendi non pertinet, & nõ ideo, quia ipſum eſſe ſit indifferent. Cũ aũt addit q̃ eſſentia eſt indifferens ad eſſentiã, & non eſſentiã, quia non eſt ab æterno, non vł intelligere uocem propriam: ex negatione. n. actui eſſendi ab æterno, bene ſequitur, quòd roſa ſit indifferẽs ad eſſe & non eſſe: ſed non quòd ſit indifferens ad roſam & nõ roſam. vt enim dicunt Alpharabius, Auicenna, Algazel, & Albertus, ſiue roſa ſit, ſiue non ſit, ſemper eſt roſa, & ſemper eſt ſubſtantia corporea, &c. ſi aliquo termino mẽſuræ ſo bis uti licet.

¶ Ad ſecundum negatur vtraq; præmiſſa: & Maior quidem ſuppoſita oſtenſa eſt eſſe falſa. Minor verò oſtenditur in Chriſto in quo humanitas abſq; creata exiſtentia actuali eſt.

¶ Ad tertium negatur Maior ad intellectum arguentis: non. n. requiritur ad diſtinctionem realem, q̃ vtrunq; eorum habeat propriam exiſtentiam.

¶ Ad quartum dicitur, q̃ ſicut eſſe eſt duplex. ſ. exiſtentiæ & eſſentiæ, ita duplex eſt realitas eſſentiæ & exiſtentiæ: & licet nulla res componat cum ſua realitate, tñ cum hoc ſtat, quòd cõponat cum realitate exiſtẽtiæ: vñ eſſentia hominis abſolutè in reali prædicamento, ſubſtantiæ ſcilicet reponitur: poſita autem in rerum natura ſit realis realitate exiſtentiæ.

¶ Ad quintum dr̃ eodem modo: quia etiam uerum conuertitur cum ente & re: vnde ſimpliciter homo dupliciter eſt verus. ſ. ueritate eſſentiæ, & exiſtentiæ. homo uerus ueritate eſſentiæ non componit cum tali ueritate, quæ nihil aliud eſt, q̃ fundamentalis conformitas ad ſua prædicata quidditatiuè: cumponit autẽ cum ſua ueritate exiſtentiæ: ideſt cum eſſe, quod fundat hãc ueritatem, homo eſt, ſimiliter dicitur de affirmatione.

¶ Ad textum negaſ antecedẽs: cuius ꝓbationis vtrunq; aſſumptum eſt falſum. Cum. o. quot modis vnũ oppoſitorum dr̃, tot dicatur & reliquum (in primo Topicorum) ſicut ens dupliciter dr̃. ſ. ens quidditatiuũ & exiſtentiæ: ita non ens, ſeu nihil dr̃ dupliciter ſcilicet nihil quidditatiue, & nihil exiſtenter: homo. n. abſolute ſumptus cum ſit in prædicamento ſubſtantiæ, eſt ens quidditatiuè, non tñ extra nihil oppoſitum actuali exiſtentiæ: & ideo aliud eſt nihil oppoſitũ enti prædicamentali ſeu eſſentiæ, & aliud, quod opponitur exiſtentiæ actuali, &c. & ſimiliter alia eſt negatio eſſentiæ, & alia eſt negatio exiſtentiæ.

¶ Ad ſeptimũ negatur conſequentia: non. n. idem eſt dicere, hõ in potentia componit cum homine in actu & eſſentia cõponit, cum exiſtentia. prima. n. eſt falſa: quia idem non cõponit cum ſeipſo: ſecunda aũt eſt uera, quia extrema realiter diſtinguunt, vnde non eſt eadẽ proportio exiſtentiæ ad eſſentiã, & hominis in actu ad hominẽ in potentia. Inter prima. n. eſt proportio potentiæ receptiuæ ad actũ. & diſtinctio realis utroq; extremo poſito extra cauſas ſuas: inter ſecunda uero non, ſed eſt ꝓportio eiuſdem ad ſeipſum ſecundũ diuerſas ſui diſpoſitiones ſimul incompoſſibiles, ſcilicet eſſe in potentia & eſſe in actu.

In hoc eod. c. ¶ Ad octauum negatur antecedens: exiſtentia. n. ſubſtantiæ eſt ſubſtantia, & exiſtentia accidẽns eſt accidens: & (ut ſupra patet) exiſtentia ſubſtantiæ non eſt materia, nec forma, nec cõpoſitũ, ſed actualitas omnium eorum: & ſic eſt reductiuè in gñe ſubſtãtiæ. Sed contra hoc inſtat arguens ſic. Omne quod eſt reductiuè in genere, reponitur vt principium ipſius: ſed eſſe nõ eſt principium ſubſtantiæ, ergo non eſt in genere ſubſtantiæ reductiuè.

Ad hoc dicitur, q̃ etſi eſſe ſit vltima actualitas rei, & ultimũ in generatione ſit primum in intentione eſſe in genere ſubſtãtiæ vt principium formale vltimatum ipſius ſubſtantiæ: p hoc enim res reponitur in genere ſubſtantiæ, quia eſt capax eſſe ſubſtantialis: etenim differentiæ in omnibus generibus (vt infra declarabitur) ſumuntur ab ordine ad ipſum eſſe.

¶ Ad nonum negatur conſequentia. Ad cuius probationem dr̃, q̃ primum ſuppoſitum male intellectum adducitur, eo q̃ Ariſt. 55. Met. tex. com. 15. quem arguens adducit, non dicit q̃ ex per ſe potentia & per ſe actu reſultet vnum tertium; ſed q̃ ideo res habens partes eſt una: quia altera eſt actus, altera uero potentia, & intelligendum eſt (ſicut ſupra declaratũ fuit) q̃ ad cõpoſitionem realem referantur. & q̃ altera pars eſt pura potẽtia, eo q̃ ex duobus actibus non fit tertium per ſe unum: modo quidditas rei & exiſtentia eius non ſe hñt ſicut pura potentia & actus, nec ſunt partes, ut patet: unde authoritas illa non eſt ad propoſitũ. Relinquitur argu falſum eſſe, q̃ eſſentia fiat tertium per ſe vnũ: & conſequenter probatio conſequentiæ, quo ad primã partem nihil valet, quia non ſunt ibi duo cõpoſita. Ad probatiõnẽ uero conſequentiæ quo ad ſecundam partem dr̃, q̃ non inconueniens generationẽ habere duos terminus formales diuerſimode, unũ primò, alterũ ſecundario: terminus formalis gñationis primus eſt ſorma, ſecundarius aũt eſſe, ſicut per oppoſitum creationis terminus formalis primo eſt eſſe: ſecundarius uero forma, & hoc modo conceduntur argumenta.

¶ Quod ſi intendat probata, q̃ eſſe ſit terminus generationis, primo reſpondetur & dr̃, q̃ id quod aſſumit, ſcilicet eo modo, quo aliquid eſt rõ eſſendi, eſt ratio generandi. falſum eſt. licet enim ſit verum, q̃ id quod eſt rõ eſſendi, ſit ratio rei q̃ generetur non tamen eſt uerum, q̃ eo modo quo eſt ratio eſſendi, ſit ratio generandi, & ratio eſt: quia res per generationem nõ exit de non eſſe omnino ad eſſe, ſed de priuatione ad formam, ut dicit 1. Phy. creationis enim eſt proprium, ut res transferatur de nõ eſſe omnino ad eſſe, quo fit ut eſſe, quod eſt primo ratio eſſendi, merito ſit & primo rõ primæ productionis quæ eſt creatio: & forma, quæ eſt ſecundario rõ eſſendi, ſit prima rõ ſecundæ productionis, generationis ſcilicet. unde & primo Phy. principia generationis ponuntur forma & priuatio. Per idem patet ad aliam formam eiuſdẽ rationis falſa. n. eſt maior, alius namq; eſt modus quo res generatur: & alius quo eſt, eſt enim per formam ſecundario, per ſe autem primo, generatur uero econuerſo. t. c. 75. t. c. 66. et 67.

¶ Ad decimũ patet reſpõſio ex dictis, falſum. n. eſt antecedens,

Secũdum dubiũ. ſ. vtrum intelligẽtiæ ſint cõpoſitæ ex actu et potentia. CIRCA ſecundum dubium ſciendum eſt, cõem Philoſophorum ſententiam eſſe intelligentias alias à prima non eſſe actus omnino puros: ſed ad mixtionem in ſe potentiæ habentes: verũ diuerſitas inter eos magna eſt de modo, quo hæc duo, actus ſcilicet & potentia, eis inſunt.

Opi. Sco. 1. d. 8. q. 2. ¶ Et ut reliquos omittamus, ne limites intentionis noſtræ egrediamur: Sco. in primo ſent. d. ſt. 8. q. 2. opinatur omnẽ creaturã eſſe cõpoſitã ex actu & potentia, hoc modo, quia q̃libet creatura cum non ſit nihil, oportet quod habeat aliquã actualitatem: & cum ſit definita ad tale genus, uel ſpeciem, ſeu gradum pfectionis, oportet q̃ habeat in ſe negationem alicuius pfectionis poſſibilis reperiri in latitudine eius: & ſic ſit poſſibilis, quicqd enim eſt ens, & caret aliqua perfectione in ente poſſibili, eſt ſimpliciter poſſibile, & ſic quælibet res eſt cõpoſita ex actu & potentia obiectiua, ex eo enim q̃ eſt, habet in ſe actum: ex eo aũt, q̃ eſt ens poſſibile, habet in ſe potentiam, poſſibile namq; à potentia dicitur. Cum autem ſolus Deus ſit actus non poſſibilis, ideſt non potens terminata actionẽ alicuius agentis ſui factiui: intelligentiæ apud ipſum erunt cõpoſitæ ex actu & potentia obiectiua tñ: quia nullam in earum ſubſtantia receptiuã formæ ponit.

. S. Thomas autem ex fundamentis in dubitatione præcedenti poſitis opinatur intelligentias & quamlibet creaturã eſſe compoſitas ex actu & potentia: ſicut ex duab. rebus diſtinctis realiter, eſſe ſcilicet & eſſentia: nec oportat repetere probationes, ſed ſoluere rationem. Sco. quam ibidem facit cõtra hoc. Arguit. o. ſic, Si in qualibet creatura eſt compoſitio ex duabus rebus, accipio alteram illarum rerum componẽtium, & quæro, an ſit ſimplex, an compoſita. S. ſimplex. ergo non quælibet res creata cõpoſita. Si cõpoſita, iterũ q̃retur de partibus eius: & ſic in infinitũ. Rõ Scot. ubi ſupra

¶ Ad hoc faciliimè reſpondetur: procedit enim argumẽtum ex malo intellectu poſitionis noſtrę, cum namq; dr̃, q̃ quodlibet aliud a Deo eſt compoſitum, ly Quodlibet, diſtribuit non niſi pro his, quæ vera ſunt & propriè eſſe habent: quæ apud Ariſt. & veritatem ſunt ſola ſubſiſtẽtia: omne ergo ſuppoſitum tã ſubſtãtiale, q̃ accidentale (ſi ſic loqui licet) eſt compoſitum ex actu & potentia & realiter diſtinctis, quidditate ſcilicet & eſſe: Sortis enim quidditas, ut declarauimus, diſtinguitur realiter à ſuo eſſe: & huius albi albedo diſtinguiſ realiter à ſua ꝓpria exiſtẽtia, ut ex dictis patere potuit. Non enim ſumus adeo inſenſati, ut dicamus omnem entitatem qualitercunque eſſe compoſitam. Componentia enim ultima in reſolutione quis dubitat oportere eſſe ſimplicia? Dicimus igitur in propoſito intelligentias cũ ſubſiſtant habere in ſe quidditatem, et exiſtentiam adunatas ut potentiam et actum: et ſic compoſitas eſſe ex duabus rebus realiter diſtinctis. Scot. autem ſententiam tenere poteſt ſuam abſq; alterius offenſione, ſed linguam coercere debet. Reſpondetur. Septimo Meta. t. c. 27. 1. q. ꝓ.

Facile aſſ nomarũ intelligẽtiarũ inuenire cũ ſint cõpoſitæ ex actu, et potentia. *Et quia in intelligentijs ponitur potentia & actus, non erit difficile inuenire multitudinem intelligentiarum, quod eſſet impoſſibile, ſi nulla potentia in eis eſſet. Vnde dicit com. in tertio de Anima, quòd ſi natura intellectus poſſibilis eſſet ignorata, non poſſemus inuenire multitudinem in ſubſtantijs ſeparatis. Eſt ergo diſtinctio earum adinuicem ſecundum gradum potentia & actus, ita quòd intelligentia ſuperior, quæ plus propinqua eſt primo, habet plus de actu & minus de potentia, et ſic de alijs: & hoc completur in anima humana, quæ tenet vltimum gradum in intellectualibus ſubſtantijs. unde intellectus potentialis eius ſe habet ad formas intelligibiles ſicut materia prima quæ tenet vltimum gradum in eſſe ſenſibili ad formas ſenſibiles, ut commentator tertio de Anima dicit: &*

Tertio de Anima. T.c.14.

ideo Philoſophus comparat eam tabulæ raſæ in qua nihil eſt depictum. Et propter hoc, quia inter alias ſubſtantias intelligibiles plus habet de potentia: ideo efficitur in tantum propinqua rebus materialibus, vt res materialis trahatur ad participandum eſſe ſuum: ita quòd ex anima & corpore reſultat unum eſſe in uno compoſito, quamuis illud eſſe, prout eſt animæ, non ſit dependens à corpore, & ideo poſt iſtam formam, quæ eſt anima, inueniuntur aliæ formæ plus de potentia habentes, & magis propinquæ materię, in tantum quòd eſſe earum ſine materia non eſt in quibus etiam inuenitur ordo, & gradus uſq; ad primas formas elementorum: quæ ſunt propinquiſſimæ materiæ, unde nec aliquam operationem habent niſi ſecundum exigentiam qualitatum actiuarum, & paſſiuarum, & aliorum, quibus materia ad formam diſponitur.

¶ In hac ſexta & vlt. parte huius cap. de multitudine intelligẽtiarum agens primo proponit duas cõcluſiones: quarũ prima eſt, ꝙ ſecundum fundamenta p̃dicta non eſt difficile inuenire pluralitatem intelligentiarum. Secunda eſt, ꝙ abſq; talibus fundamentis impoſſibile eſt inuenire in eis pluralitatẽ: & hoc quidẽ non niſi authoritate Com. 3. de Aia. com. 14. Probatio uero primæ concluſionis eſt: quia quandocunq; eſt aliquod mediũ p participationẽ utriuſq; extremi plurificatur penes maiorẽ participationẽ vnius & minorem alterius: uerbi gratia, Imponatur nomen coloribus medijs, & uocentur A: tunc A quia eſt inter albedinem, & nigredinẽ mediũ, p participationẽ multiplicatio plures ſpecies: puta pallidũ, croceũ, citrinum, propter maiorem appropinquationẽ ad albedinẽ & receſſum a nigredine, & econuerſu: ſed intelligentia eſt quid mediũ ſecundũ præhabita inter duo extrema. ſ. actum purum, & purã potentiã, participans naturã utriuſque: quia habet actum coniunctum potẽtiæ: ergo intelligentias plures eſſe, ex hoc fundamento facilè perpendi poteſt, ſcilicet ex eo quòd ſunt compoſitæ ex actu & potentia.

AD horũ euidentiã eſt ſciendum, ꝙ in latitudine entis ſunt duo extrema. ſ. Deus glorioſus actu purus omnino, & materia prima pura potentia omnino, reliqua omnia ſunt intermedia, utpote habentia actũ & potentiam. & attenditur eorũ eſſentialis, ſeu ſpecifica multitudo penes appropinquationẽ & elongationẽ ab extremis: quia enim aliquid magis ſapit naturã actus, ꝗ aliud, & illud, quàm aliud, ideo plura ſunt, & dignitas in eis eſt penes maiorẽ appropinquationem ad extremũ nobile, ſcilicet actum purum: quanto enim res eſt actualior, & minus potẽtialis, tantò nobilior: omnes igitur formæ intermediæ participant actũ & potentiam. Sed inter eas quædam tantum actualitatis ſortitæ ſunt, ut adeò propinquæ ſint actui puro, quòd per ſe abſque materia ſubſiſtant, utpote ab ea ualde elongatæ, non tñ ſine admixtione potẽtiæ, cuius partiũ eſt iõ materiæ quòd ſit extremũ: & inter has tanta latitudo eſt ſecundum maiorem & minorem participationẽ actus & potentiæ, ut ultima earũ tantum potentialitatis habeat, quod materiam informet (anima ſcilicet intellectiua.) Hæc enim inter omnes formas ſubſiſtentes elongata eſt maximè ab actu puro: propter quod contingit, ꝙ adeo appropinquat alteri extremo, ut materiam ipſam recipiat & ad eius eſſe trahatur. Aliæ autem formæ tantum potentialitatis habent, ꝙ a materia dependent in eſſe & fieri: inter quas ẽt magna latitudo inuenitur, dum quædam quibuſdam actualiores ſunt. Quod ex operibus cognoſcere potes (operatio enim facit cognoſcere formam) unde formæ elementorũ, quæ ſunt maximè potentiã habentes, utpote materiæ propinquiſſimæ, nullius ſunt principia operationis, niſi per materiales qualitates, ſ. caliditatem, frigiditatem. Formæ uero mixtorũ, utpote eleuatiores a materia altiori modo operantur: ſicut adamas trahit ferrum non rõne caliditatis, aut frigiditatis, ſed ex naturæ proprietate. Formæ aũt animalium longè actualiores dignoſcuntur, cum ſeipſa mouere & alia diſcernere intuemur.

EX his non ſolũ percipitur, quàm facilis ſit aditus ad pluralitatem intelligentiarũ cognoſcendam, ſed etiam ꝙ impoſſibile eſt fingere illã abſque hoc fundamento. Quomodo. n. latitudo põt inueniri io eo quod actu & potentia caret? Commune eſt namque omnibus extremis, ſi extra ſunt, latitudinẽ in ſeipſis nõ compati: eſſent enim vlt. & non ultima, vt de ſe patet: & iõ oportet media eſſe illa, in quibus latitudo quæritur, quæ utriuſque extremi naturã ſapiant. Et quia intellectualẽ naturã, quam ex hoc, ꝙ intellectualis eſt, ſcimus actualitatẽ habere, non cognoſceremus habere potẽtiã admixtã, niſi uideremus animam noſtrã illã habere, cũ potentia æquiuocè dicatur de potentia rerũ intellectualiũ. & de potentia rerũ ſenſibiliũ: & ſine potentia nõ poteſt intelligi multitudo ſubſtantiarũ intellectualiũ: iõ Commentator ait, ꝙ ſi nõ eſſet nota natura intellectus poſſibilis, nõ poſſemus intelligere pluralitatem in ſubſtantijs abſtractis.

Notanda ſunt in hac litera tria. Primũ eſt, hoc ex dictis Commẽtatoris adducitur, ꝙ ſi nõ eſſet nota natura intellectus poſſibilis, nõ poſſemus ſcire pluralitatẽ in ſubſtãtijs immaterialibus. Tertio de Anima. c. 5.

¶ Secundum eſt, ꝙ S. Tho. non dicit animam intellectiuam eſſe adeo potentiæ participem, ut forma materialis ſit: ſed vt materia trahatur ad participandum eſſe ipſius animæ.

¶ Tertium eſt: quia dicit animæ & corporis eſſe unum & idem eſſe: quod eſt independens à corpore.

Primo dicto vĩ obuiare proceſſui Ariſt. 12. Met. tex com. 43. vbi ex pluralitate motuũ pluralitatẽ intelligentiarum concludit, & nullo modo meminit actus, & potẽtiæ. Sed hoc rectè intelligentibus non obſtat. Aliud eſt. n. cõcludere numerũ motorum, & aliud eſt concludere pluralitatem ſubſtantiarum intellectualium: licet. n. idem ſubiecto ſint motores orbium, & ſubſtantiæ immateriales. differunt tñ ratione, adeo ut ad diuerſas ſcientias pertineat, ſecundum Commentatorem 12. Met. com. 6. & ideo ex pluralitate motuũ quamuis pluralitas motorũ vere concludi poſſit: non tñ pluralitas ſubſtantiarũ intellectualium ut ſic. Intendunt igitur Auerrois & S. Tho. ꝙ intelligentiarum, inquantũ intelligentiæ ſunt, multitudo non niſi p notam naturã intellectus poſſibilis diſcernitur à nobis: licet earum, inquantum motrices ſunt orbium, ex ſuorum effectuũ numero pluralitas inferatur. Vel dicito, ꝙ uerãno illa ſuppoſita notitia habita in libro de Aia: ubi radicaliter innotuit pluralitas ſubſtãtiarum intellectualium poſſibilis, quæris ex numero motuum quot ſunt. Quòd aũt ibi ſupponatur, motores proprios orbium habere potentiam admixtam, põt perſuaderi ex eo, ꝙ ſupponit ibi, ſcilicet motores proprios orbium eſſe proportionatos ſuis orbibus: ita ut unus unum tantum moueat orbem. Et ſi ſtella adderetur, vel non moueret, uel tardius (uide ſecundo Cęli textu com. 71.) Talis. n. proportionis, ſeu commenſurationis, cum alterum extremum ſit res materiales, ſcilicet orbis, reliquũ extremum à potentia omnino denudatum putandum non eſt: imo à ſano intellectu non eſt intelligibile.

Propter ſecundum intelligendum eſt inueniri duplicem rerũ ordinẽ in uniuerſo, intelligibilium ſcilicet & ſenſibilium. Ordo ſenſibilium materialis eſt materiam ſibi neceſſariò vendicans: oẽs. n. ſubſtantiæ ſenſibiles materiam habent, licet diuerſimodè: vt dr̃ octauo Met. tex. com. 3. & 12. Ordo intelligibilium immaterialis eſt, & à materia non dependens. Intelligibile. n. eſt unumquodq; per ſeparationem à materia: vt dicitur 3. de Aia tex. com. 11. Cum ergo materia ſit ſub aliqua forma ſenſibilis ordinis, cuiuſmodi eſt omnis forma habens omnes uires ſuas ſenſibilibus organis affixas, non egreditur limites proprios: ipſa. n. ad illud genus pertinet. Cũ uero ſit ſub forma intelligibilis ordinis, extra limites ſuos aſcendit & trahi dicitur ad id quod capacitatem eius tranſcendit, ſcilicet eſſe rei à ſe non dependẽtis: & quia ſupremum infimi attingit infimum ſupremi, ſecundũ doctrinã Dionyſij in libro de Cęleſti hiera. ca. ideo ſupremũ inter ſenſibilia, homo ſ. ſeu materia eius coniungitur infimæ formæ intelligibilis ordinis: ſcilicet animæ intellectiuæ, & eius eſſe participat: & propter hoc dicitur, quòd materia trahitur ad eſſe eius, eleuatur enim materia ad ſuperius.

AD euidentiam tertij adducẽdæ ſunt rationes Scoti cõtra hoc dictum S. Thomæ, ut magis ueritas eluceſcat. Scot. in quolibet. q. 9. & 4. ſen. diſt. 43. quæſ. 1. ſex motiua cõtra hoc facit: quorum aliqua recitantur ab Antonio Trõbeta, in quæſtione utrũ corruptum potentiam diuinam poſſit idem numero redire. in qua tã ipſe, ꝗ Scotus ubi ſupra S. Thomæ opinionem non ſuã attribuunt de eo quod ibi quæris: & hoc quia locum ſuum non tota lege perſpecta, & iuxta Ariſt. ad pauca reſpicientes, de facili enunciant. Num eſſe animæ ſit etiam ipſius corporis.

¶ Arguit ergo primo in propoſito ſic, Eſſe aīæ & hominis eſt idem: ergo aīa coniuncta corpori non eſt perfectior ſeipſa extra corpus. Conſequens eſt contra S. Tho. prima parte, q. 89. ubi dicit animam habere perfectiorem ſtatum in corpore, ꝗ extrà. Cõſequentia autem probatur: quia nihil hñs idem eſſe, ex hoc ſolo eſt perfectius, ꝙ aliquid cõmunicat alteri, licet alterum perficiatur ex hoc: cõicare enim licet ſupponat perfectionem in communicante, non tñ dat illam ei: modo anima in corpore ſit ſemper, retinet idem eſſe: nihil in corpore plus habet, niſi quod communicat eſſe ſuum corpori: ergo ex hoc non eſt perfectior ſeipſa ſeparata. Et confirmatur quia ex hoc ſolo quòd cã non cõicat aliquid, nullam imperfectionem acquirit: ergo anima nõ eſt imperfectior ſeparata ſi idem eſſe retinet: nihil enim amiſit niſi ſui communicationem corpori.

¶ Præterea, Anima habet idem eſſe cum hoĩe: ergo homo non eſt perfectior in eſſendo ipſa aīa in eſſendo. Antecedens eſt falſum: conſequentia uero probatur, quia quæcunq; habent omnino idem eſſe, ſunt ęquè perfecta in eſſendo, uel ſaltem id, cui cõicatur illud eſſe non eſt perfectius in eſſendo cõmunicante.

¶3 Præterea, Homo, ut homo, eſt tertium ens realiter diſtinctũ ab utraque ſui parte, ſcilicet anima & corpore: ergo habet proprium eſſe aliquid ab eſſe partium: & conſequenter non eſt idẽ eſſe animæ & hominis. Tenet conſequẽtia, quia diſtinctum ens debet habere diſtinctum eſſe.

¶4 Præterea, Eſſe hominis in morte corrũpitur, eſſe autẽ animæ nõ corrũpitur: ergo eſſe animæ & hominis nõ ſunt idẽ. Conſequentia plana eſt, & antecedẽs probatur, quia ſicut generatio terminatur ad eſſe cõpoſiti, ſ. hominis: ita corruptio ad eſſe ipſius.

¶5 Præterea, Hõ poſt mortẽ non manet: ergo nec eſſe eius. Tunc ultra, Eſſe hominis nõ manet poſt mortẽ: ergo eſſe animæ & hominis non eſt idẽ: cum eſſe animæ remaneat. Proceſſus totus clarus eſt, excepta prima cõſequentia, quę probatur ex eo quòd nullius actuale eſſe inuenitur, cum illud cuius eſt, non inuenitũ.

¶6 Præterea, In homine eſt alia forma p̃ter aĩmã: ergo & ea eſt aliud eſſe p̃ter eſſe animæ. Conſequentia eſt nota: quia quælibet forma habet proprium eſſe: antecedẽs uerò alias probatum eſt.

Antequam ad argumẽta hæc reſpondeatur, aduertas primò, fundamentum S. Th. uniuerſaliter eſſe, in omni compoſito nõ inueniri niſi unũ eſſe ſubſtãtiale actualis exiſtentię, de quo nũc ſermo eſt, eo ꝙ unã tantũ formam ſubſtantialem in compoſito tenet, ab una enim forma non eſt niſi unũ eſſe ſubſtãtiale. Sed inter eſſe hominis & eſſe aliorũ diuerſitas eſt, quòd licet tã eſſe hominis, quam aliorũ primò ſit actus ſuppoſiti, ut quod in homine tamen totũ compoſitum mendicat illud eſſe a forma: cuius eſt primò actus, ut proprij & cõplen principij: in alijs uerò cõpoſitis forma mendicat illud a compoſito. Et eſt ratio diſparitatis: quia in ſolo homine q ſupremũ tenet locum inter ſenſibilia, ordo inferior, ſenſibilis ſ. trahitur ad ordinem ſuperiorẽ intelligibilem & immaterialem. Vnde eſſe hominis, cũ ab anima intellectiua fluat, immateriale & altioris ordinis, quam hõ, ſicut & ipſa anima: & ideo homo mendicat illud ab anima, cui eſt propriũ: utpote ad ſuũ pertinẽs genus: & inde eſt quòd poſt mortẽ hominis anima remanet, eſſe etenim propriũ independẽs erat a compoſito corrupto: & ſic illud retrahendo ad ſe ſubſiſtit. Cæterorũ uerò eſſe, cũ ſint eiuſdẽ ordinis cũ compoſitis, quibus attribuuntur, ſicut & formæ a quibus fluunt, formæ ipſæ mendicant a compoſitis, ſicut & fieri: ita quòd tandiu illo gaudent, quandiu in compoſitis ſunt. unde corruptis compoſitis, ipſæ (cum ſine exiſtentia remanere non poſſint) deſinunt ſtatim.

Differẽtia inter hominẽ, & alia cõpoſita materialia.

Aduerte ſecundò pro reſolutione argumentorũ tres propoſitiones. Prima eſt, quòd cũ duplex ſit pfectio rei, prima ſ. & ſecunda, res creata potens cauſare, etſi nõ efficiatur perfectior ſecundũ defectionẽ primã, ex hoc ꝙ actu cauſat, efficitur tñ pfectior ſecundum perfectionem ſecundã. Patet hoc ex tribus. Primò ex eo ꝙ eſt magis in actu res actu cauſans, re in potentia cauſante. operatio n. eſt actus ſecundus cauſæ, perfectio autem actualitatem ſequitur, ſicut imperfectio potentialitatem. Secundò patet ex eo ꝙ unumquodque eſt perfectius coniunctũ ſuo fini, quàm ſeparatũ ab illo: res autẽ actu operans coniuncta eſt ſuo bono ultimo, qui eſt operatio: iuxta illud ſecũdi de Cęlo & mũdo tex. com. 17. Vnumquodque eſt pp ſuam operationem. Tertio patet idem, ꝙ unumquodque quanto eſt ſimilis Deo, tanto perfectius eſt: res autem actu cauſans eſt ſimilior Deo quàm non actu cauſans: quia nõ ſolum aſſimilatur Deo ſecundum hoc, quòd eſt, ſed etiam ſecundum hoc, quòd eſt communicare ſe alijs.

¶Secunda propoſitio eſt, Res eſt perfecta ſimpliciter nõ propter perfectionem primam, ſed propter ultimam. Hoc tradit ſ. Boetius in libro de hebdomadibus, dicens, In ueris rebus aliud eſſe, ꝙ ſunt, & aliud eſſe, quod bona ſunt: & declaratur à S. Th. 1. par. q. 5. ar. 1. ad primum.

¶Ad cuius intellectũ nota, ꝙ ut idem dicit prima parte, q. 6. ar. 3 triplex eſt perfectio, rei ſ. prima, ſecundum quam res conſtituitur in ſuo eſſe, ſicut prima perfectio hominis eſt eſſe ſuũ ſubſtãtiale. Secunda uerò eſt, ſecundũ quã eſt potens proximè ad ſuas perfectas operationes: ſicut uires animæ & habitus eas informantes, quib. homo in perfectã operationẽ poteſt exire. Tertia autẽ perfectior eſt, ſecundũ quã cõiungitur ſuo fini: ſicut ſpeculatio, quæ huſem ſubſtantijs ſeparatis unit. Manifeſtum eſt autẽ, nõ eſſe hominẽ ſimpliciter perfectũ, qui ſola natura bonitate gaudet: quia a proprio fine procul eſt, unde ordo entis ſimpliciter ad ens, ſecundũ quod oppoſitus eſt ordini pfecti ſimpliciter ad pfectũ ſecundũ quid: ſecundũ namque eſſe ſubſtantiale hõ ens ſimpliciter dr, perfectus autẽ ſecundum quid: ideo n. qui nullã aliam perfectionem habet, niſi quia eſt homo perfectus, nõ aſſeritur ſimpliciter, ſed cum additione dicimus, ꝙ eſt perfectus ſecundũ eſſe ſubſtantiale. Secũdũ uerò eſſe accidẽtale, quale eſt habituũ & operationũ, eus ſecundũ quid hõ dicitur, perfectus autem ſimpliciter. nihil enim tunc ſibi deficit eorum, quæ ad perficiendum hominẽ exiguntur. Patet ergo inſtã propoſitio, quòd ſcilicet res eſt perfecta ſimpliciter ex ultima perfectione.

Triplex perfectio rei

Compoſito modo dicit ordo entis ſimpliciter & ordo perfectionis ſimpliciter.

¶Tertia propoſitio eſt iſta, Realis pars eſſentiæ perfectior eſt in toto exiſtens, q̃ ſeparata: & declaratur ſic, Vnumquodque eſt perfectius, cũm eſt in complemento ſui eſſe ſpecifici, quã cũ deficit ab illo: pars autem eſſentialis qñ eſt in toto, eſt in complemento ſuæ ſpeciei, ad cuius integritatem eſſentialiter ordinatur: tũ autem eſt ſeparata ab eo, tunc cum eſſe completo ſpeciei nõ eſt natura ſpecifica materiam & formam aggregantes: perfectior igitur eſt in toto pars eſſentialis, quàm ſeparata.

¶Ex quibus ad propoſitũ deſcendendo, dicimus perfectiorẽ ſtatum habere animam intellectiuam in compoſito, q̃ extra: eo ꝙ qñ eſt coniuncta corpori, habens non ſolum perfectionem primã, q̃ eſt eſſe, ſed etiam perfectionem ſecundam, influendo uires ſuas corpori, & cõicando ſe: & ſic ſimilior eſt Deo, quàm ſeparata: licet Deus omnino immaterialis & incomponibilis ſit, ſicut cor motũ ſimilius eſt Deo, q̃ nõ motum, licet Deus ſit omnino immobilis, perfectio enim eorum conſiſtit in hoc.

¶Eſt præterea perfectior in corpore: quia in eo habet cõpletum eſſe ſpecificũ, quod non niſi partialiter obtinet ſeparata. quãuis enim integrũ eſſe exiſtentiæ retineat ſeparata, quod in compoſito habebat: non tamen habet tunc integrum eſſe eſſentiæ cõpletum in ſpecie eo modo, quo nata eſt habere. ſ. ut pars in toto: ad quod tamen habendum non accidentaliter, ſed eſſentialiter ordinatur: unde falſum eſt, animam ſeparatam retinentẽ idem eſſe actualis exiſtentiæ, & nihil niſi ſui communicationẽ ex ſeparatione perdidiſſe: amiſit enim eſſe quidditatiui ſpecifici integritatem, quandoquidem in ſua ſpecie integra non manet: unde & beatus Th. in quæſtionibus de anima, q. 1. ad 16. ait principia eſſentialia alicuius ſpeciei ordinari, non ad eſſe tantũ, ſed ad eſſe huius ſpeciei. Licet igitur animal poſſit per ſe eſſe, non tamen in complemento ſuæ ſpeciei eſſe ſine corpore.

AD primum ergo argumentorum negatur conſequentia. Cuius probationẽ patet ex prima propoſitione aſſumere falſum; licet. n. communicare ſuppõat primam perfectionem in cõmunicante, tñ perficit ipſam perfectionem ſecundã, qua res perfectior ſimpliciter dicitur: immo apud Dionyſium ſupremum, quod participant creaturæ, de Deo eſt, ꝙ communicatiuæ ſunt.

¶Dicitur ſecundò, ꝙ etiã minor probationis eſt falſa, ſ. ꝙ anima ſeparata hoc ſolo careat, ſ. communicatione ſui, ut patet ex tertia propoſitione: caret. n. integritate ſpecifici ſui eſſe: & hoc eſt primum & principale quod reddit imperfectiorem animam ſeparatam: ideo namque caret perfectionibus ſecundis, quia caret integritate ſpecifica, & non econuerſo. Ad confirmationem patet ex prima propoſitione: quia cauſa creata ex hoc, quòd cauſat, habet perfectionem ſecundam, cuius priuatio imperfectio magna eſt: & in propoſito aliquid plus eſt: quia anima ſeparata non ſolum deſinit communicare ſe, & uires ſuas: ſed eſt in ſtatu tali, in quo impeditur a ſui & uirium ſuarum communicatione, & hoc eſt ſignum imperfectionis non modicæ: & eſt ea, quam diximus, ſ. ſeparatio a completo eſſe quidditatiuæ ſuæ ſpeciei: ut expreſſè habetur a Sãcto Thoma, in quæſtione de ſpiritualibus creaturis, quæſt. 2. ad quintum.

¶Ad ſecundũ negatur cõſequẽtia. Ad probationem dr ꝙ cũ eſſe ſit duplex, quidditatiuum & exiſtẽtiæ actualis: primum non remanet in anima niſi partialiter. hõ uerò habet illud integraliter: & ſecundum tale eſſe homo eſt perfectior in eſſendo. Quo ad eſſe autẽ exiſtentię põt dici homo perfectior, quoad modum habendi hunc. ſ. quia habet illud, ut ſuppoſitum. anima autem ſecundum alium modũ perfectior dici põt: inquãtum ſ. tale eſſe eſt ſibi, & non hominis proprium, modo ſupra declarato: unde ſe habent in hoc homo & anima ſicut excedens & exceſſum.

¶Ad tertium negatur conſequentia, de eſſe actualis exiſtentię loquendo: non enim res diſtincta realiter ab alia habet aliam exiſtentiam ab illa, tam enim dictum eſt, partes & totum habere idem eſſe. Conceditur autem conſequentia de eſſe eſſentiæ: ſed hoc noſtro fauet propoſito.

¶Ad quartum dicitur ſicut antẽ, ꝙ ſi in antecedente ſit ſermo de eſſe eſſentiæ, uerum aſſumitur in prima eius parte, ſed nõ in ſecunda: liquet enim ex ſupradictis, quòd eſſe ſpecificum completum animæ corrumpitur.

¶Si autẽ ſit ſermo de eſſe exiſtentiæ, poteſt dupliciter intelligi. Primò, ꝙ eſſe actualis exiſtentiæ hoĩs deſinat ſimpliciter, & ſic eſt falſum: retrahit. n. anima illud ad ſe. Alio modo põt intelligi, ꝙ eſſe hominis in morte deſinat eſſe hominis. i. deſinat informare hominem. & hoc mõ conceditur: ſicut. n. de generatione hominis ſpecialem ſermonem facimus, & non ſic de cæterorum propagatione animalium, dicente Ari. in ſecundo de generatione animalium, cap. 3. ꝙ intellectus tantum uenit ex intrinſeco, & ipſe ſolus eſt diuinus, eo ꝙ operatio ſua non habet communicationem cum operatione corporali omnino: ita de corruptione eiuſdẽ ſpecialis ſermo eſſe debet, dicente eodẽ. 12. Met. tex. cõ. 17. quòd in quibuſdam nihil prohibet formã remanere poſt, ut ſi eſt anima talis, nõ omnis fortaſſe, ſed intellectus.

¶Ad quintũ negatur prima cõſequẽtia. Et ad probationẽ utendo

do diſtinctione facta dicitur, ꝙ cum eſſe actuale hominis dupliciter ſumatur, ſ. ſecundum ſe, ſeu ſimpliciter. Alio modo, ut eſt huius: primo modo remanere non eſt impoſſibile corrupto homine; ſecundo modo non eſt intelligibile, ꝙ remaneat: nullius ergo tūc eſſe actuale manet, ut erat eſt, q̄ñ id cuius eſt, nō inuenitur: poteſt tñ ſimpliciter inueniri: & ratio eſt in propoſito ſæpe iam dicta: quia id eſſe non eſt proprium homini ſed animæ: ideo oportet ꝙ inueniatur ſemper quando eſt id cuius eſt proprium: etſi deſignet id, cuius erat ut communicatum.

¶ Ad ſextum negatur antecedens. Ad probationes uero alias factas ſunt reſponſiones aliàs datæ: relinquitur igitur uerum eſſe de eſſe actualis exiſtentiæ, ꝙ unum omnino eſt eſſe aīæ intellectiuæ, & hominis. quod ſecūdum ſe independens eſt à corpore, utpote non cauſatum ab illo: quia non eſt eductum de potentia materiæ, licet ut eſt huius, ſ. hoīs, nō niſi in corpore inueniri poſſit.

CAPVT VI.

Qualiſnam ſit Eſſentia Dei: quanam item ratione in ſimplicibus ſubſtantiis ſeparatis, & a quo genus & differentia ſumēda ſit, & quomodo multiplicari eas contingat, exponit.

Eſſentia diuina eſt ipſū eius eſſe.

HIS uiſis, patet quomodo eſſentia inuenitur in diuerſis. Inuenitur autem triplex modus habendi eſſentiā in ſubſtātiis: aliquid enim eſt ſicut Deus, cuius eſſentia eſt ipſum ſuum eſſe: & ideo inueniunt aliqui Philoſophi dicentes, quòd Deus habet eſſentiam: quia eſſentia eius non eſt aliud, quam eſſe eius.

Cap. 5. in prin. & circa medi.

¶ Hoc eſt principiū capituli ſexti, quod diuidit in quatuor partes. In prima agitur de eſſentia Dei. In ſecunda de eſſentia intelligentiarum & aīæ. In tertia oſtenditur, quō iſta ſe habeant ad intentiones logicas. In quarta replicatur de eſſentiis cōpoſitis. De eſſentia ergo Dei poſiturus duas concluſiones, & excluſurus duos errores, ponit primam concluſionem affirmatiuā talem, eſſentia in Deo ſignificat ipſum eſſe eius. Hanc cōcluſionē non aliter, q̄ ex ſupradictis deducendo ponit: fuit namq; ſuprà probata, & ab oībus eſt conceſſa. Eſt autem intellectus cōcluſionis, ꝙ eſſe actualis exiſtentiæ diuinū eſt ipſa quidditas eius: ita ꝙ p̄dicatur de Deo ſicut prædicatum primi modi dicendi per ſe: ita ꝙ iſta, Deus eſt, eſt in primo modo perſeitatis: quod de nullo alio à Deo ſtas uia fatetur: dato etiam, quòd eſſe & eſſentia in creaturis teneatur eſſe idem realiter, & quia ipſum exiſtere eſt eſſentia Dei, ideo à quibuſdam Platonicis ſcilicet, dicitur quòd Deus non habet eſſentiam, quaſi pura exiſtentia ſit.

Deus nō eſt in genere.

Et ex hoc ſequitur, quòd ipſe non ſit in genere: quia omne quod eſt in genere, oportet quòd habeat quidditatem præter eſſe ſuum: cum quidditas, aut natura generis, aut ſpeciei non diſtinguatur ſecundum rationem naturæ in illis, quorum eſt genus, uel ſpecies: ſed eſſe eſt in diuerſis diuerſimodè.

¶ Hic ponitur ſecunda concluſio & negatiua. Deus non eſt in genere. Probatur in litera ex antedictis ſic, Omne quod eſt in gñe, habet quidditatem præter ſuum eſſe: Deus non habet quidditatem præter ſuum eſſe: ergo Deus non eſt in gñe. Minor eſt concluſio præcedens. Maior probatur ſic, Oīa quæ ſunt in gñe, indiſtincta ſunt in eſſentia gñis, uel ſpeciei: diſtincta aūt per diuerſum modū habere eſſe illius naturæ genericæ, uel ſpecificæ; ergo eſſe naturæ genericæ, uel ſpecificæ eſt præter naturam ipſam genericam, uel ſpecificam. & ſic omne quod eſt in gñe, habet naturam præter ſuum eſſe. Antecedens huius conſequentiæ eſt de ſe notum: homo. n. & Leo, ſunt indiſtincta in natura aīalis: diſtinguuntur aūt inter ſe per hoc, ꝙ diuerſimodè hñt eſſe aīatum, genus. n. diuerſum habet eſſe in ſpeciebus. Similiter Socrates, & Plato indiſtincti ſunt in natura humana: diſtinguuntur autem inter ſe, quia habent diuerſum eſſe humanum: non. n. eſt intelligibile, quòd homo habeat idem eſſe in Socrate & Platone. Conſequentia verò patet ex eo, quod vt imaginabile, quòd id, quo aliqua diſtinguuntur, non ſit præter id, quo aliqua conueniunt.

¶ Et nota, ꝙ ad intētū huius rōnis ſufficit, ꝙ eſſe ſit præter eſſentiam, id eſt præter cōceptum quidditatiuum: ſic. n. ſufficit differre principium conuenientiæ à principio differentiæ, ut patet de gñe & differentiis, quorum altero conueniunt, altero differūt ſpecies: & quia in ſolo Deo eſſe eſt de conceptu quidditatiuo, ſolus Deus extra genus ponitur. Sed quoniam eſſe nō eſt præter conceptum quidditatiuum, quia eſt diſtinctū realiter ab eſſentia: & ideo eſt de conceptu quidditatiuo, quia eſt idē realiter eſſentiæ: ideo ex hac radice, ſ. ꝙ eſſe & eſſētia ſunt idē realiter, in Deo procedere dicitur, quòd Deus non ſit in genere. Nec remoueat, quòd ratio iſta digredi videtur ab eſſe actualis exiſtentiæ ad eſſe quidditatiuum: quandoquidem in Minore eſt ſermo de eſſe actualis exiſtentiæ & poſtmodum in probatione Maioris: quia oportet de eodem eſſe loqui, tranſitur ad eſſe quidditatiuū, cū dicitur, Species conueniunt in genere, & differunt in eſſe diuerſo: hoc. n. uerificatur de eſſe quidditatiuo ſpecificè accepto, hō namq; & Bos conueniunt in aīal, & diſtinguuntur differentiis ſpecificis quibus animal in eis diuerſum eſſe ſpecificum acquirit. Propter hoc inquam, non oportet turbari: quia (ut in hoc patebit capite) differentiæ naturam genericam nō diuerſificant, niſi in ordine ad diuerſum eſſe actualis exiſtentiæ: & ido mira ſubtilitate S. Tho. expreſſus nō eſt primam rationem diſtinctionis naturæ genericæ in inferioribus: antecedens: hoc aūt infra melius intelligetur cum communiſſime regula aſſignabitur, unde ſumatur genus & differentia.

In hoc ca. 5.

Quomodo uerū ſit ꝙ in Deo eſſe ſit de conceptu q̄dditatiuo.

AD euidentiam eius, ꝙ hic ſupponitur, ſcilicet ꝙ in Deo eſſe eſt de conceptu quidditatiuo: quia eſt idem eſſentiæ, nota tres propoſitiones. Prima eſt, Quidditas q̄ in ſua exiſtētia actuali, non eſt ad aliquod genus determinata. Hoc declaratur breuiter vnico medio ſumpto ex ſecundo cōtra Gentiles, c. 2 ſic: Oīs quidditas in genere limitata eſt eſſentialiter deſignabilis p differentiā, à qua mendicat eſſe in actu: nulla quidditas eadē ſuæ actuali exiſtentiæ eſt eſſentialiter deſignabilis p dr̃iam, à qua mendicat eſſe in actu: ergo nulla quidditas eadem ſuæ actuali exiſtentiæ eſt ad aliquod genus determinata. Maior notificatur inducendo: animal. n. eſt eſſentialiter determinabile per dr̃ias, rōnale. ſ. & irrationale, & ab eis mendicat eſſe in actu, cum impoſſibile ſit eſſe animal in actuali exiſtentia, niſi ſit rōnale, uel irrationale: ſimiliter color eſſentialiter eſt determinabilis p ſuas dr̃ias, per quas exiſtentiam actualem ſortitur: non. n. pōt inueniri color niſi albus, uel niger, &c. minor aūt intelligentibus terminos patet ex ſe: quō namq; exiſtentia actualis mendicabit eſſe in actu ab aliquo alio formaliter? Si. n. mendicat eſſe in actu ab aliqua dr̃ia formaliter, cum eſſe in actu nihil aliud ſit, q̄ habere exiſtentiam actualem: ſequetur quod exiſtētia actualis habebit exiſtentiam actualem formaliter, per aliquid aliud à ſe: ſicut animal per rationale formaliter acquirit exiſtentiā actualem: hoc autem non uidetur intelligibile: ergo &c.

Secunda propoſitio eſt iſta, Exiſtētia actualis ad nullū genus determinata, eſt purum eſſe: iſta patet ex ſimilibus: ſi namq; aīal nō ſit determinatū ad aliquā ſpeciem, purum aīal erit: & albedo ſi nō ſit coarctata in aliquo ſubiecto, pura albedo erit: ita & eſſe ad nullius naturæ prædicamētalis capacitatē determinatū, purū eſſe neceſſe eſt. & ſi abſtractio huiuſmodi eſt per opus intellectus, et puritas ipſa eſt ſecundum rationem. Si autē fuerit ſecundum rem, & puritas ipſa eſt ſecundum rem, ut de ſe patet, Tertia propoſitio eſt iſta, eſſe eſt de conceptu quidditatiuo puri eſſe tantum. Patet iſta quoad utranq; ſuppoſitionē, & quoad primam quidem: quia non eſt intelligibile ꝙ de puro eſſe non prædicetur quidditatiuè, illud oportet eſſe, ipſum eſſe cū purū eſſe ponatur. Quòd aūt cætera non recipiant eſſe in ſuis quidditatiuis conceptibus, ex eo patet, ꝙ cum eſſe non habeant in ſua puritate, ſed ſuis quidditatibus coaptatum, poſſunt ſecundū ſuas quidditates abſq; eſſe, & non eſſe diffiniri. Ex his deducitur intentum ſic, ideo exiſtentia eſt de cōceptu quidditatiuo rei, quia res illa eſt purum eſſe: ideo autem res illa eſt purū eſſe: quia nō eſt ad genus aliquod limitata: ideo autem res illa non eſt ad genus limitata, quia eſt idem cum ſua exiſtentia: igitur de primo ad ultimum: ideo exiſtentia eſt de conceptu quidditatiuo rei, quia res illa eſt eadem ſuæ exiſtentiæ.

¶ Et qm̄ ſi affirmatio eſt præciſè cā affirmationis, negatio eſt cā negationis ex hoc, ꝙ res creata non eſt eadē ſuæ exiſtentiæ, eſſe non eſt de eius conceptu quidditatiuo. Vñ cum Deus glorioſus ſit ſuum eſſe, ipſe nihil eſt aliud, q̄ ipſum eſſe ſecundum rem ſeparatum à naturis prædicamentalibus à ſua puritate ſubſiſtēs.

Deus nō eſt ipſum eſſe omniū, quo res formaliter ſunt.

Nec oportet, ſi dicimus quòd Deus eſt eſſe tantum, ut in errorem eorum incidamus, qui Deum dixerūt eſſe illud eſſe uniuerſale, quo quælibet res formaliter eſt. Hoc enim eſſe, quòd Deus eſt: huius conditionis eſt, ut nulla ſibi additio fieri poſſit. Vnde per ipſam ſuam puritatem eſt eſſe diſtinctum ab omni eſſe: propter quod in commento nonæ propoſitionis libri de cauſis dicitur, quòd indiuiduatio primæ cauſæ, quæ eſt eſſe tantum eſt per puram bonitatem eius. Eſſe autem commune ſicut in intellectu ſuo, non includit aliquam additionem, ita nec includit in intellectu ſuo aliquam præciſionem additionis: quia ſi hoc eſſet, nihil poſſet intelligi eſſe, in quo ſuper eſſe aliqd adderetur.

¶ Hic excluditur Primus quorundam error talis. Deus eſt commune eſſe oīum: imaginati ſunt iſti, ꝙ cum oīa conueniant in hoc, ꝙ hñt eſſe, ipſum eſſe omnium, quo res formaliter ſunt in rōe ſeu vniuerſali, ſit ipſe Deus glorioſus. Mouſunt aūt tali rōne, Eſſe nulla additione ſpecificatum eſt eſſe cōe: Deus eſt eſſe

nulla additione ſpecificatū: ergo Deus eſt eſſe cōmune. Sed peccat iſtilla propter multiplicē Maioris intellectum: dupliciter.n. intelligi pōt eſſe à nulla additione ſpecificari. Vno modo ſecundū rem extra animā ſubſiſtendo: alio modo ſecūdū intellectus cogitationē tm̄: primo modo Maior eſt falſa: Minor autē uera. Secundo mō Maior eſt uera: Minor autē falſa. eſſe namque cōe per intellectū a ſua abſtractione acceptū, nullā contradictionem includit: ſecundum uero quòd eſt extra intellectū, ſine contradictione non inuenitur: omne namque eſſe eſt contractum ad ſubſtantiā, uel accidens: eſſe autem, quod eſt quidditas diuina, eſt purū abſque omni additione ſecundū rem, & ex ipſa ſua puritate ſecundū rē eſt diſtinctū ab aliorū eſſe & hoc: & nullo mō cōe, ſicut albedo ſeparata ex hoc ipſo, q́ eſſet pura albedo, eſſet diſtincta albedo ab alijs albedinibus cū ſubiectis mixtis, & non eſſet albedo in cōi. Peccat ſecundò Maior illa: quia cōiungit adhuc dupliciter eſſe nulla additione ſpecificari ſeu cōtrahi. Vno mō actu tantum: alio modo actu & potentia. primo modo Maior eſt uera Minor uerò falſa. Secūdo modo Maior eſt falſa, Minor autē uera. Eſſe namque in communi, licet nulla ſit additione contractum, eſt tn̄ contrahibile, aliter nulla res haberet eſſe, quæ aliquid addit ſupra ipſum eſſe. & ſic homo nō haberet eſſe, cū ultima eſſe hēat humanitatē, quantitatem, &c. Vnde eſſe cōe actu tm̄, ſpecificatione caret: eſſe uerò diuinum nullā ſpeci-

Vide primo con. gen. c. 27. ficationē habet actu, nec aliquā habere pōt: & ideo actu & potētia additione caret. Et hæc eſt ſolutio, quam in litera S. Tho. ponit ſub alijs uerbis, dicens q́ omne commune nec includit, nec excludit additionem. i. non includit actu. poteſt tn̄ habere illā. Eſſe uerò diuinum non ſolum non includit illā: imo excludit, ideſt non ſolū non includit actu, imò nec potentia: & ſic excludit illā: q́.n. impoſſibile eſt conuenire alicui, excluditur omnino ab illa. De his diffuſè habes in primo contra Gentil. cap 27.

Deus tametſi ē ipſum eſſe oēs tamē in ipſo perfectiones habent. *Similiter &: quamuis ſit eſſe tantum, non oportet q́ deficiant ei reliquæ perfectiones, uel nobilitates: imo habet omnes perfectiones, quæ ſunt in omnibus generibus, propter quod perfectū ſimpliciter dicitur: ut Philoſophus & Commentator in 5. Metaphyſicæ dicunt. Sed habet eas modo excellentiori omnibus rebus, quia in eo oēs unum ſunt. Sed in alijs diuerſitatē habēt: & hoc eſt, quia oēs illæ perfectiones conueniunt ſibi ſecundū ſuū eſſe ſimplex. Sicut ſi aliquis per unā qualitatē poſſet efficere operationes omnium qualitatū, in illa una qualitate oēs qualitates haberet, ita Deus in ipſo eſſe ſuo omnes perfectiones hēt.*

Excludit ſecundus error. Hic excluditur ſecūdus error talis. ſ. Deus non eſt ſimpliciter pfectus. Rō aūt huius erroris in propoſito eſt iſta, Id quod habet eſſe tm̄, eſt imperfectum reſpectu eius quod habet eſſe uiuere, & intelligere: ſed Deus habet eſſe tm̄. ergo Deus eſt imperfectior alijs. Maior eſt ex ſe nota. Minor uerò ex dictis deducitur ſic, Quod eſt purum eſſe non eſt admixtum alijs, puta uiuere & intelligere, aliter eſſet purū & non purū. Deus eſt purū eſſe, ergo nō eſt admixtus alijs. ſ. uiuere & intelligere, & conſequenter Deus nō habet niſi eſſe quod erat probandū. Defectus huius rōnis in litera non explicatur: ſed in primo contra Gentiles ca. 29. ubi declaratur q́ ex hac propoſitione, Deus eſt purū eſſe ſubſiſtēs, ſequitur, Deum eſſe uniuerſaliter perfectiſſimū. Et ppterea notanter in textu dī, Imo habet omnes perfectiones, &c. ac ſi dicat q́ ex hoc nō ſequitur, Deū aliqua perfectione carere: ſed oppoſitum potius ex hoc concluditur. Eſt autem modus ex illo fundamento intentū deducendi talis: Id cui cōuenit eſſe ſecundū totā uirtutem, ſeu poteſtatē ipſius eſſe, nulla pfectione, ſeu nobilitate eſſendi caret, ſed eſſe purū ſubſiſtēs eſt id, cui cōuenit eſſe ſecūdū totā uirtutē, ſeu poteſtatē ipſius eſſe. ergo eſſe purū ſubſiſtēs nulla pfectione, ſeu nobilitate eſſendi caret. Maior declarat ex eo, q́ omnis perfectio cuiuſcunque gñis non niſi ſecundum aliqd eſſe eſt. Non.n. ſapientia perficit hominem, niſi ea hō ſapiēs ſit: nec iuſtitia pfectio hominis dici poteſt, niſi homo ea iuſtus ſit. Si igitur omnis perfectio attenditur ſecundum aliquod eſſe: id in quo tota plenitudo eſſendi reperitur, omnē perfectionē paſſet habere: & ſic repugnat, quod id habeat eſſe ſecundum totam amplitudinē ſuam, & aliqua perfectione eſſendi careat. Minor uerò exemplariter notificatur, ſicut n. ſi albedo ſeparata inueniretur, nihil ei de uirtute albedinis deeſſe poſſet. Vt.n. ſupra dictum eſt, ratio quare albedini huic non ineſt tota pfectio poſſibilis reperiri in ſpecie albedinis eſt, qa coaptata eſt recipienti, q́ ſecundū totum poſſe eius non recipit eam: ita eſſe ipſum ſi receptum eſt in alio coaptatum eſt ad naturæ illius recipientis limites, ſubſtantiam, ſ. uel accidens: & conſequenter limitatū ad

Nota optimè. illius gñis nobilitatem. Si uerò purum & non receptum in aliqua ſit natura, illimitatum & infinitū ſimpliciter eſt, & oēs perfectiones poſſibiles in ente reperitas ſimpliciter præhabet. Cum autem audis, quòd albedo ſi ſeparata ſit, oēm pfectionem poſſibilē ſuæ ſpeciei hēt, nō intelligas, ut ueritatis æmuli obijciūt, quod negatio. ſ. receptionis eius in alio daret ſibi illā pfectionē: ſed ſicut receptio albedinis eſt condō ad ſuā requiſitā imperfectionē, ita negatio receptionis eſt cōdō ſuæ illimitatæ pfectionis comes. Vnde efficax argumētū, ex receptione & ſeparatione eius ſumitur tanquā a conditionibus neceſſarijs & inſeparabilibus.

¶ Et quia habere perfectiones oīum generū pōt intelligi dupliciter. Vno mō in ſeipſis: alio mō in aliquo ſuperioris ordinis: in ad declarandū quo mō ipſe Deus, q́ eſt ipſum eſſe eſſentialiter, hēat oēs pfectiones, dicit q́ Deus nō habet oēs pfectiones in ſeipſis. i. diſtinctas abinuicē in proprijs naturis: ſicut homo hēt ſapientiam, iuſtitiam, prudentiam, &c. Sic.n. in Deo oporteret eſſe maximam cōpoſitionē, ſed hēt eas indiſtinctè unitas in ſuo eſſe ſimpliciſſimo. Illud quippe eſſe diuinū æquiualet oībus pfectionibus oīum generum, & excedit ſingulas, & oēs ſimul, utpote res ſuperioris & inacceſſibilis ordinis. Cuius exemplū in luce Solis habet, qua ſola Sol pōt quicquid poſſunt omnia inferiora per tot uarias qualitates, propterea a philoſopho & Cōmenta. 5. Met. c. de perfecto, dicitur quòd Deus ſolus eſt ens ſimpliciter perfectum, uniuerſitatem perfectionum in ſe habens.

QVÆSTIO XII.

Num perfectiones exiſtentes in Deo ſint aliquo modo diſtinctæ præter omnem opus intellectus.

HIC quæritur an perfectiones exiſtentes in ipſo Deo ſint aliquo modo diſtinctæ abſque omni opere intellectus.

¶ In hac quæſt. quinque agenda ſunt, primò declarabitur titulus quæſtionis. Secundò recitabitur opinio Scoti cum fundamentis. Tertiò declarabitur opinio S. Tho. Quartò impugnabitur opinio Scoti. Quintò reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

QVO ad primū, ſcito primò perfectionē eſſe duplicem: quædā eſt perfectio ſimpliciter: & quædā eſt perfectio in hoc uel illo. Perfectio ſimpliciter eſt illa, q̄ in ſuo proprio, ac formali conceptu dicit perfectionem cū nulla imperfectione, ut ſapiētia, bonitas, & ſimilia. Perfectio uerò in hoc uel illo eſt quæ in ſuo proprio ac formali conceptu dicit pfectionē imperfectioni mixtā, ut humanitas, æquitas, & his ſimilia. Dixi (in proprio ac formali cōceptu) qa includere aliquā imperfectionē in conceptu cōi ſibi & alijs, aut materiali, nō derogat ſuæ pfectioni ſimpliciter. Sapientia.n. licet in gñis conceptu, puta habitū, ſeu qualitate imperfectionem dicat, potentialitatem. ſ. aut depēdentiam &c. qa tn̄ in ſuo differentiali conceptu hoc formaliter nō includit, nō prohibetur quin perfectio ſimpliciter ſit. Dixi, dicit perfectionē, Perfectio ſimpliciter qd ſit propter relationem, quæ in ſuo proprio ac formali conceptu, cum nulla imperfectione nullam perfectionem ſonat.

¶ Scito ſecūdò, q́ pfectiones eſſe in aliquo contingit dupliciter. Vno mō formaliter, alio mō uirtualiter. Eſſe formaliter in aliquo eſt eſſe in eo, ut forma eſt in hñte ipſam: ſicut humanitas, albedo, quātitas, & alia hmōi in hoīe ſunt. Eſſe aūt in aliquo uirtualiter eſt eſſe in eo, ut effectus eſt in ſua cā effectiua, quēadmodū calor eſt in Sole. Poteris aūt cōprehendere multū diſtare inter hos modos eſſendi in aliquo ex hoc uno eniū effectu pnūc, q́ ea q̄ primo mō inſunt, intrinſecè denomināt ſuppoſitū tale. Ea aūt q̄ ſecundo mō inſunt, nō denominās ſuppoſitū tale, vt patet in Sole, qui luce dī lucidus, calor autem non dī calidus.

¶ Amplius, Perfectiones eſſe in aliquo formaliter, contingit dupliciter. Vno mō in ſuis proprijs naturis diſtinctas & limitatas: ſicut in hoīe eſt eſſe, intelligere & uelle, &c. Alio mō contingit eas eſſe formaliter in aliquo ſuperioris ordinis unitas & illimitatas: ſicut in Solis luce ſunt uirt. calefactiua, & deſiccatiua, & alia hmōi. Nec parū diſtāt iſti duo modi inter ſe. Lōge nanq; excellētius eſt eſſe in aliquo ſecūdo mō, ut in exēplo dato apparet. Quia In quo ſtat difficultas. igitur perfectiones oīum generum excellentiori mō ſunt in Deo, q̄ in creaturis: quia tn̄ perfectiones non ſimpliciter ſunt in eo uirtualiter tantum (eis.n. non denominatur talis) perfectiones autem ſimpliciter ſunt in eo formaliter, & non in proprijs naturis limitatæ, ſed ut in re ſuperioris ordinis realiter indiſtincta & illimitatæ: ideo uertitur in dubium an perfectiones ſimpliciter exiſtentes formaliter in Deo cū reali identitate ſint aliquo modo abſque omni opere intellectus diſtinctæ. Hæc de primo.

QVO Ad ſecundum, Scotus in primo ſen. di. 8. q. 3. opinatur pfectiones has eſſe diſtinctas præciſo omni opere intellectus diſtinctione ex natura rei formaliter. Appellat aūt diſtinctionem ex natura rei, quæ inuenitur ex ipſarum rerum natura ita q́ abſque omni intellectus operatione eſt. Formalem uerò addit quia non oīs diſtinctio ex natura rei eſt formalis, ſed ea tantū, quæ ex quidditatibus ſeu rationibus formalibus ſit. Probat autem intentum ſuum multis rationibus, quarum eas adducendas cenſui, quæ ex puris naturalibus procedunt: quoniā Theologiam nunc tradere non intendimus, &c.

¶ Arguit

1. Ratio. ¶ Arguit ergo primò ſic, Sapientia & bonitas abſolutè diſtinguũtur formaliter ex natura rei: ergo ſapiẽtia infinita & bonitas infinita diſtinguuntur formaliter ex natura rei. Antecedens eſt euidens: Conſequẽtia aũt probatur: quia infinitas non variat rationem formalem eius, cui additur. In quocunque.n. gradu pfectionis ſuæ latitudinis intelligatur, perfectio aliqua ſemper retinet eandem rationem formalem, vt patet in omnibus. Si igitur ſapientiæ & ſapientiæ infinitæ eſt eadem ratio formalis, & ratio formalis ſapientiæ diſtinguitur ex natura rei à ratione formali bonitatis: neceſſariò ſequitur q̃ rõ formalis ſapientiæ infinitæ non includat ex natura rei rationem formalem bonitatis.

2. Ratio. ¶ 2 Præterea, Diſtinctio præcedens rationẽ primi diſtinctiui nõ eſt per tale diſtinctiuum: ſed diſtinctio naturæ & intellectus præcedit intellectionem, quæ eſt primum diſtinctiuum ſecundum rationem, ergo, &c. Probatur Minor: quia ſi nulla diſtinctio eorũ præcederet, nõ magis diſtingueretur intellectione, vt intellectiõ eſt, quã ea, vt natura eſt. Quicquid.n. diſtinguitur intellectione, vt eſt omnino indiſtincta à natura, diſtinguitur etiam natura.

3. Ratio. ¶ 3 Præterea, Illa q̃ formaliter diſtincta intelliguntur intellectu intuitiuo, habent diſtinctionem, vt exiſtentem: ſed perfectiones diuinæ intelliguntur formaliter diſtinctæ ab ipſo Deo intellectu intuitiuo: ergo habent diſtinctionem vt exiſtentem in eis. Talis nõ poteſt eſſe diſtinctio rationis: oporteret.n. intellectum diuinum ſua intuitione cauſare aliquã relationem rationis in ſua eſſentia, vt exiſtentem: quod eſt abſurdum, igitur talis diſtinctio eſt ex natura rei. Maior patet ex differentia inter intellectum intuitiuum & abſtractiuum. Minor verò eſt clara de ſe.

4. Ratio. ¶ 4 Præterea, Deus intelligit eſſentiam ſuam vt veram: vult autẽ vt bonam: ergo veritas & bonitas diſtinguuntur ante omnẽ actum intellectus. Tenet conſequentia: quia diſtinctio obiectorũ præuenit diſtinctionem actuum, ſicut cauſa effectum.

5. Ratio. ¶ 5 Præterea, Bonitas & veritas in Deo nõ diſtinguuntur ex natura rei: ergo ſunt formaliter ſynonyma. Cõſequẽs eſt cõtra te: conſequentia autẽ probatur, quia bonitas & veritas non ſignificant niſi ipſas puras perfectiones in re nullo modo diſtinctas in ea.

6. Ratio. ¶ 6 Præterea, Inter perfectiones diuinas eſt ordo demõſtratiuus qua doctores vnam ex alia demonſtrant: eſt etiam diſtinctio inter prædicationes formales, & nõ formales. Di.n. q̃ ſapiẽtia nõ prædicatur formaliter de bonitate: eſt & æqualitas ſecũdũ Aug.

Cap. 3. 15. de Trin. igitur diſtinguitur ex natura rei. Vt quid.n. doctores implent tot quinternos, ſi omnia ſunt idem formaliter?

7. Ratio. ¶ 7 Præterea inter perfectiones diuinas ante omnẽ actũ intellectus inuenitur contradictio: ita quòd Deus intellectu intelligit & non vult: voluntatem autem vult & non intelligit: ergo inter perfectiones diuinas eſt diſtinctio ex natura rei.

8. Ratio. ¶ 8 Præterea, Ad cõplementũ doctrinæ, diſtinctio fundãs diſtinctionẽ realẽ, nõ depẽdet ab ope intellectus: ſed diſtinctio pfectionũ diuinarũ fundat diſtinctionẽ realẽ emanationũ diuinarũ: igit̃ ẽ ex natura rei: & nõ ex intellectus operatione, &c. Hæc de ſecũdo.

QVO ad tertiũ, præmiſſa Trinitate perſonarum, declarandæ ſunt tres propoſitiones, in quibus conſiſtit ſententia S. Thom. & veritas. Prima eſt, In Deo ſecundũ ſe nulla eſt diſtinctio actualiter. Secunda eſt, In Deo ſecundum ſe eſt diſtinctio rationis virtualiter, ſeu fundamentaliter. Tertia eſt, In Deo, vt terminat actum intellectus noſtri, eſt diſtinctio rationis actualiter.

¶ Ad euidentiã primæ propoſitionis ſciendũ eſt, q̃ aliud eſt iudicium de rationibus formalib. rerũ in proprijs naturis, & aliud eſt iudiciũ de rõnibus formalibus earũdẽ in re aliqua ſuperioris ordinis formaliter exiſtẽtibus. Res.n. in proprijs naturis ideo ſecluſo oĩ opere intellectus diſtinguuntur formaliter: quia ſe mutuò non includunt in ſuis formalibus rationibus. Ideo aũt rõ formalis vnius non eſt alterius: quia quælibet earũ ita eſt ipſa, q̃ non altera. V.g. Ideo virtus calefactiua & virtus deſiccatiua in proprijs naturis diſtinguuntur formaliter ex natura rei: quia virtus calefactiua ita eſt calefaciendi principiũ, q̃ non deſiccãdi, & econuerſo. Res aũt adunatæ in aliquo ſuperioris ordinis, ſicut ĩ vna ſimplici re altioris inueniuntur: ita in illius vnica rõne formaliter adunantur: ſicq; diſtinctione formali ex natura rei neceſſe eſt careant, cũ debeat talis diſtinctionis radix iã dicta, ſcilicet, illa, quælibet earum ita eſt ipſa, q̃ non altera: neutra namque earũ, cùm ſunt taliter vnitæ, eſt magis ipſa q̃ alia. V.g. proſequendo exemplũ datũ, Virtus calefactiua & deſiccatiua in luce Solis formaliter inueniũtur ſicut in vna lucis natura adunantur: ita in lucis rõne formali indiſtinctæ formaliter ſunt, ita q̃ aſſignata completa Solaris lucis diffinitione, non ſit opus vlterius quærere diffinitiones. Cõpleta.n. diffinitione Solaris lucis, eam in ſua celſitudine, qua inferiora indiſtinctè in ſe ipſa accipit, cum declaret per adæquationẽ, quæ debet eſſe inter diffinitionem & rem diffinitam, virtutem eius calefactiuam & deſiccatiuam manifeſtat, quãquidem virtus ei9 calefactiua nõ magis eſt ipſa met, q̃ ſit lux & virtus deſiccatiua, & econuerſo. Cùm autem ſecundũ Dionyſium 5.c. de Diuinis nominibus, perfectiones ſimpliciter ſint in Deo non ad proprias naturas deſultæ, ſed ad ipſius eſſe illimitationem eleuatæ: conſequens eſt, vt ſicut oẽs in vna ſimpliciſſima re formaliter adunantur, ita in illius ſimpliciſſima ratione formali indiſtinctæ formaliter ſint. Et ſicut ſapientia diuina non magis eſt ſapientia, q̃ bonitas & ueritas, & ipſum eſſe diuinum & econtra: ita ratio formalis ipſius eſſe diuini nõ magis includit ipſum eſſe, quã ſapientiam & bonitatem. Si.n. adæquata diffinitio illius rei ſimpliciſſimæ, quæ Deus eſt daret̃, in illa vnica rõne formali quicquid eſt Deus, includeretur formaliter: aliter diffinitio celſitudinem diffiniti nõ adæquaret, vñ & ipſe Deus glorioſus, qui ſeipſum per modũ ſui intelligit, vnicam tantum rationem formalem format, Verbum ſcilicet.

¶ Potes ergo ſuper hæc arguere ſic, Quæcunq; formaliter adunantur in vnica & adæquata ratione formali ipſius Dei, non diſtinguuntur formaliter ex natura rei: ſed perfectiones diuinæ ſecluſo omni opere intellectus, adunantur in vnica & adæquata rõne formali ipſius: ergo, &c. Probatur minor, quia nõ magis adunantur virtutes qualitatum inferiorum in luce Solari, quã perfectiones ſimpliciter in Deo: ſed illæ adunantur formaliter, vt ex ſe patet, & ab aduerſarijs conceditur: ergo, &c. Probatur maior: quia aliter diffinitio non adæquaretur diffinito.

¶ Secundò principaliter pro prima propoſitione arguitur ſic, Oĩs actualis diſtinctio ex natura rei fundatur ſuper actuali oppoſitione ex natura rei, ſed inter perfectiones nulla eſt actualis oppoſitio ex natura rei, ergo. Maior hĩ ex 10. Met. tex. cõ. 24. Minor pbatur inductione, q̃.n. ibi nõ ſit oppoſitio contradictoria, neq; priuatiua formaliter, ex eo q̃ patet, q̃ vtriuſque oppoſitionis alterum membrum eſt formaliter negatio, quam ponere in Deo formaliter, nefas eſt. Nec ſufficit, quòd ſit ibi negatio fundamentaliter: quoniam diſtinctio actualiter exigit actualiter oppoſitionem: oppoſitio autem actualiter exigit extrema actualiter, vt patet regulariter de omni oppoſitione. Quòd autem non ſit oppoſitio inter eas contrariè, patet ex eo, quòd alterum contrariorum ſemper eſt defectiuum, 10. Metaphyſic. text. com. 16. Quòd verò non ſit oppoſitio relatiua inter illas, ex ſe manifeſtum eſt. Nec obſtat, quòd ex hoc ſequi videtur, quòd in Deo non ſint multæ perfectiones, ſed vna tantùm, puta deitas: veriſſimum enim eſt, quòd Deus ipſe non eſt, niſi vna perfectio illimitata, omnino præhabens in ſe multiplicatas & multiplicabiles in alijs perfectiones omnes.

¶ Ad euidentiam tam ſecundæ, quàm tertiæ propoſitionis, nota q̃ (vt in quadam q̃one ſupra diximus) ſicut res illa ſimpliciſſima, quam Deum dicimus, eſt id, cui aſſimilantur omnes perfectiones ſimpliciter in proprijs naturis exiſtentes, ita eſt id, cui aſſimilantur oẽs conceptus formales earũ, cùm nihil aliud ſint, quam ipſæ perfectiones in eſſe intentionali. (C. 1. q. 2. concl. 1.) Ex hoc autem, q̃ Deus terminat conceptiones has vt obiectum in eis intellectũ, neceſſe eſt Deum ipſum omnium earum correlatiuum intelligi pluribus relationibus rationis ſecundũ earũ numerũ: ſicq; ne diſtinctionem in ſe rationis actualiter habere: ita vt Deus obiectus pluribus conceptionibus, ſeu rationibus formalibus dicat̃ habere in ſe diſtinctionem rationis formalẽ actualiter, obiectiuè tamen, & propter pluralitatem conceptuum formaliũ, quibus obijcitur, & propter pluralitatem relationum rationis, quibus refertur, ſeu referri intelligitur ad pfectiones pdictas, tã in eſſe naturali q̃ in eſſe intẽtionali. Ex eo aũt q̃ in Deo, ſecluſo oĩ opere intellectus eſt, vnde cauſare & terminare poſſit conceptus prædictos, dicitur habere in ſe diſtinctionem rationis virtualiter, ſeu fundamentaliter. Habet autem hæc Deus ipſe ex ſumma illimitatione ſuæ perfectionis, cuius, ſicut nulla creatura eſt capax in eſſe naturali, ita nullus intellectus creatus in eſſe intẽtionali: quicunque.n. intellectus creatus (etiam videns Deum per eſſentiam) impotens eſt ad formandum conceptum unũ diuinæ adæquatum perfectioni. Vnde pro ſecunda propoſitione arguere ſic, Oẽ habens in ſe, vnde cauſare & terminare, ac verificari obiectaliter poſſit diſtinctas rationes, ſeu cõceptiones formales, habet in ſe diſtinctionem rationis virtualiter, ſecluſo omni opere intellectus, Deus glorioſus eſt huiuſmodi: ergo. Pro tertia uerò propoſitione argue ſic, Omne terminans plures conceptus formales, habet in ſe actualiter diſtinctionem rationis: Deus eſt huiuſmodi: ergo. Hæc de tertio.

QVO ad quartũ arguit contra Scotũ tripliciter. Et primò ſic, Diſtinctio formalis ex natura rei ẽ maior diſtinctio diſtinctione reali: ergo pfectiones diuinæ nõ diſtinguunt̃ formaliter ex natura rei. Cõſequẽtia tenet: & antecedẽs pbat̃ ſic, Diſtinctio p intimiora eſt maior illa, quæ ſit p ea, q̃ ſunt extra intima rei: diſtinctio formalis ex natura rei eſt per maximè intima rei: diſtinctio autem realis per ea q̃ ſunt extra intima rei: ergo, &c. Minor patet ex Sco. in 1. ſen. di. 2. dicẽte q̃ diſtinctio formalis ex natura rei ſit p p̃dicata primi modi, quæ inſunt rei in primo ſigno: diſtinctio autẽ realis ſit per ea quæ inſunt poſt. Maior probatur, Diſtinctio per aliqualiter intima eſt aliqualiter diſtinctio: diſtinctio g̃ magis

In ſolutione 1. q. ibi propoſitis. med. magis intima eſt maior diſtinctio: ergo diſtinctio ꝑmaximè in diuina eſt maxima diſtinctio. Si.n. ſimpliciter ſequitur ad ſimpliciter, & magis ad magis, maximū neceſſariò ſequitur ad maximū.
¶ Secūdò arguitur ſic, Perfectiones diuinæ abſtractæ abſtractione præciſiſſima, ſunt formaliter infinitæ. Ergo ſunt idē formaliter ex natura rei. Antecedēs eſt Scot. in 1. ſen. diſ. 8. q. 3. in reſponſione ad argūm principale. Conſequentia probatur, ſupponendo ſecundū duplicem infinitatem (in reſponſione ad primum declaranda) dupliciter poſſe intelligi illud antecedens. ſ. de infinitate infra propriā rationē, & de infinitate infra entis latitudinē: tūc ſi aut intelligis illud antecedens verificari de infinitate prima, & hoc non, quia nullum prius includit formaliter ſuum poſterius: perfectio autem diuina, puta ſapientia, eſt prior infinitate illa, quia modus eius intrinſecus eſt, &c. Aut intelligitur de ſecūda infinitate, & tunc ſequitur intentum: quia ſi ſapientia diuina præciſè & formaliter ſumpta eſt, ita infinita, ꝙ ad nullā entis perfectionē ſimpliciter & formaliter terminata, oportet ꝙ infra ſuę rationis formalis ambitum omnem perfectionem ſimpliciter contineat, & ꝙ nullam à ratione ſua perfectionē formaliter excludat: & conſequenter, ꝙ à nulla formaliter diſtinguatur ex natura ſua: ſtatim.n. ꝙ ab alijs perfectionibus diſtingui ponitur, coarctata formaliter infra entis ponitur latitudinem: quod ad oppoſitum antecedentis ſic intellecti, ponitur.n. talem & tantam entis perfectionem formaliter importare, ita quòd non omnem. Verbi gratia, ponitur quòd ſapientia formaliter ex natura ſua eam perfectionem ponit, quam enti ſapientia addit: ita quòd nō eam quam iuſtitia ſiue bonitas enti addit, &c.
¶ Tertiò ſic, Perfectiones diuinæ diſtinguūtur formaliter ex natura rei, ergo inter eas eſt relatio realis. Tenet cōſequentia, quia diſtinctio illa cùm ſit relatio exiſtens in rerum natura neceſſe ē quòd ſit realis, ſicut & quodlibet aliud exiſtens in rerum natura reale eſt, conſequens autem eſt contra Auicennam dicentem quòd eiuſdem ad ſeipſum non eſt relatio realis.
QVO ad quintū pro reſponſione ad primū & deſtructionē
3. Met. c. 10. Scotici fundamēti, nota, ꝙ aliquid eſſe infinitū contingit dupliciter, Vno mō ſecundū propriā rationē: alio mō, ſecundū quod
Optime 2. infinitas. ens ſeu ſimpliciter. Illud eſt infinitū ſecundū propriā rōnē, qđ nullis ſuæ propriæ latitudinis clauditur terminis, licet ſit ad talē entis gradū definitū, quod non oē eſſendi perfectionem hēat. Illud verò eſt infinitū ſecundū ꝙ ens ſeu ſimpliciter, quod nullis infra totius entis latitudinem terminis limitatur, ſed omnē hēt perfectionem eſſendi. Exemplū in quantitate molis. Quantitas ſi daretur infinita, eſſet ſecundum quantitatis rationem infinita: eſſet n. infinita quantitas, non tamen eſſet ſecundum eſſe infinita: eſſet nanque ens finitum & limitatum ad quantitatis genus. Similiter in quantitate virtutis: Albedo ſi eſſet infinita intēſiuè eſſet infinita ſecundum propriā rationē, eſſet.n. infinita albedo, tñ non eſſet infinitum ens, quia ad ſpeciem eſſet definita. Non parui autem refert quia quis infinitate dicat eſſe aliquid infinitum. Prima.n. infinitas, cùm attendatur penes ea, quæ infra rei latitudinem ſunt, rationē rei formalē in ea, qua inuenit formali limitatione relinquit: vt patet in exemplis datis. Secūda autē infinitas attenditur penes ea, ad quæ totius entis latitudo ſe extendit: rem & eius rationem formalem illuminat, & eleuat ad hoc ut ipſa omnis ſit perfectio in ente poſſibilis: & nō magis ſit ipſa quam quæcunque alia perfectio ſimpliciter, ac per hoc diſtinctionē & formalē limitationē, qua ab alijs formaliter ex natura rei abſolutè ſumpta diſtinguebatur, eam comitati nō ſinit.
¶ Ad propoſitū ergo deſcendendo dico, ꝙ licet ſapientiæ & ſapientiæ infinitæ prima infinitate ſit eadem omnino ratio formalis, tñ ſapientiæ infinitæ ſecunda infinitate eſt longè alior
Optima ſoluit Achilles Scoti. ratio formalis. Concludit.n. in ſua ratione formali omnē perfectionē ſimpliciter, & ſic cū in Deo ſint perfectiones oēs infinitate, oportet omnium unam eſſe ſimplicem rationem formalem.
¶ Ad argūm, ſub quacunque forma fiat, reſpondeatur, attendēdo æquiuocationem infinitatis: quia vt dictum eſt, infinitas prima ē illa, quæ non variat rationem formalem, & quæ attenditur penes gradus pfectionales propriæ latitudinis rei, nō autē ſecūda. Vñ ſi perfectiones diuinæ nō eſſent infinitæ niſi prima infinitate, argūm concluderet: quia habent ſecundam ante omnē actum intellectus, ideo nihil concludit. Nec obſtat ꝙ forte infinitur prima cuiuſcunque perfectionis ſimpliciter inferat ſecundā. Sufficit.n. ꝙ ratione diſtinguantur, vt aliquid ſecunda fiat, quod nō prima. Similiter non obſtat, ſi quis perfectiones cōmuniſſimas, puta bonitatem, & ſimiles, &c. vtranque infinitatem habere negaret: neſciens in eis imaginari primam: propterea qđ propria latitudine careāt. Hoc.n. magis noſtro fauet propoſito: quoniā ſi utrāq; infinitatē hāt, ꝙ alibi diſcutiendū eſt, diſtinctione ſupradicta opus eſt. Si autē ſecundā tantū abſque diſtinctione aliqua negandum eſt eſſe, & eſſe infinitum habere omnino eandē rationem formalem: & ſic ruit totum Scoticum ædificium.
Ad 2. ¶ Ad ſecundum loquendo de diſtinctione actuali quacunq; negatur Minor. Et ad eius probationem dr negando oīa aſſumpta. Sufficit.n. ad hoc, ꝙ aliqua diſtinguantur intellectione, vt intellectio eſt, & non natura, diſtinctio rationis fundamentaliter inter naturam & intellectionem. Vnde quando dicitur. Quicquid diſtinguitur intellectione, vt omnino indiſtincta eſt à natura, diſtinguitur etiam natura, diſtingue ly indiſtincta actualiter vel fundamentaliter. Et primo modo dic eſſe falſum, ſecundo modo verum: ſed tunc negatio Minorem ſubſumendam, ſ. ſed intellectio & natura ſunt indiſtinctè fundamentaliter ante omnem actum intellectus, habentem diſtinctionem rationis fundamentaliter, vt declarauimus.
¶ Ad tertium negatur Minor, licet.n. Deus intueatur perfectiones ſuas ab æterno diſtinctas, non tamen ab æterno diſtinctas actualiter: licet ponere diſtinctionem rationis actualiter cauſari per actum intellectus diuini, non ſit à Philoſophia alienum. Ad 3.
¶ Ad quartū negatur cōſequentia. Sufficit.n. ꝙ obiecta intellectus & voluntatis prædiſtinguantur fundamentaliter: nec eſt opus diſtinctione actuali ꝑ tunc, ſicut nec intellectus & voluntas Dei proinde diſtinguuntur, niſi fundamētali diſtinctione rōnis. Ad 4.
¶ Ad quintū negatur conſequentia. Synonymitas.n. cū ſit paſſio nomium, non attēditur penes identitatē rationis formalis rei ſecundū ſe, ſed penes identitatē cōceptus formalis ſeu mētalis. voces.n. ſunt notæ earū quæ ſunt in anima paſſionū: vnde cum veritas & bonitas Dei habeant diuerſos conceptus, in nobis non ſunt ſynonyma. Ad probationem ergo di. ꝙ licet ſignificent eādem rem formaliter ſecundum ſe, & ſolum illā vt rem ſignificatam: tamen ſignificant etiam diſtinctè cōceptus mētales, vt rōnes ſignificandi, & hoc deſtruit ſynonymeitatem, ut dictum eſt. Ad 5.
¶ Ad ſextū dicitur, quod ex parte rei ſufficit ad omnia illa diſtinctio rationis virtualiter, ſeu fundamentaliter cū diſtinctione rationis actuali ex parte noſtri. Loquimur.n. ut cōcedimus, Formamus autem diſtinctos conceptus, quorum vnus ex alio oritur, & de alio non prædicatur, & habet aliquam habitudinem, quā alius non habet. Et ideo demonſtrationes prædicationeſq. formales & identitates facimus: negamuſq. de Deo ſub vno cōceptu quod affirmamus de ipſo ſub alio. Implent ergo libros doctores balbutiendo, vt pñt, excelſa Dei humano more reſonātes ſimpliciſſimā illam rationem formalem: omne quod in Deo eſt formaliter complectentem, non niſi particularibus conceptibus inſpicere tradereq. potentes, & non propter diſtinctionem, quæ ibi ſit ex natura rei. Aequalitas autē inter perfectiones diuinas ante omnem actum intellectus nō eſt niſi fundamētalis non exceſſus inter ſe, quæ inter eas virtualiter tantū diſtinctas ſaluat. Ad 6. Ad 7.
¶ Ad ſeptimum dr, ꝙ quia ante omnē actū intellectus non inuenitur cōtradictio formaliter, ſed fundamētaliter tñ: quia alterū contradictorium eſt formaliter negatio, quæ non eſt niſi per opus intellectus: ideo ſufficit pro tunc inquirī diſtinctionē rōnis fundamētaliter, qđ cōcedimus: nec aliud exigit, vt patet per ſe. Ad 8.
¶ Ad ultimum dr, quod emanationes diſtinguūtur & realiter & formaliter. & licet diſtinctionis formalis earū fundamētū ſit diſtinctio intellectus & voluntatis, non tñ diſtinctionis realis earū, non.n. ideo proceſſiones diuinæ diſtinguunt realiter, quia altera eſt ab intellectu, altera à voluntate: ſed quia hāt realē oppoſitionē relatiuam (vt Boetius tradit) Falſum ergo aſſumitur, ꝙ. ſ. diſtinctio perfectionum diuinarum fundet diſtinctionē realē emanationem diuinarum. Ad fundandam autē diſtinctionem formalem inter eas ſufficit diſtinctio formalis fundamentalis inter intellectum & voluntatem, ſicut etiam ipſæ proceſſiones diuinæ non diſtinguūtur formaliter ex natura rei, ſeclusa diſtinctione reali, ſed diſtinctione rōnis virtualiter tñ ante omne opus intellectus. ita ꝙ abſque reali oppoſitione relatiua non magis diſtinguuntur ex natura rei quàm intellectus & voluntas. De Tr. c. 12.
¶ Pōt autē breuius ad hoc & ſimilia argumenta dici, ꝙ in diuinis eſt ante omnē actū intellectus diſtinctio formalis nō formaliter, ſed virtualiter, i. eminenter contenta hoc modo: quia quodlibet diuinū propriè exequitur, ac ſi eſſet diſtinctū formaliter ab alio. Intellectus.n. ita intelligit & non vult: & volūtas ita vult, & nō intelligit, ac ſi eſſet diſtinctio formalis formaliter inter intellectū, & voluntatē: & ſic de alijs. Fundatur autē talis modus huiuſdi diſtinctionē formalē ſupra deitatis eminentem unitatē formalē formaliter: & ſufficit ad omnia ſaluanda quæ per diſtinctionē formaliter ſaluāda inducūtur: quia illi eminēter æquiualet. Alia ſolutio breuis & optima
Secundo modo inuenitur eſſentia in ſubſtantijs creatis intellectualibus, in quibus eſt aliud eſſe, quàm eſſentia ipſorum, quamuis eſſentia ſit ſine materia, vnde eſſe earum non eſt abſolutum, ſed receptum: & ideo limitatum & finitum ad capacitatem naturæ recipientis. Sed natura vel quidditas earum eſt abſoluta non recepta in aliqua materia. & ideo dicitur in libro de cauſis, quòd intelligentiæ ſunt finitæ ſuperius, & infinitæ inferius. Sunt enim finitæ quantum ad eſſe ſuum Subſtātia rū intellectualiū eſſe, diuerſum ē ab eſſētia, & nulla eis ē materia, & earum eſſe.

quod

Finitũ eſſentia autem infinita ẽ in quo ordine ſẽ ultima tñ numero multiplicabilis.

quod à ſuperior recipiuntur non tamen finiuntur inferius, quia earum formæ non limitantur ad capacitatem alicuius materiæ recipientis eas: & in talibus ſubſtantijs non inuenitur multitudo indiuiduorum in una ſpecie, ut dictum eſt, niſi anima humana propter corpus cui unitur.

¶ In hac ſecunda parte capituli huius de eſſentijs ſubſtantiarum intellectualium creatarum, quę in ſecundo ordine collocantur quatuor propoſitiones elige. Prima eſt, In ſubſtantijs intellectualibus creatis eſſe eſt aliud ab eſſentia. Secunda, in eis nõ inuenitur materia. Tertia, Eſſe earum eſt finitum: eſſentia autem infinita. Quarta, Nulla earum multiplicabilis eſt numeraliter niſi ultima, anima ſcilicet humana. Prima & ſecunda (tanquam declaratis) omiſſis, tertiam explanat ratione & authoritate.

Actus finitur potentia, & potentia finit actum.

AD RATIONIS Autem euidentiam eſt notandum, q actus finitur per potentiam, in qua recipitur & potentia finitur p actũ quem recipit, diuerſimodè tamen quod enim eſt in potentia, nõ eſt determinatum: ſed determinabile per actum ad quem eſt in potentia: cum autem ipſum receperit ab eo formaliter finitur. Similiter actus ſecundum eſſentiam ſuam receptibilis eſt in hoc uel illo: & conſequenter determinabilis ad hoc uel illud ſubiectum. Cùm uerò receptus eſt in hoc iam non remanet in eo amplitudo & indefinitio ad hoc uel illud. eſt enim ad hoc determinatus. Eſt ergo duplex finitas & duplex infinitas. altera ſcilicet ex parte actus: altera ex parte potentię. Sed infinitas ex parte potentię imperfectionem ſonat, cum ſit per carentiam actus potentiam finientis. Infinitas autem actus perfectionem maximam dicit cum ſit per carentiam potentiæ actum finientis. In cuius ſignum formę ſecundum rem non receptę in aliquo longe perfectiores ſunt formis receptis, ut patet. Cùm ergo eſſe ſubſtantiarũ intellectualium ſit receptum in earum eſſentia conſequens eſt quòd ſit finitum eo modo, quo actus finitur per potentiam. Vñ & contractum & limitatum eſt ad genus ſui receptiui, naturę ſcilicet cuius eſt. Quia uerò eſſentia earum non eſt recepta in aliquo, cum ſit forma non recepta in materia: conſequens quoq; eſt, q ſit infinita infinitate ſe tenente ex parte actus: nõ eſt enim determinata ad capacitatem alicuius materiæ ipſam recipientis, ſicut ſunt formæ rerum materialium.

¶ His prælibatis formetur ratio ſic, Id cuius eſſe eſt receptũ, forma autem irrecepta, habet eſſe finitum, eſſentiam autẽ infinitã: intelligentię ſunt huiuſmodi ergo. Et nota q in ratione hac ſermo eſt ſemper tam de finitate, quã de infinitate ſe tenente ex parte actus. Tali enim finitate eſſe intelligẽtiarum finitum eſt: & tali infinitate earum eſſentia eſt infinita. Si enim loqui uolumus de finitate ſe tenente ex parte potentiæ, earũ eſſentia finita inuenitur, eo quòd potentia in eis eſt terminata per actum eſſendi.

¶ Confirmatur autem hoc authoritate libri de Cauſis, ubi dicit, q intelligentiæ ſunt finitæ ſuperius & infinitæ inferius, quia eſſe earum, quod ſupremum in eis eſt receptũ: eſſentia uerò, q̃d infimum eſt, non eſt recepta: & quia eſſentia earum ut reſpicit id, quod eſt ſupra ſe formaliter ipſum ſcilicet actũ eſſendi, & finita, recipiendo ipſum ut autem reſpicit id quod eſt infra ſe, materiam ſcilicet eſt infinita, utdote non recepta in ipſa, &c.

ADVERTE Hoc ad multorũ ſupradictorũ intelligentiam, & ut euites errorem eorum, qui horum fundamentum non intelligentes, dicunt, quòd ſi eſſe ideo eſt infinitum ſimpliciter, ut ſupra diximus, quia in nullo receptum eſt, cum eſſentia tam ſubſtantiarum immaterialium, quam compoſitarũ in nullo penitus recepta ſit, erit infinita ſimpliciter, quod eſt ridiculum. unde ex irreceptione infinitatem arguere, ualde leuiter dicitur.

¶ Scito igitur poſitionẽ hãc fundatã ſup hac propoſitione. Omnis res ſecundum ſuũ ordinẽ receptibilis in alio ſi realiter irrecepta eſt infinita infinitate oppoſita finitati, quã res ſui ordinis recepta contrahit. Dico ſecũdũ ſuũ ordinẽ receptibilis in alio pp cõpoſita & materiã, quæ in tota ſua latitudine irreceptibilia ſunt. Dico, eſt infinita infinitate oppoſita, &c. quia ſicut nõ quodlibet receptibile eſt in quolibet, ſed quilibet actus hẽt proprium receptiuũ (ut hr̃ in ſecundo de Anima textu Com. 24. & 26) ita non ex qualibet receptione ſequitur quælibet finitas: ſed determinata ex determinata, & per oppoſitum ex tali irreceptione talis infinitas oppoſita finitati: quã (ſi recepta eſſet) res illa contraheret. Verbigratia, albedo, cũ ſit receptibilis in ſubiecto ſi ponatur irrecepta erit infinita, nõ quacunq; infinitate, ſed ea, q̃ opponitur finitati, quã in ſubiecto hẽt in propoſito ergo iã eſſe q̃ forma ſcdm ſuũ ordinem receptibilis rõnẽ hẽt (neutri enim recipi repugnat) ſed in alio & alio receptiuo receptiuũ enim propriũ ipſius eſſe, eſt quiddi tas ſeu ſuppoſitũ, formæ uerò eſt materia. Et ideo ſicut alterius rõnis eſt receptio formæ in materia à receptione eſſe in eſſentia, ut ſupra oſtendimus: ita alterius rõnis eſt finitas formæ p materiã à finitate eſſe p eſſentiã: licet cõueniãt in hoc, q utraq; eſt p modũ, quo act' finit' p potẽtiã: & ſimiliter diuerſarũ rõnũ oportet eẽ infinitatẽ, quã forma ſortitur ex hoc q̃d eſt irrecepta in materia: & infinitatẽ, quã eſſe ſortitur ex hoc q in quidditate nulla eſt receptũ. Forma nãq; ex hoc, q recepta in materia infra ipſam clauditur, amplitudinem ſuã, qua ad hoc uel illud patiebiliter eſt indefinita, amittit. & ideo ex hoc, q ſeparata à materia eſt, nõ aliter eſt infinita, niſi quia ad nullius materiæ capacitatẽ coarctata, eius terminis caret. Eſſe autem, quia ex hoc, q̃d recipitur in aliqua quidditate, ad illius genus & ſpeciẽ coarctatur, ſi irreceptum ponatur, ad nullum genus diffinitum erit: & conſequenter cuiuſlibet generis terminis carens ſimpliciter infinitũ.

¶ Habes ergo dubij ſolutionem ex hoc, q non dicimus, omnem irreceptum infinitum: ſed rem ſecundum ordinem receptibilem irreceptam. & ex hoc, quòd non dicimus, omnem rem ſecundũ ſuum ordinem receptibilem irreceptam eſſe eodem modo infinitum, ſed diuerſimodè. Ex primo enim patet, quòd ſubſtantia compoſita nullam infinitatẽ ex ſua irreceptione habet. Ex ſecundo uerò, quòd eſſentia intelligẽtiæ quæ clauditur in ordine formæ, cum ſit pura forma ſeparata à materia, ſcilicet non ſit ipſum eſſe ex ſua irreceptione in materia eſt infinita: ſed non ſimpliciter, &c. & q eſſe diuinum quod ſubipſius eſſe ordine cõcluditur ex ſua irreceptione in q̃dditate ſeu eſſentia ẽ infinitũ ſimpliciter.

HABES & hinc unde Scotiſtarum & Scoti eorum iudicio, peccatum deprahendas in primo Sententiarum di. 2. q. 2. ubi ab eis imponitur S. Th. ratio ultimò ibi inducta ad concludendam Dei infinitatem, quæ eſt talis Forma finitur per materiam, ergo forma, quæ non eſt nata eſſe in materia eſt infinita. Iã enim non ſit qualem infinitatem ratio hæc concludat, & q̃d infinitas Dei alteriores negat terminos, ſecundum S. Thomam.

¶ Vnde aduertas triplex ibi peccatum. Primũ eſt, q ratio p̃dicta ad cõcludẽdã infinitatem ſimpliciter aſſumpta à nobis dicitur: cùm apud nos non concludat niſi infinitatẽ ſecundum q̃d. Secundum eſt, q ratio prædicta ſecundum fallaciã cõſequẽtis ſophiſma aſſeritur, quia forma prius natura eſt finita in ſe, quã finiatur per materiã: ſicut illud tertij Phyſ. corpus finitur ad aliud corpus: ergo ſi nõ eſt finitum ad aliud corpus, eſt infinitum. Manifeſtè enim patet error: quia cum dicitur, Forma finitur p materiam, ly per, denotat cauſam præciſam finitatis ſecundum q̃d ſupradictæ: non enim forma ſecundũ ſe eſt tali modo finita. cũ ſecundum ſe ſit indeterminata ad hanc uel illam materiam: & ideo bene ſequitur: ergo forma, quæ non eſt nata recidi in materie, eſt infinita ſecundũ quid. Si enim affirmatio eſt cã præciſa affirmationis, negatio erit cauſa negationis, nõ eſt autẽ talis proceſſus tertij Phyſ. quia corpus non finitur per aliud corpus cauſaliter & præciſè. Tertium eſt, quod inficiari conatur aliud ſupradictum, ſ. q eſſentia intelligentiæ eſt finita ſuperius per ſuum eſſe. Contra, inquit, eſſe eſt poſterius eſſentia, & accidẽs eius apud nos: ergo eſſentia intelligẽtiæ in primo ſigno naturæ uidetur infinita intenſiuè: & cõſequenter nõ finibilis p eſſe in ſecundo ſigno.

¶ Ad hoc quidem dicitur, q licet eſſe ſit poſterius eſſẽtia ordine generationis & accidens eius, id eſt extra cõceptũ ſui: nihilominus tamẽ eſſentia in illo priori eſt finita ſimpliciter, & per hoc q eſt receptiua ipſius eſſe, & nõ eſt ipſum ſuum eſſe, &c. ſicut enim p hoc q eſſentia eſt ipſũ eſſe, eſt infinita ſimpliciter, (ut patet in Deo ex dictis) ita p hoc q eſſẽtia nõ eſt ſuũ eſſe, nõ eſt infinita ſimpliciter, iuxta maximã illam, Si affirmatio eſt cã affirmationis, &c. Quia ergo in omni priori eſſentia intelligentiæ eſt fundamẽtaliter receptibilis ipſius eſſe, & ab hoc abſtrahi nõ poteſt, licet nõ in oi priori habeat illud: ſequit', q ſit ſimpliciter finita per ſuũ eſſe, i. p hoc nõ eſt ſuũ eſſe, ſed illa actuabilis, uel actuata eſt, &c. Sic n. intelligit, cũ dt q eſſentia intelligentiæ finitur p ſuũ eſſe.

T.c.31.

1. Poſt. T. c. 30.

Quarta propoſitio quo ad primã partẽ ſuperius diſcuſſa relinquat'. Quo ad ſecũdã uerò, ſ. aĩa intellectiua, q̃ eſt ultima inter ſubas intellectuales, ſit multiplicata numeraliter, eget magna cõſideratione. In textu aſſignatur pro cã huius unio ad corpus: ois enim forma ſic unita corpori, q dat ei eſſe formaliter neceſſariò multiplicat ſcdm multiplicationẽ illius: alioquin plura corpora haberẽt idẽ eſſe in numero: ab uno. n. forma non puenit niſi unũ numero eſſe ſubale, & interiò ex unione ad corp' aĩa multiplicari numeraliter dr: quia diſtinctio numeraliter, cũ nõ ſit formalis, oportet q ſit ſcdm quãtitatẽ (ut ſupra declaratũ fuit ſcdm quãtitatẽ aũt eſſe non poteſt talis diſtinctio in anima, ſi forma non eſſet rei quantæ (ut intelligentiæ oſtendunt.) Efficax ergo ratio ad concludendã pluralitatem numeralem animarũ eſt coniunctio ipſius animæ ad corpus numeraliter multiplicatũ.

C. 3. q. 5. c. 5. q. 9.

Aiæ humanæ cũ & occaſionem multiplicentur ad corporum multiplicationẽ permanent deſtructis corporibus.

Et licet indiuiduatio eius ex corpore occaſionaliter dependeat, quantum ad ſui inchoationem: quia non acquiritur ſibi eſſe indiuiduatum, niſi in corpore cuius eſt actus: non tamen oportet, ut deſtructo corpore indiuiduatio pereat. quia cum habeat eſſe abſolutum, ex quo acquiſitum eſt ſibi eſſe indiuiduatum, ex hoc quòd facta eſt forma huius corporis illud eſſe ſemper remanet indiuiduatum, & ideo dicit Auicenna, quod

ina-

indiuiduatio animarum & multiplicatio dependet ex corpore, quantum ad ſui principium, ſed non quantum ad ſui finem.

¶ Hic obiectio quædam contra quartam propoſitionem excluditur, quæ talis eſt. Forma multiplicata ad multiplicationē corporis deſtructis corporibus, nō remanet in ſua multitudine: anima humana eſt multiplicata ad multiplicationem corporis: ergo non pōt remanere multæ aīæ humanę deſtructis corporibus &c. Proceſſus bonus, concluſio autem falſa eſt: ergo altera præmiſſarū, nō Maior, ut probabi: ergo minor, quæ fuit quarta propoſitio. Maior probatur ex eo, q̄ remota cauſa remouet effect⁹. Si ergo cauſa multitudinis animarum eſt ipſa multitudo corporū, remota multitudine corporū remouebitur & multitudo animarum. Excluditur aūt hic obiectio in litera, declarando, formas dupliciter plurificari ad plurificationem corporū: ſcilicet cum dependentia à materia, & ſine dependētia ab illa: & primę quidem deſtruuntur, deſtructis corporibus, ſecundæ uerò remanent, eo quòd non niſi occaſionaliter eorum indiuiduatio à corporibus eſt: de harum autē numero eſt anima intellectiua.

AD horum euidentiam nota primò, q̄ idem eſt iudicium de eſſe & unitate & multitudine rei, quo ad dependentiam & independentiam: ita ſcilicet q̄ cuius eſſe à materia nō dependet, nec eius unitas nec multitudo à materia dependet. Cuius autem eſſe à materia dependet, tam unitas, quam pluralitas eius etiam ab illa dependens eſt, unum enim & multę entis paſſiones ſunt.

2. de gen. animaliū ca. 3. NOTA ſecundò, quòd formæ ſunt in triplici differētia. Quædam fiunt in materia & educuntur de potentia materiæ, ut formæ materiales. Quædam fiunt in materia, ſed non educuntur de potentia materiæ: ut anima intellectiua, quæ uenit de foris. Quædam nec fiunt à materia, nec educuntur de potentia materiæ ut formæ ſeparatæ à materia, intelligentiæ. ¶ Non poteſt autem dari quartum genus earum quę educantur de potentia materiæ, & non fiant in materia: quia implicat, ut de ſe patet.

C. 5. q. 1. cōueniūt inter ſe. ¶ Et illæ quidē, quæ nec educuntur de potētia materiæ nec fiūt in ea, omnino independentes & ſeparatæ ſunt à materia, & immultiplicabiles numeraliter, ut ſupià ꝓbatū fuit. Primæ uerò & ſecundæ, quia conueniunt in hoc, q̄ fiunt in materia, habent & hoc cōe, q̄ oportet utraſq; eſſe coaptatas & proportionatas ſuis receptiuis materiis, in quibus fiunt: proprios enim actus oportet in propriis fieri materiis, ut dicitur 2. de Anima, tex. com. 24. & 26. Forma namq; Leonis debet eſſe commenſurata corpori Leonino, ita q̄ non equino: & huius Leonis forma oportet q̄ ſit commenſurata huic corpori Leonino, ita quòd nō illi, &c. Et ex hoc conſequenter conueniunt ita in hoc, q̄ utraſque oportet ſimul multiplicari in propriis corporibus. Quæcunq; enim oportet eſſe inuicem coaptata & proportionata ſimul recipiunt multitudinem & unitatem, ut patet in diſcurrēdo: in ſingulis ſemꝑ enim multiplicationem formarum in una ſpecie comitat̄ multiplicatio corporū in illa met ſpecie, & ecōuerſo: aliter uel una forma eſſet in diuerſis materiis, uel diuerſę materiæ ſub una forma quorū utrunq; eſt impoſſibile. Ex eo uerò, q̄ primæ formæ educuntur de potentia materiæ, & non ſecundæ, differunt inter ſe in hoc, q̄ primæ habēt eſſe dependens à materia, ſicut à cā materiali earum eſſe cauſante & ſuſtentante. Secundæ autem habēt

Differunt inter ſe eſſe excedens totam materiæ capacitatem & independēs ab ea, utpote non cauſatæ ex illa. Et ex hoc conſequenter differunt ſecundò, q̄ primarum tā unitas, quā multitudo à materia dependens eſt ſicut & eſſe: & ideo ſicut deſtructis corporibus ipſæ deſtruuntur: ita unitas & pluralitas earum. Secundarum uerò tam unitas, quàm multitudo independens eſt à materia, ſicut & eſſe & ideo ſicut deſtructis corporibus earum eſſe remanet, ita unitas & pluralitas. Et hoc eſt quod hic intendit S. Th. dicēs diuiduationem animę, id eſt unitatem eius. Et ſimiliter intelligendum eſt de pluralitate occaſionaliter ex corpore dependere. Dependet eīn hoc modo: quia fit in corpore, non autem ita, q̄ educatur de potentia corporalis materiæ: & hoc eſt quod ſubdit, quia non acquirit illud in corpore, & rationem addit, quia cū habeat eſſe abſolutum, id eſt independens à corpore, corrupto corpore, abſq; illo remanere poteſt. & ideo Auic. dicit indiuiduationem aīæ ex corpore in ſui initio dependere non autem in fine, quia ſcilicet nō fit niſi in corpore. Poteſt autem eſſe de facto & poſt mortem ſine corpore, & ſic ſoluta eſt obiectio facta, quia maior eſt falſa de ſecundo ordine formarum, qualis eſt anima humana.

¶ Ad probationem eius tam patet quid dicendum, quia corporum multiplicatio non eſt propriè cauſa, ſed occaſio & non niſi in fieri multitudinis animarum: ceſſante autem cauſa in fieri, non ceſſat effectus quo ad eſſe.

QVÆSTIO XIII.

De indiuiduatione aīę intellectiuę

HIC circa indiuiduationem animæ intellectiuę, per quod ſcilicet indiuiduetur, dubitatur. In hac quæſtione facienda tunt tria. Primò recitabitur opinio Scoti, Secundò declarabitur opinio S. Tho. Tertiò reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

QVO ad primum, Sco. in ſecundo ſen. di. 3. quæſtio. ulti. & in quol. q. 2. ſequēs poſitionem ſuam de hæcceitatibus, tenet animam ſuam propria hæcceitate indiuiduari: arguitq; ſic cōtra S. Tho. Eo primo, quo aliquid eſt in actu extra cauſam & intellectū eo primo eſt hoc: ſed anima ſicut & q̄libet entitas præcipue abſoluta ſeipſa primò eſt in actu extra cauſam & intellectum. ergo anima ſeipſa primò eſt hęc. Maior probatur: quia uniuerſalitas ſiue eſſe non hoc non conuenit rei niſi in intellectu. Minor patet ex eo quòd res ſeipſa primo recedit à non eſſe.

¶ 2 Præterea, Omnis diſtinctio formalis ſeu non per materiā eſt ſpecifica ꝑ ſe: animæ intellectiuæ diſtinguunt̄ formaliter q̄ ſeu non per materiā. ergo diſtinguuntur ſpecificè. concluſio eſt falſa, ergo altera pręmiſſa: nō Minor, q̄a animæ intellectiuæ ſeparatę carēt materia ergo Maior: quæ eſt fundamentum poſitionis tuæ. Quòd ſi dicas, q̄ animæ hn̄t inclinationē ad diuerſa corpora, & ꝑ has diſtinguūtur: cōtra, Anima prius natura eſt termin⁹ creationis, qui ut talis formaliter eſt hoc, quā uniatur materię. ergo prius natura anima eſt hæc, quam uniat̄ materiæ. ergo anima indiuiduatur & non per unionem ad corpus. Antecedēs ꝓbatur ſic, prius eſt quod poteſt eſſe ſine alio, & aliud non ſine illo ex 5. Meta. tex. com. 16. de aīa non ſolum ſecundum eſſentiā, ſed et ā ſecundum exiſtentiam poteſt eſſe ſine unione ad materiam, nō aūt abſq; hoc ſit terminus creationis & hic ergo anima eſt prius natura terminus creationis & hæc, q̄ ſit in materia.

¶ 3 Si dicatur quòd anima non eſt hæc per actualē unionē ſeu exiſtētiā in materia, ſed per aptitudinem eſſendi in illa: cōtra, Hoc non euadit difficultatē, quia natura abſoluta eſt prius natura ipſa ſua aptitudine, q̄a enim anima eſt hæc: ideo habet hanc aptitudinem ad hoc, & illi repugnat, &c. ut arguatur ſic, Q̄d cōuenit uni, & repugnat alteri eiuſdem ſpeciei, non cōuenit per ſe huic, ſecūdū id quod commune eſt illis: uel ſaltem præexigit eorum neceſſario diſtinctionem. L. huius ab illo, ſed hęc aptitudo conuenit huic animæ, & repugnat illi ergo neceſſariò præexigit diſtinctionem huius ab illa: igitur non indiuiduantur aptitudinibus.

¶ Confirmatur, Ratio aptitudinis formaliter loquēdo, nō eſt ad ſe, hæc eſt ratio entis in actu; ergo nō poteſt eſſe indiuiduatiuū principium animæ. antecedens probatur pro prima parte. q̄a ſi eſſet ad ſe, poſſet intelligi non ad aliud, ut ad terminum, q̄d eſt falſum. Pro ſecunda quoq; parte probatur, quia quod neceſſariò exigit aliquid non exiſtēs, ipſum eſt nō exiſtēs in actu: aptitudo autem eſt ad terminum non exiſtentem: ergo eius rō nō eſt ratio entis in actu. Conſequentia patet, quia diſtinctio relatiua præſupponit diſtinctionē abſolutam: quia enim anima eſt hęc, ideo habet hanc aptitudinem, & non econtra. & quia hæc aīa eſt ſingularis ſingularitate actuali ſiue in actu, non eſt hæc aptitudine ad hoc corpus. Hæc ſunt quæ iſti in hac re ſentiunt.

NOS aūt peripatetica fundamenta ſequentes animā indiuiduari cōmenſuratione ſubſtātiali ad hoc corpus dicimus, & hāc animā, & illā diſtingui cōmenſurationibus ſuis ad hoc & illud corpus: probationes aūt huius ſupra adductę fuerunt cū deductū fuit diſtinctionē numeralē non niſi à q̄ntitate originari poſſe. Vñ nūc ſufficiet declarare q̄uō ſit hoc quod dicimus, Cōmēſuratio dupliciter ſumit̄. Vno mō ꝑ relatione cōmenſurationis: alio mō pro ipſa ſubſtātiali coaptatione rei. primo mō cōmēſuratio eſt res reſpectiua eſſentialiter: & i genere relationis: ſecūdo mō eſt res abſoluta, & de prædicamento rei commēſuratæ: eſt enim idē eſſentialiter quod ipſa, ſed differens ab ipſa ſola ratione, & ſimiliter dico de inclinatione, aptitudine, coaptatione, ſigillatione, & ſimilibus, quæ ad exprimendum propoſitum aſſumūtur. c. 3. q. 3. 4. 5. q. 9. q̄uō cōmēſuratio indiuiduet animā intellectiuā

¶ Abſolutū quoq; pro nūc ſumitur dupliciter. Vno mō à termino, & ſic dicimus ſubſtātiā, quantitatē & qualitatē eſſe entia abſoluta. Alio modo à receptiuo ſeu ſubiectu: & ſic nullū prædicamentorum accidentium eſt abſolutū: ſunt enim eſſentialiter receptibilia in ſubſtantia. Cum ergo dicitur, q̄ animæ ſuis cōmenſurationibus indiuiduātur, intelligendū eſt cōmenſurationibus ſubſtātialib. q̄ ſunt res abſolutæ a terminis, & ſi nō receptiuis, & nō cōmenſurationibus, quæ ſunt relationes, &c. Sicut nāq; de eſſentia animæ in cōi eſt, q̄ eſſentialiter ſit proportionata corpori phyſico organico, quod in eius diffinitione ponitur: ita de eſſentia animę humanę eſt, cōmenſurari corpori humano: nō eſt nāque ſui perfectiua corporis humani, q̄ nō bouini: ſic quoq; de eſſentia huius aīæ eſt cōmenſuratio ad hoc corpus: & ſic cōmenſuratio ad corpus humanū nō ſequit̄ aīam iā humanā, ſed cōſtituit ipſam humanā: Per hoc enim primò differt anima hoīs ab anima Bouis: quia illa eſt ꝓprius actus corporis humani, illa uerò bouini. Cōſtat aūt, q̄ idē eſt eſſe actū ꝓpriū corporis humani & eſſe ſubſtātialē ſubſtātialiter cōmenſuratā ꝑfectionē eius. Ita ſubſtātialis cōmenſuratio hui⁹ animæ ad hoc corpus nō ſequit̄ animā hāc, ſed cōſtituit ipſa hāc, eſt. n. hæc anima ſubſtātialiter proprius actus huius corporis: vñ hæc anima ab illa primò differt: quia illa eſt ꝓprius actus hui⁹ corporis, illa uerò ꝓprius actus alterius, & hoc eſt q̄d S. Th. in 2. cōtra Gen. c. 88. tradit, & in queſt. de anima, & ubicunq; de hac re loquitur. eſt autem cōue-

niens propoſitio iſta principiis Ariſt. docet enim in primo li. de Partibus animalium, q̃ propriæ differentiæ alicuius diuiſi debẽt eſſe per ſe diſtinguentes illud in eo q̃ tale, uerbi gratia, propriæ dñæ aĩalis nõ debent eſſe albũ & nigrum, quæ non diuidunt animal in eo, q̃ animal. Stat enim idẽtitas animalis cũ illarũ diuerſitate: nec debet eſſe nauigatiuũ & uolatiuũ: quia nõ diuerſificãt hæc per ſe naturã ſenſitiuã, ſed debent eſſe tale ſenſitiuum, uel tale animal enim in eo, q̃ animal, cũ ſenſitiuo cõſtet, nõ diuerſificat per ſe niſi per dñas ſentiendi. Vnde cum anima in eo q̃ talis eſſentialiter ſit actus corporis phyſici aliter philoſophia propriis differẽtiis diuiditur per hoc, q̃ actus talis corporis uel talis: & iterũ actus talis corporis, puta humani propriis dñis diuidit (materialibus tñ) p̃ hoc quod eſt huius corporis uel illius. Indiuiduantur ergo ipſæ animæ cõmenſurationibus ſubſtantialibus nõ abſolutis receptiuis: ſicut & ipſæ aĩæ eſſentialiter ſunt non abſoluta a perfectibilibus corporibus earum receptiuis. Et nõ cõſiderare hoc, eſt cã erroris eorũ, qui de oĩbus uolunt eodẽ modo iudicare (ut ſunt Scotiſtæ) quibus dum non cõſiderat proprias rerum naturas, & res ſuis cõceptibus adæquare uolũt, accidit ut de omnium indiuiduatione eandem proferat ſententiam, & in eorũ numero ſint, de quibus dr̃ ſecundo Cęli tex. com. 80. quòd quærunt uſque quo non habeant contradicere ſibi ipſis.

HIS Viſis ad ſolutionem argumentorum procedendum eſt.

¶ Ad primum dicitur, quòd falſa eſt Maior, licet enim quælibet res poſita extra intellectum & cauſam ſit hæc: nõ tñ eodem primò eſt, & hæc. Eſt enim ipſo eſſe primò. Hæc autem hæcceitate primò: multa enim inſeparabiliter ſeſe comitantur, quæ non eodẽ principio habẽtur primò: ſicut quodlibet ens aliud à Deo extra intellectum & cauſam eſt, & eſt dependens, non tamen eodem primo eſt & dependet. Minor quoq; eſt falſa: res enim non ſeipſa primò, ſed per exiſtentiam actualem diſtinctam realiter à ſe extra nihil ponitur, ut ſupra declaratum fuit, &c.

ſ.c.d.p. ¶ Ad ſecũdũ negatur Minor Duæ enim animæ humanæ ſeparatæ nõ diſtinguuntur formaliter, ſiu per materiã: licet ſint puræ formæ à materia abſtractæ. Aliud enim eſt dicere, oĩs diſtinctio formalis eſt ſpecifica: aliud omnis diſtinctio formarum. diſtinctio enim formalis, cũ ſit illa, quæ ex principiis diffinitiuis cõſtat, ſpecifica eſt. Quæcunq; enim hñt diuerſas diffinitiones ſpecie differũt, cũ ſaltẽ dñas ultimas habeãt nõ eaſdẽ, quarũ diuerſitas ſufficit ad diuerſitatẽ ſpecificã: ſed talis non eſt inter animã Socratis & Platonis: hñt ſiquidẽ eandẽ diffinitionẽ. Diſtinctio aũt formarũ cũ ſit, undecũq; inter formas diuiſio accidat in duab. animabus ſeparat. id eſt, inuenitur ex hoc q̃ diuerſis corporibus coaptatæ ſunt. Vnde non eſt ſimilis ratio de eis & de aliis ſubſtantiis ſeparatis, quæ corporibus unibiles non ſunt. Et ſic reſponſio ibi data eſt bona ſi ſane intelligatur modo. ſ. expoſito quòd aĩę inclinationibus ſubſtantialibus ad diuerſa diſtinguuntur.

Diſtinctio formalis quæ ſit.

Diſtinctio formarũ quæ ſit.

¶ Ad id quod *primo* obiicitur, contra dicitur q̃ nõ cõcludit intẽtũ. Cõcludit enim ergo anima prior natura eſt hæc quã hẽat actualẽ unionẽ ad corpus: cũ debeat cõcludere, ergo anima prior natura eſt hæc quam ſit coaptata, ſeu inclinata ad hoc corpus. Non enim dicimus animã indiuiduari formaliter per actualem unionem ad corpus, ſed per coaptationẽ ſubſtantialem ad hoc corp⁹, quã prius natura debere animæ quã ipſam actualẽ unionem, patet ex eo q̃ omnia hic per ſe terminãt creationẽ, & non anima hoc exiſtens: & ex eo q̃ ineſſe præſupponit eſſe: eſſe at particulari tam immediatior eſt, quã ineſſe. Vnde reſponſio ibi tacta eſt bona, cum grano tñ ſalis. Dicimus enim animas indiuiduari per aptitudinẽ ſubſtantialem, ſeu commenſurationẽ formaliter: per unionem uerò actualem ad corpus cõditionaliter, id eſt tanquam per cõditionem ſine qua nõ: & quia prius natura ineſt ei ratio formalis quam conditio, ſine qua nõ, ideo, &c.

¶ Ad argumẽtũ cõtra hoc patet reſpõſio ex dictis: aſſumit enim hoc falſum. ſ. q̃ natura huius animę ſit prior aptitudine ſua ſubſtantiali. Vnde maior argumenti ibi formati pro ſecunda parte diſiunctiuę eſt falſa. i. q̃ quodlibet conueniens uni & repugnãs alteri euſdẽ ſpeciei præexigat diſtinctionẽ ipſorũ. Stat enim q̃ non præexigat, ſed faciat diſtinctionẽ ipſorũ, ſicut quod conuenit uni ſpeciei & repugnat alteri euſdẽ generis, non opus eſt, q̃ præexigat illarum ſpecierũ diſtinctionẽ, ſed ſtat quod faciat earũ diſtinctionẽ. Verbi gra, rõnale cõuenit homini, & repugnat Leoni, & irrationale conuenit Leoni, & repugnat homini & tñ rationale & irrationale non præexigunt diſtinctionem hominis & Leonis, ſed faciũt. Vnde ſubſumas ſub illa Maiore, Sed hęcceitas animæ Socratis conuenit ſibi, & repugnat animæ Plat. ergo hæccheitates ſupponunt ipſas diſtinctas. & ſic ſuadebis Scotum argumẽti ſui. ¶ Ad cõfirmationẽ, cũ dr̃, Ratio aptitudinis non eſt ad ſe dico, q̃ rõ aptitudinis ſubſtantialis, de qua loquimur, eſt ad illud, ſed nõ ut ad terminũ, ſed ut receptiuũ. Pro ſecũdo ãt contra hoc nihil facit: cõcedendo enim q̃ põt in: eſt q̃. nõ ad aliud, ut ad terminũ. nõ aũt non ad aliud ut receptiuũ, ſicut quantitas & qualitas abſolutè ſunt à termino, & non a ſubiecto.

¶ Ad id quod ſecundo loco in antecedente ponitur. ſ. quòd rõ aptitudinis non eſt ratio entis in actu, dico primò, quod falſum eſt. Aptitudo enim ad ridendum. ſ. riſibilitas habet rationem entis in actu primo, licet potentiã ad actũ ſecundũ. Probationis uerò utraque propoſitio eſt falſa: & Maior quidem. ſ. q̃ neceſſariò exigit aliquid non exiſtens. ipſum eſt non exiſtens in actu: qualibet enim potentia actiua in actu primo tantùm exigit operationem ſuam non exiſtens: & tamen ipſa exiſtẽs in actu. Minor uerò. quia aptitudo ſubſtantialis animæ ad corpus non excludit corpus ſed compoſitio ex contrariis eſt: quæ facit aptitudinem animæ eſſe abſque actuali unione.

¶ Dico ſecũdò q̃ æquiuocamus de aptitudine. Aptitudo enim iſta quã in aĩa intelligimus, nõ eſt niſi cõmenſuratio, ſeu ſubſtantialis ſigillatio ipſius animę ad hoc corpus: quã cõſtat eſſe i actu, & dum eſt corpori unita & dũ eſt ſeparata ab eo, ſicut in exẽplo ſupra poſito de cera liquet. Argumentũ aũt procedit, acſi aptitudo iſta eſſet quid potentiale expectãs aliquid qđ reducat ipſam in actu, &c. Ad conſequentiam patet quid dicendũ ſit, quia nõ eſt talis diſtinctio relatiua, ſed abſoluta relatiuè ad receptum, &c.

Et quia in iſtis ſubſtantiis q̃dditas nõ eſt idem quod eſſe ideo ſunt ordinabiles in p̃dicamẽto, & pp̃ hoc inueniuntur in eis gen⁹ ſpecies, & dña, quãuis earũ dñę propria nobis occultæ ſunt. In reb. enim ſenſibilib. & ipſæ dñæ eſſentiales nobis ignotę ſũt: unde ſignificantur per dñas accidentales, quæ ex eſſentialibus oriuntur: ſicut cã ſignãtur per ſuũ effectum ſicut bipes ponitur dña hominis. Accidentia aũt propria ſubſtantiarum immaterialium nobis ignota ſunt. unde differentiæ earum nec per ſe, nec per accidentales differentias nobis ſignificari poſſunt.

Intelligentiæ ſunt in prędicamento q̃q̃ illarũ diffe. lateant.

¶ In hac tertia parte capituli huius declaraturus S. Thom. quõ quidditates ſubſtantiarũ ſeparatarum ſe habeãt ad intentiones logicas. ſ. genus, ſpeciem, & differentiã, &c. quatuor notaiis ſe abſoluit excludendo poſt duas obiectiones. Proponit ergo primò concluſionem talem, Intelligentiæ ſunt in prædicamento: p̃bat quia eam ſic. Omne id, in quo differt ab eſſentia, eſt in prædicamento, intelligentiæ ſunt huiuſmodi, ergo, &c. Minor ſupra probata eſt: Maior uero probari poteſt ſic, Omne habens eſſe limitatum, eſt in genere, ſi enim limitatum eſſe habet, ad aliquod gen⁹ definitum eſt. Quod enim ad nullum genus definitum eſt ac p̃ ſe ſubſiſtit, unde, aut quomodo eſſe limitatum habet? omne aũt ens, in quo eſſe diſtinguitur à ſua eſſentia, hẽt eſſe limitatum, ut ſupra declaratum fuit ergo omne tale eſt in prædicamento. Ex quo corollariè cõcluditur, q̃ habent genus, ſpeciem, & differentiã, Addit aũt q̃uis occultæ ſint nobis earũ differẽtiæ: & ut reſpõderet dubitationi, qua quis dicere poſſet, Quomodo ſcis in eis eſſe differẽtias, ſi illas ignoramus? ſtat enim ſcire de eis quæſtionẽ an eſt, & ignorare q̃ſtionẽ quid eſt: nouimus inquã differẽtiã eſſe in illis, ſed quæ ſint illę, latet: latẽt aũt intelligentiarũ differentiæ ſcd̃m ſe: quia cõe eſt omnibus ſubſtãtiis habere occultas differẽtias p̃prias ſcd̃m ſe: & in hoc cõueniũt cũ ſubſtantiis inferioribus: latẽt ſcd̃m accidẽtales proprietates, quæ ſunt earũ paſſiones, quia excedunt facultatẽ naturalẽ intellectus humani, qui ſe habet ad manifeſtiſſima in natura ſicut oculos noctuæ ad lumẽ Solis. & in hoc differunt à ſenſibilibus ſubſtantiis, quarum propriæ differẽtię nobis ſuarum proprietatum ſignificantur: ſicut cauſę nominibus ſuorum effectuũ: unde omnino immanifeſtę ſunt nobis intelligentiarum differentię quoad quid ſunt, &c.

QVÆSTIO XIIII.

Num intelligentiæ ſint a nobis quidditatiuè cognoſcibiles in hac uita.

CIRCA hanc particulã dubitatur, an intelligentię ſint à nobis quidditatiuè cognoſcibiles in hac uita, &c.

¶ In hac q. ſeptem agenda ſunt, primo declarabõ titulum & intẽtionem quæſtionis. Secundò adducetur opinio Auer. Tertio impugnabitur. Quartò reſpondebimus ſuis rationibus. Quintò declarabitur opinio S. Th. Sextò adducẽtur rationes Ioannis de Gandauo contra S. Th. Septimò eis ſatisfiet, &c.

QVOad primũ nota q̃ aliud eſt cognoſcere quidditatem, ſeu cognitio quidditatis, & aliud eſt cognitio q̃dditatiua, ſeu cognoſcere quidditatiuè. Cognoſcit enim Leonis quidditatẽ quicũq; nouit aliquid eius prædicatũ eſſentiale. Cognoſcit aũt quidditatiuè nõ niſi ille, qui omnia p̃dicata quidditatiua uſq; ad ultimã differentiã nouit, &c. Cũ ãt cognoſcamus intelligẽtias eſſe ſubſtantias, & eſſe intellectuales, &c. licet q̃ earũ quidditates cognoſcimus: unde hoc in dubiũ nõ uertitur, ſed quæſt. eſt an quidditatiuè cognoſcere eas poſſimus, ut penetremus, ſ. uſque ad ultimas earũ differentias: & licet hęc quęſt. habeat opiniones plurimas, ut patet tertio de Anima, cõ. 36. quia tñ non niſi cum Scotiſtis & Auerroiſtis hic agitur, & Scot. opinio in concluſione non diſcrep-

Differt cognitio q̃dditatis à cognitiõe q̃dditatiua.

diſcrepauerint patet in primo ſen. diſtin. 3. cum ſolo nobis diſcrepandi m eſt Auer. Hæc de primo.

QVO ad ſecundum, Auer. in 3. de Anima, comm. 36. ſuppoſita fictione ſua in com 5. opinatur, quòd intellectus poſſibilis, ut appropriatus nobis adeptis omnibus intellectis ſpeculatiuis, ac per hoc continuatus intellectui agenti, ut formæ per illū intelliget ſubſtantias ſeparatas: & cōſequenter nos, quibus p hoc fiet intellectus agens forma: ſicut modò eſt intellectus poſſibilis: ita quòd ſicut modo per intellectum poſſibilem intelligimus materialia, ita tunc p intellectū agentē intelligimus ſubſtantias ſeparatas. ¶ Probat aūt rōnē ſuā duabus rationibus. Prima rō fundatur ſupra duas propoſitiones. Quarum prima eſt intellectus, & prima intellecta ſpeculatiua ſe habent ſicut forma & materia. Probat illa ſic, Illa quorū eſt una met operatio, ita q operatio unius cōmunicetur alteri, ſe hñt, ſicut agēs & inſtrumentū, uel ſicut forma & materia: ſed intellectus agentis & primorum intellectorum ſpeculatiuorū eſt una met operatio: ita q operatio intellectus agētis, ſ. facere intellecta in actu, cōicatur primis intellectis ſpeculatiuis, ergo intellectus agens & prima intellecta ſpeculatiua ſe habēt ſicut agens & inſtrumentum, uel ſicut forma & materia. Patet minor, quia intellectus in habitu poteſt nō ſolum intelligere, ſed facere concluſiones intellectiuas in potētia intellectas in actu, utrunq; enim experimur in noſtra eſſe poteſtate. ſ. intelligere & facere concluſiones actu intellectas mediantibus primis intellectis: quę ſolo lumine intellectus agentis fiunt intellecta in actu. In maiore uero notāter dī (ita q ppria opatio unius cōicetur alteri) qa plures trahētes nauē, ad eandē operationē cōcurrunt, non tñ ſicut materia & forma nec ſicut agens & inſtrumentū: propterea quia alter alterius propriā operationem non ſortitur. Clarū eſt aūt, q cōicās operationē ſuā alteri concurrendo ad idem ſe hēt ad illud: ſicut agens principale ad inſtrumentū quęadmodū carpentarius ſedis factionem ſerræ cōicat: uel ſicut forma ad materiā, ſicut calor calefactionē aquæ calidæ cōmunicat. Et licet utraq; pars diſiuncti concluſi ſit uera: quia tamen prima pars manifeſtior eſt, & minus ad propoſitū. Iō Commentator ſecundā partem declarat, ſ. q prima intellecta ſpeculatiua & intellectus agens ſe habeant ut materia & forma: & hoc facit declarando, q intellectus agens, & non ſolū prima, ſed alia intellecta ſpeculatiua ſe habēt ſicut forma & materia manifeſtat autē hoc ſic: Quandocūq; eſt aliquid receptiuū aliquorū duorū ordinū inter ſe habentium id quod eſt perfectius & formalius, eſt ſicut forma: id uero quod eſt imperfectius, & minus formale, hēt rōnē materiæ: ſed intellectus poſſibilis eſt receptiuus intellectorum ſpeculatiuorum, & intellectus agētis ordinem inter ſe habentium: ita q intellectus agens eſt perfectior & formalior intellectis ſpeculatiuis: ergo intellectus agēs & intellecta ſpeculatiua ſe habent ſicut forma & materia. Dicitur autē in maiori, ordinē inter ſe habentiū: quia aliter propoſitio nō eſſet uera, ſicut patet de albedine & dulcedine lactis: quarū neutra eſt alterius forma cum enim ordinata ſunt neceſſario uerifica propoſito, ut patet, cum aer recipit calorē & lumen. Minor patet ex eo, q intellectū recipitur in intelligēte. Intellectus an poſſibilis intelligit, & intellectū agentē & intellecta ſpeculatiua, &c. & ſic patet prima propoſitio. ¶ Secunda propoſitio eſt, Intellectus poſſibilis & appropriatus nobis, quandoq; recipit intellecta ſpeculatiua & intellectū agentē in potētia tm̄: quādoq; partim in actu, & partim in potētia, qñq; totaliter in actu. Iſta ppoſitio quo ad intellecta ſpeculatiua eſt clariſſima, intellect⁹ nāq; infantis eſt in pura potentia, ſicut tabula raſa, in qua nihil eſt depictū: poſtmodū uero recipit primorū principiorū notitiā deinde multarū concluſionū ſucceſſiuè acquirit notitiā: & ſic ſecūdū aliquid eſt in actu puta ſecūdū principia: & ſecūdū aliquid in potētia, puta ſecūdū cōcluſiones, & poſtremò acquiſitis oībus cōcluſionibus & totaliter, & ſcđm oīa in actu tam principia, quā cōcluſiones. His ſi coniunxeris primā propoſitionē, illuceſcet tibi hęc ſecūda ppoſitio quo ad ſecūdā partē. Si enim intellectus agens eſt forma intellectorum ſpeculatiuorū, eadē erit proportio cōiūctionis ad intellectū agentē, quæ eſt inter intellectū poſſibilē & intellecta ſpeculatiua quo ad hoc, q ſi totaliter uni, totaliter & reliquo cōiūct⁹ erit: & ſi partialiter uni, partialiter & reliquo cōiūct⁹ erit. ¶ His præmiſſis formatur prima Auer. ratio ſic, Omne qd mouet ad acquiſitionē alicuius ut formæ: illa pfectè acqſita, pōt operari operatione ppria illius formæ: ſed intellectus poſſibilis ut appropriatus nobis mouetur ad acquiſitionē intellectus agentis, ut formæ: ergo illo acquiſito, pōt operari operatione propria illius. Sed operatio ppria intellectus agētis eſt intelligere ſubas ſeparatas quidditatiuè: ergo intellectus poſſibilis poterit per illum intelligere ſubſtātias ſeparatas, & cum intellectus poſſibilis operationē nos denominet, conſequenter nos per intellectū agentē intelligimus ſubſtātias ſeparatas, &c. Maior patet exēplariter cū aqua mouetur à forma caloris acquiſito illo, pt calefacere, & ſimiliter apparet in omnibus. Minor uerò pbatur dupliciter. Primò ex duabus propoſitionibus præmiſſis ſic, quādocunq; aliqd mouetur ad aliqua duo recipienda ordinata inter ſe, ad id qd ē formalius & perfectius mouetur, ut ad formā ex prima propoſitione: ſed intellectus poſſibilis mouetur ad intellecta ſpeculatiua & intellectū agentē: quia quādoq; eſt in pura potētia, qñq; partim in actu, & partim in potētia, ex ſecūda ppoſitione ordinē inter ſe habentia: quia mediantibus intellectis ſpeculatiuis recipitur intellectus agēs: & in intellectus agēs eſt formalior & perfectior. ergo intellectus poſſibilis mouetur ad acquirēdū intellectū agētem ut formā. Secundò probatur illā Minor ſic, Intellectus poſſibilis mouetur ad acquiſitionē intellectus agentis, ut finis: ergo ut formæ. Antecedens patet ex eo, q ipſe intellectus agēs eſt efficiēs illius motus, quo mouetur intellectus poſſibilis ad ipſum. ī ſeparatis enim à materia idem eſt efficiēs & finis motus: ut Cō. 36. 12. Meta. habetur conſequentia uerò patet ex ſecundo Phyſ. ex. cō. 70. ubi dicitur, quòd finis, motus & forma idem ſunt, & hanc probationem tangit Auer. 12. Metaphyſ. in fi. com. 38.

¶ Secunda ratio Auer. ponitur ſecundo Meta. com. 1. Si intelligētię ſi eſſent à nobis cognoſcibiles, natura ocioſè egiſſet cōſequēs eſt falſum. Cōſequētia pbatur: quia feciſſet id quod eſt in ſe naturaliter intellectū, nō intellectū ab alio: ſicut ſi feciſſet Solē non cōprehenſum ab aliquo uiſu. Et qm̄ hęc conſequentia cum ſua probatione derīſibilis à S. Tho. iudicatur, ppterea q frustra eſt quod nō poteſt conſequi finē ſuū: & intelligentiarū finis nō eſt intelligi à nobis: dato eñ q intelligi eſſet finis earū, ſufficit earū intelligibilitati, ut à ſeipſis intelligantur: nō enim ſequitur ab intellectu humano non intelliguntur, ergo à nullo. ſicut non ualet. Sol non uidetur à noctua ergo à nullo uiſu. Idcirco Io. de Gā. in terno de Anima, dupliciter probat illam conſequentiam. Primò dicens q Commentator non ſupponit q finis ſubſtantiarū ſeparatarū, ſit intelligi a nobis: ſed ſupponitur q intelligentię ex ſe ſint intelligibiles ab intellectu noſtro, cū contineantur ſub ei⁹ obiecto primo, ſcilicet ente: & tunc bene ſequitur, intelligentię ſunt ex ſe naturaliter nobis cognoſcibiles intellect⁹ noſter naturaliter natus eſt eas intelligere. naturaliter enim actiuo, quale ē intelligentia, debet correſpondere naturale paſſiuum, quale eſt intellectus, aliter potētia actiua eſſet fruſtra in natura. Secundò deducitur ab eodē illa cōſequētia: quia & ſi intelligentiarū finis primarius non ſit intelligi ab intellectu noſtro, eſt tñ earū finis ſecundarius. Agunt enim prima intentione pp ſe ſecūdario autē propter alia, ut dī ſecundo cœli, Com. 21. & ideo ſequitur q intelligentiæ ſaltē quoad finē ſecundariū eſſent fruſtra: & ſic natura feciſſet aliquid ocioſè. Propterea, inquit, conſequentia Cōmentatoris eſt una propoſitionibus p ſe notis: & nō eſt deriſibilis. Pōt adhuc tertiò deduci illa cōſequētia ex dictis Com. 3. de Aia Com. 36. ubi examinans rōnē Themiſtij, dicit q ſi intellect⁹ noſter eſt immaterialis, conſequētia iſta tenet intellect⁹ noſter intelligit res ſenſibiles factas immateriales, ergo intelligit res ſecūdum ſe immateriales. Et fundatur hoc dictum ſuper uerbū Ariſtot. tertio de Anima tex. Com. 7. dicētis q intellectus excellenti intelligibili apprehenſo uigoratur ad alius intelligendū. Ex quibus habetur in propoſito, q immaterialitas eſt ſufficiens cauſa uirtutis cognoſcitiuæ, quò intelligere poſſit ſubſtantias ſeparatas. unde ſic probatur conſequentia. Intelligentię nō ſunt ab intellectu noſtro cognoſcibiles, ergo à nullo alio ſunt cognoſcibiles. ergo fruſtra ſūt cognoſcibiles: ſicut Sol fruſtra eēt uiſibilis, ſi à nullo poſſet uideri. Prima cōſequētia tenet ex eo q ſi immaterialitas non dat intellectui noſtro illas intelligere, nulli hoc dabit quia iam declaratū eſt immaterialitatem eſſe ſufficientem cauſam huius: ſicut quia ſenſitiuū eſt ſufficiens cā ſenſus tactus ſi poſitū in una ſpecie animali, non daret tactum, nulli alij hoc daret. Secunda cōſequentia clara eſt exēplo. Quilibet ergo intellectus poteſt ſubſtantias ſeparatas cognoſcere ex ſua immaterialitate: plus tamen & minus ſecundum quòd plus & minus perfectionis habent. Hęc de ſecundo.

QVO AD Tertium arguitur cōtra hanc opinionē dupliciter. Et primo probatur, q talis cōtinuatio poſita non producat intellectum poſſibilem, ut nobis appropriatum ad intelligēdas ſubſtantias ſeparatas: id quod continuatur intellectui agenti non niſi ut formæ intellectorum ſpeculatiuorum nō poteſt per illū intelligere ſubſtātias ſeparatas quidditatiuè, ſed intellectus poſſibilis, ut appropriatus nobis continuatur intellectui agenti non nō niſi ut formæ intellectorum ſpeculatiuorū, ergo intellectus poſſibilis, ut appropriatus nobis per talem continuationem non poteſt intelligere ſubſtantias ſeparatas quidditatiuè. Maior probatur, ſupponendo quod intellectus agens habet proportiones diuerſorum ordinum ad ſuperiora & inferiora. ſubſtantias immateriales ſcilicet, & intellecta ſpeculatiua. Ad ſupiora enim cōparatur ut cōtēplatiuus, & nō ut eorum forma: ad inferiora uero ut factiuus & forma. Hoc ſtāte patet uis maioris. Quandocunque enim aliquod unum habet diuerſi ordinis proportionem ad diuerſa, id quod continuatur ei, ſecundum quòd habet propor-

Quod cōtinuatio intellectus agentis nō producat intellectum poſſibilē ad cognitionē quidditatiuam ſubſtantiarum materialium.

portionẽ ad inferiora, ex hoc nõ cõtinuatur ſecundũ quod habet proportionẽ ad ſuperiora. Cõmittitur.n.manifeſtè fallacia accidentis,ex vno aliud cõcludendo. id ergo quod cõtinuatur intellectui agenti ut formæ intellectorũ ſpeculatiuorũ,nõ ex hoc cõtinuatur ei,vt contẽplatiuo ſubſtantiarũ immaterialium. Minor verò ex Cõmentatoris dictis hr,nullũ aliũ modũ ponentis in propoſito. quo continuatur poſſibilis cum agente,niſi per intellecta ſpeculatiua. nã dicit q cũ eſt in pura potentia ad intellecta ſpeculatiua eſt & in pura potentia ad intellectũ agentem:cum verò partim eſt in actu,& partim in potentia reſpectu illorum, eſt etiã ſicut reſpectu iſtius:& cum fuerit totaliter in actu ſecundum intellecta ſpeculatiua,erit totaliter copulatus intellectui agenti.

Poſito, q intellect poſſibilis ſeſe geret quidditatiuè ſubſtantias ſeparatas per intellectũ agentẽ ſibi copulatũ, adhuc nos nõ intelligeremus ipſas. cõ.18. cir. med. cõ. 30. i prin. & circa med.

¶ Secundò probatur,q poſito,q talis continuatio ad hoc perduceret intellectũ poſſibilẽ,nunquã tñ nos ad hoc perducere põt: & arguo ſic,Id quod cõtinuatur intellectui agẽti, non niſi ut coloratũ lumini,& intellectus poſſibili non niſi ſicut coloratũ uiſui:non põt denoiari operans propria operatione luminis,ut niſus ſeu intellectus agentis,aut poſſibilis.ſed hõ phantaſiana habet hmõi continuationẽ cũ his intellectibus.ergo non põt denominari faciens intellecta,& intelligẽs ſubſtantias immateriales,quæ ſunt operationes intellectus agentis,nec intelligens res ſenſibiles,quæ eſt operatio intellectus poſſibilis. Minor eſt nota ex terminis,non.n.põt uerè dici,q coloratũ illuminet,aut uideat. Minor autẽ patet ex tertio de Anima,tex.com.18.& 30. Nec obſtat aliquo mõ ſimilitudinis datæ,q hõ proprio actu cogitatiuæ ſpiritualizat phantaſmata. Coloratum verò non ſpiritualizat colores. Qm ſi fingamus coloratũ in ſeipſo non poſſe obijci oculo, neque lumini, ſed ſpiritualizatum tantũm in ſpeculo, q propria operatio ſpeciẽ in ſe colorati ſpiritualizaret, ſimilitudo curreret quatuor pedibus:& tñ tale ſpeculum obiectum lumini & uiſui non uerè poſſet denominari illuminans,neq; uidens.& hæc ratio apparet mihi demonſtratiua : & aliàs, ſi Deus conceſſerit nobis uitam,eius efficaciam plenius oſtendemus. Hęc de tertio.

Cõſidera uitruſcũ hunc rõnes, & uidebis quã ſit ual. & contra eſt tertem Auer.

Solutiones Auer.

QVO ad quartũ,Ad primã rõnẽ Auer. di.q Maior eſt uniuerſaliter falſa,ſi teneatur,ut teneri debet ad hoc,q intentum concludat.Debet.n. uniuerſaliter teneri,nedum ſubiectum,ſed etiã prædicatũ hoc mõ. Oẽ quod mouetur ad acquirendam aliquã formam,illa perfectè acquiſita poteſt operari oẽ operatione propria illius formæ,aliter non concluderet.patet aũt hanc eſſe falſam ex eo,q ſufficit,q id quod acquiſiuit aliquã formã participet aliquã operationem illius formæ,illam.ſ.quæ conuenit formæ ſecundũ id,quo recipit receptiuum:& tñ huius eſt aſſignata in prima ratione contra Auer.facta,quia.ſ.non oportet iẽ cõtinuatam formæ habenti diuerſas proportiones ad inferiora, & ſuperiora, ex hoc q perfectè cõtinuatur ei ſecũdũ inferius,q continuetur ſecundũ ſuperius.unde ex hoc,q intellectus poſſibilis acquiſiuit intellectũ agentẽ,ut formã,licet ſequatur, q poſſit operari operatione intellectus agentis, ut eſt forma intellectorũ ſpeculatiuorũ,quia ut ſic acquiritur.ſ.formata intellecta ſactu, & extendere ſe ad oia intelligendo, ad quæ ſe extendit intellectus agens ut factiuus:non tñ ſequitur,quòd poſſit omnia intelligere quæ reſpicit intellectus agens,ut contemplatiuus.

¶ Ad ſecundã rationẽ ſoluerunt negata conſequentia, & ad primã probationem di.q committitur fallacia conſequentis à ſuperiori ad ſuum inferius affirmatiuè: conceſſo.n.q intelligẽtiæ ſunt cognoſcibiles ab intellectu noſtro ; quia continentur ſub eius primo obiecto, non ſequitur, ergo ſunt à nobis intelligibiles quidditatiuè. Non.n omne contentum ſub ente eſt quidditatiuè à nobis intelligibile,eo quòd ens,licet ſit obiectum adęquatum intellectui noſtro extenſiuè,non tamen eſt adæquatũ adæquatione mutua intẽſiua:& eſt dicere, quòd licet omne ens poſſit à nobis intelligi:non tamen omne ens poteſt à noſtro intellectu penetrari uſque ad ultimas differentias, hoc.n.modo quidditas rei materialis eſt obiectum adæquatum intellectus noſtri ; ſcilicet adæquatione intenſiua , ſolam nanque eam & omnem intellectus noſter natus eſt intelligere quidditatiuè.

¶ Ad ſecundum modum deducendi conſequentiam ſimiliter reſponderunt.licet.n.detur,quòd intelligi à nobis ſit finis ſecundarius intelligentiarum:non tamen ualet,ergo intelligi quidditatiuè à nobis eſt finis ſecundarius:imò hoc eſt impoſſibile.

¶ Similiter ad tertium modum. dicitur,quòd licet immaterialitas ſit ſufficiens eã uirtuti cognoſcitiuæ,quod poſſit intelligere ſubſtantias ſeparatas:non tamen ualet,ergo ex immaterialitate habet,quòd poſſit cognoſcere eas quidditatiuè.

3.de An. T.c.7.

¶ Autoritas autẽ Ariſt.adducta, cũ rectè intelligitur, nõ obſtat. Aduertendum eſt.n. ſenſum reſpectu excellentis ſenſibilis,duo. ſortiri,& q.ſ. non perfectè cognoſcit illud,& q patitur paſſione corruptiua ab illo:intellectus autẽ reſpectu excellentis intelligibilis primum tantum habet.ſ.q perfectè non intelligit illud: paſſionis.n.expers eſt:& ratio eſt,quia ſecundum ſequitur materiã cuius actus eſt uirtus ſenſitiua,non autem intellectiua:primum verò ſequitur improportionem potentiæ ad obiectum,quæ ſalvatur ita in uirtute immateriali,ſicut materiali. Sicut.n.noctua ex ſua ſpecie uiſum improportionatum claro lumini hẽt,ita hõ ex ſua natura intellectum improportionatum ſlaris intelligibilis ſeparato,ſ.ſecundum rem à materia. Conueniunt ergo intellectus & ſenſus in primo,ſed differunt in ſecundo. Et quia differentia Ariſt. ibi dicit oriri, q ſenſus poſt excellens ſenſibile ſenſatũ debilitatur: intellectus autem poſt excellens intelligibile intellectum non alteratur,magis poteſt intelligere alia,quod intelligendum eſt ſecundum modum ſibi poſſibilem: Ex hoc autem non licet inferre,ergo poteſt quidditatiuè cognoſcere ſubſtãtias immateriales:ſed,ergo non procedit ea eius alteratione, q illas nõ poſſit comprehendere.quod gratis concedimus:habet.n.homo intellectum ratiocinatiuum, qui oritur in umbra intelligentiæ apud Iſaac: & ideo proportionatus naturaliter ad intuendũ intelligibile non purum & clarum,ſed obumbratũ materiæ:quale eſt quidditas a ſenſibilibus abſtrahibilis . Hæc de quarto.

QVO ad quintũ ponenda eſt opinio S.Tho.quam ex prima parte,q.88.& tertio contra Gent.c.45.& 2. Meta.aſſumo. Tenet ipſe hanc concluſionem. Anima humana corpori cõiuncta nõ poteſt quidditatiuè cognoſcere ſubſtantias immateriales : q ad præſens dupliciter probat. Primò ſic,Intellectus exiſtens in potẽtia non niſi ad recipienda intellecta abſtracta ab intellectu agente,non poteſt intelligere quidditatiuè ſubſtãtias immateriales : intellectus humanus eſt huiuſmodi,ergo. Maior ex terminis patet:oppoſitum.n.prædicati infert oppoſitum ſubiecti: quod .n. poteſt intelligere ſubſtantias ſeparatas quidditatiuè,non eſt tantum in potentia ad recipienda abſtracta ab intellectu agente , quia ſubſtantiæ ſeparatæ non ſunt abſtractæ a materia per operationem intellectus agentis Minor ex Ariſt. colligitur 3. de Anima,tex.com.17. ubi dicitur, quòd intellectus agens poteſt omnia facere,quæ intellectus poſſibilis poteſt facere .

opi.S.Th. 1.p.q.88. & 3. con. Gen.c.45. & 2. Met. cir.T.c.1.

¶ Secundò probatur ſic, Nullus effectus ſenſibilis põt ducere ad quidditatiuã cognitionem ſubſtantiarum ſeparatarũ, ergo intellectus humanus coniunctus corpori nõ põt quidditatiuè illas cognoſcere.cõſequẽtia tenet: quia nihil eſt in intellectu quod prius fuerit in ſenſu. Añcedẽs uerò probatur ex eo,q effectus dupliciter põt in cognitionẽ quidditatiuã ſuæ cauſę ducere. Vel per modũ ſimilitudinis:ſicut effectu uniuoco cognito,eius cauſam quidditatiuè cognoſcimus, propterea quia ſunt eiuſdẽ naturæ : & hoc mõ clarum eſt nullũ ſenſibile poſſe perducere ad ſubſtantiarũ immaterialiũ naturas,eo q differunt non ſolũ ſpecie,ſed gñe. Alio mõ effectus ducit in quidditatiuã cognitionẽ ſuæ cauſæ non per modũ ſimilitudinis,ſed per hoc,q demonſtrat totam uirtutem ſuæ cauſæ. Sicut intelligere oſtendit totam uirtutem animæ intellectiuæ:& ideo ex tali operatione in eius quidditatiuã cognitionẽ procedimus. Nec hoc mõ ſenſibilia ualent ad cognitionẽ quidditatiuam intelligentiarum nos producere. Nullus.n.effectus particularis adæquat totam uirtutem cauſæ uirtualis,quodlibet autẽ ſenſibile eſt effectus particularis,ut materiales conditiones earum cuiuſq; oſtendunt:igitur per nullum ſenſibile in quidditatiuam cognitionem ſubſtantiarum materialiũ ,quæ cauſæ uniuerſaliſſimæ ſunt,peruenire poſſumus,&c. Hæc de quinto.

QVO ad ſextum , contra hanc determinationem arguit ſupradictus Io.de Gan . in tertio de anima, multipliciter.

Io. de Gã. q.37. ante med.

¶ Et primò contra illam particulam in concluſione poſitã coniuncta corpori. Nulla forma impeditur ſua nobiliſſima operatione propter unionem eius ad propriam materiam:ſed intelligere ſubſtantiarum ſeparatarum quidditates eſt nobiliſſima operatio animæ humanæ,ut patet primo & decimo Ethic. Corpus autem humanum eſt eius propria materia, ergo anima humana propter unionem ad corpus non impeditur à ſpeculatione ſubſtantiarum immaterialium.

¶ Prætereà ad idẽ. Anima humana aut nata ẽ intelligere ſubſtãtias ſeparatas per ſuam ſubſtantiã . aut per ſpeciẽ influxã,aut per ſpeciem cauſatã ex phantaſmate. Si per ſuam ſubſtãm,cùm ſubſtãtia eius per unionẽ ad corpus non impediatur, poterit eas intelligere: ſi per ſpeciem à phantaſmate ſumptam, unio ad corpus iuuabit:ſi per ſpeciem influxã,quæritur quò unio ad corpus impedit,aut nõ permittit talẽ influxũ fieri:hoc.n.non uĩ rationabile aliquo mõ eſſe,quia generatio unius ſpeciei non impeditur à corpore,niſi corpus hẽat contrariam diſpoſitionem diſpoſitioni requiſitæ ad eius generationem. V.g. quia color exigit diaphaneitatem in aere,ad hoc ut recipiatur in eo, nullũ corpus impedier generationem ſpẽi coloris,niſi hẽat opacitatem quæ contraria eſt diaphaneitati,modò corpus humanũ nullã habeat diſpoſitionem contrariã diſpoſitioni,quam exigit receptio ſpẽi intelligibilis influendæ,ut patet:ergo. Et confirmatur ratio ſic, Bonũ ſimpliciter alicuius naturæ nõ impeditur per bonũ ſimpliciter eiuſdẽ naturæ. Quod.n.impedit bonum ſimpliciter alicuius naturæ,eſt illi malum ſimpliciter: ſed intelligere ſubſtantiarum immaterialiũ quidditates eſt bonũ ſimpliciter animæ humanæ: ergo non impeditur per unionẽ ad corpus,cùm hoc ſit ei eius bonum ſimpli-

ſimpliciter. Tertiò arguitur contra cõcluſionem ipſam ex dictis S.Tho.ſic, Iſti dicunt, ꝙ cognoſcimus eſſe intelligentiarum non quidditates, aut eſſe eſt idem quòd quidditas, aut diuerſum. Si diuerſum, ergo vtrunque ſub noſtra cadit cognitione, quicũque.n.cognoſcit diuerſitatem aliquorum, cognoſcit extrema illius diuerſitatis, vt dicitur ſecundo de Anima, tex.com.146. Si idem, ergo cognito vno cognoſcitur & reliquum.

¶ Si dicatur ꝙ cognoſcimus illas quidditates, ſed nõ perfectè, cõtra. Primò quia hoc repugnat duobus dictis Thomiſtarũ, quorũ primũ eſt, ꝙ nos nõ intelligimus quidditates ſubſtantiarũ ſeparatarũ. Secundũ eſt, ꝙ cognoſcimus eſſe illarum nõ quidditates. Ex primo arguit̃ ſic, Hõ non intelligit qdditates ſeparatas: ergo nullo mõ intelligit eas. Tenet cõſequẽtia p locũ à toto in mõ ad ſuam partem negatiuè. Ex ſecundo dicto arguit ſic, Ea cognitio negatur de quidditate, quæ affirmatur de eſſe, ſed eſſe non cognoſcitur à nobis, niſi imperfectè: ergo cognitionem ẽt imperfectam negare intendunt de quidditatibus. Si.n.utrunque imperfectè cognoſcimus, quare magis alterum negatur cognoſci, aut alterũ affirmatur? Scdò probatur, ꝙ reſponſio in ſe ſit falſa ſic, Si imperfectè cognoſcimus quidditates illas, aut hoc eſt, qa neſcimus eas ita perfectè ſicut à ſeipſis cognoſcũtur, & hoc nõ: qa hoc eſt ridiculum vertere in dubiũ, aut quia neſcimus eas pfectione debita nobis ſecundũ noſtram naturã: & hoc eſt voluntarium: nulla.n.ratione hoc conuinci poteſt, vnio nanque ad corpus hoc impedire non poteſt, ut probatũ eſt. Hæc de ſexto.

QVO ad ſeptimũ pro reſponſione ad hæc argumẽta ꝑuoiã dum eſt, ꝙ ſecundũ doctr. S.Tho. prima par. q.88. & 89. inter cognitionẽ aïæ coniunctæ, & ſeparatæ hoc intereſt, ꝙ cõiuncta ſicut hẽt modũ eſſendi, concernendo corpus, ita hẽt modũ intelligẽdi cõuertendo ſe ad phantaſmata: ita ꝙ ex cõformitate modi operãdi ad modũ eſſendi, fit ut aïa coniuncta ſit conuerſa ad phãtaſmata ſcdm intellectũ poſſibilẽ, vt paſſiuũ ad actiuũ: adeo vt nõ niſi ab illis cũ intellectu agẽte recipere poſſit ſpẽs. Separata aũt à corpore, ſicut hẽt aliũ modũ eſſendi abſq; corporis informatione, ita hẽt & aliũ modũ intelligẽdi, vt ẽt ex conformitate modi operãdi ad modũ eſſendi fiat, vt aïa ſeparata cõuertatur ſecundũ intellectũ ad ſupiora ut actiua, ut ab eis influxũ ſpẽrum recipiat, vtpote iam mõ eſſendi ſimilis illis reddita, & corpore relicto liberior quodãmõ facta amplius phãtaſmatib⁹ nõ alligata.

Differunt aïa ſeparata, & cõiuncta, primò.

Secundò. ¶ Ex hoc aũt orit̃ alia dña, ꝙ.ſ.aïa coniuncta non põt ſubſtantias immateriales cognoſcere, niſi p ſpẽs à ſenſibilibus acceptas. Alligata eſt.n. eius intellectus phantaſmatibus. Separata verò põt illas p ſpẽs ꝓprias cognoſcere, cũ cõuerſa iã ſit ad ſupiora.

Tertiò. ¶ Naſcit̃ quoq; ex his tertia dña apud ſubtiliter ſpeculãtes, animã eſſe partẽ ſpẽi & uniri corpori pp melius, quia.ſ. cognitio, q̃ hẽt aïa per ſpecies acquiſitas eſt cognitio diſtincta, & quidditatiua pertingens vſque ad vltimas rerum differentias. Cognitio aũt, q̃ ſeparata ex ſpeciebus influxis ſortitur, cõfuſa eſt & in cõi res notificat. Cũ.n. aïa naturaliter ſit pars hominis, naturalẽ modũ intelligendi ex propria natura ſibi vendicat per ſpecies acceptas à phantaſmatibus intelligere, & non per ſpecies influxas: hic.n. modus intelligendi naturalis eſt intelligentijs ex ſua natura, & ideo ſicut intelligentiæ perfectam rerum notitiam per ſpẽs influxas hñt: ſic aïa per ſpecies acquiſitas de ſenſibilib⁹ notitiam habere poteſt perfectam, ſpecies.n. influxæ facultatẽ naturalẽ intellectus eius excedunt. Eſt hic modus ſuperiori ordini connaturalis, & proprius, & aïæ non conuenit niſi per quandã defectiuã participationẽ. Cùm ſit præterea talis inter ſubſtãtias intellectuales ordo, ꝙ quò proximiores ſunt primæ oĩa p ſolã ſuam ſubam intelligendo penetranti, eò p uniuerſaliores ſpecies rerũ notitiã perfectã naturaliter expiunt: vltima inter eas anima, ſ. itellectiua ex natura ſua, adeò de articulatas exigit ſpẽs, vt ſingularũ quidditatũ ſingulas oporteat hẽre ſimilitudines, pp quod corpori vnitur, ut eas inde accipiat: & ideo vis eius intellectiua, cùm per ſpecies ſuperiores quales ſunt influxæ intelligere tentat, opprimitur quodãmodo, & cõfuſam tñ notitiã hẽt, ſicut diſcipulus vniuerſales conceptus præceptoris apprehẽdere non valẽs, abſq; diſtincta cognitione remanet. Huius aũt ſignũ eſt, ꝙ inter hoĩes, qui ſunt perſpicacis ingenij, ſtatim propoſitis principijs ad concluſiones ſeſe cõferunt, & ea eiuſdẽ principijs multas cõcluſiones ſpãles deducunt. Hebetis aũt ingenij nõ niſi principijs applicatus à ꝑceptore ad ſingulas cõcluſiões & in forma ſyllogiſtica, & cũ exẽplis materialib⁹ diſtinctã percipiũt ueritatẽ.

¶ Ex his iã potes intelligere, ꝙ anima nec coniuncta, nec ſeparata quidditatiuã cognitionẽ ſubſtantiarũ immaterialiũ hẽre naturaliter poteſt: & ꝙ plus eſt, habes ex his, ꝙ aïa ſeparata per ſpẽs influxas nec bouem, nec leonem quidditatiuè cognoſcit, ſed oĩa præter ſui ipſius naturam in communi nouit. Vbicunque autẽ alibi inuenies à S.Th. dici, ꝙ anima ſeparata quidditates ſubſtantiarum immaterialium nouit, &c. recolito ab ipſo vocari cognitionem quidditatiuam cognitionem eam, quam habet de illis anima ſeparata per proprias ſpecies, quam habere non poteſt.

Ad rationem igitur primã dicendũ eſt quod licet intelligere ſubſtantias immateriales ſit nobiliſſima opatio animæ intellectiuæ, intelligere tñ eas quidditatiue eſt operatio ſibi impoſſibilis: nec Ariſ. 10. Ethi. dixit oppoſitũ. imò qõ mota ab ipſo 3. de Aïa tex.com.36. nuſquam ſoluta reperitur. Poſuit.n. fœlicitatem humanam in contemplatione ſubſtantiarum ſeparatarum nobis poſſibilis, quæcunq; ſit illa. Similiter dr̃ ad ſecũdã, ꝙ unio aïæ ad corpus non impedit cognitionem quidditatiuã ſubſtantiarum immaterialium: quandoquidem illa aïæ ſecundum omnem naturæ ſtatum eſt impoſſibilis. Quòd ſi hæ duæ rationes formentur ad concludendum animam poſſe hẽre talẽ notitiam ſubſtantiarum immaterialiũ, qualẽ per earũ ſpẽs ſeparata hẽt. Reſpondeatur ad primũ negando, ꝙ intelligere ſubſtãtias immateriales tali mõ ſit nobiliſſima ſimpliciter operatio animæ: licet ſit nobiliſſima ſecundũ quid: maiorem.n. perfectionem ſimpliciter ponit in aïa intelligere ſubſtantias ſenſibiles diſtincte, & quidditatiue: & ſubſtantias immateriales per effectus ſenſibiles & communia, quam intelligere eas in cõfuſo: licet ſit ſecundũ quid nobilior illa confuſa intellectio ex hoc ꝙ ẽ p earũ ſpẽs & immaterialiori mõ. Vñ dico, ꝙ nõ inconuenit animã noſtram impediri ab operatione nobiliſſima ſecũdũ quid pp perfectionẽ ſibi nobiliſſimã ſimpliciter acquirendã ex unione ad propriã materiã: vñ non ſequitur vnionem eſſe preternaturalẽ, ſed naturaliſſimam, vtpote propter perfectionẽ ſuam ſimpliciter: & præſertim quia cognitio illa, quam habet, ſeparata eſt ſibi quaſi præternaturalis, ſicut & modus eſſendi, quem habet. &c.

¶ Ad ſecundam dicatur, ꝙ impeditur aïa ex unione ad corpus, ad receptionem talis influxus ex hoc ꝙ modum eſſendi in corpore ſequitur modus operandi non niſi per conuerſionem ad phantaſmata: naturalis.n. conuerſio animæ ad phantaſmata eſt impeditiua conuerſionis ad ſuperiora. probatio autem contra hoc nihil facit, contingit.n. alio modo impedimentum dari: vt iam patet. Ad confirmationem dicitur, quòd minor eſt falſa. intelligere.n. ſubſtantias immateriales tali modo eſt bonum animæ ſecundum quid, & non ſimpliciter: vnio verò ad corpus cũ ſequentibus ipſam, eſt bonum eius ſimpliciter.

¶ Ad tertium dr̃, ꝙ ſiue eſſe & eſſentia diſtinguantur, ſiue ſint idẽ, non uariatur propoſitum: in Deo.n. ſunt idem, & in alijs intelligentijs diſtinguuntur, & tñ eandem de utriſq; proferimus ſententiam, dicentes ꝙ cognoſcimus eſſe, non quidditatem. Reſponſio ergo ibi data vera eſt: quia dicitur, ꝙ cognoſcimus qdditatem imperfectè. Nec hoc repugnat dictis Thomiſtarũ. Non quidem primo quia illud debet intelligi de cognitione quidditatiua, & nõ de quacunq; cognitione, vñ non ualet, ergo nullo mõ cognoſcimus: ſed, ergo nullo mõ cognoſcimus qdditatiue. ¶ Secundo aũt dicto nullatenus aduerſatur. Cum.n. dicimus, ꝙ cognoſcimus eſſe & non quidditatem, aſſueti Peripateticis ſermonibus, intendimus, ꝙ ſcimus de illis terminare, qõnẽ an eſt, quæ de eſſe quærit: & ꝙ neſcimus de eis terminare qõnem qd eſt, quæ quidditatem ſcrutatur: & ſic ſecundũ aliquod prædicatum quidditatiuum terminare illam nouerimus, notitiam illã (quia & non quidditatiuã vocamus) ſequentes Ariſ. ueſtigia, ꝙ notitiam rei per cõia, notitiam quia in poſterioribus Analyticis appellat. Et pp hoc ea notitia proportionaliter negatur de qdditate à Thomiſtis in propoſito, quæ affirmatur de eſſe: quia notitia de propria quæſtione quidditatis non haberi dicitur, notitia uerò de propria quæſtione ipſius eſſe non caremus.

¶ Ad ultimũ, quo probatur, ꝙ rñſio ſit falſa in ſe: dico ꝙ ideo dr̃ intellectus noſter imperfectè ſubſtantias immateriales cognoſcere: qa nõ quidditatiue poteſt eas apprehendere, & magis imperfectè in hac uita: quia p ſpẽs aliorũ. Et licet primo mõ eas cognoſcere ſibi ipſi tñ conueniat, & ridiculum eſſet dubitare an id, qd conuenit ſolis intelligentijs, conueniat alijs: neceſſarium tñ eſt dubitare, an cognoſcere eas qdditatiue ſibi ſolis, an ẽt aïæ noſtræ cõueniat, ꝙ ſecundo mõ eas cognoſcere ſit nobis in hac vita impoſſibile, nõ uoluntate, ſed rõne cogente dr̃. Corpus.n. unitum animæ animã ad ſenſibilia cõuertit: vt declaratũ ẽ &c.

In ſeparatis ſubſtãtijs gen⁹ ſumit̃ nõ à materia ſed à tota eſſentia. ve alteri aſſimilat dña uerò ab eadẽ. ne ab altera diuerſa eſt, nõ aũt à forma q̃ fuit altera pars cõpoſiti. 5. Met. 3. 6.

Hoc tamen ſciendũ, ꝙ nõ eodẽ mõ ſumitur genus & dña in illis ſubſtãtiis & in ſubſtãtijs ſenſibilib. Quia in ſenſibilib. genus ſumit̃ ab eo, qd ẽ materiale in re: dña verò ab eo qd ẽ formale in ipſa. Vñ dicit Auic. in prin. li. ſui de Aïa, ꝙ forma in rebus cõpoſitis ex materia & forma ẽ dña ſimplex eius, qd cõſtituitur ex illa: non aũt ita, ꝙ ipſa forma ſit differentia, ſed qa eſt principium differentiæ, & idem dicit in ſua Metaphyſi. & dicitur talis differentia eſſe differentia ſimplex, quia ſumitur ab eo, qd ẽ pars quidditatis rei, ſ. à forma. cùm aũt ſubſtantiæ ſpirituales ſint ſimplices quidditates: non poteſt in eis differentia ſumi ab eo, quod eſt pars quidditatis, ſed à tota quidditate

& id

& ideo in principio de anima dicit Auic. quòd differentiã ſimplicem non habens, niſi ſpecies, quarum eſſentię ſunt cõpòſitæ ex materia & forma. Similiter etiam in eis ex tota eſſentia ſumitur genus modo tamen differenti: una enim ſubſtantia ſeparata conuenit cum alia in immaterialitate. Differunt autem abinuicem in gradu perfectionis ſecundum receſſum à potentialitate & acceſſum ad actum purum. Et ideo ab eo, quod ſequitur illas, inquãtũ ſunt ĩmateriales, ſumitur in eis genus, ſicut intellectualitas, uel aliquid huiuſmodi: ab eo autem, quod ſequitur in eis gradũ perfectionis, ſumitur in eis differentia nobis tñ ignota.

¶ Penitus hic ſecundum notatum, quo unde ſumatur differentia, & unde genus in ſubſtãt.is immaterialibus, declarat oppoſita comparatione ad ſubſtantias ſenſibiles.

Nota qđ in ſubſtantia communi quatuor repe riuntur.

¶ Ad cuius euidentiam ſcito, quòd in rebus compoſitis ex materia & forma quatuor intelliguntur, ſcilicet materia: quæ eſt altera pars cõpoſiti ſpecifici, forma reliqua pars, tota quidditas ut hẽt rõnẽ perfectibilis ulteriori pfectione formali, & ipſamet tota quidditas, ut habet ultimã perfectionẽ formalẽ. uerbi gratia, in homine potes conſiderare materiam in qua ſua forma recipitur, & formam in illam receptam. Aduertes etiam ipſum hominẽ, inquantũ eſt ſuƀa: eſt enim homo ſubſtantia, & ut ſubſtantia habet rationem perfectibilis, per corporeũ per rationale, &c. Aduertes etiam hominem, inquãtum eſt rationalis naturæ; quæ ẽ ultima eius perfectio formalis. Hæc autem quatuor ita ſe habẽt ad genus & differentiam, ꝙ & materia, q̃ eſt pars, & ipſum totũ, & perfectibile fundant genus, diuerſimodè tamen. Forma uerò, quæ eſt pars & ipſum totum, ut poſteriori pfectione formali perfectũ fundãt drĩam diuerſimodè ẽt. Cum enim genus poteſtate contineat differentias, incompleteq; ac in potentia rei naturã explicet, totumq; id quo adhuc perfici poteſt importet, radix aũt potentialitatis in rebus ſenſibilibus ſit materia merito à toto ſecundum ꝙ poſſibile eſt formaliter perfici, & à materia ipſa ſumi dicitur. Similiter cum dicere ſit diuidere, terminare, & actuare genus, totumq; ſecũdum poſteriorem perfectionem & actualitatẽ explicare, radix autẽ actualitatis & perfectionis ſit formæ meritò à toto ſecundũ ꝙ perfectũ eſt, & à forma differentia ſumitur diuerſimodè uerò fundãt genus & differentiã partes ipſę rei, materia. ſ. & forma, & quidditas tota ut perfectibilis & perfecta. Sumitur enim genus à tota eſſentia, ut habet rõnẽ perfectibilis. tanquã à re formaliter ſignificata, ſeu denominata ab ipſo à materia uerò tanquã radice ſui formalis ſignati. Similiter differẽtia ſumitur à tota eſſentia ſecũdũ ulteriorẽ perfectionẽ tanquã à formaliter ſignificata, ſeu denominata ab ipſa: à forma ãt, ut à radice ſui formalis ſignificati: nõ enim materia, quæ ẽ pars hominis denominatur eius genus: neq; forma differentia, ſed ipſe homo ut ſuƀa, ut animal generis denominationem ſortit, ut corporeus, ut rationalis differentiæ denominationem habet. Et propterea quia genus & differentiam radicaliter fundat materia: & forma: ideo ab Ariſ. 7. Met. t. com. 33. dicitur, ꝙ ſicut ſe habet tota rõ ad totã rẽ: ſic pars rõnis ad partẽ rei: & 8. Met. tex. cõ. 9. inuenies genus ſumi à materia, & drĩã à forma. Præterea & Com. ſecundo cæli com. 49. ait, ꝙ ſi corpora cæleſtia conueniunt in genere, & differũt ĩ ſpecie, ſunt cõpoſita ex materia & forma. Inuenies quoq; quia genus & differentia à tota eſſentia ſumuntur, ut à re ſignificata nomine primæ intentionis, & denominata nomine ſecundæ intentionis, & non à parte: illuſtres uiros dicere qñq; ꝙ genus non ſumitur à materia: & differentia non ſumitur a forma quorũ cũ intuitus fueris rationes, ſupradictis nõ aduerſari uidebis. Quę cũ ita ſint, in ſubſtantiis materialibus ad ſubſtãtias immateriales aſcẽdẽdo, genus ſumi nõ dicimus a materia, nec differentiã a forma, quia carẽt his partibus: unde reſtat, ut à tota eſſentia tã genus, quã drĩa nõ ſolũ formaliter, ſed etiã radicaliter in eis ſumatur propterea & Auic. ut in litera dicitur, aſſignat diuerſitatẽ inter drĩam ſubſtantiarum cõpoſitarũ & ſimplicium, dicens quòd differentia in ſpeciebus cõpoſitis ex materia & forma eſt ſimplex. Differẽtia uero rerũ nõ cõpoſitarũ non: & uocat differentiã ſimplicẽ eã, quæ nõ à toto radicaliter, ſed à parte eius exit, quæ ſimplex eſt. Sumuntur ergo ex tota eſſentia in ſubſtantijs immaterialibus genus & drĩa, ſed differenter: quia genus ſumitur ex tota eſſentia ſecundũ id quo eſſentia una alteri aſſimilatur: cõueniunt enim intelligentiæ in aliquo prædicato quidditatiuo. Differentia uero ſumitur à tota eſſentia ſcđm id, quo una differt ſubſtãtialiter ab alijs: & hic ẽ certus formalis perfectionis gradus indiuiſibilis formaliter, quãto aliqua ĩtelligẽtia ꝓximiori puriſſimo actui Deo glorioſo ſortita fuerit tãto pfectior erit: ꝑ hoc eñ differũt inter ſe, ꝙ una altera ꝓpinquior eſt actui puro, & plus a potẽtialitatis natura recedit.

Genus ſumitur a toto cõpoſito ex parte materiali Differentia ſumitur a toto cõpoſito, ex parte formali.

Genus & differẽtia in ſimplicibus ſumuntur a tota quidditate.

AD MAIOREM Horum intelligentiam altius exordiendum eſt. Sciendum eſt nanque, quòd alius eſt loqui de genere & differentia ſimpliciter, & ſecundũ ea, quæ ſibi accidunt, & pro: conueniunt & aliud eſt loqui de eis, ſecũdũ qđ ad tales naturas applicatur. Si enim loquimur de eis ſecundũ ſe ſic ad utriuſque gñris ſcilicet & drĩæ rõnẽ exigitur, & ſufficit ꝙ differentia quidem explicet certum & limitatum gradum entis non extraneæ naturæ à natura generis, cuius eſt diuiſiua formaliter. genus uerò explicet certam naturam determinabilem formaliter. Et primũ quidẽ horũ quæ de differẽtia dicimus, ſequitur ex eo ꝙ differentia aduenĩẽs generi cõſtituit ſpeciẽ. & ponit ipſam in determinato gradu entis, illo. ſ. quẽ explicat. unde 8. Met. cõ. 10 ſpecies numeri aſſimilantur: eo ꝙ ſicut numeros ſubtracta aut addita unitas uariat, ſic differẽtia addita uel ſubtracta entibus ipſa diuerſificat. Secundum ãt ſequitur ex eo ꝙ differentia diuerſificare gen⁹ debet: ita ut nõ ſolũ ipſas ſpecies ſit altera ab altera ſpẽ, ſed natura generis in hac ſpecie ſit diuerſa à natura generis in alia ſpẽ. ut 10. Met. tex. com. 24. habetur. Vnde I 1 ſ. de animalib⁹ ait Ariſ. quòd ſi debeat diuidi figura, drĩæ eius non erunt habere angulos ęquales duobus rectis: & haberę angulos ęquales multis rectis: quia hæc accidẽtia ſunt figuræ. Genus autem certam naturam ſignificare oportet, ut tranſcendentia excludantur. Determinabilem uero formaliter ut ſpecialiſſima ſegregentur. Si autẽ loquamur de genere, & differẽtia, ut applicatur ad ſubſtãtiales materiales: ſic genus nõ ſolũ explicat rẽ, & determinabilẽ formaliter, ſed etiam radicabiliter ſumitur à materia: & differẽtia ſimiliter non ſolum ſignificat determinationem & actuationẽ generis, ſed ſumitur radicaliter a forma: ſed hęc accidunt generi & differentiæ ex eo ꝙ eſſentia, cuius ſunt, eſt cõpoſita & realiter integrata ex duobus principiis, materia. ſ. determinabili, & forma determinãte. Per ſe enim cõuenit animali, ꝙ ſignificet naturã ſenſitiuã determinabilẽ formaliter per rationale. Sed quia natura ſenſitiua habet ꝙ ſit determinabilis p rõnale ex hoc, ꝙ habet materia: ideo accidit huic generi, ꝙ eſt animal, inquãtũ eſt genus ꝙ ſumatur à materiã: unde ſi natura ſenſitiua eſſet determinabilis per rõnale, & nõ rõne materiæ. nõ minus animal eẽt genus. Similiter rõnale p ſe habet ꝙ ſignificet ratiocinatiuã perfectionẽ eſſentialiter determinatiuã nãæ ſenſitiuæ. Sed quia gradus ĩtellectiuus hẽt ꝙ determinet ſenſitiuã, ex eo ꝙ aĩa intellectiua eſt forma corporis: ideo accidit huic differentię. ſ. rõnale, inquantum eſt differentia, ꝙ ſumatur a forma. Nõ minus enim rationale eſſet differentia ſi perfectior ratiocinatiua determinaret ſenſitiua abſq; eo ꝙ informaret anima corpus. Propter hoc cõiter ꝙ dicitur ſumitur genus ab eo, ꝙ eſt materiale potius quam a materia: & differentia ſumitur ab eo quòd eſt formale, potius quã a forma. Illud cõuenit eis p ſe hoc aũt p accidẽs. Cũ ãt ſuƀarũ immaterialiũ ſimplex eſſentia ſit determinata, & diffinita ad certum perfectionis gradũ eũ infinitæ entitatis nõ ſit: cõſequẽs eſt ut in ea ſit unde genus & differẽtia ſumi queãt ex hoc enim, quod natura limitata eſt, ex ipſa determinatione ſumitur differẽtia. Ex natura aũt communi, quę determinari intelligitur, ſumitur genus. Ex eo uerò, ꝙ ſimplex ex ſeipſa terminatur, ita ꝙ nõ habet duas partes reales, quarum altera terminatur, & altera terminet: ſicut ſubſtantiæ ſenſibiles habent materiam & formam.

Nota hic profundiſſima dicta & pulcherrima.

¶ Et ſic in acceptione generis & differentiæ in ſubſtãtijs materialibus ſaluatur id quod eſt p ſe. ſ. quod genus ſignificet certã naturã formaliter determinabilẽ. Et differentia explicat determinatã pfectionẽ ſubſtantialem formaliter conſtitutiuã illius in certo gradu entis, licet nõ ſaluetur id quod eſt per accidens, ſcilicet quòd genus ſumatur a materia: differentia uerò a forma.

AD Profundiorem huius rei perſcrutationem notandæ ſunt tres propoſitiones. Prima eſt ꝙ omne indiuiduum diſtinctũ realiter a ſuo eſſe, habet plura prædicata quidditatiua: quorũ ſucceſſu magis ac magis appropinquat ad ſuũ eſſe. Secũda ꝓpoſitio eſt iſta, inter p̄dicata quidditatiua ſupradicta talis eſt ordo, ꝙ tãtò unumquodq; eſt actualius quãto appropinquat ad eſſe: & tanto eſt potentialius, quãtò remotius eſt ab eſſe. Declaratur primò exemplariter, deinde ratione propoſitiones iſtæ Socrates diſtinctus realiter a ſuo eſſe eſſentiæ habet plura prædicata quidditatiua, ſ. ſubſtãtiã, corpus uiuũ, animal homo, & certũ eſt, quod Socrates inquantũ ſubſtãtia, ualde elongatur a ſua exiſtentia: exigitur enim ad hoc, quòd Socrates ſit non ſolum quòd ſit ſubſtãtia, ſed etiam quòd ſit corpus. Cum autẽ acceperis Socratem inquantum corpus uicinior apparebit ad exiſtentiam habẽdã, licet adhuc ſatis elongetur ab iſta exigitur enim ad hoc, ꝙ Socrates ſit, nõ ſolũ ꝙ ſit ſuƀa corporea, ſed etiã ꝙ ſit uiuens. Et cũ cõſideraueris Socratẽ ut uiuum, uidebis magis appropinquare ad eſſe, tñ adhuc remotũ: exigitur enim ad hoc, ꝙ Socrates ſit, non ſolũ ꝙ ſit ſubſtantia animata, ſed ẽt quòd ſit animal. Et cum inſpexeris ipſum inquãtũ animal, proximiorẽ ad eſſendum inuenies, adhuc tñ remotũ ex eo, ꝙ exigitur ad hoc ꝙ Socrates ſit, nõ ſolũ ꝙ ſit ſubſtãtia animata ſenſibilis, ſed ẽt rationalis (nihil. n. põt in rerũ natura ſub aliquo genere contineri, qđ nõ ſub aliqua ſpecie contineatur, cum autem conſideratus fuerit ut ſubſtan-

tia animata ſenſibilis rationalis, tunc iam eſſe actualis exiſtētiæ ſuſcipere poteſt: nihil enim aliud formale intrinſecum exigit ad hoc, ꝙ ſit, licet requirantur cauſæ extrinſecæ & proprietas indiuidualis: ut conditio exiſtentiæ. Patent autem adducta prædicata ita ſe habere, quòd ſemper id quod propinquius ſe habet ad exiſtētiam, comparatum ad remotius, ſe habet ut actuale ad potentiale: ſicut homo ad animal, animal ad uiuū, uiuum ad corpus, corpus ad ſubſtantiam. Et ex conſequēti id, quod proximius eſt ipſi eſſe eſt actualius: illud uero quod remotius eſt ab eſſe eſt potentialius. & ſic patet utraq; propoſitio exemplariter.

Probatio ſecundæ ꝓpoſitionis. ¶ Ratione autem probo. cum enim eſſe ſit actualiſſimū omniū, quæ ſunt in rerum actualitatis ut non niſi completæ eſſentiæ actus proprius ſit ad hoc quòd eſſentiæ eius receptiuū ſit: oportet intrinſecè completam & determinatam eſſe ſicut ad hoc ꝙ aer recipiat lumen oportet prius, ꝙ perficiatur à diaphanitate: terminatur autē, perficitur, & completur ſubſtantia his prædicatis quidditatiuis: & ideò quantò prædicatum quidditatiuū erit magis eſſentiæ determinatiuum, magis appropriabit ipſam ad hoc, ꝙ ſit receptiuū ꝓprium ipſius eſſe. Et per oppoſitū quantò prædicatum quidditatiuum eſt minus determinatiuū eſſentiæ tantò minus eam appropriat ad hoc, quòd capax ſit ipſius exiſtentiæ & quia unumquodque quantò eſt propinquius actualiſſimo, tantò eſt actualius, & quanto remotius ab illo, tāto eſt potentialius. idcirco inter prædicata quidditatiua talis eſt ordo, ꝙ propinquius ipſi eſſe eſt actualius: remotius uero potentialius.

Regula generalis à quo ſumitur genus & differētia. HIS Duabus propoſitionibus, poſtquam tertiam addideris, ſcilicet ꝙ genus ſumitur ab eo, quod eſt ut potentiale. Differentia uero ab eo, ꝙ eſt ut actuale: cōficietur regula generaliſſima, ꝙ genus & differentia in omnibus ſumuntur à tota eſſentia rei ſecundum elongationē & propinquitatem ad ipſum eſſe exiſtentiæ. Dīa enim ultima cum ſit conſtitutiua ſpeciei, & proprium illi inter entia gradum donet ultimum complementum ipſius eſſentię eſt ad hoc quòd ſit. Vlt̄a eā enim (ut iam dictum eſt) indiuiduum nullum aliud complemētum intrinſecum expectat, ut ſic. Genus quoq; generaliſſimum cùm eſſentiam maximè determinabiliter explicet, ab eo ſumit, quo eſſētia ipſa ab exiſtētia magis eſt elongata: utpote determinabilis & pfectibilis omnib. differentiis ad hoc ut eſſe ſuſcipere poſſit. Genera uerò & differentiæ intermediæ ab intermediis ſumūtur, (& propter hoc dicitur quòd diffinitio explicat diffinitū à prima potētia uſq; ad ultimū actū) includit ſiquidē primū genus, quod ſumitur ab eo quo primo eſſentia ipſa pōt habere eſſe: & omnes differētias, quibus paulatim eſſentia determinatur & actuatur uſq; ad ultimā

Ca. de differentia. differentiā, quæ eſt actus ultimò determinās & pficiens ipſam, ut eſſe habeat, propterea & Porphyrius ait ꝙ ſecundū interius pſcrutantes, differentia eſt, quæ cōcludit ad eſſe Nec propter hoc quod diximus, intendimus, quòd genus & differētia ſumantur ab eē actualis exiſtētię, ſcimus enī diffinitiones abſtrahere ab eē: ſed intendimus, ꝙ genus & differentia ſumuntur (ut uerbis. S. Th. utamur) ab ordine ab eſſe actualis exiſtētiæ. Ab ordine aūt dicimus non relatione ordinis, ſed fundamento eius ab eo, ſcilicet quo eſſentia appropinquat ut receptiuū ad ipſum eſſe, & ab eo quo eſſentia elongatur ab ipſo. Et ſecūdū hæc habes unde in intelligentiis, ſubſtantiis materialibus, & accidentibus ſumant genus & differentia, ut facile eſt cuilibet exercitato deducere in ſingulis. Et pp hoc ſolus Deus caret genere & differentia: quidditas enim ſua cum ſit ſua exiſtentia actualis, nō poteſt concipi ut elongata ab exiſtentia, uel propinqua illi. Vnde ſufficientiſſimā cauſam S. Th. in principio huius capituli aſſignauit: quare Deus non ſit in genere, & intelligentię ſint in prędicamēto; qa ille eſt ſuum eſſe, iſtarum autem eſſentia diſtinguitur ab eſſe proprio.

Nec oportet has differentias eſſe accidētales: quia ſunt ſecūdum maiorem & minorem perfectionem, quæ non diuerſificat ſpeciem. Gradus enim perfectionis in recipiēdo eandem formā, non diuerſificat ſpeciem, ſicut albius, & minus album in participando eiuſdem ſpeciei albedinem, ſed diuerſis gradibus perfectionis, in ipſis formis uel naturis participatis, diuerſificat ſpeciem, ſicut natura procedit per gradus de plantis ad animalia, per quædam, quæ ſunt media inter animalia & plantas, ſecundum Philoſophum, in lib. de Animalibus.

¶ Hic excluditur prima obiectio. dictū eſt enī ꝙ differentię in intelligētiis ſumuntur à diuerſis pfectionis gradibus, in quib. una altera ꝓpinquior eſt actui primo. Cōtra hoc inſtat ſic, Quæcūq; differūt ſecūdū actū pfectū, & minus pfectū, differunt ſolū accidentalibus differentiis: intelligētiæ differūt nō niſi ſecūdū magis & minus perfectū, ergo differūt ſolū accidentalibus differentiis. Proceſſus bonus: concluſio uero eſt falſa: ergo altera præmiſſarū, nō maior, ut ꝓbabitur: ergo minor, q̄ ē poſitio ſupradicta. Probatio Maioris ē: qa magis & minus nō uariāt ſpeciē: albedo enī pfecta & minus pfecta unius ſpeciei ſunt, quæcunq; āt ſunt eiuſdē ſpeciei accidētalibus ſolū dīſs diſtinguunt, cum in omnibus eſſentialib. cōueniant. Hāc obiectionē excludit hac pulchra diſtinctione, Perfectius & minus pfectū poſſunt attēdi uel penes modū habēdi aliq̄ formā unam ſimpliciter, uel penes ipſas formas habitas magis & minus: pmo modo nō uariāt ſpeciē, ſed ſcdo mō: quęcūq; enim ita ſe habent ꝙ ſecūdū diuerſos gradꝰ perfectionis atomā ſuſcipiūt formā, ſolo numero ut ſic diſtinguunt, ut patet de albo, ut 4 de albo. ut 6. Ea uerò quæ diuerſos gradꝰ pfectionis nō eiuſdē formę, ſed pluriū formarū ſuſcipiūt, eſſētialiter ſeu ſpecificè diſtingui neceſſe eſt, ut patet de hoīe & boue. Vñ patet reſpōſio ad obiectiones ꝙ primo modo Minor ē falſa, ſecūdo mō Maior. Cuius ꝓbatio ideo uidetur ſine additione uulgata, quia cōparatio denotata p ly magis & minus nō fit ꝓpriè, niſi in atoma ſpecie. ut dicitur ſeptimo Phy. in com. 27.

Nec iterū eſt neceſſariū, ut diuiſio intellectualiū ſubſtantiarum ſit ſemp per dīas ueras, quia hoc eſt impoſſibile in omnibus rebus accidere, ut Philoſophus dicit in ſecundo de Animalibus.

¶ Hic excluditur ſecunda obiectio. Obiicitur enim contra idem dictū ſic, Vbicunq; ſunt uerū genus & ueræ ſpecies, ibi dēt eſſe artificialis diuiſio illius generis per duas ueras differentias: ſed in intelligētiis inuenitur uerū genus & uerę ſpecies: ergo ibi debet eſſe diuiſio per duas differentias ueras. Concluſio eſt contra diuiſionē ſupra aſſignatā, qua dictū eſt, Genus intelligētiarū deſcendit ad ſuas ſpecies per magis perfectū & minus pfectū, quæ nō ſunt ueræ dīæ. Maior uerò ꝓbat ex eo, ꝙ ubi uerū genus cū ueris ſpeciebus inuenitur, oportet eſſe diuiſiuas ipſius generis & ſpecierū cōſtitutiuas differentias: ex eo aūt ꝙ diuiſio eſt ſecūdū artē dēt eſſe bimembris, ut Boetius teſtatur. hanc obiectionē excludit S. Thomas dicens, Maiorē eſſe uniuerſaliter impoſſibilem ſecundum Ariſto. ſententiam in 2. li. de Animalibus. In li. diuiſionū c. ...

AD Cuius euidentiam notandum, ꝙ cùm ueræ differētiæ appellentur differentię poſitiuę nō extraneę contrarię inter ſe conuertibiles cū his quorū ſunt differentię: ut ibi dicit Ariſt. c. 3. Genus illud, qd plures duabus ſpeciebus continet immediatè nō pōt diuidi duabus ueris differentijs, ſed ſi differentijs diuidendum erit poteſtatē eius euacuantibus, oportet ꝙ diuidatur pluribus duabus: & ſic diuiſio nō erit bimēbris. ſi enim diuiſione bimembri partiendum erit, oportet alteram differentiam eſſe non ueram: erit enim cū priuatione accepta alterius. Sicut ſi animal immediate cōtineat hominē, Bouē & Leonem, oportet ſub. ueris differētijs diuidi, uel altera uera, puta rationali: altera nō uera. ſed priuatiua cōmuni reliquis duabus, puta irrationali. Quia igitur inueniūtur aliquæ res in mūdo plures duabus cōtētę immediatè ſub aliquo cōi formaliter diuiſibili: ideo dicitur, ꝙ impoſſibile eſt uniuerſaliter: ꝙ omnis diuiſio fiat per duas differētias ueras: & hoc in propoſito noſtro accidit. Cū enim intelligentiæ careāt gñe ſubalterno, ut S. Th. in tractatu de natura generis ca. 5. teſtatur, eo ꝙ pfectio earū ex pluribus cōiunctionibus differētiarū non conſurgit, ſicut perfectio ſpecierum in iſtis inferioribus, quibus non ſufficit genus cōmune & differentia, oēs immediatè ſub uno genere continebuntur: & ſic genus earum, ſi ueris differentijs ab illas deſcendere debet, oportet multimembrem fieri diuiſionem nobis ignotam: qd ſi bipartita diuiſione cōtrahendū erit, alterā ſimpliciter neceſſe eſt eſſe nō uerā: quia priuatiuam, alteram propter debilitatem intellectus noſtri ad nullā propriam earum differentiā deſcendere potentis, neceſſe quoq; eſt eſſe non ueram. Tales autem fuerunt differentię in litera aſſignatæ: ſcilicet magis perfectum & minus perfectum.

¶ Ex his iam patet reſponſio ad obiectionem, declarata impoſſibilitate Maioris uniuerſaliter. Boetii uero dictū nō obſtat: quāuis enim dicat diuiſionem omnem ad bimembrum reduci, nō tamen dicit, quòd omnis bimembris fiat per differentias ueras inferiorum per illam diuiſionem accipiendorum.

Tertio modo inuenitur in ſubſtantijs compoſitis ex materia & forma in quibus & eſſe eſt receptum & finitum, propter quod & ab alio eſſe habent, & iterum natura uel quidditas earum recepta eſt in materia ſignata, & ideo ſunt finitæ & ſuperius & inferius: & in eis iam propter diuiſionem materiæ ſignatæ poſſibilis eſt multiplicatio indiuiduorum in una ſpecie: & in his ſubſtantijs, qualiter ſe habeat eſſentia ad intentiones logicas, ſupra dictum eſt.

In hac quarta & ultima parte huius capituli quatuor colligit de eſſentijs ſubſtantiarum compoſitarum. Primū eſt, quòd eſſe earū eſt limitatum: quia habet illud ab alio, utpote diſtinctum realiter à ſe: & per hoc primo diſtinguitur à primo ente cuius eſſe ē infinitum, & idem realiter ſuæ quidditati.

¶ Secundum eſt ꝙ eſſentia earū eſt recepta in materia ſignata: ſunt enim in hoc uel in illo, ad hīc & nūc determinatę: ſicut for

male

male ſuum materiale.

¶ Tertium, q̄ ex iſtis duobus corollariè ſequitur, eſt q̄ ſunt finitæ ſuperius & inferius. Superius quidem, quia hñt eſſe limitatũ & eſſentia earũ p ipſum eſſe, qđ vt ſuperius reſpicit, terminat. Inferius verò, quia recipiuntur earũ formæ in materia, & ipſæ ad hoc & illud terminant, quæ reſpiciũt ut inferius: p hoc q̄ in his & illis cõditionibus materialib. recipiunt tanq̃ in parte materiali.

¶ Quartum eſt, q̄ eſſentia earum eſt multiplicabilis numerabiliter in eadem ſpecie propter materiæ ſignatæ diuiſionem. Et p hæc ita differunt ab intelligentijs in ſecundo ordine poſitis, q̄ immunes à materia infinitæ q̄, inferius parem ſibi non comparantur. Et ſic terminatur tractatus ſecundus huius libri.

CAPVT VII.

Quod accidentia habeant eſſentiam incompletam oſtendit. Varia item accidentia diſtinguit & quomodo in ijs ſumatur genus & differentia exponit.

Cap. I Iſt. Accidẽtia hñt eſſe incõpletã

NVNC autem reſtat videre, qualiter eſſentia ſit in accidentibus: quõ aũt ſit in omnibus ſubſtantijs, dictum eſt. Et, quia, vt dictũ eſt, eſſentia per diffinitionẽ ſignificatur, oportet q̄ eo mõ habeant eſſentiã, quo habent diffinitionẽ. Diffinitionẽ aũt habent incõpletã, quia non poſſunt diffiniri, niſi ponatur ſubiectũ in eorũ diffinitione: & hoc ideo eſt, quia nõ hñt: in ſe eſſe abſolutũ per ſe à ſubiecto, ſed ſicut ex forma & materia relinquitur eſſe ſubſtãtiale, qñ cõponuntur: ita ex accidente et ſubiecto relinquitur eſſe accidentale, qñ accidens ſubiecto aduenit. Et ideo ẽt nec forma ſubſtantialis cõpletã eſſentiã hẽt, nec materia: quia in diffinitione formæ ſubſtantialis oportet q̄ ponatur illud cuius eſt forma: & ita diffinitio eius eſt p additionẽ alicuius, qđ extra eius genus eſt: ſicut & diffinitio formæ accidentalis, vt ẽt in definitione animæ ponitur corpus à naturali, qui conſiderat animã ſolũ inquantũ eſt forma Phyſici corporis. Sed tñ inter formas ſubſtantiales & accidentales tm̃ intereſt: quia ſicut forma ſubſtantialis non hẽt p ſe eſſe abſolutũ ſine eo, cui aduenit: ita nec illud, cui aduenit, ſ. materia: & ideo ex eo cõiunctione vtriuſque relinquitur illud eſſe in quo res per ſe ſubſiſtit & ex eis efficitur unũ per ſe, pp qđ ex cõiunctione eorũ relinquitur eſſentia quædã. Vñ forma, quãuis in ſe cõſiderata nõ hẽat rõnẽ cõpletæ eſſentiæ, tñ eſt pars eſſentiæ completæ. Sed illud, cui aduenit accidẽs, eſt ens in ſe cõpletũ conſiſtens in ſuo eſſe, quod quidem eſſe naturaliter præcedit accidens, qđ ſuperuenit: & ideo accidẽs ſuperueniens ex coniunctione ſui cũ eo, cui ſuperuenit, non cauſat illud eſſe, in quo res ſubſiſtit, p qđ res ſubſiſtens in eſſe ponitur: ſicut primũ poteſt intelligi ſine ſecũdo, vel prædicatũ ſine ſubiecto. Vñ ex accidente & ſubiecto non fit unũ per ſe, ſed unũ p accidẽs, & ideo ex eorũ cõiunctione nõ reſultat eſſentia quædã, ſicut ex cõiunctione formæ cũ materia, pp q̄ accidẽs neq; rõnẽ cõpletæ eſſentiæ hẽt, neq; pars completæ eſſentiæ eſt: ſed ſicut ẽ ens ſecundũ quid, ita & eſſentiã ſecundũ quid hẽt.

Dñia inter formã ſubſtantialẽ & accidẽtalem.

¶ In hoc tractatu tertio vnico capitulo contento, determinatur de accidentibus, vt nihil ſub latitudine entis intactũ remaneat. Diuiditur aũt in tres partes, ſ. quarũ prima quid ſignificet eſſentia in accidentibus declarat. In ſecunda verò diuerſitas accidẽtiũ à ſubſtantia & inter ſe: in tertia aũt, quõ ſe habeant ad intẽtiones logicas. Declarat ergo primõ tali concluſione, Accidentia hñt eſſentiã incompletã. Probatur ſic: quæcunq; hñt diffinitionẽ incompletam, habent eſſentiam incompletã: accidentia hñt diffinitionem incompletã. ergo. Maior patet ex eo, q̄ eſſentia ẽ id quod per diffinitionem ſignificatur, vt dictũ fuit in principio libri. Minoris probatio aũt, quia quæcunq; diffiniuntur neceſſario p aliqđ, qđ eſt extra eorũ eſſentiã, habent diffinitionem incõpletã. diffinitio.n. taliũ non completur per intrinſeca, ſed eget intrinſeco additamento: ſed accidentia diffiniuntur neceſſario p aliqđ, qđ eſt extra eorũ eſſentiam: oportet ſiquidem in eorũ diffinitione poni ſubiectum, ut dr 7. Meta. tex. com. 15. ergo accidentia habent diffinitionem incompletam.

Conuenientia formæ ſubſtãtialis & accidentalis.

¶ Ad euidẽter manifeſtandã Minorẽ S. Tho. in litera cõparat accidẽtia formis ſubſtãtialibus penes conuenientiã & dñam inde .n. clarè patebit, quomodo accidẽtia habent eſſentiã incõpletã.

¶ Conueniunt aũt accidẽtia cũ formis ſubſtantialib. in tribus. Primò in hoc q̄ neutrũ eorũ hẽt eſſe abſolutũ à ſubiecto independẽs à receptiuo, ſed ſicut ex forma ſubſtãtiali cõiuncta materiæ fluit eſſe commune vtrique: ita ex coniunctione accidentis cũ ſubiecto relinquitur eſſe commune vtrique: ex coniunctione .n. albedinis cum niue fit eſſe, quo & albedo eſt, & nix eſt alba.

¶ Scdò conueniunt in hoc q̄ neutrũ eorũ hẽt eſſentiã cõpletã, quia eſſentia vtriuſq; eſſentialiter ad aliud refertur, ut receptiuũ: forma ſiquidẽ ſubſtantialis eſſentialiter eſt entitas pfectiua materiæ: & accidẽs eſſentialiter ẽ entitas ſubiecti qualificatiua.

¶ Tertiũ aũt, in quo conueniunt eſt, q̄ neutrum eorum hẽt diffinitionem completam propriis terminis, ſed per additamentũ: ſicut.n. diffinitione accidentis oportet poni ſuũ ſubiectũ, quod eſt extra eius genus: ita in diffinitione formæ ſubſtãtialis oportet ponere receptiuũ, materiã. ſ. q́ eſt extra eius genus proprium. oã genus formæ eſt actus (ut patet ſecundo de Anima) materiã autem cum ens diuidatur in actum & potentiã, ſub potentia cõtinari clarum eſt: & conſequenter eſſe extra actum, quod eſt genus formæ, huius ſignum eſt q̄ fecit Ariſt. diffiniendo animã, dũ poſuit in eius diffinitione, corpus phyſicum organicũ, qđ ꝓpria materia eſt animæ in eo q̄ eſt corpus phyſici perfectio. Addidit autẽ hoc, ne mireris, quare in diffinitione animæ non ponitur materia, cũ ſit forma ſubſtantialis, ſed corpus phyſicũ. nõ .n. ideo eſt: quia phyſicus non conſiderat animã ut formã ſubſtantialẽ, ſed ut animã, quæ ut ſic, corpus phyſicum præexigit tã quã propriã materiã. Hinc habes, q̄ conſiderare animam intellectiuã ut ſic, ſecundum ſuam completam quidditatem non ẽ corpus phyſici: ut ẽt tradit Ariſt. in lib. 1 de partib. animalium, c. 1. T.c.6.

¶ Differunt aũt in quinq;. Primò, quia receptiuũ formæ ſubſtãtialis nõ hẽt eſſe p ſe ſine eſſe formæ. eſt.n. in hoc conforme ſuę formæ: ſicut.n. forma ſubſtantialis non hẽt eſſe præter ſuũ receptiuũ: ita nec ſuũ receptiuũ hẽt eſſe pręter ſuã formã: receptiuũ verò accidentis habet eſſe per ſe præter eſſe ſui accidentis. Huiꝰ dñæ rõ eſt: quia receptiuũ formæ ſubſtãtialis eſt ens in pura potentia, receptiuũ verò formæ accidentalis habet eſſe in actum.

¶ Secundo verò differũt, quia ex coniunctione formæ ſubſtãtialis ad ſuum receptiuum emanat eſſe illud, quod res ipſa ſubſiſtit, ſeu ſimpliciter eſt. Ex coniunctione verò formæ accidentalis ad ſubiectũ fluit eſſe: quo res ſecundũ quid eſt. Et hæc dñia oritur ex prima: ex quo.n. receptiuum formæ ſubſtantialis caret eſſe p ſe illo eſſe, quod ex forma fluit, primò eſt: & per oppoſitum, ex quo ſubiectum accidentis proprio eſſe gaudet, per adoptionem accidentis tale eſſe acquirit, & non eſſe ſimpliciter hoc .n. præhabet: & ſic ſecundum hoc primum eſſe poteſt intelligi eſſe ſine ſecundo poteſt enim ſubſtantia ab accidente ſeparari, ut dicitur 7. Met tex. com 4.

¶ Tertiò differũt: quia ex cõpoſitione formæ ſubſtãtialis cũ ſuo ſubiecto fit unũ p ſe: ex cõpoſitione aũt accidẽtis cũ ſubiecto nõ fit unũ niſi p accidẽs. Oritur aũt hæc dñia ex ſecunda: ex quo.n. ex forma ſubſtantiali eſſe ſimpliciter fit quo res per ſe eſt, oportet q̄ unũ ſimpliciter fiat quo res ſit per ſe una, ens.n. ſequitur unũ. Ex eo verò, q̄ ſubiectũ & accidens duo eſſe hẽt, unum per ſe facere non poſſunt eadem ratione: quia ſ. unum ſequitur ens, nõ .n. poteſt eſſe quòd unum per ſe ſequatur ens per accidens.

¶ Quartò differunt: quia ex cõiunctione formæ ſubſtãtialis cũ materia reſultat eſſentia quædã tertia, ſ. entitas. Ex coniunctione verò accidentis cũ ſubiecto nõ fit aliqua eſſentia tertia. Oritur autem hæc dñia ex tertia: cum.n. eſſentia ſit id quod per diffinitionem ſignificatur, ut res diffinita: diffinitum autem oportet eſſe unum per ſe, ſecundum Ariſt. 7. Met tex. com. 16. ex eo q̄ ex accidente & ſubiecto non fit unum per ſe: habetur q̄ nec eſſentia aliqua reſultat, & per oppoſitum ex eo quòd ex forma ſubſtantiali & materia unum per ſe fit, eſſentia tertia reſultat.

¶ Quintò differunt: quia forma ſubſtantialis etſi non ſit eſſẽtia completa, eſt tñ pars completæ eſſentiæ. Accidens verò non eſt eſſentia completa, nec pars eſſentiæ completæ. Sequitur autem hæc dñia quinta ex quarta. ſi.n. ex forma & materia fit eſſentia quædã, tertia forma ſubſtantialis illius pars erit. Si aũt ex accidẽte & ſubiecto eſſentia nulla reſultat, accidens nullius completæ eſſentiæ pars poni poteſt & ſic accidens incompletum & ſecundum quod eſt ens, ac conſequenter incompletam eſſentiam & diffinitionẽ hẽt. Nec te moueat, q̄ formã ſubſtantialem non abſolutã à receptiuo, & eſſe non habere ſine materia modò dicat, & ſuperius dictũ ſit animã intellectiuã independentẽ à materia & ſeparatã ab illa ſecundũ rẽ remanere: hoc.n. eſt ſimpliciter verũ: ad verificationẽ aũt eius qđ modò diximus, ſufficit animã intellectiuã eſſe eſſentialiter materiæ informatiuã & tali mõ ab illa inſolubilẽ ſecundũ eſſe quidditatiuũ, ut eius diffinitio oſtẽdit, & q̄ forma ſubſtãtialis ut ſic, non habeat unde ſecundũ eſſe actualis exiſtentiæ à materia abſoluatur & independens ſit, licet aliunde alicui formæ ſubſtantiali hoc inſit, puta ex hoc, q̄ eſt intellectiua: loquitur enim de forma partis ſubſtantiali ut ſic.

CIRCA Hęc ſupradicta multa ſunt dubia. Circa ſecundam .n. conuenientiã dubitatur, an ſit verũ qđ ibi dicitur. ſ. quòd eſſentiæ accidentales eſſentialiter non ſunt abſoluta à receptiuo. 1. Dubiũ.

Secundū. ¶Et hanc dubitationem comitatur alia, circa tertiā conuenientiam, an.ſ. accidentia neceſſariò per ſubiectum diffiniantur.

Tertium. ¶Occurrunt quoque q̃ōnes circa d̃rias aſſignatas: & prima quidem habet dubitationem de vtroq; membro cum ſua radice, an ſcilicet forma ſubſtantialis puræ potentiæ tantum actus ſit.

Quartum ¶Et, an forma accidentalis in ente, in actu tantùm recipiatur.

Quintū, ¶Circa ſecundam d̃riam eſt dubium, an accidētia habeant propriam exiſtentiā diſtinctā realiter ab exiſtētia ſubſtantiali.

Sextum. ¶Et iterum eſt ibi dubium, an ſubſtantia ſubiecta accidenti poſſit intelligi eſſe abſque omni accidente.

¶Iſtas ſex dubitationes ſi diffusè tractare vellemus, propoſiti limites extremus, alterius enim negotij eſt: ſed ne omnino ieiuni tranſeamus, de pluribus earum dicetur ordine ſupradicto, fundamenta & noſtra & aduerſariorum adducendo.

QVAESTIO XV.

Num inhærentia aptitudinalis ſit de inhærentia accidentis.

CIRCA primū dubiū declarato titulo, primò adducetur Op. Sco. opinio Scoti, ſecundo S. Tho. tertiò r̃ndebitur argumentis in oppoſitum. Eſt igitur ſenſus primi dubij, an de eſſentia accidentis ſit dependentia ad ſubiectum: quod ſub ſpecialib. uocabulis dubitatur ab alijs, cū quæritur, an inhærentia aptitudinalis ſit de eſſentia accidentis. Scotus in quarto ſen. diſ. 12. q. 1. decidit hanc quæſtionem, quoad accidentia abſoluta, ſcilicet quantitatem & qualitatem, atq; tales qui hoc vertunt in dubium: quid nominis ipſius inhærentiæ ignorare, contentuſque eſt vnica ratione ad probandum, quòd impoſſibile ſit inhærentiam quamcunque eſſe de eſſentia accidentis abſoluti, ſic, Nulla relatio eſt de conceptu formali rei abſolutè: omnis inhærentia eſt relatio, ergo nulla inhærentia eſt de conceptu formali rei abſolutè.

Cōfirmatio aliorū ¶Aliter hæc ratio formatur ab eodē, ſic, Id quod eſſentialiter eſt ad ſe non includit in ſe eſſentialiter reſpectum, ſecundum Auguſtinum ſeptimo de Trinitate, capitulo ſecundo: ſed accidens abſolutum eſt ad ſe: ergo accidens abſolutum non includit eſſentialiter reſpectum, inhærentia autem reſpectus eſt: ergo.

¶Ab alijs autem confirmatur eadem ratio ſic, Omne quod relatiue dicitur eſt aliquid præter relationem, fundamentum enim relationis eſt aliud formaliter à relatione: ſed accidens abſolutum, puta qualitas relatiuè dicitur inhærens: ergo eſt aliquid abſolutum præter inhærentiam.

Tertia cōfirm. ¶Præterea, Inhærentia aptitudinalis eſt de eſſentia accidentis, ergo quantitas & qualitas non ſunt genera generaliſſima. Tenet conſequentia ex eo, quod tunc à quantitate & qualitate cæteris accidentibus poſſet abſtrahi conceptus communis quidditatiuus eiuſdem rationis in omnibus illis inferior conceptu entis: & ſuperior illis nouem generibus, ſcilicet, eſſe in: & ſic cum omnis talis conceptus ſit genus, nouem genera accidentium generaliſſima non erunt: haberent enim ſuperueniens genus.

Opī. Thomiſtarū. Thomiſtarum autem ſententia eſt inhærentiam aptitudinalem eſſe de eſſentia accidentis, & eam non eſſe relationem.

¶Sciendum eſt enim aliquid eſſe abſolutum uel reſpectiuū dupliciter, ſcilicet à ſubiecto & à termino. Abſolutum enim à ſubiecto ens, eſt, id quod non eſt natum recipi in alio ut ſubſtantia. Reſpectiuū ad aliud, ut ſubiectum eſt id, q̄d eſſentialiter natum eſt recipi in alio, ut omne accidēs. Abſolutum à termino eſt id, quod formaliter non reſpicit aliud præciſè, ut terminum ad quem, ut ſubſtantia, quantitas, & qualitas. Reſpectiuum ad aliud ut terminum eſt id, quod formaliter reſpicit aliud præciſè, ut terminum ad quem, ſicut prædicamentum relationis. In hoc enim differt relatio pertinens ad prædicamentum relationis ab alijs reſpectibus cæterorum generum, qui à quibuſdam tranſcendentes uocantur, quod reſpectus pertinens ad genus ad aliquid, eſſentialiter eſt ad aliud, nō ut receptiuum, uel cauſam efficientem, aut finalem, aut formalem: ſed præciſè eſt ad aliud tanquam terminum, unum enim relatiuorum nec eſt forma, nec finis, nec efficiens alterius, ſed terminus. Propter quod dicit Magnus Albertus, quod unum relatiuorū non eſt diffiniendum per reliquum: eo ꝙ ly per, denotat cauſalitatem. Reſpectus autem aliorum generum, qui propter uocabulorum penuriam reſpectus dicitur: reſpicit eſſentialiter aliud, ſed ut ſubiectum, uel materiam, uel formam, & econtra: ut de commenſuratione animæ intellectiuæ ſuprà dictum eſt, cum ergo inhærentia aptitudinis importet reſpectum ad aliud ut receptiuum, ipſam non de genere relationis, ſed identificatam cuilibet generi, modo abſolutum ent modo relatiuum ſignificare dicimus. Vnde non prohibetur inhærentia aptitudinalis eſſe de C. 6. q. 13. eſſentia abſoluti accidentis ex eo, quod eſt reſpectus: immo ex hoc, quod accidens abſolutum non à ſubiecto eſt, licet à termino: ſequitur quòd de eſſentia eius ſit eſſentialis dependentia ad ſubiectum, quam inhærentia aptitudinalis explicat.

¶Conſona autem noſtra poſitio rationi oſtenditur, ex eo quòd ſicut eſſe ad cōſtituit accidēs relatiuum: ita eſſe in conſtituit accidens uniuerſale. Contrahitur.n. ens per eſſe in, ad nouem genera accidentium: & ideo ſicut ad, eſt de eſſentia relationis: ita in eſt de eſſentia accidentis. Vnde Simplicius in Commento prædicamentorum dicit eſſe in, nullum conſtituit genus, ſed omne accidens circuit.

¶Et confirmat̃ ex eo, ꝙ niſi aptitudinalis inhærentia eſſet de eſſentia accidentis, poſſet cōpleta diffinitione ipſum accidens cōcipi abſq; aptitudinali inhærētia in eius diffinitione poſita, q̄d eſt impoſſibile. oportet.n. ipſum in ſua diffinitione habere eſſentialem dependentiam ad ſubiectū, quam inhærētia aptitudinalis explicat, aliter ſubiecto nō eſſet opus ad diffiniendū. Propterea in pluribus locis ait ſ. Th. q. diffinitio accidentis eſt hoc, ſeu aliud huiuſmodi, res, cui debetur eſſe in alio. Hęc de ſecūdo.

AD primum autem in oppoſitū d̃r, ꝙ Minor primi eſt falſa, & deceptus uidetur Scotus: quia non uidit differentiam inter reſpectum In, & Ad. reſpectus enim In, & nō eſt relatio, nam licet talis reſpectus terminetur ad ſubiectum, & conſequenter ſubiectum ſit terminus: tamen non terminat ut terminus, ſed vt receptiuum illius. & hoc oportet hic valde attendere, aliud eſt enim dicere A, eſt terminus talis reſpectus: & A terminat talem reſpectum vt terminus: ut ex dictis patet. — Ad primum.

¶Et per hoc patet reſponſio tam ad ſecundam, quàm ad tertiam formam eiuſdem rationis: ſemper enim ſupponit aptitudinalem inhærentiam eſſe relationem. — Ad cōfirmationē.

¶Ad vltimum negatur conſequentia: d̃r nanq; ꝙ eſſe Ineſt diuerſarū rōnum in p̄dicamentis, ſicut & ens: eſt ſiquidem in, analogum ad nouem genera accidētium ſicut & ens ad oīa genera.

EX his patet ſolutio ſecūdi dubij, in quo Scotus nobiſcum concordat in quarto, diſt. 12. ita quòd vnanimiter fatemur accidens non poſſe completè diffiniri abſque additione ſubiecti, vt nunc nunc eſt probatum: quod plenius inferius patebit, cùm declaratum fuerit, unde ſumantur genus & differentia in eis. Teſtatur & hoc Ariſt. in 7. Metaph. tex. Com. 5. & 17.

TERTIA dubitatio, quoniam nimis eſt ampla, alibi diſcutienda relinquatur, oportet ſiquidem ad plenam illius reſolutionem multos quinternos implere.

QVAESTIO XVI.

Num dimenſiones interminatæ præcedant formam ſubſtantialem in materia, opinio Auer. de Subſtantia orbis, c. 1. col. 2. primo Phyſ. c. 63. & 4. Phyſ. cap. 25. prima ratio.

QVARTAM verò, quia de accidentis natura eſt, cuius tractatum agimus, non omnino prætermittendam duco. In qua tria agenda ſunt primò, recitabitur opinio Auer. ſecundo ponitur opinio S. Th. tertiò reſpondebitur argumentis in oppoſitū.

¶Sciendum eſt quoad primum, Auerroim in lib. de Subſtantia orbis fundaſſe opinionem nobis contrariam ponendo in materia prima, q̃ pura eſt potētia, accipi dimēſiones interminatas. Ex hoc.n. ſequitur non oē accidens eſſe ſubiectiue in ente in actu.

¶Mouetur aūt ad hoc opinandum rōnib. pleriſque ducentibus ad impoſſibile Prima eſt, Dimenſio interminata nō eſt in materia coæterna ſibi. ergo corpus fit ex non corpore & dimenſio ex nō dimenſione, & tunc vltimo loquitur, ergo formæ corporales, i. dimenſiones ſunt ſibi inuicē contrariæ, & ſuccedentes ſibi inuicē in ſubiecto, ſicut ſibi inuicē ſuccedūt formæ ſubſtantiales in eadē materia: cōſequens eſt impoſſibile, ergo à deſtructione cōſequētis, &c. impoſſibilitas cōſequētis patet ex eo, ꝙ neq; motus neq; mutatio aliqua eſt ad quantitatē interminatam. Augmentatio.n. eſt ad quantitatem terminatā. Patet quoq; ex eo ꝙ quātitati nihil eſt cōtrarium, ut d̃r in prędicamētis. Cōſequētia aūt probatur ex eo, ꝙ omne quod fit ex ſuo contrario ſeu priuatiuè, ut d̃r primo Phy. tex. Com. 64. & 5. eiuſdem tex. Com. 7.

¶Secunda rō eſt iſta, Quantitas interminata non eſt in materia ergo materia non pōt ſimul formas diſtinctas ſpecie, aut numero recipere cōſequens eſt falſum ad ſenſum. ergo. Cōſequentia probatur ex eo, ꝙ diuerſæ formæ non poſſunt ſimul recipi niſi in diuerſis partib. materiæ, materia verò diuerſis partib. caret, ante quantitatis receptionem, ſubſtantia ſiquidem excluſa quantitate indiuiſibilis eſt, ut dicitur primo Phyſ. tex. Com. 15.

¶Tertia rō eſt iſta, Quantitas non eſt in materia ſubiectiuè, ergo forma non diuiditur per diuiſionē materiæ. Tenet conſequentia: quia forma recipitur in materia indiuiſibili, cum quantitate ponatur carere. Tūc vltrà, ergo forma recepta in materia nullam diuiſionem habet. Tenet conſequentia: quia oīs diuiſio formæ materialis præexigit diuerſitatem partiū materiæ. Tunc vltrà, ergo forma recepta in materia eſt æterna & carens contrario. Tenet conſequentia: quia temporalitas formæ corruptibilitatem eius ſequitur: corruptibilis autem non eſt forma aliqua niſi receptiuum eius habeat diuerſas partes, quarū alteram ipſa, alteram formam alia informet: cum oporteat cōmunicare in materia ea, quæ inuicē corrūpuntur: ut primo de generatione tex. Com. 53. dicitur. & tunc vltimò ſequitur quòd nullam niſi primam formam materia recipiat, oportet.n. corruptionem vnius eſſe generationē alterius, ut dicitur in primo de generatione.

neratione tex. cō. 7 & conſequēter caret cōtrario. Hęc de primo.

op. Sa-do. d. 4. 13. q. 9. a. 2. q. 4. itē 4. d. 44. q. 1. a. 2. c. quę ſtiuncula ter. quar. cōtra Gē. c. 8. ſcdm in trac. de natura materię. ratio Contra Auer.

Hanc opinionē, etſi in quibuſdam ſuis libris ſequatur S. Th. proprius tamen ſententia oppoſitam ultimò determinauit in prima parte, q. 76. art. 6. ubi tali ratione utitur contra Auer. poſitionē. Quęcunq; aliquid eſt in potentia ad actum omnem ordine quodā prius recipit actū primum ſimpliciter & deinde ſequētes, ſed materia prima ſecundū ſe eſt in potentia ad oēs actus ſubſtantiales & accidentales ordine quodā: ergo prius recipit actū prioré ſimpliciter, deinde poſteriorē: ſed primus actus ſimpliciter & ordine generationis eſt eſſe. ergo primū, quod intelligitur recipi in materia, eſt eſſe ſubſtantiale, & nō niſi à forma ſubalis: ergo prius recipitur in materia forma ſubalis, q̄ quodcūq; accidens & ſic omne accidēs ſequēt aduenies enti in actu. Quòd primus actus ſimpliciter ſit eſſe, patet tum authoritate libri de cauſis in principio. Tum quia eſſe quantum, præſupponit eſſe: ſimpliciter eſſe quale, p̄ſupponit eſſe: & ſic de aliis. Sequūtur præterea ad hanc poſitionē multa inconuenientia: q̄ ſcilicet ens ſecundū quid præcedat eſſe ſimpliciter, & q̄ ens per accidens ſit prius ente per ſe: & q̄ materia maiorem connexionem habeat cum forma alterius generis, q̄ cum forma proprii generis, ex quo à qualibet forma ſubſtantiali eſt denudabilis, & nō à qualibet forma accidentali: & quòd ſubſtantię generabilis ſint non ſolum tria, ſed quatuor principia. ſ. materia, forma, priuatio & quātitas terminata, nō enim pōt fingi q̄ ſit principiū ſaltē p accidēs, cum ſit cōiuncta principio per ſe, ſicut de priuatione dicitur: & ſic debuit connumerari ab Ariſ. Tenēda eſt igitur opi. S. Tho. q̄ omne

4. Phy. 65. & 66.

accidēs ē ſubiectiuè in ente & actu, & p hoc differt à forma ſubſtātiali quæ eſt ſubiectiuè in ente in pura potētia. Et hęc de ſcdo.

Ad primū

Ad Primā rationē Auer. dicitur, q̄ conſequens primū illatum habet multiplicem ſenſum, & quandoq; uerum & quandoq; falſum: & ideo diſtinguendum eſt. ſi nanq; ly ex, dicat habitudinem cauſæ materialis, uerum eſt: corpus enim ſit ex materia q̄ non eſt corpus & indiuiſibilis in actu, licet ſit corpus & diuiſibilis in potentia. ſi aūt ly ex, dicat habitudinē termini à quo falſū eſt: neceſſe eſt enim materiam, ex qua ſit corpus immediatè, ante illud inſtās habuiſſe corporeitatem: & uniuerſaliter in omni inſtanti tēporis neceſſe eſt ipſam eſſe ſub dimenſionibus: & hoc

Secūda reſponſio.

modo intelligēdum eſt quod Ariſ. tertio Cęli, tex. com. 29. & 64. dicit, q̄ impoſſibile eſt corpus fieri ex non corpore id eſt poſt nō corpus. Amplius eſt diſtinguēdū ly fit: corpus enim ſeu dimēſionem fieri intelligi poteſt dupliciter. Vno modo terminatiuè, id eſt ut fiat tāquā terminus alicuius motus, uel mutationis, & hoc modo eſt impoſſibile fieri dimenſionem. Alio modo concomitatiuè, id eſt ut fiat tanquam aliquod conſequens ipſum terminū motus ſeu mutationis: & hoc modo uerū eſt, corpus fieri: neq; enim generatio, neq; alteratio, neq; motus localis ad quantitatem terminatur ut quantitas eſt licet augmentatio terminet ad quantitatē perfectā, ſed quando generatio terminatur p ſe primò ad compoſitū ſubſtantiale generantur conſecutiuè eius accidentia inſeparabilia: de quorum numero eſt quantitas, quę ſubſtantialem corporeitatem ſequitur. peccatum ergo accidit in prima ratione Auerrois: quia conceſſa prima conſequentia, pro quanto infert conſequens in ſenſu uno, nō tenet ſecunda cōſequentia, quæ ſupponit dimenſiones fieri non cōcomitatiuè, & per accidēs, ſed determinatiuè. de illis enim, quæ fiunt ut termini mutationum, uerificatur, q̄ corrumpuntur à contrario, & q̄ ſuccedunt ſibi inuicē ſe mutuo expellētia, & nō de illis quæ fiūt conſecutiuè, de quorum numero eſt quantitas interminata.

Ad ſcdm.

¶ Ad ſecundam rationem negatur conſequentia. Et ad probationem cum dī, q̄ diuerſas formas præexigere diuerſas partes in materia poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ut ly præ, dicat ordinē temporis: & ſic uerum eſt quaſcunq; duas formas ſimul recipiēdas in materia præexigere eam eſſe diſtinctam in plures partes immediatè ante illud inſtans, in quo illæ formæ inducuntur, eadē enim pars materiæ nō pōt ſimul ad duas formas alteratione ſufficienter diſponi, ſed talis diſtinctio partiū materiæ præexacta non oportet quod fiat per interminatas dimenſiones ipſi materię inhærentes, ſed ſit per dimenſiones præcedentium cōpoſitorū. Alio modo poteſt intelligi ut ly præ, dicat ordinem neceſſariū: ita q̄ in inſtanti introductionis formarū neceſſe ſit materiā habere prius natura diuerſitatem partiū, & poſt formas diſtinctas: & hoc eſt falſum: oportet enim prius natura materiam eē, quam diſtinctam eſſe: in illo ergo & pro illo inſtanti exigunt duæ formę diſtinctas partes materię, ſed non præexigunt.

Ad tertiū

¶ Ad tertium dicitur q̄ forma diuidi per diuiſionē ſubiecti pōt intelligi dupliciter. Vno modo, ut ideo forma diuiſionem habeat ex ſubiecto, quia in materia p diuiſa recipitur, & hoc modo quo modo ſit uerum & quomodo ſit falſum nūc nūc declaratū eſt. Alio mō, ut ideo forma diuidatur ad diuiſionē ſubiecti: q̄a forma habet talem diuiſionē ratione ſubiecti: & hoc modo uerum eſt, eo q̄ diuiſio quantitatiua conuenit formæ ſubſtantiali ex hoc q̄ eſt in materia, ratione cuius cōpoſitū eſt quantum: ſicut enim qualitas ſequitur compoſitum ratione formæ: non ita tamen q̄ ipſa qualitas præſit in ipſa forma ſubiectiuè: ita quantitas ineſt cōpoſito ratione materię, non ita q̄ præſit in materia: quia ergo diuiſio quantitatiua formæ nō conuenit niſi rōne materię, in qua recipitur, ut formæ à materia ſeparatæ oſtendunt: ideo formas diuidi ad diuiſionem ſubiecti concedimus, nō tamen diuiſionem iſtam præcedere formā, ſed comitari. Vnde patet reſpōſio ad totū proceſſum rōnis: q̄a ruit fundamento falſo innitēs, fundatur enim ſuper hoc quòd in expoſitione noſtra ſequitur, formas nō diuidi ad diuiſionem ſubiecti quod patet ſi ſeq.

Quīti dubii ſolutio.

Quinta dubitatio prætermiſſis argumentis ſecundum S. Thomę doctrinam habet partem affirmatiuam ueram. Cū enim ab omni forma fluat aliquod eſſe, quia forma eſt quę dat eſſe rei, neceſſe eſt à forma accidentali fluere accidentale eſſe: ſicut ab albedine eſſe album, & à dulcedine eſſe dulce.

Accidens hic ꝓpriā exiſtentiā diſtinctā ab exiſtentia ſubiecti.

¶ Quod autē eſſe q̄ fluit à forma accidentali non eſt idem quod eſſe ſubſtantiale, ex propriis rationibus ſubſtantię & accidentis notiſſimum eſt, eſſe nanq; ſubſtātiale eſt eſſe ſimpliciter ſecūdū ſe independens & primum, eſſe autem accidentale eſt eſſe ſecūdū quid in alio dependens à ſubiecto & poſterius. Nec eſſe ſolū actualis exiſtentię accidentis diſtinguitur realiter ab eſſe ſubiecti actualis, ſed etiam ab ipſa eſſentia formę accidentalis à qua eſt. Iam enim ſuprà probatū eſt, q̄ nulla quidditas creata eſt ſuū

Ca. 5. q. 2.

eſſe exiſtentia. Vnde exiſtentia albedinis nec eſt ipſa albedo nec exiſtentia ſubiecti, nec receptio albedinis in ſubiecto: ſicut nec exiſtētia formæ ſubſtātialis eſt ipſa forma, aut materia, aut receptio formę in materia, ſed quēadmodū forma ſubſtātialis recepta in materia perficit ipſam, ut utraq; exiſtētiā recipiat: ita albedo recepta, in ſubiecto perficit ipſam, ut eſſe albū recipiat: ita q̄ ſicut forma eſt ratio materię & compoſito ſubſtātiali, q̄ eſſe habeat: ita albedo eſt tō ſubiecto cōpoſito ex albedine ſubiecto q̄ habeat tale eſſe, album ſcilicet. & ſicut tot eſſe ſubſtantialia in aliquo oportet eſſe quot ſunt formæ ſubſtantiales: ita ſecundū numerum formarum accidentium multiplicatur eſſe accidentale. Aliud eſt ſiquidem eſſe album & aliud eſt eſſe dulce.

¶ Errant propterea qui S. Th. impoſuerunt opinionem recitatā à Scoto, in quarto ſen. di. 12.

Solu. 6 dubij.

Circa ſextam dubitationem, an ſcilicet diſtātia accidenti ſubiecta poſſit intelligi eſſe ſine omni accidente, declaranda eſt primò ſententia ſancti doctoris error deinde quidam eludendus.

¶ Ad percipiendum primum diſtinguendum eſt q̄ de ſubſtātia & accidente dupliciter loqui poſſumus. Primò modo ut ſic, id ē de ſubſtantia ſub ratione ſubſtantię & de accidēte in eo q̄d accidens. Alio modo contingit loqui de ſubſtantia & accidente ſub ratione talis ſubſtantię & talis accidentis. primo modo ſubſtantia eſt ſeparabilis ab omni accidente, eo q̄ eſſe ſubſtantiale, ut ſic, nullam connexionem neceſſariam hēt cum eſſe accidentali alioquin oīs ſubſtantia eſſet accidenti ſubiecta. Secundo modo ſubſtantia non poteſt ſeparari ab omni accidente: quia non à propria paſſione propter connexionem neceſſariam, quę eſt inter ſubiectū & propriā paſſionē, non propter hanc quod ſubiectum dependeat à paſſione. Propterea S. Th. in quæſtionibus diſputatis de ſpiritualibus creaturis, quęſt. ultima ad ſeptimū, & in quęſtionibus de Anima, q. 12. ad ſeptimū ait, quod ſubiectum eſſe ſine propria paſſione non eſt poſſibile nec intelligibile. in litera ſa loquens de eſſe ſubſtantiali & accidētali, ut ſic, ait ſubiectū poſſe eſſe ſine accidentali forma ſibi adueniente. Oſtendit autē natura demonſtrationis ſubiectū eſſe nō poſſe ſine paſſione. oportet nanq; concluſionem, quæ inhærentiam paſſionis in ſubiecto concludit, neceſſariam eſſe, & impoſſibile aliter ſe habere.

Ant. Trōbeta in quol.

Error autem intolerabilis hic cauēdus eſt poſitus ab Antonio Trombeta in quolibeto ſuo, dicente, q̄ quia ſcdm S. Tho. & eius ſequaces ſubiectū non eſt niſi cauſa materialis reſpectu paſſionis, & paſſio eſt accidēs ex quo neceſſario ſequitur ſubiectum poſſe eſſe ſine propria paſſione. Fundamentum autē huius conſequentiæ eſt quia omnis potentia paſſiua eſt potentia cōtradictionis: ſed ſubiectum eſt ſolū in paſſiua potentia reſpectu paſſionis: ergo eſt in potentia cōtradictionis, ergo pōt habere ipſam & non ipſam. Maior habetur ex nono Met. tex. com. 17. & probatur ratione ſic paſſiones enim diſiunctę ſunt, tales, q̄ una includit negationem alterius: ergo potentia includit negationem actus, & per conſequēs potentia ut potentia eſt non repugnat eſſe ſine actu, ergo omnis potentia eſt potentia contradictionis.

¶ Præterea ad idē. Poſſibile eſt medium inter neceſſarium & impoſſibile, ergo cū neceſſarium reſpiciat eſſe ſolū & impoſſibile, non eſſe ſolum poſſibile reſpicit eſſe & non eſſe: & ſic oīs potentia cū ab ea dicatur poſſibile eſt potentia contradictionis.

¶ Præterea ad idem, ideo potentia paſſiua eſt ad eſſe: q̄a pōt ab alio recipere eſſe. ſ. ab agēte, ſi aūt ab alio recipit eſſe, illo circunſcripto quantū eſt in ſe eſt ſub non eſſe. Si ergo potentia paſſiua ex ſe eſt ſub non eſſe, & ab agente pōt habere eſſe neceſſariò ſequitur quòd eſt potentia contradictionis, ſcilicet ab eē & nō eē.

Accidit autem error hic & in principijs & in concluſione. In principijs: quia S. Th. in Prima parte, q. 77. ar. 7. tenet ex intentione, & probat ſubiectum eſſe cauſam ſuæ propriæ paſſionis in triplici genere cauſæ, ſcilicet materialis, effectiuę & finalis: unde patet error minoris. Maior autem licet ſit Ariſ. eſt tamen malè intellecta & probata: potẽtia enim materialis eſt duplex, quædã eſt receptiua tantum, quædam uerò non ſolùm receptiua, ſed & paſſiua extenſo nomine paſſionis ad omne genus tranſmutationis. Potẽtia receptiua tãtum eſt neceſſariò coęua ſuo actui, eo q; ſi eſſet antè ſuum actũ, oporteret q; per aliquam tranſmutationem illũ reciperet: & ſic non eſſet receptiua tantum reſpectu illius. Potentia autẽ paſſiua neceſſariò nulli actui coęua eſt, reſpectu cuius ẽ paſſiua: eo q; omnem actum per tranſmutationem acquirit, & conſequenter per tranſmutationem perdit, omne enim generabile eſt corruptibile, ut dicitur primo Cæli. Propoſitio ergo illa, Omnis potentia eſt potẽtia cõtradictionis, eſt intelligenda de potentia paſſiua, & non receptiua tñ. Hanc gloſſam & ſenſus ipſe & tex. Ariſ. conuincunt. Ad ſenſum enim patet, in cęlo eſſe potẽtiam receptiuam ſuæ figuræ: & tamen in eo talis potentia non eſt potentia contradictionis: cęlum enim non eſt in potentia ad aliam figuram. Ariſ. uerò tex. allegato nono Meta. ait cælum nõ eſſe in potentia ad motum, ſed ad terminos eius tñ: & tamen cõſtat cælum habere potẽtiam receptiuam ſui motus. unde ex hoc inſinuauit, quòd de potentia paſſiua loquebatur: ratione cuius cælũ eſt in potentia ad terminos motus. Vnde cum ſubiectum non habeat potentiam paſſiuam, ſed receptiuam tñ reſpectu propriæ paſſionis, nulla enim mutatio mediat inter ſubiectum & paſſionem: oportet ſubiectum non eſſe in potentia contradictionis reſpectu paſſionis: & ſic concluſio deducta fuit falſa.

Ad rõnes Th. ad primam. ¶Ad rationes aũt, quibus arguens nititur illam propoſitionem de omni potẽtia receptiua probare, reſpondetur. Et ad primam dicitur, q; paſſiones entis diſtinctas eſſe ita eſt, quod una includit negationem alterius, uerũ eſt: q; una non eſt alia formaliter. potentia enim non eſt actus formaliter, ſed ex hoc nõ ſequitur, ergo quælibet poteſt eſſe ſine alia. Nam non ualet, hoc non eſt illud, ergo hoc poteſt eſſe ſine illo.

Ad ſecundam. ¶Ad ſecundã dicitur, q; poſſibile ut diſtinguitur cõtra neceſſarium & impoſſibile ſumitur à potentia paſſiua & non a potentia receptiua tantũ: & ideo ex hoc non ſequitur, niſi potẽtiã paſſiuam eſſe potentiam contradictionis: cum tamen arguens debeat probare, q; oĩs potẽtia receptiua ſit potẽtia cõtradictionis.

Ad tertiũ. ¶Ad tertiam dicitur, q; propoſitio prima ibi adducta, ſcilicet q; ideo potentia eſt ad eſſe: quia poteſt recipere eſſe ab alio, ſcilicet ab agente: in uno ſenſu eſt uera, & in altero falſa. ſi enim ly põt dicat poſſe diſtinctum contra impoſſibile, Ari. diceret eam eſſe falſam, eſt enim ſenſus q; ideo potentia eſt ad eſſe: quia non eſt impoſſibile ipſam recipere eſſe ab agente, & ſic cælum eſſet in potẽtia ad motum cum recipiat ipſum ab alio. Si autem ly poteſt dicat potentiam, ut diſtinguitur contra eſſe in actu, tunc propoſitio eſt uera, idem enim aliquid eſt in potentia ad eſſe: q; põt recipere eſſe quod adhuc non habet, ſicut idem aliquid eſt in potẽtia ad non eſſe, quia poteſt habere non eſſe quo caret, ſed cum omnis actus poſſibilis haberi ab aliqua potentia non niſi p trãſmutationem acquiratur, ad noſtram poſitionem reditur, quòd ſcilicet potentia paſſiua ſola ſit ad eſſe.

Aliæ rationes, quibus ſeparabilitas ſubſtantiæ, ab eiſ accidentis à Scotiſtis probatur, ex ſupradictis facile eſt ſoluere. Aſſumunt ſiquidem propoſitiones, quarum falſitas eſt ſuperius declarata.

Subſta ẽ cã accidẽtiũ. *Sed quia illud, quod dicitur maximè & uerißimè in quolibet genere, eſt cauſa eorũ, quæ ſunt poſt ĩ illo genere ſicut ignis, qui in fine caliditatis eſt cauſa caloris in rebus calidis, ut in ſecundo Metaph. dicitur: ideo ſubſtantia, quæ eſt principium in genere entis, maximè & uerißimè eſſentiam habens, oportet q; ſit cauſa accidentium, quæ ſecundariò & quaſi ſecundum qd rationem entis participant.*

¶In hac ſecunda parte capituli diuerſitatem accidentiũ inter ſe declaraturus, præmittit cauſam accidentium, quæ ſit ut cãs diuerſitatis eorũ inſinuet tali concluſione, Subſtantia eſt cauſa accidentium, quam probat ſic, Maximè & uerißimè ens eſt cauſa aliquorũ entium, ſubſtantia eſt maximè & uerißimè ens: ergo ſubſtantia eſt cauſa aliorum entium, ſed talia ſunt accidẽtia. Minor nota. Maior uerò ex ſecundo Meta. in principio patet. Maior uerò ex ſecũdo Me. tex. com. 4. habetur: ubi dicitur, quòd uniuerſaliter id quod eſt maximè tale in aliquo ordine quod eſt cauſa omnium aliorum in illo ordine, ut ſic: ſicut ignis qui in ordine calidorũ eſt maximè calidus omnium calidorum eſt cauſa ut ſint calida. Vtitur autem nomine generis in litera, ſicut Ari. utitur ubi ante nominatione: eo quòd ad ueritatẽ huius propoſitionis exigitur, q; cauſa communicet cum eſſe in nomine & ratione, licet analogicè eadem, non enim ſequitur, cælum eſt cauſa omnium calidorum, ergo cœlum eſt maximè calidum, quod tamen ſequeretur, ſi cęlo calidi nomen non æquiuocè conueniret. Quia igitur ſubſtantia & accidens in nomine & ratione entis, analoga tñ conueniunt, & ſubſtantia maximè eſt ens, ideo cauſa eſt omniũ aliorum ut entia ſint.

Quod tamen diuerſimode contingit: quia enim partes ſubſtantiæ ſunt materia & forma ideo quædam accidentia principaliter conſequuntur formam, & quædam materiam. Accidẽtiũ alia ſunt ſequentia ſubſtantiã rõe formæ alia uero materiam

¶Quia accidentia cauſantur à ſubſtantia: & quia ſuos & effectuũ diuerſitas ex cauſis prouenit, aſſignat diuerſitatem inter accidẽtia à priori ex diuerſitate partium ſubſtantiæ à quibus fluunt accidentia: & ponit tres diuiſiones.

¶Quarum prima cum ſuis diuiſionibus talis eſt, Accidẽtiũ alia ſequuntur principaliter formam: alia ſequunẽ principaliter materiam. Accidentium ſequentium formam quædã cõmunicant materiæ, quædam uerò ſunt ſeparata à materia. Accidentiũ autem ſequentium materiam, quædam ſequuntur eam in ordine ad formã generalẽ & quædam in ordine ad formam ſpecialẽ. ¶Eſt autem rõ primæ diuiſionis, quia cum unumquodq; operetur per q; eſt actu, & ſemper ſpecies aliqua mouere & agere exiſtimetur, ut dicitur tertio Phy. tex. com. 17. oportet formã ſequi operationes & operatiuas uirtutes: ſimiliter cũ patiatur & tranſmutetur unumquodq; ratione materiæ, oportet plura accidentia eam ſequi, ut ea quę propter materiæ diuerſam cõplexionem inſunt & ipſam motui ſubiciunt, &c. Appoſui autẽ in prima diuiſione ly principaliter, ut diſtinguitur cõtra totaliter: nullum. n. accidens eſt ſolius formæ aut ſolius materiæ: ſed omnia ſunt cõpoſiti. (etenim ad ipſam quoq; intellectionẽ non ſolum anima concurrit, ſed totum cõpoſitum ex materia & forma. Socrates enim eſt qui primò intelligit) eſt ergo ſenſus diuiſionis q; accidẽtium quædam ſequunẽ formã, nõ ut cauſam totalẽ, ſed principalẽ. quædam ſimiliter ſequuntur materiam, ut cauſam principalẽ nõ totalẽ. Cum enim omnium accidentium cã ſit id quod unè eſt, id eſt ſubſtantia completa omniũ cauſa eſt compoſitũ ex materia & forma: ſed aliquorũ principalis radix eſt forma, aliquorũ uerò principalis radix eſt materia. Sicut enim in artificialibus aliquid cõuenit cõpoſito rõne formæ, & aliquid rõne materię, quẽadmodũ ſcindere cõuenit ſerræ rõne formæ, durities autẽ rõne materiæ: ita & in naturalibus aliquid oritur in compoſito rõne formæ, & aliqd rõne materiæ: quẽadmodũ in Socrate ſentire & intelligere eſt rõne formæ: maſculinũ uerò rõne materiæ. Quæ autem ſit regula ad diſcernẽdũ accidentia ſequentia formã ab accidentibus ſequentibus materiam, infrà aſſignabit.

In hoc. Accidẽtiũ q̃ formã ſequunẽ alia ſ quæ formã a materia dependẽt, alia uero formam a materia ſeparatam. ca. T. co. 16 *Forma autẽ inuenitur aliqua, cuius eſſe non dependet à materia, ut anima intellectualis. Materia uerò nõ habet eſſe niſi p formam, unde in accidentibus, quæ ſequuntur formã, eſt aliqd quod non habet communicationẽ cum materia, ut intelligere, quod non eſt per organum corporale, ſicut probat Philoſophus in tertio de Anima. Aliqua uero ex conſequẽtibus formã ſunt, quæ habent communicationem cum materia, ut ſentire, ſed nullum accidens ſequitur materiam ſine communicatione formæ.*

¶Hic ponit primã ſubdiuiſionẽ cũ eius cauſa. Cũ enim propriæ uirtutes & proprietates & operationes formarũ ipſis formis proportionari debeãt: ita ſi eſſentia ipſius formæ ſit depẽdẽs à materia: uirtus & operatio eius, cũ nõ ſint ipſa forma a qua fluunt perfectiores, dependere oportet è materia. Et ſi eſſentia formæ eſt independens à materia, uirtutẽ aliquã oportet habere à materia independentem, alioquin ocioſe feciſſet natura formã independentem, feciſſet ſiquidem naturam eleuatam ſupra materiam, ut ſic nõ poſſet operari, & cõſequenter nec finem proprium conſequi. unúquodq; enim eſt propter ſuam operationẽ, ut dicitur ſecundo cęli, tex. com. 17. Quia ergo inuenitur duplex genus formarum ſubſtantialium dependentium ſcilicet à materia ut ſunt oẽs formæ materiales, & independentium ab ea, ut eſt aĩa humana: ita inuenitur duplex genus accidentium ſequentium formam.

Accidẽtiũ qdã ſequũtur formã dpẽdẽtẽ, qdã formã independentem. ¶Quædam enim fluunt à forma dependente à materia, & hæc ita fluunt ab ea, quod tamen recipiuntur ſubiectiuè in compoſito: propterea dicitur quòd habent communicationem cum materia: ut ſentire, uegetare, & huiuſmodi.

¶Quædã uero fluunt à forma independente à materia ut ſic: & hæc ita fluunt ab ipſa forma, q; recipiuntur in ſola forma ſubiectiue: & propterea dicuntur non habere communicationem cũ materia, ut intellectus & uolũtas intelligere, uelle, & huiuſmodi.

NEC Arbitretis nos immemores, contradicere ſuperius ndeſtis: utrunque enim eſt uerum, q; ſcilicet omne accidens eſt cõpoſiti, ut ſupra diximus: & quod aliquod accidens eſt ſolius formæ, ut modo dicimus. Accidens enim eſſe alicuius poteſt intellĩgi dupliciter. Vno modo ut complete principij eliciuum & receptiuum. Alio modo ut ſuppoſiti, & hoc ſecundo modo omne

accidens

accidens eſt compoſiti cuius eſt eſſe & fieri. vnde aĩa non intelligit ſuppoſitũ quod operatur. Sed Socrates per aĩam. Primò verò mõ aliquod accidens eſt ipſius aĩæ & aliquod eſt compoſiti: virtus. n. itellectiua non eſt ſubiectiuè in aliqua parte corporis, compoſita ex materia & forma, ſed è ſubiectiuè in ſola eſſentia animæ. vñ in tertio de Aĩa, tex. com. 4. dĩ q̃ intellectus nullus corporis eſt actus. Virtutes autem ſenſitiuæ non ſunt ſubiectiuæ in ſola anima, ſed in determinatis corporis partibus compoſitis ex materia & forma ſubſtantiali. Similiter completum elicitiuum principium ſenſationis non eſt ſola potentia animæ, ſed cõpoſitum ex organo corporali & virtute animæ. Intellectionis autẽ principium elicitiuum completum eſt ipſa ſola virtus intellectiua: & cùm operatio immanens ſit ſubiectiuè in ſuo elicitiuo principio, intelligere erit in ſolo intellectu ſicut in ſubiecto.

¶ Propterea S. Tho. alibi dicit, q̃ anima intelligit ſicut oculus videt. videt vt completum principium elicitiuũ, oculus enim nominat compoſitum ex organo corporeo & virtute animæ: non ergo contradicunt iſta, nã nc accidens eſt compoſiti, vt ſuppoſiti, & aliquod accidens eſt ſolius formæ, vt completi principij elicitiui & receptiui. Et licet totus ſermo ſit de accidentibus ſubſtãtiarum materialium: ex his tamen innuitur natura accidentiũ, quæ ſequuntur formam independentem à materia.

¶ Et nota q̃ antequã ponatur alterius membri ſubdiuiſio, aſſignat cã in litera, quare non ſit talis ſubdiuiſio de accidentib. ſequẽtibus materiã, qualis facta eſt de his quæ ſequunt̃ formã: vt dicat̃. Accidentiũ ſequentiũ materiã, quædã cõſeruant formæ, & quædã nõ: & cã eſt iſta: quia non inuenitur duplex materia, altera dependens à forma & altera nõ, ſicut inuenitur duplex forma: nulla. n. materia poteſt eſſe ſina forma, vt probatum fuit.

Accidẽtiũ q̃ ſequuntur materiam duplex genꝰ

In his tamen accidentibus quæ materiam conſequuntur, inuenitur quædam diuerſitas. Quædam. n. accidentia conſequuntur materiam ſecundum ordinem, quem habet ad formam ſpecialem, vt maſculinum & femininum in animalibus, quorum diuerſitas ad materiam reducitur, vt dicitur in 10. Metaphy. vnde remota forma animalis dicta accidentia non remanent, niſi æquiuocè. Quædam verò conſequuntur materiam ſecundum ordinem, quem habet ad formam generalem: & ideo remota forma ſpeciali, adhuc in ea remanent, ſicut nigredo cutis eſt in Aethiope ex mixtione elementorum, & non ex ratione animæ: & ideo poſt mortem in eo remanet.

Signũ differẽtiæ aſſignatæ.

¶ Hic ponitur alterius membri diuiſio talis. Accidentiũ ſequentium materiam quædã ſequuntur eam in ordine ad formã generalem: quædam in ordine ad formã ſpecialem. Illa accidẽtia dñr ſequi materiam in ordine ad formam generalem, quæ indiuiduo generis alterius conueniunt ratione magis ſuæ materiæ, quàm formæ: ſicut hoc mixtũ habet cutis nigredinẽ nõ ex ratione formæ mixti, ſed quia materia ſua talis paſſa eſt, puta ſ tali climate, vbi calor ſolis abundat. Illa verò dñr & conſequi materiam in ordine ad formam ſpecialem, quæ indiuiduo inferioris generis, vel ſpeciei conueniunt magis ratione materiæ, quàm formæ: ſicut hoc animal eſt maſculinũ non ratione aĩæ principaliter, ſed quia materiam ad animã diſpoſitã talis paſſio comitata eſt: puta quia materia plenè dominio actu vigoroſi ſeminis ſubiecta non fuit. Signum autem, q̃ taliter accidentia ſe habent, ſ. q̃ ſequuntur materiam, ſecundum quod reſpicit formam altioris uel inferioris generis, eſt quòd aliqua eorũ eiuſdem rationis remanent compoſito corrupto: & quædam nõ remanent niſi æquiuocè: nigredo ſiquidem hominis uiui & mortui eiuſdem rationis eſt: maſculinitas autem non. cauſa autẽ huius nulla eſt alia, niſi quia maſculinitas ſequitur animal ratione ſuæ propriæ materiæ: & propterea corrupto animali & non remanente niſi æquiuocè, oportet maſculinitatem, in cuius rõne ponitur animal, æquiuocè remanere. Albedo autem quia mixti materiam ſequitur in cadauere remanentis, ſecundum eandem diffinitionem non æquiuocè remanet.

QVAESTIO XVII.

Num eadẽ accidentia numero ſint in genito et corrupto. Auerroiſtarum quorundam opinio. Inde ſubſtantia orbis c. 1. & 1. Phyſi. 66.

CIRCA ea quæ hic dicuntur accidit dubium, Vtrum nigredo cutis in Aethiope viuo & mortuo ſit una & eadem numero: & uniuerſaliter utrùm ſit idem numero accidens in genito & corrupto. In hac dubitatione tria agenda ſunt: primò recitabitur opinio quorundam: ſecundò ponetur opinio S. Tho. tertiò reſpondebitur ad obiecta.

QVO Ad primum, quidam opinantur accidentia cõia genitο & corrupto eſſe eadem numero in utroque, inter quos aliq̃ quibuſdam uerbis Auerrois innixi tali diſtinctione ſuam propriæ imaginationem, Accidentia communia genito & corrupto habent duplicẽ modũ eſſendi, terminatum. ſ. & interminatum. Accidentia interminata vocant eſſentias accidentium abſq̃ limitatione ad talem uel talem gradum. Accidentia verò terminata dicunt eſſentias accidentiũ limitatas ad hunc uel illũ gradũ. Accidentia interminata ponunt eadem numero eſſe in genito & corrupto: non autẽ terminata, vnde ſicut quantitas interminata cõis expreſſè à Com. & eadem in omnibus ponitur: ita color interminatus communis: & idem eſt in aere & igne.

¶ Confirmatur autẽ opinio iſta auctoritatibus & rationibus. Ariſtoteles. n. primo de Generatione, tex. com. 13. dicens, In his autẽ ſi aliqua manent in genito & corrupto, puta in aere & aqua, ſi ambo diaphana aut humida &c. oſtendit non eſſe inconueniens quòd aliquod idem accidens ſit in genito & corrupto. Et in ſecundo de Generatione, tex. com. 25. uult expreſſè, quòd in habentibus ſymbolum eſt facilior tranſitus: quia eſt facilius corrumpere unum quàm duo. Auerrois quoque in libro de Subſtantia orbis, non longè à principio dicit non ſolùm dimenſiones interminatas (quas ſimplices vocat) remanere eadem in genito: ſed uniuerſaliter qualitates omnes communes genito & corrupto. Cap. 6.

¶ Ratio autem prima ad hoc eſt: quia ſi qualitates diſponentes materiam rei corrumpendæ ad nouã formã corrumpunt̃, quæritur, Quid educit formã generandã? non poteſt dici q̃ illud ſit agens extrà: quia hoc non poteſt facere, niſi per qualitates medias introductas in materia: qualitates autem illæ corrumpi dicuntur ab aduerſario ante inductionem formæ: ergo remanet, quòd nihil ſit quod educat formam: quod eſt impoſſibile.

¶ Præterea, Qualitates ſymbolæ, quæritur à quo corrũpuntur, cum nullum contrarium appareat: & fruſtrà corrumpi res cenſetur in aliquo inſtanti, in quo eadem oportet generari.

¶ Præterea figura cadaueris, organizatio & cicatrix, & ſi qua alia huiuſmodi, ſi non remanent eadem, quæritur à quo generant̃: & cùm non poſſit dici à quo generantur per modum ſequelæ, oportet q̃ nullum ſit generans. Quod autem non generentur per modum ſequelæ, probatur. Accidentia. n. aliqua ideo cõſequutiuè generantur, quia dans formam, dat conſequentia ad formam: modo iſta accidentia repugnant formæ magis quam ſequantur eam: cuius ſignum eſt, quia ſub forma cadaueris ad corruptionem tendunt. Et hæc de primo.

QVO Ad ſecundum ſciendum eſt Thomiſtarum eſſe opinionẽ: nullũ accidens eſſe idem numero in genito & corrupto. Sequitur. n. hoc neceſſariò ex noſtris principijs. Nam ſi nullum accidens eſt ſubiectiuè in materia: & nõ dat̃ niſi una forma ſubſtantialis in cõpoſito, impoſſibile eſt idẽ accidens remanere idẽ numero: migraret ſiquidẽ accidens de ſubiecto in ſubiectũ, & eſſet idem & non idẽ. Nec rationes pro nunc ad hanc concluſionẽ afferam, quia oportet ad hoc efficaciter probandum probare illud principium, ſ. quòd in compoſito eſt tãtùm vna forma ſubſtantialis. Sed declarabo quomodo hoc ſit poſſibile, & quomodo defendenda eſt ab aduerſarijs poſitio noſtra.

¶ Sciendũ eſt igitur accidens quadrupliciter corrumpi. Primò per alterationem oppoſitã ſuo contrario: vt frigus à calido. Secũdò ad abſentiã conſeruatiui agentis, ut lumẽ in aere deſinit Sole recedente. Tertiò ad corruptionẽ ſubiecti, ut riſibilitas corrũpitur hoſe mortuo. Quartò ad corruptionem termini, ut ſimilitudo deſinit conſimili perẽpto. Et quia quot modis dr̃ unũ oppoſitorum, tot modis dr̃ & reliquum, accidens generatur quadrupliciter. Primò ab agente ſibi ſimili per tranſmutationẽ: ſicut aqua calefit ab igne calido. Secundò ad præſentiam agẽtis fieri & eſſe, ut lumen in aere fit à Sole præſente. Tertiò ad generationem ſubiecti, vt riſibile generatur, hoĩe genito. Quartò ad generationem termini, ut Socrate ſolo albo exiſtente, ſtatim ad alterius albi generationem conſurgit in Socrate ſimilitudo. Et licet omnibus iſtis modis contingat accidens ſecundum totam latitudinẽ corrumpi, nullus tñ illorum modorum conuenit accidentibus omnibus niſi tertius. Commune nanq; eſt omnibus accidentibus corrumpi eorum ſubiecto corrupto, cùm accidentis eſſe ſit in eſſe: & ideo ſufficiens cã corruptionis accidentium redditur, qñ ſubiecti corruptio aſſignatur. Vnde cùm ex aere fit ignis, licet non oporteat corrumpi calorem aeris, ſed potius intendi: quia tamen aer qui ſubiectum illius eſt, corrũpitur, neceſſe eſt ipſum quoq; calorem corrumpi abſque contrario ad ſolũ ſubiecti defectum. Propterea apparet qualiter peccent peccato fallaciæ conſequentis argumenta ea, quę qualitates ſymbolas & diſpoſitiones pro forma introducenda facientes: quia carent contrario corrumpente, remanere inferunt.

Accidens quatuor modis corrũpit̃. Quatuor modis generat̃ accidens.

¶ Et notandum, q̃ qñ accidens generatur ad generationẽ ſubiecti, uel corrumpitur ad corruptionem ſubiecti: tunc cùm eadẽ actio terminetur ad utrunque, ad ſubiectum per ſe, & accidens conſecutiuè, non oportet quærere aliud generans, uel corrumpens niſi generatiuum uel corruptiuum ſubiecti. Idem. n. eſt agens q̃ vtrunque ſimul, & eadem operatione facit ſicut cũ ignis

ex aere ignem generat, alterando aerem, in fine alterationis aerem corrumpit per ſe, & conſecutiuè calorē introductum: & vniuerſaliter oīa accidentia, quæ in aere ſubiectiuè erant, conſecutionis neceſſitate: quia accidens ſine ſubiecto proprio remanere non põt, & in eodē inſtanti generat ignē per ſe, & calorē cōſecutiuè abſq; alia media alteratione ſimilē calori ante illud inſtās ex inſtanti. Simile aūt eſt iudiciū de quantitate & figura & alijs diſpoſitionibus accidentibus ſimilibus in genito & corrupto: oia .n. iſta cōcomitatiuè producunt, & ideo nō oportet quærere generās niſi q ſubiectū generat. Et cùm ſupradicta inſpexeris, videbis, q ſimile ū ſuo ſimili cōcomitatiuè & p accidēs qſq; corrūpitur, & per oppoſitum à non ſimili cōcomitatiuè, per accidens generari cōtingit ipſum accidens. Ariſt. ergo quoties dicit eadē remanere in genito & corrupto eadē ſpecie, non numero, ait: & hoc per accidens. Variatur .n. vnitas numeralis, non pp generationis vero, ſed ſubiecti corruptionem. Facilior quoq; tranſitus in habentibus ſymbolum, nō ex idētitate numerali ſymboli accidentis, ſed ex non repugnantia illius in agendo, vel patiendo prouenit. Et ex hoc & formæ ſubſtantiales à quibus fluunt ſimiles qualitates ſunt ſimiliores: ex effectibus .n. natura cauſæ innoteſcit. Auerroïs autem (ſi ſaluari debet) eodem modo gloſſetur.

Ad 1. Ad rationem autem oppoſitæ opinionis dī. Et ad primū quidem, q educens formam in vltimo inſtanti, eſt generans extrà, non per aliquam actionem, quam in illo inſtanti eliciat, ſed in termino actionis, nudam materiæ eſſentiam attingens. Vnde, cùm dicitur, agens extrà, non poteſt educere formam, niſi per qualitates medias introductas, verum eſt, dum agit: nō autem, cùm eſt in termino actionis. Sufficit enim & exigitur alteraſſe ad materiæ expoliationem & diſpoſitionem.

Ad 2. ¶ Ad ſecundum dī, q qualitates ſymbolæ, & ſimilia, corrumpunt per accidens ad corruptionem ſubiecti à corrumpente per ſe in ſubiecto: nec ſi ultra in eodē inſtanti eſt primū nō eſſe earū, & primū eſſe ſimilium, id neceſſariò neceſſitate materiæ, vt dictū ē.

Ad 3. ¶ Ad tertium dī, q figura, cicatrix & huiuſmodi, producuntur cōſequutiuè, & per accidens, à generante eorū ſubiectum, ſ. cadauer: nec eſt verum, q ſola illa accidentia generentur conſequutiuè, quæ ſequuntur formā: ſed multa accidentia ſequunī compoſitum ex neceſſitate materiæ, quæ ſunt, licet non incompoſſibilia: aliqualiter tamen oppoſita ipſi formæ, vt patet de ſe. Et ideo dico, q figura, & ſimilia ſequuntur cadauer ex neceſſitate materiæ, quia .ſ. agens naturale non poteſt tam citò diſpoſitiones per tot tranſmutationes radicatas corrumpere totaliter, & ideo ſimiles diſpoſitiones ſequuntur: & quia non ſunt facientes pro forma geniti, ideo ad corruptionem perpetatur.

Accidētia inſequentia materiā ſūt accidētia indiuidui. inſequentia formā ſunt propriæ paſſiones. *Et quia vnaquæque res indiuiduatur ex materia & collocatur in genere vel ſpecie per ſuam formā, ideo accidentia quæ conſequuntur materiā ſunt accidentia indiuidui, ſecundū quæ etiā indiuidua eiuſdem ſpeciei differunt adinuicē. Accidētia verò, quæ conſequūtur formā, ſunt propriæ paſſiones vel generis, vel ſpeciei, vnde inueniuntur in omnibus participantibus naturā generis vel ſpeciei: ſicut riſibile conſequitur in hoīe formā, quia riſus cōtingit ex aliqua apprehēſione animæ hominis.*

¶ Hic ponitur ſecunda diuiſio accidentium, quæ talis eſt, Accidentium alia ſunt accidentia indiuidui, alia ſunt accidentia generis, vel ſpeciei.

¶ Duplex aūt inter iſta dīa ponitur. Prima eſt, q accidentia indiuidui conſequuntur compoſitum ratione materiæ principaliter, accidentia verò ſpeciei, vel generis ſequunī cōpoſitum rōne formæ. Secunda eſt, q accidentia indiuidui ſunt ea, penes q̄ attenditur dīa inter particularia eiuſdem ſpēi. Accidentia verò ſpēi, ſiue generis ſunt communia neceſſariò omnibus indiuiduis illius ſpeciei vel generis. Exemplum maſculinum, & fœmininum ſunt accidentia indiuidualia: ſequuntur .n. materiā, & penes ipſa differunt Socrates & Berta. Riſibile autem eſt accidēs ſpecificum: ſequitur .n. intellectiuam apprehenſionem & oībus hominibus neceſſariò conuenit. Aſſignatur quoq; radix prioris differentiæ, cum dī, q materia eſt principium indiuiduationis, forma autem eſt, per quā res in genere, vel ſpecie collocatur. Ex hoc .n. q materia eſt cauſa eſſe indiuidualis ut ſic, ſequit q ſit etiam radix accidentium conſequentium ipſum eſſe indiuiduale: ac per hoc accidentia indiuidui ſunt quæ conſequunī materiam, ex eo q forma eſt principium eſſe generici & ſpecifici, oportet q etiam ſit rā proprietatū & accidentiū conſequentium ſpeciē, vel genus: & ſic accidētia ſpeciei ſiue gñis ſequunī formam. Secundæ verò differentiæ ratio eſt, quia cum tā in forma ſpecifica quā g neritca conueniant oīa contenta ſub eis, oportet & proprietatē earum omnibus eſſe cōes. Cùm autē penes materiā differant indiuidua, accidentia quoque materialia oportet eſſe ea, ſecundum quæ ipſa particularia inter ſe differunt: vt effectus proportionabiliter proprijs reſpōdeant cauſis.

Accidunt hic duo dubia circa literam. Primum eſt qualiter ſit verum, q accidentia ſequentia materiam ſint ea penes quæ differunt indiuidua in eadem ſpecie: quādoquidem quantitas ſequitur materiam: & tamen eſt communis omnibus indiuiduis corporis & inferiorum.

¶ Secundum dubiū eſt, qualiter verificetur q accidentia ſequentia materiam non ſint paſſiones generis, vel ſpeciei, cùm maſculinum & fœmininum ſequant materiam: & tamen paſſiones ſunt animalis, vnde & animal in eorum diffinitione ponitur. ſ. eius ſubiectum in diffinitione paſſionis, vt 10. Met. tex. com. 1 habetur. Similiter quantitas videtur eſſe paſſio corporis de prædicamento ſubſtantiæ: & tamen ſequitur materiam.

Ad euidentiam primi ſcito, verba illa. ſ. accidentia ſequētia materiam ſunt ea ſecundum quæ indiuidua differunt non eſſe intelligenda vniformiter, ſed difformiter. Indiuidua .n. differunt penes accidentia materialia dupliciter: vel quia vnū eorū habet unum, & reliquum aliud: vel quia vtrunq; hēt idem, ſed alio & alio modo. V. g. Socrates & Berta differunt penes maſculinum & fœmininum, ex eo quòd ille habet maſculinitatem, illa fœmineitatem. Differunt quoq; penes ſuas quantitates: nō ex eo quòd ille ſit quantus & illa non, ſed ex eo q non eodem modo ſunt quanti, nunquam .n. inueniuntur duo quanta omnino ſimilia: ſitibus ſiquidem proprijs differre neceſſe eſt. Quātitas ergo licet ſit communis omnibus indiuiduis, quia tamen non vniformiter eis conuenit, eſt ſecundum quam indiuidua inter ſe differunt ſecundo modo: & hoc ſufficit.

Paſſiones generum duplices. ¶ Ad intelligentiam ſecundi notandum q paſſiones generum ſunt duplices. Quædam conuenientes eis ratione formæ genericæ: & quædam ratione materiæ. Illæ quæ ſequuntur formam, vocātæ ſunt hic paſſiones generum: & non illæ, quæ ſequuntur eorum materiam: propterea quia natura generica ex ſua forma eſt talis, & non ex materia: animal .n. eſt animal ex ſua forma, & non ex ſua materia. Vnde cū in propoſito animalis paſſio ratione formæ ſit ſenſibilitas, & ratione materiæ maſculinitas, vel fœmineitas: & verba rationibus mon Ariſt. in Met. & S. Tho. hic, diuerſimode locuti ſunt. Quæ .n. eſt paſſio animalis ratione materiæ, ideo vocata eſt ab primo: quia autem non ratione formæ, ideo hic non eſt dicta paſſio.

¶ Similiter dicendum eſt de quantitate, quia ſequitur corpus ratione materiæ: ſequitur .n. ipſum ſecundum id, q eſt in ſe propria diuiſibile, quod non eſt niſi materia, vt indiuiſibilitas rerum materialium oſtendit. Et nota q hæc ſecunda diuiſio accidentium non differt à prima per membra diuidentia: eadem enim ſunt huius & illius membra, ſed ſecundum rationem, quia illa diuiſio accepta eſt penes primas earum radices, materiam. ſ. & formam: iſta autem penes ſubiecta, quibus appropriantur, ſ. genus, ſpeciem & indiuiduum.

Sciendum etiam eſt, quòd aliquando accidentia ex principijs eſſentialibus cauſantur ſecundum actum perfectum, ſicut calor in igne, qui ſemper actu eſt calidus. Aliquando verò ſecundum aptitudinē tantum, ſed complementum accipiunt accidentia ex agente exteriori: ſicut diaphaneitas in aere, quæ cōpletur per corpus lucidum exterius: & in talibus aptitudo eſt accidens inſeparabile: ſed complementum quod aduenit ex aliquo principio, quod eſt extra eſſentiam rei, vel quod nō intrat conſtitutionem rei, eſt ſeparabile, ſicut moueri, & huiuſmodi.

¶ Hic ponitur tertia diuiſio accidentium, Quædam cauſantur ex principijs eſſentialibus ſubiecti ſecundū actū perfectū, quædā ſecundū aptitudinē tm̄. Illa accidentia vocat cauſari ſecūdū actū perfectum ex eſſentialibus principijs, quæ ſecundū ſuas actualitates ex intrinſecis principijs ſubiecti in ipſo fluūt: vt calor in igne. Illa uero dicit cauſari ſecundū actū imperfectū, ſeu aptitudinē tm̄, quæ non ſecundū ſuas actualitates, ſed ſecundū quaſdam inchoationes ex principijs eſſentialibus ſubiecti in ipſo fluunt, ut moueri ſurſum in igne ex principijs eius cauſatur ſecundum ſui inchoationem, puta leuitatem. Differunt autem quia prima & ſecundū ſuas aptitudines, & ſecundū ſe inſeparabilia ſunt à ſubiectis: ſecunda uerò ſecundū ſe quidē ſunt ſeparabilia, ſecundū aūt ſuas aptitudines non poſſunt ſeparari. Ab igne .n. neq; aptitudo ad calorē, neq; calor ipſe ſeparari pōt, ipſo remanente: motus aūt ſurſum non ſemper ineſt igni, ſed aptitudo ad motū ſurſum, puta leuitas eſt inſeparabilis ab ipſo: & cauſa horum eſt, quia in illis ipſa actualitas accidentis ex ſolis principijs eſſentialibus fluit, in illis uerò aptitudo tantùm ex ſolis principijs eſſentialibus fluit: ipſa autem actualitas aliunde expectatur ex aliquo, ſcilicet extrinſecè concurrente, uel agendo, uel non prohibendo: vt patet in exemplo dato de motu ſurſum, qui non ineſt igni, niſi in aliquo cōcurrente extrinſeco, remouente ſcilicet prohibens, & diaphaneitas

non

non eſt actu in aere, niſi concurrente extrinſeco illuminante: lumen enim eſt actus diaphani ſecundum actum, ut dicitur ſecūdo de Anima, tex. commen. 69.

¶Profundiorem autē huius diuiſionis cauſam elicio ex Prima ſecundæ. 10. art. 1. ad ſecundum, q. ſ. ideo aliqua accidētia oriūtur ea principiis eſſentialibus inſeparabiliter ſecundum actum completum, aliqua autē ſeparabiliter ſecūdū actū completū, & inſeparabiliter ſecundum aptitudinem: quia illa ſequuntur rei actualitatem, iſta uerò potentialitatem. Quod ſic intelligo quia unumquodque agit ſecundū quod eſt actu: patitur autem ſecūdū quod eſt in potētia ex ſufficiēte rei actualitate procedit, qđ accidens in ſe cōpleiè producat, & per oppoſitum ex ſufficiente actualitate & conſequēter potentialitate ex qua omnis ſufficiētiā eſt, prouenit quòd res habet accidens in ſe ſecundū aptitudinem tantum: & quòd ab illo expectet actualitatē, ſeu quod accidens ſeparabile ſit ſecundum actualitatem, quod idem eſt.

¶Amplius cum eſſe & bonum actualitatem ſequantur, & nō eſſe & malum potentiam: ex actualitate rei prouenire neceſſe eſt eſſe accidens perfectum & inſeparabile ſecundum actū & aptitudinem, & per oppoſitū ex rei potentialitate procedere oportet incompletionem accidentis, ſeparabilitatem eius ſecundum actum: eſt. n. ſeparabilitas ipſa quoddam non eſſe, cùm nihil aliud ſit, quàm negatio neceſſariæ ſequelæ ſui eſſe completi ad eſſe ſubiecti. Intellige autem hic, ut ſupra. ſ. quòd ex actualitate ſubiecti aptitudo eſt: ex potentialitate autem ſeparabilitas accidentis ſecundum ſuam actualitatem.

¶Aduertendum uero eſt, q. S. Tho. paſſiones, quæ dicunt aptitudinem non collocauit ſimpliciter inter accidentia ex eſſentialibus principiis fluentia, ſed potius ipſarum paſſionū & aptitudinum actus, quos ſecundū incompletum eſſe aptitudines uocauit. Fecit aūt hoc quia aptitudo de ſe nō habet rōnem alicuius per ſe producti ſeu productibilis: nullum n. naturale producens intendit aptitudinem, ſed actū illius: non eſt nāque opus riſibilitate, niſi ut rideatur, unde & riſibilitas inchoatio quædā riſus eſt: propterea igitur inter effectus eſſentialiū principiorū aptitudo non eſt ſimpliciter poſita, ſed actus, quia non ipſa, ſed eius actus eſt qui a principiis productiuis intenditur: & q. aptitudo nihil aliud eſt quā inchoatio q̄dā: inchoatio aūt eſt actus imperfectus, iō accidentia ſecundū actū incōpletū aptitudines uocant.

Nū q̃ vn accidens habeat aliquod ſubiectū proprium.

ANTEQVAM Terminemus tractatū de diuerſitate accidentiū, quæritur an omne accidens habeat aliquod ſubiectum proprium, aut aliqua accidentia ſint ita cōmunia, quod nulli ppria.

¶Eſt autem ratio dubitandi: quia ſi omne accidens eſt propriū alicui, cum proprium conueniat omni, ſoli, & ſemper: nullū accidens erit ſeparabile ab eo in quo eſt. Ineſſet enim ſoli & ſemper proprio ſubiecto.

Amplius ſequeretur, ſemper corruptionē cuiuſcunque accidentis comitem fieri corruptionis ſubſtantiæ, ſicut corrupto riſibili corrumpitur homo. Patet conſequentia, quia corrupto ppriō, neceſſe eſt corrumpi illud cuius eſt proprium, aliter non conueniret ei ſemper: hæc autem experimur eſſe falſa, ut patet in accidentibus communibus & actibus ſecundis.

¶Ex oppoſito aūt, cum omne accidens ſit diffinibile, & in diffinitione cadat ſubiectum, de quo accidens per ſe prædicatur, ut patet Primo poſteriorum, & ſecundo Metaphyſicæ, oportet q. omne accidens habeat proprium & per ſe ſubiectum, per ſe namque ſupponit de omni, ſemper, & neceſſario.

AD huius dubitationis euidentiam ſciendum eſt, q. cū apud S. Tho. in quæſtione de uirtu. quæſt. 1. articu. 3. ſubiectū habeat triplicem habitudinē ad proprium accidens, ſ. ſuſtētantis ad ſuſtentatum, potentiæ ad actū, & principij ad principiatum, ſicut calor ignis non habet eſſe, niſi ſuſtētetur in igne, & eſt forma accidentalis eius, & oritur ex ipſo, ſecundū quod participat iſtas cōditiones, ſic dici accidentis ſubiectū, & ſecundum quod ab iſtis habitudinibus recedit, pōt negari accidentis ſubiectum. Vñ pp defectum primæ, quæ principalior eſt, dicitur in primo Poſteriorum, quod nullum accidens eſt ſubiectiuā in alio accidēte, quia uidelicet nullum accidens poteſt ſuſtentare aliud, ſed ſola ſubſtantia, quæ eſt ens per ſe, aliis fulcimentum præbet eſſendi. Quia autem aliquod unum accidēs poteſt comparari ad aliud, ut potentia ad actum, & quandoque ut proximum principium ad principiatum, & ideo conceditur etiam unum accidens eſſe ſubiectum alterius, quemadmodum ſuperficies dicitur ſubiectum coloris, quia eſt in potentia reſpectu coloris, & dulcedo eſſe in calido & humido, quia cauſatur ex calido & humido.

Lum. 35

¶Poteſt ergo quadruplicem intellectum habere dubitatio mota. Primo poteſt intelligi, ut quæratur, an omnia accidens hēat proprium ſubiectum ut ſuſtentatiuum: ſecundo, an habeat proprium ſubiectum ut potentiam: tertiò an habeat proprium ſubiectum ut principium: quartò, an habeat proprium ſubiectū, ut ſuſtentatiuum potentiæ, & principium ſimul.

SI QVÆSTIO ſit ſecundum primum ſenſum, reſpondetur negatiuè, q. ſ. omne accidens habet proprium ſubiectum in rōne ſuſtentantis, ut probant rationes primò adductæ, multa. n. ſunt accidentia, quæ nullum propriū ſuſtentans ſibi uendicant, ſed cōiter multis inſunt, ut eorum ſeparatio oſtēdit, ſeparātur nāque à ſubſtantia ſuſtentāte eis naturaliter remanente, quod de propriis accidentibus dici nō poteſt. Eadē quippe ſubſtātia abſque ſui mutatione contraria ſuſtentat, ut dicitur in Prædicamētis.

¶Si aūt iuxta ſecundum ſenſum dubitetur, reſpōdētur affirmatiuè, q. ſ. oē accidens habet proprium ſubiectum in rōne propriæ potentiæ, eo q. quilibet actus reſpicit propriā potentiam, ſicut. n. actus reſpicit potentiam, ſic talis actus talem potentiam, & actus ſpecificus potentiam ſpecificam, accidens autem omne actus quidem eſt, igitur omne accidens habet propriam potentiam, cuius eſt actus: propter quod tertio Phyſi. tex. com. 10 dicitur, potentia ad infirmitatem eſt alia a potentia ad ſanitatem, eo q. ſanitas eſt aliud ab infirmitate, & 12 Meta. longo pceſſu probatur, principia Prædicamentorum eſſe eadem proportionaliter, quia cuiuslibet actui propria reſpondet potentia.

¶Si aūt tertio ſenſu inquiratur, rñdetur negatiuè, q. ſ. non omne accidēs habet aliquod ſubiectum proprium in ratione principij proprij, eo q. habere ſubiectum proprium in ratione principij includit fluxum illius accidentis à tali ſubiecto in genere cauſæ efficientis, eo modo, quo duorum effectuum ordinē inter ſeſe habentium prius eſt cauſa effectiua eius, quod neceſſariò primi productionem ſequitur, ſiue illud ſubiectum ſit receptiuum accidentis, ut quo, ſiue ut quod: patet quòd non omne accidens fluit a ſuo receptiuo effectiuè: ſed multa ſunt, reſpectu quorum receptiuum paſſiuè ſe habet: ut patet cum ſpecies rei ſenſibilis recipitur in medio, ſiue in ſenſu.

¶Si autem quarto modo intelligatur quæſtio, patet quid dicendum ſit: negatiue enim reſpondere oportet.

SED aduertendum eſt q. hæc quæ diximus, intelligi debent de accidentibus. ſ. ſeorſum acceptis actibus, & ſeorſum aptitudinib. loquēdo nāque de accidētibus, ut S. Th. in litera loquitur, ſ. nō iudicando actualitates accidentium ſeorſum ab aptitudinibus: diceremus q. oē accidens ſecundum ſuā radicalē aptitudinē hēt aliquod ſubiectū propriū in rōne ſuſtentantis potentiæ & principij, licet non ſecūdū ſuā actualitatē, eo q. aptitudo ad tale accidēs non eſt niſi a tali gradu ſubſtātiali fluat mediatè, uel immediatè. & cōſequēter niſi in tali gradu ſubiectiuè ſuſtētetur immediatè, uel immediatè. Verbi gratia, Lumē ſecūdū ſuā actualitatē & ſubſtantiā, licet ſit ab extrinſeco, & ſit accidens ſeparabile: tñ ſecundū ſuam inchoationē, ſeu radicalē aptitudinem, puta diaphaneitatē eſt inſeparabile: & fluit a certo gradu ſubſtātiali cōi ſuperioribus & inferiorib. Et ſimiliter ſedere licet ſit accidēs, per accidēs tñ ſecūdū ſuā aptitudinē eſt propriū: & nō natū cōuenire niſi certo enti: puta animali tali, &c. fluit. n. aptitudo ad ſedendum ex ſuis principiis. Similiter & uidere, licet ſit accidens ſeparabile: radicalis tamen aptitudo ad uidendum ſeparari a tali animali non poteſt.

¶Ex his patet qūo ad utrāq; partē rōnes adductę uerum concludūt diuerſimodè. Nā loquēdo d accidētib. ſcdm ſuas eſſētias & actualitates, cōcluſio rōnū primò adductarū conceditur, accipiendo ſubiectū in rōna ſuſtētātis & principij. In rōna aūt potentiæ falſa eſt cōcluſio, ut dictū eſt. Nec probatio cōtra hūc applicata ſenſum ualet: ut q. cum dr, q. propriū conuenit ſoli, omni, & ſp, intelligitur de ipſo proprio nō ſecundū ſuā actualitatē, ſed ſecundū aptitudinē. Et ſimiliter cū dr q. ad corruptionē proprij deſinit ſubiectū, intelligitur, ſi corrūpitur ſecundū aptitudinē, non aūt ſecundū actū, uniuerſaliter loquendo. Vel dicat q. inſeparabilitas, & hmōi non cōuenit accidēti, ut reſpicit ſubiectum in rōne propriæ potentiæ, ſed ut ſuſtentatiuū, & principiū. Loquēdo aūt de accidentib ſecundū ſuas aptitudines, patet quō rōnes peccant. Dico n. q. nullū accidens eſt ſeparabile ſecundū aptitudinē radicalem talē, ſed coæuum ſubiecto neceſſario: & q. corrupto accidente ſecundū talē aptitudinē pōt ſubiectū corrumpi. Rō autem in oppoſitū adducta concludit, q. oē accidens hēt ſubiectum, de quo p ſe prædicatur ſecundum ſe, uel ſecūdū ſuam aptitudinem, Cum. n. eius ſit actus, cuius eſt potētia (ut dr inde Somno & uigilia) idē ſubiectū erit, q. cadit in diffinitionē accidentis ſecundū aptitudinē & ſecundum actum: ſicut hō debet poni non ſolum in diffinitione riſibilis, ſed riſus. Stante ergo iſta duo ſimul, q. accidens ſecundū ſuam actualitatem non habeat proprium ſubiectum, cui uniuerſaliter ſoli & ſp inſit: & q. habeat proprium ſubiectum per quod diffiniri debeat: quia ad hoc ſecundum ſufficit, q. ſecundum ſe vel ſecundum ſuā aptitudinem per ſe de illo ſubiecto prędicetur. Ad primum uerò ſufficit accidens ſecundum ſe tñ non prædicari per ſe de ſubiecto.

Sciendum eſt autem, quòd in accidentibus alio modo ſumūtur genus & differentia, & ſpecies, quàm in ſubſtātijs, quia n. in ſubſtantijs ex materia & forma ſubſtantiali, ſit per ſe unū, una

Accidētia in concreto nō ſūt in prædicamento

ſed in abſtracto, propriè ſunt in prædicamento.

una quadam natura ex eorũ coniunctione reſultante, quæ propriè in Prædicamento ſubſtantiæ collocatur, ideo in ſubſtantijs nomina concreta, quæ compoſitũ ſignificant, propriè in genere eſſe dicuntur, ſicut genera, uel ſpecies, ut homo uel animal: nõ autem forma uel materia eſt in Prædicamento hoc modo, niſi per reductionẽ, ſicut principia in genere principiatorum eſſe dicuntur. Sed ex accidente & ſubiecto non fit unũ per ſe, unde non reſultat ex eorũ coniunctione aliqua natura, cui intentio generis uel ſpeciei poſſit attribui, unde nomina accidentiũ cõcretiue dicta non ponuntur in Prædicamento, ſicut ſpecies uel genera, ut album uel muſicum, niſi per reductionem, ſed ſolum ſecundum quod abſtracta ſignificantur, ut albedo & muſica.

¶ In hac tertia parte capituli huius determinatur, quomodo accidentia ſe habeant ad intentiones logicas, ut primò, quomodo ſe habent ad eſſe in prædicamento, deinde ſumantur in eis genus & differentia. Quoad primum, ponit duas concluſiones. ſ. Accidentia in concreto non ſunt propriè in prædicamento. Et accidentia in abſtracto propriè ſunt in prædicamento.

AD quarum euidentiam ſciendum eſt, quòd accidentia habent unum modum eſſendi. ſ. eſſe in alio, non. n. ſunt niſi inſint alijs. Habent autem duos modos intelligendi, eo quòd intellectus eſt natus ea, quæ ſunt adunata in re, diuidere. Intelliguntur. n. quandoque cointelligendo ſibi ſubiectum, cui inſunt, & intelliguntur per modum accidentis, eo quòd accidentis eſſe eſt in alio eſſe. Quandoque verò intelliguntur ſolitariè, non cointelligendo. ſ. eis ſubiectũ, cui ſecundum rem inſunt, & tunc intelliguntur per modũ ſubſtantiæ, eo quòd eſſe per ſe. i. ſolitariè ſoli ſubſtantiæ conuenit, accidentia. n. ſemper comitegent. Cum autem modus ſignificãdi non fundetur ſuper modo eſſendi, ſed intelligendi, ſicut habẽt duos modos intelligendi, ſic habent duos modos ſignificandi. Vnde ſignificantur quandoque conſignificando ſubiectum, & tunc ſignificantur per modum accidentis, & uocantur ſignificata in concreto, ut album, nigrum, &c. Quandoque uerò ſignificãtur ipſa ſola, abſque. ſ. ſubiecti conſignificatione, & tunc ſignificantur per modum ſubſtantiæ, & uocantur ſignificata in abſtracto, ut albedo, & nigredo. Abſtractum. n. & concretum in accidentibus, licet differant in modo ſignificandi. i. penes conſignificare ſubiectum, & non conſignificare illud, conueniunt tamen in ſignificatione ipſius formæ accidentalis. Album. n. putam qualitatẽ ſignificat (ſicut in Prædicamentis dicitur) ſicut & albedo: album ſignificat albedinem in ſubiecto, albedo autem ſignificat albedinem abſque illo. Quia igitur accidentia in concreto totũ cõiunctum important, puta ſicut album albedinẽ in ſubiecto, coniunctum autem hoc non eſt unum per ſe, ſed unum & ens per accidens, id autem quod in prædicamento reponitur, debet importare unum & ens per ſe, cum prædicamenta diuidant ens per ſe, quinto Met. tex. com. 14. ideo accidentia in concreto nõ propriè reponuntur in prædicamento. Et hæc eſt ratio, quia in litera prima concluſio probatur, quæ ſic formari poteſt, Nullũ nomen importans ens & unum per accidens, eſt propriè in prædicamento, concretum accidentale importat unum & ens per accidens, ergo nomen concretum accidentale non ponitur in prædicamento propriè & per ſe. Ad declarationem autem ponitur differentia inter concretum accidentale & ſubſtantiale in hoc, quòd concretum ſubſtantiale importat compoſitum ex materia & forma, & tale eſt unum per ſe, & ideo reponitur in prædicamẽto, ut genus, uel ſpecies: accidentale uerò importat ex ſubiecto compoſitum & accidente, quod eſt unum per accidens, ex accidente. n. & ſubiecto non fit niſi unum per accidens, ut dicitur 7. Meta. & ideo non debet poni in prædicamento, niſi reductiuè, eo modo quo res impura ad ſuæ puritatem naturæ reducitur.

In prædicamento ſubſtantiæ.

¶ Et ſic remanet ſecunda concluſio uera, quòd accidẽtia. ſ. in abſtracto, in prædicamento ſpeciei & generis prædicationem ſuſcipiunt, talia omnino a prædicamentis accidentia ſunt excludẽda.

CVM autem audis abſtractũ ſolam formam importare, non ſic hoc dictum putes, quòd abſtractum ſubiectũ formæ a ſe omnino excludat, hoc. n. falſum eſt: ſed ideo quia abſtractum ex modo ſuo ſignificandi, quo ſolo differt a concreto, non includit ſubiectũ principaliter, ſed ſecũdario, & ex cõſequẽti. Quod ex cõuenientia & differentia inter ea ex modo ſignificandi perſuaderi põt. Conueniunt. n. in hoc, quòd tam abſtractum, quam cõcretum ex modo ſignificandi importat duo, ſ. quod & quo, ſeu ſubiectum & forma. Idem enim importat definitio & definitum, licet alio modo. Definitio autẽ utriuſque importat utrunque dictorũ, ut exemplariter patet, ſimitatem. n. dicimus curuitatem naſi, & ſimum naſum, curuũ. Quòd autem hoc fit ex modo ſignificãdi, ex eo clarum eſt, quòd tam abſtractum, quàm cõcretum putam formã ſignificat, ut in prædicamentis teſtatur Ariſt. Differunt autẽ abſtractum & concretum ex uarietate modi ſignificandi in hoc, quod concretum importat ex modo ſignificandi principaliter ſubiectum, & ſecundario formam. Abſtractum uerò principaliter importat formam & ex conſequenti ſubiectum.

¶ Aduertendũ namque eſt, quòd contrario ordine ſe habent ſubiectũ & forma, ad ſignificationẽ nominis cõcreti, & ad eius modũ ſignificandi. Importat. n. concretum ſecundum ſignificationem primò formam & ſubiectũ non niſi ex conſequenti copula. Quoad modũ uerò ſignificandi primò ſubiectũ & ex conſequenti formam importat. Cuius ſignũ eſt, quòd in diffinitione cõcreti exprimitur primò ſubiectũ tanquam genus, quod prima pars eſt diffinitio & forma ſecundo loco ponitur quaſi differentia. Dicimus namque quòd ſimũ eſt naſus curuus. Abſtractũ uerò & ex ſignificatione & ex modo ſignificandi primò formã importat: ſecũdario autem ea ex cõſequenti ſubiectũ, in cuius ſignũ in eius diffinitione forma ipſa primò exprimitur ut genus, ſubiectũ autem ſecũdario loco differentiæ, ut patet, cũ dr, ſimitas eſt curuitas naſi. Oritur autẽ hæc differentia ex eo, quòd concretũ importat habitudinẽ inter ſubiectum & formã, prout incipit a ſubiecto & terminatur ad formã. Abſtractum uero importat habitudinẽ inter formam, & ſubiectũ prout incipit a forma, & terminatur ad ſubiectũ, ut ex exẽplis datis apparet. Ex hoc. n. quòd habitudo importata per cõcretũ, importatur ex modo ſignificandi, ut incipiẽs a ſubiecto, ſequitur quòd primò importet ſubiectũ, a quo incipit, & ſimiliter ex hoc quòd habitudo importata per abſtractum importatur ex modo ſignificãdi, ut incipiens a forma, conſequens eſt ut primo importet formam a qua incipit. Cauſa. n. huius diuerſitatis eſt, quia concreta ad compoſita ſignificanda ſunt inuenta. Cõpoſitio autẽ a ſubiecto oritur. Abſtracta uerò inuenta ſunt ad ſignificandas formas apud nos inuentas ſimplices quidẽ, ſed a quib. denominatio ad ſubiecta deriuatur, vñ & concreta cõpoſitum quid ſonãt, abſtracta uerò formas, ut cadentes tñ ad ſubiecta, non igitur propterea dictũ eſt quòd abſtractũ ſolã formã importet, quia nullo modo copulat ſubiectũ, ſed quia ex modo ſignificandi cõpoſitum non ſonat, nec principaliter importat ipſum ſubiectũ, quẽadmodũ concretũ, ſed extrinſecè tantũ terminum habitudinis formæ ſignificat.

Cõuenientia inter concretũ & abſtractũ in prædicamẽto ſubſtantiæ differẽtia cõcreti & abſtracti accidẽtiũ.

ADVERTE hic quòd de abſtracto & concreto quomodo ſint in prædicamento aliter Metaphyſicus, & aliter Logicus iudicabit. Cum. n. apud Metaphyſicum, qui res ſecundum ſuas eſſentias conſiderat, & nõ ſecundũ modos intelligendi, uel ſignificandi abſtractum & concretum non differãt, eo quòd eadẽ res abſtractè & concretè ſit ſignificata, dicit ipſe ſicut abſtractũ ita & concretum in gñe eſſe, res. n. per ſuam eſſentiã ingreditur, uel egreditur genus Metaphyſicaliter ſumptum. i. per rem gñis, & non per modum ſignificandi, unde non dicet Metaphyſicus album eſſe per accidens, ſed hoc album, ut patet 5. Met. t. com. 13 & 14. & 7. eiuſdem tex. com. 16. Logicus autem, qui non res ſecũdum ſuas naturas, ſed ſecundum intentiones adiunctas primis intellectis ac ſignificatis, conſiderat, dicet abſtractum eſſe in genere, concretum uero non, quia res nomine abſtracto ſignificata poteſt denominari ſpecies, ut albedo, & genus, ut color, cõcretum uerò non propter alietatem modi ſignificandi, ut dictum eſt.

Apud Met. quid ſit in gñe

¶ Cauſa autem quare alietas modi ſignificãdi hãc ueritatẽ Logico præbeat, eſt, quia modus ſignificandi prendit ſecundas intentiones, & fundat quodãmodo ipſas, licet. n. tã modus ſignificãdi quã ſecunda intentio cõueniant in hoc quòd ſequantur rẽ, nõ ſecũdum ſe, ſed ut intellectã: prius tñ rẽ ut intellectã ſequitur modus ſignificãdi, quã ſecũda intentio, eo quòd modus ſignificandi nihil aliud eſt, quã ſignũ modi intelligẽdi, ſicut uox ſignificãs eſt ſignũ rei intellectæ, vñ ſicut uox ſignificatiua prius ſequitur rẽ intellectam, quã ſecũda intẽtio, ita eius modus ſignificãdi modũ intelligẽdi, ut totus ordo pertinentiũ ad nomina primæ intẽtionis præcedat ordinẽ pertinentiũ ad nomina ſecundæ intẽtionis. Quia igitur ſecũdæ intẽtiones res ut intellectas & ſignificatas denominãt, & nõ abſoluta, ideo ſtat eandem rẽ diuerſimode intellectã & ſignificatã denominari ſpeciẽ, & conſequenter eſſe directè in prædicamẽto & nõ eſſe directè in eo, ſicut eadẽ natura humana ſignificata nomine Hominis, ſpecies eſt: ſignificata verò nomine Humanitatis ſpẽs non eſt, ſed ſpeciei principiũ. Vñ in propoſito apud Logicum res illa, quæ Albedinis nomine intelligitur, diuerſimode ſignificata, in prædicamẽto eſſe affirmatur, & negatur. Si enim in abſtracto ſignificetur, cum ſic ſpeciei denominationẽ hẽat, in prædicamento reponitur. ſi autẽ in concreto ſignificetur, cũ ſic ſpeciei uel gñis denominationẽ non hẽat, quia rẽ extraneã ex modo ſignificandi includit, in prædicamẽto directè eſſe negatur. Et quia intentio S. Thomæ eſt declarare quõ accidentia ſe habeant ad intentiones logicas, & nõ ad cuius generis rem pertineant, ideo concretum accidentale a Prædicamentis ſeparauit.

A pud log. qd in genera ponatur.

CVM his omnib. aduertas, quòd aliquid facit rẽ repoſitio prædicamentum dupliciter. Vno modo ut cõ reponendi ipſum in prædicamẽto, alio modo ut conditio ſine qua nõ. Ratio reponendi rẽ in gñe ſiue ſpecie tã apud Logicũ quã apud Metaphyſi. eſt eſſentia

illius

illos rei, res enim per ſuam eſſentiam ad genus & ſpeciem, deſignatur: conditio autem, ſine qua non eſt modus ipſe ſignificandi. Et in prædicamento quidē ſubſtantiæ conditio, ſine qua res nō ſuſcipit generis uel ſpeciei, &c. denominationem, eſt modus ſignificandi in concreto. In prædicamentis autem accidentium conditio, ſine qua non eſt modus ſignificandi in abſtracto: propterea cum dictum eſt concretum accidentale nō directè reponi in prædicamento apud Logicum, intellige hoc oportet defectū conditionis, ſine qua non, & non ꝑ defectum rationis reponendi. Et ſimiliter cum dī, q humanitas & uniuerſaliter, abſtractum ſubſtantiale non eſt in gñe ſubſtātiæ, intellige propter defectum conditionis, ſine qua non, & non rationis reponendi.

Et quia accidentia non componuntur ex materia & forma: ideo non poteſt in eis ſumi genus à materia, & differentia à forma, ſicut in ſubſtantijs compoſitis: ſed oportet ut primum genus ſumatur ex ipſo modo eſſendi, ſecundum quod ens diuerſimode ſecundum prius & poſterius de decem generibus prædicatur. ſicut dicitur quantitas ex eo quod eſt menſura ſubſtantiæ, & qualitas ſecundum quod eſt diſpoſitio ſubſtātiæ, & ſic de alijs ſecundum Philoſophum in 11. Met.

In accidentibus nō ſumitur genus & differentia a materia, & forma, ſed genus ex ꝓprio modo eſſendi, quo prædicamentum pars entis conſtituitur, ſumuntur.

¶ Hic declaratur unde in accidentibus ſumantur genus & dīa propoſitionibus tribus. Prima eſt, Genus & differentia non ſumūtur in eis ex materia & forma. Secunda eſt, primum genus ſumitur ex proprio modo eſſendi, quo prædicamētum ipſum pars entis conſtituitur. Tertia eſt, Differentiæ ſumunt in accidentibus ex diuerſitate propriorū principiorū. Prima patet ſic. Incompoſitum ex materia, & forma nō pōt habere genus ſumptum à materia, & dīam à forma, ſed accidentia ſunt incompoſita ex materia & forma: igitur non pōt in eis ſumi genus à materia, & dīa à forma ſicut fit in ſubſtātijs compoſitis, quod qualiter intelligendum ſit, ſupra dictum eſt. Secunda patet ſic, Primum genus oportet explicare eſſentiam ſecundum ꝓpriam potentiam, quæ eſt in ea: ſicut ultima differentia debet explicare eſſentiam ſecundum ultimum actum: ſed eſſentia accidentis ſecundum modum illum, quo pars entis conſtituitur habet ꝓpriā potentiā: ergo ex illo modo ſumendū eſt genus primum.

INTELLIGENDVM Eſt hic primo ens diuidi ꝑ quoſdam modos in prædicamēta: ſicut quodammodo genus in ſpecies per differentias: ita q ſicut ſpecies per id, quo generis partes efficiuntur in eſſe ſpecifico conſtituuntur: ita prædicamenta ꝑ id, quo partes entis fiunt, in eſſe generaliſſimo conſtituunt: & adeo modi proprij quibus ens ad quodlibet prędicamentū deſcendit, ſunt illi, penes quos prima genera conſtituta ſunt. Sunt aūt iſti modi per ſubſtantiuum, menſuratiuum, diſpoſitiuū, relatiuum, actiuum, &c. ut dicitur quinto Meta. tex. com. 14.

NOTANDVM Eſt ſecundò, q cum genus ſumatur à re ſecundum id quod habet rationem determinabilis, primum genus ſumendum eſt à re ſecundum id, quo primo hēt rationem determinabilis: primò autem habet rōnem determinabilis res ſecundum primum ſui gradum conceptū. Primus autē gradus rei is eſt, quem res ex modo illo ſortitur, quo propriū ſibi locū inter partes entis uendicat: & ideo primum genus ſumptū ab illo modo entis importat rem, ut primo determinabilem: & ꝓpterea iſta ſe conſequuntur, ſumi à re ſecundum propriā potentiam eius, id eſt ſecundum id, quo primo habet rationem determinabilis, & ſumi à re ſecundum modum illum, quo entis pars fit. Et ſic patet aſſumpta ratio.

Differentiæ vero in eis ſumuntur ex diuerſitate principiorum, ex quibus cauſantur, & quia propriæ paſſiones ex proprijs principijs ſubiecti cauſantur, ideo ſubiectum ponitur in diffinitione eorum loco differentiæ, ſi in abſtracto diffiniantur, ſecundum quod ſunt propria in genere, ſicut dicitur, quod ſimitas eſt naſi curuitas, ſed econuerſo eſſet ſi eorum diffinitio ſumeretur ſecundum quod concretiuè dicuntur, ſi enim ſubiectū in eorum diffinitione poneretur ſicut genus, quia tunc diffinirentur per modum ſubſtantiarum compoſitarum, in quibus ratio generis ſumitur à materia, ſicut dicimus, quod ſimum eſt naſus curuus, ſimiliter etiam eſt ſi unum accidens alterius accidentis principium ſit, ſicut principium relationis eſt actio, & paſſio & quantitas, & ideo ſecundum hæc diuidit Philoſophus relationem in quinto Metaphyſicæ.

In accidentibus ſumuntur differentiæ ſecundum diuerſitatem propriorum principiorum.

¶ Hinc ponitur tertia propoſitio, ſ. q dīæ ſumuntur in accidentibus ex diuerſitate propriorum principiorum, & declaratur à poſteriori. Signum. n. quòd differentiæ ſumantur ex diuerſitate propriorum principiorum eſt, q in diffinitione accidentium in abſtracto, quæ propriè habent genus & differentias, ſubiectū ponitur loco differentiæ, hoc enim non eſſet, niſi accidentia differrent penes ſua propria principia. propterea enim propriæ paſſiones differunt inter ſe, quia principia ſubiecti, ex quibus cauſantur, inter ſe differunt.

¶ Et quia poſſet aliquis ſignum hoc inficiari, dicens q ſubiectū proprium quandoq; ponitur in diffinitione proprij accidentis loco generis & non differentiæ, ideo ad hanc obiectionem excludendam ſubditur. Licet econuerſo eſſet, &c. & uult dicere q licet ita ſit, q quandoq; ponatur ſubiectum in diffinitione ꝓprij accidentis loco generis & non dīæ, quia tamen hoc nō fit, niſi cum accidens in concreto diffinitur, quod ut ſic nō eſt in genere, ideo hoc non obſtat noſtræ ſententiæ, quia accidentis differentiam, ſecundum quod in prædicamento eſt unde ſumenda ſit, declarauimus. Cauſa enim, quare in diffinitione accidentis in concreto ſubiectum ponitur loco generis, non eſt ipſa natura accidentis, ita q ſubiectum eius eſſentia pro genere ſibi vēdicet, ſed eſt modus eius ſignificandi, quia enim concretum ex modo ſignificandi importat totum coniunctum, ſ. accidens & ſubiectum, ideo per modum rerum diffinitur cōpoſitarum in quibus genus ſumitur à materia & dīa à forma, & propterea ſubiectum, cum ſe habeat ut materia, loco generis ponitur, & natura accidentis cum ſe habeat ut forma, loco differentiæ ponitur, & dicitur ſimum eſt naſus curuus, non ſic autem eſt cum diffinitur accidens in abſtracto. tunc. n. ponitur ut genus id quod eſſentia ipſius accidentis determinat ſibi ut genus, & ponitur loco dīæ id, a quo accidens ſecundum naturam ſuam ſpecificā differentiam trahit, ſcilicet ſubiectum proprium, & dicitur, ſimitas eſt curuitas naſi. Manifeſtum quoq; fit hoc, ſcilicet q dīæ accidentium ſumuntur ex diuerſitate principiorum propriorum, non ſolum qñ accidens immediatè cauſatur à ſubſtantia, ſed etiam quando unum accidens eſt alterius principium proprium: tunc. n. dīas ſortiuntur accidentia cauſata penes diuerſitatē accidentiū cauſantiū, ut patet de relationibus, quarū dīa attenditur penes ſua fundamēta ſeu cauſa, puta actionē, paſſionē, & quantitatē, ut patet ex diuiſione relatiuorum facta ab Ariſt. 5. Met. tex. com. 20. Et per hoc excluditur obiectio alia, quæ poſſet fieri de ſecunda & tertia paſſione eiuſdem ſubiecti. Poſſet. n. aliquis obijcere, quomodo alia eſt dīa ſecundæ paſſionis à dīa primæ, ſi ex principijs ex quibus fluit paſſio, dīa ſumitur: quandoquidem eadem ſunt principia, à quibus fluunt prima & ſecūda. Excluſa. n. eſt obiectio per hoc quod dictū eſt, q qñ unum accidens eſt principium alterius: dīa poſterioris accidentis non ex diuerſitate remotorū principiorum, ſed proximorum attendit: & ideo, cum prima paſſio ſit principiū ſcdæ, non ſunt eadē propria & immediata principia primæ & ſcdæ.

Sed quia propria principia accidentium nō ſemper ſunt manifeſta, ideo qñq; ſumimus differentia accidentium ex eorum effectibus, ſicut congregatiuum & diſgregatiuum uiſus dicuntur dīæ coloris, quæ cauſantur ex abundantia & paucitate lucis, ex qua diuerſæ ſpecies coloris cauſantur. Sic ergo patet, quomodo eſſentia eſt in ſubſtantijs & accidentibus, & quo in ſubſtantijs compoſitis & ſimplicibus, & quomodo intentiones logicæ uniuerſales in eis inueniuntur, excepto primo principio quod eſt infinitæ ſimplicitatis, cui nō conuenit ratio generis vel ſpeciei, & per conſequens nec diffinitio propter ſuam ſimplicitatem, in quo ſit finis & conſummatio huius ſermonis.

¶ Quia poſſet tertio aliquis dubitare de hoc quod dictū eſt, ſ. q dīæ accidentium ſumantur ex eorum proprijs principijs, ex hoc q quandoq; ſumimus eorum differentias ab effectibus ſicut albedinis & nigredinis differentias dicimus congregare & diſgregare uiſum: ideo ad hanc dubitationem tollēdam dixit, q hoc contingit non ex natura ipſorum accidentiū, ſed ex nobis, quibus ꝓpria principia accidentiū occulta cum ſint, oportet ex effectibus differētias ſumere, quæ differentias ueras quodammodo nobis inſinuant, ſicut in exemplo propoſito liquet: albedo. n. & nigredo differunt ꝑ priori ex abundantia & paucitate lucis. lux. n. in opaco corpore exiſtens aliqualiter obumbrata albedinem conſtituit, ualde autē offuſcata nigredinē: à poſteriori autē differunt cōgregatione & diſgregatione uiſus: ex hoc enim contingit diſgregare, quia ibi eſt ſatis de luce, & nō econuerſo. Et quia abundantia & paucitas lucis nō ita nobis manifeſtæ ſunt, ſicut cōgregare & diſgregare: ideo loco propriarū differentiarū, congregatiuū & diſgregatiuum ponimus, dicentes, albedo eſt color diſgregatiuus uiſus, nigredo uero cōgregatiuus.

HIC aduertas, quod non dixit ſubiectum eſſe dīam accidentis, ſed poni loco differentiæ, habent. n. proprium genus, & propriam differentiam ſui generis, quæ ſi abſque obiecto non poſſunt explicari complete: & ideo omnino oportet ſubiectum in diffinitione accidentis cadere, ut dictū eſt. Vltimo epilogus

lis

ſit eorum, quæ dicta ſunt, in quorum explicatione meã opinionem ita prolatam eſſe uolo, ut ibi ueritati conſentanea inuenta non fuerit, & ingenio & ætati venia detur: adoleſcentiam enim adhuc ago. Vbi autem ueritatis tramitem ſecuta uidebitur, gratiarum debitæ actiones diuo Thomæ habeantur, à quo quicquid veri eſt, didici.

Commentariorum Thomæ de uio Caietani Cardinalis Sancti Xyſti in librum diui Thomæ Aquinatis de Ente & Eſſentia, finis.

TRACTATVS OCTAVVS SOLVtionum quorundam locorum ſibi inuicem aduerſantium, in commentarijs Sancti Thomæ contentorum.

AD FRATREM IACOBVM Creſton Scotum, lectorum Theologiæ.

PETITIONIBVS tuis, fili chariſſime, deeſſe nolẽs, ad propoſita duo dubia reſpõdere curaui. Proponis primò diſſonantiam dictorum noſtrorum inter ſe, dum in Cõmentarijs primæ partis, articulo primo, quæſtione duodecima, diximus creaturam rationalem vt ordinatam ad fœlicitatem, & non abſolutè, naturaliter appetere viſionem Dei in ſe, in art. autem 1. q. 82 reſpondendo quarto argumento Scoti diximus, quod ad naturaliter volẽdum finem vltimum in particulari, non ſufficit indubietas, quoniã hæc eſt in quolibet fideli, ſed exigitur euidentia, quæ ſolum conuenit Beatis.

¶ Proponis ſecundo ambiguitatem circa quandam gloſſam noſtram in eiſdem Commentarijs, q 47. ar. 3. ad tertium, vbi dicẽte textu, Non eſt poſſibile eſſe aliam terrã, quàm iſtam, gloſſauimus, ly poſſibile, ſumi pro poſſibili ſumpto ex potentia indita rebus creatis ſecundum quam diximus, impoſſibile eſt mortuum reſurgere, & non pro poſſibili ſecundum potentiam actiuam Dei, neq; pro poſſibili logico. videtur enim tibi, quòd de poſſibili logico ſit ſermo, propter materiam ſubiectam, de qua ibi diſputatur, de hoc propter tria. Primò, quia propoſitio illa præcedens, Mundus cõſtat ex tota ſua materia, ſumpta ex Philoſopho, aut intelligitur de totalitate indiuiduali, & hoc nõ, quia quodlibet indiuiduum perfectum iſto modo cõſtat ex ſua materia. Aut de totalitate ſpecifica, & ſic oportet intelligi de impoſſibili abſolute quum implicet cõtradictionẽ habere totã materiã ſpeciei, & non habere aliquam partẽ, quæ eſſet extra illud. Secundò, quia idem eſt iudicium de terra & de alijs partibus mundi, ſed eſſe duos Soles, implicat contradictionẽ, ergo ſermo eſt de impoſſibili abſolute. Manifeſtatur autẽ implicatio cõtradictionis, quia poſitis duobus Solibus, ſi materia vnius appeteret formã alterius, neuter haberet ſuam materiã, quia Sol conſtat ex materia ſatiata ita forma: ſi autem materia vnius non appeteret formã alterius, ſic differrent non ſolum ſpecie, ſed genere, Tertio, quia ſecundum iſtam gloſſam, quum dr. Non eſt poſſibile eſſe aliam terram, ſenſus eſſet, Non eſt potentia actiua in rebus creatis, quæ poſſit producere aliam terram, hic autem ſenſus longè eſt à propoſito, & quis vnquam de hoc dubitauit?

Ad primum dubium reſpondemus, quòd ly naturaliter nõ ſecundum eandem ſignificationem in vtroq; loco ſumitur. Nã in quæſtione duodecima natura attenditur penes naturã tãquã principium, itaq; naturalis appetitus appellatur, qui prouenit à principio indito ſecundum ſuperadiectum diuinæ gratię ordinem ut enim locutio naturalis eſt homini à principijs naturalibus ita appetere cœleſtis patriæ fœlicitatem, naturale eſt homini ex principijs gratiæ, quia ex illis natũ eſt prouenire. In quæſtione autẽ 82. naturale attenditur penes modum, ut diſtinguitur contra liberalem, ideoq; ibi dicitur, quòd naturaliter, id eſt non libere uelle Deum in particulari &c. ſolis Beatis conuenit, unde nulla relinquitur inter dicta diſſonantia.

Ad ſecundam autem dubitationem reſpondetur, clare conſtare ex textu, quòd poſſibile ſumitur ſecundum potentiã in rebus exiſtentem, dum probatur in textu, ex naturali motu terræ ad centrum hoc, hæc. n. probatio manifeſtat, de Phyſica potentia ſermonem eſſe Nam certum eſt apud, Theologos omnes, poſſe à Deo creari aliam terram extra iſtum mundum, & conſeruari ibi in æternum.

¶ Ad primam igitur obiectionem dicitur, propoſitionem illam, Mundus cõſtat ex tota ſua materia, intelligi de omni totalitate materiæ, poſſibili tñ potentia Phyſica, quoniam hoc ſufficit ad probandum in philoſophia naturali, quòd conſtat ex tota ſua materia ſimpliciter, hoc eſt ſine additione aliqua. Et ſic ſtãt illa duo ſimul, quòd mundus conſtat ex tota ſua materia, & quòd Deus poteſt per omnipotentiam ſuam ſimilem materiã extra mundũ creare quoniam primum intelligitur de tota ſua materia poſſibili Phyſicè. Nec implicat contradictionẽ habere totã poſſibilẽ Phyſice, & non habere aliquam partem, quæ per omnipotentiã diuinam fieret extra.

¶ Ad ſecundã autem dicitur, quòd nulla apparet contradictio, ponendo plures Soles eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ ex diuina omnipotentia, & quòd exiſtentibus pluribus Solibus, nullius materia appeteret alterius formã, quia utriuſque materia contenta eſſet ſua forma, ſicut modo materia exiſtens in vna parte cœleſtis corporis homogenei nõ appetit eſſe in alia parte, & ſimiliter in motibus pars ſphæræ igneæ contingua accidentali parti orbis Lunæ non appetit eſſe in Orientali parte eiuſdẽ orbis. Et oĩum vna cõis eſt ratio, quòd in his, quæ ſunt eiuſdem rationis, vna eſt & ratio appetitiuæ quietis, ac per hoc quodlibet cõtentum eſt illa portione, quam habet, & merito, quoniam priuatio, quæ machinatur ad malum, non eſt in certa materia, propter formam eiuſdem ſpeciei. Nunquam enim Socrates corrumperetur, ſi materia eius non appeteret niſi formam humanam, quoniam illam iam habet, & ſic de alijs.

¶ Ad tertiam dicitur, quòd aliud eſt aliqua eſſe idem, aliud eſt aliqua conſequenter ſe habere. Vnde licet ad ſenſum expoſitum conſequatur illa alia propoſitio: Nulla eſt potentia actiua in rebus creatis, quæ poſſit facere aliam terram, non tñ eſt idẽ quod ſenſus expoſitus, quoniam iuxta ſenſum expoſitum ſermo eſt de potentia naturali, non deſcendendo ad actiuam aut paſſiuam, & ſecundum huiuſmodi potentiam affertur ratio de motu naturali, & nõ de potentia uel impotentia generatiua terræ.

¶ Hæc ſunt quæ velut à ſomno ſcientiarum ſpeculatiuarum excitato occurrerunt ſcribenda. Reliquũ eſt, ut attendas tibi, & lectioni, & ores pro me, & bene vale. Romæ 23. Nouembris, 1522.

TRACTATVS NONVS, de vinculo obedientiæ, cuius eſt vnica quæſtio.

QVÆSTIO

Num Homo teneatur ſuperiori obedire in his in quibus parendo oportet periculo mortis ſe exponere.

VTRVM homo homini ſuperiori teneatur obedire in his, in quibus oportet ſe exponere periculo mortis. Et uidetur quod non. Primo ratione, quia homo homini non eſt ſubditus, quo ad naturã, ac per hoc nõ tenetur uitam perdere ad mandatũ alterius. Et confirmatur authoritate, quia S. Tho. in Secunda Secundæ, quæſt. 105. art. 5. in corpore dicit Tenetur homo homini obedire in his, quæ exterius per corpus ſunt agenda. In quibus tamen ſecũdum ea, quę ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur. ſed ſolum Deo, quia omnes homines natura ſunt pares, puta in his, quæ pertinent ad corporis ſuſtentationem & prolis generationem. Hæc ille.

¶ Secundo, quia non tenetur homo ſecundũ charitatis ordinẽ ponere uitam corporalem pro quocunq; exteriori bono, aut pro uita corporali alterius, quum plus teneatur diligere corporalẽ vitam ſuã, quàm proximi, & contra aut ſupra charitatis ordinẽ non tenetur homo homini obedire.

¶ Tertiò, quia humana iura de actionibus humanis intelligunt ſalua conſiſtentia, imo incolumitate ſubiecti, ut patet de pręcepto ieiuniorũ, de diuinis officijs perſoluendis de obſeruatione feſtorum, nõ enim tenetur homo ad diuinum officium aut ad obſeruationem feſtorum, ſi non poteſt hæc ſine non ſolũ uitæ, ſed ſanitatis periculo ſeruare. Eximit ergo periculum uitæ ab obedientia humana.

¶ Quarto, quia timor cadens in conſtantem virum, qualis eſt timor mortis, excuſat ab omni iuris ac iudicij humani executione, ergo idem quod prius.

AD EVIDENTIAM huius quæſtionis ſciendum eſt, quòd non diſtinguere inter per ſe & per accidẽs occaſio eſt minus bene ſentiendi contingit. n. etiã ſapientes, inquit Ariſt. falli in ijs quæ ſunt per accidens. Aliud eſt igitur ſubdi hominẽ homini in his, quæ ſunt naturæ, per ſe loquendo, & aliud per accidens. Subijci nanq; per ſe, eſt directe & formaliter ſubijci, ita quòd poſſint illa directe & formaliter præcipi. Subdi uero per accidens eſt per concomitantiam, aut ſequelam ad illud, in quo per ſe ſubditur, ſubijci. Exemplum, Homo homini non ſubditur per ſe ſecundum intentiones motus animi, & iõ non poteſt ſuperior præcipere directe & formaliter interiores actus animi, ſoli enim Deo hoc eſt proprium. Subditur tamen per accidens, inquantũ interiores animi motus ſunt exteriorum actionum rationes. ſic. n. concomitantur exteriores actiones, in quibus homini homo per ſe ſubijcitur. Et ideo ſuperiores aliter iudicant hominem

ex malitia, aliter ex paſſione, aliter ex ignorãtia operantẽ. In ꝓpoſito aũt ueriſſimũ eſt hoiẽ nõ ſubdi homini in his, q̃ ad naturã ſpectant, ſed hoc intelligitur ꝑ ſe & formaliter. & ideo nullus põt alteri pcipere ut ſe occidat, ut nõ comedat, ut nõ gñet. Sed ꝑ accidens in his ẽt homo homini ſubditur pro quanto hæc concomitanter ſe habent ad actiones, inquantũ hõ homini ꝑ ſe ſubditur, ut patet in laicis ſubditis, qui tenentur mandante principe, ꝓliari, & exponere ſe mortis periculo, ut experientia teſtatur: quia põt princeps pcipere, ut tueantur armis rempublicã, ut vindicantur armis eandẽ: & huic annexũ eſt periculũ mortis: ideo ex tali annexione ſubditur ẽt, quo ad uitam. Rõ aũt hmõi debitæ obedientiæ eſt: quia de humanorũ actuũ ſubiectione iudicãdũ eſt ſecundũ ea quæ inſunt ꝑ ſe, & non ſecundũ ea q̃ ſunt ꝑ accidẽs: ſicut uniuerſaliter de cæteris conditionibus humanorum actionũ cõſideratio & iudiciũ ſi non fiat ꝑ ſe, nõ rectè iudicãtur niſi diminutè, oportet ergo inſpicere ad naturã operis humani, an ſit per ſe de gñe ſubditorum ſuperior homini, an ſit de gñe exemptorũ a ſubiectione humana, ut fecit Diuus Th. in loco allegato duo operũ gña per ſe eximẽs a ſubiectione humana, opera ſ. interiora animi, & opera naturæ ſuſtentandæ, & ꝓpagãdæ. Et aduerte q̃ ẽt nun per ſe ſubiectæ operationes alteri homini, põt per accidens fieri ſubiectæ alteri homini: ut declarauimus. Quũ igitur conſtet, exteriores actus uirtutũ neceſſarios ad cõe bonũ politicum, uel domeſt. cũ ſubiecto eſſe homini ſuperiori, qm̃ & leges humanæ hmõi actus principũ, & ſuperiores ad hos cogũt ſubditos, nõ ſunt a ſuo ſubiectionis ordine eximẽdi, ꝓp accidẽtia annexa. ut teſtãtur pcepta de actibus fortitudinis. Si. n. leges & præcepta principũ de actib. fortitudinis exceptionem admittunt, q̃ eſt fortitudinis actibus annexũ uitæ periculum, uanus eſt ois principatus ad pcipiendũ q̃ ſunt fortis: vñ nil aliud eſt dicere, q̃ lex, aut princeps, aut ſuperior nõ põt præcipere actus, quibus annexum eſt uitæ periculum, quã exterminare pcepta fortitudinis à poteſtate humana, quum fortitudo circa mortis pericula ſit: quod quia abſurdũ imo ridiculum eſt, ſtet iudiciũ in his, q̃ ſunt ꝑ ſe. Simile quoq; facile appatet in actibus religionis: pcipit eccleſiaſtica lex Miſſam celebrare non niſi cũ ſacris ueſtibus, cũ altari, cũ calice, ſi fias exceptio de mortis periculo, ſacerdos cõminata ſibi morte celebrabit licitã in diploide, hñs tñmodo panem & uinũ: quis fatuus diceret hæc? Similiter Eps confert ordines ſacros in diploide ſine ullis cæremonijs, ſola forma ſubſtantiali ſeruata ob cõminatã ſibi mortẽ: quod eſt ſacrilegiũ. Ex quibus quilibet ſapiens põt percipere falſum eſſe fundamentũ, q̃ humana lex & ſuperior homo nõ põt pcipere actus uirtutũ vſq; ad mortis periculũ incluſiuè, & q̃ ſubditi nõ teneantur obedire. Stetit ergo, ut dictũ eſt, in his, q̃ ſunt ꝑ ſe, cẽſendo q̃ tam lex, quã ſuperior hõ põt pcipere oẽs exteriores uirtutum actus neceſſarios ad cõe bonum illud cuius curã hẽt, ad quod ſubditos hẽt: & ſubditi tenẽtur obedire, nõ obſtãte quocũque uitæ periculo annexo. Vñ quia ꝓlatus põt pcipere ſubditis religioſis ea, q̃ ſunt ad mutua obſequia, inter q̃ nõ infimum tenet locum cura infirmorum: ideo tenet ſubditus obedire ad ſeruiendum ægris ẽt infectis epidimiæ morbo: qm̃ hoc periculum uitæ concomitanter ſe hẽt ad opus, quod per ſe pcipitur. ſ. ſeruitium infirmorum. Nec minus tenetur religioſus in his & ſimilibus obedire, quã ſecularis ſuo principi ad ꝓliandum, ubi eſt maximum mortis pꝛiculum cõcomitans. Et qm̃ hoc clarum eſt, nõ me extendo amplius, ſed ex his cõſtat ſatiſfactũ eſſe primæ rõni in oppoſitum allatæ, & authoritas S. Tho. uerificantur ſiquidẽ formaliter & per ſe, ſecus aũt eſt quum concomitanter concurrit id quod eſt naturæ, ſeu uitæ ad illud qđ per ſe præcipi poteſt.

¶ Ad ſecundam uero rõnem de charitatis ordine, reſpondet q̃ charitatis ordo hẽt, ut pro actu uirtutis cuilibet exponat uitam ſuã corporalẽ, & miles pro actu uirtutis. ſ. iuſtæ defenſionis, aut iuſtæ ultionis, exponit vitã ſuã periculo, & ſeruiens infectis ꝑ actu uirtutis. ſ. religioſi obſequij expõit ſe periculo mortis, & non pro bonis exterius, aut corporali ſalute alterius. Conſtat autem hos & ſimiles virtutum actus debitos poſſe præcipi, nec cõtra nec ſupra charitatis ordinem, ſed ſecundum charitatis ordinem quantum bonum animæ pſtat corporali uitæ.

¶ Ad tert. ã di. q̃ actus uirtuoſi præcepti à iure poſitiuo relati ad uitæ periculũ, non ſunt vniformes. Quidam. n. ſunt quorum rectitudo deſtruitur ex uitæ periculo annexo, ut ſunt actus abſtinentiæ q̃ ſi cũ crimina uitæ hant, nõ ſunt uirtuoſi, qm̃ recta abſtinentiæ rõ mediũ hic exigit, ut non ſubtrahatur neceſſariũ ad uitam, & de his uerificatur, q̃ leges humanæ intelliguntur ſalua conſiſtentia ſubiecti. Quidã uero ſunt quorum rectitudo cõſtituitur ex periculo uitæ, ut actus fortitudinis, qui ſi diſcrimẽ uitæ effugerent, in uitium inciderant. Et ſimile eſt de reliquis actibus uirtutum neceſſarijs ad cõe bonum, ut ſunt obſequia, officia, miniſter. a neceſſaria ad cõe bonum, in quibus eſt nonnulla fortitudo in ſuſtinendo pericula uitæ ſuperuenientia, ſuſtinetur enim in tñi eorum rectitudo ex periculo uitæ, ut ſi huiuſmodi periculum effugerant, in uitium inciderent timiditatis, & in huiuſmodi nõ ſubintelligit ſalua cõſiſtentia ſubiecti. Quidã uero ſunt medij reſpicientes periculũ uitæ omnino accidentaliter, ut ſunt multi religionis actus, puta audire Miſſam, ſeruare feſta, & hmõi. Et horum duplex eſt diña. Nam quidam ſunt, qui ex ſupradicto uitæ periculo & licite omittuntur, & ſuperogatoriẽ fiunt, ut ſunt actus pꝛdicandi & corrigendi, quã quãq; (puta non cogente diuini iuris neceſſitate) põt ꝓp uitæ periculum omitti licite, quia eſt licitum quãq; fugere põt & tunc nihilominus ſuperſtugare, uolentes prædicare & reprehenderet, ut Ioan. Baptiſta arguit Herodem: ſciebat. n. Herodes etiam ſuum, ita q̃ non neceſſitatis, ſed ſupererogationis erat Io. reprehenſio. Quædam uero ſunt, quæ ſi fiant ꝓp timorẽ mortis illicitè oĩno fiunt, ut celebrare Miſſam abſq; ſacris veſtibus, calice, & altari, celebrare ſcienter coram excõicatis nominatim, & reliqua ſimilia. q̃ ſi fiunt ꝓp timorem mortis, ſunt illicita, quia non excuſantur à toto, ſed à tanto. Et horum omnium una cõis eſt rõ, quia legis & principis eſt præcipere actus uirtutum neceſſarios ad commune bonum: ut iã autem declaratum eſt, à uirtute recedaretur, ſi mortis periculum in prædictis excipetatur.

¶ Ad quartam di. q̃ timor cadens in conſtantem virum excuſat iuxta prædictam diſtinctionem, quãq; à toto, ut in his, in quibus omiſſio, uel commiſſio ob mortis periculum à rectitudine non recedit. Et hoc gratia materiæ humanitatis pietate ſuffultæ plerunq; forte à iuriſtis extenditur. Quãq; aũt excuſat, ſed à tanto coram Deo quamuis coram humano iudice excuſet à toto, ut in pdictis patet: & tunc moriendũ eſt potius viro forti, quã incurrare obliquitatẽ etiam uenialem, Romę die 27. Decẽbris, 1522.

TRACTATVS DECIMVS, de Miſſæ Sacrificio & Ritu, aduerſus Lutheranos, ad Clementem VII. Pontificem Maximum, in ſex capita diuiſus.

1 *Quanam ſit operis intentio.*
2 *Conuenientia & differentia Lutheranorum cum Catholicis circa ſacrificium Miſſæ.*
3 *Ex inſtitutione Chriſti Euchariſtiam immolari.*
4 *Ex inſtitutione Chriſti immolari Euchariſtiam in remiſſionem peccatorum.*
5 *Obiectiones ex Epiſtola ad Hebræos contra ſacrificium Miſſæ.*
6 *Reſponſio ad obiecta.*

CLEMENTI VII. PONT. MAX. THOMAS de Vio Caietanus Cardinalis ſancti Xyſti, ſalutem.

MANDASTI Olim P. beatiſſime, ut tanquã inſtructor muneri ſcriberem reſpondenda obiectis in libello de Cœna Domini, aſſerente corpus & ſanguinem Chriſti in Euchariſtia eſſe duntaxat, ſicut in ſigno: oblata autem nuperrimè mihi libello Lutherana etiam de Cœna Domini affirmante, in Euchariſtia uerum Chriſti corpus & ſanguinem, ſed negante ſacrificium Miſſæ. contra uniuerſas etiã ſchiſmaticorũ Eccleſias, exiſtimaui non eſſe expectandũ mandatum, ſed officij mei partes exequi, manifeſtando rationes errandi in hac noua hæreſi. Suſcipias itaq; decernendam Apoſtolatus tui cenſura lucubratiunculam hanc, & fælix Vale.

CAPVT I.

Quæ ſit intentio operis.

VNICVS Magiſter omnium dominus Ieſus Sadducæos (qui ex ſacris libris ſolos libros Moyſi recipiebant) confutando ex libris Moyſi, docuit nos, ut aduerſus hæreticos abſtineamus à teſtimonijs, quæ nõ recipiunt: ſed alijs vtamur ſacris teſtibus, quos nõ refutant. Quocirca aduerſus hæreticos qui Lutherani uocantur, innitentes ſolis teſtimonijs ſacrarum Scripturarum, ſcripturus de ſacrificio Miſſę, ea ſolis ſacris Scripturis diſputationem doctrinamq; omnem perficere intendo: tum ne glorientur in ſolido fundarã ſacrarum Scripturarũ fundamento, negationẽ ſacrificij Miſſæ. rum ne minus docti putent ea Eccleſiæ inſtitutione, non Scripturæ authoritate, fulciri ſacrificium Miſſæ: tum ut habeant Lutheraniſtæ, qui ignorantes errant, unde reſipiſcant.

¶ Vt autem clara fiat apud omnes ueritas, primum quo conueniunt, & in quo differunt Lutherani à catholicis, danda qu d ex ſacris

ex ſacris ſcripturis de ſacrificio Miſſæ habetur, & demũ Lutheranæ obiectiones diſcutientur.

CAPVT II.

Conuenientia & differentia Lutheranorum cum Catholicis circa ſacrificium Miſſæ.

CONSENTIVNT Lutherani Miſſam poſſe ſacrificium memoriale appellari, ea ratione, quia in memoriam ſacrificij oblati in cruce uerum corpus Chriſti, cum uero ſanguine Chriſti conſecratur, ueneratur & ſumitur, dicente Domino, Hoc facite in mei commemorationem. Negant autem duo. Alterum eſt, offerri corpus, uel ſanguinem Chriſti Deo, quamuis enim affirmẽt in altari eſſe uerum Chriſti corpus, negant tamen illud uerum Chriſti offerri Deo. Alterum eſt, eſſe in altari hoſtiam, ſeu ſacrificium pro expiatione peccatorũ, ſiue pro uiuis ſiue pro defunctis. Et fundant uerũ que ſuper doctrinam Epiſtolæ ad Hebræos ubi clare unica oblatio corporis Chriſti in cruce ſemel facta, ſufficiens manifeſtatur pro peccatis totius mundi. Et propterea inferunt, quòd quamuis cultus corporis Chriſti in memoriã paſſionis, & mortis Chriſti fuit inſtitutus à Chriſto, oblatio tamen corporis Chriſti tanquam hoſtiæ pro peccato, eſt adinuentio humana contraria documentis ſacræ ſcripturæ.

CAPVT III.

Ex inſtitutione Chriſti Eucharistiam immolari.

CATHOLICI autem agnoſcimus in ſacris literis ſcripturam eſſe inſtitutionẽ immolationis Euchariſtiæ. Euangeliſtæ enim, ſpecialiter Lucas capite uigeſimo-ſecundo, ſpecialiuſque Paulus ad Corinthios undecimo tradunt poſt multas actiones Domini Ieſu in cœna, eũ mãdaſſe, Hoc facite in mei commemorationem. Quæ quia uerba ſunt Ieſu Chriſti, libranda ualde ſunt, tum pronomen, Hoc, tũ uerbum Facite, tum, In mei commemorationem.

¶ Ad intelligendum itaq; demonſtratum per pronomen, Hoc, inſpicienda ſunt quæ præmittunt. Præmittitur autem, quod Ieſus, accepit panem, gratias egit, fregit, dedit, dixit Accipite, comedite, hoc eſt corpus meum quod pro uobis frangitur, uel ſecundum Lucam, datur. Statimque ſubiunxit, Hoc, facite in mei commemorationem. Pronomen itaq;, Hoc quum non arctetur ad demonſtrandum aliquod præmiſſorum, & ad aliquod præmiſſorum non demonſtrandum, conſequens eſt ut demõſtret uniuerſitatem præmiſſorum.

¶ Verbum, Facite multa fert myſteria. Nam non dicit, hoc dicite, ſed, hoc facite, ut ſignificaret, quod id, quod mandat, nõ cõſiſtit in dicere, ſed in facere, quodq; dicere hic interueniens, non pp dicere, ſed propter facere eſt ut intelligeremus, quòd uerba conſecrationis ſunt uerba efficientia illud, quod ſignificant. Et adiungendo. In mei commemorationem, diſtinguit facere à commemorare, ut ſignificantius nõ diceret, hoc cum memorate, ſed hoc facite in commemorationem mei. Mandat itaq; Dñs Ieſus hoc idest uniuerſa pmiſſa, facere in memoriam ſui. Actus ergo faciendi hoc mãdatur relatus ad recordationem Domini Ieſu.

¶ Ex eo autem, quòd ſub facere hoc, cõprehenditur non ſolum facere corpus Chriſti, ſed etiam facere corpus Chriſti quod frangitur ſeu datur pro nobis, manifeſtum eſt Dominum Ieſum mandaſſe facere corpus meũ, quod pro uobis frangitur & datur. Perinde autem eſt, Quod pro uobis frangitur & datur, ac ſi diceret, Quod pro uobis immolatur neq; n. aliter frangitur aut datur niſi pro quantum in cruce frangitur & datur (hoc eſt immolatur) pro uobis, facere autem corpus meum, quod pro uobis immolatur ut ſic, perinde eſt ac facere corpus meum, quatenus pro uobis immolatur.

¶ Vt aũt hæc, quæ dicimus penetres, aduerte quòd ſi Dominus Ieſus ob ueritatẽ duntaxat corporis ſui ſignificandam adiunxiſſet, quod pro uobis frãgitur, ſeu datur, ſat fuiſſet dicere, quod in pſona mea uidetis, ſeu quodcũq; aliud eiuſmodi. Sed abſit à Domini Ieſu Chriſti nomine, ſermo nõ formalis, quo adẽpto, omnis tollitur certitudo ſermonis, uagaremur. n. per infinita accidentia. Dicendo itaq;, quod pro uobis frangitur, ſeu datur, formali ſermone ſignificat facite corpus meum, quatenus pro uobis offertur, & hoc ipſum facite in mei commemorationem.

¶ Porro ex eo quòd facere hoc in Chriſti memoriã, plus eſt quã cõſecrãdo facere corpus Chriſti (quia eſt & facere corpus Chriſti, quod datur & frangitur pro nobis) & plus eſt, quam recordari Chriſti (quia eſt facere Chriſti corpus quod datur ac frangitur pro nobis in Chriſti recordationem) & dari ac frangi pro nobis eſt immolari pro nobis (nã dari ſignificat in genere offerri. frangi uero ſignificat in ſpecie modum offerendi, per fractionẽ. ſ.) dedit. n. ſemetipſum Deo in cruce fractione manũ, pedum ac lateris pro nobis. conſequens eſt quòd mandante Domino Ieſu, hoc facite in mei cõmemorationem, mãdatur hoc facite immolatiuo modo in mei commemorationẽ, facere. n. corpus Chriſti quod immolatur, eſt facere illud immolando, ſeu p modũ immolatiuum. nã ſic dumtaxat fit à nobis corpus Chriſti, quatenus immolatur, nã facto nõ fit à nobis corpus Chriſti à quatenus immolatur, niſi utrunq; facto impleatur, uidelicet, & cõſecrando facere corpus Chriſti, & immolando facere quod datur, & frangitur nobis adiuncto tertio, uidelicet in Ieſu Chriſti memoriam.

¶ Et aduerte prudens lector, facta in cœna Dominica, ut perpendas quã quadret inſtitutio inſtitutioni, & factũ facto, & immolatio immolationi. Cœna ſiquidẽ agni Paſchalis, inſtituta in memoriã eductionis de Ægypto, in facto cõſiſtebat immolationis, ita quòd ipſa cœna erat immolatio Paſchalis agni. Similiter nãq; Dñs Ieſus completo ſacrificio Paſchalis agni, inſtituit nouũ noſtrũ paſcha ſeipſum, ut immolatur, dicendo, Hoc eſt corpus meũ quod pro uobis datur ac frangitur, hoc facite in mei memoriã. Ac ſi uerbo dixiſſet, quod ſurrogationis facto dicebat, quẽadmodum hactenus in memoriã exitus de Ægypto feciſtis Paſcha, ita deinceps hoc facite in meæ immolationis memoriã. Vt ipſa ſurrogatione noui Paſchatis pro ueteri loqueretur, ac diceret, Paſcha illud feciſtis immolando cõi cœna, & hoc facite immolando cõi menſa in mei commemorationem. Ita quòd ea ipſa ſurrogatione noui Paſchatis ueteri ſignificatur, quòd dicendo, Hoc facite in mei memoriã, intelligitur de facere immolatiuo modo, nam & immolatiuo modo fecerant uetus paſcha.

¶ Hũc autem eſſe germanum ſenſum mandati iſtius, teſtantur facta recitata à Paulo 1. ad Corin. 10. Cõnumerat ſiquidẽ Paulus panẽ ſanctũ, & poculũ ſanguinis Chriſti inter immolata, ſupputat mẽſam noſtrã inter altaria, decernit edẽtes & bibẽtes de mẽſa Dñi inter comedentes & bibentes immolata ex quibus clarè patet, tum apoſtolos intellexiſſe mandatũ Chriſti, hoc facite in mei memoriã, de facere immolãdo Euchariſtiã, tum apoſtolorum tpe Euchariſtiã fuiſſe in Chriſti Eccleſia non ſolum ſacramentũ, ſed & ſacrificium, tum in ſacra ſcriptura, & non ſolum in uſu Eccleſiæ libris Doctorũ, haberi immolationẽ corporis & ſanguinis Domini uerba autem. Apoſtoli ſunt hæc: Fugite ab idolorum cultu, ut prudẽtibus loquor, iudicate uos quod dico. Poculum benedictionis cui benedicimus? nonne cõicatio ſanguinis Chriſti eſt? panis quem frangimus, nonne cõicatio corporis Chriſti eſt? qm unus panis, unum corpus, multi ſumus: nã omnes ex eodem pane participamus. Videte Iſraelem ſecundũ carnẽ, nonne qui edunt uictimas, participes altaris ſunt? Quid ergo dico, quòd ſimulacrum aliquid ſit, aut quòd ſimulacris immolatum aliquid ſit? ſed quòd quæ immolant gentes, dæmonijs immolant, & non Deo. Nolo aũt uos cõicantes fieri dæmoniorum, non poteſtis poculũ Domini bibere, & poculum dæmoniorũ, non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & mẽſæ dæmoniorum. Hæc ille. Ex his enim manifeſtè patet Apoſtolum inter uictimas Iſraelis, & immolata dæmonijs recenſere panem, quem frangimus & poculum benedictionis, & inter altare Iſraelis & mẽſam dæmoniorũ, mẽſam Dñi, & intercedẽtes uictimas altaris Iſrael & edẽtes immolata dæmonijs, edentes de menſa Dñi & bibentes de illius poculo, & ex huiuſmodi ratione arguere, quòd non poſſunt immolatorum Deo & dæmonibus participes eſſe. Niſi enim immolata eſſent Deo panis & calix Chriſti, uniuerſa Pauli fabrica ex immolatis tã Deo uero ab Iſraele, quam immolatis dæmonijs à Gentibus ſurgens rueret. Sed hoc tã clarum eſt teſtimonium, quòd panis & calix Chriſti tempore Pauli immolabantur, ut noſtra clarificatione non indigeat.

CAPVT IIII.

Ex inſtitutione Chriſti immolari Euchariſtiam in remiſſionem peccatorum.

ALTERVM Lutherani negarũ in Miſſa, uidelicet quòd ſit hoſtia pro expiatione peccatorũ, facile ex eodẽ Dñi Ieſu mandato, eadẽ procedendo uia monſtrantur falsò negari Nam Matth. 26 Dñs Ieſus accepto calice nõ ſolum dixit, Hic eſt ſanguis meus qui p multis effundetur, ſed adiũxit, In remiſſionẽ peccatorũ, & ſubiunxit, Hoc facite in mei recordationẽ. Sub mandato itaq; hoc facite, comprehẽditur facere immolando ſanguinẽ Chriſti in poculo, nõ ſolũ quatenus effunditur, ſed & quatenus effunditur pro multis in remiſſionem peccatorum: Sermo, n. formalis ſignificat, quòd quemadmodũ effuſio ſanguinis in remiſſionem peccatorũ eſt ipſa cruenta hoſtia pro peccatis noſtris ita facere poculũ ſanguinis, quòd effunditur in remiſſionem peccatorum ut ſic eſt immolare poculũ ſanguinis quatenus effunditur in remiſſionem peccatorũ, quatenus operatur remiſſionẽ peccatorũ, effunditur n. in remiſſionẽ peccatorũ eſt operari remiſſionẽ peccatorũ, quãtũ eſt ex parte ſua, quicquid ſit de effectu. Nõ igitur humana eſt adinuentio, ſed intelligentia & obedientia diuini mandati, tum offerre corpus quòd ſanguinẽ Chriſti ſub ſpecie panis & uini in memoriã Domini noſtri Ieſu Chriſti, tũ hæc ipſa offerre pro expiatione peccatorum, ut optima legis interpres cõſuetudo uniuerſarum Eccleſiarũ, nõ ſolũ Latinarum, & Græcarũ, ſed Armenarum, Perſarum & reliquarũ per orbem diffuſarum ab antiquo ſemper interpretata eſt.

CAPVT

CAPVT V.

Obiectiones ex epiſtola ad Hebræos contra ſacrificium Miſſæ.

ADVERSVS Hæc duo inſtituta inſurgunt Lutherani ex multis dictis in Epiſt. ad Heb. c. 7. vſq; ad decimũ incluſiuè. Et cõtra quotidianã quidẽ oblationẽ Euchariſtiæ arguunt tripliciter. Primò, ex multitudine ſacerdotũ. Nã ibidem dr̃a ponitur inter Chriſtũ ſacerdotẽ noui Teſtamẽti, & ſacerdotẽ ueteris Teſtamẽti, q̃ ille eſt unicus, iſtũ aũt oportet multiplicari: quia ille æternus, iſte tẽpalis: inconueniens ergo eſt in nouo Teſtamento affirmare talẽ hoſtiam, cui non ſat eſt unicus ſacerdos Chriſtus ſed oportet ſucceſſiuè, ſecundum temporum ſucceſſus ſacerdotẽ ſacerdoti ſuccedere: ut oportere uidemus in Miſſæ ſacrificio. Secundò, ex repetitione oblationis. nam ibidem dr̃a ſcribitur inter ſacrificium ueteris Teſtamenti & ſacrificium noui Teſtamenti, quod illud repetebatur tum ſingulis diebus a ſacerdotibus ſimplicibus: tũ ſingulis annis a ſummo ſacerdote: hoc aũt nec quotidie nec quotãnis repetitur, ſed ſemel oblatũ eſt: inconueniens eſt ergo, in nouo Teſtamento ſacrificiũ affirmare, q̃ oportet ſæpe repetere. Tertiò, ex parte rei oblatæ. Nã ibidem differentia inter ſacrificium ueteris & noui Teſtamenti, ponitur, q̃ tũc ſanguine hircorum, &c. intrabatur ſacerdos: nunc autem per proprium ſanguinem ſemetipſum ſemel obtulit: inconueniẽs ergo eſt, per nos offerri ſub ſpecie panis & uini, q̃ ſemel ſufficientiſſimè oblatus eſt Chriſtus a ſeipſo.

CONTRA hoc uerò, uidelicet q̃ Euchariſtia ſit hoſtia p̃ peccatis, arguunt & tripliciter. Primò ex repetitione: quia ibidẽ hoſtiarũ ueteris Teſtamenti infirmitati ad delẽda peccata, aſcribit repetitio Hoſtiæ. Si.n. peccata purgaſſent, deſiſſent offerri: & ideo noui Teſtamẽti hoſtia tollẽs peccata, non repetit: inconueniens ergo eſt, in nouo teſtã affirmare hoſtiã pro peccatis, quã oportet repetere: qualis eſt Miſſa. Secũdò, ex ſufficiẽtia ſacrificij Chri, q̃a Chriſtus unica oblatione ſemetipſum offerens in cruce, conſummauit oẽs accedentes ad eũ, &c. iniuria ergo fit ſufficiẽtiſſimæ Chri hoſtiæ pro peccatis totius mundi, addendo hoſtiã aliã in nouo Teſtamẽto pro peccatis. Tertiò, ex parte abolitorũ peccatorum: quia (ut ibi dr̃) ubi non reſtant peccata expianda, nõ eſt opus hoſtia pro peccatis: ſed omnia peccata ſunt abolita per gratiam noui Teſtamenti, quod Chriſti morte firmatum eſt: non eſt ergo locus alteri hoſtiæ pro peccatis in nouo teſtamento.

CAPVT VI.

Reſponſio ad obiecta.

FVNDAMENTVM Veritatis & intelligendi diuerſa ſacræ Scripturæ dicta circa noui teſtamenti ſacrificium ac ſacerdotium eſt unitas hoſtiæ, ſimpliciter & abſoluiè immolatæ ſemel in cruce ab ipſo Chr̃o ſecundũ ſeipſum, & ſecundũ quid immolatæ quotidie ab eodẽ p̃ miniſtros in Eccleſia ſua. Ita q̃ in nouo teſtamento eſt hoſtia cruenta, eſt & hoſtia incruenta. Hoſtiã ſiquidẽ cruentã agnoſcimus Ieſum Chrm in ara crucis oblatũ ſemel pro peccatis totius mundi: hoſtiã uerò incruentã agnoſcimus inſtitutã a Chr̃o, corpus & ſanguinem eius ſub ſpecie panis & uini: ut citatæ Scripturæ teſtantur. Verũ hoſtia cruenta & incruenta nõ ſunt hoſtiæ duæ, ſed hoſtia una: q̃a res quæ eſt hoſtia, eſt una met res, non.n. Chri corpus in nr̃o altari eſt aliud ab illo Chri corpore, quod oblatum eſt in cruce nec ſanguis Chri in nr̃o altari alius eſt ab illo Chri ſanguine, q̃ fuſus eſt in cruce. Modus uerò hanc unã eadẽq; hoſtiã immolãdi, alter eſt, q̃a ille unicus ſubſtantialis ac primæuus immolãdi modus, fuit cruentus, utpote in propria ſpecie corporis fractione in cruce ſanguinẽ fundẽs, iſte uerò quotidianus externus ac acceſſorius modus, eſt incruẽtus, utpote ſub ſpecie panis & uini oblatũ in cruce Chrm, immolatiuo mõ repñtãs. Quocirca noui Teſtamenti hoſtia cruenta & incruenta, unica eſt ex parte rei oblatæ, & ex parte modi offerẽdi, licet ſit diuerſitas, quia tñ ille modus ſ. incruentè immolare, non eſt ſecundũ ſeipſum tanquã diſparatus modus immolandi inſtitutus, ſed duntaxat ut referret ad cruentã in cruce hoſtiã, conſequens eſt apud ſapiẽtes, & penetrãtes, q̃ ubi unũ non niſi p̃p alterum, ibi unum duntaxat eſt, conſequenſq; quã eſt non poſſe affirmari, propriè loquẽdo, duo ſacrificia aut duas hoſtias aut duas oblationes, immolationes, & quouis noĩe appelles, eſſe in nouo Teſtamento, ex hoc q̃ eſt in hoſtia cruẽta Chri in cruce & hoſtia incruẽta, Chriſtus in altari, ſed eſſe unicã hoſtiam ſemel oblatã in cruce, pſeuerãtem mõ immolatiuo quotidiana repetitione ex inſtitutione Chri ſ. Euchariſtia. Perſeuerantiã aũt hoſtiæ in cruce oblatæ fingimus in noſtro altari: ſed ex identitate rei oblatæ in cruce & in altari habemus, ex eo.n. q̃ unum atque idem Chri corpus eſt, q̃d oblatum eſt in cruce, & illud met offertur in altari, clare, patet, nõ eſſe aliam hoſtiam in altari & in cruce, ſed eã, quæ in cruce oblata ſemel eſt, perſeuerare alio tñ mõ in altari, mediante Chriſto, Hoc facite in mei cõmemorationẽ. Si namq; iunxeris hęc duo, uidelicet, hoc facite, &, in mei memoriã, perpendeſq; unũ atque idem illud, quod tunc fiebat, facimus in Chri memoriam, quod eſt illud unũ atq; idẽ quod tunc frãgebatur & effundebatur, perſeuerare ſub ſpecie panis & uini in memoriam Chriſti.

EX his igitur ad ſingula obiecta ſigillatim diluenda deſcẽdẽdo, di ad primum de unitate ſacerdotis, q̃ in nouo Teſtamento unicus eſt ſacerdos Chriſtus, & ipſemet eſt ſacerdos in nr̃o altari, nam miniſtri quique non in pſonis proprijs, ſed in perſona Chri conſecrant corpus & ſanguinem Chriſti, ut teſtantur uerba conſecrationis, ac per hoc uices Chriſti agentes offerunt, nõ enim dicit ſacerdos, Hoc eſt corpus Chriſti, ſed Hoc eſt corpus meum, faciendo in Chriſti pſona ſub ſpecie panis, corpus Chri, iuxta mandatũ Chriſti, hoc facite. Et quum infertur, inconueniens eſſe affirmare hoſtiã in nouo Teſtamento, cui non ſat eſt Chriſtus, ſed oportet ſuccedere miniſtros, uideant q̃ aliud eſt affirmare diſparatã hoſtiam requirentem ſucceſſionẽ ſacerdotũ, & aliud eſt affirmare perſeuerantiã hoſtiæ in cruce oblatæ requirentem ſucceſſionem miniſtrorum. Primum.n. dedeceret noui Teſtamenti ſtatum. ſecundum autem conſentaneum nouo Teſtamento eſt, ut iugis uigeat uictima unica illa ſemel oblata.

¶ Ad ſecundũ ex parte repetitionis, dicitur, quòd in nouo Teſtamento nõ repetitur ſacrificium ſeu oblatio, ſed perſeuerat immolatiuo mõ unicũ ſacrificium ſemel oblatum, & in modum pſeuerãdi interuenit repetitio, non in ipſa re oblata, nec etiam ipſe, qui repetitur modus, concurrit ad ſacrificium p̃p ſe, ſed p̃p oblationem in cruce commemorandam incruente. Huius autẽ modi repetitionem non eſſe contra doctrinam Epiſtolæ ad Hebr. teſtantur uerba illius, inferentia quòd ſi repeteretur noui teſtamenti ſacrificium, oportuiſſet Chriſtum ſæpe pati. De repetitione igitur ſacrificij manifeſtat ſe loqui, non de repetitione illius modi a Domino Ieſu Chriſto inſtituti.

¶ Ad tertiũ ex parte rei oblatæ, dicitur q̃ cum hoc, q̃ Chriſtus ſemel proprium ſanguinem ſufficientiſſimè & abundãtiſſimè fuderit in cruce, quadrat ut perſeueret immolatiuo modo in Euchariſtia illa unica ac ſufficiẽtiſſima ſanguinis in cruce effuſio.

Ad primum autem contra Euchariſtiam, quatenus affirmat hoſtia pro peccatis dicitur concedendo, quòd ex hoſtiæ impotẽtia ad delenda peccata decreta eſt in lege ueteri repetitio eiuſdẽ hoſtiæ. Et quum infertur, inconueniens eſſe, in nouo Teſtamento affirmare hoſtiam pro peccatis, quam oportet repetere: conceditur totum propriè loquendo: quia nõ repetitur in Miſſa hoſtia, ſed illamet hoſtia in cruce oblata perſeuerans immolatiuo modo recolitur in qualibet Miſſa.

¶ Ad ſecundum autẽ dicitur, quòd abſit a fidelium mentib. etiã cogitare, q̃ ad ſupplendam efficaciam hoſtiæ in cruce oblatę celebretur Miſſa: celebratur.n. tanquam uehiculum remiſſionis peccatorum per Chriſtum in cruce factæ: ita quòd quemadmodum non eſt alia hoſtia, ita non aliam affert remiſſionem peccatorum. Nam quemadmodum Chriſtus per proprium ſanguinẽ penetrauit cœlos perſeuerans ſacerdos in æternum ad interpellandum pro nobis (ut in eadem epiſtola ſcribitur:) ita perſeuerat nobiſcũ per Euchariſtiam immolatitio mõ, intercedẽdo pro nob.s. Sicut.n. ſufficientia & efficacia ſumma ſacrificij in ara crucis non excludit perſeuerantiam Chriſti in cęlis in officio interpellandi pro nobis: ita non excludit perſeuerantiam eiuſdem nobiſcum immolatiuo modo ad intercedendũ p̃ nobis. Nã quemadmodum continua interceſſio Chriſti pro nobis in cœlo, non derogat unicæ interceſſioni mortis Chriſti: ita nõ, immo minus eidem derogat perſeuerãtia Chriſti immolatiuo mõ, ad intercedendum pro nobis, ut participes ſimus remiſſionis peccatorum in ara crucis factæ, quando iſta interceſſio fit p̃ myſterium ſub ſpecie panis & uini: illa autem in cœlo fit p̃ Chriſtum in propria ſpecie, in qua crucifixus eſt. Si.n. derogationi locus eſſet, magis derogaret unicæ mortis interceſſioni, ut poſt mortis interceſſionem intercedat Chriſtus ſub ſpecie propria, q̃ ſub ſpecie aliena: illud nãque intercedere præ ſe fert quaſi ſupplementum intercedẽdi: hoc autem præ ſe fert cęremonialem intercedendi modum, nobis ualde conſonum.

¶ Ad tertium dicitur, quòd cũ grano ſalis intelligendũ eſt, peccata eſſe nobis remiſſa per Chriſti mortem: uidelicet per Chriſti mortem applicatã nobis per inſtituta a Chriſto ſacramenta: in hoc.n. Chriſtiani omnes conuenimus. Inter ſacramenta autem a Chriſto inſtituta ſupputatur & eſt ſacramentum Euchariſtiæ inſtitutum ab ipſo Chriſto immolatiuo modo, ut declaratũ eſt ex uerbis Chriſti & Pauli, Et ideo ſi qui inter Chriſtianos ſunt egentes poſt Baptiſma remiſſione peccatorũ, Euchariſtiæ hoſtia prodeſſe poteſt illis ad remiſſionẽ peccatorũ applicando efficaciam mortis Chriſti ad illos: non egentibus autem remiſſione peccatorum, prodeſt ad uegetationem animæ, quemadmodũ

cibus & potus corporeus uegetat, corpus, ſacrũ enim Euchariſtiæ quamuis immolatitio modo inſtitutum ſit ét pro expiatione peccatorum facta per crucem Chriſti applicãda colentib. nõ tñ eſt inſtitutum ꝓp hoc duntaxat, ſed pro aliis animæ bonis. ¶ Cum omnibus igitur ſcriptis in Epiſtola ad Hebræos, ſtat ſacrificium Miſſę, ꝙ Eccleſia catholica edocta Chriſto & Apoſtolis celebrat. Et hæc ſint dicta extenſione ibidẽ dictorũ admiſſa ad Euchariſtiæ hoſtiam: noui.n. ꝙ iuxta genuinum ſenſum, de ſacrificiis cruentis tractat Autor illius Epiſtolæ, monſtrans excellentiam cruenti ſacrificij oblati a Chriſto condendo nouum teſtamentum relatiuè ad ſacrificia omnia ueteris Teſtamenti. Viſum ſiquidẽ eſt expedire claritati ueritatis Catholicæ, admittere hmõi extenſionem, ut nulla ex parte hæſitãdi locus relinquatur, ad Dei gloriam. Romæ die tertio Maij, M.D.XXXI.

Tractatus de ſacrificio Miſſæ, editi per Reuerendiſſimum Dominum, Dominum Thomam de vio Caietanum Cardinalem Sancti Xyſti, finis.

TRACTATVS VNDECIMVS, *de Fide & operibus, aduerſus Lutheranos, ad Clementem VII. Pont. Max. in duodecim capita diuiſus.*

1 *Poſitio Lutheranorum de fide.*
2 *Primus in prærecitatis error, quòd incidit æquiuocatio in nomine fidei.*
3 *Secundus in prærecitatis error, quod dicta credulitas apprehendit remiſſionem peccatorum.*
4 *Tertius in prærecitatis error, quòd ante Chriſtianitatis aduentum remittuntur peccata pœnitentibus.*
5 *Poſitio Lutheranorum de operibus.*
6 *Quid & quomodo intelligatur meritum in propoſito.*
7 *Humana opera eſſe meritoria alicuius a Deo.*
8 *Opera uiuorum Chriſti membrorum eſſe meritoria uitæ æternæ.*
9 *Modus, quo opera noſtra meritoria ſunt uitæ æternæ.*
11 *Valor operum exiſtentium in peccato mortali.*
11 *Opera noſtra eſſe ſatisfactoria pro peccatis.*
12 *Reſponſio ad obiectiones quarto capite ſcriptas.*

PRÆCEPTIS beatitudinis tuæ, Clemens ſeptime Pontifex Maxime, etſi ſẽp parere fas eſt, nunc tñ ét iucundum mihi eſt: uenena ſiquidem Lutherana de fide & operib. diffundi ét in corde fidelium timens, cupiebam ut ireſ obuiã, & non niſi paulo ante beatitudinis tuæ mandatũ cogitaueſã animũ ad ſcribendũ tractatum hunc appellare. Suauiſſima itaq; hæc obedientia uenit, utinã & Chriſti fidelib. fructuoſa, & tuæ beatitudini (cui etiã cenſura libelli huius incumbit) grata.

CAPVT I.

Poſitio Lutheranorum de fide.

MAGNIFICANTES Lutherani Euangelicã doctrinam de ęterna ſalute hoium ꝑ fidẽ Mediatoris Dei & hominũ hoĩs Chrĩ Ieſu, docẽt hoies cõſequi remiſſionẽ peccatorũ ꝑ fidem in Ieſum Chriſtũ, extẽdendo nomen fidei ad credulitatẽ, qua peccator accedens ad ſacramẽtũ credit ſe iuſtificari ex diuina miſericordia, intercedente Ieſu Chriſto. Et uſq; adeo magnipendunt hanc credulitatẽ, ut dicãt eã aſſequi remiſſionẽ peccatorum ex diuina promiſſione. Aiũt enim ꝙ niſi homo habeat hmõi firmã credulitatem diuini Verbi, iniuriã facit diuino Verbo, minus credẽdo diuinæ ꝓmiſſioni, ſi aũt firmiter credit ſe iuſtificari, ſuſcipiendo ſacramẽtũ, verè iuſtificanť, alioqn non eſſet vera & efficax diuina promiſſio. ¶ Nonnulli quoq; Lutherani uſq; adeo extollũt hmõi fidem, ut eã aſſequi remiſſionẽ pctõrum antequã peccator hẽat charitatẽ, doceant ea rõne: quia fides iuſtificans diſtinguitur contra legẽ longo ſermone a Paulo Apoſtolo, charitas aũt comprehẽdiť ſub lege, qm̃ diligere Deũ ex toto corde, &c. eſt primũ & maximum mandatũ in lege, ut Dñs in Euangelio dicit Matt. 22. Hæc ſunt in quibus conſiſtit neruus doctrinæ Lutheranæ de fide.

CAPVT II.

Primus in prærecitatis error, quòd incidit æquiuocatio in nomine fidei.

FIDEI nomen aliud ſignificat enim de illa ſacræ literæ tradũt, ꝙ iuſtificat hoies, & aliud ſignificat credulitatem qua hõ credit ſe iuſtificari ꝑ Chrm̃ & ſacrã, nã fides iuſtificans eſt q̃ ſignificat id quod ꝑ eius diffinitionẽ manifeſtatur ad Heb. 11. dicendo ꝙ fides eſt ſperandarũ ſubſtãtia rerũ, argm̃ non apparentiũ. ſic.n. ſumpta eſt una triũ uirtutum theologaliũ, dicente Paulo, Nũc aũt manẽt fides, ſpes, & charitas. Et fides in hac ſignificatione ſumpta eſt, q̃ eſt donum Dei, ut dicitur ad Eph. 2. ꝑ quam ſaluamur, & ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ex qua credimus omnes articulos fidei & quæcunque ſunt de neceſſitate ſalutis credenda.

¶ Fides aũt ſignificans credulitatẽ, eſt qua iſte hõ credit ſe iuſtificari, hic nunc ſuſcipiẽdo hoc ſacrũ ex merito Chri, multũ diſtat a fide primo mõ ſumpta. Quod declarať, tũ ex parte rei creditæ, qm̃ fidei non põt ſubeſſe falſum, credulitas aũt iſta poteſt falli. Et rõ eſt, qa credulitas iſta eſt de ſingulari effectu hic nũc, & in hoc prouidens partim ex fide neceſſaria ad ſalutem, & partim ex humana coniectura: pro quanto.n. eſt de merito Chri & ſacri, imperatur a fide, pro quãto aũt eſt de effectu hic nunc in ſeipſo ex humana ꝓuenit coniectura. Nam ſub fide Chriana clauditur, ꝙ quilibet cõfidens in merito Chriſti, & ritè intus & extra ſuſcipiẽs ſacrũ, iuſtificatur ex diuina grã, ſed non extẽditur Chriſtiana fides ad credendum, ꝙ ergo nunc ſim intus & extra ſuſcipiens ritè ſacrũ, quẽadmodũ ex Chriana fide teneor credere in hoſtia ritè conſecrata eſſe uerũ Chri corpus, ſed Chriſtiana fides nõ ſe extendit ad credendũ, ꝙ in hac hoſtia ab iſto nunc in hoc altari celebrante eſt corpus Chriſti: qm̃ hoc poteſt aliunde eſſe falſum. Tum quia fides oĩum Chriſtianorum eſt una, iuxta illud ad Eph. 4. Vnus dñs, una fides: ꝑſpicuũ eſt aũt ꝙ ſub fide quæ eſt in me, non cõtineť credere ꝙ ille ſuſcipiens ſacramentum nunc hic iuſtificetur, aut ꝙ in illa hoſtia eſt corpus Chri, ergo ſub nullius fide credere hunc ſingularem effectũ huius ſacri in hoc nomine comprehenditur. Ex unitate ergo fidei apparet ſecundo diuerſitas dictæ credulitatis a fide. Et ꝓpterea primus in hac re Lutheranorum error eſt, ꝙ ea quę attribuũtur in ſacra Scriptura fidei, attribuunt huic credulitati, ſemper.n. cum hanc docent credulitatem textus ſacræ Scripturæ citant, tractantes de fide, puta, Iuſtificati ex fide, pacem habemus ad Deum, & fide purificans corda eorũ, & infinitos ſimiles textus.

CAPVT III.

Secundus in prærecitatis error, quod dicta credulitas apprehendit remiſſionem peccatorum.

QVOD autem dñr, ꝙ hmõi credulitas aſſequitur remiſſionem pctõrum, põt & bñ & & male dici & intelligi. Nã ſi dicatur & intelligatur, ꝙ hæc credulitas formata fide & charitate aſſeqtur ueniã pctõrũ, uerum eſt, ſi aũt ſecluditur charitatis formatio, falſum eſt, qm̃, ut Augu. dicit 15. de Tri. c. 18. nullũ eſt iſto Dei dono excellentius, ſolũ eſt qđ diuidit inter filios regni æterni & filios ꝑditionis æternę. ¶ Et ſcito, ꝙ hæc credulitas cõis eſt oĩbus deuotè accedẽtibus ad ſacramenta, nã quilibet deuotè accedẽs ad quodcũq; ſacramẽtum, credit ſuſcipiẽdo illud ſe iuſtificari ex merito paſſionis & mortis Chriſti, alioquin nõ accederet. Sed nõ eſt par in oĩb. iſta credulitas, unus.n. magis credit ſe iuſtificari, quã alter, & regulariter, cũ hæſitatione de oppoſito ineſt deuotis mẽtib. iſta credulitas, qa nulla Scripturæ authoritate, nullo Eccleſiæ documẽto docemur, oportere nos hmõi credulitatẽ habere abſq; hæſitatione aliqua. Rõ aũt hæſitandi eſt, quia cõiter nullus ſcit, an ex parte ſui impedimentũ aliquod inueniatur ſuſcipiẽdi donũ remiſſionis peccatorũ, nullus regulariter ſcit an ipſe dẽſit gratię Dei, & ꝓpterea ſic hæſitans, nullã iniuriam infert diuinę promiſſioni, qm̃ non hæſitat ex parte Dei, nõ hæſitat ex parte meriti Chriſti, non hæſitat ex parte ſacramẽti, ſed hęſitat ex parte ſui: ſcriptũ eſt.n. Delicta quis intelligit? Teſtatur quoque hanc cõem hæſitationẽ de effectu ſingulari diuinæ miſericordiæ (hoc eſt remiſſionis peccatorũ iſtius uiri nunc deuotè conuerti ad Deũ) Ioel Propheta, ca. 2. nam de iis qui conuertẽdi erant ad Deũ ex toto corde, in ieiunio, fletu, & planctu, citata diuinæ miſericordiæ excellentia ſuper peccata, ſubiungit, Quis ſcit ſi conuertatur Deus, & ignoſcat? Neminẽ ergo eorũ, qui conuertebanť, certum eſſe, ſed quẽlibet ſub hæſitatione eſſe, an ignoſceret Deꝰ illi, manifeſtat. ¶ Et confirmatur, quia credulitas hæſitatio non rõnabiliter tollitur niſi ex aliqua triũ cauſarũ, uidelicet uel diuina reuelatione, q̃ in propoſito non hẽt locũ, quia quãuis Deus reuelauerit, ꝙ oẽs, qui ritè intus & extra cõfidunt ſe conſequi remiſſionem peccatorũ per meritũ Chriſti conſequuntur illam, non tñ reuelauit, ꝙ iſte nunc ritè conuertitur intus & extra, hic enim effectus particularis non comprehenditur ſub reuelatione cui innititur fides Chriſtiana. Vel ex ſufficientia teſtimoniorũ conuincentiũ ad aliquod ſingulare credendum, ſicut ſufficientia teſtimonia conuincunt eũ, qui nunquam egreſſus eſt è Roma, ad credendũ ꝙ inueniatur inſula Calicut, ſeu Taprobane. clarũ eſt enim in credulitate, qua iſte credit ſe iuſtificari nõ interuenire teſtimonia conuincentia intellectũ ad credendũ hũc effectũ nũc in ſeipſo. Vel ex qualitate teſtiũ, puta quia ſunt omnes exceptione maiores, iuxta quod dixit Apoſtolus ad Romanos octauo,

quod

quòd Spiritus ſanctus conteſtatur ſpiritui noſtro quòd ſumus filij Dei. Nam hæc conteſtatio præſupponit remiſſionem peccatorum factam, quia præſupponit illum, de quo teſtatur eſſe filium Dei, ut clarè ipſa lr̄a ſonat: credulitas autem iſta, quam Lutherani ponunt, non p̄ſupponit remiſſionē peccatorū in illo, ſed apprehendit illam, ut p̄cedens apprehendit q̄d ſequit̄. Volumtatium igit̄ dogma eſt, dicere q̄ hm̄oi credulitas in verbo Chriſti, in merito paſſionis eius, &c. infallibiliter dat remiſſionē peccatorū. Et id à Leone x. inter damnatos Lutheri articulos annumerati ſunt articuli dicētes: Peccata nō ſunt ulli remiſſa, niſi remittēte ſacerdote, credat ſibi remitti, imò peccatū maneret, niſi remiſſum crederet, nō.n. ſufficit remiſſio peccati, & gratiæ donatio, ſed oportet ēt credere eſſe remiſſum. Nullo modo confidas abſolui p̄p tuam cōtritionem, ſed p̄p uerbū Chriſti, Quodcunque ſolueritis, &c. hic inquam confide ſi ſacerdotis obtinueris abſolutionem, & crede fortiter te abſolutū, & abſolutus uere eris, quicquid ſit de cōtritione: ſi per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus, aut ſacerdos non ſerio, ſed ioco abſolueret: ſi tamen credat ſe abſolutum, veriſſime eſt abſolutus.

CAPVT IIII.

Tertius in prævetitatem error, quòd ante charitatis aduentum remittuntur peccata pœnitentibus.

INtolerabilius aūt eſt dimitti peccata ante charitatem infuſam illi, cui dimittunt̄ peccata: q̄d ſic clariſſimè conuincit̄. Impoſſibile ē ex inimico reddi amicū ſine amicitia, cū amicus ſine amicitia nec intelligibilis ſit, quēadmodū nec albus ſine albedine intelligibilis eſt. Sed cū homo ex iniuſto fit iuſtus per Chriſtū, fit ex inimico Dei amicus Dei, dicente Apoſtolo ad Ro. 5. Cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortē filij eius: reconciliatio.n. amicū reddit reconciliatum. Ergo peccatorem iuſtificari ſine amicitia Dei, nec eſt poſſibile nec intelligibile: charitas autem eſt ipſa amicitia inter hominem, & Deū: eſt.n. amor amicitiæ hominis ad Deum, & econtra, iuxta illud, Deus charitas eſt: & q̄ manet in charitate, in Deo manet, & Deus in illo: & ibidē (.ſ. primę Ioannis quarto.) Diligimus Deū, quia ipſe prior dilexit nos. In mutuo.n. amore conſiſtit amicitia: ergo p̄ charitatē formaliter fit remiſſio peccatorū. Ita q̄ vna atq; eadē res eſt, q̄ vocatur iuſtitia fidei, & charitas: ſed iuſtitia fidei vocatur, quatenus ea homo eſt iuſtus apud Deum, ſecūdm rōnes diuinarū rerū atq; actionum, quas credimus, appetitu ſenſibili debitè ſubdito uoluntati, & voluntate rectæ rōni, & recta rōne Deo ſecūdm rōnes eorum, quæ de eo, ac cæleſti patria fide tenemus. Nominatur verò charitas, quatenus eſt amor amicitiæ ad Deum communicantem nobis ciuitatem cęleſtis patriæ: iuxta illud ad Phil. 3: Noſtra autem politia in cœlis eſt: & ad Eph. 2. Iam non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis ciues Sanctorum, & domeſtici Dei. & Cant. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi.

¶ Et hæc ſola ratio, quia conuincit intellectum, ſufficit, fulta nihilominus autoritate Chriſti, Petri, Ioannis & Pauli eſt: illi.n. oēs attribuūt remiſſionem peccatorum fidei, & charitati ſimul. Et Chriſtus quidem Luc. 7. peccatrici dixit, Fides tua te ſaluam fecit: & de eadem dixit, Dimittūtur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, In quibus uerbis dilectionem eſſe proximam cām remiſſionis peccatorum teſtatur coniunctio. Qm̄, dum dicitur, Quoniam dilexit. fides enim inchoatiuè, charitas autem completiuè eſt cauſa remiſſionis peccatorum. Petrus Apoſtolus Actuum decimo ait, Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere omnes, qui credunt in nomine eius: & in primæ ſuæ Epiſt. cap. 4. ait, Charitas operit multitudinem peccatorum. Ioannes ſimiliter Apoſtolus in prima ſua Epiſt. cap. 5. ait, Omnis qui credit, q̄ Ieſus eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt, & in cap. 3. dicit, Nos ſcimus, q̄ tranſlati ſumus de morte ad uitam, quoniam diligimus fratres: qui non diligit, manet in morte. Nec obſtat ſi dicatur, quod ad literam Ioannes loquitur de dilectione proximi, quoniam perſpicuum eſt unam atque eandem eſſe charitatem, qua diligimus Deum propter ſeipſum, & proximum propter Deum, ut habetur primæ Ioannis 4. & de tali duntaxat fratrum dilectione uerificatur tranſlatio de morte ad uitam.

¶ Paulus demū Apoſt. ad Ro. 5. ait, Iuſtificati ex fide, pacem habemus ad Deum. Et 1. ad Cor. 13. Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem aūt nō habuero, nihil ſum, in eſſe ſpirituali, quo conſtituimur filij Dei. Et ad Galatas quinto Chriſto Ieſu neq; circumciſio aliquid ualet, neq; præputium, ſed fides, quæ per dilectionem operat̄. Vbi clarè non fidei qualicunque, ſed per dilectionem operanti, attribuit ualere in Chriſto. Perſpicuum eſt igitur, ueriſſimam eſſe communem Eccleſię doctrinam, q̄ non per fidem informem, ſed per fidem formatam charitate fit remiſſio peccatorum. Ita q̄ autoritates authenticæ ſonantes, iuſtificari nos per fidem, intelliguntur ad literam de fide formata, amicitia diuina, quam uocamus charitatem.

¶ Ad obiectionē aūt in oppoſitū (ex eo q̄ fides diſtinguitur cōtra legē, & dilectio cōprehēditur ſub lege) r̄ndetur q̄ legis nomē aliter ſumitur a Chr̄o, cū dr̄, q̄ hoc eſt primū & maximū mādatū in lege: & aliter ſumit̄, cū fides diſtinguit̄ ab Apoſtolo cōtra legē. Nā Chr̄s utitur Legis nōe, ut comprehendit oīa mādata diuina, ſcripta in libris Moyſi. Apoſtolus aūt utit̄ Legis nōe arctius, ut diſtinguitur in præcepta moralia, cęremonialia, & iudicialia.

¶ Nec ego fingo hāc diſtinctionē, ſed ex Scriptura ipſa ſacra ſic habeo, ut ēt aduerſarios oporteat eis aſſentire. Quòd.n. Chr̄s utat̄ ſic large Legis nōe, ex eo conuincitur, q̄ in eodē tex. Deut. 6. vbi citatur p̄ceptū de dilectione Dei immediate an̄ ponitur præceptum fidei, dicendo, Audi Iſrael, Iehouah Eloenoſter, Iehouah vnus: ſub eodē ergo cōtextu legis ponūtur p̄ceptū fidei, ut credatur Deus unus duntaxat, & p̄ceptū dilectionis eiuſdē Dei, ut intelligamus, q̄ nō magis ſub lege clauditur p̄ceptum charitatis, q̄ p̄ceptū fidei, loquendo de lege largo uocabulo: ut hinc ēt clarè pateat, q̄ quēadmodū fides diſtinguitur contra legē ab Apoſtolo, charitas quoq; pariter diſtingui cointelligitur contra eandē legē. Loqui aūt Apoſtolum de lege, ſecluſis ijs q̄ ſunt fidei & charitatis, patet ex eo, q̄ appellat eā legem factorū, & dicit eā ſeruari naturaliter ab Ethnicis: ait.n. ad Ro. 2. Gentes, quæ legem nō habent, naturaliter ea q̄ legis ſunt, faciunt: certū eſt.n. q̄ non faciunt naturaliter ea quę charitatis ſunt. Æquiuoce igitur utitur obiectio hæc Legis nōe, & propterea nihil ualet: dilectio.n. Dei clauditur ſub lege factorum, contra quā diſtinguitur fides, ſed ſub eadē lege, ſub qua clauditur fides, ut patet Deu. 6. ubi ſimul dantur præcepta fidei, & dilectionis Dei. Ad alia autem a Lutheranis obiecta, patet ex dictis reſponſio. Et hæc de fide ſufficiant.

CAPVT V.

Poſitio Lutheranorum de operibus.

DOCENT Lutherani opera nr̄a non eſſe meritoria gratiæ, nec uitæ æternæ, nec eſſe ſatisfactoria p̄ peccatis, eo q̄ ſufficientiſſimè Chr̄s meruit nobis gratiā remiſſionis pctōrum, & uitā æternā & ſufficiētiſſimè ſatiſfecit pro oībus: & p̄inde nefas eſſe attribuere operib. noſtris eſſe meritoria gratiæ (ſeu remiſſionis pctōrū) aut uitæ æternæ, & eſſe ſatisfactoria pro peccatis noſtris. Nā hoc redundat in opprobrium Chriſti, q̄uqdē quod eſt proprium Chriſti attribuere nobis, blaſphemia eſt: & detraheret̄ merito ac ſatiſfactioni Chr̄i, utpote īſufficiētib. ſi opus eſſet meritis & ſatisfactionib. noſtris.

¶ Fulciuntur autem hæc multis ſacræ Scripturę authoritatibus. Et in primis, quòd non mereamur per noſtra opera remiſſionē peccatorum, probatur ex eo, q̄ Paulus ad Rom. & ad Gal. p̄bat nos iuſtificari non ex operibus, ſed ex fide, iuxta illud Abac. 2. Iuſtus ex fide uiuet: & ad Titum ſcribit, non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiā ſaluos nos fecit: & ad Epheſ. 2. Gratia ſaluati eſtis per fidem, idque non ex nobis, Dei donum eſt, non ex operibus, ne quis glorietur.

¶ Quòd uerò p̄ opera nō mereamur uitā ęternā, ſed per Dei donū, ſcribitur ad Rom. 6. Stipendia peccati mors, donum autem Dei, uita æterna. Ad idem quoque & ad probandū ſimul, q̄ opera noſtra, quātūcunq; iuſti ſimus, nō ſunt ſatiſfactoria p̄ peccatis, affertur illud Luc. 17. Cū feceritis oīa quæ p̄cepero uobis, dicite, q̄d debuimus fecimus, ſerui inutiles ſumus. Si.n. facientes oīa p̄cepta Chriſti, ſunt ſerui inutiles, ergo non merētur mercedē: ergo multo magis qui non ſeruauerunt omnia p̄cepta, ſed egent ſatiſfactione pro peccatis, ſunt inutiles ad ſatiſfaciēdum.

¶ Authoritates autem, quibus manifeſtatur ſufficientia meriti, & ſatiſfactionis Chriſti pro nobis, omittendas duxi, quia de hoc nulla eſt quæſtio.

¶ Docent igitur Lutherani opera bona eſſe facienda, quia ſunt præcepta a Deo, quia ſunt fructus fidei iuſtificantis, & non ut ſint meritoria æternæ uitæ, aut ſatiſfactoria pro peccatis.

CAPVT VI.

Quid & quomodo intelligatur meritum in propoſito.

ANTEQVAM declaretur, opera nr̄a eſſe, uel nō eſſe meritoria, p̄libādū eſt ſummatiè, q̄d Meritum ſignificet, & qualiter a Theologis īntelligatur in operib. nr̄is in p̄poſito. Meritū appellat̄ uolūtariū opus ſiue internū, ſiue externū, cui iure debet̄ merces, ſeu p̄miū, dicēte Apoſtolo Ro. 4. Ei q̄ operatur, merces nō imputatur ſecundū gr̄am, ſed ſecūdū debitū. Et p̄pterea ad meritū cōcurrūt quatuor, uidelicet p̄ſona q̄ meretur, & operatio uoluntaria, q̄ eſt ipſum meritū, & merces debita merito, & p̄ſona reddēs mercedē: fruſtra enim quis meretur, niſi mereretur ab aliqua perſona, reddendā ſibi mercedē.

Et quia de noſtro merito apud Deũ eſt quæſtio, oportet declarare quo verificatur, hominem mereri à Deo mercedem ſui operis: difficile.n. apparat, q̃ operi noſtro reddatur merces à Deo, quoniam inter nos & Deum non eſt ius ſimpliciter & abſolute, iuxta illud. Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Domine: ſed eſt ius ſecundum quid, multo minus q̃ ius filij ad patrem, & ſerui ad dñm, quanto minores ſumus nos relati ad Deum, hõe ſeruo relato ad hominem dñm eius, & filio relato ad carnalem patrẽ, qui genuit eum, Et propterea ſi proquia, ut ſcribitur in 5. Ethic. inter ſeruum, & dñm intar patrẽ & filiũ nõ eſt ius ſimpliciter & abſolute, ſed ius ſecundũ qd, multo minus eſt ius inter nos & Deũ. Ex hoc nanq;, q̃ quicquid eſt ſeruus eſt domini ſui, & filius non põt æquiualens reddere patri, negatur inter dñm & ſeruum inter patrẽ & filiũ ius ſimpliciter & abſolute. Multo autẽ magis quicquid eſt homo, eſt Dei, & multo minus põt homo Deo reddere æquiualens. Non põt igitur homo mereri aliquid à Deo, ſic q̃ iure debeatur homini, niſi iure tam attenuato vt ſit longè minus q̃ ius domini ad ſeruum & filij ad patrem. Nec hoc tñ attenuatũ ius inuenitur inter hominem & Deũ abſolute (quia abſolute loquendo, omnis bona operatio uoluntaria hominis debetur Deo & quãto potioribus & pluribus bonis operibus internis uel externis polleat homo, tanto plus Deo dẽt. quia ipſe Deus operatur in nobis & uelle & perficere & oĩa opera noſtra) ſed hoc attenuatũ ius eſt inter hominẽ & Deũ ex diuina ordinatione qua Deus ordinauit opera noſtra ad hoc ut ſint meritoria à Deo. Quod probatur ex eo, q̃ quia homo meretur aliqd à Deo, Deus non fit, nec eſt debitor homini, ſed ſibiipſi Deo. ſi enim hoc attenuatum ius eſſet inter hominẽ abſolutè & Deũ, Deus deberet homini mercedem quã meruit, ſed perſpicuũ eſt Deũ nulli debere, dicẽte Paulo ad Rom. 11. Quis ante dedit illi, & retribuetur ei? Sibi ergo ipſi duntaxat Deus dẽt, ut adimpleat voluntatẽ ſuã, qua contulit humano operi eſſe meritoriũ reddendo homini mercedẽ operi. Et hæc ſunt uera & indubitata ſimpliciter & abſolute loquendo, ſecus autẽ eſt p̃ſuppoſita cõuẽtione facta inter Deũ & hoĩem de aliquo, nã quẽadmodũ inter homines, ſi dominus pactũ aliquod cũ ſeruo ſuo facit, naſcitur inde ius inter ſeruũ & dñm: ita ſi Deus dignatur pactum facere cum hoĩe, naſcitur ius inter hoĩem & Deũ, quo ad illud, de quo pactum eſt. Sæpe.n. legimus in ueteri Teſtamento, Deũ dignatũ eſſe paciſci cum hoĩbus. Geneſis.n.9. ſcribitur pactum Dei de non futuro amplius uniuerſali diluuio. & Geneſis 15. fœdus iniit Deus cum Abrahã de terra Chanaan dãda ſeminis eius. & Gen. 17. fœdus circũciſionis ſcribitur, & Exodi 24 Moyſes dicit, Hic eſt ſanguinis fœderis, &c. Hiere. quoq; 31. de fœdere nouę legis ac veteris Deus manifeſtã loquitur. In nouo autẽ Teſtamẽto Saluator noſter manifeſtat Deũ ſub ſpecie patris familias cõducẽtis operarios ad vineã conueniſſe cũ operarijs de mercede diurna, ut patet Matth. 20. cõuentione, inquit facta de denario diurno, miſit illos in uineã. & rurſus, Nonne pacto cõuenisti mecũ? Ex his.n. manifeſtũ fit, q̃ tõ meriti ẽt iure p̃ inueniri in opibus noſtris relatos ad præmiũ, de quo conuentio facta eſt cum Deo. ¶ Veruntamen ſcito q̃ quantumcunq; interueniat pactũ de p̃mio inter Deũ & hoĩem: nunquã tñ Deus fit aut eſt debitor nobis, ſed fit & eſt debitor ſibiipſi: ita q̃ præſuppoſita conuentione debetur quidẽ operibus noſtris præmium de quo cõuentio facta eſt; ſed Deus non propterea fit illius p̃mij debitor nobis, ſed uoluntati ſuę priori, qua dignatus eſt paciſci nobiſcũ. & p̃pterea veriſſime profitemur, q̃ Deus nulli debet niſi ſibiipſi. Duplex itaq; iõ meriti põt inueniri in operibus noſtris relatiuẽ ad Deũ (ſecundũ ius attenuatum, uel ſecundũ fœderis) & nunquã Deus debet nobis. Et hęc ſint prælibata, ut intelligant omnes voces proprias, cum loquuntur de meritis noſtris apud Deum.

CAPVT VII.

Humana opera eſſe meritoria alicuius a Deo.

Reuelauit nobis Deus in ſacris literis humana opera mereri apud Deũ aliquid. Et ne occupemur in exponendis ſingulis ſacræ ſcripturæ locis, de hoc ſcito, q̃ ubicũque p̃mittit Deus homini mercedẽ, ibidẽ cointelligi ſui meritũ: eo q̃d merces & meritũ, correlatiua ſunt: meritũ.n. eſt mercedis meritũ, & merces eſt meriti merces, & p̃pea abſq; alia declaratione cũ leges in ſacra Scriptura Deũ p̃mittere mercedẽ homini, cointellige meritũ hoĩs reſpectu illius mercedis à Deo reddendæ. Perſpicuũ eſt autẽ in utroq; teſtamẽto p̃mittere Deũ mercedẽ homini. nã Gen. 15. dicit Deus ad Abrahã, Ego merces tua magna valde. & Iſa. 40 dr, Ecce Dñs ueniet, ecce merces eius cũ eo. & Ezech. 29 ſcribit, Filij hoĩs, Nabuchodonoſor rex Babylonis ſeruire fecit exercitũ ſeruitute magna aduerſus Tyrũ: & merces nõ eſt reddita ei, &c. & ſubiunxit. Deus: & erit merces exercitui eius terra Ægypti. Matth. quoq; 20. dicit Deus, Voca operarios, & redde illis mercedẽ. Apoc. quoq; 22. dicit Deus, Ecce uenio cito & merces mea mecũ eſt, ut reddã unicuiq; ſecundum opera illius. Ex his.n. clare patet nõ ſolũ opera Sanctorũ eſſe meritoria alicuius boni à Deo, ſed ẽt opera iniquorum, imo & Ethnicorum, rex.n. Babylonis, & exercitus eius Ethnici erãt, nec ex intẽtione ſeruiendi Deo, obſederãt Tyrũ: & tñ teſtatur Deus meruiſſe mercedẽ, & decernere, quod Ægyptũ dabit illis in mercedẽ, ut intelligamus tam benignã eſſe bonitatẽ diuinã, ẽt ordinando humana bella in ſuiipſius Dei ſeruitutem, gaudeat ſe conferre actionibus, quãuis iniquis, q̃ ſint meritoriæ ab ipſo Deo alicuius boni. Hinc.n. documentum magnum habemus, q̃ multo propenſior eſt Deus ad conferendum bonis actionibus hominũ, quòd ſint meritoriæ alicuius mercedis à Deo.

CAPVT VIII.

Opera viuorum Chriſti membrorum eſſe meritoria vitæ æternæ.

Concedunt multi humana opera eſſe meritoria apud Deũ aliquorũ bonorũ, ſed non vitæ æternæ: & p̃pea monſtrandũ ſupereſt in ſpecie, quod opera viuorum Chriſti membrorũ ſunt meritoria ęternę uitæ. Saluator noſter Matth. 5. Gaudete, inquit, & exultate, quia merces veſtra multa eſt in cęlis: p̃ſpicuum eſt.n. q̃ in mercede cęleſti eorũ qui patiuntur p̃p Chriſtũ, primũ tenet locũ beatitudo, q̃ uocatur uita æterna. Matth. quoq; 20. deſcribendo mercedẽ datã operarijs dr, q̃ acceperũt denariũ: p̃ſpicuum eſt autẽ q̃ cõis merces oĩbus operarijs in uinea Dñi, eſt uita æterna. Paulus quoq; 2. Tim. 4. ſcribit, Bonũ certamen certaui curſum conſummaui, fidẽ ſeruaui: in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dñs iuſtus iudex. p̃ſpicuum eſt.n. q̃ corona Pauli p ſe primo claudit beatitudinẽ & niſi merces eſſet debita p̃miſſis operibus, nequaquã uerificaretur, q̃ quatenus iudex Dñs reddet illi coronã: manifeſtè.n. vitam æternã ſibi iure deberi p̃p relata opera docet. Idem quoq; manifeſtat Dñs Matth. 25. deſcribẽdo q̃ cum iudicabit mundum, p̃p opera miæ dabit vitam æternã. Eſuriui.n. & dediſtis mihi manducare, &c. concludit n. Et ibũt hi in ſupplicium æternum, iuſti uerò in uitam ęternã. Quod. n. à iudice datur ex diuerſitate operũ, ſecundũ q̃ opera merẽtur, datur: alioquin afferret non cauſam pro cauſa, ex his.n. manifeſtum eſt, nonnullorum hoĩum opera meritoria eſſe æternæ uitæ ſecundum ſacras Scripturas. Et quod plus eſt, ex Matt. 20 hr, operarios mereri illam ex conuentione. nam Origenes, Hieronymus, Auguſtinus, Gregorius, & Chryſoſtomus denariũ omnibus datum exponunt beatitudinem communem Beatis.

CAPVT IX.

Modus quo opera noſtra meritoria ſunt æternæ vitæ.

Radunt Theologi opera noſtra eſſe meritoria æternæ uitæ, eo q̃ à charitate, a g̃ia gratũ faciẽte, à ſpiritu ſancto habitante in nobis procedunt, & docent q̃ quãuis opera humana, quatenus procedũt ea libero arbitrio nõ ſint meritoria æternæ uitæ (niſi ex quadã congruitate, qua congruit homini recte vtenti libero arbitrio in ijs q̃ Dei ſunt, Deũ largiri ſcd̃m affluentiã ſuæ gratiæ) quatenus tñ ſunt à Spũ ſancto habitãte in hoĩa p gratiã & charitatẽ, ſunt meritoria ęternæ uitæ. Tum quia gratia, ſeu charitas eſt tanquã ſemen Dei. 1. Io. 3. cuius uis ſe extẽdit ad producendũ fructũ: ita q̃ quẽadmodũ actioni ſeminis debet naturali iure fructus, ita diuinę gratię in anima, actionibus debetur fructus æternæ uitæ. Tum quia diuina gratia, ut Dominus dicit Ioan. 4. fit in homine hãſe illã, fons aquæ ſalientis in uitã æternã, ubi clarè patet efficacia gratiæ in nobis ad aſcendendum in uitã æternã. Et dicendo quòd gratia data, fit in homine fons aquæ aſcendentis in uitam ęternam, docet q̃ mediante operatione aſcendit in uitam æternã. nam quod fit in me poſt acceptam gratiam, me cooperante fit. Tum præcipue, quia uis Spiritusſancti habitãtis in hoĩe non eſt impar ad acquirendum æternam uitã, & ad efficiendum q̃ operibus eius in nobis debeatur æterna uita.

¶ Clarior autẽ ac perſuaſibilior modus huiuſmodi meriti eſt aperiendo, q̃ meritũ uitæ æternæ non eſt tã actio noſtra, quã actio Chriſti capitis in nobis & per nos: ſupponendum eſt enim cum Apoſtolo ad Ro. 12. ad Eph. 4 & ad Col. 2. homines in g̃ia cõſtitutos, eſſe Chriſti capitis mẽbra uiua. Ita q̃ Chrs caput cum hominib. uiuis eius mẽbris nõ eſt ſicut vnũ corpus politicũ (quale eſt corpus ciuium reip. bene gubernatæ) ſed conſtituit vnũ corpus, quẽadmodũ eſt unũ corpus naturale: quia Chriſtus caput Spiritu ſuo viuificat mẽbra ſua, & per iuncturas, ac nexus ſpirituales unit mẽbra corporis, ut clarè patet ex uerbis Pauli. Huic autẽ præſuppoſito adiunge, quod ẽt ſacra Scriptura tradit, uidelicet & paſſiones & actiones uiuorum Chriſti mẽbrorum eſſe

paſſiones

paſſiones & actiones Chrī capitis. Et de paſſionibus quidē teſtatur ipſe Chrīs Act. 6. Saule Saule, quid me perſequeris? cum ipſe perſequeretur mēbra eius. Et Paulus ad Gal. 4. reuocat ad memoriā Galatarū, quod Chriſtus crucifixus fuit in eis, proculdubio in cruciatib. eorū pro Chrīo perpeſſis. De actionib. uerò teſtatur Paulus, ſcribēs Corin. in 13. c. ſecundæ Epiſtolæ, An experimētū quæritis eius, qui in me loquitur Chrīs? & uniuerſaliter dicit ad Gal. 2. Viuo ego, iam non ego, uiuit autē in me Chrīs. Ex quibus habetur, quod ueriſſime dicere poſſum, mereor ego, iā nō ego, meretur autē in me Chriſtus: ieiuno ego, iā nō ego, ieiunat autē in me Chriſtus: & ſic de aliis operationibus uoluntatis, quas Chrī mēbra uera exercent propter Deū. Et iſto modō meritum æternæ uitæ non tā attribuitur operib. noſtris quā operibus Chriſti capitis in nobis, & per nos. Ita quod hinc diſcernitur inter meritū æternæ uitæ in infantibus baptizatis, dabitur æterna uita merito duntaxat Chriſti illo, quod meruit Chrīs in hac uita mortali degēs, patiens & moriens: adultis autē proficientibus in gratia debetur æterna uita dupliciter: primò ex iure meriti Chriſti, quod in propria perſona meruit: poſtea ex iure meriti Chriſti, quod Chrīs caput in adulto, & per adultum impetrādo meretur. Conuenit autē diuinæ liberalitati, ut utroque modō tibi cet meritum æternæ uitæ adultis Dei filius. nā ut dr̄ ad Ro. 8. præ diffiniuit eos conformes imagini filij ſui. Conformiores autem ſunt Chriſto habentes meritum uitæ æternæ utroque modō quā primo: nam illi Chriſto duplici iure debita fuit ſua gloria, primo iure gratiæ unionis perſonalis, qua Verbum caro factū eſt, & hoc ius conuenit Chriſto ſine eius merito. Deinde eadem gloria debita fuit Chriſto per meritū obedientiæ eius uſq; ad mortē, dicente Paulo ad Phil. ſecundo. Factus obediens uſq; ad mortē, mortem autē crucis: propter quod & Deus exaltauit illū, &c. Chriſto igitur duplici iure habenti gloriā, conformiores reddimur duplici quoque iure acquirentes uitā æternā, uidelicet & ſine nōſtro merito per Chriſti in propria perſona meritum, & cum noſtro merito per Chriſti capitis in nobis, & per nos meritum. Et quēadmodū ad Chriſti excellentiā pertinet, quod etiā proprio merito acquiſierit immortalē corporis uitam, & gloriā ſui nominis, &c. ita ad dignitatem membri Chriſti pertinet ut cooperetur capiti ſuo ad acquirendam æternam uitam. Omnium. n. diuiniſſimū eſt, inquit Dion. cap. 3. cæle. Hierarch. Dei cooperatorem fieri. Et hinc quoque habes non eſſe ſuperfluum noſtrum mereri uitam æternam, quoniam eſt reddere uitam æternam eſſe nobis debitam alio modo, ſeu altero iure, quemadmodum Chriſtus meruit ſuam exaltationem, reddendo ſibi eam altero iure debitam. Ad obiecta autem in oppoſitum poſtea reſpondebitur.

CAPVT X.

Valor operum exiſtentium in peccato mortali.

QVamuis cōueniamus in hoc, quod opera exiſtētiū in peccato mortali nō ſunt meritoria æternæ uitæ, nec ſūt meritoria remiſſionis pctōrū, multū tñ eſſe utilia homini ſubiecto peccato mortali, bona opera eorū ad remiſſionē pctōrū cōſequendā ſacra tradit Scriptura: nā etſi nō hñt uim meritoriā remiſſionis pctōrū: habent tamen uim impetrandi remiſſionem peccatorum: ita quod per modum ſupplicationis multū ualent ad conſequendū remiſſionē pctōrū a diuina largitate. Et quidē quod oratio multū utilis ſit ad remiſſionē peccatorū cōſequēdā teſtatur Saluator, Luc. 18. inducēs Publicanum orantē, Deus propitius eſto mihi peccatori: ſic. n. cōſequutus eſt veniā. De ieiunio uerò teſtatur Ioel in perſona Dei, Cōuertimini, inquit, ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, fletu, & plāctu: ibi. n. ſubiungitur, Quis ſcit ſi conuertatur Dñs, & ignoſcat? De eleemoſyna quoq; teſtatur Daniel, capitulo quarto, conſulēs Nabuchodonoſor regi, Peccata tua eleemoſynis redime: & ad Hebræos decimotertio ſcribit, Beneficentiæ, & cōmunis ne obliuiſcamini, talibus. n. hoſtiis conciliatur Deus. Et idē eſt iudicium de peregrinationibus, afflictionibus, continentiis, & id genus reliquis.

¶Supra hanc autē uim ſimplicē, tradit ſacra Scriptura maiorem quandā uim impetrādi in obſeruatione uniuerſorū mandatorū Dei. Ezec. n. 18. docemur, quod cōuerſio impij ad facienda mandata Legis terminatur ad remiſſionē pctōrum, dum dr̄, Et dixiſtis, non eſt æqua uia Dñi, audite ergo domus Iſrael, nunqd uia mea nō eſt æqua? Nonne uiæ ueſtræ nō ſunt æquæ? cū. n. auerterit ſe iuſtus a iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatē, morietur in ea iniquitate quā operatus eſt: & cū auerterit ſe impius ab impietate ſua, quā operatus eſt, & fecerit iudicium & iuſtitiā, ipſe animā ſuā uiuificabit: conſiderās. n. & auertens ſe ab oībus iniquitatib. ſuis, quas operatus eſt, uita uiuet, & nō morietur. Quæ uerba teſtantur, quod in hoc conſiſtit uiarū Dei æquitas, ut ſicut iuſti auerſio à iuſtitia ad opera iniqua terminatur ad mortē animæ, ita impij conuerſio ad opera bona terminatur ad animæ uitā: teſtatur. n. Prophetæ, quod tam accepta eſt Deo conuerſio peccatoris quoad opera (hoc eſt, ab operibus malis ad opera bona per Deum) ut Deus non recordetur omnium iniquitatum præteritarū, quod eſt dare remiſſionem peccatorum, & uitam gratiæ.

¶Ampliorē quoque impetrandi uim hmōi operibus bonorum ſubiectorū peccatis reuelauit Deus Iſaiæ, c. 1. Lauamini mūdi eſtote, auferte malum cogitationū ueſtrarū ab oculis meis, quieſcite agere peruerſè, diſcite bñfacere, quærite iudiciū, ſubuenite op̄preſſo, iudicate pupillo, defendite uiduā, & arguite me, dicit Dñs. Si fuerint peccata ueſtra ut coccinnū, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra tanquam uermiculus, uelut lana alba erunt. Ex quibus diſcimus, tantam eſſe Dei largitatem, ut a ſordidis conuerſis ad iuſtitiæ & miſericordiæ opera ſeipſum obtulerit arguendum Deum, ſi non remittat peccata præterita.

¶Ex diuinis ergo reuelationibus hēmus bona, quod impiorū opera non ſolū ſunt utilia ad remiſſionē peccatorum, ſed quod cū ex corde redeunte ad Deū prodeunt, ita comitem habent diuinā benignitatē, ut & terminentur ad remiſſionē peccatorū, & tanquā ex conuentione impetrent illam. Verè benigniſſimus erga nos eſt Deus prouidendo, ut quā in ſtatu peccati mereri non poſſumus remiſſionem peccatorū, impetrare oratione, ieiunio, eleemoſynis, aliiſque bonis operib. ualeamus. In hoc. n. immēſa charitas diuina erga peccatorū ſalutē commendatur, ut etiā noſtris quāuis impiorū bonis operibus uim impetratoriā remiſſionis peccatorum largiri dignata ſit. Et præter hæc (ut in capite ſeptimo, ex uerbis Ezechielis monſtrandū eſt) ſunt meritoria alicuius temporalis Boni a Deo. Ex quibus patet inducēdos eſſe peccatores ad bona opera, quia uerè utilia ſunt ad remiſſionem peccatorum impetrandam & aſſequendam, cùm deuota mente fiunt.

CAPVT XI.

Opera noſtra eſſe ſatisfactoria pro peccatis.

QVia Lutherani ſatisfactionē auferunt ab operib. nr̄is, ſupereſt declarādum quid Eccleſia de hoc ſentiat. Diſtinguendum in primis eſt de ſtatu, in quo fiunt opera, an in ſtatu peccati mortalis, an in ſtatu gratiæ: & rurſus, de ſatisfacere pro peccatis, vel quoad culpā, vel quoad pœnam. Dicimus itaq; primò, quod nulla noſtra opera ſunt ſatisfactoria pro peccatis noſtris quoad culpā, quia nec facta in ſtatu peccati mortalis faciunt Deo ſatis pro offenſa, ut patet: & facta in ſtatu gratiæ præſupponunt culpam, ſeu offenſam abolitā ex diuina gratia ex ſatisfactione Chriſti, qui fecit Deo ſatis pro offenſis, quibus offendimus Deum, offerendo uitam propriam in ara crucis.

¶Dicimus ſecundò, quod nulla opera noſtra in ſtatu peccati mortalis ſunt ſatisfactoria Deo pro pœna debita peccatis nr̄is, quāuis prius abolitis in facto pœnitentiæ. Et ratio in promptu eſt, quia cū remittitur a Deo peccatum quoad offenſam, fit peccator de inimico amicus Dei, & conſequenter non remanet puniendus hoſtiliter (quod eſſet puniri pœna inferni) ſed ſi non tā copioſum diuinæ gratiæ donum collatum tunc eſt, ut cū remiſſione culpæ remiſſa ſit tota pœna, remanet obligatus ad amicabiliter ſoluendū reſiduū pœnæ: & propterea ſi in reſiduum lapſus eſt, & iterū factus eſt inimicus Dei, antequā illud reſiduum pœnæ ſolueret, opera eius quia ſunt opera in ſtatu hoſtili, non poſſunt amicabiliter exoluere, quod eſt non poſſe ſatisfacere pro illa pœna.

¶Dicimus tertiò, quod opera perſeuerantis in amicitia Dei nullū habent impedimētum ad hoc quod ſint ſatisfactoria pro illo reſiduo pœnæ. Et in hoc errant Lutherani dupliciter: primò dicendo, quod cum remittitur peccatum quoad offenſam, remittitur quoque quoad pœnam oēm: ita quod non remanet obligatus ad pœnā cōſecutus peccati ueniam a Deo. Hoc. n. manifeſtè contrariatur ſacræ Scripturæ, docenti ſecundo Regum duodecimo, quod quamuis Dauid cōſecutus fuerit remiſſionē peccatorum, dicēdo, Peccaui Domino, non tñ conſecutus eſt remiſſionem totius pœnæ, ſed remanſit obligatus ad pœnas multas, ut Scriptura teſtatur. Deinde errant, quod tollunt ab operibus uiuorum Chriſti mēbrorum uim ſatisfactoriā pro pœna non remiſſa. Hoc. n. contrariatur efficaciæ Chriſti capitis in nobis, nam ſatisfacio ego, iā nō ego, ſatisfacit autem in me Chriſtus: contrariatur & Eccleſiæ catholicæ uſui, quo conſueuit ſalutares ſatisfactiones imponere per miniſterium ſacerdotum uerè pœnitentibus & confeſſis.

CAPVT XII.

Reſponſio ad obiectiones in capitulo quinto ſcriptas.

SVpereſt obiecta diluere. Prima autem obiectio fuit ſumpta ex ſufficientia meriti & ſatisfactionis Chriſti. Reſpondemus meritum Chriſti fuiſſe ſufficientiſſimum, & ſatisfactionem eius ſufficientiſſimam pro peccatis non ſolùm noſtris, ſed totius mundi, originalibus, mortalibus & ve-

 nialibus,

nialibus, iuxta doctrinam c. 10. s. & propterea nõ ex inſufficientia meriti, aut ſatisfactionis Chriſti opera uiuorum Chriſti mẽbrorũ meritoria ac ſatisfactoria apponunt, ſed ex affluentia meriti Chriſti cõicat mẽbris eius uiuis, vt illorũ quoq; opera ſint meritoria & ſatisfactoria. maior. n. gratia Chriſti nobis confert cõicando nobis, quòd ipſe caput noſtrum in nobis, & per nos tanquam membra ſua mereatur & ſatisfaciat, quàm ſi meritum duntaxat Chriſti in propria perſona participaremus.

¶Cum autem obijcitur id quod eſt proprium Chriſti non eſſe nobis attribuendum, reſpõdemus q; non eſt nobis attribuendũ eo modo, quo eſt propriũ Chriſto: põt tn nobis alio modo attribui, videlicet per communicationem, ſicut qđ eſt ꝓprium Deo nulli eſt attribuendum eo modo, quo eſt proprium Deo poteſt tñ ꝑ communicationem ab alijs participari. Verbi gratia, videre diuinã eſſentiam, eſt proprium Deo (nulla ſiquidem creatura poteſt uidere Deum ſicuti eſt, ſed ſolus ſuapte natura uidet ſeipſum) poteſt tñ ex gratia cõicari uidere Deum, participatiuè: & ſic communicatur beatis omnibus. Sic in ꝓpoſito mereri uitam æternam eſt proprium Chriſto, intelligendo mereri ex ꝓprijs uiribus: quod tamen põt communicari membris eius uiuis, non ut mereantur ea proprijs uiribus, ſed ut mereantur ex uirtute capitis Chriſti. & ſimiliter intellige de ſatisfactione.

¶ De merito aũt remiſſionis peccatorum non oportet reſpondere, quia iam diximus hoc non cõicari uiuis Chriſti mẽbris, eo q; opera eorum præſupponũt remiſſa fuiſſe eis peccata: nullus aũt meretur id quod præhabet: ſed omne meritũ eſt rei nõ habitæ. Et hæc eſt rõ, quare Chriſtus cõicat membris ſuis mereri augmentum gratiæ & cœleſtem beatitudinem, & non cõicat eis mereri remiſſionem peccatorum: quia uidelicet beatitudine æterna carent membra Chriſti in hac uita, remiſſionem aũt peccatorum iã habuerunt in hoc ipſo, q; fuerunt facta membra Chriſti: nullus aũt meretur quod habet, ſed quod ſperat. Ex quibus clare apparet, q; nihil detrahitur merito aut ſatiſfactioni Chriſti ꝑ merita & ſatiſfactiones noſtras, ſed extenditur gřa meriti & ſatiſfactiõis Chriſti ꝑ ſeipſũ met ad ſeipſummet Chriſtum, ut caput operantem in membris ſuis & per membra ſua.

¶Ad authoritates uniuerſas ſonantes, q; nõ meremur ꝑ noſtra opera remiſſionem peccatorũ, non oportet rñdere, quia in iſta concluſione oẽs cõuenimus. Ad authoritates uero inductas ad probandum, q; non meremur uitam æternã per opera noſtra reſpondendum eſt. Et ad illud quidem quod affertur ex Apoſtolo ad Roma. Donum Dei uita æterna, reſpondetur, q; utiq; nos hoc dicimus & docemus, quoniam donum Dei gratiæ gratum facientis eſt tum nos eſſe membra Chriſti, tum ex uirtute Chriſti capitis in nobis, mereri uitam æternam, non enim dicimus, quòd ea operibus noſtris, quatenus à nobis ſunt, ſed quatenus à Chriſto in nobis & per nos ſunt, meremur uitam æternam.

¶Ad id uero quod obijcitur ex documento Chriſti, Dicite, ſerui inutiles ſumus, cum eadẽ diſtinctione rñdetur, q; nos quantũcũque oĩa Chriſti ꝑcepta impleamus, quatenus implemus ea ex noſtro libero arbitrio, inuenimur ſerui inutiles ad ea, q̃ ſunt domus patris cœleſtis, inuenimur inutiles ad ea q̃ ſunt politiæ noſtræ, q̃ in cœlis eſt, qualia ſunt remiſſio peccatorũ, gřa Spiritusſancti, charitas, & cætera ꝓpria filij Dei. Et in ꝓpoſito rõ eſt, q̃a nos quatenus à nobis operãtes, ſumus tã infirmi, ut nõ poſſimus aſcẽdere ad cõferendũ aliqđ ſupremi ordinis opprobrium bonorũ filiorũ Dei. Cũ quã tñ ueritate ſtat, q; noſmet, quatenus ea Chriſto in nobis capite ſumus operãtes, utilius mẽbra uiua, multũ conferre poſſumus ꝑ nřa opa politiæ cęleſti & patrię domui: q̃a vt ſic ſumus eleuati ĩ ordinẽ filiorũ Dei, nec ut ſic ſumus inutiles. ſed mẽbra utilia paternæ domui & cęleſti politię.

¶ Et ſi ex hoc Chriſti documento argumentũ fiat contra utilitatem iuſtorũ operum in ſtatu peccati mortalis ad impetrandũ remiſſionem peccatorum, iuxta ſcripta ſuperius in cap. 10. ſi inquã fiat argumentum ad inferendum, q; bona opera non ſunt utilia ad impetrandum remiſſionem peccatorum, reſpondendũ eſt q; orationes, ieiunia, eleemoſynæ, & alia iuſta opera impiorum, quatenus ab ipſis procedunt, nõ ſunt utilia ad remiſſionem peccatorũ impetrandum, ſed quatenus afflata diuina benignitate ordinante ad impetrandã remiſſionẽ peccatorum, ſunt ualde utilia ad impetrandum illã: ꝓp hoc. n. apud Ezechielem appellantur uiæ Dei, & non uiæ noſtræ: prouidit ſiquidẽ diuina bonitas ut multa impetremus, q̃ nunquam obtinemus: dedit diuina bonitas, (ut Chriſtus, Eſaias, Ezech. & Apoſtolus ad Hebr. teſtantur) bonis operibus redeuntium ad Deũ, uim impetratoriam remiſſionibus peccatorum à diuina mĩa ꝑ Chriſti meritum. Ex hac parte ieiunia, orationes, eleemoſynæ & reliqua iuſta opera peccatorum utilia ſunt non ad merendum, nõ ad ſatiſfaciendum, ſed ad impetrandum remiſſionem peccatorũ. Et hæc puto ſufficere ad intelligendum materiam hanc, quę in q̃ſtionem uertitur de fide & operibus, ad Dei omnipotentis gloriam & piorum conſolationem. Romæ, die 13. Maij, 1532.

TRACTATVS DVODECIMVS,

De communione ſub vtraque ſpecie, de integritate Confeſſionis, de Inuocatione Sanctorum aduerſus Lutheranos, ad Clementem VII. Pont. Max. in quatuor capita diuiſus.

1 *Nequaquam illicitum eſſe populo Chriſtiano ſub altera tantum ſpecie communicare.*
2 *De integritate confeſſionis, quo ad omnia peccata.*
3 *Poſt peccati ueniam acceſſoriam quoq; eſſe ſatisfactionem pro peccatis & eam fieri poſſe noſtris operibus.*
4 *De inuocatione Sanctorum.*

PROOEMIVM.

PERTINAX Lutheranorum animus prætextu conſcientiæ, Clemens ſeptime Pontifex Maxime, erga communionem populi ſub vtraque euchariſtiæ ſpecie, confeſſionemque non omnium peccatorum, ac negatam ſatiſfactionem, nec non inuocationem Sanctorum, inuitat me ad ſcribendum de his non abſolute. ſed quatenus pendet ex ſacra Scriptura, quoniam ipſi ſolius ſacræ Scripturæ authoritatem ſuſcipiunt, & profitentur ſe illi inniti. Et quamuis pertinacibus non proderunt noſtra hæc, ſperamus tamen utilia fore tum ad retrahendum alios, ne illos imitentur: tum ad conſolandum fidelium mentes. uidere. n. in ſacra Scriptura falſitatem eorum, quæ hæretici iactantes ſe profeſſores ſacri Euangelij docent, non paruum ſolatium fidelibus confert. Et quamuis hæc pro Eccleſia catholica ſcripſerim, ad tribunal tamen beatitudinis tuæ non minus hæc quàm cætera mea omnia refero.

CAPVT I.

De communione ſub vtraque ſpecie.

LVtheranis non ſat eſt, ipſos communicare ſub utraq; ſpecie, ſed nequeunt flecti ad dicendum, licitam eſſe communionem ſub altera tãtum ſpecie: quia tum ex uſu Chriſti, tum ex præcepto eiuſdem communicandum eſt ſub utraq; ſpecie. Proinde opus eſt diſcutere ſecũdum Scripturas ſacras vtrunq;, ut uidelicet manifeſtemus nec ex ui uſus Chriſti, nec ex ui præceptorum eius illicitum eſſe populo communicare ſub altera tantum ſpecie. hoc ſiquidẽ patefacto, clarum erit non teneri populum ex diuina lege ad communionem ſub vtraque ſpecie.

¶Quia igitur Saluator noſter in vltima Cœna inſtituens ſacramentum Euchariſtiæ, uſus eſt hoc ſacramento ſub utraque ſpecie, cõicando Apoſtolos (vt Euangeliſtæ teſtantur) hinc infertur, q; ſacerdos non niſi ſub utraq; ſpecie dare debet Euchariſtiam, debet enim ſacerdos dare Euchariſtiam, quemadmodum dedit illam Chriſtus. & ſimiliter debemus omnes cõmunicare, quemadmodum communicauerunt Apoſtoli.

¶Nos aũt facilè manifeſtamus uſum Chriſti & Apoſtolorũ, non habere uim legis, q; ſimili mõ diſtribuatur populo Euchariſtia. nã ſi ille uſus Chriſti uim legis haberet, non obligaremur ad quædam in uſu illius diſtributionis ſeruata, & ad quædã non, ſed ad omnia in illo uſu ſeruata. perſpicuũ aũt eſt, nos nõ obligari ad oĩa illa in diſtributione facta a Chriſto: ergo nec tenemur diſtribuendo Euchariſtiam ſeruare hoc unum, uidelicet dare ſub utraq; ſpecie. Quod. n. non teneamur ad ſeruandum omnia, patet tũ quia Chriſtus fregit, fractamq; dedit ſpeciem panis: ridiculũ aũt eſt dicere, q; ſacerdos teneatur dare hoſtiam fractam: tũ quia Chriſtus diſtribuendo, nõ immiſit in ora Apoſtolorum Euchariſtiã, ſed dixit, Accipite & comedite: ridiculũ autem eſt dicere, q; ſacerdos tenetur non immittere Euchariſtiã in os cõmunicantis, ſed dare in manibus, ut ipſe ſe communicet: tũ quia Chriſtus diſtribuit hoc ſacramentũ Apoſtolis poſt Cœnã. plus autem q̃ ridiculum eſt dicere, q; teneamur communicare poſt Cœnam, illicitumq; ſit dare Euchariſtiã ieiunis: tum quia Chriſtus dedit Euchariſtiam in ſpecie panis azymi. & tamen uniuerſalis Eccleſia fatetur non eſſe illicitum Euchariſtia uti ſiue in azymo, ſiue in fermentato. Ex his et im omnibus clare patet, quòd diſtributio Euchariſtiæ, qua uſus eſt Chriſtus, non habet uim legis ſtatuentis ut ſimiliter fiat diſtributio a nobis.

¶At ſi quiſpiã cum rẽdeſit in hoc uno imitandam eſſe Chriſti diſtributione, q; ſub utraque ſpecie dedit Euchariſtiam, animaduertat Chriſtũ dediſſe ſub utraque ſpecie Apoſtolis ſolis, & non dediſſe ſeptuaginta Diſcipulis, nec multitudinẽ eorũ, qui credebant

debaur in illa, ut uel ex hoc ſat ſit inferre ab exēplo Chriſti, ergo ſucceſſoribus Apoſtolorū danda eſt Euchariſtia ſub utraq; ſpēi non n. plus inferri pōt ex Chriſti diſtributione. non igitur inferri pōt, ergo uniuerſis Chriſtianis danda eſt Euchariſtia ſub utraque ſpecie. Patet itaq; q; ex ſenſu Chriſti non pōt inferri illicitam eſſe cōionem populi ſub altera tm̄ ſpecie. Et multo minus inferri hoc pōt ex uſu Eccleſiæ Corinthiorum, cuius meminit Paulus in 1. Epiſtola ad Corinthios: uſus n. unius particularis Eccleſiæ non ſtatuit legem Eccleſijs alijs. Hæc de uſu.

¶ Diſcutienda ſunt deinceps præcepta Chriſti tā ante inſtitutionē Euchariſtiæ, q̄ in ipſa inſtitutione promulgata. Primū itaq; præceptum ex uerbis Domini Ioā 6 olim aſſumptū eſt à Bohemis ait. n. Chriſtus, niſi manducaueritis carnem filij hoīs, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis uitam in uobis. Quid, inquiunt, clarius? Eodem. n. modo neceſſitatem communicandi ſub utraq; ſpecie promulgat, quo promulgauerat neceſſitatem Baptiſmi: nā quemadmodum de baptiſmo dixerat Io. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non pōt introire in regnum Dei: ita de Euchariſtia dicit, Niſi comederitis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis uitam in uobis.

¶ Nos aūt dicimus hæc Chriſti uerba nō eſſe ſcd'm genuinū ſenſum intelligēda de uſu Euchariſtiæ, imo nec poſſe intelligi ſalua Chriſtiana fide de cibo & potu ſacramētali. Et hoc facile manifeſtatur, ex eo q; ſi intelligerent de Euchariſtia, tolleretur Baptiſmi ſufficientia ad ſalutē: pari ſiquidē modo hæc neceſſitatē ſonant edendi carnē & bibendi ſanguinē filij hominis, quo ſonant illa alia Dñi uerba, neceſſitatem naſcendi ex aqua & Spiritu: & propterea manifeſtè ſequitur, q; ſi in iſtis uerbis indicitur neceſſitas ſumendi Euchariſtiā, non ſufficit Baptiſmus ad ſalutē, ſed ad hoc q; aliquis habeat uitā, oporteret & baptizari, & ſumere Euchariſtiā. Cuius contrariū non ſolum in Symbolo fatemur, confitentes unum baptiſma in remiſſionē peccatorū: ſed Dñs in Euangelio dicit. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: & Paulus Apoſtolus ad Tit. 3. Saluos ſecit, nos fecit p lauacrū regenerationis. Quia igitur idē eſt aſſerere uerba illa Chriſti, Io. 6. intelligi de cibo, & potu ſacramenti Euchariſtiæ, & negare baptiſmi ſufficientiā ad ſalutē, clare patet uerba illa nec intelligi poſſe de cibo & potu Euchariſtiæ: & propterea inde nō haberi præceptum ad ſumendum Euchariſtiam ſub utraq; ſpecie. Diſcutere aūt quis ſit germanus ſenſus illorū Chriſti uerborū, nō eſt præſentis negotij, nā ſat eſt propoſitæ quæſtioni noſſe, q; non loquitur ibi Dñs ad literā de ſacramentali cibo & potu.

¶ Supereſt demum diſcutere p̄cepta Chriſti promulgata, qū inſtituit Euchariſtiæ ſacramentū. Vide Euangelia omnia, nullū inuenies in illis de Euchariſtia præceptum, niſi apud Lucā immediate poſt Euchariſtiam ſub ſpecie panis, Hoc facite in mei commemorationem. Apud ſ. Paulum Apoſtolum primæ ad Cor. 11. duo præcepta legūtur data à Chriſto in inſtitutione Euchariſtiæ: alterum immediate poſt Euchariſtiam ſub ſpecie panis, Hoc facite in mei cōmemorationem: alterum immediatè poſt Euchariſtiā ſub ſpecie uini, uidelicet, Hoc facite quotieſcūque biberitis, in mei commemorationem.

Quæ præcepta ſi perſpicacius fuerint conſiderata, nullū ſecum ferunt mandatum de cōione ſub utraq; ſpecie, ut patet diſcutiendo ſingula. Præceptum. n. immediate poſt ſpeciē panis tam apud Lucā q̄ apud Paulum manifeſte refertur ad Euchariſtiam ſub ſpecie panis, ut ipſe cōtextus teſtat̄. Præceptū autē apud ſolū Paulum ſcriptū de imitatione Chriſti in Euchariſtia ſub ſpecie uini, limitatur manifeſtiſſimè ad uices, quibus bibimus in commemorationē Chriſti: ita q; nō eſt præceptū abſolutè, ſed eſt p̄ceptū ex ſuppoſitione, uidelicet ſi biberimus in Chriſti memoriā, faciamus hoc quod fecit Chriſtus. Non igit̄ p̄cepit, ut bibamus in eius memoriā, ſed p̄cipit ut quoties in eius memoriam biberimus, faciamus quod fecit ipſe, hoc eſt, quoties utemini calice Euchariſtiæ, ſacrificare hoc Bibite nāq; manifeſte ſignificat uſum calicis, & conſequēter ſacra diſtinctū: cōtra bibere ſignificat conſecrare: hoc præcipitur. n. ad literam, ut aſſocietur uſus calicis, ſacrificio calicis. Et ex hoc ipſo, q; ſimilē aſſociationē nō præcipit circa uſum Euchariſtiæ ſub ſpecie panis, inſinuatur q; uſus quidem calicis illius eſſet ſeorſum à ſacrificio, uſus uero ſub ſpecie panis licitus, ut ritus Eccleſiæ ſeruat, non reſeruando Euchariſtiam ſub ſpecie potus, ſed duntaxat ſub ſpecie panis, & pro infirmis, & pro cōmunicantibus extra Miſſarum ſolemnia.

¶ At ſi quiſpiā cōcoderit, q; hoc præceptum directā obligando ſacerdotes, conſequenter obligat populum. Nā ex eo q; bibentibus in Chriſti memoriam præcipitur, Hoc facite, manifeſtè ſequitur, q; ſacerdotibus celebrātibus Miſſas (quos conſtat bibere in Chriſti commemorationem) præcipitur. Hoc facite. ſed ſub hoc Facite, comprehenditur & dare alijs calicem, quia comprehendit omnia quæ Chriſtus fecit circa calicē: ergo ex hoc præcepto ſacerdos tenetur, quoties ipſe bibit, dare alijs calicem, ac per hoc alij tenentur accipere, & bibere. Aduertat hoc argumento utens imprimis ad textū literæ, quia cōtextui literæ nō quadrat hic ſenſus. Nā in litera, hoc facite, diſtinguntur cōtra bibere: ac p hoc conficere ſacrm̄ diſtinguitur contra uſum ſacramenti, ac p̄terea hoc non tā amplè in hac litera extenditur, hoc facite, ſed ex ipſo contextu reſtringitur ad demonſtrandū ipſum ſacrum, ut diſtinguitur contra uſum ſacri, eo ipſo q; diſtinguitur contra uſum calicis. Quæcunq; igitur ſpectant ad uſum calicis, cōprehenduntur hæc ſub bibere, & q̄ ſpectant ad ipſum ſacrm̄ cōprehendunt̄ ſub facere hoc, ſecundū ſuam cōtextus ſenſum: perſpicuum aūt eſt, q; dare alijs calicē, ſpectat ad uſum ſacramēti, & non ad ſacrm̄ ipſum. Non igitur cōprehenditur in hac litera ſub hoc facite, dare alijs calicem. Aduertat deinde q; Lutherani non conſtarent ſibi ipſis, dicendo ſic. quia ex hoc argumento ſequitur manifeſtè, q; ſacerdos celebrans tenetur dare calicē omnibus præſentibus, ſi hoc facite, comprehenditur & dare ſacramentum, ut Chriſtus dedit: nam Chriſtus dedit omnibus p̄ſentibus: conſtat autem Lutheranos hoc non ſeruare: non igit̄ obligatus Chriſtianus populus ad bibendum ſacramentum Euchariſtiæ ex hoc Chriſti præcepto, ſecundum planum ſuauiſſimaliqua literæ ſenſum. Et quia nullibi niſi in allatis locis habetur in ſacra ſcriptura mandatum aliquod de communione Euchariſtiæ, manifeſtū eſt quod non tenet̄ Chriſtianus populus ex præcepto in diuino iure ſcripto ad communionem ſub utraq; ſpecie. uoluntariè igitur, & nō authoritate Scripturæ p̄dicatur illicitam eſſe cōionem ſub ſpecie panis tantum. Et hoc ſufficit aduerſus Lutheranos, ſolius ſacræ Scripturæ authoritatē ſuſcipiētes. Hæc de communione populi ſub altera tantum ſpecie.

CAPVT II.

De integritate confeſſionis quo ad peccata omnia.

Confiteri peccata mortalia omnia, quæ quis admiſit, Lutherani non ſolum negant eſſe neceſſarium, ſed affirmant repugnare ſacræ Scripturæ, & eſſe impoſſibile: quia ſcriptum eſt, Delicta quis intelligit?

¶ Nos aūt dicimus haberi ex Euangelio cōfeſſionē peccatorum mortalium oīum, & non obſtare Prophetæ ſententiam allatam. Quod. n. peccata oīa confitenda ſunt in ſacramentali confeſſione, ex ipſa forma miniſtrandi ſacrm̄ pœnitentiæ tradita a Chriſto, qū inſtituit hoc ſacrm̄ Io. 20. manifeſtatur: ait. n. Chrs Apoſtolis, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. In quibus uerbis datur a Chro miniſtro ſacri facultas duarum actionum, uidelicet remittendi, uel retinendi peccata quorumcunq.: & ex hoc ipſo, q; miniſtro cōmittitur facultas diſcernendi an remittenda, an retinenda ſint peccata cuiuſq; pœnitentis: manifeſtè ſequitur, q; oportet miniſtrū (niſi cæcus miniſtrare uelit) noſſe ſi in pœnitente eſt aliquod peccatum retinendū: quod eſt noſſe, ſi in pœnitente eſt aliquid impediens remiſſionē. nā oē peccatū retinendū impedit remiſſionē cuiuſcunque peccati hūis confitentis, quia non pōt ſimul unum peccatum remitti, & aliud retineri: nam mortalia peccata q̄cunq; unius hominis connexa eſſe tā quo ad remiſſionē, q̄ quo ad retentionē, & relatiuè ad Deū, & relatiuè ad Chri miniſtrum, perſpicuū eſt. Et relatiuè quidē ad Deū patet ex eo q; ille cui remittitur a Deo peccatū, amicus Dei conſtituitur, iuxta illud, Beatus uir, cui non imputauit Dñs peccatum: ille aūt, cuius retinet peccatum, & manet in peccato unico, inimicus Dei eſt, utpote oīum reus, iuxta illud Iac. 2. qui in uno offendit, reus omniū factus eſt. Ex hoc aūt q; tā remiſſio quā retentio diuina eſt peccatorū mortalium oīum q̄ quis hēt manifeſtè ſequitur, q; & tā remiſſio quam retentio q̄ fit a Chri miniſtro, debet eſſe non aliquorum peccatorū mortaliū cōfitentis, ſed oīum: quia tā remiſſio, q̄ retētio miniſtri debet eſſe talis, ut remiſſioni aſſiſtat diuina remiſſio, & retentioni aſſiſtat diuina retētio, alioquin non uerificarentur Chri uerba. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorū retinueritis, retenta ſunt. Non uendicaret aūt ſibi remiſſio miniſtri, aſſiſtētiā remiſſionis diuinæ, ſi diſcordaret à remiſſione diuina: diſcordaret aūt ſi Deo remittēte omnia, uel retinente oīa, miniſter quoque non remitteret oīa, uel nō retineret omnia. ad hoc aūt ut miniſter uel remittat oīa, uel retineat omnia, oportet miniſtro innoteſcere omnia, niſi cæcus ac temerarius remiſſor, uel retentor ſit: & qm̄ miniſtro Chriſti peccata pœnitentis per ipſius confeſſionē propriā innoteſcunt, conſequens eſt, ut oporteat confitentem confiteri oīa ſua mortalia peccata. Vide, examina, & libra prudens lector, quæ diximus, & perpendes ex ipſa inſtitutionis forma in Euangelio ſcripta, haberi confeſſionem omnium peccatorum.

¶ Supereſt diluere obiecta a Lutheranis diſtinguēdo de cōfeſſione uel abſolutè, uel ut eſt actus humanus. Eſt aūt cōfiteri omnia abſolutè, nullū peccatū inconfeſſum relinquere: confiteri uerò omnia, ut cōfeſſio eſt actus humanus, eſt cōfiteri omnia: quorū

cōfeſſio ſubeſt humanæ facultati. Vnde ex hoc ꝙ delicta nullus ad plenū intelligit, eſto ꝙ impoſſibile ſit hoīem confiteri abſolutè oīa peccata ſua (qm̄ ignota relinquit inconfeſſa) non tamen hinc ſequitur, quin confeſſione humana poſſit quis cōfiteri oīa peccata ſua, qm̄ ſub integritate confeſſionis humanæ non comprehenduntur oīa peccata abſolutè, ſed duntaxat nota, & quorum quis memoriam hēt, non oblita & incognita confiteri non ſubeſt facultati humanæ. Et quia perſpicuum eſt ſub lege iam diuina, q̄ humana actionem nullam exigi ab hoīe, quæ non ſit in hominis ptāte: ideo cum ex Euangelio habetur, cōfeſſionem oīum peccatorum requiri ad ſacramentum pœnitentiæ, non eſt ſermo de confeſſione omnium peccatorum abſolutè, ſed de confeſſione omnium peccatorum, ut ſubeſt facultati humanæ, quod eſt dicere, vt pœnitens cōfiteatur omnia peccata ſua, non ignota nec oblita. Hæc de confeſſione omnium peccatorum.

CAPVT III.

De ſatisfactione.

Satisfactionem pro peccatis, quæ tertia pars pœnitentiæ ponitur, Lutherani negant, tum quia non habetur ex ſacra Scriptura, tum quia opera noſtra non ſunt meritoria nec ſatisfactoria.

¶ Nos aūt dicimus ex ſacra Scriptura haberi neceſſariam quandoq; eſſe poſt veniam peccati ſatisfactionē pro peccatis, eamq; fieri poſſe operibus noſtris. Et quidem poſt conſecutā veniam peccati, ſatisfactionem qñq; ſupereſſe pœnæ pro peccato, teſtatur duplex modus, quo Deus remittit peccatum. Legimus.n. Deum qñq; remittere peccatum, quoad culpam, & quoad pœnam, ut patet tum in latrone, cui dicit, Hodie mecum eris in Paradiſo: tum in remiſſione peccatorum, quæ fit Baptiſmo, gratia ſiquidem baptiſmalis ſola ſufficit ad ſalutē æternā, ſi antēq̄ baptizatus moriatur, nullum peccati obicē non ponat vltimo Baptiſmi effectui, qui eſt vita æterna. Et in hmōi remiſſionibus perſpicuum eſt non eſſe opus ſatisfactione. Legimus quoq; Deū qñq; remittere peccatum, & non remittere totam pœnam peccati, ut patet 2. Reg. 12. ubi clarè legimus ꝙ arguente Nathan propheta Dauidē de adulterio ſimul & homicidio: & dicēte Dauide, Peccaui Domino, dixit Nathan, Etiam Dñs tranſtulit peccatum tuum, & non morieris: veruntamen filius, qui natus eſt tibi, morietur. Ex his.n. patet Deum remiſiſſe peccatū & quoad culpam, & quoad aliquam pœnam: non remiſiſſe aūt quoad punitionem Dauidis in morte filij, nec vt ſubiuncta in c. 16. teſtant, quoad punitionē eiuſdem in publica violatione vxorū à proprio filio, nec quoad punitionem eiuſdē in perpeſſione mali ex domo propria. nā pp hoc peccatū paſſus eſt ab Abſalon filio ſuo, oēs ſiquidem pœnas has ex parte Dei Nathan propheta cōminatus eſt pp illud peccatum Dauidis. Ex hoc igitur, ꝙ Deus remittit qñq; peccatum, & tñ poſt peccati veniam teſtat, qui peccauit adhuc puniendus, manifeſtè dicimus Deum qñq; remittere peccatum, & non remittere totam pœnam pro peccato debitam. Hinc ergo naſcitur neceſſitas exoluendi illud pœnæ reliquum, quod Deus non remiſit remittendo peccatum.

¶ Quia autem hmōi reliquiæ pœnæ exolui poſſunt dupliciter (vel ſatisfaciēdo) & Dauid exoluit ſatisfaciendo (nā nō ipſe intulit ſibipſi quas debebat pœnas, ſed Deus intulit eas illi) ſupereſt oſtendere ex Scriptura, ꝙ hmōi reliquias pœnæ poſſumus ſatisfaciendo exoluere. Lege in Euang. Matth. c. 3. & inuenies Ioannem Baptiſtā pdicantem duo: alterum, Pœnitentiam agite: alterum, Facite fructum dignū pœnitentiæ. Quorū primū ſpectare ad ipſum peccatū Græca dict° apertius manifeſtat, dum ſimplicem pœnitendi actū ſignificat. Secundum aūt verba ipſa teſtantur ad noſtra opera pœnitentiā cōſequentia pertinere fructus.n. pœnitentiæ ſonat opus prouenieus à pœnitentia, vt à radice, ſeu arbore. Et ex eo ꝙ non dicit, Facite fructum dignū innocentia, ſeu fructū dignum iuſtitia, ſeu fructū dignum bonitate, ſed fructū dignū pœnitentia: manifeſtum fit, ꝙ de fructu digno pœnitentia formaliter (hoc eſt quatenus pœnitētia) loquitur, ut videlicet faciant fructū dignū radice internæ pœnitentiæ. Perſpicuum aūt eſt ex eo ꝙ pœnitentia eſt præteritorū peccatorum, ꝙ fructus dignus pœnitentia eſt opus reſtaurans ea, quorum eſt pœnitentia, hoc eſt reparans ea q̄ omiſiſſe, vel commiſiſſe nos pœnitet: & hoc aūt vocamus ſatisfacere pro peccatis, pro quanto in hoc cōprehenditur deletio oīum malorum, quæ in pœnitente remanſerunt ex peccato, quorum vnum eſt reatus reliquæ pro peccato pœnæ. Si.n. pœnitentia non fructificat reparationem oīum perditorū per peccatum, nequaquam ad fructus dignos ſeipſā extenderetur, qm̄ ſuapte natura exigit, ut ad perfectum ducatur quod ipſa inchoauit, & clarum eſt ad perfectum non duci donec ſupereſt aliquid ex peccato ſoluendum.

¶ Ex authoritate itaque ſacræ Scripturæ habetur, quod quandoque poſt veniam peccati opus eſt ſatisfactione, quæ fit per opera, quæ ſunt fructus digni pœnitentia.

¶ Quod verò obijcitur de noſtris operibus, ꝙ nec meritoria, nec ſatisfactoria ſunt, indignū cenſeo diſcuſſione noua. Nā Scriptura plena eſt ſententijs ſonantib. tū opera nr̄a nō ſunt meritoria, tum ꝙ opera nr̄a ſunt meritoria, & perſpicuum eſt has duas ſententias non ſibiinuicē aduerſari, ſed eſſe ſenſum, ꝙ opera noſtra quatenus ſunt ex nobis non ſunt meritoria, & cōſequenter nec ſatisfactoria: quodq; opera nr̄a, quatenus ex diuina ſunt gratia & præueniente, & ſubſequente, & perficiente, ſunt meritoria, & cōſequēter ſatisfactoria. Et ambo rā clarè habent in innumeris Scripturæ locis, ut apud exercitatos in ſacris lřis luce meridiana clariora ſint: & propterea pertranſeo. Hæc de ſatisfactione.

CAPVT IIII.

De inuocatione Sanctorum.

Lutherani inuocationē Sanctorū aiūt ex Scriptura non haberi. Et quamuis non putem eos loqui de inuocatione ſanctorum Angelorum, ſed ſanctorum hoīum, tutiorem tamen eligendo partem declarabimus ſummariè, primum de ſanctis Angelis, deinde de ſanctis hominib. quæ habentur in Scriptura de inuocatione eorum.

¶ Et quidem ꝙ Angeli intercedant pro nobis, clarè patet Zach. 1. ubi Angelus dicit Deo, Domine exercituum, vſquequo nō miſereberis Hieruſalem & vrbium Iuda, quibus iratus es iam ſeptuaginta annos? Matth. quoque 18. Dominus dicit Angelos cauſam agere puſillorum, qui contemnuntur: Videte ne contemnatis unum ex puſillis iſtis: dico enim uobis, quòd Angeli eorum in cœlis ſemper uident faciem Patris mei, proculdubio ad patrocinium præſtandum puſillis contemptis.

¶ Qd autem inuocādi à nobis ſint ſancti Angeli, hř in primis ex Gen. 32. ubi Iacob inuocauit Angelū ad benedicendū ſibi. Non dimittā, inquit, te niſi benedixeris mihi. Deinde ex Dan 7. ubi Daniel de ſeipſo dicit. Acceſſi ad unum de aſſiſtentib. & veritatē quærebam ab eo. Nec eſt dubium, ꝙ de ſanctis Angelis aſſiſtentibus loquitur. Ad Hebræos quoq; c. 1. de ſanctis Angelis dř, ꝙ oēs ſunt adminiſtratorij ſpiritus, qui in miniſterium mittuntur, pp eos qui hæreditatem capient ſalutis. Ex hoc n. ꝙ Deus diſpoſuit gubernare nos per medios Angelos, nō pp ſe Deum, ſed pp nos hæredes uitæ æternæ, ordinaſſe intelligitur, ut nos inuocemus ſanctos Angelos tanquam medios inter nos & Deum, niſi vſq; adeo deſipere liceat, ut dato principe, ſeu curiæ aduocato peregrino, uel pupillo, negetur ſimul diſponi ut peregrinus, aut pupillus inuocare poſſit patrocinium aduocati dati.

¶ Quocirca inuocationē ſanctorū Angelorū vtpote manifeſtam ſcdm ſacras Scripturas relinquēdo, ad inuocationē ſanctorum hoīum trāſeamus. Duob. modis inuocare cōſueuimus ſanctos, uel directè eos rogādo, puta, Sancte Petre, ora pro nobis: vel rogando Deū per Sctōrum merita, ut in canone Miſſæ Eccleſia cōſueuit rogare, dicendo, Quorū meritis precibusq; cōcedas, &c. Vtroq; aūt modo ex ſacra Scriptura haberi inuocationē Sanctorū dicimus. Et quidē ꝙ aīæ Sanctorū intercedant pro nobis, hř ex Apo. c. 6. Vidi ſub altari aīas interfectorum pp verbum Dei, & clamabant voce magna, dicentes, Vſquequo Dñe ſanctus, & verus non iudicas & uindicas ſanguinem noſtrum de his, qui habitant in terra? Ex hoc.n. ꝙ aīæ Sanctorum orant Deū contra malos habitantes in terra, manifeſtè dicimus ꝙ multò magis orant pro ſalute electorum, quanto propenſior eſt voluntas Sanctorum ad bonum noſtrum, quam ad malum noſtrū. Rurſus Luc. 16. reuelauit nobis Dñs, ꝙ diues in inferno intercedit pro fratrib. ſuis in hac uita manentib. ex hoc.n. reuelatum eſſe inſinuauit, ꝙ multò magis ſanctæ aīæ intercedunt pro ſalute ſuorum. Nam ſi diues, cui dum eſſet in hac vita, nulla fuit cura ſalutis fratrum, in tormentis poſitus ēt importune ſupplicat pro ſalute fratrum, multò magis ſancti viri, quorum in hac uita ſtudium fuit circa ſalutem fratrum, exuti carnem, iamq; beati cōtinuant charitatis effectum, & intercedunt pro ſalute fratrum.

¶ Quòd aūt à nobis inuocādi ſint, ex ſcriptis Matth. 27. hř. Scribitur.n. ibi ꝙ multa corpora Sctōrum, qui dormierant, ſurrexerunt & uenerunt in ſanctā ciuitatē, & apparuerunt multis. Hinc .n. hř, ꝙ Deus poſt Chriſti reſurrectionem gubernat, inſtruēdo nos nō ſolum per ſanctos Angelos, ſed ēt per ſanctos hoīes. non .n. uane apparuerunt multis, ſed ad inſtruendum eos de uero Meſſia, deq; illius reſurrectione. Ex hoc.n. ꝙ vſque ad tpš illud gubernauit nos per Angelos ſanctos, & non per hoīes ſanctos, & tunc incepit gubernare nos per ſanctos homines, inſinuauit ſe nova ſe habuiſſe media gubernatione electorum. Et niſi ordinis gubernationis diuinæ erga nos, ad iunctos ex merito paſſionis & reſurrectionis Chriſti, ſanctos homines manifeſtare voluiſſet Deus miſiſſet Angelos in Hieruſalem ad apparendū multis & inſtruendos illos, ſed ex eo ꝙ non ſolum per medios Angelos in ſepulchro apparentes mulieribus, ſed ēt per ſanctos homines apparentes multis in Hieruſalem manifeſtauit reſurrectionem Chriſti, inſinuauit ꝙ ad ea quæ ſunt noſtræ æternæ ſalutis miniſterio Angelorum adiunxit miniſterium hominum

beatorum. Et hinc ulterius ſequitur, quod ex ipſo ordine diuinę gubernationis quo gubernat nos etiam per ſanctos homines, manifeſtatur recurrendum eſſe nobis ad ſanctos homines, alioqui rediret illud idem abſurdum quod deductum eſt, ſi non poſſemus inuocare ſanctos Angelos: datos enim eſſe ſanctos homines ad noſtram utilitatem medios inter Deum & nos, teſtatur dicta apparitio: ad datos autem ad diuinitus medios poſſe nos recurrere, perſpicuum ex dictis eſt. Pauloque minus abſurdum ſequitur, ſi Deus diſpoſuit gubernare nos per medias interceſſiones ſanctorum hominum (ut priores Scripturæ teſtantur) & nobis non liceret ad interceſſores noſtros recurrere.

¶Quòd demum orandus ſit à nobis Deus per merita Sāctorum, habetur ex Exodi 32. cap. dū Moyſes ſupplicando Deo inter alia dicit Recordare Abraham, Iſaac & Iſrael ſeruorum tuorū. Hoc enim nihil aliud eſt, quam rogare per merita Abrahæ, Iſaac & Iſrael. Et huic ſi adiunxeris prius declarata, uidelicet quòd Sancti intercedunt pro nobis, manifeſtè inferes quòd non ſolum per merita, ſed etiam per preces Sanctorum ſupplicare nos Deo è Scriptura habetur. Et his ſi adiunxeris quòd in idem redit orare Deum per merita & preces ſanctorum, & orare Sanctos ut merita & preces proponant apud Deum (nam res eſt eadem, licet modus ſit diſpar, & utrobique eſt inuocatio Sanctorum, licet diuerſimodè) facile perpendes omni ex parte tradi ex ſacra Scriptura inuocationem Sanctorum. Et hæc de propoſitis dicta, qui legerint, meminerint ineruditorum eſſe certitudinem mathematicam quærere in moralibus & uniuerſaliter in agendis à nobis. Romæ, die 25. Aug. 1531.

TRACTATVS DECIMVS TERtius Thomæ de Vio Caietani Cardinalis ſancti Xyſti, ad ſereniſſimum Angliæ regem, fideique defenſorem, Henricum eius nominis octauum: de coniugio cum relicta fratris, ſententia.

LÆTATVS ſum in iis, quæ dicta ſunt mihi quòd non celſitudinis authoritate ſed ſacratū literarum documētis maieſtas tua ad antiqui coniugii exploſionem nouamque ducēdā uxorem mota eſt: quòdq; id licuiſſe, nō credendo doctoribus, ſed proprii ingenii acumine propriaq; intelligentia ſe ſcire profitetur. Gratias profectò debemus Deo, qui ætatem noſtrā Rege Theologo decorauit: quocirca non ab re charitatis Chriſtianæ putaui doctiſſimo regi ſupplicare, ut ſubiuncta legere, librare, atq; cum iis, quæ intellectum maieſtatis eius mouent, conferre dignetur: ſi fortè plus uideāt oculi, quam oculus. Et quia regē Theologum alloquor, ueræ Theologiæ fundamenta duntaxat tangam. Optimè autem celſitudo tua nouit uniuerſam de hac materia quæſtionem pendere ex hoc an coniugiū inter relictam fratris & leuirum ſit prohibitum iure diuino morali, & partem affirmatiuā fundari ſuper legem Leuiticā ſcriptā capite decimo octauo, & uigeſimo, & ſup. uerba Ioan. Baptiſtæ, Mathæi 14. & Marci 6. & propterea, ſi compertum fuerit, quòd neuter textus continet huiuſmodi inhibitionem moralem, manifeſtum erit tale coniugium non eſſe aduerſus ius diuinū morale. Et q̄ lex quidē Leuitica (uidelicet, Turpitudinē uxoris fratris ſui non reuelabis, quia turpitudo fratris tui eſt) nō phibeat inhoneſtatē moralē, ex duobus oſtenditur Capitibus. Alterū eſt in eodem 18. cap. Leuitici, ibidem enim conceditur, ut uir ſororem defunctæ uxoris ducere poſſit in coniugem, dicendo, Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius nō accipies, nec reuelabis turpitudinē eius adhuc illa uiuēte quāuis iuxta Hæbraicam ueritatem dictio interpretata pellicatū ſonet anguſtiam. ex eo enim quod inhibitio coniugii cum ſorore uxoris reſtringitur ad tempus uitæ uxoris, perſpicuum eſt, ſub hac inhibitione non cōprehendi coniugiū cum ſorore uxoris mortuæ, ad hoc enim appoſita eſt illa limitatio uiuente illa, liberum eſſe cōiugium cū ſorore defunctæ uxoris. nam quemadmodum coniugia in quibuſcūq; gradibus tā affinitatis quā cōſanguinitatis nō prohibitis i lege Moyſi, inter indulta ſupputabantur, ita cōiugium cum ſorore uxoris defunctæ, ex hoc ipſo q̄ in lege Moyſi nō prohibet, intra indultorum numerum comprehendebatur. Conferendo itaq; hāc legē priori, formatur ſi hæc inter unam mulierē & duos fratres & inter unum uirum & duas ſorores æquale ē uinculum affinitatis, par eſt ratio turpitudinis, ut per ſe manifeſtū eſt, ac per hoc ſi coniugium cum relicta fratris continet inhoneſtatem moralem coniugium quoq; cum relicto ſororis cōtinet inhoneſtatem moralem, & ſi coniugiū cum relicto ſororis nullā continet inhoneſtatē moralē: coniugiū quoq; cum relicta fratris nullam continet inhoneſtatem moralē. Et quia lex Leuitica monſtrat, coniugium cum relicto ſororis non continere inhoneſtatem moralem, non comprehendendo illud inter phibita: conſequens eſt ut ex eodē capite Leuitici diſcamus, q̄ cōiugium cum relicta fratris non continet inhoneſtatem moralem: ac per hoc non eſt prohibitū, quia malū moraliter, ſed ideo malū q̄a prohibitum, Si enim ex morali inhoneſtate fuiſſet prohibitum, non fuiſſet indultum coniugium cum ſorore uxoris mortuæ: quia parē inhoneſtatē moralē habuiſſet. Quod uero æquale ſit uinculum neceſſitudinis utrobiq;, probatione non eget: q̄ autē par ſit ratio turpitudinis utrobiq;, patet ex eo q̄ ſicut turpitudo fratriæ non detegenda ſancitur, quia eſt turpitudo fratris defuncti, quoniā effecti fuerant una caro fratria, & frater defunctus, ita turpitudo ſororii non detegenda eſt, quia eſt turpitudo ſororis defunctę. nam ſororius & defuncta ſoror effecti fuerāt una caro. Ex hoc igitur q̄ lex diuina unum prohibet, & aliud concedit, atteſtatur quòd ratio inhibēdi alterum non eſt inhoneſtas moralis, ſed authoritas legislatoris, quia ſic placuit legislatori.

¶Alterum caput ſurgit ex collatione Leuiticæ legis cum honeſtate coniugii inter leuirum, & relictam fratris in caſu defuncti fratris abſq; prole: nam ante legem Moyſi tale coniugium in tali caſu nō ſolùm licitū, ſed ſancitum cōſuetudine, uel Patrū authoritate, innuit ſcriptura Geneſis trigeſimo octauo, in hiſtoria Thamor: & poſtea ſub lege Moyſi mandatum legitur Deuteronomi. 25. Ita quòd coniugium inter leuirum & relictam fratris regulariter erat illicitum: in caſu autem mortui fratris abſq; ꝓle, erat licitum. Ex iis autem ſurgit ratio hæc. Si coniugium inter leuirum & relictam fratris eſſet per ſe malum moraliter, in nullo caſu fuiſſet licitum: ſed fuit licitum in caſu mortui fratris abſque prole tam ante legem, quàm ſub lege: ergo nō per ſe malum moraliter. Aſſumpta cōditionalis manifeſtatur, & probatur: manifeſtatur ſiquidem in blaſphemia, periurio mendacio, adulterio, rapina, furto, & id genus reliquis ꝑ ſe malis moraliter: quia enim ſunt per ſe praua, in nullo caſu ſunt licita. Probatur autē, quia id quod per ſe conuenit alicui, nunquā ſeparatur ab eo, ſed comitatur illud in quocunq; illud inuenitur, quia neceſſario conuenit illi: ac per hoc impoſſibile eſt ſeparare a re id quod cōuenit illi rei per ſe: ac per hoc coniugium inter leuirum, & relictam fratris eſt per ſe prauum, in omni caſu eſt prauū ſemper, & in omnibus ipſum eius prauitas comitatur. Ex hoc itaque q̄ coniugium inter leuirum & relictam fratris inuentum eſt quandoq; ſine prauitate, dicimus quòd non eſt per ſe prauum, quod non fuit prohibitum, eo quòd eſſet per ſe prauum: ſed ex authoritate legislatoris effectum eſt prauum, quia prohibitum. Hæc de Leuitica lege.

¶Verba autem Ioan. Baptiſtæ ad Herodem Galilęę Tetrarcham, Nō licet tibi habere uxorem fratris tui, aliena ſunt a propoſito, tum quia de uxore fratris uiuentis loquebatur Ioannes, ut teſtatur Ioſephus Antiq. li. decimooctauo, c. 14. clarè enim dicitur, quòd Herodias deſeruit uiuum uirum. Egeſippus quoq; de exci. Hieroſ. lib. ſecundo, capite quarto, clare dicit de Herode, quòd fratris uxorem uiuentis eripuerat, habentem ſemen de germano ipſius. Tum quia aliud eſt eſſe illicitum coniugium cum relicta fratris, aliud eſt eſſe illud illicitum ex prauitate morali per ſe cōueniente tali coniugio committitur enim ſophiſma a pluribus cauſis ad unam determinatē. Illicitum ſiquidem proficiſci pōt ex multis cauſis: & quantum ad propoſitum ſpectat, in promptu erat cauſa illiciti coniugis ipſa lex Leuitica. Herodes enim legem profitebatur Iudæorum: & ideo eſto q̄ Herodias fuerit relicta fratris, uerum dixit Ioannes, Non licet tibi habere uxorē fratris tui, quia prohibitū hoc eſt in lege. Clarum enim erat, q̄ non ad ſuſcitandum ſemen fratris duxerat eam. Non poteſt itaque huic inferri moralis prauitas per ſe conueniens tali coniugio: ſed prauitas moralis propter prohibitionem legis: talis enim prauitas certa, & clara omnibus erat.

¶Hęc doctiſſime Rex, ſi uera ac ſufficientia eſſe uidebuntur, corrigendum eſt factum, at ſi non ſat eſſe iudicantur: ſignificetur quæſo quid deeſt: confido enim in diuinæ gratiæ largitate, q̄ q̄ cœpit, perficiat. Si uerò probabilia cenſentur, agat obſecro defenſor fidei hominem inter hinc inde probabilia ambiguum: optimè autem nouit maieſtas tua quid in dubiis agendum ſit, quid diuina lex Deuteronomi decimoſeptimo, ſtatuit agēdum in occurrentibus dubiis. Si demum falſa exiſtimabuntur confutare dignare doctiſſime princeps: paratus enim ſum, & dicere, & mutare ſniam. Tolle obſecro ſcandalū tantę multitudinis Chriſtianorum in Europa, non ſolum uulgarium, ſed & religioſorum, & peritorum. Tolle autem, manifeſtando iuſtitiam facti, ut ſcandalum non ſit datum, ſed acceptum: offero enim me præconem iuſtitiæ celſitudinis tuæ: quæ fœlix ualeat. Romæ, uigeſimoſeptimo Ianuarij 1534.

Reſponſionis Thomæ de Vio Caietani Cardinalis ſancti Xyſti ad prēmiſſa 16. articulorum cenſuras, eiuſdemq; de cōiugio cum relicta fratris ſententiæ quę ſimul cum enarratione Iobis, ad ſtudioſorum utilitatem poſt mortem authoris per Ioannem Danielis S. C. N. Pęnitentiarum æditæ ſunt finis.

TRAC-

TRACTATVS QVARTVSDECIMVS, de Coniugio Regis Angliæ cum relicta fratris ſui, ad Clementem ſeptimum Pontificem Maximum, in decem capita diuiſus.

1 *Quæ intentio ſit operis.*
2 *Enarratio facti.*
3 *Quid diuino iure ſtatutum eſt de coniugio inter leuirum & fratriã.*
4 *Quod non omne coniugium inter leuirum & fratriam eſt diuina lege prohibitum.*
5 *Quod ſecundum ius naturæ non omne coniugium inter leuirum & fratriam eſt inhoneſtum.*
6 *Quod ſecundũ legem tam diuinam, quam naturalem patet fieri inter leuirũ & fratriam coniugium honeſtũ propter aliam cauſam quam propter ſuſcitandum ſemen, ac nomen fratris defuncti.*
7 *Quod ſecundum ius tum diuinum tum naturæ honeſtum poteſt eſſe coniugium inter leuirum & fratriam propter commune bonum.*
8 *Quod coniugium inter ſereniſſimos Angliæ Regem & Reginam, eius fratriam nec iuri diuino, nec iuri naturæ aduerſatur.*
9 *Quod ſiue ligẽt, ſiue non dicta diuina iura, coniugium hoc eſt honeſtũ.*
10 *Quod ſacrorum Conciliorum, Pontificum, ac Doctorum dicta non militant aduerſus hoc coniugium.*

CAPVT I.
Quæ intentio ſit operis.

BEATISSIME pater poſt pedum oſcula, beatorum perpetuum: fœlicitatem, iuſſiſti ut libellos de coniugio inter ſereniſſimos Angliæ reges ad me perlatos, cauſamque totam diligenter inſpicerem, quæ iudicii conſiliique mei eſſet accuratiſſime perſcribere: quo quantum in me eſſet, quamprimum Beatitudinẽ tuã hac moleſtia liberarem, ſtudui mox (ut par erat) iuſſis parere, perlectiſq; libellis pro & contra, animaduerti multas cõmunes inter eas quæſtiones. Videlicet de multiplici iure diuino, de illorum duratione, de diuerſis naturæ iuribus, de præceptorum iudicialium diffinitione de multis diſpenſandi modis, de poteſtate Papæ circa ea, quæ ſunt diuini aut naturæ iuris. Quæ ſi tractanda eſſent, & multa conficienda eſſent uolumina, & latiſſimus literariis certaminibus campus dateur, ut deſiderandus ſemper finis ſupereſſet. Quocirca cõtuli ad propria cauſæ de qua agitur, & ad punctum quæſtionis ueniendo, ante oculos locandum in primis quod in quæſtionem uertitur, duxi, ut omnes intelligant materiam, de qua loquor. Deinde circa hoc tum in genere, tum in ſpecie quid diuina ac naturæ iura cenſeant, ſcrutandum. His enim nobis manifeſta apparebit quaſi ueritas.

CAPVT II.
Enarratio facti.

SERENISSIMVS Angliæ modernus Rex dum eſſet adoleſcens ſereniſſimo patre eius Angliæ regem agente, contraxit matrimonium cum Sereniſſima moderna regina Angliæ, tunc non regina ſed relicta fratris eius primogeniti abſque prole defuncti, filia ſereniſſimorum regum Hiſpaniarum, interueniente authoritate Iulij II. Rom. Pon. ob bonum ſeruandæ pacis ac amicitiæ inter eoſdẽ Reges conſumauitq; matrimonium, & genuit ex ea, multiſq; annis coniugali effectu & affectu cum ea uerſatus eſt: modo petit diuortium, eo quòd coniugium inualidum fuerit, utpote contra ius diuinum atq; naturæ a ſacris Conciliis, Pontificibus ac Doctoribus comprobatum. Hæc eſt cauſa ex propriis diſcutienda, præmiſſo tenore apoſtolicæ diſpenſationis.

¶Iulius, &c. Dilecto filio Hẽrico chariſſimi in Chriſto filii noſtri Henrici Angliæ regis illuſtri nato, & dilectæ in Chriſto filiæ Catherinæ chariſſimi in Chriſto filii noſtri Ferdinãdi regis, & chariſſimæq; filiæ noſtræ Eliſabeth reginæ Hiſpaniarum, & Siciliæ Catholicorum natæ, illuſtribus ſalutem.

¶Romani Põtificis præcellẽs authoritas cõceſſa ſibi deſuper utitur poteſtate, prout perſonarũ, negotiorũ & tẽporũ qualitate penſata, in Dño cõſpicit ſalubriter expedire oblata nobis nuper pro parte ueſtra petitionis ſeries cõtinebat, q; cum alias tu in Chriſto filia Catherina, & tunc in humanis agens, quondã Arturus chariſſimi in Chriſto filii noſtri Hẽrici Angliæ regis Illuſtriſſ. primogenitus pro cõſeruandis pacis & amicitiæ nexibus, & fœderibus inter chariſſ. in Chriſto filium noſtrũ Ferdinãdũ, & chariſſ. in Chriſto filiã noſtrã Eliſabeth Hiſpaniarũ & Siciliæ reginã, Catholicos, ac præfatum Angliæ regẽ, & reginam matrimoniũ legitimè per uerba de præſenti cõtraxiſſetis, illudq; carnali copula forſan cõſummauiſſetis, dictus Arturus, prole ab huiuſmodi matrimonio nõ ſuſcepta deceſſit. Cum autem ſicut eadẽ petitio ſub iungebat ad hoc ut uinculũ pacis & amicitiæ inter præfatos Reges & Reginam huiuſmodi diutius permaneat, cupiatis matrimoniũ inter uos per uerba legitime de præſenti contrahere, ſupplicari nobis feciſtis: ut uobis in p̃miſſis de opportunæ diſpẽſatiõis gratia prouidere de benignitate apoſtolica dignaremur, Nos igitur qui inter ſingulos Chriſti fideles & præſertim Catholicos Reges & principes, pacis & concordiæ amœnitatem uigere intentis deſiderijs affectamus uos & quemlibet ueſtrum à quibuſcunq; excõicationibus, &c. Huiõi ſupplicationib. inclinati, uobiſque, ut (impedimento affinitatis hmõi ex p̃miſſis proueniẽte, ac cõſtitutionib. & ordinationib. apoſtolicis cæteriſq; contrarijs nequaquã obſtantib.) matrimonium per uerba legitimè de p̃ſenti inter uos contrahere, & in eo, poſtquã contractũ fuerit, & ſi iã forſan hactenus de fcõ publicè uel clandeſtinè cõtraxeritis, ac illud carnali copula cõſummaueritis licitè remanere ualeatis, autoritate apoſtolica tenore p̃ſentiũ de ſpiritualis dono gratiæ diſpẽſamus: ac uos & quẽlibet ueſtrũ, ſi contraxeritis, ut p̃fertur ab excesſu hmõi ac excõicationis ſnia, quã propterea Incurriſtis, eadem autoritate abſoluimus prolem ex hmõi matrimonio ſiue contrahendo, ſuſceptam forſan, uel ſuſcipiendam ldmam decernendo, promiſſo q; tu in Chriſto filia Catherina p p hmõi rapta non fueris. Voluimus aũt q; ſi hmõi matrimoniũ de fctõ cõtraxeritis, cõfeſſor p uos quẽlibet ueſtrũ eligẽdus, p̃iam ſalutarem p̃pterea uobis iniũgat, quã adimplere teneamini. Nulli ergo, &c. Si qs, &c. Datum Romæ, &c. 1507. calẽ. Ian. anno primo.

CAPVT III.
Quid diuino iure ſtatutum eſt de coniugio inter leuirum & fratriam.

CIRCA coniugiũ inter uxorẽ fratris & leuirũ ter Moſaica lex ſtatuit, primo Leui. 18. his uerbis, Turpitudinem uxoris fratris tui non reuelabis: quia turpitudo fratris tui eſt. iterũ c. 20. his uerbis, Qui duxerit uxorem fratris ſui, rẽ facit alienã, ſeu illicitam, turpitudinẽ fratris ſui reuelauit abſq; filijs erit. tertio Deut. 25. his uerbis, Qñ habitauerint fratres ſimul, & unus ex eis abſque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, ſed accipiet eam frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui, & progenitum ex ea filiũ nõe illius appellabit, ut non deleatur nomen eius ex Iſrael: ſi aũt noluerit accipere uxorẽ fratris ſui, q̃ ei lege debetur, perget mulier ad portã ciuitatis, & interpellabit maiores natu, diceté; , Non uult frater uiri mei ſuſcitare ſemen fratris ſui in Iſrael, nec me in coniugẽ ſumere, ſtatimq; accerſiri eum facient, & interrogabũt, ſi reſpõderit, Nolo eam uxorẽ accipere, accedet mulier ad eum coram ſenioribus, & tollet calciamentum de pede eius, ſpuetq; in faciem illius, & dicet. Sic fiet homini qui non ædificat domũ fratris ſui: & uocabitur nomen eius in Iſrael, Nomen diſcalceati. ¶Hæc iuxta uulgatæ editionis uerba allata, quãuis ſcdm ueritatẽ ſufficerent, quantum ad p̃ſentem ſpectat cauſam, quia tñ nonnulli ex eo q; aliter ſonat textus Hebraicus, uertunt in dubium, legem Deuteronomij loqui de fratribus, quos carnales dicimus obijciendo, q; non dr. Accipiet eam frater uiri eius, ſed cognatus eius: & ſimiliter non uxor fratris, ſed cognata reperitur con ſtat.n. Cognati nõie conſanguineos intelligi: id diligent à ad hibui, ut textũ hunc de uerbo ad uerbũ iuxta Hebræum haberem hic inſerendum: & eſt talis, Qñ ſedebunt fratres ſimul, & morietr unus ex eis, & filius non eſt, nõ erit uxor mortui foris uiro extraneo: leuir eius ueniet ſuper eã & capiet eã ſibi in mulierẽ, & leuirabit eam, & erit primogenitus, quem pariet, ſurget ſuper nomen fratris eius mortui, & non delebitr nomen eius ex Iſrael: & ſi non uolet uir capere fratriã ſuã, aſcẽdet fratria eius ad portam ad ſenes, & dicet, Recuſauit leuir meus facere ſurgere fratri ſuo ſemẽ in Iſrael, non uoluit leuirare me, uocabunt eum ſenes ciuitatis & loquentr ad eum, & ſtabit, & dicet, Nõ uolui capere eã, & appropinquabit fratria eius ad eũ in oculis ſenũ, & excalciabit calceũ eius, à pede eius, & ſpuet in faciẽ eius, & reſpondebit & dicet, Sic fiet uiro qui non ædificabit domũ fratris ſui: & uocabitur nomẽ eius in Iſrael, Domus excalciati calceo, hęc ibi. ¶Vbi clarè pa et legẽ hãc loqui de fratrib. quos fratres carnales appellamus, & q; interpres nouus, qui cognato & cognata uti us eſt, Latinã linguã iuxta uulgare Italicũ uſurpauit, appellando eũ qui Latinè appellatr leuir, cognatũ & eã, quæ Latinè fratria uocatur cognatã, co aũt uſq; Hebraicus ſermo utitur proprio Leuiri nõie, ut ex illo formet uerbũ, quo bis in hac lege utitur, loco cuius oportuit fingere nouũ uerbũ Latinũ à leuir deductũ Leuiro, as, ſignificãs exequi ius leuiri erga fratriã. Mirũ eſt aũt, in dubiũ uerti legẽ hanc de fratrib. carnal.b. loqui, cum & Sadducæi in Euangelio p̃ponẽtes Chriſto uxorẽ ſeptẽ fratrũ ſcdm legẽ Moyſi, id teſtent, & ẽt apud mulierculas hoc notiſſimũ fuiſſe teſtentur uerba Noemi, Ruth primo, & ex toties repetito fratris nõie in hac lege clarè habeatur. Nam ubicunq; in illis legib. eſt nomen Fratris, in Hebræo eadem penitus dictio habetur: ita q; idem nomen Fratris habetur in legibus Leuitici, & in lege Deu. ut ſi unam æquiuocandi licentiam quis uſurpet, alias quoque æquiuocandi legitimè cõcedat: ac per hoc ſi quis exponeret pertinaci ſenſu Deuteronomicam legem loqui de Fratribus non carna-

Matt. 22. c. & Luc. 20. f. Ruth. 1. manifeſtiſſime ſolũ q̃d ubi de fratrib. ex eodẽ utero egrediẽtib. ſermo eſt.

Ita quòd
repetitur
nomē fra
tris ſecun
dum idē
uocabu-
lum dici-
tur, qnao
do habita
bant fres
ſimul nō
autem qñ
dicitur co
gnat⁹ uel
leuir. &c.
Non eſt
contradıcd
Rabinos
Hebræos
etiam ꝓ
confeſſo
habeatur.

carnalibus, deſiſtat a cœpto, ex hoc q̃ eadē licentia leges Leuiticæ exponerentur de fratribus nō carnalibus. Quo fieret, ut nullum de coniugio inter leuitum & fratriã ius tã diuinum, q̃ naturæ ſcriptũ haberet: & cõſequenter ceſſaret tota quæſtio hæc, innixa iuri diuino, aut naturæ ſcripto, quia ſup hoc ſolo uniuerſa moles huius controuerſiæ fundata eſt. Non eſt itaq; uertendum in dubium, leges has de fratribus quos carnales appellamus, loqui.

CAPVT IIII.

Quòd non omne coniugium inter leuirum & fratriam eſt diuina lege prohibitum.

Conuenientibus igitur legibus his Leuiticis & Deuteronomicis in hoc quòd de fratribus carnalibus loquũtur, differentia manifeſta inter Leuiticas, & Deuteronomicas eſt penes hoc, q̃ Leuiticæ ſunt leges de genere, Deuteronomica uero eſt lex de ſpecie. Nam Leuiticæ ſtatuunt de uxore fratris, non ſpecificando uiui uel defuncti. Deuteronomica de uxore fratris defuncti: illæ de uxore fratris non ſpecificando cũ filio uel ſine filio: iſta de uxore fratris defuncti ſine filio. illæ de uxore fratris nõ cognoſcenda, nõ ſpecificãdo ad ꝓpriũ, uel fratris ſemẽ nomẽq; ſeruãdũ, iſta de uxore fratris defuncti abſq; filio ad ſuſcitandũ ſemẽ nomẽ fratris: quibus adiunge quartã neceſſario ſubintellectã ſpecificationẽ, q̃ ille de uxore fratris ſpecificando, an ætatis qua poſſit generare, an uetula. iſta de fratris uxore in ætate, qua põt generare, loqui conuincitur, quia ducenda præcipi͂t ad ſuſcitandum ſemen fratris. Ex hac autem manifeſta differentia inter has duas leges habetur, abſq; omni controuerſia, non omne cõiugiũ inter leuirum & fratriã eſſe diuina lege prohibitum: ſed diſcernẽdũ eẽ inter coniugiũ leuiri cũ fratria ſine ſpecificatione aliqua, uel tot ſpecificationibus in Deuteronomica lege uallatũ, & fatẽdũ q̃ in genere ſine ſpecificatione aliqua cõiugiũ inter leuirũ & fratriã, eſt diuina lege dãnatũ: cõiugiũ uero inter leuirũ & fratriã tot cõditionibus fultum non ſolum licitũ, ſed præceptũ diuina lege eſt. Hæc ſunt, quæ circa cõiugiũ inter leuirũ & fratriã manifeſtè ſancita à Deo habemus. An autem diuinæ iſtæ leges ueteris Teſtamenti ligent noui Teſtamenti profeſſores, an expirauerint parui refert, quo ad cãm propoſitã. Illud tamen ſilentio inuoluendũ nõ eſt q̃ cum iſtæ leges cõueniant cũ ſententia (uidelicet de coniugio inter leuirũ & fratriam tum in actu) uidelicet actu pietatis, quæ cultũ officiumq; ſanguine iunctis exhibet, tum in ratione motiuã (quia omnes innituntur rationi motis pietatis naturalis) tum in genere præceptorum (quia utræq; ſunt præcepta partim iudicialia, & partim moralia) tum in autore (quia oĩa diuina autoritate ſunt edita per Moyſem) quatenus diuina ligat, eadẽ rõne pẽrierat, & Deuteronomicæ quatenus diuina lex: & qua ratione Deuteronomica expirauit, eadem & Leuiticæ expirauit, cum gratia, & ueritas per Ieſum Chriſtũ facta eſt. dixi quatenus diuina q̃a nõ eſt nũc ſermo de eiſdẽ legibus quatenus morales ſunt, ſed quatenus diuina ſunt autoritate per Moyſẽ ſulta.

CAPVT V.

Quòd ſecundum ius naturæ non omne coniugium inter leuirum & fratriam eſt inhoneſtum.

QVID autem naturale ius de coniugio inter leuirum & fratriam habet non eſt difficile ex dictis haurire. Semoto ſiquidem omni tam diuinæ quam humanæ legis nõ teſtimonio, ſed uinculo, clarè patet tum cõiugium inter leuirum, & fratriã abſoluiè eſſe turpe. (Turpitudo enim moralis oppoſita honeſtati cultus ex naturali pietate debiti fratriæ ratione fratris, pro ratione legis redditur in lege Leuitica dicendo, Turpitudinẽ fratris tui non reuelabis, quia turpitudo fratris tui eſt) tũ cõiugium inter leuirum & fratriã ua lattũ tot antedictis conditionibus eſſe moraliter honũ. Ex eo enim q̃ coniugiũ inter leuirũ abſolutè eſt turpe, infert q̃ turpitudo illa p cõiugiũ inter eoſdẽ tot conditionibus fultum, &c. tollitur. Alioquin ẽt tot conditionibus uallatum eſſet moraliter turpe, ac p hoc illicitum. cuius opinionem teſtatur lex diuina: & cum turpitudo moralis non tollatur niſi per bonum morale, cõſequẽs eſt, q̃ per morale bonũ contingens ex concurſu tot conditionum in coniugio inter leuirũ, & fratriam, tollatur turpitudo, q̃ ineſſet eidẽ coniugio nudo. patet igitur inter leuirũ & fratriam coniugium honeſtatum tot conditionibus, bonũ moraliter eſſe. Et ſi altius ſcrutatus fueris, inuenires maius bonũ moraliter eſſe in coniugio inter leuirum & fratriam ſic honeſtato, q̃ ſit turpitudo conſequens coniugiũ inter eoſdem abſolutè. Nam n. ſi iſtius bonitas uinceret illius turpitudinẽ, præceptũ iſtius in ſpecie non uinceret prohibitionẽ illius in genere. itaq; diuinũ ius præceptũ prohibitionẽ illius urgẽte, atteſtatur naturam eſſe bonitatem in hoc, quàm turpitudinẽ, quæ conſequitur coitum leuiri cum fratria: & tantum excellit, ut etiam tollat rationẽ turpis ab huiuſmodi coitu, & reddat eundem honeſtũ & piũ. Quo ſit, ut ſi qui quo ad hoc ſolum ad huiuſmodi uinculũ legum diuinæ & humanæ, leuir & fratria contraherent matrimonium honeſtatum his conditionibus, proculdubio honeſtum ac pium connubium ſubirent. Quod etiam teſtatur coniugium inter Thamar & filios Iudæ ante legem Moyſi, Gen. 38.

CAPVT VI.

Quod ſecundum legem tam diuinam, quam naturalem patet fieri inter leuirũ & fratriam coniugium honeſtatum propter aliam cauſam, quam propter ſuſcitandum ſemen ac nomen fratris defuncti.

EX his autem manifeſtis iuris diuinũ ac naturæ ius rectiſſima infertur ratione, q̃ ſi longè maius bonum, q̃ bonum ex oĩbus conditionibus in lege Deuteronomica expreſſis conſurgens poſcat iniri cõiugium inter leuirum & fratriam, fieret proculdubio in tali accidente coniugium inter leuirum & fratriam honeſtum, quatenus pendet ex lege tum naturali, tum diuina. (Secreus. n. loquor humanis legibus.) Et ſcdm quidem naturæ iura patet illatio, recte rationis dictamen exigit, ut ſi minus bonum ſufficit ad tollendum turpitudinem coniugij inter leuirum & fratriam, multò magis ad eandem turpitudinem tollendam ſufficiat maius bonũ. Secundum uerò diuina iura patet eadem illatio ex eo, q̃ nullæ leges multiplicantur ꝓꝑ multitudinem euentuum, qui contingere poſſunt. Oporteret. n. infinitas condere leges, iuxta infinitos euentus contingentes: ſed in omni politia leges conditæ intelliguntur ſic, q̃ ex uno caſu decreto intelliguntur decreti oẽs ſimiles, & ſi minus bonum decretum eſt ſufficere ad tollendã aliquam turpitudinem, intelligitur decretum eſſe, q̃ multò maius bonum ẽt ſufficit ad tollendam omnem turpitudinem. Hæc, ni fallor, tam clara ſunt, ut probatione non egeant, ſed inſinuatione, q̃ in propoſita materia (ſi in proprijs ſiſtendum eſt) non eſt digrediendum ad quodcunq; maius bonum, ſed ad maius bonum fratri defuncto, quia turpitudo cõiugij inter leuirũ & fratriam conſiſtit in fratris defuncti dehoneſtatione, & in coniugio Deuteronomico tollitur hmõi irreuerentia defuncti fratris per eiuſdem fratris defuncti bonũ, uidelicet nomen eius ſuſcitandũ & propagandũ in familia ꝓgenitũ ex fratria, q̃ fuerat una cũ ipſo charo, & ex leuiro cõiunctiſſimo ſcdm carnem defuncto fratri, tanquã ſupplente uices defuncti ad generandũ ipſi defuncto familiam. Et hæc ideò diſcuſſa ſint, non quia ſupponamus cõiugiũ inter ſereniſſimos Reges Reginamq; Angliæ contractum fuiſſe ad ſuſcitandũ nomẽ fratris defuncti: conſtat. n. hoc eſſe falſum, ſed ut clarè pateat ſcdm ius naturæ, diuina etiam authoritate firmatum, nõ unico tñ euentu honeſtũ eſſe cõiugium inter leuirum & fratriã, ſed in omni euentu maioris boni fratris defuncti, quã ſit illud tã exiguũ bonũ, uidelicet nominis per filiũ fictum, idque incertum. Incertum enim eſt, an proles ſequatur.

CAP. VII.

Quod ſecundum ius tum diuinum, tum naturæ honeſtum poteſt eſſe coniugium inter leuirum & fratriam propter commune bonum.

SI perſpicacius conſideratum libratumque fuerit, q̃d iuris naturæ, quod in his Leuiticis legibus continetur, uidelicet de honeſtatio fratris defuncti, repẽſatur per tam exiguum ac incertum bonũ defuncti, cui nihil boni aut mali accidere poteſt ex operibus mere humanis, niſi in exiſtimatione hominum: quòdq; bonum commune ciuium uel patriæ nõ in opinione, ſed in re eſt longè maius, & finis ſuapte natura eſt (nam ſingulorum bona externa ad cõe bonum ordinantur ut finem) manifeſtabitur q̃ tam ſecundùm naturalis quam diuini iuris ratione rectiſſimũ cõiugiũ inter leuirũ & fratriam honeſtatur, ſi ob cõe patriæ bonum fiat. Validius enim eſt ad tollẽdum dehoneſtationẽ defuncti fratris, cõe patriæ bonum quam tam exiguum, idq; incertum, bonum defuncti fratris. Nam conſtat huiuſmodi bonum eſſe bonum externum utpote in nomine cõſiſtens, idq; exiguum, utpote non, conſequens præclarum aliqd factũ imò nullũ defunctum factũ, ſed naturale opus alterius, ſi enim efficax erit ad generãdũ. Nec interuenit in hac deductione aliqua digreſſio a proprijs materiæ quę tractatur: nam procedere à bono externo unius ob bonum commune, non eſt digredi: ſed progredi a parte ad totum, a bono partis ad bonũ totius, a re ordinata ad finem ad rẽ illius finẽ: & hęc tã manifeſta tamq; conſona ſunt iuribus, ut iniuria illis fiat ſi diutius diſcutiantur.

CAP. VIII.

Quòd coniugium inter ſereniſſimos Angliæ Regem, & Reginam eius fratriam nec iuri diuino, nec iuri naturæ aduerſatur.

EX hoc igitur, q̃ diuinũ ius teſtificatur in minori bono & de patrię bonũ ſufficere ad tollendũ turpitudinem coniugij inter leuirũ & fratriã, & naturę ius omnium, quoq; bono teſtatur idẽ manifeſtè inferent, coniugium inter hos ſereniſſimos Regem & Reginã ob bonũ ſeruandę pacis inter reges Hiſpaniarũ Angliæ contractum (ut clarè explicatur in literis apoſtolicis) non contrariari iuri diuino, aut iuri naturę, ſed honeſtum eſſe ac conſonum utrique iuri, adeò quòd ſi recurrantur humana iura, conti giſſẽ hoc nulla indigẽ diſpenſatione, quoniã ſciẽdu tecũ co ... e

bonum

bonum pacis inter tã excelſos reges fert ſecum conditionem tã diuini, quàm naturæ iuris teſtimonio ſufficientem ad honeſtandũ coniugium inter leuirum & fratriam. Verum diſpenſatione eccleſiaſtica opus fuit, tum ad tollenda vincula humanorũ iurium, tum ad authorum honeſtationem illius n ſingularis coniugij ob cõe bonum pacis. Honeſtatio.n. illius coniugij ex tõi bono pacis ſuapte natura eſt, ſed à doctoribus diffinitur magiſtraliter, ab apoſtolica aũt diſpenſatione authoratur. Quocirca Iulius Papa diſpẽſando nihil ademit diuino iuri, nihil ademit iuri naturæ, ſed abſtulit uincula iuris humani circa hoc ſingulare, ſed definiuit legitimum, ſed authorauit illud, utpote ex expreſſa rationabili cauſa ac more conſonum tam diuino, quàm naturali iuri. Omnia.n. hæc fert ſecum diſpenſatio ob commune bonũ pacis. Alienum ſiquidem à Chriſtiana profeſſione eſt, ut Papa, quãtumcunq; minimum ius diuinum, aut naturæ in toto, uel in parte tollat. Hoc.n. authori naturæ reſeruatur, illud uero authori diuinæ legis, ſed non alienũ à Chriſtiana profeſſione, ut Papa in ambiguis interpretetur ac diffiniat, tã ius diuinum, quàm naturæ. Diſpẽſatio itaq; illa diuerſos ſimul protulit effectus iuxta diuerſas, quas attigit materias: pro quãto enim attigit iura humana, effecit licitum quod ſecundũ humana iura fuiſſet illicitũ: quatenus uero attigit iura diuina & naturæ: diffiniuit ac authorauit licitũ, quod ſecũdum diuina & naturæ iura dubitabatur, vel reputabatur, ſeu dubitari uel reputari potuiſſet illicitum.

¶ Et ad opulentiã honeſtationis cõcurrunt duo bona fratris defuncti alterũ quod uxor eius quæ fuerat una cũ ipſo charo ex hoc coniugio, ſublimata eſt in futurã Reginã Angliæ, ut regno, quo ipſe defunctus non potuit per ſeipſum potiri, ſaltem in carne ſua potiretur. Alterum quod frater eius ex hoc cõiugio redditus eſt ſecurus à tali ac tanta malorũ cõgerie, qualẽ & quantũ bella inter regna afferunt inter ſe. interciſe autẽ mea defuncti mala pene futura fratri meo teſtat euãgelicus diues ſepultus in inferno dũ rogat Abrahã, ne fratres ſui ueniãt in illum locũ tormentorũ. Honeſtatur itaq; hoc coniugium, tum ex bono fratris defuncti non minore, quàm ſit illud deſcriptum in Deuteronomio non conſiſtente in nomine, ſed in re non dubia, ſed certa: tum ex maximo communi bono pacis, authoraturq; apoſtolica poteſtate.

CAPVT IX.

Quod ſiue ligent, ſiue non dicta diuina iura, coniugium hoc eſt honeſtum.

VNIVERSA aũt diuina lege perſpecta facile monſtratur, quod ſiue diuinæ legis, circa coniugium inter leuirum & fratriã ligent modo, ſiue expirauerint, coniugium hoc inter ſereniſſimos reges Angliæ licitum, atq; honeſtum eſt nũ. Nam ſi diuina ueteris Scripturæ ſpirarũt, nulla hinc illis iniuria fertur iniuria: ſi uero & hodie ligant tum cõſtet ex eadem diuina lege Deuter.c. 17. ad ſummum ſacerdotẽ ſpectare emergentes cauſas ambiguas, ac difficiles diffinire iuxta legem Domini: conſequens eſt quod & ſi omni ex parte non pateret bonum ſufficere ad honeſtandum coniugium inter leuirũ & fratriam, ex eo quod ſummus Sacerdos requiſitus, ut hinc diuina iura naturæq;, ac humana, quæ uidentur obſtare huic coniugio, illinc tale bonum pacis ſeruãdæ libraret (propter hoc.n. conſtat ſupplicatũ fuiſſe ſummo Pontifici) & qui tunc erat ſummus Sacerdos Iulius diſpẽſando authorauit inter hos ſereniſſimos leuirum & fratriam, coniugium ob tale bonũ pacis reddidit illud licitum & honeſtũ. Nã per hoc diuina authoritate ſibi in lege diuina conceſſa exemit illud ab iniuria omnium iurũ diuinorum, naturalium, ac humanorum: quia & fingẽdi licentia conceſſa infitiari mẽte quãuis ore nemo põt, ambigua ſaltẽ fuiſſe iuxta legẽ diuinam ac naturæ cauſam, uidelicet ſi ob tale bonum pacis honeſtandũ erat coniugium inter leuirũ & fratriã & diffinitionẽ talis ambigui ſpectaſſe ad ſummum tunc ſacerdotem, & cauſam boni pacis cõis conformẽ eſſe diuinæ legi, cui inter humana nihil magis quadrat, quàm cõe pacis bonum. Et hæc dixerim, non quod cauſa ambigua ſit quoniam deductum iam eſt cõe bonum pacis cauſam eſſe ſufficientem ad honeſtandũ coniugium, iuxta leges diuinas & naturales (ſed ad demõſtrandũ) quod eſto quòd ambigua ac difficilis fuiſſet cauſa authoritas ſummi Sacerdotis diffiniendo iuxta rationem ualde conſonam, diuinis & naturæ legibus coniugium hoc licitum, honeſtum ac legitimum, ſufficeret ad reddendum coniugium hoc licitum, honeſtum ac legitimum, etiam ſi leges Leuiticæ nõ ſolum quatenus morales, ſed quatenus diuinæ ligarent Chriſtianos.

CAPVT X.

Quod ſacrorum Conciliorum, Pontificum ac doctorum dicta non militant aduerſus hoc coniugium.

ET QVONIAM ſacra Concilia, ſacri Põtifices, ſacri Doctores, damnãdo cõiugiũ inter leuirũ & fratriã ius diuinũ & naturæ citãt, manifeſtũ ex auditis, fit quod nõ militãt eorũ dicta aduerſus hoc cõiugiũ, ſecũdum ius diuinũ & naturæ apoſtolicaq; authoritate cõtractũ. Dãnãt ſiquidem inter leuirum & fratriam, coniugium nudum, non coniugium tot conditionibus conſonis diuino naturæque iuri fultũ, ex hoc ipſo, quod iuri diuino ac naturæ innituntur. Clara.n. luce iam patet, iure diuino ac naturæ prohiberi inter leuirum & fratriam coniugium in genere ſeu nudum: cõſonum aũt fore utrique iuri inter leuirum & fratriam coniugium ueſtitum multis honeſtatis ſpeciebus, ſiue propter bonum fratris defuncti, ſiue propter bonum commune. Quocirca Iulius nihil aduerſus doctrinam ſacrorum Conciliorum, Pontificum, aut Doctorum egit, nec etiã aduerſus illos Doctores qui dicunt, & ueriſſimè, Papam nec in iure diuino, nec in iure naturæ poſſe diſpenſare, hoc eſt, facere licitum quod diuino, aut naturæ iure conſtat eſſe illicitum. Nã (ut patet ex dictis) coniugium inter leuirum & fratriam ob cõe bonum pacis, nec diuino nec naturæ iure prohibetur, imo tum diuino, tum naturæ iuri conſonat. Sed Papa iure ſuo ordinario, quo de iure ſuper ius poteſt uti, diffiniuit & authorauit coniugium honeſtatum ex cauſa communis boni pacis, ad tollendũ omnem ambiguitatem utriuſque iuris. Hoc eſt Pater ſancte, in cauſa hac iudicium meum: conſilium autem non occurrit mihi melius, quam quod a Spiritu ſancto proficiſci non ambigimus, Diligite Iuſtitiam, qui iudicatis terram. Fœlix in ſecula ualeat beatitudo tua Romæ, die 13. Mar. 1530.

Tractatus Reuerendiſſimi D. Thomæ de Vio Caietani, Cardinalis S. Xyſti ordinis Prædicatorum, De coniugio regis Angliæ, finis.

TRACTATVS QVINTVSDECImus Reſponſionum ad quoſdam articulos nomine Theologorum Pariſienſium editos, ad magiſtrum Ioannem ſtudij Moguntini Regentem miſſus.

MISISTI ad me encluſam in tuis literis ſchedulam ſcandaloſam apud Germanos, rogans ut ſcandalo prouidere uelim, declarando ueritatẽ. Precib. itaq; tuis ſatisfacere cupiẽs, reſponſionem mitto ad receptam a te ſchedulã ſexdecim articulorum, quorum titulus eſt.

¶ Articuli aliquot pro erroneis a Theologis Pariſienſibus ex libris Caietani excepti.

¶ Titulus ille in primis falſus eſt: quia multi ſubſcripti articuli nõ ſunt in libris meis. Et deinde titulus ille incertũ manifeſtat authorem. Ex eo enim quòd dicitur a Theologis Pariſienſibus, nõ explicatur qui ſunt iſti Theologi. tũ innumerabiles ſunt Theologi Pariſienſes, & ad uerificandũ numerum pluralem ſufficiunt duo. Quocirca multi ſuſpicantur animo fallaci ſcriptum hunc titulum: ita quòd ille qui titulum hunc appoſuit, aliud dixerit & aliud intenderit. dixit enim a Theologis Pariſienſibus, intendit autem ut paſſim legentes & audientes fallantur, intelligẽdo ab uniuerſa Theologorum ſchola Pariſina. Nec temere ſuſpicãtur: quoniam quiſquis ille fuerit, imponit mihi multa quæ nõ ſcripſi: ipſa enim impoſitio ſignum eſt mali animi: propterea uos quidem eſtote cauti, ut non fallamini ex hoc titulo: illius uerò quiſquis fuerit ille, miſereatur omnipotens Deus. Ego autem tanquam ad libellum famoſum reſpondebo.

¶ Articulus itaque primus eſt, Licitum eſt uiro, uxore fornicante, ducere aliã. Secundus eſt, Non eſt eadẽ libertas uxori, quæ uiro. Articuli iſti non ſunt mei: neuter.n. inuenitur aſſertus in libris meis: ut patet in commen. ſuper Matth. c. 19. ubi duntaxat diſputaui de hac materia, & reliqui diffiniendam ab Eccleſia.

¶ Tertius articulus eſt, Epiſtola Pauli ad Heb. non eſt authẽtica. Iſte articulus non eſt meus: in cõmentarijs.n. ſuper dictam Epiſtolam non negaui Epiſtolam eſſe authenticam: ſed dixi quod dubio apud Hieronymum authore eius Epiſtolæ exiſtente, dubia quoq; redditur Epiſtola, quã, niſi ſit Pauli, non perſpicuum eſt eſſe canonicã, & non negaui ipſam authenticã, exiſtente authore Epiſtolæ dubio. Aliud eſt.n. epiſtolam eſſe canonicã, & aliud eſt eſſe perſpicuum, quod eſt canonica. perſpicuitas.n. ſpectat ad notitiam noſtram, eſſe uerò canonicam, ſpectat ad ipſam Epiſtolam ſecundum ſeipſam, ſi namque tolleretur dubiũ, & fieret perſpicuum, non propterea Epiſtola fieret nouiter canonica: ſed quæ erat ſecundum ſe canonica, manifeſtaretur canonica. certũ eſt tamen quòd durante dubio, non eſt tantæ authoritatis apud nos, ut ſola ſufficiat ad ea, quæ ſunt fidei. Ego igitur locutus ſum de noſtra notitia, non de ipſa Epiſtola (ut uerba mea clarè ſonant) articulus uerò loquitur de Epiſtola ſecundum ſe.

¶ Quartus articulus eſt, Poſterior pars ultimi capituli Marci. ſ. Nouiſſimè autẽ recumbentibus, nõ eſt authẽtica. Iſte articulus non eſt meus: ut patet in Cõmen. ſuper Marcum, Sed ex uerbis

Hiero-